

Stellingwarfs

Woordeboek

diel 2

F - K

Stellingwarfs Woordeboek

diel 2

F - K

Henk Bloemhoff

STELLINGWARFS
WOORDEBOEK

diel 2

F - K

met medewerking van
Sietske Bloemhoff
en vele anderen

Een uitgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Oosterwoolde, 1994

De samenstelling en het redigeren van dit woordenboek werd financieel mogelijk gemaakt door:

*het Prins Bernhard Fonds
de Van Heloma Stichting
de stichting Je Maintiendrai-Friesland
de gemeentebesturen van Oost- en West-Stellingwerf
het provinciaal bestuur van Friesland
de Stichting VSB Fonds
de P. W. Janssen's Friesche Stichting
the European Bureau for Lesser Used Languages*

Voor het in druk verschijnen van het *Stellingwarfs Woordeboek* verleende de *Coöp. Voorschotbank b.a. Oldeberkoop* (als hoofdsponsor) een algehele financiële garantstelling en verstreekte bovendien een financiële bijdrage. Daarnaast traden een aantal co-sponsors op. Deze en de personen die met een extra financiële bijdrage op de vier delen intekenden, zijn vermeld op pag. 843 resp. op pag. 841.

De samenstelling van dit woordenboek geschiedde in opdracht van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. Voor een gedeelte van zijn aanstelling werd de uitvoerder daartoe gedetacheerd door de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Bloemhoff, Henk

Stellingwarfs Woordeboek / Henk Bloemhoff. - Oosterwoolde

: Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Dl. 2: F - K / met medew. van Sietske Bloemhoff en vele anderen.

ISBN 90-6466-072-7 geb.

Trefw.: Stellingwerfs ; woordenboeken.

Automatisering (in dp 2.2 en Windows: FontMonger 1.0.7, wp 5.1): J. Bilstra

Projektkoördinatie, ontwerp fonetisch font: H. Bloemhoff

Ontwerp omslag en kaart: S.A. Bloemhoff

Koördinatie sponsoring: P. Jonker

Druk: Krips repro b.v., Meppel

© 1994 Stichting Stellingwarver Schrieversronte en H. Bloemhoff, Oosterwoolde

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission from the publisher.

Woord vooraf

Wie jarenlang op intensieve wijze materiaal bijeenbrengt om daaruit een woordenboek samen te kunnen stellen, zal op zeker moment de stellige indruk krijgen dat de materiaalverzameling 'verzadigd' is. Zo ging het althans de personen die vanaf 1971 nauw betrokken waren bij het maken en uitvoeren van plannen voor een woordenboek van het Stellingwerfs uit Oost- en West-Stellingwerf, de twee Zuidoostfrieze gemeenten die voortgekomen zijn uit het middeleeuwse land *Stellingwarf*. In het laatst van de jaren tachtig werd het de betrokkenen bovendien duidelijk, dat de tijd rijp was geworden om een heel bewuste keus te maken. De financiering van het redigeren van een zo volledig mogelijk *Stellingwarfs Woordeboek* was nl. geen eenvoudige zaak gebleken. Daarom werd er een strak plan voor de verdere uitwerking opgesteld, dat op een aantal punten soberder van opzet is geworden dan eerder de bedoeling was geweest.

Aan de hand van dit nieuwe plan zou in zes jaar tijd een vierdelig woordenboek moeten worden samengesteld en uitgegeven. Een rubriek als de etymologie van het woord werd geschrapt, en woorden die in één of slechts sommige Stellingwerfse dorpen waren opgetekend, zouden niet nog eens opnieuw in een representatief aantal andere dorpen worden afgevraagd. Maar wel moest op z'n minst één informant alsnog meer duidelijkheid verschaffen in het geval dat er over bepaalde informatie onzekerheid zou bestaan.

Aan dit plan is inmiddels voor een niet onbelangrijk deel uitvoering gegeven. Als eerst uitgegeven deel is thans deel II gereed, dat de letters F t/m K bevat. Dit woord vooraf zal beknopt worden gehouden, nu ook de uitgave van de delen III en IV en tenslotte die van deel I in zicht komt. Dat laatst uit te geven deel nl. zal een uitvoerige inleiding bevatten, waarin o.m. een nauwkeurige verantwoording van de materiaalverzameling wordt opgenomen. Ook de geschiedenis van het *Stellingwarfs*

Woordeboek zal daarin nader uit de doeken worden gedaan. Toch zal ik hierna de materiaalbasis beknopt karakteriseren, waarmee ik althans voor een deel aan de interesse van de lezer hoop te voldoen.

Het materiaal waaruit dit deel - en de nog te publiceren delen - is samengesteld, is ruwweg in acht categorieën onder te brengen.

1) Vanaf 1974 werden woorden en verbindingen genoteerd uit Stellingwerfse teksten. Dat gebeurde eerst vooral door mijzelf in het kader van een student-assistentschap aan het Nedersaksisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen, onder leiding van de toenmalige hoogleraar-directeur, Prof. dr. H. Entjes. Aan dat assistentschap werd naderhand formatie toegevoegd door het Fries Instituut (eveneens van de Rijksuniversiteit Groningen). Dit gekombineerde assistentschap liep af in de loop van 1978. Daarnaast en ook later werden, op mijn aanwijzingen, teksten geëxcerpeerd door diverse medewerkers verbonden aan het bureau van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte in *Oosterwoude*. De omvangrijkste teksten vindt men gekategoriseerd aangegeven bij de *Aanwijzingen voor het gebruik*, nl. onder de afkortingen van de auteursnamen.

2) Van 1975 tot 1991 werd een maandelijks, schriftelijke enquête gehouden met behulp waarvan zeer veel woorden en verbindingen werden verkregen uit een vijftientigtal dorpen, verspreid over de beide gemeenten *Oost- en West-Stellingwarf*. Voor het afnemen van deze enquête werd gebruik gemaakt van het vragenmateriaal dat door dr. G.H. Kocks in belangrijke mate op basis van zijn veldwerk in Drenthe was samengesteld ten behoeve van de enquête van het Nedersaksisch Instituut voor het projekt *Woordenboek der Drentse dialecten*. Het Drentse vragenmateriaal behoefde echter de nodige aanpassing voor het gebied *Stellingwarf*. Daartoe werd het maandelijks in de informantengroep van *Nijberkoop* getest, om vervolgens te worden bewerkt. Drents vragenmateriaal dat niet van toepassing bleek,

werd weggelaten, en in geval van twijfel werd het gereduceerd tot een zeer korte vraag naar het eventuele voorkomen en naar een voorbeeldzin. De open plekken die zo in de enquête ontstonden, werden opgevuld met vragen over bijzondere Stellingwerfse woorden die ik met name in nagelaten materiaal van de Stellingwerfse schrijver H.J. Bergveld had gevonden. Ook werden woorden ingevoegd die in de Drentse enquête binnen de reeks A - BR vielen. De Stellingwerfse enquête ging nl. van start toen de Drentse al flink was gevorderd in de letter B. Om toch in redelijke mate parallel te kunnen lopen, moest de reeks A - BR worden 'ingeaald', nl. door invoeging in de lopende enquête. Daaruit laat zich begrijpen waarom deel II van het *Stellingwarfs Woordeboek* eerst verschijnt: het materiaal uit de A en uit een deel van de B kwam verspreid binnen, tussen de woorden van de andere letters door.

De Stellingwerfse informantengroepen voor de enquête (en tevens voor enkele beperkte mondelinge afvragingen) werden in de zomer van 1975 samengesteld uit Stellingwerfstalige personen die de taal van hun dorp spraken, waarbij als voorname, zij het niet in alle gevallen doorslaggevend criterium gold dat ze daar de lagere schoolperiode hadden doorgebracht. Maandelijks vulden de informantengroepen zestig kaartjes ('fiches') in met veelal één, maar vaker nog met twee of zelfs meer vragen. Van 1975 tot 1983 werd het vragenmateriaal door mijzelf getest in de informantengroep van mijn geboortedorp *Nijberkoop*, daarna werd dat gedaan door mijn zus Sietske Bloemhoff, die vanaf die tijd (mede) *heufdmitwarkster* was bij de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. Zij ging bovendien maandelijks in informantengroepen in *Noordwoolde*, *De Miente*, *Steggerde* en *Buil* materiaal uit de enquête afvragen. Daartoe was besloten, omdat in deze dorpen de informantengroepen, vooral als gevolg van wisselingen van samenstelling, blijvende ondersteuning behoeften door mondelinge afvraging. Bovendien werd nu meer zekerheid verkregen over de uitspraak en over de betrouwbaarheid in sommige andere

opzichten, terwijl de centrale ligging van deze dorpen in het nogal langgerekte gebied *Stellingwarf* van representatief belang werd geacht (vgl. ook de kaart op pag. 13).

3) Sietske Bloemhoff verrichtte vanaf 1983 gericht vaktaalonderzoek, en liet daaruit een tweetal publikaties in boekvorm en een aantal kleine artikelen het licht zien. Het desbetreffende materiaal is in dit *Stellingwarfs Woordeboek* opgenomen (zie ook p. 12).

4) Zelf bezocht ik de informanten van alle groepen verschillende keren om hen nog eens uit te leggen op welke wijze men de vragen het best kon beantwoorden en om het materiaal uit de enquête van de desbetreffende maand af te vragen, nl. ter demonstratie, maar vooral om nog meer zekerheid te verkrijgen over de uitspraak en over de mate van betrouwbaarheid. Daarnaast heb ik bij de samenstelling van het *Stellingwarfs Woordeboek* geprofiteerd van de opnamen voor mijn dissertatieonderzoek (in opdracht van ZWO) uit de periode 1981-1984. Een en ander betreft vooral de klank- en vormleer.

5) Vanaf de aanvang van de redigeerfase in 1991 deed Sietske Bloemhoff navraag over materiaal waarover bij het redigeren onzekerheid ontstond, en wel voornamelijk in de dorpen *Buil*, *De Miente*, *Nijberkoop*, *Noordwoolde* en *Steggerde*. Zelf vroeg ik naar aanleiding van zulke onzekerheden telefonisch en/of schriftelijk af in de overige dorpen met vaste informantengroepen voor de enquête (zie punt 2 hiervóór). Een belangrijke mogelijkheid om door schriftelijke vragen aan aanvullend materiaal te komen vervulde ook steeds mijn rubriek 'Et Stellingwarfs woordeboek' in het Stellingwerfstalige tijdschrift *De Ovend*.

6) Een aantal recente Stellingwerfse teksten die eerder in boekvorm verschenen, waren opgeslagen in tekstverwerkingsbestanden. Nadat de woorden uit deze teksten in een nieuw geautomatiseerd bestand waren bijeengebracht (met behoud van een kontekst van vijf woorden links zowel als rechts van elk woord), konden ze bij het redigeren van het *Stellingwarfs Woordeboek* worden benut.

Woord vooraf

7) Talloze geïnteresseerden leverden, gevraagd of ongevraagd, in de loop van de tijd materiaal aan, dat natuurlijk altijd uiterst welkom was (en blijft). Dit werd zoveel mogelijk naar dorp gelokaliseerd en op dezelfde wijze benut als het materiaal van de vaste informanten.

8) Ondanks de aanwezigheid van het vele materiaal dat in de voorgaande categorieën werd genoemd, bleek een aantal voor de hand liggende, gewone woorden toch nog niet in het materiaal aanwezig te zijn. Met vooral Van Dale als checklist heb ik zulke woorden zoveel mogelijk opgespoord, opgenomen en voorzien van een lokaliserende aanduiding, daarbij afgaande op mijn eigen kennis en/of op die van één of meer informanten. Omdat een belangrijke doelstelling van het *Stellingwarfs Woordeboek* is een naslagwerk te zijn ten behoeve van het actief gebruik van het Stellingwerfs in onder meer literatuur, pers en onderwijs, heb ik mij daarbij niet door een historisch standpunt laten leiden maar door een praktisch. Daarom zijn ook kennelijk recent ontleende woorden en verbindingen opgenomen.

In de behoefte aan een representatieve spreiding is, zoveel mag uit het bovenstaande wel duidelijk zijn geworden, in belangrijke mate voorzien. Zo is ook het nogal afwijkende *Westhoekers* door twee vaste informantengroepen steeds opgegeven, nl. door die van het dorp *Spange* en die van *Scharpenzeel*. De samenstelling van informantengroepen uit drie of vier, echter vaak uit vijf of zelfs meer personen, voldoet aan de dialektologische eis van representativiteit. Toch mag dit niet in absolute zin worden opgevat. Vrij regelmatig nog wordt er materiaal opgegeven dat uit nog maar één of slechts enkele (andere) dorpen was opgetekend, en ook komt er af en toe nog materiaal binnen dat toch nog niet eerder was genoteerd.

Dat laatste levert overigens niet echt een technisch probleem op bij het uitgeven in vier verschillende delen. Een nog niet eerder vastgelegd woord wordt uiteraard alsnog opgenomen onder de relevante letter van één der nog te verschijnen delen en eerder nog niet ingebrachte vaste ver-

bindingen worden zo mogelijk onder een kernwoord geplaatst in een deel dat nog moet verschijnen, terwijl woorden en verbindingen die niet meer in een relevant deel kunnen worden meegenomen omdat dat al is verschenen, worden bewaard voor een supplement.

Dit 'Woord vooraf' wil ik afsluiten met een nadrukkelijk en bijzonder hartelijk gemeend dankwoord aan allen die aan de totstandkoming van dit deel en het project *Stellingwarfs Woordeboek* als geheel hun - veelal belangeloze - medewerking hebben gegeven en eventueel nog zullen geven. Ik denk daarbij in het bijzonder aan de subsidiënten en sponsors zonder wier steun het schrijven en uitgeven van dit en de nog te verschijnen delen geheel onmogelijk zou zijn geweest, althans in deze toch altijd nog ruime omvang en in het benodigde tijdsbestek van zes jaar. Hun eervolle vermelding vindt de lezer op pag. 4 van dit deel. Eenzelfde erkentelijkheid geldt de welwillendheid van een aantal co-sponsors (vermeld op pag. 843) en de personen die met een extra financiële bijdrage intekenden (vermeld op pag. 841).

Vanaf 1986 werkte ik aan een projectplan volgens hetwelk het *Stellingwarfs Woordeboek* zou moeten worden geschreven. Prof. dr. Hermann Niebaum en zijn kollega dr. Jurjen van der Kooi (beiden verbonden aan het Nedersaksisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen) voorzagen het van commentaar, waarna het in 1990, ook naar aanleiding van de gebleken financiële (on)mogelijkheden, tot een definitieve versie kwam. Beiden maakten zij vervolgens deel uit van de Kommissie van redactioneel toezicht, waarvan ook dr. A. Moerdijk (Instituut voor Nederlandse Lexicologie, Leiden) en drs. K.F. van der Veen (Fryske Akademy, Leeuwarden) deel gingen uitmaken. Deze personen becommentariëren steeds (onderdelen van) de voorlaatste versie van de verschillende letters. Daarnaast vormen zij, samen met dr. J.B. Berns (P.J. Meertens-Instituut, Amsterdam), Prof. dr. J. Goossens (Niederländisches Seminar Münster), drs. H.R. Heite, burgemeester van West-Stellingwerf en de emeritus-hoogleraren Prof. dr.

Woord vooraf

H. Entjes (Nieuwleusen, Ov.) en Prof. dr. A. Sassen (Haren, Gr.) de Raad van Advies, die werd ingesteld vooral voor het geval er zich onverhoopt structurele problemen zouden voordoen in de voortgang van het projekt. Van beide kommissies is Prof. Niebaum voorzitter. De belangeloze bereidwilligheid en inzet van alle kommissieleden wil ik hier graag met ere noemen. Het spreekt overigens vanzelf, dat eventuele fouten in de interpretatie van het materiaal en andere redactionele onvolkomenheden voor de verantwoordelijkheid van de auteur blijven.

Nog meer van belang om mit et projekt Stellingwarfs woordeboek deur te zetten en meer nao an, weren de steun en de hulpe van hiel vule Stellingwarfstaeligen en aandere meensken die et Stellingwarfs nao an et hatte lag en ligt. Van stonde of an was d'r steun van hiel vule personen en instellings. Daor reken ik netuurlik toe et bestuur van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, die et projekt *Stellingwarfs Woordeboek* van et begin of in 1971 as ien van zien kerntaeken hadde, en zeker ok de vaaste subsidiënten van de Schrieversronte: de gemienten Oost- en West-Stellingwarf en de perveensie Friesland.

Van et begin of weren bestuur, warkgroepen en nogal wat leden betrokken bij et projekt Stellingwarfs Woordeboek. En dan hadden we de infermaanten, in et biezunder de leden van de infermaantegroepen in de dörpen, daor et hielemaole niet zonder kund hadde. An heur is de Stellingwarver Schrieversronte, en ikke zels in et biezunder, wel hiél vule dank verschuldigd. Op bladziede 17-19 van dit woordeboekdiel bin heur naemen eervol nuumd. Netuurlik ok die van die trouwe mitwarkers die zolange as ze konnen heur inzet hebben, mar die et verschienen van dit diel van 'oons woordeboek' niet meer mitmaeken kund hebben. Et mag niet anders wezen as dat de belangeloze mitwarking van al die behulpzeme meensken, de bruker van dit woordeboek de hieltied een waarm gevuul van wardering geft. Want zonder heur jaorenlange inzet was ja zoveul materiaal niet beweerd bleven en veur de lezer beschikber wodden.

De verschillende mitwarkers van et buro van de Stellingwarver Schrieversronte moe'n hier netuurlik ok mit ere nuumd wodden. Behalven vroegere administratieve mitwarkers, bin dat Lodewiek Hooghiemstra (postverzorging), Alie ten Hoor (veural desk top-publishing), Trijnie Gibcus (id.) en heufdmitwarker Pieter Jonker. Van 1986 weren hij en ik doende mit de foonswarving veur de redigeerfase en et uitgeven. De financiële kaante was veural zien wark, ik gong over de struktuur van et woordeboek en de planning daor bij. Et wodde een suksesvolle race, daor hij ommeraek in bijdreugen het, ok deur zien bemoedigende rolle in tieden dat et d'r omme spande. Veerder was en is hij verantwoordelik veur de uitgeverskaante van et woordeboek, niet in et laeste plak veur de sponsoring daor bij. An vrijwillig mitwarker John Bilstra hebben we hiel vule goeie raad en daod bij de automatisering te daanken. Bij naacht en ontiede was hij veur oons doende, en dat is beslist niet allienig feguurlik bedoeld.

Tot slot mien familie. Ik moet nog zien as et woordeboek d'r kommen was zoas et now veur jim ligt, zonder de bemoedigende en steunende rolle van mien zuster Sietske Bloemhoff, die van mien oolden en die van mien vrouw Philo, die mij de neudige ruimte gaf in een drokke huusholing. Zij nam butendat een pat van de korrektie veur heur rekening, veural angaonde et Nederlands. Sietske dee dat op heur beurt angaonde et Stellingwarver materiaal, en butendat vervulde die een goeie en bovenal een hiele meenselike rolle naor verschillende ooldere infermaanten toe uut et middelste pat van Stellingwarf.

Van mien mem leerden zij en ik oons Stellingwarfs, dat in anvulling op et materiaal uut de Nijberkoper woordeboekgroep nogal es deurklinkt. Mar bovenal gaf oons mem, van et begin van et perjekt of, op elk mement dat him mar andiende, antwoord op ongelooflik vule vraogen over et Stellingwarfs. Hulde an alle helpers, mar in et biezunder an heur.

Oosterwoolde, 31-3-1994

Henk Bloemhoff

Aanwijzingen voor het gebruik

Deze aanwijzingen zijn over het algemeen beknopt gehouden. Een uitvoeriger toelichting, meer details en een nadere verantwoording zullen worden opgenomen in het inleidende gedeelte van het eerste deel. De afkortingen die de vindplaatsen en de spreiding weergeven, evenals het voorkomen in schriftelijke bronnen, worden hieronder toegelicht in par. II. De overige bijzondere redactionele afkortingen volgen in par. III. Par. IV tenslotte bevat mededelingen over de uitspraak, een lijst van de fonetische tekens en enige bijzonderheden daarbij.

I. Algemeen

1. Bij het zoeken naar woorden volgens de alfabetische ordening lette men erop dat het afbrekingsstreepje (-), de punt en de apostrofe (') steeds eerst komen, dus vóór de *a*, wat ook geldt voor het haakje openen. Men zoekt dus **jan-in-de-zak** niet na **janhen** maar direkt achter **Jan**, de afkorting i.v.m. vóór **ia**, het woord **hi'j** na **hi** maar vóór **hiasint** en zo is ook **konsta(a)nt** vóór **konstaansie** opgenomen.

2. Wanneer na het hoofd- of nevenlemma of na een verbinding geen gebiedsaanuiding is gegeven, geldt dat deze vorm in alle of nagenoeg alle dorpen voorkomt. Een gebieds- of dorpsaanuiding zegt dat het gegeven alleen voor die plaats(en) is vastgelegd, maar impliceert niet dat het woord, de betekenis enz. vanouds niet in één of meer andere plaatsen werd gebezigd. Er is nl. niet voor élk item over het gehele gebied geënquêteerd. Nadat nl. het materiaal voor dit woordenboek was verkregen, werd het niet nog eens in alle informantengroepen afgevraagd (zie ook pag. 5-7). Alleen in de redigeerfase is incidenteel, bij bep. onzekerheden, nog wel eens schriftelijk geënquêteerd over het gehele gebied. Een en ander heeft tot gevolg dat nogal wat vermeldingen in dit

woordenboek met grote of minder grote mate van waarschijnlijkheid voor meer plaatsen gelden dan waarvoor ze zijn opgegeven. De geografische tegenstellingen tussen klankvarianten (zie o.m. aandachtspunt 4 hierna) worden overigens wél in zeer hoge mate door de enquête gedekt.

3. Van woorden die zowel met de *ö* als met de letter *o* voorkomen en die voor het overige gelijk aan elkaar zijn, vindt men maar één vorm als 'hoofdlemma', d.w.z. als het eerste, vetgedrukte woord van een artikel. Zo vindt men bijv. **korf** onder **kōrf**, waarachter **korf** dan als 'nevenlemma' is opgenomen (in vet én kursief). De *ö* geldt in de alfabetische ordening van de woorden als een *o*, men vindt dus **grōpstal** vóór **gros** I.

4. Van varianten die alleen verschillen in een klinker, een tweeklank of evt. een medeklinker is meestal de variant met de grootste geografische verbreiding als hoofdlemma opgenomen, waarna één of meer nevenlemma's volgen. Wie bijv. de variant **hooi** 'hooi' zoekt, leest na dat lemma: z. **huj**. Men wordt daarmee verwezen naar het hoofdlemma **huj**, waarachter **hooi** als één van de drie nevenlemma's is vermeld.

5. Als de verbreiding van een variant (van de soort onder 4 genoemd) over het Stellingwerfse taalgebied ongeveer even groot is als die van een andere variant, geldt als hoofdlemma veelal de vorm die men het meest in het geschreven Stellingwerfs aantreft en is de andere variant opgenomen als nevenlemma. Zo vindt men dus onder **kōrf** het nevenlemma **korf** en niet omgekeerd. Niet zelden zijn, om praktische redenen, ook één of meer synoniemen onder een hoofdlemma opgenomen die niet als klankvariant zijn te beschouwen. Zo vindt men onder **hinkel-park** het synoniem **parkhinkhokke**, waarmee echter niet gezegd is dat dit woord beslist minder voor zou komen. (**Hinkel-park** is in deze vorm afgevraagd in de enquête - vgl. het woord vooraf - en maakte dus een grote kans door de informanten opgegeven te worden, **park-hinkhokke** werd 'toevallig' genoteerd, in dit geval n.a.v. een enquêtevraag over **hinkel-park**).

Aanwijzingen voor het gebruik

6. Het komt nogal eens voor dat in een artikel één of meer betekenissen worden gegeven waarna deze worden gevolgd door een *zie*-verwijzing naar een ander hoofdlemma. Zo vindt men na **hottelen** drie betekenissen, waarna na 'betekenisnummer' 4 een *zie*-verwijzing volgt naar **horrelen**. Onder dat hoofdlemma is **hottelen** nl. als nevenlemma opgenomen.

7. Het opgegeven lidwoord heeft in beginsel alleen betrekking op het hoofdlemma. Vormen als die van het meervoud en het verkleinwoord hebben in beginsel eveneens alleen betrekking op het hoofdlemma. Zo heeft een verkleinwoordvorm **hakken** alleen betrekking op het hoofdlemma **hakke** en niet op het nevenlemma **hakker**. De relevante woordvormingsregels en de eventuele bijbehorende klankregels krijgen hun behandeling in het inleidende gedeelte van deel I. Dat geldt ook voor de meeste vrouwelijke tegenhangers van de 'mannelijke' handelende-persoonsnamen; die zijn nl. slechts in bijzondere gevallen opgenomen.

8. Als na een verbinding een reeks dorpen wordt genoemd - waarmee de vindplaatsen zijn aangeduid - dan staan de afkortingen in beginsel in alfabetische volgorde. Wijkt de vermelding van het laatste dorp in zo'n reeks van dat principe af, dan is de vorm van de verbinding die, zoals die werd opgegeven voor dat dorp. Dus in geval van bijv. een reeks *Nw, Spa, Ma* komt de voorafgaande verbinding ook in *Noordwoolde* en *Spange* voor, maar werd opgenomen in de vorm die *Makkinge* opgaf.

9. Het teken ... in een opsomming van verbindingen wil zeggen dat een zelfde tekstdeel uit de vlak ervoor gegeven verbindingen niet is herhaald, vgl. *Die komt niet vule uit de hanen, ...van de hanen*. Afgezien van het hoofdlemma staan Stellingwerfse woorden en verbindingen steeds kursief. Een redactionele verduidelijking binnen die verbindingen staat tussen teksthaken (dus tussen [en]), maar niet kursief. De aanduiding (...) binnen een tekstdeel geeft aan dat een overtollig gedeelte is weggelaten.

10. Een vaste verbinding is opgenomen onder het eerste zn. dat erin voorkomt, indien dat ontbreekt onder het eerste bn.

of, als ook dat afwezig is, onder het eerste ww. Soms is een verb. onder meer dan één van die drie categorieën te vinden. Het kan ook gebeuren dat een verbinding niet voorkomt onder een lemma waaronder men het zou verwachten, maar onder een ander kernwoord in één van de andere woordenboekdelen. Dat is bijv. het geval met *zo maeger as hooft*, een verbinding die men onder **hooft** tevergeefs zal zoeken. Deze verbinding werd nl. pas opgetekend toen de letter *h* al voor de druk gereed was gemaakt, en is dus wel onder **maeger** opgenomen. Ontbreekt niet alleen een zn., een bn. maar ook een ww. in een verbinding, dan zoeke men onder een ander woord dat als kern ervan kan worden opgevat.

11. Meestal niet verklaard zijn die vaste verbindingen die gelijk of ongeveer gelijk zijn aan die in het Nederlands en die men behandeld vindt in *Van Dale Groot woordenboek der Nederlandse taal*. Voor een woord dat alleen met een synoniem uit het Nederlands is verklaard (zie ook onder 12 hierna), geldt/gelden de betekenis(sen) die in Van Dale zijn vermeld. In beide gevallen heeft hoofdzakelijk de twaalfde druk als richtsnoer gegolden en het gebruik daarvan zal dus nu en dan wenselijk zijn. Dat geldt bijv. voor degene die nader geïnformeerd wil worden over een verbinding als *iene de haand boven et heufd holen* en voor de gebruiker die *frommelgoal* niet kent uit het Nederlands.

12. Stellingwerfse woorden die gelijk zijn aan die in het Nederlands worden meestal gevolgd door een liggend streepje en een equivalent in het Nederlands. Voor de hand liggende maar van het Nederlands afwijkende afleidingen van zulke woorden zijn in dit geval niet opgenomen, zoals het verkleinwoord en het voltooid deelwoord. De algemene regels voor de vorming van beide categorieën zullen worden opgenomen in het inleidende gedeelte van deel I. Zo is bijv. *hannest* niet opgenomen als voltooid deelwoord bij **hannesen**. In *hannest* ontbreekt het voorvoegsel *ge-*, dat optreedt bij deelwoordvorming in het Nederlands. Wél wordt meestal informatie over de uitspraak toegevoegd indien die enigszins afwijkt van het Nederlands,

Aanwijzingen voor het gebruik

worden de betekenismogelijkheden na het liggende streepje genoemd als ze maar voor een deel overeenkomen met die in Van Dale (zie ook onder II hiervóór) en/of worden de verbindingsmogelijkheden getoond. Is dit laatste het geval dan zijn natuurlijk alleen maar die vaste verbindingsgenen genoemd (uitdrukkingen e.d.) die uit het Stellingwerfs opgetekend zijn. Zijn er geen verbindingsmogelijkheden gegeven, dan zijn die in beginsel gelijk aan die in het Nederlands.

13. Het sterretje (*) kondigt verbindingsgenen aan die bij het gebruik in de zin niet veranderd worden door bijv. woorden toe te voegen of door een persoonsvorm steeds aan te passen wat persoon, tijd of getal betreft, dit in tegenstelling tot de andere verbindingsgenen. Het gaat in deze categorie om spreekwoorden, volksrijmpjes e.d.

14. De bijzondere vormen van de onregelmatige en van de sterke werkwoorden zijn niet in de artikelen opgenomen (vgl. *Hij blijf(t)* 'Hij blijft', *Zij bleef daore* 'Zij bleef daar'). Ze zullen waarschijnlijk in een afzonderlijke lijst aan deel I worden toegevoegd. Wel vindt men vaak in combinatie met *het* of *is* een vorm van het voltooid deelwoord vermeld, omdat daarmee duidelijk wordt waarmee het werkwoord wordt vervoegd, vgl. bijv. *is bleven* (onjuist is immers: *het bleven*).

15. De voornaamwoordelijke aanduiding *ze* (i.p.v. *hi*'), vgl. *Daenk om de soep, ze is hiete*) is slechts gegeven voor zover die bekend was.

16. Het woorddeel *omme-* in woorden als *ommezeuren* kent in mondeling taalgebruik ook de variant *om-*. De woorden waar het om gaat zijn alleen met de variant *omme-* opgenomen.

17. In de voorbeeldzinnen en vaste verbindingsgenen zijn klankvarianten van het type *hui* (bij het hoofdlemma *huj* 'hooi') gehandhaafd. Wel is vaak voor die variant gekozen die kenmerkend is voor een bep. gebied. Zo is voor *Ni'jtriene* de vorm *hui* genomen i.p.v. *huj*, ook al is die laatste vorm daar ook wel eens opgetekend; dit dorp is nl. gerekend tot het *hui-*gebied. Van enkele frekwent gebruikte woorden is voor alle voorbeeldzinnen en vaste verbindingsgenen de variant gekozen die als de

oudste werd opgegeven. Zo leest men in het weergegeven materiaal dus steeds *doe* en niet *toe* of *toen* 'toen' en zo ook leest men *ze weren* 'ze waren' in verbindingsgenen uit het gebied waar men bijv. ook *peer* zegt i.p.v. *paar* 'paar' (d.i. Nw, Np en oost.) en niet *ze wannen, ze waren* of *ze wadden*. Zo ook is gekozen voor *waeren* in het materiaal uit het *paer-*gebied (Ste, Np en west., echter niet WH), en niet voor *wannen, wadden* of *waren*. Voor *waren* is gekozen bij het weergegeven van het taalsysteem met *aa* i.p.v. *ae*, dat dus *paar* heeft i.p.v. *peer* of *paer*. (Het desbetreffende 'gebied' is aangeduid met WH).

II. Afkortingen: gebieden en dorpen, bronnen

Voor het benutten van de afkortingen hierna, zal het af en toe gewenst zijn om de kaart van *Stellingwarf* op pag. 13 te raadplegen. De grens daarop midden in het gebied is die tussen de gemeenten *Oost-Stellingwarf* (OS) en *West-Stellingwarf* (WS). De naam van de rivier de *Lende* wordt in de gebiedsaanduiding veel gebruikt. De dorpen waarvoor het Stellingwerfse materiaal in dit woordenboek voor een zeer belangrijk deel werd verkregen door de maandelijks schriftelijke enquête in een informantengroep (zie het woord vooraf), zijn met * gemerkt. Daarnaast of in plaats daarvan is in een klein aantal dorpen ook zeer uitvoerig mondeling geënuquëerd; die plaatsen zijn met een extra ster gemarkeerd. Het komt nogal eens voor dat een lemma als algemeen is opgenomen of voor een bep. gebied *zonder nadere inperking*, terwijl voor één of meer plaatsen toch alleen één of meer andere klankvarianten gelden. Voor WH in het bijzonder geldt dan echter meestal dat de klinker of tweeklank uit het 'algemene' hoofd- of nevenlemma niet van toepassing is, ook al vallen de WH-dorpen dus binnen het desbetreffende gebied. Zo geldt *hooi* 'hooi' bijv. voor WH, echter niet de variant *hui*, die voor WS noord. van de *Lende* is aangegeven.

Aanwijzingen voor het gebruik

gebieden, dorpen

- WS** - *West-Stellingwarf*/West-Stellingwerf
Bdie - *Blesdieke**/Blesdijke
Bu - *Buil***/Boijl
Dho - *De Hoeve**
Diz - *Der Izzerd, Oolde-* en *Nijhooltwoolde**/Ter Idzard, Olde- en Nijeholtwolde
Dla - *De Langelille*/Langelille
Dmi - *De Miente* (bij *Noordwoolde*)
Mun - *Munnikeburen**/Munnekeburen
Nl - *Nijlaemer*/Nijelamer
Np - *Nijhooltpae**/Nijeholtpade
Nt - *Nijtriene**/Nijetrijne
Nw - *Noordwoolde***/Noordwolde
Ol - *Ooldelaemer*/Oldelamer
Ol-Nl - *Oolde-* en *Nijlaemer**/Olde- en Nijelamer
Op - *Hooltpae**/Oldeholtpade
Pe-Dbi - *Peperge* en *De Blesse**/Peperga, De Blesse
Sb - *Slikenborg*/Slijkenburg
Spa - *Spange**/Spanga
Ste - *Steggerde****/Steggerda
Sun - *Sunnege*/Sonnega
Sun-Ot - *Sunnege* en *Ooldetriene*/Sonnega, Oldetrijne
Sz - *Scharpenzeel**/Scherpenzeel
WH - het 'Westhoekers' van *De Langelille, Slikenborg, Spange* en *Scharpenzeel*, dat gekenmerkt wordt door o.m. *aa* i.p.v. *ae* in overig Stellingwerfs (vgl. *water* vs. *wacter*) en *oultoud* i.p.v. *oolt'oold* (vgl. *hout* i.p.v. *hoolt, koud* i.p.v. *koold*)
Wol - *Wolvege**/Wolvega
ZW - Bdie, Pe-Dbi én Ste
OS - *Oost-Stellingwarf*/Oost-Stellingwerf
App - *Appelsche*/Appelscha
Db - *Donkerbroek**
Dfo - *De Fochtel**/Fochteloo
Dhau - *De Haule**/Haule
El - *Else**/Elsloo
Ld - *Langedieke**/Langedijke
Ma - *Makkinge**/Makkinga
Nbk - *Nijberkoop****/Nijberkoop
Obk - *Berkoop**/Oldeberkoop
Ow - *Oosterwoolde**/Oosterwolde

schriftelijke bronnen

Een plaatsnaam genoemd na een auteursnaam wil zeggen dat het materiaal geldt voor de plaats(en) die de auteur heeft gegeven of waartoe hij zich duidelijk beperkt.

b - uit teksten van H.J. Bergveld (1902-1966), geb. in *Appelsche*. Dit taalgebruik kan als oostelijk Stellingwerfs worden gekarakteriseerd, omdat van Bergveld bekend is dat hij woorden en verbindingen vooral uit oostelijk OS in zijn teksten verwerkte, met name uit App, Dfo en Ow

b: **lm** - los materiaal van H.J. Bergveld, vooral uit de omgeving App, Dfo en Ow
b: **ln** - los materiaal uit de nalatenschap van H.J. Bergveld, afkomstig van H.J. Das (1881-1963) uit *Noordwoolde* (geb. in *Berkoop*); Das zelf achtte zijn materiaal van toepassing op WS zuid. van de *Lende* en op OS

ba - uit teksten van M. Bakker, geb. 1926 in *Noordwoolde*

bl - uit teksten van H. Bloemhoff (geb. 1948, *Nijberkoop*), maar vooral uit diens woordenlijst in *De Dreijer* op basis van notities uit *Nijberkoop*, *Berkoop* en *Noordwoolde*

bo - materiaal van C. Boucher (nl. uit de omgeving *Buil*, *De Hoeve*, *Nijhooltpae*, *Noordwoolde* en *Hooltpae*)

bs - uit teksten of los materiaal van S.A. Bloemhoff, maar vooral uit haar vaktaalpublicaties, in het bijzonder *Klokkestoelen van Stellingwarf in woord en beeld* (Oosterwoolde, 1988), uit haar beschrijving van de vaktaal van de strovlechter en de imker in *Et hunnigt goed... Negentig jaar Iemkersvereniging Oost-Stellingwarf e.o.*, (Oosterwoolde, 1988; uitg. samen met K.S. Gerritsen en P. de Vries) en uit diverse bijdragen van haar hand in het tijdschrift *De Ovend*

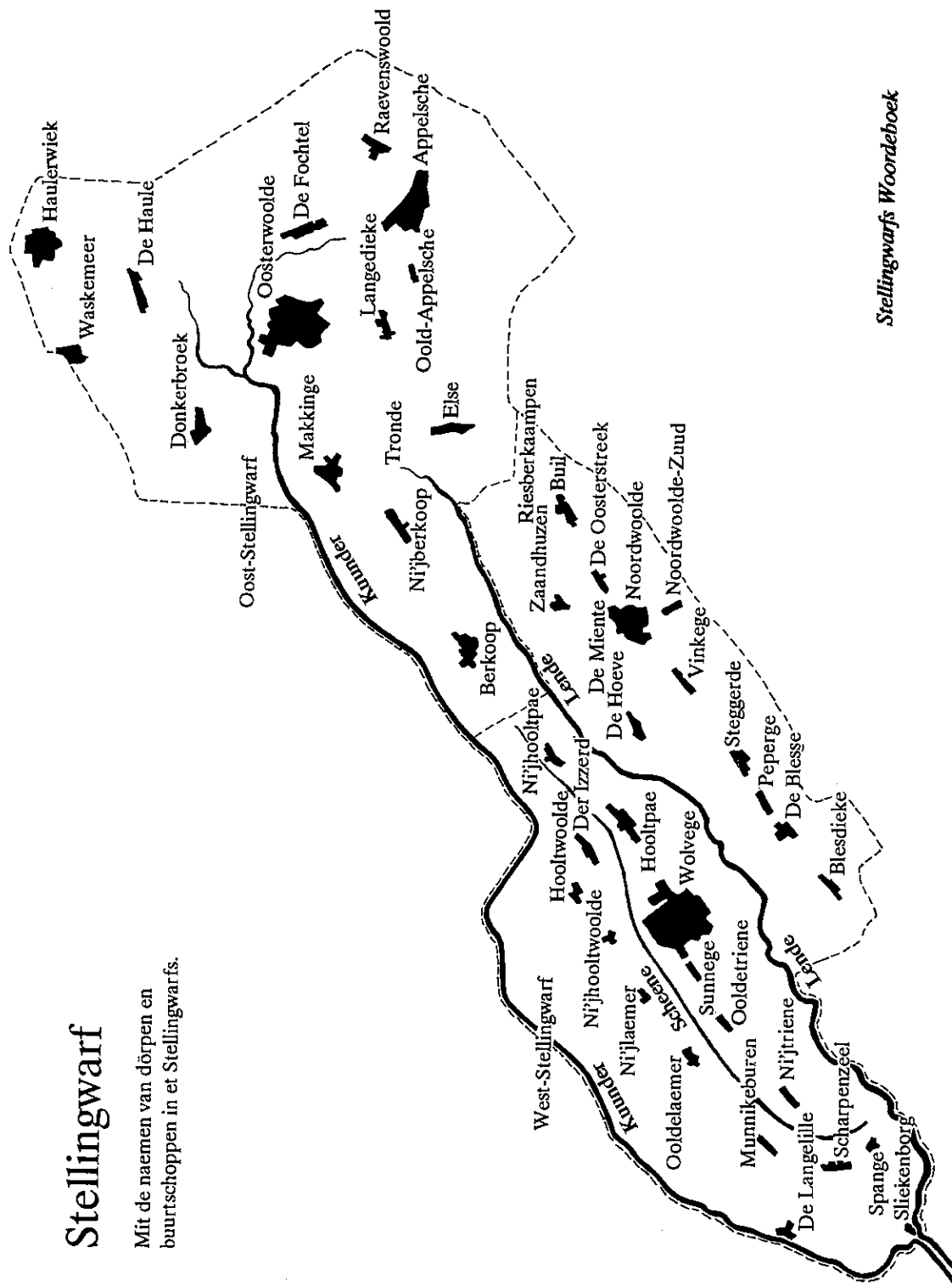
d - materiaal van H.J. Das (z. hierboven onder **b:** **ln**)

fp - uit D. Franke en D.T.E. van der Ploeg, *Plantenammen yn Fryslân*. Leeuwarden, 1984, 2e druk

h - uit H. Heukels, *Woordenboek der Nederlandsche Volksnamen van planten*. Amsterdam, 1907

Stellingwarf

Mit de naemen van dörpen en
buurtschoppen in et Stellingwarfs.

Aanwijzingen voor het gebruik

j - uit Stellingwerfse teksten van Wiebe Jager (geb. 1912, *Berkoop*)

k - uit materiaal van A. Kuperus (1867-1958, geb. in *Steggerde*)

ko - uit teksten/materiaal van D.K. Koopmans (geb. 1906 in *Nij'triene*, geldig voor west. WS)

l - uit Stellingwerfse teksten (proza, poëzie) voornamelijk van na 1970 die niet zijn aangeduid met een speciale afkorting van een schrijversnaam

n - uit materiaal of teksten van J.W. Nijholt (1914-1984, geb. in *Nij'hooltpae*; zijn taal-materiaal is soms op te vatten als algemeen west.)

p - uit Stellingwerfse teksten of uit de woordenlijst van J.H. Popping (1852-1927), eerder gepubliceerd in *De Ooststellingwerfer*; betrekking hebbend op *Oosterwoolde* en wijde omgeving)

s - schriftelijke bron die niet valt onder Stellingwerfse poëzie, proza. Het gaat hier om zakelijke teksten in het Stellingwerfs of in een andere taal die Stellingwerfse woorden of verbindingen bevatten

v - uit teksten van Johan Veenstra (geb. 1946 in *Nij'hooltpae*)

vo - uit teksten van H. Vondeling (1901-1992), geb. in *Oosterwoolde*

III. Redactionele afkortingen

aks.	-	aksent
alg.	-	algemeen
all.	-	alleen
attr.	-	attributief
bep.	-	bepaald
bet.	-	betekenis
bez.	-	bezzettelijk
bn.	-	bijvoeglijk naamw.
bw.	-	bijwoord
fig.	-	figuurlijk
g.	-	geen
hoofdtelw.	-	hoofdtelwoord
lett.	-	letterlijk
mv.	-	meervoud
Ned.	-	Nederlands
noord.	-	noordelijk(er)
onbep.	-	onbepaald
onbep. vn.	-	onbepaald voornaamwoord

onbep. w.	-	onbepaalde wijs
ondersch.	-	onderschikkend
onpers.	-	onpersoonlijk
onverg.	-	onvergankelijk
oost.	-	oostelijk(er)
overg.	-	overgankelijk
overg., onverg.	-	overgankelijk, ook onvergankelijk
pers.	-	persoonlijk
pers. vn.	-	persoonlijk voornaamwoord
pred.	-	predikatief
pron. verw.	-	pronominale verwijzing
rangtelw.	-	rangtelwoord
scheidb.	-	scheidbaar
spor.	-	sporadisch: d.i. geldt voor maar één of enkele plaatsen waarvan de vermelding niet interessant is (bijv. bij <i>forceren</i> naast <i>forceren</i>), omdat er geen geografische tegenstelling in het geding is; ook is de aanduiding 'spor.' gebruikt wanneer de samensteller het gebruik van een woord wel kende, maar onzeker was over de feitelijke spreiding
stofn.	-	stofnaam
st. ww.	-	sterk werkwoord
telw.	-	telwoord
tw.	-	tussenwerpsel
var.	-	variant(en)
verb.	-	verbinding, verbogen
verspr.	-	verspreid, d.w.z. voorkomend in meer dan 50% van de dorpen/groepen waarin werd geënquêteerd en evenredig verdeeld over de gehele Stellingwerfse regio
verkl.	-	verkleinwoord
verz.	-	verzamelnaam
vn.	-	voornaamwoord(elijk)
vn. aand.	-	voornaamwoordelijke aanduiding
wederk.	-	wederkerend
west.	-	westelijk(er)
z.	-	zie
zelfst.	-	zelfstandig
zuid.	-	zuidelijk(er)
zw. ww.	-	zwak werkwoord

Aanwijzingen voor het gebruik

IV. Over de uitspraak en de weergave van de klanken

Het grafieem *ij* wordt op twee manieren uitgesproken. Dit woordenboek maakt op dit punt onderscheid tussen twee gebieden: OS samen met het gedeelte van WS zuid. van de *Lende* met *ij* = [tj], en WS noord. van de *Lende* met *ij* = [ej]. Binnen het laatstgenoemde gebied echter is ook wel [tj] opgetekend (in Np, Op en Sz) en binnen het eerste gebied wel [ej] (in Pe-DbI en bij sprekers vooral uit de niet-oudste generaties in App, Db en Ow).

De eerste weergave in klankschrift (tussen [en]) slaat steeds terug op het hoofdlemma. De klankweergave van een volgend (neven)lemma wordt van die van het vorige gescheiden door een schuine streep; echter na een komma volgt een andere uitspraakmogelijkheid voor *hetzelfde* lemma. Soms zijn twee lemma's 'samengevat' door een bep. gedeelte van de klankweergave tussen ronde haken te plaatsen. De plaats- of gebiedsaanduidingen van bep. alternatieven in de fonetische beschrijving zijn slechts gegeven voor zover ze de samensteller uit zijn eigen kennis van het Stellingwerfs, dan wel uit zijn eerder of enig aanvullend onderzoek naar de uitspraak bekend waren. De aanduiding ... houdt in dat bep. informatie niet is herhaald, bekend is verondersteld of uit de samenstellende delen kan worden afgeleid.

Wanneer géén uitspraak wordt vermeld, is die gelijk of nagenoeg gelijk aan die in het Nederlands, of gelijk aan c.q. herleidbaar uit de uitspraak van één of meer voorafgaande of volgende lemma's.

De lettergreep die volgt op de apostrofe, draagt het hoofdaksent. De aanduiding 'aksent wisselt' wil zeggen dat, naar gelang de positie in de zin, het hoofdaksent anders kan zijn, vgl. *Die kleur is hadblauw* (het hoofdaksent valt op ...*blauw*) met *een hadblauwe kleur* (het hoofdaksent valt op *had...*). De relevante patronen zullen worden beschreven in de inleiding op deel I.

De fonetische tekens worden in de volgende lijst, indien mogelijk, verklaard m.b.v. Ned. trefwoorden. Bep. assimilaties blijven buiten beschouwing. De lange klinkers en medeklinkers zijn niet opgenomen;

door een dubbele punt wordt nl. aangegeven dat de eraan voorafgaande klinker of medeklinker lang klinkt. Het neusklankkarakter van vokalen in bep. posities wordt uitgedrukt door het teken ~ erboven. Bij korte vokalen is dat karakter slechts weergegeven in enkele bijzondere gevallen.

[i] - Ned. Piet

[ɪ] - Ned. pit, gebit

[ɛ] - Ned. pet

[y] - Ned. fuut, debuut

[ʌ] - Ned. put

[œ] - klinker die lijkt op de *u* in Ned. put maar die met een lagere stand van de tong wordt uitgesproken, vgl. de beginklank van Ned. ui en de *ö* in Duits Löffel

[u] - Ned. boek, zoeken

[o] - Ned. dom

[ɔ] - *o* waarvan de tongstand lager is dan bij de *o* in Ned. dom en hoger dan bij de *a* in Ned. bak

[a] - Ned. bak

[ə] - Ned. 'e' in bijv. lopen

[j] - Ned. jacht; echter met enigszins lagere tongstand (en dan dus *ie*-achtig) in een tweeklank, vgl. *huj* d.i. Ned. hooi

[w] - Ned. water. Vóór [ə], d.w.z. in een woord klinkt een *w* niet zelden als [v], hoewel de [w] vaak als de oudste variant wordt bestempeld. Het alternatief met [v] is niet altijd genoemd

[ʍ] - *w* waarbij onderlip en boventanden niet tegen elkaar sluiten maar waarbij wel liprondding optreedt, vgl. Ned. trouwe

[p] - Ned. prins

[b] - Ned. boot

[t] - Ned. taak

[t̚] - licht 'retroflexe' *t*, d.i. een *t* met de tongpunt iets meer naar achteren dan bij de gewone *t*. Deze [t̚] treft men aan direkt na korte vokalen, op de plaats waar in een eerdere taalfase een *rt*-kombinatie aanwezig moet zijn geweest. (In woorden waarvan de oudere vormen niet precies bekend zijn, is echter niet zonder meer na te gaan of [t̚] teruggaat op een combinatie *r + t*. Een soortgelijke [ŋ] of [ʃ] gaat meestal níét terug op een combinatie *r + n* of *r + l*. Incidenteel wordt de *r* in een enkel leenwoord gerealiseerd, bijv. in *sport* (sport, nl. die men bedrijft), en in enkele woorden die 'met nadruk' worden gebruikt,

Aanwijzingen voor het gebruik

bijv. in *Vort peerd*, al is [fot] 'weg, voort' de gewone manier van zeggen. Sommige sprekers gebruiken niet meer in alle relevante woorden de [t], maar wél de 'gewone' [t]; zo hoort men vaak [fot] i.p.v. [fot]; zo'n alternatief is echter in de fonetische beschrijving weggelaten. De korte vokalen [o], [ɔ] en [a] klinken voor een [t] helderder dan anders; dit is in de beschrijving niet aangegeven. De hier gemaakte opmerkingen gelden ook ten aanzien van de [d], de [s], en de [z]

[d] - Ned. dom

[d̥] - licht 'retroflexe' *d*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *d*; overigens gelden dezelfde bijzonderheden als bij [t] hiervóór

[g] - als in Engels *goal*. Treedt op in niet beklemtoonbare lettergrepen vóór [ŋ], [l], [r] en ook vóór [ə], al wordt, met name west., vóór [ə] ook vaak [ɣ] gehoord, een alternatief dat in de beschrijving in beginsel niet is weergegeven. Verder treedt [g] als in *goal* op aan het begin van beklemtoonbare lettergrepen in OS, Diz, Np en incidenteel in Mun, Op, en Sz. Dit type *g* wordt vaak iets meer naar achteren gearticuleerd dan zoals men *g* in het Nederlands kent uit *goal*. Bij de niet-oudste generaties in het genoemde gebied met [g] aan het begin van beklemtoonbare lettergrepen treedt in die positie meer en meer [x] op, wat in de overige dorpen de gewone uitspraak is

[k] - Ned. kaak

[f] - Ned. fiets

[v] - Ned. leven, zeeʃdruk

[s] - Ned. kas

[s̥] - licht 'retroflexe' *s*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *s*. Overigens gelden dezelfde opmerkingen als bij [t] hiervóór

[z] - Ned. bazig, kasboek. In een woord, vóór [ə], klinkt in west. dorpen de *z* soms als [s]; dit is niet steeds speciaal genoemd

[z̥] - licht retroflexe *z*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *z*; overigens gelden dezelfde opmerkingen als bij [t] hiervóór

[x] - Ned. gezicht, lachen

[ɣ] - Ned. zagen, dagboek

[m] - Ned. maken

[m̥] - *m* die de kern van een niet be-

klemtoonbare lettergreep vormt, vgl. alg. Oostnederlands 'loopm' (Ned. lopen)

[n] - Ned. nu

[n̥] - licht 'retroflexe' *n*, d.i. een *n* met de tongpunt iets meer naar achteren dan bij een gewone *n*, vgl. [anə] 'Anna' (meisjesnaam) vs. [anə] 'Anne' (jongensnaam) (Nbk, Np, Obk); zie ook bij [t] hiervóór

[ŋ] - *n* die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. het alg. Oostnederlandse 'meetn' (Ned. meten)

[ŋ] - Ned. bang

[ŋ̥] - [ŋ] die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. Oostnederlands 'warkng' (Ned. werken)

[ɲ] - Ned. frañje

[ɲ̥] - [ɲ] die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. ['rujɲ] Ned. roeien (Ol)

[l] - Ned. lallen

[l̥] - *l* die de kern vormt van een niet beklemtoonbare lettergreep, vgl. ['lɪ:p], Ned. lepəl; grafisch niet van deze [l] onderscheiden is de licht 'retroflexe' *l* (dus met een iets teruggetrokken tongpunt), vgl. [kəl] 'kol bij paard, koe' met ['kələx] 'onnozel kijkend' (Ol-Nl) (zie ook bij [t])

[r] - tongpunt-*r*, Ned. raar, evt. stemloos aan het lettergroepeind. De huig-*r* werd alleen voor enkele personen uit Bdie opgegeven. Oost. komt tussen een korte klinker en de schwa ([ə]) in een woord een tongpunt-*r* voor met één enkele beweging van en naar de tandkas, bijv. in ['harə] 'hard' (= 'snel')

[r̥] - sterk gereduceerde tongpunt-*r*. Deze treedt op direkt vóór *d*, *t*, *s* of *z* en volgt daarbij direkt op een lange vokaal die overgaat in een lichte [ə]; verder met name vóór een 'lettergreepdragende *n*', vgl. ['karɲ] 'karren', ['mɔɲɲ] 'morgen' of voor [l], vgl. ['boɲl] 'borrel'. Bij de artikulatie van de [r̥] wordt de tongpunt éénmaal naar de tandkas bewogen maar niet teruggetrokken

[r̥] - *r* die de kern vormt van een niet beklemtoonbare lettergreep (in de grafische weergave moeilijk te onderscheiden van *r*), vgl. [wekr̥], Ned. wekker

[h] - Ned. hond. Alleen in Bdie en Sz is enkele malen waargenomen dat sprekers *h* aan het woordbegin 'weglaten'; dit is niet in de fonetische beschrijving opgenomen

Lijst van vaste informanten

De namen van de plaatselijke contactpersonen in de organisatie van het project zijn hieronder met een * gemarkeerd.

Oost-Stellingwarf

Berkoop

I. de Boer, geb. 1914
R.C. de Boer-Adema, geb. 1914
L. Hof-de Boer*, geb. 1908, overl. 1991
W. Jager, geb. 1912
G. Jager-Bruinenberg, geb. 1913
Z. Kuiters-Keizer* (vanaf 1991), geb. 1920
D.W. Menger, geb. 1907, overl. 1982
B. Menger-van der Weide, geb. 1909
J. Veen-Menger, geb. 1909

De Fochtel

H. Baron, geb. 1901, overl. 1980
H. Baron-Hofstra, geb. 1902, overl. 1993
R. Bult*, geb. 1905
J. Bult-Buldstra*, geb. 1910, overl. 1993
L. Cats, geb. 1904, overl. 1987
W. Cats-Popkema, geb. 1907, overl. 1986
A. Kromkamp, geb. 1905, overl. 1990
S. Kromkamp-Langhout, geb. 1907, overl. 1988
J. van Rozen, geb. 1906, overl. 1993

De Haule

L. Baron, geb. 1907
T. Bosma-Koops, geb. 1921
A. Dol, geb. 1924, overl. 1983
L. Dol-van Weperen, geb. 1927
J. van der Heide-Dijkstra, geb. 1929
D. Jonker, geb. 1921, overl. 1979
M. Jonker-Veenstra*, geb. 1920
P. Russchen, geb. 1907, overl. 1991
A. Russchen-Baron, geb. 1906
G. Stelma-Koopman, geb. 1945
G. Witvoet, geb. 1921, overl. 1979
A. Witvoet-van der Horst, geb. 1926, overl. 1979

Donkerbroek

J. van den Bos-Bouma*, geb. 1912
J. de Boer, geb. 1919, overl. 1991
A. Dongstra-van den Bos, geb. 1916
S. Duin-Drenth, geb. 1931
T. Lenstra-van Riesen, geb. 1931
W. van Loon, geb. 1889, overl. 1975
J. Russchen-Houkema, geb. 1921, overl. 1982
A. Teijema-Dragstra, geb. 1905, overl. 1990

Else

A. Bijlsma, geb. 1917
K. Kastelein-Bergsma*, geb. 1922
J.H. Koops, geb. 1893, overl. 1980
J. Mulder, geb. 1916
J. de Nekker-Bolding, geb. 1922

Langedieke

M. van der Broek, geb. 1913
H. Donker-Bult, 1921
H. Jager-Tjassing*, geb. 1925
H. Sloot-de Jong, geb. 1931
J.L. Stoker, geb. 1911, overl. 1982

Makkinge

F. Bethlehem-Blijsie, geb. 1900, overl. 1983
J. Bijstra-van Dalen, geb. 1902, overl. 1991
A. Gorter, geb. 1929
J. Schurer*, geb. 1923
J. Schurer-Klosse, geb. 1928
H. Veenstra-Bouma, geb. 1922

Nijberkoop

A. Bloemhoff-Seinstra*, geb. 1923
E. Boek-Keizer, geb. 1923
P. Brouwer, geb. 1908, overl. 1994
B. Brouwer-Cats, geb. 1908, overl. 1993

Lijst van vaste informanten

Oosterwoolde

A.W. Betten*, geb. 1920, overl. 1989
K. Gorter, geb. 1914
G. Jansen-de Jong, geb. 1924
G. Pruntel, geb. 1919, overl. 1987
L. Tiesinga, geb. 1899
J.A. Zwaga-Wemer (*vanaf 1989), geb. 1926

West-Stellingwarf

Blesdieke

A. Dedden-Koers, geb. 1951
H. Huisman*, geb. 1912, overl. 1983
H. Koers-Faber, geb. 1919
J. Kuiper, geb. 1924, overl. 1986
H. Wallinga (*vanaf 1983), geb. 1914, overl. 1987
H. Wallinga-Brouwer (*vanaf 1988), geb. 1913

Buil

T. Marks-Wijnstra, geb. 1923
L. Mulder, geb. 1913, overl. 1986
J. Mulder-Prakken, geb. 1914
H. van Riesen, geb. 1915, overl. 1991

De Hoeve

J. Punter, geb. 1932
A. Punter-de Boer*, geb. 1926
J.P. Rudolphus, geb. 1929
E.A. Rudolphus-Lenstra, geb. 1933
B. de Vries, geb. 1909, overl. 1983
J. de Vries-Hoornstra, geb. 1914

Der Izzerd, Oolde- en Nijhooitwoolde

C. Bethlehem-de Roos*, geb. 1925, overl. 1991
M. Groen, geb. 1916
L. Groen-Bakker, geb. 1919
M. Hornstra, geb. 1913, overl. 1983
T. Lukkes, geb. 1913

Hooltpae

A. Hogeling*, geb. 1910, overl. 1991
C.A. Hogeling, geb. 1902, overl. 1993
Z. van der Meer, geb. 1912
T. van der Meer-van Huizen, geb. 1914
B. Oostra (*vanaf 1991), geb. 1917
V. Oostra-Lem, geb. 1916

Munnikeburen

J.M.E. Schokker-Erkens* (tot 1979), geb. 1911

Nijhooitpae

J. Houtman, geb. 1913
A. Menger, geb. 1904, overl. 1977
Y. Menger-Smit, geb. 1911
S.J. Oosterhof, geb. 1897, overl. 1987
A. Oosterhof-Donker, geb. 1904, overl. 1980
W. Smit, geb. 1915, overl. 1993
H. Veenstra, geb. 1909
J. Veenstra*, geb. 1946

Nijtriene

E. Hoekstra, geb. 1916
E. Hoekstra-Dijkstra, geb. 1920
R. de Lang, geb. 1916, overl. 1984
H. de Lang-Eker, geb. 1919
D. Poepjes, geb. 1920
A. Schra-Eker, geb. 1895, overl. 1989
K. van der Weg*, geb. 1915
T. van der Weg-de Vent, geb. 1914, overl. 1986

Noordwoolde

A. Alten, geb. 1921
T. Alten-Sikkema, geb. 1921, overl. 1993
J. Bakker, geb. 1896
A. Bakker-Schipper, geb. 1898, overl. 1991
J. Bos, geb. 1900, overl. 1989
A. Bos-Roders, geb. 1905, overl. 1990
B. Elsinga-Smit, geb. 1915
J. Veldhuizen-Jongedijk, geb. 1920
J. de Vries-Hoekstra, geb. 1918

Lijst van vaste informanten

Oolde- en Nijlaemer

J. Bakker*, geb. 1920
W. Oenema-Oosting, geb. 1925
W. Oosterhof, geb. 1920, overl. 1976
J. Oosterhof-Koopman, geb. 1920

Peperge en De Blesse

J.W. Brouwer*, geb. 1910
W. Hakman-Brouwer, geb. 1902, overl.
1993
W.J. Koning*, geb. 1904, overl. 1993
M. Prakken-Punter, geb. 1934, overl. 1982
A. Prakken-de Vries, geb. 1907
J. de Raad-Bloemsma, geb. 1911

Scharpenzeel

L. Boezerooij, geb. 1907
R. Jager*, geb. 1910, overl. 1986
L. Jager-Douma (*vanaf 1986), geb. 1914
H. Landman-Nijmeijer, geb. 1918
A. Oosten, geb. 1907, overl. 1986

Spange

H. Brugge, geb. 1899, overl. 1982
P. de Boer-Oosten, geb. 1908
K. Staalsmid, geb. 1928
A. Staalsmid-Elsinga, geb. 1934
K.H. Veenhouwer, geb. 1933
A. Veenhouwer-Ziel*, geb. 1939

Steggerde

A. Draaisma-Jansen, geb. 1922
E. van Hoogmoed, geb. 1920, overl. 1989
G. Nijk-Bakker, geb. 1911
H.A.H. Vonk, geb. 1919
T.H.M. Vonk, geb. 1912
Th.P.Joh. Vonk, geb. 1908, overl. 1992

Wolvege

H. Fledderus, geb. 1912, overl. 1990
M. Fledderus-Schipper, geb. 1911
F. Hanja, geb. 1905, overl. 1977
J. Hanja-Terpstra, geb. 1903
A.F. Mulder, geb. 1945
J.R. Mulder, geb. 1932
W. Mulder-Nijholt, geb. 1946
A. Mulder-de Roos*, geb. 1934
A. de Roos, geb. 1941

F

f - **f**, nl. als letterteken, medeklinker, toon of toonsoort, f-vormige figuur, als aanduiding van de woorden die met een **f** beginnen in een bestand, als afkorting voor gulden en voor Fahrenheit

f-sleutel - f-sleutel

fa - **fa**

fa. Ook **Fa.** - **fa.**, afkorting van *firma*

faai (OS, Dho, Diz, Np, Nw) Ook **fei** (Mun) bw., bn.; -er, -st [fa:j/fej] 1. gemeen, smerig *een faaien iene* een vals, oneerlijk persoon (Ma), *Dat is een faaie zet van him* (El), *Dat is wel wat faai!* (Np), *Ie hoeven je niet zo faai veur te doen* (Obk), *een faaie streek* een gemene, smerige streek (Dhau, Obk): *Wat een faaie streek van die boer om je zo te bedonderen* (Dhau) 2. zich als lief en aardig presenterend, goede bedoelingen veinzend (Obk) *Ze dee heur faai veur, mar hool heur in de gaten!* (Obk)

faalangst (l) - faalangst

fabbelegoesies z. *babbelegoegies*

fabberegoesies z. *babbelegoegies*

fabel z. *faobel*

fabelachtig z. *faobelachtig*

fabeldier z. *faobeldier*

fabriceren (Nbk) zw. ww.; overg.; fabriceerde, het fabricerd [fabri'su:ɔɾɲ] 1. maken, in elkaar zetten *Hoe hej' dat toch fabricerd!* (Nbk)

fabrikaot (Nbk) [fabri'kɔ:ɔt] - fabrikaot

facet (l) [fa'set] - facet: aspekt

fagot [fa'gɔt] - bep. blaasinstrument: fagot

failliet z. *falliet*

faillissement z. *falliesement*

fair (Nbk) bn., bw.; -der, fairst [fɛ:ɔr] 1. fair *'t Was niet hielemaole fair* (Nbk)

fajjesant z. *fesant*

fakkel de; -s; -tien ['fak] 1. fakkel, toorts *branen as een fakkel*, ook fig.: *de fakkel overnemen* (spor.)

fakkeloptocht - fakkeloptocht

fakseren (Bu, Bdie, El, Np, Nt, Nw, Obk, Op, Spa, Ste, Wol) Ook **sekseren** (Dfo),

forceren (verspr.), **ferceren** (verspr.) zw. ww.; overg.; fakseerde, het fakseerd [fak'su:ɔɾɲ/fək's.../fə's...]

1. met doordrijven bereiken, dwingen, nadrukkelijk uitdagen *Die man fakseert iederiene* (Bdie), *Hij fakseert zien hond hielemaole, et is niet vule meer* (Nw), *Hij wodde d'r toe fakseerd* (Op), ook inzake kaartspel: *Hij fakseerde me om die kaorte te gooiën* (Np)

2. met geweld openmaken zodat het stukgaat, verbreken, door verkeerd gebruik van kracht beschadigen *A. het vanaovend de kachel hielemaole ferceerd* (El), *Ie moe'n dat slot van de deure niet forceren* (Obk) 3. (ook wederk.) boven zijn krachten werken met mogelijke lichamelijke of psychische gevolgen, door teveel inspanning een achteruitgang bewerkstelligen van de pas bereikte goede gezondheid *Dan scheur ie an, en daor kuj' je mit forceren* (Pe-Dbi), *Ie bin nog mar krek weer beter, ie moe'n 't niet fakseren* (Obk), *Een verstoekt bien moej' niet ferceren* (Ow)

faktor (Nbk, l) de; -en ['faktor] 1. medebepalend element *'t Is een belangrieke*

faktuur - fanteseren

faktor (Nbk), *een kombinaosie van faktoren* (1)

faktuur (1) - faktuur, nl. staat van goederen en prijzen bij of naar aanleiding van levering gegeven of verzonden aan de ontvangende partij

fakultatief [fak'ta'tif] - fakultatief

falderalderare z. *falderalderiere*

falderalderiere tw. Ook *falderiere* (verspr.), *falderalderare* (verspr.), *falderare* (spor.); de laatste twee var. vaak gebruikt aansluitend op de lange resp. de korte van de eerste var. [falɔ (ralɔ)'ri:əɔ/...'ra:əɔ] 1. vrolijke uitroep in liedjes, vgl. * (gezegd n.a.v. het in verwachting zijn, ook gezongen op de wijs van het bekende 'Alle eendjes zwemmen in het water:') *Moeder oonze meid het een krummel an de piere, krummeltien of viere, falderalderiere* (Nbk)

falderare z. *falderalderiere*

falderiere z. *falderalderiere*

falegrein (Dmi) [fa:lə'grɛjn], in: *Dat is ok falegrein!* lichte afgunst (Dmi)

falen (Nbk) ['fa:lŋ] - falen: fouten maken, niet slagen

falie ['fa:li] - falie, nl. in *op 'e falie geven* een pak slaag geven: *Hi'j gaf him helder wat op 'e falie* (Ma), *iene een pak op 'e falie geven* (Nbk, Np, Ol-Nl), (*een pak*) *op 'e falie kriegen*. *Aj' vroeger van schoele of gongen, kreej' eerst nog flink wat op je falie* (Obk), *een pak op 'e falie had hebben*, *een waant op 'e falie had hebben* id. (Obk, Nbk), *...kriegen* (Nbk)

faliekaant z. *faliekant*

faliekant (verspr.) Ook *falliekant* (Dhau, Nbk, Nw, Ol-Nl), *faliekaant* (Np, l) bw. [fa:likant/falikant/...kã:nt; aks. wisselt] 1. totaal, helemaal, mordicus *Dat spul komt faliekant omme* (Obk), *Hi'j is d'r falliekant naost mit zien verhael* (Dhau), *Ze sleug de plaanke faliekant mis* (Wol), *d'r faliekant op tegen wezen*, zo ook *faliekant tegen* 2. met verkeerde afloop (Nt, Nw, Op, k: Ste) *Et kwam veur him faliekant uut* (Op), *Dat komt faliekant uut* (Nt), *Hi'j kan de arbeiders niet meer betaelen, dat dri'jt faliekant uut* (Nw)

falliekant (Nw) bn.; attr. [fali'kant] 1. (van een groot meisje, jonge vrouw) keurig en flink *een falliekante meid* (Nw) 2. z. *faliekant*

falliesement Ook *faillisement* (Nbk), *fejiesement* (Wol) et; -en [falisə'ment, ...'lisə'ment (Nw)/...fəjisə'ment (Wol)] 1. *faillissement* *De smid het zien falliesement anvroagd* (Dhau), *Ze hebben him mit mekeer een falliesement andaon* (Ol-Nl, Db, Obk), *Hi'j zit al twie maanden in (et) falliesement* (Op, Ow), *een falliesement uitspreken* (Pe-Db), *Bij heur hebben ze et falliesement opschreven* (El), *De rechter het et falliesement introkken* (Sz), *Sommigen perberen spul an et faillisement te onttrekken* (Nbk)

falliet Ook *ferliet* (Mun), *fejiet* (Obk, Wol), *feliët* (Nbk, Np, Op, b: lm), *failliet* (Dhau) bn. [fa'lit/fɛ'lit/fə'jit/fə'lit/...] 1. bankroet *Hi'j is falliet verklaord* (Nbk), *N. is falliet gaon* (Np) * *Jan Jaansen is feliet/Jan Jaansen het gien koegies meer/Hi'j is ok zien peertien kwiet* (Op)

fan (verspr.) de; -s [fɛn] 1. fan: liefhebber, bewonderaar van bep. artiest, sport etc. *'k Was in die tied nog haost meer fan van Donovan as van Bob Dylan* (Nbk)

fanaat (1) de; fanaten [fa'na:t] 1. fanaat

fanatiek (spor.) Ook *fanetiek* (vo) bn., bw.; -er, -st [fana'tik/fanə...] 1. fanatiek *Ie moe'n niet zo fanatiek doen!* (Nbk), *Wat is die vent toch fanatiek* (Nbk)

fanatiekeling (spor.) de; -en; ...linkien [fana'tikəlɪŋ, ...kɫɪŋ] 1. fanatiekeling

fanetiek z. *fanatiek*

fanfare (spor.) de; -s [fã'fa:əɔ] 1. fanfarekorps *Waor is hi'j? Aachter de fanfare an de hort op, daar waar het leuk is* (Nbk) 2. tamtam *Al die fanfare, waor is et aenlik veur neudig!* (Nbk)

fanfarekôrps (Nbk) - fanfarekorps

fanfaremeziek (Nbk) - fanfaremuziek

fantaseren z. *fanteseren*

fantasie z. *fantesie*

fantasiebroek z. *fantesiebroek*

fantast - fantast, ook van een fantasierijk kind: *Gao now mar naost me op 'e waegen zitten, kleine fantast daj' binnen* (Np)

fantastisch bn., bw.; -er [fan'tastis] 1. schitterend, als aanduiding hoe voortreffelijk iets of iemand is, ook van een gebeurtenis of werking *Fantastisch! Wat hewwe hier een mooi uutzicht!* (Nbk), *een fantastisch uutzicht* (Nbk), *Et was een fantastische meester!* (Nbk)

fanteseren (verspr.) Ook *fantaseren*

(spor.) [fanta'si:ərn/...ta's...] - fantaseren
fantasie Ook **fantasie** de; -nen [fanta'si/...ta'si] 1. verbeelding *Doe zag hi'j de gedaonte van zien mem opriezen in zien fantasie...* (Obk), *Opgaon in zien fantasie was hi'j* (v) 2. verbeeldingskracht *En een fantasie dat die jonge het!* (Nbk), *D'r weinig fantasie veur hoeven te hebben* snel te doorzien zijn: *Dat hi'j d'r op uut is om daor de boel over te nemen, hoej' weinig fantasie veur te hebben* (Nbk), zo ook: *d'r is weinig fantasie veur neudig* nl. om dat te begrijpen, te doorzien (Nbk)
fantasiebroek (Ol-Nl, Ste) Ook **fantasiebroek** (Diz) de; -en [fanta'sibruk/...] 1. broek met een andere kleur dan het jasje dat erbij gedragen wordt (Ste) 2. streepjesbroek (Diz, Ol-Nl)
faobel (Nbk, Obk, b: lm) Ook **fabel** (spor.) de; -s; -tien [fə:b]/...a:...] 1. bep. vertelling, fabel *et faobeltien van de Bekhof-schaans* (l) 2. verzinsel *Ae wat, et bin mar faobelties* (Nbk), *Ik vertel jim gien faobelties, heur!* wat ik jullie vertel is beslist waar (Nbk)
faobelachtig (Nbk, Obk) Ook **fabelachtig** (Nbk) bn., bw.; -er; -st [f'f...] 1. fabelachtig, geweldig mooi, enorm *'t Was faobelachtig mooi!* (Nbk), *Is 't niet fabelachtig?* schitterend mooi (Nbk), *faobelachtige priesen* geweldig hoge prijzen (Nbk), *'t Was faobelachtige duur* (Nbk)
faobeldier (Nbk, b) Ook **fabeldier** (Nbk) - fabeldier *De griffioen van de Stellingwarver gemientewaopens is een faobeldier* (Nbk)
farizeeër (l) de; -s; -tien [fari'st:ɟr, ...jər] 1. farizeeër (Nbk) 2. (mv.) *de Farizeeërs* de Farizeeën (Nbk)
fasant z. *fesant*
fasantei z. *fesanteëi*
fasantejacht z. *fesantejacht*
fasantevere z. *fesantevere*
fasantewiefien z. *fesantewiefien*
fasanthaene z. *fesantehaene*
fasanthenne z. *fesantehenne*
fasantkiepe z. *fesantkiepe*
fascinerend (l) [fasi'n:əɾnt] - fascinerend, op zeer boeiende wijze
fascisme (l) - fascisme
fascist (spor.) - fascist
fascistisch (spor.) - fascistisch
fase (spor.) de; -n, -s [fa:zə, ..sə] 1. fase

in een ontwikkeling, een bepaald tijdsbestek
fataal (spor.) bn., bw.; fataler, -st [fa'ta:l] 1. noodlottig *'t Is 'm fataal wodden* dat werd zijn noodlot, hij is eraan ten gronde gegaan, *een fatale vrouw* een vrouw met verderfelijke invloed
fatsoen z. *fesoen*
fauna (Dho, l) [fəʊnə] - fauna *'t Is daor allemaol flora en fauna* alles is daar in overvloed (Dho)
favoriet I (spor.) de; -en [fə'vɔ:rit] 1. favoriete persoon of dier, ook gezegd van de belangrijkste kanshebber aan een wedstrijd
favoriet II (spor.) bn.; -er, -st 1. het meest geliefd *Die sport is bi'j him favoriet* (Nbk)
fax [faks] - fax
faxen (spor.) [faksɛ] - faxen
feberwaori (OS, ZW, Bu, Dho, Np, Nw, Op) Ook **feberwari** (spor.), **febrewari** (Diz, Nt, Nw, Op, Pe-Dbl, Wol, WH), **febrem** (Ma, Nbk) g. lidw. [fɛ:br'wɔ:əri /...a:.../fɛ:brə.../fɛ:brəm, ...brɛ] 1. februari *Begin feberwaori hadden ze al daegen lange hadde wiend* (l), *Febrem is in 't laand, et weer wodt al wat anders* (Nbk), *Janem gong om de eerpelgatten henne, mar febrem keek d'r even in gaf flinke vorst* in de grond (Ma) * *Feberwaori keurt je en meert neemt je* in februari wordt men ziek en is het verloop slecht, dan sterft men in maart (Nw)
feberwaoridag de; ...daegen; ...daggien [...'w...] 1. dag in februari *Zoe'n vieze feberwaoridag, mit regen en mit wiend* (Nw)
feberwaorinommer (Nbk) - februarinummer
feberwaoriplaante (Nw) de; -n; ...plaan-tien [...'w...] 1. schoenlappersplant
feberwaoristaeking (Nbk) - februaristaeking
feberwaorizunne Ook **feberwarizunne** (Op) de [...'w...] 1. de zonneschijn in februari *De weiden liggen te glaanzen in de feberwarizunne* (Op)
feberwari z. *feberwaori*
feberwarizunne z. *feberwaorizunne*
febr. - febr., afkorting van *feberwaori*
febrem z. *feberwaori*
febrewari z. *feberwaori*
febriek de, ook et: hoofdzakelijk in bet. 1, doorgaans van zuivelfabriek; -en; -ien [fə'bri:k] 1. fabriek, nl. de instelling waarin

fabrieksadministraosie - feestelik

op grote schaal produkten worden ver-
vaardigd *Hejt' febriek al opbeld* (Diz), *Hi'j*
warkt op 't febriek (Ma), ...*de febriek*
(Nbk), *De melk gaot naor 't febriek*
(verspr., Ma), ...*naor de febriek* (Diz) 2.
fabrieksgebouw (...) *en doe zag ik al die*
meensken de febriek ingaon (Mun)
fabrieksadministraosie (Nbk) - fabrieks-
administratie
fabrieksarbeid (Nbk) - fabrieksarbeid
fabrieksarbeider - fabrieksarbeider
fabrieksbotter - fabrieksboter
fabrieksbr'i'j (Mun) de [fə'b...] 1. pap
gemaakt in de zuivelfabriek
fabrieksbrood (Nbk) - fabrieksbrood
fabrieksbuurt (Spa) de; -en; -ien [fə'b...] 1.
aanduiding van een buurt, bebouwing bij
een fabriek, zoals in *De Langelille*
fabrieksdirekteur de; -en; -tien [...'b...] 1.
fabrieksdirekteur
fabriekseerappel (verspr.) - fabrieksaard-
appel
fabriekseerpel (spor.) - fabrieksaardappel
fabrieksfluite (Bu, Bdie, Db, Dfo, Diz,
Np, Nw, Ol-Nl) [fə'b...] - fabrieksfluit
fabrieksgebouw - fabrieksgebouw
fabrieksgoed (Nbk) - fabrieksgoed
fabriekshal (Nbk) - fabriekshal
fabriekshuzen (Spa) mv. [fə'b...] 1. fa-
briekswoningen
fabrieksinstelaosie (vo) de; -s [...'b...] 1.
installatie(s) (machines e.d.) in een fabriek
Hiel wat fabrieksinstelaosies weren naor
Duutslaand brocht (vo)
fabrieksjonge (Nbk) - fabrieksjongen
fabriekskeze - fabriekskaas
fabrieksmaegien (Obk) et; ...maegies
[fə'b...] 1. meisje dat op een fabriek werkt
fabrieksmerk (Nbk) - fabrieksmerk
fabrieksofval (Nbk) - fabrieksafval
fabriekspeduct (Nbk) - fabrieksprodukt
fabriekspiepe (OS, Op) Ook *fabriekspupe*
(Spa) de; -n; ...piepien [fə'b...] 1. fabrieks-
schoorsteen
fabriekspupe z. *fabriekspiepe*
fabrieksroggenbrood (spor.) et; ...broden;
...brotien [fə'b...] 1. roggebrood in de
fabriek gemaakt
fabrieksrook - fabrieksrook
fabrieksschostien de; -en, -s [...'b...] 1.
fabrieksschoorsteen
fabrieksspul - fabrieksgoed
fabrieksterrein - fabrieksterrein

fabriekstoete z. *toeter*
fabriekstoeter z. *toeter*
fabrieksturf (spor.) - fabrieksturf
fabrieksvolk (Nbk) et [fə'briksfəl(ə)k] 1.
de mensen die op een fabriek werken
fabriekswaark z. *fabriekswark*
fabriekswark Ook *fabriekswaark* (ZW,
Nw, Ow) - fabriekswerk
fabriekswoning (Nbk) - fabriekswoning
federaosie (Nbk) [fi:dɾ'ɔ:əsi, ...dər...] -
federatie, bijv. van zangkoren
fedusie [fədysi] - fiducia: *Dat plan heb-*
ben we gien fedusie in, et komt niet goed!
(Bu), *Die nife uutvienings van disse tied*
hebben wij niet al te vule fedusie in
(Obk), *Dat ventien hadde wat fedusie op*
Aoltien zag haar wel zitten, had een oogje
op haar (s: oost.)
fee (spor.) de; fenen; fegien [fi:] 1. bep.
sprookjesfiguur, nl. fee
feeks (spor. WS) de; -en; -ien [fi:ks] 1.
helleveeg
Feem de; Femen; -pjen [fi:m] 1. vrou-
wennaam: Euphemia; verkl.: voor meisje
of jonge vrouw
feest et; -en; fesien [fi:st] 1. bijeenkomst
om feest te vieren *Wat is hier te doen? Et*
liekt wel feest bij jim! (Nbk), *We*
kwammen van een feest in Ooldemaark (l)
2. oorzaak van plezier *As zij komt, is et*
altied een feest veur de kiender (Nbk), *Die*
man het alles ofkitst, et feest gaot niet deur
wat overeengekomen was, is geannuleerd
(Bu) 3. een heel spektakel, drukke arbeid
't Is altied een hiel feest eerdaj' et zoveer
hebben (Nbk), *Dat wodt feest een prettig*
spektakel, ook: ruzie, geharrewar (Nbk), *Et*
is weer feest beneden het is weer raak, er
is ruzie, herrie of ongemak (Nbk) 4.
gedenktag, herdenkingsgebeuren (l) *et*
feest van Sunte-Matten (l)
feestaovend - feestavond
feestartikel (Nbk) - feestartikel
feestdag de; ...daegen; ...daggien 1.
feestdag *de feestdaegen* de beide feest-
dagen van Kerst, Pasen of Pinksteren *Ik*
daenke dawwe d'r dommiet mit de feest-
daegen even henne gaon (Nbk), *Bin jim*
beide feestdaegen thuis? (Nbk), (wens die
men uit:) *Plezierige feestdaegen!* (Nbk)
feestdrokte - feestdrokte
feestelik I bn., bw.; -er, -st [fi:st]ok,
...tələk] 1. van feestelijke aard *'t Was al*

mit al een feestelike dag (Nbk), *Wat liekt et altied feestelik, zoe'n hadriederijje. Overal staon vlaggen!* (Np) **2.** bestemd of als bestemd voor een feest *een feestelike jurk, d'r feestelik uutzien*

feestelik II (Nbk) bw. **1.** alsof het een feest betreft, feestvierend *We zullen 't feestelik vieren, daj' slaegd binnen* (Nbk) **2.** in *Daor bedaank ik feestelik veur ik doe het absoluut niet, ik zie het niet zitten* (Nbk) **feestelikheden** mv. (l) ['f...hu:dŋ] **1.** pleziertjes, vertier *We hadden de auto niet allieënd veur de feestelikheden, d'r mos wat mit verdiend wodden* (l)

feesten (Nbk) ['fi:stŋ] - feesten, nl. feestvieren

feesteri'je (Nbk, s: oost.) de [fi:stə'rijə] **1.** het feestvieren (Nbk), het houden van grote, feestelijke bijeenkomsten (s: oost.)

feestganger (spor.) - feestganger

feestgewaad (Nbk) - feestgewaad

feestgewoel (Nbk) - feestgewoel

feesthoed (Db, Nbk, Nt) de; -en; ...hoetien ['fi:sthut] **1.** hoed, veelal van papier, voor gebruik bij feesten (met name kinderfeesten)

feestholen (Nbk, Ow) onbep. w. ['fi:stho:lŋ] **1.** feestvieren *We gongen te feestholen* (Nbk)

feestjurk (spor.) - feestjurk

feestkemmissie de; -s ['fi:stkəmisi] **1.** feestkommissie *namens de feestkemmissie* gezegd wanneer iemand quasi plechtig iets geeft, z'n dank uitspreekt e.d. (spor.)

feestklerden (Nbk) - feestkleding

feestmaol (spor.) - feestmaal

feestmaond (verspr.) de; -en; ...maontien **1.** feestmaand, benaming voor de maand december

feestmars (Nbk) - feestmars

feestmusse (Ow, l) de; -n; ...mussien ['f...] **1.** vrolijk aandoende, papieren muts, vooral: die een kind opheeft bij een verjaardag of op een kinderfeestje anderszins

feestneuze de; -n; ...neusien **1.** feestneus, nl. koddige, losse neus die men opzet bij een feest

feestnummer z. *feestnummer*

feestnummer Ook *feestnommer* (Nw) et; -s; -tien ['f...] **1.** iemand die graag en veel feestviert, grappenmaker, jolig iemand

feestpergramme - feestprogramma

feestrede (l) - feestrede

feestremoer (l) - feestrumoer

feestroes (l) - feestroes

feeststemming (spor.) - feeststemming

feesttaart (spor.) - feesttaart

feesttente - feesttent

feestterrein - feestterrein

feestvarken - feestvarken

feestverlochting - feestverlichting

feestversiering (spor.) - feestversiering

feestvierder - feestvierder

feestvieren zw. ww.; onoverg.; vierde

feest, het feestviert ['f...] **1.** aan een feest meedoen *We vieren ni'je weke feest!* (Nw)

feestvreugde (Nbk) de ['fi:stfra:ydə] **1.** (vaak schertsend) feestvreugde

feestweke (spor.) - feestweek

feestzaal z. *feestzael*

feestzael (spor.) Ook *feestzaal* (Nbk) - feestzaal

feestzille (Ste) de; -n; -gien ['fi:stsilə] **1.** speciaal borstuig, haam voor paarden, nl. voor zon- en feestdagen *De feestzille is de mooie zille, de zundagse zille* (Ste)

fig. - fig., afkorting van *feguur* en *feguurlik*

feguur de, et; feiguren; feguurtien [fə'gy:ər]

1. persoon, persoonlijkheid *F. was ien van die feiguren die hiel Diever geern mocht* (b), (negatief:) *Wat is dat veur een feguur!, een klootachtig feguur* een domme en suffige vent (Nbk), *Wat moet die feguur daore!* (Nbk) **2.** lichaamsvorm (van mensen) *Ze het een mooi feguur* (Nbk), *D'r zit gien feguur an, die het weinig medek* van iemand zonder fraaie lichaamsvorm, bijv. van iemand die veel te mager is (Nbk) **3.** figuur bij een tekst **4.** dansfiguur (l) **5.** decoratief figuur *Wat zitten d'r mooie feiguren in die gedienstof* (Nbk) **6.** indruk inzake iemands kunnen op een bepaald moment, inzake iemands optreden *een mal feguur slaon, gien gek feguur slaon*, ook met soortelijke toevoegingen, *Hij sleug me dan toch een feguur!* hij sloeg een mal figuur (Nbk)

feguurlik bn., bw. [fə'gy:ərlək] **1.** niet letterlijk *Moe'n we altied mar vlak bi'j honk blieven, letterlik en feguurlik?* (b)

feguurzaegdeuze (Nbk, ba) de; -n [fə'gy:ərsə:ydə:zə] **1.** speciale doos of kistje met benodigheden voor het feguurzagen

feguurzaege - familiebaank

feguurzaege (Nbk, Np) - figuurzaag

feguurzaegen (spor.) - figuurzagen

fei z. *faai*

feilloos (spor.) ['fejlɔ:əs] - *Hij wus de weg feilloos* (Nbk)

feit et; -en; -ien [feit] 1. wat werkelijk zo is of geweest is *Et is een feit, Feit is, dat ze hier weggaon te wonen* (Ste), *Veural ok et feit dat et dörp op een kruuspunt ligt* het feit, gegeven (I), *Et feit is now ien keer zo, we zullen veerder moeten* (Db), *We moe'n zien dat we achter de feiten kommen achter de ware toedracht* (Ol-Nl), *een voldongen feit, achter de feiten an lopen* (spor.), *feiten numen, Et feit ligt d'r* het is nu eenmaal zo, *De feiten liggen d'r id., Et bliekt wel uut et feit dat ze d'r niet west hebben* (Nbk), (verb.) *in feite* in werkelijkheid, eigenlijk: *In feite was et de klokkemaeker en gooldsmid J.P.* (I), *In feite het hij liever niet daj' d'r naor toe gaon* (Nbk)

feitelik bw. ['feitlɔk, ...tɔlək, ...tlək] - feitelijk: in werkelijkheid, eigenlijk *Feitelik had et aandere moeten, mar et is gebeurd* (El), *Feitelik hadden ze dit woerdeboek eerder maeken moeten, want d'r bin oons al een protte dingen ontscheuten* (Obk), *Feitelik had die man wel geliek* (Ol-Nl), *Wat bedoel ie daor feitelik mit* (Wol), *Wat doen we d'r feitelik henne* waarom zijn we er eigenlijk naar toe gegaan, waarom blijven we eigenlijk niet thuis (Ste)

feitenkennis (I) ['feitɪŋkənəs] - feitenkennis

feiesement z. *falliesement*

fejiet z. *falliet*

fekseren z. *fakseren*

fel bn., bw.; -ler, ook wel -der; -st [fel] 1. vinnig, verbeteren *Ik was toch zo fel op die vent* (Wol), *Hij is fel om te winnen* (Diz), *Hij kan fel uutvalen, Hij reageerde fel* (Nbk), *Die hond is fel op ongedierte* zit er verbeteren achteraan (Ld), *Hij is zó fel jong, hij het nargens gien tied veur* (Nw) 2. erg tuk op (Nbk, Pe-Dbl) *Hij is fel op 'e centen, Hij is fel op 'e vrouwen* (Nbk) 3. fel, scherp voor de zintuigen *fel locht* (Nbk), *een felle wiend* (Nbk), *een fel geluud* een schel geluid (Nbk) 4. volop, op intense wijze (Ma) *'t Huj ligt te blikeren in de zonne, as 't fel hujjerswecr is* (Ma) * *Hoe aarmer vlooiën, hoe feller as ze*

stikken: gezegd van mensen die gewichtig en belangrijk doen, van opscheppers die niks wezenlijks te berde brengen (Ste), *De aarmste vlooiën stikken op 'n felsten id.*; ook gezegd van magere, miezerige mensen die wat feller zijn dan dikkere, gemoeidelijke mensen (Ste)

feleinig z. *foeleinig*

felesepaede z. *fielsepee*

felhied (spor.) Voor -heid z. -hied - felheid

felieitaosie z. *fielsetaosisie*

feliciteren z. *fielseteren*

feliet z. *falliet*

femie de; -s [fə'mili] 1. huisgezin *Bij N. bin ze mit een grote femie* (Db), *'k Zal even een brief schrieven an de femie Stellingwerf* (Diz), *Ze bin daor thuus zels ok al mit 'n flinke femie* (Pe-Dbl) 2. familie in ruimere zin, één of meer familieleden van buiten het gezin *Hij is nog femie van me, Et is femie* hij of zij is familie van de desbetreffende persoon (I), *Aj' d'r gien femie hebben, hej' d'r ok niks te zuken* (Nbk), *Aj' et uutzuken is hij nog femie van die A. uut Gieteren* (Sz), *Ja, die het een grote femie, op deurreize naor femie* (Obk), *Femie die mekeer in jaoren en jaoren niet zien het* (Np), *Wij bin alles es goed naogaon of wij ok nog in de femie kwammen* of wij ook nog familie van elkaar bleken te zijn (Db), *Van je femie moej't mar hebben, et zit in de femie* ook familieleden van hem/haar hebben die aandoening, kwaal, onhebbelijkheid (spor.), vandaar *'t Komt in die femie veur* (Nbk), *uut een goeie femie kommen* uit een familie komen die goed staat aangeschreven, *'t Blif in de femie* gezegd wanneer een bepaald bezit aan iemand uit de familie blijft (Dho), *Die femie is arg op mekeer gesteld* (Bu), *Bepaalde dieren leven allienig mar in femies* (Wol), *Zoks komt in de beste femies veur* (Nbk), *'t Is nog femie van oons*: gezegd wanneer men nog geld moet krijgen van één of meer personen (Dho)

femiealbum - familiealbum

femieangelegenheid Voor -heid z. -hied - familieaangelegenheid

femiebaand - familieband *Ze moe'n de femiebaand wel wat anholen!* (Pe-Dbl)

femiebaank z. *herebaank*

familiebedrief - familiebedrijf
familiebeest (Pe-Dbl) et; -en; ...besien [fə'milibu:st] **1.** dier, met name fokdier, dat een bloedverwant is van een bep. ander dier *Deur 't gebruik van familiebeesten veur de fok loop ie gevaer veur inteelt* (Pe-Dbl)
familiebericht - familiebericht
familiebetrekking (Dhau, El) de; -s, -en [...'m...] **1.** familierelatie, bloedverwantschap *Hoe et in mekeer zit, weten we niet, mar ze hebben wel familiebetrekking* (El)
familiebezit - familiebezit
familiebezuuk (spor.) - familiebezoek
familiedag - familiedag
familiedrama (l) - familiedrama
familiefoto - familiefoto: foto van het gezin of de familie als geheel
familiegek (spor.) - familiegek
familiegeschiedenis (l) - familiegeschiedenis
familiegoed et; -eren [fə'm...] **1.** goed dat door overerving in de familie blijft *...en die dat pat, dat stok familiegoed, doe an vremden verkocht har...* (b)
familiegraf (Nbk, Obk) - familiegraf
familiekring - familiekring
familiekwaol - familiekwaaal
familielid - familielid
familienaeme - familienaam
familieomstaandigheden - familieomstaandigheden
familiepetret (Nbk) et; -ten; ...petrettien [fə'milipəret] **1.** familiefoto
familieraod (vo) de [fə'm...] **1.** overleg, beraad binnen, van een familie *Zaoterdag hadden ze familieraod had, en ze weren et zomar iens west* (vo)
familiestok (Nbk) et; -ken; -kien [fə'milistok] **1.** voorwerp door een familie van geslacht op geslacht bewaard
familietradisie de; -s [fə'militradisi, ook wel ...trə...] **1.** wat traditie is in een familie *H. mos doe weer in huus kommen, want de kooi [nl. de eendekooi] mos deurgaon om de familietradisie* (Obk)
familietrek (Nbk) - familietrek
familieverholing (Obk) de; -s, -en [...'m...] **1.** band tussen de leden van een bep. familie *De familieverholing is bi'j bep. meensken nog wel sterk* (Obk)
familiewaopen (Nbk) - familiewapen
familiezaeke (Nbk) de; -n; ...zaekien

[fə'm...] **1.** kwestie, aangelegenheid die de familie betreft *Dat is een ingewikkelde kwestie, dat familiezaekien* (Nbk)
familieziek - familieziek
feministe (l) [fi:mi'nistə] - feministe
feministisch (spor.) - feministisch
Femmegien (Db, Ow, Ste) de; ...gies [feməxin] **1.** vrouwennaam
feneer z. *fineer*
fenomeen (l) [fi:no(:)'mī:n] - fenomeen
ferceren z. *fakseren*
ferliet z. *falliet*
fermaat z. *fermaat*
fermaat (verspr., l) Ook *formaot* (spor.), *fermaat* (verspr.), *formaat* (spor.) et; -en; -ien [fɛ'mo:ət, fə.../fɔ'r'm.../...a:...] **1.** (minder gebruikelijk) afmetingen, grootte *Dat boek kuj' in groot en klein fermaat kriegen* (Obk), *in dat fermaat* (Dho), *Et het etzelde formaat* (Pe-Dbl), *Et is wat te groot van fermaat* (Ste), *Een kerel van fermaat* een grote kerel (Nw)
fernuis z. *fernuus*
fernuus (Bdie, Dhau, Diz, El, Np, Obk, Spa, Ste, Wol) Ook *fernuis* (spor.), *for-nuis* (spor.) et; fernuzen; fernusien [fɛ'nys, fə'n.../...æj.../fɔr...] **1.** (vrij recente ontlening) kookkachel *Et fernuus gaf ok wel wat waarmte, mar was feitelik een kookkachel, de klomkachel was een verwaarmkachel* (Ste)
ferwiel z. *flewiel*
ferwielen z. *flewielen*
fesaant z. *fesant*
fesaantehaene z. *fesantehaene*
fesaantei z. *fesanteëi*
fesaantevere z. *fesantevere*
fesaanthenne z. *fesantehenne*
fesant Ook *fesaant* (l), *fasant* (spor.), *fajjesant* (Dmi) de; -en; ...ien [fə'sant /...ä:.../fa'sant/fəjə'sant] **1.** fazant
fesanteëi (verspr.) Ook *fesaanteëi* (Wol), *fesantei* (Bdie, Dho) of *fasantei* (Ma, Nbk) et; -er; -gien [fə'santəj/fə'sā:n təj/...tej/...] **1.** fazanteëi
fesantehaene (verspr.) Ook *fasanthaene* of *fesanthaene* (Ma, Nt, Ow), *fesaantehaene* (Wol, l) de; -n; ...haentien [fəsantə'hē:nə /fa'santh.../...] **1.** mannetjesfazant
fesantehenne (Bu, Dho, Nbk, Op, Obk) Ook *fesantehenne* of *fasantehenne* (Nbk, Nw, Dhau, El, Ma, Ow), *fesantehinne* (Np, Ste), *fesaanthenne* (Wol) de; -n;

fesantehinne - fesoenlik

-gien [fəsantə'hənə, ...'s.../fə'sant.../.../fə
santə'hunə/...] 1. fazantehen
fesantehinne z. *fesantehenne*
fesantei z. *fesanteï*
fesantejacht (verspr.) Ook *fasantejacht*
(Op) de; -en [fə's...] 1. fazantejacht
fesantelopien (Nbk, Np) et; ...lopies
[fə'santəlo:pin] 1. wildpaadje van fazanten
fesantenust (Obk, Np) et; -en; ...nussien
[fə'santənʌst] 1. nest van een fazant
fesantepiekien (OS) et; ...piekies
[fə'santəpikin] 1. kuiken van een fazant
fesantevere Ook *fasantevere* (spor.), *fa-
saantevere* (Wol) de; -n; ...veertien [fə'
santəft:ərə/...] 1. veer van een fazant
fesantewiefien (Nbk, Pe-Db) Ook *fasan-
tewiefien* (Nbk) et; ...wiefies [...'w...] 1.
fazantehen
fesanthaene z. *fesantehaene*
fesantenne z. *fesantehenne*
fesantkiepe (Nt) Ook *fasantkiepe* (Nt,
Spa) de; -n; ...kiepien [fə'santkipə/fas...] 1.
fazantehen
fesoen Ook *fetsoen* (spor.), *fatsoen* (spor.)
et [fə'sü:n /...ts...; ook ...u... (Spa)/...] 1.
fatsoen, het gedrag dat volgens de
heersende normen wordt verwacht *Hi'j het
niet vule fesoen (leerd)* (Diz, Nbk), *D'r zit
niet vule fesoen in* (Dho), *Hi'j kent hie-
lemaol gien fesoen* (Ma), *Ze hebben de
kiender goed fesoen bijbrocht* (Pe-Db),
*Die oolden leren de kiender gien enkel
fesoen* (Dfo), *mit ere en fesoen grootbren-
gen* een behoorlijke, fatsoenlijke opvoe-
ding geven (Ld), *in alle ere en fesoen
trouwen* trouwen zonder dat dat komt
doordat het meisje in verwachting is ge-
raakt (Nbk), *Hi'j dee et mar uut fesoen* uit
fatsoen (maar niet van harte) (Op), *Aj'
naor de tillevisie kieken kuj' soms wel
mooie stokken hebben, mar dan bin ze
soms haost bij fesoen of* bijna
onfatsoenlijk, onbehoorlijk (Nw), *As hi'j
zien wild naor et dörp brocht hadde, kocht
hi'j mar iene borrel veur 't fesoen* om niet
onbehoorlijk, onfatsoenlijk te lijken (Obk),
*Hi'j vreug wat as et kostte, har dus 't
fesoen beweerd* bleef fatsoenlijk,
welgemanierd (b), *Ik kan temeensen now
es iene mit goed fesoen op 't husien nugen*
gebruik laten maken van de w.c. zonder
dat ik me hoef te schamen (b), zo ook *mit
goed fesoen van 't ien of aander ofkommen*

zonder geruzie, zonder problemen (Ow),
*Daor kuj' mit goed fesoen niet omme-
henne* in redelijkheid moet je je er wel
mee bemoeien, moet je er wel iets voor
geven e.d., je kunt er niet onderuit (Nbk),
*Wi'j konnen oons mit goed fesoen niet
verstaonber maeken* op redelijke, aksep-
tabele wijze (Bu), *Mit fesoen kuj' die
oolde broek niet meer antrekken* (Pe-Db),
Je kun hier mit fatsoen niet langes in rede-
lijkheid, op akseptabele wijze (Ld), *in alle
eer en fatsoen* (Ol-Nl), *je fesoen (op)holen*
beleefd blijven uit overwegingen van
fatsoen en verstand (maar soms: dat van
kwaadheid eigenlijk niet meer willen)
(Mun, Nbk, Obk, Ste): *Een meenske dat
riekelik draank had het kan soms zien of
heur fesoen niet hollen* (Obk), *Hool joe
fesoen, al haelen ze je 't bloed ok onder de
naegels weg* word niet kwaad, blijf rustig
en beleefd (Mun), *Hool je fesoen daor een
betien!* gedraag je daar netjes (Nbk), *Et
huus was platgoid, dat ze kon aenlik nog
niet mit schik en fesoen weeromme* op een
behoorlijke, akseptabele manier (Obk), *Mit
schik en fesoen zuwwe dat doen* (Np), *D'r
zit gien schik en fesoen an* die persoon
getuigt van weinig beschaving/opvoeding
in zijn wijze van uitdrukken, in zijn manier
van doen (Nbk, Ste), zo ook *Die meensken
hebben hielemaol gien schik en fesoen*
(Np), *Hi'j het nog minder fetsoen in zien
kop as een ander in de grote tene* (Sz) 2.
vorm, model, de juiste staat (El, Nbk, Nw,
Obk, Sz) *Nee, dan moej' zien buurman
hebben, de paeden en om 't hiele huus is et
allemaole fesoen wat d'r an zit* (Nw),
*Jaoren had de koster de bossen doe nog
een betien in fesoen hullen* (Obk), *Die
hoed moet mar in de deuze, dan blif de
raand in 't fesoen* (Sz), *Een hopsteiger
[zware, grofgebouwde vrouw] is een uut
fesoen gruuid vrommes* (El), zo ook *D'r zit
gien fesoen an dat vrommes* (Nbk)
fesoenlik Ook *fetsoenlik* (spor.) bn., bw.;
-er; -st [fə'sü:nlək/...ts...] 1. overeen-
komstig de fatsoensnormen, netjes *Hi'j
hoolt de hele avond de pette op bij de
kachel en dan meent hi'j zelf dat hi'j fe-
soenlik is* (Sz), *Hi'j gedreegt him netties en
fesoenlik* (Nbk), *Dat liekt wel een
fesoenlike jonge* waar ze mit thuuskomt
(Ol-Nl), *iene fetsoenlik behandelen*

(Mun), *Fesoenlik praoten kan hi'j niet hi'j* heeft meestal onbetamelijke praatjes (Nbk), *Ie kun niet fesoenlik mit him votgaon* je kunt niet samen met hem ergens naar toe gaan, want hij gedraagt zich altijd onfatsoenlijk (Diz, Nbk), *Mar laeter kreeg mienheer een fesoenlik bescheid* een behoorlijk, fatsoenlijk antwoord (b), *Ik heb die man fesoenlik ontvongen* zonder onbeleefd te zijn, boos te zijn, bijv. n.a.v. eerdere ruzie (Dhau, Nbk), zo ook *'k Heb 't him nog een betien fesoenlik zegd* (Ma) 2. goed, aan redelijke eisen voldoende *Dat is aorig fesoenlik oflopen* (Nt), *Die kan nog niet iens fetsoenlik praoten, laot staon van schrieven* (Db)

fesoenlikhied Ook *fetsoenlikhied* (Obk), voor -heid z. -hied de; ...heden [...'s...] 1. betamelijkheid 2. goede vormgeving (Nw) *Hi'j het op zien maniere een mooie tuun anlegd, mar aj' 'm goed bekijken, zit d'r hielemaole gien fesoenlikhied an* (Nw) **fesoenshalve** (Nbk, v) bw. [fə's...] 1. uit overwegingen van fatsoen *Hi'j nikt aliend fesoenshalve* (v)

festijn (spor.) et; -en; -tien [fɛ'stɛjn, fə...] 1. grote, feestelijke bijeenkomst, vaak met bijzondere activiteiten *'t Wodde een hiel festijn!* (Nbk)

festival ['festifal] - festival, met name van zangkoren en toneelverenigingen

festiviteit (spor.) [festiwi'tejt, ...tif...] - festiviteit

feteler (Nw) de; -s ['fɛ:ltɛr, ...ər] 1. iemand die zanikt, zeurt

fetsoen z. *fesoen*

fetsoenlik z. *fesoenlik*

fetsoenlikhied z. *fesoenlikhied*

feuilleton z. *fulieton*

feuilletonschriever (Nbk) - feuilleton-schrijver

fi'j (OS, Bu, Np, Op) Ook *fui* (in verb.: Bdie, Mun, Spa), *fuj* (Np), z. ook *foj* tw. [fɪj (OS, Bu, Np), fɛj (Np, Op)/fœj/fʌj] 1. foei (verspr. OS, Bu, Np, Op) *Fi'j toch, fi'j toch, klaegt een juffer mit een paorse parreplu!* (ba), *Fi'j wat is de koffie duur* (Dhau), *d'r niet fi'j van wezen* er niet bepaald afkerig van zijn, vooral gezegd wanneer iemand graag drank lust of niet bep. ongevoelig is voor personen van het andere geslacht (OS, Bdie, Bu, Mun, Np, Op, Spa): *Aj' graeg een slokkien lussen,*

dan bij' d'r niet fi'j van (Obk), *Ik wil d'r niks van zeggen, mar dat hi'j d'r hielendal fui van is...* (Mun) * *Een oolde bok lust nog wel es een gruuu blattien, mar ok de geiten bin d'r vaeke niet fi'j van* oudere mannen zijn niet bep. afkerig van jonge vrouwen, en het gaat de oudere vrouwen eender (Op)

fiasko (Nbk, Np) et; -s [fi'jasko:] 1. fiasko *'t Gong hielemaole de mist in, et wodde ien groot fiasko* (Nbk), *Et dri'jde op een fiasko uut* (Nbk)

fibeleseferen z. *fileseferen*

ficus ['fikʌs, ...kəs] - ficus

fideel (Nbk) bn.; fideler, -st [fi'dɛ:l] 1. fideel, ruimhartig, zich uiterst royaal, onbaatzuchtig opstellend *Dat vun ik fideel van him* (Nbk), *een fidele kerel* (Nbk)

fibelelegoegies z. *babbelelegoegies*

fibelevaosies (Spa, Sz) mv. [fi'bɛfə:əsis, ...bɛlə...] 1. streken, fratsen 2. uitvluchten, tegenwerkingen *Ik gelove d'r niks van, ie mit joe fibelevaosies* (Sz), *Ao je, ie mit je fibelevaosies* (Spa)

fiedel (Pe-Dbl) de; -s; -tien [fid] 1. (vaak schertsend) viool *Ik moet de fiedel nog even ophaelen* (Pe-Dbl)

fiedeldaans (Diz) de [fid'dā:s] 1. sint-vitusdans *Die het de fiedeldaans* (Diz)

fiedelder (Nbk) [fid'dɛr] - (schertsend) fiedelaar, iemand die vioolspeelt

fiedeldeuze (Spa) de; -n; ...deusien [fid'dɛ:zə] 1. doos waarin men een viool bewaart en vervoert *Die gaot mit de fiedeldeuze op stap* gaat (als muzikant) vioolspelen

fiedeldomdeintien (Ste) et [fid'dom'dɛjntin] 1. ringvinger, in * (kinderrijmpje waarbij elke vinger in één regel aan de beurt komt en die men daarbij veelal vastpakt, te beginnen bij de duim) *Doempien het een kugien kocht/Kotman het 'm naor huus toe brocht/Laankman het 'm steuken/Kleine fiedeldom(me)deintien het de wossies maekt/Klein schelmpien het ze allemaole opeten* (Ste)

fiedelen zw. ww.; overg., onoverg.; fiedelde, het fiedeld [fid'ɛl] 1. fiedelen, op de viool spelen *Heur die jonge weer es fiedelen* (Dhau), *Vroeger kwam A. v. H. hier op 'e iesbaene te fiedelen* (Ld), (veelal gezegd als er zonder concentratie of slecht wordt gespeeld:) *Hi'j fiedelde d'r mar wat*

fiegelderi'je - fiemelen

op los (Wol), *Hi'j fiedelt d'r ok aorig op omme* (Np), *Hi'j het wel een jaor of wat les had, mar hi'j kan toch allienig mar wat fiedelen* (Op) 2. slecht spelen op een piano, harmonika of evt. een ander instrument (Db, Ld, Nw, Ste) *Die is ok vremd an 't fiedelen op 'e harmonika* (Db) 3. (onoverg.) achter een andere persoon, een ander dier aan gaan, op snelle wijze *Die iene hond fiedelt de hiele dag aachter die aandere an* (El, Nbk), *Oonze hond bleef niet op et hiem, hi'j fiedelde aachter de post an* (Nbk) 4. (van honden) de geslachtsdaad verrichten of althans de bijbehorende, schurkende bewegingen maken (Dho, Diz, Nbk, Nw, Obk, Ow, Spa, Sz, Wol) *Die grote hond zit mit dat kleintien om te fiedelen* (Obk), *Die honnen bin an 't fiedelen* (Nbk), *Now zit die hond van mien buurman al weer op dat kleine hontien van mi'j te fiedelen!* (Sz), *Die hond die wil mi'j fiedelen!* d.i. wanneer een hond de genoemde bewegingen tegen de benen van de desbetreffende persoon wil doen (Nbk)

fiegelderi'je (Ste) de [figldə'rtjə] 1. het verrichten van een moeizaam, niet of nauwelijks gelukkigend werkje, van priegelwerk *Wat een fiegelderi'je om et veurmekaaender te krieggen* (Ste)

fiegeleeren (Dfo, Ma, Ow, Pe-Dbl, Ste) zw. ww.; onoverg.; fiegeleerde, het fiegeleerd [fig'l:ərn, figə'l...] 1. met verschillende dingen aan het prutsen zijn, nu eens weer dit, dan weer een ander onderdeel van een karwei aanpakken, echter zonder doeltreffend resultaat; doen alsof men heel wat verzet, terwijl men in feite loopt te flierefluiten

fiek (Nbk, Sz) Ook *fieke* (Obk) de; -en; -ien ['fik(ə)] 1. jaap, snee *Hi'j het een rere fiek in de hanen kreggen* (Sz), *Hi'j had een beste fieke over de vingers* (Obk)

Fieke de ['fikə] 1. naam voor een hond 2. (met kleine letter) z. *fiek*

fieken (Dfo, Dmi, Nw, Obk, Ow, b, bo: Nw) zw./st. ww.; overg., onoverg.; fiekte, het fiekt ['fikŋ] 1. snijden, veelal: op ruwe wijze *Ik fiekte mi'j in de vingers* (Dfo), *Now he'k mit et mes in et klieid fiekt, d'r zit een hiele snee in* (Nw) 2. (bij honden) de geslachtsdaad verrichten (Nw)

fiekmeester (Sz) de; -s ['fikmu:stɛr] 1. man

met veel kinderen (en die dus kennelijk veelvuldig vrijt)

fiekseltien (b: ln) et; ...ties ['fiks|tin] 1. splintertje

fielemikken (Np) zw.ww.; onoverg.; fielemikten, het fielemikt [filəmɪkŋ; aks. wsch. vooraan] 1. (van een jongen, man) stoeiend, speels toenadering zoeken bij een meisje, vrouw

fielesepaede z. *fielesepce*

fielesepce (Bdie, Dfo, Db, Dho, Ld, Op, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Wol) Ook *fiel-sepce* (Bu, El, Ow), *fieliesepce* (Obk), *fielosepce* (Np), *fielesopede* (Np) *fielesopce* (Dhau, Nbk, Ste), *fielesepaede* (Nw), *fielesepaede* (Mun) de; -s, ...penen; -gien [filəsə'pɪ:/filəsə'pɪ:/fili.../filo:.../filəsə'pɪ:(də)/fɪ:ləsə'pɛ:də/filəsə'pɛ:də] 1. oude naam voor fiets, in het bijzonder de eerste modellen daarvan, vélocipède *Ik zal de fielesopce even krieggen* (Nbk)

fieleseteren z. *fielseteren*

fielesopede z. *fielesepce*

fielesopce z. *fielesepce*

fieliesepce z. *fielesepce*

fielieseteren z. *fielseteren*

fieliesietaosie z. *fielsetaosie*

fieliesieteren z. *fielseteren*

fielisteren z. *fielseteren*

fielosepce z. *fielesepce*

fielesepce z. *fielesepce*

fielsetaosie (b, l) Ook *felicitaosie* (Op),

fieliesietaosie (Nbk) de; -s [filəs'tə:əsi /fɪ:lisi'tə:əsi/filisi't...] 1. felicitatie

fielsetaosiekaortien (l) - felicitatiekaartje

fielseteren (b, l, Bu, Db, Dho, El, Ma,

Nbk, Np, Obk, Ow) Ook *fieliesieteren*

(Dfo, Dho, Dfo, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl,

Ste), *fielieseteren* (Nt), *fieleseteren* (Bdie,

Ow, Pe-Dbl), *fielisteren* (Dho), *feliciteren*

(Nbk, Op, Spa, Sz), *fuliesieteren* (Wol)

zw.ww.; overg.; fielseeterde, het fielseeterd

[filəs'tərn/filisi.../filisə.../filis.../fɪ:

lisi.../fylisi...] 1. feliciteren; met voor-

voegsel *ge-* in *Wel gefielseteerd, doornie!*

(b), *Wel gefeliseiteerd, heur, mit jim*

vuventwintigjaorige brulloft, en veurlopig

mar naor de goolden (Nw)

fiemelder z. *fiemeler*

fiemelen zw.ww.; onoverg.; fiemelde, het

fiemeld ['fimlŋ] 1. op een wat onhandige

manier tasten, knoeien, peuteren, bezig zijn

zonder dat het werk lukt, opschiet *Et*

maegien fiemelt mar wat, ze schöt niks op (Bu), *Hi'j fiemelt mar een bietien* is met licht werk bezig (Bdie), *Hi'j zit wat te fiemelen* hij doet niet veel, is in feite aan het tijdrekken (Ste), *Hi'j fiemelt d'r wat mit* hij speelt er maar wat mee in plaats van serieus aan te pakken (Np), *Zit niet zo an me te fiemelen* zit niet zo aan me te tasten, friemelen (Nbk, Nt) 2. (positief) met lichte, kleine klusjes bezig zijn (Obk) *Hi'j is wat in 't schuurtien an 't fiemelen* (Obk)

fiemeler (Db, Dfo, El, Ld, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Sz, b: lm, ln, p) Ook **fiemelder** (Dhau, Np) de; -s ['fim|(d)ɪ, ...məl..., ...ləɪ] 1. iemand die op een onhandige manier zit te tasten, zit te knoeien, iemand die niet opschiet met (klein) werk 2. schijnheilige (Nw, b: lm, ln, p)

fiemelig (b: ln) bn., bw.; -er, -st ['fim|əx, ...mələx] 1. bezig zijnd en daarbij in het geheel niet opschietend 2. pietluttig bij het werk

fiemelkont (OS) Ook **fiemelkonte** (Ol-Nl) de; -en; -ien ['fim|kont(ə)] 1. iemand die peutert, knoeit, niet opschiet met (licht) werk dat handmatig wordt verricht

fiemelkonte z. **fiemelkont**

fiemelwark (El) et; -ien ['fim|...] 1. klein, licht en handmatig werkje waarmee men niet snel opschiet *Hi'j schöt niks op, hi'j fiemelt mar wat henne, et is ok fiemelwark* (El)

fiemelzak (Dho) de; -ken; -kien ['fim|sak] 1. iemand die met licht, handmatig werk niet opschiet

fien bn., bw.; -er/-der, fiens [fin] 1. fijngebouwd, dun, teer *Oonze N. het een fien koppien* (Wol), *een fien wiefien* (Nbk), *Ze is fien van botten* (Dfo), *een fien dinkien* gezegd van een fijngebouwd, dun, klein meisje of vrouwspersoon (Nbk), *Wat een fien mannegien!* (Dho), *Ze is te fien bouwd* (Pe-Dbl), *een mooie, fiene stof* (Ste), *een mooi fien vellegien* (Ow), *een mooi fien kleed* (Spa), *fiene gediene* (Db), *fiene hozen* fijne kousen (Db), *Et sokkegaoren is hiel fien* (Db), *een fien draotien* (Ste), *fiene koeke* brede, zachte, platte én dubbele reep koek, korter dan *stieve koeke* (Ol-Nl, Ste): *De fiene koeke is de weerscheide van een stieve koeke* d.i. de tegenhanger (Ste), *Hi'j kan niet vule*

missen, hi'j is aorig fien op 'e botten hij is erg gierig (Nt, Nw, Wol), *zo fien as rag* (Ma, Op, Sz) 2. uit kleine deeltjes bestaand, op kleine deeltjes betrekking hebbend, heel klein *Die tebak is zo fien* (El), *Die koffie is fien maeld* (Op), *Et mael is fien* (Bdie), *Et was zoe'n verschil waor aj' mit de rogge naor de meule gongen, daor was iene bi'j, die maekte 't zo mooi fien...* (Nw), *Now wil hi'j knollen zi'jen, mar hi'j het de bouw* [teelaarde van de akker] *vuus te fien maekt* (Nw), *Hi'j slat de kluten fien, dat et zaand him om de oren spattert* (b), *fiene spiekerties* (Nbk), *fiene zaoden* (Ow), *fien zaod veur de voegels* (Ow), *Fiene ries is gebreuken ries* (Np, Nbk), *fiene blatties* (Nbk), *fien voer* (ook als één woord): *Piekevoer is fien voer* (Np), *Mit ien schot fiene haegel legde hi'j et voegeltien daele* (Nbk), *een fiene stof-regen* (Ste), *een fiene zeve* een fijne zeef (Obk) 3. gezegd van klein, fijn werk, ook priegelwerk: *fien ni'jwark*, *fiene breipe-troonties*, *fien knipwark*, *een mooi fien kaantien* een fijn kantwerkje (Ste), *Dat haokwark is mi'j vuus te fien* (Obk), *Dat wark is mi'j te fien, dat kan 'k niet doen* (Nbk), *Dat fiene werk kan 'k niet best meer zien* (Sz), (van bijv. borduur-, knip- of naaiwerk:) *fien niefelwark* (Nbk), *fiene stekies* fijne steekjes (Nbk), *fien bruid cellen van werkbijen* (b: ln), *een fien besneden gezicht* (Nbk) 4. (bn.; van stemgeluid:) hoog en niet erg luid (Nbk) *Dat maegien het zoe'n fien stemmegien* (Nbk), (inzake jonge vogeltjes:) *fien gesjilp* (Nbk) 5. (bn.) gereformeerd, ook: zeer godsdienstig, doorgaans van gereformeerden *Ik weet nog goed dat ze 't fiene karkien bouwden* (Nw), *De buren gaon naor de fiene karke* (Diz), *fiene meensken bin fien* (Nbk), *Ze bin aorig an de fiene kaante* (Mun), *Dat bin fiene duvels* (Nbk), (zelfst., vooral mv.) *een fiene* een fijne (verspr.): *En die smerige fiene, daor kon hi'j wel van spi'jen* (b), (van gereformeerden:) *Die bin fiender as fien* in extreme zin godsdienstig, in het bijzonder van leden van de kerkgemeenschap aangeduid met artikel 31 (Nbk), (van katholieken) *Ze bin fien rooms* (Pe-Dbl), (ook van katholieken) *Dic is fien mit groffe streken* gaat trouw naar de kerk, maar haalt wel

fienachtig - fienuver

dingen uit die niet kunnen (Ste), zo *fien as poppestront* gezegd van gereformeerden, ook ...*as gemaelen poppestront* (Bdie, Np, Nw, Ste, Sz), ...*as stront* (Nw), ...*as kat-testront* (Dho, Db, Spa), ...*as de bliksem* (Db) 6. scherp, schraal en fel, gezegd van wind, kou, vriesweer *een fiene wiend, De wiend komt fienu uit et oosten* (Obk), *Et is fienu koold* (Op), *Et gaot vast vriezen, want et is vandaeg een fiene wiend* (Wol) * *Fienen en motregen, daor woj' mit bedreugen* men wordt het meest bedrogen door fijnen en motregen (Nbk), zo ook *Stofregen en fienu woj' et meerst mit bedreugen* (Ld), *Fiene regen en fiene meensken...* id. (Ld), *Mit fienu en stof-regen woj' op een meersten bedonderd* (Np), *Van fienu en van stofregen woj't meerste beduveld* (Pe-Db), *Fiene meensken en stofregen daor woj' et meerste deur bedreugen* (Bu, Ste), zo ook *Stofregen en fiene meensken woj't meeste deur bedreugen* (Spa), *Deur fienu en motregen woj't meerste bedonderd* (bo: Np, Nw), *Noorderstof begint fienu en wodt laeter grof* nl. stofregen uit het noorden komend, met name in het voorjaar en in de zomer (Ste) **fienachtig** (Np) bn., bw.; -er, -st ['finaxtəx] 1. zwak en klein, bleekjes, haast ziekelijk *Die kikt d'r fienuchtig uut* (Np) **fienbesneden** (Nbk) - fijnbesneden **fienbonkerig** (El, Nbk, Np) bn.; -er, -st ['fim'bonkɔx, ..nɔkɔx] 1. fingebovud, tenger, mager en met uitstekende botten *Die koe is fienubonkerig* (El), *Ik hebbe fienubonkerige hanen* (Np) **fienbottig** (El, Dho) bn.; -er; -st ['fim'botəx] 1. fingebovud, met fijne botten, tenger *Dat kiend is fienubottig* (El) **fienbruvud** (bs: Dfo, Obk, Ow) Ook *wark-sterbruvud* (bs: Dfo, Op) et ['fim bry:t/w...] 1. bijenbroedsel waaruit de werkbijen voortkomen *Een kōrf mit een boel fienubruvud is et beste volk; een kōrf mit een boel darrebruvud is wat een minderweerdig volk* (bs) **fienraoderig** (verspr.) ['fin'dro:ədɔx, ...dərəx] - fijndradig, fijnvezelig **fien draodig** (Dfo) - fijndradig, fijnvezelig: *fiendraodig weefsel* (Dfo) **fiene** z. onder *fien* **fienegies** (El, Np, Nw, Ol-Nl) Ook *fienties* (Diz, Ma, Nbk, Ol-Nl, Spa) bw., bn.;

pred. ['finəxis/'fintis] 1. fijntjes, gezegd bij scherpe, koude wind of scherpe vrieskou *Et is zo fienuegies as de wiend uut et oosten komt* (El), *Et is wat fienuegies, d'r staot een koolde wiend* (Np), *'t Is fienties, vanmorgen* (Ma), *De wiend is fienties, de aosem snidt je haost of* (Diz) 2. (bw.; van de wijze van zeggen, opmerken) op een korte, rake en nette wijze (Nbk) *Hij kon et zo fienties zeggen* (Nbk)

fiengelevig (Dfo) bn.; -er, -st ['fiŋə'l...] 1. fijn, orthodox in z'n geloofsopvatting **fiengevuldig** bn.; -er, -st ['fiŋə'f...] 1. snel gekwetst of zich geremd voelend door opmerkingen van anderen *Die man is nogal fiengevuldig, hij kan niet vule hebben* (Op), ...*dat is lastig in de ploeg in de groep waarin men werkt* (Obk), *Weet waj' zeggen, want hij is oe zo fiengevuldig* (Nw) 2. over een fijn gevoel beschikkend (Sz) *Aj' klokkemaeker binnen moej' wel fiengevuldig in de vingers wezen* (Sz)

fiengruus (Nbk) et ['fiŋgrys] 1. fijn gruis *Klontiesgruis was ok fiengruus; et wodde zij'd [gezeefd], eers kreej' hoolten splinters* (van et hoolten kission) in de thee (Nbk) **fienhakken** (Nbk) ['f...] - fijnhakken *de spinazie even fienuhakken* (Nbk)

fienies z. *finish*

fienig (Dho, Ld) bn., bw.; -er, -st ['finəx] 1. fijntjes, doordringend, gezegd van vrieskou (Dho) 2. van een kneep in de huid: over een zeer geringe oppervlakte (Ld) *Een fienuig kniepien dot zeer!* (Ld)

fienkauwen (Nbk) - fijnkauwen

fienkniepen (Nbk, Nw) - fijnknijpen

fienkorrelig (Obk) ['fiŋ'k...] - fijnkorrelig

fienkrummelen (Op) zw. ww.; overg.; krummelde fienu, het fienukrummeld ['fiŋ kramlɔ] 1. door te kruimelen tot kleine deeltjes maken *Aj' dat oolde brood an de kiepen geven willen, dan moej' et eerst even fienukrummelen* (Op)

fienmaeken (Diz, Nbk, Ste) - fijnmaken, vergruizen, tot snippers maken *Ie kun de siepels wel vast fienumaeken* (Diz)

fienmael (Dhau) et ['fime:l] 1. zeer fijn gemalen meel

fienmaelen - fijnmalen

fienpruver (Ma, Nbk) de; -s; -tien ['fimp...] 1. (inzake eten) kieskeurig iemand, iemand die alles eerst goed proeft 2. iemand die onmiddellijk iets proeft, bijv.

dat het eten licht is aangebrand (Nbk)
fienslaon (Nbk) ['fislɔːn] - fijnslaan, nl. slaande fijnmaken, bijv. van grond, mest
fiensnieden (spor.) ['fɪsnidn] - fijnsnijden een siepeltien *fiensnieden* een ui fijnsnijden (Nbk)

fiensampen (spor.) ['fɪstɑmpn] - fijnsampen

fienties z. *fienegies*

fientrappen (Nbk) - fijntappen *Mit de klienhaoke trek ie de blokken veen naor de bak in, naor de midden, en dan trap ie ze fien* (Nbk)

fienvoer (verspr.) et ['fɪvuːər] 1. uit heel kleine deeltjes bestaand voer, zoals gemalen rijst, fijner dan bijv. maïs *De eerste kleine pieken kregen fienvoer, en now en dan kregen de kiepen et ok* (Nbk), *Fienvoer veur de pieken was gemalen ries in de koffiemeule* (Spa), *Voegeltiesvoer is fienvoer* (El), *Vroeger gavven we de varkens maïs, mar laeter gemongen, mar dat was fienvoer* (Nw)

fienwrieven (Nbk) ['fɪwriːvɪn] - fijnwrijven

fiepen (Np) zw. ww.; onoverg.; fiepte, het fiept ['fɪp] 1. (van een geit) een bep. geluid maken, nl. wanneer het dier naar de bok wil

fiepseltien (Spa) et; ...ties ['fɪpsɛltɪn] 1. dun sneetje koek, brood e.d.

fier (Nbk, Obk) bn., bw.; -der; -st ['fiːər] 1. van terechte trots, zelfbewustheid getuigend een *fiere holing*, *Hij keek fier om him henne* (Nbk), *De ham [nageboorte] wodde vroeger wel boven in de boom hongen, daor wodden de peerden fier van dan nl. liep het veulen later volgens het volksgeloof met opgeheven hoofd* (Obk)

fiespelder (Nbk, El) Ook *fiespeler* (Bdie) de; -s ['fɪspɛldɪr, ...ər] 1. kind dat treuzelt bij het eten en kieskeurig is

fiespelderi'je de; -n ['fɪspɛldɛrɪjə] (OS, WS zuid. van *Lende*), ...eje (WS noord. van *Lende*, elders spor.), ...dɛr... 1. het overdreven schoonmaken, poetsen 2. geknoei, het kieskeurig zijn bij het eten, vooral van kinderen (verspr.) 3. het overal met de vingers aan zitten, het betasten, peuteren 4. het niet opschieten, met name van het sekuur bezig zijn met fijn werk *Wat toch een flespelderi'je!* (Ste)

fiespelen zw. ww.; onoverg.; flespelde, het

fiespeld ['fɪspɛld] 1. op overdreven wijze schoonmaken, poetsen *Ze is altied an 't flespelen* (Obk, Nbk), *In huusholings waor gien kiender binnen, gaon de vrouwlu vaeke flespelen* (Op) 2. overal met zijn vingers aan zitten, peuteren, knoeien met z'n vingers *Jongien, zit toch niet overal an te flespelen* (Ol-Nl), *Kleine kiender kun vaeke op deuren en meubels flespelen* (Op), *Ie kun soms net zo lange an een plakken [klein wondje] zitten te flespelen, dat et weer eupen is* (Ow) 3. niet erg opschieten met iets dat gedaan moet worden, met name gezegd van het op kieskeurige wijze eten, het niet opschieten met het nuttigen van de maaltijd en die deels laten staan (vooral van kinderen) (verspr.) *D'r komt gien aende an jow eten, ie zitten mar wat te flespelen* (Ol-Nl) 4. piegelig bezig zijn met fijn werk dat moeilijk tot resultaat leidt, gezegd bijv. van kralen rijgen (verspr.)

fiespeler z. *fiespelder*

fiespelkont Ook *fiespelkonte* (ZW, Dho, El, Mun, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Spa) de; -en; -tien ['fɪspɛlkɔnt(ə)] 1. vrouw die altijd bezig is met het schoonmaken, poetsen, hoewel dat niet echt nodig is *N. is wel zoe'n flespelkont, die het nooit et wark daon* (Db), *Et is een oolde flespelkont* (Nbk)

fiespelkonte z. *fiespelkont*

fiespelpot (Np) de; -ten; -tien ['fɪspɛlpɔt] 1. vrouw die altijd bezig is met het schoonmaken, poetsen, hoewel dat niet echt nodig is

fiet de, et (all. bet. 1) [fit] 1. bep. ontsteking aan een vingertop of teen, fijt *Fiet an de vinger is niet zo noflik* (Dho), *Mien tante hadde een middel tegen fiet* (Op), *Aj' fiet an de vinger hebben, kuj' je wille wel op* (alg., Ol-Nl), *fiet an de doem hebben, ...an de ti'je hebben* (Np) 2. grap, ondeugende of vervelende streek, in een *fiet uuthaalen*: *Jow hebben een mooie fiet uuthaeld* (Wol), *Hij het de fiet uuthaeld, mar hi' lat een aander et gelag* (Obk), (uitsluitend negatief:) *een rere fiet uuthaalen* een vervelende of smerige grap, streek (Bdie, El, Db, Nt), zo ook in *Hij het een malle fiet uuthaeld* (Nbk)

fiets de; -en; -ien [fits] 1. fiets, rijwiel *van de fiets stappen, op..., Ze raekten even*

fietsbaand - fietskorf

van de fiets en atten een boltien op (v), *En now hewwe dit an de fiets hangen* met deze moeilijke, malle kwestie te maken (1), *Wat he'k now an de fiets hangen* wat overkomt me nu toch! (Nbk, b), (gezegd wanneer men op de fiets naar huis gaat:) *Ik zal de fiets even weer naor huus brengen* (Nw), *Alles kiets mit de fiets* alles is o.k. (Nbk) 2. iemand op een fiets *Pas op, d'r komt nog een fiets an* (Nbk)

fietsbaand Ook **fietsbaand** (Bdie, Wol),

fietsband (Spa) ['fɪts(ə)...] - fietsband

fietsband z. **fietsbaand**

fietsbelle Ook **fietsbelle** (Bdie, Wol) - fietsbel

fietsbeugel (verspr.) de; -s; -tien ['fidzba:gl] 1. klem om broekspijp (ten-einde die niet in de fietsketting te laten komen)

fietsbaand z. **fietsbaand**

fietsbelle z. **fietsbelle**

fietsdief (Nbk) - fietsendief

fietschokke (Nbk, Op) Ook **fietschokke** (Nbk, Sz) et; -n; ...hokkien ['fɪts(ə)høkə] 1. fietsenhok

fietskarre z. **fietskarre**

fietskelder (l) - fietsenkelder

fietsketten z. **fietsketten**

fietselappen (Dfo) onbep. w. ['fɪtsələpm] 1. een fiets oplappen

fietsmaecker Ook **fietsmaecker** (Bu, Db, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow), **fietsmaker** (Spa) - fietsenmaker, rijwielhersteller

fietsen zw. ww.; onoverg., overg. (bet. 5); fietste, het fietst ['fɪtsn] 1. fietsend rijden of gaan naar *fietsen zonder locht* zonder verlichting 2. een fiets gebruiken *Ze fietst nooit* (Nbk) 3. de geslachtsdaad verrichten, met name inzake honden (Dho, Spa) *De honnen bin an 't fietsen* (Dho, Spa) 4. (van een pad, weg e.d.) geschikt zijn om langs, over te fietsen (Nbk) *Dat pattien fietst zo mooi* (Nbk) 5. (overg.) in een route fietsen e.d.: fietsend afleggen

fietsenet z. **fietsnet**

fietsplaetien z. **fietsplaetien**

fietsepompe z. **fietspompe**

fietsr ['fɪtsr] - fietser

fietsrad z. **fietsrad**

fietsarak (Op) Ook **fietserek** (Nbk) et; -ken; -kien ['fɪtsərak/...rek] 1. rek waarin fietsen worden gestald

fietserek z. **fietsarak**

fietsesleutel (Ste) de; -s ['f...] 1. sleutel met behulp waarvan men het zadel hoger of lager kan zetten

fietsestaander z. **fietsestander**

fietsestalling (verspr.) - fietsenstalling

fietsestander (verspr.) Ook **fietsstander**

(Spa), **fietsestaander** (Nbk) de; -s; -tien ['fɪts(ə)stəndr/...stā:ndr] 1. fietsstandaard

fietsestuor z. **fietsstuor**

fietsewiel z. **fietswiel**

fietsewiel z. **fietswiel**

fietswinkel Ook **fietswinkel** (verspr. in OS, Diz) de; -s; -tien ['fɪts(ə)...] 1. fietswinkel

fietszacke (Np) - fietsenwinkel

fietsfabriek (Nbk) - fietsenfabriek

fietsfraem (Nw, Nbk, Ste) Ook **fietsfreem**

(Nbk) et; -en; -pien ['fɪtsfrē:m/...frī:m] 1.

fietsframe *Hi'j keek es naor zien mooie angel, die an et fietsfraem vaastezat* (Nw)

fietsfreem z. **fietsfraem**

fietschokke z. **fietschokke**

fietskarre Ook **fietskarre** (El, Ste) de;

-n; ...karregien ['fɪts(ə)kara] 1. lichte, tweewielige kar, met op die van een fiets gelijkende wielen, die aan de hand mee kon worden getrokken wanneer men fietste of die achter aan een fiets kon worden bevestigd *De melkbussen stonnen in de fietskarre* (Wol), *We brengen de bussen in de fietskarre naor de dijk* (Diz)

fietskeep (Ld, Np) de; ...kepen; ...kepien ['fɪtskɪ:p] 1. cape, wijde schoudermantel, vooral gedragen door postbodes op de fiets, zodat ook de posttas tegen regen werd beschermd *De postbode had vroeger wel een fietskeep omme, daor kon dan de tasse hielemaole onder* (Ld)

fietsketten (Nbk, Spa, Ste) Ook **fietsketten** (Ste) et, de; -s; -tien ['fɪts(ə)ketn] 1.

fietsketting

fietsknieper z. **fietsknippe**

fietsknippe (Dhau, Ma, Ste) Ook **fietsknieper** (Sz) de; -n; ...knippien ['fɪtsknɪpə/...] 1. bep. klem (van blik, van zo'n 15 cm), om elk van beide broekspijpen gedaan, waarmee men voorkwam dat die in de ketting van de fiets kwamen *Ie deden de broek an de buterkaante van et bien bi'j mekaer en zetten daor de knippe op; zo kreej' de pupen niet in de fietsketten* (Ste)

fietskorf (Bdie, Dho, Sz) de; ...korven;

-ien ['f...] 1. mandje dat men op z'n fiets

heeft voor bagage, ook van een grotere korf voor op de fiets, gebruikt bij het venten van bijv. bakkerswaren

fietskrossen (Ol-Nl) onbep. w. ['fitskrɔsn] 1. crossen op de fiets: in een cross-country of net als in een cross-country *Dat fietskrossen is tegenworig ok in!* (Ol-Nl)

fietslaampe (Nbk, Nt) - fietslamp

fietslanteern - fietslantaarn

fietslocht et; -en; ...lochien ['fitsloxt] 1. lamp voor op de fiets 2. het licht van de fietslamp *De hiemhond, die 't fietslocht al in de gaten hadde...* (Obk)

fietsmaantel (Dfo, Dhau, Nw) de; -s; -tien ['fitsmä:ntl] 1. cape, wijde schoudermantel bij regenweer gedragen door de postbode (op de fiets, ook de posttas werd zo beschermd) (Dfo, Dhau) 2. kettingkast (Nw)

fietsmaeken (Ste) onbep. w. ['f...] 1. een fiets repareren *We moe'n fietsmaeken* (Ste)

fietsmaeker z. *fietsemaeker*

fietsmaker z. *fietsemaeker*

fietsnet (Mun, Nw, Spa) Ook **fietsenet** (Ste) et; -ten; -tien ['fits(ə)nət] 1. jasbescherm in de vorm van een net

fietspad - fietspad

fietsplaet(e) z. *fietsplaetien*

fietsplaetien Ook **fietsplaete** (spor.), **fietsplaet** (Nt), **fietsplate** (WH), **fietsplatiën** (WH), **fietspleatiën** (Bdie) et; ...plaetiën ['fitsplē:tin/...plē:t(ə)/...a:...] 1. fietsplaatje

fietsplate z. *fietsplaetien*

fietsplatiën z. *fietsplaetien*

fietspompe Ook **fietspompe** (Bdie, Wol) de; -n; ...pompieren ['f...] 1. fietspomp

fietsrad (Dhau, Np, Nw) Ook **fietsrad** (Nbk, Ste) et; ...raeden; ...rattien ['fits(ə)rat] 1. fietswiel

fietsraem (Nw) et; -en ['fitsrē:m] 1. fietsframe

fietsroute (spor.) ['fitsrutə] - fietsroute

fiets sleutel (Nbk) - fietssleutel: om de fiets mee op slot te zetten

fiets slot (Nbk) ['fitslot] - fietsslot

fiets spiekie (Nw) de; -n; ...spiekien ['fit spi:kə] 1. spaak van een fietswiel

fietsstander z. *fietsestander*

fietsstuur (Mun, Nbk, Nw) Ook **fietsstuur** (Diz) ['fit(sə)sty:ər] - fietsstuur

fietsstasse de; -n; ...tassien 1. fietstas

fietsstocht ['fitsstɔxt] - fietstocht

fietsvekaansie (l) - fietsvakantie

fietsvetiel (Mun, Op) et; -en; -egien ['fitsfətīl] 1. fietsventiel

fietsviel z. *fietswiel*

fietswiel (verspr.) Ook **fietsewiel** (ZW, Diz, Op, Wol), **fietsewiel** (Nbk, l), **fietsviel** (Dfo, Nbk, Obk) et; -en; ...wielegien, ...wieltien, ...vieltien ['fits(ə)...] 1. wiel van een fiets

fietswinkel z. *fietsewinkel*

fietszadel (Nbk, Nw) - fietszadel

fietsvinger (El, Nbk), de; -s; -tien ['fit fɪŋɪ] 1. vinger met bep. ontsteking, *fijt Een fietvinger dot haatstikke zeer* (El)

fiewerd (Obk) de; -s; fiewertien ['fiwɛrt] 1. iemand die erg handig is, van alle markten thuis is

figgelen (b: lm) zw. ww.; onoverg.; figgelde, het figgeld ['figlɛ] 1. drentelen

fijn bn., bw.; -er, -st [fējn] 1. mooi, prettig, plezierig *We vunnen et fijn daj' kwammen, Een fijne middag hewwe had* (Nbk), *een fijn lied* (Sz) 2. goed, betrouwbaar en sportief van karakter, fideel

Een fijne meid is et! (Nbk), *Ik vun et niet zo fijn van him dat hi' dat niet daon het* (Obk) 3. betreffende de belangrijkste details (zelfst.) *Ie wo'n et fijne van de zaeke toch niet geweer* (Dho), *Et fijne koj' niet aachter* (Ste) 4. fijn werkend (Op) *Ok op 'e rongen wodde wel es een versiering anbrocht deur de fijne waegenmaeker, een mooi koppien of zo* (Op) 5. van zeer goede kwaliteit en evt. fraai *fijne spruties* (l), *De hogere staand hadde fijner schoenen mit zulveren gespen* (l), *Een fijne kolf moet van neutenhooft wezen, d'r mag ja gien trek in zitten* (Obk) 6. in de fijne was (spor.)

fijnpruver (Nbk) de; -s; -tien ['f...] 1. fijnproever (lett.) *Dat is wel een fijnpruver, die lust niet alles* (Nbk)

fijnties (ba) bw. [fējntis] 1. op fijne wijze, heel netjes *Ni' mar heur! Ni' ie mar fijnties* (ba)

fik (verspr.) de [fik] 1. brand, in *in de fik stikken* (Nbk, Np), *in de fik vliegen* (Nbk, Ste), *De fik d'r (mar) in zet het maar in brand* (Nbk), *Et ston in de fik* (verspr., Nbk), *in de fik zetten* (Nbk)

fikke (OS, Nt, Pe-Dbl, Ol-Nl, WH) de; -n; fikkien ['fika] 1. (meestal van ouder vrouwspersoon) kwade, lastige vrouw *Dat*

fikkebusien - film

is zoe'n goeie kerel en hij' het zoe'n fikke van een wief (Obk) 2. bijdehand meisje (Nt) *Dat maegien is een kwaoie fikke* een erg bijdehand meisje (Nt), *Dat is een beuze fikke* id. (Nt)

fikkebusien z. *fikkien*

fikken I mv. ['fɪkɪŋ] 1. (ruw) handen *Wat hej' toch smerige fikken* (Spa), *Ik har koolde fikken* (Nbk), *Wat het die grote fikken!* (Bu), *Hi'j moet wel es een tik over de fikken hebben* (Nbk), *Hi'j sleug 'm op de fikken* (Ste), *As die je in de fikken krigt, bi'j' nog niet jaorig* (alg., Dho), vandaar *le moe'n 'm uut de fikken blieven* (Pe-Dbl), *d'r mit de fikken of blieven* (moeten), *Hi'j het wat in de fikken* hij kan heel goed, hard werken (Np)

fikken II (Nbk) ['fɪkɪŋ] - fikken: branden **fikkien** (WS, Db, n) Ook **fikkebusien** (Dho, Nbk, Obk, Ol-Nl) et; **fikkies** ['fɪkɪn/'f... , ...'b...] 1. kleine zak op overhemd, jas, maar vooral op colbert of vest (om horloge/pochet in te dragen) *Ik stik et geld in et fikkien* (Nw), *De jonges hadden altied een lefdoekien in 't fikkien* (Sz), *Hi'j kan et wel uut et fikkien betaelen* gezegd wanneer iemand zich bij het kopen weinig financiële beperkingen hoeft op te leggen (Ste), *Hi'j het nogal wat in 't fikkien* beschikt over flink wat geld (Np) 2. (met hoofdletter) naam voor een hond, ook gezegd tegen een hond waarvan men de eigenlijke naam niet kent (Nbk): *Kom es Fikkien, kom es bi'j me* (Nbk)

fiks I bn.; -er [fɪks] 1. oppassend en hardwerkend *een fikse meid, een fiks maegien* (Db), *Et is een fikse jongkerel, die wil wel wat doen!* (Dfo, Ol-Nl), *Wat is die jonge boerinne een fiks vrommes* (Obk), *Hej' dat allemaol al daon, now dat is fiks!* (Bu, Dho) 2. flink van bouw, gestalte, stevig *een fikse boeremeid, ...zoe'n boeredochter mit een peer fikse aarms an et lief* (b) 3. aanzienlijk in grootte, omvang *een fikse regenbujje* (El) * (n.a.v. een Nederlandstalig liedje, veelal zonder bijzondere betekenis gezegd:) *Een fikse boeremeid kost mar een daelder* (Op)

fiks II bw. 1. in aanzienlijke mate *Hi'j het d'r fiks van langes had* (Nbk, El), *Hi'j is fiks uut de kluten wast* (El)

fiksen zw. ww.; overg.; fikste, het fikst ['fɪksɪŋ] 1. fiksen, klaarspelen *Dat zullen*

we wel even fiksen (Wol), *Dat kuwwe wel even fiksen* (Nbk), *Eerst nog effen dat kerweigien fiksen!* (Obk), *Die jonge fikst et wel even veur mekeer* (Dhau, Diz, Ld, Mun, Nbk), *Mien kammeraod fikste et zomar in mekere* (Nw), *Die beide zullen et wel fiksen* ze zullen het samen wel redden (bijv. in het huwelijk, bij een gemeenschappelijke opdracht etc.) (Dho), *Hi'j kan haost alles fiksen, mar 't blif ok wel es niksen!* (Op)

fikshied (Nbk) Voor -heid z. -hied ['fɪksɦit] - fiksheid

file de; -s ['fɪlə] 1. file, nl. lange rij stilstaande of bewegende auto's en/of andere voertuigen, ook schertsend van een lange rij langzaam voortgaande of wachtende personen *Bi'j de greens was ok een file* (Nbk), *We hebben uren in de file staon* (Nbk)

fileseferen Ook **filesoferen** (spor.), **fileseferen** (Nbk), **fileseferen** (Nw) zw. ww.; onoverg.; fileseferde, het fileseferd [fɪləsə'fɪ:əŋ/...so(:).../fɪlo(:).../...b]ə..., ...bəl...] 1. diep nadenken *Oonze D. kan uren zitten te fileseferen over een dinkien van niks* (Mun), *le kun d'r wel es over daenken, mar om d'r zo lange over te fileseferen as hi'j doet is me niks* (Sz) 2. allerlei inzichten, opvattingen te berde brengen, een uitvoerige gedachtenwisseling hebben *Die zit ok aorig te fileseferen* [maar je kunt het niet allemaal geloven] (Nbk), *Over et weer kuj' een hiele hoop fileseferen* (Ow), *Over dat onderwarp kuj' uren fileseferen* (Wol), *Hi'j fileseferde d'r mar wat op los* (Ol-Nl), *...d'r mar wat henne* (Dho), *Mit M. en N. kon ik altied gezellig wat fileseferen* (Nt), *le kun d'r niks op an, ze filesefeert d'r zomar wat henne, 't is bi'j 't liegen of* (Nw)

filesoferen z. **fileseferen**

filevorming (Nbk) - filevorming

filistijnen (Nbk) [fɪlɪ'stɛjnɪ:, ook fɪlə...], in *Dat is naor de filistijnen* dat is onherstelbaar vernield (Nbk)

film de; -s; -pien ['fɪlɪm] 1. filmband *een gehuurde film* (l), *films en grammefoonplaeten* (l) 2. het geheel aan opnamen op een filmband *C. beleefde op 'e film altied van alles* (l) 3. wat aan een verhaal in een film doet denken (Nbk) *Ze hebben dan toch een aeventuur beleefd, et was een*

komplete film (Nbk) 4. filmvoorstelling
Doe de film oflopen was... (1), *naor de film gaon*

filmakteur (1) - filmakteur

filmaovend - filmavond

filmbeeld (Nbk) - filmbeeld

filmen (Nbk) ['filmən, 'filəmən] - filmen, nl. opnamen maken voor een film

filmer (1) [filmr, ...ləmr, ...ər] - iemand die filmt

filmindustrie (1) - filmindustrie

filmkamera (Nbk) - filmkamera

filmkeuring - filmkeuring

film liefhebber (Nbk) - film liefhebber

filmmeziek - filmmuziek

filmopnaome (Nbk) de; -s 1. filmopname

filmperjekter (Nbk) - filmprojektor

filmploeg (1) - filmploeg

filmregisseur (1) - filmregisseur

filmrolle (1) - rol filmband

filmster - filmster

filmstrip (1) - filmstrip

filmstudio (1) - filmstudio

filmtoestel - filmtoestel

filmveurstelling (spor.) - filmvoorstelling

filmzael (1) - filmzaal

filoseferen z. *fileseferen*

filter de, et; -s; -tien ['filtɹ] 1. filter, nl. om mee te filteren, in diverse toepassingen

filtersigaret (Nbk) - filtersigaret

filterzak (spor.) - filterzak

Fin - Fin

финаал z. *финаол*

finale de; -s [fi'na:lə] 1. laatste en/of beslissende wedstrijd bij een sportcompetitie *Ze zatten in de halve finale* ze moesten een wedstrijd spelen om de plaatsen één t/m vier (Nbk), zo ook *de kwat finale* nl. om de plaatsen één t/m acht (Nbk) en de *kleine finale* de wedstrijd tussen de verliezers van de *halve finale* (Nbk) 2. finale van een muziekstuk (1)

financieel (1) bn., bw. [finã'sj:l] 1. financieel

financieren (Nbk) [finã'si:ərɲ] - financieren *Hoe zol hij dat wel niet financieren!* (Nbk)

финаол (Dfo, Nw, Obk, Ste, b) Ook **финаал** bn., bw. [fi'no:əl/...a:l] 1. (bw.) totaal, helemaal *'t Is finaал kepot* (Nt), *'t Is finaал verkeerd* (Bdie), *Doe ha'k finaol de gek mit him* (b), *Die was d'r finaol bi'j laangs*

hij zat er helemaal naast (Dfo), *финаал van de kaorte wezen* geheel overstuur zijn (OS), *финаол an aende wezen* totaal afge-mat, uitgeput, eigenlijk alleen nog op de dood wachtend, versleten (van personen, dieren, gebruiksvoorwerpen, kleding etc.), *Hij was finaал an 't aende* id. (Wol), *финаал an de haoke wezen* failliet zijn (Dho, Ma), zo ook *финаал over de kop wezen* geheel failliet zijn (Np), *финаал an de grond zitten* (Spa) 2. (bn., bw.) definitief, uiteindelijk, in *Et huus wodt morgen finaал verkocht* (Op), *de finale verkoop* definitieve toewijzing aan de hoogste bieder (Bdie, El, Ol-Nl)

fineer (verspr.) Ook **feneer** (Nbk) [.../fə'nu:ər] - fineer

finer zw. ww.; overg.; *fineerde*, het *fineerd* [fi'nu:ərɲ] 1. afwerken met *finerhout*

finesses (Nbk) [fi'nəsəs], in *tot in de finesses* tot in de puntjes, tot in alle details *Ze hadden et tot in de finesses regeld* (Nbk), *Et was tot in de finesses veur mekeer* (Nbk)

finish Ook **fienies** (spor.) de [fi'nɪsj /'finis, ...nəs] 1. (bij sport) finish, eindpunt

Fins - Fins

firma - handelsfirma, handelszaak

firmanaeme (1) - firmanaam

fiskus (1) [fi'kəs] - fiscus: belastingheffer (nl. de landelijke overheid), ook: de ambtenaar die het te betalen belastinggeld vaststelt

fistel (Bu) de; -s; -tien ['fɪstl] 1. band om de staart van een koe, met een riempje aan een touw verbonden dat tegen de zolderbalk vastzit, zodat de staart van de koe niet voortdurend in de mestgoot komt als het dier ligt 2. bep. hardnekkige zweer aan de nek van een paard

fit bn. - fit

fits (Dho, Obk, Spa) Ook **fitse** (Dho, Spa) de; -en; *fitsien* [fi'ts(ə)] 1. bep. scharnier: fits

fitse z. *fits*

fittelen (Bu, bl) zw. ww.; onoverg.; *fittelde*, het *fitteld* [fi'tlɲ] 1. flink, snel, *gezwind* lopen, in *Ze fittelt d'r nog mar knap over* (bl), vgl. ook *As et peerd fittelt, maekt et kleine stappen* (Bu)

fitting de; -s; *fittinkien* [fi'tɲ] 1. fitting, nl. bij gloeilampen en als verbindingstuk

fjoe-fjoe - fladdegoed

tussen buizen

fjoe-fjoe (Bdie) tw. [fju'fju] 1. geluid, 'roep' waarmee men duiven lokt

fjord [fjɔrt] - fjord

fjordenpeerd et ['fjɔrdn...] 1. paard uit het stamboek der fjordenpaarden

flaank (Bdie, Dhau, Dho, Nbk, Ste) Ook **flaanke** (Nw, Obk), **flank** (verspr.) de; -en; -ien [flā:ŋk(ə)/...aŋ...] 1. flank, nl. van dieren, vooral gezegd van paard of koe *le moe'n ze mar niet te vule in de flaank kommen, dan slaon ze wel es van heur* (Nbk), *Hi'j hadde mit de flank in de draod zeten* (Ma), *Vroeger zetzen de ruters de peerden de sporen in de flank* (Op), *'t Peerd had 'm an de flank bezeerd* (Pe-Db), *Wi'j hadden vroeger kokers om de stringen, aandars wodt et peerd kael in de flank* (El), *Et peerd trilt in de flanken van et hadde lopen* (Diz), *Die koe is hol in de flanken* (Np), *Een dikke koe vulen ze altied in de flaank* (Ste), *As 't peerd in de flank begint te kiekien, is 't vol d'r gauw* (Spa) 2. zijkant, met name van een auto *Ze kun je ok in de flaank rieden* (Ste)

flaanke z. **flaank**

flaansen Ook **flansen** (spor.) zw. ww.; overg.; flaanste, het flaanst ['flā:sn/flan...] 1. iets haastig en zonder voldoende zorg in elkaar zetten of plaatsen *Ik zal nog gauw een jurk in mekaere flansen* (Pe-Db), *Ik zal nog even een foeke in mekaar flansen* (Sz), *Die man kan aorig praoten, hi'j wet mennig verhaeltien in mekaer te flansen* (Op), *Wi'j me de liende [waslijn] effen an mekeer flaansen* (Obk)

flaanser (Nw) de; -s; -tien ['flā:sɹ] 1. iemand die er maar wat heen kletst

flabbe (Nt) de ['flabə] 1. groene massa van bep. door elkaar groeiende waterplanten die op het water drijven

flabberig (Ol-Nl) bn.; -er; -st ['flabərɛx, ...bɹɛx] 1. met een enigszins ziekelijke gelaatskleur of gelaatsuitdrukking *d'r flabberig uut zien* (Ol-Nl)

fladde Ook **flarre** (Ste; bet. 2, 3: Nbk, bet. 4: Dfo, Nbk, Op, bet. 1: Sz) de; -n; -gien ['fladə/'flarə] 1. rafelige strook, stuk afgescheurde stof, loshangend of afgescheurd slap stuk *Doe die broek toch uut, de fladden hangen d'r ja bi'j* (Nbk), *D'r hangt zoe'n fladde an et laeken, dat scheur ik d'r mar of* (Obk), *Die jurk kuj' mar beter*

in fladden scheuren (Obk), *de kraante in fladden scheuren* (El), *Ik gong mit 't peerd op de loop, dat de fladden vleugen mi'j nao* (Dfo), *As een moes in pepier zeten hadde te vreten, dan weren et van die fladdegies; dan hadden ze d'r aorig in ommekiffeld* (Nbk), *an fladden totaal kapot: De jongen gooiden de damstienen deur de kaemer, en et dambod trokken ze an fladden* (Mun), *Dat boek is zo oold, et is hielendal an fladden* (Obk), *De jasse hong 'm an fladden om de huid* (l), *Die schölk he'k an fladden scheurd* (Db), *Hej' de auto an fladden?* (Dho), *'t Was an alle flarren* (Sz), *Hi'j hadde mar een fladde van een pakkien an* (Op), *vandaar Hi'j het fladden an rafelende, kapotte kledingstukken* (Op), (schertsend) *Doe mij mar een betien fladden om 't jak geef mij maar een glaasje fladderak* (Nbk), *Doe P. zo an 't klieren was mit oons buurmaegien, he'k him bi'j de fladden grepen* bij de kladden (Db), zo ook *'k Zal even dat jongien bi'j de fladden kriegien* (Dhau) 2. oud, versleten voorwerp, bijv. een oud mes (Nbk) 3. nevelflard (Nbk) *fladden nevel* (Nbk) 4. lastig, gemeen, krengechtig vrouwspersoon, ook wel: een erg ondeugend kind (Np), spor. ook positief, nl. van bijdehand, pittig vrouwspersoon (Ste) of kind (Nt); ook gezegd van een vrouw die het met elke man wel wil aanleggen (spor. WS): *Wat is me dat een fladde, ie zollen ze vergriemen* (Obk), *Smerige fladde, dat lap ie mij niet weer* (Wol), *een fladde van een vrommes* (Nbk), *...van een wief* (Dfo, Dhau), *Gao daor mar niet aachteran, 't is een fladde van een meid* (Dho) 5. smerig vrouwspersoon die het gezin niet goed verzorgt, de boel niet schoon houdt en niet met het geld overweg kan (Nbk): *een fladde van een wief* (Nbk), *vandaar D'r is gien fladde an gelegen an dat vrommes* het is bar en boos zo smerig als ze is, zo weinig zorgzaam voor haar huishouding (Nbk)

fladdegien (Nw) et; fladdegies ['fladəxin] 1. kleine fladde, z. aldaar 2. schilfertje (Nw) *D'r mist een fladdegien van et glassien of* (Nw)

fladdegoed (Bu, Dmi) Ook **flarregoed** (Dmi) et ['fladəgut/...r...] 1. dun, niet erg sterk weefsel *Dat fladdegoed is zo dunne, ie kun d'r Berkoop deur zien liggen* (Bu)

fladderachtig (Nbk) bn.; -er, -st ['flaɔɔt axtəx] **1.** niet sterk, stevig, zodat het aan fladderen doet denken *Et is fladderachtige rommel* (Nbk)

fladderak de [fladə'rak] **1.** niet zo sterke brandewijn met citroen en suiker, eertijds vaak gedronken door vrouwen, fladderak *Beppe luste graag een fladderakkien* (Ld), *Aj' niet een echte drinker binnen, dan neem ie een fladderakkien, dat is wat lichter en ok nog lekkerder!* (Nw) * (schertsend, met woordspeling op *fladderak*) *Doe mij mar een betien fladden om 't jak* (Nbk) **2.** z. *fladderakkien*

fladderakkien Ook **fladderak** (Bdie) et, de (bij *fladderak*); fladderakkies [fladə 'rak(in)] **1.** drinkglasje met fladderak *Geef mij eerst mar een fladderakkien, dan kuj' mij laeter nog wel een klaortien schinken* (Dfo), *Ik lusse graag een fladderak* (Bdie) **fladder**en zw. ww.; onoverg.; fladderde, het/is (bet. 1) fladder [flaɔɔtɔn] **1.** fladderend vliegen **2.** wapperende bewegingen maken van vlaggen, linten, wasgoed e.d. **3.** gezegd van een bep. gewaarwording bij vermoeidheid of bij een te vermoeden gebrek aan het gezichtsvermogen (Ste), vgl. *As de ogen je fladder*en, dan vlieg je wat veur de ogen langes, temeensen, dat gevuul hej'... (Ste)

fladderig (Nbk) ['flaɔɔtɔx] - fladderig: met rafels, flarden *Et begint te raffelen, et wodt wat fladderig* (Nbk)

flaeter (Nbk, Ste) Ook **flater** (Ld, Nbk) de; -s; -tien ['fle:ɔɔt/...a:...] **1.** klap (Ste) *Za'k je een flaeter geven?* (Ste) **2.** flater, blunder *een flaeter slaon* blunderen, een slechte beurt maken (Ld, Nbk)

flair (spor.) de [fle:əɔɔ] **1.** het vermogen om zich hoegenaamd niets van belemmerende factoren aan te trekken, om zich ergens doorheen te slaan *Ze sleug heur d'r mit een protte flair deurhenne* (Nbk)

flakkeren ['flakɔɔn] - flakkeren

flambaer(e) (Ste) de; ...baeren [flam' be:əɔɔ(ə)] **1.** deftige, grote, donkergrijze of zwarte hoed door mannen gedragen, flambard

flamingo (Nbk) [fla'miŋgo:] - flamingo, nl. bep. vogel, ook: flamingoplant

flanel z. *flenel*

flanellen z. *flenellen*

flanelsteek (Bu, Nbk, Np) [...'n...] - fla-

nelsteek

flaneren (k: Ste) zw. ww.; onoverg.; flaneerde, het flaneerd [fla'nu:əɔɔn] **1.** trots stappen *Zie hom daor es flaneren!* (k: Ste)

flank z. *flaank*

flansen z. *flaansen*

flap I (verspr.) de; -pen; -pien [flap] **1.** klap (Nw, Obk) *Daor kreeg hi'j dan een flap van om de kop* (Obk), *Hi'j gaf 'm daor iene jong, die flap kwam an, heur!* (Nw) **2.** flappend geluid, flappende beweging (verspr.) *De deure vleug mit een flap dichte* (Nbk)

flap II tw. (b) [flap] **1.** flap, ter nabootsing van flappend geluid of korte beweging ...*doe zaak inienend twie oorties omhogens kommen, en flap, ok drekt weer daele gaon* (b)

flapbokse z. *flapbroek*

flapbroek (Db, Dhau, Ma, Nbk, Nw, Obk, Op, Ow, Spa, Ste, Wol) Ook **flapbokse** (Ei) de; -en; -ien ['flabruk/...boksə] **1.** klepbroek; nl. bep. broek voor een man: met een klep (en zonder gulp) die van voren op twee plaatsen met knopen vast zat *Vroeger haj' ok flapbroeken, die nuunden ze ok wel prissenteerblad* (Ste) **2.** bep. onderbroek voor een vrouw met een klep voor en een klep achter (Nbk) *De veurste flappe van de flapbroek haj' achter vaaste en de achterflappe veur; aj' naor et husien gongen, hoefde ie aliend de achterflappe los* (Nbk)

flapbrogge (Obk) ['flabrogə] - klapbrug

flapdrol de; -len; ...drollegien ['flabdrol] **1.** flapdrol, vent die niets durft, waar je niet op aan kunt (ook van iemand die niks terechtbrengt van zijn werk (Nbk)) *Hi'j praot iederiene naor de bek, et is een grote flapdrol* (Sz), *Durf ie dat niet te doen, dan bi'j een grote flapdrol* (Ol-Nl), *Wat een dikke flapdrol* (Nbk), *Et is mi'j een aorige flapdrol, heur!* (Mun)

flapdrolderije (Ste) de; -n [flabdroidə 'rije] **1.** gepraat (of: zaken) waar je niet op aan kunt

flaphekke (Obk, Ste) ['f...] - klaphek

flaphoed de; -en; ...hoetien ['f...] **1.** flaphoed, hoed met ronde bol en brede, slappe rand, vooral gedragen tegen de zon *De zonne schient fel, ik zet de flaphoed mar op* (Dfo, Dho, Obk)

flapkölf (Dfo) de; ...kölfven; -ien ['f...] **1.**

flapoor - flapwiend

bep. korf (veelal tenen) met klep erop
flapoor de; flaporen; -tien ['f...] 1. ongewoon grote oorschelp (bij mensen, maar ook bij konijnen, honden, varkens etc.), ook gezegd van oorschelp die gaat hangen en/of groter wordt als gevolg van een ontsteking *Bij de geboorte had mien nefien een flapoor* (Db), *Die hond het grote flaporen* (Ld), *Hij het flaporen as koolblaeden* (Diz) 2. persoon of dier met ongewoon grote oorschelpen of met afstaande oren, ook als bijnaam: *Flapoor* (Obk), *Piet Flapoor* (Nbk) enz., *Een Vlaamse reuzeknien is een flapoor* (Op)
flappe (verspr.) de; -n ['flapə] 1. overhangende sluiting, overslag, klep die van voren sluit aan een ouderwetse mansbroek; ook wel aan een ouderwetse vrouwenonderbroek, met een klep aan de voorkant en een klep aan de achterkant (Nbk) *een flappe op 'e buse* (Dhau), *Vroeger hadden de mannen een broek mit een flappe of een prissenteerblad, as ze dan hoge nood hadden mossen ze de knopen losdoen* (Obk, Dfo), *Hij had de flappe van de broek nog eupenstaon* (Dhau) 2. klep, deurtje met horizontale draaias, voorzetstuk dat om een horizontale as draait en vaak wegneembaar is *de flappe van de haeverkiste* (Obk), *Veur de peerderiepen zat wel es een flappe* (Db), *De flappe moet d'r nog veur weg* (Nbk), *Doe deuden ze de flappe van de waegen dichte* (Mun), *Trek de flappe van de kaaste mar eupen, daor staon de romers wel achter* (Diz), *Ie moe'n even de flappe van et peerderip dichtedoen* (Dhau) 3. kofferdeksel van auto *Wi'j' mi'j de flappe van de auto even losdoen?* (Dhau, Nbk, Ste) 4. klepdeur (Op) *Om varkens op te laeden mos de flappe zo dichte mogelijk tegen de deure van 't varkenshokke plaetst wodden* (Op) 5. flap aan een boekomslag (alg.), ook één der beide delen van het boekomslag (spor.) 6. hetz. als *eendeflapper*, z. aldaar (Dfo)
flappen zw. ww.; overg., onoverg.; flapte, het/is flap [flapm] 1. floepen, flappend slaan, plaatsen, gooien, leggen *As de wiend argens onder flapte, kan dat om-meslaon* (Ste), *Die moeze flapte nog net uut et vallegien* (Mun), *argens wat tussen flappen* (Ma), *argens een stok asfalt over flappen* (Np), (over het bikkelspel:) *Dan*

wodt de balle opgooid en intied dat die omhogens gong en weer omlegens kwam, wodden de vier bikkels op 'e grond flapte (n: Nl), *Flap et d'r mar uut!* zeg het maar, maak van je hart geen moordkuil (Obk), zo ook *Hij flapte alles d'r uut* hij zegt alles zo maar zonder zich in acht te nemen, zonder zich af te vragen of hij dat wel kan zeggen (Np, Ol-Nl, Nbk) 2. met bep. netten eenden, ganzen, vlinders e.d. vangen (Nt, Ol-Nl, Obk) *Wi'j kennen wel een man die wilsters flapte* (Nt)

flapperd (Np) de; -s ['flappt] 1. miskraam
flapperen zw. ww.; onoverg.; flapperde, het flapperd ['flaprn] 1. flappende bewegingen maken, wapperen *Sommige meensken kun mit de oren flapperen, honnen kun et geweldig best* (Nw), *Die vent is zo'e'n komiek, hij flappert ok nog mit de oren* (Sz), *Et peerd flapperde mit de oren* (Dfo), *Et wi'jt zo, et wasgoed kan je wel kepot flapperen* (Nbk), *De vlaggen staon te flapperen in de wiend* (Ow), *Hij liegt zo, dat de oren him an de kop flapperen* (Obk), *Gariet was zo bange, dat et hemd flapperde 'm veur 't gat* (Mun) 2. scherp luisteren: gezegd van kinderen die extra nieuwsgierig zijn omdat ze iets niet mogen horen, ook wel van ouderen of kinderen wanneer hetgeen verteld wordt zeer opmerkelijk is en evt. niet geloofd zou moeten worden (alg.), in *Kleinjongen die goed luisteren, zitten mit de oren te flapperen* (Nbk), *Kiender luisteren soms zo dat heur de oorties flapperen, temeensen as ze et nog niet heuren meugen* (Dfo), *De oren die flapperen 'm van de praot die as hij heurt* hij vindt het opzienbarend wat hij hoort (Nbk, Pe-Dbl, Ste), *Dat heb ik nog niet eerder heurd, ik zit mit de oren te flapperen* id. (Wol), *Doe ik dat heurde, flapperden mi'j de oren an 't heufd* id. (El, Ma, Op, Spa), *...an de kop* id. (El, Ma, Op, Spa)

flappersnet (Np) et; -ten; -tien ['flaprsnet] 1. net met behulp waarvan men vogels flapte

flapttekst (l) - flaptekst, tekst op of bestemd voor een boekomslag

flap uut de; flaputen; flaputien [fla'pyt] 1. flapuit *Vertel et mar niet veerder, want et is een flap uut* (Nbk)

flapwiend (Obk) de; ...wienen; ...wientien

['flapwint] 1. afwisselend zwakke en krachtige wind, windvlaag, dwarrelwind (Obk)

flarre z. *fladde*

flarregood z. *fladdegoed*

flash-back (l) [flezj'bek] - flash-back

flat de; -ten; -tien [flet] 1. flatgebouw *Een stad daar kommen wij niet, een flat is een kruus* (bl) 2. woning in flatgebouw

flater z. *flaeter*

flatgebouw - flatgebouw

flats (Nbk) Ook **flatsig** (Ste) bn.; -er [flats/'flatsəx] 1. niet vers en stevig meer, haast een begin van bederf vertonend, met name van vlees voor konsumptie of van groente *flats vleis* (Nbk), *Boeremoes in de winter dat te lange staot kan flatsig wodden* (Ste)

flatsig z. *flats*

flatsni'j (Ste) de ['flaʃ...] 1. natte sneeuw
flatte de; -n; flattien ['flaʃə] 1. regenbui, grote hoeveelheid regen of grote hoeveelheid water anderszins *D'r is een hiele flatte waeter kommen* (Nbk), *een flatte regen* (b: lm), *een beste flatte waeter* (Ste), *Wij waeren nog mar krek onderweg of we kregen een dikke flatte op 'e kop* (Op), *Daor in 't westen zit een dikke flatte an de locht* (Obk), *Gauw et goed van de liende* [waslijn], *D'r komt een dikke flatte an zo et liekt* (Sz), *een flatte waeter in de kelder* (Nw, Ste) 2. flat, nl. platte, slappe hoop uitwerpselen, voornamelijk gezegd inzake koeien (spor. ook inzake katten, kippen (Nw), vogels (Spa, Ste), spreuwen (Db) en honden (Ste) 3. slappe, platte hoop anderszins (verspr. WS) *Die taarte was wel goedkoop, mar 't was ok mar een flatte* (Op), *t Is iene flatte wodden* bijv. gezegd van een cake die mislukt is en uit elkaar gevallen is (Bdie, Ste), *Die pudding is een aorige platte flatte wodden* (Ol-Nl), *Wat ligt d'r toch een aorige flatte op dat bod* (Spa) 4. kleine laag, flinke, platte klodder van gemorst eten *Daor ligt een beste flatte* (Ste), *Ik kreeg een flatte pudding over mij henne dat et niet mooi meer was* (Dfo)

flatten (Ld, Nbk, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; flatte, is (bet. 1)/het flat ['flaʃn] 1. (onoverg.) met grote spatters kletsen, golvend over een rand gaan (Ld, Nbk) *De stront flat over de strontbak* (Ld), *Et waeter is over de geuten flat* (Nbk), *De*

regen het me toch tegen de raemen flat (Nbk) 2. kliederen, spattend knoeien (Nw) *'t Is een proezerd in 't schoonmaeken, ze flat d'r heur zels hielemaole onder* (Nw)

flatterig (OS, Bu, Dho, Nw, Ste) bn.; -er, -st ['flaʃtəx, ...təxə] 1. (gezegd van pudding, rijst enz.) in kleine, slappe delen samenklevend of uiteenvallend (Db, Dho, Ma, Nw, Ste) *Die pudding is slim flatterig* (Dho), *De bri'j was vandaege slim flatterig* (Db), *Dat eten is zo flatterig, d'r is tevule waeter bi'j daon* (Nw) 2. nat, slap en samenklevend, vaak gezegd van lang gras (OS, Bu) *Dat was vule lekkerder as dat natte flatterige grös bi'j de haast* (Nbk), *flatterig haor* vlashaar (Bu) 3. niet vers en stevig meer, met name van vlees voor konsumptie, ook van bloemen, planten: verwelkt *flatterig vleis* (Nbk), *Doe die bloemen mar vot, die bin flatterig* (Nbk) 4. (van het weer) vochtig en benauwd (Bu)

flattien et; flatties ['flaʃin] 1. kleine *flatte*, z. aldaar 2. dun plakje kaas (Nbk)

flauw bn., bw.; -er, -st [flo:m] 1. onvoldoende gezouten of gekruid, te weinig pittig, gekruid smakend *Et eten is flauw* (Wol), *De soep is flauw* (Ste), *De eerpels bin flauw* (Ow), *flauwe bonen* (Dhau), *een flauwe smaek in de mond hebben* (Nbk) 2. een flauw, slap gevoel hebbend *Is d'r nog wat eten? Ik bin zo flauw (in de huid)* (Nbk, Np), *...een bietien flauw een beetje flauw* (Bdie), *Ik moet eerst wat eten, want ik worre zo flauw* (Sz), *een flauwe biet enig eten dat het slappe gevoel of het gevoel van niet geheel verzadigd zijn, kan wegnemen* (Dho, Ma, Nbk, Obk): *Ik wol nog wel even een flauwe biet hebben* (Nbk), ook aaneen (z. *flauwbiet*), *zo flauw as een luus* een erg flauw gevoel hebbend en daarom iets willende eten (Nbk) 3. zwak, niet krachtig *een flauw lochien* (Nbk), *een flauwe wiend* (Diz), *een flauwe kleur* (El), *De buurman was niet recht goed, hi'j keek flauw uut de ogen* (Mun), *gien flauw vermoeden hebben* (Nbk), *gien flauw begrip hebben van* (spor.): *We hebben gien flauw begrip, waor hi'j now weer toehoort zich bevindt* (Op), *gien flauw idee hebben van, gien flauw benul hebben van* in de verste verte geen benul hebben van (spor., b): *...omdat hi'j gien flauw benul het van et hoogste in een*

flauwbiet - flenel

meenskeleven (b) 4. niet bepaald geestig, nietszeggend, opmerkingen makend die de ander flauw vindt *een flauwe grap, een flauwe mop, een flauwe vent, een flauwe pispot* iemand die alleen maar met flauwe opmerkingen en grappen komt (OS, Np), *Dat is een flauwe tutte* een aanstellerige meid (Np), *Wat een flauwe blei* aanstellerige, vleierige vrouw (Nbk, Np) of man (Np), *Die kerel hadde een flauwe praot* (Np), *Ik vien et mar een flauw verhaeltien* (Ol-Nl), (ook aaneen:) *flauwe kul, zo flauw as een luus* (Nbk, Nt) 5. anders dan men mag verwachten, kinderachtig *Now moej' niet zo flauw doen, Dat vien 'k een flauw antwoord van jow* (Nbk), *Dat vien ik flauw, daj' dat niet zegd hebben* (El), *Wat flauw van jow om zo vot te lopen* (Bu) 6. niet scherp gebogen, voornamelijk in *een flauwe bocht* 7. bijna onmachtig, bedwelmd, bewusteloos als gevolg van zuurstofgebrek (Db, Ol-Nl, Wol) *Bij waarm weer dan zwemmen de vissen nogal an de oppervlakte, dan bin ze flauw* (Wol), *De vis lag flauw in 't waeter* (Ol-Nl), *Aj' kochelbonen in 't waeter gooien dan kommen evenpies laeter de vissen boven, want dan bin ze flauw* (Db, Wol), *'t Kalf is wel flauw, mar hij is nog niet dood* (Ol-Nl)

flauwbiet (verspr. OS, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Wol) de ['flɔmbit] 1. een niet per se grote hoeveelheid eten die het slappe gevoel/het gevoel niet genoeg gegeten te hebben, kan wegnemen *P. wol graeg een flauwbiet hebben* (Nbk), *Om een uur of viere nemen we een flauwbiet* (Spa) **flauwekul** Ook niet aaneen geschreven - flauwe kul, onzin *Al die flauwekul!, 't Is allemaole flauwekul, Hool op mit die flauwekul*

flauwerd (spor.) ['flɔmɔrt] - flauwerd

flauwerik (spor.) ['flɔmɔrik, ...mɔrik - flauwerik

flauwighied (Nbk) de ['flɔmɔxhit] 1. het zich flauw voelen *'k Moet even een hattelike biet hebben, 'k vaal haost omme van de flauwighied* (Nbk) 2. het geheel aan flauw gedrag, flauwe opmerkingen (Nbk)

flauwiteit [flɔmɔ'tejt] - flauwiteit: flauwe opmerking, flauwe grap, ook het maken van flauwe grappen

flauwvalen - flauwvallen (van personen)

fleenstertien (Bu, Dfo, Ld) Ook **flinstertien** (Dho, Ow) et; ...ties ['flī:stɛrtin/'flīn...] 1. dun plakje koek, brood e.d. *Ze har de boel haost op, dat wij kregen elk mar een fleenstertien* (Dfo), *Ie moe'n et ok pruyen kunnen, zoe'n flinstertien is mij niks* (Dho) **fleer** Ook **flere** (bet. 1: Db, Ma), **flieris** (Nbk: bet. 3) de; fleren; -tien ['flī:ɛr(ə) /'flī:ɛris, ...əs] 1. scheut, laag vloeistof, grote spatter, platte laag van uitwerpselen e.d. (OS, Dho, Np, Nw) *Ik kreeg een fleer over de jasse* (Nbk), *D'r zit een fleer op 't behang een laagje dat erop gespat of geveegd is* (Nbk), *Wat is dat pad smerig, aj' niet oppassen kriej' zo een fleer modder in de klompen* (Obk), *D'r zit een grote fleer op je jasse, dat het die protter daon* (Dhau), *D'r vleug een fleer stront uut de bak weg* (El), *Wat een dikke buije, ik kreeg d'r nog een fleer van* (Dho), *Daor kwam weer een fleer regen, wij wodden kletsnat* (Dfo), *D'r komt een fleer waeter bij de glaezen langes* (Dho), *Vanmiddag kwam d'r een mooie fleer* hebben we een flinke bui regen gehad (Dfo), *een hiele fleer grond* een flinke lap (Bu), *Mit een flotte en een fleer het hij dat daon* hij heeft dat slordig, snel en oppervlakkig, met de Franse slag gedaan (Nbk), *'k Bin d'r in een fleer weer* binnen zeer korte tijd (Nw) 2. flinke groep (Nbk) *D'r kwam hier altied een fleer (kiender) langes* (Nbk) 3. klap *een fleer om de oren, ...om de kop* (Bdie, Ow, Sz, Wol) *...an de kop* (Np), *...veur de bek* (Np), *...veur 't gat* (Dho, Nbk), *...over de hanen* (Obk), *iene een fleer verkopen* een klap geven (Wol), *...een fleer geven* (Bu, Nbk, Spa), *Ik maakte daor een rare fleer!* ik viel op hoogst ongelukkige wijze (Spa), *Die kreeg ok een malle fleer om de snute* hem werd flink de waarheid gezegd (Bu) * *Een flotte en een fleer, 'k bin d'r zo weer* (Nbk), *'n Flut en een fleer...* (Dfo)

flemen (Bdie, Db, Dfo, Dho, Ld, Np, Nw, Sz) Ook **fliemen** (Dho, Ste) ['flī:m:/...i:...] - flemen

flemend (spor.) bn., bw. ['flī:m:t] 1. flemend, zoet vleierend

flemer (spor.) Ook **fliemer** (Dho, Ste), **fliemer** (Ste) ['flī:mɛr/'flī:mɛr(t)] - flemer, mooi-prater, vleier *Wat 'n fliemer!* (Ste)

flendertien z. **flinter**

flenel (Nbk, b: lm) Ook **flanel** (Nbk) et

[flə'nei/fla'nei] 1. flanelle stof *een pyama van flanel* (Nbk)

flenellen (Nbk, l, b: lm) Ook *flanellen* (Nbk, Op) bn.; attr. [flə'nei/fla...] 1. van flanel *een flanelle pyama* (Nbk)

flengen (Diz) onbep. w. ['flɛŋ:] 1. in elkaar kruipen van stoffen *in menaander flengen* (Diz)

flens (Nbk, Ol-Nl) Ook *flenze* (Nbk) de; flenzen; -ien [flɛns/'flɛnzə] 1. flens, opstaande rand, ring aan het buiteneind van de naaf van het wagenwiel (Ol-Nl) 2. stukje ijzer dat door de dop gestoken werd die voor de as van de wagen zat (Nbk)

flensien (Sz) ['flɛnsin] - flensje

flenze z. *flens*

flere z. *fleer*

fleren zw. ww.; onoverg.; fleerde, het/is (bet. 2) fleerd ['flu:ɛrɪ] 1. slaan (door mens of dier) *Ie moe'n dat kiend niet zo om de oren fleren* (Db), *d'r op fleren* er hard op slaan, beuken (Np), ook iemand flink de waarheid zeggen (Np) 2. vallend slaan (Dhau, El, Nbk, Sz) *Et fleert d'r over, de wiend goest over et laand henne* gezegd als het regent en de harde wind de regen doet slaan (Dhau), zo ook *De regen fleert tegen de ruten* (El, Sz), *Hi'j fleerde d'r zo mar henne* viel zomaar hard neer (Sz, Nbk), zo ook *Hi'j is niet helemaal in orde, hi'j kon d'r soms zo mar henne fleren* (Sz), (onpers.) *D'r kan zo mar een bujje op kommen drieven, en dan fleert et d'r zo mar henne* begint het heel hard te regenen (Nbk) 3. zich zeer snel verplaatsen (Np) *Hi'j fleert d'r over* (Np)

fleseupener z. *flesseupener*

flesse de; -n; flessien ['flɛsə] 1. fles, nl. voor het bewaren van vloeistof, vaak ter aanduiding van een fles met sterke drank *een literse flesse* (Sz), *een flesse fladderak* (Ld), *Zet die bloemen mar even in een flesse* in een fles, met de functie van vaas (Nbk), zo ook *Ze zetten de bloemen op de flesse* ze steken ze in een fles, met de functie van vaas (Obk, Pe-Dbl), *et kiend an de flesse hebben* voeden met melk anders dan moedermelk, met behulp van een zuigfles, zo ook *Een protte kiender bin tegenwoordig niet an de bost mar an de flesse* (vo, Obk), *Hej' nog (wel) wat in de flesse?* heb je nog een glaasje (sterke drank) voor me, *Hi'j hooft tevule van de*

flesse hij drinkt teveel (Np), *D'r zit nog een stattiën in de flesse* nog een restje, meestal van sterke drank (Dho), *Wat de draank betreft, kriegen bi'j oons de flessen lange heur pat niet* we nuttigen nogal wat alcoholische drank(en) (Nw), *We gaon niet eerder naor huus of de flesse moet leeg wezen* de drankfles moet leeg zijn, dan pas gaan we naar huis (Op), *de flesse (op)haelen* een fles met sterke drank halen (Ol-Nl, b), *een flessien ... id.* (Ste), *mit de flesse op 'e lappen kommen* de drankfles halen en daaruit willen inschenken (Obk), *De flesse moet nog mar even op 'e taofel laten* we de drankfles halen en inschenken (Dhau), *We gongen tot de flesse* met name: die met sterke drank (Dhau), *Aj' aachter et stuur willen, dan hej' geliek, daj' van de flesse ofblieven* dat je geen sterke drank gebruikt (b), *Meerstal had hi'j een flessien mitsmokkeld en pimpelde dat allienig stillegies op* (Obk), *mit de flesse in de binderbuse lopen* een fles met sterke drank in de binnenzak hebben (b, Nbk, Nw), *Hi'j is aorig an de flesse* hij is flink aan de sterke drank (Db, Ste), *Dat beest was an de flesse* is eerst m.b.v. een fles gevoerd (Nw), *Hi'j gaot mit de flesse op bedde* is doorlopend aan de sterke drank (Spa), *Hi'j lust graeg wat uut de flesse* lust graag sterke drank (Nbk, Op), *veur iene wat in de flesse hebben* iemand (thuis) een borrel willen aanbieden (l), *op 'e flesse gaon failliet gaan* (OS, Diz, Np), *om de flesse gaon id.* (Dhau), *zo dicht as een flesse* (Dla, Mun) 2. de hoeveelheid die in een fles gaat, de inhoud van een fles *We hadden de eulie op, mar wij hebben gauw een flesse haeld* (Nw), *De flesse eigengemaekte droevesap smaekte mar lekker* (Nt) * *Ie moe'n de boer nooit allienig laoten mit de flesse en mit de maegd* (Np), *Ie kun een kerel...* (Np)

flessebak (Pe-Dbl) de; -ken ['flɛsəbak] 1. gootsteen waarin men flessen schoonmaakt door ze te spoelen *De melkboer die in Peperge tegenover oons woonde, spoelde de smerige flessen in de flessebak* (Pe-Dbl)

flessebier (spor.) - flessebier

flessebossel (Nbk) - flesseborstel

flessedoppe (Db, Nw, Op) de; -n; ...doppen ['flɛsədɔpə] 1. dop van een fles

flessedreger - fleweelmesjester

flessedreger (Spa) - flessendrager
flesseöupener (verspr.) Ook **fleseupener** (verspr.) ['flesə:pmər, ...pənɾ] - flesopener
flessegas (Nbk) - flessegas
flessegeld (Wol) et ['flesəxelt] 1. het ontvangen of te ontvangen statiegeld op flessen
flesseglas (Nbk) et ['flesəglas] 1. flesseglas, met name scherven van een kapotte fles *Daenk d'r omme, daor ligt allemaol flesseglas* (Nbk)
flessehals - flessehals
flessehoolder (spor.) - flessehouder
flessekiend (Obk) - fleskind
flessekrabber (Db, Nbk) de; -s; -tien ['flesəkɾabɾ] 1. krabber waarmee men de laatste restjes uit een fles vla, yoghurt e.d. haalt
flessekurke (Db) - fleskurk
flesselikker (Nbk) de; -s; -tien ['f...lɪkɾ] 1. hetz. als *flessekrabber*, z. aldaar
flessemelk (spor.) - flessemelk, nl. melk die in een fles wordt verkocht
flesseraeger (Db, Nbk) de; -s; -tien ['flesərə:gr] 1. enigszins geronde en langwerpige borstel waarmee men flessen schoonmaakt bij de afwas
flessesak z. *flesserek*
flesserek Ook *flessesak* (Dfo, Ma, Np, Nw) ['flesərek/...rak] - flessenrek
flesseschoonmaaker (Nw) de; -s; -tien ['flesə...] 1. krabber waarmee men de restjes vla, yoghurt etc. uit de fles haalt *De flesseschoonmaaker, dat is dat halve maontien an die lange stael* (Nw)
flessespoeler (Nw, Op, Pe-Db) ['flesəpu(:)lɾ] - flessenspoeler *De melkboer die tegenover oons woonde spoelde de smerige flessen in de flessebak; daor had hij soms ok een jongien (een flesspoeler) veur, dat d'r dan een centien of wat veur kreeg, want zok mooi waark vun hij et zels niet* (Pe-Db)
flessetrekker (spor.) - oplichter: flessentrekker
flessentrekkeri'je (Bdie) ['flesətrekə'ɾjə, ...kɾ...] - flessentrekkerij
flessewaeter (Nbk) et ['f...] 1. sterke drank *Ik lusse wel wat flessewaeter* (Nbk)
flessewipper (spor.) de; -s; -tien ['f...] 1. flesopener waarmee men de dop van een fles kan wippen

flesvol de, et ['flesfol] 1. de hoeveelheid die in een fles gaat *Ie haelen 't now bij 't flesvol, mar vroeger vaeks bij de dikkop of bij et kruukvol* (Obk), *Hael even een flesvol uut de kelder!* (Ste)
flets (verspr.) bn., bw.; -er [flets] 1. met een ongezone, bleke gelaatskleur (spor.) *d'r flets uut zien* (spor.) 2. dof, niet helder (verspr.) *Hij kikt zo flets uut de ogen* (Nbk), *Ie kunnen wel zien dat hij niet deugde, zien ogen stonnen zo hol en zo flets* (Op), *fletse kleuren* 3. verlept (spor.) *Die bloemen staon d'r zo flets bij* (Nbk)
fletshied (Nbk) Voor -heid z. -hied -fletsheid
fleur de [fla:ər] 1. vrolijke, plezierige stemming *de volle fleur van de veurjaorsdroke* (l), *Doe krek as oons en gao de netuur in, dat gefit je zoe'n fleur* (Nbk), *Lieties die geven de meensken toch fleur* (...) (bl), *De fleur is d'r uut het* (vrolijke) enthousiasme is weg (van een persoon), de glans is eraf (van een handeling, opzet, onderneming) (Nbk, Ste) 2. verfrissend, verlevendigend karakter (spor.) *Dat ni'je behang mit die bloemegies gefit wat fleur an de woonkaemer* (Nbk), *Wat een dooie boel is et, d'r zit niks gien fleur in* (Nw) 3. bloeiend bestaan (Obk), in *De gimmestiek zat goed in de fleur* (s) 4. in *Hij is nog in de fleur van zien leven* in de bloei (Nbk)
fleurig bn., bw.; -er, -st ['fla:ərəx] 1. opgewekt, blijmoedig *Ze bin altied lieke fleurig en opgeruumd* (Nbk), *Et was een fleurig stel; aorige meensken zo op 't eerste gezicht* (v), *Oons buurmaegien het altied een fleurig zin* (Db, Wol) 2. fris, vrolijk en levendig aandoend *Et is allemaole lieke fleurig en helder* (Nbk), *Een meziekörps op een dörsfeest dot fleurig an* (Obk), *De bloemen bluuien zo fleurig* (El), *een fleurig lietien, een fleurige oolde man, een fleurig staeltien* een mooie, heldere stof (El), *We beginnen vanaovend mar fleurig op* (Ow)
fleurighied (Nbk, vo) de ['f...] 1. opgewektheid, blijmoedigheid *Veul fleurighied was d'r niet bij* (vo), *Ze was ien en al fleurighied* (Nbk)
fleweel z. *flewiel*
fleweelmasister z. *fleweelmesjester*
fleweelmasisters z. *fleweelmesjesters*
fleweelmesjester (Nw, Obk, Ste) Ook

fleweelmasister (Nw) et [flə'wi:lmasjɛstɚ /...masɪstɚ] 1. bep. type manchester, nl. gelijk fluweel, zonder ribbeltjes

fleweelmesjesters (Obk, Ste) Ook **fleweelmasisters** (Nw) bn.; attr. [flə'wi:l məsjɛstɚs/...masɪstɚs] 1. van bep. type manchester, nl. gelijk fluweel, bijna zonder ribbeltjes *Ie zien 't nog wel es gauw, die mooie fleweelmasisterse pakken, prachtig heur* (Nw)

flewelen z. **flewielen**

flewiel (OS, Bu, Np, Nt) Ook **ferwiel** (Np), **fluweel** (Dho, Mun, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz), **fleweel** (Bdie, Db, Diz, Nw, Ste, Wol) et [flə'wi:(:)/fɪ..., fə.../fly'wi:l/...] 1. bep. stof: fluweel *Hij is een eenvoudig kereltien, mar zie niet hoor, pas op, zie lop altied in fluweel* (Sz), *op fluweel zitten* op fluweel zitten (fig.; El, Nbk), ook: een goede kans maken om te winnen (El), ook *as op fluweel zitten* (als) op fluweel zitten, ook fig. (Ol-Nl), *zo zaachte as flewiel* (Np)

flewielachtig - fluweelachtig

flewielen (OS, Bu, Np, Nt) Ook **ferwielen** (Np), **fluwelen** (Dho, Mun, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz), **flewelen** (Bdie, Db, Diz, Nw, Ste, Wol) bn.; attr. [...lɪ] 1. van fluweel *Hej' je flewielen jurk haost klaor?* (Nbk), *Vroeger haj' een bult flewielen jurken, en dan waj' netties* (Dfo), *Aj' flewielen stof knippen moeten, wil 't graeg verglieden* (Db)

flewielig (Nbk) bn.; -er, -st [flə'wi:lɛx] 1. fluweelachtig

flieder (Bu, Ma, Nbk, Np, Op) de; -s; -tien ['flɪbɚ] 1. kwijl, spuug, speksel, of sliert daarvan *De flieder dreef him uut de mond, bij' de kin daele* (Bu), *Hij kwitste [spuwde] de flieder over de grond* (Nbk)

fliederd (Nbk) de; -s ['flɪbɚt] 1. iemand die zijn spuug ongecontroleerd langs de mond laat lopen, die steeds met speksel spuugt

fliederen zw. ww.; onoverg.; fliederde, het fliederd ['flɪbɚn] 1. (ook onpers.) zijn spuug ongecontroleerd langs de mond laten lopen, met speksel spugen *Et fliederde him bij' de mond daele* (Nbk)

fliemen z. **flemen**

fliemer z. **flemer**

fliemerd z. **flemer**

fliepen (Nbk) Ook **fliepken** (Nbk), **fliep-**

keren (Nbk) zw. ww., overg., onoverg.; fliepte, het fliept ['flɪpp/'flɪpkɪn/'flɪpkɪn] 1. spugen bij het kauwen, pruimen van tabak, soms ook ruimer: kwijlen, kwijl spugen **fliepken** z. **fliepen**

fliepker (Nbk) de; -s ['flɪpkɪ] 1. kwispedoor

fliepkeren z. **fliepen**

flierefluiten (spor.) ['fli:əɾflœjtɪn] - flierefluiten

flierefluiten (spor.) [...jtɪ] - flierefluiten

flieris z. **fleer**

flik de; -ken; -kien [flɪk] 1. klap *Pasterop, eers kriej' een flik veur 't gat!* (Nbk), *een flik om de oren, iene een flik verkopen* een klap geven, ...geven. *Hij gaf him een flik an de kop* (Sz), *Za'k je een flik veur de broek geven?* (Diz), *een flik kriegen* 2. tabletvormig chocolaatje, z. **flikkien** ***Flik, flak, flaander**/Ik eerst en dan 'n aander, ...van de ien naor de aander tekst van een aftelrijmpje (Db, Dfo), zonder speciale betekenis, ook inzake een pak voor z'n broek krijgen (lett.) of mogelijk met seksuele associaties: *Flik, flak, flaander /Van de iene bill' op d' aander* (Diz, Op, Ow), ...van et iene bien op 't aander (Obk), ...de bienen van mekaander (Nbk)

flikflaaien z. **flikfloaien**

flikflooideri'je (Mun, Np, v) de; -n [flɪk flo:əjdə'rɪjə/...dɪ...] 1. het geflikflooi *As hij' dat aarme maegien mit flikflooiderij'en bij' him in de lappebak praot het (...)* nl. in bed (v)

flikflooiën Ook **flikflaaien** (Nbk) ['flɪk flo:əjn/...a:...] - flikflooiën

flikflooiër de; -s; -tien ['flɪkflo:əjɚ, ...jɚ] 1. iemand die flikflooi *Ie bin me ok een oolde flikflooiër, heur!*, *Wat een akelike flikflooiër!* (Spa)

flikken zw. ww.; overg.; flikte, het flikt ['flɪkɪn] 1. vlot uitvoeren, leveren, niet zelden in ongunstige zin *Dat hebben we mar even mooi flikt geleverd*, voor elkaar gekregen (Ste, Wol), *Dat kuwwe in ien keer flikken* in één keer afwerken (Np), *Dat het hij' me flikt* dat heeft hij me geleverd (Ste), *Dat het hij' 'm knap flikt* [goed gedaan], *mar et is niet cerlik gaon* (El), *Dat moej' me niet weer flikken* leveren, uithalen (Nbk, Spa), *Dat moej' es flikken!* je waagt het niet dat te doen! (Spa), zo ook *Dat flik ie mij' niet!* id. (Nt),

flikker - flinter

A'k ontdekke, wie dit flikt het... (b), *Hoeveul zollen ze al wel niet pakt hebben die etzelde keunsien perbeerd hadden te flikken uit te halen* (v) 2. herstellen, lappen (Mun, Op, Sz) ...*dan flikken we d'r nog mar even een lappe op* (Sz), *Kun ie mi'j een paer hakken onder de schoenen flikken, schoemacker?* (Mun), *Schoenen kun ok flikt wodden* (Op)

flikker (Dho, Nbk, Ow) de; -s; -tien ['flɪkɪ] 1. klap *Za'k je een flikker om de oren geven?* (Dho), *gien flikker* niets, geen zier (Nbk, Dho, Ow): *Ze geven gien flikker om mekere* (Dho), *We vunnen d'r gien flikker an* (Ow) 2. homoseksuele man (spor.)

flikkeren zw. ww.; overg., onoverg.; flikkerde, het/is (bet. 2) flikkerd ['flɪkɪɾ] 1. (onoverg.) flikkeren, nl. van licht *Hool toch op mit die laampe te flikkeren* (Wol), *De tillevisie flikkert ok wel es* (Nbk), *As de pelisieauto zo flikkert, zal d'r wel weer wat wezen* (Dhau), *Et kan mi'j soms zo veur de ogen flikkeren* (Mun), ...*en dan wollen zien klaanten een pottien bier en een borrel drinken bij de flikkerende schien van de keersies in de boom* (ba), *As et weerlocht kan et ok aorig flikkeren* (Ow), *Kiek, et flikkert* het weerlicht (Nbk) 2. smijten, op ruwe wijze (laten) vallen *Ik he' mien goeie bod op 'e grond laoten flikkeren* (Spa), *Hi'j flikkerde him de deure uut* (Nbk), *Hi'j flikkerde van de trappe of* (Nbk), *Flikker mar niet van boven!* (Ma), *'t Gong raer, hi'j flikkerde d'r zo henne* (Ol-Nl), *Hi'j flikkerde tegen de grond* (Bdie), *Hi'j kreeg zoe'n klap, dat hi'j mitien kwam te flikkeren* (Op), *mit een steentien over et water flikkeren* keilen (Spa)

flikkeri'je (Nbk, bo: Bu, Nw) ['flɪkɪ'rtjə, ...kɾ...], in *een mooie flikkeri'je* een buitensjansje, een voordelige zaak, handel waar men in ruime mate en op gemakkelijke wijze aan verdient

flikkering (Nbk) de; -s; flikkerinkien ['flɪkɪrɪŋ, ...kɾ...] 1. het kort flikkeren van licht

flikkerlocht - flikkerlicht

flikkien Ook **flik** (spor.) et, de (bij *flik*); flikkies ['flɪkɪ] 1. tabletvormig chocolaatje, flikje *De kiender kregen allemaole zoe'n grote flik mit sukeren spikkels d'r op*

(Mun)

flinderknippen z. **flinterknippen**

flink I (Np) de; -en; -kien ['flɪŋk] 1. poets, grap, streek *Die kerel het me daor een flink uuthaeld!* (Np), *Now hael ie me niet meer van die flinken uut!* (Np)

flink II bw., bn.; -er, -st 1. sterk van karakter, moedig *Een schoelejonge haelde een schoelemaegien uut 't ies waor diep waeter onder zat, en dat was flink* (Nw), *je flink holen* 2. hardwerkend, oppassend, goed zijn best doend *Ie bin een flinke jongkerel! Klaosien, geef Haarm een peer ni'jjaarskoeken* (b), *Ze ston in ondertrouw mit een flinke arbeider* (j), ...*en ze streek him over 't koppien en prees him dat hi'j zo flink was en 't brood al mit verdiende veur 't grote gezin* (j) 3. groot, heel wat, in aanzienlijke mate *een flink stok grond, een flinke hoeke laand, Doe mar een flink stok vleis* (Ste), *flink wat heel wat: D'r mos wel flink wat tegenover staon* (v), *Daor bin jim flink wat geld mit kwiet* (b), *A. had die dag een flink mad mi'jd* nog iets meer dan (bo: Dho), *Hi'j het een flink postuur* is lang en stevig gebouwd (Ste), *We weren flink op 'e tied* (Nw, Nbk), *Hi'j leut et es in him ommegaon, dee nog een peer flinke haelen* stevige trekken, hier: inzake roken (b), *Et het vannaacht flink vreuren* (Obk), *'t Is flink koold* (Dho), *'t Het flink regend* (Dho), *Ze het flink heur best daon op schoele* (Dhau), *Die meid is flink uut de kluten wassen* (Diz), *Die man is flink op zien nummer zet* (Op), *Ik was 't d'r niet mit iens, en ik hebbe ze flink de waarheid zegd* (Sz)

flinkerd (Nbk) de; -s ['flɪŋkɪɾ] 1. flinke vent, flinke jongen

flinkighied (Nbk) Voor -heid z. -hied de; ...heden ['flɪŋkɪxhit] 1. flinkheid *'t Is ien en al flinkighied mit die jonge* (Nbk)

flinstertien z. **fleensterien**

flinte (Bu, Dhau, El, Op, Ow, p, b: lm) de; -n; flintien ['flɪntə] 1. stuk keisteen, veldkei (Ow, p, b: lm) *'t Laand zit vol mit flinten* (Ow) 2. oud type geweer (Dhau, Bu, Op, Ow, p, b: lm, ln) *Hi'j nam zien oolde flinte van de mure en scheut d'r mit in de locht* (Op) 3. voetlijst van een vloer, plint (El)

flinter (vaak als verkl.) Ook **flendertien** (Mun), **flittien** (bet. 2: Spa), **flittertien**

(bet. 1: Nbk, Np, Obk, Ow) de; -s; -tien ['flntɪr/'flendɪtɪn/'flutin/'flutɪn] 1. dun plakje, snipper brood, koek, kaas, pannenkoek etc., ook van hout (El), *een flintertien keze* (Nw, Pe-Dbl), *Dat flintertien lus ik nog wel boven zat* (Obk), *Geef mij dat flittertien mar* (Obk), *As ik pannenkoeken bakke, maak ik ze goed dikke, die dunne flinterties is me niks* (Sz), *Zoe'n dun flintertien kuj' wel in een holle koeze stoppen, ik heb ze liever wat dikker van dunne pannekoek* (Obk), *Wat flinterties van pannekoeken heb ie bakt* (El), gezegd indien men maar een flintertien koek kreeg: *Ik mos uutkieken, aers beet ik in mien doeme* (Ste) 2. dun en hard afgesprongen deel, scherfje, schilfertje (OS, ZW, Dho, Np, Nw, Spa, Sz) *Is 't niet zunde dat van die mooie vaas een flinter of mist?* (Db), *D'r is een flinter van 't bod of* (Db), *Het ze me werachtig weer die mooie koeme breuken, hi'j ligt an flinters* (Nw), *Doe et koppien vul, sleug d'r een flinter of* (Ow) 3. dun, tenger vrouwtje (Dfo, Dho, El, Np, Op) *Dat is ok een licht flintertien* (Np), *een dunne flinter* (Dho)

flinterdunne (Ow, l) bn. [flntɪrdənə; aks. wisselt] 1. heel dun *een flinterdunne pannekoek* (Ow), *flinterdunne kleren* (l)

flinterig z. *flitterig*

flinterknippen (alg., spor. west. van Nw, Op) Ook *flinderknippen* (El) zw. ww.; onoverg.; flinterknipte, het flinterknipt ['flntɪrknɪpɪp/'flundɪr...] 1. feestvieren, de hort op zijn voor vermaak, weg zijn om van de leuke dingen te genieten *Et jongvolk is vot te flinterknippen* (Np), *Hi'j is altied bi'j de streek te flinterknippen* (Dfo) 2. lanterfanten, het werk niet goed aanpakken, ontspannen bezig zijn met andere dingen dan het eigenlijke werk *Hi'j is mar wat an 't flinterknippen* (Nbk), *Jan het meer zin in flinterknippen as om an 't wark te gaon* (Db), *d'r veur weg flinterknippen* het werk uit de weg gaan, negeren, en iets leukers gaan doen (Nbk)

flinterknipper (Ma, Nbk, Np, Ow, bl) de; -s; -tien ['flntɪrknɪpɪr] 1. flierefluiter, iemand die graag het werk uit de weg gaat en leukere dingen doet (Nbk) *Dat is me ok een flinterknipper van niks* (bl)

flintmieger (Nbk) de; -s; -tien ['flnt mi:gr] 1. vrouw die hoog zingt, tegen de

hoogste noten aan zingt en daarbij haar mond niet voldoende open heeft

flipjasse (Obk) ['flɪpjəsə] - slipjas

flippe (Dhau) de; -n; flippien ['flɪpə] 1. afhangend deel van hemd of ander kledingstuk *een flippe van 't hemd* (Dhau)

flippen (Nw) zw. ww.; onoverg.; flipte, is flipt ['flɪpm] 1. met een snelle, glijdende beweging ontschieten *Et flipte mi'j uut de hanen* (Nw)

flipperkaaste ['flɪppɪrka:stə] - flipperkast

flippes ['flɪpəs], in *Flippes telt niet* men mag z'n beurt overdoen bij het laten ontglippen van de knikker (Nw)

flit z. *flitter*

flitflat (Nbk) de; -ten ['flutflat] 1. iemand die er heel vaak even tussenuit is (Nbk) *Dat is ok een oolde flitflat* (Nbk)

flits (verspr.) de; -en; -ien [flɪts] 1. flitsend schijnsel *in een flits* zeer kortstondig (verspr.) 2. kortstondig beeld dat men in z'n gedachten ziet, van vroeger of elders, uit andere situaties *Flitsen weren et, die heur deur et heufd spoekten* (v) 3. één of enkele opeenvolgende film- of videobeelden

flitsboeg (Db) de; -n ['flɪtzbø:gə] 1. (pijlen) boog

flitsen zw. ww.; flitste, het flitst ['flɪtsɪ] 1. als flitsend licht bewegen *De klinkende, blinkende slag van et staol op de iesvloer flitst over de vlakke* (ba), *een flitsend pergramme* een levendig, dynamisch programma (v)

flitser ['flɪtsɪr] - flitser

flitslaampe (l) - flitslamp

flitslocht (l) - flitslicht

flitte(r)snieder (Nbk) de; -s; -tien ['flɪtə snidɪr/...tɪs...] 1. iemand die steeds te dunne boterhammen snijdt (Nbk)

flitter de ['flɪtɪr], in *op 'e flitter*, ook *op 'e flit* (Nbk, Ol-Nl) en *an de flitter* (Db, Dfo, Dhau, Diz, Np, Spa, Sz): er even tussenuit voor een visite, voor een niet echt noodzakelijke of voor een minder belangrijke boodschap, voor ontspanning, (steeds) onderweg zijn voor diverse activiteiten, naar verschillende lokaties *Die is altied op 'e flitter!* (Spa), *Hi'j is op 'e flitter, mar waar hi'j percies is en wanneer hi'j weer komt, ik weet et niet* (Nbk), *Pattie vrouwluden meugen graeg es effen op 'e flitter gaon* (Obk), *Aj' naor 'm toe*

flitteren - flodderen

gaon meuj' wel onder de middag, want hij' is aaltied op 'e flitter (Nw)

flitteren zw. ww.; onoverg.; flitterde, is flitterd ['flɪtʁɪ] 1. er gauw even vandoor gaan voor een visite, een kleine, niet zo belangrijke boodschap e.d., druk heen en weer lopen *Die flittert de weg uut* (Np), *...d'r zo vaeke even tussenuut* (Np), *De hond flitterde d'r gauw uut* (Nbk), *Ik zie nog oonze mem in de bostrokmouwen de hutte uut en in flitteren; daor wodde de pot kookt en dat hul hiel wat in* (Obk)

flitterig (Dhau, Dho) Ook *flinterig* (Obk, Ste), bn.; -er, -st ['flɪtʁɪx, ...tɛr.../flɪn...] 1. erg dun, met name van papier *Dat pepier is oons te flitterig* (Dho)

flitterkonte (Spa) de; -n; ...kontien [flɪtʁ kontɛ] 1. iemand die steeds weggaat voor een praatje of onbelangrijke boodschap

flitterpeprier (verspr.) et; -en; -tien ['flɪtʁ...] 1. heel dun papier *Lochtpostpeprier is ok van dat flitterpeprier* (Ow), *Dat flitterpeprier meuj' wel een daegelikse schriever veur wezen, anders kriej' d'r gien letter op* (Nw), *Vroeger maekten we vliegers van flitterpeprier* (Db, Spa)

flittertien z. *flinter*

flittesnieden (Nbk) onbep. w. [flɪtɛsnidɪŋ] 1. het brood steeds tot (te) dunne boterhammen snijden

flittien z. *flinter*

flodder de; -s; -tien ['flodɹ] 1. slons, vrouw die slordig is in de kleren (Bu, Wol, p), *een dikke flodder* een dikke vrouw (Np) 2. ietwat slordige maar - of soms alleen maar - goedmoedige en vrolijke, vlotte vrouw *Die jonge meid is een aorige flodder* (Nt), *'t Is wel een vlotte flodder, die meid aardig, vlot en het niet zo nauw nemend* (Bu), *Dat wief is een goeie flodder* (Nt), *Et is wat een flodder, mar veerder is et een best meenske* (Ste), *een losse flodder* vrouw die het niet zo nauw neemt met wie ze omgaat (Spa) 3. vrouw die dan weer bij de één en dan weer bij de ander is voor een praatje of voor een niet direkt noodzakelijke boodschap (Sz) *Dat wufien is een echte flodder* (Sz) 4. losbandig vrouwspersoon (Mun, Ow, Wol) *Gao mar niet altied mit die flodder omme, daor komt niks gien goed uut vot* (Mun), *een wilde flodder* (Wol) 5. in op de flodder. er even tussenuit zijn, de hort op zijn (Diz,

Nbk, Nt, Nw, Ow): *Bij' de laeste tied nogal es op 'e flodder?* (Nbk), *Mien vrouw het vanmiddag even op 'e flodder west* (Nt) 6. patroon (bijv. bij de jacht:) *De flodders vliegen je om de oren* (Dhau), *een losse flodder. De losse flodder zit gien scharp in* (Obk), *Soldaoten schieten eerst vaeke mit losse flodders* (Op), *een losse flodder.* ook wel schertsend gezegd van een wind die iemand laat (spor.) 7. (vaak verkl.) versiering aan dameskleren, roesje (El, Bdie, Ol-Nl) *Dat is een jurk mit een boel flodderties* (Ol-Nl) 8. floddermuts (Obk, Ow)

flodderachtig (Db, Dfo, Dho, El, Nt, Nw, Obk, Op, Ow, Ste) bn., bw.; -er, -st ['flodɹaxtɛx] 1. zeer frekwent naar anderen gaand voor een praatje (Dho, Dfo, Nw, Ow) 2. (van personen) niet standvastig, wispelturig (Db, El, Obk), ook van een meisje dat nu eens met de ene en dan weer met een andere jongen gaat (Nt) *Daor kuj' niet vule op an, die is te flodderachtig* (Obk), *Een flodderachtig meenske, die kuj' niet vertrouwen, overal over de aander liggers te praoten!* (Db), *Die is wel wat flodderachtig, ze gaot mit alle wienen mit* (El) 3. (inzake kleding) slordig, niet net (Ste) *Die is flodderachtig in de kleren* (Ste)

flodderbokse (Np) de; -n; ...boksien ['flodɹboksɛ] 1. vlotte en gezellige vrouw **flodderboksem** z. *slonterboksem*

flodderbroek (Nbk) - flodderbroek

flodderen zw. ww.; onoverg.; flodderde, het/is (niet in bet. 2, 3) flodderd ['flodɹɪ] 1. fladderen *Wat floddert daor now toch deur de bomen...* (Nbk), *Die voegelties kun nog mar amperan flodderen* (Db), *Ie kun wel zien dat de jonge ekststers gruuinen, want ze flodderen al in 't nust* (Nw), (...) *enten die om de boot henne flodderden* (l), *As enten jongen hebben dot et wiefien soms krek as kan ze niet goed meer vliegen, dan floddert die nog een betien, om je of te leiden* (Nbk), *De fesaant was anscheuten, mar flodderde nog een betien* (Nbk), behalve van eenden en andere (nog slechts gebrekkig fladderende) vogels ook gezegd van vlinders 2. te ruim zitten van kleren, waardoor ze een indruk van fladderen kunnen geven *De kleren flodderen him om 't lief* (Nbk), *Aanders dan floddert dat ding*

je zo veur de bienen (v), Et hemd flodderde mij veur 't gat (Wol) 3. de bewegingen van fladderen maken, ook van in de wind bewegend loof (of van gras of graan (bo: Nw)), vandaar ook: meedoen met de floralia in Frederiksoord (bo: Nw) *De was hangt an de liende te flodderen (Dfo), De kiepen leggen gauw, de kammen beginnen te flodderen (Nt), Om die tied moe'n de knollen flodderen, dan bin ze zo groot dat de wiend d'r deur striekt* dan is het blad zo groot, dat de wind het blad doet heen en weer gaan, als het ware doet fladderen (Np) *Mit Rodermark.. (id., Ow), Mit Berkoper mark [1 september] moe'n de knollen flodderen (Np, Ste) 4.* slordig, te oppervlakkig werken, zijn taak snel volbrengen zonder maximale aandacht en interesse *Now, hi'j flodderde d'r mar wat deur (Nbk), ...d'r deurhenne (Nt), We hebben niet vule zin, mar we moe'n oons d'r mar wat deur flodderen (Op), We bin hadde deur et wark henne flodderd (Nbk, Nw, Np), Hi'j floddert d'r mar wat bi'j langes mit zien werk (Ow, Wol, Sz), Hi'j floddert d'r wat in omme (Dho), Zie floddert d'r heur wat deur* ze doet het werk wel even snel, maar niet bepaald goed en gedegen (Dfo, Ste), *Et floddert d'r allemaol mar wat henne* ze doen maar wat, ze nemen het daar niet zo nauw (in dat gezin, dat bedrijf e.d.) (Nbk) 5. spetterend en spattend in of met het water bezig zijn (Bdie, Mun, Np, Ste), snel door het water waden (Mun) *Die kiender bin wat in 't waeter an 't flodderen (Bdie), in bad zitten te flodderen (Ste), in et zwembad zitten te flodderen (Ste), De musken zitten in 't waeter te flodderen, ze wasken heur schone (Ste), Vroeger as de meensken verhuizen moesten flodderen ze vaeke deur de vaort, as et waeter niet te hoge was (Mun) 6.* snel er tussenuit gaan, vaak ook: zonder de indruk te willen wekken dat dat lang zal duren *Ik flodder gauw even naor J. van de buren toe (Nbk), Vanmorgen moest ik naor de bakker, ik daenk mar niet verkleeden, gauw even in de werkkleren de diek uut flodderen (Sz), Die ziej' nogal es flodderen* die gaat er graag eens even tussenuit voor een praatje (Dho), *Sommige meensken bin altied bi'j 't pad te flodderen (Dhau), De jeugd floddert op 'e*

tied de deure uut gaat 's morgens vlot de deur uit (Op) 7. nu eens weer gezelligheid, vriendschap zoekend bij de een, dan weer bij de ander (Bdie, Ma, Np) *Die floddert ok mar wat henne-en-weer (Np), Dat maegien floddert wat van de iene naor de aander* gaat nu eens weer met de ene, dan weer met een andere jongen (Bdie, Ma) **flodderfeest** (bo: Nw) et; -en ['flodʀfɪ:st] 1. floralia (met praalwagens etc.), met name die gehouden te Frederiksoord **floddergoed** (Dhau) et ['flodʀgut] 1. dunne, flodderige stof *Wat een flodderige stof! Et is floddergoed!* (Dhau) **flodderhenne** (OS, Nw) de; -n; -gien ['flodʀhənə] 1. ietwat slordige vrouw, vrouw die het huishoudelijk werk en de verzorging (ook van kleding) luchtig opneemt en niet afstandelijk en eigenwijs doet *Dat vrommes nam et niet zo krek, et was zoe'n flodderhenne (Dfo), Dat vrommes tilt nooit zo zwaor, 't is mar een flodderhenne (Db), Dat liekt wel een aorig meenske, 't is mar zoe'n flodderhenne (Obk)* **flodderig** bn., bw.; -er, -st ['flodʀəx, ...dəʀəx] 1. te wijd, te dun en slap en daardoor wapperend, vooral van kledingstukken, gordijnen *Die jurk is goedkoop, mar hi'j is ok verhipte flodderig (Sz), 't Zit d'r flodderig omme (Bdie), Die stof, dat is van dat flodderige goed, et is goed van niks, et hangt d'r zo flodderig omme (Ste), flodderige gediene (El) 2.* (van onvast weer) drukkend warm en vochtig, waarbij het gemakkelijk zou kunnen gaan regenen *'t Is wat flodderig weer, zo zoel mit now en dan wat wiend (Ste), Flodderig weer is zacht, gruizem weer (Spa) 3.* goedmoedig en de zaken (waaronder de verzorging) luchtig opnemend: van een vrouwspersoon (Nbk, Np) *Dat is een flodderig wief (Np)* **flodderjurk** - flodderjurk **flodderkaant** (Db, Dhau, Mun) et, de ['flodʀkɑ:nt] 1. onecht kant *Ie kun wel zien dat et flodderkaant is (Dhau), Die onderrok hebben wi'j verlengd mit flodderkaant (Db)* **flodderkamme** z. **flodderkaom** **flodderkaom** (OS, Np, Nw, Op, Pe-Dbi) Ook **flodderkaome** (Bdie, Diz, El, Ste, Sz), **flodderkamme** (Spa) de; -en; -pien ['flodʀ...] 1. hangende kam bij kip *Kiepen mit flodderkaomen bin fleurig en ge-*

flodderkaome - floep

woonlik bin et beste leggers (Nw), Een leghorn het een flodderkaom (Diz, El, Np), Die haene het toch een mooie flodderkaom (Dhau) 2. dubbele kam bij kip (Nbk) Een flodderkaom hadden pattic: gien inkelde, mar een dubbele kaom (Nbk)

flodderkaome z. *flodderkaom*

flodderkont (Db, Dfo, Ld) Ook **flodderkonte** (El) de; -en; -ien ['f...] 1. slordige vrouw (Dfo, El) 2. iemand die altijd weg is 't Is een echte flodderkont, ze is altied vot (Db, Ld)

flodderkonte z. *flodderkont*

flodderkous z. *flodderkouwe*

flodderkouse (verspr.) Ook **flodderkous** (spor.) de; -n; ...kousien ['flodʔkous(ə)] 1. slordige vrouw *Kleed jow es netties an, jow wodden een flodderkouse (Ol-Nl)*

floddermadam de; -men; ...maddammegien ['flodʔmadam] 1. vrouw die zich deftig of modieus voordoet en zich graag opdirkt, maar verstandelijk of qua stand niets voorstelt en het eigenlijk niet zo nauw neemt *Et leek nogal wat, mar 't was een echte floddermadam (Pe-Dbl), Dat is ok een aorige floddermadam (Spa), Ze kan nog zo heur best doen, et blijft een floddermadam (Wol), Dat is een floddermadam heur, van boven pronk en van onderen stront (Ste), Een echte floddermadam, alles om 't gat en niks in de buse veel mooie kleren maar geen geld (Mun) 2. lichtzinnige vrouw (Np)*

floddermusse ['flodʔmasə] - floddermuts (vroeger vaak door de vrouwen zelf gehaakt (Mun)): *Ie hadden floddermussen mit slichte nekken en mit mooie bogen in de nekke en briede ranen en smalle (Nw), Ie hadden floddermussen veur de lichte rouw en de zwaore rouw en ie hadden kaantmussen (Dhau), De witte musse kwam eerst op, over de oren, dan de zwatte, dan et ooriezzer, dan de floddermusse en aj' de pee an hebben wollen, kwam daor een hoetien bovenop (Bu)*

floddermussiestrieker (Sz) de; -s; -tien ['f...] 1. degene die de floddermutsen strek *De vrouw van K.B. was in de Westhoek vroeger de floddermussiestrieker (Sz)*

floddermussewasker (Sz) de; -s; -tien ['f...waskʔ] 1. degene die de floddermutsen waste (en streek) *De vrouw van K.B. was*

in de Westhoek vroeger de floddermussewasker en -strieker (Sz)

flodderrok de; -ken; -kien ['f...] 1. lange rok die floddert *En hielemaole achteran de zegeunerwaegen mit een oolde harmonika en flodderrokken (ba)*

floddertroel (n: Nl) de; -en ['flodʔtrul] 1. meisje dat ongekoncentreerd en slordig werkt

flodderwiend (Dfo, El, Mun, Nw, Ol-Nl) de; ...wienen; ...wientien ['flodʔwint] 1. positief of negatief ervaren wind die afwisselend zwak en een beetje hard is, nu eens weer uit de ene en dan weer uit de andere richting komt, vgl. *Een flodderwiend is een zachiese en een stilstaonde wiend, een rustige, lekkere wiend daor aj' niet koold of waarm bij' wodden (Nw), Et wil niks mit et weer, iedere dag dezelde flodderwiend (Ol-Nl), 't Is hielemaole niet koold, zoe'n losse flodderwiend (Dfo), Mit een flodderwiend is et vaeke bujjig weer (El), Ie kun niks op de wiend an, 't is zoe'n flodderwiend (Mun)*

flodderzak (Dhau, Np, Spa) de; -ken; -kien ['flodʔsak] 1. iemand die slordig gekleed is

floep I de; -en; -ien [flup] 1. floepende beweging, floepend geluid *Mit een floep scheut hi' et hol in (Nbk), H., wij' even kommen, want ik bin bange veur de floep!* voor het floepend gaan branden van het gas (Dho) 2. vouw, deuk die er niet best uit wil en er gemakkelijk weer in floept, met name van het metaal van een zeis, schop, handzaag, het dak van een auto etc. (verspr.) *D't zit een floep in de deure van de auto (Diz), een floep in een hoed (Diz), Een slechte zende kan de floep in zitten, dan is et materiaal niet goed, et is blikkerig; de floep zit ok wel in een zage en in een tilzende (Spa)*

floep II tw. 1. floep, gezegd van een snelle en evt. onverwachte beweging of geluid *Floep, et zit dichte, we kun d't niet meer bij' (Nw), Ik zat te visken, en inienen was 't floep en de dobber was vot (Obk), Floep en de laampe was uut (El) * Et was floep en ik deed een poep ik liet vlot een wind (Obk, Op), (gezegd als het varken vlot bigt, maar veelal algemener, nl. als iets in een ommezien gebeurt, vlot lukt:) Floep zee de boer en d'r was weer een bigge*

(Pe-Dbl), zo ook *Floep, daor was weer een bigge bi'j de motte* (Ld), *Floep zee 't vaarken, al weer een bigge* (Op), zo ook *Floep Jaanke, al weer een bigge* (Ow), *Floep Trien...* (Db), *Floep Jantien...* (Ol-Nl, Sz)

floepen zw. ww., onoverg.; floepte, is/het (bet. 1) floept ['flupm] 1. een floepend licht geven en geluid maken bij het branden of het gaan branden *Et locht het een keer floept, mar doe was 't ok gedaon* (Nbk), *De kachel floept deur de wiend in de schostien* (Ol-Nl) 2. floepen, met een floepende beweging gaan, glippen *Et mannegien floepte gauw onder de taofel* (Nbk), *Ik floepe wel gauw es deur 't glop van de hege naor de buren* (Diz), *Ze kun d'r krek tussendeur floepen* (Ow), *Die kleine jonge floepte me de deure uut* (Ol-Nl), *De moes floepte naor 't gat in* (Np), *De wiend floepte om huus* (Ol-Nl), *Bi'j et speulen floepen de jongen om de hoeke van et huus* (Db), *Sloffien bin makkelijk, daor kuj' zomar in en uut floepen* (Obk), *Et bod floepte me deur de hanen henne* (Wol), *Hi'j floept mi'j van de vingers* (Bdie), *Et deksel floept henne-en-weer op 'e panne, as et eten kooft* (Nbk), *Dat kalfien kwam zomar van de koe floepen* (Dhau), *Ze leuten heur een bult geld deur de hanen floepen* lieten zich ontglippen (Op), *een wientien floepen laoten een windje laten gaan* (Spa) * *Et is me zoe'n volkien, zee de duvel, doe hadde hi'j een krojevool kikkers, doe as hi'j ze d'r in hadde, floepten ze d'r net zo hadde weer uut* (Sz)

floks de; -en; -ien [floks] 1. floks *Floksen bin aenlik haastbloemen* (Ste)

flonkeren zw. ww.; onoverg.; flonkerde, het flonkerd ['flonkɛr] 1. flonkeren, nl. van sterren, steentjes, ogen e.d. *De steerns flonkeren an de locht* (Nt), *Wat flonkert dat stientien in dat rinkien mooi* (Ol-Nl), *Et flonkert d'r over* (Nt), *De ogen die flonkeren 'm in de kop* nl. van lust om te ondernemen, van ondeugd etc. (Ld, Nbk, Ste, Spa, Sz), zo ook *De ondeugde flonkert 'm tot de ogen uut* (Spa, Ld), *Somstieden, as de zonne in een raem schient, kan et zo prachtig flonkeren* (Mun)

flop [flɔp] - flop, nl. mislukking

floppy (l) - floppy

flora de; -'s ['flo:ɔra] 1. flora *'t Is daor allemaol flora en fauna* alles is daar in overvloed (Dho)

floreenplicht (Dfo) de; -en ['flo:(ə) 'rī:mpɫɪxt] 1. bep. belasting door het plaatselijke kerkbestuur aan sommige eigengeërfde boeren opgelegd; waarop deze belasting precies werd geheven en hoe de - overigens zeer geringe maar variërende - omvang was vastgesteld, is thans niet meer bekend; in de tweede helft van de jaren '70 afgeschafte toen nl. de Hervormde gemeente van *De Fochtel* samenging met die van *Oosterwoolde*, *floreenplichten heffen* als hiervoor bedoeld, nl. door de kerk

floreenregister (s) et; -s ['flo:(ə) 'rī:rɛgɪstɹ] 1. (doorgaans mv.) belasting-cohier, ...register

floreren [flo'ru:ɔrɛn] - floreren (fig.)

florissant (spor.) bn., bw.; -er, -st [flo:(ə)ri'sant] 1. voorspoedig, gunstig *Et gaot allemaole niet zo florissant mit him* (Nbk), *Et is niet allemaole lieke florissant* (Nbk)

flotte z. flut

flouwen (OS, verspr. WS) zw. ww.; overg., onoverg.; flouwde, het flouwd ['flɔwɛn, ...wɛŋ] 1. liegen, vaak als minder hard opgevat dan liegen: jokken (als zodanig meestal tegen/van kinderen), ook voor de gek houden door opzettelijk iets te zeggen dat niet zo is *Dat heb ie flouwd* (Nbk), *Daenk d'r omme, zee oonze mem vroeger, jim meugen niet flouwen!* (Obk), *...dat hi'j d'r now ok nog om flouwde* (b), *Dat flouw ie toch?* (Op), *As ze oons wat vertelden, zeden we wel: dat flouwen ze zeker* (Pe-Dbl)

fluit de [flœjt] 1. diarree, in *an de fluit wezen* (Dfo, Dho, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Nt, Obk, Pe-Dbl, Ste) *Hi'j was veurgoed an de fluit* had behoorlijk last van diarree (Dfo) 2. in *gien fluit* niets: *d'r gien fluit om geven* er niets om geven, *gien fluit opschieten* veel te langzaam vorderen, niet opschieten (Op), *d'r gien fluit van begriepen*, *Dat feest was gien fluit an* (verspr.), zo ook *d'r gien fluit an vienen* (Dho, Nbk, Pe-Dbl, Sz): *We hebben uut koffiedrinken west, mar d'r was me gien fluit an* (Sz), *Et kan me gien fluit schelen* het interesseert me niets (Mun, Spa, Wol),

fluite - flut

Et gaot je gien fluit an (Nbk, Ol-Nl, Ow), *Die winkel is me niet vule, dat is me gien fluit weerd* (Nbk, Sz) 3. in *Ik hebbe d'r de fluit van, dat kan 'k joe wel vertellen* ik heb er meer dan genoeg van (Obk, Sz, Mun) 4. in *op 'e fluit gaon failliet gaan* (Db, Dfo, El, Nbk, Obk)

fluite de; -n; fluitien ['flœjtə] 1. fluit, instrument om een fluitsignaal mee te geven *De scheidsrechter haelde de fluite uut de broek* (Wol), *op een fluite blaazen* 2. muziekinstrument, vooral blokfluit of dwarsfluit *Deuzen vol auto's en moters en mekanodeuzen en poppen en fluiten...* (ba), *Hi'j speulde op 'e fluite* (Bdie), *'t Is een fluitien van een cent* iets dat heel gemakkelijk gaat (Nbk, Np), *zo recht as een fluite, een pracht om te zien* (Nw), *Hi'j is van koppigheid zo dwas as een fluite* (Wol) 3. fabrieksfluit (El, Nw, Pe-Dbl, Spa) *De fluite van Rohé gaot* (Nw)

fluitehooft (Bu, Db, Dhau, Nbk, Np, Nw, Ste) Ook **fluithooft** (Bdie, Ste), **fluitieshooft** (Np, Nt, Nw, Op, Wol), **fluitieshout** (Spa) et ['flœjt(ə)ho:ltʷ...tis...] 1. lijsterbes, het hout van de lijsterbes (met name om fluitjes van te maken): *Fluitehooft, zo wo'n sapiepen ok wel nuumd* (Ste), west. ook het hout van de wilg, nl. om fluitjes van te maken, of van de vlier (Nt), *Daor in de bos staot fluitehooft* (Dho)

fluitehooftboom (Db) Ook **fluitehooftenboom** (Np) de; ...bomen; -pien ['f.../...ho:ltʷbō:m] 1. bep. boom: lijsterbes **fluitehooftenboom** z. **fluitehooftboom**

fluitekop (Nt) ['flœjtkop], in * *Iep, sap, siepen/Wanneer woj' riepen/Hippekop, fluitekop/En wil de kop d'r nog niet of/Dan snied ik joe de kop of* (Nt) in een dreun gezegd of gezongen bij het loskloppen van de schors bij het maken van een **hippe fluitekruid** (verspr.) ['flœjtəkryt] - fluitekruid

fluiten zw.ww.; overg., onoverg.; fluitte, het fluit ['flœjtʷ] 1. op een fluit een hoge toon laten horen als signaal 2. met behulp van de lippen een signaal of een wijsje fluiten, met meer of minder melodie *De slaachtersknecht, die aandere fluitte, gong nat en klumerig bij de diek langes* (v), *op 'e doem fluiten* (Sun-Ot), *op 'e vingers fluiten* (Nbk), *fluiten as een liester vrolijk* en uitbundig fluiten (Ste), *fluiten mit de*

voegelties waor aj' mit in de bos binnen net zo redeneren als de anderen bij wie men verkeert, van wie men 't moet hebben (Nbk) 3. gezegd van met gieren, fluiten in verband gebrachte diarree van dieren, ook van mensen (Nw, Ste): *As koenen slim diarree hebben, dan fluit et heur van 't gat* (Ste), zo ook: *Et fluit 'm d'r of, zo is hi'j an de diarree* (Nw, Ste) 4. (van veel vogels) maken van zanggeluid *Heur de voegels toch es fluiten* (Nbk) 5. door fluiten roepen: *Luustert jim hond wel aj' him fluiten?* (Nbk), *Bij oons fluiten ze een postdoeve* (Np), *d'r wel naor fluiten kunnen. Aj' him wat verkopen, kuj' laeter wel naor je centen fluiten* (Nbk) 6. een wedstrijd leiden (en daar een fluit bij gebruiken) *Die scheidsrechter fluit zundag vast niet weer!* (Nbk) 7. een bep. geluid produceren door een bijenkoningin wanneer die uit de moerdop is (Ma), hetz. als *tuten*. *Heit gong bij' de bi'jestal liggen in 't grös, dan heurde hi'j de keuninginne fluiten* (Ma)

fluiter ['flœjtr] - fluiter, nl. iemand die op een fluit speelt of met z'n lippen fluit **fluitiespeulen** (Nbk) Ook **fluitespeulen** (Nbk, Wol) onbep. w. ['flœjt(ə)...] 1. op de fluit spelen *Hi'j kan mooi fluitespeulen* (Wol, Nbk)

fluithooft z. **fluitehooft**

fluitien et; fluities ['flœjtin] 1. kleine fluit *'t Is een fluitien van een cent* iets dat heel gemakkelijk gaat (Nbk, Np) 2. het kort fluiten (ook als signaal), een kort melodietje dat men (steeds) fluit (Nbk) *Daor gaot hi'j ok weer langes mit zien fluitien* (Nbk)

fluitieshooft z. **fluitehooft**

fluitieshout z. **fluitehooft**

fluitist (spor.) - fluitist

fluitketel - fluitketel

fluitconcert - fluitconcert: het gefluit en gejoel dat een menigte laat horen ter afkeuring, met name bij sportwedstrijden

fluitsignaal - fluitsignaal

fluitspeulder (l) - fluitspeler

fluitspeulen z. **fluitespeulen**

flusteren z. **fluusteren**

flustervinke z. **fluustervinke**

flut l (Dfo, Dhau, Np, Nbk, Sz, bl) Ook **flutte** (Bdie, Dhau, Dho, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ste), **flotte** (Nbk), **flutse** (v) de; -ten;

fluttien ['flʌt(ə)'/flotə/'flʌtsə] 1. een kleine maar niet onaanzienlijke hoeveelheid *een flut eerpels* (Nbk), *een flutte melk* (Nbk), *Aj' an 't maelen binnen stof d'r altied een fluttien van weg* (Ste), *een overgebleven fluttien* (Ste), *D'r zit nog een fluttien in in het bijzonder van thee, koffie in theepot, koffiekkan* (verspr., Ste), zo ook *Doe mij nog mar een fluttien* schenk mij nog maar wat koffie (thee e.d.) in (verspr., Ste), *D'r staon een flut dotterbloemen in et laand* (Np), *een flutse toeristen* (v), *Op 'e heide ston vroeger een flut kreupelhooft* (Np), *een flutte waeter in de kelder* (Ste), *Die het een mooi fluttien* flink wat geld (Ste) 2. vloeibare en dunne substantie *Die gottentbri'j is disse keer mar wat dunne flutte* (Obk), *Daor kreeg hi'j weer een flutte op de kleren* van water, pap e.d. (Dho) 3. in *Dat dreegt niet best, hi'j het de flut in de emmer* d.i.: de (te grote) hoeveelheid water e.d. schiet in een zeker ritme heen en weer, waarbij het gemakkelijk over de rand plast (Sz) 4. in *op 'e flut wezen* er even tussenuit zijn om een praatje te maken, vooral naar de burens (Nbk) * 'n *Flut en 'n fleer, 'k bin d'r zo weer* ik ben in een ommezien terug (Dfo), 'n *Flotte en een fleer...* id. (Nbk), (raadsel:) 'n *Hoolten hut-tien/Mit een keuperen fluttien/Mit een dri'jer in 't gat/Rao, rao wat is dat?* oplossing: een (ouderwetse) koffiemolen (Bdie)

flut II tw. [flʌt] 1. nabootsing van floepen door vloeibare substantie * *As 't gat zeg van flut/Bin alle knollen vut* (Bdie)

flutmajoor z. fluttemajoor

flutse z. flut

flutstok (Nbk, Np) de; -ken; -kien ['flʌtstok] 1. slecht, fluttig geschreven artikel of toneelstuk

flutte z. flut

fluttebone (Db) de; -n; ...boontien ['f...] 1. tuinboon *Mit de binnekaant van de doppe van de fluttebonen streken we op de wratten om die vot te kriegen* (Db)

fluttemajoor (Nbk) Ook *flutmajoor* (Mun) de; ...majoren; -tien ['flʌt(ə) majo:ər] 1. schertsend gezegd vooral tegen of van een nog niet zo groot kind *Toe fluttemajoor, laot me d'r even daele* (Nbk), *Gao es an de kaante, flutmajoor!* (Mun) 2. vrouw die er vaak even tussenuit is om een

praatje te maken (Nbk)

flutten zw. ww.; onoverg., ook overg. (bet. 3); flutte, is flut ['flʌtʌ] 1. met snelle, evt. heimelijke bewegingen in, uit of naar iets iets gaan, snel ergens naar toe gaan zonder ophef en zonder de indruk te vestigen dat men lang weg zal blijven *Ik flut gauw even naor de buurvrouw* (Diz), *Doe de pelisie bi'j de deure kwam, flutte hi'j gauw de kelder in* (Nbk), *...de staldeure uut* (Nbk), *Zuwwe daor gauw even naor binnen flutten?* (Wol), *Ze flutte d'r nog gauw even uut* ze ging er nog gauw even tussenuit (Nt, Ol-Nl), *Zij mag graeg even argens henne flutten* (Ma) 2. floepen, snel in of uit iets schieten (Bu, Nbk, Np, Spa) *Mit kracht flut de stoppe uut de fesse* (Np), *gauw even uut de klompen flutten* (Spa), *Ik flutte gauw tot de jurk uut* (Bu), *Hi'j flut rap in de klompen* (Np), *Aj' je een keer ommedri'jen, in die tied flut hi'j de kleren uut* (Bu), *Et flutte mij d'r zomar uut* (wiels dat ik et niet zeggen wild hadde) ik liet het me zomaar ontvallen (verspr., Nbk)

3. (ook overg.) morsen, plassen, eruit schieten met een golvende beweging, nl. van vloeibare substantie (verspr.) *Doe die kanne niet te vol, dan kan 't d'r mij wel uut flutten* (Obk), *Aj' de doppe van de fesse doen, wil 't d'r graeg es uut flutten* (Dfo), *Et flutte uut de ketel* (Ma), *Hi'j kan niet mit een emmer mit waeter lopen, een tree of tiene en hi'j het de helte d'r uut flut* (Nw), *De melk flut uut de emmer* (Bdie), *Oonze buurman dee vroeger een plaankien in de busse melk, dan flutte et niet zo* (as hi'j mit de bussen uut 't laand kwam) (Ste), *Niet zo mit de koffie bi'j dat koppien daele flutten* (Db), *Toe jonge, ie flutten je koffie over de kleren* (Diz), *Och jonge, ie moe'n niet zo liggen te flutten* (Ol-Nl), *Wees een betien veurzichtig, ie flutten de hele boel onder* (Op)

flutter (Np) de; -s; -tien ['flʌtʌ] 1. beweging waarmee men een knikker met z'n duim wegschiet

flutteren zw. ww.; onoverg.; flutterde, het/is flutterd ['flʌtʌn] 1. (van vloeistof) met kleine beetjes, met korte en of verspreide straaltjes eruit (doen) schieten *Die koe is ok an 't flutteren as hi'j pist* (Db), *Die koe was gien beste melker, hi'j dee niks as flutteren* kleine straaltjes melk

flutterig - foddelkont

geven (Dfo), *Ie moe'n niet zo flutteren, mar goed deurmelken* met kleine straaltjes melken (El), *Pinken die veur 't eerste kalfd hebben, hebben kleine utterties, dan moej' d'r mar onder te flutteren* (Op), (van iemand die niet stevig, niet met goede stralen doormelkt, dus niet goed kan melken:) *Hij' zat wat onder de koe te flutteren* (Ma, Ste), *Aj' de theepot hennenen-weer schudden, dan fluttert de thee d'r uut* (Wol, Nw), *Aj' wat uut de flesse schinken, bij' wel es an 't flutteren* (Spa), zo ook *'t Flutterde uut 't gat van de flesse* (Ol-Nl), *Niet zo flutteren, deurgieten!* (Db), *Sommige bloemgieters kun soms knap flutteren* (Ow), *Die pompe fluttert mar wat* (Bdie), *Ie moe'n niet zo mit dat waeter flutteren* gezegd bijv. wanneer men morst uit een te volle emmer (Nt), zo ook *Hij' fluttert de brij' buten zien bod* (Wol) 2. met schokkende bewegingen en/of pruttelende geluiden gaan, haperen (Bu, Nbk, Wol) *Et deksel is d'r of flutterd* (Nbk), *Wat fluttert die ketel toch* (Bu), *Aj' een auto in de verkeerde versnelling hebben, dan begint hij' te flutteren* (Wol)

flutterig bn.; -er, -st ['flʌtrəx, ...tərəx] 1. dun en week *Mar die weren loswikt, deurd at bovenste uut de putte* [nl. gierput] *flutterig was* (b) 2. (van een pomp) niet goed werkend, nl. steeds met kleine beetjes (Ste)

fluusteren (alg., l) Ook **flusteren** (verspr.), ook als **fluustren** geschreven (l, b) zw. ww.; overg., onoverg.; fluusterde, het fluusterd ['flystɾn/...ʌ...] 1. met niet trillende stembanden spreken; fluusterend, heimelijk spreken *iene wat in 't oor fluusteren, Zeg et mar hadde op, ie hoeven niet te flusteren* (Sz), *Dat een aander 't niet heuren kon, fluusterde hij' mij' nog wat toe* (Ol-Nl), *Hij' praotte hiel zachies, hij' flusterde et uut* (Dfo), *Et paertien zat stiekem te flusteren* (Diz) 2. geluid voortbrengen dat aan fluusterend spreken doet denken, op die wijze vertellen *En pattietoeren - vien ie 't gek? - Heur ik de bomen fluustren* (b) * *Fluuster de fluuster /De katt' is mien zuster/De hond is mien breur/Niet vedder vertellen, heur!* (El), *...Niet wéér zeggen, heur!* (Nbk)

fluustervinke (verspr.) Ook **flustervinke** (Bu, Dhau, Ld) de; -n; ...vinkien ['flystɾ

fɪŋkə/'flʌ...] 1. gezegd tegen of over iemand die fluistert opdat derden zijn informatie niet horen * *Flustervinken deugen niet* (Bu, Dhau), evt. voorafgegaan door uitingen als *Jonges, niet flusteren...* als afkeurende reactie op fluisteren (Dhau), zo ook *Fluustervinken deugen niet, goeie meensken doen et niet* (Ld, Spa), *Fluustervinken stinken* (Np), *Fluustervinken bin gien flinken* (Ste)

fluustren z. **fluusteren**

fluweel z. **flewiel**

fluwelen z. **flewielen**

Fochteler I Ook **Fochtelger** (Dfo, Ow) de; -s ['foxtlɿ, ...jər/...gɿ] 1. inwoner van *De Fochtel*

Fochteler II Ook **Fochtelger** (Ow), **Fochtinger** (Ld) bn.; attr. [.../'foxtlɿŋɿ, ...ər] 1. van, m.b.t. *De Fochtel*

Fochtelger z. **Fochteler**

Fochteloërfeest (Ow) de; -en [foxtlɔ:ər 'fɪ:st, ...təl...] 1. dorpsfeest van *De Fochtel*

Fochtinger z. **Fochteler** II

foddel (Nbk) ['fodl], in *op 'e foddel gaon* er tussenuit gaan, er vandoor gaan, vaak voor een minder belangrijke boodschap, voor een kleinigheid elders die evt. wel tot het werk gerekend kan worden; ook: om plezier te maken, om een visite af te leggen (Nbk)

foddelen (OS, Diz, Nw) Ook **fottelen** (Mun, Ste, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; foddelde, is foddeld ['fodlɿ/...t...] 1. onbeholpen, met kleine pasjes lopen, slecht lopen en daarbij weinig opschieten *Die man het van die kotte bienties en hij' kan d'r zo aorig henne foddelen* (Obk), *Et kleine ding begint al aorig te foddelen* (Dhau), *Kiek, daar foddelt iene de diek over* (Nbk), *Hij' fottelt weer een aentien veuruut* (Ste), *...en daor fottelde ze weer henne* (Mun) 2. z. **fottelen**

foddeler (Nw) de; -s ['fodlɿ, ...ər] 1. iemand die met kleine pasjes, slecht, onbeholpen loopt *Vroeger kon hij' knap lopen, mar 't is now een foddeler* (Nw)

foddelkont (Nbk) Ook **foddelkonte** (El) de; -en; -ien ['fodlkont(ə)] 1. gezegd van kind, evt. volwassene of trekdier dat niet opschiet (vooral inzake het lopen:) *Ie bin ok een aorige foddelkont!* (Nbk) *Die kedde is een foddelkonte, d'r zit niks gien schot in* (El)

foddelkonte z. *foddelkont*

foddelpot (verspr.) Ook *foddepot* (spor. OS), *fottelpot* (Bdie, Bu, Nw, Ol-Nl, Op, Ste, Sz), *fottepot* (Ste), *hottelpot* (Pe-Dbl), *hottefottepot* (Mun) de; -ten; -tien ['fod|pɔt/'fodə.../...t|.../'fotə.../'hot|.../'hotə...] 1. foekepot, rommelpot: muziekinstrument vaak zelf vervaardigd uit een hol stuk stam van een berk, uit een bloempot of uit een busje, met een stuk gedroogde varkensblaas als vel en een stokje of rietje daar doorheen dat op en neer werd bewogen of waarover werd gestreken (ook: afgezaagde klomp met een varkensblaas en een rietje daarop geplakt (Sz)). Met Driekoningen en Pasen gingen de kinderen zingend langs de huizen en bedelden, op de foekepot spelend, door een liedje te zingen (in varianten, z. hierna); ouderen of kinderen gingen er ook wel mee op pad om een paar centen te verdienen; kinderen van woonwagenbewoners werden er wel mee op pad gestuurd om geld op te halen (Ow), *D'r was vroeger een kerel in Noordwoolde, die leup mit de foddelpot* (Obk) * *k Heb al zo lange mit de foddelpot lopen/En nog gien cent om brood te kopen/Foddelpotteri'j, foddelpotteri'j/Geef mi'j een centien/Dan gao ik jow veurbij'j* gezongen door kinderen die met de *foddelpot* langs de huizen gingen, met varianten als hierna (verspr., Obk), *...een paosk-ei...* (Obk), *...geef me een halfien/Dan blief ik staon* (Bu), *...Geef me een kwattien/Dan blief ik staon/Want ik heb zo lang mit de foddelpot gaon* (Nw), *...Geef ie me niks/Dan blief ik staon/Dan is 't mit mi'j gedaon* (Ste), *...As ik dan gien zeuven stuvvers had/ Kreeg ik wat van mien moeder veur et gat* (Ol-Nl)

foddelpotteri'j (verspr.) Ook *fottelpotteri'j* (Bdie, Bu, Ol-Nl, Ste, Sz), *hottelpotteri'j* (Pe-Dbl) de [...'rɪj (OS, WS zuid. van *Lende*), ...'rej (WS noord. van *Lende*, elders spor.)/...] 1. het bedelen langs de huizen met de foekepot, vooral bekend uit een liedje dat daarbij werd gezongen, z. ook onder *foddelpot*

foddepot z. *foddelpot*

foechselen z. *foekselen*

foechtelen z. *foekselen*

foefien ['fufin] - foef, nl. truc: *Daor kent hi'j een foefien op* (Ste), *Hi'j het d'r een*

foefien op (Dfo)

foei z. *føj*

foek z. *foeke*

foeke Ook *foek* (spor. OS), *fuke* (Sz) de; -n; foekien ['fuk(ə)'/fykə] 1. fuik *As hi'j morgens de foeken langes gaot, zit d'r hoegenaemd niks in* (Nw), *Hi'j had een zeugien aol in de foeke* (Np), *Ie konnen zien dat hier een vakman an de gang was, zo haandig as hi'j de foeke leegde en weer zette* (j), *G. zette vroeger altied foeken in de Lende* (Obk), *G. het daor aachter in 't trekgat nog foeken staon* (Mun), *De viskers hebben de foeken uutstaon* (El), *Ik zag dan hoe hi'j de foeken lichtte en keek me de ogen uut wat hi'j an vis en aol wel binnenhaelde* (j) 2. val, fuik (fig.) *Hi'j is in de foeke lopen* hij is in de val gelopen (Np), *Doomnie (...)* mos toegeven: *hi'j was in zien eigen foeke vongen* hij was in de val gelopen die hij zelf had gezet (b), *Mien vrouw had mi'j vroeger gauw in de foeke* (Nt) 3. in (El) *Et was een hiele foeke om dat klaor te kriegen* een behoorlijk karwei (El), zo ook *een minne foeke* (El)

foekebreien (ko: Nt) onbep. w. ['f...] 1. op een bep. wijze knopen, haken van fuiken waarmee men vist

foekelen (Ste) zw. ww.; overg.; foekelde, het foekeld ['fuk|ɲ] 1. snel, maar niet zeer degelijk in elkaar zetten, maken *Wi'j foekelen dat even* (Ste), (bijv. van naaiwerk) *Dat het ze wat bij mekaere foekeld* (Ste)

foekemaske (ko: Nt) de; -n ['fukəmaskə] 1. bep. maas, steek die ontstaat bij het foekebreien

foekepot (spor.) de; -ten; -tien ['fukəpɔt]

1. foekepot, z. ook *foddelpot*

foekepotteri'j (spor.) [...'r...; z. i'je] de 1. vooral bekend uit een liedje gezongen bij het bedelen met gebruikmaking van de foekepot, z. *foddelpotteri'j*, *foddelpot*

foekestok (n: Ot) ['fukəstɔk] - fuikstok

foekselen (Mun, Nt, Spa) Ook *foechselen* (Nw), *foechtelen* (Dfo), z. ook *fotselen* zw. ww.; overg.; foekselde, het foekseld ['fukɪɲ/'fukɪɲ/'fukt...] 1. iets slordig in elkaar zetten, maken, doen *Dat hej' ok aorig in mekaar foekseld* (Spa), *Zie foechselt alles an mekere, 't slaegt nargens op* (Nw), *Hi'j foechtelde et mar wat bi'j mekeer, et kwam 'm niet zo krek* (Dfo)

foel - foezelen

foel bn., bw.; -er, -st [ful] 1. fel om te bereiken, vurig gebrand op, fel *Is hi' iene uut die familie? Now, die bin foel, heur!* (Nbk), *Sportmeensken kun verrekte foel wezen* (Wol), (van iemand die op vinnige wijze schaatst) *een foele rieder* (Nt), *een foel ding* een meisje dat erg pittig is, op pittige wijze aanpakt (Np), (...) *dat aj' locht in 't kiepehokke brengen, die kiepen vule foeler beginnen te leggen* (b), (...) *doe de gemientebode lestdaegs effen bi' mij zat, beet mien hond him, doe hi'j vtgong, ommerack en foel in 't gat* (b) 2. erg tuk op geld, gedreven om een bep. iets in bezit te krijgen *Wat is die foel op 'e centen!* (Obk, Ste), *Ze bin daor foel om wat te verdienen* (Pe-Dbl), *N. is d'r foel op om nog meer laand te kopen* (Db), *Een hond is foel op een haeze jaagt er verbeten achteraan* (b), *Dat hontien is foel op 'e rotten id.* (Obk), *Oonze hond is foel op die van mien buurman* (Op), *Die hond is foel op iederiene* (Bdie) 3. (van vlees, vaak gezegd n.a.v. een open wond) levend onder de huid, vandaar: met gevoel (Diz, El, Nbk, Obk, Np) *et foele vleis: Et foele vleis komt d'r uut* (Nbk), *Ze hebben me een stokkien foel vleis uut de haand haeld* (Diz), *G. beet heur naegels altied zo kot of dat et foele vleis d'r onder weg kwam* (Nbk)

foeleindig z. *foeleinig*

foeleinig Ook *foeleindig* (Dhau, Dho, Nbk, Np, Nw, Pe-Dbl, Ste, b: lm, ln), *foeleinig* (spor.) bn., bw.; -er; -st [fu'lejn(d)əx/fa...] 1. fel, vinnig, verbeten te werk gaand *een foeleindig mannegien* (Dho), *P. was disse winter zo foeleinig an et scheuvelen* (Db), *Hi'j is zo foeleindig, gao him niet in de weg staon, want hi'j vret je op!* (Nw), *Die hond is foeleinig op rotten* (El) 2. nijdig, kwaad *Now, hi'j wodt aorig foeleinig* (Ma), *Mien buurman is een foeleindig mannegien, hi'j zit d'r soms op as een bok op 'e haeverkiste* is zeer kwaad (Pe-Dbl) 3. bijdehand (b: lm) 4. (bw.) zeer, in hoge mate (Np, b: ln, s: Obk) *Dat mes is foel-eindig scharp* (Np, b: ln), *Die vinger dee mi'j foeleinig zeer* (s: Obk)

foelementen z. *follementen*

foeterder (Nw) de; -s ['futɔdɔr, ...dər] 1. iemand die voortdurend foetert

foeteren zw. ww.; onoverg.; foeterde, het foeterd ['futɔr] 1. foeteren, mopperen,

tieren *Eet je bod now toch eerst leeg, foetert Mem* (v), *Die vrouw kon haost niks aers as foeteren* (Op), *Dat meens ligt altied an te foeteren* (Pe-Dbl), *Daor he'k foeteren over had* er is over gemopperd tegen me (Ste), *Wat he'k wel op jow foeterd!* (b), *Meens, schei toch es uut van foeteren* (Diz), *Ik hebbe me bi'j de butendeure gauw ommedri'jd, want et gong d'r om weg: foeteren en angaon* (Nw), *Now moej' ok es ophouwen te foeteren* (Spa), *tegen iene foeteren* (Nbk)

foeterendewieze bw. [futɔndəwi:zə; aks. wisselt] 1. al foeterend *Hi'j is foeterendewieze op 'e wereld koemen, en dat het hi'j nooit ofleerd* (Sz)

foetergat (Dhau, El, Nw) et; -ten; -tien ['futɔgat] 1. iemand die voortdurend foetert

foeterig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['futɔx, ...tər...] 1. (veel) foeterend, mopperend *'t Is niet goed om altied foeterig te wezen* (Ld), *Die man is ok foeterig uutvalen* (Db)

foeterklaos (Nw) de; ...klaozen; -ien ['futɔklɔ:əs] 1. iemand die voortdurend foetert

foeterkont Ook *foeterkonte* (Mun, Nt, Nw, Ol-Nl, Op) de; -en; -ien ['futɔkont(ə)] 1. iemand die voortdurend foetert

foeterkonte z. *foeterkont*

foeterprente (Nw) de; -n; ...prentien ['futɔprentə] 1. iemand die voortdurend foetert

foeters mv. ['futɔs], in *foeters kriegien* berispt worden, mopperen ondergaan, uitgefoeterd worden *A'k laete thuuskwam, kreeg ik foeters* (Pe-Dbl), *Now, en doe kregen wij best foeters van oons mem* (Mun), *Die het foeters had* (Bu)

foeterzak (Bu) de; -ken; -kien ['futɔsak] 1. iemand die voortdurend foetert

foetsie tw., bn.; pred. ['futsi] 1. foetsie, weg, geblazen *'k Hadde him gister nog, mar hi'j is foetsie!* (Nbk), *Foetsie, daor gaot hi'j, en roefsie, weg is hi'j!* (Nw)

foezel (Nbk, Obk) de ['fuz] 1. slechte jenever, ook: drinken van minderwaardige kwaliteit

foezelen (Bu, Db, Dfo, Dho, Nw, Sz) zw. ww.; overg.; foezelde, het foezeld ['fuzlɔ] 1. snel, haastig en daardoor niet degelijk, niet nauwkeurig iets in elkaar zetten *Hi'j foezelde mar wat innennaander* (Dfo), *Foezel et mar wat in mekere* (Dho), *Dat*

schrieven van S. zat vremd in mekeer foezeld, ze kon d'r zels niet uut kommen (Db), A'k een peer oolde sokken hebbe mit grote gatten, dan foezel ik ze zo wat bi'j menaar (Sz)

foezelig (Dfo) bn.; -er, -st ['fuz]əx] 1. (van knollen) voos, uitgedroogd 2. (van bep. soorten sterke drank) slecht van kwaliteit *D'r zat een foezelig smaekien an (Dfo)*

fofferig z. *pofferig*

föhn (spor.) [fã:n] - föhn

föhnen (l) [fã:n:] - föhnen

foj (OS, ZW, Bu, Diz, Np, Nw, Op, Ol-Nl, b) Ook **foei** (verspr.), z. ook onder *fi'j* tw. [foj/fuj] 1. foei (soms een aantal keren herhaald gezegd, vooral wanneer iemand heel moe geworden is) *Foj, wat is de koffie duur (Dhau), Foj, foj, foj, wat bin 'k nu, zee mien buurvrouw vroeger vaeke (Op), Foj toch, niet zo knoeien mit eten (Diz), Foj' toch, smerige hond, wat hej' now weer uuthaeld! (Nw), Foj jonge! Ofblieven! (Nw)*

fok Ook **fokke** (Nt, Nw) de; -ken; -kien ['fok(ə)] 1. bril; vroeger vaak tegen lorgnet gezegd (Ste) *'k Heb et lange opred, mar as d'r now kleine letterties staon, moek de fok d'r bi'j op hebben (Sz), De fok moet d'r bi'j, aans kan 'k et niet lezen (Mun), Hi'j het de fok op (Dho), Ie zien ok al niet best meer, zet de fokke d'r mar bi'j op (Nw), Hi'j had et fokkien op 'e neuze (Ol-Nl)* 2. fok van een schip 3. het fokken van dieren *eigen fok* uitbreiding van het bezit aan dieren door zelf te fokken (Mun), vandaar *Een kooldbloedpeerd is een peerd uut eigen fok (Obk)*

fokbedrief (Nbk) - fokbedrijf

fokbeer (Op) de; ...beren; -tien ['fɔgbɪ:ər] 1. mannelijk varken waarmee wordt gefokt **fokballe** (Dfo, Ld, Spa) de; -n; -gien ['fɔgbolə] 1. fokstier

fokdag (Ld) de; ...daegen ['fɔgdax] 1. keuring inzake paarden voor het stamboek **fokdier** (Nbk) - fokdier

fokgroep (Spa) de; -en; -ien ['fɔkxrup] 1. merrie met regelrechte afstammelingen, vooral in een *kleine fokgroep* een merrie met twee regelrechte afstammelingen en in een *grote fokgroep* een merrie met drie of meer regelrechte afstammelingen (Spa) **fokhingst** - fokhengst

fokke z. *fok*

fokken zw. ww.; overg., onoverg.; fokte, het fokt ['fɔkɪ] 1. fokken van dieren, ook gezegd van mensen die veel kinderen krijgen *Wij verbouwen hier beste vruchten, wij fokken hier puik stamboekvee (b), Mit die koe gao 'k fokken! (Nt), Mien heit hadde d'r nog wel es zin in, een mooi ras honnen te fokken (Mun), Een hokke vol jongen fokken, dat doen ze daor! ze blijven maar doorgaan met kinderen krijgen (Ma), zo ook Ze fokken daor mar raek (Dho) 2. (overg.) het laten groeien van een baard (Nbk, Nt), in een *baord fokker: Ik gao mezels een baord fokken (Nt)**

fokker (verspr.) ['fɔkɪ] - fokker, nl. iemand die fokt (al dan niet als beroep)

fokkeri'je de; -n; ...ri'jgien [fɔkɪ'tjə] (OS, WS zuid. van *Lende*, ...ejə (WS noord. van *Lende*, elders spor.); ook ...kə'r...] 1. het aanfokken *Mit fokkeri'je moej' oppassen mit inteelt (Wol) 2. wat aan vee door aanfokken is verkregen (Ste) Is dat uut de eigen fokkeri'je? (Ste) 3. bedrijf waar men fokt (Nbk)*

fokkersbende (Nw) de; -n, -s ['fɔkɪzben də] 1. gezin met erg veel kinderen *As een huusholige vandaage et twaelfde kiend krigt, dan was dat vroeger een zegen, mar op 't ogenblik een fokkersbende (Nw)*

fokkoe (vo) de; -nen ['fɔku] 1. koe waarmee men fokt

fokmateriaal (Op) - fokmateriaal

fokmere (Db, Ste) Ook **fokmerrie** (mv.: -s) de; -n; ...meertien ['fɔkmi:ərə/...meri] 1. fokmerrie

fokmerrie z. *fokmere*

fokmotte (Bu, Obk) ['fɔkmotə] - fokzeug **fokpeerd** - fokpaard *Veural veur 't Friese fokpeerd vuult N. vule (Op) * Een goed fokpeerd is zien geld weerd (El)*

fokpremie (Spa) de; -s ['fɔkprɪ:mi] 1. (in de drafsport) betaling van 10% van prijzen gewonnen op draverijen, aan de fokker van wie het paard als veulen werd gekocht

fokram (Obk) de; -men; ...rammegien ['fɔkram] 1. mannelijk schaap of konijn waarmee wordt gefokt

fokschaap (Bdie) ['f...] - fokschaap

fokselen (bo: Nw, Np) zw. ww.; overg.; fokselde, het fokselde ['fɔksɛlɪ] 1. frommelen 2. z. *fotselen*

foksia - fopperd

foksia (Dfo, Np, Nw, Ow, Ste) Ook **fuksia** (spor.) de; -'s; -gien ['foksija, ook ...o... (Ste)/...A...] 1. bep. plant: fuchsia
foksien (Ste) et; foksies ['foksin] 1. bep. hond: fox

fokstation (spor.) - fokstation

fokstier (spor.) - fokstier

foktoom (Ste) et; ...tomen; ...toompjen ['foktõ:m] 1. aantal goede kippen met een haan *Een stok of tiene van de mooiste kiepen mit een haene d'r bi'j, en dan haj' een foktoom, dan koj' goeie bruudeier verkopen* (Ste)

fokvarken (Bu, Nbk, Op) et; -s; -tien ['fok...] 1. varken waarmee wordt gefokt

fokvee - fokvee

fokvereniging (Obk) - fokvereniging

fokzeuge (Nbk) - fokzeug

folder Ook **foolder** (l) [foldr/...o:...] - folder

folie ['fo:əli] - folie (bep. kunststof)

folio ['fo:(ə)lijo:, evt. ...oM], in *in folio* in overvloed (El): *Perebloemen die bin d'r in folio* (El), zo ook *'t Is daor allemaol folio* (Dho), *Hi'j het centen folio* hij heeft volop geld (Nw)

follementen (verspr. OS, Dho, Dmi, Mun, Np, Nw, Ol-Nl, Op) Ook **fondementen** of **fonnementen** (Diz, Dho, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow), **funnementen** (Nbk), **fundementen** (Ma, Ol-Nl, Spa, Wol), **foelementen** (Mun) mv., spor. ook enkelvoudig: et fondement (Db, Dho, Np, Obk), et follement (b: lm); -en; -ien [folə'mentp/fon(d)ə.../fAn(d)ə.../fulə...] 1. fundamente, fundering, nl. van een gebouw, muur *De fondementen van dat huus zitten al in de grond* (Dhau), *Ze hebben de fondementen blootlegd* (Bdie), *Wi'j greven de fonnementen uut de geulen waarin de funderingen zullen worden angelegd* (El), *...d'r uut* (Diz), *et opbreken van de fundementen* (Op), *Hi'j bouwt weer op dezelve fonnementen* (Nbk), *De boel begint aorig te zakken, we moe'n de fondementen mar es naokieken* (Spa), gezegd bij het maken van plannen: *As et fondement mar goed is, dan komt et wel klaor als de voorbereiding maar goed is, als men zijn zaken zo ingericht heeft dat er stevig op voortgebouwd kan worden* (Dho)

fondement(en) z. *follementen*

fonduen (spor.) [fon'dydn, ...n:] - fonduen

fonduepanne (spor.) - fonduepanne

fonduestel (spor.) - fonduestel

fonkelen ['fonk|n] - fonkelen *De ogen die fonkelen him in 't heufd* (Nt, Ol-Nl, Bu), zo ook *Et fonkelt him tot de ogen uut* (Nbk)

fonnementen z. *follementen*

fonnis z. *foons*

fontein [fon'tējn] - fontein: kunstmatige bron waaruit men water doet opspuiten, ook het aldus opspuitende water

fontenel (Nbk) [fontə'nel] - fontanel, als bekend uit *de grote fontenel* en *de kleine fontenel*

fooien (Bu, Dfo, Dho, Ma, Np, Nw, Ow, Ste) zw. ww.; onoverg.; fooide, het fooid ['fo:əjn] 1. fooien: een feestje hebben en vooral: daarbij trakteren, nl. na het dorsen, maaien, aardappelrooien, etc. *As d'r een bepaold wark daon was, dan was 't aovens fooien, dan kregen ze een borrel* (Dfo), *Et grös was mi'jd, de boer zee: we moe'n even fooien, en de borrel kwam op 'e taofel (en een deuze segaren!)* (Np), *'s Aovens kwam nog et fooien* [nadat het boekweiddorsen geheel voorbij was]; *bi'j sommige boeren kregen de helpers koffie mit koeke en dan nog een hiele dikke borrel, bi'j aanderen riefenbri'j mit suker en laeter op de aovend nog een slokkien* (k: Ste)

foolder z. *folder*

foons Ook **foonst** (Dho, El, Nbk, Np, Nw, Ow, Sz; bet. 1: Op), **fonnis** (verspr.) et; -en; -ien [fõ:əs(t)'/fonis, ...əs] 1. veefonds *De premie van 't fonnis is ok al weer verhoogd* (Dho), *We hebben de peerden in 't foons* (Dfo), *Ik hebbe die koe veur een flink bedrag in 't fonnis* (Op), *Et foons het een duur jaor had, ze hebben een protte uutbetaelen moeten (an koenen en peerden die doodgongen)* (Nbk), *Ik bin lid van 't fonnis* (Nt), vandaar *Ze zitten ok in 't fonnis* (Nbk) 2. ziekenfonds (Db) 3. begrafenisvereniging (Dfo, Op, b) et *foons 'De Laeste Eer'* (b)

foonspesjant - fondspatiënt

foonst z. *foons*

fopper Ook **fopperd** (bet. 2: Db) de; -s; -tien ['foppr(t)] 1. iemand die fopt 2. fopspaan (Db, El, Np) *Et kiend leup mit de fopper in de mond* (El)

fopperd z. *fopper*

fopspeen z. *fopspeune*
fospene z. *fopspeune*
fopspeun z. *fopspeune*
fopspeune (Bu, Nt, Nw, Sz) Ook *fopspeun* (spor.), *fospene* (Bu, Bdie, Ma, Ow, Spa, Wol), *fopspeen* (spor.) [ˈfɔpspɛːn(ə) /...iː...] - fopspeen
forceren z. *fakseren*
forel - forel
forellekwekeri'je (Nbk) [...ˈrɛlə...] - forellenkwekerij
formaat z. *fermaot*
formaliteit [fɔrmaˈliːtɛjt] - formaliteit
formaot z. *fermaot*
formeel (Nbk) [fɔrˈmɛːl] - formeel, nl. zich vormelijk opstellend *Hij kan altijd zo formeel doen* (Nbk)
formelier (verspr.) [fɔrməˈliːər] - invulformulier
formeteur z. *kammenetsformeteur*
formidabel (Nbk) bn., bw.; -er, -st [fɔrmiˈdaːb] 1. fantastisch, geweldig *Et is formidabel, wat die man daon het* (Nbk)
formkneupe z. *reformknope*
formknope z. *reformknope*
fornuis z. *fernuus*
fornuiskachel (Ste) - fornuiskachel: kookkachel
fors (verspr.) bn., bw.; -er [fɔrs] 1. krachtig, stevig, zwaargebouwd *een forse kerel, et fors anpakken, een fors bedrag*
fort (spor.) [fɔrt] - fort (nl. bouwwerk, ook door kinderen van zand nagemaakt)
fortuin et; -en [fɔrˈtɛjn] 1. een vermogen aan geld *Hij het d'r een fortuin mit verdiend* (Nbk)
fosco (l) [fɔskoː, ...om] - fosco
fosfer (Np) [ˈfɔsfɛr] - fosfor
fosferbom (l) [ˈfɔfɔm] - fosforbom
fosferei (v) et; -er, -gien [ˈfɔfɔr] 1. kippeei met fosfor ingespoten ter vergiftiging van dieren in het veld die schadelijk geacht worden
fossien (Dfo, Wol) et; fossies [ˈfɔsin] 1. een bosje hooi, een handvol hooi *de knien een fossien hui geven* (Wol)
foto [foːətoː, ...om] - foto
fotoalbum (verspr.) - fotoalbum
fotoboek (l) - fotoboek
fotograaf - fotograaf
fotograferen (spor.) [foːətoːgraˈfiːrɛn] - fotograferen
fotografie (l) [foːətoːgraˈfi] - fotografie: nl.

het fotograferen *Toevallig kwam hij in de fotografie terecht* (l)
fotografisch (l) bn. [...ˈgrafis] 1. inzake de kunst van het fotograferen 2. op fotografische wijze reproducerend
fotokopie (verspr.) [ˈfoːətoːkopi] - fotokopie
fotokopieerapparaot (l) [foːətoːkop(i)ˈjɪːəpəpəroːət] - fotokopieerapparaat
fotokopiëren (spor.) [...p(i)ˈjɪːərɛn] - fotokopiëren
fotomedel [ˈfoːətoː(m)ɔdɛl] - fotomodel
fotopagina (l) - fotopagina
fototoestel - fototoestel
fotozaeke (Nbk) - fotozaak
fotselen (OS, ZW, Bu, Dho, Nw, Op, Wol) Ook *fotsen* (Nw, Ol-Nl), *fokselen* (bet. 2: Mun, bet. 3: Ste), z. ook *fusselen*, *foekselen* zw. ww.; overg., onoverg.; fotselde, het fotseld [ˈfɔtsɛn /ˈfɔtsɛn /ˈfɔksɛn] 1. iets snel maar niet op degelijke wijze in elkaar zetten, in of bij elkaar prutsen, vooral gezegd van snel maar onzorgvuldig naaien *'t Is mar gauw even in mekere fotseld, 't is mit een glundige naalde en een verbraande draod daon gezegd wanneer iets misschien wel snel maar niet degelijk is hersteld, zodat het weer snel kapot zal zijn* (Dho, Nbk), *Wat is dat raer anmekeere fotseld* (Bdie), *Ik zal 't wel gauw even in mekeer fotselen, ie kun d'r wel op waachten* (Obk), *Gauw even bij mekeer fotselen!* (Ow) 2. onhandig, frommelend bezig zijn met kleren (Mun, Nw) *Stao daor niet zo te fokselen mit joe kleren* (Mun), *As die et goed van de liende haelt, fotst ze alles in mekeer* (Nw) 3. slecht, met kleine pasjes en onbeholpen, enigszins slepend lopen, kennelijk met de wil voort te maken (Dfo, Nbk, Ste)
fotselzak (Dfo) de; -ken; -kien [ˈfɔtsɛlsak] 1. iemand die met kleine pasjes en onbeholpen loopt, maar zich kennelijk erg inspant om vooruit te komen
fotsen I z. *fotselen*
fotsen II (Ol-Nl) bn.; pred. [ˈfɔtsɛn] 1. vreemd en niet degelijk in elkaar zittend *Dat zit aorig fotsen in mekaer* (Ol-Nl)
fottelen Ook *foddelen* (in bet. 1: Ow, Wol) zw. ww.; onoverg.; fottelde, het fotteld [ˈfɔtɛn /...d...] 1. rammelend proberen te openen, in werking te krijgen, heen en weer trekkend op de goede plaats proberen

fottelpot - Fraans

te krijgen e.d. *Ik zit daar an de grundel te fottelen en ik kan de deure mar niet loskriegen* (Obk), *Deurdat an de meerste deuren bellen zitten, raekt 't fottelen uut de tied* (Pe-Db1) 2. z. *foddelen*

fottelpot z. *foddelpot*

fottelpotteri'j z. *foddelpotteri'j*

fottepot z. *foddelpot*

fout I de; -en; -ien [fɔmt] 1. foute eigenschap *We moe'n him mar es op zien fouten wiezen* 2. verkeerde handeling *Elk meenske maekt fouten* (Nbk), *een fout goedmaeken* (Nbk), *'t Is mien fout* het is mijn schuld (Nbk), *fout wezen* fout zijn 3. fout die men maakt in z'n werk etc. *fouten maeken, de fouten anwiezen* (gezegd wanneer iemand veel en/of grote fouten maakt:) *fouten as koenen* (Ste)

fout II bn., bw.; -er, -st 1. mislukt *Dat zaekien gong goed fout* (Nbk) 2. foutief, onjuist *een fout antwoord, Dat hej' fout daon* (l), (inzake schriftelijk werk op school): *nul fout* geen fouten gemaakt 3. Duitsgezind in de tweede wereldoorlog *Die het fout west in de oorlog* (Nbk)

foutloos (l) - foutloos

foxtrot (Nbk) ['fɔkstrɔt] - foxtrot

foxtrotten [...tɪŋ] - foxtrotten

fraai bn., bw.; -er, -st [fra:j] 1. mooi, er goed uitziend, ook vaak in ontkenning *Ik zal je vertellen, dat zicht d'r fraai uut* (Np), *Dat moet opknapt wodden, et ziet d'r lang niet fraai uut* (Pe-Db1, Sz), *Och R., wat hej' daor toch een mooie bloemetuun, hi'j wodt d'r zuver fraai van* (Nw) 2. (schertsend) het tegenovergestelde van tevreden stemmend, hoogstaand of tot eer strekkend *As we vroeger in de sloot zeten hadden, zee mien moeder vaeke: 'Da's ok weer fraai!'* (Spa, Op), *Et gong weer fraai vanaovend* (Ld), *Ze hebben et regeld zonder d'r iene in te kennen. Now, een fraai spul!* (Ow), *Hi'j staot d'r fraai op* hij staat te kijk, voor schut (Ma, Obk, Ol-Nl), *een fraaie beweginge* een mooie boel (Nbk), *Zie hadden daor bij de bureu gisteraovend een fesien: now, een fraaie boel dat et daor was* (Mun), *Et gaot d'r daor fraai toe!*, *Dat is me ok een fraaie streek* een rotstreek (Nt), *Et is fraai om die oolde man zo te pesten!* (Diz), *Now, 't is nogal fraai!* het is niet bepaald fraai (Ste), *Now, 't is fraai heur!* id. (Nbk), (zelfst.):

Die man het niet vule fraais uuthaeld (Bdie), zo ook *Die vent is ok niet vule fraais* is niet bep. een hoogstaand type (Bdie)

fraaiighied Voor -heid z. -hied de ['fra:jəxhit] 1. een geheel van mooie, sierlijke dingen of van tot tevredenheid stemmende of hoogstaande zaken; vaak echter ironisch, waarbij het tegenovergestelde wordt bedoeld *Wat hej' een mooie jurk, en hielemaole mit fraaiighied opmaekt, et is een schilderstok!* (Nw), *Ik hool wel van die fraaiighied: mooie uniformen en zo...* (Mun), *Daor was niet veule fraaiighied an, heur* het was niet bepaald goed, hoogstaand (Bdie, Db), *Et was niet vule fraaiighied wat hi'j d'r uut kraomde* (Sz), *Daor hej' ok een fraaiighied uuthaeld* iets onhandigs of een gemene streek (Dhau, El), *Weet ie nog meer van die fraaiighied* van dat soort minderwaardige zaken, van zulke slechtheid (Dho), *Dat is ok niet allegeer fraaiighied!* (Nbk), (van iets dat geregeld wordt zonder dat de anderen erin worden gekend:) *een mooie fraaiighied* (Ow)

fraank (Nbk, Np), nl. in *fraank en vrij* vrij zijnd, zich vrij voelend, ook (vooral van een kind:) onbeschroomd, open en eerlijk (Nbk): *Dat maegien kikt zo frank en vrij' de wereld in* (Nbk)

Fraankriek z. *Frankriek*

Fraans I et [frā:s] 1. de Franse taal *D'r het een tied west dat we Fraans leerden in de hoogste klasse* (Obk), *Fraans praoten, ...verstaon* 2. onbegrijpelijke taal *As et onbegriepelik is, dan is 't Fraans veur oons* (Dho, Dhau), *Et is Fraans veur mi'j* ik ken het niet, kan het niet kan begrijpen, plaatsn (Ow), (van kinderen die brabbelen, iemand die onduidelijk praat:) *Fraans praoten* (Ld, Np, Nw, Ste): *Hi'j praot ok zo Fraans* (Ste), *Hi'j is ok nog zo klein, dat et is ok gien wonder dat hi'j nog Fraans praot* (Nw), waarnaast *Wat hi'j daor zee, daor was gien woord Fraans bij* het was heldere taal (Nt, Pe-Db1, Op)

Fraans II de; -en, Fraanzen, -ien 1. Frans, jongensnaam; als verkl. ook vrouwennaam *een vrolike Fraans* een vrolijke Frans (van jongen of man) (spor.)

Fraans III bn., bw.; -er 1. Frans *Fraanse wien, Fraanse keze, een Fraans oorlogs-*

schip, Fraanse les les waarin men Frans leert, *de Fraanse tied, de Fraanse overheersing* (l), *een Fraanse granium* (Nbk), *een Fraanse kroon* bep. zachte appel die vrij lang goed bleef (Db, Ld, Nbk, Op, Ste): *Meester gooide de Fraanse kronen op 'e gribbel* (Ld), *et Fraanse nijs* het nieuws uit Frankrijk (l), *de Fraanse titel* (l), *mit de Fraanse slag, Dat gaot ok Fraans toe* op morsende, slordige wijze, van het eten (Dfo, Nw) of van iets anders dat met de Franse slag gaat (Obk), *Et gong d'r Fraans toe* vreemd, eigenaardig (Ma), *Fraanse oongelokken* ongelukken voortkomend uit onhandigheid, die te voorkomen waren geweest (Bu), (van een paard:) *Fraans staon* vanuit de knieën met de hoeven naar buiten staan (verspr.), zo ook *Fraans lopen* (Ste), en *de Fraanse staand* (id., verspr.): *Et peerd het een Fraanse staand, et is nauw in de kni'en en wied in de hoeven* (Ld, Ste, El)

Fraansman de; -nen ['f...] 1. Fransman 2. (niet met hoofdletter) kind dat nog brabbelt *een aorige fraansman* (verspr.), *Ae je, kleine fraansman!* (Nbk), *Ie bin een fraansman, ik verstaon je niet* (El) 3. (niet met hoofdletter) iemand die moeilijk verstaanbaar spreekt (Db, Dfo) *Wat een vremde fraansman was dat, die koj' niet verstaon* (Dfo) 4. (niet met hoofdletter) niet erg betrouwbaar iemand (Ol-Nl), in *een mooie fraansman* (Ol-Nl)

Fraanspraoter de; -s; -tien ['f...] 1. iemand die van huis uit of doorgaans Frans spreekt 2. kind dat nog brabbelend, moeilijk verstaanbaar spreekt (verspr.), ook in het algemeen van iemand die onduidelijk spreekt (Dho) *Oons buurjochien is nog wel een Fraanspraoter, hoor!* (Spa), *'t Is een raere Fraanspraoter, heur!* (Dho)

Fraanstaelig (l) - Franstalig

frabbe (WS, verspr. OS) Ook *wrabbe* (Bdie) de, ook et (Bu, Nw, Op, Ste); -n; -gien ['frabə/wr...] 1. krenghchtig, venijnig en agressief kereltje (soms ook met een bochel (Obk)), lastige persoon, dwarskop (ook gezegd van vrouwen en kinderen, vooral ZW), ook wel van dieren; soms is *frabbe* ook een positieve aanduiding van een persoon die pienter, pittig en ondernemend is *Dat kereltien is een echte frabbe* (Ol-Nl), *Oe jonge, wat een aekelige frabbe*

is dat ventien! (Mun), *Mien buurman kan soms ankoemen, dan is 't wel zoe'n verrekte frabbe!* (Sz), *Mit dat mannegien was soms gien laand te bezeilen, et was een raer frabbe* (Op), *Wat toch een raer frabbe* met dat kind, die persoon valt werkelijk niets beginnen (Ste), *een kwaod frabbe* (Bu), *een ondeugend frabbe* een ondeugend klein meisje (een beetje krenghchtig, maar wel pienter) (Bu), *een frabbe van een wief* een krengh (Ow), *...van een wiefien* een pittig en ondernemend vrouwtje (El), *In de veerte heur ik et hontien van H. al weer blaffen. Zoe'n frabbe ok!* (v) 2. ondeugend kind (Obk) *Die kleine frabbe moej' in de gaten hollen, as hi'j stille is, haelt hi'j vast wat uut* (Obk) 3. in (Np) *Et is mar een frabbe* die persoon of dat dier is maar klein van stuk (Np)

frabberig (Obk, Ste) bn.; -er; -st ['frabɾəx, ...bərəx] 1. op vinnige wijze dwars, voortdurend in de contramine *Hè, wat bij' toch frabberig* (Ste), *Dat vrommes is ok altied lieke frabberig* (Obk)

frabbig (Np) bn., bw.; -er; -st ['frabɾəx] 1. krenghchtig, nijdig, venijnig *Wat een frabbig hontien* (Np), *een frabbig kereltien* (Np)

fraem (Nbk, Nw, Ste) et; -en; -pien [frē:m] 1. frame, nl. van fiets, brommer, scooter, motor *et fraem van een moter* (Ste), *et fraem van de fiets* (Nw)

fraenzen (Bu, Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk, Np, Ow, b) Ook *freenzen* (Bu, Db, Ld, Ma, Nbk, Ow) zw. ww.; onoverg.; fraensde, het fraensd ['frē:nzɾ/...ī:...] 1. (van een paard) hinniken, een licht hinnikend geluid maken (omdat het dier gedekt wil worden, naar het veulen wil, niet alleen in het land wil zijn nadat het zijn baas herkent e.d.) *'t Peerd dot niks aandens as freezen, hi'j wil naor et vool toe* (Dfo, Db), *De peerden fraenzen tegen mekeer* (El)

fraktie (Nbk) de; -s ['fraksi] 1. fraktie, nl. zeer klein deel van iets *Et schilde mar een fraktie van een sekonde* (Nbk) 2. fraktie van een politieke partij

framboos Ook *framboze* (spor.). *frambozem* (Ow) de; ...bozen; ...bosien [fram'bo:əs/...zə/...bo:əzɾ, ...zə̃m] 1. vrucht van de framboos, frambozestruik *Frambozen bin lekker, mar de wilden die bin wat kleiner as de makken, mar ze bin*

framboze - fratersi'je

lekkerder (Nw), *De frambozems dregen goed* (Ow) 2. alleen als verkleinwoord: glaasje frambozenlikeur, brandewijn van framboos

framboze z. *framboos*

frambozebranewien z. *frambozenbrane-wien*

frambozejam (Nbk) - frambozenjam

frambozem z. *framboos*

frambozempolle z. *frambozepolle*

frambozenbranewien (Nbk, s: oost.) Ook *frambozebranewien* (l) de [...zɪ'br..., ...'bo:ə.../...zə...] 1. brandewijn van framboos

frambozenpolle z. *frambozepolle*

frambozeplokken (Nbk, Ol-Nl) onbep. w. [...'b...] 1. frambozen plukken *Wij zullen vanmiddag te frambozeplokken* (Ol-Nl)

frambozepolle Ook *frambozempolle* (Ma), *frambozenpolle* (Pe-Dbl) de; -n; -gien [...'b...] 1. frambozenstruik

frambozestruke (spor.) - frambozestruik

frambozezoertien (Ste) et; ...zoerties [...'b...] 1. zuurtje in de vorm en met de smaak van een framboos *De stekebakker van Steggerde maekte ok frambozezoerties* (Ste)

franciskaan (spor.) [frɑnst'skɑ:n, ...səs...] - franciskaan *As de franciscanen en de kapsienen et habijt an hebben wodt et een pij nuumd* (Ste)

Franeker g. lidw. [f'rɑ:nəkɪ] 1. plaatsnaam: Franeker (Fr.) *Hij mag wel naor Franeker* d.i. de psychiatrische inrichting aldaar (Obk, Nbk), *Enkele reize Franeker* hij is gek, hij moet naar de psychiatrische inrichting in Franeker (Np)

franje de; -s [f'rɑnjə] 1. franje, nl. boord-sel met afhanginge draden of die draden zelf *Vroeger hadden de vrouwlu franjes an de omslagdoek* (Dfo), *D'r zit franje an de beddekwaste* (Sz), *An dat taofelkied zit een aorige franje* (Dhau), *An kleties, sjaals, zatten franjes* (Ste), *De elzeboom, die katties dreug vol franje* (Nw) 2. versiering, opsmuk, vaak gevoeld als bijkomstigheid *D'r is weinig franje an het is niet mooi* (Wol), *Veur de buurt... en veur de franje... Eigen laand, dat stáót zo min...* (ba), *Dat verhael zat nogal wat franje an het was aangedikt, extra leuk gemaakt* (El, Ow), *...zat nogal wat franje bij* (Db), *Ontdaon van alle franje bleef d'r van zien*

verhael niet veul over (Op), *De veurdracht wodde mit veul franje brocht* (Nt), *'t Is allegeer franje, moej' mar daenken* het is opsmuk, die er verder niet toe doet en waar je je niets van aan moet trekken (Nbk), *Hij hef nogal wat franje an 'm* hij schept een beetje op (Pe-Dbl), *Hij het een hoop franje* hij maakt een boel kouwe drukte (Ste), *Bij die meensken liekt et allemaol franje, mar ie kiekken d'r van de butenkaant tegenan* het lijkt daar veel mooier dan het in feite is (Obk)

frank I (Nbk) de; -en [frɑŋk] 1. frank 2. z. *fraank*

Frankriek Ook *Fraankriek* (Nbk, Ow) et [f'rɑŋkri:k/...ɑ:...] 1. Frankrijk *een leven hebben as God in Frankriek, leven as God in Frankriek* het (te) gemakkelijk nemen, niet serieus leven, niet zoals het hoort (Nbk, Ste)

frats de (echter bijna steeds mv.); -en [frɑts] 1. gril, gekke streek, eigenaardige gewoonte *'t Was een goeie man, mar hij had allerhaande fratsen* (Pe-Dbl), *Hij had nuvere fratsen* (Ma), *Dat bin ok aorige fratsen!* rare streken, gekke gewoontes (Dho, Spa), *...malle fratsen* id. (Ste), *Die vent mit zien raere fratsen* (Nt), *Kleine kiender kun soms nuvere fratsen uuthaelen* (Dfo), *Dat vrommes hoolt d'r vremde fratsen op nao, ze is niet makkelik om mit omme te gaon, ze is aaltied henne-en-weer* (Nw), *Jow hebben ok nuvere fratsen over je* (Wol), *ni'jmoodse fratsen* gekke nieuwigheden, *Veur al die ni'je fratsen vuul ik niet zo veule, heur* ik voel niks voor al dat moderne gedoe (b), *Mit zokke fratsen holen wij oons niet op, heur* (Mun) 2. aanstellerij, vaak gezegd van iemand die doet alsof hij ziek is of evt. dat zelf ook meent terwijl hij het kennelijk niet is (verspr.) *Ach, hool toch op, et bin allemaol fratsen* hier: van iemand die altijd meent dat hij ziek is (Ste)

fratsemaekeri'je (Dho) [frɑtsəme:kɪ'tjə, ...kər...] - fratsenmakerij

fratsen (Dfo) zw. ww.; overg.; fratste, het frats [f'rɑtsɪ] 1. op snelle wijze voor elkaar brengen maar niet al te nauwkeurig, al te zeer nadenkend *Hij kon dat wel aorig veur mekeer fratsen* (Dfo)

fratersi'je (Db, Dfo, Nw, Ol-Nl, Sz) [frɑtsə'ɾjə (oost.), ...ejə (Ol-Nl, Sz)] -

fratsenmakerij *Moelj' ok es opholen mit die fratseri'je* (Db)

freaenzen z. fraenzen

Freerk de ['fru:ər(ə)k] 1. mansnaam * *As Jan* [januari] *'t d'r in brengt, kan Freerk* [nl. februari] *'t d'r wel es in holen* als het in januari vriest, blijft dat in februari wellicht ook zo (Bu)

frees (spor.) de; **frozen** [fru:s] 1. bep. werktuig: frees

freesbaank (Nbk) - freesbank

frekweensie (l) de; -s [frə'kwē:nsi] 1. frekwentie

frêle (Sz) ['frē:lə] - frêle

fresia (Nbk) ['fru:sija] - fresia

fret (spor.) [frət] - bep. dier: fret *Een fret vlocht* [vliegt, schiet razendsnel] *in die hollen, dan vliegen de knienen d'r uut* (Dfo)

freule - freule

frozen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; **freesde**, het **freesd** ['fru:zɪ] 1. met een frees de grond bewerken

friemelderi'je (Ste) de; -n ['frim|dɛ'r|jə, ...dər...] 1. fijn, nauwkeurig werk, priegelwerk

friemelen I ['frim|n] - friemelen, ook in de zin van klein, fijn werk doen: *Laot mij mar even friemelen om dat klaor te kriegen* (Ste)

friemelen II (vo) - wriemelen: krioelen *Die* [de biggetjes] *friemelden deur en over meeker om mar een tette te pakken te kriegen* (vo)

friemelig (Ste, Obk) bn., bw.; -er, -st ['frim|əx, ...mələx] 1. vaak friemelend aan iemand komend (Ste) *Et bin van die friemelige kerels, die kun aenlik niet goed van je ofblieven* (Ste) 2. (van klein, fijn werk) priegelig (Ste) *Zoks is friemelig wark* (Ste)

friemelkont z. **friemelkonte**

friemelkonte (Bdie, Ol-Nl) Ook **friemelkont** (Wol) de; -n; ...kontien ['frim|kont(ə)] 1. iemand die vaak en voortdurend aan iets zit te friemelen

friemelpot (Nw) de; -ten; -tien ['frim|pɔt] 1. iemand die niet opschiet

friemelwaark z. **friemelwark**

friemelwark (Nbk, Ste) Ook **friemelwaark** (Dho) et ['frim|...] 1. werk waarbij men friemelt, moet friemelen, priegelen

Fries I de; Friezen; -ien [fris] 1. Friesta-

lige inwoner uit het deel van de provincie Friesland benoorden de *Kuunder* of *Tjonger* of iemand elders met het Fries als moedertaal *Et is een Fries van kom-of* (Nbk), *Die is mit 'n Fries trouwd, die komt boven de Kuunder weg* (Nbk), *Tegen iene die boven de Tjonger wegkomt, zeggen we dat et een Fries is* (Op), *een echte Fries* iemand die in taal en gewoonten typisch Fries is, vandaar *Een Stellingwarver is gien echte Fries* (Ow), *Die vrouw komt uut disse streken, mar die man is een echte Fries* (Obk), *Dat was nog een echte Fries, wij kunnen him kwaolik verstaon* (Dfo), (uit het Stellingwerfs volkslied:) *Wij bin gien echte Friezen, mar ok gien Drenten meer* (l) 2. inwoner van de provincie Friesland *Stellingwarvers wonen now ien keer in de perveensie Frieslaand, dat ie kun ze ok Friezen numen* (Nbk) * (schertsend inzake het verkouden zijn) *Een goeie Fries is altied verkolen* (Ma)

Fries II et, vaak zonder lidw. [fris] 1. het Fries *Kuj' gien Fries praoten?, Wij praoten hier gien Fries* (Nbk), *Fries verstaon kun ze op sommige plakken niet, hiere wel* (Nbk) * (schertsend van iemand die z'n Fries wil blijven gebruiken ook bij niet-Friestaligen; ook over Friestaligen in 't algemeen, in quasi-Fries:) *'k Ken 't Fries sprutsje net lutsje ik kan het niet laten, Fries te spreken* (Ow)

Fries III bn.; -er 1. betrekking hebbend op Friesland, vaak met name op het 'echt-Friese', het van oudsher Friestalige deel, het Friesland van benoorden de *Kuunder* of *Tjonger*, vandaar *et Friese Frieslaand, Die vent komt van de Friese kaante* (Nt), *De Friese boeren hadden over 't algemien niet zoe'n beste naeme* (v), *Een Friese boeremeid, Daor hej' now nog een echt oold Fries gebruik volgens overlevering behorend tot de Friese gewoonten, een Friese klokke, ...statklokke* (l), *een Fries peerd, een Friese tilbury* (Dho, Nbk), *een Friese boerewaegen, mit boekberrie en kromdissel* (Sz), *een Friese kop hebben stijfkoppig zijn* (l), *Friese klederdracht, een Friese kappe* bep. muts (Db), *(in) Fries kostuum, Friese ooriezers, de Friese paol* bep. grenspaal met name aan de provinciale grens met Overijssel (l), *Friese redens* Friese schaatsen (Dho, Nbk),

Friesien - frisisme

...*schaesen* id. (Bdie), waarnaast ook *Friese deurlopers*, een *Friese koe* een zwartbonte koe (Dho), *Friese schaopen* (Nbk), ook (zelfst.) *Friesen* genoemd (Nbk): *Friesen bin echte melkschaopen, mar ze geven wel weinig wolle* (Nbk), *Friese koeke*, ...*kruudkoeke*, *Friese keze* (Op), *Friese doempies* bep. soort duimpjes, koekjes (Diz, Obk), een *Friese stiefkop*, een *stoere Fries* (Bu, Diz), een *stugge Fries* (Wol)

Friesien et; ...ies ['frisin] 1. (zelden gebruikt) kleine *Fries* 2. zilverpel (Bu)

Frieslaand et; ...lanen ['frislā:nt] 1. de provincie Friesland, ook: de samenleving in die provincie *Frieslaand mag bliede wezen mit zoveule waeter* (l), *Radio Frieslaand* aanduiding voor de Friese radiozender, thans ook *Omroep Frieslaand* als vertaling van het Friese *Omrop Fryslân* (nu ook t.v.-uitzendingen verzorgend) 2. het niet-Stellingwerfse deel van de provincie Friesland, ook wel aangeduid met *et Friese Frieslaand*. *Maoten van him gongen naor Frieslaand en verhuurden heur daor veur een stokmennig weken bij een boer om te helpen mit et mi'jen en hujen* (v), *Hi'j is nogal zinnig, dat daoromme wi'k geloven dat hi'j uut Frieslaand komp* (Sz) 3. een van de gebieden die van oudsher met Frieslaand wordt aangeduid *Meensken uut de drie Frieslanen kwammen disse keer in Aurich bijmekeer* (Nbk)

Friespraoter (Nbk, l) de; -s; -tien ['frisprō:əɪ] 1. iemand die van huis uit of doorgaans Fries spreekt

Friezinne de; -n; -gien [fri'zinə, ook wel ...'s...] 1. inwoner van Friesland 2. Friestalige inwoner van het deel van de provincie Friesland benoorden de *Kuunder* of *Tjonger* of een vrouwelijke persoon elders die het Fries als moedertaal heeft **frik** (Bu, Mun, Nbk, Obk, Op, Ow, Ste, Sz) [frik], in *de hiele frik* de hele santenkraam, de hele boel *Hi'j kan om mi'j de hiele frik wel kriegen* (Op), *Daor hej' de hiele frik* (Nbk), *Ze hebben de hiele frik ophaeld* (Ste), *Aj't beter kunnen: hier hej' de hiele frik!* (Ow)

frikzooi (Pe-Dbl) de ['frikso:əj], in *de hele frikzooi* de hele boel, de hele rommel, de hele santenkraam *Hier hej' de hele frikzooi!* (Pe-Dbl)

fris I (Nbk, Np) et [fris] 1. verkorting van *frisdraank*: een *peer glassies fris* (Np)

fris II bn., bw.; -ser 1. schoon, hygiënisch, helder en gezond of vrolijk ogend *frisse kleuren*, *Ie bin weer lekker fris aj' je wasken hebben* (Nbk), *Nao de schoonmaak zicht de kaemer d'r weer fris en fleurig uut* (Nbk), *Dat maegien kik d'r zo lekker fris uut* (Ste), een *frisse jonge meid* (Ste), een *fris maegien* een schoon en gezond meisje, ook wel gezegd wanneer een meisje nog geen verkering heeft gehad of seksuele omgang (Dho, Diz, Ld, Nbk, Np, Pe-Dbl, Ste) 2. in enige mate fris, zuiver ruikende, niet bedompt *Even in de frisse locht!* (Nbk), *Et wasgoed rok lekker fris* (Ste), *As vleis niet meer fris rok, hoef ik et niet meer* (Ste), *Hi'j rokt niet fris uut de aosem* (Nbk), *In Oosterwoolde was 't niet fris, et stónk d'r pattietoeren* (b) 3. vers *frisse drinken*, *frisse melk*, *fris vleis*, *frisse bloemen*, *fris stro* (l), *Et water is niet goed fris meer* (Sz), *Aj' de grunte uut eigen tuun haelen, dan hej' ze altied fris* (Obk), ...*fris op 'e taofel* (Bdie), ...*fris uut de tuun weg* (Bdie), *Vas van 't mes, dat kuj' ok roeken; et is echt fris spul, jong* (Nw), *'t Fruit zag d'r nog lekker fris uut* (Pe-Dbl) 4. kouder dan verwacht *'t Is fris butendeure, heur!* (Nbk), *Om de aovend henne wodt et aorig fris buten* (Obk), *D'r staot een frisse wiend* (Nbk) 5. verkoeling brengend *Even in de frisse wiend!* (Nbk), *Aj' je niet goed vulen, drink dan even een betien fris waeter* (Nbk), *Ik heb et liever wat fris in de kaemer* (Ste) 6. uitgerust, niet vermoeid *mit frisse moed* (Nbk), *fris van de lever* (Dho), *Morgens a'k opstao bin ik altied zo fris as wat* (Sz), *Hi'j is zo fris as een peerd* (Nbk) 7. onbevangen (Nbk) *Laot him es naor dat geval kieken, hi'j kikt d'r temeensen fris tegenan* (Nbk) 8. in (Nw) *Die lopt niet fris* loopt enigszins mank, trekt nl. steeds met één van beide voeten, benen (Nw) * (van iemand die regelmatig een ander meisje of andere vriend heeft, ook gezegd wanneer een verkering is uitgeraakt) *Nao disse (mar) weer een frisse* (El, Nbk, Np), *Nao disse een frisse* (Bdie)

frisdraank - frisdrank een *flesse frisdraank*

frisisme (l) [fri'sismə] - frisisme, ook wel gezegd van een eigenaardigheid in het

Stellingwerfs of in een andere streektaal die tot het Fries is te herleiden

frissel (Ol-Nl) de; -s; -tien ['fris] 1. vlechtwerk van *stattetouw* en *paampels* - en naderhand van *raffia* - om het onder-eind van de staart van een koe, nl. om het afzakken van het *statleer* en daarmee van de staartlijn te voorkomen *Och heden, die koe het de frissel ok al weer uut de stat* (Ol-Nl)

frissies (spor.) ['fris] - frisjes

frituurpanne (l) - frituurpan

frituurvet (l) - frituurvet

frommelen zw. ww.; onoverg. (bet. 1), overg. (bet. 2); frommelde, het frommeld

['fromlɛ] 1. aan iets frommelen *Frommel toch niet zo an dat taofelkied omme* (Nbk), *Zit me toch niet zo an de broek te frommelen* (Bdie), *Iene mit veul zenuwen zit soms mit een buusdoek te frommelen* (Ow) 2. kreukelend in elkaar duwen, kreukelend wegduwen; ook: iets haastig en niet erg degelijk en sekuur in elkaar zetten (Obk) *Een klarre in mekeer frommelen* (Dhau), *Die brief moej' nog niet in mekeer frommelen* (Nbk), *Die jurk ma'k wel uut-strieken, hi' is helemaole in mekaar frommeld* (Sz), *Hi' frommelde de kraante gauw bi' mekeer* (Ma), *Die jongen frommelden de boel in de tasse* (Ld), *'k Zal perberen om dat evenpies in mekeer te frommelen* snel in elkaar te zetten (Obk)

frommelgoal (Wol) ['fromlɛ...] - frommelgoal

frommelig (spor.) ['fromlɛx, ...mɛl...] - frommelig

front et; -en; -ien [front] 1. voorkant van een gebouw, van meubelen, auto's etc., vooraanzicht *'t Front van de ni'je stal is klaor* (Ol-Nl), *D'r staot niet zoe'n mooi front veur* (Nbk), *Et huus staot mit et front naor de weg* (Np), *Die oolderwetse kaasten zat vroeger een mooi front op* (Obk), *Die auto het een mooi front* (Bu), *Die kan aorig front maeken* die persoon is fors, stevig gebouwd (verspr.) en/of: hij/zij weet flink indruk te maken *Die forse man kon mit et witte veur aorig front maeken* (Dfo), zo ook *Mien buurvrouw kon vroeger aorig front maeken, mar et is now niks meer* met de borst vooruit lopen, maar nu loopt ze ineen gebogen (Sz), *Kom mar even veur et front* kom maar even voor de

groep staan, kom maar naar voren, zo ook *Kom mar even veur et front van de troepen* (Wol) 2. stevige, volle buste (spor.) *Die het aorig front van veuren* (Bdie), *mit et front veuruut* (Obk, Nt) 3. de voorste linies bij oorlogvoering, daar waar werkelijk gevochten wordt in de oorlog *De soldaoten gongen naor 't front* (Op), *Alle jonge kerels (...) stonnen an et front* (Dfo, j), *Ze laggen an et front* (Nbk), *op alle fronten winnen* (l), *...geliek kriegen* (Nbk), *'t Staot d'r mit de mannen niet best veur, zie staon al an 't front* in de boezeroen (Nw) 4. gesteven kledingstuk met al dan niet losse boord, voor de borst langs, met banden bevestigd; ook wel soortgelijk gedeelte in een jurk of overhemd (met ingenaaide plooitjes); niet zelden als verkl. *Vroeger hadden ze zoe'n appat stok opni'jd op et boezeroen, dat hiette een front; ze weren ok wel los* (Nbk), *Vroeger haj' een boorde mit een front, dat haj' veur, dan hoefde ie gien boezeroen an* (Ste), *Vader hadde ok wel een blauwstreept front* (Ste), *Wij mossen vroeger Heit altied helpen as hi' et front veur hebben mos* (Obk), *Mit zoe'n mooi, gesteven front dan waj' et heertien* (Sz), *mit et witte front veur naor de uitvoering* (Nt), *Mien vader was dominee, en dat was mien wark altied, de fronten van zien witte overhemden strieken, een percies wark mit al die plooiën in die dikke stiesel* (Mun), *Vroeger haj' ok gummieboorden, ok et front was wel van gummie* (Ste)

frontlinie (l) - frontlinie

frontsoldaot (l) - frontsoldaat

froonselen (Bdie, Dfo, Nw, Ste) zw. ww.; overg.; froonselde, het froonseld ['frõ:ã s|ɛ] 1. in elkaar, bij elkaar frommelen *Et komt niet zo krek, froonsel et mar wat bi' mekaander* (Ste)

froonsen zw. ww.; overg., onoverg.; froonste, het froonst ['frõ:ãsn] 1. het fronsen van wenkbrouwen, het voorhoofd *Hi' froonste mit de wenkbrouwen* (Bu)

frosselen zw. ww.; onoverg.; frosselde, het frosseld ['fros|ɛ] 1. speels vechten, stoeien waarbij men elkaar steeds vastpakt, meestal tot de ander zodanig vastgehouden wordt dat hij zich niet meer goed kan verweren *Ie frosselen mit iene om him in*

frosseltien - fuut

de macht te kriegen (Nbk), *Zuwwe even een pottien frosselen?* (Nbk), *Ze bin even lekker an 't frosselen mit zien beiden* (Spa), *Jonges, jim moe'n uutscheiden te frosselen, want aanst goelt d'r iene* (Dhau)

frosseltien (Bu) et; ...ties ['fros|tin] 1. gehaakt randje of randje van kant aan een gordijn, aan een kleedje of een jurkje
frotté (Nbk, Np, Obk) [fʁo'ti:] - frotté
fruit et [fʁœjt] 1. fruit: vruchten *Bedaant veur de bloemen, et fruit en al die aandere dingen meer* (l)

fruitbomehunnig z. *fruitbomehunning*

fruitbomehunning (bs) Ook *fruitbomehunnig* (bs) de ['f...] 1. honing van de bloem van fruitbomen

fruitboom - fruitboom

fruitjaar (Nbk) - fruitjaar

fruitkarre (spor.) - fruitkar

fruitkelder (Wol) ['f...] - fruitkelder

fruitkiste - fruitkist

fruitkraompies (Nbk) et; ...kraompies ['fʁœjtkrɔ:mpin] 1. fruitstalletje

fruitkweker (l) - fruitkweker

fruitkwekeri'je (l) [...'r...] - fruitkwekerij

fruitmaande (Dmi, Nbk, Wol) - fruitmand

fruitschaole (spor.) - fruitschaal

fruitsmaek (Nbk) - fruitsmaak

fruitwinkel (spor.) - fruitwinkel

fruitzaeke (l) - fruitzaak

frunniken (Nbk) ['franɔkɲ] - frunniken

frustraosie (l) - frustratie

frutselen (Nbk, Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; frutselde, het frutseld ['frats|ɲ] 1. snel maar niet erg zorgvuldig iets in elkaar zetten, frutselen *Hi'j het et mar wat in mekeer frutseld* (Nbk)

frutseltien (Dhau, El) ['frats|tin] - frutsel
't Is een jurk mit frutselties (El), *Et kien-derjurkien was veur et feest aorig mit frutselties en strikkies versierd* (Db)

fui z. *fi'j*

fuif (spor.) - fuif

fuifnummer (spor.) - fuifnummer

fuj z. *fi'j*

fuke z. *foeke*

fuksia z. *foksia*

fuliesieteren z. *fielseteren*

fulieton (Np) Ook *feuilleton* (Nbk) de; -s;

...tonnegien ['fyliton/'fœjɔton] 1. feuilleton
fullebloeme (fp) ['faləblumə] - biggekruid

fundementen z. *follementen*

fundering de; -s, -en; funderinkien [fan'du:ərɲ] 1. grondslag van een bouwwerk
Wij bin an 't opbreken mit de fundering van oons oolde huus (Dla)

funderings sleuve (Nbk) de; -n; ...sleufien [...'d...] 1. funderings sleuf

funest (l) - funest

funktie (spor.) de; -s ['fan(k)si] 1. taak, wezenlijke bijdrage *Wat veur funktie het dat onderdiel?* (Nbk), *Wat veur funktie het hi'j daor?* wat is zijn inbreng daarbij, wat moet hij doen? (Nbk), *in de funktie as veurzitter* (Nbk), *...van veurzitter* (Nbk), *Ze hadden de funktie van waeterkering* (l), *Is dat nog een betien in funktie?* werkt dat instrument, die machine nog goed? (Nbk) 2. het vervullen van een ambtelijke betrekking (Nbk) *Is hi'j nog in funktie?* (Nbk)

funktiebeschrijving (l) - funktiebeschrijving

funktieomschrijving (spor.) - funktieomschrijving

funktioneren (l) [fan(k)sjō(:ə)'nu:ərɲ, fan(k)sjə'n...] - funktioneren, nl. zijn funktie vervullen *Dat ni'je onderdiel funktioneerde niet zo best* (l)

funnemen z. *follementen*

furie (Nbk) de; -s ['fy:əri] 1. felle, tierende vrouw

fusie (spor.) de; -s ['fysi, ...zi] 1. het door fuseren ontstaan van een nieuw organisatorisch verband *Overal fusie, 't moet overal mar in 't groot* (Nbk)

fusselen (El, Ol-Nl) Ook *futselen* (Sz) zw. ww.; overg.; fusselde, het fusseld ['fas|ɲ, ...ts...] 1. iets snel maar onnauwkeurig, niet degelijk in elkaar zetten, vaak van naaiwerk *Dat za'k even in meneer fusselen* (El)

fut I de [fat] 1. kracht en zin om te doen
De fut is d'r (hielemaole) uut, De hele fut is d'r uut (Diz), *D'r zat (niks) gien fut in die persoon had nauwelijks lust om op te schieten en het af te maken (verspr., Ste), Daor he'k niks gien fut in nauwelijks animo om te doen* (Nbk), *Ik hebbe gien fut meer* (Mun), *D'r zit wel fut in die kerel!* (Bdie)

fut II (Pe-Dbl) bn.; pred. [fat] 1. fut hebbend *Hi'j is nog goed fut veur zien leeftied* (Pe-Dbl)

futselen z. *fusselen*

fuut I [fyt] - bep. vogel: fuut

fuut II (spor.) tw. [fyt] - fuut

G

g - g, nl. als letterteken, als aanduiding van woordreeksen e.d. die met een g beginnen, de muzieknoot die door g wordt voorgesteld en de bijbehorende toon en toonsoort, ook afkorting van *gram*

g-sleutel (Nbk) - g-sleutel

g-snaore (Nbk) - g-snaar, op viool of gitaar

g.g.d. - afkorting van *grootste gemiene dieler*

g.k.k. - afkorting van *goed koken kundend*

g.n. - afkorting van *gelukkig ni'jjaor*

g.v.d. - afkorting van *godverdomme*

gaai (spor.) [ga:j], in *Vlaamse gaai*

gaank z. *gang*

gaankdeure z. *gangdeure*

gaanke z. *gang*

gaankedeure z. *gangdeure*

gaankelaampe z. *ganglaampe*

gaankelocht z. *ganglocht*

gaankeloper z. *gangloper*

gaankemure z. *gangmure*

gaankezoolder z. *gangzoolder*

gaanklaampe z. *ganglaampe*

gaanklocht z. *ganglocht*

gaankloper z. *gangloper*

gaankmure z. *gangmure*

gaankspiegel z. *gangspiegel*

gaanktrappe z. *gangtrappe*

gaankvloer z. *gangvloer*

gaankzoolder z. *gangzoolder*

gaans (verspr.) bn., bw. [gä:s] 1. gans, helemaal, heel wat 't *Is gaans verkeerd gaon* (Dho), *Dat schilt gaans!* (s: Obk), *Raeg ie de schure evenpics, zec hi', mar*

dat was gaans gien klein kerweigien (Mun), *De gaanse dag was hij an 't wark* (Nbk), *We hebben gister een gaans aende lopen* (Nbk, Op), *Mien buurvrouw het ok een gaans stok grös om te mi'jen* (Db), 't *Liekt me gaans niet best* (Nt), *Gaans en al niet helemaal niet* (Mun), 't *Weer is gaans beter* (Ow), *gaans een heel wat, van grote omvang, lengte e.d.: D'r zit gaans een bulte grös op et laand* (Obk), *Daor henne was et gaans een aende* (Np), *Et was gaans een aende vot, heur* (Ol-Nl), 't *Is nog gaans een bult wodden* (Pe-Dbl), *Op 'e kermis ston een groot wiel, meensen, meensen, wat konnen daor gaans een meensen in* (Sz), (gezegd van een groot gebouw, voertuig enz.): *gaans een ding* (Dfo, Dhau, Diz, El, Mun, Nw): *Dat schip is gaans een ding* (Diz), *Die schure was gaans een ding wodden* (Dfo), zo ook *Da's gaans een heel ding* (Spa), 't *Wodde gaans een grote schure* (b), *D'r verscheen now gaans een boek* (b), *gaans wat heel wat* (spor.), 't *Is mi'j gaans genoeg* (Pe-Dbl), *D'r zit gaans wat an gezegd b.v. van aardappelplant of fruitboom* (Nbk, Ow)

gaanze de; -n; gaansien ['gä:zə] 1. gansvogel, soms alleen voor vrouwelijke gans, dan in tegenstelling tot *gent(e)*: het mannetje *een vette gaanze* (Sz), *Gaanzan raozen vule eerder as daj' zelf wat zeggen kunnen* (Ste), *As de gaanzen van 't oosten naor 't westen gaon en in een V vliegen, dan kriegen we winter* (Obk), *Aj' verlegen binnen mit 't grös, dan zet ie 't in 't gaes en*

gaanzeakte - gaas

ie doen d'r een koppeltien gaanzen in, en klaor bij' (Nw), *een gaanze plokken plukken* (Np), *...roppen id.* (Np), *Dat weren de boer zien gaanzen (niet)* dat was zijn heimelijke bedoeling, opzet (niet) (Dfo, Ma, Nbk, Ste), zo ook *Dat was de boer zien gaanzen niet* (Spa), *een onneuzel gaansien* een dom meisje (Dfo, El), zo ook *Wat een gaanze, dat kiend* (Pe-DbI), *een domme gaanze* (spor.), *zo dom as een gaanze, zo vet as een gaanze* (Obk), *waggelen as een gaanze* (Ste), *poesten as een (vette) gaanze* erg hijgen (Bu, Nbk, Nw) * *As de vos de passie preekt, boer pas op je gaanzen* vertrouwd geen huichelaar (Op), *Beter iene gaanze in de pot as tien in de lucht* beter één vogel in de hand dan tien in de lucht (Sz), *Koj' een dukende gaanze tegen, is d'r kaans op regen* (n)
gaanzeakte de; -n, -s ['gã:zæktə] 1. akte, schriftelijk bewijs dat men bevoegd is tot het afschieten van ganzen
gaanzebloeme (fp) ['g...] - gele ganzenbloem
gaanzebod - ganzenbord *gaanzebod speulen* (Nbk)
gaanzebodden (Nbk) [...dɒ] - ganzenborden
gaanzebrief (Ld, Obk, Ow) de ['gã:zəbri:f] 1. ganzenbord, ook het desbetreffende spel
gaanzedoons (Np, Ste) - ganzedons
gaanzeëi et; -er; -gien ['gã:zəej] 1. ganzeëi
gaanzeflappen (Obk, l) onbep. w. [...flapm] 1. het flappen van ganzen m.b.v. bep. netten
gaanzeflapper (Bdie, Obk, Pe-DbI) de; -s; -tien [...flapɹ] 1. iemand die ganzen vangt met behulp van netten *In 't Kuunder onlaand, in de Westhoek, woonde vroeger een gaanze flapper* (Obk)
gaanzehaegel Ook *gaanzehagel* (WH) - ganzenhaegel
gaanzehagel z. *gaanzehaegel*
gaanzehals (Nbk) - ganzehals
gaanzehoedster (Spa) - ganzenhoedster
gaanzehokke - ganzehok
gaanzejacht - ganzejacht
ganzekep (Nbk) - ganzekop
ganzekeuken (verspr.) - ganzekeuken
ganzezemaark z. *ganzezemaark*
ganzezemaat z. *ganzezemaat*
ganzezemaark Ook *ganzezemaat* (Dfo),

ganzezemaark (Bdie, Nw) - ganzenmarkt
ganzenust et; -en; ...nussien ['g...] 1. nest van een gansvogel
ganzezas (Db, Ld, Obk) ['g...], in *in de ganzezas lopen* achter elkaar lopen (Ld, Db, Obk)
ganzezieke (OS, Diz, Np, Ol-Nl, Pe-DbI, Ste, Wol) de; -n; ...piekien ['gã:zəpikə] 1. ganzekeuken *een mooi koppeltien ganzezieken* (Np) 2. (vooral gebruikt om aan te spreken) klein kind (Ste)
ganzezepakken (Ste) onbep. w. ['gã:zəplokɹ] 1. dons plukken van een gans in de ruitijd (zulk dons werd gebruikt om matrassen mee te vullen) (Ste)
ganzezepote de; -n; ...potien ['g...] 1. ganzepoot, nl. poot van een gansvogel 2. bep. plant: ganzevoet (fp)
ganzezeroer (Bu, Dfo, Ma, Obk, Ste) et; -en; -tien ['gã:zəru:ər] 1. ganzenroer, nl. bep. jachtgeweer met lange loop van zo'n drie meter *Et ganzezeroer daor zat een hiele lange loop an, dan koj' d'r veerder mit schieten* (Bu), *Et ganzezeroer beweerden ze onder de veensterbaanken deur, van de iene kaante naor de aere kaante van de kaemer, speciaal veur de ganzezjacht* (Ste)
ganzezsnaveel (Nw) de; -s; -tien ['g...] 1. snavel van een gansvogel
ganzezevere - ganzezever 't *Is mit de ganzezevere schreven* (Dho)
ganzezeverleke (spor.) - ganzezevleugel
ganzezeverleugel - ganzezeverlek *Soms wo'n de bijen op 'e doek daon om de moere d'r uut te zuken; dan moej' de bijen uut mekeer vegen en dat wodde wel es mit een ganzezevleugel daon* (bs: Op)
ganzezeweek z. *ganzezeweke*
ganzezeweke (Ol-Nl) Ook *ganzezeweek* (Nw) de; -n; ...wekien ['gã:zəw:k(ə)] 1. gent, mannelijke gans
ganzezewoerd (Db, Mun) de; -en; ...woertien ['gã:zəw:ɔɹt] 1. gent, mannelijke gans
gaaps z. *gaeps*
gaapstok z. *gaepstok*
gaar z. *geer*
gaarschieten z. *geerschieten*
gaarslag z. *geerslag*
gaarve z. *garve*
gaarzwad z. *geerzwad*
gaas (OS, verspr. WS) Ook *gaes* (Bdie, Bu, Dho, Dmi, Mun, Np, Nw, Pe-DbI,

Wol) et [ga:s/gɛ:s] 1. bep. vlechtwerk: *gaas* *fien gaas*, *hol gaas* (El), *grof gaes* (Nw), *in et gaas* door een gazen afrastering omgeven: *Veur de schaopen hebben we alles in 't gaas* (Diz, El), *De kiepen gaon d'r uut, ie moe'n et beter in et gaes zetten* (Dho), *Aj' verlegen binnen mit 't grös, dan zet ie 't in 't gaes en ie doen d'r een koppeltien gaanzen in, en klaor bij'* (Nw) **gaasdeure** (Spa, Ste) de; -n; ...deurtien ['ga:zdɑ:ərə] 1. gazen deur om vliegende insecten tegen te houden, hordeur **gaashokke** (Nbk) et; -n; ...hokkien ['ga:shøkə] 1. hok van gaas **gaaspe** (OS, Bu, Dho, Mun, Np, Nw, Op, Ste, Sz) Ook *gaspe* (Diz, Dho, Ma, Mun, Nt, Ol-Nl, b: lm, p), *gespe* (WH, elders spor.) de; -n; gaspien ['ga:spə/...a.../...ε...] 1. gesp, nl. om een broek mee vast te gespen, om een schoen, riem e.d. mee te gespen, ook: knip om het haar mee vast te zetten e.d. *Ik hebbe de gaaspe van de maantel* (Ste), *Ok dreugen de vrouwluden wel een gaaspe in 't haor* (Obk), *Doe die gaaspe van de schoe even veur mij vaaste* (Db), *Die oolde vrotter, dat waarkt mar en scheurt mar, hi'j hooft gien gaaspe an de broek* (Nw), *De gespe is mi'j van de broek sprongen* (Spa) **gaaspen** (j) Ook *gaspen* (Nbk) ['ga(:)spm] - gepend vastmaken **gaast** Ook *gast* (spor.) de; -en [ga:st/gast] 1. iemand die op uitnodiging aanwezig is voor een bezoek, visite of langer verblijf; ook gezegd van iemand die toch ontvangen wordt al kondigde hij zich niet aan *een vremde* of *nuvere gaast* e.d.: een vreemde snuiter, *Wij gaon te gaast(e) bij de bureu* uit gasten (b: lm, Dhau), zo ook *We gaon uut te gaaste* (Np), *Ik zal te gaaste* (Np), *te gaaste kommen* (Ste), *Dat heurt d'r bij aj' te gaast binnen* (l), *ie weren daor zuver te gaaste* wie daar kwam, had het er heel goed (Np), *een etende gaast en een dregende gaast*: gezegd wanneer de gast bij het afscheid nog een maaltje groente of fruit meekrijgt (Op) 2. z. *gaste* **gaastarbeider** (spor., l) Ook *gastarbeider* (verspr.) - gastarbeider **gaaste** de; -n ['ga:stə] 1. hok van twee rijen van boven tegen elkaar geplaatste bossen rogge of haver op het land (Bu, Bdie, Db, Dfo, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Op,

Ste), d.w.z.: tien naast en onderling tegen elkaar staande tweetallen bij rogge (of soms zes bij twee (Ste), acht (bo: Nw), twaalf (Ma), of zelfs zestien bij twee (Nbk)), bij haver vijf tot tien bij twee (of vier bossen niet in een rij maar bij elkaar geplaatst met *kopbaand* (Obk)), bij gerst acht tot tien bij twee (Bu, El, Obk, Ste) of tien bossen bij elkaar met één band (Nw), bij boekweit vijf bij twee (Dfo) of tien bij twee (Ste); naast *lange gaasten* (Dfo, Nbk) kende men *ronde gaasten* (Ld, Nbk): *Ronde gaasten kregen een baand om de kop; et weren zes of acht garven en daor een baand omme henne* (Nbk); bij de *dubbele gaaste* werden aan weerskanten van een *lange gaaste* nog zeven of acht garven geplaatst (Dfo), *In iene gaaste zitten twintig garven, daor gaon zo twintig garven an* (Bu), *...twintig garven an een gaaste* (El), *De lange gaaste wodde op de aenden wel es iene tegenan zet* (Dfo), *In een vieme rogge zitten vief gaasten, dat is honderd bos* (Bu), *De rogge en haever staon in de gaaste* (b: ln, Ste), *Om rogge te dreugen komp ze op 'e gaaste* (Ste), *We hebben de rogge in de gaaste* (Db), *in gaasten zetten* (Bdie), zo ook *in de gaaste zetten* (Bu, Dhau, El, Ma, Nbk), *...en dan mos et in bossen bunnan wodden en dan in gaasten opzetten* (Dhau), *We moe'n et zaod an de gaasten zetten* (Np), *De gaasten uutleggen gebeurde wel om ze te dreugen veur ze ophaeld wodden* (Ste) 2. garve, schoof (Bu, Np, Obk, Ld, b: lm) *In iene gaaste* [nl. een *lange gaaste*, z. bet. 1] *zitten twintig gaasten, daor gaon zo twintig gaasten an* (Bu), *We legden de gaasten mit de gatten in de hoogte in de zonne te dreugen* (Np), *Et gat van de gaaste moet altied naor de butenkaant van de bult* (Obk), *gaasten in hokken zetten* (Ld) 3. gerst, z. *gaste* **gaastebier** z. *gastebier* **gaastedoppe** z. *gastedoppe* **gaastekorrel** z. *gastekorrel* **gaastemael** z. *gastemael* **gaasten** zw. ww.; overg., onoverg.; gaaste, het gaast in bet. 2 ['ga:stɪ] 1. (onoverg., onbep. w.) in *uut gaasten gaon, uut gaasten wezen* een dag op visite gaan/zijn zodat men ook een warme maaltijd gebruikt (een volle dag, doorgaans

gaasteopzetter - gaegel

van plm. 10.00 tot melktijd: plm. 15.30 uur, bij niet-boeren iets langer, soms tot na de broodmaaltijd, nl. tot plm. 19.00 uur): *Vleden weke bin wij' uut gaasten west* (Dfo), *We gaon vandaege uut gaasten* (Wol), *te gaasten gaon* (1) **2.** bijeen plaatsen van garven tot een gast of hok (Ld, Nbk, Obk) *Aovens nao et melken mos et volk vaeke de rogge nog gaasten* (Ld, Obk), *We moe'n nog henn' te gaasten* (Nbk)

gaasteopzetter (Dfo) de; -s; -tien ['ga:stəpsetʃ] **1.** degene die de garven in gasten, hokken plaatst

gaasterig z. *gastig*

gaasterswaegen z. *gaastewaegen*

gaastestee z. *gaastestreek*

gaastestreek (OS, Pe-Db) Ook **gaastestreke** (Np), **hokkestreek** (Db, Dhau, Pe-Db), **gaastestee** (Obk), **gaastestroke** (Ste) de; ...streken; ...strekien ['ga:stəstru:k(ə)həkə.../...stu:/...] **1.** strook grond, plaats waar de garven in hokken zijn geplaatst (vaak enigszins afzonderlijke strook, nl. als het drogen langer duurde; dan kon nl. de rest van de akker weer gebruikt worden) *De gaastestreek ligt nog roeg, want de gaasten bin d'r krek weg* (Dfo), *Aj' knollen zi'jden en de rogge was nog niet te dreuge, bleef de gaastestreek staon* (Db), *De gaastestreek bleef staon, en d'r omme henne wodde sparre zi'jd, of knollen* (Dhau), *Laeter mos de gaastestreek nog bouw wodden* (El), vandaar ook *De gaastestreek moe'n nog even knollen in zi'jd wodden* (Nbk)

gaastestreke z. *gaastestreek*

gaastestro z. *gastestro*

gaastestroke z. *gaastestreek*

gaastewaegen (Nw) Ook **gaastwaegen** (Pe-Db), **gaasterswaegen** (Mun) de; -s; -tien ['ga:st(ə)we:ɡɪ/'ga:stswə:ɡɪ] **1.** boerenwagen waarmee de gasten kwamen of waarmee men ze ophaalde *De gaastewaegen was mooi gruun opvaarf, d'r wodden twie zitplaanken op legd, op iedere plaanke konnen drieje zitten* (Nw)

gaastezetter (Dhau, Obk) de; -s; -tien ['g...setʃ] **1.** degene die de garven in gasten, hokken plaatst

gaastig z. *gastig*

gaastvri'j z. *gastvri'j*

gaastwaegen z. *gaastewaegen*

gaatjes (spor.) ['ga:tjəs], in *Praatjes vullen geen gaatjes*

gabberdiene I (Dhau, Diz, Nbk, Op, Wol)

de [gabʁ'dinə] **1.** gabardine

gabberdiene II (Dhau, Diz, Nbk, Op, Wol)

bn.; attr. **1.** van gabardine *een gabberdiene jasse*

gadde z. *garre*

gadderer (verspr.) zw. ww.; overg.;

gadderde, het gadderd [gadʁɪ] **1.** verzamelen, met name geld sparen (soms wel als enigszins negatief, ruw ervaren in vergelijking met *geren*) *Hij is weer an 't gadderer* (Dho), *De familie wust van gadderer!* (Pe-Db), *bi'j mekeer gadderer. Die hebben al zoveul bi'j mekaar gadder!* (Spa), *Wij moe'n zien dawwe nog wat bi'j mekeer gadderer, eers bin we een boel van dat olde kwiet* (Obk), *Die perbeert alles te gadderer* hij probeert alles bij elkaar te krijgen zonder wat te doen (Ste)

gadderobe (spor.) [gadə'rɔ:bə] - garderobe in schouwburgen e.d.

gading z. *gaeding*

gaedelik (Np) bn.; -er, -st ['ge:d|ək] **1.** zeer geschikt *een gaedelik plakkien* een plekje, heel geschikt voor een bep. iets (Np)

gaedige z. *gading*

gaeding (Dfo, Np, Obk, Nt, Wol) Ook **gading** (verspr.), **gaedige** (Ste), **gaoding** (s oost.) ['ge:duŋ/...a:...'ge:dəgə/...o:...] **1.** zin, genoegen, het goed kunnen gebruiken *Dat was krek mien gaeding* (Dfo), *Dat was van zien gading* dat kon hij heel goed gebruiken (Bu, Dho, Nw, Ma), *Hij kan alles bruken, alles is van zien gaeding* (Bdie, Ld, Mun, Nt, Np), *D'r was op 't boelgoed altied wel wat van zien gading bi'j* (Nbk, Pe-Db), zo ook *Dat is wat veur mien gading* (Dhau, Wol, Diz), *Is d'r ok wat van je gading bi'j?* vooral m.b.t. koopwaar: kunt u hier iets van gebruiken (El, Spa, Db), zo ook *Zit d'r nog wat veur de gaedige bi'j?* (Ste), *'k Geloof dat J. wel gading het an dat ouwe trekkertien* (Sz) en *D'r is niks van mien gading bi'j* (Op, Ow) **2.** belangstelling van het koperspubliek vóór, vraag naar (Obk) *D'r was wel gaeding op dat husien* (Obk)

gaegel I Ook **gaogel** (Bdie, Ste), **gagel** (Sz), **goegel** (h) de; -s; -tien ['ge:g|/...o:...'a:...'?] **1.** (vaak verz.) bep. struik:

gagel, ook: gageltakjes *Nao een regenbuije kon de gaegel zo heerlijk rocken* (Obk), *Ik moet nog even een bossien gaogel plokken* (Ste), *Vroeger stopten ze wel gaegel in 't berre tegen de vloten, vandaor [de benaming] vlooiekruid* nl. in verband met de geur (Dfo), *Oonze oom had een toefte gaogel in de beddestee hangen tegen de neven tegen steekmuggen* (Ste), *zo dreuge as gaegel* (b)

gaegel II (Dfo, Dhau, Ow) et ['gɛ:g] 1. tandvlees: het zachte weefsel waar de tanden en kiezen in staan

gaegelpolle (OS, Dho, Diz, Mun, Nbk, Np, Op, Ol-Nl, Wol) Ook **gaogelpolle** (Bdie, Nw) de; -n; -gien ['g...] 1. bep. struik: gagel

gaegelstruke (Nbk) de; -n; ...strukien ['g...strykə] 1. bep. heester: gagel

gael z. *gel*

gaelen (Obk) zw. ww.; onoverg.; gaelde, het gaeld ['gɛ:lɪ] 1. janken, met name van een hond die aldus reageert op een andere hond die hij in de verte hoort

gaep (Bdie, Nbk) de; -en; -ien [gɛ:p] 1. gaap op *de gaep zitten* zodanig zitten dat ieder die voorbijgaat je ziet, met name gezegd als men geen gordijnen voor de ramen heeft (Bdie, Nbk)

gaepen Ook **gapen** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; gaepde, het gaept ['gɛ:pɪ/...a:...] 1. (onoverg.) geeuwen, gapen door slaap, vermoeidheid, snel opgevat als teken van verveling of desinteresse *We moe'n haost op bedde, want we beginnen zó te gaepen...* (Spa), *'t Is 't gaepen niet weerd* het is niets, het stelt niets voor (Nbk, l, b), ook *'t Is gien gaepen weerd* id. (Nbk), *'t Is mij 't gaepen niet weerd* id. (Nbk), ook gezegd van eten dat niet lekker smaakt (bo: Bu, Nw), *Hi'j gaepde as een protter* (Ma, Np, Ol-Nl, vo), *'t Kiend gaepde as een sprao* (bo: Bu, Nw) 2. (onoverg.) de mond wijd openen (Bu, Nw) *Hi'j staot aaltied te gaepen, aaltied mit de bek los, hi'j kon wel niet goed wezen* hij heeft zijn mond altijd wijd open, er scheelt hem misschien iets (Nw), *Hi'j gaepde naor aodem snakte* (Bu) 3. met open mond staan kijken (van verbazing, nieuwsgierigheid), ook zonder open mond: steeds maar nieuwsgierig loeren, ook gezegd als men lange tijd voor het raam zit en zich kennelijk verveelt,

geen zin heeft om iets te doen en nieuwsgierig naar buiten kijkt *Die vrouw zit aaltied veur 't raem te gaepen* (Obk), *Hi'j zit aaltied achter et glas te gaepen* (Ste), *aachter de gedieneen zitten te gaepen* (Ld, Ow, Ste), *...staon te gaepen* (Dfo), *deur de raemen gaepen* (Bdie), *Die vent staot aaltied mar bi'j oons deur de ruten te gaepen* (Op), *Ze staon naor oons te gaepen* (Ste), *Stao toch niet zo te gaepen!* (verspr.), *Hi'j ston aaltied te gaepen wat een aander dee* (Pe-Dbl), *We gaepen ok wel es wat d'r gaonde is* nieuwsgierig kijken naar (Ste) 4. (onoverg.) wat om zich heen (staan) kijken en daarbij niet flink beginnen te werken, treuzelend om zich heen kijken (verspr.) *Stao niet zo te gaepen, schiet mar es wat op* (Diz), *Stao daor niet zo henne te gaepen, pak es mit an* (Obk), *Hi'j kon tieden staon te gaepen zonder wat op te schieten* (Pe-Dbl) 5. (onoverg.) een spleet, scheur, opening vertonen, niet goed sluiten *Et zit niet goed, et gaepde een betien* (Nbk), *Die rok gaepde een betien* (Nbk), *De gulpe van zien broek gaepde wat* (Op), *Die overgedieneen bin te krap, want ze gaepen* (Db), *De gedieneen gaepen wat* (Ste), *De schoenen gaepen* (Bdie), *Die deure die gaepde wat* (Mun)

gaeper z. *gaeperd*

gaeperd (bet. 1-3) Ook **gaeper** de; -s; ...gaepertien ['gɛ:pɪ(t)] 1. iemand die (veel) gaapt 2. iemand die steeds nieuwsgierig zit te kijken, staat te loeren 3. iemand die voortdurend staat te dromen, suffen (terwijl hij flink aan het werk zou moeten gaan, zou moeten aanpakken) (OS, verspr. WS) *gaeper op 'e naachtboot* gezegd tegen (of van) iemand die kennelijk niet veel heeft te doen (El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl) 4. gapende kop als uithangteken bij een drogist (Nw) 5. drogist (Dho) *Dat goed koj' bi'j de gaeper kopen, en aj' dan koezepeene hadden, mos ie d'r wat op smeren* (Dho)

gaeperig (verspr.) ['gɛ:pɪx, ...pɪx] -gaperig *Hi'j is wat gaeperig en hangerig* (Np)

gaeps Ook **gaaps** (WH) bn.; -er [gɛ:ps /gɑ:ps] 1. één of meer spieten, openingen vertonend, niet goed sluitend, zodat nieuwsgierigen gemakkelijk naar binnen, in iets kunnen kijken *Sommige meensken*

gaepstok - gaffelbien

hebben niks veur de ruten, en dat is verrekte gaeps (alg., Wol), *De overgedienen hongen wat krap, dat leek wat gaeps* (Dfo), *Dat moej' nog wat vermaeken, want die jurk is bij de hals zo gaeps* (Op, Nbk), *Dat dekseltien is wat gaeps* het sluit niet helemaal goed (Mun), *Aj't goed bekieken is dat huus overal gaeps, ie kieken ommes overal dwas deurhenne* het vertoont overal gaten en kierren (Nw)

gaepstok (OS, verspr. WS) Ook **gaapstok** (Sz) de; -ken ['ge:pstok/...a:...] 1. (meestal mv.) iemand die wel komt kijken op een markt, in een winkel, bij een verkoping, maar niet koopt *Et was wel drok op 'e mark, mar et waeren allieud mar gaepstokken* (Ste), *Overal, op 'e mark of in de winkels bin van die gaepstokken van vrouwluden: wel kieken, niks kopen* (Obk), *D'r weren meer gaepstokken as kopers* (OS, Bu, Np, Sz) 2. in *gaepstokken kopen* wel komen kijken maar niet kopen (El, Ld, Ma, Np, Nt, Obk, Ow), *Die moe'n nog wat gaepstokken haelen* een boodschapje bedenken als voorwendsel om even te kunnen kletsen (Nw), *Hij dee niet aandere as wat gaepstokken verkopen* hij had niet veel te doen, had kennelijk weinig werk uit te voeren (Ma) 3. iemand die stiekem zit of staat te loeren (Nw, Ste) *Die gaepstokken zitten weer wat deur de raemen te loeren* (Nw)

gaer z. geer

gaerbranen (Ste) ['xæ:ørbrā:n:], in *Laot 'm toch in zien eigen vet gaerbranen* laat hem in z'n eigen sop gaer koken (Ste)

gaerder z. geerder

gaeren z. geren

gaerschieten z. geerschieten

gaerslag z. geerslag

gaerzwad z. geerzwad

gaes z. gaas

gaezen z. gazen

gaffel de; -s; -tien ['gaf] 1. gaffel, nl. tweetandige tak, stok, houten of ijzeren vork en voorwerpen van gelijke vorm zoals de voorvork van een fiets; in 't bijz. houten gaffel (zelf gesneden tak) gebruikt bij het hoepelen (OS, ZW, Bu, Diz, Dho, Nw, Ol-Nl), waarbij de hoepel tussen de gaffel kwam *Wij hoepelden vroeger mit een gaffel* (Ol-Nl), *We hullen de hoepel recht*

mit de gaffel (Ste); ook verplaatsbare lange stok met aan het eind een gaffel onder een waslijn (Ow), voorts: soortgelijke gaffel gebruikt om heesters te steunen (Db), als katapult (Dho), voor het opwinden van vliegertouw (Wol), gaffel op een boot (Bdie, Nt), tweetandige houten vork o.m. gebruikt voor het opschudden van stro: onder de koeien (Dhau, Ld, Ma), bij het dorsen: bijv. om de (bovenkant van de) *legge* om te draaien (Ld, Pe-Dbl, k: Ste), ook bij het werken met boekweit gebruikt, zodat er minder zaad verloren ging dan bij het hanteren van ijzeren gereedschap (Nw), voor het roeren van varkensvoer (El), gaffel om boven een vuur in het vrije veld water mee te koken (Ow), gaffel om de zeis in te doen rusten tijdens het haren: *De zende lag bij et zendehaeren in de gaffel* (Np), verder: gaffel aan de kant van het water geplaatst om de lijn met de aalhaak aan vast te zetten (Np), ijzeren gaffel voor het opsteken van takkenbossen en strobossen (Obk, Op) en gaffel gebruikt bij het omgaan met een ganzenroer, in *Een gaanzeroer is zwaor en het een lange loop; et mos in een gaffel legd wodden* (Np), verder in *D'r zit een liesternust in die gaffel* gaffelvormig gegroeide tak, stam (Np) 2. rister van een *geuletrekker*, d.i. een bep. ploeg waarmee men geultjes trekt voor het poten van aardappelen en het zaaien van bieten (Obk) *Veur de bieten haj' vroeger een geuletrekker mit twee gaffelties* (Obk) 3. (ruw) mond (verspr.) *As die de gaffel eupendot, dan heur ie wat* (Dho), *Die vent het zokke rere praoties, hij kan beter zien gaffel dichteholen* (Dfo), *Die lewaaimaekers mossen mit de klabatse hebben, altied de gaffels los!* (Dfo), *Hij het de gaffel altied wied eupen* hij heeft overal wat van te zeggen, moet altijd luidkeels zijn mening geven (Ma), *Zet je gaffel mar niet zo wied eupen, heur* (Mun), *Hool je gaffel* (Db), *Hool je gaffel dichte* (Np, Op, Nt) 4. grote neus (Np) *Wat een grote gaffel* (Np) 5. onverschillig, lomp, raar en lastig iemand (El, Nw, Ste) *Da's mij ok een gaffe!* (Ste)

gaffelbien (Nw) et; -en; -tien ['gaf|bi:n] 1. enigszins wijd en daarmee aan een gaffel doen denkend been *Wat 'm mekeert wee'k niet, mar hij het een peer echte*

gaffelbienen (Nw)

gaffelbok (Bu, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl) de; -ken; -kien ['gaf|bok] 1. reebok waarvan slechts één kant van het gewei zich heeft ontwikkeld (Bu) 2. zaagbok (om hout op te zagen) (Obk) 3. hijswerktuig: driebenige bok (Ol-Nl, Pe-Dbl)

gaffelen (Dfo) zw. ww.; overg.; gaffelde, het gaffeld ['gaf|n] 1. met een houten gaffel (een tweetandige, houten vork) het stro opschudden, stekend weghalen *Vroeger mossen wij 't stro veur de haandmesiene weg gaffelen* (Dfo) 2. voor elkaar brengen (Dfo) *Dat konnen ze mooi veur mekeer gaffelen* (Dfo)

gaffelstok (Obk) de; -ken; -kien ['gaf|stok] 1. uit een tak gesneden gaffel, gebruikt om bij het hoepelen de hoepel mee voort te bewegen

gaffeltange (verspr. OS, Bu, Dho, Np, Nw, Op, Ste, Wol) de; -n; ...tangien, ...tankien (oost.), ...gaffeltangegien ['gaf|tan] 1. oorwurm

gagel z. *gaegel* I

gak (OS, Dho, Mun, Nw, Pe-Dbl, Spa) tw. [gak] 1. het geluid waarmee men ganzen nabootst of ze roept *le kun gak, gak, gak roepen, mar ie kun ze ok goed fluiten* (Nw)

gala (Dho, ba) [ga:la(:)], in *in groot gala* chique gekleed (Dho), *Mien gala is een mesester pak, mit twie deursleten kni'jen* (ba)

galant z. *gelant* I, II

galanteriewinkel (Ste) [xalantə'ri...] galanteriewinkel

galblaoze de; -n; ...blaosien ['g...] 1. galblaas

galbulte z. *gallebulte*

galerie (l) [galə'ri] - galerie

galerij (l) - galerij, nl. zuilengang e.d., in het bijzonder: hogere tribune in een kerk (Ste)

galg z. *galge*

galge Ook *galling* (bet. 1: Db, Dfo, Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Nw, Obk, Op, Ow),

galgen (Np), **galg** (bet. 2) de; -n (alg., bet. 1 verspr.), -ns (bet. 1: verspr.), gallings; galgien ['gal(ə)gə/'gal|n, ...ə|n/'gal(ə)gə] /'gal(ə)g] 1. bretel *'k Heb vanmorgen mien galgens niet ommedaon* (Nbk), *As de broek ofzakt moe'n de gallings ankneupt wodden* (Dfo) 2. galg, nl. voor het ophan-

gen van misdadigers *iene an de galg hangen* (Nw), *botter an de galge smeren* (Dho, Diz, Db, Mun, Np, Ol-Nl, Spa, Op): *Dat is ok mar botter an de galge smeren* (Db), *'t Is botter an de galge smeerd* (Ol-Nl), *opgruuien veur galg en rad* (Np, Nbk)

galgebaand (Np) - bretelband

galgehumor (l) - galgehumor

galgeknope (Nbk, Ol-Nl, Spa). Ook **gallingknope** (Nbk) de; -n; ...knopien ['g...] 1. bretelknoop

galgeleertien (Nbk) et; ...leerties ['galgəlt:ərtin] 1. leertje van een bretel

galgemaol (Nw, l) - galgemaal (bijv. tegen een knecht die voor het laatst is:) *le kriegen vandaege et galgemaol* (Nw)

galgen z. *galge*

galgenschulk (Np) de; -en; -ien

['gal(ə)gɪnskʌl(ə)k] 1. schort met 'bretels'

galle de; -n (bet. 3, 4) ['galə] 1. bep.

lichaamsvocht: gal *Hij het last van de*

galle (Dho), *Die het et mit de galle te doen*

id. (Nbk), *De galle lopt je over gezegd*

wanneer men zich boos voelt worden, er

meer dan genoeg van heeft, zo ook *Him*

was de galle deurlopen id. (l), *galle*

spi'jen, zien galle uutspi'jen zijn boosheid

uiten door precies te zeggen wat er mis is,

waarom men zich kwaad maakt (ZW, Diz,

Ld, Np, Ol-Nl, Ow), ook ...*spi'jen* id.

(Nbk), *zo bitter as galle* 2. galligheid, het

gallig zijn van schapen (Np, Wol) *Die*

schaopen hebben de galle (Wol) 3. vocht-

gezwel op spronggewricht van het paard

(verspr.), ook spatader bij een paard (Nw)

Dat peerd het een galle an 't been (Spa),

Dat peerd had de gallen uut (verspr.), ook

...*had de galle uut* (spor.) 4. gal aan bomen

en planten (Sz) *Die boom zit vol groeten*

van de gallen (Sz)

gallebulte (Np) Ook **galbulte** (Sz) de; -n

['gal(ə)balta] 1. bult onder hals van schaap

dat aan galligheid lijdt

gallig bn., bw.; -er, -st ['galəx] 1. (bn.)

aan galligheid lijdend (leverbotziekte, van

schapen) *Van vochtig laand en van 't*

ekkelvreten wodt een schaop gallig (Obk),

Zie bin zo gallig as een podde (Sz) 2. (bn.;

van mensen) gal opgevend (Nbk) *Die is ok*

weer aorig gallig moet nogal eens

overgeven en geeft daarbij gal op (Nbk) 3.

kwaad, sjagrijnig (Dho, Dhau, El, Ma,

gallighied - galpen

Nbk, Mun, Nw) *Doe niet altied zo gallig* (Nbk), *'t Is een gallig aentien meenske* (Dho), *Hij was d'r mittertied gallig van* (Ma) 4. met vieze smaak, bitter, galachtig smakend, ook zeepachtig: van noten (Db, Dfo, Dhau, El, Mun, Obk, Pe-DbI) *Soms kuj' een gallige smaak in de mond hebben* (Db, Obk), *Is dat nog wel goed? 't Smaekt gallig!* (El), *Die walneuten bin van 't jaor aorig gallig* (Obk), *...bin haost allemaole gallig* (Db) 5. zich niet gezond voelend (Dho, Ld, Nbk, Nw, Obk, Wol) *Ik bin toch zo gallig!* (Wol), *Ik vuul mi'j zo gallig vandaeg* ik voel me ziek (Ld), *Die is zo gallig, die is niet goed* die voelt zich zo beroerd, is er zo slecht aan toe (Nw) 6. er ziekelijk, slecht uitzierend (ZW, Dho, Diz, Ma, Np, Nt, Obk, Op, Spa) *Wat kiek ie toch gallig toe* (Diz), *Wat kikt die kerel d'r gallig uut* (Np, Ste, Pe-DbI) 7. (bn.) vies, smerig (Ol-Nl, Ow) *'t Is mar een gallige boel* (Ol-Nl) 8. (bn.) zeer vervelend, lastig (Nbk) *Mit schoonmaeken vien ik die gallige gediene et minste, die moe'n d'r veur weg en d'r weer veur* (Nbk)

gallighied (p: bet. 1, Nbk: bet. 2) Voorheid z. -hied de ['galɛxhit] 1. galligheid bij schapen (p) *In '29 [had men] de galligheid onder de schaopen* (p) 2. boosheid, kwaadheid (Nbk) *Van gallighied wol hi'j niet meer mitdoen* (Nbk)

galling z. galge

gallingknope z. galgeknope

galm ['gal(ə)m] - galm

galmen zw. ww.; onoverg.; galmde, het galmde ['gal(ə)mən] 1. galmend klinken, luid weerklinken *De klokken galmen over 't veld* (Bu), *...over et dörp* (Nw), *De klokketonen konnen zo mooi over de akkers galmen* (Pe-DbI) 2. luid schreeuwen, heel hard tegen elkaar praten, roepen *Vroeger konnen ze op 't buunstap staon te galmen* (Obk), *Hij galmde d'r bovenuut* hij schreeuwde er bovenuit (Ste) 3. hoog en luid zingen (gewoonlijk negatief ervaren) *Die moet altied boven alles uut galmen* (Db), *Heur dat koor es galmen!* (Ld), *Buurvrouw loopt de hele dag te galmen* (Wol), *De sopraan galmt over alles henne* (El) 4. resonerend klinken, vooral gezegd i.v.m. hoog of hard zingen *As we wat hoge zingen in de karke begint et te galmen* (Dfo), *Ze zong dat 't*

galmde (Ol-Nl), *Dat wief zingt, et galmt d'r over* (Np), *Hij galmde d'r over* (Nt), *Et galmt deur et dorp* (Bdie) 5. walmen (Dfo) *De eulielampe braant zo hoge, die begint te galmen* (Dfo)

galmgat - galmgat

galmreunster (Nw) et: -s; -tien ['g...rɛ:stɪ] 1. galmgat

galneute (Sz) ['g...] - galmnoot, inktappel

galop (Bu, Nbk) Ook **gelop** (Dfo, Nbk) de [ga'lop/gə...] 1. galop, inzake een paard *De peerden gongen d'r in gelop vandeur* (Dfo), *Et peerd was in galop* (Bu), *...in volle galop* (Nbk) *...gong in galop* (Nbk), ook van personen: *in galop gaon* gehaast en hard lopen (Nbk)

galopperen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; galoppeerde, het/is (bet. 2) galoppeerd [gal'pɛ:əp] 1. galopperend gaan 2. (van personen) hard lopend gaan *le hadden him es zien moeten, hij galoppeerde dan toch de diek uut...!* (Nbk), *Hij is de weg dan toch uut galoppeerd* (Nbk)

galp de; -en; -ien [gal(ə)p] 1. schreeuw, gil *Ik heurde een grote galp* (Wol), *Nog iene galp en doe was 't kalfien geboren* (Obk), *Hij dee nog een leste galp* (Np), *een galp van schrik* (Db), *een galp geven* (Dhau, El, Np, Ma, Mun, Spa, Sz): *Dat aarme dier gaf een galp, doe ze 'm die reizze [klap, stoot] gaven* (Sz), *Dat kalf gaf een galp en doe was et dood* (El), *Geef even een galp as et etenstied is roep even als het tijd is om te eten* (Spa), *Aj' d'r klaor mit binnen geef ie mar een galp dan roep je maar om het te laten weten* (Np) 2. stroom, gulp (Np) *Ik mos spij'en en d'r kwam me een galp uut, et was raer!* (Np), *D'r kwam een galp galle los* (Np) 3. korte stoot, golf van pijn (Dhau) *Et giet mit galpen* (Dhau)

galpen (Db, Dhau, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Spa, Wol) zw. ww.; onoverg.; galpte, het galpt ['galpɪ, ook ...l(ə)pɪ] 1. schreeuwen, schreeuwend tekeer gaan, hard roepen *le kun dat meenske op 't aandere aende van 't dörp heuren galpen as ze de kiender ropt* (Db), *As 't koffietied was, ston moeder achter huus te galpen te roepen* (Spa), *Heur stemme galpte over de buurt* (Wol), *Hij galpte d'r bovenuut* hij schreeuwde, gilde boven al het andere uit (El), *...d'r boven tot uut id.* (El), *Laot die*

kerel zien kop toch hopen te galpen hij moet ophouden zo te schreeuwen, zo tekeer te gaan (Np), *Die vogel galpte in doodsangst* (Ld), *Oonze hond begon te galpen, doe die kwaojonge him an 't oor trok* (Db), *Bi'j et kalven galpt een koe vaeke* (Obk)

galstien - galsteen

galvaniseerd (l) - (van ijzer) gegalvaniseerd

galziekte (Dhau) de ['galsiktə] 1. galligheid, het gallig zijn van schapen

gammel bn., bw.; -er, -st ['gam] 1.

gammel in elkaar zittend, vooral door ouderdom en slijtage *Wat is dat ok een gammel oold husien* (Obk), *'t Zit mar gammel in mekeer* (Obk), *een gammel varkenhokke* (b), *een gammele stoel* (Wol), *een gammel trappien* (Diz), *een gammele waegen* (Ol-Nl), *een gammele fiets* (Sz), *een gammel spullegien* (Ma, Mun, Obk), *Die ouwe vrouw kan heur niet meer redden, et wodt een gammel zaekien* (Sz)

2. lusteloos, een slap gevoel hebbend doordat men iets moet eten, ook: zich enigszins ziekelijk voelend *O, wat veul ik me gammel as 't zo warm is* (Spa), *Ik vule me zo gammel, ik hebbe zeker de griep onder de leden* (Pe-Dbl), *Ik bin zo gammel as de mieter* (Ma, Wol), *Ik bin zo gammel as wat, ik kroep mar effen op bedde* (Obk), *'s Morgens eerst is hi'j zo gammel as de pest* (Dho) 3. (bw.) onvast, gebrekkig, in gammel lopen (Db), gammel op 'e poten staon op gammele wijze, onvast staan (Db) 4. in (bn.) *een gammel bestaon hebben* slecht, armoedig (Obk, Op) 5. in *een gammel stellegien*: gezegd van voorwerpen die eigenlijk bij elkaar zouden moeten passen, maar dat niet doen, gezegd bijv. als een schotel niet bij het kopje hoort (Bu)

gammelen (Dho, Mun, Nbk) zw. ww.; onoverg.; gammelde, het gammeld ['gamln]

1. lusteloos, slaperig of ziekelijk zijn *Hool mar op te gammelen, ik wor d'r raer van a'k naor dat gaepen kiekie* (Mun), *Ze bin aorig an 't gammelen aan het kwakkelen, ze zijn voortdurend ziek* (Dho, Nbk)

gammelig bn., bw.; -er, -st ['gamlɔx, ...mɔlɔx] 1. (bn.) niet stevig in elkaar zittend (Nt) *Die stoel wodt aorig gammelig* (Nt) 2. lusteloos, slap, ook ziekelijk,

kwakkelend (Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa) *Hi'j is aorig gammelig!* (Np), *'k Vuul me al een dag of wat gammelig* (Obk)

gang Ook **gaank** (Bu, Dho, Nw, Ste; Nbk, Np: bet. 1, 2), **gaanke** (Mun, bet. 2: Sz), **ganke** (bet. 2: Spa, Sz) de; -en; gankien (Nbk, Ol-Nl, Spa), gaankien (Bu, Dho, Nbk, Np, Nw, Ste), gangegien (El, Ste) [gan/gā:ɲk(ə)'/gankə] 1. gang in een huis of gebouw, vaak achter de voordeur de hoofdtoegang vormend *Wi'j hebben de kapstok in de gang* (Ow), *Ie sleupen in 't veurste gaankien* (Nbk), *De gang moet nog schilderd wodden* het schilderwerk in de gang moet nog gebeuren (Dhau), *op 'e gang staon moeten* nl. voor straf op school of thuis, ook *in de gang staon moeten* id. 2. doorloop op een stal, gangpad, veelal achter de koeien langs *Een mooie, briede gaank achter de koeien is makkelijk, ok veur de kalveri'je* (Nw), *As d'r nat weer op komst is, slaot de ganke nat uut* (Spa), *De gang achter de koeien moet ok anveegd wodden* (Wol) 3. in meerdere of mindere mate overdekte gang tussen gebouwen, onderaardse gang, hol e.d. *Ze hebben d'r een gang onderdeur wrot* (Nbk) 4. smalle, niet overkapte doorgang tussen gebouwen e.d. (Db, Dho, Spa, Ste) *een smal gankien tussen de stal en hooiberg* (Spa), *een gaankien tussen de huzen* (Ste) 5. smal pad (Mun, Pe-Dbl), *Aachter oons huus lopt een klein gaankien, daor kuj' zo bi'j de buren kommen* (Mun), *Aachter de tuun was een gang om bi'j de huzen te kommen* (Pe-Dbl) 6. kleine doorgang, paadje, gangetje door boswal, in bos, vaak gevormd doordat kinderen of volwassenen er langs gaan, of wild (terwijl er eerder geen pad was) (El, Np, Obk, Ol-Nl) *Deur et bossien hadden de kiender een gangegien maekt* (El), *D'r is mar een klein gankien deur de bos henne* (Ol-Nl), *De wildpaeden, waor et wild langes gaot, is de vaaste gang* (Obk) 7. het lopen, de wijze van lopen van mensen, paarden, evt. van het draven van paarden *Dat peerd het een prachtige gang van lopen* (Db), *...een wat traoge gang* (Op), *D'r zit een beste gang onder dat peerd* (Np), *...een goeie gang...* (Np, Spa, Db), *Ze kneupten een peerdestat op om de gangen beter zien te kunnen* nl.

om te kunnen zien of bij het lopen de benen recht achter elkaar kwamen (Ow), *Hi'j is slecht op 'e gang* hij loopt slecht, ook van een paard (Dho, Diz, Np, Sz, Ste, Ol-Nl), zo ook *D'r zit gien gaank onder* (Nw), *J. leup zwaor op de gang* liep moeilijk, zwaar (Mun, Nt, Obk, Sz), *Die wodt wat minder op 'e gaank* loopt minder goed, beweegt slechter, van oude mensen maar vooral van een vrouw die in verwachting is (Ow), *L. wodt ok niet beter op 'e gang* id. (b), *'t Is niet vule meer mit J., mar hi'j is nog wel op 'e gaanke* hij loopt nog wel (Mun) 8. looproute, het pad dat men heeft gekozen, ook: het handelen op eigen verantwoordelijkheid, zonder bemoeienis van anderen *Ze hadden daor de gang langes* daar gingen ze steeds langs, *Ze hadden daor de gang aorig langes* ze gingen daar vaak langs (gezegd bijv. inzake een bep. route over het land van iemand die die gewoonte eigenlijk niet aksepteert) (Nbk), *zien gang gaon*, *iene zien gang gaon laoten* iemand niets in de weg leggen, *Gao je gang mar!* ga gerust je gang, *zien eigen gang gaon*, *Hi'j gaot zien gaank* mar hij doet precies wat hij zelf wil, zoals het hem uitkomt, zonder naar anderen te luisteren of ergens rekening mee te houden (Nbk, Ste) 9. het zich hegeven naar (lopend of anderszins), het af te leggen traject *De gang naor zien oolde vi'jaand vul him niet mit* (Nbk), *De dokter is een dure gang as die kommen moet* (Nbk), *Wil ie dat even uut Oosterwoolde mitnemen, dat speert mi'j een gang naor de winkel uut* (Nbk), *iene zien gangen naogaon* nagaan waar iemand zich heeft opgehouden, wat zijn handelingen zijn geweest (Nbk), *De keunstmest wodde vroeger zij'd mit twee worpen en iene gang*: een baan lopend en zowel met de linker- als met de rechterhand strooiend (Ow), *een stille gang* gezegd bijv. bij een herdenkingsoptocht of begrafenis (Ow), *de laeste gang* gezegd inzake begrafenis of krenatie, *een zwaore gang* het gaan naar, het opzoeken van iemand als dat als erg onprettig, risicovol wordt ervaren, als dat in psychologisch opzicht moeilijk is, bijv. wanneer een ruzie moet worden bijgelegd, als men naar een ander moet om zijn ongelijk te erkennen, wellicht een

negatieve uitslag te horen zal krijgen bij de desbetreffende instantie, etc. (Nbk, Np), *Ik komme wel bi'j je, want mien gang is gien doktersgang* kost weinig inspanning, ik zal er niks door verliezen, er niet op de één of andere wijze voor hoeven te betalen, ik kom niet met een ingewikkeld verhaal, een ernstige tijding, ik kom niet met tegenzin (alg., Nt), zo ook *Toe je, gao now, jow gaank is gien doktersgaank*. gezegd als iemand geen zin heeft om iets te gaan halen etc. (Ste), *'t Is de gang mar om twee emmers melk te legen* 't is maar een keer lopen en dus een klein karwei (Diz, Obk), *Et is 'm de gang mar*. gezegd als iets vlug kan worden gedaan, lett.: men hoeft er eigenlijk niks meer voor te doen dan er naar toe te lopen (Dho, Dhau) 10. gezaaide, gemaaide, geploegde of anderszins bewerkte of te bewerken baan op bouwland (oost. van Wol) *De brette van een gezi'jde gang is een worp* (Dfo), *Ik kon de eerste gang begooien* de breedte van de eerste baan zoals ik me die had voorgesteld en vervolgens nam (Np), *Mit twee gangen kan 'k de akker niet bezi'jen* (El), *Drie gangen over de akker en 't zaod zit d'r in* (Diz), *Mit roggemi'jen moej' d'r eerst een peer gangen bi'j langes, dan kriei' ruimte* (Np), *Aj' knollezij'jen moej' een goeie meter hebben, mar aj' tarwe of zo zij'en dan hej' wel twee meter gaank* (Ste), *de vaaste gang* de baan die men aanhoudt bij het zaaien van knollen of rogge (Obk) 11. het bezig zijn, in werking zijn *an de gang wezen* een bepaalde activiteit uitvoeren *Aj' mar ien keer an de gang binnen, dan is 't goed* (Diz), *Now, hi'j is an de gang*, hij is er nu gelukkig mee bezig (Nbk), *De veurstelling is al an de gang* (Wol), *'t Is an de gang*, in het bijzonder: de bevalling vindt plaats (Ste), *Ik moet nodig es weer in de tuun an de gang* de noodzakelijke tuinwerkzaamheden verrichten (Ol-Nl), *Ze bin daor wel weer an de gang west!* ze zijn daar wel weer aan het werk geweest, ze hebben daar wel weer iets gedaan, ook: ze zijn me daar wel weer bezig geweest, zeg!, zo ook *Die is ok weer an de gang!* hij is ook weer eens bezig, zeg!, *Ze weren aorig an de gang* ze waren druk bezig, ook: ze waren eigenaardig bezig, *an de gang gaon* een aanvang maken

met een karwei, aktiviteit, *d'r mit an de gang wezen* ermee bezig zijn: *Hejt' al klaor? Nee, ik bin d'r nog mit an de gang* (Nbk), *an de gang kommen* vast werk vinden, je eerste baan krijgen e.d., ook: een goeie start maken met je werk, met je klussen, met een bedrijf e.d.: *'t Is een toer om an de gang te kommen* (Nbk, Np, Spa), *Zo was hi'j an de gang kommen, en hi'j had mit hadde warken een mooi boerderijgien bescharreld* (j), *Doe de Lende soms nog overstroomde was 't wel meie veurdat de broeklanan an de gang kwammen* voordat het gras, de planten in de broeklanden gingen groeien (Obk), *wat an de gang kriegen* een bedrijf beginnen en verder ontwikkelen (spor.), vooral: een motor, machine in werking krijgen (verspr.): *Vroeger koj' soms de pompe butendeure niet weer an de gang kriegen* (Obk), *de moter even an de gang helpen* (Ow), *...maeken* (Bdie), *wat op gang brengen*: bijv. een gesprek, werkzaamheden, verenigingswerk (Nbk), zo ook *Hi'j het de boel op 'e gang brocht* (Np), *an de gang holen* nl. van een machine of zakelijke kontakten (Nbk), *an de gang hebben* (Nbk, Ld): *Aj' 't mar ien keer wat an de gang hebben, dan kriej' vanzels wel meer klaanten*, *We hebben et gemaek weer an de gang* de koeien hebben weer gekalfd (Ld), *Ik heb et an de gang* ik ben flink op dreef (met m'n werk, zaken) (Np), *an de gang blieven* eindeloos doorgaan: *Ie kun zo wel an de gang blieven mit je gezeur* (Bu), *As 't iederkeer regent kuj' wel an de gang blieven mit wieden* (Nbk, Db), *op gang kommen* op gang komen (alg.), ook gezegd als iemand langzaam weer moet beginnen als hij ziek is geweest (Nbk): *Nao lange stotten kwam de moter eindelijk op gang* (Op), *B. kan morgens min op gang kommen* (Obk), *Ik moet eerst wat op gang kommen veurda'k an 't wark gao* (Dhau), *We moe'n eerst even op gaank kommen* (Ste), ook op 'e gaank kommen (Ste, Nw): *Ik kan niet best op 'e gaank kommen* (Ste) 12. vaart, tempo, progressie *D'r zit wel gang in dat teneelstokkien* (Dho), *D'r moet een betien gang in zitten, anders is d'r gien aorighied an* (Mun), *Ik had zoe'n gang, dat ik vleug zo mit de fiets over de kop* (Sz), *Die kerel het een gaank*

man, 't is een meraokel, hi'j vligt d'r over (Nw), *de gang d'r in hebben*. *Hi'j het de gaank d'r in* (Ste), *Hi'j is aorig op gang* is flink op dreef (Np), *de gang d'r in holen, d'r gang aachter zetten* (Dho), *Gang is alles!* een flink tempo is erg belangrijk (Dho) 13. de beweging van gaan, zich verplaatsen, het voortgaan *in de gang weg* tijdens het zich verplaatsen, rijden, in beweging of bezig zijn (verspr.): *in de gang weg de bussen op 'e waegen gooien* (Pe-Dbl), *Die jonge springt in de gang weg op 'e waegen* (Diz), *in de gang weg oppakken* (Bdie), *in de gang weg et brood opeten* terwijl men bezig is, het brood eten (Ow), *Die neem ik in de gang weg wel even mit* (Ma), *Dat wark kuj' d'r in de gang weg wel even bi'j doen* in één moeite (Op), zo ook *Dat kerweigien doen we in de gang weg mit* (Ld), *Hi'j zicht zo in de gaank weg (as hi'j mit je praot) toch altied alles* (Nw), ook *uut de gang weg* id. (Nbk), *in de gang van* in de loop van (Ste): *in de gang van de weke* (Ste), *de gang van zaeken* de ontwikkeling, het verloop 14. de hoeveelheid (water etc.) die men in één keer gaan kan halen, vooral inzake twee emmers, met name aan het juk (Bdie, Bu, El, Dho, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl, Spa, Ste) *Vroeger haelden ze een gang waeter uut de Lende* (Obk), *Hael even een gaank waeter op* (Ste), *Bi'j et weteren* [drinken geven aan de koeien] *brocht ie een gang waeter veur de koenen* (Dho) * *Gang is alles, zee de slakke, en doe sprong hi'j op een podde* (n)

gangber bn.; -der; -st ['ganbɔr] 1. gebruikelijk, gebruikt wordende *Een protte oolde spellegies bin niet meer gangber* (Db), *Dat is hier zo de gangbere meniere* (Mun), *Et Stellingwarfs is nog wel gangber in Donkerbroek* (Db), *Sommige woorden bin hier niet gangber* (Sz), *Lange rokken is een gangbere dracht* (Np) 2. geldig, geaksepteerd wordende *Goolden tienties bin niet meer gangber* (Ld) 3. veel gevraagd, populair: van artikelen die ter verkoop worden aangeboden *Dat is wel een gangber artikel* (Dho), zo ook *een gangbere maote* een maat (vooral inzake kleding) die veel gevraagd wordt 4. (van toestellen, machines) willende werken (vooral na reparatie, met name inzake

gangberhied - gaon

uurwerken: weer aan het lopen) (verspr.) *Ie moe'n et even weer gangber maeken* (Ow), *De klokke het stille staon, mar ik heb 'm weer gangber maekt* (Op), *Die auto kriegien ze vast wel weer gangber* (Ol-Nl), *De pompe is nog wel gangber* (Pe-Dbl) 5. zich kunnende voortbewegen, niet (langer) bedlegerig zijnd, zich nog redelijk kunnende redden (verspr.) *'t Het niet zo best mit heur lopen west, mar ze is now weer knap gangber* (Nw), *Ik bin pas weer gangber* (Spa), *D'r mekeert wel wat an, mar hi'j is nog gangber* (Np), *Had hi'j gien trekker meer die gangber is* die nog wil rijden (Nbk)

gangberhied (spor.) Voor -heid z. -hied ['g...] 1. het gangbaar, in algemeen gebruik zijn

gangdeure Ook *gaankdeure* (Nw, Ste), *gaankedeure* (Mun) - gangdeur
gangglassien (Db) et; ...glassies ['gan glasin] 1. raampje in de gang

gangkaaste - gangkast

gangklietien (Nbk) - gangkleedje

gangklokke (Db) de; -n; ...klokkien ['g...] 1. klok in de gang

ganglaampe Ook *gaanklaampe* (Nw), *gaankelaampe* (Mun), *ganglampe* (Spa) de; -n; ...laampien ['g...] 1. lamp, lichtpunt in de gang (alg.), zeker lampje met blakertje, vooral in de gang gebruikt (Bu)

ganglampe z. *ganglaampe*

ganglocht Ook *gaanklocht* (Nw), *gaankelocht* (Mun), *ganglucht* (WH) et; -en; ...lochien ['ganloxt/.../...laxt] 1. lichtpunt, lamp in de gang

gangloper Ook *gaankloper* (Nw, Ste), *gaankeloper* (Mun) - gangloper

ganglucht z. *ganglocht*

gangmaeken (Nbk) zw. ww.; onoverg. ['ganmæ:kj] 1. gangmaken, nl. als gangmaker fungeren of flink op gang komen, snelheid krijgen, maken

gangmaeker (Nbk, Ste) de; -s; -tien ['ganmæ:kj] 1. degene die zodanig stimuleert, initiatieven neemt dat een aktie, een vereniging e.d. op gang wordt gebracht

gangmatte - gangmat

gangmure Ook *gaankmure* (Nw), *gaankemure* (Mun) - gangmuur

gangpad - gangpad (in div. toepassingen, ook wel hetz. als *koegang*, z. aldaar)

gangplinte (Diz, Nbk) de; -n; ...plintien

['g...] 1. plint, lijst, onder tegen de wanden van de gang

gangs (Bu, Ld, Pe-Dbl) bn.; pred. [gans] 1. op de been, ter been (Ld, Pe-Dbl) *Hi'j is goed gangs* (Ld) 2. in *gangs maeken* aan de gang brengen, met name van geroddel (Bu)

gangschut (Spa) et; -ten; -tien ['ganskat] 1. lichte wand van de gang

gangspiegel Ook *gaankspiegel* (Nw) de;

-s; -tien ['g...] 1. spiegel in de gang

gangster (spor.) ['genstɹ] - gangster

gangsterfilm ['g...] - gangsterfilm

gangtrappe Ook *gaanktrappe* (Nw) - gangtrap

gangvloer Ook *gaankvloer* (Nw),

gangvloere (Spa) de; -en; -tien ['g...] 1.

vloer van de gang

gangvloere z. *gangvloer*

gangzoolder Ook *gaankzoolder* (Nw, Ste),

gaankezoolder (Mun) de; -s; -tien ['g...]

1. zolder of plafond van de gang

ganke z. *gang*

ganker (Nbk) bw. ['ganɫɹ] 1. gauwer, in *hoe ganker hoe liever* hoe eerder hoe liever (Nbk)

gaoding z. *gaeding*

gaof z. *geve*

gaogel z. *gaegel* I

gaogelpolle z. *gaegelpolle*

gaole (Ol-Nl) de; -n; gaoltien ['xɔ:ələ] 1.

gaal, nl. slechte plek in kledingstof *een gaole in de jurk* (Ol-Nl)

gaolen (Nw) mv. ['gɔ:əlɲ] 1. gezegd van op- en neergaande pijn, pijn die met scheuten, golven terugkeert *Wat doet mi'j dat toch zeer, 't is net of 't d'r mit gaolen deur stikt* (Nw)

gaolend (Dho) bn.; -er, -st ['xɔ:əlɲt] 1. steeds op- en neergaand, met scheuten,

golven terugkerend pijnlijk zijn *Hi'j had gaolende piene* (Dho)

gaon I st. ww.; onoverg.; pers.; is/het gaon [gõ:ãn] 1. ergens naar toe gaan, ergens in of uit gaan *Wij gaon daor henne, Wij kun daor wel even lopende henne gaon* (Dfo), *Ze bin naor schoele gaon* (Nbk), *Gaoj' de bos in?* (Nbk), *Doe verleur hi'j 't evenwicht, de bienen gongen de locht in*

(b), *De ni'je rood-witte vlagge gong de hoogte in* (j), *As 't nog een keer gebeurt, dan gaoj' d'r uut, begrepen?* dan stuur ik je eruit (v), *Haost automatisch gong de haand*

naor de buse (j), *As de hatkleppe van de pompe lek is, lat hi'j et waeter gaon* (Dhau), *We mochten weer gaon en staon waor as we zels wollen* (v), *op huus an gaon naor huis gaan* (Nbk, v, b), *De moezen bin bi'j de keze gaon* hebben aan, van de kaas gevreten (Op), (tegen timmerman:) *Och je, now mos ie daor ok nog even bi'j gaon* [nl. om het te repareren of bij te werken], *ie bin hier now toch* (Spa), *'t Gaot d'r in as koeke van eten: het smaakt uitstekend, ook: de voorstelling van zaken, een voordracht e.d. bevalt prima* (Nbk, Ste, b), *Mar zoveer gaon zien gedaachten niet* maar zover komt hij niet met zijn gedachten (b), *Hi'j gaot overal achteran op een vergadering* hij stemt overal mee in zonder zich te roeren, hij is een jabloer (Nbk), *Ie moe'n daor weer henne gaon* er weer naar toe gaan teneinde een ruzie bij te leggen, niet voort te laten bestaan (Bdie, Nbk, Ste) 2. weggaan, vertrekken *Now, ie kun om mi'j wel gaon, heur* (Sz), *De trein gaot om negen ure uut Wolvege* (Nbk), *Zuwwe dan mar gaon?* zullen we nu maar weggaan? (Nbk), *d'r vandeur gaon: Hi'j gong d'r as een dief mit vandeur* (Op), *D'r is een tied van kommen en van gaon, 't Is een kommen en gaon, iene liever gaon zien as kommen, iene gaon laoten* iemand laten gaan, ook: een wind laten gaan (Nbk), *een wiend gaon laoten* id. (Nbk), *de gaonde en de kommende man, Gao weg!* vertrek, hoopel op, ook: ik geloof er niets van, het valt niet te geloven, ook *Gao toch weg!*, *Die is d'r mit gaon* hij of zij is door die slepende ziekte, moeilijkheden etc. uiteindelijk komen te overlijden (Ste), *Hi'j gaot d'r as een haeze vandeur* (Nbk) 3. lopen *Hi'j gaot de weg langes* (Np), *Et karkhof gaon we eerst een keer in de ronte* (v), *Hi'j was zo muui, hi'j kan haost niet meer gaon* (Ma), *Dat peerd kan geweldig gaon* (spor.), *As een goeze ging hi'j d'r over* zeer snel (Nbk), *Waor aj' ok gaon of staon...* (Nbk), *geliekop gaon* lopen met gelijke passen, in hetzelfde ritme, in hetzelfde tempo vorderen (inzake onderwijs, maaien e.d.), even snel gaan, net zo goed spelen in een wedstrijd (van bijv. hardlopen, schaatsen): *A'k mit 'm votgao, daor hej' wat an, we gaon geliekop* (Nw), *'t Tróf mooi, wi'j*

konnen geliekop gaon (Dfo), *Een span peerden moet aenlik geliekop gaon* (Ow), *'t Gong aorig geliekop mit hadrieden* (Ma), *Hi'j en ik bin in schoele altied geliekop gaon* (Ol-Nl, Op), *De wedstried gong geliekop* (Wol), ook: evenredig verdelen: *Dan moe'n de kiender mit dielen geliekop gaon* (Db), *een ure* [e.d.] *gaons* de afstand die men lopend kan afleggen uitgedrukt in kwartieren, halve en hele uren, bij uitbreiding ook m.b.t. fietsen (Obk): *Naor Makkem* [Makkinge] *is een goed half ure gaons* (Db), *Et is een ure gaons naor Wolvege aj' lopen willen* (Np), *'t Is een stief kertiertien gaons* (Sz), *De Scheene rond is aanderhalf ure gaons* (Nt), *Nog een ure gaons!* (Bdie), *Oosterwoolde is een half ure gaons* (Ld), *Van hier naor Wolvege op 'e fiets is een klein uurtien gaons* (Obk), zo ook *Dat dörpien is een hiel aende gaons* het is een heel eind, wil je het bereiken (Dhau), *Op ien bien kuj' niet gaon* gezegd wanneer een tweede borrel wordt aangeboden, soms ook bij een tweede kop koffie, thee, of bij een tweede glas frisdrank 4. zich verplaatsen, zich voortbewegen *aachter iene an gaon: Hi'j gong aachter heur an* hij volgde haar, ook: hij probeerde verkering met haar te krijgen (Nbk), *De pelisie gong aachter die auto an, veur iene uut gaon, Ze gongen veur de bus uut, De bus gong al* (Nbk), *Ik zag him gaon* (Nbk), *Daor gaot et meziekcorps* (Wol), *tegere gaon* met z'n beiden gaan, *allienig gaon* alleen gaan, *mit 'n allen gaon* met z'n allen gaan, *mit de auto gaon, lopende gaon, Hoe gaoj'?* met welk vervoermiddel dan wel lopend, of: waarlangs, *Doe gong elk zien eigen weg weer naor huus* (j), *We gaon verkeerd* we nemen de verkeerde richting (Nbk), *je eigen pad gaon* je eigen weg zoeken, gaan (b): *Now is et waor: iene die wat waogen dust, die zien eigen pad gaot, die wat veerder kikt as zien neuze lang is* (b), *Pas op, we gaon de sloot in* we glijden/rijden de sloot in, *Bi'j Else gaon we de grote weg op* (Nbk), *Ze gongen zowat de hiele gemiente deur mit de euliebolleaktie* (Nbk), *D'r gongen vrende praoties van him* (b), *D'r gongen ok al praoties dat ze hier in Appelsche een euliekoekefabriek oprichten wollen* (b), *D'r gong een vrend*

gevuul deur him henne (Nbk), om kot te gaon kort gezegd (Nbk), je gedaachten argens over gaon laoten (verspr.), *Dat gaot mij boven de pette* dat kan ik niet volgen, dat is te ingewikkeld voor me (verspr., Nbk), *in et wit gaon, recht deur zee gaon, d'r roeg deur gaon* zich op slordige wijze van zijn taak kwijten (Nbk, Ste), zo ook *Dat is een roegschottel, hij gaot d'r wat makkelijk deur* (Ste), *d'r even bij langes gaon* bij iemand langs gaan, ook: het snel, op oppervlakkige wijze even schoonmaken, afnemen, in lichte mate even bewerken (Ld, Nbk): *We macken de boel niet hielemaole schone, mar we gaon d'r toch even bij langes* (Nbk), *Ik snuui de wal niet hielemaol op, mar ik gao d'r toch even bij langes, d'r hangen tevule takken over de reed* (Nbk), *d'r diepe deur gaon* heel diep over iets nadenken, er haast te serieus en diepgaand over praten, vaak inzake ethische aangelegenheden (verspr.): *Hij gaot d'r wel wat diepe deur* (Ol-Nl), *Now, hij kon d'r diepe deur gaon, heur* (Nbk), *Et geloof het him aorig te pakken, hij gaot d'r slim diepe deur* (Bdie, Dho, Diz, Nt, Obk), *Ie kun d'r beter tegenin gaon, dan hej' et weeromme veurof* je kunt beter tegen de wind in gaan, dan heb je het op de terugreis voor de wind (Ste), *D'r is een rommelschore* [onweersbui] over *Wolvege gaon* (Np), *De wiend gaot naor et oosten draait* (Nw), *Aj' mooi weer hebben, moet de wiend veur de zonne uitgaon* d.i. van het zuidwesten naar het westen en noorden (Obk), *argens tegenin gaon* z. onder *tegenin* 5. bij een vereniging e.d. gaan, zich aansluiten, gaan werken bij een dienst als het leger, de politie of bij een boer, bakker e.d., in (*argens*) *bij gaon*: *We bin bij de gimmetiek gaon* (Spa), *Ik gao bij de vrouwebond* (Ste), *Die jongeluden gaon bij de zang hier* gaan bij de zangvereniging (Bu), *Gaoj' bij 't voetballen?* [met als antwoord:] *Ja, ik gao d'r bij* (Diz, Nbk), *bij de sport gaon* (Ma), *bij een bond gaon* (Bdie), *Hij is bij de pelisie gaon* (Np), *Om bij de boer te gaon, daor moej' hielendal niet van praoten, da's vanzels vusen te min* (Ow), *Hij is bij de boer gaon* is bij een boer arbeider geworden (El), zo ook *Hij is bij de bakker gaon* (El) 6. verantwoordelijk zijn voor,

gaan over, in (*d'r*) *over gaon* (verspr.) *Bij wie moe'n we mit die vraoge wezen? Wie gaot d'r over?* (Nbk), *Wie gaot over et geld?* (Nbk) 7. voortduren *Hoe lange gaot dat now al* (Nbk), *Gaot dat al een hiele poze zo!* (Nbk), *Hoe lange het et gaon?* (Wol) 8. verstrijken, verlopen (qua tijd) *De tied gaot hadde* (Nbk), *Zoe'n les gaot hadde* (Nbk) 9. verkering hebben met, min of meer vaste omgang hebben *Die gaon ok al jaoren* (Spa), zo ook *gaon mit*: *Hij gaot mit mien zuster* (Wol), *Ze het d'r een hiele tied mit gaon, mar now is et uut* (Ste), *Hej't al heurd, buurvrouw B. gaot mit D., dat is me ok wat* (Nw) 10. de desbetreffende aktie gaan uitvoeren *Klein J. gong in de bienen, en zee (...)* (j), *Hij gong d'r veur op 'e huken zitten en zee (...)* (b), *uut visken gaon, uut warken gaon* e.d., *Daor gaot hij dan de* (desbetreffende) aktiviteit neemt een aanvang (b), *Wij gaon even een aende lopen* (Dhau), *We bin eerst een aende fietsen gaon* (Ld), *We gaon een aentien kuieren* (Ld), *an de slag gaon* de werkzaamheden aanvatten, ook: een baan nemen, *an et wark gaon, De wiend gaot liggen* neemt sterk af, het wordt windstil (Nbk, Nw) 11. bewegend, evt. geluid veroorzakend funktioneren *De belle gaot!*, *De tillefoon gaot, neem ie him even op?*, *De harmonieke gong in de daanstente* (j), *De deure gaot!* gezegd wanneer er kennelijk iemand door een deur gaat *D'r komt volk an, de deure giet* (Dhau), *Stil es, d'r gaot ok een deure* (Ol-Nl), *D'r gaot een deure, dat zal de katte wel wezen* (Sz), *De klokke gaot veur* (Nbk), *...achter* (Nbk), *Zie die hond zien stat es gaon, now hij een koekien krigt* (Nbk), *Je gezondhied gaot veur alles* is het belangrijkste (Nbk) 12. beter zijn dan, in *gaon boven*: *D'r gaot mij toch niks boven een oolderwets iezer* (b) en *D'r gaot niks veur een goeie boekhoolding* er gaat niets boven (Dfo) 13. gebeuren, plaatsvinden, op een bepaalde manier verlopen *Zo gaot et now, aj' zokke domme dingen doen* (Nbk), *Onder 't wark kan ik min roken, mar kauwen gaot d'r wel omme* (Op), *vanzels gaon, in zien wark gaon* (Nbk), *'t Is allemaole (verschrikkelijk) gauw gaon!* gezegd van een zieke die is komen te overlijden (Nbk), ook, terwijl het over-

lijden al werd verwacht: *'t Is toch nog gauw gaon* (Nbk), *Alles gaot zoas we hoopt hadden* (Nbk), *'t Gaot op zien naeme* op zijn rekening (Nbk) 14. geraken *Daenk d'r omme, zo gaot et an mot* aan gruzelementen (Nbk), *Hij gaot d'r an* hij komt te overlijden, door ziekte, een ongeluk, ook als gevolg van geweld (Sz, Nbk), *Et husien gong hielemaol verloreu in de wilgepollen* (j), *Doe gong Geert haost deur de grond* (Nbk), *Hij gong deur zien ankel* (Nbk), *Ik bin vannaacht deur 't ledikaant gaon* erdoor gezakt (Np), *te gronde gaon, je gaon laoten, De eerpels mit stoverije en een best brok schaoepveleis gong d'r as koeke deur* (j), *D'r giet hiel wat deur mit de winter* er wordt veel verbruikt, hier: voedsel, stro e.d. (Dhau), *D'r is hiel wat deur gaon mit die feestaovend* (El), ook inzake gebruik van voedsel of geld in een huishouding *D'r gaot in een maond hiel wat deur mit zoe'n groot gezin* (Nbk), *De hele boel is d'r deur gaon* (Np) 15. in vele verbindingen met voorzetsels, vgl. vooral onder het bijbehorende zn.; sommige verbindingen zijn opgenomen onder de vorige betekenisnummers; voorbeelden: *op bedde gaon* (j), *uut huus gaon* niet langer inwonend zijn bij zijn ouders (j): *Doe was hij uut huus gaon, en hij had him besteed bij een boer in de Westhoek* (j), *van de schoele gaon* de school verlaten (b): *Now 'k doukies van de schoele gao, wi'k eerst nog wel wat zeggen* (b), *naor schoele gaon* schoolgaand zijn: *Gaon jim kiender al naor schoele?* (Nbk), *zo ook op schoele gaon* (b), *op daansles gaon, op reize gaon* (b), *op pad gaon, te ruste gaon* (j), *op en daele gaon* op een neer gaan (j), *naor 't husien gaon* naar het toilet gaan (Nbk), *te lief gaon* (Nt) etc. * *As de roeperd en de poeperd nog mar gaon, dan starf ie nooit* (Np)

gaon II st. ww.; onpers.; is/het (niet bet. 4) gaon 1. gebeuren, verlopen, zich voordoen *Et gaot daor bij de Lende aorig naor beneden* (Nbk), *Et gaot goed, Ie weten wel hoe dat gaot* je weet wel, het gaat op de bekende wijze (alg., Nbk), *Zo gaot et mit hiel wat meensken* (Nbk), *Ae ja je, et gaot wel* het lukt in voldoende mate (maar niet uitstekend, een sukses is het niet), nl. in antwoord op vragen als *Gaot et wat?* lukt

het een beetje met het werk, of: voel je je een beetje goed nu e.d., *Et gao je goed* (Nbk), *Mij docht dat et now wel weer gaon zal* het zal nu wel weer lukken, redelijk gaan (v), *'t Gaot niet* het kan zo echt niet, het lukt niet (Nbk, b), *Dat gaot niet!* zo kun je niet handelen (Nbk), *Dat gaot zomar niet* dat mag zomaar niet, dat lukt niet zomaar (Nbk), vandaar *Dat gong ok zo mar niet, en et weren minne tieden* (j), *Zo gaot dat!* zo gaan die dingen, dat is de gebruikelijke gang van zaken, *Et gaot daor soms vremd!* (Nbk), *Et gaot wel mit et weer* het weer is redelijk, *'t Gaot briek* het gaat verkeerd (Dhau), *'t Gaot d'r briek langes* ze leven te royaal, te slordig (Nt, Ma), *Jaoren het et zo gaon, en d'r scheen haost gien aende an te kommen...* (j), *'t Giet daor alles op een nije wieze in 't groot* (p), *Hier gaot et (wel)* hier is het redelijk: *Hier gaot et nog, hier kuj' wel zitten mit dat waarme weer!* (Ste), *Gaot et him goed?* *En zo gong 't T. ok* ging het ook met T. (b), *Hoe 't jim gaot weet ik niet mar ik hebbe nog gien auto* (b), *'k Moet mij reer verzinnen, of et gaot jow krek as mij* (b), *'t Gong oons vroeger krek zo, moej' mar daenken* zo ging het vroeger ook met ons (v), *En ik kreeg ok wel in 't snottien, dat 't de meersten krek zo giet* (b), *Et zal je d'r naor gaon* door wat je gedaan hebt (slecht werken, pesten etc.) zul je later soortgelijke tegenspoed ondervinden (alg.), *Ie kun d'r de gek wel mit hebben, mar 't zal je d'r naor gaon* (Obk), *Et zal je d'r laeter naor gaon, aj' altied zo plaogen en pesten* (Db), *Aj' altied mar wat anknoeien, dan zal et je d'r wel naor gaon* (Ste), *Et gaot man tegen man* (Np), *Et gaot bij emmers vol uut de locht gezegd* als het heel hard regent (Ste), *'t Gaot de goeie kaante op, ...uut* het gaat nu beter, het ontwikkelt zich in positieve zin, *zo ook 't Gaot de goeie kaant in* (Spa), daarentegen *Zo gaot et de verkeerde kaante* op ontwikkelt het zich negatief, *Daor gaot et op an* die kant gaat het op, die ontwikkeling zal het nemen (spor., b): *Want as 't nog wat votwintert, gaot et daor toch op an* (b), *Et gaot 'm veur de wiend, Et gong op een vluken en raozen* ze gingen vloekend en razend tekeer (Nbk, Np), *'t Gaot as spoor* het lukt heel goed, het loopt

prima (verspr.), zo ook 't *Giet as gesmeerd* (verspr., Db), 't *Gaot gesmeerd* (Bdie, Ste), 't *Gaot van een leien dakkien* (Nbk) en 't *Gaot as een liere* (Nw), *Et gaot mar zoas et gaot* we zien wel hoe het loopt (Nbk), 't *Gaot altied vanzels* het gaat altijd uit zichzelf zo, zonder moeite (v) 2. betreffen, in *et gaot over* het betreft, het onderwerp is 't *Gong over hiel was aandere as dat ie docht hadden* (Nbk), *d'r omme gaon*. *Daor gaot et omme* om die kwestie gaat het (ook gezegd wanneer met een knippende beweging van duim en wijsvinger aan geld wordt gerefereerd (Ste)), 't *Was gaon om een eerlike stried* (b), *D'r weren goenend bij die niet ienend wussen waor as et eigenlik om gong* waar het om ging, wat de essentie was (j), *Et gaot d'r omme as ze dat plan d'r deur kriegien kunnen* het betreft, de kwestie is of ze dat plan erdoor kunnen krijgen (Nbk), ook m.b.t. wie een wedstrijd wint, wie bij een verkoping de uiteindelijke koper wordt e.d.: *As ze mit 'n laandverkopung tegen mekeer op jaegen, dan gaot et d'r omme* nl. wie de uiteindelijke koper wordt (Nbk), *De klompen steuven d'r bij uut, want 't gong d'r vanzels omme wie him 't eerste te pakken hebben zol* (b) 3. in 't *Gaot d'r om weg* er wordt erg veel lawaai gemaakt, het is een spektakel door ruziën of vechten, ook: ze zijn heel hard aan het werk: *Et ging d'r om weg, moej' rekenen, daor zal 't huppelwater de oorzaeke wel van wezen* daar was veel lawaai, waarschijnlijk als gevolg van drankgebruik (Sz), zo ook 't *Gaot d'r wat briek om weg as d'r wat te vule draank bruukt wodt* (Nbk), 't *Gaot d'r heidens om weg* ze maken afschuwelijk veel kabaal (Spa), 't *Het d'r reer om weg gaon* (El, Ow), *Et is d'r vannaacht om weg gaon mit de meertse katten* (Np), 't *Gaot d'r roeg om weg* ze maken er een troep, een bende van (Nbk, El), verder in *As d'r iene wat vorliker lopt as de aandere, dan het hi'j een dikke sni'jballe in de nekke, veurdat hi'j 't in de gaten het, en dan gaot et d'r om heer* ontstaat er een heel spektakel, een flinke strijd (v, b) 4. beginnen, van akties, weersgesteldheden 't *Gong op een vechten* (Nbk), 't *Gaot vandeweke vriezen* (Nbk) 5. het zich voordoen als, verlopen *Hoe gaot dat*

lietien? Zó! op welke wijze, hoe klinkt het? (Nbk) * 't *Giet zoas 't gaon kan* we zien wel hoe het komt, hoe het verloopt, de dingen zullen nu eenmaal gebeuren zoals dat kennelijk moet (Dhau, Obk)

gaonde tegenw. deelw. van *gaon*'gaan', als bn. gebruikt [...də] 1. lopend *Wij bin d'r gaonde hennegaon* (Mun), *an de haand gaonde* aan de hand van iemand gaand (Bdie), 't *gaonde hollen kunnen* op de been kunnen blijven (wanneer men ziek is) (Nbk), *Moeder was nog gaonde en staonde* kon nog goed staan en lopen (Ste) 2. vertrekkend *de gaonde en de kommende man* de mensen die komen en gaan: *Ik roke niet meer, mar ik hebbe altied wel wat rokeri'je in huus veur de gaonde en kommende man* (bl, Op), ook enkelvoudig op te vatten, zo ook *de kommende en de gaonde man* (Np) 3. in werking zijnd, bezig zijnd, vaak zonder dat het vlot gaat (Dhau, El, Nbk, Nw) *We moe'n al perberen de bienen gaonde te hollen* (Dhau), 't *gesprek gaonde hollen* (Nbk), *Kuj't nog wat gaonde hollen?* nl. van een bedrijf, zaak (Nw) 4. plaatsvindend, aan de hand zijnd *Ze had hielemaol niet verneumen wat d'r gaonde was* (j), *Wat daor gaonde is, mag Joost weten* (Wol), *Bi'j de bure is wat gaonde, want d'r is een hiele drokte* (El), *D'r is hiel wat gaonde* er gebeurt veel, er staan belangrijke dingen te gebeuren (Spa, Nbk), *D'r was net koekalveri'je gaonde, doe d'r praoters kwammen* (Dfo), *Wat is d'r toch mit jow gaonde?* wat is er toch met je aan de hand (Ol-Nl), *Et is d'r gaonde, de poppe is op komst* (Ld) 5. rijdend *Hi'j vul van de gaonde waegen* de wagen die reed, ook in bet. 7 (Bdie) 6. beweeglijk zijnd, zich druk bewegend (Ste, Sz) *Ie kun wel zien dat d'r wat mit him is, want hi'j is zo gaonde* (Ste), *Dat kiend moet altied an de haand, ze is zo gaonde* (Sz) 7. voortdurend rijdend, heen en terug rijdend, in *mit de gaonde waegen* met de wagen die 'altijd rijdt' bij het hooien, het oogsten van graan of het brengen van de mest op het land: d.i. meestal met twee (of soms zelfs met meer) wagens, waarbij de éne wagen wordt geladen terwijl de andere wordt gelost of weggebracht (en waarbij men vaak, elkaar tegemoet rijdend, aflost) *Ze reden de mest mit de gaonde*

waegen over et laand (Pe-Db), *Dat gaot hadde, ze rieden mit de gaonde waegen, 't gaot dubbeld op* (Nw), *Et was een drokke dag, et zaod wodde mit de gaonde waegen binnenhaeld* (Dfo), *hujmennen mit de gaonde waegen* (Ow), *Ze weren an 't dongmennen mit de gaonde waegen* (Ma), ook: de volle wagen, in *Aj' mit mesrieden hiel veer et laand is mossen, dan deej' dat mit meer waegens. De iene reed de gaonde (volle) waegen tot zoveer, en dan nam de volgende et over, de eerste nam de lege waegen weer mit naor huus* (Ste), *Et gaot daor mit de gaonde waegen* ze krijgen daar zo ongeveer elk jaar een kind (Ste) 8. gangbaar, voorkomend, van woorden, uitdrukkingen (Db) *Dat woord is hier niet gaonde* (Db) 9. wat dagelijks moet gebeuren (bl), in *'k Doe vandaeg niet meer as et gaonde en 't lopende wark* (bl) **gaondeweg** bw. ['g...] 1. langzamerhand *Gaondeweg begon et schiemerig te wodden* (Wol), *Zo gaondeweg wende dat allemaole wel* (Pe-Db), *Gaondeweg kwammen we dichterbij* (Bdie), *As we oolder wodden, wodt alles gaondeweg minder* (Op), *'t Weer wodt gaondeweg beter* (Ma), *Ie kun now zien dat de snij gaondeweg minder wodt* (Sz), *Gaondeweg deurdoen, 't gaot niet hadde, mar ie kommen d'r wel!* (Nw) **gaoren** et; -s ['gɔ:ərn] 1. garen in het algemeen *Ie kunnen uut een vluus* [afgeknipte vacht van een schaa] *heel wat gaoren spinnen* (Pe-Db), *et gaoren in de tieze hebben* het in de war hebben, *de katte in 't gaoren hebben* een wirwar van garen hebben doordat de kat ermee speelt (Ma, Obk, Ow), ook gezegd van ruzie (El, Ma, Obk, Ow), *et in 't gaoren hebben mit iene onenigheid, ruzie hebben mit iemand, zo ook et in 't gaoren kriegen mit iene, Hij het et zwatte gaoren niet uutvunnen* hij is niet bijster slim, hij heeft het buskruit niet uitgevonden (Ste), *argens weinig gaoren mit spinnen* er weinig voordeel mee behalen (Op), zo ook *Daor spun ik gien gaoren bij* (Bdie), *Daor kuj' gien gaoren mit spinnen* daar kun je niet veel mee (Ste), *Daor is gien goed gaoren mit te spinnen* met die persoon valt niet samen te werken, het is een dwarsligger (Ste), *As die man an 't woord is, kan hij' grof gaoren spinnen* kan hij flink oppspelen, behoorlijk

aan het woord zijn (Sz), *Ie moe'n niet zok grof gaoren spinnen* je moet niet zo kwaad doen (Nt), *Hij kan mal gaoren spinnen* flink oppspelen (Dho), *mit him is et goed gaoren spinnen* met hem kun je goed werken, als je met hem werkt komen er goede resultaten (El, Ma, Nt, Obk), daarentegen: *Mit die kerel daor kuj' nooit gaoren mit spinnen* (Op), zo ook *Mit him is 't slim gaoren spinnen* (Db), *'t Liekt wel gaoren, zo slop* (Nw) 2. garen om mee te naaien, breien of te borduren *een roof gaoren* een streng breigaren (Dfo, Dho, Dhau, Nbk), *een stok gaoren* id. (Ste), *een klossien gaoren* meestal: inzake naaigaren *As ik zitte te breiden, zit de katte altied in mien gaoren* (Sz), *Mit dit ofraffelde gaoren moet ik iederkeer anzetten* (Np, Sz, Obk), *(ni') gaoren anzetten* (verspr.): *As 't gaoren op is, moet d'r nij gaoren an zet wodden, ...dan zetten wij et an mit vier steken dubbeld gaoren te breien* (Dhau), *Bi'j et gaoren anzetten moej' et niet knopen* (Spa), zo ook: *et gaoren anhechten* (Bu, Dho, Diz, Ld, Nt, Ol-Nl, Ow, Pe-Db), *...en ie kun ok de beide aenties gaoren utraffelen en vlochten ze in mekere en dan neem ie ze ok mit de penne in ien keer op* (Nw)

gaorenketel (Np, bl) de; -s; -tien ['g...] 1. garenketel, in *Et kookt as een gaorenketel* het is goed aan de kook (Np)

gaorenklopper (Dfo, Ma, Nw, Ow, Ste) de; -s; -tien ['g...] 1. lummelig iemand, iemand die de kantjes eraf loopt (Dfo, Ma, Nw, Ow) 2. enigszins betweterige praatjesmaker (Ste) *Dat is me wel zoe'n gaorenklopper, die preekt alles bij mekeer* (Ste)

gaorenklossien et; ...klossies 1. garenklosje, soms alleen gezegd m.b.t. een leeg klosje, i.t.t. *een klossien gaoren* 2. onnozel meisje (Db, Dfo, Dhau, El, Nw)

gaorensipinnen (Dho) ['g...], in *Hij kan mal gaorensipinnen* raar tekeergaan (Dho)

gaorenstok (Nt, Nw) de; -ken; -kien 1. onbenullig, vreemd iemand (Nw), verder in *een dunne gaorenstok* een dun iemand (Nt) **gaove** (verspr.) Ook *gave* (Bu, Dho, Diz, Nbk, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol) de; -n ['gɔ:wə, ...və] 1. aangeboren talent, begaafdheid (verspr. WS, Db, Dfo, Ld, Ow) *Dat hij' zo goed meziek maeken kan, is hielemaol een*

gapen - garve

gaove (Db), *Hi'j het een goed verstaand; dat is een gaove, die kriej' appat mit* (Dfo), *Om wat goed en dudelik en mit weinig woorden uut te leggen is een gave* (Spa) 2. geschenk, gift, voor een goed doel, een vereniging (WS, Db, Dhau, El, Ld, Ow) *Hej' nog een gaove veur 't Rooie Kruus?* (Wol), *Aj' van 't karkhof gongen, wodde een gaove in et bussien daon* (Db), *...een gaove in de blaeker gooid* (Op), *...deej' een gaove in 't bakkien* (Spa, Ld), *Hi'j het een gaove daon an een vereniging* (El), *...an de karke* (Dho), *bij' geunsten en gaoven* bij kleine beetjes, zo nu en dan iets toevoegend (verspr.): *Ik heb dat bij' geunsten en gaoven daon* zo nu en dan eraan werkend, alleen als er tijd voor was (Dho, El, Nbk, Nw), zo ook *Aj' et tussen alles deur doen moeten, gaot et bij' geunsten en gaoven* (Nbk), zo ook *et wark bij' geunsten en gaoven doen* (Nw), *bij' geunsten en gaoven betaelen* zo nu en dan, nl. als men weer over geld beschikt (Nw) *bij' geunsten en gaoven de boel bij' mekeer holen* met enig geluk, dan weer dit, dan weer dat verrichtend (El)

gapen z. *gaepen*

gappen zw. ww.; overg., onoverg.; *gapte*, het *gapt* ['gapm] 1. gappen, snel stiekem pakken; meestal alleen inzake lichte, gemakkelijk meeneembare voorwerpen *Die fiets moet in de schure, want buten staot hij' veur 't gappen* (Wol), *Hi'j het al heel wat bij' menaander gapt* (Diz), *Een appel of een koekien wodt gapt, mar een Friese statklokke wodt steulen!* (Ol-Nl), *Die gapt as een dief* (Dfo)

gapper ['gapf] - jatter, gapper

gapperi'je (Ste) de [xapə'rujə] 1. het voortdurend gappen

garanderen (verspr.) zw. ww.; overg.; *garandeerde*, het *garandeerd* [...'di:əŋ] 1. voor iets instaan *Kuj' me garanderen dat et dan klaorkomt?* (Nbk), *Dat garandeer ik je* (Nbk)

gardeboldie z. *garriebaldie*

gareel z. *gereel*

garen z. *geren*

garnaal z. *gernaal*

garneel z. *gerneal*

garnerige (Ste) - garnering: op kleding

garre Ook *gadde* (Ste; bet. 2: Dmi) de; -n; -gien ['gar(ə)/...d...] 1. gard: van

Zwarte Piet; overigens meestal één dunne tak met een paar zijtakjes, veelal zonder blad, vooral gebruikt voor het tegenhouden of aandrijven van koeien *Pas mar op, eers kriej' van Zwatte Piet mit de garre* (Nbk), *Kuj' de koe even andrieven, hier is wel een garre* (Op), *mit een garregien achter de koenen* (Spa), *een birken garre* (Ma), *De oolde kedde is zo lui, daor moe'k beslist een garregien bij' bruken om 'm veuruut te kriegen* (Sz), *Hi'j sleug de bolle mit de garre veur de kop* (Np), *Mar even mit een garregien aachter et kabinet langes om de spinnewebben d'r weg te haelen* (Ste), *Aj' laete thuuskommen, kriej' mit de garre te doen* (Dho), *Hi'j mos de garre om de huid hebben* (Nw), *Hi'j het de garre verdiend* (Nw), *M. het vroeger ok wel es mit de garre had!* (Ld), *De garre stiet d'r bij' de deure* hij of zij heeft thuis niet veel in de melk te brokken (Dfo), ook: daar ben je, is men niet welkom (Obk), *Daor ligt de garre in de pisse* gezegd als men ruzie heeft gekregen met iemand met wie men eerder heel goed op kon schieten (Obk) 2. bijdehand en ondeugend kind, ook wel van een vrouw gezegd (Dmi)

garriebaldie (Bdie, Bu, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl, Ste, Wol) Ook *gardeboldie* (El) de; -s [gari'baldi/...ə...] 1. garibaldihod *De garriebaldie wodde mit brulloften, begrafenissen of op zundag naor de karke dreugen* (Bu)

Garriet (verspr.) Ook *Gerrit* (verspr.) ['garit/'gerit] 1. mansnaam, ook benaming voor de ekster (verspr.) of kraai (Diz) *Gerrit zit in oonze beien* (Nt), *gekke Garriet* onnozele persoon *Wat een gekke Garriet is dat* (Diz), vooral in *Ik bin gekke Garriet niet* en *Ik bin gien gekke Garriet* e.d.: ik laat me niet voor de gek houden, ik ben niet onnozel, ik laat me niet voor elke boodschap sturen, zo ook *Ja zeg, ik zal daor gekke Gerrit wezen* (Spa), *Ik bin gekke Garriet om daor an mit te doen* (Wol) en, als ontkennend antwoord op een vraag om een boodschap of een klus te doen: *Ja, gekke Garriet* (spor.)

garve (OS, verspr. WS) Ook *gaarve* (Bu, Dfo, El, Ld, Nw, Obk, bo: Dho) de; -n; *garfien* ['ga(:)rwə, ...və] 1. bos aaneengebonden graanhalmen, garf, ook inzake boekweit *Aovens mossen de garven opzet*

wodden (Dfo), *De garven niet te dikke bienen, dan dreugen ze beter* (Db), *Bij' et laeden van de garven wodt in de boecht iene dubbel legd, dan blieven ze beter liggen* (Ste), *Garven hebben koppen en konten, dat bin veur- en aachteraenden* (Np), *Twintig garven is een stoeke!* (Np), *As de boeren an 't mennen weren, dan moest ie gaarven gooien* (Dho) 2. bep. huurplicht en huur die men voor het land moet betalen, vooral in *de dadde garve*. het derde deel van de oogst zelf (Dfo, Ow, s), vgl. *De dadde garve is veur degene die et laand verhuurt* (Dfo); met name nog bekend als bep. deel van de oogst van de veenboekweit die als betaling gold voor het gebruik van de veengrond: omdat men erg afhankelijk was van het weer, kon geen vast bedrag worden afgesproken, in *de dadde garve* (Dfo, Ow, s) en *de vierde garve* (Ow): *As de veenboekweite-verbouwer gien eigener van et vene was, mos hi'j de dadde of vierde garve ofstaon an de veenbaos; as et wat een goed boekweitejaor was of wat minder, dan kreeg de veenbaos et dadde of vierde diel van et gewas, mar kwam d'r niks van terecht, dan har de veenbaos ok niks* (Ow)

garvebiender (Wol) de; -s ['g...] 1. iemand die graanhalmen tot garven bindt

garvebiendster (Wol) de; -s [...(t)stɪ] 1. vrouw die graanhalmen tot garven bindt

garveboekweit (s) de ['g...] 1. boekweit die in delen (*garven*) werd verkocht (nog bekend van plm. 1830 uit *Oosterwoolde, De Fochtel* e.o.)

garvehoelgoed (s) et ['g...] 1. openbare bijeenkomst waar delen van de oogst van veenboekweit werden verkocht (bekend uit *Oosterwoolde, De Fochtel* e.o., uit plm. 1830)

gas et; -sen; -sien [gas] 1. gasvormige stof, o.m. voor verlichting en brandstof gebruikt *Hej'm al elektrisch locht? Nee, wij hebben nog gas!* (Nbk), *Dan zet de maege op, dan bin ze an de wiend; de veearts snee d'r een gat in, et gas wol niet vot* (Dhau), *et gas anstikken, Jim hebben et gas onderuut schreuwen, daarom bin de eerpels helemaole van de kook* (Op), *D'r moet iene van 't gas kommen van het gasbedrijf, (vol) gas geven* 2. gaspedaal in een auto (spor.) et *gas intrappen* (Nbk)

gasanstikker (Nbk) - gasaansteker

gasbedrief (Ld) - gasbedrijf

gasbelle (Nbk) - gasbel

gasbraander (spor.) - gasbrander

gasfebriek (spor.) et (Ol-Nl), de (Nbk); -en; -ien ['gasfɛbrik] 1. gasfabriek

gasfernuus (Nbk) - gasfornuis

gasflesse (verspr.) - gasfles

gaskachel (verspr.) - gaskachel

gasketel (Ol-Nl) ['gaskɛ:tɪ] - gasketel

gaskraene (Nbk) - gaskraan

gaslaampe - gaslamp

gaslanteern (Nbk) - gaslantaarn

gasleiding (verspr.) - gasleiding

gaslocht (verspr.) et; -en; ...lochien ['gasloxt] 1. licht door brandend gas afgegeven 2. lamp die op gas brandt 3. lucht, geur van gas *D'r hangt hier een gaslocht* (Nbk)

gasmeter (spor.) - gasmeter

gasontploffing (l) - gasontploffing

gaspe z. *gaaspe*

gaspedaal ['gaspɛda:l] - gaspedaal

gaspen z. *gaaspen*

gaspit (Nbk, Nw) et, de; -ten; -tien ['g...] 1. gaspit van een gasstel

gaspries - gasprijs

gasslange (Nbk) - gasslang

gasstel - gasstel

gast z. *gaste, gaast*

gastarbeider z. *gaastarbeider*

gaste (verspr.) Ook *gast* (Wol), *gaaste* (Bdie, Bu, Db, El, Obk, Nw, Ste, b: im), *gaast* (Nbk), *gest* (Spa, Sz) de; pron. verw.: ze ['gast(ə)/ga:st(ə)/ge(r)st] 1. gerst *Die gaste is al aorig riepe, ze kan wel mi'jd wodden* (Db), *Wij hadden haost nooit gaaste op 'e bouw* (Ste) 2. het zaad van gerst *De brouwer wil zwaore gaste hebben* (Ow), *De gaaste is nog lange niet riepe, de korrels bin nog zaachte* (El)

gastebier (Mun, Np) Ook *gaastebier* (Obk) - gerstebier

gastedoppe (Dfo, Np, Mun) Ook *gaastedoppe* (Db, El, Nw, Obk), *gestedoppe* (WH) de; -n; ...doppien ['g...] 1. vruchtvlies, dop, kaf van gerstkorrel, vaak gebruikt voor opvulling *Vroeger maekten ze veur de kienderbeddegies metrassies van gaastedoppen of haeverkli'jen* [haverdoppen] (Obk), ... *deden ze gestedoppen in een speldekussen as vulling* (Spa), ...*vulden wij as kiender de*

gastekorrel - gat

beddegies in de poppewaegen veur oonze poppen mit gastedoppen (Mun), *Gastedoppen deden ze wel in krepenusten* (Db, Np)

gastekorrel (verspr.) Ook *gaastekorrel* (Bdie, Db, El, Nw, Obk, Ste), *gestekorrel* (Spa, Sz) de; -s; -tien ['g.../...'ge(r)stə...]

1. een korrel van de gerst *Van de gastekorrel komt gotte en draank* (Np), *Wat een mooie, dikke gastekorrels van 't jaor in de aoren* (Ol-Nl), *Deur de dreugte was de gastekorrel wat klein bleven* (Pe-Db)

2. bep. breisteek: één recht, één averecht/één averecht, één recht etc. *De gaastekorrel is ien recht, ien naotien averecht en de ere toer verspringen* (Obk),

In et vest heb ik in et veurpaand de gastekorrel breid (Db), *Ik heb d'r een gastekorrel in breid* (Ste, Np), *Die trui is hielemaol in gastekorrel breid* (Ld)

3. bep. type stof, met nopjes, puntjes (Dfo)

Vroeger weren d'r ok wel pakkedoeken van gastekorrel, dat was mit een noppien (Dfo)

4. bep. talgkiertje, meeëter (Np)

gastemael (Dhau, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow) Ook *gaastemael* (Bdie, Db, El, Obk, Ste), *gestemeel* (Spa) et ['g...]

1. gerstemeel *Gastemael brukten we veur veevoer; veur koenen, varkens mit lienmael, mit waai [wei] of waeter wodde et bri'jig* (Nbk), *varkenmesten mit gastemael* (Ma), *Een varken gefit lekker spek aj' et mesten mit gestemeel* (Spa), *Gaastemael wodde an jonge biggen wel voerd, omdat et zo licht te verteren was* (Nw)

gastenat (Ol-Nl) - gerstenat

gasterig z. *gastig*

gastestof (Np) de, et ['g...] 1. stofdeeltjes uit gerst *Gastestof was slim scharp* (Np)

gastestro (Db, Nbk) Ook *gaastestro* (El, Obk), *gestestro* (Spa) et ['g...] 1. gerststro

As de gestekorrels uut de aoren binnen, hool ie gestestro over (Spa), *Gastestro moet veur et riepe wodden aenlik eerst knikken, ie zien de aoren dan naor beneden hangen* (Db)

gastheer (l) - degene die als gastheer iemand ontvangt

gastig (Mun, Np, Nt) Ook *gaastig* (Bu), *gaasterig* (Bu), *gasterig* (Nt), *geisterig* (Mun), *gestig* (b: lm) bn. ['gastəx/'ga:stəx /...stəx/...'gej...'ge(r)stəx]

1. ranzig, *garstig gastig spek* (Np), *Spek mit van die gastige strepen is gien eten* (Mun)

gastvrij (spor.) Ook *gaastvrij* (j) bn., bw.; -er, -st [aks. wisselt] 1. gastvrij

gastvri'jhied (spor.) Voor -heid z. -hied [...'f...] 1. het gastvrij zijn *'t Was daor ien en al gastvri'jhied* (Nbk)

gastvrouw de; -en; -gien ['gastvrou] 1. gastvrouw (thuis, nl. als vrouw des huizes, of in een bijeenkomst) *Oonze gastvrouw har de boel haost op, dat wij kregen elk mar een fleenstertien* (Dfo)

gasverbruik (spor.) - gasverbruik

gasvergiftiging (spor.) - gasvergiftiging

gasverlochting (Nbk) - gasverlichting

gasverwarming (l) - gasverwarming

gasvlamme (verspr.) - gasvlam

gaswolke (spor.) - gaswolk: wolk gas

gat l et; -ten, ook gaten (WH), gaeten (Ste); -tien [gat] 1. gat, opening, door invloed van buitenaf ontstaan (bijv. door de wind, door slijtage) *Deur de storm hadden ze een best gat in 't dak kregen* (Pe-Db), *Et dak gaot hangen, d'r komp een gat in* (Sz), *Kni'jlapies bin leren lappies mit een gespe achter de kni'je; zo vullen de kiender gien gatten in de hozen* (Bu), *Ik hebbe een gat in de sokke* (Wol), *Hi'j het meer gat as hiels in de kouse* (Nw), *op 'e gatten nao dichte vele gaten vertonend, met name van kledingstukken* (Nbk), *zo ook 't Is bij de gaeten dichte* (Nbk, Ste), *Die sokken bin bij de gatten dichte* vertonen veel gaten (Nbk), *Hi'j is op 'e gatten nao dichte* hij is nauwelijks betrouwbaar (Mun, Sz), *zo ook Hi'j is bij de gatten dichte* (Mun, Ma), *...bij de gatten omme dichte* id. (Ma), *Die is wel es naost de gatten dichte* id. (Ol-Nl), en *Graopen is bij de gaeten dichte* is eigenlijk gemeen (Ste), *Aj' Oonze Lieve Heer van et kruus of bidden, en ie bin bij de gaeten dichte* als je altijd bidt, maar je niet dienovereenkomstig gedraagt (Ste), *uut een groot gat blaazen* pochen, snoeven (Db, Obk, Ow), *een gat in de dag slaopen, een gat in de naacht slaopen* erg lang slapen (Mun, Obk), *een gat in de haand hebben, een gat in de locht springen, argens gien gat* (meer) in zien, *iene de gatten in de hozen praoten* zo praten, dat de ander er geen woord tussen kan krijgen, al zijn overredingskracht aanwenden, zeer veel vertellen, praten (Dhau, Mun, Nw, Op, Wol, b): *Ik hoeve jow gien gatten in de*

hopen te praoten (b), ook ...in de kousen praoten (Nw, Op), ...in de sokken praoten id. (Nw), *Hi'j zeurt me (de) gatten in de kousen* hij zeurt veel (Nw), *Hi'j vligt de gatten in de schoenen* hij loopt heel hard (Nw), *de gatten in de sokken lopen* zich het vuur uit de sloffen lopen voor iets (Sz): *Hi'j lop 'm de gatten in de sokken om die vereniging op de been te houwen* (Sz), *Hi'j nemp et gat in de haand* gezegd wanneer iemand een ander verraadt, verklikt, bijv. in geval van oorlog (Ste), *d'r een gat in slaon* veel wegnemen, gebruiken van een bep. voorraad (Wol) 2. holle plaats, kuil, verzakking e.d. *een gattien in de koeze* een gaatje in de kies, *een gat in de diek* een gat in de weg, *D'r is mit die storm een gat in de diek sleugen* (Diz), *We meugen schielik wel an 't zaandmennen, want we kriegen toch een gat achter 't huus* (Nw), *Dat gat in de weg moet dichte, et is zo vuus te geveerlik* (Bu), *Een iegel kan bi'j alle gatten langes* redt zich overal uit (Ste) 3. (mv., met [a:], evt. [ɛ:], z. hierboven) oog, in *wat in de gaten hebben, ...kriegen* iets door hebben, krijgen *Hej't ok in de gaten?* (Nbk), *We hadden niks in de gaten, we leupen gewoon deur* (Bu), *in de gaten lopen: Dat lopt ok in de gaten!* (Dfo), *Et is 'm aaltied goed ofgaon, mar hi'j lopt een keer in de gaten* (Bdie, Nw), *iene in de gaten hebben*, zo ook *iene in de gaten holen, wat in de gaten holen* op iets blijven letten, ook inzake tijdsduur, riskante kwesties etc.: *de tied in de gaten holen* we moeten erop letten dat het niet te lang duurt, dat we op tijd ophouden e.d.: *We moe'n de tied wel in de gaten holen, anders kommen we te laete* (Db) 4. voor een bep. doel aangebrachte opening, gat, hoek door een bep. konstruktie ontstaan 'k *Zal d'r even een gattien in slaon* (Ste), *De boolte zat mooi veur 't gat* (Ol-Nl), *A'k de nijmesiene smere, dan moet de eulie in de (smeer)gatties* (Ste), *et halve gat* gat in een ploegboom, met een verstelbare pen waarmee de diepte van de ploeg wordt ingesteld (Bdie, Np, Nw, Ow, Pe-Dbl), vgl. *De penne in de ploegboom is vule brieder as dat hi'j dikke is, dus verzet ie 'm in de dikte, dan is dat mar een half gat, mar doe'j dat veuruut, dan bouwt hi'j al wat dieper* (Nw), zo ook *We verzetten de*

ploeg op 't halve gat (Np) en *op 't halve gat zetten* (Bdie), *mit et halve gat lopen* steeds spullen, met name etenswaar halen terwijl men vergeet het belangrijkste of een belangrijk deel mee te nemen, zodat men nog eens moet lopen (Bu, Ste): *Aj' naor de kelder gaon om melk en ie nemen van alles mit behalven de melk, dan loop ie mit et halve gat* (Ste), *et twiede gat* klein gat in de kachel waarop werd gekookt, warm gehouden en soms gebraden: *Et hoeft niet zo hadde te gaon, zet et mar op et twiede gat* (Obk), *'t Twiede gat in de kachel, daor zet ie een wat kleinere panne op, mar de ringen* [waarmee men zo'n gat wijder of nauwer maakt] *doen ok een hoop* (Nw), vandaar *'t eerste, twiede en dadde gat van een kookkachel* d.w.z. kookgaten in afnemende grootte (Nbk, Ow), *De stoveri'je* [groente of andere te stoven etenswaar] *wodde vroeger op 't twiede gat klaormaekt* (Obk), *Een kookkachel had twie gatten, een grote en een kleine* (El), *Zet de vlespanne mar op 't twiede gat, dan suddert hi'j wel deur* (Diz), *Om 't eten waarm te holen, kan 't even op 't twiede gat zet wodden* (Op), *Op 't twiede gat zetten ze vaeke een klein pannegien* (Pe-Dbl), *De brij moet mar op 't twiede gat* (Db), *Een kookkachel had twie of drie gatten; et twiede en 't dadde gat bin meerstal kleiner* (Dfo), *'t Vuur zat niet onder 't twiede gat* (Ow), daarentegen: *Moe'j de panne even op 't twiede gat zetten, boven de oven, mit et vuur* (Nbk), *Et tweede gat in et fernuus dat zat boven de oven* (Sz), *et gat van de deure* de deuropening, uitgang (Nbk, Nw), (gezegd wanneer iemand bijv. door zijn onakseptabele optreden de deur wordt gewezen:) *Daor is et gat van de deure, iene et gat van de deure wiezen, iene et gat van de deure zien laoten* id. (Pe-Dbl, Nbk), *Ze hullen altied hier of daor wel een gattien los* een mogelijkheid om onder iets uit te komen, een mogelijke uitweg, de mogelijkheid om een uitvlucht te vinden (Dfo, Obk), *Dat huus telt zovule hoeken en gatten, dat et nogal bewarkelik is om alles schone te holen* (Op) 5. gegraven gat voor veevoer, met name aardappelkuil *As de cerpels in 't gat kwammen, deden ze d'r eerst wat stro op en dan plaggen* (Obk), *de*

ceerpels in 't gat brengen inkuilen (El, Ma, Ld, Np, Ow), *De wintereerappels zitten in 't gat* (Dho), *De ceerpels bestoppen we in een gat* (Op) 6. uiteinde van hol, zoals van konijnen, vossen, in *Hi'j is niet veur ien gat te vangen*, zo ook *Hi'j is veur ien gat niet te vangen* (Diz, Ow), *Hi'j is veur gien gat te vangen* (Np, Db), *argens een raer gat van inzien* een slechte uitkomst, een slechte loop der gebeurtenissen vermoeden, iets niet zien zitten (Spa) 7. open wond *P. hadde een gat in 't heufd doe hi'j van de trappe tumelde* (Db), *d'r iene wel een gat mit in 't heufd slaon kunnen* (Nbk), *'t een gat in de kop zien* beslist verwachten dat iets niet goed komt, geen vertrouwen hebben in de goede afloop (Nbk), ...*in 't heufd zien* id. (Nbk) 8. aarsopening *Hi'j het een scheet dwas veur 't gat* gezegd wanneer iemand nauwelijks iets mankeert maar toch steeds over z'n ongemak jeuzelt (Ma, Nbk, Ste), *Hi'j kan gien scheet dwas veur 't gat hebben of hi'j gaot naor de dokter* voor het minste of geringste gaat hij naar de huisarts (Nbk), *Die het ok zo een scheet dwas veur 't gat* wordt snel chagrijnig (Nw), *Et diggelvuur in 't gat hebben* erg druk en zeer gehaast zijn (OS, Np), *iene om 't gat slikken* stroopsmeren (bl), *Haj't mar in 't gat, dan koj't uutschieten* gezegd van pijn of evt. ander ongemak dat kennelijk blijft of waar men geen remedie tegen heeft (Nbk), *iene in 't gat kroepen, iene een vere in 't gat stikken* iemand op enigszins spottende wijze een pluim geven (Bu), *Die kan wel praoten, ie hoeven heur de woorden niet uut 't gat te klauwen* ze praat graag en veel (bl), *je gat uutlienen en zels deur de ribben schieten* iets uitlenen terwijl men het zelf moet gebruiken, iets weggeven en voor zichzelf niets overhouden, ook ruimer: veel te goed zijn (Nbk, bl), zo ook *Ie kun je gat niet verhuren en zelf deur de ribben schieten* (Sz), *Die is mit 't gat op 'e loop* heeft diarree (Ste) 9. derrière *Wat hef die man 'n dik gat* (Bdie), *Die hond beet him in 't gat* (b), *Ze gong mit heur gat percies op een scharpe punt zitten* (Mun), *Ze hadden niet zo gauw een stoel onder 't gat, of (...)* (s: oost.), *Now, welterusten dan, zee L., en dri'jde him 't gat toe* en draaide hem haar rug toe (b), (van een paard dat zich schrap

zet om er vervolgens vandoor te gaan:) *Van dat ogenblikken maekte de bles gebruik om et gat in te kniepen en d'r vandeur te gaon* (vo), *de hanen op 't gat* met z'n handen op het onderend van de rug (bijv. bij het schaatsen) (b), *Die het ok niks om 't gat* hij heeft weinig kleren aan (Nw), *Daor hej' heur ok al weer mit et gat in de aarm* ze is er weer eens op uit (Dfo), *Hi'j had nog mar krek et gat op 'e stoel, of hi'j haelde een kraante uut de binderbuse en leut mi'j die zien* (v), *Et gat dot me zeer van 't fietsen* (Dho), *Ik bin zuver stief in 't gat* (Np), *Hi'j lopt aorig mit 't gat achteruut* (El), *iene wat veur 't gat geven* voor zijn broek geven, zo ook ...*een klap veur 't gat geven*, en ...*een schop onder 't gat geven, een schop onder 't gat kriegen, wat veur zien gat had hebben. Die jonge hef best wat veur zien gat had* (Pe-Db), *thee mit et blote gat* waterige thee of thee zonder koekje of andere versnapering (Nbk), ook: thee met niets erin (Ste), *op 't gat zitten. Ze zit gauw op heur gat, as ze 't wark an de kaant het* ze gaat liever zitten dan nog iets anders doen (Bu), *Hi'j mag graeg op 't gat zitten* hij zit het liefst en voert liever niets uit (Nbk), zo ook *Hi'j zit makkelik op 't gat* (Nbk), *'t gat lichten* uit een zittende houding overeind komen (Np), *op 't gat liggen* op zijn gat liggen, ook fig.: van een onderneming e.d. (Nbk, vo): *De ekonomie in de hiele wereld ligt op et gat* (vo), ook *op zien gat liggen* id. (Nbk), *Hi'j ligt nog mit de hakken veur et gat* hij blijft maar in bed liggen (Ste), ook in algemenere zin gebezigd: hij doet weinig, neemt overal ruim de tijd voor (Ste), *Plak 't gat mar daele* ga maar zitten (b), zo ook *'t gat op 'e stoel plakken* gaan zitten (b), ...*hebben* zitten (l), *Dan zetten de manluden et gat op 'e waegen* gingen/gaan op de wagen zitten (p), *op 't gat valen. En die vul plat op 't gat* viel op z'n achterste, of: ging vlot zitten (Nbk, b), *d'r gien kop of gat an vienen kunnen* geen lijn, structuur in iets kunnen ontdekken (El), *in 't gat hangen* trekkend achterover hangen met z'n zwaartepunt in het achterwerk, ook gezegd van een kind dat men bij de armen of handen mee wil trekken, maar dat zich laat hangen terwijl het niet of nauwelijks op zijn benen steunt,

vaak ook fig. (ook van volwassenen): niet mee willen werken, tegenwerken, tegenstribbelen, al dan niet stiekem: *Aj' een kalfien uut de koe trekken, moej' vaeke ok in 't gat hangen* (Nbk), *Hi'j hangt aorig in 't gat!*, *En ie weten best dat ik d'r lange genug tegen in 't gat hongen hebbe* (b), *Een vitterig persoon die vit, zeurt altied, en altied achter 't gat an achteraf, achterna* (Nbk), *Ze het et gat altied naor Oosterwoolde hangen* haar voorkeur, voorliefde gaat steeds uit naar *Oosterwoolde*, wat hier gebeurt interesseert haar niet (Nbk), *een klets naor et gat geven* roddelen over iemand die net weggegaan is (Ste), *Die koe het een sliepend gat* gezegd als het achtereind schuin naar beneden hangt (Ste), *gien zit in 't gat hebben* geen zit in het gat hebben, haastig zijn, veel weg zijn (Nbk, Np Ste, b), *iene et hemd van 't gat vraogen* iemand voortdurend van alles en nog wat vragen, *gien gat in de broek hebben* gezegd van iemand met een mager achterwerk, meestal echter gebezigd indien iemand weinig indruk maakt, geen krachtige persoonlijkheid is, zijn visie niet goed durft te geven (Db, Nbk), *(altied) de dief an 't gat hebben* bang zijn dat anderen je zullen benadelen, steeds anderen niet vertrouwen (Ma, Nbk, Obk, Op), zo ook *Hi'j lopt mit de dief achter 't gat* (Dho) en *de dief an 't gat hangen hebben* (El), *et gat d'r veur weg wienen* zich vanwege de konsekventies niet langer met een risicovolle zaak bemoeien, als het erop aankomt het af laten weten, zo ook *'t gat d'r veur weg dri'jen* (Diz, Nbk), *'t gat d'r mooi in dri'jen* zich op een goeie positie weten te manoeuvreren (Ma, Obk), ook van iemand die een rijke man (of vrouw) trouwt (Ma, Obk), *mit 't gat in de botter valen, iene achter 't gat zitten* iemand controleren, erop aandringen dat hij doet wat hij moet doen (Nbk, bo: Bu, Nw, Op), *iene achter 't gat an lopen* (l), *je et gat uut de haoke lopen* veel lopen, voortdurend hard lopen i.v.m. werk of bezigheid anderszins, zich in sterke mate voor iets inzetten (waarbij men vaak elders moet zijn) (Dfo, Nbk, b, bo: Nw, Bu): *Die leupen veur et dôrpsbelang heur 't gat grif uut de haoke* (b), *gien naegels hebben om 't gat te*

klauwen zeer arm zijn (Ma, Op, Ste, Sz, b), *De botter wodt duur, [want] hi'j krabbet an 't gat* (z. ook na bet. 14) (Bdie), *Ie kun him gien vere van 't gat blaozen* hij bezit werkelijk niets (Dhau, Nbk), *'t Is mi'j gien klap veur 't gat weerd* het is me niets waard (Dfo, Nbk), *Ie kun d'r wel zorgen over maeken, mar et zal mi'j an 't gat roesten* het raakt me niet, het kan me niets schelen (Ste), *de bienen aorig onder 't gat kriegen* gezegd als het iemand goed gaat, vooral in financieel opzicht (b, Nbk), *Hi'j het de bienen weer onder 't gat* is weer beter (Nbk), *Ie moe'n je eigen gat mar baargen* je moet jezelf maar redden (Nw), *zien gat (mar) redden moeten* id. (Nbk, b), *je eigen gat wel redden* de steun van een ander niet behoeven (Nbk, b), *Daor veeg ik 't gat mit of daar trek ik me niets van aan*, dat stelt niets voor (Bdie), *Ze kun 't mij an 't gat lappen* ik geloof er toch niets van, ze kunnen de krats krijgen (Mun, Nt, Obk, Sz), *'t an 't gat kriegen* met het financiële risico of met de konsekventies van een koop die te duur is blijven zitten bij een verkoping, zonder dat men geschikt weer kan verkopen (Nbk, Op): *Wie een huus beschrift om 't striekgeld, het de hacht [het risico] ok om 't an 't gat te kriegen* (Op), *Hi'j sleug 'm mi'j zo van 't gat* kocht het meteen van me terwijl ik te weinig geld vroeg (Ste), *Die het altied de braand in 't gat* is altijd druk, haastig (Dho, Obk), *As die 't gat in de braand het, zol ze 't nog niet blussen* ze is erg traag, maakt zich niet druk om allerlei zaken waar anderen zich wél druk om maken (Ma), *kot veur 't gat wezen* snel driftig zijn (Nbk, b): *L. is wat kot veur 't gat, hi'j pakte de haeze bij de lopers en zaade him een aende vot* (b), *aorig in zien gat naegeld wezen* bang uitgevallen zijn (b), *et gat op 'e fiets zetten* op de fiets stappen (vo), *Ie kun d'r wel mit je blote gat op naor Keulen rieden* gezegd van een stomp mes (l), *mit 't blote gat in de pette zitten* een kaal hoofd hebben (Bdie), *Die is mit 't gat op 'e loop* ze is voortdurend op mannen uit, ze is manziek (Dho, Obk, Ste), *Hi'j nemt et gat in de aarm en daor gaot hi'j* hij gaat er vandoor (Nw), zo ook *et gat onder de aarm nemen* er snel vandoor gaan (Bu), *de bienen onder 't gat nemen* weggaan (Bu),

et gat (even) optillen kakken of een wind laten (spor. west.) 10. achtereind, ondereind van een schoof (Bdie, Ol-Nl en oost.) *We legden de gaasten mit de gatten in de hoogte in de zonne te dreugen* (Np), *Et gat van de gaaste moet altied naor de butenkaant van de bult* (Obk), *Et gat van de rogge moet naor buten en et zaod naor binnen* (Dhau), *We gooien de stoeken even omme, dan kun de gatten beter dreugen* (Op) 11. financieel tekort *D'r zit nog een gat in de begroting* (Nbk), *'t iene gat mit 't aandere stoppen* een tekort zodanig dekken, dat elders een nieuw tekort ontstaat (Bdie, Spa, Wol) 12. in *Dat naait d'r een gat uut* daar gebeurt iets raars (Bu), ook: het is daar raak, het is daar een spektakel (Dhau, Obk), het laatste ook in de vorm *Et ni'jt...* (Ma, Dhau) 13. onbeduidend plaatsje, gehucht *Hi'j wol wel es uut dit gat weg en naor de stad* (b), *Oosterwoolde is gien gat!* (b) 14. in *een Jan gat* een slome vent (Ol-Nl) * *Hempien reur mien gattien niet* hemdje, raak mijn gatje niet (Nt), *Alles om 't gat en niks in de buse*: gezegd van een persoon die niets voorstelt maar die zich belangrijk of deftig voordoet en/of zich opdirkt (Mun), *'t Heufd kan wel te doen macken dat et gat slaeg krigt* (Ld), *Wie een gat greeft veur een aander, vaalt d'r zels in* (Wol), *Dat schit 'n boer as hi'j 't in 't gat het* dat stelt misschien wel niet zoveel voor, maar niet iedereen heeft het, kan erover beschikken, gezegd bijv. van een grote som geld (Nbk), *Praoties vullen gien gatties* praatjes vullen geen gaatjes (Spa), (schertsend, zonder speciale betekenis:) *As je et gat jokt, wodt de botter duur* (Nw, Obk), *Beter in de wiede wereld as in et nauwe gat* gezegd wanneer iemand een wind laat (Ste), *Zeed-ie wat of gong jow 't gat?* gevraagd wanneer iemand een wind liet (Nbk), *Wie zien gat verbraant moet op 'e blaoren zitten* (Dfo, Dhau, El, Mun, Obk, Op), zo ook *Et gat verbraand, dan kuj' op 'e blaoren zitten* (Np), *Janneman het 't gat verbraand, en now zit hi'j op 'e blaoren* (El, Mun, Np), *Ieder zien meuge, zee de jonge, en doe tuutte hi'j zien mem veur 't gat* (Obk), *Hoe stiller hoe beter, zee oolde wief, en ze zat mit 't gat in de braandneltels* (Db), *Riemen en dichten, ie*

zollen 't gat d'r van oplichten je zou ervan kakken (Nw, Ma), *...d'r van lichten* id. (Nbk), *Riemen en dichten, ie zollen et gat d'r veur oplichten* id. (El, Np, Ow), *...d'r bij oplichten* (Dho, Ld), *Die kan riemen en dichten...* (Spa), *Mit riemen en dichten kuj't gat oplichten* (Dfo), *As de roe van 't gat is, bin de stokslaegen vergeten* als de pijn en narigheid voorbij is, vergeet men zo'n kwelling, met name gezegd inzake een bevalling (Nbk), *Van achteren ziej' een hond in 't gat* het is gemakkelijk achteraf een mening te hebben, nakaarten helpt niet (b: lm), ook *...ziej' een koe in 't gat* (Nbk), *Welterusten/'t Heufd op 't kussen/'t Gat d'r bij del/Slaop wel* (Nbk), *.../Kop op 't kussen/'t Gat in de aarm/'t Slapt waarm* (Nbk), *En dit is now, en dit is now, en dit is now veur 't laeste/'t Oolde wief het 't gat verbraand en dat komt van de teste* (Np, Nbk)

gat II (Nbk) tw. 1. gat *Ach gat, daor hej' heur ok weer!* gatverdikkie, zij moet ook weer zo nodig (Nbk)

gatbaand Ook *gatband* (Spa) de; ...banen; ...baantien ['g...] 1. band, lager dan de band om het middel, waarmee een tot het middel reikende werkschort of anderssoortige schort op het achterwerk werd vastgemaakt (om te voorkomen dat de schort teveel naar voren hing), nl. m.b.v. een knoop met een strik erop in het midden, m.b.v. een haak en een oogje (Diz, Mun, Nt, Ol-Nl, Ste) of d.m.v. knoop en knoopsgat (Obk, Spa) *An die wollen schöiken zatten gatbanen, wat leger as de middelbanen, die wodden op et gat, in de midden an mekeer kneupt* (Nbk), *De gatband moet d'r veur zorgen dat de schulk goed zitten blijft* (Spa), *An die schulk zat een gatbaand, die baand koj' dan op et gat vaastezetten mit een haokien en een ogien, dan haj' de baand niet veur je hangen* (Ste), *Mit 't smerige waark hadden de boerevrouwen de schulk mit een gatbaand op 't gat vaastekneupt* (Op), *Aj' de gatbaand niet vaaste deden, hong je de schulk op 'e klompen* (Obk), *De gatbaand zat halfweg de schulk over 't gat, aandere gong je de schulk naor veuren aj' veurover staon gongen* (El), *Die dekselse jonge trok zien mem heur gatbaand los* (Ow) 2. band onder om de garf (Dfo, Op, Ow)

gatband z. *gatbaand*
gatlikken (Ld, Nbk) - gatlikken
gatlikker (Bdie, Bu, Db, Nbk, Nt, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) - gatlikker
gatnat et (Obk) ['gatnat] 1. slechte koffie
Wat was dát gatnat van een koffie (Obk)
gatsamme (Nt) tw. [gat'samə] 1. potverdrie, ach nou *Gatsamme, meer weten we niet!* (Nt)
gatsjepanne z. *gattiespanne*
gatswaeter (Dhau, Obk) et ['gatswe:tɔ] 1. slechte thee (Obk) 2. slechte koffie (Dhau)
gattebore (Dfo, Dhau, Dho, El, Ma, Np, Spa, Sz) Ook *gattiesbore* (Bu) de; -n; ...boortien ['gatə.../'gatiz...] 1. fopmiddel, gefingeerd instrument voor het halen waarvan men beginnende knechten, kinderen of andere argeloze personen op pad stuurde, bijv. naar de smid (Dfo, Dhau, Dho, Sz), ook in *de vierkaante gattebore* (Bu, El, Ma, Spa): *De timmerman kon zien knecht of zo uutsturen om een vierkaante gattiesbore* (Bu) 2. holle boor voor het uitsteken van grond (Np)
gatteboren (vo) onbep. w. ['g...] 1. met een pootstok gaten in de grond maken waarin aardappelen worden gepoot
gattemaeker (Np) de; -s ['gatə...] 1. degene die gaten maakt, met name: bij het poten van aardappelen
gattenende (Nw) et; -n; ...entien ['gatnəndə] 1. onderste eind *Die schove staot knap, mar 't gattenende staot d'r wat schieve bi'j* (Nw)
gatterig (Nbk, Np, Nw, Spa, Sz) ['gatɔx, ...təɔx] - gaterig *een gatterige weg* (Spa, Sz)
gatterke z. *gattien*
gattien Ook *gatterke* (bet. 2: Dho) et; ...ties ['gatin/'gatɔkə] 1. verkl. van *gat* in diverse betekenissen 2. het tegenover de bolle kant (*boekien*) liggende vlak van de bikkel uit het bikkelspel (Dho, n: NI)
gattiesbore z. *gattebore*
gattiesding (Nbk, b) et; -en; ...dinkien ['gatizdn] 1. ding met gaatjes *Now zit daor veuran zoe'n gattiesding, dat van de tute of kan, een broes numen ze dat* (b)
gattiesknipper (Nbk) de; -s; -tien ['g...] 1. perforator
gattiesliep (Diz, Obk) bn.; -er, -st ['gatisli:p] 1. zeer nauwkeurig in z'n werk

Hij is aorig gattiesliep! (Diz, Obk)
gattiesmaeker (Nbk) de; -s ['g...] 1. perforator
gattiesmatte (Ste) de; -n; ...mattien ['gatismatə] 1. (inzake een stoel) bep. zitting met gaatjes *D'r moet een ni'je gattiesmatte op 'e stoel* (Ste)
gattiespanne Ook *gatsjepanne* (Nbk: bet. 2) de; -n; -gien ['gatispanə /'gatsjəpanə] 1. vergiet *Zo dichte as een gattiespanne* gezegd van iets dat dicht moet zijn maar erg lekt (Nbk), *een geheugen as een gattiespanne* een slecht geheugen (Np), *...as een dichte gattiespanne* id. (Ld), *de dichte gattiespanne* fopmiddel: voor het halen ervan stuurde men een kind, een argeloos hulpje e.d naar een ander *Et onderknechien wodde nog wel es om de dichte gattiespanne stuurd* (Obk), *Gaon jow even naor de smid om de dichte gattiespanne?* (Pe-Dbl, Diz) 2. gezegd van of tegen iemand die men een beetje onnozel, gek en koddig vindt (Nbk) *Ae je, gatsjepanne!* (Nbk)
gattiesslief Ook *gattiesslieve* (Bu, Ste) de; ...slieven; ...sliefien ['gatisli:f, ...sli:wə, ...və] 1. grote, platte lepel met gaatjes zodat het vocht in de pan kan blijven, gebruikt bij het opscheppen van bruine bonen e.d.
gattiesslieve z. *gattiesslief*
gatwaeter (Nbk) et ['g...] 1. slechte koffie
gauw bn., bw.; -er, -st [gəw] 1. (bw.) op snelle wijze, met spoed *et gauw even klaormaken, iene gauw even helpen, et gauw begriepen, ...raoden, d'r gauw vandeur gaon, te gauw oordielen, Gauw!* uitroep, ook *Gauw, gauw!*, *Now, veuruit, gauw dan!* akkoord, maar wel snel dan (Nbk) 2. (bw.) binnen korte tijd *Et is gauw gebeurd mit de zommer* de zomer is snel voorbij (Nbk), *Zoks hej' gauw genog daon* dat werkje kost niet veel tijd (Nbk), *'t Was toch nog gauwer kommen as dat de dokter docht hadde* (v), *al gauw, zo gauw. Jammer, dat de vekaansie zo gauw omme is* (Nbk), *nogal gauw es* vaak, niet zelden (Nbk, p): *Och ja, dat hadde hi'j nogal gauw es* (p), *zo gauw as iene kan. Hi'j zol, zo gauw as hi'j kon, kommen* (b), *Dat zal niet zo gauw gebeuren* de kans dat dat gebeurt, is klein (Nbk) 3. vlug, snel *Daor bi'j' te gauw mit* daar kom je te vroeg mee

gauwachtig - gebaor

aan (Nbk), zo ook *Daor koj' krek wat te gauw mit* (Nbk), *al gauw. Dat duurt al gauw een weke, Dat lopt al gauw in de duzenden* (Nbk) * *Hoe gauwer hoe liever* (Nbk), *Gauw en goed is een keunst* wie iets snel doet levert meestal in op de kwaliteit (Nbk)

gauwachtig (Db, Dhau) bw. ['gɔmaxtəx] 1. gauw, weldra *De kiender begonnen al gauwachtig van de baank te springen* (Db) **gauwdief** (verspr.) Ook **goolddief** (Nw, Ow) de; ...dieven; diefien ['gɔwdi:f /'go:ldi:f] 1. dief die op snelle, behendige wijze gapt *Dat is een gauwdief, hij pikt alle kleinigheden mit* (Diz), *Wat een grote gauwdief is dat* (Nt)

gauwdiesweer z. *gauwdievenweer* **gauwdievenweer** (Np, Pe-Dbl, Spa) Ook **gauwdiesweer** (Nbk), **goolddiesweer** (Ow), **gauwdieveweer** (Bdie) et ['gɔmdi:bm wɪ:ər/'gɔmdis.../'go:ldis.../...di:və...wə...] 1. mistig weer, weer waarin een dief zich gemakkelijk uit de voeten kan maken

gauwdieveweer z. *gauwdievenweer* **gauwighied** Voor -heid z. -hied de ['gɔm əxhit] 1. gauwheid, het zeer vlug werken in de *gauwighied* in de gauwigheid (v, Nbk)

gave z. *gaove*

gazen (OS, Dho, Diz, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) Ook **gaezen** (Bdie, Bu, Dho, Mun, Np, Nw, Pe-Dbl, Wol) bn.; attr. ['ga:zn̩/...ε:...] 1. van gaas *een gazen hokke, een gazen loop, een gazen deure, De knienen zitten onder een gazen kappe* (Np)

gazeraem z. *vliegeraem*

geaard (verspr.) - geaard

geaarmd (verspr. OS, Bdie, Mun, Np) Ook **gearmd** (verspr. WS, spor. OS), bn. [gə'a...] 1. gearmd, voornamelijk in *geaarmd lopen: Ze leupen hier lessend geaarmd langes* (Np), *Vroeger leup een spannegien overdag nooit geaarmd* (Obk), *Dat peer leup stevig gearmd* (Ld), *geaarmd argens henne gaon* (Nt, Ow), *geaarmd naor de braand schertsend gezegd als men gearmd op weg is of gaat* (Pe-Dbl, Spa, Ow)

geaemel et [gə'ē:m] 1. gezeur *Wat is 't een geaemel!* (Nbk, Np)

geallieerd (spor.) Ook **allieerd** (spor.) bn. 1. behorend tot, m.b.t. de geallieerden

geallieerden (verspr.) [...dn̩] - geallieerden, met name m.b.t. de tweede wereldoorlog

gearmd z. *geaarmd*

geb. (l) - afkorting van *geboren*

gebaar z. *gebaor*

gebaes (verspr.) et [gə'be:s] 1. het aanhoudend ijlen; het aanhoudend bazelen, onzin uitkramen *Van dat gebaes en gedaes kan 'k wel spi'jen* (Mun)

gebaggel (Nbk) et [gə'bagl] 1. het baggelen van turf of een daarmee vergeleken bezigheid, met name het moeizaam lopen door modder, drassig gebied e.d. *'t Was vaeke een hiel gebaggel om d'r deurhenne te kommen* (l)

gebak et [gə'bak] 1. het (voortdurend) bakken 2. onbep. hoeveelheid taart *Now, ik lusse wel een stokkien gebak* (Mun), *Is et gebak al bij de bakker besteld?* (Diz), *Et gebak ston in de ovend* (Ma), *koffie mit gebak*

gebakkelei (Dho) et [gəbakə'leɪ] 1. het gekibbel, geruzie (niet lieflijk)

gebakken (Nbk, l) bn. [gə'bakn̩] 1. gebakken *gebakken eerpels* gebakken aardappelen, *gebakken zitten* (l)

gebakkien et; **gebakkies** [gə'bakin] 1. gebakje, taartje 2. hoopje uitwerpselen, evt. ander hoopje viezigheid (verspr.) *De katte het een mooi gebakkien in de hoeke van de kamer legd* (Dhau, El, Spa), *Die hond het daor een lekker gebakkien vlak veur de deure hennedri'jd* (Obk), *Bij de kiender moej' nogal es een gebakkien oprumen* (Ld), *Dat kiend het een gebakkien in de broek heeft in z'n broek gepoept* (Nbk, Diz), zo ook *Ze kun je een vies gebakkien leveren* gezegd wanneer men is bedrogen, misleid of wanneer dat zou kunnen gebeuren (Nbk), *Die het een mooi gebakkien thuuskregen* gezegd van een meisje dat in verwachting is geraakt, met name door manziek gedrag (Dho, Obk, Ste)

gebakschaole (Nbk) - gebakschaal

gebaor Ook **gebaar** (spor., WH) et; -en; -tien [gə'bo:ər] 1. arm- of schouderbeweging, knikkende beweging, beweging anderszins met het lichaam, vaak om een aanwijzing te geven *De pelisie gaf een gebaor dat we veerder gaon konnen* (Db), *Hij mackte et gebaor van kom es hier*

(Wol), *Zo te zien wol hij mit zien gebaoren wat vertellen* (Ld), *Die man maekt een vremd gebaor* (Nt), *...een kalmerend gebaor* (ba), *Aj' veurdregen, moej' daor aenlik ok een gebaor bij maeken* (Mun) 2. het totaal aan woorden en gebaren dat iemand maakt als hij zich uit (Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Np, Ow) *Wat een gebaor maekt die vent mit die meiden* (Dhau), *Hi'j har d'r een hiel gebaor over, mar et betekende niks* (Dfo), *Hi'j het hiel wat gebaor as hi'j an 't woord is* (El), *Hi'j had d'r een hiel gebaor van* (Np), *Ik zag wel an zien gebaor dat hi'j d'r niks van miende* (Np), *Hi'j het nogal wat gebaor as hi'j an 't uitleggen is* (Diz), *Hi'j maekte een gebaor, al kwam de hiele wereld him toe* (Ow), zo ook *Hi'j het d'r een hiel gebaor bij* (Dho) 3. vriendelijk, welwillend gebaar, geste een *vrundelik gebaor* (Ld, Spa, l), *een mooi gebaor* een te waarderen geste, een prettige daad van welwillendheid (Nbk, Nt, Nw): *Om een grote gift te doen an een vereniging, is een mooi gebaor* (Nt), zo ook *een rejaol gebaor, een aorig gebaor* (Mun, Nbk), *'t Gaot om 't gebaor* hoe het verder zij, de vriendelijke bedoeling is het belangrijkste (Nbk, Np)

gebaoren (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; gebaorde, het gebaord [gə'bo:əɾŋ] 1. gebaren maken *Hi'j ston daor mar wat te gebaoren* (Nbk), *Wat staot hi'j daor toch te gebaoren?* (Nbk), *Hi'j gebaorde dat we opschieten mossen* (Nbk)

gebargte (Nbk) et; -s, -n [gə'bar(ə)xtə] 1. gebergte *Dat is een hiel gebargte daor in Zwitserlaand* (Nbk)

gebats et [gə'bats] 1. het voortdurend zware klappen op of tegen iets geven 2. lawaai als gevolg van zware klappen *Et was me een gebats mit die deuren!* (Wol), *Op ooldejaorsaovend komt an 't gebats mit rotties en zo gien aende* (Op), *'t Was me een gebats mit die rotties op ooldejaorsaovend* (Bdie, Op), *Ie kunnen hier et gebats uren, zo gong et d'r om weg* (Mun), *Om de zwanen vot te jaegen mit een schietapperaot is al tied een heel gebats* (Nt), *Wat een gebats op die leerzen* (Dho), *...mit die Zweedse klompen op 'e houten vloer* (Spa)

gebed et; -en; gebettien [gə'bət] 1. gebed, nl. dat men bidt, het bidden *Midden onder*

et gebed as een dronkeman de karke in kommen... (ba), *Doe was d'r een gebettien in mien hatte* (b), *een gebed zonder aende* (l)

gebedel - gebedel

gebeente (Nbk) [gə'bī:ntə], in *Wee je gebeente!*

gebeer (Nbk) et [gə'bī:ər] 1. gezwets

gebeier (Nbk) - gebeier

gebeinsel (Nbk, Ste) et [gə'bējns] 1. het opjagen, aanvuren (Ste) *Wat een gebeinsel gezegd wanneer men door iemand wordt opgejaagd* (Ste) 2. het moeizaam lopen (Nbk) *Wat een gebeinsel daor deur die heide* (Nbk)

gebeiteld (l) [gə'bejt|t] - in *gebeiteld zitten*

gebekt (Np) - gebekt: niet op z'n mondje gevallen *Die kerel is wel gebekt* (Np)

gebel et [gə'bel] 1. het voortdurend bellen, ook inzake telefoneren *Et het hiel wat geschrief en gebel kost om aachter E. heur adres te kommen* (v)

gebengel (Nbk) et [gə'bɛŋ] 1. het voortdurend bengelen, luiden

gebeugen (Nbk, vo) bn.; -er [gə'ba:ɣŋ] 1. gebogen *gebeugen lopen* (Nbk), *een gebeugen rogge* (Nbk), *J. was wat een gebeugen feguur* (vo)

gebeul et [gə'ba:l] 1. het voortdurend hard werken, zwoegen 2. het aanhoudend schreeuwen, huilen, loeien

gebeuren I et [gə'ba:əɾŋ] 1. het gebeuren *Die brulloft van J. en G. was zuver een heel gebeuren* (Sz), *Dat was mar een groots [indrukwekkend] gebeuren mit die brulloft* (Dhau), *Inbraok is op 't heden daegeliks gebeuren* (Obk)

gebeuren II zw. ww.; onoverg.; gebeurde, is gebeurd; all. derde pers. 1. gebeuren, plaatsvinden *Et gebeurde wel es, dat (...)* (l), *Onze kiender zaggen et gebeuren* (Mun, Nbk), *Et gebeurde dat H. in de winter slim ziek wodde en et niet lange meer maekte* (b), *In die tied kon d'r hiel wat gebeuren heel wat plaatsvinden* (v, Nbk), *Zoks wil nog wel es gebeuren* (l), *Et wark moet alle daegen wel even gebeuren* (Obk), *Et kan mit veertien daegen wel gebeuren over veertien dagen kan het plaatsvinden* (Nbk, Np), ook: gedaan worden, z. de volgende bet. (Nbk, Np), *Op die maniere is 't gebeurd, Wat is d'r percies gebeurd?*, *Zokke dingen gebeuren*

gebeurlik - gebient

alle daegen zulke dingen komen dagelijks voor, we staan er niet altijd bij stil, maar die dingen gebeuren nu eenmaal: vooral gezegd n.a.v. een ongeval, het zich openbaren van een ongeneeslijke ziekte e.d. (El, Nbk), *D'r gebeuren al ongelokken genoeg* (l), *D'r is mit die mesiene een ongelok gebeurd* (Nbk), *D'r gebeuren een hoop ongelokken mit die auto's* (Bu), *Dat zal niet gebeuren* ik zal zorgen dat het niet gebeurt!, zo ook *En dat gebeurt niet!* (Nbk), *En dat gebeurt niet weer, hejt begrepen?* (Nbk), *Dat gebeurt misschien nog wel es dat zal mogelijk nog wel eens plaatsvinden in de toekomst, D'r gebeurt wat, ...niks, Daar gebeurt temeens wat daar is men tenminste aktief, daar wordt gewerkt* (Nbk), *as of d'r niks gebeurd was* alsof er niet iets fouts, ontoelaatbaars, bijzonders gebeurd was, *Is d'r wat gebeurd?* is er iets onaangenaams, een ongeluk etc. gebeurd, zo ook *Is d'r een ongelok gebeurd?* (Bu, Nbk), *'t Was God die et Wonder gebeuren dee* (ba), *Dat, wat d'r ok gebeure, et staorigan weer meitied wodt* (b) 2. gedaan worden *D'r moet wat (an) gebeuren, zo kan et ja niet langer, Et wodde dan ok meer as tied dat daor wat an gebeurde* (b), *Et is zo gebeurd* het is zo gedaan, in een ommezien klaar, *'t Zal gebeuren, D'r is een boel wark dat now ienmaol gebeuren moet* (Op), *Dat kan gebeuren* het zal gedaan worden, ik zal het (doen) uitvoeren, *D'r hoeft niet zovule veur te gebeuren* er hoeft weinig voor te worden gedaan (ook: plaats te vinden), ook gezegd met de al dan niet uitgesproken gedachte: en dan gaat het mis, zo ook *D'r hoeft niet zovule meer te gebeuren, en dan is d'r oorlog!* (Nbk), *'t Is gebeurd* het is klaar, gezegd wanneer het werk voltooid is, ook: het is voorbij: *As de haastdraoden d'r binnen dan weten we dat et mit de zoemer gebeurd is* (Obk), ook vrolijk gezegd wanneer een bevalling heeft plaatsgevonden (verspr.): *Hè, hè, dat is gelokkig gebeurd* (Ld), *Now, et is gebeurd heur, we hebben een jonge zeune!* (Dhau, Ol-Nl), *De poppe is d'r al, 't is gebeurd* (Nt); voorts gezegd als iemand stervende is of net overleden is (alg.): *Et is gauw gebeurd* (Np), *'t Het lange duurd, mar 't is now toch gebeurd mit 'm* (Wol) 3. overkomen,

ondervinden *Dat moet je mar gebeuren* (Dho, Ma, Spa), zo ook *Et zal je mar gebeuren, Zoe'n ongelok kan iederiene gebeuren* (Op), *Et zal jow ok gebeuren kunnen* (Nbk), *Wat is d'r mit je gebeurd!*, *Et kan de beste gebeuren, Et kan iederiene gebeuren, Aj' mar goed uutkeken, dan kon d'r je niks gebeuren* (v), *D'r kan mij niks meer gebeuren* schertsend en optimistisch gezegd wanneer men iets belangrijks heeft bereikt of veel heeft gekregen (verspr.) * *Wat gebeurd is, is gebeurd* het is nu eenmaal zo gegaan, het heeft geen zin om het daar nog langer over te hebben (Nbk), *'t Is gebeurd, zee borrel, en doe had hij zien wief mit 't jong* (Nbk), soms gevolgd door *Niet meer, zee zien heit, anders wodt et een zoepertij* (Nbk), *Dat gebeurt me ok niet weer, zegt Jan, dat mien mem doodgaot zonder dat ik d'r bij bin* (Bu) **gebeurlik** bn. [gə'ba:ərlək] 1. gebeurlijk, mogelijk *'t Bin toch gebeurlike dingen* het zijn dingen die je kunnen overkomen, die nu eenmaal kunnen gebeuren (gezegd bijv. als een vakantiereis niet doorgaat wegens ziekte, bij gedwongen huwelijk, als een kind doubleert, etc.), *We leven in een tied dat een hieleboel dingen gebeurlik binnen* (Obk), *'t Is best gebeurlik dat J. bij K. inwonen gaot* (Db), *'t Kriegen van een drieling is gebeurlik* (Op), *Ja, netuurlik, alles is gebeurlik* (Ol-Nl), *Et is misschien wel gebeurlik, ik weet et ok niet!* (Mun), *'t Is een raer geval, mar 't is wel gebeurlik* (Nt)

gebeurtenis (verspr.) de; -sen; -sien [gə'ba:ərtənis] 1. gebeurtenis *'t Was een vremde gebeurtenis* een eigenaardige gebeurtenis (Nbk), *'t Was een hiele gebeurtenis* een enerverende, bijzondere gebeurtenis (Nbk)

gebied (spor.) et; -en; gebietien [gə'bit] 1. grondgebied, streek *In die gebieden komt et veur* (Nbk), *op dat gebied* op dat terrein, *op een aander zien gebied kommen* zich bezig gaan houden met zaken die ook tot het werk, de serieuze belangstelling, de belangen van een ander horen

gebient (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Ld, Ma, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook **gebiente** (Bu, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Nw, Op, Ow), **bient** (Diz, Mun, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol, in bet. 1: El, Obk, bet. 2: Nbk) et; -en; -ien

[gə'bint(ə)/bint] 1. (spor. alleen in de mv.-vorm) het totale samenstel van stijlen en zware dwarsbalken in boerderijen, schuren, dakstoel *Et huj zit al boven et gebient* (Db), ...*zat an 't gebiente toe* (Np), *Et was een heel kerwei 't gebient op te zetten* (Pe-Dbl), *Ze hebben vandage et bient overeinde zet* (Spa), 't *Gebiente van die oolde schure was vermoegd* (Op) 2. de combinatie van twee stijlen en een daarop liggende dwarsbalk in een boerderij, schuur of ander gebouw *In een klein schuurtien zat mar ien gebient in (en ok in een arbeidershusien)* (Obk), *De heufd-balke van een gebiente ligt an weerskaanten op beide stielen* (Nw), *Dat gebient wodt d'r ok niet beter op* (Dhau), *De bienten bin nog best* (Wol), *Vroeger mossen we mit mekeer de gebienten stellen* (Ld), *De gebienten bin vandaage in de hoogte kommen* gezegd bijv. bij het bouwen van een boerderij (El) 3. hout voor, in het bint van gebouwen (all. in de vorm *bient*: Obk) *Noors bient was mitien bewaeterd* bomen uit Noorwegen voor het bint van gebouwen werden nl. drijvend over zee versleept, waardoor ze later niet snel aangetast raakten (Obk)

gebiente (Nbk) et [gə'bī:ntə] 1. gezegd van stevige benen (Nbk) *Wat het die een gebiente onder et gat* (Nbk) 2. z. *gebient gebientledder* z. *bientledder*

gebikt (El, Spa) bn.; attr. [gə'bikt] 1. (van stenen die in eerder metselwerk zijn gebruikt) bikkend bewerkt *We bouwen die mure weer op van gebikte steen* (Spa)

gebit [gə'bit] - gebit (van mens en dier), ook kunstgebit (Nbk): *k Heb mien gebit in dat koppjen liggen* (Nbk)

gebitstange (Dhau) de; -n [gə'bitstəŋə] 1. stang van paardetuig die onder de kin door loopt ter ondersteuning van het gebit *Mit een knippe zit et leide an et rinkien van de gebitstange* (Dhau)

geblaer (Nbk) - geblaar

geblaf et [gə'blaf] 1. het voortdurend blaffen 2. het eenmalig of gedurende korte tijd blaffen van een hond 't *Was krek al heurde ik geblaf op 'e dele!* (Nbk) 3. het opscheppen, snoeven (Nbk) *Ik heb toch wel zo'e'n hekel an et geblaf van die vent!* (Nbk)

geblaos (spor.) [gə'blɔ:əs] - geblaas

gebliksem (Bdie, Diz, Nbk) [gə'b...] - gezeur, geruzie, ook van werk dat niet vlot verloopt *Wat een gebliksem* (Nbk)

gebloemd Ook *bloemd* (Mun, Nbk, Np) bn.; -er, -st [gə'blumt/...] 1. met bloemfiguren, met bloemmotieven *een (ge)bloemd vasiën* (Np), *bloemd theegoed* (Np), *gebloemde gedienen* (Wol), *gebloemde vloerbedekking* (Obk), *bloemd behang* (Mun), *een gebloemde schölk* (Bdie, Nbk), *Mien vrouw het een mooi gebloemd rokkien an* (Op), *Ik heb een gebloemd lappien kocht veur een jurk* (Mun), *Zien mem het een mooi (ge)bloemd jurkien an* (Nbk), *Die jurken van tegenwoordig bin haost allemaole gebloemd* (Ol-Nl), *Ie staon d'r mar mooi gebloemd op* (Dfo)

geblokt Ook *blokt* (Nbk) bn.; -er, -st [gə'b...] 1. voorzien van één of meer blokmotieven *geblokte gedienen*, *een (ge)blokte rok* (Nbk), *een geblokt boezeroentien* (Obk), ...*schölkien* (Db), ...*sprei* (Ld), ...*jassien* (Op), *een geblokte deken* (Ol-Nl, Ow), ...*haanddoek* (Spa, Nt), *een geblokt zeiltien over de taofel* (Ma), *geblokt behang* (Np), *Die stof is blauw geblokt* (Wol) 2. zwaargebouwd en van evenredige afmetingen, breed en diep gebouwd, nl. van paarden en runderen (verspr.) *een geblokt peerd* (Bdie, Ma, Np), *een zwaor geblokt peerd* gezegd van bijv. een paard van het Belgische ras (Diz, Db, Ow), *een best geblokt beest* (Pe-Dbl)

geboeheld (Bu) bn. [gə'box|t] 1. (van een mens) met een bochel, een bult, in (zelfst.; raadsel:) * *Kroem geboehelde, waor loop ie naor toe?/Och kael gescheurene, wat raekt dat jow?/Ik bin nog nooit zo kael scheuren/Dat mij et gat is dichtevreuren* oplossing: de rivier krijgt als antwoord van het schaap, dat diens aarsopening nog nooit is dichtgevroren (Bu)

gebod et; -en (verspr.), -ens (verspr. OS, Diz, Spa, Wol: hoofdzakelijk in de verbindingen onder bet. 1), geboren (Diz, Wol: bet. 1); gebottien [gə'bɔt] 1. officiële, openbare afkondiging *de geboden(s) angeven* in ondertrouw gaan (Dfo, Diz, Ld, Np, Nt, Obk, Op, Spa, Wol): *N. en M. hebben vandaage de geboden ok angeven* (Np), *Ze bin henne west te geboden angeven* (Ma), *onder de geboden gaon* id.

gebongel - gebouw

(Dhau, Nbk, Op): *Tegenwoordig gaon ze nogal jong onder de geboden* (Op), *onder de geboden(s) staon ondertrouwd zijn* (verspr.): *Vroeger mos ie veertien daegen onder de gebodens staon* (Obk), *Ze stonnen een hiel schoft onder de geboden* (Np) 2. het gelasten tot iets, bevel, dat waaraan men zich dient te houden, in het bijzonder één der tien geboden *Ie kun dat gebod niet negeren* (Dhau), *Hi'j het dat gebod overtreden* (Nbk), *As vader oons vroeger wat gebeud, dan kunnen we dat gebod mar rap opvolgen* (Mun), *Ie bin toch die grote God, waor iederiene him veur bugen moet, die naokomt wat hi'j beloofd het en die, wie van Him hoolt en Zien geboden naokomt, genaodig is* (b), *de tien geboden: In de tien geboden staot et gebod: eert uw vader en uw moeder* (Db), ook: de tien vingers van de mens, meestal gezegd bij ontoelaatbare of ongepaste gebruikmaking van de tien vingers: *Hi'j zat mit zien tien geboden te eten, Blief d'r mit je tien geboden of, Doe et mar mit de tien geboden gezegd* bijv. wanneer men moeilijk een gebakje uit de doos kan nemen (Nbk), *Ie moe'n je tien geboden alle daegen bruken* (Np), *Hi'j zundigt tegen et zeuvende gebod* hij heeft gestolen (Op), *Hi'j trok him van God en gebod niks an* (Dfo), zo ook *Hi'j wil van gien God en gebod weten* (El), *Hi'j gef om gien God of gebod* (Dho), *...om God noch gebod* (Nbk, Np, Pe-Dbl, Sz, Dho), *Hi'j geloof in God noch zien gebod* (Diz), *Ik bin een meens zonder God of gebod* (Nt)

gebongel (Nbk) et [gə'boŋ] 1. het voortdurend slenterend lopen 2. het hinderlijk hangen van een kind aan de arm; ook van een tas e.d., evt. aan een fiets hangend *dat gebongel mit die zwaore tasse an de aarm* (Nbk) 3. het bengelen van klokken (Nbk)

gebonk (Nbk, Wol) et [gə'boŋk] 1. het geven van zware klappen, met name het zware, harde geluid dat aldus kan ontstaan

gebook et [gə'bo:k] 1. het voortdurend hard, zwaar slaan op iets 2. het lawaai ten gevolge van zware klappen (Ma, Nbk, Ow)

geboorte de; -s [gə'bo:ərtə] 1. geboorte van mens of dier *'t Was bi'j de geboorte al een butengewoon kiend* (Nbk), *van zien geboorte of, een Stellingwarver van*

geboorte, Hi'j is daor van geboorte ofkomstig is daar geboren (Nbk)

geboorteangifte (l) [...'b...] - geboorteaangifte

geboortebeparking (l) - geboortebeparking

geboortebewies (spor.) - geboortebewijs

geboortedaotum (verspr.) - geboortedatum

geboortedōrp (Nbk) Ook *geboortedorp* (Wol) - geboortedorp

geboortegrond (Nbk) - geboortegrond

geboortehuus (Nbk) - geboortehuis

geboortejaor (Nbk) et; -en 1. het jaar waarin iemand is geboren

geboortekaortien (verspr.) - geboortekaartje

geboortelepel (Db, Ow) - geboortelepel

geboorteplak (Nbk, l, b) et; -ken; -kien 1. geboorteplek, de omgeving waar iemand is geboren *D'r blijft een starke baand mit oons geboorteplakkien* (b)

geboorteplanning (Nbk) de [gə'b...pləntŋ] 1. planning van het aantal kinderen in een gezin (door ouderen), het streven naar geboortenbeperking door een overheid

geboortestreek (spor.) - geboortestreek

geboortig (Db, Np, Ol-Nl, Op) [gə'bo:əf tax] - geboortig *Hi'j is geboortig uut Ni'j-laemer* (Ol-Nl), *Hi'j is geboortig van De Hoeve* (Np)

geboren bn., verleden deelw. [gə'bo:əŋ] 1. ter wereld komen (van mensen, minder frekwent ook van dieren) *Hi'j is in 't ziekenhuus geboren, Daor wodde hi'j geboren* (Nbk), *Waor bi'j' geboren?, bliend geboren wodden, ongelokkig geboren wodden, Hi'j is mit de helm (op) geboren* (Nbk), *geboren en getogen, ook geboren en geteugen* (Db, Mun, Nw), *Groter ezel as him moet d'r nog geboren wodden!* een grotere sufferd vind je niet (Nbk), *een geboren Stellingwarver, een geboren schoelemeester* een onderwijzer die geknipt is voor zijn vak, *over de putstok geboren wezen* gezegd van een onwettig kind (Dhau) 2. z. onder gebod

geborrel [gə'boʀ] - het voortdurend borrelen, het omhoog borrelen van bijv. water uit de grond

gebouw et; -en; -gien [gə'boʊ] 1. het voortdurend bouwen 2. bouwwerk (...) *en reup dan mit donderende stemme deur et*

gebouw: *E. en A., opstaon!* (ba)

Gebr. - afkorting van *gebroeders*
gebraand (Nbk, Np) [gə'brā:nt], in *d'r op gebraand wezen* erop gebrand zijn
gebrabbel et [gə'brabl] 1. het door elkaar spreken (Nbk, Sz) 2. het onverstaanbaar spreken van een kind of van iemand met een anderstalige achtergrond 3. het spreken met de huig-r (Dhau)

gebraoden (Nt) bn.; attr. [gə'bro:ədŋ] 1. gebraden *Gebraoden vleis wil graeg inkrimpen* (Nt)

gebroid (Nbk, Nw) Ook *breid* (Nbk) bn. [gə'brejt/...] 1. door breien tot stand gebracht *gebroidde kousen* (Nbk, Nw), ook *breide kousen* (Nbk)

gebrek et; -en, -ken; gebrekkien [gə'brek] 1. onvolkomenheid, kwaal, terkortkoming *een gebrek an een waegen of een huus* (Db), *een gebrek hebben* een lichamelijke of geestelijke handicap hebben (van mank lopen, een bochel hebben, etc.): *Hi'j het een gebrek, hi'j staemert hij stottert* (Np), *Doe die jonge veur de keuring kwam, bleek et dat hi'j een klein gebrek had* (Obk), *Mien vader het astma, dat is zien gebrek* (Ol-Nl), *'t Is een lillik gebrek, dat R. het* (Mun), *Hi'j wil et niet weten, mar hi'j het een gebrek* (Dho), *'t Is niet zoe'n mooi gebrek, mit dat maegien van N.* (Mun), *Doe ze de schutting weghaelden, kwammen de gebreken te veurschien* (Pe-Dbl), *Verburgen gebreken* [die men nl. niet met het oog kan waarnemen] *moej' zeggen bi'j bi'jv. een koe* (Ma), vandaar *Ze hebben de gebreken d'r niet bi'j zegd!* (Sz, Dho), *een koe zonder gebreken* (Bdie), *Doe we dat peerd ien keer hadden, dee bliken dat et nogal wat gebreken had* (Nt, Obk), *Die koe het zichtbere gebreken, dus et hoeft d'r niet bi'j zegd te wodden as hi'j verkocht wodt* (Dhau), *Die man kan gien kroeg veurbi'jkommen zonder an te stikken, dat is een raer gebrek* (Diz), *Ze het ien gebrek, ze kan niet zien dat een aander meer het as heur* (Ol-Nl), *een verkeerd gebrek* een ongeneeslijke ziekte, een lichamelijke of geestelijke handicap waar men niet overheen komt (Db, Dfo, El): *Dat kiend het een verkeerd gebrek* (Db), ook: een hinderlijke gewoonte, zoals slurpen, snurken (Obk), *in gebreke blieven* (Nw, Ow): *Daor bi'j' in gebreke blieven*

(Nw) 2. het in onvoldoende mate aanwezig zijn, vandaar ook: *schaarste aan levensmiddelen en al het andere dat men veor het levensonderhoud nodig heeft* *gebrek an tied, gebrek an vertrouwen, gebrek an geduld, gebrek an verstaand, Hi'j had gien gebrek an centen* (Np), *Wi'j hebben hier nargens gien gebrek an* (Nt), *Bi'j de winter hej' wel es gebrek an vitaminen* (Obk), *Dat laand het gebrek an keunstmest* (El), *bi'j gebrek an* (Nbk), *Hej' nog gebrek?* heb je nog iets nodig (aan voedingswaren, gereedschap e.d.) (Ste), *Iene die altied alles lient, die het altied gebrek* (Ste), *Vroeger leden ze gebrek* (Ld), *Daenk d'r omme dat d'r in de tachtiger jaoren heel wat gebrek leden is* (Sz), *De oolde meensken hadden vroeger gebrek an een hiele protte dingen* (Db), *D'r is nog veul gebrek in de aarme lanen* (Pe-Dbl), *Men zol zo zeggen dat d'r gien ontevreden meensken meer wezen hoeven, mar how mar, klaegen en knarpen gien gebrek* (b) * *Elke gek het zien gebrek an iedereen mankeert wel iets, ieder heeft wel iets waar hij niet zo goed in is* (Nbk), zo ook *Iedere...* (Dho, Nw), *Ieder...* (Op), *Elk lek...* (Ma), *Ieder het zien lek en gebrek* (Dhau, Dfo) en *Ieder meens het zien gebrek, de iene an de ogen, de ere an de bek* (Nbk), *Ieder het zien eigen gebrek* (Dfo), *De oolderdom komt mit gebreken* (Nbk)

gebrekkelik (Bdie, Dfo, El, Mun, Np, Ow) bn., bw.; -er, -st [gə'brek|ək] 1. (bn.) één of meer barsten of breuken hebbend (El, Mun, Ow) *De wezeboom [ponderboom] is gebrekkelik, ie moe'n 'm veurzichtig bruken* (El), *Die kroje is oplapt, mar et blift gebrekkelik* (Ow), *Beppe heur mooie koffiekanne wodt wat gebrekkelik, d'r komt een baste in* (Mun) 2. een onvolkomenheid hebbend in lichamenlijk opzicht, in lichte mate ziek zijnd, op onvolkomen, gebrekkige wijze (Bdie, Dfo, Np) *Hi'j is wat gebrekkelik* er scheelt hem iets (maar het gaat maar om iets onbelangrijks) (Np), *Hi'j lopt gebrekkelik* (Bdie)

gebrekkig bn., bw.; -er, -st [gə'brekəx] 1. (bn.) gebrekkig in lichamenlijk opzicht 't *Was wat een gebrekkig meenske* (Ma), *Die man is aorig gebrekkig* (Bdie, Nw, Spa) 2.

gebruken - gebruik

gebrekkig inzake machines, instrumenten etc. *Wat is dat een gebrekkige stoel* (Ol-Nl), *Dat zit gebrekkig in mekeer* (Db)

3. (bw.) op gebrekkige wijze *Ie moe'n mar zo daenken, 't gaot eerst nog wat gebrekkig* (Mun), *gebrekkig praoten: Wat praot dat kiend toch gebrekkig* (Nbk), *gebrekkig lopen: Hij lopt gebrekkig* (Nw, Op, Ow), *...lopt d'r gebrekkig henne* (Np)

gebreuken bn. [gə'brʌ:kɣ] 1. kapot, gebroken, ook: niet meer een goed geheel vormend, voornamelijk in verb. *De kiepen hadden liever gebreuken mais as stienze-weiten* dan hele, niet geplette maïskorrels (Ol-Nl), *Hij praotte gebreuken Fries* (l), *et gebreuken geweer* (Nbk), *een gebreuken spullegien* iets waarvan de verschillende delen oorspronkelijk niet bij elkaar hoorden en die dus eigenlijk niet bij elkaar passen, bijv. inzake kop en schotel (spor.) **gebri'j** (Np) et [gə'brɛj] 1. (afkeurend) het spreken met de huig-r *Et is een raer gebri'j* (Np)

gebrobbel (Nbk, Np) et [gə'brobl] 1. het slecht, onduidelijk spreken 2. (afkeurend) het bezigen van de huig-r (Np)

gebrodde (Ma, Nbk) et [gə'brod] 1. het door elkaar heen praten (Ma) 2. het leveren van slecht breiwerk (vooral: door steeds maar steken te laten vallen, door het gewenste model, de gewenste figuren niet goed te breien) *Wat een gebrodde, trek et mar of en begin mar weer opni'j, et liekt zo wel een broddellappe* (Nbk)

gebroeders (Nbk) [gə'brudɔrs] - gebroeders, meestal in verbinding met een familienaam: *de gebroeders O.*

gebroes et [gə'bru:s] 1. gebruis, het bruisen, van melk in de emmer bij het melken, van een waterval e.d. *Aj' zitten te melken is et een lekker gebroes in de emmer* (Sz), *Aj' an et strand staon, wat het die zee dan een gebroes* (Db), *Wat een gebroes is dat bij die sluusdeuren* (Diz), *Wat gefst dat waeter een gebroes* (Np), *As de koenen tongblaar hadden, was 't een gebroes van jewelste* (Ow) 2. het op wilde, slingerende wijze en/of moeizaam rijden met wagens bijv. door modderig land, over een modderig pad, ook van het op enigszins woeste, onsamenvangende, niet doeltreffende wijze werk verrichten op het land, in de huishouding e.d. (Dfo, El, Ld, Nbk,

Wol) *Moej' es zien, dat is daor ok een gebroes* (Dfo), *Dat was me een gebroes in die modderige zaandweg* (El), *Et wark wil hielemaole niet, wat een gebroes vanmorgen* (Ld), *Wat een gebroes in mekaer omme* (Wol)

gebrom - gebrom

gebrouw (verspr.) et [gə'brɔw] 1. (enigszins afkeurend) het opvallend spreken van de huig-r

gebrouwel (Bdie, Db, Dho, Diz, El, Mun, Nbk, Op, Ow, Pe-Db) et [gə'brɔwəl] 1. gebrabbel, onduidelijk spreken (Bdie, Db, Diz) *Dat gebrouwel van dat kiend kuj' nog niet goed naokommen* (Db), *Hij brouwelt d'r zo mar wat henne* (Diz) 2. het door elkaar praten (Dho, El, Ow, Pe-Db, Op) 3. enigszins afkeurend gezegd inzake het opvallend spreken van de huig-r (Mun, Nbk, Ow)

gebruikelik (Nbk, Nw) bn.; -er, -st [gə'bryk|ək, ...kələk] 1. overeenkomstig de gewoonte plaatsvindend

gebruken z. *bruken*

gebruiker z. *bruiker*

gebrul (spor.) - gebrul

gebruuk et; gebruiken; gebruikien [gə'bryk] 1. het gebruiken *et gebruik van draank, et gebruik van diensten* (Bdie), *Eten jonges, 't is klaor veur 't gebruik* (Mun), *Bijeholen is d'r nog wat veur de bestoeving van de vruchtbomen en veerder meest niet meer as veur eigen gebruik van de imker* (j), *Oonze buurman hoolt 't gebruik van de schure an 'm zels* het feitelijk gebruik (Pe-Db), zo ook *Hij had van 't jaor nog gebruik van 't laand* (Ld), *We hebben et gebruik van et laand al vier jaor had* (Sz), *Hij voldoet niet erg in gebruik* (Spa), *Een protte dingen bin niet meer in gebruik* zijn niet meer in zwang, worden niet meer gebruikt (Ow), *Ik hebbe een protte diggelgoed* [serviesgoed van aardewerk/porselein] *in gebruik* (Wol), *Hoeveule doeken heb ie in gebruik?* gebruik je daadwerkelijk, eigenlijk (Mun), *Die woorden die gaon mit et gebruik van et ark* [gereedschap] *weg verdwijnen met het afnemen in gebruik van het gereedschap* (Ow), *wat in gebruik hebben lenen of huren en in feitelijk gebruik hebben* (van vervoermiddelen, machines, land etc.): *Dat hoekien laand hebben we al*

jaoren in gebruik (Np, Diz), *een ni'je fiets in gebruik nemen* (Spa), *zo ook et opni'j in gebruik nemen van de Berkoper kärke* (b), *Dat hej' veur et gebruik dat heeft men om er inderdaad veel gebruik van te maken en dus niet om er overdreven zuinig mee te zijn* (Nw), *argens gebruik van maeken iets benutten: D'r wodt now weer meer gebruik maekt van de fiets as dat west het* (Db), *Kuwwe even gebruik maeken van de tillefoon?* (Wol), *We zullen d'r daankber gebruik van maeken* (Nbk), *zo ook gebruik maeken van een kaans die je geven wodt* (Dhau), *van de gelegenhied gebruik maeken, argens gien gebruik van maeken, Aj' medesienen van dokter kriegien, moej' et gebruik goed nao-kommen* het voorschrift inzake het gebruik goed opvolgen (Obk), *Dat peerd is goed in 't gebruik* (Op), *Ze is niet makkelijk in 't gebruik om mee om te gaan* (Np) 2. de wijze waarop iets gewoontegetrouw gebeurt *Et is daegeliks gebruik* (Dfo, Diz, Np), *in gebruik raeken* (l), *...wezen* (l), *een vaast gebruik* (spor.), *een plaetselik gebruik* (Nbk), *Et is gebruik dat die man ien keer in de weke zien bosschoppen haelt in 't dörp en dan effen angaot om een slokkiën* (Obk), *Dat is bi'j een haeze gien gebruik!* (b), *Et is hier et gebruik om ni'je burenen in te haelen en te vraogen om een kop koffie te drinken* (Dhau), *Wat is in disse streek et gebruik?* (Ol-Nl), *Dat is bi'j oons et gebruik niet* (Ol-Nl), *Et is een vast gebruik mit de burenen te aovendpraoten* (Diz), *...om naor Schotermark te gaon* (Diz), *een oold gebruik* een oude gewoonte, traditie: *Sunte Matten is een oold gebruik* (Np), *mit overoold gebruik* (b), *As et varken vroeger an de ledder hong, kreeg de slaachter een branewienegien mit suker, dat was een oold gebruik* (Db), *Vroeger was 't gebruik, dat we mit ni'jjaor bi'j mekaander kwammen* (Bu), *'t Is een goed gebruik* een goede gewoonte, een goed gebruik (Ol-Nl), *Sommige meensken holen d'r een vremd gebruik op nao* (Db)

gebruuksanwijzing (Nbk, Sz) - gebruiksaanwijzing (inzake een lastig iemand:) *Daor is een gebruiksanwijzing bi'j* (Nbk), *zo ook Dat is iene mit een gebruiksanwijzing* (Sz)

gebruuksklaor (l, n) bn. [aks. wisselt] 1. klaar voor het gebruik

gebruuksverstaand (Ste) et [gə'bryks...] 1. vermogen om verstandig, op intelligente wijze te leven

gebruuksveurwarp (Nbk) Ook **gebruuksveurwerp** (Spa) [gə'bryks...] - gebruiksvoorwerp

gebruuksveurwerp z. **gebruuksveurwarp**

gebruuksweerde (Nbk) - gebruikswaarde

gebruukswieze (Nbk) - gebruikswijze

gebruukswoord (Np) et; -en [...'b...] 1. woord dat men in het dagelijks leven gebruikt *'t Is een gewoon gebruikswoord* (Np)

gebruukt z. **bruukt**

gebulder - gebulder

gebunnen (Nbk) [gə'ban:], in *gebunnen wezen* gebonden zijn aan (Nbk), *je gebunnen vulen* zich gebonden voelen (Nbk)

gebuuld (Bu, Nbk) [gə'bylt] - gebuuld

gebuuld boekweitenmael (Nbk)

gedaachte (Nbk, Np, Op, l) Ook **gedachte** (verspr., b) de; -n [gə'da:xtə/...ax...] 1. het denken aan iets, een gedachte over iets, het peinzen, het bij zichzelf overleggen *Mar zoveer gaon zien gedachten niet* (b), *Die zit mit zien gedaachten in de kraante* (Np), *Dat moe'n wi'j even in gedachten holen* daar moeten we aan blijven denken, dat moeten wij in onze afwegingen blijven betrekken (Dfo), *zo ook Hool die bosschop nog even in gedachten* (Ol-Nl) en *'k Wil et nog wel even in gedachten holen* ik wil er nog wel even over denken (Ma), *Ik was even in gedachten* ik was even aan het peinzen (Nw), *zo ook In gedaachten leup hij weeromme naor huus* in gepeins verzonken (Nbk) en *Die is altied diep in gedachten* (Spa), *in gedaachten verzonken* (Nbk), *'t Scheut mi'j krek in de gedaachte* (Dho), *Welke kaorte hebben jow in gedaachte* (Diz), *Kuj' now niet even je gedachten d'r bi'j holen?* (Sz, El, Db), *mit zien gedaachten argens aandere wezen* (Nbk), *Waor bi'j' mit jow gedaachten?* (Nbk), *d'r niet mit je gedaachten bi'j wezen, Dan dweelden zien gedaachten pattietoeren al veuruut naor die tied* (b), *Een gedaachte is vrij* men is vrij om te denken wat men wil (Bdie) 2. aandenken, gedachtenis *Mien mem en heit blieden mi'j*

gedaachtengang - gedachtenwereld

altied in de gedaachte (Nbk) 3. het bedacht zijn, de overweging *Et was al lange de gedachte dat et mit die beide wat wodden zol* (Obk), *Mien gedachte is, dat ze wel kommen* (Bu), *Hoe vaeke he'k doe de gedaachte had om d'r een aende an te maeken?* (v), *Wij bin van gedachte dat disse winter nog wel effen duren zal gissen*, zijn de mening toegedaan (Obk), *Ik bin wel van gedachten dat N. et daon het* (Nbk), *Dat bin 'k niet van gedachten* ik denk niet dat het zo zal gaan, zo zal aflopen (Ste) 4. hetgeen als idee, denkbeeld, opvatting, fantasievoorstelling is gevormd *Zien eerste gedaachte was: hoe redd' ik mi'j hieruut?* (Nbk), *Ze raodde mien gedachten* (ba), *in iene zien gedaachten opkommen* (l), *iene zien gedachten lezen* (kunnen), *argens zien gedachten over hebben* het zijne ervan denken (Nbk), *je gedaachten argens over gaon laoten* (spor.), *de gedaachte al dat de gedachte alleen al dat* (Nbk), *een goeie gedachte. Et was een goeie gedachte* (Ld), *Jow hebben mi'j op een goeie gedachte brocht* (Wol), *daartegenover een slechte gedachte, een rere gedachte* een slechte gedachte, een gedachte dat alles erger zal zijn dan men zou denken e.d. (verspr.): *Wat een rere gedachten heb ie toch van mi'j* (Nt, Dhau), *Van die persoon he'k een racre gedachte* (Op), (gezegd bijv. wanneer men onverwachte dingen over bep. mensen krijgt te horen) *Daor kriej' ok een nuvere gedachte van zoiets maakt dat je het plotseling heel anders gaat zien, het met zeer kritische ogen gaat bekijken, zoiets kun je niet begrijpen* (Np, Obk), *Hoe kuj' toch op zoe'n gedaachte kommen* (Nbk), *'t Is mar zoe'n gedachte van mi'j* (Dhau), *In gedachten was hij weer bij zien oolde mem* (Nbk), *De gedachte leeft hie dawe toch niet onder zoe'n beslissing uut kunnen* (Nbk) 5. overlegging, voornemen *'t Was een mooie gedachte om daor te helpen* (Pe-Dbl), *van gedaachten veraanderen* (Nbk) 6. opvatting, zienswijze, mening *Ik heb d'r een hiele aandere gedachte over* ik denk er anders over (Dfo), *Ik bin van gedachte veraanderd* (Nw), *iene tot aandere gedaachten brengen* (Nbk), *van gedaachte(n) wezen* (Nbk): *Dat bin 'k ok van gedachten* dat vind ik, denk ik ook (Nbk),

tot aandere gedachten kommen (Nbk), *naor alle gedaachten* naar alle waarschijnlijkheid (Pe-Dbl)

gedaachtengang (Nbk) Ook **gedachtengang** (Nbk) de; -en; ...gankien [gə'da:xtɛŋ gɑŋ/...] 1. wat of hoe iemand denkt *Ik kan je gedachtengang niet goed volgen* ik ben het niet met je denkwijze, redenering eens (Nbk)

gedaachtenis (Nbk, Np, l) Ook **gedachtenis** [gə'da:xtəntɪs/...ax...] de; -sen; -sien 1. het af en toe of voortdurend in de herinnering zijn van iets of iemand, nagedachtenis *Van iene die vroeger wat daon het, kuj' zeggen: daor he'k nog een goeie gedachtenis an* (Nbk), *Dat veurval heb ik een rere gedachtenis an* (Ow), *Dat moej' in gedachtenis holen* (Nbk), *Ik heb die vrouw nog altied in mien gedachtenis* (Nbk), *Die persoon zal lange bij oons in gedachtenis blieven* (Db, Dhau, Op), *Pattie meensken gaon nooit uut je gedachtenis* (Mun), *de gedachtenis an een dode* (Np), *Ik heb nog een erg mooie gedachtenis van mien schoeletied overhouwen* (Sz), *Wat he'k een fijne gedachtenis overhouwen an die meester* (Spa) 2. blijvend aandenken, nl. dat de herinnering levend houdt aan een gebeurtenis of aan een persoon (bijv. een voorwerp, een plukje haar, een gedicht) *We willen graeg een gedachtenis hebben van iene die overleden is* (Nbk), *Dat is nog een gedachtenis van mien moeder* (Pe-Dbl), *Hier hej' wat van mi'j, dan hej' nog een gedachtenis van mi'j* (Nw), *Dat vasien is nog een gedaachtenis (v)an oolde beppe* (Np), *Ter gedachtenis (aan), dat zetten we vroeger in oonze poesiealbums* (Ol-Nl, Spa), *Ter gedachtenis van de overledene was d'r een rouwdienst in de karke* (El)

gedaachtenwereld (Nbk) Ook **gedachtenwereld** (Nbk) - gedachtenwereld

gedaachtestrepjen (l) Ook **gedachtestrepjen** (l) - gedachtenstreep

gedaanteverwisseling z. **gedaanteverwisseling**

gedachte z. **gedaachte**

gedachtengang z. **gedaachtengang**

gedachtenis z. **gedaachtenis**

gedachtenisprenzien (Ste) [gə'daxtəntɪsprenziən] - gedachtenisprenztje, bidprenzje

gedachtenwereld z. **gedaachtenwereld**

gedachtstrepjen z. *gedaachtstrepjen*
gedaenkstien (spor.) [gə'dē:ŋksti:n] - gedenksteen

gedaes (Mun) et [gə'de:s] 1. het aanhoudend onzin uitkramen *Van dat gebaes en gedaes kan 'k wel spi'jen* (Mun)
gedagzeggen (spor.) onbep. w. [gə'dax segg] 1. gedagzeggen *We moe'n him even gedagzeggen* (Nbk)

gedaon bn.; pred. [gədō:ɔn] 1. in *niks gedaon* niets waard, met onvoldoende effect, niets voorstellend, onprettig: *Om die mesiene weer op te lappen, is niks gedaon* (Op), *Da's niks gedaon, dat gesleep op 'e straote* (Nbk), *Dat zaandkrojen dat ik vandaege daon hebbe, is niks gedaon* (Nt), *Dat het gien zin, 't is niks gedaon* (Nbk), *Et is niks gedaon mit et weer* het weer is niet prettig, slecht (Nw), *'t Is niks gedaon buten* het is onprettig weer (Ma), zo ook *Dat weer was niks gedaon* (Nbk), *Et weer wodt d'r niet mooier op, et is niks gedaon om nog even buten te zitten* (Ol-Nl), *Et was niks gedaon mit disse zoemer* (Obk), *'t Is niks gedaon mit regen in 't hooi ommemotten* nl. knoeiend werken in het hooi (Sz), *'t Is aovens niks gedaon, 't is zo vroeg donker* (Ld), *'t Is niks gedaon om altied laete op bedde* (Diz), *'t Is niks gedaon, zo lange bi'j de weg* (Dho), *Die haandel van N. is niks gedaon, hi'j bedij't d'r gien dreug brood mit* (Db), *Die zaeke kuj' beter niet henne gaon, 't is daor niks gedaon* (Ow), *'t Is niks gedaon om in de winter altied deur weer en wiend te gaon* (Dhau), *'t Is niks gedaon mit 'm, hi'j ligt op starven* het staat er niet goed voor met hem (Wol) 2. voorbij, afgelopen *Ei is gedaon mit et mooie weer* (Nbk), *'t Is gedaon mit him* hij heeft geen hoop meer om nog beter te worden, ook: hij is overleden (Nbk), *Och, was 't mit die vekaansie now toch mar weer gedaon* (s: Nbk) 3. in *wat gedaon kriegen* iets gedaan krijgen (Diz, Nbk, Obk): *'t Is een goedaorige man, ie kun alles van him gedaon kriegen* (Obk), *Ie moe'n 'm mar even an de jasse trekken, aj' wat van 'm gedaon kriegen moeten* (Diz), *wat gedaon hebben willen* (Dfo, Nbk): *Dat peerd is altied lieke gewillig en dot wat aj' van him gedaon hebben willen* (Dfo) 4. z. *daon gedaonte* de, et; -n, -s [gədō:ɔntə] 1.

omtrekken, silhouet van mens, dier of anderszins *een witte gedaonte* een spookachtige gestalte, vorm (Bdie), *In twielochten zag ik een donkere gedaonte achter 't huus sloepen* (Obk), *Wat een raere gedaonte, ik schrok even* (Nt), *D'r kwam inienen een gedaonte uut de mist opzetten* (Diz), *Wat veur een gedaonte is dat toch?* (Ow), *In schemeraovend zag ik een gedaonte over de weg gaon* (Spa), *Hi'j het mit die zak op 'e kop een rare gedaonte* (Sz), *...dan zag hi'j de gedaonte van zien mem opriezen in zien fantasie* (j) 2. (van mensen, dieren) verschijning, uiterlijk (soms ook met de gedachte aan het silhouet) *Dat maegien het een hiel ere gedaonte as heur oolden* (Obk), *Die man het niet zoe'n mooie gedaonte, hi'j kikt d'r min uut* (Dfo), *Hi'j is zo maeger wodden, zien gedaonte is hielemaol veraanderd* (Db), *Die man is zo ziek en maeger, hi'j het de gedaonte van een liek* (Op), *An zien hele gedaonte kuj' wel zien dat hi'j lange niet goed is* (Spa), *Now zien snorre d'r of is, het hi'j hielemaol een aandere gedaonte kregen* (Sz), *Wat een rere gedaonte het die* (Nt, El, Dhau), *'t Was een nuvere gedaonte, die man* (Pe-Dbl), *een vremde gedaonte* (Nbk, Ow): *Mit die valse pruuk was 't mar een vremde gedaonte* (Ow), *een forse gedaonte* iemand met een fors uiterlijk, een forse gestalte (Ld), zo ook *een flinke gedaonte* (Ma), *een knappe gedaonte* (Bdie), *Daor hebben ze een malle gedaonte van maekt, mit die mombakkes veur een raar opgetakeld iemand* (Obk, Np), *Zi'j kwam op 't daansen in de gedaonte van een geleersde katte* (Wol), *Now leer ik jow in jow waore gedaonte kennen* nu zie ik hoe jij werkelijk bent, kunt zijn (Op), zo ook *In die gedaonte leer ie 'm nog es kennen* (Dho)

gedaonteverwisseling (Dhau) Ook *gedaanteverwisseling* (Spa) [...'d...] - gedaonteverwisseling: het aannemen van een andere gedaante (Dhau, Spa)

gedeelte z. *gedielte*

gedegen (Nbk) bn. [gə'di:gg] 1. degelijk
gedegen wark (Nbk)

gedekt (verspr.) bn., bw. [gə'dekt] 1. bij korfbal: door de tegenspeler korrekt verdedigd, zodat men niet mag doelen *Hi'j doelde gedekt* (Nbk), *Die telde niet, dat*

gedempt - gedinder

schot was gedekt (Nbk) 2. (bn.) in *gedekte kleuren* e.d.

gedempt (Nbk) - gedempt klinkend

gedender z. *gedinder*

gedi'jen zw. ww.; onoverg.; gedi'jde [gə'dij(d)ŋ (OS, WS zuid. van *Lende*), ...ej... (WS noord. van *Lende*, elders spor.)

1. (van dieren, gewas) groeien 't *Grus is inzi'jd, laot 't now mar mooi gedi'jen* (Wol) *Et jongvee gedi'jt van 't veurjaor best* (Dla)

2. (van personen, inzake gezondheid, werk) het goed hebben, gezond zijn *Hi'j gedi'jt goed* (verspr., Nbk)

gedi'jer z. *dijer*

gedicht (Nbk, Np) et; -en; gedichien [gə'diχt] 1. gedicht, dichtstuk 'k *Zit vaeke te gedichten maeken* (Nbk) 2. het voortdurend dichten

Gediek [gə'dik], in *De Gediek* plaatsnaam: Gorredijk *Ze wonen op 'e Gediek* (Nbk), *W. had een beurdienst op 'e Gediek, hiel vroeger hadden ze zoks mit peerd en waegen* (Nbk)

Gediekster bn. [gə'dikstɛr] 1. van, in, m.b.t. Gorredijk *Gediekster mark* (Nbk), *Gediekster klompen* bep. wijde, gemakkelijk lopende zwarte klompen met vijf strepen over de kap als versiering (Ma, Obk)

gedielte (Dfo, Nbk) Ook *gedeelte* (west.) (*pat, diel* en var. zijn gebruikelijker) - gedeelte *Die boer had 't grootste gedielte van zien laand onder waeter* (Dfo)

gedien et; -en; -egien, -tien [gə'din] 1. gordijn in een huis, met name voor het raam (overgordijn, vaak ook voor glasgordijn, vitrage) *Veur die tussendcure kun we beter een gerdien doen* (Obk), *Doe et gedien mar dichte* (Dho), *Ik heb de gediene wast* (Nw), *Dat gedien hangt niet goed* (Bu), *de kotte gediene* de stroken wit gordijn (glasgordijn) aan de bovenkant van het raam (Nbk), *lange gediene* lange glasgordijnen (Nbk), *Et haor van je ponnie wodt vusen te lang, et liekt wel of hej' een gedien veur de ogen* (Nbk), *We gaon achter de gedienties naar bed* (El) 2. in *et lezeren Gedien* 3. gordijn van een toneel

gediend (Nbk, Ste) [gə'di:nt], in *d'r niet van gediend wezen* er niets van moeten hebben

gedienereel (Bu, Nbk, Ste) [...'d...r:l] - gordijnrail

gedienering (Nbk, Np) [gə'dinərɪŋ] - gordijnring

gedieneroe (Bu, Nbk, Np, Nw, Ste) Ook *gedieneroede* (Ste) de; -den; -gien [gə'dinəru(:)/...də] 1. gordijnroe 'k *Hebbe de keuperen gedieneroeden schoerd* (Np)

gedieneroede z. *gedieneroe*

gedienestof (Nbk) - gordijnstof

gedienestok (Nw) de; -ken; -kien [gə'dinə stək] 1. houten gordijnroe *De timmerman maekte vroeger gediene stokken veur de meensken* (Nw)

gedienstig bn., bw.; -er, -st [gə'di:stəx] 1. dienstig (van personen) *Hi'j is slim*

gedienstig (Ma), *Wat is dat een gediensig mannegien* (Dho), *De boer had een gediensig arbeider, nog iene van de ool-*

de stempel (Mun), *'t Is mooi aj' op 'e buurt wat gediensig veur mekeer binnen* (Obk),

Die man is altied lieke gediensig, men dot nooit vergees een beroep op him (Db),

Zo, zullen jow je hier even gediensig maeken (Ol-Nl), *As iene zo gediensig is,*

deugt et vaak niet (Spa), *Wat bij' weer gediensig* ook gezegd als men aan flik-

flooien denkt of juist het niet gediensig zijn bedoelt (Dho, Nbk), *iene gediensig*

wezen gediensig zijn voor iemand (El, Mun, Ow, Wol): *We bin jim gediensig om*

de kaorties in te vullen (El), *Zal ik jow even gediensig wezen en de taofel*

oproemen? (Wol), *Ze willen je wel gediensig wezen, zo is 't wel* (Mun)

gedienstige (Mun) de; -n [xə'di:stəxə] 1. dienstbode *De gediensige dee de deure*

eupen (Mun)

gedienstighied (Nbk) Voor -heid z. -hied de; ...heden [gə'di:stəxhit] 1. het gediensig zijn

gedierte (verspr.) et [gə'di:ərtə] 1. de dieren in bos en veld, in de vrije natuur, de

dieren op een boerderij e.d. *Bij' de snelwegen wodt nog wel gauw es gedierte*

doodreden (Obk), *We hebben een hoop klein gedierte bij' huus lopen* (Diz),

Wat een gedierte holen jim d'r op nao! (Ol-Nl) 2. onbekend(e) of enigszins negatief

gewaardeerd(e) dier(en) (Bdie, Db, Dho) *A. viskt een protte mit maoden, mar ik*

vien et mar een vies gedierte (Db), *Wat een gedierte is dat toch!* (Dho), *Wat is dat*

veur gedierte (Bdie)

gedinder (Nbk) Ook *gedender* (Nbk)

[gə'dındr/...ε...] - gedender
geding (Nbk) - geding, in *kot geding* (Nbk), in *'t geding wezen* (Nbk)
gedippeteerd z. *dippeteerd*
gedippeteerde z. *dippeteerde*
gedipt (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Op, b) Ook **kedipt** (Ow) [gə'dipt/kə...], in *iene gedipt nemen* aan de tand voelen, ter verantwoording roepen, streng toespreken en/of de waarheid zeggen (vaak onder vier ogen), iemand stevig aanpakken, één en ander goed aan z'n verstand brengen, op z'n nummer zetten *Meester moet nao schoeltied die beide jongen mar es gedipt nemen* (Obk), *Ik zal him es even goed gedipt nemen* (Ma), *Aj' een kiend van ondeugde verdaenken, kuj'm even gedipt nemen* (Ow), *We weren begonnen om 't veur him op te nemen, mar now bin we ongemarkt an de gang om him gedipt te nemen* (b)
gedoe et; -gien [gə'du] 1. vervelende handelingen, vervelend gepraat, tegenwerpingen, gedonder *Et is een heel gedoe om daor tussendeur te kommen* (Wol), *Ik wil d'r gien gedoe mit hebben* (El), *Schei toch uut mit dat gedoe!* (Op), *een stom gedoe* (Nbk, Np), *een onbezunnen gedoegien* (Ste), *Hool op mit dat gedoe* (Ow), *Wat een kienderachtig gedoe is dat daor toch* (Bu), *een flauw gedoe* (Bu), *Wat is dat toch een mal gedoe!* (Nbk), *een reer gedoe* (Diz, Nt, Pe-Dbl, Spa, Ow): *'t Is een reer gedoe om altied de auto veur de deure van de bureu te zetten* (Pe-Dbl, Ow), *Dat gedoe van die meensen kan ik niet volgen* (Sz), *Wat is dat toch veur een gedoe elke aovend op 'e weg, ze moe'n mar es ophouwen mit heur gedonder* (Sz), *Ik heb gedoe mit 'm had gedonder*, ruzie (Bdie) 2. verkering, omgang die daar wellicht toe leidt (Dho, Nw) *Ik gelove, dat hij daor gedoe mit het* (Dho) 3. in meerdere of mindere mate negatief ervaren drukte, druk werk e.d. *Gisteraovend hadden ze in 't kefé zoe'n gedoe* (El), *Et was me daor een hiel gedoe* (Ma), *Wat een gedoe hewwe daor mit had* (Nw), *'t Was een hiel gedoe om mit de peerden naor de mark* (Ow), *Da's een heel gedoe, hoor!* (Spa), *Maek d'r niet al te vule gedoe van drukte*, evt. rommel (Nbk), zo ook *Jow moe'n d'r niet zoe'n gedoe van maeken* maak er niet teveel

drukte van (Ol-Nl) 4. bedrijf, vaak inzake boerderij *Ze hadden daor een mooi gedoegien* (Bdie), *Die man het daor een hiel gedoe* (Ol-Nl, Np), *'t Is daor wel een aorig gedoe, dat boerderijgien* (Pe-Dbl), *'k Heb et gedoe van mien vader overneumen* (Wol), *Aj' een grote boerderij hebben, dan hej' een hiel gedoe* (Dfo), *Nao jaoren warken is oonze buurman zien boerderij een hiel gedoe wodden* (Db), *Wij hebben een klein gedoegien* (Spa), *Wat een groot gedoe!* (Ld), zo ook *'t Is daor een groot gedoe* (Dho) 5. vuil, smerigheid, in *Hij verkommert in zien eigen gedoe* in zijn smerigheid (Diz, Ma, Np, Spa, Ow)
gedoente et [gə'dū:ntə] 1. het omgaan met, het te maken hebben met personen of bep. zaken *Mit die kerel wil ik gien gedoente hebben* (Nt), *vertrouwelijk gedoente hebben* (Ol-Nl), *We hebben altied nog gedoente mit oonze oolde bureu vriendschappelijke omgang* (Db), *Mit die meensen kuj' gien gedoente hebben* (Diz, Op), *We hebben niet zovule gedoente meer* we gaan niet zoveel meer met elkaar om (v), ook: we gaan niet zoveel meer met anderen om (Nbk) 2. verkering, omgang die daartoe kan leiden *Die beide hebben al lange een betien gedoente had* (Obk), *P. en G. hebben al een hiele tied gedoente, et kan best wel es op trouwen uutdrijen* (Db), *J. en T., ja, die hebben wat gedoente mit mekaander* (Nw, Mun), *Ik wil gien gedoente mit jow hebben* (El), *Ik weet niet of mien buurmeisien verkering het, mar ze het wel druk gedoente mit die jonge* (Sz), *Hij het eindelik een betien gedoente* (Wol), *Hij het gedoente mit de maegd* met de dienstmaagd (Ow) 3. drukte, vermoeiend gedoe (verspr. OS, Mun, Nbk, Np, Nw) *Aj' mar weten da'k d'r gien gedoente mit hebben wil* (Mun), *Et was mar een hiel gedoente om et vee klaor te maeken veur de keuring* (Obk), *Die meensen hebben een hoop gedoente in de harbarg* (Np) 4. bedrijf, met name boerderij (Dfo, Ma, Np) *Die boer het nogal een hiel gedoente* (Dfo, Ma) 5. bouwwerk (Dla) *een bouwvallig gedoente* (Dla)
gedonder (verspr.) et [gə'dondɔ] 1. gedoe, vervelende, herhaalde handelingen, veel en lastig werk om iets voor elkaar te krijgen *een raer gedonder* (Nt), *Och man, et was*

gedonderjaeg - geduld

me daor toch een gedonder en een gedoe (Mun), *Hè, hè, wat hej' toch een gedonder, ik moet neudig opschieten* (Obk), *Et was een hiel gedonder om dat klaor te kriegen* (Obk), *Wat een gedonder hej' d'r mit had* (Nbk), *H. had vanaovend een hiel gedonder om in de riemen te kommen om klaar te komen* (Ld) 2. ruzie *Een hiel gedonder hebben ze d'r had* gezegd van ruzie, bijv. in een kafé (Nbk), zo ook *Daor kwam nogal hiel wat gedonder* (Nbk), *Daor hebben ze een hiel gedonder om had geruzie, getouwtrek, onenigheid i.v.m. een kwestie* (Nbk), *Daor kuj' beter gien gedonder mit hebben* met die persoon kun je maar beter geen ruzie krijgen (Nbk, Np), *Daor hej't gedonder in de glaezen* het gegooi in de glazen (Bdie, Diz, Np, Ol-Nl) 3. gezeur, gezanik, het tegenwerken e.d. *Dat gedonder moet now mar es een keer uut wezen* (Obk) 4. een beetje verkering, vrijage (ook: die kan leiden tot een vaste relatie) (Ma, Nbk, Np) *Hi'j het een betien gedonder mit dat maegien* (Ma), *Dan bliekt ok nog dat P. gedonder het mit een boerevrommes uut Munnikeburen* (v) 5. het al dan niet voortdurend donderend klinken * *Daor hej't gedonder al, zee oolde meenske* (Dfo)

gedonderjaeg (Nbk, v) et [gə'dondtjɛ:x] 1. het voortdurend ondeugend zijn, het lastige gedoe

gedrag (verspr.) et [gə'drax] 1. de manier waarop men zich gedraagt *Op zien gedrag vul nog wel wat an te marken* (Nbk), *iene zien gedrag prieszen* (Nbk), *slecht gedrag* (spor.), *een onbespreuken gedrag* (spor.), *een bewies van goed gedrag* (overleggen) (spor.), *Wat haj' veur gedrag op je rappot?* nl. het gedrag als onderdeel van de beoordeling in een schoolrapport, *Daor staof' dan mit je goeie gedrag* (Nbk)

gedram (verspr.) - gedram

gedrang et [gə'dran] 1. het voortdurend dringen van een groot aantal mensen 't *Was een gedrang om d'r in te kommen* (Nbk) 2. opeendringende mensenmassa uut *et gedrang raeken, ...kommen* (Nbk), *Hi'j kwam aorig in 't gedrang* (lett. en fig.) (Nbk)

gedregen I (Nw) bn.; -er [gə'drɛ:ŋ] 1. (van personen) klein, breed en sterk *een gedregen mannegien* (Nw)

gedregen II st. ww.; wederk. [gə'drɛ:ŋ] 1. zich gedragen *Ie moe'n je es een betien beter gedregen* (Nbk), *...netties gedregen* (Np), *Ie moe'n je niet onredelik gedregen* (l)

gedreging (Nbk) de; -s [gə'drɛ:ŋ] 1. gedraging

gedreugen (Nt) bn.; attr. [gə'drɛ:ŋ] 1. (van kleding) die langere tijd is gedragen *een gedreugen jurk uuthangen* (Nt)

gedreun (Db) [gə'drɛ:n] - gedreun

gedreven (Nbk) [gə'drɛ:bm] - het gedreven zijn

gedrevenhied (Nbk) - gedrevenheid

gedri'j (spor.) - gedraai

gedri'jd (Bu, Dfo, El, Obk, Pe-Db) bn.; attr. [gə'drɛjt] 1. (van een manspersoon) sterk (Dfo, El, Pe-Db), in *een gedri'jde kerel* 2. met draaiwerk versierd (Bu, Obk) *Een knopstoel het gedri'jde poten mit een prefiel* (Obk), *een knopstoel mit gedri'jd hoolt* (Bu)

gedrocht et; -en; gedrochien [gə'drɔxt] 1. gedrocht, nl. soort monster, bij vgl.: *Die splissen je toch allierend mar wanstaltige gedrochten van glas, beton en staol in de maege* (v) 2. mismaakt of zeer lelijk dier of mens *een mal gedrocht* (Np)

gedrokt (Nbk, Np) bn.; pred. [gə'drokt] 1. gedrukt, in *liegen dat et gedrokt staot* liegen of het gedrukt staat (Nbk, Np)

gedrongen bn.; -er [gə'drɔŋ:] 1. klein, breed en stevig gebouwd, vooral van een manspersoon, ook van kort en breed gebouwde paarden (Nbk, Obk, Pe-Db), *een gedrongen kereltien, ...mannegien, ...persoon* e.d., *een dik gedrongen kereltien* (Np), *goed gedrongen*: nl. gezegd van een veulen (Pe-Db), *een mooi gedrongen peerd* (Nbk)

geduld et [gə'dalt] 1. geduld, inzake wachten of voltooien *te min geduld hebben, geduld hebben*: *Ie moe'n soms een protte geduld hebben* (Nbk), *Heb toch es een betien geduld* gezegd tegen iemand die te haastig doet, op drammerige wijze kenbaar maakt dat de ander moet opschieten etc., zo ook *Ie moe'n mar even geduld hebben* (Nbk), *gien (genoeg) geduld hebben, geduld mit iene hebben, iene zien geduld op 'e proef stellen, nogal wat van iene zien geduld vargen* (Nbk), *geduld doen*: *Now, dan za'k effen geduld*

doen, zee de chauffeur (b), Zien geduld is op aan zijn geduld is een eind gekomen (Nbk)

geduldig bn., bw.; -er, -st [gə'dʌldəx] 1. met geduld, op geduldige wijze *Hi'j ston geduldig te waachten* (Nbk), *Wi'j' wel een betien geduldig wezen? Ik kan ok niet alles toegelieke* (Nbk)

geduldwark (Nbk) - geduldwerk
gedurig bw. [gə'dy:əɾəx] 1. herhaaldelijk (vaak enigszins negatief) *'t Gebeurt gedurig dat d'r geld vot is* (Dhau), *Ze bin daor gedurig over de vloer* (Dho), *Gedurig komt P. spul van mi'j lienen, i'j wo'n d'r reer van* (Db), *Die kiender zitten daor gedurig an, et begint me te vervelen* (Nw), *Ze zitten daor gedurig in de luzen* (Np), *Hi'j het gedurig een min zin* (Np), *Ik hebbe last van piene in 't hoofd, en dat komp gedurig weer* (Sz), *uut en gedurig af en toe* (Np): *Hi'j komt uut en gedurig* (Np) 2. bij voortdoring (Bu, Ma, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) *Hi'j pest heur gedurig* (Nw), *Hi'j bleef gedurig mar an 't zeuren* (Bu), *Et het de hiele weke gedurig regend* (Nw), *We bin an 't praoten, mar d'r is gedurig iene die d'r tussen zit* (Ow), *Hi'j zat mar gedurig over datzelve geval te miemeren* (Pe-Dbl), *gedurig ziek wezen* (Spa)

geduvel et [gə'dy:w], ...v], ...y:j... (Nbk, Obk), ...y... (spor.)] 1. het lawaaierig stoeien, het met veel lawaaï ruziën (vaak zodanig dat een ander er last van heeft, zich eraan ergert), ook gezegd van vloeken en tieren *Wat hebben die kiender toch een geduvel* (Obk), *Hool toch op mit dat geduvel dat tekeergaan, vloeken en tieren* (Dhau, Mun), *Wat is dat daor veur geduvel!* (Ei), *Dat geduvel moet now uut wezen* (Bu), *Et is elke aovend etzelve geduvel bi'j de buren* (Sz), *In die huusholing is et altied geduvel en gevluuk* (Ld) 2. fikse onenigheid, gedonder *Jim moe'n opholen mit dat geduvel! Gien spul maeken!* (Db), *Daor komt een keer geduvel van herrie, geruzie* (Obk), *Daor het hiel wat geduvel omme west* (Np), *Ze hebben daor wel geduvel over had* (Dho), *Wat hebben ze toch altied een geduvel* (Dhau), *Wat een geduvel om zoe'n kleinighied* (Pe-Dbl), *Hè, wat een geduvel mit die rotjongen* (Spa), *Wat een geduvel om niks een herrie, geruzie om niets* (Wol), ...om

zoe'n kleinighied (Pe-Dbl), *Daor he'jt geduvel al weer* (Nt), *geduvel hebben ruzie hebben* (Bdie), zo ook *D'r kwam in 't leste nog geduvel van* (Op), *geduvel in de glaezen gedonder*, de aanleiding en uitbarsting van fikse onenigheid (Nw)

gedwee (Nbk) [gə'dwɛ:] - gedwee: meegaand, zich gemakkelijk latende sturen *Et peerd komt d'r zo gedwee an stappen* (Nbk)

gedwongen (Nbk) bn., bw.; -er, -st [gə'dwoŋ:] 1. op enigszins onnatuurlijke wijze, wat geforceerd *'t Kwam allemaal wat gedwongen over* (Nbk) 2. door dwang, in *gedwongen winkelnering* (Nbk), *een gedwongen huwelik* (Nbk)

geef I z. *geve*

geef II Ook *geve* (Np) [gɛ:f/...wə, ...və], in *te geef* spotgoedkoop, haast voor niets *De siepels bin te geef van 't jaor*, *De oogst is van 't jaor zo goed, 't is te geef* (Diz), *De eerpels bin van 't jaor haost niks weerd, ze bin net zo goed as te geef* (Sz), *'t Is te geef, zo hi'j dat verkocht het* (Pe-Dbl), *Veur die pries is 't haost te geef* (Op), *Op 't boelgoed was alles haost te geef* (Db), *Dat he'k te geef kregen gratis* (Ste)

geehonger (verspr.) Ook *geeuwhonger* (verspr.), *geerhonger* (Nbk, Np) de ['gɛ:...' /'gɛm...'/'gɛ:əɾ...'] 1. geeuwhonger, ook: licht gevoel van honger *Aj' theedrinken wo'n sommigen flauw, dan kriegem ze inienend de geehonger* (Nbk), *Aj' de geeuwhonger hebben, dan bi'j' lammenadig en zo beroerd as een podde* (Np), *Ik moet wat hebben, ik hebbe geehonger* (Dho), *Aj' de geeuwhonger hebben, brekt je 't zwiet uut* (Obk), *Aj' geehonger hebben kuj' daor wel wat gaeperig van wodden, mar et hoeft niet* (Ste)

geel I et [gɛ:l] 1. de kleur geel 2. dooier *Et geel van 't ei is niet goed veur meensken die 't mit de galle te doen hebben* (Dhau, Obk), *...is niet goed veur kleine kiender* (Diz), *Sommige meensken kun 't geel van 't ei niet verdregen* (Pe-Dbl), *et wit van et geel scheiden* de dooier van het witte deel scheiden (Wol) * *Ie moe'n et wit van et geel onderscheiden* het goede van het minder goede onderscheiden (Obk, Sz)

geel II bn.; geler, geelder, (Dfo, Nbk), geelst 1. de kleur geel hebbend *De blaeden wodden doe al geel* (Ma), *Overal om mi'j*

geelachtig - geer

*henne ston et geel van de peerdebloemen en wit van de madeliefjes (ba), Bluiend koolzaod is geel (Spa), De vruchten van de gele lis numen we varkenties (Nbk), Zol die wel deugen, die is zo geel om 't gezicht (Obk), Ze kikt zo geel, ze kon wel ziek wezen (Obk), De eigenheimer is, as hi'j goed is, vaeke mooi geel (Pe-Dbl), geel op 'e schaole gezegd van aardappels die op de schaal, in de pan mooi geel kleuren (Obk), zo ook geel op 'e panne (Db, Diz) en geel op 'e tiele (Dfo), gruu en geel (verspr.) dan wel geel en gruu (verspr.): 't Wodde me geel en gruu veur de ogen van ergernis (Op), ...greun en geel veur de ogen (Spa), je geel en gruu argeren (Np), et gele geveer (spor.), Et spek is geel wodden gezegd als het spek ranzig is geworden (Ste), zo geel as sefraon (spor., Pe-Dbl), ...botter (Bu, Dho), ...goold (Ld, Np, Nw, Pe-Dbl), ...oker (Nt), ...pisse (Diz), ...miege (ruw) als urine (Nbk), ...een daarm (Spa, Ma), (zelfst.) 't Gele van 't ei eigeel (Dho, Ol-Nl), z. ook geel I * Geel is geel, en aj' recht kieken bi'j' niet scheel (Ow)*

geelachtig - geelachtig

geelaor z. **geelhaor**

geelbossien (Spa, Ste) et; ...bossies [ˈxi:lboʃin] 1. koolmees

geelgestreept z. **geelstreept**

geelhaor Ook **geeloor** (Bdie), **geeloor** (Nbk, Spa) et [ɡi:l'hɔ:ər/...ɔ:ə.../...ɔ:ər] 1. taaië, smakeloze pezen aan het vlees dat men eet *D'r zat een boel geelhaor an et vleis (Ld), Dat vleis zit tevule geelhaor in (Bu), 't Was klaore geelhaor (Ma), (oude volkswijsheid:) Ie moe'n goed geeloor eten, dan kuj' mooi zingen, daor kriej' een goeie stemme van (Nbk), een stokkien geelhaor een klein oud mannetje dat nog druk in de weer is, dat kennelijk niet kapot te krijgen is (Ste), zo taoi as geelhaor (verspr.): Et vleis is zo taoi as geelhaor (verspr., Pe-Dbl), Die sienesappel is zo taoi as geelhaor (Sz), ook van personen: Hi'j is zo taoi as geelhaor zeer sterk, taai (verspr., Op)*

geelkeuper (Nbk) - geelkoper

geelkeuperen (Nbk) - geelkoperen *een geelkeuperen tebakspot (Nbk)*

geelmuske (Obk) de; -n; ...muskien [ˈg...] 1. bep. vogeltje, zeer wsch. de Europese

kanarie *De geelmuske haj' vroeger bij de huzen, die loerde op kiepevoer en ofval (Obk)*

geelonthoolder z. **gehielonthoolder**

geeloor z. **geelhaor**

geelstreept (verspr.) Ook **geelgestreept** (Bdie, El, Dho, Nt, Op, Spa) bn. [ɡi:l(gə)stru:pt; aks. wisselt] 1. met gele strepen *een geelstreept jurkien (El, Obk, Spa), ...buisien (Np), ...vest (Pe-Dbl), een geelstreepte katte (Ma)*

geeltien (Dhau, Nt, Ol-Nl, Ste) et; ...ties [ˈɡi:ltin] 1. (mv.) bep. aardappelsoort (Dhau, Nt, Ol-Nl) 2. kleine, gele metselsteen (Nt) 3. bankbiljet van f 25,- (Ste)

geelvleugeltien (Dhau, El, Np, Obk) et; ...ties [ˈɡi:lfla:ɡltin] 1. zanglijster

geelzucht - bep. ziekte: geelzucht *Hi'j het de geelzucht (Np)*

geëmancipeerd (spor.) [ɡəi:māsi'pɪ:ər̥t] - geëmancipeerd

geens z. **ginderd**

geer I z. **gere**

geer II (OS, Bu, Dho, Dmi, Nw) Ook **gaer** (ZW, Mun, Np, Nt, Op, Ol-Nl, Ste, Wol, Spa, Sz), **gaar** (WH) bn., bw.; -der, -st [ɡi:ər/...e:.../...a:...] 1. gaar (van spijzen) *Now vrouw, de eerpels bin mar half geer! (Nw), Die boonties bin nog niet eerlik geer (Db), Et vleis is gauw gaer (Nt), De eier waren nog niet gaar, de dore is nog zachte niet voldoende gekookt (Sz), eten gaer maeken (Np), Ik laot de boel gaer smoren maak het eten gaar (Np), vandaar fig.: Laot 'm mar in zien sop geer smoren laat 'm maar barsten (Nbk), ...koken id. (Nbk), Dan bien ie et dichte mit een touwgien, en dan laoj' et in een panne mit waeter gaer koken (Wol), Hi'j het de rapen gaer hij heeft haar zwanger gemaakt en moet nu dus met haar trouwen (Ol-Nl), Now bin de rapen gaer nu krijg je gelazer, nu is het afgelopen (Nbk, Np), (zelfst.) een halve gere, zo geer as botter (Ld, Spa, Nw, Ow), de gotte geer hebben gezegd wanneer men ruzie krijgt (Ld, Obk) of in verwachting is (Db) 2. uiterst afgemat en vermoeid (Dho, Ma, Nbk, Obk) *De bienties weren him geer van et trappen in de baggelbak (j), Ik bin zo geer as wat (Dho), Daor woj' toch hielemaole geer van (Nbk) 3. geheel versleten, zodat het verband in bep.**

materiaal, stof van kleding e.d. weg kan vallen, zodat het (kledingstof e.d.) in kleine delen uit elkaar kan vallen (Nbk, Nw) *Die jurk kan wel vot, die is zo geer, zo geer as botter!* (Nw), *Et gaoren is geer* (Nbk)

geerakker (Dfo, El, Ow) - geerakker, schuin toelopende akker

geerder (Nw) Ook *gaerder* (Ol-Nl, Op) de; -s; -tien ['gʷ:ərdɪ/...e:...] 1. degene die de gerooide aardappels opraapt, verzamelt, de gevallen appels bijeenbrengt e.d. *De gaerder hadde et vaeke drokker as de rooier* nl. inzake het aardappelrooien (Op)

geerhonger z. *geehonger*

geern (Bu, Dhau, Nbk, Dho, Np, Obk, Nw, Pe-Dbl, b, p) Ook *geerne* (Obk) bw. ['gʷ:ərn(ə)] 1. met graagte, met genoeg, plezier *Dat zo'k geern doen willen* (Nbk), *Ik moch slimme geern naor die meensken toe gaon* (Np) *F. was ien van die feiguren die hiel Diever geern mocht* (b) 2. zonder bezwaar, tot medewerking bereid *Ik wil dat geern annemen* (Nbk)

geerne z. *geern*

geerriegel (Obk) de; -s ['gʷ:ərig] 1. hetz. als *geerzwad*, z. aldaar

geerrok (Bdie, Dhau, Nbk, Obk, Pe-Dbl) de; -ken; -kien ['gʷ:ərok] 1. rok met schuin lopende naden *Op een fiets is 't makkelijk aj' een geerrok an hebben, dan hej' ruimte* (Obk)

geerschieten (Nbk, Np, Obk) Ook *gaerschieten* (Diz, Np, Ol-Nl), *gaarschieten* (Spa) st. ww.; is geerscheuten ['gʷ:ərski:tɪn/...e:.../...a:...] 1. stremmen, (te) dik worden, kluitig worden *De melk schiet gaer, en begint te klonteren* (Diz), *De bri'j is geerscheuten, want ze is te biesterig* (Nbk)

geerslag (Bu) Ook *gaerslag* (Mun), *gaarslag* (Sz) de; ...slaegen; -gien ['gʷ:ərsɫax/...e:.../...a:...] 1. hetz. als *geerzwad*, z. aldaar

geerzwad (Dfo, Np, Nw, Obk, Ow) Ook *gaerzwad* (ZW, Np, Nt, Ol-Nl), *gaarzwad* (WH), *keerzwad* (El, Nbk), *tegenzwad* (Nbk), *geerzwee* (Dfo), *heerzwad* (Dhau) et; ...zwaeden; ...zwaetten ['gʷ:ərswat/...e:.../...a:.../'kʷ:ə:... /'tʷ:gn.../...swi:/'hʷ:ə:...] 1. dubbele zwade, strook gemaaid gras die ontstaat wanneer men bij het in tegen-gestelde richting maaien de ene zwade op

de andere doet komen; het gras van twee stroken komt dus, al maaiend, op elkaar *Doe ze nog mit de zende mi'jden, maekten ze een geerzwad* (Obk), *We mi'jden rond, en dan hej' een gaerzwad* (Np), *Ie moe'n goed mi'jen kunnen om gaerzwaarden te maken* (Spa), *Vroeger mi'jden we altied mit de zende en dan kraj'* [kreeg je] *beslist een gaerzwad, ie kraggen* [kregen] *dat altied aj' weeromme mi'jden, ie kraggen wat een dikke richel* (Ste)

geerzwee z. *geerzwad*

geest de; -en [gʷ:st] 1. geest, in tegenstelling met het lichaam *de tegenwoordighied van geest hebben* (Nbk) 2. ziel, in *de geest geven*, ook gezegd wanneer iemand in slaap is gevallen (Nbk) 3. denkvermogen, verstand *Ik kan 't me niet zo best meer veur de geest haelen* dat kan ik me niet zo best meer herinneren (Nbk), *Dat staot me nog wel veur de geest* ik herinner het me nog wel zo ongeveer (Nbk), *Zaachiesan kwam him die aovend veur de geest* (j), *Hi'j het de zaeken goed veur de geest* hij denkt altijd goed na en weet precies wat en hoe hij dat moet bereiken (Nbk) 4. iemands gedachtenwereld *de geest verroemen* de geest verwijden (Nbk) 5. karakter, pittigheid, creativiteit in het denken (Nbk, Np, Sz) *D'r zit niet vule geest in* (Nbk), zo ook *D'r zit gien geest in* (Sz), *De geest is d'r uut* hij is mat geworden (Nbk), *Vroeger wodde de ham* [nageboorte] *wel in de pereboom hongen, want dan kreej' wat meer geest in 't vool, dan dreug die et heufd 'fier' in de hoogte* (Np), *de geest kriegen* (l) 6. in *de Geest van God* de Geest Gods (Nbk), *de Heilige Geest* (Nbk), *de geest van Christus* (Nbk), *Daordeur doen we jow hatzeer en bin wi'j ongezeglik tegenover Jow Heilige Geest* (b), *Geef oons Jow zegen God en wark mit Jow Geest in oons, ok in dit ure* (b), *Wil oons leven, God, bestraolen mit Jow geest van heilighied en zuverhied* (b) 7. zienswijze, wijze van beschouwing, manier van werken *As et in die geest gebeurt, wi'k d'r wel an mitwarken* (Nbk), *Krek, in die geest ha'k ok docht* (Nbk), *As we dit nou in zien geest veerder anpakken, dan eren we him ok nog een betien nao zien dood* (Nbk), *niet neffens de letter, mar naor de geest* (l) 8. niet stoffelijke

geestdrift - gefittell

persoonlijkheid, in het bijzonder de niet stoffelijke gedaante van een overledene *Soms, as iene overleden was, heurden ze de geest nog in huus* (Nbk), *Aj' wat heurden kloppen, dan was dat de geest van de overledene in et oolde huus* (Nbk), *De geesten zweefden soms ok boven de vaort of bij et karkhof (bij de haast, bij mist, bij aovend)* (Nbk), *D'r weren goenend die daor naachs in de buurte west hadden en dudelik nog et gesnoef van de peerden en noodkreten heurd hadden van de ongelokkige dragonders die daor nog as geesten ommedweelden* (j), *Ze zat in 't naachtjak bij de taofel en doe ze mij zag, dee ze krek as zag ze een geest* (b), *Hi'j kik d'r uut as een geest, hi'j het de dood op 'e lippen* hij ziet eruit als een geest (Ld, Sz), ook *Hi'j kikt toe as een geest id.* (Diz, Nbk, Np, Nw, Obk, Op), zo ook *d'r uut zien as een geest* (Bdie, Ol-Nl), *D'r komt ok weer een kwaoie geest an* iemand die om geld komt (Mun, Sz), *de geest dolen zien* het onheil zien naderen, voorzien dat er iets mis zal gaan (Dho, Nbk): *Hi'j zag de geest dolen in de krisisjaoren, hi'j zocht wark op 'e botterfebriek* (Nbk), ook *de geest dwelen zien id.* (Bdie, Spa, Dfo) 9. iemand met een groot denkvermogen 10. stofnaam: vluchtige stof, in *geest van teer* oud middel tegen kiespijn (witte vloeistof, met een watje op de kies gesmeerd, zodat de kies oplost) (Db, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Nw, Obk, Op), ook in *vliegende geest* d.i. onder andere met ammoniak (Dfo, Nbk), *Vliegende geest moej' goed mit wrieven, en dan een wollen doek d'r op* (Nbk), ook gebruikt als aanduiding van jachtwater (Dho), *Geest van zoolten, dat bruukten we aj' van joen stokkien gingen geest van zout* (Mun, Sz) 11. sfeer (b) *Hoe kan in ien huusholing de hiele geest bedurven wodden deurdat heit of mem of ien van de kiender deurlopend een min zin het en altied mar zit te protten* (b) * *Hoe groter geest, hoe groter beest* (Nbk, Op, Sz, Wol) **geestdrift** (spor.) de ['gu:zdrift] 1. geestdrift *D'r zit niet vule geestdrift meer in die vent* (Nbk) **geestelik** bn., bw. ['gu:stlæk, ...tælæk] 1. in geestelijk opzicht, tegenovergesteld aan lichamenlijk *Deur dat ongelok is buurman geestelik hadde minder wodden* (Nt,

Ol-Nl), *Beppe gaot geestelik aachteruut* (Ol-Nl), *Hi'j is geestelik niet zo best meer* (Nw, Nbk), *...niet meer in odder* (Sz), *...niet goed* (Dhau, Ma), *Geestelik is hi'j nog goed bij* (El, Pe-Db), *Hi'j wodt d'r geestelik niet beter op* (Dho), *Hi'j het et geestelik niet altied zo makkelijk had* (Nbk), *de geestelike vader* (l) 2. godsdienstig (l) *een geestelik lied* (l), *et geestelik leven* (l) **geestelike** (l) - geestelijke **geestig** bn., bw.; -er, -st ['gu:stæx] 1. (voornamelijk van personen) grappig, humoristisch, op spitse, levendige wijze *Hi'j kon 't mooi opzeggen, hi'j was aorig geestig* (Dfo), *Hi'j kan d'r vaeke nogal geestig bijkommen* (Mun, Pe-Db), *Hi'j kan geestig uut de hoeke kommen* (Spa), *Hi'j kan geestig vertellen* (Diz, Np), *Hi'j mient ok dat hi'j geestig is* hij denkt dat hij leuk is (Spa, Ol-Nl, El), *Hè, wat bij' weer geestig* ik vind je humor niet bepaald leuk, wat ben je weer flauw (Dho, Nbk), (zelfst.) *Jow bin de geestigste thuus, zeker?* gezegd als reactie op iemand die niet echt geestig wordt gevonden (Ol-Nl) 2. met een vale, ziekelijke gelaatskleur (Nw, Obk) *Hi'j kikt geestig toe* (Obk) **geestighied** (Nbk) de ['gu:stæxhit] 1. het geestig, komisch zijn *Hi'j was ien en al geestighied* (Nbk) **geestkracht** (Nbk, vo) - geestkracht *J. ston verbaosd over de geestkracht van zien mem* (vo) **geeuwhonger** z. *geehonger* **gefiedel** et [gə'fidl] 1. het slecht en/of storend spelen op de viool 2. het slecht, hakkellend formuleren (Mun) *Hool toch op mit jow gefiedel* (Mun) **gefiegel** (Ste) et [gə'figl] 1. gepriegel, langdurig fijn werkje dat niet of nauwelijks wil lukken *Wat een gefiegel* (Ste) **gefielseteerd** z. onder *fielseteren* **gefiemel** (Nbk, b: lm, p) et [gə'fiml] 1. gepeuter, gepruts, het als storend ervaren tasten, peuteren **gefiespel** (Nbk, Spa, bl) et [gə'fisp] 1. het overdreven schoonmaken, poetsen 2. het voortdurend bezig blijven met priegelwerk *Wat een gefiespel* (Spa) **gefittell** (bl) et [gə'fitl] 1. druk geloop *Wat is 't ok altied een gefittell, as ze de kiender mitnemen* (bl)

geflikker (verspr.) et [gə'flɪkɪ] 1. het voortdurend flikkeren

geflodder et [gə'flɔdɪ] 1. het voortdurend maken van fladderende bewegingen, van geluid dat op fladderen wijst, eveneens inzake de overige betekenissen van *flodderen*, z. aldaar *Wij zeggen daar een bultien kleren liggen en heurden wat geflodder in et waeter* (j)

gefouw (l) [gə'flɔm] - gejak, gelieg

gefluit - gefluit

gefutter (Nbk, Mun) et [gə'flʌtɪ] 1. het met kleine scheutjes knoeien, met kleine, korte straatjes melken

gefluuster et [gə'flystɪ] 1. gefluister
gefoddel (Nbk) Ook **gefottel** (Nw) et [gə'fɔd|...t...] 1. het heen en weer trekkend op z'n plaats proberen te krijgen, open proberen te krijgen *Dat gefoddel an de achterdeure he'k mar een hekel an, laot ze toch gewoon anbellen* (Nbk), *De jasse wodt wel naauw, mar nao een betien gefottel het de vrouw him mij toch andaon* (Nw)

gefoeter et [gə'futɪ] 1. het foeteren *Ie verkotten mij et leven mit altied dat gefoeter* (Dhau)

gefottel z. *gefoddel*

gefriemel Ook **gewriemel** (Diz) et [gə'frim|...wr...] 1. het friemelend bezig zijn, vaak gezegd van werk dat men op friemelende wijze klaar moet spelen: *Et is een gefriemel, dat haokwark* (Db)

gefrutsel (Ol-Nl) et [gə'frʌts|] 1. het frutselen

gegadigde z. *gegeerdigde*

gegaedigde z. *gegeerdigde*

gegaerdigde z. *gegeerdigde*

gegao(r)digde z. *gegeerdigde*

gegarandeerd (Nbk) bw. [aks. wisselt] 1. zeer zeker, beslist

gegeerdigde (Db, Dfo, El, b, p) Ook **gegaerdigde** (Mun, Np, Ol-Nl, Pe-Db), **gegaedigde** (Op, Ow), **gegadigde** (verspr.), **gegao(r)digde** (Diz, Nw) [gə'gʷ:ə(r)dəyðə /...e:(əɪ).../...a:...:ə:(r)...] - gegadigde

gegeuten (Bu, Nbk, Nw, Ste) [gə'gʷ:ə:tɪ], in *Et zit as gegeuten* het past zonder enige beperking (Bu, Nbk, Nw), *Et past as gegeuten* (Ste)

gegeven I et; -s [gə'gʷ:ə:bɪ] 1. feit dat men moet kennen, detail dat men moet weten *We hebben alle gegevens kregen die as we*

neudig hebben veur de vlocht van vannaacht (v), *de technische gegevens, Dat is now ien keer een gegeven* dat is een feit waar men niet omheen kan (Nbk), *Dat is een aorig gegeven* een leuke bijzonderheid (l)

gegeven II bn. 1. van te voren bepaald, door de omstandigheden vastliggend op een gegeven ogenblik (b), in de gegeven omstandigheden (Nbk) 2. in *Ie maggen een gegeven peerd niet in de bek kieken* (Nw)

gegiechel - gegiechel

gegier (Nbk) et [gə'gi:ər] 1. het hard, overdreven, gierend lachen *Hool op mit dat gegier* (Nbk)

gegoechel (spor.) [gə'gʷ:əx|] - het voortdurend *goechelen*, z. aldaar

gegoed (Nbk, Np) [gə'gʷ:ət], in van *gegoede ofkomst* van afkomst uit goeode kringen, uit een goede familie (Nbk), *Ze heuren tot de goeode staand* (Np)

gegoel [gə'gʷ:əl] - gehuil van mensen of dieren

gegooi et [gə'gʷ:ɔ:j] 1. gegooi *Daor hej' t' gegooi in de glaezen* (al) (verspr.)

gegraans et [gə'grā:ns] 1. het voortdurend *graanzen*, z. aldaar *O, wat een gegraans mit al die jongen gezanik, gezeur* (Dfo), zo ook *Hool now mar es een keer op mit je gegraans* (Dfo)

gegrijns (Nbk) et [gə'grējns] 1. het voortdurend grijnzen

gegrond (Diz, El) - gegrond, in een *gegronde reden*

gegund (Ste) [xə'xʌnt], in *'t Is je gegund* ik gun het je, gefeliciteerd ermee (Ste)

gehaaid (verspr.) - gehaaid *'t Is een gehaaid rakkerd* (Np), ook in *Hij is gehaaid liep* erg slim, bijna op gemene wijze slim (Np)

gehaemerd (Ol-Nl) Ook **behaemerd** (Dhau), **gehamerd** (Spa) [xə'hē:mrɪt/bə'h... /...ã:...] - gehamerd: door hameren bewerkt, bewerkt tot een gehamerd motief *een gehamerd aanrechtblad* (Spa), **gehaemerd bestek** (Ol-Nl)

gehak et, de (bet. 1) [gə'hak] 1. gehakt *een balle gehak* bal gehakt, *gehak kruden* (Spa), fig. in *Op de vijaand of en maek d'r gehak var*: hak die in de pan (v) 2. het voortdurend *hakken* (ook fig.) (Nbk)

gehakballe (verspr.) - gehaktbal

gehakballedri'jen - geheimzinnig

gehakballedri'jen (Nbk) onbep. w. 1. hetz. als *gehakballemaeken*, z. aldaar
gehakballemaeken (Np) onbep. w. [gə'hagbalə...] 1. gehakt met draaiende bewegingen tussen beide handen tot gehaktballen maken *Ik hebbe de hanen klierdierig van 't gehakballemaeken* (Np)
gehakkel et [gə'hak] 1. het hakkellend praten, oplezen *Wat een gehakkel mit jow mit dat lezen wat ben je toch hakkellend aan het lezen* (Nbk) 2. geruzie, gekrakeel (verspr. OS, Bu, Dho, Sz) *Dat was me een gehakkel en gekibbel, ze kwammen d'r haost niet uut* (Dfo)
gehakketak (Diz, Nbk, Ste) et [gə'hakətak] 1. geruzie, gekrakeel, vinnige discussie, gevit *Op die vergadering was et nogal een gehakketak* (Diz), *Hool toch op mit je gehakketak* (Diz)
gehamerd z. *gehaemerd*
gehandicapte (spor.) de; -n [gə'hendikeptə] 1. gehandicapte
gehaokt (Nbk) Ook *haokt* (Nbk, Ste) bn. [gə'hokt/...] 1. van haakwerk: *gehaakt een haokte musse* (Ste)
geharrewar et [gə'harəwar] 1. geharrewar, geruzie, gekrakeel *Et was me daor een geharrewar in mekeer omme* (Spa, Nbk), *Hool toch op mit dat geharrewar, ie zollen d'r bliend van wodden* (Mun)
gehaspel (verspr.) et [gə'haspl] 1. geruzie, gekibbel (verspr.) *De kiender hadden veul gehaspel om de centen van de arfenisse* (Wol), *Wat hadden die meensken altiend een gehaspel om niks* (Ol-Nl), *gehaspel mit iene hebben* (Nbk) 2. het stuntelig met iets bezig zijn (Spa) 3. moeite, gedoe om iets klaar te krijgen (Bdie, Np, Pe-Db) *Wat een gehaspel om dat klaor te kriegen* (Pe-Db) 4. onduidelijk gepraat (Bdie, Dho)
geheel z. *gehief*
geheelontholing z. *gehiefontholing*
geheelonthoolder z. *gehiefonthoolder*
geheelonthouding z. *gehiefontholing*
geheelonthouwer z. *gehiefonthoolder*
geheid (Nbk) bw. [gə'hajt] 1. zeker, zeer beslist *Geheid dat hi'j komt* (Nbk), *'t is geheid waor* (Nbk)
geheim I et; -en; -pien [gə'hěj̥m] 1. het geheim zijn, van handelingen, gevoelens *in 't geheim: In 't geheim gongen ze mit mekeer omme* (Ma), *in et diepste geheim*

(l) 2. dat wat geheim is *een geheim hebben: Die maegies doen zo geheimzinnig, ze hebben vast een geheimpien onder mekeer* (Db), *een geheim vertellen: Pattie meensken kuj' gien geheim vertellen* nl. omdat ze geen geheim kunnen bewaren (Obk), *een geheim beweren: Die vrouw kan gien geheim bewaeren* (Pe-Db), *een geheim (niet) stille hollen kunnen* (Db), *een geheim toevertrouwen, ...uutlecken laoten* (l), *...verraoden, een peblik geheim* (l), *iene zien geheimen kennen, gien geheimen veur iene hebben: Ik hebbe gien geheim veur joe* (Bdie), *d'r gien geheim van maeken: Hi'j maekte d'r gien geheim van* (Ol-Nl), *et geheim van de smid* (Dho, Ld, Obk): *Et opleggen van staol op gereedschoppen was vroeger et geheim van de smid* (Obk), *de droeve, blijde, glorieuze geheimen* nl. van de rozenkrans (Ste), *...glorievolle geheimen* id. (Ste)
geheim II bn., bw.; -er, -st [gə'hěj̥m] 1. niet aan anderen bekend gemaakt *Hi'j doet alles zo geheim* (Op), *wat geheim hollen: Ze hebben dat geval mar aorig lang geheim hollen* (Dhau), *geheim blieven: Dat verhael moet wel geheim blieven* (Wol, Bu), *Dat zal wel niet geheim blieven (kunnen)* (Nbk), (zelfst.) *Nee, d'r is niks geheims meer an het kan ieder bekend zijn, worden gemaakt* (Nbk) 2. in het geheim plaatsvindend *een geheime vergeerdering, een geheime bosschop* e.d. 3. niet openbaar *een geheim tillefoonnummer, een geheim stok* 4. afgezien van een enkele ingewijde: voor ieder verborgen gehouden *een geheime deure, een geheime lae* 5. in het verborgene opererend *een geheime organisaosie* (l), *een geheim genootschap* (l), *de geheime pelisie* 6. verborgen, duister, moeilijk te begrijpen qua achtergrond, werking (spor.) *geheime krachten* * *Geheim blijft geheim* (Nw)
geheimhollen (spor.) - geheimhouden
geheimholling (Nbk) de; -s 1. geheimhouding *onder geheimholling* (Nbk)
geheimzinnig bn., bw.; -er, -st [...'sɪnəx] 1. moeilijk te doorgronden, raadselachtig *Om Sunderklaos henne kon et vroeger zo geheimzinnig wezen* (Obk) 2. kennelijk op geheimzinnige wijze gebeurend *Hi'j dee zo geheimzinnig, ie wussen niet waj' d'r an hadden* (Dfo), *Die maegies doen zo*

geheimzinnig, ze hebben vast een geheimpjen onder mekere (Db), Wat doen die jongen daore, ze doen zo geheimzinnig! (Dhau), Doe mar niet zo geheimzinnig, want we weten et toch al (Spa, Diz), Wat d'r bij de buren is weet ik niet; d'r is vast wat, want ze doen zo geheimzinnigstiekem, achterbaks (El, Nbk, Ow), Ik vien et mar een geheimzinnig gedoe (Dho), Wat gaot et altied geheimzinnig toe (Np), 't Is mij te geheimzinnig (Ol-Nl)

geheimzinnighied Voor -heid z. -hied de; ...heden [...s...]. 1. raadselachtigheid *Dat was een huus vol geheimzinnighied (Ld), 't Was ien en al geheimzinnighied (Ma)* 2. heimelijkheid, verborgenheid, het zodanig behoedzaam zijn dat alleen de betrokkenen het weten, achterhoudendheid *Wat hebben jim veur geheimzinnighied (Nw), Die meensen kuj' nooit op an, d'r is altied een sfeer van geheimzinnighied om heur henne (Sz), Waorum zoe'n geheimzinnighied om dat gewone zaekien (Obk), Zeg now mar krek waar 't op staot, wat hej' now an die geheimzinnighied (Spa), Die geheimzinnigheid gefit toch niks, we weten et toch wel (El), 't Is slim mit geheimzinnigheid deurtrokken, et doen en laoten van oonze nije buren (Db), Bij een baank moet de grootste geheimzinnigheid betracht wodden (Op), D'r is niks gien geheimzinnighied bij' meestal gezegd wanneer men iets wel kwijt wil, er wel openhartig over wil zijn anders dan kennelijk verwacht wordt (Dho, Nbk)*

geheister (Nbk, Np) et [gə'hejstɪ] 1. het *heisteren* in div. betekenissen
gehemelte Ook *verhemelte* (El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow), *verhiemelte* (Np), *gehiemelte* (Bu, Np, Pe-Dbl) et; -s [gə'hī:m|tə/fr'h.../.../.../...] 1. gehemelte, palatum *'t Is mit 't eten niet zo noflik aj' blaoren an 't gehemelte hebben (Op, Db), ...op 't gehemelte hebben (Dhau), 't Gehemelte was vol mit blaoren (Db), Dat soort zuurties plakt je soms an 't gehemelte (Ow), et hadde gehemelte (Nbk), et zaachte gehemelte (Nbk), Bij de geboorte had hij al een ofwiking an 't gehemelte (Spa), Iene die een haezelippe had, had vaeke een gespleten verhemelte (Obk), zo ook Ze is zonder verhemelte heeft een gespleten*

verhemelte (Nbk), een eupen gehemelte id. (Spa) 2. het tegen het gehemelte sluitende deel van het kunstgebit (Pe-Dbl) *Ik had 't gehiemelte van 't gebit kepot, en dat was lastig (Pe-Dbl)*

gehenneweergedoe (Ol-Nl) et [xəhənə 'wi:ərxədu] 1. het steeds maar frutselen, het wispelturig bezig zijn

geheugen et [gə'ha:gn] 1. herinneringsvermogen *Mien geheugen wodt d'r niet beter op, et lat me wel es in de steek (Sz), Aj' oolder wodden, wodt et geheugen minder (Op), Hij het niet een best geheugen (Nt, Nbk), een goed geheugen, een zwak geheugen (Nbk), een kot geheugen hebben slecht kunnen onthouden (Op), Je geheugen wodt zeker ok minder (Nbk), Ie meugen je geheugen wel wat opscharpen laoten (Nbk), Hij het een geheugen as ik weet niet wat (Dfo), ...van kom mar zo een zeer goed geheugen (Dfo), een geheugen as een almenak (Nbk, Mun, Np, Nw, Ol-Nl, Ow, Sz), ...as een dichte gattiespanne als een dicht vergiet (een slecht geheugen) (Ld), zo ook ...as een gattiespanne id. (Np), ...as een zijje id.: als een zeef (Np)* 2. het deel van de geest waarin de herinneringen worden bewaard *Oonze trouwdag ligt me nog goed in 't geheugen (Db), Jow moe'n je geheugen es even oprissen (Dhau), niet meer in 't geheugen wezen gezegd van iets dat iemand zich niet meer herinnert (Ow)* 3. geheugen van een computer (spor.) *'k Wil een komputer hebben mit wat meer geheugen (Ow), ...mit wat groter geheugen (Ow)*

geheur Ook *gehoor* (WH) et [gə'ha:ər /...o:...] 1. het vermogen om te horen *Een hond het een scharp geheur (Obk), 't Geheur van mien buurvrouw wodt d'r ok niet beter op (Dhau), een goed geheur, Dat zangstok lag goed in 't geheur (Ld, Nbk), ...ligt lekker in 't geheur (Np), et absoluut geheur (Nbk)* 2. hetgeen men hoort, gewaarwording door horen *Wat een vervelend gehoor (Spa), Hij speelt piano op 't geheur op basis van zoals hij het heeft gehoord (Wol), zo ook op 't geheur of een lied naozingen (Mun) en op 't geheur een vassien leren (Spa, Nbk), Op 't geheur of was 't de kaante van de retirade uut te oordelen aan hetgeen men hoorde*

geheurig - geil

(b), *Op et eerste geheur leek et slim ingewikkeld* bij de eerste indrukken die opgedaan werden bij het horen (Nbk) 3. de reactie als men klopt, roept, met iemand wil praten etc., het opnemen van de telefoon door degene die men belt *gien geheur kriegem: Ik heb even beld, mar ik kreeg gien geheur* (Ow), *Ik reup van vollek, mar ik kreeg gien geheur* (Ow), *Ik kan daor gien geheur kriegem* (Diz), *Misschien vien ie eind'lik es even geheur* (ba), *argens gien geheur an geven* 4. de personen die met elkaar naar iemand of iets luisteren *Hi'j praotte veur een groot geheur* (Nw), *As die man wat zegt het hi'j altied een best gehoor* (Sz), *een andachtig geheur* (l) 5. speciale aandacht, ruchtbaarheid (Nw) *We geven d'r gien geheur an, dat we zoveel jaor trouwd binnen* (Nw) **geheurig** bn.; -er, -st [gə'hɑ:əɾəx] 1. gehorig, nl. zo gelegen of gebouwd dat men goed kan horen wat er in andere ruimten of elders in hetzelfde vertrek gebeurt of wordt gezegd *Die huzen bin toch zo geheurig!*, *Wat is et hier toch geheurig!*

geheurza(a)m z. *geheurzem*

geheurza(a)mhied z. *geheurzemhied*

geheurzem Ook **gehoorzaam** (spor. WS, WH), **geheurza(a)m** (spor.) bn., bw.; -er, -st [gə'hɑ:əɾsɪm/gə'hɑ:əɾsɑ:m/...sɑ:(:)m] 1. gehoorzaam (van mensen, dieren)

geheurzemhied Ook **gehoorzaamheid** (WH, spor. WS), **geheurza(a)mhied**, voor

-heid z. -hied (spor.) de 1. het gehoorzaam zijn van mensen, dieren *Op 'e schoelen was d'r deurgaons wel geheurzemhied* (Obk), *'k Verlange geheurzemhied!* (Bdie), *Et is wel muilik om ze geheurzamhied bij te brengen* (Mun), *Die jonge is niet arg geheurzem, et woord geheurzemhied kent hi'j niet iens* (Op), *De geheurzemhied ontbrekt d'r wel es an* (El)

gehiel (OS, Nw, Np) Ook **geheel** (west. van Nw, Np) et, -en [gə'hi:l/...u:...] 1. het totaal, alle voorwerpen, delen bij elkaar *Al die verschillende soorten meubels bij mekere maekt een vremd gehiel* (Nbk), *Doe was Oppers opneumen in et grote gehiel* (Wol), *over 't gehiel* in z'n totaliteit, in het algemeen (Nbk, b): *De iene mient dat 't een stok beter wodden zol, as de meensken over 't gehiel mar wat zuniger*

waren (b)

gehielontholing (verspr. OS, Np, Op) Ook **geheelontholing** (spor. OS, Dho, Wol en west.), **geheelonthouding** (WH) [gə'hi:l ontho:lɪŋ, ook wel ...ho:lɪdɪŋ/...t:.../...hɔm dɪŋ] - geheelonthouding *Sommige meensken doen an geheelontholing* (Ld), *Mien ouders bin bij de geheelonthouding* (Spa), *Zij doen veul veur de geheelontholing* (Wol), *Et gaot tegenwoordig niet zo best mit de geheelontholing* (Nt), *Ze hebben daor een ofdeling van de geheelontholing* nl. een verenigingsafdeling (Dho)

gehielonthouder (OS, Bu, Np, Nw, Pe-Dbl) Ook **geheelonthouder** (spor. OS, Diz, west. van Wol, niet WH), **geheelonthouwer** (WH), **geelonthouder** (Bdie) [gə'hi:lontho:ldɪ, ...ho:lɪ (spor.)/.../...onthɔwɪ/'gɪ:l...] - geheelonthouder *Hi'j was mit de geheelonthouwers vot de hele dag* met een verenigingsafdeling van geheelonthouders (Ol-Nl)

gehielonthoudersverieninge (Nbk) - geheelonthoudersvereniging

gehiemelte z. *gehemelte*

gehijs (Nbk, Np) et [gə'hɛjs] 1. het steeds maar *hijsen*, z. aldaar

gehoor z. *geheur*

gehoorzaam z. *geheurzem*

gehoorzaamhied z. *geheurzemhied*

gehos (Nbk) [gə'hos] - gehos (van hossend dansen, springen)

gehot (Nbk) et [gə'hoʃ] 1. het voortdurend trekken of rammelen aan iets 2. z. *hottig*

gehucht - gehucht

geil I (El) et [gɛjl] 1. oude vruchtbaarheid door bemesting van het vorige jaar *Et oold geil van 't veurige jaor zit nog in de grond* (El)

geil II bn., bw.; -er, -st 1. (bn.) in sterke mate vet, te vet *geil spek: Aj' geil spek eten, eet ie de hiele middag spek* heb je daar de hele middag last van, proef je het nog (Db), *een geil varken* een vet varken (Obk, Op) 2. (bn.) inzake geile grond: in zeer sterke mate vet, zwaar bemest *De tuun is nog geil genoeg, d'r hoeft dit jaor nog gien dong op* (Diz), *Sommig laand kan geil wezen* (Obk), *een geil hoekien grond* (Ow), *geil vene* zeer goed veen (Obk) 3. (bn.; van planten, bomen) al te welig *een geile plaante* (Nw, Ol-Nl), *De cerpels bin vuul te geil* (Bdie, Nbk), *Dat grös is geil* (Np,

Ol-Nl, Spa, Nbk), *Die polle is vuus te geil, hi'j het tevule blad* (Ste), *Onze bonen staon disse zoemer veul te geil* (Sz), *De rogge was zo geil, dat alles was platregend* (Pe-Db), zo ook *Et zaod is te geil, et gaot je zomar platliggen* (Ste), *Dat gewas stiet d'r geil bij* (Nbk), *Die eerpels en bonen staon zo geil* (Ste), *Et grös is zo geil as snotte* (Np) 4. (bn.) een te volle indruk makend, op doorbreken, uitbarsten staand, vooral gezegd van de lucht bij een naderende regen- of (meer nog) onweersbui (verspr.) *een geile stienpoeste* (Ol-Nl), *Die koe die wodt aorig geil, die moet gauw kalven* wordt dik, opgezet aan de achterkant (Obk, Np), *D'r hangt een geile locht, we kriegen onweer* (Wol), *As d'r een onweersbuie opkomt ziet de lucht d'r soms erg geil uut* (Sz), *D'r komt een geile locht anzetten* (Diz), *Wat een hatstikke geile kerel dik en vet* (Np), *Wat is die geil om de kop* opgezet (Np) 5. geil in seksuele zin, van vrouwspersoon, ook wel van een man *een geile meid*, zo ook *een geile bliksem* id. (Nbk), *Ze kan zo geil doen* (Nbk), *een geile griet* (Ol-Nl), (ruw) *een geil varken* een dikke, geile vrouw (Diz), *et geile gegiechel van de beide vrouwluden* (v), *Hi'j/zij is zo geil as een pakkien botter in augustus* (Wol)

geilte (Dhau) de ['gɛjltə] 1. het welig zijn door teveel bemesting *Deur de geilte kan 't ok knikken* (Dhau)

geïnteresseerd (Nbk) bn.; -er, -st [gɛɪntɛr 's..., ...trɛ's...] 1. belangstellend *Hi'j is overal in geïnteresseerd* (Nbk)

geintien (spor.) et; geinties ['gɛjntin] 1. geintje

geiser (Nbk) ['gejsɪ] - geiser: warmwater-toestel

geisterig z. *gastig*

geit z. *geite*

geite (Bdie, Mun, Np, Obk, Op, Ste, Sz, Spa) Ook *geit* (Bu, Db, Nbk) de; -n; geitien; pron. aand. hi'j in bet. 1, 2 ['gɛjt(ə)] 1. bep. dier: geit *Die geit is reeds, hi'j wemelt zo mit de stat* (Dfo), *De geit wodde wel een arbeiderskoe nuumd* (Bu), *geiten holen, veuruit mit de geit* (spor.), *tessel as een geit zeer kieskeurig, inzake het eten* (b), *de kool en de geit speren willen* (Nbk), *cven de geit verstikken* de geit verzetten, ook: urineren

(Nbk, Np) 2. vrouwelijke ree (spor.) 3. gezegd van een sletterig vrouwspersoon of meisje, giechelende, flauwe, domme vrouw of meisje (Nbk) *Wat is 't toch een geit, niet, altijd aachter die jongen an te vliegen* (Nbk), *Hool daor toch mit op, malle geit daj' binnen* (Nbk), minder sterk: *'t Is een geitien, je* (Nbk) * *Een proestende geite het regen in de neuze* voorspelt regenachtig weer (n)

geitebloeme (fp) de; -n; -gien, ...bloempien ['g...] 1. kamperfoelie

geitebok (Db, Mun, Spa, Sz) - geitebok

geitefok (verspr.), evt. met hoofdletter; de ['gɛjtəfək] 1. verkorting van *geitefokvereniging*, z. aldaar

geitefokvereniging (Obk) Evt. met hoofdletter; de; -s ['g...] 1. vereniging die stunts uitvoert rond de jaarwisseling in *Berkoop* (Obk); letterlijk: geitenbond

geitegier et; -en; -tien ['g...] 1. uier van een geit 2. opvallend kleine uier van een koe (Ste)

geitehaar I (Nbk, Np) et ['gɛjtə...] 1. het haar van een geit, bij vergelijking: *Die het een malle bos geitehaar* (Np)

geitehaar II (Nbk) de; -en; -tien 1. een geitehaar

geitehaoren (Nbk) bn. ['g...rɪ] 1. van geitehaar *geitehaoren sokken* (Nbk)

geitehokke (Np) de; -n; ...hokkien ['g...] 1. hok waarin men één of meer geiten houdt

geitehouder (Bdie) de; -s ['x...] 1. iemand die geiten houdt

geitehuj (Ste) et ['x...] 1. hooi gevoerd aan geiten, in het bijzonder van blauwgras

geiteketten (Nbk) Ook *geiteketting* (Dhau) et; -s; ...kettentien ['g...] 1. ketting met behulp waarvan men een geit vastzet

geiteketting z. *geiteketten*

geitekeuring (spor.) - geitenkeuring

geitekeutel - geitekeutel, ook wel gezegd tegen keutels van schapen (Ste)

geitekeze (Nbk) - geitekaas

geitekop de; -pen; -pien ['g...] 1. kop van een geit 2. klauwhamer (Np)

geitemelk (Nbk, Obk) - geitemelk

geitemelken (s: Nbk) onbep. w. ['g...] 1. het melken van één of meer geiten *Doe ik van 't geitemelken morns in huus weer kwam...* (s: Nbk)

geitemelker (Dfo, Nbk, Obk, Sun-Ot) de; -s; -tien ['g...] 1. nachtzwaluw (Obk,

geitemes - gek

Sun-Ot) *Et bijgeloof wil dat de geitemelkers naachs de geiten leegdrinken; in warkelikhied deden sommige geiten dat zels* (Obk) 2. iemand die geiten melkt, ook als scheldwoord gebruikt (Nbk) 3. watersnip (Dfo)

geitemes (Ste) de ['gejtəmes] 1. mest, uitwerpselen van één of meer geiten

geitevel (Nbk) - geitevel

geiteverstikken (Nw) onbep. w. ['gejtəfstɪkɪŋ] 1. de geit op een andere plaats zetten (die nl. aan een in de grond gestoken houten of ijzeren pen vastzit) 2. urineren

geitewol - geitewol

geitewollen (Nbk) - geitewollen, in *geitewollen sokken*

gejaagd z. *gejaegd*

gejacht (Db, Diz, Nbk, Spa) et [gə'jɑxt] 1. het zich haasten, haastig gedoe *Die drokte en dat gejacht kan 'k niet over* (Db), *Et is me daor een gejacht en gevlieg* een druk en haastig gedoe (Nbk, Dho)

gejaegd Ook *gejaagd* (WH) bn., bw.; -er, -st [gə'je:xt] 1. op zenuwachtige wijze gehaast, erg onrustig zijnd, bijv. doordat men het gevoel heeft te worden opgejaagd *Die man is altied zo gejaegd, hi'j gunt 'm nooit gien rust* (El), *...is altied lieke gejaegd en drok* (Dhau), *Hi'j was slim gejaegd mit dat wark* (Ste), *een drok en gejaegd persoon* (Diz), *Ze ziet d'r zo gejaegd uut* (Nt), *Ik vuul me soms zo gejaegd* (Bu, Wol), *Wat doe'j toch gejaegd* (Bdie), *Vanaovend moe'k teneelspeulen, now bin 'k de hele dag wat gejaagd* (Sz), *een gejaegd leven* (Db, Ma, Ow): *De meensken hadden vroeger niet zo'e'n gejaegd leven as now* (Db), *een gejaegde tied* (Np), *een gejaegde netuur* het gejaagd van aard zijn (Spa) 2. op een wijze waaruit blijkt dat men gejaagd is *Ze praotte zo gejaegd* (Nbk)

gejengel (Nbk) et [gə'jen] 1. het voortdurend zeuren, het huilerig klagen van kinderen 2. het voortdurend en hinderlijk spelen van een radio etc. *Dat gejengel van die radio begint me de keel uut te hangen* (Nbk)

gejoel (Nbk) [gə'ju:l] - gejoel

gejouwel (Ste) [gə'jɔwəl] - gezeur

gejubel - gejubel

gejuich (Nbk, b) et [gə'jœjx] 1. gejuich *D'r*

gong een gejuich op (Nbk)

gek I de; -ken; -kien [gek] 1. iemand die zich zodanig voordoet, handelt, dat men hem met een krankzinnige vergelijkt, belachelijk iemand *Et is een grote gek, Hool op je, gek! gekkerd* (Nbk), *een oolde gek, een halve gek* iemand die zich zeer onrustig, wild gedraagt (Ste), *je as een gek gedregen, as een gek tekeergaon* [ook inzake het druk, wild uitvoeren van andere handelingen en gebeurtenissen], *En dan koj' toch nog laete op bedde, grote gek daj' binnen* (v), *een gek van een vent* (Wol), *een verwaande gek* gezegd van iemand die eigenwijs overkomt en/of zich op opvallende wijze opdirkt (Nbk), *veur gek staon, iene veur gek staon laoten, iene veur gek zetten, veur gek lopen. Ie lopen veur gek mit zokke kleren* (Bu), *mit iene de gek stikken, argens de gek mit stikken, mit alles de gek stikken* (Db), *overal* [of: *argens*] *de gek mit hebben* niets [of: iets niet] serieus nemen, *overal* [ergens] een loopje mee nemen, de draak mee steken, soms ook: alles [iets] heel goed aan kunnen (Dho, Diz, Nbk, b): *Heb de gek d'r mar mit* (verzuchtend) spot er maar mee (maar mij valt het niet licht, etc.), *Ja, heb ie de gek d'r mar mit, mar ik gao morgen naor H. om een vleermoes* (b), *Die sommen weren niet muuilik, hi'j had d'r finaal de gek mit* hij spotte ermee, het was een lachertje voor hem (Nbk), *de gek mit iene hebben* de spot drijven met iemand, zich hoegenaamd niets aantrekken van iemand (Nbk, b): *Ze hadden mit alle pelisies de gek* (b), *Doe ha'k finaol de gek mit jim* (b), *iene de gek anstikken* (Diz, Mun, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Sz, Wol): *Zie zeggen, jonges, daor komp Jan de Dood, even an de praot holen, en dan was de bedoeling netuurlik even de gek anstikken* (Nw), *Hi'j lat him de gek niet anstikken* (Np, Ma), *Schei now mar es uut, mij' de gek an te stikken* (Ol-Nl), *uut de gek gekscherend, bij wijze van grap* (Bu, Nbk, Np, Nw, Ste): *Ik zee dat zo uut de gek weg* (Np), *Dat zee 'k mar uut de gek dat bedoelde ik als grap, het was niet serieus* (Nbk, Nw), ook *bij' de gek* id. (Ma), *iene veur de gek holen, ...hebben* id. (Nbk, Np), *een aandermaans gek wezen* te goed zijn voor een ander, vooral: erg veel voor de

ander doen en daar niks voor terugkrijgen (verspr.), ook: zodanig zijn, doen, dat anderen je uitlachen (Db, Ld, Obk), *Gekken altied geliek geven!* gezegd tegen iemand die wordt geplaagd (Nw), (gezegd op kaartavonden:) *De gekken kriegen altied de kaorte* kennelijk krijgen dezelfde steeds de beste kaarten (Nt), *een gek veur jezels wezen* altijd gejaagd aan het werk zijn (Nbk), *as een gek* op idiote wijze, met zeer overdreven kracht: *Et wijt as een gek* (Ol-Nl), *'t Haesien raomde as een gek an 't touw* (b), *as een gek tekeergaon, je as een gek gedregen* 2. gekheid, grappigheid (Bu, Nbk, Nw, Op, Ow, Ste), in *et mit de gek beslaon* met humor reageren op een opmerking, een handeling die ook tot een boze reactie had kunnen leiden, zich er met een grapje van afmaken, een grappige wending geven aan: *Dat moej' mit de gek beslaon* (Bu), *We hebben et mar wat mit de gek besleugen* (Nbk, Np), *Dat besleug hij' mit de gek* (Ste), ook: *et mit de gek bescheren* id. (Nbk), *Hij' dee et veur de gek* als grap (Nbk) 3. iemand die gek is op een persoon of zaak *Et is mar krek wat een gek d'r veur geven wil, een oolde gek* gezegd van een oude man die van de vrouwen houdt 4. kap, platte plaat met pen op schoorsteen (of op een pijp op een keuken) die met de wind meedraait en ervoor zorgt dat de wind de rook niet terugdrijft in de schoorsteen; ook benut als windwijzer *As de gek vaastezitten bleef, haj' soms de keuken vol rook* (Obk), *As de wiend goed zat, was de gek op zien best* (Ow), *Ie zien niet vaeke meer een gek op et dak* (Pe-Dbl), *As de gek niet op 'e schostien ston, rookten we in huus as de ziekte* (Diz) * *Ik, zee de gek, Elke* (of: *iedere* (Dho, Nw), *ieder* (Op)) *gek het zien gebrek* ieder heeft wel een zwak punt, een gebrek, iets dat hij minder goed aan kan of doet (Bdie, Dho, Nbk, Nw, Op, Ow, Spa, Sz), ook *Iedere gek het zien lek en zien gebrek* id. (Np), *Al te goed is buurmaans gek* (Nbk, Nt), *Iene gek maekt meer gekken* als één persoon gek gaat doen, gaan anderen dat ook doen (Db, Obk), zo ook *Iene gek maekt meer* (Dfo, Nbk, Ol-Nl, Ow), (vergoeljkend over het dwaas doen, raar zijn:) *Gek is lastig, mar bliend is nog minder* (Dho), *As 't blad an en van*

de bomen gaot bin de gekken op zien gekst (El), *De meerste gekken lopen buten Franeker*: alwaar nl. een psychiatrische inrichting is (Nw), *Iene gek kan meer vraogen as twelf goeien antwoorden kunnen* (El), *...as tien wiezen beantwoorden* (Pe-Dbl), *...beantwoorden kunnen* (Op), *Gekken wo'n niet steuken, die wo'n naor Franeker brocht* gezegd tegen iemand die men niet mag, die je steeds de gek aansteekt (Nbk), *Op ien april stuurt men de gekken waor men wil* (Nbk), in dit verband ook: *April veur de gek, lillike zwabek* (Dho), (in reactie op iemand die kijkt als men hem op iets bijzonders wijst terwijl het er niet is, nl. hetz. als de aprilgrap maar nu m.b.t. de eerste maart:) *Ien meert kieken alle gekken verkeerd* (Nbk, Nw), *As de gekken te marke kommen, dan kriegen de kremers et geld* als er gekken, onnozelen zijn dan gaan de hoger geplaatsten met het geld strijken (Bu), *Grote gek, tutebek/Slik an 't gat/Wat een raer jonk is dat* (Op)

gek II bn., bw.; -ker, -st 1. krankzinnig, zonder verstand, buiten zinnen, eerder ook gezegd wanneer iemand overspannen was e.d. *As een meenske vroeger in de warre was, dan was hij' gek* (Obk), *Hij' is goed gek in de kop* (Dhau), *Die vent is hatstikke gek* (Wol), *Ie lieken wel gek* je lijkt wel gek, je kon wel niet goed bij je verstand zijn (El, Nbk), *Bij' now hielemaol gek, dat liekt toch nargens op, die kotte rokkies* (Db), *gek wodden: Ie zollen gek wodden van dat gezeur, Wat een lewaaai, ie zollen d'r gek van wodden* (Nbk), *...et is om gek van te wodden* (Nbk), *Ze kun je zo lange pesten, daj' d'r gek van wodden* (Obk), *Hij' kon wel gek wodden wezen* hij doet zo raar, zoiets raars, hij kon wel van z'n verstand beroofd zijn (Nbk), *Oonze hond dot zo gek, hij' kon wel dol wezen* (Db), *Die hond liekt wel gek gek, dol* (Dhau), *een gekke bolle* een dulle stier (Np), zo ook *een gekke koe* (Np, Op): *De slaachter hadde veurige weke een gekke koe* (Op), ook gezegd van een koe met kopziekte (Bdie), *Die koe die is gek bols* tochtig en daarbij lawaaiërig en roerig (Ld, Np), i.t.t. *stille bols* (Np), *gek wodden van Iekens* buiten zinnen (Bu, Ld), *...van argernis* (Pe-Dbl), *As ze mij' onder de blote voeten*

kiedelen, bin ik gek vellegen (Op), Ik bin gek in de kop uitgelaten (Np), zo gek as een enterbolle (Ow), ...as een bolle (Nbk), ...as een toppe niet beschikkend over verstandelijke vermogens (Nw) 2. onnozel, dwaas, niet goed wijs Hi'j dot altied zo gek, zo vremd (Nbk), Och, die is wel zo gek, die moej' niet rekenen (Nw), Hi'j is gek om zoe'n duur huus te kopen (Diz), Die vrouw liekt wel gek mit heur praoties (Bu), gekke tutte! gekke trut (Nbk), een gekke vent, ...kerel: Die gekke kerel struunt altied veur de glaezen, as wij de laampe op hebben (Db), een gek meenske, gekke gedachten, Doe bin we trouwd, zo mar, in een gekke bujje (v), Dan bij' gek veur een aander nl. wanneer men zich voor het karretje van een ander laat spannen, veel te goed is voor een ander (Ma, Obk), gekke streken hebben, ...kriegen, ...uuthaelen e.d., Wat gek's uuthaelen, Dat is toch (wat al) te gek (Nbk), Hi'j is goed gek (Ma), Et is te gek om over te praoten (Nbk), Et is aenlik te gek om et nog langer te beweren (v), Et is (toch) te gek om los te lopen (alg.), Et is te gek om waor te wezen (Nbk), Et is te gek veur woorden (Nbk), Hi'j is niet zo gek as hi'j d'r uut zicht (Nbk), Doe mar gewoon, dan doe' gek genoeg doe een beetje normaal! (Nbk, Nt), Ie moe'n niet zo gek doen (Nw), Hi'j springt d'r gek in omme hij doet merkwaardig, werkt op vreemde wijze (Nw), een gek feguur slaon, zo ook gien gek feguur slaon iets zodanig doen dat men gunstig wordt beoordeeld (Nbk), Et liekt me niet zo gek (toe) het is wel een goed idee, het is wel aantrekkelijk, Et is lang niet gek die daad, dat idee, dat verrichtte werk moet positief worden beoordeeld, zo ook Et is zo gek nog niet, Et zicht d'r niet gek uut veur him zijn toekomst, zijn kansen e.d. moet(en) hoog worden aangeslagen, Ik bin wel goed mar niet gek, Ja, ik zal (wel) gek wezen ik ben me daar gek, Ja, ik bin gek! id., Bij' gek! dat moet je niet doen, zo moet je het niet zien etc., het zou dwaas zijn, ook minder sterk: ach wel nee, joh!, gekke Garriet ik zal daar onnozel zijn (verspr., z. Garriet). Gekke Garriet, mar dat gaot niet deur (Ol-Nl), Hi'j is zo gek as een cent hij is overdreven uitgelaten, weet niet meer wat

*hij doet, ook: is zeer eigenaardig (Bu, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw, Ow, Ste, Sz), ...zo gek as een rad (Nw, Pe-Db) 3. zodanig onverwacht dat men ermee zit, buiten het normale kader (van zaken) een gek geval, een gekke toestaand, Gek, dat 't now krek zo mistig is (Op), Dat verhael leup zo gek of... (Nbk), Et verhael liekt mi'j gek toe... (Op), Et heurt gek, aj' zoks zeggen... (Ld), Wat gek dat dat gebeurd is (Bdie) 4. onbeheerst boos, door boze of onberekenbare gevoelens gestuurd (Bdie, Db, El, Ld, Nbk, Op, Sz, Wol) Doe toch niet zo gek, bekom es een betien (Wol, Db), Hi'j was zo kwaod, hi'j dee wel zo gek! (Ld), Hi'j is gek lelck (Nbk), Hi'j is gek in de kop (Bdie, Nbk), mit de gekke kop zonder behoorlijk na te denken, door emoties of wilde ideeën gestuurd (Nbk), As ze vervelend doen, maeken ze me de kop wel es gek (Sz), Doe hi'j mi'j uut begon te schellen, wodde ik gek op 'm (Op) 5. bespottelijk, koddig, raar, vreemd Zet die malle hoed toch of, et liekt zo gek (Nbk), Wat staot him die hoed toch gek (Obk), Et moet al hiel gek gaon as hi'j et disse keer niet haelt (Nbk), En pattietoeren - vien ie 't gek - heur ik de bomen fluusteren (b), een gekke tied: 't Is op 't heden een gekke tied (Obk), Wat ridt die bus op een gekke tied (Db), Die kwam krek onder et eten, dat is een gekke tied om te kommen (Nw), een gekke jurk (Db, Dfo) 6. een buitengewone genegenheid voor iets of iemand koesterend argens gek op wezen er in sterke mate van houden, vooral van bep. eten en drinken: Ja, daor is hi'j gek op (Nbk), Ze is gek op drop (Dhau), Hi'j is gek op een borrel (Ow); in ontkenning: iets niet graag lusten, iets niet zien zitten: Ik bin niet gek op 't geel van 't ei (Np), Niet dat ze zo gek weren op et zwaore wark (...) (vo), Ze bin gek op mekeer ze zijn stapelverliefd op elkaar, ze houden erg van elkaar: H. was aorig gek op heur (j), ook m.b.t. tot kinderen: ze zijn zeer op elkaar gesteld (Nbk), zo ook Die meensken bin gek op heur kleinkinder (Nw, Obk) en ...gek mit... (Nbk, Sz), Die hadde heur hielendal gek praot zeer enthousiast voor iets gemaakt (l) * Gek is lastig (Dho, Nbk, Spa), Beter dronken as gek (Dfo), Aj' gek wodden willen komp 't*

je altied in de kop an (Sz), *Aj' gek wodden komt et je in de kop an* (Ma, Obk), *...komt et je in de plasse* [het hoofd] *an* (Ow, b), *Gek, gek, gek, breek 'm de tannen uut de bek* (Sz), *Hoe malder hoe gekker* (Np), *Hoe oolder hoe gekker* gezegd als een ouder iemand nog gekke dingen doet, zich enorm vermaakt enz. (Bdie, Dfo, Dho, Nbk, Np, Ol-Nl)

gekaarm z. *gekarm*

gekaekel et [gə'kɛ:k] 1. het kakelen van kippen 2. het druk praten, vooral van vrouwen en meisjes

gekanstikken onbep. w. ['gekanstɪkɪŋ] 1. iemand de gek aansteken, met iemand de gek steken *Hi'j het een groot woord en kan et gekanstikken niet laoten* (Dfo), *Hi'j dot niks aandere as gekanstikken* (Ow), *Ze mocht graeg gekanstikken* (Mun)

gekanstikker (Bu, Nbk, Np, Ste) Ook **gekanstikkerskaorte** (Ste: bet. 2) de; -s; -tien ['gekanstɪkɪr/...] 1. iemand die een ander vaak de gek aansteekt *Et is een grote gekanstikker* (Np) 2. nieuwjaarskaart met spotprent, soms erotisch getint *Hejm ok gekanstikkere kregen?* (Nbk), *Wat he'k wel es malle gekanstikkere votstuurd* (Np)

gekanstikkerig (Nbk, Ow, Wol) bn., bw.; -er, -st ['gekanstɪkɪrɔx, ...kərɔx] 1. op een wijze waarbij men met iemand de gek steekt *Hi'j is wat gekanstikkerig* (Nbk), *een gekanstikkerig antwoord geven* (Ow), *op een gekanstikkerige maniere overal wat op an te merken hebben* (Wol)

gekanstikkerekaorte z. *gekanstikker*

gekaor (Mun, Np, Op, Spa) Ook **gekoor** (El, Nbk, Ow, Sz) et [gə'kɔ:ər/...o:ə...] 1. het moeizaam rijden met een wagen of fiets *Et was me een gekoor daor deur et mulle zaand* (El), *Vroeger was 't een heel gekaor mit die kleine boerewaegenties* (Op)

gekar z. *gekark*

gekark Ook **gekork** (Obk), **gekar** (spor.) et [gə'kar(ə)k/...ə.../...kar] 1. het moeizaam fietsen of rijden met een wagen *Wat kon 't vroeger een gekork wezen veur de post as hi'j aachteruut mos* [nl. van de weg af, een eind een zandweg in] (Obk), *Mit zoe'n kerweigien hef' een hiel gekark* (Ol-Nl)

gekarm (Nbk) Ook **gekaarm** (Nbk) et [gə'ka(:)r(ə)m] 1. het kermen, het van pijn, angst doordringend huilen

gekatteld (spor.) Ook **katteld** (Nbk) [gə'kat|t/...] - gekarteld *een hoolten schere mit een gekartelde bek* (Sz), *een kattelde raand* (Nbk)

gekauw (spor.) et [gə'kɔm] 1. het kauwen in div. bet.

gekdoen (Nbk, Ld) onbep. w. ['gɛgdū:n] 1. gek, grappig doen, gekheid maken *Hi'j was zo an 't gekdoen, et leek haost niks meer op een grappien* (Ld), *Hool toch op te gekdoen* (Nbk)

gekef (Nbk) et [gə'kef] 1. het voortdurend keffen

gekeperd bn.; attr. [gə'ki:pɪr] 1. het gekeperd zijn *een gekeperd lintien* (Ste), *gekeperd baand* (Nw)

gekeutel (Nbk, Mun, Ste) et [gə'ka:t] 1. gedoe van niks, met name het niet opschieten *'t Stelt niks veur, et is mar wat gekeutel* (Mun, Nbk)

gekhied Ook **gekheide** (bet. 3: Ow), voor -heid z. -hied de; ...heden; ...hietien ['gek(h)it/...hejdə] 1. dwaasheid, onverstand *Ze weten van gekhied niet wat ze doen zullen* (Nbk) 2. iets dat zonder denkwerk tot stand komt, zonder na te denken gebeurt *Die kiender moe'n mit die gekhied uitscheiden, dommjet kommen d'r ongelokken van* (Dfo) 3. iets grappigs, één of meer mallotigheden *Ae, dat is gekhied je, halfwiezighied* (Bu), *Et was mar gekhied, mar hi'j was zo kwaod as een spinne* (Nbk, Wol, Db), *As hi'j ien keer goed op dreef is, is 't ien en al gekhied mit him* (Nbk), *Hi'j zit vol gekhied* (Obk), *Hi'j het altied gekhied* (El), *We konnen vroeger as maegies een protte gekhied maeken* (Nw, Db), *Hool toch op mit die gekhied, zonder gekhied* (spor.), *D'r moet wat gekhied bi'j* humor, gekheid is nodig op z'n tijd (Obk), *Ze maeken (wat) gekhied ze maeken* (wat) gekheid (Nbk, Spa, Ol-Np, Np), *Gekhied maeken dat is zien grootste wille* genoeg, plezier (Ol-Np), *Ik zee 't mar uut gekhied* voor de grap, gekscherend (Np), *Et is mar gekhied* het is niet serieus bedoeld, het is uit gekheid gezegd (Nbk, Wol), *(gien) gekhied verdregen konnen, (niet) tegen gekhied konnen* (Nbk), *(gien) gekhied hebben konnen* (Nbk), *(niet) over gekhied konnen* (Mun, Op), *et mit gekhied beslaon* er met humor op reageren, zich er met grapjes vanaf maeken (Nbk), zo ook

gekiffel - gekleed

alles mit een gekheide beslaon (Ow) 4. in *gien gekhied* geen geringe inspanning: *'t Is gien gekhied* het is niet niks, geen kleinigheid (verspr.), *Die kaortiesschrieverijfe is vanmiddag gien gekhied* (Db), *Ik heb de tuun mi'jd vandemiddag, mar dat was gien gekhied* (El), *Dat was een hiele put, dat was gien gekhied!* (Np), *...lange gien gekhied* (Bu) * *Alle gekhied op een stokkien* (alg.), *.../Stokkien in de braand/Gekhied an de kaant* (Dho), *Alle gekhied in een deusien, want op een stokkien raffelt et of gezegd om te benadrukken dat men niet op een afspraak wenst terug te komen* (Np), *Gekhied is gekhied, mar vuur in de broek is ernst kom, laten we nu weer serieus verder praten* (Spa)

gekiffel et [gə'kɪf] 1. het *kiffelen*, z. aldaar *Hool toch op mit dat gekiffel!* met dat bekvechten, ruziën (Nt)

gekilster (Nbk, Np) et [gə'kɪlstr] 1. gekijf, gekraakeel

gekjaegen Ook *gekjagen* (WH) zw. ww.; onoverg.; gekjaegde, het gekjaegd [gə'kɛ:gp/...] 1. gekscheren en/of stoeien, elkaar voor de grap achterna zitten, speels vechten *Hi'j kan niks anders as gekjaegen* (Bdie), *Vroeger waren we een boel an 't gekjagen* (Spa), *Et jonkvolk was aorig an 't gekjaegen* (El), *Hool toch op van gekjaegen, ik wor d'r zo muui van* (Db), *Gekjaegen kan op ruzie utdri'jen* (Dhau), *Aj' mit kiender gekjaegen, dri'jt et vaeke op goelen uut* (Obk)

gekjaeger (Dfo) de; -s; -tien [gə'kɛ:gr] 1. iemand die graag stoeit, gekheid maakt

gekjaegerig (Ste) bn.; -er; -st [gə'kɛ:grəx, ...gərəx] 1. graag gekheid makend, graag willende stoeien of spotten

gekjagen z. *gekjaegen*

gekkeboel (Nbk, Np, vo) de [gə'kəbul] 1. idioot gedoe, enorm gekke toestand *M. har effen stiekem mit de kastelein praot: hi'j mos d'r omme daenken, et mos gien gekkeboel wodden, niet teveule draank* (vo)

gekkehuus z. *gekkenhuus*

gekkenhuus Ook *gekkehuus* (spor.) et; ...huzen; ...husien [gə'kɛnɦys/gə'kə...] 1. verouderde aanduiding voor psychiatrische inrichting *Aj' vroeger naor Francker mossen, gong ie naor 't gekkenhuus* (Obk),

Hi'j dee zo reer, hi'j raekte et gekkenhuus in (Dfo), *Et liekt hier wel een gekkenhuus, zo drok en remoerig is et hier* (Diz, Nbk, Wol, Nw) 2. toestand waarin het mal en/of lawaaierig toegaat *'t Is daor een kompleet gekkenhuus* (Dho) * *D'r lopen meer gekken buten 't gekkenhuus as d'r in* (Pe-Dbl)

gekkenommer (Nbk, Np) [gə'kənɔmf] - gekkennummer

gekkepraot (spor.) de, et [gə'kəprə:t] 1. gekkenpraat, ook opmerkingen die voor de grap worden gemaakt *Dat is mar gekkepraot, je* (Nbk)

gekkerd [gə'kɛrt] - gekkerd

gekketroep (Nbk, Np) de [gə'kɛtrɛp] 1. idioot gedoe, enorm gekke toestand

gekkewark (Nbk, Np) [gə'kə...] - gekkenwerk, vooral: onbegonnen werk

gekkighied Voor -heid z. -hied de; ...heden [gə'kɛxhit] 1. gekkigheid *Ze weten van gekkighied niet wat ze doen zullen* (Nbk)

gekkop (verspr. WS, Db, Dfo, El, Nbk, Ow) de; -pen; -pien [gə'kɔp] 1. raar iemand die voortdurend boos is, buiten zinnen kan zijn, driftkop *Wat toch een gekkop! Hi'j staot direkt op de achterste bienen* (Nw), *Pas op, 't is een raere gekkop, heur!* (Wol), *...een grote gekkop* (Nbk), *Wat is dat kiend een gekkop!* (Ol-Nl) 2. iemand die overdreven druk is, gek doet (Nbk)

gekkoppig (Ow) bn., bw.; -er, -st [gə'kɔpɛx; aks. wisselt] 1. tot aanhoudend ruziën geneigd, buiten zinnen door boosheid

gekkoppighied (Ow) Voor -heid z. -hied de [...'k...] 1. het tot voortdurend ruziën geneigd zijn, boosheid, het buiten zinnen zijn *Mit die ruzie wussen ze van gekkoppighied niet wat ze deden* (Ow)

geklaeg (verspr.) et [gə'klɛ:x] 1. het voortdurend klagen of klachten uiten

geklap et [gə'klap] 1. het klappend geluid, het geknal e.d. (Nbk, Np) *Mit Ni'jjaor is 't altied een hiel geklap* (Np) 2. het voortdurend applaudisseren 3. het voortdurend klappen, slaan

gekleed (Op) [gə'klɛ:t] - gekleed (van kleding die voldoet aan de norm voor een bijzondere gelegenheid) *Hi'j hadde een gekleed pak an, en zij was in 't lang* (Op)

gekleurd (verspr.) Ook *kleurd* (Nbk, Np, Obk) bn. [gə'kla:ər̩t/kla:ər̩t] 1. met één of meer kleuren *een prachtig gekleurde voegel* (v), *mooie gekleurde kaarten* (v), *een paantien mit gekleurde pepermunties* (b), *gekleurde wangen* (Nbk) 2. met kleuren bewerkt *gekleurde plaeties* (Nbk), *gekleurd glas* (Nbk) 3. in *d'r gekleurd op staon* (l)

geklipklap (Nbk, k: Ste) et [gə'klɪpklap] 1. het klipklappen of het geluid daarvan *Dan heur ie in de omtrek et geklipklap van de duskers* nl. bij het dorsen van boekweit (k: Ste)

geklodder (Dfo, Nbk) et [gə'klodɹ] 1. geklieder 2. het moeizaam lopen op natte grond, door modder

geklof (Nbk, Ste) et [gə'klɔf] 1. het zwaar sloffend lopen, het lopen waarbij men moeizaam en zwaar z'n voeten verzet *Et is een heel geklof om van de iene kaante naor de aandere kaante van dat natte laand te kommen* (Ste)

geklok (Nbk) [gə'klɔk] - geklok

geklongel (Nbk) et [gə'klɔŋ] 1. het voortdurend klungelen 2. onhandig gedoe

gekloot (Nbk) - gekloot

geklootveeg (Np) - gekloot, gezeur

geklopt (Sz) bn.; attr. [gə'klɔpt] 1. (inzake eikschillen) van de schors ontdaan door kloppen *geklopt iekenhout*

geklots (Nbk) et [gə'klɔts] 1. geklots, klotsing

geklunder (El, s: Bdie) et [gə'klɔndɹ] 1. gerammel, lawaaiig geruk of geklap *Wat is dat veur geklunder bij de deure* (El)

gekluuf (verspr.) et [gə'klu:] 1. het *kluwen*, z. aldaar 2. het moeizaam vorderen van werk (Ste) *Wat een gekluuf* (Ste)

geknarp et [gə'knar(ə)p] 1. het *knarpen* in div. bet., z. aldaar *Aj' wat oolder wodden kriej' soms geknarp in de gewrichten* (Pe-Dbl)

gekneusd (Dfo, Np) Ook *kneusd* (Nbk) bn.; attr. [gə'kne:st] 1. gekneusd *een gekneusde appel* (Dfo), *een gekneusd ei* (Np)

geknipt (verspr.) [gə'knɪpt], in *argens geknipt veur wezen*, en in *Sommige meensken willen allienig geknipt brood hebben* knipbrood (Ow, Spa)

geknoei (verspr.) et [gə'knoej] 1. het slecht werken, knoeiwerk 2. gemors 3. geknoei in de handel, met geld (Nbk)

geknutsel (spor.) - geknutsel

gekommandeer z. *gekommedeer*

gekommedeer (Db, Dhau, Nbk, Np, Spa) Ook *gekommandeer* (spor.) et [gə'komə 'dɪ:ər̩/...koman...] 1. het op irritante wijze anderen opdracht tot iets geven *Hou toch op mit je gekommedeer* (Spa), *Hij moet zien bek holen mit zien gekommandeer* (Sz)

gekommitteerde z. *kommitteerde*

gekoor (Db, Nbk) et [gə'ko:ər̩] 1. het voortdurend moeten overgeven 2. z. *gekoor*

gekork z. *gekark*

gekostumeerd (Nbk) bn. 1. gekostumeerd *een gekostumeerde voetbalwedstried* (Nbk)

gekrabbel (Dfo, Nbk) [...b] - gekrabbel, ook: het met inspanning tuinwerkzaamheden klaar krijgen

gekraek et [gə'kre:k] 1. het *kraeken* in meerdere betekenissen, vooral: het krakend klinken

gekrakeel z. *krakeel*

gekras (Nbk) - gekras

gekrib z. *gekribbe*

gekribbe (Nbk) Ook *gekrib* (Nbk, Np) et [gə'krɪbə/...'krɪp] 1. geruzie, gekrakeel

gekriebel Ook *gekriewel* (bet. 1: Db) et [gə'krɪb|/...kriw] 1. gekriebel (inzake gevoel) 2. het kriebelend schrijven, wat door te kriebelen is geschreven

gekriewel z. *gekriebel*

gekruld (Nbk, Np) bn. [gə'krɔlt] 1. voorzien van één of meer krullen *een mooie, gekrulde hond* met krullend haar (Np)

gekrummel et [gə'krɔm] 1. het kruimelen 2. het moeizaam verdienen of sparen van geld (Nbk) *Wat was 't in die tied een gekrummel om een betien rond te kommen* (Nbk) 3. het niet opschieten met iets, met name van werk *'t Is altied etzelde gekrummel* (Nbk, Ld) 4. het voortdurend ziekelijk zijn (Db, Nbk) *'t Is mi' een gekrummel, hi' wil mar niet opknappen* (Db)

gekruust z. *kruust*

gekscherend (spor.) bn., bw. [gə'kskɪ:ər̩nt, ook 'g...] 1. op gekscherende wijze *Dat zee ik gekscherend voor de grap, niet met een serieuze bedoeling* (Nw)

gekswielig (Db, b: lm, p) bn., bw.; -er, -st [gə'kswiəlɔx] 1. gekscherend

gekutkam (Nbk) et [gə'kɔtkam] 1. het

gekwakkel - geld

muggeziften, het voortdurend over iets doorzeuren

gekwakkel (Dfo, Nbk) et [gə'kwak] 1. het voortdurend sukkelende door ziekte

gekwebbel (Bdie, Nbk) et [gə'kweb] 1. druk gepraat

gekwedder (Dfo) et [gə'kwedɹ] 1. gekwebbel, gekakel, vooral van meisjes

gel I (Np) [gel], in *Dat is gien gel* dat geldt niet (Np)

gel II (Dhau) Ook *gael* (Mun) bn. [gel/...e:...] 1. onbevrucht, van een ei (Dhau) *'t Weren allemaole gelle eier van 't meitied* (Dhau) 2. leeg, van een noot (Mun) *een gaele neut* (Mun) 3. z. *gil*

gelach - gelach

gelaeden (Nbk) [gə'le:dn] - geladen: van vuurwapen

gelaep et [gə'le:p] 1. het *laepen*, z. *aldaar*; o.m. het traag schoppen met een lepel: *Wat een gelaep mit et eten van die kiender* (Dfo)

gelag et [gə'lax] 1. vertering in openbare gelegenheid et *gelag betaelen*: *Jim moe'n waachten, want J. moet et gelag nog betaelen* (Db), *Wie zal 't gelag betaelen vanaovend?* (Diz), *Die jongen betaelden 't gelag veur me* (Bu), *Mit koop en verkoop mos de verkoper vroeger et gelag betaelen* d.w.z. op een alcoholische drank trakteren (Sz), *As iene een koe verkocht had, gaf hi'j wat geld in gelag* een soort fooi om i.v.m. de verkoop iets te drinken (Ste), vandaar *Hier hej' een gulden in gelag* (Ste), en (bij het overeenkomen van een koop voor bijv. f 100,-) *Geef mar f 99,-, dan hej' een gulden in gelag* nl. om zichzelf op koffie te trakteren e.d. (Ste), *Aj' vroeger een stok of wat koenen verkochten, gaf ie al gauw f 2,50 in gelag* (Ste), *een gulden in 't gelag betaelen* een gulden betalen, nl. als men in een herberg niets dronk maar toch een stoel bezet hield (Ld), *Hi'j het de fiet uuthaeld, mar hi'j lat een aander et gelag* laat een ander ervoor opdraaien (Obk), *(lillik) mit de klompen in 't gelag kommen* lelijk te pas komen, zich onhandig en lomp gedragen en/of (zich) in een lastige of onplezierige situatie (doen) geraken, gezegd bijv. bij een gedwongen huwelijk (Bu, El, Ld, Nbk, Nt, Op:) *Hi'j flapte alles d'r uut, hi'j kwam mit de klompen in 't gelag* (Ld), *Mit die veurige koe bin 'k*

aorig mit de klompen in 't gelag kommen slecht te pas gekomen (Nt) 2. in *een had gelag* een hard gelag

gelagkaemer Ook *gelagkamer* (WH) - gelagkamer, ook: de aanwezige personen daarin, vgl. *De hiele gelagkaemer was in opstaand en de jonge uut Hoornsterzwaog mos op et laest mar haostig maeken dat hi'j votkwam* (vo)

gelagkamer z. *gelagkaemer*

gelakt z. *lakt*

gelammenteer z. *gelammeteer*

gelammeteer (Dfo) Ook *gelammenteer* (Dhau) et [gəlamə't:ər/...am:..., amən...] 1. het voortdurend klagen, zeuren *Dat is me toch ok een gelammeteer daor bi'j die meensken* (Dfo)

gelang [gə'lan], in *al naor gelang* naar gelang, afhankelijk van: *Al naor gelang da'k tied hebbe, zal ik 't wark ofmaeken* (Pe-Db), *Al naor gelang d'r verlet van is* naar gelang er behoefte aan is (Dho), *Al naor gelang de jaoren is d'r hiel wat veraanderd in oons dörp* (Obk), *Al naor gelang hoe veer as 't is!* (Ma), *Al naor gelang et weer is, gaon we fietsen* (Nw), *Al naor gelang et weer goed is, gaot de wedstried deur* (Diz), ook *naor gelang* (Dfo, Nbk, l): *Naor gelang gong 't nog wel aorig goed* (Dfo), *Ieder mos, naor gelang zien inkommen, bi'jdregen* (l), *al naor gelang van* (Ow): *Al naor gelang van et profiet moet i'j betaelen* (Ow)

gelant I (verspr.) Ook *galant* (spor.) de; -en; -ien [gə'lant/ga'lant] 1. oude benaming voor vrijer (echter minder gemeenzaam) *Daor hej' heur ok mit de gelant!* (Dhau), *Ik zie wel, J. het de gelant ok thuus* (Ol-Nl), *Ik verwaachte de gelant op zundagaovend* (Bdie), *Ik kriege de gelant vanaovend* (Np)

gelant II (Bu, Nbk) Ook *galant* (Nbk) bn., bw.; -er, -st [gə'lant/ga'l...] 1. galant, hoffelijk (tegenover vrouwen, soms ook in het algemeen) *Hi'j dot de deure veur oons eupen, wat is hi'j gelant, niet!* (Bu), *Ze bin niet zo gelant* (Nbk)

gelaoten (Nbk, l) bn.; -er [gə'lo:ətn] 1. berustend et *gelaoten over je henne kommen laoten* (Nbk), et *gelaoten ofwaachten* (l)

geld et; -en (bet. 2) [gelt] 1. geld: het bekende betaalmiddel *Hej' wel geld bi'j je?*

(Nbk), *Et brocht niet vule geld op* (l), *Hiĳ het niet vule geld om hanen* heeft slechts weinig geld tot z'n beschikking, heeft weinig financiële ruimte (Nbk, Ste), *Geld hej' nooit genoeg* (Np), *Hiĳ hef geld zat* (Bdie), *Ze hebben geld mar zat* in ruime mate (Dho, Ste), *geld slaon, pepieren geld, kontant geld, klein geld, grof geld* veel geld: *argens grof geld mit verdienen, an geld in geld, in geld in geld: Ik heb et liever in geld* (Nbk), *Et verliezen van een kiend is niet in geld uut te drokken* (vo, Nbk), *Geld was d'r niet om meer te leren as dat hiĳ van zien heit leerd hadde* (j), *Wat een blaazeriĳe! Gien geld in de buse mar wel opscheppen* (Dhau), *te min geld: te min geld ofvraogen* te weinig geld vragen als je iets verkoopt (Ste), *tevule..., zwat..., wit..., geld lienen, ...beleggen, ...bieden, ...geven, ...verdienen. Die meensken verdienen een protte geld, ze doen mar wat ze willen* (Db), *een dik stok geld verdienen* (El), *Dan komt d'r ok geld in 't laegien* wordt er geld verdiend (j), *Ze verdienen geld as waeter* ze verdienen veel geld (Nbk), *argens geld in stukken, argens geld uut haelen, ...uut slaon, in et geld ommeslaon* kwistig omgaan met veel geld (Nbk, j, b): *(...) waar hiĳ ommeraek in 't geld ommesleug en et verdee in een leven van overdaod* (b), *Hiĳ kan niet mit geld ommegeaon* hij geeft z'n geld veel te gemakkelijk uit (Nbk), *Et kost geld* het kost geld, ook: het is niet goedkoop, *'t Kost hanen vol geld, om geld vraogen, om geld verlegen wezen, ...zitten, iene geld uut de buse [zak] kloppen, Dat is geld weerd, geld as waeter hebben, et geld (niet) veur et opscheppen hebben, bulken van et geld, geld in et waeter gooien* in ruime mate verkwisten, *Ie kun je geld krek lieke goed in 't waeter gooien* het is weggegooid geld, je hebt er niets aan, *geld biĳ de bult hebben, ...kriegen* over veel geldmiddelen beschikken, veel geld krijgen, zo ook *...biĳ de vleet...* (Db, Nbk), *...biĳ de bonken* (Wol), *geld biĳ de vis* kontante betaling (Db, Ld, Nbk, Obk), *Hiĳ bast van 't geld* hij heeft veel geld (Ld, Nbk), *Hiĳ smoot in 't geld* id. (Nbk), *Geld over de balke smieten* geld verkwisten (Nbk, Spa), *...gooien* (Nbk), *goed geld naor kwaod geld gooien* geld aan iets uitgeven waar

later toch iets nieuws voor in de plaats moet komen, bijv. een oud huis repareren terwijl men een tijdje later toch een nieuw laat bouwen (Obk, Wol), geld uitgeven aan een niet nuttig of zelfs schadelijk doel (Dfo, Ow), *de doem op et geld holen* zorgen dat men niet of nauwelijks uitgeeft (Op), *'t Is tegenwoordig alles mit geld ofmaekt* alles draait om het geld, alleen wat voor geld gebeurt is belangrijk (Dhau), *'t Is altied mit geld ofmaekt* er kan niks zijn of er komt geld aan te pas (Spa), *'t Is niet mit geld ofmaekt* geld alléén is lang niet altijd voldoende (Obk, Spa), *Om geld driĳt de hiele wereld* (Mun, Nbk), *'t Geld is altied op* (El), *Et geld gruuit je niet op 'e rogge, Geld ligt niet veur 't oppakken* men moet zuinig zijn (Spa), *...niet veur 't opraeppen* id. (spor.), *As et schip mit geld mar kwam* (Np, Nbk), *As et schip mit geld mar ankomp!* (Ste), zo ook *Et schip mit geld wil mar niet kommen* (Nbk), *Et geld wodt d'r mit de kroje inbrocht* ze verdienen daar erg veel (Op), zo ook *Et geld wodt d'r daor mit de schoppe in steuken* (Op), *Et geld het heur in de macht* haar/hun zucht naar geld overheerst al het andere, *Ie kun op geld schellen, mar ie kun d'r niet zonder* (Mun), *Veur geld en goeie woorden kuj' een boel daon kriegen* (Bu, Np, Obk), *...is een boel te koop* (Ol-Nl), *Veur geld lat hiĳ de duvel daansen* voor geld doet hij alles (Bu), zo ook *Veur geld wil hiĳ zien ziel wel an de duvel verkopen* (Ld) 2. vermogen in geld, geldmiddelen (*gien*) *geld hebben* (niet) over flink wat financiële middelen beschikken: *Omke had geld had, en zo leefden ze mooi wat deur* (j), *wel geld hebben* veel geld bezitten (j), *Die penningmeester beheert de gelden van de veriening goed* (Obk), *Ze waeren al heur gelden nodig om de kosten te betaelen* (Pe-Dbl), *Ze gongen heur gelden beleggen in vaastgoed* (Pe-Dbl), *Die gelden wo'n veur een goed doel bruukt* (Dfo), *iene om zien of heur geld trouwen, Ze willen geld biĳ geld hebben* trouwen of doen trouwen met iemand die ook over veel geld beschikt (Nw), *van zien geld leven* (Nbk), *et geld natmaeken* verkwisten door overmatig drankgebruik (Np) 3. een zeker bedrag aan geld *Kiek, hier hej' je geld weeromme, Ik leut him die koe veur*

geldautomaat - Gelders

dat geld verkocht hem die koe voor dat bedrag (Ma), *half geld, et volle geld, veur een betien geld* voor een gering bedrag (j), *veur gien geld, veur gien geld ter wereld* (Nbk), ook *...in de wereld* id. (Nbk, Nw): *Veur gien geld in de wereld wo'k dat doen* al zou ik er nog zoveel voor krijgen, ik zou het niet doen (Nw), *Je geld of je leven!, iene veur geld en mooie woorden ommekopen* (Obk), *Et is toch gien geld!* het is niet duur voor die prijs, *eier veur zien geld kiezen* (Op), *veur etzelde geld* net zo goed andersom: *Veur etzelde geld hadden wij dat ongelok had en zij niet* (Nbk) * *Die veule geld het, kan een hoop kopen* (Bu), *Geld stinkt niet, Geld stinkt!* (Dhau), *Tied is geld, Geld (allienig) maekt niet gelokkig* (Bdie, Db, Nw, Op), *...niet (altied) gelukkig* (Spa, Sz), *Geld brengt (altied) gien gelok* (Dho, Ld, Np, Nt), vaak gevolgd door *...mar 't is makkelijk aj't hebben* (Nbk, Op), *Geld maekt niet gelokkig, ok niet ongelokkig* (Nt), *Gien geld, (en) ok gien zorgen* (Db, Dfo, Dho, Dhau, Np, Ow), *Geld is mal goed* mensen zijn voor geld tot rare dingen in staat (Dho), zo ook *Geld is reer goed* (Diz, Nbk), *Geld maekt et meensdom bliend* (Obk), *Aj' geld hebben doe'j wonderen, aj't niet hebben is 't donderen* (Dhau, Diz, El, Nbk, Nt, Op, Ow, Spa, Sz), *Geld (wat stom is), maekt recht wat krom is* (spor., El), *Geld wodt d'r mit de scheppe inbrocht, en 't gaot d'r mit de kroje weer uut* (Db), *Geld is makkelijk, mar gien hond wil 't vreten* (Bdie, Dho), zo ook *Geld? D'r is gien hond die 't vreten wil, mar toch moe'j't bruken* (Nbk), *Geld wil gien aarmoede zien* voor een arm familielid schaamt men zich nogal eens (Dho, Obk), ook gezegd van mensen die alles willen kopen zodra ze maar geld hebben (Dho), *Geld is de ziel van de negosie* van de handel (Bu, Op), *...en de zenuw van de oorlog* (Op), *Geld verzoent de arbeid* (Nw), *Aj' iene an 't geld kommen, koj'm an 't geweten* raak je hem (Ow), *Geld speult gien rol* de uitgave wordt gedaan ongeacht het bedrag (Pe-Dbl), *Geld, ha'k et mar in een bescheten doekien* ik zou er veel voor over hebben als ik geld kon krijgen (Mun, Nbk), *Vaast geld, vaaste aarmoede* in geval van een vast, niet zo hoog salaris kan men

ook maar in beperkte mate uitgeven (Ste), *Geld maekt een boel goed* met geld kun je het niet akseptabele vaak doen aksepteren, het onjuiste doen vergeten (Np), *Geld en goed is eb en vloed* het kan verkeren inzake geld en bezittingen (Op), *Jow moe'n niet om et geld trouwen, zee 't oolde meens, mar et d'r ok niet omme laoten* (s: Wol)

geldautomaat (spor.) - geldautomaat

geldbakkien - geldbakje

geldblikkien (j) et; ...blikkies ['geldblɪkɪn]

1. blikken doosje, busje om geld mee op te halen *De twee manluden staon op 'e stoepe en holen de meensken rammelende et geldblikkien onder de neuze* (j)

geldboete - geldboete

geldbriefien (Obk) et; ...briefies ['g...]

1. briefje van de zuivelfabriek aan de boer met daarop de afrekening van de melk en de geleverde produkten (met de melkbussen meegedaan die terug naar de boer gingen; veelal eenmaal in de veertien dagen)

geldbudel z. **geldbuul**

geldbule z. **geldbuul**

geldbusse (spor.) - geldbus

geldbuul (OS, verspr. WS) Ook **geldbudel** (Spa), **geldbule** (Dla, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz) de; ...bulen; -tien ['geldbyl/...byd/...bylə]

1. geldzak, geldbeurs *Hi'j het een dikke geldbuul* (Np), *de geldbuul in de karke* het kerkzakje (Nw) 2. iemand die veel geld heeft en veelal: die daarbij nog steeds meer wil hebben, gierig is (Nw, Obk, Ste) *'t Is mij een geldbuul, heur!* (Nw), *een dikke geldbuul* (Obk) * *De geldbuul hangt nooit gien honderd jaor veur dezelde deure* het kan verkeren wat iemands financiële situatie betreft (Ld)

geldduvel - geldduivel: geldwolf

geldelik bn. ['geldɔk] 1. op geld betrekking hebbende *As ieder now zien zelde kriete weer anze'gt en de geldelike bezwaoren opnuumt (...)* de (on)kosten, ook: de financiële risico's (p)

Gelderlaand ['geldɫlā:nt] - Gelderland (provincie)

Gelderlaander (vo) ['g...dɫ] - Geldersman

Gelders I et ['geldɫs] 1. de Gelderse taal **Gelders** II bn. 1. uit Gelderland, m.b.t. Gelderland *Gelderse wost* (Op), *Gelderse kost* maaltijd van bruine bonen en

aardappelen door elkaar (Np), *een Gelderse roze Gelderse roos* (fp), *een Gelderse koe geit* (Db, Dfo, Ld, Nbk, Np): *Uut Nunspeet kwammen vroeger iekschelders; dan nammen ze de geit mit, die nuumden ze hier de Gelderse koe* (Dfo), *Iekschellers hadden altied een Gelderse koe bij heur* (Ld), *Gelders hooft* van de schors ontdaan jong eikehout, in bosjes verkocht (Db, Dfo, Dhau, Np, Obk, Op, Pe-Db), (zelfst.) *de Geldersen eikschillers* (Bu) 2. uit de Gelderse taal *Dat is Gelders* (Nbk)

geldgebrek - geldgebrek
geldgever (spor.) - geldgever
geldhandel (spor.) - geldhandel
geldhonger (Obk, Op) de ['g...] 1. geldzucht *an de geldhonger lieden* (Op)
geldhure (Ol-Nl, Op) - geldhuur
geldig bn. ['geldəx] 1. geldig: van regels, betaalbewijzen, argumenten, redeneringen *Hoe lange is disse polis geldig?* (Wol), *Die bonnen bin niet meer geldig* (Nt), *Die postzegels bin niet meer geldig* (Nbk), *Hoe lange zol dat geldig wezen?* hoe lang zou dat geldig zijn, hoe lang zou dat gelden (Mun, Nbk), *een geldig bewies, een geldig doelpunt, een geldige beslissing*, (bij het spel *tikkertien*.) *De leste tik is geldig* geldt in die zin dat degene die getikt is, nu zelf iemand moet tikken (Np) 2. prijzig (Dhau, Bu, Dho, Ld, Np, Op, Ow, Spa) *Die jurk koop ik niet, ze is mi'j te geldig* (Spa), *An de mark bin de biggen nog wel geldig* (Ow), *De appels bin van 't jaor aorig geldig* (Ld)

geldghied (verspr.) Voor -heid z. -hied ['geldəxhit] 1. geldigheid
geldkiste de; -n; ...kissien ['g...] 1. kist waarin men geld bewaart
geldkoorts (Obk) de ['g...] 1. zucht naar geld
geldkraene (l) - geldkraan
geldkwestie (l) - geldkwestie *'t Is een geldkwestie* de vraag is of er geld voor is (l)
geldlaegien - kleine geldlade
geldliening de; -s; ...lieninkien 1. geldlening *In vroeger tiden wodde d'r wel botter, zaod of schinke geven veur een geldliening, dat was in 't plak van rente* (Obk)
geldnood - geldnood
geldpiene (Bu, Obk) ['g...], in *geldpiene*

hebben in geldnood zitten (Bu), altijd zorgen over z'n weinige geld hebben (Obk)

geldpoede (Dhau, El, Nbk) de; -n; -gien ['geltpudə] 1. soort geldbeurs: zakje (van stof) waarin men geld bewaart
geldpong z. *geldponge*
geldponge (Db, Diz, Mun, Nw, Op, Ol-Nl, Spa) Ook **geldpong** (Nbk, Ow) de; -n; -ien, -egien ['geltpon(ə)] 1. zakje waarin men geld bewaart, geldbeurs
geldschietter - geldschietter
geldstaepel (l) - geldstapel
geldstok Ook **geldstuk** (WH) - geldstuk
geldstrikkies (verspr. WS, El, Nbk, Obk) mv. ['geltstrikis] 1. zaken die men niet echt nodig heeft en waarvoor men wel veel of teveel betaalt *Die nylonkousen bin geldstrikkies* (Obk), *Geldstrikkies bin de centen niet weerd* (Np), *Nee kiend, dat spul is veul te duur, dat bin allemaole mar geldstrikkies* (Sz)
geldstroom (v, l) de; ...stromen; -pien ['g...] 1. flinke hoeveelheid geld die voor een projekt angewend moet worden, ook van structurele gelden die benodigd zijn *Nee, mit die S. zit et wel snor; en mit de geldstroom ok nl.* in dit geval: voor de aanleg van een drafbaan (v)
geldstuk z. *geldstok*
geldtellen - geldtellen
geldtrommel (l) - geldtrommel
geldvergriemeri'je (Nbk) [geltfəgrɪ:mə 'ri:jə] - geldverspilling
geldversmieten (b) onbep. w. ['g...] 1. geld verspillen, veel te royaal met geld omgaan *'k Nuum et geldversmieten* (b)
geldverspilling (l) - geldverspilling
geldwinning (Obk, Spa) - geldwinning: het (flink) winnen van geld *De 06 tillefoonlijnen, dat is een geldwinning!* (Spa)
geldwolf - geldwolf
geldzak (ba) de; -ken; -kien ['geltsak] 1. zak om geld in te bewaren *Hi'j hadde dattig jaor onderviening en een volle geldzak* (ba)
geldzorg de; -en ['g...] 1. (meestal mv.) geldzorg *geldzorgen hebben*
geldzucht de 1. geldzucht
geldzuivering (vo) - geldzuivering
geleerd bn., bw.; -er, -st [gə'li:ərt] 1. (bn.) over zeer veel kennis beschikkend, met name uit boeken, meestal m.b.t. wetenschappelijke kennis *Die man was*

biezonder geleerd in een protte dingen (Dhau), *De meester is geleerd* (El), *Die vent is wel zo geleerd!* (Spa), *Et is een geleerde knoop* (Diz), *Hij was zo geleerd, hij wol zien hanen d'r niet om smerig maeken* (Dfo) 2. van geleerdheid, wetenschappelijke kennis blijkgevend, vandaar ook: ingewikkeld, moeilijk te volgen doordat men over te weinig achtergrondkennis beschikt *Die lezing snapte ik niet vule van, dat was mij te geleerd* (Sz), *Dat wodt mij geleerd genoeg* (Ste), zo ook *'t Is de beste nog geleerd genoeg* het is erg ingewikkeld (Nt), *Die man is mij te geleerd* (Dhau), *geleerde boeken* geleerde boeken (die daarmee vaak als moeilijk en verheven worden beschouwd), *geleerd praoten* op geleerde, verheven en ingewikkelde wijze: *Ie hoeven niet zo geleerd te praoten, doe mar gewoon* (Obk), *Bliede wezen, is dat lekker eten of een boel geleerde dingen weten?* (ba), *Now, now, wat beginnen jow geleerd te kieken* (Ol-Nl), *'n Hiel dik boek, dat ston geleerd* (b) 3. teveel moeite kostend, ongewoon en daarmee lastig (Nw) *Striek ie de laekens ok? Nee, dat is mij te geleerd* (Nw) * *Hoe geleerder, hoe verkeerder!* des te vervelender, gemener (Np), *Jong geleerd* [hebbend] *is oold gedaon* (Op)

geleerde de; -n [gə'lt:ərdə] 1. geleerde *Hij had een grote geleerde wodden kund* (ba) **geleerdhied** Voor -heid z. -hied de; ...heden (bet. 2, 3); ...hietien [gə'lt:əʀthit] 1. uitgebreide wetenschappelijke kennis *Geleerdhied komt je zo mar niet anwi'jen* (Nbk), *Vremde woorden bruken is nog altied gien teken van geleerdhied* (Op), *'t Is ien en al geleerdhied bij die man* (Wol) 2. bep. geleerde kennis, de geleerde zaken waarvan men kennis draagt, ingewikkelde materie voor het begrijpen waarvan veel achtergrondkennis vereist is *Die geleerdhied gong mij boven de pette* (Pe-Db), *Ik mag wel over meensken mit wat geleerdheid an de rogge* (Mun) 3. één of meer personen, zaken die geleerdheid, wetenschappelijke kennis uitstralen *'t Is allemaole geleerdhied vandaege-de-dag* (Np), *Die lopt mit geleerdhied in de tasse met boeken, ingewikkelde papieren e.d.* (Diz), *De geleerdhied zit meerstal in de tasse* lett. m.b.t. boeken, tijdschriften etc.,

fig. in de zin dat men niet alle kennis paraat heeft, heeft bestudeerd (Ow), (van een persoon) *'t Is een hele geleerdhied* (Dho), zo ook *Wat 'n geleerdhied is dat, die man* (Nw), ook gezegd als iemand veel moeilijke woorden gebruikt: *Wat 'n geleerdhied* (Nw), *De geleerdhied zegt dat et zo is* de huisarts, een professor, de geleerden etc. (Bdie), zo ook *Dat zeg ie now wel, mar volgens de geleerdhied is et toch anders* (Bdie)

geleerdighied (verspr. OS, spor. WS) Voor -heid z. -hied de; ...heden [gə'lt:ərdəxhit] 1. (vaak enigszins negatief) door studie verkregen kennis, het zich geleerd voordoen, boeken en geschriften met geleerde of geleerd aandoende kennis, geleerde zaken *'t Is mit him allemaole geleerdighied* (Ma), *Al die geleerdighied, daor schieten ze niks mit op, an et wark!* (Nbk), *D'r komt niks goeds van die geleerdighied* (Np), *Hij is mit al zien geleerdighied nog niet veule wieder kommen* (Dfo), *Die geleerdighied van him heb ik op een piepvol wantrouw ik, ook: sla ik niet hoog aan* (El), *Hij is eigenwies van geleerdighied* (Bdie)

gelegen bn. [gə'lt:gɪ] 1. in het landschap liggend, gesitueerd *Dat huus is daor mooi gelegen* (Nbk), *Dat laand is geunstig gelegen* (Op), *Zo is 't mar gelegen* zo zit het, dat is de situatie (b) 2. belang hebbend bij, betrekking hebbend tot (van personen), in *d'r is him/heur niet vule an gelegen* hij heeft er weinig mee te maken, zo ook *d'r is him/heur niks an gelegen* het gaat hem/haar/hen niets aan, zo ook *D'r ligt je niks an gelegen* je hebt er niks mee te maken (Dfo, Nt, Nbk, Ste), *Et gaot je niks an gelegen* id. (Nw), *Daor ligt me (ok) niks an gelegen* ik heb er niets mee te maken, ik maak me er dan ook niet druk om (Dho, Ow, Diz), *je argens wat an gelegen liggen laoten* zich ergens om bekommeren, zich het lot van iemand of iets aantrekken, zich ergens in positieve zin mee inlaten (Db, Dhau, El, Mun, Nbk, Np, Obk, Spa): *Doe P. en J. ziek weren, het de hiele buurt him niks gelegen liggen laoten an heur* (Db), *Ie moe'n je wat meer an een aander gelegen liggen laoten* (Dhau), *Die meensken laoten heur nargens wat an gelegen liggen* (Np), *Aj' je d'r niks*

an *gelegen* liggen laoten, dat kan ok niet (Nbk), ook *Ik laote niks an hum gelegen liggen* ik trek me niks van hem aan, ik bemoei me niet met hem (Bdie), zo ook *je d'r niks an gelegen laoten* (Bu, Ma, Obk, Sz): *As gieniene him d'r wat an gelegen laoten wil, gaot et verkeerd* (Obk), *Hij lat him d'r niks an gelegen* (Ma), ook *je d'r om gelegen laoten* (Op): *Die man het 'm nooit wat om zien kiend gelegen laoten* (Op), *D'r is him/keur veul an gelegen*, zo ook *...nogal wat an gelegen* e.d.: van groot belang zijn voor 3. geschikt in een relevant opzicht *gelegen kommen* passen, schikken: *Dat baentien komt him mooi gelegen* (Dfo), *Ik kwam niet gelegen* kennelijk niet op een moment dat het goed uitkwam (Np), *'t Kwam je zeker wat min gelegen* op een minder geschikt moment (van iemands komst, maar bijv. ook inzake een onverwachte financiële uitgave) (Nbk), *Ik wou de volgende weke wel een dag te gaste koemen, mar ik weet niet of 't gelegen komt* of het schikt (Sz), *Et komt op 't ogenblik niet (best) gelegen*, want ik bin an 't schoonmaeken (Nt, Dhau), *'t Komt me vanmiddag niet best gelegen* om mit te gaon (Pe-Db), *Jim kommen vanaovend niet gelegen* (Wol), *Die aovend zol mij wel gelegen kommen* (Op), *'t Komt me vandaege niet zo gelegen uut* (Ld), *Et moet je ok mar gelegen kommen* het moet ook maar passen in je plannen, activiteiten (Np), *niks gelegen wezen* an niet om zich mee in te laten, niets voorstellen, nl. omdat de persoon in kwestie zijn financiële middelen verkwist, een slecht leven leidt of zich op andere wijze door negatieve gedragingen kenmerkt: *Die vent is niks an gelegen* (alg., Ma), *Die vent is niet vule an gelegen* 't is een vent van niks, een losbol die nooit een cent op zak heeft en dat is ook aan hem te zien (Np), *Die meid is een echte sloddervos, daor is niks an gelegen* (Sz), *Die jongkerel is niks an gelegen, hi'j zit altied wat bij huus omme te hangen* (Obk) **geleghied** Voor -heid z. -hied de; ...heden; ...hietien [...'l...]. 1. geschikte omstandigheden, geschikt tijdstip en situatie *bij een volgende geleghied, bij een andere geleghied* e.d., *een mooie geleghied, een slechte..., een prachtige...*

e.d., *bij de eerste de beste geleghied, bij geleghied, bij geleghied* var: *Bij geleghied van et opnij in gebruik nemen van de Berkoper karke nao de restauraosie* (b), *De geleghied is d'r. de mogelijkheid, de kans is er: De geleghied is d'r om wat te bruken* (Dfo), *...om te daansen, zo ook D'r is geleghied om te daansen* e.d., *(D'r is) geleghied (om) te fietseren* (Spa, Nbk), *een bungalow mit geleghied om te wasken* (Nbk), *D'r is (gien) geleghied veur het is* (niet) mogelijk, *(de) geleghied hebben*. *N. het gien geleghied had om an de man te kommen, ze mos altied warken* (Db), *Ik had gien geleghied om et him even te vertellen* (Nbk), *Doe 'k in de stad was, ha'k mooi de geleghied om naor mien tante te gaon* (Dhau), *de geleghied ofwaachten* (Wol), *de geleghied dot him veur* (Mun, Nbk), *in de geleghied wezen*. *Je moe'n d'r now van profiteren, ie bin now in de geleghied* (El), *in de geleghied stellen* (Nbk), *de geleghied griepen* (Nbk, Dho): *As de geleghied d'r is, moej'm griepen* (Dho), *de geleghied angriepen* (Nbk), *de geleghied kriegien*: *Doe kreeg hi'j de geleghied om zien oolde beroep weer op te nemen* (Sz), *Zo gauw wij de geleghied zien, kommen we* (Bdie), *de geleghied waornemen* (Obk): *As die zaake uutverkoop hoolt, moej' de gelegenheid waornemen* (Obk), *iene (de) geleghied geven* de kans geven, de mogelijkheid geven, in staat stellen: *Ze gavven him even geleghied om naor huus te bellen* (Nbk), *We zullen him toch de geleghied mar geven om zien studie of te maeken* (Diz), *Die geleghied moej' niet gaon laoten* die kans, mogelijkheid moet je je niet laten ontglippen (Ow), zo ook *Die geleghied laot ik me niet ontnemen* (Spa), *Dan nemen de meensken de geleghied om wat te winkelen* (l) 2. feestelijke bijeenkomst, feestelijke uitvoering (Db, Dho, Dhau, El, Nw, Obk) *Vroeger was d'r vaeke nao een geleghied daansen* (Obk), *Wij gaon morgen naor een geleghied van de buurt* (Db) 3. mogelijkheid wat de ruimte betreft *Wanneer we feesten willen, hebben we eigenlik gien goeie geleghied om 't binnen te doen* (Bu) 4. horecabedrijf e.d.

gelegenheidsriempjen - geleuf

*Dat feest wodde hollen in de gelegenhied bij J.G. (Db), Dat is een geschikte gelegenhied (Nbk), Wat hebben ze now een mooie gelegenhied veur zokke fesies (Ol-Nl), Misschien kun we dommiet in een gelegenhied wel wat eten en drinken (Mun) 5. reisgelegenhied Hej' daor wel een gelegenhied om naor Assen te kommen?, mit de eerste gelegenhied (Nbk), de laeste gelegenhied (Nbk), op eigen gelegenhied 6. feestelijke of (min of meer) plechtige gelegenhied bij zokke gelegenheden, Bij dat soort gelegenheden wodde et Stellingwarfs niet zo botte vaeke bruukt (b), een plechtige gelegenhied (Nbk), ter gelegenhied van * De gelegenhied maekt de dief (Sun-Ot)*

gelegenheidsriempjen (l) et; ...riempies [...'l...] 1. gelegenheidsgedichtje dat rijmt **gelegouw** (Bdie, Bu, Dmi, Nbk, Np, Pe-Dbl, b: lm, p) Ook **gelegouwe** (Nbk, bl) de; -en; ...gouwgien ['gu:ləgəw /...gəwə] 1. wiewaal *De gelegouw het een hangend nust* (Np) 2. geelgors (Bdie, bl)

gelegouwe z. *gelegouw*

gelei (Np) et [gə'lej] 1. de rails, spoorstaven, die tezamen een baan vormen *Doe d'r rails anlegd wodden in 't turfllaand veur de kipkarren, wodde wel zegd: 'Et gelei is ok kommen'* (Np) 2. z. *geltei geleide* (l, bo: Bu, Nw) [gə'lejdə], in *iene 't geleide anzeggen* iemand flink aanpakken, zeggen waar het op staat, vooral tegen een ondergeschikte (Bu, bo: Bu, Nw): *Ze hebben mekaander et geleide anzegd* (Bu), verder in *onder geleide* (l)

geleidehond z. *bliendegeleidehond*

geleidelik (spor.) - geleidelijk

geleider de; -s [gə'lejdɪ] 1. iemand die geleide *Blief as een stille geleider mit oons oplopen op oonze reize deur dit leven* (b)

geletterd (Ld, Spa, l) bn. [gə'letɪt] 1. geletterd (l) 2. door letteren bewerkt, van letters en andere motiefjes voorzien *De letterlappe was hielemale geletterd* (Ld), *een geletterd kletjen* (Spa)

geleuf (OS, Np, Pe-Dbl) Ook **geloof** (verspr. WS, Nbk, Obk), **gelove** (El, Ma, Nw, b) et; geleuven [gə'la:f/...o:../...wə, ...və] 1. geloofsovertuiging *Hij hoolt d'r gien geloof op nao* (Diz), *...een vremd geleuf op nao* (Db), *Et rooms is veur oons*

een vremd gelove (El), *Hij gaot diepe genoeg op et geloof in* (Spa), *Laot oons van dat gelove blieken doen* (b), *Et geleuf van die man zit goed diepe* (Dhau), *Over 't geloof wodt een bult ruzie maekt* (Obk), *Wat veur (een) geloof hebben zij?* (Bdie, Wol), zo ook *Wat veur geloof hej?* (Nw), *Hij had 't zelde geleuf as zien oolden* (Pe-Dbl), *van geloof veraanderen, (niet) veur zien geloof uut durven te kommen, (van bijv. een dominee:) Hij het van zien geloof een beroep maekt* (Obk, Sz), *van zien geloof ofstappen* iets geheel anders doen dan gewoonlijk, handelen tegenovergesteld aan wat men eerder kennelijk als regel hanteerde (Nbk, Nw), zo ook *van zien geloof ofstapt wezen* (Wol), gekscherend: *Zien geloof bestaet d'r in dat hij 't vleis liever het as de bonken* hij heeft het beste, lekkerste enz. het liefst, is vooral materialistisch ingesteld (Op), zo ook *Wat mien geloof angaot: 'k heb liever 't vleis as de bonken* ik heb het beste het liefst (bo: Np) 2. het voor waar aannemen, het vertrouwen dat iets werkelijk zo is *Mien geleuf is van dat niet zo groot* (Nbk), *iene in zien geloof laoten* (Nbk), *Die spreker had de meensken aorig in 't geleuf* ze wilden goed naar hem luisteren doordat hij intelligent of handig praatte (Ma, Obk), zo ook *Hij had ze allemaol in 't gelove* (Ma), *d'r (gien) geleuf an hechten* (Nbk, Db), zo ook *d'r geleuf an slaon* (p): *Ik daenke, R., ij zullen d'r wel gien geleuf an slaon* (p) 3. het diep geloven (in godsdienstige en vergelijkbare zin) *et geleuf in God, ...an God, et geleuf in spoeken, Ik kan joe 't geloof niet geven* (Bdie), zo ook *Ie kun een meens et geleuf niet geven* dat moeten ze nl. zelf vinden, ervaren (Ld) 4. vaste overtuiging inzake iets, vertrouwen *et geleuf in de toekomst, et geleuf in et goeie van de meensken* 5. beroep (El, Pe-Dbl) *Van geleuf is hij peerdekoopman* (Pe-Dbl), *Hij is van gelove timmerman* (El) * *Geloof, hoop en liefde* (spor., Spa), *Twie geloven op ien kussen, (daor) slapt de duvel tussen* (verspr.), zo ook *...daor zit de duvel tussen* (Dhau), *...daor komt (vast)...* (Bu, Dho), *Twie geleuven op ien peul is iene teveul* (Ow), *Ie kun de meensken et geleuf niet geven* men kan niet ieder altijd maar

overtuigen, ze moeten er zelf dan maar achter komen (Bdie, Ld, Obk)
geleuter (Np) [gə'la:tʃ] - geklets, geleuter
Wat is me dat daor toch een geleuter (Np)
geleuven (verspr. OS, Bu, Nw, Pe-Dbl)
 Ook **geloven** (verspr. WS, Ma, Nbk, Obk),
leuven (niet in bet. 3: Db, Dfo, Ld, Nbk, Ow, b), **loven** (niet in bet. 3: Ma, Nbk, Ol-Nl), **gloven** (Mun, Op) zw. ww.; overg., onoverg.; geleufde, het geleufd [gə'la:bm/...o:.../...gl...] 1. (overg.) wat iemand zegt voor waar aannemen *Ik geloof d'r niks van* (Nw, Dho), *...gien boon van* (Np), *Ik loof et niet* (Ma), *Ie kun 't geloven of niet, mar et is waor gebeurd* (Bdie, Obk), *Daor wi'k niks van geloven dat geloof ik niet* (Diz), *Ik geleuf 't niet eerder as da'k et zie* (Obk), *Ie moe'n niet altied alles gloven* (Mun), *iene geleuven geloof hechten aan wat iemand zegt: Ie moe'n 'm altied niet geloven* (Spa), *Hi'j kan zo liegen, dat hi'j geleuft himzels* (Dfo, Nbk, Ow), *iene op zien woord geleuven* iemand alleen al op grond van wat hij meedeelt, op grond van een mondelinge verzekering vrouwen, *argens gien woord van geleuven, Ik geleuve et graeg, Ik kan et niet geloven, 't Is toch niet te geloven!, Iene niet langer leuven as daj' him zien* (Nbk, Db), *Geleuf dat, dat 't 'm raar ankomt reken maar* (Bu), *Geleuf dat mar (niet)!* (Nbk), *je ogen niet geloven (kunnen), Ie kun d'r niet meer van geloven, aj' d'r van zien* (El), *tegen beter weten in geleuven* (Db), *mit de mond geleuven en niet mit de daod* (Db), *Woj't niet geloven dan moej' et mar geloven!* het ligt voor de hand, dus moet je het maar geloven, ik heb geen zin om nog langer te proberen je het te doen geloven (Obk, Sz) 2. (overg.) van mening zijn, de indruk hebben, vinden, denken *Geloof ie nog dat d'r wat van komt?, Ik love dat et begint te regenen* (Ol-Nl), *Ik wil leuven dat wij vandaage de zonne nog zien zullen* (Db), *Wij' dat wel leuven?* ben je dat ook niet, dus net als ik, van mening (Nbk, Ld), *Wij' wel geloven, aj' dat binnenpattien daor langes gaon, dan kuj' je reize daor aorig verkotten neem maar als nieuwtje aan, geloof maar dat* (Sz), *Wij' geleuven dat et morgen gien goed weer wodt* (Bu), *Dat geleuf ik niet dat denk ik niet, zo ook Dat look niet id.*

(Nbk), *Ik geleuf dat et neudig tied wodt dat we es mit mekeer praoten* (Db), *Ik geleuve dat ik mar een kejakkien neem heb besloten om* (l), *Ik kon, duste et niet te geloven, Ik wil het wel geloven, Ik wel graeg geloven dat (...), mar (...), Geloof dat mar (niet)!, Hi'j gelooft et wel, Hi'j gelooft et (veerder) wel* 3. (onoverg.) de onvermijdelijke gevolgen, straffen ondergaan, in *d'r an geloven moeten. Now moej' d'r an geloven, mien jonge* (Spa), *Dan haj' die boom ok mar niet ommekappen moeten, douk komt de pelisie en dan moej' d'r an geleuven* (Nbk), *Doe mossen zien laeste speercenten d'r ok nog an geloven* moesten worden uitgegeven (Nbk) 4. (onoverg.) geloven in godsdienstige zin, inzake bijgeloof of in vergelijkbare zin *Ze geloven in God, Ze geloven daor now toch niet meer in spoeken!* (Nbk), *iederiene die d'r in leufde* (b), *Hekseri'je, daor geleuf ik niet an* (b), *Hi'j gelooft in God noch zien gebod* (Diz), *Geleuven is een zaake veur 't hatte, mar niet veur 't verstaand* nl. geloven in godsdienstige zin (Mun), (gek-scherend): *Hi'j gelooft ok, hi'j het et vleis liever as de botten* z'n geloof gaat niet verder dan dat hij van alles het mooiste en beste wil hebben (Nw) 5. (onoverg.) vertrouwen hebben, in *Wij' geloofden in zien onschuld* (Wol), *Wij' geleuven in de toekomst* (Nbk), *argens in geloven* vertrouwen hebben in een plan, een onderneming e.d., *in iene geleuven* vertrouwen hebben in iemand, iemand als persoonlijkheid zien zitten 6. (overg.) aannemen, zich schikken (Nbk) *Aj't niet geleuven willen, moej't mar vulen* als je je er niet naar schikt, moet je de onaangename gevolgen maar ondervinden (bijv. een voortdurende tegenwerking, een pak slaag) (Nbk) * *Leuven en leuven is twee* geloven is dan wel iets, maar biedt nog geen zekerheid (Ld), *Geleuven doen we in de karke, daor buten weten we et wel* gezegd als reactie op iemand die zegt dat hij het gelooft (en aldus twijfel uit) (Db), *Geloven doen we in de karke, hier weten we et id.* (Nbk), zo ook *Geloven doe' in de karke!* (verspr.), *...doen ze...* (Dho), *...doe'we* (Ld, Np), *Geloven moej' in de karke* (Bdie), *...mar hier moej't weten!* (Nbk), *Geloven is goed, mar weten*

geleuvig - geliekese

is beter (Nbk), *Geloven doen we in de karke, mar meer d'r buten* (Nbk), *Veul geleuven en weinig geven, doet de gekken in vreugde leven* (Mun), *Wie dat geleuft die het een peerd in 't heufd* het zijn gekke, onbestaanbare dingen die hij ten beste gaf (Nw)

geleuvig (OS, Np) Ook **gelovig** (WS, spor. OS) [gə'la:wəx, ...vəx/...o:...] - gelovig, in godsdienstige zin *een geleuvige man* (Dfo), *Ze bin daor nogal vrij gelovig* orthodox, nl. binnen de Hervormde Kerk (Nbk)

gelid (Bu, Nbk, l) [gə'lit], in *in 't gelid: Kleine opperties wo'n vaeke soldaoties nuumd, want ze staon zo mooi in 't gelid* (Nbk, Bu), *zwaore hoolten baanken, onwrikber in 't gelid* (l)

geliede (Dho) et [gə'lidə] 1. het aanhoudend lijden, de voortdurende ergernis omdat iets niet goed lukt, niet goed voor elkaar komt *Wat is dat toch een geliede mit die ziekte* (Dho)

geliefd (l), in *geliefd wezen*

geliefde (l) - geliefde, beminde

geliek I et [gə'lik] 1. in *geliek hebben*, gezegd wanneer men terecht handelt, juist oordeelt: *Mar daorum niet, aj' achter 't stuur willen, dan hej' geliek daj' van de flesse ofblieven* (b), *Daor hej' geliek an, daj' daor een beter kienderstoeltien in die auto zetten* (Ow, Nbk), *...wel een betien geliek an* (b), *Ie hebben schoon geliek* (Ste), zo ook *Ie hebben groot geliek* (verspr.), *Ik geef him groot geliek dat hij zo dot* (Nbk), *Ten langeleste heb ik 'm mar geliek geven* (Ol-Nl), *Misschien hadden diegenen wel et meerste geliek die zeden dat et een ziekte was* (ba), ook: een volkomen ware zienswijze geven: *Hij wol et niet annemen, mar ik had toch geliek* (Nbk), *A'k ok geliek had!* of ik ook gelijk had! (Nbk), *Daor hej' geliek in* (Nbk), *...an* (Nbk), *Ik geef je mar gauw geliek, want d'r is gien praoten tegen* (Ste), *Geef him mar geliek, dan bij' van 't gezeur of* (Nbk), *et geliek an je kaante hebben* (Bdie, Np, Db), *et grootste geliek van de wereld* (Db), *Ie hebben et grootste geliek van de vismark* (Ste), *geliek kriegen*, ook: het uitkomen van een voorspelling: *Now mos G. es geliek kriegen!* (b), en z'n zin krijgen: *'Hier wi'k blieven', zee et wiefien, en ze kreeg vanzels geliek* (b), *in 't geliek*

steld wodden (p) * *Geliek hej', mar dood gaoj'* gekscherend gezegd wanneer men iemand gelijk geeft (Nbk, Nw), ook *...en dood gaoj'* (Ma), *Ie hebben geliek, want ongeliek is een bochel* (Bdie)

geliek II Ook **gelieks** (Dfo, Pe-Db), **gelieke** (n) bw. [gə'lik(s)/gə'likə] 1. (bw.) op hetzelfde moment, meteen *Aj' dat geliek even doen, bij' d'r ok of* (Db), *A'k naor de baank gao, gao 'k geliek effen naor de winkel* (Obk), *Dat kuj' gelieks wel even doen* (Dfo) * (vraag gevolgd door gekscherend weerwoord:) *Hoe oold bij'?* *Krek zo oold as mien hanen/Mar niet as mien tanen/Mien neuz' en mien oren/Bin gelieke mit mij geboren* (n) 2. z. *liek* II

gelieke z. *lieke*, *geliekes*, *geliek* II

geliekelik (Nbk) bw. [gə'likələk] 1. evenredig, volgens dezelfde maat *We zullen 't geliekelik verdelien* (Nbk)

geliekenis (Nbk, Dfo, b) de; -sen; -sien [gə'likənts] 1. overeenkomst qua uiterlijk (Dfo, Nbk) *De geliekenis van die twieling was zo slim, dat ie konnen ze haost niet uut mekeer* (Dfo), *Hij vertoon een boel geliekenis mit zien pake* (Nbk) 2. gelijkenis uit de bijbel *De geliekenis van de Verleuren Zeune* (b)

geliekens z. *geliekes*

geliekense z. *geliekese*

geliekerhaand (Dfo) bw. [aks. wisselt] 1. iets zelf, onderling oplossend

geliekes Ook **geliekens** (Db, Pe-Db), **gelieke** (Bdie, Wol) bn., bw.

[gə'likəs/...likɲs/...] 1. eender, met dezelfde eigenschappen *Die kiender hebben geliekese jurkies an* (Obk), *Oonze koeruten waeren geliekese as bij' de buren* (Ol-Nl), *geliekese sokken* (Spa, Wol), *geliekese groot wezen* (Ow)

geliekese (Dhau, Dho, El, Ma, Nw, Obk, p) Ook **geliekense** (Nbk, Mun, Sz, b) de;

-n [gə'likəsə/...kɲsə] 1. gelijke, evenbeeld, net zo'n persoon, ook: evenknie *Ik heb jow geliekese vandaeg ok zien* (Obk), *Ik docht dat mien buurman daor leup, mar et is zien geliekese* (Dhau), *Zien geliekese moet nog geboren wodden* net zo iemand (positief of negatief) bestaat niet (Dho, El), zo ook *Zien geliekese is d'r niet* (Dho) en *Hij het zien geliekense niet* (Mun, Sz), *Et bin geliekesen* gezegd bijv. van twee gelijke sigarebandjes (Nbk, bo: Nw), *En*

hi', de baron, wol mij verempeld een haand geven! Krek a'k zien geliekense was (b), Hij mos zien geliekense mar es vienen z'n evenknie, iemand die net is als hij en hem aan kan, het tegen hem op kan nemen (Sz)

geliekleppen z. *liekleppen*

geliekliggen z. *liekliggen*

gelieklopen z. *lieklopen*

geliekmaeken z. *liekmaeken*

geliekmaeker (spor.) - gelijkmaker

geliekmaotig - gelijkmatig *geliekmaotig verdielen, ...breien, Die oolde boeren konnen vroeger zo geliekmaotig z'jen (Obk), Die koopman behandelt iederiene geliekmaotig (Dfo), Et hooft moet wel geliekmaotig wezen, niet tevule verschil in kleur of structuur (Nw), ook inzake groei: Die beide kalver gruien mooi geliekmaotig op (Sz)*

geliekop Ook *liekop* (Nbk, Np; z. ook aldaar) bw. [gə'likop] 1. met gelijke tred, met gelijke vordering *geliekop gaon* lopen met gelijke passen, in hetzelfde ritme, in hetzelfde tempo vorderen (inzake onderwijs, maaien e.d.), even snel gaan, even goed spelen in een wedstrijd (van bijv. hardlopen, schaatsen): *A'k mit 'm votgao, daor hej' wat an, we gaon geliekop (Nw), 't Tróf mooi, wij konnen geliekop gaon (Dfo), Een span peerden moet aenlik geliekop gaon (Ow), 't Gong aorig geliekop mit hadrieden (Ma), Hij en ik bin in schoele altied geliekop gaon (Ol-Nl, Op), De wedstried gong geliekop (Wol) 2. evenredig, in gelijke delen (Db, Np) ...dan moe'n de kiender mit dielen geliekop gaon (Db), Ze dielen allemaole geliekop (Np)*

gelieks z. *geliek* II

geliekspel - gelijkspel (bij sportwedstrijd)

geliekstaon z. *liekstaon*

geliekstellen z. *liekstellen*

geliektiedig (l) - gelijktijdig: tegelijkertijd

geliekvloers (l) - gelijkvloers: op dezelfde hoogte

geliekzetten z. *liekzetten*

gelig - gelig *gelig toekieken* een gelige gelaatskleur hebbend (Dho, Nbk, Spa), *Mit geelzucht bij gelig van kleur (Sz, Ol-Nl, Ow)*

gellen st./zw. ww., onoverg.; gelde/gul, het geld/gullen ['gelŋ] 1. kosten *Wat gelt dat bossien wottels? (Sz), Wat moet dat gel-*

*len? (Ma), Hoevule gelt hij dan? (Nbk), Die jasse gelt honderd gulden (Nbk), Vuuf borrels gelden vroeger een kwattien (Spa), As d'r zo weinig gruit, dan kan de melk strakkies nog wel es een goeie pries gellen (Sz), Die oolde bakkieskoopman kon je knap veurrekenen wat et spul gellen mos (Obk), Dat zal nog wel wat gellen! (Np) 2. (ook onpers.) betreffen, gelding hebben voor *Gelt dat joe ok? (Mun), Etselde verhael gelt veur mij (Nbk) 3. geldig zijn Die stemmen gellen niet (Db), Blanko briefies gellen niet bij zoe'n stemming (Ow), Zol dit pepier nog wel gellen? (Wol), De scheidsrechter keurde et doelpunt of, mar volgens mij mos hij toch wel gellen (Diz), Dit pottien [bijv. van kaartspel] gelt niet (Nbk), Die beurt gelt niet, heur (Ol-Nl), Maegien, ij moe'n je wat gellen laoten laat je maar gelden (Dhau)**

gelok et [gə'lok] 1. fortuinlijk lot *et gelok mit hebben. Ie moe'n 't gelok mar mit hebben (Obk), Ie moe'n 't gelok wat mit hebben (Nbk), 't Gelok was me mit (v), Hij het et gelok altied mit, et was poere gelok stom geluk, ...stom gelok (l), bij gelok* toevalligerwijs (b), *Per gelok is hij staonde bleven* gelukkigerwijs viel hij niet (Ste), *Daoromme wol hij zien gelok daor mar es perberen (v), Dat was mien gelok, want drekt daorop... (b), nog van gelok spreken meugen, op goed gelok (of) (Nbk, Np): Hij reisde daor op goed gelok naor toe (Np), 't Is meer gelok as wieshied, Hij is veur 't gelok geboren* hij is voor het geluk geboren, hij heeft het geluk steeds mee (Diz) 2. gunstige gebeurtenis, gelukkige omstandigheid *gelok hebben. Et maekt hiel wat uut, aj' wat gelok in 't leven hebben of niet (Dfo, Nbk), Soms komt d'r aachter minne dingen nog wel es een betien gelok weg (j), 't Was ok niet meer uutraekt, en zo zit d'r dan ok wel es een gelok bij een ongelok (j), Ok die bok brocht gien gelok (b), Ik heb gelok had mit wedden (Ol-Nl), Bij dat slimme ongelok het J. poer gelok had (Db), Ze hebben goed gelok had (Dho), Daor he'k gelok mit had! (Nw), Ie moe'n mar (weer) gelok hebben* gezegd wanneer een ander profiteert van een gelukkige omstandigheid, van een gelukkig toeval (Nbk,

Dhau), *Dr moet een betien gelok bij* het gaat misschien ook goed zonder dat men alles tot in de puntjes heeft verzorgd, zonder dat men zeer goed heeft gewerkt (Diz, Nbk), *mit een betien gelok* als het een beetje meezit: *Mit een betien gelok hewwe alle huj vandaege nog binnen* (Nbk), *Et was een gelok veur heur, dat (...)*, *'t Is een gelok bij een ongelok*, ook ...*bi'j ongelok* (j): *Mar pattietoeren hej' ok nog wel es een keer gelok bij ongelok* (j), *Wat een gelok, dat hi'j d'r niet krek in kwam*, *Nog een gelok dat de meester et niet krek zag*, *Et was zien gelok dat d'r gien auto ankwam, eers hadde hi'j een ongelok had*, zo ook: *Hi'j had et gelok, dat...* (Nbk), *Hi'j stinkt van gelok* (Dho) 3. toestand waarin men zich gelukkig voelt, zich gelukkig prijst *'t Gelok is veur mi'j niet weglegd* (Bdie), *Ie hoeven et gelok niet altied veer van huus te zuken* (l), *gelok hebben*. *Hi'j het weinig gelok had in zien leven* hij heeft een weinig gelukkig leven gehad, zo ook *Hi'j het mar een betien gelok had in zien leven, iene een boel gelok (toe)weensken*, *Ie moe'n mar gelok hebben* gezegd als men akkoord gaat met het bod bij een verkoop (Ol-Nl), *iene gelok geven* akkoord gaan bij een koop of verkoop, de koop aangaan (Bdie, Bu, Dfo, Dho, El, Mun, Nbk, Np, Nw, Op): *Ik heb 'm gelok geven, de koop is angaon* (El), ook *Ik biede je d'r nog een kwat bi'j en dan moej' gelok doen* (Np), *Ik zol me mar gelok doen, want ik hebbe jow een rejaal bod daon* (Op), *Altied haantienbakken* [met de handslag loven en bieden] *en nooit gien gelok doen* terwijl de verkoper nooit toeslaat (El), met daarnaast *gelok kriegen* nl. wanneer de ander akkoord gaat met de (ver)koop onder de gestelde voorwaarden (Bu, Db, Diz, Nbk, Nw): *Ik kreeg gelok (bi'j et verkopen van die koe)*, *Hi'j kreeg helderweg gelok vlotweg* (Diz), *Gelok d'r mit!* wens tot voorspoed met hetgeen gekocht is, zo ook *Gelok mit de koop!*, *Gelok mit de [gekochte] koe*, vaak gevolgd door de wens van de andere partij: *de zegen mit 't geld* (Np) 4. het gevoel van geluk *'t Jongien zien ogen straolden van gelok* (Nbk), *Daor jubelen de voegels van pure gelok* (ba) * *Zonder gelok veert gieniene wel* (verspr., Dfo), ...*vaert gieniene*

goed (Op), *'t Gelok is mit de dommen* gezegd van iemand die geluk heeft, die toch iets heeft bereikt, veel geld heeft verdiend e.d. terwijl men dat, gezien z'n capaciteiten, niet had verwacht (Nbk), ook *Gelok is...* id. (Ld), *Et gelok zit in een klein hoekien* (El), *Gelok is niet te koop* geluk in het leven hangt niet van geld af, kan men niet zo maar verwerven (Db, Np), *Geld allienig brengt gien gelok* (El), *We zuken allemaole 't gelok, mar 't gelok zuukt mar enkelen* (Op), *Gelok in de morgen brengt zorgen* (Nbk), ...*brengt kommer en zorgen* (Db), *'t Gelok dient de meenske* (Db), *Mit een betien gelok koj' een heel ende* met een beetje geluk kan men doorgaans al ver komen (Diz), (schertsend:) *Aj' gelok hebben kuj' staondeweg in een flesse schieten* (Ma)

gelok-zegen-in-'t-ni'jjaor (b) tw. [...j'...] 1. uitgesproken als nieuwjaarswens *Gelok-zegen-in-'t-ni'jjaor, en dat 't mar een goed jaor wodden mag* (b)

gelok-zegen-in-de-bri'jpot (Nbk) tw. [...b...] 1. hoera, er komt een oplossing, er gebeurt iets dat een gunstige verandering inhoudt, waarmee men blij kan zijn

gelokken z. *lokken*

gelokkien (Bu, Np) et; gelokkies [...l...] 1. gelukje *Die het een gelokkien had* bijv.: een kleine erfenis verkregen (Np)

gelokkig 1 Ook **gelukkig** (WH), **lokkig** (Nbk) bn.; -er, -st [gə'lokəx/...A.../'lokəx] 1. fortuinlijk, voorspoedig *Hi'j het de honderdduzend wunnen, wat was hi'j gelokkig!* (Np), *Hi'j was niet gelokkig mit wat hi'j nij kocht hadde, et brak voldaolik* (Pe-Dbl, Nbk), *je [of: iene] gelokkig priezen* (Nbk), *Daor bi'j gelokkig mit!* dat is pech, dat zijn omstandigheden die je slecht uitkomen, gezegd bijv. wanneer er iemand op visite komt van wie bekend is dat hij blijft plakken (Nbk, Ste): *Daor bi'j gelokkig mit as die een aovend komt, die gaot nooit weer vot* (Ste) 2. met gunstige omstandigheden, als een gunstig toeval, met gunstig gevolg *Dat is mar gelokkig veur him* (Nbk) 3. een gelukkig verloop, een voorspoedige afloop hebbend *Disse keer weren wi'j gelokkiger* (b), *Dat was mar een gelokkig jaor veur oons* (Nbk), *een gelokkig ni'jjaor*. *Wi'j weensen jim een gelokkig ni'jjaor* (Op) 4. geslaagd, goed

gekozen (l) *een gelokkige keuze* (l) 5. met een gevoel van geluk, vol geluk, van geluk vervuld *een gelokkig peer, iene gelokkig maeken* (Nbk), *Ik bin een gelokkig meens(ke)* ik voel me gelukkig, ook: ik ben een gelukkig mens, *Now, a'k je daor gelokkig mit maeken kan, wi'k je dat wel geven* (Nbk), *gelokkig wezen mit blij, tevreden zijn met* (Nbk, b): *A. is mar gelokkig mit et laeste raodsbesluit* (b), *Dat meisien het weer een goeie man, ze is now weer gelukkig* (Sz), *een gelokkig leven, Ze bin gelokkig trouwd* ze hebben een gelukkig huwelijk (Wol), *de gelokkigste ogenblikken van et leven, 'k Wol toch zo graag dat wi'j ok es gelokkig wodden zollen* (b), *Ik hoop dat hi'j d'r gelokkig mit wodt* ik hoop dat hij er gelukkig door wordt, ook ironisch, bijv. wanneer men moet aksepteren dat iemand iets te goedkoop kreeg of op brutale wijze zich iets toeëigende zonder dat er nog iets aan viel te doen, ook gezegd in het geval dat iemand iets krijgt, iets verwerft terwijl men zelf achter het net vist (Nbk, Ow), *Hi'j is zo gelokkig, hi'j kan wel staondeweg in de broek schieten* (Nt) * *Ongelokkig in et spel, gelokkig in de liefde* (Nbk), *Gelukkig in et spel, ongelukkig in de liefde* (Spa), *Gelokkig bin meensken die mit een betien tevreden binnen!* (Db), *Geld maekt niet gelokkig* (l)

gelokkig II Ook *gelukkig* (WH) bw. 1. gelukkigerwijs *De wiend is gelokkig liggen gaon* (Obk), *Nog gelokkig dat et hiem wat hoge lag* (l), *Et is gelokkig mooi weer* (Obk), *Gelokkig dat wi'j elk nog krek een halve snipperdag hadden* (b), *Gelukkig, die dag is weer omme* (Spa)

gelokkige (verspr.) - gelukkige *Wie is de gelokkige wie is degene die ik moet feliciteren* (bij een verjaardag, een verloting etc.), wie heeft de prijs gewonnen e.d.

geloksspinnegien Ook *geluksspinnegien* (Sz) et; ...spinnegies [...'l...] 1. klein spinnetje dat aan een draad bijv. van het plafond naar beneden zakt en waarvan gezegd werd dat het geluk bracht (reden waarom men het nimmer doodmaakte, uit angst voor ongeluk of voor het wegblijven van geluk); in sommige dorpen alleen indien gesignaleerd na 12.00 uur (Bu, Db,

Dfo, Dhau, Dho, Ma, Mun, Sz), in andere indien gezien juist voor dat tijdstip (Diz, El, Nbk, Nt, Np, Obk, Op), in weer andere dorpen maakte dit niet uit (Ld, Ol-Nl, Ow, Pe-DbI, Spa, Wol) *Daor komt een geloksspinnegien naor beneden* (Ma), *Vanmorgen hong d'r een geloksspinnegien boven oonze taofel* (Op), *I'J moe'n et geloksspinnegien niet doodmaeken, omdat et gelok brengen kan* (Db), *Et zal wel goed kommen, ik zie een geloksspinnegien* (Dho), *le moe'n een geloksspinnegien nooit veur 't eten doodmaeken, aers brengt et ongelok!* (Np), *Morgens veur twelf ure is et een ongeloksspinnegien, en nao twelf ure een geloksspinnegien* (Bu) * *Een geloksspinnegien in de morgen brengt zorgen* (Dfo)

gelokstillegram (spor.) - gelukstelegram

geloksvogel (Nbk, Np, Ste) - geluksvogel

gelokwaens z. *gelokweensk*

gelokwaensen z. *gelokweensken*

gelokwaensk z. *gelokweensk*

gelokwaensken z. *gelokweensken*

gelokweens z. *gelokweensk*

gelokweensen z. *gelokweensken*

gelokweensk Ook *gelokwaensk* (App, Ld,

Ow), *gelokweens* (spor.), *gelukweens*

(Spa), *gelukwens* (Sz), *gelokwens* (spor.

WS), *gelokwaens* (Bdie) - gelukwens

gelokweensken (OS, verspr. WS) Ook *gelokweensen* (Nt, Op, Spa), *gelokwaensen*

(Bdie, Spa), *gelokweinsen* (Spa), *gelukweensen* (Sz), *gelukweensen* (Spa), *gelokweensen* (spor. WS), *gelokwaensken* (App,

Ld, Ow) zw. ww.; overg.; weenske gelok,

het gelokweenskt (spor. ook niet scheidb.)

[...l...] 1. gelukwensen *Ik moet heur nog*

even gelokweensken mit heur jaordag

(Ol-Nl), *Mit ni'jjaar weensk ik iederiene*

gelok (Np), *We kommen jow even gelokweensken* (Wol), *Je gelokweensken ze ok*

mar even van mi'j (Diz), *We zullen d'r*

even henne om ze te gelokweensen (Mun,

Nt), *Hoe is 't, kan 'k je haost gelukweensen?* gezegd als men nieuwsgierig is

of een evt. heugelijk feit al heeft plaatsgevonden (geboorte, eindexamen e.d.) (alg.,

Spa)

gelokwens z. *gelokweensk*

gelokwensen z. *gelokweensken*

gelokzalig (b) bn.; -er, -st 1. gelukzalig

Gelokzalig die in Jow huus wonen (b)

geloof - geluud

geloof z. *geleuf*

geloofsgenoot (l) - geloofsgenoot

geloofskwestie (Nbk) - geloofskwestie

geloofsovertuiging (Nbk) - geloofsovertuiging; overtuiging inzake godsdienst

gelooid bn.; -er; pred. [gə'lo:əjt] 1. in *d'r gelooid op wezen* ergens op uit zijn, ergens tuk op zijn, erop uit zijn iets te krijgen, als eerste te bemachtigen e.d. *Die katte was zo gelooid op 'e melkzi'je* (Obk), *Die jonge is d'r op gelooid om te winnen* (Ol-Nl), *De koopman was wel gelooid op 'e laomer want 't waeren beste dingen* (Pe-Dbl), *Ze komt vaak 's morgens om een koppien koffie, daor is ze wel gelooid op* (Sz), *Die is d'r altied op gelooid, as de koffie bruun is* (Dho, Dhau), *Hi'j is d'r wel op gelooid as hi'j mitrieden kan* (El), *Hi'j was d'r wel gelooid op om dat te kopen* (Wol), *Ze is op kopies gelooid* (Diz), *Hi'j is d'r goed gelooid op* (Np, Dho), *Daor is hi'j aorig op gelooid* (Ow), ook *Hi'j is d'r gelooid in* is er al een hele tijd tuk op (El, Obk), *Hi'j is gelooid om d'r zels beter van te wodden* (Dfo) 2. id.: op zijn hoede zijn, goed voorbereid zijn, in: *Hi'j was d'r goed op gelooid, dat ze 'm een loege ofzien zollen* dat ze hem een streek zouden leveren (Op) 3. in *Daor is hi'j gelooid in* handig (Dfo, Diz, Ld)

gelooidhied (Nbk, Ow) de [...l...] 1. het tuk zijn op iets, de wil iets te krijgen, als eerste te bemachtigen, e.d. *Iene kan rekening helen mit een aander zien gelooidhied* (Ow)

geloop [gə'lo:p] - geloop *Wat een geloop om de deure* om het huis, ook gezegd wanneer er nogal wat mensen aan de deur komen met/om iets waar men niet bep. op zat te wachten, bijv. een kollekte (Ol-Nl, Nbk)

gelop z. *galop*

gelosie Ook **gelozie** (Bu, Nbk, Nw), **helosie** (Nt), **telosie** (Np), **horlosie** (spor.), **hollosie** (spor.), **horloosje** (Nbk), **horloozje** (Nbk), **orlosie** (Bdie), **hallosie** (Mun, Wol), **horlozie** (Obk) et; -s [gə'lo:əsi/...zi/hə.../tə.../hər.../həl.../...'lo:əsja/...zjə/or.../hal.../...] 1. horloge et **gelosie** omme hebben, een goolden **gelosie**, 't **gelosie** opwienen

gelosieketten (Ma) - horlogeketting

gelosiemaeken (Op) onbep. w. 1.

horlogemaken *Gelosiemaeken is een tiepelzinnig wark* (Op)

gelove z. *geleuf*

geloven z. *geleuven*

gelovig z. *geleuvig*

gelozie z. *gelosie*

geloziebaantien (Nbk) [gə'l...] - horlogebandje

gelozieglas (Nbk) [gə'l...] - glas van een horloge

geloziemaeker (Nbk) [...l...] - horlogemaker

geloziewinkel (Nbk) [gə'l...] - horlogewinkel

gelte (s) de; -n; geltien ['geltə] 1. gekastreerde geitebok

geltei (Diz, Mun, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz), **gelei** (Ol-Nl) et; -er; -gien ['xel(t)ej] 1. onbevruucht ei *We hadden een kiepe te breuden zet op acht gelteier* (Spa)

gelukkig z. *gelokkig*

geluksspinnegien z. *geloksspinnegien*

gelukweens z. *gelokweensk*

gelukweensen z. *gelokweensken*

gelukweinsen z. *gelokweensken*

gelukwens z. *gelokweensk*

gelukwensen z. *gelokweensken*

gelul (verspr.) - gelul: gezeur, onbelangrijk gepraat

geluud et; geluden; gelutien [gə'lyt] 1. hetgeen men kan horen *Geluud kuj' aliend mar heuren en anders niet* (Nbk) 2. het geluid voortgebracht door mens, dier of zaak *Jonges, stil es, wat is dat veur geluud* (Nw, Ol-Nl), *Een lelke bolle kan een reer geluud heuren laoten* (Db), *een deurdringend geluud*, *De katte maekte geluud, dat hi'j vernam dat d'r een levendig ding in de kōrf zat* (j), *D'r zit gien geluud in dat insterment* er komt weinig of geen geluid uit dat instrument (El), *Ik kan gien geluud geven mit een zere keel* (El), *Geef es een gelutien!* maak eens een geluidje, gezegd bijv. bij verstoppertje (Nbk), *De jeugd kan tegenwoordig wel geluud maeken* maakt tegenwoordig veel lawaai (Ld), *Die kleine het een gocd geluud* kan hard schreeuwen (Diz, Obk), *een aander geluud* de mening van iemand anders, een ander idee (spor.): *Ik heur vaeke dezelden op die vergadering, ik zol ok wel es een aander geluud heuren willen* (Nbk), *Ziej' et nog altied niet zitten?* *Ik zol ok wel es een aander geluud van je*

heuren willen (Nbk) 3. klank, timbre *D'r komt een mooi geluud uut de radio* (Wol), *Wat een verschil an geluud* (Nbk, j), *D'r zit een reer geluud in die radio* (Ma), *Die piano het een mooi geluud* (Ol-Nl), *Wat het die klokke een wonder geluud* (Bu) 4. snerpend lawaai, kabaal (verspr.) *Ze maekten een geluud dat de koolde je over de rogge ging* (Pe-Db), *Heur dat kiend es schreeuwen, wat een geluud* (Ol-Nl), *Wat komt daor een geluud uut, zeg!* (Spa) * *Een tuut is een geluud/As de iene snuut op de aandere sluit* (Sun-Ot)

geluudsbarrière (Nbk) - geluudsbarrière (inzake vliegtuigen): *Hi'j gong deur de geluudsbarrière* (Nbk)

geluudsinstelaosie (Nbk) - geluudsinstallatie

geluudswaegen (Nbk, Ow) - geluudswagen

geluudswal (l) - geluudswal

gem. - afkorting van *gemiddeld*, *gemiente*

gemaek z. *gemaek*

gemaakt z. *gemaakt*

gemaal z. *gemaal* I

gemacht (verspr.) et; -en [gə'maxt] 1. (vaak all. mv.) geslachtsdelen van de man, ook all. de zaadballen *Mannen kun bof hebben an de gemachten* [teelballen] *en daor slim ziek van wezen* (Db), *Hi'j het last van zien gemacht* (Dho), *Hi'j het et an de gemachten* heeft een aandoening aan de teelballen (Nbk), *Hi'j hadde zwulderi'je an 't gemacht* (Np), *Hi'j mankeert wat an zien gemacht* (Bdie), *Hi'j kreeg een schop tegen zien gemacht* (Ma), *Aj' vroeger van 't zadel ofgleden, dan konnen je gemachten verrekke zeer doen* (Ol-Nl), *Hi'j kwam raar terechte, net mit zien gemacht op et zadel van de fiets* (Sz), *An 't nudistenstraand lopen de kerels mit heur gemacht te koop* (Ow)

gemachtbreuk z. *gemachtsbreuk*

gemachtsbreuk (Nbk, Obk) Ook **gemachtbreuk** (bo: Op) de; -en; -ien [gəmayd(z)brʌ:k] 1. breuk in de balzak *Die man is hulpen an een gemachtsbreuk* (Obk)

gemaek Ook **gemaak** (WH) ei [gə'mæ:k/...a:...] 1. opbrengst van een bedrijf of van onderdelen daarvan, met name inzake de boerderij, het gebruik van de tuin, ook: de inkomsten daaruit verkregen, de voor het levensonderhoud benodigde

inkomsten 'k *Heb niet vule gemaek* (Bdie, Ma), *Hi'j het daor een goed gemaek op die boerderi'je* (Bu), *Et anzetten van jongvee verhoogt et gemaek* (Obk), *Uut de tuun van D. kwam van 't zommer wel aorig gemaek* (Obk), *Winters, as de koenen dreuge binnen en de kiepen niet meer leggen, is 't gemaek niet zo groot* (Dfo), *Oonze buurman is zien gemaek kwiet* mist nu zijn bron van inkomsten (Spa), *een goed gemaek hebben* een hoge opbrengst hebben, goed verdienen uit een onderneming: *We hebben een goed gemaek had* we hebben een goede opbrengst gehad, we hebben er goed aan verdiend (Diz, El), zo ook *Bi'j de winter haj' weinig melk, dan haj' ok niet vule gemaek* (Nbk), *Dat was een goed gemaek* dat gaf een goeie opbrengst, veel inkomsten (Nw), *De boeren hadden van 't jaor heel wat gemaek* (Ol-Nl), *Deur de dreuge zommer hebben de boeren mar een betien gemaek had* (Db), *In de dattiger jaoren hadden de boeren weinig gemaek* (Op), *Et gemaek is niet zo groot van de winter* (Dhau), *Hoe was et gemaek?* (Nw), *Now, et gemaek was goed dit jaor* (El, Nw), *Fruit is op 't ogenblik een goed gemaek* (Diz), *...een slecht gemaek* (Ld), *Et gemaek vul niet of* (Dho), *Die zaeke zit een goed gemaek in* (Diz), *Dat bedrief had hi'j een goed gemaek van* (Ol-Nl), *Hi'j hadde van 't jaor een best gemaek van zien vee* (Np), *We hebben et gemaek weer an de gang* vooral: de koeien hebben weer gekalfd, we hebben nieuwmelkse koeien (Ld, Ma), *As die boer d'r zo in ommepurutst, dan zal hi'j van dat stallegjen vee wel niet veule gemaek hebben* (Sz), *As je een koe doodgaot, bi'j et gemaek kwiet* (Nt), *...dan mark ie 't in 't gemaek* (Nt), *Het hi'j nog een betien gemaek?* opbrengst, inkomsten (Ow), *De grondlasten bin nog hoger as 't gemaek* (Ow), *goed in 't gemaek zitten* goed verdienen (Db, Dfo, Dho, El, Ld, Ow, Sz): *Buurman is een toeke boer, hi'j zal wel goed in 't gemaek zitten* (Db), zo ook *We hebben et op 't heden goed an 't gemaek* (El), en *Hi'j het een goed gemaek* (Nw), *Daor heb ik nog wat gemaek meer* daar, in die zaak heb ik nog wat meer opbrengst, inkomsten (Ow) * *De kost gaot veur 't gemaek* men moet eerst kosten maken,

gemaakt - gemattel

investeren voordat er opbrengst, winst kan zijn (Ld), ook *De kosten gaon veur 't gemaek* (Ld)

gemaakt Ook **gemaakt** (WH) bn., bw.; -er, -st [gə'me:kt/...a:...] 1. geaffecteerd, gemaakt, gekunsteld, op aanstellerige wijze verwaand *Ze was altied zo gemaakt, dat ze vaeke opvul* (Pe-Db), *Ze meugen dat vrommesien niet graeg lieden, want ze is zo gemaakt* (Obk), *Die staot d'r nogal wat gemaakt op* (Ld, Dfo), *gemaakt doer. Ze doet altied wat gemaakt, mar ze kan beter gewoon doen* (Sz), *Doe toch niet zo gemaakt, je!* (Nw, Wol), *gemaakt praoten* (El, Ma, Wol): *Praot toch niet zo gemaakt, Die jonge vent dee 'm wat gemaakt veur* (Mun)

gemaekthied (Nbk) Voor -heid z. hied 1. gemaektheid

gemael I Ook **gemaal** (WH) et; -en; -tien [gə'me:l/...a:...] 1. gemaal voor het bemalen van een polder *Et stoomgemael wodt verbouwd, et wodt now een elektrisch gemael* (Diz) 2. graan dat tot meel wordt gemaald (App) *belasting op 't gemael* (App) 3. maling van koffie (Db) *Ie moe'n wel een goed gemael koffie hebben, aj' een goed bakkien koffie pruvn willen* (Db) 4. gezeur, het omwoelen van gedachten en/of geweeklaag (spor.) *Wat toch een gemael om zoe'n kleinighied* (Db), *Hool toch op mit je gemael* (Db)

gemael II (spor.) de; -en; -tien 1. (gekscherend) echtgenoot

gemaelen (Bu, Dhau, Mun, Np, Nt) Ook **gemalen** (WH) bn.; attr. [gə'me:lɪn/...a:...] 1. in gemalen toestand *gemalen koffie* koffie die men net heeft gemalen, meestal: koffie die men in gemalen toestand heeft gekocht *Wi'j drinken van gemaelen koffie* (Ma), *Vas gemaelen koffie is et lekkerst* (Diz)

gemak et; -ken (bet. 3) [gə'mak] 1. rustige toestand waarin men geheel zichzelf is op *zien gemak wezen* e.d. *Ik zit hier op mien gemak* (Ld), *...op mien dooie gemak* (Np), *je op je gemak vulen* zich op z'n gemak voelen: *As die d'r bi'j is, vuul ik me nooit zo op mien gemak*, ook: zich thuis voelen: *Die meenksen vulen heur hier echt op heur gemak* (Obk), *iene op zien gemak stellen* op zijn gemak brengen 2. kalme rust die men neemt, ondervindt *Neem je gemak*

mar een peer daegen (l), *je gemak d'r van nemen, Hool je gemak mar (een betien)* houd je maar rustig, bewaar je kalmte, word niet driftig (Bu, Diz, El, Nbk, Ste), *(arg) op zien gemak gesteld wezen* op zijn gemak gesteld zijn (Bdie, Bu, Mun, Op, Ow) 3. gerief, dat wat handelingen, het werk, het leven gemakkelijk en aangenaam kan maken *Et is een (groot) gemak dat d'r now gas is* (Dhau), *Et is een gemak aj' naor 't husien kunnen* (Nw), *Daor hej' wel gemak van* (Bdie, Nbk), *Zoks geeft veul gemak* (Nbk), *Die jonge vrouwgies van tegenwoordig bin van alle gemakken veurzien* (Nbk), *Wi'j wo'n wel verwend mit alderhaande gemakken* (l), *Et gemak wil d'r wel in men streeft er wel naar het zo gemakkelijk, geriefelijk mogelijk te krijgen* (Nbk), zo ook *'t Gemak daor wil een meenske wel an* (Nbk) 4. het moeiteloos verrichten van een handeling *et op zien gemak doen, Hij kwam d'r op zien gemak an fietsen, Hij dee 't op zien gemak*, zo ook *op zien dooie gemak, mit gemak moeiteloos, zonder enige inspanning Ik sprong vroeger mit gemak over een briede sloot* (Db), zo ook *mit groot gemak, mit et grootste gemak, veur et gemak* 5. W.C. (verspr.) *Ik moet even naor 't gemak* (Nw), *Waor is S.? [antwoord:] Die zit op 't gemak!* (Mun), *Vroeger hadden wi'j 't gemak achter 't huus, et wodde ok wel husien nuumd* (Db), *'t Is gezond aj' morgens van bedde daolik naor 't gemak kunnen* je behoefte kunt doen (Obk), *van de bak naor 't gemak* van de gedekte tafel naar de W.C. (Ma, Nbk, Nw, Obk) 6. schaamdeel (Nw, Pe-Db) (gezegd door een vrouwspersoon:) *Ik heb last van mien gemak* (Nw), *Hij kreeg een klap mit de wiezeboom tegen zien gemak* (Pe-Db) * **Gemak dient de meens** (verspr.)

gemakkelijk z. **makkelik**

gemakzucht (spor.) - gemakzucht

gemakzuchtig (Nbk, Nw) - gemakzuchtig *Die is zo gemakzuchtig, die is et wel goed!* (Nw)

gemalen z. **gemaelen**

gemaotigd (Nbk) [gə'mo:ətɪgd] - gematigd (van personen)

gematst (l) - gematst

gemattel (Nbk, Np) et [gə'matɪ] 1. het martelen, vooral: een inspannende bezig-

heid *Et is een gemattel om et daon te kriegen* (Np)

gember (Bdie, Ld, v) ['gembɪ] - gember: bep. konfijt; ook gebruikt voor *gemberen*, z. aldaar

gemberen (verspr. OS, ZW, Nt, Ol-Nl) zw. ww.; overg.; gemberde, het gemberd ['gembɪn] **1.** een beetje gember (aan een vochtige vinger) in de aansparing van een paard strijken, zodat het dier iets meer temperament krijgt, vooral: z'n staart recht achteruit en met een boog naar beneden houdt (en dus niet tegen achterwerk en achterbenen; met name van belang bij keuringen)

gemberpasta (Bdie, Ste) de ['x...] **1.** pasta van gember, met name bekend van het *gemberen*, z. aldaar

gemberpoer (Bdie, Ste) de; et ['x...] **1.** poeder van gember, met name bekend i.v.m. het *gemberen*, z. aldaar

gemberpot (Bdie, Ste) de; -ten; -tien ['x...] **1.** pot met gember

gemeen z. *gemien*

gemeenschapsmeens(e) z. *gemienschops-meenske*

gemeenschapsmeenske z. *gemienschops-meenske*

gemeenschap z. *gemienichop*

gemeente z. *gemiente*

gemeenteambtner z. *gemienteambtner*

gemeenteavond (Dhau) de; -s, -en [gə'mɛn...] **1.** avondbijeenkomst van de kerkelijke gemeente *Ni'je weke hebben ze hier gemeenteavond van de kärke* (Dhau)

gemeentearchief z. *gemientearchief*

gemeentebelang z. *gemientebelang*

gemeentebelasting z. *gemientebelasting*

gemeentebestuur z. *gemientebestuur*

gemeenteblad (b) et; ...blaeden; ...blattien [gə'mɛn...] **1.** blad van de kerkelijke gemeente *Het doornie et gemeentebblattien dan niet lezen?* (b)

gemeenteëigendom z. *gemienteëigendom*

gemeentegeraansie z. *gemientegeraansie*

gemeentehuis z. *gemientehuis*

gemeentelasten z. *gemientelasten*

gemeentelik z. *gemientelik*

gemeenteontvanger z. *gemienteontvanger*

gemeentepersoneel z. *gemientepasseniel*

gemeentepliesie z. *gemientepelisie*

gemeenteraodsvergadering z. *gemiente-raodsvergeerdering*

gemeentesekretaris z. *gemientesiktaoris*
gemeentesikretaris z. *gemientesiktaoris*
gemeenteveldwaachter z. *gemienteveld-waachter*

gemeenteveldwachter z. *gemienteveld-waachter*

gemeentewaarken z. *gemientewarken*

gemeentewaopen z. *gemientewaopen*

gemeentewapen z. *gemientewapen*

gemeentewarken z. *gemientewarken*

gemeentewerken z. *gemientewerken*

gemeentewet z. *gemientewet*

gemeentezaak z. *gemientezaeke*

gemeentezaek z. *gemientezaeke*

gemeentezaeke z. *gemientezaeke*

gemekker (verspr.) [gə'mekɪ] - gemekker

gemelk (spor.) et [gə'mɛl(ə)k] **1.** het voortdurend melken **2.** gezeur

gemengd Ook *gemingd* (Dfo, Np) bn.

[gə'mɛŋt/...t...] **1.** gemengd, nl. samengesteld uit een mengsel, uit verschillende soorten, substanties *gemengd voer* (verspr.), *gemengd kiepevoer* (Np, Nw, Ste), *gemengd zaad* nl. inzake kippevoer (verspr.), *gemengd graan* id. (spor.), zo ook *et gemengde voer* (Nw), *Wij voeren alles gemengd* (Dhau), (zelfst.) *De kiepen kriegen gemengd* (Np, Sz), *een gemengd (zang)koor* (Ma), *een gemengd gezelschap*, *een gemengde gemeenschap* (Ol-Nl), *een gemengd bedrijf*, *een gemengd huwelijk*, *gemengd zwemmen*

gemenighied z. *gemienighied*

gemest (Pe-Dbl) bn.; attr. [xə'mɛst] **1.**

(van land) door bemesting vruchtbaarder gemaakt *gemest laand* (Pe-Dbl)

gemestlaans (spor. OS, verspr. WS) Ook

mestlaans (Obk), **gemestlans** (WH) bn.

[gə'mɛstlā:s/'m.../...lans] **1.** (van hooi) van

betere kwaliteit, nl. geoogst van land dat

men (goed) bemest had, met name met

stalmest *We huren van 't jaor een perceel*

gemestlaans huj (Ol-Nl), *Gemestlaans huj*

kwam van laand dat goed bemest was, mit

roege mest en zo (Nw), *Et huj dat van*

laand komt dat dongd is, nuumden ze

mestlaans huj (Obk), *Van gemestlaans huj*

grujjen de koenen beter as van ribbehuj

(Pe-Dbl), *Van de maoden haelden ze gien*

gemestlaans huj (Ld), *In gemestlaans huj*

zit meer gehalte (Nt), *Gemestlaans huj te*

koop! (Bdie), (zelfst.) *Gemestlaans is et*

beter huj (Nbk)

gemestlans - gemienschop

gemestlans z. *gemestlaans*

gemeubileerd z. *meubileerd*

gemiddeld (spor.) [gə'mɪd|t] - gemiddeld (zelfst.) *Et gemiddelde is zo ongeveer drieduzend kuub in et jaor (l)*

gemien (OS, WS: Wol en oost.) Ook **gemeen** (Bdie, Ol-Nl, Spa, Sz, elders spor.) bn., bw.; -er, -st [gə'mi:n/...i:...] 1. op gemene wijze benadelend, valselijk handelend, bejegenend *Aj' je niet an je woord holen, dan bi'j gemien (Ow), Die jonge had veul anleg om gemien te speulen (Pe-Dbl), Ze hebben him gemien behaandeld (Nbk), een gemiene vent een gemene vent, een gemiene hond id. (Ma), zo ook een gemene doerak id. (Sz), 't Was gemien glad op verraderlijke wijze, ook: in hoge mate (Dfo), Hij is zo gemien as hi'j laank is (verspr., Dhau), ...as et waeter diepe is (Db, Dho, Nbk, Np, Obk, Sz), ...as pompwaeter (Wol), ...as de sodemieter (Nw), ...as de ziekte (Nt), Fiene meensken [fijnen] bin zo gemien as poppestront (Nw) 2. gemeenschappelijk, op dezelfde wijze *Die twielingen hebben een hoop dingen gemien (Ow), Dat hebben ze mit mekeer gemien (Nw) 3. gezamenlijk (Bu, Np, Op) De breurs hebben die boerkeri'je gemien (Op), Die bouwakker hadden ze gemien (Op) 4. gewoon, onaanzienlijk (Db, Obk, Np, p) gemien volk (Db, Obk): Gemien volk is arbeidersvolk (Obk), De aarmsten waeren 't gemiene volk (Np), (zelfst.) Et gemien wodt d'r een betien van wies het gewone volk krijgt er nauwelijks inzicht in, heeft er niets aan (p)**

gemienerd (Bu, Nbk) de; -s [gə'mi:nɐt] 1. gemeen iemand

gemiengood (l) - gemeengoed

gemienighied (OS, Bdie, Bu, Diz, Np, Nw, Op) Ook **gemenighied** (Bdie, Diz, Mun, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol, spor. OS), voor ...heid z. -hied [gə'mi:nəxhit/...] 1. gemeenheid, valsheid *Wat een gemienighied van die jonge om dat oolde meenske te plaogen (Dhau), De gemienighied stikt 'm tot de ogen uut (Ld), De gemenigheid staot 'm op 'e kop te lezen (Diz), Et is allemaol gemienighied men handelt gemeen t.o.v. elkaar, onder elkaar, ook: het is allemaol doorgestoken kaart (Nbk, Nw), Et is allemaole gemienighied wat hi'j dot (Bu), Et was ien stok gemenighied, alles*

wat hi'j dee (Pe-Dbl), Hij het al heel wat gemenigheid uuthaeld in zien leven (Spa), Hij hangt van gemienighied an mekaer (Np), Hij zat van gemienighied an mekaere (Bdie, Op), Dat was niks as gemienighied (Nbk)

gemienlik (Db, Dhau, Dfo, b: lm, ln, p) bw. [gə'mi:(n)lək] 1. gewoonlijk, doorgaans (Db, Dfo, p, b: lm, ln) *Gemienlik doen we 't zo (Dfo), Gemienlik gingen we altied mit zien beiden vot (Db) 2. een relatie van vriendschap en samenwerking met elkaar onderhoudend, op vertrouwelijke voet (Dhau) Ze bin wel gemienlik mit mekeer (Dhau)*

gemienschapsmeenske z. *gemienschopsmeenske*

gemienschop (OS, Bu, Np, Nw, Op) Ook **gemeenschop** (verspr. WS) Voor -schap z. -schap de; -pen; -pien [gə'mi:skop/...] 1. een gemeenschap vormende, het gemeenschappelijk deel hebben aan iets *Ie moe'n wat veur de gemeenschop over hebben (Nbk, Spa), Hij het niet vule veur de gemienschop daon (Nbk), D'r heerst in die dörpen vaeke een hechte gemeenschop (Ol-Nl), een echte gemienschop (b), in gemienschop tezamen, in gemienschop van goederen, van de gemeenschap leven z'n inkomsten krijgen uit 's lands middelen, met name inzake een uitkering (Bdie), zo ook Ze laoten de gemeenschop d'r veur opdri'jen ze laten de staat ervoor opdraaien (Wol) 2. omgang, betrekking, onderlinge verhoudingen gericht op samenwerking *Die hebben niet vule gemienschop mit aanderen (Nbk), We hebben hielemaol gien gemienschop mit de ni'je buren (Bdie, Dho, Obk), We hebben een boel gemienschop mit de familie (Dfo), In de kleine dörpen hej' nogal vule gemienschop mit mekeer (Dfo), Uut gemienschop moet et grujjen (ba), Ze hebben niet vule gemienschop ze hebben weinig contact met anderen (Ma), De gemienschop is hier goed (El), Die meensken willen wi'j gien gemienschop mit hebben (Bu), We hebben een hoop gemienschop mit die meensken (Ma), gemienschop mit mekeer hebben vertrouwelijk met elkaar zijn, betrekkingen onderhouden met iemand (Ma, Nbk, Np): Die buren hebben een goeie gemienschop mit mekaer (Np), Ze hebben een boel**

gemeenschap mit mekeer (Ma), *Ze zochten wel gemeenschap in heur ni'je woonplak* (Pe-Dbl), *gemeenschap hopen mit kontakten met andere mensen onderhouden* (b): *B. hul mit gien meenske gemeenschap* (b), *gemeenschap (mit iene) hebben* een verhouding met iemand hebben, ook: seksuele omgang (Nbk, Np, Sz): *Die man en die vrouw hebben gemeenschap* (Np), *Zie hebben al verscheiden keer gemeenschap had, mar d'r komt nog niks van* (Sz) 3. de situatie waarin mensen samen een leefgemeenschap vormen, in het bijzonder: dorpsgemeenschap *Ze wadden in de gemeenschap opneumen* (Ld), *Hi'j is goed in de gemeenschap opneumen* (Sz), *We leven hier in een mooie gemeenschap* (Nw), een betien buten de gemeenschap staan niet echt opgenomen zijn in een bep. gemeenschap (vo)

gemeenschappelijk (Dmi, b, l) Ook **gemeenschappelik** (Wol en oost.), **gemeenschappelik** (west. van Wol, elders spor.) bn., bw. [...'skop]ək, ...pələk/...] 1. toebehorend aan meer dan één *We hebben dat laand gemeenschappelik* (Dhau) 2. gezamenlijk *We vullen gemeenschappelik de kaorties in* (Dfo), *We moe'n gemeenschappelik wat op touw zetten* (Spa), *een gemeenschappelike avond* (Ol-Nl), *Vader en zeune boerken gemeenschappelik* (Bu), *gemeenschappelik omme-gaon* vertrouwelijk met elkaar omgaan (Ol-Nl, Ld), ook: elkaar vaak helpend (Ld)

gemeenschaps-geld (spor.) - gemeenschaps-geld

gemeenschaps-meens z. *gemeenschaps-meenske*

gemeenschaps-meenske (verspr. OS) Ook **gemeenschaps-meens** (spor. OS), **gemeenschaps-meenske** (spor.), **gemeenschaps-meenske** (verspr. WS), **gemeenschaps-meens** (WH), **gemeenschaps-meense** (Op) et, de (spor.); -n [...'m...] 1. gemeenschaps-mens, iemand die veel betekent voor het dorpsleven *Dat is echt een gemeenschaps-meenske, as die hier weggaot zullen ze him wel misten* (Obk), *Die kan slecht allienig wezen, dat is een echt gemeenschaps-meenske* (Ol-Nl), *Oonze buurvrouw is een gemeenschaps-meense, ze wil graeg even praoten en ze wil alles wel veur een aander doen* (Op)

gemeenschapszin (verspr. OS, Np) Ook **gemeenschapszin** (verspr. WS, spor. OS), voor ...schap z. -schap [...'m...sɪn/...] -gemeenschapszin

gemeente (verspr. OS, Bu, Np, Pe-Dbl) Ook **gemeente** (verspr. WS, spor. OS) [gə'mi:ntə/...i:...] 1. gemeente, nl. de derde bestuurlijke eenheid (naast Rijk en provincie), het gemeentebestuur, de gemeentelijke overheid *De gemeente mos d'r aenlik veur zorgen dat (...)* (Nbk), *Soms kriegt de gemeente te weinig geld van de perveensie* (Wol) 2. grondgebied van een gemeente, het landschap van een gemeente *West-Stellingwarf is de mooiste gemeente van Friesland* (Op), *...en Oost-Stellingwarf ien van de grootsten* (Db), *Oonze gemeente ligt an 't voetenaende van de perveensie* (Pe-Dbl) 3. in kadastrale gemeente bep. door het kadaster gehanteerde ruimtelijke eenheid (waarbinnen meerdere dorpsgebieden vallen) 4. kerkelijke gemeente, ook: de gelovigen die een bep. godsdienstoefening bijwonen *een kerkelijke gemeente* (Bu, Dfo, Nbk, Obk): *Oolde- en Nijberkoop is iene kerkelijke gemeente* (Nbk), *We hebben hier een flinke Hervormde gemeente* (Mun), *de Vri'je gemeente* (Nt), *de gemeente Donkerbroek -De Haule* (Db), *Oonze gemeente beheurt tot de Nederlaanse Hervormde karke* (Pe-Dbl), *De gemeente moet d'r veur zorgen, dat d'r weer een ni'j karkeraodslid komt* (Obk), *Oonze gemeente moet een ni'je domenee, want disse gaot vot* (Sz), *De gemeente zong psalm 24* (Wol), *Gemiente, over disse woorden uut Lukas 15 willen wij 't vandemorgen effen hebben* (b)

gemeenteambt-ener (verspr. OS, spor. WS: oost. van Wol) Ook **gemeenteambt-ener** (spor.) [...'m...] -gemeenteambt-enaar

gemeente-archief (Nbk) Ook **gemeente-archief** (Obk, Wol) et; ...archieven [...'m...] 1. archief van een gemeente

gemeentebegroting (Nbk) Ook **gemeentebegroting** (Spa) de; -s [...'m...] 1. begroting inzake de gemeentelijke inkomsten en uitgaven, meestal voor het volgend jaar; ook m.b.t. meerjaren-planning

gemeentebel-ang (spor. oost. van Wol) Ook **gemeentebel-ang** (spor.) -gemeentebel-ang

gemeentebelasting (Nbk, Obk) Ook **ge-**

gemientebestuur - gemienzem

meentebelasting (Spa, Sz) - gemeentebelasting
gemientebestuur (Nbk, Obk, Np) Ook **gemeentebestuur** (Spa) - gemeentebestuur
gemientebode (b) de; -s [...'m...] 1. bode van een gemeente
gemienteëigendom (spor. oost. van Wol) Ook **gemeenteëigendom** (spor.) - gemeenteeigendom
gemientefoons (spor. OS) - gemeentefonds
gemientegeraansie (spor. oost. van Wol) Ook **gemeentegeraansie** (spor.) - gemeentegarantie
gemientegrond (Nbk, Np) de; -en [...'m...] 1. grond, perceel van de desbetreffende gemeente
gemientehuus (OS, Bu, Np) Ook **gemeentehuus** (WS, spor. OS) 1. gemeentehuis
gemientekaemer (Dhau, s: oost.) de; -s [...'m...] 1. kamer in herberg met bep. functies van een gemeentehuis
gemientekas (Ow) - gemeentekas
gemientelaasten z. **gemientelasten**
gemientelasten (verspr. OS, Bu, Np) Ook **gemeentelasten** (verspr. WS, spor. OS), **gemientelaasten** (Dhau) mv. [...'m...lastn /.../...a:...] 1. wat men moet opbrengen aan de gemeente in de vorm van hondenbelasting, reinigingsrechten e.d.
gemientelik (spor. oost. van Wol) Ook **gemeentelik** (spor.) [gə'mi:nt|ək/...] - gemeentelijk
gemienteman (Nbk, Np) de; -nen; -negien [gə'mi:ntəman] 1. iemand die aan een gemeentehuis is verbonden, voor de gemeente werkt
gemienteontvanger (Nbk) Ook **gemeenteontvanger** (Spa) [...'m...] - gemeenteontvanger
gemientepasseniel (l) Ook **gemeenteperoneel** (Obk) et [...'m...] 1. personeel in dienst bij een gemeente
gemientepelisie (b, l) Ook **gemeentepliesie** (OS, Bu, Np), **gemeentepliesie** (WS, spor. OS) [...'m...plisi] 1. gemeentepolitie
gemientepils (spor. OS) - gemeentepils
gemientepeliesie z. **gemientepelisie**
gemienteraod (OS, Bu, Np) Ook **gemeenteraod** (WS, spor. OS) de; -en 1. kollege dat het bestuur vormt van een gemeente, gemeenteraad
gemienteraodsvergeerding (l) Ook **gemeenteraodsvergadering** (spor.) de; -s,

ook -en; ...vergeerderinkien 1. gemeenteraodsvergadering
gemientereiniging (b) - gemeentereiniging
gemientereinigingsdienst (b) - gemeentereinigingsdienst
gemientesekretaoris z. **gemientesiktaoris**
gemientesikretaoris z. **gemientesiktaoris**
gemientesiktaoris (b, l) Ook **gemientesikretaoris** (Bu, Dfo, Nbk, Np, Ow), **gemeentesekretaris** (Dho, El, Ma, Nbk, Obk), **gemientesekretaoris** (spor. OS), **gemeentesekretaris** (verspr.) de; -sen [...'m...siktə:ərəs/...siktə.../.../...st:krə...] 1. gemeentesekretaris
gemientesikterie (Nbk, b) [...'m...siktʁi, ...təri] - gemeentesekretarie
gemienteveldwaachter (spor. OS, Bu, Np) Ook **gemeenteveldwaachter** (spor. OS), **gemeenteveldwachter** (verspr. WS, spor. OS) de; -s; -tien [...'m...] 1. politiebeampte bij de gemeentepolitie, veldwachter in gemeentelijk verband
gemientewaopen (OS, Bu, Np) Ook **gemeentewaopen** (WS, spor. OS), **gemeentewapen** (WH, elders spor.) et; -s; -pien, -tien (OS, oost. in WS) [...'m...] 1. wapen, blazoen van een gemeente
gemientewarken (OS, Bu, Np) Ook **gemeentewarken** (WS, spor. OS), **gemeentewaarken** (Bdie, Obk), **gemeentewerken** (WH) - gemeentewerken
gemientewege (spor., l) [gə'mi:ntəwɛ:gə] - gemeentewege *van gemientewege verstrekt* (v)
gemientewet (spor. oost. van Wol) Ook **gemeentewet** (spor.) - gemeentewet
gemientewoning (Nbk, Obk) de; -s; ...woninkien [...'m...] 1. huurwoning in eigendom van de gemeente, vaak in opdracht van de gemeente gebouwd
gemientezaak z. **gemientezaeke**
gemientezaeke (OS, Bu, Np) Ook **gemientezaak** (spor. OS), **gemeentezaeke** (WS, spor. OS), **gemeentezaak** (spor.), **gemeentezaak** (WH) - gemeentezaak
gemienzem (OS, verspr. WS) bn., bw.; -er, -st [gə'mi:nsm] 1. elkaar dingen toevertrouwend, familiair, saamhorig *een gemienzeme huusholing* (Obk), *Ze bin aorig gemienzem (mit mekeer)*, *Ze gongen gemienzem mit mekaere omme* (Ld, Op), *Hij is arg gemienzem mit oons* (Bu), *een gemienzem man* met sociale instelling

(Obk) 2. gemoedelijk, rustig, bedaard (Dho, El, Pe-Dbl) *'t Is een gemienzem dörpien* (Dho), *Dat is een gemienzem man* (El), *een gemienzem gezin* (Pe-Dbl) 3. gewaardeerd, met enig aanzien (Obk, Pe-Dbl) *'t Is een gemienzem gezin* (Obk) **gemieter** (Bu, Nbk) et [gə'mitʃ] 1. gesodemierter, herrie, geduvel *Wat een gemieter en gezeur* (Nbk)

gemingd z. *gemengd*

gemis (spor.) et [gə'mɪs] 1. gebrek aan een eigenschap of omstandigheid die wenselijk zou zijn *gemis an moed* (Nbk), *...inzicht* (Nbk) 2. het missen van familieleden, vrienden, zaken die iemand dierbaar zijn *'k Vuulde et gemis van zoe'n stok huusraod wel* (j), (van een kind dat het huis uit gaat:) *Et gemis blijft groot* (vo)

gemodder (Nbk) et [gə'mɔdʃ] 1. het moeizaam vorderen met het werk

gemoed et; -eren (all. bet. 2) [gə'mut] 1. innerlijk, iemands vermogen tot emotionele beleving *Et gemoed wodde de oolde meensken vol, doe ze bericht kregen dat heur zeune in Canada een kleine kregen had hun gemoed schoot vol* (Bdie, Bu, Sz, Obk), zo ook *Doe ik van dat ongelok heurde, was mi'j et gemoed vol* (El, Dfo, Op, Db), *Et gemoed zat me vol* (Diz, Ow, Ld), *Et gemoed scheut mi'j vol* (Dhau, Dho, Ma, Nbk, Nw, Pe-Dbl, Wol), *Et gemoed schiet 'm zomar vol* hij wordt snel door emoties overmand (Ol-Nl, Nbk, Nt, Spa), *op iene zien gemoed warken* op iemands gemoed werken (El, Nbk, Np), zo ook *iene op zien gemoed warken* (Spa, Nbk) en *op et gemoed warken* (Nbk, Np): *Dat warkt op je gemoed!* (Np) 2. (mv.) gemoederen *De gemoederen weren nogal verhit* (Nbk), *Doe d'r op een keer ruzie ontstaon was over et eten, had hi'j de gemoederen tot bederen brocht* (v), *De gemoederen kwammen weer tot bedaoren* (Nbk)

gemoedelik bn., bw.; -er, -st [gə'mud|ək] 1. gemoedelijk: zachtaardig en vriendelijk, meestal gezegd van iemand met wie men niet snel ruzie zal krijgen *Dikke meensken bin vaeke gemoedelik, wodt d'r zegd* (Obk), *Et is een gemoedelik volkien* het zijn gemoedelijke mensen (Nbk), *Et gaot d'r nogal gemoedelik toe* (Dho, El), *Awwe mit et woordeboek an de gang binnen,*

doen we dat op een gemoedelijke maniere (Ol-Nl), *een gemoedelijke sfeer* (Ld), *gemoedelijke meensken* (Nw), *Ze bin altied even gemoedelik* (Pe-Dbl), *et gemoedelik opnemen* iets gemoedelijk opvatten, zich niet kwaad om iets maken maar er op gemoedelijke wijze mee omgaan (Nbk, Spa)

gemoedelikhied (Nbk) de [gə'mud|əkhit] 1. het vriendelijk en zachtaardig zijn *Et is daor ien en al gemoedelikhied* (Nbk)

gemoedereerd (verspr.) bn., bw. [gə'mudʃ't:ərt] 1. gemoedereerd, ook gemoedelijk, rustig *Hi'j vreug mi'j gemoedereerd om duzend gulden te lienen* (Op), *Die man praotte mar gemoedereerd deur, en d'r luusterde gien iene* (Bu), *Hi'j kwam d'r gemoedereerd an fietsen* (Wol), *Onze mem was altied lieke gemoedereerd* (Db), *Die is zo gemoedereerd as wat* (Dho), *Die blif altied gemoedereerd* (Sz), *In die huusholing gaot et altied gemoedereerd toe* (El, Obk), *Hool je mar gemoedereerd, et komt wel goed* (Obk)

gemoedsrust (spor.) - gemoedsrust

gemoes (Ste) et [gə'mu:s] 1. gepruts, geknoei

gemompel (Nbk) et [gə'momp] 1. het binnensmonds praten, ook: het voortdurend mompelen

gemongen (Nw) et [gə'mɔŋ:] 1. veevoer van gemengde samenstelling *Vroeger gavven we de varkens maïs, mar later gemongen, mar dat was fien voer* (Nw)

gemoor (Ld, Nbk) et [gə'mo:ər] 1. het zeer moeizaam bezig zijn met iets, gezegd bijv. van het fietsen door mul zand, van pogingen om een wagen uit een sloot te trekken e.d.

gemorrel (Bu) et [gə'mɔʃl] 1. onenigheid

gems z. *gemze*

gemunt (verspr.) [gə'mant], in *et argens op gemunt hebben, et op iene gemunt hebben*

gemust z. *gemutst*

gemutst Ook **gemust** (spor.) [gə'ma(t)st] - gemutst, in *goed gemutst wezen, slecht gemutst wezen* (Ld), zo ook *min...* (Nbk) * *Mooi weer goed gemutst/Slecht weer slecht gemutst* (Ld)

gemuud (s: oost.) [gə'my:t, ook ...yj:...?] 1. gemoeid, in *d'r mit gemuud wezen* erin betrokken geraakt zijn (s: oost.)

gemze (El, Ol-Nl, Pe-Dbl, b: lm) Ook

gemzebok - genaodig

gems (Np) de; -n; gemsien ['gemzə/gems]
1. gems 2. z. *gent*
gemzebok (Bu) de; -ken; -kien
['gemzəbok] 1. reebok met een gewei dat enigszins in verval raakt; de resterende takken zijn scherp
Gen. - afkorting van *Genesis* (bijbelboek)
genade z. *genaode*
genadeschot z. *genaodeschot*
genadeslag z. *genaodeslag*
genaodig z. *genaodig* I, II
genaode (OS, ZW, Bu, Dho, Np, Nt, Nw, Op, Wol) Ook *genaode* (west. van Np, Op, elders spor.) de [gə'no:ədə/...a:...] 1. vergiffenis, het schenken van genade *De boef vreug de rechter om genaode* (Db), *om genaode smeken, iene (weer) in genaode annemen* (Nbk), *Genaode!* smekend gezegd ter verkrijging van genade, vooral nog bekend van stoeipartijen waarbij degene die de ander zodanig vastgeklemd hield dat hij niets meer kon doen of de ander hard aan het haar trok, pas ophield nadat om *genaode* was gevraagd (spor.) 2. de genade van God *...en geef oons de genaode die neudig is om oons deur Jow leiden te laoten* (b), *De Heer gefit genaode en ere. Et goeie ontdot Hi'j niet an wie zels goed leven* (b), *Goeie genaode!* Hoe is het mogelijk! (Bdie, Mun, Nbk, Op, Spa, Sz, Ld): *Wel goeie genaode, daor komt hi'j ok nog an!* (Op), *Goeie genaode, wat een rommel!* (Spa, Bdie), zo ook *Grote genaode!* (Wol) 3. bereidheid tot het schenken van genade, goedertierenheid, barmhartigheid *Et was een krap jaor, mar de laandheer wus van gien genaode, de hure mos d'r kommen* (Obk), *Die man was een hiele goeie kerel, hi'j had nogal wat genaode* omdat hij goed was, zagen ze nog wel eens iets van hem door de vingers (Dfo), *Ze kennen gien genaode* ze zijn keihard, denken geen moment aan het belang van de ander (Bu, Nbk, Wol), *Ze kennen gien genaode mit 'm* ze zijn zonder genade t.o.v. hem, hij krijgt de volle lading en ze zijn niet bereid op enig moment alsnog genade voor recht te laten gelden (Wol), *genaode veur recht gellen laoten* (Dhau, Nbk, Spa, Pe-Dbl), *an iene zien genaode overleverd wezen* (Nbk), *iene weer in genaode annemen* (Nbk) *Hi'j moet et van de genaode hebben* van de gevende

hand (El, Obk), *Et is niet best aj' van de genade van een aander ofhankelijk binnen* wanneer je afhankelijk bent van de welwillende hulp van een ander (Diz)
genaodebrood Ook *genadebrood* (WH, Diz, Mun, Ol-Nl) et 1. genadebrood *genaodebrood eten* genadebrood eten, gezegd o.m. indien ouders bij kinderen moesten inwonen *De A.O.W. is tegenworrig een uitkomst, de ouwe mesen [mensen] hoeven now gien genaodebrood te eten bij de kiender* (Sz), *Ze eten daor genaodebrood* (Dho) en (ruwer:) *genaodebrood vreten* gezegd van bijv. een arbeider die bij een boer werkte die slecht was voor het werkvolk, ook inzake de relatie arbeider - veenbaas van weleer of m.b.t. iemand die, om het hoofd boven water te houden, zijn geld moet verdienen bij een vijand; beide verbindingen worden ook gebezigd inzake hond, jachthond, kat of evt. een ander huisdier of dier op de boerderij dat in z'n laatste levensjaren is, met name ook inzake een paard dat z'n laatste levensjaren in rust bij de baas mag slijten en dus niet verkocht is (verspr.): *Oonze hond et 't genaodebrood bi'j oons* (Np), zo ook *Oons peerd krigt now 't genaodebrood van oons* (Op), *Dat oolde peerd et genaodebrood* (Nbk), *gien genaodebrood eten willen* (Nbk, Nt, Spa), ook *...vreten willen* (Nbk), *genaodebrood eten moeten* schuld moeten bekennen, moeten toegeven terwijl men dat liever niet deed (Nw), zo ook (ruwer) *genaodebrood vreten moeten* id. (Nw)
genaodeschot (b) Ook *genadeschot* - genadeschot
genaodeslag (Nbk, Np, Ow) Ook *genadeslag* (Nbk) de; ...slaegen [...'n...] 1. de laatste slag, klap, met name wanneer men een dier doodt, ook: katastrofale gebeurtenis voor een persoon of een bedrijf *iene de genadeslag geven* de doodsteek geven (fig.) (Nbk), *de genaodeslag kriegen* (Ow), *Dat was de genadeslag veur die febriek* (Nbk)
genaodig I (OS, ZW, Bu, Np, Nt) Ook *genaodig* (Diz, west. van Wol, elders spor.) bn.; -er, -st [gə'no:ədəx/...a:...] 1. goedgunstig, schappelijk, terwille *Ie moe'n mi'j mar wat genaodig wezen* (El), *Hi'j is mi'j genaodig west* (Pe-Dbl), *Ze hebben 'm*

genaodig west, mar anders...! (Mun), *Wees me mar wat genaodig geef maar wat toe* (Obk) 2. genadig in godsdienstige zin: *beschermend, vergevingsgezind O, wil mi'j genadig wezen* (Sz), *le bin toch die grote God, waor iederiene him veur bugen moet, die naokomt wat hi'j beloofd het en die, wie van Him hoolt en Zien geboden naokomt, genaodig is* (b)

genaodig II (OS, ZW, Bu, Dho, El, Np, Nt, Op, Wol) Ook **genadig** (Diz, west. van Wol, elders spor.) bw. 1. op genadige wijze *d'r genaodig of kommen, argens genaodig veur wegkommen* (Nbk, Obk, Wol): *Wij bin de leste jaoren aorig genaodig veur de winters wegkommen* (Obk), *Daor bin we genaodig veur wegkommen* (Wol), zo ook *'t Is him genaodig ofgaon* (Ma) 2. in 'k Heb 'm genaodig wat veur de kont geven een flink pak voor z'n broek gegeven (Nbk)

genaodigd (Nw) bn. [gə'nɔ:ədɔxt] 1. gezegd van een paard dat z'n laatste levensjaren bij z'n boer mag slijten *As et peerd zien leste daegen bij de boer slit, dan is et genaodigd* (Nw)

genaovend z. *goeienaovend*

gene (Nbk) ['gɛ:nə], in *disse en gene geneesheer-direkteur* (l) - geneesheer-direkteur

geneeskrachtig (spor.) - geneeskrachtig

geneesmiddel (spor.) - medicijn

geneswieze (Nbk, Np) - geneswijze

genegen bn. [gə'nɛ:gn] 1. lust tot iets hebbend, bereid zijnd *Bij' genegen om dat even veur mi'j te doen?* (Nw), *Hi'j was drekt wel genegen om dat te doen* (Np), *Die man is wel genegen om d'r an mit te warken* (Pe-Dbl), *De knecht was genegen om zundags te melken* (Op), *Daor is hi'j wel toe genegen (om dat te doen)* (Nbk), *Vroeger weren de meensken meer genegen om mekeer te helpen, zonder d'r veur betaeld te wodden* (Obk), *Ik bin wel genegen even te helpen* (Bdie, Spa), *...om wat veur die meensken te doen* (Ld, Nt), *Bin jim genegen om de stoepe te vegem?* (Wol)

genegenhied (verspr.) Voor -heid z. -hied de; ...heden [gə'nɛ:gnhit] 1. genegenheid, vriendschappelijke gezindheid *D'r is een protte genegenhied in oons groepien* (Db), *Et is iene bonke genegenhied in die*

huusholing (Nt), *genegenhied hebben veur iene* (Bdie, El, Obk): *Die beide oolde buurvrouwen hadden een boel genegenhied veur mekeer* (Obk), *De meensken hebben allemaol wel genegenhied veur die man* (El), *genegenhied veur iene veulen* (Spa), *Ik kan gien genegenhied opbrengen veur die meensken* (Bu), *We hebben mekeer hulpen uut genegenhied* (Np), *Ik daenke nog altied mit genegenhied an 'm* (Op), *genegenhied tonen* (Nw, Sz): *Genegenhied tonen is gien algemeen verschiensel meer* (Sz), *veul genegenhied bij iene ontvangen* (Ow), *stille genegenhied* (l) 2. in *Da's now de meenselike genegenheid, mien jonge de menselijke dankbaarheid* (Wol)

geneigd (Nbk) - geneigd, in *argens toe geneigd wezen*

Genemuden et [gɛ:nə'mydn] 1. plaatsnaam: Genemuiden (Ov.)

Genemuder (Bu, Nbk) bn. [gɛ:nə'mydr] 1. van, inzake *Genemuden* (Ov.) *Genemuder matten* biezen matten (Bu)

generaal z. *generaol*

generaol I (Dfo, Nbk, Np) Ook **generaal** (verspr.), **ginneraol** (l) de; -s, -en; -tien [gɛ:nə'rɔ:əl/...a:.../gnə...] 1. generaol (bij het leger), soms ook: belangrijke veldheer *Die wil ok altied veur generaol speulen* (Db)

generaol II (Dfo, Nbk, Np, Nw, Op) Ook **generaal** (verspr.), **ginneraol** (l) bn. 1. algemeen *Et is een generaol begrip* (Mun), *De Staoten-Generaol* (Op), *(de) generaole rippetisie* de laatste repetitie, oefening voor een uitvoering (Ld, Nw, Ol-Nl, Dfo): *Gister hadden ze generale rippetisie* (Ol-Nl), (zelfst.) in *over 't generaol* over het algemeen (Dfo, Dhau, Nt, Ow, Pe-Dbl, Sz, Np): *Over et generaol bezien komt et allemaol op etzelde daele* (Dfo), *Over 't generaol waeren ze allemaole geliek* (Np), *Over 't generaol hebben we een mooie haast* (Pe-Dbl), zo ook *over 't generaol geneumen* in 't algemeen gesproken (Nt), *in 't generaol* in het algemeen (Db)

generaosie (Nbk, Nw) Ook **ginneraosie** (spor.), **generasie** (Nt) [gɛ:nə'rɔ:asi, gɛ:nɛ:ni.../gnɛ:ni.../...a:...] 1. generatiegenoten *En de oolde generaosie klaegt netuurlik stien en bien* (ba), *de veurige generaosie* de generatie mensen van vlak voor deze (Nbk), zo ook *de volgende generaosie*

generaosiëklove - genoeg

(Nbk), *de ni'je generaosië* (Nbk)
generaosiëklove (l) Ook **generasiëkleuf**
(Nt) - generatiëkloof
generasië z. *generaosië*
generasiëkleuf z. *generaosiëklove*
generen zw. ww.; wederk.; geneerde, het geneerd [sjə'ni:əŋŋ] 1. zich schamen *Hij geneerde 'm veur de familie* (El), *Wij generen oons niet om mit die meensken omme te gaon* (Db), *Ie zollen je eigenlik generen veur die praoties van die kerel* (Pe-Db), *Die vent geneert 'm nargens veur* (Dho, Ol-Nl), *Ie hoeven je nargens veur te generen* (Nbk), *Daor zo'k me veur generen* (Nt), *Pak mar an!* [van stoel, traktatie], *geneer je mar niet doe maar alsof je thuis bent* (Nbk)
genertied (Dhau) bw. [gɪ:nɪt; aks. wisselt] 1. een lange tijd dured *Et duurt genertied veurdat ze es bi'j oons kommen* (Dhau)
genertieden (Obk) [...tidŋ; aks. wisselt], in *te genertieden* nooit: *Dat is mi'j te genertieden overkommen* (Obk)
geneudigde (Nbk, Ow) Ook **genodigde** (Wol) [gə'nɛ:dəyðə/...o:ə...] - genodigde
geneuk et [gə'nɛ:k] 1. (ruw) het steeds neuken 2. (ruw) het gezeur, gejeremieer
genezen (verspr.) st./zw. ww.; onoverg., overg.; geneesde (spor.)/genas, is genezen [gə'ni:zŋ] 1. (onoverg.) beter worden (van personen, dieren), helen (van wonden) *Hij is now goed genezen* (Dhau), *Die wond geneest mooi heelt snel, in aanzienlijke mate en/of zonder dat er veel littekens zullen ontstaan* (Nbk, Nw), *Hij het zovule straf had, dat hij is wel genezen* hij zal het voortaan wel laten (El), zo ook *Daor is hij mooi van genezen, dat dot hi'j niet weer!* dat heeft hij een keer uitgehaald, maar hij is nu wel genezen van die onhebbelijkheid (Np, Nw), *En van mien keunstemaekeri'j bin 'k wel zowat genezen* (b), *Ik had d'r wel genoeg van, ik was genezen* (Bu) en *Hij was in ien keer genezen* doordat ze hem te grazen namen, door het ondervinden van tegenspoed e.d. heeft hij maar één keer zo'n streek uitgehaald (Ma) 2. (overg.) beter maken *De dokter het de pesjent genezen* (Dfo)
geni'jd (Nbk, Nw) bn. [gə'nij] 1. door naaiwerk gemaakt, hersteld *een geni'jde lippe* gezegd van een hazelip waaraan men

is geopereerd (Nw)
genie (l) et; -nen [sjə'ni] 1. zeer begaafd iemand
geniep Ook **gniep** (Spa) [gə'nip/xnip], in *'t geniep* in het geniep, *op 'e gniep staon* zo staan dat men stiekem kan afluisteren (Spa): *Die het aorig op 'e gniep staon, hi'j het et zeker ofluusterd* (Spa), ook *op 'e geniep staon* (Np)
genieperd z. *gnieperd*
genieperig z. *gnieperig*
geniepig - geniepig, stiekem en achterbaks; ook van kou, pijn *Dat dot geniepig zeer* (Ld), *'t Is geniepig koold* (Ld)
genieten st. ww.; overg., onoverg. [gə'nitŋ] 1. (onoverg.) op prettige wijze ervaren, op aangename wijze ondervinden *'k Heb van dat teneelstok geneuten* (Mun), *Wij genieten van een jonkien* [jonge jenever] *mit suker* (Wol), *We genieten van de netuur* (Diz), *As et nog even zok weer blif, dan kun we d'r nog van genieten* (Sz), *Ze genieten nog wel van de oolde dag* (Dho), *Zo lange as 't kan moej' d'r mar van genieten* (Dhau), *Ze kun d'r nog van genieten* ze zijn wel oud, maar gezond, en kunnen dus nog van het leven genieten (Bdie), *Ie kun zo van je kleinkiender genieten* (Nw), *van de A.O.W. genieten* (Op), *Zoe'n aovend mit dat woordeboek-wark, dan genieten we* (Nt), *Wat zullen we op et feest van H. en A. genieten* (Db) 2. (overg., onbep. w.) in *Die is niet te genieten!* is ongenietbaar (Nbk, Np) * *Begeren is meer as genieten* mensen willen altijd meer hebben (Ld)
genieter (Nbk) [gə'nitŋ] - genieter
genodigde z. *geneudigde*
genoeg I Ook **genog** (Bu, Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Ow, Sz, b), **genogt** (Ld) bw. [gə'nux/...o...] (Bu, Dhau, Nbk, Ow, Sz), ...o... (Db, Ow)/...oxt] 1. in voldoende mate *Ik heb je vroeg genoeg wakker maekt, daoromme hoe'f niet te laete te kommen* (Nbk), *Eten koken is makkelik genog, aj' mar een kookboek hebben...* (b), *Hij het et genoeg uutlegd hoe aj' daor kommen moeten* (Nbk), *'k Heb vandaege zat genoeg daon* (Nbk), *Ik heb zat genoeg melk in de koffië* (Nbk), *oold en wies genoeg wezen, Of bin 'k soms niet goed genoeg* ben ik te min (Nbk), *goed genoeg wezen* gezegd tegen iemand die zich niet hoeft te

verbeelden dat een bep. werk beneden zijn waardigheid is en die kennelijk meent dat een ander er wel voor op kan draaien: *Wol ie niet ofwasken? Now, daor bij' anders goed genoeg veur, heur* (Nbk), ook gezegd wanneer men moet opdraaien voor gewoon werk en niet wordt betrokken bij zaken die eervol zijn, die publieke waardering oogsten of tot het domein van de hogere kringen horen: *Mit je neuze veuran zitten in et bestuur, dat doen zi', mar de briefjes bij de meensken rondbrengen, daor bin ik goed genoeg veur* (Nbk), (van opscheperij:) *veule gien genog zeer veel: Hij vertelt grote verhaelen en veule gien genog* (Ow), *...niet genog id.* (Ow), zo ook *Die huusholing het een kaemer vol huusraod, van veule en gien genog* (Ow) 2. in sterkere mate dan wenselijk *D'r wodt al genoege klaegd over et weer* (Nbk), *Et wodt me duur genoege eigenlijk te duur* (Np), *slim genoege, gek genoege* (Nbk), *min genog* (Nbk, b): *Daor is 't weer ok haost min genog veur, now?* (b), *eigenaorig genoege* (Nbk)

genoeg II Ook *genog* (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Ow, Sz, b), *genogt* (Ld) onbep. telw. 1. voldoende, zoveel als nodig is *D'r is genoege* (Ma), *Hej' genoege eten?* (Nbk), *genoege hebben: We hebben genoege centen* (Np), *Die grote graoperd het nooit genog* (Sz), *Jongien, ie moe'n now uitscheiden van eten, ie hebben now wel genog had* (Db), *We hebben wel genoege an oonze A.O.W.* (Obk), *Hij verdient wel niet zovule, mar in elk geval genoege om van te leven* (Nbk), *Kan 'k wat van je lienen? Ik heb an een tientien genoege* (Nbk), *Hij het nooit genoege* hij wil steeds meer geld, eten of anderszins (Nbk, Nw), *De heren hadden genoege en hullen Jan niet weer an* hadden er genoege van langs gehad (Nw), *D'r lopen ommes tegensworig genog van dat soort jongkerels omme, die naor de hogerbürgerschoele west binnen* (b), *Dat zegt mij genog* (b), *krek genog* (Nbk, Np, b), *Now is 't genoege* het is nu genoege (Nbk), *Zo is 't genoege!*, *Et zal wel genoege wezen, as we even een kaartien sturen* we kunnen ons ertoe beperken om een kaartje te sturen (Nbk), *argens genoege van hebben:* een voorraad van iets hebben die voldoende is, ook: er z'n bekomst van hebben:

Ik heb d'r genog van heur, ik wil niet langer (Dhau), *Wij hadden d'r mittertied genoege van en zetten weer of naor huus* (j), *Ik hebben d'r schoon genoege van* (Mun), ook *d'r genoege van kriegien* (Nbk, l), *Hij kon d'r mar gien genoege van kriegien* hij vond het schitterend en bleef er naar kijken, ervan drinken enz. (l), *We hebben genoege daon, we holen d'r mit op* we hebben genoege werk verzet, we stoppen ermee (Pe-Db), *'t Is genoege veur vandaeg* (Wol), *argens genoege an hebben* in voldoende mate van iets hebben (Nbk, Ol-Nl), ook: er niet meer bij kunnen hebben, van een taak e.d. of inzake tegenwerking of pittig weerwoord van een ander (Nbk): *Meeester zette him op zien nummer, en daor had hij wel genoege an* (Nbk), *Iederiene had genoege an zien eigen* iedereen had de handen vol aan z'n eigen werk, aan de eigen problemen (v, Nbk) 2. (vaak na zn.) in ruimere mate dan benodigd, of, sterker: meer dan wenselijk *We hebben koffie genoege* (had) (Ld), *En an dienstboden is d'r krapte genog* (b), *Die meensken niks geven? Now, ze hebben anders centen genoege!* (Nbk), *Hool now mar op te ruziemaeken, d'r is al ellende genoege in de wereld* (Nbk), zo ook *...d'r is al genoege ellende in de wereld id.*

genoegelijk z. genoeglik

genoegen Ook *genugen* (Ste: bet. 1, Db: bet. 2, 3) et; -s [gə'nugg/...y...] 1. tevredenheid *argens genoegien mit nemen* zich ermee tevredenstellen: *Ie moe'n mar genoegien nemen mit wat je veurzet wodt* (Obk), *Daor moej' mar genoegien mit nemen* (Spa), *d'r gien genoegien mit nemen* nl. met de wijze waarop, de mate waarin men iets afwerkt, een zaak afhandelt, ook: de gekreëerde oplossing niet aksepteren 2. aangenaam gevoel, plezier *De katte spint van genoegien* (Bdie), *Kaortspeulen doe' veur je genoegien* (Obk), *'t Was mij een groot genoegien daj' d'r even west binnen* (Db), *Daor kan hij een hoop genoegien an beleven* veel plezier, nut en profijt van ondervinden (Np), *mit genoegien: Vanaovend hebben we mit genoegien naor dat pergramme keken* (Dfo), *mit alle genoegien:* uiting van welwillendheid om iets te doen (Dho, Nbk, Sz): *Ja, dat wil ik mit alle genoegien doen* 3. genoege inzake

genoeglik - geploeter

eten, drinken (Db, Pe-Dbl) *Ik heb mien genoegen* ik heb genoeg gegeten (Db, Pe-Dbl)

genoeglik (verspr.) Ook **genoegelik** (verspr.) [gə'nuxlək/gə'nuxələk] - genoeglijk

genoegzem (El, Nbk) bw. [gə'nuxzəm, ...səm] 1. bijna, zo goed als 'k *Heb et genoegzem klaor* (Nbk), zo *genoegzem* zo goed als (El)

genoegzemiahied (Np) Voor -heid z. -hied de [gə'n...] 1. tevredenheid *De koe lag op 'e stal te kreunen (as genoegzemiahied)* (Np)

genog z. *genoeg*

genogt z. *genoeg*

genootschap (Nbk, b) - genootschap 't *Drents genootschap* (Nbk, b)

genot Ook **genut** (Nbk: bet. 1) et [gə'not/...a...] 1. aangename ervaring 't *Is een genot. ...om d'r naor te kicken, ...aj' een hadde diek naor je huus hebben* (Nbk), *onder et genot van een bakkien koffie* (Nbk), *argens genot van hebben* het aangename voordeel ondervinden: *Ik heb jaoren genot had van die stofzoeger* (Db), *Wij hebben een hoop genot van oonze auto* (Ol-Nl), *Daor kuj' een boel genot van hebben* (Pe-Dbl), *...kriegen* (Nbk), *Wij hebben 't genot d'r van had, now kan 't wel weg* (Pe-Dbl), *Wij hebben d'r hadde veur warkt, en hij' het et genot d'r van* ondervindt de prettige werking ervan, het voordeel (Dhau), *van pure genot* (ba) 2. het gebruik, de inkomsten *Wij hebben 't genot d'r van gezegd van bijv. een stuk land* (Np), *in 't genot van hure* huur ontvangend (Ld)

genotmiddel (Ste) - genotmiddel *Oonze ome kauwde as genotmiddel vroeger kalmoes; dat haelde hij' uut de buterlanen bij de Lende* (Ste)

genotteren (Bdie) [gə'notɪn - genotteren, intens genieten

gent (verspr.) Ook **gente** (Mun, Np, Spa, Ste, Sz), **gemze** (Ste) de; -n; -ien [ˈgent(ə)] 1. mannelijke gans, *gent* *We hebben een mooie gent bij de gaanzen lopen* (Ol-Nl), *D'r zat een kwaioe gente in 't treggat* (Spa)

gente z. *gent*

gentiaan (l, fp) [gentiˈjā:n] - bep. plantensoort: *gentiaan* *blauwe gentiaan* *klokjesgentiaan* (fp)

genugen z. *genoegen*

genummerd (Sz) [gə'nʌmɪɾt], in *Hij' het zien bagage niet meer genummerd* zitten hij is enigszins kinds geworden, lett.: niet meer door nummering geordend (Sz)

genut z. *genot*

geouwehoer (Nbk, Wol) et [...'h...] 1. het ouwehoeren *Dat geouwehoer moe'k niks van hebben* (Nbk)

gepaerd z. *gepeerd*

gepakt (l) [gə'pakt], in *gepakt en gezakt* **gepast** (Nbk) bn., bw.; -er [gə'past] 1. terecht, op zijn plaats zijnd, in overeenstemming met de situatie *gepaste woorden* (Nbk), *een gepast antwoord* een antwoord dat qua toon en inhoud in overeenstemming is met de vraag of opmerking (Nbk) 2. in *gepast geld, gepast betaalen* (Nbk)

gepeerd (Bu, Dhau, El, Dfo, Dho, Nbk, Ow) Ook **gepaerd** (Np, Op, Nt) bn. [gə'pɛ:əɾt/...ɛ:...] 1. gepaard, uit paren bestaand (meestal van personen) *Achter een begraffenisse gaon de meensken meerstal gepaerd* (Op), *Ze gongen gepaerd naor huus* (Np), *Die kwammen gepeerd binnen* (Dfo), *gepeerd volk* (Bu, Dhau, Dho, El, Nbk, Nt): *Op et feest was et allemaole gepeerd volk, wij bin mar naor huus toe gaon* (Dhau), *Daor gaot gepaerd volk de weg langs* (Nt) 2. tezamen met, in *gepeerd gaon mit* (El, Nbk): *Et onweer gong gepeerd mit regen en haegel* (El)

gepensioneerd z. *pensioneerd*

gepeuter (verspr.) et [gə'pɛ:ɾt] 1. het voortdurend peuteren 2. het bezig zijn met priegelwerk

gepiel (Nbk, vo) et [gə'pi:l] 1. langzaam gedoe, het met geringe zaken bezig zijn, het steeds bezig zijn zonder op te schieten of een besluit te nemen

gepiep (verspr.) et [gə'pi:p] 1. het voortdurend piepen

gepiept (Nbk, Np, Ste) [gə'pipt], in *Hij' is gepiept* dood (Np, Ste) of op de vlucht (Ste), *Et is gepiept* klaar, voltooid (Nbk, Np)

gepikerd (Nbk) - gepikeerd

geplak et [gə'plak] 1. het voortdurend plakken of ergens blijven zitten

geploeter et [gə'pluɾt] 1. het voortdurend hard moeten werken *Veur H. en M. was et een geploeter om de aenties an mekeer te kneupen* (vo)

geplof (Np, Op) et [gə'plof] 1. het (voortdurende) geluid van knallen, ploffen *Mit Ni'jjaar is et altied een hiel geplof* (Np)

gepoch (Nbk) [gə'pox] - gepoch

gepoepel (Db, Dfo, Np, Obk) et [gə'pupl]

1. drukte, gedoe, herrie, geruzie (Db, Dfo)

Dat meenske mit heur gepoepel! (Dfo), *Ze hadden een hiel gepoepel om niks* (Db) 2.

het overdreven schoonmaken, poetsen, waarbij het niet gauw goed genoeg is (Np)

Wat het dat meens een gepoepel (Np) 3.

het niet opschieten met het werk (Obk)

Wat een gepoepel in die vergeerdering, ze schieten mar niet op (Obk)

gepraot - gepraat *De zussies (...)*
kwammen op et gepraot of (vo)

gepreek (spor.) - gepreek

gepriegel (Nbk) [gə'prigl] - het verrichten van priegelwerk

gepruts (Nbk) Ook *gepruts* (Sz) et

[gə'prots/...a...] 1. het prutsen, werk waarbij men veel moet prutsen *Dat*

lapwerk mit die ouwe broek is me wel een
gepruts (Sz)

gepruttel z. *gepruttel*

gepruts z. *gepruts*

gepruttel (verspr.) Ook *gepruttel* (Nbk)

[gə'prat/...o...] - *gepruttel*

gepunt (Dho) bn. [gə'pant], in *gepunte*

haever haver waar de kiem uitgehaald is

(Dho) *Ze voerden de peerden wel gepunte*

haever, want haeverkorrels kommen d'r ok

wel heel weer uut en zo kuj' wilde haever

in 't laand kriegien (Dho)

ger. - afkorting van *gerage, geraansie*

geraakt z. *geraekt*

geraamte z. *geraemte*

geraansie de; -s [gə'rā:nsi] 1. garantie op

iets *Zit d'r gien geraansie meer op?* (Nbk),

't Vaalt nog onder de geraansie, daenk'

(Nbk)

geraansiebewies - garantiebewijs

geraansieprijs (vo) - garantieprijs

geraansietied (Nbk) - garantiетijd

geraansievoorwaarden (l) - garantie-

voorwaarden

gerabbel (Spa) et [gə'rabl] 1. het door

elkaar praten, het aanhoudend praten

gerak Ook *raekt* (Np, spor. OS),

geraakt (WH) bn.; -er [gə're:kt/...a:...] 1.

beledigd, gegriefd *Hij vuult 'm*

behoorlik geraekt (Wol), *Hij is gauw raekt*

snel beledigd, gegriefd (alg., Np), *Daor is*

hij gauw geraekt in in dat opzicht is hij

erg gevoelig, door zoiets is hij snel geraekt

(El, Obk), *Ie moe'n wel op jow woorden*

passen, want die man is gauw geraekt

(Obk), *Die lui moej' wel goed mit*

oppassen, want ze bin zomar geraekt

(Ol-Nl), *Ze is zo gauw geraekt, ie kun ze*

wel mit een lucifes anstikken (Sz)

geraemte Ook *geraemte* (WH) et; -n, -s

[gə'rē:mtə/...ā:...] 1. geraemte van een

mens, dier, ook: model van een menselijk

of evt. dierlijk geraemte gebruikt in het

onderwijs *As meester 't over 't meenslik*

lichem het, het hij 't geraemte d'r bij (Db),

Hij is zo maeger, et is net een geraemte

(Dfo, Diz, Dho, Ld, Nt, Ol-Nl), zo ook

Dat meenske is haost een geraemte (Dhau),

zo maeger as een geraemte (Np) 2.

geraemte van een bouwwerk, schip e.d. 't

Geraemte van de schure ston d'r nog

(Pe-Dbl), *We bin mit een nij hokke an 't*

bouwen, et geraemte staot d'r al (Sz), *De*

timmerman het et geraemte klaor (El)

geraffel (Nbk) et [gə'rafl] 1. het raffelend

spreken 2. het haastig maar slordig werken

geraffineerd (Nbk) bn., bw.; -er, -st 1. op

geraffineerde wijze (gemeen)

gerage (verspr.) Ook *geraosie* (l), *gerasie*

(spor.) [gə'ra:zjə/...o:əsi/...ra:si] - *garage*

geragedeure (verspr.) Ook *geraosiedeure*

(l), *gerasiedeure* (spor.) - *garagedeur*

geragehouder (spor.) Ook *geraosie-*

houder (l), *geragehouwer* (WH), *gerasie-*

houder (spor.) [.../...'hɔmf] - *garage-*

houder

geragehouwer z. *geragehouder*

gerak et [gə'rak] 1. hetgeen mens of dier

nodig heeft aan eten en drinken of

verzorging anderszins *je gerak had hebben*

(verspr.): *Ziezo, ik heb mien gerak weer*

had gezegd als men het eten op heeft (Db,

Dfo), *We hebben dik oons gerak had*

vanmiddag we hebben vanmiddag veel,

meer dan genoeg gegeten (Db, Ld), *We*

hebben oons gerak had, now gaon we mar

vot (Ow), zo ook *De kiender hebben heur*

gerak weer had, now moe'n ze mar op

bedde (Dhau), *Hebben de kiepen heur*

gerak al had? (Obk), *je gerak kriegien*

voldoende eten en drinken krijgen en/of

verzorging anderszins *Hij kreeg zien gerak*

niet (Bdie), *Die kreeg goed zien gerak*

gerammel - gerechtigheid

(Ld), *Ze kriegten niet half heur gerak* nog niet de helft van wat ze nodig hebben aan eten en drinken of verzorging (Ma), *Mit eerpels en brij kregen ze vroeger heur gerak niet kregen* ze onvoldoende voedsel, ook: ze kregen er te weinig van (Op), *Die kiender kriegten op 'e tied heur gerak* (Obk), *Hij kriegt zien gerak wel op 'e tied!* maak je geen zorgen, hij lijdt bepaald geen honger (El, Wol), *Now Beppe in 't verzorgingstehuus is, krigt ze op 'e tied heur gerak* haar eten en overige verzorging (Db), *De beesten kregen goed heur gerak, want 't was d'r goed schone* (Pe-Db), *De koenen hebben heur gerak had* zijn verzorgd (Spa), *Ie moe'n d'r wel omme daenken dat ze goed heur gerak kriegten* (Mun), *Hij het daor een goeie verzorging had, hij kreeg zien gerak wel* (Nw), *Ze is weer lekker wassen, ze het heur gerak weer had* (Diz), *Die jongemeid krigt op 'e tied heur gerak heeft* over minnekozerij niet te klagen (Np) 2. gereedschap, benodigdheden voor het werk of anderszins (El, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) *Ze hadden niks gien gerak* (El), *Hij zat roem in 't gerak* (Np), *Hij had een hoop gerak* (Nw), *Hej' alle gerak wel op 'e waegen om naor 't wark?* (Ow), *Aj' een hoop kleren hebben, zit ie goed in je gerak* (Nw), *Elk dörp kreeg tiedig zien gerak* (b)

gerammel et [gə'ram] 1. het voortdurend rammelen *Wat is dat veur gerammel an de deure!* (Nbk) 2. rammelend geluid *'t gerammel van een hujmesiene* (Nbk) 3. het door elkaar praten, het steeds snel achter elkaar door praten (Obk)

geranium (Nbk) Ook **granium** (Nbk) [gə'rā:nijam, ...əm/gr...] - geranium *Fraanse graniums* (Nbk)

geraniumpot Ook **graniumpot** (Nbk) - geraniumpot

geraoden (Nbk, Np) [gə'ro:ədn] - geraden *Dat is je geraoden ok gezegd* bij wijze van waarschuwing, nl. wanneer men bemerkt dat de ander inbindt, voorzichtiger gaat doen, terwijl men anders hard had ingegrepen (Nbk), *Et is jim dus geraoden en hael gien malle fratsen uut* nl. omdat men anders maatregelen treft (Nbk, v)

geraos (verspr.) [gə'ro:əs] - geraas

geraosie z. *gerage*

geraosiedeure z. *geragedeure*

geraosiehoolder z. *geragehoolder*

gerasie z. *gerage*

gerasiedeure z. *geragedeure*

gerasiehoolder z. *geragehoolder*

gerasiezoolder (Np) de; -s; -tien [...'r...] 1. zolder van een garage

gerattel [gə'rat] - geratel

gere (Nbk, Np, Nt, Obk) Ook **geer** (s: oost.) de; -n; geertien ['gɛ:ər(ə)] 1. geer: schuin toelopende baan in kledingstuk, *geer een rok mit geren* (Nbk, Np), *mit schuine geerties* (Nbk), *D'r zit een schuinlopende gere in die rok* (Obk), *As een rok te nauw is, kan d'r een gere tussen* (Nt), *'t Schilt meer as een doem; hij is zo schieve as een geer in een vrouwlusshemd* (s: oost.)

gerecht et; -en (bet. 3); gerechien (bet. 3)

[gə'rext] 1. rechtbank, rechtskollege *veur 't gerecht kommen (moeten): Die zaeke is nog niet uuteten, et komt veur 't gerecht* (Nbk), *Hij mos veur 't gerecht kommen* (Spa), *veur 't gerecht moeten* (Bu, Db, Diz, Mun, Nbk, Np, Nt, Pe-Db, Ste): *Ze mossen mit mekaere veur 't gerecht* (Pe-Db), *Aj' een dagverding kriegten, dan moej' veur 't gerecht verschiene* (Obk) 2. rechtsgang (Ld) *'t Gerecht moet zien beloop hebben één en ander moet worden afgehandeld volgens de regels van de rechtspraak* (Ld) 3. gerecht, nl. van spijzen (spor.) *Dat was een lekker gerecht, we hebben d'r van smuld* (Ol-Nl)

gerechtelik (l) bn. [gə'rextlək, ...təl...] 1. van het gerecht uitgaand *gerechtelijke stokken* (l)

gerechtigd bn. [gə'rextəxt] 1. het recht hebbend inzake de bedoelde handeling *Hij is gerechtigd om veur mi'j op te treden* (Spa), *Daor bin wi'j niet toe gerechtigd* (Ow), *Hij is gerechtigd om over dat laand te gaon* (Obk), *Veur die zaeken is hij niet gerechtigd* (Op)

gerechtigde (spor.) de; -n [gə'rextəydə] 1. degene die gerechtigd is

gerechtigheid Ook **gerichtghied** (bet. 4: s: oost.) Voor -heid z. -hied de; ...heden [gə'rextəxhit] 1. iemands grond, land, eigendom inzake grond *Dit is mien gerechtigheid!* (Wol), *Weej' wel, daj' op mien gerechtigheid binnen?* (Nt), *We meugen mit eierzaken niet op die boer zien gerechtigheid kommen* (Dfo), *Die ridt mar*

bertaal over een aander zien gerechtigheid (Obk), *Al die stokken laand heuren bij zien gerechtigheid* (Obk), *Zien gerechtigheid lopt daor an toe* (Bu), *Ie moe'n van mien gerechtigheid ofblijven* (El, Obk) 2. het gerechtigd zijn om gebruik te maken van een weg, om te gaan over (Db, El, Mun, Spa) *Ik heb gerechtigheid om over dat laand te gaon* (Db), *Disse reed heb ik gien gerechtigheid langes* (Mun, El), *Ie moe'n hier now niet meer langes gaon, want ie hebben hier gien gerechtigheid* (Spa) 3. rechtvaardigheid, het geschieden van recht *Soms vien ie nargens gerechtigheid* (Bu), *'t Is goed tot zien gerechtigheid kommen* er is op korrekte wijze rechtgesproken, het is tot een rechtvaardige oplossing gekomen (Nbk), zo ook *Aj' spul hebben mit iene, dan moet d'r gerechtigheid kommen* (Nw), *Die man vocht veur zien gerechtigheid* voor het recht dat hij had, voor z'n recht-vaardige zaak (Ol-Nl), *De gerechtigheid moej' soms veer zuken* (Db), *...is soms ver te zuken* (Bdic), *D'r is gien gerechtigheid meer in de wereld tegenwoordig* (Spa), *De gerechtigheid zal hier wel uutwies doen* (Sz), *De gerechtigheid zal zegevieren!* (Dho), *Gerechtigheid!* gezegd als reactie op opmerkingen als *Die dief hebben ze oppakt!* (Np), *Eindelijk gerechtigheid!* eindelijk gebeurt er iets, wordt er iets gezegd waaruit iemands gelijk, korrekte opvatting blijkt, vaak gezegd bij een toevallige gebeurtenis die op komische wijze op de zaak kan worden betrokken (Nw, Wol, Nbk): *Hij' zee altied daj' best over die zoolder lopen kunnen, mar now is hij' d'r zels half deurgaon. Eindelijk gerechtigheid!* (Nbk), *...d'r is toch nog gerechtigheid* (l) 4. de rechterlijke macht (s: oost.) *J. begreep niet wat reden die diender van de gerichtigheid hadde* (s: oost.)

gerechtsgebouw (l) - gerechtsgebouw

gerechtshof (l) - gerechtshof

gereedschapskiste z. *gereedschapskiste*

gereedschap Ook *geriedschop* (Db, Dfo, b: lm), voor -schap z. -schap et [gə'ru:tskop/...i:...] 1. gereedschap *Hij' het een hekel an slecht gereedschap* (Ste) * *Goed gereedschap is et halve waark* (Bdic, Ld, Pe-Db1)

gereedschapshokkien (Ste) et; ...hokkies [...'r...] 1. hokje waarin het gereedschap van de boer stond

gereedschapskiste (Nbk) Ook *gereedschapskiste* (Ld) - gereedschapskist
gereel Ook *gareel* (spor.) [gə'ru:l/gə'r...] , in *in 't gereel: Hij' is altied in 't gereel veur zien kiender* druk aan het werk (Mun), *Hij' is altied an et wark om de boel in 't gereel te kriegen* op orde (Nw), *Hij' mos de hele dag in 't gereel staon om dat kerwiefde inspannende werk bezig blijven* (Pe-Db1), *Et peerd lopt in 't gereel* lett.: in het paardetuig (Np), waarnaast fig.: *in 't gereel lopen* meedoen, meewerken binnen de gebruikelijke orde, volgens de gewone gang van zaken: *Dat jonk wil mar niet in 't gereel lopen* wil zich maar niet schikken naar de voorgeschreven of gebruikelijke gang van zaken (Obk), zo ook *Die knaop wil niet best in 't gereel lopen* (Ol-Nl), *Jow moe'n wat meer in 't gereel lopen* (Wol), *Bij een boer het et d'r wel es an dat alles in et gereel lopt* dat alles vlot en geregeld verloopt, dat mens en dier vlot meewerken zoals door de boer verlangd (Db), *Mit mien boerkerije moe'k alle daegen in 't gereel lopen* (Nt), *Die man hadde vroeger nog wel es een tied dat hij' buten de zillestringen sprong, mar now lopt hij' aorig in 't gereel* (Op), *Hij' het ze aorig in 't gereel lopen* ze luisteren blijkbaar goed en daardoor gaat alles geordend en vlot (El), ook negatief: *Die lopt in 't gereel* hij volgt slaafs het gedrag van de groep waartoe hij behoort, hij volgt steeds stipt alle bevelen, regels op (Nw), *Die lopt ok aorig in 't gereel* hij heeft maar te luisteren naar, te doen wat zijn vrouw hem zegt (Bu), ook: (lett.) netjes op een rij en in de pas: *De soldaoten moe'n in et gereel lopen* (Dhau, Dfo), *De kiender lopen ok nog wel es in 't gereel mit gimmestiek* (Dfo), *De peerden lopen in 't gereel* (Ld), *Ze lopen netties in 't gereel* (Dho)

geregeld I bn.; -er, -st [gə'ru:glt] 1. overeenkomstig een vaste regel zich herhalend, regelmatig *een geregeld tied van eten* (Nw) 2. in een geregeld leven (Nbk, Np, Ol-Nl): *Now we de zaake niet meer hebben, leiden we een geregelder*

geregeld - gerief

leven (Ol-Nl)

geregeld II bw. 1. regelmatig, op gezette tijden, vaak *Zij komt geregeld even buurten* (Wol), *Ik gao geregeld naor oonze oolde buren, om heur glaesdoeken te wasken* (Db), *Hi'j is geregeld vot* (Nbk), *Dat doe 'k geregeld* (Np), *Grösmi'jen moet geregeld wezen* [gebeuren], *eers wil et niet meer* (Nbk)

gerei (Bdie: bet. 4, 5, Bu, Db, Dfo, Dho, El, Ld, Ma, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ow; Sz: bet. 5) Ook **gereide** (Diz, Np, Nt, Pe-Dbl, Sz, Spa; p: bet. 1; Np, s: oost.; b: ln: bet. 2) et [gə'rej(də)] 1. paardetuig, vaak alleen dat voor feestelijke gelegenheden en voor de zondag *Doe dat peerd 't gerei mar of, want wi'j bruken him vandaeg toech niet* (Dfo), *Et peerd veur et rietuug had zundags et gerei an, et daegse was de zille* (Ld), *Et peerd had et gerei op aan* (Np), *'k Moet et gereide even poetsen* (Spa), *Doe we vroeger mit de tilbrie gongen te rieden, kreeg et peerd et gereide an* (Diz), *Dat peerd het een mooi gerei op* (Dho, El, Ol-Nl), *Gooi et gerei mar uut gezegd tegen een knecht of aansporend tegen een paard* (Ld, Ow), bij uitbreiding: paard(en) en rijtuig of wagen niet direkt voor het gewone werk bestemd (Ma, Nbk, Np, Obk): *Hi'j het een knap gerei op 'e weg* (Nbk, Np, Obk), *(altied) in 't gerei wezen* (altijd) druk zijn, het druk hebben (Bu, Db, Dho, Nbk, Nt, Op): *Hi'j is altied drok in 't gerei* (Dho), *Die boer is 's morgens om vier ure al in 't gerei* (Ow), zo ook *Zij lopt altied in 't gerei* (Ow) 2. linnengoed, aardewerk en soortgelijke benodigdheden voor de huishouding (Np, b: ln) *Die het aorig* [flink wat] *gereide in de kaaste* (Np) 3. benodigdheden voor het melken (Obk) 4. gereedschap om mee te timmeren, boerengereedschap e.d. (Bdie, Db, Dhau, Dho, Mun, Nbk) *Ie moe'n dat gerei es wat oprumen* (Dhau) 5. uier (Bdie, Dfo, El, Ld, Nbk, Obk, Op, Sz) *D'r zit een goed gerei onder die koe* (Obk), *Die veerze komt een best gerei onder* (El) 6. echtgenote (Np) *Hi'j komt mit een knap gerei op 'e weg* (Np) 7. kleren (Np) *Ie moe'n et gerei nog an hebben* (Np)

gereide z. **gerei**

geremd (l) - geremd

geren (OS, Bu, Dho, Dmi, Nw; bet. 3:

verspr.) Ook **gaeren** (bet. 1, 2: ZW, Diz, Mun, Nt, Np, Op, Ol-Nl, Wol), **garen** (bet. 1, 2: WH) zw. ww.; overg.; onoverg.; geerde, het geerd ['gʷ:ərn/...ε:../...a:...] 1. (overg.) verzamelen, bijeenbrengen *D'r bin bepaolde meensken die van alles bi'j mekeer geren* (Obk), *Ik bin mit mooie steenties an 't garen* (Sz), *de boel bi'j mekeer gaeren* (Spa), *postzegels geren* (Dhau), *eerappels gaeren* aardappels rapen, verzamelen bij het rooien (Bu, Db, Nbk, Ste) 2. (overg.) sparen door flink te werken en te verdienen (verspr.) *Ze hebben aorig wat bi'j mekeer geerd* ze hebben flink gespaard (Dfo), *Ze bin van niks niet zo veer kommen, want ze hebben heel wat bi'j mekeer geerd* (Np) 3. (onoverg.) geren, nl. schuin toelopen, van kledingstukken, stoffen voor kleding, stukken land *Die ni'je jurk het een mooi wiede rok, hi'j was hielemaole gerend* (Dfo), *Die rok die lopt wat gerend* (Nbk), *Die rok geert wat* (Bu), *een gerende rok* (verspr.): *In de naachtpon zat een gerende rok* (Ow), *Een gerende akker is lastig om te bewarken* (El), *Dat laand geert, et lopt wat schuin* (Nw) * *Die niet geren, die niet speren* (Dho), *Die niet geert, die niet speert* (Nbk), *Niks zeggen en hi'j gaert ze wel* hij zegt niets, is een beetje stiekem maar luistert goed om er z'n voordeel mee te doen (Ste)

geribbeld z. **ribbeld**

gericht (Nbk) bw. [gə'rixt] 1. gericht, in *gericht schieten* (Nbk)

gerichtighied z. **gerechtigheid**

gerie z. **geriede**

geriede (Nbk, Obk) Ook **gerie** (Nbk) et [gə'ri(də)] 1. het voortdurend rijden (van vervoermiddelen, maar ook gezegd van het op elkaar om hangen, rijden, vooral bij stoeien)

geriedschop z. **gereedschop**

gerief (verspr.) et [gə'rif] 1. dat wat een boer aan wagens, gereedschappen etc. gebruikt in zijn bedrijf of voor een bepaald karwei (verspr. OS, Dho, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Op) *Iederiene het tegenworrig een hoop gerief* (Op), *Ik zal mien gerief mar opbargen* (Ol-Nl), *Veur et onderhoold van et hiem is hiel wat gerief neudig* (Db), *Ik heb 't gerief mitneumen, now moe'n we mar es zien dat we de boel weer klaor*

kriegen (Dfo), *Hij kan een protte, mar hij het zien gerief ok goed veur mekeer* (Ow) 2. wat tot gebruik dient (anderszins) 't *Het niet veule weerde, mar 't is mien gerief* (Sz), *Daor moeje' ofblieven, da's mien gerief* (Nt) 3. gemak, voordeel 'k *Heb et allienig mar veur et gerief* voor het gemak, omdat het geriefelijk is (Wol), 't *Gaf niet genoeg gerief* (bl), *Et is wel makkelik, heur, aj' goed spul tot je gerief hebben* voor gebruik beschikbaar (Mun), *Ik bin 't gerief kwiet!* (Ma, Nbk), *argens gerief van hebben. Hij het nog een protte gerief van zien oolde heit* (El), *Van een elektriske bore kuj' aorig gerief hebben* (Pe-Dbl), *Wat he'k een gerief van mien nife wasmesiene* (Ol-Nl), *Ik heb nog een klein messien van mien pake, man, wat he'k daor een gerief van had* (Sz), *Daor kuj' gerief van hebben!* (Bdie), *Daor hebben we goed gerief van* (Dho), 'k *Wil je best wel even een gerief doen* een dienst bewijzen, gerieven (Dfo), *In dat oolde huus was weinig gerief* het was weinig geriefelijk in dat oude huis (Pe-Dbl)

geriefelik Ook **gerieflik** (spor.) bn., bw.; -er, -st [gə'rif(ə)lək] 1. gemak, gerief gevend *Dit apperatiën is hatstikke geriefelik*, *We hebben een geriefelik huus* d.i. geriefelijk in diverse opzichten, zoals m.b.t. het schoonhouden en het onderhoud (Db, Dho, El, Nw, Ol-Nl), zo ook *een geriefelike keuken* (Diz), *Dit huus is geriefelik inricht* (Dhau, El, Np, Op, Ow), *...indield* (El), *Hij het et mar geriefelik veur mekaar* (Spa), 't *Is wel geriefelik aj' van alles wat bi'j de haand hebben* (Pe-Dbl), *een geriefelik persoon* iemand die een ander te allen tijde wel even wil helpen (Dfo)

geriefhoolt (Nbk, Ld) [...i...] - geriefhout, veelal uit bos of houtwal bij boerderij

gerieflik z. **geriefelik**

geriem et [gə'rim] 1. het voortdurend rijmen

geriemel (Nbk) Ook **geriemsel** (Dfo, Dhau, Mun) et [gərim(s)] 1. rijmelarij, het voortdurend rijmen *Hool toch op mit dat geriemel!* (Nbk)

geriemsel z. **geriemel**

gerieven zw. ww.; overg.; geriefde, het geriefd [gə'ri:bɪ] 1. gerieven *iene gerieven* van dienst zijn, helpen *We willen heur*

graeg gerieven (Ld), *Kan 'k je argens mit gerieven?* kan ik ergens mee helpen, ook gezegd tot een klant in een winkel (Nbk), zo ook *Waor kan 'k je mit gerieven?* waarmee kan ik je/u helpen? (Wol), *A'k je mit wat gerieven kan, moeje't mar zeggen!* (Op), *A'k je d'r mit gerieven kan!* [...dan wil ik het met plezier doen] (Mun, Ma, Nbk), *Ik kan dat niet allienig opknappen, kuj' me ok even gerieven?* (Ol-Nl), *Oonze buren gerieven oons mit alles* (Pe-Dbl), *Ik heb nog wel even tied om mien buurman te gerieven hem te helpen met z'n werk* (Sz), *Vroeger, as de boeren in 't huj zatten, dan konnen ze mekeer nog wel es gerieven* (Obk), *Ik gerieve mien buurman wel es mit een waegen* (Nt), *Och buurvrouw, kuj' mi'j ok effen gerieven mit een fluttien eek?* [azijn] (Obk), *Ie kun F. meraokel gerieven deur een middag op heur kiender te passen* (Db)

geriff. - afkorting van **geriffermeerd**

geriffermeerd - gereformeerd

geriffermeerde - gereformeerde

gering (verspr.) bn.; -er, -st [gə'riŋ] 1. klein in maat, hoeveelheid 't *Gong mar om een gering bedrag* (El), *Et is mar een gering loontien waor dat gezin van rond moet zien te koemen* (Sz), *een kleine boer van gering bestaon* (l), *een gering verschil* (Bu), zo ook *Et verschil van kleur is mar gering* (Np), *De opkomst was gering* (Pe-Dbl), *niet gering* (verspr., soms als Ned. ervaren:) van een niet te onderschatten hoedanigheid, in een niet te onderschatten mate: *Dat was niet gering, wat hi'j daor presteerde* (Nbk), *Ie moe'n 't niet gering achten as dat je overkomp* (Pe-Dbl), (zelfst.) *Die man krimmeneerde over 't geringste van wat hij vuulde* (Pe-Dbl), (zelfst.) 't *minste of geringste* (Nbk, Nw, Sz): *Dr ontbrekt niet et minste of geringste an* (ba), *Hij begint om et minste of geringste al te goelen* (Sz)

geringschattend (v) [...tɪt; aks. wisselt] - geringschattend

gerissel z. **geritsel**

geritsel (Nbk) Ook **gerissel** (Nw) et [gə'rits/...s] 1. voortdurend ritselend geluid

Germaan [gərmā:n] - Germaan: lid van één der Germaanse volken

Germaans [...ā:s] - Germaans

gernaal - gerust

gernaal (verspr., l) Ook **garnaal** (verspr.), **garneel** (Spa) de; gernalen; gernaaltien [gɚ'na:l/gar.../...:l] 1. bep. schaaldier: garnaal

geroep - geroep

geroepen (Nbk), in *as geroepen kommen geroes* et [gɚ'ru:s] 1. geruis *et geroes van een waeterval* (Op), *...van de zee, ...van de wiend deur de bomen* (Bdie), *Aj' een betien doof wodden, hoor ie vaeke niks as wat geroes* (Sz) 2. rumoerige drukte, lawaai, ook inzake het geluid van harde wind *De moezen maekten een hiel geroes op 'e zoolder* (Pe-Db), *Wat een geroes mit al die auto's* (Dho), *Wat was 't een geroes* van bijv. een druk gezin, of wanneer iedereen door elkaar heen praat (Nbk), zo ook *Wat was et een geroes in de zaal mit zovule volk* (Ol-Nl), *Dat was me een heel geroes daore* (Spa), *Et was me daor een drokte en een geroes van geweld* (Dfo), *Ik hole niet van dat geroes an de kop* (Wol), *Ik kon niet slaopen van 't geroes van de wiend* (Db)

geroetzemoes (El, Nbk, Nw) [gɚ'ruzemus] - geroezemoes

geroffel (Ste) et [gɚ'rof] 1. het voortdurend roffelen, roffels voortbrengen

gerommel - gerommel *D'r kwam niet vule van de buie in de veerte, allienig wat gerommel* (Mun), *Schei toch uut mit je gerommel in die lae* (Nbk)

gerotzooi et [gɚ'rotso:ɛj] 1. het rotzooien *Daor hejt gerotzooi in de glaezen* het gegooi in de glazen (Nw)

Gerrit z. *Garriet*

gerucht et; -en; geruchien [gɚ'raxt] 1. praatje, niet officieel bevestigd mondeling meegedeeld nieuwtje dat rondgaat over iets of iemand *'t Gerucht is dat hi'j 'm verdrongen het* dat hij door verdrinking een einde aan zijn leven heeft gemaakt (Bu), *D'r gaot zoe'n raer gerucht deur et dorp* (Wol), *'t Gerucht dat gaot dat hi'j de plaats verkopen wil, of et waor is weet ik niet* (Sz), *'t Gerucht ging rond* (Bdie), *De geruchten gaon dat wi'j niet vule winter kriegen* (Dfo), *D'r gaon geruchten (...)* er wordt gezegd, het gerucht gaat (...) (Nbk, Nw), zo ook *De geruchten gaon d'r wel!* die geruchten doen (inderdaad) wel de ronde (Nbk), *D'r gaon ok nogal wat geruchten over* (Nbk), *Wat gaon d'r toch*

nuvere geruchten tegenwoordig, hen! (Spa), *Dat gerucht het wel rondgaon, mar 't was toch niet waor* (El), *Dat gerucht gaot al zo lange dat is al geen nieuwtje meer, wist je dat nog niet?* (Nbk, Nw), *Et gerucht dee de ronde dat d'r braand was argens in dörp* (Ol-Nl, Db), *'t Bin mar geruchten* het zijn slechts geruchten, je moet er niet al te veel waarde aan hechten, *bi'j geruchte* door geruchten (Ma, Nbk): *'k Heb et bi'j geruchte heurd, De geruchten willen (...)* volgens de geruchten (...) (Ma, Nbk), *'t Gerucht is niet van de locht blijft maar aanhouden* (Nt) 2. licht geluid (Mun) *Ik heurde gisteraovend een vremd gerucht in de locht, net as 't veurjaor zachies reup: ik koem d'r an* (Mun)

geruisloos (Nbk) bw. [gɚ'ru:slo:əs] 1. geruisloos *'t Gong allemaole geruisloos* zonder geluid (Nbk)

gerust bn., bw.; -er, -st [gɚ'rast] 1. (bn.) zonder ongerustheid *Wees mar gerust!*, *Ik bin gerust, want ik wete waor ze binnen* (Bu), *We waeren niks gerust, doe 't zo laete wodde* (Pe-Db), *iene wat gerust praoten* (b), *Geef je mar gerust daele, et onweer is zo over rustig, zonder ongerust te zijn* (Obk), *een gerust geweten, mit een gerust hatte geheel gerust zijnde* (Dhau, Nbk, Nt): *Mit een gerust hatte gao ik slaopen* (Nt), *Dat kuj' mit een gerust hatte doen* (Nbk), *Daor kuj' mit een gerust hatte henne gaon, want ie hebben jezels niks te verwieten* (Dhau), *argens gerust op wezen. Daor bin 'k wel gerust op daor ben ik niet ongerust over, ik heb het volste vertrouwen dat het goedkomt, goed zit* (Nbk, b), *Ik bin d'r niks gerust op* (Wol), *Ie kun d'r wel gerust op wezen dat et goed komt* (Bu), *Daor kuj' gerust op wezen* (Np), *Now, daor weren wi'j zo gerust niet op, mit die verkoperi'je van dat stokkien laand* (Dfo), zo ook *argens gerust over wezen* (Dho, Nbk, Np, b): *Ik bin daor niet gerust over!* ik twijfel eraan of het wel goed komt (Dho), *Ie kun d'r gerust over wezen, et komt wel weer goed* (Np) 2. (bw.) zonder bezwaar, wel zeker *Daor kuj' gerust op an, et is waor wat ze zegd het* (Db), *Ie kun gerust van mi'j annemen dat hi'j et daon het* (Wol), *Zing mar liester, zing gerust* (ba), *Dat kuj' gerust geloven* (Pe-Db), *Ie kun morgen gerust koemen om een*

koppien koffie (Sz), *Daor kuj' gerust op rekenen!* (Np), zo ook *Reken daor mar gerust op!* (Np), *Dat is gerust waor* (Np)

gerusthied (Db, Dho, El, Mun, Nbk, Ol-Nl, Op, Pe-Db), voor ...heid z. -hied [gə'rasthit] 1. toestand zonder zorgen, in *een hiele gerusthied* (Db, Dho, Pe-Db), Op, Nbk): *'t Is een hiele gerusthied dat de kiender et allemaole goed hebben* (Db), *'t Is een hiele gerusthied dat alles an de kaant is* (Dho), *...as 't wark weer klaor is* (Pe-Db), *Een paer centen op 'e baank vormt veur veul meensken een hele gerustheid* (Op) 2. geruststelling (El, Mun, Nbk, Ol-Nl) *As et 's aovens donker is, is et een hiele gerusthied as de kiender thuus binnen* (El), *Wat een gerustheid dat ik wete dat hi'j goed overkomen is* (Ol-Nl), *Et was een gerustheid veur tante, doe ze heurde dat omke weer bij kennis was* (Mun), *Hi'j kwam toch nog thuus, en dat was een hiele gerusthied* (Nbk), zo ook *'t Was een hiele gerusthied dat hi'j weer terechte was* (Np)

geruststellen (Nbk, Nw, Ol-Nl, vo, j) zw. ww.; overg.; stelde gerust, het geruststeld [gə'rastelɛŋ] 1. geruststellen *iene geruststellen* (Nbk, Nw, j), *Ze was in veilige haeven, en dat stelde heur oolden gerust* (j) **geruststelling** de; -s [...t...] 1. geruststelling *een hiele geruststelling* een grote geruststelling: *'t Is een hele geruststelling da'k temeensen weet waor hi'j zit...!* (Sz), *Da's een hiele geruststelling veur me!* (Wol), *'t Is een hiele geruststelling, as 't huus schone is!* (Dfo)

geruut Ook **ruut** (verspr. OS, Nt, Ol-Nl) bn. [gə'ryt/...] 1. geruut *een gerute bloese, een rute rok, een ruut bloesien* (Nbk)

geruzie (verspr.) [gə'ryzi, ...si] - geruzie **gesabbel** (verspr.) Ook **gesobbel** (Nbk) et [gə'sab]/...o... 1. het voortdurend sabbelen 2. het voortdurend zoenen (Nbk)

gescharrel et [gə'skarɔ] 1. het voortdurend *scharrelen* in alle bet. *Ze het ok wat gescharrel* een beetje verkering (Diz, Nbk) **geschatter** (Nbk) et [gə'skatɔ] 1. geschetter (met name van eksters), gekwaak van cenden

geschenk (spor.) Ook **geschink** (j) et; -en; -ien [gə'skenk] 1. geschenk, kado

geschenkenbon (Nbk) - geschenkenbon

geschetter (Nbk) [...tɔ] - geschetter van

blaasinstrumenten; soms ook van andere harde muziek: *dat geschetter van die radio* (Nbk)

gescheurd (Nbk) Ook **scheurd** (Nbk) bn.; attr. [gə'ska:əɔt/...] 1. (van akkers, weiland) bewerkt door te scheuren (*ge*)scheurde *greide* (Nbk), (*ge*)scheurd *laand* (Nbk)

gescheurene (Bu) bn., zelfst. gebruikt [gə'ska:əɔnə], in * (raadsel: *Kroem gebochelde, waor loop ie naor toe/Och kael gescheurene, wat raekt dat jow/Ik bin nog nooit zo kael scheuren/Dat mi'j et gat is dichtevreuren* oplossing: de rivier, aangesproken door het schaap, krijgt als antwoord dat diens aanspoking nog nooit is dichtgevroren (Bu)

geschiedenis de; -sen [gə'skidɛnis, ...dɛnts] 1. kennis van het verleden *uit de ni'jste geschiedenis van Stellingwarf* (l) 2. het schoolvak geschiedenis *Ze het een achte veur geschiedenis* (Nbk) 2. voorval, de verwickelingen die plaatsvinden *Die geschiedenis za'k je nog wel es vertellen* (l), *Dat ni'je huus, dat wodt een dure geschiedenis* (Nbk)

geschiedenisboek - geschiedenisboek

geschiedenislerer - geschiedenisleraar

geschiedenisles - geschiedenisles

geschiemer (Nbk) - geschemer

geschift (Ol-Nl) bn. [xə'skift] 1. gek, niet goed wijs

geschikt bn., bw.; -er, -st [gə'skikt] 1. (van personen) aangenaam en redelijk om mee om te gaan *een geschikte kerel, geschiktste meensken, een geschikte vent, geschikte buren, een geschikte man in de omgang* (Nw), *Die is aorig geschikt* (Nbk), *Ik viene dat wel geschikt van jow, daj' dat daon hebben* (Wol) 2. niet duur *een geschikte pries, een geschikt jurkien* (Nbk), *Die vrouwluden kun op 'e mark nog wel es een geschikt lappien kopen* (Obk), *Dat was aorig geschikt* (Nbk), *Ze hebben dat huus geschikt in de vingers kregen* (Wol), *Hi'j was aorig geschikt mit de pries* (Bu, Nt), *H.J. was altied hiel geschikt mit zien goed in de winkel* (Db), *wat geschikt krieggen kunnen* iets goedkoop, voor een redelijke prijs kunnen kopen (Bdie, Nbk, Sz): *Bij de uutverkoop kan 'k een kussenpakket geschikt krieggen* (Sz), *argens geschikt ankommen* (Dho, Nbk, Np, Nw, Op, Ol-Nl, Ste): *Daor biwwe geschikt*

geschil - gesjochten

ankommen (Ste) 3. goed uitkomend, passend *Ik zuke geschikt waark* (Bdie), *Dat lietien is op een Kastfeest niet geschikt* (Op), *'t Was een geschikt ogenblik om even an te lopen* (Pe-Dbl), *Dit is een geschikt huus veur oons* (Nbk) *Die jasse was krek geschikt veur mi'j* (Spa), *Et komt me wel geschikt uut, dat we 't een weke uutsteld hebben* (Obk), *argens geschikt veur wezen. Dat is wel een geschikte kerel veur kastelein* (Obk), *Dat hooft is daor wel geschikt veur* (Nbk), *Zoe'n tillevisie-pergramme is toch echt niet geschikt veur kiender* (Nbk), *Die anhangwaegen is toch niet meer geschikt om nog hielemaole mit naor Zwolle te rieden* (Nbk), *Dat is wel geschikt goed* bijv. goede stof voor het maken van een broek, jurk enz. (Nbk)

geschil (Ste) et; -len; -legien [gə'skɪl] 1. verschil van mening *een geschil oplossen* (Ste)

geschink z. *geschenk*

geschodder (Dho, Dhau, Ld, Mun, Nbk, Obk, Sz) et [gə'skɔdɔr] 1. druk geloop, lawaaiërig gedoe (Ld, Mun, Sz), *'t Was een hiel geschodder vandaeg* (Ld), *Hool toch op mit dat geschodder deur de kaemer, gao toch zitten!* (Mun, Sz) 2. gebedel aan de deur (Dho) *'t Was een hiel geschodder an de deure* (Dho) 3. (van kippen, mussen e.d.) het zitten schudden, zitten bewegen, met name met de vleugels tegen ongedierte (Dhau, Nbk, Obk) *'t geschodder van kiepen in 't zaand* (Dhau), ook van personen die heen en weer schuivend of anderszins bewegend zitten (Sz)

geschoefel z. *geschoffel*

geschoffel (Nbk) Ook *geschoefel* (bet. 2: 1) et [gə'skɔfɪl/...u...] 1. het voortdurend schoffelen (in de tuin etc.) 2. het voortdurend schuifelen of moeizaam lopen (Nbk)

geschoor (Dho, Nw) et [gə'sko:ɔr] 1. het zwoegend bezig zijn, gezegd bijv. van het fietsen tegen de wind in (Dho, Nw)

geschreeuw (Nbk) et 1. geschreeuw * *Veul geschreeuw en weinig wol* (Nbk), ook *Veul geschreeuw en weinig woorden* id. (Nbk)

geschrief et [gə'skri:f] 1. het voortdurend schrijven *Et het hiel wat geschrief en gebel kost om achter E. heur adres te kommen* (v) 2. (negatief) dat wat er allemaal terzake

is geschreven

geschrift (Nbk, l) et; -en; geschriffien [gə'skrɪft] 1. geschreven of door druk vermenigvuldigd werk *Dat he'k in oolde geschriften vunen* (Nbk)

geschrip (Nbk, vo) et [gə'skrɪp] 1. het bij voortdoring hard werken *De boer en S. hadden d'r een hiel geschrip mit* (vo)

geschut (Nbk) [gə'skat], in *mit zwaor geschut ankommen* (fig.) met zwaar geschut (Nbk), *...beginnen* id. (Nbk)

gesel z. *giesel*

geselen z. *gieselen*

gesem (Op) ['gɛ:sm, ...sɔm], in *van gesem toekieken* er erg bleek uitzien (Op)

Gesien Ook **Geze** (spor.), **Gieze** (l) ['gɛ:sɪn/'gɛ:zə/...i:...] 1. vrouwennaam *een goolden Geze* vrouw die met gouden sieraden is behangen (Obk) * **Gesien**, **Goezegat/Die boven op 'e toren zat** (Dfo, Bu, Nw), *...Die boven op 'e toren zat/En alle riezenbri'j opvrat* (Obk), *...roggenbri'j opat* (Dho), *...lekkere bri'j opvrat* (Nbk, Np, Nw), *...riezenbri'j opvrat/En weg was Gesien, Gesien Goezegat* (Op), **Geze, Geze, Goezegat/Die achter op 'e sjeze zat** (Db), **Gesien, Gesien, Goezegat/Die achter op 'e sjeze zat/Hup, zee de sjeze/En weg was oonze Geze** (Ol-Nl, Pe-Dbl), *...Wip, zee de sjeze/En weg was (oonze) Geze* (Mun, Sz), **Gesien, Gesien, Goezegat/Die boven op de sjeze zat/Hup zee de sjeze/En weg was oonze Geze** (Bdie, Op), *...en weg was Geze* (Bdie), **Gesien, Gesien, Goezegat/Het vannaacht de vri'jer had** (Ow), *...Het vannaacht de vri'jer had/En 'k weet niet hoe die vri'jer hiet/Mar 'k geleuf van Jan Poepedrect* (Ma), **Gesien, Gesien, Goezegat/Die al die lekkere melk opvrat/Foei, foei wat stinkt dat** (Nt)

gesjachel z. *gesjacher*

gesjacher (Nbk) Ook **gesjachel** (Nbk)

[gə'sjɑxɪ/...xɪ] - gesjacher

gesjilp (Nbk) [gə'sjɪl(ə)p] - getjilp

gesjochten bn. [gə'sjɔxtɪn] 1. de pineut zijnd *We bin mooi gesjochten mit zokke vesite* (Wol), *Bin ik even gesjochten, daor he'k mien beurs verleuren* (Ol-Nl), *'t Is een gesjochten kerel het ging bij hem op alle fronten mis* (Np), *Ik was vanmorgen goed gesjochten doe de wasmesiene niet wol* (Pe-Dbl, Db), *Dan bij' ok aorig gesjochten*

aj' de oppers uut mekeer daon hebben en et begint te regenen! (Nbk), *W. was lessend reer gesjochten, doe zien gebit brak* (Obk), *Hi'j is aorig gesjochten* in financiële zin staat het er slecht met hem voor (Nbk), *Ik zit helemaal gesjochten* id. (Ste), zo ook *De boel is heur ofbraand, ze bin gesjochten* (Dho), *Die boer har een koe kocht, mar hi'j kwam aorig gesjochten omme* (Dfo), *Daor koem ie gesjochten of slecht* (Mun, Sz) **2.** armelijk (Ol-Nl) *Die vent maekt een gesjochten indrok* (Ol-Nl)

gesl. - afkorting van *geslacht*

geslaacht z. *geslacht*

geslacht Ook *geslaacht* (Db, Obk, l) et; -en [gə'slaxtʷ...a:...] **1.** familie (inklusief bloedverwanten van dezelfde naam) *et geslacht Oosterhof* (Sz), *Dat geslacht woont al jaoren op dezelve plaetse* (Pe-Db), *Hi'j is van een aander geslacht van een andere familie* (Obk), *een oold geslacht. Die familie was een oold geslacht* (Ma, Ld), *De V.d.M.'s stammen uut een oold geslacht* (Op), *De V.Z.'s weren een stark geslacht* (Db), *uut een stark geslacht stammen* (Obk), *...kommen* (El, Ow) **2.** sekse van *et vrouwelik geslacht* (Sz), *van et mannelik geslacht* (Nt), *van etzelde geslacht wezen* eveneens mannelijk c.q. vrouwelijk zijn, *et zwakke geslacht* gezegd van vrouwen, zo ook *et starke geslacht* van mannen, *Die is van een aander geslacht niet mannelijk maar vrouwelijk* (of omgekeerd) (Bdie) **3.** generatie *Een laekens pak kon wel een peer geslaachten mit* (Obk), *As een meenske kreupel is, kan et in et dadde geslacht weer weeromme koemen, he'k wel es heurd* (Mun), *et dadde of vierde geslacht* (Nbk), *Op 'e kraantefoto stonnen vier geslachten bi'j mekeer* (Wol, Nbk), *Verscheiden geslachten hej' overleefd* (Db), *van geslacht op geslacht overgaon* bijv. van een boerderij die steeds van vader op zoon overgaat (Nbk), *Dat is al weer een geslacht veerder* (Dho) **4.** (verz.) het geslachte vee, hetgeen door slachten aan voedsel is verkregen (Np, Ol-Nl) *Morgen kriegien we et geslacht thuus* (Ol-Nl), *We hadden een kruke vol geslacht in de kelder staon* (Np)

geslachtsdaod (Nbk, bs) - geslachtsdaad *De darre gaot nao de geslachtsdaod dood* (bs)

geslachtsdrift (l) - geslachtsdrift
geslachtsklieer (Nbk) - geslachtsklieer
geslachtsriep (Np) - geslachtsrijp *Ik hadde wel es geslachtsriep* (Np)

geslachtsziekte (spor.) - geslachtsziekte
geslaegde (l) - geslaegde

geslao et [gə'slo:] **1.** het voortdurend hard slaan *Hool toch es op mit dat geslao mit de deuren, aanst hewwe een scheure in de mure* sla de deuren niet steeds zo hard dicht (Obk, Nbk)

gesleep (Nbk, Wol, v) et [gə'sli:p] **1.** het voortdurend slepen **2.** het slenteren, omhangen, vooral op de weg *Da's niks gedaon, dat gesleep op 'e straote* (Wol) **3.** het voortdurend heen en weer of ergens naar toe lopen (Nbk, v) *Ik wil een slaopkaemer beneden hebben, dat gesleep veur jow is gien doen* (v)

geslepen (l) [gə'sli:pm] - geslepen: listig
gesleuten bn., bw.; -er, -st [gə'sla:tn] **1.** zwijgzaam, introvert *Oonze P. is zo gesleuten, wat zol d'r toch altied in him ommegaon* (Nbk) **2.** (bn.) gezegd van een mooie koe, van een koe die een volle, ronde lichaamsbouw heeft (alg.), ook van een paard (Nbk, Op) *Die boer had daor wel een mooi gesleuten besien staon* (Obk), *Da's een mooie koe, moej' es zien hoe mooi gesleuten as hi'j achter is* (Dfo), *Et was een goed gesleuten beest* (Pe-Db), (Spa), *Die koe had een mooi gesleuten uterlik* (Ol-Nl), *Een belg is over 't algemeen een mooi gesleuten peerd* (Op), *Dat is een mooi gesleutene koe* (Np)

geslof et [gə'slof] **1.** het sloffend lopen, het voortdurend sloffen *Ik luusterde en heurde geslof in huus* (j)

gesmeerd bn., bw.; -er, -st [gə'smt:ərt] **1.** soepel, als door gladmakende smeer bestreken *Et lopt gesmeerd, ...as gesmeerd* (verspr.), *De gimmetiekuutvoering was mooi, et leup allemaol as gesmeerd* (Obk), *Et invullen van disse blatties lopt niet altied gesmeerd* (Op), *Et gaot gesmeerd* (Pe-Db), *as de gesmeerde bliksem* zeer snel, gezegd ter aansporing of bij vergelijking (Ma, Mun, Nbk, Np): *We moe'n as de gesmeerde bliksem oonze koffers inpakken en naor de trein!* (Nbk), *En now lopen, as de gesmeerde bliksem* (Op), *Willen jim wel es as de gesmeerde bliksem op bedde gaon?* (Nbk), *Hi'j gong*

gesmiet - gesprek

d'r as een gesmeerde bliksem vandeur (Ma) **gesmiet** et [gə'smit] **1.** (enigszins ruw) gegooi, het smijten *Hool es op mit dat gesmiet!* (Bdie), *Daor haj't gesmiet deur de glaezen* het gegooi in de glazen (Obk), zo ook *Hadden we oons d'r mar niet mit bemuud, now hebben wi'j et gesmiet in de glaezen* (Db), *Daor hej't gesmiet in de glaezen (al)* (Dho, El, Nbk, Np) **gesnaeter** Ook **gesnater** (WH) [gə'sne: tɪ/...a:...] - gesnater
gesnaeter z. gesnater
gesneden (Bdie, Pe-Db) Ook **sneden** (Nbk) bn. [gə'snu:dn/...] **1.** gesneden, gekastreerd *Een gesneden mannelik peerd numen we een ruun* (Bdie, Pe-Db) **gesnoef** (Nbk, Obk) et [gə'snu:f] **1.** het opscheppen (Nbk) **2.** het snuiven (Nbk, Obk) (...) *en die dudelik nog et gesnoef van de peerden heurd hadden* (j)
gesnor et [gə'snɔr] **1.** snorrend geluid *et gesnor van een katte* (El), ...*van een dösmesiene* (Dhau), ...*van een spinnewiel* (Ol-Nl), ...*van de kachel* (Ol-Nl) **2.** het toezien, in de gaten houden (Sz) *Dat gesnor om de deure daor hou ik niet van* (Sz)
gesnork (Nbk) Ook **gesnurk** (Nbk) [gə'snɔr(ə)k/...Λ...] **1.** het voortdurend snurken bij het slapen
gesnurk z. gesnork
gesobbel z. gesabbel
gesodemieter Ook **gesojemieter** (Bu, Ma, Np) [gəso:ədəmitɪ/...so:əjə...] - gesodemieter (vaak gezegd wanneer een karwei maar niet wil lukken)
gesoes et [gə'su:s] **1.** aanhoudend suizend geluid *Die nefies [muggen] hadden zo'e'n gesoes gisteraovend, ik kon d'r niet van slaopen* (Db), *Da's me een gesoes an de kop* (Spa), *Ik heb al een dag of wat zo'e'n gesoes in de oren* (Mun, Nbk, Op, Obk), zo ook *Ik heb gesoes veur de oren* (Nbk) **2.** het voortdurend suizende bewegingen maken *Daor zo'k niet wonen willen, dat gesoes van die auto's de hieltied veur je huus langes...!* (Nbk)
gesojemieter z. gesodemieter
gesokkel (Dfo, Nbk, Ste) Ook **gesukkel** (Nbk) et [gə'sokl/...Λ...] **1.** het sukkelend lopen *Wat een gesokkel, et peerd wil niet hadder* (Ste) **2.** het bij voortdurend gehinderd worden door een gebrek, kwaal

of tegenspoed *Et is een gesokkel mit zo'e'n kwaol* (Nbk)
gespannen bn., bw.; -er, -st [gə'span:] **1.** gespannen *Ze steren weer gespannen as gien baors of blei bi'j heur haokien zit* (ba) **gespe z. gaaspe**
gespied (Nbk) bn.; -er, -st [gə'spi:ərt] **1.** over flinke spieren beschikkend *Hi'j is nogal gespied* (Nbk)
gespikkeld (Bu, Diz, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Spa) Ook **spikkeld** (Ma, Nbk) bn.; -er, -st [gə'spikl/...] **1.** gespikkeld, van spikkels voorzien *een gespikkelde jurk* (Bu, Nbk, Ol-Nl), *een spikkelde trui* (Ma), *gespikkeld gaoren* (Diz), *een gespikkeld ei* (El), *De geite van W. is gespikkeld* (Obk)
gespin (Nbk) et [gə'spɪn] **1.** het voortdurend spinnen van wol **2.** het gespin van een kat
gespitst (Nbk) [gə'spɪst], in *argens gespitst op wezen* ((Nbk)
gespleten bn. [gə'splɪ:tɪn] **1.** met een spleet *een gespleten verhemelte* (Nbk)
gespoek et [gə'spu:k] **1.** het spoken **2.** het midden in de nacht door het huis heen en weer lopen of dan nog druk bezig zijn met iets (Nbk)
gesprek et; -ken; -kien [gə'sprek] **1.** gesprek, nl. het met elkaar spreken, gedachtenwisseling, overleg i.v.m. elkaars zienswijzen *Dat was een hiel gesprek* (Ow), *in gesprek wezen: Ik bin even mit die man in gesprek west* (Nw), ook: in gesprek zijn m.b.t. de telefoon, *et onderwarp van gesprek* (Nbk), *een levendig gesprek* (Nbk), *'t Was et gesprek van de dag* de kwestie die iedereen bezighield zodat men het er voortdurend over had (Dho, Nbk), *een gesprek mit iene voeren: Mit die persoon kuj' gien goed gesprek voeren* valt niet behoorlijk te praten (Dfo), zo ook *Mit dat meens kuj' gien gesprek mit voeren* (Nt), *mit iene een gesprek hopen* (Mun), *et gesprek gaonde hopen* (Nbk, Ld), *een gesprek ofbreken, Nao dat gesprek begrepen we mekeer beter* (Obk), *Dat gesprek het mi'j goeddaon, now weet ik waor a'k an toe bin* (Bu), *Ie moe'n je niet tevule van dat gesprek veurstellen* (Dhau), *een goed gesprek had hebben* (El, Nbk, Pe-Db, Wol), zo ook *Iederiene het wel es behoefte an een goed gesprek* (Op), *We hebben een heel gesprek had over de*

kiender (Sz), *We hebben een heel gesprek had, mar we konnen d'r niet uitkommen* (Diz), *We hebben een heel mooi gesprek had* (Spa), *een vruchtber gesprek* (Ol-Nl) **gesprekkosten** (Nbk) Ook **gesprekskosten** (Nbk) - gesprekkosten
gespreksgroep (l) - gespreksgroep
gesprekskosten z. *gesprekkosten*
gespreksleider (l) - gespreksleider
gespreksstof (l) - gespreksstof
gespring (l) et [gə'sprɪŋ] 1. het springen
gest z. *gist, gaste*
gestalte (Nbk) de; -s, -n [gə'staltə] 1. gestalte, gedaante *Ze zaggen een vremde gestalte in duuster* (Nbk)
gestaodig z. *staorig*
gestaodigan (Dho) bw. [gə'stɔ:ədɪxan; aks. wisselt] 1. op langzame wijze *Hi'j moet gestaodigan doen* (Dho)
gestedoppe z. *gastedoppe*
gesteel (Nbk, l) et [gə'stɛ:l] 1. het stelen *dat gesteel en geplunder* (l)
gestek (Dfo, Diz, Ld, Ow, Sz, Spa, b: ln, p) Ook *kestek* (Ow, b:lm) et; -ken; -kien [gə'stek/kə...] 1. het bezig zijn met het maken van een hekwerk (Diz, Spa) *Die auto is deur 't stek reden, om et weer te maken is 't een heel gestek* (Spa), *Et was nogal een heel gestek om die hoeke laand* (Diz) 2. hekwerk, evt. afrastering anderszins (Dfo, Ld, Ow, Sz, b: ln, p) *Bi'j et schoeleplein ston een gestek* (Ld), *Et vee is dwas deur et gestek gaon* (Ow), *We hebben een mooi gestek bi'j de tuun langes zet* (Sz), *Zuwwe daor even een kestekkien omme zetten?* (Ow)
gestekorrel z. *gastekorrel*
gestel et [gə'stɛl] 1. konstitutie, weerstand tegen ziektes *Heur gestel wodt d'r niet beter op* (Pe-Dbl), *Daenk mar niet dat et best veur 't gestel is* (v), *Hi'j hef een goed gestel* (Bu, Bdie), *Zien gestel is nog aorig goed* (Dhau), *Hi'j het een iezeren gestel* (Wol), *'t Was niet in odder mit zien gestel* (Ol-Nl), *Ik veul me niks niet goed, 't kan wel wat in 't gestel zitten* (Sz), *Die vrouw het (niet) een stark gestel* (El, Ld, Mun, Np, Op, Ow, Nt), *een zwak gestel hebben* (Db, Dho, Ma, Nbk, Obk, Spa)
gesteld I bn. [gə'stɛlt] 1. in die staat of situatie verkerende *Hoe is 't mit him gesteld?* (Nbk), *'t Is mit die meensken niet zo best gesteld* (Nw), *'t Is slecht gesteld*

mit mi'j (Bdie), *'t Is zo gesteld (...)* de situatie is van dien aard, vaak gezegd inleidend op een mededeling waarin men zonder omhaal laat merken dat de grens bereikt is: *'t Is zo gesteld dat et toch wel deurgaon moet* (Nbk), *'t Is zo gesteld dat as hi'j niet betaelt, ik 'm morgen niks meer levere* (Op), *'t Is zo gesteld, as 't niet aandere wodt, konnen we daor niet weer* (Bu), *'t Is zo gesteld, aj' dat niet rap doen, dan kriej' mit de matteklopper* (Np), *'t Is zo gesteld: hi'j moet eerst bi'j mi'j konnen, aandere kom ik niet weer bi'j him* (Ld), *Et is zo gesteld: ie zien mi'j hier niet weer!* (Obk), *Et is zo gesteld dat d'r komt gien brulofte van* (Mun), *'t Is ziezo gesteld (...)* (Nbk), *'t Is now ien keer zo gesteld* de situatie is nu eenmaal zo (Ma), *'t Is zo gesteld, et kan zo oflopen wezen die persoon kan elk moment komen te overlijden* (Ow), *'t Is zo gesteld, en dan kuj' d'r niet om weg* (Dfo) 2. in argens op gesteld wezen ervan houden, het prettig vinden: *Aj'm een keer priezen, daor is hi'j slim op gesteld* (Nbk), *Hi'j was d'r op gesteld om dat te doen* (Dfo), *Ze is d'r wel op gesteld aj' een keer bi'j heur konnen* (Dhau), ook *...gesteld op...* id. (Nbk), *Ik bin d'r echt niet op gesteld daj' me daor zo laete nog over opbellen* ik stel het niet bepaald op prijs (Nbk), *gesteld op iene wezen of op iene gesteld wezen* iemand graag mogen: *Zien omke het 'm alles naolaoten, want hi'j was slim op 'm gesteld* (Op), *...hi'j was altied slim gesteld op 'm* (Nw), *op zien gemak gesteld wezen* gesteld zijn op zijn gemak, niet van moeite en inspanning houden, lui zijn (Bdie, Bu, Mun, Op, Ow)
gesteld II ondersch. vw. 1. gesteld, aangenomen, vooral in *gesteld dat*: *Gesteld daj' et examen niet haelen, wat dan?* (Nbk), *Gesteld hi'j wil niet, wat dan?* (Nbk)
gesten (Nbk, vo) et [gə'stɛn] 1. het stennen: het lang wikken en wegen, ook: het maken van kreunende, steunende geluiden
gestencild z. *stencil*
gestestro z. *gastestro*
gesticht (Nbk, Obk, Ste) et; -en [gə'stɪxt] 1. tehuis voor kinderen, ouden van dagen, gesticht voor krankzinnigen e.d. *De kienderties weren heur ofneumen en zatten*

gestichtsgebouw - getingel

in een gesticht (j), Ie bin je vrijdom kwiet aj' in een gesticht kommen d.i. een bejaardentehuis (Ste)

gestichtsgebouw (l) - gestichtsgebouw
gestief (Diz) et [gə'sti:f] 1. het stijven *Et front van et overhemd mos vroeger deur de stiesel haeld wodden, mar dat is now gelokkig uut de tied, gien gestief en gestriek meer* (Diz)

gestig z. *gastig, gistig*

gestippeld z. *stippeld*

gestoelte (El) et [gə'stu:lta] 1. gestoelte in kerk 't *Koor is et gestoelte an weerskaanten van de preekstoel* (El)

gestoethaspel (spor.) - gestoethaspel

gestommel - gestommel

gestoord (Nbk), in *geestelik gestoord* (Nbk)

gestopt bn. [gə'stopt] 1. mooi gebouwd, met name het mooi kort en breed zijn; van paarden (verspr.) en koeien: goed gevuld, vol, gevleesd (Bu, Nbk, Nt, Obk) *een mooi gestopt dier* (Nbk), *een gestopt belgien* (Ma), *een gestopte koe* (Nt, Obk), *Dat peerd is goed gestopt* (Bdie), *Dat peerd was veural van veuren goed gestopt* (Ol-Nl), *Dat peerd het gestopte bienen* (Ld) 2. in *Dat peerd het een gestopte gang* is niet vlug, is enigszins gebrekkig (Np) 3. z. *stopt*

gestreept z. *streept*

gestrekt (Nbk) [gə'strekt], in *mit gestrekte arms* (Nbk)

gestriek et [gə'strik] 1. het voortdurend aaien of strijken (ook van wasgoed) 2. geflikflooï, gevlei (Dhau, Mun, Obk, Ol-Nl) 3. geplaag, gepest (Diz, El, Ld) *Hool toch op mit dat gestriek en geklier* (Diz), *Schei toch es een keer uut mit dat gestriek, vervelende jonge* (El)

gestront (Db, El, Nbk) et [gə'stront] 1. geduvel, geruzie *Een protte gestront hebben wij mit de aandere burenen* (Db), *Aj' daor mar gien gestront mit kriegen* (El)

gesukkel z. *gesokkel*

getal et; -len; -legien [gə'tal] 1. aanduiding van een zeker aantal of de voorstelling daarvan door cijfers of met woorden *een oneven getal, een even getal, een rond getal* (Nbk): *Ik wil dat wel van je kopen, mar dan moej' dr' wel even een mooi rond getal van maeken* dan moet je het naar een lager, rond getal afronden

(Nbk)

geteister (Nbk) et [gə'tejstɪ] 1. het overhoop halen, het druk heen en weer lopend, verplaatsend e.d. bezig zijn *Wat een geteister om daor bi'j te kommen!* (Nbk)

getekend (Ste) bn. [gə'tu:kɪt] 1. *Die koe is mooi getekend* (Ste)

getekende (b) de; -n [gə'tu:kɪdə] 1. iemand die volgens bep. voortekens over speciale gaven beschikt *Ie moe'n die getekenden in de gaten holen* (b)

geteugen z. *getogen*

geteut (Nbk, l) et [gə'tu:t] 1. het voortdurend kletsen over *Dat geteut over die man zoj' toch misselik van wodden* (Nbk)

getiegerd (verspr.) bn. [gə'ti:ɡɪt] 1. gevlekt, getekend als een tijger (en evt. met de kleuren van dat dier) *een getiegerde bontjasse* (Db), *Die hond was hielemaol getiegerd* (Nbk), *...hielendal egaol getiegerd* (b), *een mooie getiegerde jachthond* (Op), *Dat jassien dat ik pas kocht hebbe is wel getiegerd* (Sz), *een getiegerde katte, een poes, getiegerd van kleur* (Pe-Db), (zelfst.) *Iene van de katten was een getiegerde* (Nbk)

getiem (Np) et [gə'ti:m] 1. het niet opschieten, geknoei *Eet now toch deur je, dat getiem altied mit jow (...)* (v)

getiepel (Bdie, Bu, Ld, Np, Nt, Obk, Op, Pe-Db, Sz, Wol, b:lm, ln) et [gə'ti:pəl] 1. klein, fijn werk (dat naar de aard ervan om geduld vraagt), priegelwerk, gepruts, vandaar ook: gefriemel, zenuwachtig gedoe *Wat is 't een getiepel dat haandwark* (Ld), *Mit 't draoden van atepoelen is 't vaeke een boel getiepel* (Op), *Schei in godsnaeme uut mit dat getiepel* (Np) 2. werk dat veel tijd in beslag neemt (Sz) 3. gezeur (b: lm, ln, p)

geties (Nbk) et [gə'ti:s] 1. gedoe, drukte, van kinderen of personen die iets van je moeten *Ik kan dat geties om hanen 's morgens vot niet hebben* (Nbk) 2. het ontwarren (lett). (Nbk) *Wat een geties om dat gaoren uut mekeer te haelen* (Nbk) 3. het voortdurend kibbelen (Nbk) *Wat was et daor een geties in mekeer omme* (Nbk)

getikt (Nbk, Np) bn.; -er [gə'tikt] 1. getikt, niet goed wjs

getingel (Nbk) - getingel (op piano)

getjaantel (Nbk, Obk, v) et [gə'tjã:ntl] 1. gejeremieer, gezeur *Heb toch niet zo'e'n getjaantel over die tied van vroeger* (Obk) **getogen** Ook **geteugen** (Db, Mun, Nw) [gə'to:gn]/...ã:..., in *geboren en getogen getouw* (Db, Mun) et [gə'tom] 1. weefgetouw (Mun) *Doe wij vroeger kiender waeren zaten wij daegen an 't getouw* (Mun) 2. in *in getouw wezen* in touw zijn (Db) *Wij bin de hiele dag in getouw veur de rommelmark* (Db) **getrek** et [gə'trek] 1. het voortdurend trekken, rukken *Hool op mit dat getrek an mien kleren* (Bu), *As de kiender klein binnen, het mem getrek an de huid* (Dfo), *Et was een heel getrek om et kalf van de koe te kriegen* (Spa) 2. het voortdurend pogen om de gevraagde prijs te krijgen (door de verkoper) of daarop af te dingen (door de koper) (Bdie, Db, Dho, Dhau, Ld, Nbk, Np, Op) *Dat was een hiel getrek om an de pries te kommen van die koe* (Db), *Wat een getrek om die laeste peer gulden* (Dhau), *De koopman dong altied mar of, mar veul boeren hebben een hekel an dat getrek* (Op) **getroost** (Bdie, Db, Dho, Mun, Nbk, Op) Ook **troost** (Nbk) bn. [gə'tro:ast/...] 1. getroost, rustig, zonder angsten *Die boer leidt een getroost leven* (Db), *D'r is niks van waor, daor kuj' wel getroost in wezen* (Dho), zo ook *Wees mar getroost, d'r is niks an 't haantien* (Mun), *Doe ik heurde dat alles goed was, gong ik getroost weer an 't wark* (Op), *Dan kuj' d'r wat mit praoten, dat ze heur getroost vulen* (Nbk), *Hij ging getroost weg* (Bdie) **getroosten** (El, Nbk) zw. ww.; wederk.; getroostte, het him getroost [gə'tro:astn] 1. zich getroosten *Ie moe'n je dat mar getroosten, et wodt al gauw beter* (El) **getrouwd** z. trouwd **getto** (l) [gə'to:, ...om] - getto **getuge** de; -n [gə'ty:gə, ...y:j...] (Nbk, Obk) 1. getuige bij een huwelijks-voltrekking *Hij moet getuge wezen bij die trouweri'je* (Sz), *Ik was getuge mit die trouweri'je* (Np) 2. degene op wie men zich beroept inzake een gebeurtenis (...) *en P. is mien getuge! hij weet ervan, hij heeft het gezien* (Nbk), *Ik bin zien getuge!* (Wol) 3. getuige bij een rechtszitting *Die jonge mos veur de rechtbaank, mar hij hadde een*

goeie getuge (Dfo), *Ik mos as getuge veur de rechtbaank kommen* (Ow) 4. iemand die getuige van iets is *D'r was gien enkele getuge bij dat ongelok* (Obk), *Hij was getuge van dat ongelok* (El), *Ongelukkig wak daor krek getuge van* (Sz), *En daj'm d'r nog lange getuge van wezen meugen.* als wens uitgesproken, met name wanneer iemand wordt gefeliciteerd met zijn verjaardag of wanneer het glas wordt geheven (Dho, Nbk, Op), *d'r getuge van wezen* het zien, het zelf aanschouwen (Nbk, b): *Ik mos d'r ok getuge van wezen* ik moest het ook komen zien (b) **getugen** zw. ww.; overg., onoverg.; getuugde, het getuugd [gə'ty:gn, ...y:j...] (Nbk, Obk) 1. als getuige verklaren, optreden *Ik kom woensdag niet heur, want dan moe'k getugen in dat zakien van N.* (Sz), *Ik moet getugen veur 't gerecht* (Spa), *Ik getuge dat hij de waarheid zegt* (Ol-Nl), *De man mos getugen dat hij et ongeval zien hadde* (Pe-Dbl) 2. (onoverg.) blijk geven van (Nbk, b) *Daordeur krigt hij een iezervaast vertrouwen in God en daor getuugt hij dan ok van* (b) **getuigenis** de; -sen [...'t...nis] 1. getuigenis inzake een rechtzaak 2. getuigenis van God *Alle paeden van de Heer bin goeder-tierenhied en trouw veur wie zien verbond en zien getuigenis beweren* (b) **getuigenverklaoring** - getuigenverklaring **getuntel** et [gə'tantl] 1. het praten over iets *Ik hadde d'r eerder es wat getuntel van heurd* (p) **getuugschrift** (Nbk) - getuigschrift **getuut** (l) et [gə'tyt] 1. het voortdurend kusjes geven *Van gevrij en getuut was veurlopig gien spraoke meer* (l) **geule** (Ol-Nl, Ste) de; -n; geultien ['gã:lə] 1. geul, sleuf in de grond *Om een kabel te leggen moet d'r eerst een diepe geule greven wodden* (Ol-Nl), *Mit de geuletrekker het hij een bunder geulen trokken* (Np) **geulegrever** (Ste) de; -s; -tien ['gã:lə gr:wɪ, ...vɪ] 1. iemand die geulen graaft **geuletrekker** (verspr. OS, Np) de; -s; -tien ['gã:lətrekɪ] 1. bep. ploeg met wieltes vooraan en twee, drie of zelfs meer lange ploegijzers (met twee vleugels) aan de staart waarmee meerdere geultjes tegelijk werden getrokken voor het zaaien

geunst - gunstig

van bieten (Dhau, Obk) of voor het poten van aardappelen (Dfo, El, Ma, Nbk, Np), ook: één van de bedoelde ploegijzers *Veur de bieten haj' vroeger een geuletrekker (mit twee gaffelties)* (Obk), *Veur et poten van eerpels wodt d'r veuruutgaon mit de geuletrekker, en nao et poten komt de aneerder* (Dfo), *Mit de geuletrekker trok ie de geulen veur et eerpelpoten* (Nbk), *Mit de geuletrekker het hij' een bunder geulen trokken* (Np), *Zet de geuletrekker mar wat dieper* (El)

geunst I de; -en; geunsien [gã:nst] 1. welwillendheid *Vriendelik bedankt veur de gunst* voor de welwillendheid om te kopen, nl. gezegd door marskramer tegen koper (Ol-Nl), *in de gunst (perberen te) kommen* (Db, Dhau, Diz, Nbk, Pe-Dbl, Spa, Wol): *Hij' is zo an 't flikflooiën om in de gunst te kommen* (Db), *Hij' wil graeg bij' een aander in de gunst kommen* (Dhau), *Hij' lag op 'e knijfen om in de gunst te kommen* (Pe-Dbl), *Bij' de bruidsvlocht gaon d'r wel honderden darren achter de moere an, al krigt d'r op 't laeste mar iene. de beste volger, de gunst* (bs), *in de gunst liggen* (Pe-Dbl): *Hij' lag wel bij' de familie in de gunst* (Pe-Dbl), *Die staot aorig bij' 'm in de gunst* (Nw), *in de gunst valen* (Db, Mun), *(goed) bij' iene in de gunst staon* een (zeer) welwillende gezindheid genieten (Dho, Nw), *bij' iene in de gunst wezen* (Spa), *uut de gunst racken* uit de gratie raken, de gunstige gezindheid verliezen (Nbk, Obk, Spa): *Ze vraogen oons nargens meer veur, we bin zeker uut de gunst raekt* (Nbk), ook gezegd van een neringdoende die z'n klanten kwijtraakt: *Die is daor aorig uut de gunst raekt* (Obk), waarnaast *We hebben een ni'je gruunteboer kregen en die wol graeg de gunst hebben* ons als klant hebben (Sz), zo ook *om de gunst vraogen* (Np), *uut de gunst wezen* de gunstige gezindheid kwijt zijn (Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Op): *Hij' is aorig uut de gunst* (Ma), *Hij' is bij' mi'j uut de gunst* (Nt), zo ook *uut de gunst weg wezen* (Op): *Die man is bij' oons uut de gunst weg!* (Op) 2. welwillende daad, gift *Kan 'k je om een gunst vraogen?* mag ik je vragen om iets voor mij te doen? (Diz, Wol), *om een gunst vraogen* (Dho, Nbk,

Obk): *'t Is mooi dat we die meensken es helpen, dan kun we heur ok es weer om een gunst vraogen* (Obk), *iene een gunst bewiezen* (Bdie, Bu): *Ze bewiezen me daor gien gunst mit* (Bu), *Ik hebbe veur de gunst bedankt* ik heb een en ander niet als gunst wensen te aksepteren, bijv. van een prijs die is toegekend (Diz, Op), *Et moet gien gunst wodden* ik moet er niet op zodanige wijze om hoeven vragen dat het op een gunst lijkt, graag of niet, ook gezegd wanneer de ander aarzelend op een aanbod reageert: *'t Moet gien gunst wodden, dan geef ie et mar over, heur!* (Nbk), *iene een gunst doen* een gunst bewijzen (Dfo, Obk, Ow): *Ik wil die meensken wel een keer een gunst doen, mar ze moe'n d'r gien misbruuk van maeken* (Obk), *Die buurman dee zien buurman een hiele gunst* (Dfo), *bij' gunsten en gaoven* bij kleine beetjes, zo nu en dan iets toevoegend, nu eens weer wel lukkend, vorderend, dan weer niet (verspr.): *Ik heb dat bij' gunsten en gaoven daon* zo nu en dan eraan werkend, alleen als er tijd voor was, met kunst en vliegwerk (Dho, El, Nbk, Nw, Obk): *We hebben bij' gunsten en gaoven et huj binnenkregen* d.i. hier: tussen de buien door (El), zo ook *Aj' et tussen alles deur doen moeten, gaot et bij' gunsten en gaoven* (Nbk), zo ook *et wark bij' gunsten en gaoven doen* (Nw), *bij' gunsten en gaoven betaelen* zo nu en dan, nl. als men weer over geld beschikt (Nw) *bij' gunsten en gaoven de boel bij' mekeer holen* (El), als reactie op het bedankt worden: *Niks te daanken, 'k verzuke de gunst es weer* misschien vraag ik je nog wel eens om me terwille te zijn (Nbk, Ow) 3. vruchtbare grond dankzij de goede structuur (Bdie): *D'r zit een boel gunst in die grond* (Bdie) * *De iene gunst is de aandere werd* men kan iets terugverwachten voor een bewezen gunst (Dfo, Np, Wol)

geunst II (Dho) tw. 1. ach! hoe is het mogelijk! *Geunst nog an toe!* (Dho)

geunstabewies (b) ['g...] - gunstabewijs *Dank an Jow barmhattighied, Heer, an Jow geunstabewiezen, want die bin iewig* (b)

gunstig bn., bw.; -er, -st ['gã:stax] 1. gunstig gezind, goedgunstig *Ze bin mi'j niet gunstig gezind* (Bu), *'t Schilt altied*

aj' ze een betien geunstig stemmen kunnen (Mun), *onder geunstig gesternte geboren wezen* (Sz) 2. tot voordeel strekkend, dienstig, geschikt *Dat laand lag die boer aorig geunstig* (Dfo), *Die grond is wel geunstig veur eerdappels* (Nw), *...lag d'r geunstig bi'j* (Sz), *een geunstige ligging* (Ol-Nl, Ow), *een geunstig klimaat* (Ow), *'t Was geunstig veur 't hujjen* (Pe-Dbl), *'t Weer is niet zo geunstig om weg te gaon* (Dho), *...is geunstig veur de tuun* (Wol), *Oons huus stiet op een geunstig plakkien, want wi'j zitten overal dichte bi'j* (Db), *Hi'j woont geunstig veur zien wark* (El), *De wiend zat geunstig* (Ld), *een geunstige wiend* (Nw), *De omstandigheden lagen disse keer geunstig* (Sz), *Dat is een geunstige bus veur de trein* (El), *De tied is d'r now geunstig veur* het is nu een gunstige tijd voor zoiets (Bdie) 3. voordeel opleverend, met behoorlijke produktie *Et veurbi'je jaor was een geunstig jaor veur de boeren* (Obk), *'t Stiet d'r wel geunstig veur mit de maïs* (Dhau) 4. met een positief beeld, met goede vooruitzichten *Hi'j staot overal geunstig bekend, dat hi'j zal wel an de slag kommen* (Ste, Obk), *Et weerbericht was weer aorig geunstig* (Mun, Dfo), *Dat liekt me niet zo geunstig toe* (Diz), *'t Zag d'r geunstig veur 'm uut* (Dho), *een geunstig bericht* (Spa), *'t Liekt wel geunstig* de vooruitzichten zijn goed (Ow)

geur de; -en; -tien [gɑ:ər] 1. geur (verspr. WS, Dhau, El, Nbk) *D'r zit een lekkere geur an et huj* (Pe-Dbl), *De geur van de melk is goed* (Dhau), *D'r zat een vremde geur an* (Nbk), *Et eten reuk niet lekker, en doe ha'k an de geur genoeg* (El), *prachtige plaanten, vol geur en kleur* (ba), *D'r was gien geur noch smaak an er zat geen smaak aan* (het eten), bij uitbreiding: er was niets aan (Mun), zo ook *Dat meisie zit now toch gien geur of kleur an* is saai, ook van het uiterlijk: is niet bep. knap (Obk, Sz), ook *D'r zit gien geur noch smaak an id.* (Sz), *in geuren en kleuren vertellen*. *Hi'j vertelde het hele verhaal in geuren en kleuren, mar 't was toch niet waor* (Op)

geuren zw. ww.; onoverg.; geurde, het geurd [ˈgɑ:ərn] 1. pronken *Now kan buurvrouw geuren mit heur mooie kaaste* (Bu), *Ze moe'n daor even mit geuren!*

(Dho), *Hi'j geurde d'r mit al was 't zien eigen* (Ma), *Die kerel geurt mit dat knappe wief* (Np) 2. uitvallen van droge korrels bij koren (ZW, Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Op, Ow), of van bloemblaadjes (Bdie) *Die rogge staot te lange op 't laand, die begint te geuren* (Bu), *De roggeaoren geuren, ze verliezen heur korrels, ze bin te riepe wodden, 't Zaod geurt* (Ste), *De bloemen geuren, ze valen uut, de blatties valen of* (Bdie) 3. (onpers.) verspreid neervallen van droge stoffen, korrels (Pe-Dbl) *'t Kon zo geuren deur die oolde zoolder* (Pe-Dbl) 4. kieren vertonen waardoor korrels, stoffen e.d. naar beneden vallen (Ld) *Die zoolder die geurde* (Ld)

geurig (Np) bw. [ˈgɑ:ərəx] 1. op aangenaam geurende wijze *Wat rokt dat eten geurig* (Np)

geurzaod (Bu, El, Pe-Dbl) et [ˈgɑ:ərsə:ət] 1. rijpe zaadkorrels die uit de aren springen *Bi'j et vervoeren van rogge kon d'r al geurzaod op 'e bojem van de waegen liggen* (Pe-Dbl, El)

geute de; -n; geutien [ˈgɑ:tə] 1. goot (van steen, planken, beton e.d.), ook wel van boven bedekt, d.w.z. (ongeveer) als vierkant getimmerd (alg.); ook geultje, greppel in het land (vooral gebruikt verspr. west. van Np), slootje *Die geute daor bi'j huus zit al een hiel posien verstopt* (Bu), *We hebben hier rere geuten bi'j de weg langes* (El), *De pompegeute was een vierkaant bakkien, die nuumden we ok geute* (Nw), *Even een geutien maeken, dat et waeter votlopen kan greppeltje* (Nbk), *Bi'j hoog waeter wo'n d'r ok wel es geuten maekt om et waeter van 't laand lopen te laoten* (Db, Dfo), *De geuten moe'n nog sneden wodden* de greppels in het land moeten nog worden opgemaakt, uitgediept (Spa), zo ook *Ik moet nog mit de geuten an de gang* (Sz) en *As d'r een boel regen valt, maken we dat we de geuten d'r rap uut kriegen* (Spa), *Et laand is zo nat, we moe'n d'r mar een paer geuten in maeken* (Diz), *As de geute verstopt zit, moej' 'm losmaken* (Spa), *De eerpels hewwe aneided, dan kriej' ze op 'e geuten staon* op rijen met enigszins opgeploegde grond, met gootjes ertussen (Np) 2. dakgoot *Oonze geuten lekken ok* (Nbk), *De geuten om huus weren verrot* (Ma), *De geute lopt*

geutedeure - geutwaeter

over (Diz), *D'r mos neudig een ni'je geute om de schure* (Pe-Db), *Wanneer krief' ni'je geuten om huus?* (Np), *Die geute zit verstopt, we moe'n de blaeden d'r even uut klauwen* (Nbk) 3. goot op stal voor het vee langs met water; het restant liet men weglopen, waarna er doorgaans voer in kwam (vaak een mengsel van meelsoorten en water); vervolgens werd er weer vers water in gepompt *We mossen de geute veur de koenen uutvegen* (Dhau), *Vanuut de pompegeute gong et waeter naor de geute veur de koenen langes* (Nw), *'t Huj en alles komt ok in de geute* (Nbk)

geutedeure (Pe-Db), (Ste, Wol) de; -n; ...deurtien ['g...] 1. deur van het pomphok; naast het kozijn liep een goot waardoor het afvalwater naar buiten liep 2. z. *geutsgat geutedissel z. holdissel*

geutegang (Ld) de; -en ['g...] 1. gang voor de koeien langs, met goot (Ld) *De geutegang veur de koenen moet even anveegd wodden* (Ld)

geutehemmelen (Db, Nbk) zw. ww.; onoverg.; het geutehemmeld ['g...] 1. het schoonmaken van de dakgoten *Geutehemmelen doen de meerste meensken niet meer* (Db), *Ik heb de hiele middag geutehemmeld* (Nbk)

geutekapper (Dfo) de; -s; -tien ['k...kapp] 1. gootdissel *De dakgeuten uutkappen dat deden ze vroeger mit een geutekapper of tissel* (Dfo)

geuten (Sz) zw. ww.; onoverg.; geutte, het geut ['gA:tŋ] 1. greppels maken

geutesnieden (Np) Ook *geutsnieden* (Sz) onbep. w. ['gA:t(ə)snidŋ] 1. het graven of uitdiepen van greppels in het land voor de afwatering *We moe'n geutesnieden* (Np) **geutwaeter** (Ste) Ook *geutwaeter* (Mun, Ste), *geutswaeter* (Diz) et ['gA:t(ə)we:t /...tsw...] 1. vuil water dat door een afvoergoot wordt afgevoerd *De koffie was zo slecht, 't was net geutswaeter* (Mun, Ste, Diz)

geutgat z. geutsgat

geutsgat (verspr.) Ook *geutgat* (Bdie, Bu, Db, El, Mun, Nw, Pe-Db), *geutedeure* (Dho) ['gA:t(s)at/'gA:tə...] 1. het zinkgat waarin het vuile water wegloopt van een *buunstap* of *pomp(e)straote*, dus van de plaats waar potten en pannen, melkbussen e.d. worden schoongemaakt, waar de was

wordt gedaan etc., of het gat waardoor het afvalwater naar buiten loopt *In 't geutsgat koj' vroeger van alles kwiet, de pispotten wodden d'r ok in leegd* (Obk), *'t geutsgat ophemmelen* schoonmaken (Ow), *Breng dat waeter mar vot en gooit 't mar deur 't geutgat* (Mun), *Deur 't geutsgat lopt et waeter in 't zinkgat* (Np), *Deur 't geutgat dat diende om 't ofwaswaeter of te voeren, kon de katte vaeke in huus kommen* (Pe-Db), *As 't mar niet in 't geutgat te lane koemen is* gezegd als men iets kwijt was (Mun), *As hij' mar niet in 't geutgat te lane koemt* als hij maar niet te gronde gaat, gezegd van iemand die er maar wat op los leeft (Mun), *zo benauwd [bang] as een mudde [bunzing] veur 't geutsgat* (Sz)

geutsgatmodder (Obk) de ['g...] 1. de vieze modder uit de zinkput of het gootgat *Wat stinkt die vieze geutsgatmodder!*

geutskant(e) (Spa) de; ...kanten; ...kantien [gA:ts'kant(ə), ook 'g...] 1. zijkant van een greppel of sloot *Wij gebruiken een tilzende veur de geutskanten en snieden dan in plaas van slaon* (Spa), *de geutskanten uutharken* nl. het hooi uit en van de kanten van een greppel en evt. sloot harken, zodat dat meegenomen kan worden door de machine(s)

geutsmodder (Nbk, Np) de ['g...] 1. de vieze modder uit het gootgat, de zinkput *Geutsmodder smeerden ze de gieren van de koenen wel es mit in nl. als geneesmiddel tegen zweren* (Nbk)

geutsnieden z. geutesnieden

geutstap (Nbk) et; -pen; -pien ['gA:tstap] 1. stenen vloer met pomp en rek voor potten en pannen etc., tussen woon- en bedrijfsdeel van het oude Stellingwerwer boerenhuis

geutsteen z. geutstien

geutstien Ook *geutsteen* (WH) de; -en; -tien ['g...] 1. gootsteen *De geutstien zit verstopt* (Ste), *In de hoeke van een pomphokke haj' vaeke een vierkaante geutstien, waor ok de potten en pannen en et veerdere uut de keuken schonemaekt wodde* (Ste)

geutstienbakkien (l) - gootsteenbakje

geutstienofvoer (l) - gootsteenafvoer

geutstienwaeter (spor.) - gootsteenwater

geutswaeter z. geutewaeter

geutwaeter z. geutewaeter

gevaar z. *geveer*
 gevaarlijk z. *geveerlik*
 gevaarte z. *geveerte*
 gevaer z. *geveer*
 gevaerendriehoek z. *geverendriehoek*
 gevaerlik z. *geveerlik*
 gevaerte z. *geveerte*
 geval et; -len; gevallegien [gə'fal] 1. voorval, gebeurtenis, zaak die zich voordoet *Et geval hef niet veule om de hakken* (Pe-Dbl), *Daor haj' now et geval mit die fietsen* (l), *Die timmerderi'je wodde al mit al mar een duur geval* (Obk), *een vremd geval, een nuver geval, een reer geval, een mal geval, een aorig geval* een wonderlijke zaak, *een mooi geval!* een mooi geval, ook: een raar geval (Ma, Wol), 2. toestand waarin iemand of iets is geraakt *In zien geval ha'k dat ok daon* in zijn plaats (Nbk), *zo ook In jow geval is et veur eers* (Nbk), *Dat is mit heur ok et geval* dat is bij haar net zo (Nbk), *Kael wodden, dat is bi'j een protte manluden et geval* (Nbk), *Et geval ligt d'r* het is nu eenmaal zo, er valt niets aan te veranderen (Diz) 3. zakelijke gesteldheid in vergelijking met andere *Et geval dee him veur dat (...)* (Nbk), *in dat geval, in elk geval, in ieder geval, in alle geval* id. (Nbk, Ow), *in gien geval, Wat was now et geval?* (Nbk), *Wat wil now et geval?* (l), *Zo was et geval* (Nw), *Dat is niet et geval* zo is het niet, het is anders (Nbk, Ol-Nl), *in geval van nood, in geval van ziekte, ...overmacht* (Nbk) e.d., *veur et geval dat...*, *Bi'j geval van nood help ik joe* (Bdie) 4. vertegenwoordiger van een algemener iets *twie gevallen van kienderverlamming*, *Elk geval moet appat beoordeeld wodden* (Pe-Dbl), *Ieder geval is weer aandere* men moet per geval beoordelen, beschouwen (Nw), *zo ook D'r is gien geval geliek* (Nw), *'t Is een min geval, dit wodt een opperaosie* (b), *Hi'j gaf et geval an zoas et heur overkommen was* (b), *et van geval tot geval bekieken (moeten)* (men kan) een en ander niet over één kam scheren, per geval (moeten) beoordelen, *een geval op himzels* een losstaand feit, iets dat apart beoordeeld moet worden, ook gekscherend van iemand die zich door één of meer eigenaardigheden onderscheidt (Spa, Nbk) 5. merk-

waardig iets, de gehele zaak zoals die zich voordoet, ook van personen *Wat veur geval heb ie daor toch om je nekke hangen?* (Nbk), *Wat veur vremd geval komt daor anzetten* gezegd bijv. van een voertuig, een gek gekleed iemand (Nbk), *Now bleef 't hiele geval* [nl. zijn broek] *veur 't kruus zitten* (b), *een fien geval* een klein, fijn gebouwd iemand, vooral van een kind gezegd * *Et geval is d'r, en 't kiend moet redderd* [verzorgd] *wodden* de zaak is nu eenmaal zo, nl. gezegd van een ongewenst kind, met name inzake een moetje, ook inzake een wees, ook wel van andere onomkeerbare zaken waar men verder mee moet (Nbk, Dho)
 gevallegien et; gevallegies [gə'faləgin] 1. gevalletje, nl. van iets dat men niet nader kan of wil omschrijven *Daor hawwe een vies gevallegien* een vies zaakje, gezegd wanneer een kind in z'n broek heeft gepoept (Np), *een mooi gevallegien* (Ma) 2. kwestie, lastig voorval *Dat was mar een eigenaorig gevallegien mit die braand* (Obk), *Ik heb wel es zoe'n gevallegien mitmaekt* (Nbk), *Hi'j het een raer gevallegien had* (Wol), *Zokke gevallegies moe'n we niet tevule hebben* (El), *Disse anrieding wodt nog een mal gevallegien veur 'm* (Op), *Laest ha'k ok een aorig gevallegien, ik hadde vergeten de sleutel mit te nemen* (Db)
 gevang (Mun) [gə'fan], in *in 't gevang zitten* in de gevangenis zitten (Mun)
 gevangene (l) [gə'fan:ə, ...fanə] - gevangene
 gevangenuus (Mun, Nbk, Np, Nt) [gə'fan:hys] - gevangenuis
 gevangenis de; -sen; -sien [gə'fanənts] 1. gevangenis, gevangenuis *in de gevangenis zitten, in de gevangenis moeten, naor de gevangenis gaon* (Nbk)
 gevangenisdeure (l) - gevangenisdeur
 gevangenisdirckteur (Nbk) - gevangenis-direkteur
 gevangeniszure (spor.) - gevangenisuur
 gevangenisstraf de; -fen; -fien [gə'fanə nstraf] 1. gevangenisstraf *gevangenisstraf uutzitten, ...kriegen*
 gevangennemen (l) [gə'fan:nū:m:] - gevangennemen
 gevangenschap (Nbk, b) Voor -schap z. -schap - gevangenschap

gevaor - geveerte

gevaor z. *geveer*
gevaorlik z. *geveerlik*
gevaorte z. *geveerte*
gevaordriehoek z. *geverendriehoek*
gevarieerd (l) - gevarieerd
gevat (Nbk) bn., bw.; -ter, -st [gə'fat] 1. gevat, snedig *Die was goed gevat!* (Nbk), *een gevat antwoord* (Nbk)
geve (OS, verspr. WS) Ook *geef* (verspr.), *gaof* (Nw) bn.; gever, geefst ['gu:wə /gu:f/go:f] 1. onaangetast, nog even sterk en volledig als voorheen *Die appel is nog aorig geve* (Ld), *De appels bin niet botte geef dit jaor, d'r zit een boel roepstik* [wormsteken] *in* (Diz), *Die appels bin mooi geef* niet aangetast en daarmee goed van vorm (Spa), zo ook *Oonze peren an de boom bin van 't jaor zo geef* (Db), *Die stoel is nog zo geef* (Nw), *De balken waeren nog goed geve* (Nt), *een geef gebit* (Nbk), *De kappe van dat oolde huus is nog aorig geve* (Obk) zo *geef as kriet* (Nbk, Np, Sz): *Dat brientwark is van 1825, mar 't is nog zo geef as kriet* (Sz), zo *geef as een neut* (Np, Nw), *geef as goold* (Mun, Nw) 2. z. *geef* II
gevecht et [gə'fext] 1. het voortdurend vechten (tussen personen) 2. gevecht dat geleverd wordt: tussen dieren, personen, instanties, legereenheden e.d.
geveer (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Pe-Dbl) Ook *gevaer* (Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Np, Op, Wol), *gevaor* (Bdie, Mun, Nt, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol), *gevaar* (WH) et; geveren; -tien [gə'fɛ:ər/...e:../...o:../...a:...] 1. gevaar, nl. hetgeen ongeluk of nadeel kan opleveren *Kan dit vlammegien ok gevaor?* gevaar opleveren (Wol), *Nee, zoks kan gien geveer* (Nbk), *Daor is niks gien geveer bij* (Nbk), *Ik zie d'r gien gevaer in ik zie niet dat het gevaarlijk kan zijn, dat het kwaad kan berokkenen* (Dho, Ol-Nl), *Wij zien d'r gevaor in* (Nt), *Et gevaor bij de weg nimp toe* (Sz), *Auto's bin soms een geveer op de weg, veural mit speulende kiender* (alg., Nbk), *mit geveer veur eigen leven* (Ld), *niet zonder geveer wezen, in geveer wezen, geveer kunnen* gevaar kunnen opleveren (Nbk, Nw): *Hi'j wust zeker dat et gien geveer kon* (ba), *an 't geveer ontkommen* (Nbk, b), *Bij longontsteking wodde vroeger zegd: as de negende dag de koorts zakt, dan is et*

geveer over voorbij (Dfo), *gien geveer zien: De jeugd ziet gien gevaer* (Diz), zo ook *nargens gien geveer in zien* (Ow), *argens gien geveer in zien* (Nbk), *argens et geveer niet van inzien* (Nbk), *Die zicht nooit gien geveer* (Np), *Jongen zien gien geveer* (Ma), *Et geveer bestaot dat (...)* (Np, Nbk, b), *in geveer wezen: Men is langer in geveer van iens leven men verkeert zo langzamerhand in levensgevaar* (b), zo ook *Ie bin langer in 't geveer van je leven* (Nbk) en *Et is langer een geveer om mit een peerd op 'e weg te kommen* (Obk), *Zien baene komt ok in geveer!* komt wellicht te vervallen (Nbk) 2. rijtuig, voertuig, wagen (Db, Dho, El, Nbk, Nt), het geheel aan wagens waarmee gereden wordt (Op) *Ze gongen zundags mit et geveer naor de karke* (Db), *Aj' vroeger gien geveer hadden, kwaj' niet wiedz* (El), *Aj' zels geveer hadden, dan koj' votkommen* (El), *Mit 't gevaer gingen we vroeger naor 't huilaand* (Nt), *J.K. uut Noordwoolde het een heel gevaer op 'e weg* (Op) 3. het voortdurend varen
geveerlik (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook *gevaerlik* (Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Wol), *gevaorlik* (Bdie, Mun, Nt, Pe-Dbl), *gevaarlik* (WH) bn. bw.; -er, -st [gə'fɛ:ər'lək, ...e:../...o:../...a:...] 1. gevaar opleverend *Et is een geveerlik spullegien, wat ze daor uthaelen* (Nbk), *een geveerlike krusing* (Nw), *'t Is hier een geveerlike hoeke* (Np), *Dat vuurwark mit de jaorwisseling is zachiesan mar geveerlik* (Obk), *De rieksstraotweg is slim gevaorlik* (Wol), *Die doen ok mar weer goed geveerlik!* (Dhau) 2. gevaar lopend (Nbk, Obk) *As de bonen beginnen te kiemen bin ze geveerlik veur de voegels, die ze dan veur roepen ankieken* (Obk) 3. cruciaal, doorslaggevend (Nbk), *in Now wodt et geveerlik nu wordt wellicht de beslissing genomen, bijv. inzake het uitmaken van een verkering, het kopen van een nieuw huis* (Nbk)
geveerte (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook *gevaerte* (Diz, Np, Nt, Op), *gevaorte* (Bdie, Mun, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol), *gevaarte* (WH) et; -s [gə'fɛ:ər'tə/...] 1. gevaarte, nl. door omvang, grootheid ontzag inboezemend *Die grote hijskraenen bin hiele geveerten* (Dfo), *Dat bouwsel is*

een hiel gevaorte (Nt, Sz, Wol), *Wat een gevaorte, die mesiene* (Pe-Dbl), *een groot gevaorte* (Bdie, Spa)

gevel de; -s; -tien ['gɪ:w], ...v]] 1. voorgevel of andere gevel van een gebouw *Dat huus het een mooie oolde gevel* (Wol), *De gevel is nog nat, dat we kriegen nog gien winter* (Sz), *De gevel sleug deur en doe hebben we een ni'je maekt* (El), *een Spaans geveltien koekoek, dakkapel* (Db, Dfo, Nbk) 2. spottend gezegd van een opvallende neus *Die het een aorige gevel veur de kop* (Np), *Ie kun an de gevel wel zien wie et is* (Sz), *een flinke gevel* een grote of dikke neus (Dfo), *een hiele gevel* (El), *een grote gevel* (Bdie, Nbk, Dhau, Pe-Dbl, Wol) *Die het een grote gevel veur de kop* (Dhau, Pe-Dbl, Wol): *Hij het een gevel veur de kop die een half ure veur 'm uutstikt* (Pe-Dbl), *...een beste gevel veur 't heufd* (Ma), *...een goeie gevel...* (Ol-Nl), *Die het de gevel schieve veur et heufd* hij heeft een scheve neus (Ol-Nl), *...briek veur de kop* (Ow), *een rere gevel* een kromme of scheve neus (Obk), *Die het een malle gevel in de kop* hij heeft een raar gezicht (Np) 3. de hoeveelheid hooi voor een koe per keer (Bu, Bdie, Dho, Nbk, Np, Obk, Op, Pe-Dbl) *Veur et melken kregen de koenen vroeger een gevel huj* (Obk), *Veurdat de koenen weterd wodden, kregen ze vaeke eerst een gevel huj* (Op), *Wij geven de koenen twee keer daegs een flinke gevel huj, dan hebben ze wat meer roegvoer* (Pe-Dbl) * (gezegd van iemand met een grote neus:) *Een goeie gevel versiert et huus* (Op), zo ook *...een schone...* een mooie neus (Mun, Obk, Sz), *...een grote...* (Dho), *Een grote gevel siert et huus* (Db) en *De gevel siert et huus* een grote neus bepaalt het gezicht (Nbk)

gevelanker (l) - gevelanker
gevelkachel (Nbk) - gevelkachel
gevelmure (Nw) de; -n; ...muurtien ['g...]] 1. muur van de voorgevel van het huis
gevelplaete (Nbk) - gevelplaat
gevelstien (Nbk) de; -en; -tien ['g...]] 1. één der stenen waaruit de buitenmuur van de gevel is gemetseld
geven st. ww.; overg. ['gɪ:bm] 1. overhandigen, aanreiken *Wij' mij' die flesse even geven?*, *Geef mij' mar (...)* ik heb het liefst (...), ook gezegd van iets dat

men in de winkel vraagt om te kopen, aanwijst om te kopen, *iene wat op zien brood geven* (Nbk), *iene d'r van langes geven* (Nbk), *iene de volle laoge geven, de brui d'r an geven* (Nbk), *wat d'r an geven* met iets ophouden (Nbk, Spa): *Hij het et roken d'r an geven* (Spa), *uut hanen geven* (Nbk, Obk), *de boons geven* een relatie met iemand verbreken (nl. inzake verkering of verloving), *iene de haand geven, iene een aarm geven, ...de aarm...* (Nbk), *iene wat in de mond geven* (Nbk), *Wie gefit disse keer?* wie deelt de kaarten uit (bij het kaartspel) (Nbk) 2. toebrengen *Ik hebbe mij mit et snumes een glipse in de haand geven* (Np), *iene een klap geven, ...een drokkerd..., ...een mep..., ...een slag..., iene de genadeslag geven, ...een schop..., ...een trap..., ...(een pak) veur de broek..., ...veur de kont..., ...veur et gat..., ...op zien duvel..., ...veur de billen..., ...op 'e huud..., ...op 'e peinse..., ...op 'e beerlig...* (Nbk, Np), *...op 'e donder..., iene een tuut geven* een kus geven, *strips geven* behoorlijk partij geven, ervan langs geven (b) 3. verstrekken, verschaffen *Dit gefit hier an oons noorden wat meer cachet* (b), *iene inlichtings geven, ...bericht..., ...een tip..., ...een wink...* een tip (Nbk, b): *En as jim nog gien verlangliesien inleverd hebben, kan 'k jim wel een wink geven* (b), *richting geven* richting aangeven (b), *rust geven* (b), *iene de kost geven* (Nbk), *kritiek geven* (bl), *argens gien aosem op geven* er niet op antwoorden of anderszins mondeling reageren (Nbk, l), *iene te eten geven* (Nbk), *zien ogen goed de kost geven* goed kijken wat er allemaal is, vaak om daar bij gelegenheid voordeel van te hebben, *d'r wat veur geven kunnen/willen* nl. een medicijn: *Misschien kan dokter je d'r wel wat veur geven* (Nbk), *iene geven wat him toekomt, iene wark geven, iene een ciefer geven* nl. als waardering van prestatie op school e.d.; vgl. *As ik op een achte rekend har, dan gaf ie mij een zeuven* (b), *Wat geef ie d'r veur?* wat wil je ervoor betalen, *Now, ik geef d'r nog gien stuver veur, W. het oons jachtveld, hij gefit d'r wat van hij betaalt* daar iets voor (Nbk), (gezegd van het geven voor een goed doel:) *Ze hebben net weer veur et orgelfoons wat geven* (Sz), *Die meensken*

hebben al heel wat an de karke geven (Mun), Daor geven we wat veur nl. voor dat bep. doel (Nbk), Nee, daor wil ik niks veur geven, ze betaalen et zels mar! (Nbk), De veenbaos wol minder geven veur de roe (j), En aj' d'r een stuver overhenne geven (...) extra (b), overwicht geven meer waar dan men had gekocht (b): Now hinderde dat niks [nl. hier: het verlies van een zak oliebollen] want d'r was goed overwicht geven (b), geld geven geld verstreken, met name voor een goed doel (Bu, Nbk): Of moe'n we geld geven! (Nbk), Die meensken geven een boel geld, veur verschillende doelen (Bu), argens geld veur geven id., argens niet vule veur geven de kans gering achten dat: Ik geef d'r niet vule veur dat hij slaegt (Diz), argens wat omme geven: Ik geef daor niks omme ik vind er niets aan, dat kan me niets schelen, ook: ik trek me er niets van aan, vgl. Bij' niet bange veur oonze hond? Oe nee, heur, daor geef ik niks omme! (Nbk), Geef toch es beter om zeggen luister toch eens beter, gehoorzaam me meer (Ol-Nl), zo ook Hij' geft niet om zeggen hij gehoorzaamt niet (Diz), waarnaast 't Meerste gaf hij' nog om Tiras, as die him es in de hakken beet (b), zo ook argens niet vule om geven het niet in hoge mate waarderen, er slechts weinig belangstelling voor hebben, ook: er niet van onder de indruk zijn, geen hoge verwachtingen koesteren, er niet bang, gevoelig voor zijn (Nbk, b): Om zeggen gaf hij' niet veule, hij' was wat dofhudig (b), om iene geven van iemand houden, zeer gesteld zijn op iemand (Nbk, Np): Ik daenk dat ze al niks meer om him gaf (v), Zeuventig jaor? Is hij' al zo oold? Dat zoj' him niet geven die leeftijd zou je hem niet geven (Nbk), 't Is oons niet geven we hebben er hard voor moeten werken, we hebben er veel moeite voor moeten doen (Nbk, v), iene argens de schuld van geven, iene ontslag geven iemand ontslaan, Ie moe'n weten te geven en te nemen men moet in overleg- of werksituaties inschikkelijk zijn, om zelf voordeel te kunnen behalen, ook: het is goed om enigszins tolerant te zijn (Nbk), zo ook Ie moe'n geven en nemen id. (Dhau), Ie moe'n wat geven en wat nemen (Nbk), 't Is geven en nemen (Dho, Nw), 't Leven is...

(Op), et (goeie) veurbeeld geven, een (levens)teken geven, In 't ziekenhuus gavven ze heur niet zo lange meer, iene een bevel geven, (iene) antwoord geven, iene de verzekering geven, iene et leksem geven de waarheid zeggen, de mantel uitvegen (Obk), anstoot geven (l), je een holing geven zich een houding geven, argens een vorm an geven, argens een drij' an geven, argens blik van geven, argens gevolg an geven (Nbk), D'r wodt wat van geven er wordt een feestje aan gewijd (b, Nbk), iene wat te verstaon geven (Nbk), Et geft te daenken (Nbk), vergiffenis geven (b) 4. opleveren, produceren, doen ontstaan Die koe geft een protte melk (Dfo), Die koenen geven goed van 't jaor geven veel melk (Ol-Nl), De koenen wollen d'r wel van geven nl. hier: van spurrie als voeder (vo), Zollen die koenen melk geven naor dat ze een gier hebben? naar de grootte van hun uier (Pe-Dbl), Et gaf een beeld van et leven in die tied (Nbk), 't Harbargien gaf ok niet zoveule wark, want overdag kwam d'r zelden een klaant (j), Lieties die geven de meensken toch fleur blijdschap, een gevoel van onbezorgdheid (bl), 'k Drege gien keset, dat geeft sloppe spieren (Sz), waarmte geven, (van een lamp e.d., nl. waar licht uit komt:) locht geven. Die laampe geft een protte locht (Nbk), Dat soort turf geft een protte hitte (Ow), lawaai geven. Dat ding gaf me dan toch een lawaai (Nbk), geluud geven. Dat gaf me dan toch een geluud!, A. had de haand om zien snute, dat hij' kon gien geluud geven (j), Waor zit ie dan toch! Geef es een gelutien! gezegd bij verstopptje (Nbk), zo ook Doe hij' van de zoolder vul, gaf dat een hiele bom (El), Winters trokken ze naor de harbargen en verdienden dan een mooie cent deur et geven van daansmeziek (j), de geest geven sterven (ook van planten, dieren of evt. voorwerpen, machines die kapot gaan Nbk), (onpers.) Et geft niks! het werkt niet, het lukt niet, het levert niets op: Hoe a'k ok an die moter ommetrok, et gaf allemaole niks (Nbk), 't Geft je gien donder, ok al doe' nog zo je best (Nbk), Al mit al, 't geft gien donder het helpt geen zier, levert niets op, maakt niets uit (El), 't Gef gien bliksem id. (Sz), zo ook 't Gef

gien sillabe id. (Sz), *Ik kan 't wel doen, mar 't geft mi'j niks* (Dfo), ook: het hindert niet, het is niet erg: *Hej' et nog niet klaor?* *Och, dat geft niet zovule, morgen kan et ok nog* (Nbk), ...*Ae now, dat geft niks* (Nbk), *Wat geft mi'j dat wat zou het, wat heb ik eraan, wat kan mij dat schelen, het heeft geen zin: Ae now je, wat geft mi'j dat* (Np), *Wat geft me dat aj' d'r zo laete mit ankommen* (El), *Wat geft dat wat zou het, het kan niets schelen: Wat geft et now dat de meensken d'r wat van zeggen, ik trek mi'j d'r toch niks van an* (Db), *Wat geft dat now, doe et mar!* (Dzi), 't *Gefst gien pas* het is niet behoorlijk, het hoort niet zo (Nbk, Ste), *Dit geeft gien zoden an de diek* het zet geen zoden aan de dijk (Sun-Ot), *Mar ze gongen slaopen mit heur gedaachten in Amerike en wat dat hier geven zol* (vo), *Vraag niet wat dat alliend al veur zorg gaf* (l), *En veerder gaf et gien perblemen* (l) 5. schenken *God mag geven dat et goedkomt* (Nbk), *De Heer het mi'j verheurd en mi'j roemte geven* een opgelucht geweten (b), *We geven de kiender elk jaor zovule nl. geld* (Ol-Nl), 't *van de gevende haand hebben moeten* zich slechts kunnen bedruipen door geld van anderen te krijgen (vo), *We zullen 'm wat moois op zien jaordag geven* (Wol), *Wat za'k je geven?* (Nw), *iene zien zin geven, iene et jawoord geven, iene de ere argens van geven, toestemming geven, permissie...* (b), *je goedkeuring argens an geven, je goedvienen d'r an geven* (l) *vergifpen geven* (b), *Wat geft jow et recht om...*, *Dat geft de burger moed, een feest (argens van) geven: Ze hebben d'r een goed feest van geven* (Sz), *een veurstelling geven* (l), *een kwattjen geven om een gulden weer te kriegen* iets geven om uiteindelijk groot voordeel te behalen (Dho), *je niet geven (kunnen)* zich weinig geven, zich moeilijk kunnende uiten in een gesprek, zeer gesloten zijn, zo ook *je min geven kunnen: Die het et niet makkelik, want hi'j kan him min geven* (Obk) 6. overgeven i.v.m. een eis of verwachting *Geef hier die kraante, ik had 'm eerst* (Nbk), *iene geliek geven, je gewonnen geven* (Nbk) 7. (wederk.) meedoen, zich tussen anderen begeven, zich belangstellend en aktief tonen om mee te doen

daar waar iets te halen valt, waar anderen kennelijk voordeel zullen behalen of kansen lijken te hebben op vooruitgang, promotie e.d., in *je d'r bij geven* (Nbk, Ste): *Ie moe'n je d'r wat meer bij geven, eers het een aander aanst alles en stao ie an de kaante* (Nbk), *Geef je d'r mar bi'j, eers kriej' niks* tast maar flink toe (Ma, Nbk), *Ie moe'n je d'r wel bij geven, anders is 't op* (Spa) * *'t is beter te geven as te ontvangen* (Np, Pe-Dbl), zo ook 't *Is zaliger te geven as te nemen* (Dho), *Van geven is nog nooit iene riek wodden* men moet niet teveel weggeven (Ow), *Van geven kuj' niet leven* (Dho)

geverendriehoek (spor. OS) Ook **gevaerendriehoek** (Nt, Wol), **gevarendriehoek** (WH) [gə'fi:ɾndrihu:k/...] - gevarendriehoek
geveul z. **gevuul**
geveuldig z. **gevuilig**
geveulte z. **gevuul**
geveugen (Nbk, Pe-Dbl) bn. [gə'fla:ŋ] 1. gevlogen *Doe de man thuus kwam, was zien wief gevleugen...* (Pe-Dbl)
geveuk z. **gevuuk**
gevlieg [gə'fli:x] - gevlieg *Ie altied mit je gevlieg, dan weer hier henne en dan weer daor henne* (Nbk), *Et is me daor een gejacht en gevlieg* een druk en overhaast gedoe (Nbk, Dho)
gevuuk Ook **geveuk** (Mun) et [gə'flyk /...fla:k] 1. het voortdurend vloeken **gevoegelte** (Obk) [gə'fuglɔ] - gevogelte: dat men eet *Aj' wild of gevoegelte eten is et boststok et beste vleis* (Obk)
gevolg et; -en; -ien [gə'fɔl(ə)x] 1. wat uit iets voortvloeit, de konsekwentie *We bin zonder regenklere votgaon, mar et gevolg was wel dawwe nat thuuskwammen* (Nw), 't *Gevolg was, dat d'r die aovend mar zes meensken kwammen* (Nbk), *De gevolgen van die braand vulen we nog altied* (Op), *Benauwdhied is vaeke een gevolg van tevule roken* (Nbk), *Dit kon nog wel es lillike gevolgen hebben* (Dfo), *De gevolgen bin niet zo mooi* (Nbk), *D'r kun wel rere gevolgen van kommen* (Nbk), *Ie moe'n altied oppassen waj' doen, de gevolgen bin ok veur jow* (Diz, Pe-Dbl, Wol, Db), *Ie moe'n de gevolgen d'r (zels) mar van dregen* je draait ook maar op voor de gevolgen (Dhau, Mun, Ow, Diz), *Ja, dat*

gevraagd - gevlighied

bin de gevolgen d'r van (Nw), *Et iene is een gevolg van 't aandere* dat vloeit nu eenmaal voort uit het voorafgaande (El, Pe-Dbl), *tot gevolg hebben*, zo ook *tot gevolgen hebben* (Obk): *As 't weer morgens zo bruuerig is, het et wel es tot gevolgen dat et laeter op 'e dag rommelen gaat* (Obk), *Et was van die gevolgen dat et deurgong* had als gevolg, kreeg tot gevolg (vo), *De gevolgen bin niet te overzien* men kent de gevolgen niet, ook: de gevolgen zullen ongekend groot zijn (Nbk, Nt, Spa), *Wat is daor et gevolg van?* wat heeft dat tot gevolg?, *iene veur de gevolgen anspraokelik stellen* (Nbk) 2. uitvoering, in *argens gevolg an geven* nl. aan een uitnodiging, een verzoek, een opdracht e.d. (Nbk) 3. de personen die tezamen het gevolg uitmaken (Dho, Ld, Nbk) *D'r zatten nogal wat hoge mieters in zien gevolg* (Nbk), *De keuninginne kwam mit heur gevolg* (Ld), *Mit die trouweri'je was d'r een heel gevolg achter* (Dho) **gevraagd** (Nbk, Obk, j) bn. [gə'frɑ:xt] 1. gevraagd een *advertensie angaonde een gevraagde knecht* (j) **gevríj** et [gə'frɪj] (OS, WS zuid. van Lende), ...ej... (WS noord. van Lende, elders spor.) 1. het kussen, zoenen, vrijen (meestal niet met de gedachte aan geslachtsgemeenschap) *Van gevríj en getuut was veurlopig nog gien spraoke* (l), *Doe sleug ze heur de arms om de hals en de vrouw kreeg op elke wange een dikke tuut. Die vrouwluden altied mit heur gevríj!* (vo) **gevrícht** z. *gewrícht* **gevuлд** (Bu, Nbk) bn.; -er [gə'fʌlt] 1. (van koeien) vol, geveleed *een mooie, gevulde koe* (Bu) 2. vol gemaakt *een gevulde koeke* een gevulde kook (Nbk) **gevligh** Ook *geveuligh* (Mun, Spa) bn., bw.; -er, -st [gə'fy:ləx (WS, spor. OS), ...yl. (OS, spor. WS)/...A:...] 1. (bn.) snel reagerend op prikkels van buiten, ook: pijnlijk, bij een geringe aanraking reeds een gevoel van pijn gevend *Sommige meensken bin slim gevligh veur kooldevatten* (Obk), *gevligh veur 't iene of 't aander wezen* (Nw, Ow): *Ik bin daor gevligh veur* (Nw), *een gevlighige huud* een gevoelige, tere huid (Db), *Ik hadde de vingers zo gevligh* (El), *'t Is me nogal wat*

gevligh in de boek (Ol-Nl), *Die zere stee is nog gevligh* (Bdie), *Ik heb een zwerende vinger, dat is verrechte gevligh* (Diz), *Die is gevligh veur proemen* kan niet tegen pruimen (Nw) 2. (bn.) pijn of teleurstelling opleverend *een gevlighige tik* een gevoelige klap (ook fig.) (Nbk, Spa), zo ook *...klap* (Nbk) 3. fijnbesnaard, fijngevoelig (vaak: en daardoor kwetsbaar) *een gevligh maegien* (Diz), *een gevligh kiend* (Db, Wol): *I'J moe'n niet zo foeteren, want dat kiend is slim gevligh* (Db), *Van pattie meensken wodt zegd dat ze gevligh binnen veur meziek* (Obk), *En nog veul meer van die gevlighige stokkies haj', mar ja, een meenske verget zo licht* (j), *Hi'j kon zo gevligh speulen op 'e vioele* (Nbk) 4. (bn.) lichtgeraakt *Je moesten mar oppassen waj' tegen die man zeden, want hi'j was slim gevligh* snel op zijn teentjes getrapt (Ol-Nl), *Ie kun niet alles tegen him zeggen, want hi'j is overal zo gevligh veur* (Dfo), *een gevligh persoon* (Bdie, Nbk) 5. blijk gevend van gevoel, ontvankelijk, met als gevolg dat snel in een zekere mate beïnvloeding, emotie of verstoordheid optreedt *Ze waeren nogal gevligh veur die mooie praoties* (Pe-Dbl), *Iederiene is gevligh veur een goed woord* (Op), *Hi'j is gevligh veur kritiek* neemt kritiek serieus, wil naar voorstellen tot verbetering luisteren (Nbk, Obk), ook: kan niet goed tegen kritiek (Nbk, Nt, Obk) 6. snel reacties, emoties oproepend: van iets waarover men zich snel druk maakt *een gevligh onderwarp*, *Zeg d'r mar niet teveule van, want dat veurstel ligt nogal gevligh* (Sz) **gevlighied** (Bdie, El, Nbk, Np, Op, Sz) Ook *geveulighied* (Sz), voor -heid z. -hied de; ...heden; ...hietien [...f...] 1. het vermogen om te voelen, om op prikkels te reageren (Nbk, Np, Op) *De vinger is mij zo doof, dat alle gevlighied is d'r uut* (Op), *Die vingers bin zo koold, ik heb d'r gien gevlighied meer in* (Nbk), *Ze lopt over van gevlighied* is zeer gevoelig (Np) 2. het meevoelen, het vermogen om meelevens, belangstelling te tonen (Bdie, l:l) *Hi'j toont ok hielemaol gien gevlighied* (El), *Hi'j hef een boel gevlighied* hij is gevoelig (Bdie), *Hi'j lopt over van gevlighied* is snel ontdaan,

geprikkelde (Np, Obk) 3. mate van het zich bewust zijn (Sz) *De slager beoordeelt zien slachtbeest naor de gevuligheid* (Sz) 4. (mv.) zaken, persoonlijke kwesties in verband waarmee iemand geprikkelde kan reageren *Et bottert niet zo tussen die bestuursleden, et bin allemaole gevuligheden* (Nbk)

gevuul Ook **gevuulte** (verspr. WS, El, Ld, Nbk, Obk, Ow), **geveul** (Spa, Sz), **geveulte** (Spa) et [gə'fy:l (vooral west.), ...y... (vooral oost./...A:...) 1. het vermogen te voelen (zintuigelijk) *Mien hanen bin zo koold, ik heb d'r gien gevulte meer in* (Diz, El, Nw, Nbk), *Die man had gien gevul meer in de vinger* (Ma), *Kiek een betien uut waar aj' lopen, ik heb ok nog gevul in de tijen* (Nbk), *op et gevul: In 't donker moej' veul op 't gevul doen* (Op), *op et gevul of, 'k Loop in donker op mien gevulte* (Bdje) 2. hetgeen men voelt, emotionele gewaarwording *Wat he'k een reer gevul in de bienen* (Dhau), *een leeg gevul hebben* trek om te eten (Nbk, s: oost.), *'k Heb een reer gevul van binnen* (Ld), *Now en dan haj' et gevul dat iene je ankeek* (l), *Opiens hadde ze et gevul as wodde ze deur et glas bekeken* (j), *een noflik gevul een aangenaam gevoel* (Nbk), *een weemoedig gevul, Hij har d'r veul gevul veur om mit te gaon* hij voelde er veel voor (Dfo), *En dan krieg ik een gevul da'k schuldig kieken moete* (b), *zien gevul van meten mit twee maoten* (b) 3. het vermogen verstandig, zorgvuldig, zorgzaam om te gaan met iemand of iets, waarderende benadering *Hij had gien gevul veur zien wark* (Dfo), *Die man het een protte gevul veur de netuur* (Obk), *Die zien laand bewarkt en mit gevul zien naoberplicht vervult* (b), *Doe zee ze, zonder een spraankien gevul: ikke mit een bult?* (b), *Hij het niet vule gevul veur een aander* (Nbk) 4. voorgevoel *Ik har gister et gevul, dat wij praoters kriegien zollen* (Db) 5. vermogen tot aanvoelen i.t.t. het verstandelijke *Naor mien gevul hej'm dat zo toch niet goed daon* (Nbk), *Veur mien gevul... id., Ik weet et niet, mar mien gevul zegt daj'm et niet goed daon hebben* (Nbk), *Die vent het gien gevul in zien lief* nl. voor een ander (Nbk), *iene op et gevul warken* (Nbk), *Ze kwammen him*

aorig an 't gevul ze raakten gevoelige snaren bij hem, ze raakten zijn geweten (Ow), *Dat is iene, die het een betien gevul* hij heeft een redelijk vermogen om dingen aan te voelen, om mee te leven, hij heeft een goed inlevingsvermogen (ook: het tegenovergestelde daarvan, nl. met het aksent op *betien* en evt. met invoeging van *mar*) (Nbk, Np), *Die vrouw het niet veule gevul, 't lat heur allemaole koold* (Bu), *gevuul veur humor* (Nbk, Ol-Nl), *Hij het hielemaole gien gevul veur meziek* (El), *(een) muzikaal gevul hebben* (Nbk), *Hij speult die rolle mit gevul* (Nbk) * 't *Gevul het zien reden die et verstaand niet kent* (l)

gevuulloos (Nbk, Obk) bn.; **gevuullozer** [gə'fy(:)lo:əs] 1. zonder gevoel, zonder blijk te geven van de innerlijke stemming *A. zat daor en speulde gevulloos de daansmeziek mit die eigenlik veul te min veur him was* (j)

gevuulskwestie (Nbk) - gevoelskwestie

gevuulsmatig (Nbk) - gevoelsmatig

gevuulswereld (l) - gevoelswereld

gevuulte z. **gevuul**

gewaad et; **gewaden** [gə'wa:t] 1. gewaad: zeer deftige, ook ietwat buitensporige kleding of kleding voor een bijzondere plechtigheid, bijv. inzake de rechtbank, van een ambtenaar die een huwelijk voltrekt, van Sinterklaas etc., vaak schertsend gezegd *Wat had die een mooi gewaad an* (Db), *Wat hej' weer een deftig gewaad an* (Ol-Nl), *Hij het een hiel gewaad an!* (Ma), *Wat het zij weer een mooi gewaad an* spottend gezegd van een gekke jurk of evt. van andere kleding (Sz), *Die had ok een nuver gewaad an!* een vreemd gewaad (Nw)

gewaagd z. **gewaogd**

gewaarwodden z. **geweerwodden**

gewacrwodden z. **geweerwodden**

gewacrwodding z. **geweerwodding**

gewaeterd (verspr., niet WH) bn. [gə'we:tɔt] 1. (inzake hout) bewerkt door wateren, d.i. een tijdlang in het water laten liggen *gewaeterd hoolt* door wateren bewerkt, gaaf, duurzaam hout, gebruikt als geriefhout, voor meubels, wagens, kruiwagens, spanten (van het dak) en voor de bouw anderszins *Gewaeterd hoolt kan vule langer mit* (Nt, Diz), *Zeugen jaor*

gewag - geweer

gewaeterd en zeuven jaor dreugen, dan hej' goed waegenmackershooft (Ld) 2. een gewaeterd motief vertonend, nl. met golven (Ol-Nl) *Doe ik een maegien was dreug ik een gewaeterde jurk, dat was witte stof en aj' dat tegen 't locht hullen was et net of d'r vlammen deurhenne leupen* (Ol-Nl)

gewag (verspr.) [gə'wax], in *argens (gien) gewag van maeken* (Nt, Ol-Nl, Nbk, Ste), ook in *d'r gien hach of gewag (meer) van heuren* er niets meer van horen (verspr. OS, Bdie, Dho, Np, Spa, Sz): *'k Heb d'r gien hach of gewag (meer) van heurd gezegd* wanneer er iets is beloofd en men er nooit meer iets van verneemt (Np, Nbk), *'t Zal wel goed wezen mit ze, ie heuren gien hach of gewag* (Dho), *d'r gien hach of gewag van maeken* er geen ruchtbaarheid aan geven (El, Sz, Obk): *We hebben dat schaop slaacht, mar daor moej' gien hach of gewag van maeken* (Obk), *Ze waren 25 jaor trouwd, mar ze hebben d'r gien hach of gewag van maekt* (Sz)

gewaogd Ook *gewaagd* (Spa) bn.; -er, -st [gə'wo:xt/...a:...] 1. gevaarlijk, hachelijk *'t Is gewaogd om mit die oolde auto de diek uut te gaon* (Diz), *Ik zol 't niet doen, 't was mij te gewaogd* (Dho), *Dat is een gewaogd spullegien* (El), *Die jonge haelde een gewaogd stokkien uut* (Op), *een gewaogde onderneming* (Ld, Ol-Nl), *Dat is een gewaogde zet* (Np), *een gewaogde jurk* bijna aanstootgevend (Wol), *een gewaogde veronderstelling* (l)

gewaopend Ook *gewapend* (Spa), *waopend* (Db, Dho, El, Mun, Ol-Nl) bn. [gə'wo:pmt/...a:...] 1. van wapens voorzien *Je maggen verdorie in disse raere tied wel gewaopend wezen* (Nw, Diz), *Oons leger heurt goed gewaopend te wezen* (Ol-Nl), *'t Was misschien goed dat de pelisie beter gewaopend wodde* (Db), *Hi'j gaot goed gewaopend daor op of* (Dho), *tot de tanen toe gewaopend* (Ol-Nl), *gewaopende bandieten* (Obk), *Hi'j mag d'r wel veur waopend wodden erop worden voorbereid, erop worden gewezen dat hij tegenspel moet bieden, dat hij zich stevig moet verdedigen bij een komende kwestie, ruzie* (Dho, El), *een gewaopende vrede* (l) 2. met speciale versterking, in: *gewaopend glas* (Nbk), *gewaopend beton*, vandaar: *Ik bin niet van gewaopend beton* zo hard ben

ik nu ook weer niet, ik heb ook gevoel, kan niet overal tegen (ook in lichamelijk opzicht), zulk zwaar werk kan ik niet aan (Nbk, Ma, Obk)

gewapend z. *gewaopend*

gewas et [gə'was] 1. planten die groeien, vooral: die gekweekt, geteeld zijn/worden om te oogsten, voor voedsel, veevoer e.d. *Dat gewas is niks van terechte kommen* (Np), *D'r staot mooi gewas op dat stok laand* (Diz), *D'r staot een goed gewas op et laand* (Spa), *De oogst is goed, 't gewas staot best* (Sz), *Kreupelshooft is een leeg gewas hooft* (Dfo), *een goed gewas*, vandaar *een goed gewas rogge* (Db, El), *een prima gewas* (Ol-Nl) 2. vreemde uitgroeiing aan het lichaam van mens of dier (vaak in de vorm van een bult of kluit), aan een boomstam, aan een tak of aan een plant (OS, Dho, Diz, Np, Nw, Op) *Dat peerd het een raer gewas an de pote* (Diz), *Die man hadde een groot gewas an de neuze* (Obk), *Omke hadde een hiel gewas op zien heufd* (Db), *Hi'j had een gewassien achter 't oor* (El, Ma), *Dat gewas hebben ze d'r wegneumen* (Np), *lene mit een bochel het ok een gewas* (Nw), *D'r zit een gewas an die boom* (Ow) **geweefd** z. *geweven*

geweer et; *geweren*; *geweertien* [gə'wt:ər] 1. *geweer*: vuurwapen *'t Geweer gong of, Hi'j dee de meneuvels hoe aj't geweer an de kop smieten moeten* nl. om het geweer te richten (b), *...an de kop gooien moeten* id. (b), (schertsend:) *Hi'j moet et geweer altied mar op de rogge holen* hij kan het [jachtgeweer] maar beter op de rug houden, dan vallen er ook geen doden [hij is immers een slechte schutter] (Ld, Obk), *Die is zo lillick, die mag een geweer in de buse hebben* gezegd van een meisje of vrouw, die een nog lelijker vrouwspersoon zou mogen schieten, maar zo'n persoon bestaat niet (Dho) 2. *aktie*, in *in 't geweer kommen* in actie komen, zich gaan roeren: *Ie moe'n d'r veur in 't geweer kommen dat ze niet de overhaand kriegien* een meerderheid gaan vormen (Nbk), *Deur de verdeling van 't jachtveld kwam heel Ooltpae in 't geweer* (Op), *As 't over geldzaeken gaot, kommen de meeste meensken wel in 't geweer* (Pe-Db), ook *in geweer kommen* (Nt), *in 't geweer*

wezen druk bezig zijn *Hij is altijd in 't geweer* is altijd druk bezig, druk aan het werk (Nbk, Np), zo ook *We gaon in 't geweer* we gaan aan het werk (Nw)

geweerd (Np, Obk) [gə'wɛ:ərt], in *een geweerde kerel* een nogal forse en sterke manspersoon (Np, Obk)

geweerdigen (Op) zw. ww.; overg.; geweerdigde, het geweerdigd [gə'wɛ:əf dæg] 1. verwaardigen, als belangrijk inschatten, in *Die trotse kerel geweerdigde mij nog gien blik* (Op)

geweerkolf (Db, Ld, Nbk, Nt) - geweerkolf

geweerloop (Nbk) - geweerloop

geweerpetroon (Bu, Op) - geweerpetroon
geweerschot (Nbk, Np, l) et; -ten; -tien [...'w...] 1. schot van een geweer *Drie keer achter mekaar heurde hij een geweerschot* (l)

geweerwodden (OS, Bu, Nw, Dho, Np) Ook *gwaerwodden* (ZW, Np en west. daarvan, niet WH), *gwaerwodden* (WH), ook niet aaneen geschreven zw. ww.; overg.; wodde geweer, is geweewodden [gə'wɛ:əf wɔdɔn/...e:../...a:...] 1. ontwaren, in het oog krijgen (spor.) *Doe we een poze keken hadden, wodden we him op 't laeste in de veerte geweer* (Nbk) 2. te weten komen, te horen krijgen *Ik bin een protte gwaerwodden* (Wol), *Ik moet effen geweer zien te wodden hoe laete de bus gaot* (Obk), *Die man woj' niks van geweer* hij vertelt nooit iets, hij vertelt vast niets (Np, Dfo), daarentegen *Bi'j buurvrouw kuj' alles geweewodden* (Dfo), *Deur heur vraogen wodt ze alles geweer* (Dfo), *Dat bin we pas geweewodden* daar zijn we onlangs achter gekomen (Bdic, Ld), *'k Zal zien, da'k dat geweewodde* (Nw), *Daor zal de duvel omme lachen a'k dat niet gwaerwodde!* (Sz) 3. zich er flink bewust van worden, het te merken krijgen *Wij zullen 't wel geweewodden, alles zal wel dunder wodden* (Obk), *Hi'j zal 't daor wel geweewodden!* hij komt er daar wel achter dat het niet meevalt, dat het allemaal niet zo makkelijk is, hij zal het daar wel ondervinden (Dho), *Dat zij' gwaerwodden, mien jonge, praot me mar niet weer tegen* (Sz)

geweewodding (OS, Bu, Dho, Nw, Np) Ook *gwaerwodding* (Np, Ste en west.,

niet WH), *gwaerwodding* (WH) [gə'wɛ:əf wɔdɔn/...] 1. ervaring doordat men zich bewust van iets wordt, doordat het nieuws tot iemand doordringt *'t Is veur oons allemaole een rere geweewodding* (Ow), *Et is een raere gwaer-wodding as je dat overkomt* (Diz), *Dat was een vreselike geweewodding veur die oolders* (Bu), *Da's een malle geweewodding.* gezegd wanneer men een slecht bericht krijgt (Nw)

gewei (Nbk) - gewei

geweken (Np) [gə'wɛ:ək], in *iene geweken nemen* iemand iets betaald zetten (Np)

geweld I et [gə'welt] 1. hevige, niets ontziende kracht *Ze hadden in oolde tiden een protte last van oorlog en geweld* (l), *et geweld van de storm, mit geweld wat eupenmaeken*, *Et gaot daor altijd mit geweld* (El), *Et ging mit geweld* het ging erg hard (Nw), *Die jonge gooide mit geweld de deure dichte* (Ld), *De losse peerden kwammen d'r mit geweld an vliegen* (Ow), *Hi'j koegelde mit geweld d'r laangs* (Ma), *Hi'j kwam mit bastend geweld de kaemer in* (Nbk) 2. geweldig lawaai, drukte, vaak met een bijgedachte aan onstuimige kracht *Mit groot geweld kwam de mure daele* (El), *Hi'j ging d'r mit een protte geweld vandeur* (Nw), *Wat gaot die mit geweld bi'j de trappen daele* (Nbk), *Dat was daor zoe'n heidens geweld, ij konnen d'r niet omme slaopen* (Dfo) 3. gewelddadigheid *Op 'e tillevisie wodde d'r vanaovend weer allemaol geweld vertoond* (Ol-Nl), *geweld (ge)bruken.* *De pelisie mos vroeger wel es geweld bruken om de harbaarge leeg te kriegen* (Obk), *Ie kun mar beter gien geweld bruken* (Diz), *Ze bruken daor tevule geweld* (Diz), *Geweld brengt nooit een goeie oplossing* (Pe-Db) *Hi'j het 'm zonder geweld overgeven* (Nw), *mit geweld ingriepen, geweld pligen* (l), *mit geweld iene overmeesteren* (Dhau), *iene geweld andoen* iemand geweld aandoen, slaan (Nw), *je(zels) geweld andoen moeten om...* met enorme tegenzin, strijdig met iemands innerlijk moeten handelen (Nbk), *de waorhied geweld andoen* (Nbk) 4. vertoon van kracht *Daor moe'k mit duvel en geweld achteran* daar moet ik geweldig achteraan om te zorgen dat het gebeurt (Dho), *mit alle geweld per*

geweld - geweten

se, door zeer veel aan te dringen: *Ze willen mit alle geweld da'k es een keer komme* hoe dan ook (Obk), *Die jonge wil mit alle geweld zien zin deurdrieven* (Db), *Mar ajt now mit alle geweld hebben willen (...)* (Np), *van wonder en geweld* wonderbaarlijk en zeer imponerend: *Dat gebouw is een ding van wonder en geweld* (Obk), *Hi'j kwam d'r an mit wonder en geweld* op krachtige, imponerende wijze (Np), *'t Is een opperaosie van wonder en geweld* die handeling, dat karwei is erg moeilijk (Ste) **geweld** II (Nw) bn. 1. door wellen bewerkt, nl. bijna gekookt *gewelde vruchten* in vocht bijna gekookte vruchten die aldus zacht zijn geworden (Nw) **gewelddaad** (spor.) - **gewelddaad** **gewelddaadig** (verspr.) - **gewelddadig**, nl. door geweld gebeurd *een gewelddaadige dood* (Dhau), ook: op gewelddadige wijze, geweld gebruikend *Hi'j is gewelddaadig om 't leven kommen* (Diz), *...an zien aende kommen* (Np), *De pelisie het gewelddaadig optreden* (Wol), *Ie bin mar aorig gewelddaadig* je gebruikt nogal geweld, zeg! (Nt), *We leven in een gewelddaadige wereld* (Spa) **geweldig** I bn.; -er, -st [gə'weldəx] 1. groots, prachtig *'t Is geweldig, heur, et gaot mar best!* (Nbk), *Ik vun et geweldig (Np), Hi'j doet et geweldig* (Bdie), *Dat feest was geweldig* (Nt), *'t Was in ien woord geweldig* (Nt), *Hi'j presteert heel wat, et is een geweldige kerel* (Diz) 2. zeer groot, enorm *een geweldige takkebulte* (Nw), *Soms ston hi'j even stille om naor 't geweldige vuur te kicken dat hoge tegen de locht oplaaide* (j), *Opiens kwam d'r een geweldige slag en A. scheut onder de taofel van schrik* (j) **geweldig** II bw. 1. enorm *'t Stok was geweldig mooi* (Wol), *'t Ging d'r geweldig om weg* (Ma), *Wat een geweldig mooie kopballe* (Dho), *Et vul geweldig mit* (l) **geweldig** III tw. 1. schitterend, **geweldig gewelf** z. **gewulf** **gewemel** z. **giewiemel** **gewest** et; -en [gə'west] 1. bestuurlijke eenheid gevormd door een aantal gemeenten **gewestelik** (l) bn. [gə'westlək, ...tələk] 1. betrekking hebbend op een gewest, een provincie of een samenhangend deel

daarvan **geweten** et; -s; -tien [gə'wi:tɪn] 1. **geweten** *Ie moe'n je geweten volgen* (Nbk), *Et geweten kan een meenske soms reer plaogen* (Bu, Obk), zo ook *Et geweten begint je te plaogen* (Ma, b, Nbk), *Dat knaegt an 't geweten* (El), zo ook *'t Geweten zal 'm wel knaegen* (Dho), *Aachterof is zien geweten begonnen te spreken* (El), *Wij haandelen om de haeverklap tegen de stemme van oons hatte en oons geweten* (b), *Wij daanken Jow, dat Ie oons geweten raeken willen om oons de rechte weg te wiezen* (b), *Hi'j het gien geweten* hij is gewetenloos (Nbk), zo ook *Hi'j is zonder geweten* (Nbk), *naor eer en geweten* (l), *een kwaod geweten hebben* (Ol-Nl, Wol), *een goed...* (Nbk), *een gerust...* (Dfo, Dhau, Op): *Ie kun mit een gerust geweten slaopen gaon* (Dhau), *Veul meensken hebben gien gerust geweten* (Op), *een slecht geweten hebben* (Spa), *Hi'j het gien zuver geweten* hij is ergens schuldig aan en weet dat (b, Nw), *Hadde de vent mar een geweten, dat was nog beter as dat hi'j now helemaol niks het had* hij dan nog maar een (goed) geweten, want ook dat ontbreekt zelfs aan hem (Obk, Sz), *een roem geweten hebben* een ruim geweten hebben, gemakkelijk van opvatting zijn, alles maar tolereren (Db, Ol-Nl, Ste): *Die het een roem geweten, bi'j die kan alles deur de beugel* (Ste), *je geweten sussen zich voorhouden dat men er toch niet zo'n gewetenszaak van hoeft te maken* (Np), *(hiel) wat op je geweten hebben* (veel) kwaad gedaan hebben (El, Np, Nbk), *Hi'j het gien cent op zien geweten* hij bezit geen cent (El), ook *niks op zien geweten hebben* id. (Np), *iene op zien geweten warken* zo praten dat men eigenlijk een beroep doet op iemands geweten (Pe-Db), *iene an et geweten kommen* door een opmerking iemand doen voelen dat iets niet met z'n geweten in overeenstemming is (vo), *et mit je geweten overien brengen kunnen* iets met je geweten in overeenstemming kunnen brengen (vo, Ol-Nl), *et niet over je geweten kriegen kunnen* iets niet met je geweten overeen kunnen brengen (Nt, Ol-Nl): *Dat kan ik niet over mien geweten kriegen* (Nt), *Dat kwam him even an 't*

geweten daarmee werd bij hem een gevoelige snaar geraakt (Ma), vandaar ook *Aj' iene an 't geld kommen, dan koj'm an 't geweten* (Ow) en *Dat kwam 'm wel an 't geweten* dat kostte hem geld (Ma)

geweven (Db, Dfo, Dho, Diz, Nw) Ook **geweefd** (Obk, Sz), **weven** (Nbk, Ol-Nl), **weefd** (Dhau) bn. [gə'wɛ:bm/...wɛ:ft/...] 1. door te weven gemaakt *Sommigen maken mooie geweefde spullen* (Sz), *Een geweven lappien is duur* (Dho), *geweven stof* (Nw), *et weefde goed* (Dhau), *et weven goed* (Ol-Nl)

gewicht Ook **wicht** (in bet. 3: Bdie, Ma, Mun, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ste, Sz), **wichte** (bet. 3: Obk, Spa, bet. 1: Obk) et; -en; gewichien [gə'wɪxt/wɪxt(ə)] 1. zwaarte *Een kilogram is et gewicht van een liter zuver waeter* (Op), *Et gewicht van die slaachte kriepen was net zo as d'r op angeven ston* (Dfo), *le moe'n d'r altied goed omme daenken en toezien daj't goeie gewicht kriegen* het volle gewicht, het gewicht dat men verlangt in een winkel, op een markt (Mun), *et volle gewicht* id. (Bdie, Obk), *De varkens hadden een goed gewicht* bleken bij weging van een goed gewicht te zijn (Ow), *Wat is je gewicht?* (Nw), *Zien gewicht is an de hoge kaant* (Wol), *Deur et zwaore gewicht was de plaanke deursleugen* (Mun), *et volle gewicht in de schaole leggen* zich ergens helemaal voor inzetten, er volledig achter staan e.d. (Bdie, Obk), *Hij' gef't mar kwaoliek et gewicht* hij geeft maar net of net iets minder dan het gewicht dat de koper vraagt en waarvoor die betaalt (Nbk, Nt, Obk), vandaar *Hij' gef't gien wichte* (Obk), *Vroeger mos de winkelier d'r altied wat op toegeven, een snoepien of stukkien koeke of iets meer gewicht geven* (Mun, Sz) 2. iemands zwaarte vaak met een bijgedachte aan een flinke omvang, lichaamsgewicht *Hij' het een goed gewicht* is enigszins dik, nl. van een volwassene (Bu, Nbk), id. van een kind: het heeft het gewicht dat goed is i.v.m. de leeftijd of lengte, zo ook *Dat kiend is van 't goeie gewicht* (Nbk), *boven/onder je gewicht wezen* (Nbk), *Die nam aorig toe in 't gewicht* (Ld), *Al laot ik et eten haost allemaole staon, mien gewicht gaot langzem omhoog* (Sz), *Ze moet dat*

gewicht ok nodig hebben ze is niet bepaald te zwaar, dat gewicht is, haar lichaamsbouw in acht genomen, een minimum (Dho), *Hij' is zien gewicht in goold weerd* (Spa, Ol-Nl) 3. gewicht van een klok; ook van een lamp, nl. om deze mee op te trekken (Obk), *We moe'n één keer daas de gewichten optrekken* (Spa), *Wij' hebben nog zoe'n kaasteklokke mit wichten* (Mun) 4. gewicht om mee te wegen *Die aj' op 'e schaole bruken, dat bin gewichten* (Nbk), *maoten en gewichten* (Nbk), *In de winkel gebruikten wij' een blokkien mit keuperen gewichten* (Ol-Nl), *'t Legt (gien) gewicht in de schaole* het maakt (niet) zodanig indruk dat de besluitvorming erdoor wordt beïnvloed, het is niet van belang bij een afweging, daardoor wordt het resultaat (niet) beïnvloed (El, Ma, Nbk, Np), zo ook *Zien woorden brengen gewicht in de schaole* maken indruk, tellen voor de anderen zwaar (Nw), *(mit) 't volle gewicht in de schaole* met heel zijn invloed, gezag en inzet (Bdie), *'t Is van groot gewicht aj' opdreugen kerweigies goed uitvoeren* van groot belang (Db)

gewichtheffen (l) - gewichtheffen

gewichtheffer - gewichtheffer

gewichtig (Nbk, vo) bn.; -er, -st [gə'wɪxtəx] 1. gewichtig *Hij' keek zo gewichtig* (Nbk), *Dat is ok een maniere om gewichtig te doen* (vo)

gewiebel et [gə'wɪb] 1. het als hinderlijk ervaren onvast staan, wankelen 2. het voortdurend heen en weer bewegen, wiebelen, met name op een stoel *Schei toch es uut mit dat gewiebel!* (Spa)

gewiekst Ook **gewikst** (bet. 1: Np, Sz, b: lm, p) bn.; -er [gə'wɪkst/...t...] 1. gewiekst 2. fors (en evt. flink, handig, vaak ook met de gedachte aan trots) (Db, Dfo, Diz, Dho, El, Ld, Mun, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) *Die zeune is krek zo gewiekst van pestuur as zien heit* (Obk), *een gewiekste kerel* groot en stevig (Nw), *een gewiekste meid* id. (Db, Ol-Nl), *Een gewiekst wief is et, ze het de kop in de nekke, heur* id. (Nw), *As bossen rogge hiel zwaor binnen, dan zej' wel: dat bin gewiekste bossen* (Mun, Ow, Nw), *...garven* (Ld)

gewiemel (verspr.) Ook **gewemel** (Bdie, Dho, Spa, Wol) et [gə'wɪml/...t...] 1. gewemel, ook het voortdurend op onrustige

gewiezigd - gewin

wijze bewegen van personen, vooral van kinderen *In een pishemelnust* [mierennest] *is altied een boel gewiemel* (Op), *Schei toch es uut mit dat gewiemel* (Np), *'t Is hier een gewemel van muggen* (Spa), *Hé, hool toch es op mit jow gewiemel, wodt d'r wel es tegen een kiend zegd dat niet stillezitten kan* (Obk), *Wat een gewiemel mit die kiender om je henne* (Db) 2. het voortdurend kwispelstaarten (Nbk, Np) *Wat een gewiemel mit die stat* (Nbk)

gewiezigd z. wiezigd

gewikst z. gewiekst

gewild (Nbk) bn.; -er, -st [gə'wilt] 1. in trek *een gewild artikel* (Nbk), *Dat artikel is wel gewild* (Nbk)

gewillig I bn.; -er, -st [gə'wiləg] 1. gewillig: bereidwillig, meegaand *'t Is een gewillig kereltien* een bereidwillig mannetje, ook van een jongen (die wil gehoorzamen, mee wil werken aan hetgeen gevraagd wordt) (Ma), *Dat jonge peerd was hiel gewillig* (Obk), *Die hond is slim gewillig, hi'j wil wel luusteren* (Nw), *Zi'j is wel gewillig, et is heur wel goed* (Dho), *Ze hebben 'm wat op 't jak geven, doe was hi'j wel gewillig* (Dho), *Die man was zo gewillig as een lam* (Mun, Ol-Nl), *Ze was zo gewillig as een keeshontien* (Ol-Nl)

gewillig II bw. 1. zonder zich te verzetten *Hi'j gong gewillig mit de pelisie mit* (Dhau), *Dat peerd lat him gewillig leiden* (Ld)

gewin et [gə'win] 1. opbrengst van bedrijf, de verkoop in een winkel, het inkomen *De eerpels was een goed gewin, disse zomer* (Dhau), *Ze hebben daor niet zovule gewin op die boerkeri'je* (Bu), *Op een klein bedrijf is 't gewin niet zo groot* (Ow), *Et gewin was die dag maotig* (Dho), *Da's een mooi gewin* dat geeft een goede opbrengst, daar maakt men flink winst mee (Spa), *'t Was een goed gewin* men deed er goeie zaken mee, de opbrengt was hoog (Bdie, Nbk), *In 't verleupen jaor kwam d'r een goed gewin van 't laand* (Obk), *Et gewin is van 't jaor niet best, et is een slecht gewin* (Nw), *D'r zat niet vule gewin an dit jaor* (Ma), *We hebben 't weer mooi an 't gewin* het gaat goed met de inkomsten, met de opbrengst (El), *Op et hopen van kiepen zit weinig gewin* (Op), *Op de kiepen zit niks gien gewin* (Nt), *half gewin* een slechte

opbrengst opleverend (Bdie): *Boekweite-verbouw is mar half gewin* (Bdie), *op half gewin* gezegd van een schaap, koe etc. gekocht met het geleende geld van een ander zodat die ander ook de helft van de opbrengst (wol, lammeren bijv.) moet ontvangen (Sz, b: lm) of wanneer men schapen bij een boer in het land laat grazen voor de helft van de wol en de lammeren (Np, Op, Obk), vandaar: *Vroeger hadden sommige arbeiders schaopen op half gewin* (Op), en: *Vroeger kregen de arbeiders een schaopen op half gewin* (El), zo ook *H.B. (de 'schaopekoning' uut N.) dee schaopen uut op half gewin* (Ste), ook gezegd wanneer iemand geld leent voor land en vee waarna de ander de helft van de winst krijgt (Spa) en gezegd indien de één het land heeft en de anderen de lammeren levert, waarna de opbrengst gedeeld wordt (Pe-Dbl), of inzake soortgelijke situaties waarin men samen een onderneming opzet of samen handeldrijft en waarbij elk de helft van de opbrengst krijgt (verspr.), vgl. nog *Ze hebben een koe van de koopman op stal veur de melk, d.i. op half gewin* (Ld, Diz), *Kiepen is een zin, mar gien gewin* aan het houden van kippen verdient men nauwelijks, het is meer een hobby (Dfo), ook *Een kiepe...* (Ow, Spa) en *Een kiepe is veur 't zin, mar niet veur 't gewin* (Op), zo ook *Et is een zin, mar gien gewin* (Dho, Diz), *De kost gaot veur 't gewin* men moet eerst kosten maken, investeren voordat er opbrengst, winst kan zijn (Ld), zo ook *De kosten gaon altied veur 't gewin* (Ol-Nl) en *De baot gaot veur 't gewin* (El), *'t Gaot om 't zin, niet om 't gewin* om het genoeg, niet om de winst (Dho), *Niet om 't gewin, mar om 't gezin* om dat nl. te onderhouden (Dho) 2. de nektar die de bijen halen (Pe-Dbl, bs: Dfo) *Et was een goed gewin veur de bijen* (bs: Dfo; Pe-Dbl) * *'t Eerste gewin is kattegespin* is al flink wat, ook wel met de bijgedachte: maar het kan later tegenvallen (Db, Np, Op, Ow, Pe-Dbl), ...*kattegewin* id. (Ow), ...*'t Leste gewin (dat) giet naor de buse in* dat kan men houden, nadat de eerste inspanningen, de kosten eruit zijn gekomen (Dhau), *Et twiede gewin gaot de buse in* (Dho), (van de eerste oogst waaraan men verdient

zonder extra kosten te hebben of van snelle winst anderszins:) *Et eerste gewin giet de buse in* (Ow), *Et grootste gewin is kattedgespin* hoe mooi het ook is, in wezen stelt het allemaal niets voor (Db, Obk), *Alle gewin is gien kattedgespin* ook al is alles mooi voor elkaar, er kan zo weer wat tussen komen, er kan zo weer iets misgaan (Sz), *Et gewin komt nao 't gespin* na de inspanning (Obk), *Alle gewin is kattedgespin* al is het maar heel weinig, alle winst is meegenomen, als je er maar aan verdient (Nw), *Een klein gewin is kattedgespin* gezegd wanneer men slechts heel weinig wint, verdient (Nw)

gewirrewar Ook **gewirwar** (Ow) et [gə'wɪr(ə)war] 1. gewirwar, vooral m.b.t. ruzie maken, steeds anders willen dan de ander, het druk door elkaar praten en evt. schreeuwen *Zie praotten allegaere deur menaander, et was een gewirrewar van jewelste* (Mun), *Wat een gewirrewar in mekaander omme* (Nw), *'t Was een gewirrewar inneneer omme* (Nw, Nbk), *...in mekaer omme* (Np, Wol), *In die huusholing was 't een hopen gewirrewar* (Dfo), *Zat d'r mar iene tussen oons koppeltien die de stip op de i zette, dan waren we mitien van dat gewirrewar of* (Sz), *Dat die vrouwluden spul hadden, dat was me ok een gewirrewar* (Nbk), *Dat was me dan toch een gewirrewar mit die jonge* (Ol-Nl), *Et was een gewirrewar van meensken daor op die mark* (Bu), *Al die auto's daor op dat kleine hoekien laand parkeren, dat wodt ok een gewirrewar in mekaander omme* (Nw)

gewirwar z. **gewirrewar**

gewis - gewis: zeker, in * *Veul heil en zegen in 't ni'jjaor/Wij' niet geven dan laot 't mar/Dan weens ik je zeker en gewis/Een bochel op je verdommenis* gezegd als men de buurt langs ging om anderen als eerste een gelukkig nieuwjaar toe te wensen (d.i. *et ni'jjaor ofwinnen*) (Ma)

gewodden [gə'wɔdŋ], in *gewodden laoten* iemand of iets z'n gang laten gaan, het op z'n beloop laten, het laten gebeuren zonder er iets tegen te doen *Dat moej' mar gewodden laoten* (Bu), *Ze moet even uutgoelen, laot heur mar even gewodden* (Nbk), *Laot die mar stiekem gewodden* bemoei je er maar niet mee, zeg er maar

niets van, doe maar net of je niets merkt van zijn vorderingen, van wat hij doet (Nbk, Spa), zo ook *Laot 'm mar wat gewodden* (Bdie), *Ie kun de kriender niet altied gewodden laoten* (Db), *Laot ze mar stille gewodden, dan bin ze oons niet tot last* (Pe-Db), *Stille gewodden laoten, gien slaopende honnen wakker maeken* (Bu), *Laot 'm mar stille gewodden, et komt best klaor* (Diz), *Laot die mar gewodden, die reddet him wel!* (Obk), *et gewodden laoten* iets niet uitvoeren, het niet doen: *Laot dat mar gewodden, je, dat doe ik aanst wel eventies* (Nbk), *argens mit gewodden kunnen* (Mun, Np, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol): ermee om kunnen gaan, zich ermee kunnen redden *Die kan d'r aorig mit gewodden* (Spa), *Zoj' daor wel mit gewodden kunnen?* (Ol-Nl), *Hi'j kent et goed, hi'j mos d'r wel mit gewodden kunnen* (Ol-Nl), *Die verrekte bok, daor kan ik niks mit gewodden* (Sz)

gewoel (Nbk) et [gə'wul] 1. het voortdurend woelen 2. een krioelende menigte

gewoepst bn., bw.; -er [gə'wupst] 1. (bn.) gezegd van een sterke, evt. ook zwaargebouwde man, soms ook van een zwaargebouwde vrouw *Dat was een gewoepste kerel* (Wol), *een gewoepst vrommes* (Dfo) 2. gezegd van een handige man, soms ook van een vrouwspersoon (vaak ook met de gedachte aan alertheid, gewiektheid of het bedreven zijn in iets) (verspr.) *Wat een gewoepste kerel, hi'j maekte alles zels* (Bdie), *Dat is een gewoepste meid, die kan heur overal mit redden* (Nt), *een gewoepste warker* (Ow), *een gewoepste smid* (Spa), *Die hoefsmid was gewoepst in 't peerdebestaon* (Obk), *Die jonge was zo gewoepst in 't fietsen, hi'j kon overal deurhenne kommen* (Dfo), *In dit vak is hi'j gewoepst in* (El), *Hi'j is daor gewoepst in* (Dho), *We hebben een flinke dienstbode, et is een gewoepsten iene* (Ol-Nl), *Hi'j het me dat verhipte gewoepst flikt* (Wol), *Die dief dee dat gewoepst* (Np), *Ie mossen es zien hebben, hoe gewoepst hi'j d'r mit wodden kon hoe handig hij met dat werk omging, het aanpakte* (Mun), (zelfst.) *Ze kriegt et altied veur elkaar, et is me een gewoepste* (Sz)

gewölf z. **gewulf**

gewonde - gewoonweg

gewonde (spor.) de; -n [gə'wondə] 1. gewonde *D'r bin verscheiden dooien en gewonden* (v)

gewone (Sz) et [gə'wō: ənə] 1. het gewone, normale *buten et gewone valend* (Sz)

gewonnen (Spa) [gə'won:], in * *Zo gewonnen, zo verslonden zo gewonnen, zo geronnen* (Spa)

gewoon I bn.; gewoner, -st [gə'wō: ən] 1. (bn.) *alledaags, niet bijzonder 'k Hadde mij d'r heel wat van veursteld, mar et was mar heel gewoon* (Sz), *Et is mar een gewoon husien, heur, daor ze in wonen* (Nbk), *Aj't mar vaeke genoeg doen, dan wodt et staorigan gewoon* (Nbk), *Dat elk een auto het, is now hiel gewoon* (Nbk), *Ze vienen tegenwoordig alles mar gewoon alles moet tegenwoordig maar gewoon kunnen* (Ma), *de gewone man* (v), *et gewone volk* (l), (zelfst.) *Gewonen hadden een kaemer en een keuken gewone, niet-gegoede mensen* (Nbk) 2. eenvoudig blijvend, niet hoogdravend, niet eigenwijs, van personen *Ze het een rieke man kregen, mar et is een gewoon meenske bleven* (Obk), *Die meensken hier ommehenne bin allemaal zo gewoon* (Dhau), *'t Bin aorige meensken, ze bin zo gewoon* (Dho) 3. de gewoonte hebbend, volgens het vaste gebruik (Nbk, Nw, Pe-Dbl, v) *Die meensen waren gewoon om elke zundag vot te gaon* (Pe-Dbl), *We bin gewoon om om twaelf ure te eten* (Nw), *Ik bin dat now ien keer zo gewoon* ik ben dat nu eenmaal zo gewend (Nbk), *E. had vanzels aandere kleren bij' heur as die hier gewoon weren* (v) 4. waaraan men gewend is *'k Zol mien gewone, daegelikse wark wel weer graeg doen willen* (Nbk), *Et begint op de gewone tied* (Nbk)

gewoon II bw. 1. op de gewone manier *Ik gao vaeke gewoon mien gang, al hebben ze daor kritiek op* (Bu), *Doe toch gewoon, kerel, stel je niet an* (Wol), *Doe mar gewoon, ...daor koj' et veeerste mit* (Diz), *...dan doe' al gek genoeg, ook Aj' gewoon doen...* (Ow), *Jongien, doe mar gewoon, dat is goed genoeg* (Dfo), *Hi'j het hiel wat in de mars, mar hi'j dot altied zo gewoon as wat niet eigenwijs* (Nbk), *Alles gaot d'r gewoon omme deur* (v), *gewoon bekeken normaal beschouwd* (Ste), *Et hatte slat me wel twie keer zo hadde as gewoon* (v) 2.

gewoonweg, eenvoudigweg *Et is gewoon verschrikkelijk!* (Nt), *Die man die him opvolgd was, warkte gewoon op een febriek* (v), *Hi'j hadde mar gewoon legere schoele had* (j), *Gao gewoon mar naor him toe en zeg mar dat et mien schuld is* (Nbk) **gewoonlik** Ook **gewoonliks** (b) bw. [gə'wō: ə(n)lək/...s] 1. gewoonlijk, doorgaans, gewoontegetrouw *Gewoonlik is et om disse tied wel wat waarmeder* (Nw), *Ze hebben gewoonlik de koffie klaor as we kommen* (Ste), *Je kun d'r gewoonlik op an dat hi'j te laete komp* (Ste)

gewoonliks z. **gewoonlik**

gewoonte de; -n, -s [gə'wō: əntə] 1. *aanwensel een rere gewoonte. Wat het die man een raere gewoonte over 'm* (Nt), *...an 'm* (Nbk), zo ook *Hi'j hooft d'r een raere gewoonte op nao* (Diz), *Dat is now ien keer een gewoonte van mij* (Mun), *een nuvere gewoonte* (Nbk, Np), *een malle gewoonte* (Nw), *Hi'j dot dat uut gewoonte* (Nbk), *Die gewoonten moej' ofleren!* (Nbk), *Hi'j het de gewoonte om (...)* (Nbk), *argens gien gewoonte van maeker. Maak d'r mar gien gewoonte van* (Spa), *We maeken d'r netuurlik gien gewoonte van om alle aovens een borrel te nemen* (El), *Daor moej' gien gewoonte van maeken* (Np, Ow) 2. wat men gewoonlijk doet *'t Is gewoonte dat we ien keer in de maand bij' mekeer kommen* (Obk), *Et was al zoe'n betien gewoonte wodden dat beiden niet beter wussen of et zo hurde* (j), *Uut gewoonte doe 'k mit* (v), *'t Is now ien keer zien gewoonte om d'r betied [vroeg] uut te kommen* (Nbk), *een goeie gewoonte, een slechte gewoonte. De man hadde een slechte gewoonte, hi'j dronk teveule* (Pe-Dbl), *de macht der gewoonte* (Ld), *Dat is anders mien gewoonte niet ik ben niet gewend om zo te doen* (Ma), zo ook *'t Is mien gewoonte niet om (...)* (Nbk) 3. traditie, gebruik *De meerste streken hebben heur eigen gewoonte(n)* (Sz), *Die gewoonte hebben wij' hiere niet* (Nbk), *oolde gewoonten, Dan wij'de d'r ok nooit es een frisse wiend deur pattie mufte gewoonten* (b)

gewoonties (Nbk) bn. [gə'wō: əntis] 1. gewoontjes *Die is altied hiel gewoonties in de kleren* (Nbk)

gewoonweg (Nbk, Obk) [aks. wisselt] -

gewoonweg: simpel, ronduit

gewormte (Db, Dfo, Mun, Op, b: ln) [...o... (oost.), ...o... (west.)] - gewormte
gewricht Ook **gevricht** (Bdie, Bu, Dfo, Diz, El, Nbk) [gə'wruxt/...fr...] - gewricht: in lichaam van mens, dier 'k *Heb et mit de gevrichten te doen* (Nbk), *Dat gewricht wol niet meer drijen* (El, Sz), *'t Is niet best aj't in de gewrichten hebben* (Spa), *'t Gewricht doet me allemachtig zeer de gewrichten* (Spa), zo ook *Ik heb last van 't gewricht* (Bdie), *een ontsteking an 't gewricht* (Pe-Dbl), *Ie kun de aarm of schoolder uut et gewricht hebben* (Obk), *Die koe kan niet over de stal* [kan slecht tegen het staan op stal], *die het dikke gevrichten* (Dfo)

gewrief et [gə'wri:f] 1. gewrijf

gewriemel z. *gewriemel*

gewulf (bet. 1: Diz, Np, Nw, Op, Pe-Dbl, Spa, bet. 2: Np, Nw) Ook **gewölf** (Db, Dho, Ow), **gewelf** (bet. 2: verspr., bet. 3: Nbk, Sz, ba) et; gewulven; -ien [gə'wal(ə)f/...œ.../...e...] 1. gehemelte (in de mond) (Dho, Diz, Np, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa) *een gespleten gewulf* een gespleten verhemelte (Spa), zo ook *Die jonge hadde een misvormd gewulf en praotte daordeur slecht* (Op), *Die het gien gewölf in de mond en daordeur praot hi'j zo slecht* (Dho) 2. gewelf in gebouw, welving in muur e.d. *Die karke had een mooi gewulf* (Np), *D'r moet een gewulf in die mure maekt wodden* (Nw), *In die karke zit een mooi gewelf* (Dfo) 3. ruimte met een gewelfde zoldering, holle, kille stenen ruimte, ook van zeer hoge, overdekte ruimte (Db, Nbk, Sz, ba) *een gewölf onder de karke* (Db), *Zoe'n wiede wereld en zo'e'n hoog gewelf* (ba), (ironisch) *Dat huus is ok een oold gewölf* (Db)

gewunnen (Nbk, Np, Ste) [gə'wan:] , in *je gewonnen geven* zich gewonnen geven (bij meningsverschil, of in een spel)

Gez. - afkorting van *Gezusters*, *Gezang*

gezaeg (Nbk) [gə'se:x] - gezaag

gezaemelik bn. [gə'sē:mələk, ...mələk] - gezamenlijk: gemeenschappelijk *G. is mien kompanjon, we drieven onze zaeke veur gezaemelike rekening* (Op)

gezag et [gə'sax] 1. de overheid of de vertegenwoordiger(s) daarvan (spor.) *Mar et bliest: hier het oons hoogst gezag een*

rere bok mit scheuten (b), *De versleugene en de man van et gezag* (ba), *op eigen gezag, et bevoegd gezag* nl. vooral inzake de basisschool 2. autoriteit (verspr.) *op zien gezag wat doen* (Nbk), *...annemen* (Nbk)

gezagsgetrouw (l) - gezagsgetrouw

gezagsverholing (l) - gezagsverhouding

gezag [gə'san] - gezag, het zingen *Die* [nl. het kindje] *lag rustig te slaopen en deur et gezag van de bi'jen sleup hi'j zo vaaste dat hi'j niks vernam van de grote balle die boven zien heufd hong* (j)

gezagboek - gezangboek

gezanik [gə'sä:nək] - gezanik

gezant (l) [gə'sant] - gezant

gezapig (l) [gə'sa:pəx] - gezapig

Geze z. *Gesien*

gezegd (Nbk) bn.; pred. [gə'sext], in *Dat is niet gezegd* het is nog niet zeker dat dat zo is, dat dat zal gebeuren: *Dat is hielemal nog niet gezegd, dat hi'j die slimme ziekte het* (Nbk)

gezegde (Nbk, Np, Nt, Pe-Dbl, Ow, Ste, Sz, Wol) et; -n, -s [gə'seɪdə] 1. de wijze waarop iemand zich uitdrukt over iets, hetgeen iemand over iets opmerkt (Nbk, Nt, Pe-Dbl, Ow, Ste, Wol) *Dat gezegde kwam wel wat bot an* (Pe-Dbl), *...neem ik je kwaoliek* (Wol), *Zien gezegde is niet goed overkomen* niet goed begrepen, ook: is slecht gevallen (Nt), *een reer gezegde nog even wat behemmelen* het effect van een ontaktische opmerking teniet doen door vergoelijkend, schuld toegevend te praten (Ow), *Dat slat wel in, dat gezegde* (Ste) 2. vaste uitdrukking (Nbk, Np, Ste, Sz, l) *Dat is een algemien gezegde* (Nbk), *Zoe'n gezegde wodt gauw overneumen* (Nbk), *een oold gezegde: zo dronkend as Mestricht* (Np), *Zoas ie 't zeggen, dat is hier inderdaod et gezegde* een vaste wijze van zeggen, uitdrukken (Nbk), *As bij et veurjaor de koekoek roept is dat tegen de regen* [zal het gaan regenen], *was hier et gezegde* (Sz)

gezegend bw. [gə'su:gnt] 1. op gelukkige, genadige wijze *Daor bi'j' gezegend ofkommen* (Nbk), *Dat is je gezegend ofgaon* (Nbk)

gezeggelik (Bdie, Db, Nbk, Obk) Ook **gezeglik** (Diz, Ld) [gə'sexələk/...'sexlək] 1. gehoorzaam, het gevraagde willende doen,

gezeglik - gezicht

voornamelijk van kinderen en dieren *De jeugd van disse tied is niet zo gezeggelik* (Obk), *Hij is wel aorig gezeggelik* (Nbk)

gezellig z. *gezeggelik*

gezeik (verspr.) [gə'seik] - gezeik

gezellig bn., bw.; -er, -st [gə'seləx] 1. genoeglijk, onderhoudend *een gezellige avond* (v), *De vesite die we hadden was gezellig* (Nbk), *Lao' we 't oons mar een betien gezellig maeken* (Nbk), *Doe hadden ze 't nog even gezellig mit 'n beidend* (j), *Ze zatten nog even gezellig bij mekeer* (Nbk), *Dat is wél zo gezellig en vule makkeliker* (b), *een gezellige praoter, een gezellige brief* (Nbk) 2. (bw.) vrolijk, plezierig *'k Hebbe wel es zien dat ze mit de koopmaansstok onder de arm gezellig nog even een rondedaansien maekten* (j), *Wat klepperen die klompies gezellig over de weg* (ba) 3. (van een bep. situatie, omgeving) een gezellige, prettige stemming oproepend *Die meensken hebben toch zoe'n gezellig huus* (Nbk), *le kun et daor een stok gezelliger maeken* (Nbk)

gezelligheid Voor -heid z. -hied [gə'seləxhit] 1. het gezellig samenzijn *Ze meugen daor graeg over gezelligheid* (Nbk), *Now, kom d'r veur de gezelligheid mar even in* (Nbk) 2. prettige sfeer, behaaglijke inrichting *Wat bloemen veur de raemen en zo gef't wat gezelligheid in je studeerkaemer* (Nbk)

gezelligheidsborrel (Db) de; -s; -tien [gə's...] 1. glaasje sterke drank dat men voor de gezelligheid drinkt in huiselijke kring of op een feest

gezelschap z. *gezelschop*

gezelschop (OS, Bdie, Bu, Mun, Np, Nt, Nw, Op, Sz) Ook *zelschop* (Db, Dfo, Ow), *gezelschap* (Dho, Op, Diz, Pe-DbI, Wol en west.), voor -schap z. -schop et; -pen; ...schoppen [gə'selskɔp/...] 1. het gezellige samenzijn met anderen *Ze zuken wat gezelschop, iene gezelschop holer*: *'k Zal je even gezelschap holer* (b, Wol), *(wat) gezelschop (an mekeer) hebben*: *A'k kuieren gao, wi'k wel graeg wat gezelschop hebben* (Nbk), *Ze hadden an de bureen wel aorig gezelschop* (Nbk), *We hadden goed zelschop onderweg in de bus* (Db), *We hadden veurige weke mooi gezelschop mit die busreize* (Bu), *Ik bin wel op zien gezelschop gesteld op zijn bijzijn* (Nbk), *Ik*

heb jow gezelschop niet neudig! (Nbk), *Ik wol wel dat ik es wat gezelschop kreeg* ik zou wel willen dat iemand me eens gezelschap kwam houden (verspr., Nbk), *in gezelschop van 2. degene(n) met wie men samen is* *Dat is toch gien gezelschop veur jow!* (Nbk), *Ik had gezelschop onderweg* (Nbk), *We hebben onderwegens gezelschop troffen, daor biwwe mit opfietst* (Nw), *Die jonge was niet in zoe'n mooi gezelschop* (Dfo), *We troffen goed gezelschop mit de vekaansie* (Obk), *We zaten in net gezelschap* (Ol-Nl), *Pas op veur slecht gezelschop* (Nt), *in goed gezelschop wezen* in goed gezelschap zijn, daarentegen *Ik was in vremd gezelschop* (Ow) 3. de bij elkaar zijnde personen *We hadden gister een raer gezelschap in de harbarge* (Op), *Oonze woordeboekgroep is een mooi gezelschop* (Np), *'t Was een heel gezelschap op die plezierboot* (Pe-DbI) 4. gevolg, stoet 5. vereniging, club, gezelschap dat een voorstelling geeft, vooral toneelgezelschap *Et feest het goed vol-daon, we hadden een goed gezelschop* (Db) **gezelschopspel** (l) [gə'sel...] - gezelschapsspel

gezemel (l) [gə'si:m!] - gezemel

gezet bn.; -ter, -st [gə'set] 1. zwaarlijvig, vaak verhullend voor dik *Hij is slim gezet* (Bdie), *Die man was goed gezet, en stark dat hi' was!* (Pe-DbI), *Die man is nogal gezet, die weegt d'r wel wat in* (Bu), *een gezette kerel* (Ma), *een gezet persoon* (Dhau, Ow), *een gezet vrommes* (v), *Da's een gezet postuur* (Spa), *Mien buurvrouw is een gezet meenske* (Wol) 2. in op *gezette tieden* (l)

gezetten bn.; attr. [gə'st:ɪŋ] 1. uit een welgestelde familie *een gezeten boerezeune* (b)

gezeuk z. *gezuuk*

gezi'jd (Dfo) bn.; attr. [gə'si:jt] 1. door zaaien bewerkt *De brette van een gezi'jde gang is een worp* (Dfo)

gezicht Ook *gezichte* (ZW, Dho, Mun, Nw, Nt, Obk, Ow, b; Dhau: bet. 3, Bu: bet. 4) et; -en; gezichien [gə'siχt(ə)] 1. het zien *Bij et gezichte van die lekkere taart begon hi' te glunderen* (Nt), *op et eerste gezicht*: *Hij was verliefd op 't eerste gezicht* (Op), *liefde op 't eerste gezicht*, *Op 't eerste gezichte was zien oordiel*

rechtveerdig (b) 2. het gezichtsvermogen *Zien gezicht wodt minder* (Nbk), *et tweede gezicht hebben* helderziend zijn (Spa), *Hi'j het een gezicht as twie aanderen* kan erg goed zien (Obk) 3. uitzicht, ruimte die men kan overzien *Hi'j is uut et gezicht* je kunt hem niet (meer) zien (Nbk, Nt, Obk), *Die meensken wonen een gezichte et laand* in ver weg (Dhau), zo ook *Da's een gezicht* een heel eind, ver weg (Spa) en *t Is een gezicht vot* (Np) 4. dat wat men ziende gewaarwordt *Een regenboge is een mooi gezichte* (Nw), *t Is een mooi gezicht, al die boties op de meren* (Nbk), *t Was een alderdaonigst mooi gezichte* (b), *Awwe alles even oprumen in de kaemer, is t weer een hiel aander gezicht* (Nbk), *t Is een reer gezicht, now die bomen d'r of binnen* (Obk), *Et is een aekelik gezicht* (v), *Die kleine ruties tegenwoordig in de huzen is een echt ouderwets gezicht* (Sz), *Et was een schilderachtig gezichte, as de oolde smid veur et aambeeld et iezer an et smeden was* (j), *Dat is gien gezicht!*, *een gek gezicht* (Nbk), *een stom gezicht* (Nbk), *een mal gezichte* (Nbk, Ste), *Aj' in die kaemer zitten, hej' et gezicht op 'e weg* (Nbk), *Aj' bi'j oons tot et raem uutkieken, hej' een mooi gezicht* (Dfo), *Dat is een hiel aander gezicht* (Nbk), *Ze hebben de raemen mooi op t gezicht* naar de kant waar men graag heen kijkt (bijv. de weg, of naar waar de zon meestal zit) (Ol-Nl) 5. uitbeelding van iets zoals men dat in het landschap kan waarnemen (Np) *een letterdoek, mit raanties, alderhaande soorten warkies, ok wel gezichten van boerderij'gies en zo* (Np) 6. gelaat, aangezicht *'k Zal et gezichte even wassen* (Nw), *Hi'j dee even de pette veur t gezichte* (l), *Hi'j het een knap gezicht* (Nbk), *Hi'j leup mit et gezicht tegen de mure op* (Dfo), *Wat bin ie rood om t gezicht* wat is je gezicht rood (Dhau, Nbk), *Hi'j het een gezonde kleur in t gezicht* een gezonde gelaatskleur (Nbk), *...een appat gezicht* (Spa), *een lillik gezichte* (Nw), *een grof gezichte* (Ste), *een mal gezicht* een lelijk, raar gezicht (Np), zo ook *Hi'j het een mal gezicht in t heufd* (Np), *een eigenwies gezichte* (b), *Beter gien gezicht as zoe'n iene* (Dfo), *De ogen hangen bi'j et gezichte* gezegd van iemand

die beteuterd kijkt (Ste), *een eerlik gezicht*, vandaar *iene op zien eerlike gezicht geleuven* (Dfo), *Ze het een lief gezichien* (Mun), *een bekend gezicht* een gezicht dat men kent, vandaar: iemand die men kent (Nbk), *een vremd gezicht* een onbekend gezicht, een onbekend iemand, *Ze het een mooi gezichien* een mooi, prettig aandoend gezicht, *Ik kreeg een toeke in t gezicht, een klap in t gezicht, iene recht in t gezicht kicken*, *Hi'j zee t me kooldweg, liek in t gezicht* direkt en zonder scrupules, zonder met m'n mogelijke gevoelens rekening te houden (Diz), zo ook *Hi'j zegt et je vlak in t gezicht* (Nbk), *De zonne schient in zien gezicht, iene* (allienig) *van gezicht kennen, je gezicht niet mit hebben* niet bepaald knap zijn (verspr.), ook van iemand wiens gezicht niet bepaald vertrouwen inboezemt (Dho, Nbk), *iene in t gezicht uulachen, et iene in zien gezicht zeggen* (Dfo), *je gezicht* (argens) *zien laoten, zien gezicht van de aandere kaante zien laoten* zijn ongunstige kant laten zien (Dfo): *Die kerel luut zien gezicht ok van de aandere kaante zien, doe hi'j een schieve scheuvel reed* (Dfo), *op je gezicht valen* publiekelijk een flinke tegenvaller te verduren krijgen, afgaan (Dhau), *een eigen gezicht hebben* een eigen identiteit (Nbk, l), *et gezicht van een instaansie/club* de wijze waarop men z'n representatie vorm geeft, zo ook *Hi'j is toch zoe'n betien et gezicht van die verieninge* (Nbk) 7. gelaatsuitdrukking *Ie hadden zien gezicht es zien moeten* (Nbk), *Et staot op heur gezicht te lezen* je kunt het uit haar gelaatsuitdrukking aflezen (Dfo), *een benauwd gezicht, ...zetten* (Nbk), *Zien gezichte verstrakte* (b), *een lelk gezicht, een zoer gezicht*, vandaar *een zoer gezicht zetten* een zuur gezicht trekken (Dfo), *gezichten trekken. Hi'j trok rere gezichten* (Nbk), *een lang gezicht trekken* (Dfo, Diz), *Hi'j trekt een gezicht of hi'j altied de duvel in het* een bits, chagrijnig gezicht (Spa), *Hi'j trekt een gezicht as een bok die safferaon vret* (Bu), *...die braandnettels vret dik, opgeblazen, raar vertrokken* (Np, Sz, Bu), *mit een staolen gezicht staon te liegen* zonder een spier te vertrekken (Dfo, Nw), *je gezicht verliezen* (Dfo, Dhau), *je gezicht redden*

gezichte - gezinszorg

(Dfo, Nbk), *Die het et zundagse gezicht an hij is eigenwijs* (Np), *Zien gezicht staot op onweer* hij kijkt boos (Ste), *een gezicht as zeuven daegen min weer een kwaad gezicht* (Obk), zo ook *...as een donderbuije* id. (Db, Obk, Nw), *...as een donderwolke* (Mun, Nbk, Spa, Sz), *...as een donderkop* (Nt), *...as zeuven daegen onweer* (Ma, Pe-Dbl, Spa), *...as zeuven daegen storm* (Wol), *Hi'j zet 'n gezichte van zeuven daegen storm en onweer* (Pe-Dbl), *...as een boer die koezepiene het* (Obk), *Hi'j het een gezicht as het hi'j koezepiene* hij kijkt nieuwsgierig of boos (Np), *een gezicht as een zaoterdagsaovens-smerig hemd* een vies, lelijk gezicht (Obk), *...as een oorworm* (Bdie, Dfo, Diz, Mun, Ow, Nt), *...een oorkroeper* (Wol), *...een oorworm* (Dhau, Dho, El, Mun, Nw), *...een kwattien* (Db), *...een oold kwattien* van iemand die kwaad, zuur en/of niet zo helder, fris kijkt (El, Nbk, Obk, Ow, Pe-Dbl): *Hi'j zet een gezicht as een oold kwattien* (Nbk), *een gezicht as een theepaantien* een zuur gezicht (Np, Ow, b), *...as haj' vodden vreten* (Np), *...drie daegen slecht weer* (Dho), *...as een basten pot* (Dho), *...as een stokkende rute* kwaad en verongelijkt (Np, Ol-Nl), zo ook *...as een kepotte rute* (Np), *...as een gebreuken rute* een vervelend gezicht (Wol), *Hi'j het een gezicht of heurde hi'j et in Keulen donderen* hij kijkt zeer verbaasd (Ow), *Hi'j het een gezicht as twee anderen kijkt* zeer geschrokken, verbaasd (Ma), ook: aan z'n gezicht zie je dat het een deugniet is (Obk) * *Op 't aende van de daegen zie' malle gezichten* aan het eind van de dag, na samen te zijn geweest of te hebben gewerkt, krijgt men ruzie (Dho)

gezichte z. gezicht

gezihtsbedrog - gezichtsbedrog

gezihtspunt (Nbk) - gezichtspunt

gezihtsverlies (l) et [gə's...] 1. teruggang in het gezichtsvermogen 2. teruggang in het prestige

gezien bn.; -er [gə'si(:)n] 1. gewaardeerd, bemind, gezien *Hi'j is aorig gezien op 'e buurt* ze mogen hem graag (Wol), *Die familie was goed gezien in 't dörp, ze deden een boel goeds* (Pe-Dbl), *Et bin geziene meensken* (Nbk), *Ze waeren niet slim gezien* (Np), *een gezien persoon, een*

geziene vrouw (Ld) 2. in *et veur gezien hopen* het voor gezien houden (verspr.) *Ik hool et veur gezien, ik schei d'r mit uut* (Nw)

geziever (spor.) [gə'si:wɪ, ...vɪ] - gezever
gezin [gə'stɪn] - gezin *H. kwam uut een groot gezin* (j), *G. was de laeste van 't gezin* (j)

gezind bn. [gə'stɪnt] 1. al dan niet gunstig
gezind zijnde *iene (niet) goed gezind wezen: Hi'j is mi'j goed gezind* (Bdie), *Ze weren him aorig gezind* gunstig gezind (Ma), zo ook *Dan geef ik nog wel es wat an een goed doel wat ik goed gezind bin* (Sz), *Ze bin koninklik gezind* koningsgezind (spor.) 2. gehumeurd (Bu) *Hi'j was goed gezind* (Bu)

gezindhied Ook **gezindheid**, voor -heid z. -hied; Dho; ...heden [gə's...] 1. levensovertuiging (Obk) *Over 't algemien is de gezindhied daor nogal wat karkelik* (Obk) 2. gezindte (Bdie, Mun, Nbk, Spa) *Wat is de karkelike gezindhied van die meensken?* (Nbk), *Wat veur gezindhied hef hi'j?* (Bdie), *Ik wete niet wat veur gezindhied ze d'r op naohlen* (Mun) 3. geest van genegenheid, samenwerking (Bu, Db, Dfo, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) *In dat gezin was een goeie gezindhied* (Dfo), *De gezindhied van de bewoners van Donkerbroek is biezunder goed* (Db), *De gezindhied daor is wel aorig goed* (Dho), *Hi'j toont in allerlei dingen een goeie gezindhied* (Op), *De gezindhied mag wel zo wezen* (Np), *...bi'j oons op 'e buurt wodt d'r niet beter op* (Sz)

gezindte (spor.) - gezindte

gezinsauto (l) - gezinsauto

gezinsflesse (l) - gezinsfles

gezinshulp - gezinshulp

gezinslid (l) - gezinlid

gezinsmuilikheden (l) - gezinsmoeilikheden

gezinspak (l) - gezinspak

gezinsuutbreiding (spor.) - gezinsuutbreiding

gezinsverzorging (spor.) - gezinsverzorging

gezinsverzorgster (verspr.) - gezinsverzorgster

gezinszorg (Nbk, Ow) de [gə's...] 1. instantie voor de zorg van gezinnen met bep. moeilijkheden

gezocht (verspr.) bn.; -er, -st [gə'sɔxt] 1. gezocht, gekunsteld *Now, die opmarking vien ik wel wat gezocht* weinig gewoon, niet voor de hand liggend (Nbk)

gezon (verspr.) [gə'son] - gazon

gezonder Ook **zond** (Ow) bn.; -er, -st [gə'sont/sont] 1. niet ziek, in goede konditie *Hij is goed gezond* hij blaakt van gezondheid, zo ook *We bin goed gezond mit mekaer* (Np), *Hoe is 't, bi'jm wat gezond?* (Nbk), *We vulen ons goed gezond* (Bdie), *Die kiender zien d'r gezond uut* (Bu), *...bin poer gezond* (Wol), *Bi'j weer gezond?* ben je weer beter?, *Hij het een gezonde slaop over him* (Nbk), *Dat is een gezonde eter* hij eet goed (Nbk, Ste), *...proemer* id. (Ste), *een gezonde kleur* een gezonde gelaatskleur, *een gezond bedrijf* een bedrijf dat goed draait en geen verliezen heeft (Dho), zo ook *een gezonde zaeke* (Nt), *een gezonde ziekte* een lichamenlijk ongemak dat erbij hoort, dat juist een teken is van een normaal, gezond leven, met name: het zwanger zijn (Nbk, vo), *gezonder van hatte* goed gezond zijnd (Nbk), *Dat is je gezond, mien jonge* 't is je verdiende loon en dat is wel eens goed voor je (Ma), zo ook *Dat zal je gezond wezen!* zo'n straf, tegenvaller zou wel eens goed voor je zijn (Ma), zo *gezonder as een vis, ...as een vis die in 't waeter zwemt* (Dfo), *...as een vissien* (Mun), *...as een dattien* (Obk), *...as een bi'je* id.: van kleine kinderen (Np), *Gezonder, mar aarm* schertsend antwoord op de vraag hoe het ermee gaat 2. niet ongunstig voor de gezondheid, de gezondheid bevorderend, heilzaam *Eten van grunten is meerstal gezond* (Op), *Et leven op 't plattelaand is nog wel gezond* (Obk), *een gezond leven leiden* (Spa), *Daegs een half uurtien kuieren is een gezonde zaeke* (Nbk), *Wat diskussie henne-en-weer is een gezonde zaeke* (Nbk), *Dat ze him wat tegengas gef is wel gezond veur him* (Nbk) 3. ongedeerd, in *gezonder en wel*: *We hebben een mooie vekaansie had, en we bin gezond en wel weer thuuskommen* (Nbk) 4. normaal, natuurlijk, gezond werkend, in *je gezonde verstaand bruken* (Nbk, Np)

gezondheidsbri'j (Nt, Ol-Nl, Op) de [gə'sont...] 1. watergruwel

gezondhied Voor -heid z. -hied de

[gə'sonthit] 1. de korrekte, gewenste lichamelijke gesteldheid *Dat eten is niet goed veur de gezondhied* (Nbk), *'k Vreug him hoe 't gong mit de gezondhied en zo (j)*, *Zien gezondhied lat niks te weensen over* (Nbk), *...gong achteruut* (Nbk), *Ze proosten op 'e gezondhied* (Dho), *een dronk uutbrengen op iene zien gezondhied* (Mun), *op 'e gezondhied gezegd* bij het proosten, *gezondhied!* id., ook bij het niezen, *As N. een varken slaacht hadde en de borrel kreeg, dan zee hi'j*: 'En daj'm mar in gezondhied opeten meugen' (Np) 2. het goed gezond zijn van iemand *De gezondhied straolt 'm uut de ogen* (Dho), *Oons groepien hier hooft d'r een goeie gezondhied op nao* (Sz), *'t Liekt niet best mit zien gezondhied* (Wol), *Now, veul gezondhied, heur gezegd* bij een felicitatie voor een verjaardag (Dfo) 3. omstandigheid die de gezondheid bevordert (Nbk) *Veur de gezondhied kuj' beter in de bargaen wonen, daenk'* (Nbk) * *(De) gezondhied is de grootste schat* (Ld, Spa, Ow), *Gezondhied is de grootste riekdom* (Bu, Pe-Dbl, Np), *...een grote riekdom* (El), *Een goeie gezondhied is alles weerd* (Diz, Dhau, Nt), *De gezondhied...* id. (Obk), *De gezondhied is alles* (Db, Nw), *Gezondhied en een vrolik gemoed is veul beter as veul geld en goed* (Dho)

gezondheidsredenen (l) [gə's...], in *om gezondheidsredenen*

gezondhiedstoestaand (l) - gezondheidstoestaand

gezondheidszorg de (Nbk) [gə's...] 1. geïnstitutionaliseerde gezondheidszorg

gezonmi'jen (Nbk) [gə's...] - gazonmaaien
gezusters (spor.) [gə'sastɾs] - gezusters, in verbinding met een familienaam: *de gezusters O.*

gezuuk Ook **gezeuk** (WH, Nt) et [gə'sy:k, ...y:j...(Nbk, Obk)/...A:...] 1. het voortdurend zoeken *nao een stief kertier gezuuk* (b)

gezuverd (Op) bn. [gə'sy:wɾt], in *gezuverde was* was van gesmolten honingraten (bs: Op)

gezwaai et [gə'swa:j] 1. het steeds zwaaien

gezwam (verspr.) [gə'swam] - gezwam

gezwel z. *gezwöl*

gezwets (verspr.) [gə'swets] - gezwets

gezwiend z. *gezwind*

gezwind - giebelkonte

gezwind (verspr.) Ook **gezwiend** (Nbk, Dmi) bn., bw.; -er, -st [gə'swint/...i...] 1. gezwind, vlot, snel *een gezwinde kerel* een man die op gezwinde wijze werkt, loopt, ook van man die tamelijk lang is en vlot loopt (Nbk), *mit gezwinde pas, mit een gezwinde pas* (Bu, Nw, Sz): *Die het d'r een gezwinde pas in* (Bu), *Mit gezwinde pas leupen ze de kastkuier* (El), *Hi'j gaot d'r gezwind op los* (Bdie), *Hi'j nam gezwind de hoed of* (Obk), *Wat komt die d'r gezwind aan stappen* (Nbk), *Die lopt d'r gezwind henne* (Dho, Np, Nbk), *Hi'j lopt d'r gezwind over* (Dfo, Ow), *Doe ging de hacze d'r gezwind vandeur* (Op), *De katte zat gezwind in de boom doe een hond him aachternaozat* (Db), *Et giet him mar gezwind van de haand vlot van de hand* (Dhau)

gezwöl (Nbk) Ook **gezwul** (Nw, Ol-Nl), **gezwel** (verspr.) et; -len; -legien [gə'swœl/...A.../...e...] 1. gezwel, buil met etterige ontsteking, zweer *een gezwul in de nekke* (Nw)

gezwul z. **gezwöl**

gibbegabbegies z. **ginnegabbegies**

gibbegabben z. **ginnegappen**

gids de; -en; -ien [gits] 1. persoon die de weg wijst en evt. andere informatie verstrekt aan reizigers, bezoekers 2. boek of tijdschrift dat de lezer wegwijst, in het bijzonder de telefoongids en de radiogids *de goolden gids*

giebe (niet bet. 6) Ook **giebel** (Bdie, bet. 1: Ma, Np, b: In, verspr. WS, bet. 3: Nw, bet. 4: Dho, bet. 6: Db, Dho, El, Mun, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol) de; -n ['gibə /'gib] 1. in *op 'e giebe wezen* (altijd) onderweg zijn (Ste), ook: op giechelende, ginnegappende manier vreemd doen, voortdurend niet serieus doen (Np, Nw, Obk), zo ook *Die is (mar reer) op 'e giebe(l)* die doet maar raar, hij is kennelijk vreselijk in de war, hij doet gekke dingen, doet overdreven, hij is de omstandigheden niet de baas (verspr.): *Die liekt ok wel op 'e giebe, dat hi'j dat dot* (Ste), *Die bin toch hielemaol op 'e giebe* (Ste), zo ook *Hi'j is glad op 'e giebel* (Nbk), *...aorig op 'e giebel* (Bdie, Dhau, Diz), ook: uit zijn doen (Nw), *reer an de giebel id.* (Dho) en *...mit 't gat op 'e giebel* (Bdie, Db, El) of *...mit de kont op 'e giebel* (Ow), ook *Die is*

mit 't heufd op 'e giebel (Db), *Die meid is aorig op 'e giebel* zit steeds achter mannen aan (Ma), *Hi'j is reer op 'e giebel kommen* hij is buiten zijn gewone doen geraakt en is de omstandigheden niet langer de baas (Op), zo ook: *Deur verkeerd gezelschap was hi'j op 'e giebe kommen* (Pe-Dbl), *Hi'j is mit die meensken aorig op 'e giebe(l) kommen* raar te pas gekomen (Dho, Obk), *Hi'j is op 'e giebe kommen* hij heeft een flinke teleurstelling moeten inkasseren (Op), *Ze hoeven me niet op 'e giebel te brengen* me in opspraak te brengen, praatjes over me rond te strooien (Nbk), *'t Is niks as op 'e giebel aanstellerij* (Bu), *Hi'j het et hat wat op 'e giebel z'n hart klopt* snel en onrustig (Bu) 2. bevlieging (Dfo, verspr. WS) *Och, dat is mar zoe'n giebe van heur* (Mun) 3. rare, gekke streek (Nt, Nw) *Hi'j het een raere giebe uuthaeld* (Nw, Nt) 4. lichte ziekte, ziekte die snel weer verdwijnt (Nt), ook in *Hi'j is an de giebel* hij is ziek (Dho) 5. tol gemaakt uit een garenklosje met een stokje erdoor (Ol-Nl) 6. meisje dat voortdurend giechelt, giechelend, gniffelend gek doet (Db, Dho, El, Mun, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol) *Dat is ok een rere giebel, die meid van Jan* (Db), *Dat is wel zoe'n vrende giebel!* (Mun) 7. meisje dat altijd bij pad en weg is (Dho)

giebel z. **giebe**

giebelbek (Bu, El, Dho, Mun, Op, Pe-Dbl, Sz) de; -ken; -kien ['gib|bek] 1. meisje dat voortdurend giechelt, dat op giechelende, gniffelde wijze een beetje mal doet

giebelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; giebelde, het giebeld ['gib|n] 1. giechelend, gniffelend gek doen; vaak met z'n tweeën, zodat andere personen zich min of meer buitengesloten voelen (Ma, Nbk) *Ze zitten wat te giebelen* (Nbk), *Ze giebelt altied* (Ow), *...an* (Ma, Pe-Dbl), *Die staot altied te giebelen* (Mun)

giebelgat (Nbk) de, et ['gib|gat] 1. meisje dat voortdurend giechelt, gniffelend mal doet

giebelkont (Dfo, Diz, Ld, Ma, Pe-Dbl) Ook **giebelkonte** (Obk, Op, Wol) de; -en; ..kontien ['gib|kont(ə)] 1. meisje dat voortdurend giechelt, gniffelend mal doet 2. iemand die rare dingen doet (Dfo) **giebelkonte** z. **giebelkont**

giebelkouse (Bdie) de; -n; ...kousien [ˈgib|kɔmsə] 1. meisje dat voortdurend giechelt, dat giechelend, gniffelend mal doet

giechel (Db, Dho, El, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl) de; -s; -tien [ˈgix] 1. (vaak verkl.) meisje dat voortdurend giechelt *Wat een giecheltien is dat!* (Db, El)

giechelbek (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, Nbk, Np, Nw, Obk) de; -ken; -kien [ˈgix|bek] 1. meisje dat steeds giechelt, niet zelden als verkl.

giecheldeuze (El) de; -n; ...deusien [ˈgix|dɑːzə] 1. meisje dat voortdurend giechelt (El)

giechelen [ˈgix|ŋ] - giechelen

giechelig (Nbk, vo) bn., bw. [ˈgix|əx, ...xələx] 1. snel geneigd tot giechelen *Ze was ok zo luudruchtig niet en niet zo giechelig* (vo)

giechelkont z. *giechelkonte*

giechelkonte (Dho, Ld, Mun, Np, Nt, Obk, Pe-Dbl, Spa) Ook *giechelkont* (Dfo, Diz, Nbk, Np) de; -n; -ien [ˈgix|kont(ə)] 1. meisje dat steeds giechelt

giechelpot (Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow) de; -ten; -tien [ˈgix|pɔt] 1. meisje dat voortdurend giechelt

giecheltonne (El) de; -n; -gien [ˈgix|tonə] 1. meisje dat steeds giechelt

giecheltriene (Mun, Nbk) de; -n; -gien [ˈgix|trinə] 1. meisje dat steeds giechelt

giecheltuite (Obk) de; -n; ...tuitien [ˈgix|tɔjtə] 1. meisje dat steeds giechelt

giecheltutte (Obk) de; -n; ...tuttien [ˈg...tətə] 1. meisje dat steeds giechelt

giechem (Nbk) [ˈgixm, ...əm], in *om giechem wezen* doodgegaan zijn, om zeep, *naor giechem gaon* doodgegaan (k: Ste), *Jan van giechem* de dood (b: ln)

gien I bep. hoofdtelw. met ontkenning; bijv. [gin] 1. niet één *D'r was gien meenske te zien doe we bij dat huus kwammen* (Nbk), *gien greintien fesoen* (Nbk), *Ik heb gien wink in de ogen had ik heb geen oog dicht gedaan* (Nbk), *d'r gien snars van begriepen* (Nbk), *gien cent argens veur over hebben*, *gien kaans, hielemaole gien, haost gien, bijna gien, Gien meenske en gien vijaand had ons daor in de gaten* (j), *Ze wet van gien opholen* (Nbk, Np), *D'r is gien beginnen an mit die man* (Nbk, Np), *D'r is gien praoten*

tegen (Nbk), *Mar mit gien mooipraoten kregen ze him an 't speulen* (j), *gien aander*, *Hij had aanders gien kleren as dieje* (Nbk), *gien reden hebben om*, *Gien praoties!*, *Gien wonder!* (Nbk)

gien II. ontkenkend lidw. 1. ontkenning van het lidwoord: niet de, niet het *gien begrip hebben van*, *...veur, gien geheim maeken van...*, *Et was nog gien weke laeter* (Obk), *Ik kon d'r niks deur kriegen, gien eten en gien drinken* (b), *Ze bin gien warken wend* (b), *En wor gien lid van een pertij* (b) 2. puur ontkenkend: *Een goeie naeme is mit gien geld te betaelen* (b), *Ik lus gien borrel* (Wol), *'Wil ie nog een koppien thee?' Nee danke, ik gien meer'* (Bdie), *Ze kregen gien meer knikkers* (Obk), *Onderwegens kon hij him* [hier: de appel] *gien soldaot maeken* kon hij de appel niet opeten (b), *'t Is gien doen zo, et is ja gien weer geliek* het is bar slecht weer (j, Nbk), *Hij wol netuurlik ok gien woord hebben dat hij zo gulzig west hadde* (j), *Ik hebbe vandaege haost nog gien mond eupendaon* (v), *Doe kon hij 't niet laoten om nog effen bij B. te kieken. Mar gien Albert!* maar A. was niet te bekennen (b), *'t Was gien maniere van doen van him!* (Nbk), *Zo hadde te warken, dat is gien leven!* (Nbk), *iens gien* niet eens (Nbk): *Hij hadde iens gien sokken an* (Nbk), met dubbele ontkenning in *Now is zoks niks gien nijs* dat is bepaald niet als nieuws op te vatten (b), *Dat de manluden niet iensen gien kaans hebben om dat baentien te kriegen* (b), *Allienig de stokmennig kiender uut et Smidslaentien hadden nargens gien euvelmoed in, die stonnen overal op 'e neuze bij te kieken* (b), *We maeken gien meer onkosten* niet nog langer (El), *Maek mar niks gien drokte* (b)

gien III z. *gienend*

gienen z. *gienend*

gienend (Db, Dfo, Dho, Ld, Ma, Nbk, Np, b) Ook *gienen* (Diz, El, Dho, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow), *gien* (Bdie, Obk) onbep. vn. (zelfst.) [ˈginː(t)/gin] 1. niet één ervan, niet een, niemand *Ik heb d'r gienend meer van zien* (Nbk), *...gien meer zien* (Obk), *Ik hebbe gienend meer zien* ik heb niet één ervan meer gezien (Nbk), ook gezegd van personen: niemand (Nbk), *Van die knikkers kreeg ze gienend weer* (Nbk,

gienertied - gierig

Np), *Ze kreeg d'r gien weer ze kreeg er niet één terug, opnieuw* (Bdie), *Mar gienend was zo lelk as Klaosien van Jan Saanders* (b), *Ikke gienen* gezegd bijv. bij het afslaan van de eerste borrel (El), vgl. *Nog een borrel? Nee, dank je, ik gienen meer* (Ma)

gienertied (Db, Dfo, El, Ow) [ginɪtɪt; aks. wisselt], in *in gienertied* nooit en te nimmer *Die komt in gienertied klaor* (Ow), *In gienertied gaot die huzekoperi'je deur* (Db)

gieniene onbep. vn. (zelfst.) [gi'nĩ:nə] 1. niet één ervan, geen één, niemand *We hebben d'r gieniene bij die zo zwaor is...* (Sz), *Al bin d'r nog zovule, we kun d'r gieniene van missen* (l), *D'r was gieniene die de reden wust* (ba), *Wi'j kun gieniene van beide mit een peerd ommeaon* (b)

gieniens (spor., b) bw. [gi'nĩ:s] 1. geeneens, niet eens *We hebben gieniens ruzie, meester!* (b)

giepse (Dho, Np, Obk, Ste, bo: Bu, Nw) Ook **giespe** (Obk) de; -n; giespjen [ˈgipsə/...sp...] 1. taaie en veerkrachtige dunne tak met een paar zijtakken, zonder blad, vooral om vee mee aan te drijven of tegen te houden; ook gebruikt om kinderen mee te straffen (Ste, Dho) *Ik zal je mit de giepse geven!* (Ste), *Hi'j zat mit de giepse achter de koenen* (Np)

gier I Ook **giere** (Spa, Sz) et; -en; -tien [ˈgi:əɾ(ə)] 1. uier *Die koe gaf gien melk naordat d'r een gier onder zat* (Pe-Dbl), *D'r komt al aorig gier onder die koe de uier groeit al flink* (Dho), *As een koe naor de maat giet wodt hi'j 's morgens niet mulken, dan teunt et gier veule beter* (Dfo) *Die koe het een verkeerd gier* nl. met ontsteking (Nbk), *...een mooi gier* (verspr.), *...een best gier* (Db, El, Ma, Sz, Wol), vandaar *Die maekte een best gier, een groot gier* (Bdie, Mun, Nt), *Dat is een beste koe, die het een gier as een (schepels)maande* (Ste) * *'t Gier maekt de koe* (Pe-Dbl), *...toont de koe* (Pe-Dbl)

gier II Ook **giere** (Ste, Sz) de; -en (bet. 2); -tien (bet. 2) 1. gier, vloeibare mest van vee (Bdie, Nw, Ste, Sz) *Mien buurman lat et nog in de sloot lopen, die schoondere giere* (Sz) 2. bep. vogel: gier (Nw, Pe-Dbl) **gierbak** (Nw) - gierbak **gierblad** (Dfo) et; ...blaeden [ˈgi:ərblat] 1.

nog strakke huid met tepeltjes van het jongvee (waar de uier uit moet groeien)

giere z. **gier I**, II

gieren zw. ww.; onoverg.; gierde, het/is (bet. 3, 4, 5) gierend [ˈgi:ərɪŋ] 1. hard en met uithalen lachen *Hi'j gierde van 't lachen* (Bdie, Bu, Nw), *...et uut van et lachen* (Nbk) 2. gillen, hard schreeuwen (Bu, Diz, Mun, b) *Vrouwlu gieren! Manlu vlokten! Iederiene schrok d'r van* (b), *Hool toch op te gieren en te raozen!* (Bu), *Ze kon d'r niet bij mit 't zingen* [de hoogste tonen niet halen], *ze gierde d'r over* (Diz), *Bij de zoemernaacht kun we soms niet slaopen, zo staon die bollen dan te gieren in 't laand* (Mun) 3. fluiten van de wind, gieren van een snel bewegend voorwerp etc. *Soms kan de wiend om de hoeke van 't huus gieren* (Obk), *De auto gierde deur de bochte* (Dho, Ol-Nl) 4. een razendsnelle, suizende beweging maken (Nw), in *Et gierde me langs de oren* (Nw) 5. op pijnlijke, hinderlijke, scherpe wijze door het lichaam trekken of door delen daarvan (Db, Ste) *Kinkhoest is mal, dan giert et je deur de huud* (Ste), *Die bonen weren zo zoolten, ze gieren je deur de huud* (Db) 6. boos zijn en een gierend geluid maken door paarden, ook van het geluid dat paarden maken bij kortademigheid (Dfo, El, Mun, Pe-Dbl), een gierend, gillend geluid maken door varkens (Db, Mun, Pe-Dbl, Sz): *Twie vrende peerden bij mekeer, die gieren!* (Dfo), *Een peerd giert, as et arg kwaod is* (Mun), *'t Peerd giert wel as ze 't veul* [veulen] *rop* (Pe-Dbl), *De jonge biggen kun soms erg gieren, as ze honger hebben* (Sz), *As de biggen sneden wodden mossen, dan ging 't nuver op een gieren* (Db) 7. gier op het land verspreiden ter bemesting (verspr. WS, Db)

giergat (Bdie, Obk, Ste) - gierkelder **gierig** bn.; -er, -st [ˈgi:ərɪx] 1. vrekkelig, inhalig *Die meensken bin te gierig om d'r fesoenlik van te leven* (Dho), *Die oolde kerel is zo gierig, hi'j et him niet half zat* (Obk), (zelfst.) *Dat bin zunige meensken, ze bin bij et gierige of* (Ol-Nl), gezegd als reactie op *Now, ie bin ok wel zunig!* *Mar gierig is slimmer* (Nw), *Hi'j mit zien gierige konte!* (Mun), *Sommigen bin zo gierig, dat ze willen heur eigen stront wel vreten* (Np, Op, Nt, Ste, Ow), *Gierige*

boer! Gierige boer! gezegd wanneer de wagen of kruiwagen een piepend geluid maakte; kennelijk was de boer te gierig om wagen of kruiwagen op tijd te smeren (Bu, Np, Nbk), zo ook *Die wagen roept ok van gierige boer!* (Spa), ...*piept: 'Gierige boer, Gierige boer!'* (Bu), ...*jammert...* (Bu), zo *gierig as de pest, ...as de mieter* (Bdie), ...*as de ziekte* (Ol-Nl), ...*as wat, ...as een vrek* (Dfo, Dhau, Nt, Nw, Op), ...*as de beul van Aken* (Mun), ...*as et mannegien in de maone* (Mun), ...*as een dief* (Mun, Sz), ...*as poepestront* (Nw) * *Zunig is een deugd, mar gierig is een kwaole* (Obk)

gierigerd (Bu, El, Nbk, Ol-Nl) de; -s ['gi:ərɔgr̥t] 1. gierigaard
gierighied (Nbk, Op) Voor -heid z. -hied de ['g...] 1. het gierig zijn * *Zunigheid is een deugd, gierigheid is een ondeugd* (Op)
gierkarren (Ste) onbep. w. ['gi:ərkar̥n] 1. gier met behulp van een wagen over het land brengen

gierkelder (verspr.) - gierkelder
gierkolk (spor.) de; -en; -ien ['g...] 1. kolk, put waarin gier wordt verzameld
gierpinte (Np) de; -n; ...pintien ['gi:ərɪntə] 1. gierige persoon
gierpompe (spor.) - gierpomp
gierputte (Dho, Obk, Spa, ZW) - gierput
gierstruier (Mun, Sz) Ook *gierverspreider* (Obk) de; -s; -tien ['gi:ərstrøijr̥ /'gi:ərɪsprɛjdr̥] 1. bep. machine waarmee men gier verspreid over het land
giertank (spor.) - giertank
giertonne (spor.) - gierton, met name: ton buiten in de grond, waarin de gier van de paarden loopt (Ste)

gierverspreider z. *gierstruier*
gierzwaluw (Sz) - gierzwaluw
gierzwolver (Dfo, Ma, Np, Op) Ook *gierzwulver* de; -s; -tien ['g...] 1. gierzwaluw
gierzwulver z. *gierzwolver*
Giesbert de (Np) ['gizbr̥t] 1. mansnaam: Gijsbert *Giesbert Wildeman* bep. stoofpeer (Np)

giesel Ook *gesel* (bet. 3: Mun, Ol-Nl, bet. 4: Ow) de; -s; -tien ['gis/...t:...] 1. snelle vallende beweging, een rare val *een (rere) giesel maeken* op onfortuinlijke wijze vallen (verspr. OS, Bu, Dho, Diz, b: ln): *Ie kun op 't ies soms een rere giesel maeken* (Obk), *Wat maekte die man een giesel, hi'j kwam reer te valen* (Bu), *Mit 't hadrieden*

kreeg ik een rere giesel (Db), *Die jonge vul op 't ies een maekte een rere giesel* (Dfo), *een lillike giesel* (b: ln), ook van een ongeluk waarbij een onvoorspelbare draaiende beweging optreedt of met een onfortuinlijke afloop (Nw, Op): *Die man het mit zien auto een rere giesel maekt* (Op), zo ook *Pas mar op, aanders maek ie een giesel* anders val je ongelukkig, maak je een ongelukkige beweging met je voertuig (El), ook gezegd van het in financiële zin belazerd worden of onfortuinlijk zijn (Nbk): *Hi'j het een malle giesel maekt* (Nbk), ook inzake het ondervinden van een andere tegenslag, bijv. inzake ziekte: *Hi'j is weer een stok beter, mar hi'j het een rere giesel maekt* (Nbk) 2. klap, door tollende of klappende beweging *Die boer het een rere giesel had van dat peerd* (Nbk), *Geef 'm een giesel* een stevige klap of evt. duw (Nt) 3. gesel, strafwerktuig waarmee men geselt (Ld, Mun, Ol-Nl), ook dun, buigzaam, niet snel brekend takje om mee aan te drijven of te straffen (Ste) *Vroeger kregen ze mit de gesel een pak raansel* (Ol-Nl), *Ik zal je mit de giesel geven* (Ste) 4. wat met een gesel vergeleken wordt, wat als geseling wordt ervaren (Ow) 5. een korte wandeling (Obk) *We moe'n even een giesel om huus maeken, zeden de oolde boeren vroeger veurd dat ze op bedde gongen* (Obk)
gieselen Ook *geselen* (bet. 4: Mun, Ol-Nl, Sz) zw. ww.; onoverg.; gieselde, het gieseld ['gisl̥/...t:...] 1. zeer snel voortbewegen, met vaart ronddraaien, tollen *Bi'j 't haast kun de blaeden je in de bos om de oren gieselen* (Db), *Mit die storm gieselden de dakpannen om je henne* (Ol-Nl), *Hi'j kwam daor van boven gieselen...!* (El), *'t Gieselde me bi'j de kop daele* (Nbk), *Ze kwammen daor om de bocht gieselen* (Dho), *De auto gieselde om de bocht* (Ol-Nl), *Hi'j kwam mit een noodgang om de hoeke gieselen* (Spa), *De hadrieder* [schaatser die aan een korte- of langebaanwedstrijd meedoet] *kwam d'r an gieselen* (Op), *Hi'j kon over 't ies gieselen dat 't een lust was om te zien* (Pe-Db), *Hi'j gieselde de weg laanges* (Bdie, Np, Ste, Nt), *Hi'j gieselde d'r overbewoog zich zeer snel voort* (Nw, Ow), *D'r is een hiele rij auto's, ze gieselen je veurbi'j* (Diz), *Et*

gieselgarre - giestend

tiepelstokkien gieselde mi'j raekelings langs de oren (Ld), *Die sni'jbalke kwam mi'j bi'j de oren langs gieselen* (Op), *in de ronte gieselen* (verspr.): *Et wi'jde zo hadde, dat de wiendmeule gieselde in de ronte* (Diz), *Dat wiel gieselt in de ronte* (Dho), *Een centrifusie kan ommeraek in de ronte gieselen* (Nbk), *Wat kun J. en F. nog walsen, ze gieselen in de ronte* (Db), *Die speulse hond gieselde in de ronte* (Nbk), *De auto gieselde in de ronte* (Wol), *Hi'j gieselt as een toppe in de ronte* (Diz), *Hi'j gieselt d'r deur gezegd wanneer iemand een aktiviteit, bep. werkzaamheden heel snel doet* (Nw), *(argens) een hond zien gieselen hebben* gezegd van iemand die ergens regelmatig kwam en dat nu nooit meer doet (ook wanneer iemand er kennelijk een hekel aan heeft een bep. karwei te doen (Nt)) (Bdie, Dho, Diz, El, Nt, Op, Spa, Sz): *As ze een poos niet bi'j oons west hebben, dan zeggen we wel vaak: die het hier zeker een hond zien gieselen* (Sz), ook vaak met verkl.: *argens een hontien zien gieselen hebben* (Bu, Dho, Nbk, Ma, Np, Obk, Pe-Dbl, Ow): *Die koopman bleef zomar inienen weg, die het hier zeker een hontien zien gieselen* (Obk) 2. kinderspel spelen waarbij men in een tweetal elkaar met gekruiste armen bij de handen vasthoudt, achterover hangt en razendsnel ronddraait, rondtolt (Nbk, Np), ook individueel gedaan door zich aan een paal vast te houden (Pe-Dbl) *Zuwwe even gieselen?* (Nbk), *As kiender gingen we om een paol gieselen, daj' d'r dwiel van wodden* (Pe-Dbl) 3. zwiepen, striemend slaan, geselende bewegingen maken (Diz, Nbk, Pe-Dbl, Wol, b) *Hi'j gieselt mit 'n stokkien* (Diz), *As d'r iene veur je lopt in de bos, dan kan je een takke vlak veur 't heufd gieselen* (Nbk), *Pas op, heur, as de koenen je mit de stat om de kop gieselen...!* (Nbk), *De vos gieselde mit de stat* (b), *De haegel gieselde me over de huid* (Wol), *...om de kop* (Pe-Dbl), *Haegelbujjen kun je soms raer om de oren gieselen* (Pe-Dbl) 4. geselen (Ld, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz) *Een oorlog kan 't hiele volk gieselen* (Pe-Dbl), *Vroeger wodden gevangen en geseld* (Ol-Nl) **gieselgarre** (Bu, Db, Dhau, El, Nbk, Np, Ow, b: ln, p) de; -n; -gien ['gis|garə] 1.

zwiepende twijg, vaak gaffelvormig, om vee mee aan te drijven of tegen te houden, ook om mee te slaan (ter bestraffing), ook tuchtroede (p) *De boer hul et peerd de gieselgarre om 't gat, dat d'r wat meer gang in kommen zol* (Db), *Ze moet mit de gieselgarre veur de kont hebben* (El), *De oolde man zat mit een gieselgarre achter de varkens an* (Np)

gieselstok (Mun, Nbk, Obk) de; -ken; -kien ['gis|stək] 1. twijg, dunne stok, vooral om dieren mee aan te drijven of tegen te houden, ook om mee te straffen

gieseltop z. *gieseltoppe*

gieseltoppe Ook *giezeltoppe* (Bdie), *gieseltop* (Mun) de; -n; ...toppien ['gis|topə /...z|...] 1. drijftol, zweeptol *Wi'j speulden op 't schoeleplein vaeke mit de gieseltoppe; ie hadden een stokkien mit een touwgien d'r an, dat de toppe dri'jen laoten mos* (Db), *Een gieseltoppien moej' mit een touwgien an de gang maken* (Spa), *Een gieseltoppe mos ie mit een zwiepe drieven* (Np), *...andrieven* (Pe-Dbl), *Een hond kan as een gieseltoppe in de ronte dri'jen om zien eigen stat te pakken* (Op, Obk), *Stao toch es stille, kiend, ie bin net een gieseltoppe* (Ol-Nl) 2. ongedurig, druk en bewegelijk meisje (El, Mun, Nbk, Np, Nt) 3. big met ineengedraaid haar in de borstels op het achterwerk (Ld), ook: zo'n pluk haar (Ld) *Een aander had M. zien gieseltoppe mitneumen* (Ld)

gieseltoppen (Wol) onbep. w. ['gis|topm] 1. spelen met een drijftol, zweeptol *De kiender bin weer an 't gieseltoppen* (Wol) **gieselzwiepien** (Obk) et; ...zwiepies ['gis|swi:pin] 1. zweepje behorend bij een drijftol, zweeptol

giesend z. *giestend*

giesp (s: Diz) de; -en [gis|p] 1. mannelijke eend

giespe z. *giepse*

giesten z. *giestend*

giestend (Nbk, Obk) Ook *giesend* (Db, Nbk, Np, Nt), *giesten* (Nbk, Obk) bn., bw.; -er ['gistnt/'gisnt/'gistn] 1. druk en haastig, druk en ongeduldig *Die is zo giestend, 't liekt wel of hi'j 't diggelvuur in 't gat het* (Obk), *een giesend kereltien* (Np) 2. (bw.) in sterke mate (Db, Nbk) *Wat is die vent giesend drok* (Db), *'t Is giesten koold* (Nbk)

gietelink (Nbk) de; gietelings, ...lingen; -ien ['gi:tɪŋk] 1. zwarte lijst

gieten st. ww.; overg., onoverg.; het geuten ['gi:tɪ] 1. gietend doen gaan waeter op de koffie gieten (El), *We gieten de melk nog deur de zijje door de zeef* (Ow), *Et göt* het giet, gezegd bij harde regen (Nbk, Ste), zo ook *Et regende dat 't geut* (Ste, Ld), *Et waeter geut uut de locht* (Dho), *Et geut gister de hiele dag* (Nbk, Np), *'t Kan gieten daj' gien weg meer zien* (Pe-Dbl) 2. begieten (Bdie, Dho, Ma, Mun, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op) *even de bloemen gieten* (Bdie, Np, Nw), *As 't dreuge is, moej' et spul in de tuun gieten* (Obk), *le maggen wel gieten vanaovend, want 't is zo dreuge* (Dho)

gieter de; -s; -tien ['gi:tɪ] 1. bloemengieter *Omdat et de laeste tied haost nooit regent, mos hi'j de gieter bruken* (b), *ofgaon as een gieter* (spor.) 2. (bij het zaaien van boekweit) *Mit de ploeg wodde een scholle vore maakt. En daor leup iene achter mit een soort gieter, die vol was mit boekweite* (k: Ste)

Gieteren (Nbk, Np, Ste) Ook **Giethoorn** (Bu) et ['gi:tɪn/gi:t'ho:ɔrn] 1. plaatsnaam: Giethoorn (Ov.)

Gieters (Nbk, Ste) bn. ['gi:tɪrs] 1. van, m.b.t. *Gieteren*, d.i. Giethoorn (Ov.) 't *Gieterse kenaal* (Ste)

Giethoorn z. *Gieteren*

gietijzer (Bu) ['gi:t...] - gietijzer

gietiezeren (Bu, Nbk) bn.; attr. ['g...rɪ] 1. van gietijzer *een gietiezeren pot* (Bu), *een gietiezeren kachel* (Nbk)

Gieze z. *Gesien*

giezeltoppe z. *gieseltoppe*

gifgruun (Obk) [aks. wisselt] - gifgroen

gifminger (ba) de; -s; -tien ['gɪfmɪŋɪ] 1. iemand die gif samenstelt *Want gifmingers waarken graeg in et groot* (ba)

gift (Dfo, Diz, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Sz) Ook **gifte** (bet. 1: Mun, Nw, bet. 2: Db, Diz, Dhau, Ma, Np, Obk, Op; 3: Spa) de; -en ['gɪft(ə)] 1. wat gegeven wordt, meestal als liefdadigheid of als een soort bijdrage in een gemeenschappelijk belang *Bi'j de utgang van et karkhof staot een schaole, daor kuj' dan een gift in doen* (Diz), *Bi'j een begraffenis wodt een gift in et bussien daon* (Dfo), *We doen een gift in de ponge*

in het kerkezakje, in de kollektezak (Nbk, Ow), *een gift geven (in de karke)* (Nw), *een gift an de karke geven* (El, Ld), zo ook *Die meensken hebben een goeie gift an de karke daon* (Bu), *Zuwwe daor een gift an doen?* (Nbk), *Ik hebbe een gifte daon* (Nw), *Ik hebbe dr ok een gift geld toe daon* (Ma), *een gift veur de kankerbestrieding* (Nbk, Obk), *N. schreef een flinke gift op de lieste veur 't rampenfoons* (Pe-Dbl), *een vrije gift financële bijdrage waarvan de hoogte niet vaststaat (als toegangsgeld, als bijdrage aan een goed doel e.d.)* (Nbk, Ow) 2. de hoeveelheid hooi (spor. evt. ander voer) die men de koeien per keer geeft, een armvol hooi die men geeft (verspr. OS, Diz, Ol-Nl, Op, Sz) *een gift huj* (Ma), *een gift voer* (Sz) *Veur 't melken kriegien de koenen winters vaeke een gifte huj* (Op), *De koenen hebben krek een gift had* (Nbk) 3. bep. aarden of stenen kommetje (Spa)

gifte z. *gift*

giftig (Db, Dho, Ld, Ma, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op) bn.; -er, -st ['gɪftɪx] 1. nijdig en fel, scherp en venijnig (Db, Dho, Ld, Ma, Nbk, Ol-Nl) *Die was ok goed giftig* (Nbk), *een giftig antwoord geven* (Ol-Nl), *Een bepaold antwoord kan giftig overkommen* (Db), *zo giftig as een adder* (Ld), *...as een rotte* (Ld) 2. vergiftig (spor.) *een giftige plaante* (Nw)

Gijs [gejs] - Gijs, in *een hollebolle Gijs* (spor.), *Gijsje goochem* (l)

Gijs-langs-de-weg (Bu) de; -gen [...'w..., ook 'g...] de 1. gezegd van iemand die altijd op pad is

gijzeler (l) de; -s ['gejzɛlɪ] 1. iemand die met geweld wordt gegijzeld

gil I de; -len; gillegien [gɪl] 1. gil, van mens of dier *Hi'j gaf een malle gil!* (Nbk)

gil II (Bdie, Diz, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa)

Ook **gel** (Np) bn.; -ler, -st [gɪl/...e...] 1. fel, van kleuren, van het zonlicht *As de zonne lege staot, is hi'j vaeke gil an de ogen* (Obk), *De locht kan soms zo gil wezen* (Diz), *een gille kleur* (Ol-Nl), *'t Is gil van kleur* (Bdie, Nt), *'t Staot dr gil veur* het is helder vrieswater (Nt)

gilde (Db, Nbk, Spa) et; -n, -s ['guldə] 1. ambachtsgilde (Nbk, Db) 2. gezegd tegen de Vrije Zendingsgemeente, nl. bep. kerk, in *Ni'jtriene* (Spa)

gillen - ginnegappen

gillen (in Wol en oost. vaak als Ned. ervaren) zw. ww.; overg., onoverg.; gilde, het gild ['gɪlŋ] 1. (onoverg.) gillen, van personen of dieren, *gillende keukenmeiden* bep. vuurwerk: *Ze leuten gillende keukenmeiden baisen* (Np), *Ze gilde as een maeger varken* (Ma, Ld) 2. (overg.) gillend uitroepen

giller (l) ['gɪlɾ] - giller

gilzute (Nbk, Obk) Ook *gilzuuite* (Nbk, Obk) bn. [gɪlsy:tə/...y:j...; aks. wisselt] 1. in hoge mate zoet

gilzuuite z. *gilzute*

gimmeleerd z. *gimmeleren*

gimmeleren Ook *gimmeleerd* bn.; attr., *gimmeleerd* ook pred. [gɪmə'lɪ:ɾɪ/...lɪ:əɾt] 1. geëmailleerd *Wij atten as kiender uut een gimmeleren bod* (Op), *een gimmeleren panne* (Bdie, Spa), *...bri'jslief* (Ow), *een gimmeleerd wasblik* (Ma), *...schaoltien* (Np), *gimmeleren emmers* (Bu, Dfo, Dho, Obk), *een gimmeleren koffjepot* (Obk), *...theepot* (Np), *...wasketel* (Nw), *Die koeme is gimmeleerd* (El), *'t Bod was gimmeleerd* (Op)

gimmestiek de [gɪmə'stik] 1. gymnastiek *gimmestiek is een goeie beweging* (Dfo, Nt, Ol-Nl) 2. gymles, gymclub *Zitten jim ok op 'e gimmestiek in Berkoop?* (Nbk), *Beweging hebben we op 'e gimmestiek* (Pe-Dbl)

gimmestiekclub (Nbk) - gymnastiekclub

gimmestieken (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; gimmestiekte, het gimmestiekt ['...stikɲ] 1. gymmen

gimmestiekkursus (Nbk) - gymnastiek-kursus

gimmestieklerer (verspr.) - gymnastiek-leraar

gimmestiekles (Nbk) - gymnastiekles

gimmestieklokaal (verspr.) [...'s...] 1. gymlokaal

gimmestiek oefening (spor.) - gymnastiek-oefening

gimmestiekonderwies (l) - gymnastiek-onderwijs

gimmestiekschoe (verspr.) - gymnastiek-schoen

gimmestiektoestel (spor.) - gymnastiek-toestel

gimmestiekuitvoering (Nbk, Obk) - gymnastiekuitvoering

gimmestiekvereniging z. *gimmestiek-*

verieninge

gimmestiekvereniging (Nbk) Ook *gimmestiekvereniging* (Nbk, Obk) - gymnastiekvereniging

gimmestiekzaal z. *gimmestiekzael*

gimmestiekzael (l) Ook *gimmestiekzaal* (Nbk) - gymnastiekzaal

ginder z. *ginderd*

ginderd (Bdie, Mun, Nbk, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, b: lm) Ook *ginds* (verspr.), *geens* (Mun, Nbk), *ginder* (Nbk, Ol-Nl, Op, Ste), *gunder* (Bdie) bw. ['gɪndɾt /gɪn(t)s/gɪ:s/'gɪndɾ/...a...] 1. daarginder *Wat is dat daar toch, ginderd!* (Nt), *Ginderd kommen ze al an* (Nw), *Geens lopen ok goene henne* (Nbk), *Die koe wil kieken as ginds meer grös staot in 't laand* (bl), *van hier tot ginder* (Ol-Nl) * *An de ginne kaant ginderd, bij de leren sliepstien* grappig gezegd als antwoord op de vraag: waar? (Ol-Nl), *Waor woon ie/Ginder in de klonie/Waor ligt dat/In 't stinkgat* (Ste)

ginds z. *ginderd*

gindse z. *ginne*

ginne Ook *gindse* (Nw, Ol-Nl) aanw. vn.; zelfst. en bijv. ['gɪnə/...(t)sə] 1. gene, *gindse Moej' die of gindse hebben?* (Nw), *de ginne kaant(e)* gene zijde, de andere kant *An die ginne kaant woont mien zuster* (Np), *Hi'j komt van de ginne kaant of* (Diz), *An de ginne kante van de berg komt de zonne op* (Sz), *van de ginne kaante kommen* uit het Friestalige deel van Friesland, van benoorden de *Kuunder*, eveneens gekscherend gezegd door Friezen over de Stellingwerfers: *A jong, dat is iene van de ginne kaante* dat is iemand die Stellingwerfs spreekt (vaak licht denigrerend) (Ol-Nl) * *An de ginne kaant ginderd, bij de leren sliepstien* grappig gezegd, als antwoord op de vraag: waar? (Ol-Nl)

ginnegabbegies (Mun) Ook *gibbegabbegies* (Ol-Nl) mv. ['gɪnəgəbəxis /'gɪbə...] 1. gekheid, onzinnige, onbetekende praatjes

ginnegabben z. *ginnegappen*

ginnegappen Ook *gibbegabben* (Bu, Nw, Ol-Nl), *ginnegabben* (Dho, Ste, Sz) [...pɪ /'gɪbəgəbɪ/...] - ginnegappen *Die meiden stonnen daor te ginnegappen* (Wol), *Ie kun ok niks zeggen of ze staon te ginnegappen* (Db), *Ze zatten mar wat te ginnegappen in*

plaese van luusteren (Pe-Dbl)

ginneraol z. *generaol*

ginneraosie z. *generaosie*

gips et [gɪps] 1. gipsspaat, gipsmeel 2. gipsbrij *Hij zit in 't gips* één of meer van zijn lichaamsdelen zitten in een gipsverband (spor.), zo ook *Die het et heufd in et gips* (l)

gipsachtig (l) - gipsachtig

gipsbeeld (l) - gipsbeeld

gipsofdruk (l) - gipsafdruk

gipsplaete (spor.) - gipsplaat

giraffe (Nbk) [sji'rafə] - bep. dier: giraffe

giro (spor.) ['giro:, ...ow] - postgiro,

girodienst *over de giro betaelen* (Nbk)

girobetaelkaorte - girobetaalkaart

gironommer (l) - gironummer

giropas (l) - giropas

giroreken (Nbk) Ook *girorekening* (Nbk)

- girorekening

girorekening z. *giroreken*

girrelen (Dfo, Dhau, Pe-Dbl) zw. ww.;

onoverg.; girrelde, is girreld ['gɪrɫɪŋ] 1.

dwarrelend vallen en verder waaien van

blad (Dfo) *Bij oons veur de hutte girrelde*

et blad altied op een bulde (Dfo) 2.

verspreid vallen van droge stof (Dhau,

Pe-Dbl) *Even een betien ries in de panne*

girrelen laoten! (Dhau)

gis (Db) de; -sen [gis] 1. gissing *Wij bin*

op de gis in Appelsche deur de bossen

lopen, we wollen vanzels zien waar we

terechtekwassen gissend, zonder zich

vooraf te vergewissen (Db)

gissen zw. ww.; overg., onoverg.; giste,

het gist ['gisɪŋ] 1. gissen, de mogelijkheden

afwegen en tot een vermoeden komen *Wij*

weten 't niet zeker, mar wij gissen dat

gister, doe wij vot waeren, Jan an de deure

west het (Ol-Nl), *Ik wete et niet, mar ik*

gisse et wel (Nt), *Ik moet d'r mar naor*

gissen, weten doe ik et niet (Bu, Dhau,

Nbk, Np, Mun), *We kun d'r wel naor*

gissen, mar we weten et niet krek (Dfo,

El), *Et wodde mar gist* (Np), *Daor kuj'*

naor gissen (Bdie), *Ze weten d'r ok niks*

van, ze gissen mar wat (Dho), *Dat kan hij'*

now wel zeggen, mar hij' gist d'r ok mar

naor (Spa), *Ze vertellen 't niet goed, de*

helte moej' gissen (Ow, Sz) * *Gissen kan*

missen (Dfo, Np), *Gissen doet vaeke*

missen (Op)

gissing (verspr.) de; -s; gissinkien ['gisɪŋ]

1. gissing: hetgeen men gist 't *Was gewoon*

gissing doe wij die straote inreden om te

plak te kommen (Db), 't *Is mar een gissing*

(verspr.): *Ze zeggen dan wel es wat, mar*

we weten et rechte d'r niet van, en dan is

't vake mar een gissing (Sz), *Ik doe mar*

een gissing, heur! ik spreek maar een

vermoeden uit (Diz), zo ook *Ik maek mar*

een gissing (Nt), *argens een gissing naor*

maeken (Dhau), 't *Zal altied wel een*

gissing blieven het zal wel nooit duidelijk

worden hoe het werkelijk was (Ol-Nl), *Et*

lopt wat uut de gissing het loopt anders

dan de bedoeling was (Ow)

gist Ook *gest* (Bdie, Spa, Sz) de

[gɪst/...e...] 1. gist *D'r zit tevule gist in et*

brood (Bu), *Awwe euliekoeken bakken*

doen we gist in 't beslag (El)

gisten zw. ww.; onoverg.; gistte, is/het gist

['gɪstɪŋ] 1. door gist bewerkt worden inzake

beslag, door gisting veranderen *Et beslag*

van euliekoeken moet altied op een waarm

plakkien staon te gisten (Obk), *Et deeg gist*

in de panne (Wol), 't *Deeg mos nog wat*

gisten veurdat we euliebollen bakken

konnen (Pe-Dbl), *De eigengemaekte sjem*

deugde niet, ze begon te gisten (El), *As*

wij brommels in een flesse doen en daor

suker op, dan kan 't fijn beginnen te gisten

(Sz)

gister bw. ['gɪstr] 1. op de dag

voorafgaand aan vandaag 't *Is niet van*

vandaeg of gister (Nbk)

gisteravond - gisteravond

gisteren (Nbk) ['gɪstɪŋ], in *niet van*

gisteren wezen bijdehand, pienter (Nbk)

gistermiddag - gistermiddag

gistermorgen - gistermorgen

gisternaacht - gisternaacht

gistig Ook *gestig* (bet. 1: Obk, Sz) bn.;

-er, -st ['gɪstɪx/...e...] 1. het proces van

gisting ondergaand *De eigengemaekte sjem*

deugde niet, ze smaekte gistig (El), *Et was*

net zo gistig as wat, et kwam hielemaole

omhogens (Nw), *Appelsap kan in 't laest*

gistig wodden (Db), *Die soep niet staon*

laoten, anders wodt ze gistig gaat

bederven, gisten, nl. zuur worden en

bruisen (Obk, Dho) 2. ranzig, z. ook *gastig*

(Dfo, Dho, Diz, Ma) *Et spek is oold, et is*

gistig (Diz) 3. met geborrel in de buik

door darmgassen (Bdie) 't *Is gistig in de*

boek (Bdie)

gistpannekoek - glaanzig

gistpannekoek z. *gistpannekoeke*
gistpannekoeke (Dho, Ma, Op) Ook **gistpannekoek** (Spa) de; -n; ...koeken ['gist...] 1. pannekoek met gist in het deeg *Vroeger bakten we gistpannekoeken, now doen we dat mit zelfriezend bakmael* (Op), *Gistpannekoeken heurt ok spek in* (Ma)
git Ook **gitte** (Mun) de; -ten; -tien ['git(ə)] 1. git: bep. type zwarte kraal ...*van die zwatte gitten an een stringe* (Nbk), *Die antraciet schittert as een gitte* (Mun), *Mien zuster had een git mit goold om de hals* (Pe-Dbi) 2. bep. bewerkte delfstof: git, gagaat, in *Dat maegien heur haor is zwat as git* (Op) 3. granaat (Ste)
gitaar - gitaar
gitaarmediek - gitaarmuziek
gitaarspel (l) - gitaarspel
gitaarspeulder (l) - gitaarspeler
gitte z. *git*
gitten (Nbk, Nt) bn.; attr. ['gittŋ] 1. van git *echte gitten kralen* (Nbk, Nt),
gitzwat [aks. wisselt] - gitzwart
glaans Ook **glaanze** (Dhau, Nbk) de; glaenzen; -ien [glā:s/glā:zə] 1. glans, spiegeling van licht op een glad oppervlak *Wat zit d'r een mooie glaans op die lappe stof* (Bdie, Pe-Dbi, Ol-Nl), *D'r zit goed glaans op* (Nbk), *D'r ligt een mooie glaans over* (Mun, Wol), ...*op die kaaste* (Dho, Np, Ow, Bu), *Aj' de meubels een goeie beurt geven, dan komt d'r weer glaans op te liggen* (Dfo), *Dan was et krek as kregen ze [nl. de medailles] bi'j het locht van de laampe weer meer glaans* (j), *De glaans is d'r of het glanst niet meer zo, ook: door een vervelende bijkomstigheid verbleekt het sukses, ook doordat men er geen nieuws meer in ziet* (Nbk) 2. gezonde, glanzende kleur, van mensen, dieren, gewas *Hi'j het goed glaans op 'e huid* (Nbk), *Hi'j wodt weer wat beter, hi'j krigt weer wat glaans op 'e huid* (Nbk), *Ze het een mooie glaans op 't haor liggen* (El), *'t Peerd het wel glaans* (Ma), *Ze voerden vroeger de peerden haever, dan kregen ze een mooie glaans op 'e huid* (Dfo), *D'r ligt een mooie glaans op die toom biggen* (Db), ...*over 't grus* (Diz) 3. in *mit glaans*: *Hi'j wun de rit mit glaans* (Nt), *Hi'j is mit glaans deur zien examen kommen* (Op)
glaansriek (Nbk) bw. ['g...rik] 1. glansrijk *Hi'j het et glaansriek wunnen* (Nbk)

glaansvarve (spor.) - glansverf
glaanze z. *glaans*
glaenzen zw. ww.; overg., onoverg.; glaansde, het glaansd ['glā:zŋ] 1. (onoverg.) glimmen, blinken *Et haor glaanst mooi* (Nw), *Et stok glas lag in de zonne te glaenzen* (Ma), *De ruten glaenzen d'r over, zo schone* (Db), *De ieskegels glaenzen in de zonne* (Bdie), *van ni'jghied glaenzen* (Spa), *Et blad van de beuken glaanst donkerrood* (v) 2. (onoverg.) een gezonde, glanzende kleur vertonen, van gezondheid, levenslust glanzend *Die zicht d'r zo best uut, die glaanst d'r over* (Nw), *Die boer voert de koenen zovule biks, dat ze glaenzen 't uut* (Dfo), *De weiden liggen te glaenzen in de jonge feberwarizunne* (Op), (vaak van iemand die erg ziek is:) *Die ogen glaenzen niet meer hij kijkt niet levendig, gezond, glanzend uit z'n ogen* (Dho), *De ogen die glaenzen 'm in de kop zijn ogen glanzend van plezier, gezondheid, levenslust, hij kijkt fel uit z'n ogen* (Wol, Obk) 3. (overg.) glanzend maken, doen glimmen (Dhau, Obk) *Mit schoonmaeken mossen ze vroeger de stoelen en kaasten glaenzen* (Obk)
glaanzend bn., bw.; -er ['glā:zŋt] 1. glanzend, blinkend *'t Keupergoed is mooi glaanzend* (Diz), *'t Kammenet was glaanzend opvreven* (Ma), *'t Keuperen keteltien wodde mooi glaanzend oppoetst* (Wol), *Sjonge, jonge, wat hej' dat mooi glaanzend maekt* (Ol-Nl), *mooi glaanzend haor* (Spa), *We zullen de bussen even goed glaanzend maeken mit zaand en grune ziepe* (Dhau), *Glaanzend bruun bin ze nl. van kastanjes* (v) 2. een gezonde kleur hebbend, nl. van haar, huid, gewas (verspr.) *Die koe zicht d'r goed glaanzend uut* (Nbk), *Die zicht d'r goed uut, hi'j is goed glaanzend* (Np), *'t Vee zicht d'r glaanzend uut* (Ow), *De roggeakkers staon d'r glaanzend veur* (Op), *Dat meenske keek d'r nog zo glaanzend uut* (Mun) 3. (bw.) met glans halend, winnend (Db, Nbk) *Hi'j het glaanzend et aende haeld* de eindstreep, het einddoel (Db, Nbk)
glaanzig bn., bw.; -er, -st ['glā:zəx] 1. (bn.) glanzig *Ze het van dat mooie, glaanzige haor* (Nbk) 2. een gezonde huidskleur vertonend, gezondheid uitstralend qua kleur van haar of huid, of

inzake gewas *Dat kiend het heur goed hullen* [heeft het qua gezondheid goed gedaan], *ze is zo glaanzig op 'e huid* (Obk), *Beppe zicht d'r mar glaanzig uut* (Ow, Db), *Die hond is mooi glaanzig* (Bdie), *De biggen bin goed glaanzig op 'e huid* (Nt, Dhau), *Die koenen zien d'r glaanzig uut* (Op), *mooie, glaanzige kalver* (Ol-Nl, Spa), *Dat beest is nog wel glaanzig, drekt gaot hij nog niet dood!* (Sz), *Die appels bin toch nog wel glaanzig* (Nbk), *Die kikt d'r goed glaanzig uut* (Ma), daarentegen: *glaanzig kieken* ziekelijk, wazig, koortsig kijken (El): *Die kikt zo glaanzig uut de ogen!* (El)

glad I bn., bw.; -der, -st [glat] 1. glad, nl. van een oppervlakte 't *Het misschien wel vreuren; kiek mar uut, et kan wel glad wezen* (Nbk), 't *Was glad op 'e diek* (Wol), 't *Ies is mooi glad om te rieden* (Dhau), *je op glad ies waogen* (Nbk, Op), ...*begeven* (Pe-Dbl), *zo glad as een ekkel* (Bu, Nw, Ste, Wol, Nbk), *zo glad as snotte* (verspr.), ...*as ziepe* (verspr. OS, Bu, Np, Spa, Wol), ...*as spek* (verspr. WS, El, Ma, Nbk, Nw, Ow), ...*as een spiegel* (El, Op) 2. glibberig, ook gewiekt *Dat is een glad kereltien* (Bu), *Dat is een gladde kerel, die is goed bij de tied* (Nw), *De man was wat dom, mar de vrouw leek oons wat gladder, wat lieper toe wat slimmer, gewiekster* (Ste), *Pattie kun zo mooi en zo glad praoten* (Dhau, Op, Mun), *een gladde voegel* (Ow, Spa), zo ook *een gladde jonge* (Nw), *een gladden iene, een gladde praoter* een handig pratend iemand (verspr.), *Hij het een gladde tonge* (Bdie, Sz), *Ie moe'n wel oppassen mit die persoon, die is zo glad mit de tonge* (Obk), *iene te glad of wezen* (Dho, Diz, El, Ld, Mun, Obk, Wol): *Die koopman is elkeniene te glad of te vlug, handig voor iedereen* (Obk), *Hij is zo glad as spek* hij is erg smerig, te vies om aan te pakken (Nw), 't *Is zo glad as eulie* van glibberig en smerig iets (Nw), *zo glad as een aol* het is een gladde aal, hij is gewiekt, handig en daarbij gemeen in zijn praatjes en doen en laten (verspr.), ...*as aol* (Dfo, Obk), *een gladde aol* (Dfo), *Aj' mit kaorten glad speulen, dan speul ie zo glad as een neutte* (Ste), *zo glad as een jood* (spor.) 3. pienter, verstandelijk goed ontwikkeld, in *D'r zit een gladde kop op*

hij is behoorlijk pienter (Spa), *Die is veur zien tied uut, die het een goeie gladde kop* hij is veel meer ontwikkeld dan de anderen (Bu) 4. glanzend, van meubels etc. *Die kachel is zo mooi poetst, hij is zo glad as een ekkel* (Bu, Nw, Ste, Wol, Nbk), *Dat peerd had een goeie angel* [kleur qua gezondheid] op 'e *huid, hij was zo glad as een aole* (Dfo), *zo glad as een peerdekeutel in de maoneschien* (Nbk, Nw) 5. egaal *Et laand is d'r mooi glad of mooi egaal gemaaid* (Obk), *Et mijen gaot mit de cyclonmijer, et scheert et grös glad of (j)*, *Hij het et haor zo glad kamd!* (Nbk), *een gladde stof, glad vuur* doorgebrande, maar nog wel volop gloeiende turf, eiekkool e.d., om in een test te doen of om de volgende dag de kachel mee aan te maken (El, Ld, Mun, Np, Nw, Pe-Dbl, Spa): *Vroeger mossen we glad vuur hebben in de teste van de stove, want aanders rookte et kooltien vuur* (El), *De kachel ligt mooi te gloeien, hij het een mooi glad vuur* (Spa), *As vuur deurbraand is, dan zit et nog vol vuur, dan stop ie 't in de doofpot onder wat aske en dan kuj' et de volgende morgen weer bruken om de kachel mit an te stikken, dan hej' glad vuur* (Sz, Nw), *As de baggel deurbraand was, was et glad vuur* (Ld), vandaar: *As de turf in de kachel glad was, ging ze in de doofpot, veur 't kachelanmaeken* (Op), zo ook *een gladde kole* (Bdie), *De kolen bin glad* (Nt), *gladde koolties* (Ol-Nl, Spa), *een glad kooltien vuur* (Sz), *een kooltien glad vuur in de stove veur koolde voeten* (Mun) 6. kaal, door slijtage of haaruitval *Et taofelkleed was aorig glad* (Spa), *Hij had de schoenen glad* (Ma), *Et pak is hielemaol glad* (Nw), *Die broek wodt hielemaol glad, kael veur de kont* (Nw), *Aj' je scheren bij' lekker glad om de kin* (Sz), *Hij het een gladde schedel* (Dfo), *Hij is aorig glad bovenop de plasse* op z'n schedel (Mun), vandaar *Hij is zo glad as een ekkel* (Np, Ow, Pe-Dbl), *Hij is d'r glad bovenop* hij is kaal (Bdie, Bu, Db, Dho, El, Ma, Nbk, Obk, Np, Nt, Op), vandaar schertsend: *Ie kun op mij rekenen, ik bin d'r glad bovenop* (Ma, Nbk), ook *Hij is d'r aorig glad bovenop* (Nbk, Ol-Nl), *Hij is glad bovenop* (Dho, El, Diz) * *Snij en sliet, mit drie daegen een gladde diek* (Ol-Nl)

glad - glaesdoek

glad II bw. 1. volstrekt *Ik was et glad vergeten* (Nbk, Np), *Hi'j het him glad verklumen laoten* nl. verkleumen (Ma), *Hi'j is glad ommekommen* heeft zichzelf geheel verwaarloosd (Ma), *Hi'j lag d'r glad mit overhoop* (b), *Hi'j was d'r glad van overstuur* (b), *Die baanke in huus was glad versleten* (Wol), *argens glad mit an wezen* beslist niet weten hoe men ermee aan moet, zo ook *argens glad mit verlegen wezen* id.: *Hi'j had een boel geld, hi'j was d'r glad mit verlegen* (Nt) en *d'r glad mit anklauid wezen* (Nbk, b), *Hi'j kende 't glad uut de kop* geheel en al (Ma), *'k Was 't daor glad mit iens* (b) 2. vlot, gemakkelijk gaand *'t Leup niet zo glad as ze wollen* (Wol), *Die rollen zatten d'r niet zo glad in, ze kenden et stok* [toneelstuk] *niet zo best* (Dho), *Dat ging heur mar glad of* (El), *G. had zien ni'je klompen al glad de voeten uut* (Nbk), *'t zit (iene) niet glad: 't Zat niet glad!* (Nt), *'t Zit him niet glad* (Nbk), *Et is een vlotte kerel, mar doe een keer zat 't niet zo glad* (Dfo), *Om dat of te kriegen, zit niet zo glad* (Ow), *'t Kerwei zat niet zo glad* (Pe-Db), *'t Zat niet zo glad om dat huus kwiet te wodden* (Db), *'t Zat him niet glad om dat te kopen* (Dhau), *Dat zal him niet glad zitten* (Nbk), *Et zat him niet zo glad om de pries te winnen mit hadrieden* (Obk), *'t Vlot soms niet zo best, et zit 'm niet zo glad* (Sz)

gladachtig - gladachtig

gladbosselen (Nbk) ['gladb...] - gladborstelen

gladde (Diz, Nbk, Np, Obk) de ['gladə] 1. gladheid van de weg, de paden door opvriezing, sneeuw etc. *Ik bin mit de gladde raer op mien gat valen* (Diz), *Ze is mit de gladde kommen te valen en het de heupe breuken* (Obk), *klompegruus onder de klompen slaon bi'j gladde* (Np)

gladdekker (verspr.) de; -s; -tien ['gladekɾ] 1. gladjanus, leep iemand die niet schuwt middelen te gebruiken die net niet door de beugel kunnen *Dat is een goeie gladdekker, heur* (Ol-Nl), *Die gladdekker wet 'm d'r altied uut te redden* (Obk), *Aj' in de poletiek gaon, moej' wel een gladdekker wezen* (Obk), *Kiek uut veur die vent, want dat is een aorige gladdekker* (Sz), *Hi'j is niet veur ien gat te vangen, 't is wel een gladdekker* (Spa) 2.

iemand met een kaal hoofd (Ol-Nl) *Mien man wodt zo langzemerhaand een echte gladdekker* (Ol-Nl)

gladdig (Nbk) ['gladəx] - gladachtig, gladdig

gladdighied z. *gladhied*

gladdekkel (Db, El, Ld, Ma, Np, Ol-Nl, Ow) de; -s; -tien ['glatek] 1. listige persoon, gladjanus *'t Is een gladdekkel, hi'j redt et wel op* (El)

gladhied Ook **gladdighied** (Nbk, vo), voorheid z. -hied de ['glathit/'gladəxhit] 1. gladheid, vooral: het glad zijn door opvriezen, ijzelen *Deur de gladhied* [nl. van de weg] *bin we te laete kommen* (Nbk), *bi'j snij' of gladdighied* (vo)

gladiezen (Bu, Dhau, Nbk, Np, Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; gladiesde, het gladiesd ['glati:zɪ] 1. ijzelen: het vallen van onderkoelde regen zodat zich op wegen, bomen etc. een ijslaagje vormt *Et kon wel es gladiezen willen, vanaovend* (Dhau), *Et begint te gladiezen* (Np)

gladiool (Nbk, Op, fp) de; gladiolen; -tien ['gladi'jo:əl] 1. tuingladiool *Gladiolen bin wel mooie bloemen, mar bi'j een betien hadde wiend gaon ze gauw knikken* (Op)

gladjanus - gladjanus

gladmaeken (spor.) - gladmaken: vlak, plat maken, ook glanzend maken

gladmi'jen (Nbk) - gladmaaien

gladplokken (Nbk) zw. ww.; overg.; plakte glad, het gladplokt ['glatplokɪ] 1. door te plukken glad maken, met name van een hooiberg waarvan men de uitstekende halmen, plukken hooi wegtrekt **gladschoeren** (Dhau, Nbk) ['glatsku:əɾɪ] - gladschuren *Schooiers konnen de klinke vroeger wel gladschoeren, zoveule kwammen d'r wel* (Dhau)

gladstrieken (spor.) ['glatstriekɪ] - gladstrieken *'t vuur gladstrieken* as over de nog brandende kolen doen in de asbak van de kachel, zodat men de volgende morgen nog vuur had, in het bijzonder: een kooltje vuur in de doofpot doen en dat dan gladstrieken (Obk, Ow)

gladweg (Nbk, b) bw. [glatwɛx; aks. wisselt] 1. gladweg *Zien wief is him gladweg de baos* (b)

gladwrieven - gladwrijven

glaesdoek (OS, Bu, Dho, Nw, Np, Op) de; -en; -ien ['gle:zduk] 1. glasgordijn, vitrage

Vroeger zeden ze glaesdoeken in plak van gediene (Db, Np), Ie hadden vroeger ok glaesdoeken in de glaezen waegen (Ow), De manluden hadden zo an 't roken west, dat de glaesdoeken wodden d'r zwat van (Dfo) 2. zeemleer (Dhau)

glaezebakken (Dho, Diz, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook **glazebakken** (Sz) zw. ww.; onoverg.; glaezebakte, het glaezebakt ['gle:zəbək] /...a:...] 1. ijzelen (inzake onderkoelde regen waardoor zich een ijslaagje vormt op wegen, bomen etc. *Nao een vosterperiode begint 't vaeke te glaezebakken (Op), Et glaezebakte mar aorig (Ol-Nl) 2. rijpen (Obk) Et kan vannaacht wel es glaezebakken of witvriezen (Obk)*

glaezeakaaste (Db, Dfo, Diz, El, Mun, Nbk, Np, Nt, Obk, Op) Ook **glazekaaste** (bet. 1-3: Bdie, Bu, Db, Obk), **glazekaste** (Spa), **glazekast** (Sz) de; -n; ...kassien ['gle:zəka:stə/'gle:zək..., ook ...'k.../glā:...] 1. glazenkast, kast vooral voor het bewaren van servies, met veel glas in de deuren, kast voor glaswerk 2. huis met veel glaswerk, zodat je er gemakkelijk doorheen kijkt, veel kunt zien *Dat huus is ok een glaezeakaaste (Db), in een glaezenkassien zitten (Db), Wij wonen in een glazekast ieder kan en mag alles van ons weten (Sz) 3. bak waarin de glazenmaker stukken glas droeg (Mun) Daor leup hi'j dan, mit zien glaezeakaaste op 'e rogge en de stopvarve in de buse! (Mun)*

glaezeakaastehuus (Ld) et; ...huzen ['gl...] 1. huis met veel glaswerk en waaraan men kan zien dat de bewoners veel geld hebben **glaezemacker** (Bdie, Ld, Ma, Nbk, Obk) de; -s; -tien ['gle:zəmə:kɪ] 1. waterjuffer, nl. libel (niet de bruine) (Ma) 2. grote, bruine libel, dezelfde als de wrattebieter (Bdie, Ld, Obk) 3. degene die beroeps-halve ruiten vervangt of inzet (Ld, Nbk)

glaezen Ook **glazen** (WH) bn.; attr. ['gle:zn/...a:...] 1. van glas een glaezen koppien (Nw), een glaezen stolp (Bdie), (zelfst.) *De branewienkoeme, dat is een glaezene, now? (Nbk), glaezen deuren (Obk), (ook aaneen, z. glaezeakaaste.) een glaezen kaaste kast met glazen deuren, voor servies (Nbk), ook van een gebouw met veel glaswerk (Nw), een glaezen wereldbol (Mun), een glaezen waegen*

*koets: De boeren gingen vroeger mit een glaezen waegen naor karke (Op), D'r bin meensken, die moe'n in een glaezen stölpe gezegd van personen met wie men heel voorzichtig moet omgaan, die men met fluwelen handschoenen moet aanpakken (Ste), Die bange is veur tocht moet in een glaezen kassien (Db), in een glaezen kouwgien zitten zeer beschermd (moeten) leven, zich afschermen of afgeschermd worden van de buitenwereld (Nw), in een glaezen huus wonen in een glazen huisje wonen (Np), (gezegd door iemand die wil laten zien hoe open hij wel is) *Wij wonen in een glazen huus ieder mag van ons alles weten en erover meepraten (Sz) 2. glazig, in Hi'j kikt je mit van die glaezen ogen an (Nbk) * Wie in een glaezen huus woont, moet niet mit stienen gooiën wie in een glazen huisje woont, moet geen gekke dingen doen, tekeergaan (Diz)**

glaezendak (Nbk) - glazendak

glaezendeure (Nbk) - glazendeur

glaezenkaaste z. **glaezeakaaste**

glaezenkaastehuus (Ld) et; ...huzen; ...husien [...'k...] 1. huis met veel glaswerk, zodat je er gemakkelijk doorheen kijkt, er veel in kunt zien

glaezenmaeken (Dho, Sz) Ook **glazen-maken** (Sz) ['gle:zə.../'glā:zn...] - glazen-maken * (in grappig raadsel:) *D'r ging een bok uut glaezenmaken, kennen jim dat wel? [na ontkenning] Dan bin jim net zo dom as de bok, want die kende et ok niet (Sz, Dho)*

glaezewasken (Nbk, Obk) Ook **glaezewassen** (Nw), **glazewassen** (WH) zw. ww.; onoverg.; glaezewaskte, het glaezewaskt ['gle:zə...] 1. het wassen van de ramen *Eerst he'k glaezewassen en doe he'k droogschuurd (Spa), Aj' glaezewasken mit de raegebolle dan bruuk ie een pannegien of schaoltien om d'r waeter tegen te kletsen (Obk)*

glaezewasker (Nbk, Np) de; -s; -tien ['gle:zəwaskɪ] 1. glazenwasser, nl. medewerker van een glazenwasserij (Nbk) 2. in *Da's een aorige glaezewasker een flinke regenbui (Np)*

glaezewassen z. **glaezewasken**

glaezewasser (Wol) de; -s; -tien ['g...wasɪ] 1. langpootmug

glaezewipper (Dho, Ma, Ste) de; -s; -tien

glaezig - glashelder

[ˈgle:zəwɪpɹ] 1. soort tol met tamelijk plat bovenstuk en rechte, smalle poot (die nogal eens - door met de zweep te slaan - tegen een ruit kwam)

glaezig Ook **glazig** (WH) bn., bw.; -er, -st [ˈgle:zəx/...a:...] 1. glazig *glaezig* (uut de ogen) *kieken*, *Hij kikt zo glaezig toe, hij het zeker wat riekeliik draank had, of hij is niet lekker* (Np, Nbk), *Die vent die keek mi'j zo glaezig an* (Mun), *De eerpels keken zo glaezig toe* doorschijnend en glad (Ma), ... *bin glaezig, ze bin min* (Nbk, Np), *Ni'je eerpels die kun soms zo glaezig wezen, ze nemen niet vule vet* (Obk)

glas et; glaezen, ook glazen (WH); glassien [glas] 1. glas, soms ook gezegd van soortgelijk materiaal *glas in lood*, gekleurd glas (Nbk), *Ik fietste deur een stok glas* (Ld), *Mit een stok glas kuj' et hoolt mooi gladmaeken* (Obk), *D'r lag glas op 'e weg* stukken glas (Wol), *Die het in 't glas trapt* in een stuk glas (Dho), *We snieden een stokkien van dat glas of mit de glassnieder* (El), *We hebben een boel glas in huus* we hebben veel ramen (en evt. glazen deuren e.d.) (El), *We hebben mooi glas in de veurdeure kregen* (Pe-Dbl), *zo had as glas* (Dhau, Ni, Obk, Op): *'t Is zo had as glas* (Op), *Die is zo had as glas* (Obk), *zo helder as glas* (verspr.): *'t Waeter is zo helder as glas* (Obk), *'k Bin zo helder as glas* (Nbk), *'t Is me zo helder as glas* (Nbk), *De locht is...* (Obk) 2. voorwerp van glas, bijv. vensterruit (en bij uitbreiding: het raamwerk als geheel), lampegglas, glas van een horloge, van een bril e.d. *Ik heb ni'je glaezen in de brille kregen* (Ol-Nl), *'t Glas van mien horloge zit een baste in* (Nbk), *'t Glas van de spiegel is ok aorig smerig* (Nbk), *De bloemen [ijsbloemen] zatten op 't glas* (Ld), ... *staon op 't glas* (Spa), *D'r moet een ni'j glas in zet wodden* (Dho, Nbk), *Et glas was d'r uut sneden en ston tegen de mure an* (j), *J. klopte an 't glas* (b, j), *Tegenwoordig haelen ze de grote glaezen d'r weer uut en ze zetten d'r weer kleine ruties in* (Db), *de glaezen begriemen smerig maken* (Nbk, b), *Ik zitte lekker achter 't glas* (Wol), *De kiender zatten veur 't glas te kieken* (Op), *Kiek es deur et glas* (Ste), *tot 't glas uutkieken* (Ma), *Dan hewwe die smeerlapperi'je temeensen niet*

veur de glaezen liggen (b), *D'r kwammen weer gedienegies veur de glaezen en alles begon d'r zo zaachies an weer huselik uut te zien* (j), *Die zit achter 't glas is prostitutee* (Dho), ook: die persoon komt nooit buiten (Obk), *glaezen ingooien* (Ma, Nbk), *Die het de glaezen ingoooid* hij heeft het bedorven (Nw), *jezels de glaezen ingooien* (Dho, Db, Nbk, Np), *Daor hej't gegooi in de glaezen* (Dho, Nbk, b) 3. glazen beker, roemer etc. *Ik knoffelde* [liet vallen en brak daarmee] *gister mit ofwassen nog een glas* (Ol-Nl), *We kregen wat in 't glas* (Ld), *Doe me mar wat in een glassien* (Nw), *een goed glas drinken* (Sz), *Hij kreeg nog een glas vol* (j), *een glas waeter* (Nbk), *Za'k oons even een glassien drinken haelen?* (v), *te diepe in et glassien keken hebben* (Db, Nbk, Obk), zo ook *te diepe in 't glas kieken* (Ow, Spa), *een glassien tevule op hebben* (Np, Nbk) * *Glassien op, laot je rieden* (Db)

glas-in-lood-raem (spor.) - glas-in-lood-raam

glasachtig (Nbk) bn.; -er, -st [ˈg...] 1. glasachtig

glasaol (verspr.) [ˈglasə:əl] - glasaal

glasbak (spor.) - glasbak

glasblaozen (l) - glasblazen

glasblaozer (l) - glasblazer

glasblaozeri'je (l) [...r...; z. -i'je] - glasblazerij

glascontainer (spor.) - glascontainer

glasdichte (Nbk, Op) [aks. wisselt] 1. glasdicht (Op) 2. zeer dicht, zonder naden of kieren (Nbk)

glasdraod (l) et [ˈglazdrə:ət] 1. draad van glas

glasfebriek (spor.) - glasfabriek

glasgerinkel (b) et [ˈglasxərɪŋk] 1. het gerinkel van glas *En mit et neudige glasgerinkel en een haantienvol sni'j roegelde een bloempot van de veensterbaank, de kaemer in* (b)

glasgoed (Dho) et [ˈxlasxut] 1. glasservies e.d.

glashad (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. glashard (fig.)

glashelder (Bdie, Dfo, Dho, Nbk, Np) bn., bw. [aks. wisselt] 1. glashelder, nl. uitermate schoon, helder, vaak: en daardoor heel doorzichtig (ook fig.) *Aj' dat even schonemaeken is 't weer glashelder*

(Dfo), *A'k et snappe? Et is me glashelder* (Nbk), *Hij het et oons glashelder uutstokt* (Nbk), *'k Zie 'm nog glashelder veur me* (Np)

glasjee (Nbk) de; -s [gla'sjt:] 1. glacéhandschoen *Waor he'k mien glasjees now dan toch laoten?* (Nbk)

glaskezien (Dfo) et; -en; -egien ['glas kəsin] 1. glaskozijn

glaskiste (Nw) de; -n; ...kissien ['g...] 1. glaskist: bak waarin de glazenmaker stukken glas droeg en andere benodigdheden *De schilder had de glaskiste op 'e rogge; daor zat een vakkien onderan, mit de stopvarve, de glaspennegies, et haemertien en zo wat henne* (Nw)

glasoge (Dho, Obk, Ow, Pe-Dbl, Sz) et; -n; ...ogien ['glaso:gə] 1. glasoog *Bij sommige peerden komt een glasoge veur; d'r wodde wel zegd dat daor wat in zat* (Obk), *As een peerd een glasoge het, is d'r een droeve* [aanhangel van de iris] *verzakt* (Sz), *Een peerd mit een glasoge wodt niet gauw kocht, mar 't is gien gebrek* (Ow), *Een peerd mit een glasoge is minder weerd* (Pe-Dbl)

glaspepier (Bdie, El, Nbk, Np, Sz) ['g...] - glaspapier, nl. doorzichtige stof, zoals cellofaan, voor verpakking van zuurtjes, sigaren enz. (Bdie, El, Nbk, Np), ook wel glasachtig gekleurd papier (Nbk), ook: schuurpapier van de meest fijne structuur (Sz)

glasplaat z. *glasplaete*

glasplaete (Nbk) Ook *glasplaat* (Spa) de; -n; ...plaetien ['g...] 1. glasplaat

glasrute (Bdie, Mun) - glasruit

glasschade z. *glasschaede*

glasschaede (Nbk) Ook *glasschade* (Spa) de ['g...] 1. glasschade

glasscharve (Ste) Ook *glasscherve* (Spa) de; -n; ...scharfien ['g...] 1. glasscherf

glasscherve z. *glasscharve*

glasservies (Db, El, Nbk) - glasservies

glassien (verspr.) ['glasin] - drinkglaasje, de inhoud van een drinkglaasje *een glassien wien, een glassien jenever, Hij het wat te diepe in et glassien keken* hij heeft wat teveel gedronken (Nbk, Nw)

glassnieder (El) ['glasnidr] - glassnijder

glastegel (Nbk) - glastegel

glastikker (Ste) de; -s; -tien ['glasttkr] 1. instrumentje van een stuk stopverf met

speld en draad met aan het uiteinde bijv. een knoop; daarmee ketste men stiekem tegen ramen *raempienkitsen mit een glastikker* (Ste)

glasverzekering (spor.) - glasverzekering

glaswaand (Nbk) - glaswand

glaswaark z. *glaswark*

glaswark (verspr. OS, Diz, Dho, Np, Op)

Ook *glaswaark* (Bdie), *glaswerk* (WH) et ['glas...] 1. glaswerk (vooral gezegd van drinkglaasjes (Obk)) *glaswark opvrieven* (Ma)

glaswerk z. *glaswark*

glaswol z. *glaswolle*

glaswolle (Dho, Obk) Ook *glaswol* (Dhau)

- glaswol

glaszetten (Nw) onbep. w. ['xlasetn] 1. inzetten van glazen

glaszetter (Nw) de; -s; -tien ['xlasetr] 1.

ambachtsman die glazen inzet

glazuiver (Dho) [aks. wisselt] - glazuiver

glazebakken z. *glaezebakken*

glazekast z. *glaezekaaste*

glazekaste z. *glaezekaaste*

glazen z. *glaezen*

glazenmaken z. *glaezenmaeken*

glazewassen z. *glaezewassen*

glazig z. *glaezig*

glazuur (Nbk) Ook *glezuur* (Ld) et

[gla'sy:ər/glə...] 1. glazuur 2. op glazuur gelijkende laag (Ld), in *Et glezuur van de oranjekoeke was glimzute* (Ld)

glazuurlaoge (l) - glazuurlaag

gld. - afkorting van *gulden*

glede z. *gleet*

gleden (Dmi, Dfo) zw. ww.; onoverg.; gleeëde, het gleeëde ['gl:dn] 1. slijten, gleeën gaan vertonen (Dmi) *Die stof gleeëdt niet zo gauw* (Dmi)

glee (OS, verspr. WS, n) Ook *gleed* (Ma, Np) de [gl:t(t)] 1. in *op glee kommen*

(OS, Pe-Dbl) op gang komen, ook met het werk, van het werk zelf, van schaatsen *As 't morgens zo lange duuster is, kuj' niet zo best op glee kommen* (Obk), *Ik moet*

morgens eerst op glee kommen (Dhau), ook *op 'e glee kommen* (Db, Ol-Nl), *op gleeed kommen* (Ma), *op glee wezen*

(verspr. OS, Sz): *Die is goed op glee* hij glijdt goed, nl. op het ijs (Nbk), *'t Woordeboekwark is mooi op glee* (Ow),

ook *op gleeed wezen* (Np): *Hij is mooi op gleeed* (Np) 2. bruine kiekendief (Bdie,

gleed - gleuve

Mun, Nt, Spa, Sz), kiekendief (n) *'t Is net een glee* gezegd van een kwaadaardige vrouw (Nt) 3. kwaadaardige vrouw (Spa) *Da's een ouwe glee* (Spa) 4. z. *gleet*

gleed z. *gleet, glee*

gleensteren Ook *glinsteren* (Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; gleensterde, het gleensterd ['glī:nstɛr/'glīn...] 1. glinsteren: op bep. wijze licht uitstralen *Et stientien gleenstert in de ring* (Wol), *A'k dan in mien ledekaantien op 'e zoolder zo deur et dakraem keek, zag ik de ploeg nog gleensteren an de locht* (j), *Op een avond zag ik glimworms bij een boom, 't onderaende van de boom ston helemaole te gleensteren* (Ol-Nl), *D'r gleensterden traontien in heur ogen* (Db), *Katteogen kun bij avond zo scharp gleensteren* (Obk), *De zonne gleenstert in de raemen* (Diz), *De riem op de bomen gleenstert in de zonne* (Np), *'t Is zo glad, et gleenstert d'r over* (Op), *Aj' tegen de zonne inkieken, gleenstert alles* (Op), *Et gleenstert dat et zowat doet* (Sz) 2. een sterk gevoel uitdrukken, van ogen (Nbk) *De ogen gleensterden him* (Nbk)

gleensterend bn. ['glī:stɛrnt] 1. van iets dat op glinsterende wijze licht afgeeft *gleensterende kraalties* (Dfo)

gleenstertien (Db, Dho, Dfo, El, Ld, Mun, Ol-Nl) et; gleensterties ['glī:stɛrtin] 1. een klein beetje licht *D'r kwam een gleenstertien locht achter de gedienen weg* (Db), *D'r komt nog krek een gleenstertien deur 't gedien* (Dho), *een gleenstertien zonne* (Ld, Ol-Nl) 2. een heel klein beetje, een schijntje, van een waarneming of gevoel (Db, El) *Ik heb d'r mar een gleenstertien van zien, doe de optocht langes kwam* (El), *een gleenstertien gelok hebben* (Db)

gleerbende (Ow) ['glī:ɛrbɛnda], in *een gleerbende* een vieze smeerbeol (Ow): *Et is bij die meensken in huus een gleerbende* (Ow)

gleerbeol (Ow) de ['glī:ɛrbul] 1. glibberige bedoening, van slijkgachtige, doorweekte grond *In de jister [afgesloten melkplaats in de wei] is 't bij 't haast een gleerbeol* (Ow) **gleet** (OS, verspr. WS) Ook *gleed* (Bdie, Nbk), *glee* (Bu, Nbk, Wol), *glede* (Mun), *glete* (Nbk) de; gleten, ook gleden (Bdie, Mun, Nbk), glenen (Bu, Wol); gletien

['glī:t/.../'glī:də/...tə] 1. glee: bijna door-gesleten plek in stof (van kleding) *Veur beide kni'jen het die jonge een gleet* (Obk), *W. zien ni'je broek zat nao drie keer dregen al een gleet in* (Db), *Die broek was zo versleten, et weren allemaol gleties* (Ld), *D'r zitten gleten in de gedienen* (Nw), *Dat ding kuj' wel votgooien, d'r kommen allemaol gleten in* (Nw) 2. scheur in kleding (Db, Dhau, Np, Op) 3. in (Nbk) *Hij' het et weer aorig op 'e glee* is weer beter, heeft z'n zaakjes mooi aan de gang (Nbk)

gleetplak (Np) de; -ken; ...plakkien ['glī:tplak] 1. slijtplek in kledingstof *D'r zit een beste gleetplak in die broek* (Np)

gleier (fp: Nt) g. lidw.? ['glējɛr?] 1. hennegras

gleren (Ow) zw. ww.; onoverg.; gleeerde, het gleeerd ['glī:ɛrɛn] 1. glanzend en glad zijn van viezigheid, vuiligheid *De buusdoek gleeerde d'r over* (Ow) 2. op glibberige wijze glijden *As i'j mit klaore cement over de mure gleren, krtog i'j him mooi glad* (Ow), *Mit vingers die glimmen van 't vet kuj' lekker gleren* (Ow)

glete z. *gleet*

gletsjer - gletsjer

gleuf z. *gleuve*

gleufhoed (Np, Ste, Sz) ['glɛ:f...] - gleufhoed, deukhoed

gleupe (El, Ma) de; -n; gleupien ['glɛ:pə] 1. scharnierblad bevestigd op een *laand-hekke*, d.i. een groot hek op dam, inrit van een weiland, erf of zandweg

gleuve Ook *gleuf* (Db, Ld, Spa) de; -n; gleufien ['glɛ:wɛ, ...və/glɛ:f] 1. gleuf, nl. sleuf (gegraven), kloof, scheur e.d. anderszins ontstaan *Die arbeiders maekten eerst een gleuve veurdat ze de kabel d'r in legden* (Bu), *Pas op, stap niet in die gleuve* (Nt), *een gleuve greven* (verspr.) 2. spleet in hout (daarin gemaakt of anderszins ontstaan), in de kop van een schroef, spleetvormige opening in spaarpot, in een brievenbus, in een buitendeur als brievenbus e.d. *de gleuve van de brievenbusse* (Bdie), *D'r zit een beste gleuve tussen die plaanken* (Mun), *een gleuve in de veensterbaank* (Wol), *D'r zat een beste gleuve in de schutting* (Wol), *De timmerman mag wel es koemen, want de gleuve in de vloere wodt nog groter* (Sz),

In dat pottien zit een gleuften (Nw) 3. snee (Op)

gleuvegraven z. *gleuvegreven*

gleuvegreven (Diz, Ld) Ook **gleuvegraven** (Spa) onbep. w. ['g...] 1. het graven van gleuven 't *Gasbedrief was an 't gleuvegreven* (Ld)

gleve (Dfo, Dhau) Ook **glieve** (Ow) de; -n; glevien ['glu:wə, ...və/...i:...] 1. reet, spleet *Bi'j oons boven op 'e zoolder zit een grote gleve* (Dhau)

glezuur z. *glazuur*

gli'j (Nbk, Obk, bo: Nw, Bu) bn.; -er, -st [glij (Obk), glej (Nbk, bo)] 1. glad, glibberig en vet (Obk) *Die bonen staon mi'j tegen, ze bin gli'j van 't vet* (Obk), *Die vent is zo gli'j om de kop* (Nbk) 2. doorschijnend (van huid na verwonding, vurig: van wond (?)) (bo: Nw, Bu)

gli'jzute (Dfo, Mun, Nbk, Nw, Obk) Ook **gli'jzuite** (Dfo, Nbk, Obk) bn. [glij..., ook ...ej... (Obk, Nbk)/...] 1. in hoge mate zoet

gli'jzuite z. *gli'jzute*

glibberen zw. ww.; onoverg.; glibberde, is glibberd ['glibrɛn] 1. voortdurend uitglijdend voortgaan *We glibberen alle kaanten op in de modder* (El), *Et was d'r zo gloeiende glad, we deden niet anders as glibberen* (Mun), *Achter mekeer weren ze et kleidiekien over glibberd* (v), *Hi'j glibberde van de weg* nl. met een voertuig (Nbk) 2. glijdend voortschuiven (van glibberig iets) *Kikkerrit kan je deur de hanen glibberen* (Op)

glibberig bn.; -er, -st ['glibrɛx, ...bɛrɛx] 1. glibberig 't *Is zo glibberig, i'j kun 't haost niet beetholen* (Dhau), *Aj' kikkerrit in een pottien deden, was 't een glibberige griemerij'e* (Obk), *Een aol hool ie niet, die is zo glibberig* (Obk)

glidder (Db, Dho) Ook **gledertien** (Nt) de; -s; -tien ['glidɛr/'glidɛrtin] 1. (vaak verkl.) vet en glad stukje van het vlees dat men eet *Mag ik die morgpupe mit die glidder d'r in?* (Dho)

glidderig z. *glisterig*

gliebaene z. *gledebaene*

gliebane z. *gledebaene*

glieberen (Np) zw. ww.; onoverg.; glieberde, het glieberd ['glibrɛn] 1. knoeien, morsen, met name van het eten *Ie moe'n niet zo glieberen* (Np)

gledbaene z. *gledebaene*

gledebaene (Dho, Np, Obk, Ol-Nl, ZW) Ook **gliebaene** (OS, Bu, Diz, Nt, Op), **glieidersbaene** (Nw), **gliebane** (WH), **gliebaene** (Wol), **gledbaene** (Mun, Sz) ['gli(də).../'glidɛr.../'gli:ɛrə.../'glidb...] 1. glijbaan in een speeltuin, ook van sneeuw en ijs of op het ijs *In de sni'j kuj' een mooie gledebaene maeken, van sni'j en ies* (Ste), *Mit zoe'n gliebaene bi'j schoele zat ie op 'e iene klompe (de kappe kwam veuruut), en de ere hul ie an; de voete zonder klompe legd' ie over 't aandere bien en twee trokken je, elk bi'j een haand* (Nbk)

gleden st. ww.; onoverg.; is/het gleden ['glidɛn] 1. glijdend gaan *Ze gleden de weg uut, zo glad was 't* (Ma), *Hi'j glidt d'r zomar henne* (Nbk), *We gleden uut de bochte!* (Spa), *'t Pad was zo glad, we gleden zomar van 't iene aende naor 't aandere* (Sz) 2. lange stukken glijdend afleggen, sullen, voortschuiven, meestal met een zijwaartse beweging en na een aanloop, ook op een speciaal gemaakt glijbaantje in de sneeuw of op het ijs *As et wat wintert en et ies kan haost holen, beginnen de kiender al gauw te gleden* (Dfo), *As d'r sni'j ligt, kun de kiender gleden* (Op), *De kiender hebben een mooi baentien om te gleden* (Ow), vandaar 't *Gleden kwam vroeger aorig op 'e klompen an* (Obk) 3. naar beneden glijden, glijdend vallen *De maantel gleeed van de kapstok* (Nbk), *Et koppien gleeed me zo uut de hanen* (Nw), *Laot je mar gleden!* naar geneden glijden (Nbk), *Hi'j leut de centen in de buse gleden* (Nbk), *De kraante is him uut de hanen gleden* (Nbk), *Doe ze nog even anhotten, glee et kalf van de koe* (Op) 4. glijdend onderuitgaan (Dho) 't *Is verrekte glad, pas op daj' niet gleden* (Dho) 5. van z'n plaats glijden (Nbk, Np) *Doe ze veur de zoveulste keer over de plaanken dinderd was, begonnen die te gleden* (v), *Ie moe'n de ledder beter daelezetten, douk begint hi'j nog te gleden* (Nbk)

glededplaanke (n) Ook **glieidersplaanke** (n) de; -n ['glidə.../'...dɛs...] 1. plank in ouderwetse w.c. waarover de uitwerpselen weggleden

gliederig (Mun, Ol-Nl) bn.; -er, -st

gliersbaene - glimzute

[glidrəx, ...dərəx] 1. glad en glibberig *Wat had ik een gliederig stokkien vleis* (Ol-Nl), *Dat laand dat bij de winter onder waeter kwam, daor gruide et blauwgrös, dat was glad gliederig hui* (Ol-Nl)

gliersbaene z. *gliedebaene*

gliersplaanke z. *gliedeplaanke*

glierderten z. *glidder*

gliemen (Mun, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; gliemde, het gliemd ['glim:] 1. flikflooiën, slijmen *Zie ston zo bij die vent te gliemen!* (Mun, Sz)

glierderig bn.; -er, -st ['gli:ərdrəx, ...dr...] 1. glibberig *'t Is me daor een glierderige boel, heur* (Mun)

glierebaene z. *gliedebaene*

glieren (Diz, Nbk, Nw, Obk, Wol) zw. ww.; onoverg.; glierde, is/het glierd ['gli:ərɲ] 1. met lange uithalen glijden, vaak als spelletje gedaan op het ijs of in de sneeuw *Vroeger op 't schoeplein koj' zo mooi van de hoogte of glieren* (Obk), *over et ies glieren* (Diz), *De kiender bin mooi op 'e snij an 't glieren* (Nw), *Zuwwe even henne te glieren?* (Nw)

glierken (Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; glierkte, het/is glierkt ['gli:ərkn, 'glikrkn] 1. met kleine uithalen glijden, vaak spelenderwijs *Ze bin an 't glierken spelend heen en weer glijden op het ijs, de sneeuw* (Nbk), *De veurhaemer glierkte him uut de haand, hij kreeg weer een toeval* (j)

gliesteren (Db) Ook **glisteren** (n) zw. ww.; onoverg.; gliesterde, is gliesterd ['glister /...t...] 1. door gladheid zich voortdurend bijna uitglijdend voortbewegen *Die gliestert over de weg* (Db)

gliesterig z. *glisterig*

glieuwken z. *gluwen*

glieve z. *gleve*

glimhooft (Ow) et ['glimho:lt] 1. hout dat glimt door het effect van glimwormpjes *D'r zat glimhooft in de stobben* (Ow)

glimken z. *glimmen* II

glimlach (l) - glimlach

glimlachen (in OS vaak als Ned. ervaren) zw. ww.; onoverg.; glimlachte, het glimlacht 1. glimlachen

glimmen I zw. ww.; onoverg.; het glommen ['glim:] 1. glimmend blinken *Et is d'r zo schone, et glimt je tegen* (Np), *Hij glimt van smerigte* (Diz), *De schoenen glimmen d'r over* (Bu, Dho, Wol), *De*

pannen glimmen in de zonne (El), *Hij glimt as een peerdekeutel in de maoneschien* van mensen, vooral van voorwerpen, bijv. van een auto die men net in de was heeft gezet (verspr.), ook ...as een honnekeutel... (Obk), *'t Glimt as een spiegel* (Dfo, Dho, Dhau, Nw, Ste), ...as *parlemoer* (Ste), *glimmen as een ekkel* (verspr.): *Vroeger mossen we altied kachelpoetsen, tot hij glom as een ekkel* (Nw), *Hij glimt as een vetpanne* (Np), ...as *de maone* (Mun), ...as *een keutel in de maoneschien* (Np) 2. glimmen van plezier (Op, b) *We zaggen de kiender glimmen van plezier* (Op), *De jaeger glimdel! Et schot was raek!* (b) 3. glinsteren (Nbk), in *Zien ogies glommen van plezier* (Nbk) 4. gloeien (Obk) *Glimwormpjes glimmen in et donker* (Obk)

glimmen II (Ma, Nbk, Ow, b) Ook **glimken** (Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, b) zw. ww.; onoverg.; glimde, het glimd ['glim:/...kn] 1. kort glimlachen, fijntjes glimlachen *Hij glimkte zo vriendelik tegen mij* (Obk, Ol-Nl), *Hij glimde wat* (Nbk), *Hij glimkte d'r mar wat omme* (Np), *Hij kan gemien glimmen!* (Ma), *Weer glimde hij en zo gong hij henne overleed hij* (b), *En doe hij de oolde man zag, glimde hij effen* (b), *De baron begon verempeld te glimken* (b)

glimmend - glimmend

glimp de; -en; -ien [glimp] 1. flits, zeer onvolledig beeld, een zeer gering en niet scherp deel van hetgeen er was te horen *We hebben d'r al een glimp van zien, mar doe was 't weer vot* (Nbk), *Ik zag 'm nog mit een glimp* (Dho), *We konnen d'r nog net een glimp van opvangen* (Bu, Dho, Np, Op, Pe-Dbl, Ste, Wol)

glimpien (Db, Dfo, Ld) et; glimpies ['glimpin] 1. kleine glimlach *D'r kon gien glimpie of gezegd bijv. van een kind* (Ld, Dfo), *Hij had een glimpie op 't gezicht* (Db)

glimworm (WS, verspr. OS) Ook **glimwurm** (Spa) de; -s; -pien ['g...] - glimworm

glimwurm z. *glimworm*

glimzute (OS, Bu, Np, Nw) Ook **glimzuute** (Dfo, Nbk, Obk) bn.; pred. [...'s...] 1. heel erg zoet *Et gjezuur van de oranjekoeke was glimzute* (Ld), *De koffie*

was *glimzute* (Ma), *As 't glimzute is, dan is et 'zute bij zute'* (Nw)

glimzuuite z. *glimzute*

glinsteren z. *gleensteren*

glippen (Dho, Nbk, l) zw. ww.; onoverg.; glipte, is glipt ['glipm] 1. glappend voortgaan, naar binnen gaan *D'r stonnen een hieleboel meensken bij de kassa, en hi'j glipte d'r gauw even tussendeur* (Nbk), *Hi'j glipte d'r stiekem in* (Nbk) 2. ontglippen, laten wegschieten *Et bottien vul stokkend, et glipte him uut de hanen* (Nbk), *wat glippen laoten* (Nbk), *Hi'j leut de slange glippen* (l) 3. uitglijden, glibberen (Dho)

glipse (Bdie, Bu, Dfo, El, Ld, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste) de; -n; glipsien ['glipsə] 1. snee, spleetwonde *Hi'j het een hiele glipse in de haand* (Ste), *...over de haand* (El), *...een malle glipse in de haand, Hi'j kreeg een beste glipse in de vinger mit zien mes* (Op)

glissen (Nt) onbep. w. ['glisn] 1. uitglijden *We kwammen vanmorgen nog te glissen, et had een betien vreuren* (Nt)

glisserig z. *glisterig*

glisteren z. *glisteren*

glisterig (verspr. WS, Obk, b) Ook *glisterig* (OS, Nw), *glisserig* (Dho, Mun, Ol-Nl, Spa, Sz, k: Ste), *glidderig* (Op) bn. ['glɪstɪrɪx/...i.../'glɪsɪrɪx, ...sɛrɪx/'glɪdɪrɪx] 1. (enigszins) glad, glibberig, van straat, stoep etc., door vriezen glad geworden *'t Was wat gliesterig, et straotien* (Nbk)

glistertien (Np, Nw) et; glisterties ['glɪstɪrtin] 1. een heel klein beetje van iets (Np) *Wi'j kregen een klein glistertien suker in de thee* (Np) 2. een klein versleten plekje in stof (Nw) *D'r zit een glistertien in* (Nw)

gloede z. *groete*

gloedni'j (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. helemaal nieuw *Oonze Klaos dee 'k maendagmorgen een gloedni'j broekien an* (Nbk) **gloedraod** (Nbk) - gloeidraad

gloeien Ook *gluuien* (Db, Dhau, Mun, Nbk, Spa, Ow, Wol), *glujjen* (Dmi, Nbk, Obk, Op), *gluuien* (Dhau, Diz, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; gloeide, het gloeid ['glujn /...y:j.../...ʌj.../...œj...] 1. licht uitstralen door het gloeiend zijn 2. zeer warm zijn, ook: een brandend of tintelend gevoel geven, bijv. als gevolg juist van

felle kou *'t Glujt d'r over* (Nbk), *De wangen gluuien mi'j* (Dhau), *...gluuien mi'j d'r over* (Wol), *Aj' goed koorts hebben, gluuien je wangen d'r over* (Db), *Wat is et vanaovend gloeiende koold, de hanen gloeien me d'r over* (El), *De oren gluuien mi'j an de kop* (Pe-Dbl), *Mien gezicht kan seins zo gluuien van de hadde wiend* (Mun) 3. branden zonder vlam *De koolties vuur gluuien nog wat* (Nt), *De kachel ligt mooi te gloeien* (Spa)

gloeiend I Ook *gluuiend* (Obk) bn. ['glujnt/...yj...] 1. zodanig verhit dat het gloeit, licht uitstraalt 2. gloeiend heet *Daenk d'r omme, die soep is gloeiend* (Nbk), *in de gloeiende zonne* in het felle, zeer hete zonlicht (Nbk), *een gloeiende hitte* (Nbk)

gloeiend II (El, Ld, Mun, Nbk) bw. 1. in sterke mate *Wat is et vanaovend gloeiende koold, de hanen gloeien me d'r over* (El), *De koffie was gloeiend hiete* (Ld), *'t Was d'r wel zo gloeiende glad, dat we deden niet aandere as glibberen, gewoon lopen was d'r niet bij* (Mun), *Dan bin we d'r gloeiend bij!* (Np), als bepaling bij vloek: *Wel gloeiend, gloeiend godver...* (Nbk)

gloeierig (Nw, Pe-Dbl) ['glujrɪx, ...jɛrɪx] - gloeierig *We bin gloeierig om 't heufd gloeilaampe* (spor.) - gloeilamp

gloep Ook *gloepe* (bet. 2: Np, Obk, bet. 3: Np) de; -en ['glup(ə)] 1. tocht, wind van een sterke zuigende kracht *Doe de deure dichte, want daor komt zoe'n rere gloep weg* (Obk), *As de deure op de kier staot, komt d'r een gloep koolde binnen* (Db), *op 'e gloep staon* op de tocht staan, op een plaats staan waar de wind in hevige mate langs trekt (verspr.): *Ie staon daor krek op 'e gloep* (Nbk), *Wi'j stonnen aorig op 'e gloep bij de bushalte* (Db), *Die boompies kommen niet an de gang, die staon percies op 'e gloep* (Dho), *in de gloep staon id.* (Dfo, Dhau, Nbk, Obk): *Hi'j ston krek in de gloep van de wiend, mar now is hi'j in de lijte gaon* (Dfo), *op 'e gloep zitten* op een plaats zitten waar het tocht, waar het sterk doorheen waait (Db, Dho, Ma, Wol), *uut de gloep van de plaats waar het tocht* (Dhau, Ol-Nl, Ow) *Ik gao even uut de gloep weg, 't is mi'j hier te koold* (Dhau), *Jongien, komt toch uut de gloep vandaon* (Ol-Nl), *We gaon even uut de gloep staon*

gloepe - gloeperd

(Obk) 2. kier, deuropening, vooral: de ruimte direkt achter de deuropening van de kelder waarin men proviand bewaart, nl. met één of meer kleine schappen links en/of rechts (Np, Obk, Op, Ow) *De zooltpot staot in de gloepe op et rim in de kelder* d.i. net om de hoek achter de deuropening (Obk), *Rek me dat pannegien even an, et staot in de gloepe* (Np), *op 'e gloep staon* op een kier staan (Op, Ow): *Hi'j leut de deure vaeke op 'e gloep staon* (Op), *De deure staot op 'e gloep* (Ow), *Ik ston in de gloep en doe kon ik him nog krek zien* om het hoekje, in, achter een kleine opening (Np) 3. heimelijke bedoeling, in *uut de gloep* stiekem, onopgemerkt, heimelijk (Db, Dfo, Ma, Np, Obk, Spa, b): *Die stille kroegies van vroeger, daor gong uut de gloep nog wel es iene henne* (Obk), *Die jonge kwam uut de gloep weg de klasse in* (Db), *...het uut de gloep een koekien pakt* (Np), *op de gloep staon* (Dfo, Dho, Np, Nt, Obk) heimelijk, stiekem (ook spiedend): *Ze stonnen daor op 'e gloep mar ik had ze wel zien* (Dho), *As d'r vroeger een jong stelligien aargens in een stookhutte zat te vrijen mochten bepaolde jongen uut de buurt wel graeg es op de gloep staon* (Obk), *te gloep* stiekem (p) 4. gaande beweging, in *in de gloep* bezig zijnd met iets anders, uit de loop weg, zo af en toe (Np): *We hebben vanaovend in de gloep nog even wat daon* (Np), ook *uut de gloep* id. (Db, Obk, Spa, b): *De kraanteman kan uut de gloep nog wel wat rekenties van de iesclub beuren* (Obk), *uut de gloep weg et cten koken* (Db), *Dat is aorig uut de gloep gaon* (Spa), *uut de gloep* te hooi en te gras (b)

gloepe z. **gloep**

gloepen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; gloepte, het (bet. 1, 4)/is (bet. 2, 3) gloept ['glupm] 1. stiekem ergens naar kijken, vaak achter iets vandaan, anderen met korte kijkende bewegingen bespieden (verspr.) *om 't hoekien gloepen* (El, Spa, Ma), *A.L. kon vroeger zo onder de pette weg gloepen* (Obk), *De buurvrouw staot altied achter et gediën te gloepen* (Sz), *Hi'j staot daor mar te gloepen de hieltied* (Nbk), *Hi'j gloepte even in huus, doe hi'j veur et raem langes leup* (Nw), *Hi'j gloepte d'r altied even in* (Nbk), *Die jonge mag 's*

aovens graeg bij de raemen staon te gloepen (Op), *even (mit 'n blik) naor binnen gloepen* (Dhau, Nw), *Hi'j staot altied mar te gloepen en te loeren* (Nt), *Daor staot hi'j ok weer te gloepen* (Spa) 2. sluipen, er stiekem vandoor gaan, langs gaan, binnenkomen (El, Mun, Nbk, Np, Nw, Obk) *d'r uut springen of d'r langes gloepen* (Mun), *Ongemaarkt gloepen ze in huus* (Np), *Ik gloepte even naor binnen* (Nw), *Pas op de zegeuners, ze kun d'r zomar ingloepen* (Obk), *Hi'j gloepte d'r stiekem tussenuut* (Nw, El), *...(tussen)deur* (Nbk), *De katte gloept d'r zo handig deur* overal tussendoor naar binnen (Nbk) 3. net even te voorschijn komen (bo: Nw) *'t Kwam d'r even uut gloepen* (Nw) 4. floepen, van wind *De wiend gloept net om de hoeke van 't huus* (Diz)

gloepend (Dfo, Dhau, b) bw., bn.; attr. ['glupmt] 1. in sterke mate *'t Is een gloepende deugniet* (Dfo), *een gloepende honger* (b), *Hi'j is gloepend gemien* (Dhau) **gloepend(e)** Ook **gloepens** (verspr.), **gloepense** (Sz) bw. ['glupmt/...mdə /'glupms(ə)] 1. enorm, in sterke mate *Da's gloepens mooi!* (Nw, Spa), *Die jonge is gloepens ondeugend* (Diz, El), *Et dee me gloepende zeer* (Mun, Ol-Nl, Wol), *Hi'j was gloepend kwaod* (Nbk), *'k Heb me wel zo gloepense zeer daon* (Sz), *Ik had gloepens piene an mien zwöllende doem* (Pe-Dbl), *'t Is gloepend(e) koold, ...gloepens koold* (verspr.), *'k Heb et hontien gloepend ofblaft, want ik wodde opsternaot!* (b), *'t Speet mi'j toch zo gloepend* (b) 2. zonder dat iemand het merkt (Dho) *Wat is hi'j toch weer gloepens te wark gaon* (Dho)

gloependeweg (Ste) bw. [glupmdəwex; aks. wisselt] 1. stiekempjes gaand, sluipend *Hi'j komp d'r gloependeweg insloepen* (Ste)

gloepens(e) z. **gloepend(e)**

gloeperd de; -s; gloeptien ['gluprt] 1. stiekeme schelm, ondeugd, vooral speels, positief bedoeld, meestal van een kind: *Wat bi'j een gloeperd!* (Bu, Nw), *Wat een klein gloeptien!* (Bdie), *Klein gloeptien toch!* (Nbk), *Dat jongien is zoe'n kleine gloeperd, ie kun ok niet kwaod op him wodden, mar et stikt him tot de ogen uut* (Obk), *Die kleine J. van de bureen is toch*

zoe'n kleine gloeperd, et straolt heur de ogen uut (Db), *gloeperd op 'e naachtboot gezegd tegen of van iemand die niet veel te doen heeft, niet veel werk heeft* (Obk) 2. geniepige, gemene veent, gluiperige kerel *le kun 'm niet vertrouwen, hi'j is een gloeperd* (Wol), *Die koopman moe' een betien in de gaten hollen, et is zoe'n gloeperd* (Obk), *Die gloeperd van een omkezegger* (j), *D'r bin gloeperds bi'j, die kuj' niet vertrouwen!* (Nw), *Et is een grote gloeperd!* (Nt), *...een gemene gloeperd* (Mun, Spa)

gloeperig (verspr.) Ook **gloepig** (bet. 1: Dhau, Mun) bn., bw.; -er, -st ['gluprəx, ...pərx/'glupəx] 1. gemeen, vals, gluiperig *een gloeperig kereltien* (Ow), *le kun 't an zien kop wel zien dat hi'j niet deugt, hi'j kikt zo gloeperig uut de ogen!* (El, Obk), *Dat dat kiend wat ondeugend is, is niet arg, mar d'r zitten van die gloeperige streken in* (Op), *Ik hool niet van dat gloepige gedoe* (Mun) 2. ondeugend (in speelse zin) (Dhau, Dho, Nbk, Nw, Ol-Nl, Spa, Wol) *een gloeperig jongien* (Dho), *Dat kiend het een gloeperig koppien* (Spa), *Ze kiekte gloeperig uut de ogen* (Wol), *Dat kleine kiend kan soms zo gloeperig kiekken* (Nw), *Ze kun van die gloeperige dinkies doen* (Nw)

gloepien (Sz) et; gloepies ['glupin] 1. flits *'k Hebbe d'r ok mar net een gloepien van zien* (Sz)

gloepig z. *gloeperig*

gloeps (Db, Dhau, Dho, Diz, Ma, Mun, Nbk, Np, Obk, Op, b: lm, ln, p) bw. ['glups] 1. gluiperig, gluips, gemeen, ondeugend (Db, Dhau, Dho, Ma, Obk, Op, b: lm, ln) *Hi'j kan je verrekte gloeps aanzien* (Dhau), *Hi'j deugt niet, hi'j kik gloeps uut de ogen* (Ow, Dho), *Hi'j sleug de katte gloeps mit een stok* (Op) 2. kort en onverwacht (Dhau, Mun, Nbk, Op) *Hi'j komt d'r zo gloeps an* (Dhau), *Gloeps! en ze waeren mi'j al veurbij* (Mun), ook in te *gloeps* terloops, zo even erbij (Nbk, Np, Obk, Op) *Dat moet d'r te gloeps even tussendeur* (Nbk), *Zi'j kwam mar even te gloeps bi'j oons binnenvallen* (Op), *Te gloeps he'k him even zien* (Np)

gloepstat (Np) de; -ten; -tien ['glupstat] 1. ondeugend meisje, ondegende jongen

gloepstats z. *gloepstattend(e)*

gloepstattend(e) (Bu, Np, Nw, Ol-Nl, Ow,

Ste) Ook **gloepstats** (Bdie, Dho, Pe-Dbl) bw. ['glupstatɲt, ...ndə/...stats] 1. stiekempjes en bedeesd gaand, druijstaartend *Hi'j komp d'r gloepstattende an* (Ste), *Hi'j kwam gloepstats anlopen* (Dho), *Hi'j is gloepstattende votgaon* (Np), *Hi'j kwam d'r gloepstattend mit an* (Np), *Gloepstats kwam de hond anzetten* (Bdie)

gloepwiend de; ...wienen; ...wientien ['glupwint] 1. wind die floepend om een hoek komt (vooral gezegd van wind om gebouwen), wind die met vlagen gaat, rukwind *Op 'e fiets en in de auto moe' mit een gloepwiend stim op je stuur passen* (Obk), *Aj' an 't winkelen binnen in Drachten komt de gloepwiend van alle kaanten op je an* (Db), *'k Kwam deur de gloepwiend haost te valen* (Nt), *De gloepwiend kwam om de hoeke van 't huus* (Ld), *Ik ston krek op 'e gloepwiend* (Np), *een koolde gloepwiend* (El), *Ik zit in een gloepwiend, ik moet hier weg* (Dho, Nw), *Tussen de huzen hej' vaeke een gloepwiend* (Wol), *D'r staot een rare gloepwiend hier tussen de hokken* (Spa), *...een gemene gloepwiend* (Sz), *'t Is hier altied zoe'n rere gloepwiend* (Ma), *Vandaege wijt d'r een malle, koolde gloepwiend* (Op)

gloeren (Dfo, Nbk) zw. ww.; onoverg.; gloerde, het gloerd ['glu:ərɲ] 1. gluren, loerend kijken *Die staot te gloeren wat daor binnen daon wodt!* (Dfo)

gloete z. *groete*

glooiën zw. ww.; onoverg.; glooide, het glooid ['glo:əjɲ] 1. glooien *Et pattien in de tuun dat moet wat glooien, om 't waeter votlopen te laoten* (Obk), *Ze laoten de tuun mooi glooien* (El), *Die sloot glooit twee meter* (Np), *De kaant van de sloot moet goed glooien, aandere zakt hi'j uut* (Pe-Dbl), *een sloot glooien* de kant van de sloot glooiend maken (Obk, Ow), *Et glooit d'r nogal wat* (Nbk), *Die weg glooit aorig* (Ol-Nl)

glooiend (Nbk) bn., bw. ['glo:əjɲt] 1. glooiend

glooiing (verspr.) de; -s; glooiinkien ['glo:əjɲ] 1. glooiing van een brug, dijk, sloot, helling, ook op natuurlijke wijze in het landschap *de glooiing van de zeediek* (Spa), *De glooiing van die sloot is veul te steil* (El), *De glooiing onder de brogge was*

glop - glunderend

mit blauwe stienen opmaekt (Op), *Aj' bij de Tjongerbrogge naor beneden gaon op 'e fiets, dan gaaj' mit een vaort bij de glooiing daele* (Obk), *D'r zat een mooie glooiing an de diek* (Pe-Db)

glop Ook **gloppe** (Nw, Obk, Ol-Nl), **glöppe** (Dhau) de, et; -pen; gloppien ['glop(ə)/...æ...] 1. nauwe opening, smalle doorgang, vooral: in bosrand, heg, boswal, muur, ook in een hooivak; ook: nauwe gang waardoor het tocht (Nbk): *Dat is een smerige oolde glop, die gang* (Nbk), *deur de bos een glop maeken* (Ow), *Gao mar deur die gloppe, die is wat roemer* (Nw), *Je kun daor wel even deur de gloppe kroepen* (Ol-Nl), *Hi'j loerde deur een gloppien in de mure* (Ste), *We hebben een glop in de hede* (El), *D'r zit een glop tussen et huus en de hooiberg* (Spa), *...een glop tussen de schure en 't huus* (Ma), *As wij in 't veurjaor een glop in 't hujvak hadden, kwammen daor de jonge kalfies in* (Db) 2. weggetimmerde hoek op een zolder, gebruikt als bergruimte (Wol) *Zet die oolde spullegies mar achter 't glop* (Wol)

gloppe, glöppe z. *glop*

gloria ['glo:ərija(:)], in *Lang zullen ze leven in de gloria*

glorie de ['glo:əri] 1. pracht *Laot jow glorie toch in ere* (bl), *in volle glorie* in volle glorie, in volle pracht, bloeiend en gezond, ook: stralend door een volle verlichting, volledig verlicht *De bruid was in volle glorie* (Dfo), *Doe ze een ni'je jasse an had, kwam ze in volle glorie anzetten* (Sz), *Beppe gong mit heur goolden oorierzer op in volle glorie naor de karke* (Db), *Die oolde meensen bin ni'je weke zestig jaor trouwd, mar ze zitten d'r nog in volle glorie bij* (Ol-Nl), *De bloemetuun ston in volle glorie* (Dhau), *Die boom staot in volle glorie te bluien* (El), *De tuun staot d'r in volle glorie bij* (Nbk) *Et hiele dörp was in volle glorie mit dat feest* was prachtig of volledig verlicht (Obk), zo ook *een kastboom in volle glorie* volledig verlicht en versierd (Bdie), *Dat hele huus staot in volle glorie* alle lichten zijn aan (Diz, El, Spa, Wol, Op), *...braant in volle glorie* id. (Nt), zo ook *Ze zatten alle aovens in volle glorie, mit alle gediennen los en alle laampen op* (Pe-Db), *Die*

hebben de boel in volle glorie staon (Nw) en *In volle glorie hadden zij et locht op* (Ma), *Mit kasttied hadden wij oonze kaemer, mit al die lochies en zo, in volle glorie* (Db), *d'r in volle glorie veurstaon* er heel goed voorstaan (Ow), *in alle glorie* (Dfo): *Et feestterrein was in alle glorie verlocht* (Dfo), *'t Was allemaole in de glorie* (Dho) 2. glans, voortreffelijkheid, in *mit glorie* glansrijk, op voortreffelijke wijze *mit glorie slaegen* (Db), *mit glorie over de sloot springen* (Db), *J. wun et, mit glorie* (b)

glorieus (Ste) [xlo:əri]Λ:s], in *de droeve, blijde en glorieuze geheimen* nl. van de rozenkrans (Ste)

glorievol (Ste) bn. ['xlo:əri:fol], in *de droeve, blijde en glorievolle geheimen* nl. van de rozenkrans (Ste)

gloven z. *geleuven*

gluien z. *gloeien*

glujjen z. *gloeien*

glund (bo: Bu, Nw) [xlant], in *D'r zit nog een betien glund* in het gloeit nog een beetje, met name inzake nog gloeiende brandstof onder in een kachel

glunder (verspr.) bn., bw. ['gländr] 1. glunderend *Dat oolde meenske het zoe'n glunder koppien* (Obk), *De kiender stonnen mit glunderere ogies naor et mooie speulgoed te kieken* (Dfo, Ld, Sz), *Hi'j kik zo glunder, hi'j hef zeker een goed zin* (Pe-Db), *Dat meisie kik d'r altied glunder uut* (Sz), *Dat kiend kikt glunder uut de ogen* (Op), *De hond zit zo glunder te kieken now wij een stukkien wost eten* (Spa), *Hi'j het glunderere ogies in 't heufd staon* (Nbk), *een glunder gezicht zetten* (Dhau)

glunderen ['gländrɪ] - glunderen *Hi'j glunderde van wille* (Op), *'t Glundert 'm tot de ogen uut!* (Ma, Ol-Nl), *Die is zo bliede mit zien kedogien, die glundert d'r over* (Nw)

glunderend (verspr.) bn., bw.; -er ['gländrɪnt] 1. op glunderende wijze, glunder *Doe ik gister een kiepe bakken had, keken de jonges zo glunderend* (Db), *Hi'j keek glunderend naor de film* (Diz), *Glunderend keek hi'j mi'j an* (Nbk), *Hi'j kik glunderend uut de ogen* (Bdie), *Vanmiddag kregen ze een paoskiepien, ze bin glunderend votgaon* (Sz), *Naodat hi'j*

de eerste pries kregen hadde, ston hi'j d'r glunderend bi'j (Spa)

glunderig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['glʌndɹəx, ...dərəx] 1. glunder, glunderend, op glunderende wijze *een glunderig kiend* (Bdie), *glunderige ogies* (Nw, Op): *Ze keken mit glunderige ogen naor 't ni'je speulgoed* (Op), *Et maegien was bliede mit de ni'je fiets die ze kregen hadde, ze keek d'r temeenste zo glunderig naor* (Ol-Nl), *Hi'j zag d'r zo glunderig uut* (Dfo), *J. kan slim glunderig kieken, veural as hi'j een mooi maegien tegenkomt* (Db), *Wat kiek i'j d'r glunderig uut* (Dhau), *Die kikt aorig glunderig uut de ogen* (Dho, El), *Die kikt zo glunderig toe* (Ow, Nw)

glundig bn., bw.; -er, -st ['glʌndəx] 1. erg heet, gloeiend heet (OS, verspr. WS) *'t Is glundig(e) hiete, ie kun je de mond d'r wel an branen* (Ma, Nw, Nbk), *Die is aorig glundig op 'e tippe lichtgeraakt* (Bdie, Obk), *een glundige meid hitsig, geil* (OS, verspr. WS): *Zie is zo glundig, in drie minuten hej' een ei geer* (Sz), ook van een man: *Manluden die altied achter de vrouwluden an zitten, dat bin glundige pikeurs!* (v) 2. gloeiend (Dho, Nbk, Np) *een glundig vuurtien* (Dho), *d'r glundig bi'j wezen er gloeiend bij zijn* (Np), *mit een glundige naalde en een verbrande draod gezegd wanneer iets niet erg goed gerepareerd is en dus wel weer snel kapot zal zijn, vooral van het herstellen van kleding* (Dho, Nbk) 3. erg kwaad (Bu, Diz, Dfo, Dho, Np, Nw, Obk, Ow) *Hi'j wodde zo glundig, hi'j sleug d'r op los* (Dfo), *Ik was zo glundig op die vent!* (Dhau), *Dat wief het een peer glundige ogen kijkt fel, booschtig, haast agressief* (Nbk, Dho), zo ook *Wat het die kleine meid een paer glundige kiekerties* (Ol-Nl), *Hi'j keek glundig toe van kwaodhied* (Ow), *Hi'j is glundig lelk* (Np), *Hi'j kikt glundig uut de ogen booschtig fel, enigszins agressief* (El, Nbk, Pe-Dbl, Diz), zo ook *...uut de kop* (Nt), *Hi'j het de ogen glundig in de kop staon* (Np), *Ze het van die glundige ogies fel, priemend, levendig* (Obk), *twinkelend* (Np), *Hi'j is glundig op 'e tippe erg kwaad* (Bdie), *Ze is zo glundig as een kaeter* (Obk) 4. fel van kleur (Dho, Dfo, Mun, Nw, Obk) *Wat glundige kleuren zitten d'r in* (Dho), *De zonne gong zo*

glundig rood onder (Obk), *De arbeiders op de weg hebben tegenwoordig van die glundige jassies an, dan kuj' ze in de veerte zien* (Dfo)

gluren (spor.) zw. ww.; onoverg.; gluurde, het gluurd ['gly:ərɹ] 1. (recent ontleend) glurend waarnemen

glutenmael (Bu, Np) de, et ['glytɹme:l] 1. maismeeel voor veevoer

gluton (Ol-Nl, Ste) ['xlytɹɹ] - gluton *Vroeger haj' gluton om mit te plakken en stiesel veur 't behang* (Ste)

gluuien z. *gloeien*

gluurder (spor.) ['gly:ərɹɹ] - gluurder

gluurken (Mun) zw. ww.; onoverg.; gluurkte, het gluurkt ['xlyrɹkɹ, ...y:ə...] 1. glurend kijken

gluuwken z. *gluwen*

gluw (Obk) [glyɹm], in *Hi'j had keken as een gluw als een duivel* (Obk)

gluwen (Nbk, bl) Ook *gluuwken* (Nbk), *glieuwken* (Nbk) zw. ww.; onoverg.;

gluwde, het gluwd ['glyɹmɹɹ, ...yɹmɹ /'glyɹmkɹ/'gliɹmkɹ] 1. loeren, gluiwend kijken, meestal achter iets vandaan *Ze staot altied achter de gedienen te gluuwken* (Nbk), *Dat kiend zit altied deur 't raem te gluwen* (Nbk), *Hi'j gluwt naor binnen* (bl)

glycerine (Ste) - glycerine

gnaffelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; gnaffelde, het gnaffeld ['gnafɹɹ] 1. (van paarden) elkaar speels een beetje bijten *De peerden staon wat te gnaffelen*

gnas z. *knas*

gnauw z. *knauw*

gnauwen z. *knauwen*

gnibbelen (bl) zw. ww.; overg.; gnibbelde, het gnibbeld ['gnɹbɹɹ] 1. stiekem ergens iets bij weg nemen *Ie moe'n mi'j d'r niet wat bi'j weg gnibbelen, heur!* (bl)

gnieberd z. *gnieperd*

gniefelen z. *gniffelen*

gniefelig (Db, Dhau) bn., bw.; -er, -st ['gnifɹəx] 1. achterbaks, stiekempjes *Wat doen die jongen gniefelig* (Dhau), *Ik gao niet bi'j dat ploegien zitten, die doen altied zo gniefelig* (Db)

gniefelwark (v) et ['gnifɹ...] 1. priegelwerk *Die middag zatten zi'j en zien mem superkleine vlaggies te maeken; een gniefelwarkien van heb ik jow daor* (v)

gniep z. *geniep*

gniepens - gnobberd

gniepens (Db, Diz, El, Np, Nw) bw. ['gnipms] 1. op venijnige wijze pijnlijk *Ik kreeg de doeme tussen de deure, wat dee dat gniepens zeer* (Db)

gnieperd Ook **genieperd** (Np), **gnieberd** (Dfo) de; -s; gniepertien ['gniprt/gə'niprt /'gnibrt] 1. geniepige persoon, geniepigerd, ook huichelaar *Die kerel is toch zo'e'n gnieperd!* (Nw), *'t Is een grote gnieperd!* (Pe-Dbl), *'t Is me een gnieperd, ie kun 'm niks vertrouwen* (Pe-Dbl), *Een gnieperd kan mit et iene oge lachen en mit 't aander goelen* (Ow) 2. overdreven zuinig, gierig iemand (Sz, b: ln): *Hi'j is wel erg zunig hoor, 't is een echte gnieperd* (Sz)

gnieperig Ook **genieperig** (Bdie, Db, Dho, Mun, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) bn., bw.; -er, -st ['gniprəx, ...pərx/gə'nip...] 1. met toenemende vrieskou, fel, venijnig koud *Doe ik op 'e fiets vtogong, wat was die wiend gnieperig koold* (Op, Db), *'t Is aorig gnieperig vanmorgen* (Mun) 2. achterbaks, op slinkse wijze (alg., niet WH) *Hi'j komt d'r nooit van rechten mit op 'e lappen, mar dot et altied op een gnieperige maniere* (Obk)

gnieps (Bu) bn., bw.; -er [xnips] 1. geniepig, slinks *Hi'j is wat gnieps; hi'j kan je stiekem kniepen en et vel even dri'jen en d'r gewoon bi'j lachen* (Bu)

gniesterig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['gnistrəx] 1. licht smalend lachend *een betien gniesterig lachen* (Nbk)

gniezen Ook **kniezen** (verspr. OS, Dho, Diz, Nt, Nw, Op, Pe-Dbl, bo: Bu) zw./st. ww.; onoverg.; het gnezen ['gni:zə/'k...] 1. grijnslachen (zonder geluid voort te brengen), meesmuilend lachen (b: lm, p) *Hi'j zat d'r aorig om te gniezen* (Nw), *Hi'j ston mar zo'e'n betien te gniezen* (Mun), *Ie hoeven niet te gniezen, want ik hebbe jow al lange deur* (Obk), *Ze gnezen altied an* (Dho), *Hi'j kon 't gniezen niet laoten* (Nbk), *De kni'je van die broek begint aorig te gniezen* een gat of winkelhaak vertonen (Ol-Nl), *Aj' zo kniezen, liek ie wel een aepe* (Pe-Dbl) 2. stiekem fluisteren, roddelen over iets, iemand (Nw) *Ze zitten daor zo stiekem te kniezen* (Nw), *...gniezen* (Nw)

gniezer z. **gniezerd**

gniezerd Ook **gniezer** (Db, Dfo, Dho, Nbk, Ow), **kniezerd** (Dho, Diz, Ld, Np,

Nw, Wol) de; -s; gniezertien ['gni:zɪ(t) /'k...] 1. iemand die steeds spottend om een ander grijnst *Hi'j is een grote gniezerd!* (Ma), *Hi'j dee wel of hi'j bekommerd om oons was, mar inwendig was hi'j een gniezerd* (Op) 2. stiekem, achterbaks iemand, die men daarom niet mag (Dfo, Nbk, Nw) *'t Is wel een gniezerd, heur!* (Nbk), *Vertrouw him mar niet, et is een grote gniezer!* (Dfo) 3. z. **kniezerd**

gniffelen Ook **gniefelen** (Diz), **kniffelen** (Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; gniffelde, het gniffeld ['gnɪf]η/'gni.../'k...] 1. (onoverg.) gniffelen 2. zich achterbaks kleinigheden toeëigenen, stiekem kleine dingen stelen (Bu)

gniffelig (Nw, Wol) bn., bw.; -er, -st ['xniʃ]ɪx, ...fəlx] 1. gniffelend

gnit z. **gnob**

gnob (Nbk) Ook **gnit** (Obk) et [gnop/gnit] 1. (verz.) donderbeestjes of evt. andere, zeer kleine vliegjes 2. kleine exemplaren, met name van aardappelen, appels e.d. (Nbk) *'t Is mar van dat gnob* (Nbk)

gnobbe z. **gnob**

gnobben I (Np) mv. ['gnobm] 1. kleine lastige vliegjes, met name donderbeestjes

gnobben II (Dfo, Diz, Op, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op; bet. 2: Bu, Ow, Ste) Ook **knobben** (bet. 2: Bu, Nbk) zw. ww.; overg.; gnobde, het gnobd ['gnobm/'k...] 1. op een (bijna) oneerlijke wijze inhalig zijn, zich ongevraagd, achterbaks kleinigheden toeëigenen, stiekem kleine dingen stelen, gappen *Stelen zol hi'j niet doen, mar hi'j kon wel es wat gnobben* (Op), *Hi'j kan 't niet laoten om te gnobben* (Nbk), *Meensken die gnobben laoten et vaeke bi'j kleinigheden* (Obk), *Die jongen gnobben alles bi'j mekaer* (Np), *In de supermark gnobben ze vaeke* (Ld), *Hi'j gnobt alles bi'j mekeer* (Ma) 2. knagend bijten of elkaar speels bijten, van paarden (Bu, Nbk, Ow, Ste) *Et peerd gnobt an de paol* (Nbk), *De peerden gnobben mekeer, dat gefit heur een noflik gevuul* (Bu), *De peerden staon bi'j mekaander te gnobben* (Ste)

gnobber z. **gnobberd**

gnobberd (Bu, Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Obk, Op) Ook **gnobber** (Db, Np, Nt, Obk) de; -s; gnobbertien ['gnobr(t)] 1. iemand die veel kleinigheden op snelle, behendige

wijze bij zich steekt, iemand die op (bijna) oneerlijke manier inhalig is *Da's ok een lillike gnobber, altied d'r op uut om een aander te benaodielen* (Db), *Die gnobberd is bij 't eerlike of* (Ld)

gnobberen (Np) zw. ww.; overg.; gnobberde, het gnobberd ['gnobrɪ] 1. bij elkaar gappen *Die gnobbert alles bij mekeer* (Np)

gnobberi'je (Nbk) de [gnobr'ʲjə, ...bər'...] 1. het stelen van kleine dingen

gnobberig (Bu, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Sz) bn.; -er, -st ['gnobrɪx, ...bərɪx] 1. op een oneerlijke manier inhalig zijnd, stiekem zich kleine dingen toeëigenend *Ie moe'n wel een betien om 'm daenken, want hi'j is wat gnobberig* (Sz), *Ie moe'n niet zo gnobberig wezen* (Bu)

gnoffelig z. *knoffelig*

gnot (Nw, b: ln) tw. [xnɔt] 1. uitroep van verbazing: gut *Gnot, dat wus ik niet* (Nw)

gnuiflachen (Op) zw. ww.; onoverg.; gnuiflachte, het gnuiflacht ['gnœjflaxɪ] 1. fijntjes lachen, glimlachen

goal - goal

God de; -en; gottien [got] 1. (g. mv.) de god van christenen en joden *Mien hatte en mien hiele wezen jubelen tot de levende God* (b), *Want God wees de meensken elk heur plak, mar mi'j leut hi'j de illusies* (ba), *'k Mag de naam van God niet ijdellik gebruiken* (Sz), *de almachtige God* (Nbk), *God almighty* (Nbk), *God daanken, ...op 'e blote kni'jen daanken (meugen)* (Nbk), *an God geloven* (Nbk), *in God geloven* (Nbk), *As God et wil (...)* zo God wil, *Gods zegen* (Spa), *God zij met ons!* (spor.), uitroepend: *O God!, God o God!, Och God, daar wus ik niks van!* (Obk), *O God (...)* (El), *O God, help me toch gezegd* bijv. wanneer iemand ziek is (Nw), *O grote God!* (Nw), *Grote God, dat is me daor ok wat!* (Np), *God, wat een toestaand* (Bu), *Here God!* hoe is het mogelijk, moeten we dit ook nog meemaken, dit gaat te ver! (Nbk, Np), *Oe Here God!* id. (Diz, Nbk), *Och God nog toe, is 't zo slim!* (Dfo), *Och God, dat zullen we toch niet hopen* (Db), *God nog an toe!* (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw), *God alle meensken nog an toe* (Obk), *God nog es toe* (Nbk, Obk), *(Wel) God allemachtig!* hoe bestaat het, hoe is het mogelijk, dit gaat veel te ver e.d. (Diz,

Nbk, Obk, Op, Spa), *God beweert me!* (Dho, Nw, Ste, Obk), *God mag weten waar ik dat laoten heb* ik zou beslist niet weten waar ik het heb gelaten (Nbk), vandaar ook: *God mag 't weten!* (Ma, Op), *Hael God d'r mar bij an, et veraandert d'r toch niks van* (Db), *Hi'j doet net of hi'j God zelf is* (Spa), *'t bij God niet weten* (Ma), *We hoeven oons nargens wat van an te trekken, we lopen hiere in Gods vri'je netuur* (Nbk), *van God gien kwaod weten* hij doet alsof hij nergens van weet, maar ondertussen, hij heeft ze achter de ellebogen (Db, Diz, Ow, Nbk), ook: hij trekt zich nergens wat van aan, kent geen enkele norm (Nbk), *van God en alle meensken verlaoten* eenzaam en ver buiten de bewoonde wereld (Obk), *...en alleman verlaoten* (Bdie, Np), *in de wereld van God* binnen de normale, natuurlijke voorstelling van zaken (Nbk, Sz): *Dat kan 'k me in de wereld van God niet indaenken, dat mag bessien weten* (Sz), *We daanken God op blote kni'jen* (Nbk, Nw, Dho), *Gods water over Gods akker laoten lopen* (Spa), *Die leeft zonder God noch gebod* hij leeft op goddeloze wijze, hij leeft niet volgens ethische normen (Db), zo ook *Hi'j geft om gien God en gebod* (El), *...om God noch gebod* (Nbk, Np, Pe-Dbl, Sz, Dho), *Hi'j wet van God noch zien gebod* (Bu), *...noch gebod* (Nbk), *Hi'j gef niks om God en gebod* (Bdie), *je van God noch gebod wat antrekken* (Ow), *Zuken om wark en bidden God daj' 't niet kriegien kunnen* werk zoeken maar eigenlijk liever niets doen (Nbk), *Die leeft as God in Frankriek* (Nbk, Bu) 2. godheid anderszins *'t Is een halve god in zien omgeving* ze kijken hoog tegen hem op, hij wordt bijna aanbeden (Nbk), zo ook *iene as een god vereren* (l) * *De meens wikt en God beschikt* (Ld), *Ieder zorgt veur himzels en God veur oons allen* (Diz), *God verzuken is de duvel in huus haelen* (Mun), *As God op et iene aende van de wipplaanke zit, zit de duvel op et aandere aende, daenk daor omme* op het moment dat het goed gaat moet je beseffen dat het lot je weldra weer ongunstig kan zijn (Sz, Mun), *Ik zegge mar niks, mar God heurt mi'j brommen* ik zal er verder niet op ingaan, maar ik ben het er bep. niet mee eens (Nbk), (van een boer met

goddaank - godsgeschink

pronk en pracht in het voorhuis maar met een slecht, armoedig bedrijf; ook algemener: als je er achter de schermen kijkt, blijken ze in armoede te leven:) *Veur wat blief je, achter God help mij* (Nbk), (schertsend) *God allemachtig/Stront is krachtig* (vaak wordt het tweede deel van deze verbinding gezegd door een ander die reageert op het eerste stuk) (Nbk)

goddaank (Nbk, Np, b) Ook **goddank** (Nbk, Spa) - goddank

goddank z. **goddaank**

godde z. *gorre*

goddel Ook *gorrel* (Nbk, Np, Ow), *gorde* (bet. 3: Sz) de; -s; -tien ['gɔd|/...r|/'gɔrdə] 1. gordel om het middel *De pelisie dreug vroeger een saobel an de goddel* (Obk), *Ie moe'n de gorrel even vaastedoen* (Np), *de goddel anhaelen* (Ow) 2. buikriem bij een paard (El, Np, Op, Spa): *Ie moe'n et peerd de goddel wat vaaster anstrupen* (Op), *Ie moe'n die goddel beter anhaelen, want aandere vaalt je et zadel d'r of* (El) 3. riem bij paardetuig (Dfo, Nbk, Sz) 4. taille (verspr.) 'n rieme om de goddel doen (Bdie), *Bi'j boksen meugen je niet onder goddel stoten* (Op), *Sommige oolderen hebben wel es uutslag an de goddel, dat is dan goddelroos* (Bu), *Waor zit et, boven of onder de goddel?* nl. gevraagd indien iemand iets mankeert (Ol-Nl), vandaar ook: *Bin jow wel goed boven de goddel?* goed bij je verstand (Ol-Nl)

goddeljuffer (Spa) de; -s; -tien ['gɔd|...] 1. blauwe of groene libel, ook wel hetz. als *wrattebieter*

goddeloos - goddeloos: verdorven, niet overeenkomstig godsdienstige opvattingen *Wij hebben verkeerd daon en goddeloos haandeld* (b), (zelfst.:) (...) *deur de goddeloze schuldig te verklaoren* (b), *Overschot is veur de goddelozen* wat ervan overblijft stelt niks voor, is van lage kwaliteit (Bu)

goddelroos (Dfo, Nbk, Obk) ['gɔd|ro:əs] - gordelroos

godding (Dfo, Diz, El, Ma, Mun, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, b: ln) Ook **gording** (spor.), **gorring** (El, Nw, Obk), **gorre** (bet. 4: Sz, bet. 3: Dfo) de; -s; gordinkien ['gɔ(r)dɪŋ, ook 'go...(spor.) /'gɔrɪŋ/'gɔrə] 1. gording, nl. dwarshout in gebint, in de lengterichting van het dak,

gesteund door balken verbonden met een binstijl, ook de spanten steunend en zelf liggend op de hanebalken (Diz, El, Nbk, Obk, Nw, Pe-Dbl), ook onder de *onderkappe* en daarbij rustend op *dakschoren*, schuin opstekend vanaf de binstijl (Nw), ook schuin omhoog lopende steunbalk aan de voor- of achterkant van het dak *Een gorring zit tegen et dak an, lopt over de lengte van et dak* (Nw), *Deur een goeie gording was de kappe van de schure stevig* (Pe-Dbl), *D'r moe'n een peer ni'je gordingen onder de kappe* (Diz), *De gorring gaot van de hoek van de mure naor et oelebod* (Obk) 2. zware verbindingbalk waarop het dak rust, liggend op de binstijlen en deze verbindend (Np) 3. karbeel tussen binstijl en de zware balk daarop die beide stijlen verbindt (Dfo, Nbk) 4. balk van plm. 16 cm breed en 6 cm dik (Ol-Nl, Sz)

goddorrie (Nbk, Np) tw. [gɔ'do:əri] 1. (minder ruw dan *godverdomme*) potverdrrie *Goddorrie nog es an toe* (Nbk)

godetia (Nbk) [gɔ(ə):'dɪ:tsija] - godetia

godgaans bn.; attr. ['gɔtɔ:əs] - godgans

godgaans(e)liek z. *godgaanselik*

godgaanselik (verspr.) Ook **godgaanseliek**

(Bu, Db, El, Ow), **godgaanslielik** (Np),

godganselik (Sz), **godgaanslielik** (Wol) bn.;

attr. ['gɔtɔ:əs:lək/...lik/...gansələk/...] - godganseliek

godgaanslielik z. *godgaanselik*

godganseliek z. *godgaanselik*

godgeklaagd z. *godgeklaegd*

godgeklaegd (verspr.) Ook **godsgelaeagd**

(verspr.), **godgeklaagd** (WH) [aks. wisselt]

- godgeklaagd

godsamme (Nbk, Np) - godsamme

godsdienst (spor.) ['gɔdzdɪ:st] - godsdienst:

religie, godsdienstige overtuiging

godsdienstig bn., bw.; -er, -st [gɔdz'di:stɔx]

1. met betrekking tot de godsdienst, op godsdienstige wijze *godsdienstig wark* (l)

godsdienstvri'jhied (l) - godsdienstvrijheid

godsdienstwaanzin (Nbk, Spa) de 1. veel te ver doorgevoerde consequenties van een godsdienst, als waanzin ervaren

godsgelaeagd z. *godgeklaegd*

godsgeschink (j) - godsgeschenk *H. kreeeg et kiend gauw op en nam et as een*

godsgeschink mit in huus (j)

godsgruwelik (Nbk) [aks. wisselt] - godsgruwelijk

godskes (Ol-Nl) tw. ['gɔtskəs] 1. potverdrie, tjeminee *Godskes, wat heb ik een piene in de boek* (Ol-Nl)

godslasteraar (Spa) - godslasteraar

godslastering (l) - godslastering

godsmoegelik (Nbk) Ook **godsmogelik**

(Nbk) [aks. wisselt] - godsmogelijk

godsmogelik z. *godsmoegelik*

godснаeme ['gɔtsnɛ:mə], in *in godснаe*me in godsnaam, in vredesnaam (Nbk, Np): *Schei in godснаe* uut mit dat *getiepel* (Np)

godsonmeugelik (Nbk) Ook **godsonmogelik** (Nbk) [aks. wisselt] - godsonmogelijk

godsonmogelik z. *godsonmeugelik*

godsterdankje (Ste) tw. [gɔtstɾ'danjkə] 1. uitroep die afschuw uitdrukt *Godsterdankje wat is het toch mal weer!* (Ste)

godswil (Nbk) ['gɔtswil], in *om godswil* uitroep bij zeer dringend verzoek

godswonder (Dho, Nbk) - godswonder

godverdomme (Nbk, Np) - godverdomme

godverdorie (Nbk, Op) tw. 1. potverdrie (minder ruw dan *godverdomme*)

godvergemij (Nw) Ook **godvergemie** (Nbk) tw. [gɔtʃr'gt:mij/...mi] 1. potverdrie *Godvergemij, wat hej' weer deun an 't smeren west* wat ben je weer zuinig geweest met het beleg, met het verven e.d. (Nw)

godvergemie z. *godvergemij*

godvergeten (v) bn. [aks. wisselt] 1. gruwelijk, enorm *die godvergeten bende* (v)

goechelaar z. *goecheler*

goechelder z. *goecheler*

goechelderijje (Nbk) de [gux|dɛ'rjə, ...dɾ...] 1. (enigszins negatief) het goochelen (als kunst) 2. (id.) het uitermate handig met iets omgaan

goechelen zw. ww.; overg. (bet. 2 3, 4), onoverg.; goechelde, het goecheld ['gux|ɲ]

1. de kunst van het goochelen in de praktijk brengen *Die man kan goed goechelen* (Nw) 2. handig en/of bedriegelijk iets doen *Mit de ciefers goechelen is ok een keunst* (Ow), *Hij' was slim handig, hi'j kon haost alles veur mekaere goechelen* (Op), *Ik zal zien of ik dat veur mekaer*

goechelen kan (Nt), *Die is wel zo handig, die kan goechelen mit de naalde* (Dho), *Wij bin as groepien ok wel es an 't goechelen om bepaolde zinnen veur mekeer te kriegien* (Db) 3. iets snel, maar niet degelijk, provisorisch in elkaar zetten *Ik bin mit mien verstelwark even an 't goechelen west* (Dhau), *Die man goechelt et mar wat in mekeer zet het slordig in elkaar* (Db, Nbk), *Dat hej' reer bij' mekere goecheld* (El), *Hij' goechelt de boel raer in menaander* (Diz), *Hij' goechelt d'r raer mit omme* (Wol), *Ie kun gauw wat innenneer goechelen* (Nbk), *van alles wat bij' mekeer goechelen* (Ow), *Hij' goechelt d'r reer tussendeur* al zou het hem normaal gesproken niet zijn gelukt, min of meer toevallig komt hij er toch door, redt hij het (Wol, Obk), ook gezegd wanneer men zich door druk verkeer begeeft (Wol) 4. door onhandig, onoplettend te zijn z'n spullen kwijt raken (Nbk, Spa) *Waor hej' de boel now weer henne goecheld, je!* *Wat bij' ok een goechelkonte* (Spa) 5. van de invloed van sterke drank getuigen (Sz) *As J. begint te goechelen, dan is as regel gien iene meer nuchteren* (Sz) * *Goed goechelen is log bedrog* men kan denken handig te zijn in een aantal zaken, maar veelal loopt het toch verkeerd af (Ste)

goecheler (verspr.) Ook **goechelder** (Nbk, Ow), **goochelaar** (spor.), **goechelaar** (spor.) de; -s ['gux|(d)ɛr, ...(d)ɾ]'go:x|a:r, ...xəl...'gux|...] 1. iemand die de goochelkunst beoefent 2. iemand die onhandig met iets bezig is, iets prutsend in elkaar zet e.d. (Nbk) *Now je, ie bin ok een oolde goechelder!* (Nbk)

goechelkarre (Dho, Nbk, Nw, Np, Obk, Sz, bl) de; -n; -gien ['gux|karə] 1. woonwagen van een kermisreiziger, kermiswagen, vaak enigszins oud, bouwvallig (Nbk, Nw, Obk, Sz) *Op Schotermaark kwam vroeger nogal es een goechelkarre* (Obk), *bij' de goechelkarre lopen* niet erg snugger zijn (Dho) 2. oud woonwagentje (Np)

goechelkeunsien (Nbk) - goochelkunstje
goechelkonte (Obk, Spa) de; -n; ...kontien ['gux|kontə] 1. van iemand (vooral kind) die door onhandig, onoplettend te zijn z'n spullen kwijtraakt *Waor hej' de boel now weer henne goecheld, je!* *Wat bij' ok een*

goecheltente - goed

goechelkonte (Spa) 2. handige vrouw of man (Obk)

goecheltente (Dfo) de; -n; ...tentien ['gux] tentə] 1. kermistent met voorstellingen van een goochelaar

goechemer z. *goochemerd*

goed I et; -eren (all. bet. 1, 4) [gut] 1. spullen, huisraad, stukken behorend tot inventaris e.d., bezit *Mar we kriegten de fiets en gaon naor et oolde stee; daor vienen we niet zo veule meer van et oolde goed* (Obk), *roerend en onroerend goed* (Nbk), *in gemienschap van goederen* (I), *'t oolderlik goed* erfgoed van de ouders: *Hij het et oolderlike goed overneumen* (Nbk), *vaast goed* vaste goederen, land en bedrijf: *De ooldste zeune het 't vaaste goed overneumen* (Nbk), *Ofblieven, 't is mien goed* (Diz), *Da's aandermaans goed, daor moej' ofblieven* (Nbk) *Zij het mooi goed in huus* mooie spullen (vazen, servies, klok etc.) (Np), *'k Bin wel wies mit mien goed!* (Ol-Nl), *Die hebben zoen protte oolderwets goed, ze meugen wel wat oppassen* (Dho, Obk), *Ze hebben toch wel zovule goed in huus!* (El), *Beppe het nog hiel wat mooi goed* (Db), *'t daegelikse goed* spullen voor dagelijks gebruik (Db, Nbk), ook *et daegse goed* (Nw), *Ze hebben al zien goed op een waegen zet, doe kon hij' ophoepelen* (Nbk), *een min stok goed* een naar, min iemand, een ellendeling (Np, Ste), *een reer stok goed* een onverschillig of vervelend iemand (Ste, Nbk), *have en goed* iemands bezittingen, z'n hele hebben en houden (Ld, Spa), *Verlos oons van oonze hang naor geld en goed* (b), *mien hoogste goed* het allerbelangrijkste goed, nl. God (b): *Mien hoogste goed, mien hulp in nood, mien trooster as een Heit veur 't hatt', mien iewig locht en leven* (b) 2. eet- of drinkbare stof(fen), medicijn(en), zalfjes, smeerseltjes, andere vloeibare of kneedbare materie *De andievie is zo bitter, dat goed is niet te eten* (Dhau), *Ik heb goed van dokter had, mar et wil mar niks opknappen* (Obk), *Beppe moet niet vergeten goed in te nemen* (Dhau), *Mien goeie man, hej' zovul goed van dokter kregen?* (Db), *Dat goed koj' bij de gaeper kopen, en aj' dan koezepiene hadden, mos ie d'r wat op smeren* (Dho), *Ze hebben d'r wat goed veur had* (Dho), *'k Hebbe veur de*

griep al heel wat goed inneumen (Op), *Die medesienen was vies goed* (Diz), *Die zal wel reer goed spi'jen* furieus zijn en dat in woorden uiten, enorm foeteren (Nbk, b), zo ook: *Hij spi'jde mal goed* (Ste) 3. kledingstukken, wasgoed, strijkgoed, stoffen voor kleding, beddegoed e.d. *Ik moet nog even aander goed andoen* (Nw, Dhau), *Wat hej' daor mooi goed veur een jak* (p), *schoon goed* schone kleren of schone lakens en slopen (Nbk, Nw): *'k Heb al schoon goed op bedde daon, heur* (Nbk), *Ik heb nog wat goed liggen te wassen en te strieken* was- en strijkgoed (Nw), *Et witte goed mos vroeger altied op 'e bleke* (Spa), *De kleren gongen vroeger niet zo gauw ten aende, want doe hadden ze best goed* (Op, Obk), *Dit pak kleren is van best goed* (Dfo), *Dat is goed goed!* goeie stof, goeie kleding (verspr.), *D'r was slim mooi goed op 'e mark* (Dho), *Dat goed ligt daor mar op een hope* (Bu), *Hij het vandaege zien goeie goed an zijn zondagse kleren, z'n beste pak* (Nbk, Np), zo ook *Hij had zien beste goed an* (Bdie, Ma), *...zien daegse goed an de kleren die op gewone dagen worden gedragen* (Nbk, Np), *Ie kun altied je goeie goed niet an* (Spa), ook *'t knappe goed* (Np), *'t zundagse goed* (Nbk, Np), *Wat het dat meenske een boel goed in de kaaste* (Obk), *Hej't goed al an de liende?* wasgoed (Nbk) 4. produkten, handelswaar *Ik kan dit goed an de straotstienen niet kwiet* (Ld), *Wat het die vrouw een [d.i. veel] goed in de koffer* (Bu, Nbk), *Hij het een protte goed* (Np), *Bij een slechte mark kuj' et goed niet verkopen* (Ow), *Die koopman het best goed* (Nbk), *Dat is best goed waj' daor hebben* (Nw) 5. ongedierte, allerlei soorten dieren, ook van kinderen of jonge volwassene *D'r zat levend goed op 'e plaanten, ik hebbe d'r van alles an daon, mar ik kon 't niet kwietwodden* luis op blad en bloem (Nbk, Obk), *'t Is allemaole levendig goed* vliegjes en ander ongedierte (Dhau), *'t Is wat klein goed* [nl. van vissen] *mar hier zitten eers wel dikken, heur* (b), *We zitten onder dat goed!* (Np), *Dat goed vervret je alles* (Np), *Dat goed goonsde mij mar om 't heufd* (El), *Blijf mar uut de buurt, hij het levendig goed op 't heufd* luizen (Dho), *Bij de raamp in Zeeland is alle goed verzeupen* levende

have (Op), *We zitten onder de moezen, waor dat goed wegkomt!* (Np), *We hebben de tuun vol mollen zitten, dat goed kuj' niet meer kwietwodden* (Sz), *Die koppel kalver, da's mooi goed* (Spa), *As dieren van minder kwaliteit binnen, dan wodt d'r wel es zegd: 'Dat goed is niet te gebruiken'* (Dfo), *jong goed* jongvee, ook de jonge dieren van een huis, boerderij, soms speciaal voor lammeren en biggen: *Ik heb een hoop jong goed* (Bdie), *Ze hebben al hiel wat van dat jonge goed* (Nbk), ook van kinderen en jonge volwassenen: *Dat goed wil tegensworig gien smerige hanen meer hebben* (b), *een hoop jong goed* flink wat kinderen of jongvee (Bdie), *'t Jonge goed is aorig tierig* de kinderen zijn dartzel, levenslustig (Dhau), zo ook *Die hebben nogal wat jong goed om de deure lopen* (Nw), *'t kleine goed* de kleine kinderen (Mun, Nbk) 6. kleine planten *Dat goed wil niet grujjen* (Nw), *De tuun staot inienend vol mit dat goed* (Nbk), *Kweek, aj' dat goed in de bouw hebben bij'* nog niet klaor (Op), *Dat goed dat doet et goed, heur* (Mun), *gruun goed* gezegd van onrijpe appels, peren, aardbeien en ander fruit (verspr. OS, spor. WS): *Ie hebben vuus te vule van dat grune goed eten* (Np), ook van sparretakken e.d. ter versiering, bijv. van een wagen in een optocht: *Ze hadden mooi gruun goed op de wagen* (Nbk, Spa) 7. het tegengestelde van kwaad *Hi'j het et over goed en kwaod en over zwaore tieden* (v), *(gien) verschil weten tussen goed en kwaod* 8. het goede *Hi'j het daor veul goeds daon* (Nbk), *Daor he'k goed an daon* (Nw), *Ik kan daor gien goed meer doen* ik heb het daar voor altijd verbruid (Nbk), *Mit iene een gesprek holen, dat mag ik graeg, daor doe'j' vaeke wat goeds van op* (Mun), *Dat het heur gien goed daon* (Nbk), *Daor het hi'j niet vule goeds leerd* (Nbk), *Hi'j zal daor wel niet vule goeds uuthaeld hebben* (Nbk), *Daor komt niks gien goeds uut vot* (s: Obk), *Wat ston heur hier te waachten? Niet veul goeds, dat was grif* (v), *Mar wie 't goeie in him zien het, nemt de pette veur him of* (b), *'t Goeie!* alle goeds, gezegd als men weggaat (Nw, Ste): *Now, 't goeie heur!* (Nw), *'t Goeie mar, heur* (Ste) ook *'t Goede* (Bu, Dhau) 9. voordeel, belangrijk bezit *'t Is een groot*

goed aj' gezond binnen (Dhau), *je te goed doen* zich te goed doen (Nbk), *wat te goede holen* (verspr.): *Ik heb gien honderd gulden bij me, dat hool ie nog te goede*, ook gezegd wanneer men iemand ooit nog iets betaald zal zetten, *Een taartien van jow jaordag hebben we nog te goed* (Nbk) * *Geld en goed is eb en vloed* het kan verkeren inzake geld en bezittingen (Op), *'t Oolde goed moet eerst an aende* gezegd wanneer een oudere het werk wil doen i.p.v. een jongere, als een oudere als eerste een beurt neemt bij werk of bij een risicovol karwei (Nbk), *Ie moe'n nooit gien goed mit kwaod vergelden* (Sz), *Wie goed doet, goed ontmoet* (Nbk), *Aandermaans goed is altied beter* hetzelfde lijkt bij een ander altijd mooier, beter, lekkerder (Nbk) **goed** II bn.; beter, best; verb. vorm: goeie, mv. daarvan: goeien [gut] 1. voldoende aan de te wensen eigenschappen, aard *Hi'j het een goed wief* (Nbk), *'t Bin goeie kammeraoden* (Nbk), *'t Zit niks te goed in de varve* niet erg goed (Nbk, Np), *'t goeie argens in zien (willen)* (Nbk), *...in iene zien (willen)* (Nbk), *De eerpels bin goed* (El), *een goeie schriever, goed hoolt, een goed boek, goeie menieren, een goeie smaek, een goeie bak* een goeie mop, *Et is him niet gauw goed* (verspr., Nbk), *'t Is him gauw goed* hij is snel tevreden, hij is weinig kritisch, heeft snel vrede met iets (verspr.), ook: hij stelt geen hoge eisen, vooral inzake z'n eigen prestaties (Ma), *an de goeie kaante staon*: gezegd wanneer men kennelijk heeft gekozen voor de juiste, eerlijke, democratische richting, groep, bijv. inzake de tweede wereldoorlog (Nbk, Np): *Die meensken stonnen an de goeie kaante* (Nbk), *Die sommen bin goed* zijn korrekkt gemaakt, *Ze het een goed figuur* (Nbk), *in goeie staot, Hi'j het een goed verstaand, hi'j kon best leren op schoele* (Obk, Pe-DbI), *Die appels bliieven lange goed gaaf* (Nbk), *...kuj' lange goed holen* id. (Nbk), *et goeie pak* het beste pak (Nbk), *Al zien goeie goed was in de was* zijn betere kleren, zijn nette kleren (Nbk), *Die is goed!* (spor.), ook: *Dat is een goeie!* (Nbk), *Die wodt goed, mompelde hi'j* (ba), *Hoe gaot et, is 't een betien goed mit je?* (Nbk), *Daor bij' niks te goed veur* je kunt zo'n klus heus wel doen, of denk je dat het

beneden je waardigheid is (Nbk, Pe-Db), *Hi'j is goed veur zien brood* wil maar al te graag werken om de kost te verdienen, om inkomsten te verkrijgen (Obk), *En sund die tied vient hi'j himzels wat te goed veur zok smerig wark* (b), *zo goed as* bijna: *'t Is zo goed as klaor* (Nbk), *'t Is zo goed as half twaelf* (Np, Ste), *Die haeze is zo goed as niet te zien* (Np), *"t Is zo goed as zeker, niet zo goed wezen of niet anders kunnen dan, doordat een ander eist of doordat men zelf zo wil en niet anders (verspr.): Ze was niet zo goed of ze mos een koppien koffie mitdrinken, Ze was zo goed niet of ze mos dat doen!* (Nbk), *Ze was niet zo goed of ze wol 't hebben, ...of ze mos et zaekien opknappen* (OI-NI), *...of ze mos alle daegen effen naor de oolde meensken* (Obk), *as goold zo goed van zeer goede kwaliteit* (OI-NI) 2. geschikt, dienstig, nuttig *Dat spul is goed tegen rimmetiek* (Nbk), *Een hassebassien is goed veur de worms* nl. om te gebruiken tegen (Ste), *Et is niet goed om altied zovuul te eten* (Nbk), *'t Is een goeie raod* (Nbk), (zelfst. verb.) *Ze hebben oons al zo vaeke ten goede raoden* (vo), *Net goed!*, *Dat is nargens goed veur* (Nbk), *Wie wet, waor et goed veur is* (Nbk), *Daor bin ik goed veur!* de leuke dingen zijn voor anderen, die rotklus mag ik opknappen, met vervelende dingen word ik opgescheept, (zelfst.) *d'r een goeie an hebben* gezegd van een goede werker, ook: iemand die veel oplevert anderszins (Nbk, Obk): *De kastelein hadde een goeie an him* (j), *op een goeie dag* 3. rechtschapen, oppassend en/of eerlijk *Hi'j is een goed meens* (Nbk), *Dat is een goed maegien* (Dhau), *'t Is een hiele goeie jonge* (El), (zelfst.) *De goeien moe'n et mit de kwaaien ontgellen* (Nbk), *de goeien niet te nao de goeden niet te na gesproken* (Nbk), *Hi'j is d'r niks te goed veur* hij is heel wel in staat om die slechte daad uit te voeren (Nbk), *te goeder trouw* (spor.) 4. goedig, voorkomend, goedhartig *'t Is een goeie vent, je, 't Is een goeie man, heur* (Nbk), *Och, mien goeie man!*, *En die goeie slokkerd trapte drekt op 'e rem* (b), *een goeie sul* (Nbk), *te goed van vertrouwen wezen, Dat is een goed meenske, die gefit heur hielemaole weg* (El, Obk), *Die is goed veur heur* (Nbk, Nw),

Hi'j is zo goed, ie kun alles wel van 'm kriegen (Sz), *'k Wil wel zo goed wezen en wacht even op je* (Spa), *Och mien goeie man...!* beste man, denk eraan dat... (Nbk), *Goeie genaode!* e.d.: hoe is het mogelijk! (Bie, Mun, Nbk, Op, Spa, Sz, Ld): *Wel goeie genaode, daor komt hi'j ok nog an!* (Op), *Goeie genaode, wat een rommel!* (Spa, Bdie), *Hi'j is te goed veur disse wereld* hij is te goed voor anderen, hij is niet hard genoeg, hij is te eerlijk en/of meegaand (Nbk), enigszins meewarig van doden: *Die was te goed veur disse wereld* (Nbk), *Ik bin te goed van vrouwen west* (Nbk), *Die kerel is zo goed as bolle* zeer goedig (Dhau), *...as botter* id. (Nbk), *...is zo goed as koeke* id. (verspr. WS, Nbk, Obk), ook gevolgd door *...mar krapan zo zuuite* maar hij kan ook heel anders uit de hoek komen als het hem te gortig wordt, hij kan ook vinnig zijn (Nbk), *zo goed as een schaop* (Np), *...as een laom* (Np) 5. gezond (na ziekte gezegd:) *Hi'j is nog niet goed, hi'j kikt nog wat ofwezig* (Nbk), verder vooral in *niet goed* ziek, misselijk e.d. *Laest weren hiel wat meensken niet te goed, zij hadden de griep* (Dfo), *Bi'j niet goed?* ben je ziek? voel je je niet lekker? (Nbk), *Ik wor niet goed* ik begin me zo beroerd, misselijk te voelen (Nbk), *Ik bin lang niet goed, ik gao weer op bedde* (Nw), *'k Vule mi'j lange niet goed* (Np), *...niks te goed* (Nt, OI-NI), *...niet helemaole goed* (Ste), *D. was vleden weke niet al te goed, hi'j had naargens gien zin an* (Obk), *Dat maegien is niet goed* ze is ongesteld (Obk), *Dan bi'j niet goed, aj zoks zeggen* niet bij je verstand (Nw) 6. flink *je goed holen* zich goed houden, ook in: *Hi'j hadde zoe'n wille, hi'j kon him niet meer goed holen* hij kon zijn lachlust niet meer bedwingen (Nbk), *Ze hebben heur vandaage goed hullen* ze hebben zich flink gehouden, ze hebben zich goed gedragen, goed hun best gedaan (Nbk), (ook inzake langere tijd:) *Ze hebben heur goed hullen* gezegd bijv. van vee: ze hebben het goed gedaan, ze zijn flink gegroeid (Nbk) 7. voordeel opleverend *argens beter van wodden (kunnen)* 8. niet boos (Bu, Mun, Sz), in *goed op, ...mit: Nao die ruzie bin ze weer goed op mekeer* (Bu), *'t Was mis, mar zie bin toch weer goed op mekeer*

(Sz), *Zie bin wel goed mit mekaere, geloof ik* (Mun) 9. gegoed, welgesteld, voornaam en rijk *Hij' heurde tot de goeie boerestaand* (Op), *Aj' een rieke boerezeune weren of anders van goeie komof (...)* (j) 10. terecht, billijk *argens een goeie reden veur hebben* (Nbk), *Et is zien goed recht* 11. akseptabel, aanvaardbaar, zonder minpunt *Goed!, Is 't goed, heit?* (Np), *Ok goed!, Alles goed en wel, Is 't now goed?, Zo is 't wel goed, heur zo is het in orde* (alg.), ook: nu is het wel mooi geweest (Nbk), *'t Is goed, heur, ik wil wel zo lange waachten* (Db), *goed gedrag, Zien gedrag is goed* (Nbk), *Da's ok een jabreur! Die is alles goed!* (Ste), *goed kommen in orde* geraken: *Zol et wel goed kommen?* zou het niet mis gaan?, *Zol et wel weer goed kommen?* zouden ze wel weer op vriendschappelijke wijze met elkaar om kunnen gaan? zou hun relatie wel weer worden zoals hij was?, *H. dochte dat alles nog wel weer goed kommen zol tussen heur* (j) 12. gunstig, voorspoedig *'k Hadde d'r meerstal goeie ciefers veur (...)* (v), *Hij' maekt een goeie kaans* (Nbk), *een goeie uutslag, een goed jaor, in zien goeie daegen* (Nbk), *Dat was nog in de goeie tied, de goeie, oolde tied, Dat had een goed ding west as ze dat daon hadden* een goeie zaak (Nbk), *een goeie zaeke* id. (Nbk), *Ie hadden 't d'r goed van eten en drinken* (verspr.), *Hij' was gisteraovond nog slim koorsig, mar hij' het now een goeie naacht had* (Nbk), *goed nijs, een goed bericht, een goeie naeme, et goed mit iene mienen*, (zelfst.) *'t goeie veur hebben mit iene* gunstige bedoelingen hebben ten aanzien van iemand (verspr.): *Buurman had et goeie mit oons veur, hij' struide zoolt veur oons doe 't glad was* (Db), *een goed woortien veur iene doen, in een goed blattien staon bij iene* (Nbk), *een goeie indrok maeken (willen)*, *Mien dag is goed gezegd als iemand een gelukkige omstandigheid heeft gehad, bijv. bij een koop, het zien van een geliefde, e.d.: Zo hadde hij' op iene dag de weitasse soms vol snippen, en dan was zien dag dubbeld goed* (j), *in goeie doen kommen* (Nbk, Sz), *De Heer gef't genaode en ere; et goeie ontdot hij' niet an wie zels goed leven* (b) 13. in grote mate, aanzienlijk *Hij' verdient*

een goed loon (Np), *een goeie weke* ruim een week (Np, Nw, Ste), *De anstelling en de penning kreeg ik mit een goeie maond* (b), *goed wat. Die meensken bin 't wel neudig, ik zal ze mar goed wat geven* (Db), *'k Heb de hond vanmorgen mar goed wat geven, we bin vandaege vot west* (Ol-Nl), *'k Heb 'm goed wat geven, want et ston 'm te priezen wat as hij' daon het* (Nbk), *iene goed wat op 'e donder geven* (Ld), *...op 'e huud geven*, (Pe-Dbl), *Hij' moet goed wat op 'e huud hebben* (Wol), *iene een goed pak op 'e donder geven* (Ow, Ma), *'k Heb 'm een goeie mep toediend* (Np) 14. in *Goeie Vrijdag, de goeie weke* de week voor Pasen * (schertsend inzake het verkouden zijn) *Een goeie Fries is altied verkolen* (Ma), *Wat goed is moet goed blieven* laten we niets afdoen aan iets dat eenmaal goedgevonden is, men moet niet onnodig kritiek leveren (Ma, Nbk, bl, b), *Al te goed is buurmaans gek* (Nbk, Nt), *'t Is zo goed, zo kwaod* je doet het wel, maar 't was misschien beter om het maar niet te doen (Np), *Eind goed, al goed*

goed III bw. 1. zoals vereist wordt *Gaot et goed?, Gaot et een betien goed mit buurman?* (Db), *Et was aorig goed gaon* (b), *Dat kan aenlik niet goed* dat is eigenlijk niet passend, dat gaat eigenlijk zo niet (Nbk), *Zo goed en zo kwaod as et gaot* (Nbk), *Hij' is goed gekleed* (Diz), *Die kleren stonnen mij grif ok goed* (l), *'k Heb et kalf even drij'd in de koe, en doe was 't d'r zomar; 't leeft nog goed, en 't is een veerskalfien* (j), *goed en wel. We weren goed en wel thuis, en doe belden ze al nog maar net* (b, Nbk), *Alles goed en wel, mar (...)* het kan wel zo zijn, maar (...) (Nbk), *goed (mit iene) kunnen* goed kunnen opschieten (met iemand): *Wij' konnen altied oe zo goed mit oonze buren* (Obk), *Die meensken kun goed mit mekaander* (Np), *Ja, we kun goed!* id. (Nbk), ook *goed mit mekeer wodden kunnen* (Dhau, Nbk): *Oonze jongen [ook: kinderen] kun goed mit mekeer wodden* id. (Dhau), *Die beide kun goed mit mekaander opschieten* (Bu, Diz, Dho, Ol-Nl), *Ze kun goed mit mekeer overweg* (Ld), *Ze kun 't goed mit mekaer vienen* (Wol), zo ook *Ze kun goed akkederen* id. (Spa), *Hij' kan niks te goed mit de vingers van een aander zienes*

goed - goed

ofblieven (Sz), *Ze liggen mekeer goed* (Np, Nbk), *Dat ligt mij, a'k eerlik bin, ok wel goed* (b), *krek zo goed* evenzeer, voor hetzelfde, *Goed, mar ie zullen d'r toch wat an doen moeten* toegegeven, maar (...) etc. (verspr.), *mar goed, goed zo!* 2. in ruime mate, in tamelijk hoge mate *Dat maegien is goed gruuid* (Db), *Die koopman is goed vertrouwd* (Ld), *Ze bin goed uut de hoeke kommen* ze zijn royaal geweest, hebben flink wat gegeven (Dho, Diz), *We zetten de bloempies dan ok goed buten* (j), *Hi'j is goed bij* in aanzienlijke mate pienter, helder, scherp (Dfo, Ld, Nw), *Hi'j is goed bij de tied. Hi'j is goed bij de tied, dat ze konnen him overal veur bruken* (Obk), *Hi'j is goed bij zien verstaand* (Dfo), *...bij de pinken* goed uitgeslapen, bijdehand (Db, Dho, Nbk), *Hi'j is niet goed bij* zwak-begaafd (Nbk), *Wie zoks dot, is niet goed bij* is gek (Nbk), *Ie weten 't zels ok wel blinderse goed* (b), *'t Sannetorie betaelt grif meraokel goed* (b), *Hi'j zat goed in de slappe was* (Ld, Pe-Db, b), zo ook *Hi'j zit d'r goed bij* (alg., Nt) en *Die meensken zitten goed bij 't spul* (El), *...in de spullen* (Mun), *Die kun et wel goed doen, die zitten d'r waarm bij* (Ma, Ow, Nw), *Hi'j kan d'r goed geld veur beuren* (Sz), *De kooiker het vleden jaor goed wat enten vongen* (Np), *Hi'j zit goed in de kleren* is in ruime mate voorzien van kleding (Np), *Die koe zit goed in 't vleis* (Diz, Ld, Ma), *...is goed bevleisd* zit goed in het vlees (verspr.; ook aaneen geschreven), ook van mensen, dan soms als enigszins ruw ervaren (Nbk, Nw), *De laandheer was niet trouwd en leefde d'r goed van* (j), *Hi'j raekte toch niet goed thuis in de stad* (Nbk), *Daor kuj' niet goed bij* dat is moeilijk te begrijpen (Nbk), *Ik kan d'r niet goed bij, doe mij de ledder es* ik kan er niet goed bijkomen (Nbk) 3. in zeer hoge mate *'t Is goed koold, vandaage* (Pe-Db), *'t Is goed koold weer* (Nbk), *'t Is goed mis mit 't weer* (Ld), *'t Was goed mistig gisteraovend* (Wol), *'t Is goed an de regen* (Bdie), *We hebben een goed min veurjaor* (Db), *En dan een weke goed winter, en dan hej' mooi ies* (j), *Die is goed ziek, hoor!* (Spa), *Die het goed veur de kont had* (Np), *Die is valen, 't is goed ankommen!* (Dho), *Dat verwiet trok hi'j him goed an*

(Op), *Hi'j is goed op zien drewerd* hij heeft een goede bui (b) 4. zonder moeite, zonder problemen, best wel *ie hadden hiel goed weten kund daj' hier niet zomar kommen mochten* (Nbk), *Aj' nog niet klaor binnen, wil ik goed wel zo lange wachten* (Obk, Sz) 5. juist, sekuur, precies *Mit de vrije haand vuulde hi'j effen of de deure wel goed in 't slot valen was* (b), *H. wus eerst niet goed wat ze d'r an hadde* (b), *Hi'j weegt zien woorden altied goed* wat hij zegt is weldoordacht, hij formuleert voorzichtig en juist (Nbk), *goed op je tellen passen* (moeten), *Zo'k daor goed wezen?* zou dat de plaats zijn waar ik naar toe moet (Nbk, Np): *Zo'k hier goed wezen? Ik schiete de zuster an die doende is mit de thee* (v) 6. duidelijk *Now, ie kun goed roeken dat de boeren an 't jarren binnen* (Nbk), *kot en goed* (spor.), *Goed!* duidelijk! 7. gunstig, gelukkig, voorspoedig *'t goed mit iene veurhebben* iemand gunstig gezind zijn, de beste bedoelingen ten aanzien van iemand hebben (verspr.): *I'J kun 't nog zo goed veurhebben mit de jongen, mar as ze niet luusteren willen, dan schiet i'j d'r niks mit op* (Dhau), *Now he'k et zo goed mit je veur* (Spa), *Dat treft goed!* (Nbk), *et goed maeken* (spor.), *et d'r goed of brengen, 'k Hope dat et jim goed gaon zal* (Wol), *et goed hebben* een goed inkomen hebben, welgesteld zijn, in goede leefomstandigheden verkeren, met name het voldoende en goed kunnen eten (verspr.): *En now hebben haost alle meensken et goed* (j), *A'k iene kriegen kon* [nl. een vrouw of huishoudster] *die zol et goed bij mij hebben* (j), *Elk het et goed op 't heden* (b), *ie hadden et d'r goed van eten en drinken* je werd daar in ruime mate voorzien van voedsel en drinken (Nbk), *Ze weten niet hoe goed ze 't hebben, dat was in mien tied wel anders!* (j) 8. mooi, een aangename indruk opwekkend *Die jasse zit je goed* (Nt), *Wat was ze mooi, en krek et zwatte ston heur zo goed* (j), *Zoks dot et goed in de kraante* maakt indruk (l) 9. op de juiste wijze, zoals het hoort *'t Zit wel goed* (Nbk) 10. in enige mate overschreden, met betrekking tot een tijdstip, periode, maat; zéker wel als men de aangegeven maat in aanmerking neemt *Now is et a' goed mid-*

dag en nog is dat kiend niet thuis (Sz), *'t Was goed middag dat ze d'r waeren* (Ol-Nl), *'t Is goed drie ure* (Wol), *Die koe geeft goed 30 liter melk* (Spa), *Die lappe is goed drie meter, d'r kan best een jurk uut* (Dhau), *Hi'j het now goed 'n weke thuis west ruim een week* (Nbk), *Ik hebbe goed een ure waacht* (Np), *goed en wel* nog maar net, nauwelijks (Nbk): *Ik was goed en wel thuis, of daor begon et te regenen* (Nbk), *goed zo groot as* (verspr. WS, Obk, Nbk): *Dat gezien is goed zo groot as 't ere* (Obk), *Hi'j is goed zo groot as zien bruur* (Dho), *Die hond was goed zo groot as een kalf* (Op), *Die akker is goed zo groot as die d'r naost ligt* (Spa), *Hi'j is goed zo groot as twee turven* 't is een klein kereltje (Obk, Sz) * *Gauw en goed is een keunst* wie iets snel doet levert meestal in op de kwaliteit (Nbk), *Hadde en goed...* id. (Op)

goedaardig z. *goedaorig*

goedaardig z. *goedaorig*

goedaorig Ook *goedaordig* (verspr., vooral bet. 3; all. in bet. 2), **goedaardig** (Spa) -er, -st [gut'ɔ:ərɔx, ook gud... /...rdɔx/...a:...] 1. goedaardig, inzake personen, dieren *Die hond is goedaorig* (verspr.), *een goedaorig maegien* (Bu), *...vrouwgien* (El), *een goedaordig kerakter* (Dho) 2. (van een bijenvolk) niet snel stekend (bs: Obk) 3. goedaardig: van ziekte, gezwellen *Zo ze zeggen is 't een goedaordig gewzel* (Ol-Nl), *Die ziekte die hi'j het is nogal goedaordig* (Wol), *Bij et onderzuuk bleek et goedaordig te wezen* (Ow)

goedbedoeld Ook niet aaneen bn. [gud bəd...; aks. wisselt] 1. niet met verkeerde, gemene bedoelingen *alderhaande goedbedoelde plaogeri'jen* (vo)

goedbeveleid Ook niet aaneen bn. [gudbø flejst; aks. wisselt] 1. goed in het vlees *De slaachter het graeg een goedbeveleid besien* (El)

goedbloed ['gudblu:t] - goedbloed *Die man dat is zoe'n goedbloed* (Db), *een Joris goedbloed* (Db, Spa), *een Jan goedbloed wezen* een goedbloed zijn (Op), zo ook *Janus goedbloed* (Op)

goeddiels (v) [aks. wisselt] - goeddeels **goeddoen** st. ww.; onoverg.; het goeddaon ['gudū:n] 1. aangenaam zijn, als prettig ervaren *Et dee mien jaegershatte goed* (b)

2. nuttig zijn voor iemands welzijn *De zeelocht het him goeddaon* (Nbk)

goedelik Ook *goelik* (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['gudlɔk, ...dɔlək'gulɔk] 1. goeiig, goelijk een *goedelik gezichien* (Dhau), *Ze het een goedelik uterlik* (Diz), *'t Is een goedelik mannegien, mar as hi'j de verkeerde musse op het, is 't een minne* (Sz), *'t Is een echte kwaojonge, mar toch het hi'j een goedelik kerakter* (Op), *Hi'j het een goedelike aord* (Diz), *Aj' al te goedelik binnen, lopen ze mit hozen en schoenen over je hinne* (Db), *Ze kikt d'r nogal goedelik uut* (Ow)

goeden (Ste) bn.; attr. ['gudŋ] 1. van dezelfde stof als waarvan de jurk, jas of broek is gemaakt, met name m.b.t. de bijbehorende riem *een leren riem en een goeden riem*, (zelfst.) *Ik heb hier niet een goeden bij* (Ste)

goedens Ook *goeiens* (Spa, Sz) ['gudŋs /'gujns], in *in goedens* zonder kwaad en/of hatelijk te doen, op vriendelijke wijze (verspr.): *in goeiens zeggen hoe aj' d'r over daenken* (Spa), *In goedens heb ik 'm d'r op wezen dat hi'j mis was* (El), *We zullen perberen et in goedens over te brengen* (Dho), *In goedens hebben we et nog es een keer goed deurpraot* (Nbk), *Hi'j wil wel in goedens hij wil wel toegeven, is wel tot een kompromis bereid* (Np), *In goedens vertelde ik 'm dat, mar et vul niet in goeie eerde* (Bu), ook: zodanig dat er nog niks mis is, op een redelijke manier (Ste, Sz): *Die bananen kuj' niet in goeiens opeten, dan bin ze al eerder verrot* (Sz), *'k Bin zo bange dawwe de boeremoes niet in goedens op kriegen* niet op tijd op krijgen zodat de planten te lang blijven staan en in kwaliteit verminderen (Ste), *mit goedens* id. (Diz): *'k Heb d'r mit goedens over praot om et op te lossen* (Diz), *uut goedens* met de bedoeling goed te doen: *Ze beuden uut goedens an om die meensken te helpen, mar ze hebben d'r niet vule dank van ondervunnen* (Obk), ook: op vriendelijke wijze z'n mening kenbaar makend (Bdie, Db, Ld, Nt, Sz): *Uut goedens heb ik tegen die jonges zegd dat ze niet meer propeschieten mosten* (Db), *Uut goedens het hi'j zien miening an 'm geven* (Db)

goederbest z. *goederbeste*

goederbeste (Dfo, Dho, Diz, Nbk, Np, Nw,

goederdeugd - goedig

Op, Sz) Ook *goederbest* (verspr.) [gudʁ'best(ə)], in *uut goederbeste* om redenen van bestwil, met goede bedoelingen 'k Zeg et uut goederbest, mar ik zol daor mar niet hennegaon, die meensken staon niet zo best anschreven (Obk), *Uut goederbeste ging ik even bij 'm an, mar hi'j wol niet mit* (Op), *Uut goederbeste raod ik ze an om weer an 't werk te gaon* (Sz), *Now moej' niet kwaod woden, want ik heb dat uut goederbeste daon* (Nw), 'k *He't uut goederbeste daon, en nóg verkeerd!* (Nbk) **goederdeugd** (Np) [gudʁdɑ:xt; aks. wisselt], in 't *uut goederdeugd doen* uit goedheid, met de beste bedoelingen **goederen** (Nbk) mv. de ['gudʁn] 1. hetz. als *goederentram*, z. aldaar **goederentram** (Nbk, Nw) de; -men; -megien ['gudʁntʁam] 1. tram speciaal voor goederenvervoer *De goederentram komt d'r an* (Nbk) **goederentrein** - goederentrein **goederenvervoer** (l) - goederenvervoer **goederenwagon** (Nbk) - goederenwagen (bij tram of trein) **goedergeefs** z. *goedgeefs* **goedertieren** (b, l) [gudʁ'ti:ərn] - goedertieren: barmhartig, goedgunstig **goedertierenhied** (b), voor -heid z. -hied [...t...] 1. het goedgunstig, welgezind zijn *Alle paeden van de Heer bin goedertierenhied en trouw veur wie zien verbond en zien getugenis beweren* (b) **goedgeefs** (Dho) Ook *goedergeefs* (Obk) [.../gudʁ...] - goedgeefs **goedgeefshied** (v) Voor -heid z. -hied [gut'xu:fshit] 1. het goedgeefs zijn **goedgelovig** (Nbk) - goedgelovig: licht geneigd zijnd anderen te geloven **goedgunstig** bn., bw.; -er, -st [gut'xɑ:nstəx] 1. welwillend *Wat bin dat goedgeunstige meensken* (Dfo), *Ze hebben 'm wel goedgeunstig west, hi'j het nogal wat kregen* (El), *De veurzitter was mi'j gelukkig goedgeunstig* (Sz), *Ze waeren 'm allemaole goedgeunstig gezind* (Mun, Nt, Ol-Nl, Spa, Pe-Dbl), 't *Weer is me niks goedgeunstig an now toe* (Bu), *Wi'j hopen dat jim goedgeunstig over oons verzuuk beslissen zullen* (Op), *Hi'j beschikte d'r goedgeunstig over* (Np), *Ze hebben goedgeunstig beslist* (Bdie), *Hi'j het et goedgeunstig opneumen* (Np) 2. gunstig,

zodanig gesitueerd dat de kans op sukses groot is *Hi'j zit daor goedgeunstig* op een goeie plek (Dho), *De wiend zit goedgeunstig* (Diz), *Dat laand ligt wel goedgeunstig* (Ow), 't *Ligt d'r wel goedgeunstig bi'j* het ligt gunstig, ook: het staat er goed voor (Nbk), *Die zitten d'r ok goedgeunstig bi'j, wat geld betreft* (Db), *een goedgeunstig bericht* een gunstig bericht, vooral: een gunstige uitslag van een medisch onderzoek (Obk, Db) **goedhattig** bn.; -er, -st [gut'hətəx] 1. goed qua inborst, goedig **goedheiligmán** (Nbk, Sz) de [gut'hɛjləx...] 1. Sinterklaas **goedhied** Voor -heid z. -hied de ['guthit] 1. rechtschapenheid, het oppassend of gunstig gezind zijn *Hi'j was de goedhied zels* hij was één en al goedheid (ook ironisch: maar ondertussen!) (El, Nbk, Np), *Grote goedhied: Grote goedhied nog an toe, wat wodt die locht min!* (Obk), *Grote goedheid, dat wus ik niet!* (Nt), *Wel grote goedheid, ze luusteren verdikkeme niet* (Dho), *Och, grote goedheid, daor hebben we him ok nog* (Nw), *Grote goedhied en gien aende, now zit 't hiele gaoren in de tieze* (Ow) **goedhólen** st. ww.; wederk.; het goedhullen ['gutho:lɪn] 1. zich goedhouden *Now, hool je mar goed en tot kiek es!* gezegd ten afscheid (Diz) 2. flink bezig blijven, goed functioneren, het goed doen (van mensen, dieren, planten) (Obk, Nbk) *Mar ze hul heur goed, en mit de hope dat hi'j levend en wel weer thuuskommen zol, sleug ze heur d'r in de oorlog deurhenne* (j), *Ik heb wel even docht: hoe komt et, mar die plaanten hullen heur goed* (Nbk) **goedig** Ook *goeiig* (Bdie, Nbk, Nw) bn.; -er, -st ['gudəx/'guyəx] 1. goedig, een goeierd zijnd *Hi'j zegt niet makkelijk nee en hi'j hoolt him lange stille, hi'j is nogal goedig* (Nbk), *Die man is haost wat te goedig, want daor maeken de meensken misbruuk van* (Obk), vandaar *Hi'j is wat an de goeige kaant* is haast wat te goedig (Nbk), *Ie moe'n ok weer niet al te goedig wezen* (Mun), 't *Was een goedig oold meenske* (Np), *Hi'j is wel zo goeiig* (Nw), *Dat is slim goedig volk* (Diz), *Zi'j bin niet meer zo goedig as vroeger!* (Ld) 2. van tamelijk goede kwaliteit (Bdie) *Dalgrond is*

wel goeiige grond (Bdie)

goedkeuren zw. ww.; overg.; keurde goed, het goedkeurd ['gutkɑ:ɾŋ] **1.** goedkeuren na keuring *Hij is goedkeurd veur de dienst* nl. voor militaire dienst **2.** juist vinden, geen bezwaar hebben *Ik had 't niet docht, mar ze hebben mien bouwanvraoge toch goedkeurd* (Nbk), *Hij knikte goedkeurend* (Ol-Nl)

goedkeurige z. *goedkeuring*

goedkeuring Ook *goedkeurige* (Ste) de; -s [...kɑ:ɾɛgə] - goedkeuring: het goedkeuren, de toestemming *'k Heb nog gien goedkeuring veur mien bouwanvraoge kregen* (Nbk)

goedkommen - goed komen

goedkoop (Nbk, Nw, b) bn., bw.; ...koper, -st [gut'ko:p] **1.** niet duur, ook van personen, bedrijven etc. *Daor koj' goedkoop an, ...of, We hebben een goedkope kapper* (Nbk), *een goedkope winkel* (Nbk), *Over de greens is een goedkoop plakkiën om te winkelen* (Nbk), *Zuwwe, as we te winkelen gaon, disse keer mar es niet zo goedkoop doen?* (Nbk) **2.** te gemakkelijk, flauw *een hiel goedkoop, flauw grappien* (b), *een goedkoop argument* (l), *Man, doe toch niet zo goedkoop!* weinig verheven (Nbk)

goedlachs (Nw) - goedlachs

goedleven (Bu) ['gutli:bm], in *(een) Joris goedleven* iemand die zich steeds tegoed doet aan eten en drinken, niet hard werkt en het er ook overigens goed van neemt (Bu)

goedmaeken zw. ww.; overg.; maekte goed, het goedmaekt ['gutme:kŋ] **1.** doen vergeten, onbelangrijk doen zijn door iets positiefs *Ik heb 't weer goedmaekt deur een bossien bloemen mit te nemen, En dat maekte et hielendal goed veur de hiele weke* (j) **2.** financieel dekkend maken (b) *Ja, dan meugen de kiepen 't wel goedmaeken* nl. de winst op de kippen (b) **goedmoedig** (Nbk, Ld, Nt) bn., bw.; -er, -st [gut'mudəx] **1.** trouwhartig, goedhartig, goedig

goedpraoten zw. ww.; overg.; praotte goed, het goedpraot ['gutprə:ətŋ] **1.** goedpraten *Nee, et vaalt niet goed te praoten waj' daon hebben* (Nbk) **2.** zo praten dat de verhouding weer goed is (Sz) *As iene wat zegt wat niet deugt, moet hij*

et aorig behemmelen om et weer goed te praoten (Sz)

goedsehiks (Nbk, vo) bw. ['gutsɪks] **1.** zonder tegenwerking *As 't niet goedschiks kan, dan mar kwaodschiks* (Nbk)

goedsoortig [aks. wisselt] - goedsoortig *goedsoortig vee, goedsoortige eerappels* (Ol-Nl), *Oonze koppel kiepen is van goedsoortig slag* (Db), *Ik heb zien dat daor goedsoortig spul bruukt is* (Dho)

goedvienen I et ['gutfi:n] **1.** toestemming *Zonder zien goedvienen zuwwe dat niet doen* (Np, Nbk), *zonder daj' van te veuren schriftelik goedvienen van de schriever kregen hebben* (l)

goedvienen II st. ww.; overg.; het goedvunnen **1.** goedkeuren **2.** zich niet verzetten tegen, geen problemen hebben met *le hoeven mit oons gien rekening te hopen, wij vienen et wel goed* (Nbk) **3.** iets het beste vinden *Doe mar zoas ie 't goedvienen* (Nbk)

goedwillend (Nbk, Np, v) Ook **goedwillens** (Nbk) bn.; -er, -st [gut'wilɪt/...lɪns] **1.** goedwillend *'Eerlik is eerlik, 'zee hij' overdreven goedwillend* (v)

goedwillens z. *goedwillend*

goedwillig (Nbk) bn., bw.; -er, -st [gut'wiləx] **1.** gewillig, steeds bereid zijnd tot meewerken (Nbk) *Die is wel goedwillig, daor kriej' gien spul mit, die wil alles wel doen* (Nbk)

goedzak de; -ken; ...zakkiën ['gutsak] **1.** goedzak, goeie sul, ook van huisdieren, vee *Oonze N. is een goedzak, daor kuj' wel mit de klompen overhenne lopen* (Db), *Oonze hond is toch zoe'n goedzak* (El), *'t Is een Joris goedzak* (Ld)

goedzeggen (Nbk) et ['gutsegŋ] **1.** goedkeuring, in *P. moet zien goedzeggen d'r over doen* (Nbk)

goegel z. *gaegel* I

goeie Ook *goejuj*: nl. nadrukkelijk bij afscheid (Nbk) tw. ['gujə/gu'jɑj] - goedendag (als begroeting of bij het weggaan) *J. keek nog wat notsk, mar zee toch ok mar 'Goeie'* (b), *Goerie! De jokte!* schertsend als groet gezegd door kennissen die onder elkaar zijn (Diz)

goeiedag (OS, verspr. WS), ook *goeiendag* (Nbk, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Spa) tw. [gujə'dax/...jɪn...] **1.** wens tot de aangesprokene,

goeiemiddag - goelzwaan

ter begroeting of bij vertrek: goedendag *Goiedag mit mekaere* (Pe-Dbl), *iene goeie(n)dag zeggen* iemand groeten (Nbk, Obk, Wol), *mekaander gien goeie(n)dag meer zeggen* elkaar niet meer groeten, als gevolg van onenigheid (Nbk, Obk, Wol), vandaar *Now, of et veurbij is weet ik niet, mar ze zeggen mekeer temeensen weer goeiedag* (Nbk), ook als uitroep: *Ja, goeiedag, dat zoj' wel willen* nou zeg! toe maar even! (Pe-Dbl)

goeiemiddag - goedemiddag

goeiemorgen - goedemorgen *Goeiemorgen!*: ironisch gezegd als reactie op iets dat in tegenstelling is met de positieve verwachting: *Ik docht, hi'j zal dat allienig wel even anbrengen kommen, mar goeiemorgen! Hi'j bleef zowat tot an melkerstied* (Nbk)

goeien z. *goenend*

goeiernaacht (spor.) Ook *goeienacht* (verspr.) - goedenaacht

goeienacht z. *goeiernaacht*

goeiernaovend Ook *goeienavond* (spor.), **genaovend** (Nw) [gujə'nɔ:bmt/...a:bmt /gə'n...] - goedenaovend (*iene*) *goeiernaovend zeggen, iene goeiernaovend weensken* * (gekscherend) *Goeiernaovend, schiemernaovend, hej' hatstikke donker ok zien?* (Nbk, Np)

goeienavond z. *goeiernaovend*

goeiendag z. *goeiedag*

goeiens z. *goedens*

goeierd (Nbk, Spa, b) de; -s; goeiertien [ˈgʊjrt] 1. goedhartig iemand, goeierd

goeiig z. *goedig*

goeiighied Ook *goedigheid* (Np), voor -heid z. -hied de [ˈgʊjəhit/ˈgudəx...] 1. in *in de goeiighied* grote goedheid, in 's hemelsnaam, als 't niet anders kan, vooruit dan maar *Now snap ik in de goeiigheid niet hoe ze bij die praoties kommen* (Sz), *In de goeiighied, hool now es op van kribben* (Obk), *...hoe hej't veur mekeer kregen om je zo smerig te maeken* (Db), *Wat doej' daor now toch in de goeiighied henne te gaon* (Ma), *Oe, in de goeiigheid, daor komt zij ok nog an* (Nw), *In de goeiigheid, dan moej' dat mar doen* (El), *...dan moe'n we daor mar op an* (Dho), *Dat moet dan mar, in de goeiigheid!* (Nt), *Laot dat, in de goeiigheid nog an toel* (Mun) 2. het goelijk zijn *In mien goeiigheid he'k et*

weggeven, en now he'k d'r spiet van (Wol), *'k Heb 't uut de goeiighied daon en doe was et nog niet naor de zin* (Dfo), *Dat he'k uut goeiighied daon, mar daankber, how mar!* (Bdie, Nw, Mun), *Ik heb dat in de goeiigheid nog daon* (Bu)

goejuj z. *goeie*

goelderig z. *goelerig*

goelebalke (Obk) [ˈgʊlə...] - huilebalk: kind dat voortdurend huilt

goelebek (Dfo, Obk) de; -ken; -kien [ˈgʊlə...] 1. kind dat veel huilt

goelen zw. ww.; onoverg.; goelde, het goeld [ˈgʊlɨ] 1. huilen (van dieren) *As d'r onweer in de locht zit, kan een hond soms zo goelen* (Obk), *De hond goelde vannaacht, zol d'r binnenkot iene wegraeken?* (Obk), *Die hond van de burendie goelde, 't lik wel een doodgoeler* een hond die door huilen een sterfgeval aankondigt (Sz), *D'r goelde een vos in de veerte* (Ol-Nl) 2. huilen, wenen (van mensen) *Hi'j goelde 't uut, zo lelk was hi'j* (Ma), *Kleine kiender goelen gauw* (Op), *'t Goelen ston 'm naoder as 't lachen* (Nbk, Ow, Ld), *goelen van bliedschop* (verspr.), *'k Kan d'r wel omme goelen* ik vind het meer dan erg (Nbk), *traonen mit tuiten goelen* (Nbk), *Ze goelt mit et iene oge en ze lacht mit et aandere* ze praat mooi, maar ze meent er niets van (en met zulke mensen moet men voorzichtig zijn) (Np), *goelen as een klein kiend* (Nbk, Ste) 3. een gierend geluid maken van de wind of anderszins (Bu, Diz, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl) *Soms kan de wiend om de hoeke van 't huus goelen* (Obk), *De wiend goelt in de schostien* (Ol-Nl), *Die bromtolle goelt d'r over* (Diz), *Hi'j ridt zo hadde mit zien moter, die goelt d'r over* (Nw) 4. (van bijen) bep. geluid maken wanneer gezocht wordt - veelal rond het vliegpat - naar de koningin die weg is (bs: Dfo, Obk, Op, Ow)

goelerig (Db, Nbk, b) Ook *goelderig* (Ste) [ˈgʊl(d)ərəx, ...l(d)ɾəx] - huilerig

goelik z. *goedelik*

goelogies (Dho) mv. [ˈgʊlo:xis] 1. (inzake een kind:) behuilde ogen *Hè, wat hej' toch goelogies* (Dho)

goeltoppe (Dho) de; -n; ...toppien [ˈgʊltɔpə] 1. bromtol

goelzwaan (Bu) de; ...zwanen; -tien [ˈgʊl

swā:n] 1. hoelzwaan, wilde zwaan
goelzwaene (Dho) de; -n; ...zwaentien
 ['gulswē:nə] 1. persoon die voortdurend
 huilt, jammerf of klaagt

goene(n) z. *goenend*

goenend Ook *goenen* (verspr.), *goene*
 (Nbk, bo: Bu), *goeien* (Spa) onbep. vn.
 ['gu:n:(t)'/gunə/'gujn] 1. een onbepaald
 (maar niet groot) aantal mensen, ook
 sommige, een klein aantal exemplaren *D'r*
kommen goenen an (Nw), *Goene hadden*
dattien van die honnen (Nbk), *D'r bin*
altied nog goenen die lopende naor schoele
gaon (Obk), *D'r bin goenend die et altied*
beter weten (Nbk), *Lessend zag ie nog wel*
es goenen haneboken, mar dat is now
zowat veurbij (Nw), *Goenend hebben et*
altied slim mit heurzels (Dhau), *D'r bin*
goenend bij [nl. van een aantal appels] *die*
al rotterig binnen (Nbk)

goetien et; goeties ['gutin] 1. niet nader
 aangeduide stof *Wat is dat veur goetien*
 (Nbk) 2. jonge kinderen, jonge dieren
Moej' toch es zien, wat is dat toch een
mooi goetien gezegd van kinderen (Nw,
 Dho), *'t klein(e) goetien* (verspr. OS, Dho,
 Nw, Nt, Op, Pe-Dbl): *'t Kleine goetien van*
de kleuterschoele wodt mit een bussien
haeld en brocht (Obk), *Dat kleine goetien*
moet mar in de keuken zitten (Ld), *'t*
Goetien kan te keer gaon! gezegd van
 kinderen (Nbk), zo ook: *'t Goetien is mar*
weer aorig roer (Nt), *'t Is een drok goetien*
 (Bdie), *Och, dat goetien is de hiele middag*
zo lief an 't speulen (Db), *We kriegen*
slecht weer, want dat jonge goetien is zo
balsturig (Sz)

goevernante (l) [guwɾ'nantə, ...vɾ...] -
 partikuliere onderwijzeres die ook de
 opvoeding van de kinderen uit een gezin
 verzorgt

goeverneur [guwɾ'nə:ər..., vɾ...] - goever-
 neur (inzake bestuur of leger) *En de*
goeverneur van Drente zol d'r ok eten (s:
 oost.)

goeverneur-generaol (l) Ook *goeverneur-*
ginneraol (l) - goeverneur-generaal
goeverneur-ginneraol z. *goeverneur-*
generaol

goeze l de; -n ['gu:zə] 1. snelle, gonzende,
 suizende beweging *in een goeze* in een
 snelle, suizende beweging (Nbk, Ld), ook:
 in een ogenblik: *In een goeze vliegt de katte*

bij huus langes (Ld), *Dat moet in een*
goeze gaon zeer snel plaatsvinden,
 gebeuren (Bu), *De kookpot kookt in een*
goeze (Spa), *in iene goeze* in één snelle,
 doorgaande beweging, aan één stuk door
 (Nbk, Wol): *'k Bin in iene goeze deurgaon*
 (Wol), *as een goeze* zeer snel, hard en
 intensief (verspr. OS, Np, Op, Nt): *De*
wiend vligt as een goeze om de hoek van
't huus (Obk), *De katten vleugen as een*
goeze om oons huus (El), *Hi'j lopt as een*
goeze (Nbk), *As een goeze gong hi'j d'r*
over (Nbk), *'k Heb heur zien fietsen, as*
een goeze vleug ze d'r vandeur (Dho), *'t*
Vuur braant as een goeze (Ow, Op), *De*
kookpot kookt as een goeze zeer hard (Nt,
 Ste) 2. bep. speeltuig voor kinderen: een
 knoop of stukje leer dat men door een in
 elkaar gedraaid touw te laten ontspannen,
 doet *goezen*, suizen, snorren (Dho, El,
 Wol) *Pas op, dat ze je de goeze niet in 't*
haor holen (Dho), *We hebben een goeze*
maekt (Wol)

goeze II (Sz) tw. [gu(:)zə] 1. lokroep voor
 een gans

goezebroek (Bdie, Mun, Ow, Pe-Dbl,
 Wol) de; -en; -ien ['gu:zəbruk] 1. domme
 persoon (Bdie, Mun, Ow, Pe-Dbl) 2.
 nietsnut, leegloper (Wol)

Goezegat g. lidw. ['gu:zəgat] 1. grappige
 benaming van een vrouwspersoon in een
 bep. volksrijmpje, z. onder *Gesien*

goezelen (Bdie) zw. ww.; onoverg.;
 goezelde, is goezeld ['gu:zɛln] 1. snel
 ergens langs gaan *De trein goezelde bij*
mij langes (Bdie)

goezen zw. ww.; onoverg.; goesde, is
 het/is (bet. 2, 3) goesd ['gu:zən] 1. een sterk
 suizend geluid maken, suizen *Dokter moet*
de oren mar es uutspuiten, want die goezen
de teste tied zo (Obk), *Et kan me soms zo*
reer goezen in de oren (Dho), *Zeep in de*
oren kan zo lekker goezen (Spa), *'t Goest*
me in 't heufd gezegd bijv. wanneer het
 iemand te druk is, waarbij hij zich niet
 goed voelt (Nw), *Raos toch niet zo, et*
goest me in de oren (Nw), *Die meziek vien*
ik zo scharp, et goest mij deur 't heufd
 (Ol-Nl), *De ketel goest* (Nbk, Obk), *De*
kookpot staot te goezen maakt het geluid
 van koken (Spa) 2. bruisend, suizend
 stromen, hard stromen *Aj' over de sluus*
fietsen kuj't waeter heuren goezen deur de

goezer - golf

rinketten (Nw, Obk), *Et waeter goest onder de brogge deur* (Wol), *Et waeter goest me over de geuten* (El), *...deur de geuten* (Sz, Ld), *Et waeter goest naor beneden* (Dhau), *'t Waeter goest daor deur dat gat* (Bu), *Et is een dikke bujje, heur et es goezen!* (Dho), vandaar: *Et goest d'r uut* (Np, Nw), *De regen goesde uut de locht* (Nt, Spa, Nbk), *Aj' op bedde liggen, heur ie de regen op 'e dakpannen goezen* (Ma), *'t Regende zo, et goesde d'r over* (Ma) 3. een hard gonzend, gierend geluid maken, als gevolg van een gierende vaart, met grote kracht suizen, in suizende vaart gaan *De auto's goezen je an de huid veurbij* (Diz), *Hi'j kwam om huus henne goezen heel hard lopen* (Wol), *Die auto goest de diek daele* (Nbk), *Hi'j ridt zo hadde mit de moter, die goest d'r over* (Nw), *In de oorlog goesden oons de koegels om de oren* (Db), *Ze goezen me langs de oren* (Bdie), *Hi'j goesde d'r langes* (Nw), *De hadfietsers goesden d'r over* (Dho), *Ie kun daor van die hellige mooi naor beneden goezen* (Mun), *mit et touw goezen* door rondslingeren hard doen suizen (Nbk, Obk), *D'r kwam een wiendhoze an goezen* (Nbk, Dhau), *Ie kun de bujje heuren ankommen goezen* (Ste), *Heur, de wiend goest deur de bomen* (l), *...om huus henne* (Pe-Db1), *Heur de bomen es goezen* nl. als gevolg van de harde wind (Dhau) 4. suffen (Bdie) *Wat zit ie daor te goezen!* (Bdie) * (gezongen bij het karnen, wanneer water werd toegevoegd:) *Hossebosse kaarne-klosse/De botter wil niet broezen/Doe d'r dan wat waarm waeter bij/Dan zal 't wel beginnen te goezen* (Pe-Db1)

goezer z. *goezerd*

goezerd (verspr.) Ook *goezer* (bet. 2: Ol-Nl, Spa, Sz) de; -s; goezertien ['gu:zɛ(t)] 1. dom, suffig iemand *Die goezerd het alles in de warre schopt* (Ld), *Wat 'n goezerd!* (Nw), *een grote goezerd* (Dho, Diz), *een raere goezerd* (Ste) 2. bep. speeltuig voor kinderen: een knoop of stukje leer dat men door een in elkaar gedraaid touw te laten ontspannen, laat goezen, d.i. een suizend geluid maken (Diz, Mun, Nt, Ol-Nl, Spa) *Wij maekten wel een goezerd van een leertien, mar ok wel van een knope* (Diz), *Hej' mien goezer ok zien?* (Spa), *Die goezer is een heel*

vermaek veur die jongen (Ol-Nl)

gofferd (WS, verspr. OS) de; -s; goffertien ['gɔft] 1. onverschillige, lompe persoon, ook brutaal en grof gebouwd, dik en dom of lui iemand *Dat wief is ok een dikke gofferd!* (Spa, Dfo), *Dat is een dikke gofferd van een peerd* een grof gebouwd paard (Ma, Diz), *Een raere gofferd is dat* (Ste), *'n gofferd van een mese* (Bdie), *Et is wel een beste kerel, mar veur zien kiender is et een grote gofferd* (Sz), *Een dom aentien stok meenske is een gofferd* (Np) 2. (ruw) neus (verspr.) *Die het een goeie gofferd veur de kop* (Obk), *...een dikke gofferd...* (Sz), *Hi'j het een gofferd van een neuze* (Db, Ld), *Hi'j sleug 'm mit de voeste veur zien gofferd* (Op)

goh (Db, Nbk, Spa, Sz) tw. [gɔ] 1. ach gunst, hoe is het mogelijk *Goh, dat had ik nooit docht* (Sz), *Goh, dat wus ik niet* (Db)

goj (verspr.) Ook *guie* (Dho), *gui* (Dho), *gojje* (Bdie, El, Ste, Nt) tw. [gɔj /'gœj(ə) /'gɔjə] 1. uitroep van verbazing, ook van teleurstelling *Och goj, hej' je zeer daon* (Ld), *Goj nog toe, hoe kan dat now weer* (Dhau), *Goj kiend, wat ziej' d'r weer uut* (Db), *Goj, dat hadde ik niet docht* (Ol-Nl, Op), *Gojje, gojje, wat is 't slecht weer* (Nt), *Gojje, dat wus ik niet* (El), *Guie, guie, ik kon dat nargens vienen* (Dho), *Goj nog an toe, now he'k de beurs vergeten* (Bdie, Obk), *Goj nog es toe!* (Nbk, Np), *Och goj nog toe* (Ma)

gojje z. *goj*

gok de; -ken; -kien [gɔk] 1. kansje, gok *Zuwwe es een gok doen?* (Nbk), *Et is een gok*

gokautomaat (l) - gokautomaat

gokken zw. ww.; onoverg.; gokte, het gokt ['gɔkɲ] 1. gokken (om geld) *Hi'j gokt net zo lange tot hi'j de beurs leeg het* (Diz) 2. het erop houden, het wagen *Zuwwe d'r mar op gokken dat hi'j niet meer komt? Zuwwer mar votgaon?* (Nbk)

gokkeri'je de [...'r...; z. -i'je] 1. het gokken, z. *gokken*

gokverslaafde (v) de; -n ['g...] 1. iemand die verslaafd is aan gokken (nl. kansspel spelen)

golf l Ook *golve* (Obk) de; golven; -ien ['gɔ(l)əf /'gɔl(ə)wə, ...və] 1. golf op het water *grote golven, lange golven* (Nbk), *de golven* de (golven van de) zee: *Hi'j*

verdween in de golven (Nbk), *De golven gingen zo hoge, we dusten niet mit et botien over* (Np), *In 't treggat gingen flinke golven* (Nt), *et gaot in golven met golfbewegingen*, bijv. van de ekonomie (vo) 2. plens, gulp, flinke hoeveelheid water of andere vloeistof *Ik kreeg een golf waeter binnen* (El), *...een golf (waeter) over me henne* (Dho) 3. golf in het haar *Hij had een netuurlike golf in 't haor* (Ld), *mooie golven in et haor* (Ste), *Die moet de golf in 't haor hebben* golven in het haar (Wol), *Wat heb ie moor haor, de golf ligt d'r prachtig in* (Sz), *Ie hebben een mooie golf in 't haor* (Spa) 4. één der golvingen in een golfplaat *De golven van die platen bin ok niet lieke* (Spa) 5. geluidsgolf e.d., ethergolf, golflengte (Nbk, Nt) *de kotte golf* (Nbk), *de radio op de aandere golf zetten* (Nt) 6. een grote toevloed, stroom, vooral van auto's, mensen *In die tied komt d'r een grote golf toeristen naor Appelsche* (Nbk), *een golf auto's* (Nbk)

golf II (l) et 1. golfspel

golfbad (spor.) - golfbad

golfbaene (Nbk) - golfbaan

golfbewegng (spor.) - golfbeweging

golflengte - golflengte

golfplaete (spor.) - golfplaat

golfslag (Nbk) de 1. het slaan van de golven

golfspeulder (l) - golfspeler

golve z. *golf I*

golven zw. ww.; onoverg.; golfde, het golfd [ˈgɔl(ə)bɪ] 1. golvende bewegingen maken *Et waeter golft in de tobbe, aj' d'r wat in gooien* (Nw), *De rogge staot te golven* (Ld), *'t Zaod golfde over 't laand* (Ol-Nl), *Et golfde mi'j bot genoeg* (Ma), *Et golft d'r aorig over, et ies nl. bij dooi, wanneer het ijs zwakker wordt* (Nbk) 2. een golvend oppervlak vertonen *Aj' waeter tekenen moet et wat golvend wezen* (Ste) 3. watergolven (Op) *Vrouwluden laoten heur haor graeg golven* 4. golf spelen (Op)

golving (Nbk) [ˈgɔlvɪŋ, ...vɪŋ] - golving

gom de, et [gom] 1. gum, vlakgom 2. gomlaag op enveloppen, postzegels e.d. *D'r zat helemaole gien gom an dat pepier* (Sz)

gommedaegen z. *gommedaegen*

gommedorie (Ste) tw. [goməˈdoːəri] 1. uitroep van verbazing *Wel gommedorie! Daor komp hi'j ok nog an* (Ste)

gommeni'je (Ste) tw. [goməˈniːjə] 1. uitroep van verbazing *Wel gommeni'je! Daor komp hi'j ok nog an!* (Ste)

gommes (Db, Dhau, Mun, b: lm) tw. [ˈgoməs] 1. uitroep van verwondering *Gommes! Wat een groot peerd!* (Db), *Gommes nog toe, hoe kun jim dat doen!* (Dhau)

gommesdaegen (Db) Ook **gommedaegen** (Mun) tw. [ˈgomə(z)deːgɪ] 1. uitroep van verwondering *Gommesdaegen nog an toe!* (Db)

gompepier (spor.) - gompapier *Ik heb al een raantien gompepier om et deksel plakt* (El), *I'j moe'n je mond es wat holen, aandere plakken wij d'r gompepier op* (Db)

gomraantien (Ow) et; ...raanties [ˈg...] 1. strookje, randje gompapier *pepier mit een gomraantien* (Ow)

gondel de; -s; -tien [ˈgondl] 1. vaartuig als bekend uit Venetië 2. boot bij een gondelvaart

gondelvaart (Nbk) - gondelvaart: tocht met net als praalwagens toegeruste boten langs een waterweg

gonderig (Np) bn.; -er, -st [ˈgondrɪx] 1. een beetje onnozel, simpel *Dat meenske is een betien gonderig* (Np)

gong (l) - gong: slaginstrument om het begin of eind van iets mee aan te geven

gongelstok (Dhau) de; -ken; -kien [ˈgɔŋstɔk] 1. wandelstok *Oons heit gaot nooit vot zonder gongelstok* (Dhau)

goochelaar z. *goecheler*

goochem Ook **goechem** (Nbk, Obk) bn., bw.; -er, -st [ˈgoːxɪ, ...ə̃mˈgu...] 1. goochem *Die is aorig goochem* (Diz), *Dat hej' aorig goochem bedocht* (Ma), *Et was een goocheme slag van him om et zo an te pakken* (Dhau), *Dat is een goocheme zet west* een handige zet (haast gemeen) (Ste, Wol), *Hij kan d'r goochem bij' kommen* met iets op de proppen komen, met originele oplossingen komen e.d. (Ol-Nl), *Dat het hij' goochem bekeken* (Spa), *een goocheme kontlicker* iemand die een erg stomme streek heeft uitgehaald (Spa)

goochemerd Ook **goechemerd** (Obk) de; -s [ˈgoːxɪrɪ, ...ə̃m...ˈgux...] 1. goochem, handig iemand, ook gezegd als men wil benadrukken dat iemand iets onhandig heeft gedaan, dat hij stond te suffen *Die lat him niks wiesmaeken, want dat is wel*

goodwill - goold

zoe'n goochemerd (Obk), *'t Was niet zoe'n goochemerd, die jonge* (Dhau), *Hij is nooit een goochemerd west* (Op), *Now, ie bin me een goochemerd* een suffig, onhandig iemand (Nbk)

goodwill (l) - goodwill: welwillendheid
gooi de; -en; -gien [go:əj] 1. *worp* *Et was een goeie gooi, d'r bleef mar iene kegel staon* (Diz), *argens een gooi naor doen* (Nbk): *'k Zal die baene wel niet kriegen, mar laot ik d'r mar es een gooi naor doen* (Nbk)

gooi-en-smiet-wark-gooi-en-smijt-werk
gooien zw. ww.; overg., onoverg. (in verb. met *mit*); gooide, het gooid ['go:əjŋ] 1. smijten, gooien *Wie kan 't veerste van oons gooien* (Np), *Pas op mit snijballen gooien, daenk om de glaezen* (Db), *De balle in de korf gooien* nl. bij korfbal (El), *We zullen de boel mar in de sloot gooien* (Nt), *mit de deure gooien* (Nbk), *geld over de balke gooien* (Nbk), *de boel d'r henne gooien* ophouden, stoppen met het werken, en evt. het gereedschap e.d. zomaar ergens neergooien, er niet langer mee werken en het laten slingeren (Nbk), vandaar *Ze gooiden et ark d'r op 't laeste henne* (Obk), *Ze moe'n me gien roet in 't eten gooien* (Dho), *Et schaop gooit et lief d'r uut* gezegd inzake de naar buiten komende baarmoeder bij het lammeren (Nw), *alles d'r uut gooien* ongeremd alles uiten wat men al eerder had willen/moeten zeggen (Nbk), *W. het nogal een boel kropaore in 't grös, omdat hi'j gien stikstof gooit* nl. als kunstmest strooit (Obk), *d'r mit de pette naor gooien* ergens z'n best niet voor doen (Ma, Nbk, Np, Op, Wol), *D'r is gien gooien mit de pette naor* er is geen beginnen aan (Np) 2. werkzaamheden uitvoeren waarbij leggen, laden e.d. te pas komt *Zuwwe die pannen d'r gauw even op gooien*: gezegd bij het leggen van pannen (Wol), *Ze hebben die diek duas deur dat stok bos gooid* (Nbk), *Ze hebben een dam in de sloot gooid* (Ma) 3. gooien bij een spel, met een dobbelsteen, een bal *Wie zol de meerste ogen gooien mit dobbelen* (Db), *Wie mag eerst gooien mit stabal?* (Nbk) 4. tot één volk verenigen van twee bijenvolken door een iemker, in *de zwaarms bij mekeer gooien* (bs: Dfo, Obk), *...op mekaander gooien* (bs: Dfo)

goold Ook **goud** (WH) et [go:lt/gəʊmt] 1. *goud mit goold belegd* (Db), *mit goold en parlemoer inlegd* (j), *'t Is van goold, een hatte van goold hebben* gezegd van goudeerlijk, oprecht en betrouwbaar iemand (Nbk, Obk), *Et het naost goold legen* het lijkt goud, maar dat is het niet bepaald, ook in ruimere opvatting: het lijkt meer dan het is (Db, Obk), (van een persoon) *as goold zo goed* zeer integer (Ol-Nl), van materiaal: *zeer goed*, degelijk (Obk), *'t Is zo zuver as goold* (Mun), *zo eerlik as goold* (Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Sz), ook *as goold zo eerlik* (b), *blinken as goold* (Bdie, Bu, Diz, Ma, Mun, Sz, Pe-Db) 2. van goud zijnd materiaal *goold op snee* goud op snee, d.i. met goud aan de rand van het blad (Db, Dho, Ste): *Naemkaorties hadden ze vroeger mit goold op snee* (Dho), *Een karkboek was goold op snee, d'r waeren d'r ok die waeren rood op snee, dat was goedkoper* (Ste), *Die is mit goold behangen* (Dhau, Obk), *Al was heur gat mit goold besleugen, dan wo'k ze nog niet hebben* (Obk), *Heur kont is mit goold besleugen* ze is erg rijk, vooral van dochters van rijke boeren gezegd (Obk), *Die mient ok dat ze goold om de kont het ze pronkt met fraaie kleding, maar in feite leeft ze in armoede* (Db) 3. goudgeld *Waacht even, beste man, 'k betaele jow mit goold* (bl) 4. geld, rijkdom *goold weerd wezen* zeer waardevol zijn: *C. was veur de club goold weerd* (l), *Elke schepvol stont was now goold weerd* (l), *Et is veur gien goold te koop* het is niet te koop, zo dierbaar is het me, zo belangrijk is het voor me (Db), zo ook *'k Wil 't veur gien goold missen* (Db), *'k Wil him niet missen, nog veur gien goold* (bl) 5. gouden kleur *zo geel as goold* (Np) * *Et is niet alles goold wat d'r blinkt* (Bdie, Dhau, Dho, Diz, Nt, Obk), *'t Is niet altied goold...* id. (Db), *'t Is allemaole gien...* id. (Bu, Np, Sz, El), *'t Is niet allemaole...* (Ol-Nl, Spa, Ste), *'t Is al gien...* id. (Ld), *De morgenstond het goold in de mond* (Diz, Db), *Eigen heerd is goold weerd* (Diz, Db, Op, Pe-Db), *Spreken is zilver, zwiegen is goold* (Dho, Nbk, Ol-Nl, Spa, Sz, Op), *Vroeger haj' hoolten karken en een goolden geloof* *Now hej' goolden karken en een hoolten geloof* (Nt)

gouldachtig (spor.) - goudachtig
gooldaoeder (l) - goudader
gooldballe (Np, j) de; -n; -gien
 ['go:ldbalə] 1. bep. sappige peer 'k *Zie de gooldballen nog an de boom zitten, en S. gefit oons een schölkvol* (j)
gooldblond (Nbk) [aks. wisselt] - goud-blond
gooldbroons (Nbk) ['go:ldbrõ:õs] - goud-brons: gebruikt voor het opbronzen *Ie hadden goold- of zilverbroons in kleine, vierkaante deusies; dan haj' nog wat eulie, en in een klein bottien dat d'r bij' heurde, wodde et broons en de culie mongen en dan koj' et bruken* (Nbk)
gooldbruun (ba) [aks. wisselt] - goud-bruin *heur gooldbrunc kruun en heur lustige lach* (ba)
goolddelver (l) - gouldelver
goolddief de; ...dieven; diefien ['go:ldi:f] 1. goulddief 2. z. *gawwdief*
goolddiesweer z. *gawwdievenweer*
goolddeerlik (Bdie, Nbk, Np) [aks. wisselt] - goudeerlijk
goolden Ook *gouden* (WH) bn.; attr. ['go:ln, ...ldn/'gõmdn] 1. van goud, evt. verguld 't *Is van goold heur, 't is een goolden* (Nbk), *goolden knopen* (p), *een goolden tied* (Spa), *een goolden tientien* (Nbk), *een goolden gelosie* (Dfo), *Die het goolden hanen* er is werkelijk niets dat hij/zij niet kan (Np), *Et is zien goolden uurtien* gezegd van een toestand waarin iemand flink kan verdienen (Np), *mien goolden ure* de gelegenheid om te benutten, om te doen wat ik zou willen doen (ook inzake verdienen) (Nbk), ook *de goolden ure* (vo), *Hi'j het een goolden dak op 't huus* een hoge hypotheek (Db, Dhau, Obk), zo ook *...een goolden dakkien...* (Ld), *De kiepen mit de goolden eier* (Spa), *Die vrouw die was vroeger altied mit goold optaekeld, die nuunden ze Goolden G.* (Nbk), *de Goolden Ieuw* (l), *een goolden brulloft* (Nbk), *et goolden peer* het gouden paar (Nbk), (zelfst.) 't *Kan wel een goolden, mar ok wel een iezeren wodden dit zaakje kan flink wat opleveren, maar het kan evengoed mislukken* (k: Ste)
gooldenregen (Nbk, h, fp) - goudenregen *De gooldenregen bluuit* (Nbk)
gooldfesaant (Nbk) - goudfazant
gooldgcel (Nbk) [aks. wisselt] - goudgcel

gooldgeld (l) - goudgeld
gooldgrever (Nbk) - goudgraver
gooldgruun (Nbk) [aks. wisselt] - goud-groen
gooldhaentien (Nbk) et; ...haenties ['go:lt hē:ntin] 1. bep. zangvogel: *goudhaantje Et bin allemaol gooldhaenties bij' oons in de bos* (Nbk)
gooldkleur (Nbk) - goudkleur: goudgele kleur
gooldkleurig (Nbk, Np) [aks. wisselt] - goudkleurig
gooldkust (spor.) - goudkust
gooldliester (Np, bl) - goudlijster, wiele-waal
gooldmerel (El) - goudmerel, wielewaal
gooldpepier Ook *goudpepier* (WH) - goudpapier *Van gooldpepier mackte ic vroeger sterregies in de kastboom* (Nbk), *een steek* [bep. hoofddeksel] *van gooldpepier* (Nt)
gooldpries - goudprijs
gooldrenet (Nbk) - goudrenet
gooldreserve (l) - goudreserve
gooldringenette (Nbk, Ste) ['gõ...rɪŋənetə] - goudrenet
goolds(e)bloeme z. *gooldsjebloeme*
gooldschaoltien (Nbk) Ook *goudschaoltien* (Spa) ['go:ltsko:əltin/'gõmt...], in *alles op een gooldschaoltien wegen (moeten), zo ook je woorden...* (Spa)
gooldsies z. *gooldsjebloeme*
gooldsje z. *gooldsjebloeme*
gooldsjebloeme (Bu, Dho, El, Np, Nw, Obk, Spa, Sz, fp) Ook *gooldsbloeme* (Bu, Dho, Mun), *goolzebloem(e)* (Bdie, Pe-DbI), *gooldsebloeme* (Ste, Wol, fp), *goudsjebloeme* (verspr. OS, Diz, Ol-Nl, Op, Spa, h, fp), *goudsebloeme* (fp), *gooldsje* (Np), *gooldsies* (mv.: fp), *gooltiesbloeme* (bl) de; -n; ...bloemegien, bloempien ['go:ltsjəblumə/'go:ldz... /'go:ltzə.../...tsə.../...õm.../'gõmtsə.../'go:ltsjə /'go:ltsis/'go:ltiz...] 1. goudsbloem *Vroeger zetten ze de gooldsjebloemen tegen de mure tegen de mieghemmels* (Ld, Obk), *We zijen mar wat gooldsjebloemen, dat is goed veur pishemels* (Dho), *In 't veurjaar verbouwen we gooldsjebloemen* (Dfo), *We zitten onder de gooldsjes* (Np) 2. in *wilde gooldsbloemen* wolverlei (fp, Dho)
gooldsmid Ook *goudsmid* (WH) de; ...smeden 1. goudsmid

gooldstok - gorreldrank

gooldstok (spor.) ['go:ltstok] - goudstok
gooldvarve (Obk) de ['g...] 1. bep. type verf, met gouden kleur
gooldveurraad (verspr.) - goudvoorraad
gooldvink(e) (Nbk, Ow) de; ...vinken; ...vinkien ['g...] 1. bep. vink: goudvink
Gooldvinken bin knoppelikkers pikken nl. van bloemknoppen van o.m. de tuinazalea (Obk)
gooldvis (Nbk, Nw) Ook **goudvis** (WH) - bep. vis: goudvis
gooldvisglas (Nbk) - goudvisglas
gooldviskoeme (Nbk) - goudviskom
gooldvulling (spor.) - goudvulling
gooldweerde (Nbk) - goudwaarde
gooldzucker (v) - goudzoeker
gooltiesbloeme z. *gooldsjebloeme*
goolzebloem(e) z. *gooldsjebloeme*
goonzen zw. ww.; onoverg.; goonsde, het goonsd ['gõ:žzɔ] 1. gonzend klinken 't *Goonsde me deur de kop* (Np, Bdie), ...in de oren (Mun, Nt), *De bijen goonzen je om de oren* (Dhau), ...in de heide (Ow), *De vliegen die goonzen, we kriegen vast regen* (Dho), 't *Goonst van de vliegen* (Nw), *Heur die zwaarm bijen es goonzen* (Ste), 't *Is krek et goonzen van bijen as d'r een protte vrouwluden bij' mekeer binnen* (Db), *Ze hebben et zeker over mij, want de oren goonzen mij d'r van* (Bu), *Aj' 's morgens op bedde liggen en ie kun niet slaopen, dan kuj' de auto's de weg langes heuren goonzen* (Sz), *Moej' heuren, ie kun de buije heuren goonzen gezegd bij een naderende onweersbui* (Ste), 't *Goonst van bedrievigheid* (Ol-Nl), 't *Goonst van geruchten in oons dorp* (Pe-Dbl, Wol), 'k *Hebbe al wat heurd goonzen er geruchten over gehoord* (Np)
goor bn., bw.; -der, -st [go:ər] 1. smerig, vuil *een goor huus*, *Wat hangt die was goor an de liende* (Wol), *Wat bin jow goor om de kop* (Wol), *Die kik d'r goor uut id.* (Nw), *Et is zo goor, et is lange niet schone* (Ste), *Et wasgoed kan ok goor uut de was kommen, dan is et lange niet schone wodden* (Ste), *Daor bij' die meensken kik et d'r goor uut* ziet het er smerig, goor uit (Ste), *Sommige meensken kun d'r soms zo goor uutzien* (Ste), 't *Is daor een gore boel* (Np), *een gore streek* een vuile, gemene streek (Nbk, Ste), ...*rotstreek* (Wol), *gorc praot* vicze, schunnige praatjes (v) 2.

ongezond, vaal van gelaatskleur (verspr.) *Et meenske zag goor van ellende* (Mun), *Hij kikt goor* (Nbk), ...*goor toe* (Ma, Ow), *Dat maegien het gien mooie kleur op 'e huud, ze kikt d'r goor uut* (Nt, Ol-Nl, Ste, Bu), *Wat zicht die goor toe* (Nbk)
goording z. *gorre*
goorhied (Nbk) - goorheid: smerigheid
goorn (verspr. OS, Bu, Np, bo: Bu) de; -s; -tien [go:ərɲ] 1. hoekje land doorgaans omgeven door boswallen, tegen het erf van de boerderij gelegen (meestal weiland voor kalveren, lammeren, schapen, ook vaak als moestuin in gebruik), soms ook omgeven door bos (Dfo), niet zelden nog in gebruik als veldnaam *De goorn bij' oons thuus was vroeger de moestuun* (Dhau), 't *Goorntien moet nog huid wodden* (Ma), *In de oolde gehuchten hadden ze vroeger goornties* (Ow), *Bij' oons in de buurt ligt 't kleine goorntien* (Ld)
goornakker (Bu, Dfo, Dhau, Ld, Ow) de; -s; -tien ['g...] 1. akker op of vlak bij een *goorn*
goorngrond (Bu, Dfo, Dhau, El, Ld) de ['g...] 1. grond deel uitmakend van een *goorn*
goornhoek (Bu, Dfo, Dhau, El, Ld) de; -en; -ien ['g...huk] 1. stuk land meestal met *goorn* aangeduid, of deel, hoek daarvan
gooldissel z. *holdissel*
gorde z. *goddel*
gording z. *godding*
gorgeldraank z. *gorreldraank*
gorgelen z. *gorrelen*
gorig z. *gorrig*
gorre (Bdie, Db, Dfo, El, Ma, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa) Ook **godde** (Sz), **goording** (Ol-Nl) de, -n; -gien ['gorə/...d.../go:ərɔɲ] 1. buikriem van paard de *gorre vaastedoen* (Bdie), *De gorre niet te stief antrekken, dan het 't peerd d'r last van* (Db), *Ie moe'n de gorre nog een paer gatties antrekken, aanders verschof de zille* (Pe-Dbl) 2. z. *godding*
gorrel z. *goddel*
gorreldraank (Dfo, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Ste) Ook **gorgeldraank** (verspr.), **gorreldrank** (Spa) ['gor|...'gorg|...] 1. (vaak verkl.) gorgeldrank *even een gorreldraankien maeken* (Ste)
gorreldrank z. *gorreldraank*

gorrelen Ook *gorgelen* (Wol) zw. ww.; onoverg.; gorrelde, het gorreld ['gɔr]ɲ (OS, Np, Ste, elders spor., ...o... (verspr. WS), ook ...r]ɲn (Diz, Nbk, Bdie, Pe-Dbl)/...] 1. gorgelen (van de keel, mond) *Ik heb goed kregen van dokter om te gorrelen* (Nbk), *mit zoalten waeter gorrelen* (Nbk, Np), *gorrelen mit waeterstof* (Ol-Nl, Bdie)

gorrig (verspr. OS, Bu, Diz, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) Ook *gorig* (Dhau, Nbk) bn., bw.; -er, -st ['gɔrɐx (Dfo, Dhau, Nbk), ...o... (Nbk, Ol-Nl, Pe-Dbl)] 1. (inzake gelaatskleur) vaal, ongezonder, grijs, ziekelijk (verspr. OS, Diz, Ol-Nl) *een gorrige kleur* (Nbk), *Hi'j kikt gorrig toe* (Dfo, El, Ld, Nbk), *Die is ok gorrig om de kop* (Dhau), *Buurman is zeker niet al te goed, hi'j kiek d'r zo gorrig uut* (Ol-Nl), *Wat vuul ik mi'j gorrig!* (Dhau) 2. vuil, niet net, versleten (Bu, Db, Dhau, El, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Wol) *Die jurk kuj' niet meer naor et feest an hebben, hi'j wodt zo gorrig* (Db), *Die maantel kik d'r gorrig uut* (Pe-Dbl), *Wat zien die gedienen d'r gorrig uut* (Dhau), *'k Moet nodig ni'je gedienen hebben, de oolden kiekken je zo gorrig an* (Ol-Nl), *gorrig veur de dag kommen* (Ow)

gorring z. *godding*

gort I et [xɔ(r)t] 1. gortachtige korrels in gortig vlees, spek (Ol-Nl) *'t spek niet eten om et gort* (Ol-Nl) 2. z. *gotte*

gort II (Nw) tw. 1. uitroep van verwondering

gosje z. *gossie*

gosjemenikkie (Nbk, Np) [gɔsjəmɔ'nki] - gosjemijne

gosjemijne z. *gossie*

gossie (Nbk) Ook *gossiemijne* (Nbk, Spa), *gosjemijne* (Nbk, Np, Ol-Nl, Spa, Wol), *gosje* (Ol-Nl), *gossiepietien* (Np) ['gɔsi /...mɛjnə/gɔsjə.../.../gɔsə'pitin] - gosjemijne

gossiemijne z. *gossie*

gotte Ook *gort* (in verb.: Ol-Nl, Spa) de ['gɔtə/gɔ(r)t] 1. gort, gepelde gerst, of gerecht daarvan *Pareltjessoep moet gotte in* (Spa), *Ze kriegen daor wel es gotte mit melk* (Wol), *gotte in de bonesoep of snert* (Nt), *Dan kookte ie waeter in de ketel van thee of koffie, en dan kwam de gottebusse d'r in en de gotte wodde dan gaer* (Ste), *Aj'*

de gotte [nl. uit de *gottebusse*] *atten kwam d'r een scheute melk over* (Ste), *Vandaeye zullen we mar es dikke gotte eten* (Nbk, Ol-Nl), *Dikke gotte mit stroop is heerlijk* (El, Dho), *van haever tot gotte* (Nbk, Np, Spa): *Ze kennen mekeer van haever tot gotte* (Np, Spa, Nbk), ook *...van haever en gotte* (Dfo), *...gort* (Ol-Nl, Spa), *De gotte is gaer* gezegd wanneer men ruzie krijgt: nl. wanneer het teveel wordt, wanneer het iemand te gek wordt (Ol-Nl), ook *de gotte geer hebben* id. (Ld, Obk); ook gezegd wanneer men in verwachting is (Db), *zo dreuge as gotte* (Nbk, Wol), ook van een droge persoon gezegd (Nbk)

gottebri'j z. *gottenbri'j*

gottebusse (Ste, bl) de; -n; ...bussien ['g...] 1. gortbus, d.i. een kleine bus bestaande uit twee geheel en elkaar te schuiven delen met kleine handvatten; in het kleinste deel kwam de gort, terwijl het grootste deel erom heen werd geschoven, waarna het geheel in de ketel kwam te hangen zodat de gort gekookt kon worden tezamen met het thee- of koffiewater

gottegot (El, Np) [gɔtəgɔt; aks. wisselt] - gottegot *Oh gottegot, dat was me wat* (El)

gottemaeker (l) de; -s ['g...] 1. neringdoende die gort maakt *Centen veur de bakker en de gottemaeker waeren d'r niet meer* (l)

gottenbri'j (ZW, Dhau, Dho, Diz, El, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook *gottebri'j* (Dfo) de [gɔtɲ'b.../g...] 1. gortebri'j, gortpap, met karnemelk of melk gekookt *Gottenbri'j maekt de vrouw mit melk of soepe* met melk of karnemelk (Ow), *De kiender lussen graeg gottenbri'j mit stroop* (Ol-Nl), *Zi'j kriegen haost alle daegen gottenbri'j mit melk* (Obk)

gottensoepenbri'j z. *soepengottenbri'j*

gottepap (spor.) - gortpap

gottepoede (Bu) de; -n; -gjen ['g...pudə] 1. gortzak, all. nog bij vergelijking van iets dat groot, wijd en zakkig is, bijv. van wijde kleding *Wat toch een gottepoede* (Bu)

gotties (Sz) tw. ['gɔtis] 1. heremijntijd

gottig bn.; -er, -st ['gɔtɐx] 1. erg, onbehoorlijk, te ver gaand *Ze begonnen mekeer daor uut te schellen, dat wodde mi'j te gottig* (Obk), *Dat is mi'j gottig genoeg om zoveule geld uut te geven veur*

gotwost - graanzen

zoe'n vodde (El, Dho, Dfo), *Dat laand was mij te gottig in de pries* (Ol-Nl), *Now het hij et toch wel wat al te gottig maekt* (Ste, Ma), *Om dat d'r ok nog bij te doen wodt mij te gottig* (Ste, Nbk), *Hi'j is lang niet gottig lang niet gek, hij is leep* (Op) 2. garstig (Ma) *Dat spek is niet lekker, et is wat gottig* (Ma) 3. tuberculeus, meestal van vee, vaak in een ver stadium (Bu, Dfo, Nbk, Nw, Ow, Spa, Sz, Wol), ook van mensen (Bu, Dfo, Obk, Ow), ook grauw, ziekelijk anderszins van mensen (Bu, Db, Np, Obk, Ste) of dieren: *een gottige koe* (Nbk, Nw, Spa, Sz), *Die man zit in een verkeerde huud* [hem mankeert iets, hij is ziek], *die kikt zo gottig toe* (Obk), *Hi'j kik d'r gottig uut* hij ziet er slecht uit (Bu, Np, Ste) 4. lijdend aan leverbotziekte (Pe-Db) **gotwost** - gortworst **gotzak** (Ste) de; -ken; -kien ['gɔtsak] 1. scheldwoord: rotzak **goud** z. *gould* **gouden** z. *goolden* **goudpepier** z. *gouldpepier* **Gouds** (Nbk) bn.; attr. [gɔmɪts] 1. Gouds *Goudse keze* (Nbk), *Goudse piepen* (Nbk): *Goudse piepen nuumden ze wel neuswaarmers; ze weren klein en zatten dichte bij de mond* (Nbk) **goudschaoltien** z. *gouldschaoltien* **goudsebloeme** z. *gouldsjebloeme* **goudsjebloeme** z. *gouldsjebloeme* **goudsmid** z. *gouldsmid* **goudvis** z. *gooldvis* **gover** z. *goverd* **goverd** (verspr.) Ook **gover** (b: ln) de ['go:ɸ(t)] 1. kring, vooral in *in de goverd* in de kring, bijv. rond het paasvuur (Nl), vooral gezegd wanneer bruid en bruidegom aan het eind van of tijdens een bruiloft in de kring komen te staan (waarbij de kring rondanst (Wol)): *Nao ofloop van een brulloft wodde et bruidspeer vaeke nog effen in de goverd neumen* (Dfo, Obk), *As goenend trouwen, kommen ze in de goverd* (Nbk), *We hebben ze in de goverd* (Dhau), *As iene zovule jaor trouwd was, dan zeden ze: 'Allemaole in de goverd!'* (Np), *Vroeger nammen we grote W. in de goverd op et ies, dat was een eerbetoon veur him* (Ld), *Ze stonnen d'r in een hiele goverd om toe* (Ow) 2. kring gevormd bij een spel (Bu, Nbk, Pe-Db), nl. in het bijzonder het

kringspel *de goverd* (ook *in de gover* geheten (b: ln)), waarbij degene in *de goverd* (nl. de kring) een meisje uit de kring koos en waarbij een lied in het Nederlands werd gezongen (Spa, Sz); ook als spel met een blinddoek bekend, waarbij *de goverd* moest tikken (Mun) 3. bep. spel, z. onder bet. 2 4. tikker bij een bep. spel: z. bet. 2 (Mun)

gr. - afkorting van *gram* (ook zonder punt) en *graod(en)*

graachte z. *grachte*

graaf (verspr.) - graaf of titel van een graaf

graafschop (v) - bep. gebied: graafschap

graag z. *graeg* II

graaien ['gra:jɪn] - graaien: met de handen rondtasten, grijpen, ook: inhalig nemen *Hi'j graaide een eierkoeke uut et trommegien en maekte d'r kotte metten mit* (b), *Die graait alles bij mekere steelt alles bij elkaar* (Dho)

graan z. *graon*

graanjenever (verspr.) - graanjenever

graanpries (spor.) - graanprijis

graanschure (l) - graanschuur

graanspot (verspr.) Ook **granspot** (Sz) de; -ten; -lien ['grā:spɔt/grans...] 1. gezegd van iemand die voortdurend door de neus sprcekt (soms met een bijgedachte aan het onnozel zijn van zo iemand)

graanzen zw. ww.; onoverg.; graansde, het graansd ['grā:nzɪ] 1. snauwen, mopperen, van zich af bijten *Wat kan die kere! graanzen* (Bdie), *Ie hoeven niet zo te graanzen, wij maggen dit toch wel zeggen!* (Pe-Db), *Ie moe'n niet zo op die kiender graanzen* (Op, Bu), *Is et now uut mit dat graanzen!* (Ol-Nl), *Hi'j het een min zin, hij graanst mar wat!* (Dhau), *Ie hoeven niet zo te graanzen, ie kriegen toch je zin niet* (Obk), *Dat wief dat graanst d'r over* (Ma) 2. een doordringend, krassend geluid maken (vooral van een radio e.d.), ook krassend, onduidelijk of enigszins door de neus spreken *De radio graanst, hi'j staot niet goed ofsteld* (Bu), *De grammefoon graanst* (Ld), *Zet die radio mar uut te graanzen* (Ma), *De meziek graanst je deur de kop* (Db), *Hi'j was zo verkolen, hi'j graansde d'r over* (Nbk, Wol), *Hi'j graanst d'r raer over* (Nl), *As mien buurvrouw praot, dan graanst ze deur de neuze* (Diz),

Db), *Die praot niet dudelik, hij graanst tevule* (Bu), *Die graanst ok aorig* hij praat door de neus (Np), *De bost die graanst zo maakt een geluid zwaarder dan piepen*, d.i. bij een aandoening van de luchtwegen, als het 'vastzit' (Nw) 3. zeuren van een kind (verspr. OS), jeuzelend geluid maken, van een koe die meer voer wil (Db, Dfo, Nbk) *Opholen van graanzen, eers gaaj' mar buten* (Obk), *Die koe graanst, hij wil meer hebben* (Db), *Die koe graanst de hieltied an* (Dfo, Nbk) 4. een aanhoudend nijdig geluid maken, van een hond die kwaad is (Ste) *Een hond kan graanzen as hi'j kwaod is, dan trekt hi'j de lippe op, dan lat hi'j de tanen zien en bromt* (Ste), *Pas mar op, want die hond graanst!* (Ste)

graanzer z. *graanzerd*

graanzerd (Bu, El, Ow) Ook **graanzer** (Dho) de; -s; graanzertien ['grā:nzɪ(t)] 1. iemand die krassend spreekt, door de neus spreekt *Dat is me ok een graanzer!* (Dho) **graanzerig** Ook **graanzig** (Db, Mun) bn., bw.; -er, -st ['grā:nzɪx, ...zəɾəx/'grā:zax] 1. snauwerig, mopperend (verspr. WS) *Wat d'r an mekeert weet ik niet, mar hi'j is zo graanzerig as de pest* (Pe-Db), *As ik wat zeg is et nooit goed, altijd is hi'j even graanzerig* (Sz) 2. zeurderig, ook gezegd van een krakende, krassende stem, bij door de neus praten of inzake een krassend geluid van een radio, grammfoon e.d. (verspr. OS, Dho, Nw, Ste, Wol), *Wat bin die kiender graanzerig* (Dhau), *een graanzerig meenske* (Ow), *een graanzerige stemme* (El, Ld, Ma), *Aj' verkolen binnen kuj' zo graanzerig wezen* (Wol), *Die radio het een graanzerig geluud* (Ste), *graanzige meziek* (Db) 3. rans, ranzig (Nw) *Spek kan graanzerig wezen, dan is et niet zo lekker meer* (Nw)

graanzig z. *graanzerig*

grauwe z. *grauwe*

grabbel ['grabl], in *te grabbel* strooiend, om te doen grabbelen: *appels te grabbel gooien* (Ld), *peperneuten te grabbel gooien* (Ste), zo ook *een appel op 'e grabbel gooien* weggoeien, zodat de anderen konden proberen de appel te pakken; de winnaar mocht de appel opeten (Nbk), *je (goeie) naeme te grabbel gooien, de boel te grabbel gooien* z'n geld en goed zonder na te denken en zuinig te zijn opmaken (Ste),

zo ook *geld te grabbel gooien* gezegd als men z'n geld niet verstandig gebruikt, verkwistend is (Ste), *op 'e grabbel gooien te grabbel gooien* (fig.) (Ma, Wol): *Je gooien zo je hele toekomst op 'e grabbel* (Wol)

grabbelen Ook zw. ww.; overg., onoverg.; grabbelde, het grabbeld ['grablɪ] 1. bijeen grabbelen, grabbelend halen uit *Wat konnen de kiender grabbelen, doe Zwatte Piet peperneuten uutstruide* (Pe-Db), *De jongen mossen d'r om grabbelen* (Dfo), *de boel vlogge bi'j menaander grabbelen* (Mun), *Kuundersse peperneuten grabbelen* (Spa), *Ik zag wel dat ze wat uut heur tasse grabbelde* (Nbk) 2. tastend in iets woelen, rommelen *Hi'j grabbelde mar in mien tasse omme* (Nbk)

grabbelmaande (Db) de; -n; ...maantien ['grabl...] 1. mand met de functie van een grabbelton *Veur een kwattien konnen de kiender grabbelen in de grabbelmaande* (Db)

grabbeltonne ['g...] - grabbelton (meestal met zaagsel om kadootjes uit te grabbelen)

gracht z. *grachte*

grachte (WS, spor. OS) Ook **gracht** (OS, spor. WS), **grachte** (Wol, b: lm) de; -n; grachien ['grax(tə)/...a:...] 1. vrij brede en diepe sloot rond of bij een boerderij of ander groot gebouw, ook rond een kerkhof *Bi'j de oolde boerderi'jen hadden we altijd grachten* (Dfo), *'s Winters reden we op 'e grachte* (El), *We hebben hier een gracht om 't karkhof* (Bu) 2. in het bijzonder: vrij breed water in de Westhoek van West-Stellingwarf (WS): *Tussen De Langelille en Munnikeburen lop een waeter, dat wodt altied de grachte nuumd* (Nt)

grachtehuus (l) - grachtenhuis

graeg I (Dho, El, Np, Nt, Obk, Ste) bn.; -er, -st ['grɛ:x] 1. gretig *Dat kiend is graeg mit et eten* (Nt), *Die is altied even graeg eet altied met graagte, gulzig* (Obk), *Die koe knapt op, want hi'j wodt weer graeg* (Obk), *Hi'j is niet slimme graeg* (Np), *een graege eter* (Obk)

graeg II (alg., niet WH) Ook **graag** (WH), **graege** (Mun, Sz) bw. ['grɛ:x/...a:.../...gə] 1. met graagte, met genoeg, plezier *'k Wol daor graeg een keer henne* (Nbk), *Hi'j har zoe'n honger, dat hi'j wel graeg mit de varkens uut de bak eten wol* (b), *Wi'j*

graeg - gram

willen graeg een auto hebben (Dhau), *Die jonge mag graeg naor schoele gaon* (Spa), *Ik mag graeg een borreltien* (Sz), *We zien graeg een mooi teneelstok* (Diz), *De meeste meensken meugen hier wel graeg wonen* (Obk), *De boeren mochten him allegere lieke graeg* (j), *Ok H. mocht him graeg lieden* (Obk), *mar al te graeg, graeg of (helemaole) niet* (verspr., Bdie), *graeg daon graag gedaan* (Nbk), *Ik hebbe graeg daj' uitscheiden te zeuren* (Np), *iene graeg lieden meugen graag mogen* (verspr.), *et graeg lussen, graeg wat lussen* nogal graag eten **2.** zonder bezwaar, tot medewerking bereid *Ik wil dat graeg annemen* (Nbk) **3.** gemakkelijk, zonder probleem (Db, s: oost.) *Aj' flewielen stof knippen moeten, wil 't graeg verglieden* (Db), *'t Wol graeg ofvalen in de wereld, dat wol 't* (s: oost.)
graeg z. *graeg* II
graens z. *greens*
graensdorp z. *greensdörp*
graensgeval z. *greensgeval*
graenslijn z. *greenslijn*
graensovergang z. *greensovergang*
graenspaol z. *greenspaol*
graensscheiding z. *greensscheiding*
graensstien z. *greensstien*
graenzen z. *greenzen*
graepscheutig (Mun, Sz) bn., bw.; -er, -st [grɛ:pska:tɔx; aks. wisselt] **1.** schraperig, inhalig
graeven z. *greven*
graezen z. *grazen*
graf et; greven (Bdie, Db, Dho, Np, Obk, Op), graeven (verspr. OS), graven (WH); graffien [graf] **1.** grafkuil *Mien oolders hebben een graf op 't ni'je karkhof* (Op), *een dubbel graf* (Nbk), *een graf kopen* (Bu, Nbk): *Die vremde meensken hebben hier een graf kocht* (Bu), *et graf eupenmaeken* (Nbk), *Hij ligt in 't graf* hij is enige tijd geleden gestorven (Nbk), *zien eigen graf greven* zijn eigen ondergang kreëren (Bdie, Ld, Nbk, Nw, Ste), *Hij zol him in zien graf omedri'jen* (Nbk) **2.** grafstede *et graf van zien volk van zijn ouders* (Nbk) **3.** het zichtbare deel van de grafstede, grafsteen *Dat graf wodt goed onderholen* (Db), *...is aorig verweerloosd* (El), *D'r stonnen bloemen op et graf* (Ld, Wol) **4.** de laatste rustplaats *Wij hebben gister oonze buurman naor et graf brocht* (Bdie,

Diz), *Ze is vroegtiedig in et graf kommen* (Sz), *van de wiege tot et graf* (Nbk), *mit de iene pote in 't graf staon* met één voet in het graf staan (Dho), *zwiegen as et graf* (Nbk)

grafdelver (Bu) - grafdelver

grafdicht (l) - grafdicht

grafelik (l) - grafelijk

grafgraever z. *grafgrever*

grafgrever (verspr. WS, Dfo, Dhau, Nbk, Obk, Op, b: lm) Ook **grafgraever** (El, Ol-Nl) de; -s ['grafxru:wɪ, ...vɪ/...ɛ:...] **1.** grafdelver

grafiek (l) [grafik] - diagram

grafisch (l) bn., bw. ['gra:fis] **1.** inzake de grafiek **2.** grafisch weergegeven

grafkelder (spor.) - grafkelder

grafkraanze (Ste) de; -n; ...kraansien ['g...] **1.** rouwkrans (van de familie of de gehele buurt) die uiteindelijk op het graf komt te liggen (zelfgemaakt vooral bij overleden kinderen)

grafmaeker (Ow) de; -s ['grafmē:kɪ] **1.** grafdelver

grafraem (Nw) et; -en ['grafrē:m] **1.** houten model om te gebruiken bij het graven van een graf

grafrede (spor.) - grafrede

grafschenner (l) ['grafskɛnɪ] - graf-schenner

grafstee de, et; ...steden ['grafsti:] **1.** plaats voor een graf, plaats waar het graf is *Sommigen kopen de grafstee al lang van te veuren* (Nbk)

grafstien (verspr.) - grafsteen

graftombe (l) - graftombe

gram I et [gram] **1.** gram (gewichts-eenheid) *Ie vernemen niet aj' een gram meer of minder kriegen* (Dho), *Daor zit gien gram tevuile an!* het gewicht ervan is eerder te weinig dan teveel (Wol), *Now, hij gef gien gram tevuile* (Pe-Dbl), *Aj' bakken gaon dan moef' et op de gram of doen* (Nw) **2.** in *zien gram niet haelen kunnen* gezegd van iemand die kwaad is omdat hij zijn zin niet krijgt (Dho, Nw), en *aorig gram hebben tegen iene* flink boos op iemand zijn (Db)

gram II (Pe-Dbl, Ste) bn.; pred. **1.** zat, er genoeg van hebbend *Ik bin 't kerwei gram, ik hool d'r mit op* (Pe-Dbl), *Hij is et wark ok gram* gezegd wanneer men genoeg van z'n werk heeft (Ste), *Et geld kon je wel*

gram *wezen* gezegd wanneer iemand kennelijk de waarde van geld niet ziet, bijv. als iemand bijzonder dure dingen koopt (Ste)

grammatika (l) de; 's; -gien [gra'ma:tika(:)] 1. beschrijving van het taalsysteem 2. boek waarin het systeem van een taal wordt beschreven

grammatikaal (l) [gramati'ka:l] - grammatikaal: inzake de grammatika, korrekt volgens het grammatikaliteitsoordeel

grammefoon de; ...fonen; -tien [gramə'fõðn] 1. grammofoon *Hi'j hadde nog een oolde grammefoon, en J. hadde wat nije plaeten mitneumen, mit goeie daansmeziek* (j), *De grammefoon speulde kastlieties en daansmeziek* (ba)

grammefoonmeziek (verspr.) [...'f...] - grammofoonmuziek

grammefoonplaete (Nbk, Np, Nw) - grammofoonplaat, nl. om af te spelen op een grammofoon *We zullen die grammefoonplaete even ofspeulen* (Np)

grammeweger (Ste) de; -s; -tien ['graməwt:gr] 1. iemand die op kinderachtige wijze precies is

grammietig z. *gremietig*

granaat z. *grenaat*

grandioos (spor.) [grandi'jo:əs] - grandioos

graniet z. *greniet*

granieten z. *grenieten*

granium z. *geranium*

granimpot z. *geraniumpot*

granspot z. *graanspot*

graod de; -en; graotien [grə:ət] 1. graad in bep. schaalverdeling *Et wodt morgen twintig graoden, een hoeke van 90 graoden* 2. graad inzake familierelatie *neven in de vierde graod* (Nbk) 3. rang inzake studie (spor.) *H. het now ok een graod* (Ste), *de graod van doctor* (Ow) 4. stadium inzake gebeurtenissen, ontwikkeling, gang van zaken *Hi'j is nog een graod arger as zien heit* (Nbk), *Aj' dat diploma hebben, bij' nog een graotien hoger* (Nbk) 5. in bij'woord van *graod* (l)

graodeboge (Nbk) ['grə:ədə...] - graadboog: nl. voor het meten of tekenen van hoeken

graon (Nw, Pe-Dbl) Ook *graan* (spor.) [grõ:ðn/grã:n] et 1. graankorrels *Aj' an et dôskan waren mit haever en rogge dan koj'*

wel zeggen: Now, d'r zit wel graon in' (Nw), *gemengd graon* z. onder *gemengd* 2. het graan op de akker

graontien (Bu) ['grõ:ðntin], in *gien graontien* helemaal niets *D'r zit nog gien graontien vet an* (Bu)

graopen zw. ww.; overg., onoverg.; graopte, het graopt ['grõ:pɔm] 1. inhalig zijn, zich allerlei zaken toeëigenen *Doe de oolde boer dood was, begon de femilie te graopen* (Obk), *Hi'j was zo inhaelig, hi'j graopte van alle kaanten* (Dfo), *Hool op te graopen, een aander moet ok wat hebben* (Dho), *En graopen dat die lui deden!* (Pe-Dbl), *Hi'j doet niks anders as graopen* (Wol), *Die graopt alles naor 'm toe, die is wel zo graoperig* (Nw), *Graopen giet vaeke ten koste van een aander* (Db), *Ze graopen altied op heur an* (Np), *(alles) bij' mekeer graopen* hier en daar wegnemen en aldus zich toeëigenen en verzamelen (verspr.): *Die graopen alles bij' mekeer, die hebben nooit genoeg* (Ld)

graoperd de; -s; graopertien ['grõ:pɔrt] 1. inhalig individu *Die kerel is zoe'n graoperd, hi'j staot overal veuran as d'r wat te haelen is* (Obk), *Die grote graoperd het nooit genoeg* (Np, Sz), *Et is een echte graoperd, de beste eerappels van de schaole pikt hi'j in* (Sz), *Een graoperd het an vule niet genoeg* (Ste) 2. iemand die schrokkerig eet (Bu)

graoperig bn., bw.; -er, -st ['grõ:pɔrɛx, ...pɔrɛx] 1. gezegd van iemand die alles zelf wil hebben of houden, die niets wil weggeven, die op een bijna oneerlijke manier inhalig is, in het bijzonder van eten (alg.); ook van iemand die schrokkerig eet (Bu), *Ie moe'n 'm wel uut de vingers blieven, want hi'j is zo graoperig as wat* (Spa, Ol-Nl), *Dat meens is zo graoperig, ze kan niks missen* (Np, Db), *Hi'j is zo graoperig, daor kriej' gien dubbeltien van los* (Ste), *Ie kriegen wel genoeg heur* [nl. eten], *wees mar niet zo graoperig* (Mun), *Die was zo graoperig, hi'j verslokte him* (Ld), *Sommige koenen kun et vreten zo graoperig veur een aander weghaelen* (Ow) **graoperighied** (Nbk, Np) Voor -heid z. -hied ['g...] 1. het op gierige wijze binnen, naar zich toe halen *Dat doen ze louter uut graoperighied* (Np)

graopschottel (Nt, Pe-Dbl) de; -s; -tien

graosie - grap

['gro:pskot] 1. inhalige persoon, hebzuchtig iemand *Die graopschottel wil alles wel hebben* (Pe-Dbl)

graosie Ook *grasie* (Spa, Sz), *gratie* (spor.: bet. 1; Ste: bet. 3) de; -s (spor.) ['gro:əsi/...a:../...tsi] 1. gratie, nl. inzake straf *De moordener het graosie kregen* (Np), *Zo 'k heurd hebbe, hebben ze graosie (an)vraogd* (Mun) 2. tegemoetkoming, tegenprestatie of juist de afwezigheid daarvan (Db, Dho, Mun, Np, Nw) *Hi'j het die meensken hulpen, zonder ien cent graosie* (Db), *Hi'j gong veur de graosie mit te melken* (Np), *le kun et veur de graosie kriegen* (Dho), *Ze deden et allemaole uut de graosie, gien cent wollen ze d'r veur hebben* (Mun) 3. welwillendheid, gunst *Ze leven bi'j de graosie van de familie* komen rond met de hulp van hun familie (Pe-Dbl), *in de graosie wezen* (verspr.), *bi'j iene in de graosie kommen* (willen) (Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Wol): *Hi'j dee alles om bi'j him in de graosie te kommen* in een goed blaadje (Ma), zo ook *Die wil bi'j mi'j in de graosie kommen* (Wol), *uut de graosie wezen* (verspr.): *We bin helemaole uut de graosie* (Nt), ook *uut de graosie weg wezen* (Ste), *uut de graosie raeken* (Nbk, Np), *bi'j de graosie God* dankzij Gods gunst, alsof het een gunst van God betrof, met veel geluk, ook: met veel moeite en risiko (El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ow, Spa, Ste, Wol): *Dat is bi'j de graosie God best oflopen* (Obk), *Bi'j de graosie God is 'm dat goed ofgaon* (El), *Bi'j de graosie God hebben we nog wat kregen, mar et mos achter de helseuren wegkommen* alsof het een bijzondere gunst betrof (Ow), zo ook *Bi'j de graosie God krieg' d'r nog een krummel* id. (Nw), *Dat het hi'j kregen bi'j de graosie Gods* id. (Np), ook *bi'j de graosies God* id. (Nw), *Bi'j de graosie God mag hi'j mitdoen* id. (Wol), *'k Heb et bi'j de graosie Gods klaor kregen* met veel moeite (Nbk), *bi'j de graosie* alsof het een gunst is, met veel moeite gedaan gekregen (Dhau, Dho, El, Ow): *'k Heb bi'j de graosie dat baentien kregen* (Dhau), *Bi'j de graosie he'k nog wat kregen* (Dho), *Bi'j graosie God, dan moet et mar* in 's hemelsnaam (Diz), *'k Heb dat daon bi'j gratie Gods* voor niets, gratis (Ste), *uut de graosie God* als

uitzonderlijke welwillendheid (Nbk), *uut de graosies Gods* id. (Nbk), *'k Wuste niet hoe 'k d'r mit an mos, daarom dee 'k mar mit de graosie God* op goed geluk (Op) 4. genade (Db), in *Oonze keuninginne regeert bi'j de graosie God* (Db)

graot de; -en; -ien [gro:ət] 1. visbeen of kleinere graat van een vis *Hi'j kreeg een graot in de keel* (Nw, Dfo), *D'r zit nogal wat fiene graot in disse vis* (Diz), *D'r zit een boel graot in die vis* (verspr.), daarentegen *D'r zit gien graot in die vis* (Nbk), *D'r zitten een protte graoten in...* (Nbk) 2. geraamte van een vis (niet de kop) *We lussen graeg vis, mar de graot niet* (Nt), *niet (hielemaole) zuver op 'e graot niet* (geheel) zuiver op de graat (Nbk), *van de graot valen niet lekker zijn*, bijna flauwvallen als gevolg van een hongerig gevoel (Bdie, Dho, Obk, Pe-Dbl, Ste, Wol): *Hi'j moet wat eten, hi'j vaalt van de graot* gezegd wanneer iemand een flauw gevoel heeft als gevolg van trek in eten (Wol, Dho), *Die man is zo maeger, dat hi'j vaalt haost van de graot* (Op), ook *Hi'j het niet vule vleis op 'e graot* hij is erg mager (Wol) 3. ruggegraat (fig.) *D'r zit gien graot in die kerel* je kunt niet op hem aan (Np)

graotachtig (Nbk) ['g...] - gratig

graoterig (Nbk) ['gro:ətɾəx] - gratig

grap de; -pen; -pien [grap] 1. kwinkslag *Oons mem maekt altied grappies onder 't eten* (Nbk), *Hi'j perbeerde him d'r mit een grap vanof te maeken* (Nbk), *D'r moet altied een grappien bi'j* (Op), *'t Was mar een grappien, Mar et is altied gien grappien, wat hi'j zegt* hij is heus wel eens ernstig, het is hem wel eens menens (Op), *'t mit de grap beslaon zich er met een grapje vanaf maken* (b) 2. iets vermakelijks, ook olijke streek, poets *Hi'j kon zo dreuge een grap vertellen* (Pe-Dbl), *Wat hebben we om die grap lacht* (Dhau), *een goeie grap, een flauwe grap, een grap uuthaelen. Dat jongien mag graeg een malle grap uuthaelen* (Obk), *Die jongen hebben een mooie grap uuthaeld!* (Diz), *grappen maeken* (Nbk, Nw), *Dat is gien grap!* dat is serieus bedoeld, het is ernst (Dho, Nbk), *Dat is (lang) gien grap* niet bepaald een kleinigheid, gezegd bijv. wanneer iemand een zware operatie moet

ondergaan of een zeer groot of moeilijk karwei uitvoert (Nbk), *De grap was d'r wat of het was niet langer leuk* (Ld), *Hi'j had d'r niet vule grap an geen zin aan* (Ld), *veur de grap hopen* voor de gek houden (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl): *'k Geloof dat ze oons lillik veur de grap hopen* (Pe-Dbl), *Hi'j hooft je altied veur de grap* (Ol-Nl), *veur de grap* niet in ernst, als grapje bedoeld (Db, Dho, El, Nbk, Mun, Ow, b): *Ik zee dat mar veur de grap als grapje* (El), *We hebben et d'r veur de grap henne legd* (Dho), *Dit is ja mar veur de grap* (b), *Pattie zeggen dan: dat was mar veur de grap, mar ondertussen!* (Mun), *veur de grap mitdoen* niet met een serieuze bedoeling meedoen in een spel (Ow), *Wi'j bin niet veur de grap op disse wereld* we moeten onze zaken serieus opvatten, ons verantwoordelijk voelen voor ons doen en laten (Db), *wat uut de grap zeggen* iets niet in ernst zeggen (Nbk), *Dat is niet veur de grap* is nogal duur (Nbk) 3. gril, kuur, onaangename of gemene handeling, rotstreek *'k Zal him die grappen wel offeren!* (Nbk), *Gien grappen!* haal geen gekke dingen uit (verspr.): *Gien grappen, eers dan zak je!* (b), *Hool now mar es op mit je grappen* met je plagerijen (verspr.), *een grap uuthaelen* iets uithalen dat op enigerlei wijze ongunstig is, ook gezegd wanneer iemand uit onnadenkendheid iets raars heeft gedaan (verspr.): *Die het ok weer een malle grap uuthaeld* (Dfo), *...een raere grap uuthaelen* (Bu, Ol-Nl), *Hi'j het een mooie grap uuthaeld, daor is hi'j nog niet klaor mit* het is niet zo mooi wat hij gedaan heeft, daar krijgt hij nog problemen door (Nbk, El), *Zoe'n grap moe'n ze mi'j niet weer uuthaelen* (Sz), *Hi'j kan wel daenken dat hi'j nog weer mit dezelve grap koemen kan, mar dan het hi'j et mis* (Sz), *Die grap kwam 'm duur te staon* (Sz) 4. onaangename gebeurtenis, slechte ondervinding, vervelende kwestie *Daor zuy' nog grappen van beleven* minder prettige gevolgen van ondervinden, er zal opschudding door ontstaan (Nbk), zo ook *Daor kuwwe nog...* (Nbk), *Daor zuwwe nog...* (Nbk), *een grap beleven* (Bdie, Ma, Spa): *Daor hebben wi'j een mooie grap beleefd* (Ma), *...een rare grap mit beleefd* (Spa), *Dat uutstappien het een dure grap*

west (Obk), *Een duur grappien is dat heur!* (Ste), *Hoe zol die grap offlopen?* (Nt), *Now zuwwe de grap hebben* nu zal de bijzondere kwestie z'n beslag krijgen, het moeilijke werk een aanvang nemen (Obk, Spa)

grapefruit (spor.) - grapefruit

grapjas (verspr.) - grapjas

grappemaeker Ook **grappemaker** (WH)

[ˈgrapəme:kɪ/...ma:...] - grappenmaker

grappemaekeri'je (verspr.) de [...r...; z. -i'je] 1. het maken van grappen 2. koddige, grappige vertoning 3. onderneming die geld kost, in bijv. *Et wodt een dure grappemaekeri'je mit dat huus van jow* (Nbk)

grappemaker z. **grappemaeker**

grappig bn.; -er, -st [ˈgrapəx] 1. grappig, vermakelijk: van personen, gewaarwordingen, situaties etc. *een grappig ventien* (Ol-Nl), *Wat een grappig speulpoesien was dat* (Ld), *Moeder vertelde een grappig verhaeltien* (Ol-Nl), *As een klein kiend begint te lopen, is 't een grappig gezicht* (Obk), *Hi'j daenkt dat hi'j grappig is* (Wol), *Now hoor, die wil ok grappig wezen* (Spa), *Et was lang niet grappig* het was niet bepaald leuk, ook: het was een ernstige zaak (Nbk, Nt), (zelfst.) *Ik zie d'r niks gien grappigs an* ik zie het leuke er niet van in (Np)

grasie z. **graosie**

gratie z. **graosie**

gratifikasie (l) [gratifiˈko:əsi] - gratifikatie

gratis bn. [ˈgra:təs] 1. gratis *Ie kun 't gratis kriegen* (Nbk), *'t Is gratis veur niks* (Nbk), *een gratis advertieensie* (l)

grauw l de; -en; -gien [grɔm] 1. grauw, snauw, ook grommende uitval van een dier dat boos is *Waorum geef ie dat kiend zoe'n grauw!* (Ol-Nl), *Hi'j gaf heur een grauw over de bek henne* (Mun), *Daor kreeg ik weer een grauw* (Nt), *Die hond dee een grauw naor mi'j en pakte mi'j bij de broekspiepe* (Obk), *een grauw geven op 'e hond* (Spa), *een grauw en een snauw* (verspr.), ook: *een snauw en een grauw* (Ste): *Mit een grauw en een snauw koj' niet veer* (Db), *Daor [nl. bij die mensen] woj' mit een grauw en een snauw altied veurbi'jstuurd* (Dhau), *Mit een grauw en een snauw sleug ze de deure dichte* (Ld),

grauw - grazen

Die het niet anders as een grauw en een snauw (Nw), *een grauw en een snauw kriegen* (Bdie, Sz): *Ik bedoel et zo goed, en op alles krijg ik een grauw of een snauw* (Sz), *mit een grauw en een snauw snel en vluchtig iets doend* (Nbk): *gauw even mit een grauw en een snauw eten* (Nbk)

grauw II bn.; -er, -st 1. van vale kleur, vaalzwart *een grauwe locht*: *Wat is die locht grauw, d'r kon wel snij kommen* (Nw, Dhau), *grauw toekieken*: *De locht kan soms grauw toekieken* (Obk), veelal van personen: *grauw zien*, met grauw uiterlijk, met ongezonde gelaatskleur (verspr.): *Die kik zo grauw toe* (Diz, Ste), *Wat kiek ie grauw toe, bij' soms niet lekker* (Ol-Nl), zo ook *Die meensken kiekken d'r wel zo grauw uut* (Nw), *Hi'j zicht grauw van ellende* (Dhau), *'t Is allemaol grauwe ellende wat aj' zien, zet de tillevisie mar an d.i. dan zie je het wel: het is bittere armoe, overal oorlog e.d.* (Mun, Sz, Obk), *P. zicht grauw van de koolde* (Db), *gries en grauw van de koolde kiekken* (Wol), *grauwe aten grauwe erwten, kapucijners, grauwe turf* (OS, spor. WS): *grauwe turf uut De Fochtel* (El), *Et eten smaekt me as grauwe sokken gezegd wanneer men nauwelijks kan eten, doordat er iets zeer ernstigs is in de familie* (Nbk) 2. groezelig, niet helemaal wit, met name van de was (Diz, Ol-Nl) *Die witte was kik grauw toe* (Ol-Nl) 3. grof gebouwd (verspr.: Wol en oost.) *een grauwe kerel* (Nbk, Np, Ow), *een grauw peerd* (Nw), *'t Is een grauwe meid veur heur jaoren* (Dfo), *Die vent is ok een grauwe knaop* (Wol), *Zoe'n grauwe vent, begin d'r mar es wat tegen* (Nbk), (van personen) *'t Is een grauwe donder* (Ma) 4. ruw in de wijze waarop men zich uitdrukt (verspr., niet ZW) *Die kan him altied zo grauw uitdrokken* (Obk), *As hi'j an 't woord is, komp 't d'r altied zo grauw uut* (Sz), *grauw in de mond wezen* (Db, Dhau, Spa): *Oonze jongen bin soms zo grauw in de mond* (Db), *Wat zegt die vrouw toch grauwe woorden ruw, onbeschaafd* (Db, Nbk, Ld, Ow, Spa), *'t Kan wel een beste kerel wezen, mar hi'j komt wat grauw over* (Np), *grauwe praot* (Db, Spa), *een grauwe stemme een zware stem* (Nbk) * *D'r is gien*

katte zo grauw of hi'j wil wel es over de rogge aaid wodden ieder wil wel eens geprezen worden (Wol)

grauwbonkig (Ow) bn.; -er, -st [...'bonkəx] 1. zwaargebouwd, met grote, stevige botten

grauwe Ook **grauwe** (Ste) ['grəmə /'grɑ:mə], in *De grieze(l) gaot me over de grauwe* de kou gaat me over de rug, ik krijg er koude rillingen van, nl. van ontsteltenis, schrik, doordat men griezelt, ook door kou, koorts, ook *De grieze grauwen gaon je over de rogge* (Dfo) en *De grieze gaot me langs de grauwe* (Nw) **grauwen** zw. ww.; onoverg.; grauwde, het grauwd ['grəmgɪ, ...mɪ] 1. grauwen, snauwend spreken, ook: een grommende uitval doen door een dier *Grauw toch niet zo!* (Wol), *Wat hef' een min zin, hool mar es op mit grauwen* (Db), *Hi'j grauwt altied* (Ste), *Die man kon grauwen, mar hi'j miende d'r niks van* (Pe-Db), *Zie grauwen altied op mekaere* (Mun, Bdie), *Ze kun toch zo op mekaander grauwen* (Ol-Nl), *...en snauwen* (Mun), *Hi'j kan niet anders as snauwen en grauwen* (Nbk), *Die dot niks as...* (Nt, Ow), *Bi'j die meensken is et niks anders as grauwen en snauwen* (El), *Ze kon soms op heur dienstbode grauwen en snauwen* (Op), *Daenk om die hond, die kan zo iniens grauwen* (Ol-Nl), *De hond grauwde naor 'm* (Nbk)

grauwerig (Nbk, Ste) bn., bw.; -er, -st ['grəməgɪx] 1. gezegd inzake iemand die veel grauwt en snauwt

grauwgries z. *griesgrauw*

graven z. *greven*

graveren (l) [gra'ft:əɾɪ] - graveren

gravinne (l) [gra'vɪnə, ...vɪnə, ...f...] - gravin

gravure (l) [gra'fy:əɾə] - gravure: ge-graveerde prent

grazen Ook **graezen** (Wol) ['gra:zɪ/...ɛ:...] in *te grazen nemen* beetnemen, foppen, bedriegen: *Die koopman moej' mit oppassen, die kan je wel es te grazen nemen* (Obk), *Jonges, wi'j zullen buurman es even te grazen nemen!* (Ol-Nl), *Ie moe'n je niet te grazen nemen laoten* (Db), *Hi'j hef mij vies te grazen neumen* (Bdie), *Ie nemen him niet zo gauw te grazen!* (Np), ook *te grazen (had) hebben* (verspr.): *Ze hebben 'm mooi te grazen had* (Spa)

grefwark (Nbk) - graafwerk
greens (Db, Mun, Nbk, Nt, Nw, Obk, Sz, l) Ook *graens* (verspr.), *greins* (Spa), *grens* (spor.) de; greenzen; greensien [grī:s/...ē:~/grējs/grens] **1.** al dan niet denkbeeldige scheidingslijn tussen twee percelen, gebieden, in het bijzonder: landsgrens *De graens van 't hiem lopt tot an de sloot* (Diz), *Daor is de greens bij of daar loopt de scheiding* (bijv. tussen percelen), *Da's de graens tussen twee huzen* (Ste), *Waor ligt hier de graens* (Ma), *Wij woonden kot op 'e graens vlak bij de scheiding of grens* (Ol-Nl), *De soldaoten laggen bij de graens* (Ow), *Mit de vekaansie hewwe de graens over west* naar het buitenland (Nt, El), zo ook *Hi'j gaot over de greens te warken* (Sz), *Hier gaon we de graens over* (Nw, Wol), *We bin over de graens* (Ste), *iene over de greins zellen* (Spa), (bij vergelijking:) *Aj' greenzen tussen meensken deurbreken kunnen (...)* (l) **2.** uiterste rand, limiet (fig.), beperking *Ie moe'n de grens niet uut 't oge verliezen* (Pe-Db1), *Now is de greens bereikt* tot zo ver en niet verder! (Nbk), zo ook *Now moej' niet veerder deurdrieven, d'r is argens een greens* (Dfo, Nbk), *D'r moet een aende an kommen, want d'r is (ok) een graens* het moet een keer ophouden, er moet een eind aan komen (Ma, Np, Diz), *Ie moe'n ok wel es een greens kennen* je moet op een zeker moment iets als af beschouwen, je moet er op zeker ogenblik klaar mee zijn, *gien greenzen kennen* (Nbk), *Aj' mij over de hekel haelen willen, daenk d'r omme, d'r is een greens* (Db), *Hi'j is now an zien greens* als het nog verder gaat, wordt hij echt kwaad (Nw), *D'r komt ok een graens an je geduld* (Dhau) * *Overal is een graens van alles* heeft zijn grenzen (Dfo), zo ook *D'r is overal een graens van* (Dfo, Ld), *D'r bin altied greenzen* (Ow), *Alles het zien greenzen* (Nbk)
greinsbewoner (Nbk) - grensbewoner
greinsdōrp (Nbk), ook *graensdorp* (Np), *greinsdorp* (spor.) - grensdorp
greinsgebied (l) - grensgebied
greinsgemeente (l) - grensgemeente
greinsgeval Ook *graensgeval* (spor.), *greinsgeval* (Spa), *grensgeval* (spor.) - grensgeval

greinskantoor (spor.) - grenskantoor
greiskonflikt (l) - grenskonflikt
greinskontrole (Nbk) Ook *grenskontrolé* (Op) ['g...] **1.** de controle van het paspoort en anderszins bij een grensovergang
greinslijn (Nbk) Ook *graenslijn* (Ow), *grenslijn* (Dho) - grenslijn (lett.)
grensovergang (Nbk) Ook *graensovergang* (El), *greinsovergang* (Spa), *grensovergang* (spor.) - grensovergang: grens-post
greinspaol (Nbk) Ook *graenspaol* (Bdie, El), *greinspaol* (Spa), *greinspaol* (spor.) - grensmaal (lett., bij een grens)
greinsplak (Nbk) Ook *grensplaets* (Op) et; -ken; -kien **1.** grensplaats
greinspost (l) - grenspost
greinsrechter (Nbk) Ook *greinsrechter* (Spa), *grensrechter* (verspr.) - grensrechter
greinsrevier (spor.) - grensrevier
greinsseiding (Nbk) Ook *graensseiding* (Bdie, Ol-Nl), *greinsseiding* (Spa), *grensseiding* (spor.) - grens-scheiding, nl. grenslijn, afbakening e.d. van een grens
greinsstad (l) - grensstad
greinsstation (l) - grensstation
greinsstien (l) Ook *graensstien* (Np) de; -en; -tien ['grē:sti:n/...] **1.** stenen grensmaal *D'r staot een graensstien op 'e graens van Stellingwarf en Overijssel* (Np)
greinsstreek (spor.) - grensstreek
greinsstroke (l) de; -n; ...strokien ['g...] **1.** strook langs een grens, op een grens
greinsstroepen (l) - grenstroepen
greinsverkeer (l) - grensverkeer
greinswaachter (Obk) Ook *grenswachter* (Dho) - grenswachter, nl. douanebeampte
greinswieziging (l) - grenswijziging
greenzen (verspr.) Ook *graenzen* (bet. 1: Mun, Nw, Sz, bet. 2: Nbk, Np, elders spor.) zw. ww.; onoverg.; greinsde, het greinsd ['grī:nzŋ/...ē:~/...] **1.** verlangend (meestal licht) hinniken (Bu, Np, Nbk, Nt, Obk) *'t Oolde peerd wil op 'e stal, hi'j staot te greenzen* (Obk), *De vos zal bliede wezen dat hi'j weer thuis is, hi'j doet niks as graenzen om 't vool* (Sz), *Dat peerd greenst mar an ien stok deur* (Bu), *Dat peerd staot op 'e stal te greenzen naor 't voer* (Nt) **2.** in greenzen an (verspr.) *Die lanen greenzen daor an mekeer* (Nbk)

greep - greinsgeval

greep de; grepen; grepien [gru:p] 1. de daad van het grijpen *Hij dee een greep naor 't koekien* (Nbk), *...een greep in de kassa* (Nw, Ste), *Ik heb d'r al een greep naor daon, mar 'k heb et niet kregen* ik heb wel geprobeerd het te krijgen (Nbk), *Hij vuulde de klemmende greep van twie staarke hanen in de bovenaarms* (ba), *in de greep hebben* zodanig vastgegrepen dat de persoon of het dier moeilijk kan ontsnappen, ook fig. (verspr.): *De pelisie hadde de dief stevig in de greep* (Op), *De dreugte het oons aorig in de greep* (Ol-Nl), *in de greep van de winter* (Dhau, Op, Spa); *We zitten in de greep van de winter* (Spa), *argens gien greep op hebben* het niet goed in de hand hebben of kunnen houden (Nbk, Spa), *Een dun meens zit niet vule greep an* (Ste), daarentegen *Een dik meens zit wel greep an* (Ste), *in de greep liggen* vlakbij gelegen, zodat men er gemakkelijk naar toe kan gaan, vooral van land dat vlakbij de boerderij ligt, van werk dat in de buurt plaatsvindt of waarvoor men het gereedschap bij de hand heeft (Db, Dfo, Ma, Ow, Sz): *Dat laand lag mooi in de greep* (Ma), *Et wark ligt in de greep* (Ld), zo ook *'t in de greep hebben* (Bdie), *Et staot veur de greep* je kunt het zo grijpen, nemen (Np), zo ook *Et lag mooi veur de greep* (Np, Obk, Ste, Ol-Nl), *Ik kwam d'r langes, ik heb et in de greep even mitneumen* in één keer er even bij gedaan, ook even meegenomen (Dho), zo ook *Et lag him mooi in de greep* hij kon het in één keer erbij doen (Dfo, Dho), *Et wark ligt veur de greep* er is nog veel werk te doen (Nw) 2. dat onderdeel van een gereedschap (of bep. andere voorwerpen) waaraan men het vasthoudt (Nbk, Obk) *de greep van et geweer* (Nbk), *An et hangsel van een keuperen ketel zat vroeger vaeke een porceleinen greep* (Obk) 3. de wijze van vasthouden, aanpakken *Dat lag him mooi in de greep* (Dfo), *Aj't eerst mar es goed in de greep hebben* als je de werkwijze eerst maar eens beheerst, de handeling in de vingers hebt (Mun) 4. greep inzake bep. snaarinstrumenten (spor.) 5. willekeurige keus uit onderwerpen, wat voorgedragen kan worden e.d. *Ik doe d'r vanaovend gewoon even een greep uut, ik heb niet alle riempies sekuur uutzocht*

(Nbk) 6. z. *griep*

gregoriaans (spor.) - gregoriaans

greidboer z. *greideboer*

greide de; -n ['grejdə] 1. grasland, met name om vee in te weiden *Mit dit weer begint de greide weer te verdreugen* (Op), *Wij hebben in 't veurjaor greide scheurd en daor hebben wij eerpels in zet* (Nbk, Dfo), *De koenen hebben mooie greide, ze lopen dikke in 't grus* (Diz), *Bij oons is alleen mar greide* (Spa) 2. gras (om vee in de laten weiden) (Ma, Obk, Ol-Nl, Wol) *Daor staot mooie greide* (Obk, Ma), *Dat stok laand zit een mooie greide in grasmat* (Obk, Ol-Nl), *Die pinken hebben daor een lekkere greide* (Wol)

greideboer (Dhau, Nbk) Ook *greidboer* (Nt) de; -en; -tien ['grejd(ə)bu:ər] 1. greidboer

greidekaampe (Dfo, Ma) de; -n; ...kaampien ['grejdəkā:mpə] 1. goed, veelal flink stuk weiland, doorgaans oud en bij de boerderij, op hoger gelegen delen, meestal in tegenstelling tot lager gelegen hooiland langs de rivieren (dat niet is afgerasterd of anderszins afgescheiden, bijv. door houtwallen) *Die boer het de greidekaampe diepe ommebouwd* (Dfo), *oolde greidekaampen* (Ma)

greidelaand et ['grejdələ:nt] 1. weiland

greideplaese z. *greideplaetse*

greideplaets z. *greideplaetse*

greideplaetse (OS, Np, Ste) Ook *greideplaets* (spor.), *greidplaetse* (Ol-Nl), *greideplaese* (Bdie) de; -n; ...plaetsien

['grejdəple:ts(ə)/...tp.../...ple:sə] 1. boerderij met uitsluitend weiland *Wij wonen op een greidplaetse, mar mien breur is bouwboer* (Ol-Nl)

greidescheuren (El, Np, Obk) zw. ww.; onoverg.; het greidescheurd ['g...] 1. grasland scheuren *Aj' greidescheuren dan moet d'r een veurmes an de ploeg* (Obk)

greidespitte (Nbk) de; -n; ...spittien ['g...] 1. spit van een graszode *Vroeger hadden ze grösplaggen op 'e naalde van et rieten dak, van dikke greidespitten* (Nbk)

greidplaetse z. *greideplaets*

greins z. *greens*

greinsbod (Spa) et; -den; ...bottien ['grējzbod] 1. bord waarvan de tekst aangeeft dat men een grens passeert

greinsgeval z. *greensgeval*

greinsovergang z. *greensovergang*
greinsrechter z. *greensrechter*
greinsscheiding z. *greensscheiding*
greintien et; greinties ['grējntin] 1. greintje, zeer geringe hoeveelheid (Db, El, Mun, Np, Nw, Ow, Sz), *We geven mekeer altied wat op 'e jaordag, al is et mar een greintien* (Db), *Ie hoeven d'r mar een greintien van in te doen* (Np), *Geef ze mar een greintien, dan bij' d'r of* (Mun), *Hi'j het mar een greintien verstaand* (El, Ow, Sz), *Hi'j het d'r een greintien veur over* (El), overigens in negatie (alg.): *gien greintien geheel niets Hi'j het d'r gien greintien verstaand van* (Db, Nbk, Nt, Ol-Nl), *...zin in* (Ld), *gien greintien ontzag* (Ol-Nl), *...fesoen* (verspr.), *Ze hebben d'r gien greintien veur over* (Pe-Dbl), *D'r is gien greintien van over* (Nbk), *D'r is gien greintien van waor* (Ow), *Ie bin ok nog gien greintien ofvalen* (Ste), *Ze hebben gien greintien gelok* (Dho)
grel z. *gril* II
gremieterig (Bdie, Nbk) bn., bw.; -er, -st [grə'mitɛrɪx] 1. nogal fel, verbeteren
gremietig Ook **grammietig** (s: Obk) bn., bw.; -er, -st [grə'mitɛx/gra'm...] 1. chagrijnig, nijdig, zeer geërgerd, bits *Now, hi'j wodde gremietig op mi'j!* (Op), *Dat vrommes is zo gremietig kwaadaardig, gelijk een kreng* (Nw), *Wat kiek ie gremietig, bij' soms kwaod* (Db), *'k Heb zeker wat verkeerd zegd tegen de buurvrouw, want ze keek me zo gremietig an* (Mun), *Die man kikt d'r slim gremietig uut* (Dho), *Wat kikt die man toch gremietig toe* (Db), *Ze kan aorig gremietig uut de hoeke kommen* (Ma), *Ik maekte me zo gremietig op die jonge* (Mun), *'k Kan 't niet veur menaander krieggen, ie zollen d'r gremietig van wodden* (Diz) 2. fel, met een sterk vermogen om door te zetten, verbeteren (verspr. OS, Nw, Ste) *Die meid is een gremietig kring, die wil et winnen* (Nbk), *Hi'j is zo gremietig in 't wark* (Ld), *'t Is een gremietig jongien, hi'j lat et d'r nooit bij' zitten* (El), *een gremietig oold kereltien* (Nw, Ste)
gremietighied Voor -heid z. -hied de [...'m...] 1. felle boosheid (Nbk, v) *Kiek toch es hoe zoe'n vi'janen as ik hebbe en mit wat veur gremietighied as ze mij wel vergriemen willen* (v) 2. verbeterenheid,

felheid waarmee men bezig is (Nbk, Obk, Wol) *Van gremietigheid kon hi'j niet gruien* hij was zeer fel (Wol)
grenaar (spor.) Ook **granaat** (spor.) de; grenaten; grenation [grə'na:t/gra...] 1. handgranaat of gelijksoortig wapentuig
grenadier (Nbk, Sz) de; -s, -en; -tien [grī(:)na'di:ər] 1. grenadier (bep. soldaat)
grendel (Bu) de; -s; -tien ['grɛndl] 1. grendel van een geweer (Bu) *De haandpal van een geweer die zit op 'e grendel* (Bu)
grenehooft z. *grenehooft*
grenen bn.; attr. ['gr:ɛ:] 1. van grenehout *We hadden vroeger zwaore grenen posten veur et melkkrojen* (Nt), *grenen latties* (Nt), *een grenen kaaste* (Nw), *grenen keziene* (Nw), (zelfst.) *Amerikaans grenen* (Nbk), *De ziedplaanken en bojem* [van de boerenwagen] *wodden van grenen maekt; dat kwam doedertieden uut Noorwegen, dat grenen was beter as hier weg* (Op)
grenenhooft Ook **grenenhout** (WH), **grenehooft** (Nbk) - grenehout
grenenhout z. *grenehooft*
graniet (spor.) Ook **graniet** (spor.) - bep. gesteente: graniet
granieten (spor.) Ook **granieten** (spor.) [grə'ni:t/gra'n...] - granieten
grens z. *greens*
grensdorp z. *greensdorp*
grensgeval z. *greensgeval*
grenskontrolle z. *greenskontrolle*
grenslijn z. *greenslijn*
grensovergang z. *greensovergang*
grenspaol z. *greenspaol*
grensplaets z. *greensplak*
grensrechter z. *greensrechter*
grensscheiding z. *greensscheiding*
grenswachter z. *greenswachter*
grent z. *grint*
grentbult(e) z. *grintbulte*
grentlaoge z. *grintlaoge*
grentpad z. *grintpad*
grentschip z. *grintschip*
grentschipper z. *grintschipper*
grentschop z. *grintschoppe*
grentstientien z. *grintstientien*
grentweg z. *grintweg*
grentzi'je z. *grintzi'je*
greppe z. *gröppe*
greppel z. *gröppe*
greppelen z. *gröppen*
greppelliende (Sz) de; -n ['g...] 1. het-

gresbuis - gribbelgrab

zelfde als *slodersliende*, z. aldaar, maar met name voor het maken van greppels

gresbuis z. *gresbuize*

gresbuis (Diz, Nbk, Obk) Ook *gresbuis* (spor.) ['grəzbœjzə] - gresbuis *Van die half deurzaegde gresbuizen die haj' in de varkenhokken, in de betonvloer, veur et voer* (Nbk)

gretig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['gr:təx] 1. gretig, belust, happig *IJ moe'n niet zo gretig eten, aanses smoor i'j d'r in* (Db), *Hij hadde wel honger, hij was zo gretig* (Dho), *Et kiend at alles gretig op* (Op), *De koenen bin van 't zoemer goed gretig in 't laand* (Ol-Nl), *Hij at zien bottien mar gretig leeg* (Op), *Daor beginnen we gretig an* (Spa), *gretig toehappen* gretig eten, ook: graag ingaan op een voorstel (Nbk, Wol), *d'r gretig op wezen* (El, Dfo, Ste): *'t Eten smaekte him goed, hi'j was d'r aorig gretig op* (El), *Dat spul was hi'j aorig gretig op* (Dfo), *Hij is d'r nogal gretig op om dat te doen, want hi'j wil wel wat verdienen* (Ste), *Zie pakken et gretig an* (Spa)

gretighied Voor -heid z. -hied (spor.) - gretigheid, voornamelijk in *mit gretighied greun z. gruu* I, II

greuneter (fp) de; -s; -tien ['grã:n...] 1. sperzieboon e.d., die men nl. niet droogt

greunhoekien z. *gruunhoekien*

greunig z. *grunig*

greunla(a)nd z. *gruunlaand*

greunplaats z. *gruunplaets*

greunte z. *gruunte*

greunteboer z. *gruunteboer*

greuntekarre z. *gruuntekarre*

greuntesoep z. *gruuntesoep*

greuntetuun z. *gruuntetuun*

greuntewinkel z. *gruuntewinkel*

greunvoer z. *gruunvoer*

greutte z. *grootte*

greven I (OS, ZW, Bu, Dho, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Sz) Ook *graeven* (Db, Diz, Mun, Nt, Ol-Nl, Ow, Wol), *graven* (Spa) st., zw. ww.; overg., onoverg.; greuf, het greuven ['gr:təbm/...e:/...a:...] 1. in de grond graven, ook: wroeten, het maken van holen door dieren *een gat greven, een sloot greven, De vossen hebben daor hiele hollen greven* (Nbk), *argens naor greven* (Nbk), *Hij greft een gat veur een eer, en vaalt d'r zels in* hij wil het ongeluk, de tegenspoed van iemand anders bewerk-

stelligen, maar het wordt zijn eigen ondergang (Nbk), *zien eigen graf greven* z'n eigen ondergang kreëren (Bdie, Ld, Nbk, Nw, Op, Spa, Ste): *Hij het zien eigen graf greuven* (Spa, Op), *Hij greeft zo zien eigen graf* hij bewerkstelligt op die manier zijn eigen ondergang (Bdie, Ld, Ste), *niet zo diepe greven* niet erg diep graven (fig.)

(Nbk) * *Wie een gat greeft veur een aander, vaalt d'r zels in* (Diz, Dhau, El, Np), zo ook *Aj' een koele veur een aander greven, kuj' d'r zels in valen* (Obk)

greven II (Sz) mv. ['gr:təbm] 1. kanen roggebrood mit greven (Sz)

grever de; -s; -tien ['gr:təwɛ, ...vɛ] 1. iemand die graaft 2. iemand die altijd alles goed wil uitzoeken (Nbk)

greveri'je (Nbk, Np, Nw, bo: Dho) de; -n; greveri'jgien ['gr:təwɛr'jə (Nbk, Np, Nw), ...ejə (Np)] 1. het graven (Nbk) 2. uitgeveend stuk land (Np, Nw, bo: Nw), ook deel van het veen waaruit men turf wint voor de verkoop (bo: Nw) 'n *Greveri'je is een stok laand mit kraggen d'r in, zeg mar mit vaaste wallen en ok mit hevertillen* (bo: Dho)

greveri'jehuj (Np) et [...r...] 1. hooi geogst in de lage hooilanden langs de *Lende* en de *Kuunder*

gribbel (verspr.) Ook *griebel* (Db) ['grɪb|/...i...], in *op 'e gribbel gooien* strooien om te doen grabbelen (verspr.): *Mit appelplokken wodden d'r vaeke een paer op 'e gribbel gooid, dan moj' mar zien daj' d'r wat van kregen* (Np, Op), *Hij was zo dronken, en doe gooide hij al zien kleingeld over de schoolder op 'e gribbel* (Sz), ook *te gribbel gooien* id. (Bdie, Diz), *IJ kun de boel niet op 'e gribbel gooien* (fig.) te grabbel gooien (Ma, Ol-Nl, Ow), zo ook *Die meid het heur reer op 'e gribbel gooid* (Ld), *Ie moe'n je zels niet te gribbel gooien* (Db), *je naeme te gribbel gooien* (Dhau)

gribbelen (Bu, Dhau, Dho, El, Ma, Mun, Spa, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; gribbelde, het gribbeld ['grɪb|ɲ] 1. grabbelend pakken *Gribbel dat es even van de vloer* (Ma), *de eerappels uut de kelder gribbelen* (Spa), *Now, jim moe'n mar even gribbelen* (Dho), *Wij zullen die pepernuten even gribbelen* (Bu)

gribbelgrab (Db, Dho) ['grɪb|grap], in op

de gribbelgrab op pad, niet aan het werk maar met een uitvluchtje weg, de hort op *Buurvrouw is al weer op de gribbelgrab* (Db), *veur de gribbelgrab* als aardigheid, voor een kort plezier (Dho): *We doen et veur de gribbelgrab* (Dho)

griebel z. *gribbel*

griebeltien I (Mun) et; ...ties [xrib|tin] 1. praatje van niets *Och, dat was mar een griebeltien, ze wol heur ok es heuren laoten en wat nijs vertellen* (Mun)

griebeltien II (Dho) tw. 1. goeie grutten *O griebeltien nog an toe!* (Dho)

grief (Nbk) - grief: bezwaar tegen iets of iemand *Wat bin jow grieven now aenlik?* (Nbk)

Griek - Griek: iemand uit Griekenland

Grieks I et 1. de Griekse taal

Grieks II bn. 1. met betrekking tot de Grieken of Griekenland

griemelen (Nw) Ook *krienselen* (Nw) zw. ww.; onoverg.; griemelde, het griemeld [xrim|n/'kri:f|n] 1. ergens aan rammelen, heen en weer rammelen

griemen zw. ww.; overg., onoverg.; griemde, het griemd ['gri:m:] 1. spattend, smerend, kliederend knoeien met vloeistof, met eten of andere kneedbare substantie, as e.d. *Die jonge die zat te griemen mit eten* (Pe-Db), *le moen je dr niet zo onder griemen* (Mun, Spa), *Zit niet zo te griemen an taofel!* (Wol), *Kleine jongen meugen graeg griemen* (Ow), *Zit niet zo mit die varve te griemen* (Mun), *Rokers zitten vaeke mit aske te griemen* (Ld, Op)

griemer Ook *griemerd* (Ma, Nkb, Np, Nw, Op, Spa) de; -s; griemertien ['gri:mʁ(t)] 1. knoeier bij het eten of anderszins, met name inzake smeren, kliederen *Wat is dat een grote griemer!* (Spa) 2. iemand die knoeit, niet opschiet met het werk (Dfo, El, Ma, Obk, Ol-Nl, Ow) *Die vrouw kan niet deur 't wark kommen, et is een grote griemer* (Obk)

griemerd z. *griemer*

griemeri'je (Nbk, Obk) de [gri:mə'rijə] 1. geknoei, geklieder, gemors *Aj' kikkerrit in een pottien deden, was 't mar een glibberige griemeri'je* (Obk)

griemkont (Db) de; -en; -tien ['gri:mkont] 1. iemand die veel morst, knoeiend, kliederend bezig is

griemtroep (v) de ['gri:mtrup] 1.

smeerboel, vieze rommel

griender z. *grienderd*

grienderd (Bdie, Mun, Np, Ow, Wol) Ook **griender** (Nbk), **griener** (El), **grienerd** (Bu, Op) de; -s; griendertien ['gri:ndʁ(t) /...nʁ(t)] 1. iemand die veel grient *N. zien buurvrouw is een grote griender!* (Wol)

grienderig (Nbk) Ook **grienerig** (Dhau, El, Mun, Np, Nt, Op, Wol) ['gri:n(d)ʁəx, ...nəʁəx] (El, Np) - grienerig 't *Is een grienerig kiend* (El), *Hi'j het wat onder de leden, hi'j is zo grienerig* (Wol)

grienen (spor. OS, verspr. WS) zw. ww.; onoverg.; griende, het griend ['gri:n:] (El, Np, Op), ...i... 1. grienen, ook gezegd van zacht, zielig huilen van een kind *Dat maegien begint om zowat niks te grienen* (Op), *Die jonge ligt mar te grienen* (Nt), ook: (nog niet voluit) klagerig roepen van koeien, bijv. om voer te krijgen of wanneer ze gemolken moeten worden (Dfo, Obk, Np): *Die koe staot te grienen* (Obk, Np), zo ook *Die koe griende naor zien kalf* (Dfo, Obk) * *Een grienende koe krigt nog wel es wat* iemand die ergens om vraagt, zeurt, krijgt nog wel eens iets gedaan, maar degene die zich niet laat horen zeker niet (Ol-Nl), zo ook *Een grienende koe krigt nog wel es wat, wat een stilzwiegende veurbi'jgaot* (Nbk) en *Een koe die staot te grienen die krigt nog wel es wat* (Obk)

griener z. *grienderd*

grienerd z. *grienderd*

grienerig z. *grienderig*

griep de [grip] 1. griep *Laest weren hiel wat meensken niet te goed, zij hadden de griep* (Dfo), *de Spaanse griep* (Obk): *Ze hadden wel iene had, een jongien, mar die hadden ze verleuren an de Spaanse griep* (j)

griepaarm (Nbk, Obk, Np) de; -s; -pien ['grip...] 1. lange, grijpende arm *Die [nl. de pietermannen, zekere monsters in het diepe water] hebben allemachtig lange griepaarms, daor griepen ze je mit bij de bienen en dan scheuren ze je de sloot in* (v)

griepe (OS, Mun, Nt, Ol-Nl, Sz, Wol) Ook **greep** (Db, Dho, Ld, Np, Nw, Ste) de; -n; griepien ['gri:pa, recenter: ...i.../gr:p] 1. mestvork of andere meertandige vork, vooral voor het rooien van aardappelen (dan vaak met doppen

griepen - griepstuver

erop, om de aardappels niet te beschadigen) *Pak de griep mar en gooi dat mestbultien even uut mekaar* (Sz)

griepen st. ww.; overg., onoverg.; het grepen ['gripm] 1. door grijpen bemachtigen, grijpen om vast te (willen blijven) houden *As buurman appels over de hede gooit, griepen de jongen om 't hadste* (Obk), *Kleine kiender griepen in de regel overal naor* (Dfo), *Een grote, zwatte haand greep naor et stuur van de fiets* (j), *Za'k jow es griepen!* (Sz, El), *Za'k je es bi' de strotte griepen?!* (Wol), *De pelisie kon de dief nog net griepen* (Op), *D'r was braand, dat we grepen gauw de auto en d'r henne we namen snel de auto* (Dla), *argens naor griepen, wat veur et griepen hebben* (verspr.), *Ze griepen wat ze kriegen kunnen* (Diz), *te hoge griepen* (Nbk, Np), *uut et leven grepen* (l), *'t Was 'm uut et hatte grepen* hij was het er roerend mee eens, had er dezelfde gevoelens over (Nbk), *veur et griepen liggen. Et wark ligt veur et griepen* er is nog veel werk te doen (Nw), *Ze bin zo inhaelig, dat as ze slaopen hebben ze de hanen nog naor griepen staon* (Dho) 2. (overg.) beetpakken om tegen te houden *Hi'j greep mi'j bi' de huid* (Ow), *De koe was losbreuken, bi' de stal kon de boer 'm nog net griepen* (Pe-Db), *iene bi' de kraege griepen* (Nbk, Nt) *argens deur grepen wodden* erdoor worden gegrepen (Nbk) 3. (overg.) ter hand nemen *Ik zal de schoppe griepen, dan za'k je even helpen* (Ol-Nl), *Wat zit et weer drege mit regen, soms kuj' de buijen wel griepen* (Db), *argens in griepen, d'r naost griepen* (Bu, Ld, Ste): *We griepen d'r naost, geloof dat mar!* (Bu), *Hi'j greep d'r krek naost* (Ld), *naor de waopens griepen* (Nbk), *naor de macht griepen* (l) 4. (onoverg.) grijpende bewegingen maken *Kleine A.H. begon al aorig om him henne te griepen* (Nbk), *Wie et zicht die wil 't ok hebben, en gript daolik naor de pong* (b) * *Griep et leven, aers gript et leven jow* (Op)

griep(er) Ook **griep(er)d** (bet. 2, bet. 1: spor.) de; -s; -tien ['grip(t)] 1. iemand die overal wat van probeert mee te nemen, stiekem probeert mee te pakken, inhalig iemand (Bdie, Diz, Op, Pe-Db, Sz) *Ie moe'n wel oppassen mit die, et is een griep(er)* (Diz) 2. (vaak verkl.) kind dat veel

grijpt *Wat bi'j' toch een kleine griep(er), dat zit overal an mit de vingers* (Db), *Et is een griepertien, et het nooit de hanen stille* (Bu, El, Ow) 3. (mv.; schertsend) handen *Hool je griepers bi'j je blijf eraf, blijf van me af* (Ol-Nl), *Gao daor mar es weg mit joe griepers* (Mun), *Blijf es of mit je griepers* (Ow), *Die kiender zitten mit heur grieperties gauw argens an* (Nbk) 4. graafwerktuig, gravend, grijpend onderdeel van een machine *De griep(er) gooide 't zaand op de huibulte* (Pe-Db), *...maekt hier een diepe sloot* (Wol), *...van de krane is kepot* (Spa), *et grös mit de griep(er) an de bult brengen* (Ow)

griep(er)ig bn.; -er, -st ['gripəx, 'gripəx] 1. in lichte mate griep hebbend *Ze bin beide wat griep(er)ig* (Nbk) 2. grijpachtig, grijpgraag, vooral van kinderen (Dhau, Nw) *Dat jongien zit overal mar an mit zien griep(er)ige vingerties* (Dhau)

griep(er)haand de; ...hanen; ...haantien ['griphā:nt] 1. grijphand, ook (vaak verkl.) inzake de hand van een kind dat graag iets grijpt *die grote kerel mit zien griep(er)hanen* (Nbk), *oonze kleine A. mit heur griep(er)haanties* (Nbk)

griep(er)ig (Dfo) bn.; -er, -st ['gripəx] 1. griep(er)ig *lene die ziek of griep(er)ig is, het wel last van klam zwiet* (Dfo)

griep(es)jent (spor.) - grieppatiënt

griep(er)poeier (v) de; -s; -tien ['gripujf] 1. medicijn tegen griep in poedervorm

griep(er)prik (Nbk) de; -ken ['griprik] 1. hetz. als *griep(er)suite*, z. aldaar

griep(er)suite (Nbk, Np, Ow, Ste) de ['gripspøjtə] 1. injectie met een vaccin tegen griep *Hi'j het de griep(er)suite kregen* (Ste), *Hej' de griep(er)suite al had?* (Ow)

griep(er)stuver de; -s; -tien ['gripstyvɛ, ...vɛ] 1. grijpstuiver, (te) klein bedrag (Ld), *Vroeger weren de meensen bliede as d'r nog es een griep(er)stuver te verdienen vul* (Obk), *Hier hej' een griep(er)stuver enig kleingeld, bijv. om iets te kopen op de markt* (Bu), *d'r een mooie griep(er)stuver bi'j verdienen* (Np), *Now het hi'j ok nog een griep(er)stuver* hij verdient er zo hier en daar nog wat bij (Np), *'t Is wel makkelijk daj' nog een griep(er)stuver achter de haand hebben* (Spa, Dhau), *Die vent is late trouwd, mar now had hi'j een mooie griep(er)stuver* (Sz), *Hi'j het nog een*

griepstuver over (Dho), *Hij vangt daor nog wel es een griepstuver* (Bu), *argens een peer griepstuffers an overholen* eraan verdienen (v), *Veur een griepstuver wil ik niet warken!* (Ld), *'k Gao nog even naor de kermis, want ik hebbe nog een griepstuver in de buse* (Ol-Nl)

griepwiend (Mun, Sz) de; ...wienen ['gripwint] 1. rukwind, floepende wind bijv. tussen huizen door *Bi'j oons is altied zoe'n griepwiend, ie kun nooit es even lekker buten zitten* (Mun)

gries I et [gris] 1. met de kleur grijs *Ik heb die gedienen liever in 't gries* (Nbk), *in 't gries wezen* grijze kleding dragen 2. in *Et is een gries een afschuwelijk iets* (n)

gries II bn.; griezer 1. van grijze kleur *Et is gries van de rook* (Nw), *een grieze stof, gries van 't stof, een grieze dag* een nevelige of regenachtige dag (Nbk), *Wat was de wereld gries* (ba), *grieze krijen* (ba), *gries en grauw van de koolde kicken* (Wol), *'t Wodde me gruun en gries veur de ogen* (Bu, Pe-Dbl), (van iemand met grijs haar:) *zo gries as een doeve, ...as de locht van een buie* (Mun), *...as een krije* (Np), *gries wezen* grijs haar hebben gekregen, zo ook *gries wodden* 2. zeer oud, in *et grieze verleden* (l), *de grieze ooldhied* (l) 3. in *Et zal him gries hieten* een spektakel worden (Dhau), ook *Dat zal gries hieten daor* id. (Ma)

griesachtig - grijsachtig

griesbont (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. grijsbont *een griesbonte stof* (Nbk)

grieselik (Nw) bw. ['grisələk] 1. op afschuwelijke wijze, enorm *Wat hebben ze die man toch grieselik ofdekt* afgetuigd (Nw)

grieseltien z. *grisseltien*

griesgrauw (Nbk) Ook **grauwgries** (Nbk) [aks. wisselt] - grijsgrauw *Die is zeker ziek, die het zoe'n grauwgrieze kleur* (Nbk) **griesgrunig** (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. enigszins grijsgroen

griesgruun z. *griesgruun*

griesgruun (Nbk) Ook **griesgruun** (Nbk) [aks. wisselt] - grijsgroen *griesgrune ogen* (Nbk)

grieshaorig (Nbk) [aks. wisselt] - grijssharig

grieshied (Nbk) ['grishit] - grijsheid, inzake het hoofdhaar

griesmaal z. *griesmael*

griesmael (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Nw, Op, ZW) Ook **griesmeel** (Diz, Wol en west.), **griesmaal** (Diz) ['gris...] - bep. meel: griesmeel

griesmaelbri'j z. *griesmaelenbri'j*

griesmaelen (Nbk) bn.; attr. ['grisme:lɪŋ] 1. van griesmeel *griesmaelen bri'j* (Nbk)

griesmaelenbri'j (Nbk, Np, Nw) Ook **griesmeelbri'j** (Spa), **griesmaelbri'j** (Np) de [grisme:lɪŋ'bri] (Nbk, Ow), ...brej (Np)/'g... 1. griesmeelpap

griesmaelpudding (Nbk) - griesmeel-pudding

griesmeel z. *griesmael*

griesmeelbri'j z. *griesmaelenbri'j*

griet de; -en [grit] 1. in *et gemaal van de zeuven grieten* nl. van de zeven grietenijen en de stad Sloten (Sz): *Dat gemaal van de zeuven grieten, as dat et op 'e heupen het, wat slat dat d'r wat uut* nl. bij de bemaling van het water 2. (met hoofdletter) vrouwen naam, z. **Griete** 3. grutto, in * *In mei/Leggen alle voegelties een ei/Behalven de koekoek en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (met var.) (Nbk, Ste, Sz) **Griete** (thans weinig gebruikt, wel in verb.) Ook **Griet** (thans de gewone vorm) de; -n; Grietien ['gri:tə/grit] 1. vrouwen naam *blauwe griete* veldereprijs (Ste), *brune griete* watermunt (Dfo, El, Np): *Brune griete nammen ze vroeger wel mit uut et turf laand, veur de vlooiën; et het grune blatties en een soort bruun bloempien* (Np), ook: balsemien (fp), gewone brunel (fp), *pissende Griete* St. Margriet, nl. 20 juli (Bu, Nbk, Nw, Op, Ste): *Et is vandaeghe pissende griete, en as et dan regent, regent et zes weken* (Bu), *As et mit pissende Griete regent, regent et zes weken; dan beginnen de hoonsdaegen, van 19 juli tot 19 augustus, en dan kommen d'r negen kattedaegen* (Ste), *As et mit pissende Griete regent, dan regent et de hiele hoonsdaegen* (Nw), *...dan regent et veertig daegen* (Nbk) * *Hoe hiet ie?/Mooi Grietie/Waor woon ie?/In de klonie/Waor ligt dat?/In 't eusgat/Akkebakkes/Wat stinkt dat* (b), *.../Klein Grietien/Waor woon ie?/In de klonie/Waor ligt dat?/In 't stinkgat* (Nbk), *'t Is waarm, zee Haarm/'t Is hiete, zee Griete* (Nbk, Wol, Sz; met omwisseling van de regels in Diz), zo ook *'t Is hiete,*

grieteni'je - grijs

zee Griete/t Is waarm, zee Haarm/Foej, zegt Jan, ik zwiet d'r van (Nbk), ook *...ik poest d'r van* (Nbk); de derde regel wordt soms ook vervangen door: *'t Is koold, zee Joolt* (Nbk), *As et niet regent mit pissende Griet/Dan regent et zes weken niet* (Bu)

grieteni'je de; -n; grieteni'jgien [gritə'njuə] (OS, WS zuid. van de *Lende*), ...ejə (WS noord. van de *Lende*)] 1. grietenij *de jonges die uut oonze grieteni'je binnen (...)* (p)

grieteni'jhuus (s) [...'n...] - grietenijhuis
grietman - grietman

grieven (spor.) ['gri:v] - grieven: krenken
grieze Ook **griezel** (bet. 2: verspr.) de; -n; griesien ['gri:zə/'gri(:)z] 1. een grijs (hoofd)haar (Db, Nbk) *Wat krieg ik al een griezen in mien haor* (Nbk) 2. in *de grieze(l) gaot me over de grauwe* de kou gaat me over de rug, ik krijg er koude rillingen van, nl. van ontsteltenis, schrik, doordat men griezelt, ook door kou, koorts, ook in *D'r gaot mi'j een griezel over de rogge* een rilling (Mun)

griezel de; -s ['gri:z], ook wel ...i...] 1. gruwel *Et is een griezel om dat an te zien* (Obk), *Ik zie d'r een griezel van dat die jonge bi'j et eksternust gaot het is griezelig, ik schrik ervan* (Op), zo ook *Ik zag d'r een griezel van* (Bdie), *Grote griezel, wat is 't toch koold vandaeg* (El), *Grote griezel, dat is me daor ok wat* (Np) 2. engerd, griezelig iemand (Mun) *Et is mar een griezel, heur* (Mun) 3. z. grieze en grisseltien

griezelachtig bn., bw.; -er, -st ['g...] 1. griezelig *Griezelachtig, zo hadde as die moters vliegen* (Ld), *'t Is griezelachtig dat die jongen now al op 'e vaort lopen* (Ow) 2. enorm *'t Is griezelachtig, hoe mooi die jonge speulen kan* (Spa), *'t Is vandaeg griezelachtige koold* (Diz), *Die buurman van oons dat is een griezelachtig beste kerel* (Sz)

griezelen zw. ww.; onoverg.; griezelde, het griezeld ['gri(:)z]n] 1. griezelen *'t Was zo'e'n mal geluud, ie zollen d'r van griezelen* (Sz), *Ik moet d'r van griezelen* (Pe-Db), *'t Is zo zoer, ie zollen d'r van griezelen* (Dhau), *Van de vellen in de koffie zoj' griezelen* (Wol), *De hele familie zat te griezelen van de slechte eerappels* (Pe-Db), *Ie zollen je dood griezelen*

gezegd wanneer men iets akeligs hoort of ziet (Nw)

griezelfilm (l) - griezelfilm

griezelig bn., bw.; -er, -st ['gri:z]əx (verspr.)] 1. griezelig *een griezelig beest* (El) 2. (bn.) min, gemeen: van personen (Ste) *een griezelig ventien* (Ste) 3. (bn.) een beangstigend gevoel hebbend (Mun) *Ie wodden d'r griezelig van aj' zokke verhaelen heuren* (Mun) 4. (bw.) enorm, ontstellend (Bu, Ste) *Die is griezelige dikke, die schoffelt over de bienen van dikte* (Ste), *Wat is die sinesappel toch griezelige zoer* (Ste), *'t Is griezelige koold* (Bu, Ste) 5. triest (Ste) *'t Is daor een griezelig boeltien* (Ste)

griezelstok (l) ['g...stok] - griezelstuk

griezen (Bdie, El, Ma, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) zw. ww.; griesde, is griesd ['gri:z]n] 1. grijzen (Bdie, El, Ma, Ol-Nl, Op, Wol) *Mien haoren beginnen al te griezen* (El, Op), *Hij begint al wat te griezen* (Ma) 2. gruwelen, gruwen (Op, Sz) *Ik grieze d'r van* (Op), *A'k dat zo zie kan ik d'r wel van griezen* (Sz)

grif bw. [grif] 1. vast en zeker, ongetwijfeld *Daor is grif wat gaonde, want et is allemaol volk om de deure* (Obk), *Hij gaot grif naor de meid* (Spa), *Hij dot dat grif veur mi'j* (El), *Da's grif!* (Wol) 2. er zeker van zijnd (b) *'k Dochte grif daj' om ziepe gongen* (b) 3. vlotweg (verspr.) *Hij was grif mit dat veurstel akkoord* (Op), *De dief bekende grif* (Np), *grif toegeven* (Bdie, Db): *Hij gaf grif toe dat hij mis was* (Db)

griffel de; -s; -tien ['grif] 1. bep. stift om mee te schrijven: griffel *As we de rechterwiesvinger niet rechtuut op de griffel hadden, gaf ze* [nl. de schooljuffrouw] *oons mit een liniaal een tikkien op 'e knokkel* (Op), *veur de griffel weg praoten vlotweg praten* (Wol)

griffeldeuze (Dho, Nbk, Op, Ste) - griffeldoos

griffie (spor.) ['grifi] - griffie: bep. sekretarie

griffier (spor.) [gr'fi:ər, grə'f...] - griffier
griffioen - griffioen, ook: één der gemeentevlaggen of -wapens, nl. met een griffioen

grijns (spor.) [grējs] - grijns: spottende lach

grijns-lachen (Db) - grijns-lachen
grijnzen (spor.) ['grɛjzɛn] - grijnzen: enigszins gemeen lachen
gril I (spor.) de; -len [grɪl] 1. gril, kuur 't *Was weer een gril van him* (Nbk)
gril II (OS, ZW, Dho, Np, Pe-Dbl) Ook **grel** (Mun, Sz) bn., bw.; -ler, -der, -st [grɪl/...e...] 1. fel, scherp (van licht of kleur) *Wat is die zonne gril* (Nbk), *...an de ogen* (Db), *De zonne scheen gril* (Ld), *'t Locht is je gril an de ogen* (Np, Nbk), *grille kleuren* (Bdie, Ow), *'t Is gril van kleur* (Db, Ow), *As 't bij de winter koold is, kan de locht zo gril wezen* (Obk), *De locht kik d'r zo gril uut* (Sz), *De locht is gril, et kan wel vriezen* (El, Obk), *Et staot d'r gril veur*: gezegd wanneer het behoorlijk gaat vriezen of vriest, wanneer het helder vriesweer is (OS, Bu, Diz, Ma, Np) 2. boos, boosachtig fel, star en fel (van de blik in iemands ogen) (OS, Dho, Mun, Np) *Die het de ogen aorig gril in 't heufd* (Obk), *Wat kikt die vent gril uut de ogen* (Dhau, Db, Diz, Ld, Ma), *Die keek d'r zo gril uut, hi'j kon wel lelk wezen* (Dfo)
grill - grill
grillen (spor.) zw. ww.; onpers. (bet. 1), overg., onoverg. (bet. 2); grilde, het grild ['grɪlɪ] 1. rillen (Nt), in *Et grilt me over de rogge, zo koold he'k et* (Nt) 2. grilleren (spor.)
grillig bn., bw.; -er, -st ['grɪlɔx] 1. grillig van karakter (inzake personen) 2. van grillige vorm 't *Vuur dat hoge tegen de locht laaide en grillig ofstak in de donkere naacht* (j) 3. fel, scherp, inzake kleuren, licht (Db, Nw) *grillige kleuren* (Db), *De zonne is zo grillig* (Nw) 4. (gezegd van het weer:) onaangenaam koud en nat (j) 't *Was van dat grillige meertweer* (j) 5. (gezegd van het weer:) flink vriezend en helder (Sz) 't *Staat d'r grillig veur* (Sz)
grillighied (l) ['g...] - grilligheid: gril, kuur
grimeren (spor.) [...rɪ] - grimeren
grimeur (l) - grimeur
grind(-) (l), z. **grint(-)**
grinniken zw. ww.; onoverg.; grinnikte, het grinnikt ['grɪnɔkɪ] 1. grinniken 2. hinniken (Np, Nw, Ste, Sz) *Et peerd staot te grinniken* (Np), *Hi'j ston naor et vooltien te grinniken* (Np), *As et vol net*

bi'j et peerd weg is, grinnikt et ok en de oolde ok (Ste)
grint Ook **grent** (Nbk, Np, Spa) [grɪnt/grent] - grint, kiezels
grintbult z. **grintbulte**
grintbulte Ook **grintbult** (Bdie, Nbk), **grentbulte** (Nbk), **grentbult** (Nbk, Np) de; -n; ...bultien ['g...] 1. hoop grint
grintgroeve (Ow) Ook **grentgroeve** (Nbk) - grintgroeve
grintharke (Sz) de; -n ['g...] 1. bep. brede hark met niet zo lange stok, met behulp waarvan men grint dat op paden etc. ligt, harkend bewerkt
grintlaoge (Nbk) Ook **grentlaoge** - grintlaag
grintpad Ook **grentpad** (Nbk, Np, Spa) - grintpad
grintschip (Spa) Ook **grentschip** (Spa) et; -pen; -pien ['grɪnt.../...] 1. het schip van iemand die daarmee vrachten grint vervoert en verkoopt
grintschipper (Db, Ow) Ook **grentschipper** (Nbk, Obk) - grintschipper
grintschoppe (Spa, Sz) Ook **grentschoppe** (Spa, Sz) de; -n; -pien ['grɪntskopə] 1. schop voor het scheppen van grint
grintstien (Nbk, Pe-Dbl, Wol) - grintsteen *Platzeilen deden wi'j mit platte grintstienties* (Pe-Dbl)
grintstientien (Nbk) Ook **grentstientien** (Nbk) et; ...stienties ['g...] 1. kiezelsteentje
grinttegel (El, Nbk) - grinttegel
grintweg (verspr.) Ook **grentweg** (Nbk, Np, Spa) de; -en; -gien 1. grintweg
grintzeef z. **grintzeve**
grintzeve (verspr.) Ook **grentzeef** (spor.) - grintzeef
grintzi'je (Diz, Ma, Np, Nt, Ste) Ook **grentzi'je** (Np) de; -n 1. grintzeef
grisseltien (Bu, Ld, Nbk, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook **krisseltien** (Ow), **grusseltien** (Dho), **grieseltien** (verspr.), **griezel** (Op), **grusien** (Dfo) et; grisselties ['grɪs|tɪn/'k.../'grɪs|.../'grɪs.../'grɪz|/'grɪsɪn] 1. heel weinig: van suiker, zout, poeder e.d., ook: een dun plakje *Doe mi'j mar een klein grisseltien suker in de thee* (Obk), *D'r moet een klein grieseltien bi'j* (Spa), *Daor ligt nog een grusseltien op 'e grond* weinig van iets, een kleinigheid (Dho), *een dun grieseltien spek* (Dfo), *D'r zat gien griezel vleis in de soep* (Op)

grissen - groete

grissen ((Nbk) zw. ww.; overg.; griste, het grist ['grɪsɪ] 1. zeer snel bemachtigen *Hi'j griste heur de beurs uut de tasse* (Nbk)
grit [grɪt] - grit (nl. 'scherp' kippevoer) *De kiepen moe'n weer wat ni'j grit hebben, want 't aandere is op, anders leggen ze wiendeier* (Dfo), *Vroeger kregen de kiepen grit, veur sterkere doppen* (El)
gritbak (verspr.) de; -ken; -kien ['grɪdbak] 1. bak met grit (nl. 'scherp' kippevoer) *Naost de voerbak ston de gritbak, mit kepotte nuunders met kapotte schelpen* (Ow)
gritpanne (Db) de; -n; -gien ['grɪtpanə] 1. pan gebruikt als *gritbak*, z. aldaar
gritei z. *gritteëi*
gritte (El, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Wol) Ook *grittow* (verspr.), *gruttow* (Db, Dhau, Ma, Nt) de; -n; grittien ['grɪtə/'grɪtəm /'grɪtəm] 1. grutto; in de verschillende klankvormen ook gebezigd als nabootsing van de roep van de grutto *De grittow roept zien eigen naeme* (Dho), *De gritten weren roer tegen de regen* (Ma)
gritteëi (Nbk) Ook *gritei* (El, Nbk, Ow), *grittow-ei* (Nbk), *gruttow-ei* (Nbk) et; -er ['grɪtəj/...] 1. ei van de grutto *Griteier maj' niet meer zuken* (El)
gritten (Obk) zw. ww.; overg.; gritte, het grit ['grɪtɪ] 1. grutten, nl. verbrijzeld graan, grut maken
grittenust (Obk, Ow, j) et; -en; ...nussien ['grɪtənast] 1. nest van een grutto *Dan zwarfde hi'j deur 't veld, en dan vun hi'j wel es een grittenussien* (j)
gritter z. *grutter*
gritteri'je (Obk) Ook *grutteri'je* (Obk) de; -n; gritteri'jgien [grɪtɪ'ʲjə, ...tə'r.../...A...] 1. gruttersbedrijf: met grutmolen *Mien heit gong vroeger naor de gritteri'je op 'e Gediek* d.i. Gorredijk (Obk)
grittow z. *gritte*
grittow-ei z. *gritteëi*
groede z. *groete*
groef z. *groeve*
groep de; -en; -ien [grup] 1. een groep personen, gelijksoortige personen of eendere zaken *een groep meensken* (Nbk), *een mooi groepien, in een groep, een groep huzen, in groepen indielen, Ze bin bi'j een groep* een groep, club (Np)
groepschackelder (l) - groepsschakelaar
groepsfoto (verspr.) - groepsfoto

groepsgedrag (l) - groepsgedrag
groeps gesprek (l) - groepsgeprek
groepsgewieze (spor.) - groepsgewijze
groepskommedaant (l) - groepskommandant
groepsleider (spor.) - groepsleider
groeps lid (spor.) - groeps lid
groepsmentaliteit (l) - groepsmentaliteit
groepsnorm (l) - groepsnorm
groepspraktiek (spor.) - groepspraktijk
groepsreis (verspr.) - groepsreis
groepsterief (l) - groepsterief
groepsverbaand (spor.) - groepsverband
groepsvorming (l) - groepsvorming
groet de; -en; -ien [grut] 1. groet *een stille groet* d.i. zonder geluid: zwaaiend, knipogend, ook inzake het afscheid nemen van een overledene (Sz), *een laeste groet* met name bij het afscheid nemen van een overledene: *En ik breng jow, mit een dankwoord, op dit plak een laeste groet* (b), *Hi'j stuurde een groet* (Bdie), *In de vekaansie komt d'r nog wel gauw es een groet van een familielid of kennis* (Pe-Db), *de groeten an N. doe N. de groeten* (Ld), *Doe ze de groeten van mi'j* (Np, Ste, Spa), *De groeten thuus!* (Ma), *Now, de groeten tot ziens* (Db, Nbk), *De groeten van de familie* je krijgt de groeten van mijn/jouw familie (Bu), *Jim kriegen de groeten* (Nbk, Ste), *'k Mos altied even de groeten van de oolde baos overbrengen* (j), *de groeten, tot kiek de groetjes, tot ziens* (Nbk, Wol), *Hi'j keek mi'j niet iens an en gunde mi'j gien groet* (Op), als afsluiting van een brief: *mit vrundelike groet* (Nbk)
groete (alg., spor. ZW) Ook *gloede* (Pe-Db), *gloete* (Bdie), *groede* (Db, Dhau, Ow) de; -n; groetien ['gru:tə /'glu:də/'glu:tə /'gru:də] 1. litteken, ook van bomen of planten *Hi'j het een groete op et heufd* (Bu), *een beste groete* een groot litteken (Np), *een malle groete* (Bu, Dho), *een rere groete* (verspr.): *Hi'j het d'r een raere groete an overhullen* (Nt), *...van overholen* (Ol-Nl, El), *Een wonde kan een groete overlaoten* doen resteren (Ste), *D'r is wel een raere groete van overleven* (Mun), *Wat hef die man een gloete an de kop* (Bdie), *...een dikke groete op 't bien* (Mun), *Hi'j het een lillike groete an 't heufd hullen* (Sz), *Hi'j het een groete over de kop* (Wol), *Et stiekeldraad gruude in*

de boom, dat d'r kwam een groete op (Np), Die boom zit vol groeten van de gallen (Sz) 2. wond die allicht een litteken tot gevolg heeft (door snijden of schuren langs iets scherp ontstaan) (Ste) *Aj' langs een spieker schoerd hebben, kuj' zeggen: 'Wat he'k now een malle groete'* (Ste) 3. vastzittende laag vuil op de huid van de mens of evt. van een dier (Db, Dhau, El, Ld, Obk, Ow) *Die jongen wasken heur mar half, ze hebben zuver een groete in de hanen* (Obk), *D'r zit een hiele groede op zien bienen* (Dhau), *Ik heb de groete in de hanen van smerighied* (Ld), *De groete zat op/in 't vel* (Ow)

groeten zw. ww.; overg.; groette, het groet ['grutɲ] 1. groeten *Aj' iene tegenkommen bin wij wend 'm te groeten* (Spa), *Die snotneuze groot je nooit, al gaot ze je ok an de huid veurbi'* (Obk), *Ik groot je!* afscheidsgroet, ook gezegd wanneer iemand abrupt wegloupt door boosheid (Nbk, Np, Wol)

groetenis Ook **groetenisse** (Mun, b, vo), **groetnis** (Dfo, Nbk, Ow) de ['grutənis(ə) /'grutnis] 1. groetenis, groet *Ik mos jim de groetenis doen van jim oolde buren* (Obk), *Doe ze de groetenis* (Bdie), *De groetenis an je volk doen!* (Nt) 2. (met het lidw., gezegd bij afscheid) gegroet, tot ziens (Mun, Ow) *Now, de groetenisse* (Ow, b), ook gezegd wanneer men wegloupt omdat men iets niet ziet zitten (Ow)

groetenisse z. **groetenis**

groeterig (Dhau, Obk, Ow) bn.; -er, -st ['gru:ɾəx] 1. met vastzittend vuil *Winterhanen bin vaeke groeterig* (Obk)

groetnis z. **groetenis**

groeve (OS, verspr. WS) Ook **groef** (Db, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, bet. 1, evt. 2), **gruuf** (bet. 1: Obk) de; -n; groefien ['gru:wa, ...və/gruf/gryf] 1. inkerving, ook naad (Mun), kleine barst (Wol), rimpel in het gelaat *de groeven op een grammefoonplae* (Op), *de groef van een jampot schroefdraad* (Nt), *Hi'j het groeven in de hanen* (Np), *...nog een hiele groeve in de haand* (Bu), *Aj' oold binnen kriej' allemaal groeven in 't gezicht* (Ow, Np, Ste), *Aj' goed toekieken het hi'j daor bi'j de neuze een klein groefien* (Sz) 2. sponning (aan een plank, waarin de veer, messing van een andere plank sluit) *Vloerplanken zit een*

groef en een vere an (Spa), *D'r zit een groeve an die plaanke* (El), *Groeven zitten an machinaal hooft dat in mekaander sluit* (Obk, Diz) 3. graf op kerkhof (Bu, Db, Dhau, Dho, Mun, Np, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol) *rondom de groeve staon* (Spa), *De familie ston bi'j de eupen groeve* (Wol), *...an de eupen groeve* (Ol-Nl), *We stonnen in de koolde an de groeve* (Bu), *An de groeve wodde bi'j disse plechtighied niet spreuken* (Sz), *Daor stonnen verscheiden an de groeve* (Dho), *iene naor de groeve brengen* iemand naar de laatste rustplaats brengen (Bu), *iene te groeve dregen* id. (Bu) 4. begrafenis (Dfo, bl) *Ze mossen daegs [die dag] op 'e groeve* (Dfo), *Wi'j bin ok te groeve nuugd* (bl) 5. gat waaruit men zand, grint etc. haalt (spor.)

groevenugen (Ste, k: Ste) onbep. w. ['g...ny:gn] 1. uitnodigen voor een begrafenis, de leed aanzeggen ook naar anderen dan de leden van de begrafenisvereniging, ook buiten het dorp *Bi'j groevenugen mos ie ok buten et dorp wezen en mos ie de familie bi'j langes* (Ste)

groevenuger (Ste, k: Ste) de; -s ['g...ny:gr] 1. leedaanzegger, ook naar mensen buiten het dorp gaand en naar de familie *Vroeger haj' groevenugers, dat deden de buren aenlik; bi'j leedanzeggen gongen die dat deden alliend naor de leden van de begraffenisverenige* (Ste)

groeze z. **kreuze**

groezelig bn., bw.; -er, -st ['gru:zəx, ook ...u...] 1. groezelig, met vastzittende smerigheid, smoezelig *Die zicht d'r zo groezelig uut, de smerighied zit 'm vaaste op 'e huid* (Dfo), *Zi'j keek d'r groezelig uut* ze is enigszins smerig (Ma, Ste), *In huus kik et d'r wat groezelig uut* is het enigszins vuil, smerig (Ste), *De waske is slim groezelig* (Np), *groezelig waeter* (El, Nbk), *groezelige schaopewolle* (Ld)

groezerig (Sz) bn., bw.; -er, -st ['gru:(:)zəx] 1. groezelig, smerig *Dat meens is niet schone, want ze kik der zo groezerig uut* (Sz)

groezig (Nbk, Np, Op, b: lm, ln) bn.; -er, -st [gru:zəx] 1. smerig, groezelig, niet schoon *groezig waeter* vuil, smerig water (Np, Op), *Hi'j is aorig groezig om de kop* (Np), *Et is daor ok aorig groezig in dat huusholen* (Np)

grof - grofgebouwd

grof bn., bw.; groffer, grofst [grɔf] 1. bn. groot en stevig gebouwd, met grote en stevige botten *een peer groffe hanen* (Nbk), *een groffe kerel* (Spa), *Wat een grof meense* een grof gebouwde vrouw (Ste), *Hij het van die groffe bonken* (Ste), *Hij is grof bouwd* (Wol), *grof van stok wezen* grof gebouwd zijn (Ste) 2. (bn.) groot van stuk *grof wild*, *een grof stok cake* (Ld), *grof geschut* (Sz) 3. in tegenstelling tot fijn, dun *Et beddestro van vroeger was vaeke grof stro* (Obk), *groffe ries*, *Wat is dat roggenmael grof* niet bep. fijn (El, Ld, Nt, Dhau), *De lekkerste bloedwost was van grof roggenmael* (Ow), *de koffie grof of fien maelen* (Diz, Ma), *rogge grof maelen* (Bdie), *grof gemalen* (Spa), *De thee is grof of fien* (El), *grof meel* (Nt, Sz), *grof zaand* (Nbk, Ow): *Veur metselen moej' grof zaand hebben* (Ow), *fien en grof grind* (Ol-Nl), *...hui* (Nt, Ol-Nl), *grof grus* een groot soort gras (Np): *Kropaore, wilde haever en kweekgrus is allemaole grof grus* (Np), *de groffe denne spar* (verspr.), *grof gaoren* (Bdie, Nt), *groffe stof* dikke en hol geweven stof (Bu, Diz, Nt, Wol, Ste), *grof wark inzetten* darrenraat maken door bijen (bs: Dfo), *warken op grof bruid* id. (bs: Dfo), *een grof weefsel* (Spa), *grof gaas* gaas met grote mazen, bijv. gebruikt voor het afrasteren van terrein voor schapen (Pe-Dbl), *grof gewas* (Bdie, Pe-Bdie): *Op slecht laand gruit een grof gewas* (Pe-Dbl), *grof breien* enigszins hol, met dikke pennen (verspr.): *Aj' grof breien hebben*, *bi' ok nog es een keer klaor* (Obk), *een grof gebreid vest* (Diz), *een groffe trui* (Ste), *een groffe steek*: inzake naaien, breien, borduren (Db), *Een zak die wat grof is* [van grove stof] *kuj' niet alles in doen* (Pe-Dbl), *grof snieden* bijv. van groente (Dho, Wol) 4. alledaags, niet fijn, niet bijzonder (Mun, Ste) *Koppies of paanties, et is allegaere grof waark* gewoon aardewerk (Mun), *Dat kuj' wel grof doen*, *et komp niet zo krek* zonder al te precies te zijn (Ste) 5. ruw, onbeschaafd *Hij het een groffe tael over 'm* (Diz), *'t Is 't toppunt van grof onfesoen* (ba), *et grof zeggen* (Np, Dhau): *Wat zegt hij dat grof* (Dhau), ook brutaal, hard, lomp: *Hij kan 't grof zeggen!* (Ow), *Ik vien dat mar grof zegd!*

(Diz), *Hij vul wel wat grof uut* (Bu), *Hij schopte d'r een groffe tael uut ruw*, onbeschaafd (Op), zo ook *groffe woorden*: *Hij bruukt altied van die groffe woorden* (Ow), *groffe praot*: *Hij het groffe praot* (Ma), *...grof praot* (Ow), *...een groffe praot* (El) en *Hij is grof in de mond* (verspr.), *...in de bek* (Nbk), ook van een hond met venijnige tanden: *Veur haezen is hij* [de hond] *wat grof in de bek* (b), (van gereformeerden én katholieken) *Die is fien mit groffe streken* gaat trouw naar de kerk, maar haalt wel dingen uit die niet kunnen (Ste) 6. van een buitengewone proportie of kracht *Hij het een groffe stemme* (Nbk, Np), *Hij hadde een grof geluud* (Np), *grof wark zwaar werk* (Db), *grof vuil* (El, Nbk), *grof ofval* (Dho), *'t Is grof mien jongel* het is erg (Bdie), *een groffe leugen* (Db, Nbk), *grof liegen* (Nbk), *grof geld verdienen* (Nbk, Np, Op): *D'r wodt grof geld an verdiend* (Nbk, Np) * *Stof wodt grofeerst* regent het zachtjes, daarna steeds harder (Np)

grofachtig (spor.) - grofachtig

grofaordig (Np) bn. [grɔ'fɔ:ərdəx] 1. grofgebouwd *'t Is een grofaordig slag volk* (Np)

grofbonkerig z. **grofbonkig**

grofbonkig Ook **grofbonkerig** (Db, Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow) bn.; -er, -st [grɔv'bonkəx, ...kɔx] 1. zwaargebouwd, met grote, stevige botten *Van dat laoge* [uit die familie] *bin ze allemaol wat grofbonkig* (Obk), *Die koe is aorig grofbonkig* (Dfo, Bdie), *een grofbonkerige kerel* (Np), *'t Was een grofbonkige meid* (Ol-Nl), *Dat is ok een grofbonkig soorte* (Np)

grofbotterig (Ow) bn.; -er, -st [grɔv'botɔx] 1. gebouwd met grote, zware botten

grofbruud (Np, Nbk, Obk, Op, b: ln, bs: Dfo, Obk) Ook **darrebruud** (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), **bultbruud** (bs: Op) et [grɔvbry:t/'darə.../'baldbry:t] 1. bijenbroedsel waaruit darren komen *'t Was allemaole grofbruud en gien hunning* (Dfo), *Een körf mit een boel fienbruud is et beste volk; een körf mit een boel darrebruud is wat een minderweerdig volk* (bs), *Ik moet dommiet an 't grofbruud snieden* (Obk) **grofgebouwd** (Nbk) [aks. wisselt] -

grofgebouwd

grofhied (Nbk), voor -heid z. -hied de [ˈgrɔfhiːt] 1. het grofgebouwd zijn 2. het ruw, onbeschaafd zijn, het op ruwe wijze zeggen

grofkorrelig (Nbk) [aks. wisselt] - grofkorrelig *grofkorrelig voer* (Nbk)

grofmaelig (Ow) bn. [aks. wisselt] 1. grof gemalen *Die koffie is grofmaelig* (Ow)

grofsmid (Ol-Nl, Wol) - grofsmid

grofstengelig (Nbk) bn.; -er, -st [grɔfˈstɛŋlɔx] 1. met grove stengel *Kropaore is grof, stroachtig, et is grofstengelig* (Nbk)

grofvuil (spor.) [grɔfˈvøi] - grofvuil

grofweg (Nbk) bw. [grɔwɛx; aks. wisselt] 1. zonder scrupules *Et wodde mar grofweg zegd* (Nbk), *Hij zee et ok mar grofweg* (Nbk)

grofwild (l) [grɔˈwilt] - grofwild

grog (Dhau, Ste) de; -gen; -gien [grɔk] 1. grog *Dan moej' een waarme grog nemen* (Dhau)

grommegien (Bdie, Db, El, Nt, Obk, Op, Spa, Ste, Wol) Ook **grummegien** (Mun, Pe-Dbl, Sz, Spa) et; grommegies [ˈgrɔmɛgin/...A...] 1. zeer kleine hoeveelheid, een ietsje, een spatje (Bdie, El, Mun, Nt, Obk, Pe-Dbl, Ste, Sz) *een grommegien keneel in de koffie* (Obk), *Daenk d'r omme, mar een grummegien zout d'r in* (Ste, Spa), *D'r zit gien grommegien vet op* (Bdie), *D'r is een grommegien snij valen, et het een betien gromd* (Ste), *Hij het nog wel een grummegien achter de hand* een flinke hoeveelheid, met name van geld (Sz), *Ze slokken gien grommegien deur* ze trekken zich nergens wat van aan, zijn niet altijd even eerlijk bij wat ze doen (Ste), *Ie moe'n ok wel es een grommegien deurslokken kunnen* een kleinigheid kunnen verdragen, niet op alle slakken zout leggen (Ste), *Ze gaon wel naor de kärke, mar ze slokken ok wel es een grommegien deur* zijn niet altijd even eerlijk (Ste) 2. stofje (Db, El, Nt, Spa) *D'r zit een klein grummegien in de melk* (El), *een grommegien op 'e jasse* (Db) 3. fijn vlokje sneeuw (Op, Wol)

grommelen (Db, El, Mun, b: lm, p) zw. ww.; onpers.; grommelde, het grommeld [ˈgrɔmlɛn] 1. rommelen, door onweer *In de veerte grommelt et al wat* (El) 2. z. grommen

grommen Ook **grommelen** (bet. 1: Spa)

zw. ww.; onoverg.; gromde, het gromd [ˈgrɔmː/...mlɛn] 1. in lichte mate sneeuwen (meestal betreft het fijne sneeuw (Nbk) *We kun wel een pak snij kriegen, want et begint al te grommen* (Wol), *'t Gromt een betien* (Nbk) 2. brommen, grommen van dieren *Die hond gromt altied op 'e postbode* (El)

grommerig z. grommig

grommig (verspr.) Ook **grommerig** (Bdie, Bu, Nbk, Wol) bn., bw.; -er, -st [grɔmɔx/...mɔx, ...mɔrɔx] 1. van water: door ijzer of ijzeroer gekleurd of een zodanige indruk wekkend (Db, Dhau, Mun, Nt, Obk, Ow, Spa, Sz, Wol) *Et waeter onder uut de pompe is bij dreug weer grommerig* (Wol), *Die sloot het grommig waeter* (Db), *'t Waeter onder in de tonne is wat grommig* (Dhau, Spa, Sz, Nt), *Dat waeter kikt grommig toe* (Dho), *'t Was mar een grommig bakkien koffie, heur!* (Mun) 2. boos, chagrijnig, en, van een hond, daarbij grommend (Bdie, Bu, Db, Dho, El, Mun, Ol-Nl, Op, Ow, Sz, Wol) *Bij' altied zo grommig!* (Db), *Hij is zo grommig vandaege* (Dho), *Die kerel kikt altied grommig* (Op), *'t Is een grommig persoon* (Ol-Nl), *De hond is grommerig* (Wol)

gromoeder z. grootmoeder

grond de; -en [grɔnt] 1. aardoppervlak *Aj' tegen de grond liggen gaon moej' d'r wel wat onder leggen* (Obk), *De dikke deure wodde ofgrundeld, en G. zat onder de grond, onder de toren* (j), *Wij raekten de grond mit de bojem* nl. van de auto (Nbk), *niet van de grond kommen* (verspr.), *tot de grond toe ofbranen* (verspr.), *...ofbreken id., iene mit de grond geliekmaeken* niets heel laten aan iemand (Nbk), *van de grond of opbouwen* iets helemaal opbouwen, opzetten, ook fig. (Nbk, Spa): *Ja, hij het die club van de grond of opbouwd* (Nbk), *wat mit de grond geliekmaeken* (verspr.), *mit beide bienen op 'e grond blieven* (Nbk), *zo ook mit beide voeten op 'e grond staon* (Db, El, Np) 2. het vlak waarop men zich bevindt *Gao mar even op 'e grond zitten* (Ol-Nl), *Et ligt op 'e grond* (Ste), *'t Risseltaot is dat de beide oolde mannegies beginnen te vechten en over de grond rollebollen* (b), *wat op 'e grond gooien* (verspr.), *Ie moe'n d'r omme daenken daj' d'r een goeie grond onder kriegen* (Mun),

grond - grond

de begaone grond, En inienen vuulde J. gien grond meer (l), Ik veulde gien grond meer onder de benen ik voelde geen vaste grond meer onder m'n voeten (Nt), *Ie zollen deur de grond gaon* je zou menen door de grond te zinken: van schrik, ellende, pijn, schaamte (bijv. omdat je kwade bedoelingen zijn doorzien) (Dfo, Nbk, Ow), zo ook *Hi'j wol wel deur de grond gaon* (Ma), ...*in de grond zakken* (Nt), ook *Ie zollen van schaemte in de grond zakken* (Np), *Ik schrok zo, ik ging haost deur de grond* (Nbk, Dfo), *Hi'j gong van piene deur de grond* (Ow, Db), zo ook, fig., als hervóór: *deur de grond zinken* (Dhau) en *de grond onder de voeten vulen wegzinken* (Op), *De grond zakte 'm onder de voeten weg* van schrik, door zich betrapt te weten e.d. (Ste), *Hi'j zakte haost deur de grond* (Nbk, b), *Hi'j hadde gien grond onder de voeten* hij had geen been om op te staan (Ste), ...*om op te staon* id. (Ld), *van schrik an de grond staon* als aan de grond genageld (Db), *an de grond naegeld staon* nl. van schrik (Db), *wat van de grond kriegen* iets oppakken, ook: iets opzetten, oprichten en tot bloei brengen (Nbk), *De grond wodde 'm (te) hiete onder de voeten* hij ging er (bijna) vandoor omdat zijn boze opzet werd doorzien, zijn wanprestatie aan het licht zou komen, hij besepte dat men maatregelen zou gaan treffen i.v.m. zijn boze opzet en wilde vertrekken (verspr.), ook *De grond wodde 'm te warm onder de benen* (Sz), *iene tegen de grond slaon* (Nbk), zo ook *Ie verhogen et tarief en wij gaon weer an 't wark, of we slaon jow hier plat mit de grond* (vo), *Ze bin plat bi'j de grond* het zijn eenvoudige mensen (Np) 3. een stuk land, grond *Een mooie lappe grond het hi'j bi'j huus!* (Nbk), *Et waeter kwam van de hoge gronden in et oosten* (l), *de toewiezing van die gronden* (l), *grond verkopen*, ...*kopen*, ...*huren* etc., *woeste grond, gruunte van eigen grond, eigen grond onder de voeten hebben* (Op) 4. aardkorst (Nbk, Op) *In de grond zitten verschillende weerdevolle delfstoffen* (Op), *De waeterleiding haelt et waeter 90 meter uut de grond* (Op) 5. de bovenste laag van de aarde, bodem, grondlaag *As doukies de vost uut de grond is (...)* (b), *Om et vaaste*

te maeken, stikt hi'j zien reservestok in de grond (b), *in de grond greven*, *De grond is zo dreuge as wat* (Dho), *Die boer het minne grond* (Ow, Np), *Vroeger begreuen ze kadavers in de grond* (Db), *Et waeter zakt de grond wel in* (Wol), *De eerpels zitten al in de grond* de pootaardappelen zijn al gepoot (Nbk), ...*bin al uut de grond* zijn al gerooid (Nbk), *onder de grond warken* in mijnen e.d. (Nbk), *vaaste grond* (Nbk), *(gien) vaaste grond onder de voeten hebben* (Nbk, Ow), *de koolde grond* niet kunstmatig warm gehouden grond zoals in kassen (Nbk), *in de grond trappen* in de grond boren (Dho): *Hi'j wodt in de grond trapt* (Dho), *De grond zit op slot* is bevroren (b) 6. de stof waaruit de bovenste laag van de aarde bestaat *vergreuen grond* (Ow), *D'r moet weer wat grond op 'e tuun* (Wol), *Op wat veur grond gruien disse eerpels?* (Wol), *'t Is daor goeie grond* (Bu, Dho), ...*beste grond* (Ste), ...*een goeie grond* (Bdie), *Hi'j gooide grond op 'e kuilbult* (Np), *Ik doe wat ni'je grond in de bloempot* (El), *Aj' goeie grond hebben willen veur de bloemen, moej' in de hujlanen bi'j 't kanaal wezen* (Obk), *Zaand, vene, klei bin verschillende soorten grond* (Dfo), *Wat veur grond zol dat now wezen, et het wel wat van klei* (Dhau), *Die grond is aarm* (Nt), *schraole grond, vruchtbere grond* 7. grondslag, basis van iets *een grond van waorhied* (Nbk), *op grond van* (l) 8. bodem onder het water, vaste onderlaag *'t Waeter in de sloot was zo helder, ik kon de grond zien* (Db), *Ie kun hier gien grond vienen!* het is hier zo diep, je kunt nergens een bodem voelen of zien (Dhau), zo ook *Ie vulen gien grond meer* (Spa), vandaar *De stok kwam (in et waeter) an de grond* (Ow), *'t Peerd zakte deur et vene, hi'j kon gien grond meer vienen* (Ow), *Hi'j het weer grond onder de voeten* (Np), *Ik veulde gien grond meer onder de bienen* (Nt), *Bi'j Sunnege raekten ze an de grond* kwamen ze vast te zitten met het schip (l), *De snikke is an de grond lopen* (Np), *an de grond zitten* van een vaartuig, ook: geen geld meer bezitten (verspr.), *Ie moe'n wel zorgen daj' grond onder de voeten hollen* men moet zorgen dat men iets houdt waarop men blijvend kan bouwen (Ld, Obk), *de grond in boren*

(1), ook fig., met name van een plan, hoopvolle verwachtingen (1), ook van een persoon: *iene de grond in boren* niets heel laten aan iemand (Nbk), *te gronde gaon* 9. het diepste van iets, het wezen, de kern 't *tot in de grond toe uitzuken* (Ow), *iene tot in de grond bedarven* (Op, Ow, Nbk), *Hij is tot in de grond verwend* (Nbk), 't *Kwam uut de grond van zien hatte* (Dhau, Np, Spa, Nbk), *In de grond het hij netuurlik geliek* in wezen, in de kern (Nbk) 10. originele kleur (Dho, Ste) *Die vloer is zo smerig, ie kun d'r gien grond weer in kriegen* (Dho, Ste), *Mien jurk is deur et wark zo smerig wodden, daj' d'r gien grond weer in kriegen kunnen* (Ste) 11. reden om, recht tot *Ze hebben wel grond van praoten* (Db), *Hij het gien grond tot praoten* geen reden om er iets van te zeggen, geen recht van spreken (Diz), *Hij hadde grond om te zeggen dat et zo was* (Np), *Hij had d'r een goeie grond veur om dat te zeggen* (Ow), *D'r was einliks gien grond veur om (...)* (Mun), *Hij hadde een goeie grond om dat huus te verkopen* (Pe- Dbl), *D'r was gien enkele grond om et te weigeren* (Ld), *Je hebben gien enkele grond om kwaod te wezen* (Wol), *Op grond daarvan bin ze vertrokken* om die reden (verspr., Dho), *Ie kun wel altied ommefoeteren, mar d'r moet ok een grond veur wezen* (Nbk), *Hij had d'r hielemaal gien grond veur* (Ma) * *Wat beter grond, wat rieker de meensken* (Obk), *Et meerste wark is bij de grond 't meeste werk is werken met grond, is hard werken met de handen, bij uitbreiding: is eenvoudig handwerk* (Obk), *Rood haor en elzehoolt wo'n niet op goeie grond verbouwd* (Nbk), *...wo'n op gien goeie grond verbouwd* (Dhau), *Grond lopt niet vot, d'r kan hoogstens es iene over lopen* grond is de beste, veiligste belegging (vo), zo ook *Grond kan wel een smeerlap over lopen, mar hij gaot d'r niet mit vot* (El), *Buurmaans grond is mar ien keer te koop* wil men z'n bedrijf uitbreiden met land van z'n buurman, dan moet men snel zijn, voor het te laat is (Ow)

grondankoop - grondaankoop

grondbedde (vo) et; -n; -gien ['grond bedə] 1. bcp. door te graven of om te keren laag losse grond: *Ok wodde die*

stront wel in een grondbedde schept mit wallegies grond d'r omme toe; hier of daor, waor een hoogte in et laand was, hadden S. en H. in de haast wat grond losmaekt en in de meitied wodde stront en grond deur mekeer warkt en laeter over et laand reden (vo)

grondbedrief (Nbk, Ow) - grondbedrijf

grondbelasting (verspr.) - grondbelasting

grondbetekenis (1) - grondbetekenis

grondbezit (Nbk) - grondbezit, grondeigendom

grondbezitter (Nbk) - grondbezitter, grondeigenaar

grondbore (Nbk, Ste) - grondboor

grondboring (Nbk) de; -s; ...borinkien ['grondbo:əriŋ] 1. het in de grond boren i.v.m. onderzoek naar de samenstelling van de grond, voor het maken van putten, voor het zoeken naar waterbronnen, om olie of gas te vinden etc. *Ze hebben hier aachteruut ok een grondboring daon* (Nbk)

grondbult z. **grondbulte**

grondbulte (Db) Ook **grondbult** (Np) de;

-n; ...bultien ['grondbult(ə)] 1. hoop grond

grondeigenaar z. **grondeigener**

grondeigendom (1) et ['grontɛjgndom] 1.

het eigendom van grond, landerijen

grondeigener Ook **grondeigenaar** (spor.)

['grontɛjgənɛ] - grondeigenaar

grondelen (Obk) zw. ww.; onoverg.;

grondelde, het grondeld ['grondlɛ] 1. (van

vissen) met de bek in de grond onder water

heen en weer gaan om voedsel te zoeken

grondeloos bn., bw. ['grondelo:əs] 1.

zonder (vaste) ondergrond *Mit de stok stak*

ie d'r deur, ie vuulden gien grond, 't was

daor grondeloos! (Ow), *Die zaandofgre-*

vings bin grondeloos, en de oolde Kuun-

derkolken weren dat ok (Obk), *Et vene in*

De Harken onder Makkinge was gronde-

loos (Ld), *Die sloot is grondeloos diepe*

(Bdie, Spa, Np), *De kolken die hier mit de*

overstroming van 1825 sleugen binnen,

waren grondeloos djep (Sz), *Dat gat is*

grondeloos (Wol) 2. zonder grens, zonder

einde, in *Dat kiend is grondeloos verwend*

(Db)

grondgebied (spor.) ['g...] - grondgebied:

van een gemeente, een land etc.

grondgebruuk - grondgebruik

grondgedaachte (1) - grondgedachte

grondig bn., bw.; -er, -st ['grondɛx] 1.

grondkabel - grondwaeterpeil

- diepgaand, degelijk, niet oppervlakkig *Ʒ Har d'r gien grondige reden veur om d'r over te praoten* (Dfo), *Dan perbeerde hij et insterment grondig en speulde prachtige Duutse lieties* (j), *Ze hebben et huus grondig onder hanen neumen* (Nbk) 2. naar de grond smakend, van vis (Ste) *De aol is lekker, mar ze is een betien grondig* (Ste)
- grondkabel** (spor.) - grondkabel
- grondkaemer** (spor.) - grondkamer
- grondkaorte** (l) - grondkaart: basiskaart
- grondkaptaal** (l) - grondkapitaal: het oorspronkelijke kapitaal
- grondkrojen** (Sz) onbep. w. ['grontkro:əjn] 1. grond met een kruiwagen vervoeren *We moe'n de tuun ophogen, dus moe'n we druk an 't grondkrojen* (Sz)
- grondlak** (Nbk) - grondlak
- grondlaoge** (verspr.) - grondlaag
- grondlasten** (verspr.) - grondlasten
- grondlegger** (l) - grondlegger
- grondleiding** (Nbk) - grondleiding
- grondlocht** (Nbk) - grondlucht
- grondmist** (Diz, Nbk, Np, Obk, Ow) de ['grontmist] 1. laaghangende mist *Tegen waarm weer hej' een dag eerder vaeke grondmist* (Nbk), *Aj' de koppen van de koenen in et laand al zien en de rest niet, hej' grondmist* (Nbk)
- grondmoonster** (verspr.) - grondmonster
- grondmuske** (Obk) de; -n; ...muskien ['grontmaskə] 1. hetz. als *toffeltien*, z. aldaar
- grondneutekoeke** (verspr.) Ook **grondneutenkoeke** (spor. WS, Nbk), **grondnote(n)koeke** (spor.), **grondnutenkoeke** (Db) de; -n; ...koekien ['grontnɑ:təkukə /...nɑ:tɪŋ.../...o:ə.../...y...] 1. koek van grondnoten, voor vee
- grondneutenkoeke** z. **grondneutekoeke**
- grondneutenmael** (Nbk) et 1. meel van grondnoten, voor bep. veevoer
- grondnevel** z. **croepnevel**
- grondnote(n)koeke** z. **grondneutekoeke**
- grondnutenkoeke** z. **grondneutekoeke**
- grondofgreving** (spor.) - grondafraving
- grondonderzoek** (verspr.) - grondonderzoek
- grondonderzoek** (l) - grondonderzoek
- grondoppervlakte** (Nbk) - grondoppervlakte
- grondpacht** (Nbk) - grondpacht
- grondpachter** (Spa) de; -s; -tien ['g...] 1. pachter van grond
- grondpoletiek** (spor.) - grondpolitiek
- grondpries** - grondprijs *Hier is nog ruimte, dat wodt et plein; vanwege de grondpries een betien klein* (ba)
- grondrecht** (Nbk, l) et; -en ['grontrext] 1. recht tot het gebruiken van grond (Nbk) 2. principieel recht van de mens (l)
- grondschatting** (Db, El) de; -s ['g...] 1. taxatie van de waarde van de grond (t.b.v. de belastingdienst)
- grondschoever** (Bu) de; -s; -tien ['g...] 1. grondschiuiver
- grondshoogte** (Ste) de ['gron(t)sho:xtə] 1. de hoogte, het nivo van de grond, het aardoppervlak *de eerpels in de eerpelhutte, tot op grondshoogte* (Ste)
- grondslag** (Nbk, Spa) de; ...slaegen (Nbk), ...slagen (Spa) ['grontslax] 1. dat waarop iets berust (fig.) 2. grond onder het aardoppervlak (Nbk) *Oons huus is vaeke vochtig, we hebben hier een koolde grondslag* (Nbk)
- grondsoort** z. **grondsoorte**
- grondsoorte** (Np, Obk) Ook **grondsoort** (Sz) - grondsoort
- grondstof** (l) - grondstof (om uit te vervaardigen)
- grondtoon** (l) - grondtoon: van een akkoord
- grondtroepen** (l) - grondtroepen
- grondvaarve** z. **grondvarve**
- grondvak** (Np) et; -ken; -kien ['grontfak] 1. hooivak, d.w.z. op de grond in een schuur *Huj kuj' bargaen in 't grondvak, mar ok op de koezoolder* (Np)
- grondvarve** (verspr.) Ook **grondvaarve** (Bdie, El, Mun), **grondverve** (Spa) ['g...] - grondverf
- grondverkoop** z. **grondverkope**
- grondverkope** (Nbk) Ook **grondverkoop** (Nbk) - grondverkoop
- grondverve** z. **grondvarve**
- grondvervoer** (l) - grondvervoer
- grondvlak** (verspr.) - grondvlak, bodemvlak, vlak onder een gebouw *Aj' beton stotten willen, moet 't grondvlak eerst slicht wezen* (Ow)
- grondwaark** z. **grondwark**
- grondwaarker** z. **grondwarker**
- grondwaeter** (verspr., niet WH) Ook **grondwater** (WH) - grondwater
- grondwaeterpeil** (Nbk) - grondwaterpeil

grondwaeterstaand (Nbk) - grondwaterstand

grondwark Ook *grondwerk* (WH), *grondwaark* (Bdie, Mun) et [g...] 1. graafwerk *Et grondwark is uutbesteed* (Ste), *Et grondwark komt eerst bij et bouwen van een huus* (Nbk)

grondwarker Ook *grondwaarker* (Bdie), *grondwerker* (Spa) de; -s; -tien 1. grondwerker

grondwater z. *grondwaeter*

grondweerde (verspr.) - grondwaarde

grondwerk z. *grondwark*

grondwerker z. *grondwarker*

grondwet - grondwet *de grondwet van een maatschap* (Sz)

grondzee (l) - grondzee

grondzeil (verspr.) - grondzeil

grondzwelver (Obk) [grontswelwɛ] - oeverwaluw

Groni(n)ger z. *Grunninger*

groot I (bet. 2) Ook *grote* (bet. 2, 3 in verb.: bet. 1) et [gro:ət/...ə] 1. het grote, ruime, aanzienlijke, in *in et groot*. *As een knieptange in 't grote, mar gien schaarpe bekken* (Nw), *Een grossier koopt in 't groot in op grote schaal* (Op), *Daor gaot de omzet in 't groot* (Diz), *As hi'j wat dot, dan dot hi'j et in 't groot* (Dfo), *Ze boerken tegenwoordig haost allemaole in 't groot* (Obk), *Ze pakken dat in 't groot an* (Mun), *Ze doen et altied in 't groot* (Ow, Ste), *Overal fusie, 't moet overal mar in 't groot* (Nbk), *Hi'j haandelt in 't groot* (Wol), *Hi'j is die winkel in 't klein begonnen, mar hi'j zet now in 't groot deur* (Bdie, Ol-Nl, Spa, Sz), vandaar *Ze doen et daor now in 't groot* (Dho), *Die man begint ok al in 't groot mit zien lappies* (Dhau), *Dat gaot daor in 't grote* (Ow, Ma) 2. groot mens, groot kind, volwassen dier *Toe je, grote* schertsend, ter aansporing, meewarig etc. tegen volwassene of ouder kind *Wij mochten naor huus, mar de groten moe'n naoblieven* de kinderen uit het lokaal met de hoogste klassen (Nbk), *Aj' hatten voeren gaon de groten altied veuran staon* (Nbk) 3. rijk persoon, persoon met aanzien (Ld, Mun) *Dat bin de groten!*, *Zie beheuren now bi'j de groten, now ze een flinke boerkerije onder 't gat hebben* (Mun) * *Dic et kleinc niet eert, is et grote niet weerd* (Nbk)

groot II bn.; groter, grootst 1. van meer dan gemiddelde afmetingen, in tegenstelling tot klein *Hi'j is groot veur zien jaoren* (Diz), *'t Is een grote kerel, een grote emmer vol bonen* (Wol), *een groot hiem* erf, *een groot plak* een groot dorp of een grote stad, *een grote ofstaand, de grote stoeve* de uitgestrekte zandverstuiving, hier: het Aekingerzand (b), *grote stappen, grote terts, een grote mond, een grote bek, et grote boek* het boek van Sinterklaas (Nbk, Nw), *de grootste helte* de grootste helft, de meeste personen (Nbk, b): *Haost iederiene klaegt en de grootste helte schript d'r tegen om 't heufd boven waeter te holen* (b), *Veur zokke dingen bin ie toch onderdehaand te groot!* (Nbk), *wat an de grote klokke hangen, grote ogen opzetten, de grote weg* hoofdweg 2. aanzienlijk, talrijk *Wij atten et lekker op en hadden de grootste wille* (j), *een grote janboel* (j), *grote bewondering, een grote bende* (Nbk), *een groot verschil, een grote groep, veur een groot pat* voor een groot deel, *et grootste pat* het grootste deel 3. volwassen *Ze bin intied groot wodden* (Ste), *Zoe'n grote kerel en dan zokke onneuzele dingen doen!* (Nbk), *Dan vuulde ik me zuver groot* (v), *Hi'j mag mitpraoten, hi'j is now groot* (Wol) *Ze hebben de kiender groot* (Nbk, Spa, Nt), *Die het ze ok groot!* gezegd wanneer iemands dochter moet trouwen (Np), *'t Is krek een groot kiend* een kinderachtig iemand (Nbk), *Dat lam is groot wodden mit de flesse* door met een fles te voeden (Np), *As grote meensken praoten, moe'n kiender heur jakkes holen* zich stilhouden (Obk), (bijv. tegen een meisje dat voor het eerst ongesteld is geworden:) *Now bi'j' groot wodden, heur* (Ol-Nl) 4. van lange duur *de grote vekaansie* 5. voornaam, belangrijk, met aanzien *de grote en de kleine dingen van oons leven* (b), *de grote dag, de grote schoele* de lagere school, in tegenstelling tot de kleuterschool (Nbk, Np): *Hier op dit pattien naor de weg toe het mem me fietsen leerd, doe 'k naor de grote schoele zol* (v), *et grote ni'js, grote plannen, groot feest hebben* (spor.), *een groot zaekeman* (Diz), *de grote vraoge, Hi'j is groot boer* (Nt, Wol), vandaar *grote boeren* (Nbk, Ow), *'t Was een groot imker* (l), *Die man*

groot - grootbek

bezit nogal wat, hi'j is een groot man (El), *'t Bin grote luden* mensen met geld, macht aanzien (Dfo), ook *(de) grote lui* (Dhau, Nbk, Ow, Ste): *Moeke gong naor de grote lui te warken* (Nbk), *De grote lui zien oons niet* hebben geen belangstelling voor ons, zien ons niet staan (Dhau), *grote lui mit de schelle an de deure* (Ste), *de grote meid* de belangrijkste meid, de bovenmeid (Obk), *Mien oolde vriendin het een groot bezit* (Db), *Hi'j dee him groot veur deed* alsof hij heel wat was, veel geld had en aanzien genoot (Nbk, Np, Spa, Ma), *Hi'j speulde groot man id.* (Nbk), *Je hoeven niet zo groot te doen* gezegd tegen iemand die opschept (Wol), *een groot woord hebben* (verspr.), ...*voeren* (Nbk) 6. in zeer sterke mate *mit groot genoeg* (l), *groot geliek hebben, een groot gelok*, *Die kerel is een grote inklaower, hi'j is altied bange dat hi'j tekot komt* (Op), *'t Is een groot stok ongelok* een loeder, een ellendeling (Nbk), *'t Is een grote lieder id.* (Obk), *Grote held!* bangerik! (Nbk), *Dat is de grootste onrust-stoker die d'r bi'j is* (Nbk) 7. buitengewoon, voortreffelijk *een groot verstaand* een heel goed verstand (verspr.): *Die mient ok wel dat hi'j een groot verstaand het* (Dfo), *een biester groot verstaand* (b), *Dat is een goeie jonge, mar hi'j het gien groot verstand* is niet erg snugger (Obk), *Hi'j wet onder alle omstaandigheden waor hi'j staon moet, hi'j het een groot verstaand* (Dhau), *Sommigen hebben een groot verstaand, mar bin d'r te zunig mit, want ze bruken et te min* (Op), *Dat vien ik wel groot van die man* erg goedwillend (Ste) 8. trots, eigenwijs (Nbk) *Hi'j is groot op himzels* hij is trots op zichzelf (Nbk), *Daor bin 'k niet botte groot mit da'k dat kriege* daar ben ik niet bepaald blij mee (bijv. van een belastingaanslag) (Nbk) 9. bevriend en vertrouwelijk *Ze weren altied zo groot, en inienen is 't oflopen* (Obk), *Ze bin daor blickber nogal groot* nl. met die mensen (Dho), *groot wezen mit iene* (Nbk, Spa, p): *Daor bin 'k niet botte groot mit* daar ben ik niet bepaald mee bevriend (Nbk, p), *Ze bin mi'j vuus te groot te gaan* in te sterke mate als vrienden met elkaar om, hun relatie is te intens (Ow), *Ze bin slim groot mit mekaer* (Ste, Wol), *groot wark:* het zeer vertrouwelijk zijn: wanneer men

zeer veel en vertrouwelijk met elkaar omgaat (verspr.): *Dat komt niet goed, dat is groot wark* gezegd wanneer men zoveel en zodanig met elkaar omgaat, dat er waar-schijnlijk ruzie op volgt (Wol), *Dat is mit die beide aorig groot wark, dat zal wel op trouwen uitdrijen* (Obk), *'t Is mar groot wark mit die beide* (Dhau, Np), *'t Is mar groot wark mit de ni'je buren* hun kontakt met de nieuwe buren is zeer intensief (Diz, Mun, Ld), *Hi'j is groot mit dat maegien* heeft er verkering mee (b: ln), *Die is groot mit 'n aander* hij of zij heeft een verhouding met een andere vrouw of man (Nbk, Ow), *Ze hebben groot west* ze hebben geslachtsgemeenschap gehad (en nu komt er een kleine) (Dho) 10. gereed, klaar, nl. van boter die in kluiten schiet bij het karnen *Nog even deurkaarnen, dan is de botter groot* (Obk), *Hool mar op te kaarnen, want de botter is groot* (Ste), *As de botter groot is, kan ze uut de kaarn* (Pe-Db), vandaar ook *De karn is groot* (Spa), *Ik stao al een hele poze te pulsteren, mar et is zeker te koud want de botter wil niet groot wodden* (Sz) 11. de grootte van iets uitgedrukt door een voorafgaande of volgende bepaling *een groot aanbod van tomaten* (Spa) * *Haantienklap, kossien brood/Nog een klap, de koop is groot* gezegd n.a.v. loven en bieden met handslag (Mun), *Hossebosse kaarneklasse/Nog een stoot/Dan is de botter groot* tekst van een schootliedje (Obk)

groot III (Dho, Diz, Nbk, Obk) bw. 1. op grote wijze (Dho, Diz, Nbk) *'t Is groot opzet* men heeft het groot opgezet, zo ook *Ze hebben et groot anpakt* (Nbk), *Wat schrief ie toch groot* (Nbk) 2. in aanzienlijke mate (Obk), in *Aj' bi'j een stiekelhede langes gaon, hej' groot kaans op een lekke baand* (Obk)

grootbek (verspr.) de; -ken; -kien ['gro:əd bek] 1. iemand die schreeuwt, met name degene die het grootste woord voert, die schreeuwerig is op een vergadering e.d., ook: brutaal iemand, iemand met veel praatjes *Mit zoe'n grootbek kuj' moeilik vrede holen* (Op), *Die vent is zoe'n grootbek, die durft iederiene of te blaffen* (Pe-Db), *Die vent kan 'k niet uitstaon, wat is dat toch een grootbek* (Sz), *Die grootbek moe'n we es even te vieter*

hebben (Wol)

grootbloemmuur (Nbk) - grootbloemmuur
grootbrengen st. ww.; overg.; het grootbrocht ['g...] 1. grootbrengen *A's vader en moeder hebben tien kiender grootbrocht!* (Wol), *Bij die meensken is hij grootbrocht* (Nbk), *Oonze katte brengt drie jongen groot* (Nt), *mit de flesse grootbrengen* d.i. voeden m.b.v. een fles, bijv. van lammetjes, kalfjes (Nbk, Np), *'t Vul veur die vrouw niet mit om die kiender allienig groot te brengen* (Ol-Nl), *Vroeger gebeurde et nog wel es, dat een Pake en Beppe de kleinkinder grootbrengen mossen* (Obk) * *Kiender maeken is gien keunst, mar goed grootbrengen wel* (Op)

grootbuuthuus (Ol-Nl) et; ...huzen ['gro:əbɥ̥θys] 1. lange koestal voor de melkkoeien, veelal in tegenstelling tot het *kleinbuuthuus*, d.i. kleinere stal die haaks staat op het *grootbuuthuus* en waarop ander rundvee staat, met name pinken

grootdoen (Nbk) - grootdoen
grootdoenderi'je (Ste) [gro:ədū:ndr'tjə, ...nə'rɪjə] - grootdoenerij, opschepperij
grootgoed (Dhau, Np) et ['gro:ətɥut] 1. de grotere exemplaren, bijv. van wasgoed *De laekens is et grootgoed, de washaanties et kleingoed* (Np)

grootgrondbezit (Nbk) - grootgrondbezit
grootgrondbezitter (Nbk, Obk) - grootgrondbezitter

groothandel (spor.) de 1. groothandel
groothandeler (vo) - groothandelaar
groothandelsprijs (l) - groothandelsprijs
groothaans (Op) de; ...haanzen; -ien ['gro:əthā:s] 1. opschepper, brutaal iemand
groothals (Db, Mun) de; ...halzen ['gro:əthals] 1. opschepper *Wat is me die N. een groothals* (Db)

groothied (Bu, Nbk) Voor -heid z. -hied de; ...heden ['gro:əhit] 1. zeer belangrijk iemand (Bu) *Die grootheden hebben vaeke een hiel gevolg as ze op statiebezoek kommen* (Bu) 2. verwaandheid, hoogmoed (Nbk) *De groothied hangt him de kont uut* (Nbk)

grootholen (Nbk, b) st. ww.; wederk.; het groothullen ['gro:əthəlɥ] 1. zich groothouden: niet laten blijken dat men in een lastig parket is geraakt, z'n emoties niet laten blijken, niet huilen

grootindustrie (vo) de ['g...] 1. de wereld, macht van de grote industrieën *H. krigt staorigan de steun van de grootindustrie* (vo)

grootje (Bu) ['gro:ətjə], in *Die is naor zien grootje totaal kapot*, naar de barrebiesjes (Bu), *Loop naor je grootje loop naar de pomp* (Bu)

grootkaans (Bdie, Obk) bw. ['gro:ətka:s] 1. naar alle waarschijnlijkheid *Die bin grootkaans de verkeerde kaante uut gruid* (Obk), *Grootkaans hej' disse woorden ok wel* (Bdie)

grootkaptal (Np) et ['gro:ətkaptə:əl] 1. grootkapitaal

grootmoe z. *grootmoeder*

grootmoeder (WS, spor. OS) Ook **grootmoe** (Bu, Wol), **gromoeder** (Mun), **grootmoeke** (Bu, Nw, Obk, Ste) ['gro:ət mu(dɥ/'gro:mudɥ/'gro:tmukə] - (*beppe* oost. veel gebruikelijker en eerder ook west. meer in gebruik dan thans) grootmoeder, oma

grootmoedig (Nbk) bn., bw.; -er, -st [...'m...] 1. opschepperig, met hoogmoed *Hij dot wat grootmoedig* (Nbk)

grootmoeke z. *grootmoeder*

grootoolden (Nbk, Np) Ook **grootolders** (spor.) ['gro:ətə:ldɥ/...dɥs] - grootouders

grootolders z. *grootoolden*

grootregeerder (bl: l) de; -s ['gro:ətɥə:ɥ dɥ] 1. schertsend: burgemeester

groots bn., bw.; -er, -st [gro:əts] 1. trots (niet steeds negatief), verwaand *'k Bin d'r groots op, dat ik dat bereikt heb* (Wol), *Ie kun d'r wel groots op wezen* je mag er gerust trots op zijn (Ste), *Daor mag hij best groots op wezen, dat hij zokke goeie dingen daon het* (Nbk), *Ik wor d'r niet groots van* (Ow), *Daor gaot hij wel groots op* (Ste), *De boer was een ienvooldige man, mar de boerinne was aorig groots* (Op), *Now dat vrommes trouwt mit een man boven heur stand, is ze zo groots wodden* (Obk), *Die lui bin groots!* (Bdie), *Dat smerige jonk wodt zo groots as wat* (Ol-Nl), *Now, daor hoef' niet zo groots op te wezen* daar hoef je niet trots op te zijn, ook: met die omstandigheid hoef je bepaald niet blij te zijn, het zal alleen maar hinder, last opleveren (Dho, Nbk), *Daor bin 'k niet botte groots mit* daar ben ik niet bepaald blij mee, bijv. van een belasting-

grootschaolig - gröppebaankien

aanslag (Nbk) 2. van de wijze van leven: weelderig, rijk (Spa) *je groots veurdoen* (Spa) 3. indrukwekkend door grootte, opzet (Dhau, Nbk) *Dat was mar een groots gebeuren mit die brulloft* (Dhau)

grootschaolig (l) - grootschalig

grootscheeps (spor.) bn., bw. [aks. wisselt] - grootscheeps

grootsig (Nt) bn., bw.; -er ['gro:ətsəx] 1. trots, eigenwijs *Die vrouw doet heur grootsig veur*

grootsighied (Mun, Nbk) Voor -heid z. -hied de ['gro:ətsəxhit] 1. trots, hoogmoed *Ie moe'n nooit mit joe grootsighied te koop lopen, dat niet* (Mun), *Ze lopen van grootsighied naost de schoenen* (Nbk)

grootspraak z. *grootspraak*

grootspraak (Nbk) Ook *grootspraak* (Ste) ['gro:ətsprək/...a...] - grootspraak: opschepperij *Bij hum is et altied grootspraak: altied wunnen en nooit verleuren* (Ste)

grootspreken (spor.) - grootspreken *En mar pochen en blaazen en grootspreken* (Nw)

grootspreker (Nt, Nw, Spa) - grootspreker, opschepper

grootte Ook *greutte* (Dfo, Ld, Ow), *grutte* (Ow) de; -n, -s ['gro:ətə/...a:~/...a...] 1. het groot zijn (Nbk) *Hij kon niet deur de deure deur zien grootte* (Nbk) 2. de afmetingen, omvang *de grootte d'r van, De grootte van dat huus vul me mit* (Sz), *De greutte van die koe vul me of* (Ow), *van verschillende grootte, Laameglas was van verschillende greutten* (Dfo), *op waore grootte, van die grootte van de aangewezen afmeting(en)* (Nbk)

grootva(e) z. *grootvader*

grootvader (WS, Ma, Nbk, Obk, Ow) Ook *grootva* (Bu, Mun, Nw, Obk), *grootvae* (Bdie), *grootvaeder* (Nt), *grovdader* (Spa), *grovaeder* (Bdie) de; -s; -tien ['gro:ət fa:dɪ/...fa:/...fe:/...fe:dɪ/'gro:fa:dɪ/'grofe:dɪ] 1. (*pake* is oost. het gewone woord, het was eerder west. verspr.) grootvader, opa

grootvaeder z. *grootvader*

grootvee (vo) et ['gro:ətft:] 1. het grote vee, i.t.t. o.m. geiten, schapen, konijnen (...) *de potstal d'r uut, en alle grootvee op een gröpstal* (vo)

grootverbruuk (l) - grootverbruik

gröppe (OS, Bdie, Bu; bet. 1: Bu, Ste)

Ook *gruppe* (verspr. WS, Db), *gröppel* (bet. 3: El, Ld), *greppel* (bet. 3: Mun, Ol-Nl, Ste), *greppe* (bet. 1: El), *groppe* (all. in rijmpje, z. na bet. 4); de; -n; gröppien ['gröpə/'grapə/'græp/...ε.../'grəpə/'gropə] 1. mestgoot achter koeien *De koe-nen schieten in de gröppe* (Dhau), *Bij oolderwetse stallen moet de gröppe twee keer daegs leegd wodden* (Obk), *Vroeger woonden ze op 'e gröppe* d.i. op stal, nl. in de zomerperiode wanneer stalgedeelte en voorhuis schoon waren gemaakt en het om praktische redenen beter uitkwam om in de stal te bivakkeren (Ma) 2. gangpad achter de mestgoot 3. greppel in het land, ook ter afscheiding van percelen; ook: kleine sloot die veelal droog is (OS, verspr. WS) *Krek al risselde d'r wat in de blaeden an de ere kaante van de gröppe naost de reed* (b), *de gruppen in 't laand* (Ol-Nl, Wol), *een dreuge gröppe bij een boswal* (Bdie), *Et laand was deur gruppen in akkers verdeeld* (Op), *Heur laand ligt an die gruppe toe* (Dho), *Bij de haast mossen de boeren de gruppen opmaeken* (Ma, Ld, Pe-Db, Db), *Veur de gröppe knap op te maeken moef' een goeie arbeider hebben* (Obk), zo ook *de gröppen opsnieden in 't laand* (Ow), *De gruppen moe'n nog sneden wodden* (Spa), *de gröppen losmaeken* losmaken, openmaken, opnieuw uitgraven (El): *Ik moet even de gröppen losmaeken, dan kan 't waeter weer vot* (El), *Wij hadden veur Sunterklaos de gröppen d'r uut* (Ma), *een gruppe maeken* (Bu, Ow, Dho): *'t Is daor allemaole waeter, ie moe'n een gruppe maeken* (Dho) 4. landsgrens (El, Ma, Nbk, Ow), met name de grens met Duitsland (Nbk), ook: aanduiding van de Atlantische Oceaen (Np) *In de vekaansie bin ze even over de gröppe gaon* (El), *Hi'j woont over de gröppe* (Ma), *As de meensken vroeger wel naor Amerike emigreerden, zeden ze: 'Die gaon ok over de grote gruppe'* (Np) * *Suse nane poppe/Poppe ligt in de groppe* [all. deze variant in dit rijmpje!]/*Va en Moe zo veer van huus/Die kan poppe niet roppe* tekst van een wiegeliedje met sterk Friese inslag (met var., verspr., Sz)

gröppebaankien (Obk) Ook *gruppebaankien* (Obk), *stalbaankien* (Obk) et; ...baankies ['g...] 1. bankje achter de mestgoot, tegen het schot van het hooivak

of voor het *gröppebedde* (Obk)
gröppebedde (Obk) et; -n; -gien ['g...] 1. bedstee boven aardappelkelder, achter de mestgoot 't *Gröppebedde ston bij oons veur 't gröppebaankien* (Obk)
gröppedeure (Nbk, Obk) de; -n; ...deurtien ['g..., ook ...'d...] 1. deur die vanuit het woongedeelte of door een buitenmuur toegang verschaft tot de koestal, nl. tot het pad achter de mestgoot, ook: binnendeur vanuit het woongedeelte
gröppedweil (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Nw) de; -en; -tien ['g...dweijl] 1. fopmiddel, nl. niet bestaande dweil waarmee men de mestgoot in de stal zou kunnen reinigen, voor het lenen of kopen waarvan kinderen, jonge, beginnende knechten op pad werden gestuurd, vooral aktueel wanneer men de stal schoon ging maken *Ze stuurden iene hiel Makkinge deur om de gröppedweil* (Nbk)
gröppel z. *gröppe*
gröppelegen (El, Nbk, Obk, Ow, b) Ook *gruppelegen* (Obk) onbep. w. ['g...] 1. het leeg maken van de mestgoot op de stal *Vroeger mossen we morgens eerst gröppelegen* (El)
gröppeleger (vo) de; -s ['g...lt:gr] 1. machine die door stuwende bewegingen de mestgoot achter de koeien leegduwt
gröppen (Dhau, El, Nbk) Ook *gruppelen* (Ol-Nl), *greppelen* (Nw, Sz), *gruppen* (Bdie, Np, Op, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; gröpte, het gröpt ['græpm/'grap]n /...e.../...] 1. greppels maken of opmaken *De boer is an 't gröppen op 't laand* (Dhau), *Nao de koffie gao 'k henne te gröppen* (El), *In de haast moej' et laand gruppen* (Op), *De boeren bin in 't laand an 't gruppelen* (Ol-Nl)
gröppeopstrieker (Ste) Ook *grupopstrieker* (Spa), *gruppstrieker* (Op), *grupschuve* (Spa) de; -s ['græpæpstrikt /'græpstrikt /.../...sky:væ] de; -s 1. plank of soort bord loodrecht aan het eind van een stok met behulp waarvan men de mest en gier in de mestgoot wegduwde, ook wel: een zelfgemaakte schep van hout of ijzer voor dit doel
gröppesnieden (Nw) onbep. w. ['græpæ snidn] 1. gras snijden voor de geiten, nl. met name uit de greppels op het land
gröpruugte (Bu) de ['græpryxtə] 1. resten van planten uit greppels of sloten

gröpruugte mennen nl. met paard en wagen de uit greppels en sloten gehaalde *gröpruugte* ophalen
gröpstal (OS, Bdie, Bu) Ook *grupstal* (verspr. WS, Db) de; -len; ...stallegien ['græpstal/...A...] 1. stal voorzien van één of meer groepen, mestgoten *De potstal is deur de grupstal vervongen* (Op), *De gröpstal raekt uut de tied wordt ouderwets* (Bdie), *Vroeger had iedere boer een grupstal, now bin 't allemaole ligboxen* (Ol-Nl)
gros et [grəs] 1. gros, eenheid van 144 stuks 2. in *et gros* het grootste deel van een aantal: *We weren in Wolvege, mar we bin mar niet meer naor D. gaon te eten, want et gros wol op huus an* (Nbk)
grös (OS, ZW, Np, Nw, Op, bo: Dho, l) Ook *grus* (WS, spor. OS, niet ZW) et; -sen; -sien [græs/gras] 1. het gewas dat met gras wordt aangeduid, ook: grasdek *een goed soort grös* (Nbk), *D'r zit dik grös op er staat een behoorlijke laag gras op* (El) *Et grös gruuit mit de dag* (Dhau), *een mooi kaampien grös* (Ste), *D'r zit een protte grös op dat laand* (Dfo), *We hebben goed grös in 't laand* (Ste), *Now d'r een buie regen valen is, kuj't grus haost heuren gruien* (Mun), *'t Grös broesde de grond uut* (Ld), *Grös gaot en komt mit onweer* nl. met harde wind en regen (Bu), *Kropaore, wilde haever en kweekgrus is allemaole grof grus; grof grus is ok deurscheuten grus, et het te lange op 'e wottel staon* (Np), *De manluden zullen wel bliede wezen mit dit mooie weer, ze hebben zovule grös daele liggen* nl. gemaaid (Bu), *'t Hontien diedelde deur et lange grös* (Nbk), *een opper grös* een opper gras (Dho), *je et grös niet veur de voeten wegmijfen laoten, iene et grös veur de voeten wegmijfen* (verspr.), zo ook *iene et grus veur de bienen wegmijfen* (Spa), *d'r gien grös over gruuien laoten* (Bdie, Np, Op, Spa, Nbk), *een addertien onder 't grös* (Nbk, Op), *te huj en te grus* (Np, Ol-Nl, Spa, Op), *zo gruun as grös* groen gelijk gras, ook: argeloos, groen, onrijp (van personen) (Dhau, El, Ma, Np, Wol, Nbk, Ste) 2. grashalm, vaak verkl.: *grössien* en var., z. aldaar *D'r vul him een stokkien grös in de thee* (Nbk) * *As een hond grös vret dan komp d'r regen* (Ste), zo ook *As*

grösbeugel - gröskaampe

de katte grös vret, komp d'r mal weer (Ste)
grösbeugel (Bdie, Dfo, Ma, Nbk, Ow, Pe-Dbl) Ook *grusbeugel* (Bu, Db, Mun, Spa) de; -s; -tien ['grøzba:g/...A...'] 1. beugel die men bij het maaien op de zeisboom zette, met name dienstig in geval van lang gras (b.v. uit de onderwal) en bij het maaien van graan *Een grösbeugel wodde d'r op zet om lang spul op te vangen* (Nbk), *Mit een grösbeugel op 'e zendeboom kan et grös mooi op 't zwad strieken* (Pe-Dbl), *De grösbeugel op 'e zende was van tillegraafdraod* (Ow, Ma)

grösbotter (OS, ZW, Bu) Ook *grusbotter* (WS, niet ZW) de ['grøzbotʔ/'grAZ...'] 1. grasboter, vaak speciaal de eerste boter van het voorjaar wanneer de koeien in de wei grazen *As de koeien in 't laand kommen is de grösbotter altied zaachter as veur die tied* (Pe-Dbl), *De eerste grösbotter is altied lekker* (Dhau), *Grusbotter is altied geler as hujbotter* (Op), *'t Is gauw weer de tied van de grösbotter* (El)

grösbult z. *grösbulte*

grösbulte (Bdie, Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk) Ook *grösbult* (Dhau), *grusbulte* (Db, Mun, Np, Nt, Spa, Sz) de; -n; ...bultien ['grøzba:lt(ə)/...'] 1. hoop gras, met name opgemaakte hoop die bedoeld is om langer te bewaren, speciale kuilhoop (dan hetz. als *koelbult*) *D'r ligt een grusbultien naast huus* (Np), *Dat grösbultien dat daar ligt is veur de kalver bestemd* (Dfo), *De grusbulte bruut lekker* (Nt)

grösdreugeri'je Ook *grusdreugeri'je*, *grösdruugeri'je* (voor var. z. *grös, dreugen*), *grusdrogeri'je* (Sz) [...'r...; z. -i'je] - grasdrogerij

grösdrugeri'je z. *grösdreugeri'je*

grösgrond (Nbk) - bep. grond: grasgrond
grösgruun (OS, ZW) Ook *grusgruun* (WS, niet ZW), *grusgreun* (Mun, Spa) bn. [aks. wisselt] 1. van een grasgroene kleur

grösharke z. *hujharke*

gröshekke (Db) Ook *grushekke* (Sz) et; ...hekkies ['g...'] 1. hekwerk op de voorkant van de kruitwagen, vooral bedoeld om veel gras te kunnen vervoeren *De strontkroje was een grushekke op bouwd om grus te krojen veur de koeien* (Sz)

gröshippe z. *gröshipper*

gröshipper (OS, Wol) Ook *gröshipperd* (Db), *gröshippe* (Op), *gröshipper* (Bdie),

gröswupper (Bdie), *grushipper* (Diz, Ol-Nl, Op, Wol, p), *gröswipper* (ZW, Dho, Ld, Np, Nw, Obk), *gruswipper* (Dho, Np, Wol), *gruswupper* (Mun, Nt, Sz), *gruspieper* (Spa) de; -s; -tien ['grøshupʔ(t) /...hipə/...hapʔ/...wapʔ/...hipʔ/...'] 1. krekel, evt. ook: inlandse sprinkhaan *Doe wij nog zokke jongen waeren, vongen wij nog wel es een gruswupper, en deuden 'm dan een draotien om de pote* (Mun), *De gröswippers sjirpten in et grös* (Ld), *Mit et waarme weer kommen de gröshippers ok* (El) 2. meisje (tussen kind en volwassene) (Np)

gröshipperd z. *gröshipper*

gröshoek z. *gröshoeke*

gröshoeke (ZW, verspr. OS, Nw) Ook *gröshoek* (spor. OS en ZW), *grushoeke* (spor. WS, niet ZW), *grushoek* (Dho, Op) ['grøshuk(ə)/...'] 1. (vaak verkl.) stukje grasland, vaak in het bijzonder: op het erf van, voor of nabij de boerderij gelegen *We speulden altied in de gröshoeke veur 't huus* (Dfo, Dhau, Obk), *...onder de liendebomen* (Obk), *Wij hebben een knienelooop in de grushoek* (Dho), *'t Is een mooi gröshoekien veur een pony* (Pe-Dbl), *We hebben de liende en de blicke op de gröshoek* (Ste), *Op de gröshoeke haj' de kuilbulten en de liende* (Ste), *Ze hebben d'r een mooi grushoekien bij huus liggen* (Diz), *In 't gröshoekien mi'jen ze wat grös veur de bolle* (El)

gröshoop z. *gröshope*

gröshope (El, Obk, Pe-Dbl) Ook *gröshoop* (Pe-Dbl), *grushoop* (Spa) de; -n; ...hopien ['g...'] 1. hoop(je) gras, zorgvuldig opgezette hoop gras, om voor langere tijd te bewaren *Ik heb 't grös mi'jen daon, mar de gröshopies liggen d'r nog* (El)

gröshupper z. *gröshipper*

grösjaor (spor.) - grasjaar

gröskaamp z. *gröskaampe*

gröskaampe (OS, ZW, Np) Ook *gröskaamp* (spor. OS), *gruskaampe* (WS, niet ZW), *gruskampien* (WH: Spa) de; -n; ...kampien ['g.../.../...kampin] 1. goed weiland, afgerasterd of door boswallen omgeven (doorgaans om de boerderij heen, op hoger gelegen delen, meestal in tegenstelling tot lager gelegen hooilanden langs de rivieren); in het bijzonder: stuk weiland vlak bij het huis, met name voor

paarden en jongvee (Db, Dho, Diz, Obk, Op), 'n *hoge gröskaampe* (Bdie), *De gruskaampe is 't beste laand om de deure* (Ol-Nl), *Nog even bij de gröskaampe zien as 't d'r haost of kan!* (Nbk)

gröskalf (OS, ZW) Ook **gruskalf** (verspr. elders in WS) et; kalver; -ien ['g...] 1. kalf van een half tot één jaar oud en in het eerstvolgende voorjaar voor het eerst in de wei komend (verspr.) *Een in de haast of even eerder geboren kalf wodt in de meitied een gruskalf* (Op), *Da's een dik gruskalf!* (Spa), *Die gruskalver moc'n een posien weiden en dan bin ze veur de slacht* (Wol) 2. kalf dat in mei of iets later (Bdie, Np, Obk), in de zomer (Db) geboren is en meteen in het weiland kan *Gröskalfies kun vot buten springen* (Db), *Een gröskalf wodt in de weide opfokt* (Bdie)

gröskikker (Nbk) de; -s; -tien ['g...] 1. groene kikker

gröskleur (Nbk) Ook **gruskleur** (Np) de ['g...] 1. kleur van gras, grasgroene kleur

grösklokkien (fp) et; ...klokkies ['g...] 1. bep. plant: grasklokje

gröslaand (OS, ZW) Ook **gruslaand** (WS, niet ZW), **grusland** (WH) ['g...] - grasland

gröslaeder (spor.) de; -s; -tien ['g...] 1. iemand die gras laadt 2. laadrichting op een opraapwagen (inzake gras) (Bu)

grösmael (OS, ZW) Ook **grusmael** (WS, niet ZW), **grusmeel** (WH, Nt) et ['g...] 1. grasmeel

grösmaond (Nbk, Nw) Ook **grusmaond** (Np, Spa) - grasmaand, nl. april

grösmatte (OS, ZW) Ook **grusmatte** (WS, niet ZW) de; -n; ...mattien ['g...] 1. met gras begroeide bodem *D'r zit een goeie grösmatte in* (Nbk)

grösmesiene (OS, ZW) Ook **grusmesiene** (WS, niet ZW) de; -n, -s; -gien, ...mesientien ['g...] 1. grasmaaimachine

grösmi'jen (El, ZW) - grasmaaien *Hi'j kon 't d'r mit grösmi'jen reer of karven* (Ow)

grösmi'jer (OS, ZW) Ook **grusmi'jer** (WS, niet ZW) de; -s; -tien ['g...] 1. kleine maaimachine voor het maaien van gazons, stroken gras in de tuin e.d. 2. iemand die gras maait (gewoner: *mi'jer*)

grösmieger (Bdie, Db, Dfo, Ld, Nbk) Ook **grusmieger** (Mun, Sz: bet. 1; Mun: bet. 2; Spa: bet. 3) de; -s; -tien ['græsmi:gr/...] 1.

gezegd van een meisje, evt.: dat nuffig is (Db, Dfo, Mun, Sz), vaak gezegd van een pasgeboren meisje (Bdie) of (ruw) door mannen gezegd van een meisje (Nbk), *Och, och, wat een grusmiegerties toch, en now al vrijen* (Mun), *'k Hebbe niet aandere as dochters, 't bin allemaole grusmiegers* (Sz) 2. akelige jongen (Ld, Mun) *Die vent is een echte grusmieger* (Mun) 3. mier (Spa) 4. gierige persoon (Bdie)

grösmiere (Bu) de ['græsmi:ərə] 1. vogelmuur, evt. ook daarop gelijkende muursoort(en)

grösmuske (Obk) de; -n; ...muskien ['græsmaskə] 1. hetz. als *toffeltien*, z. aldaar

grösnaegel (Nbk, Pe-Dbl) Ook **grusnaegel** (Wol) de; -s; -tien ['græsne:g/...] 1. keg onder in de zeisboom, in de ring onder om de boom geschoven; daarin is het bevestigingspunt van het zeisblad gehaakt, zodat dat muurvast aan de boom kan komen te zitten *Mit een goeie grösnaegel in de zendeboom ston die boom vaaster* (Pe-Dbl)

grösopper (Dfo, Nbk) Ook **grusopper** (Obk, Sz) de; -s; -tien ['græsɔpɔr/...] 1. oppertje gras, bijeengebrachte hoop gemaaid gras

gröspisser (El, Ld, Nbk, Nt, Ow) Ook **gröszeiker** (Ma) de; -s; -tien ['græsɔsɪsɪr /...sejkr] 1. (vaak verkl.) meisje, vooral gezegd als het pas geboren is *As d'r weer een maegien geboren wodde in een gezin mit allienig mar maegies, dan zeden ze dat d'r al weer een gröspisser bij kommen was* (El), *Dat gröspissertien was nog te jong om een jonge mit te nemen!* (Ld)

grösplagge (Bu, Nbk, Nw, Op, Ste) Ook **grusplagge** (Np) de; -n; ...plaggien ['græsplagə/...] 1. plag graszode

gröspolle (Nbk) Ook **gruspolle** (Nt, Spa, Sz) de; -n; -gien ['græsɔlə/...] 1. pol gras

grösschee (Bdie) Ook **scheevore** (Bdie) de ['græski:'skɛ:fo:ərə] 1. zode die wordt weggesneden en omgekeerd door een klein mes of scherpe schijf die voor het ploegblad zit (het eigenlijke ploegblad schiet daardoor goed de grond in)

grössien (OS, ZW) Ook **grussien** (WS, niet ZW) ['græsin/...A...] - grasje

grossier (spor.) - grossier

grössoort (Bdie, Nbk) Ook **grussoort**

grösspriet - Grune Kruus-tentien

(Ol-Nl, Sz), *grussoorte* (Ol-Nl) - gras-soort *Kropaore is een slechte grössoort* (Bdie)

grösspriet z. *grössprie*

grössprie (OS, ZW), **grösspriet** (spor. OS, Pe-Dbl) Ook *grussprie* (WS, niet ZW), *grussprute* (Dho, Np, Nw), *grössprietien* (Nbk, Nw) ['grœsprit(ə)/.../...sprytə/...sprytin] - (vooral verkl.) gras-priet

grösstok (spor. OS, Pe-Dbl) Ook *grusstok* (spor. WS, niet ZW) et; -ken; -kien ['grœstok/...] 1. stuk grasland

grösveld (Nbk) Ook *grusveld* (Np) - gras-veld

grösvilte (Dfo) Ook *grusvilte* (Nt) - grasvilt, grasnerf *De grösviltten zitten in de sloden* (Dfo)

grösvioele (Pe-Dbl) ['xrœsfijulə] - zaai-vioel

grösvioeltien (Db, Dfo, Obk) Ook *grusvioeltien* (Mun) et; ...vioelties ['grœsfijultin /...^...] 1. één der wilde viooltjes die tussen 't gras of in de tuin groeien en blauw bloeien (nl. hondsviooltje, driekleurig viooltje en bosviooltje)

grösvlakte (l) - grasvlakte

gröswaegen (Bu, Nbk) Ook *gruswaegen* (Op) de; -s; -tien ['g...] 1. boerenwagen die wordt gebruikt voor het vervoeren van gras, tegenwoordig: met luchtbanden, veelal: opraapwagen voor het bijebrengen van gras

grösweer (OS, ZW) Ook *grusweer* (WS, niet ZW) - grasweer

gröswipper z. *gröshipper*

gröswottel (Db, bo: Nw) Ook *gruswottel* (Diz) de; -s; -tien ['g...] 1. wortel van gras *D'r komt te min mes op, dan heb ie 'n verkeerde gröswottel, een taoie gröswottel* (bo: Nw)

gröszaad (OS, ZW) Ook *gruszaad* (WS, niet ZW) ['g...] 1. graszaad

gröszeiker z. *gröspisser*

gröszode (verspr. OS, Ste) Ook *gruszode* (verspr. WS) de; -n; -gien ['grœso:ədə /'gras...] 1. graszode: dicht met gras begroeide bovenlaag of uitgestoken stuk daarvan, veelal langwerpig *Op dat laand ligt een goeie gröszode op* (Obk), *De gruszode staot hol* (Diz), *Wat zit d'r een roepe in de gruszode van 't jaor* (Np), *As d'r tuun komt, spitten ze eerst de gröszode*

d'r of (Nbk), *De gruszode was langwarpig, de heideplagge was rond* (Np), *argens gröszoden in zetten* (Ma)

grot - grot: onderaards hol in steenachtige grond

grotbewoonder (l) - grotbewoner

grote z. *groot* I

groteluiskiender (Np) mv. [gro:ətə'lœjs kindʃ] 1. rijkeluiskinderen

grotemeenskewark (Nbk) [...'m...] - grotemensenwerk

grotendeels z. *grotendiels*

grotendiels (verspr. OS, l) Ook *grotendeels* (verspr.) - grotendeels

grouwellig (Db, Dhau, Ld, Obk) Ook *grouwellig* (b: lm, p) bn., bw.; -er, -st [grø'mt:læx/...'mælæx] 1. (bn.) grofgebouwd, sterk (Db, Ld, Obk: b:ln; p) *een grouwellig stok koeke* (Ld) 2. geweldig (Dhau)

grouwellig z. *grouwellig*

grovader z. *grootvader*

grovaeder z. *grootvader*

grui z. *gruui*

gruibult de; -en; -ien ['grœjbalʔ] 1. hetz. als *meipoede*, z. *aldaar*

gruien z. *gruuien*

gruistoepies z. *gruuistoepies*

gruizaam z. *gruuzem*

gruuzem z. *gruuzem*

gruj z. *gruui*

grujjen z. *gruuien*

grujstoepies z. *gruuistoepies*

grujzem z. *gruuzem*

grummegien z. *grommegien*

grundel Ook *gruntel* (Nbk, Ste, b: lm) de; -s; -tien ['grand/...t...] 1. grendel *De grundel moet tegenworig wel op 'e deure*

(Obk), *de deure op 'e grundel doen* (Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ld), *...schoeven* (Np), *De deuren zatten stevig op 'e grundel, mar de zegeuners wussen wel in huus te kommen* (Db), *De grundel zat niet op 'e deure*

de deur was niet vergrendeld (Nt), *Hi'j streek de grundel op 'e deure* (Sz, Ma), *G. streek de grundel d'r of en de baron stapte in de kaemer* (b)

grundelkramme (Obk) ['g...] - grendelkram

Grune Kruus-tentien (vo) et; ...tenties [...'k...] 1. tentje waarin t.b.c.- of andere longpatiënten in de zomertijd buiten, maar veelal in de buurt van het eigen huis verbleven om door de buitenlucht aan te

sterken *H.*, die bij een netaoris op 'e Smilde op kantoor zat en al es een poze mit t.b.c. in een Grune Kruus-tentien legen har, kreeg et ok te pakken (vo)

gruneltien (Obk) et; ...ties ['gryn|tin] 1. bep. visje: grondeling, grondel *Hier in de Kuunder wodt nog wel es een gruneltien vongen, die is niet groter as zoe'n tien cm* (Obk)

grunen (ba) zw. ww.; onoverg.; grunde, is grond ['grý:ɲ:] 1. groen worden, groenachtig kleuren *de grunende gracht* (ba)

grunig (verspr.) Ook **gruunig** (Nbk, Obk),

greunig (WH) ['grý:nɔx/...y:j.../...ã:...] - groenig

grunighied Ook **greunigheid** (Mun, Spa), voor -heid z. hied de ['g...] 1. groenheid 2. iets groens, o.m. van groen, onrijp fruit, van groene 'aanslag' op muren, palen, planken of inzake onrijp fruit *D'r zit allemaole grunigheid onder op 'e mure, omdat we vaeke de straote bunen* (Wol), *Mit een lekke geute kan d'r grunighied op 'e muren kommen* (Obk), *Op de schaadkaante van 't huus hej' winters zomar grunigheid* (Db), *D'r zit een hoop grunigheid tussen die appels* (Dho), *De kiender hadden piene in de boek deur 't eten van appels die nog niet vrij waeren van grunighied* (Op)

Grunniger z. *Grunninger* I, II

Grunninger I (OS, spor. WS) Ook **Grunniger** (El, Ow), **Groninger** (WS), **Groniger** (spor. WS) de; -s ['grɑnɔŋ(g)ɪ /...əgɪ/...ð:ã...] 1. Groninger, nl. inwoner van de provincie of uit de stad Groningen

Grunninger II (OS, spor. WS), **Grunniger** (El, Ow, Ste), Ook **Groninger** (WS), **Groniger** (spor. WS) bn. 1. Groninger **Kaansschoppen** [kantschoppen] *bin Groninger schoppen* (Ste), *de Grunninger tael* (Ld), *Grunninger blaorkop* koe met geheel witte kop, veelal met een zwarte rand rond de ogen (Db, Ld, Dfo), *'t Grunninger laand* (Sz), *Groninger koeke* (El, Spa, Wol), **Grunniger kroon** bep. oude soort hand-appel, Groninger kroon (Db, Ste), **Grunninger mollebonen** spotnaam voor Groningers (Dho, Wol, Ma)

Grunningerlaand (s: oost., Ow) et ['g...] 1. het gebied gevormd door de provincie Groningen

gruntel z. *grunde!*

grupopstrieker z. *gröppeopstrieker*

gruppe z. *gröppe*

gruppebaankien z. *gröppebaankien*

gruppelegen z. *gröppelegen*

gruppelen z. *gröppen*

gruppen z. *gröppen*

gruppeschuve z. *gröppeopstrieker*

gruppstrieker z. *gröppeopstrieker*

grupstal z. *gröpstal*

grus z. *grös*

grusbestaand (Nt) et ['grazbɔstā:nt] 1.

graszode, het gezaaide gras *Et grus-*

bestaand staot hol (Nt)

grusbeugel z. *grösbotter*

grusbotter z. *grösbotter*

grusbulte z. *grösbulte*

grusdreugeri'je z. *grösdreugeri'je*

grusdrogeri'je z. *grösdreugeri'je*

grusen (s: Obk) zw. ww.; overg.; gruste, het graust ['grysɲ] 1. veronderstellen, opperen *D'r wodde lestdaegs zo wat graust: hi'j had van bloedaarmoede hinder* (s: Obk)

grusgreun z. *grösgruun*

grusgruun (Wol) et ['g...] 1. vocht, kleurstof uit gras, nl. dat een grasgroene kleur heeft (Wol) *Ie hebben allemaol grusgruun in de broek, dat kriej' d'r haost niet uut* (Wol) 2. z. *grösgruun*

grusharke z. *hujharke*

grushekke z. *gröshekke*

grushipper z. *gröshipper*

grushoek(e) z. *gröshoeke*

grushoop z. *gröshoop*

grusien z. *grisseltien*

gruskaampe z. *gröskaampe*

gruskalf z. *gröskalf*

gruskampien z. *gröskaampe*

gruskeze (Np) - graskaas

gruskleur z. *gröskleur*

gruskorf (Nt) Ook **grusmaande** (Nt) de;

...korven; -ien ['g...] 1. korf, mand waarin

men gras draagt

grusla(a)nd z. *gröslaand*

grusmaande z. *gruskorf*

grusmael z. *grösmael*

grusmaond z. *grösmaond*

grusmatte z. *grösmatte*

grusmeel z. *grösmael*

grusmesiene z. *grösmesiene*

grusmi'jer z. *grösmi'jer*

grusmieger z. *grösmieger*

grusnaegel z. *grösnaegel*

grusopper - gruui

grusopper z. *grösopper*
gruspieper z. *gröshipper*
grusplagge z. *grösplagge*
gruspolle z. *gröspolle*
gruspunter (Mun) de; -s; -tien [ˈgrʌspʌntʃ] 1. punter om het gras mee te vervoeren over het water
grusraem (Np) et; -en; -pjen [ˈg...] 1. raamwerk op een kruiwagen om het gras daar beter op te kunnen houden
grusribbe (Mun) de; -n; -gien [ˈgrʌsrɪbə] 1. smalle strook gras tussen veenplassen
grusseltien z. *grösseltien*
grussien z. *grössien*
grussnieder (k: Ste) de; -s [ˈgrʌsni:] 1. arbeider die een koe hield en permissie had van z'n boer om het gras uit de greppels tussen de bouwlanden te snijden, om dat als voer te gebruiken (k: Ste)
grussnit (Bdie, Sun-Ot) et [ˈgrʌsnɪt] 1. bep. gereedschap om gras mee te snijden; voor het snijden van bochtige smele (nl. om aan geiten op te voeren) had men een bijzonder type
grussoort z. *grössoort*
grussoorte z. *grussoort*
grusspriete z. *grösspriete*
grussprute z. *grössprute*
grusveld z. *grösveld*
grusvilte z. *grösvilte*
grusvioeltien z. *grösvioeltien*
grusvreter (Wol) de; -s; -tien [ˈg...] 1. (schertsend) vegetariër
gruswaegen z. *gröswaegen*
grusweer z. *grösweer*
gruswipper z. *gröshipper*
gruswottel z. *gröswottel*
gruswupper z. *gröshipper*
gruszaod z. *gröszaod*
gruszode z. *gröszode*
grut I et [grʌt] 1. kleine kinderen *Wat een grut gaot d'r weer naor de schoele! veel kleine kinderen* (Bu), *klein grut: 't Was allemaole klein grut op 'e diek* (Wol), *Veur 't kleine grut hadden we wat snoep* (Op), *Ze hadden daor een heel koppeltien van dat kleine grut* (Ol-Nl), *Allemaole klein grut op 'e daansvloer!* kinderen, niet-volwassenen (Bdie) 2. klein, tamelijk waardeloos spul, gruisachtige overblijfselen, nietige exemplaren (inzake oogst) *D'r zit vaeke nog wel fien grut in die kladde, as hi'j haost leeg is* (Nbk), *Die*

eerpels leveren niet best, daor zit een boel grut in (Obk), *Die eerpels, da's allemaol grut* (El), *Dat wottelbedde zit vol klein grut* (Ld), *Tussen de bonen zit van 't jaor een protte klein grut* (Db), *D'r zat een boel grut in 't zaod* (Pe-Dbl), *Die appelties en peerties, et is allemaole van dat grut* (Pe-Dbl) 3. gemalen gort (Mun, Spa)
grut II (WS, spor. OS) tw. 1. grut *Oh grut nog an toe* (Dho), *Oe grut nog toe* (Np), *Grote grut, dat he'k vergeten* (Op), *...wat een toestaand* (Bdie), *...wat een bujje* (Pe-Dbl), *...zo gek he'k et nog nooit zien* (Pe-Dbl), *Grote grutten nog an toe* (Diz, El, Np), *Grote grut in gien ende* (Dho)
grutte z. *grootte*
gruttenbri'j (verspr.) de [grʌtɪnˈbrɪj] (OS, WS zuid. van *Lende*), ...brej (WS noord. van *Lende*) 1. gruttenbrij 2. meelpap (El)
grutter (verspr. OS, spor. WS) Ook **gritter** (bet. 2: Nbk, Obk) de; -s; -tien [ˈgrʌtʃ/...t...] 1. winkelier vooral in grutterswaren *De grutter op 'e Gediëk had een winkel waor aj' alles kriegen konnen, en hi'j had pelleri'je en pletteri'je* (Obk) 2. degene die de werkzaamheden verricht of evt. doet verrichten die tot het grutten behoren (Dfo, Obk) *De grutter maelde gaaste, rogge en tarwe* (Dfo) 3. kruidenier (Db, Dho, El, Mun, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Spa) *De grutter is d'r om de bestelling* (El)
grutteri'je z. *gritteri'je*
grutterman (Sz) de; -nen; -negien [ˈgrʌtʃman] 1. kruidenier
grutterswaeren z. *gruttersweren*
gruttersweren (Dhau, Ma) Ook **grutterswaeren** (Ol-Nl) [ˈgrʌtʃswɛ:ərən /...ɛ:...] - grutterswaren
grutterswinkel (Db) - grutterswinkel
gruttow z. *gritte*
gruttow-ei z. *gritteëi*
gruuf z. *groeve*
gruui (Bu, Dmi, Nw, OS) Ook **gruj** (Bdie, Nbk, Nw, Obk, Op, Ste), **grui** (Np en west. WS benoorden de *Lende*, Db, Pe-Dbl) de [gry:j/ɡrʌj/ɡrøj] 1. het groeien *Dat kiend zit in de grui* in de periode waarin het groeit (Ma, Nbk, Np, Diz), vandaar *Die jonge is nog in de gruui* (Spa, Bu), *Die jonge zit goed in de gruui* groeit aanzienlijk (Ld), *Die jonge het de grui now goed te pakken* (Sz), *Die eerpels bin aorig*

in de *gruui* (Pe-DbI), *Die jasse is op 'e gruui maekt enigszins groot*, zodat het kind niet snel weer een nieuwe jas moet hebben (Obk, Dhau), zo ook op *'e grui kopen* (Nbk, Ol-NI, Wol): *We kopen de kleren op 'e grui* (Wol), *Die ni'je broek is aorig op 'e grui kocht* id., ook schertsend: indien nl. iemand een te grote broek of een ander nogal ruimzittend kledingstuk draagt (Ol-NI), *Die het de gruj in de bienen krijgt* duidelijk lange benen, wordt snel langer (Obk) **2.** groei­kracht *D'r zit gien gruui (meer) in hij* groei niet meer verder (Bdie, Dfo, Nbk, Nt, Ow), *Mit disse dreugte is de gruui d'r uut* (El), *Nao disse regen zit de gruj d'r goed in* (Op), *D'r zit niet vule gruj en bluj in* (Ste)

gruuien (Bu, Dmi, Nw, OS) Ook **grujjen** (ZW, Nbk, Nw, Obk, Op), **gruuien** (Np en west. WS benoorden de *Lende*, Db, Pe-DbI) zw. ww.; *gruuide*, is/het (bet. 1) *gruuid* ['gry:jn/'grɔjn/'grœjn] **1.** groeien inzake mensen, planten en dieren *In de tuun kan et spul nao waeter en waarmte hadde gruuien* (Obk), *Kiender kun op een bepaolde leeftied hadde gruuien* (Obk), *Een kalfien dat niet grujjen wil wodt wel een streupertien nuumd* (Ste), *de baord gruuien laoten, uut de kleren gruuien, d'r nog van gruuien moeten, Dat wark moej' in gruuien, uut mekeer gruuien* (Nbk), *Wat zol d'r nog es uut die jonge gruuien* wat zou hij worden, wat voor een persoonlijk­heid zal hij later zijn (Nbk), *Die gewassen die gruuien as kool* (Dfo, Nbk), *gruuien as slaod* (Nbk) **2.** opschieten, uit de grond komen van planten *Wat gruuit daor veur bij' jow in de tuun?* (Nbk), *D'r was wat gruuid tussen die beiden* er was een band ontstaan (j), *Et geld gruuit me niet op de rogge* (Nbk) **3.** belangrijker worden, zich belangrijker voelen *Toch gruui ik ok een betien van jow promotie, heur* (b) **4.** toenemen *En toch gruuide deur de jaoren henne et verlangen om E. nog es weer te zien* (v)

gruuihormoon (l) - groeihormoon
gruuihypotheek (l) - groeihypotheek
gruui­kracht (l) - groei­kracht
gruuin z. *gruun* I, II
gruuinig z. *grunig*
gruuinte z. *gruunte*
gruuintebedde z. *gruuntebedde*

gruuinteboer z. *gruunteboer*
gruuintien z. *gruuntien*
gruuinvoer z. *gruunvoer*
gruui­periode (l) - groeiperiode
gruui­stadium (l) - groeistadium
gruui­stoepen z. *gruui­stoepies*
gruui­stoepies (OS, Bu, Nw) Ook **gruui­stoepen** (Nbk), **gruj­stoepies** (Bdie, Dho, Nw, Obk, Op, Ste), **gruui­stoepies** (Np en west. benoorden de *Lende*, Db, Pe-DbI) mv. ['gry:jstupis/...stupm/...] **1.** groei­stuipen (ook bij dieren), ook gezegd van op lachen lijkende bewegingen in de slaap: bij jonge kinderen *As de jonge kiender gruj­stoepies hadden, hiette dat vaeke een gezond teken* (Obk), *De grui­stoepies kommen de meerste kiender wel te boven* (Op), *De kiender moe'n niet te dikke wodden, eers kun ze wel grui­stoepies kriegen* (Dhau, Db), *Iene van onze kiender had vaeke grui­stoepies in de slaop, doe die klein was* (Db), *Dat bin grui­stoepies bij' dat poppien* (Np), *'t Liekt dat kiender in slaop lachen, dat bin aenlik ok grui­stoepies* (Dfo), *Die jonge biggies hadden last van grui­stoepies* (Obk, Ow)
gruui­zem (OS, Dho, Bu) Ook **gruj­zem** (Bdie, Dmi, Mun, Obk, Op, Pe-DbI), **gruizem** (Bdie, Pe-DbI, WS noord. van de *Lende*), **gruizaam** (WH, spor. elders west.) bn., bw.; -er, -st ['gry:jsm, ...sãm /.../...sã:m] **1.** goed voor het groeien *'t Is op 't heden wel grui­zem weer* (Spa, Obk) **2.** vruchtbaar (Mun) *Op pattie plakken is 't wel gruj­zem* (Mun)

gruun I Ook **greun** (Mun, Nt, Spa, Sz), **gruuin** (Nbk, Obk) et [grÿ:n/grã:n/grÿ:jn] **1.** de groene kleur **2.** de bladeren van de bomen (Dhau, Nbk, Ow) *Et jonge gruen komt weer an de bomen* (Ow) **3.** stukje grasland (Bdie) *een hoekien gruen bij' t huus* (Bdie) **4.** groene takjes e.d. ter versiering (Nbk, Ste) *We hebben d'r rondomme wat gruen in stopt* (Ste) **5.** knol­loof (Nbk) *Ie plokten ze [nl. de stoppelknollen] an 't gruen d'r uut* (Nbk) **6.** herfstknollen (Dhau) *gruen ophaelen* nl. van de knollenakker halen (Dhau)
gruun II Ook **greun** (Mun, Nt, Spa), **gruuin** (Obk, Nbk) bn.; gruner, grunest **1.** groen gekleurd *'t Grus wodt al weer mooi gruen* (Dho), *De bomen wo'n al weer gruen* (Nbk), *'t Laand ligt d'r mooi gruen*

bij (Nt), *Die jongen hebben vuus te vule van dat grune goed eten* hier: van dat groene, onrijpe fruit (Np), *De appels bin nog gruu, die bin nog niet riepe* groen en enigszins onrijp (Ste), (zelfst.) *Zo in 't leste van augustus dan kon ie de boer vaeke bij de akker langes zien lopen, om te onderziken of ze d'r haost of kon* [nl. de boekweit]; *zitten d'r tevule grunen an* [nl. groene korrels], *dan moet et nog even waachten* nl. het oogsten (k: Ste), *grune eulie* raapolie (Nbk, Sz): *Bottereulie was zuverder as grune eulie* (Nbk), *Et locht ston op gruu, de grune kaorte, gruu locht geven* een teken geven dat iets goedgekeurd is en dus doorgang kan vinden (Bdie, Nbk), (zelfst.) *een grune* bel van snot die iemand in of uit de neus hangt (Np): *N. hadde de grunen altied tot de neuze uuthangen* (Np), ook: stuk groen slijm dat men kan opgeven bij een flinke verkoudheid (Dfo): *dikke grunen opgeven* (Dfo), *je geel en gruu argeren* (Np), *'t Wodt mij geel en gruu veur de ogen* van ergernis (Op), zo ook *...gruun en geel veur de ogen* (Spa), *'t Wodt je gruu en blauw veur de ogen* (Bdie, Diz, El, Obk, Ol-Nl), *...gruun en gries veur de ogen* (Bu, Pe-Dbl), *...gruun veur de ogen* (Db), *Hi' is gruu en blauw van de koolde* (Dfo), *zo gruu as grös* (verspr.), *...as een kikker* (Mun), *...as moes* (Ow), *de grunen* de groenen (nl. de personen van een bekende politieke, nl. 'groene' signatuur) (spor.) **2.** jong, onervaren *De mooiste tied van je leven is aj' nog gruu binnen* (Obk), *Och, zie bin nog zo gruu, 't bin net kalver, grote ogen en wiebelige poten* (Mun), *Ze is nog zo gruu, daor het ze nog gien begrip veur* (Db), *Die is nog zo gruu, die wet nog naargens van* (El), *Hi' is nog zo gruu, hi' vat dat allemaole niet* (Nbk), *Hi' is nog zo gruu, hi' is nog lange niet dreuge achter de oren* (Dho), *Die jongen bin eigenlijk nog te gruu om dat an te kunnen* (Bu), *een gruu peerd koper*: niet beleerd (Ow), *zo gruu as grös* erg argeloos, groen, onrijp (van personen) (verspr.): *Dat stellegien is nog zo gruu as grös* (Dfo), *Ze bin oud trouwd, mar ze bin nog zo gruu as waren ze achttien* nog vrolijk en levendig (Sz), *Die oolde kerel is nog zo gruu as wat zeer levendig in*

seksueel opzicht (Diz) * *Een oolde bok lust nog wel (es) een gruu blattien* een oudere man heeft zeker nog wel eens belangstelling voor een jonge vrouw of meisje (Ma, Nbk, Obk, Op), zo ook *Een oolde bok lust ok wel een gruu blattien* (Dho), *...nog wel graeg een gruu blattien* (El), (raadsel:) *Zo gruu as gras/Zo wit as was/Dan zo rood as bloed/Dan zo zwat as roet* oplossing: braambes (Spa)

gruunachtig (Nbk) - groenachtig

gruunbemesting (l) - groenbemesting

gruunblauw (Nbk) [aks. wisselt] - groenblauw

gruunderig (Nw) bn.; -er, -st ['gr̥y:ndr̥əx]

1. groenachtig *De appels bin nog zo gruunderig, ie kun ze nog niet eten* (Nw)

gruunculielaampien (s: Dfo) et;

...laampies [gr̥y:'na:lilā:mpin] **1.** lampje dat op raapolie brandde

gruunhoek (Np) de; -en; -ien ['gr̥y:nhuk]

1. stuk grasland *D'r lag een gruuhoek tussen de bouw in* (Np)

gruunhoekien (Db, Dhau, Pe-Dbl, Ow)

Ook **gruunhoekien** (Spa) et; ...hoekies

['g...] **1.** hoekje land doorgaans omgeven door boswallen, tegen het erf van de

boerderij gelegen (weiland, vaak voor

kalveren, lammeren, schapen, soms als

moestuin in gebruik) (Db, Dhau, Pe-Dbl,

Ow) **2.** door bomen, bos beschutte plek

buiten, waar men kan zitten (Spa) **3.** z.

gruunhoek

gruunlaand (alg., niet west. van Wol) Ook

gruunland (Sz), **gruunlaand** (Mun) et

['g...] **1.** grasland, weiland *Aj' bouwlaand*

weer inzi'jen, wodt et gruuunlaand (Dfo),

Die plaese was half gruuunlaand en

bouwlaand (Pe-Dbl), *We hebben bouw-*

laand en gruuunlaand (Ste)

gruunplaets(e) (Db, Pe-Dbl) Ook

gruunplaats (Sz) ['g...] **1.** boerderij met

uitsluitend weiland *D. het een grote*

gruunplaets bij Sneek kocht (Db), *De*

boerderi'j bij oons was helemaol een

gruunplaats (Sz)

gruunplokken z. *knolleplokken*

gruunstroke (l) - groenstrook

gruuente (alg., niet WH) Ook **gruente**

(Mun, Nt, Spa, Sz), **gruuinte** (Nbk, Obk)

de; -n, -s ['gr̥y:ntə/...ã:~/...ỹ:j...] **1.**

groente: voedsel, moeskruid *een mooi*

hoekien gruuente in de tuun een flink stuk

van de tuin bebouwd met groente (Ol-Nl), *Wat veur gruunte zuwwe vandaeg es doen?* (Nbk), *Wat veur gruunten hej' in de tuun?* welke groentesoorten? (Nbk) 2. peterselie en selderie (verspr.) *Een toppien gruunte maekt de soep lekker* (Obk), *Greunte kuj' in de soep doen, op de wottelties, vis en zo; et smaekt lekker en et staot ok mooi* (Mun), *greunte zuken* (Nt) **gruuntebedde** (Nbk) Ook *gruuntebedde* (Nbk) et; -n, -gien 1. groentebed *de gruuntebedden even schonemaeken* (Nbk) **gruunteboer** (alg., niet WH) Ook *gruunteboer* (Obk, Nbk), *greunteboer* (WH) - groenteboer **gruuntehaandel** (l) - groentehandel **gruuntehaandeler** (l) - groentehandelaar **gruuntekarre** (verspr.) Ook *greuntekarre* (Nt) - groentekar **gruuntekweker** (spor.) - groentekweker **gruuntekwekeri'je** (spor.) - groentekwekerij **gruuntelepel** (spor.) - groentelepel **gruunteman** (Np, Ste) de; -nen ['g...] 1. groenteboer **gruuntenat** (Bu) - groentenat **gruunteofval** (Nbk) ['gr̥y:jntəfal] - groenteafval **gruuntepanne** (Nbk, Np) de; -n; -gien ['g...] 1. pan waarin men groente kookt **gruuntepries** (spor.) - groenteprijs **gruunteri'je** (Np) de [gr̥n:nt̥'jə, ..tər...] 1. groente in de tuin, moeskruid *Hebben jim ok gruunteri'je in de tuun?* (Np) **gruuntesap** (spor.) - groentesap **gruunteschaole** (spor.) - groenteschaal **gruuntesoep** Ook *greuntesoep* (WH) - groentesoep **gruuntetuun** (verspr.) Ook *greuntetuun* (WH) - groentetuun **gruunteveiling** (Nbk) - groenteveiling **gruuntewinkel** (Nbk, Ste) Ook *greuntewinkel* (WH) de; -s; -tien ['g...] 1. winkel van een groenteboer **gruuntezaeke** (Nbk) - groentezaak **gruuntezaod** (l) - groentezaad **gruuntien** (verspr.) Ook *gruuntien* (Nbk) ['gr̥y:ntin/...] 1. groentje, nl. onervaren iemand 2. (mv.) de eerste groene sprietjes, het eerste groene gras (Db, Ld, Nbk, Ste, Wol, bo: Nw) *'k Heb de koenen vroeg uut, de gruunties ontkommen mij niet* (Nbk), *'t Kan wezen dat de gruunties van 't jaor*

vroeg kommen (Nbk), (van een paard:) *De gruunties stikken him* hij slaat vaak op hol (Db), *Van de eerste gruunties het et vee an een tebaksdeuze al genoeg* (bo: Nw) 3. bel van snot die iemand in of uit de neus hangt (Np) * *Een pette vol gruunties is beter as een kōrfvol vergruuid* nl. van gras dat te lang heeft gegroeid, verkeerd is gegroeid (Nbk) **gruunveurziening** (Ow) - groenvoorziening **gruunvoer** Ook *greunvoer* (WH), *gruunvoer* (Nbk, Obk) - groenvoer *De koenen kriegen gruunvoer: knollen, sparre, sniederogge* (Ste), ook schertsend gezegd van groenten als sla (Nbk) **gruus** et [gr̥ys] 1. gruis *Op et fietspad ligt allemaole gruus, dat is niet best veur de banen* (El), *D'r zit een protte gruus onder in de kolekit* (Wol), *'t Ging d'r zo om weg, ze sleugen alles an gruus* (Dfo), *Aj' de autorute kepotslaon, is hij an gruus* (Ld, Spa), *Mit de klontieschere kuj' de klonties an gruus kniepen* (Spa), *Wat d'r overbleef van die klonties, was vaeke wat gruus* (Obk), *Ze hebben 't tot gruus sleugen* (Mun), *...an gruus gooid* (Ma), *Die mooie vaze vul totaal an gruus* (Sz, Mun), *Dat koppien vul me in alle gruus* (Np), *Die auto was an gruus reden* (Ol-Nl) **gruusaordig** Ook *gruusaorig* (Ste) bn., bw.; -er, -st [gr̥y:zə:rdəx, ...:ərdəx] 1. gulzig en veelal: daarbij niet kieskeurig zijnd *Wat is die toch gruusaordig!* (Np), *Die is zo gruusaorig, die lust alles* (Ste) 2. het niet nauw nemend (Ste) **gruusaorig** z. *gruusaordig* **gruwel** (Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Ma, Ow, Pe-Dbl, Sz) de; -s; -tien ['gr̥ym] 1. rilling, huivering *De gruwel gaot me over de rogge* (Diz, El), ook *De gruwel gaot je over de grauwe*, ook gezegd bijv. in geval van griep (Diz, Ow, Sz), *De gruwel zal je over de grauwe grieze gaon* (Dfo) 2. waarvan men gruwet (Db), in *Gruwel nog toe, moet dat now zo* (Db) **gruweldaod** (l) - gruweldaad **gruwelen** (Nbk, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; gruwelde, het gruweld ['gr̥ym|ŋ] 1. gruwelen *Daor gruwel ik van* (Ol-Nl) **gruwelik** (Diz, Nbk, Nt, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste) Ook *gruwlik* (Ma) bn., bw.; -er, -st ['gr̥ym(ə)lək] 1. verschrikkelijk,

gruwelstok - gulzig

zeer erg *Hij is gruwelijke sterk* (Diz) 'k *Heb d'r een gruweliken hekel an* (Ma), *argens gruwelik de pest an hebben* (Nbk), 't *Is vandaege gruwelik koold* (Ol-Nl), 't *Is gruwelik slecht weer* (Nw), *Wat is die sinesappel toch gruwelijke zoer* (Ste) 2. afschrikwekkend, vreselijk ernstig *D'r is een gruwelik ongelok gebeurd* (Nw)
gruwelstok (l) [g...stok] - gruwelstuk
gruwelverhael (l) - gruwelverhaal
gruwlik z. *gruwelik*
gruzelementen [gryz|ə'mentɪ], in *in gruzelementen*, an... in, aan gruzelementen
gruzels (Mun, Np) ['gryz|s], in *in gruzels* in gruzelementen (Mun, Np) en *an gruzels* id. (Np): *De theepot vul an gruzels* (Np)
guano (vo) de [gy'ma:nɔw] 1. guano (bep. meststof bestaande uit fijngemalen vogelmest, uit Zuid-Amerika) *En as de haever opkwam, dan zol d'r nog een baol guano over* (vo)
guds (Ow, s: oost.) de; -en [gʌls] 1. tamelijk groot paard
guerilla (l) - guerilla
guerillabeweging (l) - guerillabeweging
guerillaleger (l) - guerillaleger
guerillaleider (l) - guerillaleider
guerillaoorlog (l) - guerillaoorlog
guerillataktiek (l) - guerillataktiek
gui z. *goj*
guie z. *goj*
guillotine (l) - guillotine (voor onthoofding)
guit (Db) de [gœjt] 1. in *Die het de guit weer te pakken* het gaat een stuk beter met hem (wat zijn gezondheid betreft) (Db) 2. z. *guit*
guitig z. *gutig*
gul I (Diz) [gʌl] - gul: bep. vis
gul II bn., bw.; -ler, -st [gʌl] 1. royaal, goedgeefs *De winkelman was vroeger gul mit aepeneuten te geven bij de bosschoppen* (Ld), *Hij kan wel wat missen, hij is zo gul as wat* (Diz), *Ie wodden daor altied gul onthaeld* (Np), *een gulle hand hebben* (Spa), *een gulle geveer* (Ow) 2. hartelijk, vriendelijk, opgeruimd (Db, Ld, Mun, Nbk, Obk, Ow) *een gulle vrouw* (Db), *een gulle lach* (Nbk, Ow), *gul lachen* (Mun)
gulden de; -s; -tien [gʌldɪ, ook wel ...dɪ] 1. muntstuk van een gulden *De guldenties wodden an kaante legd veur et kientien dat*

kommen zol (j), *een halve gulden* (Np), *As de zende goed scharp is, moet d'r een gulden an hangen blieden en hij moet veur de naegel lopen willen* d.i. als men met de nagel onder het scherpste deel van de rand langs strijkt, moet dat trillend bewegen (Dfo) 2. bedrag van een gulden *Veur een gulden kuj' lid wodden* (l), *Daor lag wel veur duzend gulden* (l)
guldenroede (Nbk) [gʌldɪ'rudə] - guldenroede
guldenteken (l) - guldenteken
gulgeefs (Op) bn. [gʌlɡɪ:fs; aks. wisselt] 1. goedgeefs
gulhattig (Nbk, Op, Spa, Ste) bn., bw.; -er, -st [gʌl'hʌtɪx] 1. gulhartig *Dat oolde meenske was altied zo gulhattig* goeiig en royaal
gulhied (Nbk, Ld, Spa) Voor -heid z. -hied [gʌlhit] - gulheid
gulp z. *gulpe*
gulpbroek (Nbk) - gulpbroek
gulpe Ook **guld** (spor.) de; -n; gulpien [gʌl(ə)p(ə)] 1. gulp, sluiting in mansbroek *Iene mit de gulpe los het de baanderdeure eupen* (Nbk, Ow), *Ie hebben de gulpe eupen* (Spa), ...*eupenstaon* (Nt), *Vroeger hadden ze knopen en knoopsgatten in de gulpe, mar now zit d'r een rits in* (Obk), *Ik mis een knope van de gulpe* (Diz), *Vroeger hadden de mannen broeken mit een losse flappe veur, dus zonder gulpe* (Bu), *Hij het de gulpe los, As iene de gulpe niet dichte het, dan zeggen ze: 'Hejt' huj nog niet binnen?'* (Sz, Nbk) 2. flinke straal van een vloeistof, plens (verspr.) 'k *Kreeg een gulp waeter bij de leerzen in* (Ma), ...*over de haand* (Nbk), *Mit die plensbujje vleug d'r hier en daor een gulpe waeter over de geute hene* (Obk), *We kregen een hiele gulpe waeter over oons hene* (Dho, Bu), 't *Waeter kwam mit een grote gulp van 't dak of* (Pe-Db), *Doe kwam d'r een gulpe bloed uut mien mond* (Op) 3. snee (Ld) *Hij het een hiele gulp in 't bien* (Ld)
gulpeknope (spor.) - gulpknoop
gulpen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; gulpte, het/is gulpt [gʌl(ə)pɪ] 1. gutsen *Et waeter gulpt over de geute hene* (Nbk)
gulzig (Nbk, Np, Nw) bn., bw.; -er, -st [gʌlzɪx] 1. schrokkerig, begerig *gulzig eten* (Nbk, Np), *Hij zat me dan toch gulzig om him hene te kieken!* (Nbk)

gulzigerd (Bu, Nbk) ['galzəgʁt] - gulzig-aard
gulzighied (verspr.) Voor -heid z. -hied ['galzəxhit] 1. gulzigheid
gummie ['gami] - gummi: rubber (alg.) of gom (Nw)
gummiebaand (spor.) - gummiband
gummieballe (spor.) - gummibal
gummieboorde (Ste) Ook **gummieboore** (spor.) de; -n; ...boortien ['g...] 1. halsboord van gummi, behorend bij een halfhemd, nl. een borststuk, van gummi
gummieboore z. **gummieboorde**
gummiebroek (Np) de; -en; -ien ['g...] 1. broek van gummi, nl. regenbroek
gummieding (Bdie, Nbk) et; ...dinkies ['gumidɪŋ] 1. klein voorwerp van gummi
Daor zat een gummieding in (Nbk)
gummiedoppe (Obk) de; -n; ...doppien ['gamidopi] 1. dop van gummi
gummiefront (Ste) et; -en; ...frontien ['gamifront] 1. halfhemd van gummi (nl. borststuk) *De gummieboorde en et gummiefront koj' ofnemen i.p.v. wassen, mar mittertied wodde et wel geel* (Ste)
gummiehaanshoe z. **gummiehaanske**
gummiehaanshoe (Dhau, Ld, Obk) Ook **gummiehaanshoe** (Ol-Nl) ['gamihā:skə /...'hā:sku] - gummihandschoen
gummiehaemer (Mun, Wol) de; -s; -tien ['g...] 1. hamer met rubberen kop
gummiejasse (spor.) - gummijas, regenjas
gummieknuppel (spor.) - gummiknuppel
gummieleerze (verspr.) - gummilaars
gummieplaetien (Dfo, Dho, Nbk, Nw) Ook **gummieplatiën** (Sz) et; ...platiës ['g...ple:tin/...a:...] 1. plat stukje gummi, plaatje van gummi *Een gummieplatiën kuj' argens tussen zetten om et goed of te sluten* (Nw), *Mit een gummieplatiën kuj' mooi lekke pannen weer dichte kriegen* (Dfo), *Aj' daor een gummieplatiën tussen leggen, dan zal dat lekken wel over wezen* (Sz), *In de katsjeballen zat een plak daor een gummieplatiën in zat, een vierkaant bobbeltien* (Nbk)
gummieplatiën z. **gummieplatiën**
gummiepoppe (Dho, Ol-Nl) - gummipop
gummiering (spor.) - gummiring *Veur de weckflessen mos ie gummierungen bruken* (Obk), *een gummierinkien in een kraan* (Nw)
gummieshoe (spor.) - rubberschoen

Vroeger korfbalden we op gummie-schoenen (Dho)
gummieslange (spor.) - gummislang, o.m. voor het sproeien van de tuin
gummiestok (Dfo, Nbk) - gummistok
gummietute (Nbk) de; -n ['gamitytə] 1. tuit van gummi aan een theepot
gummiewaante (Mun, Ol-Nl, Sz) de; -n; ...waantien ['gamiwā:ntə] 1. gummihandschoen *Die bliksem* [hier: bliksemse dief] *hadde gummiewaanten an, dat hij het ok gien vingerofdrukken achterlaoten* (Sz)
gunder z. **ginder**
gunnen zw. ww.; overg.; gunde, het gund ['gʌn:] 1. graag toewensen, zonder tegenzin ervaren dat iemand iets heeft, krijgt, dat iemand geëerd wordt, e.d. *Te moe'n niet zo inhaelig wezen, ie moe'n een aander ok wat gunnen* (Dho, Db), *Wij gunnen jim wel wat!* (Bdie), *iene niks gunnen* (Ow), *Pattie meensken gunnen een aander gien druug brood* (Pe-Db, Obk), *Ik had him wel wat beters gund as wat hi'j now dot* (Dfo), *Ik gun et him van hatte* (Ld), schertsend als men niet veel krijgt of wanneer men maar iets onbeduidends toestaat: *Now, ie gunnen mij' ok nog es wat* (Nbk, Spa), *Dat gun ik je, dan weet ie ok es een keer wat et is om flink de griep te hebben gezegd wanneer de aangesprokene eerder het desbetreffende feit bagatelliseerde* (Nbk), *mekeer et locht in de ogen niet gunnen* elkaar niets gunnen (Mun, Np, Nbk), zo ook *Hi'j gunt me et locht in de ogen niet* (Ol-Nl) 2. toestaan *Mar ze gunden heur gien tied om daor naor te kieken* (j), *Hi'j gunde himzels gien rust* (Nbk) 3. gunnen bij verkoop, aannemen van werk dat moet worden uitgevoerd *De bouw van dat huus willen ze an de leegste schriever gunnen* (Obk), *'t Is mar net an wie ze et gunnen* (Dho), *'k Zol him dat huus ok mar gunnen* (Db), *Dat stok laand is him niet gund, daor weren meer kopers veur* (Dfo), *Op een boelgoed is him dat gund* (Ld), *De verkoping is niet deurgaon, et is niet gund, et is inholen* (Nbk), *gunnen bij' de finale verkoop* (Bdie) * *'k Gunne je de koffie wel, mar de tied niet gezegd door een boer die het druk had, tegen zijn arbeider* (Sz), *Gun de jeugd heur vreugd* (Op)
gunning (Nbk, Np, Nw) de; -s ['gʌnɪŋ],

gunt - gymnasium

...ën] 1. gunning *De gunning is anhullen* uitgesteld (Np), *De gunning hebben ze in beraod hullen* (Nw)

gunt z. *gut*

gunteren zw. ww.; onoverg.; gunterde, het gunterd ['gɑntɪŋ] 1. verlangend, begerig uitzien naar *Et peerd ston al bi'j et hekke te gunteren doe de boer d'r an kwam mit de haever* (El), *De koenen staon veur 't hekke te gunteren, ze willen naor de stal* (Dfo), *Sommige kiender kun zo gunteren om wat [nl. iets lekkers] in 't haantien te kriegen* (Obk), *De kiender gunteren naor et speelgoed* (Wol), *...naor wat lekkers* (Nw), *Hij guntert naor eterstied* (Diz), *Ie moe'n niet zo staon te gunteren* (Nt), *Die hond staot al een hele tied te gunteren of hi'j ok een stokkien krig* (Mun), *Die hond guntert om een koekien* (Ste), *Jonge voegelties gunteren ok wel, dan heur ie ze wel piepen of zo* (Ste), *Ze gunterde van verlangen* (Ol-Nl), *Ze staon altied te gunteren om wat te kriegen* (Pe-Db)

gunterig (Ol-Nl) bn. ['gɑntɪx, ...tɛr...] 1. voortdurend op de loer staan, vragend kijken om iets te krijgen *Oonze hond mag onder 't eten niet voerd wodden, want dan wodt hi'j gunterig* (Ol-Nl)

gunterpoede (Obk) de; -n; -gien ['gɑntɪpudə] 1. iemand die voortdurend de indruk wekt graag iets te krijgen, met name: kind dat voortdurend merkbaar verlangt naar snoep, nieuw speelgoed etc.

gunterpot (Sz) de; -ten; -tien ['gɑntɪpɔt] 1. iemand die voortdurend de indruk wekt graag iets te krijgen, met name: kind dat voortdurend merkbaar verlangt naar snoep, nieuw speelgoed etc.

gup (Mun) - gup

gust bn. [gɑst] 1. niet bevrucht, niet drachtig, geen melk gevend *'t Peerd is van 't jaor gust* (Dho), *'k Heb et peerd veur drachtig kocht, mar ze is gust* (Dfo), *Die koe is dit jaor gust bleven* (Bu), *Die koe is al twee keer onder de bolle west, mar ze is nog gust* (Sz), *Die koe is gust, die kan niet kalkkriegen* (Op), *Omdat die koe veur et dadde jaor gust was, verkocht de boer 'm* (Obk, Pe-Db), *De koe het een gust jaor had heeft dat jaar niet gekalfd* (Bu), *een gust spannegien petriezen zonder eieren* (Np), *zo gust as een pierc* (Ma, Np, Spa) 2. leeg (Np) *De flesse is gust* (Np) 3. (van

een hazelnoot) zonder vrucht, pit (Bu) (zelfst.): *Haazelneuten waor niks in zit, bin gusten* (Bu)

gut Ook **gunt** (El) [gɑt/gɑnt] - gut *Gut, gut, wat een troep was et daore* (Dfo), *Gut nog 's toe!* (Nbk)

gutig (verspr. OS, Bu, Dho, Ol-Nl) Ook **guitig** (Bdie, Dho, Diz, Nw, Spa, Wol) bn., bw.; -er, -st ['gytɛx/...œj...] 1. guitig *'t Is een gutig kereltien, hi'j het altied wille* (El, Obk), *'t Kereltien het zoe'n gutig gezichien* (Db), *D'r zit een gutig koppien op* (Dho, Ma, Ld), *Wat een gutig snutien het dat kiend* (Bu), *'t Was een gutig gezicht* (Dfo), *gutig (uut de ogen) kieken* (Nbk, Ow), *Hij kan d'r zo guitig bi'j kommen* guitige opmerkingen plaatsen, guitig doen (Spa)

guts (Nw, Obk) Ook **gutse** (Nw) de; -en; -ien ['gɑts(ə)] 1. gutsbeitel *in et hoolt gutsen mit een beitel of een guts* (Nw)

gutsbeitel (spor.) - gutsbeitel

gutse (Bu, Ste) de; -n; gutsien ['gɑts(ə)] 1. flinke scheut vloeistof *Hij kreeg me dan toch een gutse waeter over 'm henne* (Bu, Ste) 2. z. *guts*

gutsen zw. ww.; onoverg.; gutste, is gutst ['gɑtsɪ] 1. gutsen *Et regende zo, 't gutste over de geute* (Ld, Dfo), *...uut de geute* (Ste), *'t Waeter gutste van 't dak* (Pe-Db), *'t Waeter gutst uut de locht* (Bu, Dho, Np, Spa, Ste, Sz, Nw), *'t Waeter gutst deur de geutstien* (Dhau), *I'j moe'n de haand wat in de hoogte doen, aanders gutst et bloed d'r nog meer uut* (Op, Wol, Db) 2. met de gutsbeitel werken of hetzelfde effect daarvan verkrijgen anderszins (Nw, Obk) *in et hoolt gutsen mit een beitel of een guts* (Nw)

guttegut (Bu, Diz, Nbk, Np, Sz) [gɑtə'gɑt] - gottegot *Guttegut, dat kiend gaot net veur de auto langes* (Sz)

guut (OS, spor. WS) Ook **guit** (spor.) de; guten; -ien [gyt/gœjt] 1. guitig iemand (vooral van kinderen) *Die kleine jonge was toch zoe'n guut, i'j mossen d'r wel omme lachen* (Dfo), *een kleine guut* (Db, Nbk, Obk): *Ie kun 't an de ogies wel zien, dat is een kleine guut* (Obk), *een guut van een kiend* (Dhau), *D'r kwam een kleine guit een baby* (Bdie), *Ze doet altied erg aorig op heur meniere, mar pas op, 't is een lieve guit, hoor in wezen is 't geen lieverdje* (Sz) **gymnasium** - gymnasium

H

h - h, nl. als letter, medeklinker, als aanduiding van een woordreeks e.d. die met een h begint, aanduiding van Zuid-Holland op oude nummerborden

H.A. - afkorting van *Heilig Aovendmaol*

h.a.v.o. Ook *H.A.V.O.* - h.a.v.o.

h.b.o. Ook *H.B.O.* - afkorting van *hogere beroepsopleiding*, *h.b.o.*-er iemand die dat type onderwijs volgt (l)

h.b.s. Ook *H.B.S.* - afkorting van *hogere burgerschool*

h.b.s.-er (Nbk, Ow) - h.b.s.-er

h.b.s.-jonge - h.b.s.-jongen

h.b.s.-maegien - h.b.s.-meisje

h.e.a.o. - afkorting van *hogere economisch en administratief onderwijs*

H.K.H. - afkorting van *Heur Keuninklike Hooghied* Hare Koninklijke Hoogheid

h.l.s. - afkorting van *hogere laandbouwschool*

H.M. - afkorting van *Heur Majesteit* Hare Majesteit

h.n.o. - afkorting van *huushoofd- en nijverheidsopleiding* (Nbk)

H.O. - afkorting van *Hoger Onderwijs*

H.S. - afkorting van *Heilige Schrift*

H.T.S. - afkorting van *hogere technische school*

ha I tw. [ha, ha:] - ha *Ha, daor hej' him ok* (Nw), *Ha, we kriegen vandemiddag brune bonen mit spek* (Obk), *Ha, de regen is over, now gao ik gauw naor buten* (Sz), *Ha, ha, now begriep ik jow* (Bdie), *Ha, ha, daor he'k je mooi veur de gek* (Diz), *Ha, ha, laot mi'j niet lachen* (Op)

ha II - afkorting van *hektare*

haacht z. *hacht*

Haags (spor.) bn. [ha:xs] **1.** van, uit Den Haag *Haagse hopjes* (Nbk) **2.** van de Hagenaars *Haagse bluf* (spor.), ook: bep. gerecht (spor.)

haai de; -en [ha:j] **1.** bep. vis: haai *Et is naor de haaien* (Nbk)

haaibaai Ook *haaiebaai* (Bu, Dhau, Ma, Mun, Nbk, Nt, Nw, Ol-Nl, Ste) ['ha:jba:j/ 'ha:jə...] - haaibaai, heibei, ook van listige, uitgekookte of handige vrouwspersoon *Et bin van die haaibaai*gies ondeugende kinderen (Nw)

haaiebaai z. *haaibaai*

haaievinnesoep (spor.) ['ha:jəftnəsʊp] - haaievinnesoep

haaj z. *haj*

haak z. *haoke*

haaknaalde z. *haoknaalde*

haaks z. *haoks*

haal z. *hael*

haals z. *hals*

haalsbaand z. *halsbaand*

haalsbore z. *halsbore*

haalsketten z. *halsketten*

haalsslot z. *halsslot*

haam z. *ham*

haand Ook *hand* (WH) de; hanen, hannen (WH); haantien [hã:nt/hant...] **1.** hand (lichaamsdeel) *Ze ston mit et krietien in de haand veur de klasse* (Nbk), *Ze hul een oolde foto in de hanen* (Nbk), *Ze gaf de grootte mit de hane an* (l), *Aj' smerige hanen hebben moej' ze eerst even wasken*

haand - haand

(Nbk), *Et scheut me uut de hanen* het glipte uit m'n handen (Nbk), *Ze zatten in de tram wat stillegies naost mekeer, haand in haand* (vo), (over het haren van een zis:) *Et vargde een peer goeie ogen en een vaaste haand* een hand die niet trilt, beweegt (vo), *Ik hebbe de hanen even deur et grus haeld* ik heb m'n handen even over en door het gras gestreken, nl. om het ergste vuil eraf te krijgen (Np), *Dat goed* [hier: die jeugdige personen] *wil tegensworig gien smerige hanen meer hebben* wil geen werk doen waarbij ze hun handen moeten gebruiken zodat die vuil zouden kunnen worden (b), *Hi'j wol zien hanen d'r niet om smerig maeken* hij wilde zich er niet mee bemoeien omdat hij er problemen mee zou kunnen krijgen (Dfo), *Zi'j hebben zels nog nooit blaoren in de hanen had* (b), *Bij' een haandwassien dan was ie et even mit de haand uut* (Nw), *iene de haand geven* nl. ter verwelkoming of als afscheid, ook bij het aanbieden van z'n verontschuldigungen of bij het willen vergeten van een flinke ruzie, *...schudden* id. (l), zo ook *mekere de haand geven*: *Geef mekaere de haand mar, dan praoten we d'r niet meer over* (Dho) en *De haand d'r op!* het is vergeven, we zullen het maar vergeten, ook: aldus afgesproken, ik beloof het (Bu, Db, Nt): *Mien haand d'r op, ik beloof et jow* (Bu), *de haand d'r op geven* het beloven, het met iemand serieus afspreken (Dhau, Sz): *Ik geef je de haand d'r op* (Sz), *de haand argens op (weten te) leggen* (Nbk), *Ze kun mekeer de haand geven* nl.: want ze zijn eender, ze hebben dezelfde eigenschappen, ze hebben dezelfde dingen gedaan (Nbk), *Kreeg ie gien haand van P.?* gaf P. je geen hand?, (mit) *de haand op et hatte* (Nbk), (mit) *de haand over et hatte strieken* (Nbk, Sz): *Hi'j hadde gien cent meer, dat doe he'k de haand mar over et hatte streken* (Sz), *de haand opholen* de hand ophouden, vragen om steun bij de sociale dienst, bij de armoedigheid enz.: *Ik bin 't niet gewoon om de haand op te holen* (Ste), *Die mossen altied de haand opholen om deur de tied te kommen!* (Obk), *'t van de gevende haand hebben moeten* zich slechts kunnen bedruipen door geld van anderen te krijgen (vo), *de hanen vol hebben* niet nog meer in

z'n handen kunnen hebben, *de hanen d'r an vol hebben* (verspr.), ook *de hanen d'r vol an hebben* (Nbk), *hanen vol wark* (verspr.), (niet) *mit lege hanen (an)kommen*, *...votgaon* e.d., *De iene haand wast de aandere* als men met iemand samenwerkt levert dat voordeel op (Bdie, Ste), ook gevolgd door *...zo wo'n ze beide schone* id. (Pe-Db), *de laeste haand d'r an leggen* (spor.), *de haand op 'e pong holen* geen geld ergens voor geven (b), *Die is kwistig mit de haand* geeft veel geld uit (Dho), *de haand d'r niet veur ommedri'jen*, *Hi'j wil de haand d'r niet veur ommedri'jen* het is 'm de moeite niet waard (Dho, Ste), *de hanen argens veur op mekeer kriegen* (Nbk), *de haand d'r an holen* de hand eraan houden: *Ze moe'n de haand d'r an holen dat de kiender op 'e tied thuuskommen* (Obk), ook: schoon houden, verzorgen (Bu, Obk, Op, Ste): *Et huus daor wodt geregeld de haand an hullen* (Obk), *'t Onderhoold van et huus moej' de haand an holen, ie moe'n et niet versloeren laoten* (Ste), *Kousen stoppen daor moej' de haand an holen, ie moe'n ze bij'holen* (Ste), *Aj' een knappe tuun hebben willen, moej' de haand d'r an holen* (Op), *Die hoolt de haand d'r ok niet an, die lat alles verweerlozen* (Bu), *de vri'je haand kriegen* de ruimte krijgen om naar eigen invulling, goeddunken te handelen (Nbk), zo ook *de vri'je haand laoten* (Nbk), *de hanen vri'j hebben* geen beperkingen opgelegd gekregen hebben, tijd hebben om iets te doen naar eigen keuze, *...kriegen, argens de haand mit lichten* (Np, Op, Ow), *'t Kiend leup mooi mit heur heit an de haand* (Nbk), *mit een kiend an de haand lopen, mit de fiets...*, *Die het ok wat an 't haantien* heeft verkering (Np), *de palm van de haand* (Nbk), *de rogge van de haand* (Nbk), *mit blote hanen*, ook fig.: met hard werken, vooral op eigen initiatief, zonder veel hulp van anderen en wel tot sukses leidend (Nbk): *Ik hebbe et zels allegere mit de blote hanen opbouwd* (Nbk), *Et is gien iene om mit blote hanen an te pakken* 't is iemand die van zich af weet te bijten, een persoon die snel dwarsligt (Np), *Alles wat hanen en voeten het, is vandaege op 'e bouw te vienen* iedereen die maar even kan (Mun), *Aj' zo meitieds an 't huushemmelen*

binnen, dan komt je alles es weer evenpies deur de hanen hou je alles even vast en je bekijkt het even (Obk), *Aj' kiender een vinger geven, nemen ze de hiele haand* (Nbk), ...*griepen ze mitien de hiele haand* (l), *'k Heb mar ien peer hanen* ik kan niet alles tegelijk doen (Nbk), *Ik heb zels ok nog hanen an et lief?* ik kan het zelf wel af, je hoeft me niet te helpen (Nbk), *Daor staon him de hanen niet naor* (Nbk), *Veurd at et naor de drokker gaot, gaot et eerst nog een keer deur zien hanen* (Nbk), *Dat boek is al deur hiel wat hanen gaon* is veel gelezen, bekeken (Nbk), *gien haand veur (de) ogen zien kunnen, op hanen en voeten kroepen, hanen te kot kommen* (Nbk), *'t mit beide hanen annemen* iets graag aannemen, aksepteren (Nbk), ...*anpakken* id. (Nw), *de hanen jokken me* ik zou maar al te graag hardhandig optreden (Nbk, l), *de hanen volen* vouwen, d.i. gaan bidden (Nbk, b), *iene de haand boven et heufd holen* beschermend optreden t.a.v. een bep. persoon (Nbk, Nw), *te haand staon* iemand met een klein karweitje helpen (Ste): *'k Stao hier in de kelder en ik heb de hanen vol, kuj' me even te haand staon?* (Ste), *gien haand (veur iene) uutstikken* op geen enkele manier helpen (Nbk), ook: werk verrichten: *Toe je, ie kun ok wel es een haand uutstikken* (Obk), *Stik je hanen ok mar es uut!* doe maar iets, help maar (Nbk), *Hi'j verrekt et om een haand uut te stikken* (Np), *d'r gien haand veur uutstikken* er niets voor doen, zich er absoluut niet voor inzetten (Nbk), *de hanen uut de mouwen stikken, een slop haantien geven* op slappe wijze iemands hand drukken (Nbk), *Et wil him (wel) van de hanen* hij weet van opschieten met z'n werk (Np), waartegenover *Die wil et wark ok niet van de hanen* hij/zij schiet met haar werk niet op (Ste), *Die komt niet vule uut de hanen* hij doet niet veel, hij werkt niet veel (Nbk, Ste), ...*van de hanen* id. (Ste), *Die zitten de hanen vaaste an et lief* id. (Dho, Ste), *de haand evcn lichten* even iets voor een ander doen, met een kleinigheid helpen (Ste), *Dan wodt de haand wel es licht, dan kan et soms toch wel* dan wordt er wel eens een uitzondering gemaakt (Nbk), *de hanen (niet) thuusholen (kunnen)* zich (niet) kunnen bedwingen om te slaan,

ook van onzedelijk betasten, zich in lichamelijke zin opdringen bij vrouwen of anderszins ongeoorloofd aan iets komen: *Pasterop, de hanen thuusholen!* (Diz), *Hanen thus ieje!* handu thuis, jij (Nbk), *je hanen branen* (lett.), *de haand argens in (had) hebben* (positief zowel als negatief): *Daor het hi'j de haand in had, dat die beide weer bij mekeer kommen binnen* (Nbk), *Die het et om hanen had* id. (Dhau), *d'r een haantien van hebben* (Nbk), *de haand an joezelf slaon* (Np, Ol-Nl, Bdie), ook: urineren (Np), *Bij die boer hadden ze vroeger een zunige haand mit et eten* waren ze niet bep. royaal als je meeat (Sz), zo ook *ie staon gauw bekend aj' altied mit de zunige haand geven* (Db), *De waorzegsters gongen je vroeger de haand lezen* de toekomst voorspellen n.a.v. het lijnenspel van je hand (Nbk), *hanen te kot kommen* (Nbk), *'t Bin twee hanen op iene boek* id. (Nbk, Ste), *op hanen en voeten*, (tegen iemand die geen aanstalten maakt om aan het werk te gaan, of lui is:) *Heb ie jow hanen de zalighied beloofd?* (Nbk), *een mooie haand van schrieven* een mooi handschrift (verspr.), *een peer goeie hanen an 't lief hebben* goed en vlot lichamelijke arbeid kunnen verrichten, met name van huishoudelijk werk (Db, Nbk): *Ie kun praoten zoj' willen, mar je schoondochter het een peer goeie hanen an 't lief* (Db), *Die het goolden hanen* er is werkelijk niets dat hij/zij niet kan met zijn/haar handen (Np), *de haand (tegen iene) opstikken* omhoog steken, nl. ter begroeting, *Now, daor kon hi'j zien beide hanen bij dichtekniepen* daar had hij geweldig geluk mee, hij had alle reden erg dankbaar te zijn (Db), *iene de haand boven et heufd holen* (verspr.), *je mit haand en taand verzetten* (Dho, El, Nw, Ow), *de haand d'r (niet) veur in 't vuur stikken durven* er niet bep. zeker van zijn dat het in orde komt, dat iets juist is (verspr.), *Et is mar een haand waeter* het is maar een kleinigheid (Ste), ook van een zeer lichtgebouwd iemand (Ste), *d'r een haantien van hebben* (verspr.): *Hi'j het d'r een haantien van om d'r veur weg te dri'jen* (Obk), *(iene) een haantien helpen* (Spa, Nbk), *van de haand in de taand leven* (Pe-Db), *Ie kun gien iezet mit hanen breken* (Nbk), *haand over*

haand - haand

haand toenemen verergeren (Db), *je hanen in onschuld wasken* (Nw, Nbk), *doen wat je haand te doen vint* doen wat zich aandient om uitgevoerd te worden (Ow), *Die het de hanen los an de huid zitten* hij begint snel te slaan (Nbk, Nw), *gien haand veur (de) ogen zien (kunnen)* door duisternis enz. niets kunnen zien, *Gods haand* (l), *van hoger haand* (l), *hanen omhogens* hands up (l), *wat achter de haand hebben, ...holen, an de haand van zien oordiel, an de haand doen, Wat is d'r an de haand?* wat is er gaande (Nbk), *wat an de haand hebben* verkering hebben (Np), *Die zit et wark an de hanen vaaste* hij krijgt z'n werk erg moeilijk klaar, hij kan niet opschieten (Np), *Die blijft et wark an de hanen hangen* id. (Np), *Et wark hangt me an de hanen vaaste, et wil niet opschieten* (Nbk), zo ook *De hanen zitten me vaaste an et lief* (Dho, Obk), ook: van ontsteltenis ben ik tot niets in staat, zou ik niet weten wat te doen (Bu, Dho), *Die oolde knapperd har oonze maegd laest bi'j de haand* (b), *(dichte) bi'j de haand hebben* (direkt) binnen zijn bereik hebben, vooral van voorwerpen, met name van schriftelijke stukken, boeken, ook wel van personen: *Dat hiem zit nog wel een huusstee in veur een arbeider, dan hebben ze die mooi kot bi'j de haand, zoas mit koekalveri'je en zo* (Ow), *Dat hebben we nog nooit bi'j de haand had meegemaakt, ervaren, gedaan* (Diz), *je in de hanen wrieven, in de hanen klappen, et recht in eigen hanen nemen* (Nbk), *iene wat in (de) hanen speulen* (Nbk), *iene wat in de haand drokken* iemand iets in z'n hand stoppen (Nbk), *goed in de haand liggen, makkelik...*, *in hanen geven, in (de) hanen kriegien*: *Dat he'k geschikt in de hanen kregen* daar ben ik goedkoop aangekomen (Spa), *A'k him in de hanen kriege...* als ik hem te pakken krijg (Nbk), *et (zels) in de haand hebben*, zo ook *Wi'j hebben oons leven ommes niet zels in hanen* (Ow), *de bek in beide hanen hebben* (altijd) een grote mond hebben (Np), *in de haand hollen*: *Ze mossen et waeterpeil in de haand hollen* (l), ook *et verbruuk wat in de hanen hollen* id. (vo), *et (niet) in de haand hebben* er (on)voldoende greep op hebben, het (niet) in de hand houden, *et in de haand*

warken (spor.), *Die het et niet in de haand* krijgt het niet voor elkaar, heeft er geen slag van (Nw), *haand in haand, Hi'j weest op et verkeerde mit de statuten in de haand* (Nbk), *in verkeerde hanen (terechte) kommen, ...raeken, ...valen* (Nbk), *in iene zien hanen valen* (Nbk), *in goeie hanen wezen, in hanen wezen van, in vremde hanen kommen* in bezit van anderen dan de eigen familie, ook: in bezit van mensen anders dan uit de buurt, *in aandere hanen kommen* (verspr.), *'t Is in iene haand, 't Is in hanen van de pelisie* (Nbk), *De leiding is in hanen van de veurzitter* (Nbk), *...in goeie hanen* (Nbk), *'t heft in hanen nemen* de leiding nemen, zich als sturende persoon gedragen (Nbk), vandaar ook *'t heft in hanen kriegien* (Nbk), *...holen* (Nbk), *in de hanen spijen* in de handen spugen vlak voordat men een zwaar karwei aanvat (Nbk), *wat in de haand warken, haand in haand* (Nbk), *mit de haand vaak* i.t.t. machinaal: *Die koe mos T. hielemaol mit de haand melken* (vo), *mit de hanen de kost verdienen, mit beide hanen wat angriepen* met name van een voorstel, geboden mogelijkheid, *mit de hanen in de buse staon*, (van fietsen, sturen) *mit losse hanen, mit beide hanen vaastehollen, mit de hanen over mekeer* niets doend, niets aanpakkend: *Dus ie wollen mar waachten mit de hanen over mekeer?* (vo), *mit de vrije haand* met de hand die men nog vrij heeft, nog niet gebruikt, zo ook: *De smid wol de zwatte* [nl. het paard] *in de noodstal doen, mar H. docht dat hi'j him zo uut de vrije haand wel beslaon kon* (vo), *mit de hanen in et haor zitten*: *Daor zatten we vies mit de hanen in et haor* (Ste), *et mit de waarme haand overbrengen* het direkt doorvertellen (Spa), *et naor zien haand zetten* een situatie naar z'n hand zetten (Nbk), *iene naor zien haand zetten* (Op), *wat om hanen hebben*, ook *wat om de hanen hebben* (Nbk), *niks om hanen hebben, Hi'j het niet vule geld om hanen* heeft slechts weinig geld tot z'n beschikking, heeft weinig financiële ruimte (Nbk, Ste), *onder de hanen uut kommen* ontglippen (l), *wat onder hanen hebben* (Nbk), *iene onder hanen nemen, iene op je haand kriegien* goedgunstig gestemd krijgen t.a.v. jezelf (Nbk), *iene op 'e hanen kieken*,

...staon te kicken, ...zitten te kicken (Nbk), *Hi'j is zwaor op 'e haand* zwaar-moedig (Nbk, Np, Nw, Ste), *iene op hanen dregen* (spor.), *Et wark lopt me over de haand* ik heb teveel werk (Dmi), *uut de haand lopen (laoten)*, *wat uut hanen geven*, *D'r komt him niks uut de hanen* (Nbk), *iene et wark uut hanen nemen* (Nbk), ...uut de hanen nemen (l), ...veur de hanen weg-nemen nl. zodat de ander het niet meer hoeft te doen (Np), *uut de haand eten* uit iemands hand eten door dieren, ook gezegd van voedsel tot zich nemen dat men in z'n hand houdt, het laatste ook gezegd als *uut de haand weg eten* (Nbk), *de hanen uut de mouwen stikken*, *de haand in eigen boezem stikken* (Nbk), *de haand in een aander zien boezem stikken* zich met andermans zaken bemoeien (Diz), *uut de haand verkopen* (verspr.), *uut de haand tekenen* (spor.), *'t uut de eerste haand hebben* iets van een direkt betrokkene te weten zijn gekomen (Nbk, Spa, l), *De koopweer gong vlot van de haand* (Nbk), *Ze hebben et van de haand daon* verkocht (Np, Op, Ow, Nbk), *Dat wark is van zien haand* hij heeft het gemaakt (bijv. een tekening, een verhaal) (Nbk, l), *Et wil him niet van de haand* hij krijgt z'n werk erg moeilijk klaar, hij kan niet opschieten (Np), *veur de haand liggen* vanzelfsprekend zijn, *je haand overspeulen* teveel wagen, proberen te verwezenlijken terwijl men het toch niet waar kan maken (Nbk), (ter aanmoediging bij het uitblazen van een kaarsje e.d.): *De haand veur 't gat hollen!* (s: Op), (gezegd vooral wanneer iemand iets vindt dat zoek was geraakt:) *Niet zuken, et vaalt je vanzels weer in hanen* (s: Op), *hanen as koleschoppen* grote, grove handen (Np) 2. handtekening, in *de haand zetten* (Ma, Nbk, Np, Op, Ste), *de haand d'r onder zetten* (Op), *Ik heb mien haand d'r veur zet* (Ma), *Ie moe'n de haand zetten veur een schuldbewies, mar ok veur aere dingen vanzels* (Ste) 3. keuze ten gunste van *iene op je haand hebben* (spor.), ...kriegen (spor.), *an de beterende haand wezen* (spor.) * *Ie kun gien iezer mit hanen breken* (Nbk), *Beter iene voegel in de haand as tiene in de locht*, *Beter iene doeve...* id. (Ow), *Mit de hoed in de haand, kom ie deur et gaanse laand, Geef me een*

haand/Mit verstaand/Mit vermaek/Die is raek: volksrijmpje waarbij degene die het opzegt eerst een hand geeft en vervolgens de ander tegen het gezicht probeert te slaan (Np, Nbk), *Geef mi'j wat in mien kromme haand/Mien vader zit in Engelaand/Mien moeder zit te spinnen/En die kan de kost niet winnen* (Sz)

haand- en spandiensten (verspr.) Ook **haand- en spaandiensten** (Dho) [.../... 'spā:n...] - hand- en spandiensten: divers werk dat de opdrachtgever zelf liever niet verricht

haand-an (Bu) de; -nen; -negien ['hā:ntan] 1. iemand die overal aanzit, vaak: zodat dat valt of er anderszins iets misgaat

haandappel Ook *handappel* (Spa) - handappel

haandarbeider (spor.) - handarbeider

haandbal - bep. spel: handbal

haandballe (Np) de; -n; -gien 1. bal van de hand

haandballen (spor.) - handballen

haandballer (spor.) ['hā:ndbalɾ] - handballer

haandbalveld (l) - handbalveld

haandbalvereniging (Nbk) - handbalvereniging

haandbediening (Nbk) - handbediening

haandbegage (l) - handbagage

haandbereik (Nbk, l) - handbereik *binnen haandbereik, onder..., buten...*

haandbeweging (spor.) - handbeweging

haandbiebel (l) - handbijbel

haandbiebeltheek (l) - handbibliotheek

haandbiele (Nbk, Ow) - handbijl

haandboek (l) - handboek

haandboom (Ste) de; ...bomen ['h...] 1. ploegboom van een *stel(t)ploeg* (die men nl. met één hand vasthield, met de andere hand mende men het paard)

haandbred z. *haandbrette*

haandbree(d) z. *haandbrette*

haandbrette z. *haandbrette*

haandbrette Ook *haandbred* (Nbk), *haandbreed* (Pe- Dbl), *haandbrette* (Wol, Spa, Sz, k: Ste), *haandbree* (Ma, Ow, Spa), *haandbrie(d)* (Nbk) ['hā:ndbrɛt(ə) /...bri:t(ə)/...] - handbreedte *As et spek van et varken een haandbree dik was, dan haj' een goed varken slacht* (Ow), een *haandbrette spek* (Np), *'t Schilt gien haandbrette!*

haandbrie(d) - handelskorrespondencie

(Nbk), *'k Moet d'r nog een haandbred an breien* (Nbk), *een haandbree grös* (Ma), *een haandbrie spek* (Nbk)

haandbrie(d) z. *haandbrette*

haanddoek (ZW, El, Diz, Nbk, Np, Ste, Wol) Ook **haanddoek** (verspr.) de; -en; -ien 1. handdoek: om zich mee af te drogen

haanddoekehaokien (Nbk) - handdoekhaakje

haanddoekerek(kien) (spor.) - handdoekenrek(je)

haanddrok (spor.) de; -ken; -kien [...o...] 1. handdruk: bij begroeting, afscheid, bij verontschuldiging of belofte *een goolden haanddrok* een gouden handdruk (l)

-haande Ook **-hande** (WH, elders spor.) [hä(:)nds] - hande, in *alderhaande* e.d.

haandel Ook **handel** (Spa, elders spor.) de; -s; -tien [hä:nd/...a...] 1. het kopen en verkopen, vooral: als onderneming, om winst te maken *in de haandel gaon, ...wezen* (Nbk), *D'r zit gien haandel in* weinig lust tot handeldrijven (Nbk), *waartegenover D'r zit wel haandel in!* (Nw), *D'r was niet vule haandel* er werd weinig handel gedreven, *'k Heb haandel daon* ik heb iets gekocht (vaak toevallig doordat men iets geschikts zag, doordat iemand iets aanbod), *eerlike haandel, haandel drieven* (ook aaneen), *een levendige haandel* (spor.) 2. handelsverkeer *wat in de haandel brengen, (niet) in de haandel wezen* nl. van boeken, platen e.d. 3. handelswaar (spor.) *Now, wat veur haandel hej' daor in die koffer* (Nbk) 4. in *de hiele haandel* de hele boel, de hele zool

haandelber (verspr. WS, spor. OS) Ook **handelbaar** (spor.), **handelber** (verspr. OS, spor. WS) Voor -bar, -baar z. -ber bn. 1. graag handel willende drijven, altijd iets te koop hebbend *Die schaoepeboer was gelokkig handelber, doe we een peer laompies kopen wollen* (Db), *Hi' is altied handelbaar* heeft altijd lust om handel te drijven, iets te verhandelen (Spa) 2. goed door overleg iets willende doen, goed willende luisteren *Mit hem kuj' wel wat overleggen, hi' is wel handelbaar* (Spa), *Dat kiend is niet handelber, ie kun d'r gien kaant mit uut* (Np), (gezegd van een paard:) *Die is goed haandelber* 3. handig, goed hanteerbaar in het gebruik (Wol) *Dat*

gereedschap is verrekt handelbaar (Wol) **haandeldrieven** (verspr.) - handeldrijven **haandelen** Ook **handelen** (WH, elders spor.) zw. ww.; onoverg.; haandelde, het haandel [...d|n] 1. handeldrijven *Hi' haandelt in twiedehaans auto's* (Nbk), *mit vee haandelen* (Bdie), *Hi' haandelde en kwaanselde altied an* hij was voortdurend handel aan het drijven, met winst zowel als met verlies (Nbk), *ie kun beter mit him waandelen as haandelen* hij is niet te vertrouwen inzake handel (Dfo) 2. te werk gaan (l, b) *Wij haandelen om de haeverklap tegen beter weten in* (b), *verkeerd haandelen* (l), *haandelend optreden* (l) 3. elkaar een hand geven, vooral bij begroeting of afscheid (Bu, Dhau, El, Nbk, Nt) *Now nog even haandelen* (Nbk), *We hebben mekeer al zo lange niet zien, we meugen eerst wel even haandelen* (El) **haandeler** Ook **handeler** (WH) de; -s [...d|ər] 1. handeldrijvend iemand, koopman

haandelgeest z. *handelsgeest*

Haandelingen - Handelingen (uit de bijbel)

haandelsagent (spor.) Ook **handelsagent** (spor.) - handelsagent

haandelsakkoord (l) - handelsakkoord

haandelsaovendschoele (spor.) - handelsavondschool

haandelsbaank (l) - handelsbank

haandelsbelaans (l) - handelsbalans

haandelsbetrekkings (l) - handelsbetrekkingen

haandelsbeurs (l) - handelsbeurs

haandelsblad (spor.) - handelsblad, voornamelijk in *Amsterdams haandelsblad*

haandelsbloed (Nbk) et 1. lust, aangeboren aard, geschiktheid om handel te drijven, handelsgeest *Daor zit gien haandelsbloed in* (Nbk)

haandelscentrum (l) - handelscentrum

haandelsdillegaosie (l) - handelsdelegatie

haandelsedisie (l) ['h...:disi] - handelseditie

haandelsgeest Ook **handelsgeest** (Spa, elders spor), **haandelgeest** (Nw, Op) - handelsgeest

haandelskantoor (l) - handelskantoor

haandelskaptal (l) - handelskapitaal

haandelskorrespondencie (l) - handelskorrespondentie

handelskringen (l) - handelskringen
handelskrisis (l) - handelskrisis
handelslu(den) z. *handelsman*
handelsman (Nbk) Ook *handelslu(den)* (mv.) de; -nen, -lu(den); -negien ['h...] 1. man die graag handeldrijft (meestal beroepsmatig)
handelsmaatschoppi'je (l) - handelsmaatschappij
handelsmark (l) - handelsmerk
handelsmissie (l) - handelsmissie
handelsnaeme (spor.) - handelsnaam
handelsonderneming (l) - handelsonderneming
handeloorlog (l) - handelsoorlog
handelsopleiding (l) - handelsopleiding
handelsoverienkomst (l) - handelsovereenkomst
handelsregister (spor.) - handelsregister
handelsreize (spor.) - handelsreis
handelsreiziger (l) - handelsreiziger
handelsrekenen (l) - handelsrekenen
handelsrelaasie (l) - handelsrelatie
handelsroute (l) - handelsroute
handelsschuttien (Np) et; ...schutties ['h...sk...] 1. houten schot in een stal dat twee naast elkaar staande koeien scheidt van het volgende paar
handelsvak (l) - handelsvak: vak van de handel
handelsverdrag (l) - handelsverdrag
handelsverieninge - handelsvereniging
handelsverkeer (l) - handelsverkeer
handelsvertegenwoordiger (l) - handelsvertegenwoordiger
handelsvertegenwoordiging (l) - handelsvertegenwoordiging
handelsveurraad (l) - handelsvoorraad
handelsvloot (l) - handelsvloot
handelsweer (spor.) - handelswaar
handelsweerde (l) - handelswaarde
handelswieze z. *handelwieze*
handelwieze (Bdie, Op en verspr. oost.) Ook *handelwieze* (verspr.), *handelwieze* (Spa, elders spor.) de; -n ['h...] 1. manier van doen *Dat is gien handelwieze!* die manier van doen is volstrekt onakseptabel (Nbk)
haandeunster (Ste) de, et; -s; -tien ['hã:ntã:stɪ] 1. weeginstrument met veer en onderaan een haak waaraan dat wat gewogen wordt, komt te hangen: nl. melk, voden, konijnen e.d.; op een langwerpige

wijzerplaat van koper, recht boven de haak, leest men het gewicht af
haandfermaat (l) - handformaat
haandfrees (Nbk) - handfrees
haandgaoren (Mun, Nw) - handgaren: naaigaren voor handgebruik *ketoenen haandgaoren* (Nw)
haandgeld Ook *handgeld* (WH) et ['h...] 1. voor de zekerheid vooruitbetaald bedrag, nl. bij een afgesloten koop of bij een overeenkomst om een bep. karwei te verrichten (verspr.) *Hi'j wol dat klussien wel opknappen, mar hi'j moest eerst haandgeld hebben* (El, Wol), *'k Heb al handel mit die kerel daon, mar ik heb handgeld, dus as hi'j mij stikken laot he'k toch wat* (Sz), *Aj' wat verkopen, moej' zien daj' wat haandgeld kriegen* (Dhau), *haandgeld geven, haandgeld bedingen* (Nt) 2. premie, eerste uitbetaling aan iemand die een dienstverband aangaat, zodat men zich niet meer terug kan trekken (Ma, Obk, Op, Ol-Nl) *Iene die him verkocht as soldaot kreeg een haandgeld* (Obk), *As soldaoten argens veur tekenden, kregen ze haandgeld* (Ol-Nl), *De knechten kregen vroeger haandgeld as ze heur besteedden bi'j een boer* (Ma) 3. kleingeld, geld net genoeg om zich even mee te redden (Nbk, Nw, Ste) *Doe me mar wat haandgeld mit* (Ste) 4. klein bedrag dat een koopman heeft om mee te beginnen (Db) *As koopman moej' wel wat haandgeld hebben* (Db) 5. kontant geld (Sz) 6. het geld dat men bij een koop teveel betaalt en waarvan men zegt het niet terug te hoeven hebben (Dfo)
haandgemeen z. *haandgemien*
haandgemien (Obk) Ook *haandgemeen* (Spa) et ['h...] 1. vechtpartij
haandgranaat Ook *haandgrenoot* (l) de; ...granaten; ...granatien [.../'h...xrɔnɔ:ət] 1. handgranaat
haandgreep (Nbk, Obk, Sz, vo) de; ...grepen; ...grepien ['h...] 1. handgreep aan kruiwagen (Nbk, Obk) en ploeg, met name de *steltploeg* (Obk) 2. de wijze waarop men de spenen vasthoudt bij het handmatig melken (vo) *Ik zie wel daj' de goeie haandgreep hebben* (vo) 3. bep. plaatsing van de vingers op de snaren van een gitaar om tot een goed akkoord te komen (Nbk) 4. in: *mit minder haandgrepen toekunnen*

haandgrenaot - haandlanteern

met minder werkzaamheden kunnen volstaan (Sz)

haandgrenaot z. *haandgranaat*

haandhaormesienegien (Dfo) et; ...mesienegies ['hã:nt...] 1. met de hand bediende haarknipmachine, tondeuse *Vroeger mossen wij zels de kiender et haor ofknippen, mit de schere, mar ok wel mit een haandhaormesienegien* (Dfo)

haandhaven (l) Ook *handhaven* (Nbk) - handhaven

-haandig Ook **-handig** (spor.) - -handig, in bijv. *linkshaandig, eigenhaandig*

haandig (verspr.) Ook **handig** (WH, elders verspr.) bn., bw.; -er, -st ['hã:ndəx /'han...]

1. goed en vlot met de handen iets verrichtend, vaardig *Dat is een handig jonk, die kan d'r wel deur kommen* die kan haar werk wel af krijgen (Obk), *S. is zo handig mit ni'jen* (Db), *Hi'j kan d'r haandig mit vot er vlot mee overweg, er vlot doorkomen* (Mun), *Hi'j wodde d'r al zo handig in as wat* (Spa), *Dat hej' handig daon* (Wol), *Hi'j kan haandig melken* (Ow) 2. (bn.) gemakkelijk en doeltreffend in het gebruik *Kiek, daor hej' een handig eerapelschelmessen te schellen* (Diz) 3. goed en vlot in het organiseren, bereiken van iets, behendig in een gesprek, bij een transactie *Die vent pakt het haandig an* (Nt), *Dat het hi'j handig even veur mekaar kregen* (Spa), *Dat het hi'j haandig flikt* (Op), *Daor het hi'j 'm haandig van ofmaekt* (El), *'t Gaot 'm haandig of* (Nbk, Ste), *'t Is een haandige kerel, hi'j is zo vlot in 't ankommen* hij maakt een vlotte, dynamische indruk (Np) 4. (bw.) vlot, snel (en gemakkelijk) (Diz, El, Ma, Np) *Hi'j was d'r handig bij* (Ma), *Ik hadde die kerel handig de deure uut* (El), *Ze kon haandig deur 't wark kommen* (Diz)

haandigen Ook **handigen** (Spa, elders spor.), **hannigen** (Obk) zw. ww.; on- overg.; haandigde, het haandigd ['hã:n dəgn/'han.../'hanəgn] 1. (van lichamelijk werk) geschikt, passend zijn om te verrichten *Dat wark haandigt mi'j niet gaat mij niet gemakkelijk af* (Nbk), *'t Haandigt 'm goed* hij is handig in het verrichten van zijn werk, zijn klus (Nbk)

haandighied (verspr.) Ook **handigheid** (Spa, Sz, elders verspr.) Voor -heid z. -hied de; ...heden 1. handigheid, bedre-

venheid, iets dat men snel en vlot kan doen *Dat is mar even een haandighied* (Nbk), *Och, doe dat even veur mi'j, 't is mar een handigheitien* (Sz)

haandkaarn (verspr. OS, ZW, Bu, Dho, Nw) Ook **haandkarn** (spor. OS, WS be- noorden de *Lende*), **handkarn** (Spa) de; -s; -tien ['h...] 1. handkarn

haandkamera (l) - handkamera

haandkappe (Diz, Obk) de; -n; ...kappien 1. handkap, mof aan het stuur van een fiets

haandkarn z. *haandkaarn*

haandkarre - handkar

haandketel de; -s; -tien ['h...] 1. wasketel (vrij grote ketel met hengsel) 2. waterketel, fluitketel (Bu)

haandklap de; -pen; -pien ['h...] 1. hand- slag met de rechterhand in die van een ander: ter bekrachtiging van een overeen- komst

haandkoffer (spor.) - handkoffer

haandkullievater (Db, Nbk) Ook **haand- kullievator** (Db, Nbk), **haandkultievator**

(verspr.), de; -s; -tien ['hã:ntkəliva:tər, ...tɔr/...tər/...lti...] 1. cultivator in de vorm van een harkje met drie of vijf tanden (met weerhaakvormige punten aan elk), voornamelijk als tuingereedschap gebruikt

haandkullievator z. *haandkullievator*

haandkultievator z. *haandkullievator*

haandlangen (Db, Dhau, Ld, Obk, Op) onbep. w. ['h...lɑŋ:] 1. iemand helpen, in het bijzonder bij het beroepswerk van een ander

Die jonge is krek maans genoeg om wat te haandlangen (Obk), *Die jonge kan mi'j mooi wat haandlangen* (Op, Dhau)

haandlanger Ook **handlanger** (Spa) de; -s; -tien [...lɑŋr, ...ər] 1. iemand die een ander helpt in diens werk, met name in beroepswerk, in het bijzonder dat van de boer of straatmaker

An mien jongste zeune he'k al een gocie handlanger (Op), *Ik heb een handlanger, die helpt me in et hui*

(Nt), *Doe ik mit dat feest helpen mos, was ik mar een handlanger* (Db), *Die straoter bij' oons het een handlanger* (Obk) 2.

handlanger bij iets gemeens, met name van een inbreker of andere misdadiger (Nbk, Nw, Ol-Nl, Ste) *Hi'j moet haandlangers had hebben, aers kan et niet* (Ste)

haandlanteern (Nbk) de; -s; -tien ['h...] 1. zaklantaarn

haandleer (Bdie, Dfo, Ld, Np, Obk, Spa, Sz) et; ...leren; -tien ['h...] **1.** bep. stuk leer waarmee men z'n hand beschermt, vooral gebruikt door timmerlieden, metselaars en anderen die stenen moesten verplaatsen etc. (Np, Obk, Spa, Sz) *De schippers hadden ok haandleren* (Np) **2.** riem met behulp waarvan men het scheermes wet (Dfo, Ld) *Heit sleep zien scheermes op et haandleer* (Ld) **3.** zeemleer (Bdie)

haandleiding (Nbk, Ste, l) - handleiding
haandmak (Db) bn. ['h...] **1.** (van dieren, met name van een paard) erg mak, nl. zodanig dat men het gemakkelijk met de hand kan vastpakken, handtam

haandmatig (l) - handmatig

haandmesiene de; -n, -s; -gien, ...mesientien ['h...] **1.** met de hand aangedreven machine, met name gezegd van een zodanige maaimachine of maaimachine, ook van een ouderwetse dorsmachine: *Vroeger mossen wij et stro veur de haandmesiene weg gaffelen* (Dfo)

haandmikrefoon (l) - handmikrofoon

haandmikreskoop (l) - handmikroskoop

haandmixer (l) - handmixer

haandmof z. *haandmoffe*

haandmoffe (Db, Bdie, Dho, Np, Spa) Ook *haandmof* (verspr.) [...o...] - handmof, want, ook: vuisthandschoen voor het vasthouden van hete pannen bij het koken e.d.

haandofdruk (l) - handafdruk

haandomdri'j Ook *handomdri'j* (Spa), **haandomtast** (Nbk) - handomdraai, in: *in een haandomdri'j* in een handomdraai, in een ogenblik

haandomtast z. *haandomdri'j*

haandpal (Bu) de; -len ['h...pal] **1.** pal op de grendel van een geweer

haandpalm (Nbk) - handpalm: onderkant van de hand

haandpaol (verspr. OS, Dho, Np, Spa) de; -en; -tien ['h...] **1.** handwijzer

haandpere - handpeer

haandpietereulielaampien (Bu) et; ...laampies ['h...] **1.** klein soort petroleum-lampje dat men bij gebruik in de hand kon houden

haandplak z. *haandplakke*

haandplakke (Nw) Ook *haandplak* (Db) de; -n ['h...] **1.** strafwerktuig: plak, nl.

waarmee met name de schoolmeester in de vorige eeuw kinderen bestrafte door ze op de hand te slaan *Wat het hij dat kiend mit de haandplakke sleugen!* (Nw)

haandploeg (ZW, Nw, Obk, Op, Sz) de; -en; -ien ['h...] **1.** kleine ploeg die men met de hand voor zich uit duwt (dus zonder paard; vooral in grotere tuinen gebruikt) (Nw, Obk, Ste, Sz) **2.** ploeg met twee handvatten, i.t.t. bijv. een *stelploeg* (die twee wielen heeft en één *haandboom*) (ZW) **3.** ploegschaaf (Op)

haandpompe (spor.) de; -n; ...pompien ['h...] **1.** met de hand aangedreven pomp, met name fietspomp

haandrem z. *haandremme*

haandremme (Nbk) Ook *haandrem* (spor.) de; -men; ...remmegien **1.** handrem
haandschaekelder (l) Ook *handschakelaar* (spor.) ['h...ske:k|dɛr] - handschakelaar
haandschrift et; -en; ...schriffien **1.** handschrift: iemands persoonlijke wijze van schrijven **2.** handgeschreven en niet uitgegeven tekst (l)

haandschrobber (Np, Nt, Obk) de; -s; -tien ['h...skrobr] **1.** borstel met stijve haren, om mee te boenen (en die men in de hand houdt)

haandspieke (El, Np) de; -n; ...spiekien ['h...spi:kə] **1.** bep. houten hefboom **2.** spaak in de horizontale spil van een *hooltbok* die men eruit kan halen en er opnieuw in steekt om verder te draaien

haandstaand (l) Ook *handstand* (Nbk) - handstand

haandstok I (OS, Mun, Nw) de; -ken; -kien ['hã:ntstək] **1.** wandelstok *Ik moet de haandstok mar even mit hebben* (Dfo)

haandstok II (Dhau) et; -ken, -kien ['h...stək] **1.** aanbevelingsbrief of soortgelijk stuk *Aj' mar een haandstok hebben, dan hej' een goeie kaans daj' dat baentien kriegien* (Dhau)

haandtaast (Bu, Db, Nbk, Np, Ste) Ook *haandtast* (Nbk, Ol-Nl, Ste) ['h...ta:st /...tast] - handtast, klein werkje *Et is mar een haandtaast wark* weinig werk, klein karweitje (Ste), *een haandtast helpen* (Nbk), *'k Zal veur melkerstied nog even een haandtast doen* (Nbk)

haandtas(se) - handtas (veelal i.t.t. *boschoppetasse*)

haandtast z. *haandtaast*

haandteken - haansel

haandteken z. *haandtekening*
haandtekening (verspr.) Ook *handtekening* (verspr.), *haandteken* (Nbk) de; -s; ...tekeninkien [.../t:kn] 1. handtekening, naamtekening je *haandtekening zetten* (l) **haandtekeningenaaktie** (spor.) - handtekeningenaaktie
haandvat Ook *handvat* (WH, elders spor.), *haandvatsel* (Nbk) et; -ten; -tien ['h...fat/.../...s] 1. handgreep, handvatsel *Et haandvat van et fietsestuurt is kepot* (Diz), *Et handvat van de ketel* (Sz), *An een waaischeppe zat een haandvat* (Np, Obk), *de haandvatten van een panne* (Ste), *Een haelmes het twie haandvatten* (Np), *De karkestove zat een mooi geelkeuperen haandvatsel an* (Nbk) 2. schepvat gebruikt om de kalveren drinken mee te geven (Sz)
haandvatsel z. *haandvat*
haandveger - handstoffer, handveger
haandverkoop (spor.) - handverkoop
haandvest (l) - handvest
haandvol Ook *handvol* (Spa) de, et; -len ['h...fol] 1. zoveel als er in een hand kan *een haandvol pinda's*, *Veur iene dokke hej' een haandvol bente neudig, van zoe'n 48 cm laank* (bs: El) 2. een gering aantal *D'r was mar een haandvol meensken* (Nbk) * *D'r is gien haandvol mar (wel) een laandvol* er zijn er veel meer van dan je denkt (Dhau), i. h. b. gezegd wanneer iemands verkering uitraakt (Dho, Nw, Ste)
haandvorm I (Nbk, Nw) de; -s, -en; -pien ['h...form, ...rēm] 1. vorm, afdruk van de hand (Nbk, Nw) *In 't zaand zetten de kiender wel heur haandvorm* (Nbk)
haandvorm II (Ste) bn.; pred. 1. van handvormsteen of m.b.t. metselwerk met handvormsteen *Die stien is haandvorm*
haandvormstien (spor.) - handvormsteen
haandwaeter Ook *haandwater* (Sz) ['h...], in *d'r gien haandwaeter an hebben lang zo goed niet zijn als* (Np, Nw, Obk, Ow, Sz, Wol, b: lm): *De n'je knecht had gien haandwaeter an die votgaon is* (Obk), *Hij kan lang zo goed niet sloden, hi'j het d'r gien haandwaeter an* (Np), zo ook *Daor is hi'j gien haandwaeter bi'j* vergeleken met wat die persoon kan, doet, stelt hij niks voor (El), *Bij die jonge vergeleken is oonze P. gien haandwaeter bi'j* (Op) en *Daor het ze gien haandwaeter bi'j* (Ma), *Hi'j har d'r gien haandwaeter verstaand van*

hij had er helemaal geen verstand van (Dfo), *Dit klussien het hij gien haandwaeter van* is voor hem heel gemakkelijk (Ld), zo ook *Hij het d'r gien haandwaeter an id.* (Nbk), *Ik wil daor gien haandwaeter an hebben* me er niet mee bemoeien (Dho), *'t Mag mi'j gien haandwaeter hebben* het is niks waard, het stelt niets voor (b), ook: het zegt me niets, het laat me koud, het is me eender (App), *'k Heb d'r gien haandwaeter an* het laat me koud, het zegt me niets (App), [iets of iemand] *gien haandwaeter hoge hebben* geen waarde, belang toekennen aan (Bdie)
haandwark (Dho, Ld, Obk, vo) et ['h...] 1. werk dat met de handen wordt verricht *Wat is 't een getiepel dat haandwark* (Ld) 2. produkt(en) door handwerk vervaardigd (Obk) *Et febriekswark had niet zoe'n goeie naeme as et haandwark* (Obk)
haandwarm (Op) - handwarm
haandwas (Nw) - handwas
haandwater z. *haandwaeter*
haandwiezer Ook *handwiezer* (Bdie) de; -s; -tien 1. handwijzer 2. dissel bij een-span (Ow)
haandwoordeboek (spor.) - handwoordenboek
haandzaege (verspr.) Ook *haandzage* (WH) - handzaag
haandzage z. *haandzaege*
haandzem z. *haanzem*
-haans Ook *-hans* (WH, elders spor.), in *twiedehaans* tweedehands e.d.: -hands
Haans de; Haanzen; -ien [hā:s] 1. Hans, mansnaam *'t Liekt wel een Haans Wost* een onnozele, vreemde figuur (Nw) 2. (kleine letter) in *et om haans had hebben* de hand erin hebben gehad, iets hebben bewerkstelligd, met name gezegd van iets dat niet door de beugel kan (b): *K. har 't om haans had had het 'm geleverd, stiekem gedaan* (b)
haansel (OS, Dho, Np, Nw, Pe-DbI, Ste) Ook *hengsel* (WS, bet. 1: verspr. OS), *hingsel* (Db, Dfo: bet. 1, Np: bet. 3) et; -s; -tien ['hā:s/'hensl/...t...] 1. hengel van emmer, mand, ketel e.d. *Daenk d'r omme dat et haansel niet knapt, want dan kriej' et hiete waeter over de bienen* (Db), *An oons bakemmertien moet nodig een ni'j haansel an* (Pe-DbI) 2. handvatsel, greep waaraan men een bak, kruiwagen, tas etc. vastpakt

(verspr. OS, Ste) *Et haansel van de tasse is kepot* (Ste), *An de turfbak zat an beide kaanten een haansel* (Ma), *et haansel van de ketel* (Ow), *Mit een kroje kuj' de haansels ommeslaen en dan begint hij te kiepelen* (Dfo) 3. onderdeel van het sluitwerk: ronde ring waarmee men een deur van binnen opent (Np)

haanselkorf (Nbk) Ook **hingselkorf** (Db) - hengselkorf

haanselpot (Ow) - hengselpot

Haansien et; **Haansies** ['hã:sin] 1. verkl. van *Haans*, jongens-, mannennaam, verder in *Haansien mit et viel* heks die in het koren zou zitten en waarvoor kinderen werden gewaarschuwd bijv. wanneer ze korenbloemen (in het koren) wilden gaan plukken; deze heks zou nl. kinderen, aan een wiel gebonden, meenemen (Obk, b: In) **haanske** (OS, ZW, Bu, Dho, Diz, Mun, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Wol) de; -n; haanskien ['hã:skø] 1. handschoen met vingers of vuisthandschoen *We hadden gien haansken an, mar 't bleek genieperig koold te wezen* (Op), *haansken antrekken, halve haanske* handschoen die open is op de plaats waar anders de vingers zijn of met halve vingers (OS, Bu, Dho, Nw, Wol): *Ie kun alles beter anpakken mit halve haansken* (El), *De post hadde altied de halve haansken an* (Dfo, Nbk), ook van timmerman (Dhau), melkboer (Wol), bij korfbal (Dho, Ld, Wol): *Mit peerdemennen kuj' 't beste halve haansken an hebben* (Ow), *Haansken bin d'r ok mit halve vingers* (Np)

haanskedoeme (Nw) de; -n; ...doempien, -gien 1. duim van een handschoen

haansop (Nbk) ['hã:s'op] - hansop: pyama voor kinderen *Gauw je haansop andoen* (Nbk)

haanswost (Nbk, Np, Nw) de; -en; ...wossien ['h...] 1. ietwat onnozel iemand, vreemde persoon, gek pratend iemand (Np, Nw) *Wat bin ie een haanswost* (Np) 2. grappige, koddige persoon (Nbk)

haantienbakken (OS, verspr. WS, b) Ook **haantienplakken** (Obk), **haantienklappen** (verspr. WS, Nbk) zw. ww., onoverg.; haantienbakte, het haantienbakt ['hãntiemb.../...mpl.../...jkl...] 1. loven en bieden met handslag, handbakken *Zie waren op 'e mark an 't haantienklappen, jong!* (Spa),

As ze bij oons haantienbakken om een koe, vligt de hond d'r op of (Dhau), *Altied haantienbakken en nooit gien gelok doen* nl. steeds maar niet toeslaan door de verkoper (El), *Ik haantienbak zels, mar mien vrouw het de pong* (b) 2. in z'n handen klappen, ook applaudiseren (Nbk, Mun) *Pattie meensken zingen en haantienklappen d'r bij* (Mun) * *Haantienklap, kossien brood/Nog een klap, de koop is groot* d.i.: is klaar (Mun)

haantiendrokken (Nbk) onbep. w. 1. iemand de hand drukken *Dan bij' wel es een keer zat van 't haantiendrokken* (Nbk)

haantiengauw I Ook **hantiengauw** (Ma, Spa) de; -en; -gien ['h...] 1. persoon die geneigd is snel iets te pakken en stiekem mee te nemen, vooral gezegd van een kind dat gewoonlijk snel iets grijpt, ook: bijdehand kind *Och, die kleine L. is toch zoe'n haantiengauw* (Mun), *Dat is een haantiengauw, die klautert overal tegen op* (Np)

haantiengauw II (Np, Sz) bn.; -er, -st 1. snel geneigd iets te pakken en stiekem mee te nemen (Sz) *Aj' zegeuners in de buurt zien kuj' mar oppassen, want ze bin haantiengauw* (Sz) 2. handig, vlug met z'n handen (Np)

haantienklappen z. **haantienbakken**

haantienplakken (Dho, Nw) onbep. w. ['h...] 1. spug op z'n vingers doen en vervolgens daarmee op z'n hand slaan, nl. elke keer wanneer iemand passeerde met een *hujfershoed* op (die ook *doppien* werd genoemd: Dho) 2. z. **haantienbakken**

haantienvol (Diz, Ma, Nbk, Np, b) et ['h...fol] 1. kleine handvol *Mit et neudige glasgerinkel en een haantienvol snij' roegelde een bloempot van de veensterbaank, de kaemer in een beetje sneeuw* (b) 2. dun, tener vrouwetje (Diz, Ma, Np) 3. klein kind (Np)

haantje z. **haene**

Haanze (l) ['hã:zø] - Hanze: Hanzeverbond

haanzem Ook **haandzem** (spor.), **handzaam** (Spa) bn., bw.; -er, -st ['hã:(t)sãm, ...sm/'hantsã:m] 1. handelbaar, volgzzaam (verspr.) *'t Is een haanzem kereltien, dat heb ik 'm wel ofneusd* dat heb ik wel aan hem gemerkt (Ol-Nl), *een haanzem kiend* (Spa), *'t Was een hele toer om die dieren wat haanzem te maeken* (Mun), *Dat peerd*

Haanzestad - haast

is goed haanzem (Db, Bdie) 2. gerieflijk, handig in het gebruik *In die verbouwde keuken is alles lieke haanzem* (Obk), *een haanzem schoppien* (Pe-Db), *Dat spul is aorig haanzem, et wil wel bugen* (Sz), *een haanzeme jasse* een jas die goed, gemakkelijk zit, die men vlot aantrekt, vandaar *Zoe'n kotte jasse is een haanzem ding* (Wol), *Een jekker is haanzemer as een lange jasse* (Np), *haanzem weer* geschikt weer (Nt) 3. handig in het verrichten van werk, klusjes *Ze is zo haanzem, ze kan alles* (Ste), *Hij redt 'm gauw, 't is een haanzeme vent* (Diz), *Mit de naalde was ze haanzem* (b) 4. (bw.) vlug, gauw (Np) *Daor was hi'j haanzem bi'j* (Np)

Haanzestad (l) - Hanzestad

Haanzeverbond (l) - Hanzeverbond

haarbaarge z. *harbarge*

haardbankien z. *heerdbaanien*

haardkachel z. *heerdkachel*

haargerei z. *heergerei*

haargoed z. *heergoed*

haarhamer z. *heerhaemer*

haarke z. *harke*

haarken z. *harken*

haarkestok z. *harkestok*

haarketane z. *harketane*

haarksel z. *harksel*

haarlemmereulie (spor.) [ha:rlɔ̃mr'ɑ:li] - haarlemmerolie *Ie bin net Haarlemmer-eulie: overal goed veur* (Nw)

Haarm Ook **Harm** (verspr.) ['ha:rm, 'ha:rɔ̃m/harm] de; -s; -pien 1. mansnaam: Harm *Harm klooitzak* scheldnaam (Nt), *Haarm Jan ongelok* iemand die wel altijd in z'n armoedige situatie zal blijven, een arme pechvogel (Op), *een dove Haarm* (Ld), *een sloege Haarm* (Ld), *een dikke Haarm* (Ld) * *Haarm schraep me de wot-tel* gezegd van personen die slechts met moeite rond kunnen komen, 't *Is waarm, zee Haarm/'t Is koold, zee Joolt* (Nbk), soms gevolgd door ...'t *Is hiete, zee Griete* (Nbk), 't *Is waarm, zee Haarm/'t Is hiete, zee Griete* (Nbk, Op, Wol, Sz), gevolgd door ...*Ja, zee Jan/'k Zwiët d'r al van* (Dfo, Ow), *Waarm, zee Haarm/Hiete zee Griete* (Np), 't *Is waarm, zee Haarm/Ja, zee Jan/Ik zwiët d'r van* (Ma), *Haarm plak waarm /Plak wost/Plak joe mem tegen de bost* (Bdie), ...*plak je wief wat op 'e bost* (Np), ...*je vrouw an de bost* (Dho), *Haarm plak*

waarm/Plak wossien an 't gat (Obk), *Wat is 't waarm, zee dikke Haarm/De zonne braant fel op mien vel* (Pe-Db), *Haarm sloe daarm had kikkers te koop/Tiene veur een dubbeltien, is dat niet goedkoop?* (Dhau), (schertsend van sprekers van elders die de h zeggen 'waar hij niet hoort' en niet in posities waar men zelf gewend is deze wel te bezigen, in het bijzonder van inwoners van *Ooldemark*.) *Oonze Aarm is mit de haarm in de hakselbulte valen* (Ol-Nl)

haarmarkies z. *haarmharkiespere*

haarmharkiespaere z. *haarmharkiespere*

haarmharkiespere (Dhau, El, Np, Obk)

Ook *haarmharkiespaere* (Np), *markiespere* (Dfo), *harmharkies* (Db, Nt, Ol-Nl,

Pe-Db, Sz), *haarmarkies* (b: ln), *harm-*

harkiespere (Ol-Nl) de; -n; ...peertien

[...'harkis.../'mar...] 1. bep. grote stoof-

peer *De harmharkies was een paere, daor*

trok je de bek van bi'j mekaer; zokken

nuumden ze trekkebekken (Ol-Nl)

Haarmtien (spor. oost.) Ook *Harmtien* (b)

de; ...ties ['ha:rm̩tin, ...rɔ̃m̩tin] 1. vrouwen-

naam: Harmpje

haarpad z. *heerpad*

haarpe z. *harpe*

haarspit z. *heerspit*

haas z. *haeze*

haasje-over z. *haesien-over*

haasje-rep-je z. *haesien-rep-je*

haast I (alg., niet WH) Ook *hest* (Spa, Sz),

hast (Mun, Ol-Nl, Sz), *herfst* (Sz) de, ook

et, nl. in verb. met *van en bi'j* [ha:s/hest

/hast/...] 1. herfst, najaar, herfstseizoen

(alg.); soms in het bijzonder de maanden

september en oktober (Np) *Ie kun wel zien*

dat et haast wodt (Nw), *We gaon hoe*

langer hoe dieper de haast in (Pe-Db), *We*

hebben een mooie haast had (Nbk), *in de*

haast ten tijde van de herfst: In de haast

kriegen de kiender haastvekaansie (Obk),

van de haast deze herfst (Nbk, Nw), *van 't*

haast id. (Dmi, Nbk, Nw, Obk): *Dat kan*

van 't haast nog wel (Nw), *bi'j de haast* als

het herfst is: *Bi'j de haast hej' van die*

mooie poddestoelen (Obk), *Dat za'k bi'j de*

haast wel doen (Nbk), *bi'j 't haast* (verspr.

OS, Ol-Nl): *Bi'j 't haast kun de blaeden je*

in de bos om de oren gieselen (Db), *Ze*

gongen te haast mit R. en G. mit over de

grote zee in de herfst (Nbk, vo), bij ver-

gelijking: *in de haast van 't leven* (Np, Ol-Nl, Op), zo ook *Hij zit al knap in de haast* is al tamelijk oud (Ste) 2. herfstweer *Et is now echt haast* (Nbk) * *Een dreuge haast, gien haever in de gaast'*(n), *Onweert de haast in de naacht, krigt de winter niet maacht* (n)

haast II (Np, Obk, p) de; -en; hasien [ha:st] 1. omslag, kft van een boek *Wij hadden vroeger een bubel mit een leren haast* (Obk), *Maek me even een hasien om dat boek* (Np)

haastachtig (verspr. west. van Wol, elders alg.) Ook *hestachtig* (Spa), *hastachtig* (Mun), *herfstachtig* (Sz) ['h...] - herfstachtig

haastaovend (verspr. west. van Wol, elders alg., niet WH) Ook *hastaovend* (Diz, Mun), *hestaovend* (Spa), *herfstaovend* (Sz) - herfstavond *Een laete haastaovend kan soms hiel mooi wezen* (Obk)

haastaster (spor. west. van Wol, elders alg.) Ook *herfstaster* (Sz), *hestaster* (Spa), *hastaster* (Diz, Mun, fp) de; -s; -tien 1. herfstaster

haastblad (Nbk, Np) et; ...blaeden; ...blattien 1. herfstblad

haastbloeme (spor. west. van Wol, elders alg.) Ook *hestbloeme* (Spa), *herfstbloeme* (Sz), *hastbloeme* (Diz, Mun) de; -n; ...bloempien ['h...] 1. bloem die voornamelijk in de herfst bloeit

haastbluui (Nbk) de 1. herfstbloei en daarmee de laatste keer in het jaar dat een plant bloeit *De rozen bin in de haastbluui* bloeien voor het laatst dit jaar (Nbk)

haastbluuier (Nbk) de; -s; -tien ['h... blyjɾ] 1. herfstbloeier

haastbujje (Nbk, Obk) de; -n ['ha:s(t) bʌjə, 'ha:z(d)...] 1. flinke regenbui (als) in de herfst

haastdag (verspr. west. van Wol, elders alg.) de; ...daegen; ...gien ['ha:s(t)dax, ...zɔdax] 1. dag in de herst, herfstige dag *Bi'j de haastdag gaon we de beesien opzetten* in de dagen van de herfst (Nt)

haastdraod (OS, verspr. WS) Ook *hastdraod* (Ol-Nl), *hestdraod* (WH) de; -en; ...draotien ['ha:zdrɔ:ət, ...s(t)d.../...] 1. herfstdraad *Een haastdraod kwam vaeke veur in de rietvelden; hi'j kon wel zo dikke wezen as een pinke en wel drie meter laank* (Bu), *Haastdraoden die drieven over*

et laand (Nbk), *...zweefden oons over 't heufd* (Wol), *Je kun zien dat we weer vedder de tied in koemen, de hestdraoden die vliegen weer* (Np, Sz), *De haastdraoden vliegen over 't laand, soms is 't krek as dr een laeken over 't laand ligt* (Np)

haastems z. *haastmis*

haastgevuul (Nbk) et ['h...] 1. herfstgevoel

haastgoed (Nbk) et ['h...] 1. kleding geschikt voor de herfstperiode

haasthunning (bs: Op) Ook *naojaorshunning* (bs: Dfo) de ['h...] 1. honing in het najaar geoogst

haastig (OS, WS: alg., spor. west. van Wol) Ook *hastig* (Diz, Mun, Ol-Nl, Spa), *hestig* (Spa), *herfstig* (Sz) bn.; -er, -st ['ha:stəx/...] 1. herfstig *een haastige aovend* (Nbk)

haastkalf (Db) et; ...kalver; -ien ['h...] 1. kalf dat in de herfst geboren is 2. z. *haastkalfd*

haastkalfd (Ste) Ook *haastkalf* (Nbk) bn.; attr. ['h...] 1. (van een koe) in de herfst gekalfd hebbend (vooral: in november) *De boer wol graeg een haastkalfde koe* (Ste), *een haastkalve koe* (Nbk), *Mit een haastkalfde koe hej' in de winter melk; dat wodde wel zo regeld omdat in de winter de melk vaeks meer opbrocht* (Ste)

haastkleren (Db) mv. ['h...] 1. kleren die men in de herfst draagt

haastkleur (Nbk, Np) Ook *hastkleur* (Mun) de; -en; -tien ['h...] 1. herfstkleur

haastknolle (Db, Np) Ook *hestknolle* (Sz) de; -n; -gien ['h...] 1. herfstknol, herfst-raap

haastkollektie (spor.) - herfstkollektie

haastlaandschop (l) et; -pen; -pien 1. herfstlandschap

haastlocht - herfstlucht

haastmaark z. *haastmark*

haastmaat z. *haastmark*

haastmaond (Nbk, Np) - herfstmaand, nl. september

haastmark (verspr.) Ook *haastmaark* (Bdie), *hastmark* (Diz, Mun), *haastmaat* (Dfo), *herfstmark* (Sz), *hestmark* (Spa) ['h...] de; -en ['h...] 1. grote markt in de herfst gehouden (met als tegenhanger die in het voorjaar)

haastmiddag - herfstmiddag

haastmis (alg., niet WH) Ook *hasems* (Bdie, Op en oost.), *haastems* (Dhau, Nbk,

haastmode - hachelik

Np, Obk, Ow), **haastmus** (Bdie, Nw, Ow), **haastmis** (Mun, Ol-Nl) bw. [ˈhaːstms /ˈhaːsm̩s, ...səms/...təms, ...t̩ms/...mas /...m̩s] 1. in de herfst *Haastmis dan mossen wi'j knolleplokken* (Nw, Dfo), *'t Kan haastems ok nog wel mooi wezen d.i. het weer* (Nbk), *Hasems gaon wi'j altied naor Gediekster mark* (El), *Haastmis kommen de marken los* zijn er veel markten (Bu), *Mit haastmis moe'n de eepels uut de grond* (Pe-Dbl, Nt) **haastmode** (spor.) - herfstmode **haastmorgen** - herfstmorgen **haastmus** z. **haastmis** **haastnacht** (spor.) - herfstnacht **haastpere** (spor.) - herfstpeer of steenpeer **haastplaante** (Nbk) de; -n; ...plaantien [ˈh...] 1. herfstbloeier **haastregen** (verspr.) - herfstregen **haastschoonmaek** (verspr. west. van Wol, elders alg.) Ook **hastschoonmaek** (Diz, Mun), **hestschoonmaak** (Spa), **herfst-schoonmaak** (Sz) de; -en [ˈh...] 1. grote schoonmaak in de herfst (van het huis) *Vroeger deden we de haastschoonmaek, now niet meer, hoogstens daj' de bedden nog even verigen* (Nbk) **haastspinne** (Nbk) de; -n; -gien 1. herfstspin, in z'n web hangende kruisspin (buiten, in de herfst) **haastspul** (Nbk) et [ˈh...] 1. (verz.) zaken die in de herfst van belang zijn, in het bijzonder van bep. fruit zoals appels en peren **haaststorm** (Nbk, Np) de; -s; -pien 1. herfststorm **haasttied** (verspr.) - herfsttijd **haastvekaansie** (verspr. west. van Wol, elders alg.) Ook **hastvekaansie** (Mun), **hestvekaansie** (Spa) - herfstvakantie **haastvrucht** (Nbk) de; -en [ˈhaːstfrax̩t] 1. herfstooft *De knolle is een haastvrucht* (Nbk) **haastwaark** z. **haastwark** **haastwark** (Ma, Ow) Ook **haastwaark** (Bdie) et [ˈh...] 1. werk van de boer dat ten tijde van de herfst gebeurt, met name het opschonen van greppels en sloten **haastweer** (Ld, Nbk, Obk, Op) et [ˈh...] 1. herfstweer *Et was vandaege rustig haastweer* (Obk) **haastzonne** (Nbk, Op) - herfstzon **haat** (verspr.) Ook **haet** (Np, Ste, Ow) de

[haːt/heːt] 1. *haat 't Is altied haat en nijd daore er is daar voortdurend diepgaande ruzie* (Nbk, Nw), *Hi'j het een haet tegen 'm hij haat hem* (Ste), zo ook *Hi'j kon wel een haet tegen oons hebben* (Ste) **haat-liefdeverholing** (Nbk) - haat-liefdeverhouding **haatdraegend** z. **haatdregend** **haatdregend** (verspr.) Ook **haetdregend** (Dfo, Np, Ste, Ow), **haatdraegend** (Wol), **haotdregend** (Op) bn.; -er, -st [...ˈdruːgɔt /...ˈdreː.../hoːəˈd...] 1. haatdragend *Die man is zo haatdregend, hi'j vergeft et je nooit weer* (El), *Ie moe'n niet haetdregend wezen* (Ow) **haatgevuul** (l) - haatgevuul **haats** (Nbk, Ow) bw. [haːts] 1. boos, hachelik *Ie hoeven niet zo haats te doen* (Nbk, Ow) **habbekrats** de [ˈhabəkɾats] 1. habbekrats, zeer weinig *Die brock die kostte mar een habbekrats* (Nt, Nw, Dfo), *veur een habbekrats. Hi'j het et veur een habbekrats wegdaon* (Nbk), *'t Is veur een habbekrats heel goedkoop* (Nw), *...votgaon* (Ow), *Ze hebben dat huus veur een habbekrats kregen* (Bu), *Ie kun et veur een habbekrats kriegien* (Dho) **habbelist** z. **hebbelist** **habiet** (Db, Dfo, Dho, Ld, Np, Nt, Ow, Wol) Ook **habijt** (Nw, Ste) et [ˈhaːbit /...ˈbejt] 1. geestelijk gewaad, met name kloosterkleed *De pestoor het et habiet an* (Wol, Dho) 2. deftige kleding (Nt, Ow) *Hi'j het et habiet aorig an* (Ow, Nt) **habijt** z. **habiet** **hach** [hax], 1. in *d'r gien hach of gewag (meer) van heuren* er niets meer van horen (verspr. OS, Bdie, Dho, Np, Spa, Sz): *'t Heb d'r gien hach of gewag (meer) van heurd* het is wel toegezegd maar ik heb er nooit meer iets van vernomen (Np, Nbk), *'t Zal wel goed wezen mit ze, ie heuren gien hach of gewag* (Dho), *d'r gien hach of gewag van maeken* er geen ruchtbaarheid aan geven (El, Sz, Obk): *We hebben dat schaop slaacht, mar daor moej' gien hach of gewag van maeken* (Obk), *Ze waren 25 jaor trouwd, mar ze hebben d'r gien hach of gewag van maekt* (Sz) 2. z. **hacht** **hachee** (spor.) [haːsʃiː] - hachee **hachelik** (Nbk) bn., bw.; -er, -st [ˈhaxə lək] 1. gewaagd, gevaarlijk

hachie z. *hachien*

hachien Ook *hachie* (Nbk) et ['haxin/....i] 1. leven, in vaste verb.: *Ie moe'n je hachien d'r niet bij inschieten* je moet niet verongelukken, het met de dood bekopen e.d. (Nbk), *Ie moe'n om je hachien daenken* je moet op jezelf passen, op je gezondheid, je konditie letten (Ste), *Hi'j is bange veur zien hachien* bang voor zijn gezondheid, nl. omdat hij zou kunnen komen te overlijden (verspr., Nw) **hacht** (verspr. OS, WS zuid. van de Lende, Np, Op) Ook *haacht* (Dhau, Dho, Np, b), *hach* (Db, Op, Ste) de; -en (spor.) [haxt/ha:xt/hax] 1. risico om verlies te lijden, om financieel in de problemen te komen *Die koop, daor was nogal wat hacht bij* (Np), vandaar *Aj' vroeger een koe verkochten en die ston op kalven dan mos d'r oppraot wodden wie de hacht hadde, de koopman of de boer* vóór het afhaken en betalen kon er nl. iets met de dieren gebeuren (Ste), vandaar *'k Verkoop him jow, mar de hacht is veur jow* (Dho, Dfo) en *Et kalf is van mij en niet van de koopman, want ik hebbe de hacht d'r van, Wie een huus beschrift om 't striekgeld, het de hacht ok om 't an 't gat te kriegen* (Op), *Aj' schaopen hebben, dan hej' een boel hacht* (Obk), *Da's een hiele hacht om dat te doen* bijv. wanneer men een huis koopt of iets anders waarvoor veel geld nodig is (Ste), *De eigener het daor dan ok de hacht veur, dus ok et risico* (Ste), *Alles wat risico mitbrengt hej' de haacht van* (Dho), *Buurman durft de hacht niet te dregen om dat dure huus te kopen* (Db), *Hi'j wol de haacht allienig niet dregen* (b), *de hacht nemen* het risico nemen, met name inzake het boerenbedrijf (Ow), zo ook *Hi'j nam vule hacht om dat dure ding te kopen* (El), *In dit wark zit gien hach of gewag risico noch kans op winst* (Op) * *Wie (et) vee het, het de haacht ok* van levende have kan men voordeel hebben, maar men heeft ook het risico; ook wel in ruimere toepassing (OS, WS zuid. van de Lende, Np, Op, b), ook *Aj' vee hebben, hej' de haacht ok* (Np) **hachten** (verspr. OS, Op) zw. ww.; overg., onoverg.; hachte, het hacht ['haxtn] 1. nemen met het risico verlies te lijden, nog maar afwachten hoe de koop uitvalt *Aj' een*

koe op 'e mark kopen, moej' mar hachten hoe 't utpakt (Obk), *Een koe die wel verkocht is mar nog niet betaeld, moej' dan mar hachten* (Dfo), *Aj' een riepe veerze kopen moej' dat hachten* (El), *Wie now boer wodt, moet veul hachten* (Op), *Dat kuj' niet hachten* (Ma)

had bn.; -der, -st [hat] 1. hard: niet kneedbaar, niet gemakkelijk kapot te maken of te bewerken, niet vloeibaar *Ze wonen an de hadde weg* (Nbk), *een had bedde, een had kussen, hadde ziepe* i.t.t. bijv. groene zeep (Nbk), *een had ei* een hardgekookt ei (Nbk), *op 'e hadde grond slaopen* (Nbk), *Die mure is zo had, ie kriegen d'r echt gien spieker in, 't Gong had tegen had* (Nbk), zo ook *Mit had tegen had kriej't niet klaor* met goed overleg komt men verder dan met een harde houding (Np), *wat had maeken kunnen* iets hard kunnen maken (Nbk), *een had bewies* (l), *zo had as een spieker* (verspr. WS), *...as een plaanke* (Ld, Ste), *...as een bikkel, ...as een stien* (Bu, Np, Op, Ste, Wol), *...as stien* (Dhau, Np), *...as glas* (Diz, Dho, Np, Spa), *...as staol* (Ma, Np, Nw), *...as ies* (Nw) 2. stug, moeilijk buigbaar *had plastic, een hadde bossel* 3. (van personen) koppig, niet plooibaar, van een weinig gevoelige natuur *Hi'j is zo had as wat houdt geen rekening met een ander, is weinig plooibaar, zo ook Hi'j is nogal wat had op 'e huud* (Ma), *Hi'j is te had veur zien kiender* behandelt ze te streng (Nbk), *Hi'j het een hadde kop* hij is koppig (b, Nbk), *argens een had heufd in hebben* (Nbk), *K. is een echte dikhuud, hi'j is zo had as een spieker* (Np, Wol, Mun), *zo had as een bikkel, ...as een dief* (Ol-Nl), *Ze is zo had as stien* (Nbk, Wol); ook andere vergelijkingen onder bet. 1 worden wel toegepast op personen 4. met kracht, krachtig en streng *de hadde lijn* (l), *hadde akties* (l), *hadde ciefers* (l), *'t Is wel had, as ze je zoe'n straf ondergaon laoten* moeilijk te verdragen (Nbk) 5. met onaangenaam contrast, schril *Wat bin die kleuren had* (Nbk), *hadde trekken* (Nbk) 6. fel, hevig *een hadde wiend, een hadde klap, een hadde balle* een bal die hard aankomt, *een hadde warker* 7. luid *Wat staot die radio had, een had geluud, Praot niet zo had!* (Nbk) 8. voorts in *had waeter*

had-op - hadden

hard water (l), *hadde porno* (l) 9. z. *hadde*
* *Van had hooft zaeg ie plaanken* van dik
hout zaagt men planken (Np), *Sni'j in de
slijk, binnen drie daegen een hadde diek*
een verharde weg, nl. als gevolg van de
vorst (Ld)

had-op z. *hadde-op*

hadachtig - hardachtig

hadbaast z. *hadbaste*

hadbast z. *hadbaste*

hadbaste (verspr.) Ook *hadbast* (Np, Op,
Ste), *hadbaast* (El, Obk), *kippelbaste* (Ste:
bet. 1, 3) de; -n; ...bassien ['hadbasta
/.../...ba:st/'kɪp] 1. barstje in droge,
schrale huid, ook in harde huid als gevolg
van het werken *Mit schraol weer heb ik
een boel last van hadbasten in de hanen*
(Diz), 't *Is pienlik, die hadbassies in 't
gezicht van de koolde* (Mun), *Ze deden
stopgaoren mit vet d'r an deur de
hadbasten in de hanen, om ze weer zaachte
te maeken* (Np) 2. barst in het ijs ontstaan
door strenge vorst, ook in grond (verspr.),
of in grond door uitdroging: met name van
zware kleigrond (Pe-Dbl) *Hadbasten in 't
ies kuj' lillik over valen* (Nbk), (gezegd
wanneer men het knallende, scheurende
geluid van het ontstaan van een *hadbaste*
in het ijs hoorde:) *Oe, daor vligt weer een
hadbast* (Nw), *As d'r niet tevule volk was,
heurde ie de hadbasten d'r zo in vliegen*
(Nw) 3. natuurlijk barstje in aardewerk,
glas, hout (vooral wanneer dat droger
geworden is), in bomen 'k *Dochte eerst: d'r
zit een baste in dat koppien, mar 't is een
hadbassien* (Sz), *D'r zit een hadbassien in
et paantien; dat gaot niet veerder, et zit d'r
warschienlik deur et bakken in* (Dmi,
Obk), *een hadbassien in een reumeltien*
(Obk), *...in 't raem* (Nbk), *een hadbaste in
de klompe* (Ma)

hadblauw (Nbk, Wol) [aks. wisselt] -
hardblauw

hadboard - hardboard

hadde I (Bu, Nbk, Nt, Spa, Sz) de, et
['hadə] 1. hardheid van de bevroren bo-
venlaag van de grond *Et hadde zit in de
grond*: gezegd wanneer de grond hard is
door de vorst (Bu), *D'r zit niet veul hadde
in de grond* (Spa), *De hadde is nog niet
uut de grond* (Nbk)

hadde II (WS, spor. OS) Ook *harre* (bet.
1: verspr. OS, niet Obk, bet. 3, 4: b), **had**

(bet. 1: Bdie, bet. 4: Dfo, bo: Nw, Bu, Op)
bw. ['hadə/'harə/had] 1. snel *Hi'j ridt vuul
te harre* (Nbk), *hadde opschieten* snel op-
schieten, *te had van staepel lopen* (Bdie),
Et wodt harre minder mit him die zieke
gaat hard achteruit (Nbk), (van iets dat
men gemaakt of gerepareerd heeft en
waarover men niet geheel tevreden is, bijv.
van de kleding die men draagt:) *Die hadde
lopt zicht et niet, die zachies lopt daenkt
d'r niet omme ik laat het maar zo, het valt
vast niet op* (bl), *Hi'j lopt niet hadder as
hadde 't is een slome vent, een lulak*
(Nw), *Hi'j lopt zo harre as een haeze* (El),
Zo hadde as hi'j kon vleug hi'j vot (b) 2.
met kracht, met een sterk geluid *De
meziek staot vuul te hadde* (Nbk), *Zeg dat
mar niet te harre* (Nbk), *hadde roepen* 3.
met veel inzet *hadde warken* 4. in sterke,
hevige mate *argens hadde omme lachen*
(Nbk), *Die klap kwam hadde an* (Mun),
Hi'j trippelde hoe langer hoe hadder (b), 't
Regent hadde!, 't *Wi'jt hadde* (Obk), *Za'k
de kachel hadder zetten?* (Nbk), *Dat
hebben we hadde neudig* (Ow), *Hi'j is had
ziek ernstig* (bo: Nw, Bu, Op) * *A'k
komme, zee domenee, kom ik hadde, en
doe vul hi'j mit de preekstoel naor beneden*
(Ol-Nl), *Hadde en goed is een keunst*
(Op), *Harre, harre/Vier boeren op een
strontkarre* (Nbk), *Harre, harre, harre/De
boer op een strontkarre/Ik d'r bij en ie d'r
bij/Dat is een mooi schilderij* (Ld), *Harre,
harre, harre/Drie boeren op een strontkarre*
(Ma, Np), *...Een boer op een strontkarre*
(Mun), *...Twee boeren op...* (Ol-Nl),
Hadde en goed is een keunst wie iets snel
doet levert meestal in op de kwaliteit (Op)
hadde-op (verspr.) Ook **had-op** (spor.)
[hadəop/hadop, haɔp; aks. wisselt] -
hardop et *had-op* zeggen het met gewone
luidheid zeggen (fluisterend noch erg luid)
hadden onbep. w. ['hadn] 1. in et (*niet*)
hadden kunnen de kou (niet) kunnen ver-
dragen: 'k *Kan 't lang niet zo goed meer
hadden as vroeger* (Diz, Dfo), 'k *Kan 't niet
hadden zie der!* (Ld), *Ik kan 't vandaege
wel aorig hadden* (Wol), *Hi'j kan 't best
hadden van de winter* (Ol-Nl) 2. het
uithouden, volhouden, verdragen ondanks
moeilijke omstandigheden, ontberingen
(verspr.) 't *Was haost niet meer te hadden
op et plak waor ik diende* (Obk), *Ze begon*

te goelen, ze kon et niet meer hadden (El), *Soms kuj' niks hadden* niets verdragen (Sz), *De zieke lag zo te kreunen, ik bin d'r uut lopen want ik kon 't niet langer hadden* (Spa), *'k Heb koezepeiene, mar 't is nog wel te hadden* (Ste), *Ik kon 't niet langer hadden, ik heb et mar weer goedpraot* (Ma), *Ik kan die meensken niet hadden* ik verdraag die mensen niet (Bdie, Bu)

haddig (Diz) bn.; -er; -st ['hədɔx] 1. hardachtig *De eerappels bin nog wat haddig, ze bin nog niet goed gaer* (Diz)

haddighied Voor -heid z. -hied de ['hədɔx hit] 1. hard geworden substantie, het hard zijn van bep. delen *D'r zit haddighied in 't gier* in de uier (Nbk), *D'r zit wat haddighied in sommige eerappels* (Sz), *...in die pere* (Bdie), *Dat krentebrood zit wat haddighied in* (Bu), *D'r zit haddighied in de grond* nl. door vorst (Nbk), daarentegen *De haddigheid is de grond uut* (Dho)

hadraeven ['hadre:bɒ] - (ook zelfst.) harddraven, nl. als wedstrijdssport

hadraever (Ste) ['h...dre:wɪ, ...v...] - harddraver: paard dat aan harddraverijen meedoet of daarvoor geschikt zou zijn

hadraeveri'je [hadre:wɛ'ri:jə; z. -i'je] - harddraverij

hadraeverspeerd (Np) et; -en; ...peertien ['h...] 1. paard dat aan harddraverijen meedoet

hadfietsen (Diz, Nbk, Np) onbep. w. ['h...] 1. om het hardst fietsen, een wielervedstrijd houden *Hi'j het mit hadfietsen een kraanze wunnen* (Diz)

hadfietser de; -s; -tien ['h...] 1. wielrenner (ook van amateur of inzake spontane wedstrijd) *De hadfietzers goezen d'r over* (Dho)

hadgruun (spor.) [aks. wisselt] - hardgroen

hadhaandig (spor.) bn., bw.; -er, -st [...'hā:ndɔx] 1. hardhandig *Ze hebben 'm hadhaandig de deure uut warkt* (Nbk)

hadheurend z. *hadheurig*

hadheurig Ook *hadhorig* (WH), *hadheurend* (Nbk) [...'hɑ:ɛrɔx/...o:ɛ.../'hɑ:ɛrɒnt] - hardhorig, moeilijk kunvende horen

hadhied Voor -heid z. -hied de ['hɑhit] 1. hardheid van stoffen 2. hardheid van karakter, optreden *Ie bereiken vaeke meer mit zachthied as mit hadhied* (Mun)

hadhooft - hardhout

hadhoolten - hardhouten

hadhorig z. *hadheurig*

hadhudig bn.; -er, -st [...'hydɔx] 1. niets willende aannemen, niet willende luisteren (verspr.), ook van vee dat zich moeilijk laat leiden (Obk) *'t Is een hadhudige kerel, ie kun niks mit him beginnen* (Db) 2. wel tegen een stootje kunvende, gehard zijn (Diz, Ld) *Hi'j kan wel tegen de koolde, hi'j is hadhudig* (Diz), *Die vent is hadhudig op himzels* hij spaart zichzelf niet bepaald (Ld) 3. (van vuil, smerige plekken e.d.) moeilijk te verwijderen (Nw) *Et bin van die hadhudige plakken, ie kriegen ze d'r haost niet meer uut* (Nw)

hadhuud (verspr. OS, Mun, Op, Wol) de; ...huden ['h...] 1. iemand die niets wil aannemen, nergens naar wil luisteren, ongevoelig iemand 2. iemand die kennelijk overal tegen kan, gehard is, niet gauw ergens voor terugdeinst *Et is een hadhuud, hi'j gaot deur weer en wiend* (Dfo), *Hi'j kan wel wat uutstaon, hi'j is een echte hadhuud* (Op), *Hi'j staot nargens veur, hi'j is een echte hadhuud* (Wol), *een hadhuud over jezels wezen* niet gauw over z'n problemen, moeilijkheden etc. klagen (Ow)

hadjaegen (Ste) onbep. w. ['h...] - hardrijden op de schaats

hadkookt (spor.) - hardgekookt

hadkop (verspr. OS, Dho, Mun, Nt) de; -pen; -pien ['h...] 1. iemand die overal tegen kan

hadleers [...'lt:ɛrs] - hardleers

hadlievig (Bu, Nw) [...'li:wɔx, ...v...] - hardlijvig: een moeilijke stoelgang heb-bend

hadlopen - hardlopen

hadloper de; -s; -tien ['h...lo:pɪ] 1. iemand die hardloopt (ook: deelnemer aan een hardloperij) *'t Is gien hadloper* hij loopt bep. niet hard, ook fig. van werk etc. (Nbk) * *Hadlopers bin doodlopers* (verspr.)

hadloperi'je (Nbk) [...'rɪjə] - hardloperij

hadmaeken (Nbk, l) - hardmaken

hadnekkig bn., bw.; -er, -st [hɑ'tnekɔx] 1. niet tot andere gedachten te bewegen, niet opgevend *een hadnekkige vent, Hi'j het et de hieltied hadnekkig ontkend* (Nbk) 2. niet wijkend (van een ziekte, kwaal) *'t Is een hadnekkige kwaol* (Nbk)

hadrieden st. ww.; onoverg.; het hadreden ['hɑ'ri:dɪ] 1. hardrijden (op schaatsen)

hadrieder - haegelbujje

Hadrieden gong vroeger wel om spek en bonen, want et was doe veur pattie meensken aarmoede (Obk), As de schoelekiender hadrieden, zit d'r in de iene vule meer krieg as in de aander (Nbk)

hadrieder (Nbk, Np) de; -s; -tien ['hatridr] 1. iemand die meedoet aan wedstrijden op de schaats

hadriederi'je [hatridə'r..., z. -i'je] - hardrijderij: schaatswedstrijd

hadroeien (l) - hardroeien

hadrood (spor.) bn. [aks. wisselt] 1. van zeer rode kleur

hadscheld bn.; attr. ['hatskelt] 1. hardschillig, met name van bonen: met harde schil, vooral gezegd inzake een bep. type bonen dat gedroogd wordt: met name bruine en witte bonen, ook van gele bonen gezegd *As de hadschelde bonen riepe binnen, moej' ze d'r ofhaelen* (Obk), *Hadschelde bonen wodden druge eten, mit spekvat* (Dfo)

hadschelden (Nw) Ook **hadschellen** (fp) mv. ['h...skeldn/...elɲ...] 1. bonen met harde schil (met name gezegd wanneer zulke bonen gedroogd zijn: bruine bonen, witte bonen) *Ik hebbe nog een beddegien hadschelden* bruine bonen (Nw)

hadschellen z. **hadschelden**

hadvalen (Nbk, l) ['h...] - hardvallen, in iene hadvalen: *Daor moej' him niet had over valen* (Nbk)

hadvochtig (verspr.) [...t'f...] - hardvochtig: wreed

hadzeilen (l) - hardzeilen

hadzeiler (l) de; -s ['h...] 1. iemand die meedoet aan een hardzeilerij

hadzeilerij'je (l) [...r..., z. -i'je] - hardzeilerij

haebi'je z. **haelbi'je**

haege (Ma, Nw, Ste) Ook **zethaege** (Ste) de; -n; haegien ['hæ:gə/'set...] 1. strook redelijk vast land tussen twee kraggen (van water, riet), dat werd gemaaid en dat veelal met afgebonkte aarde was opgehoogd (Ste) *Bi'j et turfstukken wodde de grond op 'e haegen gooid, zo bin ze ontstaon* (Ste), *'t Huj was oons op 'e haegen verzeupen, we stonnen d'r haost bi'j te goelen* (Nw), *We zullen de haegen now mar even mi'jen* (Ma), *Et huj wodde mit dragstokken van de haegen haeld* (Ste)

haegedis z. **hagedis**

haegedoorn (verspr.) Ook **haegeldoorn** (verspr., b), **hegedoorn** (ZW, Db, Nbk, Np, Sz, Wol), **hagedoorn** (WH), **haegeldoorn** (fp) de; -s; -tien ['hæ:gedo:rn /'hæ:g|...'/'hæ:gə...'/'ha:...] 1. hagedoorn, meidoorn *De blossems van de hegedoorn beginnen al weer te valen, een teken dat de meimaond al weer naor de barrebiesies is* (Sz)

haegedoornbeie (verspr.) Ook **haegeldoornbeie** (Nw) de; -n; -gien ['h...] 1. bes van de hagedoorn

haegedoornhede (Db, Obk, Op) Ook **haegeldoornhede** (Dfo, Dhau, El), **haegeldoornhege** (Diz, Np, Op, Ste), **haegeldoornhaege** (Ol-Nl), **doornhege** (Bdie), **hededoornhege** (Spa), **hagedoornhaege** (Sz), **hegedoornhege** (Nt, Wol), de; -n; -gien ['h...] 1. meidoornheg *De stiekels uut de haegeldoornhege wodden schonemackt en bruukt as wostepennen* (Ste)

haegedoornkoolde z. **haegeldoornkoolde**
haegedoornweer (Diz) et ['h...] 1. koud weer in de tijd van ijsheiligen

haegedoornweke (Nt, Ste) Ook **haegeldoornweke** (Np, Ste), **hagedoornweke** (WH), **hegedoornweke** (Wol), **judasweke** (Ste: gezegd door katholieken) de; -n ['h...] 1. week waarin 11-14 mei valt (ijsheiligen) *In de haegeldoornweke kuj' van alderhaande raer weer krieggen, haegel en snij' en zo* (Np), *We krieggen de judasweke nog, dan is et vaeke koolde* (Ste)

haegehuj (Ste) et ['h...] 1. hooi van de haegen, z. onder **haege**

haegel Ook **hagel** (WH) de; -s; -tien ['hæ:g|/'ha:g|] 1. (verz.) bep. neerslag: hagel *Et is fiene haegel, mar et haegelt wél!* (Ste) 2. (vaak verkl.) hagelkorrel (Ld, Nbk) *De haegels kletterden op et dak* (Ld) 3. (verz.) hagel voor geweer *D'r zit haegel in de petronen* (Nbk), *haegel in 't geweer* (Nbk), *een schot haegel* (Ow, Ste), *'k Har d'r haegel nommer nul op, en die veegt toe* (b) 4. (verz.) hagelslag: bep. beleg (Ste) *Ie moe'n de haegel mar een betien uut-spreiden op et brood, want et is haost op* (Ste)

haegel-en-donder (Bu, Diz) de [...'d...] 1. op steranijs gelijkende alcoholische drank, dubbele anissette

haegelbuic z. **haegelbujje**

haegelbujje (OS, WS zuid. van de Lende)

Ook **haegelbuie** (WS noord. van de *Lende*, Dho, Pe-Db) de; -n; ...bujgien ['h...] 1. het vallen van hagelstenen of wolk(en) waaruit hagel valt

haegeldoorn z. *haegedoorn*

haegeldoornbeie z. *haegedoornbeie*

haegeldoornhaege z. *haegedoornhede*

haegeldoornhede z. *haegedoornhede*

haegeldoornhege z. *haegedoornhede*

haegeldoornkoolde (Bu, Ma, Np, Nw, Ste)

Ook **haegedoornkoolde** (Ld, Nw) de ['h...]

1. kou ten tijde van de ijsheiligen (11-14 mei)

haegeldoornweke z. *haegedoornweke*

haegeldreuge (Op) bn. [aks. wisselt] 1. zeer droog *We kregen nog net even een klein snittertien in 't huj, aers was et haegeldreuge west* (Op)

haegelen Ook **hagelen** (WH) zw. ww.; onoverg.; haegelde, het haegeld ['he:gln /...a:...] 1. hagelen, het vallen van hagel *Et haegelt!* (Nbk), *Zie et es haegelen* (Bdie), *Et is fiene haegel, mar et haegelt wél!* (Ste), bij vergelijking: *Et haegelt balstienen* (Wol)

haegelkorrel (Nbk, Nt, Wol) de; -s; -tien ['h...] 1. hagelsteen (Nbk, Nt) *De haegelkorrels knisteren onder de klompen* (Nt) 2.

één korreltje schiethagel (Nbk, Wol) *De haegelkorrels zitten nog in de haeze* (Wol)

haegelpetroon (Np) - hagelpatroon

haegels (OS, verspr. WS) bn.; -er; pred. ['he:gls] 1. zeer boos *Ik wodde toch zo haegels op die jonge* (Mun), *Et is om haegels van te wodden* (Ld), *Meester kon R. niet haegelser kriegén* (b)

haegelschae (Op) Ook **hagelschade** (Spa) - hagelschade

haegelschone (Db) bn. [aks. wisselt] 1. zeer schoon, zeer goed gereinigd

haegelschot (Np) et; -ten ['h...] 1. schot hagel *Dat haegelschot was nogal spreided* (Np)

haegelslag (verspr.) Ook **hagelslag** (verspr.) ['h...] - bep. beleg op brood e.d.: hagelslag

haegelstien Ook **hagelsteen** (Spa) - hagelsteen *haegelstienen as doeveëier* (Nbk)

haegelverzekering (l) - hagelverzekering

haegelvlaegen (Db) mv. ['h...] 1. hagelvlagen

haegelwit (Db, Ow) bn. [aks. wisselt] 1. hagelwit

haegelzakkien (spor.) et; ...zakkies ['he:gls...] 1. dodars

hael Ook **haal** (WH), **haol** (Spa; Dho: bet. 1; Mun: bet. 2) de; -en ['he:l/ha:l/hø:l] 1. keer dat men trekt (...) *die him in iene hael et waeter introk* (v), *een hoop haelen om de klinke* heel wat voeten in de aarde (verspr. OS, Np, b), zo ook *'t Het hiel wat haelen om de klinke om et veur mekeer te kriegén* (Db, Dfo, Nbk, Np), *'t Hef nogal wat hael om de klinke* (Op, Pe-Db), *'t Was hael om de klinke* (El), *...haelen om de klinke* (Diz, Nt, Ow) en *'t Had haelen om de klinke om dat veur mekeer te kriegén* (Nbk), ook gezegd wanneer het lang heeft geduurd voordat iemand beter was (Nbk), *Hi'j het wel riekelik hael om de klinke* is breedvoerig, doet lang over z'n verhaal (Ste), *Et is daor haol an de klinke* ze zijn slordig met geld en goed, ze verkwisten de boel (Dho), *Hi'j het me ok een hael an de klinke* veel kouwe drukte (Ste), *een hiele hael doen flink* wat werk verzetten achter elkaar door (vo, Nbk), ook: een flinke slag slaan (Nbk, Nw, Ste): *Hi'j docht dat hi'j een hiele hael daon had* (Ste, Nw), zo ook *Hi'j het een goeie hael daon* flink wat werk gedaan (achter elkaar door) (Mun, Nbk), ook: een flinke slag geslagen (Mun, Nbk), *'k Zal je een hael over et gezichte geven* ik zal met m'n nagels je gezicht openkrabben (in één beweging) (Nw), zo ook *De poes gaf him een hael* krabde hem (Nbk) 2. haal met een pen, potlood *Hi'j schriift mit grote haelen* (Nbk) 3. loshangende draad in/aan een jurk, kous etc. (Dmi, Nw) *'k Heb een hael in de jurk* (Nw), *D'r hangen haelen an de jurk* (Dmi) 4. in *an de hael* er vandoor: *Die jongen wodden bange, en gongen gauw an de hael* (Bu), *mit een aandere vrouw an de hael gaon* (verspr.), *an de hael wezen* voortvluchtig zijn, er vandoor zijn (Nbk, Nw), *Die kan niet weer an de hael kommen* blijft sukkelen door ziekte (Nbk) 5. in *op 'e hael* weer beter wordend, nl. van iemand die ziek is geweest (Dhau) *Die komt weer mooi op 'e hael* (Dhau), waarnaast ook *Die kan niet weer op 'e hael kommen* blijft sukkelen door ziekte (Nbk) 6. haal bij het roken 7. **haol**

haelber - haalbaar: realiseerbaar

haelberhied (l) - het haalbaar zijn

haelberhiedsonderzuuk - haelen

haelberhiedsonderzuuk (l) - haalbaarheidsonderzoek

haelbi'je (Dfo, Np, Obk, Op, Wol, Ow, bs) Ook *haebi'je* (b: ln), *vliegbi'je* (bs: Dfo) de; -n; ...bi'jgien ['hɛ:l.../'hɛ:b.../'fli:ɣ...] 1. haalbij, vliegbij *Dat haelen doen de haelbijen mar zoe'n vuuf weken, dan gaon ze dood* (bs), *As 't zunnig weer is, kommen de haelbijen los* (Np), *De haelbijen dregen de hunning* (Wol)

haelderd (bo: Bu, Nw) Ook *haelerd* (Nt) ['hɛ:ldɪt/...lɪt], in *'t Was een haelderd* het heeft erg veel moeite gekost (bo: Bu, Nw)

haeldrift (bs: Obk) de ['hɛ:ldrɪft] 1. (van bijen) aandrift, neiging om nektar te halen *As de hunning deur bijen van een eer volk roofd wodt, is d'r spraoke van roveri'je; et gaot om bijen die gien nektar vienen kunnen, en op 'e locht van de hunning van ere volken ofgaon; ze hebben dan de haeldrift in de kop* (bs: Obk)

haele (Dfo, Np) tw. ['hɛ:lə], in *O duvekaeter haele nog toe* het is me toch wat, potverdrie (Dfo), *Blikslaeger haele, daor kwam hi'j reer te passe slecht te pas* (Dfo), *De donder haele, wat hej' wat daon* hoe bestaat het, donders (Np)

haelen Ook *haolen* (Dla, Mun, Spa, Sz), *halen* (Mun, Spa, Sz) zw. ww.; overg.; haelde, het haeld ['hɛ:ln/'hɔ:.../'ha:...] 1. naar zich toe trekken, uit iets nemen, met een halende beweging uit of door iets weten te krijgen *et onkruud d'r uut haelen, de buusdoek uut de buse haelen, Hij kan altied een boel uut een gedicht haelen* (Nbk), *d'r uut haelen wat d'r in zit* eruit halen wat eruit te halen valt (Nbk), *...wat d'r uut te haelen is* (Nbk), *uut de ietze haelen* uit elkaar halen, ontwarren (Nbk, Ste), *deur et waeter haelen* (Nbk), *Et front van et overhemd mos vroeger deur de stiesel haeld wodden, mar dat is now gelokkig uut de tied, gien gestief en gestriek meer* (Diz), *Mit haoken op 'e koezen kun peerden min eten; ie moe'n ze mit kotvoer deur de tied haelen* (Np), *Bij de haast moe'n we de gruppen d'r uut haelen* (Diz), *(gien) oolde koenen uut de sloot haelen* (Nbk), *iene et vel over de oren haelen, alles ondersteboven haelen* de hele boel overhoop halen (Nbk), zo ook *de boel overhoop haelen* (Ste), *veur et locht haelen* te voorschijn halen, opzoeken en laten zien

(Ste, Nbk), *Hoe hael ie 't je in 't heufd!* (Nbk), *wat op 'e hals haelen, iene d'r bij in haelen* iemand ook erin halen, vooral: iemand deelgenoot maken van een opzet, van iets dat men onderneemt (Nbk), *d'r van alles bij haelen* (verspr.), *Hael zoks d'r mar niet bij* zulke dingen moet je er niet bij halen (Nbk, b), *Daor hael ie niks mit op 'e wal* daar heb je niets aan, win je niets mee (Nt, Ma) 2. naar zich toe brengen, bijeen brengen *Ik zal even mien haansken haelen, want et wodt koolder* (Dfo), *Hael die waegen hier mar even henne, dan zetten we d'r een ni'j wiel onder* (Nbk), *An de zende zit de beugel, die haelt et grös bij mekeer* (Ste), *Die mi'jers haolen 't grus d'r goed of* (Sz), inzake het verzamelen en halen van honing en stuifmeel (bs: Obk, Op, Ow): *De bijen hebben aorig wat haeld* (bs: Obk), *Dat haelt je de duvel* dat had je gedacht, ook: we zullen het hoe dan ook - voor elkaar krijgen (Ma, Nbk, Np), zo ook *Dat zal joe de duvel haelen* dat had je gedacht, barst maar (Bdie) en *Hael je de duvel* (Nbk) 3. afhalen, doen komen *Hael ie de kiender even uut schoele?* (Nbk), *Hael ie pake even van de bus?* (Nbk), *Ie moe'n de dokter d'r bij haelen* (Nbk), *haelen en brengen* (Mun, Nbk) 4. iets ophalen voor gebruik of bezit, zich iets verschaffen *'t Hadde in zoe'n tied niet regend, dat we mossen mit de waegen naor De Kuinder om waeter te haelen* (Sz), *bosschoppen haelen* (Ow), *Waor haelt hi'j et weg!* hoe komt hij erbij, hoe verzint hij het, *As d'r wat te haelen vaalt, moej' d'r bij wezen* (Nbk), *D'r vaalt daor niks te haelen* daar, bij hen valt niets te halen (verspr.): *Bij mi'j vaalt niks te haelen/Een aander gaot mar door, en mën kan mar betaelen* (b), *Daor is niks te haelen* (Bdie), *Bij die oolde meensken is wel wat te haelen op den duur* nl. inzake de erfenis (Obk), *Hij haelt alles naor him toe* is inhalig (Np) 5. verwerven, behalen door inspanning, door sukses *een twiede pries haelen, wat naor je toe haelen* iets naar zich toe halen (Nbk), zo ook: *Hij haelt altied alles op 'm an* (Nbk) 6. met inspanning, moeite bereiken, nipt aan iets voldoen *Zo hael ie de bus vast niet meer* (Nbk), *Zol hi'j et haelen?* zou hij het redden, bijv. van studie (Nbk), *Ze hebben*

d'r wel haelen an om rond te kommen (Np), ...om dat klaor te kriegien (Np), *een hoge note haelen* (spor.), zo ook *Ja, de alderleegste noten haelde hij nog mit gemak* (b), *Bij de oolderwetse schinke van vroeger kan de ham van disse tied niet haelen* die is op geen stukken na zo goed (Obk), zo ook *Disse eerpels kun 't niet haelen bij die van veurige weke* (Np), en *'t Haelt et niet* het is op geen stukken na te vergelijken met (Nbk), (van zieke die kennelijk stervende is:) *Zol hij de zundag nog haelen?* (Nbk), *Et liekt niet best, hi'j zal 't wel niet haelen* (Dho, Obk, Nbk), *Hi'j was erg ziek mar we hebben goeie hoop dat hi'j et d'r deur haalt* (Sz), *Hi'j het et op 'e dood of haeld* hij is zo ziek geweest dat hij bijna was gestorven (verspr. OS, Diz, Nt, Spa, Op), *Hi'j mos et van de dood of haelen* (Nt, Obk), *Hi'j het et van de dood haeld* (Np, Nt), ook: *'t op et kaantien of haelen* id. (Wol), ook anderszins: iets op het nippertje halen (Wol), zo ook *Dat varken haelt de tachtig kilo en kan wel slaacht wodden* (Dfo) 7. bereiken, verkrijgen (zonder dat men dat zelf in de hand heeft) *Zol dat ni'js de kraante haelen?* (Nbk), *'t Kan krapan de honderd haelen* 't zijn er nauwelijks honderd (Wol) * *Aj' de roeperd en de poeperd mar eupen holen, dan hael ie et veer* dan houd je het lang vol, dan kom je een heel eind (Ow), (gezegd bij wijze van korting geven, met name bij opruiming in een winkel) *Twie haelen, iene betaelen* (Dho, Obk)

haelerd z. *haelderd*

haelmes (Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl) et; -sen; ...messien ['h...] 1. boommes, trekmes, nl. met twee handvatten, aan beide uiteinden ervan (Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk) *Ik was vroeger klompemaeker, doe heb ik mi'j mit 't haelmes in de bille sneden, et was een hiele glipse* (Dfo), *Wi'j haelden de schelle van de bomen of mit een haelmes* (Nbk), (bij het wagenmaken) *De spieken* [nl. van het wagenwiel] *weren in vorm sneden mit een hael- of trekmes; zoe'n mes hael ie naor je toe, dat kwam aorig krek* (Ma) 2. snoeimes: nl. om mee te snoeien (Ol-Nl)

haelweer (bs: Op) et ['h...] 1. weersomstandigheden waarbij de bijen (flink) nektar halen *'t Is goed haelweer!* (bs: Op)

haelwiend (Dfo, Nbk, Np, Ow) de; ...wienen; ...wientien ['h...] 1. rukwind *D'r kwam een haelwiend, ik vleug haost over de kop!* (Dfo), *As d'r een goeie haelwiend komt, gaot de tente tegen de grond* (Np), *D'r kwammen iederkeer van die haelwienen om de hoeke van 't huus* (Nbk), *Mit een haelwiend vleug de hujkappe d'r of* (Ow)

haemer Ook *hamer* (WH) de; -s; -tien ['hē:mr̥/'hā:mr̥] 1. hamer: het bekende werktuig *een hoolten haemer* 2. hamer als symbool, voorzittershamer e.d. *'t Komt nog onder de haemer, de haemer van de veurzitter, de haemer en sikkel* 3. (verkl.) hamertje in een piano, een klokkenspel e.d. (Nbk) 4. haarhamer (Ma)

haemeren Ook *hameren* (WH) zw. ww.; onoverg.; haemerde, het haemerd ['hē:mr̥/'hā:...] 1. met een hamer kloppen, slaan *De smid hamert d'r lustig op los* (Sz), *Ie moe'n d'r wel es wat op haemeren om et d'r deur te kriegien* zeer nadrukkelijk op iets aandringen, erover blijven praten, drammen (alg., Nbk)

haemerslag (verspr.) Ook *hamerslag* (WH) de, ook et (bet. 1, 2, 4); ...slaegen (bet. 2, 3); ...slaggien (bet. 2, 3) ['h...] 1. hamerslag: vlokkige wolkjes kleiner dan schapewolkjes, meestal opgevat als voorbode van regen *As kiender konnen we tieden naor 't haemerslag an de locht kieken, moeder kon d'r dan zo mooi van vertellen* (Mun), *Zoas de haemerslag an de locht drift zo gaot de wiend* (Np), *D'r zit haemerslag an de locht, een teken van regen* (Ste), daarentegen *Mit haemerslag an de locht knapt et weer op* (Ow), *Haemerslag om de maone is een teken van regen* (verspr.) 2. schapewolkje(s) (Diz, Ld, Nt, Op, Wol) *Een haemerslag an de locht veurspelt vaeke mooi weer* (Op), *D'r is haemerslag an de locht, 't gaot vast regenen* (Wol) 3. klap met de hamer, in het bijzonder bij verkoop *'t Was mit iene haemerslag kepot* (Nbk), *As een huus verkocht wodt dan batsen ze even op 'e taofel en dan is et bij' haemerslag verkocht* (Nw), *'t Gaot per haemerslag bi'j dat boelgoed* (Nw) 4. de door bewerking verkregen zeer lichte kuiltjes aan de oppervlakte van het blad van een aanrecht, gehamerd motief, ook in bestek, emmers (verspr.) *'k Hebbe*

haemerslagmotief - haene

lepels en vorken mit hamerslag (Sz), ...*die bin mit haemerslag bewarkt* (Mun), *In de keuperen aeker zit haemerslag* (Ste), *haemerslag as petroon in een keuperen ketel* (El)

haemerslagmotief (Ow) Ook **haemerslag-petroon** (Dhau) et; ...*motieven*; -ien ['h...]
1. gehamerd motief *We hebben lepels en vorken mit haemerslagmotief* (Ow)

haemerslagpetroon z. **haemerslagmotief**
haemerstaale (Bu) de; -n; ...*staeltien* ['h...]
1. stok in een hamer

haemerstok I (Ow) de; -ken; -kien ['h...stok] 1. steel in een hamer

haemerstok II (l) ['h...stok] - hamerstuk in een vergadering

haene Ook **hane** (WH), **haantje** (in verb.: bet. 1) de; -n; *haentien* ['hē:nə/'hā:.../'hā:ntjə] 1. haan (hoenderachtige, ook, vaak verkl.: mannelijke Kievit (Bu, Nbk)) *Daor krijt gien haene naor* (verspr.), (*altied*) *haentien de veurste wezen (willen)* (verspr.), ook *haantje de voorste...* (verspr.), *Zien haene moet altied keuning krijen* (Op, Np, Ma, Pe-Dbf, Spa, El), ...*viktorie krijen* (Bdie), *De rooie haene krijt er is brand* (Diz), *Die het de rooie haene op 't dak* er is brand bij hem (Np), *de rooie haene krijen laoten* de boel in brand steken, ook van z'n eigen huis en goed (Op), *De rooie haene krijde daor veurgoed* het stond totaal in brand (Dfo), ...*het daor ok huusholen* (Dfo), *Dat is zoe'n roppeltien, de rooie haene was de beste koopman* het is daar zo'n rotzooi, ze zouden het beste de boel daar maar in brand kunnen steken (Dho), bij vgl.: *Die kerel is een goeie haene, hi'j het wel tren jongen* (Np), *Dat is een kwaotie haene* gezegd van iemand die veel met zijn vrouw naar bed wil (Nw), *Die jongen vochten zo, ze stonnen tegenover mekaer as haenen* (Ste), *stappen as een keuturse haene* parmantig, met een verheven houding lopen, ook *Hi'j lopt as een keuturse haene* id. (Bu, Dho, Diz, Nbk, Ow), ...*as een stoturse haene* (Ow), *stappen as een keuturse haene mit stront an de trijen* eigenwijs en voorzichtig lopen (Nbk, Ste), zo ook *stappen as een haene die stront an de trijen* het id. (Nbk), *Hi'j stapt rond as een haene die mit smerige poten van de mestbulte komt* id. (Bu), *Hi'j stapt as een haene mit veren an*

de poten id. (Wol), *Hi'j krijt as een haene* is uiterst parmantig, doet eigenwijs (Dho, Ste), *permantig as een haene* (Db), ...*as een stoturse haene* (Nw), *zo trots as een haene* (Nw) ook *lopen as...* trots, eigenwijs lopen als een haan (Nbk) 2. kijfachtige, vinnige persoon (Np) *Wat bi'j' toch een haene* (Np) 3. windhaan *We hebben een haene as wiendwiezer op et dak* (Nw), *Wat doet de haene?* welke windrichting wijst de windhaan aan (Ste), *De haene staot mit de kop in 't noorden* (Ste), *et haentien van de toren torenhaan* 4. (veelal verkl.) palm-paashaantje, nl. van broodmeel gebakken, geprikt op de bovenste punt van een met paaseieren en anderszins versierd kruis van dunne latjes (verspr.) *een haentien op een stokkien* nl. bij Palmpassen meegevoerd, als hiervoor beschreven 5. haan van een vuurwapen *De haene zit op 't geweer* (El), *de haene overhaelen* (Spa, Ste), ook gezegd wanneer iemand de ander flink aanpakt, de waarheid zegt, wanneer iemand streng optreedt (Spa, Ste): *As ze me op die vergaederige in de weg lopen, dan za'k de haene wel es overhaelen* (Ste), *Hi'j haelde toch de haene over* (Ste) 6. in een kalken *haentien* bep. soort pijp: doorroker (Ste) * *Twie haenen in ien hokke gaot niet twee kapiteins op een schip gaat niet* (Ste), *De haene van de mik en de kiepen van de leg alles raakt in de war, in het honderd* (El), *Een goeie haene moet niet vet wezen* een te dikke man doet kennelijk te weinig aan seks, een man die seksueel actief is blijft mager (Sz, Nbk), ...*is niet vet* id. (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Nw), ...*moet maeger wezen* (Dfo), *Maeger haenen springen op 'n foelsten* (Nbk), (als antwoord op onbeleefd, hard *Hén?* of zelfs *Haen?* wat zeg je:) *Haen? Haenen en kiepen, aj' vlogge binnen kuj' ze griepen* (Nbk), zo ook ...*Haenen lopen bi'j de kiepen, aj' ze hebben willen moe'j ze griepen* (bo: Nw), *Haenen neuken de kiepen...* id. (bo: Nw), *Haenen verkopen we niet, kiepen bi'j de vuufkop* (s: Op), *Vroeger krijden de haenen, zee dove Jaopik, en now gaepen ze allieud nog mar* (Nbk, s: Wol), (kinderdreun bij Palmpassen:) *Haentien op een stokkien/Gattien in mien rokkien/Gattien in mien linkerpoot/Morgen is mien haentien dood* (El), *Palm-palm-paosen/t Haentien*

wil niet raozen/Geef hum gauw een stokkien brood/Aanders gaot et haentien dood (Dho), *...Moeder geef me een stokkien brood/Aanders gaot mien haentien dood* (Ste), *Rood, rood rokkien, haentien op een stokkien* (Sz)

haenebalk (Nbk) g. lidw. ['h...balk] 1. karnemelk, pap e.d. waar zich kluiten in vormen *De brij is geerscheuten, want ze is te biesterig* ('haenebalk') (Nbk)

haenebalke de; -n; ...balkien ['h...] 1. haenebalk: meestal in een boerderij, ook in klokkestoel (bs: Dfo, Nw) *Hi'j hong in de haenebalken gezegd wanneer iemand zich heeft verhangen aan één van de haenebalken* (Nbk), *Meerstal zitten d'r haenebalken in de klokkestoel veur extra ondersteuning van et dak* (bs)

haenedobbe (Dho, Diz, Np, Nw) Ook *dobbegien* (Np, Obk, Wol) de; -n; -gien ['h...] 1. één der gaatjes in het land die de mannelijke kievit heeft gemaakt in de buurt van het eigenlijke nest (dat hij ook maakt) *Et echte nussien ligt vaeke dichte bij een haenedobbe* (Dho), *De kiewiets-haene maekt dobbegies om een wiefien an te trekken* (Obk)

haenegekri'j (Nbk) et 1. het gekraai van een haan

haenegevecht (spor.) Ook *hanegevecht* (Spa) - gevecht tussen hanen, ook hanengevecht, oude volkssport waarbij men hanen met messen aan de poten tegen elkaar liet vechten

haenegeweer (Op) et; ...geweren ['h...] 1. geweer met (ouderwetse) haan

haenekam (verspr.) Ook *haenekaom* (Ma, Nw, Ow, bet. 5: Dfo), *haenekaome* (bet. 1: Obk), *hanekamme* (bet. 1: Sz), *haenekamme* (bet. 1: Ste, Ol-Nl, bet. 4: Op) ['h...] 1. kam van de haan (verspr.) 2. ontlastingsboog (gemetseld boven raam of deur) (Dho, El, Spa) 3. bep. type gehaakt randje dat aan de kam van een haan doet denken (Nw) 4. kam van een viool (Op) 5. bep. sierplant: hanekam (Dfo, Ld) 6. bep. paddestoel: hanekam (Wol) 7. bep. dahlia, met puntige bloembladen (Nbk) 8. bep. luxe broodje (Dho) 9. verkleuring van de kam van een haan als indicatie van een bep. ziekte (Db) 10. geplooid deel op een bep. vrouwenmuts dat aan de kam van een haan doet denken (Dho)

haenekamdalia (Nbk) de; -'s ['h...] 1. bep. dahlia, met puntige bloembladen (Nbk)

haenekamme z. *haenekam*

haenekammerig (Obk) bn., bw.; -er, -st ['h...] 1. zodanig gemaaid dat er nog strookjes niet of maar half gemaaid gras zijn blijven staan, ook: maaient met een dergelijk effect (Obk)

haenekaom z. *haenekam*

haenekaome z. *haenekam*

haeneker (n) ['h...kr] - bep. vogel: kempmaan

haenekloterig (Nbk) bn.; -er, -st ['h...] 1. (van karnemelk, pap e.d.) met kluiten die zich hebben gevormd, deels samengeklonterd *As soepe wat geerschöt, wodt et haenekloterig* (Nbk), *Aj' soepe koken en niet vaeke genoeg ruren, dan wodt de soepe haenekloterig, dan kommen d'r klonten in de soepe* (Nbk)

haeneklute (Obk) de; -n; ...klutien ['h...] 1. één der kluiten die zich heeft gevormd in karnemelk, pap etc. (Obk)

haenekrabbe z. *krabbe*

haenemieere z. *hennemieere*

haenepal z. *haenepalle*

haenepalle (Np) Ook *haenepal* (El, Ld, Mun, Nw, Pe-Dbl) de; -n; -gien ['h...pal(ə)] 1. haanpal; vooral van pal op patroon gebruikt bij een *penvuurgeweer* (Np)

haenepiecke (bl) de; -n; ...piekien ['h...pikə] 1. mannelijk kuiken

haenepisse (n) de ['h...] 1. pap van rogge en water

haenepote Ook *hanepote* (WH) de; -n; ...potien ['h...] 1. poot van een haan 2. (meestal mv.) slecht, onbeholpen geschreven letters *Hi'j schrift raere haenepoten* (Nt), *...mit haenepoten* (Dhau, Nbk, Spa, Nw), *Wat schriefft hi'j een haenepoten!* (Spa), *Hoe gelcerder de meensken binnen, hoe lilliker haenepoten* (Ow), *Wie zien hacnepoten bin dat, ie kun 't haost niet lezen* (Nw) 3. (meestal mv.) zevenblad (Bdie, El, Ma, Obk, Spa, Ste, fp) 4. (meestal mv.) bep. grassoort: hanepoot (Bdie, Np) *Haenepoten, daor kuj' mit de harkc in vaastezitten* (Np) 5. (mv.) wateraardbei (fp) 6. (mv.) duizendblad (Bdie) 7. ijzeren stijl onder het bovenblad van de schoorsteenmantel (Ma) 8. (veelal mv.) afval of uiteinden van talhout (Ste)

haenetred - haeveloos

haenetred (Dho, Dfo, Obk, Ow, Wol) de; -en ['h...trɛt] 1. (bij paarden) hanetred, hanespat (Dho, Dfo, Obk, Ow) *Een peerd mit een haenetred zit niet vule gang onder* (Obk), *Dat peerd hebben ze niet vule vrouwen in, hi'j het een haenetred an hum* (Dho) 2. kiemblaasje, zaad van de haan in het ei (Wol)

haenetrede z. *haenetree*

haenetree (verspr.) Ook *hanetree* (WH), **haenetrede** (bet. 1: Op) de, ook et (bet. 2: Dho); ...treden (bet. 1); -gien ['hē:nɔtrɪ:/.../...də] 1. tred van een haan, vooral, bij vergelijking: korte afstand *Van Sliekenburg naor De Kuunder is mar een hanetree* (Spa), *'t Is mar een paer haenetree* (Bdie), *le kun wel lopen, heur, 't is mar een haenetree d'r van of* (Dho), *Nao ni'jaor lengen de daegen elke dag een haenetree* (Mun, Nw, Ma), *Nao de langste dag wo'n de dagen elke dag een hanetree kotter* (Sz), *Neffens de oolde meensken scheelde de ondergang van de zonne elke dag een haenetree* (Obk), *Ze vodderen mar een haenetree* (Dhau), *Hi'j was mar een haenetree veur* (Np), *op een haenetree nao an* op een heel klein stukje na, gezegd bijv. wanneer men iemand bijna had ingehaald, bijna te pakken had (Np) 2. (stofn.) kiemblaasje in het ei, zaad van de haan in het ei (Bdie, Dho, Mun, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ste) *Bah, d'r zit haenetree in et ei* (Bdie), *Dat haenetree doe ik d'r uut, dat lussen we niet* (Dho), *le kun wel zien an 't ei dat de haene d'r bi'j lopt, de haenetree zit d'r in* (Ol-Nl)

haenetridsel (Nbk) et ['h...trɪts] 1. hetz. als *haenetree* (bet. 2), z. aldaar

haenevere (verspr.) Ook *hanevere* (WH) de; -n; ...veertien ['h...] 1. veer van een haan, met name uit de staart

haenig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['hē:nəx] 1. veel achter vrouwen aan zittend, en/of veel met z'n vrouw naar bed willend (Dho, El, Ld, Nbk, Nw, Op, Pe-Db) *Hi'j was aorig haenig bij de vrouwlu* (Ld), *Die man was aorig haenig, hi'j hadde een protte kiender en lonkte naor iedere vrouw* (Op) 2. niet goed kunnende zien bij het lezen (Wol) *J. is haenig, hi'j zit zo haenig te lezen!* (Wol) 3. vinnig, ook met een sterke wil om door te zetten, verbeteren (Dfo, Db, Mun, Np, Nt, Ow, Ste) *'t Is een*

haenig persoon, hi'j wil altied winnen (Dfo), *Wat is dat meenske soms haenig!* vinnig, kattig (Db), *Hi'j is weer haenig an de gaank* (Ste) 4. (van een man:) verwaand, trots (Ste)

haentien z. onder *haene*

haeperen Ook *haperen* (WH) zw. ww.; onoverg.; haeperde, het haeperd ['hē:prɪ /'ha:...] 1. iets mankeren *D'r kan bi'j een meenske niet vule an haeperen, want dan lopt et niet goed* (Obk), *'k Weet niet as die jonge wel goed is, mi'j donkt d'r kon wel wat an haperen* (Sz), *D'r haepert wat an mien fiets* (Nt), *D'r haepert zeker wat an, anders weren ze d'r al west* er is zeker iets mis (Ow)

haer z. *heer* II, III

haeren z. *heren*

haergerci z. *heergerci*

haerhaemer z. *heerhaemer*

haerig z. *herig*

haerpad z. *heerpad*

haerspit z. *heerspit*

haesien et; haesies ['hē:sɪn] 1. kleine haas *'t haesien wezen* 2. haas: van slachtdier (koe, varken) (Dhau, Ste) *Doe me mar wat van et haesien* (Dhau), *et haesien van de koe* (Ste)

haesien-over (Bdie, Db, Diz, Ma, Nbk, Nt, Nw, Obk, Pe-Db) Ook *haasje-over* (Op, Sz) et [...'o:...] 1. haasje-over: kinderspel waarbij men over de andere deelnemers springt die, met gebogen ruggen en met voldoende tussenruimte, in een rij staan 2. spel waarbij men van de ene naar de andere kant van een veld loopt met de kans getikt te worden, zodat men af is en moet helpen tikken (Bdie, Diz)

haesien-rep-je (Db) Ook *haasje-rep-je* (Nbk) bw. [...'rɛpjə/ha:sjə'rɛpjə] 1. snel, overhaast *Et mos haasje-rep-je* (Nbk)

haesienjaegen (Dho, Nbk, Ow) onbep. w. ['h...] 1. haasje-over spelen (Nbk, Ow) 2. bep. spel spelen waarbij steeds een kind werd gepakt en naar het honk werd gebracht (Dho) 3. z. *haezejaegertien*

haet z. *haat*

haetdregend z. *haatdregend*

Hacte (Nbk, Obk) de; -s, -n; Hactien ['hē:tə] 1. mannennaam

haetelik z. *hatelik*

haecten z. *haten*

haeveloos Ook *haveloos* (WH) bn., bw.;

...lozer ['hɛ:wɔlo:əs, ...v.../'ha:...] 1. ver-
 waarloosd, armoedig en slordig, met ka-
 potte kleren *Dat huus zicht d'r haeveloos*
uut (Nbk), ook *Die meensken zien...* (Wol),
Die kiender kommen d'r alied haeveloos
uut zijn altijd onverzorgd (Op), *'t Is daor*
mar een haeveloos boeltien (Bu), *Ze was*
wat haeveloos in de kleren (Pe- Dbl), *Pattie*
jongeluden kun d'r zo haeveloos bij lopen
 (Mun), *Dat huus zit haeveloos in de varve*
 (Ow), *Dat huus het zo lange leegstaon, et*
ligt d'r now zo haeveloos bij (Obk)

haeven z. *haven*

haevenstad z. *havenstad*

haever Ook *haver* (WH) de; voorn. aand.:
 ze ['hɛ:wɪ, ...v.../'ha:...] 1. bep. plant: haver
wilde haever bep. onkruid: zachte dravik
 (verspr.): *Kropaore, wilde haever en*
kweekgrus is allemaole grof grus (Np),
lange haever id. (Sz, Op), *zwatte haever* nl.
 met donkere vrucht (verspr.): *Zwatte*
haever wodde op lichte grond verbouwd,
op grond die vaeke pas anmaekt was
 (Nbk), *bonte haever* hetz. als *zwatte haever*
 (Db, Dhau, Dmi, Ma, Nbk, Ow), *witte*
haever met vrucht die licht van kleur is
 (Dmi, Ma, Nbk, Ow), *gele haever* id. (Op),
gepunte haever haver waar de kiem uit is
 gehaald (Dho): *Ze voerden de peerden wel*
gepunte haever, want haeverkorrels
kommen d'r ok wel heel weer uut en zo
kuj' wilde haever in 't laand kriegen (Dho),
haever mi'jen (Nbk) 2. graan van de haver:
 als voedsel *de peerden haever geven*, (van
 een paard) *De haever plaogt him* het paard
 is wellustig, met drang tot paren (Ow), *Die*
kragt lange haever het paard krijgt zweep-
 slagen, ook van andere dieren of personen:
 hij krijgt klappen (Ma, Ol-Nl, Wol, Bu) 3.
 in *van haever tot gotte* (Nbk, Np, Spa): *Ze*
kennen mekeer van haever tot gotte (Np,
 Spa, Nbk), ook: *van haever en gotte* (Dfo)

1. haverakker

haeverbaand (Ld) de; ...banen; ...baantien
 ['h...] 1. band van halmen om garve van
 haver

haeverbak (Nbk, Ol-Nl) de; -ken; -kien
 ['h...] 1. haverkist (Nbk) 2. trog op poten

bij herbergen e.d. waar de paarden van de
 bezoekers uit konden vreten (Ol-Nl)

haeverbarg (Dfo) de; -en; -ien ['h...] 1.
 hoop opgetaste haver, havermijt

haeverbiender (Np) de; -s; -tien ['h...] 1.
 man of jongen die op het land haver tot
 garven bindt

haeverbienen (Nbk) onbep. w. ['h...] 1. het
 binden van haver tot garven *'k Heb vaeke*
hulpen haeverbienen (Nbk)

haeverbienster (Np) de; -s; -tien ['h...] 1.
 meisje of vrouw die op het land de ge-
 maaide haver tot garven bindt

haeverbier (l) ['h...] - haverbier

haeverbloem (l) ['h...] - haverbloem

haeverbos (Np, Ste) de; -sen; -sien ['h...]
 1. garve van haver *haeverbossen opgooien*
 omhoog gooien voor verdere plaatsing
 (Ste)

haeverbri'j (l) - haverbrij

haeverbrood (l) - haverbrood

haeverbult (Dhau, Ma, Nbk) de; -en; -tien
 ['h...] 1. havermijt, bult van opgetaste
 haver

haeverdoeffte (Bdie, Np) de; -n ['h...] 1.
 havermijt, bult van opgetaste haver

haeverdoppe de; -n; ...doppen ['h...] 1.
 schaal, dop van haverkorrel, haverkaf

haeverdoppen (El, Sz, Mun) bn.; attr. 1.
 van haverkaf *een haeverdoppen bedde* bed
 gevuld met haverkaf (El, Sz, Mun)

haevergent (Np) ['hɛ:wrgɛnt], in *poesten*
as een haevergent enorm hijgen, blazen
 (Np)

haevergotte (Db, Dfo, Mun, Obk) Ook
haevergotte (WH) - haverkort: gort van
 haver

haevergottenbri'j (Db, Dfo, Ld, Obk,
 Mun) Ook *haevergottenbri'j* (WH), *haever-*
gottenprut (Spa) [...'b.../'p...] - haver-
 gortebrij

haeverkaf (Db, Ld) et - haverkaf

haeverkiste Ook *haverkiste* (WH) de; -n
 ['h...] 1. haverkist, thans voornamelijk nog
 in de volgende verb.: *de bok op 'e haever-*
verkiste bienen hetz. als de kat op het spek
 binden (Dmi, Nw), *d'r op zitten as een bok*
op 'e haeverkiste (Nbk), *Ze vliegen d'r op*
of as een bok op een haeverkiste (Nw), *Die*
gnist [lacht ingehouden] *as een bok op 'e*
haeverkiste (Nbk), *zo lelk as een bok op 'e*
haeverkiste (Dmi); eerder ook in gebruik
 als berg- en zitplaats op een wagen (Np):

haeverklap - haezegrös

Vroeger hadden ze een haeverkiste in een kleedwaegen; daor koj' op zitten (Np)

haeverklap Ook *haverklap* (WH, elders spor.) ['h...], in *om de haeverklap* om de haeverklap

haeverkli'je (Bdie, Bu, Dho, El, Nbk, Obk, Op, Pe-Dbl, Ste) de; -n; ...kli'jgien ['h...kljə/'h...klejə (Op)] 1. buitenste vlies, zemel om haverkorrel *Haeverkli'jen deden ze in bedden, veural in kienderbedden, en soms ok in stoelkussens* (Nbk, Ste), *De sokken hangen me vol haeverkli'jen* (Ste)

haeverkli'jen (Ld, Nbk, Ow, Ste) bn.; atr. ['h...] 1. van, gevuld met vliezen die om de haverkorrel zitten *Haeverkli'jen bedden weren gezond* (Nbk), *een haeverkli'jen beddezak* (Ow)

haeverkorrel (verspr.) - haverkorrel

haeverlaand (Ste, vo) et 1. land, akker bebouwd met haver *De bult roege dong wodde over et eerpellaand en et haeverlaand reden* (vo)

haevermael (Obk, Ste) - meel van haver

haevermiet (Nt) Ook *havermiet* (Sz) de ['h...]

1. bep. mijt, voorkomend in haver

haevermiete (verspr.) Ook *havermiet(e)* (Sz) de; -n; ...mietien 1. havermijt

haevermout z. *havermout*

haevermoutenbri'j (verspr. OS, Diz, Dmi, Mun, Op) Ook *havermoutenbri'j* (spor. OS, Np, Nt, Ol-Nl, Spa), *havermoutsebri'j* (Nw, Pe-Dbl), *havermoutpap* (Bdie, Bu), *havermoutenpap* (Sz) [hɛ:wɪmɔm tɪ'b.../.../itse.../'ha:wɪmɔmɪpap/...tɪ'pap] -

havermoutpap

haevernappe (Obk, Spa) de; -n; ...nappien 1. nap om haver mee te scheppen

haeverroogst (l) - haverroogst

haeverploeme (vo) de ['h...]

1. pluim aan de top van een halm haver

haeverras (l) - haverras

haeversoorte (Obk) de; -n ['h...]

1. ha-versoort

haeverstoppel (Db, Obk) de ['h...]

1. de stoppels van gemaaide haver, het land met zulke stoppels *Haeverstoppel en knollelaand wodt zwatmaekt* ondiep geploegd (Db)

haeverstro Ook *haverstro* (WH) et ['h...]

1. haverstro *'t Haeverstro moch niet mof wodden, want dan wodden de peerden wel ziek* (Ste)

haeverstroballegien z. *haeverstropit*

haeverstropit (verspr. OS, Dmi, Np, Pe-Dbl, Sz) Ook *haeverstropitte* (Dho, Ol-Nl, Wol), *haeverstroballegien* (Bdie) de; -ten; -tien ['h...]

1. bep. geel, hard snoepje, met name bij verkoudheid gebruikt

haeverstropitte z. *haeverstropit*

haeverveld (l) - haverveld

haevervlokke z. *haevervlokken*

haevervlokken (spor.) Ook enkelvoud:

haevervlokke (Obk) ['h...flokj] - haver-

vlokken

haeverzak (Ol-Nl) Ook *haverzak* (Spa)

['h...]

haeze Ook *haze* (WH), *haas* (bet. 2: spor.)

de; -n; haesien ['hɛ:zə/'ha:zə/'ha:s]

1. haas; bep. knaagdier *Een haeze in 't leger*

schieten mag niet (Nbk), *Een haeze moet*

aenlik eerst twee daegen in de grond veur-

daj'm slaachten (Ste), *een voege haeze* een

haas die nog niet geheel volwassen is, ook:

nog onvoldoende gegroeid om af te

schieten (Ow), *Hij vangt gien haezen meer*

gezegd van iemand die slecht ter been is

geworden (Ste, Nbk) of niet meer hard kan

lopen anderszins (Ste), ook: *Die lopt gien*

haeze meer an id., lett.: die haalt geen haas

meer in (Nbk), *Ie vangen ok nog gien*

haezen je loopt nogal moeizaam, slecht

(Nt), (gezegd door een baakster): *'k Heb*

vannaacht weer een haeze vongen ik heb

als baakster bijstand verleend bij een

bevalling (Np), *Hij lop as een haeze* (alg.,

Ste), *zo vlogge as een haeze* zeer vlug,

snel (Db, Np) 2. haas bij slachtvee, wild

(verspr.) *de haeze van de koe* (Ow) * *Mit*

een koe kuj' gien haeze vangen (Diz), *Ie*

kun nooit weten hoe een koe een haeze

vangt (verspr.), *Mit onwillige honnen is et*

slecht haezen vangen (Pe-Dbl), *Veur een*

haeze en een slakke is et op dezelve dag

ni'jjaor haastig zijn levert zelden iets op

(Mun), ook *Een haeze en een slakke vie-*

ren tegeliecke ni'jjaor (Op), *De haeze dikk'*

in 't haor is veur de strenge winter klaor

(n)

haezeboolte (Bdie) de; -n; ...booltien

['h...]

1. poot (of deel daarvan) van een

geslachte haas

haezeboom z. *neutepolle*

haezedenne (Np) de; -n; -gien ['h...]

1. leger van een haas

haezegrös (Db, El) Ook *haezegrus* (Op) et

['h...] 1. hazegras, duizendblad (Db, El) 2. lang, zacht gras (Op)

haezegrus z. *haezegrös*

haezehakke (verspr. OS, Dho, Diz, Ste, Wol) Ook **hazehakke** (Spa) de; -n; ...hak-kien ['h...] 1. hak, hiel van een haas 2. hazehak, verdikking aan de hak van een paard *Hi'j het wat een haezehakke* (Nbk)

haezehaor Ook **hazehaor** (WH) ['h...] 1. hazehaar *haezehaor in de schoenen hebben* haast maken, hard (kunnen) lopen (Bdie, Bu, Dho, Diz, Mun, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Ld): *Dokter peest naor een kraomvrouwe, hi'j het ok haezehaor in de schoenen* (Mun), zo ook *haezehaor an de hakken hebben* id. (Np, Diz), *haezehaor in de schoenen hebben moeten* harder moeten lopen (Np), *Die het gien haezehaor an de schoenen* hij maakt niet voort, loopt niet hard (Bu), *...an de hakken* id. (Bu), *Ie moe'n haezehaor in de schoenen doen* nl. teneinde hard te (kunnen) lopen (Nw)

haezehatte et; -n; ...hattien ['h...] 1. hart van een haas 2. bange aard (Nt, Ste) *Hi'j het een haezehatte* (Ste) 3. bangerik (Ste) *'t Is een haezehatte!* (Ste)

haezehond (El) de; ...honnien ['h...] 1. hond die in staat is een haas te vangen

haezejacht Ook **hazejacht** (WH) - hazejacht *De haezejacht is los mit 15 oktober* (Nbk), *...is eupen* id. (Nbk)

haezejaegertien (Np, k: Ste) Ook **haesienjaegen** (Dfo, Ow) et ['h...] 1. kinderspelletje waarbij de anderen, die zich verstopt hebben, moeten worden gezocht (Dfo, Ow, Np), terwijl een stok als geweer dient (Dfo, Np), waarbij met de stok wordt opgejaagd en het kind dat het langst blijft zitten, wint (Ow); de grotere jongens hadden de stok met een touw om de schouder gehangen en waren jager, terwijl de kleinere jongens voor haas speelden en in het heideveld lagen (Dfo)

haezekaarver z. *haezekarve*

haezekarfsel z. *haezekarve*

haezekarve (Ste) Ook **haezekarfsel** (Ld), **haezekarvel** (Ld), **haezekaarver** (bo: Bu), **haezekarwe** (fp, bo: Nw), **haezekerverl** (bo: Bu) de [...karwə; ...və/...karfs| /...w], ...v|/...kaarwɪ, ...vɪ/.../...kerw|, ...v|] 1. haezegerf, duizendblad

haezekarvel z. *haezekarve*

haezekerverl z. *haezekarve*

haezeklem (Nt) de; -men; ...klemmegien ['h...] 1. klem om hazen mee te vangen *Hi'j mos uut de broek en ging in de bos zitten; doe raakte hi'j mit de zak in een haezeklem* (Nt)

haezekruud (Bu, Dfo, El) et ['hæ:zəkryt] 1. bep. plant: duizendblad (Bu, El) 2. schijfkamille (Dfo) *Haezekruud voerden we de knienen wel nao de tweede worp, et was geneeskrachtig* (Dfo)

haezelaar z. *neutepolle*

haezelboom z. *neutepolle*

haezeleger Ook **hazeleger** (WH) et; -s; -tien ['h...] 1. hazeleger 2. kuil of elk der kuilen achter de schouderbladen van de koe (verspr. OS, Bdie, Dho, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) *Bij een maegere koe kuj' et haezeleger best zien* (Pe-Dbl), *Die koe het een zwatte vlekke in 't haezeleger* (Dho), *Dat wodt nooit een goeie koe, die het haezelegers achter de schoolders* (Db), *Die koe had tachtig punten kregen, mar hi'j had haezelegers achter de schoolder* (El), *De haezelegers van een koe meugen niet te lege* [laag] *wezen* (Ld), *'t Lekkerste vleis van de koe zit bij 't haezeleger* (Op)

haezelegerig (Dfo) bn.; -er, -st ['h...] 1. (van een koe) zodanig dat men de kuilen achter de schouderbladen goed kan zien *Die koe is niet zo mooi, hi'j is wat haezelegerig achter et schoolderblad* (Dfo)

haezelippe de; -n; ...lippien ['h...] 1. hazelip: misvormde lip

haezelneute Ook **haeze-neute** (bet. 1: Op) de; -n; ...neutien ['h...] 1. noot van de hazelaar 2. z. *neutepolle*

haezelneutedoppe (Nbk) - hazelnotedop

haezelneutehooft (Nbk, Ste) - hazelnotehout

haezelneutepolle z. *neutepolle*

haezeloop (Nbk, Np, Ste) - (vaak verkl.) hazeloop, hazepadje

haezelworm (verspr. OS, Bu, Dmi, Np, Wol) Ook **hazeworm** (Dfo, Nw) de; -s; -pien ['hæ:z|.../'hæ:zə...] 1. hazelworm *Ze mienden vroeger dat de haezelworm vergiftig was; ze weren wel verschrikkelik fel* (Nbk), *D'r lag een haezelworm op 't zaand* (Wol)

haezemoes (Ow) g. lidw. ['hæ:zəmu(:)s] 1. bep. soort kamille, wsch. valse kamille (nog bekend vooral i.v.m. een bep. geneeskrachtige werking ervan)

haezemond - haffelen

haezemond (verspr.) Ook **hazemond** (WH) de; -en; ...montien ['h...] 1. mond met hazelip, d.i. misvormde lip

haezeneute z. **haezelneute**

haezeoge de; -n; ...ogien ['hæ:zəo:gə] 1. oog van een haas

haezeoor et; ...oren; -tien ['hæ:zəo:ər] 1. oor van een haas 2. dovenetel (Ow)

haezepad (verspr.) Ook **hazepad** (WH) et; ...paeden; ...pattien ['h...] 1. (vaak verkl.) paadje, route waar kennelijk hazen langs gaan 'k *Zie hier en daor wat plokken haor op vasse haezepatties* (b); vooral in *et haezepad kiezen*

haezepeper (Mun, Np, Nw, Ow, Wol) Ook **hazepeper** (bet. 3: Sz) de ['h...] 1. hazepeper (Np, Nw, Wol) 2. materiaal waarvan men verwacht dat het goed is terwijl het uiteindelijk erg tegenvalt (Wol) 3. bep. soort zegge (plant) (Mun) 4. in *wat haezepeper in de klompen hebben moeten*: gezegd m.b.t. een traag iemand (Ow)

haezepote de; -n; ...potien ['h...] 1. poot van een haas 2. bep. soort klaver: hazepoot (Bdie, Obk, Nbk)

haezerit (Nw) de; -ten; -tien ['h...rit] 1. vast spoor, wildpaadje van een haas

haezerogge (l) - hazerug

haezeslaopien (verspr.) et; ...slaopies 1. hazeslaapje, veelal korte, lichte, onvaste slaap *een haezeslaopien doen* (Nw)

haezesmeer (Nbk) et, de ['h...], in *Die het zeker haezesmeer in de schoenen* hij loopt erg hard

haezespoor et; ...sporen; -tien 1. hazespoor

haezesprong (verspr.) Ook **hazesprong** (WH) de; -en ['h...] 1. sprong door of als van een haas, grote, haastige sprong *J. maekte een vremde haezesprong doe hij in de benauwdhied kwam* (Db), *Zie gong d'r mit een haezesprong overhenne* (Mun) 2. pijpuithaler van botje uit hazepoot (of uit kippepoot (Spa)); vaak versierd met zilveren puntig uiteinde en met een ringetje om het dickere deel, met een hartje als versiering (Ste); met de punt werd de pijp uitgekrabd *Vader had de haezesprong in de tebaksdeuze* (Ma) 3. vergroeiing aan de hak van een paard: hazehak (Bdie, Ste) *As een peerd een haezesprong in de hakke het, dan lop et niet goed* (Ste)

haezestat (Nbk) de; -ten; -tien ['h...] 1. staart van een haas

haezestreuper (Op) de; -s; -tien ['h...] 1. iemand die hazen stroopt

haezestrik Ook **hazestrik** (WH) - hazestrik

haezetarwe z. **haezekarve**

haezevangen (Mun, Np, Nt) Ook **hazevangen** (WH) onbep. w. ['h...] 1. bijstaan bij een bevalling (door een buurvrouw, vrouwelijke kennis of kraamverzorgster) *Vrouw E. en mien vrouw hebben ok wel es an 't haezevangen west* (Nt), *J. is uut haezevangen* (Np)

haezevanger (Dho, El, Nbk, Np, Ol-Nl) Ook **hazevanger** (Spa) de; -s; -tien ['h...] 1. gezegd van iemand die snel loopt (Nbk) 2. hond, veelal: hond die een haas in principe in kan halen of graag achter hazen aan jaagt (Dho, El, Spa), jachthond (Np) 3. vroedvrouw (Np, Ol-Nl)

haezevel et; -len; -legien ['h...] 1. huid, vel van een haas *Een haezevel keerden ze omme en dan stopten ze d'r stro in, dat was om te drugen, om te verkopen* (Ma), *haezevel in de schoenen hebben* hard kunnen lopen (Obk)

haezevet ['h...], in *Ie moe'n wat haezevet in de klompen hebben* gezegd wanneer men snel het hazepad kiest of moet kiezen (Nbk), *Aj' zo doen, moej' wat haezevet in de schoenen hebben* loop je de kans snel het hazepad te moeten kiezen (Nbk), *haezevet an de hakken hebben moeten* eigenlijk harder moeten kunnen lopen (Np), *Hi'j moet haezevet onder de schoenen hebben, dan kan hi'j hadder lopen* (Db), *Hi'j het haezevet onder de klompen* hij loopt hard (El), *Hi'j het haezevet in de schoenen* id. (Ow, Ld), *...an de hakken* id. (Ma)

haezevleis (Nbk) - hazevlees

haezevoete (Pe-Dbl) de; -n; ...voetien ['h...] 1. bep. plant: hazepoot

haezewiendhond (Nbk, Nw) [...'w...] - hazewindhond

hazeworm z. **hazelworm**

haffelen zw. ww.; onoverg.; haffelde, het haffeld ['haflɪn] 1. hakkelend spreken, mummelen (verspr.) *Mit tenielspeulen moej' niet haffelen, mar dudelik praoten* (El), *Hi'j haffelt wat, hi'j het gien tanen meer zeker, of het hi'j wat in de mond* (Bu,

Ste), *Hi'j haffelt d'r van alles uut, mar ie kun d'r niks van verstaon* (Ste) **2.** bekvechten, tegenspreken (verspr. OS, Mun, Pe-Dbl, Spa, Sz) *A. is altied an 't haffelen, deurd'at ze et haost nooit mit oons iens is* (Db), *Die mannen konnen zo lekker tegen mekeer haffelen* (El), *Ze stonnen daor tochte haffelen!* (Dho) **3.** gebrekkig en langzaam kauwen, met moeite bijten en eten, ook spelend bijten door paarden (Bdie, Diz, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ste, bo: Bu, Nw) *Hi'j zat wel zo lange op dat spekkossien te haffelen* (Obk), *Een koe die an de wiend was [trommelzucht] wodde een strobaand in de bek daon en dan begon hi'j te haffelen* (Bdie), *Een peerd staot vaeke te haffelen* (Ol-Nl)

hagedis (verspr.) Ook *haegedis* (Pe-Dbl) [ha:gə'dis/hɛ:...] - hagedis

hagedoorn z. *haegedoorn*

hagedoornhaege z. *haegedoornhedc*

hagedoornweke z. *haegedoornweke*

hagel z. *haegel*

hageldoorn z. *haegedoorn*

hagelen z. *haegelen*

hagelschade z. *haegelschae*

hagelslag z. *haegelslag*

hagelsteen z. *haegelstien*

Hagenaar de; -s; -tien ['h...] **1.** inwoner van Den Haag

Hagenees (spor.) [ha:'xi'n'u:s] - Hagenees

haha [ha(:)'ha(:)] - haha

haiku (l) - haiku

hains (Dfo, Np, Obk, Ol-Nl, Ste) Ook *haisien* (Pe-Dbl) et; -en; -ien [hãis/haisin] **1.** paard; meestal gebruikt als roepnaam voor paard of veulen *Hainsien, hainsien, kom now jonge* (Dfo), *Now hainsien, kom dan toch* (Dfo), *Die boer het zien hains ok verkocht* (Obk)

hairspray z. *haorspray*

haisien z. *hains*

haj (Nbk) Ook *haaj* (Nbk) tw. [haj/ha:j] **1.** gezegd ter begroeting *Haj beppe, daor wak' al!* (Nbk)

hak de; -ken; -kien [hak] **1.** keer dat men hakt, kapt **2.** kerf, snede ontstaan door hakken (Nbk) *D'r mist een hak uut* (Nbk) **3.** z. *hakke*

hakbielc (Bdie, Ol-Nl, Ste) de; -n ['h...] **1.** gewone, grote bijl, vooral om bomen mee te hakken

hakblok et; -ken; -kien ['h...] **1.** zwaar

blok hout waar men op hakt *Op et hakblok wodden de prikken kapt* (Nbk)

hakbos (Dho, Diz, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa) de ['h...] **1.** hout op een bep. terrein dat gekapt kan worden, bos van hakhout

hake z. *haoke*

haken z. *haoken*

hakhoolt Ook *hakhout* (WH), *kaphoolt* (verspr.), *kaphout* (WH) et; -en; -ien ['h.../'k...] **1.** (g. mv.) hakhout, stukje bos met bomen die groot genoeg zijn om te kappen (met name voor palen in een af-rastering e.d.) *D'r zit hakhoolt in de bos, dat moet om de tien jaor boskt wodden gekapt en weggehaald* (Ste), *een perceel hakhoolt* (Ste) **2.** houten pen tussen de pezen van de hak van een te slachten varken of koe (zo breed als de ladder waarop het slachtdier hing; daarmee verbonden door een haak) (Nbk, Np, Pe-Dbl, Ste, Sz) *D'r wodde tussen de hakspieren deur sneden en daor wodde et hakhoolt deurstekken; dat wodde daon om et beest of te laoten koelen, aers kon et niet ofhakt wodden* (Ste), *Bij gebrek an een hakhoolt wodde ok wel es een spoorstok bruukt* (Nbk)

hakhoorn (Ow) et; -s ['h...] **1.** schoenlepel

hakhout z. *hakhoolt*

hakke Ook *hak* (bet. 8: Db, Nbk; bet. 9: Dfo, Nbk, Obk; spor. bet. 1, 3; 12 in verb.: verspr.), *hakker* (bet. 9: Nbk) de, ook et (bet. 5: Ste); -n; hakkien ['hak(ə)'/hakr] **1.** hak van de voet *Hi'j het de hakke cupen* (Nbk), *dikke hakken hebben, 't Het niet vule om (de) hakken, ...niks., (even) de hakke antrekken* harder gaan werken, kwieker aanpakken (b, Nbk), *de hakke(n) (wat) antrekken* harder gaan lopen of werken (Bu, Dhau, Np, Obk, b, bo: Nw): *Ik zal mar even de hakke antrekken om him in te haelen* (Dhau), *Die schuddet ok aorig de hakken of die persoon is ook druk, ongedurig, bewegelijk* (Obk), *(iene) de hakken zien laoten* er vandoor gaan (verspr.), ook op abrupte wijze, nl. om z'n ongenoegen kenbaar te maken, zich er niet verder mee willen inlaten (spor.), *de hakke lichten* er vandoor gaan (Nbk), *iene de hakke lichten* laten struikelen door met de eigen voet achter die van de ander te haken (Bu), *iene op 'e hakke zitten* vlak achter hem aan zitten, ook: iemand voortdurend controleren, steeds het vuur na aan de

hakkebieter - hakkelappe

schenen leggen (Op, Nbk), *Et wark zit me op 'e hakken* het werk vraagt voortdurend m'n inzet (Obk), *Die zit me altied op 'e hakken te lopen* hij loopt altijd achter me aan (Ma), zo ook *Hi'j lopt mi'j altied op 'e hakken* (Db) en *iene op de hakken naolopen* (El), *iene op hakken en ti'jen naolopen* steeds proberen bij iemand in de buurt te zijn, vooral om in een goed blaadje te komen, gezien te worden (Ma, Nbk): *Die kleinjongen lopen je altied op hakken en ti'jen aachternao* ze lopen steeds achter je aan, willen bij je zijn (Ma, Nbk), *Die het alles an de hakken hangen* Jan en alleman komt bij hem over de vloer (Np), *Hi'j lop me de hakken uut de klompen* loopt voortdurend achter me aan, wil steeds bij me zijn (Spa), *Hi'j kik mien huushoolster naor de hakken* hij zit achter m'n huishoudster aan (Ste), zo ook *De jonges kieken heur haost naor de hakken* (b), *Hi'j ligt nog mit de hakken veur et gat* hij blijft in bed liggen (Ste), ook in algemenere zin gebezigd: hij doet weinig, neemt overal ruim de tijd voor (Ste), *Zie klappen je de deure op 'e hakken dichte* gezegd wanneer men ergens te laat is maar nog net wel binnen mag komen, bijv. op een vergadering (Ste), *mit de hakken over de sloot* gezegd wanneer iemand iets op het nippertje kan redden, iets met moeite haalt, bijv. een examen, *de hakken in de wal trekken* zich (alsnog) terugtrekken uit iets, weigeren er zich verder nog mee bezig te houden (Dho, Nt, Ste, s: Obk, bo: Nw) 2. in: *iene op 'e hakke nemen* iemand op de hak nemen, iemand op de korrel nemen (fig., meestal op ironische wijze) (Bdie, Nbk, Nt, Ol-Nl), en *iene een hakke zetten* iemand bewust tegenwerken door een min of meer stiekeme handeling 3. hak: uitsteeksel van spronggewricht aan achterbeen van paard 4. hak van een sok, kous (Mun, Nbk, Nw, Ste) *'k Hebbe de hakke kepot* (Nw), *de grote hakke* het deel van de achterkant van een kous of sok tussen de boord en de ronding naar de zool (Nbk), *de kleine hakke* rond deel van een sok of kous van de achterkant naar de zool gaand (Nw, Nbk), *de dubbele hakke* met bep. steek dikker gebreid deel van de hak, zodat de sok daar sterker is, waarnaast, niet aldus gebreid: *de enkele hakke*

(Ste) 5. hak onder schoeisel *'k Heb de hakke verleuren* (Ow), *Ik heb de hakke d'r onder weg* (Nbk), *Ze lopt altied op hoge hakken* (Nbk), *D'r zitten hoge hakken onder die schoenen* (Nbk) 6. breed puntig deel van het zeisblad: dicht bij de zeisboom (verspr.) *As de hakke van de zende niet goed scharp is, dan mi'jt hi'j niet goed* (Obk), *Hi'j sleug mit de hakke van de zende in de grond* (Mun), *Ie moe'n de zende op 'e hakke lopen laoten, dan lopt hi'j d'r mooi slicht deur* (El, Ow, Np), zo ook *Ie moe'n bi'j 't mi'jen de hakke over de grond laoten lopen* (Pe-Dbl), *We heerden de zende mit de hakke op 'e klompe* (Ld), *De hakke van de zende is muilik te haeren* (Op), *De zende is stomp an de hakke* (Nw) 7. uitsteeksel aan schop waarop men z'n voet plaatst (Obk) *De hujsplitter is een puntige schoppe mit een hakke d'r an* (Obk) 8. bijzonder soort schoffel; nl. met trapeziumvormig blad dat is toegebogen naar de persoon die ermee werkt (Bdie, Db, Nbk, Ol-Nl, Obk, Op, Spa, Sz) *Ie haelen de hak naor je toe, mit de schoffel schoffel ie van je of* (Nbk), *We hebben de cerpelbouw deurhakt mit de hakke* (Obk) 9. werktuig bestaand uit een steel met stevig, gekromd blad (Dfo, El, Nbk, Obk) *Ien hak trek ie deur de grond om onkruud te wieden, en we hakten d'r de bieten mit los* (Nbk), *Zwaore grond (klei) wodt mit de hak bewaarkt* (Obk) 10. ijzeren haak van een vaarboom (Np) 11. naar achteren stekend verlengde van kouter, dat als steun dient (El) 12. in *van de hak(ke) op de tak(ke)* wispelturig bezig, zonder lijn in z'n betoog, zich nu eens weer hier en dan weer daar over uitlatend (verspr.): *Hi'j is zo van de hakke op 'e takke* (Nbk), *van de hak op de tak springen* (Nbk) * *Hakke zal wel hakke vieren/En kuut wel kuut/ik breie rechtuut* berustend gezegd door iemand die niet zo goed het juiste model kan breien aan een kous en het erop aan laat komen, die wel zal zien hoe het resultaat is (Dmi, Nbk, Ow), zo ook *Hak maekt hak/Kuut mackt kuut/'k Breie rechtuut* id. (Ste)

hakkebieter (Nbk) de; -s; -tien ['h...] 1. hondje dat steeds achter z'n baas aan loopt **hakkekrukke** z. *hakkenkrokke* **hakkelappe** z. *haklappe*

hakkelderi'je (Ow) de [hak|dø'rijə] 1. geharrewar, gekibbel *'t Was een hiele hakkelderi'je op de vergadering* (Ow)

hakkeleer z. *hakleer*

hakkelen zw. ww.; onoverg.; hakte, het hakt ['hak|n] 1. hakkelend spreken of hakkelend hardop lezen *Hi'j ston daor mar te hakkelen* (Nbk), *Ie zollen d'r warm van wodden, zo zat die man te hakkelen mit dat lezen* (Mun) 2. ruziën, kibbelen (Db, Dho) 3. schoffelen (Dho) *in de bouw hakkelen* (Dho)

hakkemak(kien) z. *hakmak*

hakken zw. ww.; overg., onoverg.; hakte, het hakt ['hak|p] 1. met een bijl, hak e.d. bewerken, omhakken, splijten cnz. *in een boomstamme hakken* (Nbk), *Ie moe'n even hooft hakken, want et is haost op* (Dfo), waarnaast *hoofties hakken* hout tot kleine stukjes brandhout hakken (Ma, Nbk, Op), *We moe'n nog even hooft en urf hakken* hout tot kleine stukjes brandhout hakken en turf fijn hakken zodat men er de kachel mee kan aanmaken (Spa), *We gaon de boswal hakken* omhakken (Ld), *mit de grond liek hakken* bijv. van een heg (Mun), *Mit een hak schoffel ie niet, ie hakken et meer los* (Nbk), *Mit et eerappelhakkien hak ie, ie haelen et hakkien dan naor je toe* (Nw), *De bonetuun mossen wij vroeger schone hakken, dan was et onkruid d'r uut* (Bu), *in de panne hakken* (Nbk) 2. (onoverg.) woest en wild optreden, ook hard optreden bijv. in vergadering, een flink financieel risico nemen e.d., *in d'r in hakken* (Nbk), *Dat hakt d'r in!* dat is in financieel opzicht geen kleinigheid 3. scherpe opmerkingen maken, vitten (Nbk, Nw), *in op iene zitten te hakken* (Nbk), *Ie moe'n ze drekt over de bek hakken* meteen zeggen waar het op staat (Nw) 4. (overg.) maaien met korte kleine bewegingen van de zeis (Nbk) *Ze moe'n de kaanties d'r of hakken* de randjes maaien met kleine bewegingen (Nbk)

hakkenkrok z. *hakkenkrokke*

hakkenkrokke (Bdie, Bu, Dho, El, Np, Ow) Ook *hakkenkrok* (Dhau, Pe-Dbi), **hakkenkrukke** (verspr. WS, niet ZW, Dfo, El, Nbk, Obk, Ow), **hakkenkruk** (Dhau, Ld, Ma, Nbk, Nw), **hakkekrukke** (Spa) de; -n; ...krokkien ['hak|krokə/.../...krakə] 1. iemand die zich slecht beweegt, die zijn

werk slecht uitvoert of slecht is in sport (met name van schaatsers), vaak gezegd met de suggestie dat zo iemand ook niet al snugger is

hakkenkruk(ke) z. *hakkenkrokke*

hakkeplof(fer) z. *hakkepuf*

hakkepof z. *hakkepuf*

hakkepuf Ook *hakkeplof* (Nbk, Np), *hakkeploffer* (Nbk, Np), *hakkepuffer* (Np), **hakkepof** (Nt) ['h...paf/...plof/...fr/.../...pof] - hakkepof: schertsend voor (oude) motorfiets of bromfiets

hakkepuffer z. *hakkepuf*

hakker de; -s; -tien ['hak|ɾ] 1. iemand die hakt 2. z. *hakke*

hakkerig bn., bw.; -er, -st ['hak|ɾəx, ...əɾəx] 1. op een onregelmatige wijze die aan het effect van hakken doet denken *Ie kun de boel hakkerig uitknippen* (Nbk), *As de schere niet al te scharp is, dan maek ie hakkerig wark* (Np), *Et is aorig hakkerig mi'jd* (Bdie, Db, Spa, Np), vandaar *'t Ligt d'r hakkerig bij* nl. het gemaaide land (Dho), *Bi'j een minne barbier koj' et haor d'r hakkerig of kriegien* (Obk), *D'r zitten allemaole trappies in je haor, de kapper het je hakkerig knipt disse keer* (Wol), *'t Behang is hakkerig knipt* (Nw), *Et kaantiesmijen is slim hakkerig gebeurd* (Nt) 2. met gebrekkige, ongecontroleerde bewegingen, met horten en stoten (El, Ol-Nl, Op, Ow, Spa) *Dat motertien lopt wat hakkerig* (Ol-Nl), *Die auto loopt aorig hakkerig* (Spa), *Zendeheren mag niet hakkerig gebeuren* (Ow), *Wat het dat kiend dat hakkerig schreven* (Op), *Die oolde koe lopt d'r mar hakkerig henne* (El)

hakkertien (Bdie, Ste) et; haktierties ['hak|ɾ...] 1. kleine hakker, z. aldaar 2. kleine a.h.w. teruggebogen schoffel die aan een korte steel zit, nl. zodanig dat de punt in de richting wijst van degene die schoffelt (Ste), z. ook *hakkien* (Bdie, Ste); ook: een vergelijkbare drie- tot vijfstandige hark, voor hetzelfde doel gebruikt (Ste)

hakkeschieter (Bu, Spa) de; -s; -tien ['hak|skitɿ] 1. gezegd van sabelbenige koe (Bu), ook van een paard met Franse stand (Spa) *Een hakeschieter is een saobelbenige koe; die het de hakken te veer naor aachteren en schit himzels over de hakken* (Bu)

haketakken zw. ww.; onoverg.; hakte-

hakketakkeri'je - hakselkiste

takte, het hakketakt ['h..takŋ] 1. haktakken tegen elkaar, op iemand anders of op elkaar vitten, hakken *Dat hakketakt mar de hieltied deur* (Nbk)

hakketakkeri'je de [...'r...; z. -i'je] 1. hak-takkerij

hakketakkerig (Ld) bn., bw.; -er, -st ['h..takəx] 1. ruziënd *Jim moe'n niet zo hakketakkerig tegen mekeer wezen* (Ld)

hakkien Ook *tuunhakkien* (bet. 2: Nw) et; hakkies ['hakin/'tyn...] 1. kleine hak (in diverse betekenissen) 2. kleine terugwijzende schoffel die aan een korte steel zit, nl. zodanig dat de scherpe kant in de richting wijst van degene die schoffelt (El, Np, Nw, Op, Sz), z. ook *hakkertien: een hakkien veur de bieten* (El)

hakkienlichten (Nw) zw. ww.; overg.; het hakkienlicht ['h...] 1. iemand opzettelijk doen vallen door met de eigen voet achter die van de ander te haken en die te lichten (Nw)

hakkappe Ook *hakkelappe* (Nw) de; -n; ...lappien ['h...] 1. een der delen van de achterkant van een sok of kous anders dan de boord: *de grote hakkappe* het deel van de achterkant van een kous of sok tussen boord en de ronding naar de zool, *de kleine hakkappe* het ronde deel van een sok, kous van de achterkant naar de zool gaand (Nbk), ook zonder onderscheid gezegd, waarbij dan de *grote hakkappe* is bedoeld 2. schijf voor het ploegblad die eerst de zode 'sniјdt' zodat het grote blad beter de grond in kan schieten (Db, Ow, Bdie) 3. hetz. als *meskouter* (Bdie)

hakleer (Dfo, Nbk, Np, Nw) Ook *hakkeler* (Np) et; ...leren; -tien ['h...] 1. hakleer van schaats

hakmak (bet. 1: verspr., niet WH) Ook *hakkemak* (WH, Dfo, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste), *hakkemakkien* (Spa, Ste) et ['hakmak/'hakə.../...makin] 1. schorremorrie, slecht volk *Dat hakmak van volk moej' veur uutkieken* (Dfo) 2. vee met ziekte of andere gebreken (Obk), ook: die gebreken zelf (Obk)

hakmes (verspr.) Ook *kapmes* (verspr.) et; -sen; -sien ['h...] 1. halvemaaanvormig snoeimes *'t Hecht [handvat] is van 't hakmes of* (El) 2. groot slagmes (Bu) 3. klein, rond ploegmes aan een steel aan de ploeg geschroefd (Ste) *An de ploeg zat een*

hakmes, en wel om de stromes knap in de vore te kriegen; de ploeg bouwde dan de stromes onder de vore (Ste) 4. iemand met een brutale mond (Ste)

hakpieze (Nbk) de; -n; ...piesien ['...pi:zə] 1. pees in de hak, met name van een slachtvarken *Deur de hakpiezen kwammen hoolten pennen, en daor wodde et varken mit an de ledder hongen; dan koj' d'r goed bij te slaachten* (Nbk)

haksel de, et ['haks] 1. haksel (van stro) *Mien beppe dee vroeger haksel in 't beddesloop* (Db), *Haksel en mael kwam vroeger in een tonne, et wodde beruurd en dan was et veevoer* (Dhau), *D'r kwam van alles deur de haksel: haever, waeter, misschien ok nog wel wat mael, en dat maekten we dan an, daor maekten we een reuommegien van* (Nw), *As et huj krap wodde, dan wodden de koenen mit haksel voerd, d'r kwam dan vaeke wat mael bij* (Op), *haksel snieden veur peerdevoer* (Bdie) 2. haksel anderszins ontstaan door fijn te hakken *Ik zal je tot haksel maeken ik zal je afmaken, ik zal je vernietigen* (Nw)

hakselbak (verspr.) de; -ken; -kien ['h...] 1. kist waarin haksel werd bewaard (nl. van stro) (verspr.) *Mit de hakselmesiene sneed ie een pertij stro; al die haksel wodde mit körvenvol in de hakselbak smeten* (Ste) 2. hakselbank hoger dan de *kni'jbak*, gemaakt van planken die kielvormig tegen elkaar waren getimmerd en op houten pootjes stonden; staande schoofmen het stro met de hand naar voren, dus naar het mes (Nw, Obk) 3. hetzelfde als *kni'jbak*, z. aldaar (El, Np, Op, Ste)

hakselbedde (Nbk, Np, Obk) de; -n; -gien ['h...] 1. bed met als ondergrond of vulsel gehakseld stro (ook in kinderwagen (Obk)) *Vroeger slupen ze op een hakselbedde* (Nbk)

hakselen (verspr.) ['haksɫ] - hakselen *et stro hakselen* (Ma, Nt), *de bieten hakselen* (Mun), ook: met een stomp mes ongelukkig snijden, vandaar ook *Dat mes hakselt mar wat* (Nbk)

hakselgeute (Ste) de; -n; ...geutien ['h...] 1. bak van de hakselbank waar een bos stro in kwam die gehakseld werd (Ste)

hakselkiste (alg., spor. west. van Wol) de; -n; ...kissien ['h...] 1. kist waarin haksel

werd bewaard (nl. van stro) *Et stro wodde kepot sneden, een schep haever d'r deur en dat kwam in de hakselkiste* (Ste)

hakselmes (alg., spor. west. van Wol) et; -sen; -sien ['h...] 1. mes waarmee men hakselt, met name in de *kni'jbak* (z. aldaar), ook: mes in hakselmachine

hakselmesiene (alg., spor. west. van Wol) de; -n; -gien, ...mesientien ['h...] 1. hakselmachine *De iene dri'jde et wiel van de hakselmesiene, de aere drokte et stro in et gat daor et wiel mit twee messen deur leup; dat was zwaor, dat as et ien keer deur de eerste toefte henne was, gong et best* (Ste), *De hakselmesiene ston op 'e dele tegen de butermure; vier schuin naor boven toe lopende iezeren paolen en daor een hoolten laankwarpige bak op, waor krek een bos stro in kon* (vo)

hakselmeule (Bdie) de; -n ['h...] 1. bieten-snijder (nl. met een wiel met scherpe rand dat men handmatig rond doet draaien)

hakselpaulus (Db, Dfo, Nbk) de [...'pɔm lɔs] 1. gekke jongen of man

hakselsnieden (Bdie, Wol en oost.: verspr.) onbep. w. ['h...] 1. hakselen van stro *'t Onderknechien mos vroeger vaeke hakselsnieden* (Obk), *Een hakselbak wodde bruukt veur 't hakselsnieden* (Op), *mit de mesiene hakselsnieden* (Bdie)

hakselsnit (ZW, Dfo, Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, Sz, b: ln) de, et (bct. 3); -ten; -tien ['h...] 1. hakselbank hoger dan de *kni'jbak*; terwijl men recht op stond schoof men het stro, de koolrapen of bieten met de hand naar voren, dus naar het mes (Dfo, Ma, Ow, Nbk) 2. hetzelfde als *kni'jbak*, z. aldaar (Obk) 3. mes behorend bij een snijbank e.d. waarmee men stro tot haksel snijdt of tot langer stro dat werd gebruikt in de stal onder koeien en varkens (ZW, Dho, El, Ld, Np, Sz, b: ln) *'t Hakselsnit bruuk ie in de kni'jbak* (Np)

hakspaaier (Op) Ook **hakspanjer** (Ste) de; -s; -tien ['hakspa:jər, ...jɛr/...spanjɛr, ...jər] 1. iemand die slecht schaatst *Daor moej' niet mit te rieden gaon, dat is zoe'n hakspanjer* (Ste)

hakspanjer (Nbk, Np, Nw, Spa, Ste, Wol, b: ln) de; -s ['h...spanjɛr, ...jər] 1. onbeschofte vlegel (Np, Nw, Spa, Wol, b: ln) *een raere hakspanjer* (Wol) 2. klein kind dat wat rondhuppelt (Nbk) *een aorige hak-*

spanjer (Nbk) 3. iemand die raar doet (Ste) *Wat is dat veur hakspanjer!* (Ste) 4. iemand die men niet goed kan vertrouwen (Ste) 5. z. *hakspaaier*

hakvruchten (Spa) mv. - hakvruchten **hal** (verspr.) de; -len; -legien [hal] 1. hal, vestibule (bijna uitsluitend gezegd in geval van nieuwere of vernieuwde woonhuizen), ook: kleine ruimte die voordeur en gang verbindt (Wol) *In de oolde huzen praoten we over de gang, tegenworrig in de ni'jbouw is et hal* (Diz) 2. (g. lidw.) hardheid van de bevroren bovenlaag van de grond (Bdie, Spa) *D'r zit niet veul hal in de grond* (Spa) 3. ijzeroer in de grond (die nl. een harde laag kan vormen) (Bu) *D'r zit hal onder* nl. onder de grond waarin men bijv. spit (Bu)

halen z. *haelen*

half I bn. ['hal(ə)f] 1. half, voor de helft of voor ongeveer de helft, ook: niet geheel, deels *Geef mij 't halve ei* (Nbk), *Doe mij dat halve brood mar* (Nw), *et halve maol melk* (Np), *een half mudde eerpels* (Ste), *...kolen* (Ste), *een halve maande turf* d.i. 25 turven (Ste), *een half pond, half geld, om 't halve ure* (Nbk), *een dik half ure laeter* (Nbk), *elk half ure, veur halve daegen warken, Die koe stiet op halve daegen* kan nu elke dag kalven (bl), *een halve note, een halve ton, de halve scheiding van een sloot* de ene aflopende kant van een sloot (Spa, Ste): *De iene halve scheiding is van de iene boer, de aere van de aander* (Ste), *een halve schölk* schort alleen voor de schoot, zonder zijkanten, achter om het middel vastgebonden (Dfo, Nbk, Np, Ste): *Gatbanen haj' bij halve schulken, mit een strik op 't gat* (Dfo, Np), *Vroeger zetten ze de breideschie op 'e raand van de halve schölk* (Ste), *een halve deure* een onder- of evt. bovendeur (Nbk, Ste), *Och, aj'm kennen hej' d'r weinig last van, ie nemen 't mar half op, 't is vaeke bezieden de waarheid* (Nw), *Ni'je weke hewwe een halve zundag, dan is 't Goeie Vri'jdag* (Np), *op halve kracht* (Bdie, Db, Nbk): *op halve kracht warken* (Db), *een halve zaachte* (Bdie, Np), *een halve gere* (Nbk, Nw), *een halve wieze* iemand die gek is of doet (Nbk, Np), *een halve gek* (Spa, Sz), *'t Is zoe'n halve geleerde, Die man is zo populair, et is zoe'n halve god*

half - half-

(Nbk), *Die kerel het de halve tied gien wark* (Obk), *Ie hoeven mar een half woord te zeggen en hi'j wet et* (Diz), zo ook *Hi'j het an een half woord genoeg* (Nbk), *O-verleg is 't halve wark* (Db), *'k Heb een halve steek breid* weinig (Nbk, Wol), *D'r ston een halve storm* (Nbk), *half gewin z. onder gewin*, (zelfst.) *'t halve de helft*, gezegd van een geldbedrag: *Ik wol nog niet et halve geven* (Nbk), (zelfst.) *Die paolties zullen we op 't half zetten* op de helft (Dho), *'t halve geld* met name bij een koop wanneer de bieder het verschil tussen gevraagde prijs en z'n eerder bod wil delen (Ow): *Now, 't halve geld, zee N., dat is dan f 150,-* (wanneer de genoemde bedragen bijv. f 100,- en f 200,- waren) (Ow), *veur half geld* voor de helft van de prijs (Ld), *half wark maeken* z'n werk slecht, onvolledig en slordig doen (Db, Np, Spa), vandaar *Dat is half wark* (El), *halve maotriegels* (l), *Ik bin gien half meens vandaege* ik voel me lang niet goed, ik kan me bepaald niet optimaal inzetten omdat ik me beroerd voel (Spa), *d'r mit een half oge naor kieken* er met een half oog naar kijken (Nbk), *De halve buurt was an 't feestvieren* (Nbk), in *half april* e.d., (met betrekking tot de gezondheid:) *Aj' griepig binnen, dan bi'j' ok half* enigszins ziek (Nbk), zo ook *Ze is wat half* (Diz, Sz, Nbk), *Die is half zeuven* dronken (Bu) * *Beter een half ei as een lege doppe* (verspr.), *Een goed begin is 't halve wark* (Nbk), *Half wark is gien wark* half afge-maakt werk, werk dat onzorgvuldig is verricht telt niet, stelt niets voor (Nw)

half II bw. **1.** voor de helft, ook: deels, niet volledig *Et ligt half uut mekaer* (Np), *Ik vun et niet half zo mooi as veurige keer* (Nbk), *Ze kriegen niet half heur gerak* nog niet de helft van wat ze nodig hebben aan eten en drinken of verzorging (Ma), zo ook *Hi'j is niet half zo goed in 't lezen as zien breur* (Bu), *'t Zol ok niet half vertrouwd wezen dat zoe'n klein kiend aachter et stuur komt* (Nbk), *Ik kan je niet half zeggen hoe 'k d'r tegenop zie* ik kan op geen stukken na beschrijven (hoe) (Obk), *Hi'j het et mar half daonmaekt, Ze is zo klaor, die dot et wark ok mar half* (Obk), *Hi'j wol et mar half geloven* (l), *Ik mos d'r half tegenin* had last van zijwind bij het

fietsen of lopen (Ste), *'t Haol was d'r half of* (l), *Zuwwe half of?* het verschil in gevraagd en geboden bedrag delen (Nbk), *Mit de jasse half an, kwam hi'j butendeure* (l), *Hi'j hadde 'm half omme* was enigszins dronken, aangeschoten (verspr., Wol), *'k Was half bevreuren van de koolde* (Nbk), *mar half wakker wezen* (Nbk), *Hi'j lag half bewusteloos in de trein* (l), *As et half kan, moej' d'r aenlik even hennegaon* als het ook maar enigszins kan (vo, Nbk), *argementen opzuku die half waor en half niet waor binnen* (l), *half uut (...), half uut (...)* deels uit [het een], deels uit [het ander], ook: enerzijds, anderzijds: bijv. deels voor de grap, deels uit nieuwsgierigheid (Nbk), *...om: Hi'j zee et half uut ni'jsgierighied, half om te pesten* (Nbk), *'k Stao je half ik* ben bereid je flink tegemoet te komen inzake de gevraagde prijs, laten we het resterende verschil delen (Mun, Nbk), ook: ik betaal de helft voor je, ik schiet je de helft wel voor, ik betaal de helft of neem de helft van het risico, ik neem de inzet voor m'n rekening (verspr.): *Neem die weddenschap mar an, ik stao jow half* (Obk), *Koop et mar, ik stao je half* (Ow), ook gezegd tegen iemand die niet durft toe te happen bij een koop (Np), *Ik stao 'm half* (ook) gezegd wanneer men iemand wel zal helpen bijv. in een ruzie of bij een vechtpartij (Ld, Ste, Wol) of bij het verrichten van een karwei (Db, Nt, Ol-Nl), voorts: ik durf hem wel aan te pakken als hij vervelend doet, de baas wil spelen, me dreigt e.d. (Dfo, Nbk), *Hi'j stao 'm half* hij is niks minder, kan hem wel aan (Bu), (ook wel door streepjes verbonden in geval van sommige verb. hierna:) in *half om half* evenveel van twee soorten (Mun, Nbk), met evenveel inbreng, zeggenschap van beide personen (Nbk), ook gezegd van een bep. borrel van weleer (Obk), *Gauw maekte ze half melk en half waeter klaor* [nl. een mengsel in die verhouding], *een betien waarm zoas et heurde, en gaf et stumpertien wat te drinken* (j), *zo half en half besleuten hebben* bijna (Nbk), *De boel is half en half ommekommen* bijna (Np) * (schertsend, bijv. n.a.v. iets dat half af is) *Half is niet heel* (Bdie)

half- - half-, nl. als eerste lid in samenstellingen als *halfiene, halfwieje* enz., ook

in *halfwassen*, *halfsleten*, *halfbakken* e.d.
half-en-half (Nbk, Np, Spa, l) bw. [ˈhɛlfv̥ɛ(n)hɛlf] - half-en-half *Daor was hi'j al zo half-en-half bange veur* (l), *Et kan d'r half-en-half wat mit te maeken hebben* (Np)
half-om-half z. onder *half* II
halfachte (Nbk) [...lw..., ...lv...; aks. wisselt] - halfacht
halfautomaat (l) - halfautomaat
halfautomatisch - halfautomatisch
halfbakken z. *halfgebakken*
halfbewolkt (spor.) - halfbewolkt
halfbliend (Nbk) - halfblind
halfbloed (verspr.) de; -en; ...bloetien 1. halfbloed (van mensen en dieren)
halfbreur (WS, El, Obk) Ook *halfbruur* (OS, niet Obk) 1. halfbroer
halfbruur z. *halfbreur*
halfdeur [aks. wisselt] - halfdoor *Wil ie et wel halfdeur snieden?* (Dho), *een biete halfdeur stikken* (Ow), *We doen de koeke halfdeur* (Np), ook gezegd wanneer iemand het verschil tussen gevraagde prijs en bod wil delen (Dhau): *Halfdeur!*, met als antwoord bijv.: *Now, verkocht dan!* (Dhau)
halfdoems (El, Np) bn. [aks. wisselt] 1. (van hout) met de dikte van de helft van een duim (2 1/2 cm; met name van planken) *halfdoems hooft* (Np)
halfdonker (Nbk, Spa) - halfdonker
halfdood - halfdood
halfdrieje (Nbk) [h...'drijə] - halfdrie
halfdronken (verspr.) - halfdronken
halfduuster (Nbk) - halfduister
halfduzend (n: Ot) telw., ook zelfst.: et [aks. wisselt] 1. eenheid van vijfhonderd *Honderd worp* [nl. van vijf talhoutjes] *wodde as halfduzend angeven; dat halfduzend was de rekenienhied van de talhoolties* (n: Ot), *Daor* [nl. het schip waarmee talhout werd afgevoerd] *ston een beëdigde teller bi'j, die opschreef hoevule halfduzend d'r in et schip kwammen* (n: Ot)
halfelven (Nbk, Obk) [h...'welbm, ...v...] - halfelf
halfepen (Nbk) - halfopen
halfgebakken (verspr.) Ook *halfbakken* (Dfo, Nw, Ol-Nl, Wol) bn., bw.; -er, -st [...xə'bakŋ] 1. (van praten) onwijs klinkend, onvolledig *halfgebakken praoten* (Db, Dfo, Nbk, Nw), *Wat een halfgebak-*

ken verhael (Bu) 2. (bn.) onwijs, onnozel (Np) *Wat een halfgebakken knul is dat* (Np) 3. slordig afgemaakt, half gemaakt, gedaan *halfgebakken werk leveren* (Spa), *Gekochte kleren bin wel es halfgebakken ofwaarkt* (Obk), *Hi'j het zien wark halfbakken daon* (Nw, Wol), *Wat is dat veur halfbakken gedoe* (Ol-Nl), *Dat moej' niet zo halfgebakken doen, je* (Nt), *'t Is me een halfgebakken spullegien* (Sz), *Wat heb ie je toch weer halfgebakken antrokken* (Dho)
halfgeer (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. niet echt gaar 2. niet goed wijs *een halfgere vent* (Nbk)
halfgek (Nbk) - halfgek *Die vent is halfgek, je* (Nbk)
halfgod - halfgod (fig.)
halfhonderd (verspr.) telw., ook zelfst.: et [aks. wisselt] 1. halfhonderd, de helft van honderd *Veur halfhonderd koop ie tegenwoordig niet veule meer* (Spa), *Ik biede nog es halfhonderd nog eens vijftig gulden meer* (Ma), *'k Heb d'r een halfhonderd veur beuden* (Dho), *Ik betaele mit een briefien van halfhonderd* (Wol) 2. (meestal verkl.) bankbiljet van vijftig gulden *Aj' vroeger een halfhondertien hadden waj' riek* (Obk)
halfhonderdbriefien (Dhau, Diz) et; ...briefies [...'ho...] 1. bankbiljet van vijftig gulden
halfien et; halfies [ˈhɛlfɪn] 1. de helft van iets 2. een half glaasje drank e.d. (Nbk) *Now, doe me nog mar een halfien* (Nbk) 3. halve cent (Nbk, b) * *Twie halfies maeken iene hiele* twee halven maken een hele, in het bijzonder van twee halve broden die men net zo goed kan hebben als een hele (Db)
halfienc [...wĩ:nə, ...v...] aks. wisselt] - halfeen
halfjaar (Nbk) - halfjaar
halfjaarliks - halfjaarlijks
halfjoods (vo) bn.; [aks. wisselt] 1. half van joodse afkomst
halfjang - halfjang
halfleeg - halfleeg
halflege (Op) bn. [ˈh...], in *een halflege schulk* schort alleen voor de schoot, zonder zijkant, achter om de taille vastgebonden
halfleren (l) - halfleren
halfloed (Nbk) - halfloed
halfmaandeliks (l) - halfmaandelijks

halfmingel - halfspoor

halfmingel (Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Ow, Pe-Dbl, Ste) et; -s; -tien [h...'m...; bet. 1: aks. wisselt] 1. inhoud van een halve liter 2. bep. maatbeker met naar beneden gebogen steel, met de inhoud van een halve liter *Wil ie mij et halfmingel even geven* (Nbk), *E. hadde een halfmingel in de euliebusse; dat halfmingel mos iekerd wodden* (Nbk)

halfmudde (Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Ste) Ook *halvemudde* (Nbk, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl) de, et; -n; -gien [aks. wisselt] 1. bep. inhoudsmaat: 1/2 hl, nl. de helft van een mud, ook korf of tonnetje van die inhoud (met name een bep. ton met twee handvatten voor het afmeten van graan, eierkolen (Dhau, El, Ow) *een tonne van een halfmudde* (Nbk), *een halfmudde leegstotten in zakken* (Ow)

halfmuddekörf (vo) de; ...körven; [...'m...] 1. korf van 1/2 hl

halfmuddevat z. *halfmudsvat*

halfmudsvat (Dho) Ook *halfmuddevat* (Wol) et; -ten; -tien [h'..., ...'fat] 1. vat van 1/2 hl

halfnaekend (Nbk) - halfnaakt

halfnegen [aks. wisselt] - halfnegen

halfneurend (Bu, Pe-Dbl, Ste) bn. [aks. wisselt] 1. van een koe: die pas over zo'n veertien dagen zal kalven

halfoord (verspr.) et; -en; ...oortien [...'lw..., ...'lv...; aks. wisselt] 1. een halve liter (Db, El, Nt, Obk), een kwart liter (WH, Bu, Sz, Wol) *'k Daenk, dat d'r nog een halfoord branwien in de flesse zit* (Ol-Nl), *een halfoord melk* een halve liter (Obk), ook 1/4 liter melk (Sz), *Hael ie es een halfoord jenever* een vierde liter (Ste) 2. maatbeker voor een halve liter (Pe-Dbl)

halfpension (verspr.) - halfpension

halfpond (Nbk) - halfpond

halfpondsklarre z. *halfpoonskladde*

halfpoonskladde (Nbk) Ook *halfpondsklarre* (Nbk) de; -n; -gien [...'k...] 1. papieren zak om een half pond aan gort, rijst, thee etc. in te verpakken (Nbk)

halfriepe (Nbk) - halfrijp

halffrond I (Nbk) et [h'..., ...'r...] 1. één van de als zodanig bekende helften van de aarde *'t noordelik halffrond* (Nbk)

halffrond II (Nbk) Ook *halverond* (Nw) bn. [aks. wisselt] 1. halffrond ...*veur de halveronde pannen, ie kregen d'r nooit gien*

moezen is, 't was anders wat as stro-dokken (Nw)

halfslachtig bn., bw.; -er, -st [...'slaxtəx] 1. onzeker, niet een helder en volledig relaas doend, zonder een duidelijk plan te werk gaand *Die jonge dee een halfslachtig verhael, waordeur we niet zeggen können of et waarheid was of niet* (Op), *een halfslachtig antwoord* (Diz, Nbk), *halfslachtig gedoe* (Nw), *'t Bin van die halfslachtige meensken* (Nbk), *Wat een halfslachtige kerel, hij wet niet wat hij wil* (Bdie), *'t Kabinet is halfslachtig!* (Ste) 2. op slordige, onvolledige wijze *Dat is ok mar wat halfslachtig gebeurd* (Nbk), *Laot mij dat mar doen, want et gaot mit jow zo halfslachtig* (Obk) 3. (bn.) vrouwelijk noch mannelijk (Dho, El, Ld, Nt) *Die geite is halfslachtig* (Dho) 4. (bn.) gekruist, nl. door kruising van twee geslachten of soorten dieren, mensen, planten (Diz, Np, Obk, Ow) *De meerste straothonnen bin halfslachtig* (Diz), (zelfst.) *Aj' kiepen of ok wel andere beesten of plaanten kruzen, kriej' halfslachtigen* (Obk)

halfsleets z. *halfsleten*

halfsleten bn. Ook *halfsleets* (bet. 1: Mun) [...'sl:tp/...sl:ts; aks. wisselt] 1. half versleten, tweedehands *Vanaovend he'k mien halfsleten jurk mar antrokken* (Sz), *een halfsleten broek, een paar halfsleten schoenen* (Np), *een halfsleten pak* (Dfo), *een halfsleten fiets* (verspr.), *een paar halfsleten stoelen* (Dho), *'k Heb die noren halfsleets kocht* (Mun), (zelfst.) *H. har een ni'je boerewaegen besteld bij de waegenmaecker en op een boelgoed har hij nog een goeie halfsleten kocht* (vo) 2. (van personen) van middelbare leeftijd (Dho, Np, Obk, Ste, Sz) *We bin halfsleten* (Ste), *Hi'j het nog weer een halfsleten vrouw opzocht* (Dho), (eertijds ook in Nederlandstalige advertenties:) *een halfsleten huushoolster* (Sz, Np), *een halfsleten vent* een ongetrouwde man van plm. 30 jaar (Np), *Dat is krek een kerweigien veur een halfsleten mannegien* een man die al veel werk verzet heeft, maar nog best wat kan (Obk) 3. in lichamenlijk opzicht flink achteruit gegaan (Dfo) *Hi'j wodt ok niet beter, hij is ok al halfsleten* (Dfo)

halfspoor (Bu) [...'sp...] in *halfspoor rieden* met het ene wiel tussen de sporen

rijden en met het andere erbuiten, nl. in geval van diepe, oude sporen (Bu)

halfsteens z. *halfstiens*

halfsteensmure z. *halfstiensmure*

halfsteiner (Bu) de; -s; -tien ['halfstējnɪr]

1. bep. koeienras (groot, zwart- of roodbont), op zeker moment in Amerika gefokt en vervolgens hier te lande geïmporteerd 2. bep. Duits stamboekpaard (van gewone grootte, bekend als springpaard)

halfstiens (alg., verspr. west. van Wol)

Ook **halfsteens** (Nt, Spa, Sz) [...stī:s /...stī:s; aks. wisselt] - halfsteens *halfstiens*

mit klamp met een klamplaag (Ol-Nl)

halfstiensmetselwark (spor.) [...'m...] - halfsteensmetselwerk

halfstiensmure (verspr. OS, Op) Ook

halfsteensmure (Spa, Sz) de; -n; ...muur-

tien [halfstī:s'my:ərə] 1. halfsteensmuur

halfstiensverbaand (spor.) [...'b...] - halfsteensverband

halfstok (verspr.) bw. 1. halfstok *De vlagge hong halfstok* (Nbk)

halftiene [aks. wisselt] - halftien

halftwaelven z. *halftwelven*

halftwelven (OS) Ook *halftwaelven* (Np)

[aks. wisselt] - halftwaalf

halftwie z. *halftwieje*

halftwieje (Nbk, Np) Ook **halftwie** (l)

[aks. wisselt] - halftwee

halfure (Nbk) et; -n; ...uurtien 1. tijdsbestek van een halfuur *Mit een halfure zullen ze hier wel wezen* (Nbk)

halfvergaon (l) bn. [aks. wisselt] 1. goeddeels vergaan, aangevreten *een halfvergaone rotte* (l)

halfvet (Nbk, l) bn. [aks. wisselt] 1. (van voedingsmiddelen, zalf) weinig vet bevattend 2. van een dikte tussen de vette letter en de gewone letter in (l)

halfviere - halfvier

halfvieve (Nbk, Ow) Ook **halfvufe** (Nbk, Np) [aks. wisselt] - halfvijf

halfvol bn. [aks. wisselt] 1. halfvol 2. in *halfvolle melk*

halfvolwassen (spor.) [aks. wisselt] - halfvolwassen

halfvorreltien (Ma, Nbk, Ow, Ste, Sz, s: oost.) et; ...ties [...'f...] 1. borrel van ong. 1/8 liter of twee drankglasjes samen (Ow, s: oost.), o.m. van cognac (Sz) *En as dan et jongvolk kwam, gaf de kastelein et eerste halfvorreltien* (s: oost.) 2. in *Ze gongen*

mit de flesse naor de kastelein om een halfvorreltien een hoeveelheid van ongeveer vier borrels jenever (Bu) 3. klein plat flesje jenever of berenburg, veelal in de binnenzak met zich mee gevoerd, vooral als de jongens zondagsavonds naar hun meisje gingen (kreeg een konkurrent het flesje te pakken dan dronk die het leeg en urineerde er dan wel in!) (Ma, Nbk) 4. de helft van een vierde deel van een el (68 cm), d.i. 8 1/2 cm, in de praktijk vaak: een decimeter (Ste)

halfvufe z. *halfvieve*

halfwakker (Nbk) - halfwakker

halfwas I (Bu, Ld, Ma, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Wol) de, et (all. in bet. 1); -sen;

-sien ['halwas] 1. (ook verz.) niet vol-

groeid dier, niet voldoende gerijpt gewas

(Ld, Obk, Np, Nw) *As de zoemer niet te*

best is, komt d'r een hoop halfwas (Obk),

Die hoeke rogge is lange niet mitkommen,

dat is mar halfwas (Np), *Die haeze is nog*

mar een halfwas (Nw) 2. nog niet volwas-

sen leerling, werkmán die zich nog niet

genoeg heeft bekwaamd (Bu, Ma, Ol-Nl,

Wol) *Dat is nog een halfwas, dat jongien*

(Bu), *In die advertaensie wodde een*

halfwas vraogd (Wol), *De schilder het d'r*

een halfwas bi'j (Ol-Nl)

halfwas II z. *halfwassen*

halfwassen (Db, Dfo, Dhau, Ld, Mun,

Nbk, Np, Nt, Ow) Ook **halfwas** (Bdie,

Dho, Diz, El, Np, Nt, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz)

bn.; -er [...wasn; aks. wisselt] 1. onvol-

groeid (Bdie, Diz, Dhau, Ld, Nbk, Nt, Ow,

Pe-Dbl) *Dat zaod is mar halfwassen, et is*

veul te dreuge west (Dhau), *halfwas gewas*

(Ow), *een halfwassen poes* (Nt, Ol-Nl),

een halfwas knien van plm. drie maanden

(Pe-Dbl), *een halfwassen haeze*: nog niet

volgroeid, ook: nog niet genoeg gegroeid

om te schieten (Ow) 2. (van een jonge

medewerker van zo'n zestien of zeventien

jaar) zich nog niet voldoende bekwaamd

hebbend in het vak (Db, Dho, El, Mun,

Np, Op, Pe-Dbl, Sz) *Die boer wil een*

halfwas knechien hebben (Sz), *Ie kun van*

een halfwassen hulpe nog niet alles ver-

langen (Db), *een halfwas bakkersknecht*

(El)

halfweg bw. [halwɛx; aks. wisselt] 1.

halverwege, op de helft (van een afstand,

oppervlakte, tijdsbestek, van een werk dat

halfwies - hals

moet worden gedaan) *Halfweg de kachel zat een loekien en daor paste et instikkertien percies in, en ie hebben nog nooit zien hoe hadde as et waeter kookte, maot!* (Ste), *Breng ie me even op halfweg?* op de helft van de afstand (Nbk), *Ik breng jow even tot halfweg* (Ld), *Nog zoe'n honderd meter fietsen, dan bin we halfweg* (Diz), *Op halfweg wodde et min weer, dat ik bin mar weerommegaon* (Db), *Halfweg Wolvegao ligt Ooldtriene* (Spa), *Hij woont halfweg Vinkegao* (Ste), *We hebben de kaorties gauw daon* [nl. het invullen van de fiches met vragen voor dit woordenboek], *we bin al over halfweg* (Sz), *halfweg de aovend* (Nbk), *halfweg de zoemer* (Bdie), *iene (op) halfweg kommen* niet bang voor iemand zijn en hem toespreken of dreigen zoals hij zelf doet, iemand aandurven, zich in een konfrontatie de kaas niet van het brood laten eten (verspr.): *Ik kwam him best op halfweg* (Ma), *Iene die perbeert de baos over je te speulen moej' op halfweg kommen* (Spa), ook: iemand in financiële zin een eind tegemoet komen, bijv. inzake de prijs van een stuk land die gevraagd wordt (Nbk)

halfwies (Ld, Nbk, Obk, Ste, b) Ook **halvewies** (Np), **halvewieze** (Np, Obk) bn., bw.; ...wiezer [hal'wis/halwə'wis, ...lv.../...] 1. gek, raar *Wat doeje' toch halfwies, wat mankeert je toch* (Ste), *Toe toch, halfwieze jonge* (b), (ook aaneen) *'t Is halfwieze praot onzinnige praatjes, flauwekul* (Obk), *Die doet halvewies* (Np)

halfwieze (Db, Nbk) Ook **halvewieze** (Nbk, Np) de; -n [...'wi:zə] 1. iemand die gek is of doet *Wat is dat een halvewieze* (Nbk, Np)

halfwiezepraot (Nbk) et [hal'wi:ze...] 1. onzinnige praatjes, flauwekul

halfwiezighied (Bu, Nbk) de [...'wi:...] 1. het gek, mallotig doen *Ae, dat is gekhied je, halfwiezighied* (Bu)

halfwollen (Nbk, Ste) - halfwollen *een halfwollen hempien* (Ste)

halfzaachte (Nbk) Ook **halfzacht** (Spa) bn., bw.; -r, ...zaachtst [aks. wisselt] 1. (bn.) tussen hard en zacht in, van substantie *Dat ei is niet had, et is halfzaachte* (Nbk) 2. (van karakter) niet pittig, niet hard durvende zijn (Nbk) *Ze doen zo halfzaachte, laot ze toch es deurzetten* (Nbk),

(zelfst.) *een halfzaachte* een slappe, meisjesachtige jongen of man (Nbk)

halfzacht z. halfzaachte

halfzesse (Nbk) [aks. wisselt] - halfzes

halfzeuven [aks. wisselt] - halfzeven, ook in: *Now, ie bin ok aorig halfzeuven, niet?* slaperig, suffig (Nbk)

halfzuster - halfzuster

halfzwaor - halfzwaar

halfzwaorgewicht (l) - halfzwaargewicht (inzake het boksen: persoon die tot de klasse 'halfzwaargewicht' behoort)

hallcluja (Nbk) tw. [hal's'luja] 1. halleluja **hallo** (spor.) [...'lo:, ...om, 'h...] - hallo (bij het telefoneren)

halm (Nbk, Np) de; -s; -pien [halm, 'haləm] 1. halm, voornamelijk gezegd van koren *De korrel stoelt: dan kommen d'r meer halms op iene korrel* (Np)

hals Ook **haals** (Mun, Sz, b) de; halzen; -ien [hals] 1. hals tussen hoofd en romp van mens of dier *Ie moe'n de koffiekanne an de hals hangen hebben* nl. omdat je zo graag koffie lust (Dhau), *Goenend die hebben een lange hals, die staot niet een jurk die lege uitsneden is* (Nbk), *de hals rekken om wat zien te kunnen* (Nbk), *tot an de hals in 't waeter staon* (Nbk), *iene om de hals valen* (Nbk), *...vliegen* (Nbk), *iene om hals helpen* iemand doden (Db, Dhau), *...brengen* id. (Bdie, Obk, Ste): *De inbrekers hebben eerst de oolde man om hals brocht en doe et geld mitneumen wat hij in huus had* (Obk), *Hij het et an de hals kregen* hij heeft geld geboden en kreeg het, maar hij wou er eigenlijk niet mee blijven zitten (Dho) 2. keel *een blote hals, Die het ok altied de flesse an de hals* hij gebruikt voortdurend sterke drank (Dhau), *Hij het et in de hals* heeft pijn in z'n keel (Ma, Nbk), *een zere hals hebben* id. (Db, Nbk), *'t Hangt mij de hals uut de keel uit* (Bu, Ow), zo ook *'t Komt je de hals uut!* ik ben het spuugzat (Nw) 3. nek *de hals breken* (Nbk), *Die het 'm ok wat op 'e hals haeld* (verspr.), *Hij stikt d'r mit kop en hals bovenuut* met kop en schouder (Ol-Nl, Diz), zo ook *Hij kwam d'r mit kop en hals bovenuut* (Ld), *hals over kop* gezegd wanneer iets zeer plotseling en snel moet gebeuren of gebeurt: *Dat mos ok hals over kop gebeuren* (Dfo), *Hij gong hals over kop vot* (Op), *Hij ging hals over de*

kop de sloot in (Wol), *tot de hals toe in de schulden zitten* (Db, El, Obk), vandaar *Hi'j zit d'r an de hals toe in* (El), *iene an de hals kriegen* te maken krijgen met iemand (Nt, Spa), vandaar: *Niet doen, want dan kriej' alleman an de hals* (Nt), *mit de strop om de hals lopen* (Op), *Hi'j het de stroppe now ok om de hals* hij is nu ook getrouwd (Dho), *Dan is d'r ok nog gien koe om hals* mocht het gebeuren, dan is het nog niet zo erg (Obk), *op hals en keel of* op het nippertje (Bu, Diz, Nbk, Obk, Ow, Ste): *'t Gong op hals en keel of* (Nbk), *Hi'j het et winnen, mar et was bi'j hals en keel of* (Obk), *...op hals en keel* (El), zo ook *'t op hals en keel of haelen* op het nippertje (Ste, Ow), *'t op hals en keel haelen* id. (Diz), en *'t Ging op hals en kraege goed* (Ow), *op hals en keel (of)*: ook gezegd wanneer men op het nippertje, net nog het goeie gewicht krijgt van waren die de verkoper afweegt (Dfo, Np, Op, b: ln): *Et gewicht van 1000 kilo was d'r krek, op hals en keel* (Op), zo ook *Bi'j hem moej' altied oppassen, hi'j gif altied haals en keel gewicht* (Sz), *Dat varken weegt wel honderd pond hals en keel* (b: ln), (gezegd als men iets waagt en daarbij tot het uiterste gaat:) *Hi'j waogt 't op hals en keel* (Ma, Op, Bu), of als men zich tot het uiterste inspant: *Op hals en keel he'k et perbeerd, mar ik kon et niet veur mekaar kriegen* (Mun, Spa), *Op hals en keel of ontkende hi'j et* (Nt) 4. de hals van een kledingstuk (verspr.) *Ie zitten de hielten mar mit de kin in de hals van de trui, ie moe'n die trui niet zo opboren* (Nbk), *Ik maek een ronde, een V-hals of een vierkaante hals in de trui, dat wee'k nog niet* (Nw) 5. hals in diverse toepassingen inzake voorwerpen, boerderijbouw: *de hals van een flesse, ...van een kruke* (Diz), *...van een regenbak* d.i. het vierkante deel ervan, dat boven de grond uit steekt (Np), *...van een melkbusse* (Ol-Nl), *...van een laampegglas* (Db), *...van een gitaar* (Nbk), *de kop, de hals en de romp van een boerderij* (Nw) 6. onnozel iemand, sukkel (verspr.) *Wat een hals!* (Np, Pe-Dbl, Ste), *een onneuzele hals* (verspr.), *een domme hals* (Ste) **hals-en-keel-wark** (Ol-Nl) et [...'k...] 1. iets dat op het nippertje gebeurt **halsaoder** (Nbk) - halsader

halsbaand Ook **halsband** (Spa), **haalsbaand** (b) de; ...banen; ...baantien 1. halsband voor een huisdier (met name hond of kat) 2. halsriem voor koeien (Dfo) **halsband** z. **halsbaand**
halsbeffien (Db) Ook **hemdsbeffe** (Mun) et; ...beffies ['h...befin/...befa] 1. halsboord van een hemd
halsbehang (El) et ['h...] 1. veren op de hals van vogels *Een laekenvelder is een kiepe mit zwat halsbehang, et midden wit en mit een zwatte stat* (El)
halsbeugel (Nbk, Obk, El) de; -s ['h...] 1. in riemen hangende beugel waarmee men een koe op stal vastzet (nl. door de koe de kop erdoor te doen steken en dan de beugel te sluiten)
halsblok (Dfo, Ol-Nl, Wol) et; -ken ['h...] 1. houten blok, klos onder de hals van een paard dat niet zo mak was (dit blok werd gebruikt om de touwen aan vast te maken waaraan het paard trok; de leidsels liepen er van boven door en verder langs de zijkkanten, zodat men het dier beter in toom kon houden) (Dfo, Ol-Nl, Wol) 2. borststuk van het paardetuig (van hout, met leer bekleed), gareel inclusief rugriem (Ol-Nl, Ste)
halsboge (Ste) de; -n ['halzbo:gə] 1. elk van de twee boogvormige delen van een draagjuk die op één van de schouders ligt
halsbore (Bu, Dfo, Mun, Nbk, Op) Ook **haalsbore** (Mun) - halsboord
halsbrekend bn. [aks. wisselt] 1. halsbrekend **halsbrekende toeren uuthaelen** (Nbk, Np, Spa, Op)
halsdoek - (vaak verkl.) halsdoek
halseupening (Nbk) - halsopening
halsgat et; -ten; ...gattien 1. keelgat (Nbk) 2. halsgat in kledingstuk (n.a.v. overdadig gebruik van alcoholische drank) *'t Halsgat kan heel wat deur* (Dho)
halshoolt (verspr. OS, ZW) et; -en ['h...] 1. halshout tussen twee trekpaarden (waarvan ze met stroppen vastzitten), bedoeld om ze uit elkaar te houden; in het midden is een ring waardoor de disselboom loopt (los, om het draaien mogelijk te maken) *An 't halshoolt dreugen de peerden de langdissel van de waegen of van de mi'jmesiene* (Pe-Dbl)
halsketten (Db, Nbk, Obk) Ook **halsketting** (Db, El, Nbk, Op), **haalsketten** (Mun,

halsketting - halverwege

Oi-Nl) de, et ['h...] 1. halsketting (sieraad)

halsketting z. *halsketten*

halsknorre (Ste) de; -n; -gien [...knɔrə] 1. stuk mals vlees, zonder botten, uit de nek van het varken (van ong. 12 bij 25 cm en zo'n 6 à 7 cm dik) *De halsknorre kwam an de zoolder te hangen, om te dreugen; moeder kookte 'm dan en we kregen et op et brood* (Ste)

halskraegdalia (Nbk) de; -'s ['halskrɛ:y da:lɪja] 1. bep. dahlia met extra ring van kleine bloemblaadjes in het midden van de bloem

halskraege (Bdie, Mun, Nbk) - halskraeg

halsmaat(e) (Nbk) - halsmaat

halsoverkop [aks. wisselt] - halsoverkop
Et leek H. en M. beter toe as zo halsoverkop te trouwen (vo)

halsplooi (Nbk) - halsplooi *Kleine kiender hebben eerst van die halsploogies* (Nbk)

halsriem (Nbk, Np, Ste) Ook *halsrieme* (Spa) de; -en; -egien, -pien 1. halsriem, nl. voor koeien (Nbk, Np, Spa) *De koeien wo'n mit een halsriem vaastezet* (Np) 2. hetz. als *keelbaand*, z. *aldaar* (Spa, Ste) *De halsriem zit an et heufdstel* (Ste), *Hi'j het de halsrieme los, daolik verliest hi'j de boel* (Spa)

halsrieme z. *halsriem*

halschölk (v) Ook *halsschulk* (Np) de; -en; -ien ['h...] 1. moderne schort (nl. met een lus om de hals)

halschulk z. *halschölk*

halslagaoder - halslagaoder

halslot Ook *halslot* (Mun) et; -ten; -tien [...ɔ...] 1. (vaak verkl.) slotje van een halsketting (sieraad), in het bijzonder (sier)slotje in halsketting, soms van goud, vooraan tegen de hals gedragen *An een drie- of meerdubbele snoer kralen zit een halsslottien* (Nbk), *Een goolden halsslottien dat zit veur, et is versierd en zit stief om de nekke; dan waj' hiel mooi, aj' zo'e'n ding omme hadden* (Nw)

hals snoer z. *hals snoere*

hals snoere (Op) Ook *hals snoer* (Op) et ['h...] 1. halsketting in de vorm van een snoer kralen (Op)

hals spiere (Op) - halsspier

halsstarrig (verspr.) bn., bw.; -er, -st [hal'st...] 1. koppig, halsstarrig

halsstarrighied (spor.) - halsstarrigheid

halsstien (l) - halssteen

halsstring (Db) de; -en; ...strinkien ['halstrɪŋ] 1. halssnoer *een halsstring kralen* (Db)

halster z. *helster*

halsterring z. *helsterring*

halswervel (spor.) - halswervel

halszaak z. *halszaeke*

halszaeke (Bdie, Nbk) Ook *halszaak* (Nbk, Sz) de; -n ['h...] 1. een zaak die men zeer zwaar opneemt *'t Is wel belangriek, mar we maken d'r gien halszaak van* (Sz)

halszeerte (ZW, El) de ['h...] 1. keelpijn

halt I (spor.) tw. [halt] 1. stop, halt

halt II (l) in *halt maeken*

halte de; -s ['haltə] 1. halte in een verbinding voor openbaar vervoer

halvamel (Nbk) [...w..., ...f...] - halvamel

halvarine (Nbk) [halwa..., ...f...] - halvarine

halve de; -n; halfien ['halwə, ...və] 1. half *'k Heb genoeg hiele stienen, doe me nog een peer halven* (Nbk) * *Twie halven maeken ien hiele* (Nbk)

halvecent (spor.) - halvecent

halvegulden (Dfo) - halvegulden

halvemaone de; -n; ...maontien [...'m...] 1. de halvemaan aan de hemel of, bij vergelijking, voorwerpen of symbolen van soortgelijke vorm 2. sikkelvormig mes aan een lange steel waarmee men de planten aan de kanten van sloten en greppels afsneed of afsloeg, vooral ook gebruikt voor het afsnoeien van takken, het afslaan van braamstruiken e.d. (OS, Diz, Np, Nw), *'k Zal die stiekwal nog even opraegen mit de halvemaone* (Db), *'k Heb de bos opsnuid mit de halvemaone* (Diz), *Die man warkte zo hadde dat de halvemaone van de stok vleug* (Dhau) 3. kookkachel met twee of drie gaten waarop werd gekookt (Dfo) 4. z. *cirkeleunster*

halvemaoneunster (Nw) de, et; -s [...'m...] 1. bep. weeginstrument met een wijzerplaat in de vorm van een halve maan (tot plm. 300 pond wegend (Nw))

halvemudde z. *halfmudde*

halveren (spor.) [...'fi:təɾŋ, ...'v...] - halveren

halverond z. *halfond II*

halverwege Ook *halverwegen(s)* (Obk) bw. [halwɪ'wɛ:gə/...gɪŋs] 1. op de helft (van een afstand, omtrek, tijdsbestek) *Halverwege kwam ik je tegen* (Nbk), *halverwege*

de aovend (Nbk), *iene halverwege koemen* opspelen, zich met sukses verzetten tegen iemand die probeert de baas te spelen e.d. (Mun)

halverwegen(s) z. *halverwege*

halvewies z. *halfwies*

halvewieze z. *halfwies*, *halfwieze*

halvewiezeboel (Nbk, Np) de [...'w...] 1. idioot gedoe *En as 't dan weer niet lokt, dan verpoffen we et veerder en doen we nooit weer an zoks mit. Halvewiezeboel okt* (v)

ham (bet. 1: Bu, Diz, El, Np, Obk, Op, Ow, Ste, bet. 2: verspr., bet. 3) Ook **hamme** (bet. 1: Dfo, Dhau, Ma, Ow), **hem** (bet. 1: Ste), **haam** (bet. 1: Bdie, Bu, Db, Dho, Ld, Nt, Nw, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol), **aam** (Spa), **hame** (bet. 1: Ol-Nl), **haom** (bet. 1: Nw) de (bij *haam* spor.), ook et (nl. bij (*h*)*aam*; ook in bet. 2); -men [ham/'(-)hamə /hem/hā:m/ā:m/'hā:mə/hō:m] 1. nageboorte van merrie *'t Vool is wel es stikt in de hame* (Ol-Nl), *Nao et volen mos de hamme nog kommen* (Dhau), *...moet de hamme d'r gauw wezen* nl. i.v.m. gevaar voor ontsteking (Pe-Dbl, El), *De veearts het zegd: 'As et haam d'r mit middag niet of is, moej' me drekt warschouwen'* (Sz), *De veearts het et aam van et peerd haold* (Spa), *We blieven d'r bij tot de ham d'r of is* (Diz), *De hem mos boven in de boom, dan dreug et vool laeter de kop mooi hoge* nl. volgens het volksgeloof (verspr., Ste), d.w.z. in de hoogste boom, een hoge eik, ook in de pereboom (Np): *Vroeger wodde de ham wel in de pereboom hongen, want dan kreej' wat meer geest in 't vool, dan dreug die et heufd 'fier' in de hoogte* (Np), *De ham wodde vroeger wel boven in de boom hongen, daor wodden de peerden fier van* (Obk) 2. (waarschijnlijk recente ontlening) ham: bep. vlees (verspr.) 3. in (Dho) *Ze hebben de hoolten ham op 'e taofel* het is daar een en al opschepperij (Dho) * *De haam in de boom, een peerd mit stoom* (Db)

Hamburger - Hamburger: iemand uit Hamburg, van of uit Hamburg, (met kleine letter:) bep. broodje met gehakt

hame z. *ham*

hamer z. *haemer*

hameren z. *haemeren*

hamerslag z. *haemerslag*

hamlappe (spor.) - hamlap

hamme z. *ham*

hammondorgel (l) - hammondorgel

hampelman (Bdie, Nbk) Ook **hoempelman** (Nw) de; -nen ['hamp|.../'hump|...] 1. onhandige persoon, ambachtsman die onhandig is in z'n werk, iemand die kennelijk geen vakman is

hamster ['hamstr] - hamster

hamsteren ['hamstr] - hamsteren

hamsterveurraad (l) ['h...] - hamsterveroorraad

hamvraoge (spor.) - hamvraag

hand z. *haand*

Hand. (l) - afkorting van *Handelingen* (bijbelboek)

handappel z. *haandappel*

handdoek z. *haanddoek*

-hande z. *-haande*

handel z. *haandel*

handelbaar z. *haandelber*

handelber z. *haandelber*

handelen z. *haandelen*

handeler z. *haandeler*

handelsagent z. *haandelsagent*

handelsgeest z. *haandelsgeest*

handelwieze z. *haandelwieze*

handenarbeid z. *hanenarbeid*

handgeld z. *haandgeld*

handhaven z. *haandhaven*

handicap (spor.) - handicap: gebrek, nadeel

(-)handig z. *(-)haandig*

handigen z. *haandigen*

handigheid z. *haandighied*

handje (Nbk, Ld) ['hantjə], in *handje kontantje* direkt betalen s.v.p., boter bij de vis

handkarn z. *haandkaarn*

handlanger z. *haandlanger*

handomdri'j z. *haandomdri'j*

handschakelaar z. *haandschaekelder*

handstand z. *haandstaand*

handtekening z. *haandtekening*

handvat z. *haandvat*

handvol z. *haandvol*

handwerken (Nbk) onbep. w. ['h...werk]j

1. aan het handwerken zijn, nl. als schoolvak *Ze bin an 't handwerken* (Nbk), (zelfst.) *...hadden handwerken* (Nbk)

handwerkjuffer (Nbk) de; -s; -tien ['h...] 1. onderwijzeres die het vak handwerken verzorgt

handwerklekaal - hangen

handwerklekaal (Nbk) - handwerklokaal
handwerkles (Ow) - handwerkles
handwerkloep (Nw) - handwerkloep, nl. loep gebruikt bij het handwerken *Wij hebben ok wel een handwerkloep; sommigen* [bep. typen ervan] *kuj'ommehangen* (Nw)
handwiezer z. *haandwiezer*
handzaam z. *haanzem*
hane z. *haene*
hanebeuken z. *haneboken*
hanebiender (Nbk, Obk, Ste) Ook *hanebiener* (b) de; -s; -tien ['hã:nəbindʃ /...binʃ] 1. handenbinder, voornamelijk gezegd van kleine kinderen *Kleine kiender die krek beginnen te lopen, dat bin hancbicndertics* (Ste)
hanebiener z. *hancbiender*
haneboeken z. *haneboken*
haneboken (OS, Bdie, Dho, Np, Nt, Nw, Op, Wol) Ook *hanebeuken* (Diz, Mun, Nt, Op, Pe-Ble, Spa, Ste, Sz), *haneboeken* (Diz, Ol-Nl), *hanebuken* (Ste) zw. ww.; onoverg.; hanebookte, het haneboekt ['hã:nəbo:kʃ/...ã:.../...u:.../...y(:)...] 1. herhaaldelijk en gelijktijdig hard klappen met de rechterhand tegen de linkerschouder en met de linkerhand tegen de rechterschouder, om koud geworden handen snel weer warm te krijgen *Et was zo koold dat de kerels bij de weg stonnen te haneboken* (Dfo), *Onder 't wasgoed ophangen mos ik now en dan haneboken* (Db), *Bij 't knolleplokken mossen we vaack haneboken* (Op)
hanebossel (El) de; -s; -tien 1. handenborstel
hanebuken z. *haneboken*
hanegevecht z. *haenegevecht*
hanekamme z. *haenekam*
hanekoold (Nbk) bn. ['hã:nəko:lt] 1. niet zó koud, maar wel zodanig dat men koude handen krijgt
handenarbeid (spor.) Ook *handenarbeid* (spor.) ['hã:n:...'handn...] - handenarbeid: als hobby of vak op school
hanepote z. *haenepote*
hanetree z. *haenetrec*
hanevere z. *haenvere*
hanewaarmer (Wol) - handwarmer
hang (b) de [han] 1. zucht (naar) *Verlos oons van oonze hang naor geld en goed* (b)
hang-an-'t-gat z. *hang-in-'t-gat*
hang-en-sluitwark (l) - hang-en-sluit-

werk

hang-in-'t-gat (El) Ook *hang-an-'t-gat* (Ow) et ['h...] 1. kleefkruid of tandzaad
hang-legkaaste (l) - hang-legkast
hangaar (l) - hangaar
hangboek (spor.) - hangbuik
hangbost (spor.) - hangborst
hangbrogge (l) - hangbrug: voor het verkeer
hangelgarre z. *angelgarre*
hangelpaol z. *lantierpaol*
hangen I st. ww.; onoverg.; het hongen ['hap:] 1. in een hangende toestand zijn, bungelen *Je kleren hangen an de liende* (Nbk), *Die bulte hangt schieve* (Nbk), *Ze hadden et kefé vol hongen mit oolde foto's* (Diz), *De gediene hangen mooi* (Dho), *Die het de kleren d'r ok aorig omme hangen* op eigenaardige wijze, slordig (Nbk), *Et touw hong slop* (Nbk), *Hij hong an de ringen* nl. in de gymzaal e.d. (Nbk), *boven 't heufd hangen, Een spaniel het hangende oren* (Np), *Die hond het de oren hangen* (Nbk), *de kop hangen laoten* het hoofd laten hangen: de moed verliezen, *an iene zien lippen hangen, d'r mar wat bij hangen* (Nbk), *Die bloeme hangt* hangt neer (Nbk), *Die gent van buurman hangt me altied an de broekspiepe* (El), *an de tillefoon hangen, even hangen blieven* even aan de telefoon blijven (Ow), *Die zwaarm die hangt* die zwerm bijen is neergesreken (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *IJ moe'n de koffiekanne mar an de hals hebben hangen* gezegd tegen iemand die graag veel koffie drinkt (Dhau) 2. vast blijven zitten aan 'k *Bleef in 't stiekeldraad hangen* (Np), *De striekgeldschriever bleef an et huus hangen* moest het huis nemen omdat z'n bod niet door een ander was verhoogd (Op), zo ook, n.a.v. een openbare verkoop: *Die is hangen blieven, die het een strop en Aj' de boel an de kont kriegen, dan hang ie* (Np), *Now hang ie!* nu is het afgesproken, nu zit je eraan vast (Nbk), zo ook *Ik hang!* (Nbk), *Hij het die tutte in de stad opdaon, en hij is ok altied an heur hangen blieven* (Nbk), *'t Hangt nog an mekeer, dat oolde hokke, mar daor is 't ok mit zegd* (Nbk), *Hij hangt nog wel an heur* (spor.), *Hij hangt van grappen an mekeer* (Nbk), *ar-gens hangen blieven, in zien woorden hangen blieven* in z'n woorden, z'n verhaal

blijven steken (Db), *an de striekstok hangen blieven* (Nbk), *'t Hangt d'r in het kost veel moeite, het duurt lang* (Nw, Obk, bo: Bu): *Daor was wat mit te doen, 't het d'r in hongen, mar ze hebben een fijne jonge kregen* (Nw), *'t Het d'r lange in hongen, mar 't is mittertijd toch angaon mit de koop van dat huus* (Obk), *Eerpelrooien is een waark, daor moej' op hangen* daar moet je regelmatig mee doorgaan, anders kom je niet klaar (bo: Nw) **3.** zich aan de galg, ter doding aan een strop bevinden *'k Mag hangen as 't niet waor is* (Nbk), *Ie wennen overal an, tot an hangen toe, mar dat moet niet te lange duren* (Ste), *mit hangen en wurgen* met veel pijn en moeite, met veel inspanning (Nbk): *Mit hangen en wurgen kreeg hi'j et eten toch nog in dat kleine kiend* (Nbk), *'k Zie d'r tegen an, as de dief tegen hangen* (Spa) **4.** in de lucht zweven, drijven *Wat hangt hier een vreemde locht* een vreemde geur, *Wat hangen de wolken daor toch lege* (Nbk), *D'r hangt een belon boven de bos* (Nbk), *in de locht hangen* (Nbk) **5.** tegen iets aan of op iets hangen met z'n lichaam *an moekes rok hangen* (Nbk, Nw), vooral fig.: steeds bij z'n moeder in de buurt zijn (Nbk, Nw), *Die hangt d'r lui bi'j* hij neemt bij voortdoring een luie, hangende houding aan (Nbk) **6.** in *'t Hangt d'r omme* het spant erom (Spa) * *Ie kun lange hangen, aj' 't touw mar om de middel hebben* (Mun), *Alles went, zelfs hangen* d.i. aan de strop (Nbk), vandaar *'k Wil wel hangen, mar dan an een stopdraod* (Nt), *Die et bried het, lat et bried hangen* (Nbk), soms gevolgd door *...en die 't nog brieder het, lat 't slepen* (Nbk)

hangen II st. ww.; overg.; het hongen **1.** ophangen *de was an de liene hangen te dreugen* (Ow), *de jasse an de kapstok hangen* (Wol), *an de grote klokke hangen* **hangende** ['hɑŋːdə] - hangende, in: *een hangende plaante, mit hangende poties*

hanger de; -s; -tien ['hɑŋg] **1.** sierlijk iets dat hangt, sieraad aan bijv. een halskettinkje *Ze het een mooi hangertien om de hals* (Ma) **2.** kleeerhanger, haak, kapstok e.d. waaraan of waarop men iets hangt *Hej' nog een hanger veur die jasse?* (Nbk)

hangerig bn.; -er, -st ['hɑŋgəx, ...ŋf...] **1.** lusteloos, suf, loom en zich niet goed voelend *Et kiend is zo hangerig* (Ste)

hanggeranium (Nbk) de; -s; -pien **1.** hanggeranium

hangiezer (verspr.) et; -s; -tien ['h...] **1.** haal, heugel boven het vuur *een hiet hangiezer* een heet hangijzer (verspr.), bijv. inzake een kwestie die men er moeilijk door krijgt in een vergadering (Nbk), *Dat verhael wodt een lang hangiezer* er komt geen einde aan dat verhaal, die kwestie (Mun), *Tjonge, jonge, dat was een hangiezer om die waegen te versieren veur 't feest* een langdurig karwei (Dfo), *'t Wodt een hangiezer* het zal wel niet lukken, het wordt een slepende kwestie (k: Ste) **2.** rooster aan ketting boven het vuur, waarop pannen e.d. staan (Spa, k: Ste) *Op et hangiezer koj' de aol lekker stoven* (Spa), *Ketels mit hengsels kommen zonder hangiezer an de haolboom te hangen* (k: Ste)

hangkaaste (Db, Nbk) - hangkast

hangketel (Nbk, Spa) de; -s; -tien ['h...] **1.** ketel die men boven het vuur hangt

hangketten (Nbk) de, et; -s; -tien ['h...] **1.** ketting die hangt en waarmee, waaraan men iets vast kan maken; ook van bep. ketting om rundvee mee vast te zetten *Bi'j een paol op een dam hej' wel hangkettens om ze mit vaaste te doen* (Nbk) **2.** z. *haolketten*

hangkettentien et; ...ties **1.** kleine hangketting **2.** hangend kettinkje om de hals gedragen (El)

hangklokke - hangklokke

hanglaampe (Db, Nbk, Ste) - hanglamp

hanglippe (Nbk) - onderlip die neerhangt

hangmappe (l) - hangmap

hangmatte de; -n; ...mattien **1.** hangmat

hangoor (Np, Obk, Op) de; ...oren; -tien ['h...] **1.** konijn met lange, hangende oren *Die knien was een mooie hangoor* (Np)

hangpaol z. *lantierpaol*

hangplaante (Nbk, Obk) de; -n; ...plaantien **1.** hangplant

hangsel (Db, Obk) et; -s ['hɑŋs] **1.** hangijzer boven vuur **2.** hengsel, handvat van een ketel (Obk) *An et hangsel van een keuperen ketel zat vroeger vaeke een porseleinen greep* (Obk)

hangslot et; -ten; -tien **1.** hangslot

hangsnor (spor.) - hangsnor

hangwange (Nbk) - hangwang

hangzolder (Op, Wol) de; -s ['h...] **1.**

hannekemi'jer - haake

kraak in kerk

hannekemi'jer (Nbk, Np, Nw, Obk, Sz, j) ['hanəkə...] - (vroeger:) hannekemaaijer, maaijer die als seizoenarbeider uit Noord-Duitsland kwam

hannekeskruid (fp) et ['hanəkəs...] 1. bep. plant: orchis

Hannes de; -en; -ien ['hanəs] 1. Hannes, mansnaam * (zomaar gezegd, zonder verdere bet.>) *Hannesien van Jannesien waor Jok bij is* (Nbk)

hannesen ['hanəsɲ] - hannesen: knoeien, prutsen *Zit niet zo te hannesen* (Nbk), *Wat lig ie toch te hannesen, dat moej' zó doen* (Wol), *'k Zag al gauw dat 't niks wodde, hi'j was mar wat an 't hannesen* (Op)

hannigen z. *haandigen*

Hannoveraans (Bu) bn. [hano:wə'rā:s, ...v...] 1. van, m.b.t. Hannover, in (zelfst.) een *Hannoveraanse* één exemplaar van een bep. paarderas: de Hannoveraan (Bu)

-hans z. *-haans*

hansaplast - hansaplast

hansje-mien-knecht (Bu, Ste, k: Ste) et ['hansjəmɪŋknext] 1. bep. spelletje waarbij een kind achter de anderen, die in een kring staan, langs loopt en moet zoeken wat één van hen voor zich houdt, met als tekst: * *Hansje-mien-knecht/Waor bliefje meneer/Zoek me dit, zoek me dat* (Ste)

hanteren (spor.) zw. ww.; overg.; hanteerde, het hanteerd [han'ti:əɲ] 1. vasthouden om te gebruiken *Dat ding is zo hiete, d'r is niet an te kommen, et is min te hanteren* (Nbk), *Dat ding kuj' haost niet bruken, et is niet te hanteren* (Nbk)

hantiengauw I z. *haantiengauw*

hantiengauw II (Diz) bn.; pred. ['h...] 1. graag en snel allerlei dingen grijpend, van kinderen *Ze bin zo hantiengauw, die kleine kiender* (Diz)

haake Ook *haak* (WH), *hake* (WH) de; -n; haokien ['hɑ:kə/ha:k/'ha:kə] 1. ronde of hoekige haak om iets aan op te hangen, mee aan te trekken, in vast te hangen; in diverse toepassingen, ook inzake een stok met een haak eraan *uuttrekken mit de haake sloothaak* (Nt), *Bi'j et baggelen brukten ze ok een haake, dat was een soort klawwe mit vier stompe tanen* (Nbk), *De putemmer [nl. van de puthaak] kwam an de haake* (Obk), *de hoorn van de haake nemen* d.i. van de telefoon, nl. eerder van

een wandtoestel, nu meestal van een staand toestel gezegd wanneer men de telefoon opneemt, zo ook *de tillefoon op 'e haake gooien* (Nbk), *de hoorn...* id. (Nbk), *Hang de jasse mar an de haake* haak om kleren, handdoeken e.d. aan op te hangen (El), *We deden et touw deur de haake over de wiezeboom henne om de boel vaaste te zetten* haak aan het zijschot of achterstel van een boerenwagen (Dhau, Ma, Np), (veelal van huishoudelijk werk:) *Die kan d'r niet deur kommen, ze het haokies an de vingers* ze komt zelden of nooit klaar met haar werk (Np), *haokies an de vingers hebben stelen* (Np), *Hi'j is zo kroem as een haake* heeft een erg ronde rug, is kromgegroeid (Pe-Dbl) 2. in een *zulveren haake* nl. zilveren slot van een kerkboek (Dfo) 3. duim, pen waarop een deur, hek draait *De deure is uut de haake* (Dho), *je et gat uut de haake lopen* zich in sterke mate voor iets inzetten (waarbij men vaak elders moet zijn), zich het vuur uit de sloffen lopen (Dfo, Nbk, b, bo: Nw, Bu): *Die leupen veur et dörpsbelang heur 't gat grif uut de haake* (b), *De onderkaeke kan je wel uut de haake gaon* (Obk), *Hi'j het de bek uut de haake* hij kan z'n mond niet meer dicht krijgen (Np), *Hi'j het altied de bek uut de haake* hij heeft altijd het woord (Dho, Obk), *Ze slegen him de hanen uut de haake* uit de normale stand, uit het normale lichamelijke verband (Nbk) 4. speciale S-vormige haak om vlees aan op te hangen *Et spek kwam an de haake* (Obk), *Hi'j is (finaal) an de haake* hij bezit niets meer, is totaal failliet (Bu, Dfo, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl, Ste, bo: Op), ook *...schone an de haake* id., ook: schoon aan de haak, naakt gewogen (Nbk, Spa) 5. vishaak (aan hengelsnoer) *De snoek had de haake in de bek* (Wol), *'k Had zo'n dikke vis an de haake, ik heb de snoer en de dobber nooit weer zien* (Diz), *wat brood an de haake doen* nl. als visvoer, *De manluden slaon daegs wel tien vissen an de haake* (Np), waarnaast fig.: *an de haake slaon* verkering met iemand krijgen, iemand tot man/vrouw nemen: *Zo, ik heb toch een man an de haak sleugen* (Sz), *Now, hi'j sleug die meid veurgoed an de haake* (Dfo) 6. haak, boog op de voorkant van de dissel (Nbk) *De haake van de sule*

was de boge van de sule, die was wel es deursteten (Nbk) 7. haak waarmee men aan de binnenkant één der (bans)deuren vastzette (Ma), ook in de haake op 'e deure doen de deur op slot doen, gewoonlijk: de buitendeur (Dhau, Nw) 8. windhaak Zet de deure even op 'e haake (Nbk) 9. haakje waar- mee men kledingstukken vastmaakt, vooral in haaken en ogen haken en ogen (verspr., z. ook euzen, uizen; ook als verkl.: haokies en uisies) Et zit mit haaken en ogen vaaste (Nbk), An een man-ludebroek zatten een haake en een uize (Nbk), De jurk is klaor, d'r moe'n nog haaken en uizen an (Np), De haok ging mi'j vandaage van de broek (Ste), D'r ziten nogal wat haaken en ogen an, Et het nogal wat haaken en ogen (Nbk) 10. mesthaak (Diz, Nbk, Nt) 11. klein scheurtje, winkelhaakje Ik heb een haokien in de jurk één of een paar losse draadjes (Nw) 12. winkelhaak, rechte hoek, bep. vaste hoek anderszins De boel is uut de haoke, et is wiens niet geheel recht, niet haaks (Nw), 't Is niet in de haoke. Et is niet in de haak tussen die twee het botert niet (Sz), Wat daor gebeurd is, is lang niet in de haoke (Nbk) 13. aanwas, soort knobbel op kiezen en/of tanden van paard (Wol en verspr. oost.) Dat he'k wel es heurd, dat oolde peerden haaken op 'e tanen hadden, dat kwam van 't slieten (Nbk), 't Peerd het haaken op 'e koezen, et kan haost niet meer vreten (El), Et peerd het haaken op 'e koezen, hi'j kan zien vreten niet kwiet; 't komt vaeke veur bi'j een peerd mit een varkenbek d.i. een te nauwe onderkaak (Bu), Bi'j een driejaorig peerd haelen ze die haaken weg (Wol), Mit negen jaar hebben de peerden een haokien an de koezen (Bu, Ow), Mit vieftien jaar krigt een peerd een twiede haoke, en mit negentien jaar komt d'r weer een haoke; dan sluten de veurste tanen niet goed (Bu), 't Peerd het haaken op 'e koezen, dan bin ze haost altied dempe [kortademig] as ze dat hebben (Ste) 14. helleveeg (bo: Op) 15. op rechte of ronde haak gelijkend teken Dat woord moej' tussen haokies zetten (Nbk), ronde haaken (l), rechte haaken teksthaken (l), tussen (twie) haokies in het voorbijgaan gezegd, a propos (Nbk) 16. beweging die aan de vorm van een haak

doet denken (b) Hi'j perbeerde een vos nao te doen as hi'j een haoke slat een scherpe bocht maakt en aldus wegschiet (b) * Haaken en ogen/Tikke takke togen/Hans Pans Pier/Tierelier/De boom vaalt omm'/Dri'j je nog es omm' tekst van een gezongen kinderrimpje, ook bij een bep. spelletje bij school gespeeld (Ld, Ow), ... Van je Han Span Spier/Tierelier/id.: het kwam te pas bij een kinderspelletje, nog bekend van het schoolplein (Np); in veel dorpen werden (met varianten) de eerste beide regels gezegd zonder wijsje en/of spelletje, bijv.: Haokies en ogies /Tikke takke togies (Nbk), Haaken en uizen/Tikke takke tuizen (s: Db), (als aftelversje gebruikt:) Haokies en ogen /Tikke takke togen/Hans Span Spier/Tingelingelier/Wind draait om/Keer je nog es om (Bu)

haaken Ook **haken** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; haokte, het haokt ['hɔ:kp/'ha:kp] 1. (onoverg.) aan een haakvormig iets blijven hangen, blijven haken in Aj' over 't stiekeldraad scharrelen, blief ie haost altied haaken (Obk), argens achter haaken (Nbk) 2. (onoverg.) door invloed van buitenaf niet verder kunnen Hi'j is argens haaken bleven, et wol niet goed mit zien studie (Ste, Nbk) 3. (onoverg.) sterk verlangen naar, proberen te verkrijgen (Bdie, Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Np, Op, Pe-Dbl, Sz) Hi'j haokte d'r naor om weer gezond te wodden (Dhau), Hi'j het al lange naor dat maegien haokt (Dfo), Ze haaken d'r naor dat ze mit pensioen kunnen (Nbk), haaken naor gelok (Op), ...waarmte (Bdie) 4. (overg.) met behulp van een haak bevestigen Ze haokten d'r wat an (Nbk), Wi'j die twiede waegen d'r even achter haaken? gezegd van boerenwagen die achter een andere komt (Ow, Dfo), We zullen even de karre achter de auto haaken (Nbk), I'J moe'n de beide waegens even an mekeer vaaste haaken (Db), Hi'j moet die waegen d'r even an haaken (Bu) 5. (overg.) haakwerk vervaardigen De gediennen gaon ze hoe langer hoe meer haaken (Obk), Ik wil mi'j een spreij haaken (Db), een kussen haaken (Nw) 6. (overg.) mest van de wagen trekken met een mesthaak (Bdie, El, Ma, Np, Nw, Obk, Op) 't haaken van de mes (Bdie), dong van de waegen of

haokenkruus - haor

haoken (El, Ma), *Ik moete bulties haoken* met de mesthaak de mest van de wagen trekken en daarbij kleine hoopjes in het-land doen ontstaan (Np) 7. (onoverg.) overnemen van grond die met name bij het graven van een put naar boven moet (door iemand die hoger staat) (vo) *Op et laest stonnen de arbeider, S. en de boer op 'e riegel van onderen naor boven om de grond van mekeer an te nemen, haoken nuumden ze dat* (vo) 8. (onoverg.) hakkelend spreken (Nw, Ol-Nl, Spa, Wol) *Die blift ok aorig in zien woorden haoken* (Spa), *Hi'j haokt wat mit praoten* (Nw), *Hi'j haokt arg* (Wol) 9. (onoverg.; van draden, lussen:) uit het breiwerk steken (Nbk, Nw) *Die trui haokt zo* (Nw) **haokenkruus** et; ...kruzen; ...krusien ['h...]

1. hakenkruis

haokvormig (Nbk) Ook **haokvormig** (l) - haokvormig

haokgaoren (Nbk) - haokgaren

haokiezer (Nbk) et; -s; -tien ['h...] 1. haokvormig ijzer boven het vuur waaraan men de pan kon ophangen

haoknaalde (verspr.) Ook **haaknaalde** (WH) de; -n ['h...] 1. haaknaald

haokpenne (verspr.) de; -n; -gien ['h...] 1. haakpen

haokpetroon (Nbk) - haakpatroon

haoks Ook **haaks** (Spa) bw. [hɔ:ks/ha:ks]

1. volgens een rechte hoek *Ze beginnen haoks op 'e Weerdiek een diek an te leggen* (l), *een haokse bocht* (Nbk, Nw), *Een deure moet haoks wezen* (Spa), *Et huus staot haoks op 'e weg* met de zijgevel parallel aan de weg, niet naar de weg toe gebouwd (Nbk), *...bij de weg* id. (Dho), *Dat schut staot haoks* in een hoek van 90 graden t.o.v. een ander (Np), *Aj' haoks beginnen, koj' altied uut komt het werk* (bijv. timmerwerk) altijd precies recht (El), zo ook *'t Komt goed haoks uut* (Ow), *'t Moet haoks in menaander passen* (Mun), *Et kiend staot haoks op 'e bienen* enigszins ongelukkig, nl. met de voeten uit elkaar (Db)

haokt z. *gehaokt*

haokvormig z. *haokvormig*

haokwark (verspr.) - haakwerk

haol (OS, verspr. WS, b) Ook **hael** (bet. 1: Dfo, bet. 2: Ol-Nl) et; -en [hɔ:l/he:l] 1. hengsel van emmer, ketel e.d. *'t haol van*

de bri'jpot (Dfo), *Et haol is d'r of* (Ste), *...was mij van de emmer knapt* (Pe-Dbl)

2. heugel, haal, nl. boven het vuur (OS, Bu, Dho, Np, Nt, Ol-Nl, Spa) *De ketel hangt an 't haol boven et vuur* (Dfo), *De venearbeiders hadden in de keet de ketel an 't haol hangen* (Np), *'t Haol is haost deur doorgesleten* (Dho), *Op geregelde tieden mos et haol schoerd wodden, aand-ers begon et te roesten* (Db) 3. ijzer dat op verschillende hoogten aan de heugel gehaakt kan worden en waaraan ketel, ijzeren pan etc. boven het vuur komen te hangen (b) 4. ring aan deurklink waarmee men deze met een draaiende beweging omlaag kan doen (Np) 5. touw of riem om water mee te putten (b) 6. z. *hael*

haolboom (Np, Ow, k: Ste) de; ...bomen ['h...] 1. dikke, schuin oplopende paal

boven een put waaraan de emmer zit (Np) 2. haal, heugel (k: Ste) 3. hetz. als *puthaoke*, z. *aldaar* (Ow)

haolemmen (Bu, Db, Dfo) de; -s; -tien ['h...] 1. emmertje waarmee het water uit de regenbak werd geput

haolen z. *haelen*

haoliezer (Mun, Nbk, p, b) et; -s; -tien ['h...] 1. haal, heugel

haolketten (Dhau) Ook **hangketten** (Mun, Nbk) et; -s; -tien ['h...] 1. hangijzer in de vorm van een ketting (boven het vuur)

haolspit (Bu, Dhau, Ma, Op, Ste) et; -ten; -tien ['h...] 1. ijzeren staaf in de schoorsteen waaraan spek werd gerookt *An 't haolspit wodde 't spek ophongen an S-haoken* (Ma), *Spek en de schinke wodden vroeger an 't haolspit in de wieme hongen* (Op)

haom z. *ham*

haor de, et (dan als verz.); -en; -tien [hɔ:ɔr] 1. één der haren op het lichaam van mens en dier, ook bij bep. planten *Wij' me die haor even uut de soep haelen, mem?* (Nbk), *een maegien mit van die mooie lange, krulde haoren* (l), *lang haor, vet haor, dun haor, zaacht haor, rood haor, wit haor* enz., *mit huid en haor* (Db, Nbk), *mannen mit haor op 'e bost, et d'r mit de haoren bij slepen*, zo ook: *iene an de haoren d'r bij slepen* een onwillig of ongeïnteresseerd iemand met veel moeite erbij halen, in iets betrekken (Spa), zo ook *Die moej' d'r mit de haoren bij slepen*

(Nbk, Np) en *Ie moe'n 'm d'r mit et haor bi'j slepen* (Nw), *(de) wilde haoren* de onbezonnen karaktertrekjes, vooral van de jeugd die nog moet leren zich volgens het patroon van de volwassenen te gedragen (Nbk, Nw, Spa): *Now, tegen die tied zullen de wilde haoren d'r wel wat of wezen* (Nbk), *Die har mit zien wilde haoren zien zin deurdreven* (b), *je wilde haoren kwiet-raeken* (Spa), *iene tegen de haoren in strieken* (Nbk, Ol-Nl), *op haoren en snaoren* nog net, nog op het nippertje (Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Wol), *haor op 'e tanen hebben* haar op de tanden hebben (Nbk), zo ook *haor op 'e koezen hebben* id. (OS, Dho, Diz, Np, Nt, Op, Ste), daarentegen *Hi'j hef gien haor op 'e koezen* het is geen doorzetter, geen pittig iemand (Bdie), *haor om haor oog om oog, tand om tand* (Ol-Nl), *Ie zollen je de haoren uut de kop trekken* nl. van spijt, wroeging (Nbk), *...uut et heufd trekken* id. (Nbk), *Gien haor op mien heufd dat d'r an daenkt* (Bdie, Obk, Spa), *...die daor an daenkt* (verspr. OS, Dho, Diz, Np), *...op mien kop die d'r an daenkt* (Sz), *grieze haoren*, (van een slechte jager:) *Hi'j het wel iene raekt, mar et haor vleug d'r of* (Bu), *Daor het goed haor wi'jd vandaeg* daar is flink geruzied, gevochten (Np, Nt), zo ook *Daor zal wel haor wi'jen* er zal wel een flinke opschudding, ruzie ontstaan (Bdie, Db, Diz, El, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz): *Op 'e vergadering vanaovend zal wel haor wi'jen* (Ol-Nl), *Et brood is zo verschimmeld, et haor staot d'r op*: gezegd van schimmel op brood, ook wel van kaas (Ste, Nw), zo *taoi as haor* (Dhau, El, Nt, Ow, Ste), ook gezegd van een persoon (Np), zo *dichte as haor op een hond* (Bdie, Np, Nw, Ol-Nl, Sz): *Die rogge staot zo dichte as haor op een hond* (Bdie), *Die wottels staon vuus te dichte, ze staon as haor op een hond* (Np, Nw) 2. het hoofdhaar van de mens als geheel *Hi'j het et haor of kregen* (Nbk), *je haor knippen laoten, je haor kammen, ...wasken*, 't *Haor zit nargens naor* zit zeer onverzorgd (Ld), *iene an 't haor trekken* aan een deel van het hoofdhaar, nl. als pesterij (ba), *Ze het et haor op 'e zoolder opgestoken* haar (Nbk), *opsteuken haor* id. (Nbk), 't *Haor zit me in de tieze* door de war (Ste), mit

de hanen in 't haor zitten (verspr.), 't *Haor ston 'm recht overaende* de haren stonden hem recht overeind: van schrik, boosheid (Obk, Ld), *Dan gaon mi'j de haoren overaende staon* dan word ik nijdig (Nbk), *mekeer in 't haor zitten* met elkaar ruziën (Ol-Nl, Nbk), zo ook *Ze bin mekaer in 't haor vleugen* ze begonnen te vechten (Nbk, Spa, Ste, Pe-Dbl), *Hi'j is deur 't haor henne grujd* hij is kaal geworden (Bdie), zo ook *Hi'j is aorig deur 't haor gruuïd* (Ma), *...deur 't haor scheuten* (Ma), (van bep. personen:) *mit haor as laamperaegers* (b) 3. een kleinigheid, bijna niets *Et schilde mar een haor(tien)* (Ma, Nbk, Ol-Nl, Spa), 't *Schilde gien haor of hi'j was in de sloot raekt* (Obk), *op een haor nao* bijna, op het nippertje: *Hi'j had et zowat wunnen, op een haor nao* (Nw), *Hi'j is gien haor beter as zien heit* (Diz, Nbk, Ow, Nw), *D'r doet 'm gien haor zeer* van hij heeft er niet het minste van te lijden, hij heeft er niet de geringste last van (Dho), *Ze was gien haor mis* ze vertelde het precies goed (Ste), *Hi'j geft d'r gien haor omme* het kan hem niets schelen, het zegt hem niets (Diz), zo ook *Hi'j geft d'r 't haor niet omme* id. (Bu) en *Hi'j trekt him d'r gien haor van an* (Np) * (schertsend gezegd over of tegen iemand met krulhaar:) *Krulde haoren, krulde zinnen/Kruld van buten, (en) kruld van binnen* (Nbk), (tegen of van iemand met rood haar:) *Rood haor en elzenhooft wodt niet op goeie grond verbouwd* (Ma, Nbk, Op, Pe-Dbl), *...wodt op slechte grond verbouwd* id. (Np), (als repliek:) *Rood haor op goeie grond is beter as zwat haor op een ezelskont* (Op), waarnaast *Rood haor en elzehooft wodt op gien slechte grond verbouwd* (Dhau), *Rood haor is vossehaor/En vossehaor dat blinkt/Zwat haor is peerdehaor/En peerdehaor dat stinkt* (Dho), *Eerlike meensen hebben haor in de hanen, mar 'k bin ze nog nooit tegenkommen* (Dho), *Gries haor is wies haor* (Ol-Nl), *Hi'j het gien haor meer op 'e kop, hi'j het d'r zeker wat aandere in zitten as stront* (Sz), (vergoeljkend inzake iemand die kaal is:) *Op hassens grujt gien haor* (Dho), zo ook *Waor haor zit kun gien hassens ziten* (Diz), *Een vos verliest wel zien haor, mar niet zien streken* (verspr. WS, Nbk), *Ie hebben niks veur niks as laank haor en*

haorchtig - haorkammegien

dikke luzen (Np)

haorchtig - haarchtig

haorbaand Ook *haorbant* (WH) - haarband

haorband z. *haorbaand*

haorbesse (Nbk) de; -n; ...bessien ['h...] 1. kruisbes

haorbeugel de; -s; -tien ['h...] 1. beugeltje om hoofdhaar

haorbos (Nbk) - haarbos

haorbossel (verspr.) de; -s; -tien ['h...] 1. haarborstel

haorbred z. *haorbrette*

haorbreed z. *haorbrette*

haorbrette z. *haorbrette*

haorbrette (Diz, Nbk, Np, Obk) Ook

haorbreed (Db en west. van Np, Nw),

haorbrette (Dho, Nt, Ol-Nl), *haorbried*

(verspr. OS, Np, Nw, Ste), *haorbred* (El)

de ['h...] 1. niets, zo goed als niets, haar-

breed, in *Et schilde mar een haorbrette of*

ik had een anrieding had (Obk), ...*of ik zat*

in de sloot (El), *'t Schilde mar een*

haorbried of hi'j had et oor van de kop had

(Dfo), *Ik gao gien haorbrette veur 'm an de*

kaant ik ben niet bang voor hem en geef

geen centimeter toe (Diz), ook: ik ga niet

voor hem opzij (Diz), zo ook: *Hi'j gaf gien*

haorbreed ruimte (Op) en *Hi'j gaot gien*

haorbrettee uut de wege (Nt), *Hi'j gef gien*

haorbreed toe (El, Sz, Diz), *iene gien*

haorbried in de weg leggen iemand niets in

de weg leggen (verspr. WS, Dhau)

haorbred z. *haorbrette*

haorcrème (spor.) - haorcrème

haordikte (Ol-Nl) de ['h...], in *'t Schilde*

mar een haordikte zo goed als niets, nl.

gelijk de dikte van een haar (Ol-Nl)

haordracht (l) - haordracht

haordreugapperaot (l) - haardroogappa-

raat

haordreuger - haardroger

haordreugkappe (Nbk) - haardroogkap

haordri'jing (Ld) de; -s; ...dri'jinkien

['h...dri'jɪŋ] 1. ineengedraaid haar, met

name in de borstels op het achterste van

een varken

haoren I bn.; attr. ['hɔ:ɪŋ] 1. van haar *D't*

bin nylonpruken, mar ok echte haoren

pruken (Wol), *een haoren kleeed* (Bdie),

haoren bossels (Nbk, Op), *een haoren*

scheerkwaste (Nw), *een haoren penseeltien*

(Nw), *een haoren zevc* zeef van paardehaar

(Np, Bu): *Vroeger hadden ze een haoren*

zi'je, om et roggenmael te zi'jen (Np), *een*

haoren spantouw nl. ruigharig (Spa), *een*

haoren vege (Dfo, Dho), *een haoren*

raegebol nl. van paardehaar (Nbk), *een*

haoren kwaste nl. van varkenshaar (Ste)

haoren II zw. ww.; onoverg.; haorde, het

haard 1. z'n haren verliezen, verharen *Die*

katte van oons die haort zo, alles zit d'r

onder (Sz), *Mit 't haoruutkammen haor ik*

nogal wat, de trui zit vol mit haor (El), *In*

et veurjaor haort alle vee (Ste)

haorfien I (OS, verspr. WS) Ook *haorfijn*

(Diz, Ld, Ol-Nl, Wol) bn. [aks. wisselt] 1.

zo dun, fijn als haar *We stampen et*

haorfien (Np), *Ie moe'n de koffie niet*

haorfien maelen (Spa), *Dat kletien is*

haorfien haokt (Obk), *Dat is haorfien spul*

(Dhau), *Dat spiekertien is een haorfien*

dinkien (Nw), *'t Is een haorfien warkien,*

dan maj' wel goeie ogen hebben (Diz), *Ie*

kun 't haost niet lezen, zo haor-fien is dat

schreven (Mun)

haorfien II (OS, verspr. WS) Ook *haorfijn*

(Diz, Ld, Ol-Nl, Wol) bw. ['h...] 1. zeer

nauwkeurig, tot in de kleinste bij-

zonderheden *Dat zullen we even haorfien*

uutpluzen (Dfo), *We zullen et haorfien*

uutzuken (Dho), *Dat za'k je es haorfien*

uutleggen (verspr., Bdie), ...*uut de doeken*

doen (Ld, Op), ...*vertellen* (Ma), *Ik wil et*

haorfijn weten (Diz)

haorfijn z. *haorfien* I, II

haorgruu z. *haorgruui*

haorgruj z. *haorgruui*

haorgruui (Nbk) Ook *haorgruj* (Obk),

haorgruu (Wol) - haargroei

haorgruuimiddel (spor., l) - haargroei-

middel

haorig ['hɔ:əɾəx] - harig, met haar be-

groeid

haorinplaant (Nbk) de ['h...] 1. haargrens

op het voorhoofd *De iene het een hoge*

haorinplaant, de ere een lege (Nbk)

haorkam z. *haorkamme*

haorkambakkien z. *kammebakkien*

haorkamme (WS, Nbk, Obk, Ol-Nl) Ook

haorkam (OS, verspr. WS), *haorkaome*

(Np, Ste), *haorkaom* (Bu, Dfo, Ma, Nbk,

Nw, Ow) de; -n; -gien ['h...] 1. kam om

het hoofdhaar mee te kammen

haorkammegien (Ma, Nbk) - haarkam:

kammetje om in het haar te dragen, ge-

bruikt door vrouwen om hun hoofdhaar bijeen te houden en ter verfraaiing
haorkammen (Diz, Nbk, Ste, Sz) Ook **haorkemmen** (Nbk, Sz) zw. ww.; on-
 overg.; haorkamde, het haorkamd ['h...] 1.
 z'n haar kammen *Ie moe'n even haor-
 kammen, jong* (Ste), *Ik komme zo, ik moet
 nog haorkammen* (Diz)

haorkaom(e) z. *haorkamme*

haorkaomebakkien z. *kammebakkien*

haorkemmen z. *haorkammen*

haorknippen (verspr.) - haarknippen *Ik
 gao even henne te haorknippen* (Dhau)

haorknipper (verspr.) de; -s; -tien
 ['h...knɪpɾ] 1. kapper

haorknippien (Nbk) et; ...knippies ['h...]

1. haarspeld met sluitinkje

haorkrulle (spor.) - haarkrul

haorkruller (Nbk) de; -s ['h...krʌlɾ] 1. fri-
 seertang, krultang

haorkuif (Nbk) - haarkuif: pluk, bosje op-
 staande haren

haorlak (spor.) - haarlak

haorlint z. *haorstrik*

haorlok (Nbk) - haarlok: bosje haar (van
 de mens)

haormode (l) - haarmode

haornet (spor.) - (vaak verkl.) haarnetje

haorscharp - haarscherp ...*mit haorschar-
 pe volen in de broek* (v), *'k Wete et haor-
 scharp* (v)

haorscheurtien (Nbk) - haarscheurtje

haorsnieder (El, Mun, Obk, Ol-Nl, Ste,
 Wol) de; -s; -tien ['h...]

1. kapper
haorspelde (Ma, Nbk) de; -n; ...speltien 1.
 bep. sieraad in het haar: haarspeld

haorspray (spor.) Ook **hairspray** (l) -
 hairspray

haorstokkien et; ...stokkies ['h...sto...] 1.
 gevlochten plukje haar van een dierbare,
 meestal van iemand die overleden is, vaak
 gedragen in een medaillon, in een *hanger-
 tien* om de hals, in een ring of in een
 kleine broche (Nbk) 2. niet volledige
 pruik, toupet (Bu, Nbk, Nw) *Hij' dreegt
 een haorstokkien* (Nbk)

haorstrik (Nbk, Ste) Ook **haorlint** (Nbk)
 - haarstrik

haoruutkammen (El, Nbk) onbep. w.
 ['h...] 1. z'n haar uitkammen *Mit 't haor-
 uutkammen haor ik nogal wat, de trui zit
 vol mit haor* (El)

haoruutval (Nbk, Ow) - haaruitval

haorvarve (verspr.) Ook **haorverve** (Spa)
 - haarverf

haorversteviger (spor.) - haarversteviger
haorverve z. *haorvarve*

haorverzorging (l) - haarverzorging

haorvlecht (Ste) - haarvlecht

haorwaeter (Pe-Db) et ['h...] 1. haarwa-
 ter: bep. haarmiddel

haorwasken (Nbk) - haarwassen

haorwottel (Nbk) de; -s ['h...] 1. haar-
 wortel: deel van een haar in de huid

haorziekte (Nbk) de; -s, -n ['h...] 1. bep.
 ziekte die het haar aantast

haorzuver (Nbk, Np) - haarzuiver

haost I de; -en (bet. 1) [hɔːəst] 1. haast
 waarmee men iets doet *In de haostzol hij'
 nog vergeten om et mit te nemen* (Nbk),

haost maeken (Nbk), *in duzend haosten*
 zeer snel (v, vo): (...) *rap et ver-
 struperspakkien an en in duzend haosten*

naor Amsterdam (v), *in zeuven haosten* id.
 (Nbk, Np) 2. te grote snelheid *Dat zo'k in*

de haostnog vergeten (Nbk) 3. de nood-
 zaak om iets snel te doen *Hej' haost?*

(Nbk), *D'r is haostbij* (Nbk), *Doe mar*
kalm an, et het gien haost (Nbk)

haost II Ook **host** (spor.) - **haoste** (Ste) bw.
 [hɔːəst/hɔst/'hɔːstə] 1. weldra, bijna

(inzake tijd) *'t Wodt haostal weer veurjaor*
 (Nbk) 2. bijna, op een beetje na *Et wijt*

haostniet (Nbk), *Ie zollen haostdaenken*
dat ze niet willen je zou geneigd zijn te

denken (Nbk), *Iederiene het tegenworij*
haost een auto (Obk), *'k Weet now wel*

haostwa'k an jim heb zo ongeveer (b) 3.
 nu eindelijk eens *Koj' haost es een keer?*

(Nbk), *Koj' haost?* (Nbk), *Biwwwe d'r haos-
 te?* (Ste)

haoste z. *haost* II

haosten Ook **hiesten** (b: ln) zw. ww.;
 wederk.; haoste, het haost [...tɪ/hi(:?)...] 1.

zich haasten met iets te doen *Ie hoeven je*
niet te haosten, et mag morgen ok wel

(Nbk)

haostig bn., bw.; -er, -st ['hɔːəstɪx] 1.
 zeer gehaast, haast hebbend, ongeduldig

Hij' gong d'r haostig vandeur (Nbk) 2.
 overijld *Ie bin krek even te haostig west*

(Nbk), *Niet zo haostig! Et komt wel goed*
 (Nbk) 3. (met name van overlijdensge-
 vallen) plotseling, onverwacht (Op, Ste,

bo: Bu, Nw, Op) *Hij' is haostig wegraekt*
 plotseling overleden (bo: Bu, Nw, Op), *J.*

haostighied - happien

is haostig sturven, hi'j ligt now al in de kiste (Op)

haostighied (Nbk) - haastigheid

haostklus (spor.) - haastklus

haostwark Ook **haostwerk** (WH) et ['h...]

1. werk dat men op haastige wijze verricht *Ie moe'n d'r gien haostwark van maeken, dan wodt et ja niet zo netties* (Nbk) 2. werk dat zeer snel moet gebeuren *Et was haostwark op 'e drokkerije* (Nbk)

haostwerk z. **haostwark**

haotdregend z. **haatdregend**

hap de; -pen; -pien [hap] 1. hap, beet *Hi'j nam een slok koffie en dee een hap van de koeke* (l), *Hi'j deu een hap en spi'jde et drekt weer uut* (Mun), *...nam een hap...* (Nbk), *Hap, slok, weg!* gezegd wanneer er wordt toegehaapt (lett.) (Diz), zo ook (ook verbonden door streepjes) *Hap, slok, hap zegt hi'j* (Ol-Nl), (van gehaast eten) *Gauw een hap en een slok, en dan hewwe 't eten op* (Nbk, Np) 2. wat men in één keer in de mond neemt, afgehaapt deel *Mag ik ok een happien pruvén?* (Mun), *'k Kan gien hap deur de keel kriegen* het eten smaakt me niet, ik lust eigenlijk niets (Bu, Diz, Nbk), *'k Heb d'r nog gien hap van had* (Diz) 3. hapje eten, (kleine) maaltijd *Aj' soms nog honger hebben, ik heb nog wel een waarme hap veur je* (Sz), *Dat was ok een lekkere hap* (Db), *een hattelijke hap* (Dho), *een hattige hap* (Sz), *Kriegen we nog een hap en een snap?* krijgen we nog iets te eten? (Nbk) 4. flink stuk uit iets, een flink deel *een hiele hap* heel wat, flink wat, ook: een heel karwei (Ste): *In december komt d'r een hiele hap uut de beurs* wordt er veel geld uitgegeven, nl. in verband met Sinterklaas (Obk), *D'r mist een hele hap uut* (Diz), *Daor hej' de hiele hap, neem et mar mit* daar heb je de hele boel (Nbk), *Ie hebben d'r al een mooie hap van op je* hebt er al veel van verbruikt (Dho), *een hap en een snap. In een hap en 'n snap is et op* (Dho), (van bijv. het werk) *Et gaot mit een hap en een snap* (Np), *Hi'j dee et in een hap en een snap* vlug (Nw) * *Hap, snap, slobber op de pap* (Nbk)

hap-hap (Nbk) de [hap'hap] 1. het eten (waar men trek in heeft), de lekkernijen waarop iemand aast *D'r komt aanst nog wat eten en zo* [bijv. op een feest], *daor guntert hi'j op, hi'j het de hap-hap in 't ve-*

zier (Nbk)

hap-slok-hap (Ol-Nl) tw. [hapslok'hap] 1. gezegd ter uitdrukking van de snelle wijze waarop men eet *Hap-slok-hap, zee hi'j, en klaor was hi'j mit 't eten* (Ol-Nl)

haperen z. **haeperen**

hapklaor (l) - hapklaar, gereed om te worden gegeten

happen zw. ww.; overg., onoverg.; hapte, het hapt ['happ] 1. (onoverg.) happen (naar iets) *Die hond hapte naor mi'j* (Ma), *naor locht happen*, zo ook *naor de zieken happen* het benauwd hebben en naar lucht snakken (Obk), *naor aodem happen* (Ste) 2. happen in, uit iets happen *Ie zollen d'r zo in happen* (Np), *De hond hapte al zien eten uut de schaole* (Nbk), *'t Is mi'j gien happen weerd* dat eten smaakt niet lekker (Obk), *De hond hapte onverwaachs de postbode in de broek* (Dfo), *Die hond kan je zo in de bienen happen* (Db), *Hi'j hapt zomar niet!* hij bijt niet meteen (Ste) 3. (onoverg.) happen in bep. gips voor het maken van een model voor een kunstgebit *Hi'j mos naor de tandarts te happen* (Op), *Mit een ni'j gebit moej' happen* (Ow) 4. (onoverg.) op een opmerking, een pesterij, een grapje serieus, kritisch en veelal geprikkeld reageren *Hap toch niet overal op* (Dho), *Ie moe'n niet zo happen, je!* (Nbk), *Hi'j hapt d'r niet op* hij laat het langs zich gaan (Diz), *Doe ik dat tegen 'm zee, hapte hi'j aorig* reageerde hij nogal fel (Op), *Ze happen d'r op in ze* gaan op praatjes in die anderen tegen hen hebben (Dho), *Daor wol hi'j wel op happen* (Pe-Db1), *Hi'j hapt gauw* reageert vaak snel op geprikkelde wijze (Ma, Np, Ow)

happening (Nbk, l) - happening *een hiele happening* een groot opgezette bijeenkomst, een spektakulaire presentatie (Nbk, l)

happien et; happies ['hapien] 1. kleine hap die men neemt, ook klein stukje dat uit iets mist of uit iets genomen wordt *Dan moe'n we mar even een happien eten hebben* een niet zo grote hoeveelheid (Nbk) 2. in *een lekker happien* (spor.) 3. bep. geen kleinigheid, geen gemakkelijke opgave, in: *Et was gien happien (heur). Wat was 't een weer! Et was gien happien aj' d'r deur mossen* (Dfo), *'k Mos mit de hadde wiend op 'e fiets naor De Kuunder, now, dat was*

gien happien! (Sz), *le moe'n et mar in de rogge hebben, dat is gien happien* (Nw)

happig bn., bw.; -er, -st ['hapəx] 1. tuk zijn op, begerig zijn naar *Die is d'r happig op om wat te kriegen* (Nbk), *Een rieksbetrekking is mit de bore omme* [met de witte boord], *daor bin ze allemaol happig op* (Sz), *'k Bin d'r niet happig op* ik ben er niet bep. op gebrand, ik zie het niet zo zitten (Nbk)

hapzeggen (v) et ['hap...] 1. het daadwerkelijk uitvoeren *Eerst wojm nog wel dawwe oons mit 'n vierend uutstrupen zollen, en now 't mit oons haost an 't hapzeggen toe was, now is 't weer niet goed* (v)

harbaarge z. *harbarg*

harbaargen z. *harbarg*

harbarg z. *harbarg*

harbarg (OS, Dho, Np, Nt, Ol-Nl, Ste) Ook *harbarg* (Wol), *harbaarge* (ZW, Obk), *herberg* (Sz), *herreberg* (Spa), *haarbaarge* (Nw) de; -n; harbargien ['harbarga/...rx/...ba:.../.../ha:...] 1. kafé, kroeg, logement *in een harbarg eten* (Nbk), *Ze drevn een drokke harbarg an een straotweg* (j)

harbargen (OS, verspr. WS) Ook *harbaargen* (Obk) [...gɪ] - herbergen: een onderdak, onderkomen verschaffen, (veelal tijdelijk) huisvesten *In die grote schure kun ze een hiele protte volk harbargen* (Obk), *wat harbargen kunnen* onder dak bewaren, huisvesten (Ol-Nl, Op), *icne harbargen* iemand onderdak geven (Ste, Np)

harbargespul (bl) et ['h...] 1. Stellingwerfstalig kleinkunstprogramma van sketsjes en liedjes waarmee met name in de jaren zeventig in diverse 'herbergen' werd opgetreden

harbargier (Dfo, Op, j) [...'g...] - herberghier

hard drug (spor.) - hard drug

hardrock (l) - hardrock

hardware (l) - hardware

harem (spor.) ['ha:rəm] - harem

haren (Nbk) ['ha:rɪ] 1. in *op haren en snaren* op het nippertje 2. z. *heren*

haring (spor.) - haring: om een tent mee vast te zetten

harke Ook *haarke* (ZW) de; -n; harkien ['harkə/'ha:rkə] 1. hark: bep. tuingereedschap, ook hooihark: *Zaoterdags bruuk ik*

nog de harke, om 't om huus netties te kriegen (Db), *een Liphuuster harke* bep. soort hooihark van goede kwaliteit (Ol-Nl), *een man an de harke* die staat te harken (Sz), *zo stief as een harke* (Nbk) 2. stijf iemand (Dho, Nbk, Np) *Wat bij' toch een stieve harke* (Nbk), *een harke van een kerel* (Dho) 3. onbeschofte vrouw (Wol)

harkekop (verspr.) de; -pen; -pien ['harkəkɔp] 1. dwarshout van een hooihark, nl. waarin de tanden zitten, de eigenlijke hark i.t.t. de steel

harken Ook *haarken* (ZW) zw. ww.; overg., onoverg.; harkte, het harkt ['harkɪ/'ha:r...] 1. harkend bewerken of bij elkaar brengen *Ze harken et huj bij mekeer* (Nbk), *Begin nog mar niet te harken, et huj is nog krapan dreuge* (Op), *Hi'j was in de tuun an 't harken* (Nbk)

harkepenne (verspr. OS, Mun, Ol-Nl, Op) Ook *harkpenne* (Nt, Obk) de; -n; ...pennegien ['h...] 1. tand van een hooihark (Ol-Nl)

harkepunt (Ld) de; -en; -ien ['h...] 1. puntig eind van de stok van een hooihark, waardoor het Spaanse riet, verdeeld, loopt **harkerietien** z. *harketwiege*

harkestael z. *harkestok*

harkestaale z. *harkestok*

harkestok Ook *haarkestok* (ZW), Ook *harkestaale* (Obk, Pe-Dbl, Wol), *harkestaal* (Op) de; -ken; -kien ['h...] 1. steel, stok van een hark, met name van een hooihark of een tuinhark

harketane Ook *haarketane* (ZW) de; -n; ...taantien 1. harktand

harketwieg z. *harketwiege*

harketwiege (Db, Dfo, Dho, Diz, Ma, Mun, Op, Sz) Ook *harketwieg* (El), *harktwieg* (Nt), *harkerietien* (Np, Ow) de; -n; ...twiegien ['h...] 1. elk der gebogen twijgen, rieten tussen de stok en het dwarshout van een hooihark

harkkeerder (verspr. OS, Bu, Nt, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz) de; -s ['harkɪ:ərdɛ] 1. bep. ouderwetse hooimachine die men kon instellen op zwelen of keren van het hooi

harkpenne z. *harkepenne*

harksel Ook *haarksel* (Bdie) et ['harks/ha:...] 1. harksel, nl. wat in kleine hoeveelheden bijeengeharkt is, ook: restjes die nog bijeengeharkt moeten worden *D'r is wat harksel liggen bleven* (Nbk), *'t Laand*

harktwieg - harrewarren

moet nog al even bijharkt wodden, hier en daor ligt nogal wat harksel (Op), Now de blaeden valen, hej' hiel wat harksel (Db)

harktwieg z. *harketwiege*

harlekijn (spor.) - harlekijn: bont getooid en/of zich opzettelijk grappig gedragend iemand, ook: vleiende benaming voor een klein kind *mien kleine harlekijn* (Nbk)

Harm z. *Haarm*

harmharkies z. *haarmharkiespere*

harmharkiespere z. *haarmharkiespere*

harmonie (verspr.) de; -nen [harmō: ð'ni] **1.** vereniging voor het spelen van harmoniemuziek, harmonieorkest **2.** in *in harmonie* in goede samenwerking en overleg, zonder wrijvingen (spor.) *Ze moe'n mar wat in harmonie mit mekeer perberen te leven* (Nbk)

harmonieke z. *monieke*

harmoniekegaas z. *harmonikagaas*

harmoniekespouder z. *moniekespouder*

harmoniekespouder z. *moniekespouder*

harmoniekonkours [...'nikoŋku:əfs] - harmoniekonkours

harmoniemedel (l) - harmoniemodel

harmoniemeziek (spor.) - harmoniemuziek

harmonieorkest (spor.) - harmonieorkest

harmonika z. *monieke*

harmonikadeure - harmonikadeur, opvouwbare deur

harmonikagaas Ook *harmonikagaes* (Bdie), *harmoniekegaas* (Nbk), *moniekegaas* (Obk) [har'mō: ð'nikaga:s/...] - harmonikagaas

harmonikagaes z. *harmonikagaas*

harmonikaspeulder z. *moniekespouder*

harmonikaspeulder z. *moniekespouder*

harmonium (spor.) - harmonium

Harmtien z. *Haarmtien*

harnas et; -sen; -sien [harnas] **1.** harnas (wapenrusting) *As iene stief in de kleren zit, dan zit hi'j aorig in 't harnas* dan wordt hij beperkt in z'n lichaamsbewegingen; ook gezegd n.a.v. een stijf zittend korset, van iemand met een been in het gips e.d. (Bu, Dmi, Ma, Obk, Nbk): *Aj' een kesjet [korset] an hebben, zit ie stevig in 't harnas* (El, Nbk, Spa, Np), zo ook *Bij 't winter, mit veule kleren an, loop ie aorig in 't harnas* (Ow), *Die hebben et aorig mit mekeer in 't harnas* hebben flink ruzie met elkaar (Nbk), *iene tegen een aander in 't harnas*

jaegen, iene tegen jezels in 't harnas jaegen, Die is in 't harnas sturven terwijl hij druk met zijn werkzaamheden bezig was, is hij overleden (Dmi, Nt, Pe-DbI, Op, Obk)

harp z. *harpe*

harpe Ook *haarpe* (s: oost.), **harp** (Sz) de; -n; harpien [harpə/'ha:rpə/...] **1.** bep. muziekinstrument: harp

harperig (Spa) bn.; -er, -st [harpə'ɔx, ...pɹ...] **1.** (van de huid van de mens) schraal, ruw, enigszins gebarsten

harpespeulder (l) - harpspeler

harpist (l) - harpist

harpconcert (l) - harpconcert

harpmeziek (l) - harpmuziek

harpoen de; -en [...'p...] **1.** harpoen voor de walvisvangst **2.** hetzelfde als *hujharpoen* (Nbk), z. *aldaar*

harpsluting (Spa) - harpsluiting

harre (verspr. OS, b, ba) tw. [hara] **1.** bah, jasses, vooral in *Harre, harre!* (ba, b), voorts in *Harre krastes* (ook aaneen, z. *aldaar*) **2.** z. *hadde* II

harrejakkas (spor.) tw. [harə'jakəs] **1.** harrejakkas, jakkes *Harrejakkas, wat roken jim hier toch* (Dfo), *...wat is 't beesteweer* (Obk), *...daor komt die kerel al weer an* (Obk)

harrejasses I (Ma, Nt) [harə'jasəs], in *iene op zien harrejasses geven* op z'n donder geven, een pak ransel geven (Nt): *Geef 'm mar best wat op zien harrejasses* (Nt), *Hoe krieg ie et in je harrejasses* hoe haal je het in je hoofd (Ma)

harrejasses II Ook *hurrejasses* (Nbk) tw. **1.** uitroep van afschuw: ba, wat vies, wat vervelend *Harrejasses, hoe koj' daor toch bi'j* (Diz), *Harrejasses, wat stinkt et hier* (Obk)

harrekrastes Ook *harrekrastig* (Diz) tw. [...'krastəs/...'krastax] **1.** uitroep van afschuw, afkeer *Harrekrastes nog an toe* (Nbk)

harrekrastig z. *harrekrastes*

harrewarderij (Obk, Op) de [harəwar də'rjə, z. -i'je] **1.** geruzie, gekrakeel, gekibbel

harrewarren (verspr.) zw. ww.; onoverg.; harrewarde, het harreward [harəwarɹ] **1.** ruziën, gekrakeel over iets hebben *Schei toch uut te harrewarren* (Nw), *Ze weren daor altied an 't harrewarren* (Ma), *tegen*

mekeer harrewarren (Dfo)

has (verspr.) de, et [has] 1. hars, hoofdzaaklijk bekend van naaldbomen *Ie meugen wel een peer warkhaansken andoen aj' mit dat sparrehooft an de gang gaon, eers kriej' allemaol has an de hanen* (Nbk), *een stokkien has, D'r zit een protte has an die boom* (Nbk)

hasachtig (verspr.) bn.; -er, -st ['h...] 1. op hars lijkend of naar hars ruikend

hasems z. *haastmis*

hasj(ies) z. *hassies*

hasliem (l) - harslijm

haslocht (Nbk) - harslucht

haspel de; -s; -tien ['hasp] 1. haspel (om mee op te winden), met name bij het spinnen, ook in andere toepassingen *De haspel an 't spinnewiel maekt de draoden tot gaoren* (Obk), *As et gaoren van de haspel komt dan hej' een rofien* (Np), *Bij 't spinnen moet et gaoren op 'e haspel* (Spa), *Aj' stiekeldraad kopen zit dat op een haspel* (Dfo), *Dat stiekeldraad is raar werk, ie kun 't haost niet van de haspel kriegen* (Sz), *Ie moe'n de draod van de haspel lopen laoten* (Np), *snoer op 'e haspel wienen* (Dho), *Hij het alles bij 't aende, mar d'r komt niks van op 'e haspel hij is overal tegelijk mee bezig, maar nergens komt iets van terecht* (Ma, Ow), *'k Hebbe nogal wat mit him praoten moeten, hij hadde nogal wat op 'e haspel hij had nogal wat op z'n lever* (Nbk), *Die boge is ja zo brik as een haspel* (s: oost.) 2. lastig kind (Db, Dho, Mun, b: ln) *Wat is dat een haspel van een kiend, 't is om staepel van te wodden* (Db), *Schiet toch op, haspel* (Dho) 3. kind met vreemde uitvallen, kind dat zich gek uitdrukt (Sz) 4. iemand die voortdurend haspelt, nl. ruziet (Sz) *Die beide haspels wo'n et nooit mit menaander iens* (Sz) 5. stoethaspel, erg onhandig iemand (Mun, Nw) *een wondere haspel* (Mun)

haspelen zw. ww.; overg., onoverg.; haspelde, het haspeld ['hasp] 1. verward vertellen *Hij haspelde d'r mar wat op los* (Bu), *deur mekeer haspelen. Vertel dat now es even rustig, want ie haspelen now alles deur mekeer* (Obk) 2. (onoverg.) kibbelen, ruziën (verspr.) *Hool toch es op te haspelen, gao mar es buten speulen* (Obk), *Die beide oolde mannegies zatten mar tegen mekaere te haspelen* (Op)

haspelkont z. *haspelkonte*

haspelkonte (Ol-Nl) Ook *haspelkont* (Db, Ow) de; -n; ...kontien ['h...] 1. stoethaspel (Db) 2. iemand die verward vertelt, de zaken door elkaar haspelt (Ol-Nl, Ow) *een aorige haspelkont* (Ow) **haspeltriene** (Op) de; -n; -gien ['h..trinə] 1. vrouw die niet opschiet, met name met het werk

hassebaosen z. *hassebassen*

hassebas (Dho, Diz, Ld, Mun, Np) de; -sen; -sien ['hasəbas] 1. vrolijk en/of fel en pittig iemand (Diz, Mun) *Dat is ok een hassebas!* (Diz), *Die meid was een vrolike hassebas* (Mun) 2. kleinigheid, zo goed als niets (Dho, Ld, Mun, Np) *Ze hebben ruzie om een hassebas* (Dho), *D'r mekeert mar een hassebassien an* (Np), *Veur al dat wark da'k daon hebbe, kreeg ik mar een hassebas, heur* (Mun), *M. kreeg mar een hassebassien suker in de koffie* zeer weinig (Ld)

hassebassen (Dfo, b: ln) Ook *hassebaosen* (b: ln) ['hasəbasɪn/...bə:sɪn] - hassebassen: ruziën, kibbelen

hassebassien et; ...bassies ['h...basin] 1. borrel *Zol ie nog wel een hassebassien lussen?* (Bdie), *Die A. is zo grieperig, hij mag wel een hassebassien hebben* (Sz), *We zitten an een hassebassien* (Spa), *Een hassebassien is goed veur de worms* (Ste) 2. kleine *hassebas*, z. aldaar

Hasselt (Ste) ['has|t] 1. naam van een bekende plaats in Overijssel *Vroeger gingen ze naor Hasselt om een bedevaort te holen, dan gongen ze mit de Meppeler boot* (Ste), vandaar *Hasselt was de heilige stede* (Ste)

hassenandoening (l) - hersenaandoening

hassenbeschaediging (l) - hersenbeschadiging

hassenbloeding (verspr.) Ook *hessenbloeding* (Spa) - hersenbloeding

hassenfunctie - hersenfunctie

hassengimmestiek (Nbk, Np) Ook *hessengimmestiek* (Spa) - hersengymnastiek

hassenhelte (l) - hersenhelft

hassenholte (l) - hersenholte

hassenkronkel (spor.) - hersenkronkel (met name fig.)

hassenkwabbe (l) - hersenkwab

hassenletsel (Np, Op) - hersenletsel

hassenofwicking (l) - hersenafwijking

hassenonderzoek (l) - hersenonderzoek

hassenontsteking - hastachtig

hassenontsteking (l) - hersenontsteking
hassenopperaasie (Nbk, Np) de; -s ['h...]

1. operatie aan de hersenen

hassenpanne (Bdie, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Op) de 1. hersenpan, hoofdzaakelijk in verbindingen als *Hool je hassenpanne dichte!* hou je mond, hou op met je geschreeuw (Nbk), (geuit als dreigement) *'k Zal je de hassenpanne inslaon!* (Diz)

hassenpiene (Db) de ['h...] 1. hoofdpijn

hassens Ook *hessens* (Spa) mv. [hasɲs /heɲs] 1. hersenen: orgaan in het hoofd, fysieke vorm van het denkvermogen 2. verstand, denkvermogen *De kiender van die huusholing hebben allemaol goeie hassens* (Obk), *A'k de hassens doe mar bij mekeer hullen hadde* als ik toen m'n verstand maar had gebruikt (Np), *Hij het gien hassens* hij is nauwelijks in staat goed na te denken (Dmi, Obk, Ol-Nl, Wol, Dho), *Meens, je doen krek al haj' helemaole gien hassens* (Ol-Nl), *een goed stel hassens (in 't heufd) hebben* (verspr.), *Die het hiel wat in zien hassens, 't leren is him niks* (Db), *Hij het een dikke kop, mar weinig hassens* maar weinig verstand (Obk, Diz), *Die het ok een kop zonder hassens* (Sz), *Zien heufd is groter as zien hassens* (Op), zo ook *Hij het niet vule hassens* (Nbk), *Die vent het gien hassens* (Bdie, Nbk), ...in de kop (Ow), *Die vent het meer hassens an de kop as d'r in* is niet bep. schrander (Nbk) ...om de kop as in de kop id. (Np), *Die man het 't een betien an de hassens* hij is een beetje getikt (Dfo), zo ook *Hij is mit de hassens op 'e loop* (Diz), *Die is 't ok in de hassens sleugen* hij kon wel gek geworden zijn (Op, Dhau), *Hoe kriej' dat toch in de hassens* hoe kun je zoiets bedenken (Db, Ld, Nbk, Op, Ow, Wol), *Dat komt op 'e hassens an* daarbij moet je zeer diep of veel nadenken (Mun), *Bruuk je hassens!* denk toch eens na! (Bdie, Dho), zo ook *Die bruukt zien hassens niet* hij denkt niet na, let niet goed op (Bdie, Op, Bu), *Ie moe'n je hassens beter warken laoten!* denk toch beter na (Diz, Obk), *Aj' dat mar uut je hassens laoten* als je het maar niet waagt dat te doen (Nbk), *Ie moe'n je hassens goed bij dit wark hollen* (Diz, Obk), zo ook *Ie moe'n de hassens d'r wel (goed) bij hebben* (Mun, Sz, Fl), *'k Kan d'r mit mien*

hassens niet bij ik begrijp absoluut niet hoe dit kan, hoe dat heeft kunnen gebeuren (Diz), *'k Kan mien hassens d'r niet bij hollen* ik kan m'n aandacht er niet bij houden (Wol), *Even mien hassens wat opscharpen!* laat ik even goed nadenken (Nbk), *Hij schrabbede de hassens* dacht heel goed na (bl, Np), *je de hassens breken* zeer diep over iets nadenken (Np), *En de kiender pienigden heur hassens om de sommen of te kriegen* (b) 3. schedeldak, hersenpan *iene de hassens inslaon* (Bdie, Dmi, El, Nbk, Obk, Op), *Ie zollen die vervelende klier op zien hassens slaon* (Db), *Ie zollen jezels veur de hassens slaon* voor je gezicht slaan, van spijt, ergernis over eigen falen (Nbk), *iene liek veur de hassens houwen* iemand recht voor z'n gezicht slaan (Ma), vandaar *Ik kreeg een klap veur mien hassens* (Nt), (ruw) *piene in de hassens* hoofdpijn (Bdic, Nbk), *De putte zat an de hassens toe vol* zat helemaal vol (b) 4. mond (Nbk, Np), in verb. als *Hool je (de) hassens dichte* hou je mond! (Nbk), zo ook *Hool je hassens* (Np) * (vergoeljkend inzake iemand die kaal is) *Op hassens grujt gien haor* (Dho), zo ook *Woor haor zit kun gien hassens zitten* (Diz)

hassenschrabben (Ld, Ma, Nbk, Obk, Op) onbep. w. ['h...] 1. goed nadenken *Even hassenschrabben!* je moet/ik wil even goed nadenken! (Nbk)

hassenschudding Ook *hessenschudding* (Spa) de; -s; ...schuddinkien ['h...] 1. hersenschudding

hassenspoeling (spor.) - hersenspoeling

hassentumor (Nbk, Np) de; -s 1. hersentumor

hassenvlies (spor.) - hersenvlies

hassenvliesontsteking (Nbk, Np, Obk, Ste)

Ook *hessenvliesontsteking* (Spa) - hersenvliesontsteking

hassenwaark z. *hassenwark*

hassenwark Ook *hassenwaark* (Bdie) - hersenwerk

hassenweefsel (Op) - hersenweefsel

hassenziekte (l) - hersenziekte

hassien (Obk) et; hassies ['hasin] 1. stukje, reepje schink, ham (Obk)

hassies (spor.) Ook *hasj(ies)* (spor.) ['hasis/'hasjis] - hasjiesj

hast z. *haast*

hastachtig z. *haastachtig*

hastaovond z. *haastaovond*
hastaster z. *haastaster*
hastbloeme z. *haastbloeme*
hastdraod z. *haastdraod*
hastig z. *haastig*
hastkleur z. *haastkleur*
hastmark z. *haastmark*
hastmis z. *haastmis*
hastschoonmaek z. *haastschoonmaek*
hastvekaansie z. *haastvekaansie*
hat (Nw, Wol en oost.) Ook *het* (ZW, Wol en west.) et; -ten; -tien [hat/het of evt. heɾt] 1. ree of evt. ander hert *D'r zat een hat bij de kuilbulte te vreten* (Ld), *D'r lag een dood hat in de bos* (Np), *We hebben gisteraovend een hat veur de auto had* (Dhau), *In de snij' kuj' de hetten mooi sporen* (Spa) 2. z. *hatte*
hatachtig (Nbk) - hertachtig
hataendoening (spor.) - hartaandoening
hataanval - hartaanval
hataoder (l) de; -s 1. hartader
hatbewaeking (spor.) Ook *hatbewaking* (spor.) - hartbewaking
hatbewaking z. *hatbewaeking*
hatchirurg (spor.) - hartchirurg
hatchirurgie (spor.) de 1. hartchirurgie
eupen hatchirurgie (l)
hatelik Ook *haetelik* (Dfo, Np, Ol-Nl, Ow) bn., bw.; -er, -st ['ha:tələk/'he:...] 1. met opzet krenkend *We kun wel haetelik wezen* (Ow), *Die kan ok hatelik wat zeggen* (Dmi), *Wat komt dat d'r hatelik uut* (Dhau), *Ie moe'n niet zo hatelik doen* (Bu), *een hatelike opmerking maken* (Spa)
haten (spor. OS, verspr. WS, l) Ook *hac-*
ten (Dho, Np, Ol-Nl, Ste, Wol) ['ha:tɪn/'he:...] 1. een buitengewone hekel hebben (aan iemand) *Wat haet ik die vent!* (Ol-Nl), *Ik wete wel dat haten niet goed is, mar soms...* (Mun)
hateuperaosie z. *hatopperaosie*
hatgrondig bn., bw.; -er, -st ['h...] 1. hartgrondig *Hij had d'r hatgrondig de pest an* (Nbk), (verb.) *een hatgrondigen hekel an iene hebben* (Nbk)
Hathooltshuj (Np) et ['hat...] 1. hooi ge-oogst in een bep. gebied tussen *Nijhooltpae* en *Dcr Izzerd*, genoemd naar de terreinnaam *Hathoolt*
hatinfarkt (verspr.) - hartinfarkt
hatkamer (l) - hartkamer: één van beide kamers van het hart

hatklaachten z. *hatklachten*
hatklachten (Nbk). Ook *hatklaachten* (Nbk) ['h...kla(:)xtɪŋ] - hartklachten *hatklachten hebben*, *Hij is mit hatklachten opneumen in et ziekenhuus* (Nbk)
hatkleppe - hartklep *In een pompe zit een zoegerkleppe en een hatkleppe* (Op), *Die man het nij'e hatkleppen kregen* nl. kunstmatige (Nbk)
hatklopping de; -s, -en ['hatkloɪpɪŋ, ...əŋ] 1. het snel, onrustig kloppen van het hart, door opwinding of als ziekteverschijnsel *'k He last van hatkloppings* (Dmi, Obk, Nbk), *Et het je zo jacht, dan kun de hatkloppings niet votkommen* (Nbk), *Hatkloppings kuj' ok kriegien aj' hadde lopen* (Dfo)
hatkramp (Spa) - hartkramp
hatkwaol (Nbk) Ook *hatkwaole* (Spa) de; -en 1. hartkwaal
hatkwaole z. *hatkwaol*
hatleer (Np, Spa) et; ...leren; -tien ['hat...] 1. (vaak verkl.) pompleer op een pompzuiger
hatlik z. *hattelik*
hatmassage (spor.) - hartmassage
hatofwicking (l) - hartafwijking
hatoperasie z. *hatopperaosie*
hatopperaosie (Nbk) Ook *hatoperasie* (Op), *hateuperaosie* (spor. OS) - hartoperatie
hatpesjent - hartpatiënt
hatpunctie (l) - hartpunctie
hatrevalliedaosie (l) ['hatɾi:falidə:əsi, ...rə...] - hartrevalidatie
hatroerend (spor.) bn. - hartroerend *een hatroerend ofscheid* (Nbk)
hatsgeheim (spor.) - hartsgeheim
hatsjie (spor.) - hatsjie
hatslag de, et (bet. 3: Np, Ow); ...slaegen; ...slaggen ['hatslax] 1. slag van het hart 2. het kloppen van het hart *Zien hatslag is niet in odder* (Db) 3. hart, lever en longen van een slachtdier (Db, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz) *'t Hatslag wodde in een emmer mit zoalten wacter zet* (Np), *De hele hatslag van die koe was deur die ziekte antast* (Op), *Bij 't slaachten bleef et hatslag an mekeer zitten* (Ow), *Aj' een koe slaachten laoten, krieg' de hatslag weeromme* (Spa), *As wij slachten dan kook ik de hatslag wel, want dat vienen we lekker op brood* (Sz)
hatspecialist (spor.) - hartspecialist

hatspiere - hatte

hatspiere (Obk) - hartspier

hatstikke Ook **hatstikkig** (Np) bw. [ˈhat stikə(x)] **1.** zeer, in hoge mate, volstrekt *Nee, de veearts kon d'r niks meer an doen, et dier gong hatstikke dood* (Nbk), *hatstikke mooi* (Nbk), *hatstikke vol* (b), *Et is hatstikkig koold!* (Np), *'t Wodt vannaacht hatstikke donker* (Nbk), *Hatstikke bedankt!* (Ma), *Jim bin hatstikke gek!* (Np)

hatstikkig z. *hatstikke*

hatstilstaand (Nbk) - hartstilstand

hatstoornis (l) - hatstoornis

hastreek (spor.) - hartstreek

hatte Ook **hat** (spor., vooral in sommige verb.) et; -n; hattien [ˈhatə/hat] **1.** hart (als orgaan, bij mens en dier) *Ie kun 't beter mar niet an 't hatte hebben* een hartkwaal, een gebrek aan het hart is niet bep. gunstig (Nbk), *'t mit 't hatte te doen hebben* een ziekte of gebrek aan z'n hart hebben (Nbk, Np, Obk), *een zwak hatte hebben* (Nbk), (van mensen) *goed gezond van hatte gezond zijnd* (Nbk), ook verb.: *gezond van hatten* (s: Obk), *Van hat en inhoolten is hij nog best, mar 't verstaand lat hum in de steek* wat de konstitutie, het gestel betreft (Dho), zo ook *Die man is stark van hat en inhoolten* (Nt) en *De hat en inhouten bin nog wel goed* (Sz), *Hij het et hat wat op 'e giebel* z'n hart klopt snel en onrustig (Bu), *'t Hatte drijt me omme in 't lief* ik kan er absoluut niet tegen, ik word er onpasselijk van (Np), *in hatte en nieren* door en door, geheel naar de aard en/of afkomst: *We bin Stellingwarvers in hat en nieren* (Pe-Dbl), *We bin boer in hat en nieren* (Spa), *'t hatte op 't goeie plak hebben* een goede inborst hebben, eerlijk, rechtschape zijn en zich kunnen inleven in de problemen van een ander (Dhau, Mun, Nbk, Np, Op), *...op 't rechte stee dregen* (b), *'t hatte op 'e tonge hebben* (Dhau, Nbk, Np, Op), *Die dreegt et hatte op 'e tonge* zegt zo maar alles wat hij op z'n hart heeft (Dhau, Sz, Nbk), *Die lopt mit...* id. (Nbk), *'t hatte aorig hoge zitten hebben* hoogmoedig, trots zijn (Obk), zo ook *et hatte hoge dregen* id. (Np, b), (van een klein kind dat de hik heeft:) *'t Hattien gruuit* (App), *'t Hatte klopte him in de keel* hij voelde z'n hart nadrukkelijk kloppen, nl. van spanning, zenuwachtigheid (Db, Dhau, Nbk, Np, Spa), *mit et hatte in de*

hals angstig, zenuwachtig (vo), *'t Hatte slat him as een laomerstat* klopt zeer snel, van angst, spanning, zenuwachtigheid (Ow, Ste, b), *...as een lammestattien* (Spa), zo ook *'t Hatte sleug mij achtentachtig* (Ma), *...klopt mij...* (Bdie) **2.** centrum van het gemoed; moed, gevoel, karakter *Hij het alles wat zien hatte begeert* (Nbk, Spa), *Ok in de 118de psalm het de schriever zien hatte veur oons eupenlegd* (b), (...) *Dat wij nederig van hatte bliieven* (b), *je hatte vaasteholen* (Nbk, Np), *De schrik sleug heur om et hatte* (Nbk), *'t Wodde him angstig om 't hatte* (j), *iene op 't hatte trappen* (Nbk), *Heb et hatte es wec je gebeente als je het (niet) doet* (Bu, El, Np, Nbk, Wol), zo ook *Ie moe'n et hatte es in de huud hebben en doe dat!* (Db, Dfo), *wat op et hatte hebben* (Dho, Nbk, Spa), *mit de haand over et hatte strieken* (Nbk), *iene 't (goed) op 't hatte drokken* met nadruk inprenten (j, vo, Dho), zo ook *iene wat op 't hatte bienen* (b), *argens je hatte an ophaelen* er met volle teugen van genieten (Nbk, Spa, Np), zo ook *et hatte ophaelen* (Nbk), *Et moet zien hat mar ophaelen* het moet z'n loop maar nemen, het moet maar gaan zoals het gaat (Bu), *uut de grond van zien hatte, mit de haand op et hatte, Wat hij zee kwam recht uut et hatte* (Nbk), zo ook *As de spreker heur recht naor et hatte praotte, sprong et volk overaende* (vo), *Diepe in zien hatte is hij netuurlik een betien jeloers* (Nbk), *In mien hatte geef ik ze geliek* (l), *Mar in zien hatte was hij gien verkeerde vent* (ba), *In heur hatte was ze bliede* inwendig (vo), *Hij het een goed hatte* (Nbk), *Hij het gien hatte* hij is ongevoelig, de problemen van een ander laten hem koud (Np), zo ook *Hij het gien hatte in 't lief* (Nbk, Mun), *Hij het alles wat zien hattien begeert* (Nbk), *Dat gaot je (nao) an 't hatte van zoiets krijg je medelijden, dat trek je je enorm aan* (Np, Nbk), *wiek om 't hatte wodden* id. (b), *nao an 't hatte liggen* een sterke emotionele binding hebben met (ba): *Hool jim eigen tael in ere, die zo nao an 't hatte ligt* (ba), *In de grond van mien hatte moe'k dat toch wel toegeven* (Nbk), *een hatte van gould, ...van sien, van hatte!* proficiat, (niet) van hatte gunnen, (niet) van hatte gaon, *'t d'r van hatte mit iens wezen* (Op), *'t Is niet*

vule, *mar 't komt uut een goed hatte* (Nbk), *je hatte luchten, je hat uutstorten* (Spa), *'t Was mi'j uut et hatte grepen* het was precies zoals ik het ook voelde, zoals ik er ook over dacht (Nbk), *iene een hatte onder de riem stikken* (Bu, Db, Dho, Diz, Np, Op, Ste), ook met de betekenis: iemand een pluimpje geven (Ste), *'t Hatte zonk him in de schoenen* hij was plotseling zonder moed (Np), *mit hat en ziel* met al z'n toewijding, met heel z'n innerlijk: *Hi'j is mit hat en ziel d'r veur* (Diz), *Hi'j gaf 'm d'r mit hat en ziel an* (Op), *Zien hat zit d'r vol van* hij is één en al interesse voor die zaak (Diz), *een klein hattien hebben*: gezegd van iemand die snel bang wordt, door verdriet wordt overmand etc. (Np, Nbk), *Hi'j het een grote mond, mar een klein hattien* hij lijkt wel stoer, maar als het erop aan komt, knijpt hij hem (Ste, El), zo ook *een wried veurkommen en een klein hattien* id. (Ow), *iene naor je hatte* iemand met goede karaktereigenschappen, nl. zoals je die wenselijk vindt (Nbk, Np, Ol-Nl), *wat op 't hatte hebben* z'n hart over iets willen luchten, iets willen meedelen (Nbk, Np), *'t Is een pak van mien hatte* (Nbk, Nw, Ol-Nl), *'t niet over je hatte kriegen kunnen* iets niet doen uit medelijden of uit begrip voor de moeilijke positie van een ander (Nbk, Np), *iene bi'j 't hatte kriegen* iemands medelijden opwekken, op iemands gemoed werken (b), *iene op 't hatte trappen* iemand pijn doen (in psychische zin) (b), zo ook *Daor kwammen ze me wel mit op 't hatte* (Np), en *Ze wus niet half hoe ze heur daor mit in heur hatte trof* id. (j), *een grote mond, mar een klein hattien hebben* (Nbk) 3. positieve gezindheid *Naor mien beste weten dreeg ik heur een goed hatte toe* (Dfo), *Hi'j het hatte veur die zaake* een zeer positieve gezindheid (Nbk, Op), *...veur zien wark* (b), *...veur zien vee* (b), *'t Komt uut een goed hatte* het is door de beste bedoelingen ingegeven (Bdie, Nbk, Sz, Wol, vo), *iene zien hatte stelen* iemands intense genegenheid opwekken 4. iets met de vorm van een hart *een hattien in de husiesdeure* nl. een hartvormig gat in de deur van de w.c., meestal buiten (Nbk), zo ook *de hatties in de blienen* (vo), *Ze hadden een hattien mit een pielke d'r deur in de beukeboom*

sneden (Nbk), *Die koe het 'n hattien veur de kop* aan een hart doen denkende bles (Dfo, El, Ste) 5. het belangrijkste deel, het midden of centrum van iets *'t hatte van de boom* het binnenste (Ol-Nl), *Berkoop ligt now ien keer in 't hatte van de Stellingwarven* (Nbk), *'t hat van een pitte* (Mun, Spa), *'t hatte van de pompe* hartklep van een pomp, ook pompemmertje (Bdie, Bu, Dhau, Dho, Diz, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste): *As 't vrust, wodt et hatte uut de pompe haeld, dan lopt et waeter vot* (Ste, Obk), *De kleppe van de pompe zit op 't hatte* (Bdie, Ow), *'t Hatte van de pompe wodde vaastestampt mit koevet* (Ste), *'t Hat van de pompe is lek* (Diz), ook *'t hatte in de pompe* id. (Pe-Dbl) * *Waor et hatte vol van is, stroomt de mond van over* (Bu, Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Ow), *...lopt de mond van over* (Ol-Nl, El), *In et hat, uut et hat* ook al is men je nu gunstig gezind, houdt men rekening met je, toch word je snel weer vergeten, met name: als je weer wat uit beeld bent (Db), zo ook *Uut et oge, uut et hatte* (Bdie, Ld, Op), *Bitter in de mond maekt et hatte gezond* (Np), *Wat et oge niet ziet/Deert et hatte niet* (Bu), *As kiender klein binnen trappen ze je in de boek, as ze groot binnen trappen ze je op 't hatte* (Nbk), (raadsel) *Vuuf hatten, vuuf statten en een pennegien in 't gat/Ra, ra, wat is dat?* de vrucht van een mispel (de vijf hartjes vormen een vrucht, de 'staartjes' zitten op de hartjes) (Ste) **hatteboolte** (Bu, Db, Obk, Op) Ook **hattebout** (verspr. OS, Wol), **hetteboolt** (Pe-Dbl), **hetteboolte** (Bdie), **hettebout** (Diz en west. van Wol) de; -n; ...booltien ['haʦəbo:ltə/...bɔmt/'hetə...] 1. hertebout, met name reebout **hattebout** z. **hatteboolte** **hettefieper** (Np) de; -s; -tien ['haʦəfi:pɐ] 1. bep. fluitje door jagers gebruikt om reeën te lokken **hattegewei** (Nw, Op en oost.) Ook **hettegewei** (Bdie, Wol) - hertengewei, nl. van ree of een ander soort hert **hattejacht** (spor.) - hertejacht **hattejong** (Obk) et; -en; ...jonkien ['h...] 1. kalf van een ree of ander type hert **hattekaampe** (Obk, Op) Ook **hettekaampe** (Ste) de; -n; ...kaampien 1. hertenkamp **hattekeutel** (Nbk) Ook **hettekeutel** (Ste)

hattekop - hatvormig

de; -s; -tien ['h...] 1. keutel van een ree of evt. ander type hert

hattekop (Db, Op) Ook *hettekop* (Ste) de; -pen; -pien ['h...] 1. kop van een ree of een ander type hert

hatteleger (Np) et; -s; -tien 1. leger, zichtbare ligplaats van een ree

hattelik Ook *hatlik* (b), *hattig* (bet. 2: Dho) bn., bw.; -er, -st ['hat|ək/'hat|ək/'hatəx] 1. vriendelijk, warm, met oprechte genegenheid *hattelik dank* (spor.), *hattelike meensken* (j), *iene hattelike bedaanken* (Nbk), *een hattelike brief*, *Die vrouw is altied slim hattelik* (Nbk) 2. (bn.) hartig, enigszins zout, te sterk gezouten *De soep is nogal hattelik* (Wol), *Bi'j een borrel willen we graag een hattelike biet hebben* iets pittigs om te eten, bijv. kaas, worst (Op, Db)

hattelikhied Voor -heid z. -hied de 1. hartelijke bejegening of het daartoe steeds geneigd zijn *Et was altied hattelikhied bij die meensken* (Nbk), *D'r zit niks gien hattelikhied an dat meenske* (Wol), *Hij lop over van hattelikheid* (Nt), *Wat een hattelikhied hebben we van die meensken ondervunnen* (Ol-Nl), *Hattelikhied is mar alles* met name cynisch gezegd als men het tegengestelde ondervindt (Bdie, Bu, Ma), waarnaast *Een betien hattelikhied kan d'r toch zeker wel bi'j!* (Dho) 2. hartig eten (Op) *'k Hole niet vule van zuutgoed zoas taarties en koekies, geef mi'j mar wat hattelikheid, zoas een plakken keze of een stokkien wost* (Op) 3. zout of andere toevoeging die het eten hartig maakt (Dmi, Obk) *D'r moet wat hattelikhied bi'j et eten* (Dmi, Obk)

hattelust (spor.), in *naor hattelust*

hatten de; -s; -tien ['hatŋ] 1. harten *Gooi mar hatten op, ...een hatten op* (Nbk), *Hatten is troef!* (El, Np)

hatten- -hatten-, nl. in samenstellingen van het type *hattenboer*, *hattendrieje* etc.; ze zijn hier niet alle opgesomd

hattenaos [hatŋ'ɔ:əs] - hartenaas

hattenboer [...'b...] - hartenboer

hattenheer [...'h...] - hartenheer

hattenjaegen (Ma, Obk) - hartenjagen

hattenkaorte (Ste) ['h...] - hartenkaart: speelkaart in de hartenkleur

hattenkeuning z. *hattenkoning*

hattenkoning Ook *hattenkeuning* (Dhau,

Nbk) [...'k...] - hartenheer

hattenvrouw Ook *hattenwuuf* (Dho, Np)

[...f.../'w...] - hartenvrouw

hattenwuuf z. *hattenvrouw*

hattepote (spor.) Ook *hettepote* (ZW) de; -n; ...potien ['h...] 1. poot van een ree of ander soort hert 2. spoor, afdruksel van de poot van een ree, hert (in sneeuw, natte grond) *Ie hebben ok al weer hettepoten om 't huus henne* (Ste)

hatteprente (Diz, El, Ld, Np, Ow, Wol) de; -n; ...prentien ['h...] 1. spoor, afdruksel van de poot van een ree of ander type hert

't Bin allemaol hatteprenten in de snij (El)

hattertien (Nbk) et; ...ties ['hatʁtin] 1. lief klein kind, lief klein vogeltje of ander diertje

hattespoor (Db, Dho, Nbk, Obk, Op, Ow) Ook *hettespoor* (Ol-Nl) et; ...sporen; -tien

1. spoor van een ree of evt. van een ander type hert *'t Bin op 't heden allemaol hattespooren om de deure* bij het huis (Db)

hattevel (Op) et; -len; -legien 1. huid van een ree of ander type hert

hatteveleis (Nw, Wol en oost.) Ook *hetteveleis* (ZW, Diz, Wol en west.) - her-tevelees

hattevormig z. *hatvormig*

hatteweens (spor.) de; -en 1. hartewens

hattien et; hatties ['hatʁin] 1. klein *hatte* of *hat* in diverse betekenissen 2. in *'t Was hattien winter* hartje winter (Bu)

hattig (Nbk) ['hatəx] 1. in *een hattig woortien mit iene praoten moeten* hem geducht de waarheid willen zeggen (Nbk)

2. z. *hattelik*

hattransplantaosie (spor.) - harttransplantatie

hatverlamming (Nbk, Obk) de 1. hartverlamming *Hij is overleden, hij het gister een hatverlamming had* (Nbk)

hatveroverend (Dhau, Ol-Nl) [...ʁnt] - hartveroverend

hatverscheurend (Dhau, Ol-Nl) [...ʁnt] - hartverscheurend

hatverstarkertien z. *hatverstarking*

hatverstarking (Nbk) Ook *hatversterking* (Spa), *hatverstarkertien* (Ol-Nl) ['hat...]

- hartversterking, nl. borrel

hatversterking z. *hatverstarking*

hatverwaarmend (spor.) [...fɪ'wa:rmənt] - hartverwarmend

hatvormig (Ste) Ook *hattevormig* (Nbk)

bn. [aks. wisselt] 1. met de vorm van een hart

hatwaeter - hartwater *Pattie meensken hebben d'r last van dat heur 't hatwaeter opkomt* (Obk), *Een maagpesjent het soms last van hatwater* (Spa), *'k He 't hatwaeter, ik geef klaore waeter over, daor he'k morgens wel vaeker last van* (Dmi, Obk, Nbk), ook gezegd wanneer men geeuwhonger of een flauw, slap gevoel heeft (Nbk) **hatwottel** (verspr. OS, Bdie, Bu, Diz, Np, Op) ['ha:t...] - hartwortel

hatzeer z. hatzeerte

hatzeerte (verspr.) Ook **hatzeer** (verspr.) de, et (nl. bij *hatzeer*); -s, -n ['ha:t...] 1. hartzeer, sterk verdriet *Et iene kiend kreeg meer as et ere; dat vernam ze wel, daor had ze hatzeer van* (Nbk), *Of heb ie hatzeerte!* (b), *Daordeur doen we Jow* [nl. God] *hatzeer* (b), *Die jonge gedreegt 'm zo slecht, daor hebben we wat hatzeer van had* heel veel verdriet (Sz), *Veur die cent of wat kuj' gien hatzeerte hebben* het kost maar weinig, je hoeft je dus niet bezwaard te voelen (Ow) 2. pijn in het hart (lett.), in de hartstreek (Mun, Wol) *Die man het last van hatzeerte* (Wol) * (schertsend) *Hatzeer is meideverdriet* (Dmi), *...liefdesverdriet* (Nbk)

hatziekte (spor.) - hartziekte

hatzwakte (spor.) - hartzwakte

Haule Ook **Hauwel** (Dhau, Nbk, Ow) ['həʌlə/həʌl], in *De Haule* plaatsnaam 1. Haule *Hi'j woont op 'e Haule* (Nbk, Ow), (verb.:) *Hauler rapen* vroeger gezegd door jongens uit *Haulerwiek* tegen die uit *De Haule*, die als replek konden geven: *Haulerwiekster bruuntsjes* (Dhau)

Haulerwiekster I de; -s [...lɪ'wikstɪ] 1. iemand uit *Haulerwiek*

Haulerwiekster II bn. 1. van, m.b.t. *Haulerwiek* (schertsend) *Haulerwiekster bruuntsjes* gezegd door jongens uit *De Haule* als replek op het *Hauler rapen* dat tegen hen werd gezegd door jongens uit *Haulerwiek* **Hauwel z. Haule**

havanna - havanna: bep. sigaar of tabak

have (Ld, Spa) ['ha:wə, ...və], in *have en goed* iemands totale bezit

have loos z. haeveloos

haven Ook **haeven** (spor.) de; -s; -tien ['ha:bəm/'he:bəm] 1. haven: ligplaats voor schepen *Blokziel het mar een kleine ha-*

ven (Nbk), *Hi'j is in de haven valen* (Nbk), *Hi'j woont an de Blokzieliger haven* (Nbk), *Hi'j het daor een veilige haven* een goed toevluchtsoord, een plek waar men hem goed opvangt (Nbk) 2. havenstad 3. het economische bedrijf van een havenstad

havenarbeider - havenarbeider

havengebied (l) - havengebied

havengebouw (l) - havengebouw

havenheufd (l) - havenhoofd

havenmure (l) - havenmuur

havenpelisie (l) - havenpolitie

havenstad Ook **haevenstad** (spor.) - havenstad

havenstaking (spor.) - havenstaking

haventerrein (l) - haventerrein

havenwiek (l) - havenwijk

haver z. haever

havergotte z. haevergotte

havergottenbri'j z. haevergottenbri'j

havergottenprut z. haevergottenbri'j

haverkiste z. haeverkiste

haverklap z. haeverklap

havermiet(e) z. haevermiete

havermout Ook **haevermout** (Dfo, Dmi, Nbk) - havermout

havermoutenbri'j z. haevermoutenbri'j

havermoutenpap z. haevermoutenbri'j

havermoutpap z. haevermoutenbri'j

havermoutsebri'j z. haevermoutenbri'j

haverpanne (Spa) de; -n; -gien ['h...] 1.

pan waarin men een paard haver geeft

haverstro z. haeverstro

haverzak z. haeverzak

havezate (l) ['ha:wəsa:tə] - havezate

havik (verspr.) de; -en; -kien ['ha:wik,

...ək, ...v...] 1. havik 2. iemand die de

harde lijn kiest in een konflikt of krisis (spor.)

havikskruud (l) - havikskruud

haviksnust (Nbk) - haviksnest

haviksogen (l) - haviksogen

havo de; -s ['ha:wə:, ...v...] 1. school voor h.a.v.o. *Hi'j gaot naor de havo* (Nbk)

havoschoele (Nbk) de; -n 1. school voor h.a.v.o.

haze z. haeze

hazehakke z. haezehakke

hazehaor z. haezehaor

hazejacht z. haezejacht

hazelaar z. neutepolle

hazeleger z. haezeleger

hazelneuteboom - hebben

hazelneuteboom z. *neutepolle*

hazemond z. *haezemond*

hazepad z. *haezepad*

hazepeper z. *haezepeper*

hazesprong z. *haezesprong*

hazestrik z. *haezestrik*

hazevangen z. *haezevangen*

hazevanger z. *haezevanger*

hè I tw. [he(:)] 1. gezegd om teleurstelling, afkeer, pijn uit te drukken, ook verzuchting bij grote inspanning of vermoeidheid *Hè, wat vaalt me dat van jow of* (Nbk), *Hè, wat 'n aekelike vent* (Nbk), *Hè, wat vervelend* (Nbk), *Hè, wat dot dat toch zeer* (Nbk), *Hè, dat vaalt niet mit om die kaaste te plak te kriegen* (Nbk) 2. een gevoel van opluchting of voldoening uitdrukkend *Hè, wat bin 'k bliede daj'm weer thuus binnen* (Nbk), *Hè, hè, eindelijk hebben wi'j ok es een keer een pries wunnen* (Nbk)

hé II Ook *hee* tw. [hɛ:] 1. uitroep om aandacht te krijgen *Hé, kom es hier!*, *Hé, juuster es even* 2. uiting van verbazing *Hé, bin jim hier ok!* 3. ter aansporing om iets te zeggen of te verrichten *Hee, geef es antwoord!* (Nbk)

he-man (v) - he-man

hearing (l) - hoorzitting

hebbelik (OS, Dho, Dmi, Diz, Mun, Np, Op, Spa) bn., bw.; -er, -st ['hebələk, 'hebjək] 1. voor rede vatbaar, enigszins meegaand, behoorlijk *Hi'j is niet slimme hebbelik* (Np), *Ie moe'n je hebbelik gedregen* (Dho), *Hi'j was nogal hebbelik, disse keer* (Dho), *Die persoon kuj' nog aorig hebbelik mit praoten* (Dfo), *Hi'j was aorig hebbelik vanmorgen* (El), *een hebbelik persoon* (Db), *iene hebbelik behaandelen* (Ow) 2. netjes opgeruimd, niet rommelig, proper (Nbk) *'t Is d'r niet zo botte hebbelik* (Nbk) 3. alles willende hebben (Dmi) *Die is wel zo hebbelik* (Dmi)

hebbelikhied (Bdie, Diz, El, Ma, Mun, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) de; ...heden; ...hietien Voor -heid z. -hied [...hit] 1. bereidheid om zich behoorlijk op te stellen, zich goed te gedragen (Diz, Ol-Nl, Sz) *Mit wat hebbelikhied kommen we een heel einde* (Ol-Nl), *Wat is dat een lompe praoter, daor zit niet vule hebbelikhied an* (Sz), *Daor zit niks gien hebbelikhied an* (Diz) 2. verkeerde gewoonte, vervelend

aanwensel (Bdie, El, Ma, Mun, Nbk, Np, Op, Wol) *Die vent het de hebbelikhied om altied onder eten te kommen* (Wol), *Die hebbelikhied het hi'j over 'm* (El) * *Ieder meens het zien hebbelikhied* z'n verkeerde eigenschap, gewoonte (Op)

hebbelist (Dmi, Mun, Nbk, Ow) Ook *habbelist* (Ma) de; -en; ...lissien [hebəl'list /habə...] 1. hebzuchtig iemand, iemand die steeds op verdienen, binnenhalen van geld uit is

hebben I et ['hebbɪ, ook 'hem:], in 't hiele hebben en holen het totale bezit: *Ze hebben die meensken mit heur hiele hebben en holen op 'e straote zet* (Obk), *Een betien huusraod, wat keukengerei en wat kleren was zien hele hebben en holen* (Op), *Hi'j pakte zien hiele hebben en holen bij mekeer en gong d'r vandeur* (Ld), *Hier is mien hele hebben en holen hier zijn alle spullen die ik heb* (Wol), *Et was zien ienigste hebben en holen* z'n enigste bezit (v), *Ze het heur hiele hebben en holen an alle* (mooie) kleren die ze heeft, meer heeft ze niet (El), (van een vrouw met bijv. een zeer dunne jurk aan, zodat men haar borsten en andere rondingen van het lichaam goed kan zien:) *Je kun heur hele hebben en holen zien* (Wol), *In wezen was et ien van de jongen uut et dörp, die al van schoele of was en zien hiele hebben en holen an oons zien leut* z'n geslachtsdelen (Np), *Hi'j legt zien hiele hebben en holen bloot* hij vertelt werkelijk alles over zichzelf (inkluisief dingen uit z'n privéleven en evt. intieme gedachten) (Bu)

hebben II st. ww.; overg.; had(de)/har (oost.), het had; de verb. zijn niet uitputtend opgesomd; men zoekte evt. ook onder het bijbehorende zn., bn., ww. of onder een ander kernwoord 1. bezitten *Mar daor had ik him niet mit weoromme* (v), *gien eten hebben*, *Hi'j verdient daor goed en hi'j het de kost toe* (Op), *geld hebben* veel geld bezitten (Nbk), *Wat woj' hebben?* wat zal ik voor je kopen, wat zal ik je geven? (Nbk), *Hi'j wil liest de midden en beide aende hebben* hij wil altijd werkelijk alles hebben (Ma), *wat over hebben veur een aander iets over hebben voor een ander* (Nbk, b), zo ook *argens wat veur over hebben* er geld voor willen geven (Nbk), *Ze hebben nogal wat opmaekt, as et tot een*

arfenis komt, hebben ze niet vule te vergeven nl. om weg te geven (Nbk), *Ze het een goeie kerel an him* hij is een goede echtgenoot voor haar, *Ze hebben twee knechten, Hij het mar iene dochter, Ze hadden nog niks* nl. nog geen kind (j), *Je zollen heur wel as vrouw hebben willen, zeker!*, *Ze mos en zol die kerel now ten keer hebben, Of et hebben en hollen mit oons wodden zal?* of we zullen gaan trouwen (p), (van een familie of gezin, troostend bij een ernstig verlies; ook schertsend gebruikt:) *We hebben mekeer toch nog!*, *Now, en hoe veer is et now mit die film, hebben ze mekeer al?* zijn ze nu elkaars geliefden, man en vrouw geworden?, ook gezegd van een vrouw en een man die elkaar wel zouden willen, *Ze het nog gien vri'jer, Hij hadde toch niks om veur te zorgen* nl. vrouw en kinderen (j), *Now har hij ze allegere weer bij mekeer en zo was 't in odder* (b) 2. (in het bijzonder) geld bezitten *Ze hebben daor wel ze bezitten veel geld* (Nbk, Nw), *Die willen alles kopen as ze hebben* nl. zodra ze geld hebben (Dho) 3. voordeel hebben, in hebben an, ...mit, ...van: *Aj' d'r wat an hebben zullen, moej' now rentnieren* als je nog wat van je leven wilt genieten (Ma), *Daor hej' now net niks an* dat levert absoluut geen voordeel op, daar heb je niets aan (Bdie), *Dat handeltien, daor heb ik niks an had* daar heb ik niets aan verdiend (Diz), *Daor moej' wics mit wezen, want daor kuj' nog een boel an hebben* (Bdie, Spa), *Aj' wat overienkommen, dan kuj' een bult an mekeer hebben* (Nbk), *Ze wussen wat ze an mekaander hadden, Je weten nooit waj' an him hebben* je weet nooit waar je met hem aan toe bent (Nbk), *We weten wat we an mekeer hebben* waar we wederzijds op kunnen rekenen (Nbk), (kritisch van wat een ander doet of wil:) *Wat hej' daor now an, Daor hej' niks mit* daar heb je niets aan, bereik je geen voordeel mee: *Ze beloven je van alles, mar daor hej' niks mit, we moe'n 't eerst mar es zien* (Obk), *Je kun je daor wel hiel wat van veurstellen, mar daor hej' nog niks mit* (Np), *Je kun 't wel deurzetten, mar je hebben d'r niks mit* (Bdie), *Daor hej' niks gien veurbeeld van* er is niet een duidelijk voorbeeld van (Ol-Nl), ook: dat strekt niet

tot voorbeeld (Ol-Nl), *niet goed weten waj' d'r an hebben* wat men ermee moet, hoe het te moeten plaatsen, opvatten (Nbk, b) 4. toegerust zijn met, de beschikking hebben/krijgen over, iets in een bep. toestand/situatie hebben *Wat het ze maegere bienen, Ze het et haor vol krullen, ...de tuun vol rozen, ...een peer scharpe ogen, Hij had nog mar krek 't gat op 'e stoel (...)* hij zat nog maar net (b), *Et Stellingwarfs het dat verschiensel niet kent dat verschiensel niet, De kastelein hadde een goeie an him* een goeie klant (ba), *Hej' ok wat eten veur me?*, *Hij moet de pokkens nog hebben* moet nog ingeënt worden tegen pokken (Nw), *Aj' brummelsjem hebben staon, zol ik dat wel op brood hebben willen* (Nbk), *Hej' nog niet wat onder de kurke, L.? d.i. in de drankfles* (b), *We hebben d'r eerst wottels had staon* nl. op de plaats waarvan sprake is (Nbk), *Dan haj' nog een peer tellen, veurdat hij ontplofte* (v), *K. was d'r niet bange veur, want in Duutslaand hadden ze zels bi'jen had* (j), *Ik heb dat boek hier niet, ik heb et nog in Oosterwoolde liggen* (Nbk), *Hij had et laand veer van huus liggen* (j), *Ze hadde daor een nichte wonen* (j), *'k Heb nog een verslag van de vergadering veur je, Hej' de uitkomst al?* nl. de oplossing van een som, een rebus e.d., *Zoveer (...)* dat de manluden niet iensen gien kaans hebben om dat baentien te kriegen (b), *Dat goed* [dat soort mensen] wil tegenworig gien smerige hanen hebben (b), *Wanneer hadden jim mien kaorte now aenlik?* wanneer is hij aangekomen, *Iederiene hadde vanzels al lange radio* (Np), *Je moe'n et locht op hebben* (Dho), *Aj' mi'j op 'e kaaste hebben willen, moej' vroeger opstaon* als je me op de kast wilt krijgen (b), *Waor woj' me hebben?* waar moet ik gaan zitten, *Doe kwam hij waor 'k him hebben wol* toen begon hij over de voor mij belangrijke zaak, over het aspekt in kwestie, *Hoe hejt staon?* hoe gaat het ermee, hoe staat het ervoor bij jou (Ma), *Hawwe 't zoveer mit R.?* zou R. een kind krijgen? (p), *Hoe had ie et dan had hebben wild?* hoe had jij dan gewild dat het was gebeurd (Nbk), *Ik heb de trui half of* (Nw), *de slaop uut hebben, oge hebben veur* (Nbk), *in de gaten hebben, W. ha'k in de rekinge* in de peiling

(p), *Ik heb gien koe meer op 'e stal* (Nbk), *een goed inkommen hebben*, *'k Heb gien geld bij' me* (Nbk), *een vremde locht bij' je hebben* (Nbk), *et hatte op 'e tonge hebben* (Dhau, Nbk, Np, Op), *de tonge op et hatte hebben* id. (Dmi), *weet hebben van kennis dragen*, *weten* (Nbk, b): *Daor ha'k toch hielemaol gien weet van* (Nbk), *kunde an iene hebben* iemand kennen (Nbk, Obk), *Mar wij hebben ok weet van innerlijke vrede* (b), *et woord hebben*, *Ze hadden lange verhaelen tegen mekere* ze voerden hele gesprekken, vertelden elkaar lange verhaelen (Obk), *praoties hebben* zodanig praten, het hoogste woord voeren, dat de gesprekspartner wil dat je een toontje lager gaat zingen, vandaar (dreigend): *Haj' praoties?! (Nbk)*, *Hi'j het weer praoties*, *heur* hij durft zich weer te roeren, hij begint weer op te scheppen (Nbk), *Wat haj' (dan) nog?* nl. om te zeggen, aan kritiek te leveren e.d., ook dreigend gezegd, nl. om iemand in te doen binden, *Foj, wat heb ie drekt rere praoties* wat maak je rare opmerkingen, wat zijn dat voor praatjes (b), *Die het et goed veur mekeer z'n zaakjes goed voor elkaar* (Nw), *Hi'j had et hoogste woord* voerde de boventoon in het gesprek (Nbk), *de jaoren hebben* er oud genoeg voor zijn (vo), *vertrouwen hebben in*, *Ma'k dat even van je hebben* even lenen, gebruiken, *wat in lien hebben* (Nbk), *Ma'k dat wel hebben?* krijgen en houden (Nbk), *'k Moet altied nog honderd gulden van him hebben* (Nbk), *Dat boompien he'k van oons volk* gekregen van (Nbk), *Dat hej' ok niet van jezelf* dat moet iemand anders je verteld hebben, *Aj' et daor van hebben moeten*, *is 't ok niet best* als je het van die persoon zou moeten krijgen, als die het zou moeten doen, ook: als je daarvan afhankelijk bent (Nbk), *Dat moe'n we niet hebben* dat moet niet gebeuren, die situatie moeten we voorkomen (Nbk), zo ook *Omdat hi'j zo dudelik in zien boek een wereld zien lat die we niet hebben moeten* (bl), *Dat kuwwe now niet hebben!* dat komt ons niet bep. van pas nu (Nbk), zo ook *Die [persoon] kuwwe d'r now niet bij' hebben* (Nbk), *Ik heb et van J. J. heeft het me verteld*, *'t uut de eerste haand hebben*, *Hoe laete hej't?*, *'k Heb 't kwat veur elven*, *Hi'j het een schop ondr*

't gat had, ook: hij heeft z'n ontslag gekregen (spor.), *We zollen mit de kast-daegen volk hebben*, *mar 't gaot over* (Obk), *We moe'n de buren ok nog altied tot de jaordag hebben* voor de viering van de verjaardag op visite hebben (Obk), *We zullen morgen de buren hebben te koffiedrinken* (Diz), *Ze zollen vleden weke al kommen*, *mar we zullen ze now morgen hebben* (Bdie, Dmi), *We zollen je de kezieneen nog schilderen*, *kuj' oons morgen hebben?* (Nbk), zo ook *meensken op vesite hebben*, *gasten hebben* (Spa), *uutvanhuzers hebben* logés hebben (verspr.), *de tied hebben* voldoende tijd kunnen nemen, *Die les hebben we al had*, *et d'r veur over hebben* iets voor een bep. doel willen missen, een minder gunstige situatie voor lief nemen i.v.m. een bep. doel: *Haost elkeniene hadde d'r wat veur over* (j) 5. beschikken over (de genoemde eigenschap) *Ze het een boel verbeling* ze verbeeldt zich nogal wat (Nbk), *Hi'j het et in him om leiding te geven* het is hem aangeboren (Nbk), *Dat kuj' niet leren*, *dat moej' in je hebben* (Dho), *Die vent het et wel in 'm*, *hi'j kan wel deurleren* heeft wel de noodzakelijke eigenschappen (Wol), *Dat het wat willekeurigs in him* is enigszins willekeurig (bl), *d'r gien idee van hebben*, *Ze het een boel van heur heit* ze lijkt in veel opzichten op haar vader (Nbk), *De vorm van die stien het wel wat van een panne* lijkt wel wat op een pan (Nbk) 6. last ondervinden van een kwaal, pijn, ongemak *Ie hebben zo gauw wat je bent zo snel ziek*, *vat snel kou* e.d. (Nbk, Np), *picne hebben*, *liefzeerte hebben* buikpijn hebben (Dmi), *'t in 't schoolder hebben*, *'t in de aarms hebben* pijn, stijfheid e.d. in de armen hebben, *'t an de maege hebben*, *'t flink te pakken hebben* flink last hebben van, met name van verkoudheid, griep en andere ongevaarlijke maar lastige aandoeningen, *'t te waarm hebben*, *'t koold hebben*, *piene hebben*, *'k Heb niks!* als antwoord op vragen als *Schilt je wat?* (Nbk), *D'r mekeert me niks*, *ik heb nooit wat* er scheelt me nooit iets 7. een bep. iets of een persoon ervaren, meemaken, beleven *Veur de wiend waeren we zo mar een heel ende vot op de schaetsen*, *mar wecromme hadden we klauwen om weer*

thuis te kommen (OI-NI), *Je hebben klauwen om rond te kommen* je moet flink moeite doen om rond te komen (Wol), *argens last van hebben* hinder hebben van, *zorgen hebben*, *We hebben mar weer mooi weer!* (Nbk), *ziedewiend hebben* zijwind hebben (j), *'t drok hebben*, *'t goed hebben*: *Zoe'n iene zol et goed bi'j mi'j hebben* (j), *Van eten en drinken heb ik et goed* (j), zo ook *'t mooi hebben* etc., *'t naor 't zin hebben* het naar de zin hebben (Nbk), *Ze hebben et beroerd genoeg* (Nbk), *'m omme hebben* enigszins aangeschoten, dronken zijn (Np, Obk, OI-NI, Spa, b), vandaar: *Hij had 'm dikke omme* (Obk, Spa), *De ni'je reizigers stroffelden deur 't middenpad, krek al hadden ze de laeste niet meer hebben moeten* alsof ze teveel gedronken hadden (b), *argens (nogat) wat mit op hebben* (Dmi, Nbk): *Daor he'k niks mit op daj' daor henne gaon* (Dmi), *Daor wi'k niks mit te maeken hebben* daar wil ik niets mee te maken hebben (Wol), *respekt veur iene hebben* (Nbk), *d'r plezier van hebben*, *argens aorighied an hebben* er plezier aan beleven (ba, Nbk): *As ze zo zeuren he'k d'r niks gien aorighied meer an* (Nbk), *Des te groter prestaosie wodt et en des te meer aorighied hebben ze d'r an* (ba), ook: gemotiveerd zijn, leuk vinden *Hej' d'r nog wel aorighied an om die studie of te maeken?* (Nbk), *Die het ok boksen om him een betien te haandhaven* moet zich tot het uiterste inspannen (Wol), *'t dikke weg hebben* de moed verloren hebben (Ld), *Ie hebben makkelijk praoten* dat kun jij gemakkelijk zeggen (maar je verkeert zelf niet in zo'n situatie), *ellende argens van hebben*, *woord hebben willen* ervoor uit willen komen, willen erkennen (Nbk, Obk): *Hij wol netuurlik ok gien woord hebben dat hij zo gulzig west hadde* (j), *Dat aarme kiend het ok nooit wat beleeft* nooit iets leuks, heeft nooit iets, ook: heeft nooit eens een vriend, *Die beide hebben wat mit mekeer* hebben een verhouding (min of meer stiekem), *verkering hebben*, *...hebben mit id.*, *Hoe hejt?* hoe gaat het (verspr.): *Wat he'k jow in een schoft niet zien, hoe hejt?* (Obk), *Hoe hejt nog, kuj' d'r wat tegen?* (Wol), *De eren kwammen op 't schot of, en doe 'k zee hoe 'k et hadde (...)* (b), *'t es had hebben* het eens

hebben meegemaakt (veelal als aanloop van een vertelling door een jager, visser, stroper etc.): *Now jonge, now jow 't daor over hebben, ik hebbe et es had dat ik twie haezen mit ien schot raekte* (Op), *We hebben et es had dat we haost niet thuis kommen konnen deur de sni'jdunen* (Spa), *Hij het allienig mar legere schoele had* (j), *Ik hebbe wat had mit die meensken!* nl. een lastige, drukke toestand (Wol), *Wat zullen we now hebben!* wat krijgen we nu, wat is dat nu toch, *Hij het hiel wat had, ...d'r hiel wat mit had, Dat hej' d'r now van, Wat hej'm toch te hacketakken* (Ste), *Hij het wat, mar hij wil et zeker niet zeggen* er is iets dat hem hoog zit, *Jim hebben toch ok wel es wat?* jullie hebben toch ook wel eens ruzie?, ook: jullie hebben toch ook wel eens een tegenslag?, *Hij hadde wel es een klein betien mit him had* een beetje ruzie met hem gehad (j), *d'r spul omme hebben* er ruzie om hebben (Nbk, Np), *geduld hebben*, *argens wat tegen hebben*, *Now zullen we 't hebben* nu zal het gebeuren, *Daor hebben we 't gedonder al, Daor hej' him ok weer, Daor hej't al kijk*, daar gebeurt het al, daar wordt het al gezegd e.d., zo ook *Kiek, daor hejt weer* daar gaan we weer, daar heb je dezelfde reactie, gebeurtenis weer, *argens gien bosschop an hebben, Dat hebben we weer had, Zo hebben we 't ok wel had, now?* als reactie op een scheldpartij, een scherpe uitval e.d., *Wat zullen we now hebben!*, *Wat mennigste hebben we?* de hoeveelste, welke dag van de maand is het (Nbk), *Mit een veertien daegen hebben we Paosken al weer* (Nbk), *Dat hej' wel es, Dan hej' dat wel, Dat ha'k ok wel es, 'k Heb wel es da'k et niet hielemaole meer an kan, Dan haj' óons vroeger hebben moeten!* neem nu ons, je had ons vroeger moeten meemaken, je zou moeten vergelijken met zoals wij vroeger waren (Nbk), *Dan moej' net him hebben* het is echt iets voor hem, of: hem kennende is hij er faliekant tegen, *Hoe zokken 't hebben, ik snap et niet hoe het hen kan overkomen, hoe ze het klaar-spelen* (veelal in negatieve zin) (Bdie, Nbk), *Zovule wark in iene weke verzetten, ik zol et niet klaorspeulen. Hoe heb ie dat toch?* hoe organiseer je dat, hoe krijg je het voor elkaar (Nbk) 8. aan kunnen, kun-

hebben - hebben

nen verdragen, kunnen volhouden *Dat kerweigien kan die man wel hebben, want hi'j het d'r now de tied wel veur* (Obk), *De jongeluden kun 't daor best hebben, ze bin goed an de slag kommen* (Obk), *Ik kan 't nog hebben* ik verdraag het wel, ik hou het goed vol etc. (Mun, Nt), *Kuj't nog wat hebben?* gaat het een beetje goed met je? (verspr.), *Kuj't hier wat hebben?* voel je je hier goed, is het hier behaaglijk genoeg? (Nbk), *Ik kan 't hier best hebben bi'j de kachel* (Np), *Die waarmte kan 'k best hebben* (Dmi, Nbk), *We kun die koolde min hebben* (Dmi, Ld), *We kun 't nog best hebben* we hebben het nog niet te koud (Ow), zo ook *Mit die dikke jasse an kuj't best hebben* (Op), *Ik kan 't niet best hebben* ik verdraag de kou slecht (Nw), *Zet die radio wat zachieser, ik kan dat niet hebben* (Dho), *Hi'j had him nogal wat zeer daon mit dat ongelok, mar hi'j kon de piene wel aorig hebben* (Dfo), *Hi'j kan niks hebben* hij kan geen enkel grapje of opmerking verdragen, hij is overgevoelig (Ma, Nbk), *Kun i'j niet hebben dat ze jow een betien plaogen?* (Dhau), *Dat kan 'k soms mar min hebben* dat kan ik niet zetten, velen (Ow), *Ik kan niet hebben dat i'j mi'j uutfoeteren* (Dhau), zo ook *Hi'j kan niks van me hebben* (Nbk), daarentegen *Hi'j kan een boel hebben* hij verdraagt grapjes en plagerijen uitstekend, zo ook *Hi'j kon wél wat hebben, mar dit was him toch veuls te slim* (j), waarnaast *Hi'j kan ok niks van heur hebben*, en *Hi'j kan niet vule hebben* hij kan niet tegen grapjes, pesterijen, ook: hij is lichamelijk niet zo sterk, hij is gauw ziek (Nbk) en: hij verdraagt maar weinig sterke drank, *Ik kan gien spek hebben* (Bdie, Nbk), *Brune bonen mit spek kan mien maege niet hebben* (Db), *'k Kan kool niet hebben* (Nt), *D'r bin ok goenend, die kun gien koffie hebben* (Nbk), *Nao de opperaosie kan hi'j alles lang niet hebben* (Obk), *Hi'j kan alles hebben* is gulzig en is daarbij weinig kieskeurig (Ste), *gien spek* [of andere voeding] *hebben meugen* het niet mogen eten of drinken, veelal op voorschrift van een arts (Nbk) 9. evenaren en voorbijstreven, sterker zijn dan, bij bijv. schaatsen, teamsport, vechten (verspr.) *Aj' goed je best doen mit hadrieden, dan kuj' je maot wel*

hebben (Db), *Ik kan 't niet winnen, mar hi'j kan mi'j wél hebben* (Dho), *Die ploeg kun we wel hebben* (Wol), *Kom mar op!* [als je durft], *ik kan je wel hebben* gezegd als men de ander aan denkt te kunnen, vooral inzake stoeiend vechten tussen kinderen (Nbk, Spa), *Dat kuj' now wel doen, mar daor hej' me niks mit daarmee heb je me heus niet te pakken, daarmee raak je me niet* (Spa) 10. dragen (als kledingstuk), met zich voeren, als bedekking hebben *een hoed op hebben*, *De tipmusse die haj' eerst op, dan et ooriezzer en daor kwam de floddermusse overhenne* (Np), *Hi'j het haost gien kleren om 't gat, Hi'j had haost gien dreuge draod meer an et lief* (Nbk), *de bokkepruuk op hebben* chagrijnig zijn (Mun, Nbk, Ste), *'k Zal es even boven kieken, as de kiender de kleren al uut hebben* (Nbk), *een sjaal omme hebben*, *We mossen een vracht dek op hebben om waarm te blieven* (v) 11. erom spannen, wellicht net niet lukken, in *d'r an hebben*. *'t Zal d'r an hebben dat die bus op 'e tied is veur de trein* (Obk), *Hi'j is hiel slim ziek, et het d'r an dat hi'j 't haelen zal* (Obk), *'t Zal d'r wel an hebben om et ni'je huus disse weke nog onder de pannen te kriegen* (Db), *'t Het d'r an dat hi'j eerste wodt* (Wol), *'k Zal d'r an hebben, ik hoop dat ik genoeg hebbe* (Dho), *'t Het d'r an om de kop boven waeter te holen 't kost grote moeite, het lukt maar net* (Pe-Db1), *'k Heb d'r wel an ik weet het niet precies* (Nbk), zo ook *Daotum? Daotum? Ja, daor he'k wel an* (b), *H. har d'r somstieden wel an* kon het nauwelijks goed begrijpen, volgen (vo) 12. willen hebben, gewent zijn, de situatie aksepteren *Dat doe'j niet heur, dat wi'k beslist niet hebben!* (Nbk), *'k Heb liever niet daj' hier weer kommen* (Nbk), *'k Wil je niet mit de lege maege et huus uut hebben* je moet eerst wat eten voor je weggaat (v), *Hi'j wol hebben dat we kwammen* (Nbk), *Ik wol jow wiezer hebben!* ik dacht dat je wijzer zou zijn, was je maar wijzer (Nbk), *Ze moe'n heur ok altied hebben* haar pesten, nadeel berokkenen, de pineut laten zijn, *liever hebben*: *Hoe langer as de koenen buten blieven kunnen, des te liever as de boeren et hebben* (v), *'t liefst hebben*: *Wat hej' liever, koffie of thee?, Mar juist daordeur*

(...) *begriepen wij des te beter wat as de dichters d'r mit veur hebben* ermee beogen (b) 13. (veelal met onbep. w. die vaak wordt voorafgegaan door *te*): iets hebben te doen of te doen verrichten, iets kunnen doen *Lao'k mar anpakken, 'k heb nog hiel wat te doen, Hej' nog wat te doen of moe'k je nij wark bezorgen?, Waoromme hool ie eigenlijk een peerd? Ie hebben d'r ja niks veur te doen!* (b), *Daor hebben we niet vule mit had te doen* mee te maken gehad, drukte, problemen, veel werk mee gehad (Nbk), ook ...*mit te doen had* (Nbk), *'k Had mit heur te doen* ik had medelijden met haar (Nbk), *Ie hebben hier allienig mar te luusteren, Ie hebben mar te doen wat ik je zeg, en veerder gien practics, Ie hebben makkelik praoten* je hebt goed praten, kunt dat gemakkelijk zeggen, (niks) *gien klaegen hebben, zo ook Ze hadden niet te klaegen over de verdienste (j), wat neudig hebben, mit iene te maeken hebben, argens mit te maeken hebben, te beduden hebben, te betekenen hebben, Hej' nog wat te vertellen?* wil je nog iets meedelen, verkort: *Hej' nog wat?*, zo ook *Hij' het niks meer te zeggen* id., ook: hij is op geen enkele wijze meer baas (Nbk), vandaar: *As kiender ien keer zoe'n jaor of vieftien, zestien binnen, hej' niks meer te zeggen* (Nbk), *Hij' het daor niks in te brengen as lege briefies* hij heeft daar geen enkele macht of invloed, *'t veur 't zeggen hebben* de dienst uitmaken (Nbk, b), *Jim hebben 't mar veur 't zeggen* zeg maar wat je wilt, hoe je wilt dat één en ander gebeurt (b) 14. in *ie hebben* je hebt, men heeft, er zijn *Ie hebben waeter en waeter, is 't niet zo?* je hebt verschillende soorten water, nietwaar (Nbk), *ze hebben* men heeft, gebruikt aldaar *Ze hadden doe nog potstallen (j), Daor hej' de karke van Wolvege al in de veerte* (Nbk), *Daor hebben we P. ok al!* (Nbk), *Wie hebben we daor!* (Nbk), *Kom, hawwe jow daor es. Now, vaal mar daele en doe mar krek aj' thuus binnen* ben jij bij ons gekomen (p), *Daor hej' Mem heur auto!* (v), *Dat hej' zo* dat is nu eenmaal zo, zo gaat dat (Nbk, Np) 15. in z'n hand houden, vasthouden *Wij' dusten niet iensen omme te kieken, want hij' kon oons zo bij de schobben hebben* (b), *Ie (...) hebben al lange weer wat eers bij 't aende* je bent al

lang weer met iets anders bezig (v), *Ze hadden him veurdad hij' bij et stiekeldraad was* (v), *iene bij de haand hebben* aan z'n hand vasthouden en evt. geleiden (Nbk), *Ze hadden et* [nl. een dier] *niet iens an een touw had* (ba), *argens greep op hebben, Ik heb et!, Daor he'k je!, Ze hebben him gezegd* bijv. van iemand die teruggevonden is of in hechtenis is genomen, *van heb ik jow daor gezegd* van iets van grote omvang, intensiteit, belang: *Hij' het een winkel van heb ik jow daor* (Nbk), *Daor kuj'm mit hebben* met die kwestie, met dat gegeven kun je hem pakken, pesten, in het nauw drijven 16. in *'t mis hebben*, zo ook *'t verkeerd hebben, 't bij 't rechte aende hebben* het goed gezien hebben, zich niet vergist hebben, *He'k et goed a'k zegge daj' daor rechtsof moeten?* (Nbk), *Hoe he'k dat doe toch had?* (b) 17. in *et argens over hebben* praten over * *Hebben is hebben, mar kriegen is de keunst* (Dhau, Ma, Nbk), *Van je femilie moej't mar hebben!* (Nbk) **hebben** III hulpww.; onoverg. 1. ter omschrijving van de voltooide tijden (bij overg. en subjektieve onoverg. verba, ook bij *wezen* 'zijn' en andere ww. of ww. uitdrukkingen die een bep. duur veronderstellen) *'t Hadde toch leken of ston daor iene aachter (j), J. har ok wel mit mocht* (b), *Hij' het een poze ziek west* (verspr.), waarnaast: *Hij' is een poze ziek west* (verspr.), *Ze hebben een aende fietst, Een aende fietst dat we hebben!* (Nbk), *Zo had et al de hiele morgen zoe'n betien gaon* op die manier voortgeduurd (j), *'k Heb daor jaoren henne gaon te warken* (Nbk), *Hij' het daor de hiele weke de bloemegies butenzet* (Nbk), *De konterleur het nog niet west* is nog niet bij ons geweest (Diz, Nbk), *Hij' het heur een brief stuurd* (Nbk), *Hoe haj' et had hebben wild?* (Nbk) 2. in bep. verb. waarin één of meer woorden lijken te zijn weggevallen *Wel hej' now ooit!* nl. wsch. uit *Wel hej' now ooit zoks beleefd!* (Nbk), *d'r een bruurtien an dood hebben* (Nbk), *Hij' had et niet meer* (l) **heberig** ['hebərəx, ...brəx] - heberig **heberighied** (Nbk, Np) Voor -heid z. -hied de ['h...hit] 1. het heberig zijn **hebbes** I (Obk) de ['hebəs] 1. in *Die gaot et om de hebbes* is erg hebzuchtig (Obk) **hebbes** II (spor.) tw. 1. hebbes

Hebreeuws - heden

Hebreeuws (spor.) [hu(:)'brɪms] - Hebreuws

hebzucht (verspr.) de ['h...] 1. hebzucht 2. zeer hebzuchtig persoon (Nbk) *Die vent is een hebzucht!* (Nbk)

hebzuchtig (Nbk) - hebzuchtig

hecht (Nbk, Obk, vo, bo: Bu, Nw, b) bn. -er, -st [hext] 1. hecht (ook fig.) *een hechte baand* bijv. van vriendschap, een band met de geboortestreek (Nbk, b), *een hechte kammeraadschap hebben* (Ma), *'n hechte oude man* een flinke, krasse oude man (bo: Bu, Nw), *Die man is al 90 west, mar hij is nog zo hecht* flink, kras (vo, Obk) 2. z. *heft*

hechtdraad (spor.) - hechtdraad: voor een wond

hechten zw. ww.; overg., onoverg.; hechte, het, is (bet. 2) hecht ['hextn] 1. (overg.) aan elkaar zetten door naaien of bevestigen anderszins *'k Zal die scheure in jow jurk even hechten* (Dhau), *We zullen dat scheurtien in die mure even hechten* (Bu), *Stiekeldraad moej' goed hechten* (Op), *Zoe'n grote wonde moet dokter eerst hechten* (Pe-Db1), *Die snee in zien vinger is even hecht* (Dfo), *Die wonde wil niet hechten* wil niet goed dichtgroeien (Dho) 2. vastgroeien, vast blijven zitten (aan) *Klimop dat hecht an de mure* hecht zich, groeit vast aan (Nbk), (wederk.) ...*dat hecht him vaaste an de mure* (Np), *De zode was al aorig hecht an de ondergrond* (Ol-Nl), *De specie wol niet best an de stienen hechten* (Pe-Db1) 3. (onoverg.; ook wederk.; fig.) in *je argens an hechten*: *Hij hechte him an dat dier* (Nbk), *Hij was d'r aorig an hecht* was er behoorlijk aan gehecht (Ma), *Ik hecht an mien stokkien tuun* (Dmi), *je an iene hechten*: *Ze hechten slim an mekeer* (Np), *niet an mooie woorden hechten* er geen prijs op stellen, er geen waarde aan toekennen (Nbk)

hechtenis (l) - hechtenis, in *in hechtenis zitten* (l), ...*nemen* (l)

hechting de; -s, -en; hechtinkien ['hextn] 1. hechtsel van een wond *Moet d'r ok een hechting in?*, *De hechtings meugen d'r uut*

hechtnaalde (l) - hechtnaald

hechtpleister (spor.) - hechtpleister

hechtziede (l) - hechtzijde

hedder Ook **heddershond** de; -s; -tien ['hedɔr/...] 1. herdershond 2. schaapherder,

hoeder (spor.)

heddershond - herdershond

heddersjonge (l) - herdersjongen

heddersstok (l) - herdersstok

hedderstasse (l) - herderstas: tas van een herder

hedderstassien (Bu, Dfo, Nbk, Nt, Ow) ['h...tasin] - herderstasje

hede (OS, Bu, Dho, Np) Ook **hege** (Dhau, Ow, Dho, Np en west.), **heegde** (Bu, Dhau), **heg** (bet. 2) de; -n; -gien ['hu:də /'hu:gə/'hu:ɣdə/hex] 1. heg, haag, nl. ter afscheiding van tuinen, erven, kerkhoven, schoolpleinen e.d. *We hebben de halve hede d'r uut* we hebben ongeveer de helft van de heg geroid (Nbk), *De hede moet even bekubbed wodden* moet licht worden gesnoeid, de eruit stekende takjes moeten worden geknipt (Nbk), *een dichte hede* (Nbk), *een praottien over de hede* nl. over de heg als afscheiding tussen twee erven, vooral van buurvrouwen gezegd (Dfo), *niet graeg achter de grune hede liggen willen* lett. op het kerkhof, d.i. niet graag komen te overlijden (Nbk), vandaar *A'k niet meer warken kan, dan mar achter de hege*: gezegd wanneer men bejaard is en alleen nog levensvreugde heeft zolang men nog werk mag en kan verrichten (Nt), (gezegd van een onhandelbaar kind:) *Ie hadden ze beter in de hede pissen kund* (Dho), zo ook van een kind dat zich als een moeilijk mens ontpopt: *Zien heit had him beter in de hede miegen kund* (Ld, Db) 2. in *heg noch steg weten* (Op), *over heg en steg* dwars door de natuur, het veld gaand (Ol-Nl) 3. in *een hege van meensken* een haag van mensen (Diz)

hedebeie (Ld) de; -n; ...beigien ['h...] 1. bes van de hagedoorn

hededoornhege z. *haegedoornhege*

hedeknippen (Nbk, Bu, Nw) zw. ww.; onoverg.; het hedeknipt ['h...] 1. de heg knippen

hedeknipper (Bu) Ook **hegeknipper** (Bu) ['h...] - heggeschaar

heden I et ['hu:dɔ], in *op 't heden* op het ogenblik, de laatste tijd, tegenwoordig *'t Gaot wel aorig goed mit him, op 't heden* (Nbk)

heden II tw. 1. heden, hoe is het mogelijk *Heden nog an toe, wat gaot et vremd!* (alg., Nbk), *Heden, wat dot hij toch vremd*

(Wol, Nbk), zo ook *Heden nog toe* (verspr.), *Heden nog 's toe!* hoe bestaat het (verspr.), *Och heden* wat jammer, hoe is het mogelijk (verspr.)

hedeschere (verspr. OS, Dho, Np) Ook **hegeschere** (Bu, Dho, Np en west.) ['h...] - hegeschaar

hedewip z. *heewip*

hec z. *hé*

heefdig (Np) bn., bw.; -er, -st ['h:vdəx] 1. koppig 2. driftig *Ik wodde dan toch zo heefdig!* (Np)

heegde z. *hede*

heel z. *hief* II, III

heelal z. *hielal*

heelhuuds z. *hielhuuds*

heeltied z. *hieltied*

heer I Ook **heertje** (in verb.: bet. 3), **here** (bet. 1) de heren; -tien [h:ər/...tjə /'h:əra] 1. naam voor God of Jezus Christus, ook als aanroep gebruikt *de heer der heerscharen* (Op), *Mien ziel het langst naor de veurhoven des heren* (b), *Oonze Lieve Heer* (spor.), ook *Oonze Lieven Heer* (Ste), *De Heer is groot* (s), *Oe Here!* (Nbk, Obk, b) of *Oe Here God!* wat moeten we nu!, hoe is het mogelijk (Obk, Nbk) 2. hooggeplaatste manspersoon: bestuurder, gezaghebber, machthebber, rijke landeigenaar *Ongelokkig kreup die haeze in een rietkraege van et veld van de heren waor klein J. oppasser was* (j), *vremde heren* gezagsdragers van elders, *heer en knecht* de verhouding tussen degene die alles voor het zeggen heeft en degene die moet luisteren (Bdie), *Die man is daor heer en meester* in alle opzichten de baas, degene die het voor het zeggen heeft (verspr.), zo ook *Die is altied heer en meester!* (Np), *mien oolde heer* (l), *Hi'j mos veur de heren* voor de rechtbank, voor een rechts- of bestuurskollege (Ma), *'t Kwam raer veur de heren één en ander kreeg een onfortuinlijk slot* (Sz), zo ook *Et is niet goed veur de heren kommen* het is mislukt (Np), *D'r bin heren en d'r bin knechten* schertsend gezegd omdat de één de leiding heeft en de andere het eigenlijke maar minder aangename werk moet doen (Op), (tekst van een kinderspelletje:) *Wi'j gaon 's heren bossien veurbi'j, as d'r mar gien spoeken zijn* was dit geroepen dan moest men snel van de ene naar de andere kant

van een stukje terrein lopen, waarbij men gepakt kon worden door andere kinderen die daar stonden (Ste, k: Ste) 3. deftig geklede mannelijke persoon van aanzien; ook als aanduiding van een beschaafd overkomende of een net geklede man i.t.t. een boer *'t Zal wel een heer wezen, want een heer komt nooit op die gedaachte, die wet niet wat bij 't vak heurt* (s: oost.), *Hi'j staot d'r as een heer op* hij is gekleed zoals het een heer betaamt (Pe-DbI), *Wat is hi'j netties verkleed, et is een echte heer* (Wol), *Hi'j is mar een hiele heer!* (Ma), *Beide heren willen zeker wel even in huus kommen?* (Nbk), *Hi'j meent dat hi'j heer is, mar hi'j is nog minder as niks* (Sz), *Hi'j wil graag de mooie heer uuthangen* hij wil graag steeds een deftige man van aanzien spelen (Sz), *Hi'j hangt ok de grote heer uut* (Db), *Die is ok aorig 't heertien wodden, mit die hoed op* (Dfo), zo ook *Hi'j is 't heertje!* hij ziet er nu als een meneer uit, hij zit wel goed en kan zich als een meneer beschouwen (Np), *Dan bin ik 't heertien* dat zit het wel goed met mij (b), *De strik niet veurweg, heer blieven!* (Dho) 4. beleefde en voorkomende man *Hi'j is wel een boer, mar in zien gedrag een heer* (Op), *Om je altied as heer te gedregen vaalt niet mit!* (Mun), *Pattie meensken bin heer van binnen uut* (Mun), *'t Is een echte heer* (Pe-DbI), *Hi'j is een heer in zien menieren* (Db), *een heer in 't verkeer* 5. (verouderd) vrijer, de man met wie men verkering heeft *'k He zundagaovend de heer had* (Nbk) 6. heer in een kaartspel 7. mannelijk iemand i.t.t. dame, ook als aanspreektitel *Die w.c. is veur de heren* (spor.), *Heren, zullen we de vergadering dan mar beginnen?* (Nbk), *Heer, wat wo'j drinken* gezegd tot een mannelijke klant door een ober, kastelein (spor.), *Achte Heer* Geachte Heer (l), *An de Heer P. Z.* (l), *Achtbere Heer* Edelachtbare of Geachte Heer (b), *Dat is een mooi heer!* merkwaardig iemand, iemand met vreemde streken (Dho), *...een raer heer* id. (Diz, Wol): *Je bin een raer heer!* een dwaze persoon (Wol) 8. in *gevulde heer* bep. soort gevulde kock (Nbk) * *Kiender is een zegen des Heren, mar ze holen je de noppen van de k/eren* men heeft doordat men kinderen heeft te weinig geld om in een zekere luxe

heer - heerd

te leven (Ste), *Niје heren, niје wetten* (Ow, Spa), *Strenge heren regeren niet lange* een strenge winter duurt meestal niet lang (Nbk), *Zo heer, zo knecht* (El, Np, Ow, Spa), *Here, here, wat schit oonze mere/Wat pist oonze ruun toch bruun* (Nbk), ook *...wat schiet oonze mere/Wat schiet oonze ruun toch bruun* (Nbk, bo: Nw), en *...wat pist oonze mere/Wat schit oonze ruun toch bruun* (Nw), (schertsend:) *Oonze lieve Heer, kost en klee/Et hemelriek en dan niet meer* (Op)

heer II (OS, verspr. WS) Ook *haer* (bet. 2: Np) et [.../...e:...] 1. grote schare (Op), in *Ik kreeg et hele heer achter me an* de hele meute, de hele groep (Op) 2. in verb.: *Van dit plak kuj' et hiele heer en veer overzien* de hele omgeving, de grote omtrek die relevant is, van hier heb je een goed uitzicht (OS, verspr. WS, Nbk), zo ook *Ie kun veur 't huus 't hiele heer overzien* (OS, verspr. WS), *...over kieken* id. (Dhau, Np, Nbk), *et haer overzien kunnen* kans zien het werk klaar te krijgen, z'n zaken goed te regelen en af te werken (Np), *Ze hebben 't hiele heer en veer mitneumen* al hun spullen, al hun bezittingen (Np), zo ook *Ze hebben die meensken mit heur hiele heer en veer op 'e straote zet* (Obk), (vooral van mensen in hun beste kleding) *in alle heer en veer* (Dhau), (gezegd wanneer men niemand in de buurt heeft, de beschikking heeft over het eigen huis en erf zonder met de andere bewoners rekening te hoeven houden:) *et heer alienig hebben* (Nbk, b), *Om huus en heer is 't een grote bri'jpot* om het huis en de naaste omgeving is het erg modderig (Ow), zo ook *M. mos alles om huus en heer bekieken* (Ow)

heer III (OS, Dho). Ook *haer* (Dfo, Np, p, b, spor. west. van Nw en Np) de; heren [h:ar/he:ar] 1. hoogliggend stuk land (vroeger vaak bouwland *de Trondiger heer* (Ld), *Vroeger was de heer bij' oons bouw, mar now is 't allemaol gruuulaand* (El)

heer IV (OS, Np, Ol-Nl) Ook *haer* (Np) bw. 1. vandaan, van een bep. plek, uit een bep. plaats of regio (El) *Waor kom ie heer* waar kom je vandaan (El) 2. in 't Gaot d'r om heer het is een drukte, geruzie van je welste, er is veel kabaal en geweld: 't Giet d'r op dat feest aorig om heer (Dfo), Et

moet d'r doe wel es mal om heer gaon hebben. Hebben ze doe niet es een peer laandwaachters daeleknald? er hebben zich toen rare dingen voorgedaan, er heeft zich heel wat afgespeeld (v)

heerakker (Ow) de; -s; -tien [h'...] 1. akker op de haar, nl. hooggelegen grond (meestal bouwgrond)

heerd de; -en; heertien [hu:ərt] 1. bep. kachel: *haard een eupen heerd* (verspr.), *We doen even de heerd an, da's lekker noflik* (Wol), *een eupen heerd* (verspr.), *We zatten gezellig bij' mekeer om de waarme heerd* (Ld) 2. plek, positie van de haard, kachel, haardstee (Bu, Diz, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl) *We hebben de kachel van de heerd haeld, want de piepen moe'n schonemaekt wodden* (Diz), *De heerd bij' oons is niet zo slicht meer* (Ol-Nl), *Ze hadden vroeger wel wit zaand over de heerd* (Bu), *As 't haast wodde, dan zetten ze vroeger de kachel weer op 'e heerd* (Nbk, Obk), *Vroeger hadden een hieleboel meensken een jotien [potkachel'tje] over de heerd, dat kon dan glundig rood staon* (Obk), *...op 'e heerd...* (Np) 3. ruimte waar door vuur wordt verwarmd of gestookt, bij uitbreiding en in het bijzonder: de woonkamer of het huis *We kregen die dag weer meensken over de heerd* op bezoek, nl. in de woonruimte, op de eigen vloer (Np, Nbk), *...volk over de heerd* (Dfo, El, Obk), zo ook (*bij' iene*) *over de heerd kommen* (Nbk, Np), *Ze wol daor niet zo lange over de heerd wezen* bij die mensen zijn (j), *Ze bin een boel bij' mekaar over de heerd* (Np), *Hij' zit altied bij' een eer op 'e heerd* (bl), *Jim moe'n die rommel niet over de heerd liggen laoten* (Op), *Die kiender meugen aovens niet zo lange bij' de heerd* in de woonkamer (bo: Bu, Nw, Op; Np), *Hij' zit een bult op 'e heerd* hij zit veel thuis (Nbk), *We kriegten volk, dan willen we de jongen niet de hele aovend op 'e heerd hebben* (Dho), *We hebben de manluden op 'e heerd* de mannen zijn binnen, in het woongedeelte, bijv. doordat het buiten regent (Nbk), *bij' de heerd bliieven* thuisblijven, niet weggaan, niet uitgaan, *huus en heerd verlaoten* iedereen en alles achterlatend vertrekken (Sz, Ow), *van huus en heerd verdreven* (Spa) * *Eigen heerd is goold weerd*

heerdbaank z. *heerdbaankien*

heerdbaanke z. *heerdbaankien*

heerdbaankien (verspr.) Ook *heerdbankien* (WH, elders spr.), *heerdbaanke* (Bdie, Op), *heerdbaank* (Db, Dfo, El, Op), *haardbankien* (Sz) - haardbankje

heerdbankien z. *heerdbaankien*

heerdbessem (verspr. OS, Bdie, Dho, Diz, Wol) ['h...] - haardbezem

heerder (vo) de; -s ['h:ərdʒ] 1. iemand die een zeis haart

heerderig (bo: Nw) bn.; -er, -st ['h:ərdʒəx, ...darəx] 1. een scherpe smaak hebbend *'t Is een betien heerderig* (bo: Nw)

heerdgerei (verspr.) et ['h:ərtʒəreɪ] 1. benodigheden bij een haard, kachel, kachelgereedschap

heerdhaele z. *heerdhaol*

heerdhaol (verspr. OS, Bu, Dho) Ook *heerdhaele* (Ol-Nl) et; -en ['h...] 1. heugel, haal, nl. boven het vuur, boven de haard

heerdhekkien (OS, Bdie, Bu, Dho, Diz, Mun, Wol) - haardhekje: voor een open haard of kachel

heerdkachel (verspr. OS, Bdie, Bu, Dho, Diz, Ol-Nl) Ook *haardkachel* (spor.) - haardkachel

heerdketten (Bdie, Dfo, Ma) Ook *heerd-ketting* (verspr. OS, Bu, Diz, Ol-Nl, Op, Sz) de, et; -s ['h...] 1. haardketting

heerdketting z. *heerdketten*

heerdknoppe (spor. west. van Wol, elders alg.) de; -n ['h...] 1. elk van de meestal twee ijzeren knoppen aan de wand - met tegeltjes - achter de kachel, waartussen een draad was gespannen, o.m. om luiers aan te drogen *De pisdooeken hongen an een draoden liende tussen de heerdknoppen* (Ow)

heerdkolk (Obk, bl) de; -en; -ien ['h...kolk, ...lək] 1. askuil onder de haardstee

heerdkrekel (verspr. OS, Bdie) de; -s; -tien ['h...] 1. hetzelfde als *iemertien*, z. aldaar

heerdplaete (verspr.) - haardplaat, nl. staand, achter het haardvuur of de kachel, ook de plaat onder haard of kachel *De liggende heerdplaete daor braande et vuur in, de staonde heerdplaete ston daor achter* (Np)

heerdstee (verspr.) de, et; ...stenen;

...stegien ['h...] 1. haardstee, plaats van de kachel, haard, met name tegen de (voorste) muur, open haard, bij uitbreiding: het eigen huis *D'r zat roet in 't heerdstee* (Nbk), *In pattie oolde huzen zitten nog mooie tegelties in de heerdstee* (Obk), *D'r ston een reus van een kachel onder de heerdstee te branen* (j), *'t Heerdstee was vroeger wel van liem, waor et vuur in braande* (Dfo), *Vroeger stonnen d'r turf-kachels op 'e heerdstee* (Dfo), *We gaon weer naor oonze heerdstee toe, meensken* (Nt), *de oolde heerdstee* het ouderlijk huis (Ste)

heerdsteebod z. *schostienmaantelbod*

heerdstel (Diz) ['h...] - haardstel

heerdstientien (k: Ste) et; ...stienties ['h...] 1. één der tegelsteentjes tegen de muur achter het vuur van de haard (met blauwe of roodachtige tekeningen van vlinders, paarden, bloemen, koeien enz.) *Et stang-iezzer staot tegen de heerdstienties an* (k: Ste)

heerdtegel (Obk) ['h...] - haardtegel

heerdvodde (verspr. OS, Bdie, Dho, Diz, Mun, Ol-Nl, Op) Ook *heerdvorre* (Dfo) de; -n; -gien ['h...fodə/...forə] 1. lap voor-al gebruikt om de haardketting e.d. mee schoon te maken

heerdvorre z. *heerdvodde*

heerdvuur - haardvuur, eerder in het bijzonder: het vuur boven de *heerdkolk* (k: Ste)

heerdzaand (spor. west. van Bdie, Op, elders verspr.) et ['h...] 1. zeer wit zand gebruikt om ouderwetse betegelde vloeren mee in te dweilen, met name in de woonkamer (zo werden er figuren gevormd)

heergerei (OS, Bu, Dho, Dmi, Nw, Np) Ook *haergerei* (ZW, Dho, WS: noord. van de *Lende*, niet WH), *haargerei* (WH) et ['h...] 1. bep. gereedschap voor het haren van een zeis: haarhamer met bijbehorend klein aambeeld: haarspit

heergoed (Nbk) Ook *haargoed* (WH) et ['h...] 1. haarspit en haarhamer, vaak samen opgehangen *Waor is 't heergoed?* (Nbk)

heerhaemer (OS, Bu, Dho, Dmi, Np, Nw, Op) Ook *haerhaemer* (ZW, WS: noord. van de *Lende*, niet WH), *haarhamer* (WH) de; -s; -tien ['h...] 1. haarhamer *De haerhaemer daor slaof' de zende mit uut,*

heerken - hefschroefvliegtuug

om 'm dunne te maeken an de raand (Ste)

heerken z. *herink*

heerkies z. *herink*

heerlaene (El, Nbk) de; -n ['h...] 1. laan langs de haar (met name in *Tronde*), d.i. een hooggelegen stuk land, vaak bouwland
heerlik bn., bw.; -er, -st ['h:ərlək] 1. erg lekker 't *Eten smaekte heerlik* (Nbk)

heerlikhied Voor -heid z. -hied de; ...heden ['h:ərləkhit] 1. iets dat bijzonder lekker is 't *Kiend kon haost niet van al die heerlikheden ofblieven* (Nbk) 2. heerlijkheid in godsdienstige zin (l) 3. gebied, bestuursinstelling van een heer (s) *De Kuunder het ok een heerlikhied west* (s)

heerroom (spor. WS) ['h...] - heerroom: oom die priester is

heerpad (OS, Bu, Dho, Dmi, Nw, Np) Ook *haerpad* (ZW, Dho, WS: noord. van de *Lende*, niet WH), *haarpad* (WH) et ['h:ərpət/'hə:r.../'hɑ:r...] 1. het randje van het blad van de zeis waarlangs men haart, soms alleen gezegd van een te brede rand die men verkrijgt door niet korrek te slaan bij het haren (Ste) *Aj' te breed uut-slaon kriej' d'r een haerpad veur, dat moet niet!* (Ste), *Achter et scharpe van de zende loopt het haerpad* (Wol), *Ze slaon op et raantien van de zende, dan wodt et haarpad een betien breder* (Sz)

heerschop Voor -schap z. -schap et (bet. 1, 2), ook de (bet. 2, 3); -pen; -pien ['h...skop, ...skap] 1. een vreemde meneer, een vreemd heerschap *En waor moet de reizze henne, vreug et heerschop aachter 't stuur* (b), *Wat heerschop komt daor toch an!* (Nbk), *Wat 'n vremd heerschop!*, zo ook *een wonder heerschop* (Np) 2. verhuurder, landheer *Jow heit was oonze heerschop* (Nbk), *Gauw de rommel oppredde, 't heerschop komt d'r an* (Ow), *Doe hi'j nog huurboer was, hadde hi'j een goeie heerschop* (Op), *Mit oolde meie gongen de huurboeren naor et heerschop mit de hure* (Obk) 3. de rechten van het bezit (Dho) *Die het daor de heerschop over* (Dho) * *Zunig an, 't heerschop moet ok nog wat hebben* laten we zuinig zijn, we moeten immers de huur nog betalen (Ow)

heerschoppi'je (Nbk) [...'pijə] - heerschappij: machthebberschap

heersen (spor.) ['h:ɪsɪn] - heersen: de heerschappij voeren over *Hi'j heerste over*

een groot laand (l)

heerser (l) ['h:ərsɪ] - heerser

heerspit (OS, Bu, Dho, Dmi, Nw, Np) Ook *haerspit* (ZW, Dho, WS: noord. van de *Lende*, niet WH), *haarspit* (WH) et; -ten; -tien ['h:ərspit/'hə:.../'hɑ:...] 1. haarspit *een podde op een heerspit* een wanstaltig vrouwspersoon met enig lef, eigenaardig geklede vrouw die juist mooi wil zijn (Nbk), ook: een kleine man of vrouw (Np), *Ik moet him es even op 't haerspit nemen* berispen (Np), *Ze hebben him even op 't heerspit had ze hebben hem flink de waarheid gezegd* (Nbk), (bij wijze van spreken:) *Hi'j was zo an 't mi'jen* [nl. zo druk] *dat hi'j mi'jde de kop van 't haerspit* (Np), *Die had de zende zo scharp maekt, dat hi'j mi'jde de kop van 't heerspit* (Nbk), *op 'e stoel zitten as een kikker op 't heerspit* (Bu), *...as een podde...* (Bu)

heertje z. *heer*

heerzwad z. *geerzwad*

hees z. *hies*

heesachtig z. *hiesachtig*

heester (spor.) ['h:ɪstɪ] - heester (houtige, lage plant) *heester(s) zetten* (Ste), *...in-plaanten* (Ste)

heewip (OS, Bu, Dho, Np, Ol-Nl, Sz) Ook *hegewip* (Mun, Nt, Ol-Nl, Spa) *hegewup* (Nt), *hedewip* (Ow), *heewippe* (Diz, Op), *hiewip* (Nbk), *weewip* (Bdie, Pe-Dbi) de; -pen; -pien ['h:wi:p/'h:ɡə.../'wəp.../'wɪpə/'hi:.../'wɪ:...] 1. wipwap * *Heewip, Jan toolterschip* begin van een voor het overige vergeten liedje dat bij het wipwappen werd gezongen (Nbk)

heewippe z. *heewip*

heewippen z. *hiewippen*

hefboom (Diz, Nw) - bep. werktuig: hefboom

hefbrogge (spor.) - hefbrug in garages
heffen zw. ww.; overg.; hefte, het heft ['hefm] 1. opbeuren, optillen (Op) *Hi'j kan een zak mael boven 't heufd heffen* (Op) 2. innen of opleggen van belasting e.d. *belasting heffen*, voorts *rente heffen*

heffing de; -s, -en; heffinkien ['heftɪŋ, ...ɛŋ] 1. heffing: inzake belasting, boete e.d.

heffingspercentage (l) - heffingspercentage

hefschroefvliegtuug (l) - hefschroefvliegtuig

heft (verspr.) Ook **hecht** (verspr. OS, Dho, Dmi, Np, Nbk, Nt, Op, Wol) et [heft/hext] 1. heft, handvat, vooral van een mes *D'r zit gien goed hecht meer an dat mes* (Op), *'t Hecht is van 't hakmes of* (El), *'t Hecht van de ketel is stokken* (Db), *'t heft in de hanen hebben* de leiding hebben, aan te touwtjes trekken: *Hij het 't hecht aorig in de hanen* (Nt), zo ook *IJ moe'n zels et hecht in de hanen hollen* (Dhau) en *Die nemt et hecht in de hanen* (Ma, Dmi)

heftig (Nbk, Np, b, ba) bn., bw.; -er, -st ['heftəx] 1. boos *Hij wodde aorig heftig!* (Nbk) 2. (bw.) hevig, krachtig (Nbk, ba) *Hij gong nogal heftig tekeer op die vergadering* (Nbk), *Hij gong d'r heftig tegenin* (ba)

heftruck - heftruck

hefvermogen (l) - hefvermogen

heg z. *hede*

hege z. *hede*

hegedoorn z. *haegedoorn*

hegedoornhege z. *haegedoornhede*

hegedoornweke z. *haegedoornweke*

hegeknipper z. *hedeknipper*

hegeschere z. *hedeschere*

hegwinde (Ol-Nl) ['hex...] - hagewinde

hegewip z. *heewip*

hegewup z. *heewip*

hei (Nbk, Nt) tw. [hej] 1. gezegd om de aandacht te trekken *Hei, luuster es! Aj' klaor binnen, koj' dan hier even om te helpen?* (Nbk), (geroepen tegen koeien) *Kom jonges, kom jonges, hei!* (Nt)

heia (spor.) - heia

heibel de ['hejb] 1. geruzie *Ze hadden een protte heibel om niks* (Nbk), *Heibel komt in de beste families veur* (Nbk) 2. lawaai (Nbk) *Wat maeken jim toch een heibel! De kleine jonge kan zo toch ja niet slaopen* (Nbk)

heiblok - heiblok (gebruikt om palen mee in de grond te slaan)

heibok (Spa) - heibok

-heid z. *-hied*

heide de; -n; -gien ['hejdə] 1. heideveld *De heide is bij' oons aorig inkot* (El), *D'r lag een hoekien heide* (Nbk), *Al die heide(n) daor in Drente (...)* (b), *As de heide bluuit is de zoemer haost veurbi'* als het heideveld (ook: het heidekruid) in bloei staat (Pe-Dbl), *Alle daegen gong hi' d'r de*

heide mit op, mit Tiras, et hontien (b), *paorse heide* door de bloei van vooral struikheide paarsgekleurd heideveld, *zo paors as de heide* (Obk) 2. heidegrond *zo schraol as heide* (Bdie, Dfo, Dhau, El, Ma, Ow): *Et laand was zo schraol as heide* (Ma), ook *Die grond is zo aarm as heide* (Ol-Nl) 3. heidekruid *witte heide* bep. soort witbloeiende heide (tuinplant), *D'r weren wel es goenend die heide mi'jden* (Nbk), *As we weer es deur de lange heide baenseld hadden (...)* (b), *kotte heide dopheide* (Diz), *De bijen vliegen op 'e heide halen nectar* van heidestruiken (bs: Dfo, Op, Ow), ook *Ze gaon op 'e heide* id. (bs: Obk), *zo taoi as heide* (Np) * *Op 'e heide za'k je donderen/Op 'e heide donder ik jow schertsend gezegd* wanneer men op de heide liep (Nbk), *Mit vliet en moed wodt heide goed/Mar zonder stront blift 't heidegrond* (Ow)

heide-anmaeken (vo) onbep. w. ['hejd(ə)ãm...] 1. ontginnen van heidegrond

heideachtig (Nbk) - heideachtig: op heide gelijkend

heidebeie (verspr. OS, Bu, Nt, Op) Ook **heidebes(se)** (spor.), **zaandbeie** (Ow) de; -n; -gien ['h...] 1. bes van de kraaiheide

heidebeieheide (Ld) - kraaiheide

heidebes(se) z. *heidebeie*

heidebessem (Ow) - heibezem

heidebiendertien (n) et; ...ties 1. barm-sijsje 2. z. *heiderebientien*

heidebloempies (Db, j) et; ...bloempies ['h...] 1. bloem die op de heide groeit, vooral gezegd van dop- of struikheide *De immegies kwammen al in de bedering [werden rustiger], en gongen op de heidebloempies* (j)

heidebossel (OS, Bu, Mun, Nt, Sz, Wol) ['h...] - heiboender

heidebraand - heidebrand

heidebuunder (ZW, Bu, Dho, El, Nbk, Np, Wol) Ook **heidenbuunder** (Dfo, Nbk, Np, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) de; -s; -tien ['h.../hejdŋ'b...] 1. heiboender: van heide gemaakt, vaak gebruikt om emmers, pannen etc. mee schoon te maken, ook om de wanden van de stal e.d. mee schoon te boenen 2. iemand die zich kennelijk zelden wast, iemand die niet schoon is (Wol)

heidebuunderbiender z. *buundermaeker*

heidedracht (bs) de ['h...] 1. het halen

heidegrond - heidens

door bijen van de heidehoning, ook: periode waarin dat plaatsvindt *Et snieden van raoten gebeurt nao et zwaarmen en tegen de heidedracht an* (bs)

heidegrond (Nbk) - heidegrond

heidehaentien (Obk) et; ...haenties ['h...]

1. heidehaantje

heideheugte (Bu, Nbk) Ook **heidehoogte** (Np), **heidekop** (Db) de; -n ['h...] 1. hoogte, hoger gelegen stuk in de hei of met hei begroeide hoogte

heideheuvel (Obk) de; -s; -tien ['h...] 1. heuvel(tje) in de hei

heidehipper (Nbk) de; -s; -tien ['hejdhipr] 1. heidehopper, gewone tapuit

heidehoogte z. *heideheugte*

heidehunnig z. *heidehunning*

heidehunning (Obk, bs: Dfo, Op) Ook

heidehunnig (Obk, bs: Dfo, Ow) ['h...] - heidehoning

heidehutter (Dho, Dmi, Np, Op, b: ln)

Ook **heidewipper** (Bdie), **veldhutter** (Bu)

de; -s; -tien ['h.../.../felt...] 1. bewoner van een hut op de heide *Dat is nog volk, 't bin echte heidehutters* (Dho), *Dat bin aorige heidehutters!* rare, eigenaardige mensen (Dmi, Np)

heidekaamp (Ow) Ook **hiddekaamp**

(Nbk) de ['h.../hɪdæ...] 1. (soms als negatief ervaren) bep. buurt in *Oosterwoolde*, eerder kennelijk door heide gekenmerkt; ook: de groep mensen die er woonde; de vorm *hiddekaamp* ontstond n.a.v. de naam van één der eerste bewoners *'t Is iene van de hiddekaamp* (Nbk), *...uut de hiddekaamp* (Nbk)

heidekaampe (Nbk, Ste) de; -n; ...kaampien ['h...] 1. stuk grasland in of bij de hei gelegen of daaruit ontgonnen

heidekaampster z. *hiddekaamper*

heidekasse (Ld) de; -n; ...kassien ['h...kasə] 1. veenbes

heidekeuninkien (Bdie, Db, Obk) et; ...keuninkies [...'k...] 1. bep. vogel, hetz. als *heiderebientien* (Obk) 2. bep. vogel: goudhaantje (Bdie) 3. tapuit (Db) 4. leeuwerik (s)

heidekikker (Nbk) de; -s; -tien ['h...] 1. bruine kikker

heideklokkien (Nbk, Obk) et; ...klokkies ['h...] 1. klokjsgentiaan

heidekneuter (spor.) - heidekneuter: pummel

heideknopien (Nbk) et; ...knopies ['h...] 1. bep. plant: blauwe knoop

heidekoe (OS, Bdie, Dho, Diz, Op; bet. 2: Np) de; -nen; -gien ['h...] 1. (schertsend) geit 2. (schertsend) schaaap (Np)

heidekop z. *heideheugte*

heidelaand (Np) et ['h...] 1. heidegrond, heideveld *Van anmaekt heidelaand kuj' ok wel een mooie kaampe maeken* (Np)

heidelaandschop (l) - heidelandschap

heidelaoge (Ste) de; -n ['h...] 1. bovenste laag op de heide met veen aan de onderkant, eerder veel afgestoken en als brandstof gebruikt *De boverste laoge, de heidelaoge, wodde ofsteuken, en die koj' bruken veur stokeri'je* (Ste), *As de heidelaoge d'r of was, koj' beginnen mit turfstukken* (Ste)

heidemi'jer (verspr. OS, spor. WS) de; -s ['h...] 1. iemand die heide maait

heiden I de; -s ['hejdɪ] 1. niet-christen, ongodsdienstige persoon of (veelal schertsend gezegd) onkerkelijk iemand *Aj' niet deupt binnen, bij' een heiden, wodde d'r wel zegd* (Nbk), *Ik bin lid van et Humanistisch Verbond, ik bin een grote heiden* (Nt), *Grotore heiden hej' nog nooit zien* (Wol), *Die niet van de karke holen wo'n wel es heidens nuumd* (Dfo), *Die kan vluken as een heiden* op zeer grove wijze (Obk), *tekeergaon as een heiden* (Ld) 2. onverschillige, ruwe, onbeschaafde persoon *Dat bin grote heidens!* (verspr., Nbk), *Aj'm heuren praoten is 't een grote heiden* (Pe-Dbl), *Och, ik gelove dat hij d'r zo mar wat op los leeft, een echte heiden, moej' mar daenken* (Mun), *Die jonge is wel zoe'n heiden, hij' gif om God noch gebod* (Sz), *Hi'j leeft as een heiden* (Dhau), *As de jongen van 't voetballen kommen, bin ze soms zo smerig as een heiden* (Obk)

heiden II (verspr.) bn.; attr. 1. van heide *Ie hebben heiden buunders en heiden bessems* (Nbk), *heiden bossels* (Diz)

heidenbuunder z. *heidebuunder*

heidens bn., bw.; -er ['hejdɪns] 1. inzake de heidenen, van de heidenen *heidense gebruiken* (Nbk), *een heidens volkien* (Np) 2. met verschrikkelijk veel ruzie, herrie *heidens angaon* enorm tekeergaan, veel ruziën en/of kabaal maken (Dfo), *Die kiender hadden een heidens kebaol mit mekeer* (Ow, Dfo), *een heidens lewaai, Et gaot d'r heidens omme weg* (Nbk, Np, Spa,

- Wol) 3. zeer moeilijk, zwaar (Nbk, Ow, Spa) *een heidens kerwei* (Spa), *een heidens wark* (Nbk)
- heideontginning** (verspr.) - heideontginning
- heideopper** (Dho) de; -s; -tien ['h...] 1. stapel plaggen op elkaar
- heidepad** (Nbk, l) et; ...paeden; ...pattien ['h...] 1. paadje over de hei
- heidepiek** (Db, Nbk, Wol) de; -en; ...ien ['heidəpik] 1. scheldnaam voor een vrouwspersoon die op de hei woont en een achtergebleven indruk maakt *Zoe'n heidepiek is uut de heide opkommen en het niks leerd* (Wol)
- heidepieper** (Bdie, Db, Dfo, El, Nt, Ste) de; -s; -tien ['h...pi:pɪ] 1. bep. soort kleine, bruine sprinkhaan op de hei, waarschijnlijk: heidesabelsprinkhaan 2. erg mager, armetierig kind (Ste)
- heideplaante** (verspr.) - heideplant
- heideplagge** - heideplag *Op elke kōrf wodde een omkeerde heideplagge legd veur et inregen* (j), *De gruszode was langwarpig, de heideplagge was rond* (Np)
- heidepoele** (Nbk) - heidepoel
- heidepolle** Ook **heidestruke** (Op) de; -n; -gien ['h...] 1. pol heide 2. boerderij met slecht land (op zandgrond) (Np)
- heideraand** (spor.) de; ...ranen; ...raantien ['h...] 1. rand, kant van de hei 2. smalle strook heideveld
- heiderebieggen** z. **heiderebientien**
- heiderebientien** (verspr. OS, Bu, Nw, Ste, b: ln) Ook **heiderebientien** (Ow), **heiderebientien** (Bdie), **heiderebiender** (El), **rebientien** (Ste), **heiderebieggen** (Obk) et; ...bienderties ['heidərəbintin/...ro:../...bin dɪtin/...rəbindɪ/rə'bin...nəxin] 1. bep. vooral op de hei voorkomende vogel: kneu *'t Heiderebientien was een klein voegeltien en had een nussien boven in de riegheide; vroeger hullen de meensken ze wel es in een kooigien, in plaes van een kenarie* (Bu), *Et heiderebientien legt zien eigies in een grote heidepolle* (Obk) 2. veldleuwerik (b: ln)
- heiderille** (verspr. OS, Nt) de; -n; -gien ['h...] 1. hoogte, hoger gelegen stuk in de hei of met hei begroeid
- heiderobientien** z. **heiderebientien**
- heideschaop** et; -en; -ien ['h...] 1. heideschaap *Drenten* [nl. Drentse schapen] *bin heideschaopen* (Nbk)
- heidespitte** (Db) de; -n; ...spittien ['h...] 1. heideplag
- heidespitten** (Nbk, vo) onbep. w. ['h...] 1. heidegrond spitten, met name bij het ontginnen
- heidestommel** (Nbk, Nw, bl) de; -s; -tien ['h...stom] 1. stomp van een heidestruik, een al lang uitgebloeide heidestengel *Heidestommels wodden vroeger verzaemeld* nl. voor het paasvuur (Nw)
- heidestreck** - heidestreek
- heidestruke** z. **heidepolle**
- heidetakkien** z. **heidetoekien**
- heidetiecke** (Db, Spa) de; -n; ...tiiekien ['heidətikə] 1. hetz. als *hoolttiecke*, z. aldaar
- heidetoekien** (Nbk) Ook **heidetakkien** (Nbk) - heidetakje
- heidetuun** (Nbk, Spa) - heidetuin
- heideveentien** (Nbk) - heideven, uitgeveend stuk in de hei
- heideveld** - heideveld *A'k dan zo an 't zwarven was in 't grote heideveld, zag ik in de veerte P. al an 't wark* (j), *Diepe in et Schuregester heideveld woonde P. de plaggestikker* (j)
- heidevoegel** (Obk) de; -s ['h...] 1. op de heide voorkomende grotere vogel, met name gezegd van wulp en korhoen
- heidewipper** (b: ln) de; -s; -tien ['h...] 1. veldleuwerik (b: ln) 2. z. **heidehutter**
- heidezodde** (Obk) de; -n; -gien ['h...] 1. plag van bentgras e.d. uit een petgat gehaald
- heidezode** (Db, El, Ld, Op, Ow) de; -n; -gien ['h...] 1. heideplag
- heidinne** (Bu, Dfo, El, Ld, Op, Ow) de; -n; -gien [hejd'ɪnə] 1. vrouwelijke heiden (Op, Ow) 2. (vooral verz.) bep. plant, vooral op de hei: gewoon haarmos, misschien ook ruig haarmos of sterremos (Bu, Dfo, El, Ld)
- heien** zw. ww.; overg., onoverg.; heide, het heid ['hejn; 'hejd] 1. heien (van palen) *Ze hebben die nije huzen toch ok heid van heiwerk voorzien* (Nbk)
- heier** ['hejɪ] - heier
- heig** (verspr.) bn.; -er, -st ['hejəx] 1. heilig 2. mistig (Bu) *As et duinen gaot, wodt et soms heig om de bos* (Bu)
- heil** I et ['hejl] 1. voorspoed *veul heil en zegen* nieuwjaarswens: *Veul heil en zegen in et nije jaor* (Nbk, Ol-Nl, Op), *...en mar*

heil - heiligen

zien wat veur rampen d'r over je kommen (Nt), *'t Gaot d'r heil om zeil om weg er is veel drukte, rumoer* (OS, verspr. WS), ook gezegd van stormachtig weer (Ow), ook *'t Gaot d'r heil en zeil om weg id.* (Nbk, Ol-Nl) **2.** voordeel *argens gien heil in zien* (verspr.), *...niet vule heil in zien* (Nbk), *Daor het hi'j niet vule heil bi'j wunnen* (Np), *Hi'j het es bekeken wat d'r an dat huus gebeuren mos, en hi'j zicht d'r wel heil in* denkt wel dat het lukt, dat het doenlijk is (Obk) **3.** toevlucht *Waor moe'n die aarme kiender now heur heil zuken!* (Nbk), *Hi'j moet hier mar niet meer kommen, laot him zien heil mar argens aandere zuken* (Nbk) **4.** in *'t Leger des Heils * Veul heil en zegen in 't ni'jjaor /Wi'j' niet geven dan laot 't mar/Dan weens ik je zeker en gewis/Een bochel op je verdommenis* gezegd als men de buurt langs ging om anderen als eerste een gelukkig nieuwjaar toe te wensen (d.i. *et ni'jjaor ofwinnen*) (Ma)

heil II (bo: Bu), in: *'t Braande heil* op het stond in lichterlaaie

heila (Nbk) tw. ['hejla] **1.** heila, hola
heilgimmestiek (Nbk) - heilgymnastiek
heilig bn., bw.; -er, -st ['hejləx] **1.** heilig: gezegd van God, Christus; ook anderszins in godsdienstige zin *de Heilige God, Heilige Heit* (l), *...Vader* (l), *de Heilige Geest, de Heilige Schrift, de Heilige Karke* (l), *'t Heilig Aovendmaol, Veur 't starven kwam pestoor pake van de Heilige Sakrementen bedienen* (Db), *'t Heilige Laand* (l), *'t Heilige Graf* (l), *de Heilige Stoel* (l), *de Heilige Stad, de Heilige Oorlog, 't Heilige Roomse Riek* (l), *Zeuven is et heilige getal* (Nbk), *Hier bi'j omme haj' heilige bossen* (Nbk), *de heilige apostels* (spor.), *iene heilig verklaoren* (spor.), *Ze priezen die man zo, dat hi'j is now al haost heilig verklaord* (Op), *Daor is hi'j heilig veur weg kommen* op zeer fortuinlijke wijze (Ow), *een heilig husien omme-schoppen* een gevestigde opvatting of gewoonte bestrijden (Ma, Ol-Nl), *heilig wezen bi'j* heilig (zijn) bij, zeer gunstig afsteken in vergelijking met: *Et laand levert niet zovule op, mar et is nog heilig bi'j veurig jaor* (Nbk), *Die is nog heilig bi'j die aander* (Spa), *Wi'j bin hier niet heilig* we doen ook wel eens iets dat niet goed is, dat

niet door de beugel kan, ook op ons is kritiek mogelijk (Nbk), *Aj' dat lappen bi'j' nog niet heilig, mien jonge* dan staat je nog heel wat te wachten (in ongunstige zin) (Wol) **2.** vroom *Ze hoeven heur niet zo heilig veur te doen* (Db), *Hi'j doet 'm altied mar heilig veur bi'j een ander, mar thuus is 't een heiden* (Sz), *een heilig boontien* (Dhau, Dho, Diz, El, Np, Op): *Da's ok gien heilig boontien* het is bep. geen lieverdje, hij haalt nog wel eens wat uit (Dho) **3.** met veel eerbied te behandelen, zeer serieus (te nemen) *Iene waor aj' gien kwaod van heuren kunnen, is bi'j jow heilig* (Wol), *et as een heilige plicht beschouwen, een heilig ontzag veur iene hebben* (Nbk), *Een aander zien goed moet je heilig wezen*: daar mag je niet aankomen, je moet er voorzichtig mee zijn e.d. (Db), *Die grond bi'j oons oolde huus is oons nog heilig* is ons nog zeer dierbaar, niemand mag er iets aan veranderen (Bdie, Bu), *Ik geef je de heilige verzekering* (Np), *Ik bezwere joe heilig* geef je de volle waarheid (Bdie), *Daor he'k een heilig ontzag veur* (Spa), *'k Had 'm heilig beloofd dat ik nog es kommen zal, mar ik bin d'r nog niet west* (El), *'k Heb me now heilig veurneumen om dat te doen* (Dho), *Ie kun d'r heilig van op an* (Bu), *Dat zal mi'j heilig wezen* dat kan me allemaal niets schelen (Obk) **4.** (bw.) in hoge mate *Ik bin d'r heilig van overtuugd dat die praoties niet waor binnen* (Bu, Obk), *Daor bin ik heilig veur* (Dfo), *'k Zal 'm heilig wat op zien donder geven* (Nt) **5.** in *Ze wonen daor heilig en veilig* zonder een enkel probleem, bijv. droog en ook overigens goed (s)

heilgdom (Ld, Nbk) et; -men ['h...dom] **1.** kleinood, voorwerp, stuk grond etc. waar iemand erg aan hecht (Ld, Nbk) *Ie moe'n niet an zien heilgdom kommen*: want dan zwaait er wat, bijv.: een stukje natuur dat iemand als het zijne beschouwt en waar hij graag vertoeft (Ld, Nbk)

heilige de; -n ['hejləgə] **1.** heilige in godsdienstige zin *in de gemienschap van de heiligen* (b) **2.** in *'t Is lang gien heilige* hij doet nog wel eens iets dat niet door de beugel kan (Nbk), zo ook *'t Is ok gien heilige, heur!* (Nbk)

heiligen (Nbk) [...gɪ:] - heiligen, in 't

Doel heiligt de middelen (Nbk), *Jow naeme wodt heiligt* (s)

heiligenbeeld (spor.) - heiligenbeeld

heiligendag (spor.) - heiligendag: bep. katholieke feestdag

heiligenkelender (spor.) - heiligenkalender

heiligenverering (l) - heiligenverering

heiligheid (spor., b) Voor -heid z. -hied de; ...heden ['h...] 1. het heilig zijn, de heilige zaken *Wil oons leven, God, bestraolen mit Jow Geest, van heiligheid en zuverheid* (b)

heiligverklaring (l) - heiligverklaring

heileloos (spor.) bn.; ...lozer ['hejlo:əs] 1. zonder gunstig gevolg, slechts ramspoed opleverend *We bin op disse maniere op een heilloze weg* (Nbk)

heilsoldaat (spor.) - heilsoldaat

hemelk (j) bw. ['hē:jmələk] 1. stiekem, zodanig dat het niet opvalt *Hi'j was hemelk wel aorig gek op heur* (j), *En as mien heit naor huus toe gaot te melken, trekken wi'j hemelk de kleerties uut en gaon in et diepe waeter om et lekkere zuuthoolt te kriegen* (j)

heimesiene (l) - heimachine

heimwee (verspr.) ['hējmwē:] - heimwee, in *heimwee hebben, ...kriegen. De hond hadde heimwee naor zien baos* (Op), *argens heimwee van kriegen* door iets heimwee krijgen (Nbk), *Aj' lange in huus zitten mit die sni'jrommel kuj't heimwee wel kriegen* een zeer sterk verlangen naar de toestand eerder, of naar de plaats waar men weer zou willen zijn (Sz)

Hein z. *Heine*

heinde (verspr.) ['hējndə], in *van heinde en veer*

heinderballe (Nt, Ol-Nl, Op, Sz) de; -n; -gien ['hējndʀbalə] 1. bal waarmee kinderen kaatsebal spelen

heinderballen (Nt, Ol-Nl, Op, Sz) zw. ww.; onoverg.; heinderbalde, het heinderbald ['hējndʀbalɔ] 1. kaatseballen

Heine (Nbk) Ook *Hein* (Nbk) de ['hējnə] 1. voornaam van mannen: Hein 2. in *maegere Hein* de dood (Nbk)

heinen zw. ww.; overg.; heinde, het heind ['hējn:] 1. opvangen (fig.), met takt tegemoet treden, vooral m.b.t. iemand met een moeilijk humeur of karakter *Meensken die morgens min uut 't bedde kommen*

kunnen, moej' vaeke heinen (Db), *Die vent moej' altied mar heinen, wees mar veurzichtig waj' tegen him zeggen* (Wol), *Pattie meensken moej' altied oe zo heinen, aj' d'r mit waarken moeten* (Obk) 2. vangen (b), verder in het bijzonder in de eerste regel van een liedje bij het kaatseballen: * *Ketsjebal ik hein jow al* (tekst voor het overige in het Ned. (Dfo))

heipaol - heipaal

heiploeg (l) - heiploeg

heis de; -en; -ien [hejs] 1. flinke mep, stevige klap *Ik heb 'm een beste heis verkocht* een flinke mep gegeven (Bu, Op), *Aj' niet opholen mit dat gedonder, kriej' een beste heis om je oren* (Db), *Hi'j kreeg daor een heis, hi'j had in ien keer genoeg* (El), *iene een heis (an de kop) geven* (Ma, Spa), *...veur de kop geven* (Wol), *We hebben een heis an de kont had we hebben verloren, met name in de sport* (Wol) 2. een taaie klus, een zwaar karwei (met name van het omhoog halen van iets), een niet geringe onderneming (Nbk, Np, Op) *Dat was een hele heis* (Op)

heisa I de ['hejsa] 1. herrie, heisa *Wat 'n heisa* wat een groot karwei, wat zat er veel werk en drukte aan vast (Bdie), *Wat een heisa maekt die man* wat een lawaai (Bdie) **heisa** II (Np) tw., in *Et gong van je heisa* het was een lawaaierige drukte (Np)

heiselik Ook *heislik* (Nbk, b, p) bn., bw.; -er, -st ['hejsələk, ...s.../...slək] 1. zeer moeilijk te volbrengen *'t Is een heiselik wark* (Diz, Dho, Ma), *een heiselike toer* een zeer moeilijk karwei (Nt) 2. in erge mate, in uitermate negatieve zin *Ze maakten een heiselik kabaal* (Spa), zo ook *Dat ging d'r heiselik om weg* (Np), *Ze waeren heiselik an 't vechten* (Mun), *Hi'j het et heiselik drok* (b; ln), *Wat is 't heiselik koold vandaeg* (Nt), *Die stien was heiselik zwaor* (Op), *'t Is daor heiselik smerig* (Dhau)

heisen zw. ww.; overg., onoverg.; heiste, het heist ['hejsɔ] 1. meppen, klappen uitdelen *Hi'j heist d'r op* (Nbk), *We zullen disse paolen d'r ok nog even in heisen* in de grond slaan (Op), *Ik zal je in me-naander heisen!* (Diz), *Ze weren best an 't heisen* op elkaar in meppen (Ma) 2. (ruw) veel bier drinken (Nt, Op, Wol) *Jonge knaopen kun d'r in een bar heel wat in*

heislik - hekke

heisen (Op), *Ze zatten te heisen* (Wol)

heislik z. *heiselik*

heistelling - heistelling

heister (Np, Obk, Ol-Nl) Ook *heister-konte* (bet. 1: Dfo) de; -s; -tien ['hejstɾ.../'h...] 1. iemand die voortdurend driftig bezig is met lichamenlijk werk, vooral inzake het overhoophalen van het huis bij de schoonmaak (Dfo, Obk) *Dat vrommes is toch zoe'n heister, die het altied de boel op 'e kop staon* (Obk) 2. karwei dat een zware lichamenlijke inspanning vraagt (Np, Ol-Nl) *'t Was een hele heister* (Np, Ol-Nl)

heisteren zw. ww.; onoverg.; heisterde, het heisterd ['hejstɾɪŋ] 1. druk bezig zijn met het opruimen, opnieuw inrichten, schoonmaken, ander lichamenlijk werk, overhoophalen *Pattie vrouwluden beginnen al te heisteren as de snijvlokken nog vlieden* nl. met de grote schoonmaak in het voorjaar (Obk), *Op vrijdag bin vaeke een boel vrouwluden an 't heisteren* (Wol), *Hi'j is in de schure an 't heisteren* (Bdie), *'k Bin nog niet echt an de schoonmaak, ik bin een klein betien an 't heisteren* (Sz) 2. ongedurig heen en weer lopen (v), vooral van kinderen: druk spelen, en vaak: daarbij voortdurend ergens op- of afgaan (Dho, Ol-Nl, Wol) *Jonges, hool es op te heisteren* (Wol), *L. hadde op een middag een betien ongedurig deur de kaemer heisterd* (v)

heisterkont (Diz) de; -en; -ien ['h...] 1. hetz. als *klauterkonte*, z. aldaar

heisterkonte z. *heister*

heisterschute (Ste) de; -n; ...schutien ['h...skytə] 1. druk kind dat overal aan zit (kastjes, ramen etc.)

heit (OS, Diz, Np, Nw, Mun, Nt; thans uitsluitend met ongunstige klank in Wol) Ook *heitiën* (nl. door kinderen: Ol-Nl, Sz) de; -en; -tien [hejt] 1. vader, pappa *'k Hebbe wat van mien heit op 't jak had* (Wol), *Oonze heit moet ok nog mit, hi'j is nog krapan klaor* (b), *Vertel ie heit mar es, hoe et gaon is* (Nbk), *Heit het d'r nog een beste klaamp messe zitten* nl. mest (Mun), (verb.) *Vanaovend za'k ze niet zien ankommen, heiten maoten* (v), (verb.) *Hoeveule van mien heiten arbeiders hebben brood genog* (...) (b)

heite I (Dhau, El, Nbk, Ol-Nl, Op, Wol)

aanspreekvorm ['hejtə] 1. waarde vriend, beste jongen: waarschuwend of belerend tegen een manspersoon die men, indien nodig, nog wel te pakken zal nemen, terecht zal zetten *Ik zal je wel kriegen, heite* (Dhau), *Daenk d'r om, heite!* (Ol-Nl), *Nee heite, daor bij' mis mit* (El), *Mar now bij' mis, heite* (Op), *Je moe'n oppassen, heite, anders pakken ze jow dommiet* (Wol)

heite II (verspr. OS, Bu, Dho) tw. 1. (veelal éénmaal herhaald) tjonge jonge, het is me wat, gezegd bijv. wanneer men een zwaar karwei achter de rug heeft, wanneer men z'n ontsteltenis wil uitdrukken etc. *Heite, heite, dat was me een heel kerwei, heur* (Dho), *Heite, heite, wat hejt hier hiete* (Db), *Heite, heite, wat was dat arg* (Ld)

heitiën z. *heit*

hek z. *hekke*

hekel de; -s; -tien ['hɪ:k] 1. angel, arend aan een zeis *De hekel daor zit de zende mit an de boom* (Nbk), *De staand van de hekel an de zende komt hiel krek* (El), *De hekel moet verzet wodden, want hi'j staot te nauw* (Ow, Diz), *Ik heb twee hekels an de zende* nl. in deze bet. en in bet. 2 (Nt) 2. in *argens een hekel an hebben*. *An al dat gestommel en gepraot he'k mar een dekselse hekel* (b), *een hekel an iene hebben, iene over de hekel haelen* (Ma, Ol-Nl)

hekelring (Nbk, Sz) de; -en ['h...] 1. hetz. als *zendering*, z. aldaar

hekke Ook *hek* (in verb.: Sz) et, de (bet. 3: Dhau, Diz, Nbk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa); -n; hekkien ['hek(ə)] 1. vast hek ter omheining, als afrastering *Hi'j springt over hek en stek* (Sz), *Ze hebben een hekke tussen heur huus en de schoele, dan kommen de jongen niet op 't hiem* (Nbk), (verz.) *Ze hebben hekke om 't arf* (Wol) 2. (vooral verkl.) hekje in protestantse kerk in 't hekkien zitten (verspr.), ook *achter 't hekkien zitten* (Mun), *binnen 't hekke zitten* (Db) 3. draaibaar hek *De koenen staon te beulen bij de hekke* (Dhau), *Hi'j het et hekke los staon laoten* (Np), *et hekke eupendoen* (Nbk), *...dichtdoen* (Nbk), *Et hekke is van de dam* 4. hek(werk), wagenkrat, als opzetstuk op een wagen voor veevervoer of voor vervoer

van andere grote vrachten, zoals turf of bep. gewassen (oost. van Wol), ook van een kruiwagen (Sz) *IJ moe'n goeie hekken op 'e waegen hebben, eers gaon de pinken d'r zomar over* (Db), *Die boer het de hekken op 'e waegen, hi'j wil knollen haelen* (Bu), *een hekke om de veewaegen* (Bdie), *de hekken op een varkenwaegen* (Nbk), *Om de ronge te verhogen deej' dat mit een buize; veur en achter deej' hekken en an de ziedkaanten kreeg ie extra plaanken, latten; dat was veural bi'j et turfvervoer* (Nw), *De strontkroje was een hekke op bouwd om grus te krojen veur de koenen* (Sz) 5. bep. driehoekig raamwerk: kluister om de nek van vooral schapen (Ma, Np, Ow) * *Laeste koe de hekke toe* wie er het laatst door gaat, moet de deur of het hek sluiten (Nbk), zo ook *Leste koe doet et hekke toe* (Ste), (schertsend) *Boer wat hej' een mooi hekke op 'e dam* het ene gezellige praatje roept het andere op, en dat is ook de bedoeling, nl. om gezellig te praten (Nbk)

hekkedam Ook *hekkedamme* (Spa) de; -men; -megien ['h...] 1. inrit, dam naar het weiland met draaibaar hek (evt. van de weg naar het erf) *De hekkedam was te smal veur die grote mesienen* (Pe-DbI), *De koenen staon veur de hekkedamme* (Spa), *Zorg dat de hekkedam dichte is* [d.i. afgesloten], *want eers gaot et vee d'r uut* (Obk), *een smerige, modderige hekkedam* (Np), *De melkbussen staon op de hekkedam* (Ma, Wol), *...in de hekkedam* (Ma, Wol), *Jonges, daenk d'r omme, de koenen moe'n de tweede hekkedam in* (Ol-Nl) * *As d'r ien schaop deur de hekkedam gaot, gaon d'r meer als er één schaap over de dam is, volgen er meer* (Nt), (schertsend:) *Dat is een boer mit verstaand, die maakt de hekkedammen boven 't laand* (Sz)

hekkedamme z. *hekkedam*

hekkedraad (Nbk) de; -en ['h...] 1. draad hoog achter een hek langs gespannen (dat toegang geeft tot een weiland; het betreft veelal schrikdraad)

hekkelen (Db, Ste, Sz) zw. ww.; onoverg.; hekkelde, het hekkeld ['hek|n] 1. sloten opschonen, van waterplanten ontdoen

hekkelhaoke (n) ['h...] - sloothaak

hekkepaol Ook *hekkepaole* (Nw, Wol) de;

-en; ...paoltien ['h...] 1. hekpaal: paal waar een hek aan draait of tegen sluit *De jaegers zatten achter de hekkepaolen* (Pe-DbI), *De bi'jen hebben et van de hekkepaolen haeld.* gezegd wanneer de bijen toch vrij veel honing hebben gewonnen terwijl er weinig bloemen in de buurt zijn (j) 2. mager iemand (Wol)

hekkepaole z. *hekkepaol*

hekkeplaanke (Nbk) de; -n; ...plaankien ['h...] 1. plank die deel uitmaakt van een hek

hekkertien z. *hikkertien*

hekkeschore (Np) de; -n ['h...] 1. elk van beide planken, latten die schuin omhoog lopen vanuit de zijkant naar het midden van een hek (op dam, inrit van een weiland, erf of zandweg), ook schuin lopende paal, plank of balk tegen een hekpaal **hekkeschrote** (Db, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl) de; -n; ...schrotien ['h...] 1. elk der horizontale planken van een hek (nl. een *laandhekke*) op dam, inrit van een weiland c.q. van een erf of zandweg

hekkesluter (Ld, Nbk, Op, vo) de; -s; -tien ['h...] 1. degene die als laatste komt, ook gezegd van een laatstgeborene 2. handvat aan de draad waarmee men de toegang tot het weiland afsluit (Nbk)

hekkespringer (Nbk, Np, Sz, Wol) de; -s; -tien ['h...] 1. (schertsend) opgeschoten jongen (Np) *'t Bin van die aorige hekkespringers* (Np) 2. vreemd iemand (Np) 3. vlug, levendig, druk iemand: vooral van kinderen, ook van dieren (Nbk, Np, Sz, Wol) *een aorige hekkespringer* (Nbk)

hekkevool (Np) de; ...volen; ...vooltien ['h...] 1. scharnierblad aan *laandhekke*, d.i. een groot hek op de inrit van een stuk wei- of bouwland of van een erf of zandweg *De hekkevool zit an et hekke en vaalt in de stoelhaoke* (Np)

hekkieskachel (Bdie, Bu, Nbk, Nw, Ste) de; -s; -tien ['hekis...] 1. een bep. type kachel, rond of vierkant, van gietijzer, met hekwerk ter bescherming

heklatte (l) de; -n; ...lattien ['h...] 1. één der latten van een hek

hekse de; -n; heksien ['heksə] 1. heks, vroeger vaak gezegd van een oudere vrouw die de schuld kreeg van ziekte of ander ongemak *Kiender geloven soms nog wel in*

heksebessem - hel

heksen (Wol), *een hekse in 't haor gezegd* wanneer iemands haar verward en ineengedraaid zit (Mun) 2. innige, voortdurend ruziënd vrouwspersoon, helleveeg, ook *een kwaoië hekse* (verspr.), *een oolde hekse* (verspr.); ook wel positief: pittig, bijdehand meisje, ook wel van een vrouw *een goeie hekse* (Np), *Dat kleine ding is niet zo min, dat is wel zoe'n kleine hekse* (Sz) **heksebessem** (verspr.) ['h...] - heksenbezem

heksedaans (l) ['h...] - heksendans: dans van heksen

heksefamilie (Db, Dfo, Dhau) de; -s ['h...] 1. familie waarin vrouwen voorkomen waarvan men aanneemt dat ze aan toverij doen

heksejacht (spor.) - heksenjacht
hekseketel Ook **heksenketel** (Bu, Op) de ['h.../...sn...] 1. heksenketel, vooral fig.: ru-moerige, lawaaiërige boel *'t Ging d'r om weg as in een heksenketel* (Op), *Wat gong et d'r om weg, et was iene grote hekseketel* (Nbk)

heksekeunst (Nbk) de; -en; ...keunsien ['h...] 1. zeer moeilijk karwei *'t Is een hiele heksekeunst om dat te doen* (Nbk)

heksekraans z. **heksekraanze**

heksekraanze (verspr.) Ook **heksekraans** (spor.) de; -n; ...kraansien ['h...] 1. de veren van het hoofdkussen die in een krans liggen, volgens het bijgeloof een teken dat degene die erop sliep, behekt was, vooral met een ziekte (verspr.); uit voorzorg tegen de mogelijk naderende dood werd zo'n kussen wel weggenomen en verbrand (Db) 2. paddestoelen in een cirkel groeiend, heksenkring (Ol-Nl, Ow)

heksekring (Nbk, Spa) - heksenkring

heksen zw. ww.; onoverg.; hekste, het hekst ['heksn] 1. heksen, toveren *A. zien buurvrouw kon heksen, ze gong naor De Kniepe om wat duveldrek op te haelen, dan gebeurde d'r niks* dat voorkwam nl. onheil (Nw), *As die sokke zo gauw klaor moet, meuj' wel heksen kunnen* (Dfo), *Die vrouw kon wel heksen kunnen, want ze kreeg alles klaor* (Pe-Db), *Ik kan niet heksen* ik kan niet alles in een keer, ik kan niet nog sneller (verspr.), zo ook *Ik kan niet heksen en blauwvarven* ik kan niet alles tegelijk doen (Nt, Ol-Nl), *...toegelicke* (verspr.)

heksenketel z. **hekseketel**

hekseperces (l) - heksenproces

heksepoeier (Ma, Nbk) et ['h...] 1. benaming voor spuug, nl. om er iets mee schoon te maken, bijv. iemands brilleglazen

heksepruke (Obk) de; -n; ...prukien ['h...] 1. pruik die men opzet wanneer men voor heks wil spelen; ook gezegd van een wilde, verwarde haardos

hekseri'je (verspr.) [...'r..., z. -i'je] - hekserij *Dat is ja klaore hekseri'je* (b)

heksetoer (Nbk, Np, Nt, Obk, Spa, Wol) de; -en ['h...] 1. zeer moeilijk karwei

heksevet (Nt) et ['h...] 1. nijdig, vinnig vrouwspersoon

heksevolk (spor.) et ['h...] 1. mensen van de heidevelden die bezems en boenders maakten, en daarmee ventten (Wol) 2. familie waarvan men dacht dat de leden ervan aan hekserij deden (spor.)

heksewark Ook **heksewerk** (Spa) et ['h...] 1. zeer moeilijk werk *As 't gaoren in de tieze zit is 't heksewark om 't d'r weer uut te kriegen* (Dfo), ook *...is 't een heksewark...* (Nbk) 2. iets dat door een heks is gedaan

heksewark z. **heksewark**

hektare - hektare

hektogram - hektogram: bep. gewichtseenheid

hektoliter - hektoliter

hektometer - hektometer: 100 m

hekwaark z. **hekwaark**

hekwaark (spor.) Ook **hekwaark** (Pe-Db) et ['h...] 1. hekwerk ter afscheiding, afscherming

hel l Ook **helle** (Op) de ['hel(ə)] 1. hel als verblijfplaats der verdoemden *in de hel kommen* (Ol-Nl, Sz), *Aj' vloeken dan kom ie in de hel* (Sz), *Ik zal joe mit hel en verdoemenis straffen* (Mun), *Die kerel was niet bange veur duvel of helle* hij was nergens bang voor (Op), *Loop naor de hel* (verspr.), zo ook *Vlieg naor de hel om mien pat* wat mij betreft (Dfo), *iene naor de hel weensken* (Nbk) en *Kom niet in de hemel, mar wel in de hel* (Dhau), *deur de hel gaon* iets heel ergs meemaken (Ow), *iene de hel in jaegen* iemand boos maken (Wol), *Hij lopt mit de hel* in hij is erg boos (Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, Ow), *de hel in hebben* de pest inhebben (Ma), *'t Is kermis in de helle* de zon schijnt en het

regent tegelijkertijd (Op), *Hij wil et wel veur de hel wegghaelen* hij heeft er heel wat voor over en durft daarbij heel wat aan (Bu), *Hij het et veur de hel wegghaeld* hij was bijna dood, maar heeft het nog niet gered (Nbk), *'t Is net of de hel losbrekt* alsof de bewoners van de hel uitgebroken zijn, nl. gezegd van een enorm rumoer, lawaai of de woede waarin men ontsteekt (Nbk, El), zo ook *Straks brekt de hel los* (Db), *Hij vluukte alle duvels uut de hel* hij vloekte zeer buitensporig (Ld, Op), *zo lochtig as de hel* zeer licht van kleur (Nbk, Ol-Nl), waarnaast *'t Is hier zo donker as de helle* (Op), *Et rookt hier as de hel* (Op), *Et stinkt hier as de hel* (Nbk) 2. een zeer ellendige toestand *'t Leven is een hel* (Bdie, Dhau), *Wat een ellende toch, et is een hel veur die meensken* (Bu), *'t Is een hel daor!* (Bu), *Die is van de hel in de hemel kommen* zijn situatie is enorm verbeterd (Dho, Diz, Ld, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbi), daarentegen *Hij kwam van de hemel in de hel* (Ol-Nl), *Hij het een leven as een hel* een ellendig, slecht leven (Np) * *De weg naor de hel is plaveid mit goeie veurnemens* (Op, Bdie), *De zonne schient en 't regent wel/Dan is 't kermis in de hel* (Bdie)

hel II bn., bw.; -ler/-der, -st 1. fel, hel van licht, kleur *Wat is dat een helle kleur* (Dhau), *Dat behang is me hel genoeg* (Diz), *in 't helle locht* (Nbk), *De weerlocht is een hel locht* (Np), *Zol d'r braand wezen? De locht is daor helemaal hel* (Op), *As de zonne op 'e snij schient, is dat slim hel an de ogen* (Obk), *Wat het hij hel locht op 'e auto* (Ma) 2. schel klinkend (Nbk) *een hel geluud* (Nbk)

hel- - hel-, in samenstellingen van het type *helblauw, helgeel*

hela (Nbk) ['hɛ:la] - hela

helblauw (Nbk, Wol) [aks. wisselt] - helblauw

helblond (Nbk) [aks. wisselt] - helblond

held de; -en [helt] 1. held bij krijgshandelingen, door grootse daden *oonze helden uut et verzet* (b), *...uut et verleden* (l) 2. moedig, heldhaftig iemand; veelal schertsend of spottend gebruikt *Hij is ghen held* hij is niet bep. dapper, hij is vaak nogal bang uitgevallen (Nbk), *Och God heur, wat 'n held!* iemand die een laffe streek uit-

haalt (Wol), *'t Is een hiele held, heur* hij schept op, maar kan, durft, doet niks (Nbk), *Mit de mond is 't 'n hiele held* (Nbk), *de held uuthangen willen* (Diz, Spa), *een held op sokken* een bang uitgevallen iemand (Diz, El, Nbk, Op, Spa, Sz, Wol), *Wat een held!*, *En zonder bedanken maeken de beide helden rechtsomkeert* nl. de angstig geworden jongens (ba), *'k Bin gien held in zokke dingen* ik kan zulke dingen moeilijk aan, ik kan in zulke gevallen moeilijk sturend optreden (bijv. om iemand bij te staan die erg ziek is, bij een ongeluk) (Nbk) 3. de belangrijkste persoon *De held in et verhael duukt pas op de veertigste bladziede op* (Nbk), *de held van de dag* (Ol-Nl)

heldendaad de; -en ['heldɔ...] 1. heldendaad *heldendaoden verrichten* (Mun), *een hiele heldendaad* gezegd van een heldhaftige prestatie, maar ook cynisch van een laffe streek of van een misdaad (Nbk), *Ze zatten mekeer heur heldendaoden te vertellen* id., ook: opschepperige verhalen (Nbk)

heldendood (spor.) ['heldɔ...] - heldendood *de heldendood starven* (Op)

heldenmoed (spor.) ['heldɔ...] - heldenmoed

heldenrolle (Dho, Nbk) ['heldɔrolə] - heldenrol (in toneel of inzake iemands heldhaftig optreden in de werkelijkheid)

helder bn., bw.; -der, -st ['heldɛr] 1. helder klinkend *Oonze kleine jonge het nog zoe'n mooi helder stemmegien* (Nbk), *een heldere lach* (l) 2. helder van licht, kleur *Bi'j 't invullen van disse kaorties moej' een goed helder licht hebben* (Sz), *De maone ston zo helder an de locht* (Db), *Daor braande een helder locht* (Wol), *De lucht was helder blauw* ook aaneen: *helderblauw* (Sz), zo ook *een helder wit mussien* (Sz), *een peer heldere ogen, een heldere kleur* 3. fris, schoon *De glaesdoeken weren niet botte helder* (Nbk), *De glaezen bin schoonmaekt, ze bin weer zo helder* (Dfo), *'t Is hier zo helder en schone* (Nbk), *Die het de was helder an de liende* (Nbk), *Wat het die et linnen helder* (Np), *Daor hangt een heldere was an de liende* (Diz), *Dat meenske is goed helder in huus* proper en fris (Dhau), vandaar *'t Is een schoon en helder meens, dat kan niet aers zegd*

helder- - helderop

wodden (Op), *Die is niet zo helder om et heufd* niet erg schoon (Nw), *een helder vrommes* een proper vrouwspersoon (Nbk) 4. geheel doorzichtig, vooral van water en andere vloeistoffen *Et waeter was zo helder dat ie konnen op de bojem kieken* (Dhau), (zelfst.) *een heldere* een glaasje jenever (Bu), zo ook *een heldere jenever* (Diz), *Et waeter dat daor in die kolk ston was zo helder as glas, en et wiemelde van de vis* (Nbk, j) 5. onbewolkt *De locht is helder, d'r is gien wolkien te zien* (Dfo), zo ook *De locht was goed helder* (Ol-Nl), *As et helder an de locht was, gongen wij een posien butendeure* (j), *Nao de buije wodde et weer helder* (Ow), *'t Is vandaege aorig helder weer, de zonne is d'r bij* (Bu), *Mit helder weer is 't s aovens nog locht* (Nt), *'t Staot d'r helder bij* het is helder vriezend weer (Spa), zo ook *'t Staot d'r zo helder bij, et vrust grif vannaacht* (Obk), *'t Was een mooic, heldere winterdag* (Nbk) 6. pienter *Die is goed helder* nogal pienter (Spa), *Hi'j was nog goed helder* nog goed bij zinnen (Nbk, bo: Np, Nw), ook: behoorlijk scherp, alert (Nbk, bo: Np, Nw), *Hi'j is nog aorig helder van geest* id. (Nbk), *Die kikt aorig helder toe* (Nbk), *Hi'j had een helder verstaand* (Ma), zo ook *Hi'j het een heldere kop* (Sz), *J. had een helder ogenblik* (Ma), (zelfst.) *Dat is gien heldere* een suffig iemand (Bu), zo ook *Dat is de helderste niet* (Diz, Np), *Die is niet (al) te helder* niet erg snugger, heeft ze niet allemaal op een rijtje (Np) 7. duidelijk, doorzichtig *Is 't helder wodden?* (Nbk), *Ik kan me dat niet hielemaole helder meer veur de geest kriegen* (Nbk), *'t Is zo helder as glas* volstrekt duidelijk (Nbk), (schertsend) *'t Is me zo helder as koffiedik* volstrekt onduidelijk (Ma, Nbk, Op, Mun) 8. opgewekt, levenslustig, vrolijk (Bu, Dho, Nbk, Np) *Dat stille maegien veraanderde al gauw in een helder ding* (v), *'t Is een helder vrommes* (Nbk), *een heldere meid* (Dho), *'t Is een helder jonk* een vrolijk, levenslustig meisje (Np), *een helder mannegien* (Wol) *Dat is heldere praot* (Dho), *Ze was gister zo helder as een kiewiet* (Nbk) 9. aanzienlijk, in aanzienlijke mate *Hi'j het een helder waant verstaand* (Diz), *'k Heb 'm een helder pak op 'e donder geven* (Op), *Die kreeg een helder*

waant veur zien brits (Db), *iene een helder waantien op 'e huud geven* een flink pak slaag (Dhau), *Aj' niet opholen, za'k je helder wat veur de kont geven* (Nbk, Pe-Dbl), *Hi'j kreeg helder wat op 't jak* een flink pak slaag (Ma), *D'r zat helder wat grös op* (Ld)

helder- - van een heldere kleur, in samenstellingen van het type *helderblauw*, *helderrood*

helderblauw bn. [aks. wisselt] 1. van een heldere, blauwe kleur *De locht is helderblauw* (Ld, Spa, Dho)

heldergeel (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. van een heldere, gele kleur

heldergruun (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. van een heldere, groene kleur

helderhied Voor -heid z. -hied de ['h...] 1. helderheid: het helder zijn in div. betekenissen, van een kleur, klank, enz., ook in *de helderhied van geest* (l)

helderlocht (verspr. OS, Bu, Bdie, Op) bn. [...loxt; aks. wisselt] 1. geheel licht, volop dag, in tegenstelling met de schemering *'t Was vandaege een mooic, helderlochte dag* (Dhau), *'t Was een helderlochte aovend, doe 't gebeurde* (Bu), *Op helderlochte dag is et gebeurd* (Bdie), *In de zoemer is 't mit vier ure al helderlocht* (Op), *'t Was om vief ure nog helderlocht* (El)

helderop I (Nbk) zn.; g. lidw. [...'rop] 1. jenever

helderop II bn., bw.; pred. [aks. wisselt] 1. monter en vrolijk (Bu, Nbk, Np, Ow, Pe-Dbl, Wol) *Wees mar een betien helderop!* ter aansporing van iemand die in de put zit, die zorgelijk doet (Nbk), *Doe mar een betien helderop!* id. (Nbk), zo ook *We moe'n een betien helderop, heur!* (v), *Helderop, jonges, niet benauwd wezen* (Wol), *Toe jonges, helderop!* wees monter, zet 'm op (Nt) 2. pittig, vlot, zonder zich in te houden *Hi'j bekende helderop* (Ol-Nl), *Praot toch es helderop!* (Dho), *Ze praotte mar helderop over dat geval* (Bu), *Even helderop, en 't waark is zo daon* (Pe-Dbl), *De koopman zee: 'Now moe'f even helderop bieden'* (Obk), *Doe ik dat bod dee, gaf hi'j mij helderop gelok* (Op), *Dat rieden* [schaatsen] *gong mar helderop* (Db), *Ze fietste mar helderop* (Ld), *helderop praoten* helder en duidelijk, zodat men goed wordt verstaan (Nbk) * (tegen een

zwaarmoedig iemand of iemand die piekert) *Helderop, Mechielegien/Eerst wat op je donderement/En dan wat op je zielegien* (bl)

helderrood bn. [aks. wisselt] 1. van een heldere, rode kleur *helderrooie pannen* nl. dakpannen (v),

helderweg bw. [aks. wisselt] 1. vlotweg, zonder hapering of voorbehoud *Dat vassien zee hi'j helderweg op* (Dfo), *Et zal wel waor wezen, want hi'j vertelde helderweg hoe 't toegaon was* (Obk), *We zeden helderweg dat wi'j de schuld hadden* (Op), *'t Kwam d'r helderweg uut* (Ma), *iene helderweg gelok geven* zonder voorbehoud akkoord gaan bij een koop of verkoop, de koop vlot aangaan (Bdie), vandaar *Hi'j kreeg helderweg gelok* (Bu, Diz), *Ik heb d'r helderweg zovule veur kregen* (Dho), *De jurk kon helderweg uut die lappe* uit die lap stof worden gemaakt (Pe-Dbl), *Hi'j het bi'j et schaatsen helderweg wonnen* (Sz) 2. zonder meer (El, Ol-Nl, Ow) *Dat was helderweg de beste* (El), *Ik dee et helderweg verkeerd* (Ol-Nl), *argens helderweg veur wezen* (Ow)

helderwit (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. van een heldere, witte kleur

helderziende (spor.) [...'sində] - helderziende, helderziend

heldhaftig bn., bw.; -er, -st [...'haftəx] 1. helfdhaftig

heldhaftighied Voor -heid z. -hied de; ...heden ['h...] - heldhaftigheid, heldhaftige daad

heldinne - heldin

heleboel z. *hieleboel*

helegaer(e) z. *hielegeer*

helemaol(e) z. *hielemaole*

helen z. *hielen*

helendal z. *hielemaole*

helestiek z. *ielestiek*

helestieken z. *ielestieken*

helestiekien z. *ielestiekien*

helgeel (Nbk, v) bn. [aks. wisselt] 1. van felle, gele kleur

helhaoke (Bu, Dfo, Dho, Mun, Np, Obk, Op, Ow, Wol) Ook **hellehaoke** (Ld, Ma) de; -n; ...haokien ['hel(ə)...] 1. helleveeg

Wilde S. was een helhaoke! (Np), *Dat is ok een helhaoke van een wief* (Dfo), *Dat oolde wuuf was zoe'n helhaokien!* (Mun)

helikopter - helikopter

helikopterpiloot (spor.) - helikopterpiloot
helium (l) - helium: bep. gas

helle z. *hel*

helledeuren z. *helsdeuren*

hellefeeks (Diz) de; -en; -ien ['h...] 1. helleveeg

hellehaoke z. *helhaoke*

hellemenaosie (s: oost.) Ook **hillemenaosie** (s: oost.) ['heləmə.../'hələ...] - illuminatie: feestelijke verlichting

hellen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; helde, het held ['helŋ] 1. naar één kant overhangen *Et helt naor de iene kaante* (Nt), *De gevel van dat huus begint aorig te hellen* (Op), *Die boom helt hielemaole op huus an* (El) 2. hellen van een vlak (spor.) *Die weg gaot aorig hellen* (Sz)

helleveeg - helleveeg

hellevuur (l) - hellevuur

hellig bn., bw.; -er, -st ['heləx] 1. behoorlijk kwaad *'k Kan me dan toch wel zo hellig maeken* (Dho, Ma), *Hi'j wodt hellig* (Nbk), *Hi'j is hellig in de kop* (Spa), *'k Bin hellig in de huid* (Wol) 2. (bw.) enorm lawaaiërig (Mun) *'t Gaot d'r hellig om weg* (Mun)

hellige z. *helling*

hellighied (Db, El, Ld, Mun, Ol-Nl, Op, Ow, Spa) Voor -heid z. -hied de ['h...] 1. kwaadheid *Van hellighied wodde hi'j rood om 't heufd* (Ow, El), *'k Wus van helligheid niet wat ik zeggen zol* (Spa)

helling Ook **hellige** (Mun) de; -s; hellinkien ['helŋ/'heləxə] 1. glooiing *Die barg het een steile helling* (Wol), *le kun daor van die hellige mooi naor beneden goezen* (Mun), *de helling van de diek* nl. van de weg of de dijk (Bdie), *De zeedieke het twee helling, een steile helling en een slopende* [geleidelijk aflopende] *helling* (Spa), *Veur een brogge staoj' vaeke op 'e helling* (Nbk) 2. slootkant (Dfo) 3. scheepshelling *De ouwe helling bestaot nog en is now as rekreatie an de Schene nog te zien, in de wandelroute van Staatsbos* (Sz), *'t Schip moet van de helling of* (El), *...Jeup de helling of* (Bu), *op 'e helling moeten* moeten worden nagekeken, gecontroleerd en/of evt. verbeterd, gerepareerd: *'t Schip moet op 'e helling* (Nbk), *Die oolde waegen mag wel es op 'e helling* (Ma), *Die stoel moet even op 'e helling* (Db), *Je broeck...* moet worden versteld

hellingproef - helpen

(Np), *Et komt op 'e helling* het zal worden veranderd, verbeterd (Nbk)

hellingproef - hellingproef *Die is op 'e hellingproef zakt* (Dho)

helm (verspr.) de; -s; -pien, ook -tien (oost.) ['hɛlm, ...lɔ̃m] 1. helm (gedragen ter bescherming van het hoofd) *Tegenwoordig moej' beslist een helm op hebben aj' op een brommer rieden* (Nbk) 2. stukje vlies dat soms op het hoofd bleef bij de geboorte, hetgeen volgens het volksgeloof bijzondere gaven met zich meebracht *Hij is mit de helm (op) geboren* (verspr.)

helmdak (spor., bs: Dfo, Nw) et; -ken; -kien ['h...] 1. helmdak, met name van een bep. type klokkestoel (bs: Dfo, Nw) *De klokkestoelen van Nijlaemer en Nijhoolt-woolde hebben beide een helmdak; zokke kappen kommen veural veur in et Friese meregebied en ze hebben altied een kruus mit een haene d'r op* (bs)

helmgrös (Db, Dfo, Ld) Ook **helmgrus** (Sz) ['h...] - helmgras

helmgrus z. **helmgrös**

helmhokkien (spor.) et; ...hokkies ['h...] 1. helmhokje

helmknoppe (spor.) - helmknop

helmkruud (Bdie, Spa) - helmkruid

helmplaante (l) - helmplant

helmstok (spor.) - helmstok

helosie z. **gelosie**

help tw. [help, 'hɛləp] 1. noodkreet 2. krachtwoord (spor.), in *lieve help, goeie help*

helpen st. ww.; overg.; het hulpen ['hɛlpm] 1. ondersteunen, bijstaan met het werk, (iemand) oplossingen bieden *'k Zol niet weten, hoe 'k dat arme meenske veerder nog helpen kan* (Nbk), *iene mit raad en daod helpen* (Nbk), *Help me toch even!*, *Kuj' me daor ok even an helpen* heb je dat ook voor me (gezegd bijv. inzake geld, bep. materiaal), vandaar *Nec, daor kan 'k je niet an helpen* (Nbk), *Ie moe'n jezels mar even helpen* je moet het zelf maar even doen, er zelf even voor zorgen (Nbk), *Kon je buurman je dan niet even helpen?* (Nbk), *We bin toch op 'e wereld om mekaander te helpen?* (Nbk), *H. komt dommiet, die helpt mi'j hennelen* (Dfo), *Vroeger mossen we helpen rogge achtergooien op 'e hilde* (El), *We helpen mekaander mit sni'jscheppen* (Ld), *Ik heb in N.*

morns ok wel hulpen melken (bo: Nw), *We helpen de buren altied mit koeverweiden* (Dhau), *een haantien helpen* (verspr.), *de helpende haand bieden* (Np, Spa), *Hij het 'm hulpen verhuzen* (Nbk), *Ik zal je wel even helpen bouwen* helpen ploegen (Nbk), *Ik zal buurman even helpen de tuun zwatmaecken* (Diz), *Ik zal et je wel helpen ontholen* (Nbk), *De kastelein hulp 'm overaende, trok 'm zien jasse an* (Nw), *iene in de jasse helpen, iene uut de braand helpen*, zo ook *iene uut de nood helpen* (Diz), *iene op weg helpen* (Nbk), *iene van de wal in de sloot helpen, iene naor de aandere wereld helpen* iemand doen sterven, vermoorden (Nbk), ook gezegd wanneer men een vlieg doodslaait (Nbk), zo ook *iene uut de tied helpen* (Np), *iene an wark helpen, Ik zal jow helpen, smerige deugniet* ik zal je wel stevig aanpakken, slaag geven (Dho), *'k Zal 'm wel evenpies helpen* flink de waarheid zeggen, straffen (Wol), *Et is him altied nog goed ofgaon mit streupen, mar ze kun him d'r wel es een keer bij helpen* erbij lappen (Obk) 2. verzorgen, verplegen, ook: bedienen *We moe'n mar even helpen bij de buren, de buurvrouw ligt al een dag of wat op bedde*, (gevraagd aan een klant:) *Wo'n jow al hulpen?* wordt u al geholpen (Nbk), zo ook, tot meerdere klanten: *Wie kan 'k helpen?* wie is er aan de beurt (Ow) 3. opereren *De biggies mossen mit zes weken deur de beresnieder hulpen wodden* (Db), *Gister is hij naor et ziekenhuus gaon, en vandemorgen hebben ze him hulpen (an de bliendedaarm)* (Np, Nbk) 4. doen genezen (Nbk) *Ze hebben alle hoop opgeven, ze kun him niet meer helpen* (Nbk) 5. vooruitgang opleveren, baten *Al dat gevluk en geraos van je helpt je niks* (Nbk), *Zien schellen hulp niet (...)* (b), *Die medesienen helpen toch niet, D'r is gien helpen an het helpt allemaal niets, het gaat steeds weer mis* (Ma), *Mar de putte mos ja leeg, daor hulp niks an niets kon dat ten positieve wijzigen* (b), *'t Helpt (je) gien bliksem* (Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Wol), *...gien donder* (Diz, Ld, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Spa) 6. in *et niet helpen kunnen* er niets aan kunnen doen, er geen schuld aan hebben, buiten iemands vermogen liggen *Ik kan 't ok niet helpen dat et niet beter wil mit de*

verkope (Nbk), *Hi'j keek krek al kon hi'j 't niet helpen* (Ma), *Ik kan 't niet helpen, mar ik moet eerst naor 't husien 'k moet eerst naar de w.c.* (Nbk, Obk), *Ie kicken mi'j now an, mar kan ik et helpen dat et zo gaon is? Nee toch?* (Nbk), *Now kan 'k 't niet helpen, mar veur dat soort van vrouwluden kan ik niet biester veule respekt hebben* (b) * *Alle beties helpen, zee de man, en hi'j piste in de zee* (Nbk), *Veur wat blief je, en aachter God helpe mi'j voor het oog is het daar één en al rijkdom, maar in feite is het er erg armoedig* (Nbk)

helper (verspr.) ['helpr̥] - helper

helrood (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. van felle, rode kleur

hels bn., bw.; -er [hels] 1. van, met betrekking tot de hel 't *Moet veur de helse deuren weg kommen* het moet voor de helse deuren worden weggehaald (Dhau) 2. zeer luidruchtig *Et is daor een hels lewaai* (Bu, Dfo, Np), *een hels kebaal* (Ld, Ol-Nl, Ow), 't *Gaot d'r daor wel es hels om weg* (Ma, Np, Sz), *Wat maeken die jongen daor toch een hels leven* een enorm lawaai (Obk) 3. met het gevoel alsof men gek wordt (Diz) *Ze maekten zoe'n lewaai, je wodden d'r hels van* (Diz) 4. zeer boos (Bdie, Dhau, Dho, Diz, Mun, Nbk, Np, Pe-Dbl, Spa, Sz) *Wat was ik hels op die jonge* (Dhau), *je hels maeken* (Spa, Nbk), 'k *Wodde toch zo hels!* (Wol) 5. (van een karwei) zeer moeilijk (Np, Ow, Spa) *een helse toer* (Np), *een hels wark* (Np), *een hels kerwei* (Ow, Spa)

helsdeuren (Db, Diz, El, Nbk, Np, Ow, Ste) Ook **helledeuren** (Ste) mv. ['h...], in 't *Moet veur de helse deuren wegkommen* iets voor de helse deuren weg moeten halen (Db, Diz, El, Nbk), zo ook 't *veur de helse deuren weg haelen* (moeten) id. (Np, Ow, Ste), *We mossen 't aachter de helse deuren weg haelen* id. (Ow) en 't *Is net of moet et bi'j de helse deuren wegkommen* (Db), *Hi'j het et veur de helse deuren weg haeld* hij was bijna overleden, maar heeft het nog net gered (Nbk),

helster Ook **halster** (Db) et, de (spor.); -s; -tien ['helstr̥/'hal...] 1. halster 't *Peerd het et helster stokken* (Diz), *Die koe moet eerst een helster an hebben veur hi'j offleverd wodt* (Ld), *As de kalver in 't laand brocht wodden, krieggen ze een hel-*

ster an (Db), *We konnen 'm 't helster niet ommekrieggen* (Dho), *We zullen de bolle even een nij helster ommedoan* (Ol-Nl), *Hi'j zit ok aorig an 't helster* onder de plak (vooral: bij zijn vrouw), hij krijgt weinig speelruimte, moet in het gareel lopen (Dfo), *Die mag wel in 't helster* in toom worden gehouden (Dho), *Hi'j zit aorig in 't helster* hij zit behoorlijk in het verband (Ol-Nl), *Hi'j het de kop weer in 't helster* hij is er weer bovenop gekomen (Nt), zo ook *Hi'j het de kop weer deur 't helster krieggen* (Ste)

helsterring Ook **halsterring** (Ow) de; -en; ...rinkien ['h...] 1. halsterring: ring aan de halster (onder de hals van het paard, bij koeien en pinken op de neus (Nbk)) *An de helsterring koj' een touw doen, om de peerden uut et laand te haelen* (Obk), *Aj' een peerd wegbrengen wodt d'r een touw an de helsterring bunnan* (Op)

helstertouw (Dfo) - halstertouw

helte de; -n; heltien ['heltə] 1. helft: elk der twee gelijke delen *de helte van een appel* (Ol-Nl), *op 'e helte, over de helte* de helft gepasseerd hebbend, *veur de helte van de pries, Daor kriegj' de helte meer veur etzelde geld, zo ook 't Is daor de helte duurder, Man, 't schilt je de helte* op die manier hoeft je maar de halve inspanning te leveren, ook: het is er wel de helft goedkoper (Nbk), 't *Scheelt me de helte niet* ik geloof dat ik het wel wil doen, ik sta er niet geheel afwijzend tegenover (k: Ste), *Hi'j het een boel praoties, mar de helte moej' niet geloven* (Nbk), *Die pochebuul dot de helte d'r bovenop* overdrijft sterk (Np), *De helte van de tied staot hi'j te kleisen* veelal, *D'r moet helte meer stro onder* veel meer (vo), *Ik stao je veur de helte* ik betaal de helft, neem de helft van het risico, zal de helft van de klus doen, etc. (Ste), *Zuwwe de man mar de helte doen* zullen we elk de helft betalen, uitvoeren, ook: zullen we het prijsverschil (tussen vraag en aanbod) maar delen? (Ste), *We kun nog niet beginnen, mar de grootste helte van de leden is d'r toch wel* meer dan de helft, de meesten (Nbk), zo ook *Haost iederiene klaegt, en de grootste helte schriipt d'r tegen om 't heufd boven waeter te holen* (b), (veelal door kinderen gezegd van bijv. een appel:) *Ik wil de*

hem - hemel

grootste helte hebben (Nbk), *Mien ere helte wil niet mit mijn echtgenoot of echtgenote* (Nbk), zo ook *Bij' allienig kommen? Waor hej' de ere helte?* (Nbk)

hem z. *him, ham*

hemd Ook *himd* (p) et; -en; hempien [hemt] 1. hemd (deel van de onderkleding) *Hi'j had een wollen hemd andaon mit die koolde* (Pe-Db), *'k Trek een hemd an, et is me te koold* (Ste), *De jeugd het tegenwoordig gien hemd meer an* (Obk), *Vroeger dreugen de oolde kerels rood-baoien hemden mit blauwe slippen, een blauw boortien om de hals en an de lange mouwen* (Dfo), *een baoien hemd* (Spa), *een Engels hemd overhemd* (s: Obk), *nat tot op 't hemd* (Op), *'t Hemd plakt mi'j tegen 't gat* nl. veelal door het zweten (Bdie), *'t hemd op 'e stok hebben* een erektie hebben (Bdie, Nbk), *gien hemd om 't gat hebben* arm zijn, in armoede leven (verspr.): *Dat vrommes ston d'r mar te pronken en groot te doen, mar har misschien gien hemd om 't gat* (Dfo), zo ook *Hi'j het gien hemd om de kont* (Wol), *Die kerel die prat, al het hi'j gien hemd om 't gat* wat hij zegt stelt niet veel voor, heeft niets om de hakken (Bu), *in et hemd staon* alleen nog maar een hemd aan hebben, *Hi'j wus niet meer wat hi'j zeggen zol, hi'j ston aorig in 't hemd* stond voor schut (Bdie, Ma, Bu), *...raer in zien hemd* (Np), *iene* [reer, mooi, etc.] *in 't hemd staon laoten* (verspr.), *iene in 't hemd zetten* voor schut zetten (El, Ol-Nl, Op), *iene et hemd van 't gat vraogen, ...van 't gat of vraogen* (Bdie), *iene tot 't hemd toe uutkleiden* iemand veel te veel laten betalen, zodat hij niets meer overhoudt (Op), *Hi'j wodt tot op et hemd uutrokken* ze plukken hem, maken hem door en door arm (Np), *je hemd weggeven en zelf deur je ribben kieken* zoveel weggeven dat men zelf niets meer heeft, totaal berooid is (Mun), *Et hemd is 'm naoder as de rok* (Nbk), *Hi'j het et leste hemd an-kregen* het doodskleed (Ste, Dho), zo ook *iene 't leste hemd antrekken* (Spa, Sz), *Oe, wat kik hi'j toch grauw toe, hi'j het een kleur as een zaoterdagsaovens hemd* als een smerig hemd dat in de was moet (Ste), zo ook - eveneens van iemands ge-laatskleur - *Hi'j het een kleur as een smerig hemd* (Bu) 2. doodshemd (Ste) * *Et*

laeste hemd het gien buse overdreven zuinig zijn is niet nodig, je kunt toch geen geld meenemen als je sterft (Db, Dhau, Diz, Ld, Np, Ol-N, Nbk), *...hempien...* id. (Nbk), zo ook *Op 't laeste hemd zitten gien busen* (El, Ow), *D'r zit gien buse op oons laeste hemd* (b), *'t Laeste hemd zit toch gien buse op* (Ma), *...het now ienkeer gien busen* (Op), *...het gien busen* (Spa, Wol), *'t Hemd is naoder as de rok* (verspr.), *Riemen en dichten, ie zollen 't hemd d'r van lichten* (Nbk), *Ie moe'n je ouwe hemd niet eerder weggooin as daj' een ni'j hebben* (Sz), *Wie 't eerst vernemt, het 't zels in 't hemd* wie over iets begint, gaat zeuren is zelf de oorzaak, betreft het waarschijnlijk zelf, nl. ook gezegd wanneer er overduidelijk een wind is gelaten en iemand daar een opmerking over maakt (Nt, Nbk)

hemdeboortien (Op) et; ...boorties ['hem dæ...] 1. halsboord van een hemd

hemdegoed (Ste) et ['hemdæ...] 1. kledingstof waaruit hemden worden gemaakt

hemdeknopien (Op) ['hemdæ...] - hemdknoopje

hemdrok (Bdie, Db, Nbk, Pe-Db) - hemdrok

hemdsbeffe z. *halsbeffien*

hemdsknope (Sz) - hemdknoop

hemdsmouwe (verspr.) de; -n; ...mouwgien ['h...] 1. mouw van hemd of evt. overhemd, eerder vooral: de halve mouw van een hemd * (weinig gezegd, meestal in het Nederlands) *Alle daegen een draotien/Is een hemdsmouw' in et jaortien* (Nbk), *...is een hemdsmouwe in et jaor* (Np)

hemdsslippe (verspr.) de; -n; ...slippien ['h...] 1. slip van een hemd

hemel de; -s, ook -en (spor. bet. 3); -tien ['hī:m] 1. hemelgewelf *Gods hoge hemel* (ba), *De steerns staon hoge an de hemel* (Np), *Wat staot de maone mooi helder an de hemel* (Spa), *een lewaaï as* [alsof] *hemel en eerde verging* (Ol-Nl) 2. het op aarde direkt van belang zijnde deel van de hemel i.v.m. het weer, de lucht (*locht* is veel meer gebruikelijk) *Et waeter vaalt zo uut de hemel* (Np), *een blauwe hemel* een totaal onbewolkte hemel (El), *een bewolkte hemel* (Nbk) 3. hemel in godsdienstige zin: de plaats waar God, de vromen, de

godheden verblijven, ook: de in de hemel verblijvende godheid, goden, de heiligen en de plaats waar de vromen na hun dood komen *in de zeuvende hemel wezen* (Nbk), *Ik zal niet weten waar hi'j belaad is, de hemel mag et weten* (Nbk), *Och lieve hemel!* uitroep van ontzetting (Dfo), zo ook *Och hemels nog toe, dat is ok wat mit J.* (Db), *Sommigen daenken dat ze in de hemel koemen, mar niet iederiene* (Sz), *Die spekeleert ok nog op de hemel* hij heeft dan wel allerlei slechte dingen gedaan maar denkt toch nog in de hemel te komen (Ste), (ook aaneen) *in 's hemels naeme* 4. gelukzalige toestand *Hi'j het altied gelokkig en gezond west, hi'j het een hemel op eerde had* (Bdie, Dho, Op), *iene de hemel in priesen* (Nbk) 5. huiskrekel (Obk) 6. z. *hemering* * *As de pispotten stokken* zie het niet zo somber in, al die bezwaarlijke dingen zullen niet zo snel gebeuren (Ld), (schertsend, oorspr. uit een karnavalshit:) *In de hemel is gien bier, daaromme drinken we et hier* (Op)

hemelbedde (Nbk) et; -n; -gien ['h...] 1. bed met een hemel

hemeldragonder (Bdie, Ld, Nbk) de; -s; -tien ['h...] 1. heilsoldaat (Bdie, Ld) 2. iemand die overal de bijbel bij aanhaalt (Nbk)

hemelen (Op, Ste) onbep. w. ['hū:m]n] 1. in *hemelen gaon* komen te overlijden *Oolde J. is vannaacht hemelen gaon* (Op), *Hi'j zal wel gauw gaon hemelen* (Ste)

hemelgeit (Ma) Ook *hemelgeite* (Sz) de; -en; -ien ['h...] 1. grote, niet fraai gebouwde vrouw (Sz), gekke vrouw (Ma)

hemelgeite z. *hemelgeit*

hemelgeities (Sz) et; ...geities [...tin] 1. weerlam, watersnip *As et hemelgeities mekkert, dan krief' slecht weer* (Sz)

hemelgewelf (l) - hemelgewelf

hemelhoge z. *hemelshoge*

hemellichem (l) - hemellichaam

hemelpoort (Nbk) Ook *hemelpoorte* (Nbk) de; -en ['h...] 1. hemelpoort

hemelpoorte z. *hemelpoort*

hemelportier (Wol) de ['h...] 1. wachter aan de hemelpoort, nl. Petrus, in * *Zolange as Petrus is hemelportier, is doodgaon je leste plezier* (Wol)

hemelrijk (l) et 1. hemelrijk

hemels bn., bw.; -er ['hū:m]s] 1. (bn.) in *de hemelse vader* (l) 2. mooi, schitterend, stralend gelijk in de hemel *hemels mooie meziek* (Np), *hemelse meziek* (j), (ook aaneen) *De locht is hemels blauw* (Dhau), *'t Was vanmorgen hemels mooi weer, mar now zit alles in de mist* (Sz), *Ik kon d'r niet genoeg naor kieken, zo hemels mooi was et* (Mun) 3. (bn.) zeer zwaar, zeer lastig (Np) *een hemels kerwei* (Np) 4. (bw.) aanzienlijk, zeer groot (Dho) *Dat is een hemels groot verschil* (Dho)

hemelsblauw I (l) et [...'b...] 1. hemelsblauw

hemelsblauw II (Dhau, Diz, Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. hemelsblauw *Ze had mit heur trouwen een hemelsblauw jurkien an* (Diz)

hemelsbreed z. *hemelsbried*

hemelsbried (Nbk, Obk) Ook *hemelsbreed* (Diz) - hemelsbreed, in *een hemelsbried verschif*. *D'r is een hemelsbried verschil tussen die beide kiender* (Obk)

hemelshoge (Nbk) Ook *hemelshoge* (Nbk),

hemelshoog (Nbk) [aks. wisselt] - hemelhoog *Hi'j kan hemelhoog springen* (Nbk), *Hi'j gooide dat ding hemelshoge* (Nbk)

hemelshoog z. *hemelshoge*

hemelsleutel (l) - hemelsleutel: sleutel van de hemel

hemelsnaeme ['h...], in *in hemelsnaeme* (Nbk, Np), ook *in 's hemelsnaeme* (verspr.) en *om 's hemelsnaeme* (Nbk)

hemeltien (Nbk) et; ...ities ['h...tin] 1. kleine hemel boven een wieg (mét stof, als een soort gordijn) 2. z. *iemertien*

Hemelvaort de 1. Hemelvaartsdag 2. (ook met kleine letter) *Jezus' hemelvaort* (spor.), (met hoofdletter) *Maria-Hemelvaort* (spor.)

3. (van een schrikreactie, met name wanneer men een schok krijgt door aanraking van schrikdraad:) *Ik maekte me daor een hemelvaort!* (Np)

Hemelvaortsdag ['h...] - Hemelvaortsdag

hemelvarver (Ol-Nl) de; -s ['h...] 1. lang iemand

hemelvuur (Ste) et 1. licht aan de hemel door onweer, het weerlichten

hemelwaeter (verspr.) et 1. (veelal schertsend) hemelwater: regen *Now jonges, we kriegen tegenwoordig wel hemelwaeter veel regen* (Nbk)

hemering (Obk, bl) Ook *hemel* (Nbk) de;

hemertien - Hendrik

-s, -en; hemerinkien ['hū:mərɪŋ /'hū:m] 1. wilde framboos *De hemering die grujde vroeger langs de Lendekaant en bij de iesbaene* (Obk)

hemertien z. *iemertien*

hemmel Ook *himmel* (Sz, p) bn.; -(d)er, -st ['hem]/'ht... 1. schoon, proper en opgeruimd *Ze hadden et d'r aorig hemmel* (Nbk), *t Was d'r aorig hemmel om de deure* (Ma), *een hemmel vrommes* een vrouw die de zaak proper en netjes houdt (Nbk), *een hemmel wiefien* (Diz), *Hemmel, zunig en nijsgerig! Wat woj' van een vrouw nog meer?* (b), *Hemmel, schone en vot d'r mit snel*, voor het oog de zaak even schoonmaken en er ook niets méér aan doen (El) 2. (van een persoon) knap en goed verzorgd *een hemmel maegien* (Nbk), *een hemmel, schoon wufien* (Nt)

hemmelderij de (Nbk, p) ['hem]dər'rijə 1. het schoonmaken, de schoonmaak doen, met name de jaarlijkse schoonmaak van het woonhuis

hemmelen Ook *himmelen* (p) zw. ww.; overg., onoverg.; hemmelde, het hemmeld ['hem]n/'ht... 1. de schoonmaak doen, hemelen, in het bijzonder de jaarlijkse schoonmaak van het (woon)huis *We moe'n schielk al es weer an 't hemmelen, jong* (Nbk), *We bin al wat an 't hemmelen, mar de echte schoonmaak is et nog niet* (Pe-Db), *et hemmelen van de schure* (Bdie), *As et weer wat mooier wodt in de meitied, beginnen de vrouwluden te hemmelen* (Nbk), *'k Zal morgen de zoolder hemmelen, want 't is daor een grote troep* (Db) 2. (overg.) reinigen in het algemeen, wassen (Ol-Nl) *Wat het dat kiend 'm smerig maakt, ik zal 'm es even hemmelen* (Ol-Nl),

hemofilie (spor.) - hemofilie

hempien et; hempies ['hempin] 1. hemdje (in div. betekenissen) 2. (mv.) de bloemen van de hagewinde (Np) of van de akkerwinde (Np, fp) 3. (mv.) klokjesgentiaan, in *blauwe hempies* (Nw) 4. in * *Hempien, reur mien gattien niet* hemdje, raak mijn gatje niet (Ol-Nl, Nt)

hemzelf z. onder *zels*

hemzels z. onder *zels*

hen tw. [hē] 1. gezegd om een instemmende reactie te verkrijgen: ja toch, is het niet, weet je wel *De volle naeme is J. de*

B., hen? (b), *Ze kun bieten, hen heit?* nietwaar, vader? (Np), *Dat haj' gauw daon, hen?* (Nbk), *Op die grind, hen, dan haj' dat!* (Nbk), *Dat was nog es rieden, hen!* (ba) 2. bedoeld om vraag of opmerking te doen herhalen: wat zeg je? (indien niet tussen gelijken of in de familiesfeer gezegd, wordt *hen* veelal als onbeleefd ervaren) 3. gezegd om interesse te tonen voor wat wordt verteld: o ja, is dat zo (Db, Nbk) *Ze kregen spul over 't laand* [reagerend:] *Hen!* (Db, Nbk) * *Haenen neuken de kiepen/Aj' ze hebben willen moej' ze mar griepen* gezegd als reactie op vragend *hen?* (bo: Nw), zo ook *Haenen lopen bij de kiepen...* id. (bo: Nw), *...Aj' vlogge binnen kuj' ze griepen* id. (Nbk), zo ook *Haenen verkopen we niet, mar kiepen bij de vuufkop* (Np, bo: Nw), *Haenen hewwe niet en kiepen kopen we niet* (Nbk) **hendel** - hendel aan machine

Henderk z. *Hendrik*

Henderkien (verspr. OS, Bdie, Bu, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Sz) Ook *Hendrikkien* (verspr. WS, spor. OS), thans veelal *Hendrikje* et; Henderkies ['hendr...] 1. vrouwen naam: Hendrikje * (schertsend n.a.v. deze naam:) *Henderkien, slabenderkien* (Nbk), *Hendrikkien, sebengeltien/t Rammelt mij in de boek/t Komt van al die karnemelk/En van die dunne soep* (Dho), *Henderkien slabenderkien/Wat rammelt jow de boek/Dat komt van die karnemelk/En van die Fraanse soep* (Np), *'t Molentje draait/t Windje dat zwaait/Voor Hindrik en Hendrikje beide/Hendrikje stond al in de deur/Mit heur witte schölkien veur* (Dhau) **hendeweer** (Bdie, Db, Dhau, El, Mun, Nbk, Nt) Ook *henneweer* (Dfo, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Db, Spa), *hennene-en-weer* (Diz, Np, Sz) bw. ['hendə wɪ:ər/'henə.../'henəwt:ər] 1. voor een kort ogenblik *'k Heb hendeweer bij E. an west* (Nbk), *Ik moet henneweer nog even mit de hond lopen* (Np), *Zullen we hennene-en-weer in de tuun kieken?* (Diz)

hendisponeren (Np) z. *hennedisponeren*

Hendrik (WS, verspr. OS) Ook *Henderk* (Dfo, El, Nbk, v) de; -ken ['hendrɪk, ...dərɪk, ...drək] 1. mannaam: Hendrik *een braove Hendrik* (verspr., Nbk): *Hij' wil niet graeg de braove Henderk uuthangen* (Dfo), zo ook *Dat is een zute Henderk* (El)

* *Hen-de-rik* als roep in lettergrepen verdeeld uitgesproken, waarna men dit als volgt kon beantwoorden: *Haene-draek-is-kiepestront* (Nbk), *Hen-de-rik, o Hen-de-rik, hoe gaot et mit joe vrouw?/Mien vrouw hef zeuven kienderties, hoe gaot et dan mit jou!* (Bdie)

Hendrikkien z. *Henderkien*

heng z. *hing*

hengel Ook *angel* (fp: bet. 1) de; -s; -tien ['hɛŋ]/['aŋ] 1. (verz.) bep. plant: hengel 2. mikrofoonhengel (l) 3. toestel waaraan men leert zwemmen (l) 4. z. *angel* **hengelen** (Bdie, Pe-Dbl) zw. ww.; on-overg.; hengelde, het hengelde ['hɛŋ]ŋ 1. langdurig ziek zijn, sukkelen (Bdie) *Hi'j is de hele winter al an 't hengelen* (Bdie) 2. rondhangen, omlummelen (Pe-Dbl) *de hele dag om huus hengelen* (Pe-Dbl)

hengelig (Bdie) bn.; -er, -st ['hɛŋ]əx, ...ŋəx] 1. langdurig ziekelijk, sukkelend **hengsel** (Dho, Mun, Ol-Nl, Ste, Wol) et; -s; -tien ['hɛŋs] 1. zwengel van een pomp (nl. waarmee men handmatig water oppompt) (Dho) *Et hengsel van de pompe is d'r of* (Dho) 2. hengsel van deur, raam, luik e.d. (Mun, Ol-Nl, Ste, Wol) 3. z. *haansel*

henna (spor.) de ['hɛna] - henna: kleur-middel voor hoofdhaar

henne I Ook *hinne* (bet. 1: Db, Np, Ste) de; -n; -gien ['hɛnə]/['hɛnə]... 1. hen 2. vrouwelijke kievit (Nbk) 3. in (mv.) *Da's van hoeken en hennen maakt* het bestaat uit allemaal kleine hoekjes, vooral gezegd van een ruimte in het huis (Nt, Spa), zo ook *'t Bin daor allemaol hokkies en hennegies* hoekjes en gaatjes, gezegd o.m. van een huis met vele kleine kamers (Nt), *in alle hoeken en hennen* in alle hoekjes en gaatjes (Ol-Nl)

henne II Ook *hinne* (Db, Ma), ook afgekort tot *henn'* of *hen* in verb. met ww., nl. in bet. 3 bw. 1. naar iets of iemand toe, weg naar elders *Nemt F. jim d'r nooit mit henne?* (v), *Ik zol d'r henne, mar vanwege de sni'j is et overgaon* (Dfo), *Hi'j is argens (aanders) henne* ergens (anders) heen (Nbk), *Is hi'j al henne?* is hij er al naar toe? (Nbk), *overal henne, nargens henne, d'r henne* erheen, *Wi'j mossen d'r toch argens mit henne* (b), *Henne ha'k et veur de wiend, mar weeromme vul 't mij niet mit*

op de heenreis (Nbk, Op), *een hiel aende henne wezen* een heel eind gevorderd, ook bijv. van een kind dat langzaam maar zeker in slaap valt of van iemand die teveel drinkt, *Hi'j was al een hiel stok henne* had al een flink stuk afgelegd (Nbk), ook gezegd wanneer men anderszins flink gevorderd is (Nbk, Nt, b, vo): *'k Bin al een stok henne in mien twiede jeugd* (Nt), *Et varken was al een stok henne op* (vo), *Dan bij' ok wel veer henne aj' zoks doen* dan is het slecht gesteld met je verstandelijke vermogens (Nbk), *Et is zovere henne, ie bin mij haost tot last* het is zover gekomen (Np), *Die regen dat wodt een last, zovere is 't henne* (Ol-Nl), *Waor zol hi'j henne willen?* waar zou hij naar toe willen gaan, in welke richting zal hij gaan praten, wat is zijn oogmerk eigenlijk (Nbk), *Waor moet dat henne!* waar ga je naar toe!, ook: als het zo doorgaat, voor welke problemen komen we dan wel niet te staan, in wat voor toestanden raken we dan wel niet verzeild, *Daor moet et henne* dat moeten we nastreven, (zelfst.) *Ie kun 't henne en 't weer kriegen* je kunt de boom in, bekijk het maar (Nt), z. ook *hennen-weer* 2. gebruikt als versterking van een richtingsbepaling *De fesant vleug over de weg henne* (Nt), *Die zwom om heur henne* (b), *De schoelejongen drongen om et orgel henne* (j), *Drij' d'r mar niet zo omme henne* praat er niet zo om heen, voor de draad ermee (Mun), *Ik kan nog wel tien keer om jow henne* ik ben stukken beter, sneller dan jij (b), *'t Was om ni'jjaor henne en d'r lag een knap pakkien sni'j* rond nieuwjaar (b), *argens overhenne wezen* over z'n teleurstelling, woede heen zijn, het verwerkt hebben, *'k Bin deur mien veurraad henne, Hi'j is deur de jaoren henne an et kebaol wend raekt* (v), *Hi'j leup dwas deur alles henne* bijv. dwars door de struiken en het gewas (Nbk), *We heurden zien stemme dwas deur alles henne* (Nbk), *Want et is soms deur alles henne zo lompen as ze mit die besies ommesmieten* bar en boos (b), *'t Gong him deur alles henne* de emotie, het schrille geluid e.d. ging hem door merg en been (Nbk), *deur alles henne wezen* razend zijn (Nbk, Np, b), *de deur alles henne vrundelike wereld (...)* intens (bl), *argens deur*

henne-en-weer - henne-weer-denne

henne moeten er door heen moeten, ook fig. 3. weg, te bestemder plekke teneinde het desbetreffende werk te verrichten, om een bep. aktiviteit uit te voeren *We moe'n nog henn' te gaasten* garven opzetten in hokken (Nbk), *Hij is om de koeien henne* weg om de koeien bijeen te drijven en naar huis te brengen (Ste), *Ik moet om ni'je klompen henne* (Ste), *Vroeger gongen ze mit juk en emmers hen te melken* (Pe-Dbi), *Ik gao even henne te haor-knippen* (Dhau), *Laot ze henne te schieten lopen, docht ie dat ik dat doe?* ze kunnen verrekken, de pot op (Nbk), zo ook *Loop hen te schieten* (Nbk, Np) 4. in *henne of te nao niet* in geen geval, beslist niet, op geen stukken na (Dfo, Dhau, Np, Ol-Nl, Ste, Sz, b: lm): *De ruilverkaveling is henne of te nao niet klaor* (Ol-Nl), *Hij har mar een klein pollegien en henne of te nao gien wark veur een peerd* (b), *Hij vertelt bij henne of te nao de waarheid niet* (Ste), zo ook *Dat gebeurt beslist niet, te henne of te nooit niet* (Sz) 5. erbij liggend, zittend, rijdend e.d., onder meer in (...) *as een kiend ziek is en d'r mar wat stillegies henne ligt of zit* (Spa), *'t Stok laand ligt d'r hobbelig henne en moet slicht maekt wodden* (Op), *Vroeger konnen die oolde boeren d'r zo mooi henne hobbelen mit heur riederij'e, as ze et peerd op een sjokkedraffien lopen leuten* (Obk), *Die kerel leup d'r zo mal henne, et was zuver begreutelik* (Np), *Hij buitelde d'r reer henne* viel erg ongelukkig (Nt), zo ook *Hij vul d'r reer henne* (Nbk), *Die wet niet wat ze wil, die diedelt d'r zomar wat henne* (Nw), *Ligt et d'r zo henne!* is de situatie aldus (b) 6. in *en zo wat henne* enzovoorts, ook *en al zo wat henne* id. (Nbk), *Et was zomar niet wat henne* niet zomaar iets (Np) 7. als eerste deel van een samenstelling of samenkop-peling, in o.m. de betekenissen 'neer' (vgl. bijv. *henneleggen*) en 'naar...toe' (vgl. bijv. *hennebrenge*); niet alle 'mogelijke' samenstellingen of samen koppelingen zijn hier opgenomen * *Waor zij' toch henne?/Naor de boerevenne! /Waor de katte scheten het/ Daor wil ie niet henne* (Ma), *...Waor de katte schit/ Daor wil ik niet henne* (Nbk)

henne-en-weer Ook *henneweer* (Dhau, Dfo, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, ba) bw., bn.;

pred. [henē'wɪ:ər, hen:'w.../henə'w...] 1. heen en terug (verspr.) *Die is ok gauw henne-en-weer* (Sz), *De kiender leupen mar wat henne-en-weer* (Dfo), *Ie moe'n niet zo henneweer zitten te wiemelen* voortdurend heen en weer bewegen, vooral van kinderen (Sz, Dhau), *Hij zat mar henne-en-weer te wiebelen op 'n stoel* (Ma), *henneweer schudden* bijv. van een fles (Obk), (...) *schommelt de kleine mar al henneweer, henne-weer-denne, mar al henneweer* (ba), *Nao wat henne-en-weer praoten mochten wij dat peerd en de karre wel lienen* (b) 2. wispelturig (Bdie, Ma, Nbk, Np, Obk, Spa, Ste, Sz, bo: Bu, Nw) *Et weer is hier vaeke henneweer* (Obk), *Hij is zo henne-en-weer as de wiend* (Ma, Nbk, Np, Spa, Ste, Sz) 3. (zelfst.) in *d'r 't henne-en-weer van kriegen* er tureluurs van worden, het zat worden (verspr.): *Ie zollen 't henneweer d'r van kriegen* (Ma, Np, Spa), *'t henne-en-weer kriegen* (verspr.): *Krieg et henne-en-weer!* loop naar de pomp, hou op met je gezeur (Ste, Nbk) 4. als eerste deel van een aaneengeschreven samenstelling, vgl. *Ik hebbe genoeg van 't henne-en-weergereis* (Op); voorafgaand aan een werkwoord los daarvan geschreven: *Aj' mar wat henne-en-weer lopen, dat gef't je niks* (Dfo) 5. z. *hendeweer*

henne-en-weer-denne z. *henne-weer-denne*

henne-en-weeromme (Nbk, Ste) Ook niet aan elkaar geschreven; ook *henne-weeromme* (Bdie, Nbk) bw. [henē'wɪ:ərɔmə/henəwɪ:ər'ɔr...] 1. heen en terug *henne-en-weeromme vracht hebben* gezegd bijv. als men iets meeneemt naar de kelder omdat men daar noodzakelijk iets moet halen (Ste)

henne-weer-denne Ook *henne-en-weer-denne* (Dhau, Ld, Mun, Nbk, Ste, b), *hennevedenne* (bet. 2: Wol), *hinne-en-weer-dinne* (bet. 2: p) bn. (bet. 3), bw. [henəwɪ:ər'denə/henēwɪ:ər'd.../henəfə'd.../...'d...] 1. in een ogenblik, gedurende heel korte tijd (Dhau, Diz, Nbk, Obk, Ste, bo: Bu) *Wij gaon henne-weer-denne naor dôrp* (Obk), *'t Ei moet nog henne-weer-denne in de ketel, eers is et te wiek* (Obk) 2. heen en terug (Bu, Db, Dhau, Dho, Diz, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow,

Wol) *Even henne-en-weer-denne naor Berkoop* (ook in bet. 1; Nbk) *Ze lopen mar henne-weer-denne* heen en terug, heen en weer (Dho), *henne-weer-denne ploegen* (El), *Ze bin evenpies naor Sunnege hennenedenne* (Wol), *Die het vandaage verscheiden keer henne-weer-denne west* (Ow), (...) *schommelt de kleine mar al henneweer, henne-weer-denne, mar al henneweer* (ba) 3. wispelturig, nu eens zus, dan weer zo (verspr. OS, Dho, Mun, Np) *Die kerel praot ok mar henne-weer-denne* (Db), *Ie kun d'r niks op an, ze bin henneweer-denne* (Dho), *Ze is zo henne-en-weer-denne as de wiend* (Nbk)

henne-weeromme z. *henne-en-weeromme*
hennebrengen st. ww.; overg.; het hennebrocht ['h...] 1. heenbrengen *Wi'j' de kraante even hennebrengen?* bijv.: naar de burenen brengen (Wol), *We hebben 'm even hennebrocht* bijv. van een kind dat naar school gebracht wordt (Nbk), *Zullen we jim daor even hennebrengen? Dan hoeven jim niet te zuken!* (Bu) 2. ter aarde bestellen (Bu, Dhau) *Die hebben we vandaage hennebrocht* (Dhau), *Hi'j is ok hennebrocht* (Bu)

hennedisponeren (Nbk) Ook *hendisponeren* (Np) zw. ww.; overg.; disponeerde henne, het hennedisponerd ['hen(ə)ɔts pont:əɾŋ] 1. iets neerleggen *Disponeer et daor mar even henne* (Nbk)

hennedonderen zw. ww.; overg., onoverg.; donderde henne, is hennedonderd ['h...] 1. (onoverg.) hard neervallen *Hi'j donderde zomar henne!* (Np) 2. (overg.) (Nbk) (neer) smijten *Ik heb die boel even in et hokke hennedonderd* (Nbk)

hennedouwelen (Op) zw. ww.; overg.; douwelde henne, het hennedouweld ['h...] 1. doen belanden: door slordig te zijn, door te laten rondslingeren *'t Is mi'j een raodsel waor ze dat spul allemaol hennedouwelen* (Op)

hennedraeven (Nbk) zw. ww.; onoverg.; draefde henne, is hennedraefd ['h...] 1. wegdraven *Kiek ze daor es hennedraeven!* (Nbk)

hennegaon Ook *hinnegaon* (Db, p) st. ww.; onoverg.; is hennegaon ['h...] 1. ergens naar toe gaan *Waor ga'j henne?* (Nbk), *Gao i'j ok hinne?* ga jij er ook naar toe (p), *Zodoende gongen wi'j ok een dag*

mit mem mit de snikke henne nl. naar Assen (Ow), *Zo kwam et dan ok dat J. en zien maot op een zondag mit stark ies weer es hennegongen* (j), *Waor gaon we henne?* (Wol), *Ze bin vandemorgen al betied hennegaon te gruppen om te greppelen* (Np), *'t Is ja meer as tied da'k hennegao te melken* (Np), *Ie moe'n daor weer hennegaon* er weer naar toe gaan teneinde een ruzie bij te leggen, niet voort te laten bestaan (Nbk), *'t Is zo weer hennegaon gezegd van een ziekte die zo maar weer overging, met een sisser afliep, hoewel 't misschien eerst ernstig leek te zijn* (verspr.), vandaar *'t Vaalt mit, dat gaot zo weer henne* bijv. van zweren, kleine ontstekingen (El, Obk), *Die piene in de mond is weer hennegaon* (Db), *'t Weer is zo weer hennegaon* is zo weer veranderd (Nbk), zo ook *De locht bruide aorig, mar de buie is zo weer hennegaon* weggedreven (Op, Wol), *Dan ga'j henne en ie nemen twee flinke latten* dan ga je aan de slag (op de aangegeven wijze), dan begin je met (...) (bo: Nw), zo ook *As de febrieken now es hennegongen en geef een kleine toeslag op de pries* als volgt gingen doen (vo) 2. naar de dokter gaan (Diz, Nbk): *Et kan wel bloedvergiftiging wodden, ik zol d'r mar even mit hennegaon* (Diz) 3. het beste zijn in geval van een keus maken, in *d'r mit henne gaon. Et duurste gaot d'r vaeke wel mit henne* (Obk) 4. komen te overlijden *Hi'j is aorig rustig hennegaon* (Nbk), *F.H. (...) is veur altid hennegaon* (b), *Hi'j is van oons hennegaon* (Ste), *Hi'j is d'r an hennegaon* hij is daardoor komen te overlijden (Mun), *d'r mit hennegaon* door verkommering, achteruitgang, ernstige problemen en zorgen sterven, ook gezegd indien iemand een ongeluk heeft gehad en er nooit weer bovenop gekomen is of wanneer iemand overlijdt zonder dat precies bekend is geworden welke problemen er waren, wat eraan scheelde: *Die man was zo ziek, dat hi'j is d'r mit hennegaon* (Dfo), *Die jonge het heel wat teweebrocht, zien moeder is d'r mit hennegaon* (Sz), *Trien-muj had zoveul zorgen, ze is d'r gewoon mit hennegaon* (Db), (onpers.) *Hi'j het wat overholen van dat ongelok, en daor is 't mit hennegaon* (El), *Hi'j het een ongelok had en et is*

hennegooien - henneleggen

nooit weer goed wodden, hi'j is d'r mit hennegaon (Nbk), *Dat kwam zo had an, dat ze zal d'r wel mit hennegaon* (Ld), *Hi'j is d'r zo mit hennegaon* overleden zonder dat bekend was geworden wat zijn problemen waren, wat eraan scheelde e.d. (Bdie), *F. H. uut Diever is veur altied hennegaon* (b), *Weer glimde hi'j en zo gong hi'j henne* overleed hij (b) 5. verlopen, het verbruiken van de tijd voor iets, in *d'r mit hennegaon*. *De hiele dag was d'r mit hennegaon* (Nbk), *Die kleine verbouwing gaot toch wel een goeie weke mit henne* (Nbk), *D'r kun heel wat jaoren mit hennegaon veurdat hi'j over dat ongelok henne is* (Sz), *Zien leven is d'r mit hennegaon* (Dho), *Och, laot zo mar hennegaon* laat het maar, praat er maar niet verder over (Np) 6. ermee gaan strijken, in *d'r mit hennegaon* (verspr. OS, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Wol): *D'r was een flinke arfenisse, mar de jongste zeune is d'r mit hennegaon* (Op), *De verkeerde is d'r mit hennegaon* (Wol), *De aander is mit de pries hennegaon, omdat hi'j valen is* (Db), *zo ook zels mit de ere hennegaon* (Db), *Daor is 't mit hennegaon* zo is 't afgelopen (El, Obk) 7. genoeg (moeten) nemen met, ook inzake het afsluiten van een niet succesvolle poging om terug te komen op een bep. aanschaf (i.v.m. een bep. tekortkoming van het gekochte), ook inzake het niet goed repareren, de weinige hulp die een dokter kan bieden e.d. (Diz, Op, Ste) *Et wodt niet helemaol weer klaor, en daor kuj' mar mit hennegaon* (Diz), *Mit dat antwoord kon 'k mit hennegaon* (Op)

hennegooien (Nbk, Np) ['h...] - neergooien: op de grond gooien *Ie hoeven dat niet zo lomp henne te gooien* (Np), bij uitbreiding ook: en stoppen met de desbetreffende activiteit *Ie hoeven je wark niet zomar henne te gooien* (Nbk)

hennekommen I Ook *hinnekommen* (p) et ['h...] 1. heenkomen, onderkomen *In de oorlog hadden pattie onderdukers een min hennekommen, bi'jglieks in een hol* (Obk), (met name van een huis:) *Hi'j mag ok wel kieken naor een aander hennekommen, want dit is niet zo best meer* (Sz), *Hi'j het gien hennekommen meer* geen huis, onderdak meer (Np, b), *Hi'j zocht een goed hennekominen* hij zoekt een thuis,

onderdak (Nbk), *Die man het een goed hennekommen vunnen* (Nt), *Naor die mesen [vergeleken met die mensen] he'k een goed hennekoemen* (Bdie), *De voegels zuken naachs een hennekommen in de bomen* (Obk), *De soldaoten zochten een hennekommen* een schuilplaats, een plaats om te overnachten (Mun), *Hi'j was over en te vule, mar hi'j het now een goed hennekommen* (Bu, Diz) 2. in *Wat is 't (toch) een hennekommen* wat is 't erg, zwaar, een moeilijke toestand, bijv. bij langdurige ziekte, wanneer men zichzelf moeilijk kan redden (Dfo, Dhau, El, Nbk, Np, Ow, b): *Dat is mi'j ok een hennekommen, ze hebben daor allemaol de griep* (Dfo, Nbk), *Wat is 't ok een hennekommen mit de winter en de snij* (Dhau), ook van een slordige en/of armoedige huishouding: *Wat is 't ok al een hennekommen daore* (Ma, Nbk)

hennekommen II (Nbk, Ste) st. ww.; onoverg.; hennekwam, is hennekommen 1. te bestemder plekke komen *Ik moet zien da'k hennekom* dat ik daar kom (Ste), *Maek as de mieter daj' hennekommen!* (Nbk) 2. neerkomen, neervallen (Nbk) *Ie kun je reer vertreden, daj' reer hennekommen* (Nbk)

hennekrabbelen (Nbk, Wol) zw. ww.; overg.; krabbelde henne, het hennekrabbeld ['h...] 1. neerkrabbelen *Dat het hi'j d'r mar raer hennekrabbeld* (Wol)

hennekwakken (Nbk, Ow, Pe-Dbl) Ook *daelekwakken* (Nbk), *neerkwakken* (Sz) zw. ww., overg.; kwakte henne, het hennekwakt ['h...] 1. neergooien, met een smak doen vallen *Kiender kwakken de fiets mar overal henne* (Ow), *Die mannen kwakken alles zomar bi'j de deure henne* (Pe-Dbl), *Hi'j kwakte 'm alles achter de kont neer* nl. zonder er verder naar om te kijken, het op te ruimen (Sz)

hennekwatsen (Diz) zw. ww.; overg., onoverg.; kwatste henne, het hennekwatst ['h...kwatsn] 1. wegspuwen: van tabakssap *Hi'j kwatste overal henne* (Diz)

hennelazeren (Db, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; lazerde henne, het/is hennelazerd ['h...] 1. neervallen, op de grond smijten *Ik bin op 't ies hennelazerd* (Db)

henneleggen zw. ww.; overg.; legde henne, het hennelegd ['h...] 1. op iets leggen, neerleggen *Leg et daor mar henne* (Nbk),

Waor zo'k dat toch hennelegd hebben? (Nbk) 2. wegleggen om er geen gebruik meer van te maken (b) *'k Wil pepier en penn' en inkt mar zo niet henneleggen* nl. om niet meer te schrijven (b)

hennelopen zw. ww.; onoverg.; is hennelopen ['h...] 1. ergens naar toe lopen *Hi'j is argens hennelopen, mar ik weet niet welke kaante uut* (Nbk), *Ae, laot ze hennelopen* laten ze 't maar uitzoeken, die lui (Nbk), *Ach meenske, Loop toch henne!* loop rond (Ste, Mun), *Loop henne, je!* ik geloof er niets van, loop naar de pomp (verspr.), ook: hoepel op (Diz)

hennemier z. *hennemiere*

hennemiere (Ol-Nl) Ook **hennemier** (WH), **hinnemier** (Nt), **haenemiere** (fp) et ['henəmi:ər(ə)/.../'hi.../'hē:nə...] 1. grootbloemmuur, ook wel van andere muursoorten gezegd die als zodanig gemakkelijk herkenbaar zijn

hennemieteren (Nbk, Np) zw. ww.; overg., onoverg.; mieterde henne, is hennemieterd ['h...mitrɛ] 1. (onoverg.) hard vallen *Hi'j mieterde zomar henne!* (Nbk) 2. (overg.) neergooien, wegsmiten (Nbk) *Waor hej' dat toch hennemieterd?* (Nbk)

hennep (verspr.) Ook **hennip** (Bdie) de ['henəp/...ɪp] 1. bep. plant: hennep 2. hennep als vezelige grondstof, met name voor touw 3. hennepinnen (Nbk) 4. hasjesj (l)

hennepolie (spor.) - hennepolie

hennepgaoren (Nbk) - hennepgaren

hennepieke z. *hinnepieke*

hennepinnen (Nbk) - hennepinnen

hennepnetel (Nbk) Ook **hennipnetel** (Bdie) - hennepnetel

hennepplaante (spor.) - hennepplant

hennepsteelt (l) - hennepsteelt

hennepouw (spor.) Ook **henniptouw** (Bdie) - hennepouw

hennepzaod (spor.) Ook **hennipzaod** (Wol) - hennepzaad

hennereize ['henə...] - heenreis *Op 'e hennereize hewwe jow nog zien* (Nbk)

hennesnorren (Np) zw. ww.; onoverg.; snorde henne, is hennesnord ['henəsnoɾɲ] 1. flink hard rijden *Kiek, daor snort hi'j henne* (Np)

hennestappen zw. ww.; onoverg.; stapte henne, is hennestapt ['h...] 1. stappend zich verwijderen *Kiek, daor stapt hi'j henne* 2.

in over een bezwaor [e.d.] **hennestappen** heenstappen over een bezwaar e.d. (Nbk) **hennesturen** (Nbk) zw. ww.; overg.; stuurde henne, het hennestuurd ['h...] 1. naar iets of iemand sturen *Wie za'k es hennesturen om die bosschop te doen?* (Nbk)

hennetugen (Nbk) zw. ww., onoverg. ['h...ty:(j)gɲ] 1. ergens heen gaan *Zuwwe even hennetugen?* (Nbk), *Waor tugen ze henne?* (Nbk)

hennevaeren z. *henneveren*

hennevedenne z. *henne-weer-denne*

henneveren (Nbk) Ook **hennevaeren** (Np) ['h...] - heenvaren: wegvaren *Kiek, daor veert de boot henne, we bin krek te laete* (Nbk)

hennevliegen st. ww.; onoverg.; vleug henne, is hennevleugen ['h...] 1. zich snel naar iemand of iets spoeden *Dan kuj' wel hennevliegen en zeg d'r wat van, mar wodt et daor dan zoe'n stok beter van?* (Nbk) 2. met het vliegtuig gaan naar *Griekenlaand kuj' beter hennevliegen as hennelopen* (Nbk)

henneweer z. *henne-en-weer, hendeweer* **henneweerommevracht** z. *henneweervracht*

henneweervracht (Ste) Ook **henneweerommevracht** (Ste) de; -en; ...vrachien [...'w.../'r...] 1. vracht die men kan meenemen als men terugkeert *Aj' de flessen naor de weg brengen, neem dan de kraante even mit, dan hej' henneweervracht* (Ste)

henneweg (Nbk) de ['h...] 1. heenweg: weg ernaar toe, heenreis *Op 'e henneweg bin we 'm tegenkommen* op de heenreis (Nbk)

henneweren (Nbk) zw. ww.; onpers.; weerde henne, het henneweerd ['henəwt:ɾɲ] 1. aanhoudend zijn van (mooi) weer *Et weert mooi henne* (Nbk)

hennezetten zw. ww.; overg.; zette henne, het hennezet ['h...] 1. neerzetten, plaatsen *Dat zette ze op et aende van de taofel henne* (v)

hennezitten (Nbk) Ook **hinnezitten** (p) st. ww.; onoverg.; zat henne, het hennezeten ['h...] 1. maar steeds in berusting blijven zitten, voortdurend stil zitten zonder in actie te komen *Hi'j zat d'r de hiele dag mar wat henne* (Nbk), *In plaets dawwe L. in bliedschop ofwaachten, zitten we haost treurig hinne* (p)

hennip - herebaank

hennip z. *hennep*

hennipnetel z. *hennepnetel*

henniptouw z. *hennepouw*

hennipzaod z. *hennepzaod*

hens I (spor.) [hens], in *Alle hens an dek!* (spor.)

hens II tw., bn. [hens] - hands: bij voetbal

hensballe (spor.) - handsbal

henstrament z. *insterment*

hepatitis (spor.) [hɪ:pa'titəs] - hepatitis

Hepke de ['hepkə] 1. mannennaam

her bw. [her] 1. vanaf of m.b.t. een bep. punt (ver) terug in de tijd, sedert 't *Is jaoren her leden dat ik heur zien heb* 't is jaren geleden (Ld, Nbk, Dhau), *Ze hebben d'r jaoren her woond* vele jaren geleden (El), 't *Is al van jaoren her* (Ma, Np), *Dat is al lange leden, dat was al veur jaoren her* (Obk, Sz), *Veur zoveul jaoren her hebben we de leste elfstedentocht had* (Ol-Nl), *Ze hef jaoren her bij dezelve boer diend* gedurende lange tijd en vanaf een punt ver in het verleden (Pe-Dbi), zo ook *Dat doen ze al jaoren her* (Mun) 2. hier, hierheen in *her en der* overal, op allerlei plekken, *van her en der* (Nbk), *van hot naor her* dan weer daar, dan weer hier, overal (Nbk): *Die man gaf gien leiding, hij leut oons mar wat van hot naor her sjouwen* (Nbk)

her- - het voorvoegsel her-, vgl. *herinneren*, *herontdekken*; veel minder produktief dan in het Nederlands: waar het Nederlands gemakkelijk met her- nieuwe woorden vormt, omschrijft men in het Stellingwerfs veelal, vgl. Ned. 'hergeven' met Stell. *opni'j geven*, Ned. 'herladen' met Stell. *opni'j laeden*, *wéer laeden*

heraldiek (l) de 1. heraldiek

heraut (spor.) de; -en [...'r...] 1. heraut

herbarium (l) [...'b...] - herbarium: album met gedroogde planten

herbebossen (l) ['h...] - herbebossen

herbenumen (l) - herbenoemen

herbeplanting (spor.) - herbeplanting

herberekenen (l) - herberekenen

herberg z. *harbarg*

herbewaopening (spor.) - herbewapening de *morele herbewaopening* (l)

herbezetten (l) - herbezetten van een arbeidsplaats

herboren (Nbk) [her'bo:ərn] - herboren: als herboren, in *Ik vuul me weer as her-*

boren (Nbk)

herbouw (spor.) de 1. herbouw: het herbouwen

herbouwen (spor.) - herbouwen

herdaenken (verspr.) - herdenken: een herdenking vieren, iemand of iets herdenken met een moment stilte en/of met plechtigheden anderszins

herdaenking (spor.) - herdenking: de plechtigheid van het herdenken

herdaenkingsartikel (l) - herdenkingsartikel

herdaenkingsbi'jienkomst (l) - herdenkingsbijeenkomst

herdaenkingsdag (spor.) - herdenkingsdag

herdaenkingsdienst (l) - herdenkingsdienst

herdaenkingsfeest (l) - herdenkingsfeest

herdaenkingsjaar (l) - herdenkingsjaar

herdaenkingsplechtigheid (spor.) Voorheid z. -hied - herdenkingsplechtigheid

herdaenkingspostzegel (spor.) Ook *herdaenkingszegel* (spor.) - herdenkingspostzegel

herdaenkingsrede (l) - herdenkingsrede

herdaenkingsstentoonstelling (l) - herdenkingstentoonstelling

herdaenkingsuutgifte (l) - herdenkingsuutgave

herdaenkingszegel z. *herdaenkingspostzegel*

herdrok de; -ken; -kien ['herdrok] 1. het opnieuw drukken 't *Boek is in herdruk* (l) 2. nieuwe druk *De hoevuulste herdruk is dit now?* (Nbk) 3. de nieuwe oplage van een boek, tijdschrift e.d. *De hiele herdruk is al uutverkocht* (Nbk)

here (verspr.) tw. ['hi:rə] 1. uitroep van (soms kritische) verbazing, lieve hemel, ach, ach *Here, waor koj' now inienend weg* (Nbk), *here, here* (verspr.): *Och here, here, daor komt hij' ok nog an* (El), *Here, here, wat heb ik lacht* (Op), *Here, here, wat zien jim d'r weer uut vandaege* (Wol), *oe here* (Dho, Ste): *Oe here, daor hej' dat ok nog* (Ste), *Here, here, wat krimmeer ie toch* (Nbk) 2. z. *heer* * (schertsend) *Here, here/Wat pist oonze mere/Wat schit oonze ruun toch bruun* (Nbk)

here-w.c. (verspr.) de; -'s; -gien 1. heren-toilet

herebaank (Bu, Dhau, Mun, Nbk, Ol-Nl, Wol) Ook *herebaanke* (Bdie, Op), *heren-*

baank (Ma, Nbk, Obk, Ow), **herebank** (Spa, Sz), **familiebaank** (Pe-Dbl) ['h:ə rə.../'h:əʀŋ...] - herenbank
herebaanke z. herebaank
herebank z. herebaank
herebesien (Nw) et; ...besies ['h:əʀ b: sin] **1.** lieveheersbeestje
hereboer - hereboer: rijke landbouwer, die als een heer kan leven
herebuusdoek (Nbk) - herenzakdoek
heredienst (l) - herendienst: voor heer of landsheer
heresfiets (Diz, Wol) Ook **herenfiets** (verspr.) - herenfiets
heregelosie (Op) Ook **herenhorloozje** (Obk), **herengeloozje** (Nbk) ['h:əʀə... /...ʀŋ...] et; -s **1.** horloge in principe alleen door mannen gedragen
heregoed (Nbk, Obk) Ook **herengoed** (Np) et; -eren [.../'...ʀŋ] **1.** (g. mv.) kledingstof, kleding speciaal voor mannen, in een winkel (Nbk, Np) **2.** herengoed, landerijen, bossen van belangrijke heren (Np, Obk)
herehemd (Nbk) - herenhemd
herehoed (Op) Ook **herenhoed** (Bdie, Obk, Sz) de; -en; ...hoetien [.../'h...ʀŋ...] **1.** herenhoed
herehuus z. herenhuus
herejaeger (Dfo) Ook **herenjaeger** (Nbk) de; -s; -tien [.../'h:əʀŋ...] **1.** jager die voor ontspanning jaagt, i.t.t. broodjager
herejasse z. herenjasse
herekapper z. herenkapper
hereken z. herink
herekies z. herink
herekleding (Nbk) - herenkleding
herekostuum (spor.) - herenkostuum
hereleven (Bu, El, Nbk, Spa) - herenleven
heremetied z. heremientied
heremientied (verspr.) Ook **heremetied** (Ld, Nbk, Nt, Obk, Spa) ['h:əʀəmin 'tit/h:əʀəmə'tit] - heremijntijd **Heremientied, dat ha'k nooit van R. docht** (Db) * **Heremientied, wat is de wereld wiedz** vooral gezegd wanneer men opstond en om zich heen keek (Nbk, Np, Ow)
heremode (Nbk) - herenmode
heren (OS, Bu, Dho, Dmi, Nw, Np; bet. 2: Nt, bet. 1: Pe-Dbl) Ook **haeren** (ZW, WS) noord. van **Lende**, niet WH), **haren** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; heerde, het heerd ['h:əʀŋ/'h:ə.../'ha:...] **1.** (overg.) haren: van een zeis **De jongeren kun gien**

zende meer heren (El), **Oolde W. zat onder de appelboom de zende te haeren** (Wol), **de zende scharp heren** (b) **2.** (onoverg.; ook onpers.) schrijnend en/of ruw zijn of worden van de huid, barstjes in de huid krijgen door kou, een scherp en branderig gevoel geven (verspr.) **'t Heert je zuver om 't gezicht, zo koold is 't** (Nbk), zo ook **'t Heert je om de kop** (Np), **'t Gezicht heert me van de koolde** (Bu), **De koolde begon mij in 't gezicht te haeren** (Op), **De lippen heren mij** (Nt), **Aj' verkolen binnen, haert et je wel es** (Ste), **Aj' zwieterig binnen, kan dat soms zo heren** (Obk), **'t Heert mij in de keel, dat zute spul het geeft een scherp, branderig gevoel, met name van zoute of erg zoete waren** (Ma, Np, Nw, Ste, Nbk), **Et eten is zo scharp, et haert me deur de keel** (Bu, Ste) * **Goed heren is 't halve mijfen** (Db)
herenakkoord (l) - herenakkoord
herenbaank z. herebaank
herendubbel(spel) (spor.) - herendubbel
herenenkel(spel) (spor.) - herenenkel
herenfiets z. herefiets
herengadderobe (spor.) - herengarderobe
herengeloozje z. heregelosie
herengoed z. heregoed
herenhemd (Bu) et **1.** vlies op melk **D'r zit een herenhemd op de melk** (Bu)
herenhoed z. herehoed
herenhoentien (Bu, Nbk, Np, Nw, Obk) Ook **herenhoetien** (Nbk, Obk) et; ...hoenties [...'hü:ntiŋ] **1.** lieveheersbeestje
herenhoetien z. herenhoentien
herenhorloozje z. heregelosie
herenhuus Ook **herehuus** (spor.) - herenhuus: groot, voornaam woonhuis
hereninkelspul (l) - herenenkelspel
herenjaeger z. herejaeger
herenjasse (Wol) Ook **herejasse** (Nbk) de; -n; ...jassien **1.** herenjas
herenkapper (El, Ow) Ook **herekapper** (Nbk) - herenkapper
herenofdieling z. hereofdieling
herensalon (l) - herensalon
herenstoel (Nbk, Wol) de; -en **1.** stoel voor heren, in het bijzonder in kapperszaak
herenzaeke (El) de; -n; ...zaekien **1.** zaak, winkel van een herenkapper
hereofdieling (Nbk) Ook **herenofdieling** (spor.) ['h:əʀəʀvdi:.../'...ʀŋ...] - herenafdeling

herepeerd - herink

herepeerd (Sz) ['hɪ:əɾə...] - herenpaard, als term gebruikt bij paardje rijden op de knie met kinderen, nl. bij het opnoemen van verschillende soorten paarden

hereplaets(e) (Mun, Op) ['h...] - hereboerderij

hereschoe (verspr.) - herenschoen

heresokke (verspr.) - herensok

herestof (spor.) - herenstof

hereupenen (spor.) - heropenen

hereupening (spor.) - heropening

herexamen - herexamen

herezadel (Nbk) - herenzadel (van een fiets)

herezaeke (spor.) - herenzaak

herfst z. *haast*

herfstachtig z. *haastachtig*

herfstaovend z. *haastaovend*

herfstaster z. *haastaster*

herfstoeme z. *haastbloeme*

herfstig z. *haastig*

herfstkoe (Sz) de; -nen; -gien ['h...] 1. koe die in de herfst kalft

herfstmark z. *haastmark*

herfstschoonmaak z. *haastschoonmaak*

herhalen (spor.) [her'ha:lɪŋ] - herhalen: opnieuw doen, opnieuw zeggen

herhaling (spor.) de; -s, -en; herhalinkien 1. herhaling: filmbeelden, programma's, kursussen, toneeluitvoeringen e.d. die opnieuw worden gebracht, afgedraaid of vertoond

herhalingskursus (l) - herhalingskursus

herhalingsoefening (spor.) - herhalingsoefening

herhalingsrecept (spor.) - herhalingsrecept

herhalingsteken (l) - herhalingsteken

herieniging (l) [he'ri:nəgɪŋ] - hereniging

herig (OS, Bdie, Bu, Dho, Dmi, Nw, Np)

Ook *haerig* (ZW, WS: noord. van de *Len-de*, niet WH) bn.; -er, -st ['hɪ:əɾə/'hɛ:...

/'ha:...] 1. harig, ruw (in de keel, rond de mond), schraal, schrijnend, ook van de huid van handen, armen en gezicht *Aj' bij de winter mit natte hanen lopen, wo'n ze herig* (Obk), *Aj' verkolen binnen, wo' herig om de neuze* (Dfo), *De huid is me herig* (Nw), *De lippen bin me herig* (Np), *herig om et gezicht* (Dhau), *'t Is mij wat herig om de mond, Iederiene kan 'm niet mit ziepe wasken, daor wo'n sommigen herig van* (Nbk), *Mit schraol weer wo'n de*

hanen wel es herig (Dfo), *As de keel je haerig is, dan wo' verkolen* (Ste), *De mond is mij van binnen zo herig* (Db), *haerig op 'e bost wezen hees in de keel zijn* (Np)

herik (oost. van Wol: verspr.) de ['hɪ:əɾək] 1. herik of knopherik *D'r zit aorig herik in 't laand* (Nbk), *Herik gruut vaeke in de haever, en daor mag die niet over* (Dfo) 2. krodde (Obk) 3. zachte dravik (Db) 4. z. *herink* * *Ien keer herik, altied herik* nl. in het land (Ow)

herindieling (spor.) de; -s ['h...] 1. nieuwe indeling, met name van gemeenten

hering Ook *herink* (Ste) de; -s, -en; herinkien ['hɪ:əɾɪŋ, ...əŋ/...ɪŋk] 1. haring (bep. zeevis) *De nijje hering moet eerst duur betaeld wodden* (Dfo), *zoere hering. Zoere hering is een best middel tegen griep* (El), *We lussen graeg een zoolte hering* (Bu), *Ik zol now wel es hering en kuut hebben willen een uitslag willen horen, willen vernemen hoe het zit* (Ld), zo ook *Daor wi'k hering en kuut van hebben* (Bdie, Spa), *gien hering of kuut zonder nadere kennis van het betreffende* (Ol-Nl), *'t Was zo vol, we zatten as herings in de tonne* (Diz, Nt, Spa, Ma), zo ook *as hering in de tonne* (verspr.), *as heringen...* (Ste) en *as hering in 't vat zitten* (Op), zo zoolte *as een hering* (Bdie) * (schertsend:) *Mooi weer en gien hering* (Sz)

heringkarre (Np) - haringkar

heringpot (Nbk) - haringpot

heringsmaek (Nbk) - haringsmaak

heringtied (l) - haringtijd

heringtonne (Nbk) - harington

heringvangst (l) - haringvangst

heringvisser (l) - haringvisser

heringvisseri'je (l) - haringvisserij

heringvloot (l) - haringvloot

heringzee (Obk) de ['h...] 1. oude benaming voor de Zuiderzee

herink (Dhau, Mun, Nt, Ol-Nl) Ook

heerkies (b), *herekies* (Nbk), *herinkies*

(Dfo), *herik* (Ow), *heerken* (Nbk, Np),

hereken (Spa) tw. ['hɪ:əɾɪŋk/'hɪ:əɾkɪs

/'...ɪŋkɪs/'hɪ:əɾɪk/'hɪ:əɾkɪj/'hɪ:əɾəkɪj] 1. ach,

hoe is het mogelijk *Oe heerkies!* (b), *Och*

hereken, hereken! (Spa), *Och herinkies nog*

toe, wat is 't koold vanaovend, niet? (Dfo),

Herink, herink wat gaot et d'r daor om weg

(Ol-Nl), *Och herink nog an toe* (Ow,

Mun), *Och herink nog toe, now braant de brij ok nog an* (Dhau) 2. z. *hering*

herinkies z. herink

herinneren zw. ww.; overg.; herinnerde, het herinnerd [he'ri:nɛr] 1. zich herinneren 'k *Kan me van dat geval niet veule meer herinneren* (Dfo), *Kun ie jow dat nog herinneren?* (Nbk), *Daor kan 'k me niks van herinneren* (Np) 2. doen herinneren 'k *Was bange dat hij et vergeten zol, ik heb 'm d'r nog even an herinnerd* (Dfo)

herinnering de; -s, -en; herinnerinkien 1. het zich herinneren of het iemand doen herinneren *iene wat in herinnering brengen* (Nbk) 2. geheugen *Veur zoveer mien herinnering gaot!* (Nbk), *Hij zag et in zien herinnering veur him* (Nbk) 3. gedachtenis *Hij hul d'r altied een mooie herinnering an* (Nbk), *ter herinnering an* 4. hetgeen men zich herinnert *Ik heb d'r gien herinnering van ik kan me er niets van herinneren* (Nbk), *persoonlike herinnerings* 5. een tastbaar iets als aandenken *Dat beeltien he'k van mien beppe kregen as (een) herinnering* (Nbk)

herinneringsmedallie (spor., l) - herinneringsmedaille

herinterpretaasie (l) - herinterpretatie

herintredend (l) - in *herintredende vrouwen* (l)

herinventarisasie (l) - herinventarisatie

herinvoering (l) - herinvoering

herjaoren z. *herwertsjaoren*

herkaansing (spor.) [her'k..., 'h...] - herkansing

herkaansingsrit (l) - herkansingsrit

herkaansingswedstried (l) - herkansingswedstrijd

herkauwen (spor.) zw. ww.; overg.; herkauwde, het herkauwd ['h...] 1. herkauwen door dieren 2. iets herhaald zeggen zodat het vervelend wordt (Nbk) *Moe'k et now nog es herkauwen?* (Nbk)

herkauwer (spor.) ['h...ko:mɪ] - herkauwer

herkenber (spor.) [...'kembɪ] - herkenbaar 'k *Heb mien jasse markt, dan is hij altied herkenber* (Diz), *Die bonte koe ken ik uut duzend, die is goed herkenber* (Sz)

herkennen (verspr.) zw. ww.; overg.; herkende, het herkend [her'ken:] 1. zich herinneren dat men de persoon of zaak die men ziet, eerder heeft gezien of gekend *Hij herkende heur nao al die jaoren niet*

meer (Nbk)

herkenning (l) de; -s, -en 1. herkenning
herkenningsmelodie - herkenningmelodie
herkenningspunt (spor.) - herkenningpunt

herkenningsteken (spor.) - herkenningsteken

herkeuren (spor.) ['h...] - herkeuren

herkeuring (verspr.) - herkeuring, met name gezegd wanneer men opnieuw een keuring moet ondergaan voor de militaire dienst

herkiesber (verspr.) [...'kizbɪ] - herkiesbaar *Hij stelt him niet weer herkiesber* (Nbk)

herkomst de ['h...] 1. oorsprong, afkomst *et laand van herkomst* (Nbk)

herleven (spor.) - herleven van tijden, het opnieuw in zwang komen van gewoonten, het weer gaan bloeien van de handel e.d.

hermelijn (spor.) - hermelijn (bep. roofdier)

hermelijnen (spor.) bn.; attr. [...ɲ:] - hermelijnen

hermetisch (spor.) [her'mi:tis], in *hermetisch ofsleuten* op hermetische wijze afgesloten

hernia (verspr.) - hernia, met name in de ruggegraat

heroddering (l) - heroddering

heroïne - heroïne

heroïnebruker z. *heroïnegebruker*

heroïnegebruker (spor.) Ook *heroïnebruker* (l) - heroïnegebruker

heroïnegebruuk - heroïnegebruik

heroïnehandel (spor.) - heroïnehandel

heroïnehoer (spor.) - heroïnehoer

heroïnesmokkel (spor.) - heroïnesmokkel

heroïnesmokkelder (spor.) - heroïnesmokkelaar

heroïnespuite (spor.) - heroïnespuit

heroïnespuit (spor.) - heroïnespuit

heroïneverslaafde (verspr.) - heroïneverslaafde

heroïneverslaving - heroïneverslaving

herontdekken (l) - herontdekken

heroveren (l) [...o:wɪɲ, ...o:v...] - heroveren

heroverwegen (l) - heroverwegen

heroverweging (l) de; -s, -en 1. heroverweging

herplaetsen (l) - herplaetsen: verplaetsen, met name inzake een andere betrekking

herprogrammering - herwertsjaoren

herprogrammering (l) de; -s 1. herprogrammering

herreberg z. *harbarg*

herrie de; -s ['heri] 1. ruzie (verspr.) *Die meensen hadden toch zoe'n herrie over de hege die tussen de tunen ston* (Pe-Dbl), *'t Is een grote herrie daor* (Spa), *Ze hadden goed herrie* (Nbk), *Jim moe'n niet om elke kleinighied herrie maeken* (Db), *De brul-loft dri'jde in 't leste nog op herrie uut* (Op), *Laoten we mar gien herrie anhaelen* laten we het maar niet op ruzie laten aankomen (Ste), *herrie kriegen* (Nbk), *D'r is al genoeg herrie op 'e wereld* (Nbk) 2. (g. mv.) enorm lawaai, drukte, tumult *Jonges, niet zoe'n herrie!* maak niet zo'n lawaai (Ol-Nl), *Maek toch niet zoe'n herrie, ie zollen d'r doof van wodden* (Mun), *Wat schoppen die een herrie* (Dhau), *Die radio gefit een protte herrie* (Ow)

herriemaeken (Nbk, Wol) onbep. w. ['h...] 1. lawaai, kabaal maken *Hool toch es op te herriemaeken* (Wol)

herriemaeker (Dho, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Wol) de; -s; -tien ['h...] 1. iemand die voortdurend ruzie maakt, voortdurend dwarsligt 2. iemand die veel lawaai maakt, met name hard schreeuwt

herrieschoppen (Nbk, Wol) onbep. w. ['h...] 1. ruziemaken, ruziënd tekeergaan *Ze bin daor altied an 't herrieschoppen* (Wol) 2. kabaal, lawaai maken

herrieschopper (verspr.) de; -s; -tien ['h...skop] 1. iemand die voortdurend ruzie maakt, voortdurend dwarsligt *Die buurjonge van oons, dat is wel zoe'n vervelende herrieschopper* (Db) 2. iemand die veel lawaai maakt, met name hard schreeuwt *een grote herrieschopper* (Dfo)

herriezeker (Ste) de; -s; -tien ['h...sy:kr] 1. iemand die snel ruzie uitlokt, die graag ruziet

herschrieven (l) - herschrijven (van tekst)

herstellen (l) [...lɪ], in *in ere herstellen* z'n oude funktie, luister teruggeven: *We hebben de regenputte weer es goed schone-maekt en in ere hersteld* (l)

herstellingsoord (vo) - herstellingsoord

herstellingsplak (vo) - herstellingsoord, plaats waar men voor genezing naar toe gaat *een herstellingsplak vcur longpe-sjenten* (vo)

herstellingsteken (l) - herstellingsteken

herstemming (l) - herstemming

herstrukturering (l) - herstrukturering

hertog (verspr.) [...ɔ...] - hertog

hertogdom (verspr.) - hertogdom

hertoginne (spor.) - hertogin

hertrouwen (verspr.) - hertrouwen

hertshoorn (Dho, Nbk) de; -s ['hɛ(r)tʃs...] 1. bep. kamerplant: hertshoornvaren

hertz (spor.) - hertz

heruutgifte (l) - heruitgave

heruutvoering (l) - heruitvoering

Herv. - afkorting van *Hervormd*

herverkavelen (spor.) - herverkavelen

herverkaveling (spor.) - herverkaveling

herverzekeren (spor.) - herverzekeren

herverzekering (l) - herverzekering

hervormd [...'f...] - hervormd *de Hervormde Karke*, *Ze bin hervormd*, *de hervormde domenee*

hervormde (spor.) - lidmaat van de Nederlandse Hervormde Kerk

Hervorming de; -s, -en; ...vorminkien 1. de Hervorming (nl. de reformatie) 2. (met kleine letter) vernieuwing in maatschappelijke structuur, instituties (spor.)

hervormingsbeweging (l) - hervormingsbeweging

Hervormingsdag (spor.) - Hervormingsdag

hervormingspergramme (l) - hervormingsprogramma

hervormingspoletiek (l) - hervormingspolitiek

Hervormingstied (l) - Hervormingstijd

herwaarts z. *herwerts*

herwaartsjaoren z. *herwertsjaoren*

herwardering (l) - herwaardering

herweerts z. *herwerts*

herwerts (El, Ow, Spa) Ook *herwaarts* (spor.), *herweerts* (b: ln) bw. ['herwɛrts/...wt:ɛrts] 1. ver terug in het verleden, lang geleden *Ze hebben d'r jaoren herwerts woond* lang geleden (El), *Jaoren herwaarts kwam die man hier* (Ol-Nl)

herwertsjaoren (OS, Dho, Np, b) Ook *herwaartsjaoren* (Np), *herjaoren* (b: ln) mv. ['h.../...wɔ:ɛrts.../herj...], in *herwertsjaoren leden* vele jaren geleden: *Dat is al herwertsjaoren leden, dat zij hier woonden* (Nbk), en in *Daor was, mi'j donkt al herwertsjaoren, bi'j Baok'-en-die de wacterputte* (b)

hes I de; -sen; -sien [hes] 1. bep. kledingstuk zonder mouwen, van voren open, zonder sluiting

hes II (Dhau) [hes] 1. roepnaam voor paard of veulen *Hes, hes, kom jong!* (Dhau)

hessenbloeding z. *hassenbloeding*

hessengimmestiek z. *hassengimmestiek*

hessens z. *hassens*

hessenschudding z. *hassenschudding*

hessenvliesontsteking z. *hassenvliesontsteking*

hest z. *haast*

hestachtig z. *haastachtig*

hestaovend z. *haastaovend*

hestaster z. *haastaster*

hestbloeme z. *haastbloeme*

hestdraod z. *haastdraod*

hestig z. *haastig*

hestknolle z. *haastknolle*

hestmark z. *haastmark*

hestschoonmaak z. *haastschoonmaek*

hestvekaansie z. *haastvekaansie*

het [het] 1. in *je van het* 2. z. *hat*

heten z. *hieten*

heterdaod [hu:ɾf..., aks. wisselt], in *op heterdaod betrappen*

hetero (spor.) ['hu:ɾo:;, ...om] - hetero

hetteboolt(e) z. *hatteboolte*

hettebout z. *hatteboolte*

hettegewei z. *hattegewei*

hettekaampe z. *hattekaampe*

hettekeutel z. *hattekeutel*

hettekop z. *hattekop*

hettepote z. *hattepote*

hettespoor z. *hatespoor*

hettevleis z. *hattevleis*

hetze (l) ['hetsə] - hetze

heufd (alg.; bet. 9: verspr.) Ook **hoofd** (Spa; bet. 9: verspr.) et; -en; heufien, hofien [hɑ:ft/ho:ft] 1. hoofd van de mens (veelal wordt *kop* gebruikt, wat voor veel sprekers overigens als ruw geldt); ook wel van de kop van een paard *Wat het dat maegien een peer mooie ogen in 't heufd* (Nbk), *Hij is op 't ies valen, hij het een dikke bulte an 't heufd* (Dfo), *Die man is dikke om 't heufd* heeft een opgezwollen gezicht (Sun-Ot), zo ook *We bin gloeierig om 't heufd* (Nw), *et heufd om de hoeke stikken* om het hoekje kijken (b), *et heufd schudden, een kael heufd, een zeer heufd* een kletskop, een zeer hoofd (Bdie, Dfo,

Spa, Nbk), vandaar: *een leven hebben as een luus op een zeer heufd* een gemakkelijk en prettig leven hebben (Bdie, Nbk, Np, Spa, b), *'k Heb 't wat in 't heufd* ik heb een beetje hoofdpijn (Nbk), zo ook *'k Heb piene in 't heufd* (Nbk), *...dan bij' niet goed, dan bij' te drok, dan is et je te drok an 't heufd* (Nw), *Ze het et heufd wat in de hoogte* is enigszins eigenwijs (Ld), *mit 't heufd in de locht lopen* id. (Bdie), *Wat oons boven et heufd hangt, weten we niet wat ons nog te wachten staat* (vo), *mit et heufd in de nekke* lett.: met een houding waarbij men z'n hoofd enigszins achterover houdt (Nbk), zo ook *'t heufd in de nekke hebben* lett., maar ook fig.: eigenwijs zijn (Np), *Laot zien haandelwieze op zien eigen heufd daelekommen* laat hem z'n handelwijze zelf ondergaan, voelen (b), *Et peerd (...)* *staot mit et heufd naor beneden* (v), zo ook *et heufd naor beneden hebben* lett., ook: neerslachtig, moedeloos zijn (Nbk), *mit et heufd naor beneden lopen* id. (Nbk), *et heufd hangen laoten* (Nbk, Np), *et heufd in de schoot leggen* erin berusten, zich erbij neerleggen (Dfo, Dhau, Nbk, Np), *argens een zwaor heufd in hebben* (verspr.), zo ook *Ik zie d'r een zwaor heufd in* (Ste) en *'k Zie d'r een zeer heufd in* (Wol), waarnaast *Daor het him gien heufd zeer van daon* hij heeft er op geen enkele manier onder geleden, last van gehad (Np), *Hij het et heufd verkeerd staon* het hoofd staat hem verkeerd (Nbk), *d'r hangt 'm wat boven et heufd* (Nbk, Np), *iene veur et heufd stoten* (Nbk), *'t heufd boven waeter holen, iene boven 't heufd gruuien* (Np, Nbk), *'t heufd argens stoten* z'n hoofd stoten op een bep. plek, ook fig.: ergens plotseling stevige tegenwerking ondervinden (El, Nbk), *'t Gruuit 'm boven 't heufd* het wordt 'm te groot en te ingewikkeld, hij heeft er geen greep meer op, ook van het werk dat teveel wordt (Nbk, Ow, Nw), *wat over et heufd zien, En mem en mij kikt hij over 't heufd* zijn niet interessant voor hem, ziet hij niet staan (v), *mit et heufd tegen de mure lopen* met z'n kop tegen de muur lopen (Db, Op), *iene wat naor 't heufd slingeren* zonder terughoudendheid iemand iets verwijten, betichten, wijzen op (Nbk, Np), *iene de oren (haost) van 't heufd zeuren* aanhou-

heufdadministraosie - heufdansluting

dend vragen: door kinderen om snoep e.d. (Nbk, Np), *Ie kun mit een gerust geweten je heufd daeleleggen* sterven (Obk), zo ook ...*t heufd d'r bij daeleleggen* (Np), *een lang heufd hebben* veel geduld hebben (Np), tegenover *Zien heufd is gien elle laank* hij is gauw driftig, kwaad (b), *Ik zal je een peer oren an 't heufd ni'jen* je wat wijsmaken (Nw), *wat over et heufd zien* (Spa, Nbk), *een heufd as een biete* een rood hoofd (Obk, Pe-Dbi) 2. iemands geestelijk vermogen *'t heufd argens vol van hebben* (Nbk), *wat uut et heufd Ieren*, vandaar *wat uut et heufd kennen*, *je et heufd argens over breken* er zeer lang en diepgaand over nadenken (Nbk), *hiel wat an 't heufd hebben* heel wat aan z'n hoofd hebben (Nbk, Np), zo ook *aandere dingen an 't heufd hebben* (v), *As iene wat mit et heufd in de warre is*, *dan is hi'j op 'e hobbel* (Obk), *Et heufd lopt mi'j omme* ik word er tureluurs van, ik kan het allemaal niet meer op een rijtje houden (Ma, Nbk), *'t Maect him deur et heufd* het spookt (voortdurend) door z'n hoofd (b), *et heufd koel hollen* rustig blijven, zich niet zenuwachtig laten maken (Nbk, Np, Op), *'t Heufd staot me d'r niet naor* ik ben er beslist niet voor in de stemming, ik heb op dit moment heel iets anders aan m'n hoofd, ik heb op het ogenblik andere interesses (Dhau, Nbk), *Dat speulde him deur et heufd* (Nbk), *Dat kwam in zien heufd op* (Nbk), *Hoe haelt hij 't in 't heufd* (Nbk), ook *Hoe krigt...* (Nbk), *Hi'j het nogal wat in zien heufd* hij weet veel (Nbk), *As die ien keer wat in 't heufd hebben!* iets hebben bedacht [dan zetten ze het door] (ba), *Dat za'k wel uut mien heufd laoten* (Nbk), *Hi'j lat 'm niet gauw wat uut zien heufd praoten* (Nbk), *Dat zo'k mar uut mien heufd zetten* (Nbk), *niet goed bij 't heufd wezen* hij is enigszins krankzinnig (als ziekte) (Diz, Nbk), *Hi'j het 't in 't heufd* id. (Nbk), *De kop was me baos over 't heufd* ik was buiten zinnen van woede (Ld), *'t heufd d'r (niet) bij hebben*, zo ook: *Ie maggen 't heufd d'r wel bij hollen* er goed bij blijven opletten (Db, Mun, Np, Op, Ste, Obk), *argens een had heufd in hebben* vrezen dat het niet in orde komt, zal lukken, zal doorgaan (Nbk, Wol), zo ook *d'r een zwaor heufd in hebben* id. (Ma,

Nbk), *As die mar niet es an de Iedder hangt* [nl. zelfmoord pleegt door ophanging]; *et zit wel in de familie, ze hebben niet een stark heufd* (Nbk), *As 't iene deurloopt, dan is 't heufd niet meer goed* (Nbk), *Hi'j is mit 't heufd op 'e loop* het maalt hem (Db, Ma, Obk, Ow), *Hi'j het een heufd as een almenak* hij kan zeer veel onthouden (Obk) 3. persoon *even de heufden tellen* (l) 4. zware balk op de binstijlen die deze verbindt *De heufden wo'n mit pinnen op 'e stielen zet* (Ld) 5. hoofd onder een brug (om te dragen) (Obk) 6. het hoofd van de tafel (spor.) *De veurzitter zit vaeke an 't heufd van de taofel* (Op) 7. het hoofd van een brief (l) 8. het hoogste, voorste of belangrijkste deel van iets *et heufd van een stiele* de top, bovenkant van een stijl in een gebint (Dhau, Dho, Ld), *et heufd van een gedien* opstaande rand aan de bovenkant van een gordijn (waar nl. haakjes in komen) (Dho), *an et heufd van de stoet* (Nbk), *an et heufd van een bedrief* (Nbk), *...van een onderne- ming* (Bu), *an et heufd van een beweging* (Nbk), *an et heufd van een schoele staon* (Dfo), *an et heufd van militaire troepen* (Dfo) 9. de belangrijkste persoon van een instelling of een sociaal verband anderszins, met gezag over anderen, met name inzake een basisschool *et heufd van 't gezin*, *et heufd van de huusholing*, *et heufd van de schoele*, echter dan ook vaak *hoofd*. *Iene van zien zeunen is heufd van een schoele wodden* (Op) * *Zoveul hoofden, zoveul zinnen* (Spa), *Welterusten/'t Heufd op 't kussen/'t Gat d'r bij del/Slaop wel* (Nbk)

heufdadministraosie (spor.) - hoofdadministratie

heufdaende (Dhau, Diz, Nbk, Np, Op, Wol) Ook **heufdeinde** (Ma, Mun, Nt, Wol), **heufdende** (ZW, Dho, El, Ld, Nt), **heufdenaende** (Np, Obk), **kopaende** (Np, Ow), **hoofdeinde** (Spa) ['ha:ft.../'ha:vdŋ... /...] - hoofdeinde *'t heufdaende van 't bed- dc* (Nbk)

heufdagent (l) - hoofdagent

heufdaksent (l) - hoofdaksent

heufdakte (verspr., l) Ook **hoofdakte** (verspr.) - hoofdakte

heufdannemer (verspr.) - hoofdaannemer

heufdansluting (spor.) - hoofdaansluiting

heufdanvoerder (spor.) - hoofdaanvoerder
heufdaoder (Nbk) Ook *hoofdader* (Spa) de; -s; -tien **1.** belangrijke bloedader **2.** belangrijke verkeersader
heufdartikel (spor., l) Ook *hoofdartikel* (spor.) et; -s; -tien ['h...] **1.** artikel dat men het best verkoopt, dat men het belangrijkst vindt om te verkopen **2.** redactioneel artikel
heufdbaank (l) - hoofdbank
heufdbalke (Dfo, Dho, Nw, Obk, Ow) Ook *hoofdbalke* (Obk) de; -n ['h...] **1.** bep. moerbalk: zware dwarsbalk over en ter verbinding van twee binstijlen
heufdbero (verspr.) - hoofdburo
heufdberoep (spor.) - hoofdberoep
heufdbestuur (spor.) - hoofdbestuur
heufdbestuurslid (spor.) - hoofdbestuurslid
heufdbetrekking (l) - hoofdbetrekking
heufdbezwaor (spor.) - hoofdbezwaar
heufdbrekens (Np) mv. ['hɑ:fdbrɪ:kɪŋs] - hoofdbrekens *Dat kost een protte heufdbrekens* (Np)
heufdbron (l) [...bron] - hoofdbron
heufdbuurte (l) de; -n ['h...] **1.** belangrijkste buurt, deel van een dorp met bebouwing *de heufdbuurte van Wolvege* (l)
heufddirekteur (verspr.) - hoofddirekteur
heufddirektie (verspr.) - hoofddirektie
heufddoek (verspr.) Ook *kopdoek* (El, Sz), *hoofddoek* (Ol-Nl, Spa) - hoofddoek (vrouwenkledingstuk)
heufddoel (spor.) - hoofddoel
heufddörp (verspr. OS) Ook *heufddorp* (verspr. WS, spor. OS), *hoofddorp* (spor.) et; -en; -ien **1.** hoofddorp, vooral dorp dat het bestuurlijk centrum van een gemeente vormt
heufdeigenschop (Nbk, l) - hoofdeigenschap
heufdeinde z. *heufdaende*
heufdclik (spor.) ['hɑ:vdələk, ...dɪ...], in *een heufdelike stemming, heufdelik anspraakelik*
heufdenaende z. *heufdaende*
heufdende z. *heufdaende*
heufdfeguur (spor.) - hoofdfiguur
heufdfeit (Nbk) - hoofdfeit
heufdfilm (Nbk, Np) - hoofdfilm
heufdfoons (l) - hoofdfonds *Et heufdfoons veur et schrieven van et wordeboek was et Preens Bernhard Foons* (l)

heufdgebiente (Nw) et; -n ['h...] **1.** een van de gebinten van het hoogste deel van een schuur
heufdgebouw (spor.) - hoofdgebouw
heufdgerecht (v) et **1.** voornaamste gerecht van een maaltijd
heufdgetuge (l) - hoofdgetuige
heufdgracht (spor.) - hoofdgracht
heufdhaor I (Bdie, Mun, Nbk) de; -en; -tien **1.** elk der hoofdharen
heufdhaor II (verspr.) et **1.** (verz.) hoofdhaar
heufdig (Np, Mun) bn., bw.; -er, -st ['hɑ:vdəx] **1.** koppig
heufdingaank (Nbk) Ook *heufdingang* (spor.) - hoofdingang
heufdingang z. *heufdingaank*
heufdingenieur (l) - hoofdingenieur
heufdinspekteur (verspr.) - hoofdinspekteur
heufdkaante (Mun, Nbk) de; -n ['h...] **1.** de kant waar iemand z'n hoofd heeft **2.** belangrijkste kant
heufdkemmies (spor.) - hoofdkommies
heufdkeze Ook *hoofdkeze* (Dfo, WH, Nbk, Ol-Nl) - hoofdkaas
heufdkleur (spor.) - hoofdkleur
heufdkommesaoris (spor., l) Ook *heufdkommesaris* (spor.) - hoofdkommisssaris
heufdkommesaris z. *heufdkommisaoris*
heufdkommetaor (l) - hoofdkommentaar
heufdkondukteur (verspr.) - hoofdkondukteur
heufdkussen Ook *hoofdkussen* (Spa), *kopkussen* (Np) - hoofdkussen
heufdleer (Dhau, Op) et ['h...] **1.** bovenleer van een schoen
heufdluus (Bdie, Obk, Ste) de; ...luzen; ...lusien **1.** hoofdluis
heufdman (Np) Ook *hoofdman* (Bu) de; -nen ['h...] **1.** belangrijkste arbeider in een fabriek
heufdmeester (Ste) de; -s; -tien ['h...] **1.** hoofdonderwijser, hoofd der school
heufdmement (l) - hoofdmoment
heufdmitwarker de; -s ['h...] **1.** hoofdmedewerker, in het bijzonder in het verband van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte: medewerker die leiding geeft aan administratieve medewerkers
heufdmotief (l) - hoofdmotief
heufdofdieling z. *heufdofdieling*
heufdofdieling (spor., l) Ook *heufdofde-*

heufdofficier - heug

- ling** (spor.), **hoofdofdeling** (spor.) - hoofdafdeling
heufdofficier (verspr.) - hoofdofficier
heufdonderdiel (l) - hoofdonderdeel
heufdoorzaeke (l) - hoofdoorzaak
heufdopzichter (spor.) - hoofdopzichter
heufdperbleem (spor.) - hoofdprobleem
heufdpersoon (spor.) - hoofdpersoon
heufdpeul (Nw) de; -en ['h...pɑ:l] 1. peluw, hoofdkussen
heufdpiene (verspr.) - hoofdpijn
heufdplaetse (Nbk) Ook **hoofdplaetse** (Diz, Nbk), **hoofdplaas** (Spa) - hoofdplaats
heufdplak (Nbk, l) Ook **hoofdplak** (Ol-Nl) et; -ken; -kien 1. hoofdplaats
heufdredakteur - hoofdredakteur
heufdredaktie - hoofdredaktie
heufdredaktrice (l) - hoofdredaktrice
heufdregel (spor.) - hoofdregel: grondregel
heufdrekenen - hoofdrekennen
heufdrol z. **heufdrolle**
heufdrolle (verspr.) Ook **heufdrol** (spor.) - hoofdrol: in een toneelstuk *de heufdrolle speulen* de hoofdrol spelen, ook fig. (spor.)
heufdschakelder (l) Ook **heufdschakelaar** (spor.) - hoofdschakelaar z. **heufdschakelder**
heufdschuddend (ba) - hoofdschuddend
heufdstad Ook **hoofdstad** (spor.) - hoofdstad van land, provincie, regio e.d.
heufdstal z. **heufdstel**
heufdstation (l) - hoofdstation in een stad
heufdstal Ook **heufdstal** (Ste), **hoofdstel** (WH) ['h...] - hoofdstel
heufdstembero (l) - hoofdstembureau
heufdsteun (spor.) - hoofdsteun
heufdstok Ook **hoofdstok** (spor.) - hoofdstuk van een boek e.d.
heufdstraote (Bdie, Nbk) Ook **hoofdstraote** (Ol-Nl) - hoofdstraat
heufdtelwoord (l) - hoofdtelwoord
heufdthema (l) - hoofdthema
heufduutgaank (Nbk) Ook **heufduutgang** (Nbk) - hoofduitgang
heufduutgang z. **heufduutgaank**
heufduutvoerder (spor.) - hoofduitvoerder
heufdvak (spor.) - hoofdvak op school, bij een studie
heufdvaort (Db, Dhau, Nbk, Np, Op, Pe-Dbl) Ook **hoofdvaort** (verspr.) 1. hoofdvaart
heufdverdachte (l) Ook **hoofdverdachte** (spor.) - hoofdverdachte
heufdverkeersweg (l) - hoofdverkeersweg
heufdvestiging (l) - hoofdvestiging
heufdveurweerde (l) - hoofdvoorwaarde
heufdvleis (Bdie, Dfo, Dhau, El, Pe-Dbl) Ook **hoofdveis** (Ol-Nl) - hoofdvees
heufdwaark z. **heufdwark**
heufdwark (verspr.) Ook **heufdwaark** (Bdie), **kopwark** (Db, Diz, El, Np, Op, Ow, Sz, Wol), **kopwerk** (Spa) et ['h...] 1. werk dat men met z'n hoofd moet verrichten, denkwerk *Hi'j zet een hoop kopwark* (Ow), zo ook *D'r zit aorig kopwark in* er komt veel denkwerk aan te pas (Sz)
heufdwas (spor.) Ook **hoofdwas** (spor.) - hoofdwas
heufdweg (Nbk, Np) - hoofdweg, belangrijkste weg
heufdzaek z. **heufdzaeke**
heufdzaeke (Diz, Ma, Nbk, Op, Ow, j, b) Ook **hoofdzaak** (Db, Ol-Nl, Spa), **heufdzaek** (Dhau, Ol-Nl, Wol), **hoofdzaeke** (Bdie, Bu, Dfo, Diz, El, Pe-Dbl) de; -n 1. hoofdzaak *De snippen weren de heufdzaeke, want die brochten doe veul geld op* (j), *in heufdzaeke* (Nbk)
heufdzaekelik (Nbk, Np, Nw) bw. [...'s...] 1. hoofdzakelijk *Die tange was heufdzaekelik veur vaarkenstiekels, want die gewone stiekels koj' d'r niet best mit krieggen* (Nw)
heufdzeerte (Dfo, El, Nbk, Np, Op, s: Db) de ['h...] 1. hoofdpijn *Ik baaste van de heufdzeerte* (Nbk)
heufdzin (l) - hoofdzin
heufdzonde (spor.) - hoofdzonde: voor-naamste zonde
heufdzuster (Nbk, Np) - hoofdzuster, hoofdverpleegster
heug Ook **heugen** (Op, Spa, Ste, bl) [hɑ:x/'h...gɲ] 1. in *tegen heug en meug: Tegen heug en meug mos hi'j 't opeten* (Nbk), *Tegen heugen en meugen he'k de bri'j opeten* (Op, Ste, Spa, bl), zo ook *Bi'j heug en meug het hi'j et op kregen* (Np), *Hi'j het tegen heug en meug deurzet* (Ol-Nl), *...volhullen* (Ste), *Hi'j wol tegen heug en meug beweren dat hi'j geliek had* (Dfo), *Hi'j hul et vol mit heug en meug* door alles heen, zonder van wijken te werten (Obk), *Die het 'm smeerd mit zien hiele heug en meug* met z'n hele hebben en

houden (Dfo) 2. in (Dfo) *Die het d'r gien heug meer van wat d'r om 'm henne gebeurt* geen besef (Dfo)

heugelik (spor.) ['hɑ:ɡələk] - heugelijk, blij makend *een heugelike dag* gezegd bijv. van een trouwdag, een verjaardag

heugen Ook **hugen** (Dfo, Ma, Np, Nw, Obk, Op, Ste) zw. ww.; onoverg.; heugde, het heugd ['hɑ:ɡɪn/'hy:...] 1. (ook onpers.) heugen 't *Heugt me nog as de dag van gister dat die plaetse ofbraand is* (Mun), *Et mag me nog heugen dat et doe zoen strenge winter was* (Nw), *Mag et je nog heugen?* (Ma), *Nee, dat mag me niet meer heugen* (Nt), *Et huugt me niet meer* (Np), *Wat is mij now zoen druppjen snij!* *Dan mag 't mij nog wel anders heugen!* (b), 't *Wil me nog best heugen, dat van die grote braand* (Op, Mun), *Et heugt mij nog goed* (Nbk), *Ik hope dat 't mij nog lange heugen mag* dat ik de herinnering nog lang zal bewaren (Ol-Nl), *...zal* (Ol-Nl), *Et zal oons Nederlaanse volk naor 'k hope nog wel heugen, dat wij (...)* (b), *Et kan mij niet heugen dat et doe gebeurd is* (Dhau), *Disse winter zal oons nog lange heugen* (Obk), *Ik hope dat et mij nog lange heugen mag* in herinnering mag blijven (Ol-Nl), *Dat zal je heugen!* dat zal je nog opbreken, daar zul je lange tijd berouw van hebben (Nbk) 2. z. *heug*

heugenis Ook **hugenis** (Obk) de ['hɑ:ɡɪs/'hy:...] 1. herinnering *An de schoelejaoren he'k nog een mooie heugenis* (Obk), *Daor he'k gien heugenis meer an* (Nbk), *...van* (Nbk)

heugenschop (Nbk) Ook **heugenschap**, voor -schap z. -schop de ['hɑ:ɡɪn...] 1. herinnering *Daor he'k gien heugenschop meer van* dat herinner ik me niet meer (Nbk), zo ook *...an* (Nbk)

heugte z. *hoogte*

heugtepunt z. *hoogtepunt*

heugtevrees z. *hoogtevrees*

heugvlieger z. *hoogvlieger*

heukelachtig (verspr. OS, Np, Op, Pe-Dbl, Sz) bn., bw.; -er, -st ['h...] 1. enigszins mank lopend *Hij lopt nogal wat heukelachtig* (El)

heukelen Ook **heukeren** (bet. 1: Ol-Nl), **hukelen** (El, Nt) zw. ww.; onoverg.; heukelde, het heukeld ['hɑ:kɪn/...ɪn/'hy:(...)k...] 1. bij het lopen enigszins trek-

ken met een been, op ongelukkig, manke wijze lopen *Die heukelt d'r aorig over, die het grif mankement an zien bienen* (Ma, Ow, Obk), *Ze heukelde naor huus uut* [in de richting van haar huis], *mar was nog niet zo veer* (b), *Hij het een beste trap had, hij heukelt aorig* (Wol), *Meensken die last van likdoorns hebben, kun soms aorig heukelen* (Obk), *Nao die zwaore opperaosie blijft J. mar heukelen* (Db), *Hij lopt te heukelen* met het been trekkend (El), zo ook *Die oolde vrouw heukelt al jaoren* (Np), *Hij heukelt d'r mal henne* (Nbk), *...d'r raer henne* (Np, Nt), *...d'r raer langs* (Diz), *...d'r aorig langs* loopt nogal moeizaam, nogal mank (Bu), (tegen een kind dat kennelijk naar de w.c. moet) *Gao toch naor de w.c., stao niet zo te heukelen* (Ste) 2. steeds maar niet helemaal genezen (Ow), in *Hij heukelde d'r wat tegenan* (Ow) 3. uitstellen maar zich zeer bewust zijn dat men iets nog moet doen (Ol-Nl), in *Now moe'k nodig boneplokken, mar ik heukel d'r mar tegenan* (Ol-Nl)

heukelig (Dho, Ld, Nbk, Np, Op, Spa, Ste) bn., bw.; -er, -st ['hɑ:kələx, '...kɪx] 1. enigszins mank lopend *Die lopt zo heukelig* (Ld), *Die koe is aorig heukelig* (Spa) **heuken** z. *huken*

heukeren z. *heukelen*

heukerig z. *hukerig*

heule z. *hoele*

heupandoening (l) - heupaandoening

heupe de; -n; heupien ['hɑ:pə] 1. heup (nl. deel van het lichaam) *'k Had et zo in de heupe pijn* in, last van (Ol-Nl, Ma), *Hij het de heupe uut 't pottien* ontwricht (Bdie, Nbk), *Hij het de heupe breuken* (Nbk), *Van 't winter mit de gladde bin d'r verscheiden meensken die de heupe kepot kregen hebben* (Sz, Obk), *een versleten heupe* nl. inzake het heupgewricht (Db, Ld), *et (aorig) op 'e heupen hebben* het op z'n heupen hebben (verspr.), ook van dieren (Np), ook gezegd wanneer iemand kennelijk teveel heeft gedronken (Nbk), ook *...kriegen* (Ma, Nbk) 2. deel van een kledingstuk dat de heup bedekt

heupgewricht - heupgewricht *Aj' de heupe uut 't pottien hebben, dan schöt hij uut 't heupgewricht* (Nbk), *Ooze buurvrouw het es een keer een nij heupgewricht kregen, van plastic* (Ol-Nl)

verdieping, Ik durve niet zo hoge (Dho), *De dam is deursteuken vanwegen et hoge waeter* (Op), *een hoge hoed, de hoge zij de hoge zijden hoed* (Spa), *hoge leerzens* (Nbk), *hoge schoenen, een hoge bore, 'k Hebbe d'r niet zoe'n hoge musse van op ik verwacht er niet veel van, verwacht er weinig goeds van* (Nbk, Nw), ook: *...pette van op* (Nbk), *een hoog veurheufd* (Nbk), *bij hoge en bij lege beweren* (verspr.), *...volholen* (verspr.), ook *bij hoge en lege...* id. (Nt), *Hi'j zweerde bij hoge en bij lege* (Np), *As 't niet hoger of leger wil als het niet anders kan, als iemand niet wil toegeven, wil meewerken* (b), *Hi'j het een hoge rogge* (Bu, Dho, Nbk, Wol), *De katte zet een hoge rogge op* (Nbk), *Hi'j is wat hoge in de schoolers, Hi'j gong d'r op hoge poten henne* (Nbk), *...op hoge bienen...* (Np, Op), *et hoge opnemen, Et zit him hoge* (Nbk, Np, Op, Spa), *Zc hoeven niet zo hoge van de toren te blaazen* (Bdie, Np, Obk), *Hi'j het et hoge in de kop hij verbeeldt zich nogal wat* (Diz, Np, Op, Ste), *'t hoge in 't heufd hebben* (El, Dho, Spa, Nt), *...in de musse hebben* (Bdie), *...in de bol hebben* (Mun), *'t hatte aorig hoge zitten hebben* hoogmoedig, trots zijn (Obk), zo ook *et hatte hoge dregen* id. (Np, b), *Hi'j het de kop altied lieke hoge* (Diz) en *Hi'j dreegt et heufd aorig hoge* is hoogmoedig, heeft nogal verbeelding (Nbk), *Die kikt (nogal) wat hoge* heeft veel verbeelding (Dho, Np), *(mit een vraogpries) hoge in de boom zitten* wel erg veel, teveel geld vragen (Diz, Dho, Np, Nt, Ow): *Daor zit ie aorig hoge mit in de boom* (Nt), *hoge verwaachtings hebben* (spor.), *hoge eisen stellen* (spor.), *Daor griepen ze vuus te hoge mit* dat is te hooggegrepen, te ambitieus (Np, Nbk), *Dat is mi'j te hoge* is boven mijn nivo, ontwikkeling, ik kan zo-iets niet volgen en heb er geen belangstelling voor (Ma) 2. van een bep. hoogte *De mure was drie meter hoge, huzen hoge, zo hoge as een huus* (Sz) 3. hoger gelegen dan het aardoppervlak er omheen, ook van water dat hoger staat dan gewoonlijk *een hoge kaampe* een relatief hoog gelegen stuk land (Diz), *een hoge kop* hoger stuk in het land, bos en veld (Mun, Nbk), *Ze kommen van 't hoge laand* (Dho), *De Stationsstraote ligt hoger as de Spoorsin-*

gel, de Stationsstraote hiet daoromme bij een stokmennig Wolvegaosters 'et hoge spoor' (Wol), *De zunne ston al hoge an de locht* (Nbk), *hoge en dreuge* (verspr.): *Ze zatten al lange hoge en dreuge weer thuus* (Dho, Nbk), (zelfst.) *Dat was 't hoge, daor Z. heur husien ston* (Nbk), *F. en S. zitten op 't hoge* wonen op het hoog gelegen land (Np), *Mit dat natte weer hebben we de koenen mar op 't hoge laoten* het hoger gelegen land (Op), *As et wat hoge lopt mit een woordenwisseling...* als de woordenwisseling steeds feller wordt (Sz, Nbk), *Et waeter in et Diep staot hoge* (Ow), *hoog waeter* nl. van de vloed (spor.), ook van het waterpeil in sloten, op het land (Dfo): *Et is zo hoog waeter, we zullen de gröppen [greppels] mar even opmaeken* (Dfo), *Ik heb hoog waeter* ik moet urineren (Ste) 4. een hoge dunk hebbend (*niet*) *hoge tegen iene opkicken, iene (niet) hoge hebben, ...niet zo hoge hebben* bep. geen hoge dunk van iemand hebben (Nbk, Ste), zo ook: *Heb 'm mar niet te hoge* verwacht maar niet teveel van hem, hou hem maar goed in de gaten, hij is niet te vertrouwen (Ste), zo ook *Die moej' niet te hoge achten* id. (Ste), *iene hoge anslaon* hoge verwachtingen van iemand koesteren, een hoge dunk van iemand hebben (Spa), *iene hoge holen* blijvend een hoge dunk van iemand hebben en het voor hem opnemen, zijn waardering steeds laten blijken en geen harde kritiek leveren of over hem aksepteren, vandaar ook *We moe'n him mar wat hoge holen, want aj' him kwiet binnen, moej' mar zien daj' een goeie veurzitter weer vienen* (Nbk), *Ze meugen die vrouw wel wat hoge holen, want ze het heel wat veur die meensken daon* (Np), *Wi'j moe'n 't dörpien hoge holen* ons ervoor inzetten, in woord en daad, het laatste bijv. door naar de winkels in het eigen dorp te blijven gaan (Dho, Nbk), *Hi'j hul zien vader altied slim hoge* sprak, dacht met grote waardering, respekt over hem (Op), *je naeme hoge holen* zorgen dat men z'n goede naam behoudt, *de gedachtenis* [nagedachtenis] *hoge holen* in ere houden (Bdie), *We moe'n zoe'n gebruik mar hoge holen* id. (Dho), zo ook *We moe'n oonze streektael hoge holen* (Wol), *hoge anschreven staon* (spor.), zo ook *Ze staon (niet zo) hoge in anzien*

wegfrommelen doe ze heur moeder heurde ankommen (Pe-Dbi), *Ik heurde wel an 'm dat hi'j die kaante niet op wol in dat gesprek* (Nbk) *Ik mag 'm wel graeg heuren* hoor hem graag praten, luister graag naar wat hij te vertellen heeft, ook van zingen gezegd (Nw) 4. als mededeling, informatie vernemen *Ik heurde daj' verhuizen zullen* (Nbk), *Now, hej' 't nijs al heurd?* (Nbk), *Now moej' toch es heuren!* (Nbk), *'k He zeggen heurd (...)* 'k heb horen vertellen (p), *Hej' wel ooit zoks heurd!* hoe bestaat het, is het niet gek (Nbk), *Hej' daor wel es van heurd?* (Nbk), *'k He d'r al* [reeds, of: wel] *wat van heurd* (Nbk), *Ik heb al een protte over jow heurd* (Nbk), *Ie heuren niks as goeds over heur* (Nbk), *Laeter is d'r nooit weer wat van him heurd* (p), *Wi'j', aj' op vekaansie binnen, es wat van je heuren laoten?* (Nbk), *Ik zol even heuren of we zaoterdag bi'j jim kommen zollen informeren, As mien heit et mar niet heurt!* (Nbk), *gien kwaod van iene heuren willen* (Nbk), *argens gien kwaod over heuren willen* (Nbk), *Hi'j wil de waarhied niet heuren* (Ma), *Daor zuj' nog hiel wat over heuren moeten* daar zul je nogal wat open aanmerkingen over krijgen, *Ie heuren d'r nog wel meer van je krijgt er nog meer over te horen, ook (dreigend) er zullen nog onaangename konsekwenties volgen, Ik heur et al* (Nbk), (plagend) *Ja, dat wi'j niet heuren, hen!* daarmee raak ik je en dat vind je natuurlijk niet prettig (Nbk), *Ik wil d'r niks meer over heuren* het is afgelopen: hou je mond verder (Nbk), (vooral tegen kinderen) *'k Wil niks meer heuren* er wordt niet verder over gediskussieerd; ook: je moet nu verder stil zijn (Nbk), *Daor ma'k niet van heuren* ik moet er niet aan denken (Ste), *Dat ma'k helemaol niet heuren* id. (Ste), *Ie kun ok tevule heuren* informatie horen die eigenlijk privé is of zodanig betrekking op je heeft dat je het eigenlijk maar beter niet had kunnen horen (Np), *De bode gong op pad, en heurde wat, oe heden!* kreeg heel wat aan kritiek te horen (b), *et van heuren zeggen hebben, ook Ik heb et van heuren en zeggen* (Bu) 5. (overg.) in aanmerking nemen bij het luisteren: *Ie moe'n wel heuren wie et zegt, Heur now es wie et zegt! En wat het hi'j zels dan daon!* (Nbk) 6. luisteren *Now*

moej' es heuren wat ik wel niet mitmaekt heb vandemorgen! (Mun, Nbk), *Heur es!* (streng of tamelijk neutraal inleidend op een mededeling): *Heur es!*, (zo ook, streng:) *Heur es even!* (Nbk), en *Now moej' goed heuren!* (Mun), *Heur die (now toch) es!*, *Now moej' es heuren, dat spul is van C. en niet van jow* (Db), *Hi'j wil niet heuren* al geef je goede raad, hij neemt je advies toch niet over (Np, Nbk), zo ook *Hi'j wil niet best heuren* (Dho) en *Hi'j heurt nargens naor* hij luistert niet, trekt zich nergens wat van aan (Bu), *Die jonge is een deugeniet, hi'j wil niet heuren* niet gehoorzamen (Bdie, Nt, Ol-Nl), zo ook *Die kiender willen slecht heuren* (Dhau) 7. (onoverg.) ergens bij, op, op een bep. plek horen *Waor heurt dat bi'j?*, *Die kon wel es bi'j oonze ploeg heuren* (Wol), *Kiek, dat koppien heurt bi'j dit paantien* (Nbk), *Dat laand heurt niet meer bi'j Ni'jberkoop, et heurt onder Else* (Nbk), *Gaon jim mar in de huusholing, daor heuren jim (...)* (b), *Dat hoort bi'j de tied van 't jaor* (Spa), *bi'j mekeer heuren* een stel vormen, bij elkaar passen: *Die vörken en messen heuren bi'j mekeer* (Nbk), *Wi'j heuren bi'j mekeer* bijv. gezegd wanneer de winkelbediende niet door heeft dat men samen boodschappen doet (Nbk) 8. (onoverg.) toebehoren *Ik vraoge me of wie dit pakkien heuren zal van wie dit pakje is* (Op), *Die boerderi'je heurde vroeger an de diaekens* (Ld), *Dat laand heurde vroeger de karke an* (Op) 9. (onoverg.) nodig of gebruikelijk zijn *Dat heurt d'r zo bi'j, Dat heurt zo niet, Dat heurt now ienkeer zo* (Mun, Nbk), *Die jurk is veul te wied, maor ja, et hoort zo* (Sz), *Die messen heuren hier niet te liggen* (Nbk), *Et zal wel zo heuren* lakoniek gezegd van handelwijze, gebruik dat vreemd overkomt maar waarvan men de betekenis niet probeert te achterhalen (Bdie, Nbk) 10. (onoverg.) betamen, passend zijn *Je moe'n mit schone hanen an taofel zitten te eten, dat heurt zo!* (Db, Wol), *Ie moe'n die man een haand geven, dat heurt zo* (El), *Dat heurt niet zo* dat is niet betamelijk (Nbk), *Hi'j wet wel hoe et heurt* (Ma), *Jim moe'n now mar es weten dat jim zoks niet heuren moeten* het geeft eigenlijk geen pas (Np), *Ze gedreugen heur niet zoas 't*

(Dfo, Ld, Ow) 5. op een streep getekend vierkantje (op de grond), waarin men centen of pijpestelen moest gooien bij het spelletje *streepgooien* (Np)

hoetienballen z. *hoedsjeballen*

hoetiesmackster z. *hoedemackster*

hoeve (verspr. WS, spor. OS) Ook *hoef* (verspr. OS, spor. WS) de; -n; hoefien ['hu:wə, ...və/huf] 1. hoef: deel van de voet (van bep. dieren, vooral van een paard) *Et iene hoefiezer het de smid niet goed onder de hoeve van 't peerd legd* (Op), *De hoeven van dat peerd bin beredded* d.i. hebben een voetbehandeling gehad (Np), *'t Peerd had een scheure in de hoeve* (Nbk), *...een slechte hoeve* (Np), *...een beklemd hoevkramp* in het been (Ld), *Op de hoeve [nl. van het paard] kwam dan een letter te staon* (E) 2. boerderij (Dho)

hoeveboek (Ld) de; -en ['hu:...] 1. bladmaag

hoeveer Ook *hoevere* (Wol) bw. [aks. wisselt] 1. op, tot welke afstand *Hoeveer bij' die eerste dag kommen?* (Nbk) 2. in welke mate, hoever gevorderd *Hoeveer bij' al mit je boek?* (Nbk), *Hoeveer is ze nl. in haar zwangerschap* (Nbk)

hoeven zw. ww.; overg., onoverg.; hoefde, het hoefd; de vaak bij dit werkwoord optredende onbep. wijs van bep. andere werkwoorden krijgt bij sommige sprekers wel en bij andere niet *te* (als komplementeerder) vóór zich, vgl. de voorbeeldzinnen; steeds met expliciete ontkenning, of wanneer het betekeniselement 'slechts' aanwezig is ['hubm, ...u:...] (spor.) 1. (overg.) behoeven, noodzakelijk zijn *Aj' beste cerpels hebben, hoej' ze niet ofgieten* (Obk), *Ik hoef d'r niks veur (te hebben)* (Nbk), *Ik hoeve allind een peer daegen niet naor schoele* (v), *Dat haj' niet doen hoefd* hoeven doen, ook: vriendelijke reactie wanneer de ander die op visite komt een presentje aanbiedt, een bos bloemen meeneemt of als iemand eigener beweging iets voor je doet (Nbk), ook *...niet hoeven te doen* id. (Nbk), *Ie hoeven mar een klein zwinkien [buitje] in 't huj (te) kriegien of 't is gebeurd* er is maar weinig regen voor nodig om het bijebrengen en binnenhalen ongewenst te maken, zodat men moet stoppen (Obk), zo ook *Ie hoeven mar an een knoppien te*

kommen om locht te kriegien (b), *Mar daor hoef meesters juffer toch niet omme te goelen* er is toch geen reden om erom te huilen (b), *Mar hier hoej' d'r niet bange veur te wezen* (ba), *Goddaank dat mem dit niet meer mit hoef te maeken* dat haar dood haar voor deze ellende, dit probleem heeft gespaard (b), *'t gien twee keer zeggen hoeven, As hij' in de sloot springt, hoef ie 't niet te doen* (Np) 2. raadzaam, wenselijk zijn *Aj' antiek in huus hebben, hoej' et niet te kiek zetten* (Obk), *Dat hoef de wereld niet in* het is beter dat er geen bekendheid aan wordt gegeven (bl), *Nee, zo slim hoef et now weer niet* in die hoge mate is het niet nodig (b), *Now, as je zoks overkomt, dan hoef d'r je zokke tiden niet veule dwas veur de bienen te kommen* dan ben je snel geïrriteerd door andere zaken waar je mee te maken krijgt, door opmerkingen van anderen e.d. (Nbk) 3. (onoverg.) nodig zijn voor iemand, behoeven *Ie kun de timmerman wel ofbellen, et hoef niet meer* (Nbk), *Et had niet hoefd* hetz. als *Dat haj' niet doen hoefd*, z. bet. 1 (Nbk), *Van mij hoef et niet hoef* het niet (zo nodig), *Dat hoef om mij niet* wat mij betreft is dat niet nodig (Nbk), *Dat hoef toch niet* het is toch niet nodig, je kunt het toch vermijden, *Dat had toch zo niet hoefd* dat had toch zo niet hoeven te gebeuren (Nbk), *Now hoef ik vast niet weer* nl. nog eens te raden, een ander voorstel te doen e.d. (Nbk) 4. in *niet hoeven* geen aandrang hebben om naar de w.c. te gaan, waarbij *'k Hoef niet te pissen* e.d.

hoevere z. *hoeveer*

hoeveul(e) z. *hoevule*

hoeveulste z. *hoevuulste*

hoevezalve (Bu) Ook *hoefzalve* (Bdie) -hoefzalf

Hoeviger bn. ['hu:wəgr, ...v...] 1. van, m.b.t. *De Hoeve. Now lag hij' naost Hoeviger toren in de modder en dochte nao* (ba)

hoevule (verspr.) Ook *hoeveule* (Dfo, Dhau, Dho, Mun, Nbk, Nt), *hoevuul* (spor.), *hoeveul* (Db, Ld, Mun, Obk, Pe-Dbl, Spa), *hoefel* (Nbk, bo: Dho, niet l) onbep., vragend hoofdtelw. [hufyl(ə) /...fʌ:l(ə)]; aks. wisselt, niet in 'huf] 1. hoevcel in aantal, qua bedrag *Hoeveul broggies eet ie aovens?* (Db), *Hoevule kost*

Dho, Nw), *tilleven* (Obk), *evertille* (Obk), *evetille* (Sz), *tilheve* (b: lm), *hevetil* (b: lm) de; -n [ˈhu:wətələ, ...v.../...wɪ..., ...vɪ.../ˈtɪl:bm/...] 1. drijvend zodenveld, verraderlijke plantenlaag zonder vaste ondergrond in moerassig gebied, drijftil *Hevetillen zatten hier vroeger ok wel in 't vene; a'k d'r op ston begon et waeter een meter of vieve veerder te brobben en dan moj' maeken daj' d'r weg kwammen, aandere zakte ie weg* (Dfo), *Ik gong bij de hevetille langes* (Dho), *In 't lege laand komt nog wel hevertille veur* (Pe-Db), *Deur diepontwatering bin we de hevetille hier achter huus kwietraakt* (Spa)

hevig bn., bw.; -er, -st [ˈhu:wəx, ...v...] 1. zich in hoge mate voordoend, erg *een hevige ruzie, een hevige onweersbuije, Ze had 'n hevige piene* (Nbk), *De piene is niet zo hevig meer* (Nbk), *'t Gong d'r hevig om weg er was een geweldige ruzie* (Nbk), *'t Regent zo hevig niet meer as vandemorgen* (Nbk)

hg - afkorting van hektogram

hi tw. [hi] 1. (vaak herhaald) gezegd of geroepen: licht lachend, grinnikend geluid *Ja, hi, hi, hi! Lach ie mar, mar et zal je d'r naor vergaon* (Nbk)

hi'j I de; -en, -s; -gien [hi] (OS, WS zuid. van de *Lende/heit* (WS noord. van de *Lende*, elders spor.) 1. een mannelijk iemand *Et is een hi'j, gien zi'j* (Nbk), *Is et een hi'j of een zi'j?* een mannetje of een vrouwtje: veelal van een pasgeboren kind, ook van pasgeboren dieren (Nbk)

hi'j II Ook *ie*, nl. enklitisch (dan vaak met een streepje aan het voorafgaande woord verbonden; echter veelal niet in de schrijftaal gebezigd, om verwarring met *ie* van het pers. vn. 2e pers. enk. te voorkomen, vgl. *leup ie* loop jij en *leup-ie* liep jij) pers. vn. 3de pers. enk. 1. hij (spor. voor een vrouw, dan echter als onbeleefd c.q. als kindertaal aangeremd (Nbk); bijna zonder uitzondering ook van vrouwelijke dieren, voorwerpen, objekten), soms ook gebruikt als in *Hi'j het 't zegd nl. de mem, d.i. de moeder* (Nbk), *Hi'j moet een keer opholen te donderen, die vent, Die katte moet zeker jongen, want hi'j di'jt aorig uut* (Dho), *Die koe die kalft gauw, hi'j krigt al dellen op 'e banen* (Dfo), *Hi'j moet et nog mar een jaor volholen* gezegd bijv. van een

oude auto, (enklitisch:) *Daor wol-ie niet an* echter meestal geschreven als: *Daor wol hi'j niet an* daar wilde hij niet aan

hiasint (Nbk, fp) de; -ien; -en [hija'sint]

1. hyacint (bep. bolplant)

hiasinteglas (Nbk) - hyacinteglas

hibiscus (spor.) - hibiscus

Hidde de; -n, -s; Hiddegien [ˈɦɪdə] 1.

mannennaam

hiddekaamp z. *heidekaamp*

hiddekaamper (Nbk) Ook *heidekaamp-*

ster (Ld), *hiddekaampster* (Nbk) de; -s;

-tien [ˈh...kɑ:mpɪ/...stɪ] 1. bewoner van de

heidekaamp, z. *aldaar*

hiddekaampster z. *hiddekaamper*

-hied Ook **-heid** [hit/hejt] - -heid. Dit

achtervoegsel wordt in vele bestaande af-

leidingen vanouds als [hit] gerealiseerd,

bijv. in *waorhied* 'waarheid', waarin men,

in vlotte spraak althans, zelden [hejt]

hoort. Oost. is [hit] in de meeste woorden

gebruikelijk maar voor niet oost. WS lijkt

dat toch niet of niet steeds het geval; wor-

den daar nieuwe afleidingen gevormd, dan

is de uitspraak veelal [hejt], maar oost.

komt dat ook wel voor; **-hied** is de schrijf-

taalvariant

hiel I (spor., verspr. in verb.) [hi] - hiel:

lichaamsdeel, het desbetreffende deel van

een sok, kous *de hiel van de sokke* (Ow),

iene op 'e hielen zitten (verspr.), *de hielen*

lichten (l)

hiel II (OS, Bu, Dho, Np) Ook *heel* (Dho,

Op en west.) bn. [hi:l/hu:l] 1. in goede

staat, zonder scheuren, barsten, niet in

stukken, zonder mankementen e.d. *Hej' de*

sokken wel hiel? (Dfo), *Ie kun zoe'n vaas*

wel weer wat in mekeer plakken, mar echt

weer hiel wodt et nooit (Nbk), *Aj' zoe'n*

glaezen koppien valen laoten, blift et

meerstal nog wel hiel (Nbk), *Et glas ston*

hiel tegen de mure an (j), *Mien vrouw het*

mien kepotte sokke stopt, en doe was hi'j

weer hiel (Dfo), *Kan ik die wekker weer*

hiel kriegen? (Db), *'k Heb me een paol op*

'e klompen valen laoten, mar ze bin nog

hiel (Nbk), *De fietsbaand is weer heel*

(Diz), *Kiender hoefden vroeger niet zo*

mooi te lopen, as ze mar heel en schone

waeren, dan was 't al goed niet met kapotte

kleren en goed gewassen (Op), *D'r wodt ok*

verwaacht dat ze de jongen schone en hiel

de weg uut krigt (v), *Geef mij die appel*

hoenend a'k volgend jaor hebben wil (Nbk)

hoeniene Ook als *hoe'n iene* geschreven, ook *hoeïene* (Sz) zelfst. vragend vn. ['huni:nə/hui:nə] 1. wat voor één

hoenig (Ste) bn.; -er, -st ['hū:nəx] 1. levenskrachtig

hoep z. *hup* II

hoepe Ook *hoepel* (Spa), z. ook *hoepien* de; -n; hoepien ['hupə, ...p] 1. hoep van ijzer, nl. om wiel, vat e.d., ook van hout de *hoepe van de kroje* (verspr.), *Om de hoepe om et wiel te kriegen had de smid een betonnen rond gat daor et wiel krek in paste en dan wodde de hoepe goed hiete maekt in et vuur; mit twie man deden ze de hoepe om et wiel in et gat en slegen 'm mit een veurhaemer vaaste. Et mos vlogge gebeuren, aers wodde et iezer koold, kromp et en dan paste et niet meer* (Op), *Bi'j slim waarm weer dan verraegt et wiel en dan kan de hoepe d'r of lopen* (Wol), vandaar *Daenk d'r omme, de hoepe wil van 't wiel lopen* (Ol-Nl), *Vroeger mos ie in de zommer vaeke waeter in de hoolten wastobben hebben, aandere vullen de hoepen d'r of* (Db), *Vroeger hadden ze wastobben mit iezeren hoepen* (Ol-Nl), *D'r moe'n ni'je hoepen om de waegen* (Nbk), *Vroeger wodde de hoepe van [bijv.] de kroje wel es bruukt om de eerpels in te doen, veural in een groot gezin; de eerpels kwammen d'r in en laggen dan zo op 'e taofel* (Ste), *hoepen ommeslaon houten of ijzeren ringen om een ton of de naaf van een wiel slaan* (Ma), *een hoepe ommelaggen* nl. om een wiel (Ste)

hoepejaegen (k: Ste) onbep. w. ['hupə...] 1. bep. kinderspelletje spelen met hoepels (waarschijnlijk: wie het snelst een bep. traject aflegde)

hoepel de; -s; -tien ['hup] 1. hoepel, nl. waar kinderen mee hoepelen *Aj' een gaffel hebben en een hoepel, dan kuj' hoepelen!* (Dhau), *We waren wies mit een hoepel, want daor gingen we dravende mit naor schoele* (Sz), *De arbeiderskiender hadden een oold fietswiel, de boerkiender een echte hoepel van iezer, maekt bi'j de smid, mit een rinkien d'r an veur de iezeren staaf* (Mun), *D'r zatten gekleurde ballegies in de spaeken van mien hoolten hoepel; d'r zat een haandvat an om him beet te holen* (Db), *zo kroem as een hoepel* met erg

ronde rug, erg kromgegroeid (Ow), ook van voorwerpen (Spa) 2. bep. ring in een hoepelrok, hoepel (Nbk, Ol-Nl) *Vroeger dreugen vrouwen rokken mit hoepels d'r in* (Ol-Nl) 3. z. *hoepe*

hoepeleggen (Bu, Nw) onbep. w. ['h...] 1. het leggen van een hoep om een wiel

hoepelen zw. ww.; onoverg.; hoepelde, het hoepeld ['hup|ŋ] 1. hoepelen *hoepelen om 't hadste* (Bdie), *In de zoemer gingen we as kriender hoepelen, in de winter ballen* (Ste), *Et is weer hoepeltied, zeden we, dan gongen we hoepelende naor schoele* (Np, Nbk)

hoepelrok (spor.) - hoepelrok

hoepelslange (Obk, s: Bu) de; -n ['h...] 1. (volgens de overlevering) bep. zeer gevaarlijke slang die, zichzelf in de staart vasthoudend, hoepelend achter iemand aan zou komen

hoepelstok (Nbk) - hoepelstok

hoepeltied (Nbk) de ['h...] 1. de tijd, de periode dat de kinderen veel hoepelden *Et is weer hoepeltied, zeden we, dan gongen we hoepelende naor schoele* (Np, Nbk)

hoepemaeken (Nbk) onbep. w. ['hupə...] 1. het maken van hoepen, met name voor wagenwielen *De smid is an et hoepemaeken* (Nbk)

hoeperdepoep (Nbk) ['huppəpup] - hoeperdepoep, in *hoeperdepoep zat op de stoep* (Nbk)

hoepeverleggen (Nw) onbep. w. ['h...] 1. een nieuwe *hoepe* (bep. ijzeren band) om het houten wiel zetten, ook: het door uitdroging te klein geworden wiel mét *hoepe* erom in het water doen, waarna het hout uitzette en weer beter in de *hoepe* sloot **hoepien** (b) et; hoepies ['hupin] 1. strik waarmee men wild, met name hazen, konijnen en reeën vangt *D'r stonnen nogal wat hoepies in 't veld* (b)

hoepla (verspr.) ['hupla(:)] - hoepla

hoer z. *hoere*

hoera I (Sb) bn.; pred. [hu(:ə)'ra(:)] 1. in *Die het de kop hoera* hij is erg druk en geheel overstuur, ligt dwars en is steeds nijdig (Sb)

hoera II tw. 1. hoera

hoerachtig (spor.) - hoerachtig

hoerageroep (spor.) [hu(:ə)'ra:xərup] - hoerageroep

hoerastemming (l) [hu(:ə)'ra:...] - hoera-

frommelde dingen, en toch was et mooi (Mun)

hielemaol z. *hielemaole*

hielemaole (Dfo, El, Nbk, Np, bo: Nw) Ook **hielemaol** (verspr. OS, Np, Pe-Dbl), **helemaol** (Dho, Diz, Op), **helemaole** (Bdie, Dho, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol), **hielendal** (OS, Bdie, Np, Nt), **helendal** (Diz, Wol), ['hi(:)ləmɔ:ələ/'hɪ:.../'hiŋdəl/...hɪ:ŋp...; aks. wisselt] bw. 1. geheel en al *De bruid was helemaol in 't wit, en hi'j in 't zwat* (Op), *Ik vun dat weer van de winter mar helemaol niks* (Ol-Nl), *We bin votgaon, d'r was hielendal niks meer an* (Ow), *D'r was helendal gien volk op 'e mark* (Wol), *Geloof me now mag, et is helendal niet waor* (Mun), *Dat liekt hielendal nargens op* (Nt), *Ze het et helemaole zelf bedocht* (Sz), *'k Heb 't hielemaole zels daon* (Nbk), *D'r komt helemaole gien einde an* (Spa), *Die auto was hielemaol an fladden* (Db), *hielemaol veur niks* helemaal gratis, ook: zonder dat het ook maar iets oplevert, *Hi'j is niet hielemaole vol* hij is enigszins getikt, een beetje geestelijk gestoord (Np), zo ook *Hi'j is niet hielemaole snik* (Np) en (verkort:) *Hi'j is niet helemaole* (Bdie, Wol), (verkort) *Bi'j' now hielemaole!* (Nbk), *Now wodt et hielemaol mooi!* (Nbk), *Dat is et now hielemaole* (l) 2. ver verwijderd zijnd, over een grote afstand *Ze wonen hielemaole in de Betuwe* (Nbk), *Ik kon je sokken niet vienen, mar de iene lag hielemaole op 't voetenaende* (Nbk), *Now en doe het K. (...) mi'j hielendal an huus toe dreugen* (b)

hielen (OS, Bu, Np, p, b) Ook **helen** (Dho, Diz, Op en west.) zw. ww.; onoverg.; hielde, is hield ['hi:ŋ/'hɪ:ŋ] 1. helen, beter worden *Die wonde van J., dat wil niet hielen* (Nbk), *Die stee wil niet helen* n.l. die plek (Bdie)

hielendal z. *hielemaole*

hielestiek z. *ielestiek*

hielestieken z. *ielestieken*

hielestiekien z. *ielestiekien*

hielhuuds (OS, Bu, Np) Ook **heelhuuds** (Dho, Op en west.) ['hi:l.../'hɪ:l...] - heelhuids *Hi'j is d'r nog hielhuuds of kommen mit dat ongelok* (Op, Dhau), zo ook *Hi'j kwam d'r gelokkig heelhuuds veur weg* (Ol-Nl), *We hopen daj' weer hielhuuds*

thuuskommen (Nbk), *De auto zat in mekaander, mar hi'j* [de inzittende in kwestie] *is d'r heelhuuds uut koemen* (El, Mun), *Hi'j kwam hielhuuds over de sloot* (Np)

hieltied I (OS, Bu, Np) de [hiltit; aks. wisselt] 1. de hele tijd, lange tijd, in *de hieltied*: *Hi'j het d'r de hieltied west voortdurend, steeds* (Nbk)

hieltied II (verspr.) Ook **heeltied** (Diz, Ol-Nl) bw. [.../'hɪ:l...] 1. steeds, gedurig *Hi'j het daor hieltied west, (...) en hieltied deur mar meer steeds maar meer* (ba)

hiem et; -en; -pien [hi:m] 1. erf et **hiem** op stappen (Nbk), *Ik zal et hiem nog even opredde* opruimen, de spullen van het erf weghalen en opbergen, het gras maaien e.d. (Nbk), *Oonze hond komt nooit van 't hiem of, 't is een echte hiemhond* (Wol), *Ik bin bliede dat et winter is, dan hoef ik et hiem niet te mi'jen* (Sz), *Ze willen 'm daor niet op 't hiem hebben* hij is daar ongewenst, hij mag geen stap op hun erf zetten (Dho)

hiemen zw. ww.; onoverg.; hiemde, het hiemd [hi:m; (OS, Bdie, Np, spor. elders)/...i... spor. WS, spor. OS] 1. hijgen, door vermoeidheid of kortademigheid *Die man is slim kotaodemig, bi'j een betien inspanning begint hi'j al te hiemen* (Op), *Hi'j hiemt van 't hadde lopen* (Nbk), *'t Kan slim op een hiemen gaon, aj' tegen de hadde stormwiend in trappen moeten* (Dhau), *Hi'j hiemt d'r over* (Np), *Hi'j hiemde et uut als gevolg van zijn emotie, inspanning hijgde hij* (Ol-Nl), *Hi'j ston mi'j daor te hiemen en te poesten* te hijgen en uit te blazen (Mun, Nbk), ook *Hi'j zit daor mar te poesten en te hiemen* (Nbk), *Hi'j dot niks as hiemen en poesten* (Obk, Ow), *'Kondukteur, 'zo hiemde hi'j doe, 'waorum kom ie now toch pas?' zo zei hij hijgend* (b), *Hi'j hiemde as een oold peerd* (Ma), *...as een oolde hond* (Ld), *...as een wilde katte* (Np), *...as een protter* (Ol-Nl), *Hi'j hiemde en poestte as een dempe kedde* als een kortademige ket (b)

hiemerig (Nbk, Np) ['hi:məɾəx, ...mɪ...] - hijgerig: kortademig

hiemertien z. *iemertien*

hiemham z. *hiemphamp*

hiemhamp z. *hiemphamp*

hiemhond de; ...honnen; ...hontien

aorig in de wester hoek komt nogal uit het westen, blijft maar in het westen zitten (Nbk), *De wiend zat veul in de verkeerde hoek* (Pe-Dbl), *Et is mar krek uut wat veur hoeke de wiend wij't* fig.: wat de stemming is, wat men toevallig wil (Np, Nbk), *Wij't de wiend uut die hoeke!* zit dat erachter, is dat de bedoeling (Nbk), *in et hoekien zitten waor de klappen valen* (Spa) 6. in *et hoekien omme gaon* sterven (verspr.): *Hij gaot et hoekien omme* (Ste), *et hoekien omme wezen gestorven* (Nbk) 7. stuk grond *Bi'j die plaetse ligt een mooie hoeke grond* (Obk), *Een klein hoekien van de tuun is veur de kiender* (Nbk), *een hoeke bos* een stuk grond begroeid met bos (Nbk), *Wat is dat een mooi hoekien netuur, daore* (Nbk), *een hoeke heide ofbranen* (Dfo), *Die kerel het een beste hoeke laand* hij heeft veel (aaneen liggend) land (Np, Nbk), *Hi'j het d'r een mooi hoekien bi'j* hij heeft er een mooi stukje grond bij gekregen (Ste) * *Allemaol in de hoek/Behalven Sieger de poep* gezegd tegen iemand die aldus werd uitgescholden (Nbk), *Een ongelok zit in een klein hoekien* (verspr.), *Hoekien, snoekien, elk in zien hoekien* (Db), (raadsel) *Zwat, zwat, acht hoeken en gien stat* oplossing: een turf (Np)

hoekekeper z. *hoekkeper*

hoekepaole z. *hoekpaol*

hoekerig (Nbk, Obk) bn.; -er, -st ['hukə rəx, ...kr...] 1. met nogal wat hoeken, met nogal duidelijke hoeken *een hoekerig kaampien laand* (Nbk), *Kwattiesgaas is nogal hoekerig* (Nbk)

hoekvormig (Nbk) ['h...] - hoekvormig

hoekgaarve z. *hoekgarve*

hoekgarve (verspr.) Ook *hoekgaarve* (Dho) de; -n; ...garfien ['hukxa...] 1. garve op de hoek van een wagenvracht rogge, of evt. inzake ander graan (Ma, Pe-Dbl)

hoekglas (verspr.) - hoekraam, hoekvenster

hoekhuus - hoekhuis

hoekieslappe (Nw) de; -n; ...lappien ['hukislapə] 1. lap waar men, om te oefenen, bep. stukjes in moest breien

hoekiezer - hoekijzer: voor hoekverbindingen

hoekig bn.; -er, -st ['hukəx] 1. met veel hoeken, met scherpe hoeken *'n mal hoekig*

stokkien laand (Ste) 2. de vorm van een vierkant hebbend (Obk, Ol-Nl, Sz) *een mooi, hoekig stokkien laand* (Obk), *Dat laand is mooi hoekig maekt* (Sz) 3. nors, kortaf *Hi'j was wat hoekig anlegd* (Pe-Dbl), *een hoekige kerel* (Wol) 4. groot en stevig gebouwd (Np, Wol) *een flinke, hoekige kerel* (Np) 5. met uitstekende jukbeenderen (Dho) *Hi'j het een hoekig gezichte* (Dho)

hoekkaaste (Nbk, Np, Nw, Ste) Ook **hoekkaste** (WH) de; -n; ...kassien ['h...]

1. kast in een hoek geplaatst, veelal spinde

hoekkaemer (l) - hoekkamer

hoekkaste z. *hoekkaaste*

hoekkeper (Dho, Nw, bs) Ook **hoekekeper** (Ol-Nl) ['h...] - hoekkeper

hoekkezien (Db, Nbk) et; -en; -tien, -egien 1. kozijn in de hoek van een huis of ander gebouw

hoeklaampe (verspr.) de; -n; ...laampien 1. lichtpunt op een hoek (b.v. van wegen, huis)

hoekpanne (Nbk) de; -n; -gien ['h...] 1. speciale dakpan voor hoeken van een dak, hoekvorst

hoekpaol (El, Nbk, Nw, Ste) Ook **hoekepaole** (Wol), **hoekpaole** (Ste) ['h...] - hoekpaal, in het bijzonder paal van de afrastering op de hoek van een stuk land *Tussen twee hoekpaolen staon de stekpaolen* (Ste)

hoekpaole z. *hoekpaol*

hoekraem (Nbk, Wol) - hoekraam

hoekrim (Ow, Ste) et; -men; -megien ['hukrim] 1. plank, schap om iets op te leggen, in een hoek

hoekrute (Diz) de; -n; ...rutien ['h...] 1. hoekraam

hoekruter (Bdie) de; -s; -tien ['hukrytɾ] 1. dakrib aan de hoek, rand van een dak waarop men de vorsten spijkert

Hoeks (spor.) [huks], in *Hoekse en Kabeljauwse twisten*

hoekschop - hoekschop

hoekslepe (Np) Ook **hoeksleper** (Obk, Spa) de; -n; ...slepien ['hukslɛ:pə/...pɾ] 1. dakrib die een hoek van een dak vormt *De hoekslepe liggen de vorsten* [nl. hoekvorsten] *op, van de mure tot de naalde van 't dak* (Np)

hoeksleper z. *hoekslepe*

hoekspiende z. *hoekspiene*

hiepteek z. *hiepeteek*

hier z. *hiere*

hieraachter (El, Ld, Nbk) Ook **hierachter** (verspr.) vn. bw. [...'a...]. 1. hierachter: achter de plek die duidelijk is gegeven, de plek waar men zich bevindt *Hieraachter ligt een grote tuun* (Nbk)

hierachter z. *hieraachter*

hierbeziedien (Np) vn. bw. [...'si...]. 1. hiernaast, naast deze plek, dit huis

hierbi'j (l) - hierbij: bij dezen (all. in brieven)

hierbinnen (Nbk) vn. bw. [...'b...]. 1. in deze ruimte *Hierbinnen is 't lekker waarm* (Nbk)

hierboven vn. bw. [...'b...]. 1. hierboven, boven de plek waar men zich bevindt of boven de plek in de tekst waar men is met lezen *Hierboven wonen ok nog goenend, zie hierboven* (l)

hierbuten (Nbk) vn. bw. [...'b...]. 1. buiten deze kwestie *Dat moej' hierbuten holen* (Nbk)

hierdaele ['h...] - hierlangs *Hierdaele kuj' d'r kommen* (Nbk)

hierdeur (Nbk) vn. bw. ['h...]. 1. door deze opening *Dan moej' hierdeur gaon, dan koj' zo buten* (Nbk)

hiere (bet. 1-4) Ook **hier** (*hiere* vaker gebruikt bij nadruk) bw. ['hi:əɔ/hi:əɔ]. 1. hier, op deze plek *Kiek, hier ziej' een spoor op et pad* (Nbk), *'Waor bi'j?' 'Hiere!' Waar ben je? Hier!* (Nbk), *tot hiere, Zien buro staot meerstal hiere, mienes daore, 't Zit me tot hiere!* (Nbk) 2. hier, in ruimere omvatting: in deze omgeving, in dit soort situaties e.d. *Waor bin we hiere?* waar zijn we hier? (Nbk), *'t Gaot hier bi'j oons krek eersomme as in de netuur* (b), *Blief hier mar even* (Nbk), *Wat hej' hier aenlik te maeken* (Nbk), *'t Is mi'j hier te hiere, We bin hier niet bekend* (Nbk), *Is d'r hier wat te beleven?* is hier enig vertier (Nbk), *Wat is hier toch te doen?* wat is hier gaande, wat is er aan de hand (Nbk), *hier te lane hier te lande* (spor.), *hier in de buurt, hier bi'j omme* in deze omgeving, hier in de buurt Nbk, b): *D'r zit hier bi'j omme daor* ergens: *Ik heb et hier of daor liggen laoten, As d'r hier of daor wat an mekeert moej' et zeggen, ook: Die het nog een hoekien grond kregen, hier of te daor*

(Ste) 3. hierheen *Breng et es even hiere!* (Nbk), *Hier!* als bevel: *Hier die kraante! Ik had 'm eerst!*, in het bijzonder gezegd tegen honden die bij hun baas moeten komen: *Hier hond! Hier dan toch!* (Nbk) 4. binnen het bereik van de spreker *'k Heb hier wat veur je, moej' es kieken, Hier hej' et pak het maar aan, Hier is je schoppe weer gezegd bij het teruggeven* (Nbk), *Hier!* (nijdig, kortaf) pak het aan 5. het desbetreffende, gebruikt ter vervanging van een zn. of aanw. vn., nl. in verbindingen als *hier (...)* *boven, hier (...)* *op*, tegenhangers van Ned. 'hierboven', 'hierop'. Anders dan in het Ned. blijft bij vooropplaatsing het voorzetsel bij de meeste verbindingen op z'n plaats; een aantal Ned. voornaamwoordelijke bijwoorden als 'hieraan', 'hierbij' doet zich in het Stell. dan ook niet voor, andere zijn minder gebruikelijk (of treden all. bij nadruk op), vgl. *Hier is now ienkeer niks an te doen, Hier heurt et bi'j*, onjuist is: *Hieran is now ienkeer niks te doen* en *Hierbi'j heurt et*, vandaar ook (nooit aaneen, het vz. staat soms 'toevallig' direkt na *hier*): *Wat moet ik hier mit an* (niet: *hiermit*), *Dat hij zien heit hier mit op 't hatte trapt* (niet: *hiermit*) (b), zo ook *Ik zal et hier dan mar bi'j laoten* (niet: *hierbi'j*), *Ie kun hier alles in vienen* (niet: *hierin*) etc.

hierhenne vn. bw. [aks. wisselt] 1. hierheen *Kom mar hierhenne* (Nbk)

hierlaangs z. *hierlanges*

hierlanges (Dfo, Nbk, Np, Obk, Spa) Ook **hierlaangs** (Ma), **hierlangs** (Pe-Dbl) - hierlangs *Hierlangs is et kotste* (Pe-Dbl)

hierlangs z. *hierlanges*

hierna vn. bw. [aks. wisselt] 1. hierna

hiernaomaols (Obk) et 1. hiernamaals

hiernaost - hiernaast

hierneffen (Nbk) vn. bw.; niet scheidb. ['h...]. 1. hiermee vergelijkend *Aj' hierneffen kieken, zol et ok wel es aandere wezen kunnen* (Nbk), *Hierneffen ha'k dat ok wel doen kund* (Nbk)

hiero (spor.) ['hi:əɔ:, ...om] - hiero

hieromhenne (Diz, Nbk) Ook **hierom-mehenne** (Nbk) - hieromheen

hieromme vn. bw.; ook scheidb. ['h...]. 1. om deze kwestie *Et gaot hieromme: ie moe'n morgen naor die bestuursbi'jienkomst* (Nbk), (terwijl men naar iets wijst)

hoeden of zakdoeken met vier knopen (die in één lijn lagen, zo'n drie tot vijf meter verder); gooide men goed, dan kreeg men een punt (Dfo, Nbk), ook: wie niet in een pet gooide, was af; elders riep degene in wiens pet etc. de bal belandde *Halt* (Obk), *Sta!* (El, Ol-Nl, Ow) of *Stao!* (Op, Ol-Nl, Ste) tegen de snel weglappende kinderen, waarna hij één van de anderen (of: de werper (Np, Ol-Nl)) probeerde gooierend te raken (verspr.) of te tikken (Db); wie geraakt werd was af; werd de ander niet geraakt, dan was men zelf af (El, Np, Obk, Ow, Wol) en mocht dezelfde speler nog eens gooien (Ol-Nl). Ook gespeeld met drie steentjes in elke pet (Dhau): wie af is, verwijdert één van z'n steentjes, tot die op zijn, waarna men af is; het kon ook gaan om de meeste steentjes in de muts etc., die men nl. verdiende door iemand af te gooien (Dho). Eén van de nog andere varianten bestond erin dat de bezitter van de pet waarin de bal gegooid werd, direkt af was (Sz)

hoedsjemaeker z. *hoedemaeker*

hoedslaon (El, Obk) onbep. w. ['hu:t...] 1. spelletje spelen op kermissen of feesten thuis waarbij men met een stok de hoed van een stropop moest slaan

hoef z. *hoeve*

hoefbeklemming (Db) de ['huv...] 1. ontsteking of ziekte anderszins aan de hoef van paard of koe *Bi'j hoefbeklemming het een peerd vaeke een verdikking van de kroon van de hoeve; die ofwieking komt vaeke bi'j te vette ponnies of peerden veur, ze wo'n dan kreupel* (Db)

hoefbeslag (Obk, Ste) - hoefbeslag: ijzeren beslag onder hoeven

hoefbevangenheid (Ow) ['huvbɔfɔn:hit] - hoefbevangenheid

hoefblad (verspr.) Ook *peerdehoefblad* (Mun) [hu(:)v...] - hoefblad *et kleine hoefblad, et grote hoefblad*

hoefdier (verspr.) - hoefdier

hoefel z. *hoevule*

hoefelste z. *hoevuulste*

hoefiezer et; -s; -tien 1. hoefijzer, voor onder de voet van paard of ezel

hoefiezervormig (spor.) ['h...] - hoefijzervormig

hoefkaanker z. *hoefkanker*

hoefkanker (verspr., niet ZW) Ook *hoef-*

kaanker (Bdie, Dho, Pe-Dbl) de 1. hoefkanker

hoefkreupel (Dfo, Dho, Spa, Sz) g. lidw. ['h...] 1. mankement aan de hoef van paard of koe waardoor het dier kreupelt (veelal ontsteking) *'t Peerd sukkelt af een posien, hi'j het hoefkreupel* (Dho)

hoefnaegel (Bdie, Db, Nbk, Nw, Obk, Pe-Dbl) Ook *hoefnagel* (WH) de; -s; -tien 1. bep. nagel met name voor het vastslaan van hoefijzers *Mit hoefnaegels naegel ie de iezers vaaste* (Nbk), ook gebruikt om de *bijdedoek* vast te zetten (Obk: bs): *Zit de zwaarm ien keer in et kiepsien, dan komt d'r an de cupen kaante een bijdedoek over; zo'e'n doek is vierkaant en op elk van de hoeken zit een hoefnaegel* (bs: Obk)

hoefnagel z. *hoefnagel*

hoefslag de; ...slaegen; -gien ['h...] 1. slag met de hoef: met name het geluid daarvan *As 't peerd d'r an komt galopperen, dat is de hoefslag* (Nbk)

hoefsmederi'je (Bdie) [hu:fsmɪ:də'rɪjə] - hoefsmederij

hoefsmid de; ...smeden; ...smittien 1. hoefsmid

hoefstal (Ma, Np) - hoefstal

hoefverzorger (Spa) de; -s; -tien ['h...] 1. iemand die paarden een voetbehandeling geeft

hoefzalve z. *hoevezalve*

hoeg Ook *hoege* (Bu), *huug* (Bu), *hoe* (Np) de; -en; -ien [hux/'hu:gə/hyx/hu] 1. huig *'k Had 't zo in de keel, dat mien hoeg was helemaol rood* (Ol-Nl), *De hoeg dot me zeer, ik kon wel verkolen wodden* (Ste), *De hoeg hangt mi'j, dat zeej' wel es aj' verkolen weren; ie bruukten wat zoolt, dan was 't zo weer klaor gezegd van gezwollen huig* (Np, Ste, Nbk), vandaar *De hoeg hangt me op 'e tonge!* (Diz)

hoege z. *hoeg*

hoegenaemd (Nw) bw. ['hugəne:mt] 1. hoegenaamd, in wat voor mate dan ook *Die visker pocht op 't heden niet, as hi'j morgens de foeken langes gaot, zit d'r hoegenaemd niks in* (Nw)

hoëiene z. *hoeniene*

hoek z. *hoeke, hok*

hoekbaanke (l) de; -n; ...baankien 1. hoekbank (zitbank die in een hoek past)

hoeke Ook *hoek* (verspr.) de; -n; hoekien ['hukə/huk] 1. hoek als meetkundig begrip

hiete of koold van hij toont geen geestdrift of afkeer (Sz), zo ook *Hi'j maekt him d'r niet hiete of koold omme* (El), *Daor loop ik niet hiete veur* daar zal ik niet warm voor lopen (Db) 3. driftig, zich zeer opwindend *Hi'j het 'm d'r aorig hiete omme maekt, mar et had niks om de hakken* (Nbk), *Op de vergadering van Dorpsbelang lopt J. altied gauw hiete an, en vaeke om niks* (Db), *Maek je d'r toch niet zo hiete omme* (Wol), *Ie moe'n je om alles niet zo hiete maeken, d'r zitten meer daegen an de locht* (Obk), *Ik snap niet dat hi'j daor now hiete omme wodt* zich er zo over opwindt, ook (in bet. 2) er warm voor loopt e.d. (Nbk), *Hi'j is hiete op 'e tippe kwaad* (Np, Ow) 4. gebrand op, tuk op *De koopman was zo hiete op dat peerd dat hi'j d'r een beste pries veur beud* (Pe-Dbl), *Oonze knecht was hiete op soepenbri'j* (Db), *Hi'j was aorig hiete om dat huus te kopen* (Dhau), *d'r hiete op wezen* (verspr.): *We bin d'r altied mar weer hiete op om mit die woorties te beginnen* er nogal op gebrand (Ld), *Hi'j is d'r hiete op om wat te verdienen* (Diz), *Op dat maegien bin de jongen allemaol lieke hiete* (Op), *Die meid is wel zo hiete op die jonge, aj' d'r op spi'jen begint ze te sissen* (Ol-Nl) 5. geil, hitsig, wulps *Dat vrommes is aorig hiete* (Bdie, Nbk), *'t Is een hieten iene, die meid van J.* (Dhau), *Die meid was vroeger zo hiete as wat* (Sz), zo ook *een hiete, jonge meid* (Nbk), *Die meid is hiete op 'e tippe* (Np, Nt, Obk, Bdie), ook wel van een jongeman gezegd (Nt), *een hiete bliksem* een hitsige, geile vrouw (Diz, Ld, Np, Ow), *Die meid is zo hiete as vuur* (Ma) * *'t Is waarm, zee Haarm/'t Is hiete, zee Griete* (Nbk, Wol, Sz; met omwisseling van de regels in Diz), zo ook *'t Is hiete, zee Griete/'t Is waarm, zee Haarm/Ja, zee Jan, ik zwiet d'r al van* (Ld), *...ik poest d'r al van* (Ma, Ow), *...Foej, zegt Jan, ik zwiet d'r van* (Nbk), ook *...ik poest d'r van* (Nbk), de derde regel soms ook vervangen door: *'t Is koold, zee Joolt* (Nbk), *Hiete, zee Griete/Waarm, zee Haarm/Ja, zee Jan/Ik zwiete d'r van* (Np), *De soep wodt nooit zo hiete eten as ze opschept wodt* (Wol), *...as ze opdiend wodt* (Diz, Op)

hietelochtblon (l) - heteluchtballon
hietelochtkenon (l) - heteluchtkanon

hietelochtmoter (l) - heteluchtmotor
hietelopen (Nbk) ['h...'] - heetlopen van een machine, ook: zeer enthousiast worden voor iets *Zoe'n ni'je verieninge lopen we niet vot-en-daolik hiete veur* (Nbk)
hieten Ook **heten** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; hiette, het hieten ['hi:tn/'hi:tn] 1. (onoverg.) de naam dragen, aangeduid worden met *'t Onderaende van de bos* [nl. garve] *hiet gat* (Bdie), *Daor roegelde een dikke haeze 'over de bol', zoas dat in jaegerstael hiet* (b), *Hoe hieten die meensken van de overkaante?* (Wol), *Hi'j hiette van Jan* (Np, Nbk), *In Oosterwoolde hieten een hiele bulte meensken Van Rozen, Van Weperen of Tiesinga* (Obk), *Aoje Boekslaene hiette et daor* (Obk), *Bi'j mien weten het hi'j nooit anders as Jan hieten* (Mun), *Joost mag weten hoe as die jonge toch mag heten* (Sz), *Vroeger hietten de kiender meer naor de oolden as tegenworig* (Db), *Dat mag wel een wonder hieten* (Nbk) 2. (overg.) in *welkom hieten. Ze hietten iederiene welkom* (El) 3. in *Daor hiet wat toe!* dat is zo maar niet klaar, daar is wel wat voor nodig (Ma) 4. in *et hiet* het heet zo te zijn, men zegt (Nbk, b, p): *Et hiet dat hi'j riek is, mar ondertussen* (Nbk), *En aj' gienend hebben, dan hiet et: die vent is nog te zunig om een auto te kopen* (b), *En dan bin we gien lopen wend, hiet et* (p), *Wat hiet kennen wat heet* (v) 5. z. *hieten* * *Hoe hiet ie?* met als grappig antwoord: *Boven 't vuur* (b) of *Klein Griete/Waor woon ie?/In de Klonie/Waor ligt dat?/In 't psgat* (Nbk), ook ... *Waor ligt dat?/In 't eusgat/Akkebakkes/Wat stinkt dat* (b)

hietgebaekerd z. *hietgebakerd*
hietgebakerd (verspr.) Ook **hietgebaekerd** (Op) [...xə'ba:kɪt/...ε:...] - heetgebakerd
hietgluuiend (Db) bn. [...'xly:jnt] 1. gloeiend heet
hietheufd Ook **hiethoofd** (WH) - heethoofd, driftkop *een echte hietheufd* (Nbk)
hietheufdig (Nbk, Np) [...'ha:vdəx] - heethoofdig
hiethoofd z. *hietheufd*
hietwaeterapperaot (l) - heetwaterapparaat
hietwaeterinstelaosie (l) - heetwaterinstallatie
hietwaeterkraene (Nbk) - heetwaterkraan

hockeywedstried - hockeywedstrijd

hodde z. *horre*

Hodgkin (verspr.), in *de ziekte van Hodgkin*

hoe I et [hu], in 1. *et hoe en wat, et hoe en waaromme* (verspr.) 2. z. *hoeg*

hoe II bw. 1. op welke wijze *Hoe hej' dat toch veur mekeer kregen!* (Nbk), *Hi'j begon oons uut te leggen, hoe we d'r mit an mossen* (b), *Hoe en wat percies wussen ze veerder niet* (v), *De maoten stonnen (...)* te kienen hoe dat gaon zol (j), *Hoe zeg ie dat ok al weer hoe moet je dat ook al weer zeggen, of: op welke wijze zeg jij het* (Spa), *S. kon niet naor him toe te kienen hoe et gong* (j), *Hoe dan?* op welke wijze dan?, *een geheugen* [e.d.] *as ik weet niet hoe* (Nbk), *Hoe bestaot et!*, *Hoe is 't in de wereld meugelik* (Nbk), *hoe dan ok, van gien hoe of wat weten niets terzake kunnen zeggen, weten* (verspr.), ook *niet weten hoe of wat* (spor.) 2. met welke naam (bij werkwoorden als *numen, hieten*) *Hoe die man hiette wee'k niet meer* (Nbk) 3. als gevolg waarvan *Hoe zol dat now kommen wezen?* (Nbk), *Oons mem hadde niet zo-veule op mit zwaersvolk. Hoe dat was weet ik niet, mar J. vuulde dat hiel goed an* (v), *Mar, hoe kon 't zo reer treffen, krek doe hi'j de tanen in de ringenet zetten zol, dri'jde meester him omme* (b) 4. waarom *'Kom ie dommiet ok naor de stad?' Hoe dat!* (Nbk), *Hoe koj' d'r bi'j, Hoe kuj' dat toch zeggen!* (Nbk) 5. van welke aard, kwaliteit *Hoe vien ie oons ni'je huus?* (Nbk), *Hoe hebben we et now! Goelen?* (Nbk), *Hoe is 't mit jim?* hoe maken jullie het, hoe gaat het met jullie 6. wat, welk *Wat is je huusnommer? Hoe?* gezegd wanneer men iets niet verstaat of begrijpt: *watblief* (Wol, p), *Hoe zeg ie? wat zeg je, wat bedoel je?* (Dho, Ma, Nbk), *Hoe now!* hoe kan dat, waarom denk je dat het zo is: *'Ik neem ontslag!' 'Hoe now, ie hebben et toch goed bi'j die baos!* (Nbk) 7. in welke mate wel niet *Hoe kan in ien huusholing de hiele geest bedurven wodden (...)* (b), *Ie hebben nog nooit zo zien hoe gauw as hi'j weer thuus was* (Nbk), *Hoe smoekies en noflik is 't in jow huus, oe Heer der legerschaoren* (b), *'t Kwam veur mekeer! En hoe!*, *Hoe graeg ha'k mit wild!* (v), *hoe'n* hoe een, z. onder dat lemma, zo ook

in (zelden los geschreven; z. de lemma's) *hoezoenend* id., *hoezokke(n)* wat voor soort, wat voor exemplaren, *hoezokkend* id., *hoezoen* wat voor één, *hoeniene* id., *hoiene* id. 8. in welke mate, naar de mate van *Hoe veer is et nog?*, *Ze weten niet hoe goed ze et hebben* (j), *Mar hoe as B. him verzette (...)* (b), *Mar hoe as de man ok zochte (...)*, (b), *Al hoe verstaandig aj' ok binnen, ie doen toch nog wel es domme dingen* (Nbk), *Al hoe hiete et is, hi'j doet de pette nooit of* (Np), *weet hoe vaeke* (Np, b): *We beschaemen jow bedoeling mit oons leven weet hoe vaeke* (b), *Et gaot hoe langer hoe beter, ...hoe langer, ...hoe hadder* (Nbk), *hoe eerder hoe liever*

hoe III voegw. bw. 1. hoe: inleidend van wat verder wordt geschetst of verteld, op welke wijze *Ze vertelden hoe ze mekeer veur 't eerst zien hadden op 'e daansvloer, Mar wat keek H. vremd op, hoe daor een hemmel vrommesien bi'j zien mem inwoonde* (j), *Ze hebben nog nooit zien hoeveule (...)* *daor in de laeste jaoren anmaekt is (...)* en hoe al dat laand mit vliet, mit overleg en mit verstaand bewarkt wodt (b)

hoe IV ondersch. vv., in verb. als *Hoe dichter a'k bi'j huus komme, des te stao-riger begin ik te lopen* (v), *Hoe veerder aj' kommen mit die boeken, hoe muuliker et wodt* (Nbk), *En hoe meer borrels, hoe meer gelach, en hoe meer gelach, hoe meer borrels* (ba) * *Hoe older hoe gekker* (Nbk)

hoe'n bw., vragend vn. [hun] 1. wat voor (een) *Hoe'n huus kriej'm, J., die zels best wus hoe'n dikke minne as hi'j west was* (Ow), *hoe'n iene* wat voor één (verspr.)

hoed de; -en; hoetien [hu:t (OS, Np, WS zuid. van de Lende, elders spor./hut (elders in WS, elders spor.)] 1. hoed (hoofddecksel) *een hoge hoed, een sloppe hoed, een Engelse hoed* bep. luxe dameshoed (qua kleur in diverse uitvoeringen, met rand die aan de achterkant smaller is; met onder om het hogere deel een lint met een bep. knoopje erin (Ste), *Die hoed moet mar in de deuze, dan blif de raand in 't fesoen* (Sz), *een drol mit een hoed* op een vreemde persoon, een gek iemand (Ld), *de hoed ofnemen, Daor zoj' de hoed veur ofnemen* daarvoor, voor die persoon heb ik

't vuur/Piste in de oven (Nbk), ...*Kwam van boven/Piste in 't vuur/O wat keek die Hille-bille-boksem zuur* (Ld, Nt, Sz), ...*Kwam van boven/Piste in de oven/Piste in 't vuur/O wat keek...* (Mun), *Hille-bille-bokse/Die piste in 't vuur/Dat de vonken die steunen wel aanderhalf uur* (Np), *Hille-bille-bokse/Kwam van boven/Piste in 't vuur/Dat de vonken stoven/Dit was link, dat was recht/Dat was Hille-bille-bokse zien knecht* (bo: Nw), *Hille het een lange.../Hille het een lange.../Hille het een lange sleif an 't gat* (Nbk), *Hille-bille-bom/Ik slao op de trom/Ik slao jow op 't gat/Hille-bille-bom/Is dat niet wat* (Dfo)
hillemenaosie z. *hellemenaosie*
hilt z. *hilde*
hilde (Mun, Nt, Ol-Nl, Spa) Ook **hilt** (Ma, Ow, Sz), **jelte** (Dhau, Obk) de; -n; ...hiltien ['hiltə/.../'jeltə] 1. helt, handvat, greep op schop of mestvork *Aj' de hilde van de schoppe hebben, bi'j' doodongelukkig* (Nt), *De jelte is d'r of* (Dhau), *De hilt is kepot, d'r moet een aandere krokke op 'e schoppe* (Ow)
him (OS, Ni, Np, Op, Wol) Ook **hum** (ZW, Bu, Dho, El, Mun, Obk, Op, Spa, Sz), **hem** (Bu, Dhau, Dho, El, Ma, Mun, Nbk, Np, Ol, Op, Ow, Sz, Wol), **hom** (Dho, k: Ste), *'m* (niet beklemtoonbaar, nl. klitsch; dan vaak geschreven als variant van *hum* en *hem*, in geringere mate van *him*), **em** (s: zeer spor.), pers. vn. 3e pers. in objectsvorm, ook in de funktie van wederk. vn. [hum/ham/hem/hom/η, ɛm] 1. hem, soms door kinderen ook van een vrouw gezegd, dan ook wel als onfatsoenlijk ervaren (Nbk); ook van vrouwelijke dieren, van voorwerpen en andere objekten *'k Heb et him geven* nl. de moeder (Nbk), *Ze hebben him sleugen* (Nbk), *Hi'j moet vast miend hebben dat de katte him alle vleis opvreten hadde* (j), *Hi'j het him wasken* heeft zich gewassen; ook: hem gewassen, nl. een andere mannelijke persoon, *Hi'j had et niet bi'j him* bij zich, *De vrouw strujde zo now en dan riekelik suker en ieder at uut die zelde koeme [mit rizenbri'j]; elk mos veur hom zelf blieven (...), mar een enkele kon niet laoten een klute gele suker veur zien buurman weg te pikken* nl. bij het fooien wanneer het dor-

sen van boekweit afgelopen was (k: Ste), verder veel in verb.: *Dat is 't 'm* dat is het nu juist, dat is het kruciale punt, daar gaat het om (Nbk), zo ook *Daor zit 'm de kneep* id. (Nbk), *Daor zit et 'm in* id. (Nbk), *Hi'j het et 'm lapt* hij heeft het geleverd, voltooid (Nbk)

himd z. *hemd*

himmel z. *hemmel*

himmelen z. *hemmelen*

himpe z. *hompe*

himphamp z. *hiemphamp*

himzelf z. *onder zels*

himzels z. *onder zels*

Hindelooper (Nbk, v) bn.; attr. ['hɪndelo:pɪ] 1. van, m.b.t. Hindeloopen (Friesl.) *Hindelooper schilderen* schilderen volgens de Hindelooper volkskunst (v), *Hindelooper eerdewark* (Nbk)

hinder de ['hɪndɪ] 1. hinder *Daor hej' toch gien hinder van!* (Nbk), *'k Heb weer hinder van mien zere bien* (Nbk)

hinderen zw. ww.; overg.; hinderde, het hinderd ['hɪndɪŋ] 1. nadeel opleveren, erg zijn *Zol et wat hinderen dat we 't vandaege klaormaeken in plaets van morgen* (Ow), *Wat hindert dat now wat zou het* (Ow), zo ook *Zol dat now wel zovule hinderen?* (Np), *Wat hindert mi'j dat wat kan mij dat schelen, het maakt voor mij niets uit* (Ow) 2. bezwaarlijk zijn *Et hindert niks aj' daor even langes lopen* er is niets tegen, het kan best (El), *Dat hindert je toch niks, aj' dat even doen* dat kun je best even doen, je kunt die moeite best even nemen (Nbk), *Een betien regen onderweg zal oons niet hinderen* (Op), 3. belemmeren, tegenwerken, storen *Jim hinderen mi'j bi'j 't waark* (Pe-Dbf), *Aj' daor langes lopen kuj' de arbeiders wel es hinderen in heur wark* (Dfo), *We meugen de burenen niet hinderen* (Ld), *Dat mag 'm niet hinderen* daar heeft hij/heb je geen last van, dat is niet erg, het valt wel wat mee (verspr., Nbk), ook *'t Zal 'm niet hinderen* (Ow) 4. als onaangenaam ervaren, hinderlijk zijn *Et zit je wel es dwas, dan kan 't je lillik hinderen* (Nbk)

hinderlaoge (spor.) de; -n 1. hinderlaag (lett.)

hinderlik - hinderlijk *Dat is goed hinderlik, aj' op een vergadering de hiltied zitten te hoesten* (Nbk), *Die arm is me*

vrommes, ze wil mit een protte mannen (Nbk), *Die meid is slim hitsig, ze kan gien jonge van de huid hollen* (Db), *'t Verwondert mi'j niks dat et mis is* [dat er een kind moet komen] *want ze waeren beide aorig hitsig, zowel de jonge as et maegien* (Op) 2. venijnig, fel, heetgebakerd (Dfo, Obk, Ste, Pe-Db), vandaar *hitsig op iene wezen* (Obk), *Die is ok hitsig op geld!* (Ste) 3. gezegd van warm weer, een hoge binnentemperatuur, ook: het kennelijk zeer warm hebbend (Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Spa, Wol) *De zonne braande d'r op, et was aorig hitsig* (Diz), *Die is ok aorig hitsig, ze het haost gien kleren an* (Nbk), *Dat maegien staot d'r aorig hitsig veur...* (Dfo) 4. zich onnodig, overdreven druk makend, drijvend (Np, Pe-Db) *Die man was zo hitsig, dat hi'j leup humzelf soms veurbi'j* (Pe-Db), *Die kerel is zo hitsig bij et wark* (Np)

hitte de ['hɪtə] 1. het buitengewoon warm zijn, heet zijn, in het bijzonder van de buitenlucht *Et vul vroeger soms niet mit om in de hitte staon te hujjen* (Obk), *Wat is 't 'n hitte, d'r is buten haost niet te wezen* (Nbk), *De hitte zit aorig in de huzen* (Nbk), *'k Kan de hitte haost niet vredrogen* (Wol), *De hitte komt je integen tegemoet* (Dho), *In de hitte van de dag gaon we 't schaad opziken* in de warmste periode van de dag (Op), *Die kachel gef goed hitte of veel warmte* (Dfo, Ld, Pe-Db, Sz), *In de hitte van 't gesprek begonnen ze te slaon en te schellen* in, door de hevigheid van (Dfo)

hittebestendig (spor.) - hittebestendig

hittedag (spor.) - hittedag

hittegolf - hittegolf

hitten (verspr.) Ook *hieten* (Spa) zw. ww.; onoverg.; hitte, het hit ['hɪtə/'hi:tə] 1. hitte afgeven, verwarmen *Die hit aorig die kachel, hi'j het altied aorig hit* (Nbk), *Die kachel wil wel hitten!* (Wol), *Die kolen* [nl. eierkolen als brandstof] *hitten wel* (Bdie), *Die turf is goed heur, zie wil wel hitten* (Mun), *Een plaetstove hitte geweldig* (Ste)

hittepetit de; -ten; -tien ['hɪtəpɛtɪt] 1. meestal enigszins kleine, maar bovenal ijdele of aanstellerige en evt. drukke vrouwspersoon, nuffig meisje *Wat is dat toch een hittepetit, dat maegien, ze wet*

zelf niet hoe bespottelijk as ze dot (Bu), *Ze het alle daegen wat aers an en lopt d'r henne as een keuterse haene, et is me zoe'n hittepetit* (Op), *Daor komt me ok een aorige* [eigenaardige] *hittepetit an!* (Ol-Nl)

hiw z. how

hl - afkorting van hektoliter

hm I - afkorting van hektometer

hm II Ook *hum* [hɪp/hɑm] tw. - hm, hum **hmm** tw. [hɪm:] 1. gezegd of geroepen om aan te geven dat men iets waardeert, lekker vindt e.d.

ho z. how

hobbel de; -s; -tien ['hɒb] 1. oneffenheid, bobbel *D'r zitten hobbels in de weg* (Nbk), *Op et ies kun soms van die hobbels zitten* (Obk), *Wottels van bomen maeken op een fietspad nogal es hobbels* (Op) 2. kleine tegenslag *Hi'j maakt zien pattien wel schoon, mar et lop wel mit hobbels en hobbels* met ups en downs (Sz), *een hobbel nemen* een probleem(pje) overwinnen (l) 3. ruzie (Np), in *Ze hebben hobbel had* (Np) 4. hobbelpaard gemaakt zodanig dat het kind niet weg kan glijden, nl. doordat het in een soort hekwerk zit (Diz, Np) *De kleine meid zit in de hobbel* (Diz) 5. in *in de hobbel lopen* in de war lopen, ook *in de hobbel raeken* (Nbk), *in de hobbel wezen* in de war, ontregeld: *Die meensken zitten in de hobbel mit 't wark* (Dfo), *Alles was in de hobbel* (bo: Np, Op), ook: er is flinke onenigheid: *De boel is in de hobbel* (Spa), *'t Was aorig in de hobbel daor* id. (Ma), *Die vrouw is op 'e hobbel* is erop uit (Wol), *op 'e hobbel wezen* enigszins malen, een beetje gek zijn, buiten zinnen (verspr.): *Die is ok reer op 'e hobbel* (Ow), *Hi'j is mit 't verstaand op 'e hobbel* (Diz), *...mit 't heufd op 'e hobbel* (Ld), *Doe de verkering uut was, is et maegien helemaol op 'e hobbel raekt* (Op), *Doe ze de heufdpries hadden, weren ze reer op 'e hobbel* (Ow)

hobbelachtig (Db, Obk) bn, bw.; -er, -st 1. hobbelachtig *De reed bij oons is altied zo hobbelachtig* (Db)

hobbelbien (Bu) et; -en; -tien ['h...] 1. horrelvoet

hobbeldebobbel I (verspr.) bw., bn.; pred. [hɒb|dɛ'bɒb]; aks. wisselt] 1. met korte tussenpozen op en neer tijdens het rijden, hobbclend *Mit een lege baand op een*

die hinkend loopt, kreupelt
hinkeldepinke (Mun) de; -n; ...pinkien ['hɪŋk|dɔpɪŋkə] 1. iemand die zich voortbeweegt door te *hinkeldepinkelen*, z. aldaar (meestal bij spel) *'k Was nooit zoe'n beste hinkeldepinke, dan stak me de zied zo en dan mos ik opholen* (Mun)
hinkeldepinkel (Bu, El) de; -s ['h...pɪŋk|] 1. iemand die gebrekkig loopt *Daor komt hinkeldepinkel ok an* (Bu, El)
hinkeldepinkelen (verspr.) Ook *hinkepinken* (Nbk), *hinkelepinken* (Diz, Obk), *hinkeldepinken* (b), *hinkeldepinken* (verspr.), *hinkelen* (v) zw. ww.; onoverg.; hinkeldepinkelde, het hinkeldepinkeld ['hɪŋk|dɔpɪŋk|ŋ/'hɪŋkɔpɪŋkɪ/'hɪŋkələ, ...k|ə.../'hɪŋklə.../'hɪŋk|ŋ] 1. als het ware dansend voortgaan, nl. vooral: met steeds twee stappen achter elkaar op hetzelfde been en vervolgens op het andere been *Daor komt kleine J. et pattien daele hinkelepinken* (Diz), *De maegies hinkeldepinkelen naor schoele* (Dhau)
hinkeldepinken z. *hinkeldepinkelen*
hinkelen (Mun, Sz) zw. ww.; onoverg.; hinkelde, het hinkeld ['hɪŋk|ŋ] 1. zich hinkend voortbewegen *Die vrouw het kienderverlamming had, mar nao jaoren hinkelt ze d'r nog raar langes* (Sz), *Zie hinkelt wat mit heur iene bien* (Mun) 2. z. *hinkeldepinkelen*
hinkelepink z. *hinkeldepink*
hinkelepinken z. *hinkeldepinkelen*
hinkelhokke z. *hinkelpark*
hinkelhoutien z. *parkhinkersblokkien*
hinkelpaark z. *hinkelpark*
hinkelpark (Dhau, verspr. WS, niet ZW) Ook *parkhinkershokkien* (Obk), *hinkelhokke* (Db), *hinkelpaark* (ZW), *parkhinkhokke* (El), *hinkelperk* (Spa, Sz) et; -en; -ien ['h...] 1. het perk, het op de grond getekende traject bij het *parkhinken*
hinkelperk z. *hinkelpark*
hinkelsteen (Nt, Spa) de; ...stenen; -tien ['h...] 1. plat steentje gebruikt als *parkhinkersblokkien*, z. aldaar
hinken zw. ww.; onoverg.; hinkte, het hinkt ['hɪŋkɪ] 1. hinken, mank lopen *Hij hinkt mit 't iene bien* (Bdie), *Hij blijft mar hinken nao dat ongelok* (Db), *op twie gedaachten hinken* (l)
hinker (Db) de; -s; -tien ['hɪŋkɪ] 1. hinker, iemand die hinkend loopt

hinklepinken z. *hinkeldepinkelen*
hinne z. *henne* I, II
hinne-en-weer-dinne z. *henne-weerdenne*
hinnegaon z. *hennegaon*
hinnekommen z. *hennekommen*
hinnemier z. *hennemiere*
hinnepieke (Np) Ook *hennepieke* (Bdie) de; -n; ...piekien ['hɪnəpikə/'henə...] 1. vrouwelijk kuiken
hinnezitten z. *hennezitten*
hinniken ['hɪnəkɪ, ...nɪkɪ (spor.)] - hinniken *De peerden hinniken naor 't vool* (Db), *Die peerden hinniken an mekeer* (Dhau), *Stao niet zo te hinniken gezegd* wanneer men op enigszins hikkende wijze lacht (Nbk), zo ook *De kiender hinnikten van plezier mit dat spullegien* (Dfo)
hint (l) - hint
hip I de; -pen; -pien [hɪp] 1. hippende beweging
hip II (verspr.) bn., bw.; -per, -st 1. hip *Ie zien d'r ok aorig hip uut* (Nbk)
hippe (Bdie, Dho, Nbk, Np, Op, Ste) Ook *huppe* (Bu, Db, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op), *hiepe* (in verb.: Bdie) de; -n; hippien ['hɪpə/...A.../'hipə] 1. soort fluitje uit afgeklopte schors van de lijsterbes waarop een (klagend) geluid wordt gemaakt (het afkloppen geschiedt na te kerven en te bevochtigen met speeksel; het geluid doet aan de naam denken; ook gemaakt uit de steel van een paardebloem (Db, Dhau, Obk) of uit wilgenhout (Nt)) *We maekten vroeger in 't laest van meie van sepiepenhooft een hipperd, dan wol de baste d'r et beste of* (Nbk) * *Hiepe/Wanneer bin ie riepe/In meie/As de voegels eier leggen/Leggen ze dan gien eier/Dan mar doppen/Slao de hiepe op zien koppen* in een dreun gezegd of gezongen bij het maken van een *hippe*, nl. bij het loskloppen van de schors (Bdie)
hippehooft (Dho, Np) Ook *huppehooft* (Bu, El, Nw), *huphooft* (Op, Pe-Dbi) et ['h...] 1. hout van de lijsterbes, nl. een stukje tak waaruit een bep. fluitje werd gemaakt waarvan *huppe* of *hippe* de klanknaam is; ook gezegd van hout van de hazelaar (Nw)
hippekop (Nt) ['h...kɔp], in * *Iep, sap, siepen/Wanneer woj'rieppen/Hippekop, fluitekop/En wil de kop d'r nog niet of/Dan*

die hinkend loopt, kreupelt
hinkeldepinke (Mun) de; -n; ...pinkien ['hɪŋk|dɛptɪŋkə] 1. iemand die zich voortbeweegt door te *hinkeldepinkelen*, z. aldaar (meestal bij spel) * *Was nooit zo'e'n beste hinkeldepinke, dan stak me de zied zo en dan mos ik opholen* (Mun)
hinkeldepinkel (Bu, El) de; -s ['h...ptɪŋk|] 1. iemand die gebrekkig loopt *Daor komt hinkeldepinkel ok an* (Bu, El)
hinkeldepinkelen (verspr.) Ook *hinkepinken* (Nbk), *hinkelepinken* (Diz, Obk), *hinkeldepinken* (b), *hinkeldepinken* (verspr.), *hinkelen* (v) zw. ww.; onoverg.; hinkeldepinkelde, het hinkeldepinkeld ['hɪŋk|dɛptɪŋk|ŋ/'hɪŋkɛptɪŋk|ŋ/'hɪŋkələ, ...k|ə.../'hɪŋklə.../'hɪŋk|ŋ] 1. als het ware dansend voortgaan, nl. vooral: met steeds twee stappen achter elkaar op hetzelfde been en vervolgens op het andere been *Daor komt kleine J. et pattien daele hinkelepinken* (Diz), *De maegies hinkeldepinkelen naor schoele* (Dhau)
hinkeldepinken z. *hinkeldepinkelen*
hinkelen (Mun, Sz) zw. ww.; onoverg.; hinkelde, het hinkeld ['hɪŋk|ŋ] 1. zich hinkend voortbewegen *Die vrouw het kienderverlamming had, mar nao jaoren hinkelt ze d'r nog raar langes* (Sz), *Zie hinkelt wat mit heur iene bien* (Mun) 2. z. *hinkeldepinkelen*
hinkelepink z. *hinkeldepink*
hinkelepinken z. *hinkeldepinkelen*
hinkelhokke z. *hinkelpark*
hinkelhoutien z. *parkhinkersblokkien*
hinkelpaark z. *hinkelpark*
hinkelpark (Dhau, verspr. WS, niet ZW) Ook *parkhinkershokkien* (Obk), *hinkelhokke* (Db), *hinkelpaark* (ZW), *parkhinkhokke* (El), *hinkelperk* (Spa, Sz) et; -en; -ien ['h...] 1. het perk, het op de grond getekende traject bij het *parkhinken*
hinkelperk z. *hinkelpark*
hinkelsteen (Nt, Spa) de; ...stenen; -tien ['h...] 1. plat steentje gebruikt als *parkhinkersblokkien*, z. aldaar
hinken zw. ww.; onoverg.; hinkte, het hinkt ['hɪŋkɪ] 1. hinken, mank lopen *Hij hinkt mit 't iene bien* (Bdie), *Hij blift mar hinken nao dat ongelok* (Db), *op twie gedaachten hinken* (l)
hinker (Db) de; -s; -tien ['hɪŋkɪ] 1. hinker, iemand die hinkend loopt

hinklepinken z. *hinkeldepinkelen*
hinne z. *henne* I, II
hinne-en-weer-dinne z. *henne-weerdenne*
hinnegaon z. *hennegaon*
hinnekommen z. *hennekommen*
hinnemier z. *hennemiere*
hinnepieke (Np) Ook *hennepieke* (Bdie) de; -n; ...piekien ['hɪnɛpikə/'hɛnɛ...] 1. vrouwelijk kuiken
hinnezitten z. *hennezitten*
hinniken ['hɪnɛkɪ, ...nɪkɪ (spor.)] - hinniken *De peerden hinniken naor 't vool* (Db), *Die peerden hinniken an mekeer* (Dhau), *Stao niet zo te hinniken gezegd* wanneer men op enigszins hikkende wijze lacht (Nbk), zo ook *De kiender hinnikten van plezier mit dat spullegien* (Dfo)
hint (l) - hint
hip I de; -pen; -pien [hɪp] 1. hippende beweging
hip II (verspr.) bn., bw.; -per, -st 1. hip *Ie zien d'r ok aorig hip uut* (Nbk)
hippe (Bdie, Dho, Nbk, Np, Op, Ste) Ook *huppe* (Bu, Db, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op), *hiepe* (in verb.: Bdie) de; -n; hippien ['hɪpə/...ɛ.../'hipə] 1. soort fluitje uit afgeklopte schors van de lijsterbes waarop een (klagend) geluid wordt gemaakt (het afkloppen geschiedt na te kerven en te bevochtigen met speeksel; het geluid doet aan de naam denken; ook gemaakt uit de steel van een paardebloem (Db, Dhau, Obk) of uit wilgenhout (Nt)) *We maekten vroeger in 't laest van meie van sepiepenhooft een hipperd, dan wol de baste d'r et beste of* (Nbk) * *Hiepe/Wanneer bin ie riepe/In meie/As de voegels eier leggen/Leggen ze dan gien eier/Dan mar doppen/Slao de hiepe op zien koppen* in een dreun gezegd of gezongen bij het maken van een *hippe*, nl. bij het loskloppen van de schors (Bdie)
hippehooft (Dho, Np) Ook *huppehooft* (Bu, El, Nw), *huphooft* (Op, Pe-Db) et ['h...] 1. hout van de lijsterbes, nl. een stukje tak waaruit een bep. fluitje werd gemaakt waarvan *huppe* of *hippe* de klanknaam is; ook gezegd van hout van de hazelaar (Nw)
hippekop (Nt) ['h...kɔp], in * *Iep, sap, siepen/Wanneer woj'rieppen/Hippekop, fluitekop/En wil de kop d'r nog niet of/Dan*

vrommes, ze wil mit een protte mannen (Nbk), *Die meid is slim hitsig, ze kan gien jonge van de huid holen* (Db), *'t Verwondert mi' niks dat et mis is* [dat er een kind moet komen] *want ze waeren beide aorig hitsig, zowel de jonge as et maegien* (Op) 2. venijnig, fel, heetgebakerd (Dfo, Obk, Ste, Pe-Db), vandaar *hitsig op iene wezen* (Obk), *Die is ok hitsig op geld!* (Ste) 3. gezegd van warm weer, een hoge binnentemperatuur, ook: het kennelijk zeer warm hebbend (Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Spa, Wol) *De zonne braande d'r op, et was aorig hitsig* (Diz), *Die is ok aorig hitsig, ze het haost gien kleren an* (Nbk), *Dat maegien staot d'r aorig hitsig veur...* (Dfo) 4. zich onnodig, overdreven druk makend, drijvend (Np, Pe-Db) *Die man was zo hitsig, dat hi' leup humzelf soms veurbij* (Pe-Db), *Die kerel is zo hitsig bij et wark* (Np)

hitte de ['hitə] 1. het buitengewoon warm zijn, heet zijn, in het bijzonder van de buitenlucht *Et vul vroeger soms niet mit om in de hitte staon te hujjen* (Obk), *Wat is 't 'n hitte, d'r is buten haost niet te wezen* (Nbk), *De hitte zit aorig in de huzen* (Nbk), *'k Kan de hitte haost niet verdregen* (Wol), *De hitte komt je integen tegemoet* (Dho), *In de hitte van de dag gaon we 't schaad opzuku* in de warmste periode van de dag (Op), *Die kachel gef goed hitte of veel warmte* (Dfo, Ld, Pe-Db, Sz), *In de hitte van 't gesprek begonnen ze te slaon en te schellen* in, door de hevigheid van (Dfo)

hittebestendig (spor.) - hittebestendig

hittedag (spor.) - hittedag

hittegolf - hittegolf

hitten (verspr.) Ook *hieten* (Spa) zw. ww.; onoverg.; hitte, het hit ['hitn/'hi:tn] 1. hitte afgeven, verwarmen *Die hit aorig die kachel, hi' het altied aorig hit* (Nbk), *Die kachel wil wel hitten!* (Wol), *Die kolen* [nl. eierkolen als brandstof] *hitten wcl* (Bdie), *Die turf is goed heur, zie wil wel hitten* (Mun), *Een plaetstove hitte geweldig* (Ste)

hittepetit de; -ten; -tien ['hitəpətit] 1. meestal enigszins kleine, maar bovenal ijdele of aanstellerige en evt. drukke vrouwspersoon, nuffig meisje *Wat is dat toch een hittepetit, dat maegien, ze wet*

zelf niet hoe bespottelijk as ze dot (Bu), *Ze het alle daegen wat aers an en lopt d'r henne as een keuturse haene, et is me zoe'n hittepetit* (Op), *Daor komt me ok een aorige* [eigenaardige] *hittepetit an!* (Ol-Nl)

hiw z. *how*

hl - afkorting van hektoliter

hm I - afkorting van hektometer

hm II Ook **hum** [hɪp/hɑm] tw. - hm, hum

hmm tw. [hm:] 1. gezegd of geroepen om aan te geven dat men iets waardeert, lekker vindt e.d.

ho z. *how*

hobbel de; -s; -tien ['hɒb] 1. oneffenheid, bobbel *D'r zitten hobbels in de weg* (Nbk), *Op et ies kun soms van die hobbels zitten* (Obk), *Wottels van bomen maeken op een fietspad nogal es hobbels* (Op) 2. kleine tegenslag *Hi' maakt zien pattien wel schoon, mar et lop wel mit hobbels en hobbels* met ups en downs (Sz), *een hobbel nemen* een probleem(pje) overwinnen (l) 3. ruzie (Np), in *Ze hebben hobbel had* (Np) 4. hobbelpaard gemaakt zodanig dat het kind niet weg kan glijden, nl. doordat het in een soort hekwerk zit (Diz, Np) *De kleine meid zit in de hobbel* (Diz) 5. in *in de hobbel lopen* in de war lopen, ook *in de hobbel raeken* (Nbk), *in de hobbel wezen* in de war, ontregeld: *Die meensken zitten in de hobbel mit 't wark* (Dfo), *Alles was in de hobbel* (bo: Np, Op), ook: er is flinke onenigheid: *De boel is in de hobbel* (Spa), *'t Was aorig in de hobbel daor* id. (Ma), *Die vrouw is op 'e hobbel* is erop uit (Wol), *op 'e hobbel wezen* enigszins malen, een beetje gek zijn, buiten zinnen (verspr.): *Die is ok reer op 'e hobbel* (Ow), *Hi' is mit 't verstaand op 'e hobbel* (Diz), *...mit 't heufd op 'e hobbel* (Ld), *Doe de verkering uut was, is et maegien helemaol op 'e hobbel rackt* (Op), *Doe ze de heufdpries hadden, weren ze reer op 'e hobbel* (Ow)

hobbelachtig (Db, Obk) bn, bw.; -er, -st 1. hobbelachtig *De reed bij oons is altied zo hobbelachtig* (Db)

hobbelbien (Bu) et; -en; -tien ['h...] 1. horrelvoet

hobbeldebobbel I (verspr.) bw., bn.; pred. [hɒb|də'bob]; aks. wisselt] 1. met korte tussenpozen op en neer tijdens het rijden, hobbelend *Mit een lege baand op een*

't vuur/Piste in de oven (Nbk), ...*Kwam van boven/Piste in 't vuur/O wat keek die Hille-bille-boksem zuur* (Ld, Nt, Sz), ...*Kwam van boven/Piste in de oven/Piste in 't vuur/O wat keek...* (Mun), *Hille-bille-bokse/Die piste in 't vuur/Dat de vonken die steuwen wel aanderhalf uur* (Np), *Hille-bille-bokse/Kwam van boven/Piste in 't vuur/Dat de vonken stoven/Dit was link, dat was recht/Dat was Hille-bille-bokse zien knecht* (bo: Nw), *Hille het een lange.../Hille het een lange.../Hille het een lange sleif an 't gat* (Nbk), *Hille-bille-bom/Ik slao op de trom/Ik slao jow op 't gat/Hille-bille-bom/Is dat niet wat* (Dfo)

hillemenaosie z. *hellemenaosie*

hilt z. *hilte*

hilde (Mun, Nt, Ol-Nl, Spa) Ook **hilt** (Ma, Ow, Sz), **jelte** (Dhau, Obk) de; -n; ...*hiltien* ['hultə/.../'jeltə] 1. helt, handvat, greep op schop of mestvork *Aj' de hilde van de schoppe hebben, bij' doodongelukkig* (Nt), *De jelte is d'r of* (Dhau), *De hilt is kepot, d'r moet een aandere krokke op 'e schoppe* (Ow)

him (OS, Nl, Np, Op, Wol) Ook **hum** (ZW, Bu, Dho, El, Mun, Obk, Op, Spa, Sz), **hem** (Bu, Dhau, Dho, El, Ma, Mun, Nbk, Np, Ol, Op, Ow, Sz, Wol), **hom** (Dho, k: Ste), *'m* (niet beklemtoonbaar, nl. klitsch; dan vaak geschreven als variant van *hum* en *hem*, in geringere mate van *him*), **em** (s: zeer spor.), pers. vn. 3e pers. in objectsvorm, ook in de funktie van wederk. vn. [hum/ham/hem/hom/ɪ, ɔm] 1. hem, soms door kinderen ook van een vrouw gezegd, dan ook wel als onfatsoenlijk ervaren (Nbk); ook van vrouwelijke dieren, van voorwerpen en andere objekten *'k Heb et him geven* nl. de moeder (Nbk), *Ze hebben him sleugen* (Nbk), *Hi'j moet vast miend hebben dat de katte him alle vleis opvreten hadde* (j), *Hi'j het him wasken* heeft zich gewassen; ook: hem gewassen, nl. een andere mannelijke persoon, *Hi'j had et niet bi'j him* bij zich, *De vrouw strujde zo now en dan riekelik suker en ieder at uut die zelde koeme [mit rizenbri'j]; elk mos veur hom zelf blieden (...), mar een enkele kon niet laoten een klute gele suker veur zien buurman weg te pikken* nl. bij het fooien wanneer het dor-

sen van boekweit afgelopen was (k: Ste), verder veel in verb.: *Dat is 't 'm* dat is het nu juist, dat is het kruciale punt, daar gaat het om (Nbk), zo ook *Daor zit 'm de kneep* id. (Nbk), *Daor zit et 'm in id.* (Nbk), *Hi'j het et 'm lapt* hij heeft het geleverd, voltooid (Nbk)

himd z. *hemd*

himmel z. *hemmel*

himmelen z. *hemmelen*

himpe z. *hompe*

himphamp z. *hiemphamp*

himzelf z. *onder zels*

himzels z. *onder zels*

Hindeloooper (Nbk, v) bn.; attr. ['hɪn dɛlo:pɪ] 1. van, m.b.t. Hindeloopen (Friesl.) *Hindeloooper schilderen* schilderen volgens de Hindelooper volkskunst (v), *Hindeloooper eerdewark* (Nbk)

hinder de ['hɪndɪ] 1. hinder *Daor hej' toch gien hinder van!* (Nbk), *'k Heb weer hinder van mien zere bien* (Nbk)

hinderen zw. ww.; overg.; hinderde, het hinderd ['hɪndɪŋ] 1. nadeel opleveren, erg zijn *Zol et wat hinderen dat we 't vandaege klaormaken in plaets van morgen* (Ow), *Wat hindert dat now wat zou het* (Ow), zo ook *Zol dat now wel zovule hinderen?* (Np), *Wat hindert mij dat wat kan mij dat schelen, het maakt voor mij niets uit* (Ow) 2. bezwaarlijk zijn *Et hindert niks aj' daor even langes lopen* er is niets tegen, het kan best (El), *Dat hindert je toch niks, aj' dat even doen* dat kun je best even doen, je kunt die moeite best even nemen (Nbk), *Een betien regen onderweg zal oons niet hinderen* (Op), 3. belemmeren, tegenwerken, storen *Jim hinderen mij bij' 't waark* (Pe-Db), *Aj' daor langes lopen kuj' de arbeiders wel es hinderen in heur wark* (Dfo), *We meugen de burenen niet hinderen* (Ld), *Dat mag 'm niet hinderen* daar heeft hij/heb je geen last van, dat is niet erg, het valt wel wat mee (verspr., Nbk), ook *'t Zal 'm niet hinderen* (Ow) 4. als onaangenaam ervaren, hinderlijk zijn *Et zit je wel es dwas, dan kan 't je lillik hinderen* (Nbk)

hinderlaoge (spor.) de; -n 1. hinderlaag (lett.)

hinderlik - hinderlijk *Dat is goed hinderlik, aj' op een vergadering de hiltied zitten te hoesten* (Nbk), *Die arm is me*

hockeywedstried - hockeywedstrijd

hodde z. *horre*

Hodgkin (verspr.), in *de ziekte van Hodgkin*

hoe I et [hu], in 1. *et hoe en wat, et hoe en waaromme* (verspr.) 2. z. *hoeg*

hoe II bw. 1. op welke wijze *Hoe hej' dat toch veur mekeer kregen!* (Nbk), *Hi'j begon oons uut te leggen, hoe we d'r mit an mossen* (b), *Hoe en wat percies wussen ze veerder niet* (v), *De maoten stonnen (...)* te kieken *hoe dat gaon zol* (j), *Hoe zeg ie dat ok al weer hoe moet je dat ook al weer zeggen, of: op welke wijze zeg jij het* (Spa), *S. kon niet naor him toe te kieken hoe et gong* (j), *Hoe dan?* op welke wijze dan?, *een geheugen* [e.d.] *as ik weet niet hoe* (Nbk), *Hoe bestaot et!*, *Hoe is 't in de wereld meugelik* (Nbk), *hoe dan ok, van gien hoe of wat weten niets terzake kunnen zeggen, weten* (verspr.), ook *niet weten hoe of wat* (spor.) 2. met welke naam (bij werkwoorden als *numen, hieten*) *Hoe die man hiette wee'k niet meer* (Nbk) 3. als gevolg waarvan *Hoe zol dat now kommen wezen?* (Nbk), *Oons mem hadde niet zo-veule op mit zwarversvolk. Hoe dat was weet ik niet, mar J. vuulde dat hiel goed an* (v), *Mar, hoe kon 't zo reer treffen, krek doe hi'j de tanen in de ringenet zetten zol, dri'jde meester him omme* (b) 4. waarom *'Kom ie dommiet ok naor de stad?' 'Hoe dat!* (Nbk), *Hoe koj' d'r bi'j, Hoe kuj' dat toch zeggen!* (Nbk) 5. van welke aard, kwaliteit *Hoe vien ie oons ni'je huus?* (Nbk), *Hoe hebben we et now! Goelen?* (Nbk), *Hoe is 't mit jim?* hoe maken jullie het, hoe gaat het met jullie 6. wat, welk *Wat is je huusnummer? Hoe?* gezegd wanneer men iets niet verstaat of begrijpt: *watblief* (Wol, p), *Hoe zeg ie?* wat zeg je, wat bedoel je? (Dho, Ma, Nbk), *Hoe now!* hoe kan dat, waarom denk je dat het zo is: *'Ik neem ontslag!' 'Hoe now, ie hebben et toch goed bi'j die baos!* (Nbk) 7. in welke mate wel niet *Hoe kan in ien huusholing de hiele geest bedurven wodden (...)* (b), *Ie hebben nog nooit zo zien hoe gauw as hi'j weer thuus was* (Nbk), *Hoe smoekies en noflik is 't in jow huus, oe Heer der legerschaoren* (b), *'t Kwam veur mekeer! En hoe!*, *Hoe graeg ha'k mit wild!* (v), *hoe'n* hoe een, z. onder dat lemma, zo ook

in (zelden los geschreven; z. de lemma's) *hoezoenend* id., *hoezokke(n)* wat voor soort, wat voor exemplaren, *hoezokkend* id., *hoezoen* wat voor één, *hoeniene* id., *hoeiene* id. 8. in welke mate, naar de mate van *Hoe veer is et nog?*, *Ze weten niet hoe goed ze et hebben* (j), *Mar hoe as B. him verzette (...)* (b), *Mar hoe as de man ok zochte (...)*, (b), *Al hoe verstaendig aj' ok binnen, ie doen toch nog wel es domme dingen* (Nbk), *Al hoe hiete et is, hi'j doet de pette nooit of* (Np), *weet hoe vaeke* (Np, b): *We beschaemen jow bedoeling mit oons leven weet hoe vaeke* (b), *Et gaot hoe langer hoe beter, ...hoe langer, ...hoe hadder* (Nbk), *hoe eerder hoe liever*

hoe III voegw. bw. 1. hoe: inleidend van wat verder wordt geschetst of verteld, op welke wijze *Ze vertelden hoe ze mekeer veur 't eerst zien hadden op 'e daansvloer, Mar wat keek H. vreemd op, hoe daor een hemmel vrommesien bi'j zien mem inwoonde* (j), *Ze hebben nog nooit zien hoeveule (...)* daor in de laeste jaoren *anmaekt is (...)* en *hoe al dat laand mit vliet, mit overleg en mit verstaand bewarkt wodt* (b)

hoe IV ondersch. vw., in verb. als *Hoe dichter a'k bi'j huus komme, des te stao-riger begin ik te lopen* (v), *Hoe veerder aj' kommen mit die boeken, hoe muuliker et wodt* (Nbk), *En hoe meer borrels, hoe meer gelach, en hoe meer gelach, hoe meer borrels* (ba) * *Hoe oolder hoe gekker* (Nbk)

hoe'n bw., vragend vn. [hun] 1. wat voor (een) *Hoe'n huus kriej'm, J., die zels best wus hoe'n dikke minne as hi'j west was* (Ow), *hoe'n iene* wat voor één (verspr.)

hoed de; -en; hoetien [hu:t (OS, Np, WS zuid. van de Lende, elders spor./hut (elders in WS, elders spor.)] 1. hoed (hoofddekse) *een hoge hoed, een sloppe hoed, een Engelse hoed* bep. luxe dameshoed (qua kleur in diverse uitvoeringen, met rand die aan de achterkant smaller is; met onder om het hogere deel een lint met een bep. knoopje erin (Ste), *Die hoed moet mar in de deuze, dan blif de raand in 't fesoen* (Sz), *een drol mit een hoed op* der vreemde persoon, een gek iemand (Ld), *de hoed ofnemen, Daor zoj' de hoed veur ofnemen* daarvoor, voor die persoon heb ik

hiete of koold van hij toont geen geestdrift of afkeer (Sz), zo ook *Hi'j maekt him d'r niet hiete of koold omme* (El), *Daor loop ik niet hiete veur* daar zal ik niet warm voor lopen (Db) 3. driftig, zich zeer opwindend *Hi'j het 'm d'r aorig hiete omme maekt, mar et had niks om de hakken* (Nbk), *Op de vergadering van Dorpsbelang lopt J. altied gauw hiete an, en vaeke om niks* (Db), *Maek je d'r toch niet zo hiete omme* (Wol), *Ie moe'n je om alles niet zo hiete maeken, d'r zitten meer daegen an de locht* (Obk), *Ik snap niet dat hi'j daor now hiete omme wodt* zich er zo over opwindt, ook (in bet. 2) er warm voor loopt e.d. (Nbk), *Hi'j is hiete op 'e tippe kwaad* (Np, Ow) 4. gebrand op, tuk op *De koopman was zo hiete op dat peerd dat hi'j d'r een beste pries veur beud* (Pe-Dbl), *Oonze knecht was hiete op soepenbri'j* (Db), *Hi'j was aorig hiete om dat huus te kopen* (Dhau), *d'r hiete op wezen* (verspr.): *We bin d'r altied mar weer hiete op om mit die woorties te beginnen* er nogal op gebrand (Ld), *Hi'j is d'r hiete op om wat te verdienen* (Diz), *Op dat maegien bin de jongen allemaol lieke hiete* (Op), *Die meid is wel zo hiete op die jonge, aj' d'r op spi'jen begint ze te sissen* (Ol-Nl) 5. geil, hitsig, wulps *Dat vrommes is aorig hiete* (Bdie, Nbk), *'t Is een hieten iene, die meid van J.* (Dhau), *Die meid was vroeger zo hiete as wat* (Sz), zo ook *een hiete, jonge meid* (Nbk), *Die meid is hiete op 'e tippe* (Np, Nt, Obk, Bdie), ook wel van een jongeman gezegd (Nt), *een hiete bliksem* een hitsige, geile vrouw (Diz, Ld, Np, Ow), *Die meid is zo hiete as vuur* (Ma) * *'t Is waarm, zee Haarm/'t Is hiete, zee Griete* (Nbk, Wol, Sz; met omwisseling van de regels in Diz), zo ook *'t Is hiete, zee Griete/'t Is waarm, zee Haarm/Ja, zee Jan, ik zwiet d'r al van* (Ld), *...ik poest d'r al van* (Ma, Ow), *...Foej, zegt Jan, ik zwiet d'r van* (Nbk), ook *...ik poest d'r van* (Nbk), de derde regel soms ook vervangen door: *'t Is koold, zee Joolt* (Nbk), *Hiete, zee Griete/Waarm, zee Haarm/Ja, zee Jan/Ik zwiete d'r van* (Np), *De soep wodt nooit zo hiete eten as ze opschept wodt* (Wol), *...as ze opdiend wodt* (Diz, Op)

hietelochtblon (l) - heteluchtballon
hietelochtkenon (l) - heteluchtkanon

hietelochtmoter (l) - heteluchtmotor
hietelopen (Nbk) ['h...] - heetlopen van een machine, ook: zeer enthousiast worden voor iets *Zoe'n ni'je verieninge lopen we niet vot-en-daolik hiete veur* (Nbk)
hieten Ook **heten** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; hiette, het hieten ['hi:tp/'h:tn] 1. (onoverg.) de naam dragen, aangeduid worden met 't *Onderaende van de bos* [nl. garve] *hiet gat* (Bdie), *Daor roegelde een dikke haeze 'over de bol', zoas dat in jaegerstael hiet* (b), *Hoe hieten die meensken van de overkaante?* (Wol), *Hi'j hiette van Jan* (Np, Nbk), *In Oosterwoolde hieten een hiele bulte meensken Van Rozen, Van Weperen of Tiesinga* (Obk), *Aoje Boekslaene hiette et daor* (Obk), *Bi'j mien weten het hi'j nooit anders as Jan hieten* (Mun), *Joost mag weten hoe as die jonge toch mag heten* (Sz), *Vroeger hietten de kiender meer naor de oolden as tegenworig* (Db), *Dat mag wel een wonder hieten* (Nbk) 2. (overg.) in *welkom hieten*: *Ze hietten iederiene welkom* (El) 3. in *Daor hiet wat toe!* dat is zo maar niet klaar, daar is wel wat voor nodig (Ma) 4. in *et hiet* het heet zo te zijn, men zegt (Nbk, b, p): *Et hiet dat hi'j riek is, mar ondertussen* (Nbk), *En aj' gienend hebben, dan hiet et: die vent is nog te zunig om een auto te kopen* (b), *En dan bin we gien lopen wend, hiet et* (p), *Wat hiet kennen* wat heet (v) 5. z. *hit-ten* * *Hoe hiet ie?* met als grappig antwoord: *Boven 't vuur* (b) of *Klein Griete/Waor woon ie?/In de Klonie/Waor ligt dat?/In 't pisgat* (Nbk), ook *...Waor ligt dat/In 't eusgat/Akkebakkes/Wat stinkt dat* (b)

hietgebaekerd z. *hietgebakerd*
hietgebakerd (verspr.) Ook *hietgebaekerd* (Op) [...xə'ba:kɪt/...e:...] - heetgebakerd
hietgluuiend (Db) bn. [...'xly:jnt] 1. gloeiend heet
hietheufd Ook *hiethoofd* (WH) - heethoofd, driftkop *een echte hietheufd* (Nbk)
hietheufdig (Nbk, Np) [...'hɑ:vdəx] - heethoofdig
hiethoofd z. *hietheufd*
hietwaeterapperaot (l) - heetwaterapparaat
hietwaeterinstelaosie (l) - heetwaterinstallatie
hietwaeterkraene (Nbk) - heetwaterkraan

hoeden of zakdoeken met vier knopen (die in één lijn lagen, zo'n drie tot vijf meter verder); gooide men goed, dan kreeg men een punt (Dfo, Nbk), ook: wie niet in een pet gooide, was af; elders riep degene in wiens pet etc. de bal belandde *Halt* (Obk), *Sta!* (El, Ol-Nl, Ow) of *Stao!* (Op, Ol-Nl, Ste) tegen de snel weglappende kinderen, waarna hij één van de anderen (of: de werper (Np, Ol-Nl)) probeerde gooiend te raken (verspr.) of te tikken (Db); wie geraakt werd was af; werd de ander niet geraakt, dan was men zelf af (El, Np, Obk, Ow, Wol) en mocht dezelfde speler nog eens gooien (Ol-Nl). Ook gespeeld met drie steentjes in elke pet (Dhau): wie af is, verwijdert één van z'n steentjes, tot die op zijn, waarna men af is; het kon ook gaan om de meeste steentjes in de muts etc., die men nl. verdiende door iemand af te gooien (Dho). Eén van de nog andere varianten bestond erin dat de bezitter van de pet waarin de bal gegooid werd, direkt af was (Sz)

hoedsjemaeker z. *hoedemaeker*

hoedslaon (El, Obk) onbep. w. ['hu:t...] 1. spelletje spelen op kermis en feesten thuis waarbij men met een stok de hoed van een stropop moest slaan

hoef z. *hoeve*

hoefbeklemming (Db) de ['huv...] 1. ontsteking of ziekte anderszins aan de hoof van paard of koe *Bij hoofbeklemming het een peerd vaeke een verdikking van de kroon van de hoeve; die ofwieking komt vaeke bij te vette ponnies of peerden veur, ze wo'n dan kreupel* (Db)

hoefbeslag (Obk, Ste) - hoofbeslag: ijzeren beslag onder hoeven

hoefbevangenhied (Ow) ['huvbəfɑŋ:hit] - hoofbevangenheid

hoefblad (verspr.) Ook *peerdehoefblad* (Mun) [hu(:)v...] - hoofblad *et kleine hoefblad, et grote hoefblad*

hoefdier (verspr.) - hoefdier

hoefel z. *hoevule*

hoefelste z. *hoevuulste*

hoefiezer et; -s; -tien 1. hoefijzer, voor onder de voet van paard of ezel

hoeficzervormig (spor.) ['h...] - hoefijzervormig

hoefkaanker z. *hoefkanker*

hoefkanker (verspr., niet ZW) Ook *hoef-*

kaanker (Bdie, Dho, Pe-Dbl) de 1. hoefkanker

hoefkreupel (Dfo, Dho, Spa, Sz) g. lidw. ['h...] 1. mankement aan de hoof van paard of koe waardoor het dier kreupelt (veelal ontsteking) *'t Peerd sukkelte af een posien, hij het hoefkreupel* (Dho)

hoefnaegel (Bdie, Db, Nbk, Nw, Obk, Pe-Dbl) Ook *hoefnagel* (WH) de; -s; -tien 1. bep. nagel met name voor het vastslaan van hoefijzers *Mit hoefnaegels naegel ie de iezers vaaste* (Nbk), ook gebruikt om de *bijjedoek* vast te zetten (Obk: bs): *Zit de zwaarm ien keer in et kiepsien, dan komt d'r an de cupen kaante een bijjedoek over; zoe'n doek is vierkaant en op elk van de hoeken zit een hoefnaegel* (bs: Obk)

hoefnagel z. *hoefnagel*

hoefslag de; ...slaegen; -gien ['h...] 1. slag met de hoof: met name het geluid daarvan *As 't peerd d'r an komt galopperen, dat is de hoefslag* (Nbk)

hoefsmederi'je (Bdie) [hu:fsmu:də'rija] - hoefsmederij

hoefsmid de; ...smeden; ...smittien 1. hoefsmid

hoefstal (Ma, Np) - hoefstal

hoefverzorger (Spa) de; -s; -tien ['h...] 1. iemand die paarden een voetbehandeling geeft

hoefzalve z. *hoevezalve*

hoeg Ook *hoege* (Bu), *huug* (Bu), *hoe* (Np) de; -en; -ien [hux/'hu:ga/hyx/hu] 1. huig *'k Had 't zo in de keel, dat mien hoeg was helemaol rood* (Ol-Nl), *De hoeg dot me zeer, ik kon wel verkolen wodden* (Ste), *De hoeg hangt mij, dat zeej' wel es aj' verkolen weren; ie bruukten wat zoolt, dan was 't zo weer klaor* gezegd van gezwollen huig (Np, Ste, Nbk), vandaar *De hoeg hangt me op 'e tonge!* (Diz)

hoeg z. *hoeg*

hoegenaemd (Nw) bw. ['hugənē:mt] 1. hoegenaamd, in wat voor mate dan ook *Die visker pocht op 't heden niet, as hij morgens de foeken langes gaot, zit d'r hoegenaemd niks in* (Nw)

hoëiene z. *hoeniene*

hoek z. *hoeke, hok*

hoekbaanke (l) de; -n; ...baankien 1. hoekbank (zitbank die in een hoek past)

hoeke Ook *hoek* (verspr.) de; -n; hoekien ['hukə/huk] 1. hoek als meetkundig begrip

hiepteek z. *hiepeteek*

hier z. *hiere*

hieraachter (El, Ld, Nbk) Ook **hierachter** (verspr.) vn. bw. [...'a...]. **1.** hierachter: achter de plek die duidelijk is gegeven, de plek waar men zich bevindt *Hieraachter ligt een grote tuun* (Nbk)

hierachter z. *hieraachter*

hierbeziedien (Np) vn. bw. [...'si...]. **1.** hiernaast, naast deze plek, dit huis

hierbi'j (l) - hierbij: bij dezen (all. in brieven)

hierbinnen (Nbk) vn. bw. [...'b...]. **1.** in deze ruimte *Hierbinnen is 't lekker waarm* (Nbk)

hierboven vn. bw. [...'b...]. **1.** hierboven, boven de plek waar men zich bevindt of boven de plek in de tekst waar men is met lezen *Hierboven wonen ok nog goenend, zie hierboven* (l)

hierbuten (Nbk) vn. bw. [...'b...]. **1.** buiten deze kwestie *Dat moej' hierbuten holen* (Nbk)

hierdaele ['h...] - hierlangs *Hierdaele kuj' d'r kommen* (Nbk)

hierdeur (Nbk) vn. bw. ['h...]. **1.** door deze opening *Dan moej' hierdeur gaon, dan koj' zo buten* (Nbk)

hiere (bet. 1-4) Ook **hier** (*hiere* vaker gebruikt bij nadruk) bw. ['hi:əɾə/hi:əɾ]. **1.** hier, op deze plek *Kiek, hier ziej' een spoor op et pad* (Nbk), *Waor bi'j'?' 'Hiere!* Waar ben je? Hier! (Nbk), *tot hiere, Zien buro staot meerstal hiere, mienes daore, 't Zit me tot hiere!* (Nbk) **2.** hier, in ruimere opvatting: in deze omgeving, in dit soort situaties e.d. *Waor bin we hiere?* waar zijn we hier? (Nbk), *'t Gaot hier bi'j oons krek eersomme as in de netuur* (b), *Blief hier mar even* (Nbk), *Wat hej' hier aenlik te macken* (Nbk), *'t Is mi'j hier te hiere, We bin hier niet bekend* (Nbk), *Is d'r hier wat te beleven?* is hier enig vertier (Nbk), *Wat is hier toch te doen?* wat is hier gaande, wat is er aan de hand (Nbk), *hier te lane hier te lande* (spor.), *hier in de buurt, hier bi'j omme* in deze omgeving, hier in de buurt Nbk, b): *D'r zit hier bi'j omme ommeraeck vis* (b), *hier en daor, hier of daor* ergens: *Ik heb et hier of daor liggen laoten, As d'r hier of daor wat an mekeert moej' et zeggen, ook: Die het nog een hoekien grond kregen, hier of te daor*

(Ste) **3.** hierheen *Breng et es even hiere!* (Nbk), *Hier!* als bevel: *Hier die kraante! Ik had 'm eerst!*, in het bijzonder gezegd tegen honden die bij hun baas moeten komen: *Hier hond! Hier dan toch!* (Nbk) **4.** binnen het bereik van de spreker *'k Heb hier wat veur je, moej' es kieken, Hier hej' et pak het maar aan, Hier is je schoppe weer gezegd bij het teruggeven* (Nbk), *Hier!* (nijdig, kortaf) pak het aan **5.** het desbetreffende, gebruikt ter vervanging van een zn. of aanw. vn., nl. in verbindingen als *hier (...)* *boven, hier (...)* op tegenhangers van Ned. 'hierboven', 'hierop'. Anders dan in het Ned. blijft bij vooropplaatsing het voorzetsel bij de meeste verbindingen op z'n plaats; een aantal Ned. voornaamwoordelijke bijwoorden als 'hieraan', 'hierbij' doet zich in het Stell. dan ook niet voor, andere zijn minder gebruikelijk (of treden all. bij nadruk op), vgl. *Hier is now ienkeer niks an te doen, Hier heurt et bi'j*, onjuist is: *Hieran is now ienkeer niks te doen en Hierbi'j heurt et*, vandaar ook (nooit aaneen, het vz. staat soms 'toevallig' direkt na *hier*): *Wat moet ik hier mit an* (niet: *hiermit*), *Dat hi'j zien heit hier mit op 't hatte trapt* (niet: *hiermit*) (b), zo ook *Ik zal et hier dan mar bi'j laoten* (niet: *hierbi'j*), *Ie kun hier alles in vienen* (niet: *hierin*) etc.

hierhenne vn. bw. [aks. wisselt] **1.** hierheen *Kom mar hierhenne* (Nbk)

hierlaangs z. *hierlanges*

hierlanges (Dfo, Nbk, Np, Obk, Spa) Ook **hierlaangs** (Ma), **hierlanges** (Pe-Dbl) - hierlangs *Hierlanges is et kotsste* (Pe-Dbl)

hierlanges z. *hierlanges*

hierna vn. bw. [aks. wisselt] **1.** hierna

hiernaomaals (Obk) et **1.** hiernamaals

hiernaost - hiernaast

hierneffen (Nbk) vn. bw.; niet scheidb. ['h...]. **1.** hiermee vergelijkend *Aj' hierneffen kieken, zol et ok wel es anders wezen kunnen* (Nbk), *Hierneffen ha'k dat ok wel doen kund* (Nbk)

hiero (spor.) ['hi:əɾo:, ...om] - hiero

hieromhenne (Diz, Nbk) Ook **hierom-mehenne** (Nbk) - hieromheen

hieromme vn. bw.; ook scheidb. ['h...]. **1.** om deze kwestie *Et gaot hieromme: ie moe'n morgen naor die bestuursbi'jienkomst* (Nbk), (terwijl men naar iets wijst)

aorig in de wester hoek komt nogal uit het westen, blijft maar in het westen zitten (Nbk), *De wiend zat veul in de verkeerde hoek* (Pe-Dbl), *Et is mar krek uut wat veur hoeke de wiend wijt* fig.: wat de stemming is, wat men toevallig wil (Np, Nbk), *Wijt de wiend uut die hoeke!* zit dat erachter, is dat de bedoeling (Nbk), *in et hoekien zitten waor de klappen valen* (Spa) 6. in *et hoekien omme gaon sterven* (verspr.): *Hij gaot et hoekien omme* (Ste), *et hoekien omme wezen gestorven* (Nbk) 7. stuk grond *Bij die plaetse ligt een mooie hoeke grond* (Obk), *Een klein hoekien van de tuun is veur de kiender* (Nbk), *een hoeke bos* een stuk grond begroeid met bos (Nbk), *Wat is dat een mooi hoekien netuur, daore* (Nbk), *een hoeke heide ofbranen* (Dfo), *Die kerel het een beste hoeke laand* hij heeft veel (aaneen liggend) land (Np, Nbk), *Hi'j het d'r een mooi hoekien bij* hij heeft er een mooi stukje grond bij gekregen (Ste) * *Allemaol in de hoek/Behalven Sieger de poep* gezegd tegen iemand die aldus werd uitgescholden (Nbk), *Een ongelok zit in een klein hoekien* (verspr.), *Hoekien, snoekien, elk in zien hoekien* (Db), (raadsel) *Zwat, zwat, acht hoeken en gien stat* oplossing: een turf (Np)

hoekekeper z. *hoekkeper*

hoekepaole z. *hoekpaol*

hoekerig (Nbk, Obk) bn.; -er, -st ['hukə rəx, ...kr...] 1. met nogal wat hoeken, met nogal duidelijke hoeken *een hoekerig kaampien laand* (Nbk), *Kwattiesgaas is nogal hoekerig* (Nbk)

hoekevormig (Nbk) ['h...] - hoekvormig

hoekgaarve z. *hoekgarve*

hoekgarve (verspr.) Ook *hoekguarve* (Dho) de; -n; ...garfien ['hukxa...] 1. garve op de hoek van een wagenvracht rogge, of evt. inzake ander graan (Ma, Pe-Dbl)

hoekglas (verspr.) - hoekraam, hoekvenster

hoekhuus - hoekhuis

hoekieslapp (Nw) de; -n; ...lappien ['hukisləpə] 1. lap waar men, om te oefenen, bep. stukjes in moest breien

hoekiezer - hoekijzer: voor hoekverbindingen

hoekig bn.; -er, -st ['hukəx] 1. met veel hoeken, met scherpe hoeken 'n mal hoekig

stokkien laand (Ste) 2. de vorm van een vierkant hebbend (Obk, Ol-Nl, Sz) *een mooi, hoekig stokkien laand* (Obk), *Dat laand is mooi hoekig maekt* (Sz) 3. nors, kortaf *Hi'j was wat hoekig anlegd* (Pe-Dbl), *een hoekige kerel* (Wol) 4. groot en stevig gebouwd (Np, Wol) *een flinke, hoekige kerel* (Np) 5. met uitstekende jukbeenderen (Dho) *Hi'j het een hoekig gezichte* (Dho)

hoekkaaste (Nbk, Np, Nw, Ste) Ook *hoekkaste* (WH) de; -n; ...kassien ['h...] 1. kast in een hoek geplaatst, veelal spinde

hoekkaemer (l) - hoekkamer

hoekkaste z. *hoekkaaste*

hoekkeper (Dho, Nw, bs) Ook *hoekekeper* (Ol-Nl) ['h...] - hoekkeper

hoekkezien (Db, Nbk) et; -en; -tien, -egien 1. kozijn in de hoek van een huis of ander gebouw

hoeklaampe (verspr.) de; -n; ...laampien 1. lichtpunt op een hoek (b.v. van wegen, huis)

hoekpanne (Nbk) de; -n; -gien ['h...] 1. speciale dakpan voor hoeken van een dak, hoekvorst

hoekpaol (El, Nbk, Nw, Ste) Ook *hoekepaole* (Wol), *hoekpaole* (Ste) ['h...] - hoekpaal, in het bijzonder paal van de afrastering op de hoek van een stuk land *Tussen twee hoekpaolen staan de stekpaolen* (Ste)

hoekpaole z. *hoekpaol*

hoekraem (Nbk, Wol) - hoekraam

hoekrim (Ow, Ste) et; -men; -megien ['hukrum] 1. plank, schap om iets op te leggen, in een hoek

hoekrute (Diz) de; -n; ...rutien ['h...] 1. hoekraam

hoekruter (Bdie) de; -s; -tien ['hukrytʀ] 1. dakrib aan de hoek, rand van een dak waarop men de vorsten spijkert

Hoeks (spor.) [huks], in *Hoekse en Kabeljauwse twisten*

hoekschop - hoekschop

hoekslepe (Np) Ook *hoeksleper* (Obk, Spa) de; -n; ...slepien ['hukslɛ:pə/...pʀ] 1. dakrib die een hoek van een dak vormt *De hoekslepe liggen de vorsten* [nl. hoekvorsten] op, van de mure tot de naalde van 't dak (Np)

hoeksleper z. *hoekslepe*

hoekspiende z. *hoekspiene*

frommelde dingen, en toch was et mooi (Mun)

hielemaol z. *hielemaole*

hielemaole (Dfo, El, Nbk, Np, bo: Nw)

Ook **hielemaol** (verspr. OS, Np, Pe-Dbl)

helemaol (Dho, Diz, Op), **helemaole**

(Bdie, Dho, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol),

hielendal (OS, Bdie, Np, Nt), **he-**

lendal (Diz, Wol), [ˈhi(:)ləmɔːələ/ˈhuː...]

/ˈhiŋdal/...huːlɲ...; aks. wisselt] bw. 1.

geheel en al *De bruid was helemaol in 't*

wit, en hi'j in 't zwat (Op), *Ik vun dat weer*

van de winter mar helemaol niks (Ol-Nl),

We bin votgaon, d'r was hielendal niks

meer an (Ow), *D'r was helendal gien volk*

op 'e mark (Wol), *Geloof me now mar, et*

is helendal niet waor (Mun), *Dat liekt*

hielendal nargens op (Nt), *Ze het et he-*

lemaole zelf bedocht (Sz), *'k Heb 't hiele-*

maole zels daon (Nbk), *D'r komt*

helemaole gien einde an (Spa), *Die auto*

was hielemaol an fladden (Db), *hielemaol*

veur niks helemaal gratis, ook: zonder dat

het ook maar iets oplevert, *Hi'j is niet*

hielemaole vol hij is enigszins getikt, een

beetje geestelijk gestoord (Np), zo ook *Hi'j*

is niet helemaole snik (Np) en (verkort:)

Hi'j is niet helemaole (Bdie, Wol), (ver-

kort) *Bi'j' now hielemaole!* (Nbk), *Now*

wodt et hielemaol mooi! (Nbk), *Dat is et*

now hielemaole (l) 2. ver verwijderd zijnd,

over een grote afstand *Ze wonen hiele-*

maole in de Betuwe (Nbk), *Ik kon je*

sokken niet vienen, mar de iene lag

hielemaole op 't voetenaende (Nbk), *Now*

en doe het K. (...) mi'j hielendal an huus

toe dreugen (b)

hielen (OS, Bu, Np, p, b) Ook **helen** (Dho,

Diz, Op en west.) zw. ww.; onoverg.;

hielde, is hield [ˈhiːlɲ/ˈhuːlɲ] 1. helen, beter

worden *Die wonde van J., dat wil niet*

hielen (Nbk), *Die stee wil niet helen* nl.

die plek (Bdie)

hielendal z. *hielemaole*

hielestiek z. *ielestiek*

hielestieken z. *ielestieken*

hielestiekien z. *ielestiekien*

hielhuuds (OS, Bu, Np) Ook **heelhuuds**

(Dho, Op en west.) [ˈhiːl.../ˈhuːl...] - heel-

huids *Hi'j is d'r nog hielhuuds of kommen*

mit dat ongelok (Op, Dhau), zo ook *Hi'j*

kwam d'r gelokkig heelhuuds veur weg

(Ol-Nl), *We hopen daj' weer hielhuuds*

thuuskommen (Nbk), *De auto zat in*

mekaander, mar hi'j [de inzettende in

kwestie] *is d'r heelhuuds uut koemen* (El,

Mun), *Hi'j kwam hielhuuds over de sloot*

(Np)

hieltied I (OS, Bu, Np) de [hiltit; aks.

wisselt] 1. de hele tijd, lange tijd, in *de*

hieltied. *Hi'j het d'r de hieltied west* voort-

durend, steeds (Nbk)

hieltied II (verspr.) Ook **heeltied** (Diz,

Ol-Nl) bw. [.../huːl...] 1. steeds, gedurig

Hi'j het daor hieltied west, (...) en hieltied

deur mar meer steeds maar meer (ba)

hiem et; -en; -pien [hiːm] 1. erf et *hiem*

op stappen (Nbk), *Ik zal et hiem nog even*

opredde opruimen, de spullen van het erf

weghalen en opbergen, het gras maaien

e.d. (Nbk), *Oonze hond komt nooit van 't*

hiem of, 't is een echte hiemhond (Wol), *Ik*

bin bliede dat et winter is, dan hoef ik et

hiem niet te mi'jen (Sz), *Ze willen 'm daor*

niet op 't hiem hebben hij is daar onge-

wenst, hij mag geen stap op hun erf zetten

(Dho)

hiemen zw. ww.; onoverg.; hiemde, het

hiemd [hiːm: (OS, Bdie, Np, spor. el-

ders)/...i... spor. WS, spor. OS] 1. hijgen,

door vermoedigheid of kortademigheid *Die*

man is slim kotademig, bi'j een betien in-

spanning begint hi'j al te hiemen (Op), *Hi'j*

hiemt van 't hadde lopen (Nbk), *'t Kan slim*

op een hiemen gaon, aj' tegen de hadde

stormwiend in trappen moeten (Dhau), *Hi'j*

hiemt d'r over (Np), *Hi'j hiemde et uut* als

gevolg van zijn emotie, inspanning hijgde

hij (Ol-Nl), *Hi'j ston mi'j daor te hiemen*

en te poesten te hijgen en uit te blazen

(Mun, Nbk), ook *Hi'j zit daor mar te*

poesten en te hiemen (Nbk), *Hi'j dot niks*

as hiemen en poesten (Obk, Ow),

'Kondukteur, 'zo hiemde hi'j doe, 'waorum

kom ie now toch pas?' zo zei hij hijgend

(b), *Hi'j hiemde as een oold peerd* (Ma),

...as een oolde hond (Ld), *...as een wilde*

katte (Np), *...as een protter* (Ol-Nl), *Hi'j*

hiemde en poestte as een dempe kedde als

een kortademige ket (b)

hiemerig (Nbk, Np) [ˈhiːmərəx, ...mɪ...] -

hijgerig: kortademig

hiemertien z. *iemertien*

hiemham z. *hiemphamp*

hiemhamp z. *hiemphamp*

hiemhond de; ...honnen; ...hontien

hoenend a'k volgend jaor hebben wil (Nbk)
hoeniene Ook als *hoe'n iene* geschreven, ook *hoeiene* (Sz) zelfst. vragend vn. ['huni:nə/hui:nə] 1. wat voor één

hoenig (Ste) bn.; -er, -st ['hū:nəx] 1. levenskrachtig

hoep z. *hup* II

hoepe Ook *hoepel* (Spa), z. ook *hoepien* de; -n; hoepien ['hupə, ...p] 1. hoep van ijzer, nl. om wiel, vat e.d., ook van hout *de hoepe van de kroje* (verspr.), *Om de hoepe om et wiel te kriegen had de smid een betonnen rond gat daor et wiel krek in paste en dan wodde de hoepe goed hiete maekt in et vuur; mit twie man deden ze de hoepe om et wiel in et gat en slegen 'm mit een veurhaemer waaste. Et mos vlogge gebeuren, aers wodde et iezer koold, kromp et en dan paste et niet meer* (Op), *Bij slim waarm weer dan verraegt et wiel en dan kan de hoepe d'r of lopen* (Wol), vandaar *Daenk d'r omme, de hoepe wil van 't wiel lopen* (Ol-Nl), *Vroeger mos ie in de zommer vaeke waeter in de hoolten wastobben hebben, anders vullen de hoepen d'r of* (Db), *Vroeger hadden ze wastobben mit iezeren hoepen* (Ol-Nl), *D'r moe'n ni'je hoepen om de waegen* (Nbk), *Vroeger wodde de hoepe van [bijv.] de kroje wel es bruukt om de eerpels in te doen, veural in een groot gezin; de eerpels kwammen d'r in en laggen dan zo op 'e taofel* (Ste), *hoepen ommeslaon* houten of ijzeren ringen om een ton of de naaf van een wiel slaan (Ma), *een hoepe ommeleggen* nl. om een wiel (Ste)

hoepjaegen (k: Ste) onbep. w. ['hupə...] 1. bep. kinderspelletje spelen met hoepels (waarschijnlijk: wie het snelst een bep. traject aflegde)

hoepel de; -s; -tien ['hup] 1. hoepel, nl. waar kinderen mee hoepelen *Aj' een gaffel hebben en een hoepel, dan kuj' hoepelen!* (Dhau), *We waren wies mit een hoepel, want daor gingen we dravende mit naor schoele* (Sz), *De arbeiderskiender hadden een oold fietswiel, de boerekiender een echte hoepel van iezer, maekt bij de smid, mit een rinkiën d'r an veur de iezeren staaf* (Mun), *D'r zatten gekleurde ballegies in de spaeken van mien hoolten hoepel; d'r zat een haandvat an om him beet te holen* (Db), *zo kroem as een hoepel* met erg

ronde rug, erg kromgegroeid (Ow), ook van voorwerpen (Spa) 2. bep. ring in een hoepelrok, hoepel (Nbk, Ol-Nl) *Vroeger dreugen vrouwen rokken mit hoepels d'r in* (Ol-Nl) 3. z. *hoepe*

hoepeleggen (Bu, Nw) onbep. w. ['h...] 1. het leggen van een hoep om een wiel

hoepelen zw. ww.; onoverg.; hoepelde, het hoepeld ['hup|ŋ] 1. hoepelen *hoepelen om 't hadste* (Bdie), *In de zoemer gingen we as kiender hoepelen, in de winter ballen* (Ste), *Et is weer hoepeltied, zeden we, dan gongen we hoepelende naor schoele* (Np, Nbk)

hoepelrok (spor.) - hoepelrok

hoepelslange (Obk, s: Bu) de; -n ['h...] 1. (volgens de overlevering) bep. zeer gevaarlijke slang die, zichzelf in de staart vasthoudend, hoepelend achter iemand aan zou komen

hoepelstok (Nbk) - hoepelstok

hoepeltied (Nbk) de ['h...] 1. de tijd, de periode dat de kinderen veel hoepelden *Et is weer hoepeltied, zeden we, dan gongen we hoepelende naor schoele* (Np, Nbk)

hoepemaeken (Nbk) onbep. w. ['hupə...] 1. het maken van hoepen, met name voor wagenwielen *De smid is an et hoepemaeken* (Nbk)

hoeperdepoep (Nbk) ['hupdəpup] - hoeperdepoep, in *hoeperdepoep zat op de stoep* (Nbk)

hoepeverleggen (Nw) onbep. w. ['h...] 1. een nieuwe *hoepe* (bep. ijzeren band) om het houten wiel zetten, ook: het door uitdroging te klein geworden wiel *mét hoepe* erom in het water doen, waarna het hout uitzette en weer beter in de *hoepe* sloot
hoepien (b) et; hoepies ['hupin] 1. strik waarmee men wild, met name hazen, konijnen en reeën vangt *D'r stonnen nogal wat hoepies in 't veld* (b)

hoepla (verspr.) ['hupla(:)] - hoepla

hoer z. *hoere*

hoera I (Sb) bn.; pred. [hu(:ə)ra(:)] 1. in *Die het de kop hoera* hij is erg druk en geheel overstuur, ligt dwars en is steeds nijdig (Sb)

hoera II tw. 1. hoera

hoerachtig (spor.) - hoerachtig

hoerageroep (spor.) [hu(:ə)ra:xərup] - hoerageroep

hoerastemming (l) [hu(:ə)ra:...]- hoera-

Dho, Nw), *tilleven* (Obk), *evetille* (Obk), *evetille* (Sz), *tilheve* (b: lm), *hevetil* (b: lm) de; -n [ˈhu:wətɪlə, ...v... /...wɪ..., ...vɪ... /ˈtɪlɪ:bɪm/...] **1.** drijvend zodenveld, verraderlijke plantenlaag zonder vaste ondergrond in moerassig gebied, drijfijl *Hevetillen zatten hier vroeger ok wel in 't vene; a'k d'r op ston begon et waeter een meter of vieve veerder te brobben en dan moj' maeken daj' d'r weg kwammen, aandere zakte ie weg* (Dfo), *Ik gong bij de hevetille langes* (Dho), *In 't lege laand komt nog wel hevertille veur* (Pe-Db), *Deur diepontwatering bin we de hevetille hier achter huus kwietraakt* (Spa)

hevig bn., bw.; -er, -st [ˈhu:wəx, ...v...] **1.** zich in hoge mate voordoend, erg *een hevige ruzie, een hevige onweersbuije, Ze had 'n hevige piene* (Nbk), *De piene is niet zo hevig meer* (Nbk), *'t Gong d'r hevig om weg er was een geweldige ruzie* (Nbk), *'t Regent zo hevig niet meer as vandemorgen* (Nbk)

hg - afkorting van hektogram

hi tw. [hi] **1.** (vaak herhaald) gezegd of geroepen: licht lachend, grinnikend geluid *Ja, hi, hi, hi! Lach ie mar, mar et zal je d'r naor vergaon* (Nbk)

hi'j I de; -en, -s; -gien [hi] (OS, WS zuid. van de *Lende*/hej (WS noord. van de *Lende*, elders spor.) **1.** een mannelijk iemand *Et is een hi'j, gien zi'j* (Nbk), *Is et een hi'j of een zij?* een mannetje of een vrouwtje: veelal van een pasgeboren kind, ook van pasgeboren dieren (Nbk)

hi'j II Ook *ie*, nl. enklitisch (dan vaak met een streepje aan het voorafgaande woord verbonden; echter veelal niet in de schrijftaal gebezigd, om verwarring met *ie* van het pers. vn. 2e pers. enk. te voorkomen, vgl. *leup ie* loop jij en *leup-ie* liep hij) pers. vn. 3de pers. enk. **1.** hij (spor. voor een vrouw, dan echter als onbeleefd c.q. als kindertaal aangemerkt (Nbk); bijna zonder uitzondering ook van vrouwelijke dieren, voorwerpen, objekten), soms ook gebruikt als in *Hi'j het 't zegd* nl. de *mem*, d.i. de moeder (Nbk), *Hi'j moet een keer opholen te donderen, die vent, Die katte moet zeker jongen, want hi'j di'jt aorig uut* (Dho), *Die koe die kalfst gauw, hi'j krigt al dellen op 'e banen* (Dfo), *Hi'j moet et nog mar een jaor volholen* gezegd bijv. van een

oude auto, (enklitisch:) *Daor wol-ie niet an* echter meestal geschreven als: *Daor wol hi'j niet an* daar wilde hij niet aan **hiasint** (Nbk, fp) de; -ien; -en [hija'sint]

1. hyacint (bep. bolplant)

hiasinteglas (Nbk) - hyacinteglas

hibiscus (spor.) - hibiscus

Hidde de; -n, -s; Hiddegien [ˈhɪdə] **1.** mannennaam

hiddekaamp z. *heidekaamp*

hiddekaamper (Nbk) Ook *heidekaampster* (Ld), *hiddekaampster* (Nbk) de; -s; -tien [ˈh...kã:mpp/...stɪ] **1.** bewoner van de *heidekaamp*, z. aldaar

hiddekaampster z. *hiddekaamper*

-hied Ook **-heid** [hit/hejt] - -heid. Dit achtervoegsel wordt in vele bestaande afleidingen vanouds als [hit] gerealiseerd, bijv. in *waorhied* 'waarheid', waarin men, in vlotte spraak althans, zelden [hejt] hoort. Oost. is [hit] in de meeste woorden gebruikelijk maar voor niet oost. WS lijkt dat toch niet of niet steeds het geval; worden daar nieuwe afleidingen gevormd, dan is de uitspraak veelal [hejt], maar oost. komt dat ook wel voor; **-hied** is de schrijftaalvariant

hiel I (spor., verspr. in verb.) [hil] - hiel: lichaamsdeel, het desbetreffende deel van een sok, kous *de hiel van de sokke* (Ow), *iene op 'e hielen zitten* (verspr.), *de hielen lichten* (!)

hiel II (OS, Bu, Dho, Np) Ook *heel* (Dho, Op en west.) bn. [hi:l/hɪ:l] **1.** in goede staat, zonder scheuren, barsten, niet in stukken, zonder mankementen e.d. *Hej' de sokken wel hiel?* (Dfo), *Ie kun zoe'n vaas wel weer wat in mekeer plakken, mar echt weer hiel wodt et nooit* (Nbk), *Aj' zoe'n glaezen koppien valen laoten, blift et meerstal nog wel hiel* (Nbk), *Et glas ston hiel tegen de mure an* (j), *Mien vrouw het mien kepotte sokke stopt, en doe was hi'j weer hiel* (Dfo), *Kan ik die wekker weer hiel kriegen?* (Db), *'k Heb me een paol op 'e klompen valen laoten, mar ze bin nog hiel* (Nbk), *De fietsbaand is weer heel* (Diz), *Kiender hoefden vroeger niet zo mooi te lopen, as ze mar heel en schone waeren, dan was 't al goed niet met kapotte kleren en goed gewassen* (Op), *D'r wodt ok verwaacht dat ze de jongen schone en hiel de weg uut krigt* (v), *Geef mij die appel*

(Dfo, Ld, Ow) 5. op een streep getekend vierkantje (op de grond), waarin men centen of pijpestelen moest gooien bij het spelletje *streepgooien* (Np)

hoetienballen z. *hoedsjeballen*

hoetiesmaekster z. *hoedemaekster*

hoeve (verspr. WS, spor. OS) Ook *hoef* (verspr. OS, spor. WS) de; -n; hoefien [ˈhu:wə, ...və/huf] 1. hoef: deel van de voet (van bep. dieren, vooral van een paard) *Et icne hoefiezer het de smid niet goed onder de hoeve van 't peerd legd* (Op), *De hoeven van dat peerd bin beredded* d.i. hebben een voetbehandeling gehad (Np), *'t Peerd had een scheure in de hoeve* (Nbk), *...een slechte hoeve* (Np), *...een bekleemde hoefkramp in het been* (Ld), *Op de hoeve [nl. van het paard] kwam dan een letter te staon* (El) 2. boerderij (Dho)

hoeveboek (Ld) de; -en [ˈhu:...] 1. bladmaag

hoeveer Ook *hoevere* (Wol) bw. [aks. wisselt] 1. op, tot welke afstand *Hoeveer bij' die eerste dag kommen?* (Nbk) 2. in welke mate, hoever gevorderd *Hoeveer bij' al mit je boek?* (Nbk), *Hoeveer is ze nl. in haar zwangerschap* (Nbk)

hoeven zw. ww.; overg., onoverg.; hoefde, het hoefd; de vaak bij dit werkwoord optredende onbep. wijs van bep. andere werkwoorden krijgt bij sommige sprekers wel en bij andere niet *te* (als komplementeerder) vóór zich, vgl. de voorbeeldzinnen; steeds met expliciete ontkenning, of wanneer het betekenislement 'slechts' aanwezig is [ˈhubm, ...u:...] (spor.) 1. (overg.) behoeven, noodzakelijk zijn *Aj' beste cerpels hebben, hoej' ze niet ofgieten* (Obk), *Ik hoef d'r niks veur (te hebben)* (Nbk), *Ik hoeve allind een peer daegen niet naor schoele* (v), *Dat haj' niet doen hoefd* hoeven doen, ook: vriendelijke reactie wanneer de ander die op visite komt een presentje aanbiedt, een bos bloemen meeneemt of als iemand eigener beweging iets voor je doet (Nbk), ook *...niet hoeven te doen* id. (Nbk), *Ie hoeven mar een klein zwinkien [buitje] in 't huj (te) kriegien of 't is gebeurd* er is maar weinig regen voor nodig om het bijeenbrengen en binnenhalen ongewenst te maken, zodat men moet stoppen (Obk), zo ook *Ie hoeven mar an een knoppien te*

kommen om locht te kriegien (b), *Mar daor hoef meesters juffer toch niet omme te goelen* er is toch geen reden om erom te huilen (b), *Mar hier hoej' d'r niet bange veur te wezen* (ba), *Goddaank dat mem dit niet meer mit hoef te maeken* dat haar dood haar voor deze ellende, dit probleem heeft gespaard (b), *'t gien twee keer zeggen hoeven, As hi'j in de sloot springt, hoef ie 't niet te doen* (Np) 2. raadzaam, wenselijk zijn *Aj' antiek in huus hebben, hoej' et niet te kiek zetten* (Obk), *Dat hoef de wereld niet in* het is beter dat er geen bekendheid aan wordt gegeven (bl), *Nee, zo slim hoef et now weer niet* in die hoge mate is het niet nodig (b), *Now, as je zoks overkomt, dan hoef d'r je zokke tieden niet veule dwas veur de bienen te kommen* dan ben je snel geïrriteerd door andere zaken waar je mee te maken krijgt, door opmerkingen van anderen e.d. (Nbk) 3. (onoverg.) nodig zijn voor iemand, behoeven *Ie kun de timmerman wel ofbellen, et hoef niet meer* (Nbk), *Et had niet hoefd* hetz. als *Dat haj' niet doen hoefd*, z. bet. 1 (Nbk), *Van mi'j hoef et niet hoef* het niet (zo nodig), *Dat hoef om mi'j niet* wat mij betreft is dat niet nodig (Nbk), *Dat hoef toch niet* het is toch niet nodig, je kunt het toch vermijden, *Dat had toch zo niet hoefd* dat had toch zo niet hoeven te gebeuren (Nbk), *Now hoef ik vast niet weer* nl. nog eens te raden, een ander voorstel te doen e.d. (Nbk) 4. in *niet hoeven* geen aandrang hebben om naar de w.c. te gaan, waarbij *'k Hoef niet te pissen* e.d.

hoevere z. *hoeveer*

hoeveul(e) z. *hoevule*

hoeveulste z. *hoevuulste*

hoevezalve (Bu) Ook *hoefzalve* (Bdie) -hoefzalf

Hoeviger bn. [ˈhu:wəgr, ...v...] 1. van, m.b.t. *De Hoeve. Now lag hi'j naost Hoeviger toren in de modder en dochte nao* (ba)

hoevule (verspr.) Ook *hoeveule* (Dfo, Dhau, Dho, Mun, Nbk, Nt), *hoevuul* (spor.), *hoeveul* (Db, Ld, Mun, Obk, Pe-Dbl, Spa), *hoefel* (Nbk, bo: Dho, niet l) onbep., vragend hoofdtelw. [hufyl(ə) /...fɛ:l(ə)]; aks. wisselt, niet in [ˈhuf] 1. hoeveel in aantal, qua bedrag *Hoeveul broggies cet ie aovens?* (Db), *Hoevule kost*

wegfrommelen doe ze heur moeder heurde ankommen (Pe-Dbl), *Ik heurde wel an 'm dat hi'j die kaante niet op wol in dat gesprek* (Nbk) *Ik mag 'm wel graeg heuren* hoor hem graag praten, luister graag naar wat hij te vertellen heeft, ook van zingen gezegd (Nw) 4. als mededeling, informatie vernemen *Ik heurde daj' verhuizen zullen* (Nbk), *Now, hej' 't ni'js al heurd?* (Nbk), *Now moej' toch es heuren!* (Nbk), *'k He zeggen heurd (...)* 'k heb horen vertellen (p), *Hej' wel ooit zoks heurd!* hoe bestaat het, is het niet gek (Nbk), *Hej' daor wel es van heurd?* (Nbk), *'k He d'r al* [reeds, of: wel] *wat van heurd* (Nbk), *Ik heb al een protte over jow heurd* (Nbk), *Ie heuren niks as goeds over heur* (Nbk), *Laeter is d'r nooit weer wat van him heurd* (p), *Wi'j', aj' op vekaansie binnen, es wat van je heuren laten?* (Nbk), *Ik zol even heuren of we zaotcrdag bi'j jim kommen zollen* informeren, *As mien heit et mar niet heurt!* (Nbk), *gien kwaod van iene heuren willen* (Nbk), *argens gien kwaod over heuren willen* (Nbk), *Hi'j wil de waarhied niet heuren* (Ma), *Daor zuj' nog hiel wat over heuren moeten* daar zul je nogal wat open aanmerkingen over krijgen, *Ie heuren d'r nog wel meer van je krijgt* er nog meer over te horen, ook (dreigend) er zullen nog onaangename konsekwenties volgen, *Ik heur et al* (Nbk), (plagend) *Ja, dat wi'j niet heuren, hen!* daarmee raak ik je en dat vind je natuurlijk niet prettig (Nbk), *Ik wil d'r niks meer over heuren* het is afgelopen: hou je mond verder (Nbk), (vooral tegen kinderen) *'k Wil niks meer heuren* er wordt niet verder over gediscussieerd; ook: je moet nu verder stil zijn (Nbk), *Daor ma'k niet van heuren* ik moet er niet aan denken (Ste), *Dat ma'k helemaol niet heuren* id. (Ste), *Ie kun ok tevule heuren* informatie horen die eigenlijk privé is of zodanig betrekking op je heeft dat je het eigenlijk maar beter niet had kunnen horen (Np), *De bode gong op pad, en heurde wat, oe heden!* kreeg heel wat aan kritiek te horen (b), *et van heuren zeggen hebben*, ook *Ik heb et van heuren en zeggen* (Bu) 5. (overg.) in aanmerking nemen bij het luisteren: *Ie moe'n wel heuren wie et zegt, Heur now es wie et zegt! En wat het hi'j zels dan daon!* (Nbk) 6. luisteren *Now*

moej' es heuren wat ik wel niet mitmaekt heb vandemorgen! (Mun, Nbk), *Heur es!* (streng of tamelijk neutraal inleidend op een mededeling.): *Heur es!*, (zo ook, streng:) *Heur es even!* (Nbk), en *Now moej' goed heuren!* (Mun), *Heur die (now toch) es!*, *Now moej' es heuren, dat spul is van C. en niet van jow* (Db), *Hi'j wil niet heuren* al geef je goede raad, hij neemt je advies toch niet over (Np, Nbk), zo ook *Hi'j wil niet best heuren* (Dho) en *Hi'j heurt nargens naor* hij luistert niet, trekt zich nergens wat van aan (Bu), *Die jonge is een deugeniet, hi'j wil niet heuren* niet gehoorzamen (Bdie, Nt, Ol-Nl), zo ook *Die kiender willen slecht heuren* (Dhau) 7. (onoverg.) ergens bij, op, op een bep. plek horen *Waor heurt dat bi'j?*, *Die kon wel es bi'j oonze ploeg heuren* (Wol), *Kiek, dat koppien heurt bi'j dit paantien* (Nbk), *Dat laand heurt niet meer bi'j Ni'jberkoop, et heurt onder Else* (Nbk), *Gaon jim mar in de huusholing, daor heuren jim (...)* (b), *Dat hoort bi'j de tied van 't jaor* (Spa), *bi'j mekeer heuren* een stel vormen, bij elkaar passen: *Die vörken en messen heuren bi'j mekeer* (Nbk), *Wi'j heuren bi'j mekeer* bijv. gezegd wanneer de winkelbediende niet door heeft dat men samen boodschappen doet (Nbk) 8. (onoverg.) toebehoren *Ik vraoge me of wie dit pakkien heuren zal van wie dit pakje is* (Op), *Die boerderi'je heurde vroeger an de diaekens* (Ld), *Dat laand heurde vroeger de karke an* (Op) 9. (onoverg.) nodig of gebruikelijk zijn *Dat heurt d'r zo bi'j, Dat heurt zo niet, Dat heurt now ienkeer zo* (Mun, Nbk), *Die jurk is veul te wied, maor ja, et hoort zo* (Sz), *Die messen heuren hier niet te liggen* (Nbk), *Et zal wel zo heuren* lakoniek gezegd van handelwijze, gebruik dat vreemd overkomt maar waarvan men de betekenis niet probeert te achterhalen (Bdie, Nbk) 10. (onoverg.) betamen, passend zijn *Je moe'n mit schone hanen an taofel zitten te eten, dat heurt zo!* (Db, Wol), *Ie moe'n die man een haand geven, dat heurt zo* (El), *Dat heurt niet zo* dat is niet betamelijk (Nbk), *Hi'j wet wel hoe et heurt* (Ma), *Jim moe'n now mar es weten dat jim zoks niet heuren te doen* (Op), *Dat zol aenlik niet zo heuren moeten* het geeft eigenlijk geen pas (Np), *Ze gedreugen heur niet zoas 't*

verdieping, Ik durve niet zo hoge (Dho), *De dam is deursteken vanwege et hoge waeter* (Op), *een hoge hoed, de hoge zij de hoge zijden hoed* (Spa), *hoge leerzens* (Nbk), *hoge schoenen, een hoge bore, 'k Hebbe d'r niet zoe'n hoge musse van op ik verwacht er niet veel van, verwacht er weinig goeds van* (Nbk, Nw), ook: *...pette van op* (Nbk), *een hoog veurheufd* (Nbk), *bij hoge en bij lege beweren* (verspr.), *...volholen* (verspr.), ook *bij hoge en lege...* id. (Nt), *Hi'j zweerde bij hoge en bij lege* (Np), *As 't niet hoger of leger wil als het niet anders kan, als iemand niet wil toegeven, wil meewerken* (b), *Hi'j het een hoge rogge* (Bu, Dho, Nbk, Wol), *De katte zet een hoge rogge op* (Nbk), *Hi'j is wat hoge in de schoolers, Hi'j gong d'r op hoge poten henne* (Nbk), *...op hoge bienen...* (Np, Op), *et hoge opnemen, Et zit him hoge* (Nbk, Np, Op, Spa), *Ze hoeven niet zo hoge van de toren te blaazen* (Bdie, Np, Obk), *Hi'j het et hoge in de kop hij verbeeldt zich nogal wat* (Diz, Np, Op, Ste), *'t hoge in 't heufd hebben* (El, Dho, Spa, Nt), *...in de musse hebben* (Bdie), *...in de bol hebben* (Mun), *'t hatte aorig hoge zitten hebben* hoogmoedig, trots zijn (Obk), zo ook *et hatte hoge dregen* id. (Np, b), *Hi'j het de kop altied lieke hoge* (Diz) en *Hi'j dreegt et heufd aorig hoge* is hoogmoedig, heeft nogal verbeelding (Nbk), *Die kikt (nogal) wat hoge* heeft veel verbeelding (Dho, Np), *(mit een vraogpries) hoge in de boom zitten* wel erg veel, teveel geld vragen (Diz, Dho, Np, Nt, Ow): *Daor zit ie aorig hoge mit in de boom* (Nt), *hoge verwaachtings hebben* (spor.), *hoge eisen stellen* (spor.), *Daor griepen ze vuus te hoge mit* dat is te hooggegrepen, te ambitieus (Np, Nbk), *Dat is mi'j te hoge* is boven mijn nivo, ontwikkeling, ik kan zo-iets niet volgen en heb er geen belangstelling voor (Ma) 2. van een bep. hoogte *De mure was drie meter hoge, huzen hoge, zo hoge as een huus* (Sz) 3. hoger gelegen dan het aardoppervlak er omheen, ook van water dat hoger staat dan gewoonlijk *een hoge kaampe* een relatief hoog gelegen stuk land (Diz), *een hoge kop* hoger stuk in het land, bos en veld (Mun, Nbk), *Ze kommen van 't hoge laand* (Dho), *De Stationsstraote ligt hoger as de Spoorsin-*

gel, de Stationsstraote hiet daaromme bij een stokmennig Wolvegaosters 'et hoge spoor' (Wol), *De zonne ston al hoge an de locht* (Nbk), *hoge en dreuge* (verspr.): *Ze zatten al lange hoge en dreuge weer thuus* (Dho, Nbk), (zelfst.) *Dat was 't hoge, daor Z. heur husien ston* (Nbk), *F. en S. zitten op 't hoge* wonen op het hoog gelegen land (Np), *Mit dat natte weer hebben we de koenen mar op 't hoge laoten* het hoger gelegen land (Op), *As et wat hoge lopt mit een woordenwisseling...* als de woordenwisseling steeds feller wordt (Sz, Nbk), *Et waeter in et Diep staot hoge* (Ow), *hoog waeter* nl. van de vloed (spor.), ook van het waterpeil in sloten, op het land (Dfo): *Et is zo hoog waeter, we zullen de gröppen [greppels] mar even opmaeken* (Dfo), *Ik heb hoog waeter* ik moet urineren (Ste) 4. een hoge dunk hebbend (*niet*) hoge tegen iene opkieken, iene (*niet*) hoge hebben, *...niet zo hoge hebben* bep. geen hoge dunk van iemand hebben (Nbk, Ste), zo ook: *Heb 'm mar niet te hoge* verwacht maar niet teveel van hem, hou hem maar goed in de gaten, hij is niet te vertrouwen (Ste), zo ook *Die moej' niet te hoge achten* id. (Ste), *iene hoge anslaan* hoge verwachtingen van iemand koesteren, een hoge dunk van iemand hebben (Spa), *iene hoge holen* blijvend een hoge dunk van iemand hebben en het voor hem opnemen, zijn waardering steeds laten blijken en geen harde kritiek leveren of over hem aksepteren, vandaar ook *We moe'n him mar wat hoge holen, want aj' him kwiet binnen, moej' mar zien daj' een goeie veurzitter weer vienen* (Nbk), *Ze meugen die vrouw wel wat hoge holen, want ze het heel wat veur die meensken daon* (Np), *Wi'j moe'n 't dörpien hoge holen* ons ervoor inzetten, in woord en daad, het laatste bijv. door naar de winkels in het eigen dorp te blijven gaan (Dho, Nbk), *Hi'j hul zien vader altied slim hoge* sprak, dacht met grote waardering, respekt over hem (Op), *je naeme hoge holen* zorgen dat men z'n goede naam behoudt, *de gedachtenis* [nagedachtenis] *hoge holen* in ere houden (Bdie), *We moe'n zoe'n gebruik mar hoge holen* id. (Dho), zo ook *We moe'n oonze streektael hoge holen* (Wol), *hoge anschreven staon* (spor.), zo ook *Ze staon (niet zo) hoge in aanzien*

houden (Dfo) 2. in (Dfo) *Die het d'r gien heug meer van wat d'r om 'm henne gebeurt geen besef* (Dfo)

heugelik (spor.) ['hɑ:ɡələk] - heugelijk, blij makend *een heugelike dag* gezegd bijv. van een trouwdag, een verjaardag

heugen Ook **hugen** (Dfo, Ma, Np, Nw, Obk, Op, Ste) zw. ww.; onoverg.; heugde, het heugd ['hɑ:ɡɪ̯/hy:...] 1. (ook onpers.) heugen 't *Heugt me nog as de dag van gister dat die plaetse ofbraand is* (Mun), *Et mag me nog heugen dat et doe zoe'n strenge winter was* (Nw), *Mag et je nog heugen?* (Ma), *Nee, dat mag me niet meer heugen* (Nt), *Et huugt me niet meer* (Np), *Wat is mi'j now zoe'n druppien sni'j! Dan mag 't mi'j nog wel anders heugen!* (b), 't *Wil me nog best heugen, dat van die grote braand* (Op, Mun), *Et heugt mi'j nog goed* (Nbk), *Ik hope dat 't mi'j nog lange heugen mag* dat ik de herinnering nog lang zal bewaren (Ol-Nl), *...zal* (Ol-Nl), *Et zal oons Nederlaanse volk naor 'k hope nog wel heugen, dat wi'j (...)* (b), *Et kan mi'j niet heugen dat et doe gebeurde is* (Dhau), *Disse winter zal oons nog lange heugen* (Obk), *Ik hope dat et mi'j nog lange heugen mag* in herinnering mag blijven (Ol-Nl), *Dat zal je heugen!* dat zal je nog opbreken, daar zul je lange tijd berouw van hebben (Nbk) 2. z. *heug*

heugenis Ook **hugenis** (Obk) de ['hɑ:ɡənis/hy:...] 1. herinnering *An de schoelejaoren he'k nog een mooie heugenis* (Obk), *Daor he'k gien heugenis meer an* (Nbk), *...van* (Nbk)

heugenschop (Nbk) Ook **heugenschap**, voor -schap z. -schop de ['hɑ:ɡɪ̯...] 1. herinnering *Daor he'k gien heugenschop meer van* dat herinner ik me niet meer (Nbk), zo ook *...an* (Nbk)

heugte z. *hoogte*

heugtepunt z. *hoogtepunt*

heugtevrees z. *hoogtevrees*

heugvlieger z. *hoogvlieger*

heukelachtig (verspr. OS, Np, Op, Pe-Db, Sz) bn., bw.; -er, -st ['hɑ:...] 1. enigszins mank lopend *Hi'j lopt nogal wat heukelachtig* (El)

heukelen Ook **heukeren** (bet. 1: Ol-Nl), **hukelen** (El, Nt) zw. ww.; onoverg.; heukelde, het heukeld ['hɑ:kɪ̯n/...ɪ̯n /'hy:(...)k...] 1. bij het lopen enigszins trek-

ken met een been, op ongelukkig, manke wijze lopen *Die heukelt d'r aorig over, die het grif mankement an zien bienen* (Ma, Ow, Obk), *Ze heukelde naor huus uut* [in de richting van haar huis], *mar was nog niet zo veer* (b), *Hi'j het een beste trap had, hi'j heukelt aorig* (Wol), *Meensken die last van likdoorns hebben, kun soms aorig heukelen* (Obk), *Naor die zwaore opperaosie blijft J. mar heukelen* (Db), *Hi'j lopt te heukelen* met het been trekkend (El), zo ook *Die oolde vrouw heukelt al jaoren* (Np), *Hi'j heukelt d'r mal henne* (Nbk), *...d'r raer henne* (Np, Nt), *...d'r raer langs* (Diz), *...d'r aorig langs* loopt nogal moeizaam, nogal mank (Bu), (tegen een kind dat kennelijk naar de w.c. moet) *Gao toch naor de w.c., stao niet zo te heukelen* (Ste) 2. steeds maar niet helemaal genezen (Ow), in *Hi'j heukelde d'r wat tegenan* (Ow) 3. uitstellen maar zich zeer bewust zijn dat men iets nog moet doen (Ol-Nl), in *Now moe'k nodig boneplokken, mar ik heukel d'r mar tegenan* (Ol-Nl)

heukelig (Dho, Ld, Nbk, Np, Op, Spa, Ste) bn., bw.; -er, -st ['hɑ:kələx, '...k]əx] 1. enigszins mank lopend *Die lopt zo heukelig* (Ld), *Die koe is aorig heukelig* (Spa) **heuken** z. *huken*

heukeren z. *heukelen*

heukerig z. *hukerig*

heule z. *hoele*

heupandoening (l) - heupaandoening

heupe de; -n; heupien ['hɑ:pə] 1. heup (nl. deel van het lichaam) *'k Had et zo in de heupe pijn in, last van* (Ol-Nl, Ma), *Hi'j het de heupe uut 't pottien ontwricht* (Bdie, Nbk), *Hi'j het de heupe breuken* (Nbk), *Van 't winter mit de gladde bin d'r verscheiden meensken die de heupe kepot kregen hebben* (Sz, Obk), *een versleten heupe* nl. inzake het heupgewricht (Db, Ld), *et (aorig) op 'e heupen hebben* het op z'n heupen hebben (verspr.), ook van dieren (Np), ook gezegd wanneer iemand kennelijk teveel heeft gedronken (Nbk), ook *...kriegen* (Ma, Nbk) 2. deel van een kledingstuk dat de heup bedekt

heupgewricht - heupgewricht *Aj' de heupe uut 't pottien hebben, dan schöt hi'j uut 't heupgewricht* (Nbk), *Oonze buurvrouw het es een keer een ni'j heupgewricht kregen, van plastic* (Ol-Nl)

Hogerhuus (spor.) - Hogerhuis
hogerop bw. 1. in hoger beroep, in beroep bij een hogere instantie *Hi'j gaot hogerop* (Np, Diz), *Die zuken et hogerop* (b, Obk)
 2. hogerop in maatschappelijke positie (Bdie, Nbk) *Hi'j wil hogerop koemen* (Bdie) 3. (van de wind) naar het noorden, noordelijker, noordoostelijker (Ld, Nbk) *De wiend gaot hogerop* (Ld)
hogersgeld z. *hooggeld*
hogeschoele (verspr.) de; -n 1. hogeschool, met name school voor h.b.o.
hogeveen z. *hoogvene*
hogevene z. *hoogvene*
hogien et; hogies ['ho:xin] 1. heuveltje, natuurlijke verhoging in het terrein *Daor, bi'j dat hogien* (b)
hoj Ook *huj* (bet. 2: Ma, Nbk) tw. [hoj, soms ook hoj/haj] 1. uitroep van plezier 2. (informeel) uitroep ter begroeting of bij het vertrek *Ik gaø d'r vandeur! Now, huj, hen!* (Nbk)
hok Ook *hoek* (Np), *huk* (Wol) vragend vn. [hok/huk/hak] 1. welk, wat voor *Hokke schoenen hej' kocht?* (Bu), (zelfst.) *Hokken bin dat toef?* (Dho), ook *Hoeken bin dat toef* (Np), *Hukken wi'j' dan hebben?* (Wol), *Hi'j had al mit een half oge zien hok mooi wark ze maekt hadden* (j),
hokkalf z. *hokkekalf*
hokke I et; -n; hokkien ['høkə] 1. op zichzelf staand hok *Drachtige schaopen moe'n eins aovens in 't hokke* (Obk), *Die zoolters die op 't hokke liggen bin klaor veur de slaacht nl.:* zo dik dat ze veelal liggen (Obk), *een varken op 't hokke* een varken dat arme mensen hebben om zelf te slachten (Bdie), *een hokke vol jongen hebben* veel kinderen hebben (Np) 2. hokkig of klein vertrek *Ik zol d'r op 'e eerste verdieping ien gehiel van maeken, et bin now alleger hokken* (Nbk), *'t Bin daor al-lemaol hokkies en hennegies* hoekjes en gaatjes, gezegd van een huis met vele kleine kamers (Nt) 3. slechte woning, hokkig verblijf *In zoe'n hokke kregen ze mi'j niet!* (Nbk) 4. politieel, cachot (Ld, Obk, Wol) 5. (op het land) bijeen geplaatste schoven (verspr.) of pakjes hooi (Spa) *D'r gongen vaeke twintig bossen in een hokke* (Op), *We hebben de rogge in hokken zet* (verspr., Pe-Dbf), *de haever in de hokken zetten* (Nt), *hokken zetten*

(Bdie), *De rogge staot in hokken op 't veld* (Obk), *De hooipakkies zetten we an hokken* (Spa), *De garven wo'n an hokken zet* (Np, Ld), *Een hokke wodt in de ronte opbouwd, daor kun vier gaarven an zitten, mar ok wel zesse of achte* (Nw) ...of tiene (Sz) 6. bep. vak in een spel, vaak op de grond getekend, veelal honk (Ma, Nbk, Wol) *tikkertien in een hokke* spel, veelal op het ijs gespeeld, waarbij één kind moest tikken terwijl de anderen in het *hokke* moesten komen (Ma) 7. z. *hokkien* * *D'r kun een bult makke schaopen in een hokke* er kunnen veel in de desbetreffende ruimte (Nbk), ook *D'r gaon een boel...* (Bu, Dho), soms schertsend gevolgd door ...*En wilden nog vule meer/Die springen boven-op mekeer* (Nbk)
hokkeboel Ook *hokkiesboel* (bet. 2: Ma) de ['høk...] 1. het geheel aan hokken buiten (meestal oud en niet onderhouden) (Nbk) 2. veelheid aan kleine kamers in een woonhuis of gebouw anderszins (Ma)
hokkedeure (Nbk, Ste) de; -n; ...deurtien ['høkəda:əre] 1. deur van een hok, schuurtje
hokkekalf (Dfo) Ook *hokkalf* (Dhau, Op, Pe-Dbf) et; ...kalver; -ien ['høk...] 1. kalf dat gedurende de eerste winter op stal staat, in donker groot wordt *Ze hullen zoe'n hokkalf de hele zoemer in huus* (Pe-Dbf), *Zoe'n hokkalf kent gien weide, ze vlieden overal uut* (Op)
hokkelen (Ste) zw. ww.; onoverg.; hokkelde, het hokkeld ['høk|n] 1. strompelen *Ie hokkelen d'r ok raer over* (Ste)
hokkeling de, et (spor.); -en; ...hokkelinkien ['høkə|ntj] 1. (niet zelden als Fries ervaren) hokkeling: éénjarig kalf 2. opgeschoten jongen (Ste)
hokken zw. ww.; onoverg.; hokte, het hokt ['høk] 1. bijeen huizen in een (te) kleine ruimte (Obk) 2. ongetrouwd samenwonen *Die jongelui hokken eerst wat, misschien dat ze laeter nog trouwen* (Bu), *Die hokt d'r bi'j in* (Ow) 3. haperen, blijven steken in (App, Dfo, Nbk, Op, b) *Et hokt daor wel es* ze hebben daar wel eens onenigheid, ruzie (App), *De veurzitter was nog mar krek an de gang, doe hi'j opiens hokte* (Op), *Zien aosem hokte* (b, Nbk)
hokker (Db, Dho, Ol-Nl, Op) de; -s; -tien ['høk] 1. iemand die samenwoont, met een

hokkeredden - hol

ander huist (Dho, Ol-Nl, Op) 2. degene die de hokken (van graan) op het veld zet (Nt, Pe-Dbl)

hokkeredden (vo) onbep. w. ['høkə...] 1. een droge ondergrond aanbrengen in een hok waarin vee wordt gehouden, met name door het aanbrengen van een nieuwe, droge laag heideplaggen

hokkeri'je (verspr. OS, Bdie, Dho, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) de [høkə'r...; z. -i'je] 1. hetz. als *hokketroep* (Bdie, Obk), z. aldaar 2. hokkerig (deel van het) huis (Db, Dhau, Dho, El, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) *'t Was boven vaeke een hokkeri'je, mit al die vusen te kleine slaopkaemerties* (Db), *Misschien vaalt uut die hokkeri'je nog wat te maeken, mar dan moet d'r heel wat verbreuken wodden* (Op), *In zoe'n hokkeri'je wol ik niet wonen* (Op)

hokkerig ['høkəɾəx] - hokkerig *een hokkerig huus* (Wol)

hokkerommel (Np) de ['høkərom] 1. het geheel aan (oude) hokken *Et is daor iene hokkerommel om huus* (Np)

hokkestreek z. *gaastestreek*

hokketroep de ['høkətrup] 1. het geheel aan oude hokken (meestal buiten) *Die hokketroep moet schielk ok wat opredder wodden* (Nbk), *Bij kleine boeren was 't vroeger vaeke een grote hokketroep* (Db, Spa)

hokkien Ook *hokke* (bet. 3: Op) et; hokkies ['høkin] 1. klein hok, in div. betekenissen 2. baarhuisje, vroeger tevens dienst doend als lijkhuisje 3. (veelal mv.) bep. gedeelte van de kerk waar de bestuursleden zitten (Dfo, Ma, Op) *De bestuursleden zatten in de hokkies* (Ma) 4. kolommetje rekensommen die men in een schoolschrift e.d. maakt (Nbk) *Jonge, wat kuj' goed rekenen, et bin ja allemaole krullen bij die hokkies* (Nbk), *Die hokkies het ze allemaol verkeerd* (Nbk) 5. (mv.) overlijdensadvertenties (Nbk) *Et stou nog niet bij de hokkies* (Nbk), *...in de hokkies* (Nbk) 6. in (l) *meensken in hokkies indielen*, ook in *De meerste meensken kreupen weer in heur oolde, poletieke hokkies* rekenden zich weer tot de oude, vertrouwde partijen of denkrichtingen (vo)

hokkiesboel z. *hokkeboel*

hokkiesgeest (l) - hokjesgeest

hokkiesmentaliteit (l) - hokjesmentaliteit

hokse Ook *kni'jhokse* (Np) de; -n; hoksien ['høkse (Bu, Diz, Nbk, Np, Ow, Ste, Spa)/...ə... (Nbk, Spa)] 1. de holte aan de achterzijde van de knie *De hoksen zitten aachter de kni'jen* (Ste), *'k Wil de sokken tot an de hoksen hebben* (Ste), *Ik heb 't in de hoksen een pijnlijk of stijf gevoel* (Bu), *op 'e hoksen zitten gehurkt zitten* (b) 2. slordige vrouw (bo: Op)

hokseboksen (Np, n) zw. ww.; onoverg.; hoksebokste, het hoksebokst ['høkseboksɲ] 1. op eigenaardige wijze lopen

hokus-pokus [ho:kəs'pokus] - hokus-pokus *En niet al te veule hokus-pokus daor ommehenne* (bl), *Zomar inienen, hokus-pokus/Zomar inienen het de krokus /Zien tere blatties eupendaon* (ba), *hokus-pokus, pilatus, pas!*

hokvaaste (Bdie, Bu, Db, Dhau, El, Np, Obk, Ol-Nl, Ste, Sz) bn.; -er [høkfa:stə; aks. wisselt] 1. honkvast: gezegd van iemand die zelden z'n erf verlaat, ook van een dier *Die meensken bin aorig hokvaaste, ie zien ze nargens* (Bu), *De hond is goed hokvaaste* (Sz)

hol I et; -len; -legien [həl] 1. onderaardse holle ruimte 2. hol van een dier onder de grond, in primitieve omstandigheden ook hol waarin een mens woont *Een vos het een hol mit alderhaande ziedgatten* (Obk), *Veur zoe'n goeie honderd jaor woonden d'r in disse streken nog wel meensken in een hol* nl. in een (deels) onderaardse woning (Op), *Vroeger woonden de meensen wel in een hol in de boswal* (Sz), *De kiender bouwen in de boswal een hol* nl. als speelhuisje (Ol-Nl), *je in et hol van de lieuw waogen* (Nbk), *Dat oolde huus is ok niet vule meer van over, et is now zuver een hol* (Ol-Nl), *Da's daor ok een hol!* een slordig gezin, een slordige huishouding (Wol), *Dat plak is ok een raer hol* een raar, onaanzienlijk dorp om te wonen (Wol) 3. gat, lege ruimte in noot (Ste), in *D'r zitten hollen in de neuten* (Ste)

hol II - (van paarden) in *op hol slaon, ...raeken* (spor.)

hol III bn.; -ler, ook *holder* (spor.), -st 1. inwendig met een holte, hol zijnd *een holle proemeboom* (b), *holle stien, een holle zegelring* (Mun), *een holle vloer, Holle eerpels bin zieke eerpels, d'r zitten gatten in* (Ste), *een holle koeze* (El), *'t Leek mooi*

gebak, mar et was hol (Pe-Dbl) 2. groot en nauwelijks ingericht, een lege, kale indruk opwekkend *een groot, hol huus* (Nbk) 3. in (Nbk) *in et holst van de nacht* (Nbk) 4. leeg *een holle schure* leeg, leeg aandoend, z. ook bet. 2 (Dhau), *een holle maege* (Nbk), vandaar *een hol gevuul* een hongriger gevoel (Nbk, Nw), zo ook *hol in de maege wezen* (Np, Obk), *'k Bin zo hol in 't lief* (Nbk, Np), *'k Bin zo hol in de boek* (Dhau), *'k Veule mi'j slim hol in 't lief* (Nt), *As d'r niks in zit, zeggen we: die neut is hol* (Db, Np), *holle woorden* veel gepraat met weinig inhoud (Nbk, Mun) 5. met flinke tussenruimte *holle stof* met meer dan gewone tussenruimte tussen de draden (Nbk), *holle gediene* gezegd van bep. gordijnen (nl. zwartachtig en enigszins grof en grofmazig; tot over de vensterbank hangend, eerder wel ervaren als een soort luxe (Nbk, Ow, Ste)): *Holle gediene kwammen veur de ketoenen kotte gedienegies langes* (die wat meer as de helte van et glas bedekten); *onderan zat een soort franje of een ballegiesraand, daor vlakboven zat een soort zeumpien, daor zat een roegien deur; dat roegien kon rond, maor ok plat wezen* (Ste), *Die sokken he'k hol stopt, et is gien mooie stoppe* (Ol-Nl), *'t Was een holle kōrf, en d'r was locht genoeg in om niet te stikken* (j), *een holle ledder* met ruime afstand tussen de treden (Nbk, Obk), vandaar: *Daenk d'r omme, da's een ledder mit holle treden, daj' je niet verstappen* (Obk), *De rogge stiet hol* doordat er te weinig zaad is gezaaid of door het slechte kiemen (Dfo, Spa, Nbk), *De rogge staot zo hol, ze is teveul uutwinterd* (Pe-Dbl), *Et grusbestaand staot hol* (Nt), *De eerste snee grus staot hol* (Ol-Nl), *De mais staot hol, d'r staon te weinige planten in* (Ste), *De wottels staon aorig hol* (Dho), *een hol stok bos* (b), (bij de bijenteelt:) *Aj' de kōrf of kaaste hol zetten, dan zet ie de kōrf wat omhogens en bi'j de kaaste doe'j et deksel d'r of, dan leg ie et deksel hol; de bi'jen moe'n dan meer bewaeken en kommen an roven niet meer toe* (bs) 6. met een uitholling aan de buitenkant, met een oppervlak dat hol is *een holle rogge* een hol gebouwde rug (Bu, Nbk), *een holle schaeve holschaaf* (Nw), *Een holle beitel wodde inkeld een gutsbeitel nuumd* (Nbk),

Die koe kon niet bi'j 't waeter kommen te drinken, hi'j is zuver hol in de huid is haast ingezonken, ingevallen (Ma, Sz), *Die koe is hol in de flanken* (Np), *Hi'j is wat hol in et gezichte* hij is enigszins mager geworden (Ste), (van ingevallen ogen:) *Die is wel zo hol om de ogen, zo die wel goed wezen?* (Obk), *Die het de ogen zo hol in 't heufd staon* (Nt, Obk), *Zien ogen stonnen zo hol en zo flets* (Op), *Die koe is ok al wat oold, die wodt zo hol boven de ogen* (Dfo), *Die koe is vast ziek, ze het van die holle ogen* (Sz), *...die is hol om de ogen* (Ld), *...onder de ogen* (Spa), *...die het de ogen hol in de kop staon* (El), *Die is ziek west, die kikt nog zo hol uut de ogen* (Bu, Db, Dho, Pe-Dbl, Diz), *...die het nog van die holle ogen* (Bdie, Wol), *...de ogen staon 'm nog zo hol* (Ol-Nl), *Hi'j is aorig hol in 't gezicht* (Ma), *een holle spiegel* (Nbk) 7. hol klinkend *Et klonk daor zo hol* (Ma), *Dat vat klinkt zo hol, daor zit niks meer in* (El), *As d'r bomies in de sloot ligt, klinkt et slim hol aj' d'r over lopen* (Spa) 8. (van de wind) onvast, onstuimig *een holle wiend* (verspr.): *Een holle wiend is et tegenovergestelde van een dichte wiend* (Nbk), *Een bolle wiend is veul dichter as een holle wiend* (Sz), vandaar *Bi'j et fietsen kuj' beter een holle wiend hebben as een dichte* (Db), *Mit een holle wiend kriej' vaeke gauw regen* (Pe-Dbl) 9. in *De zee is hol* gezegd bij storm, wanneer de zee onstuimig is (Ol-Nl) * *Inkelde bomen bin hol* gezegd n.a.v iemand die niets aanvoelt, die men moeilijk iets aan het verstand kan brengen (Np)

hola tw. ['ho:la, ook wel 'howla] 1. hola *Hi'j borgt mar, mar betaelen: hola!* daar is geen sprake van (Ol-Nl), *Now is 't hola!* nu stoppen we met het werk, ook: om te schaften (Np)

holachtig (spor.) - holachtig

holbeitel (Obk) de; -s; -tien ['hol...] 1. guts, holbeitel

holbewoner (spor.) - holbewoner

holbonkerig (Obk) Ook **holbonkig** (Bdie) bn.; -er, -st [hol'bonkəx/...'bonkəx: aks. wisselt] 1. met uitstekende jukbeenderen *een holbonkerig gezicht* (Obk)

holbonkig z. **holbonkerig**

holderd z. **hoolderd**

holderdebolder z. **hoolderdeboolder**

holderdebolderen - holen

holderdebolderen (Nbk) zw. ww.; on-
overg.; holderdebolderde, is/het holder-
debolderd ['holdɛdɛboldɛr] 1. gaan met
veel lawaai, vooral inzake het klappen op
de vloer, tegen wanden etc. *Ze holderde-
bolderden me dan toch bij de trappe daele!*
(Nbk)

holdissel (Nbk, Obk) Ook *geutedissel*
(Nbk, Obk), *gootdissel* (Spa) de; -s; -tien
['holdɛts]/.../xo:ɛdt... 1. gootdissel *We
bruukten een holdissel om geuten uut te
hollen* (Obk)

hollen Ook *houwen* (WH), *houden* (Sz) st.
ww.; overg., onoverg.; het hullen ['ho:lɛ
/'ho:ɔm, ...ɔp/...ɔn] 1. vasthouden, in z'n
hand houden, bijeen houden en evt. dra-
gen, door niet los te laten in bedwang
houden *Hij ston mar mit zien zwaore
koffers te hollen, in plaets van ze even
daele te zetten* (Nbk, Op), *Ik kan 't haost
niet meer hollen, zo zwaor is et vat mit
zoolt* (Dhau), *Wil ie die koe even hollen,
dan zal ik de hekke even eupendoen* (Obk),
Hij [nl. het paard] *is op 'e kletter; dan kan
de boer et niet meer hollen* (Nbk), *As d'r
wat tussen de kleppe zit* [nl. van de hart-
klep] *wil de pompe gien water houwen*
(Spa), *Ze konnen de braand niet hollen*
(Wol), *D'r is gien hollen an hij/zij is niet in
bedwang te houden, bijv. van een koe*
(Bdie), *Hij was niet te hollen van
kwaadheid of enthousiasme om iets te doen*
(Nbk), *'t Het hiel wat muuite kost om de
familie bij mekeer te hollen* (Db), *Om alles
te hollen, bruukte ze 'n tasse* (Pe-Db),
*Daor he'k hollen en keren an zoiets kost
moeite om het goed te doen verlopen, bijv.
het op de stal zetten van een koe, het men-
nen van een paard, het leiding geven aan
iets, het goed uitvoeren van een be-
stuursfunctie* (Spa, Nbk), *argens mit zitten
te hollen en te keren er geen raad mee
weten, niet goed weten hoe men iets moet
aanpakken, hoe men met een probleem aan
moet* (Nbk, Np), *Die het 't ielestiek ok uut
de broek, want hij zit mar te hollen en te
keren* (Dfo), *'k Hebbe d'r hollen en keren
mit* (Wol, Np), *Et wijde zo, we stonnen
mar te hollen en te keren mit de tente*
(Wol), *Alliend mossen ze him af en toe
rechte weg hollen* hielden ze hem af en toe
vast om hem recht te laten lopen (ba), *Zol
et ies hollen kunnen?* zou het sterk genoeg

zijn om er op te kunnen zijn? (Nbk), waar-
naast *Et spant d'r omme as 't hollen kan*
(Np), *Hij hul 'm een betien doe hij naor
beneden leup* hij hield zich in, hield
zichzelf enigszins tegen (Nbk), *de maot
hollen in de maat blijven* (inzake muziek),
de maat aangeven en daarmee vasthouden
(voor muzikanten), *Hool je mond hou je
mond dicht* (Nbk, b), *Hool je snaeter id.*
(Nbk), *je heufd d'r bij hollen z'n aandacht*
erbij houden, ook *je heufd d'r bij hollen*
id., *'t in de haand hollen, 't in hanen hollen*
het zelf blijven doen, er zelf leiding aan
blijven geven (spor.), *Wark daor aj' de
waarmte niet bij hollen kunnen, is knoffel-
wark* (Np), (geroepen als iemand door de
modder fietste waarbij modder op z'n rug
spatte:) *Hool de dief! Hij het laand
steulen!* (Dfo), *iene bij de haand hollen, de
hond an de lijn hollen, iene an 't lijntien
hollen* (Nbk), *iene an zien woord hollen,
iene kot hollen* (Nbk), *'t heft in hanen hollen*
(Nbk), *in je an de feiten hollen* 2. (overg.)
bij zich houden, als zijn bezit houden *le
maggen 't om mi' wel hollen* (Dho), *Aj' een
gezonde bos hollen wollen, dan was zoks
vanneuden* (v) 3. (overg.) proberen niet
weer af te staan, kwijt te raken *De kleine
jonge wol de blokken niet weer geven, hij
wol ze hollen* (Nbk), *gien wieze hollen
kunnen, moed hollen, wat veur jezels hollen*
iets tot eigendom maken of hebben, en dat
blijven doen, ook: er verder met niemand
over praten (Nbk, b, j): *Mar (...)* *beweer
oons d'r veur dat wijf dat allegere* [nl. die
overdaad] *veur onszels hollen* (b), *Hool
dat now mar veur je zeg het niet, rep er
niet van* (Nbk), *Hool die vervelende op-
markings mar veur je* (Nbk) 4. (overg.) een
tijdje mogen bewaren om te gebruiken
Ma'k dat boek een maond hollen? (Nbk) 5.
(overg.) in de desbetreffende stand houden
et geweer op iene an hollen op iemand
richten (b), *argens et oge op hollen* op
toezien (Nbk), *de haand op 'e pong hollen*
geen geld uitgeven voor iets (Nbk) 6.
(overg.) niet verbreken, zichzelf of een an-
der aan iets houden (overg.) *je woord
hollen, je fesoen hollen, je gemak hollen*
e.d., *je argens an hollen* zich aan iets
houden: *Hool je mar an wat de baker zegt*
(vo), *iene argens an hollen* zorgen dat
iemand zich aan iets houdt (Nbk): *Dat*

beloof ie now, mar daor za'k je ok an hollen (Nbk), *Laoten we et daor mar op hollen* we laten het bij die vaststelling, ook: laten we er maar niet verder op ingaan (Nbk) 7. (overg.) in een bep. toestand houden, op een bep. plaats houden *et roer recht hollen* (spor.), *Dat fruit kuj' niet lange goed hollen*, *Hi'j kan de boel niet goed meer veur mekeer hollen* is een beetje gek, heeft ze niet meer goed op een rijtje (v), *d'r gien eten in hollen kunnen* (Ow), *Ik moet zo neudig naor et husien, ik kan 't haost niet meer hollen* (Nbk), *'t niet meer hollen kunnen* inkontinent zijn (Nbk), *Ze hadden doe nog potstallen en dan mossen ze een hieleboel heideplaggen bruken om et vee dreuge te hollen* (j), *Zollen we et dreuge hollen, vandaage?* zou het droog weer blijven (Nbk), *De gelagkaemer is oolderwets hullen* gelaten, ook: in ouderwets stijl uitgevoerd (v), *'t Het hiel wat muuite kost, om dat zo te hollen* (El), *Et kost een hoop muite om 't veur menaander te hollen* om de zaak op een rij te houden, om de huishouding draaiende te houden etc. (Nbk, Diz), zo ook *Hi'j hadde volk en materiaol zat om de boel op oddering te hollen* (v), *We moe'n de konten van de gaarven een betien geliek hollen* op dezelfde wijze, in een rechte lijn zetten of leggen (El), *iene an de praot hollen* door met iemand te praten zorgen dat hij niets anders kan doen (Nbk), *in beraod hollen* (OS, Ste), *iene argens buten hollen*, *'t Was wel es een toer om je overal buten te hollen* om je nergens mee te bemoeien, bijv. van het verenigingsleven, de gemeentepolitiek (Nbk), *Lao'we dat d'r buten hollen* dat aspekt hoort er niet bij, laten we niet daar ook nog eens over beginnen (Nbk), *veur ogen hollen, in de gaten hollen, iene van et lief hollen, 't in de bienen hollen* overeind blijven, kunnen blijven staan, lopen (b), *de moed d'r in hollen* (Nbk, Ste), *in staand hollen, in leven hollen, iene d'r onder hollen* (Nbk), *iene van 't wark hollen, Dat hoolt je de noppen van de kleren* dat kost zoveel dat je je verder weinig kunt permitteren (Ste) 8. (overg.) geregeld uitvoeren, blijven doen, in *de wacht hollen, rekening hollen mit, Een piekebaos was iene mit een pieke op 'e iesbaene, die kontrole hul op 'e baene aj' wel een kaortien hadden* (Np) 9. (o-

verg.) aanhouden, blijven volgen van een pad, spoor e.d. *Dat pad moej' hollen* (Nbk), *rechts hollen, et midden hollen tussen* (l) 10. (overg.) doen plaatsvinden *een preek hollen, een lezing hollen, een vergeerdering hollen* (l), *Daoromme gaon wij' ok van 't jaor weer een stille omgaank hollen* (b) 11. in *maat hollen* de geneugten van een markt genieten (b): *Ik wol vandaage nog es een keer oolderwets maat hollen* (b) 12. in *kantoor hollen* 13. in *'t d'r op hollen dat (...): Ik hool et d'r op dat et goed komt* (Nbk), *Laoten we et daor mar op hollen* zo zal het dan zijn, laten we er verder maar niet op ingaan, erover kibbelen (Nbk), zo ook *Ik hool et d'r veur dat hi'j et zelf niet wet vermoed* (Bu), *Ik hool et d'r veur dat 't niet lange jaoren duurt* hou het erop (p) 14. (overg.) kiezen voor, aan iemands kant staan, samenspannen, dezelfde lijn kiezen als de ander *Ie hebben niks an him, hi'j hoolt et altied mit de hoge heren* (Nbk), *Ik hool et d'r op dat et goed komt* ik vermoed (Nbk), *Ik hool et mar op thee* bijv. i.p.v. koffie (Nbk), *Ik hool et mit jow* ik kies voor jou partij, sta aan jouw kant (Nw), *De boden hullen et mit mekeer* (Obk), *Hi'j hul et mit de Duutsers* (Np), *Hi'j het et altied mit heur hullen* koos voor haar, hen, ook: is haar trouw gebleven, heeft een verhouding met haar gehad (Nw, Nbk), *Die man heb ik wel vertrouwen in; hool je daor mar bij* (vo) 15. (overg.) het redden (tegen), net zo goed zijn als, in *Hi'j kan 't in 't hadlopen niet tegen mi'j hollen* (Pe-Db), *'k Kan 't niet eerlik tegen him hollen* ik kan niet helemaal zo hard werken, schaatsen als hij (Nbk), *Omda'k, zo 'k al zee, et W. lang niet hollen kan (...)* (b), *As ze 't niet hollen kunnen (...)* (s: oost.) 16. (overg.) door slaande, gaande bewegingen doen gaan *Ik zal even de kamme deur et haor hollen* m'n haar even kammen (Nbk), *De boer hul et peerd de gieselgarre om 't gat, dat d'r wat meer gang in kommen zol* (Db), *Hool et krabbertien mar even deur de tuun* (Ma), *S. hul de striekel nog es effen bij de snee van de zende langes* (vo), *De dreuge bonen hullen we deur de wiend, dan wij'de et leste nust d'r uut* lieten we enige keren vallen, met name op een schaal (Np) 17. (overg.) blijven behouden, (doen) nakomen, in *zien weerde hollen,*

holheufdig - holing

zien kracht holen, zien woord holen, iene an zien woord holen (spor.) 18. in *weten waoj' je an te holen hebben* 19. (overg.) bij zich doen blijven *Ik kun him mar een posien thuus holen, Die jonge is niet geschikt om bij de boer te warken, we kun him niet holen* hem in deze betrekking houden (Nbk) 20. (overg.) aanhouden, blijvend gebruiken, blijvend doen *zijn Ze holen heur eigen tebak* (Dho), *Hij houwt 'm bij' zien eigen merk* (Spa), *Ze holen heur eigen menieren* (Pe-DbI), *Wij holen et mar wat bij 't oolde* doen niet mee aan al die nieuwerwetse dingen (Nbk), *'k Wus wel hoe 'k de kwast mingen mos mit jenever om toch de lekkere smaack te holen, en ik geut een beste vlotte jenever bij een halve flesse kwast* (j), *Dat hoolt gien staand* is geen blijvende situatie, dat gaat zeker mis op enig moment (Nbk, Np), zo ook *Dat kan gien staand holen* (Nbk, Np) 21. (overg.) als vee hebben, als vee blijven hebben *We holen een grote koppel kiepen* (Dhau), *Tegenworrig bin d'r mar weinig boeren meer, die een bolle holen* (Op), *Die boer hoolt een protte schaopen* (Np), *Waoromme hool ie eigenlijk toch een peerd? Ie hebben d'r ja niks veur te doen!* (Nbk), *Of wol ie mij wiesmaecken dat F. van 't jaor ok weer een ram hoolt* (b), *een peer volkies holen* bijenvolken (j) 22. in *d'r op nao holen*, ook lett.: *de ienigste in de hiele buurte die d'r een stamboom op nao hul had, bijhiel d', Pattie meensken holen d'r een kladboek op nao, waor ze zo van allerhaande antekenings in maeken* (Obk) 23. in *veur de gek holen* 24. (onoverg.) beminnen, houden van, in *holen van. Die beide holen een boel van mekeer* houden veel van elkaar (Obk), *Ik hool wel van lekker eten* ik hou ervan om lekker te eten, *argens niet van holen* geen waardering hebben voor iets dat gedaan wordt, het niet prettig vinden (verspr.): *Eerst ja zeggen en et toch niet doen, daor hool ik niet van* (Nbk), *Ik hool d'r niet van dat de meensken op mij waachten moeten* (b) 25. (van voedsel e.d.) goed houden, goed blijven *In de hoonsdaegen kuj' eteri'je niet zo lange holen, want dan kan 't niet meer duren* (Obk), (bijv. van een bos bloemen:) *As et over de Paosen hoolt, dan moe'n we bliede wezen* (Ste) 26. (wederk.) zich in

een bep. hoedanigheid, kwaliteit houden, zich gedragen, ook over langere tijd *B. perbeerde him bij de tekst te holen* (bl), (aks. ook op *holer.*) *je goed holen* niks laten merken van enige emotie, ergernis, teleurstelling, ook: *z'n werk blijvend goed doen: Ie hebben je goed holen* je hebt je flink geweerd, de zaak tot het eind geklaard (Nbk, vo), *Hool je goed* verslaag niet, dat het je goed moge gaan (ook groetend ten afscheid, zo ook:): *je taoi holen: Hool je taoi!* (Nbk), *Hool je vrij en wor gien lid van een pertij!* bind je niet (b), *Dat kiend het heur goed hullen, ze is zo glaanzig op 'e huid* (Obk), *je groot holen* niet laten blijken dat je bang bent (Nbk, b), *Klaos hul him disse keer meraokel best. Mar hij lachte toch een betien zoerzuute* (...) (b), *H. wus niet hoe hij him holen* mos welke houding hij moest aannemen (vo) 27. (wederk.) het doen voorkomen *Mar 'k zee mar niks en hul mij driest* deed alsof ik stoer was (b), *Ze hebben 't al, mar ze holen heur van de domme* (Dho), *Hij kon 'm niet langer goed holen* hij kon z'n lachen niet bedwingen (Nbk), *je onneuzel holen* doen alsof je het niet begrijpt, alsof je er geen interesse voor hebt (Ste, b), *je doof holen, ...ziek holen, Now nog mooier, zee L., en hij hul him telk* speelde dat hij kwaad was (b) 28. (onoverg.) in lichte mate stotteren (Ste) *Hij hoolt een betien* (Ste) 29. (overg.) achterhouden, afnemen, met name inzake waren van een winkelier die langs z'n klanten gaat *Wil ie even wat van de slaachter holen* (Nbk), *We moe'n mar wat riekelik van de bakker holen* (Pe-DbI) 30. (onoverg.) vast blijven zitten, blijven kleven (Nbk) *Die liem hoolt niet* (Nbk) * *Kiender is een zegen des Heren, mar ze holen je de noppen van de kleren* kinderen kosten veel geld, men houdt daardoor te weinig geld over om in een zekere luxe te leven (Ste)

holheufdig (Bdie, Mun, Np) bn.; -er, -st [aks. wisselt] 1. weinig verstand hebbend *Die is wat holheufdig, d'r zit niks bij* (Mun)

holing (verspr.) Ook **hoolding** (verspr.), **houding** (WH), **holink** (Np: bet. 3), **hooring** (Dho, Ol-Nl: bet. 3) de; -s; holinkien (spor.) [ˈhoːlɪŋ/...lɪd.../...lɪŋk/ˈhoːə(r)lɪ...] 1.

houding van lichaam of lichaamsdeel *Aj' een prooi schieten willen, moej' et geweer wel in de goeie holing hebben* (Db), *De man had een goeie holing, hi' leup goed rechtop* (Pe-Db), *An zien holing kuj' zien dat hi' een protte wark daon het id.*, (Dfo), *As soldaot moej' een goeie holing annemen* (Mun), *Hi' het een fiere holing* (Nt), *Hi' had me daor een holing van jewelste, hi' verbeelde 'm wel wat!* (Ol-Nl), *Die het (ok) nogal wat hoolding* heeft een nogal trotse houding (Nbk, Np, Spa, Obk), zo ook *Die man het een holing al was 't de burgemeester* (Sz), *De soldaot gong in de holing staon* (Nbk), *...sprong in de holing* (Nbk) 2. wijze van gedrag of optreden, houding (fig.), pose *Je hoeven niet zoe'n holing an te nemen* zo arrogant, boos e.d. te doen (Wol), *een holing annemen van trek je d'r toch niks van an* (b), *Ik wust me gien houding te geven* (Diz, El, Ma, Spa), *Hi' was zo veraldererd dat hi' wus him gien holing an te nemen* zich geen houding te geven (Dfo), *Hi' wust mit zien holing gien raod* (Bdie), *W. slat de hanen over 'nkeer, een holing of zij' de tied wel het* (p), *een ofwaachtende holing* (spor.) 3. duimeling, vingerling (Dho, Diz, Nw, Obk, Ol-Nl) *Ik hebbe zokke basten in de doem dat now heb ik d'r mar een holing omme* (Diz)

holink z. *holing*

holkostig (Dho, Mun, Spa) bn. [...'k...] 1. gezegd van brood met holle korst

Hollaand Ook **Holland** (Spa) et; Hollanen (als aanduiding van Noord- en Zuid-Holland) et ['hɔlānt/...a...] 1. het westen van Nederland, met name Noord- en Zuid-Holland en vaak met inbegrip van Utrecht, *de beide Hollanen* Noord- en Zuid-Holland 2. (eerder weinig, thans wel meer gebruikt, i.p.v. *Nederlaand*) Nederland **Hollaander** Ook **Hollaander** (WH, elders spor.) de; -s; -tien ['hɔlā:n(d)ɪ/...andɪ] 1. bewoner van het westen van Nederland, met name van Noord- en Zuid-Holland en vaak met inbegrip van Utrecht 2. schip, auto of ander vervoermiddel dat uit Nederland afkomstig is of onder Nederlands gezag staat *de vliegende Hollaander*. bekend spookschip (l) 3. (weinig gebruikt, i.t.t. *Nederlaander*) Nederlander 4. speerdistel, wellicht ook

kruldistel, misschien ook kale jonker en akkerdistel (Bu, Db, Dfo, El, Ma, Nbk, Np) *Heit trok mit een stiekeltange de Hollaanders d'r uut* (Db) 5. lorrie die op rails loopt (Ste)

hollaandermop (spor.) - hollandermop

Hollaandertien et; ...ties [...tin] 1. kleine *Hollaander* in div. betekenissen 2. bep. niet zeer groot maar breed en stevig varken met rechtopstaande oren (Np)

Hollaans I Ook **Hollands** (Spa) et ['hɔlā:s/...lans] 1. het Nederlands 2. de streektaal van Noord- en Zuid-Holland

Hollaans II Ook **Hollands** (Spa) bn.; -er 1. m.b.t. Noord- en/of Zuid-Holland, vaak met inbegrip van Utrecht *de Hollaanse waeterlinie, een Hollaans varken* bep. niet zeer groot maar breed en stevig varken met rechtopstaande oren (Diz), *Hollaanse blauwe* bep. plant: kale jonker (Ol-Nl) 2. (eerder weinig gebruikt, thans meer) Nederlands *een Hollaanse keunstener, Hollaanse nieuwe* (spor.)

Hollaansachtig (Nbk, Ste) bn.; -er, -st ['h...] 1. aan het Nederlands doen denkend *Et woord wodt niet vule bruukt, et is wat Hollaansachtig* (Ste)

Holland z. *Hollaand*

Hollaander z. *Hollaander*

hollanditis (l) - hollanditis

Hollands z. *Hollaans* I, II

hollebol (Dhau, El, Ow) Ook **hollebollerig** (Np) bn.; attr. ['hɔləbol/...ɔɾəx, ...lɾəx] 1. (van de wind) onstuimig, enigszins hard met warm weer, dan weer met vlagen, dan weer strak *Wat een hollebolle wiend* (Dhau)

hollebollerig z. *hollebol*

hollegien (Diz) et ['hɔləxin] 1. bep., nl. holle kant van een bikkal bij het bikkalspel *Mit bikkelen zeden we altied: 'Wat wodt et? Hollegien, bollegien of staondertien?'* (Diz)

hollen (Obk) onbep. w. ['hɔln] 1. hol worden, in *Eet ie knollen/Daor kan de boek van hollen/Eet ie een pannevol/Dan schiet ie een wanne vol* (Obk)

hollewaais (Bu) bw. ['hɔləwa:js] 1. slordig, scheef *'t Staot d'r hollewaais bi'* (Bu)

hollevig bn.; -er, -st [...li:məx, ...v...; aks. wisselt] 1. (vooral van koeien) met platte, holle buik

hollig (Mun) bn.; -er, -st ['hɔləx] 1. met

hollighied - hond

hol lichaam, mager (van een koe) *Die koe lop d'r hollig bi'j, heur* (Mun)

hollighied Voor -heid z. -hied de ['h...] 1. holle ruimte tussen, in iets *D'r zit hollighied onder de vloer* (Spa), *As de gaasten op 't laand staon zit d'r wat hollighied in, daor de wiend deur blaazen kan* (Dfo)

hollosie z. *gelosie*

holocaust (l) - holocaust

hologig (Nbk, Op) Ook *holoogd* (Dhau) [hɔlo:gəx; aks. wisselt/hɔlo:xt id.] - hologig *Aj' ziek binnen, kuj' hologig toekieken* (Nbk), *Wat kikt die holoogd toe* (Dhau)

holoogd z. *hologig*

holpiepe (El, Ow) Ook *holpupien* (Sz) de; -n; ...piepies ['hɔl.../...pypin] 1. (vaak verkl.) holpijp, nl. om gaatjes mee te slaan in leer e.d.

holpupien z. *holpiepe*

holst z. onder *hol* III, met name bet. 3

holster z. *hoolster*

holte de; -s, -n ['hɔltə] 1. holle ruimte in iets *een holte in een boom* 2. holte gevormd door één of meer lichaamsdelen *de holte onder de arm, de holte van de nekke* (Nbk)

holvingerd (Bu) bn. [hɔlftɪŋɪt; aks. wisselt] 1. onhandig met z'n handen

hom z. *him*

homeopaat (verspr.) - homeopaat

homeopatie (verspr.) - homeopatie

homeopatisch (spor.) - homeopatisch *homeopatische medesienen* (spor.)

hometrainer (spor.) - hometrainer

hommel (WS, Ma, Nbk, Obk) Ook *hummel* (verspr. OS) de; -s; -tien ['hom]/'h...] 1. hommél: bep. onderfamilie van de bijen *Oonze buren hebben een nust hommels onder de dakpannen* (Diz)

hommeles ['hom]əs, ..mələs] - hommeles *Ik bin mar volgaon, want et was weer hommeles* (Wol), *Die man, daor he'k al es hommeles mit had* (Ol-Nl), *'t Is hommeles in de keet* er is geruzie, het is hommeles (Bdie, Dfo), *'t Is tegenwoordig hommeles mit 't weer slecht gesteld* (Diz)

hommelhunning (Bu, Db, Np, Op, Pe-DbI) Ook *hummelhunning* (verspr. OS) de ['h...] 1. honing van de hommel (bep. onderfamilie van de bijen) *Mit mi'jen vunen we wel hommelhunning, dat slikten we dan op* (Np)

hommelnust (verspr. WS, Db, Nbk) Ook *hummelnust* (verspr. OS, Diz, Np) et; -en; ...nussien ['h...] 1. nest van hommels

hommeltje-stommeltje (Bu) et [hom|tjə 'stom|tjə] 1. spelletje waarbij met gesloten mond een beroep werd genoemd dat de andere kinderen moesten raden (met een rijmpje in het Nederlands)

hommelvolk (l) - hommelvolk

homo ['hɔ:mo:, ...moʊ] - homoseksuele man

homofiel [...'fil] - homofiel

homofilie (l) - homofilie

homoniem (l) - homoniem

homoseksueel (spor.) - homoseksueel

hompe Ook *hoempe* (Bu, Nbk, Ste), *hiempe* (Np, s: Obk), *himpe* (s: Obk) ['hompə/'hu.../'hi.../'hu...] - *homp een dikke hompe roggenbrood mit spek* (Obk), *Een dikke hompe brood moet ok een lekker hompien keze op* (Sz), *De hond lopt mit een hompe brood in de bek* (Ow), *een hiempien wost* (Np)

hompelen (verspr.) ['homp|ɲ] - hompelen *Hi'j hompelt d'r reer henne* (Nbk), *Doe hi'j last van de knij' hadde, hompelde hi'j d'r raer langes* (Wol)

homperd (Np) de; -s ['hompɪt] 1. grof, onfatsoenlijk iemand

hond de; honnen; hontien; pron. verw.: *hi'j*, ook *ze* (Sz) [hont] 1. hond (bep. huisdier), ook, in het bijzonder: mannelijke hond (Nbk) *de hond uitlaten* de hond uitlaten, ook: urineren (Nw), *een trouwe hond*, (ook aaneen) *rooie hond* (Nbk, Np), *een vliegende hond* (l), *zwatte honnen* honden waarvan de eigenaren de hondenbelasting ontduiken (v), *D'r was gien hond thuus* er was niemand thuis (Nbk), *een hond* [of: *hontien*] *zien gieselen hebben* ergens wegblijven, er nooit meer komen, z. ook *gieselen* (verspr.), voorts: een bep. karwei niet uitvoeren omdat men daar een hekel aan heeft (Nt) en: bang zijn (Np), *de hond in de pot vienen* (Dfo, Nbk, Ste, Sz), *'t hontien bi'j 't hokkien laoten* de kerk in het midden laten (Ste, Dho), ook: één en ander moet wel wat bij elkaar passen (Dho), men moet niet scheiden wat bij elkaar hoort (Ste), *Kommandeer je hond en blaf zels* (Nbk, Np), *Ie moe'n gien slaopende honnen wakker maeken* (alg., Np), *Een hond zol 'm d'r dood tegen*

blaffen gezegd bijv. van een lelijk of raar gekleed iemand (Dho), *'t Is zok min weer, een goeie boer jacht zien hond d'r niet uut* (Dho, Np, Ow, Dfo), *...een boer...* (Bu, Obk), *...een goeie boer stuurt...* (Diz, Ma), ook *'t Is zoe'n weer, dat...* (Op), *Een slechte boer jacht zien hond d'r nog niet uut* (Np), *'t Is zok min weer, men lat zien hond nog niet uut* (Bu), *Hij blaft mit alle honnen uut de bos* (Ow), *Hij blaft ok mit de honties waar hij mit in de bos is* (Bdie, Ma), *le moe'n blaffen mit de honnen waoj' mit in de bos binnen* (Obk), *mit alle honnen mitblaffen* (El, Ow), *Hij is 't hontien de pineut, hij draait ervoor op* (Ld), *le kun altied wel een stok vienen om een hond te slaon* (Ma, Wol), *Een hond wil et niet vreten* nl.: zo slecht is dat eten (Dho), *Ik bin je hond niet!* gezegd wanneer men te nadrukkelijk gestuurd wordt, onheus wordt behandeld e.d. (Db, Nbk), *van de hond gebeten* (Db), *D'r bin meer honties die Fikkie hieten* (Np), *de hond in de pot vienen* (Nbk), *Hej' de hond dood?* gezegd tegen iemand die een hoge of gewone hoed op had (wat men als opschepperig zag, omdat men doorgaans een pet droeg) (Bdie, Nbk), zo ook *Hej' de hond verkocht?* waarna ter verklaring: *Omdaj' 't hokke op 't heufd hebben* (Np), zo ook *de hond dood en 't hokke opzet* (Nbk) en *Die het de hond verkocht, want hij het et hokke op 'e kop* (Np), *De honnen lussen d'r gien brood van het is bar slecht, weinig aantrekkelijk, het was lang niet mis* (in negatieve zin) (Bdie, Nbk, Np), *vechten as kate en hond* (Obk, Pe-Dbl, Wol), zo ook *as kate en hond leven* (Dhau, Np, Op), *iene as een hontien aachternaolopen* (Nbk), *Et hontien het een stattiën* er komt nog een verhaaltje, een vervolg achteraan (Ste), *iene as een hond behaandelen* (Bdie, Ow, Wol), *Zij het bij' die man een leven as een hond* (Sz), *Hij jachtte mij as een hond van 't hiem of* (Mun), *zo bont as de bonte hond* (Ol-Nl, Sz), *...as een hond* (Dmi, Nt), *bekend as de bonte hond* (Bdie, El, Nbk, Np), *zo beroerd as een hond* zich zeer beroerd voelend (Nbk), *zo misselik...* id. (Nbk), *zo muui as een hond* (Dhau, Np, Nw, Spa, Ste, Nbk), *...as een hontien* (vo), *zo ziek as een hond* (Diz, Nbk, Np, Spa), *zo trouw as een hond* (Db, Dhau, Mun,

Nbk, Obk), *zo bertaol as een hond, ...as een lelke hond* (Nw), *zo bliede as een hontien* (Pe-Dbl), *Die rogge staot zo dichte as haor op een hond* (Ol-Nl, Sz, Bdie) 2. hondse kerel *een hond van een kerel* (Diz, Np, Obk, Ow), zo ook *Hij is een minne hond* (Np, Ma), *stomme hond!* (spor.), *Die kerel is een bertaole hond* (El), *argens gien hond in wezen* eraan willen meewerken, een ander willende helpen (bo: Np) 3. onderdeel van een oude boerenwagen, nl. een verbindingsstuk op de draaischommel tussen (en over) voor- en achterstel *De hond sleut de boel bij' mekaander, die hul et mit rongen bij' mekeer* (Nw), *Bi' een langere vracht hoolt haj' een laankwaegen, die was langer as een gewone waegen, en d'r zat een hond op* (Nbk), *As de boolte uut de hond gaot vaalt de waegen uut mekaer* (Op), *Soms zat d'r een mooie bocht in de hond, dan drijden de hond en de langwaegen mooier* (Ma), *In Frieslaand haj' een hoolten hond, in Drente een iezeren* (Bu), *In sommige gevallen was een hond recht, eren hadden een bocht; bij' de nijere waegens zat d'r vaeke een bocht in* (Ma) * *Een hond wil wel es prezen wodden, laot staon van een meenske* een mens moet zo af en toe geprezen worden voor wat hij doet (Nbk), *Dat schit een hond as hij' 't in 't gat het* het kost maar zeer weinig en men kan het dus best kopen, ook: 't is een ongelooflijk laag bedrag, maar niet heus (Nbk), *'t Is mij om 't even, as 't honnen binnen of teven* (Nbk, Np), zo ook *'t Is mij on of even...* (Np), *'t Is mij 't zelde, aj' now van de hond of van de kate beten wodden* (Np), *'t Is me net geliek, a'k deur de hond of de kate beten wodde* (Nbk, Np, Nt), *Van achteren ziej' een hond in 't gat* het is gemakkelijk achteraf een mening te hebben, achteraf is het makkelijk praten (Np, b: lm), *Aj' over de hond kommen, koj' over de stat* om een kleinigheid hoeft het niet over te gaan: vooral van een koop (OS, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste), zo ook *Kom ie over de hond dan koj' over de stat* (Bdie, Mun, Np, Op, Spa, Wol) en *Wie over de hond komt, komt ok over de stat* (Diz), *Aj' een hond slaon willen, kuj' altied wel een stok vienen* (Np, Pe-Dbl, Spa), *...een stien vienen* (Nw), zo ook *Wie een hond gooien wil, kan altied*

hondachtigen - hondsdrاف

wel een stien vienen (Op) en *Aj' een hond smieten willen, kuj' altied wel een stok vienen* (Nw), ...*stien vienen* (Nw), *Aj' een hond de stat ofhakken wodt hij' kotter* dat is nogal wiesdes (b: ln), *Blaffende honnen bieten niet* (verspr.), *Twie honnen vechten om een bot, de dadde gaot d'r mit vot* (Diz, Op, El), *Watte? wat zeg je, waarop kan worden geantwoord: De hond schit meer as de katte* (Np), *Et wisse veur et onwisse, zee de jonge, en doe bun hij' de doorie hond de bek dichte* (Dhau), ...*zee de boer...* (Db)

hondachtigen (l) - hondachtigen

hondehokke z. *honnehokke*

hondepestol z. *honnepistol*

honderd I et; -en ['hondr̥t] 1. (g. mv.) honderd stuks, honderdtal *Per honderd kosten ze minder as los* (Nbk), *'t Honderd om iene as et dreuge is* het is op geen stukken na zeker etc. (Wol), *Die kerel kletst 't honderd uut* veel, aan één stuk door (Ol-Nl, Wol), zo ook *Hij' praot et honderd uut* (verspr., Np), *Hij' slat 't honderd uut* (Sz), en *Ze vragt 't honderd uut* (Nbk), ook *Ze klaegen honderd uut* (Nbk), *Ik heb 't honderd uut lopen en 'm nog niet vunnen* zeer veel (Ow), *'t honderd uut schieten* erg veel winden achter elkaar laten (Ol-Nl), *'t Is now offlopen, 't honderd is vol* nu is het genoeg (Ow) 2. (mv.) heel wat honderdtallen, een groot aantal *Et bedrag leup in de honderden* (Np), *'t Kostte honderden guldens* (Nbk), *Honderden hebben d'r henne west* (Nbk), *Da's iene uut honderden* een erg fijne persoon, een goeie meid of kerel (Nbk) 3. in *in 't honderd lopen* tot een verwarde boel worden, in de war lopen, zo ook *in 't honderd raeken* (Nbk) en *Et lag eerst in de bedoeling dat we naor A. zollen, mar de staeking jachtte alles in 't honderd* (v)

honderd II hoofdtelw. 1. honderd *Ik heb nog ien briefien van honderd* een bankbiljet van honderd gulden (Ol-Nl), zo ook *Dat kan me wel honderd kosten* (Ste), *een honderd of wat* een aantal honderden, met name honderden guldens (Ste), *over de honderd, een dikke honderd, meer as honderd, Dat dee 'k in gien honderd jaor* (Nbk), *Dat he'k je now toch wel honderd keer zegd!* heel vaak (Nbk), (veelal bij wijze van felicitatie) *Now, mar op naor de*

honderd! op naar de leeftijd van honderd jaar (Nbk), *As hij' deurlieft, kan hij' wel honderd jaor wodden* (Sz), *Hi'j is lang gien honderd* hij is getikt (Ste), zo ook *Was hij' wel honderd?* goed bij z'n verstand? en *Gieniene van de drie bin ze honderd* (Ste), *een dag uut honderd* een prachtige dag (Bu), *honderd en de bos* nl. honderd bossen riet die geteld zijn (een *vieme*) met een extra bos voor het tellen (Spa), *Hi'j is niet helemaol honderd* enigszins eigenaardig, betweterig (Ste), *Ze hebben altied honderd en iene uutvlochten* zeer veel (El), *Hi'j maekt kaans, iene op honderd* (Dho), *Honderd om iene of hij' daenkt d'r niet omme* de kans is erg groot dat enz. (Dho), *Honderd om iene as 't waor is 't* is zeer de vraag (Dho), ...*'t niet waor is* bijna zeker (Diz), *'t Is honderd tegen iene as hij' now op tied is 't* is lang niet zeker dat (Op), *Honderd en iene as dat wel goed komt* het is maar zeer de vraag (Db), *Zoveul bijen hadden we: honderd was d'r mar iene* honderd was nog niets (Wol), ook *Honderd is mar iene* het zijn er zeer veel (Ol-Nl) 2.

(met de functie van rangtelw.) honderdste, in *psalm honderd, nommer honderd* de w.c. * *Honderd, schiet in de pot dat 't dondert* soms gezegd wanneer men nr. 100 heeft bereikt bij het tot honderd tellen (verspr.) **honderdduzend** hoofdtelw. [aks. wisselt] 1. honderdduizend *A'k nog es de honderdduzend win...* de hoofdprijs in de Ned. Staatsloterij

honderdduzendste [hondr̥dy(:)zn(t)stə] - honderdduizendste

honderdjaorig - honderdjarig

honderdjaorige - honderdjarige

honderdste - honderdste

honderdtal - honderdtal

honderdvoold (verspr.) et ['h...fo:lt] 1. honderdvoud *in honderdvoold* in honderd gelijke exemplaren, bijv. van de oplage van drukwerk

hondertien et; honderties ['hondr̥tin] 1. honderdje

hondeslaeger z. *hondeslager*

hondeslager (Sz) Ook **hondslaeger** (Mun), **hondeslaeger** (Mun) - hondenslager: koster of onderkoster die de honden uit of bij de kerk weg moest jagen

hondsdohied z. *hoonsdohied*

hondsdrاف z. *hoonsdrاف*

hondslaeger z. *hondeslager*

hondsmeu z. *hoonsmuui*

hondsmu z. *hoonsmuui*

Hongaar [hon'ga:r/...xɑ:r] - iemand uit Hongarije

Hongaars - Hongaars

honger de ['honŋ] 1. hongergevoel, trek, behoefte aan eten 'k *Rammel van de honger* (Ow), *Ik verrek van de honger* (Diz), *een gloepende honger hebben* grote trek (b), *van honger vergaon* in hoge mate trek hebben (Nbk, b): *Hoeveule van mien heiten arbeiders hebben brood genog en ik vergao van de honger* (b), *Die boer het een halve koe in de kupe, dat die komp van honger drekt niet omme* (Sz), *van honger en dust ommekommen* (Obk), *scheelzien van de honger* (Np), *Ik heb aorig honger in de hals* ik heb flink trek (verspr.), zo ook *Hij lopt mit de honger in de hals, Dat opsloepende goed* [de opgroeiende jeugd] *lopt altied mit honger in de hals* heeft altijd trek, wil altied wel iets eten (Nbk), *honger hebben as een peerd* (verspr.), ...*as een wolf* (Bu, Dho, Diz, Np), ...*as een makke beer* (Wol), ...*as een leeuw* (Nw) 2. zeer sterke begeerte *Die het honger naor geld* (Dho) * 'k *Kan van honger niet zien, zoe'n dust he'k en ik bin verlegen van heufdpiene, zo jokken me de hakken* (Bu), 'k *Hebbe zoe'n dust, ik kan van de honger niet pissen* (Wol), *Honger maekt rauwe bonen zute* (Bdie, Db, Bu, Dho, Op), *Honger is een scharp zwaard* (Db, Obk, Op), ...*zweerd* (Bdie, Ol-Nl), ...*is een slechte kammeraod* (Sz), *Honger is de beste saus* (Dho), *Hej' honger, gao naor Berend Bonger/Die het een hontien, en die schit je wat in 't montien* (Dho, Np), ...*naor Berend Bongel...* (Nw), ...*poept je wat in 't montien* (Nbk, Nw, Wol)

hongerbaentien (l) - hongerbaantje

hongerboek (l) - hongerbuik

hongerdoed - hongerdood

hongeren zw. ww.; onoverg.; hongerde, het hongerd ['honŋ] 1. honger lijden *Die koe het tevule had, hij moet now mar een dag hongeren* (El) 2. sterk begeren, in *honger*en naor. *Hij hongert naor geld* (Ste), *honger*en naor *gerechtigheid* (Pe-Dbl)

hongergevuul (verspr.) - hongergevoel

hongerhals (Obk) de; ...halzen; -ien ['h...]

1. iemand die steeds trek heeft en die veel eet

hongerig bn.; -er, -st ['honɔrɔx, ...ŋrɔx] 1. een hongergevoel hebbend *Hij is altied hongerig naor et zwemmen* (Ld), *een hongerige maege hebben* (Nbk), *As 't koold is bij de winter, dan kuj' echt hongerig wezen* (Nbk), *Hij was zo hongerig as een turfgrever* (Dfo)

hongerkaampe z. *hongerpolle*

hongerlappe (verspr.) de; -n; ...lappien ['h...] 1. iemand die steeds trek heeft, die graag en veel eet

hongerlappen onbep. w. [...lapm] 1. op eten uit zijn, honger hebben of graag (meer) willen eten, vaak terwijl er niets of maar zeer weinig voedsel of geld is *As 't brood en geld op is moej' hongerlappen* (Dfo), *As we gien geld beuren vandeweke moe'n we hongerlappen* (Sz), *We hoeven nooit te hongerlappen, dan kriegen we beschuut* (Nbk), *Die man lopt altied te hongerlappen bij een aander* (Dfo), *Hongerlappen is goed veur de lijn* (Db)

hongerlieden onbep. w.; ook scheidb. ['h...] 1. honger lijden, te weinig te eten hebben *We hoeven niet te hongerlieden* (Nbk), ook ...*honger te lieden* (Nbk)

hongerlieder (Bdie, Mun, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Wol) de; -s; -tien ['h...] 1. iemand die honger lijdt, een zeer mager persoon of dier *Wat zicht hij d'r min uut, et liekt wel zoe'n hongerlieder* (Obk), *Zoe'n hongerlieder kon wel een lintworm bij 'm hebben* (Pe-Dbl), *Dat biggien is een echte hongerlieder* (Ow)

hongerloon - hongerloon

hongerpolle (Ma, Ow) Ook **hongerkaampe** (Ol-Nl) de ['h...pɔlə/...] 1. in *op 'e hongerpolle* met weinig voedsel, het armoedig hebbend (Ow), verder in *Jaeg de peerden mar even op 'e hongerpolle* in een kaal stuk weiland, zodat ze wat minder dik worden (Ma)

hongersnood - hongersnood: rampzalige schaarste aan levensmiddelen

hongerstaeker (spor.) Ook **hongerstaker** (verspr.) - hongerstaker

hongerstaking (Nbk) Ook **hongerstaking** (verspr.) - hongerstaking (nl. waarbij men weigert te eten)

hongerstaker z. *hongerstaeker*

hongerstaking z. *hongerstaking*

hongerwinter - honnebeichoolt

hongerwinter - hongerwinter
hongerzwaarm (Nbk, Obk, Op, Ow) de; -s, -en; -pien, -tien (Nbk, Ow) ['h...] 1. hongerzwerm *Een hongerzwaarmtien die kan him niet redden* (Nbk), *Aj' deur omstaandigheden de bijen niet op 'e tied voeren, dan kuj' een hongerzwaarm kriegien* (Obk), *Een hongerzwaarm trekt d'r uut, dan is d'r gien voer genog wunnen* (Ow), *Een hongerzwaarm is een kleine zwaarm die een tied nao de aandere zwaarmen uut de korf komt en mar weinig hunning oplevert* (Op)

honing z. *hunning*

honingstroop z. *hunningsjerp*

honk Ook **honke** (bet. 2: Dfo) et; -en; -ien ['hɔŋk(ə)] 1. iemands thuis, plek waar men thuishoort *van honk wezen* niet thuis zijn: *Hi'j is aorig veer van honk* (Ste, Nbk), *Hi'j is nog bij honk, heur* hij is nog thuis, met name in de buurt van het huis (Nbk), *bij honk: Ie moe'n bij honk blieven* (Ste), *Hi'j is dichte bij honk* vlak in de buurt van z'n huis (Bu), *D'r vaalt dichte bij honk ok wel wat te beleven* in de eigen omgeving (Obk), *Op 't honk blieven, heur, de weg niet uitgaon!* (Nw), *Hi'j gaot nooit mit vekaansie, want hi'j kan slecht van honk hij is zoveel mogelijk thuis, gaat niet graag weg* (Np, Wol), *Oonze buurman komt niet veule van honk* (Spa), *van honk gaon: Ie hoeven niet zo veer van honk te gaon, d'r kan wel een buije kommen* (Nbk), *We moe'n mar weer op 't honk an* (Nbk, Mun), *Moe'n we altied mar vlak bij honk blieven, letterlik en feguurlik?* (b), *van huus en honk* (Bdie), *et vertrouwde honk* (l) 2. honk bij bep. spelletjes *Bij kiender-spullegies wodde wel een honk bruukt, zoas bij parkhinken, dan hiette et ok wel hokke, en bij tikkertien: dan mos ie zien daj' in je honk kwammen* (Nbk), vandaar *In beide hoeken van 't schoeplein tekende ze wel honken* (Nbk), *Hi'j moet zolange op 't honk staon dat hi'j verlost wodt* (Sz), *Ik bin op et honk en dan meuj' me niet pakken* (Wol), *De kiender speulen tikkertien van honk tot honk* nl. waarbij één kind tussen beide honken in staat en de kinderen die van honk naar honk rennen probeert te tikken (Np), *Bij wegkroepertien bleef d'r iene op 't honk staon* nl. vaak een hoek bij de muur of schutting (Ste),

We kwammen 't eerste in 't honk (Bu), *Aj' bij een spellegien uut binnen (bij gaanzebodden b.v.) bij' op 't honk* (Nw), *Aj' bij mens-erger-je-niet weer opnij' beginnen moeten, moej' weer op 't honk beginnen* (Nw), *As de katte van honk is, hebben de moezen wille* (Sz)

honkbal - honkbal

honkballen (verspr.) - honkballen

honkballer (spor.) - honkballer

honke z. *honk*

honkeren z. *hunkereren*

honktikkertien (Db, Bu, Ld, Nw, Op) et ['h...] 1. hetz. als *tikkertien* van *honk tot honk* (Bu, Op), z. onder *honk* 2. tikkertje waarbij men binnen een bep. perk, meestal een vierkant vak, niet getikt mocht worden (Db, Nw, Op); men moest, na zich verstopt te hebben, proberen in het honk te komen zonder getikt te worden; het *honk* bestond uit een op de grond getekend vak of het werd aangeduid met 'tegen de muur' e.d. (Ld); ook konden bomen het *honk* zijn, waarbij men van boom tot boom probeerde te komen, waarbij de tikker probeerde te tikken (Wol)

honkvaaste (OS, verspr. WS) Ook **honk-vast** (Spa) bn.; -er; attr. [...'f...] 1. zelden z'n erf verlaten, hokvast *Die meensken kun naargens over mitpraoten, want die bin zo honkvaaste!* (Obk), *Die A. is wel zo honkvaaste, die komt niet veerder as de Ool-laemster brogge* (Mun)

honkvast z. *honkvaaste*

honne-w.c. (spor.) ['hɔnə...] - hondentoilet
honneasiel (verspr.) ['hɔnəasil] - hondenasiel

honnebaene (spor.) - hondebaan

honnebakkien (Ow) et; ...bakkies ['h...] 1. bakje, schaalte waaruit een hond z'n voer eet

honnebeet (spor.) - hondebeet

honnebeie (Bdie, El, Nbk, Np, Nw, Obk, fp) Ook **honnemiegebeie** (Nt) de; -n; ...beigien [.../...mi:gəbejə] 1. (vaak mv.) sporkehout of bes van die boom 2. (mv.) bitterzoet: bep. plant (fp)

honnebeieboom z. *honnebeiepollie*

honnebeiehoolt (Nbk, Np, Ste, bs) et ['hɔnə...] 1. hout van de vuilboom *De appatte locht van et honnebeiehoolt* [waarvan de spiefen in een bijenkorf veelal werden gemaakt] *zol de bijen antrekken* (bs)

honnebeiepollle (Nbk, Obk) Ook **honnebeieboom** (Op), **honnigepolle** (bs: Obk) de; -n; -gien ['h...] **1.** vuilboom
honnebelasting - hondenbelasting
honneblad (Ste) et; ...blaeden ['honə...] **1.** grote weegbree
honneblaeden (Ste) mv. ['honəble:dn] **1.** ridderzuring
honnebomehooft z. **honnemiegehooft**
honnebossel (Nt) de; -s; -tien ['h...] **1.** borstel waarmee men een hond borstelt
honnebrokken (spor.) - hondebrokken
honnebrood (spor.) ['h...] - hondebroom
honedraf (Ow) ['h...] - sukkeldraf
honedrol (Nw) de; -len; -legien ['hona drol] **1.** drek, keutel van een hond
honnefluitien (spor.) ['h...] - hondefluitje
honnefokker (spor.) - hondenfokker
honnefokkeri'je (spor.) [...'r...; z. -i'je] - hondenfokkerij
honnegat (verspr. OS, Np) et; -ten; -tien ['honəgat] **1.** cachot, meestal kerker onder toren *Mit Berkoper mark kwam d'r vroeger wel es een maanspersoon die wat tevuie had hadde, in 't honnegat* (Obk)
honnegek (spor.) - hondengek
honnegeld (Ow) et **1.** hondenbelasting
honnegeloof (Diz, Nt, Pe-Dbl, Sz) et **1.** hondegeloof (Pe-Dbl, Sz) **2.** het niet gelovig zijn in godsdienstige zin (Diz, Nt, Ol-Nl)
honnegieseler (Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, b: ln, bo: Bu, Dho) de; -s; -tien ['honə gisɫr, ...ər] **1.** iemand die honden africhtte en ze verkocht (men hanteerde een zweep) (Nbk, Obk, Ow) *M.H. in Appelsche was een honnegieseler* (Ow) **2.** certijds benaming van koster of onderkoster, die o.m. de mensen in de kerk liet en de honden uit of bij de kerk weg moest jagen (Dfo, Ma, Nbk, Np, Pe-Dbl, b: ln, bo: Bu, Dho) *De honnegieseler ston zundagsmorgens in de karke as d'r preek was, die hadde kachel anmaekt en paste d'r op dat d'r op 'e tied weer een stok hooft in kwam; hi'j leut de laetkommers in de karke* (Np) **3.** zweep met leertje om de honden voor de kar aan te drijven (Db) **4.** degene die de hondekar bestuurt (Bu) **5.** grafdelver (Nbk) **6.** (veelal negatief) benaming van een opzichter bij de vroegere werkverschaffing (die nl. tezeer op kleinigheden lette en vaak kwaad

was) (Dhau, Op, Sz) *Die stokkebaos was een echte honnegieseler* (Op)
honnehaandel (Nbk) - hondenhandel
honnehaandeler (Nbk) de; -s **1.** hondenhandelaar
honnehaor I de; -en; -tien ['h...] **1.** elk der haren van een hond
honnehaor II et **1.** het haar van een hond *Ie zitten onder 't honnehaor* (Dho), *'k Heb et huus vol honnehaor* (Nbk), *Dat grös is zo taoi en schraol, 't is net honnehaor* (Dfo), *...zo dreuge as honnehaor* (Nw) **2.** hondegras, Engels raaigras (Nw) *D'r zit ok allemaol honnehaor in gezegd* bijv. van de begroeiing van een akker (Nw)
honnehokke Ook **hondehokke** (Spa) et; -n; ...hokkien ['h...] **1.** hondehok, houten hok van een waakhond, bij vgl.: *Die het et honnehokke op 'e kop draagt een hoed* (Np), vooral gezegd van een garibaldi (Bu), *spek in een honnehokke gooien* iets geven terwijl het onbegonnen werk is omdat het toch alleen maar wordt opgemaakt en men niets doet om de eigen situatie te verbeteren (Db, Op) **2.** slecht, armoedig onderkomen (Nbk) **3.** hok, cel voor een arrestant (Spa) *Aj' niet om liek willen, koej' in 't hondehokke* (Spa)
honnekamme (Nbk) Ook **honnekemme** (Sz) de; -n; -gien ['h...] **1.** kam met behulp waarvan men een hond kamt
honnekarre de; -n; -gien ['h...] **1.** hondekar *J. M. kwam van Vollenhove mit de honnekarre mit vis* (Nbk), *Ie kriegen mij vanaovend niet meer op 'e honnekarre* je krijgt mij niet meer op de kast (b), *Die meid wo'k wel een weke veur onder de honnekarre lopen* ik zou er alles voor over hebben als ik haar kon krijgen, zo geweldig is ze (Ma)
honnekemme z. **honnekamme**
honnekenner (Nbk) ['h...] - hondenkenner
honneketten (Dhau, Nbk, Ol-Nl) Ook **honneketting** (Diz) et, de; -s; -tien ['honəkətn/...kətn] **1.** hondeketting
honneketting z. **honneketten**
honnekeutel de; -s; -tien ['h...] **1.** hondekeutel *Aj' over 't Pestoorlaentien naor dörp gaon, ligt hier en daor een dikke honnekeutel* (Obk), *Hi'j glimt as een honnekeutel in de maoneschien* (Sun-Ot), *...blinkt as een honnekeutel* (Sun-Ot)
honneklauwer (Bu) ['honəklaʊr] non-

honnekockien - honneriem

- senswoord, in * (als reactie op een *naobouwer*) *Naobouwer, honneklaower, bed-depisser* (Bu)
- honnekockien** (Nbk) - hondekoekje
- honnekonterleur** (v) de; -s ['h...] 1. controleur inzake de hondenbelasting
- honnekop** ['h...] - hondekop: kop van een hond *Och, moej' die trouwe honnekop now es kieken!* (Nbk)
- honnekōrf** (verspr. OS) Ook **honnekorf** (Dmi, Nw) - hondemand
- honneleven** (Diz, Nbk, Np, Spa) - hondeleven
- honniefhebber** (verspr.) ['h...] - hondenliefhebber
- honneliende** (Nbk, Np) - hondelijn
- honneloct** (Nbk) - hondegeur
- honneloop** (Nbk) de; ...lopen; ...lopien ['h...] 1. honderen
- honnemaand** z. *honnemaande*
- honnemaande** (verspr. WS) Ook **honne-maand** (verspr. OS, spor. WS), **honne-mande** (Spa) - hondemand
- honnemande** z. *honnemaande*
- honnemeule** (Db, El, Ma, Nbk, Ow) de; -n; ...meultien ['honəmlə] 1. (kleine) karnmolen in werking gehouden door een hond *Ze hadden vroeger een hond veur de kaarn lopen, dat nuumden ze wel de honnemeule* (Nbk)
- honnemiegebeie** z. *honnebeie*
- honnemiegehoolt** (bs: Dfo, El) Ook **honnebomehoolt** (bs: El) et ['honəmi:gə.../...bō:mə...] 1. sporkehout
- honnemiegen** (Db, Diz, Ld, Ow, b: Im) ['honəmi:gɪ] 1. (verz.) vuilbomen, sporkehout
- honnemieger** de; -s (Dfo, El, Ma, Ol-Nl) 1. vuilboom (Dfo, El, Ma) 2. scheldwoord van de ene jongen tegen de andere (Ol-Nl)
- honnemiegershoolt** (fp) Ook **honnemiegershout** (fp) et ['h...] 1. bep. plant: bitterzoet
- honnemiegershout** z. *honnemiegershoolt*
- honnemiegerspelle** (Dhau, Nbk) de; -n; -gien [...pələ] 1. vuilboom
- honnemiere** (Diz, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl) de [...mi:ərə] 1. vogelmuur
- honnenaeme** ['h...] - hondenaam: naam die naar gewoonte aan een hond wordt gegeven
- honneneuze** de; ...neuzen; neusien 1. hondeneus
- honnenust** et; -en; ...nussien ['h...] 1. nest van een hond *krek een honnenust gezegd van een bed met dooreengewoelde lakens en dekens, ook gezegd van een slecht opgemaakt bed* (Nbk, Ol-Nl), vandaar *Ie hebben d'r ok mar een honnenust van maekt* (Nbk), *Wat hej' toch wrot in 't bedde, 't liekt krek een honnenust* (Wol), *...t lieken allemaol wel van die honnenusten* (Ste), *Ie moe'n gien spek in een honnenust gooien* iets geven terwijl het meteen wordt opgemaakt, ook: men moet niet de kat op het spek binden (Ma, Op), *Ie moe'n gien spek in een honnenust zuken* verwacht niet dat het goed gaat, op z'n pootjes terecht zal komen in een situatie waar het een puinhoop is en blijft of waar alles wordt opgemaakt, waar het toch niet (meer) is te vinden (Obk, Sz, El)
- honneoge** ['honəo:gə] - hondeoog, veelal mv. *Ze keek me an mit een peer trouwe honneogen* met de blik (als) van een trouwe hond (Nbk), *Ze had van die trouwe honneogen* (Nbk)
- honnepening** - hondenpenning, schertsend ook voor identiteitsplaatje van mensen (spor.)
- honnepension** (Nbk) - hondenpension
- honnepistol** z. *honnepistol*
- honnepistol** (verspr. OS, Bdie, Pe-Dbl) Ook **honnepestol** (Nbk), **hondepestol** (Bu) et; -len; -legien ['honəpɪstəl,...pi.../...pə.../hondə...] 1. hondenpistool, pistool waarbij men kurk met kruit in de loop deed; door het ontstekingsmechanisme (slagpen) spatte de kurk met een klap uit elkaar; gebruikt om honden te doen schrikken, nl. om ze van zich af te houden, ook om vogels af te schrikken e.d.; niet anderszins als wapen gebruikt *Et hondepestol wodde ok bruukt om et oolde jaor mit uut te luden; d'r kwam flink vuur uut* (Bu) 2. speelgoedpistooltje met klappertjes (Ow)
- honnepoep** (spor.) - hondepoep
- honnepolle** (Ste) de; -n; -gien ['honəpələ] 1. (veelal mv.) smalle of ronde weegbree
- honnepon** (Nbk) de; -nen; -negien ['h...pon] 1. (troetelwoord) lieve hond
- honnepop** (Nbk) de; -pen; -pien ['h...pop] 1. (troetelwoord) lieve hond
- honnepote** - hondepoot
- honneras** - honderas
- honneriem** (verspr.) de; -en; -pien, -egien

[h...] 1. riem waaraan men een hond uitlaat, vastzet

honesjokkien (Ld) et; ...sjokkies [hønə sjøkin] 1. sukkeldrafje op een *honesjokkien de weg uut gaon* (Ld)

honeslaeger z. *honeslager*

honeslee (spor.) - hondeslee

honesnute - snuit van een hond

honestamboek (spor.) - hondenstamboek

honestat [h...] - staart van een hond 't *Koepere van peerde-, honne- en lam-mestatten mos verbeuden wodden* (Nt)

honestront - hondepoep

honetane - hondetand; tand van een hond

honetentoonstelling (verspr.) - honden-tentoonstelling

honetonge de; -n; ...tongien [h...] 1. tong van een hond 2. smalle weegbree *De honnetonge is niet katteld net as de peerdebloeme, hi'j is meer langwerpig* (Sz), *In 't Kaalenbarger huj zat vroegeer blauwgrös en honnetonge; de koenen vratten et niet, mar de peerden wel* (Obk)

honetrimmer (spor.) - hondentrimmer

honetrop (Nw) de [h...] 1. gezegd wanneer het bij iemand in en om het huis bijzonder slordig is en er honden en katten lopen

honetrouw (spor.) - hondetrouw

honneurs (l), in *de honneurs waornemen*

honnevel [hønəfel] - hondevel: vel van een hond

honnevleis [h...] - vlees van een hond

honnevlo - hondevlo

honnevoer - hondevoer

honneweer (Dhau, Diz, Ld, Ma, Nbk, Spa, Wol) - hondeweer

honneziekte de 1. hondeziekte

honingepolle z. *honnebefepolle*

honorarium (verspr.) - honorarium

hoofd z. *heufd*

hoofdader z. *heufdaoder*

hoofdaltaar (Ste) - hoofdaltaar

hoofdarbeider (Bu) de; -s 1. belangrijkste arbeider in een fabriek

hoofdartikel z. *heufdartikel*

hoofdbalke z. *heufdbalke*

heufddoek z. *heufddoek*

hoofddorp z. *heufddörp*

hoofdeinde z. *heufdaende*

hoofdkeze z. *heufdkeze*

hoofdkussen z. *heufdkussen*

hoofdman z. *heufdman*

hoofdofdeling z. *heufdofdieling*

hoofdplaas z. *heufdplaetse*

hoofdplaetse z. *heufdplaetse*

hoofdplak z. *heufdplak*

hoofdstad z. *heufdstad*

hoofdstal de [h'o:ftstal] 1. deel in de kerk waar de bestuursleden zitten (Ow)

hoofdstel z. *heufdstel*

hoofdstok z. *heufdstok*

hoofdstraote z. *heufdstraote*

hoofdvaart z. *heufdvaart*

hoofdverdaechte z. *heufdverdochte*

hoofdvleis z. *heufdvleis*

hoofdwas z. *heufdwas*

hoofdwottel (Spa) - hoofdwortel

hoofdzaak z. *heufdzaeke*

hoofdzaeke z. *heufdzaeke*

hoogachtige (l) de [h'o:xaxtɯ(g)ə] 1. voornamelijk in *mit hoogachtige*, nl. aan het slot van een brief

hoogbejaord (l) - hoogbejaard

hoogbienig (Ste) [aks. wisselt] - hoogbenig *Die koe is hoogbienig, die staot hoge op 'e poten* (Ste)

hoogdraevend (verspr.) - hoogdravend *Et was allemaole lieke hoogdraevend en wereldvremd* (v)

Hoogduits (spor.) - Hoogduits

hoogfeest (l) - hoogfeest

hooggeld (Bdie, Np) Ook *verhooggeld* (Op, Ow), *hogersgeld* (Nt, Spa) et [h'o:xelt/.../h'o:grs...] 1. het verschil tussen het bedrag waarmee men als eerste heeft geboden op een verkoop en de prijs waarvoor uiteindelijk is verkocht of de premie voor het bieden in de vorm van een bep. percentage ervan: hooggeld *De manluden beurden 2% hooggeld op 'e verkoop* (Np), *De striekgeldschriever was gauw weer vri'j, want iene zette d'r f 200,- verhooggeld op* (Op)

Hooggeleerd (l), in *Hooggeleerde Heer, Hooggeleerde Vrouw N.*

hooggeleerde (l) - hooggeleerde

Hooghaarlemmerdeuts z. *Hooghaarlemmerdijks*

Hooghaarlemmerdieks z. *Hooghaarlemmerdijks*

Hooghaarlemmerdiets z. *Hooghaarlemmerdijks*

Hooghaarlemmerdijks (verspr.) Ook *Hooghaarlemmerdieks* (verspr.), *Hooghaarlemmerduits* (Dhau, Ld, Nt, Pe-DbI),

Hooghaarlemmerduits - hoogte

Hooghaarlemmerduits (Bu, Dho, El, Ma, Mun), **Hooghaarlemmerdiets** (Dfo), **Hooghaarlemmerdeuts** (Nt), **Hooghaarlemmers** (Bu) et [h...mɪr'd.../...diks/...dæjts/...dyts /...dits/...dɑ:ts/ho:x'hɑ:ɛrlɛmɪs] 1. gemaakt klinkend Nederlands, veelal: het Nederlands in tegenstelling met de 'gewone' wijze van spreken, nl. in het Stellingwerfs *Hij kan niet meer gewoon doen, en hij praot vanzels Hooghaarlemmerdijks* (Nbk) **Hooghaarlemmerduits** z. **Hooghaarlemmerdijks**

Hooghaarlemmerduits z. **Hooghaarlemmerdijks**

Hooghaarlemmers z. **Hooghaarlemmerdijks**

hooghaorig (Nbk) bn. ['h...] 1. met hoge haarinplant, d.i. met de haarinplant nogal ver naar achteren, zodat men op het voorste deel van het hoofd kaal is

hooghattig (Nbk, Np, Nw) [ho:x'hɑtəx] - hooghartig *Hooghattige meensken bin vaeke niet aorig* (Nbk), *Et bin van die hooghattige draeken* hooghartige ellendelingen (Nw), *Et is van dat hooghattige volk* (Nw)

hooghied (Db, Nbk, Obk) de; ...heden Voor -heid z. -hied ['ho:xhit] 1. een deftig, voornaam iemand (Nbk, Obk) (ook enigszins schertsend:) *Et was een hiele hooghied* (Nbk) 2. in *Keuninklike Hooghied* 3. stand van zeer voorname, welgestelde mensen (Db) *Vroeger bin ik bode west bij de hoogheid in Beetsterzwaog* (Db)

hoogkieker (Wol) de; -s; -tien ['h...] 1. hooghartig iemand

hoogkonjunktuur (verspr.) - hoogkonjunktuur: nl. inzake de economie *We leven in een tied van hoogkonjunktuur* (Nbk)

hooglerer de; -s 1. hoogleraar *biezunder hooglerer* (l), *butengewoon hooglerer* (l)

hooglerer-direkteur (l) - hoogleraar-direkteur

Hooglied (l) - hooglied

hooglopende (Db, Np, Spa) - hooglopend *Ze hadden hooglopende roezie* (Np)

hoogmisse (Ste) ['ho:xmɪsə] - hoogmis *Vroeger haj' de vroegmisse, de hoogmisse en de deurdeweekse misse* (Ste)

hoogmoed (verspr.) ['ho:xmut] - hoogmoed: eigenwaan * *Hoogmoed komt nao de val* (Nw)

hoogmoedig (Nbk, Spa) - hoogmoedig **hoogmoedswaanin** (Nw) - hoogmoedswaanin

hoogneudig (Nbk) Ook **hoognodig** (Np, Spa) [aks. wisselt] - hoognodig

hoognodig z. **hoogneudig**

hoogoven(d) (l) - hoogoven

hoogseizoen (l) - hoogseizoen

hoogspanning (verspr.) - hoogspanning (gezegd wanneer men het erg druk heeft:) *Ik stao onder hoogspanning* (Nw)

hoogspanningskabel - hoogspanningskabel

hoogspanningsleiding - hoogspanningsleiding

hoogspanningsmast - hoogspanningsmast

hoogspringen onbep. w. ['h...] 1. hoogspringen (bep. sport)

hoogstaand (b) - hoogstand (bep. gymoefening) *D'r wodde een hoogstaand vertoond, waor meester N. jeloers op wezen zol* (b)

hoogstaantien (Bdie) ['ho:xstā:ntin] - hoogstandje *Hij maekt een hoogstaantien* (Bdie)

hoogstaelig (Obk) bn.; -er, -st [ho:x'ste:ləx] 1. met lange bloemstengel *Een koekoeksbloeme is rose van kleur en is hoogstaelig* (Obk)

hoogstaond (Obk) [ho:xstā:ənt; aks. wisselt] - hoogstaand

hoogstens ['ho:xstɪns] - hoogstens

hoogstpersoonlik (spor.) - hoogstpersoonlik

hoogstwarschienlik (spor.) - hoogstwaarschijnlijk

hoogte (WS, El, Obk, Nbk, elders spor.)

Ook **heugte** (Bdie, Bu, Op, Pe-Db), Sun-Ot, Nbk, El en oost.), **hugte** (Db) de;

-n, -s; hogien (bet. 2) ['ho:xtə/'hɑ:x.../'hax...] 1. de mate van hoog zijn, ook: de

gewenste hoogte *Wat zol de hoogte van die schutting wezen?* (Nbk), *de mure op*

(e) hoogte brengen er verder aan bouwen, tot de gewenste hoogte (Nbk), *Pas op, et is*

een hiele hoogte heur, aj' naor beneden valen! (Nbk), *de hoogte van een driehoek,*

de hoogte van et waeter, van een hoogte van tien meter valen (Nbk) 2. de

desbetreffende plaats, situatie, in *op dieder hoogte* ter hoogte van de bedoelde plek,

op die plek (Op), ...*heugte* id. (Db): *Op dieder heugte moet dat ongelok gebeurd*

wezen ter hoogte van die plek, daar ongeveer (Db), *We zetten een stek op die der hoogte daar, op die plek, afstand (Op), Now hebben we de hoogte* nou is het mooi genoeg geweest, tot zo en niet verder: *Now hebben we de heugte zeker ok haost (Dhau), ook Now is 't ok wel een keer op 'e hoogte, niet?* id. (Nbk) 3. hoogterichting *Hi'j is aorig in de hoogte scheuten* hij is een stuk langer geworden (Wol), ook ...*de hoogte in scheuten (Nbk), Hi'j gong in de heugte (Ow), zo ook Hi'j schiet aorig de hoogte in (Dho, Ol-Nl), As hi'j mi'j dan in 't vezier kreeg, stak hi'j altied even de schoffel in de hoogte (j), 'k Doe de kraege van mien jasse in de hoogte (v), Och je, schiet in de hoogte* loop naar de pomp (lett: schijt omhoog) (Nbk, Np), *Hi'j kikt aorig uut de hoogte* is eigenwijs, kijkt kennelijk op anderen neer (Nw), *uut de hoogte doen* trots, hooghartig (Nbk) 4. hoger deel van een oppervlak, hoger liggend stuk in het land *Die wonen daor op de hoogte* op dat hoog gelegen stuk (Dho), *Zo bin ik goed thuus op disse hoogten, et was oons schoelepadi (Ow), D'r zitten hoogten en leegten in et laand (Ow), zo ook hoogten en dellen id. (Ma, Nw), Aj' hoogten en leegten hebben, hej' meer laand (Nw), Die heugte [in het land, stuk hoger gelegen land] is zoemers dood [dor, droog] mar winters kun de pony's d'r mooi lopen (Db), 'k Zal je even op 'e hoogte brengen (Obk, Nw), op 'e hoogte hollen (Nbk, Np, Nw) 5. in d'r gien hoogte van kriegien* er geen informatie over krijgen zodat men zich geen voorstelling kan maken, er geen zicht op (geboden) krijgen: *Van die meensken kuj' gien hoogte kriegien, ze doen mar wat ze willen (Obk), Hoe die meensen an de kost kommen, daor kuj' gien heugte van kriegien (Op), ...daor kriej' nooit gien hoogte van (Np) 6. het geïnformeerd zijn Mien buurman die wil je d'r wel mit op 'e hoogte brengen* wil je er de gewenste informatie wel over verschaffen (Dfo), *op 'e hoogte blieven: We blieven op 'e hoogte wat rond-om-toe gebeurt (b), op 'e hoogte stellen (Nbk), op 'e hoogte wezen (Nbk), argens mit op 'e hoogte wezen 7. grootte, omvang de hoogte van een bedrag, De hoogte van zien ciefers vul him of (Nbk) 8. in tot op zekere hoogte (spor.) 9.*

hoogte van geluid
hoogtegraad (l) - hoogtegaad
hoogtekaarte (spor.) - hoogtekaart
hoogtelijn (spor.) - hoogtelijn (bij meetkunde)
hoogtepunt Ook **heugtepunt** (vo) - hoogtepunt: toppunt, climax
hoogteroer (l) - hoogteroer
hoogteverschil (spor.) - hoogteverschil
hoogtevrees (verspr.) Ook **heugtevrees** (Db) - hoogtevrees
hoogtezon (verspr.) - hoogtezon
hooguut - hooguit 't *Was toch mar om hooguut een half jaar te doen (v)*
hoogveen z. **hoogvene**
hoogveengebied (spor.) - hoogveengebied
hoogvene (verspr. OS, Bdie, Dho, Diz, Np, Nt) Ook **hogeveen** (Obk, Pe-Db), **hoogveen** (Dhau, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz, Wol), **hogevene** (Bu) - hoogveen (bep. soort veen)
hoogverraad (Nbk, Op) - hoogverraad
hoogvlakte (Nbk, Op) - hoogvlakte
hoogvlieger Ook **heugvlieger** (Dfo) de; -s; -tien ['h...'] 1. iemand die zich meer wil voordoen dan hij is, iemand met veel verbeelding (Nbk, Sz) 2. iemand die veel kan, erg intelligent is, goed kan leren (verspr.) *Hi'j is een echte hoogvlieger (Ol-Nl), Da's ok gien hoogvlieger* geen snugger iemand, niet iemand die tot veel in staat is (Bu, Nbk, Op, Spa, Wol)
hoogwarker (spor.) - hoogwerker
hoogzit (El, Np) de; -ten ['ho:xsit] 1. uitkijkpost om reeën of ander wild te bespieden, met name voor jagers (El)
hooi z. **huj**
hooiberg z. **hujbarg**
hooibessem z. **delebessem**
hooibroei z. **hujbruui**
hooibrui z. **hujbruui**
hooibulte z. **hujbulte**
hooien z. **hujjen**
hooiershoed z. **hujjershoed**
hooiersweer z. **hujjersweer**
hooihake z. **hujhaoke**
hooiharke z. **hujharke**
hooiing z. **hujjige**
hooila(a)nd z. **hujlaand**
hooilader z. **hujlaeder**
hooiledder z. **hujlaeder**
hooimande z. **hujmaande**
hooimaond z. **hujmaond**

hooiopper - hooft

hooiopper z. *hujopper*

hooipakkien z. *hujpakkien*

hooipeerd (Spa) et; ...en ['h...] 1. zwaar paard van een boer van de Groninger of Friese klei of evt. uit de Noordoostpolder en dat men in de hooiperiode in gebruik had *Zo'n hooipeerd is een rare hobbelzak, hoor* (Spa)

hooiraam z. *hujraem*

hooiroe z. *hujroede*

hooischere z. *hujschere*

hooischure z. *hujschure*

hooischuiver z. *hujshoeve*

hooisleep (Spa) de; ...slepen ['h...] 1. platte wagen op drie wielen waarop men bij de hooioogst één of twee hooioppers liet slepen door het paard

hooisplitter z. *hujsplitter*

hooivak z. *hujvak*

hooivorke z. *hujvörke*

hooizoolder z. *hujzoolder*

hooizoolderleddertien (Sz) et; ...ledderties ['h...] 1. laddertje op of naar de hooizoolder

hool (Np) et; holen; -tien [ho:l] 1. hol, bijv. in het hooi om appels in te bergen *een hool in 't huj* (Np)

hool-an Ook *houw-an* (WH) [ho:'lan/...], in *een husien van hool-an* een huis(je) waar iedereen binnenvalt voor een gezellig praatje *Mien grootmoeder hadde vroeger een husien van houw-an* (Sz)

hoold (Obk) et [ho:lt] 1. houvast (lett.), de mogelijkheid om goed te klemmen, vast te houden *Aj' een oolde drevel hebben, dan komt d'r mittertijd een kodde op* [een min of meer glad, rond uiteind], *en dan is 't hoold d'r uut* (Obk)

hoolder de; -s ['ho:ldr] 1. iemand die bezit (spor.) 2. iets waarmee men iets vasthoudt, vastklemt *Kniepen jow mar es de hoolderties veur de keersies an de kastboom* (Ol-Nl)

hoolderd (OS, Bu, Np, Op) Ook *holderd* (b) de ['ho:ldr/'hol...] 1. rusttijd, tijd om te stoppen, gezegd of geroepen ten teken dat het werk is afgelopen, vooral nog bekend van de werkverschaffing *Et is hoolderd!* (Nbk), *Even hoolderd!* (Dhau), *Aovens om vuuf ure is et hoolderd, dan ligt et wark stille* (Obk), *P. hadde gister vroeg hoolderd bij de boer* (Db), *Die arbeiders hebben even hoolderd* (Bu), *We hullen hoolderd* (Db)

hoolderdeboolder (Nbk, Np) Ook *holderdeboolder* (Nbk, Nw) bw. ['ho:ldrde bo:ldr/'hol...bol..., ook wel met ...o...; aks. wisselt] - holderdeboolder, hals over kop, ook vaak met de gedachte aan lawaai en/of ongecontroleerde bewegingen *Ik mos holderdeboolder vot* (Nbk), *Dat gong aorig hoolderdeboolder hals over kop, zeer plotseling* (Ma, Nbk), *'k Mos holderdeboolder nog even naor de bakker, want we kregen onverwaachs broodeters* (Obk), *Die jonge kwam holderdeboolder bij oons binnen stormen* (Op), *Gister zol ik gauw even naor boven, en ik kwam holderdeboolder van de trappe of* (Sz) * (van onweer, soms als raadsel) *Holderdeboolder ging over de zoolder/En d'r is gien iene man/Die holderdeboolder keren kan* (Nt), zo ook *Holderdeboolder ging over de zoolder/Rao, rao wat is dat?* (Bdie), ook *Hoolderdeboolder vleug over de zoolder/Zeuven heren konnen hoolderdeboolder nog niet keren* (Nw)

hooldershaand (Nbk, Ol-Nl) [...'h...], in *in hooldershaand wezen* door over rechten of eigendom te beschikken, aan het langste eind (zullen) trekken *Ik bin in hooldershaand!*

hooldgreep (verspr.) de 1. houdgreep *in de hooldgreep hebben, ...holen*

hoolding z. *holing*

hooldvaaste z. *hoolvaaste*

hoolster (Bdie, Bu, Dfo) Ook *holster* (verspr.), *olster* (Obk) et; -s; -tien ['ho:lst/'hol... (El, Ow), ...o... (verspr.)/...] 1. foedraal voor revolver, messen e.d. (verspr.) *De pelisie het een holster omme* (Dhau), *De huusslaachter had vroeger ok een olster waor hij de messen in had* (Obk) 2. hetz. als *breischie*, z. aldaar (Bdie, Bu) of de riem die men bij het gebruik daarvan om had (Dfo) *Oolde vrouwen bruukten vroeger een hoolster veur 't breien* (Bdie), *D'r weren vroeger wel zulveren hoolsters* (Bu)

hooft Ook *hout* (WH) et; -en; -ien [ho:lt/hømt] 1. (stofnaam) hout *een stokkien hooft, hooft hakken* (Nbk), *'k Moet nog hooft kappen veur de stookpot, want anders wo'n de eerpels veur de varkens niet geer* (Dhau), *hooft anbrengen* nl. als brandstof bij het vuur (Np), *Gelders hooft van de schors ontdaan jong eikenhout, in*

bosjes verkocht (Db, Dfo, Dhau, Obk, Op, Pe-Dbl), *Hooft leeft!* geeft als betimmering e.d. een levendige indruk (Mun), *uit goed hooft sneden wezen* (Op, Wol), ook *uit et goeie hooft sneden wezen* (Nbk, Np), *Dat snidt gien hooft* (Nbk, Np), *D'r wodt ok van dik hooft plaanken zaegd* wat wordt er weer gezwetst, gepocht (Nbk) 2. (verz.) groeiende bomen, omhoog gaande takken, kreupelhout *Daor zit nog mooi hooft in de bos boomstammen geschikt om het verlangde hout uit te halen* (Ol-Nl), *We bin in 't hooft an 't wark bosarbeid inzake kappen* e.d. (Ma), *bluuiend hooft forsythia* (Op, Nbk), *Al et wilde hout moest nog uit de struken snuid wodden* (Sz) 3. stuk hout, bijv. brandhout, ook in uiteenlopende andere funkties *Hoolties die veur et stoken in de klomkachel wat te dikke waeren, gongen we vroeger in de lengte deur-midden kleuven* (Op), *hoolties zaegen, Nao et uutbranen van de kōrf kommen d'r dunne hoolten in spijlen* (bs), (als onderdelen van de boerenwagen) *De hond was et kotte hooltien, et lange hooft de laankwaegen* (Ste), *op een hooltien bieten (moeten)* (verspr.): *Bij K. hebben ze pattietoeren op een hooltien bieten moeten* (b) 4. (verkl.) houten schaats (eigenlijk: het houten deel waarop de voet staat en waar het ijzer aan de onderkant in zit (Nbk) *op hoolties rieden* (Nbk) 5. klaphoutje: stukje hout om mee te kleppen (Dfo, Ld, Nbk, Pe-Dbl) *Vroeger gingen we kleppen mit een paar hoolties tussen de vingers* (Pe-Dbl) 6. in et op eigen hooltien doen (Nbk, Np) * *Alle hooft is gien timmerhooft* (verspr.), *...timmermaanshooft* (Np), *Van dik hooft zaegt men plaanken* (verspr.), *Doe de karken waeren van hooft/Waeren de meensken van goold/Now de karken binnen van goold/Binnen de meenksen van hooft* (Mun), *Donder in 't kaele hooft /Maekt 't veurjaar schraol en koold* (Db), zo ook *Rommel in dood hooft, negen weken koold* (Np), *...zes weken koold* (Np) **hooltachtig** (spor.) - houtachtig **hooftbaos** (Dfo, Obk) de; ...baozen; -ien ['h...] 1. houtbaas *Bij de hooftbaos koj Gelders hooft kriegen* nl. van de schors ontdaan jong eikehout, in bosjes verkocht (Obk) **hooftbeitel** Ook *houtbeitel* (WH) de; -s;

-tien 1. houtbeitel **hooftbeits** (spor.) - houtbeits **hooftbeitsen** (spor.) - houtbeitsen **hooftbetimmering** (Wol) de; -en, -s ['h...] 1. lambrizing **hooftbewarker** (spor.) - houtbewerker **hooftbewarking** (Dhau, Nbk) - houtbewerking, ook in school voor kinderen als vorm van handenarbeid **hooftblok** Ook *houtblok* (WH), **hooftsblok** (Nbk), **prikkeblok** (Np) et; ...blokkies 1. houtblok, met name om er brandhout op te hakken *Op 't hooftsblok in 't hokke wo'n de prikken mit 't snumes kapt* (Nbk), *hooft hakken op et prikkeblok* (Np) **hooftboard** (spor.) - houtboard **hooftbok** (verspr. OS, ZW, Op, Wol) Ook *houtbok* (WH) de; -ken; -kien ['ho:ldbok] 1. houtbok, nl. om hout op te zagen, zaagbok 2. bep. takel voor zware voorwerpen (Pe-Dbl), in het bijzonder om hout op een wagen te takelen (driepoot) (El) **hooftboot** (spor.) - houtboot **hooftbouw** (spor.) - houtbouw: het bouwen met hout als bouw materiaal **hooftbult** z. *hooftbulte* **hooftbulte** (verspr.) Ook **hooftbult** (Dhau) de; -n; ...bultien ['h...] 1. stapel hout, met name stapel of bijeengegoot brandhout *Die hooftbult begint al aorig op te raeken; d'r giet hiel wat deur mit de winter!* (Dhau) **hooftdoeve** Ook *houtduve* (WH) de; -n; ...doefien 1. houtduif **hooftekster** (Nbk, Np, b) de; -s; -tien ['h...] 1. vlaamse gaai **hoolten** Ook *houten* (WH) [...tɲ] - houten *Vroeger hadden we een hoolten slief* grote houten opscheplepel, ook houten pollepel (Ste), *een hoolten emmer* (Op), *een hoolten haemer* (Nbk), *Ze hebben de hoolten ham op 'e taofel* het is daar een en al opscheperij (Dho), *een hoolten Teunis* een stijve vent, een niet bep. levendige vent (Np, Op), *een hoolten Klaos* id. (Bdie, Bu, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Op), *een hoolten peerd* id. (Ow), *Hi'j het gien hoolten neuze* hij heeft een helder inzicht, is pienter (Bu) **hoolterig** Ook *houterig* (WH) bn., bw.; -er, -st ['ho:ltəɾəx, ...ltɾəx/'hɔm...] 1. houterig *Hi'j lopt d'r altied zo hoolterig henne* (Nbk), *Hi'j stiet d'r wat hoolterig bij* (Ma), *De man had wat een hoolterige feguur* (Pe-Dbl) 2. houtachtig, houtig (Db, Np,

hooitexploitatie - hooitshure

Nt, Ol-Nl, Sz) *Oonze korappen* [koolrapen] *weren slim hoolterig* (Np, Nt, Db), *Die kool die smaekte arg hoolterig* (Ol-Nl), *Oonze bieten waeren verleden jaor allemaole houterig, dan kuj' d'r niet deur kommen mit 't mes* (Sz)

hooitexploitatie (spor.) - houtexploitatie
hooitfabriek (Ow, Pe-Dbl) de; -en; -ien ['h...] 1. fabriek voor houtbewerking

hooitgeld (verspr. OS, Bdie, Op, Sz, Wol)
Ook **hooitgeld** (WH) et ['ho:ltxelt] 1. geld dat iemand, met name de houtbaas, kreeg voor de verkoop van gekapt hout

hooitgewas Ook **hooitgewas** (WH) - houtgewas

hooitgraveerkeunst (l) - houtgraveerkeunst
hooitgravure (l) - houtgravure

hooithandel (spor.) - houthandel

hooithakken (Db, Np) - houthakken *We gongen vroeger naor de bos te hooithakken* (Db) * *Hooithakken kuj' je twee keer bij waarmen* (Nw), veelal gevolgd door *Ien keer bij 't hakken en ien keer bij 't stoken* (Nw)

hooithakker Ook **hooithakker** (WH) - hooithakker (die bomen hakt)

hooithaake Ook **hooithake** (WH) de; -n ['h...] 1. haak gebruikt om boom te verrollen

hooithokke (Obk) et; -n; ...hokkien ['h...] 1. hok waarin men brandhout bewaart

hooitien z. onder **hooit**

hooitiesfabriek (Ow) de; -en ['h...] 1. sociale werkplaats met vooral houtbewerking

hooitiesraepen (Bdie, El, Mun, Np, Nt, Obk) Ook **talhooitiesraepen** (Diz, Op, Sz) onbep. w. ['h...re:pm] 1. hetzelfde als *parkhinken*, z. aldaar (Mun, Obk) 2. bep. spel op schoolfeesten e.d. waarbij houtjes één voor één moesten worden geraapt en in een korfje geworpen; wie het eerst klaar was, was winnaar

hooitig (Mun) ['ho:ltax] - houtig, houtachtig, in *zo hooitig in 't gezichte* met uitstekende jukbeenderen (Mun)

hooitindustrie - houtindustrie

hooitkachel (spor.) - houtkachel

hooitketting (Bdie, Db, El, Np, Ol-Nl) Ook **hooitketting** (Dfo, Dhau, Dho, Op, Pe-Dbl, Wol), **houtketting** (WH), **houtketten** (WH) de, et; -s; -tien ['h...] 1. ketting met behulp waarvan men bomen

e.d. wegsleept

hooitketting z. **hooitketten**

hooitkleuven (Dfo, Dho, Ma, Np, Ste) Ook **houtkleuven** (Sz), **hooitkluven** (Bdie, Obk, Pe-Dbl) onbep. w. ['h...] 1. hout kloven tot brandhout, brandhout kloven *Die is an 't hooitkleuven* (Ma, Np, Dho)

hooitkluven z. **hooitkleuven**

hooitkrulle (Nbk, Ow) - houtkrul

hooitlaoge (spor.) - houtlaag: laag houtcellen

hooitflas (spor.) - houtlas

hooitliem - houtlijm

hooitlocht - houtlucht

hooitloegen (Ma, Wol) onbep. w. ['ho:ltlu:gg] 1. in rijen, lagen stapelen van hout *Wi'j mossen vroeger vaeke hooitloegen* (Wol)

hooitloods (spor.) - houtloods

hooitmennen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; mende hooit, het hooitmend ['h...] 1. m.b.v. een paard gehakte of gezaagde bomen uit een bos slepen

hooitmenner (verspr.) Ook **houtmenner** (WH) de; -s ['ho:ltmenr] 1. iemand die m.b.v. een paard gehakte of gezaagde bomen uit een bos sleept

hooitmolm (spor.) ['ho:ltmøl̩m, ...lãm] - houtmolm

hooitmozaïek (l) - houtmozaïek

hooitofval (verspr.) - houtafval

hooitopslag (spor.) - houtopslag

hooitopslagplak (spor.) - houtopslagplaats
hooitpad (n: Ot) et; ...paeden ['ho:ltpat] 1. pad waarlangs hout wordt afgevoerd *De talhooities wodden over de hooitpaeden naor de schippen brocht, die dan in de Lende kwammen (...), daor ston een beëdigde teller bij, die opschreef hoevule halfduzend d'r in et schip kwammen* (n: Ot)

hooitpapier (spor.) - houtpapier

hooitperdukt (Nbk) - houtprodukt

hooitperduktie (l) - houtproduktie

hooitpries - houtprijs

hooitraspe (Nbk) - houtrasp: om hout mee te raspen

hooitsblok z. **hooitblok**

hooitschip (Obk) - houtschip

hooitschipper (Obk) de; -s; -tien ['h...] 1. schipper op een houtschip

hooitschroef - houtschroef

hooitshure (verspr.) - houtshuur

hooltsingel (spor.) - houtsingel
hooltskeletbouw (spor.) - houtskeletbouw
hooltskool Ook **houtschool** (WH) - houtskool
hooltskoolschets (spor.) - houtskoolschets
hooltskooltekening (spor.) - houtskooltekening
hooltskoolvuur (spor.) - houtskoolvuur
hooltslag (Ste) de ['ho:ltslax] 1. opschiend jong hout (vooral: dat na het kappen van een houtwal ontstaat)
hooltsnede (verspr.) - houtsnede
hooltsneeprente (spor.) de; -n; ...prentien ['h...] 1. houtsneprent
hooltsnieden - houtsnijden, ook fig. *Dat snidt ok gien hoolt* (Bu)
hooltsniedewark (Ste) Ook **hooltsniewark** (Nbk, Np), **hooltsniewaark** (Pe-Db) et ['h...snidə.../...sniw...] 1. houtsnijwerk
hooltsniewaark z. **hooltsniedewark**
hooltsniewark z. **hooltsniedewark**
hooltsnippe Ook **hooltsnippe** (WH) de; -n; ...snippen ['h...] 1. bep. vogel, nl. houtsnip *Ze hebben een peer hooltsnippen scheuten* (Nbk) 2. hetzelfde als *bakkebrogge*, z. aldaar (verspr. WS, Db, Ma, Nbk, Np, Ow) *Een hooltsnippe is wel es lekker bij de koffie* (Pe-Db)
hooltsorte (bs) de; -n ['h...] 1. houtsoort
hooltsplinter - houtsplinter
hooltsprokkelen (spor.) onbep. w. ['h...] - houtsprokkelen
hooltsaepel (spor.) - houtstapel: stapel hout
hoolstek Ook **houtstek** (WH) et; -ken; -kien ['ho:ltstek] 1. houten hek 2. houttuin, opslagplaats voor hout (Wol), ook in een timmerwinkel:) bep. afdeling onderverdeeld in vakken waarin de verschillende soorten hout zijn opgeslagen (Obk)
hoolttellen (n: Ot) onbep. w. ['ho:ltelŋ] 1. het tellen van gehakte stukjes brandhout, bestemd voor de verkoop
hoolttieke de; -n; ...tiiekien ['ho:ltikə] 1. teek (die zich vasthecht in de huid van mens of dier, en die men met name oploopt in het bos) *De hond het een hoolttieke in de nekke* (Dfo), *Oonze katten zitten vaeke onder de hoolttieken as ze in de bos west binnen* (Op)
hoolttransport (spor.) - houttransport
hooltverbiening (spor.) - houtverbinding
hooltverkope (p, n: Ot) Ook **hooltverko-**

ping (Nbk, Obk), **hooltverkoping** (vo), **houtverkoping** (WH) de; -s; ...verkopinkien ['h...] 1. houtverkoping
hooltverkoping(e) z. **hooltverkope**
hooltverwarking (spor.) - houtverwerking
hooltvester Ook **houtvester** (WH) - houtvester
hooltvesteri'je (verspr.) [z. -i'je] - houtvesterij
hooltveurraad (spor.) de 1. houtvoorraad
hooltvezel (Nbk) Ook **houtvezel** (Spa) - houtvezel
hooltvezelplaete (spor.) - houtvezelplaat
hooltviele (l) - houtvijl
hooltvri'j (spor.) bn. [aks. wisselt] 1. houtvrij
hooltvuur (Diz, Obk) - houtvuur 't *Hooltvuur knappert gezellig* (Diz)
hooltwaark z. **hooltwerk**
hooltwaegen Ook **houtwagen** (WH) - houtwagen
hooltwaerk (alg., niet ZW) Ook **houtwerk** (WH), **hooltwaark** (ZW, Dho) et 1. het in hout uitgevoerde deel van een gebouw of voorwerp
hooltwol (spor.) - houtwol
hooltwolvezel (spor.) - houtwolvezel
hooltworm - houtworm: larve van de houtkever
hooltwottel (El, Np, Nt, Ol-Nl, Obk, Pe-Db, Ste, Sz, b: ln, fp) de 1. zevenblad (Obk) 2. duizendknoop *Hooltwottel staot vaeke op 'e kaanten van schraole bouw* (El) 3. wilgeroosje of basterdwederik (fp) 4. veenwortel (fp)
hooltzaegeri'je (spor.) - houtzagerij
hooltzaegmesiene (l) - houtzaagmachine
hooltzaegmeule (Op) ['h...] - houtzaagmolen
hooltzoolder (l) - houtzolder
hoolvaaste Ook **hoolvast** (Spa), **houvast** (Spa), **hooldvaaste** (Np, b) et [ho:l'f.../.../ho:m.../ho:lt...] 1. houvast, lett. en fig. *Die aol is zo glad, ie hebben d'r gien hoolvaaste an* (Diz), *D'r zit weinig hoolvaaste an ronde schaolen* (Pe-Db), *Een koe zonder horens zit gien hoolvaaste an* (Ow), *Aj' de zoolder hemmelen moeten, hej' hielemaol gien hoolvaaste* (Db), (gezegd wanneer men iets niet goed vast kan houden:) *'k Kan gien hoolvaaste kriegen* (Nbk), *Die vrouw daor hej' wel hoolvaaste an ze is nogal dik* (Ol-Nl), *D'r*

hoolvast - hoop

zat hiel wat hoolvaaste an die meid (Ld), *D'r zit niet vule hoolvaaste an* gezegd van iemand die dik en vet is, en die je dus niet goed vast kunt pakken (Nbk), *An die kammeraod hej' niks gien hoolvaaste an, die lat je zomar in de steek* (Obk), *Daor hej' gien hoolvaaste an* op die persoon kun je niet bouwen (Ste) *An zien praoties hej' mar weinig hoolvaaste, ie kun 'm niet altied geloven* (Op), *Ie kriegen gien hoolvaaste an him* je weet niet wat je aan hem hebt, wat hij nou precies wil, beoogt (Ma)

hoolvast z. **hoolvaaste**

hoons bn., bw.; -er [hõ:õs] 1. honds, lomp, onvriendelijk *een hoons vrommes* (Nbk), *een hoonse kerel, een hoonse behandeling* (Dho), *een hoons antwoord* (Dho, Np), *Die hebben ze aorig hoons ofscheept* (Nbk)

hoonsbertaol (Dhau, Nbk, Np) [aks. wisselt] - hondsbrutaal

hoonsdag de; ...daegen, ...dagen (WH) [hõ:õzdax] 1. (veelal mv.) hondsdagen *Van 19 juli tot 19 augustus bin de hoonsdaegen, dan drieven de wolken leger as anders, wodt d'r altied zegd* (Nw), *As et mit pissende Griete regent, regent et zes weken; dan beginnen de hoonsdaegen, van 19 juli tot 19 augustus, en dan kommen d'r negen kattedaegen* (Ste), *As et mit pissende Griete regent, dan regent et de hiele hoonsdaegen* (Nw), *Pissende Griete is de tweede hoonsdag, dat is 20 juli* (Bu)

hoonsdohied (Nbk) Ook **hondsdohied** (spor.), voor -heid z. -hied de [...'dõlhit] 1. hondsdotheid

hoonsdraf (Nbk, Np) Ook **hondsdraf** (verspr.), **boerehondsdraf** (Mun) [hõ:õz draf] - bep. plant: hondsdraf *Hondsdraf helpt tegen et jokken deur braandnettels* (Ste)

hoonsmuui (Nbk) Ook **hondsmu** (Spa), **hondsmeu** (Spa) [aks. wisselt] - hondsmoe

Hoonsrogge (spor.) [h...] - Hondsrug

hoop Ook **hope** (Ma, Mun, Nbk, Np, Nw, Op, Ste) de; hopen; hopien [ho:p/ho:pæ] 1. ongeordende hoop *Dat goed ligt daor mar op een hope* (Bu), *We rieden et grõs in de hoop* (Ld), *an een hope* op een hoop (spor.) 2. grote hoeveelheid, een grote groep, een groot aantal *Wat hej' een grote hoop bonen in et bod* (Ste), *een grote hoop*

aepeneuten (Ste), *een hoop geld hebben* (Spa), *We hebben vandewinter een hoop snij had* veel (Nbk), *D'r liggen hopen* een heleboel (Nw), *Die man het mit dat jonge volk toch al zoe'n hoop te stellen* veel zorgen, problemen op te lossen (b), *Hi'j het een hoop goed daon* hij heeft veel goeds gedaan (Nbk), *Hi'j het een hoop daon* veel gedaan, vooral: veel goede dingen (Nbk), *Dat schilde donkt mi'j al een hoop* veel (b), *Hi'j wet een hoop* weet veel (Nbk), *Hi'j het hier een hoop kommen* (Nbk), *(nog) een hoop te doen hebben* (Nbk), *Et gaot toch van de grote hoop* neem er maar van zoals iedereen al doet, er is toch meer dan genoeg (Nbk), *op een hopien staon, Hi'j het hopen speulgoed, en nog niet genoeg* (Sz), (verb.) *te hope* op een hoop, bijeen komend (verspr. OS, Np): *Ze lopen daor te hope* (verspr., Np), zo ook *Dat lopt daor ok allemaole te hoop* (Nbk), *Alles vleug te hope* (Ma), *Hi'j het hiel wat te hope schript* (El), *hiel wat te hope wrotten* (Ow), *Die kocht alles te hope* koopt alles bij elkaar (Ma, Np), *...kauwt alles te hope* kauwt voortdurend (Np), *Die kliedert daor ok wat te hope* hij kliedert enorm (Np), (verb.) *een hopen* veel (OS, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl): *We kriegen d'r een hopen drokte mit* (El), *K. har een hopen zorgen over die riekdaelder* (b), *een hopen ellende* (Dhau), *een hopen gedoe* (Obk), *een hopen gedonder* (Nt, Ol-Nl): *'t Is klaorkommen mit 'n hopen gedonder* (Nt), *Een hopen vienen d'r niks an* veel mensen (Ow), zo ook *'t Is bi'j een hopen ok al krek liek* (bl) 3. het hopen op iets *hoop op beterschap* (Bdie), *hoop op 'e toekomst* (Bdie), *hoop hebben dat. Hi'j was erg ziek mar we hebben goeie hoop dat hi'j et d'r deur haalt* (Sz), *hoop hebben op. Daor hoej' gien hoop op te hebben, dat dat gebeurt* (Nbk), *Wi'j gaon deur, op goeie hoop dat et een keer klaar komt* (Obk), *We leven op goeie hoop dawwe nog wat zoemer kriegen* (Dhau, Obk), *We leven in goeie hoop* (Dhau), *in de hope dat 't gauw wat roemer wodt* (p), *We leven in de hope* nl. dat het goed komt e.d. (Op), *'k Heb mien hoop d'r op vestigd, en now hoop ik mar dat et goed komt* (Wol), *Dat is nog mien ienigste hope* (Op), *Alle hoop wodde de bojem insleugen* (Ld), *tussen hope en*

vreze wezen (Op), *Dat is al mien hoop en troost* (Spa), *As dat je ienigste hoop en al is, dan liekt 't me niet best* (Pe-Dbl), *de hoop opgeven: 'k Heb de hoop al opgeven* (Dho), *Bi'j hoop en welwezen kan ik wel kommen* (Sz), *Daor is gien hope meer op* bijv. inzake kans op genezing (Nbk), *Ik heb gien hoop meer* (Nbk), *De dokter kan heur niet vule hoop meer geven* (Nbk), *op hoop van zegen, hoop op zegen* id. (Ld) * *Hoop doet leven* (verspr.), *Zolange d'r leven is, is d'r hope* (Nbk, Ma, Np, Ste, Wol, Op), *De duvel schit altied op iene hope* kakt altijd op één hoop, d.i.: de rijken krijgen toch altijd alles, alles komt altijd bij de zelfde gelukkigen terecht (El), *...altied op een grote hoop* id. (Np)

hoopvol (spor.) - hoopvol: van hoop vervuld *een hoopvol teken* (l)

hoor z. *heur* III

hoorling z. *holing*

hoorn et, de; -s; -tien [ho:əŋ] 1. hoorn aan de kop van diverse dieren *Die koe had mit 't stoten een hoorn verspeuld* (Pe-Dbl), *koenen een nummer in 't hoorn branen* (Pe-Dbl), *Dat hoorn he'k daor vunen* (Nbk), (gezegd wanneer iemand een domme indruk maakt, vooral tegen kinderen:) *Ie kriegen hoorns* (Np), *De hoorns kommen je d'r al haost deur, zo dom bi'j'* (Np), zo ook *Aj' liegen, kriej' hoorns op 'e kop* (Bdie), *De koe bi'j de hoorns vatten* (Db, Np, Ol-Nl), *...pakken* (Dho, Diz, Op), *Die zet de hoorns ok aorig op gaat zich verzetten, laat zich nu gelden* (Bu), zo ook *Hi'j had et zo op 'e hoorns, dat et was verstaendig bi'j 'm uut de buurte te blieden* (Bdie, Pe-Dbl), *de hoorns in de wal stikken* gaan dwarsliggen (Db, El, Ld, Ma, Obk, Sz), zo ook *mit de hoorns in de wal dwarsliggend* (Nt), zo ook *de hoorns in de zied zetten* id. (Dhau), *Hi'j is een dreuge hoorn* een droogkloot, droogstoppel (Spa) 2. voelhoorn van een slak (spor.) 3. bep. blaasinstrument: hoorn *De schippers blaazen op 'e hoorn om deur de brogge te kommen* (Ld), *Hi'j blaost op 't hoorn* (Nbk), *Die beide mannen speulen mooi op 't hoorn* (Nt), *Wat hoorn blaos ie?* op welk soort hoorn (Mun) 4. hoorn van de telefoon *'k Leg de hoorn mar weer op, want ik krieg gien geheur* (Dfo), *de hoorn van de haoke pakken* (Ow), *...weer*

daeleleggen (Nbk) 5. hoorn met ijs (Dhau) 6. hoorn van een oude grammofoon e.d. (spor.) 7. in *de hoorn des overvloeds* (Nt, Sz) 8. (stofnaam) hoorn, in *zo dreuge as hoorn* (verspr.): *Et brood was zo dreuge as hoorn* (Wol), *Dat spul blijft in de kaaste zo dreuge as hoorn* (Ma), *De tebak was...* (Ow)

hoornbehemmelder z. *hoornbehemmeler*
hoornbehemmeler (Dfo, Dho, Ma, Obk, Op, Wol, b: lm) Ook **hoornbehemmelder** (Bu, Db, Dhau, Dho, Diz, El, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Ow, Ste), **hoornbekapper** (Bdie, Sz), **hoornopknapper** (Pe-Dbl) de; -s; -tien ['h...bəhɛm](d)ɪ, ...ər] 1. iemand die de punten van de hoorns van koeien afneemt en ze kappend en vijlend bijwerkt *De hoornbehemmelder kwam alle jaoren* (Nbk)

hoornbekapper z. *hoornbehemmeler*

hoornbi'je (Obk) de; -n; ...bi'jgien ['h...] 1. hoornaar

hoornblaozen onbep. w. ['h...] 1. blaas-muziek spelen, met name van een fanfarekorps *Hoornblaozend Oosterwoolde zit mit een lege pong* (b), (zelfst.) *Hi'j is bi'j 't hoornblaozen* (Nbk, Obk), *De mannen bin an 't hoornblaozen* (Dhau)

hoornblaozer Ook **hoornspeuler** (Dho)
hoornmuzikant (bet. 1), **hoornmuzikaant** (Dfo: bet. 1) de; -s; -tien 1. hoornblazer 2. (mv.) fanfarekorps (Nbk, Ste) *De hoornblaozers kommen d'r ok an* (Nbk) 3. koe die steeds hard loeit (Nw)

hoornbloeme (Np) de; -n ['h...] 1. (veelal mv.) grootbloemmuur

hoorndreuge (Dfo, Ol-Nl) bn. [aks. wisselt] 1. zeer droog *Dat laand is hoorndreuge* (Ol-Nl), *hoorndreug laand* (Ol-Nl), *De turf was hoorndreuge* (Dfo)

hoornen (Np) bn.; attr. [...ŋən, ...nən] 1. van hoorn gemaakt *een hoornen moons-stok* een mondstuk van hoorn (Np)

hoorngeschal (l) - hoorngeschal

hoornkorps (Sz) et; -en; -ien ['h...] 1. fanfarekorps *J. het bi'j 't hoornkorps die hele grote hoorn* (Sz)

hoornleger (verspr. OS) Ook **hornleger** (p, b: ln, lm) et; -s ['h...lɪ:gr/'hɔŋ...] 1. erf van een oude boerderij, eertijds omgeven door flinke sloten, grachten *Op 't hoornleger stonnen meerst een protte ieken-bomen* (Ow)

hoornmeziek - hoppeklaover

hoornmeziek (Nbk, Nt, Ste) - hoornmuziek

hoornmuzikaant z. *hoornblaozer*

hoornmuzikant z. *hoornblaozer*

hoornnemer (Nbk, Ow) de; -s ['h...nī:mr] 1. koe die graag iemand op de hoorns wil nemen

hoornopknapper z. *hoornbehemmeler*

hoornpoep (verspr. OS, Sz) Ook **hoornpoepe** (Dho) de; -en ['h...pu:p(ə)] 1. (vaak mv.) Duitse hoornblazer die in groepsverband door de dorpen en steden trok om met muziek iets te verdienen

hoornpoepe z. *hoornpoep*

hoornspeuler z. *hoornblaozer*

hoorntien et; ...ties ['h...tin] 1. kleine hoorn in diverse bet. 2. worsthoorntje (Nw, Ow) 't Was een botten hoorntien, de tute deej' in 't aende van de daarm en daor kwam de wost in (Nw), D'r weren twee soorten: hoornties veur de dikke daarm weren groter (Ow)

hoorntouw (ZW, Bu, Ma, Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz) ['h...] - hoorntouw (bij vee)

hoornvee (Obk) ['h...] - hoornvee

hoornvlies (spor.) - hoornvlies

hoornzetter (Ol-Nl, Ow, Ste) de; -s; -tien ['h...setr] 1. houten hulpmiddel, soort van klem om de hoorns van koeien in de juiste stand te krijgen, met name wanneer ze te wijd staan *Deur de hoornzetter wo'n de horens dwongen om meer naor binnen te wassen* (Ow), *Aj' koenen hadden die de hoorns te wied staan hadden, koj' ze mit de hoornzetter weer in fesoen kriegen* (Ol-Nl)

hoost (b: ln) de; -en [ho:əst] 1. stoot

hoosvoetling z. *hozevoete*

hop tw. [hɔp] 1. geroepen om een paard te lokken of aan te zetten; ook gezegd wanneer kinderen 'paardje rijden' e.d. en wanneer een volwassene 'paardje rijdt' met een klein kind op z'n knie *Hop, peerd* (verspr.), (tegen een kind:) *Hop, hop, in de hoogte!* (Dho) 2. z. *hoppe* * *Hop, hop peertien/Mit je lange steertien/Morgen dan komt Akkerman/Stuurt dat peertien achteran* rijmpje bij een niet meer geheel bekend spelletje, waarbij de voorste deelnemer steeds naar achteren moest (Np)

hopachtig (spor.) - hopachtig

hoop z. *hoop*

hopelik (spor.) ['ho:pələk] - hopelijk

hopeloos (spor.) bn.; hopelozer ['ho:pə

lo:əs] 1. zonder dat men hoop mag hebben op een gunstige wending *Zien toestaand is hopeloos* (Nbk), *een hopeloze onderneming* (Nbk)

hopen zw. ww.; overg., onoverg.; hoopte, het hoopt ['ho:pm] 1. hopen dat iets wordt vervuld 'k *Hoop d'r al op* (Nbk), *Ik hope toch zo dat et deurgaot!* (Nw), *Ie moe'n al-tied hopen blieven* (Nbk), *hopen tegen beter weten in* (Np) 2. (overg.) verlangend uitkijken naar *Ze hopen ankem meitied vuventwintig jaor trouwd te wezen* (Np), *En now mar hopen dat et goedkomt!* (Nbk, Ol-Nl), *Ik durf et niet te hopen* (Nbk), *Dat is niet te hopen, Lao'we dat niet hopen!*, *Now hoop ik toch in de wereld niet dat d'r hier vandemorgen méér viskers kommen* (b), *We hadden hoopt dat 't een goed jaor wodden zol veur de bouw, mar dat liekt nog niet zo best* (Db), *We zullen 't beste d'r mar van hopen we zijn er niet erg van overtuigd dat het goedkomt, maar houden hoop* (Nt, Ste) 3. (overg.) graag willen *We hopen dat et goed mit je gaot, Ik hope et veur jim* (Nbk)

hopend (Dhau) bw. ['ho:pmt] 1. in hoge mate vol *hopend vol* erg vol (Dhau)

hopien et; hopies ['ho:pin] 1. kleine hoop in div. bet., z. onder *hoop*

hopjes z. onder *Haags*

hopman (spor.) - hopman van padvindere

hoppe (Dho, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, bet. 3: Op, bo: Bu) Ook **hop** (bet. 1: El, Nbk, Np, Pe-Dbl, bet. 2: Dfo), bet. 3: ZW, Db, Mun, Nt, Ol-Nl, Spa, Wol), **hoppie** (bet. 1: El, Nbk, bo: Nw), **hoppien** (bet. 1: Db, El) de; -n; **hoppien** ['hɔpə/hɔp/...pi(n)] 1. paard, vaak gebruikt als benaming door of naar kinderen toe (El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl), *een oolde hoppe* (Nbk), verder vooral als roepnaam in zwang *Hoppe, hoppe* 2. hagewinde (Bdie, Dfo, Obk, Ste) 3. hop, bep. plant bekend doordat men de vrucht gebruikt voor het maken van bier; ook de vruchten ervan (verspr.) *Ie zien tegenwoordig in de bossen en wallegies gien hoppe meer* (Obk), *D'r is van 't jaor niet vule hop* (Np), *zo licht as hoppe* erg licht (lett.) (Nbk, bo: Bu), *zo druge as hoppe* (Nbk, Nw, Ow)

hoppegoorn (Nbk) de; -s; -tien ['hɔpə...] 1. stukje land waar men hop op verbouwd

hoppeklaover (Ld) ['h...] - hopklaver

hopperupsklaver (Sz) ['hɔ...] - hopperupsklaver

hoppie(n) z. *hoppe*

hoppig (Dhau) ['hɔpɔx] - hoppig, met name van bier

hopsasa (spor.) ['hɔpsasa(:), 'hɔp...] - hopsasa

hopsesteiger z. *hopsteiger*

hopstaeye z. *hopsteiger*

hopstaeke z. *hopstaeken*

hopstaeken (Bu, Nbk, Obk, Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook *hopstaeke* (Bu, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) de; -s; -tien ['hɔpstɛ:kɲ /...kə] **1.** lompe vrouw die het werk, doordat ze onbehouden is, niet goed en rustig doet (Nbk, Obk) **2.** grote vrouw (Bu, Obk, Wol, Ste) *Et wil nog wel es, dat een klein kereltien een hopstaeken van een wuuf krigt* (Obk) **3.** lange, magere vrouw (Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz)

hopsteiger (OS, verspr. WS) Ook *hopsesteiger* (Dho), *hopstaeye* (bet. 2, 4: Ow, p, b) de; -s; -tien ['hɔpstejgr/'hɔpsə.../'hɔpste:gə] **1.** lompe vrouw die met het werk niet opschiet (Obk) **2.** grote, grofgebouwde vrouw of meid, veelal met lompe bewegingen, ook dwaze meid (verspr.) **3.** groot paard (Dhau, Diz, Ld, Obk) of ander groot dier (Ow) **4.** stellage waarop de hop werd gedroogd (p)

hor z. *horre*

horeca (spor.) - horeca

horecabedrijf (spor.) - horecabedrijf

horen z. *heuren*

horizon (spor.) de; -s, -nen ['hɔ:ərison] **1.** horizon: kim

horizontaal (spor.) - horizontaal: van vlakken, lijnen e.d.

horken z. *huken*

horlepiep (Nbk, Ol-Nl, Spa) Ook *horrelepiep* (bet. 3, 4: Ol-Nl), *horrepiep* (Obk) de; -en; -ien ['hɔrlɛpi:p/'hɔrɛlə..., 'hɔrjə.../'hɔrɛpi:p] **1.** (schertsend) horloge (Nbk) **2.** bep. dans (Spa) **3.** niet standvastige persoon (Ol-Nl) *een vremde horlepiep* (Ol-Nl) **4.** bep. zelf gemaakt speelgoed bestaande uit een kastanje die aan een touw ronddraaide dat aan de bovenzijde door een aardappel ging (Obk, Ol-Nl)

horlepoot (Diz, Sz) [...po:ət] - horrelvoet (mismaakte voet of iemand met een horrelvoet) *'t Is een aorige horlepoot* nl.: die persoon (Diz)

horlogebusien (Db) et; ...busies **1.** horlogezak

horloosje z. *gelosie*

horloozje z. *gelosie*

horlosie z. *gelosie*

horlosiekaaste (Ste) de; -n; ...kassien [...'l...] **1.** koperen of blikken doosje om een zakhorloge (ter bescherming met name tegen stof)

horlosieketten (Sz) et; -s; -tien [...'l...] **1.** horlogeketting *Wat now een horlosieketten is, daor hadden ze vroeger een koortien veur* (Sz)

horlozie z. *gelosie*

hormoon (verspr.) et; hormonen [hɔr 'mɔ̃n] **1.** hormoon

hornleger z. *hoornleger*

hornties (Ow) ['hɔntis], in *in alle hoekies en hornties* in alle hoekjes en gaatjes, met name van een huis

horoskoop (spor.) de [hɔ:ərɔ'sko:p, hɔ:ərɔs...] **1.** horoskoop: inzake toekomstvoorspellen

horre Ook *hodde* (bet. 1: Diz, Np, spor. OS, b: ln), *hor* (bet. 3: Bu, Pe-Dbl, Spa) de; -n; -gien ['hɔrə (bet. 1, 2), ...ɔ... (bet. 3, 4)'/hɔdə (bet. 1)/...] **1.** dikke, dichte, in elkaar gedraaide laag struiken, planten, gras (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Op, Pe-Dbl, Sz), oorspronkelijk een soort wand van riet besmeerd met leem (p) of van hout en met leem vermengd met koemest (b: ln), een afrastering van riet of stro met leem besmeerd (b: lm), *D'r stiet een horre grös in 't laand* (Dhau), *'t Is iene horre ontuug* (Diz), *Wat een protte grös, d'r zit een horre op* (Ma), *Die brummelpollen in Tiesinges bossien is iene horre* (Dfo), *In de eerpels kan 't soms op 'e kaant iene horre kweek wezen* (Obk), *zo taoi as een horre. Et eerpelrooien gong niet zo makkelijk, et was zo taoi as een horre* gezegd wanneer er veel kweekgras door en rond het lof zit waardoor het rooien wordt bemoeilijkt (Nbk), *zo dichte as horre* (bo: Bu), *'t Zit as een horre in mekeer* (Dhau) **2.** horde, grote groep (Bu, Nt, Nw, Ol-Nl, Spa, Wol) *D'r komt een horre meensken an* (Bu), *Een horre jongen waeren an 't voetballen* (Wol), *een horre moggen* (Nt), *een horre bijen* (Spa) **3.** hor voor een raam of een deur (verspr.) *Bij waarm weer moet de horre veur et raem tegen de vliegen* (Wol),

horregaas - hossebossen

Wij deden et raem in de hoogte en daar deden we et horregien onder; d'r zatten van die witte stienen knoppies an, veur de sier, mar et gaas zat d'r ok mit vaaste (Ste) 4. (mv.) hoeken, kanten (Pe-Dbl, Ste), in *Ze komt mit et stofzoegen niet altied in de hoeken en horregies* (Pe-Dbl, Ste), ...in de hoeken en horren (Ste)

horregaas (Dhau, Dho, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz, Wol) Ook **horregiesgaas** (Ol-Nl, Np), **horregaes** (Bdie) et ['hɔrɛ.../...xis...] 1. horregaas *Horregaas is fiender as kiepegaas* (Ste), *Amerikaans horregaas* (Pe-Dbl)

horregaes z. *horregaas*

horregiesgaas z. *horregaas*

horrel (Db) de; -s; -tien ['hɔrl] 1. horrelvoet, mismaakte voet

horrelbien z. *horrelvoete*

horrelen (Dmi, Ma) Ook **hottelen** (Obk) zw. ww., overg. ['hɔrlɪn (Dmi), 'hɔrlɪn (Ma)'/hɔrlɪn] 1. slecht in elkaar zetten *Dat hebben ze reer in mekeer horreld* (Dmi), *Die jurk hej' ok mar wat an mekaander horreld* (Dmi)

horrelepiep z. *horlepiep*

horrelpoot z. *horrelvoete*

horrelvoete (Bu, El, Ma, Mun, Nbk, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Sz) Ook **horrelbien** (Ol-Nl), **horrelpoot** (Bu) de; -n; ...voetien ['hɔ...] 1. horrelvoet

horrepiep z. *horlepiep*

hort z. *hot* I

hortensia (fp, Nbk) ['hɔrt...]- bep. kamerplant: hortensia

horzel de; -s; -tien ['hɔrzl] 1. bep. soort grote vlieg: horzel *Die pinke zat vol horzels* (Np)

horzelbulte (Nbk, Sz) de; -n; ...bultien ['h...] 1. horzelbult: met name bij rundvee

horzelknipper (Np) de; -s ['h...] 1. degene die door horzels veroorzaakte verdikkingen bij het vee uitkneep

hosien et; hosies ['hɔ:əsɪn] 1. kousje 2. sullig vrouwtje, meisje (Mun, Ste, Sz)

hospik (v) ['hɔs...] - hospik

hospita (v) ['hɔs...] - hospita (bij wie men op kamers woont)

hospitaant (l) ['hɔspitā:nt] - hospitant (nl. aanstaand leraar)

hospitaol (v) ['hɔspitɔ:əl] - hospitaal

hospiteren (spor.) ['hɔspi'tɪ:ɛrɪn] - hospiteren: op een school

hosse (Obk) de; -n; hossien ['hɔsə] 1. dikke vrouw

hossebossen (verspr.) Ook **hossefotten** (bet. 1: Ma, Mun, Ow), **hossefossen** (bet. 2: Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; hosseboste, het hossebost ['hɔsəbɔsp/...fɔtɪn /'hɔsəfɔsɪn] 1. op en neer gaand schudden, vooral: een kind op de arm of veelal op schoot heen en weer en/of op en neer schommelen, bijv. door zelf te wippen; ook: schommelend op een schommelstoel; ook: het op die wijze gewiegd worden (Spa) *Aj' mit een kiend op 'e schoot de hielten aachterover wippen om et in de slaop te kriegen, bij' an 't hossebossen* (Nbk), *Kiender meugen graeg op de stoelen zitten te hossebossen* (El), *Ie moe'n niet zo hossebossen, de matte gaot kepot en de stoel ok* (Nbk), *We moe'n even hossebossen, dan slapt dat kiend zo* (Bu), *Sommige kiender kun niet in slaop kommen as ze niet even hossebossen* (Spa), *Aj' mit kiender speulen en hossebossen dan hebben ze wille* (Dfo) 2. (onoverg.) hossend lawaai, drukte maken, druk stoeien (Dho, Diz, Ma, Mun, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Wol) *Op 'e brulloft was 't volk an 't hossebossen* (Np), *Bij' een optocht aachter de meziek an, dan hej' een groep meensken die daansend van de iene kaante naor de aandere kaante gaon, die bin an 't hossefossen* (Wol) 3. (onoverg.) spelletje spelen, in meer dan één vorm, waarbij de één de ander voortdurend een beetje omhoog wipt, in het bijzonder zodanig dat men zit, elkaar vasthoudt en z'n benen onder het achterwerk van de ander heeft waarbij men elkaar steeds omhoog opwipt (Nbk) * *Hossebosse bente/(De) schaopies lopen in Drente/(De) koegies lopen in 't lange grös/'k Wol dat X.* [de naam van het kind, ook aangeduid bijv. met *oons maegien, ik, zussien*] *wat groter was* tekst van een liedje, soms bedoeld als slaapliedje of (veelal) om een baby rustig te krijgen of om een klein kind een plezier te doen; de baby werd op schoot gehouden, het (grotere) kind zat op schoot of evt. op een stoel of bankje; het kind/de baby werd op en neer en/of heen en weer bewogen (Dfo, Obk, Op, Ow), ook zo gezongen door twee meisjes die tegenover elkaar staand elkaars handen heen en weer trok-

ken (Dfo), ...*k Wol dat X. (mar) groot was* (Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Ma, Nbk, Nt, Nw, Ow, Pe-Dbi, Ste), aangevuld met ...*En as hi'j dan niet leren wou/Krig hi'j wat mit 't dikke touw/Vader en moeder de meester is dood/Van de wal of in de sloot* (Sz), of met ...*Dan kon zi'j gauw naor schoele gaon/As ze dan niet leren wou/Pakte de meester heur bi'j de mouw* (Diz); in sommige dorpen is *grös* of *grus* vervangen door *gras*, is *lopen* (regel 3) weggelaten of zingt men *schaopies* i.p.v. *koegies* (Dho), terwijl regel 4 ook aldus luidt: *'k Wol dat A. dat ok wus* (Mun), waarnaast nog *Hossebosse bente koe /Morgen gaon we naor Drente toe/De schaopies lopen in 't lange grös/'k Wol dat X. mar wat groter was* (Ste), *Hossebosse bente/Evert gaot naor Drente/Evert gaot naor opoe toe/Daor melkt hi'j de bonte koe* (Np), *Hossebosse kaarneklasse/Nog een stoot/Dan is de botter groot* tekst van een schootliedje (Obk), waarnaast (gezongen bij het karnen, wanneer water werd toegevoegd:) *Hossebosse kaarneklasse/De botter wil niet broezen/Dan za'k d'r waeter bi'j doen/Dan zal ze wel beginnen te soezen* (Ste), ...*Doe d'r dan wat waarm waeter bi'j/Dan zal 't wel beginnen te goezen* (Pe-Dbi), op zichzelf staand: *Niet zo hossebossen, niet zo hossebossen /Aanders dot mi'j de boek zo zeer* (Dhau)

hossefossen z. *hossebossen*

hossefotten (Ma, b: lm, ln) zw. ww.; onoverg.; hossefotte, het hossefot ['hosafotɲ]

1. heen en weer bewegen, steeds net iets anders gaan zitten *Hool op te hossefotten* (Ma)

2. z. *hottefotten, hossebossen*

hossen zw. ww.; onoverg.; hoste, het host ['hosɲ, 'hɔ...]

1. hossend springen, dansen *Ze begonnen te hossen* (Nbk), *Jonges, d'r mar op los hossen* erop los dansen (Nt), *mit een hele ploeg om et paosvuur hossen* (Sz), *Ze hosten, et ging d'r om weg* (Dho, El), *Ze hossen mar wat deur mekeer mit daansen* (Dho, Dhau), *Iederiene leup te hossen en te springen* (Spa), *Ze hossen de diek aorig langes* hossend gaan (Nbk), *Op een slechte weg zit i'j in de waegen te hossen* (Dfo)

2. (onbep. w.) een kind op schoot heen en weer bewegen om het rustig te krijgen (Db)

host z. *haost* II

hot I (verspr.) Ook **hort** (bet. 1: spor.) de; -ten; -tien [hot, hɔ(r)t (jonger, spor.)

1. in *de hot* op de hort op *Hi'j is de hot* op (Nbk, Nw), *Hi'j het de godgaanse dag de hort op west* (Wol), ook *Die is altied op 'e hot* (Nw)

2. ruk, trek, snelle beweging *De iene touwtrekploeg kreeg de aandere touwtrekploeg mit hotten over de streep* (Ol-Nl), *Hi'j dee een hot an de deure* (Nbk), *Mit iene hot ston hi'j stille* (Bu), *Mit een hot kwam et peerd los* (Bu, Ste), *Ik gaf een hot an de deure en doe vleug hi'j eupen* (Diz), *een hot an 't leide geven* nl. bij het mennen van een paard (Bdie), *et peerd een hot in de bek geven* (Db), *een goeie hot geven* (Ow), *Dat peerd zet altied mit een hot an* (Obk), *mit hotten en stoten* (verspr., Wol)

3. z. *hotte, hottig*

hot II (Nbk) [hot], in *van hot naor her* dan weer daar, dan weer hier, overal (Nbk): *Die man gaf gien leiding, hi'j leut oons mar wat van hot naor her sjouwen* (Nbk)

hotel [ho(:ə)tel] - hotel (voor reizigers)

hotelakkemedaosie (l) - hotelakkomodatie

hotelbedde (spor.) - hotelbed

hoteldebotel (Nbk, Np) bn.; pred. ['ho:(ə) tɪdɔbo:(ə)tɪ]

1. in de war *Hi'j is hielemaol hoteldebotel* (Nbk)

2. tot over z'n oren verliefd *En as hi'j dan uiteindelik hielemaole hoteldebotel is...* (v)

hotelgaast (spor.) - hotelgast

hotelhoolder (spor.) - hotelhouder

hotelkaemer (l) - hotelkamer

hotelpasseniel (spor., l) - hotelpersoneel

hotelreken (l) - hotelrekening

hotelsuite (l) - hotelsuite

hotemetoot (spor.) [ho:(ə)təmɔto:(ə)t] - hotemetoot

hotse (verspr. OS, Dho, Np, Op, Spa, Ste) de; -n; hotsien ['hotsə]

1. dik, vadsig vrouwspersoon

2. dik dier (Ste)

3. zich lomp, ruw gedragende jonge vrouw (Obk)

hotsepodse z. *hotsevodse*

hotsevodse (Nbk, Np, Nw) Ook **hotsepodse** (Nw) de; -n; ...vodsien ['hotsə fɔtsə/...pɔtsə]

1. vadsige vrouw *Wat een hotsevodse!* (Np)

2. zich lomp, ruw gedragende jonge vrouw (Np)

hotte (Np, Obk, Ol-Nl, Op) Ook **hot** (Sz) de [hot(ə) (Np, Obk), ook ...o... (Ol-Nl)]

1. bep. soort zachte veengrond onder de laag die als *schalter* bekend is, niet als het eigenlijke veen beschouwd, ook: de over-

hottebille - hottentot

gangslaag tussen de eigenlijke laag laagveen en het zand eronder *D'r zat nogal een hele laoge hotte onderin* (Np), *De slootskaant wodde opzet mit spitten hotte* (Np), *Hotte zit dieper as schalter* (Np), *'t Leste spit op et zaand onder de vene, dat is de hot* (Sz)

hottebille (Np) de; -n; -gien ['hotəbilə] 1. iemand die voortdurend trekt met z'n been *Die kerel lopt d'r hotterig henne, et is een aorige hottebille* (Np)

hottebillen (Np) zw. ww.; onoverg.; hottebilde, het hottebild [...lɪŋ] 1. met schokken lopen, met een trekkend been *Hi'j hottebilt d'r ok aorig* [vreemd, eigenaardig] *langes* (Np)

hottefielen (Nt) zw. ww.; onoverg.; hottefielde, het hottefield [...fiɪŋ] 1. omrammelen aan een deur, voortdurend aan iets rukken, trekken *Schei toch uut te hottefielen* (Nt)

hotteflot z. *hottefot*

hotteflotten z. *hottefotten*

hotteflotteri'je (Ld) de [...'rɪjə] 1. het slecht werken van een pomp, nl. wanneer men slechts met kleine beetjes kan oppompen *Wat een hotteflotteri'je, ie moe'n wel veertig slaegen pompen veurdaj' een emmer vol hebben* (Ld)

hottefot (Dfo, El, Wol) Ook **hotteflot** (Dhau, Obk) de; -ten; -tien ['hotəfot /...flo...] 1. gezegd van een oude sputterende auto e.d. (El, Wol) *Die auto wil niet best op gang kommen, wat een oolde hottefot* (El), *Die moter is net een hottefot* (Wol) 2. pomp die niet goed werkt, die nl. met veel pompende bewegingen slechts kleine beetjes water naar boven brengt (Dfo, Dhau, Obk, b: In)

hottefotten (OS, Mun, Np, Ol-Nl, Sz, b) Ook **hotteflotten** (Diz, Nbk, Ow), **hossefotten** (Ma, b: Im, In) zw. ww.; onoverg. hottefotte, het hottefot ['h...tɔ/...fl... /'hosə...] 1. hortend heen en weer trekken, met rukkende bewegingen trekken (OS, Mun, Np, Ol-Nl, Sz, b: Im, In) *Hi'j hottefotte an de deure* (Ld), *Schei toch uut an die kachel te hotteflotten* (Nbk), *Hi'j hottefot de hieltied mar an* (Np), *I'j moe'n niet zo an mi'j hottefotten* (Db) 2. (van een pomp) slecht werken, nl. met kleine beetjes water omhoog brengen (Diz, Np, Ow) *Die pompe dot et niet goed, hi'j hottefot mar*

wat (Diz, Ow), *Hool mar op mit die pompe te hotteflotten* (Ow) * *Hottefotte, hottefotte/Pieter pak es Jaanke/Hottefotte, hottefotte/Op 'e beddeplaanke* (Obk), *Niet zo hottefotten, niet zo hottefotten, anders dot mi'j de boek zo zeer* (Dhau)

hottefottepot z. *foddelpot*

hottefottien (Obk) et ['hotəfoʦɪn] 1. kort ogenblik *Ie moe'n even een hottefottien waachten, we bin d'r zo weer* (Obk)

hottegrond (Op) de ['h...] 1. hetz. als *hotte*, z. aldaar

hottel (Db) de; -s; -tien ['hotʃ] 1. grendel *Ie moe'n de hottel op 'e deure doen* (Db)

hottelen zw. ww.; overg., onoverg. ['hotʃɪŋ] 1. ergens aan omrammelen, heen en weer rammelen (verspr. OS, Bdie, Dho, Np, Nw) *Hi'j hottelt an die deure* (Nbk), *Dat doet oonze hond wel, an de deure hottelen* (Nw), *Die deure hottelt mi'j henne-en-weer* (Nbk), *De fiets hottelt zo, d'r zit wat los* (El) 2. (onoverg.) rammelend en stotend, hortend rijden *Wat zit die aorig op 'e fiets te hottelen* (Obk), *De oolde waegen hottelde dat et niet mooi meer was* (Dfo), *Die waegen die hottelt veuruut* (Wol), *Hottelend en stottelend kwam hi'j eindelijk op 'e hadde weg* (Op) 3. (onoverg.) hakkelen, stotteren (Dho) *As die ien keer begint te hottelen en stoten* (Dho) 4. z. *horrelen*

hottelig (Ste) bn.; -er ['hotʃɛx] 1. niet vastzittend, rammelend *'t Is een hottelig zaekien* (Ste)

hottelpot z. *foddelpot*

hotten zw. ww.; overg., onoverg.; hotte, het hot ['hotɪŋ] 1. hard rukken, met korte, hevige bewegingen trekken *De stormwiend kan slim an de raemen hotten* (El), *'k Hotte d'r even an* (Ste), *Ie moe'n d'r tegen hotten om die deure los te kriegen* (Nbk), *Hi'j hotte de stobbe uut de grond* (Np), *De waegen ging hottend en stotend veuruut* (Ld), *Hot 'm mar in de bek, as et peerd opschieten moet* (verspr. OS, Wol, Ste), *Aj' dat peerd in de bek hotten dan is hi'j niet best te bruken* (Obk), *Mit hadde wiend hot et raem henne-en-weer* (Diz) 2. (onoverg.) met horten en stoten gaan (Ld, Obk, Ste) *Een oolde waegen begint mittertied wat te hotten* (Obk), *Op hottende wieze zee hi'j dat* (Ste)

hottentot de; -ten; -tien ['hotɪtɔt, ...tot

(Obk), ook wel 'hɔ...ɔ...] 1. (met hoofdletter) Hottentot: lid van een bep. bevolkingsgroep in zuidelijk Afrika 2. niet zo snugger en evt. niet bep. knap iemand (Bu, Dfo, Nbk) *Wat een hottentot is dat, die begriopt ok niks* (Bu), *Dat is ok een nuvere hottentot* (Nbk), *Wat een rere hottentot, dat wief* (Dfo) 3. gezegd van iemand uit een slordige huishouding, een slordig, onverzorgd iemand (Dfo, Diz, Mun, Np, Obk), *D'r leup vroeger een vrommes met buinders, now, dat was een vremde hottentot* (Obk), *Wat hottentotten van kiender*. die nl. smerig zijn en op rare wijze ondeugend (Dfo) 4. lomp, onbehouwen iemand, vreemde verschijning (Ma, Obk, Ow, Spa, Sz) *Wa's dat een aorige hottentot, je!* (Spa) **hotteren** (Ow, Sz) zw. ww.; onoverg.; hotterde, het hotterd ['hotʁɪ] 1. met horten en stoten praten *Hé kiend, praot toch wat kalm, ie beginnen zo te hotteren* hakkelen, stotteren (Sz), *Hi'j was aorig an 't hotteren en stotteren* (Ow)

hotterig bn., bw.; -er, -st ['hotəɾɛx, ...tʁ...] 1. hortend, met horten en stoten, met rukken en trekken *'t Gaot wel hotterig mit die auto* hortend, haperend (Wol), (gezegd bij het kalven:) *'t Gaot wat hotterig* (Nbk), *Hi'j lopt wat hotterig* (Sz, Np), *Et peerd is wat hotterig* (Nw), *'t Gaot wat hotterig en stoterig* (Nbk), *Die kerel lopt d'r hotterig henne, et is een aorige hottebille* (Np), *hotterig uut ende gaon* (Spa), *Mit touwtrekken trokken ze de tegenpertij hotterig over de streep* (Op)

hottien (Dfo, Dhau, Dho, El, Mun, Nbk, Nt, Spa, bo: Np, Op, s: Obk) et; hotties ['hotʲɪn] 1. klein poosje (Dfo, Dhau, Dho, El, Mun, Nbk, Nt, Spa) *We bin d'r mar een hottien west* (Nbk), *Waacht een hottien* (Mun), *Lao'we nog even een hottien an 't wark gaon* (Dhau), *Om 't hottien ziej' ze lopen* steeds (Dho), *Hi'j bleef om 't hottien in de woorden stokken* id. (Mun) 2. kleine trekkende beweging (Diz, Spa, Sz, bo: Np, Op, s: Obk), *Nog een klein hottien en et is d'r* (Diz, Sz, bo: Np, Op), *een hottien an 't leidseel geven* (Spa), *De waegen moet nog een hottien achteruut* door een ruk, duw een klein eindje naar achteren (s: Obk)

hottig (Dmi, Diz) Ook *gehot* (Dmi), *hot* bn.; -er, -st ['hotɔx/xəhot/...] 1. in *Hi'j is wat hottig op 'e aodem* kortademig (Diz)

2. (van melk) geschift en daardoor met kluiten (Dmi) *Die melk kuj' niet meer drinken, die is zo hottig* (Dmi)

houden z. *holen*

houding z. *holing*

house (spor.) - house: bep. popmuziek

housemeziek de - bep. popmuziek: house

hout z. *hooft*

houtbeitel z. *hooltbeitel*

houtboelgoed (Spa) et ['h...] 1. hetzelfde als *hooltverkoping*, z. aldaar

houtblok z. *hooltblok*

houtbok z. *hooltbok*

houtduve z. *hooltdoeve*

houten z. *hoolten*

houerig z. *hoolterig*

houtgewas z. *hooltgewas*

houthake z. *hoolthaoke*

houthakker z. *hoolthakker*

houtketten z. *hooltketten*

houtketting z. *hooltketten*

houtkleuven z. *hooltkleuven*

houtmenner z. *hooltmenner*

houtschool z. *hooltschool*

houtsnippe z. *hooltsnippe*

houtstek z. *hoolstek*

houtverkoping z. *hooltverkope*

houtvester z. *hooltvester*

houtvezel z. *hooltvezel*

houtwagen z. *hooltwaegen*

houtwerk z. *hooltwerk*

houvast z. *hoolvaaste*

houw I de; -en; -ien [hɔw] 1. een stuk dat ergens uit mist, met name: door een slag met een (scherp) voorwerp *Uut dat schut [schot] mist ok een hiele houw* (Nbk), *Mit et sloden raakte d'r een hele houw uut de wal* (Np), *Mit de biele sleug hij een houw uut de paol* (Spa), *Jow hond het me een houw uut de jasse beten* (Sz), *Die hond het an 't vechten west, hij het een hiele houw uut et oor* (Bu), *Hij het een flinke houw uut de keze daon* (Ol-Nl) 2. klap (Bdie, Nt, Nw, Obk) *Hi'j dee een houw en doe vul d'r een stok uut de mure* (Nt), *Die he'k een houw an de kop geven* (Obk) 3. bep. oogziekte bij vee, houw, vooral bekend van koeien (Db, Ste, Sz) *Mit houw op 't oge deden we witte suker op 'e haand, de suker wodde d'r dan in poest om de koe weer beter te kriegen* (Ste) 4. hetzelfde als *houwgien* (Bdie), z. aldaar

houw II z. *how*

houw-an - hoze

houw-an z. *hool-an*

houwe (Ste) de; -n; ...houwgien ['hɔmə] 1. hetzelfde als *houwgien*, z. aldaar

houwen zw. ww.; overg., onoverg.; houwde, het houwd ['hɔmɪ, ook wel 'hɔmɪ] 1. slaan *Hi'j het dat kiend houwd, et leek nargens naor* (Nbk), *Jow moe'n stiever houwen, aers komt die paol nooit in de grond* (Op), *Hi'j was zo lelck, hi'j houwde mit de voest op 'e taofel* (Dfo), *Hi'j houwde 'm an de kop* (Ma, Wol), *Hool now es op van houwen, iederkeer* (Ol-Nl), *Ze hebben d'r aorig op houwd* ze hebben flinke meppen uitgedeeld, veel geslagen bij het vechten (Ste), *Jonges, geef ze mar een pak op de huid, houw d'r mar in!* sla maar flink raak (Ol-Nl), *Vroeger mit Berkoper mark mocht et volk d'r nog wel es in houwen* (Obk), *Hi'j ston raer om 'm henne te houwen* (Sz), *We houwen de hanen om de huid* hetz. als *haneboken* (Spa), zo ook *de hanen waarm houwen* (Ma), *Hi'j houwt d'r raer op los* (Nbk), *Hi'j houwt as een gek* (Nbk), *...as een wilde* (Nbk), *Hi'j houwt as een wildeman* (Ste), *Hi'j houwt as een ketter* (Bdie, Spa), *...as een peerd* (Bu, Db, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Ol-Nl, Spa), *...as een klophingst* (Obk), *...as een mankennig peerd* (Op), *...as een bezetene* (Ma) 2. hakken, kappen (Dhau, Diz, El, Nbk, Ow) *De bos wodt te dichte, we moe'n c'r wat tussenuut houwen* (Diz), *Ze mossen et beton d'r weer uut houwen* (Ld), *Hi'j het de bomen d'r of houwd* (Nw) 3. (onoverg.) hakkend, ongelijkmatig maaien *Hi'j houwt d'r raer op los* (Ste), *Mi'jers die niet goed mi'jen kunnen, houwen d'r van boven daelf in* (Obk) 4. z. *holen*

houwer (Diz, Nbk) de; -s; -tien ['hɔmɪ] 1. iemand die erop slaat, hakkend slaat e.d. *Da's een raere houwer, hi'j hakt et d'r of* (Diz)

houweri'je (Dho, Diz, El, Np, Obk, Op, Ow, Ste) de ['hɔmə'ri:jə, z. -i'je] 1. het voortdurend vechten, slaan *Et was me daor een malle houweri'je* een rare vechtpartij (Np), *Daor is geregeld houweri'je* (Dho), *'t Was een beste houweri'je* (Ste)

houwgien (ZW, Bu, Dho, Np, Op) et; houwgies ['hɔmɪn] 1. kleine schoffel aan een gebogen en teruglopend deel (dat aan de steel zit), zodat het scherpe deel in de richting wijst van degene die schoffelt *Een*

houwgien was een soort schoffeltien om te wieden (Np), *Ik hebbe mit een houwgien deur de eerpels west* (Np)

houwmes (Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Wol, b) et; -sen ['hɔmmes] 1. iemand die ruw is, lomp praat, zich op schreeuwerige wijze over iets uitlaat, onverschillig iemand (Np, Wol, b) *Die S. was een reer houwmes en een onverschillig meupel* (Np, b) 2. groot, grofgebouwd en lomp of onhandig en/of brutaal vrouwspersoon (Ma, Nbk, Np, Obk, Op)

hovenier (l) [ho:wə..., ...v...] - hovenier

how Ook *hiw* (bet. 1: Ma, Nbk: inzake trekdiër), *huw* (Bdie, El, Ma, Nbk, Op), *ho* (spor.), *houw* (Pe-Db) tw. [hɔm/hɪm /hɪm/ho:/hɔm] 1. gezegd om een trekdiër te doen stoppen, ook om iemand te doen stoppen, ophouden, af te remmen *How, peerd!*, *Dat peerd leup heel hadde; ik zeg twee keer how, peerd, how!*, *en stille ston hi'j* (Sz), *How peerd, blief staon!* (Ol-Nl), *Oons oolde peerd luusterde niet zo bot, aj' how reupen* (Db), *Loop niet deur! How even!* (Bu), *How, how, niet zo hadde lopen, ik kan je niet bi'jbienen!* (Ol-Nl), *How je, aanst zit ie in de sloot* (Nbk), (zelfst.) *Doe hi'j zien buurman tegenkwam, ging hi'j even huw holen* stopte hij even (Op), *'k Hebbe zin in koffie, zullen we hier even how holen?* (Wol), *D'r is gien how an!* hij of zij houdt maar niet op (Ste), *Zeg mar how a'k je genoeg in 't glas daon heb* (Nbk) 2. terechtwijzende, afkennende of afremmende uitdrukking *How, how, stop es eventies, dat heb ik niet zegd!* (alg., Dfo), zo ook *Huw es even, zo was 't niet!* (alg., Ma), *Ze staot altied mar te gaepen, mar opschieten, how mar!* dat had je gedacht, ho maar (Dho), *...en petriezen? How mar!* geen sprake van, ze waren in geen velden of wegen te bekennen (b) * (bijv. schertsend van een kind dat snel draaft en dan valt) *How, mar vot gaot hadder* (Spa), *As ik zegge van how, dan is 't how, zee de oolde osse, doe was hi'j mit 't peerd op 'e loop* (Sz)

hoze (OS, Bu, Dmi, Ld, Mun, Np, Nw, Op, Wol, b) de; -n; hosien ['ho:zə] 1. kous *Die lopt d'r raer henne, ze het soms gien hoze an de bienen* (Op), *Niet op 'e hozen lopen, heur!* (Nw), *We hadden de hozen tot boven de kni'jen, daor boven haj' 't*

ielestiek (Nbk), *de zundagse hozen* (Nbk), *Wat heb ie fiene hozen an* (Db), *Over de hozen dreugen de mannen sokken* (Bu), vandaar *Ie hebben de hozen op 'e sokken* je kousen zakken af (Np), zo ook *'k Heb de hoze op de slomp* m'n kous zakt af (Dhau), *de hoze optrekken* (Dho), *op 'e hozen* op kousevoeten (Nbk), *iene de gatten in de hozen praoten* zo praten, dat de ander er geen woord tussen kan krijgen (Dhau, Mun, Nw, Op, Wol), ook: al zijn overredingskracht aanwenden (b: lm), *Hi'j moet dat vrommes mar goed halfweg kommen, eers gaot ze mit hozen en schoenen over him henne* walst ze over hem heen (Obk), zo ook *Aj' al te goedelik binnen, lopen ze mit hozen en schoenen over je hinne* (Obk, Db), *Die lat mit hozen en schoenen over heur henne lopen* (Obk), *Ze lopen mit hozen en sokken over 'm henne* (Ow), *Die kreeg de hoze ok aorig op 'e kop* de kous op z'n kop (Db, Dfo), *Ze hadden nog heel wat in de oolde hoze* beschikten nog over veel geld (Dfo, Op), evt. gevolgd door: *Hi'j mag wel mit de biele veur 't kammenet staon* nl. om inbrekers tegen te houden (Dfo), *Dat is ok een hoze* een sullig vrouwtje (Dho), *mit twee bienen in iene hoze* in zelf veroorzaakte moeilijkheden (komen) (bo: Bu) * *In, din, dosien/S.* [naam van het kleine kind dat op schoot zit] *pist in 't hosien/Van 't hosien in de schoe/Zo gaot S. naor Beppe toe* (Nbk), ook *Din, din...* (Dho, Ma, Np, Obk), *...Zo gaot hi'j naor bedde toe* (Ste), of gevolgd door *Daor krigt ze lekkere zute melk/Van Beppe's bonte koe* (Dhau)

hozebaand (verspr. OS, Bu, Mun, Np, Nt, Op, Ste) de; ...banen; ...baantien ['h...] 1. hoosband, kouseband, aan broek of onderbroek vastgezet, ook 'los', nl. met knippen om de benen *de hozen mit de hozebanen tot boven de kni'jen* (Bu), *Ze hadden vroeger daor hozebanen bi'j omme* (Nw) 2. lange, smalle strook stof (Obk) 3. lang, smal stuk land (Obk, bl) *Wat een lange hozebaand laand!* (Obk), *'n Stokmennig boeren hebben van die lange hozebanen laand* (bl)

hozegaoren (verspr. OS, Bu, Diz, Mun, Np, Nt, Op, Ste) et; -s ['h...] 1. garen voor kousen of sokken

hozemieger z. *hozepisser*

hozen Ook **heuzen** (Pe-Db) zw. ww.; overg., onoverg.; hoosde, het hoosd ['ho:əzn/'ha:...] 1. (onoverg.) geweldig hard regenen *As de wiend d'r onder zit hozen de bujjen van de locht* (Obk), *'k Hebbe 't nog nooit zo zien hozen* (Wol), *Wat een buie!* *Et regent dat et hoost* (Ol-Nl) 2. door te hozen leegscheppen (Diz, Mun, Op, Pe-Db) *Ze mossen heuzen om 't leven, anders kwam d'r teveul waeter in de punter* (Pe-Db), *We mossen iedere keer et waeter uut de boot hozen* (Op)

hozepenne (Db, El, Ma, Ol-Nl) de; -n; -gien ['h...] 1. breinaald

hozepisser (Bdie, Np) Ook **hozemieger** (Np) de; -s; -tien ['ho:əzəpɪsɪr/...mi:ɡɪ] 1. pasgeboren meisje (Np) 2. iemand met een urinelucht (Bdie)

hozeprieme (Ol-Nl) de; -n; -gien ['h...primə] 1. breinaald

hozesokke (Dhau) de; -n ['h...] 1. sok over een kous gedragen

hozevoelsken z. *hozevoete*

hozevoete (OS, Bu, Mun, Np, Ol-Nl, Op) Ook **hozevoetling** (Db), **hoosvoetling** (Db), **hozevoelsken** (mv., in verb.: Dfo, b, p) de; -n; ...voetien ['ho:zəfʊtə/...fʊtlɪŋ /'ho:əs.../...fʊlskɪ] 1. (bijna all. mv.) voetgedeelte van een kous, voornamelijk in *op hozevoeten* op sokken, kousen lopend *De boer zat op hozevoelsken de jongen aachternao, doe ze in de appels zatten* (Dfo), ook *op 'e hozevoeten* (spor.)

hozevoetling z. *hozevoete*

hozevorrels (Nbk) ['h...fɔɾs], in *op hozevorrels* op kousevoeten

Hr. - afkorting van *Heer*

hs. - afkorting van *haandschrift* (Nbk)

hu (Nbk, Nw, Ste) tw. [hy] 1. uitroep van afschuw, door huijvering, bijv. inzake kou *Hu, wat is 't toch koold* (Ste)

huddens (Np) ['hʌdnɪs], in *Et regende de hiele morgen om huddens* zeer hard (Np)

huden (OS, verspr. WS) Ook **hoeden** (WH, Ol-Nl, Wol) zw. ww.; overg.; huudde/hudede (Dfo, Np, Ste), het huded ['hy:dn/'hudn] 1. (vooral van personen) goed in de gaten houden, stiekem op iemand letten (Bdie, Dho, Nbk, Nw, Obk, Op, Wol) *De boer verdochte de jonge dat hi'j wel es in zien appels gong, en daoromme gong hi'j 'm huden* (Op), *Die vent moej' altied huden* (Wol), *Je moe'n je veur*

huder - huipraem

- 'm hoeden* (Ol-Nl), *Die heb ik huded* beloerd (Nw) 2. oppassen, drijven, met name van vee (verspr.) *Vroeger mossen ze de koenen huden, want d'r was gien stek om 't laand* (Pe-Dbl), *gaanzen hoeden* (Sz), *zwaarm huden* gezegd wanneer een manspersoon steeds in de buurt van zijn vrouw blijft i.v.m. een naderende geboorte (b) 3. bep. vee hebben, houden (Ste) *Vroeger huiddén we wel es een koe op 'e sparre* [spurrie], *dan hadden we 'm an de stikke* (Ste) 4. (wederk.) zich hoeden voor, uitkijken voor (b) *Ie moe'n die getekenden* [mensen die bijv. *mit de helm* op geboren zijn] *in de gaten holen* (...); *oonze mem zee ok altieten daj' je daor veur huden moeten* (b) * *Ie kun beter een zwaarm bi'jen huden as iene jonge meid* (Np)
- huder** (spor.) de; -s; -tien ['hy:dɪ] 1. herder (l), oppasser op vee (spor.; vooral in samenstellingen als *koehuder*, z. ook aldaar), ook fig. *De Heer is mien huder* (l)
- huderig** z. *huterig*
- hudershond** (Np) de; ...honnen; ...hontien ['h...] 1. herdershond
- hudeverkoper** (Ol-Nl) ['hy:də...] - huidenkoper
- hudig** (Diz, Ol-Nl, Wol) bn. ['hydəx] 1. met vuil op het lichaam (Wol) 2. (van personen, ook wel van dieren) goed uit de kluiten gewassen, stevig gebouwd (Diz, Ol-Nl, Wol) *Hi'j is hudig* (Wol), *een hudige kerel* (Ol-Nl), *een hudige koe* (Diz)
- huffen** z. *hiften*
- hufften** z. *hiften*
- hufter** Ook *husterd* (Ol-Nl) de; -s; -tien ['hʌftɪ(t)] 1. lompe of gemene vent, ook wel van een vrouwspersoon *Wat bin jow een grote hufter* lomperd (Ol-Nl), *Ie bin mi'j een aorige hufter* (Ste), *'t Is een hufter van een kerel* een smeerlap (Diz), *een dikke hufter* (Ow), *een grote hufter* (Bdie), (gezegd van iemand die verkering heeft met een vervelende meid of jongen) *Die het ok een aorige hufter an 't touw* (Np) 2. een zwaar geval, ook: een zwaargebouwde persoon of dier (Db, Dfo, Diz, El, Np) *Aj' een ambeeld verzetten moeten is dat een hiele hufter* (Dfo), *Die meid dat is een hiele hufter* (Db), *Et is een dikke hufter* een zeer dikke, zware persoon (Diz, Np), *een hufter van een kerel* (Np)
- hufterd** z. *hufter*
- hufterig** (spor.) bn.; -er, -st ['hʌftərəx, ...tɪ...] 1. op de wijze van een hufter, van een onbeschofte persoon
- hugen** z. *heugen*
- hugenis** z. *heugenis*
- hugenoot** (l) - hugenoot
- hugte** z. *hoogte*
- hui** z. *huj* I, II
- huibarg** z. *hujbarg*
- huiboer** z. *hujboer*
- huiboom** (Diz) de; ...bomen; -pien ['h...] 1. hooiboom, paal over voer hooi
- huibore** z. *hujbore*
- huibrui** z. *hujbruui*
- huibulte** z. *hujbulte*
- huichelder** (Nbk) Ook *huichelaar* (spor.) ['hœjx|dɪ/...] - huichelaar
- huidollen** z. *hujdollen*
- huien** z. *hujjen*
- huiersdag** z. *hujjersdag*
- huiershoed** z. *hujjershoed*
- huierstied** z. *hujjerstied*
- huiersweer** z. *hujjersweer*
- huigien** z. *hujgien*, *hujjer*
- huihaarre** z. *hujharke*
- huihaarre** z. *hujhaarre*
- huiharke** z. *hujharke*
- huiharpoen** z. *hujharpoen*
- huiig** (Bdie) ['hœjəx] - huiachtig *Die melk is huiig* (Bdie)
- huiige** z. *hujjinge*
- huiinge** z. *hujjinge*
- huike** (Pe-Dbl) ['hœjkə], in *Ie moe'n de huike naor de wiend hangen* steeds doen zoals iemand of meerdere personen het graag zien, nl. die personen van wie men daardoor voordeel kan verwachten (Pe-Dbl)
- huikiste** z. *hujkiste*
- huikoorts** z. *hujkoorts*
- huilaand** z. *hujlaand*
- huilaeder** z. *hujlaeder*
- huiledder** z. *hujledder*
- huimaande** z. *hujmaande*
- huimaond** z. *hujmaond*
- huimesiene** z. *hujmesiene*
- huimiet** z. *hujmiet*
- huimiete** z. *hujmiete*
- huiopper** z. *hujopper*
- huiplokken** z. *hujplokken*
- huiplokker** z. *hujplokker*
- huipraem** (Diz) de; -en ['h...] 1. praam waarmee men hoofdzakelijk hooi vervoert

huiraem z. *hujraem*
huירוede z. *hujroede*
huiruter z. *hujruter*
huis z. *uis*
huischere z. *hujschere*
huischoppe z. *hujsplitter*
huischudder z. *hujschudder*
huischure z. *hujschure*
huisien z. *husien*
huisleep z. *hujslepe*
huisplitte z. *hujsplitter*
hujsplitter z. *hujsplitter*
huistat z. *hujstat*
huitied z. *hujjertied*
huitieme z. *hujtieme*
huivak z. *hujvak*
huivorke z. *hujvörke*
huiwaegen z. *hujwaegen*
huiweer z. *hujjersweer*
huizaod z. *hujzaod*
huizoolder z. *hujzoolder*
huj I (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np, Nt, Op, s: Wol) Ook **hui** (WS noord. van de *Lende*, Pe-Db), **hooi** (WH), **huui** (Bu) [hɑj/hœj/ho:j/hyj] 1. hooi *We zitten weer in et huj* we zijn bezig met het oogsten van hooi (Nbk), *et huj inhaelen* het hooi binnenhalen, oogsten (Nbk) *Ik hebbe et hui thuus* het geoogste hooi (Sz), *huj toestikken* het aan een vork geprikte hooi omhoog steken op een wagen, boven in het hooivak of op een tussenplaats doen komen (waar een ander het op z'n plaats brengt of op dezelfde manier verder omhoog brengt) (Nbk, Ste), zo ook *huj toeschieten* (Ste), *et huj tiezen* met de hark het op het land liggende hooi lossen slaan en daarbij de groene bosjes bovenaan doen komen (Np), *Et huj ligt op 'e blicke* ligt op het land terwijl het regent (Np), *te huj en te grös*, ook lett.: wat het winnen van hooi en gras betreft (Obk, Op): *Ie konnen vroeger een koe holen op een bunder laand, te huj en te grös* (Obk), zo ook *Op die plaetse kun dattig koenen mulken wodden te huj en te grös* (Op), *Hi'j het et hui op et zwad* liggen zijn vrouw zal weldra een kind krijgen (Np), *tevule huj op 'e vörke nemen, ...hebben, Hi'j het et huj nog niet thuus* hij heeft de klep van z'n klepbroek maar gedeeltelijk vast (k: Ste), *Hej't hooi nog niet binnen?* gezegd wanneer iemand z'n gulp open heeft staan (verspr., Sz), soms

gevolgd door toelichtend: *Ie hebben de schuurdeuren nog los staon* (bo: Nw), *...de schure nog los staon* (bo: Nw), zo ook: *Hej' 't huj nog niet thuus?* (Bdie), *zo hiete as huj* zeer heet (Nt) 2. hooivak (Nbk, Np, b) *Aanders dan moet ie vannaacht mar in 't huj slaopen* (Nbk) * *Oold huj is oold geld* wie nog wat hooi over heeft gehouden in een winter, kan dat later heel goed van pas komen, het houdt z'n waarde (Db, Dfo, Diz, Np), *Aj' mit de jasse an hujjen, kriej' zwaor huj* bij slecht weer krijgt men vochtig hooi (El), ook *...kriej' duur huj* nl. met hooibroei (El), *Zoaj' 't huj in de schure brengen, hael ie et d'r ok weer uut* als je het hooi op de juiste wijze oogst, heb je ook goed hooi als je dat later moet gebruiken (El), *St. Margriet, half huj en half schiet* gezegd in januari, nl. halverwege het winterseizoen, omdat men het hooi nog voor de helft in voorraad moest hebben terwijl men de mest ook voor de helft had (Ste), (schertsend gezegd wanneer iets op is:) *'t huj op en de koe dood* (Bu), (schertsend) *Gien ruzie om een toppien huj, dan doen we de geit mar vot* laten we ons niet om kleinigheden druk maken (Ow) **huj II** (Dfo, Nbk) Ook **hui** (Diz, Np, Op, Sz) tw. 1. informele groet: hoi (Nbk, Np) *Hui*, soms beantwoord met *Stro is langer!* (Nbk, Np), dit ook wel gevolgd door *...as huj* (Nbk) 2. lokroep voor vee, met name voor koeien, gebruikt door jongens die overdag op de koeien pasten (*koehuders*) (Diz) 3. geroepen wanneer men koeien opdrijft (Sz) 4. z. *hoj* * *Huj, huj, as i'j bi'j mi'j kom ik bi'j jow* min of meer zingend geroepen door *koehuders*, z. hiervóór (Dfo) **hujbarg** (Bu, Np, Nw, Obk, Ste) Ook **huibarg** (Op, Wol), **hooiberg** (Spa), **hujberg** (Mun) de; -en; -ien ['h...] 1. hooiberg, ter bewaring in ronde, vierkante of rechthoekige hoop opgetast hooi 2. los (beweegbaar) dak van de in bet. 1 genoemde stellage (Nw) *De timmerman maekte een hujbarg* (Nw) **hujberg** z. *hujbarg*
hujblaozer (spor.) - hooiblazer
hujboer (Nbk, vo) Ook **huiboer** (Np, Sz) ['h...] - hooiboer *Ik moet naor de huiboer* nl. om te helpen (Sz)
hujbok (Np) de; -ken; -kien ['h...bok] 1. platboomd vaarttuig voor het vervoer van

hujbore - hujjer

hooi

hujbore (Bu, Obk, vo) Ook **huibore** (Np) de; -n; ...boortien 1. hooiboor, hooiijzer (nl. om de temperatuur van het hooi mee te meten) *Morgen za'k de man mit de hujbore kommen laoten* (vo)

hujbotter (Op) - hooiboter

hujbruj z. *hujbruui*

hujbruui (Bu, Nw, OS) Ook (WS noord. van de *Lende*, niet WH), **huu hujbruj** (ZW, Dho, El, Nw, Obk), **huibrui** ibrui (Bu), **hooibrui** (WH), **hooibroei** (Sz) de ['h...] 1. hooibroei

hujbruibrille (Db) de; -n; ...brillegien ['h...brilə] 1. gefingeerd instrument voor het halen waarvan men kinderen, beginnende knechtjes e.d. op pad stuurde

hujbult z. *hujbulte*

hujbulte (Ma, Nbk) Ook **hujbult** (El, Nbk), **hooibulte** (Sz), **huibulte** (Ol-Nl) de; -n; -ien ['h...] 1. hooimijt 2. grote, hoge opper van veel bijeengebracht hooi in het land *Et hujjen was daon, ze zatten nog even bij de hujbulte en dronken nog wat uut een reumeltien* (Nbk)

hujbultzetten (Nbk) onbep. w. ['h...] 1. hooi op het land in grote hopen zetten

hujdag z. *hujjersdag*

hujdollen (OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Nw) Ook **huidollen** (Np, Op, Wol) onbep. w. ['h...dolŋ] 1. een gat, gang in een hooiberg, *hujvak* delven bij hooibroei (om de broei te doen afnemen)

hujdoller (vo) de; -s ['h...dolŋ] 1. iemand die bezig is met het *hujdollen*, z. aldaar (vo)

hujdreger (El) de; -s; -tien ['h...] 1. één van de beide dragers van een opper hooi (die nl. op twee stokken werd gehouden, de één loopt voor, de ander achter)

hujgien (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook **huigien** (WS noord. van de *Lende*) et; ...gies ['haxjin/'hœj...] 1. halmpje hooi *Hi'j zat me mit een hujgien in de nekke te kriebelen* (Nbk) 2. z. *hujjer* * *Ieder hujgien is d'r iene* gezegd om aan te geven dat men nauwkeurig moet zijn bij het bijeenharken van laatste restjes hooi (Nbk), zo ook *Ieder hujgien kost een cent* id. (Nbk)

hujhaarke z. *hujharke*

hujhaoke (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook **huihaoke** (verspr. WS noord. van de *Lende*), **hooihake** (Sz), **plokhaoke** (Bu)

['.../plok...] - hooihaak *Mit een hujhaoke beplokten ze de hujvakken* (Db), *De hujhaoke of plokhaoke daor zat een weerhaoke an om wat huj uut et vak te haelen; daor begon ie mit bij' een nij' vak om et huj d'r uut te haelen om te voeren* (Bu)

hujharke (OS, Np, Nw, Mun, Ste) Ook **huiharke** (verspr. noord. van de *Lende*, west. van Np), **huihaarke** (Pe-Dbl), **hujhaarke** (Bdie, Pe-Dbl), **hooiharke** (Spa, Sz), **grusharke** (Wol), **grūsharke** (Dhau) de; -n; ...harkien ['h...] 1. hooihark (waarmee iemand het hooi of gras bijeen harkt)

hujharpoen (El, Nbk) Ook **hooiharpoen** (Spa), **huiharpoen** (Mun, Np) de; -en ['huj...] 1. hooihaak, nl. in de vorm van een harpoen (met weerhaak) *Bij' hooibrui mos ie een blok hooi lossplitten, dan de hooiharpoen d'r in en dan omhoog trekken* (Spa)

hujhoed (Ste) de; -en; ...hoeden ['h...] 1. goedkope, hol gevlochten rieten hoed

hujiezer (Ste) ['h...] - hooiijzer

hujjen (OS, WS zuid. van *Lende*, Np) Ook **huijen** (WS noord. van *Lende*, niet WH), **hooijen** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; hujde, het huid ['haj(d)ŋ /'hœj(d)ŋ/...] 1. hooien, hooi winnen, soms vooral: het in zwelen brengen na diverse bewerkingen *K. het een goeie daod daon deur buurman te helpen mit et hujjen* (Db), *Soms bleef de bultstee wat roeg, en dan mossen we et nog even bij' de opper hujjen* (Nbk), *As 't mooi weer is, gaon we morgen hooijen* (Spa), *As 't hujjen was en M. mithulp op 't grote vak mit H. en 't volk, hadden ze grote wille* (j) 2. land benutten om hooi te oogsten *We hebben dat stok now al een keer of wat hujd* (Nbk), *'t Was een hele lappe laand te hooijen* (Wol, Sz), *We moe'n vandaege et lege laand huijen* (Ol-Nl)

hujjer Ook **hujgien** (bet. 2: Bu, Ld, Ow, p, b: lm, ln), **huigien** (bet. 2: Dho) de; -s; -tien ['hajŋ/'haxjin/'hœj...] 1. iemand die hooit 2. (vaak verkl.) klein buitje, veelal gezegd wanneer men in het land werkte en er een bui kwam, vooral van een bui stofregen (Bu, Dhau, Dho, Ma, Nw, Ow) *Daor hej' weer een hujjer* (Nw), *D'r komt weer een klein hujjertien an* (Dhau), ook *een dikke hujjer* (Nw)

hujjerhoed z. *hujjershoed*

hujjeri'je (Nbk) de [hájə'rujə] 1. het hooien *As de hujjeri'je douk an de kaant is (...)* (Nbk)

hujjersdag (OS, Dho, ZW) Ook *huiersdag* (WS noord. van *Lende*), *hujdag* (Dhau) mv. [hájɣzd.../hœjɣzd...] 1. één der dagen waarop men hooit of goed kan hooien *We hebben toch wel es gezellige hujjersdaegen mit mekeer had* (Nbk), *'t Was vandaege een mooie hujjersdag* een dag waarop, gezien de weersomstandigheden, goed kon worden gehooit (Obk)

hujjershoed (El, Ste) Ook *huiershoed* (Ol-Nl), *hujjerhoed* (Ma), *hooiershoed* (Spa) - hooihoed, in het bijzonder van grof gevlochten, goedkoop stro

hujjersstied (Db) Ook *hujtied* (Bu, Ld), *huitied* (Np, Wol), *huerstied* (Diz) de; -en ['h...] 1. tijd, periode waarin men hooit *In de hujtied moe'n we mooi weer hebben* (Ld), *De huerstied is een drokke tied* (Diz)

hujjersweer (OS, WS zuid. van de *Lende*) Ook *huiersweer* (WS noord. van de *Lende*), *hooiersweer* (Spa), *huiweer* (Np, Op) ['h...] - hooiweer *We hebben vandeeweke mooi hujjersweer had* (Nbk), *'t Is best huiersweer vandaege* (Wol), *We treffen mooi hujjersweer* (Dho), *As 't mooi hujjersweer is, moej' even toepakken* (Ow)

hujjige z. *hujjinge*

hujjing z. *hujjinge*

hujjinge (OS, Np, Nw, Op) Ook *hujjing* (Np, b, p), *hujjige* (Bdie, Bu, Diz, Dho, Nbk, Op, Ste), *huiinge* (Diz, Mun, Np, Ol-Nl, Wol), *huiige* (Diz, Mun, Nt, Wol), *hooiing* (WH) de [hájɣ(g)ə/hájɣ/hájəxə/hœjɣjə, ...jɣxə (Diz)/hœjəxə/'ho:əjɣ] 1. hooitijd *De hujjige komp an* (Bdie), *We hebben et aanstoons drok, want we zitten vlak veur de hujjinge* (Nbk) 2. het hooien, het oogsten van hooi *Mien man is in de huiinge bi'j de buurman* (Mun), *In de hujjinge hebben we gien tied te praoten* (Dhau), *In de hujjinge was vroeger de hiele huusholing in de weer* (Obk), *We zitten in de hujjinge* (Dfo)

hujkappe (Db, Dhau, Dho, Nbk, Ow) de; -n; ...kappien ['h...] 1. los (beweegbaar) dak van een hooiberg *De timmerman makte een hujkappe* (Nw)

hujkiste (Db, Nbk, Np) Ook *huikiste*

(Ol-Nl, Wol) de; -n; ...kissien ['h...] 1. houten kistje met hooi om het eten in warm te houden als men naar het land ging om te werken, hooikist *Beppe zette et eten in de huikiste* (Ol-Nl)

hujklaampe (Ste) de; -n ['hájklā:mpə] 1. deel van het hooi dat men heeft aangesneden en waaruit men steeds hooi haalt voor het vee *Ik heb vroeger wel op een hujklaampe slaopen* (Ste)

hujkontreleur (Ld) de; -s ['h...] 1. bep. funktionaris die de temperatuur controleert i.v.m. mogelijke hooibroei *De hujkontreleur komt zommers bi'j de boeren langes* (Ld)

hujkooorst z. *hujkoorts*

hujkoorts (El, Ld, Nbk, Op) Ook *hui-koorts* (Op), *hujkooorst* (Pe-Dbl) ['h...] - hooikoorts

hujkōrf (Dfo, Ld, Nbk, Ow) de; ...kōrven; -ien ['h...] 1. lichte maar grote korf waarmee men op kleine afstand hooi vervoert, bijv. voor het voederen *Ie können et huj naor huus inhaelen mit de hujkōrf, die toogde ie dan mit twee man* (Ow)

hujlaand (OS, Np, Nt) Ook *huilaand* (verspr. WS noord. van de *Lende*), *hooi-la(a)nd* (Spa) et; ...lanen 1. hooiland, nl. in tegenstelling tot gras- en bouwland *Hif'zol naor et hujlaand om een stokkien te mi'jen* (j), *Behalve de bossen hadde de karke een protte grond, hoeken bouw, grōslaand en hujlaand* (v) 2. land waarop men bezig is met de hooioogst *Aj' de harke vunen hebben, gaon we gauw weer naor 't hujlaand* (Nbk), *Wat bi'j' toch drok, ie können wel naor et hujlaand zullen* (Nt)

hujlaandgrōs (vo) et ['h...] 1. gras van het laaggelegen hooiland (veelal: van het land gelegen bij de riviertjes)

hujlaandverhuring z. *hujlaansverhuring*

hujlaanshuj (Dhau, El, Ma, Np, Ow) et ['h...] 1. hooi van het laaggelegen hooiland (veelal: van het land gelegen bij de riviertjes)

hujlaansverhuringe (Ow) Ook *hujlaand-verhuring* (vo) de; -n; ...verhurinkien ['h...] 1. verhuring van hooiland

hujlaeden (El, Ma, Nbk, Np, Pe-Dbl) onbep. w. ['h...] 1. hooi handmatig op een wagen laden *Hujlaeden is ieders wark niet* (Pe-Dbl)

hujlaeder (Db, Nbk, Np, Wol) Ook *hui-*

hujledder - hujreed

laeder (Diz), **hooilader** (Spa) de; -s ['h...]
1. degene die zich bij het laden van hooi op de wagen bevindt en het toegestoken hooi op de juiste plaats legt *We hadden vroeger een prima huilaeder* (Diz), *De hujlaeder moet poot-an om de aanderen veur te blieven* (Db)

hujledder (OS, Bdie, Bu) Ook **huiledder** (spor. WS: noord. van de *Lende*), **hooiledder** (Spa) de; -s ['h...]
1. lange ladder waarmee men in de schuur op het hooi kon komen; er bestond ook een korte uitvoering (Nbk, Ol-Nl)

hujleppe z. *leppe*

hujliene (Nw) de; -n; -gien ['hɑjlinə]
1. lijn van sterk touw met behulp waarvan men de weesboom aan de hooiwagen vastzette

hujmaande (Bdie, Dhau, Pe-Dbl) Ook **hooimande** (Spa, Sz), **huimaande** (Wol) de; -n; ...maantien ['h...]
1. mand voor het vervoer van hooi, met twee stokken erdoor en aldus gedragen door twee man (Spa)

hujmaond (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook **huimaond** (Np, Ol-Nl), **hooimaond** (Sz) - hooimaand: juli

hujmennen (Bu, Ma, Np, Nw, Ow) zw. ww.; onoverg.; mende huj, het hujmend ['h...]
1. met paard en wagen het hooi in de schuur rijden of naar een hooiberg buiten

hujmesiene (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ste) Ook **huimesiene** (Np, Ol-Nl) ['h...]
- hooimachine, nl. waarmee men o.m. het hooi in zwelen brengt

hujmiet (Bdie, Bu, Nbk, Mw, Obk) Ook **huimiet** (Op) de; -en; -ien ['h...mit]
1. (vooral verz.) enigszins op molm gelijkende, fijne mijt in het hooi *Et was vaeke allemaol hujmiet, mar daor haj' veerder gien last van* (Nbk)

hujmiete (Bdie, Bu, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Ste) Ook **huimiete** (Op, Wol) de; -n; ...mietetien ['hɑjmitə]
1. hooimijt, hooiberg *Hi'j moet de hujmiete mar zetten* het hooi in de vorm van de hooiberg, hooischelf plaatsen (Ste), *De hujmiete hangt wat sleeps* staat niet recht, helt over (Np)

hujopper (OS, ZW, Bu, Dho, Mun, Np, Nw, Op) Ook **hujopper** (WS noord. van de *Lende*, niet WH), **hooiopper** (WH) de; -s; -tien
1. als verkl.: hooiopper, overigens veelal een der grote bulten waarin het hooi bijeen is gebracht voordat het met wagens

wordt afgevoerd *de hujopperties ommezetten* ondersteboven keren (Bu)

hujpakkien (Nbk) Ook **hooipakkien** (Spa) ['hɑjpakin] - langwerpige pak ineengeperst hooi, door touw of ijzerdraad bijeen gehouden

hujpasse (Nw, Ste) ['hɑjpaʂə] - hooipers
hujplokken (Bu, Ste) Ook **huiplokken** (Np) onbep. w. ['h...plokŋ]
1. hooi los-trekken uit een hooivak, -berg of -mijt, nl. om een begin te maken van een gat waaruit men steeds hooi zal gaan wegnemen

hujplokker (verspr. OS, Bu) Ook **huiplokker** (Np) ['h...plokŋr] - hooihaak *De hujplokker bruukten we om een gat in 't hujvak te maeken* (Ma), *De hujplokker was vroeger een holtten stok mit een weerhaoke d'r op; die stak ie in et huj of in een hujvak om een betien huj veur bi'jglieks ien varken of ien koe d'r uut te haelen* (Nbk)

hujpunter (Ste) de; -s; -tien ['h...]
1. punter (boottype uit veengebieden) gebruikt voor het vervoer van hooi *Veur et hujvervoer wodde hier vroeger wel een hujpunter bruukt* (Ste)

hujraem (ZW, Bu, Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Nw, Obk, Op, Ow) Ook **huiraem** (Diz, Np, Ol-Nl), **hooiraam** (Spa), **waegenraem** (Bu), **raem** (Bu, Dfo, El, Ma, Nbk, Ste, Wol) - hooiraam (ook gebruikt voor rogge, haver en zoden, dan veelal als *raem* of *waegenraem* aangeduid (Bu)), *Et hujraem was vaeke een raem uut vier stokken: twee ziedstokken en een veur- en achterkop* (Bu), (recenter:) *Aj' et (huj)raem mit dubbele stokken bruukten dan wodde de waegen brieder, dan koj' meer mitnemen en dan zakte et huj niet zo gauw van de waegen; veural mit et vervoer van zaod (rogge en haever) wodde hi'j bruukt* (Nw), vandaar een *dubbeld (huj)raem* een hooiraam met een extra balk aan beide lange kanten (Bu, El, Op, Ma, Np), *Naost et dubbelde hujraem was d'r ok nog een enkeld hujraem* (Ma), *D'r was een vaast hujraem en een los hujraem; et losse koj' van achteren wat opschoeven, zodaj' an de veurkaante wat ruimte kregen om te zitten* (Ma)

hujreed (Obk) Ook **hujmenninge** (Obk) de; ...reden; ...retien ['h...]
1. zandweg naar hooiland *De hujmenninge wodde gemien-*

schoppelik onderhullen (Obk)

hujrieden (Nbk, Np) st. ww.; onoverg.; all. onbep. w., volt. deelw.: het hujreden ['h...] 1. hooi naar de schuur, de hooiberg brengen (vroeger met paard en wagen)

hujriepe z. *hujrip*

hujrip Ook *hujriepe* (Bu, Ow) et (bij *...rip*), de (bij *hujriepe*); -pen; -pien ['h...rip /...ri:pə] 1. ruif om hooi in te doen (in een paardestal; evt. ook voor schapen (Bu, Ow)) *De peerden hebben de hujriepe ok leeg* (Bu)

hujroe z. *hujroede*

hujroede (Db, Nbk) Ook *hujroede* (Op), *hujroe* (Bu, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Ste), *hooiroe* (Spa) de; -n; -gien ['h...ru: (west.), ...ru:(də) (oost.)/...] 1. hooiroede

hujroeden (Nbk, Np) onbep. w. ['hɑj ru:(d)ɲ] 1. de temperatuur van het hooi opnemen met een hooiroede

hujroeder (Nbk, Op, Ste) Ook *roeder* (Ste) de; -s ['h...dɛ] 1. iemand die met een hooiroede de temperatuur van het hooi opneemt in verband met mogelijke hooibroei en (bijgevolg) brandgevaar

hujruiter (Dho, Nbk) Ook *hujruiter* (Np) de; -s; -tien ['h...rytɛ] 1. hooiruiter

hujruteren (Nbk) ['h...rytɛn] - hooiruteren **hujschere** (verspr. OS, ZW, Bu, Dho, Np, Nw, Op) Ook *hujschere* (Diz, Ol-Nl, Sz), *hooischere* (WH) de; -n; ...scheertien ['hɑjskɛ:ɔrə] 1. fopmiddel, nl. gefingeerd instrument voor het verkrijgen waarvan kinderen, knechtjes die voor het eerst meehielpen e.d. op pad werden gestuurd, bijv. naar de smid

hujshoeve (Obk) Ook *hooischuiver* (Spa) de; -n; -tien ['h...sku:wə, ...və/...sky:vɛ] 1. schuiver voor een trekker waarmee men zwelen hooi in een grote hoop schuift

hujshudder (Bu, Nbk, Ste) Ook *hujshudder* (Np) de; -s; -tien ['h...] 1. hooischudder

hujschure (OS, WS zuid. van *Lende*, Np) Ook *hujschure* (WS noord. van *Lende*), *hooischure* (WH) de; -n; ...schuurtien 1. hooischuur

hujschut (Bu, Nbk) et; -ten; -tien ['h...skʌt] 1. schot, houten wand vóór, ter afscherming van het hooi, het hooivak

huj slepe (Nbk, Np) Ook *huj sleep* (Np) de; -n ['hɑjshl:pə/...] 1. platte wagen voor het vervoer van hooi, waarop men gemakkelijk

een grote hoop hooi kan trekken door het te doen glijden *Mit et peerd trokken ze et huj op 'e huj slepe* (Np)

hujspit z. *hujspitte*

hujspitte (Db) Ook *hujspit* (Np), *hujspitter* (Bu, Db, Nt) de, et (Np); -n; ...spittien ['hɑjspit(ə)/...tɛ] 1. hooispade *Et hujspit moet goed scharp wezen* (Np)

hujspitter z. *hujspitte*

hujsplit z. *hujsplitter*

hujsplitte z. *hujsplitter*

hujsplitten (Nbk, Nw) Ook *hujstikken* (Bu) onbep. w. ['h...splɪtɔ/...] 1. met een hooispade uit een hooiberg of *hujvak* delven *Deur de boeren wodde vaeke een stiks choppe bruukt veur et hujstikken of et meststikken in de potstal* (Bu)

hujsplitter (verspr. OS, WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook *hujsplitter* (verspr. WS noord. van de *Lende*), *hujsplit* (Bu, Dfo), *hujsplitte* (Wol), *hujsplitte* (Ste), *hooisplitter* (WH), *hoois choppe* (Ol-Nl), *hujstikker* (Bu) de; -s; -tien ['h...splɪtɔ /.../...splɪt(ə)/...] 1. hooispade, hooigraaf, nl. om blokken hooi in een hooivak los te snijden of om in ingekuuld gras te spitten *De hujsplitter is een puntige choppe mit een hakke d'r an, d'r wodde huj mit steuken om begin te maeken in et hujvak, mar hij wodde ok bruukt om kuil te stikken* (Bu)

hujstat (Ste) Ook *hujstat* (Nt) de; -ten; -tien ['h...stat] 1. één van de laatste restjes, slierten hooi van een zweel (die bij bijv. het bijeen slepen waren blijven liggen) *de hujstatten bij mekeer krabben mit de stattekrabber* (Ste), *hujstatties ankrabben* (Nt)

hujstikken z. *hujsplitten*

hujstikker z. *hujsplitter*

hujtied z. *hujjertied*

hujtiem z. *hujtieme*

hujtieme (Obk, Op) Ook *hujtiem* (Ld, Ste), *hujtieme* (Op) de; -n ['h...tɛ:m(ə)/...] 1. lange paal waarmee men hooi dat in zwelen bijeengebracht is, in grote hopen bijeen doet trekken; de paal zit aan touwen vast, wordt door een paard getrokken en één van de hooiers staat erop

hujvaeren (Np) onbep. w. ['h...] 1. hooi per boot vervoeren *We gongen vroeger mit de praem hujvaeren* (Np)

hujvak (OS, ZW, Bu, Dho, Mun, Np) Ook

hujvakschut - hulpaktie

hуйvаk (WS noord. van de *Lende*, Pe-Dbl), **hooivak** (Spa, Sz) et; -ken ['h...] 1. hooivak, vaak tussen de stijlen van de schuur, naast de deel *As kiender mochten we graeg in 't hujvak speulen* (Obk), *De hond het jonkies kregen in 't hujvak* (Nbk), *As wi'j in 't veurjaor een glop in 't hujvak hadden, kwammen daor de jonge kalfies in* (Db), *Et zaod kwam boven op et huj in de hujvakken, ok wel an de miete bi'j huus* (Ste), *'k He 't hooivak weer ruum* (Spa)

hujvakschut (vo) et; -ten ['h...] 1. houten wand, schot tegen een hooivak

hujvervoer (Ste) et ['h...] 1. het vervoer van hooi *Veur et hujvervoer wodde hier vroeger wel een hujpunter bruukt* (Ste)

hujvörke (Bu, OS) Ook *hujvorke* (Dho, Nw, ZW), *huivorke* (WS noord. van de *Lende*), *hooivorke* (WH) de; -n; ...vörkien ['h...] 1. vork waarmee men hooi opsteekt (meestal drietandig)

hujwaegen (Bdie, El, Nbk, Ste) Ook *huiwaegen* (Np, Op) de; -s; -tien 1. wagen waarmee men hooi vervoert

hujzaod (Nbk, Np) Ook *huizaod* (Mun, Np, Op) et 1. hooizaad *De manluden hebben hujzaod an de sokken, ze moen even een veger kriegen* (Nbk)

hujzoolder (Nbk) Ook *hooizoolder* (Spa, Sz), *huizoolder* (Np, Op) - hooizoolder

hujzwielen (Ma) onbep. w. ['h...swilŋ] 1. het in zwelen, regels brengen van hooi **hujzwil** (Obk) et; -len; -legien ['h...swil] 1. regel hooi

huk z. *hok*

hukelen z. *heukelen*

huken I (Db, Dfo, Dho, El, Ma, Mun, Np, Nt, Ow, b, bo: Bu, Nw) Ook *heuken* (Dhau, Ste), *hurken* (verspr.), *horken* (Nbk) mv. ['hykŋ/'hɑ:...'/'hɑr...'/'hor...] 1. hurken, in: *op 'e hurken (zitten)* op zijn/haar hurken (zitten), ook: zijn behoefte doen: *Onderwegens het hi'j spi'jd as een reiger en mos hi'j een keer of wat op 'e huken zitten* (b)

huken II zw. ww.; onoverg.; huukte, het huukt ['hykŋ] 1. op de hurken gaan zitten, ineem duiken *Ze huukten daele* (Diz), *Die tule was kepot, ik mos huken om de leste koe te melken* (Op)

hukeren z. *huteren*

hukerig (Dfo, El, Ma, Ow) Ook *heukerig* (Db, Pe-Dbl) bn.; -er, -st ['hykərɔx,

...kɪ...'/'hɑ:...] 1. ineengedoken *Hi'j zat d'r wat heukerig henne, ie konden wel zien dat hi'j 't niet veur mekaere had* dat hij zich niet goed voelde (Pe-Dbl), *Die kiender zatten hukerig bi'j mekeer in een hoekien te klumen* (Dfo) 2. (van het weer) kil, onaangenaam, in *hukerig weer* (Ma, Ow)

hukkepuk z. *ukkepuk*

hukkien z. *ukkien*

hulde de ['haldə] 1. hulde, eerbetoon *iene hulde brengen* (ba), *Hulde an die meensken, die dat kiend toch red hebben* (Nbk)

huldigen (spor.) ['haldəŋ] - huldigen (van een prijswinnaar, voor trouwe dienst e.d.)

huldiging (spor.) de; -s, -en ['haldəŋ] 1. het huldigen, z. aldaar

huldigingsplechtigheid (l) - huldigingsplechtigheid

hule (Obk) de ['hylə] 1. losse veenlaag *Aj' zodestikken willen moej' eerst plaggen, en dan komt de hule* (Obk) 2. z. *hoele*

hulen z. *hoelen*

hulp Ook *hulpe* (Bu, Ma, Obk, Np, Ow) de; -en (bet. 2); hulpien (bet. 2) ['hal (ə)p(ə)] 1. bijstand, medewerking *'k Zol best wat hulp bruken kunnen* (Mun), *Die meensken hebben hulp nodig* (Dho), *D'r moet hulpe kommen* (Ma), *Ze het hulp in de huusholing* ze wordt door iemand geholpen (Dhau, Dfo), *hulp geven* (Nbk), *je hulp aanbieden* (Nbk), *om hulp vraogen, ...roepen, iene te hulp kommen. En, krek al kwam de netuur him te hulpe (...)* (b), *mit Gods hulp* (spor.), *eerste hulp (bi'j ongelokken)* 2. iemand die helpt, personeel, vooral: hulp in de huishouding of boerenarbeider *We hebben een goeie hulp an dat maegien* (Bu), *Is de hulpe d'r al?* is de arbeider, werkster e.d. er al? (Nbk, Bu), *Oonze hulp is ziek* (Diz), (schertsend gezegd tegen iemand die, al dan niet serieus bedoeld, een handje zou kunnen helpen:) *'k Docht dat wi'j haost een hulpe kregen* (Np, Nbk), *een hulp in de huusholing, zonder hulp zitten, Aj' je waark niet meer doen kunnen, dan moej' hulpe hebben* (Ow, Obk), *'k Zal even hulpe haelen* (Wol, Bdie), *Mar now mos ze hulpe nemen* (j), *Hulp kuj' tegenwoordig slecht kriegen* (Spa)

hulpaktie (verspr.) - hulpaktie

hulpboek (vo, Op) et; -en ['hʌlbuk] 1. bijzonder register bij o.a. het stamboek van rundvee en paarden, waarin die dieren werden opgenomen waarvan de afstamming of afkomst geheel of gedeeltelijk onbekend was; de afstammelingen van *hulpstamboekdieren* werden, d.w.z. alleen in geval van bevruchting door een goedgekeurde volbloed stier of hengst, als volbloed erkend en konden dan als zodanig, na te zijn goedgekeurd, in het stamboek worden opgenomen *Ze kwammen eerst in et hulpboek, vertelde S., en as de boer dan een stamboekbolle bruukte, weren de kalfies volbloed; en zo staorigan kon hij dan een stamboekbedrief kriegen* (vo)

hulpboekdier (Op) et; -en ['h...] 1. dier uit het *hulpboek*, z. aldaar

hulpboekkoe (vo) de; -nen; -gien ['h...] 1. koe die geregistreerd staat in het *hulpboek*, z. ook aldaar (vo)

hulpboekpeerd (Op) et; -en; ...peertien ['h...] 1. paard dat geregistreerd staat in het *hulpboek*, z. ook aldaar

hulpe z. *hulp*

hulpeloos (Nbk) ['hʌlpələ:s] - hulpeloos *Hulpeloos ston hij om him henne te kiekien* (Nbk), *Ik ston d'r hulpeloos tegenover* zonder dat ik er iets aan kon doen (Nbk)

hulpgeschreeuw (l) - hulpgeschreeuw

hulpgoederen (spor.) - hulpgoederen

hulpjen (spor.) et; hulpjes ['hʌlpjɪn] 1. hulpje (bep. persoon, veelal jongere)

hulpkantoor (spor.) - hulpkantoor

hulpkelner (l) - hulpkelner

hulplijn (l) - hulplijn

hulpmiddel (spor.) - hulpmiddel om iets klaar te krijgen, af te krijgen

hulpmonteur (Ow) - hulpmonteur

hulpmoter (spor.) - hulpmotor

hulpnaalde (Nbk) de; -en ['h...] 1. extra breinaald bij het vervaardigen van breiwerk

hulporganisaasie (l) - hulporganisatie

hulppergramme (spor.) - hulpprogramma *een ekonomisch hulppergramme* (vo)

hulpploeg (l) - hulpploeg

hulppost (spor.) ['h...post] - hulppost

hulppostkantoor (spor.) - hulppostkantoor

hulpsignaal (l) - hulpsignaal

hulpstamboek (Op) et; -en ['h...] 1. hetz. als *hulpboek*, z. aldaar

hulpstamboekdier (Op) et; -en ['h...] 1. dier opgenomen in het *hulpboek*, z. aldaar

hulpstok (spor.) ['h...stok] - hulpstuk

hulptrainer (spor.) - hulptrainer

hulptransport (spor.) - hulptransport

hulptroepen (spor.) [...pɪŋ] - hulptroepen

hulpveerdig (Pe-Dbl) - hulpvaardig

hulpverliener (l) - hulpverliener

hulpverliening (spor.) - hulpverliening

hulpwarkwoord (l) et; -en 1. hulpwerkwoord

huls(e) z. *hulze, hulst*

hulst Ook **huls** (fp) de [hʌls(t)] 1. *hulst De hulst daor zitten van 't jaor wel beien an* (Nt), *Ze gaon mit de kastdaegen de hulst snieden* (El, Np), *Op 't kastfeest willen de meeste meensken graeg hulst mit beigies in huus* (Op), *tamme hulst* bep. gekweekte hulst (Nbk) 2. hulsttakjes (Nbk, Pe-Dbl, Sz) *Zuwwe wat hulst mitnemen om mit te versieren?* (Nbk), *Tegen kastied haelen we vaeke wat hulst in huus* (Pe-Dbl)

hulstachtig - hulstachtig

hulstbeie (Nbk, Ste) Ook **hulstbesse** (Sz) de; -n; ...beigien ['h...] 1. hulstbes

hulstbesse z. *hulstbeie*

hulstbos z. *hulzebos*

hulstepolle z. *hulzepolle*

hulstpolle z. *hulzepolle*

hulsttakke z. *hulsttoeke*

hulsttoeke (Nbk, Ste) Ook **hulsttakke** (Nbk) de; -n; ...toekien ['h...] 1. hulsttak

hulten ['hʌltɪŋ], in (*mit*) *hulten en bulten* (met) kuilen en verhogingen: *D'r zitten allemaole hulten en bulten in de reed, wat ridt dat toch ongelokkig* (Nbk), *Dat laand was nao die dreuge zoemer allemaol hulten en bulten* (Ol-Nl), *Dat stok laand is iene hulten en bulten* (Ow), *Appelsche was nog beroemder wodden as deur de hulten en de bulten en de bodpepiere zommerhusies* (b)

hulterig (Dfo, Dho, Mun, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op, Spa, Sz) bn.; -er, -st ['hʌltə rəx, ...tɔx] 1. oneffen *Die straotweg is vrij wat hulterig* (Mun, Sz, Ol-Nl), verder alleen in *hulterig en bulterig* (Dho, Nbk, vo): *'t Is hulterig en bulterig daor* met kuilen en verhogingen (Dho, vo, Nbk)

hulze (Bdie, Bu, Obk, Op, Ste, Wol) Ook **huls** (verspr.), **hulze** (Nbk) de; -n; hulsien ['hʌlzə/hʌls] 1. patroonhuls e.d. *D'r is*

hulzebos - hunnigen

zeker nogal wat kruud verscheuten, d'r liggen allemaol lege hulzen (Sz), *As kiend maekten we vroeger van de hulze van een petroon een fluitien* (Obk) 2. leren bovenstuk van een klomplaars (Ow) 3. omhulsel van leer om de streng die onder de buik van het paard langs loopt, nl. om het schuren van touw op de huid te voorkomen (Ste) 4. omhulsel van stro ter bescherming om flessen (meestal van drankflessen) (Nbk)

hulzebos (verspr.) Ook **hulstbos** (Db, Diz, Nbk, Sz), **hulzenbos** (Dfo) de; -sen; -sien [ˈhʌlzəbɔs/.../ˈhʌlznɔbɔs] 1. hulstbos 2. bos hulstakken, met name gebruikt om de schoorsteen mee te veegen (Db, Pe-Dbl, Wol) *Wij brukten vroeger een hulzebos veur 't schostienraegen* (Pe-Dbl)

hulzenbos z. **hulzebos**

hulzenpolle z. **hulzepolle**

hulzepolle (verspr.) Ook **hulzenpolle** (Nbk, Np, Obk, b: lm), **hulstpolle** (Diz, Dmi, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Ow, Ste, fp), **hulstepolle** (h) de; -n; -gien [ˈh.../ˈhʌl zɔpɔlə, h...ˈp... (Nbk, Obk)/ˈhʌlst(ə)pɔlə] 1. hulstboom

hum z. *him, hm*

humanisme (verspr.) - humanisme (bep. geestelijke stroming en wereldbeschouwing)

humanist (verspr.) - humanist: aanhanger van het *humanisme*, z. *aldaar*

humanistisch (verspr.) bn. 1. humanistisch *'t Humanistisch Verbond*

hummel de; -s; -tien [ˈhʌm] 1. (vaak verkl.) *hummel* *Wat kan die hummel allierendig al mooi speulen* (Pe-Dbl), *Dat kleine ding praot nog niet best, mar 't is ok nog mar een hummeltien* (Sz), *Kom es hier, mien kleine hummel* (Nt), *'t Wodt al een hiele hummel* (Bu), (verwonderd over de prestaties, reacties:) *Zoe'n klein hummeltien, niet!* (Nbk) 2. z. *hommel* * (tegen of van een slecht etend kind) *Hap zee hummel en weg was de krummel* (Obk)

hummelhunning z. *hommelhunning*

hummelnust z. *hommelnust*

hummes (Np) de; -en [ˈhʌməs] 1. hij, die persoon *Daor hej hummes ok* (Np)

humor de [ˈhymɔr] 1. humor: het humoristisch zijn, humoristische elementen *Hi'j het altied een boel humor* (Nbk), *D'r zit flink wat humor in dat boek* (Nbk)

humoristisch (spor.) bn.; -er 1. humoristisch

humus (verspr.) [ˈhyməs, ...məs] - humus

humusachtig (spor.) - humusachtig

humusgrond (Nbk) - humusgrond

humuslaoge (i) - humuslaag

humusriek (vo) - humusrijk

humzelf z. *onder zels*

humzels z. *onder zels*

hun (spor.) pers. vn. [hʌn] 1. (als Nederlands ervaren) haar: derde pers. mv. (als direkt en indirekt objekt)

hunebed Ook **hunebedde** (Nw) - hunebed

hunebedde z. **hunebed**

hunebeddebouwer (spor.) - hunebed-

bouwer

hunnen (OS, verspr. WS) zw. ww.; overg., onoverg.; huunde, het huund [ˈhyn:] 1. honen, sarren, pesten *Hi'j huunt altied an* (Nbk), *Ze hunnen menaander* (Diz), *Hool toch op te hunen en narren* (Ma, Nbk), *Die vent kan krek zo lange hunen dat et geduld opraekt en dat hi'j een pak op zien huud krigt* (Obk), *Hi'j mag een aander graeg hunen* (Ld)

huner z. *huunderd*

hunkeren (verspr.) Ook **honkeren** (Nbk), **hunteren** (El, Ow) zw. ww.; onoverg.;

hunkerde, het *hunkerd* [ˈhʌŋkɪrɪ /ˈhɔŋkɪrɪ/...t...] 1. *hunkeren*, sterk verlangen naar *Hi'j hunkerde slim naor heur* (Ma), *'k Kan d'r soms zo naor hunkeren om de kiender es weer te zien* (Mun), *'t Peerd wil op 'e stal, hi'j staot bi'j 't hekke te hunteren* (El)

hunnens z. *heurend*

hunnis z. *heurend*

hunnig z. *hunning*

hunnigcel z. *hunningcel*

hunnigdauwhunnig (bs: Obk) [ˈh...] - bladhoning

hunnigemmer (bs: Obk) de; -s; -tien [ˈh...] 1. bep. emmer met tuit gebruikt bij het zeven van raten om lekhoning te verkrijgen

hunnigen (Np, bs: Dfo, Obk, Ow) zw. ww.; onoverg., ook onpers.; *hunnigde*, het *hunnigd* [ˈhʌnɪgɪ, ...ɪŋ:] 1. (van bijen) het

bijeenbrengen van nektar *Et hunnigt de bijen halen* (flink) *honing* (bs: Ow), *Et hunnigt goed* (bs: Dfo, Obk), *De bijen hunnigen goed* (bs: Obk), *As et niet goed hunnigde, had et vaast een nachien vreu-*

ren, wodde d'r zegd (bs: Dfo) 2. (van bloemen) honing opleveren *De heide hunnigt allemachtig* (Np), *Die bloemen hunnigen allemachtig* (Np)

hunniggewin z. *hunniggewin*

hunnigkaemer (bs: Dfo, El, Obk, Ow) Ook **hunningkaemer** (bs: Dfo, Op) de; -s ['h...] 1. afdeling gevormd door de rij bovenste raampjes in een bijenkast, waar de honing is, deel van de korf waar de honing is i.t.t. de *bruudkaemer*

hunnigkaemerraem (bs: Dfo, El, Obk, Ow) Ook **hunningkaemerraem** (bs: Dfo, Op) et; -en; -pien ['h...] 1. raampje in de *hunnigkaemer* (z. aldaar) van de bijenkast

hunnigkraanze z. *hunnigraand*

hunnigmaege z. *hunningmaege*

hunnigmee z. *hunningmee*

hunnigpasse z. *hunningpasse*

hunnigpot z. *hunningpot*

hunnigraand (bs: Ow) Ook **hunnigkraanze** (bs: Op) de; ...ranen; ...raantien ['h...] 1. het geheel van de honingcellen

hunnigslinger z. *hunningslinger*

hunnigsoort z. *hunningssoort*

hunnigstroop z. *hunningsjerp*

hunnigvat (bs: Dfo, Obk) et; -ten; -tien ['h...] 1. vat waarin men honing bewaart

hunnigweer (bs) et ['h...] 1. weersomstandigheden waarbij de bijen veel honing winnen

hunnigzeef z. *hunningzi'je*

hunnigzeve z. *hunningzi'je*

hunnigzi'je z. *hunningzi'je*

hunnigzute z. *hunningzute*

hunnigzuten z. *hunningzuten*

hunning (verspr., niet ZW, niet WH) Ook **hunnig** (ZW, Bu, Dfo, Diz, El, Ld, Nbk, Nw, Obk, Ow, Spa), **hunnink** (Np), **honing** (WH, Dhau, Op, Nt) ['hanɪŋ, ...nɛŋ /'hanəx/'hanɪŋk, ...ɛŋk/'hō: ɛ...] 1. honing *verzegelde hunnig* raathoning (bs: Obk), *onriep hunning* honing die al wordt geogst maar door de bijen nog niet luchtdicht was afgesloten (bs: Dfo, Op), *losse hunning* id. (bs: Obk), *blaanke hunning* honing uit raten waarin geen broedsel heeft gezeten (bs: Dfo, Op), *maegdelike hunnig* id. (bs: Obk, Ow), waartegenover *brune hunning* honing uit raten waarin wél broedsel heeft gezeten (de kleur van de honing is niet bruin, die van de raten wel) (bs: Obk, Op), *roege hunning* raten,

broedsel, stuifmeel en honing tezamen (bs: Dfo), *in 't laand van melk en hunning* (Dhau), *As de hunnig riepe is, wo'n de raoten deur de bijen lochtdichte ofsleuten mit een dekseltien van was, de (was)zegel* (bs), *Goeie hunning moet versukeren* (Obk), *'k Hebbe nog wel wat hunning wunnen* (Np), (opgevat als geheimzinnige gebeurtenis bij bijen:) *Et kon ok nog wizen dat as een volk vlak bij een sprokkel-nust daelezet was, de ere volken niks wunnen, mar just dat volk an anderen toe in de hunning lag* (j), *We zitten niet verlegen om 't wark, mar 't gaot om de hunning* om de opbrengst, het financiële voordeel (Dho), *Zonder te warken komt de hunning d'r niet* (b), *Een protte wark en gien hunnig* (Dfo), zo ook *Dat wark levert niet veul hunning op* (Op), *Daor is de hunning wel of daar kan geen winst meer op zitten* (Bdie), *Die strikt 'm ok aorig hunning om de mond* hij vleit hem nogal (Bu), zo ook *hunning an de striekstok hebben* (Db), *Die vent kon d'r wel hunning an hebben, want alle meiden vlaiken om 'm henne* nl. aan zijn geslachtsorgaan (Wol), *Et smaekt mi'j as hunning* (Obk), *...in de bri'j* (Np), *zo zute as hunning* (Obk, Nbk, Np, Nw) 2. de nektar die de bijen uit de bloemen halen * *Men vangt meer vliegen mit hunning as mit azien* (Op), *Wie hunnig hebben wil, moet et stikken van de bijen uutstaon kunnen* wie iets goeds wil bereiken, het fijne wil hebben, moet veel verdragen (n)

hunningachtig (Nbk) - honingachtig

hunningbi'je (spor.) - honingbij

hunningbusse (bs: Dfo) de; -n; ...bussien

['h...] 1. bus waarin men honing bewaart

hunningbuul (Dhau) de; ...bullen ['h...] 1.

zak waarin de honing werd uitgeperst

hunningcel (bs: Dfo, Obk, Ow) Ook **hunnigcel** (bs: Dfo, Op) de; -len; -legien

['h...] 1. honingcel *De hunnig komt in hunnigcellen die mit mekeer de hunnigraand vormen* (bs: Ow)

hunningdauw (bs: Op) ['h...] - honingdauw (lett.)

hunningdraank z. *hunningmee*

hunninggewin (Db, Ma, Nbk) Ook **hunniggewin** (Bdie, Ste) - honinggewin

hunningjaor (Nbk, Obk) - honingjaar

hunningkaemer z. *hunnigkaemer*

hunningkaemerraem - huppen

hunningkaemerraem z. *hunnigkaemerraem*

hunningkappe (Obk) de; -n ['h...] 1. bovenste deel van de bijenkorf, nl. waarin het eerst de honing wordt opgeslagen en van waaruit de verdere opslag plaatsvindt
hunningkoeke (Nbk) - honingkoeke
hunninglocht (Nbk) ['h...loxt] - honinggeur

hunningmaege (bs: Dfo, Op) Ook *hunnigmaege* (bs: Dfo, Obk) de; -n ['h...] 1. honingmaag *De hunning wodt bij et haelen beweerd in de hunningmaege* (bs)

hunningmee (Db, Ma, Np, Op) Ook *hunnigmee* (Ste, Pe-Dbl), *mee* (Obk, bs: Dfo, Ow), *hunningdraank* (Dho), *mede* (bs: Op) ['h...mu:/.../mu:də] - mede: nl. honingdrank

hunningpasse (Dfo, Obk, bs: Op) Ook *hunnigpasse* (Ste, bs: Dfo, Obk, Ow), *hunningpers* (Db) ['h...paʃə/.../...pers] - honingpers *De hunningpasse van et Drentse medel kwam in oonze omkrieten et meerste veur* (bs)

hunningpers z. *hunningpasse*

hunningpot (Obk, bs: Dfo, Ow) Ook *hunnigpot* (Ste, bs: Dfo, Obk) - honingpot

hunningraat z. *hunningraot*

hunningraot (Obk, Op) Ook *hunnigraot* (Db) ['h...rə:ət/...ra:t] - honingraat

hunningsjerp (Np) Ook *hunnigstroop* (Bdie, Dfo, Nw, Pe-Dbl), *hunningstroop* (verspr. OS), *honingstroop* (Sz) de ['h...sjerp] 1. dunne, blanke stroop

hunningslinger (El, Obk, bs: Dfo, Op) Ook *hunnigslinger* (bs: Dfo, Obk, Ow) ['h...] - honingslinger

hunningsoort (Nbk) Ook *hunnigsoort* (bs) de; -en ['h...] 1. elk der soorten honing

hunningstroop z. *hunningsjerp*

hunningzeve z. *hunningzi'je*

hunningzi'je (bs: Dfo, Op) Ook *hunnigzi'je* (bs: Dfo), *hunnigzeef* (bs: Obk), *hunnigzeve* (bs: Obk) de; -n; ...zi'jgien ['h...] 1. bep. zeef gebruikt om lekhoning uit de volle raten te laten lekken

hunningzoeger z. *zoegepappen*

hunningzute (El, Nbk) Ook *hunningzuuite* (Nbk), *hunnigzute* (Bdie, Ow) bn. [aks. wisselt] 1. zeer zoet, zoet als honing *een hunningzute appel* (El), *hunnigzute appelbomen* (Ow) (ook - zelfst. - van een bep.

soort appels, z. *hunningzuten*)

hunningzuten (Ma, Np) Ook *hunnigzuten* (Bu, Ow) mv. ['hanniŋsy:tn/'hanəx...] 1. bep. zeer oude soort appels die zo zoet als honing smaken

hunningzuuite z. *hunningzute*

hunnink z. *hunning*

huntel-de-tuntel (Dho) ['hant|dətant]], in * (schertsend, zonder speciale betekenis:) *Huntel-de-tuntel daor kom ik weer an/Klumpen en schoenen die heb ik an* (Dho)

hunteren z. *hunkereren*

hup I de; -pen; -pjen [hʌp] 1. sprong die men maakt door te huppen *'t Kiend maekte even een paer huppies* (Wol)

hup II Ook *huup* (Nbk: bet. 2), *hoep* (Nbk: bet. 2) tw. [.../hyp/hup] 1. aanmoedigingskreet met name bij sport, ook om te gaan staan *Hup, in de bienen* (Np) 2. aansporing om te springen, of tot een andere lichamelijke inspanning, of gezegd bij een dergelijke activiteit *Huup, daor gaot hi'j* (Nbk)

huphoolt z. *hippehoolt*

huppe z. *hippe*

huppehoolt z. *hippehoolt*

huppeldepup Ook *huppelepup* ['hʌp|dəpʌp/'hʌp|ə, ...pələ] - huppeldepup

huppelen zw. ww.; huppelde, is/het huppeld ['hʌp|n] 1. huppelen *De kiender kommen uut schoele huppelen* (Wol), *De kiender huppelen d'r over* (Ste), *Laompies die kun in 't veurjaar zo mooi in 't laand huppelen* (Obk), *Die vrouw huppelt mar wat loop maar wat heen en weer, maar schiet niet op met haar werk* (Dhau)

huppelepup z. *huppeldepup*

huppelig (Ld) bn.; -er, -st ['hʌp|əx, ...pələx] 1. geneigd tot huppelen *Huppelwaeter wo'n ze huppelig van* (Ld)

huppelwaeter Ook *huppelwater* (WH) et ['h...] 1. huppelwater, sterke drank *Et ging d'r om weg, moej' rekenen, daor zal 't huppelwater wel de oorzake van wezen* (Sz), *'t Huppelwaeter is ok al weer duurder wodden* (Sz)

huppelwater z. *huppelwaeter*

huppemaeken (Np, Obk) Ook *hippemaeken* (Bdie, Np) onbep. w. ['hʌp əme:kɪn/'hi...] 1. het maken van een *huppe* of *hippe*, z. onder *hippe*

huppen z. *hippen*

hupper z. *hippe*

hupperd (El, Ma, Nbk, Ow) Ook *hupper* (El) de; -s; huppertien ['hɑpʁ(t)] 1. hetz. als *hippe*, z. *aldaar*

hups (Bu, Diz, Nbk) bn.; -er [hɑps] 1. goed gezond (Diz, Nbk) *goed hups kerngezond* (Diz) 2. frivool (v) *een volkien dat nog halvwiezer, hupser en wulpser is as die (...)* uut et zuden (v) 3. in *een hups ding* een wijsneuzig meisje (Bu)

hupsakee (verspr.) ['hɑpsakɛ; ...sə...] -hupsakee

hure Ook *huur* (spor.; verspr. in bep. vaste verb.) de; -n; ...huurtien ['hy:ər(ə)] 1. huur die men betaalt *Hi'j moet de hure nog betaelen* (Nw), *Halfjaorliks mos de hure betaeld wodden* (Obk), *Hi'j zit veur een dikke hure* (Np), *De hure is weer omhogens gaon* (Ld), *de kaele hure* (spor.) 2. het in huur hebben, kontrakt, verbintenis om te huren *Om ni'jjaor henne koj' de hure opzeggen* (Nw, Ste, Sz, Obk), *Half november gaot de hure weer in, van dat laand hier achter oons* (Bu), *Op 1 meie van dit jaor het J. de hure bij die boer uut* (Op), *Vroeger, tegen meie an, weren d'r wel vaeke boerderi'gics te huur* (Obk), *Dat laand wodt te hure anbeuden* (Ow), *Een buurman kreeg et laand in hure* (vo) 3. periode dat men huurt, vastliggend in een overeenkomst *De hure van los laand duurt vaeke al zes jaor, en van een boereplactse twaelf jaor* (Op), *Nog tweec jaor, dan he'k de hure omme* (Diz), *Ankem jaor he'k de hure van dat laand omme* (Op) 4. dienstbetrekking (Np) *Ze hebben een knecht inhuurd, die is daor in de hure* (Np), verder in *Die gaot de lange hure in* hij of zij trouwt (Db, Ld, Np, Ol-Nl), vandaar *J. is van plan mit G. de lange hure in te gaon* (Op)

huren zw. ww.; overg.; huurde, het huurd ['hy:ərɲ] 1. huren van een huis, land en andere goederen, rechten enz. *We konnen van 't jaor een mooie protte laand huren* (Ol-Nl), *We huren dat laand van jaor tot jaor* (Diz), *een geschikt boerderi'gic huren* (Db), *Daoromme het oonze club [nl. visclub] de vierde weke nog mar weer veur zes jaor huurd* (b) 2. iemand huren (j) *Doe reisde d'r een zielaanselder deur 't laand om soldaoten te huren* (j)

hureschuld z. *huurschuld*

hurken z. *huken*

hurksprong (spor.) - hurksprong

hurrejasses z. *harrejasses*

hurry-op (Nbk) [...'op] - hurry-up *Et gaot*

hurry-op (Nbk)

hus z. *huisse*

huselik bn.; -er, -st ['hysələk, ...s]..., ...sl...] 1. graag thuis zijnd *We bin nogal wat huselik anlegd* (Dho, El), *Iene is vule huseliker as de aander* (Nbk), *Ie moe'n perberen de jeugd zo huselik mogelijk te maeken, anders bin ze altied op 'e vlieg* (Db), *Die hond is aorig huselik is graag binnen, loopt niet snel weg* (Diz) 2. knus, met de gezelligheid, hartelijkheid van het familieleven *'t Was d'r altied arg huselik in die grote, oolde kaemer* (Pe-Db), *Aj' bij' de haast de laampe weer wat vroeger opdoen, is 't ok wel weer huselik* (Obk), *Ze kon et wark bij' die boer wel of, mar d'r was helemaole gien huselik verkeer, ze miste de huselikheid zo* (Op)

huselikhied Ook *huuslikhied* (Ow, Wol), voor -heid z. -hied de ['hys(ə)ləkhit] 1. gezellige, vertrouwelijke omgang thuis *Daor is niet vule huselikhied in huus, ze bin een boel vot* (Nbk), *Daor is niks gien huselikheid an het is er koud en zakelijk, die persoon is thuis bep. niet gezellig of warm in de omgang* (Np, Ste, Spa)

husien Ook *huisien* (Sz) et; huisies ['hysin/'hœj...] 1. klein huis, z. ook *huus*, *een vrij husien* gezegd als de ouders op bezoek zijn en de dochter (met evt. andere kinderen) thuis is, zodat vriendinnen en evt. jonges kunnen komen, hetz. als *spinmaol* (Bdie, Ol-Nl, Nt, bo: Np, Op): *Dan is 't hekke van de damme, heur, as de oolde luden van huus binnen en de jeugd vrij husien het* (Ol-Nl), *een heilig husien* een gevestigd belang (l) 2. w.c., soms nog slechts voor een ouderwets type, nl. in een apart hokje buiten of ingebouwd in het bedrijfsgedeelte van de boerderij, zoals achter op de stal, ook: dat hokje als geheel *Ik moet even naor 't husien* (Nbk), *Hi'j gong even naor 't husien* (Nbk), *'t Husien ston vaeke achter in de bleke; pattie hadden d'r een deure veur en pattie niet!* (Mun), *...was vaeke achter in de schure, soms boven de gierputte* (Pe-Db), (bij konstipatie:) *Ik kan niet naor 't husien* (Nbk), *Ze gaon niet veur twelf ure naor 't*

husiendeure - husse

husien als ze eenmaal ergens zijn, gaan ze maar niet weer weg (Ow), ook: ze zijn erg zuinig, gierig; als men immers niet naar de w.c. gaat, zou men niet hoeven eten (Dho, Nbk, Pe-DbI, Sz, Obk) en: ze bedenken zich wel twee keer voor ze met iemand in zee gaan (Obk) **3.** in toepassing op een speelhuisje, een huisje voor huisdieren e.d., ook: attributen als blokken, oude gordijnen etc. die bij het spelen van kinderen tezamen een huisje moeten voorstellen, vgl. ook *husienspeulen* **4.** huisje van een slak **5.** in *Die is wied in et husien* gezegd van iemand die de benen ver uit elkaar heeft (Bu) * (als antwoord op een vraag van het type *Waor is dat?* terwijl men het antwoord zou kunnen weten:) *In et husien!* (Wol)

husiendeure z. *husiesdeure*

husienlegen (Nbk, Sz) onbep. w. ['h...li: gɪ] **1.** leegmaken van de beerput of privaaton *Vroeger mossen ze husienlegen mit de kroje* (Sz)

husienlit z. *husieslit*

husienlok z. *huusloek*

husienspeulen (Nbk, Obk) onbep. w. ['h...] **1.** spelen van kinderen waarbij ze een 'huisje' hebben (van bijv. stoelen en oude gordijnen, blokken enz.) en daarbij het huishouden en het gezinsleven naspelen *Wij weren vroeger an 't husienspeulen mit diggelties* met scherven van servies (Obk)

husientonne z. *husiestonne*

husiesbatte (Np, Nw) Ook *husiesbritse* (Dhau) de; -n; ...battien ['hysizbatə /...brɪtsə] **1.** houten deksel over de beerput van een ouderwetse w.c.

husiesbrille (Diz Ol-Nl, Op) de; -n ['hysizb...] **1.** bril van een w.c.

husiesbritse z. *husiesbatte*

husiesdeksel (Op) et; -s; -tien ['hysiz...] **1.** deksel van een w.c.

husiesdeure Ook *husiendeure* (Ma) de; -n; ...deurtien ['hysizdɛ:əɾə/'hysin...] **1.** deur van een w.c.

husiesgoed et ['hysisxut] **1.** drekstof, beer in een w.c. *Et husiesgoed wodde wel op moekpoten van een peerd smeerd as bestrieding tegen die moek* (Np)

husieslit (Nbk, Obk) Ook *husienlit* (Db) et; -ten; -tien ['h...lit] **1.** deksel van een w.c. (eertijds rond, nl. van een houten w.c.)

husieslocht (Op) de ['h...loxt] **1.** stank van een w.c.

husiesmelker ['hysis...] - huisjesmelker
husieslakke de; -n; ...slakkien ['hysi slakə] **1.** slak met slakkehuis

husiestonne (Dhau, Diz, Ma, Nw, Obk, Op, Ow, Spa) Ook *husientonne* (Db, Dfo, Dhau, Ld, Spa) de; -n; -gien ['h...] **1.** privaaton, opvangton in een ouderwets toilet *De husiestonne hadde twie oren en ston onder de brille van et husien; as ze de tonne verwisselden, kwam d'r een deksel op* (Diz)

husiestuun (Bdie, Nt, Op, Pe-DbI, Spa) de; ...tunen; ...tunegien ['husistyn] **1.** tuin, vooral groentetuin, die werd bemest door de privaaton erop te ledigen *Op de husiestuun leegden ze vroeger et pleetonne-gien; de grunten en eerappels grujden d'r best van* (Bdie)

huspot (Bdie, Bu, Db, Dhau, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Ow, Ste, Sz) Ook *hutspot* (Dfo, El, Ld, Op), *hustpot* (Ld) de ['haspot/'hats.../'hast...] **1.** (vaak verkl.) hutspot van het varken, nl. diverse stukjes verkregen bij het slachten (Bdie, Bu, Ma, Ow, Ste, Sz) *We gongen wel mit een huspottien de streek op nao et slaachten; dan kregen meensken die et wat minder hadden wat spullen van et slaachten, zoas wat ribbegies en een paer stokkies bloedwost; dat wodde dan op een schaoltien of in een emmertien hennebrocht* (Ste), vandaar een *huspottien weggeven* (Obk) **2.** rommelige, rare huishouding (Dho, Diz, Np, Ow) *D'r is daor iene ziek in huus, et is me daor toch een huspot now* (Dho) **3.** z. *hutspot*

husse (Mun, Op, Ste, n) Ook *hus* (Dho, Diz) de; -n; hussien ['has(ə)] **1.** flinke groep (Dho, Diz, Mun, Op) *We hadden maegiesvesite, d'r zat een heel hussien in huus* (Diz), *D'r was vanmiddag een hele husse volk op et voetbalveld* (Op), *Ze weren mit een hele hus* (Dho) **2.** in *Hij is wel deur de husse jacht* hij is van kind af aan al gewend flink aan te pakken, hij werd kennelijk vroeger goed achter de broek gezeten, is flinke beproevingen gewend (Ste): *We mossen in weer en wiend te melken, we bin wel deur de husse jacht* (Ste), waartegenover *Die is niet deur de husse jacht* (Ste), ook: hij is niks gewend en kan nergens tegen, heeft snel last van

kou (Ste) 3. in *D'r was aorig vlocht op 'e husse* er waren veel mensen komen kijken, er was veel belangstelling (n)

husselen Ook **hutselen** (Nbk) zw. ww.; overg.; husselde, het husseld ['haslɛ̃ /'hatslɛ̃] 1. hutselen *Veurdad ze mit de lotterij'e begonnen, mossen ze de lotten even deur mekeer husselen* (Obk), *Andievie, siepels en eerpels husselen we deur mekeer* (Ld), *de boel deur mekeer husselen* de zaken verwarren (Nbk)

husseler (Nw) de; -s [haslɛ̃, ..əlɛ̃] 1. iemand die alles maar dooreen hutselt *Hij brobbelt en brouwselt alles mar deur mekeer, 't is een oolde husseler* (Nw)

husselkont z. **husselkonte**

husselkonte (Dho, Nt, Ol-Nl) Ook **husselkont** (Db, Dfo) de; -n; -ien ['haslɛ̃...] 1. iemand die voortdurend aan het knoeien, prutsen is of die de boel altijd door elkaar hecft, op een andere plaats heeft

hussemusseltien z. **hussemussien**

hussemussien (Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol) Ook **hussien** (verspr. WS, Db), **hussemusseltien** (Obk) et; ...mussies ['hasə masin/'hasin/...maslɛ̃tin] 1. zoodje, husje, de hele boel *Wat een hussien is et daor toch gezegd* bijv. van een slordige huishouding (Diz, Sz), zo ook *'t Was me daor et hussien wel* (Ol-Nl), *Hier hejt hele hussien, heur* (Ol-Nl), *'t Is mar zoe'n hussemusseltien wat ik jow geve* (Obk), *Et is me zoe'n hussien mit mussien* (Np), *Ze bin mit heur hiele hussemussien vertrokken* (Ow) 2. (g. mv.) allerlei soort (slecht) volk (Nt)

hussien z. **hussemussien**

hustpot z. **huspot**

hut z. **hutte**

huteren (Nbk, Np, Ow, b) Ook **hukeren** (Ow) ['hytɛ̃/'hykɛ̃] - huiveren, rillen (van de kou) *We stonnen daor mar bij' et bushokkien te huteren* (Nbk)

huterig (Ld, Nbk, Ow) Ook **huderig** (Dho) bn.; -er, -st ['hytɛ̃x/'hydɛ̃x] 1. huiverig zijnd door kou 2. (van het weer) nogal koud, koud aandoend *'t Is huterig weer* (Nbk)

hutje (Dfo) ['hatjə], in *hutje en mutje* de hele boel, het totaal aan spullen: *mit zien hiele hutje en mutje votgaon* (Dfo)

hutjemutje z. **hutteuttien**

hutselen z. **husselen**

hutsjeflut (Np) de; -ten; -tien ['hatsjə flət] 1. een enigszins eigenaardige meid

hutspot (verspr.) Ook **huspot** (Dfo, Dho, Ld, Ma, Np, Nt, Ol-Nl, Op) de ['hatspət /'has...] 1. dooreengestampte aardappelen, wortels (of knollen) en uien 2. stampot van boerenkool (Ld, Spa) 3. z. **huspot**

hutte Ook **hut** (bet. 3: in verb.; 4: spor.) de; -n; huttien ['hat(ə)] 1. zeer eenvoudige, armoedige woning van hout, riet, plaggen e.d.; er werd wel onderscheid gemaakt tussen een keet in veengebied en een **hutte** op de hei (Bdie), *Da's ok een hutte!* (Ste), *een oold huttien* (Nw) 2. bouwsel, huisje van stokken, takken e.d., door kinderen gemaakt om in te spelen *De jongen hadden een hutte in de wal bouwd* (Diz) 3. schertsend voor huis, woning (Nbk, Np, bo: Nw, Op) *We gaon mar weer es naor de hutte* (Np), *D'r bin meensken die altied wel goenend op 'e hut hebben* over de vloer (Nbk), *Hij zit altied bij' een eer op 'e hut* (bl), *Now is et feest in de hutte* feest in de tent (bo: Nw) 4. hut op een schip 5. stookhut (verspr.) *Wij zatten zommers wel in de hutte, dan haj' gien hujzaod in huus* (Nbk) 6. houten hok in het veld als onderkomen voor dieren (bijv. lammeren, pinken), voor jagers, onderzoekers etc.

Vroeger hadden ze wel huttien in 't laand veur de pinken; bij' de haast konnen de pinken daor in kommen (Nbk) 7. in *'t Is me daor een stel van Jan Hut* een slordige, armoedige bende (s) * (raadsel:) *'n Hoolten huttien/Mit een keuperen fluttien/Mit een dri'jer in 't gat/Rao, rao wat is dat?* nl. een ouderwetse, op schoot gehouden koffiemolen (Bdie), ook: *...Mit een kuperen kuttien/En een dri'jer in 't gat/Ra, ra, wat is dat?* (Nt), *...Een keuperen kuttien/Een dri'jer an 't gat/Ra, ra wat is dat?* (Dho), *...Een keuperen puttien/Een slinger in 't gat/Ra, ra, wat is dat?* (Bu), *...Een dri'jer in 't gat...* (Sz)

huttebouwen (Nbk, Spa) onbep. w. ['h...] 1. het maken van een speelhuisje uit takken etc. door kinderen

hutteflutten (Db, Dhau, Obk) zw. ww.; overg.; hutteflutte, het hutteflut ['hatəflətɛ̃] 1. morsen, knoeien met vloeistof, door schokkende bewegingen te maken *Wat uut de emmer hutteflutten* morsen, knoeien (Db, Dhau, Obk)

huttemetruut - huud

huttemetruut z. *huttemuttien*

huttemuttien (Spa) Ook *hutjemutje* (Diz), *huttemetruut* (Ol-Nl) et [ˈhatəmatin/ˈhatja matja/ˈhatəmətrat] 1. de hele boel, het totaal aan spullen (Diz, Ol-Nl, Spa) *Hier bin 'k mit mien hele huttemetruut* (Ol-Nl), *Hij is mit zien hele huttemuttien verdwenen* (Spa), *'k Kan 't hele hutjemutje niet weer vienen* (Diz) 2. schorremorrie, allerlei soort (slecht) volk (Spa)

hutteproester (bo: Nw) de; -s; -tien [ˈh...prustʁ] 1. scheldwoord voor iemand die in een minderwaardig soort woning woont of ergens buiten de bewoonde wereld

hutterig (Np) bn.; -er, -st [ˈhatəɾəx, ...tʁ...] 1. als een nederige, schamele woning *hutterig lieken* (Np)

huttevolk (Bdie) et [ˈhatəf...] 1. schorremorrie, slecht volk

huttien et; hutties [ˈhatin] 1. kleine hut (in div. betekenissen) 2. in *huttien bij muttien* met het hele hebben en houden (Nbk), *huttien bij muttien leggen* alles bij elkaar doen, alle spullen bij elkaar leggen, verder iets samen doen, in het bijzonder gezegd wanneer man en vrouw bij elkaar intrekken (Bdie, Dhau, Ol-Nl, Op): *As we huttien bij muttien leggen, kuwwe d'r krek kommen mit de centen* (Ol-Nl), *Vooruit, we zullen huttien bij muttien doen, dan kommen wij d'r wel* (Mun), zo ook *Zie hebben geliek, zie hebben (et) huttien en muttien bij menaer gooid* have en goed, al hun bezit (Bdie, El, Nt, Obk, Sz), *Ze gooien huttien en muttien bij mekeer* doen hun bezittingen bij elkaar en gaan trouwen (Ma), *Ze hebben huttien bij muttien legd en doe konnen ze 't krek betaelen* al hun geld bij elkaar gelegd (Op), *Gooi et hele huttien en muttien mar bij menaander alle spullen* (Dfo, Np, Diz), *iene mit zien hele huttien en muttien op 'e dieke zetten* (Op, Spa), *huttien mit muttien van alles wat, de hele zaak, een rommelzootje* (Bdie, Nbk, Np, Nt, Nw): *We moe'n et hele huttien mit muttien mar mitnemen* (Nt), *Daor hej' et hiele huttien mit muttien* (Np), *'t Is daor ok een huttien en muttien een rommelzootje* (Ste), *mit zien huttien en muttien* met al zijn bezittingen (Bdie, Dfo, Dhau, Ld, Mun, Nt, Spa, Sz): *Hij is mit zien hele huttien en muttien vertrokken* (Nt), *...d'r vandeur*

gaon (Bu, Dhau, Ow, Ld)

huttienspeulen (Ow) onbep. w. [ˈh...] 1. met een speelhutje spelen of zelf een hut maken van takken enz. om in te spelen (door kinderen)

huud de; huden; hutien [hyt] 1. iemand's huid, vel, ook van een dier *Die het een goeie glaans op 'e huud* (Obk), *Dat peerd het toch zoe'n mooie, zaachte huud* (Mun), *een groffe huud ruw* (Nbk), *een fiene huud* (Nbk), *netties op 'e huud* keurig in het pak (n), *mit huud en haor opvreten* (verspr.), zo ook *Ik lus je wel mit huud en haor* kom maar op als je durft, ik zal je wel krijgen als het moet (Db), *'k Zit niet in een goeie huud 'k voel me lusteloos, niet gezond* (Np), *Die vent zit niet in een goeie huud, hij kikt zo gelig toe* (Dhau, Ol-Nl), *in een verkeerde huud zitten* niet gezond zijn, ook al openbaart zich niet altijd een ziekte, kennelijk ergens aan lijdend (Np, Obk, Wol, b): *Die zit in een verkeerde huud, die kikt zo gottig toe* bijv. gezegd van een tuberculeus iemand (Obk), *Van laompjen of har hij al wat in de pogge zeten en et wol ok mar min luusteren. Krek al zat et hielendal in een verkeerde huud* (b), *niet schone op 'e huud wezen* niet vrijuit gaan, al eerder dingen uitgehaald hebben die niet kunnen, een strafregister hebben (Nbk, Np, Op, Wol, b): *Hij hoeft niet zoveul praoties te hebben, want zelf is hij ok niet hellemaol schone op 'e huud* (Op), *Ze is nog schone op 'e huud* heeft nog geen vrijer gehad (Db), *in een aander zien huud kroepen* (Nt), *een dikke huud hebben* hard, ongevoelig zijn voor wat anderen zeggen, voelen of doen (Bdie, Bu, Wol): *Die het zoe'n dikke huud, hij trekt 'm nargens wat van an* (Bu), *de huud duur verkopen* (Bdie, Dhau, Diz, El, Op), zo ook *zien huud reddden* (Bdie), *Jow bin aorig glad op 'e huud* je hebt je mooie kleren aan (s: Wol) 2. afgestroopt vel van een dier *niet eerder pochen as daj' de huud verkopen* (Mun) 3. lichaam *Et was zo hiete vandaege en ik hebbe zoveul zeupen, dat et klokt me in de huud* (Sz), *A'k plat op 'e huud liggen gao, kan 'k zo ongeveer heuren waor as ze et over hebben* (v), *Et zit je spand om de huud* nl. de kleren (Np), *Doe D. de eerste dag an 't tuunspitten west was, dee him de huud aovens goed zeer* (Bu, Obk), *de huud*

plaogen zware lichamelijke arbeid ver-
richten (Nw), *Hi'j het de huud kepot warkt*
door het vele en harde werken is zijn kon-
ditie erg slecht geworden, heeft zijn li-
chaam te lijden gehad (Diz), ...*raomd* id.
(Np), *De hele huud doet mi'j vandaege*
zeer (Mun), *Hi'j scheut me zo bi'j de huud*
langes (Np), *Een peer manluden bin mit de*
naekende huud an 't teren met ontbloot bo-
venlichaam (v), *Hi'j het de huud wel es*
van de regel is wel eens ziek, voelt zich
niet goed (v), *Die het een dikke huud!* een
dik bovenlichaam (Ste), *Dat wark komt*
aorig op 'e huud an (Np, Dfo), *De huud*
moet d'r op inspanning is vereist daarbij
(Np, Nbk, Obk), zo ook: *Kom jonges, de*
huud d'r veur! (Wol) en *Kom, de huud d'r*
even op zetten! (Dhau, Ma, Ste, bo: Np),
(van een snerpende pijn) *Et snidt me deur*
de huud henne (Np), zo ook *Et scheurt me*
deur de huud henne id. (Np), *een huud vol*
wark hebben veel lichamenlijk werk hebben
te doen (Nbk, Np), *Hi'j krigt d'r de huud*
vol an krijgt er een zware klus aan, het is
zo'n zware opgaaf dat hij misschien het
onderspit delft (Np), *Zoe'n vremde boer is*
et te doen om je zoveule meugelik wark
van de huud te haelen om je zoveel
mogelijk werk te laten doen (vo), *Hi'j het*
et wel an de huud hij is er stevig, sterk ge-
noeg voor gebouwd om dat werk te doen
(Dho, Nbk), *Die vent het een sterke huud*
(Mun, Np, Pe-Dbl), *Die het een huud van*
iezer en staol een sterk lichaam (Np, Obk),
'k Heb 't in de huud ik voel me beroerd,
stijf e.d. (Nbk), *Die het et aorig op 'e huud*
had hij is erg ziek geweest (Nw), *piene in*
de huud hebben (Np), *In de huud was hi'j*
wat schruten inwendig, in z'n hart was hij
een beetje bang (b), *En as die win-*
kelmannen van Wolvege ok mar een betien
Ief in de huud hadden (...) (v), *Hi'j is in de*
huud niet verkeerd in wezen is 't een goeie
vent (Ste), *Ik hebbe niks zegd, mar in de*
huud wa'k d'r op tegen eigenlijk, in m'n
hart (Ste), *iene an de huud veurbi'jgaon*
vlak langs iemand gaan (bl), *Ik bin mu op*
'e huud (Nt), *P. is een hadde warker, hi'j is*
slim kwaod op 'e huud pakt flink aan, weet
van doorzetten (Db), *'k Daenk (...)* dat de
vrouwluden de huud aovens muier hebben
as de manluden (p), *Et zit me niet lekker*
in de huud ik voel me niet zo goed (Ste),

je lekker in de huud vulen zich goed, pret-
tig voelen (v), *'k Bin zo dikke in de huud*
'k voel me zo vol, opgeblazen (Diz, Np,
Ma), *'t Zit mi'j zo vol in de huud, ik moet*
iederkeer ofblaozen (Dhau), *'t Zit mi'j zo*
dikke in de huud (Dho), zo ook *Hi'j is stief*
in de huud (Np), *stief in de huud van 't*
eten z'n buik rond gegeten hebbend (Np),
de huud op 'e liest hebben id. (Np), *Die*
koe wodt zo dikke in de huud, die is an
de wiend moet veel winden laten (Dfo),
iene een pak op 'e huud geven (verspr.), zo
ook *iene (wat) op 'e huud geven* (Diz, Nbk,
Np, Ow), *een pak op 'e huud kriegen* (Ma,
Nbk, Ow, Wol), zo ook *(wat) op 'e huud*
kriegen (Nbk, Np, Ow) en *Hi'j het helder*
wat op 'e huud had heel wat op z'n donder
gehad (in lichamenlijk opzicht) (Dho), *Hi'j*
moet de garre over de huud hebben slaag
krijgen door middel van (...) (Np), *iene de*
huud vol schellen iemand enorm uit-
schelden, schelden en foeteren tegen
iemand (Dho, Nbk, Np, Spa, Wol), *iene*
aachter de huud zitten achter iemand aan
zitten om te zorgen dat hij haast maakt, het
relevante werk uitvoert (Np), *Die hangt*
heur mem altied om de huud hangt aan
moeders rokken (Np), *'t Vaalt je zomar op*
'e huud van ziekte, ongemak dat je zomaar
kunt krijgen, bijv. van verkoudheid (Nbk,
bo: Np), zo ook *'t Is mi'j zomar op 'e huud*
smeten nl. zonder dat men een oorzaak of
besmetting kan aanwijzen (Nbk), *iene op 'e*
huud springen bovenop iemand springen,
bijv. bij een vechtpartij, ook fig.: iemand
aanvallen bij de eerste gelegenheid die zich
voordoet, iemand van alles en nog wat
verwijten (b, Nbk), *Hi'j is zo dempig, dat*
de huud die slat him as een harmonieke
(Dmi), *Blijf mi'j van de huud!* blijf van me
af (b), *Dat jonk het een huud as een tonne*
ze is dik en rond, als een ton (Np), *Die*
kerel het een huud as een kalve koe heeft
een erg log lichaam (Np) 4. laag
vastzittende smerigheid (Bu, Db, Ma, Nw,
Ow, Wol) *Hi'j was zo smerig, dat d'r zat*
zuver een dikke huud op (Ow), *D'r zit een*
huud in (Ma), *D'r zit een huud in 't was-*
goed van smerigte (Db), *De huud zit in de*
theedoek (Wol) * *Ie moe'n de huud niet*
verkopen veurdaj' de beer scheuten hebben
(Db, Np, Op, Pe-Dbl)
huudcrème (spor.) - huidcrème

huudkanker - huus

huudkanker (verspr.) - huidkanker
huudkleur (Nbk) Ook **huudskleur** (Nbk)
- huidskleur

huudschilfer (Nbk) de; -s; -tien ['hytskil
fɪ] 1. schilfer van de huid

huudskleur z. *huudskleur*

huudspecialist (l) - huidspecialist

huudtransplantaosie (l) - huidtransplan-
tatie

huuduutslag (spor.) - huiduitslag

huudverzorging (spor.) - huidverzorging

huudwark (b: ln) et ['h...] 1. (zwaar) li-
chamelijk werk

huudzalve (spor.) - huidzalf

huudziekte (spor.) - huidziekte

huug z. *hoeg*

huui (Bu, Ol-Nl, Ste, Sz) Ook **huuie** (Dfo,
Dhau) tw. [hy:j/'hy:jə] 1. roep om varkens
of koeien de andere kant uit te drijven
Huuie, huuie, daor niet henne, jonges
(Dfo) 2. z. *huj* * *Huuie, huui, hikke, de*
koenen hebben de boekies dikke! geroepen
door de *koehuders*, nl. wanneer ze de
koeien weer naar huis dreven (Bu)

huuibruui z. *hujbruui*

huuie z. *huui*

huuizen z. *huzen*

huunder z. *huunderd*

huunder (b) Ook **huunder** (Dfo, Nbk,
Np), **huner** (Np) de; -s [hyndrɪ/...dr/...nrɪ]
1. iemand die voortdurend sart, met
woorden pest *Smerige huunder!* (Nbk)

huup z. *hup* II

huur z. *hure*

huurauto (spor.) - huurauto

huurbaos (Bdie, Db, El, Np, Obk, Wol)
de; ...baozen; -ien ['h...] 1. degene van wie
men een boerderij, een huis of een deel
daarvan huurt

huurbescherming (l) - huurbescherming

huurboer (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ste) -
huurboer *Mit oolde meie gongen de*
huurboeren naor et heerschop mit de hure
(Obk)

huurder [...rdɪ] - huurder

huurfiets (Nbk, Np, Nt) - huurfiets,
vroeger gebruikt om te leren fietsen

huurflat (spor.) - huurflat

huurhuus - huurhuis

huurjaeger (Dho) ['h...] - huisjesmelker

huurjaor - huurjaar

huurkompesaosie (l) - huurkompensatie

huurkontrakt - huurkontrakt

huurkoop (Bu) de; ...kopen 1. huurkoop

huurkosten (l) - huurkosten

huurlaand (Bdie, El, Ld, Op, Ste) et ['h...]

1. land dat men huurt of verhuurt

huurleger (spor.) - huurleger

huurling (l) - huursoldaat

huurmoordener (spor.) - huurmoordenaar

huuropbrengst (spor.) - huuropbrengst

huuroverdracht (l) - huuroverdracht

huuroverienkomst (spor.) - huurovereen-
komst

huurpaand (v) et; ...panen ['h...] 1. huis,
gebouw dat men huurt

huurplaetse (Nbk, Np, Obk) ['h...] -
pachthoeve, huurplaats

huurpries - huurprijs

huurschuld (Np, vo) Ook **hureschuld** (vo)
- huurschuld

huursoldaot - huursoldaat

huursomme (Np) ['h...somə] - huursom

huursubsidie - huursubsidie

huurtied - huurtijd

huurtoeslag (spor.) - huurtoeslag

huurtoestel (spor.) - huurtoestel

huurverhoging - huurverhoging

huurverleging - huurverlaging

huurweerde (spor.) - huurwaarde

huurweerdeforfait (l) - huurwaardeforfait

huurwet (Np) - huurwet

huurwoning (Ld, Nbk) - huurwoning

huus et; huzen; husien [hys] 1. bep.
bouwwerk: huis *Wij schrippen altied*
ommeraeck om et wat knap om huus te
holen (b), *De kiepen lopen om huus* (Np),
een eigen huus. Ze wodden baos in eigen
huus (b), *huzen kieken* (spor.), *een tweede*
huus huis alleen voor vakantie of weekend,
huus an huus: (van muzikanten) *Ze speul-*
den huus an huus et dörp deur, een peer
huzen veerder, Om huus en heer is 't een
grote bri'jpot rond het huis en in de naaste
omgeving is het erg modderig (Ow), *een*
huus mit een goolden dak een huis met een
zware hypotheek (Diz, Nbk, Wol), *D'r zit*
een zulveren dak op dat huus id. (b), *et*
husien bij de schure laoten niet afdwalen
in een verhaal, of: niet meer geld besteden
dan je hebt (Bdie), ook: één en ander moet
wel wat bij elkaar passen (Dho), en: men
moet niet overdrijven, niet teveel willen, je
moet doen wat je kunt, meer niet (Ste), *'t*
Husien moet bij 't schuurtien blieven je
moet goed op de kosten letten, het mag

niet te duur worden (Spa), *in een glaezen huus wonen* (Np), *...husien...* (Ste), (gezegd door iemand die wil uitdrukken hoe open hij wel is) *Wij wonen in een glazen huus* ieder mag van ons alles weten en erover meepraten (Sz), *een lewaai schopper in een leeg huus* gezegd van iemand die in een holle ruimte veel lawaai maakt (Nbk), *Dat is zo vaaste as een huus* is erg zeker (Nbk, b), ook *Dat hi'j heur wat ontdee - dat ston zo vaaste as een huus* (b), *zo hoge as een huus* (Sz) 2. iemands woning, thuis *Aj' bij' oolde S. de fiets tegen 't huus zetten, stak et stuur boven de geute uut!* (Ste), *Dommiert moej' naor schoele en ik wil je niet mit de lege maege et huus uut hebben* (v), *zien oolderlike huus* (b), *naor huus brengen* (b), *naor huus toe, op huus an naar huis, van huus* niet thuis (Bu, Nbk): *Aj' wark van huus hebben, moej' bij' meensken in de kost* (Dfo), *een naacht van huus wezen elders slapen* (Nbk, Obk), *Kom even mit in huus je loop even mee naar binnen* (Np), *Hi'j wol et huus niet in* niet het huis binnen gaan, binnenkomen (bl), *Hi'j kan niet van huus* hij heeft snel heimwee naar huis (Np), *in huus gaon, mit de deure in huus valen, ...in et huus valen* (Bdie), *Hi'j zit altied op 'e kop in huus* hij zit altijd thuis, komt er nooit eens uit (Nbk, Wol), *veer van huus, Dan bin we nog veerder van huus, W. kwam even in huus* binnen (Obk), *Die komt ok raer mit de klompen in huus* hij maakt rare opmerkingen (Np), *Zo tegen de aovend kwam ze bij' D. en J. an, waar ze altied in huus kwam* aan huis kwam (j), *et huus in de braand stikken* lett., ook, naar verluidt, wel gedaan om aan geld van de verzekering te komen, ook fig.: tegen z'n huis urineren (k: Ste), *argens niet meer in huus kommen* er niet meer welkom zijn en er daarom niet meer komen (Nbk), *argens (nog) niet in huus kommen* in het bijzonder van een jongen die (nog) niet bij z'n meisje thuis komt of mag komen (Nbk), *een maegien naor huus brengen* met name door een jongen, na een feestje, een dansavond e.d., zodat de gelegenheid voor nadere kennismaking zich voordoet (Nbk, vo): *Bi'j de laeste daans vreug H. of hi'j heur naor huus brengen moch* (vo), *in huus hebben: We*

hadden altied medesienen in huus (Nbk), *iene in huus hebben: We hebben veur jaoeren terogge een kostganger in huus had* (Bu), zo ook *iene in huus nemen* (Ste), *niet van huus kunnen* (Nbk), *arg an huus hangen* graag thuis zijn (Np), *'t Is niet om over naor huus te schrieven* (Nbk), *et huus allienig hebben, Dan is et huus te klein, D'r is ok gien huus mit te hounen* met name: het zijn zeer lastige kinderen, ze zijn niet goed rustig te krijgen, ook gezegd van lastige personen waarmee niet te werken valt, waarmee niet valt om te gaan (Dho, Np, Spa, Sz), zo ook *D'r is vandaege gien huus mit te hollen, zo kribbig is hi'j* (Ol-Nl), *Et maegien is nog in huus, de jonge woont op kaemers in de stad* (Nbk), *Zo is hi'j bij' zien volk wat in huus bleven* (j), *Doe was hi'j uut huus gaon en hi'j had him besteed bij' een boer in de Westhoek* (Obk), *Hi'j is d'r kiend an huus* (Nbk), *van huus en heerd (verdreven)* (Bdie, Dhau, Ol-Nl), *een huus van hool-an* z. onder *hool-an* (Bdie), *eupen huus hollen* (l), *Hi'j het heur et huus uut jacht* (Nbk), *Ze mag morgen weer naor huus* wordt dan uit het ziekenhuis ontslagen 3. huisgezin van huus uut. *Van huus uut was hi'j een goeie vent* (Np, Nbk), *hattelike groeten, van huus tot huus* van ons huisgezin naar het jouwe (Dho) 4. in *et Huus van Oranje* (verspr.), *le moe'n van goeie huze wezen aj' me dat weer ofkriegen* je moet tot heel wat in staat zijn (Sz), ook *van goeie huze kommen* id. (Np), ook: uit een goede familie, met een goede achtergrond (Np) 5. huis van een schop e.d. (verspr.) *De staele komt in et huus van de schoppe, dus bij' et blad* (Bu), *Die schoffel is bij' et huus kepot* waar de stok in de schep gaat is hij gebroken (Np), *De staele van de schoppe is bij' 't huus ofknapt* (Op) 6. in *Ik bringe je nog een koppien koffie; van et huus* door de zaak aangeboden (v) 7. adres waar men moet zijn om te werken, klusjes te doen, te verkopen, e.d. *Hi'j wus zien husies wel te vienen, waar ze van meziek hullen* (j), *een husien van hool-an* een huis(je) waar iedereen binnenvalt voor een gezellig praatje: *Mien grootmoeder hadde vroeger een husien van houw-an* (Sz) * (gezegd als blijk van gastvrijheid:) *Mien huus is jim huus* (Ste), *Oolde huzen bin kruzten* leveren

huus-an-huusblad - huusholing

steeds vervelende toestanden op (Pe-Dbl), *Ieder husien het zien krusien* (verspr.), *Ieder huus het zien eigen kruus* id. (Nbk), ook *Elk huus het zien kruus* (Dfo, Diz, Np, Obk, Ol-Nl, Ste, Sz), *Ieder huus...* (Dho, El, Op, Pe-Dbl, Wol), *Gien huus zonder kruus* (Op), *Dr is...* (Diz), *Elk huus het zien schaad* (Obk), *Ieder huus is as een nest: et eigen is et best* (Mun), *Oons huus is oons thuus* (Op), *As de katte van huus is, daansen de moezen* (Spa, Dho), *Grote huzen en gien laand, dikke koppen en gien verstaand* (Dho, Diz, Ow), zo ook *Grote huzen en weinig laand, dikke koppen en een klein verstaand* (Nbk) en *Grote huzen, weinig laand/Dikke koppen, (en) gien verstaand* (El, Np, Nw), ...*Grote meensken/Een klein verstaand* (Nw), in vergelijkbare betekenis: *Huzen as kestelen/Luzen as kemelen* (Nw), (gezegd van een gezin dat de zaakjes uiteindelijk mooi voor elkaar heeft, goed zit, terwijl de vrouw ernstig ziek wordt en evt. komt te overlijden:) *Et huus groot en de vrouw dood* (Nbk), (optimistische uitdrukking van een bep. speelman van weleer:) *Duzend huzen, duzend centen* (s: Wol), (raadsel:) *Een hoolten husien/Mit een keuperen krusien/(Mit) een dri'jer an 't gat/Ra, ra, wat is dat?* nl. een ouderwetse, op de schoot gehouden koffiemolen (Dho, Ma), zo ook ...*Een dri'jer in 't gat...* (Spa), ...*Een keuperen krusien/Een dri'jomm' in 't gat...* (Obk), ...*Dri'jomme in 't gat...* (Diz), *Hoolten husien/Keuperen krusien/Dri'jer an 't gat/Rao, rao wat is dat?* (Dfo), *Ik ken een husien/Mit een keuperen krusien/Mit een slinger an 't gat/Rao, rao wat is dat?* (Bu)

huus-an-huusblad - huis-aan-huisblad
huusadres (verspr.) - huisadres
huusansluiting (verspr.) - huisaansluiting
huusbaos (verspr.) - huisbaas: huiseigenaar
huusbelle (Db) - huisbel
huusbewaerder (Op) - huisbewaarder
huusbezoek z. *huusbezuuk*
huusbezoek z. *huusbezuuk*
huusbezuuk Ook *huusbezoek* (Mun, Nbk, Nw, Wol), *huusbezoek* (Spa, Sz) - huisbezoek (van predikant, pastoor) *De dominee het op huusbezoek west* (Nbk), *De pastoor komt op huusbezoek* (Ste), *De dominee doet huusbezoek* (Bdie)

huusbi'je z. *voedster*
huusboedel (verspr. OS, Bu, Dho, Np, Nt, Nw, Ol-Nl) Ook *huusboel* (verspr. WS, Ld) de; -s; -tien ['h...] 1. huisraad
huusboel z. *huusboedel*
huusdeure de; -n 1. huisdeur
huusdier - huisdier
huusdoeve (verspr.) de; -n; ...doefien ['h...] 1. tamme duif, in de kamer gehouden duif, veelal tortelduif *Huusdoeven hadden ze in de kaemer in de kauwe* (Nbk)
huusdokter de; -s ['h...] 1. huisarts *Koezen trekken dee de huusdokter vroeger ok wel* (Obk, Spa, Np)
huusdrokkeri'je (spor.) - huisdrukkerij
huuseigener (spor.) - huiseigenaar
huusgenoot ['hysxəno:ət] - huisgenoot (medebewoner, partner met wie men samenwoont) *Hij woont al jaoren bij oons in; 't is gien familie, mar we beschouwen him wel as huusgenoot* (Db), *Die man is daor huusgenoot mit* wordt daar beschouwd als huisgenoot, is huisgenoot van die mensen (Np)
huusgenote (Mun, Ol-Nl) - huisgenote
huusgezin (verspr.) et; -nen 1. huisgezin: de gezamenlijke leden van een gezin
huushemmelen (Db, Diz, El, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Ste) zw. ww.; onoverg.; huushemmelde, het huushemmeld ['h...] 1. de schoonmaak doen, in het bijzonder de halfjaarlijkse schoonmaak van het huis *Of bin jim an 't huushemmelen!* (Ste)
huushen z. *huushenne*
huushenne Ook *huushen* (Ma, Mun, Nt), *huushinne* (Np, Ste) de; -n; -gien ['hys hen(ə)/...t...] 1. iemand die altijd thuis zit (meestal in positieve zin bedoeld; ook wel gezegd van mannen)
huushinne z. *huushenne*
huusholen I z. *huusholing*
huusholen II - huishouden: tekeergaan *De storm het in oonze ceder zo huusholen, die moet echt even tied hebben om te beginnen* (Db)
huusholige z. *huusholing*
huusholing (verspr.) Ook *huushoolding* (spor.), *huusholige* (Bdie, Nw, Ste), *huushooldige* (Ste), *huushouwing* (Spa), *huusholen* (Np, Obk), *huusholinge* (Diz) de, et (bij *huusholen*); -s; ...holinkien ['hysho:lɪŋ/...ho:ld.../...l(d)əxə/...həwɪŋ /...ho:lɪ/...lɪxə] 1. huisgezin *As de meen-*

skén vroeger an de draank weren, mos de huusholen et vaeke belieden (Obk), *Daegs as W. naor 't wark is, bereddet ze et kleine huusholen* (v), *Et is daor ok aorig groezig in dat huusholen* (Np), *De hiele huusholing het d'r naor toe west* (Nbk), *Ze hadden nogal een hele huushooldige een groot gezin* (Ste) 2. dagelijkse zorg voor huis en bewoners *Zien mem (...) zol toch niet best et huusholen uut hanen geven willen an een antrouwde* (j), *Gaon jim mar in de huusholing, daor heuren jim, en as ze jim thuus niet bruken kunnen, zie dan mar daj' een dienst kriegen* (b)

huusholinge z. *huusholing*

huushontien (Ste) et; ...honties ['h...] 1. klein hondje dat men steeds in het woongedeelte houdt, schoothondje

huushooldapperaot (spor.) - huishoudapparaat

huushooldbeurs (spor.) Ook *huushoudbeurs* (Sz) - huishoudbeurs

huushooldboekien (verspr.) - huishoudboekje

huushooldelik [hys'ho:ld]øk - huishoude-lijk, in *Zien vrouw zit te breien of dot eer huushooldelik wark* werk in, t.b.v. de huishouding (b), *huushooldelike apperaoten* (l), *een huushooldelik riegelment* (l)

huushooldgeld (verspr.) - huishoudgeld

huushooldige z. *huusholing*

huushoolding z. *huusholing*

huushooldjam z. *huushooldsjem*

huushooldkundig (Dho) - huishoudkundig

huushooldkundige (l) - huishoudkundige

huushooldlereres(se) (Nbk, Obk) ['hy...] - huishoudlerares

huushooldonderwies (Nbk, Obk) ['hy...] - huishoudonderwijs

huushooldschoele - huishoudschool

huushooldschulk (Nw) de; -en; -ien ['h...] 1. schort die men gebruikt in het dagelijkse werk van de huishouding

huushooldsjem (spor., l) Ook *huushooldjam* (spor., l) - huishoudjam

huushooldster z. *huushoolster*

huushooldtrappe (Nw) - huishoudtrap

huushooldziepe (Nw) - huishoudzeep *Huushooldziepe haj' om de hanen mit te wasken boven et aanrecht en zo, mar ie deden et ok in de ziepeklopper veur de ofwas* (Nw)

huushooldster Ook *huushooldster* (spor.),

huushouwster (WH) de; -s; -tien [...ho:l(t)stf/...həʌstf] 1. huishoudster (ter vervanging in een huishouding)

huushoudbeurs z. *huushooldbeurs*

huushouwing z. *huusholing*

huushouwster z. *huushoolster*

huushure (Dfo, Nbk, Ol-Nl) de; -n ['h...] 1. huishuur *De huushuren bin tegenwoordig wel hiel peperig* (Dfo), *Hoevule huushure betaelen jim?* (Ol-Nl)

huuskaemer Ook **huuskamer** (WH) de; -s; -tien ['h...] 1. woonkamer, huiskamer

huuskamer z. *huuskaemer*

huusknecht (Obk, Sz, b) de; -en; ...knechien 1. huisknecht

huuskommen z. *thuuskommen*

huuskomputer (spor.) - huiskomputer

huuskundig (Bdie, Ma, Ow) bn.; -er, -st ['h..., ...'k...] 1. bekend met de huizen ter plekke, met de familie(s) die er woont/wonen (Ma, Ow) *In Else bin 'k ok wel huuskundig* (Ow) 2. in *huuskundig maeken* bekend maken (Ow) 3. een flinke huisvrouw zijnd, goed werkend in de huishouding (Bdie)

huuslikhied z. *huselikhied*

huusloek Ook **huusloek** (Bdie, Nbk, Sz), **huusloof** (Spa), **huuslok** (fp), **husienlok** (fp) et ['h...lu(:)k/...lo:k/...lo:f/...lok/...] 1. huuslook, daklook (op het dak groeiend zou het beschermen tegen blikseminslag:) (bo: Nw) *Vroeger hadden een boel meensken een polle huusloek op dak; ze bruukten et veur zwöllen en zere vingers, et was bloedzuverend* (Nbk), *D'r wodde vroeger zegd dat huusloof ringvuur geneest* (Spa)

huuslok z. *huusloek*

huusloof z. *huusloek*

huuslook z. *huusloek*

huusman (verspr.) - huisman (tegenhanger van huisvrouw)

huusmannen (El, vo) zw. ww.; onoverg.; huusmande, het huusmand ['hysman:] 1. (van mannen) de noodzakelijke dingen in de huishouding doen *R. hadde hier een half jaor allienig huusmand, now en dan wus ie et wel* (vo)

huusmoeder (Nw, Ste) - huismoeder: huisvrouw

huusmoes (verspr.) Ook **huusmuus** (WH), **huzemoes** (Nw) de; ...moezen; -ien ['hysmus/...mys/hy:zə...] 1. huismuis (verspr. OS, Diz) 2. iemand die altijd thuis

huismure - huusweren

zit (Nbk, Ste)

huismure (spor.) - huismuur

huusmuske z. *huusmusse*

huusmusse (Bu, Dho) Ook *huusmuske* (Ma) de; -n; ...mussien [ˈhysmʌsə/...mʌskə] 1. iemand die altijd thuis zit
huusmuus z. *huusmoes*

huusnaeme (Op) de; -n; ...naempien [ˈh...] 1. achternaam

huusni'jster (Nw, Obk) - huisnaaister

huusnommer (Nbk, Ste) Ook *huusnummer* (Db) - huisnummer

huusnommering (l) - huisnummering

huusnummer z. *huusnummer*

huusofval (spor.) - huisafval

huusorgaan (spor.) - huisorgaan

huusorgel (l) - huisorgel

huusorkest (spor.) - huisorkest

huuspasseniel (l) - huispersoneel

huuspermanent (Nw) de [ˈh...] 1. permanent die zelf, thuis is aangebracht

huusplagge (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl) de; -n [ˈhysplagə] 1. een der plaggen op een rieten dak met de functie van vorstpan

huuspraktiek (spor.) - huispraktijk

huusraad et [ˈh...] 1. huisraad, inboedel * *Et beste stok huusraad is een goed wuuf* (Ol-Nl)

huusriegels (l) - huisregels

huusschilder (Nw) - huisschilder

huusslaachten (Np, Obk) onbep. w. [ˈh...] 1. het uitvoeren van de huisslacht *Vroeger bij 't huusslaachten kwam de slaachter aovens te ofhouwen* (Obk)

huusslaachter (OS, Bdie, Bu, Np, Nw, Ol-Nl, Ste) Ook *huuslachter* (Pe-Dbl, Op en verspr. west.) de; -s; -tien [ˈh...] 1. hij die de huisslacht uitvoerde *De huusslaachter kwam bij je thuis te slaachten* (Nbk)

huusslachting (Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) de [ˈh...slaxtɪŋ] 1. het geslachte vee (Ol-Nl) *Morgen kriegen we de huusslachting thuis* (Ol-Nl) 2. het slachten thuis (Ow, Pe-Dbl) *Bij de huusslachting van een vaarken maekten ze vaeke bloedwost* (Pe-Dbl)

huusleutel - huissleutel

huusstee (OS, Diz, Np, Ste) et, de; ...steden; ...stegien [ˈhystt:] 1. plaats waar een huis heeft gestaan of komt te staan, d.i. daar waar de funderingen zijn, waar bouwterrein is voor een huis, boerderij *Et huusstee is vleden weke uutgreven* (Ow,

Db), ...*uutmeten* (Np), *Dat hiem zit nog wel een huusstee in veur een arbeider, dan hebben ze die mooi kot bij de haand, zoas mit koekalver'je en zo* (Ow), *Wij hadden nog een huusstee, en daor hewwe op timmerd* (Np), *Daor ligt nog een huusstee* (Ste)

huusstof (l) - huisstof

huusstofallergie (spor.) - huisstofallergie

huusstofmiet (l) - huisstofmijt

huustillefoon (Wol) de [ˈh...] 1. telefooninstallatie met behulp waarvan men binnen het huis kan bellen

huusvaaste (Dfo, Dhau, El) Ook *huusvast* (Sz) [...ˈf...] - honkvast

huusvader (spor., Ste) Ook *huusvaeder* (Ste) de; -s; -tien 1. huisvader

huusvaeder z. *huusvader*

huusvast z. *huusvaaste*

huusveegselblik z. *huusveegersblik*

huusveegersblik (Op) Ook *huusveegselblik* (Np) et; -ken; -kien [ˈhysfɛ:grzblɪk /ˈhysfɛ:xs...] 1. stofblik

huusvesting (l) - huisvesting: het doen huisvesten

huusvredebreuk (Op) - huisvredebreuk

huusvriend (Op) - huisvriend (persoon)

huusvrouw - huisvrouw: vrouw des huizes

* *D'r bin loopvrouwen, koopvrouwen en huusvrouwen, mar de laesten bin de besten* (Sz en oost. van Wol, b: lm), ...*mar de lesten he'k et liefste* (Dho)

huusvuil (Nbk) - huisvuil

huusvuilauto (Nbk) - huisvuilauto

huusvuilzak (Nbk) - huisvuilzak

huuswaark z. *huuswark*

huuswaeren z. *huusweren*

huuswark (Nbk, Np, Pe-Dbl) Ook *huuswaark* (Ol-Nl) - huiswerk (werk in het huis of voor school) *Ik bin vandaeg niet goed mit et huuswark klaorkommen* (Nbk), *Aj' 't huuswark ofknoeien, moej' 't overmaeken, zee de meester* (Pe-Dbl)

huuswarkbegeleiding (l) - huiswerkbegeleiding

huusweren (OS, bo: Bu, Nw) Ook *huuswaeren* (Mun, Np, Ol-Nl) zw. ww.; on- overg.; huusweerde, het huusweerd [ˈhys wɛ:əp/...wɛ:...] 1. op het huis, de kinderen en het vee passen bij afwezigheid van de bewoner(s), de huiselijke plichten waarnemen *Wij mossen vaeke huusweren bij de buren, as die vot weren* (Bu), *Hej'm*

daor huusweerd? (Nbk), van iemand die weduwnaar is geworden: *Now moet hi'j zelf huusweren* (bo: Bu, Nw)

huuswien (spor.) - huiswijn

huuszegen (ZW) de; -s ['hyst:gn] 1. bep. zeer lang, ouderwets gebed waarin men de zegen vraagt voor kinderen, huis, werk, inzake oorlog etc.

huuszittende (bo: Bu, Nw) bn. [aks. wisselt] 1. huuszittende: een eigen huishouding hebbend, ook zelfst.

huuszolder (Nbk, Ow) de; -s; -tien ['h...] 1. zolder boven het woongedeelte van een huis, met name boven woonkamer(s)

huuszwalver (l) - huiszwaluw

huvc (Dfo) de; -n; hufien ['hy:wə] 1. ijzeren omhulsel met een zak erom: voor de hoof van een paard, om wegzakken in veengrond te voorkomen

huver (v) de; -s ['hywʀ/'hyvʀ] 1. huivering *De huvers gaon me d'r nog van over de leden* (v)

huveren ['hywʀn, ...vʀn] - huiveren *Doe de jasse toch an, ie staon daor mar te huveren* (Ol-Nl), *Hi'j huverde van koorts* (Wol), *'t Is arg koolde, wij huveren d'r over* (Bu), *Van dat verhael mos ik huveren* (Obk)

huverig ['hywʀəx, ...wəʀəx, ...v...] - huiverig, huiverig makend *'k Kon wel grieperig wodden, want ik bin zo huverig* (Np, Spa), *Ik bin altied wat huverig veur meensken die et altied zo goed weten* (Db), *'k Bin d'r huverig veur om avens de Haulerdiek langes te gaon* (Dhau), *huverig weer* (Nbk, Np, Obk, Spa), *'t Kon wel vreuren hebben, want et is zo huverig buten* (Op)

huw z. *how*

huwelik z. *huwlik*

huweliksadvertentie (spor.) - huweliksadvertentie

huweliksankondiging (Nbk) - huweliks-aankondiging

huwlik (Nbk, Obk) Ook **huwelik** (spor.) ['hymlək/'hymə...] - huwelijk: echtvereniging, hoofdzakelijk in *een goed huwlik* (Nbk, Nw), *een slecht huwlik* (Nbk), *Dat is een kiend uut zien eerste huwelik* (Nbk)

huweliksbe middeling (l) - huweliksbe middeling

huweliksbero (spor.) - huweliksbero

huweliksbotien (spor.), in *in et huweliksbotien stappen*

huweliksfeest (spor.) - huweliksfeest

huweliksgelok (l) - huweliksgeluk

huweliksjaor (l) - huweliksjaar

huweliksleven (l) - huweliksleven

huweliksperbleem (spor.) - huweliksprobleem

huweliksplechtighied (spor.) - huweliksplechtigheid

huzaar Ook **huzaor** (s: oost.) [hy'sa:r /...s:ər] - huzaar (bep. soldaat)

huzaor z. *huzaar*

huzaresalade (verspr.) - huzerensalade

huzebezt (spor.) - huizenbezt

huzebouw (spor.) - huizenbouw

huzebouwer (spor.) - huizenbouwer

huzemark (spor.) - huizenmarkt

huzemoes z. *huusmoes*

huzen Ook **huuzen** (Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; huusde, het huusd ['hy:zn/ 'hy:j...] 1. ongetrouwd samenwonen *Een boel jonge meensken trouwen niet, die huzen* (Wol), *Hi'j huusde mit de dienstmeid* (Spa), *...mit zien moeder* (Sz) 2. wonen, voor een langere tijd z'n verblijf hebben (Nbk, Nw) *Waor huust die tegenworig?* (Nw)

huzenhoge (Db, Np, Ol-Nl) [aks. wisselt] - huizehoog *'k Zie d'r huzenhoge tegenop* (Ol-Nl), *Hi'j sprong huzenhoge* (Np)

huzeverkoop (Db, Ste) de ['hy:zəfəko:p] 1. de verkoop van huizen *In de huzeverkoop zit de kladde in* (Db, Ste)

hydraulisch (spor.) - hydraulisch: van kranen e.d., ook in *een hydraulische pers* (spor.)

hyena - bep. roofdier: hyena

hygiëne (verspr.) de [...jū:...] 1. het hygiënisch, zindelijk zijn

hygiënisch bn.; -er 1. zindelijk, ook: volgens hygiënische opvattingen: *Dat is niet hygiënisch, aj' dat waswaeter ok nog weer veur wat anders bruken* (Nbk)

hypergevoelig (spor.) [aks. wisselt] - hypergevoelig

hyperkorrekt (l) - hypercorrect

hyperkorrektie (l) - hypercorrectie

hypermodern (l) - hypermodern

hyperventilaoisie (spor.) ['h...lə:əsi] - hyperventilatie

hypotheek z. *hiepeteek*

hysterisch (verspr.) - op hysterische wijze opgewonden *Wat gaot dat meenske tekeer, ze kon wel hysterisch wezen* (Nbk)

Hz. - afkorting van *Hertz*

I

i de; -'s; -gien [i/1] **1.** de letter i, de klank 'ie' (vgl. *Piet*), of 'i' (vgl. *pitte*) *et puntien op 'e i zetten* (Nw), *de punties op...* de allerlaatste korrekties aanbrengen, de nog overgebleven foutjes, vergissingen verbeteren, wegwerken (verspr., Nbk), 'k Zal 'm de punties even op de i zetten hem de waarheid zeggen (Bu) **2.** aanduiding van woordreeksen e.d. die met een i beginnen

I de; -'s; -gien **1.** Romeins teken voor het getal 1 **2.** ter aanduiding: op, boven informatieborden, met name inzake plattegronden **3.** (op auto's) symbool voor Italië **4.** aanduiding voor *jodium*

i'j I de [tj (OS, WS: zuid. van de *Lende*, elders spor.)/ej (WS: noord. van de *Lende*, elders spor.)] **1.** letterkombinatie die, naar gelang het dorp of de streek, staat voor de uitspraak [tj] dan wel voor [ej], z. voor enkele nuances evt. de Aanwijzingen voor het gebruik

i'j II (OS; in Bu, Dho, Nw e.o. thans niet of nauwelijks meer gebezigd) pers. vn.; 2e pers. enk. [tj] **1.** *jij*, z. voor de verhouding met *ie* onder dat lemma *I'J kun op je doem wel naotellen, dat zokke praoties niet waor binnen* (Db), *Over 't algemien spreken wi' ze allemaole an mit i'j* (Dfo)

-i'je Ook de vorm *-i'j*, dus zonder slot -e komt voor; in dit woordenboek wordt in beginsel steeds de vorm *-i'je* gehanteerd; *-i'je* treedt ook op in de vorm van *-erij(e)*, *-derij(e)*, *-dij(e)*, *-e(r)ni'j(e)* en *-ni'je*, waarvan in dit woordenboek in beginsel steeds de vormen met slot -e zijn gehan-

teerd; bep. achtervoegsel ['tjə (OS, WS zuid. van de *Lende*), 'ejə (WS noord. van de *Lende*), z. voor enkele nuances evt. de Aanwijzingen voor het gebruik] - Ned. -ij (en var.) (achtervoegsel)

i.b.o. - afkorting van *individueel beroepsonderwies*

i.b.v. - afkorting van *in bezit van*

i.g.st. - afkorting van *in goeie staot* (in advertenties)

i.h.g.st. - afkorting van *in hiele goeie staot* (in advertenties)

i.h.n.o. - afkorting van *individueel huus-hoold- en nijverhiedsonderwies*

I.K.O.N. - I.K.O.N.

I.K.V. - afkorting van *Interkarkelik Vredesberaod*

i.o. - afkorting van *in oprichting, in opdracht*

i.p.v. - afkorting van *in plaets van*

i.pl.v. - afkorting van *in plaets van*

i.pr.st. - afkorting van *in prima staot* (in advertenties)

i.q. et; -'s **1.** intelligentiequotiënt (afkorting)

I.R.A. - I.R.A.

I.S.B.N. - I.S.B.N. *et I.S.B.N.-nommer*

i.s.m. - afkorting van *in saemenwarking mit*

I.S.S.N. - I.S.S.N. *et I.S.S.N.-nommer*

i.t.o. - afkorting van *individueel technisch onderwies*

i.t.t. - afkorting van *in tegenstelling tot*

i.v.m. - afkorting van *in verbaand mit*

I.V.N. - I.V.N., afkorting voor *Instituut*

Veur Netuurbescharmingsedukaosie (l)
i.v.o. - i.v.o. (individueel voortgezet onderwies)
I.W.H.O.W. - afkorting van *Intergemientelike wargroep hiemkunde in Oost- en West-Stellingwarf*, d.i. de door de gemeentebesturen van Oost- en West-Stellingwerf ingestelde werkgroep die het onderwijs in heemkunde stuurt en begeleidt en zich daarbij in de eerste plaats toelegt op de produktie van lesmateriaal
ia - ia
ianen (spor.) ['ija:n̩, ...a:dn̩] - iaën
ib. - afkorting van *ibidem*
Iberisch (l, in *et Iberisch schiereilaand*)
ibid. - afkorting van *ibidem*
ibidem (l) - ibidem
idee et; idenen; idegien [i'di:] 1. denkbeeld *De idenen over de opzet bin nog wel es veraanderd in de loop van de tied* (Nbk) 2. inval, kreatieve vondst *Dat was nog niet zoe'n reer idee* (b), *'k Heb idenen van eren opdaon* (bl), *op een idee kommen* (Nbk), *een idee kriegen* op een goede gedachte komen (Nbk, b) 3. gedachte, opvatting *Dat was zo mar een idee van 'm* (Np), *Et plokvet wodde as eerste opmaekt, mit et idee: et beste mar tot laest bewaeren* (Ste) 4. benul (Np) *Hi'j het gien idee dat ik bi'j him kom* (Np) 5. voorstelling, beeld van iets *argens gien idee van hebben* geen voorstelling hebben, kunnen maken van iets: *Ie hebben d'r gien idee van hoe zoks gaot* (Nbk), *Sommige ere jongeren kregen die kaans minder, he'k wel es et idec had* (j) 6. plan *'t Was altied heur idee al west om wiekzuster te wodden* (Np), *iene op een idee brengen*, *Ie moe'n dat beslist niet numen, ie brengen ze allienig mar op een idee* nl.: dan gaan ze ook zoiets doen, zich ermee bemoeien (Nbk)
ideeël (l) [idi'ju:t:l] - ideeël (inzake de verwezenlijking van een ideaal)
idem (spor.) bw. [i'dɛm, ...dm̩] 1. idem *idem dito* (spor.)
idenenbusse (spor.) [i'di:(d)ɲ:...] - ideeënbus
idenenwereld (spor.) - ideeënwereld
identificeren (l) [...'st:əɲ] - identificeren: de identiteit vaststellen of aantonen
identifikaosie (l, spor.) [...'kɔ:əsi] - identifikatie: de vaststelling van de identiteit
identifikaosiefeguur (l) - identifikatiefi-

guur
identifikaosienommer (spor.) - identifikatienummer
identifikaosieplaete - (spor.) - identifikatieplaat
identifikaosieplicht (l) - identifikatieplicht
identiteitsbewies (spor.) - identiteitsbewijs: persoonsbewijs
identiteitskaorte (l) - identiteitskaart
identiteitspepieren (l) - identiteitspapieren
idiaal I Ook *idiaol* (spor.) et; idialen [idi'ja:l/...'jɔ:əl] 1. hoogste plan, doel dat men graag verwezenlijkt wil zien *'t Was zien idiaal om et Stellingwarfs wordeboek of te maeken* (Nbk) 2. de ideale man of vrouw (die men begeert) (Nbk) *Zi'j was zien idiaal* (Nbk)
idiaal II Ook *idiaol* (spor.) bn.; idialer, idiaalist 1. niet nog beter kunnend *de idiale man, ...vrouw, Et is idiaal, et idiaal vienen*
idiaalbeeld (l) - ideaalbeeld
idiaalbore (Ld, Ow) de; -n [...'j...] 1. rechte spade, boor, speciaal voor het uitgraven van boomstronken
idialiseren (spor.) [idijali'st:əɲ] - idealiseren *We moe'n vroeger niet idialiseren, zo mooi was et lang niet altied* (Nbk)
idialisme (verspr.) et [...'l...] 1. het streven naar verwezenlijking van bep. idealen *Hi'j was uut idialisme bi'j et I.K.V.* (Nbk), *De meensken die vraogen beantwoord hebben veur et Stellingwarfs wordeboek, hebben dat meest uut idialisme daon* (Nbk)
idialist (spor.) - idealist: nastrever van idealen
idialistisch bn.; -er [...'l...] 1. idealen, hogere doelen nastrevend, soms met de bijgedachte dat realiteitszin ontbreekt *Mar misschien bin we wel wat al te idialistisch an de gang* (Nbk)
idiaol z. *idiaal* I, II
idiolekt (l) - idiolect
idioom (l) et [idi'jɔ:m] 1. idioom in bep. taalgebruik of bij een schrijver
idioot I de; idioten [idi'jɔ:ət] 1. (scheldwoord) iemand met idiote ideeën, opvattingen, met een belachelijk, verwerpelijk gedrag
idioot II bn., bw.; idioter, -st 1. bespottelijk, erg gek, onzinnig *Dan bi'j' toch idioot aj' zokke dingen doen!* (Nbk), *Doe toch niet zo idioot!* (Nbk)

idiotikon - iederiene

idiotikon (l) et; -s, -nen [idi'jo:stikon] 1. woordenboek met alleen woorden en verbindings die als typerend worden beschouwd voor de desbetreffende taal

idool (verspr.) et; idolen [i'do:əl] 1. aanbeden popster e.d.

idylle (spor.) de; -n, -s [i'dilə] 1. idyllische situatie *Ze leefden zo gelukkig en hullen zo van mekeer, et was gewoon een idylle* (Nbk)

idyllisch (Nbk) - idyllisch: bekoorlijk *een idyllisch plakken* (Nbk)

ie I de; -'s [i, i:] 1. de vaste letterkombinatie *ie*, die voor een lange of een korte klank staat (de hoogste, ongeronde voorklinker)

ie II Ook *j'* in verb. en dan vast aan het voorafgaande woord: *aj'* als *je*, *kuj'* kun *je* enz.; pers. vn.; 2e pers. enk. [i] 1. jij; geldt in Nbk en oost. bij sommigen als beleefder dan het 'vertrouwelijker' *ij*, waardoor *ie* dan vergelijkbaar is met 'u'; ook de omgekeerde situatie komt daar voor; oost. *ij* wordt ook gebruikt zonder *ie* ernaast en omgekeerd wordt *ie* gebruikt zonder *ij* ernaast; in Nbk en west. is *ie* de gewone, vertrouwelijke vorm en is *jow* vaak de pendant van 'u' (noord. van de *Lende*); in WS: in met name Np, Op, Diz, Ol-Nl, Wol wordt *ie* vaak als nogal informeel ervaren, en is *jow* zowel voor 'u' als voor 'jij' in gebruik; in WS zuid. van de *Lende* zegt men vaak *ie* voor 'jij' én voor 'u' (en geen *jow* of evt. *joe*); in de recente Stellingwerfse literatuur staat *ie* voor 'je, jij' en *jow* voor 'u'; in die functie hoort men *jow* ook steeds vaker oost. *Ie kun hier wel even kommen* (Nbk), *Aj' boer binnen wark ie mar en ploeter ie mar, mar et verdienst is niet zo best* (Nbk) 2. z. *hi'j* * (inzake knollen) *Ie eten ze bij 't pannevol en schieten ze bij 't wannevol* (b)

ied (OS, Bu, b) Ook *eed* (WS, spor. OS) de; -en [i:t/t:t] 1. eed *Ze mossen 'm de eed veurzeggen* (Diz), *Ik durf d'r een ied veur doen* ik ben er zo zeker van, ik zou er een eed op durven afleggen (Ld), zo ook *Daor wi'k een ied op doen id.* (Ma), *Waor 't an lag, wi'k gien ied op doen* daar ben ik niet bep. zeker van (b), *Daor kan 'k een ied op doen* (Ma), *de ied ofleggen, 'k Wil d'r wel een eed veur ofleggen* nl. om te laten zien dat het waar is (Dho, Op), *Hi'j het d'r een*

ied op oflegd heeft het gezworen (Nbk), (verb.) *onder ede staon* (Ste), *op een ied vargen* eisen dat de ander het onder ede verklaart (Np, b); *Ze vargden me eerst op 'e ied* (Np), *As d'r iene zundigd het tegen zien naoste en as die him op een ied vargt...* (b)

iedel (bet. 1: niet WH) Ook *ijdel* (bet. 1: WH), **iedelig** (bet. 2: Np) [i'dl/'ejdl/'idləx] 1. ijdel, trots op zichzelf *Die meid is zo iedel, ze staot altied veur de spiegel eigenwijs* (El), *Wat is dat een iedel ding* (Ol-Nl), *Hi'j is me wat te iedel* te hooghartig (Ste) 2. dartzel, overdreven doend, door druk te zijn aandacht vragend *Die maegies van een jaor of zestien bin wel es wat iedel* (Ld), *'t Is een iedel persoon* hij doet steeds druk en overdreven (Wol), *Hi'j kon wel es ziek wodden, want hi'j is zo iedel en drok* (El), *een iedel jonk* [meisje] (Nbk), zo ook *Wat een iedel dinkien* (Ld), *een iedel peerd* een druk paard (Spa) 3. koortsig (Bdie, Sz) *Hi'j het koorse, hi'j is iedel* (Sz)

iedelhied (spor.) Voor -heid z. -hied de [i'dlhit] 1. het *iedel* zijn in bet. 1, 2

iedelig (Np) bn.; -er, -st [i'dləx] 1. een beetje onnozel, simpel (Np) *Dat meenske is een betien iedelig* (Np) 2. z. *iedel*

iedeltuit z. *iedeltute*

iedeltuite z. *iedeltute*

iedeltuitien z. *iedeltute*

iedeltute (Bdie, Nbk, Np) Ook *iedeltuitien* (Obk), **iedeltuit** (Dhau, Ld), **iedeltuite** (Nbk, Np), **ijdelruit** (Spa) de; -n; ...tutien [i...tytə/...tœjtin] 1. ijdelruit 2. meisje dat voortdurend giechelt (Obk) 3. druk en beweeglijk kind (Nbk, Np)

ieder onbep. vn. [i'dɪ] 1. (bijvoeglijk) ieder, elk *Die koe komt iedere drie weken weeromme, et is een brulder* (Dfo), *Hi'j kan hier ieder mement wezen* (Np), *in ieder geval, iedere dag* (ba) 2. (zelfst.) ieder een ieder vragt (bl), *ieder van heur* (Nbk), *Hujlaeden is ieders wark niet* (Pe-Dbl) * *Onder ieder koren zit kaf* (Op), *Ieder zien meuge, zee de jonge, en hi'j nam viegen veur de dust* (Nbk), ...at... (Nbk)

iederiene Ook *elkeniene* (Ld, Nbk, Obk, bl) onbep. vn. [i'dr'i:nə/ɛl(ə)kɪi:nə; aks. wisselt] 1. iedereen *'t Is een toer om et iederiene naor 't zin te maeken* (Wol),

Iederiene het tegenworig haost een auto (Obk), *Hi'j kan mit iederiene ommegeaon* (Ld), *Iederiene kan d'r an mit doen* (Spa), *Dat kan iederiene niet!* (Nbk), (van een vrouw die met allerlei mannen vrijt:) *Die leerfiets is groot mit iederiene* (Np), *Geef him mar wat meer, hi'j is ok iederiene niet* (Dfo, Nbk), *Ie bin iederiene ok niet* (Ma) **iederkeer** Ook *iederkeren* (Ma) bw. ['idɪ kt:ər/...kt:əɾn; aks. wisselt] 1. steeds *Ze is de fopspene iederkeer kwiet* (Wol), *Hi'j dot et iederkeer weer* (Ld), *Daenk d'r omme daj' 't vleis iederkeer even ommekeren* (Dho)

iederkeren z. *iederkeer*

iederreize (Obk) bw. ['idɪɾejzə; aks. wisselt] 1. steeds *Die kerel is hier iederreize, wat hi'j hier doen moet, weten we niet* (Obk)

iegel (OS, verspr. WS) de, et; -s; -tien ['ix] 1. (vaak verkl.) klein, bijdehand en pittig kind, vooral gezegd van een meisje, ook van bijdehante en evt. vinnige vrouw (OS, verspr. WS) zo ook *'t Is wat een kwaod iegeltien* een pittig, bijdehand meisje (Diz, Ma), *Een iegel kan bi'j alle gatten langes* redt zich overal uit (Ste) 2. kleine, lastige jongen (Ste, b: ln), ondeugend kind (Np) 3. grote, sterke, handige en alerte man (Sz) 4. pittige persoon, vinnig iemand, iemand die snel van zich afbijt (Dho, Diz, Ld, Np, Op, Spa) *Dat is een kwaod iegel* een pittig kereltje, met name: dat veel werk doet (Diz)

legypse (Nbk) Ook *Egypte* (spor.) et ['i'gɪp tə/ɪ:...] 1. het land Egypte (van een paartje dat nog niet genoeg geld bezat om zichzelf te bedruipen:) *Dat et [eet] mit mekere wel wat uut de pot van legypse, je ze krijgen wel 't een en ander van de eigen familie* (bl)

ieje pers. vn.; 2e pers. enk. ['ijə] 1. nadrukkelijke vorm van *ie*, z. aldaar *De gedaachten d'r bi'j holen, ieje!* (Np), *Ieje jowen en ikke mienen* ieder z'n eigen (Bu), *Doe ik zo jong was as ieje!* (Nbk)

iek (Ste, n: Ot) de, et (Ste: bet. 2) [i:k] 1. het eikschillen, het seizoen daarvan (n: Ot) *Nao Wolvegaoster mark gongen ze de iek in* (n: Ot) 2. het hout of de schors van de eik (Ste, n: Ot) *De iek die losmaekt was, wodden ok bossies van maekt; die bleven*

in de bos staon om te dreugen (n: Ot), *Wat zollen ze mit et iek daon hebben?* (Ste) 3. z. *iekenboom*

iekappel (Bu, Dhau, Ma, Op, Ste, Wol) de; -s; -tien ['i:kap] 1. galappel, galnoot

ieke z. *iekenboom*

iekeblad z. *iekenblad*

iekeboom z. *iekenboom*

ieken bn.; attr. ['i:kp] 1. van eikenhout *een ieken taofel* (Ma, Op, Ow, Pe-Dbl), *...stoel* (El), *een oold ieken kammenet* (Op), *ieken keukens* (Np), *Die stielen bin klaore ieken korrel* bestaan voornamelijk (nog) uit de kern van eikenbomen (Ste) 2. z. *iekenboom*

iekenbaste (Op, Pe-Dbl, Wol) de; -n; ...bassien ['i:...] 1. schors van de eik

iekenbient (El) de; -en ['i:...] 1. boomstam van, paal uit een eik bestemd voor het bintwerk in een boerderij *Vroeger wodden de iekenbienten behakt om ze kaant te maeken* (El)

iekenblad (Bdie, Nbk, Np, Nt, Obk, Op) Ook *iekeblad* (Db, El, Np) et; ...blaeden; ...blattien [i:kp'blat/'i:kə...] 1. blad van een eik *Aj' geiten an de schieteri'je hadden, gaf ie ze een iekenblad* (Np)

iekenbonegarre (Op) de; -n; -gien [...'b...] 1. eikehouten bonestok

iekenboom (Bu, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Np, Ste, Wol) Ook *iekeboom* (Diz, Ste, Sz), *ieke* (El, fp), *iek* (Db, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl), *ieken* (Dfo, Ld, Nbk, Ow), *ekkelboom* (Dho, Mun, Nbk, Np, Nt, Spa) [i:kp'bō:m/'i:kə.../i:k(ə)/i:kp/'ek]... - eikeboom *Daor staot ok nog een ieken tussen* (Nbk)

iekenbos (Bu, Np) de; -sen; -sien ['i:...] 1. eikenbos

iekeneute (El) de; -n; ...neutien ['ikə...] 1. eikel

iekengarre (Ld, Ow) de; -n; -gien [i:kp'garə] 1. eiken stok, twijg, om mee op te drijven en/of te slaan, vaak om harder mee te kunnen slaan dan met een *garre* van ander hout *Een iekengarre daor kreej' vroeger mit op 'e beerlig...!* (Ld)

iekenhakhoolt (v) et [...'hak...] 1. hakhout bestaande uit eiken

iekenhoolt Ook *iekenhout* (WH) ['i:...] - eikehout

iekenhoolten (verspr.) bn.; attr. ['i:...] 1. van eikehout *een iekenhoolten kaaste*

iekenhout - ielegaal

(Diz), *een zwaore, iekenhoolten deure* (b)

iekenhout z. *iekenhooft*

iekenlaene (v) de; -n; ...laentien [...'l...] 1. laan met aan weerszijden eiken

iekeschelle z. *iekschelle*

iekeschosse (Dho, Diz, Obk) Ook *iekeschosse* (Obk), *iekeschos* (Ld, Spa, Ste, Sz) de; -n; ...schossien ['i:kʃkɔʃə/'i:kə...] 1. eikeschors

iekenstamme (Op) Ook *iekestamme* (Db) ['i:...] - eikestam

ieketakke z. *iekentoeke*

iekentoeke (Ld) Ook *ieketakke* (verspr.), *ekkeltakke* (Dho, Mun), *ieketakke* (Dho, Diz, Sz, Wol) de; -n; ...toekien ['i:...] 1. tak van een eik

iekenwal (Nbk, Np) de; -len; -legien [...'wal] 1. houtwal of evt. strook anderszins, beplant met eiken

iekeren (Nbk, Nw, b, k: Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; iekerde, het iekerd ['ikrɛ]

1. ijken (van weeg- en meetinstrumenten en -gereedschappen) *E. hadde een halfmingel in de euliebusse; dat halfmingel mos iekerd wodden* (Nbk), *Ie mossen d'r mit naor Berkoop of Oosterwoolde henne te iekeren, om de twie jaor* (Nbk), *Bij de kop veur de bonen (1 1/2 pond) en de vuufkop veur de eerpels mos ok iekerd wodden* (Nbk), *De kwatmaote en de vuufkop mossen iekerd wodden, we mossen d'r mit naor Noordwoolde om te iekeren* (Nw)

iekerig (Nt, Sz) bn., bw.; -er, -st ['i:kɔx, ...kər...] 1. wrang, erg zuur smakend *Dic rebarber smaakt iekerig* (Sz)

iekermeester (k: Ste) de; -s ['ikr...] 1. ijkmeester

iekeschelle z. *iekschelle*

iekeschellen z. *iekschellen*

iekeschos(se) z. *iekeschosse*

iekestamme z. *iekenstamme*

ieketakke z. *iekentoeke*

iekhakken (k: Ste) onbep. w. ['i:k...] 1. bast van de eik fijn hakken

iekhakker (k: Ste) de; -s ['i:k...] 1. degene die de bast van de eik fijn hakt

iekhoorn (Bu, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Ste, bl) Ook *eekhoorn*, *iekoorn* (Nbk), *eker* (Mun) de; -s; -tien ['i:k.../'i:.../'i:kɔ] 1. eekhoorn

iekkloppen z. *iekschellen*

iekklopper z. *iekschelder*

iekleule (k: Ste) de; -n ['i:k...] 1. molen die de fijn gehakte bast van eiken fijn maalde, nog bekend uit *Stienwiek*

iekmulder Ook *iekmuller* (bo: Nw) de; -s; -tien ['i:kmʌldɛr/...mʌlɛ] 1. meikever 2. kleine persoon (Nw)

iekmuller z. *iekmulder*

iekoorn z. *iekhoorn*

iekschelder (verspr.) Ook *iekscheller* (spor.), *iekklopper* (Bu, Ste) de; -s; -tien ['i:kʃkeldɛr/...skelɛr/...klopɛ]

1. eikschiller *Hier bij omme kwammen vroeger iekschelders van de Veluwe, die nuumden we ok wel de Geldersen* (Nbk)

iekschelle (verspr.) Ook *iekeschelle* (Diz, Spa), *iekschelle* (Ld, Nbk, Op, Ow) de; -n; -gien ['i:kʃkelə/'i:kə...] 1. eikebast, eikeschors

iekschellen Ook *iekeschellen* (Np), *iekkloppen* (Ste) ['i:k(ə)...] - eikschillen

iekscheller z. *iekschelder*

iekschelleri'je (n: Ot) de [...'rɛjə] 1. het eikschillen *De laeste iekschelleri'je in Van Giffen's bos in Ooldetriene was in 1939/1940 op gezag van de Staot* (n: Ot)

iekwet (l) ['ikwet] - ijkwet

iekwezen (Nw) et ['ikwɛ:zɛ] 1. ijkwezen *We kregen van et iekwezen bericht dat we kommen mossen* (Nw)

iel (verspr.) Ook *eelt* (Bu, Dho, Ld, Mun, Ol-Nl, Op, Spa), *ielt* (Ld, Obk, Ste, Wol, b) et [il:/i:lt/ilt] 1. eelt *iel in de hanen hebben* (verspr.): *Dat is ok een dikke waarker, hij het et iel dikke in de hanen* (Obk), *Hij het bulten iel in de hanen* (Diz), *D'r zit aorig eelt an de hakken* (Dho), *We hebben iel onder de voeten* (Dhau), *Hij het iel op 'e vingers van 't centetellen* is erg gierig (Np) * *Iel in de hanen is gien schaande mar een teken daj' wat doen!* (Db), *Eelt in de hannen is eervoller as gouden ringen om de vingers* (Spa)

ielbulte (El, Nbk, Ow, Sz) Ook *eeltbulte* (Dho) de; -n; ...bultien ['i:...] 1. eeltknobbel

'k Hebbe een ielbulte onder 't been (Sz)

ielegaal Ook *illegaol* (vo) bn.; ielegaler, -st [ilə'ga:l/...gə:əl] 1. illegaal, verboden *Die meensken bin hier ielegaal* (Nbk), (zelfst.) *ielegalen* illegalen 2. illegaal tijdens de Duitse bezetting *een ielegale kraante*, (zelfst.) *de ielegalen* de mensen die in het verzet zaten (Nbk), *de illegaole*

blatties nl. van het verzet in de tweede wereldoorlog (vo)

ielegaliteit (Nbk) [iləgali'tejt] - illegaliteit: het illegale verzet, de illegale verzetsorganisatie tegen de Duitsers in de tweede wereldoorlog *Ze zatten in de ielegaliteit* ze maakten deel uit van (...) (Nbk)

ielegat z. *ielgat*

ielen (Bdie, Dfo, Dhau, El, Mun, Np) Ook *ijlen* (verspr.) ['iɫn/'ejɫn] - ijlen (bij koorts) *Hij het hoge koorts mit de griep en het de hiele nacht ield* (El), *Zie lig mar wat te ielen, 't is niet best mit heur* (Bdie) *Hij het hoge koorts mit de griep en het de hiele nacht ield* (El)

ielestiek (verspr. OS) Ook *hielestiek* (Bu, Dhau, El, Np, Ow, b: ln), *helestiek* (Dho, Diz, Mun, Wol), *elstiek* (Bdie, Ol-Nl, Spa) et ['iləstik/'hi.../'hɪ:ɫ... /ɪ:ɫ...; aks. ook wel op de laatste lettergreep] 1. elastiek (strook-, band- of koordvormig, evt. omkleed met stof) *Ik moet even hielestiek in de kniekousen doen* (Dhau), *Die het 't ielestiek ok uut de broek, want hij zit mar te holen en te keren* (Dfo), *'t Helestiek is uut de broek knapt* (Diz), *nij elstiek in de broek zetten* (Ld, Spa), *'t Helestiek is de rek uut* (Bu)

ielestieken (Nbk, Np) Ook *elstieken* (Ol-Nl), *helestieken* (Diz, Ste), *hielestieken* (Bu) bn.; attr. ['iləstikɛn, ...'s.../ɪ:ɫ...] 1. van elastiek *helestieken kousen* (Ol-Nl, Ste), *ielestieken knijfstokken* (Np)

ielestiekien (Nbk) Ook *illestiekien* (Nbk), *hielestiekien* (Mun), *helestiekien* (Wol) ['iləstikɪn, ...'s.../'ɪɫ..., ...'s.../ɪ:ɫ...] - elastiekje

ielgat (Bdie, Db, Dfo, El, Nbk, Obk, Op, Pe-Dbl) Ook *ielegat* (Ld, Ow, b: ln, bs: Dfo, El) et; -ten; -tien ['ilgat/'ilə...] 1. ijlgat, vlieggat in bijenkorf of -kast *Mit slecht weer kommen de bijen niet tot et ielgat uut* (El), *De ielgatten mossen nog eupenmaekt woden* (Obk), *De raand van et ielgat wodde wel es wit varfd, dan zollen de bijen dat vlieggat beter weerommevienen kunnen* (bs: Obk), wat om dezelfde reden ook wel eens werd uitgevoerd in geel of blauw (bs: Dfo), *Et ielgat ontstaot deurdad d'r even een stokkien uut de waole sneden wodt (recht-hoekig), wiels et stok daor ofsneden is, goed mit spleute omwunden wodt; et ielgat mag niet kleinder wezen as 6 mm, mar ok*

niet al te groot want d'r mag bijglicks gien moes in kommen kunnen in de winter (bs), vandaar *Bij de winter maeken de bijen zels heur ielgat al wat kleinder om de koolde uut de kōrf te haelen; ze doen dat mit was of propolis* (bs)

ielknobbel (Obk) Ook *ieltknobbel* (Obk, Ol-Nl, Op), *eeltknobbel* (Ld, Sz) ['il.../'ilt.../'ɪ:ɫt...] - eeltknobbel

ielt z. *iel*

ieltknobbel z. *ielknobbel*

ieme (Db, Nbk, Np, Ow, Pe-Dbl, b, p, j) Ook *imme* (j) de; -n; -gien ['imə/'ɪmə] 1. honingbij *De iemen goonzen* (Np), *De immegies kwammen al in de bedering, en gongen al op de heidebloempies* (j)

iemekōrf (Np) de; ...kōrfen; -ien ['i...] 1. bijenkorf: korf voor, met honingbijen

iemepikker (Db) Ook *iemkepikker* (Mun) de; -s; -tien ['im:pikɛr/'imkə...] 1. koolmees

iemertien (verspr.) Ook *hiemertien* (Bdie, Dho, Ste, Sz, Wol), *hemeltien* (Ld, bl), *hemertien* (Op), *imkertien* (Nbk), z. ook *hemel* et; iemerties ['i(:)mɛr.../'hɪ:ɫ... /...mɛr.../'ɪmkɛrtɪn] 1. huiskrekkel, bakkersbeest *'t Hiemertien zat kot bij de bakkersoven* (Pe-Dbl), *Vroeger hadde ze bij de bakker iemerties onder de oven* (Spa), *Heur de iemerties es sjilpen* (Ma), *Vroeger haj' wel es iemerties onder de vloer* (Ol-Nl)

iemkepikker z. *iemepikker*

iemker Ook *imker* (Bdie, Dho, Nbk, Obk, Op, Spa, Wol) de; -s; -tien ['imkɛr/'ɪm...] 1. iemker, bijenhouder * *Een rieke iemker wodt nooit aarm* een iemker zal zich nimmer hoeven te vervelen (bs: Op, Ow),

...niet aarm id. (bs: Op, Ow)

iemkeren (verspr.) Ook *imkeren* (Nbk) zw. ww.; iemkerde, het iemkerd ['imkɛrɪn/'ɪmkɛrɪn] 1. bijenhouden, de bijenteelt uitoefenen *Et was een minne zomer om te iemkeren* (Db)

iemkeri'je (verspr.) Ook *imkeri'je* (Nbk) de [...'r...; z. -i'je] 1. bijenteelt *Die iemkeri'je het 'm niet veule opbrocht* (Op), *O. uut Appelsche dee vroeger een protte an iemkeri'je* (Db) 2. bijenkorf en andere benodigdheden voor de bijenteelt (Dhau) *Die man maekt zien iemkeri'je ok al weer veur mekeer* (Dhau)

iemkerskappe (Np) - imkerkap

ien z. *iene* II**ien-meifeest** - een-meifeest**ien-twie-drie** - een-twee-drie *Dat kuj' zo ien-twie-drie mar niet doen* (Nbk)**ien-twiekombinaosie** (l) - een-tweekombinatie**ienakter** - eenakter**iencellig** (l) - eencellig**iendaeg** (Nbk) - eendaags: een dag du-
rend *een iendaegse reiz*e**iendagskuken** z. *iendagspiekien***iendagspiekien** (vo) Ook **iendagskuken**
(Nt) [*i:ndaxspikin*] - eendagskuiken**iender** (l) [*i:ndr*] - eender, in *'t Is mi'j krek iender* het maakt me niet uit**iendiels** (Pe-Dbl) - eensdeels, in *Da'k van huus west bin, daor bin 'k iendiels bliede omme* (Pe-Dbl)**iendracht** (spor.) bn. 1. eendracht * *Iendracht maakt macht* (spor.)**iendrachtig** (verspr.) - eendrachtig**iene** I de; -n; ientien [*i:nə*] 1. bekend cij-
ferteken, vgl. *een Romeinse iene* 2. één als
rapportcijfer e.d. *een iene op 'e rippetisie
veur wiskunde* 3. één op kaarten, dobbel-
stenen e.d. *een iene goorien*, ook: de desbe-
treffende kaart e.d.**iene** II In verb. ook *ien* telw. 1. één (op-
sommend) *ien(e), twee(je), drie(je), vier(e)*
(...) enz., (geroepen bij een start, bijv. van
hardlopen:) *Ien, twee, drie, of!* (spor.),
Iene appel wodt al een betien rotterig
(Nbk), *Die iene man wol hier wel henne*
(Nbk), *ien(e) keer. Die iene keer wollen ze
nog wel kommen* (Nbk), *'k Zeg et nog ien
keer, en dan is 't uut* (Wol), *Dat was ien
keer, mar nooit weer* (Spa), *in ien keer.
Hi'j scheut him d'r in ien keer in* (Nbk), *'t
Kotien van mien iene vinger is kroem
gruid van één van m'n vingers* (Op), *niet
iene niemand, ien(e) van beide(n)*: *'t Is
iene van beiden, of ie gaon je now wasken
of ie gaon drekt op bedde* (Nbk), *Iene van
de groep kwam bi'j oons* (Nbk), *Nee, ik
weet zeker, et weren d'r meer as iene*
(Nbk), *de bieten op iene zetten de rij
bieten uitdunnen*, nl. zó dat er zo'n 25 tot
30 cm tussenruimte is (verspr.), zo ook
...op *ienen zetten* (El, Nt, Ol-Nl, Spa), *D'r
is iene van de vufe op 'e loop* hij is een
beetje onnozel, een beetje gek (Nw, Np), *'t
Is niet iene van de vlogsten* hij is niet bep.
lenig, snel e.d. (Nbk), *'t Is niet iene van**de snuggersten, an elke vinger iene hebben*
(spor.), *'t Komt op iene niet an gezeged*
wanneer men ergens veel van heeft, bijv.
van een boer met veel koeien (Nbk), *bi'j
ienen* bijna één uur (Nbk), *in ienen* aan één
stuk, zonder onderbreking: *in ienen deur-
fietsen* (Ow), *As we de koffie op hebben,
zullen we dan in ienen deurgaon?* (Bdie,
Ol-Nl), *Oonze buren gongen in ienen deur
naor Kannede* (Ld), *Dat vervelende lewaai
gong mar in ienen deur* (Op), *in ienen
deurwarken* nl. zodanig dat men het af
krijgt (Ste), *an ienen*. aaneen, in een
gestage stroom (Obk): *As 't draeven is in
Wolvege rieden de auto's an ienen deur*
(Obk) 2. in tegenstelling met *aander*, vgl.
De iene wol dit, de ere wat aandere (bl), *de
ien of aander, et ien of aander, Niet om 't
ien of aander, mar (...), et ien en aander,
Van 't ien op 't aander: hoe daenk ie d'r
over?* à propos (p, Nbk) 3. eerste *nommer
iene, heufdstok iene* 4. hetzelfde, één
geheel vormend *onder ien dak wonen, Die
vri'jeri'je onder ien dak vun ze mar ver-
velend* (b), *iene lijn trekken, ien en de-
zelve: 't Bedrief was altied uitvoerd deur
ien en dezelve familie* (j), ...en *etzelve, as
ien man* (Nbk), *Ze gong in ien aodem deur*
(Nbk), *'t Gaot an ien weg deur aan één
stuk* (Nbk), ...an *iene draod weg...* id.
(Nbk), *in ien woord: 't Was in ien woord
geweldig* (Nbk), *an ien stok deur. We bin
an ien stuk deurgaon* (Spa), *'k He't an ien
stok deur maakt* (Nbk), *Hi'j jammerde an
ien weg deur aan één stuk door* (Nbk),
*Now J., wat ziej' d'r uut, 't is ja ien bloed,
allegere bloed* (b), *ien en af: 't Was ien en
al netuur om oons henne* (j), *'t Was iene
bonk waeter mit die regen een en al* (Nbk),
't Regent an ien stok deur (Nbk), *'k Bin in
iene rok deurgaon* (Np), *'t Is ien toet mem
het komt op hetzelfde neer* (Nw), *'t Is ien
pot nat* id. (Nbk), ...*iene pot...* (Np), *Et is
mij iene blote konte* het maakt me niets
uit, het is me eender (Np) 5. één geheel *Et
dörp is iene* een hechte, eensgezinde
gemeenschap (Np) * *De iene dienst is de
aandere weerd* (Bdie), *Twieje kun meer as
iene* (Nbk), ...*weten meer as...* (Nbk), *Elke
gulden is d'r weer iene* (Nbk), *Ie kun 't
iene doen en et aandere niet laoten* je zou
beide dingen kunnen doen (Nbk)
iene III onbep. vn. 1. iemand, een *Het d'r*

ok iene west, vandaage? (Obk), *Is d'r misschien ok iene, die mi'j even helpen kan?* (Op), *Is d'r iene (an de deure)?* (Wol), *iene van heur, Mar a'k d'r iene kriegen kon* [nl. een huishoudster of vrouw], *die zol et goed bi'j mi'j hebben* (j), *iene van niks* iemand die niks voorstelt, waarvan niemand iets hoeft te verwachten (Nbk, Np), *iene aandere, wat veur iene* wat voor iemand *zoe'n iene* zo iemand, *H. ston d'r as iene bi'j die een slag mit de mael-poede had hadde, en dee alles verkeerd wat H. him bestelde* (j), *Zol d'r ok iene wezen die mi'j even helpen kan* is er zo iemand (Nbk), ook: kan iemand van u (Nbk), (zelfst.) *een nuveren iene, een vremden iene* en soortgelijke konstrukties 2. één of andere persoon, wie dan ook *Hi'j wol niet dat iene et zien zol, As d'r now icne was die niks van de karke en al die fiene rommel hebben mos, dan was 't A. II. wel* (b) 3. de mensen, men *Ze kun iene et soms knap lastig maeken* (Nbk), ook *...et iene...* (Nbk) 4. een zeker iemand die men niet nader noemt *Iene reisde mit de witkalk bi'j de meensen langes* er was iemand die met witkalk langs de huizen ventte (Sz), *Ik ken wel iene die dat doen kunnen zol* nl. jij (Ste) 5. een bijzonder iemand *Aj' zoe'n baene hebben, dan bi'j' temeensen iene* dan stel je tenminste wat voor (Nbk), *Dat is me d'r ok iene! Die lat me hier gewoon staon een raar iemand* (Dhau), *Dan daenk ie dat et niet klaor komt, mar dan wart hi'j dag en nacht deur. Et is me d'r iene, heur!* (Nbk) 6. een exemplaar van iets *Die appels bin niet zo goed meer, mar zuuk d'r mar een mooien iene uut* (Nbk), *Za'k je d'r nog iene inschinken?* nl. in het drinkglas: koffie, een borrel enz. (Nbk), ook (meestal van een borrel) *Schink me nog mar iene in* (Np, Nbk), *D'r is iene bi'j him op 'e loop* hij heeft nauwelijks verstand, hij is een beetje onnozelen, een beetje gek (b), zo ook *D'r speult iene deur de goeien henne* (Nw), *D'r vleug...* (Nw), *wat veur ienc* wat voor soort exemplaar, *zoe'n iene* zo'n exemplaar, *hoe'n iene* wat voor een, (zelfst.) *een langen iene, een goeien iene*, (van bijv. appels) *een rotterigen iene* en soortgelijke konstrukties **ieneiig** (spor.) - eeneiig een *ieneiige twieling*

ienendattig [ĩ:n̩...; aks. wisselt] - eenendertig
ienendattigen (Np) [...'daɪ̯ə̯:] - een bep. kaartspel spelen
ieneneenhalf z. *ienenehalf*
ienenehalf (Nbk) Ook *ieneneenhalf* (Nbk) [ĩ:n̩h.../ĩ:n̩n̩h...; aks. wisselt] - anderhalf
ienennegentig [ĩ:n̩...; aks. wisselt] - eenennegentig
ienentachtig - eenentachtig
ienentwintig - eenentwintig
ienentwintigen (spor.) - eenentwintigen
ieneneveertig - eeneneveertig
ienenvieftig (Nbk, Ow) Ook *ienenvuustig* (Nbk, Np, Obk) - eenenvijftig
ienenvuustig z. *ienenvieftig*
ienenzestig - eenenzestig
ienenzeuventig (Nbk, Np) Ook *ienenzuventig* (Nbk) - eenenzeventig
ienenzuiventig z. *ienenzeventig*
iengezinshuus (spor.) - eengezinshuis
iengezinswoning (verspr.) - eengezinswoning
ienhaans (verspr.) bn.; attr. [ĩ:n̩hã:s] 1. (vaak zelfst.) gezegd van een dikke boterham, een dikke snee roggebrood (i.t.t. een *twiehaans*, een dunne boterham: die men daarom met béide handen moet vasthouden)
ienheufdig (spor.) [aks. wisselt] - eenhoofdige: met één leidinggevende persoon
ienhied Voor -heid z. -hied de; ...heden [ĩ:n̩hit] 1. het van dezelfde soort zijn *ienhied van pries* (Nbk) 2. harmonie, eensgezindheid *Was d'r mar es wat meer ienhied onder de meensen* (Nbk) 3. eenheid door interne samenhang *Stellingwarf is nog wel een kulturele ienhied, mar zol et niet ok nog es weer een adminstratieve ienhied wodden kunnen?* (Nbk), *de mobile ienhied* (l)
ienheidsbesef (l) - eenheidsbesef
ienheidsgevuul (spor.) - eenheidsgevoel
ienheidspries (l) - eenheidsprijs
ienheidsstaot (l) - eenheidsstaat
ienhoevig (l) [ĩ:n̩hu:wax, ...vax; aks. wisselt] - eenhoevig
ienig z. *ienigst*
ienigst Ook *ienig* [ĩ:n̩x(st)] - enigst *de ienige in de hiele buurte die d'r een stamboom op nao hul* (b), *'t Ienige wat hi'j opbrengen kan bi'j een eer zien ongelok is behaegen* (b), *As ienigste dochter was dat*

ienjaorig - ienperig

heur toekommen (v), *'t Was zien ienigst kiend* (Nbk), *'t Was zien ienigste hebben en hollen* (v), (zelfst.) *We bin de ienigsten niet* er zijn (heus) wel meer die ermee te maken hebben (Nbk, Np)

ienjaorig - eenjarig

ienkaemerwoning (spor.) - eenkamerwoning

ienkeer bw. [i:ŋ...] 1. één maal, bij één gelegenheid *Dat hek nog mar ienkeer zien* (Nbk) 2. op een bep. tijdstip *As et mar ienkeer zo wied is!* (Nbk) 3. niet meer te veranderen *Die hek now ienkeer mitneumen* (b), *Zo bin de wetten now ienkeer* (Np)

ienkennig Ook **inkennig** (App, b), **een-kennig** (Spa) [i:ŋ'kenəx/ŋ.../i:ŋ...] - eenkennig

ienkoesvreten (Ste) et [i:ŋkus'fr:ŋ] 1. het voer voor één koe in de winter (aan hooi; plm. vier vrachten)

ienlettergrepig (l) - eenlettergrepig: monosyllabisch

ienlik (Dhau, El, ZW, Wol en west., bl) bn., bw.; -er, -st [i:lək] 1. in eenzaamheid zijnd, alleen *Mien beppe vuult heur zo ienlik* (Dhau), *Dat vrouwgien woont daor zo ienlik midden op 'e heide* (Wol), *We woonden jaoren in een huus dat ienlik ston, mar we mochten d'r graag wonen* (Sz)

ienling Ook **eenling** (Spa) [i:lŋ/'i:...] - eenling *Jan ienling* een man die alleen woont (Ld), *'t Is een ienling* een enigst kind (Nbk)

ienloopsgeweer (Nbk) [i:..., ...gə'w...] - eenloper

ienloopsjachtgeweer (Op) et; ...geweren; -tien [...'j...] 1. jachtgeweer met één loop

ienmaansaktie (l) - eenmansaktie

ienmaansbedrijf (spor.) - eenmansbedrijf, met name van een boerderij

ienmaansfraktie (spor.) - eenmansfraktie

ienmaansschoele (spor.) - eenmansschool

ienmaanswark (Nbk) - eenmanswerk *Ze hebben daor inbreuken, et leek gien ienmaanswark* (Nbk)

ienmaanszaeke (spor.) - eenmanszaak

ienmaol (verspr.) bw. [i:mo:əl] 1. één keer *'k Hebbe dat ienmaol daon, mar dat doe 'k nooit weer* (Op), *Ienmaol 's jaors komt hi'j om de hure* (Np), *En doe op ienmaol...!* en toen inééns (Nbk), *Ienmaol, aandermaol,*

verkocht (Ow, Nbk) * *Ienmaol komt an alles een aende* (Obk), *Ienmaol gaon we allemaole eens sterven* we (Nt)

ienmaolig (Bdie, Nbk) [i:m...; aks. wisselt] - eenmalig *een ienmaolige aanbieding* (Nbk)

ienmetorig (spor.) - eenmotorig

ienmoed (verspr. OS, Bdie, Bu, Op, Ste, Sz, b: ln) de [i:mu(:)t] 1. ernst *'t Is mi'j ienmoed, daor moej' niet om lachen* het is me ernst, neem het s.v.p. serieus, het is menens! (Nbk, Ste), *'k Wil hier dudelik zeggen en 't is mi'j ienmoed: as dit veurstel anneumen wodt, bedaank ik as veurzitter!* (Op), *'t Wodt 'm now ienmoed, hi'j zet now deur!* (El)

ienoge - eenoog: persoon of dier met slechts één oog

ienogig Ook **eenogig** (Spa) [aks. wisselt] - eenogig (zelfst.:) *een ienogige* een eenoog (Pe-Dbl)

ienooldergezin (l) - eenoudergezin

ienoolderoftrek (l) - eenouderafrek

ienpaerig z. **ienperig**

ienpeerdsbedrief (verspr.) et; ...bedrieven;

-ien [...bə'drif, ook wel 'i:m...] 1. klein boerenbedrijf, nl. met slechts één paard

ienpeerdsboer (verspr.) de; -en; -tien [...'b...] 1. (vaak verkl.) kleine boer, nl. met slechts één paard op z'n bedrijf

ienpeerdsdissel (Dfo, Ld, Ma, Ow) de; -s; -tien [...'d...] 1. dissel bij éénspan

ienpeerdshujmesiene (Nbk, Ste) de; -n, -s [...'h...] 1. hooimachine getrokken door één paard

ienpeerdsleide (Dhau, Ld, Nbk, Np, Obk, Op, Ow) Ook **ienpeerdsleidsel** (Bu, Db, Dho) et; -n [...'l..., 'i:...] 1. leidsel voor één paard *Ie hebben een ienpeerdsleide en een dubbel leide* (Ld)

ienpeerdsleidsel z. **ienpeerdsleide**

ienpeerdsmesiene (Db, El, Nbk, Np, Obk) de; -n, -s [...'si...] 1. machine getrokken door één paard (met name maaimachine)

ienpeerdsmi'jmesiene (ZW, Op, Spa) de; -n, -s [...'m...] 1. maaimachine getrokken door één paard

ienpeerdsvoer (ZW, Dhau, Nt, Op, Ow, Sz) et; -en; -tien [...'f...] 1. voer hooi, mest e.d. door één paard getrokken (dus niet zwaar, hoog beladen) *een ienpeerdsvoer dong* mest (Dhau)

ienperig (verspr. OS, Bu, Dho, p) Ook

ienpaerig (ZW, verspr. WS noord. van de *Lende*), **eenparig** (WH) [i̇:mpu:əɾəx/...e:.../i̇:mpa:....; aks. wisselt] - eenparig: onderling gelijk

ienpersoons Ook **eenpersoons** (WH) bn. 1. eenpersoons *Dat bedde is mar ienpersoons* (Nbk), overigens voornamelijk als eerste deel van een samenstelling

ienpersoonsbedde et; -n; -gien [...'b...] 1. eenpersoonsbed

ienpersoonsdeken (Nbk) [...'d...] - eenpersoonsdeken

ienpersoonskaemer (Nbk) [...'k...] - eenpersoonskamer

ienpersoonsledekaant (Nbk) [...'k...] - eenpersoonsledikant

ienperti'jstaot (l) - eenpartijstaat

ienpitsstel (spor.) [i̇:'m..., ...'st...] - eenpitsstel

ienpolig (l) - eenpolig

ienponder (spor.) - eenponder: bep. produkt of voorwerp van een pond

ienrichtingsverkeer - eenrichtingsverkeer

iens I bn.; pred. [i̇:s] 1. eens *Zien dawwe 't vanaovend weer wat iens wodden kunnen* (Obk), *Dat bin 'k niet mit jow iens* (Diz), *Daor kan 'k 't mit iens wezen* (Ste), *Ze bin 't d'r over iens wodden* zijn tot een akkoord gekomen (Ste), *We kun 't wel iens wodden* we komen zeker wel tot overeenstemming, ook: we kunnen het goed met elkaar vinden (Nbk, Ow), vandaar: *Kuj'm 't wat iens wodden, tegere?* (Nbk), *Ze bin et iens wodden* (Nbk, Np), ook: ze hebben het plan opgevat te gaan trouwen (Nbk, Np)

iens II bw. 1. ooit, eenmaal *Iens zal 't wel uitkommen, wie de schuldige is* (Bu), *Iens in 't leven kom ie d'r allemaole zo veur te staon* (Pe-Dbl), *Da's iens mar nooit weer* (Dho, Nbk), *iens en veurgoed* (ba), *veur iens en altied* (Nbk) 2. in *niet iens*: *Ze wussen et niet iens* (b), *...iens niet* (Dmi, Nbk), *Wij kieken iens niet naor de pries* (b), *Hij kwam iens niet opdaegen* (Nbk)

iens III (b) bez. vn. 1. z'n, nl. bij *men*, in zinnen als *Men is langer* [zo langzamerhand, de laatste tijd] *in geveer van iens leven, aj' op 'e weg binnen* (b)

ienscherig (OS, ZW, Diz) Ook **ienschaerig** (Diz) bn. [i̇:sku:əɾəx/...ske:əɾəx; aks. wisselt] 1. eenscharig *een ienscherige ploeg* (Ma, Ld)

iensen (Nbk, b) [i̇:'sɲ], in *niet iensen* niet eens *Zoveer hadden ze 't now dus al brocht dat de manluden niet iensen gien kaans hebben om dat baentien te kriegen* (b)

iensgelieks z. *insgelieks*

iensgezind Ook **eensgezind** (spor.) [i̇:nsxəsint/i̇:ns...; aks. wisselt] - eensgezind *Iensgezind vunnen ze dat dat niet deurgaon mos* (Pe-Dbl), *De kiender hebben zo iensgezind an 't speulen west* (Sz), *Da's een eensgezind ploegien* (Spa)

iensgezindhied, voor -heid z. -hied - eensgezindheid *In Else is een boel iensgezindhied* (El)

ienspan (verspr.) Ook **eenspan** (Sz), **inspan** (Spa) et; -nen; -negien [i̇:'span/i̇:.../i̇(n)...] 1. wagen of evt. rijtuig met één paard 2. tweearmige disselboom, trekhout voor één paard, lamoen *De bloktonge is et dwasplaankien op et veurstel, daor et ienspan in haokt wodt* (Bu), *De spoorstok zat an et ienspan vaaste* (Ma), *Et peerd zat veur mit een lichter an et stel (van leer), en dat zat an et ienspan vaaste* (Ma), *As et peerd in et ienspan lopt, dan moej' een hiele kotte sule hebben mit een dwasbal-kien; dat ienspan wodde bruukt as de boer en zien familie op vesite ging, of as ze argens varkens ofleveren mossen* (Ma), *Aj' op de zittersplaanke zatten kwam et peerd vaeke in et ienspan; eers kon de boer niet bi'j de sule kommen. As et peerd in et ienspan leup, was et ok allegeer wat veiliger, et peerd kon niet zomar naor links of naor rechts* (Ma)

ienstemmig (Nbk, l) bn., bw. [aks. wisselt] 1. (bn.; van muziek) eenstemmig *een ienstemmig lietien* (Nbk) 2. met eenstemmigheid *De vergeerdering was ienstemmig* (l)

ienstemmighied (spor.), voor -heid z. -hied - eenstemmigheid

ienstiensmure (verspr.) [i̇:stī:s'my:əɾə] - eensteensmuur

ientaelig (l) - eentalig *Ientaelig Stellingwarfs is tegenwoordig haost gieniene meer* (l)

ientien I et; ienties [i̇:'ntin] 1. kleine l (cijfer)

ientien II zelfst. onbep. vn. 1. centje, vgl. *Et is me d'r ientien, in zien ientien, op zien ientien, Hij zat d'r in zien dooie ientien te visken* (Nbk)

ientonig - ies

ientonig Ook **eentonig** (WH) bn., bw.; -er, -st [i:n'tō: ɛnəx/i:n't...] 1. steeds volgens hetzelfde patroon verlopend en daardoor vervelend, saai 2. monotoon klinkend

ientonner (spor.) - eentonner

ienvoold (b) de [i:fo:lt] 1. eenvoud: eerlijkheid, oprechtheid *Ok now wij in alle ienvoold over Jow en de zaeken van Jow keuninkriek praoten* (b)

ienvooldig (Dhau, Nbk, Ow, Ste, b, v) Ook **ienvoudig** (verspr.), **eenvoudig** (WH) bn., bw.; -er, -st [i:'fo:ldəx/...'fəmdəx] 1. niet van hoge, belangrijke afkomst 't *Bin mar ienvooldige meensken* gewone en betrouwbare mensen (Ste) 2. simpel, ongekompliseerd *Och, dat is hiel ienvooldig* (Nbk), *Dat is et ienvooldigste* het gemakkelijkste (Nbk), *Deur een ienvooldige pennestreek kwam d'r in november 1918 een aende an de macht van de keizer van Oostenriek* (v)

ienvoudig z. *ienvooldig*

ienwodding (spor.) [i:wɔdɪŋ] - eenwording *de ienwodding van Europa*

ienzelvig (Nbk, Obk, Ol-Nl) bn., bw.; -er, -st [i:'selwəx, ...vəx] 1. anderen mijndend, zich afzonderend (Nbk, Obk) 2. (van grond) met weinig samenhang, of: weinig gevarieerd (Ol-Nl) *Die grond is slim ienzelvig* (Ol-Nl)

ienzem [i:'sm, ...ɛm] - eenzaam *Hij was ienzem, en hij vuulde him ok slim ienzem* (Nbk), *Wat het die man et ienzem aovens* (j), *Ienzem en verlaoten woonde hi'j daor in de lanen* (j), *Gien meenske in et dörp dust ooit een voete te zetten op de ienzeme rietkraege* (j)

ienzemiahied Voor -heid z. -hied de [i:'...] 1. het eenzaam zijn 2. afzondering, eenzame plaats *Och wonen jim hier achteruut hielemaole in de ienzemiahied?* (Nbk)

ienziedig bn., bw.; -er, -st [i:'si...] 1. slechts in één opzicht, richting ontwikkeld *Geleerdhied is soms slim ienziedig* (Obk), *Hij is wel wat ienziedig* is geïnteresseerd in, legt zich toe op maar één ding (Nbk) 2. slechts één kant, één partij bevoorludend *een ienziedige overienkomst*, *De veurzitter was wel wat ienziedig* belichtte, schonk aandacht aan slechts één bep. zienswijze (Nbk)

iep z. *ieperenboom*

ieplichtig (spor.) - iepachtig

iepeblad (spor.) - iepeblad

iepen z. *ieperen*

iepenboom z. *ieperenboom*

iepenhooft z. *ieperenhooft*

iepenhout z. *ieperenhooft*

iepentakke (Nbk) Ook **iepentoeke** (Nbk),

iepetakke (Ol-Nl) [i'..., ...'t.../...'ipə...] - iepetak

iepentoeke z. *iepentakke*

ieperen I [i'iprɪ], in *toekieken as de dood van Ieperen* een slechte, zeer bleke ge-laatskleur hebbend (Nbk, Np)

ieperen II (verspr.) Ook **iepen** (Bu, Ld, Mun, Np) bn., attr. [.../iprɪ] 1. iepen, van iepchout *Ieperen klompen weren goed, ze weren licht en taoi en konnen lange mit; et hooft blijft ok lange druge* (Ow, Nbk), *Op ieperen klompen loop ie langer, mar ze bin vaeke wat glad* (Op), *een ieperen plaanke* (Obk), *een ieperen toete* iepen naaf van een wagenwiel (Nbk), (zelfst.) 't *Is van ocht iepen maekt* (Mun) 2. z. *ieperenboom*

ieperenboom (Ld, Mun, Nbk, Np, Obk, Spa) Ook **ieperen** (Dfo, Nbk), **iepenboom** (Bdie, Bu, Dhau, Ld, Ow), **iep** (Dho, Diz, El, Op, Wol en west., h) de; ...bomen; -pien [i'iprɪ..., ook wel ...'b.../...'i..., ...'b.....] 1. iep *In oolde bomen zat dig-gelvuur, zee mien omke, veural in ieperenbomen en in neutebomen* (Mun)

ieperenhooft (Bdie, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Ste) Ook **iepenhooft** (Diz, Dho, El, Ma, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl), **iepenhout** (WH) et [i'...] 1. iepchout *Iepenhooft is klomp-hooft* wordt gebruikt om klompen uit te maken (Dho)

iepetakke z. *iepentakke*

iepiekte - iepziekte

Ierlaand - Ierland

Iers I et [i:'ɛrs] 1. Iers

Iers II bn. 1. Iers 2. in, m.b.t. de Ierse taal **ies** Ook **ijs** (bet. 2: verspr. in bep. verb., 3: verspr.) et [is/ejs] 1. bevroren water *D'r zat een laoge ies op 'e ruten* (Nbk), *een stokkien ies in de cola doen* nl. ter koeling (Nbk), *zo glad as ies* (Np), *zo koold as ies* (Nbk, Nt, Ste) 2. laag bevroren waterop-pervlak *Kan et ies al holen?* (Nbk), *je (niet) op glad ies begeven* zich (niet) in een onzekere positie manouvreren, zich niet inlaten met iets waarvan men geen verstand heeft, geen dingen doen die men

niet aan kan (verspr.), ...*waogen* id. (verspr.), zo ook *Ie moe'n niet op glad ies kommen* (Diz), (*goed*) *beslegen op et ies kommen* (Nbk, Ol-Nl, Np), zo ook *goed besleugen ten ies kommen* (Spa), *Et ies is breuken* (verspr., Dho), *niet over ien naacht ies gaon*, ook *niet over ies van iene naacht gaon* (Ol-Nl), *D'r vleugen balken onder 't ies gezegd* wanneer het ijs door strenge vorst zeer sterk werd en daarbij af en toe dreunende geluiden veroorzaakte (Ld), *ijs en weder dienende* (verspr.) 3. konsump-tieijs * *Ies en vis moej' nemen as 't d'r is* (Dho), *Mit Sint Juttemis, as de kalver op 't ies daansen* nooit (Obk), *Mit Sint Matthies wussen ze nog van gien ies/Mar de 21ste meert reden ze nog mit slee en peerd* (Obk), gevolgd door ...*over de veert* (Dfo)

iesbaene Ook *iesbane* (WH) ['izb...] - ijsbaan

iesbane z. *iesbaene*

iesbarg (Nbk, Np) - ijsberg

iesbeer de; ...beren; -tien ['iz...] 1. ijsbeer: bep. type beer

iesberen (Diz, Np, Ol-Nl) ['izb:əɾɪŋ] - ijsberen *Hij iesbeert de kacmer op en daele* (Diz)

iesbericht (l) - ijsbericht

iesbloeme (Nbk) de; -n; -gien ...bloempien ['i...] 1. (vaak verkl.) bep. plant: ijsbloem, ijsplant (Nbk) 2. bep. bloemvormige figuur op een raam als gevolg van bevriezing (Nbk)

iesblokkien (Nbk) - ijsblokje

iesbonboons (v) - ijsbonbons

iesbond (spor.) - ijsbond

iesbreker (spor.) ['izbr:kr] - ijsbreker (bep. vaartuig)

iesdam (l) - ijsdam

ieselik (v, s: oost.) ['isələk, ...s|...] - ijselijk: verschrikkelijk *ieselik verkolen* (s: oost.), *ieselik kalm* (v)

iesemmer (Nbk) - ijssemmer: met name emmer die als gevolg van bevriezing een laag ijs bevat

iesfebriek (Nbk) - ijsfabriek

iesgreens (l) ['isxɾi:s] - ijsgrens

ieshal (spor.) Ook *ijshal* (spor.) - ijshal

iesheilige (Ste) de; -n ['is...] 1. (mv.) ijsheiligen, nl. de periode van 11-14 mei 2. een ijsheilige

ieshockey (spor., l) ['ishɔki] - ijshockey

ieshockeybaene (spor., l) - ijshockeybaan
ieshockeyklub (spor., l) - ijshockeyclub
ieshockeywedstried (spor., l) - ijshockeywedstrijd

iesien (spor.) et; iesies ['isin] 1. ijsje, ijsco *Hij kocht van lamlendighied een iesien bij G.* (v)

ieskaaste (Nbk, Nw, Ste) - vrieskast

ieskappe (l, spor.) - ijskap (bij de polen)

ieskarre (v) ['is...] - ijscokarretje

ieskegel z. *iespegel*

ieskiste (Nbk, Ste) - ijskist

iesklompe (Nbk) - ijsklomp

iesklub - ijsvereniging

iesklublid (Sz) et; ...leden ['i...] 1. lid van een ijsvereniging *Ik mos vandage alle iesklubleden bijlanges veur de ledenriederijfe* (Sz)

ieskoffie (spor.) - ijskoffie

ieskoold Ook *ieskoud* (WH) bn., bw. [aks. wisselt] 1. (bn.) zeer koud, ijskoud 't *Ies ieskoold* (Dfo, Pe-Dbl) 2. (bn.) erg ongevoelig, onbewogen *Hij is ieskoold* (Db), *Ze bleef d'r ieskoold onder* onbewogen (Db, Spa, Ma), *Et lat me ieskoold* het zegt me niets, ik trek me er niets van aan (Diz, Nbk) 3. (bw.) alsof het zo maar kan (Nbk) *Hij bleef ieskoold zitten* (Nbk)

ieskorrel (j) de; -s; -tien ['i...] 1. korreltje ijs *Et begon ok nog te snijfen, en de hadde ieskorrelties die d'r tussen zatten, pikten je venienig in et haor* (j)

ieskoud z. *ieskoold*

ieskristal (l) - ijskristal

Ieslaand (l) - IJsland

Ieslaander (l) - IJslander

Ieslaandroute (l) - IJslandroute

Ieslaans I et ['islā:s] 1. het IJslands

Ieslaans II bn. 1. IJslands (van, m.b.t. IJsland of het IJslands)

ieslaoge (verspr.) - ijslaag

ieslepeltien (l) - ijslepeltje

iesliefhebber (verspr.) - ijsliefhebber

ieslollie (verspr.) Ook *ijslollie* (verspr.) - ijslollie

iesmeester (spor.) - ijsmeester

iesmusse - ijsmuts

iesnaegel Ook *iesnagel* (WH) ['is...] - ijsnagel (veelal in een aantal van vier of zes per hoof gebruikt voor één dag; als winterbeslag, ter vervanging van de gewone hoefnagel (Nbk, Nw)) *Aj' peerden op scharp hebben moeten, kriegten ze ies-*

iesnagel - ieverig

naegels (Ste), *Iesnaegels wo'n deur de boeren d'r zelf onderzet* (Bu)

iesnagel z. *iesnaegel*

iesofzetting (l) - ijsafzetting

iespegel Ook *ieskegel* (verspr. OS, Pe-Dbl, Ste), *iespielke* (Np), *iespieke* (Np) ['ispi:gl/...ki:gl/...pilkə/'pi:kə] - ijspegel, ijskegel

iesperiode (spor.) - ijsperiode

iespieke z. *iespegel*

iespielke z. *iespegel*

iespudding (spor.) - ijspudding

iesregen (spor.) - ijsregen (bevroren regen)

iesrevue (spor.) - ijsrevue

iessalon (spor.) - ijssalon

iesscholle (Np, Ste) de; -n; -gien ['iskolə] 1. ijsschots, ijsschol van de *iene iesscholle op de aere springen* (Np)

iesschotse (Nbk, Ste) de; -n; schotsien ['i...] 1. ijsschots, ijsschol

iesselmeerpolder (l) - IJsselmeerpolder

iesport (l) - ijsport

iesstadion (spor.) Ook *ijsstadion* (spor.) - ijsstadion

iest z. *eest*

iestaart (spor.) Ook *ijstaart* - ijstaart

iestange (l) - ijsstang

iestente (Op) de; -n; ...tentien ['istentə] 1. kraampje op of bij het ijs met konsumpties, versnaperingen voor de mensen die op de ijsbaan schaatsen

iestied (verspr.) de; -en ['i...] 1. ijsstijd

iesvak (Nbk) ['isfak] - vriesvak

iesvlakte (verspr.) - ijsvlakte

iesvloer (spor.) - ijsvloer *De klinkende, blinkende slag van et staol op de iesvloer flitst over de vlakte* (ba)

iesvoegel (verspr.) Ook *iesvogel* (Dfo, Ow) de; -s; -tien ['i...] 1. ijsvogel (bep. inlandse vogel)

iesvogel z. *iesvoegel*

iesvorming (l) - ijsvorming

iesvri'j I (Nbk, Obk) et ['is...] 1. het gedurende een aantal uren, een middag vrij zijn van school: om te kunnen schaatsen *We hebben vademiddag iesvri'j* (Nbk)

iesvri'j II bn. - ijsvrij, van bijv. een haven

ieswaeter (spor.) - ijswater

ieswaofel (l) Ook *ijswafel* (spor.) ['iswə:f] - ijswafel

ieswedstried (l) - ijswedstrijd

Ieszee - IJszee

ieszeilen (l) - ijszeilen

iet (Nbk) [it], in *As niet komt tot iet, is et aanderma(a)ns verdriet* (Nbk)

iets (Nbk) Ook *ietsie* (Nbk) bw. [its/'itsi]

1. in geringe mate *Hij is iets groter as veurig jaor* (Nbk)

ietsie z. *iets*

ietsien (Ste, v) et ['itsin] 1. zeer kleine maat, in zinnen als *De laeste tied was 't anders krek of 't nog weer een ietsien opflakkerde* (v), *Et was een ietsien ofkleurd* in geringe mate (Ste)

ieuw (Nbk, Np, Nt, l) Ook *eeuw* (verspr.) de; -en, iewen (Nbk, v), ieuwen (Np);

-gien [iɪm/ɪm] 1. eeuw, periode van honderd jaar, ook: één zo'n periode steeds

gerekend vanaf het begin van onze jaartelling *D'r bin mar weinig meensken die een ieuw oold wodden* (Op), *de veertiende*

ieuw, de eeuw van de veuruutgang (Bdie), *Disse eeuw is d'r een hoop veraanderd*

(Dhau), *Dit komt nog uut de veurige eeuw* (Wol) 2. zeer lange tijd *'t Liekt wel een*

ieuw leden (Ld), *deur de iewen* de eeuwen

door (ba), *Al iewen gong et verhael dat daor vroeger een koppeltien dragonders*

mit peerd en al ommekommen weren mit een veldslag (j) 3. tijdperk van bep. personen

of toestanden *de Goolden Ieuw* de gouden eeuw, in het bijzonder de periode

van bloei in de Nederlanden in de 17e eeuw

ieuwenlaank z. *iewenlaank*

ieuwfeest (Nbk) Ook *eeuwfeest* (Spa) - eeuwfeest

ieuwig z. *iewig*

ieuwighied z. *iewighied*

iever de ['i:wɪ, ...vɪ] 1. het met ijver, vlijt een taak, karwei uitvoeren *Hij het in al*

zien iever de tied vergeten (Dfo), *Vol iever begonnen ze mit et pitrietvlechten* (Ld),

Mit een protte iever gongen ze an 't wark (Np), *Hij hef een boel iever* (Bdie), *...zit*

vol iever (Ma), *mit iever warken* (Mun), *Dic vrouw was iene brokke iever* (Ol-Nl)

2. z. *ieverig*

ieverig Ook *iever* (Db, Np) bn., bw.; -er, -st ['i:wɪrəx, ...wərəx, ...v.../i:vɪ, ...w...]

1. vlijtig werkend *De kiender zatten ieverig te schrieven* (Dfo), *Mien tante is altied iever,*

ze staot veur iederiene klaor (Db), *Iedere aovend was die man ieverig in de tuun an*

't wark (Op), *een ieverig mannegien* (Wol),

zo *ieverig as een bije* (Spa)

iewenlaank (Nbk) Ook *ieuwenlaank* (Np), *eeuwenlang* (verspr.) ['i:bm.../iɪm...] - eeuwenlang

iewenoold (Nbk) - eewenoud

iewig (Db, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) Ook *eeuwig* (verspr.), *ewig* (Bdie), *ieuwig* (Bu, Np, Nt, Wol) bn., bw. ['i:wəx/'i:məx/'i:wəx/'i:məx] 1. altijd blijvend *de iewige snij* (l), *veur iewig* voor altijd, *Ieuwig zal hij d'r spiet van hebben* (Np), *'t Is ok iewig 't zelde mit 'm* (Bu), *Wat een iewig gezeur het dat meenske* (Dhau), *'t Duurt niet iewig!* hou er rekening mee dat er een eind aan komt (Bdie, Ol-Nl), *We hebben 't eeuwige leven niet!* (Ol-Nl), *Laoten we mar weer vrede sluten, we kun toch niet iewig kwaod op mekaere blieven* (Op), *iewig en altied* (Db, Dfo, Diz, El, Np, Wol, Nbk): *Hi'j is now ok iewig en altied te laete!* (Np, Nbk), ook *Hi'j is altied en iewig te laete* (Nbk), *Hi'j het now ok iewig en altied et woord* (El), *iewig en arfelijk* id. (Nbk) 2. (bn.) steeds maar doorgaand, steeds weer de kop opstekend *dat iewige gezeur van die vent* (Nbk) 3. (bw.) in hoge mate in *Et is iewig mooi* (Np, en in *iewig zunde* jammer, wat een pech! (Sz, v, Nbk): *'t Is eeuwig zunde dat et zo lopen is* (Sz), *Iewig jammer dat 't zo gaon is* (b) * *Niks is iewig* (Nl)

iewighied (Ld, Mun, Nbk, Ow, l) Ook *ieuwighied* (Bdie, Dfo, Ma), *eeuwighied* (Nbk), voor -heid z. -hied de; ...heden ['i(:).../...] 1. een zeer lange periode, een periode waaraan geen eind komt of lijkt te komen *Et duurde een iewighied veurd dat ze kwammen* (Bdie, Ma, Mun, Nbk), *Dat gebeurt in der icwighied niet* nooit (Ow, Nbk), *In der iewighied!* goeie genade! hoe bestaat het! (Nbk), *Et duurt van eeuwighied tot amen* ontzettend lang (Nbk)

Ieze (Nbk, Nw) de ['i:zə, ...sə] 1. naam van een plaatsje tussen *Noordwoolde* en *Stienwiek*. De Eese

iezegrim de; -men; -megien, -pien ['i(:)zəgrɪm] 1. norske persoon, mopperaar *Wat is dat toch een oolde iezegrim, een gezicht as een theepaantien* (Np)

iezel (Nbk) de ['i:zɪ, 'iz...] 1. onderkoelde regen 2. ijslaagje gevormd door onderkoelde regen

iezelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; ie-

zelde, het *iezeld* ['i(:)zɪlɪŋ] 1. ijzelen: het vallen van onderkoelde regen

iezer ct; -s; -tien ['i:zɪ] 1. (stofnaam) ijzer als chemisch element *iezer smeden* (Nbk), *Vroeger mossen de smeden et iezer zelf pletten* (Obk), *van iezer en staol wezen* (Np, Ow, Wol), *zo sterk as iezer* gezegd van personen en voorwerpen (Dho, Nbk, Spa, Np) 2. ijzeroer of ander ijzererts *D'r zit hier in de hujlanen vrij wat iezer in de grond; ze haelden et mit kipkarren* op (Nbk) 3. strijkijzer (Np) *Et iezer moet d'r even over!* (Np) 4. hoefijzer *'t Peerd verleur een iezer* (Ma) 5. schaats (Np) *Ze bin op 'e iezers vot* ze zijn gaan schaatsen, ook: *ze zijn op de schaats erop uit* (Np) 6. klimschaats, klimbeugel (Dfo) 7. één der metalen ribben waarop een slee glijdt of het ijzeren beslag van de ribbe van een slee (Np) 8. ijzeren voorwerp (anders dan hier eerder genoemd) *Hi'j het nog wel een peer iezers in et vuur* een paar mogelijkheden achter de hand (Nbk) 9. (verz.) ijzeren voorwerpen, voornamelijk in *oolde iezer* afgedankte ijzeren voorwerpen, stukken ijzer, die evt. op basis van het gewicht verkocht worden *'t Is lood om oolde iezer ** *Ie moe'n et iezer smeden as et hiete is* (Dfo, El, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl), *Ie kun gien iezer mit hanen breken* (Bdie, Dfo, Op, Nbk), *...mit de hanen...* (Pe-Dbl, Sz)

iezerachtig (verspr.) - ijzerachtig

iezerbeslag (Obk) ['i:...] - ijzerbeslag *As d'r een kribbebieter was, kwam d'r iezerbeslag op de ranen van de voerbak* (Obk) **iezerblauwen** (Db, Np, Obk, Sz) mv. [...'b...] 1. bep. type aardappel: vroege eigenheimer met blauwachtige schil (Np, Obk, Sz), aardappelen van het ras *Kooppmans blauwe* (Db)

iezerbore (spor.) - ijzerboor

iezerbraom (Ste) de; -en ['i:...] 1. braam aan iets dat van ijzer is

iezerdraad I (El, Nbk, Np, Obk, Ow, l) et 1. (stofnaam) ijzerdraad *galvaniseerd iezerdraad* (l)

iezerdraad II (El, Nbk, Np, Obk, l) de; -en; ...draotien ['i:...] 1. een stuk ijzerdraad **iezeren** bn.; attr. ['i:zɪŋ] 1. ijzeren *een iezeren panne* (Dhau), *een iezeren hekke* (Nbk), *een iezeren hoepe om 't waegenwiel* (Ol-Nl) 2. zeer sterk (Nbk) *Hi'j het een iezeren gestel* is zeer gezond, heeft een

iezererts - ik

zeer goede lichamelijke gesteldheid (Nbk), *Hi'j het een iezeren wil* (Nbk), *et Iezeren Gedien*

iezererts (spor.) - ijerzererts

iezerfabriek (spor.) - ijerzerfabriek

iezergaas (Nbk) - ijerzergaas

iezergaoren (Obk) ['i:...] - ijerzergaren

iezergebrek et 1. te laag gehalte aan ijzer, in het bijzonder van voedsel, van het lichaam

iezergieter (l) - ijerzergieter

iezergieteri'je (l) - ijerzergieterij

iezerhandel (Op) - ijerzerhandel

iezerholend (Nbk, Np) ['i:zrho:lnt] - ijerzerhoudend *iezerholende grond* (Np)

iezerindustrie (l) - ijerzerindustrie

iezerkappe (spor.) de; -n; ...kappien ['i:...] 1. ijerzeren kap

iezerkappen onbep. w. ['i:...] 1. hakken, kappen in hard materiaal, (deels) van ijzer *De kooldbeitel bruuk ie veur iezerkappen* (Bdie)

iezerkleur (spor.) - ijerzerkleur

iezerkoeke (Dfo, Diz, Nt, Obk, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) de ['i:zr...] 1. laag ijerzeroer, laag zand met ijerzeroer in de bodem

iezerkonstruktie (spor.) - ijerzerkonstruktie

iezerlaoge (spor.) de; -n; ...laogien ['i:...] 1. laag ijerzeroer in de grond

iezermenie (Nbk) - ijerzermenie

iezermien (l) - ijerzermien

iezeroer ['i:zru:ər] - ijerzeroer

iezerofval (Bdie) et ['i:...] 1. afval bestaande uit ijzer

iezerovend (l) de; -s ['i:zfo:brnt] 1. oven waarin ijzer wordt gesmolten

iezerperduktie (l) - ijerzerproduktie

iezerplaete (Obk) - plaat van ijzer, plaat-ijzer

iezerschere (l) - ijerzerschaar

iezersmaek (Nbk) de ['i:...] 1. ijerzersmaek *D'r zit hier iezeroer in de grond, dat kuj' weten an et waeter dat d'r uut oonze pompe komt, dat het een iezersmaek* (Nbk)

iezerstark (verspr.) Ook *iezersterk* (WH) bn. [aks. wisselt] 1. zeer sterk, ijerzersterk, ook inzake lichamelijke gesteldheid en geestelijk vermogen *Die het een iezerstark gestel* een zeer sterke lichamelijke en geestelijke gesteldheid (Np), *een iezerstarke kerel* (Np) 2. (van een grap, een vertelling e.d.) zeer veel indruk makend (l)

iezersterk z. *iezerstark*

iezer tied (spor.) - ijerzertijd

iezer vaaste (b) [aks. wisselt] - ijerzervast *Daordeur krigt hi'j een iezer vaast vertrouwen in God en daor getuugt hi'j dan ok van* (b)

iezer varve (Nbk) - ijerzerverf

iezer verbiening (l) - ijerzerverbinding

iezer vielsel (Bdie) - ijerzerwijsel

iezer vlechten (Ld) onbep. w. ['i:zrflextɪŋ] 1. betonijzer vlechten

iezer waark z. *iezerwark*

iezer waeter (Nbk) - ijerzerwater

iezer wark Ook *iezerwerk* (WH), *iezerwaark* (Bdie) ['i:...] - ijerzerwerk, ook de ijerzeren delen van een wagen, van een konstruktie e.d. *Et iezerwark an een huus bin bi'jglieks de ankers in de muren* (Nbk) * (schertsend, zonder speciale betekenis) *Oud iezerwerk, smiet omme de kerk* (Sz)

iezer werk z. *iezerwark*

iezer winkel (verspr.) - ijerzerwinkel

iezer zaand (Nbk) et ['i:...] 1. ijerzerhoudend zand

iezer zaege - ijerzerzaag

iezer zaegsel (Bdie) - ijerzerzaagsel

iezer zaeke (spor.) - ijerzerwinkel

iezig (Ld, Nbk) ['i:zəx] 1. koud als ijs (Nbk) *'t Is iezig koold* (Nbk) 2. zich ijerzig opstellend, gedragend (Ld) *Hi'j hul him iezig kalm* (Ld)

-i(n)ge z. **-ing(e)**

-ig - achtervoegsel: -ig

iglo - iglo

ij [ej] - ij (alleen in de schrijfwijze van bep. leenwoorden; overigens leest men *i'j*), *de lange ij*

ijdel z. *iedel*

ijdelijk (Sz) - ijdellijk, in zinnen als *'k Mag de naam van God niet ijdellijk gebruiken* (Sz)

ijdel tuit z. *iedeltute*

ijlen z. *ielen*

ijs z. *ies*

ijshal z. *ieshal*

ijsko - ijsko

ijskokarre - ijskokarretje

ijskoman (spor.) - ijskoman

ijslollie z. *ieslollie*

ijsstadion z. *iesstadion*

ijstaart z. *iestaart*

ijswafel z. *ieswafel*

ik I (verspr.) Ook *ikke* (spor.) et [ɪk/'ɪkə] 1. het eigen ik *Zien eigen ikke kwam in et*

gedrang (Nbk)

ik II Ook 'k (niet beklemtoonbaar), (met nadruk:) *ikke* pers. vn.; 1e pers. enk., onderwerpsvorm; de vorm *ikke* treedt voor zover bekend niet op als onderwerp in combinatie met een persoonsvorm ['ɪk/k /'ɪkə] **1.** ik *Ik wol jow wiezer hebben* ik dacht dat je verstandiger zou zijn; onjuist is: *Ikke wol jow wiezer hebben*, korrekt is: *Die man wol jow wiezer hebben, en ikke ok* (Nbk), zo ook 't *Zwiet brak mi'j uut, mar ik kon now ok niet meer weer-ommegaon, dus ikke d'r in* (b), (...) *En [ik] gong doe naor een jaeger, die driester is as ikke* (b), ook ...*as ik, Doe krek as ikke: hool je vrij* (...) (b), *Wie zol dat daon hebben? Ikke* (bl), *De ere daegs, ikke naor de baron mit de knien* (b), *Ikke wel, ieje niet* (Nbk), *Ik bin d'r ok nog* zul je mij even niet vergeten! (Nbk), *Wie bin ik dat ik* (...) (Nbk), *ik veur mi'j* (Nbk)

ik-figuur (l) - ik-figuur

ik-vorm (l) - ik-vorm

ikke z. *ik* I, II

ikkerig (spor.) ['ɪkərəx, 'ɪkr...] - ikkerig
Doc toch niet zo ikkerig (Nbk)

ikkertien (Bdie, Sz) et; ...ties ['ɪkɪrtin] **1.** heel klein stipje *D'r zat een klein ikkertien op* (Bdie)

ikkezels z. onder *zels*

ikoneschilder (l) [i'kõðñə...] - iconenschilder

ikoon (l) [i'kõ:ðn] - ikoon

ikweetniethoe (Nbk, Nw) [...'hu] - ikweetniethoe

ikweetnietwaor (Nbk, Nw) [...'wõ:ər] - ikweetnietwaor

ikweetnietwat (Nbk, Nw) - ikweetnietwat

ikzels z. onder *zels*

illegaol z. *ielegaal*

illestiekien z. *ielestiekien*

illestraosie (spor., l) [ɪlə'stro:əsi, ilə...] - illustratie (plaat), in *as illestraosie van* ter illustratie van (l)

illestraosiemateriaol (l) - illustratiemateriaal

illestraoter (l) de; -s [ɪlə'stro:ətɪ, il...] **1.** illustrator

illusie (Nbk, ba) de; -s [i'lysi] **1.** droombeeld, ideaal, zeer positieve verwachting *Et wodt niks, maek je mar gien illusies* (Nbk), *Je hoeven je gien illusies te maeken* (Nbk), *Want God wees de meensken elk heur*

plak, mar mi'j leut hi'j de illusie (ba)

image (spor.) - image: imago

imbeciel (spor.) - imbeciel

imitaosie (spor.) de; -s [imi'tõ:əsi] **1.** het imiteren **2.** het nagebootste

imiteren (spor.) [imi'tø:rŋ] - imiteren

imker z. *iemker*

imkeren z. *iemkeren*

imkeri'je z. *iemkeri'je*

imkertien z. *iemertien*

imme z. *ieme*

immigraant (spor.) - immigrant

immigraantekiend (spor.) - immigrantenkint

immigraosie (spor.) de [umi'grõ:əsi, im...] **1.** immigratie

immigraosievergunning (spor.) - immigratievergunning

immigreren (spor.) [...'grø:rŋ] - immigreren

immuun (spor.) [i'mÿn] - immuun: m.b.t. een bep. ziekte: *Hi'j is d'r immuun veur maekt* (Nbk), ook: niet te verstoren in z'n gemoedsrust door een bep. iets *Dat gezeur altied van die man om alles zo sekuur of te warken, ik bin d'r immuun veur wodden* (Nbk)

impasse (l) - impasse: in *in een impasse kommen, ...raeken*

impeneren (l) [ɪmpø'nø:rŋ] - imponeren: imponeren door ontzag te wekken of door te overweldigen

imperiaal (spor.) - **1.** imperiaal op een auto

imperialisme - imperialism

imperialist (spor.) - imperialist

imperialistisch (spor.) - imperialistisch (inzake bestuurlijke, politieke heerschappij)

impertinent (Nbk) - impertinent: brutaal *een impertinente leugen* (Np)

implementaosie (l) [ɪmplømen'tõ:əsi] - implementatie: de uitvoering van een nieuw plan, een nieuwe opzet e.d.

impliciet (l) bn.; -er, -st **1.** impliciet

import de ['ɪmpõ(r)t] **1.** het importeren uit het buitenland **2.** één of meer mensen die van buiten de eigen regio in de bep. plaats, regio zijn komen wonen *Hier wodt niet zovule Stellingwarfs meer praot, et is allemaol import* (Nbk)

importeren [ɪmpõ(r)'tø:rŋ] - importeren: uit het buitenland invoeren

importeur - in

importeur - importeur

impotent [ɪmpo(ə)'tɛnt] - impotent (inzake het lijden aan impotentie bij mannen)

impotentie (spor.) - impotentie

impressie (l) - impressie: die men opdoet of de weergave ervan

impressionisme (l) - impressionisme

impressionist (l) - impressionist: bep. kunstenaar

impressionistisch (l) - impressionistisch

improviseren (spor.) [ɪmpɾo:'fi'si:əʀŋ] - improviseren

impuls (spor.) - impuls: positieve stimulanen *een impuls geven* (l), *een impuls kriegen*, verder in *Hij dee et in een impuls opwelling* (Nbk)

impulsief (Nbk) - impulsief: n.a.v. opwellingen *Hij dee et impulsief* (Nbk)

in I bw. [ɪn] 1. in, in *in en uut*: (*argens*) *in en uut lopen* (Nbk), *in wezen*: *Paorse stoffen is op 't ogenblik in* (Sz), *argens veur in wezen* (Nbk), *De balle is in* (Nbk) 2. als tweede lid van de verb. *d'r (...) in* erin, z. onder *in* II

in II vz., bw.: met name in bep. verb. bij bet. 2, vooral in de zeer frekwente verb. *d'r (...) in*, bij vooropplaatsing van het vz. *in* treedt soms verdubbeling op, vgl. de verb. 1. in, binnen een bep. ruimte, binnen een bep. stof, binnen een bep. omtrek of groep *Ik gao wel in een husien in dorp wonen* (j), *Ienzem en verlaoten woonde hij in de lanen* (j), *Barg de boel mar in et vak* (v), *D'r zit suker in de koffië* (Wol), *'t Was zo vol, we konnen d'r allemaol niet in* (Diz), *D'r zit mar iene in* (Dho), *Ik heb de schaopen en de lammen binnen, ze zitten d'r allemaol in*, *heur* (Ol-Nl), *Kom mar binnen, we bin d'r wel in* (El), *Om die tied moe'n we in schoele wezen* (Op), *Aj' morgens nog in bedde liggen (...)* (b), *De iene nao de aandere foeke wodde bekeken en d'r zat in allemaole een mooi zeugien in* (j), *We braanden de naemen d'r mit* [nl. met een *braandiezef*] *in de klompen* (Ol-Nl), *Stiet et d'r ok in?* bijv. in de krant (Nbk), *In die donderbuie zat toch nog een knetterslag in* (Ol-Nl), *In met zit vleis en spekkerigheid bij in* (Ste), *In euliekoeken moet gist in* (Op), *Bij mond- en klauwzeer wodde d'r ok duveldrek ophaeld, daor mos ie deur lopen en dan kreej' die ziekte niet in je vee* (Nw), *De ziekte zit d'r in* (bl), *Is*

d'r ok volk in? voor of half door de buitendeur geroepen om één van de inwoners te spreken te krijgen (Nbk, Ste), *Hij had iene bij him in* bij zich inwonen (Ma), zo ook *Dat oolde meenske is d'r bij in* (Spa, Np) en *Die het de oolders d'r bij in* (Dho), *Ze bin d'r bij in trouwd* (Bdie, Nbk), *Die man is d'r (aorig) bij in, hij het niks in te brengen* hij heeft thuis niets te zeggen (Bdie, Dhau, Np, Op, Ow, Spa, Obk), *De kooi mos deurgaon om de familietradisie, en d'r zat een goeie brogge in* (j), *piene in de lieske* (Nbk), *En et was ien en al bliedschop in en an heur* (b), *Die zag veul meer in de jonge nl. aan mogelijkheden* (j), *'t Moet d'r in zitten* men moet het in zich hebben (b), zo ook *Dat moej' in je hebben* (Nbk), *tussen (...) in, in (...) omme* a.h.w. in een kluwen (Nbk, Obk): *De jongen vochten in mekere omme* (j), ook *Et was een gezeur in mekeer omme* een voortdurend gezeur tussen mensen onderling, bijv. in een vergadering (Nbk) 2. in een bep. richting *En hij drokte him, nog veur alle meensken zien hadden wat d'r te doen was, de kestoriekaemer in* (b), *Kom d'r mar in* (verspr., Spa), *Kom even mit in huus, je* (v), *Ie kun d'r wel in kommen, blief mar niet bij de deure staon* (Sz), *Hij leup d'r in* hij liep naar binnen (Ma), *De vrouwe leut him d'r in* (j), *En hij stapt de winkel in* (ba), *Dat wol d'r bij mij niet in* dat wou ik niet geloven, aannemen (Nbk), *Et gaot d'r in as koeke* dat smaakt heel goed, ook: dat vind ik, vinden de mensen prachtig (Nbk), *Een lekkere braodlocht trok naor de harbarge in* (j), *Daor griepen ze je mit bij de bienen en dan scheuren ze je de sloot in* (j), *Dan dolen we weer dieper de zaandweg in en kommen bij de oolde Kuunder (...)* (j), *de wiede wereld in* (v), *Hij moet nog een posien de bak in* (Sz, Spa), *De haene staot mit de kop in 't noorden* (Ste), *Dag in, dag uut, weke in, weke uut* (Np), *tegen (...) in: tegen de verdrukking in* (v), *tegen de wiend in, tegen een miening in* (Nbk), *Wi'j haandelen om de haeverklap tegen beter weten in* (b), *in (...)* op tegen (...) in: *We mossen trappen en doen om in de wiend op te kommen* (Obk) 3. inzake de plaats van iemands lichaam *Hij raekte him in de zied* (Nbk), *Hij hadde de pette hiel diepe in de ogen*

(j) 4. in een bep. toestand *Hi'j vleug in de blote kont naor buten* (Nbk), *Mar op een dag was hi'j in een toeval veurover op een stok iezer valen, en hi'j was niet meer overaende kommen* (j), *Dat is in dusodder* (Np) 5. met een bep. omhulsel *Loop ie wel lekker in die ni'je schoenen?* (Nbk) 6. in een bep. nieuwe toestand *De boel is mi'j in diggels valen* (Dhau), *Een vent van niks, hi'j maekt alles in disorde* (Nw), *Ik kan mar niet in slaop kommen* (v) 7. inzake iets *In zokke dingen bin ik gien held* (Nbk), *Ik doen wel wat in antiek, now?* (b), (...) *en in oonze woorden of daoden oneerlik en in oonze gedaachten onzuver weren* (b), *Hi'j kon in een bult dingen niet bi'j zien bruur in et schaad staon* (b), *Ie moe'n je d'r mar in schikken* (Ste), *d'r zin in kriegen* (j), *C. is goed in geschiedenis* (Nbk), *in mien ogen volgens mij, in mien gedachten id.* (Nbk) 8. met behulp van een bep. middel *H. leut bi'j een keunstige smid een mooi uuthangbod maeken in rood en geel keuper* (j), *In et Stellingwarfs kuj' zoks niet zeggen* (Nbk) 9. ergens binnen een bep. periode *Toekem haast kom ik in mien zesenzeuwentigste* (b), *In 't naozoemer van 't dadde jaor kregen ze een kaortien over de post...* (j) 10. gedurende een bep. periode *D'r gaot mar iene in et ure, dat ik hebbe de tied an mezels* (v), *ien keer in de drie weken naor de meid en ien keer in 't jaor naor de elfduzendmaat in Stienwiek* (b) 11. niet langer dan een bep. periode *In een ure kuj' dat wark wel doen* (Nbk) 12. op een tijdstip door de bep. uitgedrukt *in et laest van de weke* (Nbk), *in et begin* 13. in een bep. maat *zes meter in 't vierkaant* (Nbk) 14. binnen, in een zeker aantal *Hoevule jongen weren d'r? In de twintig* (Ow), *Hi'j is in de veertig* (Nbk), *In drie grote stappen was hi'j bi'j mi'j* (Nbk) 15. tot in iets tot in et oneindige (Nbk), *tot in de iewighied* (l) * *Bi'j' d'r in?* ben je in je huis, ben je binnen?, soms schertsend gevolgd door: *Dan kuj' d'r uut kiekeken* (Ste), (bij een liedje van het touwtjespringen) *In, spin de boog gaat in* (Mun) **in memoriam** (spor., l) - in memoriam **in-** - in-, o.m. in 't *Was vandaegge in- en inkoold* (Ld, Wol) **in-crowd** (l) - in-crowd **-ing(e)** - achtervoegsel: Ned. -ing na ww.-

stam; vaak treedt de var. *-inge* [ɪŋ(g)ə] op, maar ook *-ige* [əgə] (vooral west.); na [k], [g] blijft [ŋ(g)ə] ook west. bewaard; thans is vooral de vorm *-ing* produktief; ook in oude streeknamen als *Jardinge*, *Buttinge* treedt *-inge* op (= oorspr.: het bezit van de in het eerste deel genoemde), waarnaast ook vormen met *-ige* worden gehoord **in-gesprektoon** (verspr.) - in-gesprektoon **inachtneming** (l), in *mit inachtneming van inaodemen* (Nbk) Ook **inaozemen** (Nbk, Nw) ['ɪn...] - inademen **inaodeming** (Nbk) - inademing **inaozemen** z. *inaodemen* **inballen** (j, bs: Dfo, Obk, Op, Ow) zw. ww.; wederk.; balde in, het inbald ['ɪmbalɪ] 1. tot een ronde bal bijeen kruipen van bijen, ook: ter bescherming van de bijenkoningin *Om de waarmte te holen zitten de bi'jen tegen mekeer an, ze ballen heur in, ze zitten in de wintertros* (bs: Obk), *De keuninginne wodt wel es inbald, dan bin de bi'jen bange dat de moere anvalen wodt* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) **inbedelen** (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) Ook **bedelen** (bs: Dfo, Ow) zw. ww.; wederk.; bedelde in, het inbedeld ['ɪmbɛ:dlɪn'b...] 1. trachten opgenomen te worden door andere bijenvolken: van rondvliegende bijen uit *ofgejachte volken* (bs) *Inbedelen gebeurt et meest in de naozommer en bi'j de haast; mit et uutbreken 'bedelen' de ommevliegende bi'jen van ofgejachte volken heur in* (bs: Obk), *Een zwak moerloos volk wodt wel deur de iemker veur de bi'jestal van de raoten veegd; de bi'jen van dat volk gaon bi'j een eer volk inbedelen* (bs: Obk) **inbegrepen** - inbegrepen *alles inbegrepen* alles meegerekend, *De b.t.w. is d'r bi'j inbegrepen* (Nbk) **inbegrip** (l), in *mit inbegrip van inbelen* (Nbk, Nw, b) zw. ww.; wederk.; beelde in, het inbeeld ['ɪmbɛ:lɪn] 1. inbeelden: van een hersenschim, overdreven angstvoorstelling (Nbk, Nw, b) *Dat hej' je inbeeld, et is niet waor, heur* (Nw) 2. verwaand zijn (Nbk) *Ie hoeven je niks in te belen!* (Nbk) **inbeuren** zw. ww.; overg.; beurde in, het inbeurd ['ɪmbɛ:] 1. geld ontvangen *As alle meensken mitdoen mit de bazar, kun ze hiel wat inbeuren* (El, Obk), *Waj' ok wodden, zorg d'r veur, altied minder uut te ge-*

inbeurige - inbranen

ven as daj' inbeurd hebben, heur (b), Hoevule hej' inbeurd mit je haandel vandaeg? (Ol-Nl) 2. verliezen door verkoop van wat men eerder inkocht (Op) *Hi'j het dat huus duur kocht, en now hi'j et weer verkopen gaot, daenk ik dat hi'j d'r heel wat op inbeuren moeten zal* (Op)

inbeurige (Ste) de ['ɪmba:əɾəʏə] 1. wat men aan inkomsten krijgt (ook van ontvangen rente) *Daor hej' nogal wat inbeurige van* (Ste)

inbienen st. ww.; overg., onoverg.; het inbinnen ['ɪmbi:n] 1. (overg.) inbinden van een boek 2. (overg.) inpakken (Ste) *Dat zullen we es goed inbienen* (Ste) 3. (overg.) insnoeren (Dfo) *I'j moe'n wat minder eten, i'j moe'n de boek mar wat inbienen* (Dfo) 4. (onoverg., wederk.) zich bedwingen, zich inhouden, een toontje lager zingen *Now maj' wel es wat inbienen!* (Ste), *Hi'j mos him inbienen, anders had hi'j een klap an de kop kregen* (Ow), *Ik heb mezels inbinnen, aers...* (Np), *Ie moe'n je een betien inbienen, eers wodt et ruzie* (Ma, Np, Pe-Dbl, Obk), *Ie moe'n je inbienen, mar anders (...)* (Dho, Spa)

inblaazen (Dho, Nbk, Obk, Ste, Wol) - inblazen *De wiend blaost de schostien in* (Nbk), (bijv. van een vereniging, een eerder initiatief:) *weer (ni'j) leven inblaazen* (Dho, Nbk), *iene wat inblaazen iemand stiekem iets influisteren, veelal: en daardoor opstoken, opzetten* (Obk)

inblik (Nbk, Ste) bn. ['ɪmbli:k; aks. wisselt] 1. zeer bleek *een inblike kleur* (Ste)

inblieven (Dhau, Diz) st. ww.; bleef in, is inbleven ['ɪmbli:bm] 1. binnenblijven *k Moet inblieven, want ik heb straf van de meester* (Dhau), *De deugeniet mos in 't speulkertier inblieven* (Diz)

inblikken - inblikken: konserveren, ook inzake geluidsdragers (spor.)

inboedel (verspr.) Ook **inboel** (Nbk) de; -s; -tien ['ɪmbudj/...bul] 1. huisraad, inboedel (bij een boer soms alleen inzake het voorhuis maar ook wel van de stal, inclusief het vee) *Ie hebben je inboelen toch ok verzekerd!* (Nbk)

inboedelverzekering (spor.) - inboedelverzekering

inboeken (spor.) - inboeken

inboel z. **inboedel**

inboezemen (Nbk) ['ɪmbuzəp;...mən], in

ontzag inboezemen

inboorling - inboorling: inlander, ook (scherts.): autochtoon (spor.)

inboren (Nbk) zw. ww.; overg.; boorde in, het inboord ['ɪ...] 1. met een boor een opening iets groter maken *Dat meuj' wel een betien inboren* (Nbk)

inbosselen (Mun) - inborstelen ...en dan *wodden die vlechies mit jachtwaeter inbosseld* (Mun)

inbost de ['ɪm...] 1. inborst *F.'s inbost die was goed* (b), *een goeie inbost hebben eerlijk zijn, een goed karakter hebben* (verspr.), zo ook *Hi'j is goed van inbost* (Np, El), *Die [mensen] bin van goeie inbost* (Pe-Dbl) 2. iemand met een goede inborst (Dfo) *Dat is een goeie inbost, die man, die mag graeg iene helpen* (Dfo)

inbouwapparaot (l) - inbouwapparaat

inbouwen (Nbk, l) zw. ww.; overg.; bouwde in, het inbouwd ['ɪm...] 1. in iets bouwen (Nbk) *Die kaaste hebben ze laeter inbouwd* (Nbk) 2. in maatregelen, plannen integreren (l) *Dat risiko moej' inbouwen* (l)

inbouwkaaste (Nw) - inbouwkast

inbouwschakelaar (Nw) - inbouwschakelaar

inbranen z. **inbranen**

inbranen Ook **inbranden** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; braande in, het inbraand ['ɪm...] 1. (overg.) iets ergens inbranden *Mit een braandglassien branen we de naeme in nl. in de klompen* (Wol), *Die koenen kregen de nommers inbraand op 'e bille* (El), *Mit een brandiezer kuj' een nummer of ien of ander merk in horens of hoeven van een peerd of een koe inbranen* (Spa) 2. (onoverg.) in zeer sterke mate ongeduldig maken *Bij' de dokter of de tandarts kan dat lange waachten je soms zo inbranen* (Obk), *Ze kwammen zo laete thuus, et braande mi'j in* (El), *Et zol je inbranen!* nl. doordat het zo lang duurt (Np), *Et kan me toch zo inbranen* (Ste), *Toe schiet es op, we moe'n vot, et braant mi'j in* (Ol-Nl) 3. (onoverg.) intensief, fel schieten met een geweer e.d., gaan schieten (Op) *De jaeger ging op een koppel enten inbranen* (Op) 4. losbarsten in een gesprek, vergadering, stevig optreden, in *d'r op inbranen* (Bdie, Dho) *Ze moe'n d'r mar es goed op inbranen* (Dho), *Ik zal d'r op inbranen* (Bdie), zo ook *k Zal et heur goed*

inbranen! (Mun), (bijv. bij verkoping:) *Die brandt d'r in, hoor* durft te bieden, tot een koop over te gaan (Sz)

inbraok Ook *inbraoke* (spor. OS) de; -en; -ien ['ɪm...] 1. het inbreken om te stelen e.d. *D'r het een inbraok west bij V.* (Dhau), *We hebben een inbraok had er is* bij ons ingebroken (Nbk), *D'r is vannaacht een beste inbraok pleegd in de schoele* een grote inbraok (El), *Die het ok een inbraokien pleegd!* (Ma, Wol), *Veur een kleinighied willen sommigen wel een inbraok doen!* (Ow) 2. inbraak in computernetwerken e.d. (l) * (schertsend van iemand die dikke sigaren rookt en van wie men weet dat hij zich rijk kan voordoen doordat hij waarschijnlijk heeft gestolen:) *Dat rookt mar dikke segaren, en van de inbraok wodt niks heurd* (Nt)

inbraokbeveiliging (l) - inbraakbeveiliging

inbraoke z. *inbraok*

inbraokpolis (l) - inbraakpolis

inbraokpreveensie (l) - inbraakpreventie

inbraokverzekering (l) - inbraakverzekering

inbreien (Nbk, Nw) zw. ww.; overg.; breide in, het inbreid ['ɪm...] 1. inbreien, nl. breiend inzetten (Nbk, Nw), *hoekies inbreien* bep. stukjes breiend in een bep. breiwerk aanbrengen, bijv. op de plek waar een gat was ontstaan (Nw), *Hej' dat petroontien inbreid of maasd?* (Nbk), *kraalties inbreien in beursies* (Nbk), *een aentien inbreien* de draad van het nieuwe garen een eindje met de oude mee breien (zodat aan de nieuwe kluwen wordt begonnen) (Nbk)

inbreken st. ww.; onoverg.; het inbreuken ['ɪm...] 1. inbreken (in een huis, een gebouw) *D'r is inbreuken!* (Bdie), *Ze hebben daor aorig inbreuken* een grote inbraak gepleegd (Diz), *Ik moet inbreken om d'r in te kommen* (Db), *As hi'j die deure niet los het, moe'n we mar inbreken* (Sz) 2. inbreken in een computernetwerk e.d. (l) **inbreker** de; -s [...kr] 1. inbreker *Ze hebben de inbreker uut et raem zien klimmen* (Ste) 2. brutaal persoon (Wol) 3. iemand die geneigd is een ander financieel te benadelen, een loer te draaien in financieel opzicht (Ma) *Hi'j is een dikke inbreker* (Ma)

inbreng de ['ɪmbɾɛŋ] 1. zeggenschap in iets, gelegenheid om mee te oordelen, het plannen maken en ideeën inbrengen (Obk, Ol-Nl, Ow) *Hij het daor hielemaol niks te zeggen, hi'j het gien inbreng* (Obk), *In een eupenbaore vergadering het ieder-iene een inbreng* (Ow) 2. hetgeen men aan de orde stelt, ter tafel brengt, de plannen die men maakt, de ideeën die men aandraagt *Die man zegt nooit wat as et bestuur d'r over begint, d'r gaot niks gien inbreng van him uut* (Nbk), *As bestuurslid hadde hi'j mar weinig inbreng* (Op), *Hi'j het veul inbreng op een vergadering* (Wol), *Hi'j had nogal wat inbreng veur 't feest* (Ol-Nl) 3. ingebrachte goederen op een verkoping of op een soortgelijke bijeenkomst, ook: de goederen die van elders op een boelgoed zijn gebracht om ook verkocht te worden *D'r was op et boelgoed van de buren vrij wat inbreng* (Bu, Db, Diz), *Dat boelgoed had niet vule om hakken, et meerste spul was inbreng* (Pe-Dbl), *De inbreng was groot* (Nt), *D'r was aorig inbreng op de vlooiemark* (Mun) 4. hetgeen men inbrengt bij een transactie of een huwelijk (spor.) 5. wat een werkend kind aan het gezin als geheel afdraagt (Bdie, Spa, Wol) *As de ooldste kiender in een groot gezin verdienen gaon, hebben ze een mooie inbreng* (Wol)

inbrengboelegoed z. *inbrengboelgoed*

inbrengboelgoed (verspr.) Ook **inbrengboelegoed** (Spa) et; -en; ...goetien ['ɪm...] 1. boelgoed waarbij goederen van elders, bijv. van de buren, zijn ingebracht om te verkopen

inbrengen st. ww.; overg.; het inbrocht ['ɪmbɾɛŋ:] 1. naar binnen brengen *We meugen et wasgoed wel even inbrengen* (Nbk), *et huj inbrengen* (Ow), *Bi'j et inbrengen van een pille was oonze katte slim opsternaot* (Db) 2. te zeggen hebben, invloed hebben, argumenten en ideeën aandragen *Ze brochten veurstellen in op de vergadering* (Np), *Die het nogal wat in te brengen!* hij is een man die veel invloed heeft, die bij belangrijke beslissingen is betrokken, ook: hij draagt veel bij tot een goede gang van zaken, brengt belangrijke argumenten ter tafel (Dhau, Nbk), *Die het niks in te brengen* (verspr., Diz): *Die man het niet vule in te brengen, want hi'j het*

inbreuk - Indlaan

een kwaad wuuf (Sz), *Die man het niks aandars in te brengen as lege briefies heeft niets te zeggen, nergens enige zeggenschap in* (Dfo, Ma, Nbk, Nt, Ld, b), *d'r wat tegen inbrengen (j), Wat koj' daor now nog tegen inbrengen!* (Nbk) 3. inbrengen van goederen op een boelgoed (Bu, Ld, Ma, Mun, Np, Ow) *le kun wel van alles inbrengen in 't boelgoed* (Ld) 4. geld of ander bezit inbrengen, in een huwelijk, een zakelijke onderneming, een huishouding, een vereniging e.d. *Et maegien brocht meer in as de jonge* (Np), *Die het niks in te brengen* (Np), *Ze hebben een kollekte veur et feest hullen, en dat het nogal wat inbrocht* (Nbk), *Zien zeune het jaoren in huus west, die het ok nogal hiel wat inbrocht* (Nbk), *Hi'j moet ok mar es wat inbrengen* (Dho), *Dit brengt aorig wat geld in* (Obk)

inbreuk (l) - inbreuk, in *een inbreuk op iene zien rechten* (l)

inbrokkelen ['ɪmbro:kələn] - inbrokkelen: afbrokkelen *De kaante van de vaort is daor aorig inbrokkeld* (Nbk)

inbunnen (l, spor.) ['ɪmbʌ:n] - ingebonden

inburgeren (spor.) ['ɪmbʌrgərən] - inburgeren: vertrouwd raken met z'n omgeving *Bin jim hier al wat inburgerd?* (Nbk)

incest (spor.) ['ɪsɛst] - incest (met kinderen)

inchecken (l) ['ɪ(nt)sjɛkən] - inchecken

indaenken Ook **indenken** (Dho, Dla, Mun, Spa, Sz) onregelm. ww.; wederk.; het indocht ['ɪnd...] 1. zich indenken *Kuj' je dat now indaenken?* (Wol), *Dat kan 'k me nog best indaenken* (El), *Ik kan me niet indaenken waor 'k dat now laoten hebbe* (Np), *Aj' je goed indochten dan was 't krek as d'r niks an de haand was* (v), *Ik kan me niet indaenken dat dat eerder gebeurd is* (Op), *Hi'j heurde deur et slaopen henne de mooiste meziek die'j mar indaenken konnen* (j)

indammen (Bdie, Db, Dfo, Dla, Ld, Ma, Nw, Np, Op, Spa, Sz) zw. ww.; overg.; damde in, het indamd ['ɪndɑ:m] 1. dempen van een sloot, vaart, gat (Bdie, Db, Dfo, Dla, Ld, Ma, Nw, Np) *Die sloot hebben we indamd omdat d'r gien waeter meer langes hoefde* (Db), *'t gat indammen* (Dla), *'t waeter indammen* (Ld) 2. door af te dam-

men tot land maken (Op, Spa) *Dat stokkien laand kan makkelijk indamd wodden* (Op) 3. (fig.) indammen, beperken (Sz) *We zullen perberen die kwestie in te dammen die lastige kwestie tot een aanvaardbaar eind brengen* (Sz)

indampen (Dla, Nbk, Np, bs: Dfo, El, Obk, Op) zw. ww.; overg., onoverg.; dampte in, is indampt ['ɪndɑmp] 1. (onoverg.) indampen (bs: Dfo, El, Obk, Op) *Aj' lekkere raothunnig hebben willen, moej' mit et uuttrekken waachten tot de raemen verzegeld binnen; de bi'jen hebben d'r dan een vluus over henne trokken van was ('verzegelde hunning'); dat doen ze zo gauw as de raoten vol binnen en de nektar indampt is tot hunning* (bs: Dfo, El, Obk, Op), *De hunning wodt as nektar deur de bi'jen in de raoten stopt en daor dampt et as et waore in tot hunnig* (bs) 2. (overg.) vochtig maken van hetgeen met het strijkijzer gestreken gaat worden (Dla, Nbk, Np) *De huusvrouw gaot et strickgoed indampen* (Dla)

indekken (Bdie, Db, Dfo, Mun, Nw) zw. ww.; overg.; dekte in, het indekt ['ɪn...] 1. (wederk.) zich ergens tegen indekken (Bdie, Db, Dfo, Mun, Nw) *Een koopman moet him intiends indekken* (Db) 2. indikken, dikker maken (Mun) *'t Sap van de brommels indekken* (Mun) 3. toedekken (Mun, Nw) *We hebben dat kiend van alle kaanten indekt* (Mun)

indelen z. *indielen*

indeling z. *indieling*

indenken z. *indaenken*

inderdaod - inderdaad *Dat het hi'j inderdaod zegd* (Nbk), *Inderdaod bleek et zo te wezen* (Nbk), (bevestigend) *Now inderdaod, zo kuj' 't wel stellen* (Nbk)

inderhaast (Nbk, Nw) ['ɪndr'ho:əst] - inderhaast *Ik bin inderhaast nog even naor de winkel west* (Nw)

indertied [...'t...] - indertijd *Hi'j het me dat indertied wel es verteld* (Nbk)

indeuken Ook **induken** (Wol) ['ɪndʌ:kən] /...dykən] - indeuken *le hebben de tebakdeuze indeukt* (Np), *De auto is indeukt* (Np)

index (l) - index: register van een boek, tijdschrift e.d., ook prijsindex

India - India

Indiaan de; Indianen; - tien 1. Indiaan

indianeboek (spor.) [ˈɪndiːˈɑːnəbʊk] - indianenboek

indianestam (spor.) - indianenstam

indianetaal (spor.) - indianentaal

indianeverhaal (spor.) - indianenverhaal

Indië et; -s **1.** het vroegere Indonesië *Nederlaans Indië* **2.** Indië: zuidoostelijk deel van Azië

indieken zw. ww.; overg.; diekte in, het indiekt [ˈɪndikɛŋ] **1.** indijken *De iesbaene mos opnij indiekt wodden* (Spa), *Een poolder wodt indiekt* (Nw) **2.** een weg opnieuw enigszins rond, naar de kanten toe aflopend maken (Nw) *De weg moet indiekt wodden* (Nw)

indielen (verspr. OS, Bu) Ook **indelen** (Diz, Dla, Np, Obk, Op, Ow, Spa, Sz) zw. ww.; overg.; dield in, het indield [ˈɪndiːlɪ/...dɪːlɪ] **1.** indelen: in bep. delen *We gaon vertimmeren, mar we weten nog niet krek hoe as wij et huus indelen zullen* (Op), *Ie moe'n je wark een betien indelen* een bep. plan eraan geven, zodat je het kunt overzien, het ordelijk kunt verrichten (Np) **2.** indelen bij een groep (spor.) *Ze hebben me bij et eerste twelftal indield* (Nbk)

indieling (Nbk) Ook **indeling** (Np) - indeling: het indelen, het ingedeeld worden, zijn *De indieling van jim ni'je huus vien ik hatstikke mooi* (Nbk)

indienen (verspr.) [ˈɪndiːn:] - indienen *een bezwaarschrift indienen, een klacht indienen* e.d.

indiener (spor.) [ˈɪndiːnɛr] - indiener

Indiër de; -s **1.** Indiër (m.b.t. India of Indonesië)

indikaosie (l) [ˈɪndikoːəsi] - indicatie: aanwijzing, vooral in: *medische indikaosie* (l)

indikken (Nbk, Nw) [ˈɪndɪkɛŋ] - indikken (onoverg.) *de sjem indikken laoten* (Nw)

indirekt (l) - in *indirekte belasting, indirecte rede*

Indisch bn. - Indisch: van, m.b.t. het vroegere Indonesië, ook m.b.t. India *Indische meensken, Indisch eten, Indische jaoren*

individualist (l) [ˈɪndɪfɪdɪm'aːlɪst] - individualist

Indo-europees (l) - Indo-europees

Indogermaans - Indogermaans

indoktrineren (l) [...rɛŋ] - indoctrineren

indommelen (Nbk) - indommelen (in slaap raken)

Indonesië - Indonesië

Indonesiër - Indonesiër

Indonesisch - Indonesisch

indreugen (verspr.) Ook **indrugen** (El, Ma) zw., st. ww.; overg., onoverg. [ˈɪndrʌːgɛŋ/...yɛŋ] **1.** (overg.) zonder omwegen aan het verstand brengen, iemand nadrukkelijk voorhouden (Bdie, El, Ma, Nt, Obk, Op, Wol) *Et moet die jongen mar goed indreugd wodden dat ze de ruten daor niet stokken gooien meugen!* (Obk), *Ik hebbe 'm indreugen, da'k mi'j niet op 'e kop schieten laot* (Op), *'k Hebbe 'm goed indroegen dat hij 'm stilleholen moet* (Wol) **2.** (overg.) inpeperen, betaald zetten (Db, Mun, Pe-Dbl, Sz) *Dat za'k him indreugen, hij mit zien praoties* (Db), *Dat zullen we je wel even indreugen, mannegien* (Sz) **3.** (onoverg.) door opdrogen krimpen, kleiner worden (Ma, Nbk, Np) *De vene dreugt in* (Np), *Et goed is aorig indreugd*. gezegd van bep. kleding die gewassen is e.d. (Nbk)

indri'jen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; dri'jde in, is indri'jd [ˈɪn...] **1.** met een draai gaan in, naar, ook: terechtkomen *Hi'j dri'jde mit de vrachtauto de dam in* (Nbk), *Ik wete niet hoe lange as hij de bak indri'jt* (v)

indrieven (Nbk, Np) - indrijven: naar binnen drijven *Willen jim de koenen de veewaegen even indrieven?* (Np), drijvend in iets geraken *Pas op, douk drift et botien de kolk achter de stuw in* (Nbk)

indringer (spor.) - indringer (in een huis, gebouw; ook, bij vgl.: iemand die zich op brutale wijze met iets van anderen gaat bemoeien)

indrinken (vo) st. ww.; overg.; het indronken [ˈɪndrɪŋkɛŋ] **1.** in hoge mate op zich laten inwerken *H. dronk de woorden van de vrouw in* (vo)

indrok [ˈɪndrɔk] - indruk (fig.) *de eerste indrokken* (Nbk), *een goeie indrok naolaoten* (Obk), *...maeken* (Nbk), *een indrok kriegen* (argens van) (Nbk, b), *onder de indrok wezen, ...raeken* (van), *...kommen* (van) (Nbk), *Dat maekt wel indrok* daardoor krijgt men ontzag (Nbk), *op iene indrok maeken* (Nbk), *de indrok kriegen* (Nbk), *...hebben* (Nbk), *...wekken* (dat)

indrokken - informatika

(Nbk), ...geven (dat) (Nbk), *ni'je indrokken opdoen* (l)
indrokken (verspr.) ['ɪndrɔkɔŋ] - indrukken: induwen *een rute indrokken* (Np), *de kop indrokken* (verspr.)
indrokwekkend (spor.) - indrukwekkend
indrogen z. *indreugen*
induken st., zw. ww.; onoverg. ['ɪndykɔŋ]
1. induiken 2. in een ineengedoken houding gaan (Bdie, Nbk) 3. z. *indeuken*
industrialisaois (l) - industrialisatie
industrie ['ɪndy'stri, ɪndə...] - industrie: nijverheid of tak daarvan
industriebond - industriebond
industriecentrum (spor.) - industriecentrum
industriegebied (verspr.) - industriegebied
industriekern (l) - industriekern
industriekomplex (l) - industriekomplex
industrieterrein - industrieterrein
indweilen (Bu, Ste) zw. ww.; overg.; dweilde in, het indweild ['ɪn...] 1. indweilen, vooral: dweilend wit of geel zand aanbrengen over een stenen vloer en tussen de naden ervan, ter verfraaiing *de stienties op 'e stallen mit wit zaand indweilen* (nao de schoonmaak) (Bu), *Et gaankien achter de kaemerdeure wodde mit zaand indweild; et waeren rooie vloerstiennen, die laggen ok op et zaand; naoderhaand wodden d'r mit een natte dweil en dan mit een dreuge dweil feguurties in maekt* (Ste), *Ien keer in et jaor wodden de rooie vloerstiennen in de kelder ok indweild* (Ste)
ineiden (Bu, Nbk, Np, Op, Ste) zw. ww.; overg.; eidge in/eidge in, het ineided ['ɪnejdɪŋ] 1. ineggen *rogge ineiden* (Nbk, Np, Ste), *zaod ineiden* (Bu), *knollen ineiden* (Np)
inenen z. *inienen*
inenten ['ɪnɛntɪŋ] - inenten: tegen bep. ziekten *Ze bin veur de pokken inent* (Np), *We laoten oons inenten tegen de griep* (Nbk), *We bin henne west te inenten om ingeënt te worden* (Nbk)
inentingsbewies (spor.) - inentingsbewijs
inentingsbriefien (spor.) - inentingsbriefje
infanterie - infanterie *Hij is bij de infanterie indield* (Dhau)
infanteriesoldaot (l) - infanteriesoldaat
infarkt (spor.) - infarct
infektie - infektie *Ie moe'n niet zo an dat rofien krabben, dommiet kriej' infektie*

(Obk)
infektieziekte (spor.) - infektieziekte
infermaant (l) ['ɪfɪ'mā:nt] - informant
infermaosie (verspr.) ['ɪfɪ'mo:əsi] - informatie: die men vraagt, die wordt verstrekt of beschikbaar is *om infermaosie vraogen, infermaosie kriegen, naodere infermaosie, (bijv. bij sollicitatie) infermaosies opgeven* (Wol), *We zullen eerst mar es wat infermaosie over him inwinnen* (Np)
infermaosieadres (spor.) - informatieadres
infermaosieblad (spor.) - informatieblad
infermaosiefoolder (l) - informatiefolder
infermaosiestroom (l) - informatiestroom
infermaosietillefoon (l) - informatietelefoon
infermaosieverspreiding (l) - informatieverspreiding
infermeren (spor.) ['ɪfɪ'mɪ:əŋ] - informeren: informatie inwinnen of verstrekken *Aj' 't now nog niet weten, dan moej' d'r zels even naor infermeren* (Nbk), *Kan hij' oons niet even infermeren?* (Nbk)
inflaois (l) ['ɪflɔ:əsi] - inflatie (van het geld)
influsteren z. *influusteren*
influtten (Nbk, Np, Obk, Sz) zw. ww.; onoverg.; flutte in, is influt ['ɪflʌtɪŋ] 1. met snelle, evt. heimelijke bewegingen ergens ingaan *'k Bin even bij' buurvrouw influt* even naar binnen gewipt voor een praatje, om te koffiedrinken (Obk, Sz)
influusteren (alg., l) Ook **influsteren** (verspr.), ook wel als *influ(u)stren* geschreven zw. ww.; overg.; fluusterde in, het influusterd ['ɪfl...] 1. (veelal heimelijk) in het oor fluisteren *Kom hier, za'k je wat influsteren* (Dho), *een geheimpjen influsteren* (Spa)
info (l) ['ɪfo:] - info
infok (El, Pe-Dbl, Sz) de ['ɪfɔk] 1. het fokken, de teelt (El) *Ik heb een mooie infok mit die koe had, 'k heb d'r hiel wat naokommelingen van* (El) 2. inteelt (Pe-Dbl, Sz)
infokken zw. ww.; fokte in, het infokt ['ɪfɔkɪŋ] 1. met een bep. type, een bep. soort vee gaan fokken *Ie hebben je daor hielemaol infokt in dat soorte* met dat soort vee zijn jullie verder gaan fokken (Nbk)
infomappe (l) - infomap
informatika (spor.) ['ɪfɔr'ma:tika] - infor-

matika: bep. leer

informeel (l) - informeel

informateur z. *kammenetsinformateur*

infrarood (spor.) bn. 1. infrarood

infraroodkamera (spor.) - infraroodkamera

infraroodkijker (spor.) - infraroodkijker

infraroodlaampe - infraroodlamp

infraroodopname (l) - infraroodopname

infrastructuur (l) - infrastructuur

inhuus [i'fys] - inhuus dat men toedient *Hi'j kwam an et inhuus* (Nbk), *een inhuus kriegien* (Nbk), *Hi'j kwam weer van et inhuus of* (Nbk)

ing. - afkorting van *ingenieur* (inzake h.t.s. of hogere landbouwschool)

ingaepri'je (Ste) de [i'xɛ:pə'ri:jə] 1. het naar binnen kijken, nl. vooral naar wat de bewoners doen *Ik hole niet van ingaepri'je* (Ste)

ingang Ook *ingaank* (Nbk) de; -en; ingankien [i'ŋgɑŋ, 'i'xɑŋ] 1. plaats of opening waar men binnen kan gaan of waar men gewoonlijk binnengaat, toegangsmogelijkheid *De ingang van dat huus is achteromme* (Spa, Dho), *Wat een smalle ingang* (Ld), *De ingang naor et feestterrein is naost de schoele* (Op), *Ze hebben die man een ni'je ingang naor de mage maakt* (Sz) 2. in *ingang vienen* (spor.): *Dat veurstel zal wel ingang vienen* (Ste) 3. in *mit ingang van* (verspr.) 4. kontaktpersoon (met name bij een instantie) die mogelijk de weg kan wijzen, behulpzaam kan zijn, kan voorspellen (l) *Hej' ok een ingang op et ministerie?* (l)

ingangsdatum (spor.) - ingangsdatum

ingaol z. *egaol*

ingaon st. ww.; onoverg.; [i'ŋgɔ:ən /'i'xɔ:...] 1. binnengaan, ergens ingaan *De kiender gongen de bos in* (Nbk), *Disse deure zit op slot, ie moe'n de aandere mar ingaon* (Sz), *Et weer is zo van de mik, dat ie zollen bi'jtieden daenken dawwc de winter weer ingaon* (Obk), *Zien zwaoger waorschouwde him dat de kaans groot was, dat zien plaetse de locht ingong as hi'j niet op zien tellen paste* door vuur verwoest zou worden (hier: als gevolg van hooibroei) (vo), *et schip ingaon* (Nbk, Np) 2. de desbetreffende richting nemen, komen in *We gaon et noorden in* (Bu), *De volgende weg gaon we in* (Nbk), *de naacht*

ingaon (Nbk), *Die gaot altied tegen de stroom in* die persoon wil altijd anders dan de anderen, hij ligt vaak dwars (Nbk, Np), zo ook *Hi'j is teugen de wiend ingaon* (Spa) 3. het aanvangen van een school *De schoele gaot hier om negen ure in* (Obk) 4. van kracht worden *De hure is ingaon* (Ow) 5. erop ingaan, positief benaderen *Ik wil et toch nog wel even ankieken veur ik op jim veurstel ingao* (Op), *tegen iene/een zaeke ingaon* er tegenin gaan, door kritisch te vragen de aandacht vestigen op andere zienswijzen, mogelijkheden: *Hi'j gong altied tegen de veurzitter in* (Nbk), *Op zien gezeur moej' mar niet ingaon* (Ol-Nl), *Wi'j zullen d'r mar niet veerder op ingaon* we zullen hetgeen gezegd is nu maar laten voor wat het is, omdat dat iets aan het licht zou kunnen brengen dat pijnlijk is, boze reacties zou kunnen opleveren e.d. (Diz, Nbk)

Ingbert (Nbk, v) de; -s, -en; -ien [i'ŋbɛrt] 1. mannennaam

ingebeeld (Nbk, Nw, Ste) [i'ŋgɛ..., 'i'xɛ...] - ingebeeld: van een ziekte, een kwaal e.d. *een ingebeeldde ziekte*

ingebruukneming (l) - ingebruikneming

ingel z. *engel*

Ingelaand z. *Engelaand*

ingelegd (Obk) Ook *inlegd* bn., bw. [i'ŋ(g)ɛlɛxt, 'i'xɛ...] 1. (van redeneren, betogen) intelligent, handig *Hi'j kon zo ingelegd praoten, ze geloofden him allemaole* (Obk), *Hi'j is inlegd* (Obk), *een inlegd praoter* (Obk)

ingelokkig (Nt) bn. [i'ŋgɛ'lokɔx, i'xɛ...] 1. zich uiterst gelukkig voelend *Die man is ingelokkig* (Nt)

Ingels z. *Engels*

ingeneumen z. *inneumen*

ingenieur - ingenieur: ing. of ir.

ingenieursbero (l) - ingenieursburo

ingespannen (verspr.) [i'ŋgɛsɔpɑ:n, 'i'xɛ...] - ingespannen: met veel concentratie, aandacht *Hi'j zat d'r ingespannen naor te kieken* (Nbk)

ingetogen (verspr.) bn.; -er, -st [i'ŋgɛtɔ:gn, 'i'xɛ...] 1. rustig, kalm en bedaard, nooit uitbundig, in zichzelf gekeerd *Dat is een slim ingetogen man, die utert him niet zo gauw* (Obk), *Ze het een ingetogen aord, ze utert heur niet zo makkelijk* (Ol-Nl), *Oons buurmaegien is zoe'n ingetogen kiend*

ingeven - ingreun

(Nt, Dfo), *Hi'j is altied lieke ingetogen* (Ma), *Dat meisien is wel wat stille, ze maakt wat een ingetogen indruk* (Sz)

ingeven st. ww.; overg.; het ingeven ['ɪŋgɪ:bm, 'ix...] 1. doen innemen *Ik moete J. zien draankien nog ingeven* (Mun), *medesienen ingeven* (Bdie, Obk), *een koe een poeier ingeven* (Spa), *een koe een flesse goed ingeven* nl. bep. drank (Ma), *Die is et mit de papepel ingeven* (Nw) 2. een ingevening doen krijgen, een (gelukkige) inval doen ontstaan, in et wodge (...) *ingeven: Et wodge mi'j ingeven dat et niet goed kwam* (Bu), *Ik dochte al: dat deugt niet, krek of wodge et mi'j ingeven* (Spa, Op), *Krek al was 't me ingeven dat d'r volk kwam* (Diz), *Et was net of et mi'j zo ingeven wodge* (Dho), *'t Is oons ingeven om dat niet te doen* (Wol), *'t Is je veur de tied ingeven* je schrikt er niet van, je had er al een voorgevoel van (Nbk), *We mossen een veurdrachien doen, ik meende dat ik 't niet kon, mar 't vul mit, et wodge me zo ingeven* (Sz) 3. (wederk.) zich inlaten met, mee gaan doen aan (Ol-Nl) *Je kun je vanzels niet overal ingeven, want dan kriej' tevule van 't goeie* (Ol-Nl)

ingevening (Nbk, Np, Nw) de; -s; ingevening ['ɪŋgɪ:wɪŋ, ...v..., ..ɔŋ] 1. de gedachte waarop men bij ingevening komt, (gelukkige) inval *Ik had inienend een ingevening* (Nw), *Dat was zo mar een ingevening van 'm* (Np), *een ingevening kriegen* (Nbk)

ingeverde (Dmi) de; -n ['ɪŋ(g)əfu:ərdə, 'ixə...] 1. iemand die wel op de desbetreffende plek woont maar er oorspronkelijk niet vandaan komt

ingewaanden z. *ingewanen*

ingewanden z. *ingewanen*

ingewanen (verspr., niet WH) Ook *ingewanden* (verspr.), *ingewaanden* (spor.) mv. ['ɪŋgəwā:ŋ:, 'ixə.../...wā:ŋ:, ...ndŋ /...wā:ndŋ] 1. ingewanden van een menselijk of dierlijk lichaam, meestal: de darmen *Ik mag op 't heden gien vet eten hebben, ik hebbe 't an de ingewanen* (Ol-Nl), *Hi'j het et slim mit de ingewanden* (Mun), *'t Koert me in de ingewanen* het rammelt in m'n buik (Pe-Db)

ingewijde (l) - ingewijde

ingewikkeld bn., bw.; -er, -st ['ɪŋgə'wɪkɪt, 'ixəw...] 1. moeilijk te doorzien, zodanig van bouw en bijzonderheden dat men er

moeilijk vat op krijgt, ermee overweg kan *'k Zol dat klietien haoken, mar dat warkien is mi'j te ingewikkeld* (Obk), *een ingewikkeld zaekien* moeilijk op te lossen (Ma)

ingezetene de; -n ['ɪŋgəsu:tə, 'ixə...] 1. ingezetene

ingieten st. ww.; overg.; het ingeuten ['ɪŋgi:tɪ, 'ix...] 1. gietend in iets doen stromen, vooral: ingieten van koffie, thee *Ik hadde al koffie zat en doe geut ze mi'j nog een bakkien in* (Sz, Obk), *Wi'j' mi'j nog iene ingieten?* (Nbk)

inglippen ['ɪŋglɪpm, 'ixl...] - inglippen

inglissen (Sz) zw. ww.; onoverg.; gliste in, is inglist ['ɪxɪlɪsɪ] 1. ergens in, in een bep. richting glijden *As die klei nat wodt is ze zo glibberig, ie glissen alle kaanten in* (Sz)

ingloepen (Dhau, Db, El, Ow, Pe-Db) zw. ww.; onoverg.; gloepte in, het (bet. 1), is (bet. 2) *ingloept* ['ɪŋglɒpm, 'ixl...] 1. spiedend, glurend naar binnen kijken (Db, El, Ow) *Je kun bi'j die meensken ingloepen* (El), *De burenen hebben nooit wat veur de glaezen, ie kun zo ingloepen* (Db), *Hi'j mag graeg even bi'j iene ingloepen* (Ow), *Die jonge moch graeg ingloepen as de gedienen niet dichte waeren* (Pe-Db) 2. ongemerkt binnenkomen, binnensluipen (Dhau) *Hi'j kwam d'r zo mar ingloepen* (Dhau)

ingooi - ingooi

ingooien zw. ww.; overg.; gooide in, het ingooien ['ɪŋg..., 'ixo:...] 1. naar binnen gooien, ook: in het veld gooien, bij voetbal, korfbal e.d. *Wie mag ingooien?, de balle ingooien* (Ld), ook: de dobber in het water gooien (Bu, Ld, Nbk, Op, b): *Hi'j zit een posien stille naor de dobber te kieken, haelt es op, kikt es naor et aos, gooit weer in...* (b) 2. ingooien van glas *de ruten ingooien* (Obk), *je eigen glaezen ingooien* (Nbk), *jezels de glaezen ingooien* id. (Dho, Nbk), *je eigen ruten ingooien* (Pe-Db, Spa)

ingrediënt (spor.) - ingrediënt

ingreep de; ingrepen; ingrepien ['ɪŋgrɪ:p, 'ixr...] 1. geval van ingrijpen *Dat wodt nog een hiele ingreep* een grote operatie (Ste), *Ik kreeg een ingreep* ingreep tijdens het rijexamen (Nbk)

ingreun z. *ingruun*

ingreven (Obk) st. ww.; overg.; het ingreven ['ɪŋgrɪ:bɪm, 'ɪxr...] 1. beginnen te vervenen met een bep. perceel *As vroeger de veenbaozen op een nij stee begonnen, dan wodde dat perceel ingreven* (Obk) 2. z. *ingrevend*

ingrevend (Bdie, Diz, Op en oost., b: lm, ln) Ook **ingreven** (Obk) bn., bw.; -er, -st ['ɪŋgrɪ:bɪm(t)] 1. vinnig, fel, doorzettend, pittig, inwendig boos 't *Is wel zoe'n ingrevend kereltien* (Ma, Ste), *Wat een ingrevend ventien, hi'j gef't et nooit op* (El), 't *Is een ingrevend kiend* pittig (bl), *Die vent is zo ingrevend, as hi'j kwaod is moej' hum de ruimte mar geven* (Pe-Dbl), *Hi'j is aorig foel, ingrevend mit körfballen* (Dho), ...in zien wark (Ld), 't *Is een ingrevend kiend, die redt heur overal mit* (Obk) 2. (bw.) heel erg (Nt, bo: Nw) 't *Is ingrevend zoer heel erg zuur* (bo: Nw), *Hi'j is ingrevende kwaod* (Nt)

ingriepen st. ww., onoverg. ['ɪŋgri:] 1. in iets grijpen 2. z'n invloed doen gelden, sturend optreden *As ze daor niet ingriepen, dan kommen ze in luus en pluus omme* (Obk) 3. met geweld, gezag ingrijpen *De pelisie mos ingriepen in dit geval!* (Pe-Dbl), *Heur in de hemel daor dan naor en griep in en neem Jow knechten gedipt* (b)

ingriepend (spor.) ['ɪŋgri:pɪnt, ...'ɪxr...] - ingrijpend

ingruuien (Nbk) - ingroeien: door te groeien in iets dringen *De klimop is in de mure ingruuid* (Nbk)

ingruun (Db, Dhau, El, Nbk, Ste) Ook **ingreun** (Mun) bn. ['ɪŋgr̥y:n, 'ɪxr.../...gr̥l:n; aks. wisselt] 1. zeer groen *Et laand ligt nog ingruun* (Db), *een ingrunne appel* (Ste)

Ingweoons (l) - Ingweoons

inh. - afkorting van *inhood*

inhaelder (Nw) de; -s; -tien ['ɪnhɛ:ldɛr] 1. apparaat met behulp waarvan carapatiënten medicijnen inhaleren

inhaelderig (Np, Ste) Ook **inhaelerig** (Ol-Nl) ['ɪnhɛ:l(d)ɛx, ...ɛrɛx] - inhalerig

inhaelen Ook **inhaolen** (Sz) zw. ww.; overg.; haelde in, het inhaeld ['ɪn...] 1. binnenhalen, binnenbrengen, o.m. van de oogst in de schuur *Alles van et potrak en ok et melkgoed mos ie inhaelen, dat heurde bi'j et aovendwark* (Nbk), zo ook

turf inhaelen (Np), *hooft inhaelen* (Ma), *Et wasgoed hangt nog buten; we zullen et gauw inhaelen, veurdat et regent* (Db), *We moe'n et huj inhaelen* in de schuur brengen (Bu, Ste, Nbk), *As 't goed weer is, moe'n we in augustus et zaod inhaelen* (Dfo), *de wottels inhaolen* (Sz) 2. bij zich doen komen, bij zich doen inwonen (j) *Een vrouw kon hi'j ok niet best inhaelen, want zien mem, al was et dan eers een goed meenske, zol toch niet best et huusholen uut hanen geven willen* (j) 3. naar zich toe trekken, naar binnen trekken (bij het vissen) *de dobber inhaelen* (Nbk), (inzake het fokken, met elkaar trouwen) *Aj' nooit es vremd bloed inhaelen, krieg ie op den duur inteelt* (Db) 4. alsnog uitvoeren wat al gedaan had moeten zijn *Ik bin achterop raekt, ik moet aorig inhaelen* (Diz), *tied inhaelen* werktijd inhalen (Nbk), *De kiender mossen nog hiel wat slaop inhaelen* (Nbk) 5. bemachtigen, tot het zijne maken (alg.); ook van het zich opscheppen van eten (Dho, El, Nbk, bo: Bu, Nw) *Iene die graoperig is wil alles inhaelen* (El), *Ie moe'n je niet meer inhaelen as daj' op kunnen* (Nbk), *Ie haelen je een heel bod in!* (Dho) 6. achter iemand aan gaan en vlak achter of naast hem komen, passeren in het verkeer, ook: inhalen met het werk, evenaren *We leupen zo hadde, dat ze oons niet inhaelen kon* (Bu), *Ik kan jow wel inhaelen!* (Nw), *Zollen we him nog inhaelen kunnen, of zol hi'j al te veer vot wezen?* (Nbk), *Ie kun him mit et wark misschien nog inhaelen* (Nbk), *een achterstaand inhaelen* (l), *Veur een schoffien zol et me misschien lokken, mar et zol me de hiel-tied weer inhaelen* het zou me steeds weer bezighouden, ik zou er steeds weer aan moeten denken (v) 7. met plechtig of feestelijk vertoon iemand opwachten en verder geleiden *Die* [nl. de verloren zoon] *dan now mit de stat tussen de bienen weerommekommen was, now op disse maniere inhaeld wodde, daor kwam hi'j tegen in opstaand* (b), *Ze hebben de ni'je burgervader inhaeld mit een koets* (Nbk), *Sunterklaos inhaelen* (El) 8. inhaleren van medicijnen (Nw) *Hi'j mos medesienen inhaelen mit de inhaelder veur asma* (Nw) **inhaeler** (Diz, Nbk) de; -s; -tien [...lɛr] 1. inhalig iemand (Diz) 2. iemand die bezig is

inhaelerig - inholen

in te halen in het verkeer (Nbk) 3. inhaleerapparaat voor bep. medicijnen (Nbk) **inhaelerig** z. *inhaelderig*

inhaelig (verspr., niet WH) Ook *inhalig* (WH) [ɪn'hɛ:ləx/...a:...] - inhalig 't Is wel wat *inhaelig* om zo te doen (Dhau), 't Is een *inhaelige bliksem!* (Ma), *Ze bin zo inhaelig, dat as ze slaopen hebben ze de hanen nog naor griepen staon* (Dho), *Die kerel was ommeraeck inhaelig, die wil zien eigen stront wel vreten* (Np)

inhaelighied (verspr.), voor -heid z. -hied [...'h...] - inhaligheid *De inhaelighied zit d'r bij hem goed in, heur* (Ol-Nl), 't Is *klaore inhaelighied van die man dat hi'j dat kleine hoekien laand van zien buurman ok nog inpalmd het* (Obk)

inhaelmanoeuvre (spor.) - inhaalmanoeuvre

inhaelstrok (spor.) - inhaalstrok
inhaeltied (Bu, Dfo, Dho, Db, Dhau, Op, Pe-Dbl) Ook *inhaoltied* (Sz) de; -en [ɪn...] 1. de meest geschikte tijd om te oogsten *In de inhaeltied van de rogge hebben de boeren graeg zunnig en dreugend weer* (Op), *De inhaeltied van 't zaod is over* (Dhau)

inhaelverbod (spor.) - inhaalverbod
inhaelwedstried - inhaalwedstrijd (m.b.t. een wedstrijd die eerder niet doorging)

inhaemeren (Nbk) - inhameren: *Dat moe'j die meensken goed inhaemeren* (Nbk)

inhaken z. *inhaoken*

inhaleren (verspr.) [ɪnha'lɛ:ɐ̯p] - inhaleren

inhalig z. *inhaelig*

inham - inham *Stappies bin inhammegies in de slootswallen, waor aj' mit slotien-springen in sprongen* (Np)

inhangen (Nbk) - inhangen (van wat buiten is) *We moe'n die kleren mar es inhangen, et begint te regenen* (Nbk)

inhaoken Ook *inhaken* (Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; haakte in, het inhaakt [ɪnho:kɪ] 1. (onoverg.) inhaken in iemands arm *Mit daansen haok ie ok wel es in* (Nbk), *Op 'e brulloft mossen we allemaol inhaoken* (Dho, Db) 2. (onoverg.) ingaan, inspelen op iets wat is gezegd, wat zich heeft voorgedaan *Hi'j had et woord al daon en ik kon daor mooi op inhaoken* (Wol), *Daor wi'k noer wel even op inhaoken* (Nw), *op een gesprek inhaken* (Spa) 3. (overg.)

aan elkaar vastmaken door te haken *de waegens inhaoken* (Ma, Ste), *een spoorstok inhaoken* (Diz, Obk, Ow), zo ook *Help mi'j even 't peerd inhaoken* (El), *et peerd veur de waegen inhaoken* (Bdie)

inhaokt (Ma) bn. [ɪnho:kt] 1. ingehaakt: van een paard dat nog met de spoorstok aan de wagen zit (Ma) *Hi'j had et peerd nog inhaokt staon* (Ma)

inhaoltied z. *inhaeltied*

inhaolen z. *inhaelen*

inharken (Np, Ol-Nl) zw. ww.; overg.; harkte in, het inharkt [ɪn'harkɪ] 1. (bij hooien, evt. ook bij het oogsten van kuilgras:) weg van de rand harken (dus in de richting van het midden van het stuk land), met name in *de kaanten inharken* nl. van de plaatsen langs de kant waar men met een machine niet kan komen (Np, Ol-Nl)

inhebben st. ww.; overg.; het inhad [ɪn hebm] 1. in het lijf opnemen, in hebben, in krijgen, vooral van medicijnen *Die koe moet dat goed nog inhebben* (Ld), *Hi'j moet de pokkens nog inhebben* ingeënt worden tegen pokken (Nw) 2. in de mond hebben van het bit bij een trek- of lastdier (Db, Spa) *As 't peerd et bit niet in het, kuj' m niet sturen* (Spa) 3. met zich mee brengen, inhouden, voeten in de aarde hebben *Dat kan hiel wat inhebben veurdaj' die mitkriegen naor een uutvoering* (Obk), *Dat het nogal hiel wat in had, eerdad 't klaor was heeft nogal wat voeten in de aarde gehad* (Pe-Dbl, Nbk), *We willen graeg waeter in de Stobbepoele, mar dat het nogal hiel wat in* (El), *'k Gelove niet dat die brief vule inhebben zal* (Op), *D'r komt volgende weke een stok op 'e tillevisie, dat kan wel wat inhebben* (Sz), *'t Het nogal wat in!* dat betekent nogal wat, daar moet je niet te licht over denken (Np) 4. in *de pest inhebben, de smoor inhebben*

inheems z. *inhiems*

inherent (l) - inherent

inhiems (Nbk) Ook *inheems* (Nbk) bn. [ɪn 'hi:ms/...i:...] 1. inheems

inholen Ook *inhouwen* (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; het inhullen/inhollen [ɪnho:lɔ/...] 1. bedwingen, niet de vrije loop laten, binnen houden *zien aosem inholen* (Nbk, Np), (tegen iemand die naar de w.c. moet, terwijl dat door omstandigheden niet kan:) *Ie moe'n 't mar even*

inholen (Nbk), *Ik moet zo nodig naor 't husien, ik kan 't haost niet langer inholen* (Diz), *Pieken en doeven moe'n leewiekt wodden, aandere kuj' ze niet inholen* binnen houden (Nbk), *Ie moe'n je een betien inholen* temperen (Np), *Ik mos me inholen, aandere wa'k him anvleugen* (Ld), *As ik kwaod bin kan ik me niet inhouden, dan flap ik d'r alles uut* (Sz), *Ie moe'n et peerd wat inholen, eerst gaot hi'j te hadde* (Dhau, Nbk) **2.** te beduiden hebben *Wat zol dat inholen, dat die kerels hier altied an 't meten binnen* (Obk), *Ik wus niet al te percies wat dat allemaole inhul* (v) **3.** niet gunnen bij een verkoping *De verkoping is niet deurgaon, et is niet gund, et is inholen* (Nbk), *Hi'j hef 't huus inhullen, want de pries was 'm te lege* (Dfo, Pe-Dbl) **4.** tijdelijk afnemen, inhouden van geld *loonbelasting inholen, et riebewies inholen, Ie moe'n mar wat van mien weekloon inholen, want ik moet mien klompen nog betaelen* (Db)

inhooold Ook *inhoud* (WH) de; -en ['ɪnho:lt/...hɔmt] **1.** het totaal aan ruimte binnen een hol voorwerp, een bouwwerk e.d. **2.** inhoud in een maat uitgedrukt *Dat vat het honderd liter inhooold* (Np) **3.** dat waarmee iets gevuld is *De inhooold van die zak eerappels deugt lange niet* is van slechte kwaliteit, ook: is niet van de voorgestelde grootte (Db), *een pottemenee mit inhooold* (Np), *Ze gavven him op zien jaordag een enveloppe mit inhooold* (Nbk) **4.** inhoud van een boek, een brief, een taaluiting anderszins **5.** inhoudsopgave (spor.) **6.** intellect, belangrijkheid van uitingen, gedachten *Zien praot had weinig inhooold* stelde niets voor (Ma), *iene zonder inhooold* iemand met weinig geestelijke bagage (Diz, Nbk), zo ook *iene mit weinig inhooold* (Ste), *Da's wel een man mit inhooold* (Dho)

inhoooldelik (spor.) - inhoudelijk

inhoooldmaote z. *inhoooldsmaote*

inhoooldsmaote (Nbk, bo: Nw) Ook *inhoooldmaote* (bo: Nw) - inhoudsmaat

inhoooldsopgifte (l) - inhoudsopgave

inhooolt Ook *inhout* (WH: bet. 2) et; -en, ook inhooolden (Op: bet. 2, 3) ['ɪnho:lt/...ɔmt] **1.** houten geraamte van een boot (Np) **2.** (hoofdzakelijk mv.) in verb.: konstitutie, gestel *Die het goeie*

inhooolden dat is een gezond, sterk mens (Np), *Die man was niet vule maans, hi'j had niet vule inhout* hij was niet erg gezond en sterk (Nbk, Sz), *Hi'j kon et niet volhouwen, mar ja, hi'j had ok helemaol gien inhout, je!* (Spa), *Mien beppe was zwak van inhooolden* (Dhau), *...van inhooold* (Ld, Ow, El), *Hi'j zicht d'r mar slecht uut, hi'j het hielemaol gien inhooold* (Dfo), *...niet vule inhooolden* (Np, Nbk), *De man kikt d'r wat bleek en maeger uut, mar zien inhooold is wel aorig goed* (Op), *De inhooolden bin nog wel goed gezegd van een oude man of vrouw: de belangrijkste organen* (bo: Op), zo ook *Van hat en inhooolden is hi'j nog best, mar 't verstaand lat hum in de steek* (Dho), *Die man is stark van hat en inhooolden* (Nt), en *De hat en inhouten bin nog wel goed* (Sz) **3.** iemands innerlijk, binnenste (verspr. WS, Ld, Obk) *'t Liekt wat een stroeve man, mar hi'j het een goeie inhooold* (Obk), *Hi'j het een slechte inhooold* geen goed karakter (Bdie), *Die man het ok niet vule inhooold* hij is geen doorzetter, toont geen ruggegraat (Wol), *Hi'j is goed van inhooolden* van karakter (bo: Op), *Ie moe'n naor je hatte en inhooolden te raogaon* naar je innerlijk (Np)

inhoud z. *inhooold*

inhout z. *inhooold*

inhouwen z. *inholen*

inhuldigen (l) - inhuldigen (van een vorst)

inhuren zw. ww.; overg.; huurde in, het inhuurd ['ɪnhy:ərn] **1.** opnieuw huren, het huurkontraakt vernieuwen, vooral van land *Vaast laand koj' om de zes jaor inhuren* (Pe-Dbl), *Los laand moej' vaeke mit meie weer inhuren* (Obk), *Mit november of mit de meitied koj' weer opni'j inhuren* (Mun), *Van 't jaor moe'n we de plaetse weer inhuren* (Ol-Nl) **2.** tegen betaling laten werken, een opdracht laten uitvoeren *Hi'j het een knecht inhuurd veur 't huien* (Wol), *Bij G. hebben ze weer dezelve meid inhuurd as veurig jaor* (Db), *Ze hebben iene uut de onderwereld inhuurd* (Nw)

inienen (Nbk, Obk, b, p) Ook *inienend*

(Ma, Nbk, b), *iniens, inienens* (Nbk),

inenen (Spa) ['ɪnɪ:ɲ:(t)/ɪ'nɪ:s/ɪ'nɪ:ɲ:s/ɪ'nɪ:ɲ:] - ineens: plotseling *Hi'j bleef zomar inienen weg, hi'j het hier zeker een hontien zien gieselen* (Obk)

inienend z. *inienen*

inienens - inkeld

inienens z. *inienen*

iniens z. *inienen*

initiaal (spor.) - één der initialen: voorletters

initiatief - initiatief: *et initiatief nemen, Van wie gaot et initiatief aenlik uut?* (Nbk), *op eigen initiatief* (spor.), *op initiatief van* (l), *een initiatief de grond in boren torpederen* (Nbk)

initiatiefgroep (l) de; -en; -ien [...'tɪfx...] 1. groep die een bep. initiatief neemt en evt. zelf geheel of deels uitvoert

initiatiefnemer (spor.) - initiatiefnemer

injaegen zw. ww.; ook onregel.; overg.; jaegde in/jachte in (verspr.), het injaegd/injacht ['ɪjɛ:ŋ] 1. injagen: in iets, naar binnen drijven *Hi'j jachte et vee et laand in* (Diz), *Willen jim de koenen de veewaegen even injaegen?* (Np), *de man die (...) meensken de dood injacht het* (v) **injektie** (verspr.) - injectie: in medische zin, verder in *een financiële injectie* stimulan (l)

injectionemoter (spor.) - injectiemotor

injectionaalde (spor.) - injectie-naald

injectionespuite (spor.) - injectiespuit

injutten (Np, bo: Np, Op) zw. ww.; overg.; jutte in, het injut ['ɪjʌtɪ] 1. inschenken *Jut me nog mar een koppien in* (Np), *Zak je nog een bakkien slobber injutten?* (Np)

ink (Bdie, Nbk, Nt, Op, Ste) Ook *inkt, inket* (Mun, Np, Sz, b) de, et ['ɪŋk/...t/'ɪŋkət] 1. schrijfkinkt *een flessien ink* (Nbk), *rooie ink, blauwe ink, Oostindische ink* (Nbk), *Wi'j schreven in schoele mit penne en inkt* (El), *Geef me de inket es an!* (Np), *Dat kiend kloddert et hiele schrift onder de inkt* (Ld) 2. drukinkt

ink. - afkorting van *inkoop*

inkachtig (Nbk) - inktachtig

inkalkuleren (l) [...ɪŋ] - incalculeren (fig.): *Dat moej' inkalkuleren* (l)

inkappel (Bdie, Bu, Ld, Np, Op, Ow, Ste) Ook *inktappel* (verspr. OS, Bdie, Diz, Np, Pe-Dbl, Wol, b) de; -s; -tien ['ɪŋk...] 1. galappel, gainoot

inkappen (verspr.) zw. ww.; overg.; kapte in, het inkapt ['ɪŋ...] 1. kappend een keep, gleuf e.d. aanbrengen, kappend bewerken, kleiner of ruimer maken zodat het past *Een boom moej' an iene kaante inkappen, om 'm bi'j 't valen de goeie kaant op te kriegen*

(Np, Ow, Pe-Dbl), *Een timmerman moet soms een kezien wat inkappen om et passend te maeken* (Obk), *Die balke moet even inkapt wodden, dan past hi'j d'r beter tussen* (Dfo), *Om een stok in de biele in te zetten moet hi'j inkapt wodden* (Ld), *een keep inkappen* (Bdie), *de onderdrumpel inkappen* (Ste), *de verbienings van de bovendrumpel inkappen* nl. als pen-engatverbinding (Dho, Obk)

inkapselen (spor.) ['ɪŋkapsɪŋ] - inkapselen (lett.)

inkarnaatklaver (Sz) - inkarnaatklaver

inkarven Ook *inkerven* (WH) ['ɪŋ...] - inkerven: kervend insnijden, kerven, snijden in *Dat moej' even inkerven* (Spa) *De beide takken van de boom schoerden de hieftied bi'j mekaer langes, dat ze karfden hielemaole in* (Np), *Ze bin alsmar mit die paolen an 't inkerven* (Sz), *Hi'j is al aorig inkarfd* (Ste)

inkasseerder (l) - inkasseerder

inkasseren (spor.) [...ɪŋ] - inkasseren: innen

inkassogiro (l) - incassogiro

inkassokosten (spor.) - incassokosten

inkassomachtiging (l) - incassomachtiging

inkeer ['ɪŋ...] - inkeer, bezinning *tot inkeer kommen* (b), *iene tot inkeer brengen* (Nbk)

inkegelen (Ma, Nbk) zw. ww.; overg.; kegelde in, het inkegeld ['ɪŋkɛ:ŋ] 1. door hard te gooien een raam in een gebouw kapot maken *een rute inkegelen* (Ma)

inkel z. *inkeld* I, II, III

inkeld I (Nbk, Np, Ow, b, p, j) Ook *inkel* (Dfo, Nbk, b, j) *enkel(d)* (verspr.) ['ɪŋk|(t)'ɛ...] bn. 1. niet of nauwelijks meer dan één, slechts enkele *Een inkelde keer komt hi'j hier wel es* (Nbk), *Vroeger mossen inkele oolders een protte kiender grootbrengen* (Dfo), *Zo kwam d'r nog wel es een inkeld meens* (j), *Een hiel inkelde boerinne die medelieden hadde, verschaft heur wel es een keer onderdak* (j), *een inkelde fesant* (b), (zelfst.) *Mar inkelden hadden begrepen, wat oons te waachten ston* (v), *D'r bin mar enkelen van* (Nbk)

inkeld II (Nbk, Np, Ow, b, p, j) Ook *inkel* (spor. oost.), *enkelde* (verspr.) bn., bw. 1. niet dubbel, niet uit een geheel bestaand *een inkelde reis* i.t.t. een retour (Nbk, Np), *enkel spoor, een enkelde hujraem* i.t.t. een

dubbel (Ma), *Die rogge staot te inkeld* te hol, met teveel tussenruimte (Nbk, Np), *De melk keest al; dan wodt ze enkeld, dan schift ze al* (Nbk), *Wij zetten ze enkeld* d.i. van schoven: in enkelvoudige rijen (Nbk), *Hij is wat inkeld* smal (Np)

inkeld III (Nbk, Np, Ow, b, p, j) Ook **in-
kel** (spor. oost.), **enkeld** (verspr.), **enkel** (bet. 2: spor.) bw. **1.** heel af en toe, zo nu en dan *Hij komt d'r mar inkeld* (Np), *mar hiel inkeld* (p), *D'r is zo inkeld es wat veur 't jongvolk* (p) **2.** alleen maar *Ze kregen dan een eigen raod van inkeld plattelaners* (b), *Hij dee et inkeld en allienig om jow* (Nbk), *'t Halve dörp lag naachs haost wakker (...), en dat inkeld deur zoe'n kikkerd* (b), *Mit enkel eten koken kan 'k wel kokhalzen van de locht* (Pe-Dbl)

inkennig z. *ienkennig*

inkepen ['ɪŋkɪ:pɪ] - inkepen: een keep maken in *Aj' een boom ommekappen moej'm eerst inkepen an de kaant waor hi'j valen moet* (Pe-Dbl, Spa, Obk), *Bomen die iepziekte hebben wo'n mit de biele inkeept en kun dan laeter kapt wodden* (Dfo), *De hoekpaol hebben we inkeept en de schore d'r tegen an zet* (El), *Aj' twee paolen of balken dwas over mekaar an mekaar zetten moeten, moej' ze wat inkepen* (Nbk, Spa), *een sepiepenfluitien inkepen* (Wol)

inkeping (Bu, Db, Dho, Mun, Np, Ol-Nl, Sz) de; -s; ...kepinkien ['ɪŋ...] **1.** inkeping: keep *We hebben de boom een inkeping geven* (Np), *Aj' een boom kappen moej' goed weten waor aj' de inkepings maeken* (Bu, Db)

inkertieren (spor., p) ['ɪŋkɪ:tɪ:əɾɪ] - inkwartieren

inkerven z. *inkarven*

inket z. *ink*

inkflesse (Bdie, Nbk) Ook **inktflesse** (verspr.) ['ɪŋkflesə, 'ɪŋtflesə] - inktfles

inkiek (Nbk) ['ɪŋkik] - inkijk: het naar binnen kunnen kijken *We hebben hier wat tevule inkiek* (Nbk)

inkieken st. ww.; overg., onoverg.; het inkeken ['ɪŋkikɪ] **1.** kijken in iets *boeken inkieken* (Bdie), *een kraante inkieken* (Ow), *Maa'k even bi'je inkieken?* bijv.: in je boek (Nbk) **2.** (onoverg.) bij iemand binnengaan om een praatje, om te zien hoe het gaat (Bu, Pe-Dbl) *Lao'we even inkieken en zien hoe hi'j 't maekt* (Pe-Dbl),

Zullen we even inkieken? We blieden niet lange (Bu) **3.** (onoverg.) naar binnen kijken (Diz, Mun, Np, Nt, Ow, Wol) *Bepaalde huzen vraogen om inkieken* (Ow), *Wij wonen zo, dat de meensken makkelijk bi'j oons inkieken kunnen* (Diz, Mun, Np, Wol)

inkl. - afkorting van *inklusief*

inklappe (Bdie, Nbk, Nt, Op, Ow, Ste) Ook **inktlappe** (verspr.) ['ɪŋklapə/'ɪŋt...] - inktlap

inklappen (spor.) ['ɪŋklapɪ] - inklappen (van een stoel, een tafeltje e.d.)

inklauteren - inklauteren

inklauwen (Nt, Ste) Ook **inkrabben** (bet. 2: Bdie) zw. ww.; overg.; klauwde in, het inklauwd ['ɪŋ... **1.** overal iets mee verdienen om maar meer geld te krijgen en geen cent willen uitgeven voor een ander, voortdurend geld naar zich toehalen *Daor bin ze toch zo (geld) an et inklauwen* (Ste) **2.** gras, hooi e.d. bij de rest harken of met de vork trekken, zodat het met machines bewerkt kan worden (Nt)

inklauer (Diz, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol) Ook **inklauerd** (Dho, Sz) de; -s; -tien ['...klɔʌɾ/...t] **1.** inhalig iemand *Dic kerel is een grote inklauer, hi'j is altied bange dat hi'j tekot komt* (Op)

inklauerd z. *inklauer*

inklauerig (Nt) ['ɪŋ...] - inhalig

inkleden (Nw) - inkleden: aanpakken *Hoe zullen we dat es inkleden?* (Nw)

inkleuren - inkleuren

inklinken (spor.) - inklinken (van de grond)

inklusief - inklusief *Da's inklusief* met inbegrip van b.t.w.

inknallen (Op) zw. ww.; overg.; knalde in, het inknald ['ɪŋknalɪ] **1.** door vuurwerk af te steken het nieuwe jaar inluiden (Op), in zinnen als *Volgens oons wodt et oolde jaor minder uitknald as et ni'je jaor inknald wodt* (Op)

inkniepen (verspr.) - inknijpen: ineenknijpen

inknippen - inknippen: nl. een bep. vorm, opening, extra ruimte in iets aanbrengen door in te knippen *Dat aarmsgat moej' wat inknippen, want dat trekt wat* (Obk), *Ie moe'n 't even inknippen, aandere scheurt et uut* (Dho), *Om naoden plat te kriegen moe'n ze wat inknijpt wodden* (Dfo), *Veur-*

inkoelen - inkopen

daj' je nijwark ommekeren moej' eerst de naod inknippen, heur (Ol-Nl), *Ik kan de kop niet deur 't hemd kriegen, ik moet et mar wat inknippen* (Sz), *Aj' een stokkien hier of daor in zetten willen, moej't even inknippen* (Dhau), *Aj' wat ni'jen, dan moej' de hoekies inknippen* nl. iets veelal in een v-vorm wegnippen bij een omgeslagen en dicht te naaien deel (Diz, El), *een petroon inknippen* (Wol), *Mit 't boekekaften moej' op 'e rogge inknippen* (Ow), *inknippen bij een bevalling* (spor.)

inkoelen (OS, verspr. WS) Ook **inkuilen** (Diz, Nt, bet. 2: Db, Nbk), **inkulen** (WH) zw. ww.; overg.; koelde in, het inkoeld [ʔŋkulu/...koej.../...ky...] 1. inkuilen van aardappelen (WS, Db, Dfo, Dhau, Obk) *As de eerpels bij 't haast rooid weren, gongen de boeren ze inkoelen, vaeke op 't arf* (Obk) 2. inkuilen van kuilgras grös inkoelen (Nbk), *Vandeweke beginnen de manluden te inkoelen* (Ol-Nl), *Inkoelen is 't an de hoop rieden van grös; dat wodt bestopt mit grond* (Dhau), ook: van witlof, nl. in een gat in de grond of in een emmer (Dho)

inkoemen z. **inkommen**

inkognito (spor.) bn. [ʔŋ'koxnito; ...om] 1. incognito *Hij was daor inkognito* (Nbk) **inkoken** zw. ww.; overg., onoverg.; kookte in, het inkookt [ʔŋ...] 1. door het koken in volume afnemen of doen afnemen *Aj' melk een posien inkoken, wodt et niet lekkerder* (Obk), *De sjem moet nog even inkoken* (Diz), *...moet inkookt wodden* (Bu, Nbk), *'k Gao vanmiddag brummelsjem inkoken* (Db), *bessesap inkoken* (Bdic), *Spinazie kookt slim in, daor blijft haost niks van over* (Sz, Ld), *Die spinazie is aorig inkookt, et is een dief in de panne* (Np) 2. bij het koken in iets trekken, opgenomen worden (Dho) *De sjem moet stief wodden mit et inkoken van de suker* (Dho)

inkommen I Ook **inkoemen** (Bdic) et; -s; -pien, -tien (spor. OS) [ʔŋkom:/...u...] 1. inkomen, wat iemand aan inkomsten geniet *een vaast inkommen, et belastber inkomen, De meeste meensken hebben op 't heden wel een knap inkommen* (Obk), *'t Inkommen moej' goed opgeven veur de belasting* (Bu), *Hij het een dik inkommen* (Ow), *Hij het een goed inkommen* (Ma, Nbk), *We hebben now niet zoveule*

inkommen as veurig jaor (Sz), *Hij het weinig inkommen* (Ste)

inkommen II st. ww.; onoverg.; is inkomen 1. binnenkomen *de deure inkomen* (Nbk), *et huus inkommen* (Nbk), *bij iene inkommen (te wonen)* (Nbk), *Drenten bin wend daj' daolik inkommen, zonder eerst an te kloppen* (Db), *Jim kun wel inkommen, jim hoeven niet veur de deure staon te blieden* (Op), *'t Is daor netties, ie kun daor wel inkommen* (Dho), *Aachter me heur ik de meensken de harbarge inkommen* (v), *Et zaod is aorig knap inkomen* (Obk, Ma), *Daor komt niks van in ik wil beslist niet dat dat gebeurt* (Ste) 2. inkomen van stukken, geld: *D'r is niet vule geld inkommen veur die aktie* (Nbk), *de inkommen stokken* **inkommensofhaankelik** (l) - inkomensafhankelijk

inkompleet (l) - inkompleet

inkomsten [...tŋ] - inkomsten

inkomstenbelasting - inkomstenbelasting

inkonsekwent (spor.) [ʔŋkösə'kwent] - inkomsekwent *Gister hej' tegen je dochter ok optreden, now moej' et ok tegen je zeune doen! Ik vien dit allemachtig inkonsekwent van jow!* (Nbk)

inkoold (verspr.) Ook **inkoud** (WH) bn. [ʔŋ'ko:lt/...kōmt] 1. zeer koud *We kwammen van 't ies, we weren inkoold* (Dhau), *'k Was wel zo inkoud vanaovend!* (Sz), *'t Was vandaeg in- en inkoold* (Ld, Wol)

inkoop de; inkopen [ʔŋko:p] 1. boodschap die men inkoopt, veelal: anders dan de dagelijkse boodschappen, nl. kleding *As vrouwluden naor de stad gaon dan moe'n ze een goeie beurs mitnemen as ze inkopen doen willen* (Obk) 2. wat men inkoopt, veelal: om weer te verkopen (Nbk)

inkoopafdeling (l) - inkoopafdeling

inkoopspries z. **inkoopspries**

inkoopspries Ook **inkoopspries** (Nbk) - inkoopsprijs *Dat kost tien gulden, inkoopspries* (Nbk)

inkopen onregelm. ww.; overg.; het inkocht 1. goederen kopen *Ik kan goedkoop inkopen* (Bdic), *De boer het veur de hiele winter voer inkocht* (Np), *'k Moet veur de Paosen hiel wat inkopen* (Db) 2. inkopen om weer te verkopen *De bosschoppen wodden vaeke weer inkocht* (j), *Ik heb die pertij goedkoop inkopen kund* (Nbk) 3.

(wederk.) tegen betaling deelgenoot worden (El, Nbk, Ow) *Wanneer aj' graeg in een vereniging mitdoen willen, kuj' somtieds tegen betaeling je inkopen* (El) *De vijfde veearts het him d'r bij' inkocht* (Ow)

inkoper (spor.) [...pɪ] - inkoper

inkoppen - inkoppen

inkotten I zw. ww.; overg., onoverg.; kotte in, het/is (bet.2) inkot ['ɪŋ...tɪ] 1. (overg.) door afsnijden, snoeien, opbinden etc. korter maken *Wij hebben de frambozepollen inkot* (Np), *As W. een ni'je broek krijgt, moet G. him altied inkotten* (Obk), *de broekspiepen inkotten* (Dfo), *Ie moe'n de zillestringen wat inkotten, dan trekt et wat lichter* (Ma), *touw of liende inkotten* (Pe-Dbl), *een plaanke inkotten* (Ol-Nl), *Ie zullen die route wel wat inkotten moeten korter maken, een stuk afsnijden* (Db) 2. minderen in aantal, omvang *D'r liggen nog wel eerpels in de kelder, mar ze bin aorig inkot* (Nbk), *De kuilbult kot aorig in* (Nbk, Ld), *De tied kot hadde in* (Nw), *Hi'j zal zien vee wel wat inkotten moeten, want hi'j is al weer een hocke laand kwietraekt* (Mun, Obk), vandaar *We zullen de boerkeri'j inkotten* (Nt), *Et tekot op de lopende rekening kot aorig in* (Diz), *De koopman het de pries inkot omdat 't zaod niet schone was* (Pe-Dbl), *Deur zonne en wiend gaot de sni'j winters vaeke vlogge inkotten* (Op), *Laeter in et jaor moej' de (bi'je)korf wel es inkotten; dan wodt an de onderkaante van de raoten een stokkien ofsneden, dan kriej' weer ni'j wark* (bs: Dfo), *de naeme inkotten* afkorten e.d. (Nt), *We moe'n de boel wat inkotten* het bedrijf kleiner maken (Ma, Nbk), *Ze hebben jow de kuif aorig inkot* (Np)

inkotten II (Db, Dhau, El, Np, Nt, Ow) bw. [...'k...] 1. binnenkort *Inkotten kommen we cs langes* (El) 2. korte tijd geleden *Hi'j het hier inkotten nog west* (Np)

inkoud z. *inkoold*

inkpenne (Bdie, Op) de; -n; -gien ['ɪ...] 1. pen die schrijft met gebruikmaking van inkt

inkpetroon (spor.) - inktpatroon

inkpot (Bdie, Nbk, Nt, Op, Ow, Ste) Ook **inktpot** - inktpot

inkpotlood (Bdie, Nbk, Nt, Op, Ow, Ste) Ook **inktpotlood** (spor.) - inktpotlood

inkrabben z. *inklauwen*

inkrabber (Dho) de; -s ['ɪŋkrabɹ] 1. inhalige persoon

inkrimpen st. ww.; overg., onoverg.; is inkrompen 1. (onoverg.) door krimpen kleiner worden *Gebraoden vleis wil graeg inkrimpen* (Nt) 2. beperken, met name van een bedrijf (Nbk, Np, Nw, Obk, Ste) *We kun et wark niet meer doen, we moe'n mar een stok laand verkopen; we moe'n inkrimpen* (Nw), *Ze beginnen de boel in te krimpen, et gaot niet goed mit dat bedrief* (Np), *Hi'j het de boel aorig inkrompen*, bijv.: van 30 naor 20 koenen (Nbk), *Die maggen wel wat inkrimpen as ze older wodden* (Nbk), *Ie moe'n wat inkrimpen zuiniger aan doen* (Ste), *Et passeniel mos inkrimpen* (Nbk) 3. (onoverg.) het dicht bijeen kruipen van bijen wanneer het kouder wordt (bs: Obk)

inkrimping (v) de; -s ['ɪŋkrɪmpɪŋ] 1. het inkrimpen van een bedrijf *Netuurlik verloop, zeggen ze vanzels, zo daenken ze alle inkrimpings op te vangen* (v)

inkroepen - inkruipen: kruipend binnengaan

inkstel (Op) et; -len; -legien 1. inktstel **inkt** z. *ink*

inktappel z. *inkappel*

inktblauw (Ol-Nl) bn. [ɪŋ(d)b...; aks. wisselt] 1. zo blauw als inkt *De locht was inktblauw* (Ol-Nl)

inktflesse z. *inkflesse*

inktgom (Db) - inktgum

inktklodder (Diz, Np) de; -s; -tien ['ɪŋklodɹ] 1. inktvlek (Np) 2. klodder inkt (Diz) *D'r is een inktklodder op 't pepier valen* (Diz)

inktkoker (Obk) - inktkoker

inktkussen (spor.) - inktkussen

inktlappe z. *inklappe*

inktplakke z. *inkvlekke*

inktpot z. *inkpot*

inktpotlood z. *inkpotlood*

inktvīs z. *inkvis*

inktvlek z. *inkvlekke*

inktvlekke z. *inkvlekke*

inktzwat z. *inkzwat*

inkuilen z. *inkoelen*

inkulen z. *inkoelen*

inkupen (Bdie, Dho, Diz, El, Nbk, Nt, Ow) zw. ww.; overg.; kuupte in, het inkoopt ['ɪŋkypm] 1. ter bewaring in een bep. kuip doen *botter inkupen* (Bdie, El,

inkvis - inleiden

Nbk, Ow), *kool inkupen* (Op), *vleis inkupen* (Dho), vandaar *een varken inkupen* (El)

inkvis (Bdie, Nbk) Ook *inktvīs* (verspr.) - inktvis

inkvlekkē (Bdie, Nbk, Nt, Op, Ow, Ste) Ook *inktvlekkē*, *inktvlek* (spor.), *inktplakke* (Np, Ol-Nl) - inktvlek

inkzwat (Nbk, Wol) Ook *inktzwat* (spor.) - inktzwart

inl. - afkorting van *inleiding*, *inlichtingsinlaander* (spor.) Ook *inlaner* (spor.) [ˈil̥ɑ:nɾ] - inlander

inlaans I bn. [ˈil̥ɑ:s] 1. inlands: uit eigen land, uit het land zelf *Da's inlaanse hunning* (Nbk), *De inlaanse bonen bin et lekkerst* (Ow), *inlaanse perdukten uut Indië* (Wol), *Inlaanse rogge is zo lekker niet veur roggenbrood as butenlaanse* (Db), (zelfst.) *Da's ok gien inlaanse* hij of zij komt niet uit deze omgeving (Ste) 2. van de hoger gelegen graslanden, i.t.t. van de lage hooilanden, met name bij de rivieren (El, Ma, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz), met name in *inlaans huj*: *Inlaans huj was beter as butenlaans* (Pe-Dbl), *Dat inlaanse hooi dat hebben we binnen* (Sz), *Inlaans huj is huj van kaampelaand* (El)

inlaans II (Bdie) bw. 1. het land in, het gebied in *Veerder inlaans is 't mooi weer* (Bdie)

inlaeden [ˈil̥...] - inladen *inlaeden en uutlaeden* (Op), *Hij het nogal wat inlaeded* veel in z'n bord geschept, veel gegeten, veel uit de rekken e.d. gehaald bij het doen van boodschappen e.d. (Ste), zo ook *Hij laedet mar in d.i.* van eten, drankgebruik, boodschappen doen (Nbk)

inlakseren (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; lakseerde in, is inlakseerd [ˈilak sɜ:əɾɳ] 1. inslinken: door slinken in omvang (doen) afnemen en evt. in gewicht, met name bij het koken, braden van vlees, groente, jam, ook van een hoop gras of hooi *Spinazie moej' eerst inlakseren veur et in de diep-vries kan* (Db), *Melk en sjem koken lak-seert in* (Nt), *Schaopevleis in de panne lakseert slim in* (Ow), *Mien dikke rollade was aorig inlakseerd* (Sz), ook van een pasgeboren kalf: *Een nochteren kalf lakseert eerst in* (Ow), *Vene lakseerde naachs in* (Np)

inlaner z. *inlaander*

inlaoten zw. ww.; overg.; het inlaoten [ˈil̥...] 1. binnenlaten (Nbk, Np) *Ik hebbe de hond krek inlaoten* (Np), *de koenen inlaoten* (Ow) 2. binnen laten stromen van water in een polder (Ste) 3. (wederk.) zich mengen in iets, met iemand omgaan (met de bijgedachte dat dat af te raden is) (Nbk, Np) *Mit die kwestie kuj' je mar beter niet mit inlaoten* (Np, Nbk), *Mit zokken moej' je mar niet inlaoten* (Ow, Diz)

inlasken z. *inlassen*

inlassen (spor.) Ook *inlasken* (bs: Obk) [ˈilasn̩/...laskɳ] - inlassen: met name in een programma, een uitzending e.d., ook in *stro inlasken* stro toevoegen aan, inbrengen in de bundel stro waarvan men een bijenkorf of -kast opbouwt (bs: Obk)

inleg [ˈilɛx] - inleg (van geld) *Bij 't hadrieden moej' inleg geven* inleggeld (Ma)

inlegd z. *ingelegd*

inleggeld - inleggeld

inleggen zw. ww.; overg., legde in, het inlegd [ˈil̥...] 1. in, tussen iets leggen, met name in *een vloer inleggen* (Ow) 2. inleggen van bep. voedingsmiddelen om te conserveren (verspr.) *bonen inleggen in de inmaekpot* (Spa, Dhau), *de (zoer)kool inleggen in 't vat* (Obk, Spa), *sniedebonen in 't zoolt inleggen* (Ld, Ow, Diz) 3. geld inleggen voor een spel (El, Np, Obk) *Hoevule moeten we inleggen veur dat spellegien?* (El), *We moe'n elk een kwattien inleggen* (Np), *inleggen bij' haddraeven* (Obk), *Hoevule moe'n we inleggen om mit te rieden* (Db) 4. geld inleggen bij een bank 5. inleggen ter versiering (j) *De kolf was mit zuver goold en parlemoer inlegd* (j) 6. in (Dhau) *We zullen him inleggen goed te pakken nemen* (Dhau) 7. in hoger beroep gaan (Ow, Pe-Dbl) *Aj' et d'r niet mit iens binnen, kuj' et d'r nog weer tegen inleggen* (Pe-Dbl) 8. in (*argens*) *ere (mit) inleggen* eer inleggen met iets (Bdie, Nbk, Ol-Nl)

inlegkruke (Bdie, Diz, Np, Op, Spa, Sz, Wol) [ˈil̥...] - inmaekpot

inlegkrusien (spor.) - inlegkruisje

inlegpot (Ow, Ste) - inmaekpot

inlegvel (Nbk, l) - inlegvel: bij boek, l.p. e.d.

inleiden (spor.) [ˈil̥ejdn̩] - inleiden: toelichten, inleidend spreken *Ze mossen die man nog wat inleiden mit zien ni'je waark*

(Pe-Dbl), *Hi'j mos de vergadering inleiden* (Np), *Hi'j zal de vergadering mit een praotien inleiden* (Wol), *de spreker van de aovend inleiden* (Ol-Nl), *een geval op een vergadering inleiden* (Nbk)

inleider (spor.) - inleider

inleiding de; -s; inleidinkien **1.** inleiding van een gesproken of geschreven tekst **2.** korte verhandeling over een bep. onderwerp (spor.) **3.** inleidende tekst op een bep. vakgebied, veelal in boekvorm (l)

inlekken ['ilɛkj] - inlekken *Om inlekken te veurkommen mos d'r een kappe op 'e zaodbult* (Obk), *Een hujmiete kan inlekken* (Np), *De zaodbulte is aorig inlekt* (Ma)

inleven (Nbk, Np) ['il...] - inleven *Aj't je goed inleefden dan was 't krek as ze gewoon naor huus gong* (v), *Ik kan me d'r wel in inleven, hoc zij' et op 't ogenblik hebben* (Nbk)

inleveren - inleveren: bezorgen, doen toekomen *een verlanliesien inleveren* (b), *een veurstel inleveren* (l), *Ja, we moc'n wcer inleveren* we gaan erop achteruit in inkomen (Nbk)

inlevering de; -s ['il...] **1.** inlevering

inleveringsdatum - inleveringsdatum

inleveringstermijn (spor.) - inleverings-
termijn

inlezen (l) - inlezen: inzake een komputer

inlichten (spor.) ['il...] - iemand inlichten

inlichting ['il...] - inlichting *Ze mossen bi'j een peer jonge meensken in et dorpien wezen om inlichtings en daor vernammen ze dat alles wel goed zat* (j), *Ik weet et niet, ie moe'n bero Inlichtings mar even bellen* (Nbk)

inliesten ['il...] - inlijsten: van een portret e.d. *Ik wil dat petret nog es inlicsten* (Np)

inloeren ['il...] - inloeren *Hi'j moch graeg bi'j iene inloeren* (Ma)

inloggen (l) ['ilɔg] - inloggen

inloop (Nbk, Ste) de ['ilo:p] **1.** het inlopen *De hal wodt gauw smerig mit al die inloop* (Nbk) **2.** de ingang van het huis die men gewoonlijk gebruikt, veelal de achterdeur met mat *De inloop moet wat knap wezen* d.i. de mat moet schoon e.d. (Ste)

inloopdeure (Nw, Ol-Nl) de; -n ['il...] **1.** deur die men het meest gebruikt om het huis binnen te gaan, vandaar veelal: achterdeur

inlopen st. ww.; overg., onoverg.; is/het

inlopen ['ilo:pm] **1.** (onoverg.) naar binnen lopen *Op een aovend (...) leupen ze nog even et oolde harbargien in* (j), *in- en uutlopen* (Nbk), *iene d'r in lopen laoten* (Nbk), (van een schip) *de haven inlopen* (l)

2. (onoverg.) in *op iene inlopen* naar iemand toelopen, tegemoet lopen (Nbk) **3.** (overg.) inlopen van schoeisel (verspr.), *nij'e schoenen inlopen* **4.** (onoverg.) zand of ander vuil aan de schoenen hebben zodat het vloerkleed e.d. snel vuil wordt (Nbk)

Doe die schoenen toch uut, die lopen zo in mit dit vochtige weer (Nbk), *Wat lopt et toch in mit dit weer* (Nbk) **5.** achterstand in tijd, werk, sport geheel of deels inhalen (Nbk, Ste)

We bin al wat inlopen, mar we waeren laete vanmorgen (Stc), *'k Bin toch nog wat op him inlopen* (Nbk)

inlotten (spor.) ['il...] - inlotten, eerder vooral: naar het gemeentehuis gaan en door het lot aangewezen worden om in militaire dienst te moeten; men kon ook *uutlotten*, d.i. vrijgesteld worden (Ow)

inluden ['ilydn] - inluden: van een nieuw jaar (lett.): *Et nij'e jaor wodde inluded* (Np), ook van een tijdperk: *Dat luudde een nij'e tied in* (Nbk)

inluusteren (Np) zw. ww.; overg.; luusterde in, het inluusterd ['il...] **1.** iemand iets influisteren *Hi'j luusterde me wat in 't oor* (Np)

inmaakkruke z. *inmaakkruke*

inmaek (Nbk, Op) ['ime:k] - inmaak: wat ingemaakt is *De inmack in zoe'n Keulse pot kan van alles wezen: boonties, zuurkool enz.* (Op)

inmaeken - inmaken, inleggen: voornamelijk van groenten *We moe'n inmaeken* (Bu), *We maeken zelf nog zuurkool in de Keulse pot in, en bonen* (Diz), *bonen inmaeken* (Np); inzake sport: *We zullen ze es inmaeken* (Bu, Np, Nw)

inmaekkruke (Db, Diz, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste) Ook **inmaakkruke** (WH) - inmaakpot (vaak blauwgrijs en voor kleinere hoeveelheden dan de *inmaekpot*) *In de zomer ziej' nogal es een oolderwetse inmaekkruke buten staon, vuld mit bloemen* (Db)

inmaekpot (Bu, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Ste) ['im...] - inmaakpot (veelal bruin) *Een Keulse pot is een inmaekpot* (Bu, El)

inmaekvat (Np) et; -ten; -tien ['im...] **1.**

inmaelen - inpikken

inmaakvat 't *Inmaakvat wodde bruukt veurdat de kruken* [nl. inmaakpotten] *d'r waeren; ze waeren nogal es lek, dan wodden ze mit koefet dichtestrecken* (Np)

inmaelen (Np, Ste) ['ĩm...] - inmalen

inmelker (vo) de; -s ['ĩmelkɾ] 1. instrukteur bij het machinaal melken

inmennen ['ĩm...] - inmennen *huj inmennen* (Bu, Np, Ste)

inmetselen ['ĩm...] - inmetselen: door te metselen in iets aanbrengen

innienen (Np) zw. ww.; overg.; miende in, het inniend ['ĩmiɳ:] 1. inzetten bij een voorlopige verkoping

innemen st. ww.; overg.; het inneumen ['ĩnĩ:m:] 1. (bij het naaien) korter, kleiner maken (Nbk, Np, Nw, Ste) *Die jurk moet nog wat inneumen wodden* (Nw), *Aj' wat nauwer maeken, neem ie et wat in* (Nw), *Ik zal die jurk een aentien innemen* (Np) 2. gebruiken, nuttigen *Van een koe (of ok wel een meenske soms) die niet te best innemen wil, zeggen ze wel dat hi'j wat tieuwerig is* (Obk), *even goed innemen* een medicijn innemen (Mun, Ow), zo ook 'k *Hebbe vanaovend vergeten mien goed in te nemen* (Ol-Nl), *Omke G., die was me daor an 't innemen, niet mooi meer tastte flink toe aan tafel* (Mun), *Hi'j wil wel innemen flink of veel eten en drinken* (Np) *Jan-in-de-zak is wel in te nemen* is wel lekker, kun je goed eten (Dho), zo ook *Rauwe andievie mit dobbelstienties spek is best in te nemen* (Wol), *Daor kuj' vergif op innemen* (Nbk) 3. ruimte innemen *Dat nemt nogal wat plak in* (Nbk), *iene zien plak innemen* (Nbk), *een staandpunt innemen* (l) 4. met geweld innemen, bezetten (l)

innemend (Ste) ['ĩnĩ:m:t] - innemend *een innemend meenske* (Ste)

innen (spor.) ['ĩn:] - innen

innenkaander z. *innenneer*

innenneer (Nbk) Ook *innenkaander* (Nw) bw. ['ĩn:təɾ/...kã:ndɾ] 1. in elkaar *Ie kun gauw wat innenneer goechelen* (Nbk)

innerlik I et ['ĩnplək] 1. innerlijk *Zo har hi'j altieten de gek mit zien ongelok (...). Mar hi'j dee et om zien innerlik te verbar-gen* (b)

innerlik II (Nbk, b) bn. - innerlijk: inwendig *Mar wij hebben weer innerlike vrede* (b)

innerlik III (Nbk, b) bw. - innerlijk *Innerlik was hi'j bliede* (Nbk), *Mar innerlik? Niet an daenken* (b)

inneumen (Nbk, Obk) Ook *ingeneumen* (Nw) ['ĩnã:m:'ĩngə..., 'ĩxə...] - ingenomen: zeer tevreden *Die is slim ingeneumen mit heurzels* (Nw), *Hi'j was d'r aorig mit inneumen* (Nbk)

inni'jd (l) - ingenaaid

inni'jen (Nbk) zw. ww.; overg.; ni'jde in, het inni'jd ['ĩn...] 1. door te naaien in kleding aanbrengen *een buse inni'jen, een hoekien inni'jen* een bep. stukje stof bij het verstellen (Nbk)

innig (spor.) - innig: van menselijke relaties

inningskosten (l) - inningskosten

innovaosie (l) [ĩno(:)'fə:əsi, ɪnəf...] - innovatie

inpaandig (bo: Nw) - inpaandig: naar binnen gebouwd, inspringend, van een deel van een huis

inpakken zw. ww.; overg.; pakte in, het inpakt ['ĩm...] 1. in iets pakken *een pak-kien inpakken* (Nw), *Aj' verhuizen gaon, moej de boel goed inpakken* (Ste), *De winkelman, die inpakt (...)* (ba), (van de zaken die men heeft meegebracht:) *Ie kun de boel wel inpakken, want et wodt niks* (Nw) 2. zich in warme kleding steken *As et koold is, moej' je goed inpakken* (Nbk, Ste), *Om een kiend waarm te holen moej' et goed inpakken* (Nw) 3. in je inpakken *laoten* zich laten inpakken (fig.) *Laot je niet inpakken* voor de gek houden (Ste) 4. ophouden met iets, weggaan omdat het niets wordt *We kun wel inpakken, de kaans is verkeken* (Bu, Nw, Ste), zo ook *Now kuj' wel weer inpakken* (Nw) * *Inpakken en wegwezen* (Bu, Nbk, Nw)

inpakpapier - inpakpapier

inpalmen ['ĩmpal(ə)mɔn] - inpalmen (fig.) *...dat de arfenisse al lange inpalmd was deur de staot* (j), *Hi'j het dat maegien inpalmd* (Nbk)

inparkeren (spor.) - inparkeren

inpeperen ['ĩm...] - inpeperen: inprenten *Dat za'k 'm goed inpeperen* (Bdie, Np), 'k *Heb et him even goed inpeperd* (Ma, Np) **inpesaant** (Ste) bw. ['ĩmpə'sã:nt] 1. en passant, tegelijkertijd *Neem ie dat even inpesaant mit?* nu je toch gaat (Ste)

inpikken zw. ww.; overg.; pikte in, het

inpikt ['ɪm...] 1. bietsen, pikken *Et is een echte graoperd, de beste eerappels van de schaole pikt hi'j in* (Sz), *Aj' de kaans hebben, moej' 't inpikken* (Np) 2. met de spoorstok vastmaken van paard (Spa) *et peerd inpikken* (Spa) 3. aanleggen, aanpakken (Np) *Hoe zuwwe dat inpikken* (Np)

inpikkerig (v) bn.; -er, -st ['ɪmpɪ kərəx,...kɪ...] 1. geneigd om iets in te pikken

inplaant (Nbk) de ['ɪmplā:nt] 1. haarinplant *een hoge inplaant* een haarinplant (van het hoofdhaar) die vrij ver naar achteren is, zodat men op het voorste deel van het hoofd nogal kaal is

inplaanten - inplanten (van bomen en struiken) *heesters inplaanten* (Ste)

inplaggen (El) zw. ww.; overg., onoverg.; plagde in, het inplagd ['ɪm...] 1. naar binnen toe bijwerken door de zode af te steken, vooral van een stukje grond naast een voor waar de ploeg niet meer kan komen *de kaantvoren inplaggen* (El)

inplakken - inplakken *foto's inplakken* (Nw)

inplannen (spor.) - inplannen

inploegen (Np) - inploegen: door ploegen onder de aarde brengen *De mest moet inploegd wodden* (Np)

inploffen - inploffen

inplooiën (Nw) - inplooiën: plooiën aanbrengen *De mussen wodden inplooid* (Nw)

inpoeieren (Nw) - inpoeieren: inpoederen *De poppen mossen inpoeierd wodden - mit strooi poeier - want eers wodden ze rood* (Nw)

inpoetsen (Bu, Nbk, Nw) zw. ww.; overg.; poetste in, het inpoetst ['ɪmpu:tsɪ] 1. een eerste laagje schoensmeer aanbrengen, waarop nog zodanig gewreven moet worden dat de schoenen glanzend *Aj' schoenen inpoetsen mit poets, moej' ze ok weer uitpoetsen* (Nbk, Nw, Bu)

inpolderen z. *inpoolderen*

inpoldering (Nbk) de; -s, -en; ...rinkien ['ɪmpoldərɪŋ, ...dɪ...] 1. inpoldering

inpolen (Nbk) zw. ww., onoverg. ['ɪm po:əlɪ] 1. inzakken: van (de kanten van) een sloot, door de te grote hoeveelheid water *De sloot poolt in* (Nbk)

inpompen (spor.) - inpompen, ook (schertsend, enigszins ruw): thee, koffie, een borrel e.d. inschenken (Nbk) *Zak je*

nog iene inpompen? (Nbk), *Ja, pomp mi'j nog mar iene in* (Nbk)

inpoolderen (Nw) Ook *inpolderen* (Nbk) ['ɪmpo:ldɪŋ/...o...] - inpolderen *Et laand is inpoolderd* (Nw)

inpraoten (Nbk) st. ww.; overg.; praotte in, het inpraot ['ɪmprɔ:ətɪ] 1. sterk bij iemand aandringen om iets toch vooral maar wel te doen of na te laten *Ze hebben zeker aorig op him inpraot, want now is hi'j inienend ok veur* (Nbk)

inprenten (Nbk, Nw) - inprenten (fig.): *Ze moe'n goed heur best doen op schoele, dat het hi'j zien kiender goed inprent* (Nbk), *Dat zak him es even inprenten* goed aan het verstand brengen (Nw), *Dat het hi'j himzels inprent aangepraat* (Nbk), *Ik heb mezels inprent om dat te doen* vast voorgenomen (Nw)

inr. - afkorting van inrichting

inraemen (spor.) ['ɪrɛ:m:] - inramen

inrammen (spor.) ['ɪr...] - inrammen

inreed z. *inrit*

inreenfelen (Np) Ook *inrimpelen* (Nbk, Nw, Ste) zw. ww.; overg.; reenfelde in, het inreinfeld ['ɪri:fɪŋ/ɪrɪmpɪŋ] 1. inhalen van stof voor kleding door rimpelen *'k Zal even de manchetten wat inrimpelen* (Ste), *Die rok hewwe mar knap inreinfeld in plooiën gemaakt* (Np)

inregenen (Db, Mun, Nbk, Pe-Dbl, j) ['ɪr...] - inregenen *As we d'r niks an doen, regent et hier in de haast in* (Nbk), *Die zaodbulte helt mooi of, die regent niet in* (Db), *Een rot gat in een hujbulte, dat komt deur 't inregenen* (Mun)

inrekenen - inrekenen: van dieven etc.

inrepelen (Nbk, Np, n, s) zw. ww.; overg.; repelde in, het inrepeld ['ɪru:pɪŋ] 1. door te trappen, slaande naar beneden te glijden doen uitzakken van de kan(ten) van een sloot *De sloot is inrepeld* (s), *De koenen hebben de sloot inrepeld* (Np)

inreusteren (l) - inroosteren

inrichten st. ww.; overg.; richttte in, het inricht ['ɪrɪxtɪ] 1. inrichten om te verblijven, wonen *Jim hebben jim huus al aorig inricht* (Nbk), *Ze moe'n de boel nog inrichten* (Np)

inrichting de; -s, -en; ...richtinkien ['ɪrɪxtɪŋ] 1. de inrichting van een huis (het meubilair, de gordijnen e.d.), van een hotelkamer e.d. 2. inrichting voor zwak-

inrichtingskosten - inschikken

zinnigen

inrichtingskosten (spor.) [...tɲ] - inrichtingskosten

inrieden - inrijden: iets naar binnen rijden: *de auto inrieden* naar binnen rijden, *de schure inrieden*, *de verkeerde weg inrieden* inslaan, voorzichtig voor het eerst rijden op een paard, in een auto, op een motor e.d. om te wennen/geschikt te doen zijn: *een auto inrieden* (Nbk), *Ze moe'n et haddraeverspeerd inrieden* (Np), ook gezegd van een schaatser voor een wedstrijd (Nw): *N. moet (m) eerst een half ure inrieden* (Nbk, Nw), *Et pad was diepe inreden* had diepe sporen gekregen door het rijden met bijv. wagens (Nw)

inrimpelen z. *inreenfelen*

inrit (Bdie, Dho, Nt, Nw, Op, Sz) Ook *inreed* (Spa, Ste) de; -ten; -tien ['ɪrit/...ri:t] 1. inrit: naar een huis, een zandweg, oprit, met name naar de grote schuurdeuren van een boerderij *Ien voer hui ston nog op de inrit* (Op), *De inreed moet opstraat wodden* de bestrating moet worden vernieuwd, opnieuw aangebracht (Spa)

inroepen (Nw) ['ɪr...] - inroepen van hulp, assistentie

inroesten ['ɪr...] - inroesten: ingevreten worden door roest *Et begint al in te roesten* (Nw), *Zolange aj' de roest d'r of kriegen kunnen, begint et nog niet in te roesten* (Nw)

inrollen ['ɪroɪn] - inrollen: in iets (doen) rollen, naar binnen rollen: *Hi'j rolde (et) de schure in* (Nbk), inrollen van zaad (Ste): *Gröszaod wodde inrold mit een laandrolle* (Ste)

inruil ['ɪr...] - inruil

inruilaktie - inruilaktie

inruilauto - inruilauto

inruilen - inruilen: inwisselen, met name van een tweedehands auto tegen een nieuwe door erop toe te leggen *een auto inruilen* (Nw), (schertsend:) *je vrouw inruilen* (Nbk, Nw), zo ook *je man inruilen* (Nbk, Nw)

inruilkotting (spor.) - inruilkotting

inruilpremie (spor.) - inruilpremie

inruilpries - inruilprijis

inruilweerde - inruilwaarde

ins en outs (spor.) - ins en outs

inschaekelen zw. ww.; overg.; schaaekelde

in, het inschaekeld ['ɪske:kɪn] 1. in werking doen treden van instrumenten, machines *een moter inschaekelen* (Bu) 2. regelen dat er hulp komt van een officiële instelling of van personen *De pelisie wodde inschaekeld* (Bu), *Kun we jow daor niet veur inschaekelen?* (Nbk)

inschaolen (l) - inschalen (inzake loon)

inscharen z. *inscheren*

inscheinen z. *inschunen*

inschepen (j) ['ɪskɪ:pɪn] - per schip gaan, verzenden *Et orgel wodde inscheept naor Frieslaand* (j)

inscheppen zw. ww.; overg., onoverg.; schepte in, het inscheept ['ɪ...] 1. iets ergens inscheppen 2. (op)vangen van een zwerm bijen m.b.v. een schepkorf (bs: Obk)

inscheren (Ste) Ook *inscharen* (Bu) zw. ww.; overg.; scheerde in, het inscheerd ['ɪskɪ:ɔpɪ/...ska:pɪn] 1. vee van iemand anders tegen betaling in z'n weide doen grazen (Ste) 2. jongvee in de wei doen (om te laten grazen) (Bu)

inscheuren - inscheuren: ingescheurd raken (van papier, kleding e.d.)

inschieten st. ww.; overg., onoverg.; het inscheuten ['ɪski:tɪn] 1. (overg.) door te schieten vernielen *de raemen inschieten* (Nbk) 2. (overg.) door vuurwerk af te steken het nieuwe jaar inluiden (Ld), in zinnen als *Hier schieten ze et oolde jaor uut en et ni'je in* (Ld) 3. in *geld d'r bi'j inschieten* geld erbij inschieten, *Die film het J. niet meer vertoond, dat scheut d'r bi'j in* moesten we missen (Nbk) 4. (onoverg.) erg snel in iets gaan, komen *Et kiend heurde zien mem ankommen en scheut gauw et bedde in* (Nbk) 5. inschieten bij voetbal (Nbk, Ow) *Hi'j scheut (de balle) keihad in* (Nbk)

inschikkelik bn., bw.; -er, -st ['ɪskɪkələk, ...k...] 1. inschikkelijk *Die man is makkelik in alles, hi'j is inschikkelik* (El), *'k Hadde alle centen niet, mar hi'j was aorig inschikkelik!* (Sz), *Now moej' es even wat in-schikkelik wezen!* (Nt)

inschikkelikhied (Nbk) Voor -heid z. -hied [...'s...] - inschikkelijkheid

inschikken (Bu, Nbk, Ste) zw. ww.; onoverg., wederk.; schikte in, is inschikt ['ɪskɪkɪn] 1. (onoverg.) ermee instemmen (Bu) *Daor kuwwe wel mit inschikken* daar zijn we het wel mee eens (Bu) 2. zich

kunnen voorstellen (Nbk) *Ik kan me wel inschikken dat ze dat doen* (Nbk) **3.** (wederk.) inschikkelijk zijn (Ste) *Gelukkig da'k me nogal wat inschikken kan* (Ste)

inschinken - inschenken *Schink me nog mar een koppjen in* (Bu), *Za'k d'r mar wat bij' inschinken* (Ste)

inschoeftafel (spor.) ['ɪsku:f...] - inschuiftafel

inschoeven - inschuiven: schuivend ineendoen: ook: dichter bijeen gaan zitten *Kuj'm daor wat inschoeven?* (Nbk)

inschoffelen (Np) onbep. w. ['ɪskoflɛ] **1.** bijwerken met de schop, glad, effen maken van randen van de akker waar men niet met de ploeg kan komen *'k Moet de kaantvoren nog inschoffelen* met de schop bijwerken (Np)

inschoppen - inschoppen (lett.)

inschriebiljet - inschrijfbiljet

inschriefformulier - inschrijfformulier

inschriefgeld - inschrijfgeld

inschriefkaarte - inschrijfskaart

inschriefkosten (spor.) - inschrijfkosten

inschriefftermijn (spor.) - inschrijfftermijn

inschrijven st. ww.; overg., onoverg.; het inschreven ['ɪs...] **1.** (overg.) inschrijven van post, mededelingen, officiële aangiften e.d. *Het L. de post al inschreven, P.?* (Ow), *Et kientien wodde inschreven op heur naeme* nl. op het gemeentehuis (j), *een hiepeteek inschrijven* (l) **2.** (overg.; ook wederk.) zich inschrijven, iemand als lid e.d. inschrijven *je inschrijven laoten as lid* (Ste), *Kuwwe him as lid inschrijven?* (Nbk), *Ze laoten heur inschrijven in et gemeentehuus* ze gaan in ondertrouw (Ste) **3.** (onoverg.) inschrijven op iets dat men wil kopen, leveren, bouwen e.d. *Je kun inschrijven op dat huus* (Np), *hoge inschrijven* (spor.), *lege inschrijven* (spor.)

inschriever - inschrijver *Et is de hoogste inschriever gund* degene met de hoogste inschrijving (Diz), *...de leegste...* (Spa)

inschrijving - inschrijving: inzake een levering, een koop e.d. *Laand verhuren gong vroeger bij' inschrijving* (Ste), ook: voor een wedstrijd, een opleiding e.d. *De inschrijving het al west, ie bin te laete* (Nbk)

inschrievingbedrag - inschrijvingsbedrag

inschrievingsbewijs - inschrijvingsbewijs

inschrievingbiljet (spor.) - inschrijvings-

biljet

inschrievingformulier (spor.) - inschrijvingsformulier

inschrievingstermijn (spor.) - inschrijvingstermijn

inschrievingsvuurweerden (spor.) - inschrijvingsvoorwaarden

inschrobben (Np, Ste) zw. ww.; overg.; schrobbede/schrobde in, het inschrobbed ['ɪskrobrɛ] **1.** zand met een schrobber over en tussen de stenen van een straatje aanbrengen *'t straotien mit wit zaand inschrobben* (Ste), *Et zaand wodde nat mit een schrobber inschrobbed* (tussen de naoties, en soms trok ie ok nog wel feguurties in et zaand) (Ste)

inschunen (alg., niet WH) Ook *instuken* (WH, Nt), *instoeken* (Ol-Nl), *instuiken* (Nt), *inscheinen* (b: ln) zw. ww.; overg.; schuunde in, het inschuund ['ɪskɥn: /...stykp/...stu.../...stœj.../...skœjn:] **1.** stiekem influisteren, niet zelden om iemand op te zetten tegen een ander, tot een bep. daad aan te zetten *Hij' het him wat inschuund* (Nbk), *Die jonge moch de aandere jongen graeg wat inschunen om ze tegen de aanderen op te hissen* (Pe-Dbl), *De maegies hebben de appels pakt, mar de jongen hebben et heur inschuund!* (Dhau), *Dat is een dikke minne, hij' schuunt de kiender altied et verkeerde in* (Dfo), *Je moe'n je niet van alles instuken laoten* (Spa), *D'r wodt altied ondocht inschuund* (Np), *Jim moe'n dat kiend niet zo inschunen dat wij' kwaod binnen* (Bu)

inseinen (spor.) ['ɪs...] - inseinen

insekt (spor.) de; -en ['ɪsekt] **1.** insekt

inseminaosie (l) - inseminatie (vooral: van koeien) *keunstmootige inseminaosie* (l)

inseminater (Nbk) de; -s ['ɪsəmi'na:tɪ] **1.** inseminator (vooral: inzake koeien)

insgelieks Ook *eensgelieks* (Ste), *iensgelieks* (Ma) bw. [ɪ(n)sxə'liks/ɪ:s.../i:s...; aks. wisselt] **1.** insgelijks, o.m. als antwoord op een nieuwjaarswens als *Zegen in 't ni'jaor* (Nbk, Obk, Ow), zo ook: *Insgelieks weens ik 't jow ok* (Bdie), *Dank je, insgelieks, heur* (Pe-Dbl), *Ik weens jim insgelieks een gelukkig ni'jaor* (Op) **2.** hetzelfde graag voor mij: met name gezegd wanneer er frisdrank of een borrel wordt ingeschonken en men graag hetzelfde wil drinken als z'n buurman (Ol-Nl)

insider - inslichten

insider (spor.) - insider

insigne (spor.) - insigne

insinuaosie (spor.) - insinuatie: insinuerende woorden

insjouwen (spor.) - insjouwen

inskriptie - inskriptie: in steen e.d.

in slaachten (Nbk, Np, Ste) zw. ww.; onoverg.; slaachte in, is inslaacht ['ɪsla:xtɪ]

1. verminderen in gewicht, minder overhouden aan gewicht, massa doordat de delen die niet gebruikt zullen worden (zoals de darmen, de maag en de inhoud ervan) worden weggenomen bij het slachten of doordat de varkens de avond voor het slachten niet meer mogen eten *Ze [nl. de varkens] slaachten nogal wat in; 'schoon an de haake' is et goeie dat overblif* (Ste), *Hi'j slaacht wel vuuftien pond in* (Ste), *Dat varken is aorig inslaacht* (Np)

inslag de; inslaegen; -gien ['ɪslax] 1. het inslaan van de bliksem, een granaat, een meteoriet e.d. 2. voeding, eten (verspr.) *Die kiender zien d'r niet best uut, ze kriegen vuul te weinig inslag* (El), *Die oolde man kikt d'r mar minnegies uut; we daenken dat hi'j ok gien goeie inslag krigt* (Op), *Hi'j zicht d'r slecht uut, hi'j het ok niet zovule inslag* (Nbk), *Hi'j hef een goeie inslag had* hij heeft kennelijk goed te eten gehad, want hij ziet er goed uit (Bdie), *Hi'j het goeie inslag* hij heeft het goed inzake eten en drinken (Spa), vandaar *Bi'j zwaor wark moej' goeie inslag hebben* (Sz) 3. ingeslagen deel dat wordt genaaid (Bu, Db, Mun, Obk, Spa) *Aj' een rok zomen, moej' eerst een inslag maken* (Spa), *'k Heb een briede inslag in de jurk, want as de mode es weer veraandert...* (Db), *De kleren wodden vroeger op 'e gruui maekt, dan kwam d'r een inslag bi'j de naoden* (Obk) 4. karaktertrek, aard, inborst *Hi'j het wat een Fraanse inslag* (Wol), *Die het een goeie inslag* een goed karakter (Bu, Diz, Nt), daarentegen *Hi'j het een verkeerde inslag* (Ma), *Die man het altied een plezierige inslag* (Bu), *Meensken die van buten kommen hebben vaeke een aandere inslag as de Stellingwarvers* (Ow), *Dat boek het een goeie inslag* een goede strekking (El) 5. afslag van een weg of pad (Db) *Die inslag in en dan bi'j' te plak* (Db) 6. in *schering en inslag* (Nbk): *Dat is daor*

schering en inslag dat gebeurt daar heel vaak (Nbk)

inslaon st. ww.; overg., onoverg.; is (bet. 4, 5, 6)/het (andere bet.) insleugen ['ɪsl...]

1. (overg.) inslaan van goederen *We moe'n nog wat inslaon veur et weekaende* (Ste), *We hebben mar goed wat eerpels insleugen* (Dfo) 2. (overg.) flink eten, drinken (Nbk, Ste) *Ze hebben best wat insleugen* ze hebben stevig gegeten (Ste) 3. (overg.) inslaan van ruiten e.d. *Hi'j het een rute insleugen om in huus te kommen* (Ste), *iene de hassens inslaon* (Nbk), *Ie zollen 'm de kop inslaon* (Ste), *je eigen raemen inslaon* (Nbk), *...ruten...* (Nbk) 4. (onoverg.) een richting nemen, een pad inslaan e.d. *Die man slat een aer pad in* (Np), *Bin we de verkeerde weg insleugen?* (Nbk), (fig.:) *Wi'j moe'n mar een aander pattien inslaon, anders kommen we niet wieder* (p) 5. (onoverg.) inslaan van de bliksem *Et is daor insleugen* (Ste) 6. (onoverg.) indruk maken, aanslaan (Nbk, Ste) *Dat slat wel in, dat gezegde* (Ste) 7. in (Nbk) *peerden inslaon* de leidsels aandoen (Nbk) 8. (wederk.) inspelen bij o.m. tennis (Np) *De tennissers hadden heur eerst insleugen* (Np)

inslaopen (Nw, ba) ['ɪs...] - inslapen: in slaap raken *En zo slapt de kleine Pieter in* (ba), ook: overlijden (Nw): *Hi'j is inslaopen* (Nw)

inslempen (Nbk, Ste) ['ɪsl...] - inslempen *De fondementen moe'n inslemp wodden* (Nbk)

inslepen (Nbk, Np, Nw) zw. ww.; overg.; sleepte in, het insleept ['ɪsl...] 1. met een sleepbord e.d. zaden onder het aardoppervlak werken *De hoeke sparre moet insleept wodden* (Np), *mit een waegenbatte sparre of gröszaod inslepen* (Nw) 2. iemand erbij betrekken, mee laten doen in een bep. karwei, bij bep. werk (Nw) *Ze hadden him d'r ok bi'j insleept, mar et is niks wodden* met name: doordat hij niet geschikt bleek (Nw)

insleuten (spor., l) ['ɪsla:tɪ] - ingesloten *een insleuten brief*(l), *De auto ston an alle kaanten insleuten* (Nbk)

inslichten (Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste) ['ɪsl...] - inslechten: vlak maken *De laeste vore van de bouw gongen ze vroeger mit de schoffel inslichten* bijwerken, glad, ef-

fen maken (Ma, Obk), *In de winter mos ie de mennige inslichten* (Nbk, Ste), *Aj' de weg inslichten komt d'r hier en daor een plagge in* (Np, Nw)

inslikken z. *inslokken*

inslinken (verspr.) - inslinken: *De veurraad is aorig inslonken* (Ste), *Andievie kan slim inslinken* (Spa)

insloeper (l) ['islupr] - insluiper

inslokken Ook **inslikken** (Nbk) st. ww.; overg.; het inslokt ['isløk/...sh...]

1. inslikken *Je moe'n dat pillegien niet zo mar inslikken, et moet eerst in waeter oplossen* (Nbk), *Hi'j het zien woorden weer inslokt* (Nw) 2. inslikken van lettergrepen, woorden: niet volledig uitspreken *Die Stellingwarvers slokten allegere de woorden half in, en dat zol hi'j, meester, d'r wel uut kriegen* (b)

insluten - insluiten: bijvoegen: *een postzegel insluten, bijlaoge insleuten* (l), insluiten van een gevangene (Nbk, Nw): *De pelisie het him insleuten* (Nbk)

insmeren - insmeren *De assen van de waegen insmeren mit waegensmeer* (Np)

insmieten - insmieten *Hi'j smee't et de sloot in* (Nbk), *raemen insmieten* (Nbk)

insni'jen - insneeuwen (lett.)

insnieden - insnijden: een snede maken in, ontstaan van (sneden) *Die stok moej' een aentien insnieden* (Nbk), *Et ies snidt in* (Ste), *Et is gien rieden, zo snidt et in je kunt zo niet schaatsen, de ijzers snijden te diep in het ijs (doordat het te zacht is)* (Ste)

insnieding (spor.) - insnijding

insnoeven - insnuiven (lett.)

insoezen ['tsu:zɛ] - insoezen *Ik heb et niet heurd, ik was daenk' wat insoesd* (Ste)

insoppen (Nbk, Nw) zw. ww.; overg.; sopte in, het insopt ['isɔp] 1. in zeepsop e.d. zetten (bij bijv. het douchen) *Ik zal me even lekker insoppen en dan lekker ofspoelen* (Nw)

insp. - afkorting van *inspektie, inspekteur*

inspan z. *ienspan*

inspannen zw. ww.; overg.; spande in, het inspand ['ispan:] 1. zich inspannen, moeite doen *Nee, we moe'n oons d'r veur inspannen om liefde en genegenhied te geven (...)* (b), *je beheurlik inspannen, Hi'j het him tevule inspand* (Nbk), *Hi'j het him altied veur zien club inspand* (Nbk) 2.

inspannen van een trekdier *De peerden wo'n inspand* (j)

inspannend (Nbk, Nw) ['ispan:t] - inspannend *'t Is inspannend wark* (Nbk), *Ik vun et nogal inspannend da'k tegen de wiend in mos mit de fiets* (Nw)

inspanning ['ispanɪŋ, ...ɔŋ] - inspanning: het zich inspannen *Die boer is aorig veuruutklauwd, mar et het him aorig inspanning kost* (Dfo), *'t Het him niet vule inspanning kost* (Nbk)

inspekteren (spor.) ['ispek'tu:ɛrɪŋ] - inspekteren: controleren

inspekteur de; -en, -s 1. inspekteur: met name bij het onderwijs, de belastingdienst, ook: bep. rang bij de politie

inspektie de; -s 1. inspektiedienst, voornamelijk: bij het onderwijs 2. het inspekteren van de kwaliteit (l) *De waegen wodde nao inspektie kocht* (l)

inspeulen (spor.) ['is...] - inspelen: van een piano e.d., bij de uitvoering van muziek, bij sportwedstrijden, ook in *goed op mekeer inspeuld wezen* (v) en gebruik maken van bestaande situaties: *Et gemientebestuur moet now inspeulen op die n'je ontwikkelings in Appelsche* (Nbk)

inspielen (bs: Dfo, El, Obk, Op) zw. ww.; overg., onoverg.; spilde in, het inspield ['ispilɪ] 1. spijlen aanbrenge in een bijenkorf, vooral gezegd wanneer dat hernieuwd gebeurt, nl. na het oogsten

inspiraosie (spor.) ['ispi'ro:asi] - bezieling, creatieve kracht *Hi'j had niet vule inspiraosie die keer* (Nbk)

inspireren (spor.) ['ispi'ru:ɛrɪŋ] - inspireren: enthousiaste creativiteit opwekken *En daoromm' het dat modewoord mi'j 'n betien inspireerd* (bl)

inspraok z. *inspraoke*

inspraokavond (spor.) - inspraakavond

inspraoke (Nbk, l) Ook **inspraok** de ['ispro:k(ə)] 1. inspraak, zeggenschap *Ze hebben daor niet vule inspraoke* (Nbk)

inspraokprocedure (l) - inspraakprocedure

inspreken - inspreken: van een tekst *een tekst inspreken* e.d.; van een inspraakmogelijkheid gebruik maken (spor.): *We bin vanaovend henne west te inspreken* (Nbk; all. onbep. w.)

inspringen st. ww.; onoverg.; is insprongen ['isprɪŋ] 1. door te springen komen in

inspuiten - insterment

Hij is de vaort insprongen om et aarme kiend te helpen (Nbk), *Ik stao je half, ik zal d'r veur de helte mit inspringen* het financiële risico van die onderneming, die koop, voor de helft dragen (Ma), *Bij et touwgiendaansen moej' soms inspringen, dus in et touw springen* d.i. binnen de boog die het draaiende touw maakt (Nbk) 2. helpen door mee te doen met het werk of met een andere aktiviteit, ook: daarbij een ander vervangen (Nbk, Np, Ste) *Hij kan wel even inspringen bij dat klussien meehelpen* (Ste), *We hebben iene te min bij et kaorten, hij kan wel even inspringen* (Ste), *We meugen wel even inspringen, aandars kriegen ze 't wark nooit daon* (Np) 3. een inspringende hoek hebben (Nbk) *Dat huus springt daor in* (Nbk) 4. inspringen van een tekst *Ie moe'n daor weer inspringen* (Nbk), *Ie moe'n niet zo vaeke inspringen, dat liekt niet mooi* (Nbk) * (bij 't touwtjespringen; zowel wanneer een kind in z'n eentje het touw draait als wanneer andere kinderen dat doen) *In -spring, de bocht mar in/Uit spuit de bocht mar uit* (Ste)

inspuiten - inspuiten: met een spuit inbrengen, een injectie geven *We bin inspuut veur de griep* (Np)

inspuutmiddel (Dfo) et; -s; -tien ['ispœjt...] 1. stof die men injecteert *Moederkoren wodt bruukt as een inspuutmiddel om wenen op te wekken veur een bevalling* (Dfo)

inst. - afkorting van *instituut*, vgl. bijv. *et Neders. Inst.* het *Nedersaksisch Instituut* (van de RU Groningen)

instaampen (Nbk) Ook *instampen* (Nbk) zw. ww.; overg.; stampte in, het instampt ['istā:mpm̩/...am...] 1. iets in elkaar stampen: bijv. gekapte takken die verder ineen moeten, kuilgras in een silo e.d.

instaansie de; -s ['istā:si] 1. instantie, orgaan *Bij wat veur instaansie moej' dan aenlik wezen?* (Nbk)

instampen z. *instaampen*

instaon st. ww.; onoverg.; het instaon ['ist...] 1. instaon: zich garant stellen *Ik stao veur die man in* (Nbk), *argens veur instaon* honderd procent zekerheid kunnen geven, waartegenover *Daor kan 'k niet veur instaon* dat kan ik je niet garanderen, ik durf het je niet te beloven (Nbk), *Ik kan*

niet veur de gevolgen instaon (Nbk), (zwakker) *'k Stao je d'r veur in of die d'r op gelooid was* reken er maar op dat (...) (Mun) 2. in (Op) *mit iene instaon veur 't halve risiko* de helft van het financiële risico dragen (Op)

instap (Ste) ['ɪstap] - instap: mogelijkheid, opening voor instappen *Die schoe is nauw van instap* (Ste)

instapkaorte (v) - instapkaart

instappen zw. ww.; onoverg.; stapte in, is instapt ['ɪst...] 1. naar binnen stappen *En hij stapt de winkel in* (ba) 2. instappen in een voertuig *Woj' mitrieden? Stap mar in!* (b), *De juffer aachter de balie vertelde me waor a'k instappen mos en gaf me de instapkaorte* (v)

instapper (Nbk) ['ɪstapɹ] - instapper

insteekketel (Dfo) ['ɪst...] - insteekketel

instelaosie (spor.) ['ɪstə'lo:əsi] - installatie (door een installateur of een dergelijk iemand; ook: hetgeen geïnstalleerd wordt); geluidsinstallatie e.d.

instelaosiebedrief (spor.) - installatiebedrijf

instelaosiebero (spor.) - installatieburo

insteld (Nbk) - ingesteld op iets *Daor wa'k even niet op insteld* (Nbk)

instelieren (verspr.) ['ɪstə'li:əɹŋ] - instelieren: van installaties, toestellen e.d.; ook: het installeren van met name een burgemeester

insteleteur (verspr.) ['ɪstələ'ta:əɹ, ...st]ə...] - installateur

instellen - instellen: van een nieuwe structuur e.d., van een onderzoek, van een toestel, een machine: *Ie meugen die klokke eerst wel even instellen* (Nbk)

instelling de; -s, -en; instellinkien 1. het instellen 2. instelling van een toestel *De instelling van tillevisiekenalen het hij even veur me daon* (Nbk) 3. organisatie, stichting e.d. 4. mentaliteit *Om dat te doen moej' een goeie instelling veur hebben, en die het hij niet* (Nbk)

instemmen (verspr.) - instemmen: met iets of iemand

insterment Ook *instrement* (b), *henstrament* (bet. 1: s: oost.) et; -en; -ien ['ɪstr'ment/ɪstrə.../hēstrə'm...] 1. muziekinstrument *De prachtige tonen die hij uut zien insterment haelde deden je oren op en daele gaon* (j), *Een mooi insterment is dat,*

zoe'n vioele (Nbk) **2.** gereedschap, toestel als instrument *Op dit plakkien* [nl. op de w.c. in de trein] *zat een maegere jongvent slim bezwiet en dubbel volen, in een zeker instrement* (b)

instermentaol (l) [...'to:əl] - instrumentaal

instermentemaeker (l) - instrumentmaker

instik (Sz) de; -ken; -kien ['ɪstɪk] **1.** opening van een broekzak, jaszak e.d. *de instik van de buse is et busegat* (Sz)

instikken (Nbk, Obk) st. ww.; overg. ['ɪstɪkɪŋ] **1.** in iets steken, met name in zinnen als *Hi'j stikt zien neuze overal in* bemoeit zich overal mee (Nbk) **2.** beginnen te vervenen met een bep. perceel (Obk) *As vroeger de veenbaozen op een ni'j stec begonnen, dan wodde dat perceel insteuken* (Obk)

instikker de; -s; -tien ['ɪstɪkɪ] **1.** iemand die insteekt, in het bijzonder bij een dorsmachine (Bu, Np), z. *instopper* **2.** (veelal verkl.) insteekketel: bijzonder soort ketel van koper met tuit en handvat aan de voorkant en met een gat waarin men het water doet; nadat de *instikker* door het deurtje in de kolomkachel gestoken was, kookte het water vaak al na na ong. drie minuten (Nbk, Ste, bl) *Halfweg de kachel zat een loekien en daor paste et instikkertien percies in, en ie hebben nog nooit zien hoe hadde as et waeter kookte, maot, et zat rondom middel in et vuur!* (Ste)

instinkt et ['ɪstɪŋkt] **1.** instinkt bij dieren **2.** inwendige stem, inwendig gevoel (Nbk) *Zien instinkt zee dat hi'j d'r niet mit deurgaon kon* (Nbk)

instinktmaotig (l) - instinktmatig

instituut ['ɪsti'tyt] - instituut, in div. toepassingen *Is de Stichting Stellingwarver Schrieversronte aenlik niet een soort Stellingwarfs instituut?* (Ow)

instoecken z. *inschunen*

instoeven (Nbk) st. ww.; onoverg.; het insteuen ['ɪstu:bm] **1.** (onpers.) instuiven van zand, stof *Et stoft hier allemachtig in* (Nbk) **2.** zeer snel naar binnen rennen, rijden, in iets rijden *Hi'j was krek te laete, hi'j steuf de sporthal in* (Nbk), *M. steuf de dongbult in mit de ni'je auto* (Nbk)

instoppen (Nbk, bs) zw. ww.; overg.; stopte in, het instopt ['ɪstɒpm] **1.** stoppend toevoegen aan, in *stro instoppen* e.d.: stro

toevoegen aan, inbrengen in een bundel stro e.d., waarvan men een bijenkorf of kast opbouwt (bs: Dfo): *Omreden bente vule kotter is as stro moej' vaeker instoppen* (bs) **2.** instoppen m.b.v. dekens (in bed) (Nbk) *Za'k je es lekker instoppen, mien jonge?* (Nbk)

instopper (OS, ZW, Bu, Np) de; -s ['ɪstɒpɪ] **1.** insteker bij een dorsmachine *De instopper ston in een verleging en drokte de bos gesneden garven d'r in* (Nbk), *W. was instopper op 'e dôsmesiene, et was bij oons altied dezelde* (El, Ma)

instotten (l) ['ɪstɒtɒŋ] - instorten: van de markt, de ekonomie e.d.

instrement z. *insterment*

instri'jer (Ow) Ook *instruier* (Wol) de; -s; -tien ['ɪstrijɪr/...œj...] **1.** extra inkomsten, niet verwachte meevaller, door erfenis, bijverdienste e.d. *Da's een mooie instruier!* (Wol)

instri'jing z. *instri'jinge*

instri'jinge (Np, Obk, vo) Ook *instri'jing* (Db, Dfo, Dhau, Ld, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl), *instruiing* (Sz, Wol) de; ...ings; instri'jinkien ['ɪstrijɪŋ(g)ə] (Obk), ...strej... (Np), ...ɛŋ(g)ə/.../strœjɪŋ, ...ɛŋ] **1.** extra inkomsten, niet verwachte meevaller, door erfenis, bijverdienste e.d. *Die het een mooie instri'jinge had* (Np), *De dood van die oolde tante het veur dat gezin een beheurlike instri'jing opleverd* (Op), *Uut die arfenis het hi'j nogal wat instruiinge had* (Wol), *Die instri'jing was wel welkom in de winter* (Pe-Dbl)

instrieken (Nw) ['ɪstriekɪ], in *Die kan et vuur wel instrieken* hij ligt op sterven (Nw)

instromen (Diz, Ol-Nl) - instromen: met name van water in een polder *Et stroomt weer in, et gemael is los* (Diz)

instruier z. *instri'jer*

instruiing z. *instri'jinge*

instruktie de; -s ['ɪstraksɪ] **1.** aanwijzing hoe iets gedaan moet worden *instrukties geven, ...vraogen, een instruktie kriegen* **2.** opdracht om iets op de voorgeschreven manier uit te voeren *Dat bin now ien keer mien instrukties, zee de belastingambtner* (Nbk)

instruktiebad (spor.) - instruktiebad

instruktieboek (spor.) - instruktieboek

instuderen (Nbk) zw. ww.; overg.; stu-

instuif - interen

deerde in, het instudeerd [ˈɪstydɪ:ərn] **1.** instuderen, vooral van een muziekstuk *Dat moej' now aenlik veur de volgende keer instuderen* (Nbk)

instuif (spor.) [ˈɪstœjɪf] - instuif

instuiken z. *inschunen*

instuken z. *inschunen*

insturen (Nbk, Op, b) zw. ww.; overg.; stuurde in, het instuurd [ˈɪsty:ərn] **1.** naar binnen sturen, ook: een gebied, een bos, een plaats insturen e.d. *Meester het et kiend de schoele instuurd* (Nbk), *Ik heb A. de bos instuurd om de kiender even naor huus te haelen* (Nbk), *As Jezus zien leerlingen de wereld instuurt, wist hi'j heur d'r op dat zi'j op lieden, ja alderdeegst op starven verdocht wezen moeten* (b) **2.** inzenden *Dat moej' mar insturen, misschien komt et ok wel in de kraante* (Nbk), *Aj' je recht om in beroep te gaon niet verbeuren willen, moej' tiedig zien bezwaerschrift insturen* (Op), *een instuurd stuk* een ingezonden stuk (Nbk)

insukeren (bs: Obk) zw. ww.; overg.; sukerde in, het insukerd [ˈɪsykɪrn] **1.** met suikerwater besprenkelen van bijenvolken die de imker tot één volk verenigt (bs: Obk)

insuline (Ste) [ɪsyˈlinə] - insuline *Ze moet spuit wodden mit insuline* (Ste)

insussen (Ste) zw. ww.; onoverg. [ˈɪsasn:] **1.** laten voor wat het is, er geen aandacht aan schenken zodat een ander er niet over begint *Ie kun et opstoken, mar ie kun et ok insussen laoten* (Ste)

int. - afkorting van *interest, internationaal*

intaaste (Obk) Ook *intast* (Ld, Op) de [ˈɪnta:stə/...tast] **1.** (van een slachtdier) ingewanden, met name hart, lever en longen *Bi'j de endejacht wodde de intaaste d'r vaeks daoliek uuthaeld, et was dan soms nog bruuierig weer* (Obk), *De hele intast van die koe was deur die ziekte antast* (Op) **intakt** - intakt *De oolde hutte daor we vroeger in speulden, was nog aorig intakt* (Nbk)

intappen - inschenken, intappen *Za'k je nog iene intappen?* een glaasje van een bep. drank, evt. ook van koffie of thee (Nbk)

intast z. *intaaste*

inteelt de [ˈɪn...] **1.** inteelt *Om inteelt te veurkommen is et neudig om niet altied*

dezelde bolle te bruken (Obk) **2.** het fokken, telen niet met dieren van dezelfde familie (Ste) *'t Beste veebeslag lag an de goeie inteelt* was te danken aan het fokken met ander, nl. goed vee (Ste)

inteens (Nbk, l) Ook *intens* (Nbk) [ɪnˈtī:s/...'tens] - intens *inteens genieten* (Nbk)

intensie (Nbk, l) [ɪnˈtī:si] - intentie: bedoeling *Dat was aanders mien inteensie niet* (Nbk)

integen Ook *antegen* (Dfo) bw. [ɪnˈtī:gn/an...] **1.** tegemoet (lett.) *Vroeger leupen ze mit ni'jjaor de postbode integen om de ni'jjaorskaorten* (Obk), *We waeren nog niet bi'j et hoekien, doe ze oons al integen kwammen* (Op), *Omke zag oons ankommen en kwam oons bi'j de aachterdeure al integen* (v), *Ie meugen H. wel integen gaon, want ze het gien locht op 'e fiets* (Db), *Doe die him zag, wodde 't him te machtig en hi'j schoffelde zien kiend integen* (b), fig. in *Et bliekt uut disse geliekenis, dat hi'j oons integen lopt* ons tegemoetkomt, de helpende hand biedt (b), *et grote aeventuur integen* (Obk), *een min leven integen gaon* (vo) **2.** tegen iets zijnd (b) *Daor bin ik op integen* (b)

integer (l) [ɪnˈtī:gr] - integer

integraosie (l) [ɪntəˈgrɔ:əsi] - integratie: het integreren

intekenen (spor.) - intekenen: door te tekenen invullen; intekenen op de uitgave van een boek e.d.

intekener (spor.) - intekenaar

intekening z. *intekenlist*

intekenlist (Nbk) Ook *intekening* (l) - intekenlijst

intellektueel (spor.) de; ...tuelen [ɪntəlektyˈwt:l, ɪntl..., ...təw...] - intellektueel

intensive care (spor.) - intensive care: bep. afdeling in een ziekenhuis

interaktie (l) - interaktie: wisselwerking

intercity Ook *intercitytrein* - intercity *Et wodt tied dat de intercity ok in Wolvege stopt* (Nbk)

intercitytrein z. *intercity*

interen zw. ww.; onoverg.; teerde in, is inteerd [ˈɪntɪ:ərn] **1.** achteruitgaan in financieel opzicht, bij voortdurende meer uitgeven dan men aan inkomsten verwerft *As et je tegenlopt, dan kun i'j knap interen* (Ow), *Zien kapitaal teerde aorig in* (Ld),

Dan doen we mar wat kalmer an, we willen niet interen! (Bdie, Nbk), *As we d'r niet kommen kunnen, gaon we mar wat interen* (Ol-Nl), *D'r bin op 't heden nogal wat meensken die d'r bij interen* (Ma, Np, Obk), zo ook *Bij de winter mossen de boeren d'r wel es bij interen* (Dhau), *Van 't jaor bin 'k d'r wel twieduzend gulden bij inteerd* (Wol) 2. het verbruiken van de voorraad voer door de bijen in de winter (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) 3. naar binnen vrouwen, met name bij het naaien (Ste) *et zeumpien interen* (Ste)

interessant [ɪntɪrəsɑːnt, ...tɪ's...] - interessant: belangwekkend *een interessant boek* (Nbk), *M., wat interessant!* (v)

interesse [ɪntɪrəsə] - interesse: belangstelling voor iets, ook: om te kopen *Daor he'k gien interesse veur* (Nbk)

interesseren [ɪntɪrəsːərn, ...tɪ's...] - interesseren: boeien *Et liekt wel as de meensken en de drokte heur niet interesseren* (v), *je argens veur interesseren* (Nbk): *Die komt nargens meer, hi'j interesseert him nargens meer veur* (Nbk), *Aj' je best mar doen veur al wat j' interesseert* (bl), *Dat interesseerde him mar kwaoliek* (Nbk, Np)

interest (spor.) de ['ɪnt(ə)rest] 1. interest (bep. rente)

intergemeentelijk (spor.) [aks. wisselt] - intergemeentelijk *een intergemeentelijke regeling* (spor.), verder in *Intergemeentelijke begeleidingsgroep hiemkunde in Oost- en West-Stellingwarf* nl. door de beide Stellingwerper gemeenten ingesteld (l)

interieur - interieur: van een gebouw, vertrek, auto

interieurontwarper (l) - interieurontwerper

interimbestuur (l) - interimbestuur

interkarkelijk (spor.) - interkarkelijk

interkom (spor.) - intercom

interkultureel (l) - intercultureel

interlaand (l) - interland

interlaandwedstried (spor.) - interland

interlock (Nbk, Ste) de, et; -ken; -kien ['ɪntɪlək] 1. bep. stof voor ondergoed: *interlock Nachtponnen kun ok wel van interlock wezen* (Ste) 2. ondergoed van interlock de *eerste interlockies* de eerste kledingstukken van interlock (Nbk) 3. z. *interlocken*

interlocken (Spa) Ook **interlock** (Np) bn.; attr. ['ɪntɪləkɪŋ] 1. van interlock *een interlock hempien* (Np), *een interlocken kam-mizooltien* (Spa)

intern (spor.) - intern: binnen een bep. organisatie *Dat moet intern blieven* (Ow), *een intern stok* (Ow)

internaot (spor., l) [...'nɔːət] - internaot

internationaal z. *internationaal*

internationale - internationale (bep. lied) *Ze zingen de internationale nooit meer, mar et blijft een mooie wieze* (Nbk)

internationaal (spor., l) Ook **internationaal** [ɪntɪna(t)sjo(:)nɔːəl/...naːl; aks. wisselt - internationaal

interneren (spor.) [ɪntɪr'nɔːərn] - interneren

interneringskaamp (spor.) - interneringskaamp

internist (verspr.) - internist

interpelaosie - interpellatie

interpretaosie (l) [ɪntɪprə'tɔːəsi] - interpretatie: het beeld dat men krijgt door te begrijpen, interpreteren

interpreteren (l) - uitleggen, interpreteren

interruptie (spor.) [ɪntɪr'ʌ..., ɪntɪr'...] - (interruptie in een vergadering e.d.)

interval (spor.) ['ɪntɪfəl] - interval (inzake muziek, van een ruitwisper)

interview ['ɪntɪfjɪw] - interview (in diverse toepassingen)

interviewer ['ɪntɪfjɪwɪ, ...wɪ] - interviewer

intied (OS, Np, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook **intieds** (Db, Dhau, Nbk, Nt) bw. [ɪn'ti/...s] 1. intussen, onderwijl, in de tijd dat het andere speelt *Doen jow dat, dan doe ik intied de ofwas* (Wol), *As ik now effen koffie inschink, dan kun ie intied de eerpels schellen* (Obk), *Intied dat hi'j dat dee gong zien bruur d'r vandeur* (Nbk), *Intied da'k de eerpels kookte, ging ik nog vlogge even naor de winkel* (Np), *Intied dat iene 't peerd ophaelde, kon de aander de waegen klaormaeken* (Pe-Dbl), *Intied as de kiender naor schoele binnen, kom ik even te koffiedrinken* (Dhau), (als aanwijzing voor de regie:) *Intied komt P.H. achter et riet weg* (b) 2. tijdig, op tijd (Np, Nt) *Dat moej' intied zeggen* (Np), *Geef mij even intieds bericht* (Nt)

intieds z. *intied*

intikken (Nbk) zw. ww; overg.; tikte in, het intikt ['ɪnt...] 1. door een tik tegen iets

intillen - invalen

te geven, inslaan (Nbk) *Hi'j het et rutien intikt* (Nbk) **2.** typend in een tekst aanbrenge, ook: in een komputerbestand aanbrenge door intoetsing *Ik zal et even intikken* (Ow) **3.** door een niet zo harde schop een bal in het doel doen belanden (Nbk)

intillen (spor.) - intillen

intimidaosie (spor.) [ɪntimi'do:əsi] - intimidatie: dreigend angstig maken

intimmeren (Nbk) - intimmeren: erop beginnen te slaan, in *d'r op intimmeren* (Nbk)

intocht de; -en [ɪntɔxt] **1.** intocht *Sunterklaos hul zien intocht* (Ste) **2.** in zien intocht nemen zijn intrek nemen (Nbk)

intomen (Ste, vo) [ɪntõ:m:] - intomen: inbinden, zich inbinden *Hi'j moet 'm mar es een betien intomen* (Ste), *Hi'j zol H. op 't hatte drokken, dat hi'j zien drift intomen mos* (vo)

intrappen zw. ww.; overg.; trapte in, het intrapt [ɪ'n...] **1.** naar binnen of naar beneden trappen van iets dat vastzit, ook: aldus op ruwe wijze openen *een deure intrappen* (Nbk), *de pedalen van de piano intrappen, et gas intrappen* nl. het gaspedaal van de auto (Nbk), *een eupen deure intrappen* (Nbk, Np) **2.** door trappen in iets brengen, vaster maken *Ie moe'n et zaand om et ni'je hokke henne wat intrappen* (Nbk) **3.** trappend ergens in doen belanden *Hi'j trapte de deuze de sloot in* (Nbk) **4.** intrappen bij voetbal (spor.)

intree de [ɪntri:] **1.** ingang, toegang (verspr.) *Die meensken hebben een flinke intree in 't ni'je huus* (Db, El), *Ze maeken een intree veur invaliden* (Ld), *De intree is nogal hoge* (Dho), *De intree van de zaal is an de achterkaant* (Bu) **2.** entreegeld *We gaon niet naor die uitvoering toe, de intree is oons te hoge* (Op), *Hoevule intree kost dat?* (Mun), *We moe'n een rieksdaelder intree betaelen* (Wol), *Hoeven we gien intree te betaelen?* (Ma), *Ze hebben gien intree heven* (Nbk) **3.** het recht naar binnen te gaan (Nbk, Np) *De intree was vrij* **4.** het voor de eerste maal zijn functie vervullen, ambtsaanvaarding (vooral van predikanten) *Verleden zundag dee ds. F. zien intree* (Mun)

intreegeld - intreegeld

intreekaortien (spor.) - intreekaartje

intrek - intrek *Hi'j het daor zien intrek neumen* (Nbk), *Hi'j nemt zien intrek in een hotel* (Nbk)

intrekken st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 3-5)/is (bet. 1, 2) introkken [ɪ'n...] **1.** (onoverg.) z'n intrek nemen *Zo kwam et dat S. de aandere daegs bi'j S. introk, en 't gong mar best* (j) **2.** (onoverg.) binnen-trekken in een bep. gebied, een stad e.d. (Nbk) *De hatten bin de bos introkken* (Nbk) **3.** (overg.) bij de oogst inbrengen, binnenbrengen (ZW, Np) *'t Was een mooie inhaeltied om de rogge en haever in te trekken* (Ste, Pe-Dbl), *We moe'n morgen rogge intrekken* (Bdie), *We zullen de rogge vandaeg intrekken* (Np) **4.** (overg.) trek-kend naar zich toe halen *Ie moe'n de schoolers niet zo intrekken* (Nbk), *een ketting intrekken an een ketrol* (Ste) **5.** (overg.) intrekken van een voorstel e.d.

intriest (spor.) [ɪntrist; aks. wisselt] - intriest

introuwen (spor.) [ɪ'n...] - introuwen: na getrouwd te zijn, intrekken bij *Ze bin bi'j oons introuwd* (Nbk)

intugen (Bu) zw. ww.; overg.; tuugde in, het intuugd [ɪ'nty:ɣ] **1.** het paardetuig aandoen *et peerd intugen* (Bu)

intusken z. intussen

intussen (Db) Ook *intusken* (Nbk) bw. [ɪn'tasɪn/...'taskɪ] **1.** intussen *Intusken heb ik de eerpels kookt* (Nbk)

intypen (spor.) - intypen

invaalshoeke (l) - invalshoek: benaderingswijze

invaalweg (l) - invalsweg naar een stad of dorp

invaeren z. inveren

inval de; -len; -legien [ɪ'fal] **1.** spontaan idee, inval *Leg et mar even an kaante, dan kriegien we straks misschien nog wel een inval* (Ld), *Hi'j kreeg (even) een goeie inval* (verspr., Np), *Een goeie inval moe'n we zo now en dan wel hebben* (Nw) **2.** inval van troepen (spor.) *de inval van de Duitsers in Nederland* (Nbk)

invalen st. ww.; onoverg.; is invalen [ɪ'fa:lɪn] **1.** voor iemand invallen **2.** invallen bij muziek **3.** een inval, een idee krijgen (Nbk, Ste) *Dat vul mi'j opienen in* (Ste) **4.** plotseling aanvangen van een jaargetijde, van weersomstandigheden e.d. (verspr.) *Veurd dat de vost invaalt moet ik de tuun*

diep spitten (Obk), *De winter is invalen* (Nbk) 5. in elkaar vallen (Nbk, Np, Pe-Dbl) *Dat kavalje van een huus staot ok zowat op invalen* (Pe-Dbl) 6. met geweld binnenvallen, binnendringen (j) *die verschrikkelijke oorlog, doe de Duitsers hier invullen* (j)

invaler (verspr.) [...lɪ] - invaller

invalide I de; -n [ɪfa'lidə] 1. invalide

invalide II bn. 1. invalide (in lichamenlijk opzicht)

invalideïngaank (l) - invalideningang

invalideparkeerplak (spor.) - invalidenparkeerplaats

invalidewaegen (verspr.) - invalidewagen

invalidewoning (spor.) - invalidewoning

invaliditeitsuitkering (l) - invaliditeitsuitkering

invaliditeitsverzekering (spor.) - invaliditeitsverzekering

invasie (spor., l) Ook *invasie* [ɪ'fə:əsi/...fa:si] - invasie

invasie z. *invasie*

invatten (Bdie, Bu, Np, Nt, Ow) zw. ww.; overg.; vatte in, het invat [ɪ'fatɪŋ] 1.

aanpakken, bijeen pakken (Bu, Np, Nt) *Wij vatten de zille tegere in* (Np), *We vatten de hiele boel mit 'n beidend in* pakken het samen aan (Nt, Bu) 2. inpikken, inpalmen met mooie woorden (Bdie, Ow), bijv. bij de verdeling van een erfenis waarbij anderen door omstandigheden niet aanwezig kunnen zijn (Ow) *Zc vatten de boel mit 'n beidend in* (Ow)

inve(n)taris z. *eventaoris*

invegen (Nbk, Ste) [ɪ'fi:ŋŋ] - invegen: van zand tussen tegels, straatstenen *de straote invegen mit zaand* (Ste)

inventaoris z. *eventaoris*

inveren (Nbk) Ook *invaeren* (Np) [ɪ'f...]

- invaren: naar binnen varen

investeerder (verspr.) [ɪfə'stu:ərdɪ] - investeerder

investeren [ɪfə'stu:ərn] - investeren *In dit woordeboek is nogal wat vrije tied investeed* (Nbk)

investering [ɪfə'stu:ərn], ...əŋ] - investering *Aj' je bedrief bij' de tied holen willen, is dat de hieltied een hiele investering* (Nbk)

investeringsbaank (l) - investeringsbank

investeringsfoons (l) - investeringsfonds

investeringsoftrek (l) - investeringsaftrek

invetten [ɪ'fetɪŋ] - invetten: van een laagje vet voorzien *As we thuuskwammen zollen we de pook [het geweer] goed invetten, en dan gong hij an de balken* (b)

invielen (spor.) [ɪ'fi:lɪŋ] - invijelen

invitaosie (Np) de; -s [ɪ'fi'to:əsi] 1. uitnodiging *Die invitaosie he'k mar ofsleugen* (Np)

invlechten (spor.) [ɪ'flextɪŋ] - invlechten: vlechtend in iets aanbrengen

invleggen st. ww.; overg., onoverg.; is (bet. 1-4)/het (bet. 5) invleugen [ɪ'fli:ŋŋ] 1.

(onoverg.) naar binnen vliegen, in iets vliegen 2. (on- overg.) hard rennend of rijdend in iets gaan, in een bep. richting gaan *Hi'j vleug de verkeerde diek in* (Nbk)

3. (onoverg.) op iemand invliegen (Nbk)

Hi'j vleug op him in (Nbk) 4. (overg.)

invliegen van een nieuw vliegtuig (om te testen) (l) 5. (onoverg.) voor het eerst vliegen van jonge vogels, insecten (Nbk,

bs: Obk) *Et invliegen gebeurt op bep. uren van de dag en mit mooi weer; ze kringelen*

wat veur de stal omme (bs: Obk)

invlieger (bs: Obk) de; -s; -tien [ɪ'fli:gr]

1. jonge bijen die door te vliegen zich oriënteren op de eigen omgeving *De jonge bijen die heur in et veurjaor heur omgeving goed inprenten willen, vliegen om dat te berieken een protte op en daele veur heur eigen stee; et bin invliegers* (bs: Obk)

invliegrichting (bs) de [ɪ'li...] 1. de richting waarin de bijen de korf binnenvliegen

invlochten (Nbk) [ɪ'floxtɪŋ] - invluchten *et huus invlochten bij onweer* (Nbk)

invloed de; -en [ɪ'flut] 1. invloed van iets, een bep. omstandigheid, op het andere of

op een persoon *van invloed op* (spor.), *Hi'j is disse tied van et jaor altied een betien*

nuver, ze zeggen dat et weer daor invloed op het (Nbk), *onder invloed van drugs* e.d.,

onder invloed wezen nl. van drank, drugs

2. positieve of negatieve invloed van de ene persoon op de andere *Hi'j het een goeie invloed op him* (Nbk), *een verkeerde*

invloed hebben, zien invloed gellen laoten

3. invloed om iets gedaan te krijgen, een zekere machtspositie *Hi'j het daor nog wel*

wat invloed (Nbk), *Dat is de invloed van zien heit* die maakt dat hij zo is, aldus besluit (Nbk)

invochten (Nbk, Np) [ɪ'foxtɪŋ] - indampen:

invodderen - inwijden

vochtig maken van droog wasgoed dat met het strijkijzer gestreken gaat worden

invodderen (Nw) [ɪfɔdɾɪŋ] - invorderen: innen *Ik wil mien schuld invodderd hebben* (Nw)

invoeegen (spor.) [ɪfu(:)gɪŋ] - invoegen: de voegen aanvullen *een mure invoegen* (Nw), *stienen invoegen* (Nw); ook: invoegen in het verkeer

invoegstroke (spor.) - invoegstrook

invoer (spor.) - invoer: inzake goederen

invoerd (l) - ingevoerd

invoeren (spor.) - invoeren: importeren

invoerrechten (l) - invoerrechten

invreten (Nbk) st. ww., overg., onoverg.; het/is invreten [ɪfru:tɪŋ] 1. invreten van met name bijtende stoffen, roest e.d., aldus aangetast raken *Dat goed vret arg in* (Nbk), *Dat iezer is aorig invreten* (Nbk)

invriezen [ɪfr...] - invriezen: van een schip in bevroren water; om te conserveren in een diepvrieskist e.d. *zels vleis invriezen* (Nbk)

invulbiljet (spor.) - invulbiljet

invulformulier (spor.) - invulformulier

invullen zw. ww.; overg.; vulde in, het invuld [ɪfʌlɪŋ] 1. invullen van antwoorden e.d. *bep. woorden invullen in een puzzel* (Nbk), *een vraageformulier invullen* (Nbk), ook fig.: een bep. inhoud geven (spor.) *Hoe zuwwe et jaarlijkse reisien disse keer invullen?* (Nbk), *Ik heb wel een idee, mar een aander moet et mar veerder invullen* (Nbk), *Ja, vul mar in!* ga zo maar door, je weet wel hoe het dan gaat etc. (Nbk)

invuloefening (verspr.) - invuloefening

inwarken zw. ww.; overg.; warkte in, het inwarkt [ɪwarkɪŋ] 1. (overg.) inwerken: vertrouwd doen zijn met activiteiten, werk *We moe'n die man goed inwarken* (Nbk) 2. (onoverg.) inwerken van stoffen op iets anders (Nbk, Ste) *Daenk d'r mar omme, dat goed warkt op je kleren in* (Nbk), *Vroeger leuten we de grune ziepe eerst even inwarken; eerst smeerden ze de smerige steden even in, ze leuten et dan soms wel een nacht staon te inwarken* (Ste), *chloor inwarken laoten* (Ste) 3. (wederk.) het op zich laten inwerken van indrukken, nieuwe situaties e.d. (Nbk) *Dat moej' even op je inwarken laoten* (Nbk) 4. bij het produceren van kleding aan de binnenkant of in het geheel aanbrengen

(Ste) *Een stikbuse is een rechte buse die inwarkt is (in de broek zelf, dus niet d'r los op ni'jd)* (Ste)

inwerkperiode (l) - inwerkperiode

inwateren (Spa) zw. ww.; overg.; waterde in, het inwaterd [ɪwa:tɪŋ] 1. inwateren, nl. van hout *Die dennen bin now wel genoeg inwaterd* (Spa)

inwendig bn., bw. [ɪ'wendɔx] 1. (bw.) in iemands gemoed, in iemands binnenste (zonder dat men het laat merken) *Ik was inwendig wel zo kwaod!* (Dho), *Inwendig wa'k duvels op him* (El), *Hi'j kookte inwendig, zo kwaod maekte hi'j him* (Ld), *Zi'j het d'r inwendig een hekel an om a'liend bi'j aovend naor dorp te gaon* (Obk), *Hi'j dee wel of hi'j veur dat veurstel was, mar inwendig was hi'j d'r tegen* (Dfo), *Inwendig had hi'j wille* (Ma), *Van buten is et een bok van een vent, mar inwendig is et een goeie jonge* (Db), *Inwendig is hi'j schietende benauwd* (Diz) 2. aan de binnenkant, binnenin, vooral: in het lichaam *Die medesienen bin veur inwendig gebreuk* (Obk), *'t Leek eerst nog wel goed mit him, mar inwendig had hi'j nogal zwaor letsel* (El), *Hi'j had 'm inwendig bezeerd* (Np), *...inwendig wat kepot* (Bdie), *Ze is ziek, mar et zit inwendig* (Dhau), *Hi'j het een inwendige ziekte* (Sz), *Van buten bin ik aorig gezond, mar inwendig mag 't wel zo wezen* (Ow), *De burenen hebben et huus inwendig hielemaole vertimmerd* (El), *'k Bin inwendig koold door en door koud* (Nbk) * *Stille en bestendig, mar de knepen inwendig* maar hou hem in de gaten (Nt, Dho), zo ook *Hi'j is bestendig mar het de knepen inwendig* (Sz)

inweven (Nbk) [ɪwu:bɪŋ] - inweven: in iets anders weven, van bep. motieven e.d.

inwi'jen zw. ww.; onoverg.; wi'jde in, is/het (bet. 1) inwi'jd [ɪwi'j(d)ɪŋ] 1. naar binnen waaien van de wind, ook: en daardoor zand, bladeren e.d. in een gebouw krijgen *Et wi'jt hier nog tevule in, en et het hier de hiele weke al tevule inwi'jd* (Nbk), *Op jim slaopkaemer is een boel zaand inwi'jd* (Nbk) 2. door harde wind ineengedrukt en kapot raken, in elkaar vallen (Nbk) *Oonze speulhutte was inwi'jd* (Nbk)

inwieken (Nbk) [ɪwi:kɪŋ] - inwieken

inwijden (spor.) [ɪw...] - inwijden (van

een nieuw gebouw, iets nieuws dat men krijgt, ook van een persoon die men op de hoogte stelt van iets dat niet voor iedereen bestemd is)

inwijding (l) - inwijding

inwikkelen ['i:w...] - inwikkelen: in iets wikkelen *We moe'n die beddekrake goed inwikkelen, eers braant et kiend heur vannaacht* (Nbk)

inwilligen (spor.) ['i:wɪləŋ] - inwilligen (van een verzoek)

inwinnen ['i:wɪn:] - inwinnen: van informatie *We zullen eerst mar es wat infermaosie over him inwinnen* (Np)

inwinteren (bs: Dfo, Obk, Ow) zw. ww.; overg.; winterde in, is inwinterd ['i:wɪntɪŋ]

1. (van bijen) het voeren van een suikeroplossing aan bijen door een iemker, ter vervanging van het eigenlijke voedsel voor de bijen dat is geoogst

inwisselen - inwisselen

inwisseling de; -s, -en ['i:wɪsəlɪŋ, ...s|...] 1. inwisseling *bij inwisseling, tegen inwisseling*

inwit (Ste) bn. [i:wɪt; aks. wisselt] 1. intens wit *Die man is zo inwit, die mankeert vast wat* (Ste)

inwonen ['i:wō:ɔn:] - inwonen 't Is best gebeurlik dat J. bij K. inwonen gaot (Db), *Dat jonge stel woont bij de oolden in* (Ol-Nl), *Die woont d'r hielendal bij in* hij/zij heeft bij zijn vrouw/haar man niets in te brengen (b)

inwonend (verspr.) ['i:wō:ɔn:t] - inwonend (intern) *De arbeider gaot naachs naor huus en de knecht is inwonend* (Np)

inwoner ['i:wō:ɔnɪ] - inwoner (van een bep. plaats of een bep. gebied) *Hoevule inwoners zollen de gemienten Oost- en West-Stellingwarf aenlik hebben?* (Nbk)

inwonertal (spor.) - inwoneraantal

inwoning ['i:wō:ɔnɪŋ, ...ɔn] - inwoning, in kost en inwoning, *Die het inwoning is* in verwachting (Np)

inworp ['i:wɔrp] - inworp: bij balspelen

inwottelen ['i:wɔtəlɪŋ, ook ...ot..., z. wottel] - inwortelen (fig.) *Die gewoonte is inwotteld bij die meensken, dat veraander ie ok niet meer* (Nw), *Deur zien dienst-klopperi'je was die naeme inwotteld bij de meensken* (j)

inwrijven ['i:wri:] - inwrijven: wrijvend bestrijken *Ie moe'n je even mit zonne-*

braandeulie inwrijven (Nbk), *de schoenen inwrijven mit schoepoets* (Nw), *Ik zal 'm even inwrijven mit snij* (Nw); wrijvend doen indringen (van bijv. het inwrijven van houtwerk van een stoel): *de was inwrijven* (Nbk)

inzaaien (Nbk, Np) ['i:sa:j(d)ɪ] - in iets gooien (met een grote, ruwe beweging) *Hij zaaide him de locht in* (Np)

inzaegen ['i:se:ŋ] - inzaegen: met een zaag een gleuf of kerf maken

inzaemeling (spor.) Ook **inzameling** (verspr.) ['i:sɛ:məlɪŋ/...ã:...] - inzaemeling

inzaemelingsaktie (l) - inzaemelingsaktie

inzage (l) ['i:sa:gə], in *ter inzage*

inzakken - inzakken: in elkaar zakken *De slootswal is inzakkt* (Np)

inzameling z. **inzaemeling**

inzeer (Db) bn., bw. [i:st:ɔr; aks. wisselt] 1. uiterst pijnlijk *Die zwöllende vinger dot mij inzeer* (Db)

inzegenen ['i:s...] - inzegenen: een huwelik *inzegenen* (spor.)

inzegening (spor.) - inzegening: het plechtig inzegenen

inzeilen ['i:s...] - inzeilen: een bep. richting of ruimte in

inzender - inzender

inzending - inzending

inzendingstermien (l) - inzendingstermijn

inzet de; -ten; -tien ['i:stɪ] 1. het zich inzetten *De inzet is goed, mar 't komt d'r niet uut* (Dho), *Deur zien goeie inzet het hij heel wat bereikt* (Diz), *Mit de volle inzet dee de boer zien wark* (Np), *Dat wark vargt mien hele inzet* (Nt), *Mit inzet van zien hele persoon streed hij d'r veur* (Mun), *Et was zien hiele inzet zijn opzet*, toeleg (Np) 2. eerste stap die men onderneemt, begin van een werk, van een aktie die men uitvoert (El, Np, Op) *De inzet was goed, mar laeter deden ze niet zo hadde meer* (El), *De inzet van die put wark is best, as 't zo deurzet bin we rap klaor* (Np), *Dat hij daodelik et hele huus verbouwen wol en alles op 'e kop zette was al een verkeerde inzet van 'm* (Op) 3. vraagprijs die men noemt bij verkoping, waarna men meer kan bieden *De inzet was niet an de hoge kaant* (Obk), *Gister was hier de inzet van V. zien huus* (Sz), *D'r is nao de inzet nogal wat bij kommen* (Pe-Db) 4. het in iets zetten (Dhau) *De*

inzetber - inzoelten

boeren moe'n mit de inzet van poters beginnen in de bouw (Dhau) 5. datgene wat men inzet bij een spel; ook: het totaalbedrag dat daarbij ontstaat
inzetber (spor.) ['i:sɛdɔr] - inzetbaar
inzetberhied (spor.), voor -heid z. -hied - inzetbaarheid
inzetten w. ww.; overg., onoverg.; zette in, is (bet. 3), het (overige bet.) inzet ['i:ɛtɛŋ]
1. (overg.) op z'n plaats brengen en vastzetten *glas inzetten* (Nbk), *Die broek wodt wat nauw, even een kielstokkien inzetten* (Ld, Dhau), *een lappien inzetten* (Nbk), *grof wark inzetten* darrenraat maken door bijen (bs: Dfo), *As de iemker nog iene het, zal hij een ere, bevruchte keuninginne inzetten* bij het volk plaatsen (bs: Dfo), *Aj' de bijen veur de winter te plak brengen, gaaj' ze de winter inzetten* (bs: Dfo) 2. een lied, muziekstuk inzetten (Nbk, Ol-Nl, Spa, Sz) *Zet ie even in?* (Sz), *Jim moe'n toegelieke inzetten* (Nbk) 3. (onoverg.) een aanvang nemen (Ld, Nbk, Ol-Nl, Ste) *Et wark zet goed in* (Ste), *De baggelluden bin vanmorgen op 'e ribbe inzet* (Ol-Nl), *Deensdag is et ni'je wark inzet* (Ld) 4. (overg.) beginnen te doen, in *de aachtervolging inzetten* (j), *de aanval inzetten* (l) 5. (overg.) inzetten bij een voorlopige verkoping 't *Is inzet* er is een eerste bod op uitgebracht (dat voorlopig als hoogste geldt) (Bdie, Dfo), vandaar *Wat is dat laand lege inzet* (Dfo), *De boereplaetse is hoge inzet* (Diz), 't *Huus is op een ton inzet* (Wol) 6. (overg.) tot inzet maken bij een spel, daarbij (bijv.) geld inzetten *We moe'n elk een kwattien inzetten* (Np), *de joker inzetten* (Nbk) 7. (overg.) handelend doen optreden in een bep. kwestie *De mariniers wodden inzet bij de rellen in Amsterdam* (Db) 8. (wederk.) zich voor iets inzetten *je veur je wark volledig inzetten* (Nbk), *Hij het 'm veur honderd percent inzet* (Op), *Hij zette him d'r goed veur in* (Ma) 9. (overg.) in de grond plaatsen van een ploeg, om te kunnen beginnen (Ste) *Die zien laand wol omploegen, zette 's zaoterdagsaovens de ploeg al in, al ploegde hij mar iene vore* nl. om niet op maandag te hoeven beginnen, wat nl. ongeluk kon brengen (Ste) 10. (onoverg.) opnieuw beginnen met het maaien en welken van graan (vo) *S. en H. legden de*

zende en de welhaoke bij mekeer, waor as ze weer inzetten mossen (vo) 11. (onoverg.) in een bep. richting gaan, vertrekken naar (Nbk) *Hij zette naor Else in* (Nbk)

inzi'jen ['i:s...] - inzaaien 't *Grus is inzi'jd, laot 't now mar mooi gedi'jen* (Wol), *We hebben inzi'jd, now kommen de grus-spruties boven* (Np), *laand inzi'jen* (Nbk)

inzicht (verspr.) Ook *inzichte* (b) et; -en ['i:sɪxt, ...ə] 1. kijk, *inzicht Daor het hij meer inzicht in as ikke* (Nbk) 2. besef (b) *Mar hij kwam op 't laest deur zien gelove tot et inzichte, dat God starker is as de meensken* (b) 3. mening *Oonze inzichten hoeven niet altied geliek te wezen* (Nbk)

inzichte z. *inzicht*

inzichtgevend (l) [...'gɪ:bɔmt] - inzichtgevend

inzien I (spor.) et ['i:sɪ:n] 1. inzien, in *bij naoder inzien* (spor.)

inzien II st. ww.; overg., onoverg.; het inzien I. (onoverg.) bij iemand inzien, bijv. in een boek (Nbk) *Ie meugen wel even bij mi'j inzien* (Nbk) 2. min of meer vluchtig kijken in een boek, een krant (Nbk) *Ik wil vanaovend toch nog even de kraante inzien* (Nbk), *Die boeken liggen daor om even in te zien* (Nbk) 3. tot het inzicht komen *Ik zie niet in wa'k verkeerd daon heb* (Nbk), *Hij begon in te zien dat (...)* (Nbk), *Ziej' et now wel in?* dat je fout was, of: dat het op die bep. manier in elkaar zat?, *Ik zie et nut d'r niet van in* ik vind het niet nodig (Nbk) 4. in *de toekomst donker inzien* (Nbk)

inziepen zw. ww.; overg.; ziepte in, het inziept ['i:sɪ:pɪ] 1. insmeren met zeep *Hij ziepte him nog in mit de scheerkwaste* (Ld) 2. met sneeuw inwrijven

inzingen (spor.) ['i:s...] - inzingen

inzinking (spor.) - inzinking; in lichamelijk of psychisch opzicht *Hij het een inzinking had* (Nbk), *Hij is weer over die inzinking henne* (Nbk)

inzitten - inzitten, in *argens over inzitten: We hoefden nargens over in te zitten, zeden ze* (Nbk), *over iene inzitten* (Nbk)

inzittende (verspr.) ['i:sɪtɛdɛ] - inzittende

inzoegen ['i:su:gɛŋ] - inzuigen (m.b.t. de adem of van een bep. stof)

inzoelten (Nbk, Nw, Ste) ['i:so:ltɛŋ] - inzouten *boonties inzoelten* (Nw), *Et varken*

moet inzoolten wodden (Nw)
inzunnen (l, b, spor.) ['ɪsɑn:] - ingezonden *een inzunnen stok* (b)
inzwaaien (Nbk, Nw) - inzwaaien *de dam inzwaaien* (Nw)
inzwarven (verspr.) - inzwerven
inzwat (Nt, Ow) bn. ['ɪswɑʃ; aks. wisselt] 1. zeer zwart *Dat kiend is inzwat* (Nt)
inzwemmen ['ɪswɛm:] - inzwemmen
inzweven - inzweven
ir. - afkorting van *ingenieur* (T.H. of T.U.)
Iraaks bn. 1. Iraaks
Iraans bn. ['i'rɑ:s] 1. van, m.b.t. Iran
Irak ['i'ra(:)k] - Irak
Irakees bn. [...'kɪ:s] 1. Irakees (zelfst.:) *een Irakees*
Iran ['i'rɑ:n, ...ran] - Iran
Irish coffee - Irish coffee
ironie (l) ['i'rō:ə'ni] - ironie, voornamelijk in *de ironie van 't lot* (l)
ironisch (spor.) ['i'rō:ə'nɪs] - ironisch *et ironisch zeggen* (Nbk)
irrigaasje (l) ['iri'gɔ:əsi] - irrigatie: kunstmatige bewatering
islam ['i'slɑ:m] - islam
islamiet - islamiet
islamitisch - islamitisch
isolaasje (spor.) Ook *isolatie* [iso(:)ə 'lo:əsi/...a:...] - isolatie: voorziening tegen te sterk geluid, tegen warmte of kou
isolaasjebaand (l) - isolatieband
isolaasjelaoge (l) - isolatielaag
isolaasjemateriaol (l) - isolatiemateriaal
isolement (l) [iso(:)ə'lə'ment] - isolement
isoleren [iso:ə'lu:əp] - isoleren: tegen geluid, elektriciteit, warmte of kou
Isr. - afkorting van *Israël, Israëlitisch, Israëlieten*
Israël - Israël
Israëli - Israëli
Israëliër - Israëliër
israëliet I (l) - israëliet
Israëliet II (l) - Israëliet
Israëlitisch - Israëlitisch
israëlitisch - israëlitisch; ook met hoofdletter: d.i. van, m.b.t. *Israël*
issias - ischias
it. (s) - afkorting van 'item': net zo (bekend uit historische bronnen)
Italiaan [ital(i)jɑ:n] - Italiaan
Italiaans I *et* [...'jɑ:s] 1. de Italiaanse taal
Italiaans II bn.; -er 1. Italiaans *Italiaans eten* (Nbk)

Italië - Italië
item (s) - item, bekend uit historische bronnen
ivoor *et* ['i'fo:ər] 1. ivoor (bep. stof) *Biljatlballen bin van ivoor* ((Nbk)
ivoren ['i'fo:əp] - ivoren: van, uit ivoor *ivoren toren* (l), ook in *et Ivoren Kruus* (spor.)

J

j de; -'s; j-gien [j] 1. de letter j, de klank 'j' 2. aanduiding van woordreeksen e.d. die met een j beginnen

j' z. *ie* II

j'm z. *jim* II

j.n.C. z. *j.n.Chr.*

j.n.Chr. Ook *j.n.C.* - afkorting van *jaor* (of: *jaoren*) *nao Christus*

j.v.C. z. *j.v.Chr.*

j.v.Chr. Ook *j.v.C.* - afkorting van *jaor* (of: *jaoren*) *veur Christus*

ja I et [ja, ja:] 1. het zeggen van *ja* ter bevestiging of om toestemming te geven *Et is ja en et blif ja, en now is et uut!* (Sz), zo ook: *Mien ja is ja* (Pe-Dbl) 2. als verkorting van *jawoord* (spor.)

ja II Ook *jao* (bet. 1: Op) bw. [ja, ja:/jɔ:] 1. gezegd als bevestiging of ter uitdrukking van het goedvinden *le moe'n niet te gauw ja zeggen!* (Obk), *Ja heur, wi'j gaon vanmorgen te praoten* (Db), (schertsend) *'Jow jonge zeune wodt vast ok boer', zee de dokter. 'Toch waor?', zee de boer. 'Jao', zee de dokter, 'ik heur 'm now al knarpen'* nl. klagen (Op), *argens ja tegen zeggen* (Nbk), ook *ja zeggen* id.: *'k Heb nog gien ja zegd, ik kan nog weeromme* (Nbk), ook: het jawoord geven (Nbk), *Daenk d'r omme, maegien, ie bin nog niet trouwd en ie hebben nog gien ja zegd; ie kun 't now nog uutmaeken* het jawoord (Op), *Ja kuj' kriegen, nee hej' al* je kunt iets altijd vragen (Nbk), *ja en nee* in één opzicht is het zo, in het andere niet (Nbk), *gien ja en gien nee zeggen* (Nbk), *ja knikken*, (ook

aaneen:) *ja zeker, overal ja en amen op zeggen* (spor.): *'t Is een echte jaknikker, hi'j zegt altied ja en amen* (Dhau), *Wij't leuven, ja dan nee* (Ma), *...ja of nee* (Nbk), *Ik geleuve van ja* (Nbk), *Ja, dat is mi'j wel goed, heur* (Nt), (ironisch bij ontkenningen:) *Ja, dat haj' docht* integendeel (Nbk), *...dat kuj' daenken* id. (Nbk) 2. instemming, toegeving, berusting uitdrukkend *Mooi weer hen?* waarop *Ja, mar 't is mi'j toch te koold* (Nbk), *Ja, heb d'r de gek mar mit* (Nbk), *Och ja, Mar ja, 't hiele dörp gong d'r henne, en dan wollen zi'j ok niet minder wezen* (b) 3. (tegenwerpend, vaak schertsend) dat had je gedacht, toe maar weer *Wel ja, daor moet ie neudig wat van zeggen* het is wel mooi geweest (Nbk), *Ja, heb de gek d'r mar mit (...)* (Nbk), *ja, mar (...)* 4. gezegd ter verbinding met hetgeen voorafgaand werd gezegd of gedacht *Ja, daor zollen we et nog over hebben* (Nbk), *Och heden ja, krek waj' zeggen, daor komt hi'j an* (Nbk), *Own ja? o ja?* is het zoals je zegt? (Nbk), *En ja heur! Een rond kereltien zat in de hoeke en verfriste him daor wat (j), D'r wodde verempeld op 'e moenieke speuld! Wel ja, dat mekeerde d'r nog krek an* (b) 5. ter versterking, voorafgaand aan wat als zeker wordt gegeven *Ja, ja, ik kom zodaolik echt wel naor beneden* (Nbk) 6. vragend, om verwondering uit te drukken of om zekerheid te verkrijgen *Ze hebben heur huus al verkocht, waarop: Ja?, Own ja?* (Nbk), (om een reactie uit te lokken: nl. om te

vernemen of de uitleg is begrepen) *Dan gaaj' over de brogge links en dan de eerste straote rechts en dan vot weer rechts, ja?* (Nbk) 7. immers *Daor kuj' toch wel ankommen, ja!* (Wol), *De koenen kun best nog een posien lopen, d'r is ja grös genoeg* (Obk), *D'r is ja geld genoeg* (Nt), *Dan kan 'k et ja niet zien, a'k de brille niet op heb* (Nbk), *ommes ja* immers (Nbk, Wol), *ja ommes* id. (verspr.) en eerder wel aaneengeschreven als *jommes*: *'t Is jommes zok mooi weer* (Ste), eerder ook wel met apostrofe, dus als *j' ommes* geschreven: *'t Is j' ommes ok zo* (Bu) 8. waarachtig, hoe is het mogelijk (b) *Daorginder ligt ja een paol in de greide!* (b)

ja-mar tw. [ˈjamar, soms: ...mɪ of ja'ma:r] 1. doe het maar, toe maar *Doe dat mar, ja-mar!* (Nbk), (tegen een paard:) *Now, ja-mar, toe dan mar!* ga maar lopen, vort (Nbk)

jaagpad z. *jaagpad*

jaap I (verspr.) - jaap, snee *Hi'j kreeg een beste jaap in de vinger* (Diz, Op), *Ik gaf mezelf een goeie jaap in de vinger mit et mes* (Ld)

Jaap II - Jaap: mannennaam

jaapse z. *jaapse*

jabreur (El, Nbk en verspr. west.) Ook *jabruur* (El, Nbk en oost.) [ˈja:...] - jabloer *Die man zegt nooit wat in een vergadering; hi'j is allienig mar een jabreur en gefit iederiene geliek* (Op)

jabruur z. *jabreur*

Jac. z. *Jak*

jacht I de; -en [jaxt] 1. het jagen van dieren *De jaeger gong op 'e jacht* (Ma, Np, Obk, Dfo), *...op jacht* (Nt, Sz, Wol), *Hi'j is geregeld op de jacht* (Obk, Dho), *De jacht is slecht van 't jaor* (El), *In de haast is et de tied veur de jacht* (Op) 2. jachtpartij *Een hiele jacht mit honnen en jaegers en wilde biesten was d'r op ofbield* (j), *een lange jacht* jacht met gebruikmaking van honden (Np) 3. jachtseizoen *As bi'j de haast de jacht zoe'n betien begon* (...) (j), *De jacht op haezen was net eupen* (Pe-Dbl), *De jacht is los* (Ow), *...is weer sleuten* (Spa), *As de jacht oflopen was, gong hi'j naor et butenlaand* (j) 4. het achtervolgen, proberen te vinden teneinde zich er meester van te maken e.d. *In Appelsche bin (...) een protte vossen en*

daor wodt de laeste tied nogal es jacht op maekt (b), *De pelisie was op jacht naor streupers* (Db) 5. (van mensen) het erop uit zijn, het komen en gaan (Dho, Obk) *Dat vrommes is altied op 'e jacht* (Obk), *Ze hebben daor wel jacht op 'e keet* 't is er een komen en gaan (Dho) 6. erop uit zijn (lett.) om een jongen/meisje te versieren, het stoeien om evt. tot vrijen te komen (Nbk) *De jongen bin op 'e jacht, ze bin mit een peer stellegies in de bos* (Nbk) 7. vervelende ziekte, plaag, epidemie (Diz, Dho, Ma, Np, Op) *De griep is een raere jacht* (Diz), *Spaanse griep was een malle jacht* (Np), *Kinkhoest is een vervelende jacht* (Dho), *'t Is mi'j daor een malle jacht* (Ma), *de malle jacht hebben* een zware verkoudheid hebben (Ste), *Et is weer zoe'n jacht* kleine epidemie, bijv. gezegd als haast iedereen buikloop heeft (Np) 8. snellende, drijvende beweging, in *D'r zit jacht in de locht* (Bdie) 9. instinkt om op dieren te jagen (Np) *D'r zit meer jacht in die hond as da'k dochte* (Np) 10. sneeuwjacht (j) *Ze reden een verkeerde vaort in, want deur de jachten koj' de baenen ok niet meer zo goed zien* (j) 11. drukte (Ma) *'t Is me daor een jacht!* (Ma) 12. slechte koffie (Dho, El, Obk, Op, Pe-Dbl)

jacht II et; -en; jachien 1. bep. groot pleziervaartuig (Bdie)

jachtaeventuur (Nbk, j) - jachtavontuur

jachtakte - jachtakte

jachtbaander (Ol-Nl) de; -s; -tien [ˈjayd bā:ndɪ] 1. verbindingsbalk, steunbalk van ongeveer halverwege de binstijl schuin naar het dak lopend

jachtbepaoling (l) - jachtbepaling

jachtbuit (spor.) - jachtbuit

jachtbuks (Nbk) - jachtbuks

jachten z. *jaegen*

jachterig z. *jachtig*

jachtgeweer et; geweren; -tien [ˈjaxtɣə...] 1. geweer voor de jacht 2. luizenkam (Diz, Ma, Nbk, Np, Ow, Spa, Sz) *een dubbelloops jachtgeweer* id. (Diz, Np, Sz), *een dubbel jachtgeweer* (Spa)

jachtgezelschap (l) - jachtgezelschap

jachtgoddel (Op) de; -s 1. gordel die men draagt bij de jacht

jachthaven (Nbk) Ook *jachthaven* (Nbk) - jachthaven

jachthaven z. *jachthaven*

jachthond - jachtweide

jachthond - jachthond, jagershond
jachthoorn - jachthoorn
jachthutte (Ma, Np) de; -n ['j...] 1. schuilhut voor jagers
jachthuus (Np, l) - jachthuis (inzake de jacht) *et jachthuus van de Van Harens* (l)
jachtig Ook *jachterig* (bet. 2: Np, Sz), *jachts* (bet. 1: Db, Dho, Wol) bn., bw.; -er, -st ['jaxtəx/'jaxtɾəx, ...təxəx/jax(t)s] 1. bronstig, nl. van varkens (verspr.), honden (verspr. OS, Dho, Mun, Np, Nt, Ste, Sz, Wol) en katten (Mun, Nt, b: lm); ook wel gezegd van vrouwen of meisjes die zich steeds bij jongens of mannen ophouden (Nbk, Np) *Oons varken kan ok haost jachtig wodden* (Ol-Nl), *We hebben een jachtige teve, we moe'n d'r een betien omme daenken waor die henne gaot* (Nbk) 2. druk, haastig, jachtig 't *Is een jachtige tied* (Bdie), *Die het ok altied een jachtig leven had* (Wol, Dhau), *Et was jachtige drok* (Np), *Mit die man kuj' niet warken, die is mi'j veul te jachtig* (Op), *Wees toch niet zo jachtig in de huid!* doe toch eens wat minder gehaast (Spa), 't *Is daor mar jachtig* een drukte van jewelste, een komen en gaan (Ow), *...een jachtige boel* (Mun), *Hi'j is zo jachtig, hi'j vlig 'm zels veurbi'j* (Ste) 3. (bn.) inzake koffie: van slechte kwaliteit (Mun, Nt) *De koffie is jachtig* (Nt)
jachtinstinkt (spor.) - jachtinstinkt
jachtkoffie (Dhau) de ['j...] 1. slechte koffie
jachtkörf z. *jaegkörf*
jachtliefhebber - jachtliefhebber
jachtmaol (Obk) - jachtmaal
jachtmeester (Np) - jachtmeester
jachtoppasser (b) de; -s; -tien ['j...] 1. jachtopziener
jachtopzichter (Db, Np, b) ['j...] - jachtopziener
jachtopziender z. *jachtopziener*
jachtopziener Ook *jachtopziender* (Dho) ['jaxtopsin(d)ɾ, ...i:...(spor.)] - jachtopziener
jachtparti'j (spor.) - jachtpartij
jachtpetroon (Np, Obk) de; ...petronen ['j...] 1. geweerpatroon gebruikt bij de jacht
jachtrecht (Db, Nbk, Ol-Nl, Op, Spa) - jachtrecht: jachtvergunning *P. het bi'j oons gien jachtrecht* (Nbk)

jachtroer (Nbk) et; -en ['jaxtru:ər] 1. hetz. als *gaanzeroer*, z. aldaar
jachts z. *jachtig*
jachtschotel (spor.) - jachtschotel
jachtseizoen (verspr.) - jachtijd
jachtslot (l) - jachtslot
jachtsni'j Ook *jaegsni'j* (Nbk) - jacht-sneeuw
jachtstasse (Op) - jagerstas, weitas
jachtterrein (Nbk) - jachtveld
jachtied (verspr. OS, Np) - jachtijd *De jaegers branen weer los, want de jachtied is weer eupen* (Db), *De jachtied is ok weer los* (Nbk)
jachtveld et; -en; ...veltien ['jaxtfelt] 1. afgesproken, afgehuurd gebied, terrein, waarop men de jacht uitoefent *Deur de verdeling van 't jachtveld kwam heel Oolt-pae in 't geweer* (Op), *W. huurt oons jachtveld* (Nbk), *...het oons jachtveld, hi'j gefit d'r wat van* (Nbk)
jachtvergunning (Nbk, Nt) - jachtakte
jachtverhael (Nbk) - jachtverhaal: verhaal over één of meer jachtavonturen
jachtverieninge (l) - jachtvereniging
jachtvlieger (l) - jachtvlieger
jachtvliegtuig (spor.) - jachtvliegtuig
jachtwaegen (Db, Dhau, Nbk) Ook *jachtwagen* (Spa), *wildwaegen* (El) de; -s ['j...] 1. speciale wagen voor de jacht, jachtwagen (nog bekend als bestemd voor vier personen; met koetsier en één of twee paarden) *We gingen in de jachtwagen uut rieden* (Spa), *De wildwaegen was een waegen mit hekken en stokken d'r over; daor kwammen de haezen an te hangen* (El)
jachtwaeter (niet WH) Ook *jachtwater* (WH) et ['j...] 1. jachtwater *We wodden vroeger geregeld in 't jachtwaeter zet* (Np), *De kiender van die meensken reuken altied naor jachtwaeter* (Op), *Jachtwater was zo scherp, et krulde je in de neuze en prikte je in de ogen* (Spa) 2. slechte koffie (Dfo, Diz, Ld, Ma, Np, Ste, Sz) *Die koffie was net jachtwaeter* (Ld)
jachtwagén z. *jachtwaegen*
jachtwater z. *jachtwaeter*
jachtweide (verspr.) de; -n ['jaxtwejdə] 1. open stuk land in bos of veld dat zelden of nooit gemaaid wordt en waar de jagers het wild opwachten dat wordt opgedreven (Nbk, Sz) 2. gelagkamer (verspr.) *As de*

jacht oflopen is, gaon de jaegers naor de jachtweide om lekkere hiete snert te eten (Mun), *We hebben een borreltjen kocht in de jachtweide* (Wol)

jachtwet (Spa) - jachtwet

jacket (verspr.) - jacket: pandjesjas

Jacob z. *Jakob*

Jacobus z. *Jakobus*

jaegbaand (Nw, Ow) de; ...banen; ...baantien ['jɛ:ɣb...] 1. steunbalk tussen stijl (in de schuur) en de daar over lopende dragplaete, vgl. *De jaegbaand steunt de dragplaete tegen et inzakken* (Nw)

jaegen (bet. 1 t/m 6; bet. 9: verspr., bet. 7: Dho, Diz, Np, Ow, bet. 8: Db, Np, bet. 11) Ook **jagen** (WH: bet. 1 t/m 3, 5, 6), **jachten** (bet. 5, 9: verspr., bet. 7: Nbk, bet. 10: Op) zw./st. ww. en onregelmatig; overg., onoverg.; jaegde/jachtte (OS, verspr. WS), het/is jaegd en het/is jacht; de vorm *jacht* is ook de 3e pers. t.t. enk. bij *jaegen* (in OS, verspr. WS) ['jɛ:gg]/...a:.../'jaxtɲ] 1. op wild jagen *Hij jachtte verleden jaor nog, mar 't is now gebeurd* (Obk), *Hij jachtte op knienen* (Nbk), ...*op groot wild* (Op), *Hij jachtte d'r mar op los* (Dfo), *De manluden bin vanmiddag west te jaegen* (Dhau), *Morgenvroeg moe'n we dat veld nog jaegen* nl. jagend gaan over een jachtveld (Np), *Hijzels jachtte hielendal op 't hontien* hij ging bij het jagen af op de gedragingen van zijn hond (b), (bij vergelijking:) *op vrouwen jaegen* achter de vrouwen aanzitten (spor.), *striekgeld jaegen* striekgeld proberen te verwerven (Nbk) 2. (overg.) dwingen te gaan, wegjagen *Die oolde boer het de kwaojongen van et hiem jacht* (Nbk), *iene uut ('t) huus jaegen* (Nbk), *iene (tegen je) in 't harnas jaegen* (Nbk), *iene op kosten jaegen* (Ma, Nbk), *alles d'r deur jaegen* al z'n geld, bezit opmaken (Nbk, Ste); *Iene die de boel d'r deur jacht, gooit de boel te grabbel* (Ste) 3. (onoverg.) door te achtervolgen proberen te grijpen *D'r bin wel honnen die achter de schaopen an jaegen* (Dfo) 4. (overg.) bijeenbrengen of bewerken van gras, hooi m.b.v. een paard en/of een machine (Ma, Nbk, Obk) *et huj over de kop jaegen* schudden m.b.v. een hooischudder (Ma), ...*an bulten jaegen* bijeenbrengen, met name door te *tiemen*, z. aldaar (Obk), *et grös d'r of jaegen* (vo) 5. zich in hoge

mate haasten met iets, gejaagd voortgaan of doen voortgaan, gejaagd (doen) werken *We mossen d'r tegen jaegen om op 'e tied klaor te wezen* (Nbk, Pe-Db, Spa), *Ie moe'n d'r niet zo tegen jachten altied, dat is niet goed veur jow hatte* (Obk), *Ie moe'n niet zo achter mij an jachten* me steeds aanmoedigen om nog harder voort te gaan met het werk e.d. (Ma, Wol, Np), zo ook *Ie moe'n me niet zo jaegen* (Op, Ol-Nl), *'t Gaot die boer nooit vlug genoeg, hij zit alsmar achter die knecht te jagen* (Sz), *Toe je, zit niet zo te jachten* (Ow), *mekaer over et pissen jaegen* elkaar opjagen (Ste), *Et gaot wat jachtend overhaast en druk* (Nbk), *'t Is altied jachten om klaor te kommen mit et wark* (Dfo) 6. snel gaan met een voertuig, met paarden, ook van sneeuw, wolken etc. *Wat jacht hij toch* nl. met paard en wagen (Ste), *Die boeren meugen daor niet langes jaegen* met paard en wagen gaan, zodat de zandweg te lijden krijgt (Bu), (schertsend:) *Ie meugen wel mit de peerden jaegen, mar ie moe'n d'r omme daenken daj' dan niet op 'e waegen zitten meugen* (b), *'t Is glad! Niet zo hadde jaegen!* niet zo hard rijden (Ow), *De jongen jaegen hier langes as ze naor schoele gaon* (Ld), *Hij jaegde d'r over* (Ste), *Et leven is jachtig, et jacht op et einde an* (Nt), *We jachtten mit de auto om de bus nog te haelen* (Db), *'k Bin van 't Veen kommen jaegen* (Wol), *Ze jaegen de baene uut gezegd van hard schaatsen* (Dfo), zo ook *Ze jaegen over et ies* (Sz, Db) en *O. jacht iederiene d'r of wint het bij schaatswedstrijden van iedereen* (v), *'t jaegen van de wolken* (Bdie), *Et jacht onder de pannen op en onder de drumpel deur* nl. gezegd van stuifsnieuw (Ste), *Et jacht op dunen* er vormen zich sneeuwduinen (Ste), *De wiend jacht om huus* (Bdie), ...*jeug langs de daeken* (Op), *Hij jaegt as spoor rijdt hard* (Diz), *Hij jacht as een gek rijdt veel te snel met z'n voertuig* (Nbk) 7. (onoverg.) proberen te versieren, flirten, minnekozen, ook van wild in de paartijd, met name van hazen (Dho, Diz, Nbk, Np, Ow) *De jongen bin te jachten (mit een peer stellegies in de bos)* (Nbk), *De jonges zitten achter de meiden an te jaegen* (Diz), *Hij het al tieden achter die meid an jacht* (Np), *De haezen*

jaeger - jaegertied

bin weer an 't jaegen (Dho, Ow) 8. (onoverg.) proberen te verwerven *op roem jaegen* (Np), *De meensken jaegen tegenwoordig naor meer* (Db) 9. (onoverg.; ook onpers.) een gejaagd gevoel hebben, last van hartkloppingen hebben, een overmatig snelle pols hebben, moeten hijgen van inspanning of emotie *Et past him niet om him zo drok te maeken, want dan begint et him altied zo te jachten* (Ma, Obk), *Et jacht heur ofgrieselik in de bost* (Dho, Dhau), *'t Hatte jachtte me in de keel* (Diz), *De huid jacht me zo, ik vuul me zo gejaegd* (Nw), *Aj' zeuwachtig binnen, jacht et je in de huid* (Wol), *De pols jacht me toch zo* (Nbk), *Et was drok, et jachtte iederiene* (El, Ld), *Wat he'k hadde lopen! Et jaegt me* (Ol-Nl) 10. hijgend ademen (Op), in *Hij was slim ziek, hij lag naor aosem te jachten* (Op) 11. een kunstzwerm maken (bs: Dfo, Obk, Op) *As een iemker zels een zwaarm van een volk scheidet, dan is hij an et jaegen* (bs) * *Ie kun zo hadde jaegen aj' willen, mar de vielen moe'n tied hebben om te dri'jen* (n)

jaeger (alg.; bet. 3: Dhau) Ook **jager** (WH), **jaegerd** (bet. 3: Bdie, Dho, Pe-Dbl), **jagerd** (bet. 3: Sz) [ˈjɛ:gr̥ / ˈja:gr̥/...] 1. iemand die op wild jaagt *Een goeie jaeger schiet een haeze nooit in 't leger* (Wol), *jaegertien speulen* kinderspel spelen waarbij men het jagen imiteert (Dfo, Nbk, Np), nl. o.m. waarbij één kind de anderen in het bos moet zoeken; wie gevonden is helpt mee (Np), ook: één of meer kinderen tikken de anderen en brengen die in het *hokke* (bep. perk) (Nbk) 2. beugel die men bij het maaien op de zeisboom zet en die het gemaaide bijeenhoudt om het in de gemaaide strook te leggen, met name dienstig in geval van lang gras (bijv. uit de onderwal) en bij het maaien van graan (Bu, Sz) *een jager op 'e zende zetten* (Sz) 3. koe die vaak tochtig is (Bdie, Dhau, Dho, Pe-Dbl, Sz) *Die koe is zo'e'n jagerd, doe 'm mar veur de dood vot, want die krieg ik toch niet weer kalf* (Sz) 4. afgetrommelde zwerm bijen (bs: Dfo, Op, Ow)

jaegerd z. **jaeger**

jaegeri'je (Ste) de [jɛ:ɡə'ri:jə] 1. het jagen, de jacht *Wij zatten nooit in de jaegeri'je* (Ste)

jaegersblad z. **jaegerskraantien**

jaegersbloed (Nbk, Ol-Nl) Ook **jagersbloed** (WH) et 1. jagersbloed *D'r zit jaegersbloed in die familie* (Nbk)

jaegershatte (b) et ['j...] 1. iemands positieve gezindheid tot de jacht *Et dee mien jaegershatte goed* (b)

jaegershoed (verspr.) Ook **jagershoed** (WH) - jagershoed

jaegershond (Ld, Ste) - jagershond

jaegershutte (Diz, Mun) de; -n; ...huttien 1. schuilhut voor jagers

jaegersjasse (El, Ow) de; -n 1. jagersjas

jaegersklub z. **jaegersveriening**

jaegerskraantien (Op, Ow) Ook **jaegersblad** (Np) et; ...kraanties 1. bep. krantje, periodiek voor jagers

jaegerslatien z. **jaegersletien**

jaegerslatijn z. **jaegersletien**

jaegersleerze (Db) de; ...leerzen(s) ['j...] 1. laars van, voor een jager

jaegersletien (Nbk, Obk) Ook **jaegerlatien** (verspr.), **jaegersletijn** (Ste), **jagerslatijn** (verspr., WH) et ['j...lə tin/...latin/...lətɛjn] 1. jagerslatijn, sterke verhalen over de jacht door jagers *Et regende fesanten', zo zee G.C. et wel, en dat was veur oons jaegersletien* (Nbk), *an jaegerslatien doen* (Op), *D'r wodde bij de jaegersvereniging weer heel wat jaegerslatijn verteld* (Pe-Dbl)

jaegersletijn z. **jaegersletien**

jaegerspak (Obk) - jagerspak

jaegerspraot et ['j...] 1. jagerslatijn

jaegerstael (b) de 1. jagerstaal: het jargon van de jagers (dat bij de jacht hoort) *Daor roegelde een dikke haeze 'over de bol', zoas dat in jaegerstael hiet* (b)

jaegerstasse (Db, Dho, El, Ste) ['j...] - weitas

jaegersverenige z. **jaegersveriening(e)**

jaegersvereniging z. **jaegersveriening(e)**

jaegersverhaelen (Diz) mv. ['j...] 1. de jachtavonturen die men vertelt (veelal overdreven, zodat ze een ongeloofwaardige indruk maken)

jaegersverieniging z. **jaegersveriening(e)**

jaegersveriening(e) (Nbk) Ook **jaegersvereniging** (verspr.), **jaegersverieniging** (spor.), **jagersvereniging** (Spa), **jaegersklub** (Ste), **jaegersverenige** (Ste) - jagersvereniging

jaegertied (Db) de ['j...tit] 1. jachtseizoen

In de jaegertied vien ie de hulzen in 't laand (Db)

jaegkieps z. *jaegkölf*

jaegkölf (bs: Obk, Op, Ow) Ook *jaegkieps* (bs: Ow), *jachtkölf* (bs: Dfo) de; ...kölfven; -ien ['je:xkœr(ə)f/...kips/'jaxt...]

1. jaagkorf, gebruikt voor het 'scheppen' van een zwerm die ergens is neergestreken of voor het maken van een kunstzwerm (aparte, wijde, slappe korf of een gewone ronde korf) *Et opvangen van een zwaarm doe'j mit een jaegkölf* (bs: Ow), *Een goeie iemker kan heuren as de bijen naor de jaegkölf overlopen* (bs)

jaegliende (b) - jaaglijn

jaegpad (Np, Ste) Ook *jaagpad* (Sz) ['je:x...] - jaagpad *De schipper zien wief leup in 't jaegpad* (Np), *Vroeger leup d'r wel een jaegpad langs de Steggerdevaort en de Lende* (Ste)

jaegsnij z. *jachtsnij*

jaeken z. *diaeken*

Jaene (Nbk) de; -s, -n; -Jaentien ['jē:nə] 1. mansnaam

jaffa (spor.) Ook *jaffa-sinaasappel* (spor.) de; -'s 1. jaffasinaasappel

jaffa-sinaasappel z. *jaffa*

jagen z. *jaegen*

jagerd z. *jaeger*

jagersbloed z. *jaegersbloed*

jagershoed z. *jaegershoed*

jagerslatijn z. *jaegersletien*

jagersvereniging z. *jaegersveriening(e)*

Jaggi(n) (Bdic) de; Jaggies ['jaxi, ...n] 1. eigennaam, op te vatten als verkl. van *Jan jaguar* (spor.) - jaguar

jajem I (Bu, Nw, Ste) de ['ja:jəm, ...jəm] 1. jajem, jenever *Hi'j het tevule jajem had* (Bu)

jajem II (Bu) bn.; pred. 1. dronken, aangeschoten *Hi'j is jajem* (Bu)

jak et; -ken; -kien [jak] 1. jak (blouseachtig kledingstuk) *Van die stof kuj' moeilik een jak maeken* (Db), *As de vrouwluden de weg op gingen vroeger, trokken ze eerst een schoon jak an* (Sz), *Veur de vesite trokken ze et beste jak an* (Pe-Dbl), *Et jak moet ok wel es los, eers zwiet ie zo* (Nbk), *Die vrouw het et jak loshangen openhangen* (Dhau), *Ie moe'n 't jak losdoen om de poppe te geven* om het kind de borst te geven (Ste, Nbk), *een jakkien mit schotien jak dat afhangt, a.h.w. met een zeer kort*

rokje (Ste, Dfo) 2. jak, jek, ook van een oud jasje of van een vest (Nbk, Ste) 3. in *iene wat om 't jak geven* afranselen (verspr.), ...op 't jak... id. (alg.): *Die beide mannen hadden zo'e'n ruzie, de iene het de aere flink wat op 't jak geven* (Op), *Hi'j kreeg helder wat op 't jak* (Dho, Ld, Ma), *wat om 't jak kriegen* een pak slaag krijgen, afgeranseld worden (Nbk, Obk, b): *Aj' naor een vremd plak naor een meid gongen, koj' soms ommeraeek wat om 't jak kriegen* (Obk), *Hi'j het zoveul om 't jak had, dat hi'j zal d'r wel niet gauw weer omme vraogen* (Sz), *De gemeente zat oons goed op 't jak zat flink achter ons aan om de klus te klaren* (Obk), *Die het et malle jak an doet wild, of: is humeurig* (Ste)

Jak. Ook *Jac*. - afkorting van *Jakobus/Jacobus* (bijbelboek)

jakhals de; -jakhalzen; -ien 1. jakhals: bcp. roofdier 2. man die verkeerde dingen uithaalt, gemene vent (Np) 3. in *een kaele jakhals* plant waar maar nauwelijks blad aan zit (Nbk) *Doe die kaele jakhals mar vot!* (Nbk)

jakkepoed z. *jakkepoes*

jakkepoes (Bu, Dhau) Ook *jakkepoed* (bet. 1: Ow) de; ...poezen; -ien ['jakə pus/...put] 1. smeerlap, gemene vent (Dhau, Ow) *Wat een jakkepoes van een kerel* (Dhau) 2. smeerpoets, sloddervos (Bu)

jakkepoester (Nbk) de; -s; -tien ['jakə pustɹ] 1. opschepper

jakker z. *jakkerd*

jakkerd (OS) Ook *jakker* (bet. 1: Nbk, bet. 2: Ow) ['jakɹ(t)] 1. iemand die niets bezit, in *een kaele jakkerd* (Nbk) 2. gemene kerel (OS) *Pas op veur die kerel, dat is zo'e'n gemiene jakkerd* (Obk), *een grote jakkerd* (El)

jakkeren zw. ww.; onoverg.; jakkerde, het jakkerd ['jakɹɲ] 1. buitensporig hard rijden *Die boer kan nooit kalm mit peerd en waegen rieden, hi'j moet altied jakkeren* (Op), *Hi'j jakkerde mit de fiets zo tegen de auto op* (Ste), *Hi'j jakkerde mit de karre over de diek* (Ste), *Ik mocht vroeger graag op een ouwe fiets jakkeren* (Sz), *Ze jakkeren hier vusen te hadde mit de auto's* (Nbk) **jakkes** I (WS, Nbk, Obk, b: In) ['jakəs], in *je jakkes holen* zwijgen over iets, zich stilhouden *Ze hoeven niet allemaol te*

jakkes - Jan

weten *daj'* zovule winnen hebben, *je moe'n je gewoon jakkes holen* (Op), *As Sunterklaos straks komt, moe'j je jakkes holen, heur* (Ol-Nl), *As grote meensken praoten, moe'n kiender heur jakkes holen* (Obk), *Hé, hool je wat jakkes!* (Nt)

jakkes II tw. 1. jakkes *Jakkes, hool toch es op in jow neuze te pluzen* (Obk), *Jakkes nog an toe, ik heb een vliege in de koffie* (Dho, Obk)

jaknikken (verspr.) - jaknikken

jaknikker (verspr.) de; -s; -tien ['ja(:)knikr] 1. jabloer 't *Is wat een jaknikker* (Ma) 2. bep. soort oliepomp: jaknikker (spor.)

Jakob Ook **Jacob** - mannennaam: Jakob **jakobsledder** (spor.) - jakobsledder: om hooi, graan e.d. naar boven of beneden te transporteren

Jakobus Ook **Jacobus** de [ja'ko:bəs] 1. mansnaam, ook bep. bijbelboek met deze naam aangeduid *volgens Jacobus* op de logische wijze, op de wijze zoals het hoort (Dhau, El, Ld, Ste): *Aj't doen zullen volgens Jacobus, dan zal 't wel goed wezen* (Dhau), *Volgens Jacobus zol 't waar wezen* (Ste), *Volgens Jacobus mag et zo, mar Joost mag weten hoe* (Ld), 't *Is (ok) niet volgens Jacobus* niet zoals het hoort, zoals verwacht had mogen worden, ook: het kan niet helemaal door de beugel (verspr. OS, Bdie, Np, Pe-Dbl): *Wat hi'j daor uuthaelde was ok niet volgens Jacobus* (Dfo)

jam z. *sjem*

jamfebriek z. *sjemfebriek*

jamlepel z. *sjemlepel*

jammer I (Dfo, Np, Op, Ow) de ['jamr] 1. een ellendige boel (Dfo), in *een lange jammer van oolde huzen* (Dfo) 2. in *een lange jammer* een lang huis (Np) * *Jammer is verdriet en die 't niet het let et niet* (Ow), ...*die kent et niet* (Op)

jammer II bn.; pred.; -der, -st 1. jammer, om te betreuren, in *jammer vienen, jammer wezen: 'k Vien 't jammer dat 't niet deurgaot* (Nbk), *Ien ding is jammer* (Nbk), 't *Is jammer dat d'r op 't heden zoe'n taelstried is* (Obk), verkort in *jammer dat. Jammer dat et alle daegen zo regent* (Db), *Wat jammer dat dat stok niet deurgaot* (Dhau), zo ook (...) *zoe'n oolde Saksische boerderi'je, die d'r jammer genog haost niet meer binnen* (Nbk)

jammer III tw. 1. jammer *Jammer, de boot was krek vot* (Nbk), *Jammer dan!* helaas, maar het is niet anders (spor.)

jammerdeuze (El) de; -n; ...deusien ['j...] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden klaagt of zeurt, veelal ten onrechte

jammeren zw.ww.; onoverg.; jammerde, het jammerd ['jamrə] 1. luidkeels klagen, jammeren *Heur dat kiend es jammeren* (Nbk), *Hej' die aarme hond wel heurd jammeren* (Np) 2. zeuren, voortdurend klagen (veelal ten onrechte of over onbelangrijke zaken) *Hij jammert overal omme* (Nbk), *Die vrouw lopt altied te jammeren* (El), *Jammer toch altied niet zo, zo krap hej' 't niet* (Ol-Nl), *Ie hoeven niet zo liggen te jammeren, zo slim is et now ok weer niet* (Diz), *Al gaot et heur nog zo goed, pattie meensken kun altied wel jammeren* (Obk), *Die meensken hebben altied wat te jammeren* (Dfo), (van een boer die kennelijk te gierig is om de assen te smeren:) *Et wiel jammert: 'Gierige boer, gierige boer!*' (Bu)

jammergat (Dhau) et ['j...] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden en veelal ten onrechte klaagt of zeurt

jammerkloten (Nt) de ['j...klo:ətŋ] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden klaagt of zeurt, en veelal ten onrechte

jammerkont (verspr. OS, Dho, Np, Pe-Dbl, Wol) Ook **jammerkante** (Bdie, El, Mun, Ol-Nl, Op, Spa, Ste) de; -en; -ien ['j...] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden (en veelal ten onrechte) klaagt of zeurt *Van dat geklaeg van die jammerkante moe'j je mar niks antrekken* (Op)

jammerkante z. *jammerkant*

jammerpot (Ma, Nbk, Op, Ow) de; -ten; -tien ['j...pət] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden (en veelal ten onrechte) klaagt of zeurt

jammerzak de; -ken; -kien ['j...] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden (en veelal ten onrechte) klaagt of zeurt

jampot z. *sjempot*

jampudding z. *sjempudding*

Jan I de; -nen; -negien, ook **Jantje** (in bep. verb.) [jan] 1. mannennaam *Sint-Jan* 24 juni (Ste), *de aarme Jan uuthangen*

zeuren, zielig doen, nl. om iets voor elkaar te krijgen (Ste), *de malle Jan* lange wagen (met grote wielen) of boerenwagen met opzetstuk: houtwagen, voor vervoer van talhout en met name voor het ophalen van omgezaagde of gekapte bomen (Bu, Ma, Np, Ow, Ste), *Jan, Piet en Klaos* (verspr.): *Hi'j het et an Jan, Piet en Klaos verteld* aan iedereen die maar wou luisteren (Op), *We sluten die reed of, we willen Jan, Piet en Klaos niet bij de deure langes hebben* (Nbk), *Jan en alleman* iedereen: *We kun toch Jan en alleman niet altied over de heerd hebben* (Nbk), *Hi'j is niet eigenwies, hi'j gaot mit Jan en alleman omme* (Op), *Ze kletst over Jan en iederiene* (Ste), *de grote Jan uuthangen* opscheppen, zwetsen (Ow), *Jan Aarm Ongelok* iemand die wel altijd in z'n armoedige situatie zal blijven (Nbk, ba), zo ook *Haarm Jan ongelok* (Op), *Jan Boezeroen* de gewone man, de arbeider (verspr.): *Jan Boezeroen moet et gelag betaelen, een druge Jan* een stille, saaie vent (Db), *Jan Euliebolle* een slome vent (Ol-Nl), *Jan Eupenkant* iemand die steeds de deur open laat staan (Nbk), *Jan Gat* id. (Ol-Nl), *Jan van Giechem* de dood (b: ln), *een Jan Goedbloed wezen* een goedbloed zijn (Op), *Jan Hut* legendarische roversfiguur uit het eind van de 17e eeuw, van wie nog enkele levende volksverhalen in omloop zijn (verspr.), *Et is me daor een stel van Jan Hut* het is een rotzooi daar in die huishouding (Dho), *Daor hej' Jan Hup-twee-drie* iemand die gebrekkig loopt (Nw), *Jan Ienling* een man die alleen woont (Ld), *Brand in de jonge Jan!* plotse-linge opwinding, opschudding (Spa), *Jan Keutel* iemand die niet opschiet met z'n werk (Diz), *Die het ok wat van Jan de knecht pruuft* ze is in verwachting (Diz), *Jan Kontant* iemand die (graag) kontant betaalt, het kontant betalen (Np), *Jan Lao* een trage vent (Dho), *Hi'j wil hem d'r mit een Jantje van Leiden van ofmaeken* (verspr., Wol), *een Jan Lul* een slome vent (Diz, Nt, Wol), *veur Jan Lul staon* voor joker staan, iets serieus zullen terwijl het kennelijk onnodig is, al gedaan is, niet op prijs wordt gesteld (Nt, Dho), *Jan Maegien* slappe, zachte figuur (El, Nbk, Wol), ook *Jan Meiske* id. (Nbk), ook van een man die zich teveel met de huishouding bemoeit

(Nbk, bl), *Jan mit de pette* (verspr.), *Jan Modaal* (Np, Nt), *Jan Pebliek* Jan Publiek (Db), (schertsend inzake iemand die *Jan* heet, ook als scheldwoord:) *Jan plakt zien neuze tegen de kont an* (Ld), *Jan Prentien* klein uitgevallen iemand (Nbk), *Jan Rap en zien maot* (Ld, Np, Nw, Obk): *Dat is me daor een husien van Jan Rap en zien maot* (Np), *Dat meenske? Daor gaot Jan Rap en zien maot henne* nl. om seks te bedrijven (Nw), *Jan Soldaot* (Nbk, Np, Ol-Nl), *een Jantje Sekuur* (Np), *een huusholing van Jan Stien* (verspr.), *Jan van Plan* iemand die veel plannen maakt, maar nergens aan toe komt (Pe-Db), *Jan Teut* man die graag kletst, roddelt (Nw, bl), *Jan Toereloer* iemand die graag danst en zingt (Obk), *Jan Wiend* opschepper, pocher (Dho, El, Ma, Nbk, Ste), *Jan Wiendbuul* id. (Np), *Jan Zute Klontien* gezegd van een bep. winkel- man die langs de huizen ventte (Np), (ook met kleine letter:) *boven Jan wezen* zoveel geld hebben dat men zich nimmer meer zorgen hoeft te maken (Nbk, Np, Spa, b): *In ien keer was hi'j boven Jan* (Nbk) * *Jan, kom Jan, kom kietel mi'j* (Nt), *Beter blo Jan as do Jan* (Ma), (schertsend) *Jan kan d'r wat van* (Bdie), *Hoe kleinder de man, hoe groter de Jan* d.i. zijn geslachtsdeel (Nw), *Et wisse veur et onwisse, zegt Jan, en hi'j stapte deur de sloot* (Bu), *Dat gebeurt me ok niet weer, zegt Jan, dat mien mem doodgaot zonder dat ik d'r bij bin* (Bu), (gezegd wanneer de wijs van een liedje nergens naar lijkt:) *Op de wieze van Jan Blotegat, zeuven slaegen in et hemd* (s: Op), *As Jan 't d'r in brengt, kan Freerk 't d'r wel es in holen* als het in januari vriest, blijft dat in februari wellicht ook zo (Bu), *Melk is goed veur elk/Mar niet veur Jan/Die pist d'r van* (Diz, Nbk, Np, Op, Ow), *Jan plak je neuz' tegen je kont an en roek dan* (Np), *Jan, Jan, dikke Jan, hi'j wodt hoe langer hoe dikker/Jan, Jan, dikke Jan, hi'j wodt hoe lange hoe dunder* tekst bij een kinderspelletje, nl. waarbij kinderen de lange rij die ze hand in hand vormen a.h.w. opwinden om het eerste kind ervan ('Jan' wordt dikker), waarna ze weer in tegengestelde richting slingeren ('Jan' wordt dunner) (s), (bij het wijsje *Jan Pierewiet*:) *Jan Pierewiet, Jan Pierewiet/Jan heisa soldaot/Hi'j het een*

jan - janker

jassien an/Hij het een broekien an/En hij is zo zwat as de haat (Np), Bidt véur Sint-Jan om regen, want nao Sint-Jan komt et ongelegen (Ste), Eerst een kalf en dan een koe/Zo gaot Jantje naor de bliksem toe (Sz), (kinderrijmpje:) Jan Flit/Jan Flat/Jan Koestat/Jan Bok, (tekst van een kort volksliedje, ook alleen gesproken): Jan troedelt Triene/En Triene troedelt Jan/As Jan dan niet meer troedelen kan/Dan troedelt Triene Jan (Np, Nbk), Jan die... (Np)

jan II (Ol-Nl) - jan: oorspronkelijk afkorting van *jannever* jenever, nog in * (roep van kraampjeshouders op het ijs:) *Leg d'r es an, leg d'r es an/Hiete melk en warme jan* (Ol-Nl)

jan-en-hendrik-in-de-zak z. *jan-in-de-zak*

jan-in-'t-hemd z. *jan-in-de-zak*

jan-in-de-zak Ook *jan-in-'t-hemd* (Dhau, Ma, Nbk), *jan-en-hendrik-in-de-zak* (Nt) [*j.../.../...h...*] - *jan-in-de-zak*, in linnen of katoenen doek gekookte meelspijs (soms met een stukje spek middenin), veelal gegeten met stroop en spekvet of boter: *Maendags wodde vaeke jan-in-de-zak eten* (Pe-Dbl), *Ie kun jan-in-de-zak as een heufdmaaltied eten, mar ie kun et ok koold eten* (Diz), *Jan-in-de-zak nammen we vaeke mit naor 't laand; 't was in plakken sneden, mit botter en stroop d'r op* (Dfo), *Jan-in-de-zak sneden we tot mooie gladde plakkies mit ni'jdraod* (Spa), *As ik boekweitenmeel kan kriegien, kook ik jan-in-de-zak, dan heb ik et op mien gemak* (Sz) * (schertsend) *Jan-in-de-zak en Trien in de poede* (Obk)

janboel (Np, Obk, Op, Wol, j) - *janboel Mar et wodde een grote janboel, en d'r wodden raeke klappen uutdiel* (j)

janboerefluities (Bdie, Nbk) Ook *boerefluities* (Dho) [*jambu:əɾəf...*] - *janboerefluities op zien janboerefluities* (Bdie)

jandoedel (verspr.) Ook *sjandoedel* (bet 3: Ste) de; -s; -tien [*jan'dud|/sjan...*] 1. sukkel, slappe figuur *Die vent wet van veuren niet dat hij van achteren leeft, dat is zoe'n jandoedel!* (Obk), *'t Is een aorige jandoedel!* (Nbk) 2. goedzak (Ste) 3. jenever, glaasje jenever (Nbk en west.); soms ook gezegd van andere alcoholika (Ste), ook gezegd van een slechte kwaliteit

alcoholische drank (Nbk) *Die zoeper leeft en warkt veur de jandoedel* (Op), *'t Is klaore jandoedel* (Nbk), *Geef me nog mar een jandoedeltien* (Nt)

jandorie tw. [*jan'do:ə:ri*] 1. potverdrie *Jandorie nog 's toe, wat zuwwe now hebben* (Nbk), *Jandorie nog an toe, schiet now toch es op* (Ld), *Now heb ik jandorie gien sleutel bij mij* (Op)

jandozie (Ma, Wol) Ook *potjandozie* (Wol) tw. [*jan'do:ə:zi/potjan'd...*] 1. potverdrie *Jandozie mij, dat schilde niet vule* (Wol)

jangat (Np, Obk, Ol-Nl, Sz) de; -ten; -tien [*jan'gat, jāxat*] 1. iemand die veel thuis zit *Die vent is altijd thuus, 't wodt een echte jangat* (Sz) 2. iemand die overal naar vraagt (Obk)

janhaegel (Obk, Op) [*...h...*] - *janhagel: Jan Rap, gespuis janhaegel en zien maot hetzelfde als Jan Rap en zien maot*

janhen (verspr.) de; -nen; -negien [*jan'hen*] 1. *janhen, keukenpiet* (verspr.) 2. iemand die zich overal mee bemoeit (Wol), dwarsliggend, vitterig iemand (Ol-Nl) 3. sullige persoon, iemand die alles aksepteert (Ow)

jankbek (Nbk, Np) de; ...bekken; ...bekkien [*'jāngbek*] 1. gezegd van iemand die hard huilt of zeurt

jankding (Nbk) et; -en; ...dinkien [*'jan(g)dɪŋ*] 1. instrument, toestel waarvan het geluid als gejang wordt ervaren (bijv. een akkordeon, een radio)

janken zw. ww.; onoverg.; *jankte*, het *jankt* [*'jāŋkɪ*] 1. *jancken van dieren De hond zit te janken* (Ste), *Aj' een hond an 't oor trekken, begint hij te janken* (Dfo) 2. *zeuren, zaniken Hool toch es op te janken* (Ste), (tegen een zeurend kind:) *Jank mij toch niet zo om de kop* (Nbk) 3. (soms ruw) hard huilen van mensen, zeurend huilen van kinderen *Wat jankt dat kiend ruw voor huilen* (Nbk), *Hij jankt overal omme* (Ste), *Ik kan d'r wel omme janken* het doet me erg veel verdriet (Nbk) 4. een onaangenaam, jankend geluid produceren *Daor begint hij weer te janken op de monika* (Bdie), *De meertse katten hebben jankt vannaacht* het desbetreffende, karakteristieke geluid maken (Dfo, El)

jankepot z. *jankpot*

janker z. *jankerd*

jankerd (Bu, Dfo, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ste, Wol) Ook **janker** (Nbk) de; -s; jankertien ['janɕt] 1. iemand die hard huilt of overal om jankt, zeurt *Dat kiend perbeert altied heur zin te kriegen, et is een grote jankerd* (Obk), *Hi'j is nooit tevreden, et is een jankerd!* (Diz), *Wat bij' toch een jankerd* zeurpiet, iemand die maar steeds z'n ontevredenheid uit (Ste) 2. iemand die bij het zingen de hoogste noten niet kan halen (Bu)

jankerig (Diz, Nbk, Obk, Ow, Ste) bw., bn.; -er, -st ['janɕrɪx] 1. gezegd van iemand die op huilende, klagende wijze zeurt, jankt *Dat vrommes is nooit een keer tevreden, ze is altied lieke jankerig* (Obk), *Ze het zeker wat onder de leden, ze is zo jankerig* (Diz), *jankerig anlegd* wezen altijd klagend en nooit iets ernstigs hebbend, met name inzake de gezondheid (Ow)

janklaosen (verspr.) [jan'klo:əsɔ] - janklaassen (naam van een bekende figuur uit poppenkastverhalen, dan met hoofdletter; overigens vooral bekend als slome, houten, onnozele, potsierlijke, niet serieus te nemen vent) 't *Is me een janklaosen!* (Dho), *een nuvere janklaosen* een rare, eigenaardige vent (Diz), 't *Is wel zoeh janklaosen, daor zit now hielemaol gien fut in* (Op, Db)

janklaosenspul (Ma, Np, Ow, Sz) et [...'k...] 1. rare bedoening, rommelige toestand (Ma, Ow) *Et gaot daor wel zo vremd, et is wat een janklaosenspul* (Ma, Ow) 2. janklaassenspel, poppenkast (Np, Sz)

jankolen (Nbk) bn.; pred. [jan'ko:lɔ] 1. (schertsend) verkouden *Ik bin wat jankolen* (Nbk)

jankpoede (Nbk, Wol) de; -n; -gien ['janɕpudə] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden (en veelal ten onrechte) klaagt of zeurt

jankpot (Dfo, Ma, Nbk, Nt, Op) Ook **jankepot** (Dfo) de; ...potten; ...pottien ['janɕ(ə)pot] 1. gezegd van iemand die voortdurend jankt, huilt, klaagt of zeurt

janktoon (spor.) - janktoon

jann. - afkorting van *jannewaori*

Janneman ['janəman] 1. troetelnaam voor kleine jongen, met name indien die Jan heet *Da's onze kleine Janneman* (Np) * *Janneman het 't gat verbraand, en now zit*

hi'j op 'e blaoren (El, Mun, Np), *Janneman het 't gat verbraand, midden in de winter/Doe ging hi'j naor de dokter toe/Mit zien blote stinker* (Dfo)

Jannes de; -en; -ien ['janəs] 1. mannen-naam * (zomaar gezegd, zonder verdere bet.) *Hannesien van Jannesien waor Jok bij' is* (Nbk)

jannever z. *jenever*

janneverbeie z. *jeneverbeie*

janneverbes z. *jeneverbeie*

janneverflesse z. *jeneverflesse*

janneverpolle z. *jeneverpolle*

jannevertien z. *jenevertien*

janncwaori (OS, Bu, Diz, Np, Ste) Ook

jannewari (Bdie, Dho, noord. van de Lende, west. van Np), **jannewaoris** (Db)

[janə'wɔ:əri/...a:.../...rts, ...əs] - januari *Daor hej' hup jannewaori* iemand die gebrekkig loopt (Nw)

jannewaorimaond (Nbk) - januarimaand

jannewaoris z. *jannewaori*

jannewari z. *jannewaori*

janplezier (Nbk, Np, Nw, Ste) [...'si:ər] - janplezier *Ik hebbe gister in de janplezier zeten* (Np)

jansalie (Bu, El, Np, Sz) [...'sa:li] - jansalie

Jantien de; ...ties 1. vrouwennaam *Stopgaoren Dirkien en ziedepepiereen Jantien* domme vrouwen die nooit ergens komen, die nergens tegen kunnen e.d. (Nt), *een Jantien van eergister* een vreemde, eigenaardige vrouw (Np)

Jantje (spor.) et; -s 1. matroos 2. z. onder *Jan*

Janus (Op) de; -sen; -sien ['jã:nas, ...nəs] 1. mansnaam *Janus goedbloed*, hetz. als *Joris goedbloed* (Op)

jao (Diz, Nbk, Np, Op) bw. [jɔ:] 1. gezegd ter voorzichtige instemming of quasi-bevestiging, ook: instemming op twijfelende wijze gegeven *Jao, och jao, dat zal 't wel, je* (Diz) 2. z. *ja* II

Jaopik de; -en; -ien ['jɔ:pək, ...tk] 1. mannennaam, Ned. Jacob

jaor et; -en; -tien [jɔ:ər] 1. periode van twaalf maanden, tijdperk, tijdsduur van een jaar, vanaf een bep. dag gerekend 't *Jaor da'k veur de heufdakte zat, he'k een boel daon* (Nbk), *A'k een peer jaor cerder west had, ha'k op die baene doen kund* nl.: was ik op tijd klaar geweest met de des-

jaorabonnement - jaordag

betreffende opleiding (Nbk), *Hi'j is deur de jaoren henne an et kebaol wend raekt* (v), *Om de jaor of viere moe'n we et gruslaand weer es kalken* (Op), *tien jaor laeter, Et is now dattien jaor dat wi'j in vrede leven* (b), *Ik had heur in gien jaoren zien jarenlang niet* (Nbk), *Dat doe 'k nog in gien honderd jaor* (Nbk), *We zollen vroeger veur jaoren naor een vergadering in Drachten (...)* vele jaren geleden (Nw), *'t Is al mennig jaoren leden* (b), *'t Is now al gauw weer (haost een) een jaor dat hi'j wegraekt is* (Nbk), (tegen iemand die jarig is:) *Hej' d'r weer een jaortien bi'j kregen?* (Nbk), *een vol jaor, veur een peer jaor een paar jaar geleden, ook: de periode van een paar jaar, waarin men nl. iets zal doen, Zoks duurt jaoren en jaoren* (Nbk), *Jaoren het et zo gaon jarenlang* (j), *in vroeger jaoren* (Nbk), *een karkelik jaor* (l) 2. bep. kalenderjaar *'t Jaor is gauw omme dit jaar* (Nbk), *We bleven mekeer schrieven, tot in de dattiger jaoren* (v), *De meersten hadden et niet bried in de twintiger jaoren* (Nbk, Np), *de jaoren zestig* (l), *En zo gongen de jaoren vot verstreek de tijd jaar na jaar* (j), *van 't jaor dit jaar: D'r bin van 't jaor weer een boel toeristen in Appelsche west* (Nbk), *'t volgend jaor* (verspr.), ook *ankem jaor id.* (verspr.), *et jaor daorop* (Nbk), *('s) jaors daorveur* het jaar daarvoor (Nbk), *et jaor rond* (Nbk), *alle jaoren, elk jaor, ieder jaor, jaor in jaor uut, van jaor tot jaor, sund jaor en dag* (Nbk), *'s jaors jaarlijks* (verspr. OS, Bdie, Bu, Dho, Diz, Nt, Ol-Nl, Op): *Wi'j kommen 's jaors altied een keer bi'j mekeer* (Obk), *De smid komt ien keer 's jaors mit de rekening* (Ol-Nl), *jaors id.* (verspr. WS, Ma, Nbk): *De boer had alle jaors de knollen goed staon* (Pe-Dbl), *'k Moet jaors nogal wat rente betaelen* (Spa), *We gaon ien keer jaors naor Meppel* (Np), *Hi'j kwam ien keer in 't jaor mit de kwitaansie* (Nbk), *Hi'j verdient jaors zovule verdient per jaar zoveel* (Nbk), *per jaor id.*, *et hiele jaor deur, jaor op jaor, de man van et jaor, et jaor van de vrouw e.d.*, *Hi'j is mit zien studie de aanderen een jaor in et veuren* (Nbk), *Hi'j is een jaor aachter mit et betaelen van zien abonnement* (Nbk), *van et jaor nul* (spor.), zo ook *uut et jaor nul* 3. seizoen (inzake produktie, temperatuur, oogst e.d.) *We*

hebben een min jaor had, We hebben een koold jaor aachter de rogge (Nbk), *'t Was een best jaor veur de eerpels* (Nbk), *Deur zien beroep as hannekemi'jer trok hi'j hier alle jaoren henne* (j) 4. levensjaar *op de leeftied van 81 jaor* (verspr.), zo ook *in de leeftied van (...)* (l), *Hi'j is krek vier jaor west* is net vier geworden (Nbk), *Hi'j is nog onder de vier jaor* (Nbk), *Hi'j is klein veur zien jaoren* (Bdie), *...fors veur zien jaoren* (Nbk), *Meensken boven de 65 jaor hoeven minder te betaelen* (Nbk), *Hi'j wodt ok al een jaortien oolder, jong van jaoren* (Nbk), *in zien jonge jaoren in z'n jeugd* (Ma, Obk, j): *In onnze jonge jaoren hebben we een protte wille had* (Obk), *K. was een flinke jonge in zien jonge jaoren* (j), *Die zit in de jaoren ze zit in de menopause* (Ste), *Hi'j zit in de wilde jaoren* in de leeftied van plm. 15 t/m 20 jaar (Nbk), *de jaoren hebben er oud genoeg voor zijn, bijv. voor vaste verkering of huwelijk* (vo), *Hi'j giet veur 't eerst naor 't kefé; now ja, hi'j het d'r de jaoren ok veur* (Nbk), *op jaoren bejaard, veelal gezegd wanneer men plm. tachtig jaar is of in ieder geval de zeventig is gepasseerd: Hi'j is al wat op jaoren, hi'j is al tachtig* (El), *Hi'j is al mooi op jaoren* (Ma), *...knap op jaoren de zeventig gepasseerd* (Wol), *Een meens op jaoren kan niet best meer tegen veraandering* (Op), *Die is al aorig op jaoren, die schut al aorig henne* (Np), *Hi'j sleet zien leste jaoren tevreden en wel in et tehuus* (j), *'t Verstaand komt mit de jaoren* (Nbk) 5. studiejaar *Ze zit al weer in et dadde jaor* (Nbk) 6. de studenten van een bep. studiejaar (l) * (schertsende aanmoediging om toch vooral zuinig te zijn:) *Zunig, bessien, zunig, mit een jaor kriegen we een ni'je klokke* (Nw), *...een ni'je turfbak* (El), zo ook *Zunig, bessien, nog een jaor dan biwwwe d'r* (Nbk)

jaorabonnement - jaarabonnement

jaorbalans z. jaorbelaans

jaorbasis in op jaorbasis

jaorbelaans (l) Ook *jaorbalans* (Op) - jaarbalans

jaorbeurs (verspr.) de; ...beurzen 1. jaarbeurs

jaorboek - jaarboek

jaoreifers (l) - jaarcijfers

jaordag (verspr.) Ook *jaorig* (Nbk, Obk)

[ˈjɔːərdax/ˈjɔːəɾəx] - verjaardag *We moe'n de buren ok nog altied tot de jaorig hebben* voor de viering van de verjaardag op visite hebben (Obk)
jaordagsvesite (v) de [ˈj...] 1. de mensen die op visite komen t.g.v. een verjaardag *Dan zie 'k in de veerte de jaordagsvesite ankommen* (v)
jaorenlaank (Nbk) Ook **jaorenlang** (Nbk) bn., bw. [jɔːəŋ...; aks. wisselt] 1. (*jaorenlaank* all. pred. of bw.) jarenlang *We hebben daor jaorenlaank kommen, mar now niet meer* (Nbk), *jaorenlange verkering* (Nbk)
jaorenlang z. *jaorenlaank*
jaorfeest (Bdie, Diz, El, Pe-Db1) et; -en [ˈj...] 1. jaarlijks feest (gezegd o.m. van een gezellige avond die men vroeger jaarlijks op het dorp had (Diz))
jaorgaank (Nbk, l) Ook **jaorgang** de; ...gangen; -ien [ˈj...] 1. jaargang: van tijdschrift, krant
jaorgang z. *jaorgaank*
jaorgeld et [ˈj...] 1. jaargeld *Hij staot op jaorgeld* krijgt een jaargeld (Np)
jaorgemiddelde (l) - jaargemiddelde
jaorgenoot (verspr.) - jaargenoot
jaorgetiede et; -n [ˈj...] 1. jaargetijde, seizoen
jaorhure (Nbk) - jaarhuur
jaorig I (verspr. WS, El, Ma, Obk) Ook **jaorige** (bet. 1: Db, Dhau, Nbk, Op, Ow, Ste) et; -en; -ien [ˈjɔːəɾəx/...əgə] 1. één jaar oud rund, jaarling (ook wel gezegd wanneer een kalf op een beperkt aantal weken of maanden na één jaar is) *'t Is een dik jaorig, heur!* (Diz), *Hij het ien jaorig in et laand* (Ste), *Dat is een stevig beest, een best jaorig* (Diz), *De jaorigies lopen nog buten* (El, Sz, Ma), *We moe'n de jaorigen nog weteren* (Ste) 2. z. *jaordag*
jaorig II bn. 1. (van dieren: met name van hokkelingen of van een hert (Bu)) één jaar oud (Bu, Db, Nbk, Ow, Spa, Ste) *Et bin jaorige pinken* (Nbk), *een jaorig kalf* (Ste), *een jaorige ree* (Bu) 2. in *De jaorige stallen bin meerstal op 'e wasriegel* de stallen voor eenjarige dieren (Spa) 3. de dag meemakend waarop men een jaar ouder is *Hij is overmorgen jaorig* (Diz), *As je dat overkomt bij' nog niet jaorig* ben je de pineut (alg., Ma), *Daor is hij nog niet jaorig mit* er hangt hem nog wel wat boven het hoofd

m.b.t. die kwestie (Ste), *Dan bij' ok jaorig!* dan zit je ook mooi in de problemen (Ste)
jaorige de; -n [ˈjɔːəɾəgə] 1. iemand die jarig is 2. z. *jaorig* I
jaorinkommen (spor.) - jaarinkomen
jaorkaorte - jaarkaart
jaorkelender z. *jaorkelinder*
jaorkelinder (Nbk) Ook **jaorkelender** (Op, Spa) [ˈj...] - jaarkalender
jaorkelinder z. *jaorkelender*
jaorkontrakt (spor.) - jaarkontrakt
jaorl. - afkorting van *jaorliks* jaarlijks
jaorliks bn., bw. [ˈjɔːərləks] 1. (bn.) ieder jaar voorkomend *een jaorlikse gift* (Obk), *Hujlaand verhuren is een jaorliks gebruik* (Ste) 2. (bw.) elk jaar weer *Jaorliks kwammen ze d'r ien keer* (Nbk), *We mosen jaorliks mit meie en november hure betaelen* (Pe-Db1)
jaorloon et; ...lonen; -tien [ˈj...] 1. loon dat men jaarlijks verdient
jaormaark z. *jaormark*
jaormaat z. *jaormark*
jaormark Ook **jaormaat** (Ow), **jaormaark** (Bdie, Ste) [ˈj...] 1. markt die jaarlijks en op een bep. vaste tijd wordt gehouden
jaormennig (v) [ˈjɔːərmənəx], in *een jaormennig* een aaneengesloten periode van een aantal jaren
jaoromzet (spor.) - jaaromzet
jaoropbrengst de; -en [ˈj...] 1. jaarlijkse opbrengst (Nbk), met name de opbrengst inzake vee (Obk)
jaoropgifte (l) - jaaropgave
jaoroverzicht - jaaroverzicht
jaorperduktie (l) - jaarproductie
jaorpergramme (spor.) - jaarprogramma
jaorrede (l) - jaarrede
jaorrekening (l) - jaarrekening (in boekhoudkundige zin)
jaorring (Db, Nbk, Np, Ol-Nl) [ˈjɔːəɾɪŋ] - jaarring
jaorsalaris z. *jaorselaris*
jaorselaris (Nbk, l) Ook **jaorsalaris** (Nbk) - jaarsalaris
jaorstokken (spor., l) - jaarstukken
jaortal - jaartal: het desbetreffende jaar: *Stiet d'r ok een jaortal onder Bergveld zien gedicht op et monement?* (Nbk), ook (mv.): tabel van zulke jaartallen *de jaortalen leren* (Nbk)
jaortelling (spor.) - jaartelling

jaarvergadering - jasse

jaarvergadering z. *jaarvergeerdering*
jaarvergaederige z. *jaarvergeerdering*
jaarvergeerdering (Obk, l) Ook *jaarvergadering*, *jaarvergaederige* (Ste) - jaarvergadering
jaarverslag - jaarverslag
jaarwedde (El, Np, Sz) de; -n 1. jaarwedde
jaorwisseling - jaarwisseling
jaowel bw. ['jɔ:wəl, ...w], 'jɔməl, ...m] (Bdie) 1. gezegd ter uitdrukking van goedkeuring of bevestiging *Jaowel, dat doe 'k wel even* (El), *Jaowel, dat past oons wel* (Spa) 2. ter uitdrukking van instemming *Jaowel, et is me wel goed* (Nbk) 3. zeker wel *Jaowcl, dat kun we wel* (Ow)
Jap (verspr.) - Jap: Japanner
Japaans bn. [ja'pā:s, ja'p...] 1. Japans
Japan - Japan
Japannees I de; ...nezen [japə'nɪ:s, japə'n...] 1. Japannees, Japanner
Japannees II (spor.) bn. 1. Japans, Japannees
Japanner [...nr]- Japanner
japs z. *japse*
japse (OS, verspr. WS) Ook *jaapse* (Ste), *japs* (Ma, Ste) de; -n; japsien ['japsə /'ja:.../japs] 1. spieetachtige wond, snee *Ie moe'n oppassen mit dat scharpe mes, daj' gien japse in de vinger kriegen* (Obk), *Hi'j gaf him daor toch een japse over de bekl* (Np), *een diepe japse* (Ol-Nl), *een hele japse in de vinger* (Pe-Db), *Wat heb ie daor een rare japse in de haand* (Spa)
jarre (Nbk, Np, Nw, Obk, Op, b, ba) de ['jarə] 1. gier, vloeibare mest
jarrebak de; -ken; -kien ['j...] 1. gierbak
jarregat (Nbk, Np, Op, p, b: ln, lm) et; -ten ['j...] 1. mestput
jarregeute (Db, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk) de; -n; ...geutien ['j...] 1. mestgoot achter de koeien op de stal en evt. ook deels buiten naar de gierput lopend, veelal: het verlaagde deel in de mestgoot waardoor de gier wegloopt (Diz, El, Nbk, Np, Obk) 2. ondiep mestgootje achter paarden die op stal staan (Ma) 3. goot in de grond voor de afvoer van gier uit een mesthoop naar de sloot (Db, Diz, El)
jarrejutte (Dho) de; -n; ...juttien ['j...] 1. schepemmer voor gier (aan een lange steel)
jarrekarren (Wol) onbep. w. ['jarəkarr] 1. met een wagen gier over het land brengen

Ze bin weer drok an 't jarrekarren (Wol)
jarrekolk (Dhau, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk) ['j...] - gierput
jarrelocht (Op, Ol-Nl) de ['j...loxt] 1. lucht, reuk van gier *D'r hangt een goeie jarrelocht* (Ol-Nl)
jarremennen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en: het jarremend ['j...] 1. de gier met paard en wagen over het land brengen *We moe'n vandaege jarremennen, de putte is vol* (Nbk)
jarren zw. ww.; overg., onoverg.; jarde, het jard ['jarɲ] 1. gier over het land brengen, ter bemesting *De boeren gaon naor 't laand te jarren* (Wol), *Jarren mos altied bi'j donker weer gebeuren, anders verbraande de boel* (El), *Miege en stront deur mekeer, dan kuj' 't goed jarren* (Dfo)
jarrepompe (verspr.) de; -n; ...pomprien ['j...] 1. gierpomp
jarreputte (Db, El, Ma, Nbk, Np, Op, Ow) ['j...] - gierput
jarrescheppe (Db) de; -n ['j...] 1. schep voor gier (en evt. mest)
jarresloot (Nbk, Np) de; ...sloden; ...slotien ['j...] 1. sloot waar gier in loopt
jarretank (Nbk, Np, Ol-Nl) de; -en; -ien ['jarətenk, ...ta... (Nbk)] 1. giertank
jarretel (Nbk, Np) - jarretel (bij een korset)
jarretonne (Dho) de; -n; -gien ['j...] 1. privaatton
jarrewaeter (Nbk, Obk) et ['j...] 1. water gemengd met vocht uit een mesthoop of met gier uit de mestgoot 2. slechte koffie (Obk)
jarrewagen (Spa) de; -s; -tien ['j...] 1. wagen met gierbak, waarmee men gier over het land brengt
jarreweer (Nt) et ['j...] 1. weer, geschikt om te gieren *Et is echt jarreweer* (Nt)
jas z. *jasse*
jasbeschaarmer z. *jasbescharmer*
jasbescharmer (Obk) Ook *jasbeschaarmer* (Obk), *jasbeschermer* - jasbeschermer
jasbeschermer z. *jasbescharmer*
jasmijn (Nbk) - jasmijn: bep. heester
jasmijnpolle (Nbk) de; -n; -gien [...'m...] 1. bep. heester: jasmijn
jasschulk (Wol) ['j...] - jasschort
jasse Ook *jas* (spor.) de; -n; jassien ['jas(ə)] 1. lange jas over de andere kleding

heen gedragen, overjas; ook: korte jas als bovenste kledingstuk van een man, buis *Mit de jasse half an kwam hi'j butendeure* (b), *een duffelse jasse* (Nbk), *een jasse antrekken*: 't Regent, aj' buten willen moej' even een jasse antrekken, *Hi'j het de jasse al antrokken* zag de problemen aankomen en heeft in zijn belang maatregelen genomen: met name van iemand wiens zaak failliet dreigt te gaan (Dfo), *een jasse andoen*, *iene in de jasse helpen* (Dhau), *de jasse uittrekken* uittrekken: *Trek de jasse mar even uut, ie kun toch wel even praoten!* (Nbk), *'k Zal dat kleine jongien even de jasse uittrekken* (Nbk), ook: villen, stropen, met name van een haas, konijn, bunzing etc. (Nt), verder in *iene de jasse uittrekken* bedriegen, een poot uitdraaien, uitkleden in financiële zin (Dho, El, Np, Sz): *Ze hebben die man de jasse al aorig uittrokken, straks staot hi'j in zien nakten* (Sz), vandaar *le moe'n je de jasse niet uittrekken laoten* (Spa), ook: *Die man moet de jasse aorig uittrekken mit die grote huusholing* hij moet hard werken en zuinig zijn (Obk), waarnaast *De jasse moet d'r wel bi'j uut om et op te brengen* (Ld), *de jasse d'r veur uittrekken moeten* zich er behoorlijk voor moeten inspannen (Op), *Daor za'k de jasse even veur uittrekken* gezegd wanneer men een zwaar karwei aan zal vangen (Dho), *de jasse uitdoen* uittrekken, ook: villen van een mol, een bunzing, een haas etc. (Np), *Ie bin ok haostig in de jasse scheuten!* (Ma), *De jasse kan wel uut het is warm genoeg, het dragen van een jas is nu overbodig of ongewenst* (Nbk, Ow), *Dat scheelt een jasse* het is ineens een stuk kouder of warmer geworden, zodat men een jas meer/minder moet/kan dragen (Nbk, Ste), zo ook 't *Scheelt wel drie jassen* id. (Ste), *Mit zok weer kan d'r een jasse of kun je met een jas minder toe, hoeft de jas niet meer aan* (Nbk), (gezegd wanneer men bij het werken buiten erg warm wordt en daarom z'n jas uit wil doen:) *De jasse moet d'r mar even of* (Nbk), (gezegd door eikschillers wanneer de schors niet goed van de stam wilde:) *Wil hi'j de jasse niet uut hebben?* (Np), *Hi'j moet nog in de jasse gruuen* z'n jas zit hem nu nog te ruim, maar het komt vanzelf goed omdat hij nog groter zal

worden (Diz, Nbk), *uut de jasse gruuien* te groot worden waardoor iemands jas te klein is, ook, bij vergelijking: naar verhouding te groot worden (Db): *Dat bedrief gruuit uut de jasse* (Db), (van een plant of struik die flink is gesnoeid:) *Hi'j het de jasse aorig uut kregen* (Nbk), *Die staot aorig midden in de jasse* z'n jas zit hem te ruim (Np), *iene an de jasse trekken* iemand op iets attenderen, op of over iets aanspreken: *Aj' wat klaor kriegen willen, moej' him mar even an de jasse trekken* (Nbk), *Die kerel wol niet best betaelen, dat ik heb 'm even an de jasse trokken* (Dfo), ook *iene bi'j de jasse pakken* id. (Op), *Hi'j het de jasse aorig uut*: gezegd van een magere koe (Nt), *Aj' mit de jasse an hujjen, kriej' zwaor huj* nl. nat hooi, waardoor er hooibroei kan ontstaan (El), (vandaar:) *...kriej' duur huj* id. (El), *iene de jasse uutvegen* de mantel uitvegen, de waarheid zeggen (Ol-Nl, Op), *Hi'j gooit zien ouwe jasse niet weg, veurdat hi'j een ni'je het* hij doet niets weg voordat hij er iets beters voor in de plaats heeft (Sz) * *Zo de wiend wi'jt, wi'jt mien jassien* men voegt zich naar de voorkeuren van het moment, naar wat het beste uitkomt, men is veranderlijk (Bdie, Db, Nbk), *Wie de jas past, trekt 'm an* wie de schoen past trekke hem aan (Mun), *Een jas is een jas en komt altied van pas* (Mun)

jassebuse ['j..., ...'b...] - jaszak

jassekneupe z. *jasseknope*

jasseknope Ook *jassekneupe* (Bdie) de;

-n; ...knopien ['j...'] 1. knoop aan een jas

jassekraege (verspr.) de; -n; ...kraegien

['j...'] 1. kraag van een jas

jassekrastes (Obk) tw. [jaso'krastəs] 1.

uitroep van walging, tegenzin *Jassekrastes,*

wat zit ie daor in omme te griemen (Obk)

jassemouwe (Db, Diz, Nbk, Np, Op) de;

-n; ...mouwgien ['j...'] 1. mouw van een jas

jassen (Nbk, Spa) zw. ww.; overg.; jaste,

het jast ['jasn] 1. schillen van aardappelen,

in *piepers jassen* (Nbk, Spa)

jassepaand (Nt) ['j...] - jaspand

jasses tw. ['jassəs] 1. uitroep van afschuw,

tegenzin *Jasses, wat hadde ik vieze hanen*

(Wol), *Jasses nog an toe, ik heb een vliege*

in de koffie (Obk), *Jasses, daor is hi'j al*

weer (Bdie)

jasseslippe (El) de; -n; ...slippien ['j...'] 1.

jassestof - jegerhemd

slip van een jas

jassestof (Nbk) ['j...] - jasstof

jassevoering (Db, Diz, Mun, Nbk, Obk, Pe-Dbl) de; -s, -en; ...voerinkien ['j...] 1. voering in of evt. bestemd voor een jas

jassien et; jassies ['jasin] 1. kleine *jasse* 2. colbertjasje

jatten I (Diz, Nbk, Np, Obk, Op) mv. ['jatp] 1. (enigszins ruw) handen, evt. vingers *Daenk d'r omme daj' d'r mit je jatten of blieven* (Obk), *'k Heb me flink in de jatten sneden* (Dfo), *'k Heb de jatten zo koold* (Ste), *J. het dikke jatten* (Wol), *'t Braande me in de jatten* ik wilde er maar al te graag op los slaan, het pakken e.d. (Wol)

jatten II - jatten *Ze hebben al hiel wat bij' mekeer jat* (Nbk), *Hi'j het weer een appel van de schaole jat* stiekem van de fruitschaal gepakt (Ol-Nl), *As de deure los staot, jatten de katten me et vleis van 't aanrecht* (Sz)

jatter ['jatp] - jatter

Java ['ja:fa(:), ...w...] - Java

Javaan ['ja'fa:n] - Javaan

Javaans ['ja'fa:ns] - Javaans

javakoffie (spor.) - javakoffie

javatabak (spor.) - javatabak

jawis z. *jawisse*

jawisse (OS, verspr. WS) Ook *jawis* (verspr.) bw. ['ja'wis(ə)] 1. inderdaad, ja zeker *Jawisse maot, we gaon straks naor hem toe* (Op), *Jawisse, ie kriegen een borrel van mi'j* (El), *Jawis, daor hej' geliek an* (Ol-Nl), *Jawisse, dat docht ie mar daj' vanaovend vot mochten; ie blieven mar mooi thuus, jongien* (Db), *Jawisse wel, hi'j het 't wel zien* (Diz), *Jawis, dat kun we wel* (Ow), *Jawisse wel* zeker wel, ook als stopwoord gebruikt (Nbk), *Jawis, je!* zeker wel, hoor! (Np)

jawoord - jawoord

jazeker bw. ['ja'si:kɛ] 1. ter bevestiging of instemming: zeker wel *Jazeker komt dat klaor* (El), *Gaon jim mit?* met als antwoord: *Jazeker!* (Ma), *Jazeker wel* (Nbk)

jazz - jazz

jazzballet - jazzballet

jazzband - jazzband

jazzfestival (spor.) - jazzfestival

jazzgimmestiek (spor.) - jazzgymnastiek

jazzkefé - jazzcafé

jazzkombo - jazzkombo

jazzmeziek - jazzmuziek

jazzorkest - jazzorkest

jazzpianist - jazzpianist

jazzplaete - jazzplaat

jazztrompet - jazztrompet

jazztrompettist - jazztrompettist

jazzzanger - jazzzanger

je I pers. vn. [jə] 1. (ook in de funktie van tw.) vertrouwelijke aanspreekvorm; meestal als afsluiting van een zin en vaak a.h.w. herhalend gebruikt: eerder in dezelfde zin is nl. dezelfde persoon al aangesproken; vaak met ongeveer de funktie van het Ned. *joh* (tussen kinderen, ouderen en van ouderen tegen een kind) *Doe toch niet zo gemaekt, je* toe *joh*, doe niet zo gemaekt, zo gekunsteld (Wol), *Toe je, gao es an de kaante* (Nbk), zo ook *Ie moe'n die deure niet zo begriemen, je!* (Spa), *Die hadden de tied wel, je* moet je maar denken, *joh* (bo: Nw), *Ae, gao mar mit, je* (b), (tegen de desbetreffende persoon die zich aangesproken weet gezien te situatie:) *Jé [jə], kom dan toch es een keer, je* (Nbk) 2. 2e pers. enk., i.p.v. *ie* of *jow* (Diz, Ol-Nl, Op, Wol) *Je geloven me zeker niet* (Diz), *Je hebben nog nooit zien hoe'n sterke kerel oonze buurman is, hi'j is in ien woord een beul* (Ol-Nl) 3. verzwakte vorm van *jow* (3e en 4e naamval), ook met de funktie van wederk. vn. *Je beschieten, dat dot hi'j* (b), *Ze laoten je mar betaalen* (b), *Veurzichtig wezen, want et zwiet daampt je van de huud* (Wol), *Aj' mar goed uutkeken, dan kon d'r je niks gebeuren* (v), *Je niet verklumen laoten!* (v), *Ie moe'n je nog scheren* (Nbk)

je II bez. vn. 1. verzwakte vorm van *jow*, *joe(n) 't Is je eigen huus* (Nbk)

jeans (spor.) - jeans

jee (tw.) [ji:] - jee: ter uitdrukking van schrik *Oe jee, daor zullen we 't hebben* (Nbk)

jeep (Nbk) [ji:p, s(j)ip] - jeep (bep. auto)

jeger I (Nbk) et ['ji:gr] 1. jaegerstof

jeger II (Nbk) bn.; attr. 1. van jaegerstof *een jeger hemd* (Nbk)

jegergaoren (Ste) et ['j...] 1. garen van jaeger *Jegergaoren daor breide ie bostroken van* (Ste)

jegerhemd (Nbk) et; -en; ...hempien ['j...] 1. hemd van jaeger

jegerkleur (Ste) ['j...], in *jegerkleur gaoren grijs en wit gespikkeld* (Ste)

jegeronderbroek (Nbk) de; -en; -ien ['j...]

1. onderbroek van jaeger

jegerondergoed (Nbk) - jaegerondergoed

jegerwolle (Ste) de ['j...:] 1. wollen garen van het desbetreffende fabrikaat (jaeger)

Jehannes de: -en; -ien [jə'hanəs] 1. mansnaam, Ned. Johannes * (kinderrimpje van het schoolplein) *Jehannes de deuper/Zien kont is van keuper/Zien neuz' is van blik /Af ben ik* (Np)

Jehova [jə'ho:wa, ...va, ...fa] - Jehova *Jehova's getugen* (Nbk)

jek [jek] - jack

jekker de; -s; -tien ['jekr] 1. jekker *een leren jekker* (Nbk)

Jelle de; -s, -n; Jellegien ['jelə] 1. mansnaam *een kreupele jelle* manspersoon die krepelt (Nbk), *Jelle waeter de koekoek*, die nl. bij voortdurend roepen regen zou aankondigen (Ma) * (gezegd of gezongen)

Jelle-belle boksem/Kwam van boven/Piste in 't vuur /Wat was Jelle boksem duur (Nbk), zo ook *Jelle-boksem trof et wel wat min /Siedewie-dewiet-Jan-bom* (Nbk)

Jeloers [jə'lu:ərs] - jaloers *argens jeloers op wezen, ...omme wezen* (Nbk), *Ie zollen d'r jeloers van wodden* (Nbk), *'t Is om jeloers op te wodden* (Nbk)

jeloershied z. *jeloersighied*

jeloersighied (Nbk, v) Ook *jeloershied* (Nbk) Voor -heid z. -hied [...'lu:ərsəx hit'...] - jaloersheid *Allemaole jeloersighied netuurlik* (v), *uut jeloershied* (Nbk)

jelte z. *hilde*

jemelig z. *jummel*

Jenaplanschoele (spor.) ['jɪːnaplāskulə] - Jenaplanschool

jenever Ook *jannever* (Bu, Dhau, Ma, Mun, Nbk, Np, Ow, Ste, Wol) de; -tien [jə'nɪ:wɪ, ...vɪ'ja'n...] 1. jenever (bep. alcoholische drank) *We moe'n even een flesse jannever an 't kefé haelen* (Dhau), *Mit een van jenever overslaonde stemme stommelde A. de kärke binnen* (b), *een liter jenever* (Spa), *jenever stoken* (Nbk), *klaore jannever* (Ma), *oolde jenever* (Ld), *jonge jenever* (Ld) 2. (vaak verkl.) glaasje jenever *Een jenevertien mit suker kan d'r soms lekker in valen* (Db) * *Jenever in de man, de wieshied in de kan* (Dfo), (positief schertsend over het gebruik van jenever:)

Bah jenever, ha'k mar een dikkop (Nbk)

jeneverachtig - jeneverachtig: naar jenever smakend, ruikend

jeneverbeerlig (Nt) de [...'n...] 1. iemand die veel jenever gebruikt

jeneverbeie (Bdie, El, Dho, Nbk, Np, Nw, Opj, fp) Ook *jeneverbesse* (verspr.),

jeneverbes (spor.), *janneverbes* (Dhau), *janneverbeie* (Ma, Np) [jə'n...] - jeneverbes, bes van de jeneverstruik

jeneverbeiepolle z. *jeneverpolle*

jeneverbeiestruke z. *jeneverpolle*

jeneverberoerte (Op) [...'n...] - jeneverberoerte

jeneverbes z. *jeneverbeie*

jeneverbesse z. *jeneverbeie*

jeneverbessenstruke z. *jeneverpolle*

jeneverbessestruke z. *jeneverpolle*

jeneverbesstruke z. *jeneverpolle*

jeneverboom z. *jeneverpolle*

jeneverbraander (Op) [...'n...] - jeneverbrander

jeneverbraanderi'je (spor.) [...'rɪjə, z. ook -i'je] - jeneverbranderij

jeneverdrinker (Np, Spa) [...'n...] - jeneverdrinker

jeneverflesse (verspr.) Ook *janneverflesse* (Ma) [...'n...] - jeneverfles

jeneverglas (spor.) et; ...glaezen; -sien [...'n...] 1. jeneverglas

jeneverhals (Np, Obk, Ow) de; ...halzen; -ien [...'n...] 1. iemand die veel jenever drinkt en daardoor vaak dronken is

jeneverhuud (Nt) de; ...huden; ...hutien [...'n...] 1. iemand die nl. veel jenever gebruikt

jeneverkruke (Bdie, Obk, Op, Ste, Ow) de; -n; ...krukien [...'n...] 1. kruik voor of met jenever

jeneverlappe (Obk, Ow) de; -n [...'n...] 1. zuiplap (die nl. veel jenever drinkt)

jeneverlocht [...'n...loxt] - jeneverlucht

jeneverneuze (Bdie, Db, Nt, Op, Wol) de; -n; ...neusien [jə'n...] 1. gezegd van iemands rode neus, waaraan men ziet dat de persoon in kwestie veel jenever drinkt

jeneverpolle (Dfo, Obk, fp) Ook *jeneverbeiepolle* (Bdie, Nw, Op, fp), *jeneverstruke* (Ld, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa), *jeneverbeiestruke* (Dho, Op), *jeneverbessenstruke* (Dla, Ol-Nl), *jeneverbessestruke* (Wol), *jeneverbesstruke* (Nbk), *janneverpolle* (Ma), *jeneverboom*

jeneverreumeltien - jeugdig

(Db) de; -n; -gien [jə'n...] 1. heester, vooral op de hei voorkomend, waaraan de jeneverbes groeit

jeneverreumeltien (Dfo) [...'n...] - jeneverglaasje

jeneversmaek - jeneversmaak

jeneverstoker (Wol) - jeneverstoker

jeneverstokeri'je - jeneverstokerij

jeneverstronke (spor.) de; -n; ...stronkien [jə'n...] 1. stronk van de struik waaraan de jeneverbes groeit, ook: de struik als geheel

jeneverstruke z. *jeneverpolle*

jenevertien (Bu, Np) Ook *jannevertien* (Np) et; ...ties [...'n...] 1. glaasje jenever

Doe mi'j mar een jenevertien (Np)

jenevervat (Op) [...'n...] - jeneverton

jeneverzoeper (Dfo, Mun) - jeneverzuipeer

jengelen zw. ww.; onoverg.; jengelde, het jengeld [ˈjɛŋ(g)lɛ] 1. zeuren van kinderen, jengelen *Ik hadde zo'e'n piene in 't heufd, en de jongen mar jengelen!* (Mun), *Kiender kun je verrekt om de kop jengelen* (Wol) 2. op storende wijze klinken van radio, televisie enz. *De radio staot de hiele dag an te jengelen* (Dhau)

jengelkont (Nbk) - jengelkont

jennen (Dmi, Nbk, Obk) zw. ww.; overg.; jende, het jend [ˈjɛn:] 1. pesten, sarren

jent (Ld, Ma en west.) bn., bw.; -er, -st [jɛnt] 1. uitstekend, heel goed *Die jonge en dat maegien vormen mit heur beiden mar een jent koppel* (Op), *Die boereknecht kon jent bouwen* kon sekuur ploegen of anderszins de akker bewerken om te verbouwen (Obk), *Dat was jent warkprima werk dat geleverd is* (Nbk), *Dat staot je jent!* netjes, uitstekend, goed (Ste), *Hi'j staot d'r jent op* id. (Ld, Ma, Spa, Sz), zo ook *Hi'j zag d'r mit zien ni'je hoed en jasse mar jent uut* (Mun, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Wol, Op), *Hi'j kwam jent veur de dag* (Diz)

Jer. - afkorting van *Jeremia* (bijbelboek)

Jeremia z. *Jeremia*

jeremiade (Ste) - jeremiade, gezeur

Jeremia (Dfo) Ook *Jeremia* (l) [jɛ:əri'mija/jɛ:ərə...] - Jeremia (bijbelboek; naam van de desbetreffende bijbelse figuur) *klaegen as Jeremia* (Dfo)

jerrycan (verspr.) - jerrycan

Jes. - afkorting van *Jesaja* (bijbelboek)

Jet (Diz) de [jet] 1. vrouwennaam *Daor kommen Jet en Jul ok an een vreemd stel*

(Diz)

Jetse (Nbk, Np, b) de; -s [ˈjɛtsə] 1. mansnaam van *Jetse gaon* flauwvallen, van z'n stokje gaan, van slag raken (Nbk, Np, b)

jeude z. *jood*

jeugd de [ja:xt] 1. de jongeren *Is hier nog wat jeugd?* nl. in deze wijk, in dit dorp (Nbk), *Die jeugd is moeilik* (Dhau), *De jeugd is naor schoole* onze kinderen (of: de kinderen in het algemeen) zijn naar school (Ma), *De jeugd komt thuus* (Nbk), *'t Was allemaole jeugd* er waren allemaal kinderen (ook gezegd van oudere kinderen (Diz, Nbk)), *De jeugd is maltaepelig* maakt gekheid (Bdie), *de jeugd van tegenwoordig* van de tijd waarin we leven (verspr.), zo ook *De jeugd van now is niks minder as die van vroeger, allienig anders* (Ld) 2. de jeugd jaren *Dat he'k nog onthullen uut mien jongste jeugd* (Nbk), *van zien jeugd of an, We hebben toch een prachtige jeugd had hier bij de bos* (Nbk), *Dat was nog in oonze jeugd* (Diz), *In oonze jeugd deden we et anders* (Spa), *...was 't al een hiele menceer* (Ste), *de twiede jeugd*: 'k Kom now in mien twiede jeugd (Nbk), 'k Bin al een stok henne in mien twiede jeugd (Nt) 3. het jong zijn, in de jongste jeugd *veur-bij* achter zich gelaten hebbend (bl) * *Wie de jeugd het, het de toekomst* (Nbk), zo ook *Wie de jeugd het, die het morgen* (ba), *An de jeugd de toekomst* (Ol-Nl), *Gun de jeugd heur vreugd* (Op)

jeugdbeweging (Nbk, Sz) - jeugdbeweging

jeugdbiebeltheek (spor.) - jeugdbibliotheek

jeugdblad (spor.) - jeugdblad: blad voor de jeugd

jeugdbond (spor.) - jeugdbond *de Nederlandse jeugdbond veur netuurstudie* (N.J.N.)

jeugddroom (spor.) - jeugddroom

jeugdgroep (Dhau) de; -en; -ien [ˈjɛ...] 1. groep jongeren bij een vereniging, instelling e.d. met gemeenschappelijke activiteiten *Ze hebben een fijne jeugdgroep in Oosterwoolde* (Dhau)

jeugdharbarger (Dfo, Nbk) - jeugdherberg

jeugdherinnering - jeugdherinnering

jeugdig [ˈja:ɣdɛx] - jeugdig: jong, lijkend op, passend bij de jeugd *een jeugdig stel* (Nbk), *Hi'j staot d'r jeugdig op* (Diz)

jeugdjaoren (mv.) ['jɑ:xtjɔ:ərn] - jeugd-
jaren *D'r kommen je altied nog wel her-
inneringen veur de geest uut je jeugdjaoren* (Ol-Nl)

jeugdjournaal - jeugdjournaal

jeugdkaamp (Dfo, Nbk) et; -en; -ien ['j...]

1. het gemeenschappelijk kamperen van
een groep jongeren (onder leiding)

jeugdkampioen (spor.) - jeugdkampioen

jeugdkampioenschap (spor.) - jeugdkam-
pioenschap

jeugdkemmissie (spor.) - jeugdkommissie

jeugdkoncert (spor.) - jeugdkoncert

jeugdleder - jeugdleder

jeugdlid (spor.) - jeugdlid

jeugdliefde (spor.) - jeugdliefde: liefde uit
iemand's jeugd

jeugdliteratuur (l) - jeugdliteratuur

jeugdloon (verspr.) - jeugdloon *et mi-
nimum jeugdloon* (l)

jeugdpoeste (Op) ['jɑ:xtpustə] - jeugd-
puistje

jeugdsentiment (spor.) - jeugdsentiment

jeugdsociëteit (spor.) - jeugdsociëteit

jeugdsoos (spor.) ['jɑ:xtso:əs] - jeugdsoos

jeugdtoernooi (spor.) - jeugdtoernooi

jeugdvriend (spor.) - jeugdvriend

jeugdwerk (spor.) - jeugdwerk

jeugdwerklooshied (spor.) - jeugdwerk-
loosheid

jeugdzonde (spor.) - jeugdzonde

jeugdzorg (spor.) - jeugdzorg

jeuk z. *jokte*

jeuken z. *jokken*

jeukerig z. *jokkerig*

jeupies (Nbk) Ook *jopies* (Nbk), *zom-
merjopies* (Nbk) et; jeupies ['jɑ:pis/'jo:...]

1. (mv.) bep. soort appel, vgl. *Jeupies we-
ren vroegriepie appels, die weren zaacht-
zoer en hielemaal rood; ze weren hiel
lekker mar ze konnen niet duren, ze
wodden maelig* (Nbk)

jeuzelder (El) Ook *jeuzeler* (Sz) de; -s
['jɑ:z]dʃ] 1. zeurpot, iemand die steeds over
kleinigheden en veelal ten onrechte klaagt
of zeurt

jeuzelen zw. ww.; onoverg.; jeuzelde, het
jeuzeld ['jɑ:z]n] 1. klagend zeuren, zaniken
*As kleine kiender slaoperig wodden,
beginnen ze zo te jeuzelen* (Dfo), *Ze ligt
altied te jeuzelen* (Np), *Wat kan dat meen-
ske jeuzelen!* (Ste), *Jeuzel daor now mar
niet meer over* (b), *Hi'j komt d'r niet recht*

*veuruut, hi'j zit d'r wat omme henne te
jeuzelen* (Sz)

jeuzeler z. *jeuzelder*

jeuzelgat (Ste) et; -ten; -tien ['jɑ:z]gat] 1.
zeurpot, iemand die steeds over klei-
nigheden (en veelal ten onrechte) klaagt of
zeurt

jeuzelkont (OS, Dho, Diz, Np, Wol) Ook

jeuzelkonte (Op, Pe-Dbl en verspr. west.)
de; -en; -ien ['j...] 1. zeurpot, iemand die
steeds over kleinigheden (en veelal ten
onrechte) klaagt of zeurt

jeuzelkonte z. *jeuzelkont*

jeuzelpoede (Np) de; -n; -gien ['j...pudə]
1. zeurpot, iemand die steeds over klei-
nigheden (en veelal ten onrechte) klaagt of
zeurt

jeuzelpot (Db, Ld, Nbk, Np, Ol-Nl, Op,
Ow, Pe-Dbl) de; -ten; -tien ['j...pɔt] 1.
zeurpot, iemand die steeds over kleinig-
heden (en veelal ten onrechte) klaagt of
zeurt

jeuzelzak (Dfo, Np, Spa) de; -ken; -kien
['j...sak] 1. zeurpot, iemand die steeds over
kleinigheden (en veelal ten onrechte)
klaagt of zeurt

jeweel (Nbk) Ook *juweel* (spor.) et; je-
welen; -tien [jə'wɛ:l/jy'wɛ:l...] 1. diamant,
kleinood e.d. 2. prachtexemplaar *een je-
weel van een meid* (Nbk)

jewelen (Nbk) [jə'wɛ:lɪn] - juwelen *een
jewelen aarmbaand* (Nbk)

jewelendeusien (Nbk) et; ...deusies
[...'w...] 1. juwelendoosje

jewelenkissien (Nbk) [...'w...] - juwelen-
kistje

jewelste - jewelste, in: *van jewelste*,
meestal niet aaneen (als in het Neder-
lands): *As de koenen tongblaor hadden,
was 't een gebroes van jewelste* (Ow), *'t
Regende van jewelste* (Diz), *'t Was een
feest van jewelste* (Nt), *Hi'j het daor een
huus bouwd van jewelste* (Ow), *Hi'j
zweerde [schepte op] van jewelste* (El), *Et
ies van verleden tied dat was van jewelste
dat was geweldig goed* (Ol-Nl), *Dat gong
ok even van jewelste* met geweld, bijv. van
een karwei dat razendsnel in het andere
overgaat (Nbk), *een bende van jewelste*
een grote troep (Ma), *een stok meziek van
jewelste* hard, met veel lawaai (Ste), *'t Was
een lewaai van jewelste* (Wol), *Hi'j krigt
van jewelste* een flink pak slaag (Np)

jezels - jodenmeensken

jezels z. onder *zels*

Jezus z. *Jiezus*

jezuskruud (Ol-Nl) et [j...] 1. duizendknoop

jpg. - afkorting van *jaorgaank*

Jhr. - afkorting van *Jonkheer*

jichtbottien (Nw) et; ...potties [jɪydbotin]

1. klein botje in een zak onder de rok gedragen tegen de reumatiek

Jiddisch - Jiddisch, als bn. ook met kleine letter

jieoe-juutsie (Nbk) [jiu'jytsi] - jieoe-jitsoe

jiepe (Bu) de; -n; jiepsien [jipsə] 1. dun, buigzaam takje, om striemend mee te slaan *Een jiepse, daor kuj' even iene mit jiepsen, dan kriej' wel een strieme op 'e huud* (Bu)

jiepsen (Bu) zw. ww.; overg.; jiepste, het jiepst [jipsn] 1. striemend slaan *Een jiepse, daor kuj' even iene mit jiepsen, dan kriej' wel een strieme op 'e huud* (Bu)

Jiezus (Np, bl, l) Ook **Jezus** (b) [ji:zəs /ju:...] - Jezus *et kruus zoas Jiezus dat dregen mos* (Np), *de Here Jezus, Jezus in gien aende* grote goedheid, hoe bestaat het! (Wol), *Jezus mina!* hoe bestaat het, allemachtig! (Np)

jiezusbeweging (l) - jesusbeweging

jiffer z. *juffer*

jiffershooft z. *jufferhooft*

Jim I (Nbk, Np) [jim (Nbk), dzjum] 1. mansnaam * (schertsend antwoord op de nieuwsgierige vraag: *Waor gaon jim henne?*) *Jim is een aep!* (Nbk)

jim II (OS, WS: Bu, Dho, noord. van de *Lende*) Ook **jum** (Bdie, El, Nw, Ol-Nl); indien aangehecht aan bep. voorafgaande woorden gereduceerd tot **j'm**: *koj'm* komen jullie, *aj'm* als jullie; pers. vn., 2e pers. meerv. [jum/jam; gereduceerd: jm] 1. (informeel, ook formeel; ook vorm gebruikt om personen aan te roepen *Gaon jim ok henne?* (Nbk), *Jim bin toch niet lek?* (Nbk), *Jim smerige kwaofongen!* (Nbk)

jim III (OS, WS: noord. van *Lende*, Bu, El, Dho, Nw, Ol-Nl) Ook **jum** (Bdie, El, Nw, Ol-Nl) bez. vn. [jum/jam] 1. van jullie *As ik in jim plak was...* (b), *Wee'k ok niet! Moej' jim heit mar vraogen!* (b)

jimmend z. *jimmes*

jimmeneetje (Np) tw. [jimə'nɪ:tjə] 1. uitroep van verwondering

jimmes (verspr., b: ln) Ook **jimmend** (Nbk) zelfst. bez. vn. [jiməs/'jum:t] 1. die

van jullie

jister (Ow, Spa, Ste, ba) de; -s; -tien [jɪstɪ] 1. afgesloten melkplaats in de wei *In de jister is 't bij de haast een gleeboel* (Ow), *As de koenen in de jister kwammen, sleuten we die of* (Ste)

Jkvw. - afkorting van *Jonkvrouw*

jl. - afkorting van *jongstleden*

jo. z. *joh.*

job I (spor.) [dzjɔp, ook wel jɔp] - job, baantje

Job II de; -s, Joppen; joppien [jɔp] 1. persoonsnaam, in het bijzonder van de bekende bijbelse figuur: *Job een dove Job* (Dfo), *een goeie Job wezen* (Dfo), *mit Job op 'e mesbulte zitten* niets hebben, arm zijn (Mun), *Hi'j dee of wus hi'j van Job gien kwaod* van de prins geen kwaad (Dfo), *zo aarm as Job, Hi'j lult as Job zonder kop* (Wol), *zo geduldig as Job* (Ld, Ma), *zo goed as Job* (Np) 2. bep. bijbelboek: *Job* (spor.) * *Job zonder kop, zonder oren/zo is Job geboren* (Nbk), *...zo is oonze Job geboren* (Sz)

jobe (Db) de ['jɔ:bə] 1. (verz.) bep. merk of soort *blauwkapknollen*

jobsgeduld [aks. wisselt] - jobsgeduld *Mit jobsgeduld kwam et klaor* (Obk), *Die hef ok een jobsgeduld!* (Ste)

jobstieding (Db, Dhau, Pe-Dbl, Wol) de; -s, -en 1. jobstijding

Jochem de; -s; -pien ['jɔxɛm, 'jɔxm] 1. mansnaam *Et smaekt as Jochem de bollebroggen* het smaakt lekker (Np, Bu), ook *Et smaekt as Jochem* (Nw)

jochien z. onder *jonge*

jode- z. onder *jood*

jodebaord (Bu, Nbk, fp) ['jɔ:ədəbɔ:ərt] - jodenbaard: moederplant

jodeboel (Ol-Nl) de ['jɔ:ədəbul] 1. het sjacheren, het elkaar bedriegen bij handel *We moe'n d'r gien jodeboel van macken* (Ol-Nl)

jodefooi (Bdie) - jodenfooi

jodehaat (spor.) - jodenhaat

jodekarkhof (Obk, Nbk) - jodenkerkhof

jodekoeke (Nbk) - jodenkoek: klein, dun, rond koekje

jodelen ['jɔ:ədɪŋ] - jodelen

jodeliem (Ma) et ['jɔ:ədəlɪm] 1. spuug gebruikt om iets schoon te maken, bijv. brillenglazen

jodenmeensken (vo) - jodenmensen

jodenvervolging z. *jodevervolging*

joderachel (Nbk) de; -s; -tien ['jo:ədə rax] 1. bep. klein zuurtje, nl. spekje met suiker

jodespek (Nbk) et ['jo:ədəspek] 1. sukade in koek

jodesteern (spor.) - jodenster

jodestreek (Dhau, Diz, Ste) - jodenstreek

jodevervolging Ook *jodenvervolging* (vo) - jodenvervolging

jodinne (Nbk) - jodin

jodium ['jo:ədijəm] - jodium

joe (Nbk) tw. [ju:] 1. joe *Bi'j' daor?* [met als antwoord] *Joe!* (vaak met lang aangehouden oe) (Nbk) 2. z. *jow* I, II

joechel (Nbk, Ow, bl) de ['jux] 1. slechte koffie (Nbk, Ow) 2. dunne pap *Soms hebben we van die smerige, dunne joechel* (bl)

joechte (Nbk, Np, Ow, bo: Bu, b:ln) de ['juxtə] 1. slechte koffie, evt. andere vloeistof van slechte kwaliteit (b: ln) *Dat is dunne joechte* slechte koffie (Np) 2. dunne pap (Nbk)

joechten (bo: Op) onbep. w. ['juxtŋ] 1. de hort op zijn, in *Ze is weer vot te joechten* (bo: Op)

Joegoslaaf Ook *Joegoslaviër* [juxo(:) 'sla:f, ...ug.../...'sla:wijr, ...v...] - Joegoslaaf

Joegoslaviër z. *Joegoslaaf*

Joegoslavisch [...'sla:wis, ...vis] - Joegoslavisch

joehoe (Nbk) [ju'hue:, 'juhu] - johoe

joekel de; -s; -tien ['juk] 1. kanjer, joekel *Wat een joekel* gezegd bijv. wanneer men een flinke vis uit het water haalt (Pe-Dbl), *Wat het hi'j een joekel van een auto* (Dhau), *Hi'j het een joekel van een bulte an 't heufd* (Db), *een joekel van een neuze* (Wol), *...van een snoek* (Wol), *een dikke joekel* (Bdie, Diz, Ma), *een joekel van een pere* (Wol), *...van een boom* (Diz, Nbk), *...van een kerel* (Ol-Nl), *een hiele joekel van een vis* (Ow), *Dat bin joekels van bannen om die waegen* (Ol-Nl)

joekerd (Bu, Dfo, Dho, El, Np, Ste) de; -s ['jukrt] 1. groot exemplaar, kanjer, joekel *Die snoek was mi'j een joekerd, die was wel een pond of vieftien* (Dfo), *'k Vong een joekerd van een snoek* (Bu, El), *Wat een dikke joekerd* gezegd bijv. van een grote koolplant (Np)

joekse (Bu, Np, Ow, Ste) Ook *jukse* (Ste)

de ['juksə/...Λ...] 1. slechte, slappe koffie *dunne joekse* (Spa, Ste)

joekseri'je (Bdie) [juksə'rtjə], in *gien joekseri'je* geen gevrij, niet met elkaar naar bed gaan

joele (Ol-Nl) de ['julə] 1. zeer dunne mest

joelen zw. ww.; onoverg.; joelde, het joeld ['julŋ] 1. joelen, luidruchtig tekeergaan, nl. door meerdere personen tegelijk *De kiender joelen en raozen op et schoepleplein* (Db), *le kun ze hier wel heuren joelen* (Spa), *De meensken joelden, omdat heur ploeg een punt maekt hadde* (Diz) 2. janken van een hond (Ste) *een joelende hond* (Ste)

joeler (Ol-Nl, Ste) de; -s; -tien ['julr] 1. jankend, joelend dier, ook van een mens gezegd (Ol-Nl)

joen z. *jow* II

joenen(d) z. *jowend*

joep I z. *joeperd*

joep II (Nbk) [jup] - joep *Joep, daor sprong hi'j over et hekke* (Nbk)

joepe z. *joeperd*

joeperd (Nbk, bet. 2: Ol-Nl) Ook *joepe* (Nbk), **joep** (bet. 1: Ol-Nl) de; -s; joepertien ['juprt/'jup(ə)] 1. (schertsend) jurk (Nbk) *Ik doe de zundagse joepe an* (Nbk) 2. groot exemplaar, joekel (Ol-Nl) *Dat was een joeperd van een vent* (Ol-Nl)

joeps z. *joepse*

joepse (Diz, Nw) Ook *joeps* (bet. 3: Nw, bet. 2: Nbk, Obk) de ['jups(ə)] 1. dunne, slappe vloeibare substantie (Diz) *D'r zit niet vule spul in, et is mar dunne joepse* (Diz) 2. diarree (Nbk, Obk), in *Hi'j is an de joeps* (Nbk, Obk) 3. jaap, snee (Nw) *Die het een rere joepse in de hanen* (Nw)

joepsen ['jupsŋ] - tjoepen *K. joepste naor beneden, kwam daele mit een boem* (bl)

joepster (Dfo) de; -s; -tien ['jupstŋ] 1. groot exemplaar, joekel *Die balstien was een dikke joepster* (Dfo)

joets (Nbk) [juts], in *an de joets wezen* diarree hebben (Nbk)

joetse (Wol) de ['jutsə] 1. slechte koffie

joggen (verspr.) - joggen

joh. Ook *ja.* - afkorting van *Johannes* (bijbelboek)

Johannes (spor., l) - Johannes, bep. bijbelboek

jojo (Nbk) [jom'jom] - bep. speelgoed: jojo

jojonen - jokpoeste

jojonen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; jode, het jojood [jom'jom(d)ɲ; ...m(g)ɲ] 1. jojoën

jok I (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Op, Ste) Ook **juk** (verspr.) et; -ken; -kien [jok (spor. OS, Nw, Ste), ...ɔ... (Bdie, Dho, Op, Ste, Nt, spor. OS)] 1. draagjuk *J. B. gong mit kōrven an et jok mit ni'jjaorsspullen rond in de weke veur ni'jjaor (Ow), Hij had de emmers an 't jok (Nbk), Wi'j bruukten vroeger et jok mit et kalverbormen (Np), Ze brochten vroeger de melkbussen mit 't juk naor de weg (Dho), Kleine boerties gongen vroeger wel vaeke mit jok en emmers te melken (Op), Vroeger hadden ze de bollekōrf an 't jok nl. om met brood langs de huizen te venten (Np, Sz, Nbk) 2. kruiwagenzeel (Np) 3. hetz. als puttejuk, z. onder puttejok (Bu) 4. (lett. en fig.) zware last (Ma, Ste, l, b) *Da's me ok een zwaor jok* een zwaar karwei (Ste), *Iene die een zwaor levend het, het een zwaor juk (Ma), (...) Dat wi'j oons onder 't Duutse jok veur knoet en onrecht beugen (b) 5.* onderdeel van de schoorsteen waar het bovenste stuk op wordt gebouwd (Np, Nw, Obk) *Et jok, daor wodt de schostien op bouwd; 't is ok et gat in de zoolder waar dus de schostien veerder op bouwd wodt (Np), Et jok is et vierkaant waar de bovenschostien op bouwd wodt (Nw)**

jok II tw. [jok] (Ld, vo), in de tekst van een galmend liedje dat de *koehuders* naar elkaar zongen, nl.: * *Jok, jok, jok, jokke hej, jokke how/Kom ie es bi'j mi'j/Dan kom ik bi'j jow* (Ld, vo)

Jok III (Nbk) [jok], in * (zomaar gezegd, zonder verdere bet.) *Hannisien van Jannisien waar Jok bi'j is* (Nbk)

jokbalke (Bdie; wsch. uit Overijssel) de; -n ['jɔgbalkə] - jukdorpel

jokbien (vo) Ook **jukbien** (Nbk) ['jɔk...] - jukbeen *De mond was een streep wodden en de koezen har hi'j stief op mekeer; ie zaggen de jokbienen uutstikken* (vo)

joker de; -s; -tien ['jo:kɾ] 1. joker veur jokers staon, 'k *Snap d'r gien joker van niets* (Ma)

jokeren (spor.) ['jo:kɾɲ] - jokersen

jokke tw. ['jɔkə] 1. nevenvorm bij *jok II*, z. aldaar

jokkebult z. *jokpoede*

jokkebulte z. *jokpoede*

jokken Ook **jeuken** (WH, elders spor.) zw. ww.; onpers., overg., onoverg.; jekte, het jekt ['jɔkɲ/'jɔ:...] 1. (onpers. en onoverg.) een gevoel van jeuk geven *'t Jekt mi'j over de hiele huud (Ma), 't Jekt me op 'e rogge (Nbk), De rogge jekt me (Nbk), Van braandnettels jokken je de hanen, doe d'r mar eek op nl. azijn (Np), Ekseem kan verschrikkelik jokken een gevoel van jeuk teweegbrengen (Mun), Dat jekt ok niet!* gezegd wanneer iets vreselijk pijn doet (Np), *Dan jokken 'm de koezen niet meer dan leeft hij niet meer (bo: Nw), 'k Heb zoe'n piene in de kop, ik kan mit mien ogen niet zien, zo jokken mi'j de hanen (Bu) 2.* (onoverg.) een sterke neiging hebben om met geweld in te grijpen, iets te doen, in *de hanen jokken me e.d. A'k een peer vechtende jongen zie, kun me de hanen jokken om ze uut mekeer te haelen (Obk), De hanen jokken me, ik zol 'm wel wat op 'e huud geven willen (Nw, Np), De hanen jokken heur; as d'r iene wat vorliker lopt as de aanderen, dan het hi'j een dikke sni'jballe in de nekke veurdat hi'j 't in de gaten het (b) 3.* (overg.) krabben tegen de jeuk (Nbk, Wol) *Wi'j mi'j even op 'e rogge jokken (Wol) 4.* (overg., onoverg.) in lichte mate liegen (spor.) * *As je 't gat jekt, dan wodt de botter duur (Nw, Obk), As je de rogge jekt, krief' regen (Ow), As je de neuze jekt dan hej' wat ten goede: een klok, een smok of stront roeken (Nbk)*

jokkepoede z. *jokpoede*

jokkeri'je z. *jokte*

jokkerig Ook **jeukerig** (Spa) bn. ['jɔkɾəx, ...kəɾ.../'jɔ:...] 1. last hebbend van jeuk *'t Is me zo jokkerig (Nbk), 'k Bin zo jeukerig (Spa)*

jokkop (Ste) de; -pen ['jɔkɔp] 1. elk der uiteinden van een draagjuk

jokplaanke I (Ste) de; -n ['jɔkplä:ɲkə] 1. plank met de funktie van wrijfpaal

jokplaanke II (Ste) de; -n ['jɔ...] 1. het brede, middenste deel van een draagjuk

jokpoede (Bu, Nbk, Np, Nw) Ook **jokkepoede** (Bu), **jokkebulte** (El), **jokkebul** (Nw) de; -n; -gien ['jɔk(ə)pudə] 1.

jeukende bult op de huid, vaak als gevolg van een muggebeet *Hij zit onder de jokpoeden* (Np) 2. iemand die liegt (Nw)

jokpoeste (Bu, Diz, El, Nbk, Nw, Ste) de;

-n; ...poesien ['jɔkɪpustə] 1. hetz. als *jok-poede*, z. aldaar

jokte Ook *jeuk* (WH, elders spor.), *jokkeri'je* (Nbk, Obk) de ['jɔktə/jɑ:k/jɔkə 'rɪjə] 1. jeuk 'k *Heb jokte op 'e rogge* (Nbk), *In oonze kienderjaoren hadden we wel es jokte op et heufd* (Obk), 'k *Heb last van jokte* (Diz), 'k *Was gister verlegen van jokte* (Nbk), *Peerden hebben soms een boel last van jokkeri'je* veel last van jeuk (Obk), 'k *Hebbe ok al jokkeri'je an de winterti'en* (Dhau), *Goeie! De jokte!* schertsend als groot gezegd door kennissen die onder elkaar zijn (Diz) * *Ik weenske je de jokte en gien naegels om te klauwen* nl. als ernstig ervaren: door het eten van moederkoren dat in de (gemalen) roggekorrels zat, kreeg men jeuk; in ernstige gevallen kon men eraan sterven (n)

joldei z. *geldei*

jolig [jɔ:(ə)lɛx] - jolig *jolig van aord* (Bu), *Hi'j kan somstieden mar jolig doen* (Nbk)

jolighied (Nbk) - joligheid

jolken (Bdie) onbep. w. [jɔl(ə)kɪ] 1. van maartse katten: het desbetreffende geluid maken

jolt (Db, Obk) bn. [jɔlt] 1. (van een ei) onbevruucht en evt. bedorven (Obk) *Alle eier weren uitkommen, mar d'r was ien jolt ei bi'j* (Obk) 2. (van ei) bebroed en dus niet meer eetbaar (Db)

joltei (Ma, Obk) et; -er; -gien ['jɔltej] 1. onbevruucht ei, evt. bebroed of bebroed en afgestorven 't *Weren allemaol jolteier* nl. in een bep. nest (Ma)

jommes ['joməs], z. onder *ja* II

Jon. - afkorting van *Jona(s)* (bijbelboek)

Jona(s) ['jɔ:ɔnas] - *Jona(s)*, ook: naam van het bekende bijbelboek

jong I Ook *jonk* (bet. 2: Bdie, Mun, Ow, Pe-Dbl) et; -en; jonkien [jon/...k] 1. pasgeboren dier, baby van een dier *Oonze hond het jonkies kregen* (Nt, Nbk), *De wiend kon daor wel jongen hebben* de wind zit maar steeds in diezelfde hoek (Bdie) 2. baby, kind *de jongen grootbrenge* (Spa), *Zoe'n vuurwark is altied een hiel vermaek, veur de oolden liekegoed as veur de jongen* (b), *Och, dat was vanzels iene van J. Saken jongen* van de kinderen van J.S. (b), (negatief) *Mar 'k belove niet dawwe heur en dat nust mit jongen onderholen zullen, heur!* (b), *Stel je*

veur dawwe now ok nog mit een nust vol jongen zatten (b), (ruw) *Dat jong van jow, dat is me wat* (Nbk), *Aj' heur heuren risseneren over 't jong, zo nuumt ze Jan* (b), (ruw) *mit 't jong zitten* een baby verwachten, evt. pas hebben (met name gezegd van ongetrouwd vrouws-persoon dat in verwachting was geraakt;) (verspr.), ook *mit jong zitten* (Ma): *Hi'j leut heur reer mit 't jonk zitten* hij had bij haar een kind verwekt maar trouwde haar niet, bekommerde zich verder niet om haar (Pe-Dbl), *Ze zeggen dat ze mit 't jong zit, en dat in disse tied!* nl. van voorbehoedmiddelen (Dho), *Die blijft ok aorig* [be-roerd] *mit 't jong zitten* (Mun, Bu), ook *Zie zit bi'j 't jonk* (Bdie), *Ze zit in 't jong* ze is zwanger (Nbk), *bi'j 't jonk zetten* bij een vrouw een kind verwekken (Bdie), ook: *iene mit 't jong zetten* (Nbk), ...*maeken* id. (Nbk), *Deur de pil hebben de maegies niet zovule geveer om mit jong te raeken* (Obk), *Hi'j het de vrouw mit jong* (Ol-Nl) 3. verkorting van *jonge* (vaak als aanspreekvorm, aanroep, met de functie van 'joh') *Ik heb dat jong een beste klap geven* (Ol-Nl), *Da's een aorig jong!* (Wol), *Bi'j' d'r al mien jong?* (Nt), *Laot dat jong toch mit rust, ie moe'n 'm niet altied plaogen* (Op), *Lig toch niet te zeuren, jong* (Wol), *Och jong, doe ie dat even veur mi'j!* (Spa), *Ja jong, dat klopt* (Bdie), *Nee jong, krek wa'k zegge!* (Ste), *Luuster es jong, dan za'k je wat vertellen* (El), *Toe jong, doe es wat!* (Ld), *Now jong, dat was mooi* (b) * 't *Is gebeurd, zee borrel, en doe had hi'j zien wief mit 't jong* (Nbk), soms gevolgd door *Niet meer, zee zien heit, anders wodt et een zoeperti'j* (Nbk), *Aep, wat hej' mooie jongen!* gezegd n.a.v. gevele, geflikflooi (Nbk, Pe-Dbl)

jong II Ook *jonk* (Bdie, El, Mun, Np, Nw, Ow, Ste) bn., bw.; -er, -st 1. jeugdige, jong van jaren zijnd *Hi'j is me eingelik jong genoeg om van huus te gaon* (Pe-Dbl), ...*te jong...* (Nbk), *We hebben een nust mit jonge honnen* (Nbk), *Ie hebben vannaacht een jonge zeune kregen* (b), *In de Weembos hej' een hoeke jonge bos* niet zo lang geleden aangeplant, ontstaan (Np), *Da's nog een jonk maegien* (Bdie), *een jong broekien* iemand die op opvallend jeugdige leeftijd aan een bep. taak, baan begint:

jongachtig - jonge

Oonze meester was nog mar een jong broekien doe hi'j bij' oons begon (Nbk), *As jonge vent was Aoldert-om ok mit west te drieven* (j), *jonge kiender*, (zelfst.) *oonze jongste, jong van jaoren, Ze bin jong trouwd* (Dho), *argens al jong an beginnen* vroeg, op jeugdige leeftijd (Op), *Zi'j weren ok niet zo jong meer* (Obk), *Hi'j wodt d'r niet jonger op* wordt langzaam maar zeker toch ouder (Nbk, b), (zelfst.) *Daor is 't jongste of, die kan d'r wel es over blieven* (Nbk, Obk), *Zien oolden bin beide jong overleden* (Nbk), (zelfst.) *Hi'j was de jongste thuus* het jongste kind (Nbk), *Ie bin mar ienmaal jonk* d.w.z.: geniet er dus van, benut je jeugd (Bdie), *Ie bin zelf ok jong west* nl. probeer je in te leven in wat jonge mensen voelen, meemaken, *jong en oold* (spor.), *Waor is hi'j jonk west* waar werd hij geboren (Np, Ow, Ste), vandaar *Dat kalfien is in feberwaori jong west* (Dfo), *Die is d'r al jong bij' heeft al jong verkering* (Db), (gezegd van het verwekken van een kind): *Ie kun 't nooit jonger doen* (Bdie), (zelfst.) *Ze het wat jongs kregen* ze is bevallen (bo: Np), *Ze hebben wat jongs kregen* ze hebben een kind gekregen (bo: Np) 2. in de jeugd, nog niet oud *Doe 'k nog jonk ware!* (Mun), *'k He de jonge jaoren daor deurbrocht* m'n jeugdijaren (Nbk), *in mien jonge jaoren* toen ik jong was (b, Nbk, Obk), zo ook *In mien jonge tied was 't een zaandmenninge* (Db), *Zien bruur, die zo opgetogen vtogong in zien jonge overmoed* (b), *van jongs of (an)* 3. er jeugdig uitziend, zich jeugdig voelend of gedragend *Wat kik hi'j nog jonk uut* wat ziet hij er nog jong uit (Op, Ste), *Ze vulen heur nog jong* (Diz), *Die oolde vrouw is nog jong van hatte, ze leeft nog mit de jeugd mit* is jong van gemoedsgesteldheid, opvattingen e.d. (Nbk), vandaar *oold van jaoren en jong van hatte!* (Nbk, Np) 4. nog maar pas in de desbetreffende hoedanigheid *et jonge peer, de jongste bediende* 5. van jonge(re) datum *jonge keze, nog van jonge daotum wezen* van recente datum zijn, jong zijn (Op), *Dit haandschrift is jonger* (l) * *Toen ik jonk was en in de pronk was/Wat een leven had ik toen/Grote gaten in m'n sokken en m'n tenen door de schoen* (Sz), (zelfst.) *Zok oold, yok jong* de kinderen zijn zoals de ouden (Nbk),

Jong geleerd is oold gedaon wat men in z'n jeugd leert, zal men later zeker (goed) doen (Op), zo ook *Jong leren en oold doen* (Np)

jongachtig (Nbk, Obk) bn. ['jonxəxtəx] 1. jong overkomend *S., een nog jongachtige vrouw, zwurf de huzen bij' langes om wat eten* (j)

jonge de; -n (niet bij gebruik als aanspreekvorm, niet in bet. 5, 7, 8), -s (niet in bet. 4, 8, 9; echter wel indien als aanspreekvorm gebruikt); jongien (verspr., niet ZW), joongien (ZW, Bu, Diz, Np, Obk, Wol, b), jochien (Spa) ['jɔŋə] 1. mannelijk kind *Die jonge wol niet mit de maegies speulen* (Nbk), *de kleine jonge de jonge zoon* (in de kinderleeftijd), het jongste (mannelijke) kind (bij meer kinderen, nl. als jongste kind), *Oonze jonge kreeg zondag bij' et voetballen de aarm uut et lid* onze zoon (Op) 2. jongen tot plm. 15 jaar *As jonge van zoe'n jaor of dattien kwam ik daor een hieleboel* (j), *D'r bin hiel wat dingen veraanderd bij' dak zoe'n jonge was* (b), *Ja mien jonge, dat moej' ok niet doen* (Np), *Dat maegien is toch zoe'n klitse! Et is een halve jonge!* ze vertoont een sterk jongensachtig gedrag, nl. door wild en ruw te zijn (Ste), *Daor is hi'j mar een kleine jonge bij' vergeleken met hem* is hij maar een kleine jongen, ook fig.: kan hij maar weinig, stelt hij weinig voor (Bu) 3. jongen tussen jeugd en volwassenheid *Die jonge zal wel niet vule van terecht-kommen* (Obk) 4. (mv.) kinderen (teregens en/of meisjes) *Ik wil die klieber jongen hier niet altied op 't hiem hebben* (Nbk), *Die schoelmeester kan de jongen mar amper baos* (Nbk), *T. van Jouken jongen het de huzen bij' langes west om et an te zeggen* (v), *Jongen, jim moet votveren, jim moe'n naor schoele* (Ow) 5. (informeel) man, veelal nog relatief jong, meestal als aanroep: tegen mannen, maar ook wel tegen mannen en vrouwen samen, ook tegen dieren die men roept of aanspoort *een gladdje jonge, Disse jonge wil dat niet ik* (Nbk), *Zuwwe allemaol mar instappen, jongs, dan kan de bus weer veerder* (Nbk), *Warken jongs, warken* (b), *Oolde jongs, krentemik* (Nbk), *Ach jonge, hoe koj' d'r now weer bij'* (Diz), *Kom mar vlogge mit, mien jonge, zee die* (b), *Jonge*

jaowel, Jan! (b), (tegen jeugdige of volwassen man) *Joongien, moej' es zien, hi' har mi'j wel doodhouwen kund* (b), *Och, mien joongien, ie bedoelen vast A.* (j), (tegen koeien die men roept:) *Kof(j) jonges* (Bdie, Nt, Ol-Nl, Wol, Nbk), *Kom jonges* (Spa), (reagerend op een vis die aan de dobber te oordelen wil bijten:) *Ja, toe mar joongien, zo gaot hi'j goed* (b) 6. vrijer, galant *Die meid krigt zundagaovend de jonge* (Obk), *Ze het de jonge weer had* (Diz), *'k He de jonge thuus* (Nbk) 7. (mv.) stoere of sportieve man *Die jonges doen wel mit, mar ze kun op gien stokken nao tegen oons uut* (Nbk), *oonze jonges* gezegd van sportlieden e.d. van eigen of aangehangen club, streek of land, ook van eigen soldaten, *jonges van Jan de Witt* (spor.) 8. (verz.) jonge jenever (Nbk) 9. glas jonge jenever (Bu, Nbk, Np) *Branewien is vule scharper as een jonge* (Np) * *D'r bin meer jongen as karken:* troostend gezegd tegen een meisje van wie de verkering was uitgeraakt (Nbk, Ste), (gezegd wanneer men kinderen om een boodschap stuurt:) *Aj' jongen sturen, krief' jongen weeromme* (die nl. makkelijk fouten maken of zo maar iets vergeten) (bl), *Kleine jongen en kiepen kuj' wel ongenugen omme kriegen* ruzie, onenigheid (Np)

jongelingsvereniging z. *jongesverieninge*
jongelu z. *jongeluden*
jongeluden (Obk, p) Ook *jongelu* (spor.) [...ly(dŋ)] - jongelieden
jongemeid (Nbk, b) de; -en; ...meitien [jɔŋə'mejt] 1. nog niet geheel volwassen meisje *Ie kieken toe as een jongemeid die de panne ommeflapt het* (b)
jongen zw. ww.; onoverg.; jongde, het jongd [jɔŋ:] 1. jongen *Oonze poes moet gauw jongen* (Spa), *Oonze knien het jongd* (Diz)
jongere de; -n [jɔŋərə] 1. jongere *de jongeren* de jonge mensen, *de warkende jongeren* (l)
jongerein de [jɔŋə'rējn] 1. jongerenafdeling(en) van de Friese Maatschappij van Landbouw *We waeren vroeger ok bi'j de jongerein* (Ol-Nl)
jongerejaars (l) - jongerejaars
jongeren (l) mv. [jɔŋrɛ] 1. jongeren *Sommige ere jongeren kregen die kaans*

minder, he'k wel es et idee had (j)
jongerenaovend (spor.) [j...] - jongerenavond
jongerenofdieling (Nbk) [j...] - jongerenafdeling
jongerenorganisaoisie (l) - jongerenorganisatie
jongerenpaspoort (spor.) - jongerenpaspoort
jongerenpergramme (spor.) - jongerenprogramma
jongesachtig - jongensachtig
jongesaord (Nbk) - jongensaard
jongesboek - jongensboek
jongesdroom (Nbk) - jongensdroom
jongesfiets - jongensfiets
jongesgek (Nbk, Np, Ste) [j...] - jongesgek
jongesgenade (Nbk, Nw) de [j...] 1. verzoek om 'genade' (d.w.z. om losgelaten te worden) door een meisje aan de jongen die haar, bij het stoeien, hardhandig in zijn greep houdt *Aj' een maegien pakten dan kneep ie heur krek zo lange tot ze zee van 'jongesgenade!'* (Nw)
jongesgezicht (Nbk) - jongensgezicht
jongesgrap (Nbk) - jongensgrap
jongeshaandschrift - jongenshandschrift
jongeshaor - jongenshaar
jongeshatte (Nbk) - jongenshart
jongesheufd - jongenshoofd
jongesjaoren - jongensjaren
jongeskaemer (verspr.) - jongenskamer
jongeskop - jongenskop
jongesnaeme - jongensnaam
jongesofdieling (Nbk) - jongensafdeling
jongespak (Nbk) - jongenspak
jongesschoele (spor.) - jongensschool
jongessopraan (spor.) - jongenssopraan
jongesspeulgoed - jongensspeelgoed
jongesspul (Nbk) - jongensspel
jongesstemme - jongensstem
jongesstreek - jongensstreek
jongestied - jongensstijd
jongesverieninge (spor.) Ook **jongelingsvereniging** (Ol-Nl) de; ...verienings, -n [jɔŋəsʔər.../jɔŋəlɪŋs...] 1. jeugdvereniging voor jongens van een bep. kerkelijke gemeente, soms i.t.t. knapenvereniging, d.i. voor de oudere jongens
jonggoed (Diz, Np) et [jɔŋxut] 1. jongvee, jonge dieren of jonge mensen *'t Jonggoed moet op 'e stal* (Diz)

jonghied - jood

jonghied (j) de [ˈjɔŋhit] 1. het nog jong zijn *'t Gong over een spannegien dat et trouwde leven zwaor vul en deur de onbedrevenhied en de jonghied bi'j mekere weg raekte* (j)

jongkerel de; -s; -tien [...'k...] 1. jonge manspersoon *As jongkerel van een jaor of twintig was omke naor Duutslaand gaon as melkknecht* (v), (van een forsgebouwde jongen:) *Et is al net een jongkerel* (Nbk)

jongkeuninginzwaarm z. *jongkeuningzwaarm*

jongkeuningzwaarm (bs: Obk) Ook **jongkeuninginzwaarm** (bs: Obk) de; -s; -pien [...'k.../...kɔ:niŋ'ɪn..., ...nɔŋ...] 1. nazwerm

jongknaop (Diz, Np) de; -en; -ien [jɔŋ'knɔ:p] 1. jonge knaap *Die jongknaopen bin mar an 't krossen op de oolde fietsen* (Diz)

jongmaotien (s: oost.) et; ...maoties [...'m...] 1. jong ventje

jongmeens (Ol-Nl, Op) et [...'m...] 1. jongmens

jongs [jɔŋs], in *van jongs of an: Ie mosse dat ok wel van jongs of an leerd hebben* (j), *van jongs of* (Nbk, Np, Ste)

jongspul (Np) et [ˈjɔŋspʌl] 1. jonge dieren of mensen, jeugd *Ze laoten et jongspul d'r uut* het jonge vee (Np)

jongstleden (l) [jɔŋstlɛ:dŋ; aks. wisselt] - jongstleden *donderdag jongstleden, jongstleden donderdag*

jongvee Ook **jonkvee** (ba) [ˈj...] - jongvee *Waor jonkvee in de lanen lopt (...)* (ba)

jongveestal (Bu, Ol-Nl, Spa) de; -len; ...stallegien [ˈj...] 1. stal of deel daarvan bestemd voor het jongvee

jongvent de; -en; -ien [jɔŋ'fent] 1. jonge vent, jongeman *Dan stuurde ie zoe'n jong ventien naor de smid om de boekbore* (Mun), *Op dit plakkien zat een maegere jongvent slim bezwiet en dubbel volen, in een zeker instrement* (b) 2. niet getrouwde man (b) *Jan het nooit een vrouw had, wel? 't Is mar mooi dat hi'j jongvent bleef (...)* (b)

jongvolk et [ˈjɔŋfɔl(ə)k] 1. de (oudere) jeugd *D'r is zo inkeld es wat veur 't jongvolk* (p), *En zo kwam et dat iederiene him schouwde en dat et jongvolk d'r nogal es op uut was om him goed lelk te kriegen* (b), *Doe we in 't jongvolk weren, wat*

hewwe doe wel es een wille had toen we deel uitmaakten van, meededen met de aktiviteiten (Nbk), *'t Was allemaole jongvolk* (Diz), *'t Jongvolk kan niet meer zenderen* (Obk), *'t jongvolk van De Kuunder de jeugd uit Kuinre* (Sz)

jonk et [jɔŋk] 1. meisje, ook gezegd van een jonge vrouw (soms met negatieve gevoelswaarde) *Daor moej' mit je tien geboden ofblijven, zee moeke tegen 't kleine jonk* (Obk), *Daor kun we krek een kakstoel veur kopen, veur 't jonk* (b), *Och nee, jonk, dat bin biggies* (b), *Dat jonk komt altied te laete thuus* (Obk), *M. is een aorig maegien, mar dat aere jonk maa'k niet lieden* (Op), *Dat jonk doet ok aorig gemaekt* (Np), *Hé, jonk, kom es bi'j me* (Ol-Nl), (tegen een andere vrouw) *'t Is mujlik, jonk, as ze [nl. de kinderen] niet in 't gereel lopen willen* (Mun), *een biester jonk* een mooie meid (Mun, Sz), *N. zien vrouw is een knap jonk* (Ol-Nl), *een eigenwies jonk* (Ste), *een mal jonk* (Ste), *een best jonk* (Ste), *een helder jonk* een vrolijke, flinke meid (Diz, Nbk, b), *een grof jonk* een flink uit de kluiten gewassen meisje (Diz), *Et wodt al een hiel jonk* een groot meisje (Nw) 2. z. *jong I, II*

jonker [ˈjɔŋkɛr] - jonker: landedelman *een kaele jonker* (Mun), verder in *de kaele jonker* kale jonker: bep. distel (Dfo)

jonkheer (spor.) - jonkheer

jonkhied (verspr.) Voor -heid z. -hied de [ˈjɔŋkhit] 1. jeugdijaren, jeugd *Daor heb ik mien jonkhied deurbrocht* (El), *Daenk niet meer an de zunden van mien jonkhied* (b)

jonkien (Nbk, Np, Ol-Nl, Ste) et; jonkies [ˈjɔŋkin] 1. glas jenever *Doe me mar een jonkien* (Ste), *Een jonkien op 'e tied hindert niks* (Nbk, Np) 2. jong, pasgeboren dier (Nbk) *D'r zitten jonkies in et nust* (Nbk)

jonkvrouw - jonkvrouw, freule

jonkvee z. *jongvee*

jood Ook **jeude** (Dfo, Ow) Voor veel van de verb. onder bet. 3 en 4 geldt dat ze meestal werden gebruikt zonder dat de spreker bet. 1 bedoelde in te sluiten en/of kwetsend over joodse mensen wilde zijn; doordat het gebruik van de bedoelde verb. onder 3 en 4 (en die na de asterisk) thans evenwel als (mogelijk) racistisch geldt, is het gebruik ervan ongewenst. E.e.a. geldt

ook voor diverse samenstellingen met als eerste element *jode-* of *jeude-* of met als laatste element *-jood* of evt. *-jeude* de; joden; jotien [jo:ət/'ja:də] 1. lid van het Joodse volk, Israëliet *De vriend van oons maegien is een jood* (Mun), *Hi'j is jood van ofkomst* (Ma), *De jood* [de medemens van joodse afkomst] *het et niet best had in de oorlog* (Wol), *Hi'j is net een wandelende jood* hij is nergens thuis (Op) 2. joodse handelaar *Vroeger stonnen d'r joden op 'e mark mit handel* (Np), *een dure jood* gezegd van iemand die z'n waren tegen hoge prijzen probeert te verkopen (Diz) 3. een onbetrouwbare persoon, vooral: inzake de handel *Die vent is een grote jood* (Ld, Nt, Op), *...een gladdie jood* (Np), *...een gemiene jood* (Mun, Db), *...een dikke jood* (Diz, Ma), *...een smerige jood* iemand die een ander in financieel opzicht beduvelt (Nbk), *Ie moe'n die kerel in de gaten holen, et is een oolde jood* (Dfo, Obk), *'t Is me zoe'n jood, pas op!* (Np, Pe-Db), *Da's wel zoe'n oolde jood* d.w.z. wat de handel betreft (Nbk, Wol), ook: hij ziet overal een handeltje in (Nbk), *zo bertaol as een jood* (Obk), *zo glad as een jood* (El) 4. in verbindingen anderszins: *an de joden overleverd wezen* (Op), *'k Snap d'r gien jood van helemaal niets* (El, Ma, Np, Op, Nbk, Spa, Wol), *Dat doe'k niet, neem daor mar een jood veur* gezegd wanneer iemand geen zin had te voldoen aan een verzoek om een bep. karwei te doen, nl. omdat hij iets te smerig of anderszins onaantrekkelijk vond (Diz, Ld, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Dho), *Wel alle (heilige) joden bi'j mekeer bastaardvloek* (Nbk), *Da's mi'j ok een vremde jood* een raar iemand (Ol-Nl) 5. kleine potkachel (Nbk), elders veelal in de vorm *jotien*, z. aldaar * *Een goeie jood bödt de helte* vergelijkend gezegd van joodse handelaren, die erom bekend stonden bij verkoop veel te vragen en bij een koop de helft van de prijs te bieden (Nbk), zo ook *Een jood die bödt jow de helte* (Obk), *Twie joden weten wel wat iene brille kost* wij zijn het er wel over eens (Op, Pe-Db), zo ook *...weten wat een brille kost* (Op), (schertsend, zonder nadere bijgedachte:) *Een goeie jood is niet slecht* dat is nogal logisch, dat valt nogal mee, nietwaar e.d. (Nbk), *Aardewerk* [het

werken in, met grond] *is paardewerk, zee de jood* (Spa), *Nah, zee de jood, en doe scheet hi'j een bigge* (Nbk), *Een goeie jood liegt de helte* (Nbk)

joods bn. [jo:əts] 1. joods *joodse kiender, Mien uterlik het nooit slimme joods west* (v)

Joolt (Nbk) de [jo:lt] 1. mansnaam * *'t Is waarm, zee Haarm/'t Is koold, zee Joolt* (Nbk)

Joost [jo:əst] - mansnaam: Joost, in *Dat mag Joost weten, Joost mag et weten*

jopies z. *jeupies*

jopper (Bu, Nbk, Wol) de; -s; -tien ['jɔpɔ] 1. bep. halflange jas: jopper

Jordaan [jɔr'dā:n] - Jordaan: bep. buurt in Amsterdam; de bekende rivier

Jordaans [jɔr'dā:s] - Jordaans

Jordaniër - Jordaniër

Joris de ['jo:ərəs] 1. mansnaam *Joris goedbloed* (verspr.), ook *Joris goedzak* (Ld), *Joris goedleven* iemand die zich steeds tegoed doet aan eten en drinken, niet hard werkt en het er ook overigens goed van neemt (Bu), *een vremde Joris* iemand die altijd anders doet dan een ander (Mun, Dfo), zo ook *een gekke Joris* (Bdie), *een malle Joris* (Np)

Jos. - afkorting van *Josua* (bijbelboek)

jota Ook *jote* (spor.) ['jo:ətə/...tə], in *gien jota* geen greintje aan kennis, inzicht, begrip van iets *d'r gien jota van snappen* (verspr.), *...begriepen* (verspr.), *...weten* (Ste), *Hi'j wet d'r gien jota of tittel van helemaal niets* (Dfo), *d'r gien jota verstaand van hebben* (Diz), *Ik verstaot d'r gien jota van* (Op)

jote z. *jota*

jotien et; joties ['jo:ətin] 1. kleine jood (in div. betekenissen) 2. bep. kleine, ronde kachel, potkachel (allesbrander) *Een hekkieskachel is een jotien mit 'n hekke d'r omme toe* (Nbk), *Dat jotien wil wel branen, et gefit aorig waarmte of* (Dfo), *Een jotien wol ommerack hitten, dat d'r wodde wel es zegd: van veuren verbraan ie, van achteren bevries ie* (Nbk), *'t Jotien is weer zo wit om de snute, hi'j moet nodig poetst wodden* (Diz)

Jouk (b) Ook *Jouke* (Nbk, v) de; -en ['jɔmk(ə)] 1. mannennaam *Jouken Griet* Griet van Jouk * *Daor heur ik je, zee dove Jouk, en d'r leup een moes over de zoolder*

Jouke - judasstreek

mit klompen an schertsend gezegd, met name wanneer iemand precies zegt waar het om gaat, zegt waar men op zat te wachten (Nbk), ...*een luus...* id. (Nbk), ook: *Daor heur ik je, zee dove Jouk, en doe brak de pispot* (Nbk)

Jouke z. *Jouk*

journaal Ook *journaol* (l) [.../...'no:ə] - journaal: op de televisie, of als deel van het filmprogramma in een bioscoop

journalist [...a'l...] - journalist: verslaggever

journaol z. *journaal*

jouwelen (Dho, Diz, Np, Ol-Nl, Op, Ow) zw. ww.; onoverg.; jouwelde, het jouweld ['jɔm|ɲ] 1. zeuren (Dho, Diz, Ol-Nl, Op, Ow) *Ze jouwelen daor altied over* (Dho), *Wat jouweld dat kiend toch* (Ol-Nl) 2. onduidelijk praten (Np)

Jouwer, in *De Jouwer* [dɔ'jɔmɾ] 1. plaatsnaam: Joure (bij Heerenveen) * (schertsend) *Alles dat van De Jouwer komt dat zopt* [zuɪpt] (Nbk)

Jouwster bn. ['jɔmstɾ] 1. uit, m.b.t. *De Jouwer Joure Jouwster kermis* nl. op de laatste donderdag in september, ook: herfstaster (bo: Op)

jouwstermerkebloeme (Nbk) [jɔmstɾ'mer kə...] - herfstaster

jow I (OS, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Spa, Wol) Ook *joe* (bet. 3: ZW, Nw, Mun, Nt, Spa, Sz) pers. vn. [jɔm/ju] 1. beleefde vorm van de tweede pers. enk. (dan i.t.t. *ie*), vergeleekbaar met Ned. 'u' (l, west. in OS, WS verspr. noord. van de *Lende*) 2. informele vorm van de tweede pers. enk., vgl. Ned. 'jij' (Np, Op, Diz, Ol-Nl, Spa, Wol) 3. vorm van de derde en vierde naamval bij het pers. vn. tweede pers. enk. *De duvel haele joe* (Ste), *Ik heb nog nooit groter koe zien as joe* (Sz), *Hi'j sleug jow zeker* (Nbk), *De snij' knaarpt joe onder de klompen* (Bdie), *Aj' joe ommedri'jen (...)* (Nw), *Gelt dat joe ok?* (Mun), *D'r ligt joe niks an gelegen* (Nt), *Wi'j daanken Jow, God, dat Ie oons de ogen daorveur nog es eupend hebben* (b), *Wel heb ik jow daor!* hoe bestaat het (Np), *van heb ik jow daor van enorme omvang, aanzien: Da's een wark van heb ik jow daor* (Mun, Nbk)

jow II (OS, Bu, Diz, Np, Ol-Nl, Op, Spa) Ook *joen* (Mun, Pe-DbI), *joe* (ZW, Nw, Mun, Nt, Spa, Sz) bez. vn. [jɔm/jun/ju] 1.

(nadrukkelijke vorm) *jouw* of *uw* *Ik wasse de boel niet of, et is joe wark* (Ste), *joe waark verknoeien* (Bdie) *En now as de bliksem an joen wark* (Pe-DbI)

jowen z. *jowend*

jowend (Nbk, Np, Nw) Ook *jowen* (Bu), *jowes* (Nbk, Np, Nw, Op, Spa), *joenen* (Ol-Nl, bl), *joenend* (bl), ['jɔmɲt, 'jɔm (g)ɲt/'jɔmɲ, 'jɔm(g)ɲ/'jɔmɲs/jun:(t)] zelfst. bez. vn. 1. die van jou (enk. of mv.) *Ieje jowen en ikke mienen* ieder z'n eigen (Bu)

jowes z. *jowend*

joyrieder (spor.) - joyrijder

joystick (spor.) - joystick

Jozef (Bu, Nbk, Obk) de ['jɔ:ɔzɛf] 1. mansnaam: *Jozef Zij is de ware Jozef nog niet tegenkommen* (Bu), *Jozef in et rieten maantien* bep. kamerplant: met paarsgroene bladeren en mandvormige bloemen (Nbk, Obk)

jr. - afkorting van *junior*, *jaor*

jubelen ['jyblɲ] - jubelen: z'n vreugde uiten, vooral door geroep *Hi'j hadde een pries wunnen, hi'j jubelde d'r van* (Nbk), *Mien hatte en mien hiele wezen jubelen tot de levende God* (b)

jubelstemming (spor.) - jubelstemming

jubileren (spor.) [...'lɔ:ɛrɲ] - jubileren

jubileum [jybi'ljɛm, ...jɲ] - jubileum: inzake huwelijk, ambt e.d.

jubileumbi'jienkomst (spor.) - jubileumbijeenkomst

jubileumboek (spor.) - jubileumboek

jubileumfeest - jubileumfeest

jubileumnummer - jubileumnummer

jubileumpostzegel (spor.) - jubileumpostzegel

jubileumwedstried - jubileumwedstrijd

Jud. - afkorting van *Judas* (bijbelboek)

Judas de; -sen; Judassien ['jydas] 1. Judas Iscarioth 2. (met kleine letter) een valsaard, een gemeen iemand *Wat is dat een judas, daor kuj' beter gien gedoente mit hebben!* (Spa, El), *Dat hi'j zo'e'n judas was, ha'k niet docht* (Op), *een valse judas* (verspr. OS), *een gemiene judas* (verspr. OS, Np), *een grote judas* (verspr. WS)

judasloon (Mun) ['j...] - judasloon

judaspenning (fp) Ook *zulverpenning* (fp) - judaspenning

judassen (Bdie) ['jydasɲ] - judassen: tergen, treiteren *Hool op te judassen!* (Bdie)

judasstreek (Ste) - judasstreek

judasweke z. *haegedoornweke*
judo ['jydo:/'jydow] - judo
judobaand (spor.) - judoband
judoka (spor.) ['jy'do:ka, ...'do.m...] - judoka
judokampioen - judokampioen
judolerer - judoleraar
judomatte (spor.) - judomat
judonen (spor.) zw. ww.; onoverg.; judode, het judoed ['jydo:dŋ, ...o:n:, ...o.m...]
1. judoën *Ik heb een poze judoed* aan de judosport gedaan, een cursus judo gevolgd e.d. (Nbk)
judopak - judopak
judoschoele - judoschool
judosport - judosport
judowedstried - judowedstrijd
juffer Ook *jiffer* (bet. 1, 2: Nbk, bet. 8: Obk), *juffrouw* (bet. 1-3: Ste, Wol en west.: verspr.; als aanspreekvorm verspr.; bet. 6: Dho, Pe-Dbl) de; -s; -tien ['jʌftʃ /'jʌ.../'jʌftʃə.m] **1.** schooljuffrouw *De jongste kiender zitten bij de juffer* (Db), *Jonges, an de kaante, daor komt juffer an* (Ol-Nl) **2.** echtgenote van het hoofd der school *de juffer van de meester* de echtgenote van de meester (Nbk), *juffer van meester* (Ol-Nl), ook *meesters juffer* (Obk, b) **3.** echtgenote van een dominee (Mun, Op, Ste, Sz) of evangelist (nl. een voorganger) (Nt) **4.** ongetrouwde vrouw (Dhau, l), in het bijzonder uit hogere kringen (Db, Obk) **5.** medewerkster op een kantoor e.d., veelal: achter het loket (Nbk, Np, b) *de juffer achter de balie* (v), *Mar dan* [nl. als medewerker op een kantoor] *wodt d'r ok 'juffer' tegen ze zegd, en anders mar 'meid'* (b) **6.** vroedvrouw (Diz, Mun, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) *'t Is zo ver, hael de juffer mar vast op* (Diz) **7.** deftig geklede dame (Bdie) *Dat is een hele juffer* (Bdie) **8.** lange dennestam, vooral gebruikt in de bouw (in schuur, op stal), als steigerpaal of als weesboom *We haelden wel vaeke een stok of wat juffers van de timmerman; die wo'n veur de spanten en veur steigers bruukt* (Ma), *In die oolde boereschure zatten Noorse juffers* (Obk), *We moe'n naor De Iese* {De Eese (Ov.)} *om juffers* (Dho), *Een 15 voets juffer maakten we vroeger wezebomen van* nl. plm. 4.25 m (Spa)
jufferbalke (Bdie, Db, Dfo, Diz, Mun, Nt,

Op, Sz, Wol) de; -n; balkien ['j...]
1. balk van *jufferhooft* (Dfo), *Jufferbalken kwamen over een hilde te liggen* (Dfo)
jufferhooft Ook *jiffershooft* (Obk), *juffershooft* (Obk, Sz) et ['j...]
1. hout van juffers: lange dennestammen *Jufferhooft is goed hooft, omdat et dak d'r op steunde* (Nbk)
jufferkappe (Ste) ['j...]
juffershontien (Nbk, Op, Sz) ['j...]
juffershondje, in *beven as een juffershontien*
juffershooft z. *jiffershooft*
juffertien et; ...ties ['jʌftʃin] **1.** kleine *juffer* in div. bet. **2.** klokjesgentiaan (fp)
jufferzwaarm z. *maegdezwaarm*
jufferzwarm z. *maegdezwarm*
juffrouw z. *juffer*
jui (Bu, Obk, Spa) [jœj], in *Hij is aorig an de jui* doet rare, gekke dingen (Spa), *Hij is an de jui* hij heeft diarree (Bu, Obk)
juichen (spor.) zw. ww.; onoverg.; juichte, het juicht ['jœjxŋ] **1.** juichend z'n vreugde uiten *Ik stao niet te juichen* het plan, het nieuws kan me niet enthousiast maken, intengendeel (Nbk)
juien (Np) zw. ww.; onoverg.; juide, is juid [jœj(d)ŋ] **1.** (van vloeistoffen) gietend, stromend uit iets schieten (van bijv. morsen met de theepot:) *Et juit je daor an toe* (Np)
juk z. *jok*
jukbien z. *jokbien*
jukse z. *jockse*
Jul z. onder *Jut* II
juli - juli
juliaenesoep (Nbk) [jyl'i'jē:nə...] - julienesoep
julidag - julidag
julimaond (Nbk) - julimaand
jum z. *jim* II, III
jumbo (spor.) ['jʌmbo:, ...bo.m] - jumbo: bep. vliegtuig
jummel (Nbk) Ook *jummelig* (Nbk), *jummelig* (Ste) bn., bw. ['jʌm]/...əx, ...mæl... /'jū:mələx, ...mɪ...]
1. (van een meisje, vrouw) flauw en onnozel, en daarbij, veelal: zeurderig, klagerig
jummelig z. *jummel*
jumper (Nbk) ['jʌmpɹ] - jumper
jungle (spor.) - jungle
junglekommando (spor., l) - junglekommando
juni - juni: junimaand *Juni is de zoemer-*

junidag - jutte

maond (Ol-Nl)

junidag (ba) de; ...daegen; ...daggien ['j...]

1. dag in juni

junimaond (Nbk) - junimaand

junior ['jynijər] - junior

junioerenelftal ['jyni'jo:əfɛn...] - junioren-elftal

junioerenkompettitie - juniorenenkompettitie

junioerenwaelftal z. *junioerenwaelftal*

junioerenwaelftal (Ow) Ook **junioeren-**

waelftal (Wol) - juniorenenwaelftal (de

juniorenen bij korfbal - groter dan aspiran-

ten, nog geen seniorenen - die een twaalf-

tal vormden om tegen een andere vereniging

te spelen, d.i. in de tijd toen het zogeheten

middenvak nog in gebruik was)

junizunne (Nbk) - junizon

junkie (Ow) de; -s ['(dz)jʌŋki] 1. drugs-

verslaafde

juridisch (spor.) bn., bw. 1. juridisch *Juri-*

dische kuj' d'r niks an doen (Nbk), *juridi-*

sche stappen (l), *juridische hulpe* (l)

jurist de; -en - jurist: rechtskundige

jurk de; -en; -ien [jʌr(ə)k] 1. *een lange*

jurk, een mooi jurkien, een blote jurk

(Nbk), (bij vergelijking) *Die perfesters in*

die grote, zwatte jurken (Nbk)

jurkegoed (Db, Dhau, Nbk) et ['jʌrkəgʊt]

1. stof waaruit men een jurk maakt *D'r zit*

een rere kneep in die lappe jurkegoed (Db)

jurkelappe (Dhau, Nbk, Ol-Nl, Spa) de;

-n; ...lappien ['j...]

1. lap stof om een jurk

uit te maken *Die jurkelappe kan mar*

krapan een jurk uut (Dhau), *een mooie jur-*

kelappe lap stof geschikt om een jurk uit te

maken, ook: een mooie lap stof die

bedoeld is om een jurk uit te maken (Nbk,

Spa)

jurkestof (Nbk) - jurkenstof

jury de; -s ['sji:əri] 1. wedstrijdjury

jurylid - jurylid

juryrappot - juryrapport

juryverslag - juryverslag

jus de [sji] 1. jus: vleesnat of boterjus 2.

jus d'orange (spor.) *Doe mij mar sju*

(Nbk), ...*een jus* een sjuutje

jussies bw. ['jʌsis] 1. amper, nauwelijks,

maar net *Hi'j was jussies op 'e tied*

(Pe-Db), *Die wost het mar jussies in de*

rook hongen (Sz), *Now, 't kan ok mar jus-*

sies (Ol-Nl), *Et is nog mar jussies*

vertrouwd nauwelijks (Np), *Hi'j kwam mar*

jussies over de sloot (Wol), *Ie moe'n et*

mar jussies koken (Dho), *'k Mos van-*

middag mien eigen eten koken, et was jus-

sies even anbraand (Ma), *'k Kon d'r*

warachtig mar jussies langes (Spa) 2.

zoëven (Mun) *'k Hebbe hum jussies nog*

zien (Mun) 3. in *Doe eerst mar wat jussies*

an kalm aan, rustig aan (Nbk)

just (Ma, Obk) bw. [jʌst] 1. gedurende

zeer korte tijd (Obk) *Hi'j het d'r mar just*

even west (Obk) 2. zoëven (Ma) *Ze hebben*

hier just nog west (Ma) 3. z. *juust* II, III

justement z. *juustement*

justitie [jy'stitsi, ...isi] - justitie: de rech-

terlijke macht *in hanen van de justitie, niet*

mit justitie in anraeking kommen willen

(Np)

jut I (Mun) de; -ten; -tien [jʌt] 1. klap

(Mun) *Ik gaf 'm een jut* (Mun)

Jut II (verspr.) de [jʌt] 1. (oorspronkelijk

vrouwennaam) vreemde figuur, gekke

meid, vrouw *een stel van Jut* een vreemd

stel (Diz), *'t Is net Jut en Jul* id. (Bdie), *Ze*

sturen je ok van Jut naor Jul van het kastje

naar de muur (Dho, Mun), *Daor hej' Jut en*

Jul daar zitten we nu elk met hetzelfde

probleem, samen in hetzelfde schuitje

(Ma), (oorspronkelijk mannaam in:) *een*

slao Jut op 'e kop de kop van Jut nl. op

kermissen (Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk,

Sz): *Aj' mit slao Jut op 'e kop et hoogste*

punt haelden, dan kreef' een pepieren ro-

sien (Obk), ook *de kop van Jut* (Bdie, Dho,

Ld, Np, Ste), vandaar *Op 'e kermis koj' Jut*

op 'e kop slaon (Obk) * *Jut en Jul: een*

mooi spul van het kastje naar de muur, wat

is het een raar gedoe (Ste), (van een paar

eigenaardige mensen die bij elkaar horen:)

Een mooi stel, ziej' wel: Jut en Jul (bl)

jute - jute

jutedoek (j) de; -en; -ien ['j...]

1. doek van jute *De kōrven wodden ofsleuten mit*

een jutedoek (j)

jutefabriek - jutefabriek

jutegaoren (spor.) - jutegaren

jutezak (verspr.) - jutezak *We mackten*

van jutezakken wel koedekken; dan torn-

den we de naoden los (Ste)

jutte (WS, El, Ma, Obk, Ow) Ook **jutte-**

schoppe (bet. 1: Ste), **jutter** (bet. 1: Ste)

de; -n; juttien ['jʌtə/...skopə/'jʌtɪ]

1. grote, ronde houten schop, vooral gebruikt bij het

baggeren van veen, baggerschop (WS, El,

Obk) *Bij et turfmaeken bruukten ze een*

jutte, dat was om de natte vene uut de bak [baggerbak] op et laand te jutton (Np), Ze hadden een jutte in de mengbak om de vene uut te hozen (Pe-Dbl) 2. enigszins ronde schop waarmee mest werd geschept (Dho, Nt, Pe-Dbl) De boer bruukte wel een jutte om de dunne mest over 't laand te spreiden (Pe-Dbl), Pak de jutte mar, en gooi et mar over de tuun (Dho), De jutte bruukten ze om de gier uut de kroje over 't laand te gooien (Dho) 3. hoosvat (Bdie, Sz) Ie bruukten een klein, hol schoppien om een boot uut te hozen (Sz, Bdie) 4. slechte koffie (Bu, Dho, Ma, Ow) **jutton** zw. ww.; overg.; onoverg.; jutte, het jut ['jatɲ] 1. (bij korfballen) onderhands in de korf proberen te werpen 2. scheppen, nl. van nat veen of evt. van een andere natte of zeer weke substantie, veelal met een holle schep, vooral in het veen: nl. met een jutte (verspr.) Bi'j et turfmaeken bruukten ze een jutte, dat was om de natte vene uut de bak [baggerbak] op et laand te jutton (Np), Ie moe'n 't d'r of jutton (Ste), een jutte om de venespecie over et laand te jutton (Np, Sz), de stront over 't laand jutton (Ow, Dfo), wieke stront van de waegen of jutton (Dhau, Op)

juttepaere z. *juttepere*

juttepaereboom z. *juttepereboom*

juttepere Ook *juttepaere* (Np, Op, Ste) ['j...] - juttepeer *Jutteperen weren stroef en ze weren langer as roggeperen; ze weren vroeger van de lekkerste haandperen* (Ma, Db), *Wie wil bi'j zoe'n meid verkeren/Zweren an de kont as jutteperen* (Nt)

juttepereboom Ook *juttepaereboom* (Op, Ste) de; ...bomen; -pjen ['j...] 1. pereboom waaraan de juttepeer groeit *De juttepereboom bi'j oons vroeger thuis is van klaore oolderdom ommezakt* (Db)

jutter de; -s; -tien ['jatɾ] 1. jutter 2. z. *jutte*

jutterig (b: lm) bn.; -er, -st ['jatɾəx, ...tɾəx] 1. (van vloeibare substantie) te dun, bijv. van pap

jutteschoppe z. *jutte*

juukboks (Nbk) ['jygboks] - juke-box

juust I (spor.) bn.; pred. [jyst] 1. korrekt *Wat hi'j vertelde was juust* (Db), *'k Vun et wel juust dat et zo gaon is* (Ol-Nl), *M. had et wel juust doe hi'j vertelde dat et feest een jaor laeter was* (Ld)

juust II (Nbk, Op, Spa, b, j, l) Ook *just* (l) bw. [.../jast] 1. nou net, nou juist (Nbk, Spa, b, j, l) *Dat is 't 'm juust* (Spa), *'t Was juust een levendige stee west doe H. zien volk nog leefden* (j), *Just in de negentiende ieuw (...)* (l), *Now de eier van 't jaor niet botte priezig binnen, komt et juust op 'e mennigte an* (b) 2. nog maar net (Op) *De vergadering was juust eupend, doe ik d'r in kwam* (Op)

juust III Ook *just* (verspr.) tw. 1. juist, precies, zo is het *Just, maot!* (Np)

juustem z. *juustement*

juustement (verspr. OS, Bdie, Diz, Ol-Nl, Wol) Ook *justement* (Dfo, Ma, Nbk, Np, Ste, Sz), **juustem** (Nbk, Nw, Ste) tw. [jys tə'ment/jastə'ment/'jystɲ, ...ɛm] 1. (vaak enigszins gekscherend) juist, zo is het maar net *Ja justement, zo is et mar net!* (Sz), *'Moe'n we daor langes?* [met als antwoord:] *'Juustement'* (Wol)

juweel z. *jeweel*

juwelier (spor.) [jymə'l...] - juwelier

juwelierswinkel - juwelierswinkel

Jvr. - afkorting van *Jonkvrouw*

K

'k z. *ik* II

k I - k, nl. als letteraanduiding, vgl. bijv. *keunst mit een grote K* echte kunst, kunst die men moeilijk vindt i.t.t. 'gewoon' schrijven, schilderen etc. (Spa), aanduiding van woordreeksen e.d. die met een *k* beginnen, aanduiding van *kilo*

K II - K: aanduiding van Zeeland op oude nummerborden, scheikundig symbool voor kalium, ook in *ofdieling K* gesloten afdeling voor i.v.m. dementie verpleegde patiënten (I)

K.B. - afkorting van *Keuninklike Biebeltheek, Keuninklik Besluit, Karkbestuur*

k.b.o. - afkorting van *kleuter- en basisonderwies*

K.H. - afkorting van *Keuninklike Hooghied*

K.I. - afkorting van *Keunstmaotige Inseminaosie*

k.k. - afkorting van *kosten koper*

K.L. - afkorting van *Keuninklike Laandmacht*

K.L.M. - K.L.M.

K.N.O. - K.N.O.

K.P. - afkorting van *knokploeg*

ka I Ook *torenka* (Dfo, Diz, Ma, Np, Obk, Ow, Spa, Ste), *kao* (v), *torenkao* (v), *torenkri'je* (Bu, Dhau) de; -'s, ook: -nen (Ma), kaaien (Nbk); -gien [ka:/kɔ:/...] 1. torenkraai, kauw *D'r zitten ka's in de schostien te angaon* (Dho), *In Wolvegao wemelt et van de torenka's* (Spa) 2. z. *keer ka* II tw. [ka:] - ka: het nagebootste geluid van kraaien en kauwen

kaaie (Bu) de; -n; -gien ['ka:jə] 1. beschuit

kaak z. *kaeke*

kaakbeen z. *kaekbien*

kaakbien z. *kaekbien*

kaakontsteking z. *kaekontsteking*

kaal z. *kael*

kaalf z. *kalf* I

kaalknippen z. *kaelknippen*

kaalkont z. *kaelkonte*

kaalscheren z. *kaelscheren*

kaamp et; -en [kã:mp] 1. kampement (v)

Meensen die (...) naor ien of aander kaamp brocht wodden (v) 2. z. *kaampe, kamp*

kaampbeul (spor.) - kampbeul

kaampe Ook *kaamp* (spor.), *kamp* (WH)

de; -n; kaampien ['kã:mp(ə)/kamp] 1. flink

stuk weiland, meestal vierkant of rechthoekig, vaak: dat al lang als zodanig in gebruik is, doorgaans bij de boerderij en op hoger gelegen delen, meestal in tegenstelling tot lager gelegen hooiland langs de rivieren; veelal afgerasterd of anderszins afgescheiden, bijv. door houtwallen

De beste kaampe ligt bij oons aachter huus (Ld), *Die boer het daor een beste kaampe*

laand veur huus liggen (Obk), *Heit had vroeger een kaampien laand in de bos, en dat wodde et wilde kaampien nuumd* (Db)

2. stuk land met bouw (Ow, v) *Ik zie me nog et mulle pad ofgaon naor et kaampien*

bouw toe of naor 't turflaand (v)

kaampehuj (Np) Ook *kaampphuj* (vo) et

['kã:mp(ə)hΛj] 1. hooi van het hoger gelegen grasland in de buurt van de

boerderij

kaampelaand (El, Nbk) Ook *kaamplaand* (Dfo) et ['kã:mp(ə)lã:nt] 1. hoger en veelal dicht bij huis gelegen weiland, vaak in tegenstelling tot *vennegrond* (Dfo) *Inlaans huj is huj van kaampelaand* (El)

kaampement (v, l) - kampement

Kaampereilaandhuj (Np) et [kã:mpɹ 'ejlã:nthaj] 1. zwaar hooi aangevoerd van het Kampereiland (nabij de stad Kampen) *Ze haelden hier wel Kaampereilaandhuj henne, dat kwam mit et schip an* (Np)

kaamphuj z. *kaampehuj*

kaampkommedaant (spor.) - kampkommandant

kaamplaand z. *kaampelaand*

kaampleider (spor.) - kampleider

kaampleiding (l) - kampleiding

kaampleven (l) - kampleven

kaampziekenhuus (v) et; ...huzen ['k...] 1. ziekenhuis behorend bij een militair kampement e.d.

kaan z. *kaarn*

kaandoek z. *kaarnhoeke*

kaanfer (Bu, Nbk, Np, Nw, bl) de ['kã:fr] 1. kamfer, met name bekend van motteballotjes

kaanferballe (Bu, Nbk, Np, Nw, bl) ['k...] - kamferbal

kaanferlocht ['k...] - kamferlucht

kaanferspiritus (Bu, Nbk) ['k...] - kamferspiritus *Kaanferspiritus wodde op 'e huud smeerd aj' rimmietiek hadden* (Bu), zo ook *kaanferspiritus inwrieven* (Nbk)

kaangoed z. *kaarngoed*

kaanhoek z. *kaarnhoeke*

kaanhoeke z. *kaarnhoeke*

kaanhond z. *kaarnhond*

kaanker z. *kankeren*

kaankerkonte (b) Ook *kankerkonte* (spor.) de; -n; ...kontien ['k...] 1. kankeraar *Zoe'n kaankerkonte, en dan toch et hatte nog mar hoge dregene* (b)

kaanmeule z. *kaarnmeule*

kaans de; -en; -ien [kã:s] 1. mogelijkheid dat iets gebeurt *een goeie kaans hebben, Die maekt wel kaans* heeft een goeie kans (Nbk), *Dat het wel kaans* kans van slagen (Ste), *De kaans dat et gebeurt liekt me klein* (Nbk), *(de) kaans lopen* (Nbk), *kaans van slaegen* (spor.), *D'r is kaans (...), ...bestaot kaans (...)* (Nbk), *Ie hebben (best) kaans (...)* (Nbk), *kaans zien, d'r*

kaans toe zien (Nbk), *D'r was gien kaans dat hi'j d'r weer boven op kommen zol* (j), *Die lopt vanzels effen meer kaans op teleurstellingen* (b), *gien schijn van kaans* (Np, Nbk) 2. gunstige mogelijkheid, gelegenheid die zich voordoet *We hadden now de kaans om een hattelik happien te kriegen* (j), *Zo veer hadden ze 't now dus al brocht, dat de manluden iensen gien kaans hebben om dat baentien te kriegen* (b), *Ie hadden d'r de kaans niet toe* (j), *Dit is mien kaans!* (b), *gelieke kaansen* (l), *Vanaovend het hi'j zien kaans angrepen* (ba), *...grepen* (Nbk), *de kaans schone zien* (spor.), *Ie moe'n de aanderen ok een kaans geven!* (Nbk), *de kaans krieger. Mar as ik de kaans kriege om jow te snappen (...)* (b), *Zoe'n kaans kriej' misschien wel nooit weer* (Nbk), *Hi'j zag nog een leste kaans* (ba), *kaans zien om, De kaans is verkeken, je kaans veurbij'gaon laoten, de kaans...* 3. in een *kaansien waogen* een kansje wagen (spor.)

kaansel (Bu, Nbk) de; -s [kã:s] 1. kansel, preekstoel *van de kaansel of* (Nbk)

kaanshebber ['kã:shebɹ] - kanshebber

kaansloos ['kã:slo:əs] - kansloos

kaansschoppe z. *kaantschoppe*

kaant I Ook *kaante* (Bu, Nbk, Ste, Sz), *kant* (Spa) de, et; pron. verw.: ze [kã:nt(ə)/kant] 1. bep. weefsel: kant *Goed kaant is duur textiel* (Ol-Nl), *Vroeger hadden ze altied kaant an de rokken en broeken* (Obk), *...rokken en broeken mit brede kaante* (Sz), *kaant an de onderrok* (Dfo), *...an de jurk* (Bdie), *kaante om de beddestee* nl. als rabat (Ste), *Brussels kaant* (Bu, Dfo, Ol-Nl): *De floddermusse was van Brussels kaant en kwam over et oorierzer* (Bu), *valse kaant* onecht kant (Ol-Nl) 2. z. *kaante*

kaant II bn.; -er, -st ['kã:nt] 1. volgens de juiste, rechte lijn(en) staand of gebouwd, ook ruimer: goedgebouwd in lichamenlijk opzicht *een kaant voer huj* (Op), in verband daarmee: *Kiek d'r es even omme toe; staot et d'r wat kaant op?* (Ma), *Dat oolde huus is niet zo kaant meer in de muren* (Obk), *...staot nog kaant in de muren* (Diz), *Die mure staot nog kaant* (Dho), *...is kaant opmetseld* (Pe-Dbi), *een kaant stokkien hoolt* (Ste), *een kaante plaanke* (Bu), *Dat is een kaant stok laand*

kaant-en-klaor - kaante

(El), *een mooie kaante hoeke te mi'jen* (Ma), *'t Is een kaante kerel* ook met de gedachte aan: goed van lijf en leden, en kweek (Bu, Diz, Nw), zo ook *...een kaant meenske* (Dho), *een knappe, kaante koe* (Pe-Db1, Ste), *een kaant, mooi medel gier* (Nbk), *Dat pakkien ston 'm mar kaant* (Op), *Dat laand is d'r kaant of kommen* (Obk), *Die man levert kaant wark* (Bu), *Ik wil de jurk kaant en klaor hebben veur ik 'm oflever* (Db), *'t Is kaant en klaor* (alg., Diz), *Alles wat mooi ofwaarkt is, is kaant* (Wol) 2. iets afgewerkt, in orde hebbend (Nbk) *Hej' et wark al kaant?* (Nbk), *Hej' de kiender al kaant?* naar bed (Nbk)

kaant-en-klaor z. *kant-en-klaor*

kaantanmi'jen z. *kaantmi'jen*

kaantbaole z. *kaantbolle*

kaantbolle (Np) Ook *kaantbaole* (Dhau),

kaantbrood (spor.), **kantbolle** (Spa)

['kã:ndbols/...] - kantbrood

kaantbrood z. *kaantbolle*

kaantdeure (Obk) de; -n; ...deurtien ['k...., ...d...] 1. achterdeur, nl. aan de zijkant van het huis

kaante Ook *kaant* (verspr.; soms in verb. waarin *kaante* niet kan), *kant(e)* (WH) de; -n; kaantien, z. ook onder dat lemma ['kã:nt(ə) /'kant(ə)] 1. min of meer scherpe kant, hoek aan een voorwerp, ook fig. *Ik stotte me tegen de kaant van et bero* (Nbk), *De scharpe kaanties moe'n d'r wat of, dan kommen ze nog wel tot een oplossing* (Nbk) 2. rand *Die buusdoek zit een haokt kaantien omme* (Ld), *Daor zit een mooie kaante an* (Dho), *Vroeger hadden ze mooie kaanties an de rokkies en de broekies* (Dho, Pe-Db1), *Je moe'n tegen de kaante van et pepier schrieven* (Wol), *Et lag op 'e kaant van de sloot* (Np), *...an de kaant van de sloot* (Nbk), (bij het thee- en koffiedrinken) *et koppien op 'e kaante zetten* d.i. van het schoteltje, ten teken dat men niet opnieuw hoeft te worden ingeschonken (Nbk), *Och, man, hi'j springt nog over die sloot, en hi'j reurt gien kaant of wal* (Sz), zo ook *Hi'j raekte kaant nog wal* (Np), ook fig.: *Dat raekt kaant noch wal* (Ma, Nbk, Np, Ol-Nl), ook *Dat rooide vanzelf kaant noch wal* het leek nergens naar, het sloeg nergens op (Ma, Np, Op), *De kaant van de Lende wodt beschoeid* (Obk, Np), *(an) de kaant van de weg* (Ow),

vandaar *D'r stonnen een protte meensken an de kaant te kieken* nl. aan de kant van de weg, langs een route e.d. (Mun), *de kaant ofbouwen* de rand bewerken van de bouwakkert, nl. met name tegen sloot of boswal aan (Ma), *de kaanten d'r of haelen* de randen gravend wegnemen (vooral van gras) (Nbk), *de kaanties mi'jen* (Ste), *et (tegen iene) in de kaant zetten* ruzie maken, dwarsliggen, zich tot het uiterste verzetten (verspr. OS, Sz, b: lm, ln): *Die kerel zette et nogal aorig tegen mi'j in de kaant* (Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Sz), *Vleden weke ha'k nog een veersien, die zette 't even in de kaant* (Ma), *'t mit iene in de kaant hebben* ruzie, een konflikt met iemand hebben (Bu, Db, El, Ow): *Hi'j het et altied mit die vent in de kaant* (Db), zo ook *Ze hebben et mit de buren mar aorig uut de kaant zet* flink ruzie gemaakt (Obk), *Hi'j wol niet an de kaant gaon* opzij (Bu, Nbk, Np), *...op 'e kaant gaon* id. (Nw, Np), *...naor de kaant gaon* naar de zijkant uitwijken (Np), *Weg poes, gao es wat uut de kaante* aan kant, opzij (Np, Sz), *op 'e kaant kieken* opzij (Nbk), *an kaant gaon* naar bed gaan (Ma, Nbk), *Jan-en-die weren toch al an de kaante* naar bed (b), *an kaant brocht wodden* naar bed gebracht worden (van kinderen) (Nbk, b), vandaar *an kaante brengen* naar bed brengen (van kinderen), *wat an de kaant brengen* voor elkaar maken, uitvoeren en afwerken (Np), *Ik heb et wark morgens liefst vroeg an de kaant verricht*, zodat er niet meer naar omgekeken hoeft te worden (Obk), *De hujjinge is an de kaant* voorbij (Obk, Np), *De drokte was weer an kaante* het drukke werk e.d. was verricht, voorbij (j), *...an kaant* (Ma), *Vork' en harke gaon an kaant en peerden die verdwienen* worden als overbodig terzijde gelegd, afgedankt (ba), *Doe verbouwde ieder wat rogge, haever, mangelwottels en eerpels, dat is now an de kaant* dat gebeurt nu niet meer (Nw), *'t Is an de kaant* voorbij, afgewerkt, in het bijzonder van een bevalling (Diz, El, Nw, Obk), ook *...an kaant* (Ma), *Hi'j was zo lastig, dat ze hebben hum an de kaant zet* buiten de organisatie geplaatst, afgezet e.d. (Pe-Db1), zo ook (n.a.v. de emancipatie) (...) *Dat de manluden an kaant zet wodden omdat de vrouwlu heur 't wark uut de*

hanen nemen (b), *Zet je zorgen an kaante* (bl), *geld an de kaante leggen* nl. om te sparen (j), *...an kaant leggen* id. (Nbk), *om de kaanten kletsen* niet te waarheid zeggen maar ook niet liegen, er wat omheen praten (Ste), *van kaant of an* van de eerste tot de laatste, van het begin tot het eind, op de rij af, vooral gezegd van werk dat aan één stuk door af moet, waarbij men gewoon de dingen één voor één afwerkt en met het begin begint: *We moe'n mar van kaant of an beginnen* (Dho, El, Nbk, Np, Ow, Ma), zo ook *Wark mar van kaant of an* id. (Ma), *Et moet van kaant of an op geheel op* (Ste), *Ie kun de boel mar beter van kaant of an oprumen en d'r niet in ommescheuren* (Db), *Bij de burenen hebben ze van kaant of an de griep kregen* op de rij af (Obk), *'t Was half elf en zie keken van kaant of an naor de deure of de koffië haost kwam* id. (Sz) 3. smalle zijkant van een voorwerp een stien op 'e kaante leggen, *'t Was een dubbeltien op 'e kaante* (Nbk) 4. zijvlak, zijde de kaante van 't huus zijkant (Bdie, Nbk), *An disse kaante van 't huus zit de veurdeure* (El), *Die kant van 't huus was wat kaal, daor hebben we mar wat besboompies tegenan zet* (Sz), *Et petret hangt an de kaant aan de muur* (Np), zo ook *An de iene kaant van de kaemer hadden ze donker behang* (Op), *Zet de kaaste mar tegen de kaant* (Spa, Wol), (bijv. over de zijkant van een doos:) *De hele kaante was d'r uut scheurd* (Mun), *an de verkeerde kaante van de streep zitten te gek gedaan hebben bij het feestvieren* (Spa), *naor de ere kaante dörp* naar de andere kant van het dorp (Nbk), *an de aandere kaante van de weg* (Np, Nbk), *Die lopt tegen de kaant langes* (Bu), *de linker- en de rechterkaante, de binder- en buterkaante* e.d., *An iene kaante kan hi'j niet zo best kieken* (Nbk), *Iene kaante van et pepier ston nog niks op* (Nbk), *wat over je kaant gaon laoten* (Nbk), *Van op 'e kaant bekeek ik him van opzij* (Np), *Hi'j kikt over de kaant* id. (Nw), *Die straatwegen liekt mi'j over de iene kaant wel mooi toe enerzijds* (p), *Et is wat an de krappe kaante, ...an de laete kaante, je van de goeie kaante zien laoten, Dat ze de vrouwluden (...) krek lieveveule rechten geven willen, daor zit temeensen nog wel een*

goeie kaante an (b), *J. was an de dikke kaant* (Dfo, Ol-Nl), *Hi'j is wat an de goedelike kaant* is haast wat te goedig (Nbk), *De snert is ok an de dikachtige kaante* (Db), *Et liekt me an de sterke kaant* ietwat overdreven, of: te sterk gekruid (Nbk, Np), ook, met name, gezegd van te pittige koffië (Nbk), *Dat beest is nog niet riepe, et is nog an de kouwe kant* zal pas over een termijn van zo'n veertien dagen kalven (Sz), *Ze bekeken et veurwarp van alle kaanten* (Obk), *et van een aandere kaante bekieken, Bekiek et now ok es van zien kaante* (Nbk), *Ie moe'n et van alle kaanten bekieken* inzake alle aspecten (Nbk, Np), *'t van verschillende kaanten bekieken* (Nbk), *van mien kaante bekeken* zoals ik het zie, vanuit mijn perspectief, *'t Mes snidt van twee kaanten* (b), *an de iene kaante (...), (mar) an de aandere kaante (...)* enerzijds (...), anderzijds (...), *an ien kaant enerzijds*, zo ook in *Et leek mi'j van de iene kaant wel mooi toe, mar toch (...)* enerzijds (Nbk) 5. zienswijze, partij *Et is gien wonder dat et volk die kaante overhangt* (vo), *Die domenee is van de vri'zinnige kaant* (Np), *an iene zien kaante staon* (Nbk), *iene an je kaante kriegien* (Nbk), *Ze had et geliek an heur kaant* (Nbk, Np), *...kreeg...* (Nbk), *Dat heur ie van alle kaanten van iedereen* (Nbk), *...van verschillende kaanten* (Nbk), *Dat hi'j daor van zien kaant anders over daenkt, kuj' wel begriepen* (Nbk), *van de verkeerde kaante, De liefde kan niet van iene kaante kommen* (Op, Nbk), *...moet van twee kaanten kommen* (Nbk) 6. tak van een familie *Et is familie van zien heiten kaante* (Nbk) 7. richting, omgeving in een bep. richting *Aj'm disse kaante uut kommen, dan kuj'm wel es langeskommen* (Obk), *Een protte van die kiender kommen disse kaant op om heur zat eten te kunnen en weer gezond te wodden naar ons land, onze omgeving* (v), *Welke kaant zullen we uitgaon?* welke richting zullen we inslaan? (Dhau), *Hi'j mos toch nog mar effen de kaante van A. zien klinte uut* (b), (...) kwam d'r van de ere kaante een haeze an lopen uit de tegenovergestelde richting (b), *'t Geluud kwam van de kaante van Hildenbarg* (b), *Die kaant op!* (Bdie), *Ze kieken elk een kaant uut* in een andere

kaantehakken - kaantig

richting, bijv. omdat ze elkaar niet aan willen kijken (Op), *Morgen wi'k es naor Mildam die kaanten* in de richting van, in de omgeving van Mildam (s: Nw), *Hi'j komt van de kaante van Wolvege* uit de omgeving van (Nbk), zo ook *Hi'j woont argens de kaante van Wolvege uut* (Nbk), *Hi'j woont argens bi'j Wolvege die kaanten* (Nbk), *van alle kaanten, naor alle kaanten, We kun alle kaanten uut* er zijn hier geen beperkingen in onze reismogelijkheden (Nbk), *We kun alle kaanten op* elke richting die we willen nemen is mogelijk, ook: elke uitleg, mogelijke oplossing is denkbaar (Nbk), *gien kaante meer op kunnen* (Nbk), *Daor kuj' alle kaanten mit uut* het is voor velerlei uitleg vatbaar, het is nog in de richting te sturen die we zouden willen (Nbk), ook van een persoon: hij is meegaand, plooibaar, ook: hij praat vandaag zus en morgen weer zo (Nbk), *'t Gaot de goeie kaante uut* het gaat beter (Nbk, b), *...op* (Nbk), *'t Gaot de verkeerde kaante uut* (Nbk), *...op* (Nbk), *Ze ston an de goeie kaant* lett.: bijv. van een straatweg, ook fig.: ze was tegen de bezetting in de laatste oorlog (Np), *Aj' iene in de kaorte trekken* [bij het kaarten] *dan help ie je maot, dan wark ie je maot zien kaante op* in zijn voordeel (Ste) 8. zelfkant van stof (Ma) *An stof zit een kaante, en an sokken ok* (Ma) 9. in *van kaant maeken doden*, ook (wederk.): zelfmoord plegen (Bdie, Diz, Nbk, Nw, Ol-Nl): *Hi'j het 'm van kaant maekt* (Bdie) * *Bin jow moffen van kaant? Om mien pat maekten ze alle moffen van kaant* woordspeling uit de tweede wereldoorlog (Op), *Alles het twee kaanten* alles heeft z'n voor en tegen, heeft ook een andere invalshoek (b)

kaantehakken z. *kaantophakken*

kaantehujjen (Ste) onbep. w. ['k...] 1. hooi van de rand van het land harken (in de richting van het midden)

kaantekappen z. *kaantophakken*

kaantekoeke z. *kaantkoeke*

kaanteldeure (Dhau, Dho, Ld) - kanteldeur

kaantelen zw. ww.; overg., onoverg.; kaantelde, het/is kaanteld ['kã:ntlɛ] 1. kantelen *De boot die moet kaanteld wodden* (Sz), *Hi'j het de stiender kaanteld, en ik hebbe ze weer terechtelegd* (b),

Euliekoeken kaantelen wel es in de eulie onder et bakken (Dfo), *'t Voer huj is kaanteld* (Nbk), *Pas op mit dat diggelgoed, laot et niet kaantelen* (Op), *Die raemen kun kaantelen* zijn tuimelramen (Dho)

kaantemi'jen z. *kaantmi'jen*

kaanten I bn.; attr. ['kã:ntɛ] 1. kanten, van kant *De kaanten musse hadde een raand en kwam over et oorierzer, en daor kwam de kippe weer over* (Ste), *Die hadde een hiele kaanten jurk* een jurk geheel van kant (Ma), *een kaanten kraegien op 'e jurk* (Np), *een kaanten bloesien* (Nbk), *een kaanten krietien* (Nbk)

kaanten II (Np) zw. ww.; overg.; kaante, het kaant 1. recht trekken, in *Hi'j kaante de schoolers* (Np)

kaantenmi'jen z. *kaantmi'jen*

kaanterichel z. *kaantrichel*

kaantespitten (Ste) onbep. w. ['kã:ntɛ spitɛ] 1. spittend bijwerken van akkerkanten waar men niet met de ploeg kan komen

kaantestikker z. *kaantstikker*

kaanthakken z. *kaantophakken*

kaanthaoke (Ld, Mun, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) ['kã:nt...] - kantelhaak

kaantien et; kaanties ['kã:ntin] 1. kleine kant, randje op et kaantien van et zwembad, *'t Was op 't kaantien of die grap*, opmerking kon maar net door de beugel (Diz), ook: het scheelde niet veel of het was misgegaan (Nbk), *de kaanties d'r of lopen* (Bu, Db, El, Nbk, Np, Nw, Ste), *Een gaorenklopper dat is iene die om de kaanties lopt* id. (Nw) 2. smalle horizontale strook kant in wit gordijn (vitrage) (Nbk), smalle bewerkte rand aan een gordijn (Bu, Nw, Ste) 3. bladzij van een stuk papier waar men op schrijft *Veur zien inleiding schreef hi'j wel tien kaanties vol* (l), *een brief van vief kaanties* (Nbk) 4. in *de scharpe kaanties bin d'r (wat) of* (Nbk) 5. boordsel van kant (Mun, Spa)

kaantieshakken z. *kaantophakken*

kaantiesmi'jen z. *kaantmi'jen*

kaantiesmusse (Bdie, Nw) de; -n ['kã:ntis...] 1. bep. floddermuts met aangebreide of aangehaakte plooiën

kaantig Ook *kantig* (WH) bn., bw.; -er, -st ['kã:ntɛx/kan...] 1. goed gebouwd, evenredig van vorm, met strakke, rechte lijnen en evt. rechte hoeken (wat de bouw

betreft) *een kaantige koe* (Db, Np, Obk), *een mooi kaantig huus* (El, Nbk), *'t Huus is al wat jaoren oold, mar et is nog goed kaantig* (Op), *...mar et staot d'r nog kaantig bij* (Op), *'t Is een kaantige kerel* (Ol-Nl), *Die soldaot staot d'r kaantig op* (Mun), *kaantig wark leveren* (Ste), *Die tuun ligt d'r mooi kaantig henne* (Nt), *een mooi, kaantig stok laand* (Obk, Ol-Nl, Ow), *Aj' dat pad ofstikken [met een schop] moej' de liende bruken, want et is niet kaantig meer* (Bu), *Dat is een kaantig bakkien, dat kan 'k daor goed veur gebruiken* (Dho), *Mien heit kon vroeger best hujlaeden, wat stonnen de voeren d'r dan kaantig op* (Db), *een mooi, kaantig voer huj* (Spa, Bdie), *ronde paolen kantig maken één of meer vlakke kanten eraan maken* (Spa)

kaantinharken (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; het kaantinharkt ['kã:ntinharkɿ] 1. het gemaaid gras van de rand van het grasland wegharken (vooral: zodat men het bij de verdere bewerking met machines net zo makkelijk meeneemt als het andere gras)

kaantiplaggen (Ow) onbep. w. ['kã:ntimplagɿ] 1. bijwerken, glad, effen maken van de randen van de akker (waar men niet goed met de ploeg kan komen) (Ow)

kaantinplassen (Ma) onbep. w. ['kã:ntimplasɿ] 1. bijwerken, glad, effen maken van randen van de akker (waar men niet goed met de ploeg kan komen)

kaantinslichten (Ma) onbep. w. ['kã:ntɪslɪxtɿ] 1. bijwerken, glad, effen maken van de randen van de akker (waar men niet goed met de ploeg kan komen), ook inzake een zandweg, met name zodanig dat de grond, de zoden van de kanten in de diepe sporen komen

kaantinstikken (Db) onbep. w. ['kã:ntɪstɪkɿ] 1. met een schop bijwerken van de kant van de akker, nl. daar waar men niet goed met de ploeg kan komen (Db)

kaantklossen (Db, Obk) ['kã:ntklosɿ] - kantklossen

kaantklosser (Obk) ['k...klosɿ] - kantklosser

kaantkoeke (verspr.) Ook *kaantekoeke* (Diz, Ste), *kantkoeke* (WH) ['k...] - kantkoek *Kaantekoeke gavven de bakkers wel es an een grote huusholige* (Ste)

kaantkussen (Nw) et; -s; -tien

['kã:ntklosɿ] 1. bep. kussen gebruikt bij het kantklossen, nl. waarop men het kant vastzet met spelden

kaantlaoge (Bu, Dfo, Ow) de; -n; ...laogien ['k...] 1. hetz. als *rollaoge*, z. aldaar (Bu). 2. rij van opgetaste stukken hooi, garven e.d., aan de kant van een laag hooi, graan, met name ook op een wagen (Dfo, Ow)

kaantlijn (Nbk) Ook *kantlijn* (Nbk) ['k...] - kantlijn (op papier, een marge aangevend)

kaantmi'jen (Db, Dhau, Mun, Np, Op, Wol) Ook *kaantemi'jen* (Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Ste), *kaantopmi'jen* (Bdie), *kaantenmi'jen* (Pe-Dbl), *kaantiesmi'jen* (Nt, Spa), *kantiesmi'jen* (Spa), *kaantanmi'jen* (Ol-Nl), onbep. w. ['k.../'kã:ntis.../'kantis.../'...] 1. hoeken of stroken gras maaïen die aan de kant zijn blijven staan (vooral: met een zeis, nl. daar waar men niet met een maaimachine kan komen)

kaantmure (Bdie, Ste) ['k...] - zijmuur

kaantmusse (Dhau) de; -n; ...mussien ['k...] 1. fraaie witte, gesteven muts zonder plooiën, veelal van kant; met name gedragen wanneer men op visite ging

kaantofstikken (Nbk) onbep. w. ['k...] 1. de kant afsteken met een schop e.d., met name de kant van een tuin, van een stuk bouwakker

kaantonne z. *kaarntonne*

kaantophakken (Db, El, Ld, Mun, Nbk, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol) Ook *kaanthakken* (Dhau, Nbk), *kaantehakken* (El, Np, bo: Nw), *kantieshakken* (Spa), *kaantieshakken* (Spa), *kaantekappen* (Bu) onbep. w. ['kã:ntophakɿ/'kantis.../'kã:ntis.../'...] 1. met de zeis hoeken of stroken gras maaïen die aan de kant zijn blijven staan (en waar men niet met een maaimachine kan komen; nogal eens met kleine, hakkende bewegingen uitgevoerd); ook wel gezegd van het op die manier bewerken van de kanten van een sloot

kaantopmi'jen z. *kaantmi'jen*

kaantopsnujjen (Op) onbep. w. ['kã:ntopsnɿ] 1. afsnoeien, weghakken van houtgewas langs de kant (van bos, houtwal, sloot)

kaantopzetten (bo: Bu) onbep. w. ['kã:ntopsetɿ] 1. opzetten, opmaken van de kanten van met name een vracht hooi op

kaantploeg - kaarn

een ouderwetse boerenwagen *Bij 't kaantopzetten had ie an de achterkaant wel een schieveloop, een soort ketrol (...), daor deej' de liende deur, dan trokken ze beter an* (bo: Bu)

kaantploeg (Bu) de; -en ['kã:ntplux] 1. éénscharige ploeg aan een trekker met behulp waarvan men de laatste beide voren aan de kant van een akker er alsnog bij trekt

kaantrecht (Diz, Ma, Mun, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Wol, ZW) [aks. wisselt] -kantrecht, ook algemener: met rechte zijden, hoeken *Dat is mooi kaantrecht* gezegd bijv. van een stuk gras dat gemaaid moet worden (Ma)

kaantrichel Ook *kaantriegel* (Mun, Ow), *kaanterichel* (Wol) de; -s; -tien ['kã:nt rix]/...rig]/...kã:ntã...] 1. smalle strook gras aan de zijkant, met name langs greppels, die men niet heeft kunnen maaien met de machine

kaantriegel z. *kaantrichel*

kaantschoppe (Bdie, Bu, Dfo, Np, Obk, Ol-Nl, Ste) Ook *kaansschoppe* (Ste), *kantschoppe* (Spa) de; -n; ...schoppien ['kã:ntskopã/'kã:s.../'kant...] 1. platte en scherpe schop met punt of rechte snede aan het eind *Ze bruukten de kaantschoppe om plaggen van et laand te haelen* (Ol-Nl), *Deur de kleine boeren wodde vaeke een kaantschoppe bruukt veur et hujstikken of et meststikken in de potstal* (Bu), nl. i.p.v. een *hujsplitter*, d.i. een hooispade met voetsteun (Bdie) 2. rechthoekige ijzeren schop met lange steel, met behulp waarvan men veen onder het water weg tilt (Obk)

kaantsnieden (Diz, Np) onbep. w. ['kã:nt snidn] 1. de kant van een sloot e.d. afkanten, met name werken met een *kaantsnieder*, een lang stalen mes, soort recht zeisblad in het verlengde van een lange stok, waarmee de begroeiing van de kanten van de sloten recht afgesneden wordt

kaantsnieder (Ma, Ste) de; -s; -tien ['kã:ntsnidr] 1. lang stalen mes, soort recht zeisblad in het verlengde van een lange stok, waarmee de begroeiing van de kanten van de sloten recht afgesneden wordt

kaantspiegeltien (Nw) et; ...ties ['k...] 1. één der beide spiegeltjes ter weerszijden van een grotere spiegel van een toilettafel

kaantsteek (Nbk) ['k...] -kantsteek
kaantstien (Bu, Nbk) de; -en, -der; -tien ['k...] 1. steen aan de zijkant geplaatst, bijv. als steunende of afsluitende rij naast de tegels van een tegelpad, inzake een stenen pad e.d.

kaantstikker (Db, Mun, Nt, Pe-Dbl, Wol) Ook *kaantestikker* (Dho) de; -s; -tien ['kã:nt(ə)stikr] 1. lang stalen mes, soort recht zeisblad in het verlengde van een lange stok, waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen worden

kaanttekening (l) ['k...] -kanttekening: opmerking die een bedenking of nadere nuancering inhoudt

kaantvore (OS, verspr. WS) Ook *kantvore* (WH) de; -n; ...voortien ['kã:ntfo:ørã/'kant...] 1. vore aan de zijkant van de akker *'k Moet de kaantvore nog inschoffelen* naar binnen toe schoffeland bijwerken van de zijkant, waar men met de ploeg niet goed bij kan (Np), zo ook *de kaantvore ofkaanten* id. (El) en *de kaantvore inplaggen* (El)

kaantwaark z. *kaantwark*

kaantwark Ook *kaantwaark* (Nw) -kantwerk

kaantzwad (Bdie) et; ...zwaeden; ...zwattien ['kã:ntswat] 1. strook gemaaid gras aan de kant van het gemaaide perceel

kaap de; kapen [ka:p] 1. kaap (in zee) *Kaap de Goede Hoop*

Kaapkelonie (spor.) - Kaapkolonie

Kaaps (l, Ol-Nl) - Kaaps *een Kaapse ente* bep. siereend (Ol-Nl)

kaar z. *keer*

kaarf z. *karf*

kaarfstok z. *karfstok*

kaarkebaanke z. *karkebaank*

kaarkebelasting z. *karkebelasting*

kaarkeboek z. *karkeboek*

kaarke z. *karke*

kaarkebuul z. *karkebuul*

kaarkganger z. *karkganger*

kaarkhof z. *karkhof*

kaarkklokke z. *karkeklokke*

kaarks z. *karks*

kaarkvoogd z. *karkvoogd*

kaarmen z. *karmen*

kaarn Ook *karn* (Ol-Nl, Spa), *kaan* (Ow) de; -s; -tien [ka:rn/ka:rn/kã:n] 1. karn, installatie om mee te karnen *Veurdãt de*

botterfebrieken d'r waeren, hadde iedere boer een kaarn om botter te maeken (Op), *We kun oons nog veurstellen dat de kaarn vroeger in de kelder ston* (Obk), *In de oorlog hadden we een kaarn in de busse nl. melkbus* (Nbk), *As een vrouw heur vroeger mit de kaarn niet reddden kon, dan was 't gien goeie boerinne* (Db), *De karn is groot de boter is gereed* (door het karnen) (Spa), *zo demp as een kaarn erg kortademig* (Bu) 2. ronde, naar boven taps lopende, hol gelegde stapel turf (Bu) *turf op 'e kaarn leggen om te dreugen* (Bu)

kaarnekløsse (Dmi, Obk, Pe-Dbl, Ste) ['ka:rnəklosə], in * *Hossebosse kaarnekløsse/Nog een stoot/Dan is de botter groot* tekst van een schootliedje (Dmi, Obk), (gezongen bij het karnen, wanneer water werd toegevoegd:) *Hossebosse kaarnekløsse/De botter wil niet broezen/Dan za'k d'r waeter bij' doen/Dan zal ze wel beginnen te soezen* (Ste), *...Doe d'r dan wat waarm waeter bij'/Dan zal 't wel beginnen te goezen* (Pe-Dbl)

kaarnen (OS, Bdie, Bu, Diz, Np, Nt, Ste, Wol) Ook **karnen** (Diz, Ld, Mun, Nw, Ol-Nl, WH), **kanen** (Nbk, Ow) ['ka:rnən, 'ka:rn (Bdie, El)/'karnən/'kã:n:] 1. karnen (van melk) *In de oorlogsjaoren begonnen de meensken weer te kaarnen* (Obk), *Ze weren an 't kaarnen* (Nbk), *In de oorlog karnden we mit een weckflesse* (Ld), *Soepe haelde ie ok wel mit een halve kokesneute uut de botter mit et kaarnen* (Ste) 2. enigszins ronddraaiende bewegingen maken: door ingespannen paarden die even kunnen rusten (Ma) *De peerden die stonnen te kaarnen* (Ma)

kaarngerei (Obk, Ste) et ['k...gərej] 1. benodigdheden voor het karnen (zoals de polse, het peerdehaoren zijgien, nl. om de boter door te doen, en de botterpronker (Ste))

kaarngoed (Bdie, Op) Ook **karngoed** (Diz), **kaangoed** (Ow) et ['ka:rnɡut/...aʁ...] 1. de benodigdheden voor het karnen

kaarnhoek z. **kaarnhoeke**

kaarnhoekdeure (Ste) de ['k..., ...'d...] 1. deur naar de **kaarnhoek**

kaarnhoeke (verspr.) Ook **kaarnhoek** (ZW, Db, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, b), **karnhoek** (WH, Ol-Nl), **kaanhoeke** (Ow), **kaanhoek** (Nbk), **karnhoeke**

(Mun), **kaandoek** (bo: Nw) de; -n; ...hoe-kien ['k...huk(ə) /.../kã:nduk] 1. ruimte in de boerderij waar gekarnd werd, waar de benodigdheden voor het karnen stonden, met name de karnmolen *Naost et meulehokke haj' de kaarnhoeke; daor waor et peerd leup was et stoffig, dus de kaarnhoeke was daor naost, et mos schone blieven; boven de kaarnhoek zat een zooldertien, boven et meulehokke niet* (Ste)

kaarnhoepe (k: Ste) de; -n ['k...] 1. brede hoep boven om de karn, boven de rand van de karn uitstekend; van ijzer of koper, ter versiering (k: Ste)

kaarnhokke (Bu) - karnhok

kaarnhond (verspr.) Ook **kaanhond** (Ow),

karnhond (WH, Mun, Ol-Nl) - karnhond

kaarnkaemer (Pe-Dbl) de; -s ['k...] 1. ruimte in het gebouw waar men karnt

kaarnlit (k: Ste) et; -ten; -tien ['ka:rnli:t] 1. deksel van een karnton (met in het

midden een opening waardoor de karnpols stak)

kaarnmeule Ook **karnmeule** (Mun, Ol-Nl, WH), **kaanmeule** (Nbk, Ow) ['k...] - karnmolen *Veur de kaarnmeule kwam bij' de kleine boeren een hond, bij' de groten was 't een peerd* (Obk)

kaarnpad (Ste) Ook **karnpad** (Sz) et; ...paeden; ...pattien ['ka:rnpat] 1. cirkelvormig trajekt dat het karnpaard of de karnhond loopt bij het karnen met een karnmolen *Vroeger leup d'r in et karnpad een hond rond om de zwengel rond te kriegen* (Sz)

kaarnpeerd (Db, Op, k: Ste) - karnpaard

kaarnpols z. **kaarnpolse**

kaarnpolse (Dfo, Np, Ste, k: Ste) Ook

kaarnpols (Nw), **kaarnpoolsien** (Np)

['k...pols(ə), ...zə (Ste)/...po:lsin] - karn-

pols, in een karnton of (door een houten

deksel) in een melkbus gestoken (waarmee

men karnde) *'t Kaarnpoolsien daor zatten*

gatten in, dan kon de melk d'r deur (Np)

kaarnpoolsien z. **kaarnpolse**

kaarnrad (Nbk) Ook **karnrad** (Mun) et;

...raeden ['k...rat] 1. het grote getande wiel,

kamrad van een karnmolen, door een

trekdier in beweging gebracht

kaarnsel (Ste) Ook **karnsel** (Ol-Nl) et

['ka:rnsl/'karn...] 1. de hoeveelheid melk voor één keer karnen (plm. 16 liter (Ste))

kaarnspullen - kaastekop

As d'r weer een karnsel was, wodde d'r weer karnd (Ol-Nl)

kaarnspullen (Db, Dfo) mv. ['k...spʌlŋ] 1. de benodigdheden voor het karnen

kaarntonne (verspr.) Ook **karntonne** (WH, Mun, Ol-Nl), **kaantonne** (Ow) de; -n; -gien ['k...]. 1. karnton *Hi'j het een lief as een kaarntonne* een groot, dik lijf (Nbk)

kaarnwanne (Pe-Dbl) de; -n ['ka:ɾnwənə] 1. door een karn aangedreven kafmolen

kaarnwaoge (k: Ste) de; -n ['k...wɔ:gə] 1. aan de zolder bevestigd werktuig waarmee men zelf (handmatig) op- een neergaande bewegingen kon maken bij het karnen; gebruikt door boeren als alternatief voor een karnmolen wanneer men daar niet over beschikte (dit karnen staat nog als een moeizame arbeid bekend) (k: Ste)

kaarnwiene (Obk) de; -n ['ka:ɾnwinə] 1. met behulp van een karn aangedreven kafmolen

kaarve z. *karf*

kaarven z. *karven*

kaaste I Ook **kaste** (WH), **kast** (bet. 4: spor. OS en west. van Op) de; -n; kassien ['ka:stə/'kast(ə)] 1. kast: bep. meubelstuk *Je kleren hangen in de kaaste* (Ma), *'k Hebbe de kaaste schonemaekt* (Diz), *de kaaste op 'e kop zetten* de kast gaan schoonmaken (Sz), ook: alles in een kast doorzoeken (Nbk), *De moezen liggen d'r dood veur de kaaste* het is er een armoedige boel (Np, Op, Dho), *Die meensen hebben nog wel wat in de kaaste* beschikken in ruime mate over financiële middelen (Op), *Och stik vent, aj' mi'j op 'e kaaste hebben willen, moej' vroeger opstaon* als je me op de kast wilt krijgen (b), waarnaast *We hebben 'm es mooi op 'e kaaste zet* (Ma, Np, Nw, Op, Dfo), *Hi'j zit zo mar op 'e kaaste* raakt snel geïrriteerd, met name door grapjes (Nt, Sz, Diz), *Wat kuj' die gauw op 'e kaaste kriegen* snel vinnig doen reageren (Pe-Dbl), (gezegd om iemand z'n werk te doen aanvangen): *'k Zal jow op 'e kaaste zetten* (Nbk), ook gevolgd door *...en zels et wark doen!* nl.: je dacht zeker dat ik het werk zou doen (Nbk), *Zoe'n iene is geschikt om op 'e kaaste te zetten, wat een pronkerd!* (Dho), *iene op 'e kaaste jaegen* (verspr.), *iene de kaaste uutvegen* de les lezen (Db, Dfo, Dhau, Nt, Pe-Dbl, Spa, Ste): *Wat daenkt hi'j wel! We zullen 'm es*

goed de kaaste uutvegen (Dfo), *van et kassien naor de mure sturen* (verspr.), *...lopen* (Dho, Ld, Wol), bij vgl.: *een kaaste van een huus* een groot huis, zo ook *Dat huus is een raere oolde kaaste* (Op), *een kaaste van een kerel* een grote, zwaargebouwde man (Np), *een kerel as een kaaste* een stevig gebouwde, sterke en tevens handige, alerte man (Ld) 2. bijenkast (Nbk, bs: Dfo, El, Obk, Op) 3. klokkekast (Ol-Nl, Op) 4. gevangenis (OS, ZW, Diz, Np, Op, spor. west. van Op) 't *Was vroeger een grote schaande aj' de kaaste in raekten* (Db), *Hi'j het drie maonden in de kaaste zeten* (Pe-Dbl), *Hi'j moet nog veertien dagen de kaste in* (Sz) 5. (verkl.) bochel (van een rug), bult (verspr. OS, Np, Op, Ste, Pe-Dbl) *Hi'j het een kassien op 'e rogge* (Pe-Dbl), *...lopt mit een kassien op 'e rogge* (El), (spottend van, tegen iemand met een bult) *De bult kakt onder 't kassien* (b)

Kaaste II (Bdie, Ma, Nbk) Ook **Kaste** (Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) of **Kast** (verspr. OS, Spa, Sz, Wol) de; -n; Kassien ['ka:stə; kast(ə), ...ʃ...]. 1. mansnaam: Kas, Karst *een kerel as Kaaste* een forse, sterke kerel (die vaak tevens handig en alert is) (Bdie, Ma, Nbk), ook *...as Kaste* (Diz, Np, Op), *...as Kast* (verspr. OS, Spa, Sz), vaak schertsend gevolgd door *...en Kaaste is een strontbult* (Nbk), *...en Kaaste* [of var.] *was* [of: *is*] *een kerel as een strontbulte* (Db, Nbk, Nw, Pe-Dbl, Spa, Sz, Diz), *...een kerel as een dongbult* (Dhau, Obk), *...as een onderdeure* (Spa), *...as een onderdeurtien* (s: Db), *...as turfmit* (Ol-Nl), *...en Kast was een kerel as een boom* (Ow), *...een kerel as een strontbult. En wat bin i'j dan?* (Nbk), *...en Kast is een kerel die de broek bast* (b)

kaastedeure de; -n; ...deurtien ['k..., ...'d...]. 1. kastdeur

kaastekleren (Dho, Nbk) mv. ['k...] 1. fraaie, deftige en daardoor zelden gebruikte kleren, die steeds in een kast hingen *Kaastekleren haj' haost nooit an, die kwammen d'r allienig uut mit schoonmaeken* (Nbk)

kaasteklokke (verspr. OS, Diz, Mun, Op, Sz, Ol-Nl, Wol) = kastklok

kaastekop (Bdie, Ol-Nl, Op) de; -pen ['ka:stəkɔp] 1. bovenste deel van een kast,

vaak met houtsnijwerk versierd: kuifstuk
kaastekrone (Nt) de; -n ['k...] 1. veelal met enig houtsnijwerk versierd, bovenste stuk van een kast (kuifstuk)
kaastelae (OS, verspr. WS) Ook **kaastelaede** (Bu, Nt, Ol-Nl), **kastela** (WH) de; -den; -gien ['k...le:] 1. la van een kast
kaastelaede z. **kaastelae**
kaastemaeker Ook **kastenmaker** (Sz) ['k.../'kastn...] - kastenmaker
kaastemaakeri'je (spor.) de [...'r..., z. -i'je] 1. kastenmakerij 2. het maken van kasten *Kiek niet zo krek, 't is gien kaastemaakeri'je* je hoeft niet zo sekuur te zijn, zo precies te werken of te beoordelen (Ste)
kaastemaekerswark (Ste) et ['k...] 1. het werk van een kastenmaker, in *Kiek niet zo krek, 't is gien kaastemaekerswark* je hoeft niet zo sekuur te zijn, niet zo precies te werken of te beoordelen (Ste)
kaastepepier (Np, Ste) Ook **kastepepier** (Spa) ['ka:stəpəpi:ər/'kas...] - kastpapier
kaasteplaanke (verspr.) Ook **kasteplanke** (Sz), **kaastplaanke** (Ste) - kastplank
kaastepote Ook **kastepote** (WH) de; -n; ...potien ['k...] 1. één der poten waar een kast op staat
kaasteraand (Ld, Obk, Ste) Ook **kasteraand** (Spa) - kastrand
kaasterim z. **rim**
kaastesleutel (Nbk, Np) de; -s; -tien ['k...] 1. sleutel behorend bij het slot van een kast
kaasteslot (Bdie, Np, Obk) et; -ten; -tien ['k...] 1. slot van een kast
kaastewaand (spor.) de; ...wanen 1. kastenwand
kaastiemker (bs: Dfo, El, Obk, Op) de; -s; -tien ['k...] 1. iemker die hoofdzakelijk met bijenkasten werkt en minder of nauwelijks met korven, i.t.t. een *körf-iemker*
kaastiemkeren (bs) zw. ww.; onoverg.; kaastiemkerde, het kaastiemkerd ['k...im kʀɪ] 1. honing winnen met gebruikmaking van een bijenkast (i.t.t. een korf)
kaastplaanke z. **kaasteplaanke**
kaastrim z. **rim**
Kaatje (spor.) de; -s ['ka:tjə] 1. vrouwennaam * *Oolde Kaatje van Medemblik/Had de kont van koffiedik* (Bu)

kaats z. *kiets* II
kaatsbond (l) - kaatsbond
kaatsclub (spor.) - kaatsclub
kaatseballe z. **katsjeballe**
kaatseballe z. **katsjeballe**
kaatsen ['ka:tsɲ] - kaatsen: het kaatsspel spelen
kaatser ['ka:tsɪ] - kaatser
kaatsjeballe z. **katsjeballe**
kaatsjeballe z. **katsjeballe**
kaatsvereniging (l) - kaatsvereniging
kaatswedstried - kaatswedstrijd
kabbelen ['kab|ɲ] - kabbelen: met kleine golfjes gaan, van water
kabbeljauw (spor.) ['kab|jɔʊ] - kabeljauw
kabbenet z. **kammenet**
kabberet et ['kabə'ret] 1. bep. vorm van kleinkunst: kabaret
kabberetaovend (spor.) - kabaretavond
kabberetgezelschap (spor.) - kabaretgezelschap
kabberetgroep (spor.) - kabaretgroep
kabberetier (spor.) ['kabə'retjɪ:, ook wel ...jɪj, ...bəre...] - cabaretier
kabberetlied (l) - kabaretlied
kabberetpergramme (verspr.) - kabaretprogramma
kabberettekst (spor.) - kabaretttekst
kabberetveurstelling (spor.) - kabaretvoorstelling
kabel de; -s; -tien ['ka:b] 1. kabel van touw *D'r is een kink in de kabel* (Nbk), *D'r komt...* (Nbk) 2. kabel voor geleiding van elektriciteit 3. kabeltelevisie *Zitten jim in de Westhoek al an de kabel?* (Nbk), *Zetten jim et berichien even op 'e kabel?* (Ow) 4. aan een kabel in bet. 1 doen denkende versiering in een trui (Dho, Nbk) *Een slangenaod is een kabel in een trui* (Nbk), *Aj' kabels breien, moej' kruzen* (Dho, Nbk)
kabelabonnee (l) - kabelabonnee
kabelabonnement (l) - kabelabonnement
kabelbaene - kabelspoorweg
kabelbedrief (spor.) - kabelbedrijf
kabelbreuke (l) - kabelbreuk
kabeldeuze (spor.) - kabeldoos
kabeldraod (spor.) - kabeldraad
kabelgeute (spor.) - kabelgoot
kabelhaspel (spor.) - kabelhaspel
kabelkraante (verspr.) - kabelkrant
kabelnet (verspr.) - kabelnet, met name inzake kabeltelevisie
kabelomroep - kabelomroep

kabelsleuve - kachellak

kabelsleuve (Nbk) - kabelsleuf
kabelslot (spor.) - kabelslot
kabelsteek (Nbk) - kabelsteek
kabeltillevisie - kabeltelevisie
kabeltouw (spor.) et ['k...] 1. ankertouw of ander zwaar touw
kabeltrui (Nbk) - kabeltrui
kabelverbiening (I) - kabelverbinding
kabine (verspr.) Ook *kebine* (verspr.) [ka'binə/kə...] - kabine: in een (vracht)auto of vliegtuig
kabinet z. kammenet
kabinetsdeure z. kammenetsdeure
kabinetskoeme z. kammenetskoeme
kabinetslae z. kammenetslae
kabinetspote (OI-NI) de; -n; ...potien [kabi'netspo:tə] 1. één der poten van een kabinet (bep. kast) 2. (mv.; ruw) lompe, grote voeten *Gao toch weg mit je kabinetspoten* (OI-NI)
kabouter z. keboolter
kachel I de; -s; -tien ['kax] 1. kachel *de kachel anmaeken, ...stoken, ...an hebben, bi'j de kachel zitten gaon, De kachel braant* (Bdie), *De kachel is lekker waarm* (Diz), *As et huus schonemaekt wodde in de meitied, kwam de kachel van de heerd* (Obk), *De kachel kan d'r wel weer goed bi'j verwarming van het woonvertrek is wel weer noodzakelijk* (OI-NI), *altied mar bi'j de kachel zitten (blieven)* er nooit eens uit komen, nooit ergens naar toe gaan (Nbk), *Hij was zo dronken as een kachel* (Mun, Obk)
kachel II bn.; pred. 1. kachel, dronken *Die man het te lange in 't kefé west, hi'j komt d'r kachel uut* (Bu), *...zoft him elke dag kachel* (Db), *Hij was aorig kachel* (Ma), *...goed kachel* (Dhau, El, Spa), *...hatstikke kachel* (Ld), *...zo kachel as (ik weet niet) wat* (Spa, Np) 2. zich niet goed voelend (Ste) *Wat bin 'k toch kachel* (Ste)
kachelanmaek (El) de ['kax|ãme:k] 1. het aanmaken van de kachel *Vroeger kwammen de prikkies in huus veur de kachel-anmaek* (El)
kachelanmaeken (Nbk, Op) Ook **kachelanzetten** (Obk, bo: Dho) onbep. w. ['kax|ame:kj/...ansetŋ] 1. het aanmaken van een kachel *As de turf in de kachel glad was, ging ze in de doofpot, veur 't kachelanmaeken* (Op), *Talhoolt was veur kachelanzetten: kleufd, op lengte,*

kachelklaor (Obk)
kachelanzetten z. kachelanmaeken
kachelbossel (Np, Nt, Obk) de; -s; -tien ['k...] 1. kachelborstel
kacheldeksel (El) ['k...] - kacheldeksel
kacheldeure de; -n; ...deurtien ['k...] 1. (vaak verkl.) kacheldeur *Ie moe'n even de kacheldeure dichtdoen, eers dan rookt hi'j* (Nbk)
kachelgat et; -ten; -tien ['kax|gat] 1. gat of elk der gaten aan de bovenkant van een kachel dat met in rangorde groter wordende platte ringen en een dekseltje in het midden werd dichtgemaakt; met name gebruikt om er een ketel op te kunnen zetten waarbij het onderste stuk in de kachel stak *Et kachelgat, daor kwam de ketel in* (Nbk), *...op* (Nbk), *Et kachelgat, daor mossen de ringen op* (Ma), *et grote kachelgat* (Obk), waarnaast 't *kleine kachelgat* (Obk)
kachelglaans (Nbk, Ste) - kachelglans
kachelhaokien (Np, Obk, Op) et; ...haokies ['kax|hə:kɪn] 1. haakje bij een kachel behorend waarmec men de verschillende ringen en met name het deksel van het kachelgat kan nemen
kachelhekke (Spa, Ste, Sz, Wol) Ook **kachelrekkien** (Spa) et; -ken; ...hekkies ['k...hekə/...rekin] 1. (vaak verkl.) hekje voor een kachel, vooral om kinderen er niet bij te laten komen, om wasgoed op te drogen
kachelhooft (Bu, Dhau, Np, Op) Ook **kachelhout** (Spa) et ['k...] 1. hout bestemd voor de kachel *'t Kroemhooft uut de boom was veur 't kachelhooft* (Dhau), *blokkies hooft deurhakken veur kachelhooft* (Np)
kachelhooftien (Bu, Nbk, Np) ['k...] - kachelhoutje *Even de kachelhoofties deurhakken!* stukjes hout bestemd voor de kachel (Np, Bu)
kachelhout z. kachelhooft
kachelklaor (Obk) bn. [aks. wisselt] 1. geschikt, klaargemaakt om als brandhout in de kachel te dienen *Talhoolt was veur kachelanzetten: kleufd, op lengte, kachelklaor* (Obk)
kachelkop (Bdie, Op, Spa, Wol) de; -pen ['k...] 1. kop, in het bijzonder bovenste, nikkelen stuk van een *klomkachel*, ook als scheldnaam gebruikt (Bdie)
kachellak (Op) ['kax|ak] - kachellak

kachellappe (Np) de; -n; ...lappien ['kax|apə] 1. vod om de kachel mee schoon te maken

kachellit (OS, Np, Op, Ste) et; -ten; -tien ['kax|t] 1. kacheldeksel * *Die zit, zee de smid, en hi'j zette zien vrouw op 't kachellit* (Nbk, Spa)

kachelmaantel (Nw) ['k...] - kachelmantel
kacheloven z. *kachelovend*

kachelovend (Nbk, Np, Obk, Ste) Ook *kacheloven* (verspr.) de; -s; ...oventien, ovenpien ['kax|o:bm(t)] 1. oven van een kachel

kachelpiepe (OS, Bu, Diz, Np, Ol-Nl, Wol) Ook *kachelpupe* (verspr. WS, Obk) de; -n; ...piepien ['k...] 1. pijp van een kachel *een stok kachelpiepe* (Np) 2. cilinderhoed, hogehoed (Dho, Diz, Nbk, Pe-Dbl, Ste)

kachelpiepekrabber (El, Ma) Ook *kachelpupekrabber* (Ste) de; -s; -tien ['k...] 1. blad aan dat van een schoffel doen denkend, kachels aan een stok, met behulp waarvan men roet uit kachelpijpen krabde, of soortgelijke krabber

kachelplate Ook *kachelplate* (Spa) ['k...] - kachelplaat, nl. onder een kachel, ook achter de kachel, nl. staand in de schoorsteen

kachelplate z. *kachelplate*

kachelpoets (Dfo, Diz, Ma, Nbk, Np, Ste) ['kax|puts] - kachelpoets *Vroeger haj' kachelpoets in een zakkien en daor deej' tarpentien op, dan wodde dat mongen en dan poetsten ze daor de kachel mit* (Nbk)

kachelpoetsen (Nbk, Nw) onbep. w. ['kax|putsn] 1. poetsen van een kachel, met name met *kachelpoets*: *Vroeger mossen we altied kachelpoetsen, tot hi'j glom as een ekkel* (Nw)

kachelpoetslappe (Bu) de; -n; ...lappien ['k...] 1. lap waarmee men de kachel poetst

kachelpoetsvodde (Np) de; -n; -gien ['k...] 1. vod waarmee men de kachel poetst *We bruken de kachelpoetsvodde om de plate te schoeren* (Np)

kachelpoke z. *kachelpook*

kachelpook Ook *kachelpoke* (Db, Ol-Nl, Ste) de; ...poken; ...pokien ['kax|po:k(ə)] 1. pook gebruikt bij een kachel

kachelpot (Bdie) de; -ten; -tien ['kax|pot] 1. pot, deel waarin het vuur brandt, van o.m. de potkachel

kachelpote (Bdie, Nbk, Nw) de; -n; ...potien ['k...] 1. poot van een kachel

kachelpotlood (Nbk, Ste) et ['k...] 1. kachelpoets *Kachelpotlood zat in vierkaante pakkies, krek lucifesdeusies; ie moe'n et anmengen mit tarpentien* (Nbk, Ste)

kachelpupe z. *kachelpiepe*

kachelpupekrabber z. *kachelpiepekrabber*

kachelrekkien z. *kachelhekke*

kachelreunster z. *kachelreuster*

kachelreuster (Np, Op) Ook *kachelreunster* (Np) ['k.../...rã:stɾ] - kachelrooster

kachelring (Bu, Dfo, Ma, Mun, Np, Obk, Op) de; -en; ...rinkien ['k...] 1. elk der ringen die, samen met een dekseltje, de afsluiting vormen van het *kachelgat*, z. aldaar

kachelschaarm (Ste) Ook *kachelscharm* (spor.) et; -s; -pien [k...] 1. ietwat gebogen scherm dat men voor de kachel plaatste, ter bescherming tegen de gloed
kachelscharm z. *kachelschaarm*

kachelschoeve (Sz) de; -n; ...schoefien ['k...] 1. schuif in kachelpijp; bij het verder openen trekt de kachel beter

kachelsleutel (Op) de; -s ['k...] 1. uitstekend deel uit een kachelpijp, dat men vast kan pakken om de klep in de pijp in een andere stand te zetten

kachelsmeer (Op) ['k...] - kachellak, kachelpoets

kachelsmid (Nw, Obk, Spa) ['k...] - kachelsmid

kachelstek (Ste) et; -ken; -kien ['kax|stek] 1. hetz. als *kachelhekke*, z. aldaar

kacheltange (Dfo) de; -n ['k...] 1. flinke tang, gebruikt bij een kachel, o.m. om er kooltjes uit te nemen om in de test van een stoof te doen

kacheltied (Nbk) - kacheltijd

kachelweer (Nbk) - kachelweer

kachelzeil (Obk, Op, Ste) et; -tien ['k...sej] 1. (vaak verkl.) vloerzeil(tje) vóór de kachel *Wat d'r uut de kachel spatte, kwam op et kachelzeiltien* (Ste)

kachelzwatsel (Np) ['k...swaʦs] - kachelzwartsel *Vroeger wreven ze de leren leerzens wel in mit pieterculeie en kachelzwatsel* (Np)

kachelzwilk (Nbk) et ['k...] 1. stukje zeil voor de kachel, op de vloer

kad. - kael**kad.** - kad. (kadastraal)**kadaster** z. *kedaster***kadastraal** (l) - kadastraal *kadastrale**kaorten* (l), *een kadastrale omschrijving* (l)**kadaver** z. *kedaver***kadaverbak** z. *kringebak***kade** (spor.) - kade: walkant 't *Schip ligt an de kade* (Nbk)**kader** et; -s; -tien ['ka:dr̥] 1. kader, raam (fig.) *Dat past niet in dat kader* (l), *in et kader van* (l) 2. kader om bep. gezette tekst *Op et veurste blad ston een berichien mit een kadertien d'r omme toe* (v) 3.kader van een partij, een organisatie e.d. (spor.) *Ze hebben daor gien kader* (Nbk)**kadettien** z. *kedettien***kadoes** z. *kedoeshond***kaek** z. *kaeke***kaekbien** (Bu, Db, Dfo, Dhau, Nbk, Pe-Dbi, Ste, Wol) Ook *kaakbien* (El, Obk), *kaakbeen* (Sz), *kaekebonke* (Nt, Ol-Nl), *kaekbonke* (Ow) ['k.../'k..., k...'b...]

- kakebeen

kaekbonke z. *kaekbien***kaekbot** z. *kaekbot***kaekchirurg** (spor.) - kaekchirurg**kaeke** (verspr. WS, Dfo, Obk, b) Ook *kaek* (bet. 1: spor. WS, verspr. OS, Obk), *kaok* (bet. 1: Ste), *kaoke* (bet. 1: Bdie), *kaak* (spor. OS; bet. 2: Spa), *kake* (bet. 1: Spa) de; -n; kaekien ['ke:k(ə)/kə:k(ə) /ka:k(ə)] 1. kaak van mens en dier (boven- of onderkaak, ook als geheel; ook wel: wang) *Ik kreeg een klap tegen de kaeke, die dee mi'j aekelig zeer* (Pe-Dbi), *Aj' oolder wodden dan wodt et gebit wat te roem, omdat de kaeke inkrimpt* (Obk), *De kaeke het me ommeraeck zwuld* (Np), *Mit 't eten dot mi'j de kaeke wel wat zeer* (Bu), 'k *He 't in de kaeken 'k heb pijn in, last van de kaken* (Nbk), *Hi'j het een slag tegen de kaeken had* (Np) 2. in an de kaak stellen nl. van iemand of iets (Nbk, Spa)**kaekebonke** z. *kaekbien***kaekbot** (Bdie, Mun, Ste) Ook *kaekbot* (Bu, Dho, Diz, Op), *kaokebot* (Bdie) et; -ten; -tien ['ke:kəbot/'ke:gb.../'kə:kə...]1. kakebeen *Et kaekbot zwult 'm* (Dho)**kaekel** (Diz, Np, Obk, n, s: Wol) de; -s; -tien ['ke:k] 1. kletskaus (Diz) *een oolde kaekel* (Diz), *een kaekel in de pot* vrouw die te lang heeft staan kletsen (n) 2. in de *kaekel in de pot hebben* nog niet klaar zijnvan de maaltijd, doordat de vrouw des huizes teveel met anderen heeft gepraat (Np, Obk), zo ook, als vrouwen 's morgens te lang kletsen: *Dat wodt weer kaekel in de pot* (s: Wol)**kaekelbek** (Nt) de; -ken; -kien ['ke:k]bek] 1. praatzieke vrouw**kaekelbont** Ook *kaekelbont* (WH) ['ke:k]bont; aks. wisselt/...a:...]- kaelbont 'k *Vien die ni'je jurk van heur helemaole niet zo mooi, hi'j is mi'j te kaekelbont* (Op), *een kaekelbonte jurk* (Ma), *kaekelbont in de kleren* (b)**kaekelbuurt** (Nbk) de; -en; -ien ['ke:k] by:ərt] 1. buurtje, straat, groep huizen waar men veel kletst, veel druk en luid praat *In Berkoop haj' de kaekelbuurt, daor wodde een boel kaekeld* (Nbk)**kaekelen** Ook *kaokelen* (WH), *kaekelen* (WH) zw. ww.; onoverg.; kaekelde, het kaekeld ['ke:k]n/...o:.../...a:...]1. kaken (door kippen) *De kiepen kaekelen zo, 't zal wel gauw aander weer wodden* (Pe-Dbi), *De kiepen kaekelen dat et een lust is, wat zullen ze een eier leggen!* (Dfo) 2. kletsen, druk en luid praten *Die vrouwlú die kaekelen soms ok hiel wat of!* (Nbk), *Die wieven kaekelden, dat 't leek wel of ze de hoogste ruzie hadden* (Pe-Dbi), *Hi'j kaekelt wel, mar leggen dot hi'j niet* hij schept op maar komt nergens toe, voert niets uit (bl) * *Wel kaokelen mar gien eier leggen* wel praten maar niet werken (Sz)**kaekelkont** z. *kaekelkonte***kaekelkonte** (Bdie, Dfo, Dho, El, Nt, Obk, Op, Ol-Nl, Ste) Ook *kaekelkont* (Db, Dhau, Dho, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Op, Ow, Pe-Dbi, Ste, Wol), *kaekelkonte* (WH) de; -n; ...kontien ['k...]1. praatzieke vrouw *Ie moe'n je mar niet tevule van de praoties van je ni'je buurvrouw antrekken, want ze is een echte kaekelkonte* (Op), *Dat wief is een wondere kaekelkont* (Np)**kaekelmusse** (Nbk, Ste) de; -n; ...mussien ['k...]

1. praatzieke vrouw

kaekontsteking (Ol-Nl, Ste) Ook *kaakontsteking* (Sz) ['k...]

- kaakontsteking

kael Ook *kaal* (WH) bn., bw. (bet. 8); -er, -st [ke:l/ka:l] 1. kaal: van de schedel van mensen, ook van delen van het lichaam (ook van dieren) *Hi'j het een kaele kop* (Ow), *Die hond is op dat plak hielemaol*

kael (Nbk), *Et schaop is kael* het is geschoren (Diz), *een kael heufd* een kaal hoofd (Nbk, Nw), *een kaele knikker* id. (Db, Nbk, Nw), *een kaele plasse* id. (Nbk, Nw), *Grote kiender die studeren, hollen je de hanen aorig kael* kosten veel geld (bo: Op) 2. (van personen) weinig haar meer op z'n schedel hebbend *Hij begint al aorig kael te wodden* (Ste), *Wat is die man vroeg kael* (Db), *Mit veertig jaor hadde die man al een lochte maone, en mit vuuftig jaor was hij al helemaol kael* (Op), *Hij is d'r kael bovenop* hij heeft een kaal hoofd (Np), *kael as een knikker* (ZW, Diz, Nbk, Op, Spa), *...as een biljatballe* (Nt) 3. (van vogels) niet of nauwelijks veren hebbend 4. (van kledingstof, gordijnen e.d.) kaal geworden 5. (van bomen, struiken, planten) zonder blad of naalden *De kastboom is hielemaol kael wodden* (Nbk), *De roepen hebben me die bloeme zowat kael vreten* (Nbk) 6. zonder plantengroei of met alleen nog mos, gras op de bodem bijv. als gevolg van kort afmaaien *De roepen hebben me de tuun zowat kael vreten* (Nbk), *Et laand [weiland] is zowat kael deur de dreugte* (Nbk), zo ook *et laand kael ofmijjen* (Ste), *Dat laand is toch zo kael!* (Dho), ook in *de Kaele Dunen* bep. grote zandverstuiving bij *Appelsche, Jaeg die peerden mar even op et kaele kaampien* het stuk land waarop nog maar erg weinig gras staat; nl. om ze wat minder dik of niet dikker te laten worden (Ma) 7. zeer spaarzaam met bomen of struiken begroeid, nauwelijks bebouwd of anderszins ingericht: inzake een landschap, ook gezegd van een zuinige of niet voltooide inrichting van een gebouw of van een tuin *Wat is et daor een kaele boel op 'e klei* met name veel gezegd van de kleistreek in Friesland (Nbk), *een kaele vlakke* (Db), *'k Wil daor een schilderij henne hangen, ik zit de hieltied tegen een kaele mure an te kieken* (Nbk), *een kael huus* een niet of nauwelijks aangekleed huis (Nbk) 8. zuinigjes, karig, niet royaal *We kregen bij die gierige meensken mar een kael maol* (Db, Obk, Ow), *Hij is kael van de arfenis ofkommen* heeft niets of zeer weinig gekregen (Db), *De eterijfe was daor een kaele beweging* (Diz), *een kaele bedoening* een ongezellig ingericht, een niet of

nauwelijks aangekleed huis, gebouw e.d. (Ma, Nbk), ook gezegd van een karige maaltijd of wanneer men als gast weinig krijgt aangeboden (Ma, Nbk), ook *een kaele boel* id. (Bu, Nbk, Np): *Aj' d'r mar weinig an doen bij een brulloft, dan is et mar een kaele boel* (Nbk), *We kregen mar een peer bakkies koffie en d'r ok nog niks bij, et was mar een kaele boel* (Nbk), zo ook *Die brulloft was mar een kael zaekien, ien koppien koffie en een paer borrelties, daor was et mit of* (Op), *We kregen mar ien kael koppien koffie* zonder ook maar iets erbij (Ma), *...een kael koppien thee* id. (vo, bo: Nw), *een kaele ontvangst, een kael huus* een huis zonder land erbij (bo: Nw) 9. (van een boterham) zonder beleg *een kaele brogge* (Db, Obk, Ow): *In de oorlog hebben een protte meensken een kaele brogge eten* (Db) 10. armoedig, zonder geld te bezitten *een kaele jonker* (Mun), ook: bep. plant: kale jonker (spor.), *een kaele kakmadam* vrouw die zich welgesteld voordoet maar het niet is, *een kaele kikker* iemand die niets bezit (Db), *zo kael as een luus* zeer arm (Ma, Spa, El), *...as de neten* id. (Wol) 11. in *iene kael plokken*: *Ze plukken 'm net zolange tot hij kaal is* (Sz) 12. in *de kaele hure* 13. in *kaele kak* (Bdie)

kaelbosselen (Nbk) ['k...] - kaalborstelen
Kaelenberg (Np) g. lidw. ['ke:lɪnbør(ə)x] 1. plaatsnaam: Kalenberg (in Noordwest-Overijssel)

Kaelenborger (Np) bn.; attr. [...bɔrgf] 1. van, m.b.t. *Kaelenberg*, d.i. Kalenberg in Noordwest-Overijssel *Kaelenborger huj* hooi geoogst in de lage graslanden in de omgeving van *Kaelenberg* (Nbk, Np)

kaelheufdig (Nbk) [...'ha:vdəx] - kaalhoofdig

kaelheufdighied (Nbk) [...'h...] - kaalhoofdigheid

kaelhied Voor -heid z. -hied - kaalheid

kaelig (Nbk) ['ke:ləx] - kalig

kaelkappen (Ow) onbep. w. ['k...kapm] 1. kappen van bos, en met name van een houtwal: vooral om de eikestammen te winnen (om de 12 tot 15 jaar)

kaelknippen Ook *kaalknippen* (WH) - kaalknippen

kaelkont z. *kaelkonte*

kaelkonte (ZW, Np, Obk, OI-NI, Op) Ook

kaelkop - kaemerlocht

kaelkont (verspr.), **kaalkont** (Spa) de; -n; ...kontien ['k...] 1. kip zonder staart *Kaalkonten bin vaeke oolden, die hebben dan in de rude zeten, daor moej' mar niet zo vule van verwaachten* (Nbk), *As ze in de rude zitten, bin 't allemaol kaelkonten* (Ma)

kaelkop (verspr.) de; -pen; -pien ['k...] 1. iemand met een kaal hoofd

kaelscheren Ook **kaalscheren** (WH) - kaalscheren, ook in *Ze hebben him aorig kaelscheerd* hem (in financiële zin) kaalgeplukt (Np)

kaelslag (spor.) ['k...] - kaalslag: het vellen van alle bomen, struiken

kaemer Ook **kamer** (WH) de; -s; -tien ['kē:mp/'kâ:...] 1. kamer in huis, hotel e.d. *een kaemer huren, kaemers verhuren, een eigen kaemer, de mooie kaemer* de pronkkamer, de fraai ingerichte kamer van het huis waarvan men doorgaans slechts zondags en/of bij de ontvangst van visites gebruik maakte (verspr.), veelal i.t.t. de keuken (Bdie, Nbk), ook *de goeie kamer* (Sz), *de daegse kaemer* de kamer waarin men dagelijks woont, veelal keukenkamer (verspr.), i.t.t. de pronkkamer en/of evt. de keukenkamer, *de beste kaemer* de pronkkamer van een huis (Db, Dhau, Dho, Ld, Mun, Np, Op, Pe-Dbl, Ste), ook gezegd van de w.c. (verspr.): *'Waor is J.?' [met als antwoord:] 'Die zit in de beste kaemer'* (Ol-Nl), ook *'t kleinste kaemertien* id. (Ma, Sz, Dho) 2. fraai ingerichte kamer alleen in gebruik op zondag (soms) of wanneer men visite ontving, pronkkamer (veelal i.t.t. tot de *keuken*, d.i. de woonkamer die men ook gebruikte om te koken (Bdie, Ol-Nl, Nbk)); tegenwoordig veelal: woonkamer *Vroeger zatten de meensken vaeke allieand mar in de kaemer as dr' vesite was* (Obk), *We zitten haost nooit in de kaemer* (Np), *We zitten niet achter, we zitten now in de kaemer* (Sz), *We hebben de kaemer behongen* (Wol), *de kaemer doen* een schoonmaakbeurt geven (Nbk) 3. in *een donkere kaemer* (spor.) 4. in *de Twiede Kaemer, de Eerste Kaemer, in de Kaemer zitten*

kaemerantenne ['k...] - kamerantenne
kaemerbeschot (Op) et; -ten; -tien ['k...bəkət] 1. achterwand van een woonkamer (met daarin bedsteden en een

voorraadkastje)

kaemberwoner (spor.) - kamerbewoner
kaemberllende (Obk) de; -n ['k...] 1. blind van de pronkkamer (fraaiier uitgevoerd dan elders in het huis), ook: blind van de woonkamer

kaemerdebat (l) - kamerdebat

kaemerden (spor.) - kamerden

kaemerdeure Ook **kamerdeure** (WH) de; -n; ...deurtien [...'d..., 'k...] 1. kamerdeur, met name de deur die toegang verschaft tot de pronkkamer of de woonkamer
kaemerdoeks (Ste) ['kē:mpduks] - kamerdoeks *een kaemerdoekse musse* nl. van de Friese kap, gedragen bij diepe rouw (twee jaar wanneer het om naaste familie ging) (Ste)

kaemerfraktie (spor.) - kamerfraktie

kaemergeleerde (spor.) - kamergeleerde
kaemergemak (Bdie, Dfo, Dho, Ma, Mun, Nt, Op, Ste) Ook **kamergemak** (Ow) et; -ken; -kien ['k...gəmak] 1. kamergemak, kamerstoel *Et kamergemak was een mooie stoel, een verkapt husien as et waore, en wodde in huus bruukt veur invaliden* (Dfo)

kaemergenoot (spor.) ['k...gəno:ət] - kamergenoot

kaemerhontien (Nbk, Ste) et; ...honties ['k...] 1. klein hondje dat men steeds in het woongedeelte houdt, schoothondje

kaemerhure (l) - kamerhuur (huurprijs)

kaemerjasse (Bdie) - kamerjas

kaemerkaaste Ook **kamerkaste** (Spa) de; -n; ...kassien ['k..., ...'ka:stə] 1. belangrijkste kast in pronk- of woonkamer

kaemerkachel (Dfo, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl) Ook **kamerkachel** (Spa) de; -s ['k...] 1. kachel van pronk- of woonkamer

kaemerkemissie - kamerkommissie

kaemerkllokke (Ol-Nl) de; -n; ...klokkien ['k...] 1. klok in de kamer die men niet bewoont maar die men (soms) op zondag gebruikt en om visite te ontvangen

kaemerkoor (spor.) - kamerkoor

kaemerlaampe Ook **kamerlampe** (Spa), **kamerlaampe** (Sz) de ['k...] 1. lamp, belangrijkste lichtpunt in woon- of pronkkamer

kaemerlid - kamerlid

kaemerlocht et ['k...] 1. belangrijkste lichtpunt, lamp in een *kaemer* (bet. 1, 2) 2.

kamerlucht (spor.)

kaemermaegien (l) et; ...maegies ['k...] 1. kamermeisje

kaemermatte ['k..., ...'m...] - kamermat

kaemermeziek (spor.) - kamermuziek

kaemerolifant (spor.) - kamerolifant

kaemerplaante ['k...] - kamerplant

kaemerpot (Bu, Ma, Ow, Ste, Sz) de;

-ten; -tien ['k...] 1. bloempot met mooie kamerplant (Ow) 2. stoel met ingebouwde po (voor zieken, bejaarden; in een hoekje van de woonkamer geplaatst) (Ma, Ste) 3. kamerpot (Bu, Sz)

kaemerraem Ook **kaemerraam** (WH) et;

-en; -pien ['k...] 1. raam van een kamer, vooral: van woon- of pronkkamer

kaemerscharm (spor.) - kamerscherm

kaemerschut (vo) et; -ten ['k...skʌt] 1. houten wand van een kamer

kaemersleutel - kamersleutel

kaemerspiegel (Nbk, Ol-Nl, Ste) de; -s ['k...] 1. grote spiegel in de pronkkamer, evt. in de woonkamer

kaemerstoel (Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Np) de; -en; -tien ['k...] 1. stoel voor pronk- of woonkamer

kaemertemperatuur (Nbk) ['k...] - kamertemperatuur

kaemerverhuur (Np) de ['k...] 1. verhuur van kamers

kaemerverhuurder (spor.) ['k...] - kamerverhuurder

kaemerverkiezing (l) - kamerverkiezing

kaemerveurzitter (spor.) - kamervoorzitter

kaemervloer (Nbk, Np) Ook **kaemervloere** (Ste) de; -en; ...vloertien ['k...] 1. vloer van een kamer, met name die van pronk- of woonkamer

kaemervloere z. **kaemervloer**

kaemervraoge (l) - kamervraag

kaemerzetel (l) - kamerzetel

kaemerzitting (l) - kamerzitting

kaemerzolder de; -s; -tien ['k...] 1. plafond van of zolder op een kamer, veelal van de pronk- of woonkamer

kaer z. **keer**

kaerdebolle (Bdie) ['kæ:ərdəbɔlə] - kaardebol: nl. om mee te kaarden

kaerig (Bdie) Ook **karig** (Nbk) - karig: niet bep. overvloedig **een kaerig maoltien** (Bdie)

kaeter Ook **kater** (WH, elders spor.) de;

-s; -tien ['kæ:ɪp/...a:...] 1. mannelijke kat, nogal eens gebruikt als bijnaam *'t Is meert, de kaeters bin weer op pad* op weg om te paren (Ow), *De kaeters die raozen vannaacht zo mal* (Np), *We laoten de kater kastreren* (Spa), *Wi'j, de Catsen, weren kaeters* werden katers genoemd (Ma), *'t Is me lood om oold iezer of we deur de katte of de kaeter beten wodden* het maakt niet uit waar de tegenslag aan te wijten is, het feit van de tegenspoed is er (Op), (van iemand die erg kwaad is:) *Et is net een raozende kaeter* (Bu), *raozen as een kaeter schreeuwen* als een kater (Obk), *Hi'j blaost as een kwaoie kaeter* (Bu) 2. kater als gevolg van drankgebruik *Hi'j had een kaeter*, soms gevolgd door: *'t Kwam niet van 't waeter* (Ste), *een kaeter oplopen hebben* (Dhau), *Hi'j was zo dronken as een kakstoel, en daor kwam nog een rere kaeter achteran* (Dfo), *Nao et feest had hi'j een goeie kaeter* (Bu, Diz), *een beste kaeter* (El, Ol-Nl, Pe-Dbi), *een flinke kater* (Sz) 3. teleurstellende ervaring waarmee men lange tijd blijft zitten, als gevolg van bijv. een nederlaag in de sport of in de politiek *Et gaot goed mit 'm in de poletiek, mar van dat geval het hi'j toch een beste kaeter* (Wol) 4. in *bliksemse kaeter* krachtterm (Np) * *De kaeter* [de teleurstelling] *komt laeter* (Dho, El), *Mittertied dan krigt de kaeter jongen hē, hē, het gebeurt dan toch nog een keer, al heeft het wel vreselijk lang geduurd* (Ow)

kaeterklote (Nbk) de; -n; ...klotien ['kæ:ɪpklo:tə] 1. bep. dikke, zure, blauwe tot roodachtige pruim

kaetsen (Np) ['kæ:tsɛn] - kaatsen: hier hetz. als *katsjeballen* (Np)

kaf et [kaf] 1. kaf (van koren) *Nao et dusken wodde et kaf in zakken daon; et wodde bruukt as stri'jinge in de kiepehokken* (Obk), *Vroeger wodde et kaf wel opvoerd* (El), *D'r ligt nog een hoop kaf op et laand* (Bu), *D'r zit een protte kaf in 't zaod* (Diz), *D'r zit veul kaf onder 't koren* er is veel kaf onder 't koren (Ld, Wol), zo ook *D'r is aorig...* (Pe-Dbi), *Onder ieder koren zit wel kaf* overal zijn wel slechte exemplaren bij (met name gezegd van mensen) (Op), zo ook *D'r zit altied kaf tussen 't koren* (Nt), *...in et koren* (Ol-Nl), *...onder 't koren* (Ld), *et kaf van*

kafbulte - kakken

et koren scheiden het slechte van het goede scheiden, de slechte exemplaren, de slechteriken, niet-ijverigen e.d. van de goede(n) onderscheiden (Mun, Spa), ook *Ie moe'n et kaf van et koren schiften* (Np) * *Gien kaf zonder koren geen koren zonder kaf* (Ld)

kafbulte (App, Nbk, Ow, b) de; -n; ...bultien ['kavbaltə] 1. hoop kaf *De kafbulte moe'n we nog opredde, dat* [nl. kaf] *blaosde uut de mesiene* nl. uit de kafmolen (Nbk), (fiktieve vraag van een vogel in de winter:) *Laot de dongkroje dan butendeure staon en maek de kafbulte wat bloot, eers bestarven wij et; en dat zol jim grif spieten* (b)

kaffer de; -s; -tien [kaffr] 1. (met hoofdletter) Kaffer, Bantoe-neger 2. scheldwoord, tegen of van een manspersoon: lomperd, smeerlap *Die vent is een grote kaffer* (Ste, OI-NI), *Wat een kaffer, die vent, hi'j is zo gemeen as hi'j lang is* (Pe-DbI), *Lillike kaffer!* (Nbk), *Dikke kaffer!* (Nbk), *een gemiene kaffer* (Db)

kafferen (spor.) ['kaffr] - kafferen *Hi'j ston me dan toch te kafferen!* (Nbk)

kaffetaria [kafə'ta:rija] - cafetaria

kaffien et; kaffies ['kafin] 1. klein kaft van een boek, schrift e.d. 2. verdikt deel aan het eind van de luns (waardoor deze niet terug kon springen; bij een ouderwets wagenwiel) (s)

kafmeule (Ma, Nbk, Nt) de; -n; ...meultien ['k...] 1. kafmolen

kaft - kaft: los, omgevouwen omslag om een boek, schrift e.d.

kaften ['kaftn] - kaften *Ik zol dat boek mar even kaften veurdat et smerig wodt* (Diz)

kaftpepier et (Nbk) ['k...] 1. speciaal papier waarmee men boeken enz. kaft

kaidam (Sz) de; -men; -megien ['kajdam] 1. tijdelijke keerdam van hout in een sloot of in een vaart

kainiet z. *keniet*

kaj z. *keer*

kak Ook *kakke* (bet. 1: Ow) de [kak/'kakə] 1. uitwerpselen (spor.) 2. het kakken, in *van de bak naor de kak* van de gedekte tafel naar de w.c. (Dho, Op), *Keneelbeschute stopt wel aj' an de kotte kak binnen* aan de diarree (Ow) 3. in *iene te kak zetten* voor de gek houden en

daarbij te kijk zetten (Nbk), *G. kwam lessend reer te kak* kwam er eigenaardig voor te staan, kwam vreemd te pas (bl) 4. kouwe drukte, verwaandheid *Hi'j het een boel kak* veel inbeelding (Wol), verder in *koolde kak: Die meensken hebben zo'e'n koolde kak, en et is niks* (Obk), *Ie moe'n niet zoveule kouwe kak hebben* (Spa) en in *kaele kak: Ze dreug een bontjasse, mar veerder was 't kaele kak* (Db), *Ze doen heur hiel wat veur, mar et is allemaol kaele kak* (El), *J. is een aorig vrouwgien, mar ze het nogal wat kaele kak* (Op), (van een opschepperige vrouw:) *Ach, zie mit heur kale kak!* (Sz), zo ook *een hopen kaele kak!* gesnoef, verwaandheid (Ma), *Dat is ok een boel kaele kak* ze hebben nogal wat praatjes, maar et komt niets van terecht (Nbk) * (gezegd in de tijd toen de kunstmest opkwam:) *Kakke en pisse/Is nog et meerst wisse* (Ow)

kakao(-) z. *cacao(-)*

kakdeuze (Nbk) de; -n; ...deusien ['k...] 1. (schertsend) w.c.

kakdoek z. *kakkeboek*

kake z. *kaeke*

kakei z. *kekientien*

kakelbont z. *kaekelbont*

kakelen z. *kaekelen*

kakelkonte z. *kaekelkonte*

kakientien z. *kekientien*

kakke z. *kak*

kakkeboek (Op) Ook *kakboek* (Op) de; -en; -ien ['kakəduk/'kagduk] 1. luijer

kakkeboris (Ma, Nbk, Np, Nw, Obk) de; -sen; -sien [kakə'do:ərs] 1. vreemd iemand, ook: iemand die kennelijk wil

opvallen *Wat is dat een wondere kakkeboris* (Np), *'t Is een aorige kakkeboris heur, een nuveren iene!* (Nbk, Obk)

kakken (verspr.) ['kakn] 1. (veelal all. nog gezegd van kinderen; eerder: nette vorm om de gang naar de w.c. aan te duiden (Nbk)) kakken *Moeder, ik moet kakken* (Nt), *Ie moe'n an de wiege zien wanneer as et kiend kakken moet* (Pe-DbI), *Hi'j moest zo vaeke henne te kakken, hi'j had stront tekot* gezegd van ernstige diarree (Wol), *Hi'j kakt in de broek van benauwdigheid* (Bdie), *Hi'j kan nog mar krek buten de broek kakken en mient now al dat hi'j et beter wet* (Op), *Hi'j kakt niet veur twaelf ure* hij is zuinig (OI-NI), ook van een

besluiteloos iemand gezegd (Ow), *Hi'j kakt wat dunne* hij is nogal zuinig (Bu), *Hi'j keek d'r uut asof hi'j in de sni'j kakt had* hij keek nogal bleek, enigszins ziekelijk (Ste) * *Thijsie, Thijsie takkebos/Wust niet waor hi'j kakken mos/Hi'j kakte in zien hempie/Daor ging hi'j mit naor mempie /Mempie gooide 't in de pan/En bakte d'r lekkere koeken van* (Bdie), *Appien mit lappien/Mit leertien veur 't gat /Appien mos kakken/En 't leertien dat brak* (Nbk, Sz), *Akke mos kakken/Mar de keutel wol niet zakken* (Wol), ook gevolgd door *Ze haalde de sleutel en dri'jde de keutel/En in iene minuut was alles d'r uut* (Sz), (bedoeld om snel achter elkaar te zeggen, met een komisch effect bij versprekingen:) *Kleine kiender kakken kleine kroeme keutelties /Kleine kroeme keutelties kakken kleine kiender* (Np)

kakkerd (Ld, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -s; kakkertien ['kaktɪ] 1. man die bang van aard is, die snel bang is (Ld, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz) 2. eigenwijze vent (Wol) *Gao toch weg, je, kakkerd, ie moe'n niet zo opscheppen* (Wol)

kakkerlak (Dfo, Dho, Op, Sz) de; -ken; -kien ['kaktɫak] 1. (oosterse) kakkerlak (Dfo, Op, Sz) 2. bangerik (Dfo, Dho) *Wees toch niet zoe'n kakkerlak* (Dho)

kakketoe (spor.) ['kaktu] - kaketoe

kakmadam z. *kakmedam*

kakmedam Ook *kakmadam* de; -men, -s; -megien ['kaktɔdam/...mad...] 1. kakmadam, vooral: vrouw die de madam speelt *Die vrouw liekt hiel wat, mar et is een echte kakmedam* (Dfo), *Die man het him wat anhaeld mit die kakmedam* nl. door met zo'n kakmadam te trouwen (Obk), *Die kakmedam trekt overal de neuze veur op* (El), *Wat is dat een kakmedam, ze het veren an de poten* (Wol), *een kaele kakmadam* (Wol)

kakstoel de; -en; -tien ['kaktstɔ:l] 1. kinderstoel (vroeger met po) *De kakstoel zatten ze lekker dreuge en waarm in* (Nbk), *Doe jow nog in de kakstoel zatten, hadde ik al heel wat van de wereld zien* toen je nog zo klein was dat je van de kinderstoel gebruik maakte (Op), *Ze bin uut de kakstoel weg* ze zijn groot genoeg om niet meer in de kinderstoel te hoeven zitten (Dho), *De kakstoel staot daor nog in huus*

ze hebben nog kleine kinderen (Ste), *Die het een verbeling van heb ik jow daor, en ze is nog mar krek uut de kakstoel* ze is de kinderstoel nog maar net ontgroeid (Ma), *zo dronken as een kakstoel* (Bu, Dfo, Ma, Np, b)

kaktus de; -sen; -sien ['kaktas] 1. bep. plant: kaktus

kaktusblad - kaktusblad

kaktusbloeme - kaktusbloem

kaktusboom (l) - kaktusboom

kaktusdalia (Nbk) - kaktusdalia

kaktuspottien (Nbk) - kaktuspotje

kalander (Bdie) - kalander, korenworm *De kalanders kommen zeker niet zo vaeke bij jim op 'e maelzoolder?* wie arm is heeft niet zoveel vrienden, zo gaat het jullie zeker ook? (Bdie)

kalebas z. *kallebas*

kaleideskoop (spor.) [kalejdɔ'sko:p] - kaleidoskoop (lett.)

kalerie de; -nen [kalɔ'ri] 1. kalorie

kalf I Ook *kaalf* (k: Ste) et; kalver, kalvers (Sz); -ien [kalf, ook wel ...ləf /kaalf] 1. kalf van een koe, ook wel van een ree (Np) *Die koe is zwatbont, mar hi'j het een rood kalf brocht* (Op), *Et kalfien is net van de koe* (Sz), *Doe de boer in 't laand kwam, leup et kalf al bij de koe* (Pe-Dbl), *We hebben een goed kalf van de koe haeld* (Diz), *De kalver bin d'r uut zijn geboren* (Np), *de kalver geven* d.i. voer, drinken geven (Nbk), *De nochteren kalver bin nog duur* de nuchtere kalveren (Ld), *een nochteren kalf* een opgeschoten jongen (Nbk), *een zwaor kalf* (Ste), *et gemeste kalf slaachten* (Op), *een goolden kalf* een rijke boerenzoon (Obk), *et goolden kalf anbidden* (Op), (gezegd wanneer men iemand bijna overslaat:) *'t Beste kalf uut 't hokke zol ik vergeten* (Sz), *een dood kalf de bek dichtebienen* tot in het absurde bang zijn en voorzorgsmaatregelen nemen (Ma), *as kalfien beginnen om koe te wodden* hard werken om vooruit te komen (Ste), *As de kalver op 't ies daansen!* met sint-juttemis (Bdie), (gezegd wanneer kleine kinderen schreeuwerig zijn:) *Hè toch, de kalver hebben dust* (Ste), *'t Gong d'r om weg mit die jongeluden, as kalver die pas van de stal kommen* (Mun), *Die kerel zopt as een kalf* is een drinkbroer (Nt, Np), *zo stom as een kalf* (Sz), zo

kalf - kalkbak

nochteren as een kalf (Dfo, Obk) 2. grote hond (Ma, Op, Wol, Sz) *'t Is een kalf van een hond* (Ma, Sz) 3. (vooral mv.) opgeschoten jongen met puberaal gedrag (Diz, Ow, Ste), forse puber, ook van meisjes gezegd (Op, Wol) *'t Is een kalf van een meid* (Op), *'t Is een kalf van een vent, hij zit in de bongeljaoren* (Diz), *een stellegien kalver* (Ste) 4. lompe, domme kerel (ZW, Nt, Spa), dom, sullig iemand (Dhau, Ste) *Wat toch kalver!* (Ste) 5. drinkebroer, manspersoon die veel bier, jenever e.d. tot zich neemt (Dho, Np) *'t Is een kalf van een kerel* (Dho) 6. dwarsregel in kozijn, middenkalf (Bu, Nw, Obk, Ste) * *As 't kalf verzeupen is, dempt men de putte* (Dhau, Ow), *As et kalf verdrongen is wodt de putte dempt* (Np) en var. (spor.), *Meenskenkiender kiek toch!/'t Kalf is dood en 't schiet nog!* (Nbk, Pe-Dbl), *Eerst een kalf en dan een koe/zo gaot Jantje naor de bliksem toe nu weer dit en dan weer een volgend, nog groter verlies moeten inkasieren* (Sz), *Mit sint-juttemis, as de kalver op 't ies daansen* met sint-juttemis (Ste, Op)

kalf II Ook **kalfd** (attr.: Bu, Dho, Mun, Ste) bn. [kal(ə)f/kal(ə)ft] 1. drachtig (van koeien) *As d'r blik uut de utters komt, zeggen ze: die pinke is kalf* (Obk), *Dat besien is veur kalf verkocht, en now bliekt et niet zo te wezen* (Obk), *We hebben die beste koe gelukkig kalf kregen* (Db), *Die koe is gust, we kun 'm niet kalf kriegen* we kunnen bij die koe maar geen kalf doen verwekken (Op), *een kalve koe* (OS, Dho), ook *een kalfde koe* (Bu, Mun), *een kalfde pinke* (Ld, Diz, Ol-Nl, Ste), *een kalve veerze* (Db, Dfo, Ol-Nl)

kalfbolle z. **bollekalf**

kalfbreur (Dho, Diz, El, Obk, Op) Ook **kalfbruur** (Nbk en verspr. oost.), **kalfsbreur** (Np) de; -s; -tien ['kal(ə)v brʌ:ər/...bry:ər/...vzb...] 1. kalfbroer, 'broer' van een man of jongen die werd geboren uit een eerder huwelijk van de stiefvader of stiefmoeder

kalfbruur z. **kalfbreur**

kalfd z. **kalf II**

kalkkoe (ZW, El, Np, Ol-Nl, Spa, Wol) de; -nen; -gien ['k...] 1. kalkkoe *Die kalkkoe die is haost riepe* (Ol-Nl)

kalfpinke (verspr. WS, El, Nbk, Obk, Ow)

de; -n; ...pinkien ['k...] 1. pink die moet kalven 2. pink van anderhalf jaar (Np)

kalfsbreur z. **kalfbreur**

kalkskop z. **kalverkop**

kalfsleer (spor.) - kalfsleer

kalfsleren (spor.) - kalfsleren

kalfsvel (spor.) Ook **kalvervel** (Dho, Diz, El, Nbk, Obk, Ow, Spa), **kalvevel** (Ste) ['k.../'kalwʃfel, ...v.../'kalwəfel, ...və...] - kalfshuid

kalfsvleis (Spa, Ste) et ['k...] 1. kalfsvlees **kalfstied** (verspr.) de ['k...] 1. tijd waarin een koe gaat kalven *Veur de kalfstied hadden we de koe acht weken dreugezet* (Pe-Dbl)

kalfveerze (Obk, Op, Pe-Dbl) de; -n; ...veersien ['k...] 1. vaars die gaat kalven

kalfzuster (verspr. OS, Dho, Diz, Op) de; -s; -tien ['k...] 1. vrouwelijke tegenhanger van **kalfbreur**, z. aldaar

kali de ['ka:li] 1. bep. kunstmest: kali

kalium - kalium

kalk de, et (spor.) [kalk, ook wel ...lək] 1. zout van calcium zoals het in de natuur voorkomt 2. kalk als bouw materiaal, (on)gebluste kalk, metselkalk, mortel, metselspecie *Een teste mit ongebluste kalk in een harmonium hoolt zoe'n orgel dreuge* (Mun), *Vroeger deden ze (metsel)kalk deur de specie* (Np), *Mit metselen doen ze kalk deur cement en scharp zaand* (Pe-Dbl), *De voegen van dat huus bin niet best, de kalk roegelt d'r zo uut* (Op), *De kalk roegelt aorig van de mure* (Db), *Ziezo, dat is ok weer in kalk en cement dat is ook weer klaar, geregeld* (Db) 3. witkalk (Op) 4. bep. kalk ter verbetering van de grond, kalkmergel *De bouw moet mar es een laogien kalk hebben* (Ol-Nl), *Vandaege hewwe de bouw onder de kalk zet* (Np), *kalk over 't laand brengen* (Ow), *...gooien* (Nt), *kalk strij'en* (Ma), *mit kalk bestrij'en* (Dfo), *D'r wodt vaeke wel wat kalk over de tunen daon, om de zoerighed te bestrieden en dat de mest beter verteren zal* (Obk)

kalkaarm [aks. wisselt] - kalkaarm *Ze bekalken de grond, omdat et laand kalkaarm is* (Np)

kalkanslag (spor.) - kalkaanslag *D'r zit kalkanslag in et koffiezetapperaot* (Nbk)

kalkbak (Nbk) de; -ken; -kien ['kal(ə)gbak] 1. kalkbak, gebruikt bij het

metselen, vgl. *Een kalkbak wodde kalk in toemaekt veur de specie, veur et berapen* [stukadoren] *van de muren* (Nbk)

kalkbien (Ste) ['k...], in *Et bin net kalkbienen* gezegd toen na de zwarte de eerste lichtgekleurde kousen kwamen (Ste)
kalkbruud (bs: Dfo) et ['kal(ə)gbry:t] 1. ongevaarlijke schimmelziekte in (veelal open) bijenbroedsel waaruit darren zich ontwikkelen: kalkbroed

kalkei ['k...] - kalkei, nl. als nestei gebruikt

kalkelaosie (spor.) [kalkə'lo:əsi] - kalkulatie

kalkelaosiebasis (l) - kalkulatiebasis

kalkelater (l) ['kalkəla:tɪ] - kalkulator

kalkeleren (spor.) [kalkə'lu:tɪŋ] - kalkuleren

kalkemmer ['k...] - kalkemmer

kalken I bn. ['kalkŋ] 1. van gips of andere kalkachtige stof gemaakt *een kalken piepe* (nog bekend van ouderwetse bruiloften, waarop de bruidegom deze in z'n hand hield), *een kalken haentien* bep. soort pijp: doorroker (Ste), *...aentien korte, aarden pijp* (Obk), *een kalken ei* hetz. als *kalkei* (Pe-Dbl), z. aldaar

kalken II zw. ww.; overg.; kalkte, het kalkt 1. met kalk besmeren, bepleisteren (met name inzake witkalk (Op, Ste)) *Iedere zundag moe'n we de lijnen van et voetbalveld weer kalken* (Op), *De muren moe'n nog kalkt wodden* (Ste) 2. met kalk bemesten *Ze hebben et laand kalkt* (Nbk), *Om de jaor of viere moe'n we et gruslaand weer es kalken* (Op) 3. met krijt e.d. ruw beschrijven, bekladden, ook: zich morsend besmeuren *Hi'j het d'r alles onder kalkt* (Nbk), *Je moe'n niet zo op dat pepier omme zitten te kalken* (Wol), *Ze hebben de mure en et schut vol kalkt* (Np), *'t Is goed dat bi'j verkiezings anplakbodden daeletzet wodden, want eerder kalkten ze d'r alles onder* (Sz, Op), *leuzen kalken* (Bdie), *Hi'j kalkte him d'r zels aorig onder* maakte zich vuil met kalk, krijt of soortgelijke stoffen (Nbk)

kalkerig (Nbk, Ste) ['kal(ə)kərəx, ...kɪ...] - kalkachtig: op kalk lijkend, kalkhoudend *Et waeter is kalkerig* (Ste)

kalkgebrek - kalkgebrek *Et laand het kalkgebrek* (Nbk)

kalkgehalte (spor.) - kalkgehalte

kalkgrond (l) - kalkgrond

kalkhaoke (Obk, Sz) de; -n ['k...] 1. werktuig met blad en lange steel, vooral gebruikt om kalk mee klaar te maken door te roeren, waarna het moest weken: de volgende dag werd het gemengd met cement *Kalk en zaand wodde deur mekeer daon mit de kalkhaoke* (Sz)

kalkhouwe (Nw, Spa, Ste) de; -n; ...houwgien ['k...həmə] 1. werktuig bestaande uit een steel met een terugwijzend blad (als bij een *hakkien*, z. aldaar), gebruikt om de kalk te wrijven in de speciekuip

kalklaoge (Nbk) - kalklaag

kalkmargel (Ol-Nl) Ook **kalkmargel** (spor.) ['k...marg], ...ε...] - kalkmargel

kalkmargel z. **kalkmargel**

kalkmeule (verspr.) ['k...] - kalkmolen

kalknaegel (Dfo, Ste) ['k...] - kalknagel

kalkoen de; -en, -ders (Nbk); -egien, ook -tien [kal'kun] 1. kalkoen (bep. vogel) *een span kalkoenen* (Ow), *Buurman het een kwaoie kalkoen* (Spa), *Een kalkoen wodt nogal es bruukt om kiepeëier uut te bruden* (Obk) 2. kalkoen aan een hoefijzer, d.i. één der beide kromme, naar beneden staande delen aan het uiteinde ervan; ook als losse elementen eraan vastgeschroefd (OS, ZW, Bu, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Spa), ook: een krom gesmeed, naar beneden gericht stuk aan de voorkant (spor.) *Dit peerd moet kalkoenen an de iezers hebben, hi'j lopt wat tevule op e hakken* (Nbk), *Kalkoenen zet ie d'r onder as et peerd vaeke en lange op ies lopen moet, zeg mar de melkrieder* (Bu), *Aj' twee kalkoenen (stomp) an de hoefiezers deden, gleden de peerden niet weg; proppen bin scharp* (Ste), *Kalkoenen kwammen onder et hoefiezer bi'j de winter, en as die of weren, dan kwammen d'r laeter proppen onder; aliend an de achterkaante* (Nw)

kalkoeneboolte (Op) Ook **kalkoenebout** (Ol-Nl, Op) [kal'kunəto:ltə/...bəmtə] - kalkoenebout

kalkoenebout z. **kalkoeneboolte**

kalkoeneëi (Bdie, Nbk, Ol-Nl, Spa, Ste) [kal'kunəɛj] - kalkoenei

kalkoenehals (Op) de; ...halzen; -ien [...'ku...] 1. hals van een kalkoen

kalkoenehokke (Bdie) et; -n; ...hokkien [...'ku...] 1. hok voor één of meer

kalkoenevleis - kalmpjes

kalkoenen

kalkoenevleis (Bdie, Nbk, Ste) [...'ku...] - kalkoenvlees

kalkoenhaene (Mun) de; -n; ...haentien [...ku...] 1. kalkoense haan

kalkoeniezer (Ste, Sz) et; -s; -tien [kal'kuni:zɛ] 1. hoefijzer met aan de einden twee 'kalkoenen' om uitglijden te voorkomen; geschikt om *proppen* in te draaien, z. *proppe*

kalkoens bn. [kal'kũs] 1. kalkoens *een kalkoense haene* (verspr.), *Hi'j wun him zo op, hi'j kreeg een kop as een kalkoense haene* (Ow), *Hi'j leup an as een kalkoense haene* hij liep rood aan (Mun), *Hi'j is zo kwaod, et liekt wel een kalkoense haene* (Nt), *Hi'j was zo kwaod as een kalkoense haene* (Ol-Nl), *Hi'j wodde zo rood as een kalkoense haene doe hi'j dat heurde* (Bdie, Op), *lopen as een kalkoense haene* op parmantige wijze (Ld, Pe-Dbl, k: Ste)

kalkoven z. *kalkovend*

kalkovend (Obk) Ook *kalkoven* (Ol-Nl, Op) de; -s; ...oventien ['k...] 1. kalkoven

kalkpote (Bdie, Ste) ['k...] - kalkpoot
kalkspeeie (Ol-Nl) de ['k...] 1. metselspecie bereid met gebluste kalk

kalksteen z. *kalkstien*

kalkstien Ook *kalksteen* (Sz) - kalksteen
Kalkstien wodde vroeger bruukt veur de butermure (Obk)

kalkstienen (spor.) bn.; attr. ['k...stĩ:n:] 1. kalkstenen

kalkstri'jen (Bu, Db, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Obk) Ook *kalkstruien* (Db, Diz, Nbk) onbep. w. ['k...] 1. het land strooiend bemesten met kalk *Kalkstruien over 't laand moej' eigenlijk mit de mesiene doen, mit de haand is 't rotgoed, want et stoft as de pest* (Db), *'t Kalkstri'jen gebeurt meerstal bi'j de haast* (Obk)

kalkstruien z. *kalkstri'jen*

kalkstruier (Spa) de; -s; -tien ['k...stræjɛ] 1. bep. tweewielig landbouwwerktuig met behulp waarvan men kalk over het land verspreidt

kalktonne (spor.) de; -n; -gien ['k...] 1. ton waarin men kalk bewerkt of bewaart

kalkzaandstien (Ow) Ook *kalkzandsteen* (Spa) - kalkzandsteen: bep. metselsteen

kalkzak (Nbk) - kalkzak

kalkzandsteen z. *kalkzaandstien*

kallebas (Bdie, Bu, Obk, Ol-Nl) Ook

klabas (Np), *kalebas* (verspr.) de; -sen -sien [kalə'bas/kla'b.../ka:...] 1. kalebas: bep. soort pompoen *We verbouwden vroeger klabassen* (Np)

kalligraferen (l) [kaligra'ft:əɾɛ] - kalligraferen

kalligrafie (l) - kalligrafie

kalm I bn., bw.; -er, -st [kalm, ...lǝm] 1. rustig van gemoed, aard, bedaard *Wi'j bin altied nogal kalm* (Nbk), *Ie moe'n je mar wat kalm hollen* (Ma), *Ik hou mi'j op 't ogenblik kalm* ik houd me rustig, span me niet bovenmatig in, doe niet zoveel (Sz), *Wat d'r ok gebeurt, die man blijft altied lieke kalm* (Wol, Obk), *Wil ie een betien kalm blieven!* hou je een beetje rustig, doe niet zo overdreven, opstandig (Dho), *Maek je niet zo drok, dat is niet goed veur je, doe mar een betien kalm* (Nbk), *...een betien kalm an!* (Nbk)

kalm II bw. 1. niet gejaagd, niet te snel, rustig doend *Kalm an, heur!* (Nbk), *Now, kalm an, hen!* (Ste), *I'j moe'n een betien kalm an doen, anders hool i'j dat niet vol!* *I'j kun d'r wel bi'j daele valen* (Dfo), *Doe mar kalm an, de locht is blauw van daegen* (Db)

kalmeren [kal'mt:əɾɛ] - kalmeren *Hi'j moet een betien kalmeren, hi'j is veul te drok* (Sz), *Meenske, kalmeer now toch een betien* (Np), *de piene kalmeert* (Nbk), *Die verdrietige kiender waeren niet te kalmeren* (Wol), *Dat maegien was arg overstuur, we mossen heur echt kalmeren* (Bu), *kalmerende tebletten* (Ol-Nl), *kalmerende middels* (Nbk), *een kalmerend gebaor* (ba)

kalmerwottel z. *kalmoeswottel*

kalmes z. *kalmoeswottel*

kalmoes z. *kalmoeswottel*

kalmoeswottel (Dho, Obk, fp) Ook *kalmoes* (Ste), *kalmes* (h, fp), *kalmerwottel* (fp), *walwottel* (fp) de; -s ['kalmus.../'kalməs/'kalmɛ...] 1. bep. plant: kalmoeswortel, ook: de wortel ervan *Kalmoeswottel wodde wel op kauwd* (Obk), *Oonze ome kauwde as genotmiddel vroeger kalmoes; dat haelde hi'j uut de buterlanen bi'j de Lende* (Ste)

kalmpjes (Nbk, j) bw. ['kal(ə)mpis] 1. op kalme wijze, niet gejaagd *Ze reden mooi kalmpjes naor A. (j), Doe mar kalmpjes an* (Nbk), evt. gevolgd door *...dan brekt et lijntien niet* (Nbk) 2. ongestoord (Nbk)

Beppe zat mooi kalmpjes in de tuun de kraante te lezen (Nbk)

kalmte (spor., b) de ['kal(ə)mtə] 1. (van personen) het kalm, bedaard zijn *Kalmte kan je redden, kalmte en spuitwaeter* (Np) 2. rust van het gemoed (b) *Die uut een onverweeglike rust en kalmte et doen en laoten van de meensken bekikt* (b)

kalven ['kalbɪ, spor. ook wel 'kaləɪ, ...əɪm] - kalven (van rundvee) *As d'r now een koe kalven moet, gaon ze d'r niet meer bij waeken net as vroeger* (Obk), *As de koeien in 't laand lopen kalven ze meerstal lichter as dat ze op stal staon* (Db), *Die koe het zwaor kalfd, et is d'r nogal wat op ankommen* (Np, Diz), *Die koe staot op kalven* staat op het punt te kalven (Nbk, Np), *Et kalft zwaor* ze kunnen maar niet tot een beslissing komen, het duurt erg lang voor het af is e.d. (Dhau, Ma)

kalverachtig (Nbk, Ste) ['kalvɔxtəx, ...v...] 1. enigszins dom, onnozel (Ste) *Da's ok kalverachtig* (Ste) 2. (van met name kinderen in de puberteit) slungelachtig (Nbk)

kalverbak (Ma) de; -ken; -kien ['k...] 1. bep. bak waarin *kalverbiks* e.d. worden opgeslagen of gevoerd

kalverbiks (Nbk, Ste) mv. ['k...bɪks] 1. bep. veevoer voor kalveren in de vorm van brokjes

kalverblikken (Nt) onbep. w. ['k...bɪkɪp] 1. kalveren met bep. blikjes in de oren merken *Kalverblikken deden ze in en nao de oorlog* (Nt)

kalverbornen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; kalverbornde, het kalverbornd ['kalvɔbɔɪnə, ...vɔ.../...bɔɪn] 1. de kalveren drinken geven *Wi'j bruukten vroeger et jok mit et kalverbornen* (Np),

kalverbox (Ste) - kalverbox

kalverbrokkien (Ste) et; ...brokkies ['k...] 1. één der brokjes waaruit bep. veevoer voor kalveren bestaat

kalverdong (Nbk, Np, Ow) de ['k...dɔŋ] 1. mest, uitwerpselen evt. gemengd met stro e.d. van kalveren

kalverdrinken (Bdie, Db, Ma, Nt) et ['k...] 1. het drinken voor de kalveren

kalveremmer (Bdie, Ma, Nbk, Ol-Nl, Ste) de; -s; -tien ['k...] 1. emmer waarmee men één of meer kalveren drinken of voer geeft *Hi'j had de kalveremmers an 't juk* (Ma)

kalvergeven (Sz) onbep. w. ['k...] 1. voeren van kalveren *een schepvat om mit te kalvergeven* (Sz)

kalverhelster (Db, Ma, Nbk, Np, Obk, Spa) et; -s; -tien ['k...] 1. halster voor een kalf

kalverhoeke (Diz, Sz, Wol) de; -n; ...hoekien ['k...] 1. (vaak verkl.) stukje land bij de boerderij, speciaal bestemd om de kalveren in te laten lopen

kalverhokke et; -n; ...hokkien ['k...] 1. hok waarin men kalveren heeft

kalverhuud (Sz) de; ...huden; ...hutien ['k...] 1. kalfsvel

kalveri'je (Nbk, Nt, b) de [...'r...; z. -i'je] 1. het kalven door koeien *Hej'm kalveri'je?* (b), *Een koe kan kruuslam wezen, deur een zwaore kalveri'je* (Nt)

kalverkaampien (OS, Diz, Np, Ste) et; ...kaampies ['k...] 1. stukje grasland bij de boerderij, vooral voor kalveren

kalverkeuring (Dfo, Nbk) de; -s; ...keurinkien ['k...] 1. veekeuring speciaal voor kalveren, z. aldaar

kalverkni'jen (Bu) mv. ['kalvɔknɪ(d)ɪ, 'kalv...] 1. kalverknieën, x-benen *Aj' kalverkni'jen hebben staot' schrie, dan hej' x-bienen* (Bu)

kalverkoekien (Nbk, Obk) et; ...koekies ['k...] 1. kleine veekoek voor kalveren (Nbk) 2. moederkoek op de tong van het kalf (veelal nog aanwezig direkt na de geboorte) *Een kalverkoekien zit an de voelens* [de vliezen van de nageboorte] *vaaste* (Obk)

kalverkoopman (verspr.) de; -nen; -negien ['k...] 1. veekoopman die in kalveren handelt

kalverkop (Bdie, Spa, Ste, Op, Ow, Wol) Ook *kalfskop* (Bdie, Ste) ['k...] - kalfskop

kalverlaand (Mun, Nbk) et ['k...] 1. het stuk land waarin de kalveren lopen

kalverliefde (verspr.) de; -s 1. kalverliefde *'t Is nog mar kalverliefde* (Diz)

kalvermael (Nbk, Ste) et ['k...] 1. meel als bestanddeel van voer voor kalveren

kalvermaol (Dfo, Np, Op, Sz) et ['k...] 1. te weinig voer dat een koe krijgt (Sz) 2. de weinige melk die een koe geeft (Dfo, Np, Op, Sz), nl. zoveel dat het kalf het wel op kan (Np) *Disse koe geeft niet vule, et is mar een kalvermaol* (Op)

kalvermark (spor.) - kalvermarkt

kalvermelk - kamme

- kalvermelk** de ['k...] 1. melk voor één of meer kalveren
- kalvermesse** z. *kalvermest*
- kalvermest** (verspr.) Ook *kalvermesse* (Sz) de ['k...] 1. mest, uitwerpselen van kalveren, soms met stro uit de stal gemengd
- kalverogen** (Nbk) mv. ['k...] 1. (schertsend) opvallend grote ogen van een persoon
- kalverpote** (Bu, Ma, Nw, b: ln) de; -n; ...potien ['k...po:ətə] 1. poot van een kalf 2. soort koek (lang, van boven enigszins rond, aan de onderkant plat, lossen dan *stieve koek*; doet qua smaak, vorm en kleur aan stukken oranjekoek denken) *Op 'e mark koj' vroeger kalverpoten kopen* (Bu, Ma)
- kalverschaoltien** (Nbk) et; ...schaolties ['k...] 1. schaalpje waaruit een kalfje de eerste melk krijgt
- kalverschets** (Nbk, Np) - kalverschets
- kalverschetsen** (Bu, Nbk, Ste) onbep. w. ['k...sketsn] 1. kalverschetsen maken *Hij lop te kalverschetsen* (Ste)
- kalverstal** (Op, Ste) de; -len; -legien ['k...] 1. onderdeel van de stal (of aparte stal) voor kalveren
- kalverstikke** de; -n; ...stikkien ['k...stikə] 1. bep. pen die men in de grond kan zetten en waaraan men vervolgens een kalf m.b.v. een touw vast kan maken
- kalverstront** (verspr.) de ['kalwɪstront, ...vɪ...] 1. mest, uitwerpselen van kalveren
- kalvertied** (Dho, Nbk) de ['k...] 1. tijd waarin kalveren worden geboren
- kalvertonne** (Ma, Ol-Nl, Spa) de; -n; -gien ['k...] 1. ton waaruit één of meer kalveren kunnen drinken
- kalvertouw** (verspr.) et; -en; -gien ['k...] 1. touw waarmee men kalveren vastzet
- kalvertouwgies** z. *touw*
- kalvervel** z. *kalfsvel*
- kalvervoeren** (Nbk, Ste) onbep. w. ['k...] 1. voederen van kalveren
- kalverweide** (verspr. OS, Bdie, Bu, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) de; -n ['k...] 1. stukje grasland bij de boerderij, vooral voor kalveren
- kalverziekte** (Spa) ['k...] - kalverziekte
- kalverzolder** (Sz) de; -s; -tien ['k...] 1. zolder boven stal voor kalveren
- kalvevel** z. *kalfsvel*
- kam** z. *kamme, kaom*
- kambakkien** z. *kammebakkien*
- kambenet** z. *kammenet*
- kameel** z. *kemeel*
- kameleon** [kamt:l'u'jon] - kameleon (bep. dier)
- kamelle** z. *kemille*
- kamer** z. *kaemer*
- kamera** ['kã:mɾa(:), ...mɾa(:)] - camera (voor foto, film, video, televisie)
- kamerabeweging** (l) - kamerabeweging
- kameraman** (spor.) - kameraman (bij film, televisie, video)
- kameraploeg** (spor.) - kameraploeg
- kamerdeure** z. *kaemerdeure*
- kamergemak** z. *kaemergemak*
- kamerkachel** z. *kaemerkachel*
- kamerkaaste** z. *kaemerkaaste*
- kamerlaampe** z. *kaemerlaampe*
- kamerlampe** z. *kaemerlaampe*
- kamerraam** z. *kaemerraem*
- kamferspiritus** (Ste) - kamferspiritus
- kamgaoren** bn.; attr. [aks. wisselt] 1. kamgaren 't *kamgaoren pak* (Dhau, Ld, Nbk), *een kamgaoren broek* (Np), *kamgaoren sokken* (Nbk), *een kamgaoren jurk* (Db)
- kamille** z. *kemille*
- kamme** (Bdie, Dho, Diz, Mun, Nt, Op, Sz, Wol) Ook *kaom* (bet. 1: Bu, Db, Dfo, Dho, Ld, Nbk, Np, Obk, bet. 2: Bdie, Ow, Ste, bo: Nw, bet. 4: Dfo, bet. 6: Dfo, Ow), *kam* (bet. 1: Bu, Db, Dfo, Nbk, bet. 2: Ol-Nl, Pe-Dbl, bet. 3: Ma, Nbk, Obk, bet. 4: El, Ol-Nl, bet. 6), *kem* (Db), *kemme* (Sz), *kaome* (Nw, Ste: bet. 1) de; -n; -gien, kaompian ['kamə/kã:m/kam/'kɛm(ə) /...] 1. kam om het hoofdhaar mee te kammen *Jow haor zit zo wild, je moe'n d'r donkt me wel even mit de kamme deur henne* (Op), *Vroeger hadden de kiender wel last van luzen en mossen mit de fiene kaom kemd wodden; ze bliieven dan mooi veur op de kam zitten, en dan koj' ze vernietigen* (Dfo), *een fiene kaome nl. vooral om luizen mee uit het haar te halen, luizenkam* (Ste), *alles over iene kam scheren* (spor.) 2. strookje gras dat blijft staan bij het maaien, o.m. wanneer men bij machinaal maaien een te grote breedte neemt (Bdie, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Ste, bo: Nw) *As de zende stomp was dan kreeg ij' een kaom* (Ow), *Je moe'n wat*

sekuurder mi'jen, want je laoten allemaal kammen (Ol-Nl), *mit kammen mi'jen* (Ol-Nl) 3. kam op een snaarinstrument (Diz, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Wol) 4. weefkam (Dfo, Diz, El, Ma, Ol-Nl) en kam bij het spinnen (Ma) 5. wolkam (Nw) 6. onderdeel van een ploeg met behulp waarvan men deze ver stelt (Dfo, Ow) *De oolderwetse stelploeg haj' een kaom an* (Ow) 7. de korte haren op de nek van het paard (Diz) 8. opstaande rand, plooirand op een ouderwetse muts (Bu, Nt) *De daegse musse hadde een plooirand over et veurheufd* (Bu) 9. kamrad van een molen (Nt) 10. z. *kaom*

kammebakkien (WS, verspr. OS) Ook **kambakkien** (Ld, Nbk), **haorkambakkien** (Ow), **kaombakkien** (Db, Dfo), **haorkaomebakkien** (Ste) et; ...bakkies ['kam(ə) bakin/'h.../'k.../...] 1. bakje waarin men de kammen voor 't gebruik had liggen 't *Kambakkien hong an de waand* (Nbk) **kammen** Ook **kemmen** (OS, Bu, Dho, Mun Nbk, Np, Op, Spa, Sz), **kaomen** (Np, Ow, bet. 2: El) zw. ww.; overg., onoverg.; kamde, het kamd ['kam:/'kəm:/'kō:ɾ:] 1. (overg.) haar kammen *Aj' pattie zien dan zoj' zeggen dat ze nooit heur haar kammen* (Obk), *Doe we schoelekiender weren, kemde Mem oons elke aovend mit een luzekam om te zien of we ok luzen of nieten hadden* (Db), *Hi'j kamde him een beatlepruuk* (Nbk) 2. (onoverg.) hakkerig, slecht maaien zodat er strookjes blijven staan, ook: zodanig maaien dat de ene snede hoger afgemaaid blijkt dan de andere (El, Np, Obk, Sz) *As de zende niet goed staot, dan gaoj' kammen in plaets van knap mi'jen* (Obk), *Die kerel die mi'jt niet glad, mar hi'j kaomt* (Np), ook in de volgende toepassing: *Aj' te diepe deur de stoppel mi'jen, is dat bi'j oons: kammen* (Sz)

kammenet Ook **kambenet** (Mun), **kamnet** (spor.), **kabbenet** (Ld), **kabinet** (spor.; bet. 2: verspr.) et; -ten; -tien [kamə'net /kambə.../kabə.../kabi...] 1. kabinet: bep. grote, fraaie kast, veelal van eikehout *een ieken kammenet* (Spa), *'t Ooriezer ston vroeger in 't kammenet* (Ma), *We hadden alle linnengoed in 't kammenet* (Dhau, Nt), *Dat kun ze wel op 't kammenet zetten, te pronke* (Dho), *Die was bange dat hi'j 't kammenet niet vol genog kreeg* dat hij niet

genoeg inkomsten zou hebben (b), *wat in 't kammenet kriegien* (extra) inkomsten ontvangen (b), *L. hooft et geld liever in 't kammenet spaart het geld liever op in plaats van het uit te geven* (b), *Ze hebben as regel ok minder in 't kammenet beschikken over minder geld* (b), waartegenover *Ze hebben nog wel wat in 't kammenet* ze hebben nog wel (flink) wat geld (Np, Ow, Op) en *Die het aorig wat in 't kammenet* (Dhau, Np), *I'J moe'n mar mit de biele veur 't kammenet staon pas maar goed op dat ze niet inbreken en al je geld weghalen* (met name gezegd wanneer iemand een koe had verkocht) (Ow), *De moezen laggen d'r dood veur 't kammenet* ze waren erg arm (Ld) 2. regering, ministerraad (Nbk, Nt, l) *Dat kammenet, dat is me wat, dat pikt mar belastingcenten in* (Nbk), *'t Kammenet lag lestdaegs haost tegen de vlakke* was bijna gevallen (Nt)

kammenetsbeleid (l) - kabinetsbeleid **kammenetsberaad** (l) - kabinetsberaad **kammenetsbesluit** (l) - kabinetsbesluit **kammenetsbille** (Diz, Pe-Db) de; -n [kamə'nɛdzbilə] 1. scheldwoord **kammenetschef** (l) - kabinetschef **kammenetsdeure** (verspr.) Ook **kabinetsdeure** (spor.) de; -n [...'n...] 1. deur van het kabinet (d.i. bep. grote, veelal eikehouten kast)

kammenetsformateur (l) Ook **formateur** de; -en, -s [...'n...fɔrmɛtʌ:ɔr] 1. kabinetsformateur

kammenetsinformateur (l) Ook **informateur** (l) de; -en, -s [k... 'n...] 1. kabinetsinformateur

kammenetskoem z. **kammenetskoeme** **kammenetskoeme** (WS, verspr. OS). Ook **kammenetskoem** (spor. OS), **kammenetskomme** (WH), **kabinetskoeme** (spor.) de; -n [...'n...] 1. komvormige vaas ter versiering op het kabinet (bep. kast)

kammenetskomme z. **kammenetskoeme** **kammenetskop** (Nbk, Op) de; -pen [...'n...] 1. bep. scheldwoord

kammenetskrisis (l) - kabinetskrisis

kammenetskrone (Ste) Ook **kammenetskroon** (Dfo) de; -n [...'n...] 1. kuifstuk, bovenstuk van een kabinet (bep. kast), nl. fraai houten deel vaak met houtsnijwerk volgens bep. motieven (bijv. duiven), ook niet-uitbeeldend

kammenetskroon - kampeerauto

kammenetskroon z. *kammenetskronne*

kammenetsla z. *kammenetslae*

kammenetslae Ook *kammenetsla* (Sz), *kabinetslae* de; -den; -gien [kamə'netsle: /...la:] 1. lade van het kabinet (bep. kast, veelal van eikenhout) *een kammenetslae mit keuperbeslag* (Dfo)

kammenetslinnen (Obk) [kamə'netsli:n:] in *Die het nog wel wat aachter 't kammenetslinnen* die persoon heeft nog wel wat achter het linnengoed in het *kammenet* (bep. kast), d.i. beschikt over flink wat geld (Obk)

kammenetsperiode (l) [...'n...] - kabinetsperiode

kammenetspote (Nbk, Op, Sz) de; -n; ...potien [kamə'netspo:ətə] 1. poot van een kabinet (bep. kast) (Nbk, Op) 2. scheldwoord voor iemand met een horrelvoet (Sz) *Gao toch weg, kammenetspote!* (Sz)

kammenetsrim (Ste) et; -men; -megien [kamə'netsrim] 1. schap in een *kammenet*

kammenets sleutel (Ste) de; -s [...'n...] 1. sleutel van het *kammenet*

kammenetstelsels (Obk) Ook *kammenetstelsers* (Db) mv. [kamə'netstels/s'...lsrs] 1. vazen ter versiering geplaatst op het *kammenet*

kammenetstelsers z. *kammenetstelsels*

kammer de; -s ['kamf] 1. iemand die kamt 2. z. *kaomer*

kammeraad de; -en; kammeraotien [kamə'ro:ət] 1. vriend *Op 'e maat leup K. zien oolde kammeraod P. tegen 't lief* (b), *Van oons dadde jaor of bin we al kammeraod* (Wol), *We bin kammeraoden van mekaander* (Ste), *Mit wie bin jow kammeraod?* (Ol-Nl), *Die jongen bin vrij wat kammeraod mit mekeer* zijn nogal met elkaar bevriend (Dfo), *mien beste kammeraod m'n beste, belangrijkste vriend* (Op, Sz), *As soldaot is 't geweer je beste kammeraod* (Ld), *Wat is d'r dan, kleine kammeraod, dat je zo verdrietig maekt?* (ba), *Weet waj' doen, kammeraod! Ik waarschouw je, maek je hanen niet smerig* (b), *Loop ie mar, kammeraod!* (b) 2. echtgenote (Bu)

kammeraodschoep Voor -schap z. -schoep de [kamə'ro:ətskop] 1. kameraadschap *De kammeraodschoep was uut* (Nbk), *We hebben al die tied in kammeraodschoep mit*

mekeer ommegeon (Op), *Die kammeraodschoep gaot al lange* (Dho), *een goeie kammeraodschoep hebben* (Spa)

kammeraodske Ook *kammeraodske* (spor.) de, ook et (spor.); -s [kamə'ro:ətskə /kam'r...] 1. vriendin of de belangrijkste vriendin van een vrouwelijke persoon, vooral van een meisje *Van schoele of an was zij al mien kammeraodske* (Obk), *Ze het altied mien beste kammeraodske west* (Dfo), *Ik heb altied nog omgang mit mien vroeger kammeraodske* (Db), *Vroeger haj' altied etzelde kammeraodske* (El), *'k Kreeg ruzie mit mien kammeraodske om dezelde jonge* (Pe-Db), *Daor he'k vroeger kammeraodske mit west* (Spa), *Die beide bin kammeraodske* ze zijn elkaars vriendin (Dho)

kammerig (Pe-Db) Ook *kaomerig* (Ow) bn., bw.; -er, -st ['kamrəx, ...mərəx/'kõ:...] 1. zodanig gemaaid dat er strookjes gras blijven staan en/of dat de ene strook dieper is gemaaid dan de andere *De man mij'de wat kammerig, omdat hi'j de zende stomp hadde* (Pe-Db)

kammeziekte z. *kamziekte*

kammezool z. *kammezool*

kammezool Ook *kammezole* (Dho), *kammizool* (spor.), *kammezooltje* (spor.) de; ...zolen; -tien [kamə'so:əl/kamə'so:ələ /kami'so:əl/...tjə] 1. vrouwenhemd met ronde hals en zonder mouwen, met name van interlock of katoen, later ook door kinderen en mannen gedragen *een interlocken kammizooltien* (Spa), *Ik heb 's wnters een dikker kammezooltien an as zoemers* (Diz)

kammezooltje z. *kammezool*

kammizool z. *kammezool*

kamnet z. *kammenet*

kamp Ook *kaamp* (spor.) bn.; pred. [kamp/kā:mp] 1. kamp, onbeslist, van een wedstrijd *En as 't percies geliek is, dan roepen ze van 'kaamp!' en dan stikken ze beide arms uut* (v), *Da's kamp!* (ba), *Die hebben al een keer of wat tegen mekeer reden, want et is hieftied kamp* (Nbk), *Ze hebben kamp reden* (El, Dhau), *De eerste rit was kamp, mar de tweede rit hadde J. een kleine veursprong* (Op) 2. z. *kaampe*

kampagne (l) [kam'pajjə] - campagne voor of tegen iets, iemand

kampeerauto - kampeerauto

kampeerbedde - kampeerbed
kampeerboerderi'je - kampeerboerderij
kampeerder [kam'pɪ:ərdɛ] - kampeerder
kampeerplak (spor.) - kampeerplaats
kampeerterrein - kampeerterrein
kampeeruitrusting (spor.) - kampeeruitrusting
kampeervergunning (spor.) - kampeervergunning
kampeerveroddering (l) [...fɔdɛrɪŋ, ...fər..., ...dər...] - kampeerverordening
kampen ['kampɪn], in *argens mit te kampen hebben* (spor.)
kamperen [kam'pɪ:əɾɪ] - kamperen (in tenten)
kamperfoelie (Nbk) de [kampɛ'fuli] 1. kamperfoelie
kampioen [kampɪ'jun] - kampioen (van wedstrijden e.d.)
kampioensbeker (l) - kampioensbeker
kampioenschop (Nbk), voor -schap z. -schap et; -pen [kampɪ'jʊnskɔp] 1. het kampioen zijn
kampioensstiel (l) - kampioensstiel
kampioenswedstrijd - kampioenswedstrijd
kamptaarte (spor.) - kamptaarte
kamprit de; -ten; -tien ['kamprɪt] 1. rit bij het schaatsen waarbij men gelijktijdig over de finish gaat *Dat was een kamprit, ze moe'n over* (Dho)
kamrad et; ...raeden; ...rattien ['kamrat] 1. kamrad *Een fiets het een kamrad* (Np), *As bij' et hujjen de kamraeden bij' mekere langes grepen, dan dee de mesiene et niet* (Nbk), *de kamratties van een klokke* (Nbk)
kamraodske z. *kammeraodske*
kamviel z. *kamwiel*
kamwiel (Bdie, Nt, Op, Pe-Db) Ook *kamviel* (vo) - kamwiel, kamrad
kamziekte (Dho, Nt, Ol-Nl, Op) Ook *kammeziekte* (Mun), *kaomziekte* (verspr. OS) de ['k...] 1. bep. besmettelijke ziekte van de kam bij kippen, vaak de dood tot gevolg hebbend, ook *blauwe kaomziekte* (Dhau, Ow)
kan z. *kanne*
kanaal z. *kanaal*
kanaaldiek z. *kanaaldiek*
kanaalzwemmen z. *kanaalzwemmen*
kanalisaosie (l) [kanali'so:əsi, kanə...] - kanalisatie van rivieren
kanaliseren (spor.) [kanali'su:əɾɪ, kanə...]

- kanaliseren
kanarie z. *knarrie*
kanarrie z. *knarrie*
kand. - afkorting van *kandidaot*
kandeel (Obk, Ol-Nl, Pe-Db, Sz) de [kan'di:l] 1. bep. oudhollandse drank, geschonken tijdens een kraamvisite, bestaande uit (warme) wijn of bier, ook van wijn én bier en gekruid met kruidnagelen, pijpkaneeel, citroenschil en dooiers van eieren, ook met bruine suiker
kandelaar (spor.) - kandelaar (voor een kaars)
kandidaot de; -en [kandi'do:ət] 1. iemand die voor een functie, een bestuurlijke post e.d. in aanmerking komt of meent dat te kunnen komen *Bin dr' nog aandere kandidaoten veur veurzitter?* (Nbk), *je kandidaot stellen, kandidaot steld wodden* 2. kandidaat voor een examen 3. bep. academische graad: kandidaat
kandidaot-netaoris - kandidaat-notaris
kandidaots (l) [kandi'do:əts] - kandidaats
kandidaotsexamen (l) - kandidaatsexamen
kandij (spor.) [kan'dej] - kandij: gekristalliseerde suiker, kandijkloontje *kandij in de koffie* (Spa)
kaneeel z. *keneel*
kaneeelbeschuut z. *keneelbeschuut*
kanen z. *kaarnen*
kanes (Bdie, Bu, El, Mun, Nbk, Np, Ol-Nl, Sz) de; -en ['kã:nəs] 1. (ruw) achterwerk van een man, jongen of vrouw (Bu, Np, Ol-Nl, Sz), evt. alleen van een man of jongen (Nbk), ook, bij uitbreiding: het hele lichaam (Mun) *Die het ok een dikke kanes* (Nbk), *...een goeie kanes* (Sz), *'k Zal je wat veur de kanes geven* (Nbk, Sz), *Je kun wel een schop onder je kanes kriegen* (Ol-Nl), *Trek je kanes mar wat in* (Ol-Nl), *Geef 'm wat op zien kanes* op z'n donder (Mun) 2. dikke neus (Bdie, Np) *Wat het die kerel een dikke kanes veur de kop* (Np) 3. (ruw) hoofd (El, Sz) *iene een klap op zien kanes geven* (El), *Hool je kanes* zwijg (El), *een kale kanes* (Sz) 4. z. *kaones*
Kanesreize (bo: Bu) de; -n ['k...] 1. lange reis
kaniet z. *keniet*
kanjer Ook *kanjerd* (Mun) de; -s; -tien ['kanjɛ(t)] 1. kanjer, groot exemplaar *'t Was een kanjerd van een kool* (Mun), *een*

kanjerd - kantbolle

kanjer van een snoek, een kanjer van een dikke biete (Dfo), *Want effen laeter kwam d'r weer zoe'n kanjer uut een pieskepolle* nl. een grote haas (b)

kanjerd z. *kanjer*

kanjer ['kanʃr] - bep. ziekte: kanker
kankerbestrieding (verspr.) de ['kanʃr...] 1. kankerbestrijding

kankerbloeme (fp) de; -n ['k...] 1. gele plomp *gele kankerbloeme* id. (fp), verder in *witte kankerbloeme* waterlelie (fp)

kankerderi'je (Ol-Nl, Ste) de [kanʃrdə 'reʒə (Ol-Nl), ...tjə (Ste)] 1. kanker: het aangetast raken van planten, bomen door een bep. ziekte *D'r zit kankerderi'je in dat hooft* (Ol-Nl) 2. het gefoeter, het voortdurend boos reageren (Ste)

kankeren Ook *kaankeren* (Np) - kankeren: ontevreden zeuren, mopperend afgeven op *Hool now toch es op te kaankeren* (Np)

kankergezwöl (l) - kankergezwel

kankerig (Dfo, Ste) bn.; -er, -st ['kanʃrəx, ...kərəx] 1. (van planten, bomen) door bep. ziekte aangetast (Dfo) *We moe'n die oolde pereboom mar ommekappen, die is toch al kankerig* (Dfo) 2. steeds foeterend, zich snel om iets boos makend (Ste)

kankerkont (spor.) ['k...] - kankerpot

kankeronderzuuk - kankeronderzoek

kankerpesjent - kankerpatiënt

kankerpot (spor.) ['k...pət] - kankerpot

kankerspecialist (spor.) - kankerspecialist

kankerverwekkend [...'wekkənt; aks. wisselt] - kankerverwekkend

kanne (alg., bet. 2: verspr.) Ook *kan* (bet. 2: El, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) de; -n; -gien ['kan(ə)] 1. kan (om vloeistoffen in te bewaren en/of uit te schenken) *'k Hebbe krek een kannegien mit thee zet* (v), *Pieterelie wodde vaeke bij de kanne verkocht* (Pe-Dbf), *een kanne vol waeter* (Nbk), *de kanne en de schaole van een wasstel* (Ste), *Et oor is me van de kanne breuken* (Np), *Et uterste uut de kanne* alles, maar dan ook alles, bijv. van wat iemand wil weten (Nw) 2. inhoud van één liter *We kochten een kanne jenever* (Ld), *een kanne pieterelie* (Bu), (ter aansporing om melk te drinken:) *Drink per man altwintig dwiekat kann!* (Op), *Die koe geeft twintig kanne melk* (Np), *Ze haelde twee kan melk bij de boer weg* (Np), *Ie*

hebben 30-kans melkbussen (Sz) * *Wie et onderste uut de kanne hebben wil, krigt et deksel op 'e neuze* (spor.)

Kannede (Ld, Nbk) - Canada

Kannedees (Nbk, Ld) [kanə'di:s] - Canadees, ook zelfst. *De Kannedezen kwammen hier om oons te bevrijden* d.i. om een eind te maken aan de Duitse bezetting (Nbk)

kannegien et; kannegies ['kanəxin] 1. kleine kan 2. bes van de hagedoorn (Bu, Dfo, Dho, El, Ma, Mun, Nt, Obk, Op, Ste, Sz) 3. rozebottel (Dhau, Dho, Nbk), met name van de wilde roos (ZW, Bu, Dho, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Sz), ook *'t rooie kannegien* genoemd (Bdie) 4. (mv.) wilde roos, hondsroos (Np, Pe-Dbf, Ste, Wol, h) *De kannegies bliuen* (Np), *Daor staon mooie kannegies* (Ste) 5. dikke braambes (Spa, fp) 6. bep. struik: egelantier (n)

kannegienbeie (Obk) Ook *kannegiesbeie* (Obk) de; -n; ...beigies ['kanəximbejə/...xizbejə] 1. bes van de hagedoorn

kannegiesbeie z. *kannegienbeie*

kannegiesbos (Obk, Pe-Dbf, Wol) de; -sen; -sien ['k...] 1. bos voornamelijk bestaand uit hagedoorn (Obk) of wilde roos (Pe-Dbf, Wol) *Langs de Rieksstraotweg staon kannegiesbossies* (Wol)

kannegiespolle (Dho, Diz, Np, Op) de; -n; -gien ['k...pələ] 1. hagedoorn *De kannegiespollen hebben ze bekubbed* gesnoeid (Dho) 2. struik van de wilde roos (Np)

kanniebaal - kannibaal: menseneter

kano de; -'s; -gien [ka:no:, ...om] 1. kano (bep. vaartuig)

kanon I ['kā:non] - canon: zangstuk

kanon II z. *kenon*

kanonen (spor.) ['kā:nomn:, o:n:] - kanoën

kanonneerboot (l) - kanonneerboot

kanosport (l) - kanosport

kanoveerder (l) - kanovaarder

kanoveren (spor.) - kanoveren

kanoverhuur (spor.) - kanoverhuur

kanowedstried (l) - kanowedstrijd

kant z. *kaante*, *kant I*

kant-en-klaor (Nbk) Ook *kaant-en-klaor* (spor.) bn. [kantənklɔ:ər/kā:nt...; aks. wisselt] 1. kant-en-klaar *Dat kuj' daor kant-en-klaor kopen* (Nbk)

kantate (l) - kantate

kantbolle z. *kaantbolle*

kante z. *kaante*

kanteel (l) [kan'ti:l] - kanteel (opstaand rechthoekig stuk van een kasteelmuur)

kantelraem (Spa) - kantelraam

kantarel (spor.) [kantʔ'el, ...tə'rel] - kantarel

kantien z. *kaantien*

kantieshakken z. *kaantophakken*

kantiesmi'jen z. *kaantmi'jen*

kantig z. *kaantig*

kantine de; -s; -gien [kan'tinə] 1. kantine in scholen, fabrieken enz.

kantinebaos - kantinebaas

kantinebeheer (spor.) - kantinebeheer

kantinebeheerder (spor.) - kantinebeheerder

kantinejuffer (spor.) - kantinejuffrouw

kantinepasseniel (l) - kantinepersoneel

kantkoeke z. *kaantkoeke*

kantlijn z. *kaantlijn*

kanton (spor.) et; -s ['kanton (bet.1, ...'t... (bet. 2)] 1. kanton: bep. bestuurlijke of administratieve eenheid, met name in Zwitserland 2. kantongerecht (Nw) *Hij moet naor et kanton* (Nw)

kantongerecht z. *ketongerecht*

kantonrechter z. *ketonrechter*

kantoor Ook *ketoor* (spor.) et; kantoren; -tien [kan'to:ər/kə't...] 1. vertrek waarin men schrijfwerk, administratief of zakelijk werk anderszins verricht, kantoor *Een kantoor koj' schrieverij'e in doen* (Wol), *In een gewoon huus hej' niet zo gauw een kantoor* (Spa), (thans vaak schertsend:) *Hij zit in zien kantoor* op z'n studeerkamer, kamer waar hij gewoonlijk zijn schrijfwerk e.d. verricht (Nbk) 2. kantoor van een fabriek, bank, notaris, van de belastingdienst, waar de ontvanger van een waterschap of polderbestuur zitting houdt e.d. *Hij zit op een kantoor* is werkzaam op (Np), *Ze gaon nog liever veur twee- of driehonderd guldens op een kantoor of zo* (b), *et warkvolk van de kantoren en de febrieken* (v), *Aj' him hebben willen, loop dan mar even deur, de baos zit op zien kantoor* (Nbk), *...in zien kantoor* (Nbk), *naor kantoor gaon* zich op weg begeven naar het kantoor waar men werkt (Nbk), *Die netaoris hoolt hier ok kantoor* (Nbk), *(...) da'k veur gien tien K.'s uut de weg gong, en dat ze bij mi'j an 't laeste kantoor weren* dat ik een eind zou maken aan hun

aktiviteiten (b) 3. w.c. (Dho, Diz, El, Ol-Nl)

kantooradres (l) - kantooradres

kantoorbaene (spor.) [...'t...] - kantoorbaan

kantoorbediende (spor.) [...bədində] - kantoorbediende

kantoorboekhandel (spor.) - kantoorboekhandel

kantoorchef ((l) - kantoorchef

kantoorinventaris (l) - kantoorinventaris

kantoorgebouw (spor.) - kantoorgebouw

kantoorhouder (verspr.) Ook *kantoorhouder* (Sz), *kantoorhouwer* (Spa) de; -s; -tien [kan't...] 1. kantoorhouder, met name het hoofd van het postkantoor op een dorp *Mien opa was vroeger kantoorhouder op dat dorp* (Wol)

kantoorhouder z. *kantoorhouder*

kantoorhouwer z. *kantoorhouder*

kantoorinrichting (l) - kantoorinrichting

kantoorjasse (l) - kantoorjas

kantoorklark (spor.) - kantoorklerk

kantoormaegien (l) - kantoormeisje

kantoormannegien (Nbk, v) et; ...gies 1. man die kantoorwerk verricht voor de kost (veelal: en die het wsch. niet verder zal brengen)

kantoormesiene (spor.) - kantoormachine

kantoormeubel (l) - kantoormeubel

kantoormeubilair (l) - kantoormeubilair

kantoorpasseniel (l) - kantoorpersoneel

kantoorruimte (spor.) - kantoorruimte

kantoorstoel (l) - kantoorstoel

kantoor tied de [kan'to:ər'tit] 1. kantoor tijd *binnen kantoor tied, in kantoor tied, onder...*

kantoorwark - kantoorwerk

kantschoppe z. *kaantschoppe*

kantvore z. *kaantvore*

kanust (Ma) et; -en; ...nussien ['ka:nast] 1. nest van een torenkraai *We hadden een kanust in de schostien* (Ma)

kanvas (Ow) ['kã(n)fas] - bep. weefsel: canvas

kao z. *ka*

kaobel (bo: Op) de; -s ['kə:b] 1. (scheldwoord) lomperd *Wat is 't toch een kaobel* (bo: Op)

kaok(e) z. *kaeke*

kaokebot z. *kaekebot*

kaokelen z. *kaekelen*

kaom (OS, Bu, Np, Nw) Ook *kaome* (ZW, Op), *kemme* (Sz), *kem* (Db), *kamme*

kaombakkien - kaore

(Bdie, Diz, Mun, Nt, Op, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Wol), **kam** (Np: vooral in verb.) de; -en; -pien, kammegien (in ZW: ook bij *kaome*), kaompjen ['kõ:m(ə)'/kəm(ə)'/kam(ə)] 1. kam op de kop van een hoender-vogel *Die kiepe het een sloppe kamme* (Ol-Nl), *De kaom van de haene is bevreuren* (Spa, Ow), *Een haene het nogal wat groter kamme as een kiepe* (Op), (verz.) *De pieken kriegien al aorig kaom* (Np), *Die krigt ok een rooie kaom* gezegd wanneer iemand bloost, een kleur krijgt (Ma, Nbk), vandaar *Wat heb i'j een rooie kaom!* (Ow), zo ook *Hi'j kreeg een kaom* (Bu, Ma, Nw, b), *Die kan de kam nogal wat opzetten* hij is nogal eigenwijs (Np), *Die het heur in de kaom pikt haar zwanger gemaakt*, zodat ze moeten trouwen (Bu) 2. ijzer met gaten, met behulp waarvan men de ploeg in een andere stand kon zetten door een bep. haak in een ander gat te plaatsen (Dfo) 3. z. *kamme*
kaombakkien z. *kammebakkien*
kaome z. *kaom, kamme*
kaomen (El, Ste) Ook *kemmen* (Dhau) zw. ww.; onoverg.; kaomde, het kaomd ['kõ:m/'kəm:] 1. zodanig maaien dat er strookjes gras blijven staan of dat de ene strook lager afgemaaid is dan de andere *Ie hebben de zende zeker stomp, want ie bin aorig an 't kaomen* (Ste), *De mesiene kemt wat, hi'j laot wel es een strekien staon* (Dhau) 2. z. *kammen*
kaomer (Sz) Ook *kammer* (Sz) de; -s ['kõ:mɪ/'kamɪ] 1. iemand die door niet goed te maaien strookjes gras laat staan *Bepaalde mi'jers hebben de zende niet goed staon, dat bin kammers* (Sz)
kaomerig z. *kammerig*
kaomziekte z. *kamziekte*
kaon de; -en; -tien [kõ:ən] 1. (bijna altijd mv. of mv. van het verkl.) stukje uitgebraden, uitgesmolten vet of spek van varken of evt. koe *Kaonen blieven over aj' reuzelblaeden smulten* (Bu), *reuzelsnieden veur kaonen* (Ste), *As d'r slaacht was vroeger, dan wodden de kaonties uutbraoden* (Obk), *Aj' vet smulten, blieven de kaonen over en dat smeren je op 't roggebrood* (Wol), *Kaonties mit bloedwost is hatstikke lekker* (Ld), *'k Heb de kaonen van een varken liever as koekaonen* (Sz), *Die het de kaonen op 'e kop* hij/zij heeft

een kletskep (Ste)
kaonderig (Nbk) bn.; -er, -st ['kõ:ndrəx, ...dərəx] 1. (van soep, pap e.d.) met kluiten die zich hebben gevormd of evt. nog vormen *De bri'j is wat kaonderig* (Nbk)
kaonebelle (Np) de; -n; -gien ['kõ:nə...] 1. luidklok van elf uur *De kaonebelle gaot ok* (Np)
kaonebrogge (verspr.) Ook *kaontienbrogge* (Dfo) de; -n; ...broggien ['kõ:nə brogə/'kõ:ntin...] 1. boterham met kleine stukjes reuzel, kaantjes *As kiender gongen we naor tante op slaachtbesite. Dan kree'j bloedwost, smooltbroggen en kaonebroggen* (Np), *Roggenbrood mit kaonties was altied een traktaosie* (Obk)
kaones (Dfo, Dho, Obk, Op) Ook *kanes* (Diz), *kaonies* (Db, Obk) de; -en ['kõ:nəs/'kã:nəs/...is] 1. suffig iemand, kluns, iemand die zich niet tussen de anderen begeeft (Dhau, Dho, Obk, Op) *'k Viene an die man niet zoevel praot, hi'j liekt me wat een kaones toe* (Op), *Dat is wel zoe'n domme kaones, die begript dat toch niet* (Obk), *Wat een kaonies van een kerel* (Obk) 2. grote kerel (Dfo) 3. in *slichte kaones* hetz. als *soepenmaelenbri'j*, d.i. meelpap van karnemelk (Op)
kaonesmoolt (Bdie) et ['k...smo:lt] 1. hetz. als *kaonevet*, z. aldaar
kaonevet (Db, Op, Ste, Wol) et ['kõ:ənəfet] 1. uitgebraden kanen samen met het vet, ook smout alleen (Wol), d.i. gesmolten en vervolgens door afkoeling weer gestold vet dat op brood werd gegeten (Wol), ook: vet uit plukvet dat in gestolde vorm eveneens op brood werd gegeten (Ste)
kaonies z. *kaones*
kaontienbrogge z. *kaonebrogge*
kaorde (Dfo, Dhau, Dho, Ow, Pe-Dbl) ['kõ:ərdə] - wolkaarde *Mit de kaorde ging ie over de wolle* (Ma)
kaorderi'je (Spa) de [kõ:ərdə'rejə] 1. het moeizaam of veelvuldig rijden met een fiets, wagen, kar e.d. *We hebben an 't zandrieden west, et was een hele kaorderi'je, heur* (Spa)
kaore (Ste, p) Ook *trekkaore* (Ste: bet. 2) de; -n; kaortien ['kõ:ərə/'trək...] 1. kruiwagen (p), verder alleen nog in een enkele samenstelling als *schiekkaore* kruiwagen voor mest (Ste) 2. karretje op twee of evt.

meer wielen dat men zelf duwt of trekt (Ste) *Ik kom wel mit de kaore* (Ste) 3. scharenslipperskar (p, b), verder nog in de samenstelling *schereslieperskaore* scharenslipperskar (Ste) 4. z. keer * *Kaore, kaore, kaore/Sliep, sliep, sliep* restant van een volksrijmpje i.v.m. de scharenslipper (Ste) **kaoren** (verspr.) Ook *koren* (bet. 1: El, Nbk, Ow, Sz, bet. 2: Nbk), *karen* (bet. 2: Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; kaorde, het kaord ['kɔ:əp/'kɔ:əp/...a:...] 1. (onoverg.) moeizaam rijden, veelal inzake paard en wagen, ook gezegd van fietsen *Mit een oolde kedde kaorden ze et d'r staorigan uut* nl. de mest (Sz), *Daor zie 'k oolde K. weer kaoren mit de bakfiets* (Obk), *'t Was zwaor kaoren zo tegen die hoogte op* (Pe-Dbl), *We moe'n zien dat we d'r deur koren, dan hoeven we niet van de fiets* (Nbk), *Et was zwaor kaoren, heur* (Mun), *Hij kwam d'r langzem an kaoren, omdat hij de hoepe van de waegen had* (Op), *mit melkbussen an de fiets et laand in kaoren* (Spa), *We mossen d'r tegen koren om d'r deur te kommen* (Ow), *De oolde kedde kan niet hadder, dat dan koren we mar staodigan naor huus* (Sz) 2. kaarden, nl. bij het spinnen (Bdie, Dfo, Dho, Nbk, Obk, Ow, Pe-Dbl, Ste, b) *wolle kaoren* (Ste, Nbk) **kaorken** z. *karken* **kaort** z. *kaorte* **kaortaovend** ['k...] - kaartavondje **kaortclub** - kaartclub **kaorte** Ook *kaort* (spor.: in verb.) de; -n; kaortien ['kɔ:ərt(ə)] 1. landkaart van de aarde of van een deel daarvan *Waar kuwwe et beste langes? Even op 'e kaorte kieken* (Nbk), *We kieken even op 'e kaorte waor we henne moeten* (Dhau), *een historische kaorte, de kaorte van Nederland, een bliende kaorte, van de kaorte leren* topografie leren van een landkaart (Obk), *de kaorte lezen kunnen, de boel in kaorte brengen* ook fig. (Ow), *Ze hebben daor alles op kaorte* op één of meer landkaarten aangegeven, alles is daar terug te vinden op de kaarten die ze hebben (Dho), *van de kaorte vegen* (verspr.), *Hij is van de kaorte overstuur, totaal verslagen, bij de pakken neer zittend, van slag, vandaar ook* *As ik een aovend laete op berre kom, bin ik hielemaol van de kaort* (Dfo), zo ook 't

Ging d'r zo om weg, et mannegien raekte hielemaol van de kaorte (Dfo) 2. speelkaart, één van de kaarten bij een kaartspel *de kaorten geven* (Nbk), *...schudden* (Np), *...leggen* kaartleggen (Bdie), *de kaorte lezen* id. (Obk), zo ook *een kaortien leggen* kaarten (Spa, j, ba), *een kleine kaorte* een kaart met weinig punten, nl. met 2, 3, 4, 5 of 6; indien die niet worden gebruikt, ook gezegd van een kaart met 7 of 8 punten (Ste), *De kaorten bin schud* (Dho, Wol), *'k Heb nog een kaorte te min* (Ste), *alles op iene kaorte zetten* (Ma, Np, Wol) 3. de gegeven speelkaarten *bij iene in de kaorte kieken* (Nbk), zo ook *mekeer in de kaorte kieken* (Nbk), *Ie hebben een goeie kaorte* je beschikt over goeie kaarten deze keer bij het spelen (Np), *...een beste kaorte* (Np), *Die het een goeie kaorte in de hanen ook fig.* (Obk), *Zo liggen de kaorten now ien keer* (Nbk), *Dat weert him aorig in de kaorte* dat ondersteunt, begunstigt (onbedoeld) zijn plannen in aanzienlijke mate (Bdie, Nbk), *...mooi in de kaorte* id. (Ma), zo ook *Hij weerde mij wel in de kaorte* wat hij deed kwam me goed van pas (Ste), *Hij het een beste kaorte trokken* hij heeft een behoorlijke dosis geluk (Np), *iene in de kaorte trekken* opzettelijk zo spelen bij het kaarten dat het de ander voordeel oplevert (Ste), waartegenover *Ie kun per ongelok je tegenstaander in de kaorte trekken* (Ste), *van de kaorte wezen, eupen kaorte speulen, Ie moe'n de kaorten mar es bloot leggen* opening van zaken geven (Obk), *iene in de kaorte speulen* (Db, Np, Bdie), zo ook *Ze speulen mekaar in de kaort* (Spa), *Hij speult niet altied de kaorte die hij uutgooit* hij probeert zich beter voor te doen dan hij is (Sz), *deursteuken kaorte, iene de (hele) kaorte uutleggen* precies vertellen hoe iets in elkaar zit, al het relevante uitleggen (Dfo, Dho, Obk, Sz), *Die lat 'm ok reer in de kaorte kieken* ongewild laat hij duidelijk worden wat z'n bedoelingen zijn (verspr., Nbk), vandaar *Laot je niet in de kaorte kieken* (Wol) en *Hij leut 'm aorig in de kaorte kieken* (Op), *Gooi de kaorten mar op 'e taofel* zeg het nu maar open en eerlijk, speel nu maar open kaart (Ma) 4. ansichtkaart, felicitatiekaart, correspondentiekaart, fiche, stukje

kaortebak - kaper

karton e.d. waarop garen is gewonden of waarop knopen zijn bevestigd *We hebben disse keer een hoop kaorten kregen* (Bu), *We moe'n nog een kaorte wegsturen* (Bu), *We hebben gister nog een kaorte wegstuurd* (Ol-Nl), *Kiender bin altied bliede as ze een kaorte kriegen* (Obk), *Hier en daor staon grote potten mit plaanten en bloemen mit kaorties d'r an* (v), *een kaortien knopen* (Nbk), *een kaortien jegergaoren* (Ste) 5. toegangkaart *Hej'm de kaorten al?* nl. voor een voorstelling, *J. staot bij de deure om kaorties te verkopen* (b), *Daor heb ie gien kaortien veur* daar kom jij niet voor in aanmerking, met name gezegd wanneer een meisje de aangesprokene waarschijnlijk toch niet goed genoeg vindt, niet wil (Ma) 6. bewijs voor verzekering e.d. *Aj' naor 't butenlaand gaon moej' altied de grune kaorte bij je hebben* (Nbk) 7. gele of rode kaart ter waarschuwing c.q. direkte verwijdering met name bij voetbal 8. in *de kleine kaorte* spijskaart met beperkt menu

kaortebak - kaartenbak

kaortehoolder - kaarthouder

kaortehuus (vo) ['k...] - kaartenhuis (fig.) *As d'r iene dwasse tussen zit, kan die alles tegenholen en dan klapet et hiele kaortehuus in mekeer* (vo)

kaortelezen (Nbk) ['k...] - kaartlezen (van landkaarten)

kaortemaeke (l) ['k...] - kaartenmaker

kaorten ['kɔ:ərtɪ] - kaarten *Zuwwe even een pottien kaorten?* (Spa), *We zullen vot te kaorten* (Ma), *Ik ken gien kaorten* kaartspelen beheers ik niet (Sz)

kaorter ['kɔ:ərtɪ] - kaarter

kaorteri'je de [...'r...; z. -i'je] 1. (enigszins negatief) het kaartspelen *Aj' mit goenend kaorten die et haost niet kunnen, dan is 't een kaorteri'je van niks* (Ste)

kaortien et; **kaorties** ['kɔ:ərtin] 1. kleine kaorte in div. betekenissen 2. plaatsbewijs voor bus, trein e.d. *De kondukteur knipt de kaorties* (Nbk) 3. uitnodigingskaart *Hebben jim ok een kaortien kregen, of nugen ze alliend de naoste kunde?* (Nbk) 4. visitekaartje (spor.)

kaortiesknipper (spor.) - kaartjesknipper

kaortlegster (Nbk, Obk, bl) de; -s; -tien ['k...] 1. vrouw die de toekomst voorspelt aan de hand van kaartleggen

kaortschudden (Nbk) onbep. w. ['kɔ:ərt skudɪ] 1. schudden van speelkaarten

kaortspeulen zw. ww.; onoverg.; kaortspeulde, het kaortspeuld ['kɔ:ərt spɑ:lɪ] 1. (doorgaans onbep. w.) kaartspelen *K. en zien maot kwammen in de gelagkaemer en begonnen een pottien te kaortspeulen* (j), *'k Zal je een watjekouw verkopen dat de koezen je op 'e kont zitten te kaortspeulen* (Np)

kaortspeuler ['k...] - kaartspeler

kaortsysteem (l) - kaartsysteem

kaartverkoop z. *kaartverkope*

kaartverkope (Nbk) Ook **kaartverkoop** (spor.) ['kɔ:ərtfəko:p(ə)] - kaartverkoop (met name van toegangskaarten)

kaartwedstried - kaartwedstrijd

kap. - afkorting van *kap(i)taol*

kapabel z. *kepaobel*

kapaoebel z. *kepaobel*

kapbeitel (Dfo, Dho, Diz, Ld, Ol-Nl, Spa) de; -s; -tien ['kabejtɪ] 1. kapbeitel (bep. timmergereedschap) *De verbienings van de bovendrumpel wodden inkapt mit een kapbeitel* (Dho), *As de mure ofbreuken wodden moet, moej' de kapbeitel hebben* (Dfo)

kapber (Np) ['kabr] - kapbaar *Dat is kapber hoolt* (Np)

kapbiele (Nbk, Obk, Ol-Nl, Ste, Sz) de; -n; -gien ['k...] 1. timmermansbijl (Nbk, Obk, Ol-Nl, Ste) *Mit een platte kapbiele kuj' een paol bekappen* (Ste), *Veur bomen kaant maeken bruuk ie een kapbiele, en ok bij et hoolten pompen maeken* (Nbk) 2. zware bijl met lange steel, o.m. te gebruiken voor het omhakken van bomen en het rooien van stronken (Sz)

kapblok (Ste) ['k...] - hakblok

kapdeuze (spor.) - kapdoos

kapel de; -len; -legien [ka'pɛl] 1. bedehuisje, huiskapel, slotkapel e.d. 2. *dakkapel*

kapelaan (l) [kapə'lā:n] - kapelaan

kapen ['ka:pɪ] - kapen (van schepen, ook: van bussen, treinen, vliegtuigen e.d.)

kaper de; -s; -tien ['ka:pɪ] 1. iemand die een vliegtuig, schip e.d. kaapt (l) 2. iemand die hetzelfde wil hebben, nemen en dus met de ander konkurreert, in *D'r is een kaper op de kust, 'k Gao gauw naor de uutverkoop, d'r bin meer kapers op de kust!* (Nbk) 3. bep. kindermuts: kaper (Db)

kaperkaptein (l) - kaperkapitein
kaphoolt z. *hakhoolt*
kaphout z. *hakhoolt*
kaping - kaping, vooral: vliegtuigkaping
kapitaal z. *kaptaol*
kapitalisme [kapita'lısmə, soms ook kapitə...] - kapitalisme
kapitalist [kapita'list, soms ook kapitə...] - kapitalist
kapitaol I z. *kaptaol*
kapitaol II (v) Ook *kaptaol* (v) bn.; attr. 1. (van huizen, bedrijfsgebouwen) zeer groot en duur *kapitaole plaetsen* (v), *een kaptaol huus*
kapitaolkrachtig (Nbk) [...'kr...] - kapitaolkrachtig
kapitein z. *kaptein*
kapiteleren [kapitə'lı:tə:rŋ] - kapituleren (bij gevechtshandelingen: zich overgeven)
kapittel z. *kepittel*
kapittelen z. *kepittelen*
kapittelstok z. *kepittelstok*
kapitteltien z. *kepitteltien*
kapitulaosie (spor.) [kapitylɔ:əsi, kapitə...] - kapitulatie (inzake krijgshandelingen)
kapklompe (verspr. OS, Bdie, Mun, Op) de; -n; ...klompjen ['k...] 1. klomp met kap
kapkonstruktie (spor.) - kapkonstruktie
kaplaampe (Dfo) de; -n; ...laampjen ['k...] 1. lamp met een kap erop, erover
kaplaoge (verspr. WS, Db, Ld, Ma, Obk) de; -n ['k...] 1. bovenste laag van koren-mijt
kapleerze (Dho, Diz, Nbk, Nt) de; -n; ...leersien ['k...] 1. kaplaars *Ze hadden vroeger kapleerzen an in de baggelbak* (Nw)
kapmaantel (Diz, Nbk, Nt, Nw) ['k...] - kapmantel: bij het zich (laten) kappen
kapmeeuw (Obk) de; -en; -gien ['k...] 1. kapmeeuw
kapmes z. *hakmes*
kapmuse (Bu, Nbk) de; -n ['k...] 1. bep. doordeweekse, kapvormige muts
kapoerewiet z. *kepoedewiet*
kapoets (Ma, Np) Ook *kapoetse* (Dho) de; -en; -ien [ka'puts(ə)] 1. tipmuts met kwast (Ma) 2. gek hoofddekse (Np) 3. bep. muts door huzaren gedragen: huzarenmuts (Dho) *Hi'j het de kapoetse op* (Dho)
kapoetse z. *kapoets*
kapot z. *kepot*
kappe de; -n; kappien ['kapə] 1. kap van

een huis, schuur, klokkestoel of ander gebouw *De kappe van de schure is hielemaole verrot* (El), *Ze bin an de kappe toe* nl. bij het timmeren van een nieuwe woning (Nbk), vandaar *Ze hebben 't huus onder de kappe* de kap van het huis is gereed (Bu, Ma) en *De kappe zit d'r op* id. (Nbk), *Bij die storm is 'm de hele kappe van 't huus wijd* (Op), *onder de kappe wezen* hetz. als onder de pannen zijn (fig.): gezegd wanneer iemand in een situatie is gekomen waarin het hem qua baan, inkomsten kennelijk blijvend goed zal gaan (Nbk, Np, Nt, Pe-Db): *Hi'j is goed onder de kappe mit dat baentien* (Pe-Db), *twie onder iene kappe twee onder een kap* 2. kap van een hoofddekse: het bovenste, veelal ronde deel, met name van een pet (Ste) 3. lampekap 4. het bovenste deel van een bijenkorf (Bdie, El, Mun) 5. kap van een ren, loop voor konijnen (Np) *De knienen zitten onder een gazen kappe* (Np) 6. overkapping van een hooimijt, roggemijt e.d. (Bdie, El, Ma, Mun, Obk, Ste) *Om inlekkeren te veurkommen mos d'r een kappe op 'c zaodbult* (Obk) 7. oorijzer en bijbehorend(e) hoofddekse(s) volgens de klederdracht (Dfo, Ma, Op) *de goolden kappe* het gouden oorijzer (Dfo, Op), *de Friese kappe* (Db) 8. schoorsteenkap (Wol) 9. bijenkap (Diz, Mun, Ste, Pe-Db, bs: Dfo, El, Obk, Op, Ow) 10. leren kap die het paard voor de ogen werd gesept, meestal *bliend(e)kappe* of *blienkappe* geheten (...) *dat was veur 't schrikken; enkelen mienden dat hi'j anders dwiel wodde, mar dat weren meraokels, want et peerd zonder kappe wodde ok niet dwiel* (Nw) 11. het deel van een klomp boven de wreef (verspr.) *De kappe is me van de klompe sprongen* (Np), vandaar *D'r komt een kramme over de kappe van de klompe* (Wol) 12. draaibare kap van gebogen hout op de steel van een dorsvlegel, waaraan de knuppel is bevestigd (OS, Pe-Db) *De dösvlegelstok dri'jt in 't kappien* (El), *De kappe van de dusvlegel brekt nog wel gauw es, veural bij goenen die 't nog niet best kunnen* (Obk) 13. (vaak verkl.) kapje van brood 14. overkapping van een nest, met name van een eksternest (Nbk, Ste) 15. omhulsel van een zaadbolletje (Mun) 16. kap van een kinderwagen, auto, ook

kappeciteit - kapwaegen

van een *kapwaegen*, z. aldaar (Ste) 17. bovenste deel van een mouw, die in het schouderstuk steekt (Wol)

kappeciteit (spor.) [kapəsi'tejt] - capaciteit *Hij het de kappeciteiten wel* (Nbk), *de kappeciteit van een mesiene* (Nbk)

kappen zw. ww.; overg., onoverg.; kapte, het kapt ['kapm] 1. hout kappen, bomen vellen, kappend bewerken of verdelen van hout e.d. *'t kappen van hooft* (Bdie), *We hebben een stokkien bos kocht, laoten we d'r drekt mar in kappen* beginnen te kappen (Diz), *Ze gingen 't jonge hooft kappen, anders wodde de bos te dichte* (Pe-Db), *Wat bin ze daor toch mit dat hoekien bos an 't kappen?* (Spa), *Ze hebben de dooie bomen d'r uut kapt* (Np), *een paol in twee stokken kappen, een punte an een paol kappen* (Nbk), *We kappen d'r mit we stoppen ermee, we doen er niet langer aan mee* (Nbk, Np, Ow), vandaar *We moe'n d'r mar mit kappen* (Dho) 2. (overg.) een gat, opening in iets kappen *een bit in 't ies kappen* (Nbk), *Aj' vroeger deur 't ies mossen mit de bok moj' eerst een gat deur 't ies kappen* (Np) 3. roffelen van een specht op een boom (Nbk) *In de bos is een specht an et kappen* (Nbk)

kapper de; -s; -tien ['kappɹ] 1. kapper, coiffeur *Ie moe'n neudig naor de kapper, ie hebben et haor vusen te laank* (Nbk) * (bedoeld om snel achter elkaar te zeggen, i.v.m. mogelijke komische versprekingen:) *De knappe kapper kapt knap/Mar de knecht van de knappe kapper kapt nog knapper as de knappe kapper zelf kapt* (Bu)

kapperswinkel (verspr.) ['kappswɪŋk] - kapperswinkel

kapperszaeke (spor.) - kapperszaak

kappertieskool (Ld) ['kappɹtiskoːl] - kappertjeskool

kapriepe (Dfo) [kapɹipə; aks. wisselt] - kaprijp

kapsalon z. *kapselon*

kapschure - kapschuur

kapsel ['kaps] - kapsel (inzake hoofdhaar) *een vremd kapsel* (Nbk)

kapselon (verspr.) Ook *kapsalon* (spor.) ['kapsəlɔn] - kapsalon

kapsien (Ste) Ook *kapusien* (Ste) de; -en [kap'sin/kapy'sin] 1. bep. monnik: kapucijn **kapsies** (b: ln) ['kapsis], in *Hij mackt*

altied kapsies aanmerkingen (b: ln)

kapsjees (Dhau, El) ['kapsjɪ:s] - kapsjees **kapspante** z. *spante*

kapspiegel (Db, Obk) ['k...] - kapspiegel **kapspiele** z. *kospiele*

kapster ['kapstɹ] - kapster

kapstok de; -ken; -kien ['kapstɔk] 1. kapstok voor kledingstukken *Die koe is zuver een kapstok, zo dunne is hij* (Nbk) 2. aanknopingspunt (l), in *argens een kapstok an hebben*

kapstokhaoke (Nw) - kapstokhaak

kapstokplaanke (Nw) ['k...] - kapstokplank

kapsule (Nw) de; -n, -s; -gien [kap'sylə] 1. omhulsel om bep. medicijnen

kaptaal z. *kaptaol*

kaptaofel (Db, Nw, Obk) - kaptafel, toilettafel

kaptaol (verspr.) Ook *kapitaol* (Diz, Np, Op), *kapitaal* (spor.), *kaptaal* (Spa, Wol) et; -en; -tien [kap'tɔːl/kapi.../...a:l] 1. het kapitaal waarover men rente ontvangt 2. iemands vermogen *Zien hiele kaptaol het hij d'r zowat in steuken* (Nbk) 3. grote hoeveelheid geld *Man, zoe'n ni'j huus, dat kost vandaege-de-dag een kaptaol!* (Nbk), *Hij het d'r een kaptaol an verdiend!* (Nbk), *Hij het veur een kaptaol an boeken* (Nbk), *Aj' mar een kaptaoltien van jezels hadden, dan koj' d'r wel wat hypotheek bij kriegen* (v) 4. kapitaal voor of van een onderneming * (met name tegen iemand wiens bezit niks voorstelt) *Opschepper van je moers kapitaol!* (Np) 5. z. *kapitaol* II **kaptaolgoederen** (l) [...gudɹŋ] - kapitaalgoederen

kaptaolmark (l) - kapitaalmarkt

kaptaolrente (l) - kapitaalrente

kaptaolvernietiging (v) [...fɹnitəgɪŋ] - kapitaalvernietiging

kaptein Ook *kapitein* (spor.) [kap'tējn /kapi...] - kapitein (nl. bij een gewapende macht, op een schip)

kapusien z. *kapsien*

kapverbod (spor.) - kapverbod

kapvergunning (Bdie) de; -s, -en ['k...] 1. vergunning om één of meer bomen of een perceel bos te kappen

kapwaegen (verspr.) Ook *kapwagen* (WH) de; -s; -tien ['k...] 1. bep. type vierwielige boerenwagen voor personenvervoer met een kap van ronde houten of ijzeren beu-

gels en linnen zeildoek die naar beneden kon (Bdie, Obk); vooral in gebruik bij grotere boeren, ook gebruikt voor vrachtovervoer bij bakkers en anderen die ventten; ook gezegd van een soortgelijke, zwarte tweewieler of kapsjees (Ol-Nl, Wol) *D'r kwam hier vroeger een Drentse boer mit aten en bonen, die reisde mit de kapwaegen* (Obk), *De bakker brengt et brood rond mit de kapwagen* (Ste, Spa), *Ze gongen vroeger mit de kapwaegen naor de karke* (Ste, Ld), *... uut gaasten of naor de mark* (Sz), vandaar *Et plein ston vol mit kapwaegens* (Wol)
kapwagen z. *kapwaegen*
kapwark (Nw) et ['k...] 1. kapwerk, kapkonstruktie
karabijn (verspr.) [kara'bājn, ook wel karə...] - karabijn
karaf z. *kraft*
karakter z. *kerakter*
karate z. *kerate*
karbeel z. *korbeel*
karbelem (Diz, Nbk, Ste, Wol) Ook *karboliene* (Dfo, Dhau, Dho, Nt, Op, Ow), *karbolinie* (Ste), *karbeliene* (Bdie, Pe-Db1), *kreoliene* (Op), *karboleum* (Bu, El, Ld, Obk, Op, Spa), *karmelien* (Np), *kermelien* (Spa), *carbolineum* (spor.), *karbolie* (El), *karbolinium* (Ol-Nl) de [karbø'li:jəm, ...əm/karbo(:)'linə/'lini/.../krɔjə(:)'linə/karbo(:)'li:jəm/karmə'lin/kərmə'lin/.../kar'bo:əli/...'linijəm] 1. carbolineum *Ien keer in 't jaor wodden hoolten hokken en hekken en zo in de karboleum zet* (Obk), *Die kroje mag ok wel in de karboliene* (Dfo), *We zetten die deuren in de karbeliene, dan verrotten ze niet zo gauw* (Pe-Db1), *De hekken moe'n nog een kwassien kermelien hebben* carbolineum met een beetje afgewerkte olie, bijv. van trekker of auto (Spa)
karbeliene z. *karbelem*
karbenade z. *karbonade*
karbied z. *kerbied*
karbiedaske z. *kerbiedaske*
karbiedbusse z. *kerbiedbusse*
karbiedbusseschieten (Diz, Ma) onbep. w. [kar'bidbəsəski:tɔ] 1. 'schieten' met een *karbiedbusse*, z. aldaar (Diz, Ma)
karbiedlanteern z. *kerbiedlanteern*
karbiedschieten (Ma) onbep. w. [kar'bit ski:tɔ] 1. het 'schieten' met een *karbied-*

busse, z. aldaar (Ma)
karbies (Dfo, vo) de; karbiezen [kar'bis] 1. bep. strooien tas: *karbies Op et laest toverde M. veur elk nog een kookt ei uut de karbies* (vo)
karbol (Mun) [kar'bøl] - karbol
karboleum z. *karbelem*
karbolie z. *karbelem*
karboliene z. *karbelem*
karbolinie z. *karbelem*
karbolinium z. *karbelem*
karbon - karbonpapier
karbonade (verspr.) Ook *karbenade* [karbø(:)'na:də /karbø'n...] - karbonade
karbonkel (Nbk, Nt, Pe-Db1, Wol) [kar'boŋk] - karbonkel: bep. puist, nl. steenpuist of negenoog (Wol), met name in de nek (Pe-Db1)
karbonpepier - karbonpapier
karbouw (v) - karbouw (bep. buffel)
kardinaal I - kardinaal (in de r.k. Kerk)
kardinaal II (l) bn. - kardinaal, in *et kardinale punt, een kardinale fout*
kardinaalsmusse (l) - bep. plant: kardinaalsmuts
karen z. *kaoren*
karf Ook *kaarf* (Bdie), *kaarve* (Obk), *karve* (Ol-Nl), *kerf* (WH) de; karven; -ien [kar(ə)f/...a:.../...wə, ..və /.../ker(ə)f] 1. inkeping, insnijding *D'r zat een hiele karf in de deure* (Db), *Daor moej' bij of, maek d'r mar even een karf in* (El), *Zoe'n fluitien maekte ie ok een karfien in* (Nbk), *een karfien op een stok zetten* nl. om een lengtemaat te hebben (Ma), zo ook *Sommigen maekten een karf in een stok om de daegen bij te hopen* (Pe-Db1), *De bomen die kapt wodden moeten, bin allemaole mit een karf markt* (Op), *...kriegen een karf* (Ld), vandaar *Vroeger maekten ze een karf in de boom* (Dho), *Aj' de kappe van de klompe hadden, dan mos hi'j kramd wodden; dan wodde d'r een kaarve in de kappe zaegd en daor kwam de krammedraod in* (Obk), vandaar ook *een karfien over de klompe zaegen* (Ste) 2. merkteken in de grond van het land, nl. tot de plaats waar een maaier moest maaien (Spa) *Doe we vroeger mit de zende mijen mossen, zetten ze even een kerf waor ze an toe mossen* (Spa)
karfstok Ook *kaarfstok* (Bdie), *kerfstok* (WH) de; -ken; -kien ['kar(ə)fstøk] 1.

karig - karkebank

kerfstok *De karfstok daor wodde de schuld op schreven, dan was bi'jveurbeeld ieder karfien een stuver* (Bu), *Aj' gien centen hadden of et laeter ofrekenen mossen, kwaj' op 'e karfstok* (Nbk), verder in wat op zien karfstok hebben wat op z'n geweten hebben, onakseptabele dingen gedaan hebben: *Die vent het heel wat op zien karfstok* (verspr., Wol), *...raer wat op zien karfstok* (Np), *...wel wat op zien karfstok* nl. heel wat, ook: zeker wel (Diz), *Wat zol hij op zien karfstok hebben?* (Ol-Nl), *Ik hebbe toch al wat op mien karfstok, dit kan d'r ok nog wel bij* (Op)

karig z. *kaerig*

karkas (spor.) - karkas: geraamte, ook: een oud, gebrekkig dier (Mun)

karkbaank(e) z. *karkebaank*

karkbelasting z. *karkebelasting*

karkbestuur Ook *karkebestuur* (Dho, Diz, El, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Wol), *kerkbestuur* (WH) et; ...besturen ['k...] 1. bestuur, kollege dat één of meer kerken bestuurt

karkboek z. *karkeboek*

karkdienst (verspr.) Ook *karkedienst* (Nt, Ste, Wol), *kerkdienst* (WH) ['k...] -kerkdienst: dienst in kerk *Om tien ure is d'r een karkedienst* (Obk)

karkdörp z. *karkedörp*

karke (OS, verspr. WS) Ook *kaarke* (ZW, Dfo, Dho, Nw, Wol), *kerk* (WH) de; -n; karkien ['karkə/...a:.../kerk] 1. kerkgebouw *de Roomse karke, de Hervormde karke, de Geriffermeerde karke, De karke is mooi opschilderd* (Ste), *D'r was vanmorgen aorig volk in de karke* (Dfo), *Ie kun wel een koegel deur de kerk schieten, dan raak ie nog gien meens* (Sz), *Hij is gister ter karke brocht begraven* (Bu), *Die gaon trouw naor de karke* d.i. naar de godsdienstoefeningen in de kerk (Diz, Bdie), *Wij gaon geregeld naor karke* (Dho), *Die kommen nooit meer in de karke* (Nbk), *De grootste deugenieten zitten veur in de karke* (Np), zo ook *Hij zit veur in de karke* zit vooraan in de kerk (vaak bedoeld als: maar hij leeft er niet naar) (Bdie), (van iemand die de deur niet sluit:) *Die is zeker in de karke geboren* (Dho, Np, Op, Ste), *Hij is niet in de karke geboren* hij gaat nooit naar de kerk, moet niets van kerkelijke zaken hebben (Op), *an karke noch*

kluus doen niet naar de kerk gaan, zich niet met kerkelijke zaken inlaten (Op), *Ze doen an gien karke of kruus* id. (Ste), ook: ze trekken zich nergens wat van aan (Ste), *De koegel is deur de karke, zo ook de koegel deur de karke jaegen* (Op), *de karke midden in 't dörp laoten* ieders mening respekteren, geen duidelijke positie innemen, elk wat toegeven (alg., Obk), *...in dörp laoten* id. (Dho, Nbk, Obk), *...in 't midden laoten* id. (Bdie, Bu, Diz, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa), *...in 't midden van 't dorp laoten* id. (Db), zo ook *De karke moet in 't midden blieven* (Nt), *Hij komt in gien karke of klooster* is buitenkerkelijk (Pe-Dbl), *veur 't zingen de karke uut, Die is ok niet veur 't zingen de kerk uut west* hij heeft een kind verwekt (Sz) 2. kerkelijke gemeente, parochie *De karke het een protte laand* (Np), (inzake beschikking bij testament:) *Hij het een protte geld an de karke vermaekt, De karke het hier een protte boerderijen in hanen* (Nbk) 3. kerkdienst, mis *De karke begint vanmorgen om half tiene* (Bu), *Is d'r ok karke vandaege?* (Ste), *De karke is an begonnen* (Ste), *...is uut afgelopen* (Ste) 4. (als eigennaam met hoofdletter) kerkelijke gemeenschap of kerkgenootschap als geheel *De Raod van Karken, de Karke van Christus, Hij is wel rooms, mar ze bin niet veur de karke trouwd* (Nbk), *niet bij een karke heuren* (Nbk) * (moed insprekend gezegd tegen een meisje van wie de verkering net uit is:) *D'r bin meer jongen as karken* (Nbk, Ste), waarnaast ook *...meer maegies...* (Diz, Ow, Ste, Nbk), *Doe de karken waeren van hoolt/Waeren de meensken van goold/Now de karken binnen van goold/Binnen de meensken van hoolt* (Mun)

karkebaank (Bu, Dfo, Dho, El, Ma, Np, Ol-Nl, Op) Ook *karkebaanke* (Mun, Nbk, Nt, Op, Ow, Ste, Wol), *karkbaank* (Db, Dhau, Op), *karkbaanke* (Bdie, Op), *karkebank* (Mun), *kaarkbaanke* (Pe-Dbl), *kerkebanke* (WH) de; -en; -ien ['k...] 1. (veelal mv.) kerkbank

karkebaanke z. *karkebaank*

karkeban (l) de ['karkəban] 1. kerkban *De Stellingwarvers wodden deur de bisschop van Utrecht in de karkeban daon* (l)

karkebank z. *karkebaank*

karkebelasting (Dfo, Diz, El, Ma, Mun, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Ste) Ook *karkbelasting* (Nt, Op), *kaarkbelasting* (Wol), *kerkbelasting* (Sz) de; -s, -en ['k...] 1. kerkbelasting
karkebestuur z. *karkbestuur*
karkebi'jdrege (Ste) de; -n ['k...] 1. kerkbelasting
karkeblad (b, Ste) ['k...] - kerkblad (niet van een r.k.-kerk)
karkeboek (verspr.) Ook *karkboek* (Bdie, Db, Mun, Nbk, Np, Ow, Ste), *kaarkboek* (Pe-Db), *kerkboek* (WH), *kerkeboek* (Spa) ['k...] - kerkboek, nl. gezangboek, ook van bep. kerkelijke registers: doopboek enz.
karkebos (Np, Ste) de; -sen; -sien ['k..., ...'b...] 1. bos behorend aan een bep. kerk
karkebule z. *karkebuul*
karkebussien (Obk) et; ...bussies ['karkəbasin] 1. kerkbuss
karkebuul (Bdie, Dho, Diz, Np, Ol-Nl) Ook *kaarkebuul* (Bdie), *karkebule* (Ol-Nl), *kerkebuul* (WH), *kerkebule* (Spa) de; ...bulen ['k.../...a:...] 1. kerkezakje mit *de kerkebuul lopen* (Spa)
karkecenten (Obk) mv. ['k...] 1. kerkecenten
karkedak (Ste) et ['k...] 1. kerkdak
karkedoure (Np, Op, Ste) Ook *kerkedeure* (Spa) de; -n; ...deurtien ['k..., ...'d...] 1. kerkdeur
karkedienst z. *karkdienst*
karkedōrp (Obk) Ook *karkdōrp* (Ow), *karkedorp* (Db, Dfo, Ma, Np, Nt, Ol-Nl, Wol), *karkdorp* (ZW, Bu, Diz, El, Np) - kerkdorp
karkeganger z. *karkganger*
karkegeld (Ste) et; -en ['k...] 1. kerkbelasting
karkegeute (Ste) de; -n; ...geutien ['k...] 1. goot van een kerkgebouw
karkegewelf (Ste) ['k...] - kerkgewelf
karkeglas (spor.) et; ...glaezen; -sien ['k...] 1. ruit van een kerk
karkegoed (Nbk) et ['k...] 1. onroerend goed van een kerk
karkehoed (spor.) - hoed die men droeg als men naar de kerk ging
karkekachel (Ow) Ook *kerkekachel* (Sz) ['k...] - kerkkachel
karkeklokke Ook *karkklokke* (Dfo, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Ste), *kaarkklokke*

(Pe-Db), *kerkklokke* (WH) de; -n; ...klokken ['k...] 1. klok van een kerk die men kan luiden en/of die automatisch op hele en evt. halve uren slaat
karkeconcert (Obk) - kerkkoncert
karkekoor z. *karkkoor*
karkekussen (Ste) et; -s; -tien ['k...] 1. knielkussen
karkelaand (Ow, Ste) et ['k...] 1. gras- of bouwland in bezit van een kerk
karkelaene (Nbk, Ste) de; -n; ...laentien ['k..., ...'l...] 1. laan die naar een kerk leidt of die aan een kerk behoort
karkeleie (Ste) de; -nen; ...leigien ['k...] 1. leien dakpan op een kerkgebouw
karkelied (Nbk) Ook *karklied* (Ow) - kerklied
karkelik Ook *kerkelik* (WH) bn.; -er (bet. 2) ['karkələk/...e...] 1. uitgaand van, in relatie tot de kerk *Karkelik heuren we onder Steggerde* (Ste), *karkelike belasting* (Bdie, Bu, Dho, Pe-Db, Spa, Sz, Obk), *een karkelike omslag* kerkbelasting (Nbk), *een karkelike gemiente* een kerkelijke gemeente (l), *et karkelik huwelik* (l), *et karkelik jaor* (l) 2. kerks (Nbk) *Ze bin niet zo karkelik in dat dōrp* (Nbk)
karkemeziek (Nbk) Ook *karkmeziek* (spor.) - kerkmuziek
karkemure (Op) de; -n; ...muurtien ['k...] 1. kerkmuur
karkemusse (Db) de; -n ['k...] 1. muts die men droeg wanneer men ter kerke ging (Db) *De karkemusse van beppe was vroeger de mooie witte kaanten musse van 't goolden oorjezer mit daor op een mooi zwat hoetien* (Db)
karken (verspr.) Ook *korken* (Obk: bet. 1, 2), *kaorken* (Obk: bet. 1, 2), *karren* (bet. 1, 2: verspr.), *koren* (Sz: bet. 1, 2) zw. ww.; overg., onoverg.; karkte, het/is karkt ['karkɪ/'kɔrkɪ/'kɔ:ɔrkɪ/karkɪ/'kɔ:ɔrkɪ] 1. met een kar of wagen rijden c.q. vervoeren, vooral gezegd indien dat moeizaam gaat of steeds achter elkaar door gebeurt *De boer mos de melk naor de weg karren* (Pe-Db), *Ze karren et hooi uut et land* (Spa), *de mest over 't laand karren* (Nt), *We moe'n morgen eerpels karren* nl. met behulp van één of meer wagens van het land halen (Nt), *le hebben daor een hele bulte eerappels liggen, daor kuj' nog heel wat mit of karren* (Sz) 2. (onoverg.) fietsen,

karkeni'js - karkhof

vooral gezegd indien dat moeizaam gaat door mul zand, wanneer men met tegenzin ergens naar toe moet fietsen, wanneer men iemand vaak langs ziet komen op de fiets of wanneer kinderen een fiets veelvuldig en niet bep. voorzichtig gebruiken 't Was karren om deur 't mulle zaand te kommen (Db), *Hè, now kuj' d'r nog weer een keer henne karren* (Dho), (schertsend:) *Och, ik kark d'r wel even henne* (Nbk), *Jonge, ie moe'n niet zo op je fiets karken* (Dfo), *We bin hielemaole naor Oosterwoolde karkt* (Nbk), *We mossen d'r tegen karren om op 'e tied thuus te wezen* (Nw), *Hi'j karkte dan toch mit die fiets henne-en-weer* (Ol-Nl), *Wat moej' d'r tegen karken, daor op die oolde reed* (Dhau), *Daor kart hi'j weer henne* daar fiets hij ook weer (Wol) 3. ter kerke gaan (Ste) *Daor gaon we hen te karken* (Ste)

karkeni'js (Nbk) et ['karkənijs] 1. kerknieuws

karkeorgel z. *karkorgel*

karkepacht (Dfo) de ['karkəpaxt] 1. bep. kerkelijke belasting, hetz. als *floreenplicht*, z. aldaar

karkepad (Mun, Nt, Ol-Nl, Ow, Ste) et; ...paeden; ...pattien ['k...] 1. kerkpad

karkepertaol (Ste) ['k...] - kerkportaal

karkeplaets Ook *karkeplaetse* (Np, Ow), *kerkeplaats* (Sz), *kerkeplaas* (Spa) de; -en; -ien ['k...] 1. boerderij die het eigendom van een bep. kerk is

karkeplaetse z. *karkeplaets*

karkeplafon (Ste) et; -nen, -s ['karkəpləfɔn] 1. plafond in een kerkgebouw

karkepong (Dhau, Diz) Ook *karkeponge* (Ol-Nl), *kerkeponge* (Spa) de; -en ['karkəpɔŋ(ə) / 'karkəpɔŋə] 1. kerkezakje

karkeponge z. *karkepong*

karker (Nbk) de; -s ['karkɾ] 1. kerker

karkeraem (Nbk, Ste) et; -en; -pien ['karkərə:m] 1. vensteraam in een kerk

karkeraod Ook *kerkeraod* (WH) ['k.../...e...] - kerkeraad

karkeraodslid ['k...] - kerkeraadslid

karkeraodsvergeerdering (l) de; -s, -en ['k...] 1. kerkeraadvergadering

karkeschaop (Ste) et; -en; -ien ['k...] 1. schaap in eigendom van de kerk, bij een boer in het land lopend die het mocht melken en de melk mocht behouden, terwijl de ene helft van de opbrengst aan

wol en lammeren de kerk toekwam en de andere helft de boer (gebruik in zwang tot plm. 1940) *Wij wollen wel een karkeschaop hebben* (Ste)

karkesleutel (spor.) - kerksleutel: sleutel van de kerk

karkestoel (Mun, Obk, Ste) de; -en; -tien ['k...] 1. kerkstoel

karkestove (Bu, Dfo, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Ste) Ook *karkestove* (ZW, Db, Dhau, El, Mun, Nt, Op), *kerkestove* (Sz), *kerkstove* (Spa) de; -n; ...stofien ['k...] 1. kerkstovf *De karkestove zat een mooi geelkeuperen haandvatsel an* (Nbk)

karketoren Ook *karktoren* (Nbk, Op), *kerktoren* (WH), *kerketoren* (Sz) de; -s; -tien ['k...] 1. kerktoren

karkeveenster (Nbk) et; -s ['k...] 1. kerkvenster

karkevloer ['k...] - kerkvloer

karkevolk z. *karkvolk*

karkevoogd z. *karkvoogd*

karkewark (Ow, l) et ['k...] 1. het werken in, t.b.v. de kerk

karkeweg (Nbk, Ol-Nl) ['k...] - kerkweg

karkezaeken (spor.) mv. ['k...] 1. kerkezaken

karkezakkien (spor.) - kerkezakje

karkgang (Ow) de; -en ['k...] 1. het ter kerke gaan 2. de mensen die onderweg zijn naar de kerk om de kerkdienst bij te wonen *De karkgang komt je integen* (Ow), *De karkgang is kot bij de karke* (Ow)

karkeganger (verspr.) Ook *karkeganger* (Diz, Nt, Pe-Dbl, Wol), *kaarkganger* (Pe-Dbl), *kerkganger* (WH) de; -s; -tien ['k...] 1. kerkganger

karkgebouw (Nbk) Ook *kerkgebouw* (Spa) ['k...] - kerkgebouw

karkgenootschop (l) - kerkgenootschap

karkgeschiedenis (l) - kerkgeschiedenis: geschiedenis van de kerk

karkgezag (l) - kerkgezag

karkhof Ook *kaarkhof* (Pe-Dbl), *kerkhof* (WH) et; -fen; -fien ['k...] 1. kerkhof bij een kerk, ook begraafplaats elders *Op et karkhof, midden tussen de grafstiender, ston de donkere karke* (ba), *Die et daon het, ligt toch al op et karkhof* (Nbk), *iene naor 't karkhof brengen ter aarde bestellen* (Bu, Dho, Nbk, Nt, Sun-Ot), *Et karkhof gaon we eerst een keer in de ronte* d.i. wanneer iemand wordt begraven (v) * (als

reaktie op iemand die zegt iets niet te kunnen:) *Kan niet ligt op 't karkhof* probeer het eerst maar eens (Nbk)
karkhofhoesien (Wol) et; ...hoesies ['k...]
 1. kerkhofhoest
karkhofmuure (spor.) de; -n; ...muurtien ['k..., ...'m...] 1. kerkhofmuur
karkinterieur (l) - kerkinterieur
karkklokke z. *karkeklokke*
karkkoor Ook *kerkkoor* (WH), *karkekoor* (Ste) - kerkkoor (nl. koor van kerkzangers)
karkleer (l) - kerkleer
karklekaol (Ow) ['k...] - kerklokaal
karklied z. *karkelied*
karkmeester (Ste) ['k...] - kerkmeester
karkmeziek z. *karkemeziek*
karkoole Ook *kerkule* (WH), *karkule* (Nt) ['karkulə/...ylə] - kerkuil
karkorgel (Bdie, Diz, Mun, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ste) Ook *karkeorgel* (Np), *kerkorgel* (Sz) et; -s; -tien ['k...] 1. kerkorgel
karkpertaol (Ste) et; -en; -tien ['k...prtə:əl] 1. kerkportaal
karkperveensie (l) - kerkprovincie
karkpetroon (l) - kerkpatroon
karkplein (Op) ['k...] - kerkplein
karkregister (Obk) et; -s 1. kerkelijk register
karks Ook *kaarks* (Pe-Dbl), *kerks* (WH) [karks /...a:.../...ε...] - kerks *Die familie is nogal wat karks* (Obk), *Die familie is nogal kaarks anlegd* (Pe-Dbl), *'t Is iene uut een kaarks gezin* (Pe-Dbl), *Karkse meensken bidden altied veur et eten* (Obk)
karksgezind (Nbk) - kerksgezind
karkstove z. *karkestove*
karkstraote (Op, Wol) de; -n [kark'stro:ətə] 1. straat die naar de kerk leidt
karktoren z. *karketoren*
karkule z. *karkoole*
karkvolk Ook *karkevolk* (Bdie, Bu, Db, Dho, Diz, Ma, Mun, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, Wol), *kerkvolk* (WH) et ['karkfəl(ə)k/'karkə...] 1. kerkgangers in een kerkdienst *'t Karkvolk komt ok uut* (Nbk)
karkvoogd Ook *karkevoogd* (Dho, El, Np, Op), *kaarkevoogd* (Dfo), *kerkvoogd* (WH) de; -en ['kark(ə)fo:xt /'ka:...] 1. lid van het kollege van kerkvoogden (in een

protestantse kerk)
karkvoogdebaank (Nbk) de; -en ['k...] 1. kerkbank voor leden van het kollege van kerkvoogden in een protestantse kerk
karkzang (Ow) - kerkzang: het zingen in de kerk
karkzulver (Ow) ['k...] - kerkzilver
karmelien z. *karbeleum*
karmeliet (l) - karmeliet
karmelieteklooster (l) [karmə'litəkl...] - karmelietenklooster
karmen (verspr.) Ook *kaarmen* (Bdie, Nbk, Obk, Ste, vo), *kermen* (WH) ['kar mən/'ka:rm: (Bdie)kərmən] - kermen (van pijn) *Hij karmt nogal wat of* (Bu), *Hij karmt van de piene* (Wol), *Hij kaarmde et uut* (Nbk)
karmis z. *kermis*
karmisholen (Dfo, Obk) Ook *kermisholen* (Ol-Nl) ['k...] - kermishouden *Ze hebben an 't lewaaischoppen west, karmisholen is d'r nog niks bij* (Op)
karn z. *kaarn*
karnaval z. *karneval*
karnemelk (Spa) de 1. karnemelk *As de mi'jers in 't land waren, brocht de boer ze een poepekanne vol karnemelk* (Spa)
karnen z. *kaarnen*
karneval Ook *karnaval* (spor.) ['karnəfəl /'karna...] - karnaval *Hier te laande was et karnaval gien gebruik* (Ow)
karnevalsbal (spor.) - karnavalsbal
karnevalsband (spor.) - karnavalsband
karnevalsaedagen - karnavalsdagen
karnevalsaeduntien (spor.) - karnavalsdeuntje
karnevalsganger (l) - karnavalsganger
karnevalslid (spor.) - karnavalslid
karnevalsmeziek (spor.) - karnavalsmuziek
karnevalsoptocht (spor.) - karnavalsoptocht
karnevalsorkest (spor.) - karnavalsorkest
karnevalsstoet (spor.) - karnavalsstoet
karnevalstied (spor.) - karnavalstijd
karnevalsvereniging (spor.) - karnavalsvereniging
karngezond z. *kerngezond*
karngoed z. *kaarngoed*
karnhoek(e) z. *kaarnhoeke*
karnhond z. *kaarnhond*
karnklaor (Sz) bn. [aks. wisselt] 1. (van melk) klaar om gekarnd te worden

karnmeule - karven

karnmeule z. *kaarnmeule*

karnpad z. *kaarnpad*

karnrad z. *kaarnrad*

karnsel z. *kaarnsel*

karntonne z. *kaarntonne*

karos (Db, Obk) - karos: bep. luxe rijtuig

karper ['karpɹ] - bep. vis: karper, voor-
namelijk als verz. *'k Zal 't vandaege mar es
op karper perberen* (b) en als stofnaam
Karper is heerlijk (Ow)

karpet (l) - karpet

karre de; -n; -gien ['karə] 1. kleine wagen
op twee wielen; ook licht wagentje op drie
of vier wielen *De karre lop licht* (Ste), *een
karre mit zaand* (Nbk), *We spannen de bok
veur de karre* (Ld), *Vroeger hadden ze wel
een hond veur de karre* (Dfo), *Die man
was zo dronkend, ze brochten him mit de
karre thuus* (Obk), *de karre trekken* ook
fig. (Nbk), *iene veur de karre spannen*
iemand het zware, vuile of problematische
werk laten doen (Ma, Nbk, Np, Spa): *Ze
spannen him mooi veur de karre* (Ma),
waarnaast *je veur een aander zien
karregien spannen laoten* (Nbk) 2.

karrevracht *een karre zaand* (Nbk) 3.

lichte, tweewielige kar met fietswielen,
soms achter een fiets gekoppeld (Nbk, Ow)

de karre achter de fiets (Ow) 4.

aanhangwagen achter een auto (Nbk)

Lao'we de karre d'r mar even achter doen

(Nbk) 5. (schertsend) fiets *een mooi ni'j*

karregien (Nw), *een oolde karre* (Nbk, Np,
Nw, Pe-Dbl)

karrebak (Bdie, Nbk, Ld, Ow, Pe-Dbl)

de; -ken; -kien ['karəbak] 1. bak van een

kar, met name van een kipkar

karreboom (ZW, Db, Ow) de; ...bomen;

-pien ['karəbō:m] 1. lange karreboom,
vooral van een kleinere, tweewielige

wagen, een wagen van een bakker (met

paard) e.d., ook voor een *laankwaegen* bij

het vervoer van lange boomstammen (Db)

karrehokke (Diz) et; -n; ...hokkien

['karəhøkə] 1. schuurtje voor wagens,
karren e.d.

karrehond (verspr. WS, Db) de; ...honnen;

...hontien ['karəhont] 1. hond die voor de

hondekar loopt

karrekiet (ba) [karə'kit] - karekiet

karremel (Nbk) [karə'mel] - karamel

karremelk (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl) de

['karə...] 1. karnemelk (Bdie, Pe-Dbl) 2.

melk geleverd door de melkboer (Ol-Nl)

karremelpudding (Nbk) - karamelpudding

karremelsmaek de; -ien (Nbk) [...'m...] 1.

de smaak van karamel *D'r zit een karre-*

melsmaekien an (Nbk)

karremelvla (Nbk) - karamelvla

karren z. *karken*

karrepad (Diz, Ma, Ste) et; ...paeden

['karəpat] 1. pad veel of hoofdzakelijk

gebruikt door karren, wagens, ook: pad

min of meer gevormd doordat er veel

wagens, karren langs gaan

karrepeerd (Bdie, Ma, Np, Op, Spa, Wol)

et; -en; ...peertien ['karə...] 1. grote, lompe

vrouw

karrepote (Pe-Dbl) de; -n ['karəpō:tə] 1.

poot, steunsel van een tweewielige handkar

waarop deze steunt in ruststand

karrerad (Bdie, Dfo, Ste) et; ...raeden;

...rattien ['karərat] 1. wiel van een kar

karrespoor ['karəspō:ər] - karrespoor

karrevaan (Nbk) [karə'fā:n] - karavaan

De karrevaan trok veerder deur de Sahara

(Nbk), *We bin d'r mit de hiele karrevaan*

henne west met alle mensen die het betrof

(Nbk)

karreviel (Ma, Nbk, Obk) Ook **karrewiel**

(verspr.) et; -en; -tien ['karəfi:l] 1.

karrewiel

karrevolk (Bdie) - woonwagenvolk

karrevracht (Dhau, Diz, Nt, Op, Pe-Dbl,

Spa) ['k...] - karrevracht

karrewiel z. *karreviel*

karrieder (Wol) ['karidɹ] - vrachtrijder

karrieketuur (l) de; ...turen [karikə'ty:ər]

1. spotprent 2. karikaturale zaak

karrière (l) - carrière: loopbaan

karrosserie (spor.) [...rɔs...] - carrosserie

karrosseriebedrijf (spor.) - carrosserie-

bedrijf

karton z. *kerton*

kartonnen z. *kertonnen*

kartotheek (l) [karto(:)'ti:k] - kartotheek

karve z. *karf*

karven Ook **kaarven** (Bdie, Obk), **kerven**

(WH) zw. ww.; overg., onoverg.; karfde,

het karfd ['karbɹ/...a:...] 1. kerven, nl.

inkervingen, insnijdingen maken *in 't hooft*

kaarven (Wol, Bdie), *een rinkien om een*

stok karven (Ma), *Hi'j karft et d'r of* (Ste),

argens de naeme in karven (verspr., Diz) 2.

slecht maaien met een zeis, bijv. doordat

deze niet scherp genoeg is (Db, Dhau, Ma,

Obk, Op, Ow, Ste) *Dat was gien mijen wat hi'j dee, dat was mar wat karven* (Op), *Hi'j kon 't d'r mit grösmijen reer ofkarven* (Ow), *Aj' een zende verkeerd an de boom hebben, dan karft hi'j ok* (Ste), *Hi'j het et grös d'r mar wat of karfd* (Ma) 3. knagen door knaagdieren in hout en ander materiaal (Nbk) *Die moezen zitten overal in te karven* (Nbk) 4. in *tebak karven* (Nt) **kas** de; -sen; -sien [kas] 1. broeikas *Dit fruit komt uut de kas* (Nbk) 2. geldvoorraad van iemand privé, een onderneming enz. *Ze zitten riekelik bij kas beschikken over flink wat geld* (Nbk), *Hi'j is d'r mit de kas van de körfbalclub vandeur gaon* (Nbk), *de kas hebben* de kas houden, *de kleine kas, de kas opmaecken* (l) **kasbeheer** (l) - kasbeheer **kasboek** - kasboek (van een kantoor, vereniging enz.) **kasgeld** (l) - kasgeld **kasgruente** (l) - kasgroente **kashaandeling** (l) - kashandeling **kasino** [ka'sino:] - kasino (inzake kansspelen) **Kasjan** (Pe-Db) [kasjan; aks. wisselt wsch.], in * *Kasjan, Kasjan, bik, bik, bik en krieg om mi'j de hik* (Pe-Db) **kaskemissie** - kaskommissie **kaslein** z. *kastelein* **kasleinske** z. *kasteleinske* **kasloper** (l) - kasloper **kasmis** z. *kastmis* **kasmoes** (Obk) de ['kasmu:s] 1. boerekool **kasoverschot** (l) - kasoverschot **kasplaante** (verspr.) - kasplant (in een kas gekweekt) *Dat is zoe'n kasplaantien* iemand die gauw en vaak ziek is, iemand met een zwakke gezondheid (Nbk) **kassa** de; -'s ['kasa(:)] 1. kassa: plaats waar men af kan rekenen 2. kasregister **kassabon** - kassabon **kassajuffer** - kassajuffrouw **kassaldo** (l) - kassaldo **kassaosie** [ka'so:asi] - kassatie (inzake rechtspreken) *in kassaosie gaon* (l), *kassaosie antekenen* (l) **kasse** z. *kosse* **kassebloesem** z. *kasseblossem* **kasseblossem** (Nbk) Ook *kassebloesem* (Wol) ['k...] - kersebloesem **kasseboom** z. *kosseboom* **kassehoele** (Db) Ook *kossehule* (Op),

kassehule (Op) de; -n; -gien ['k...hulə/...y...] 1. velletje van de vrucht van de kers **kassehooft** z. *kossehooft* **kassehule** z. *kossehoele* **kassemasse** Ook *kassemasser* (b: ln) ['kasəmasə, wellicht ook ...maşə/...maşʔ] 1. in op de *kassemasse* op de rug of nek *Kleine kiender vienen et prachtig om bij heit op 'e kassemasse te zitten, ze kun dan zo mooi et heer over kieken* (Db), vandaar *'k Wil graeg bij jow op 'e kassemasse zitten, mag dat?* (Dhau), *iene op 'e kassemasse hebben* (Bu), *De iene sprong bij de aandere op 'e kassemasse* (Ld), *Aj' mu wodden, neem ik je wel op 'e kassemasse* (Dho), *Za'k je wat op 'e kassemasse geven?* een pak slaag geven (Bu) 2. mars (s: Db) **kassemasser** z. *kassemasse* **kassepit** z. *kossepitte* **kassepitte** z. *kossepitte* **kassesap** z. *kossesap* **kassesjem** z. *kossesjem* **kassestruke** (Pe-Db) Ook *kessestruke* (Sz) de; -n; ...strukien ['k...] 1. lage kerseboom, ook aanduiding voor andere kersachtige struik **kaswien** (Wol) de; -tien ['k...] 1. wijn uit kersen **kassien** et; kassies ['kasin] 1. kleine *kaaste*, in diverse betekenissen, z. aldaar 2. kastje in een meubel (spor.) 3. (verspr.) televisietoestel *Hi'j zit weer es naor et kassien te kieken* (Nbk) **kassier** (spor.) Ook *kesier* (spor.) [ka'si:ər/kə's...] - kassier **kassière** [ka'sje:ərə] - cassière **kassieslae** (Ma, Nt) de; -den; -gien ['kasisle:] 1. lade van een kleine kast **kast** Ook *kest* (WH) de [kaʃt/kə...] 1. kerst *Mit de kast hebben een boel meensken gezellige daegen* (Op) 2. z. *Kaaste, kaaste* * (schertsend) *Grune kast en witte paosen* (Bu) **kastanjeboom** z. *kestanjeboom* **kastaovend** Ook *kestaovend* (Spa) - kerstavond, nl. avond van de eerste of tweede kerstdag *eerste kastaovend* (Nbk, Np), *twiede kastaovend* (Nbk, Np) **kastbal** (spor.) - kerstbal **kastballe** (Nbk, Ol-Nl) - kerstbal: nl. als versiering in een kerstboom **kastboom** z. *kastboom*

kastbolle - kastnaacht

kastbolle (Dho, Ste) de; -n ['kazbɔlə] 1. door een bakker gratis aangeboden brood ter gelegenheid van Kerstmis *Vroeger brocht de bakker al zien klaanten een kastbolle, ze hoefden die niet te betaalen* (Dho)

kastboom Ook *kastboem* (Nbk), *kestboom* (WH) de; ...bomen; -pjen ['k...] 1. met kaarsjes etc. opgetooide, b.g.v. Kerstmis binnen maar ook wel buiten geplaatste sparreboom *de kastboom versieren, mit mekaere om de kastboom zitten* (Op), *D'r bin wel bakken [moppen], die kuj' niet onder de kastboom vertellen!* die erg gewaagd zijn (Nt)

kastboomballe (Nbk, Np, v) - kerstboom-bal *Hi'j hadde him een betien vernuverd ankeken mit een glanzende kastboomballe in de haand* (v)

kastboomversiering (Nbk) - kerstboom-versiering

kastbosschap (spor.) - kerstboodschap
kastbrood (Dfo, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op) Ook *kestbrood* (Spa) ['k...] - kerstbrood
kastdag Ook *kestdag* (WH) de; ...daegen ['kazdax, ook wel ...'d... in verb.: *twiede kastdag* (Nbk)] 1. de eerste of tweede kerstdag *Mit de kastaegaen hebben wij een wandeltocht* (El), *eerste kastdag* (Nbk), *twiede kastdag* (Nbk), *Pleziere kastaegaen!* (Nbk)

kastdienst (spor.) - kerstdienst

kastdiner (verspr.) - kerstdiner

kastdrokte - kerstdrukte

kaste (l) de; -n ['kastə] 1. kaste 2. z. *Kaaste, kosse, kaaste*

kasteboom z. *kosseboom*

kastehoolt z. *kossehoolt*

kastela z. *kaastelae*

kastelein Ook *kaslein* (s: oost.) de; -en; -tien [kastə'lɛjn] 1. herbergier, caféhouder, vaak als enige in de dorp, vandaar: *We hebben een ni'je kastelein* (Np), *de kastelein van 't dorp* (Bdie), *V.d.L. was de leste kastelein van Sliekenburg* (Spa), *Hi'j was kastelein op Steggerde* (Ste), *Kastelein, doe mi'j mar een halfoortien branewien in de flesse* (Db), *Een kastelein moet zelf niet de beste klaant wezen* (Obk, Dho), *Ze zatten bij' de kastelein in het café* (Ma) * *Kastelein, kastelein, geef oons allemaol een slokkien* (Ow)

kasteleinske (Nbk, Np, bl) Ook *kasleinske*

(p) [kastə'lɛjnskə/kas'l...] - kasteleinske
kastengel (Bdie, Nbk) ['k...] - figuurtje, poppetje dat een engel voorstelt, met name ter versiering van een kerstboom

kastenmaker z. *kaastemaeker*

kastepepier z. *kaastepepier*

kastepit z. *kossepitte*

kastepitte z. *kossepitte*

kastepianke z. *kaasteplaanke*

kastepote z. *kaastepote*

kasteraand z. *kaasteraand*

kastetalage (spor.) - kerstetalage

kastevangelie (spor.) - kerstevangelie

kastfeest Ook *kestfeest* (WH) et; -en ['k...] 1. kerstfeest *kastfeest vieren*

kastie - kastic

kastkaorte (Dhau, Nbk, Obk) - kerstkaart

Kastkiend (spor.) - kerstkind

kastklokke (Dho, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl)

Ook *kestklokke* (Spa) de; -n; ...klokken ['k...] 1. (vaak mv.) klok die men bij gelegenheid van Kerstmis hoort luiden 2. (veelal mv.) een der kerstklokken in een kerstboom

kastconcert (spor.) - kerstconcert

kastkraansien (Nbk, Np, Nt, Obk)

['kastkrā:sin] - kerstkransje

kastkraanze (Nbk) Ook *kestkraans* (Spa)

['k...] - kerstkrans

kastkuier (El, Nbk) de; -s; -tien ['kastkøjɾ] 1. wandeling door een bep. gebied met kerst

kastlied Ook *kestlied* (Spa) et; ...lieties ['k...] 1. (vaak verkl.) kerstlied

kastman - kerstman

kastmaol (Dfo, Op) Ook *kestmaol* ['k...] - kerstmaal

kastmaond (spor.) - kerstmaand

kastmenu (verspr.) - kerstmenu

kastmis Ook *kasmis* (Ste), *kestmis* (WH) de ['kast(t)mts/'kɛsm...] 1. eerste (nacht)mis in de kerst (spor.) 2. (met hoofdletter)

Kerstmis *Mit Kastmis vreur et dat 't kraekte* (Diz), *Mit de Kastmis koemen wij* (Bdie), *'t Leek verleden zundagmorgen wel Kastmis.* nl. doordat het zo had gesneeuwd (Nt)

kastmorgen (Ow) ['k..., ook wel ...'m... in verb. als hierna] - kerstmorgen *eerste kastmorgen, twiede kastmorgen*

kastnaacht (verspr.) Ook *kastnacht* (spor.) ['k..., ook ...'n..., met name in verb. als *eerste kastnaacht*] - kerstnacht *In de*

kastnaacht moet gieniene et waogen en kom in de bi'jestal, want dan holen de bi'jen kastfeest; ze zingen dan in de körven en aj' daor bij kommen, hej' niet lange meer te leven (bs: Dfo, Obk)

kastnachten (Diz, Spa) Ook *kestrnachten* (Spa) et; ...nachsies [k...'naxin] 1. kerstnachtsmis *We gaon naor kestrnachten* (Spa)

kastnacht z. *kastnaacht*

kastnummer - kerstnummer

kastpakket (verspr.) - kerstpakket

kastrappot - kerstrappot

kastreren z. *kestreren*

kastrolle (spor.) - kerstrol

kastsfeer - kerstsfeer

kaststaaf (spor.) - kerststaaf

kaststal (spor.) ['k...] - kerststal

kaststeern z. *kastster*

kaststemming (spor.) - kerststemming

kastster (Db, Nbk, Op) Ook *kaststeern*

(bet. 2: Np) de; -ren; -regien ['k...] 1.

kerstster: bep. versiering (Db, Nbk, Op) 2.

bep. plant: kerstster

kaststokkien (Np) ['k...] - kerststukje

kasttaofel (Op) de; -s ['k...] 1. ter

gelegenheid van Kerstmis gedekte en/of

met kerststukjes, -versieringen e.d. opge-

sierde tafel, veelal: waaraan men gaat eten

kasttied Ook *kesttied* (WH) - kersttijd *We*

vienen 't mooi as d'r om kasttied henne

sni'j ligt (Obk), *Mit kasttied bin de varkens*

klaor (Ow), *'t Gaot net zo vlogge as een*

strontvliege om kasttied het schiet niet op

(Np, Ma)

kasttoespraake (spor.) - kersttoespraak

kastuutzending (spor.) - kerstuitzending

kastvassien (Nbk1, Wol, b) Ook

kastvessien (Nbk) et; ...vassies ['k...] 1.

kerstliedje

kastvekaansie (Nbk) Ook *kestvekaansie*

(Spa) ['k...] - kerstvakantie

kastverhael ['k...] - kerstverhaal

kastversiering Ook *kestversiering* (Spa)

['k...] - kerstversiering

kastvertelling (spor.) - kerstvertelling

kastvessien z. *kastvassien*

kastvieren (bs: Dfo) et ['k...] 1. Kerstmis

vieren, in *Et kastvieren van de bi'jen was*

in de naacht van eerste op tweede kastdag;

et zoemen van de bi'jen koj' dan buten wel

heuren, mar op 'e tweede kastdag zels was

d'r niks meer te heuren (bs: Dfo), z. ook

onder *kastnaacht*

kastviering (spor.) ['k...] - kerstviering

kastweke (Ow) ['k...] - kerstweek

kasuutgaove (l) - kasuutgave

kat (k: Ste) [kat], in *kat achter kat*, gezegd

wanneer de werkers de boekweit op een

grote ronde hoop op de deel in de schuur

hadden gegooid en daarover achter elkaar

aan in het rond liepen, steeds enigszins

verder naar binnen toe gaand, zodat nl. de

bloemkelk van de gedorstste boekweitkorrels

ging (k: Ste): *En dan gong men d'r*

rondomtoe lopen, iederkeer een klein

betien naor binnen. Kat achter kat. De

hanen op de rogge (k: Ste)

katalegus (spor.) de; -sen [ka'ta:ləgəs] -

katalogus

katalegusweerde (spor.) [...'t...] - kata-

loguswaarde

kater z. *kaeter*

kathalzen (Np, Nt, Ste) zw. ww.;

onoverg.; kathalsde, het kathalsd ['kat

halzə] 1. ruziën, kibbelen *Hool toch op te*

kathalzen (Ste), *tegen mekaander kathalzen*

(Ste)

Katliek (Nbk, Np) et ['katlik] 1. Katlijk

(bij Heerenveen) *Hij is ofkomstig van*

Katliek (Np)

Katlieker I (Obk) de; -s ['katlikr] 1.

iemand uit *Katliek* Katlijk (nabij

Heerenveen)

Katlieker II bn. 1. van, met betrekking tot

Katliek, z. aldaar, met name in *et Katlieker*

schar (Obk)

katoele Ook *katule* (WH, Nt) de; -n;

-gien ['katulə/...y...] 1. katuil: kerk-,

veld-, bos- en ransuil *Hiel vroeger*

scheuten pattie boeren de katoelen dood en

spiekerden ze an de baanderdeuren (s:

Obk)

Katrijn z. *Ketrien*

katrol z. *ketrol*

kats z. *kiets* II

katsjeballe (Bu, Diz, El, Ma, Nbk, Np,

Obk, Sz) Ook *ketsjeballe* (El, Ma, Nbk en

oost.), *kaatseballe* (Bdie, Nt, Op, Pe-Dbl,

Spa, Sz, Wol), *kaatsjeballe* (Dho, El, Ste,

Wol) de; -n; -gien ['katsjə.../'ketsjə...

/'ka:tsə.../'ka:tsjə...] 1. bal waarmee kin-

deren kaatseballen * (gezongen bij het

kaatseballen:) *Katsjeball/Ik vang je al/In*

ien haand/In twee haand (Nbk)

katsjeballen (Dho, Nbk, Np, Nw, Obk)

Ook *katsjeballen* (Db, Dfo, b: lm), *kaatsjeballen* (Ste), *kaatseballen* (Bdie, Nt, Ol-Nl, Spa) zw. ww.; onoverg.; katsjebalde, het katsjebald ['katsjəbalɪ /'kətsjə.../'ka:tsjə.../'ka:tsə...] 1. kaatseballen *De maegies bin an 't katsjeballen tegen de baander* (Nbk), *Die kan mit viere* [nl. ballen] *katsjeballen* (Np) **katte** de; -n; kattien ['katə] 1. bep. huisdier: kat *Wij kun gien katte hebben, we zitten te dichte bij de grote weg* (Db), *Die katte had een stat as mien arm* nl. een dikke staart uit angst of boosheid (Ste), *Een katte is om disse tied van 't jaor aorig roer* (Obk), *katten doodhouwen* doodslaan; in het bijzonder in het geniep gedaan, nl. om de huiden te kunnen verkopen (Nbk), *een katte doodslaon* id. (Sz), *een katte meppen* id. (Sz), *Veural zwatte katten waren et slachtoffer van kattemeppers* (Spa), *een meerise katte* (Nbk, Ste, Wol), *As d'r een zwatte katte over et pad lopt, gebeurt d'r wat* nl. volgens het bijgeloof (Nw), *Maek dat de katte wies* (b), *Doe haj' de katte in de gediene* (Nbk, Wol), *de katte in de gediene jaegen* (Nt), *We kriegen vandaege vesite, want de katte wast 'm* (Bu), *Dan bedaank ik jow ok mar niet, want daor is oonze katte dood an gaon* gezegd wanneer de ander aangeeft geen betaling of tegenprestatie te verlangen voor een bewezen dienst (b), *Daor zit wat in dat de katte niet lust* gezegd van eten, koffie etc., nl.: dat is wel erg heet (Bu, Nbk, Np, Ste, Wol), *de katte uut de boom kieken, de katte in 't donker kniepen* (verspr.), *...in 't duuster...* (Np), *de katte de belle aanbienen* (verspr.), *katte en moes speulen* wat om elkaar heen draaien, geen van beiden toe willen geven (Ste), ook gezegd wanneer de één kennelijk naar willekeur met de ander om kan gaan, de ander volledig in z'n macht heeft (Dhau, Ow), vandaar *'t Is een spellegien van katte en moes* (Dho), *'t Is me lood om oold iezet of we deur de katte of de kaeter beten wodden* het maakt niet uit waar de tegenslag aan te wijten is, het feit van de ellende is er (Op), *'t Is me etzelde, a'k deur de hond of de katte beten wodde* (Np, Obk, Nt), *...deur de katte of deur de hond beten wodde* (Ste), *de katte op 't spek bienen* (verspr.), *een katte in de zak kopen*

(verspr.), *de katte veur de ogen bienen* net doen of men het niet ziet of merkt en zich er buiten willen houden (Bdie, Ste), *Dat is gien katte om zonder haansken an te pakken* (Db, Obk, Ol-Nl, Op), *de katte sturen* zich niet houden aan een gemaakte afspraak, z'n belofte niet nakomen (Ste), *'t Is mij 't zelde, aj' now van de hond of van de katte beten wodden* als ik nadeel ondervind, maakt het me niet uit waardoor (Np), *Ze bin krek as de katten* ze dragen altijd dezelfde kleren (Nbk), *Hi'j legde zien haand op 'e veensterbaank en sprong as een katte d'r deur* (j), *vechten as katte en hond* (Pe-Dbl, Ste, Wol), *...as katten en honnen* (Nbk), zo ook *Die leven as katte en hond* (Np, Wol, Spa), *Hi'j drijt om de panne toe, as een katte om de hiete bri'j* hij draait voortdurend om de kwestie heen (Bu), zo ook *d'r om henne lopen as een katte om de hiete bri'j* (Np, Wol), *d'r om henne dri'jen...* (Nbk, Nw), *mit een gevuul as een katte in een vremd pakhuus* erg onwennig zijnd (Np, Wol), *Hi'j het ogen in de kop net as een katte; aj' menen dat hi'j jow niet ziet, dan ziet hi'j jow krek* zeer scherp kunnen zien (Sz), *Hi'j moch wel ogen hebben as een katte, as hi'j K. liggen zien kon* (b), *zo beroerd as een katte* zich erg beroerd, misselijk voelend (Ma, Nbk, Np, Ste), *misselik as een katte* id. (Bu, Nbk, Ste), (vooral van personen:) *zo nat as een katte* kletsnat (Bu), (bij vergelijking:) *Maegies bin katten bijtieden* (Dho), en *een katte van een wief* z. ook bet. 3 (Dhau) 2. katachtige *een wilde katte*, ook gezegd van een verwilderde huiskat 3. vinnig, al te bijdehand meisje of vrouw *Dat maegien is flink, mar 't is ok een grote katte* (Obk), *Dat maegien is een kwaote katte, die is nargens bange veur* (Dfo), *Ze is wat een katte enigszins kattig* (Ma), *K. is veul te goed veur dat maegien, dat is wel zo'e'n dikke katte* (Db) 4. zaklantaarn die op een dynamo loopt, knijplamp (Np, Ste) * *Aj' voegels voeren, voer ie de katten ok* (Np), *As de katte van huus is, daansen de moezen* (verspr.), *...daansen de moezen op 'e taofel* (Op), *...speulen de moezen* (Ol-Nl), *As de katte 'm waskt, komt d'r een gast* (Nbk), *Aj' de katte op spek bienen, vret hi'j vaeke niet* wie in de verleiding gebracht wordt, ertoe gezet

wordt, gaat er toch vaak niet op in (Pe-Dbl), *Een katte in 't nauw doet raere sprongen* (Ol-Nl, Ste), *...kan raere sprongen maeken* (Wol), zo ook *As een katte in de benauwdheid zit, maekt hi'j raere sprongen* (Np) en *As een katte in 't nauw zit, dot hi'j wel es rere sprongen* (b), *Een katte lust graeg vis, mar hi'j wil d'r gien pote om nat hebben* die persoon wil wel alles hebben maar er niets voor doen (Bu), *Een katte die zien vel ofslikt, mient dat hi'j al nat is* voorspelt regen (n), *Een katte die an de stoelpote klauwt, haelt d'r regen uut id.* (n), *As de katte grös vret, komp d'r mal weer* (Ste), *As katten moezen, mauwen ze niet* als mensen, met name kleine kinderen, iets lekkers krijgen, zijn ze niet lastig (Bu), *Dat ging d'r snel vandeur, zee de pappegai, en doe vrat de katt' 'm op* (Sz), *Fluuster de fluuster/De katt' is mien zuster/De hond is mien breur/Niet vedder vertellen, heur!* (El), *...Niet wéér zeggen, heur!* (Nbk), (bij wijze van grap steeds achter elkaar door te zeggen:) *Oonze kat krabt de krullen van de trap* (Bu), (schertsend en afhoudend geantwoord op tamelijk onbehoorlijk of opdringerig *watte?*) *De hond schit meer as de katte* (Np), *De katte schit op 'e matte* (Nbk), *Zwatte katte!* schertsende of afhoudende reactie wanneer enigszins onfatsoenlijk met *Watte?* wordt gevraagd (Nbk, Ma), zo ook *Zwatte katt'/Mit witte poten/Kan hadde lopen* (Nbk) en *Zwatte katte/Mit witte poten/Aj'm niet kriegen kunnen/Laot him dan mar lopen* (Np)

kattebaand (Nbk, Wol) de; ...banen; ...baantien ['k...] 1. (vaak verkl.) halsband van een kat

kattebak de; -ken; -kien ['katəbak] 1. kofferbak in een auto 2. bak met zand en/of turf/molm e.d. waarin een huiskat z'n gevoeg doet (Ma, Np, Obk) *De katte schit in de kattebak* (Ma)

kattebakgrit (Nbk) Ook **kattegrit** (Nbk) et ['k...] 1. grit als vulling van een kattebak (bet. 2)

kattbakmi'jen (Nt) zw. ww., onoverg. ['k...] 1. bentgras, smele e.d. maaien

kattbalke (Obk, Ol-Nl, Ste, bo: Bu, Nw) de; -ns, -n (Obk); ...balkien ['katə...] 1. hanebalk (Obk, Ste, bo: Bu, Nw) *Et huj zit tot in de kattebalkens* (Ste) 2. zware

verbindingsbalk rustend op de binstijlen (Ol-Nl)

kattebellegien (Ow, Wol) et; ...bellegies ['katəbeləxin] 1. kattebelletje, ook: kleine advertentie op de kabelkrant en soortgelijke toepassingen

kattebreker (Ste) de; -s ['k...brt:kʀ] 1. iemand die zich niet aan de gemaakte afspraken houdt

kattchesaant (Dho) Ook **kattchesant** (Db) [katəxə'sā:nt/...ant] - katechisant

kattchesant z. **kattchesaant**

kattchisatie z. **kattgesaosie**

kattchisatiejonge z. **kattgesaosiejonge**

kattchisatiekaemer z. **kattgesaosiekaemer**

kattchisatiemaegien z. **kattgesaosiemagien**

kattchismus (l) - katechismus (inzake kerkelijke aangelegenheden)

kattedaarm (OS, WS zuid. van de Lende, Np) Ook **kattedarm** (Diz, Op, Wol en west.) de; -s; -pien, -tien (spor. Bu, Np en oost.) ['katə...] 1. (ook als stofnaam) kattedaarm *Kattedaarm deden ze vroeger de kralen ok an, dat hul lange* (Nbk), *Bij vistuug heurt soms kattedaarm* (Ma) * *Haarm kattedaarm/Had kikkers te koop /Tiene veur een cent/Was dat niet goedkoop?* (Nbk)

kattedaegen (Nw, Ste, bo: Op) mv. ['katəde:gj] 1. bep. dagen na de hondsdagen, vgl. *As et mit pissende Griete regent, regent et zes weken, dan beginnen de hoonsdaegen, van 19 juli tot 19 augustus, en dan kommen d'r negen kattedaegen* (Ste)

kattedarm z. **kattedaarm**

kattedraal (l) [katə'dra:l] 1. kathedraal

kattedrek (Db, Ma, Ol-Nl) de ['k...] 1. uitwerpselen van een kat

kattedrup z. **kattiesdrop**

kattefal (Sz) de [katə'fal] 1. kleed dat onder rond de doodkist hangt bij een rouwplechtigheid

kattefalk (Ste) de; -en [katə'fal(ə)k] 1. kleine kap boven het graf geplaatst, nl. wanneer de doodskist in het graf zou worden gelaten

kattegat (Obk) et; -ten ['katəgat] 1. kleine vierkante opening in een buitenmuur, waardoor de katten in en uit konden gaan *Hi'j gong tot et kattegat uut* (Obk)

kattegejammer - kattelisater

kattegejammer - kattegejammer
kattegejank - kattegejank
kattegerie (spor.) de; -nen; -gien [katəgə'ri] 1. klasse, categorie *in een bepaalde kattegerie heuren* (Nbk)
kattegesaosie (Bdie, Diz, Np, Op, Spa, Ste) Ook **kattegesasie** (Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa), **kattegesatie** (spor.), **kattechisatie** (spor.) [katəgə'so:əsi/...'sa:si/...'sa:tsi/...'i'sa:tsi] - katechisatie, ook: godsdienstonderwijs aan een openbare basisschool (Nbk)
kattegesaosiejonge (Diz, Op) Ook **kattegesatiejonge** (Dho, Mun), **kattechisatiejonge** (Dhau, El), **kattegesasiejonge** (Spa) de; -s, -n; ...jongien [...'so:əsi...] 1. jongen die naar katechisatie gaat
kattegesaosiakaemer (Op) Ook **kattechisatiekaemer** (spor.), **kattegesatiekaemer** (spor.) [...'so:ə...] - katechisatiekamer
kattegesaosiakiend (Op) et; -er; ...kientien [...'so:əsi...] 1. (veelal mv.) kind dat ter katechisatie gaat
kattegesaosielaal (Bdie) [...'so:əsi...] - katechisatielokaal
kattegesaosiemaegien (Diz, Op) Ook **kattegesatiemaegien** (Dho, Op), **kattechisatiemaegien** (Dhau, El), **kattegesasiemaegien** (Sz) et; ...maegies [...'so:əsi.../...] 1. (veelal mv.) meisje dat ter katechisatie gaat
kattegesasie z. **kattegesaosie**
kattegesasiejonge z. **kattegesaosiejonge**
kattegesasiemaegien z. **kattegesaosiemaegien**
kattegesatie z. **kattegesaosie**
kattegesatiejonge z. **kattegesaosiejonge**
kattegesatiekaemer z. **kattegesaosiakaemer**
kattegesatiemaegien z. **kattegesaosiemaegien**
kattegespin et ['katəgəspɪn] 1. kleine waarde, geringe hoeveelheid aan opbrengst, in * *t Eerste gewin is kattegespin* is nog niet zo veel, ook: is al flink wat, soms met de bijgedachte dat het later kan tegenvallen (Db, Np, Op, Ow, Pe-Dbl), *Alle gewin is kattegespin* al is het maar heel weinig, alle winst is meegenomen, als je er maar aan verdient (Nw), *Kattegespin het gien gewin* veel kouwe drukte, eigenwijs gepraat levert niets op (Obk, Sz), *Et grootste gewin is kattegespin* hoe mooi

het ook is, in wezen stelt het allemaal niets voor (Db, Obk), *Alle gewin is gien kattegespin* ook al is alles mooi voor elkaar, er kan zo weer wat tussen komen, er kan zo weer iets misgaan (Sz), (gezegd wanneer men slechts weinig verdient:) *Een klein gewin is kattegespin* (Nw)
kattegewin (Ow) ['katəgəwɪn], in * *Et eerste gewin is kattegewin* de eerste opbrengst stelt niet veel voor, de echte winst moet dan nog komen (Ow)
kattegrit z. **kattebakgrit**
kattehaor (Obk, Op) - kattehaar
kattekermis (Op) de ['k...] 1. de weersituatie waarbij de zon schijnt en het tegelijk regent (met dikke druppels)
katteklauw (Dfo) g. lidw. ['katəklɔw] 1. kleefkruid
katteklauwe (Bu) de; -n; ...klauwgien ['k...] 1. zichtbare verwonding door het krabben van een kat *Ik heb een katteklauwe op 'e arm, de katte het me klauwd* (Bu)
katteknuppelen (Dho, Ma, Nbk, Np, Op, Ste, Sz) Ook **kattemeppen** (Ol-Nl, Op) onbep. w. ['katəknɒp|n /...mɛppɪ] 1. katten doodslaan; in het bijzonder: in het geniep gedaan, om de vacht te kunnen verkopen
kattekoele (Ow) de; -n; -gien ['k...] 1. kuiltje dat een kat graaft om z'n behoeften in te doen
kattekop de; -pen; -pjen ['katəkop] 1. kop van een kat 2. snibbige vrouw, kattig, te bijdehand meisje 3. zaklantaarn die op een dynamo loopt, knijplamp (Np) 4. diafragma pomp (Bu)
kattekwaod ['katəkwɔ:ət] - kattekwaad
kattekwaod uuthaelen
kattel (Nbk) de; -s; -tien ['kat|] 1. kerfje, kartel
katteld z. **gekatteld**
kattelicisme (l) [katəli'stɪsmə] - katholicisme
kattelijk I de; -en [katə'lik, ...t|...] 1. katholiek (ook: lid van een katholieke partij of groepering anderszins) *De kattelijken knielen op 't bidkussentien* (Pe-Dbl)
kattelijk II bn. - katholiek: rooms, zich richtend naar het katholieke geloof *de kattelieke Karke, kattelijk wezen, ...wodden, et kattelieke geloof, een kattelieke schoele*
kattelisater (spor.) de; -s [katəli'sa:tɪ,

kat[...]- katalysator
kattelmes (Nw) ['k...] - kartelmes
kattelook (Spa) ['katəluk] - katteluik
kattelraand (Nw) de; ...ranen; ...raantien
 ['k...] 1. kartelrand
kattelschere (Nw) ['k...] - kartelschaar
kattemelk (Np, Nw, fp, bo: Nw, n: Np) de
 ['k...] 1. witte substantie in onrijpe
 hazelnoten (Np, bo: Nw), vandaar, bij
 overdrijving *Die haezelneuten dat is
 kattemelk* (Np) 2. hazelaar (fp) 3. het witte
 vocht in de stengels van paardebloemen
 (Nw)
kattemeppen z. *katteknuppelen*
kattemepper (Dfo, Ol-Nl, Spa, Wol)
 ['k...pɪ] - kattenmepper
kattemiege (Nbk) ['katəmi:gə] - kattepis:
 urine van een kat
kattemooi (Ow) bn. ['k...], in * *Altied
 mooi is kattemooi* men moet niet altijd in
 z'n mooie kleren lopen, dan valt nl. het
 mooi zijn niet meer op, is men te vaak
 mooi (Ow)
katten (Ste) zw. ww.; onoverg., wederk.;
 kate, het kat ['katɪ] 1. (wederk.) zich niet
 houden aan de gemaakte afspraak *Hi'j kate
 hum niet an die belofte* (Ste) 2. (onoverg.)
 ruziën, kibbelen *Hool toch es op mit
 katten, maegies* (Ste)
kattenaegel (Op) - nagel van een kat
katteoge de; -n; ...ogien ['katə:gə] 1. oog
 van een kat 2. oog met de scherpte van die
 van een kat (Diz, Op) *Hi'j het katteogen*
 (Diz) 3. katoog in het wegdek (Wol)
katteoor - katteoor
kattepis (Db, Nbk) - kattepis: urine van
 een kat, ook in *'t Is gien kattepis* (Db,
 Nbk)
kattepote - kattepoet
kattepul z. *kattepulle*
kattepulle (Np, Wol) Ook *kattepul* (Dho,
 Obk, Op, Pe-Dbl, Spa), *kattepult* (verspr.
 OS, Bdie, Diz, Ol-Nl, Sz) de; -n; -gien
 ['katəpʌl(ə)/...pʌlt] 1. katapult (speeltuig)
*De jongen scheuten mit een kattepul een
 stientien deur 't raem* (Pe-Dbl)
kattepult z. *kattepulle*
kattepultschieten (Ste) onbep. w.
 ['k...ski:tɪ] 1. schieten met een katapult
katterig (Nw) bn.; -er, -st ['katrəx,
 'katərəx] 1. zich niet geheel lekker voelend
Hè, ik bin net zo katterig (Nw)
katterogge (Bu) de; -n; ...roggien

['katərogə] 1. katterug: ronde, kromme rug
 als van een boze kat *Die persoon het een
 katterogge* (Bu)
kattesorre (Bdie) de; -n; -gien
 ['katəsɔrə] 1. snorharen van een kat
kattesnute (Nbk) de; -n; ...snutien
 ['katəsnytə] 1. kattesnuit *De poes raekte
 mi'j an mit zien natte kattesnute* (Nbk)
kattestaank (bl) de ['k...] 1. onaangename
 lucht die door het verblijf van één of meer
 katten is ontstaan
kattestat de; -ten; -tien ['katəstat] 1. staart
 van een kat *As een kattestat dikke wodt, is
 hi'j [de kat] lelk of bange* (Obk, Dho) 2.
 wilgeroosje (verspr.) *Kattestatten zitten
 vaeke stikvol luzen* (Dho), *Ie hebben wilde
 en makke kattestatten* nl. het wilgeroosje
 en een bep. kamerplant: kattestaart (Diz) 4.
 in *gele kattestat* (gewone) wederik (Nbk)
 5. bep. wilde plant: kattestaart (Lythrum)
 (Np, fp)
kattestront de ['k...] 1. kattestront
kattetonge de; -n; ...tongien ['k...] 1. tong
 van een kat 2. (mv.) bep. koekjes of
 chocolaatjes die aan de tong van een kat
 (bet. 1) doen denken
kattevel ['k...] - kattevel
kattevis Ook *katvis* (spor.) de; -sen; -sien
 ['kat(ə)fis] 1. bep. vis: katvis
kattevoer ['k...] - kattevoer
katteziekte de ['k...] 1. bekende ziekte van
 katten: infektueuze gastro-enteritis
kattezoolder (verspr.) de; -s; -tien ['k...]
 1. zolder waar de katten veelal waren en
 hun jongen hadden, vandaar veelal hetz.
 als *hilde*, z. aldaar
kattien et; katties ['katin] 1. kleine *katte* in
 div. betekenissen 2. langwerpig trosje
 bloemen: katje van de hazelaar, berk en
 wilg *Op 't heden bin de katties zo mooi an
 de pollen, hiele mooie dikke* (Db)
kattiesdrop (OS, WS verspr. noord. van
 de *Lende*) Ook *kattiesdrup* (ZW, WH, Bu,
 Dho, Np), *kattedrup* (Ste) ['katizdrɒp
 /...drʌp/'katə...] - katjesdrop
kattiesdrup z. *kattiesdrop*
kattieshunnig z. *kattieshunning*
kattieshunning (bs: Dfo, Op) Ook *katties-
 hunnig* (bs: Dfo, Obk, Ow) de ['katis...] 1.
 honing van wilgenkatjes
kattiesplokken (Wol) onbep. w. ['katis
 plokɪ] 1. plukken van katjes van wilg, els
 e.d. *We gaon te kattiesplokken* (Wol)

kattig - kedaster

kattig bn.; -er, -st ['katəx] 1. kattig (van een meisje of vrouw) *'t Is een kattig kring* (Diz), *Ze het een kattige netuur* (Ow)

katule z. *katoele*

katvis z. *kattevis*

katzwiem (v) de ['katswim] 1. katzwijn *Op 'e eerste riegel raekten drie vrouwluden in katzwiem, doe hi'j opkwam, dat dan weten jim genoeg* (v)

Kaukasisch ['kɔm...] - Kaukasisch

kauw de; -en; -gien [kɔm] 1. de daad van één maal kauwen *Hi'j dee een kauw* (Nbk)

2. het kauwen, in *Hi'j het d'r een hiele kauw* an bijv. gezegd van het eten van een groot stuk gebak (Nw)

kauwe (Obk, Nbk) de; -n; kauwgien ['kɔmə] 1. torenkraai

kauwen zw. ww.; overg., onoverg.; kauwde, het kauwd ['kɔmgj, ...ɔmɪ] 1. kauwen met tanden en kiezen *Dat taoie vleis moe'j goed kauwen, eers kuj' 't eten niet kwiet wodden* (Obk), *Dat vleis moe'j goed op kauwen, want et is zo taoi as een mudde* (Db) 2. (onoverg.) op een potlood e.d. zitten bijten (Nbk) *Zit toch niet zo op dat potlood te kauwen!* (Nbk) 3. pruimen van tabak *Iene van oonze ploeg kauwt tebak* (El), *Hi'j kauwt zo lekker op zien proempien* (Pe- Dbl), *Onder 't wark kan ik min roken, mar kauwen gaot d'r wel omme* (Op) 4. (onoverg.) steeds maar over iets doorzeuren, te lang over hetzelfde praten *Hi'j kauwt mar wat, et is een grote zeurpiet* (Dfo), *Die man kan over dat geval zo lange kauwen, daj' d'r misselik van wodden* (Op), *Ze zatten d'r mar lange over te kauwen, op die vergadering* (Nt)

kauwer z. *kauwerd*

kauwerd (ZW, Bu, Dho) Ook *kauwer* (Nbk) de; -s; kauwertien ['kɔmɪ(t)] 1. iemand die voortdurend door blijft zeuren, veelal over hetzelfde onderwerp *Die man hadde bi'j de rondvraoge heel wat op zien lever; mit zoe'n kauwerd wodt et mar laete* (Op)

kauwgom (Nbk) et, de ['kɔmgom] 1. kauwgum

kauwtebak (verspr.) Ook *proemtebak* (Db, Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Ste) de ['k...] 1. tabak geschikt om gepruimd te worden *zwaore kauwtebak* (Bdie), *Soms neem ik wel es een klein draotien proemtebak, mar dan pruttelt mien*

wief meerstal (Db)

kavalerie [kafalə'ri] - kavalerie

kavalje (Bu, Dhau, Ma, Nt, Pe- Dbl, Sz) et; -s [ka'faljə] 1. oud, vervallen gebouw (met name gezegd van een huis) *Dat kavalje van een huus staot ok zowat op invalen* (Pe- Dbl), *Dat oolde kavalje kan ok zo in mekaander donderen* (Sz)

kavel de, et; -s; -tien ['kaw], ...v] 1. kavel (stuk grond, perceel) *een kavel laand, Die kavel strekt him uut van de Lende tot de Kuunder* (Nbk)

kb - afkorting van *kilobyte(s)*

kebaal z. *kebaol*

kebaalmaeker z. *kebaolmaeker*

kebaol (verspr. OS, ZW, Np) Ook *kebaal* (spor. OS, verspr. WS) [kə'bo:əl/...a:...] - kabaal *Ze hebben een hopen kebaol maekt* (Nbk), *Die kiender hadden een heidens kebaol mit mekeer* (Ow, Dfo), *Een hoop kebaal* [gezwets, plannenmakerij e.d.] *en et dri'jt op niks uut* (Nw)

kebaolmaeker (Bdie, Obk, Ste) Ook *kebaalmaeker* (Db) [kə'b...] - kabaal-maker

keberen (Nbk) zw. ww.; overg.; kebeerde, het kebeerd [kə'bi:əɾɪ] 1. proberen: schertsende, nl. een gedachte aan kindertaal oproepende woordspeling op het gewone *perberen* 'proberen': *Za'k et es 'keberen'?* (Nbk)

kebine z. *kabine*

keboolter (Dmi, Nbk, Np, ba) Ook *kabouter* (Nbk, Np) de; -s; -tien [kə'bo:lɪtɾ /ka'b...] 1. aardmannetje *Dat hebben de keboolterties zeker daon* (Nbk) 2. (schertsend, vleiend) klein kind (Nbk) 3. kabouter uit de provobeweging voortgekomen (spor.)

keboolterverhael (l) - kabouterverhaal

keboolterwereld (l) - kabouterwereld

ked. - afkorting van *kedaster*

kedaans (l) [kə'dā:s] - kadans: ritmische beweging

kedaster Ook *kadaster* (spor.) [kə'dastɪ] - kantoor, instituut, dienst van het kadaster, beschrijving door het kadaster *Aj' weten willen hoe groot as jow grond is, dan kuj' et kedaster vraogen om et op te meten* (Obk), *Op 't kedaster kuj' zien hoe et laand d'r henne ligt* (El), *We zullen 't kedaster d'r wel even bi'j hebben moeten, eers kommen we d'r niet uut bijv. inzake de scheiding*

tussen percelen (Nbk), *Alle laandnoemers* [nummers van de percelen] *staon opschreven bi'j 't kadaster* (Ol-Nl), *volgens et kadaster* (Spa), *We moe'n even naor 't kedaster toe* (Np), *Die is (aorig) mit et kadaster in de warre* hij is malende, voortdurend in de war (alg.), ook: er niet met z'n gedachten bij zijnd (Obk), *Hi'j is mit 't kedaster op 'e loop* voortdurend in de war, malende (Np, Diz), *...in de tieze* (Mun), zo ook *Hi'j het et kadaster in 't wilde* (v)

kedaver (verspr.) Ook **kadaver** (spor.) et; -s; -tien [kə'da:wɪ, ...vɪ/kə'da:...] 1. dood lichaam van een dier, met name inzake vee **kedaverbak** z. **kringebak**

kedde Ook **kerre** (b: lm), **kidde** (Ste) de; -n; -gien [ˈkɛdə/ˈkɛrə/...i...] 1. bep. klein type paard, ket *De bakker en de winkelman hadden vroeger vaeke een karre mit een kedde d'r veur* (Obk), *Kleinere boeren hadden vaeke een kedde in plaets van een peerd; die was goedkoper in anschaf en onderhoud* (Op), *We hadden vroeger altied een kedde veur de kolen, die wodde in zakken vervoerd op een boerewaegen* (Nw), *een ouwe kedde* (Spa), *een Belse kedde* een bep. zware ket (Sz), *een dubbele kedde* een zware, brede ket, soms ook hetz. als *fjordenpeerd* (verspr. WS, Dhau, Ma, Nbk, Obk): *Dubbele kedden bin vaeke deurzetters* (Obk), ook: aanduiding van een dikke gedrongen vrouw, vrouw met dik achterwerk (Np, Ste) en evt.: die nooit moe wordt (Ste), *een Russische kedde* bep. brede, gedrongen, zware ket (ZW, Dfo, Db, El, Nt), vandaar *Een klein boertien hadde vroeger meerstal een kedde; as ze wat meer waark kregen kochten ze een Russische, die was wat zwaorder* (Dfo); ook van een bep. lichtere ket wel gezegd (El)

keddeboer (Nbk) de; -en; -tien [ˈkɛdə...] 1. boer met een ket (klein soort paard) als trekdier

kedettien (verspr.) Ook **kadettien** (spor.) [kə'detin/kə'd...] - bep. broodje: kadetje (veelal van wittebrood) *Kedetties kreej' op een feestdag en ok bi'j een begraffenisse* (Ste), *As we mit een schoelereisien gingen, mos d'r altied een kedettien mit* (Spa)

kedipt z. **gedipt**

kedo et; -'s; -gien, -tien (Ow) [kə'do:] 1.

geschenk, kado *Wie van oons moet et kedo aanbieden an et bruidspeer?* (Obk), *Weer wat laeter vreug en kreeg ik een halfsleten fiets kedo* (b)

kedobon - kadobon

kedoes I (ZW, Sz, verspr. OS) Ook **kerdoes** (Obk) de; kedoezen; -ien [kə'dus /kɪ...] 1. slonzige vrouw (Bu, Db, Dfo, Obk, Ste, Sz, Ow) *Die komt d'r wat in omme, et is een rere kerdoes* (Obk), *'t Is een grote kerdoes* (Db) 2. steunklamp (Obk) 3. ouderwetse, houten w.c. (Nbk) *Hi'j zit op 't kedoes* (Nbk) 4. armetierig dier (ZW, Dfo, Obk) *Dat peerd is een kedoes* (Bdie) 5. z. **kedoeshond**

kedoes II [kə'dus], in je **kedoes holen** zich rustig houden (Mun, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Sz): *Heb toch niet altied et hoogste woord, hool je es wat kedoes!* (Ol-Nl), en *Doe him es goed de waarheid zegd was, hul hi'j him laeter wel kedoes* hield hij zich gedeisd (Op)

kedoeshond (Db, Ma, Nbk, Ol-Nl, Ow) Ook **kedoes** (Bdie, Dho, El, Mun, Nbk, Np, Obk), **kadoes** (Nbk, Sz), **kerdoes** (Nt), **doeshond** (Dfo, Obk), **doesien** (Spa) [kə'dushont/.../kə.../kɪ..., kə.../'dushont/'du sin] - kardoeshond, poedelhond *De schaophedders hadden vroeger kedoes-honnen bi'j heur* (Ma), *Kedoezen bin muddehonnen* d.i. honden waarmee men goed op bunzings kan jagen (Np), *Wat een lekker kadoesien!* (Sz)

keduuk (Nbk, b: lm, ln, p) bn. [kə'dyk] 1. kapot (Nbk, b: lm, ln, p) 2. dood (p, b: lm)

keek [kɪ:k] - cake

keekbeslag (spor.) - cakebeslag

keekblik (spor.) - cakeblik

keekmael (spor.) - cakemeel

keekvorm (Obk) - cakevorm *Keekvormpies weren in de bakplaele verwarkt* (Obk)

keel Ook **kiel** (Db) de; kelen; -tien [kɪ:l/ki:l] 1. keel: voorste deel van de hals, strot aan de buitenkant *Et hatte klopte 'm in de keel* (Nbk), *iene bi'j de keel griepen, iene de keel dichtekniepen* (Nbk), *Die hond die kan je wel naor de keel vliegen van ielkens* (Nw), (gezegd als bedreiging, als men zo boos is dat men de ander wel aan zou willen vliegen:) *Ik zal je wel es naor de keel staon* (Nw), *iene et mes op 'e keel zetten* lett., ook: onder zodanige druk zetten dat men er niet meer onder uit kan

keel-, neus- en oorarts - keer

(Nbk) 2. ruimte achter in de mond, keel als plaats van de stembanden en omgeving, gorgel *piene in de keel hebben, et in de keel hebben* id. (Nbk, Spa), *achter uut de keel praoten* de huig-r spreken (Sz), *de baord in de keel hebben* (Nbk, Np), *De aosem stokte E. in de keel* (j), *een kikker in de keel hebben* (Nbk), *een keel opzetten* (Nbk) 3. keelgat *een dreuge keel hebben* (Nbk), *et niet deur de keel kriegen kunnen* (Nbk), *argens een klute van in de keel kriegen* sterk ontroerd worden zodat men nauwelijks nog kan praten (Nbk, Np), *Dat hangt mi'j de keel uut* (Nbk)

keel-, neus- en oorarts (l) - keel-, neus- en oorarts

keelbaand (verspr.OS, Np, Nt, Pe-DbI) de; ...banen ['kɪ:lbā:nt] 1. soort keelband onder de kin/hals van het paard, nl. om het hoofdstel vast te doen zitten, ook: een uit twee stukken bestaande band aan een hoed, die men onder z'n kin vast strikte *Die keelbaand die zit wat te stief* (Nbk)

keelgat (Nbk, Ste, b) Ook *keelsgat* (Wol) et; -ten; -tien ['kɪ:lɡat/'kɪ:lɪsɔt] 1. halsgat in kledingstuk (Ste, Wol) 2. opening van iemands keel *Pas op, aanst kriejt in 't keelgat* (Nbk), *in 't verkeerde keelgat schieten* nl. de luchtpijp, ook fig.: *Dat ze docht dat hi'j wel niet kommen zol, scheut him in et verkeerde keelgat* (Nbk), *Mien appel gaot et verkeerde keelgat in, meester* nl. hier: in dat van jou, niet in het mijne (b)

keelgeluud (spor.) - keelgeluid

keelholte (spor.) - keelholte

keelkanker (spor.) - keelkanker

keelklaank (l) - keelklank

keelkoek z. *ketelkoeke*

keelontsteking de; -s, -en ['k...] 1. keelontsteking

keeloperaasje (Nbk) - keeloperatie

keelpiene ['k...] - keelpijn *'t Haert me in de keel, dat is een begin van keelpiene* (Ol-Nl)

keelsgat z. *keelgat*

keep (verspr.) Ook *keper* (bet. 1: Ste), *kepe* (bet. 2: Ste) de; kepen; kepien [kɪ:p/'kɪ:pɪ/...] 1. schoudermantel, vooral nog bekend van de postbode die er, op de fiets gezeten, ook zijn tas mee kon beschermen *We hadden vroeger allemaol kepen an awwe naor schoele gongen, we*

hadden nog gien overjassen (Nbk), *Vroeger hadden de postboden een keep omme* (verspr., El), *De dregers en de veurloper bij een begraffenis hebben hier ok een keep an* (Ste), *Bij de winter as et slim koold was, hadden ze* [nl. de desbetreffende monniken] *d'r een keper bij omme* nl. over de pij (Ste) 2. insnijding, uitsparing, ruime kerf (Nw, Ste) *De stiepe is dwasover, die paste an weerszieden in een kepe in et kezien* (Ste), ook uitsparing in de *heufdbalke* van de schuur van een boerderij waarin de *dreegplaete* komt te liggen (Nw) 3. bep. soort vink: keep (spor.) 4. in *keep holen* zich niet laten ompraten, vasthouden aan het eenmaal ingenomen standpunt (Ste): *Daenk d'r omme daj' keep holen* (Ste); ook in *Hi'j gefit gien keep* hij geeft niet toe, laat zich niet vermurwen (Nt)

keer (bet. 2-6, bet. 1: Np) Ook *kaer* (bet. 1: Mun, Nt, Ol-Nl, Sz, Wol), *viskaorde* (bet. 1: Diz), *kaar* (bet. 1: WH), *ka* (bet. 1: Spa), *kaj* (bet. 1: Ste), *kaore* (bet. 1: Sz), *kere* (bet. 2: Mun) de, et (niet in bet. 1); keren; -tien [kɪ:ər/...ε:...'fɪskɔ:ərɔdə/ka:r /ka:/kaj/'kɔ:ərə /'kɪ:ərə] 1. viskaar (WH, Diz, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Ste, Wol) *Omke K. hadde een keer om de aol in te doen, die lag in de pettens of in de Lende, en ok wel in de boot* (Np), *D'r zit een protte aol in de ka* (Spa) 2. keer dat iets gebeurt *We hebben al mennig keer bi'j mekeer west* (Op), *mennig keren* (b, j), *Toch schrok H. nog es een keer zo slim dat (...)* (j), (hier: van een uurwerk:) *Mar eers har-ie mienend veur een keer wel lienen kund* (b), *Omda'k niet autoriede, gao 'k nogal es een keer mit de bus* (b), *Soms komt S. daor zels ok nog wel es een keertien kieken* (v, ba), *Now moej' es een keer opholen!* eindelijk eens, *Et hooft een keer op er komt eens een eind aan, ook: op een gegeven moment heb ik er genoeg van en neem ik het niet meer* (Nbk), *de eerste keer, de laeste keer, disse keer. En waor daenk ie dan disse keer over nao?* (b), *dit keer* (Nbk, Obk, j): *Ze gongen dit keer niet mit* (j), *een riederijje, dit keer van vrouwluden* (j), *die keer. Nog nooit had hi'j zo lekker slaopen as die keer* (j), *elke keer* (weer), *een keer of wat, iedere keer, negen van de tien keer* (Nbk), *Daor*

knapten de touwen van de trekker keer op keer kepot (v, ba), *We hebben al heel wat keer de kaorties daon* (Sz), *Ze mos die meensken duzend keer bedaanen zeer nadrukkelijk bedanken* (vo), *'t Is verschillende keren gebeurd* (Ste), *'t Was mar ien(e) keer in de weke* (j), *Hi'j dronk et in iene keer leeg* (j), *Ien keer moet et de eerste keer wezen* (Nbk), *'k Zal 't je nog ien keer zeggen* nl.: en dan moet je 't weten! (Ol-Nl), *'t gien twee keer zeggen hoeven iets zeggen waar de ander maar al te graag op in gaat* (Nbk, b), zo ook *'t je gien twee keer zeggen laoten* iets graag aksepteren, er graag op in gaan (Nbk, b), en *P. leut him gien twic kecr nugen* (b), *Kuj' dit now veur ien keer niet deur de vingers zien?* (b), *now ien keer* nu eenmaal (zijn): *Alle smaeken bin now ien keer niet geliek* (b), *Dit is ien keer mar nooit weer ééns* maar nooit weer (Nbk, vo), *Ik kan nog wel tien keer om jow henne 'k ben veel beter, tot veel meer in staat dan jij* (Nbk, b), *zo ok een kere* (...) zo gebeurde het ook op een keer (...) (Mun), *op een keer* op zeker tijdstip: *Doe d'r op een keer ruzie ontstaon was* (...) (v), *As 't nog een keer gebeurt* (...) (v), *'k Heb et hum wel duzend keer zegd en nog wust hi'j 't niet* (Pe-Dbl), *Et was een pinke veur de eerste keer* die voor het eerst kalfde (j) 3. maalteken (Dhau, El) *Mit keer in de sommen vermenigvuldigen we de getallen* (Dhau) 4. wending (Bdie, Op) *Gelukkig het zien ziekte een keer neumen; hi'j is now al haost weer beter* (Op) 5. in *Aj' tegen de keer ingaon, wil 't niet* als je tegen de keer in gaat: in de verkeerde richting, in de kontramine (Ste) 6. stuw in een waterloop (Ste) * *Drie keer is scheepsrecht* (Ld)

keerbeugel (El) de; -s ['k...] 1. bep. onderdeel van de ouderwetse boerenwagen die de *bloktonge* op z'n plaats hield *Vroeger haj' wel dat de keerbeugels van hooft weren; die leupen ok mooi rond, bewarkt. Ze bin d'r veur om de bloktonne goed op zien plak te hollen, zodat die goed dri'jen kan; haj' ze niet dan wodde de boel gauw roppel* (El)

keerbod (El, Op, Ste) et; -den; ...bottien ['k...] 1. (vaak verkl.) schot, bord, voor en achter op een platte boerenwagen (Op) 2.

het 'bord' aan een ploeg dat de losgemaakte grond omkeert (Obk, Ste) 3. hetz. als *zwadbod* (Ste), z. aldaar 4. bord op een ouderwetse hooimachine tussen de *zwadbodden*; met de plaatsing ervan voorkwam men dat het hooi dat men met de machine keerde tot een zweel werd verenigd (El)

keerdam (Bdie, Np) Ook *keerdamme* (Spa, Sz) de; -men; -megien ['k...] 1. dam van aarde om het water tegen te houden (Np), ook: tijdelijke keerdam van hout in sloot of vaart (Spa, Sz)

keerdamme z. *keerdam*

keerhaoke (El) de; -n ['k...] 1. hetz. als *welhaoke*, z. aldaar

keerhooft z. *keerstok*

keerkramme (El) de; -n ['kɪ:ə(r)kramə] 1. één der grote krammen (aan een balk tegen de zolder van de koeienstal) die door een paal van het stalhek kwamen en met een *stikke* (een soort pin) werd vastgezet

keerkring (l) - keerkring

keermennig (Nbk, v, b) ['kɪ:ə(r)mənəx], in *een keermennig* een aantal keren *Dat zal nog wel een keermennig gebeuren!* (Nbk)

keerplaanke (El, Ow) de; -n ['k...] 1. plank aan een hooimachine zodanig aangebracht dat het wegspringen van het hooi wordt voorkomen

keerploeg (ZW, Dfo, Diz, El, Ma, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow) de; -en; -ien ['kɪ:ə(r)plux] 1. keerploeg, wentelploeg *In een keerploeg zitten de twee scheren tegen-gesteld boven mekaere; mit een gewone ploeg moej' altied in de ronte ploegen, mar mit de keerploeg kuj' drekt naost de ploegde vore weer weeromme, ie keren de blaeden dus ondersteboven* (Bdie) 2. speciale ploegschaar aan een *stelploeg* voor het ploegen van de kanten (Obk) *An een stelploeg koj' ok een keerploeg zetten* (Obk)

keerpunt - keerpunt (fig.) *Dan is dit et keerpunt in de oorlog* (vo)

keers (Bu) bw. [kɪ:ə(r)s] 1. per keer *Et is f 50,- keers* (Bu)

keersies mv. ['kɪ:ə(r)sis] 1. kleine kaarsen (die men doet branden) 2. bloeiwijze van de kasterne (Nbk)

keerslanteern z. *keerzanteern*

keersrecht [aks. wisselt] - kaarsrecht *Die man is nog keersrecht* (Bdie, Spa), *Die*

keerstok - keet

sloot is keersrecht (Nbk), *...leup d'r keersrecht deur* (Np), *Dat huus staot nog keersrecht in de muren* (Op), *keersrecht lopen* (verspr.), *...staon* (Ma), *...zitten* (Dfo), *...ofsnieden* (Ste)

keerstok (El, Dfo, Ma, Nbk, Np, Nw, Ow, Ste) Ook **keerhoolt** (Np) de; -ken; -kien [ˈkɪ:ə(r)stɔk/...ho:lt] 1. (veelal mv.) één der twee verbindingsstukken, balken, uit het achterstel van een boerenwagen naar voren stekend, nl. naar de *hond* of *bloktonge*, ook naar de *laankwaegen*, vgl. *De keerstokken zitten an de bloktonge veur versteviging* (Np), *et achterstel mit de keerstokken d'r an* (Nw), *de keerstokken in de bloktonne* (Ow), *Twie keerstokken die wo'n mit een boolte vaastezet in de laankwaegen* (Dfo), *Op 'e keerstokken moe'n iezeren schoren veur stevigte* (Ma) **keerteken** (Nbk) et; -s; -tien [ˈk...] 1. maaltaken, vermenigvuldigingsteken

keerze de; -n; keersien [ˈkɪ:ə(r)zə, ook wel ...sə (west.)] 1. kaars (die men aansteekt ter verlichting) *As de stroom uutvalt zitten we bij een keerze* nl. die voor verlichting zorgt (Spa), *'k Zal 'm even mit een keerze bij'flichten* (Bdie), *een stokkien keerze* (Nbk), *keerzen opstikken, een pakkien keersies, een keerze uutblaozen, Die keerze is uutbraand* (El), *We doen een keerze an veur de rook op te vangen* (Dhau), *argens mit een keersien naor zuken* (Nbk), *As de utter spreidt dan is et slotgat, de sluutspiere van de utter kepot; d'r weren wel keersies van was, die koj' d'r in doen, vetkeersies* (Nbk), *zo recht as een keerze kaarsrecht, vooral van lopen: Hij lopt zo recht as een keerze* (Op)

keerzefabriek - kaarsenfabriek

keerzehouder (Db) - kaarshouder

keerzekerne (Np, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) Ook **keerzekerne** (ZW, Db, Dhau, Nbk, Spa) [ˈkɪ:ə(r)zəkro:ən(ə)] - kaarsenkroon *Wij hebben een keerzekerne in huus hangen van elektrisch* (Nbk), *Vroeger haj' wel een pietereulielampe in de midden mit d'r omme henne een keerzekerne mit keersen* (Dfo)

keerzekerne z. **keerzekerne**

keerzelanteern (Bu, Op) Ook **keerslanteern** (Nbk) [ˈk...] - kaarslantaarn *De stallanteern was een pietereulielanteern, en eerder nog een keerzelanteern* (Op)

keerzelocht - kaarslicht (brandende kaars, het licht ervan of op een kaars gelijkend lampje) *Mit kastied bruken we keerzelochten* (Dfo)

keerzemaeker (l) - kaarsenmaker

keerzepit (Ste) [ˈkɪ:ə(r)zəpɪt, ...sə...] - kaarsepit

keerzevet [ˈk...] - vet dat van een brandende kaars gedropen is *Aj' keerzevet in de kleren kriegen gaot et d'r niet weer uut; een waarme striekboolte mit pepier d'r tussen wil nog wel es helpen* (Dfo), *Keerzevet mos vroeger onder an 't striekiezer om 't glad te kriegen* (Spa) **keerzewinkel** (Nbk) - kaarsenwinkel

keerzwad z. **geerzwad**

Kees de; Kezen; Kesien [kɪ:s] 1. Kees: voornaam van mannen *Klaor is Kees!* ziezo, dat is klaar, achter de rug (Nbk)

keeshond (verspr.) de; ...honnen; ...hontien [ˈkɪ:shont] 1. keeshond *Ze was zo gewillig as een keeshontien* (Ol-Nl)

keet de; keten; ketien [kɪ:t] 1. schaftkeet of soortgelijk houten gebouwtje dat tijdelijk onderkomen biedt, noodwoning *De poolderjongen hadden een keet as onderkomen; ze sleupen d'r ok in en bleven d'r de hiele weken; zaoterdays nao 't wark gongen ze naor huus* (Np), *Doe heur huus ofbraand was, hebben ze een hele tied in een keet woond veur et ni'je klaor was* (Wol, Op), *'t Is hommeles in de keet er is geruzie, het is hommeles* (Bdie, Dfo) 2. armoedig, klein en slecht gebouwd huis *Aarme meensken woonden vroeger nogal es in een keet; die was van plaggen of van hoolt* (Obk), *Ze zatten in een oolde keet een oud, bouwvallig huus* (Ma) 3. (schertsend) het eigen huus en toebehoren (Db, Dfo, Nbk) *We gaon mar es weer op 'e keet an* (Nbk), *We zullen de keet mar es uutvegen* (Dfo), *Die koe het al veur et dadde jaor kopziekte had, die moet et volgend jaor de keet mar uut* (Db) 4. rommel, bende *Jim moe'n die rommel es wat opredde, et is zo een grote keet* (verspr., Op), *Wat hebben die jongen nao dat feest een keet achterlaoten* (Bu), *Bi'j die meensken is et altied een grote keet om de deure* (Diz), *de hiele keet de hele mikmak, santenkraam* (Diz, Nbk), *Doe kreeg ik die keet ok nog an, mar 't was wel een gezellige bende een lawaaijerige, druk*

en/of gezellig doende groep (Np) 5. herrie, drukte, lawaai, lol *Ze maekten d'r een keet van op dat feest* (Pe-Db), *Wat hebben we een keet had, jonges!* (Ol-Nl), *Op 'e kermis kuj' lekker keet lellen* (Wol), *keet schoppen, keet maeken. Et jongvolk kan soms een hieleboel keet maeken* (Obk) 6. ruzie, gekrakeel *Wat een keet was 't daore een geweldige ruzie, lawaai, drukte Die hebben ok keet had* ze hebben ruzie gehad (Np)

keetmaeker (Ste) de; -s; -tien ['k...] 1. lawaaimaker, druktemaker
keetschopper (Nbk, Sz) ['kɪ:tskɔpɪ] - herriemaker

keetwief (Np) - keetvrouw

kefé [kəfɛ] - café *een bruun kefé* (Ow), *Die man kan et kefé niet veurbi'jkommen, hij gaot altied even anstikken* (Sz)

kefé-chantant (l) [kəfɛ:sjɔ'tɔ] - café-chantant

kefé-restaurant (spor.) - café-restaurant
kefébaos - cafébaas

keféhoolder - caféhouder

keffen zw. ww.; onoverg.; kefte, het keft ['kefɪ] 1. keffen van een hond *'t Hontien kefte altied an* (Nbk), *Dat verrekte hontien van de buren staot de hiele dag te keffen* (Wol)

keffer Ook **kiffer** (Pe-Db) de; -s; -tien ['kefɪ/...tɪn] 1. hond die steeds keft *Kleine, venienige honties bin vaak kefferties* (Spa), *Die hond is een vervelende keffer* (Mun)
kefferig (v) bn.; -er, -st ['kefɪrɪx, ...fɛrɪx] 1. (van een hond) veel keffend

kefoor (Nbk) Ook **konfoor** (Nbk), **komfoor** (p) et; keforen; -tien [kə'fo:ɔr /kɔ'fɔ...] 1. komfoor: toestelletje om iets mee aan te steken of te smelten, om iets te verwarmen of warm te laten blijven *Bij et piepe-anstikken wodt gebruik maekt van et komfoor of van de tontelpot* (p)

kegel de; -s; -tien ['kɪ:gɪ] 1. kegelvormig voorwerp, lichaam *Jow moe'n die paol dieper in de grond zetten, zo staot hij zo los as een kegel* (Op) 2. kegel bij het kegelspel 3. afsluitende tweede, kegelvormige zuiger in een koperen pomp (Ow) 4. in een kegel hebben dronken zijn, een dranklucht verspreiden (Obk)

kegelaovend (Spa) de; ...aovens, -en; ...aoventien ['k...] 1. avond die men besteedt aan het kegelspel (met meerdere

spelers) *We houwen soms een kegelaovend* (Spa)

kegelbaene (Bdie, Dhau, Dho, Obk) ['k...] - kegelbaan

kegelballe (spor.) - kegelbal

kegelclub (spor.) - kegelclub

kegelen (Db, Dfo, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; kegelde, het kegeld ['kɪ:gɪn] 1. (onoverg.) het kegelspel spelen *We kun hier niet kegelen* (Nbk) 2. (overg.) kegelend gooien, vallen (Nbk) *Ze hebben die vent op 'e straote kegeld* (Nbk), *...d'r uut kegeld* lett., ook: uit een organisatie, een bestuur enz. (Nbk), *Die vent is d'r dan toch hénne kegeld* is zeer ongelukkig gevallen (Nbk)

kegelspel et; -len; -legien ['kɪ:gɪspɛl] 1. kegelspel: het spel waarbij men speelt met kegels 2. de benodigdheden die bij het kegelen als spel horen *Die kegels heuren bij een kegelspel* (El)

keie (Pe-Db), (Wol) de; -n; keigien ['kejə] 1. keisteen *D'r lag een plaankien mit een dikke keie op 'e Keulse pot* (Wol)

keiemure (Pe-Db), (Sz) de; -n; ...muurtien ['k...] 1. muur van keistenen

keiestraote (Bu, Spa) ['k...] - keistraat

keihad (Dhau, Nt, Spa, Ste, Wol) [kejhad; aks. wisselt] - keihard: zeer hard, zeer luid *Moeder kookte de eier keihad (...)* (Ste), *De grond is keihad van droogte* (Spa), (bijv. van iemand die veel verdraagt, van iemand met stalen zenuwen:) *Wat een keihadde bok is dat* (Np), zo ook *Hi'j is keihad op 'e huid* (Wol), (zelfst.) *Et kiend komt te valen, mar goelt niet iens, dat is een keihadde* (Spa), *Hi'j doet d'r heur slim zeer mit, et is dan ok een keihadde* (Spa), *We gaon d'r mit de schoonmaek keihad tegen an* (Dhau)

keik (Np) [kejɪ] - keik

keilen (Dhau, El, Ld, Ma, Nbk) ['kejɪn] - keilen: kiskassen *een stientien over et waeter keilen*

kein (Dhau, Ma, Nbk, Sz) Ook **kien** (Ma, Nbk, Sz) bn.; -er, -st [kɛjn/kin] 1. net, keurig, proper *een kiene meid* (Nbk), *Wat een kein wiefien* (Dhau), *Die staot d'r kien op* (Sz)

keistien (Diz, Ld, Nt, Ol-Nl, Pe-Db) - keisteen

keit bn., bw.; -er, -st [kejɪ] 1. (van personen) net, keurig, proper (Db, El, Ma,

Pe-Dbl, Ste) *Wat het dat maegien een keit jurkien an* (Db), *Die vrouw staot d'r keit op* (El), *Die lop d'r keit bij* (Ste), *een keit ventien* (Ma) 2. (bn.; van personen) goed gebouwd, met een goede lichamelijke konditie (Bu, Dho, El, Ma, Pe-Dbl, Ste, n) *Wat is dat een keite meid* (El), *keit op 'e bienen* (Ste), *Dat is een keite kerel, hij het een flink postuur* (Bu) 3. precies volgens de gewenste stand en vorm, rechtop (Dho, El, Ma, Pe-Dbl, Ste) *Dat hokke staot d'r keit* (El), *Dat staot d'r keit bij* (Dho), *'t Oolde meenske zat nog zo keit op 'e fiets* (Ma), *Hij lop nog goed keit* (Pe-Dbl), *een keite feguur* (Ste)

keiweg (Ol-Nl) - keiweg

keizel (b: lm, ln, p) de ['kejz] 1. fijngeklopte steen of kalk

keizer de; -s; -tien ['kejzr] 1. bep. vorst: keizer *In die tied wodde Karel de Grote tot keizer kroond* (Op), (schertsend) *de keizer zonder laand* persoon die in het bijzonder door zijn gelijkkluidende achternaam aan een keizer deed denken (Wol, Nbk), *De boer ston daor as een keizer op zien hiem* (Op) * *De klaant is koning, mar ik bin hier de keizer* ik heb het laatste woord (Wol), *Daor niet is, daor het de keizer zien recht verleuren* als je geen cent hebt, valt er voor anderen niets te halen (Nbk, Ste), ook *Waor niet is verspeult de keizer zien rechten* id. (Dho, Obk), *...verliest de keizer zien recht(en)* (Bdie, Nt), *...daor het de keizer zien rechten verleuren* id. (Dfo, Dhau), *...recht...* (Bu, El, Ma), *Waor niet meer is, het de keizer zien recht verspeuld* (Dho, Op), *Waor niks is, het de keizer zien rechten verleuren* (Db), *...recht...* (Spa, Ste, Np), *D'r is ien plak daor zels de keizer te voet gaot* nl. de w.c. (Db), *Daor wil de keizer koning speulen* daar probeert opnieuw weer iemand de baas te spelen over de ander, is weer iemand die nog meer het hoogste woord wil voeren (Dho), *Geef de keizer wat van de keizer is en God wat van God is* (Np), *...wat de keizer toekomt en an God wat van God is* (Op), *Koning, keizer, generaol, schieten moe'n ze allemaol* (Nt), (raadsel:) *De keizer van Iegypte/Die had een ding dat wipte/Tussen zien bienen en onder zien gat/Ra, ra, wat veur ding was dat?* oplossing: een paard (Sz, Nbk)

keizerinne [k...rtnə] - keizerin: vrouwelijke keizer, vrouw van een keizer
keizerlik (l) bn. ['kejzrlək] 1. keizerlijk et *keizerlike hof* (l)

keizerschop (l) - keizerschap

keizershuus (l) - keizershuis

keizerskroon de; ...kronen; -tien ['k...] 1. kroon (als) door een keizer gedragen 2. bep. plant: keizerskroon (h)

keizersnede z. *keizersnee*

keizersnee (Obk) Ook **keizersnede** (Nbk) - keizersnede *Vroeger mossen ze zwaore kalver wel es ofvorrelen; dat doen ze now mit de keizersnee* (Obk)

keizerstroon (l) - keizerstroon

keizertied (l) - keizertijd

kejak Ook **konjak** (spor.), **kojak** (spor.) de [kə'jak/kop'jak/ko'jak] 1. bep. drank: cognac *Fraanse kejak* (Ste), *Ik neem een goeie klok kejak tegen de griep!* (Db), *Mit wat hiete koffie en een scheutien kejak kwam hij weer wat bij zien doen* (Np) 2. (meestal verkl.) glaasje cognac *Doe mij nog mar een kejakien!* (Nbk, Np), *Hij lust graeg een kejakien mit suker* (Dho), *Aj' goed verkolen binnen, moej' een kejakien nemen* (Nbk)

kejakflesse (verspr.) - cognacfles *De kejakflesse is zowat leeg* (Nbk, Diz)

kejuut de; -en; -ien [kə'jœjt] 1. kajuit op een schip 2. wonderlijk bouwsel, gekke verblijfsruimte (Nbk) (van een oud huis:) *een oolde kajuit* (Nbk) 3. in *We gaon de kejuut in* naar bed (Ow)

kekje I (spor.) ['kt:ki] et 1. bep. stof voor kleding: kaki

kekje II bn.; attr. 1. van kaki (bep. kledingstof) 2. met de kleur kaki

kekjebroek (v) de; -en; -ien ['k...] 1. broek van kaki of met de kleur kaki

kekientien (Db) Ook **kokientien** (Obk), **kakientien** (Ol-Nl, Ow), **kakei** (Pe-Dbl) et; kekienties [kə'kintien/ko.../ka'k.../ka'kej] 1. zoet snoepje, klontje van kokinje, babbelaar *Een kakientien koj' lange op zoegen* (Ow)

kekjestof (l) - kakistof

kekiewals (Nbk) ['kt:kiwals] - cake-walk (vermakelijkheid in speeltuin e.d.)

kekke (Nbk, b: lm) de; -n ['kekə] 1. speelse naam voor een geit *'t Stomme dier ston niet in 't stamboek van de kekken* (b)
kel bn.; -l(d)er, -st [kel] 1. schrikachtig,

verschrikt reagerend, in een toestand van geschrokken zijn *Sommige peerden wo'n wat kel, aj' ze an de flaanke kommen* (b, Obk), *Sjonge, jonge, wat zol hi'j kel wodden* (b), *Ie moe'n niet zo gauw kel wezen, et doet helemaole niet zovule piene* (Op), *d'r kel van wodden geschrokken raken, zich plotseling koud, ellendig gaan voelen, nl. door de schrik, door de opgeroepen emotie* (verspr.): *Van die uitdrukking van jow wodde ik kel van, hoe kuj' zokke woorden zeggen!* (Op), *Ik wodd d'r kel van doe ze me van dat oongelok vertelden* (Pe-Dbl), *Et kwam oons kel an we schrokken ervan* (Ma), zo ook *...over* (Ma), *je kel schrikken* (Nbk, Obk), *iene kel maeken* iemand doen schrikken, angstig maken (Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk): *Ie meugen niet iene kel maeken* (Obk), *Wat maek ie me kel* (Np), zo ook *iene argens kel mit op 't lief valen* (b), *'t Is je veur de tied ingeven, 't komt je niet kel over, ie hadden d'r al een veurgevuul van* (Nbk) 2. een koud gevoel gevend (lett.) (Ste) *Dat vuult kel an* (Ste) 3. z. *zeerke*

kelder de; -s; -tien ['keldɹ] 1. kelder in een huis of ander gebouw *Ik heurde heit naor de kelder gaon* (Np), *Sommige kelders bin altied daampig* (Wol), *In de kelder is 't in de regel lekker fris en kuj' 't eten wat langer goedholen* (Dfo), *De kelder zat vroeger onder de bedstee* (Ld), *Wi'j bruukten de kelder nog wel veur eerappels opbargen* (Pe-Dbl), *Die het et waeter in de kelder* is in verwachting (Dhau, Nbk, Np, Wol), (*'t*) *waeter in de kelder hebben* moeten trouwen (omdat er een kind geboren gaat worden), van een vrouw zowel als van een man gezegd (Dfo, El, Ld, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Ste, Wol): *Hi'j het et waeter in de kelder* (Ste), zo ook *mit 't waeter in de kelder zitten* id. (Db) 2. grafkelder (spor.) 3. in (met name van een schip gezegd:) *naor de kelder gaon* (Pe-Dbl)

kelderbeun (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa) de; -en ['k...bã:n] 1. verhoging van hout op een keldervloer, om schalen met room e.d. op te bewaren

kelderdeure ['k..., ...'d...] - kelderdeur

kelderen ['keldɹŋ] - kelderen: sterk in waarde dalen (van prijzen, waardepapieren,

geld) *De botter is vandaege ja inienen mit twelf stuver kelderd* (b)

keldergat et; -ten; -tien ['k...] 1. opening die naar de kelder leidt

kelderglas (Nbk, Np, Obk) et; ...glaezen; -sien ['k..., ...'g...] 1. ruit, raam van een kelder

kelderingaank (Nw) de; ...ingangen ['k...] 1. ingang naar de kelder

kelderkaaste (Nbk, Nw, Pe-Dbl) Ook **kelderkaste** (Spa) ['k..., ...'ka:stə/'k...kastə]

- kelderkast, kastgedeelte in een kelder (ingebouwd; boven, naast het trapje)

kelderkaste z. **kelderkaaste**

kelderkrobbe z. **stienkrobbe**

kelderlocht (verspr.) ['k...loxt] - kelder-geur, kelderlucht

kelderloek ['k...] - kelderluid

keldermotte z. **stienkrobbe**

keldermure (Db, Nbk) de; -n ['k...] 1. keldermuur *De kalk blastert van de keldermuren* (Db)

kelderplaanke (Dhau, Diz, Mun, Nbk, Obk, Ow) Ook **kelderplanke** (Spa) de; -n ['k...]

1. lange schap in een kelder *De kelderplaanke bestaot uut feitelik twee plaanken die in mekeer sluten* (Nbk), ook

gezegd van planken anderszins in een kelder gebruikt, vgl. *As et varken van de huusslaachting mit een stientien spek*

veertien daegen in de kelder in 't zoolt mos, dan wodden de kelderplaanken op

een peer staepelties stiender legd, om et varken zo lange boven waeter te hopen,

want bi'j 't winter ston daor vaeke nogal wat waeter in (Ow)

kelderplanke z. **kelderplaanke**

kelderraam z. **kelderraem**

kelderraem Ook **kelderraam** (WH) ['k..., ...'r...] - kelderraam

kelderreuster (Nw) - kelderrooster

kelderrim (verspr.) et; -men; -megien ['kel..., ook wel ...'rim] 1. schap van een kelderkast of van een provisiekelder

kelderruimte ['k...] - kelderruimte

kelderschap (Sz) de; -pen; -pien ['k...] 1. schap van een kelderkast of van een provisiekelder

keldersteen z. **kelderstien**

kelderstien (Diz, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook **keldersteen** (WH) de; -en ['k...] 1. plavuuis in een kelder (Diz, Obk, Ol-Nl, Ow, Sz) 2.

keisteen gebruikt om op datgene te leggen

keldertemperatuur - kemediemaeker

waarmee men een inmaakpot afdekt (Spa)
keldertemperatuur (spor.) - keldertemperatuur
keldertrappe ['k...] - keldertrap
kelderveenster (spor.) - keldervenster
keldervloer ['k...] - keldervloer
kelderwaeter ['k...] - kelderwater
kelderzoolder (Nbk, Op, Ste) de; -s; -tien ['k...]
1. zoldering van een kelder
kelekoek z. *ketelkoek*
kelen (Ste, Sz) ww.; overg.; keelde, het keeld ['ku:lɔ] 1. de kop afsnijden van bep. dieren (Ste) *Een kiepe wodt keeld* (Ste) 2. toppen verwijderen (Sz), in 'k *Heb et veurige jaor de koppen van de wilgen keeld, mar d'r kommen al weer mooie koppen op* (Sz)
kelender (verspr.) Ook *kelinder* (Ma, Nbk), *klender* (h: lm) de; -s; -tien [kə'lendɾ/...i.../'klendɾ] 1. wandkalender, scheurkalender e.d. of het daarop te lezen overzicht van dagen, maanden en weken in een jaar
kelenderblad (spor.) Ook *kelinderblad* (Nbk) et; ...blaeden; ...blattien [kə'l...]
1. kalenderblad
kelenderjaar (spor.) - kalenderjaar
kelere z. *klere*
keliber (spor.) et; -s [kə'libɾ] 1. kaliber van bep. geschut 2. soort, slag *Die is van een aander keliber* die maakt er meer van, weet meer gewicht in de schaal te leggen, kan het stukken beter (Nbk), ...*van een zwaarder keliber* id. (Nbk)
keliek (Ste) Ook *koliiek* (Ste, Sz) de; -en [kə'lik/ko(:ə)'lik] 1. koliek, toestand met krampen in het lichaam *Peerden hebben kramp as ze 'n koliek hebben* (Ste)
keliezen mv. [kə'lizɪ] 1. coulissen *De keliezen staon al op 't teneel* (Ma), *Gao mar zolange achter de keliezen, aj' opkoemen moeten hoor ie 't wel* (Sz), *De souffleur ston vaeke achter de keliezen* (Op), ...*staot tussen de keliezen* (Diz), *Ze moe'n de keliezen ofbreken* (Dho) 2. bij vergelijking: de bedsteedeuren, in *achter de keliezen* naar bed gaan, nl. eerder: achter de deuren van de bedstee (Db, Diz, Ld, Nbk, Obk, Spa, Ste, Sz): *Ie moe'n nodig achter de keliezen* (Ste), *achter de keliezen gaon* (Ld, Nbk, Np, Obk, Spa, Sz), ook *Ik kroep achter de keliezen, heur, want ik bin zo sloeg* [slaperig] *as de pest*

(Diz)
kelinder z. *kelender*
kelinderblad z. *kelenderblad*
kelk (spor., l) de; -en [kɛl(ə)k] 1. kelkvormig glas of beker (l) 2. kelk van een bloem (spor.)
kelkblad (l) - kelkblad
kellig (Db, Obk, Ow) bn.; -er, -st ['kɛlɪŋ] 1. schrikachtig, vooral van een paard gezegd *Wat maek ie mij toch kellig!* (Ow)
kelner (spor.) de; -s; -tien ['kɛlnɾ] 1. kelner
kelom Ook *kolom* (spor.) de; -men; -megien [kə'lom/ko(:ə)'lom] 1. kolom tekst 2. kolom bijeen geplaatste getallen *Ie moe'n naor de ciefers van de tweede kelom kieken* (Nbk)
kelombrette (l) de; -s, -n [kə'lombretə] 1. kolombreedte
kelomindieling (l) - kolomindeling
keloniaol (l) de; -en ['kɛlō:əni:ə:l] 1. koloniaal
kelonie z. *klonie*
keloniehuisien (Bu, Dho) Ook *kloniehuisien* (Bu) et; ...husies [kə'l.../'kl...]
1. arbeidershuisje, nl. als bekend uit een *klonie*, met name de kolonie van de Maatschappij der Weldadigheid in Frederiksoord e.o., bij vergelijking ook van gelijksoortige huisjes
keloniesaoisje (l) de; -s [kɛlō:əni:sə:əsi] 1. kolonisatie
keloniseren (l) [...'st:əɾɪ] - koloniseren (van gebieden)
kelonne (Nbk) Ook *klonne* (Bu, Db, Dfo, Diz, Ld, Nt, Ow, Pe-Db), *kolonne* (Ol-Nl, Op, Spa, Sz) [kə'lonə/'klonə /ko(:ə)'lonə] - kolonne *een klonne soldaaten* (verspr., Ow), *een vijfde kelonne* (l)
Kelten (l) ['kɛltɪ] - Kelten
Keltisch (l) ['kɛltis] - Keltisch
kelzerig (Bdie) bn.; -er, -st [kɛl'st:əɾɪ] 1. kleinzerig
kem z. *kamme, kaom*
kemediant (Diz, Spa, Wol) Ook *komediant* (Bu) de; -en; -tien [kɛm:di'jant /kom:...] 1. komediant, toneelspeler *Da's een goeie komediant!* (Diz)
kemedie z. *kemelie*
kemediegroep (Db) de; -en; -ien [kə'm...]
1. toneelgroep *In de winter komt de kemediegroep weer op de plaanken* (Db)
kemediemaeker (Ste) de; -s; -tien

[kə'mu:...] 1. veinzer

kemediespeulen z. *kemeliespeulen*

kemediespeuler z. *kemeliespeuler*

kemediestok (Nbk) et; -ken; -kien [kə'mu:distok] 1. toneelstuk *Ze voerden d'r ok een kemediestok op!* belachelijk, zoals ze tekeer gingen (Nbk)

kemeel Ook *kameel* (verspr.), *kemiël* (Pe- Dbl) [kə'mu:i/ka'm.../...mi:i] 1. kameel (woestijndier) *een kemeel van een peerd* een groot paard (Ol-Nl), zo ook *een peerd as een kameel* (Ow), *een kerel as een kameel* een grote kerel (Mun), *een kemeel van een kerel* id. (El, Op), (van een koe of paard met een eigenaardige vorm:) *Wat een kemeel* (Nbk), *Hi'j het een bochel as een kemeel* hij heeft een erg ronde rug (Nbk) 2. lomp iemand (Ste) 3. grote, slecht gebouwde kerel (Sz)

kemeet (l) de; kemeten; kemetien [kə'mu:t] 1. komeet

kemelie (El, Ma, Nbk, Np, Sz) Ook *kemedie*, *komedie* (spor.) de; -s [kə'mu:li /kə'mu:di/kō(:)...] 1. toneeluitvoering, vaak: komedie, i.t.t. ander soort toneelstuk *Die kemedie was mooi* (Ld), *naor de kemedie gaon*, *We hebben gisteraovend naor de kemelie west* (Ma, Np), *kemedie speulen* toneelspeulen (ook aaneen) 2. kluchtige vertoning, al dan niet als zodanig bedoeld *Wat maeken die meensken d'r toch een kemedie van* (Np), *Ze voerden d'r ok een kemedie op* het was belachelijk zoals ze tekeergingen (Nbk), *Dat was een moorie kemedie mit die beiden, die dri'jen d'r aorig omme toe* (Dfo), (ook aaneen) *Ie moe'n niet zo kemedie speulen* je aanstellen (Obk) 3. valse voorstelling, valse vertoning, het veinzen *Daor is niks van waor!* *Dat is klaore kemedie!* (Ol-Nl), *Wat een kemedie!* (Ste), (ook aaneen) *Die man moe'j niet altied vertrouwen, hi'j kan goed kemedie speulen* (Ma, Op), *Op 't voetbalveld wodt ok wel es kemedie speuld* (Spa), *Ien keer in 't jaor speulden wi'j een betien komedie* (b) 4. toneelgroep (Dhau) *De jonges en maegies van de kemedie hebben mooi speuld vanaovend* (Dhau)

kemeliespeulen (Sz) Ook *kemediespeulen* (El), ook niet aaneen, z. onder *kemelie* [kə'm...] - toneelspeulen *Mien buurman kan verrekte mooi kemeliespeulen* (Sz)

kemeliespeuler (Bu, Nbk, Np) Ook

kemediespeuler (Dfo, Dho, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Ow, Ste, Wol) [kə'mu:...] - komediespeler: toneelspeler bij een voorstelling, ook: veinzer *De kemediespeulers hebben et goed daon* (Dho), *Die vent was een goeie kemediespeuler, hi'j kon 'm d'r altied uut redden* (Dfo)

kemiëk I (verspr.) Ook *komiëk* (Dhau, Ld, Op, Pe- Dbl) de; -en; -ien [kə'mik/kō:...] 1. grappig, komiek iemand, grappenmaker (verspr.) *Da's toch zoe'n kemiëk, jong!* (Wol), *Dat joongien het altied wille, et is een echte kemiëk* (Obk), *Dat is een vremde kemiëk* (Ow) 2. iemand die uitstekend grappige rollen vervult in toneelstukken (Sz) 3. artiest wiens voorstellingen bestaan uit aaneenschakelingen van grappen en grollen (El, Ld, Pe- Dbl) *Die kemiëk het oons een moorie aovend bezorgd* (El)

kemiëk II (Bdie, Db, Dhau, Diz, El, Nbk, Np, Ow, Spa, Sz, vo) Ook *komiëk* (Dfo, Ld, Nt, Sz) bn.; -er, -st 1. komiek *Dat was een kemiëk gezicht* (Sz, El), *Et liekt toch zo kemiëk* (Np), *een kemiëk geval* (verspr., Spa), *een kemiëk verhael* (Nbk), (zelfst.) *H. vun d'r niet vule kemiëks an* (vo)

kemiël z. *kemeel*

kemies Ook *kommies* (spor.) de; kemiezen; -ien [kə'mis/ko'm... 1. kommies bij de belastingdienst, klerk, douane-beampte e.d. *Vroeger kwam de kemies van de belasting, om de boekholing nao te kieken* (Nbk, Np, Ow), *De kemies kwam vroeger langes veur de personele belasting* (Dhau), *Hi'j is kemies wodden an de graens, dan koj' laeter pelisie wodden* (Dho, Ld, Np), *We hebben een ni'je kemies bi'j de gemeente kregen* (Diz), *S. was vroeger kemies an een slachthuus in Amsterdam* (Db) * (raadsel:) *Wat doet een kemies as hi'j bi'j 't vuur staot?* [oplossing:] *Smulten!* nl. als woorspeling op *koem(e) ies* 'kom ijs' (Np)

kemille (Nbk) Ook *kamille* (fp), *kamelle* (Ste, fp) de [kə'milə/ka'm.../...'melə] 1. (verz.) kamille (Ste), schubkamille (fp) 2. boerenwormkruid (Nbk, Ste) 3. (verz.) gedroogde schilfertjes uit de gewone kamille of van de Roomse kamille, gebruikt om een aftreksel van te maken, in *gewone kamille* (Ste), *Roomse kamille* (Ste)

kemme - kenmark

kemme z. *kaom, kamme*

kemmen (Sz) mv. ['kɛm:] 1. kamrad, kamraderen 2. z. *kammen, kaomen*

kemmissie de; -s [kə'mɪsi] 1. commissie van enige personen *een kemmissie van redactioneel toezicht van et Stellingwarfs woordeboek, de Europese kemmissie* (I) 2. in *A'k lieg, lieg ik in kemmissie* mocht het toch niet juist zijn: ik heb het zo van anderen gehoord (b, Ste)

kemmissiegeld (spor.) - kommissiegeld (o.m. bij het verkopen van slachtvarkens (Np))

kemmissieloon (spor.) - kommissieloon

kemmissievergadering (I) - kommissievergadering

kemmissieverslag (I) - kommissieverslag

Kempen (spor.) ['kɛmpɪ], in *de Kempen* - de Kempen

kemphaene (Diz, Nbk, Ste) ['kɛmp...] - kemphaan: bep. vogel *Ze hebben zoe'n ruzie, ze staon as kemphaenen tegenover mekaer* (Ste), *Ze vechten as kemphaenen* (Diz)

kanaal Ook *kenaol* (Ld, Ow), *kanaal* (spor.) et; kenalen; -tien [kə'na:l/...:əl /ka'n...] 1. kanaal (gegraven waterweg) *Van de Kuunder* [d.i. de Kuinder of Tjonger] *bin de oorspronkelijke bochten of haeld, doe zeden we van 't kanaal* (Nbk), *'t Was mar drok op 't kanaal* (Ol-Nl), *Wij gongen vroeger in 't kanaal zwemmen* (Wol) 2. in *et Kanaal*: tussen Engeland en het vasteland van Europa 3. kanaal inzake het doorkomen van een zender bij t.v. en radio

kanaalbrug (Nbk) [kə'na:lbrɔgə] 1. kanaalbrug

kanaaldiek (Ma, Nbk, Obk) Ook *kanaaldiek* (j) de; -en; -ien [kə'n..., ook ...'dik] 1. dijk langs het kanaal, in het bijzonder langs de gekanaliseerde *Kuunder*, d.i. de Kuinder of Tjonger *de kanaaldieken langs de Kuunder* (Nbk), *De kanaaldiek hooft A. de schaopen op* (Nbk)

kanaalzwemmen (Ow) Ook *kanaalzwemmen* (Ow) - kanaalzwemmen, zappen

kenaol z. *kenaal*

kenarie z. *knarrie*

kenarrie z. *knarrie*

kenber (verspr.) bn.; -der, -st ['kɛmbɪ] 1. herkenbaar, duidelijk *Et moet ok kenber wezen* (Dho), *kenber wezen an* (Dhau, Np, Ow): *Hi'j is kenber an zien lochtig haor*

(Ow), *Hi'j was goed kenber om zien lopen* (Pe-Dbl), *Die kaorten bin kenber* die speelkaarten zijn zodanig beschadigd dat men kan weten om welke het gaat (Dho) 2. bekend, wetend wie de ander is of wat de ander wil (Bdie, El, Ma, Nbk, Spa) *je kenber maeken* (Bdie, Nbk): *Die moet 'm eerst mar even kenber maeken veurdaj' him in huus laoten* (Nbk), *Je moe'n 't mar even kenber maeken* (El, Spa, Ma)

keneel (verspr.) Ook *keniel* (Bu, Nbk), *kniel* (Dfo, Dhau), *kneel* (Ma, Ste, Wol), *kaneel* (spor.) de, et [kə'ni:l/kə'ni:l /kni:l/knt:l/ka'n...] 1. kaneel *D'r moet een betien keneel over de zute appels* (Ow), *...op de witte ries* (Ste), *...in de koffie, veur de smaak* (Dhau, Dho)

keneelbeschute z. *keneelbeschuit*

keneelbeschuit (Dhau, El, Spa) Ook *keneelbeschute* (Obk), *knielbeschuit* (Dhau), *kneelbeschuit* (Dhau), *kneelbeschute* (Ow), *kaneelbeschuit* (Mun, Pe-Dbl, Wol) de; ...beschuten; ...beschutien [kə'ni:l...] 1. beschuit met kaneel en veelal boter en suiker *Bij de thee bruken ze wel vaeke kaneelbeschuit* (Mun, Pe-Dbl), *Aj' an de dunne waeren, kreej' kaneelbeschuit* (Wol) **keneelbussien** (Diz) et; ...bussies [kə'ni:l bəsin] 1. kaneelbus

keneelkoffie (Nt) [kə'ni:lkoʃi] - kaneelkoffie

keneelsmaek (Nbk) de [kə'ni:lsmɛ:k] 1. kaneelsmaak

keneelstokkien (Nbk) [kə'ni:lstɔkin] - kaneelstokje

keneelwaeter (El) et [kə'ni:l...] 1. kaneelwater

kengetal ['kɛŋg..., 'kɛx...] - kengetal (bij telefoneren)

Kenia (I) ['ki:nija] - Kenia (bep. land)

Keniaan (I) de; Kenianen; -tien [ki:nijā:n] 1. Keniaan

Keniaans (I) [ki:nijā:s] - Keniaans

keniel z. *keneel*

keniet (Bu, Nbk, Obk) Ook *kniet* (Dhau, Nbk, Nt, Pe-Dbl), *kainiet* (Bdie, Db, Nt, Obk, Ol-Nl, Sz), *kaniet* (Np, Ow) et [kə'ni:/kni:/kaj'ni:/ka'ni:] 1. kainiet (bep. kunstmest) *D'r moet nog kniet over 't laand zij'd wodden* (Dhau)

kenmark (Nbk, I) et; -en; -ien ['kɛmark] 1. teken waaraan men iets herkent *Op dat perdukt is een bepaold kenmark anbrocht*

(Nbk) 2. kenmerkende eigenschap (l) *de kenmerken van die stroming* (l)
kennel (spor.) et; -s; -tien ['ken] 1. hondenhuis of hondenfokkerij
kennelik (verspr.) bn., bw. ['ken]ok, ...nələk] 1. (bw.) blijkbaar 't *Is him kennelik om wat te doen* (Dhau), *Daor wa'k kennelik nog niet an toe* (Spa) 2. (bn.) in *in kennelike staot (verkeren)* (Op)
kennen zw. ww.; overg.; kende, het kend ['ken:] 1. kennen aan iets, identificeren *An die wratte kennen we die man d'r altied uut* (Ld) 2. iemand kennen, vertrouwd zijn met iemand *Die familie kennen wij ok wel* (El), *Die moet i'j toch wel kennen* (Ow), *Hoe kun ie 'm kennen?* waardoor ken je hem (Bdie), *Ken ie mi'j niet meer?* weet je niet meer wie ik ben (Ste), *Die he'k goed kend* (Nw), *iene van gezicht kennen, ...van naeme kennen, iene niet (meer) kennen willen. Ze wol me zeker niet kennen, want ze dee net as ze me niet zag* (Pe-Dbl), *Ik leup je strakkies ok al veurbi'j, mar ik daenke hi'j wil me niet meer kennen* (Sz), *Hi'j wol mi'j niet langer kennen* deed in het vervolg alsof hij mij niet kende (Ma, Bdie) 3. door omgang bekend zijn met iemands karakter, gewoonten, verleden enz. *iene kennen leren* (b), *We kennen die man al lange hebben hem al lang door, weten precies wat voor iemand het is* (Nbk), *Hi'j kende zien klaanten uut de kiek* (j), *We kennen mekeer deur en deur* (Nbk), *Dokter kende zien pesjenten!* (b), *We kennen mekeer al langer as vandaege* (Nbk), *Hi'j kent zien meensken hij kent zijn volkje* (Nbk) 4. weten, door ervaring of onderricht herkennen, vertrouwd zijn met *Stellingwarvers, ken jim plicht!* (ba), *Vredige meensken, die niet veule riekdom kennen* (j), *Et was dudelik dat hi'j betere tiden kend hadde* (v), *betere daegen kend hebben* (Nbk), *Hi'j kent gien geveer* (Nbk), (vooral gezegd n.a.v. stoeien waarbij de ander makkelijk pijn ondervindt:) *Hi'j kent zien eigen kracht niet* weet eigenlijk niet hoe sterk hij wel is (Nbk), *Sniedertien, ken ie je vak?* (j), *Ik kende mien lessies altied goed op schoele* (Nbk), 't uut et heufd kennen, wat van buten kennen, 't uut de kiek kennen heel goed, op z'n duimpje (Nbk), *Dat was nog in mien jonge tied, doe 'k jow zo goed niet kende* nl. de

spelling (b), *Hi'j kon niet kaartspeulen, hi'j kende d'r niks van* (Obk), *Hi'j kende dat spullegien* [spelletje] *niet* (verspr., Db), *Dat kent mi'j niet* nl. van kaartspelen (App) 5. kunnen, tot iets in staat zijn (Obk, Ste) *Hi'j kende ok gien zingen* kon niet zingen (Ste), *Wat kan hi'j toch een mooi klompjen maeken; dat kent hi'j uut de kiek* (Ste) 6. in je kennen laoten zich laten kennen: *Ie moe'n je niet kennen laoten, Laot je niet kennen!* 7. in iene argens in kennen (Nbk)

kenner de; -s; -tien ['kenr] 1. iemand die veel kennis heeft m.b.t. een bep. terrein, die deskundig is terzake 't *Is een kenner op dat gebied* (Dho), *Op een keuring van honnen moej' wel een kenner wezen om de priezen toe te kennen* (Spa), *Peerdekooplui bin meerstal kenners* (Op, Ste), *Die man is een kenner van schilder'jen* (Nt)

kennis de; -sen (bet. 5); -sien (bet. 5) ['kenəs] 1. bekendheid met, ervaring, ook: de gegevens, informatie die men zich door studie, onderzoek, nagaan eigen heeft gemaakt *V. L. had een protte kennis over de streek waor hi'j geboren was* (Db), *van iene zien kennis profiteren* (Nbk, b), *argens kennis van hebben. Aj' d'r gien kennis van hebben, wodt et niks* (Ste), *Hi'j het kennis van de historie* (Pe-Dbl), *Hi'j het kennis van zaeken* (Dhau, Diz, Nt), *...een grote kennis van zaeken* (Ol-Nl), *kennis opdoen, mit kennis van zaeken* (l), *peraote kennis* (l) 2. informatie die men over iets verstrekt of ontvangt 'k *Heb daor gien kennis van kregen* (Bu, Dho), *argens kennis van geven* bericht doen, bijv. van een geboorte (Spa), *iene argens van in kennis stellen* (l), *argens kennis van nemen* (l) 3. het (hebben) leren kennen van iemand (Dfo, Dho, Nbk, Np, Obk) *Ik heb kennis an die kerel* hij is een bekende voor me, ik ken hem enigszins (Dfo, Np), *Daor he'k nog wat kennis an* (Dho), *Mit de vekaansie hebben die meensken kennis an mekeer kregen* (Obk), *aangenaam kennis te maeken* (spor.) 4. (lichte) verkering *kennis hebben* (lichte) verkering hebben: *Ze hebben een betien kennis an mekaere* een beetje verkering (Ow, Pe-Dbl), *Dat stel moet trouwen, ze hebben nog mar een paar maanden kennis an mekaar* (Sz), *Hi'j het kennis an heur kregen* (Pe-Dbl, Ma), zo

kennisgeven - kepittel

ook *Ik heb kennis kregen* lichte verkering (Bdie), *Oonze dochter het kennis in Assen* (Diz), *Oonze jonge het ok weer een betien kennis, verkering kujt nog niet noemen* (Op) 5. bekende, iemand buiten de familiekring met wie men vrij veel omgaat maar die men nog geen vriend noemt *een kennis van me, een goeie kennis, een oolde kennis* 6. in *buten kennis* (l), *weer bij kennis kommen* (l) * *Kennis is macht* (Np, Wol)

kennisgeven (spor.) ['k...] - kennisgeven *Wij geven kennis van ons feest* (Pe-Dbl) **kennisgeving** de; -s, -en ['k...] 1. kennisgeving *et veur kennisgeving annemen* **kennismaeken** ['k...] - kennismaken **kennismaeking** (spor.) de; -s ['kenəs mə:kɪŋ] 1. kennismaking **kennisoverdracht** (spor.) - kennisoverdracht

kennissenkring (Ow, Spa) de; -en ['kenəsŋkrɪŋ] 1. kennissenkring *een grote kennissenkring hebben* (Spa)

kenon Ook *kanon* (spor.) et; -nen; -negien [kə'non] 1. kanon (bep. vuurwapen) *mit een kenon schieten* (Nbk), *een kenon laeden* (Nbk), *Ie kun d'r een kenon ofschieten* het is er uiterst rustig, er is praktisch niemand (Nbk), *mit gien kenon wakker te kriegen wezen* (Nbk), *roken as een kenon* (Np), *zo dronken as een kenon* (Bu, Dho), *Hij was zo lazerus as een kenon, hij kon niet meer op 'e bienen staon* (Pe-Dbl), *een stemme as een kenon* (Obk)

kenonloop (l) - kanonloop

kenonnegebulder (spor.) - kanongebulder

kenonnevleis (l) - kanonnevlees

kenonskoegel de; -s [kə'nō(n)sku:gɪ] 1. kogel die men met een kanon schiet

kenonvuur - kanonvuur

kenteken et; -s; -tien 1. kenteken van met name auto's

kentekenbewijs - kentekenbewijs

kepabel z. *kepaobel*

kepaobel Ook *kapabel* (spor.), *kepaobel* (spor.), *kepabel* (Sz, Wol) bn.; -er, -st [kə'pə:b|ka'pa:b|...] 1. kapabel *Hij het dat baentien wel kregen, mar hij is d'r niet kepaobel veur* (Obk), *Veur dat wark is hij kepaobel genoeg* (Ld), *Daor veul ik mij niet kapabel veur* (Spa) 2. in *Hij is niet kepaobel* hij staat er in financieel opzicht

niet best voor (Ste)

kepe z. *keep*

kepen (spor.) zw. ww.; overg.; keepte, het keept ['kɪ:pɪ] 1. kepen, ook door inkeping vastzetten *Die spielen* [spijlen] *bin mooi in et raempien keept* (Np)

keper (verspr.) de (bet. 1, 2), et (bet. 2) ['kɪ:pɪ] 1. bep. weefpatroon (Dfo, El, Wol) *Aj' de keper goed bekijken, kan de stof wel wat mitvalen* (Dfo), *De keper lag mooi over de stof henne* (El), verder all. in verb.: *op 'e keper beschouwen* bij nadere beoordeling beschouwen (alg.) *Op 'e keper beschouwd is et toch niet goed wat d'r gebeurt* (Nbk), *As wij him now es op 'e keper beschouwen, blijft d'r dan van zien heiten onrechtveerdighied wel een protte over?* (b) 2. bep. stof, nl. met een weefpatroon dat eveneens als *keper* bekend is (verspr.) *Van keper wodden vroeger een protte kleren maekt* (Db), *D'r wodt tegenworrig mar weinig keper meer dreugen* (Op), *Hael de keper mar uut de kaaste, dan za'k de kiele knippen* (Diz) 3. z. *keep*

keperbieniing (Nw) ['k...] - keperbinding *Et was gekeperd baand, deurdatt et een keperbieniing het* (Nw)

keperen (Mun, Nbk) bn.; atr. ['kɪ:pɪŋ] 1. van keper

keperflenel (Nt, Obk, Ow, Sz) ['k...] - keperflanel *Keperflenel wodde vroeger bruukt om nachtjakken van te maeken* (Obk)

keperlint (Ste) et; -en; -ien ['k...] 1. lint van keperstof (in het bijzonder van zo'n zes cm breed: nl. om bep. hoeden, zoals de *garriebaldies* en de *mattelo's*)

kepers (Np) bn.; atr. ['kɪ:pɪs] 1. van bep. stof voor kleding: keper *keperse broeken* (Np)

kepie (Bdie, Np) ['kɪ:pi] - *kepie een militaire kepie* (Bdie)

kepien (Bdie, Dfo, Ste) Ook *kiepien* (Dhau) et; *kepies* ['kɪ:piŋ/'ki...] 1. bep. hoofddeksel van soldaten, met stijve rand en met aan de bovenkant een van achteren naar voren lopende vouw *De soldaoten hadden een kepien op* (Ste) 2. kleine *keep*, in meerdere bet., z. *aldaar*

kepittel Ook *kapittel* (verspr.) et, ook de (bet. 3: Nbk); -s; -tien [kə'pɪt|ka'p...] 1. hoofdstuk, met name uit de bijbel (verspr.)

't zoveelste *kepittel* uut een *biebelboek* (Pe-Dbl), *Ze begonnen mit een nij kapittel* (Wol), *Elke zundag wodde in die huusholing een kepittel uut de biebel lezen* (Op), 'k *Zal je even een kepittel veurlezen* (Ste) 2. lang, veelal mondeling verteld of voorgelezen verhaal, ook: relaas *Een heel kepittel het de domenee oplezen bij 't vraogeleren* nl. bij de katechesatie (Sz), *Die man hadde een heel kapittel te vertellen* (Wol), *En doe dee hij mij et hele kepittel* vertelde hij mij het hele verhaal (Ste), zo ook *En doe kreeg ik et hele kepittel* nl.: te horen (Ste), *Hij' zee daor een heel kepittel op* (Wol), *Hij' het daor een hiel kepittel ofsteuken, mar ik snapte d'r niks van* (Nbk, Obk), *Hij' het d'r een heel kepittel van maekt* een lang, uitvoerig verhaal (Ol-Nl, Spa), 't *Was een hiel kepittel dat hij daor hul* (Np) 3. uitvoerige waarschuwing, zwaar aangezette les, moraal e.d., ook schrobbering (Dfo, El, Nbk, Spa) *As we vroeger es wat te laete thuuskwammen dan kregen we een kepittel te heuren* (El), *Hij' kreeg eerst nog een kepittel veur hij' volgaon kon* (Dfo), *Hij' het nogal es een grote bek, mar hij' het now een goeie kepittel had* (Nbk), *As domenee de preek wat zwaor hadde, dan haj' ok een hiele kapittel had* (Nbk), 'k *Zal 'm et kapittel es even lezen* de les lezen, zeggen waar het op staat (Spa), *(iene) de kapittels oplezen flink de waarheid zeggen* (Bu) 4. uitvoerig besproken kwestie, onderwerp van gesprek of discussie (Dhau, Dho) *We hebben een hiel kapittel had over dat stok laand* (Dhau), *Now 't volgende kepittel mar* het volgende wat te vertellen of te bespreken is (Dho)

kepittelen (Nbk, Op) Ook **kapittelen** (Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; kepittelde, het kepitteld [kə'pɪt|n/ka'p...] 1. (overg.) kapittelen (Nbk, Op) *Hij' mag wel es kepitteld wodden* onder handen worden genomen, bijv. om zijn grote mond (Nbk), *Ie moe'n me niet zo kepittelen* (Op) 2. (onoverg.) in *over iene wat kapittelen* enigszins de baas spelen over iemand (Ste)

kepittelstok (verspr.) Ook **kapittelstok** (verspr.) [...'p...stək] - (vaak verkl.) kapittelstok: nl. pennetje van een halssnoer, om het mee te sluiten, vgl. *Op 't aende van een kralesnoer was een*

kapittelstok, op 't aandere aende zat een rinkien daor dat stokkien dan deur ging (Ma), 't *Kapittelstokkien bleef dan veur et ogien zitten* (Sz)

kepitteltien (verspr.) Ook **kapitteltien** (verspr.) et; ...ties [kə'pɪt|tin/ka'p...] 1. klein *kepittel*, z. aldaar 2. hetz. als *kepittelstok*, nl. in halssnoer (Np)

kepoedewiet (Nbk, Ol-Nl) Ook **kapoerewiet** (Ol-Nl) bn.; pred. [kə'pudəwit /...pura...] 1. (soms enigszins schertsend) *kapot, stuk t Is jammer, 't is helemaol kepoedewiet* (Ol-Nl)

kepok de, et [kə'pək] 1. kapok (bep. vulmateriaal voor kussens en matrassen)

kepokken [kə'pəkŋ] - kapokken

kepokkien (Nbk) et; ...pokkies [kə'pəkɪn] 1. kondoom

kepokkussen (spor.) - kapokkussen

kepokmetras (spor.) - kapokmatras

kepot Ook **kapot** (spor.) bn.; -ter, -st; vormt met ww. scheidbare samenstellingen (vgl. *kepotslaon, kepotknappen*) die niet alle zijn opgenomen [kə'pət/ka'p...] 1. vernield, stuk *een kepotte geute* (Np), 't *Is mij ontvalen, 't is kepot* (Dho), *Die jonge het de broek kepot* (Ld), *Dat overhemd is kepot uut de was kommen* (Db), *Dat materiaol kan niet kepot* kan niet breken, kan niet stuk raken (Nbk), *Die het de broek niet kepot* hij kan wel wat wagen (Ste), ook: hij is bemiddeld (Bu) 2. dodelijk vermoeid, totaal afgemat *Ik bin hatstikke kepot* (Wol), *We hebben zo lange mit die zieke man optrokken, naachten waekt en zo, dat we d'r zelf haost kepot van binnen* (Op), *We hebben oons d'r kepot omme lacht* (Nbk), *Die man die warkt him kepot* (Dfo), ...vrot *him kepot* id. (Nbk, Np), *Hij' kan niet kepot* hij is niet kapot te krijgen, is onvermoeibaar, onversaagd (Nt, Nbk), *Ie zollen je kepot argeren* (Nbk), *Die man is totaal kepot, d'r is niks meer an te doen* zijn lichaam heeft teveel te lijden gehad en funktioneert daardoor ver onder de maat (Mun, Nbk), (van een verwaarloosde hond:) *Ok al liek ie mij niet oold toe, ie bin veur jow tied kepot* (b) 3. zeer ontdaan, kapot van iets *d'r kepot van wezen: Hij' was d'r zo kepot van, dat hij' is d'r ziek van wodden* (Ol-Nl, Nbk), ook: er weg van zijn (Nbk), vandaar *Ik bin d'r niet kepot van* ik vind het niet

kepotgaon - kerbiedbusse

erg goed, niet erg mooi (Nbk)
kepotgaon st. ww.; onoverg.; is kepotgaon [kə'potx...] 1. stukgaan, breken *Pas op, zoe'n ding gaot zomar kepot* (Nbk) 2. ernstig ziek worden, komen te overlijden *'k Bin zo beroerd, ik kan d'r wel kepot van gaon* (Nbk), *Hi'j is zo ziek, hi'j gaot d'r kepot an* (Dhau), zo ook *Hi'j gaot kepot* (Bdie) 3. te gronde gaan van een onderneming, instelling e.d. (Nbk) *Zien hiele zaake gong d'r an kepot* (Nbk)
kepothaegelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; haegelde kepot, is kepothaegeld [kə'pət...] 1. door hagel verwoest raken *De kassen bin kepothaegeld* (Nbk)
kepotmaeken zw. ww.; overg.; maekte kepot, het kepotmaekt [kə'p...] 1. stukmaken, ook van niet stoffelijke zaken *A. maekt bi'j et ofwassen vaeke heel wat kepot* (Op), *Al mit al het hi'j daor meer kepotmaekt as ophouwd* (Nbk)
kepotraomen (Np) zw. ww.; overg.; raomde kepot, het kepotraomd [kə'p...] 1. door rukken en duwen, door te grote en onvoorzichtige lichamelijke inspanning schenden, vernielen, vandaar ook *Hi'j het de huid kepotraomd* door het vele en harde werken heeft zijn lichaam enorm te lijden gehad, is zijn konditie slecht geworden (Np)
kepotscheuren zw. ww.; overg.; scheurde kepot, het kepotscheurd [kə'p...] 1. vernielen door te scheuren, rukken 2. zich kapotwerken (Nbk, Np) *Die kerel het him kepotscheurd* (Nbk, Np)
kepotslaon st. ww.; overg., onoverg.; het kepotslaen [...'p...] 1. door slaan kapotmaken of -raken *'k Zal je de botten kepotslaon* (Nt), *Zol die him dan toch kregen hebben en him de botten kepotslaen hebben?* (b), *Mit onweer kun je de stoppen kepotslaon* (Obk), *De bloemen bin kepotslaen deur de haegelstienen* (Ste)
keraaasje z. *koeraosie*
keraf z. *kraft*
kerakter Ook *karakter* (spor.) et; -s [kə'raktʃ/ka'r...] 1. karakter, inborst van een persoon *Hi'j het een goed kerakter* is goedig, heeft een edel karakter, *Hi'j is zaachte van kerakter* (Nbk), *Et zit 'm in zien kerakter dat hi'j zo dot* (Nbk), *Hi'j het kerakter* het is iemand met een sterk karakter, het is een sterke persoonlijkheid

(Nbk), *Hi'j het gien kerakter* er zit geen pit in hem, er gaat geen initiatief van hem uit (Nw) 2. wezen, samenstel van eigenschappen *Die buurt het een appat kerakter* (Nbk), *Ja, dat volk is een volk van et Saksische slag dat zien eigen kerakter beweerde z'n eigen aard, samenstel van eigenschappen (ba), et is van tiedlik kerakter* (l)
keraktereigenschop (l) de; -pen [kə'r...] 1. keraktereigenschap
kerakterroman (l) - karakterroman
kerakterschets (l) de; -en; -ien [kə'r...] 1. karakterschets
kerakterschildering (l) [...skildʃ, ...dər...] - karakterschildering
kerakterstok (l) [...o...] - karakterstuk (inzake toneel)
keraktertekening (l) [...'r...] - karaktertekening
keraktertrek (Nbk) - karaktertrek
keraosie z. *koeraosie*
keraozie z. *koeraosie*
keraozje z. *koeraosie*
kerate (verspr.) Ook *karate* (spor.) [kə'ra:tə/ka'r...] - karate
kerbied Ook *karbied* (spor.) de, et [kʁ'bit, kəb.../kar...] - karbied *Vroeger haj' een fietslanteern die op karbied braande* (Obk), *Aj' tevule waeter bi'j de kerbied deden, verzeup je de boel* (Ste)
kerbiedaske (Dfo, Dhol, El, Ste) Ook *karbiedaske* (Dhau, Ma, Obk, Op) de [...'b...] 1. as van karbied *Aj' op 'e fiets votgingen mos de karbiedlanteern bij'vuld wodden en de karbiedaske mos d'r uut haeld wodden* (Op), *Karbiedaske wodde in de oorlog bruukt as witterskalk* (Ma), *We bruukten kerbiedaske veur zulverpoetsen, en ok wel om plakken weg te wrieven* (Dfo)
kerbiedbusse Ook *karbiedbusse* (spor.) de; -n; ..bussien [...'bi...] 1. melkbus waarin men karbied ontsteekt, waardoor een zware knal ontstaat terwijl door de druk het deksel wegschiet (gebruikelijk rond de jaarwisseling, vooral in de oudejaarsnacht; soms gebruikte men een verbuis) *Mit een kerbiedbusse scheuten ze et ooldejaor uut* (Dhau), *Om ooldejaor henne hebben de jongen graeg een kerbiedbusse om te knallen* (Obk), *Mit ouwejaor scheuten ze wel es mit een*

karbiedbusse; wat karbied d'r in, een klein betien water d'r bij, dan een lucifer an en dan was 't bats (Sz), Mit een kerbiedbusse speulen is gevaerlik (Np)

kerbiedlaampe (Nbk) - karbiedlamp

kerbiedlanteern Ook **karbiedlanteern** (verspr.) - karbiedlantaarn *Streupers gongen vroeger mit de karbiedlanteern te streupen (Db), We hadden vroeger een kerbiedlanteern an de fiets (Db), De kerbiedlanteern mos waeter in de kop hebben en kerbied onder in 't bussien; een lucifer d'r bij, en hup, dan haj' locht (Dfo), vandaar 't Gebeurde wel onder 't jongvolk dat ze de kraene eupenzetten en de karbiedlanteern verzoepen leuten (Obk)*

kerbielegien (Ow) et [kʰbiləxɪn] 1. één der kleine korbelen die schuin van de stielen van een boereschuur naar de naar buiten wijzende overstekende delen van de heufdbalke lopen en deze aldus steunen (Ow) (z. ook *korbeef*)

kerdaat z. *kerdaot*

kerdaodig z. *kerdaot*

kerdaot (Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste, Wol, vo) Ook *kordaot* (Bdie, Bu, Dfo, Dho, Nbk, Pe-Dbl), **kerdaodig** (Np), **kordaodig** (Bdie, Db, Dhau, Diz, Ld, Nt, Ol-Nl, Spa), *kerdaat* (Sz) bn., bw.; -er, -st [kʰ'do:ət, kə'd.../kə'r'd.../...'do:ədəx] 1. kordaot: flink en beslist van optreden *Die jonge was kerdaot, hij' haelde dat kiend zomar uut et waeter (Nbk), Hij' was kerdaot in zien doen en laoten (Wol), een kerdaot mannegien van wanten wetend (Ma, Nbk), een kerdaote kerel (Ste), mit flinke, kerdaote stappen (Np), Hij' het 'm kerdaot holen (Dfo, Np, Obk, Ow), Hij' het kerdaot optreden (Wol), An zien kerdaot optreden is et te daanken dat et hele spul niet ofbraand is (El, Pe-Dbl, Op)*

kerdiet z. *krediet*

kerdoes z. *kedoes I, kedoeshond*

kere z. *keer*

kerel de; -s; -tien ['kt:ər] 1. forse, krachtige man *Wat is dat een alderiewigst grote kerel (Ol-Nl), Jim Jan wodt al een hele kerel (Op), Wat wodt dat al een flinke kerel (Bu), een boom van een kerel (Dfo, Ld, Ow, Spa), een beer van... (Dhau, Diz), een reus van... (Np), een kerel as Kaaste een stevig gebouwde, sterke, vaak ook handige en alerte man; vaak ironisch*

*bedoeld (Bdie, Bu, Diz, Ma, Nbk, Ow), zo ook een kerel as een kaaste id. (Ld), ...as Kast (Obk, Spa, Wol), ...as Kaste (Np), soms gevolgd door ...en Kast is een kerel as een strontbulte een vent van niks (Nbk, Nw, Sz), soms, met name tegen een opschepper, nog gevolgd door ...En wat bin ij' dan? (Nbk), ook 't Is een kerel as Kast, en 'n Kast as een strontbult (Nbk), een kerel as Kast(e) en Kast(e) was een kerel as turfmot (Ol-Nl), een kerel as een boom een sterke, stevig gebouwde man (verspr.) 2. moedige of flinke manspersoon *Aj' een kerel binnen dan moej' dat doen! (Obk), Kom op, aj' een kerel binnen! (Nt), Wees es een kerel! (Dho), Is me dat een kerel! (Op), 't Is een beste kerel, en hij' zol jow best as huushoolster hebben willen (j), De fiets wodde in odder maekt, en een kerel as hij' al was gong Jannegien midden in de naacht naor de ienzeme boerderij'e (j), Daor moej' kerel veur wezen (Dho), Hij' is toch nog kerel wodden het is toch nog een flinke vent geworden (Ow), Dat is een kerel in zien wark! (Obk), 't Is een kerel waor aj' op an kunnen (Pe-Dbl), 't Is een kerel uut ien stok (Diz, Obk), Gedreeg je now as een kerel (v) 3. echtgenoot, vrijer *Zol ze nog es an een kerel raeken? (Nbk), Zien buurvrouw is d'r mit een ere kerel vandeur (Nbk) 4. ruwe, onguere vent 'k Heb die kerels krek uut de kroeg kommen zien (Nbk), een dronken kerel 5. (familiair) man, ook gebruikt om iemand vertrouwelijk aan te spreken 't Is een malle kerel (Nbk), Wat kan die kerel liegen (Dfo), Aarme kerel (Ste), 'k Heb daor gister een kerel zien, kerel wat hadde die een kokkerd van een neuze (Sz), Die kerel is zo goed as bolle (Dhau), Och kerel, ie kun me meer vertellen (Pe-Dbl), (verheugd, verbaasd en/of bezorgd:) Kerel nog toe, hadde dat eerder zegd (Db, b, Op), zo ook Kerel nog an toe, wat he'k jow in een tied niet zien (Ma), ...nog es an toe (Dfo, Diz), ...nog es toe (Spa) en Kerel in de wereld (Bdie, Diz, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste): Kerel in de wereld, wat een weer! (Spa), Kerelse kerel, wat is 't hiete (Dhau), Kerel in gien aende, wat is dat een dikke kool (Np, Nt), Kerel en gien aende (Bdie, Nbk, Spa, Ste, Sz, Wol): Kerel en gien aende, hoe hebben ze dat now toch had (Sz),***

kerelachtig - keren

(schertsend:) *Kerel, kerel wat een kerel* (Ste), *'t Is een bolle van een kerel een lompe, harde vent* (Nbk), *een bok van een kerel* id. (Nbk, b) * (schertsend, zonder speciale bet.:) *'t Is een kereltien naor 'twereltien, mar de bienties, de bienties* (Nbk, bo: Nw), *le kun een kerel nooit allieud laoten mit de flesse en mit de maegd* (Np)

kerelachtig z. *kerelsachtig*

kerels bn. ['kɪ:ərls], in *Kerelse daegen!* hoe bestaat het (Nbk, bo: Nw), ook in *een kerels wief* vrouw die mannelijk overkomt (Db)

kerelsachtig (verspr.) Ook *kerelachtig* (Dfo, Diz, Wol) bn.; -er, -st ['k...] 1. (van een vrouw) manachtig, met mannelijke karaktertrekken en/of uiterlijk *Ze dee alle wark dat kerels eigenlijk doen moeten, ze was echt kerelachtig* (Dfo), *Wat het die vrouw een kerelsachtige stem* (Spa), *Sommige vrouwluden kun d'r kerelsachtig uutzien* (Ste) 2. proberend zich als een volwassen man voor te doen (Diz, Sz) *'t Is nog mar zoe'n snotaep, en hi'j praot kerelachtig* (Diz), *Die jonge wil graag groot wezen, daarom doet hi'j zo kerelsachtig* (Sz) 3. zich manhaftig gedragend (Ma, Mun, Op) *Dat is niet botte kerelsachtig* (Ma), *As ie joe ongeliek bekennen, dat is kerelsachtig* (Mun)

kerelsmeensken (Mun) tw. ['k...] 1. uitroep van verbazing *Kerelsmeensken, wat het A. een vis vongen* (Mun)

kerelspraot (vo) et, de ['k...] 1. moedige taal, een moedig standpunt dat men verkondigt

kerelswaark z. *kerelswark*

kerelswark Ook *kerelswaark* (ZW, Mun, Obk) *kerelswerk* (WH) et ['k...] 1. kerelswerk *De tuun ommespitten is kerelswark* (Db), *Daor is kerelswark daon!* (Dho), *'t Is kerelswark gezegd wanneer iemand een jonge zoon blijkt te hebben gekregen* (Nbk), vandaar, bij de geboorte van een meisje: *'t Is gien kerelswark* (Nbk)

kerelswerk z. *kerelswark*

keren Ook *tegenkeren* (Nt: bet. 6) zw. ww.; overg., onoverg.; keerde, het keerd ['kɪ:əp/'tɪ:gp...] 1. (overg.) ondersteboven leggen, draaien *We weren an 't pannekoekbakken en doe wol de vrouw 'm keren mit 't mes* (Nw), *Bi'j de*

zuvelfebriek keren ze de keze (Wol), *Wij' mij even helpen die dekens te keren?* (Nt), *ondersteboven keren* (Nbk) 2. het omkeren van het gras, hooi of evt. ander gewas dat op het veld ligt te drogen *Et grus dat as mijd wodt ligt op 't zwad en dat wodt keerd* (Sz, Wol), vandaar *We moe'n henn' te keren* (Nw, Ste), *'t Is krapan dreuge, 't moet nog even keerd* (Dho), *Ze hebben et hele stok keerd* (Ol-Nl), *Bi'j weinig zunne wodde et zwad keerd* (Bdie), *As et regend het, moe'n ze eerst et hui losmaeken, ze gaon 't dan keren of schudden* (Ol-Nl), *Hi'j zit op zien mesiene, die veur him schuddet, opharkt, keert* (ba) 3. (overg.) gravend, spittend omwerken (Ld) *We gaon de tuun keren* (Ld) 4. (overg.) binnenstebuiten keren van een kledingstuk (Nbk), met name in *een jasse keren* een jas zodanig vermaken dat de nog niet sleetse binnenkant de buitenkant vormt 5. in tegenovergestelde richting gaan rijden, doen gaan, plaatsen *Die auto is hier keerd vanmorgen* (El), *de waegens keren* (Bu) 6. (overg.) de doorgang belemmeren, tegenhouden, beletten dat iets doorgang vindt, dat iemand een bep. iets doet *De kieper kon de balle nog krek keren* (Nbk), *De gek was een plaete die op een penne drijde boven op 'e schostien en zo de wiend keerde* (Nbk), *Keer dat varken es, douk lopt hi'j naor de weg* (Nbk), *Om et waeter te keren hebben we een dam in de sloot* (Wol), *We kun de tied niet keren* de ontwikkelingen, het voortschrijden der jaren tegenhouden (Ld), *Die boer het gien recht over jow laand, jow kun 'm gerust keren* de doorgang verbieden, beletten (Op), *Ze kun mij niet keren* id., ook fig. (Ste), *holen en keren hebben mit, ...an z. onder hopen, De wal keert et schip* als het eenvoudigweg niet kan, met name: financieel gesproken, dan is er verder niets aan te doen (Nbk, Ste), *Zoas de zaeken now gaon, kuj't niet meer keren!* (Wol), *De veraanderingen van de leste jaoren bin niet te keren* (Ol-Nl), *De oolden hebben 't keerd dat N. mit dat jonk ging* (Np), *We moe'n 'm keren* (Nbk), *N. is niet te keren* je houdt N. niet tegen (Nbk) 7. aanvegen, schoonmaken, in *'t huus mit bessems keren* (Bdie, Ma) 8. (wederk.) zich wenden tot, in *Keer Jow* [d.i. God] *tot mij en wees mij genaodig, want ik bin*

ienzem en ellendig (b) 9. in (schertsend) 'k *Gao naor Meppel te keren*: zonder speciale bet. (Nbk), zo ook *In Meppel kuj' je keren laoten* (Np), *Gao naor Meppel en laot je keren* (Np), (van iemand die nijdig is:) *Die mag ok wel naor Meppel te keren* (Nw), (tegen iemand die raar doet, evt. aangevuld met *naor Meppel*) *Gao henne te keren* of *Laot je toch keren* (Nw), (wellicht gezegd wanneer iemand zomaar ergens naar toe ging:) *Naor Meppel te keren en naor Stienwiek te uutstrieken* (Bu) * *Keer 'm die koe want hij' gaot naor Merum* d.i. Marum (in Groningen): gezegd als een koe er vandoor wil gaan (Dhau)

kerf (Sz) de; kerven ['ker(ə)f] 1. één der kleinere stukken waarin een groot stuk land is opgedeeld, in de buurt van *De Kuunder*, d.i. Kuinre; wellicht moet hier gedacht worden aan (eerdere?) buitendijkse stukken land die door natuurlijke inker-vingen (als gevolg van de invloed van het water) waren te onderscheiden (Sz) 2. z. *karf*

kerfstok z. *karfstok*

kerk z. *karke*

kerkbelasting z. *karkebelasting*

kerkbestuur z. *karkbestuur*

kerkboek z. *karkeboek*

kerkdeure z. *karkedeur*

kerkdienst z. *karkdienst*

kerkebanke z. *karkebaank*

kerkeboek z. *karkeboek*

kerkebule z. *karkebuul*

kerkebuul z. *karkebuul*

kerkekachel z. *karkekachel*

kerkelijk z. *karkelijk*

kerkeplaas z. *karkeplaets*

kerkeplaats z. *karkeplaets*

kerkeponge z. *karkepong*

kerkeraod z. *karkeraod*

kerkeraodsbanken (Sz) mv. ['k...] 1. kerkbanken in het deel van de kerk waar de bestuursleden zitten

kerkestove z. *karkestove*

kerketoren z. *karketoren*

kerkganger z. *karkganger*

kerkgebouw z. *karkgebouw*

kerkhof z. *karkhof*

kerkklokke z. *karkeklokke*

kerkkoor z. *karkkoor*

kerkorgel z. *karkorgel*

kerks z. *karks*

kerkstove z. *karkestove*

kerktoren z. *karketoren*

kerkule z. *karkoele*

kerkvolk z. *karkvolk*

kerkvoogd z. *karkvoogd*

kerlemmer (b: ln) de; -s [ʔ] 1. grote emmer

kerlienekrale z. *klienkrake*

kermelien z. *karbeleum*

kermen z. *karmen*

kermis Ook *karmis* (El, Mun, Np, Obk) de; -sen; -sien ['kerməs/'kar...] 1. kermis, nl. bep. volksfeest of als vermaak bij een jaarmarkt *De Wolvegaoster kermis begint altied op de dadde woensdag in september* (Op), *Mit de mark is et kermis* (Ld), *'t Het daor kermis west* (Dho), *van de koolde kermis thuuskommen* een flinke teleurstelling te verwerken krijgen (Db, Dfo, Dhau, Diz, Ld, Nbk, Ow), ook *van een...* id. (Dho, Obk, Oi-Nl, Op, Spa, Wol), *...teroggekomen* id. (Ste), *'t Liekt daor wel kermis* wat is het daar een rommel, spektakel, rotzooi (Dho), ook van een grote visite op een verjaardag e.d. (Diz): *Et liekt hier ok wel kermis* (Diz), *'t Leek daor wel kermis, zo drok was 't d'r* (Pe-Dbl), *'t Is (hier) niet altied kermis* we kunnen er niet maar steeds een feestelijke, ongedwongen boel van maken, we moeten de zaken serieus benaderen, we moeten aan het werk enz. (Ma, Ow), *'t Is altied gien kermis* id. (Op), *'t Is alle daegen gien karmis* id. (El, Obk), *Jouwster kermis* nl. in *De Jouwer* [Joure], op de laatste donderdag in september, ook: herfstaster (bo: Op), *Brusselse kermis* bep. langwerpige meelkoekjes met suiker erop (Nt, Sz), *'t Is kermis in de helle* de zon schijnt en het regent tegelijkertijd (Ste, Op) 2. druk rumoer, feestelijk gedoe, ook: geruzie, gekrakeel (Bdie, Ow, Ste) *'t Is daor altied kermis* (Bdie, Ow), *Achteromme is kermis* kom het huis maar binnen aan de achterkant, daar zijn nl. de mensen (Ste) * *De zonne schient en 't regent wel/Dan is 't kermis in de hel* (Bdie), zo ook *As 't regent en de zonne schient, hebben de kiepen kermis* (Oi-Nl, Spa) en *As 't motregent...* (Sz)

kermisattraktie (l) de; -s ['k...] 1. kermisattraktie

kermisbedde (spor.) - kermisbed

kermisdrokte - kerwei

kermisdrokte (spor.) - kermisdrukte
kermisganger (spor.) - kermisganger
kermisholen z. *karmisholen*
kermisklaant (Nt, Ol-Nl) de; -en ['k...] 1. kermisklant
kermiskraom (spor.) - kermiskraam
kermispuul (Ol-Nl) ['k...] - kermispuul
kermistente (spor.) - kermistent
kermistied (spor.) - kermistijd
kermisvolk - kermisvolk *Dat echte kermisvolk is een appat slag* (Sz)
kermiswaegen (Ol-Nl) - kermiswagen
kern [kɛrn] - kern, hoofdzakelijk fig.: het middelpunt *in de kern van et dörp* (Nbk), *de kern van de zaake* (l), *de kern van et verhael* (l), *een kern van waorhied* (l), *de hadde kern* (l), *de kern van een veriening* e.d. *'t Is een vaaste kern die (d'r) altied komt* de trouwe leden, de getrouwe bezoekers, bijv. van een kerk, een kafé, een vereniging (Nbk)
kernanval (l) - kernaanval
kernbewaopening (l) - kernbewapening
kernbom - kernbom
kerncentraole (l) - kerncentrale
kerndörp (spor.) - kerndorp
kernenergie (verspr.) ['kɛrnɪːnɪs(j)i, ook wel ...zji] - kernenergie
kerngezond Ook *karngezond* (Nt) [aks. wisselt] - kerngezond
kernkammenet (l) - kernkabinet
kernkop (l) - kernkop
kernlaeding (l) - kernlading (van bom of raket)
kernmacht (l) - kernmacht
kernofval (spor.) - kernafval
kernoorlog - kernoorlog
kernperbleem (l) - kernprobleem
kernploeg - kernploeg
kernproef - kernproef
kernramp (l) - kernramp
kernreaktor (l) - kernreaktor
kernreket (l) - kernraket
kerntaeke (l) - kerntaak
kernvri'j [aks. wisselt] - kernvrij
kernwaopen - kernwapen
kernwaopenvri'j [kɛrnwoːpm...; aks. wisselt] - kerwapenvrij *Oost-Stellingwarf, kernwaopenvrije gemiente!* (l)
kerre z. *kedde*
kerrie ['kɛri] - kerrie (bep. specerij)
kerriesaus (spor.) - kerriesaus
kerriesoep (spor.) - kerriesoep

kerststruuk (fp) de; ...struken; ...strukien ['kɛ(r)stryk] 1. bep. heester: gageel
kertier Ook *kwetier* (Nbk), *kwattier* (spor.) et; -en; -tien [kɛ'tiːər, kɛ... /kwæ... /kwa'tiːər] 1. kwartier, vierde deel van een uur *De klokken die slaon om et kertier* (Obk), *Ze hebben een kertier speul kertier op schoele* (Db), *We hadden vroeger op schoele et vrije kertier* id. (Ol-Nl), *We hebben nog drie kertier de tied* (Nbk), *een stief kertier* ruim een kwartier, meer dan een kwartier (Bu, Ol-Nl, Ste, b): *Mit een stief kertiertien gao 'k vot* (Ste), *Over een kertier...* (Nbk), *vuuf kertier in 't ure zeer langzaam*, bijv. van iemand die erg traag werkt (Ol-Nl), *et akedemisch kertiertien* (spor.), *een Stellingwarfs kertiertien tijdsbestek* van een kwartiertje direkt na de officiële aanvangstijd van een bijeenkomst (voordat men ook daadwerkelijk begint) (spor.) 2. vierde gedeelte van een bep. oppervlakte (Db) *Et achterste kertier van et laand was vanmorgen had* (Db) 3. kwartier als deel van de uier (Dho, Diz, Ol-Nl, Op) *De koe het mit een verkeerd kertier ofkald* (Dho, Diz), *Disse koe het een had kwattier* (Op) 4. in *eerste kertier* en *laeste kertier*: de desbetreffende schijngestalten van de maan *We hebben now ni je maone, en mit een weke eerste kertier* (Obk), *De maone zit in 't eerste kertier* (Nt), *'t Is vandaege eerste kertier* (Ow), *De maone ston in et laeste kertier* (Ma), *'t Het net leste kwattier had* (Spa) 5. kwartier inzake een wapenschild (l)
kertiermaeker (l) - kwartiermaker (bep. militair)
kerton Ook *karton* (spor.) et [kɛ'ton, kə.../kar'ton] 1. karton (bep. bordpapier) *deuzen van kerton, 't Zit in kerton verpakt* (Pe-Db), *een stokkien kerton*
kertonfabriek (spor.) - kartonfabriek
kertonnen Ook *kartonnen* (spor.) [...'ton:] - kartonnen *een kertonnen deuze* (Ow)
kertonpepie (spor.) - kartonpapier
kertonrechter z. *ketonrechter*
kerven z. *karven*
kerwats (Nbk) [kɛ'wats] - karwats
kerwei (Db, Dia, Nbk, Ow, Obk, Pe-Db) et; -nen; -gien [kɛ'weɪ] 1. karwei, bep. werk dat moet worden verricht, te verrichten taak *Dat is een mooi kerweigien veur oonze buurman* (Nbk), *Et is een hiel*

kerwei, een *geveerlik kerwei* (Nbk), een *zwaor kerwei* (Nbk) 2. in op *kerwei* elders, in het verborgene, geslachtsgemeenschap bedrijvend en aldus aangetroffen wordend (evt. met iemand van hetzelfde geslacht) (Nbk, Ow): *Die weren op kerwei* (Nbk)

kes z. *kosse*

keset z. *kesjet*

kesette [kə'setə] - cassette (om geld in te bewaren, cassette voor een boek e.d., cassetteband) *Bin die lieties ok op kesette?* (Ow)

kesettedek (spor.) - cassettedek

kesettehouder (spor.) - cassettehouder

kesetterekorder (spor.) [...'s...] - cassette-recorder

kesettespeul(d)er [kə'setəspɑ:l(d)ɾ] - cassettespeler

kesien et; kesies [ˈkɪ:sin] 1. kleine kaas 2. (met hoofdletter) kleine Kees 3. (vooral mv.) kaasjeskruid (fp, h) 4. bep. dikke, zachtzure en goudgele appel (Nbk) 5. keeshond (spor.)

kesier z. *kassier*

kesjet (Diz, El, Ld, Ma, Nbk, Obk, Ow, Ol-Nl, Spa, Wol) Ook *kosjet* (Nbk, Ow), *keset* (Db, Dho, El, Nt, Op, Ow, Sz), *korselet* (Ld), *korset* (Bu) et; -ten; -tien [kə'sjet/ko's.../kə'set/kə(ɾ)ʃə'let/kə'set] 1. corset, rijglijf *'k He nooit gien kesjet meer omme* (Nbk), *'t Kesjet zit me te nauw* (Diz) *Hi'j het last mit de rogge, hi'j het een leren keset omme* (Dho)

kesjot (Dho, Nbk, b) de; -ten; -tien [kə'sjɔt] 1. cachot, gevangenis *Die zit in 't kesjot* (Dho)

kesse z. *kosse*

kesseboom z. *kosseboom*

kessebranewien (spor.) ['kɛ(ɾ)ʃəbrā:nəwin] - kersenbrandewijn

kessehooft z. *kossehooft*

kesschout z. *kossehooft*

kessepitte z. *kossepitte*

kessestruke z. *kassestruke*

kest z. *kiets* II, *kast*

kestanje Ook *kestanjer* (Np, fp) de; -s [kə'stanjə/...jɾ...] 1. de vrucht van de tamme kastanje (eetbaar) (*iene*) *de kestanjes uut et vuur haelen (laoten)* (Dfo, Nbk, Np) 2. de niet eetbare vrucht van de wilde kastanje *Van een kestanje maekten wi'j vroeger mannegies en pupies* (Obk), *'k Heb een kestanje in de buse veur de*

rimmetiek (Sz) 3. kastanjeboom *een knoppe die te baasten hong in de kestanje* (ba), *De kestanje bluuit* (Ow), *D'r kommen kestanjes op* (Nbk), *een tamme kestanje* (OS, Ol-Nl, Spa), ook *de makke kestanje* id. (WS)

kestanjeblad - kastanjeblad

kestanjeboom Ook *kestanjerboom* (Np, fp), *kestanjeboom* (fp) de; ...bomen; -pien 1. kastanjeboom

kestanjebos (spor.) - kastanjebos

kestanjebraun (v) bn. [aks. wisselt] 1. kastanjebruin

kestanjehooft - kastanjehout

kestanjekleur (spor.) - kastanjekleur

kestanjer z. *kestanje*

kestanjerboom z. *kestanjeboom*

kestanjezuken (Db, Dhau) onbep. w. [...'s...] 1. het zoeken naar de vruchten van tamme of wilde kastanjes

kestaovend z. *kastaovend*

kestboom z. *kastboom*

kestbrood z. *kastbrood*

kestdag z. *kastdag*

kesteel et; kestelen; -tien [kə'stɛ:l] 1. burcht, middeleeuws kasteel (bij vergelijking) *een kesteel van een huus* een erg groot en ruim huis (verspr.), zo ook *'t Is zuver een kesteel* id. (Nbk), *een huus as een kesteel* (Nt), *Dat huus is oons te groot, we hebben gien verlet van een kesteel* (Op)

2. kasteel bij het schaakspel

kesteelheer (l) - kasteelheer

kesteelmure (l) - kasteelmuur

kesteelroman (spor.) - kasteelroman

kestek z. *gestek*

kestfeest z. *kastfeest*

kestiesiekoor z. *stiesiekoor*

kestklokke z. *kastklokke*

kestkraans z. *kastkraanze*

kestlied z. *kastlied*

kestmaol z. *kastmaol*

kestmis z. *kastmis*

kestnachten z. *kastnachten*

kestorie z. *konsestoriekaemer*

kestoriekaemer z. *konsestoriekaemer*

kestreren (spor.) Ook *kastreren*

[kə'strɛ:əɾɱ/ka's...] - kastreren: ontmannen

kesttied z. *kasttied*

kestuum (verspr.) Ook *kostuum* (verspr.) et; kestimen, kestuums; -pien, kestimegien [kə'stɛ:m/kə'st...] 1. (deftig of schertsend) pak, kleding waarin men zich ver-

kestuumrok - ketern

toont *Kiek, dat is mien ni'je kostuum* m'n nieuwe pak, mantelpak (Nbk) 2. kostuum bij toneel *De kostumen veur de tenieluutvoering van kiender weren deur de memmen maekt* (Nbk), *Hebben we nog een kostuum veur de Sunderklaos, of moet d'r een ni'j kommen?* (Nbk), *Vanaovend rippeteren we in kestuum* (Nbk), ook in *Fries kestuum* Friese klederdracht, e.d.
kestuumrok (Nbk) Ook *kostuumrok* [...'st...] - kostuumrok
kestvekaansie z. *kastvekaansie*
kestversiering z. *kastversiering*
ketalegus [kə'ta:ləgəs, ...gəs] - katalogus
ketalegusnummer (spor.) - katalogusnummer
ketaleguspries (spor.) - katalogusprijs
ketchup - ketchup (bep. saus)
keteder (spor.) [kə'ti:dɛr] - kathedr
ketel de; -s; -tien ['kʉ:tɪ] 1. ketel, nl. om water of andere vloeibare stof in te koken of te verwarmen *Vroeger mossen we vaeke mit een ketel koffië naor 't hujlaand* (Obk), *Et wodt haost koffietied, daaromme za'k gauw een ketel waeter opzetten* (Db, Op), *de ketel op 'e kachel zetten, De ketel staot te zingen op 'e kachel* (Sz), *De ketel staot te stomen* er komt stoom uit de ketel (Dho), *'t Vet is van de ketel* er wordt nu niet zoveel meer aan verdiend (Op), *Et is een blikken ketel(tien)* die persoon is snel kwaad (Op), *De stoom is van de ketel* of de spanning daarover is nu weggefallen (Ste), *Ie kun ok tevule stoom op 'e ketel hebben* te veel spanning door iets ondervinden, zich te druk maken om iets (Ste), *Ie moe'n niet zo an de ketel slaon* opscheppen, bluffen (Nt, Ol-Nl, Wol) 2. wasketel (Dfo) 3. verwarmingsketel 4. stoomketel 5. groot metalen vat in een fabriek waarin verhitte, verdamping enz. plaatsvindt, ketel * *De pot verwiet de ketel dat hi'j zwat is* (verspr.), *...zwat zicht* (Ld, Mun, Nt, Ol-Nl, Sz, Wol, Dhau)
ketelanker (Bdie) et; -s ['k...] 1. haal, haak boven het vuur waaraan de ketel kwam te hangen
keteldekse (Op) ['k...] - dekse van een ketel
ketellemmer (Bdie, Nbk, Ow, Spa, Ste) de; -s ['k...] 1. soort koperen wasketel, ronde koperen emmer met hengel, die men veelal voor de verwarming van water

boven het vuur hing
ketelhangsel (Op) et; -s; -tien ['k...] 1. handvat van een ketel
ketelhaol (Obk) et; -en ['k...] 1. hengel van een ketel
ketelhuus (Nw, Ste) ['k...] - ketelhuis
keteljacht de ['k...], in *Dat was mi'j ok een keteljacht* een ware klopjacht (Ste)
ketelkoek z. *ketelkoeke*
ketelkoeke (Bdie, Ma, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste) Ook *kelekoek* (Op), *keelkoek* (Op), *kielekoek* (Nt, Spa), *kieteldoek* (Sz), *ketelkoek* (Db, Spa, Wol) de ['kʉ:tʉkukə/'kʉ:l(ə).../'kilə.../'kitʉ.../'kʉ:tʉ...] 1. bep. ketelkoek: jan-in-de-zak
ketellapper de; -s; -tien ['kʉ:tʉpɛr] 1. ketellapper
ketellit (Nbk, Obk, vo) et; ...litten; ...littien ['k...] 1. dekse van een ketel *Ze leuten heur allemaol op ien kni'je daele, dronken omstebeurten koffië uut et ketellit en konnen effen bekommen* (vo)
ketelmeziek (verspr.) de ['kʉ:tʉmɛzi:k] 1. door een groep mensen voortgebracht lawaai: nl. vooral door met potten, pannen, deksels e.d. tegen elkaar te slaan (bep. volksgericht), vgl. *As iene in de ogen van de aandere dorpsgenoten wat misdaon hadde, dan wodde hi'j mit ketelmeziek et dorp uut jacht, daor wodde een protte kebaol bi'j maekt* (Np), *As d'r in een dorp bi'j iene wat gebeurde dat de meensken niet anston, dan gingen ze daor henne mit ketelmeziek* (El), *Zoe'n zestig jaor leden hadden ze nog ketelmeziek in Else; mit stokken, mit slaon en raozen gongen ze mit een ploegien naor iene toe en vernielden de boel bi'j die man* (Nbk), ook in een andere toepassing bekend: *De ni'je onderwiezer wodde mit ketelmeziek inhaeld* (Dhau), *'t Is ketelmeziek* het is niet veel waard (Ste) 2. (bij vergelijking, zonder direkte bijgedachte aan bet. 1) door mensen geproduceerd lawaai (Ol-Nl) *Wat maeken jim een ketelmeziek* (Ol-Nl)
ketelsmid (Ste) de; ...smiden; ...smittien ['k...] 1. ketellapper
ketelsteen z. *ketelstien*
ketelstien (Bu, Nt, Ol-Nl, Op, Pc-Dbf, Ste) Ook *ketelsteen* (Spa) - ketelsteen
keteltute (Bdie, Op) de; -n; ...tutien ['k...] 1. tuit van een ketel
ketern (l) [kə'tɛrn] - katern

ketierpaol z. *lantierpaol*

ketoen I et [kə'tū:n] 1. katoenen stof, draad of vezel *Dat jurkien is van ketoen* (Wol), *Hemden van wit ketoen ziej' tegenworig niet meer* (Obk) 2. in *iene van ketoen geven* iemand stevig aanpakken, flink de waarheid zeggen, een pak slaag geven, ook: met glans winnen, met name bij wedstrijdporten *Die vent wol niet om liek, ik heb 'm flink van ketoen geven* (Sz), *We hebben ze van ketoen geven*: n.a.v. een gewonnen wedstrijd (Np), ook *'k Zal 'm wel ketoen verkopen* hard aanpakken (Pe-Dbl), waarnaast *Die man het goed van ketoen had mit dat zwaore kerwei, now is hi'j wel rustig* heeft een zeer zware inspanning moeten leveren (Db), *Hi'j hul him van ketoen* hij hield zich rustig, kalm (Db)

ketoen II (OS, Bu, Np, Op, Nt, Ol-Nl) bn.; pred. 1. rustig, kalm, in *je ketoen holer*: *Now, hool je ketoen!* (Ol-Nl), *Hool je mar ketoen heur, aandars hej' weer spul* nl. ruzie (Nbk), *Jonges, jim moe'n jim wat ketoen holer, want jim heit moet even slaopen* (Obk)

ketoenbaand (Nw) et [kə't...] 1. katoenband

ketoenbever I (Db, Nbk, Np, Pe-Dbl) et [kə'tū:mbi:wɪ, ...vɪ] 1. bep. geweven stof van katoen: bever

ketoenbever II bn.; attr. [kə'tū:m...] 1. van *ketoenbever* I, z. aldaar *ketoenbever hemden* (Nbk)

ketoenbeveren (Nbk) bn.; attr. [kə'tū:mbi:wɪŋ] 1. van *ketoenbever* I, z. aldaar

ketoenen bn.; attr. [...tū:n:] 1. katoenen *een ketoenen hemd* (Ste), *ketoenen laekens* (Ld), *een ketoenen draod* (Bu, Ste), *ketoenen mesienegaoren* (Nw), *...haandgaoren* (Nw)

ketoenflenel (Bu) [kə't...] - katoenflanet *Ketoenflenel daor maekten ze vroeger nachtponnen van* (Bu)

ketoentien (Bu, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) et; ...ties [kə'tū:ntin] 1. katoentje in een petroleumstel, ...lamp e.d. (Bu) 2. katoenen onderlijffe

keton (Dfo, Dhau, Ma, Pe-Dbl) et [kə'ton] 1. kantongerecht *De man mos veur 't keton, hi'j had wat uuthaeld* (Ma, Pe-Dbl), *...kommen* voor het kantongerecht

verschijnen (Dhau)

ketongerecht (Np, Ol-Nl, Ow, Wol) Ook **kantongerecht** (verspr.) [kə'ton...] - kantongerecht

ketonrechter Ook **kantonrechter** (spor.), **kertonrechter** (Obk) [kə'tonrextɪ/.../kɪ't...] - kantonrechter *Hi'j mos veur de kertonrechter verschienen* (Obk), *De ketonrechter zit in 't Vene* (Ste)

ketoor z. *kantoor*

Ketrien (spor.) Ook **Katrijn** de; -en; -egien [kə'trin/...] 1. vrouwennaam, in het bijzonder: de vrouwelijke tegenspeler van *Janklaosen* in het bekende poppenkastspel **ketrol** Ook **katrol** (Nbk, Obk) de; -len; -legien [kə'trol, ook wel: ...ol/ka't...] 1. katrol (instrument om mee te hijsen enz.)

kets I de; -en; -ien [kets] 1. kets

kets II tw. 1. kets

ketsen Ook **kitsen** (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; ketste, het/is ketst ['kɛtsɪ /...t...] 1. ketsend (doen) gaan, stuitend, schampend wegspringen (en daarbij een ketsend geluid gevend) ook: keilen over 't water *mit een steentien over 't water ketsen* (Np, Ow, Spa), *De haegel ketste van et dak of* (Ol-Nl), *Et kan je de veurrute kosten as d'r stienties tegen de rute ketsen* (Obk), *Pas op daj' gien stien deur 't raem kitsen* (Dho), *De donder ketste d'r over* (Ol-Nl), *Mien biljatkeu kitste* (Wol), *Die protters kun zo mooi teugen de ramen kitsen* hun uitwerpselen in de vlucht laten vallen, zodat die tegen de ruiten ketsen (Spa, Sz), *De geweerkoegel ketste tegen de helm* (Ol-Nl) 2. (onoverg.) niet afgaan van een vuurwapen, niet werken van een patroon in een vuurwapen *'t Schot gaot niet of, hi'j ketst; dan zit et spul niet goed of et kruut is damp* (Obk, Nbk), *Die petronen bin slecht, ze ketsen allemaole* (El) 3. (onoverg.) met een *rutetikker* stiekem, om te plagen, tegen ramen ketsen (Ste)

ketsjeballe z. *katsjeballe*

ketsjeballen z. *katsjeballen*

ketten (verspr.) Ook **ketting** (Bu, Db, Nbk, Nt, Op, Pe-Dbl) et, de; -s; -tien ['kɛtɪ/'kɛtɪŋ] 1. ketting, keten *We laoten et emmertien van de regenbak mit een ketten naor beneden* (Mun, Nbk), *Die hond is niet vertrouwd dat hi'j losloopt, ze moe'n him mar gauw an de ketten leggen* (Op), *Die hond ligt an de ketting* (Db), *...zit*

kettenbotsing - kettenstring

naachs altied an de ketten (j), *De bolle staot an 't ketten* (Ma, Spa), *Hej' et ketten wel om 't hekke daon?* nl. om het vast te maken (Ste), *de kettens van een klokke* nl. van een bep. uurwerk: een klok waarvan elk der gewichten aan het uiteinde van een ketting hangt (om daaraan opgetrokken te worden) (alg., Ma), *een boot an de ketten leggen* (Diz), *los van 't ketten wezen* uitgelaten zijn, gek doen, de bloemetjes buiten zetten veelal doordat er geen toezicht is (Ld, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Wol), ook *van et ketten wezen* id. (Bdie, Dho, Nt, Obk, Pe-Dbl), *Hi'j was aorig van 't ketting doe ze een dag uutgingen* (Pe-Dbl), *Die is helemaol van 't ketten sleugen* (Spa), *Hi'j zit an 't ketten* hij mag niets doen zonder de toestemming van een ander (bijv. zijn vrouw) (Bdie), *Hi'j mag wel an 't ketten* hij moet worden beknot in z'n vrijheden en daar moet de hand aan worden gehouden (Dho, Ma), *iene an 't ketten leggen* z'n vrijheden inperken, bijv. gezegd van iemand die een zeer ongeregeld leven leidt en die vervolgens onder de plak komt te zitten bij z'n echtgenote (Spa) 2. halsketting, horlogeketting e.d. *Een mooi ketten het E. omme* (Nbk) 3. fietsketting *'t Hebbe 't ketten van de fiets* (Dfo, Ol-Nl), *'t Ketten is me van de fiets lopen* (Mun, Pe-Dbl, Diz), *...vleug me vanmorgen van de fiets* (Sz), (schertsend van iemand die met z'n fiets aan de hand loopt i.v.m. een lekke band:) *Hi'j het et ketten lek* (Sz) * *Et ketten is zo stark as de zwakste schaekel* (Bdie, Ste, El)

kettenbotsing z. *kettingbotsing*

kettenbrief z. *kettingbrief*

kettenbrogge (Bdie, Np, Ol-Nl) Ook

kettenbrugge (Spa) ['k...] - kettingbrug

kettenbrugge z. *kettenbrogge*

kettenegge z. *ketteneide*

ketteneide (verspr.) Ook *kettenegge* (Bdie, Dho, Mun, Nt, Spa), *kettingegge* (Nt, Pe-Dbl), *kettingeide* (Db, Ld, Wol) ['ketɲejdə/...egə] - kettingeg *De ketteneide wodde op et laand bruukt om de stront fien te maeken* (Ste), *Mengmes was mooi fien, aj' dat over et laand struiden dan dreugde de grond mooi uut en de mes daordeur ok, dan wodde et prachtig aj' d'r mit de ketteneide over gongen* (Ste)

ketteneiden (Nbk, l) zw. ww.; overg.,

onoverg.; *ketteneide*, het *ketteneided* ['ketɲejdɲ] 1. land bewerken met een kettingeg *Dat stok laand moe'n we ok nog ketteneiden* (Nbk), *We gaon henne te ketteneiden* (Nbk)

ketteneimmer (Obk) de; -s; -tien ['k...] 1. emmertje, veelal aan een ketting, waarmee

water uit de regenbak werd geput

kettenformelier (l) - kettingformulier

kettenfrees (spor.) - kettingfrees

kettenhalster z. *kettenhelster*

kettenhekke (Bdie, Obk) Ook *ketting-*

hekke (Nw) et; -n; ...hekkien ['k...] 1.

landhek dat men over een akker sleept, met

de functie van een eg (Bdie) *Et ketten-*

hekke bruukte mien va as de eide kepot

was (Bdie) 2. hekwerk, afrastering uit

kettingen bestaand, die op twee nivo's

tussen palen hangen (Obk, Nw)

kettenhelster (Dfo, El, Nbk, Np, Ol-Nl,

Ow, Pe-Dbl, Spa) Ook **kettenhalster**

(Nbk, Ste) et; -s; -tien ['ketɲhelstɐ

/...halstɐ] 1. halster die voor een gedeelte

ketting is en overigens uit leer bestaat (nl.

het deel over de neus)

kettenhond (Diz, El, Ma, Mun, Nbk, Np,

Ol-Nl, Op, Ow, Spa) Ook **kettinghond**

(Db, Dho, Mun, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa,

Sz, Wol) de; ...honnen; ...hontien ['k...] 1.

kettinghond

kettenkaaste (verspr.) Ook **kettingkaaste**

(Bu, Dhau, Dho, Ld, Nbk, Nt, Pe-Dbl),

kettenkaste (Mun, Spa), **kettingkast** (Sz)

['ketɲka:stə] - kettingkast

kettenkaste z. *kettenkaaste*

kettenlaampe (Bdie, Mun) Ook

kettinglaampe (Bu, Dfo, Dho, Ld),

kettenlampe (Spa) de; -n ['ketɲlā:mpə] 1.

aan ketting(en) hangende en daarmee ver-

stelbare lamp wat de hoogte betreft

kettenlampe z. *kettenlaampe*

kettenroker z. *kettingroker*

kettenstreng z. *kettenstring*

kettenstring (verspr.) Ook **kettenstringe**

(Nbk, Obk), **kettenstreng** (Bdie) de; -en;

...strinkien ['ketɲstruŋ(ə)/...] 1. streng,

koord behorend bij het borsttuig van een

paard; geheel of gedeeltelijk een ketting

bestand *Et mallemeulepeerd had een jok*

an, mit zillestringen an de dri'jmeule vaaste

(Ste), Die man hadde in zien jonge jaoren

nog wel es een tied dat hi'j buten de

kettenstringen sprong, mar now lopt hi'j

aorig in 't gereel dat hij uit de band sprong, tezeer de bloemetjes buiten zette en gekke dingen deed (Op)

kettensstringe z. *kettensstring*

kettentienwienen (k: Ste) onbep. w. ['ketntiwi:n] 1. bep. kinderspelletje spelen **ketter** de; -s ['ketɔ] 1. iemand die afwijkt van de desbetreffende godsdienstige leer *vluken as een ketter* (Np, Op, Spa, Wol, Ste), *zoepen as een ketter* (Ma, Ow) 2. (niet zelden schertsend) iemand die niet ter kerke gaat, ook sterker: iemand die spot met kerkelijke zaken *We bin hier allemaal kettters* we zijn allen buitenkerkelijk (Nbk), *die kettters hier weg (...)* die buitenkerkelijken uit onze omgeving (Ma) 3. iemand die steeds in de contramine is (Pe-Dbl) *'t Was een ketter, hi'j ging altied tegen de draod in* (Pe-Dbl)

ketteren zw. ww.; onoverg.; ketterde, het ketterd ['ketɔ] 1. tekeergaan, razen, vloeken en tieren *Moef'm heuren ketteren!* (Dho, Spa, Ste), *Die mudde* [bunzing] *zat aorig in de benauwdhied, want hi'j ketterde aorig* (Dfo), *Bi'j de bureen hebben ze zeker weer ruzie, want et gaot daor op 'n ketteren!* (Db), *Ketteren dat die vent dee, ie wodden d'r raer van* (Ol-Nl), *Hi'j ston op zien perseneel te ketteren* (Wol), *Die man die ketterde bi'j elk woord vloekte* (Ol-Nl)

ketting z. *ketten*

kettingbotsing (Nbk) Ook *kettenbotsing* (Spa) ['k...] - kettingbotsing

kettingbrief (Dho, Nbk) Ook *kettenbrief* (Spa) ['k...] - kettingbrief

kettingegge z. *ketteneide*

kettingeide z. *ketteneide*

kettinghekke z. *kettenhekke*

kettinghond z. *kettenhond*

kettingkaaste z. *kettenkaaste*

kettingkast z. *kettenkaaste*

kettinglaampe z. *kettenlaampe*

kettingpapier (l) - kettingpapier

kettingreaktie (l) - kettingreaktie

kettingroker (Nbk, Ol-Nl) Ook *kettenroker* (Spa) ['k...] - kettingroker

kettingsteek (Nbk) de; ...steken; ...stekien ['k...] 1. kettingsteek: nl. bep. steek bij naaien, borduren of haken *Mit borduren of haoken hej' een kettingsteek, dan hej' een lus en daor stik ie onderdeur* (Nbk)

keu Ook *keuje* (bet. 3: Nbk) de; -s, -nen;

-gien [ka:/...jə] 1. biljartstok 2. varken (El, Nbk, bl, p, b: lm) 3. tournure, queue van een damesjapon (Nbk) *een keu op 't gat* (Nbk)

keuge (Ste) de; -n ['ka:gə] 1. zeug met biggen

keuje z. *keu*

keuken de; -s; -tien ['ka:kɔ] 1. vertrek waar men kookt, ook: keukenkamer en tevens woonkamer, nl. de kamer waarin men dagelijks verblijft en veelal ook kookt(e), i.t.t. tot de pronkkamer *Vroeger zat ie altied in de keuken, mar now is et et plak om te koken en of te wasken en zo* (Obk), *De keuken is een kaemer veur 't daegelijks gebruik* (Pe-Dbl), vandaar *Deur de weke zatten wi'j in de keuken* (Ste), *We hebben een eupen keuken* een open keuken (Ol-Nl) 2. aanrecht, keukenkasten en ander toebehoren *We hebben een ni'je keuken kocht, van iekenhooft* (Dhau), *een mooie keuken* (Spa), *een geriefelike keuken* (Dho) 3. manier waarop men het eten klaarmaakt, in *De keuken was d'r goed* bijv. van een restaurant (spor.), *de Fraanse keuken* (spor.), *de Hollaanse keuken* (Nbk)

keukenblok (l) - keukenblok

keukendeure ['k..., ...'d...] - keukendeur: binnendeur naar de keuken of de keukenkamer

keukendoek (Nbk) ['k...] - keukendoek

keukeneventaoris (spor.) ['k...] - keukeninventaris

keukenfernuus (spor.) ['k...] - keukenfornuis

keukengedien (Mun) et; -en; -egien. -tien ['k...] 1. gordijn in een keuken

keukengerei (verspr. WS, Dfo, El, Ow) et ['k...] 1. keukengereedschap, keukengerei

keukengerief (Op) et ['k...] 1. keukengerief

keukenglas (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Np, Op, ba) et; ...glaezen; -sien ['k..., ook wel ...'glas (Nbk)] 1. vensterruit van een keuken *Ze zitten tot et keukenglas uut te kieken* (Nbk)

keukeninrichting (spor.) - keukeninrichting

keukenkaaste Ook *keukenkaste* (WH) ['k..., ...'ka:stə (Nbk)/...] - keukenkast

keukenkachel (Nbk) de; -s; -tien ['k..., ...'k...] 1. kachel in de keuken of keukenkamer

keukenkaemer - Keulen

- keukenkaemer** Ook *keukenkamer* (Sz) de; -s; -tien ['k...] 1. keukenkamer *De keukenkaemer, daar zatten je meerstal* (Wol)
- keukenkamer** z. *keukenkaemer*
- keukenkaste** z. *keukenkaaste*
- keukenkelder** (Bdie, Nbk) de; -s; -tien ['k...] 1. kelder die vanuit de keuken wordt bereikt, onder de keuken, opkamer en/of trap
- keukenklokke** (Db, El, Np, Sz) de; -n; ...klokkien ['k...] 1. klok (vaak rond (Sz)), uurwerk in de keuken
- keukenkraene** (spor.) ['k...] - *keukenkraan*
- keukenlicht** et; -en; ...lochien ['k...] 1. keukenlicht 2. elektrisch lichtpunt in de keuken (Nbk)
- keukenmatte** (Bdie, Nbk, Sz) de; -n; ...mattien ['k..., ...'m...] 1. mat in een keuken of voor een toegangsdeur tot de keuken
- keukenmeester** (Nbk, Sz) ['k...] - *keukenmeester*, in *Doe was schraolhans keukenmeester* (Nbk, Sz)
- keukenmeid** de; -en ['k...] 1. keukenmeid (Spa, Sz) 2. in *gillende keukenmeiden* vuurwerk van een bep. soort: *Ze leuten gillende keukenmeiden batsen* (Np)
- keukenmes** (l) - *keukenmes*
- keukenofval** (l) - *keukenafval*
- keukenpasseniel** (l) ['k...] - *keukenpersoneel*
- keukenpiet** (Bdie, Ste) de; -en; -ien ['ka:kɔpɪt] 1. man met vrouwelijke trekjes, met name doordat hij graag bij (de toebereiding van) het eten in de keuken kijkt
- keukenraam** z. *keukenraem*
- keukenraem** Ook *keukenraam* (WH) ['k..., ook wel ...'r... (Nbk)] - *keukenraam*
- keukenschostien** (Sz) Ook *keuken-schöstien* (Ma) ['k...] - *keukenschoorsteen*
- keukenstoel** de; -en; -tien ['k...] 1. keukenstoel (eenvoudige stoel; vaak met biezen of rieten zittingen) *Bi'j de winterdag wo'n je as kleine snotbongel een peer redens onderbunnen en ze zetten je achter een oolde keukenstoel op een sloot daele. En dan moej' veerder mar zien daj' je reddan* (v)
- keukenstroop** (Spa) ['k...] - *keukenstroop*
- keukentaofel** ['k..., ...'t... (Nbk)] - *keukentafel*
- keukentrappe** (Diz) de; -n; ...trappien ['k...] 1. (vaak verkl.) keukentrap
- keukenvloer** Ook *keukenvloere* (Mun) ['k..., ...'f... (Nbk)] - *keukenvloer*
- keukenvloere** z. *keukenvloer*
- keukenwagen** (Spa) ['k...] - *keukenwagen*
- keukenwark** (spor.) ['...] - *keukenwerk*: werkzaamheden die men in de keuken verricht
- keukenwekker** (spor.) - *keukenwekker*
- keukenzaand** et ['k...] 1. zand gebruikt voor het indweilen of bestrooien van een keukenvloer
- keukenzolder** (Bu, Nbk, Op) de; -s; -tien ['k..., ...'s... (Nbk)] 1. zolder van een keuken
- keukenzooft** (Nbk) Ook *keukenzout* (Spa) ['k...] - *keukenzout*
- keukenzout** z. *keukenzooft*
- Keulen** et ['ka:lɪŋ] 1. Keulen *waeter van Keulen* eau de cologne (Diz, Nt, Sz, Bdie), *Hij gaot over Aeken en Keulen* hij neemt een zeer grote omweg, met name gezegd van een uiteenzetting die erg wijldloping is (Bdie), *om Keulen en Aken henne gaon* zeer breedvoerig praten (Op), *t in Keulen donderen heuren* stomverbaasd zijn, nergens weet van gehad hebben en er nu opeens achter komen (verspr.), *Ie kun t in Keulen heuren donderen* wat een geweldig lawaai! (Dfo, Ld, Nt, Obk), *Die kerel kan Aeken en Keulen wel op* hij eet altijd erg veel en raakt daarbij nooit verzadigd (Db, Dhau, Nbk, Ow, Obk), *zo ook Hij kan Keulen en Aeken wel op* (Np), *waarnaast Hij vret Aken en Keulen bi'j mekaar id.* (Np, Spa), *Mien moeke die lest* [leest] *Aeken en Keulen annenneer* zeer veel (Nbk), *Aken en Keulen bin niet in iene dag bouwd* alles hoeft niet zo gehaast, men kan nu eenmaal niet alles tegelijk doen (Dfo, Dho, Ld, El, Nbk), *...op iene dag bouwd id.* (Spa), *zo ook Keulen en Aken bin niet op ien dag bouwd* (Np, Op, Pe-Dbi, Sz, Wol, Ste), *...in iene dag bouwd* (Bu, Diz), *Keulen is niet in iene dag bouwd* (Db) en *Keulen en Rome bin niet in iene dag bouwd* (Bu), (gezegd van een stomp mes:) *Gao d'r mit je gat op zitten, ie kun d'r wel op naor Keulen rieden zo stomp is et, vandaar: t Mes is zo stomp, ie kun d'r wel op naor Keulen rieden* (Db, Ma, Np, Ol-Nl, Dho) en *Ie kun d'r wel mit de kont*

op zitten gaon en rie d'r mit naor Keulen (Nw)

Keuls [ka:ls] - Keuls een Keulse pot Een Keulse pot is een grote stienen pot mit twie oren, soms donkerbruun en soms gries mit blauwe feguren (Obk), Zoolte bonen wodden wel bewaerd in een Keulse pot (Wol, Ol-Nl), D'r lag altied een plaankien mit een dikke keie op 'e Keulse pot (Wol), De vrouwluden bin now gek op Keulse potten, om d'r bloempies in te zetten (Db) **Keun.** - afkorting van *Keuninklik*, *Keunings* (het bijbelboek Koningen)

keunig z. *keuning*

keuning (verspr. OS, ZW, Np, p) Ook *koning* (WS, spor. OS), *keunink* (s: oost.), *keunig* (Dhau) de; -s, -en; ...keuninkien ['kã:ntɨ, ...nãɨ /...õ:ã.../...ɨk/'kã:nãx] 1. koning: vorst van een koninkrijk *Hij is de keuning te riek* (Db, Dhau, Dho, Nbk, Ow, j), zo ook 'k *Vule mij de koning te riek* (Spa) en *Disse dag blief ie de keuning te riek* (ba), *Zien haene moet altied keuning krijen* (Op, Np, Ma, Pe-Dbl, Spa, El) 2. (fig.) belangrijkste machtshebber *De lieuw is de keuning van de dieren* (Nbk), bij vergelijking: *De klaant is keuning* (Nbk), soms ook, ter aanduiding van een allesoverheersende positie, in verb. als *Keuning Roegbaord* hier: de winter (ba) 3. koningin van een bijenvolk (bs: Obk) 4. koning in een schaakspel 5. heer in het kaartspel

keuning-stadhouder (l) - koning-stadhouder

keuningin z. *keuninginne*

keuninginne (Ma, Nbk, Obk, Ste, b, bs: Obk) Ook *keuningin* (Dhau, Ld, Ma, Np, Ow, Pe-Dbl), *koningin* (bet. 1: Bdie, Db, El, Np, Obk, Op, Wol), *koninginne* (verspr. WS, spor. OS) de; -n; -gien [kã:nã'gɨn(ə), ...x..., ...ɨ'(g)ɨn(ə)/...õ:ã...] 1. koningin van een koninkrijk, ook gemalin van een koning *Beatrix is tot koninginne kroond* (Sz), *Ze vuult heur as een koninginne* (Dho), bij vgl., inzake een trotse vrouw: *de keuningin van 't dorp* (Ma) 2. koningin van een bijenvolk en soms ook van bep. andere insekten (Dfo, Ma, Pe-Dbl, bs: Obk, Op, Ow) *Een pat van de bijen gong mit de keuninginne, dat wodde dan een nije kelonie* (Ma), *De keuninginne is wat groter utvalen as de*

ere wiefiesbijen en het een langer en spitser aachterlichem (bs)

keuninginnebruid (bs) et [...ɨ'(g)ɨnã...] 1. (zelden gezegd) bijenbroedsel waaruit bijenkoninginnen komen

keuninginnecel (Obk) - koninginnecel

keuninginnedag (Nbk) - koninginnedag

keuninginedoppe (bs: Obk) de; -n; ...doppien [...ɨ'(g)ɨ...] 1. moerdop *een eupen keuninginedoppe* moerdop die nog niet afgesloten is (bs: Obk), waarnaast *sleuten keuninginedoppen* (bs: Obk)

keuninginneknippen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) Ook *moereknippen* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) zw. ww.; onoverg.; het keuninginneknijpt [...'ɨ.../mu:ərəkɨpɨ] 1. half afknippen van één der vleugeltjes van de bevruchte bijenkoningin om het zwermen tegen te gaan

keuninginnelarve z. *keuninginnestoel*

keuninginnemelk (bs: Dfo, Obk) Ook

koninginnemelk (bs: Op) de [...ɨ'(g)ɨ...] 1. koninginnenbrood, nl. voor een bijenkoningin

keuninginnereuster (bs: Dfo, El, Obk, Op) et; -s [...ɨ'(g)ɨ...] 1. bep. rooster aangebracht tussen broed- en honingkamer *Et keuninginnereuster is d'r veur dat de keuninginne niet in de hunnigkaemer kommen kan, want daor moet gien bruid kommen; de ere bijen kun wel deur et reuster, mar et hindert heur wel wat in heur wark* (bs)

keuninginnesap (bs) et [...ɨ'(g)ɨ...] 1. koninginnenbrood, nl. voor een bijenkoningin

keuninginnestoel (bs: Bu, Dfo, Obk) Ook

keuningsstoel (bs: Obk, b: ln), **keuninginnelarve** (bs) de; -en; -tien [...ɨ'(g)ɨ.../'kã:ntɨstu:l, ...nãɨ.../...] 1. lang opgetrokken koninginnecel in een bijenkorf of -kast

keuninginnevoedsel (bs: Obk) et

[...ɨ'(g)ɨ...futsɨ] 1. koninginnenbrood, nl. voor een bijenkoningin *Keuninginnevoedsel moet zo goed wezen, dat ze hiel belangrieke meensken d'r langer mit in 't leven holen kunnen* (bs: Obk)

keuningschop (l) ['k...skop] - koningschap

keuningsdochter (Nbk) Ook **konings-**

dochter (Nbk) - koningsdochter

keuningsgezind (Nbk) - koningsgezind

keuningsgraf (v) - koningsgraf

keuningshuus - keunst

keuningshuus (Nbk) - koningshuis
keuningskiend (Nbk) Ook *koningskiend* (spor.) - koningskind
keuningskroon (spor.) - koningskroon
keuningskwestie (l) - koningskwestie
keuningsmaantel (l) - koningsmantel (fraaie mantel van hermelijn, van een koning)
keuningsmaol (v) - koningsmaal *Een keuningsmaol hadde 't west* (v)
keuningspeer (l) - koningspaar
keuningspere (Dfo, El, Ld, Nbk, Ow) Ook *koningspere* (Np) ['k...] - koningspeer *De keuningspere is lekker sappig, mar kan niet lange duren* (El)
keuningspereboom (Db) de; ...bomen; -pjen ['k...] 1. boom waaraan de koningspeer groeit
keuningsstelling (l) - koningsstelling
keuningsstoel z. *keuninginnestoel*
keuningsveren (Nbk) - koningsveren
keuningszeune (Nbk) Ook *koningszeune* (Nbk) - koningszoon
keunink z. *keuning*
keuninklik (OS, spor. WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook *koninklik* (verspr.), met een hoofdletter indien als titel gebruikt; bn. ['k̄l̄:nɪŋklək, ...əŋ .../'k̄d̄:əŋəŋklək] 1. van de koning, van een koning *et keuninklike peleis, et keuninklike waopen, et Keuninklik Huus, de keuninklike familie, Keuninklike Hooghied, de Keuninklike Marine* 2. koning zijnd *et keuninklike bezuuk* 3. vanwege het (konink)rijk *de Keuninklike Biebeltheek* (l) 4. van de koning uitgaand *een Keuninklik Besluit* 5. als van een koning *Groot en keuninklik stonnen ze te pronken* (v), *een keuninklik maol* (Nbk) 6. in verband met de koningin van een bijenvolk *Dat voeden gebeurt bij elke keuninginne, mit appat keuninklik voedsel* (bs)
keuninkriek (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook *koninkriek* (verspr.) et; -en; -ien ['k...rik] 1. koninkrijk *Wi' hebben een keuninkriek in Nederlaand* (Nbk), ook fig.: *et keuninkriek van God* (b)
keunsien et; keunsies ['k̄l̄:sin] 1. kunstje om iets te bereiken, te doen *Dat is een klein keunsien, ...een koold keunsien* 2. kunstje voor het vermaak *Ik ken een mooi keunsien, za'k et je es zien laoten?* (Nbk), *Die hond kent een peer mooie keunsies*

(Nbk)
keunst de; -en; keunsien [k̄l̄:st] 1. kunst van kunstenaars (het vermogen, de produkten) *Vroeger begreep et gewone volk de keunst niet, en now is de keunst vaeke niet meer te begriepen* (Op), *keunst mit een grote K echte kunst, kunst die men moeilijk vindt i.t.t. 'gewoon' schrijven, schilderen etc.* (Spa) 2. kunstvak, vooral in *beeldende keunsten* en in *keunsten en wetenschappen* 3. het bekwaam in iets zijn *'t Is een keunst aj' zo mooi schilderen kunnen* (Dhau), *Et is een hiele keunst om dat weer veur mekeer te kriegen* (Diz, Obk), *Goed riemen is ok een keunst een hele kunst* (Sun-Ot), *Zo is d'r gien keunst an* (Nbk), *Dat is gien keunst, D'r weren now al hiel wat ni'jmelke koenen, en H. moch daor zien keunsten ok es op vertonen laten zien in hoeverre hij tot e.e.a. in staat was* (vo), *'t Is de keunst om (...)* het oefje is, het handig moeten zijn betreft, zit 'm in (...) (Nbk, vo); *'t Zal mi'j een keunst wezen zo moeilijk is dat nu ook weer niet* (Nbk), *Daor is gien keunst an* het is gemakkelijk (Ma), *'t Is gien keunst om iene te bekletsen een kleinigheid* (Dho), *Die is mit de keunst geboren* (Dfo), *de keunst verstaon* (j), *Dat is krek de keunst, Zwatte keunst of zo wat henne?* toverij e.d. (b) 4. de bijzondere wijze waarop men iets tot stand brengt *iene de keunst ofkieken* (Nbk), *uut de keunst prima, perfekt* (Dfo, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol), *Da's mit keunst en vliegwerk in mekeer zet haastig en niet erg degelijk* (Spa, Nbk) 5. frats, gekke gril, rare grap *'t Bin keunsten van een oold meenske moej' mar daenken, slao d'r mar gien acht op* (v), *Nee, K., al die ni'je keunsten, ik moet d'r niks van hebben* (b), *Die had etzelde keunsien perbeerd te flikken* (v), *'t Is iene mit rere keunsten* (Diz, Dfo), *Hool now mar op mit jow keunsten, daor kommen we niet veerder mit* (Obk), *Wat hej' toch vremde keunsten* rare streken, eigenaardige fratsen (Ste), *Jim moe'n gien raere keunsten uuthaelen, heur jonges!* (Ma, Op), (vragend, maar veelal dreigend:) *Wat bin dat veur keunsten!, Dat bin de keunsten van him 't zijn zijn rare streken* (Np) 6. kunst i.t.t. uit de natuur, door de natuur voortgebracht *Dat is niet echt, dat is keunst* (Nbk) * *Hebben is hebben, en*

kriegen is de keunst (Nbk), *Gauw en goed is de keunst* d.i.: gaat niet gemakkelijk samen (Nbk, Op), *...een keunst* (Nbk), *Kieken kost niks, mar kriegen is de keunst* (Nbk)

keunst- en vliegwerk (verspr.) - kunst en vliegwerk

keunstaarm de; -s; -pien ['k...] 1. kunstarm

keunstakedemie - kunstakademie

keunstangelegenheden (l) - kunstangelegenheden

keunstantikwariaot (l) - kunstantiquariaat

keunstbeleid (l) - kunstbeleid

keunstbezit - kunstbezit, voornamelijk in *Eupenbaor Keunstbezit*

keunstabien (Nbk) ['k...] - kunstbeen

keunstbloeme (Db, El) - kunstbloem

keunstabotter - kunstboter, margarine

keunstei (Db, Nbk, Ste) - kalkei: nl. als nestei gebruikt

keunstemaeker (Nbk, Np, Obk, Wol) - kunstenmaker: grappenmaker, aansteller

keunstemaekeri'je (Nbk, b) de [...'rɪjə] 1. aanstellerij, het maken van rare grappen *Van mien keunstemaekeri'je bin 'k wel zowat genezen* (b)

keunstener de; -s ['kã:stənər] 1. kunstenaar

keunstenersbestaon (l) - kunstenaarsbestaan

keunstenerschop (l) - kunstenaarschap

keunstenersdörp (l) - kunstenaarsdorp

keunstenersfamilie (l) - kunstenaarsfamilie

keunstenershaand (l) - kunstenaarshand

keunstenerskring (l) - kunstenaarskring

keunstenersleven (l) - kunstenaarsleven

keunstgalerij (l) - kunstgalerij

keunstgebit et; -ten; -tien ['kã:stxəbit] 1. kunstgebit

keunstgeschiedenis (spor.) - kunstgeschiedenis (bep. vak)

keunstgevuul (l) - kunstgevoel

keunstgreep - kunstgreep: geïmproviseerde handeling *Hi'j mos wel een peer keunstgrepen bedanken om et d'r deur te drokken in de vergadering* (Nbk)

keunstgrös (Nbk) Ook *keunstgrus* (Op) - kunstgras

keunstgrus z. *keunstgrös*

keunsthandel (spor., l) - kunsthandel

keunsthändler (l) - kunsthandelaar

keunsthätte (Nbk) et; -n; ...hättien ['k...]

1. kunstmatig hart, kunsthart

keunstheupe (l) - kunstheup

keunsthistorie (l) - kunsthistorie

keunsthistorikus (l) ['...histo:erikəs] - kunsthistoricus

keunsthistorisch (l) - kunsthistorisch

keunsthoning z. *keunsthunning*

keunsthunning (Nbk) Ook *keunsthoning* (Sz) - kunsthoning

keunsties - kunstijs

keunstiesbaene - kunstijsbaan

keunstig bn.; -er, -st ['kã:nstəx] 1. op kunstige wijze gemaakt *Et was keunstig naomaekt* (v), *een keunstig stokkien wark* (Nbk) 2. (bn.) knap werkend, goed zijnd in bep. vaardigheden (Db, Diz, j) *Die man is hiel keunstig* (Db), *een keunstige smid* (j), *D'r was een keunstige leeuw in 't circus* (Diz) 3. vaardigheid, knapheid vereisend (j) *een keunstig ambacht* (j)

keunstkelder (Np) Ook *keunstkelder* (Nbk) - kunstkalender

keunstkelder z. *keunstkelder*

keunstkenner (spor.) - kunstkenner

keunstkoe (Sz) - kunstkoe

keunstkollektie (spor.) - kunstkollektie

keunstkoper (l) - kunstkoper

keunstkring (l) - kunstkring

keunstleer - kunstleer (o.m. uit skai)

keunstleren ['k...lɪ:ərən] - kunstleren

keunstliefhebber (spor.) - kunstliefhebber

keunstlocht (Nbk) Ook *keunstlucht* (Spa) et ['k...] 1. kunstlicht

keunstlonge (spor.) - kunstlong

keunstlucht z. *keunstlocht*

keunstmanifestaasje (spor.) ['kã:stmanifə:stə:əsɪ] - kunstmanifestatie

keunstmaone (Nbk, Ld) - kunstmaan (satelliet)

keunstmaotig [...'mɔ:ətəx] - kunstmatig: niet volgens een natuurlijk proces *Et Stellingwarfs moen we praoten blieven, anders verdwient et, mar om al die oolde gebruiken keunstmaotig in staand te hollen, dat zie 'k niet zitten* (Nbk)

keunstmark (spor.) - kunstmarkt (openbare verkoop of plaats daarvan)

keunstmarmar (spor.) - kunstmarmar

keunstmes z. *keunstmest*

keunstmesse z. *keunstmest*

keunstmest Ook *keunstmes* (El, Ma, Nbk, Np, Ow, Ste), *keunstmesse* (Spa, Sz) -

keunstmeststruier - keuperbeslag

kunstmest
keunstmeststruier (Nbk) ['...strœjɾ] - kunstmeststroomer
keunstmoeder (El, Np, Obk) de; -s; -tien ['k...mudɾ] 1. kunstmoeder *Vroeger fokten we de kleine piekies op in een keunstmoe*der (El), *De piekies zitten om de keunstmoe*der te *sjirpen* (Np)
keunstniere (spor.) - kunstnier
keunstnijverhied (l) [kã:st'nejwɾhit, ...vɾ...] - kunstnijverheid
keunstnijverhiedsonderwies (l) - kunstnijverheidsonderwies
keunstnijverhiedsschoele (l) - kunstnijverheidsschool
keunstoge - kunstoog: glazen oog
keunstonderwies (l) - kunstonderwies
keunstopleiding (spor.) - kunstopleiding
keunstraot (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) [kã:stro:ət] - kunstraat
keunstrebriek (spor.) - kunstrubriek
keunstredakteur (l) - kunstredakteur
keunstredaktie (l) - kunstredaktie
keunstreden (Nbk) Ook **keunstscheuvel** (Ow) [kã:stri:dn̩/...ska:w̩, ...v̩] - kunstschaats
keunstreize (spor.) - kunstreis: om in andere streken, landen kunst te bestuderen
keunstrieden - kunstrijden
keunstrieder - kunstrijder (inzake schaatsen)
keunstscheuvel z. *keunstreden*
keunstschilder - kunstschilder
keunstmid (spor.) - kunstmid
keunstsnij (spor.) - kunstsneeuw
keunstsprokien (l) - kunstsprookje
keunststof I de; -fen ['k...] 1. kunststof
keunststof II bn. - kunststof
keunststok (Nbk, Np) [kã:stok] - kunststuk 't *Is een hiel keunststok om dat zo veur mekeer te kriegen* (Nbk)
keunsttane - kunsttand
keunsttentoonstelling - kunsttentoonstelling
keunsttiedschrift (l) - kunstitjdschrift
keunsttoer (Nbk) [k...] - kunsttoer *Et is een keunsttoer om zoks veur mekeer te kriegen* (Nbk)
keunstuutlien (spor.) [k...ytli:n̩] - kunstuitleen
keunstveiling (spor.) - kunstveiling
keunstverkope (l) - kunstverkoop
keunstverlochting (Nbk) - kunstver-

lichting
keunstverzaemeling (l) - kunstverzameling
keunstveurwarp (l) - kunstvoorwerp
keunstvezel (spor.) [k...fi:z̩] - kunstvezel
keunstvliege (Nbk, Spa) - kunstvlieg
keunstvoeding (spor.) - kunstvoeding
keunstvorm (l) - kunstvorm
keunstwark (spor.) - kunstwerk: kunstprodukt *In alle dörpen van Oost-Stellingwarf kriegen ze ien of aander keunstwark, mar hier hadden ze liever de schoele hullen!* (Nbk)
keunstweide - kunstweide
keunstwereld (spor.) - kunstwereld
keunswinkel (l) - kunswinkel
keunstziede (spor.) [k...sida] - kunstzijde
keunstzieden (spor.) [k...sidn̩] - kunstzijden
keunstzinnig (spor.) [...sɪnɔx] - kunstzinnig
keunstzwaarm (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -s, -en; -pien, -tien (Dfo) [k...] 1. kunstzwerm *De keunstzwaarm maekt de iemker zels, deur de keuninginne mit een tal bi'jen van dat volk appat te zetten; bi'j et kaastiem-keren kan dat in een zesraemskaste gebeuren* (bs)
keuper et ['ka:pɾ] 1. bep. metaal: koper *Die emmer is van keuper* (Nt), *Echt keuper is nogal priezig* (Ol-Nl), *Bi'j een keunstige smid had hi'j een mooi uuthangbod maeken laoten in rood en geel keuper* (j), *Vroeger maekten ze pompen van rood of geel keuper* (Pe-Dbl) 2. koperwerk 't *Keuper moet neudig poetst wodden* (Dho, Ow) 3. kopersgeld (Nbk) 'k *Heb allienig nog mar keuper in de beurs* (Nbk), *Et keuper is op* (Nbk)
Keuper-drok-draank-schrieversplein (Ow, b) et ['ka:pɾdrogdrã:ŋk'skri:wɾs plɛjn] 1. benaming van het plein bij het gemeentehuis in *Oosterwoolde*, waarin het gemeentehuis, de naburige drukkerij (thans elders gevestigd), een (voormalige) ho-recagelegenheid en een (voormalige) koperslagerij zijn aangeduid
keuperachtig (spor.) - koperachtig
keuperbeslag ['ka:pɾbɔslax] - koperbeslag *een kammenetslae mit keuperbeslag* (Dfo), *keuperbeslag op deuren* (Nbk), *De bi'je-körvemaekers hebben een vlechtnaalde; daor maekte de smid as versiering een*

bijekörf op, mit keuperbeslag (Obk)

keuperbewarking (l) - koperbewerking

keuperblaozer (Op) - koperblazer

keuperdraod et: als stofnaam, de (voorwerpsnaam); -en; ...draotien ['kɑ:pʁdɔ:ət]

1. koperdraad of stuk daarvan *Vroeger deden ze de jonge varkens in plaats van een kramme op 'e neuze, een keuperdraod deur de neuze (dat wodt dan opdri'jd, dan gaon ze niet wrotten)* (Sz)

keuperen bn.; attr. ['kɑ:pʁŋ] **1.** van koper *een keuperen aeker* (Wol), *een mooie keuperen pot* (Spa), *keuperen ketels* (Nbk), *keuperen pompen* (Nbk) **2.** in *een keuperen brulloft* (spor.)

keupergebrek - kopergebrek, bijv. in de grond (vo)

keupergeld - kopergeld

keuperglaans de ['k...] **1.** koperglans

keupergoed (Diz, Nbk, Op, Ow, Spa) - kopergoed *Et keupergoed blonk d'r over* (Diz), *keupergoed schoeren* (Ow)

keupergravure (Op) - kopergravure (afdruk)

keupergruun (verspr.) - kopergroen: koperroest *De keuperen ketel is hielemaole vies van et keupergruun* (Bu)

keuperig (Bu, Nbk, Np) ['kɑ:pəɾəx, 'kɑ:pʁəx] **1.** koperachtig *'t Eten smaekt keuperig*: met de gedachte aan het feit dat het duur is (Bu, Nbk)

keuperindustrie (l) - koperindustrie

keuperkleur - koperkleur

keuperkleurig (Nbk) ['k...] - koperkleurig

keuperlaampe (Db) de; -n; ...laampien ['k...] **1.** koperen lamp

keuperlappe Ook *koperlap* (Sz) de; -n; ...lappien ['k...] **1.** muntstuk van één cent (in onbruik gerakend) *Hi'j zit waarm in de keuperlappen* heeft veel geld (Dfo)

keuperpoets (verspr.) ['k...] - koperpoets

keuperpoetsen (Nbk, Np, Nw, Op) zw. ww.; onoverg.; keuperpoetste, het keuperpoetst ['kɑ:pʁputsŋ] **1.** poetsen van koperen voorwerpen, met name die voorkomen in het woongedeelte *keuperpoetsen tot et glom* (Nw)

keuperslaeger Ook *keuperslager* (WH, Wol) de; -s; -tien ['kɑ:pʁslē:gr/...a:...] **1.** koperslager *de keuperslaeger van Oosterwoolde* (Ow), *We hebben de keuperslaeger bij de pompe had* (Np)

keuperslaegeri'je (Nbk) [...'rɪjə] - koper-

slagerij

keuperslager z. *keuperslaeger*

keuperslaghaemer (Mun, Obk) de; -s; -tien ['k...slaghē:mp] **1.** speciale hamer met ronde kop gebruikt door de koperslager

keupersmid (l) - kopersmid (bep. ambachtsman)

keupersnee (Op) de; ...sneden; ...snegien ['k...sni:] **1.** kopergravure

keupersnute (verspr. OS, Dho, Np, Ol-Nl, Spa, Wol) de; -n; ...snutien ['k...snytə] **1.** lichte of evt. enigszins donkere snuit van een (donker)bruin of bijna zwart paard (Db, Dhau, El, Ma, Np, Ol-Nl, Spa, Wol) *Dat voel het een mooi keupersnutien* (Db) **2.** (donker)bruin paard met lichte(re) snuit, ook wel gezegd van een bruin paard met zwarte snuit (Dfo, Dho, Nbk, Ol-Nl, Ow) *Daor hej' een keupersnute* (Ow)

keupersnutevoel (Ow) et; ...volen; -tien ['k...] **1.** veulen met een *keupersnute*, z. aldaar *Die keupersnutevolen die kwammen weer, dat arft nao!* er werden weer veulens van dat type geboren: dat kenmerk is erfelijk (Ow)

keuperstok (Ow) et; -ken ['k...] **1.** koperstuk

keupersulfaat (vo) - kopersulfaat

keuperwaark z. *keuperwark*

keuperwark (verspr.) Ook *keuperwaark* (ZW, Ld, Wol), *keuperwerk* (Sz) - koperwerk *Et tuug dat bruukt wodde bij' een koets was mit keuperwark, dat oppoetst wodden mos* (Dfo)

keuperwerk z. *keuperwark*

keuperwiek z. *keuperwieke*

keuperwieke (Bu) Ook *keuperwiek* (Bu, Np) ['kɑ:pʁwik(ə)] - koperwiek

keur de; -en [kɑ:ər] **1.** het kiezen, keuren *Neem mar even op keur mit nl.* om nader te onderzoeken of het de juiste keus betreft (Ste), *Zo maekt een Drent uut disse tied/Mit volksverhael en keur (...)/Mit sneupen hier en pluzen daor/Een speurtocht Drente deur* (b) **2.** verscheidenheid om uit te kiezen *D'r was heel wat keur in al die gaorens* (Pe-Db), *D'r lag helemaol gien keur in de winkel* (Spa), *In die winkel is keur genoeg* (Wol), *We bin te laete naor de uutverkoop gaon, de keur was d'r wat uut* (Db, Dhau), *D'r was niet vule keur meer* (El), *Ie willen toch een betien keur hebben veur die centen* voor zoveel geld verwacht

keuren - keurkollektie

je toch dat je uit een behoorlijke verscheidenheid kunt kiezen (Nbk) 3. keuzemogelijkheid, de gelegenheid om te kiezen (*de*) eerste keur hebben de mogelijkheid hebben als eerste een keus te maken, nl. uit artikelen voor de verkoop, uit medewerkers die men nodig heeft e.d. (Ma, Np, Nt, Ol-Nl): *Ie hebben de eerste keur bij dat nust jonge honnen* (Np), zo ook *eerste keur hebben argens op* (Ow), *De eerste keur is d'r uut* het mooiste, het beste (dat er eerst te krijgen was) (Ow) 4. graad in kwaliteit *De boeren kregen vroeger bij de oflevering van botter eerste of tweede keur* (Op, Pe-Db), *...eerste, tweede of derde keur* (Sz), *de melk in de eerste keur hebben z'n melk* (alleen maar) in de beste klasse hebben (Bdie) 5. in te kust en te keur

keuren zw. ww.; overg., onoverg.; keurde, het keurd ['kɑ:ərn] 1. (overg.) onderzoeken of iets aan de gestelde eisen voldoet *De inspekteur keurt de koenen veur 't stamboek* nl.: om evt. tot het stamboek te worden toegelaten (Dfo), *Hi'j is keurd veur militaire dienst* (Nbk), *...veur de sport* (Nbk), *films keuren* (l), *et keuren van de melk* d.i. naar kwaliteitseisen volgens een bep. indeling naar nivo's (Bdie), *Oonze knien wodde keurd deur de keurmeester* (Nt), *Op de fokdag mos d'r veul keurd wodden* (Ld), *Ie kun weer hennegaon te keuren, en dan slat de mere of* [met de achterpoten afweren, afslaan] *as hi'j drachtig wodt; eers is hi'j weer willig* (Nbk) 2. door te proeven nagaan of iets goed smaakt *Op 'e mark kuj' wel es een stokkien keze keuren* (Ol-Nl), *Bij 't eten wodde wel zegd: Ik moet et even keuren as d'r ok nog van 't ien of 't aandere bij moet'* (Obk), vandaar *De soep is klaor, wij' even keuren?* (Wol, Diz), *Ie moe'n mar es keuren, 't smaekt goed* (Dho), *Wij' even keuren as d'r suker genoeg in zit?* (Nbk), *de wien even keuren* (Dhau) 3. een beoordeling geven of doen geven naar fraaiheid, nivo *Bij de optocht van versierde waegens komt de kemmissie keuren* (Db), *Ze keuren aorig streng!* (El) * *Feberwaori keurt je en meert nemt je* in februari wordt men ziek en is het verloop slecht, dan sterft men in maart (Nw)

keurig I bn.; -er, -st ['kɑ:əreχ] 1. netjes

voor de dag komend, zorg bestedend aan, smaakvol *Die staot d'r altied keurig op* (Bu), *Ze is altied keurig in de kleren* (Nbk), *keurige meensken* (Nbk), *een keurige huusholing* (Nbk), *et keurige, fleurige klie* (ba) 2. van hoge kwaliteit, zeer verzorgd, erg fraai *Heur wark is altied keurig* (Nbk), *een keurig pak keurig* II bw. 1. op keurige wijze *Ze het de schure keurig opruumd* (Nbk) 2. in hoge mate net, voor elkaar *Ze hebben de boel keurig veur mekeur* (Nbk), *Et is d'r allemaole keurig netties* (Nbk)

keurige z. keuring

keuring Ook **keurige** (Ste) de; -s, -en ['kɑ:ərn]/...rəgə] 1. keuring: het keuren of gekeurd worden *Doe die jonge veur de keuring kwam, bleek et dat hi'j een klein gebrek had* (Obk), *De jonges moe'n veur de keuring van de dienst* (Diz), *Et peerd was boven de keuring was aftands* (Nt) 2. gelegenheid waarop men een keuring in bet. l uitvoert, plaats waar men aldus keurt *We bin mit et peerd naor de keuring west* d.i. de paardenkeuring (El), *Ik gao ieder jaor mit mien auto naor de keuring* de verplichte autokeuring (Op), *Hi'j was mit een koe naor de keuring* naar de veekeuring (Nt)

keuringsbewies (l) - keuringsbewijs **keuringsbriefien** (Ste) et; ...briefies ['k...] 1. briefje met de goedkeuring inzake bep. gewassen

keuringsdienst (Db) ['k...] - keuringsdienst

keuringsdokter (spor.) - keuringsarts

keuringseis (l) - keuringseis

keuringsgeld (Db) et ['k...] 1. geld dat men voor de uitvoering van een keuring verschuldigd is

keuring skaorte (Ste) de; -n ['k...] 1. oproepkaart voor de militaire dienst

keuringskemmissie (l) - keuringskommissie

keuringsterrein (Ld, Nbk) et; -en ['k...] 1. terrein waarop men een fokdag houdt (Ld) of een keuring anderszins (Nbk)

keurklasse (Obk, Ol-Nl) de; -n ['kɑ:ərn klasə] 1. klasse waarin men op een zuivel-fabriek de boter en kaas indeelt naar gelang de kwaliteit (Obk) 2. topkwaliteit (Ol-Nl)

keurkollektie (Spa) de; -s ['k...] 1. flinke

kollektie goede of fraaie artikelen waaruit men kan kiezen

keurkorps (Sz) ['k...] - keurkorps (van soldaten)

keurlekaal (Obk) et; ...lekalen; -tien ['k...]

1. bep. lokaal waar maten en gewichten werden geijkt

keurloon (Ma, Obk, Ol-Nl, Op) - keurloon *Ie moe'n keurloon geven bij 't slaachten* (Obk, Ma)

keurmark (Db, Op) ['k...] - keurmerk

keurmeester Ook *keurmister* (Bdie) de;

-s; -tien ['k.../...m1stɹ] 1. keurmeester, ook:

jurylid, met name bij schaatsen op de korte baan, bij wedstrijden op (volks)feesten,

knienekeurings e.d. *As wij vroeger een varken slaachten, mos de keurmeester*

eerst kommen te keuren of et wel goed was

nl. in verband met de volksgezondheid

(Ow, Dhau), *Oonze knien wodde keurd*

deur de keurmeester (Nt), *S. was hier*

altied keurmeester bij et hadrieden (Nbk)

keurmister z. *keurmeester*

keursbaand (Np) ['ka:əɹzbā:nt] -

keursband, nl. band tegen rok of broek

keurslachter (Bdie) - keurslager

keurstempel (Bdie, Op) - keurstempel

keurtaofel (Nt) de; -s ['k...] 1. tafel

waarop men konijnen en kippen zet om ze te keuren

keurtroepen (Sz) ['k...] - keurkorpsen

(van soldaten)

keurvorst (l) - keurvorst

keus z. *keuze*

keusien (Dfo) et; keusies ['ka:sin] 1.

kleine verwonding

keutel de; -s; -tien ['ka:t] 1. keutel:

rondachtig stuk drek van mens of dier *Van*

huj en schoon waeter schieten de jaorigen

vaeke een hadde keutel (Op), *Hi'j kan*

altied min van de keutel kommen hij heeft

bep. geen vlotte stoelgang (Dfo), zo ook *Ik*

kon vandaage mar min van de keutel

kommen (Nt) en *Hi'j kan de keutel niet*

kwiet (Diz), *Die lopt asof hi'j de keutel*

niet kwiet kan (Ow), *veur de keutel te duur*

wezen niets voorstellen, onbeduidend zijn

(Wol), *de keutel bij 't schone aende*

hebben het bij het rechte eind hebben, het

goed zien (Bdie, Op, Sz), *...pakken* (Dhau),

Daor hej' de keutel bij et schone aende nu

heb je het bij het rechte eind (Np, Nw, Ow), ook schertsend gevolgd door *...en 't*

smerige in de bek (Db), *Daor pik ie de*

keutel daar doe je een pientere, handige

zet, je hebt het bij het rechte eind (Np), *Et*

blinkt as een keutel in de maoneschien

(Dhau, Np, Obk), *Et glimt...* (Np) 2.

(vooral van een kind) klein iemand (Dfo,

Nbk, Sz) *Och, wat is dat een klein*

keuteltien (Sz) 3. iemand die niet opschiet,

met name in z'n werk (Diz, Ma, Np) *'t Is*

wat een keutel, hi'j kan d'r niet deur

kommen (Ma), *'t Is me zoe'n Jan Keutel*

(Diz), *Wat een keutel in 't wark!* (Ma) 4.

niet geheel ronde knikker (Diz, Mun) *Hi'j*

maekte zels knickers, mar de meersten

waeren keutels (Diz), *Die mag niet*

mitdoen, die keutel telt niet (Mun) 5.

sigaar, in *een keutel in de bek hebben* een

sigaar in z'n mond hebben (Ld) * *Keutel,*

wie het je scheten! gezegd van iemand die

men niet ziet zitten omdat hij eigenwijs is

of opschept terwijl hij daartoe geen reden

heeft (Diz, Nt, Obk, Ow, Spa), soms

gevolgd door *...Eigien wie het jow legd* id.

(Obk), *Aj' knienen hebben hej' ok keutels*

bij alle goeie dingen die men heeft zijn

ook wel kleine tekortkomingen, vervelende

bijkomstigheden (Obk, Pe-Dbl, Spa), *Akke*

mos kakken en 't wol niet zakken/Ze haalde

de sleutel en dri'jde de keutel/En in iene

menuut was alles d'r uut (Sz)

keutelbroek (Diz) de; -en; -ien ['k...] 1.

iemand die niet opschiet

keutelderi'je (Ste) de; -n [ka:t|dø'rtjə] 1.

het steeds maar niet kunnen opschieten

door lastige bijkomstigheden *Wat een*

keutelderi'je, et wil niet opschieten (Ste), *We*

zollen wat mar we kregen verlet, we

konnen mar niet opschieten, hē wat een

keutelderi'je (Ste)

keuteldoem (Nbk) ['ka:t|dum], in

(schertsend inzake een oude man:) *Pake*

proem, die keuteldoem (Nbk)

keutelen Ook *keuteren* (bet. 4: Bdie) zw.

ww.; onoverg.; keutelde, is keuteld

['ka:t|n] 1. uitwerpselen laten vallen (Db,

Dfo, Diz, Dho, Nbk, Np, Obk, Ow) *Die*

geit keutelde et hiele pad over (Obk, Db),

Een schaop keutelt altied an (Ow), *De*

knienen keutelen altied in dezelve hoeke

(Diz), *Moej' keutelen, mien jonge?* een

grote boodschap doen (Np) (van een

mestwagen waar voortdurend mest af valt:) *Die*

keutelgat - keusterstee

(Nbk) 2. vallen: veelal buiteland, tuimelend *Hi'j keutelde van de waegen* (b: ln) ...*mooi de sloot in* (Ow), *Niet van de trappe keutelen!* (Db), *Hi'j keutelde bi'j de hoogte daele* (Nbk), *Hi'j keutelde d'r henne* (Nbk), *Stel dat hi'j d'r in keutelt* (Db) 3. rollend gaan (Dfo) *Die knikker keutelde niet zo goed, die was niet rond* (Dfo) 4. dralen, treuzelen, voortdurend met kleinigheden, onbelangrijke dingen bezig zijn zonder op te schieten (Bdie, Diz, Mun, Op, Pe-Dbl, Ste, Wol, vo) *Loop toch niet zo te keutelen* (Diz, Wol), *Stao toch niet zo...* (Pe-Dbl, Ste), *Zit niet zo... schiet op!* (Mun), *Hi'j keutelt mar wat* (Diz), ...*mar wat an* (Pe-Dbl) 5. lopen (vo) *H. keutelde d'r achter an* liep er achteraan (vo)

keutelgat (Ste) et; ...gatten; -tien ['k...] 1. iemand die niet opschiet

keutelhaaie (n) de; -n ['k...ha:ja] 1. knocier

keutelhaene (Op) de; -n; ...haentien ['k...] 1. iemand die niet opschiet

keutelhannes (Np) de; -en; -ien ['k...hanas] 1. iemand die niet opschiet

keutelhemmelen (Ow) zw. ww.; onoverg.; keutelhemmelde, het keutelhemmeld ['k...hem|n] 1. kleine klusjes doen door een oudere man op een boerderij *De zeune dot now alle gewone wark, zien heit is now en dan nog wat an 't keutelhemmelen* (Ow)

keutelig (Dho) bn.; -er, -st ['ka:tjæx, ...tæləx] 1. onbenullig, benauwd, kinderachtig *Doe toch niet zo keutelig* (Dho)

keutelkont (Db, Diz, Ma, Nbk, Wol) Ook **keutelkonte** (Bdie, Mun, Ol-Nl, Op, Ste) de; -en; -tien ['k...] 1. iemand die niet opschiet

keutelkonte z. **keutelkont**

keutelkouse (Dho) de; -n; ...kousien ['k...] 1. iemand die niet opschiet

keutelpaere z. **keutelpere**

keutelpere (Bdie, Dho, El, Ld, Np, Pe-Dbl) Ook **keutelpaere** (Ste) de; -n; ...peertien ['k...] 1. bep. soort peer (klein, langwerpig) *Keutelperen zitten in trossies an de boom* (Ld)

keutelpereboom (Np) de; ...bomen; -pien ['k...] 1. boom waaraan de **keutelpere** groeit, z. *aldaar*

keuteltoppe (Pe-Dbl) de; -n; ...toppien ['k...tɔpə] 1. hetz. als **peerdepolle**, z. *aldaar*

keutelvanger (Nbk) de; -s; -tien ['ka:t|fanj] 1. bep. soort broek: pofbroek

keuter (Op) de; -s; -tien ['ka:tj] 1. keuterboer

keuterboer ['ka:tjbu:ər] - keuterboer *Een keuterboer had vaeke gien peerd mar wel drie of vier koenen, en hi'j was daegs op 'e dagure* (Op, Ma), ...*en haelde et huj in mit de dreegstokken* (Nbk) ...*had soms wel een kedde, was d'r arbeider of melkrieder bi'j en had een bunder of wat nl. 2 à 5 ha* (Ste, Obk), *Vader was keuterboer en werkte samen mit een boer; dan had hi'j miteen een peerd veur zien werk* (Sz) *Keuterboerties hadden hier meerstal wat ribben tussen de trekgatten, daor leupen dan zien paer koegies; barms mi'jen deuden ze ok altieden; vaeke warkten ze overdag bi'j de boer of in de vene, en de vrouwluden en kiender mossen ok mithelpen* (Mun)

keuterboerderi'je (Bdie, Db, Np) ['k...] - keuterij

keuterderi'jgien z. **keuteri'je**

keuteren (Bdie) zw. ww.; onoverg.; keuterde, het keuterd ['ka:tʃn] 1. het boerenbedrijf uitoefenen op een keuterij 2. z. **keutelen**

keuteri'je (Dhau, Mun, Np, b) Ook **keuterderi'jgien** (Sz) ['ka:tə'rija (Dhau, b), ...ɛja (Mun, Np)/...tʃdə'rejgin] - (veelal verkl.) keuterij *'t Is gien groot spul, et is mar een keuteri'jgien* (Dhau), *J.B. het daor achter 't kanaal een keuteri'jgien* (Mun), *Want 't gemack van 't keuteri'jgien was de laeste tied niet best* (b)

keuterpolle (El) de; -n; -gien ['k...] 1. kleine boerderij: keuterij

keuters (verspr.) bn. ['ka:tʃs], in *stappen as een keuturse haene* trots, met een verheven houding lopen, *lopen as...* (Bu, Dho, Diz, Nbk, Ow, b), *Hi'j stap as een keuturse haene mit stront tussen de ti'jen gezegd van iemand die eigenwijs en voorzichtig loopt* (Wol), ...*an de ti'jen* id. (Nbk, Ste)

keuterspullegien (Dho, Diz, Ol-Nl) et; ...spullegies ['k...] 1. kleine boerderij: keuterij *'t Is mar een keuterspullegien* (Dho)

keusterstee (Bu, Dfo, Ow, Pe-Dbl) et; ...stegies ['ka:tʃstu:] 1. (veelal verkl.) kleine boerderij: keuterij

keuve (Dhau, Ow) Ook *kuve* (Dfo), *kubben* (mv.: b: lm) de; -n ['kɑ:wə, ...və/'ky:...'kɑbɪ] **1.** elk der plankjes die onder de poten van paarden kwamen en met riemen werden vastgemaakt, nl. om wegzakken in het veen te voorkomen, ook: een soort schoen van stro met dezelfde functie *Veur 't wegzakken in 't vene, kregen de peerden bij oons keuven onder* (Dhau)

keuvelen zw. ww.; onoverg.; keuvelde, het keuveld ['kɑ:w|n/...v...] **1.** keuvelen *We hebben een posien bij mekeer zeten te keuvelen* (Dhau), *Daor kommen ze an keuvelen* keuvelend komen ze hier naar toe (Dho), ook van kinderen die rustig en genoeglijk bij elkaar zitten te praten: *Wat kun ze toch mooi keuvelen, niet!* (Nbk) **2.** (van kleine kinderen) gaan praten, zich in zinnetsjes uiten, hoewel soms moeilijk verstaanbaar (Diz, El, Ow, Wol) *Dat kiend kan al aorig keuvelen* (Diz)

keuze Ook *keus* (spor.) de; -n, -s ['kɑ:zə] **1.** het kiezen *vrij wezen in je keuze* (Nbk), *argens een keuze uut maeken moeten, naor keuze* (spor.) **2.** mogelijkheid om te kiezen, de keuze hebben *gien aandere keuze hebben* (Nbk), *iene de keuze laoten* (Nbk) **3.** dat waarvoor iemand kiest *Et het zien eigen keuze west, hij het niet anders wild* (Nbk), *Mien keuze is d'r niet bij' er is niet een exemplaar bij dat ik zou willen hebben* (Nbk)

keuzemeugelikhied (l) ['k...] - keuzemogelijkheid

keuzepakket (l) et; -en; -tien ['k...] **1.** keuzepakket

keuzevak (verspr.) - keuzevak

kever de; -s; -tien ['kɪ:wɪ, ...v...] **1.** bep. insect: kever **2.** ouder, indertijd zeer bekend en gangbaar type auto van het merk Volkswagen **3.** onbeschofte vent, onuitstaanbare, erg vervelende kerel, evt. ook wel gezegd van een lastig dier, bijv. van een koe (Bdie, Dho, Ma, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Ste) *Wat is dat een kever van een kerel!* (Nt, Ol-Nl), *Ie bin een vervelende kever, dat wil ik joe wel es evenpies zeggen* (Mun) **4.** domkop, sufferd (b, Ol-Nl) *een kever in de mist* sufferd, wazig iemand (Ol-Nl)

keveren (Dhau) onbep. w. ['kɪ:wɪɪ], in *keveren gaon* gaan slapen

keverjaor (spor.) - keverjaar

keverorchis (l) - keverorchis

kevet z. *kevot*

kevot (Bdie, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa) Ook *koevot* (Dfo, Ol-Nl), *koevet* (Bu, Ow, Sz), *kevet* (Db, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, Wol) et; -ten; -tien [kə'fət/ku'fət/ku'fet, ...t/kə'fet, ...t] **1.** enveloppe (voor brieven) *'k Hebbe de brief in et kevot daon* (Wol), *Doe d'r een kevot ommehenne* (Nbk), *Mit trillende vingers scheurt R. et kevot eupen* (v), *Bij brulloften geven ze wel es een kevot mit inhoold* (Obk)

keyboard (verspr.) - keyboard: bep. muziekinstrument

kezak (verspr.) Ook *kozak* (spor.) de; -ken; -kien [kə'sak/ko(:ə)'s...] **1.** (veelal mv.) kozak: ruiter uit het Russische leger, eerder ook: bep. Nederlandse bereden militair *'t Was zwat van de meensken; en daor deur krongen de kozakken en de waegens* (s: oost.)

keze de; -n; kesien ['kɪ:sɪn] **1.** (verz.) bep. zuivelprodukt: kaas *keze maeken, jonge keze, belegen keze, vette keze, maegere keze, Zwitsere keze, een stokkien keze op 't brood* (Ste), *een broggien mit keze een boterham met kaas* (Ma), *keze rieven raspen* (Np, Nw), *Aj' op et roggebrood een plakkien keze doen en daor een bakke bovenop, dan hej' een bakkebrogge* (Dfo), *Geef mi' es een hompien keze!* (Wol), *Mit de waarmte schimmelt de keze zomar* (Np), *Et schippod keze kostte doe bij' de twintig gulden* (p), *je de keze niet van et brood eten laoten, ...vreten laoten* id. (Sun-Ot), *argens gien keze van eten hebben* (Ow, Pe-Dbl, Spa) **2.** platte of ronde hoeveelheid kaas met korst voor de verkoop *een Edammer keze * Aj' hier botter op 't brood hebben, moej' niet om de keze naor 't butenlaand gaon* waarom zou men het elders zoeken als het leven in de eigen omgeving redelijk goed is (Bdie) **kezeachtig** - kaasachtig: op kaas gelijkend **kezebak** (Bdie, Ste) ['k...] - kaasbak **kezebloeme** (fp) de; -n; ...bloempien ['k...] **1.** kaasjeskruid

kezeboer (Wol) ['k...] - kaasboer: verkoper, venter van kaas

kezeboerderi'je (spor.) - kaasboerderij

kezebore ['k...] - kaasboer *Een kezebore*

kezebriefien - kezevat

bruken ze om moonsters uut de keze te haelen (Nbk)

kezebriefien (Np) et; ...briefies ['kɪ:zəbrɪfɪn] **1.** briefje van de zuivelfabriek waarop de afrekening van het *kezegeld* werd vermeld

kezebrogge (Db, Dho, Wol) de; -n; ...broggien ['kɪ:zəbrɔgə] **1.** boterham met kaas

kezebrotien (spor.) - kaasbroodje: broodje kaas

kezeburger (spor.) ['kɪ:zəbʉrgɪ] - kaasburger

kezedoek (Obk, Spa, Ste) ['k...] - kaasoed

kezeexport (l) ['kɪ:zəkspɔrt] - kaasexport

kezefabriek (spor.) ['k...] - kaasfabriek

kezefondue (l) ['k...] - kaasfondue

kezegeld (Np) et ['k...] **1.** geld dat werd betaald door de zuivelfabriek voor geleverde melk die tot kaas werd gemaakt *Eerst kreej' soms bottergeld, en bi'v. veertien daegen laeter kezegeld* (Np)

kezegerecht (l) - kaasgerecht

kezeklute (Nbk) de; -n; ...klutien ['kɪ:zəklytə] **1.** stuk kaasachtige substantie, met name in geschifte karnemelk

kezekoekien (spor.) ['kɪ:zəkukɪn] - kaaskoekje

kezekop (Nbk, Np, Nt, Obk, Spa, Sz) de; -pen; -pien ['k...] **1.** kaal of kaalgeschoren hoofd (Obk) **2.** iemand met een kaal of kaalgeschoren hoofd (Obk) **3.** dik, rond hoofd (Np, Sz) **4.** scheldwoord, met name gezegd van iemand met een dik, rond hoofd (Nbk, Nt, Spa, Ste) *Hollaanse kezekoppen* (Nt)

kezekoste de; -n; ...kossien ['k...] **1.** korst om een kaas *Woj' een kezekoste hebben?* nl. om het laatste restje kaas eruit te knabbelen of te schrappen (Np, Nbk), (schertsend n.a.v. van een vrouw die er florisant uitziet, meestal: inzake haar aantrekkelijke borsten) *bosten as kezekosten* (Nbk)

kezekruud (fp) et ['kɪ:zəkryt] **1.** kaasjeskruid

kezeliem (Dho) de ['kɪ:zəlɪm] **1.** fopmiddel, gefingeerd type lijm voor het halen waarvan kinderen, onervaren knechtjes e.d. bij wijze van grap op pad werden gestuurd

kezemaeken ['k...] - kaasmaken

kezemaeker Ook *kezemaker* (WH) ['k...] - kaasmaker

kezemaekerij ['k...] - kaasmakerij

kezemaker z. *kezemaeker*

kezemark I (Spa) ['k...] - kaasmarkt: markt waar kaas wordt verhandeld

kezemark II (Nbk) ['k...] - kaasmerk

kezemes (spor.) - kaasmes: van een kaashandelaar

kezen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; keesde, is keesd ['kɪ:zən] **1.** dik worden, schiften van melk of karnemelk *De soepe die keest mij* (Ste), *De boel is keesd* (Ste), *Die soepenbri'j moet goed reurd wodden, want ik bin bange dat ze begint te kezen* (Sz), *In de hoonsdaegen wil de melk nog wel gauw kezen* (Obk) **2.** kaas maken (Dfo) *Aj' de melk anzoeren mit stremsel tot de melk schift, dan kuj' kezen* (Dfo)

kezepakhuis (Obk, Ste, Wol) - kaaspakhuis

kezepasse (Bdie) - kaaspers

kezepapier (spor.) - kaaspapier

kezeperduktie (l) ['k...] **1.** kaasproduktie

kezepaanke (Obk, Wol) - kaasplank (waarop men kaas snijdt)

kezeprikker (l) - kaasprikker

kezeraspe (Db, Nbk, Obk) Ook

kezerasper (Nbk) - kaasper

kezerasper z. *kezeraspe*

kezerig z. *kezig*

kezerne de; -s [kə'sɛrnə] **1.** kazerne (van het leger, de marechaussee, de brandweer) *De schildwaacht staot veur de kezerne* (Np)

kezerneplein (v) et; -en; -tien [...'s...] **1.** plein bij een kazerne

kezerneterrein (l) et; -en; -tien [kə's...] **1.** kazerneterrein

kezeschaeve Ook *kezeschave* (WH) - kaasschaaf

kezeschave z. *kezeschaeve*

kezesmaek - kaassmaak

kezesoep (spor.) - kaassoep

kezesoort (spor.) - kaassoort

kezestolp(e) z. *kezestölpe*

kezestölpe (Dfo, El, Nbk, Obk, Ow) Ook *kezestulpe* (Np, Op, Sz), *kezestolpe* (verspr.), *kezestolp* (spor.) ['k...] **1.** kaastolp

kezestulpe z. *kezestölpe*

kezevat (Bdie, Bu, Spa, Ste) - kaasvat

kezewaegen (verspr.) de; -s; -tien ['k...] 1. lange, platte boerenwagen voor het vervoer van kaas (veelal met zeildoek erover)

kezewinkel (Wol) - kaaswinkel

kezien et; -en; -egien [kə'sin] 1. raam- of deurkozijn *Et gezien van de deure is helemaol verrot* (Spa), *We moe'n een nij gezien in 't keukenraem hebben* (Ol-Nl), *Hij het de keziene bij 't ni'je huus d'r al op staon* (Ma), *De keziene bin d'r vandaeg in zet* (Dhau) 2. één der delen van een deur- of raamkozijn *Hij hong tegen et gezien an* (Nbk)

kezienanker - kozijnanker

keziendrupel (El) - kozijndrempel

keziencbrood (Ol-Nl) et [kə'sinæ...] 1. hetz. als *bussebolle*, z. aldaar

kezienehooft (Db, Dho, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op) Ook *kezienehooft* (ZW, Dfo, Dhau, Diz, El, Ld, Mun, Nt, Ow, Wol), *kezienehout* (WH) [kə'sin(ə)ho:lt/...] - kozijnhout

keziemaeker (Ste) de; -s; -tien [...'s...] 1. iemand die kozijnen maakt

kezieneroe(de) (Ste) [...'s...] - gordijnroe

kezienehooft z. *kezienehooft*

kezienehout z. *kezienehooft*

kezienlatte (Sz) de; -n; ...lattien [...'s...] 1. één der latten van een kozijn

kezienroe (Sz) de; -den; -gien [kə'sinru] 1. roede van een venster (enkel, of deel uitmakend van een vensterkruis)

keziensponning (Obk) de; -s, -en; ...sponnikien [kə'sinsponnɪ] 1. sponning in een kozijn

keziensstiele (Obk) de; -n; -gien [kə'sinstilə] 1. één der opgaande balken van een kozijn

kezig (Bdie, Dhau, Dho, Op, Ow, Spa) Ook *kezerig* (Ld, Nbk) bn.; -er, -st ['kɪ:zəx/'kɪ:zərəx] 1. geschrift, nl. van melk of karnemelk *De melk is kezig, 't wil gien botter wodden* (Dhau)

kg. - afkorting van *kilogram*

kHz - afkorting van *kilohertz*

kibbe z. *kubbe*

kibbel (Np, Wol) tw. ['kɪb] 1. gezegd of geroepen n.a.v. een dobbelsteen die niet goed op een vlak is komen te liggen, zodat men deze moet omgooien of nog eens moet werpen

kibbelderi'je (Bu, El, Ma, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Pe-Db, Ste) Ook *kibbeleri'je*

(Dho, Ow, Wol) [kɪb(d)ə'riʝə (OS, WS zuid. van de *Lende*), ...ɛʝə (elders)] - kibbelarij *'t Is me een kibbelderi'je in mekeer omme!* (El), *'t Was een hele kibbelderi'je om d'r uut te kommen* (Spa)

kibbelen ['kɪbɪŋ] - kibbelen (bep. manier van ruziën)

kibbeleri'je z. *kibbelderi'je*

kibbelkont (Dfo, Ld, Np, Ow, Sz, Wol) Ook *kibbelkonte* (Bu, Dho, Op, Pe-Db, Ste) de; -en; -ien ['kɪb]kont(ə)] 1. iemand die veel kibbelt *Dat is een aorige kibbelkont* iemand die in aanzienlijke mate kibbelt (Dfo)

kibbelkonte z. *kibbelkont*

kibbelmajoer (Mun) dc; ...majoren; -tien ['k...] 1. kibbelaar

kibboets (spor.) ['kɪbutʃ, 'ki...] - kibboets
kick (spor.) de; -s, -en; -ien [kɪk] 1. kick: plotselinge, stimulerende gewaarwording, beleving *As d'r dan zovule pebliek op zoe'n avond of komt, dat gefit dan toch weer een kick!* (Nbk), *As d'r gien drugs waren, kregen ze ok gien kick* (Sz)

kidde z. *kedde*

kidnappen ['kɪtnæpɪ, ...nɛpɪ] - kidnappen
kidnapper (kɪtnɛpɪ, ...næpɪ] - kidnapper

kiebig (verspr.) Ook *kiepig* (Dho, Diz, El, Ma, Mun, Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste, Sun, Sz, Wol; bet. 3: El) bn., bw.; -er, -st ['kɪbɔx/'kɪpɔx] 1. nijver, hardwerkend, flink en doortastend in het werk *'t Is een kiebig mannegien* (Dho, Nbk), *een kiepige warker* (Ste), *Hij kan kiebig warken, ie kun him wel in de tuun hebben!* (Op, Ste, Nbk), *'t Peerd lop zo kiebig veur de waegen!* (Pe-Db), *een kiepig hontien* een klein, actief hondje (Ste), *Ze is zo kiepig as een hane* (Mun, Sz) 2. goed gezond en kwiek (ZW, Dhau, Dho, Nt, Ol-Nl, Sz) *Ze stapt zo kiebig de weg uut!* (Dhau), *Dat mannegien lop zo kiebig!* (Nt) 3. goed verzorgd, keurig (Db, Dho, El, Ma, Mun, Sz) *een kiepig vrouwgien* (Ma, El), *Zie leup d'r mar wát kiepig bij* (Mun), *Die zicht d'r kiebig uut in zien ni'je pak* (Db), *Et staot d'r kiebig bij* (Dho) 4. opgewekt, vrolijk (Ste) *Dat is een kiepig ding* (Ste)

kiebigop (s: Obk) bw. [kɪbə'gop] 1. op flinke, pittige wijze *Kiebigop stappen, heur flink doorlopen* (s: Obk)

kiedelen (verspr.) Ook *kietelen* (Ma, Mun, Nbk, Op, Ow, Pe-Db, Spa) zw. ww.;

kiedelig - kieken

overg.; kiedelde, het kiedeld ['kidlɛ, ...dʲɛn/'kit], ...tʲɛn] 1. kietelen *Op schoele mochten maegies menaander graeg kietelen, pattie maegies wodden helemaol slop en vullen op de grond* (Mun), *Niet zo kietelen! Toe je!* (Nbk), *Kiedel me niet zo onder de bienen, dat kan 'k niet uutstaon* (Ol-Nl), *iene onder de voeten kiedelen*, (gezegd wanneer men wat harder moet aanpakken met het werk:) *Jan, kom kiedel mi'j* (Dfo) 2. ergeren (b: lm) *Dat kiedelt him* daar neemt hij aanstoot aan, dat ergert hem (b: lm)

kiedelig (Dhau, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow) Ook **kietelig** (Bdie, Db, Dhau, Dho, Diz, Ld, Nbk, Ol-Nl, Op, Ow, Ste, Sz), **kielerig** (Bu, Dfo, Dho, El, Ma, Mun, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz), **kielderig** (Db), **kielig** (Nt) bn.; -er; -st ['kidlɛx/'kit].../'kilɛrɛx /...dɛrɛx, ...dʲɛr.../kilɛx] 1. gevoelig voor kietelen *'k Was op gien plak zo kietelig as onder de voeten* (Db, Op), *Die is toch zo kielerig, aj' naor heur wiezen raost ze al* (Dho) 2. vlug geraakt, gauw kwaad (Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa) *Daenk d'r omme, ze is wat kiedelig* (Obk), *Ie moe'n niet zo kiedelig wodden* (Nt) 3. (van een paard) enigszins gemeen, niet geheel betrouwbaar (Obk, Ol-Nl)

kieft z. *kiewiet*

kiek de [kik] 1. het kijken *tot kiek* tot ziens, *tot kiek es* id. (Nbk, Np, Obk) 2. het bekijken *kiek op 'e hanen hebben* in de voort-durende situatie zijn dat een ander precies kan zien wat je doet (Nbk, b): *Gao mar rustig in mien kaemer zitten, daor hej' temeensen gien kiek op 'e hanen* (Nbk), *wat te kiek zetten* (Nbk), *iene te kiek zetten* voor gek zetten door z'n fouten bloot te leggen (Nbk), *argens mit te kiek lopen* (Nbk), *weten wat d'r te kiek is* (Nbk) 3. kijk op iets, visie *Dat wark het hi'j wel kiek* op hij weet hoe het moet, hoe men dat het beste doet (Nbk), *Hi'j het vaeke een goeie kiek op de dingen* (Nbk), *Zoks gef't je even een aandere kiek op de dingen* (Nbk), *Daor heb ik gien kiek op* (Nbk) 4. foto, kiekje (Dhau), in *We bin vandaege op de kiek kommen* (Dhau) 5. in uut de kiek heel goed (OS, Bu, Bdie, Dho, Diz, Ste): *Hi'j kan uut de kiek daansles geven* (Ow), *Die tuun is uut de kiek ligt er perfekt bij* (Bdie), *Hi'j staot d'r uut de kiek*

op (Ma), *Ie mossen dan ok wel een vakman wezen uut de kiek* (j), *Dat kende ze uut de kiek* (j), *...kon ze uut de kiek* (j)

kiekaovend - kijkavond: waarop men iets kan gaan bekijken, ook: min of meer vaste avond waarop men naar de televisie kijkt

kiekbuis (spor.) - kiekbuis: televisietoestel, televisieuitzending

kiekiefer - kiekcijfer

kiekdag - kiekdag

kiekdeuze (Db, Nbk, Spa, Ste) de; -n; ...deusien ['kigdɑ:zə] 1. doos met uitgeknipte figuren en gekleurd doorschijnend papier erover, zodat men door het kijkgat (aan de voorkant) een panorama of voorstelling kan zien (door kinderen gemaakt)

kiekdichtheid (l) ['k..., ...'d...] - kiekdichtheid

Kieke (Nbk) de; -s ['kikə] 1. schertsend gezegd i.p.v. de meisjesnamen *Griet(e)*, *Grietien*, *Griet(je)*

kiekeboe tw. ['kikəbu] 1. kiekeboe *kiekeboe speulen* kiekeboe spelen, ook fig.: om de feiten, de problemen heen praten zonder de kern samen openhartig te bespreken (Nbk)

kiekedief z. *kiekendief*

kieken st. ww.; over., onoverg.; het keken ['kikɛ] 1. (onoverg.) het vermogen hebben om te zien *A'k de brille niet op heb, kan 'k niet goed kieken* (Nbk), *Et kieken wil niet zo goed meer* (Nbk), *Hi'j komt pas kieken* (Nbk) 2. met de ogen waarnemen *Kiek mar even!*, *Aj'm goed kieken, kuj'm de toren van Stienwiek now zien* (Op), *uut de ogen kieken* uit z'n ogen kijken, *We keken oons de ogen uut 't heufd* we waren erg enthousiast van wat we zagen, we bléven kijken (Dhau), *Kiek uut je ogen!*, *Ja, ie meugen tegensworig wel goed uut je doppen kieken* (ba), *Kiek toch waoj' lopen* kijk uit waar je loopt, *Ze stonnen d'r bij te kieken, mar ze deden zels niks* (Nbk), *de katte uut de boom kieken* 3. (onoverg.) gericht met de ogen waarnemen, kijken in, door enz. *'t Was zo mooi, we konnen 't kieken niet laoten* het ernaar kijken (Bu), *We weren ni'jsgierig, en keken hiel veurzichtig zo deur de bossies* (j), *Hi'j kwam op oons huus an en keek deur de raemen* (Nbk), *De ruten weren zo smerig dat ie konnen d'r niet meer deur kieken*

(Ld), *Veur een stuver maj' in de kiekkaaste kieken* (Dho), *argens deurhenne kieken* (Nbk), *iene in de ogen kieken* (Nbk), *te diepe in et glassien keken hebben, in 't koffiedik kieken z. onder koffiedik, Aj' overstikken moej' eerst naor links, dan naor rechts en dan weer naor links kieken* (Nbk), *naor de tillevisie kieken, Hej' ok naor Nova keken?* nl. naar een bep. aktualiteitenprogramma van die naam op de televisie (Nbk), *'k Zal es even in de kraante kieken hoe laete die film begint* (Ol-Nl), *'k Heb vandaege nog hielemaol niet in de kraante keken* de krant gelezen, *De dokter mag wel es even bi'j oons zeuntien kommen te kieken, hi'j het zoe'n koorts* (Nbk), *Wij' es even bi'j de verwaarmingsketel kieken, de verwaarming is uutvalen* (Nbk), *...naor... (Nbk), (...)* God, *oons schild zie en kiek naor et gezichte van jow uutverkeurene (b), op 'e klokke kieken, op 'e neuze kieken, op een cent kieken, Hi'j kikt niet op een peer centen meer of minder, Ik kon 't d'r niet of kieken* ik kon het er niet aan zien, met name: dat het zo duur moest zijn (Dho), *Laot naor je kieken* (Nbk), *Kiek naor je zels* (Nbk), *d'r tegen an kieken* tegen iets opzien, ook: het gezicht hebben op, ook inzake personen: *Ik wol daor niet graeg warken, want dan zit ik de hiele dag tegen him an te kieken* (Nbk), *Hoe kiek ie daor tegen an?* hoe is jouw visie daarop, wat vind jij ervan? (Dhau), *uut et raem zitten te kieken, veur je uut (zitten te) kieken, Kiek veur je!* 4. (onoverg.) aandachtig rondkijken e.d. *Ik mag daor wel graeg es naor staon te kieken* (Nt), *Ik heb overal keken, mar ik kon et niet vienen* (Nbk), *Dan hej' zeker mit de neuze keken, want et lag d'r wel* (Nbk), *Ie hebben niet goed keken, want et ston toch wel in de kraante* (Nbk), *Kom ie douk ok kieken, heit? Om half twieje begint et* (Np), *Op de mark van Oosterwoolde was hiel wat te kieken* (Ow), *Wil ie vandage even bi'j de vrouw kieken, want ze is niet al te goed en ik moet vot* (Sz), *Hi'j ligt in 't ziekenhuus, we zullen naor him toe te kieken* (Ma), *'k Wil d'r even in kieken hoe et mit jim is* (El), *Es kieken hoe et mit him gaat* (Ld), *Ik wil even bi'j buurvrouw deur de deure kieken* even naar binnen wippen, voor een kort

praatje, om te koffiedrinken etc. (Sz), *Zuwwe es even bi'j de buren kieken?* de buren even opzoeken, onaangekondigd en kort bij de buren op visite gaan (Wol), *We kieken even bi'j de schaopen* (Diz), *We zullen even kieken of de koe ok kalven wil* (Ow), *Dat kleine kereltien komt krek boven de taofel uut kieken* is nog klein (Nbk), *Ze stonnen overal op 'e neuze bi'j te kieken* (b), *Ik kiek d'r even bi'j langes* nl. bij de kleren die in een winkel hangen (Nbk), *Hi'j mag graeg naor de maegies kieken* (Nbk), *aachter de pette kieken bidden* (b, Np) 5. (onoverg.) vertonen, eruit zien (van zaken en personen: dan vaak inzake de gelaatskleur) *Wat kikt hi'j toch reer uut de ogen* (Db), *Ze keek d'r zo betrokken uut* (Np, Nw), *Wat kiek ie d'r betrokken uut, ie konnen de broek wel vol hebben* (El), *Zie leek gister wat ziekelijk, mar ze kik d'r vandaege weer fleurig uut* (Ste), *Die man het niet zoe'n mooie gedaonte, hi'j kikt d'r min uut* (Dfo), (van een armetierig gewas) *Dat is een boekweiteverbouw, et kik d'r aarmoedig uut* (Ste), *Een klapkoorde (an een klapzwiepe) keek d'r uut as dat waj' maeken mit korkienbreiden* (Ste), *De timmerman hadde d'r west in 't oolde huus en de varver ok; alles keek uut hiel aandere ogen* (Nbk, j), *In huus kik et d'r wat groezelig uut* is het enigszins vuil, smerig (Ste), *Die kik d'r wat groezelig uut* hij ziet er wat vuil, smerig uit (Ma, Ste), *Hi'j kik d'r uut as een geest, hi'j het de dood op 'e lippen* (Sz), *Ie kieken blik as een liek* (bl) 6. (onoverg.) een bep. gelaatsuitdrukking hebben *sneu kieken* (b), *Ie moe'n niet zo raer kieken* (Nt), *scheel kieken, slaoperig kieken, zoer kieken, kwaod kieken, bliede kieken, benauwd kieken* bang kijken, *Die kik hoge het is een wijsneus* (Ste), (van chagrijnig iemand, iemand waar niets mee valt te beginnen:) *Hi'j kik krek as hi'j de iene op het en de aandere an wil* (Ste), *Hi'j kiekt of hi'j een segarepiëpien deurslokt het* (Wol) 7. (onoverg.) laten meewegen, in beschouwing nemen, min of meer kritisch letten op *Aj' daor naor kieken willen* (...) als je daar op wilt letten (Bu), *niet zo nauw kieken* (Nbk), *Mar ze moet niet kieken naor de rommel bi'j zoe'n vri'jgezel as ikke* (j), *We*

kiekendief - kiekkaaste

moe'n mar es kieken afwachten en ondertussen afwegen wat te doen, *We zullen nog es kieken* het nog eens afwegen, nader overwegen 8. (onoverg.) met interesse kijken doordat men op iets opmerkelijk gemaakt is/wordt *Kiek, doe 'k dat las (...)* (b), *Och, moej' die trouwe honnekop now es kieken!* (Nbk), *Kiek heur daor es ankommen stappen* (Ste), *Kiek es!*, *Kies es an!*, *Kiek heur es!* *Wat het zij vandaeg eene rere jurk an* (Nbk), *Kiek him es an 't wark wezen!* (Nbk) 9. (onoverg.) van iets opkijken *Daor ston hij' toch van te kieken* (Nbk), *Zie him es kieken!* *Dat had hij' niet verwaacht* (Nbk) 10. (onoverg.) in *D'r komt hiel wat bij kieken* (Nbk), ook *...veur kieken* (Nbk), *Daor komt meer bij kieken* daar is meer voor nodig (Nbk, b) 11. (overg.) bezichtigen, door te kijken in zich opnemen *plaeties kieken, prenties...*, *Laot mar es kieken* laat (het) me maar eens zien, *Dat is, laot es kieken (...)* laten we even nagaan, ons bezinnen (Nbk), *D'r was hiel wat te kieken*, *'k Kan dat petroontien daor wel even of kieken* goed bekijken en overnemen (El) * *Kieken kost niks* kijken is vrij, soms gevolgd door *...mar kriegien is de keunst* (Nbk), zo ook *Kieken is vri' id.* **kiekendief** (Db, l) Ook **kiekedief** (Ol- Nl) ['kikɛdi:f/'kikə...] - bep. roofvogel: *kiekendief een brune kiekendief* (Db), *de blauwe kiekendief* (l)

kieker Ook **kiekerd** (bet. 4, in verb.: Ld, Np, Ow, Pe-Dbl, j, b) de; -s; -tien ['kikɛ(t)] 1. iemand die al dan niet op erg nieuwsgierige wijze kijkt, in het bijzonder iemand die komt kijken op een boelgoed of verkoping anderszins *D'r waeren meer kiekers as kopers* men kwam wel om te kijken, maar er werd maar door enkele personen iets gekocht (WS, Nbk, El), *Dat huus wodt pbeliek verkocht, en d'r bin al veul kiekers west* (Op) 2. televisiekijker *Dat pergramme trekt niet vule kiekers* (Nbk) 3. verrekijker *Hej' de kieker ok even?* (Nbk), *Hij' het de kieker veur de ogen* (Dho), *De jaeger keek deur de kieker* (Np) 4. oog *Die het blauwe kiekers in 't heufd* (Sz), *Dat kiend het goeie heldere kiekers in et heufd* (Obk), *...het mooie brune kiekers* (Np, Db), *...een paer heldere kiekers* (verspr., Ste), zo ook *een peer heldere kiekerties* (Ol-Nl, Nbk), *We*

hadden him al even in de kieker we hadden hem al in het oog (Ma), *'t in de kiekerd hebben* het door hebben, het in de gaten hebben (Np, b, j), (van een persoon) *Ik heb 'm in de kieker!* *Wat wol hij' well!* ik heb hem wel door, ik heb wel in de gaten wat z'n bedoeling is (Wol, Ol-Nl), *Hij' het je goed in de kieker* houdt je goed in het oog, ook: weet je goed te doorzien (Dhau), *Ze hadden him lillik in de kieker(d)* hadden hem goed in de gaten en wisten hem te doorgronden (Ld), *Die lopt goed in de kieker(d)* men ziet heel goed wat hij uitvoert en houdt hem in de gaten, ook: hij is steeds in de publiciteit (Ow) 5. gluurder (Dho, Mun) *Dat is een smerige kieker* (Dho), *een stiekeme kieker* gluurder (Mun)

kiekerd z. **kieker**

kiekerdekik (Np) ['kikɛdɛkik], in * (raadsel) *D'r leup een mannegien over de diek/Zien ogies gongen van kiekerdekik /Zien haorties gongen van kroldegedekrol/te kun 't niet raoden al woj'* ok dol oplossing: een mannelijk schaap (Np)

kiekerspeblik (l) - kijkerspubliek

kiekgat (spor.) - kijkgat

kiekgedrag (l) - kijkgedrag

kiekgeld - kijkgeld **kiek-** en **luustergeld**

kiekglas (Nbk, Obk, Ow) et; ...glaezen;

-sien ['kikxlas] 1. ruitje in een opening, om door te kijken 2. vergrootglas of loupe (Obk, Ow)

kiekien (spor.) et; kiekies ['kikin] 1. kiekje (spor.) *een kiekien nemen* (Nbk), *...maeken* (Nbk) 2. kijkje (Nbk), in *een kiekien nemen* een kijkje nemen (Nbk)

kiekkaaste Ook **kiekkaste** (Spa, Sz) de; -n; ...kassien ['kika:stə] 1. (vaak verkl.) fototoestel, in het bijzonder een ouderwets, aan een kastje doen denkend type met glasplaat als negatief en op een statief staand (Db, Dfo, Dhau, El, Nbk) *'t Kiekkassien ston op drie poten; de fotograaf had een zwat doekien over 't heufd en hij' trok dan an een koortien* (El) 2. (schoenen)doos met uitgeknipte figuren erin en gekleurd doorschijnend papier erover, zodat men door het kijkgat (aan één van beide smalle kanten) een panorama en/of een bep. voorstelling kan zien; door kinderen gemaakt (Db, Diz, Dho, Ld, Ma, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Wol) *De*

kiender hadden een kiekkaaste maekt van een olde schoedeuze; veur een cent mocht ie dan kieken (Ma), Op de bojem van de kiekkaaste deej' watten, en een ansichtkaorte of wat anders kwam daor rechtop in (Wol) 3. huis met veel ramen (Np, Ste) Aj' een boel glas in huus hebben, zit ie ok in een kiekkaaste (Ste) 4. televisie (Mun, Nbk, Nt) Wie het tegenwoordig gien kiekkassien! (Mun), We zitten 's avens allemaole veur et kiekkassien (Nt) 5. poppenkast, janklaassenspel (Bu, Sz) Mit een kiekkaste kwam vroeger een man langes bij de schoelen (Sz)

kiekkaste z. *kiekkaaste*

klekknop (l) de; -n; ...knopien ['k...] 1. button

kiek morgen (l) - kijkochtend

kiekof bn.; pred. [ki'kof] 1. uit de kunst *Dat is kiekof* (Spa)

kiekonderzuuk (l) - kijkonderzoek

kiel z. *keel, kiele*

kielbles (Dfo, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Op, Pe-Dbl, Ste) de; -sen; -sien ['kilbles] 1. wigvormige, puntige bles op de kop van koe of paard *De bles moet deurlopen tot de snute; as hi' half is, is 't een kielbles* (Ste) 2. koe of paard met een wigvormige bles (Nbk) *een mooi kielblessien* (Nbk)

kielderig z. *kiedelig*

kiele I (bet. 1-4) Ook *kiel* (spor. bet. 1, 3; bet. 5) de; -n; -gien ['kil(ə)] 1. keg, in diverse toepassingen, o.m. in de ring onder om de zeisboom aangebracht: daarin is nl. de punt van het zeisblad gehaakt ter bevestiging; door de *kiele* in te drijven kan het blad goed vast aan de boom komen te zitten *Aj' een stok hooft kleuven, slaof' d'r een kiele in, om meer ruimte te kriegen* (Ld, Ob), *een kiele inslaon* (Bdic), *De zaeg klemt, slaof d'r mar even een kiel tussen* (Diz), *even een kiele d'r in drieven* (Mun), *...d'r tussen drieven* (Op), *Je moe'n even een kiele slaon onder die balke* (Ol-Nl), *D'r mos een ni'je kiele (van iezer) in de biele; de stael wodt dan eerst splaten, dan komt de kiele d'r in* (Ste, Nbk), *Aj' de klompen uutboren gaon, zet ie ze in de kniep, mit een kiele d'r tussen* (Obk), *De kiele van de zende zit los* (Diz), *Bi'j de zendering mos een kiele bi'j in* (Ma), *As de doller [het handvat] los in de zende zit, moe'j d'r een kielegien in doen* (Db), *An de*

kaante van de velg [nl. van het wagenwiel] *wo'n de spieken vaastezet mit kielen, die van oolde spieken maekt wodden; zoe'n kiele wodt d'r dan bi'j in et gat slegen* (Wol, Ma) 2. driehoekig, puntig stuk land, dat daarmee moeilijk te bewerken is (El, Ma, Np, Obk, Ow) *Dat hoekien laand leup mit een kiele in dat aandere stok* (Np) 3. stukje kledingstof, soms puntig toelopend, ter vervanging of ter verruiming in een kledingstuk aangebracht (Dfo, Nbk, bl), ook okselstuk (Ld, Ma) *Even een kielegien d'r tussen, dan zit et wat roemer* (Nbk), *Om de mouwe wieder te maeken wodde d'r een kiele in zet* (Nbk) 4. bep. kledingstuk: *kiel een blauwe kiele boerenkiel* (van bep. stof, met name: blauw simson; met sluiting op de schouder, ook als jasje met sluiting vertikaal aan de voorkant; zonder kraag, met een opstaand boordje) (verspr.) *Trek even de kiele d'r over!* (Ste), *Boeren hadden altied blauwe kielen an en timmermannen peper en zoolt kielen (donkergries mit witte pikkelties)* (Nw), *Mien vader dreug altied een zwatte kiele* (Op) 5. kiel van een schip (Sz) *T. het de kiel al weer leggen veur twee ni'je turfbokken* nl. om die te maken (Sz)

kiele II tw. ['kilə] 1. meestal herhaald gezegd tegen iemand die men kietelt, met name een klein kind

kiele-kiele (Bu, Dhau, Nbk) ['kilə'kilə], in 't *Was kiele-kiele* op het nippertje, 't was bijna misgegaan, het kon maar net

kieleakker (Ld, Obk) de; -s; -tien ['kiləakr] 1. schuin toelopende akker

kielebouwen z. *tippebouwen*

kielebuse (Ld, Np, Sun-Ot) de; -n; ...busien ['kiləbysə] 1. zak van een kiel (kledingstuk)

kielegoed (Nt) et ['kiləgüt] 1. stof waaruit werkkielen worden gemaakt

kielehooft (Dfo, Np) et; -en ['kiləho:lt] 1. (ook verz.) kielvormig houtje dat als kiel, keg dienst doet of kan doen (van hard hout: met name eike- of beukehout), (verz.) *Aj' een mooi, had stokkien hooft hadden, koj' daor mooi kielehooft van maeken* (Np)

kielekoek z. *ketelkoeke*

kielekop (Mun) de; -pen; -pien ['kiləkɔp]

1. opvliegende persoon

kielemi'jen (Ma) onbep. w. ['kilə...] 1.

kielen - kiend

maaien van een in een punt toelopend stuk land

kielen (Ste) zw. ww.; onoverg.; kielde, het kield ['kilɲ] 1. (vooral van stukken land) in een punt uitlopen, schuin toelopen naar een smallere zijde *Die akker kielt* (Ste)

kielerig z. *kiedelig*

kielering z. *kielring*

kielgeute (Bdie, Dfo, Obk) de; -n; ...geuties ['kilgɑ:tə] 1. kielgoot (Bdie, Dfo) 2. naar de bodem in een punt toelopende greppel (Obk)

kielgröppe (Nbk, b) Ook *kielgruppe* (Np, Obk, b: ln) ['kilgrøpə/...grəpə] 1. naar de bodem in een punt toelopende greppel

kielgruppe z. *kielgröppe*

kielhaelen (Nbk, Nt) onbep. w. ['kilhɛ:lɲ] 1. kielhalen (onder een schip door) *Ie zollen 'm kielhaelen* je zou hem ik weet niet wat doen (Nbk)

kielhoeke (Bdie) de; -n; ...hoekien ['kil hukə] 1. driehoekig, puntig stuk land, dat daarmee moeilijk is te bewerken (El, Obk, Ow)

kielig z. *kiedelig*

kielring (OS, Mun, Nt, Spa, Sz) Ook *kielering* (Bdie, Np) de; -en ['kilrɲ /'kila...] 1. ring onder aan de zeisboom waarin het blad is vastgehaakt en waarmee men dat vast(er) kan zetten, nl. door er een kiel, keg in te drijven *De kielring van de zendeboom kan mit dreug weer wel es losraeken* (Obk)

kiels (El, Ld, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Ste) bn., bw.; -er [kils] 1. kielvormig toelopend (Ld, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Ste) *Mit de tilzende maek ij een kiels gröppien* (Ow), *Dat stok hooft loopt kiels toe* (Ol-Nl), *een kiels toelopend stok laand* (Ow, Obk), *een kiels uutfopend stok laand* (Np), *een kielse tippe* id. (Ste), *Die akker is kiels* (Ste), *Deurd dat dat laand kiels anleup, was 't mujlik te bewaarken* (Pe-Dbl), *een kiels uutfopende bles* (Ow), *een kielse bles* (Ol-Nl) 2. gevoelig voor kietelen (El)

kielstok Ook *kielstuk* (Spa) et; -ken; -kien ['kielstok] 1. gerend of vierkant stukje stof in kleding of anderszins, in het bijzonder: okselstuk in hemd *As die jurk te nauw is, zet d'r dan even een kielstok in* (Np), *Die broek wodt wat nauw, even een kielstokkien inzetten* (Dhau), *In de hemden*

maekten ze vroeger een kielstok, een vierkaant lappien veur ruimte onder de oksels (Ol-Nl, Obk), *Zet mar een ni'j kielstokkien onder de aarm, want et wodt zo dunne* (Diz)

kielstuk z. *kielstok*

kiem Ook *kieme* (Bdie, Spa) de; -en; kiemegien, -pien ['kim(ə)] 1. kiem in het zaad van planten, ook inzake een ei *de kieme van rogge* (Bdie), *D'r zit een kiem in et ei* (Sz) 2. kiem van een aardappel *D'r zatten kiemen an de eerpels* (Ld), *We zetten de eerpels mit de kiem* (Ma), *De eerste kiem van de eerpels is hier en daor van 't jaor wel ofvreuren* (Obk) 3. in *in de kiem smoren*

kiembak (Sz) ['kiembak] - kiembak

kiembedde (spor.) - kiembed

kieme z. *kiem*

kiemen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; kiemde, het kiemd ['kim:] 1. kiemen, uitkomen van zaden *'t Zaod begint al mooi te kiemen* (Diz, Ld, Mun, Nt), *As de bonen beginnen te kiemen bin ze geveerlik veur de voegels, die ze dan veur roepen ankieken* (Obk) 2. in *'t Begint al wat te kiemen in 't oosten* de zon is bezig op te komen (Ol-Nl)

kiemkracht (Np) - kiemkracht *As d'r gien kiemkracht in dat zaod zit, komt d'r niks van terechte* (Np)

kiemplaante (spor.) - kiemplant

kien (Bdie, Ste) bn.; -er, -st [kin] 1. pienter, bijdehand, nog goed bij voor z'n leeftijd 2. z. *kein*

kienadruppel z. *kienedrup*

kiend et; -er, -ers (zeer spor.: Db, Nt, Sz) [kint] 1. nog onvolwassen mens *'t Is een lastig kiend* (El), (...) *van kiend of an onder de knoet leven* (Nbk, b), *Dat kiend is zo verkeerd* [dwars, lastig], *ie kun d'r gien kaante mit uut* (Sz), *onschuldige kiender, as kiend(er)* als kind(eren): *As kiend hej' kwaolik wat te maeken mit de zorgen van de grote meensken* (v), *Dat kan een kiend toch wel begriepen* dat is toch duidelijk, hoe kon je zo dom zijn (Np, Nbk), *'t Is gien kiend meer* hij is geen kind meer (Nbk), *Ik bin gien klein kiend!* (Nbk), *'t Is en blift een kiend* hij blijft speelt, ongecompliceerd blij (Nbk), *Die blif ok lange kiend* (Ste), *Hij is een groot kiend* hij gedraagt zich nog als een kind

(Op, Np), *Hi'j is d'r nog mar een kiend bi'j* hij is veel kleiner, ook: is verreweg de mindere, zonder ervaring vergeleken met die persoon e.d. (Op), *et kiend van de rekening wezen* (Dho, Ma, Obk, Op), *Een kiend kan de was doen* (Bdie, Np, Nt, Pe-DbI), *goelen as een klein kiend* (Dho), *'k Heb een smaek in de mond as ha'k een klein kiend deurslokt* (Np), *zo bliede as een (klein) kiend* (Bdie, Np, Ol-NI, Wol), *zo onschuldig as een pasgeboren kiend* (Np, Op), *zo gelokkig as een kiend* (Wol) 2. nog niet geboren mens of een onlangs geboren kind *een kiend kriegen, een kiend maeken* (spor.), *H. verlangde zo naor een kiend, mar al wat d'r kwam, een poppe kwam d'r niet* (j), *Aj' de haand op 'e boek holen, kuj' et kiend schoppen vulen* (Nbk), *een ongeboren kiend* (Nbk), *een doodgeboren kiend* (Nbk), ook fig. (I), *D.J. haelde vroeger de kiender op 'e buurt verleende deskundige hulp bij een bevalling: veelal door een vroedvrouw* (Nbk, Db, Ma), *Die het al verscheiden kiender haeld* (Spa, Dho, Wol, Mun), *'t kiend mit et waswaeter votgooien* (Nbk), *...mit et badwaeter votgooien* (Np, Op, Bdie), (van personen, met name kinderen die niet lastig zijn:) *Daor hej' gien kiend an, 't Kiend is d'r, en 't moet redderd wodden* met name gezegd van een voorechtelijk kind of wees: nu het er is, moet het verzorgd en opgevoed worden (Dho, Ma), *'t Kiend moet toch een naeme hebben* (Spa, Op), (als verwensing:) *Ie kun om mi'j een kiend kriegen uut de neusgatten* barst maar, krijg het lazarus (Sz) 3. kind in relatie tot één of beide ouders *Die zol daor op 't kiend passen* (Dho), *gien kiender hebben, naor een kiend verlangen, nog in de kleine kiender zitten* (Nbk, vo), *een huusvol kiender hebben, Hi'j is daor kiend an huus* (Diz, Pe-DbI, Sz), *...as kiend in huus* (Spa), *'t Moet je kiend mar wezen* wat is het erg, hetgeen die ouder moet meemaken inzake z'n kind (Dhau), *Et kiend moet een naam hebben* (Spa), *Ze hebben gien kiend of kuken* (Obk), *...gien kiend noch kuken* (Diz), *kiend noch kri'je hebben* (Ld, Nt, Ol-NI), *...noch kri'je op 'e wereld hebben* (Db, Dhau, Dho, El, Spa), *een anneumen kiend, een kiend annemen, een wettig kiend*

(Nbk), *een onecht kiend* (Nbk), bij vergelijking *een kiend van zien tied* (I) 4. alle kinderen samen *et kiend in de literatuur* (I) 5. aanspreekvorm: tegen een jongen of tegen een meisje, ook door een ouder tegen z'n volwassen of althans niet meer klein kind; verder ook tegen een volwassen vrouw *Och kiend, hool toch op te jammeren!* (Nbk), *Nee, kiend, dat kan echt niet!* (Nbk), *Kiend, toch, kiend toch!* (Nbk), *meensken kiender!* (Nbk) * *Een oolde kan beter tien kiender onderholen, as tien kiender iene oolde* (Nbk), *Kleine kiender, kleine zorgen, grote kiender, grote zorgen* (Ow), *Kleine kiender hebben grote oren* horen veel, willen graag alles horen (Np), *Dronken meensken en kleine kiender zeggen de waarhied* (Db), zo ook *Kleine kiender en dronken meensken zeggen de waarhied* (Db, Ow), *Een klein kiend en een dronken kerel zeggen de waarheid* (Op), *Kiender en gekken zeggen de waarhied* (Diz, Np), *Aj' een kiend votsturen kriej' ok weer een kiend thuus* als je een kind om een boodschap stuurt, gaat er altijd iets mis (Bdie), *Kiender maeken is gien keunst, mar goed grootbrengen wel* (Op), (grappig bedoeld om snel te zeggen:) *Kleine kiender kakken kleine kroeme keutelties/Kleine kroeme keutelties kakken kleine kiender* (Np), *Vroeger hadden kiender snotneuzen /Now hebben snotneuzen kiender* (Nw, Ste), *Kiender is een zegen des Heren, mar ze holen je de noppen van de kieren* men heeft daardoor te weinig geld om in een zekere luxe te leven (Ste), *As kiender klein binnen, trappen ze je in de schoot, mar as ze groot binnen, trappen ze je op 't hatte* (bl)

kienderachtig bn., bw.; -er, -st ['kindʁaxtəx] 1. zoals een kind zou doen, kinderlijk *Dat boekien is wat te kienderachtig veur die grote meid* (Nbk), *Nee, now niet kienderachtig wodden* (b), *Dat staot zo kienderachtig* (b) 2. flauw, vervelend doend, reagerend *Man, doe niet zo kienderachtig, daor woj' toch niet Ielk omme!* (Nbk), *je kienderachtig gedregen zich kienderachtig gedragen*
kienderachtighied (verspr.) Voor -heid z. -hied de; ...heden ['kindʁaxtəxhit] 1. het kinderachtig, flauw, benepen zijn, een

kiendarbeid - kienderliefde

kinderachtige, flauwe handeling *Veur die vent moej' eerst op 'e kni'jen valen veurdad hi'j mitdoen wil, et is ien en al kienderachtighied* (Nbk), *Hi'j wol niet mitdoen want ze hadden him eerder al es passeerd, en hi'j had nog meer van die kienderachtigheden* (Nbk)

kiendarbeid (spor.) - kinderarbeid

kienderbad (spor.) - kinderbad: verplaatsbaar, veelal: opblaasbaar bad voor kleine kinderen, om in te spartelen

kienderbedde (Bu, Nbk, Ste) et; -n; -gien ['k...] 1. bed van of voor een kind

kienderbescharming (spor.) - kinderbescherming

kienderbi'jstag - kinderbijslag

kienderbiebel - kinderbijbel

kienderbiebeltheek (l) - kinderbibliotheek

kienderboek - kinderboek

kienderboekeschriever (spor.) ['k...] - kinderboekenschrijver

kienderboekeweke - kinderboekenweek

kienderboerderi'je - kinderboerderij

kienderbroek de; -en; -ien ['k...] 1. kinderbroek

kienderdagverblijf (spor.) ['kindɔdax fɔblif, ...fɔblif] - kinderdagverblijf

kienderdeup (verspr.) Ook **kienderdoop** (spor.) ['k...] - kinderdoop

kienderdokter (l) - kinderarts

kienderdoop z. *kienderdeup*

kienderdroom (spor.) - kinderdroom

kienderfeest ['k...] - kinderfeest

kienderfiets ['k...] - kinderfiets

kienderfoto - kindersfoto

kiendergegoel (Mun) et ['kindɔɣəxul] 1. het huilen van één of meer kinderen

kiendergelok - kindergeluk

kiendergezicht - kindergezicht

kiendergraf - kindersgraf

kiendergril (Op) - kindersgril

kienderhaand Ook **kienderhand** (Spa) de; ...hanen ['k...] 1. kinderhand * *Een kienderhaand is gauw vuld* (Db, Dfo, Dho, Nt, Spa, Diz)

kienderhaelen (Op, Ste) Ook **kiendhaelen** (Bdie) onbep. w. ['kindɔhe:lɔ] 1. (van een vroedvrouw) behulpzaam zijn bij de bevalling

kienderhand z. *kienderhaand*

kienderhelm (spor.) - kindershelm

kienderheuffien z. *kienderkoppien*

kienderhoeke - kindershoek

kienderhuus (Nt) - kindershuis, nl. wees-huis

kienderjaoren ['kindɔr...] - kindersjaren: jaren waarin men kind is *In oonze kienderjaoren hadden we nog wel es jokte op et heufd* (Dfo)

kienderjasse de; -en; ...jassien ['k...] 1. jas speciaal voor een kind

kienderjuffer (spor.) - kindersjuffrouw

kienderkaemer ['k...] - slaapkamer van een kind (Nbk), ook kinderskamer

kienderkanker (spor.) - kinderskanker

kienderkaorte - kinderskaart

kienderkleding - kinderskleding

kienderkleerties (Op) ['k...] - kinderskleertjes

kienderkleren ['k...] - kinderskleren

kienderklompe de; -n; ...klompjen ['k...] 1. klomp van, voor een kind

kienderkoor - kinderskoor

kienderkoppien Ook **kienderheuffien** (Dfo, Dho, El) et; ...koppies ['kindɔkɔpin /...hɑ:fin] 1. hoofd(je) van een kind 2. ronde keisteen in bestrating

kienderkoppienstraote (Db) de; -n; ...straotien ['k...] 1. weg geplaveid van zwerfkeien, kinderskopjes (Db)

kienderkōrfien (Db, El, Ld, Nbk, Obk) et; ...kōrfies ['kindɔkɔrfin] 1. kinderszitje in de vorm van een korfje op de fiets 2. mandje waarin de droge luiers werden bewaard (Ld)

kienderkottling (spor.) - kinderskorting

kienderkraante - kinderskrant

kienderkrooigien (Np) et; ...krooigies ['kindɔkro:ɔxin] 1. kleine kruiwagen als speelgoed voor kinderen

kienderkruustoet (l) - kinderskruistocht

kienderkwaol - kinderskwaal

kienderledekaant (Bdie) Ook **kienderledekant** (Np, Obk) ['k...] - kindersledikant

kienderledekant z. *kienderledekant*

kienderleed (spor.) - kindersleed

kienderleeftijd - kindersleeftijd

kienderleerze de; -n ['k...] 1. laars van, voor een kind

kienderleesboek (spor.) - kindersleesboek

kienderlektuur - kinderslektuur

kienderlichem (spor.) - kinderslichaam

kienderlied ['k...] - kinderslied

kienderliefde (spor.) - kindersliefde: voor hun ouders, ook: verliefdheid op een ander kind

kienderlik - kinderlijk: (als) van, bij een kind *Hi'j dot nog wel es wat kienderlik, dat zoj' niet verwaachten van zoe'n grote vent* (Nbk)

kienderliteratuur (l) - kinderliteratuur

kienderlokker (spor.) - kinderlokker

kienderloos bn. ['kindʃlo:əs] 1. kinderloos
Ze bin kienderloos bleven

kiendermaegd (b) de; -en ['kindʃme:xt] 1. kindermeisje *Pattietoeren stofzoeg ik now, of ik speul veur kiendermaegd* (b)

kiendermaegien et; -maegies ['kindʃ...] 1. kindermeisje

kiendermak (Ma) bn. ['kindʃmak] 1. (van een paard) zich gemakkelijk latende leiden door een kind, niet bang zijn voor, niet snel geïrriteerd zijn door een kind

kiendermeid (Ow) de; -en; ...meitien ['k...] 1. kindermeid *De kiendermeid verdiende de kost, of soms ok een peer klompen in 't half jaor: et was haost niks ze kreeg nl. slechts kost en inwoning* (Ow)

kiendermenu - kindermenu

kiendermis (l) - kindermis

kiendermishaandeling (spor.) - kindermishandeling

kiendermode (spor.) - kindermode

kiendermond (Nbk) de; -en; ...montien [k...] 1. kindermond *uut de kiendermond* zoals door een kind verteld

kiendermoord - kindermoord

kiendermoordener - kindermoordenaar

kiendernetuur - kindernatuur

kiendernukken (Nbk) - kindernukken

kienderofdeling - kinderafdeling

kienderoftrek - kinderaftrek

kienderopvang - kinderopvang

kienderparredies (spor.) et; ...parrediezen; -ien ['k...] 1. prachtige plaats, eldorado voor kinderen

kienderpelisie (spor.) - kinderpolie

kienderpergramme - kinderprogramma

kienderpestol (Bdie) Ook *kienderpistol* (Op), *kienderpistol* (Nbk) et; ...pistollegies ['kindʃpəstəl/...pistol/...pisto:əl] 1. kinderpistooltje

kienderpistol z. *kienderpestol*

kienderpistol z. *kienderpestol*

kienderpoëzie (l) - kinderpoëzie

kienderporno (spor.) - kinderporno

kienderpostzegel - kinderpostzegel

kienderpot (Diz) de; -ten; -tien ['kindʃpət] 1. pot voor kinderen om z'n behoeften in te

doen (van klein formaat)

kienderpraot ['k...] - kinderpraat

kienderpsychiater (l) - kinderpsychiater

kienderrebrick (spor.) - kinderrubrick

kienderrechter - kinderrechter

kienderreden (Nbk) ['kindʃr:dn] - kinderschaats

kienderriempjen (spor.) - kinderrijmpje

kienderrolle (Nbk) ['kindʃolə] - kinderroel

kienderschoe de; -nen; -gien ['kindʃsku] 1. kinderschoen *'t Staot nog in de kienderschoenen* het is nog in de beginfase (Diz)

kienderslot - kinderslot

kiendersnutien (spor.) - kindersnuitje

kienderspecialist (spor.) - kinderspecialist

kienderspel z. *kienderspul*

kienderspeulgoed - kinderspeelgoed

kienderspeulplak (Nbk) - kinderspeelplaats

kienderspul Ook *kienderspel* (verspr.) et; -len; -legien ['kindʃspul/'k...spel] 1. (g. mv.) het spelend bezig zijn van kinderen, vooral bij vergelijking: als van kinderen *Daor moej' gien acht op geven, et is mar kienderspul* het stelt niets voor (Bu), *'t Is kienderspel* het is bcp. niet moeilijk, het stelt (nog) niet veel voor (Nbk), *Dat is mi'j ok een kienderspul!* kinderachtig geruzie, bijv. tussen bureu (Ow), *Dat is gien kienderspul!* het is een zeer serieuze aangelegenheid (Nbk) 2. (vaak verkl.) spel door kinderen gespeeld *We kennen nog hiel wat oolde kienderspullegies* (Nbk, Np, Nt)

kienderstarfte (l) - kindersterfte

kienderstemme - kinderstem

kienderstoel - kinderstool

kiendertael (spor.) - kindertaal

kiendertal (l) - kindertal

kiendertafel (spor.) - kindertafel

kiendertehuis (spor.) - kindertehuis

kiendertekening - kindertekening

kienderteniël (spor.) - kindertoneel

kiendertied - kindertijd

kiendertiedschrift (spor.) - kindertijdschrift

kiendertillefoon (spor.) - kindertelefoon

kiendertoeslag (spor.) - kindertoeslag

kiendertraone (Mun, Nbk) de; -n; ...traontien 1. kinderraan

kiendertroep (Nbk) de ['kindʃtrup] 1. (negatief) grote schare kinderen *Ik wil die kiendertroep van him hier niet elke dag om*

kiendertugien - kienhooft

de deure hebben (Nbk)

kiendertugien (Nbk) - kindertuigje

kiendertuun (Nbk) - kindertuin

kiendertuurtien - kindertuurtje

kiendertuutvoering (Nbk) - kindertuutvoering

kiendertuutzending (verspr.) - kindertuutzending (van een radio- of televisieprogramma)

kiendervassien (Bdie, Db, Ma, Nbk, Obk, Wol) Ook **kiendervessien** (Ow) et; ...vassies ['kindrʃaʃin/...fɛʃin] 1. kinderliedje

kiendervekaansielkolonie (spor.) - kindervakantiekolonie

kienderverblief (spor.) ['k...] - kinderverblief

kienderverhael ['kindrʃfɦe:l] - kinderverhaal

kienderverlamming - kinderverlamming

kiendervermaek (spor.) - kindervermaak

kienderverstaand ['k...] - kinderverstand

kienderverzorging - kinderverzorging *Ze werkt in de kienderverzorging* (Nbk)

kienderverzorgster (spor.) - kinderverzorgster

kiendervessien z. *kiendervassien*

kienderveurstelling ['k...] - kinderveurstelling

kiendervoeding - kindervoeding

kiendervoedsel - kindervoedsel

kiendervrind z. *kiendervrund*

kiendervrund (Obk, l) Ook *kiendervrind* (ba) - kindervriend

kiendervaark z. *kienderwark*

kienderwaegen Ook *kienderwagen* (WH) - kindervagen *Een kienderwaegen lag een levendig kiend in; een poppewaegen was speulgoed* (Nbk)

kienderwagen z. *kienderwaegen*

kienderwark Ook *kienderwaark* (ZW), *kienderwerk* (WH) et ['k...] 1. werk dat door kinderen kan worden gedaan of is gedaan *Dat is gien kienderwark!* dat werk is niet geschikt om door kinderen te laten doen (Nbk), *Wie het daor op die mure krast? Dat is gien kienderwark!* dat is niet door kinderen gedaan, dat hebben ouderen uitgehaald (Nbk)

kienderweegschaole (Nbk) - kinderveegschaal

kienderwereld (spor.) - kinderverwereld: de wereld van het kind

kienderwerk z. *kienderwark*

kienderwet (l) - kindervet

kienderwoord - kindervoord: woord uit de kindertaal

kienderzael (spor.) - kindervzaal

kienderzankien (spor.) ['kindrʃanjin] - kindervliedje

kienderzegel - kindervzegel

kienderziekenhuus - kindervziekenhuus

kienderziekte de; -n, -s ['k...] 1. ziekte vooral of alleen voorkomende bij kinderen

2. tekortkoming bij een nieuw type auto, een machine e.d., ook van een organisatie

kienderziel (j) de; -en; -tien ['k...sil] 1. het innerlijk van een kind

kienderziepe (spor.) - kindervzeep

kienderzittien - kindervzittje

kiendhaelen z. *kienderhaelen*

kiendpat z. *kiendspat*

kiends Ook *kiens* (ZW, Nbk) [kints/kĩ:s (Bdie, Nbk, Ste)] - kindervseniel, demont

Die mán is kiends (Nbk), *kiends wodden: Die wodt zo kiends as wat* (Dho)

kiendsbien (Nbk) ['k...], in *van kiendsbien of*

kiendsdeel z. *kiendsdiel*

kiendsdiel (Nbk) Ook *kiensdiel* (Nbk), *kiendsdeel* (Bu, Db, Dho, Diz, El, Mun, Nbk, Nt, Ste, Spa, Sz) ['kindzdi:l

/'kĩ:z.../...dt:l] - kindervdeel

kiendsen (Ow) Ook *kiensen* bn.; attr. ['kintsɲ/'kĩ:sɲ] 1. 35 kilo, nl. vergelijkbaar met een kind *Een schepelskorf is een kiendsen korf* (Ow)

kiendshied Ook *kienshied* (Bdie, Ma, Nbk, Np, Spa), voor -heid z. -hied de

['kintshit/'kĩ:shit] 1. ouderdomsdementie, kindervheid *Hij is in de kienshied* (Ld, Nbk), *...in zien kiensheid* (Spa), *...komt in zien kienshied* (Ma)

kiendspat (OS, Np, Op, b) Ook *kienspat* (Np), *kiendpat* (Wol) et; -ten ['kintspat

/'kĩ:s.../kint...] 1. kindervdeel *Heit, geef mij mien kiendspat, dat mij toekomt* (b)

kiendrup (Nbk, Np) Ook *kininedrup* (Nbk), *kiendruppel* (Dfo), *kininedruppel* (Db, Dhau) mv. ['kinɛdrʌp/'kĩ'ninɛdrʌp

/'kinadr...] 1. (veelal mv.) druppel van kindervoplossing (geneesmiddel, vooral tegen koorts)

kienen (Bdie, Nbk) ['kiɲ:] - kindervnen: het kindervspel spelen

kienhooft (Db, Dfo, Diz, Mun, Nbk, Op, Wol) Ook *kienhooft* (Np, Op) et

['kĩ:nho:lt/'klĩ:n...] 1. zeer hard hout van boomstronken en -stammen uit het veen *D'r zit een vlut kliehooft in die vene* (Np), *Dat kienhooft is nog aorig geve* (Diz), *Aj' kienhooft in de kachel deden, dan lag 't langer* (Dfo)

kiens z. *kiends*

kiensdiel z. *kiendsdiel*

kiensen z. *kiendsen*

kiensenkorf (Db, Ow) de; ...körven; -ien ['kĩ:sn.../'kĩnsn...] 1. kleine korf (vooral voor aardappelen, nl. van 1/4 hl)

kienshied z. *kiendshied*

kienspat z. *kiendspat*

kiensstobbe (Db, Dfo, Diz, El, Ld, Nbk, Mun, Nt, Op, Wol) Ook *kliensstobbe* (Np, Op, Ste, Sz) de; -n; -gien ['kĩ:stobə/'kl...]

1. hard hout, boomstronk uit het veen *De kliensstobben bin keihad* (Ste), *Kiensstobbe is geweldig had hooft, 't zit in 't vene* (El) *kientien* et; kienties ['kĩntin] 1. klein kind 2. botervaatje van 10 kg (b: ln) 3. id. van 40 pond (s: Wol, k: Ste)

kiep I (Mun, Nbk, Ow, Sz) de; -en; -ien [kip] 1. pet (Mun), hoge zijden pet (Sz), pet van zwarte zijde zonder klep (Ow) *Hij staot d'r mar mooi op mit zien kiepien* (Sz), *Jonge, moet ie now beslist die oolde kiep op hebben!* (Mun), z. ook onder *kiepien, kiepse, kiepske, kipske* 2. keeper (Nbk), voornamelijk in *een vliegende kiep* keeper die tevens veldspeler is (Nbk)

kiep II Ook *kjiep* (Bu) tw. [kip/kjip] 1. lokroep voor kippen en evt. kuikens

kiepauto (spor.) - kiepauto, kiepwagen
kiepe Ook *kip* (Diz: bet. 4) de; -n; kiepien ['kipə/kip] 1. hoen, vaak: vrouwelijk hoen *As et mooi weer is en de kiepen gaon vroeg binnen, dan kriej' eredaegs weer mooi weer; gaon ze juist laeter binnen mit mooi weer, dan kriej' de volgende dag regen* (Bu), *kiepen holen, De kiepe is van de leg* (Dho), *Ze het de kiepen aorig an de leg* (Obk), *mit de kiepen op stok gaon vroeg naar bed gaan* (Dho), zo ook *mit de kiepen op 't rikke gaon* (bl), *De kiepen bin van 't rikke* de steken zijn van de breinaalden (n), zo ook *Ik heb een kiepe van et rikke* lett.: een steek laten vallen bij het breien (Nbk), *De kiepen krabben aachteruut* het bedrijf gaat minder goed, het gaat slechter met de opbrengst, de oogst (Ste), (ruw) *een bliende kiepe*

iemand die meer dan eens kijkt en het voorwerp enz. toch niet ziet (Dfo), *Daor schiet ie mien kiepen de haene d'r uut* zo is het precies, net wat je zegt (Np), *praoten as een kiepe zonder kop* (Bu), *Hij is d'r bij as de kiepen bij 't voer* hij is er als de kippen bij (Np) 2. (stofn.) kip als voedsel *kiepe eten, Braoden kiepe is lekker eten* (Db) 3. korstje, korreltje aan de oogleden door het slapen ontstaan (Dhau) *een kiepe in de ogen* (Dhau) 4. in *'k Vuul me zo lekker as kip kiplekker* (Diz) * *As de kiepen in de regen lopen, hoej' niet op dreug weer te hopen* (n), *Een kiepe is een zin, mar gien gewin levert weinig geld op* (vo)

kiepebeie (fp) de; -n; -gien ['k...] 1. framboos (struik of vrucht)

kiepeboer (Nt) - kippenboer

kiepebost (Obk) ['kipə...] - kippeborst

kiepebouillon (spor.) - kipebouillon

kiepebrille (Sz) - kipebril

kiepedief (spor.) - kippendief

kiepeëi (Nbk, Obk, Spa) ['kipəj, ...pej] - kipeëi

kiepefilet (l) - kipfilet

kiepegaas Ook *kiepegaes* (Bdie) - kipegaas

kiepegaas z. *kiepegaas*

kiepeglassien et; ...glassies ['kipəglasin] 1. kleine ruit in kippenhok

kiepegrit (Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Spa) et ['kipəgrit] 1. grit (nl. 'scherp' kipevoer)

kiepehilde (b) de; -n ['kipəhildə] 1. zolder boven een stal waarop men de kippen liet verblijven *De koenen stotten mit de horens tegen de stalhekken, de ruun potste mit de veurpote op 'e dong en op 'e kiepehilde wodde 't ok al roer* (b)

kiepehokke et; -n; ...hokkien ['kipəhøkə]

1. kippenhok: *Aj' zo'e'n koppel vrouwluden bij menaar hebben kuj' ok wel in 't kiepehokke gaon zitten, dan verstaaj' toch niks* (Sz), *de knuppel in et kiepehokke gooien* de knuppel in het hoenderhok gooien (Diz, Ld), *...donderen* id. (Ow) * *Aj' et kiepehokke kwiet binnen, dan kuj' de hane wel verkopen* als het belangrijkste weg is, één belangrijke zaak verkeken is, is het overige ook niet meer van belang (Sz)

kiepehokkedeure (Nbk, Ol-Nl) de; -n; ...deurtien ['k..., ...d'...] (Nbk) 1. deur van het kippenhok *Daenk d'r omme daj' de*

kiepehoolder - kiepepote

krappe goed op 'e kiepehokkedeure doen (Ol-Nl)

kiepehoolder - kippenhouder

kiepehoolderi'je (Obk) de; -n; ...ri'jgien [kipəho:ldə'rɪjə] 1. het houden van kippen 2. agrarisch bedrijf waarop men alleen maar of hoofdzakelijk kippen houdt

kiepekerel z. *kiepekoopman*

kiepekant (Nbk, Obk) Ook **kiepekante** (Sz) de; -en; -ien ['kipəkant(ə)] 1. achterwerk van een kip *Hi'j is zo glad as een kiepekante* heeft zeer kort haar, ook: is kaal (Sz) en: hij is gehaaid (Sz) 2. in *een kaele kiepekant* een kaal hoofd (Obk)

kiepekante z. *kiepekant*

kiepekoopman (Sz) Ook **kiepekerel** (Ow, Pe-Db) de; ...kooplu, -nen; -negien ['kipəko:pman/...ku:əɾ] 1. iemand die kippen verhandelt en evt. ander klein vee

kiepekōrf (Bdie, Dfo, El) ['k...] - kippenmand

kiepekracht de (Nbk) ['k...] 1. (van een persoon, schertsend) geringe lichamelijke kracht *Ie hebben ok mar kiepekracht* (Nbk)

kiepekubben (Ste) zw. ww.; onoverg.; kiepekubbede, het kiepekubbed ['kipə kʌbɪ] 1. kortwieken van kippen

kiepeledder (Bu, Dhau, Dho, El, Ld, Ma, Np) de; -s; -tien ['kipələdɔ] 1. kippenladder, nl. vooral laddertje (veelal van planken met dwarshoutjes) voor de kippen om van buiten naar de zolder van de potstal te komen (waar de kippen huisden), ook voor kippen om in een kippenhok op de legplaats te kunnen komen, ook wel gezegd van een kleine ladder gebruikt op de boerderij i.t.t. de lange ladder *Buten ston een kiepeleddertien tegen et huus an mit boven een loekien daor ze mit naor binnen konnen* (Bu), *Hi'j mag et kiepeleddertien wel mitnemen* hij is zelf klein en z'n vriendin, vrouw is erg lang (Dho)

kiepelen (Dfo, Dhau, Diz, Ld, Obk, Sun-Ot) Ook **kieperen** (bet. 2: Bdie) zw. ww.; overg., onoverg.; kiepelde, het kiepeld ['kipɪn/'kipɪŋ] 1. omgooien, omvallen *De husientonne, die ok wel deur de reinigingsdienst ophaeld wodde, wodde ok wel op 't laand kiepeld gekanteld* (en aldus gelegd) (Dfo), *Hi'j kiepelde de sloot in* (Sun-Ot), *Mit een kroje kuj' de haansels ommeslaon en dan begint de kroje te kiepelen* (Dfo) 2. (overg.) ergens van, in of

uit gooien (Bdie, Ld) *een vracht eerpels in 't gat kiepelen* (Ld), *Hi'j kieperde et in de waegen* (Bdie)

kiepeloekien (Obk) Ook **piekeloekien** (Obk) et; ...loekies ['kipəlukin/'pikə...] 1. luikje waarmee men de uitgang van de kippen in een kippenhok afsluit

kiepelooop (Nbk, Np, Obk, Ste) - kippenloop *De kiepelooop is smerig mit die natte* (Np)

kiepeltonne (Bu, Bdie, Dfo, El, Mun, Nbk, Obk, b: lm) de; -n; -gien ['kipɪtonə] 1. privaatton, opvangton in ouderwets toilet *Ze hadden nog een kiepeltonne onder de brille* (Bdie)

kiepeluus (Nbk, Nw, Op, Ste) - kippeluis **kiepemark** (spor.) de; -en ['k...] 1. markt waarop men kippen verkoopt

kiepematte (Obk) de; -n ['kipəmatə] 1. nachthok voor kippen *Vroeger haj' de kiepematte boven de potstal* (Obk)

kiepemes z. *kiepemest*

kiepemest (Np) Ook **kiepemes** (Ste) - kippemest

kiepemesteri'je (Ste) - mesterij waar men kippen mest

kiepemiere z. *hoendermiere*

kiepen Ook **kippen** (bet. 1: Dfo, Nt, Op, Ste, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; kiepte, is/het kiept ['kipɪn/'kipɪŋ] 1. kantelen, (doen) omvallen (Dfo, Dho, Nbk, Np, Obk, Op, Ste, Sz) *Ecn piepegaoltien* [bep. kruiwagen] *koj' makkelijk kiepen* (Obk), *Pas mar op, et kan zo wel kiepen* (Dho), *Dat ding kiept me ondersteboven* (Np), *Jim moe'n niet alles achter op 'e waegen zetten, want dan gaot de batte kippen* (Op), *Pas op dat die karre niet kipt* (Ste), *Bij' et laandanmacken mos de kipkarre et zaand op een leger plak kippen* (Dfo), *Een kipkarre lop op rails en kipt over de kaant* (Sz) 2. (overg.) ergens in of uit gooien (El, Nbk, Np, Bdie, v) *As ze je as wethoolder zomar in 't diepe kiepen (...)* (v), *de eerpels in 't gat kiepen* (El), *Misschien is hij* [d.i. die hond] *wel argens uut de auto kiept* (v) 3. (onoverv.) keepen *Hi'j het de hiele wedstried kiept* (Nbk)

kiepenust (Db, Nbk, Spa) et; -en; ...nussien ['kipənʌst] 1. nest van een kip **kiepeplokken** (Nbk) onbep. w. ['k...] 1. plukken van kippen

kiepepote (Nt, Op) de; -n; ...potien ['k...]

1. pootje van een kip *een kiepepotien ofkluwen* (Nt)

kieper ['kipf] - keeper

kieperen (Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Nbk, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl, Ste) zw. ww.; onoverg.; kieperde, het kieperd ['kiprɔ] 1. (van lichaamsdelen) sterk tintelen door de kou *De vingers die kieperen mij van de koolde* (verspr., Nbk), *De arm kiepert mij van de koolde* (Nbk), *'t Is zo koold vanmorgen, de vingers kieperen mij an de fiets* (Op) 2. z. *kiepelen*

kieperhaanske (spor.) de; -n ['k...] 1. keeperhandschoen

kieperik z. *kieperikke*

kieperikke (Dhau, Op) Ook *kieperik* (Spa) et; -n; ...rikkien ['kipərɪk(ə)] 1. zitstok voor kippen

kiepering (Np, Obk) de; -en; ...rinkien ['kipərɪŋ] 1. ring die men aanbrengt om de poot van een kip, om het dier te merken, vgl. ook *kieperingen*

kieperingen (Bu) onbep. w. ['kipərɪŋ:] 1. bep. ring aanbrengen om een van de poten van een kip *Mit kieperingen deden we veur et iene jaor een blauwe, dan een gele om zien te laoten hoe oold ze binnen* (Bu)

kiepeschaarp z. *kiepescharp*

kiepescharp (Np, Pe-Dbl, Ste, Wol) Ook **klepeschaarp** (Bdie) et ['k...] 1. grit, fijn gruis, gemalen schelpen, nl. als kippevoer *De kiepen moe'n ok nog kiepescharp hebben* (Np), *Aj' diggelgoed [diggels] vergruzen, hej' mooi kiepescharp* (Pe-Dbl)

kiepeschnitzel (spor.) - kipschnitzel

kiepesoep - kippesoep

kiepestront (Diz, Nbk, Np, Op) - kippedrek

kiepetrud (Db) Ook *trud* (Db) de ['kipətrɒt] 1. kiemblaasje in het ei

kiepevel - kipevel *Daor zoj' kiepevel van kriegen* nl. van angst, schrik (Nbk, Spa)

kiepevere - kipeveer

kiepevleis - kipevlees: vlees van een kip
kiepevlo (Bu, Nbk) de; -den (Nbk), ...vlooiën (Bu); -gien ['kipəflo:] 1. kippevlo (Ceratophyllus gallinae)

kiepevlocht (Np) g. lidw. ['kipəfloxt] 1. kipeegaas *Ie moe'n een rolle kiepevlocht haelen* (Np)

kiepevoeder z. *kiepevoer*

kiepevoer Ook *kiepevoeder* (Dhau) et ['kipəfu:ər/...fudf] 1. kippevoer, vaak in de

vorm van gemengd graan of ook met andersoortig zaad *gemengd kiepevoer* (Ste) **kiepeziekte** (Np, Ste) de ['kipəsiktə] 1. ziekte die optreedt bij kippen, in het bijzonder: snotziekte

kiepien (Np) et; kiepies ['kipin] 1. eigenaardig soort hoed *Die het ok een aorig kiepien op 'e kop* (Np) 2. kleine *kiep(e)*, z. aldaar 3. z. *kepien*

kiepig (Dho, El, Mun, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz, Wol) Ook **kippig** (bet. 2: Op, Pe-Dbl) bn., bw.; -er, -st ['kipəx/'kɪpəx] 1. enigszins scheel kijkend (Dho, El, Mun, Ow, Spa, Sz, Wol) *Hi'j kikt wel een betien kiepig* (El), *Een schele kikt kiepig* (Ow) 2. (bn.) kippig (Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) *Aj' niet meer dichtebi'j lezen kunnen, woj' kiepig* (Ol-Nl) 3. z. *kiebig*

kiepkarre z. *kipkarre*

klepse (Dho, Obk, bs: Dfo, Obk) de; -n; kiepsien ['kipsə] 1. oorijzerhoedje (Dho) *Ze het de klepse schieve op* (Dho) 2. vreemde hoed of muts (Obk) *Wat het die een nuvere klepse op* (Obk) 3. schepkorf (bs: Dfo, Obk)

klepske (Nbk, Obk, Spa) et; -s ['kipskə] 1. bep. hoed voor vrouwen (Nbk, Spa), vrij hoog, met lint onder de kin vastgestrikt (van tule en/of zijde) (Spa) 2. oorijzerhoedje (Obk) 3. schertsend voor hoofddeksel (Nbk) *Ik zal even mien klepske opzetten* (Nbk)

kiepwaegen (Obk) de; -s; -tien ['kip...] 1. wagen die kan kippen (van een boer) *De kiepwaegen wodde bruukt veur alderhaande kerweigies: zaandmennen, plaggen of mit mit naor 't laand te mennen* (Obk)

kier z. *kiere*

kiere Ook *kier* (Bdie, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Op, Sz) de; -n; -kiertien ['ki:ər(ə)] 1. kier, met name inzake een raam of deur *De deure sluit niet goed meer, die staot altied op een kier* (Sz), *Laot de deure even op 'e kier staon, dan komt d'r wat frisse locht in* (Np, Nbk), *Zet de deure een betien op een kier, want et is hier zo waarm* (Obk), *Hi'j staot steeds deur de kiere te loeren* (Wol), *Kleine kiender meugen graeg om een kiertien van de deure kieken en dan 'Boeh! zeggen* (Ol-Nl, Mun), *Ik kon deur et kiertien krek zien wat ze in de kaemer deden* (Dhau), *Die vrouw staot altied op een kiertien te loeren* (Dho,

kiesdieler - kiewiet

El), (gezegd van iemand die verkouden is:) *Die het zeker op een kiertien staon* (Obk), *De deure stiet op de kier* (Dhau), *'t Oolde hokke het allemaol gleuven en kieren* (El), *Een verkouwenheid het vaak zien oorzaak te danken an et staon op een kiertien om de hoek* (Sz)

kiesdieler (l) ['ki:zd...] - kiesdeler

kiesdistrikt (l) ['ki:zdistrɪkt, ...dəstrɪkt] - kiesdistrikt

kiesdrumpel (l) ['ki:zd...] - kiesdrempel

kiesgerechtigd (l) [ki:sxə'rextəxt] - kiesgerechtigd

kiesgerechtigde (l) de; -n [ki:sxə'rextəydə] 1. kiesgerechtigde

kieskaauwerig z. *kieskauwerig*

kieskauwen (Nbk, Spa, Ste) zw. ww.; onoverg.; kieskauwde, het kieskauwd ['kis kɔmɪ, ...gɪ] 1. met lange tanden eten *Die zit mar wat te kieskauwen* (Nbk, Spa), *Wat zit ie toch te kieskauwen* (Ste)

kieskauwer (Nbk, Spa, Ste) Ook **kieskauwerd** (Ste) de; -s; -tien ['kis kɔmɪ(t)] 1. kieskauwer, nl. iemand die met lange tanden eet (Nbk, Spa, Ste) 2. zeurderig iemand (Nbk)

kieskauwerd z. *kieskauwer*

kieskauwerig (Np, Ste) Ook **kieskaauwerig** (Ste) bn., bw. ['kiskɔmərəx, ...mɪ.../...ka:mərəx, ...mɪ...] 1. met lange tanden etend *Wat bij' toch kieskaauwerig!* (Ste)

kieskeurig (Nbk) [kis'ka:ərəx] - kieskeurig in wat men moet aanschaffen, moet beoordelen op kwaliteit *As hij' wat kopen zal kan hij' vaeke niet vienen wat hij' wil, hij' is wat kieskeurig* (Nbk)

kieskollege (spor.) ['ki:s...] - kieskollege

kieskring (spor.) ['ki:skrɪŋ] - kieskring

kiesrecht et ['ki:srɛxt] 1. kiesrecht *kiesrecht hebben, ...kriegen, actief kiesrecht (l), passief kiesrecht (l)*

kiesregister (l) - kiesregister

kiesstelsel (l) ['ki:stɛls] - kiesstelsel

kiestoon (verspr.) ['ki:stō:ən] - kiestoon

kiesverieninge (l) ['ki:s...] - kiesvereniging

kieswet ['ki:swɛt] - kieswet

kiet (spor.) [kit] - kiet: zonder wederzijdse schulden, vorderingen *We bin weer kiet* (Nbk)

kieteldoek z. *ketelkoeko*

kietelen z. *kiedelen*

kietelig z. *kiedelig*

kietelorig (Dho, Mun, Nbk, Op, Sz) Ook **kittelorig** (Bdie) bn., bw.; -er, -st [kitl'o:ərəx/kt...] 1. vlug geraakt, opvliegend *Zie is gauw kietelorig, heur* (Mun)

kiets I z. *kits*

kiets II (Dfo, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl) Ook **kiets** (Dfo, Nbk), **kuust** (Db, Nt), **kuus** (Bdie, Db, Dho, Np, Op, Wol), **kats** (Diz, Op), **kaats** (Bdie), **kuuts** (Ma, Op), **kiss** (Op), **kits** (Dho, Mun, Np, Ol-Nl, Op, Ste, Sz), **kest** (Pe-Dbl) tw. [kits(:)/kys(t)/ka(:)ts/kyts/kɪs:/kɪts/kest] 1. (veelal herhaald) uitroep: om een kat weg te jagen; ook wel tegen andere dieren (Nt) *Hij reup 'kiets, kiets!' om de katte vot te jaegen* (Ma), *Vot katte, kits! Rap uut die tuun weg te schieten!* (Ol-Nl), *Kits, weg katte!* (Ste), *Kats die katte!* (Op), *Kits katte!* (Diz, Np), *Kats katte!* (Diz), *Kiets je klitse!* (Np)

kiets z. *kiets* II

kieuw Ook **kieuwe** (Spa, Ste) de; -en; -gien ['kiɪ(ə)] 1. kieuw van een vis *Doe 'k de vis op 't dreuge hadde, zat de hooke in de kieuw* (Op), *Ik greep de vis achter de kieuwen* (Ma)

kieuwe z. *kieuw*

kieven I (Dfo, Obk, b: lm) mv. ['ki:bɪ], in *Hij kreeg altied een boel kieven* er werd veel op hem gemopperd (Obk), *Aj' vroeger te laete thuuskwammen, kreej' kieven* (Dfo)

kieven II zw., st. ww.; onoverg.; kiefde, het kiefd 1. kijven, foeteren *Dat verhipe wief was altied op 'e kiender an 't kieven* (Np), *Die zitten altied mit mekeer om te kieven* (Ma), *Jonges, lig toch altied niet te kieven* (Ol-Nl), *Die buurvrouwen stonnen mar over de hede te kieven* (Dfo), *Ze doen niks as kieven en schellen tegen mekere* (El) * *Meester, meester, ie moe'n niet kieven/Want mien penne wil niet schrieven* (Dho), ook *Meester, meester, wil niet kieven/Want mien penne wil niet schrieven/En hoe meer as de meester kif/Hoe minder as mien penne schrift* (Op), *Twie kieven, twie schuld* (Bu, Ma, Sz, b, bo: Bu)

kieveri'je (spor. OS) de [ki:wə'ri:jə, ...v...] 1. het kijven *Hè, die kieveri'je tussen jim ok altied!* (Nbk)

kiewiet Ook **kieft** (p, b: lm) de; -en; -ien

['kiwit/kift] 1. kievit *De kiewieten dukelen al weer* (Dho), *...bin weer uutlegd* opgehouden met het leggen van eieren (Nt), *een oostindische kiewiet* scholekster: *De oostindische kiewiet is laeter as de kiewiet* (Ste), *Hij het haer op 'e kop, 't leek wel een kiewiet* (Dho), *Hij lopt as een kiewiet* vlug en soepel (Dho, Diz, Np, Wol, Nbk), *zo vlogge as een kiewiet* (Bdie, Diz, El, Np, Nt, Spa, Ste, Sz, Ow), *Ze was gister zo helder as een kiewiet* (Nbk), *Hij is zo drok as een kiewiet* (Dhau), *zo dapper as een kiewiet* (Dfo) * *Kiewiet, (kiewiet) 'k bin mien ei kwiet* gezegd in de tijd van het eieren rapen, vooral als reactie op de roep van een kievit (Dho, Ld), veelal gevolgd door *...Grittow, (grittow) 't gaot mi'j net* zo (Db, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Pe-Dbl, Ste), *In mei leggen alle voegelties een ei/Behalven de kiewiet en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (Diz), *Mit Sint-Geertruud/Schit de kiewiet zien eerste ei uut* (Obk)

kiewietenust z. *kiewietsnust*

kiewietsbloeme (fp) - pinksterbloem

kiewietsbone ['k...] - kievitsboon

kiewietsei et; -gien; -er ['k...] 1. ei van een kievit *et eerste kiewietsei, kiewietseier zuken*

kiewietshaene (Obk) de; -n; ...haentien ['k...] 1. mannelijke kievit (Obk)

kiewietskop de; -pen; -pien ['k...] 1. (meestal mv.) Oostindische kers of bloem daarvan *Die kiewietskop grujt mooi tegen et gaas op* (Pe-Dbl)

kiewietkrabbe z. *krabbe*

kiewietslaand (Obk, Nt, Sz) Ook **kiewietsland** (Spa) et ['k...] 1. aan de speling van de natuur overgelaten grasland of land waarin niet langer vee graast en/of dat niet meer met kunstmest wordt bemest, in het bijzonder: land geschikt voor kieviten

kiewietsland z. *kiewietslaand*

kiewietsnust Ook *kiewietenust* (Nbk, Np) ['kiwitsnast /'kiwitonast] - kievitsnest

kieze z. *koetze*

kiezel (Ste) de; -s; -tien ['kiz] 1. (meestal verkl.) kiezelsteentje

kiezelstien de; -en; -tien ['kizstf:n] 1. kiezelsteen

kiezen st. ww.; overg., onoverg.; het keuzen ['ki:zn] 1. (overg.) uitzoeken,

uitkiezen *As wij vroeger een spellegien deden, dan mossen wij om de beurt iene kiezen* (Db), *We kiezen de mooiste d'r uut* (El, Ld), *We konnen kiezen uut besten en hele besten* (Pe-Dbl), *Ie meugen kiezen* (Nbk), *Van twee kwaocie dingen moej' de beste kiezen* (Dfo), *Ie hebben 't mar veur 't kiezen* je mag uitkiezen, ook: je moet kiezen of delen (Nbk), *Ie hebben mar te kiezen of te delen* het is kiezen of delen voor je (Ow), zo ook *Jow kun dit doen of et aandere laoten; jow hebben mar te kiezen* (Op), *Wij moe'n kiezen of delen* (Ma), *zien woorden goed kiezen* (spor.), *perti'j kiezen* (spor.) 2. (overg.) door stemming aanwijzen *Ze moe'n dit jaor een ni'je veurzitter kiezen* (Diz), *iene tot veurzitter kiezen* (Nbk), *Wij moe'n goenend veur de Staoten kiezen* nl. voor Provinciale Staten (Np), *Volgend jaor kiezen we weer veur de Tweede Kaemer* (Ol-Nl), *We zullen die man in et bestuur kiezen* (Nt) 3. een keus maken *As ik kiezen mocht, ha'k graeg wat aander weer* (Obk), *argens veur kiezen* (Nbk), *Ie moe'n zels mar kiezen welke aj' 't liefste hebben* (Dho)

kiezeplane z. *koetzeplane*

kiezer de; -s ['ki:zɛ] 1. iemand die vertegenwoordigers kan kiezen, met name inzake politieke partijen *De kiezers moe'n et now mar utmaeken* (Nbk), *Hij trok wel een boel kiezers* er stemden veel mensen op die partij omdat hij op de lijst staat, ook: zoals nl. bijv. bleek uit de voorkeurstemmen

kiezeri'je (s: oost.) de [ki:zə'ri:jə] 1. verkiezingen

kiezersbedrog (l) - kiezersbedrog

kiezersgedrag (l) - kiezersgedrag

kiezersvolk (l) - kiezersvolk

kiezetange z. *koetzeange*

kif (Dho, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa) de [kɪf] 1. kleine stukjes schors (Pe-Dbl, Spa) *Die kun niet bomekappen, zie maken niks as kif* (Spa), *Wat zit d'r een kif an* (Pe-Dbl)

2. kleine stukjes, stofachtige resten door slijten van stro ontstaan (Obk, Ow) *As et beddestro vroeger wat lange legen hadde, kwam d'r kif in* (Ow, Obk) 3. afgunst, jaloezie (Dho) *Dat is de kif* die opmerking, dat gedrag komt voort uit afgunst (Dho)

kiffel (Bdie, Dfo, Dho, El, Nt, Pe-Dbl,

kiffelderi'je - kikkerd

Ste, Sz) de; -s; -tien ['kɪf] 1. snipper, klein stukje *Aj' de schaeve over 't hoolt hollen, kommen d'r kiffels* (Dfo), *D'r ligt al hiel wat kiffel bij die oolde kaaste* (El), *Aj' an een paole een punte maeken, hool ie kiffels over* (Ste)

kiffelderi'je (Nbk, Obk) de [kɪfɔdɛ'ri:jə] 1. kleine snippertjes hout *As ze bij W. thuus vroeger schaarmannegies maekten, lag d'r allemaole kiffelderi'je op 'e vloer (want dat wodde winteraovens in huus daon)* (Obk) 2. het ruziën (Nbk) *Hè, wat toch een kiffelderi'je in mekaander omme* (Nbk) **kiffelen** Ook **kiffen** (Dho, Diz, Ow, Pe-Dbl) zw. ww.; overg., onoverg.; kiffelde, het kiffeld ['kɪfɪŋ/'kɪfɪŋ] 1. (onoverg.) foeteren, pruttelen, ruziën *Sommige vrouwen liggen altied te kiffen op heur kiender* (Pe-Dbl), *Die beide oolde meensken bin altied tegen menaander an 't kiffen* (Diz), *Ze kiffelen daor hiel wat of* (El), *...altied an* (Ma, Ste) 2. (overg.) licht snijdend bewerken van hout, kaas e.d., snijdend een weinig wegnemen, tot kleine stukjes snijden (Bdie, Dho, El, Ma, Np), met name met een stomp mes (Obk) *een stok wat kiffelen* (Dho), *'t Hoolt was te dikke; om et te passe te kriegen mossen we d'r wat of kiffelen* (El, Np), *kleine stokkies van de keze kiffelen* (Ma)

kiffelkonte (Obk) de; -n; ...kontien ['kɪfɪkɔntə] 1. iemand die veel kibbelt **kiffen** z. **kiffelen**

kiffer z. **keffer**

kik de; -ken; -kien [kɪk] 1. kik *Vroeger weren de buren nogal vaeke neudig; ij mossen mar een kik geven en dan weren ze d'r* (Dfo), *mar een kik hoeven te geven* (Nbk), *gien kik geven. Et dee geweldig zeer, mar hij gaf gien kik* (El), *Hij gaf gien kik meer zei niets meer* (Nbk), *zonder een kik te geven* (Nbk)

kikken (verspr.) zw. ww.; onoverg.; kikte, het kikt ['kɪkɪŋ] 1. (in ontkenningen) over iets reppen *'t Is je in 't geheim verteld, ie meugen d'r niet over kikken* (Np, Dfo), *Ic moe'n d'r mar niet over kikken, want d'r is nog gieniene die et wet* (Op, Diz), *Daor zullen we mar niet over kikken* (Db, Ld, El), *Hij zal d'r nooit weer over kikken* in het bijzonder: omdat hij gestorven is (Pe-Dbl, Nbk) 2. (van personen) een beetje geluid geven (Ma) *Ik hoef mar te kikken*

of hij is d'r (Ma)

kikker z. **kikkerd**

kikkerbillegien ['k...] - kikkerbilletje

kikkerbloed (Diz, Np, Obk, Sz) et ['k...] 1. in: *kikkerbloed hebben* het altijd koud hebben, vooral ook gezegd van iemand die alles koud laat, nergens door wordt geroerd **kikkerd** (bet. 1: verspr. OS, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Sz, Wol) Ook **kikker** de; -s; kikkertien ['kɪkɪ(t)] 1. kikker *As de kikkers kwaeken is dat vaeke een teken van mooi weer* (Pe-Dbl), *Schoelejongen blaosden vroeger wel es een kikkerd op* (Dfo), (tegen kinderen:) *Aj' graeg een bruurtien of een zussien hebben willen, moej' een kikkerd an de deure hangen* nl. om de ooievaar te lokken die een kind zou kunnen brengen (Ma, Dfo), *Sommige viskers doen een kikker an de haoke om te snoeken* (Db), *Vroeger dee ij een kikker in de ketel mit drinken, dan koj' 't drinken koold hollen* (Ow), *een kaele kikker* iemand die niets bezit, soms ook met de bijgedachte dat die persoon eigenwijs is (Bdie, Nbk, Db), *Ie kun van een kikker gien veren plokken* gezegd inzake een arm iemand die toch niet kan betalen, waar niets aan valt te verdienen (Bdie, Dhau, Diz, Op, El, Np, Sz), *...van een kaele kikker...* (Np, Pe-Dbl), *...gien veren van een kikker...* (Dho), *Een kikker plokken je gien veren van de kont* (Ol-Nl), *Plok mar es veren van een kikker!* (Nt), *Die blaost him op as een kikkerd* 't is een opgeblazen kikker (Np), *een kikker in de keel hebben* (Diz, El, Nbk), *een koolde kikker(d)* een stijl, saai iemand (Db), ook: iemand die het altijd koud heeft (Db, Ma, Sz, Nbk), vandaar: *Ae je, koolde kikkerd!* (Nbk), (tegen een ondeugend kind:) *Bliksemse kikkerd, kom hier, dan za'k je de kont bekijken* (Bu), *Hij wipt as een kikker* (Diz), *Hij kan springen as een kikker* (Dho), *Hij is zo dikke as een opgeblaozen kikker* (Nw), *zo kael as een kikker* lett. en figuurlijk: geen geld bezittend (Dhau, El, Nbk), *zo naekend as een kikker* (Op), *zo glad as een kikker* (Mun), *zo schor as een kikker* (Pe-Dbl), *zo vlogge as een kikker* (Mun), *'k Bin zo koold as een kikkerd* (verspr.), (fig.) *Hij blijft zo koold as een kikker* volstrekt rustig en onbewogen (Nbk), *op 'e stoel zitten as een kikker op 't*

heerspit (Bu) 2. plaatje dat ter bevestiging op iets is geklemd, met bijv. een schroef erdoor, zoals in een maaibalk op het mes (Ow, Ste) *Bij 't spoor van de kipkarren brukten we kikkers, d'r kwam een schroefve deur* (Ow) 3. knijplamp, handdynamo (Np) * *Et is slecht krojen mit kikkers* het is lastig wanneer mensen voortdurend niet in het gareel willen lopen (Bdie, Ld), *As de kikkers kwaeken op et laand, leit d'r regen veur de haand* (n)

kikkerdril (Bu, Diz, Dho, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl) Ook *kikkerdrille* (Ste) [ˈkɪkɔrdri(ə)] - kikkerdril

kikkerdrille z. *kikkerdril*

kikkerhip (Nbk) Ook *kikkerhup* (Nbk) de; -pen; -pien [ˈkɪkɔɦɪp/...ɦap] 1. sprong met aaneengesloten voeten *Kun ie mit een kikkerhip over de sloot?* (Nbk)

kikkerhup z. *kikkerhip*

kikkerlaand (Dho, Op) Ook *kikkerland* (Sz) et [ˈk...] 1. kikkerland *Nederlaand is een kikkerlaand* (Op)

kikkerland z. *kikkerlaand*

kikkeroge (Dfo, Diz, Nt, Obk, Ol-Nl) et; -n; ...ogien [ˈkɪkɔ:pɔgə] 1. in zinnen als *Hi'j het kikkerogen eigenaardig grote, enigszins uitpuilende ogen* (Dfo, Diz, Nt, Obk), vooral in *Hi'j het kikkerogen* 2. (mv.) bellen op het water, door geborrel ontstaan (Ol-Nl)

kikkerproef (Diz, Wol) [ˈk...] - kikkerproef *de kikkerproef nemen* (Diz)

kikkerrit (verspr.) et [ˈkɪkɔrɪt] 1. kikkerrit, kikkerdril *een klute glad kikkerrit* (ba), *Aj' kikkerrit in een pottien deden, was 't mar een glibberige griemeri'je* (Obk), *De sloot zit vol kikkerrit* (Np) 2. afgekoelde bovenlaag van bouillon (Ste) * *Kikkerrit an de kaant, natte zoemer in et laand* (n)

kickersloot (Db, Nt, Op, Wol) de; ...sloten; ...slotien [ˈk...] 1. kickersloot

kickersprong (Nbk, Wol) de; -en; -egien, ...spronkien [ˈk...] 1. sprong van een kikker of gelijk aan die van een kikker

kikkervissien [ˈk...] - kikkervisje

kikkervreter (Np) de; -s; -tien [ˈkɪkɔfrɪ:tɔ] 1. iemand die er niet erg gezond uitziet, lange en magere persoon, ook gezegd tegen zo'n persoon *Ie kunnen wel een kikkervreter wezen!* (Np)

kil bn.; -l(d)er, -st [kɪl] 1. een gevoel van kou veroorzakend *'t Is wat kil in huus, ie*

kun weten dat de zonne d'r niet is (Db, Mun, Obk), *'t Is vandemorgen vri'j wat kil* (Np)

kilometer [ˈkɪləmɪ:tɔ] - kilometer *Dapper kilometers vreten, elke dag een lange zit* (ba), *Straoter was hi'j van zien vak, en hi'j hadde d'r al verscheiden kilometer inlegd* (ba), *vierkaante kilometer(s)*

kilometerpaol (spor.) - kilometerpaal

kilometerpries (spor.) - kilometerprijs

kilometerstaand - kilometerstand

kilometersteller - kilometersteller

kilometervergoeding - kilometervergoeding

kilometervreter (spor.) - kilometervreter

kilkeper (Ol-Nl, Spa, Ste) de; -s; -tien [ˈkɪlke:pɔ] 1. kielkeper

killig (spor.) [ˈkɪləx] - enigszins kil, koud

kilo Ook *kilogram* [ˈkɪlo(:), ...ləm/...gram] - kilo *Ze kosten twee gulden de kilo* (Nbk), *Hi'j weug wel honderd kilo* (Nbk); ook gewichtstuk van een kilogram

kilogram et; -men; -megien [ˈk...] 1. kilogram: naam van de internationale eenheid van 1000 gram 2. hetz. als *kilo*, z. aldaar

kilohertz (l) - kilohertz

kilowatt (l) [ˈk...wat] - kilowatt

kilowatture [ˈki...waty:ərə] - kilowattuur

kilsterderi'je (Nbk, Np) de [kɪlɪstɔdɛrɪjə (Nbk), ...ɛjə (Np)] 1. geruzie, gekrakeel *D'r was kilsterderi'je over wie as d'r naor de begraffenis mos as 't zowied was* (v)

kilsteren zw. ww.; onoverg.; kilsterde, het kilsterd [ˈkɪlɪstɔrɪn] 1. ruziën, kibbelen, bekvechten (ook wel gezegd indien het geruzie niet serieus is) *Ze zitten altied te kilsteren as ze bij mekaere binnen* (Pe-Dbl), *As we disse kaorties invullen, dan kilsteren we soms wat of!* (Sz)

kimono (spor.) [ki'mõ:əno:, ...no:m] - kimono

kin I Ook *kinne* (Spa, Sz) de; -nen; -negien [ˈkɪn(ə)] 1. kin (van een mens, ook van sommige dieren) *Ie hebben pattie meensken, die lopen mit de kop in de nekke en de kin veuruut* (Obk), *Dat kiend lop altied mit de kin op 'e bost* (Pe-Dbl), *De iene het een spitse kin, de aander een ronde* (El), *een zwaore kin* een grote, grove kin (Nbk), *een dubbele kin* een zeer dikke kin (zodat het lijkt alsof men twee kinnen heeft) (Nbk), *een zere kin* krenten-

kin - kippe

baard (Bu), *Hij het een kulegien in de kin* (Nt), *Hij het een poekel* [puist] *an de kin* (El, Ol-Nl), *...op de kin* (Wol), *Die is ok* (aorig) *roeg om de kin* heeft zich kennelijk de laatste dagen niet geschoren (Dfo, El, Ma), daarentegen: *Hij is aorig glad om de kin* (Nbk, Ow), *Hij streek hum es over de kin* (Dho), *mit de haand onder de kin zitten* (Nbk), *Die niksnutter har over de kni'je moeten, in plaets dat hij' wat om de kin streken wodge* i.p.v. dat ze vleierig tegen hem deden (Nbk, b) * *Roomse paepen/Kun niet gaepen /Om heur dikke kin /Daor zit de duvel in* (Np), *De boer en de boerinn' /Knepen mekaer in de kin/En zeden tegen mekaer-/We bin een gelokkig paer* (Diz), (kinderrijmpje:) *Kinnegien /mondinnegien/pripneusien/traonogien /veurheuffen/toef, toef, toef* (Np)

kin II (Bdie) et; -nen [kɪn] 1. ruimte links en rechts van het gat in de zolder waarop men graan opslaat 't zaod op 't kin zetten (Bdie)

kinbaand z. *kinnebaand*

kinhaor (Nbk) - kinhaar

kininedraankien (Op) et; ...draankies [ki'ninədɾā:ŋkin] 1. kininedrank

kininedrup z. *kienedrup*

kininedruppel z. *kienedrup*

kink Ook *kinkel* (Db, Dfo) de ['kɪŋk(ɪ)] 1. kink, in *een kinkel in de kabel* (Db, Dfo)

kinkel (verspr.) de; -s; -tien ['kɪŋkɪ] 1. kinkel 't *Was een rere kinkel van een kerel* (Dfo), *Wat een stomme kinkel* (Sz), *een lompe kinkel* (El) 2. z. *kink*

kinketten z. *klemketten*

kinketting z. *klemketten*

kinkhoest ['k...]- *kinkhoest (de) kinkhoest hebben. As kiender kinkhoest hadden, konnen ze et in een hoestbujje soms arg benauwd kriegen* (Op), *Kinkhoest is mal, dan giert et je deur de huud* (Ste)

kinkhoorn (Ow) de; -s; -tien ['kɪŋk(h)ɔ:əŋ] 1. huisjesslak, met name de schelp ervan

kinmusse (Dfo, Dho, El) Ook *kinnemutse* (Op), *kinnemusse* (Spa) de; -n; ...mussien ['k...] 1. muts met een kinband

kinne z. *kin*

kinnebaand (Dho, Nbk, Np, Op) Ook *kinbaand* (verspr.), *kinneband* (Spa, Sz) de; ...banen; ...baantien ['kɪnəbā:nt/'kɪm b.../...bant] 1. kinband, vaak tweedelig,

zodat men beide delen aan elkaar vast kon doen

kinnebak de; -ken; -kien ['kɪnəbak] 1. onderkaak, beenderen van de onderkaak, kin *De kinnebak is me zo koold* (Nbk) 2. (veelal verkl., waarvan vaak mv.) geslacht stuk van de wang van een varken (Np)

kinnebakbaord (Dfo) de; -en; ...baortien ['k...] 1. klein baardje (Dfo) 2. z. *bakkebaord*

kinnebakkespek z. *kinnebakspek*

kinnebakkespek z. *kinnebakspek*

kinnebakspek Ook *kinnebakkespek* (El), *kinnebakkespek* (Bdie, Ol-Nl) et ['k.../...kəspek/...bakɪ...] 1. kinnebakspek, in het bijzonder: de wangen van een varken *Kinnebakspek was van de kaek van een varken vroeger, dat sneden ze zo van de kaante of* (Nbk)

kinneband z. *kinnebaand*

kinnegien et; kinnegies ['kɪnəxiŋ] 1. kleine kin 2. een half vaatje boter (Bdie, Spa)

kinneketting z. *klemketten*

kinnemusse z. *kinmusse*

kinnemutse z. *kinmusse*

kiosk (spor.) de; -en ['kɪjɔsk] 1. kiosk voor de verkoop van kranten, sigaren enz. **kip** et [kɪp] 1. in *Ze zit mit kip* ze is zwanger (Dfo, bo: Np), *...mit 't kip* moet trouwen (Nbk) 2. z. *kiepe*

kipkarre (verspr.) Ook *kiepkarre* (Db, Dho, Diz, Ma, Nbk, Obk, Ste, Wol) de; -n; -gien ['kɪpkarə/'kɪp...] 1. over rails lopende kipkar (verspr.) *D'r zit hier in de hujlanen vrij wat iezer in de grond; ze haelden et mit kipkarren op* (Nbk), *Een kiepkarre lopt op rallies, die gaot over de kaant* (Nbk), *Bij et laandanmaeken mos de kipkarre et zaand op een leger plak kippen* (Dfo) 2. stort- of wipkar (Db, Dfo, Dhau, Ma, Np, Obk, Spa) *We hadden thuus een kiepkarre op drie wielen, die kon achterover kiepen* (Db, Ma)

kiplekker (Dhau, Ld, Pe-Dbl, Spa) bn.; pred. [kɪp'l...] 1. kiplekker

kippe (Dfo, Np, Op, Ste, Sz, p, b: lm, ln) de; -n; kippien ['kɪpə] 1. hoedje met veer dat op het oorijzer kwam (Ste), bep. zwart vrouwenhoedje dat met banden onder de kin vastgemaakt werd (Dfo, Op): *Over de mussen dreugen de vrouwen die een ooriezer op hadden vroeger een kippien* (Sz, Op), *Ze weren dan* [bij een

begrafenis] *zo meugelik in et zwat; de rouwmusse over et oorierzer henne mit een zwat kippien op, en as ze weer thuuskwammen, hadden ze ieder een stokkien begraffenisse overholen* (Dfo), *Over de kaanten musses kwam de kippe; die kwam mit banen onder kin vaaste, en d'r zat een vere op* (Ste)

kippelbaste z. *hadbaste*

kippen z. *kiepen*

kippig z. *kiepig*

kipske (Diz), z. ook onder *kriepske* et; -s ['kɪpskə] 1. hoedje op het oorijzer (met strik onder de kin vastgemaakt)

kirrekop z. *kirrelkop*

kirrelkop (Ma) Ook *kirrekop* (Ld, Ow), *krilkop* (Nt, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz), *kittelkop* (Ma), *krielkop* (Mun) de; -pen; -pien ['kɪr].../'kɪrə.../'kɪrl.../'kɪt].../'kɪl...] 1. opvliegende man, ook gezegd van dieren (Ow) *Hi'j is wat een kittelkop* (Ma)

kirren zw. ww.; onoverg.; kirde, het kird ['kɪrɪ] 1. kirrende geluiden maken, als bijv. van patrijzen, duiven of tortelduiven *As de petriezen uut de bos kommen, heur ie ze soms inienend kirren* (Obk), *De jonge doeven kirren in 't hokke* (Dho), *De kleine meid lag in de wiege te kirren dat 't zowat dee* (Ol-Nl), *Die vrouw kirt d'r over aj' wat moois vertellen* (Wol)

kirrig (Dfo, Np) bn., bw.; -er, -st ['kɪrɪx] 1. druk en daarbij snel driftig (Np) *een kirrig kereltien* (Np) 2. met een kirrend geluid (Dfo) *As petriezen peren, geven ze ok een kirrig geluid* (Dfo)

kiss z. *kiets* II

kissebissen (Sz) ['kɪsəbɪsɪn] - kissebissen: ruziën

klssien et; kissies ['kɪsɪn] 1. kleine *kiste* in div. bet., z. aldaar 2. sigarenkistje, juwelenkistje e.d. *een klssien segaren* 3. bep. schoen: kistje (Np)

kist z. *kiste*

kistbod (Sz) et; -den; ...bottien ['kɪzɔd...] 1. schoolbord dat men aan twee zijden kon beschrijven, nl. dat gedraaid kon worden en weer in de sponningen geschoven

kiste Ook *kist* (spor. in verb.) de; -n; kissien ['kɪst(ə)] 1. kist gebruikt ter opberging van kleren, voedsel, veevoer etc., ook van een violkist *We hebben een kiste appels kocht* (Spa, Dhau), *een klssien eerpels* (Ste), *De meensken beweerden*

vroeger de kleren en et linnengoed in een kiste (Obk), *De dekens heurden zoemers in de kiste* (Dho), *Een boeremeid of boereknecht hadde haost alied een kiste om de kleren en aander goed in op te bargaen* (Diz, Op), *Gao mar op de kiste zitten* nl. kist als zit- en bergplaats op een wagen (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Dho), vandaar *De kiste was vroeger etzelde as de koffer van een auto* (Spa) 2. doodkist *Hi'j is gisteraovend in de kiste kommen* (Nbk), *...in de kiste legd* (Spa), *Hi'j lag mooi in de kiste* (Nbk) * *Mist gefst vist in de kist en regenwater dat pist* (Dfo), *Riem en mist brengt vist in de kist* (Np)

kistedeksel - kistdekseel

kistefabriek (l) - kistenfabriek

kistemaeken (spor.) - kistenmaken

kistemaeker (Bdie, Db, Obk) ['k...] - kistenmaker

kisten Ook *kitsen* (bet. 3: Dho, Ma, Pe-Dbl) zw. ww.; overg.; kistte, het kist ['kɪstɪn/'kɪstɪn] 1. verpakken in een kist (Dho) *Vroeger mossen ze de eier kisten* (Dho) 2. een dode in de doodkist leggen *As d'r iene doodgaon ze gaon ze et liek eerst ofleggen en dan kisten, zo gauw de kiste d'r is* (Op), *Hi'j wodt vanaovend kist* (El, Spa), *Et kisten doen de ofleggers* (Ow) 3. in je niet kisten laoten zich niet op de kop laten zitten, niet bij de pakken neer gaan zitten *Laot je niet kisten, jonges, slao d'r mar op* (Bu), ook in *Hi'j mag graeg iene kisten* op de kop zitten, pesten (Dfo) **kisteplaanke** (Dhau, Np, Ol-Nl, Ste) Ook *kistplaanke* (verspr.) ['k...] - kistplank, ook inzake een doodkist (Ste)

kisteslot (spor.) et; -ten; -tien ['kɪstəsɔt] 1. slot op een *kiste* in bet. 1, z. aldaar

kistetuug (Sz) ['kɪstətɪx] - kistetuig

kistkalf ['kɪstkal(ə)f] - kistkalf *Van een kistkalf kriej' blank vleis* (Spa)

kistplaanke z. *kisteplaanke*

kit (Nbk, Np, Spa, bs: Dfo, Obk) de, ook et (bet. 2); -ten; -tien [kɪt] 1. kolenkit *Hael me de kit es vol kolen* (Np) 2. soort lijm door bijen gemaakt en toegepast (bs: Dfo, Obk) *De bi'jen kitten de spieren vaaste mit kit of propolis* (bs)

kithas (bs: Ow) de, et ['kɪθa(r)ʃ] 1. bep. middel door bijen gebruikt om mee dicht te kitten, z. *kit* bet. 2 *Et dichtekitten gebeurt meerstal mit kithas* (bs: Ow)

kits - klaampe

kits Ook *kiets* (Nbk, b: ln) bn.; pred. [kits/kits] 1. gezond, in orde, gezegd veelal in de verbinding *alles kits*, met aanvullingen (z. hierna) en als antwoord op vragen als *Hoe gaot et hoe gaat het ermee?*, *Is alles kits?* (Np), *Ja, alles is kits heur, ze bin weer hielemaol genezen* (Bu), *Bij oons is alles kits* (Db), (bijv. inzake een verkering:) *'t Is veur menaander, alles kits tussen oons beiden* (Ol-Nl) 2. z. *kiets* II * (schertsend, om aan te geven dat alles o.k. is) *Alles (is) kits en de bok vet* (verspr.), *Alles kits en de bok (is) rits* (Wol), *Alles kiets mit de fiets* (Nbk) **kitsch** (spor.) - kitsch **kitscherig** (spor.) ['kits(j)əɾəx] - kitscherig **kitsen** z. *ketsen, kwatsen, kisten* **kittelig** (Dho) bn., bw.; -er, -st ['kitlɪx, ...təlɪx] 1. opvliegend, gauw geraakt *Hij is zo kittelig tegenwoordig* (Dho) **kittelkonte** (Bdie) de; -n; ...kontien ['kitlɪkontə] 1. opvliegende persoon **kittelkop** z. *kirrelkop* **kittelorig** z. *kietelorig* **kitten** (spor.) ['kitn] - kitten **kittig** (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['kitɪx] 1. kittig; kwiek, zich op pittige wijze bewegend *Beppe kwam d'r altied zo kittig an stappen* (Nbk), *Et was een kittig meenske* (Nbk) **kjeu** z. *kju* **kjiep** z. *kjep* II **kjoep** (Db) tw. [kju(:)p] 1. lokroep voor kip **kju** (verspr. OS, Np) Ook *kjeu* (bl), *tju* (ZW, Op) tw. [kju/kjɑ:/tju] 1. (vaak herhaald geroepen) lokroep voor varkens **kl** - afkorting van *kiloliter* **klaagzang** z. *klaegzang* **klaaien** (Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Spa, Ste) zw. ww.; onoverg.; klaaide, het klaaid ['kla:jn] 1. klevan, plakken van materiaal *Dat zuurtien dat klaaide me in de buse* (Np), *De tuun is mit dit natte weer kleverig en plakkerig, de modder klaait mit naor huus in* (El) 2. moeizaam lopen op natte grond, door kleverige modder (Dfo, El) *De peerden klaaiden aorig deur die natte grond* (Dfo), *deur de modder klaaien* (El) 3. smeren, klieren (Dho, Spa, Ste) *Hool toch op te motten en te klaaien* (Ste), *Kleine kiender kun zo lekker klaaien mit wat zand, water en wat bussies of*

emmerties (Spa)

klaaierd (Ste) de; -s; klaaiertien ['kla:jrt, ...jərt] 1. vrouw die erg klierderig, erg smerig werkt

klaaiurig (Dho, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste) Ook *klaais* (Bu, Nbk, Ow), *kleierig* (bet. 2: Nt, Op, Pe-Db, Spa, Wol), *klaierig* (bet. 1: Diz, Ow) bn.; -er, -st ['kla:jəɾəx /kla:js/'klejəɾəx/'klajəɾəx] 1. kleverig, plakkerig, ook gezegd van in kleine platte stukken klevende of uiteenvallende pap, cake, pudding, rijst etc.: bijv. van brood dat niet gaar is, ook van cake die juist te gaar is geworden (Ste) *een klaaiurig zuurtien* (Np), *Et brood is klaaiurig; et is niet goed gaer, d'r zit nog deeg in* (Nbk, Ste), zo ook *'t Brood is klaais* niet gaar, plakkerig (Ow, Bu), ook van grond: zwaar en kleverig (Nw): *Daarg het een hoop van vene, mar et is zwaarder en klaaiuriger* (Nw) 2. glibberig, vies en glad (Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Wol) *Et pattien is klaaiurig wodden deur de regen* (Np), *As de boeren an 't bieterieden binnen, bin de wegen vaeke kleierig* (Op)

klaais z. *klaaiurig*

klaamp z. *klaampe*

klaampdeure (El) de; -n; ...deurtien ['k...] 1. deur waarvan de verticale planken aan de achterkant vastzitten aan *klaampen*, dwars geplaatste planken

klaampe Ook *klampe* (WH), *klamp* (Sz, bet. 7: Ol-Nl), *klaamp* (bet. 1, 2: Mun) de; -n; klaampien ['klā:mpə/'klamp(ə)/...] 1. deel van een hooivak, van een hoop ingekuuld gras, dat is ontstaan door uit te spitten of af te steken (vaak in het vierkant), zo ook: vierkant stuk van een mestbult, van opgestapeld hout e.d. *Een klaampe is bi'jv. et vierde of zesde pat van een hujvak* (Bu), *Bij de winter mossen ze een klaampe huj ofstikken om de koenen te voeren* (Dfo), *Bij de meitied stakken ze klaampen van de dongbult* (Np), *Die klaampe mest moet nog over 't laand* (Pe-Db), *Mit de hujplokker trek ie huj uut et vak om begin te kriegen mit een klaampe* (Bu), *We hebben nog een klaampe huj overhullen van veurig jaor* (Obk), zo ook *We hebben nog een klaampe huj zitten* (Ma), *Hael mar een klaampe kuil van de bult* (Diz), vandaar *een ni'je klaampe anstikken* nl. met een bep. scherpe

schop (Dfo), *De kuil wodt tegenworig bij de boeren in klaampen achter op 'e trekker op 'e stal brocht* (Db), *Aj' et drekt niet ophaolen dan zetten we 't an de klamp en dan moej' een klein betien meer geven* m.a.w.: koop het hooi, gras e.d. nu maar (Sz), *een klaampe stro* (Nt), *Mit et ofgreven zat d'r een beste klaampe grond* (Np) 2. stapel, bult of grote hoeveelheid anderszins van iets (verspr. WS, Ld) *We hebben een goeie klaampe hooit oploegd zitten* (Ol-Nl, Diz), *De klaampe turf die we krek oploegd hadden, vul opiens in mekaere* (Op), *D'r komt een beste klaampe hui van 't laand* (Diz), *een klaampe stien* (Np, Ol-Nl), *D'r zit nog een beste klaampe stront achter 't huus* (Np), *D'r is nog wel laand waor nog een klaampe vene in zit* (Pe-Dbl), *D'r staot een klaampe waeter veur die dam* (Bdie, Nt), *De oolde man leut nog een klaampe geld nao* (Nt, Op), *een klaampe geld hebben* welgesteld zijn (Ol-Nl) 3. uitsteeksel ter ondersteuning (bijv. balk) (El, Ma, Nbk, Ow, Obk), ook: smal metselwerk ter ondersteuning van een dakgoot, ook wel van hout (El, Ma, Ow) 4. plank, balk, schroot, houten belegstuk, (dik) stuk hout dat planken enz. bijeenhoudt, tegenhoudt of anderszins verstevigt (verspr.) *een klaampe onder de zoolder* (Ol-Nl), *We spiekerden een klaampe tegen een deure an om die te verstevigen* nl. een balk of brede plank veelal aan de binnenkant (Ste, El), zo ook *d'r een klaampe tegen an zetten* (Ste) en *D'r moet een ni'je klaampe an de deure* (El), *...op 'e deure* (Obk), *D'r zit een klaampien achter* (Mun), *De batte* [losse bodem] *van de waegen buugt deur, zullen we daor mar een klaampe onder slaon?* (Ma, Diz), *De klaampe onder de boekberrie* [d.i. de losse bodem van de ouderwetse boerenwagen] *blijft haoken achter et achterstel* (Nbk), *argens een klaampe (hooit) tegen slaon* (Np), *Hi'j het d'r een klaampe achter sleugen, now zal et nog wel een posien zitten blieven* (Mun) 5. elk der tegen de rongen sluitende stukken hout aan de *ziedledders* (zijplanken) van een ouderwetse boerenwagen met o.m. de functie het verschuiven tegen te gaan (El, Ma, Nbk, Obk, Op, Ow en *Ni'jhooitwoolde*): *Op de ziedledders zatten drie klaampen: de*

veurklaampe mit et oor, daor et sluuthooit op kwam; de rongklaampe (veur et henneweer schoeven) en de achterklaampe (mit et oor veur et sluuthooit achter) (Ma), *De liende (om de wiezeboom mit vaaste te zetten) wodde in 't lest an een klaampe vaastezet* (uit *Ni'jhooitwoolde*) 6. steunbeer tegen een muur (Ol-Nl, Spa) 7. klamplaag tegen een halfsteensmuur gemetseld (Ma, Ol-Nl) *halfstiens mit klamp* (Ol-Nl)

klaank (verspr.) Ook **klank** (WH, Bu, Dfo, Diz, Ld, Ma, Nbk) de; -en; -ien [klā:ŋk/klank] 1. waarneembaar geluid *Wat een appatte klaank!* (Nbk) 2. toon, wijze van klinken *D'r zit een mooie klaank in de klokke* (Bdie, Pe-Dbl), *D'r kwam een mooie klaank uut et dri'jorgel* (Np), *een mooie volle klaank* (Nbk), ook: de eigenschap een bep. klank voort te kunnen brengen: *de klaank van mien gitaar* (Nbk), *de klaank van een flesse die kepot vaalt* (Nbk) 3. spraakklank: klanksegment of opeenvolging van klanksegmenten, het klinken van een woord of een eenheid van woorden *Now, hi'j stoot nuvere klaanken uut!* (Nbk), *Hi'j paste zien tekst an as hi'j op plakken kwam die hier en daor ere woorden en klaanken bruukten* (bl), *De klaank van pattie woorden is op et iene plak eers as op aandere plakken* (Nbk)

klaankbeeld (l) - klankbeeld

klaankbord (Np, Ste) et; -den; ...bottien [klā:ŋ(g)b...] 1. klankbord van een klok-ketoren *In de karke zitten galmgatten, in de galmgatten zitten klaankbodden* (Np)

klaankgat (spor.) - klankgat

klaankkaaste (verspr.) - klankkast

klaankkleur (spor.) - klankkleur

klaankkleer (l) - klankkleer

klaanksysteem (l) - klanksysteem

klaankveraandering (l) - klankverandering

klaankverschil (l) - klankverschil

klaankwet (l) - klankwet

klaant Ook **klant** (WH, elders spor., vooral in verb. bet. 3) de; -en; -ien [klā:nt /klant] 1. vaste klant in een winkel, bij een koopman e.d., ook, bij uitbreiding, inzake verhuur e.d. *Hi'j had hiel wat klaanten* (Ma), *Daor hewwe een beste klant an* (Diz, Dfo), *We hebben een ni'je klaant kregen* (Nbk), *klaanten kwietracken* (Nbk),

klaantekring - klacht

...winnen (Nbk), ...hebben (Nbk), ...kriegen (Nbk), *We bin oons hele trouwen klaant west bij L., alles kwam daor weg* (Bdie, Mun), *Daor hej' een goeie klaant an* (Nbk), *een vaste klaant*, ook, bij vergelijking, gezegd van iemand die herhaaldelijk door een ander moet worden geholpen of steeds moet worden gestraft, bijv. iemand die steeds met de politie in aanraking komt, een kind dat steeds extra les krijgt van iemand 2. iemand die toevallig, incidenteel klant is *Loop ie even naor veuren? D'r is een klaant in de winkel* (Nbk), *De klaant is koning* een verkoper, ondernemer enz. moet z'n klant zo goed mogelijk behandelen, laten kiezen, in welke situatie dan ook gaat de klant voor: *Veur een middenstaander heurt de klaant koning te wezen* (Op) 3. persoon, veelal plezierig iemand of vreemd iemand, rare gast (verspr.) *een vrolike klaant* (verspr., Dhau), *'t Is een plezierige klaant om mit weg te gaon* een prettige manspersoon (Ma, Op, Bdie), (vooral van een meisje:) *een stevige klaant* een behoorlijk dik meisje (Spa, Nbk), *Die kan d'r mooi bij kommen, dat is een rere klaant* (Obk), *Die meid is een vrede klaant* (Db), ook van een man: nl. iemand die je een beetje in de gaten moet houden (Ste), *een losse klaant* meisje dat nu eens met deze, dan weer met een andere jongen gaat (Op), *een nuvere klaant* een eigenaardig iemand (Np), *een lastige klaant* (Np), *een bertaole klaant* (Ol-Nl), *een heldere klaant* een pienter en opgewekt iemand (Nbk), *een gezonde klaant* (Ow) 4. iemand die zich met alles inlaat, meedoet, er steeds bij is, durfal (Dho, p, b: lm)

klaantekring (spor.) - klantenkring
klaantenommer (spor.) - klantenummer
klaasrettiesgrös z. *klaosgrittiesgrus*
klabaander z. *klabiender*
klabander z. *klabiender*
klabas z. *kallebas*
klabasse z. *klabatse*
klabats (Diz, Ste, Wol) tw. [kla'bats] 1. pats *Klabats, daor ligt hi'j!* (Diz, Ste, Wol) 2. z. *klabatse*
klabatse (Bdie, Bu, Dfo, Dho, Diz, El, Mun, Obk, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook **klabats** (Nbk, Ow, Sz, bet. 2: Bdie, Dfo, El), **kletbats** (Nbk), **klebatse** (k: Ste), **klabasse**

(Np) de; -n; **klabatsien** [kla'bats(ə) /klə.../'basə] 1. karwats (strafinstrument bestaande uit een stok met zeven leren veters waarmee men sloeg) (Bdie, Dfo, Dho, Diz, Mun, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol, k: Ste) *Die lewaaimaekers mossen mit de klabatse hebben, altied de gaffels los!* (Dfo), *Ik kreeg mit de klabatse veur de kont* (Diz), *Hi'j moet de klabasse om de kont hebben* (Np) 2. flinke klap die men uitdeelt of ondergaat bijv. door te vallen (Bdie, Bu, Dfo, El, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol) *iene een klabatse (an de kop) geven* (Bu, Wol), *...een klabats verkopen* (Bdie), *'k Gaf 'm een klabats mit die zweep* (Sz), *Hi'j kreeg me daor een klabats an de kop!* (El), *Aj' in de kelder donderen, dan kriej' een klabats* (Dfo)

klabatsen (Sz) zw. ww.; onoverg.; **klabatste**, **het/is klabatst** [kla'batsn] 1. met een smakkend geluid lopen *Zien schoenen bin zeker een paar maoten te groot, hi'j komt d'r raar an klabatsen* (Sz), *Hi'j is d'r henne klabatst* (Sz), *...het een poze over de weg klabatst* (Sz)

klabiender (verspr. WS, Nbk, Obk, Ow) Ook **klebiender** (El, Nbk, Np, Nt, Obk, Spa, b: ln), **klabaander** (Dfo, Nt), **klabander** (Dho, Mun, Ow) de; -s; -tien [kla'bindr/klə.../'bā:n.../...an...] 1. wilde, lompe, onverschillige, bazige vrouw, vrouw die flink van zich af bijt (El, Nbk, Np, Obk, Op, Spa), ook van een man gezegd (Ol-Nl) *Die man het niks te zeggen, want hi'j het een klebiender van een wief* (Obk), *Dat wief was me ok een klebiender!* (Np) 2. lastig, wild kind, deugniet, ook gezegd van een grotere, brutale jongen (verspr. WS, Dfo, b: ln) *Wat is dat jongien een klabiender!* (Op), *Die klabiender!* die rakker van een jongen (Ste) 3. ruwe, onbeholpen vent (Bu) 4. (positief) iemand die heel wat durft: veelal van een vrouw (Nbk, Nt, Obk) 5. jongensgek (Ste) 6. grote, groffe meid of vrouw (Obk, Sz, bl) 7. jonge meid die veel bij pad en weg is en met veel verschillende mannen uitgaat (Ow, Sz) 8. (mv.) opgeschoten jongens en meisjes (Ste, Wol) 9. vreemde snoeshaan (Mun) 10. handig iemand (Ol-Nl) 11. luie persoon (Nt)

klacht de; -en [klaxt] 1. klacht over iets of iemand *klachten kriegen*, een klacht

indienen, ook in juridische zin 2. klacht inzake de gezondheid *Wat bin de klachten wat scheelt eraan, waar heb je last van?*

klachtenbero (spor.) et; -'s; -gien ['klax tɪ̯bɛrɔ:] 1. klachtenbureau

klachtencommissie (l) ['klaxtɪ̯n...] - klachtencommissie

klad et [klat] 1. voorlopig, handgeschreven stuk, kladnotitie, kladversie van een tekst *Eerst mar in 't klad schrieven, en dan mar in 't net!* (Dfo), *Ik bin dat stok kwiet, mar ik heb 't nog in 't klad* (Nbk), *...in klad* (Nbk) 2. z. *kladde*

kladantekening (l) - kladaantekening

kladblat ['kladblatɪ̯n] - kladblaadje

kladblok - kladblok

kladboek (verspr.) - kladboek *Pattie meensken holen d'r een kladboek op nao, waar ze zo van allerhaande antekenings in maeken* (Obk), *Middenstaanders en boeren schreven de daegelikse ontvangsten en uitgaoven in een kladboek* (Op), *Hij zal wel heel wat in zien kladboekien hebben veel slechte dingen hebben gedaan* (Sz)

kladbrief (spor.) - kladbrief

kladde (bet. 1-7, bet. 8: Dho) Ook *klad* (bet. 3: Pe-Dbl, bet. 6 verspr.: in verb., bet. 8: Bu, Dho, El, Ow, Ste), *klarre* (Nbk, b: lm) de; -n; -gien ['kladə/klat /'klarə] 1. stuk papier: om mee in te pakken, om op te schrijven, ook gezegd van een biljet, brief e.d. *Doe ik ni'je buusdoeken in de winkel kocht, wodden ze in een kladde pakt* (Db), *Ma'k wel even een kladde om dat boek in te pakken?* (Ol-Nl), *Doe d'r mar een kladde omme* (Np), *'k Zal et even op een kladde schrieven, aandere bin 'k et vergeten* (Dhau), *En ik bin now al dankber dat jim de muute neumen hebben om dit kladdegien te lezen* (b), *Et bin allemaole kladden bij de weg weggewaaiden stukken papier e.d.* (El), *De weg ligt bezi'jd mit kladdegies* (v), *Mar op een dag brocht de post een grote klarre* (b), *De blauwe kladden bin d'r ok weer het aanslagbiljet* (Diz, Ma, Nbk) 2. papieren zak *De kleine dorpswinkelities deden de gotte en de ries in een kladde; sommigen hadden heur naeme d'r op drokt, sommigen ok niet* (Op), *Wat hej' daor een grote kladde mit koekies!* (Nl), *Op 't heden is haost alles verpakt, mar vroeger kreeg ie 't spul in een*

kladde (Obk), *'k Zal 't wel even in een kladde doen* (Diz), *een kladde vol snupies* (Ma), *Doe mij wat grune ziepe in een kladdegien* (s: Db) 3. inktvlek (Bu, Db, Mun, Pe-Dbl, Ste, Wol) *Hij had een kladde in 't schrift* (Wol), *Wat een kladde ligt daor op dat pepier!* (Bu) 4. klodder, klonter (Pe-Dbl) *Deurdat hij een kladde vaarve op de jasse kreeg, was 't hele pak bedurven* (Pe-Dbl) 5. in *bij de kladden kriegen* vastpakken, in z'n kraag grijpen (en veelal: straffen, slaag geven) (Obk): *Daenk d'r omme, a'k je bij de kladden kriegen, bij' nog niet klaor* (Obk), zo ook *bij de kladden griepen* (verspr.): *Za'k je bij de kladden griepen?* (Dho), *...pakken* (Bu, Dhau, Np, Op), *iene achter de kladden zitten* (Bdie), *ie zitten mij' altied achter de kladden an* (Mun), en *bij de kladden hebben* (verspr.): *'k Heb dat ventien even goed bij de kladden had, die deugeniet* (Ma, Dfo) 6. in *de kladde zit d'r* in de klad zit erin (ZW, Dho, Np, Op): *'t Is mis mit de laomer, de kladde zit d'r in* (Pe-Dbl), *In de verkoop van oolde huzen zit tegenworrig aorig de kladde in* (Op), zo ook *de klad zit d'r in* (verspr.) 7. in *in de kladde zitten* in de schuld zitten (Op): *Die vrouw zit overal in de kladde, bij de bakker, melkboer en nog veul meer* (Op) 8. in *iene een klad(de) naogeven* achteraf een slechte naam bezorgen, zich laatdunkend, lasterend uitlaten over iemand die er niet (meer) bij is (Bu, Dho, El, Ow, Ste): *Hij' gef iederiene een klad nao* (Ste), vandaar ook *Die vrouw kreeg ok nog een klad nao* (Bu) 9. in *Die jongen hangen as kladden an mekeer* ze zijn altijd bij elkaar (Dfo)

kladden (Bdie, Bu, El, Ma, Obk, Ol-Nl, Ow) zw. ww.; onoverg.; kladde, het kladdend ['kladɪ̯n] 1. kladdend aanbrengen, knoeiend smeren *Ze hebben mit 't varven d'r mar wat op klad* (Ow), *Kiender, wat bin jim toch an 't kladden, hool d'r mar mit op* (Bu), *De kiender zatten de hele mure vol te kladden* (Ol-Nl)

kladder z. *klodder*

kladderderi'je (Nbk) de; -n ['kladɪ̯dɛ'rɪ̯jə] 1. het gekladder, het kladderen

kladderen (Bu, Dho, Nbk, Np, Op, Ste, Sz, Wol) zw. ww.; overg.; kladderde, het kladderd ['kladɪ̯n] 1. kliederen (Bu, Dho, Nbk, Np, Ste, Sz, Wol) *Ze hebben de hele*

kladderig - klaegkont

mure d'r onder kladderd (Dho, Np, Wol), *Hij zit daar wat te kladderen* (Nbk), *Kerel, wat bij' toch an 't kladderen* (Ste) 2. moeizaam lopen op natte grond, met name van een paard (Op) *De mennige is driefnat, mar de peerden zullen d'r wel deur henne kladderen* (Op) 3. klimmen, klauteren (Op) *De jongen kladderen vaeke tegen de ledder op om op 'e hilde te kommen* (Op)

kladderig (Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl) Ook **kledderig** (Mun) bn.; -er, -st ['kladɾəx, ...dərəx/'klɛdɾəx, ...dərəx] 1. kleverig, plakkerig (van materiaal) *Wat is dat zoertien kladderig* (Nt), *'t Roggebrood kan soms zo kladderig en kleverig wezen* (Pe-Dbl)

kladlieste (Nbk) de; -n; ...liesien ['klatlistə] 1. lijst (van namen, punten enz.) in klad, als ontwerp

kladontwerp (l) - kladontwerp

kladpepier - kladpapier: papier waarop men in klad, in eerste ontwerp schrijft, tekent

kladpepiertien - kladpapiertje

kladschrift et; -en; ...schriffien ['klatskrift] 1. schrift waarin men in klad werkt *'k Zal 't even in 't kladschrift schrieven* (Db), *'k Zal 't even in 't kladschrift uutrekenen* (Spa)

kladversie (l) - kladversie

klaegelik (Nbk) Ook **klaeglik** (Obk) ['kle:gələk/'kle:xlək] - klaaglijk: klagend *Et heiderobientien het een klaeglik zankien* (Obk)

klaegen Ook **klagen** (WH; spor. in verb.) zw. ww.; overg., onoverg.; klaegde, het klaegd ['kle:gn/...a:...] 1. (onoverg.) door pijn of verdriet klagelijke geluiden doen horen (Ste) *Et hontien was ziek, hi'j lag in zien maantien te klaegen* (Ste) 2. klagen over iets, z'n klachten over iets uiten *De meensken hoeven tegenwoordig niet te klaegen, want ze hebben et allemaol aorig goed* (Obk), *Ze hadden niet te klaegen over de verdienste* (j), *Ze klaegden honderd uut erg veel* (bl), *Hi'j klaegde nooit, want hi'j had best zien brood* (Sz), *Ie kriegen eten en drinken zat, ie hebben hier niks te klaegen* (Nbk), *We hebben niks te klaegen* het gaat ons redelijk goed, het gaat ons eigenlijk voor de wind (El, Nbk), *Dan hebben wi'j nog niks te klaegen* als je het daarmee vergelijkt hebben wij

het goed (Nbk), *Ie zullen gien klaegen over mi'j hebben* ik zal ervoor zorgen dat ik zodanig werk, actie onderneem dat je tevreden over me bent (b), *Die klaegt en jammert altied om niks* (Dfo), *Menzol zeggen dat d'r gien ontevreden meensken meer wezen hoeven, mar how mar, klaegen en knarpen gien gebrek* het is één en al gejammer en gezeur (b), *stien en bien klaegen, klaegen as een boer* (Ma), *...as Jeremia* (Dfo), *...as een jood* (El) * *As een boer niet klaegt dan is 't niet goed* (Nbk), *As de boeren niet klagen/En de pastoors niks vragen/Lop et naor et aende van de dagen* (Ste), *Een meens wil klagen, is 't niet over de warmte, dan wel over de koude* (Spa), *Niet klaegen mar draegen* nl. aanvaard je lot, met name inzake een ernstige ziekte, en klaag niet, er zit maar één ding op: doorgaan (Dhau, Ma, Nt, Obk, Ow, Pe-Dbl), ook gevolgd door *...en bidden om kracht* (Sz, Ow), *Niet klaegen mar anpakken!* (Obk)

klaegenood (Ol-Nl) Ook **klaegnood** (Op) de; ...noden; ...notien ['kle:gəno:ət/...] 1. iemand die altijd klaagt, voortdurend zijn ontevredenheid uit *Dat meenske is toch zoe'n klaegenood* (Ol-Nl)

klaeger Ook **klaegerd** (Ste), **klager** (WH) de; -s ['kle:gr(t)/'kla:gr/...xn...] 1. iemand die z'n klachten uit *een oolde klaeger* iemand die voortdurend klaagt (Ma, Ow) * (van, n.a.v. mensen die altijd zitten te klagen) *Klaegers gien nood, pochers gien brood* (Bu, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Np, Spa, Sz, Ow), zo ook *Klaegers hebben gien nood/Pochers hebben gien brood* (Nw)

klaegerd z. **klaeger**

klaegerig (Nbk, Ste) ['kle:grəx, ...gərəx] - klagerig *'t Kientien goelde wat klaegerig, et vuulde heur niet lekker* (Ste)

klaegscheet (Dfo) de; ...scheten; ...schetien ['kle:gəskt:t] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden klaagt of zeurt en veelal ten onrechte *Dat is me ok een oolde klaegscheet!* (Dfo)

klaeggedicht (Op) - klaagdicht

klaegjeriemiade (Op) de; -s ['kle:xj:ərimi ja:də] 1. jeremiade, jammerklacht

klaegkloten (Bdie) de ['kle:xklo:tə] 1. iemand die voortdurend klaagt *Dat is wel zoe'n klaegkloten!* (Bdie)

klaegkont z. **klaegkonte**

klaegkonte (Dfo, Obk, Op) Ook *klaegkont* (Db, Dho, Diz) de; -n; ...kontien ['k...] 1. iemand die voortdurend klaagt *Ik mag daor niet graeg henne gaon, want dat vrommes is een grote klaegkonte* (Obk)

klaegkorn (Obk) de; -s ['kle:xkɔrn] 1. iemand die oud is en steeds klaagt *een oolde klaegkorn* (Obk)

klaeglied (verspr.) et; -en, ...lieten (Nbk), -eren (Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol, in verb.: Dfo: bet. 2), -er (in verb.: Op) ['kle:xli:t] 1. het geklaag over iets *Die komt now ok altied mit klaegliederen* (Ol-Nl) 2. klaaglied in bijbelse zin (Dfo, Op) *de klaeglieder van Jeremia* (Dfo, Op)

klaeglik z. *klaegelik*

klaegmeziek (Mun) ['kle:xmɔsik] - treurmuziek

klaegmure (Db, Dfo, Mun, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) de ['kle:xmy:əɾə] 1. klagmuur in Jeruzalem

klaegnood z. *klaegenood*

klaegschrift (Op) ['k...] - klaagschrift

klaegtoon (Bdie, El, Mun, Ste) de; ...tonen; -tien ['kle:xɔ:ɔn] 1. klagende toon

klaegwaegen (Bu) de; -s; -tien ['k...] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden en veelal ten onrechte klaagt of zeurt

klaegzang (Bdie, Db, Ld, Nbk, Ow, Wol) Ook *klaagzang* (Spa) de ['kle:xsan /'kla:x...] 1. het geklaag over iets

klaepen (OS, Np, Pe-Dbl, Ste, b: lm) zw. ww.; overg., onoverg.; klaepte, het klaept ['kle:pɪ] 1. licht, oppervlakkig dorsen, zodat slechts een deel van het koren uitgedorst wordt (nl. met alleen de bovenste band van de garve af (Dfo)) *As de rogge min was, gongen ze ze klaepen over de jedder en dan de koenen opvoeren* (Obk), *Haever die klaept was, wodde opvoerd an de koenen of tot haksel sneden veur de peerden* (Np), *Dat bultien haever hewwe mar klaept, omdat et verbruuide* (Nbk) 2. tegelijk slaan met de vlegels bij het dorsen (Dhau)

klaepgaarven (b: lm) wsch. mv. ['kle:p xa:rɒm] 1. garven die een beetje uitgedorst zijn, worden

klaeter (OS, verspr. WS) de; -s ['kle:tr] 1. klap, oplawaai *Zak jow een klaeter verkopen?* een flinke klap geven (Obk,

Dfo), *Hij het een goeie klaeter had* (Nbk), *iene een klaeter om de oren geven* (Ste, Ol-Nl) 2. bep. houten instrument om een ratelend geluid mee te maken: ratel (Mun, Np, Pe-Dbl) *De kiender hadden een klaeter te speulen* (Np) 3. in *iene een klaeter naogeven* zich negatief uitlaten, roddelen over iemand, met name wanneer die net weg is gegaan (Dho, Mun, Nt) 4. z. *klaeterjaeger*

klaeterboom z. *klaeterjaeger*

klaeteren zw. ww.; onoverg.; klaeterde, het klaeterd ['kle:trɪ] 1. klaterend gaan, klinken *De regen klaetert op et platte dak* (v), *'t Waeter klaetert tegen de glaezen* (Sz, Np), *klacterend lachen* (Op), *Et klaetert 't regent zeer hard* (Bu) 2. kletsen, als een nieuwtje door het dorp gaan (Dho, Mun, Ow) *Ze klaeteren an ien stok deur* (Dho), *Et klaetert deur 't dörp, d'r is weer wat nijs* (Mun, Ow) * (als schibbolet gebruikt om het Stellingwerfs te karakteriseren t.o.v. aangrenzende streektaalen of het *Westhoekers* (WH:)) *'t Waeter klaetert tegen de glaezen* (verspr.), ook wel gevolgd door *...dat 't daevert* (spor.), vgl. ook *In Munnikeburen zeggen ze: "t Waeter klaetert tegen de glaezen", in Scherpenzeel: 't Water klateret tegen de glazen* (Mun)

klaetergould (Ste) - klatergoud: namaakgoud

klaeterjaeger (Bu, Ld, Nbk, Obk, fp, bo: Nw) Ook *klaeter* (Bu, Ste, fp), *klaeterboom* (Nbk, Nw, Obk, Ste), *klaterpeppel* (fp) de; -s; -tien ['k...] 1. ratelpopulier *De klaeterjaeger het altied zoen levend mit die blaeden* (Ld), soms ook gezegd van andere populiersoorten (fp)

klaeterwilg (Ste) de; -en; -ien ['k...] 1. bep. wilg aan de waterkant groeiend, met klaterende bladeren (Ste) 2. (verz.) struikgewas, laag opschot van vooral de ratelpopulier, vooral in boswallen (Ste) *Daor ston wel klaeterwilg* (Ste)

klaeve (Bdie, Dfo, El, Ma, Nbk, Obk, Ow, Ste) de; -n; klaefien ['kle:wə, ...və] 1. klaaf (Ow) 2. elk der beugels (met pin en veelal luns) waarmee twee kleine spoorstokken aan de grote werden vastgezet (El, Nbk), beugel aan een ploeg waarin men de spoorstok haakte (Bdie, Dfo, Ste) of met behulp waarvan het ploegmes was

klagen - klaor

vastgezet aan de ploeg (Ow) *Wij hadden vroeger dubbelde spoorstokken; beide enkele spoorstokken zatten mit klaeven an de grote* (Nbk), *'t Is zo kroem as een klaeve van erg kromme vorm* (Ma) 3. luns, splitbout (El)

klagen z. *klaegen*

klager z. *klaeger*

klaiërig z. *klaaierig*

klak I (Bdie, Nbk, Op, Pe-Dbl) de [klak]

1. in *iene een klak naogeven* achteraf een slechte naam bezorgen, zich laatsdunkend uitlaten over iemand die er niet (meer) bij is (Bdie, Op) *Jow moe'n veur heur oppassen, want ze is best in staot je ok nog een klak nao te geven* (Op) 2. vlek (Pe-Dbl) *Hi'j had een flinke klak in zien schoeleschrift* (Pe-Dbl) 3. klakkend geluid (Nbk)

klak II tw. 1. op 'klak' lijkend geluid, het geluid 'klak'

klakkeloos ['klakələ:s] - klakkeloos: zomaar, zonder na te denken

klakken (Nbk) ['klakŋ] - klakken: een klakkend geluid maken, geven, vooral in *mit de tonge klakken* (Nbk)

klakson ['klakson] - klakson

klam bn., bw.; -mer, -st [klam] 1. klam, klef, vochtig *As et huj klam is, wil et niet best stikken* (Obk), *De was vuult nog klam an, we zullen et even over de stoel hangen* (El, Pe-Dbl, Wol), *een klamme doek* (Nbk), *een klamme deken* (Nbk), *Et is vandaeg klam weer* (Dho), *'t Kiend vuult klam an, et kon zuver wel wat koortsig wezen* (Obk, Wol), *Iene die ziek of griepig is, het wel last van klam zwiet* (Dfo), *'k Vien et benauwd in huus, ik heb et klamme zwiet op 't veurheufd staon* (Db), vandaar *Ik bin klam van dat hadde fietsen* (Dhau), *Ik was zopas klam van 't huien* (Nt), *'k Had zo hadde lopen, dat ik vuulde gewoon klam an* (Bdie, Op, Bu), *'k Bin klam van 't zwiet* (Diz, Ld, Mun, Ow, El), *...van zwiet* (Op), *'k Vuul mij klam van 't zwiet* (El, Pe-Dbl), *Hi'j het et hemd klam op de rogge nl. door het transpireren* (Ma) 2. z. *klem* II

klammig (Ol-Nl, Ow) ['klaməx] - klammig *Mit dit weer vulen de stoelen klammig an* (Ol-Nl)

klamp z. *klaampe*

klampe z. *klaampe*

klampsteen (Spa) de; ...stenen ['klamp st̄:n] 1. muur tegen een halfsteens gemetselde muur; de stenen ervan worden op hun lange, smalle kant in de lengterichting gelegd (geen spouw); ook: een steen van zo'n muur *De halfsteensmure wodde een klampsteen tegen zet* (Spa)

klandestien [klandə'stin] - klandestien

klandizie (Nbk, Ste) [klan'dizi] - klandizie: iemands klanten *Et kefé het een goeie klandizie* (Ste), *Hi'j het niet vule klandizie* (Nbk)

klank z. *klaank*

klant z. *klaant*

klaor bn.; klaorder, klaorst [klɔ:ər] 1. voltooid hebbend, gereed voor gebruik, klaar om te doen *'t Wark is daon, ik bin klaor* (Diz), *Bij' al klaor mit die jurk?* (Nbk), *'t Is al weer klaor, zae'k het is al weer af, gereed, zeg ik* (Nbk), (tegen iemand die op de w.c. zit:) *Bij' haost klaor?* (Nbk), *Hi'j is klaor mit zien studie* (Dhau), *Jow kommen krek op tied, want ik hebbe de koffië klaor* (Op), *Et eten is klaor heur, kommen jim?* (Mun), *De taofel moet weer klaor, want et volk komt zo om te eten* (Dfo), *De taofel staot klaor* het eten is klaar, we kunnen/men kan aan tafel (Ste), *Kuj' zoe'n jurk niet klaor kopen?* (Nbk), *Beneden staot een grote tasse, kaant en klaor* (v), *We bin klaor om naor 't feest te gaon* (Bu), *Maek je mar klaor* bereid je maar voor op iets moeilijks, lastigs (Ste), *We bin d'r klaor veur* we zijn eraan toe, hebben ons er voldoende op voorbereid (Ma), *Hi'j is d'r aorig klaor veur* heeft zich goed voorbereid (Nbk), *Hi'j het altied zien praotien wel klaor* is niet op z'n mondje gevallen (Nbk), *Bin jim klaor?* gereed voor het vertrekken vanaf de startlijn bij een schaatswedstrijd e.d., gevolgd door *Af!*, waarna men wegschiet (Nbk, ba), *Daor bij' aorig klaor mit!* daar ben je bep. niet mee geholpen, integendeel (Nbk, Ste), *Ik was d'r mooi klaor mit* de pineut, bijv. inzake een zwaar karwei dat verricht moet worden (Bu) 2. tot een akkoord komend, in *klaor wodden* (Bu, Dhau, El, Ol-Nl, Op): *We bin klaor wodden over de verkoop van 't laand* (Op, Ol-Nl), *We bin 't wel klaor wodden mit mekeer* (El) 3. rijp voor de slacht (Bdie, Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ste, Wol) *Die koe moet*

mar vot, hi'j is d'r now klaor veur nl. geschikt om de slachten (Np), *Die varkens bin wel klaor* (Ma, Op), *Hej' de zoollers wel leverd of bin ze nog niet klaor?* (Ol-Nl), *Die zoollers die op 't hokke liggen bin klaor veur de slaacht* (Obk), vandaar *Dat varken is klaor veur de dood rijp om geslacht te worden* (Wol) 4. genezen, hersteld 't *Gaot goed mit buurvrouw, ze is weer aorig klaor* (Sz), 'k *Bin wel aorig weer klaor van de ziekte* 'k ben bijna geheel genezen (El), *Hi'j is gelokkig weer klaor wodden* (Db, Dho), *...hielemaal klaor van de griep* (Nt, Ow), *Die wodt niet weer klaor* hij/zij is ongeneeslijk ziek (Nbk), *...kan niet weer klaor wodden* id. (Nbk) 5. gerepareerd *Je auto is weer klaor* (b) 6. (van personen) bedreven, ervaren en daardoor geschikt (El, Mun, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Sz) *Die kan 't nog wel veer brengen, want hi'j is overal in klaor* (Obk), *...klaor in* (Mun), *Die man is aorig klaor, die kan van alles anpakken* (El), *Die arbeider is van alle markten klaor, ie kun him alles doen laoten* (Op), *Je kun die persoon wel nemen veur dat kerwei, hi'j is d'r klaor veur* (Ol-Nl), *...dat is een klaore vent!* (Sz) 7. puur, helder, vaak ook: en daardoor duidelijk *Hi'j had een prachtige stemme, zo klaor en helder aj' haost nooit heurden* (j), 't *Was al klaor dag doe de brulloft oflopen was* (Op), 't *Kon vannaacht wel es vriezen willen, de locht is zo klaor* (Pe-Dbl, Db), *Wat staot de locht d'r klaor bi'j* (Ol-Nl), *een klaore locht* een heldere lucht (Dfo, Nbk), 't *Is zo klaor as wat* (Nbk), *Sommigen hebben liever een jonkien* [nl. een jonge jenever], *mar ik heb et liever klaor* (Obk), *klaore jenever* (Nbk), *Hi'j was klaor wakker* (Nbk), *Ie konnen dat karkien klaor zien in de veerte* (Nbk), *Ie konnen klaor zien dat hi'j daor an et greven west had* (Nbk), 't *Is zo klaor as een klontien, ...as koffiedik volstrekt ondoorzichtig, onbegrijpelijk* (Sun) 8. pienter, met een scherp verstand (Wol) *Die knaop is goed klaor* (Wol) 9. z. klaore II * *Klaor is 't!* dat is dan voor elkaar, dat is geregeld (Nbk), *...was 't!* (Nbk), (schertsend, als het werk gereed is:) 't *Is klaor, zee Van Putten* (Nw), *Schient de zonne mit n'jjaar slim helder en klaor/Dan zal et wodden een goed bi'jejaar*

(j)

klaor-over (spor.) - klaar-over
klaorboksen (Nbk, Np) zw. ww.; overg.; bokste klaor, het klaorbokst ['klo:ərboksn] 1. voor elkaar krijgen, klaarspelen
klaore I ['klo:əra] - klare 't *Was al dag doe ik mien leste klaore naor binnen sleug op die brulloft* (Op), *Schink mar even een klaortien in!* (Op, Ol-Nl), *Geef me mar een jonge klaore* (Nt), *een oolde klaore* (Wol)
klaore II Ook **klaor** (Bdie, Ow) bw., bn.; attr. ['klo:ə(ə)] 1. één en al, alleen maar *De kaemer stinkt naor klaore rook* (Nbk), *J. dee d'r zachiesan wat meer deur, en op 't laest gaf hi'j ze klaore zaegsel* (b), 't *Is best iekenhoolt, 't is klaor korrel* (Obk, Ow), 't *Is klaore ketoen 100%* (Np), 't *Is klaore ofgeunst* (Nbk), *...klaor gelok* (Bdie), 't *Is klaore ondocht* (Np), *Dat is klaore hekseri'je* (b), 't *Is klaore vel en bot gezegd van bijv. een erg magere koe* (Ste), *Ik weet niet of 't klaore liefde is, ik bin van him nog niet al te wis!* (bl)
klaorebaor bn.; attr. ['klo:əərbə:ə] 1. louter, geheel en al, alleen maar bestaand uit *klaorebaor gelok* puur geluk (spor.): *Et was klaorebaor gelok da'k op 'e tied was om de koenen te keren* (El), 't *Was klaorebaore onzin* (Nbk, Op), *...armoede* (Np), 't *Is klaorebaore wieshied* ze zijn erg eigenwijs, ze verbeelden zich dat ze meer zijn dan bij hun stand past (Nbk)
klaoren (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; klaorde, het klaord ['klo:ərn] 1. (overg.) klaarspelen, tot stand brengen en afwerken (verspr.) *De voetbalklub kon et krek klaoren* (Wol), 'k *Twiefele d'r wel an of mien buurman et daor as boer wel klaoren zal* (Op), *een kerweigiën klaoren* (Ol-Nl), *We zullen et wel klaoren mit mekeer* (Bdie, Dhau, Bu), *Kuj'm et klaoren?* het eens worden, er samen uit komen (Wol) 2. (onoverg.) helder worden van de lucht (Bu, El, Obk, Ow) *De locht begint te klaoren* (Ow), 't *Begint weer wat te klaoren* (Bdie), *As W. en G. de locht zien klaoren, pakken ze de fiets* (Obk) 3. egaliseren van de (veen)grond, om daar turf op te gaan maken uit hoogveenspecie (Dfo)
klaorgekocht z. *klaorkocht*
klaorhelder (Np) bn. ['klo:ərheldr; aks.

klaorhied - klaormaeken

wisselt] 1. helder, zonder ook maar enigszins troebel te zijn *Et is klaorhelder weer* (Np)

klaorhied z. *klaorighied*

klaorholen (ZW, Dfo, Dhau, Dho, Dmi, El, Ld, Nw, Obk, Op, Ow, Ste, Sz) Ook **klaorhouwen** (Spa) st. ww.; overg.; het klaorhullen ['k...] 1. iets lang volhouden, (blijvend) weten klaar te spelen, gezond blijven (ZW, Dho, El, Ld, Nw, Op, Ow, Spa, Sz) *As ze dat mar klaorholen mit die winkel in disse tied* (Pe-DbI, El), *De kiender konnen et goed klaorholen mit 't speulen* (Ld), *Hi'j kan 't mit de centen niet klaorholen* (Ow), ...'t mit et heufd niet klaorholen heeft ze niet meer alle vijf op een rijtje (Nw, Ow), ook *Hi'j hooit et niet klaor* id. (Nw), *Die plaante het et al lange klaorhullen* (Ste), (gezegd bijv. bij zwaar werk, wanneer iemand in de kou staat te werken, ook inzake het goed blijven draaien van een bedrijf:) *Kuj't nog wat klaorhouwen?* (Spa), *Iene hooit et wat langer klaor as de aander blijft langer gezond, in orde* (bijv. inzake kankerpatiënten) (Dmi, Obk) 2. gereedhouden (Bdie, Dfo, Dhau), *Et eten moej' mar klaorholen, want et kan wel wat laeter wodden* (Dhau), *De soldaoten moe'n heur klaorholen* (Dfo)

klaorhouwen z. *klaorholen*

klaorighied (OS, Bdie, Dho, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-DbI, Sz) Ook *klaorhied* (Ow), voor -heid z. -hied de ['klo:ə(r)hīt /'klo:ərhit] 1. duidelijkheid, helderheid in bep. kwesties, zaken *D'r moet eerst klaorighied kommen in die zaake* één en ander moet eerst worden opgehelderd, er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt (Dho, El, Np, Ol-Nl, Nbk), *We zullen es even klaorigheid in de zaake brengen* (Nt), *We kun soms mar moeilik tot klaorigheid kommen* (Sz), *De koopman wol goeie klaorigheid in de overienkomst* (Pe-DbI), *Eindelik is d'r klaorighied in die verkoperij'e kommen, et het lang genoeg in de locht hongen* (Dfo)

klaorkocht (Nbk) Ook *klaorgekocht* (Ste) bn. [klo:ə(r)(gə)kox̥t; aks. wisselt] 1. (vooral van kledingstukken) gekocht in kant-en-klare staat, i.t.t. zelf vervaardigd *klaorkochte hempies* (Nbk), *een klaorkochte jurk* (Nbk), *Polkamussen waeren*

klaorgekochte dingen (Ste)

klaorkommen (Bdie, Bu, Db, Dfo, Ma, Mun, Nbk, Ow, Pe-DbI, Wol) st. ww.; onoverg.; is klaorkommen ['klo:ə(r)kom:] 1. gereedkomen met z'n werk, een aktiviteit *Bi'jm nog klaorkommen mit 't hujjen veur de aovend?* (Nbk) 2. tot een orgasme komen (spor.) 3. tot een akkoord komen *De koopman kon niet klaorkommen mit die boer* (Dfo), *Ze hebben d'r nog wel even over praot, mar ze bin d'r toch mit klaorkommen* (Nbk), *Ze bin klaorkommen over de pries* (Pe-DbI), *Ze kwammen klaor mit mujlikheden over en weer* (Db) 4. rijp worden voor de slacht (Db) *Nao maonden mesten is 't varken klaorkommen veur de slacht* (Db) 5. genezen *Koezepiene mos vaeke mit waarmte weer klaorkommen; soms wodde et mit bruuien weer klaor* (Nbk)

klaorkriegen ['klo:ə(r)kriŋŋ] - klaarkrijgen *'k Zal et veur vrij'dag, daenk', nog wel klaorkriegen* (Nbk), *Ik kreeg et zo mar klaor* voor elkaar (Nbk, b)

klaorleggen ['k...] - klaarleggen *Ik zal even schone kleren veur jow klaorleggen* (Nbk)

klaorlocht'dag (Np, Ow, Sz) bw. [klo:ə(r)loxtə'...lax̥tə; aks. wisselt] 1. volop dag, volledig licht geworden, in tegenstelling met de schemering *'t Was al klaorlocht'dag, we mossen nodig van bedde* (Np), *De maone was zo helder, 't was krek klaorlocht'dag* (Sz)

klaorlochte Ook *klaorluchte* (Spa) bn. [klo:ə(r)loxtə'...lax̥tə; aks. wisselt] 1. klaar-licht, in *Hadden we oons daor vanmorgen even verslaopen! Doe we wakker wodden, was et al klaorlochte!* (Ol-Nl), verder in *klaorlochte dag. Doe ik wakker wodde was et al klaorlochte dag, 't Was om vief ure nog klaorlochte dag* (Nbk, El), *op klaorlochte dag. Op klaorlochte dag wodde d'r bi'j oonze burenbreuken* (Dho, Ma, Ste, Diz), *Ze steulen bi'j klaorlochte dag* (El, Diz), *Hi'j is de duvel ontkreupen bi'j klaorlochte dag* hij is enorm gewiekst, leep (Ste), ...op... (Ste)

klaorluchte z. *klaorlochte*

klaormaeken zw. ww.; overg.; maekte klaor, het klaormaekt ['klo:ə(r)mæ:kŋ] 1. gereedmaken, ook: om iets te doen *H. mos de karbiedlanteern klaormaeken* (j), *De*

schoelekiender maeken heur d'r klaor veur om naor schoele te gaon (Obk), *We maekten vlogge een plannegien klaor* (j), *De boerinne hadde al een bedde klaormaekt in gereedheid gebracht* (j), *Wij' de taofel even klaormaeken?* de tafel dekken (verspr., Wol), *Hi'j het 'm d'r klaor veur maekt* heeft zich goed voorbereid (Nbk), *Maek je mar klaor* zet je mar schrap, er gaat nog heel wat gebeuren (Ste), *Hi'j het et pad al aorig klaormaekt* hij heeft ervoor gezorgd dat z'n bedje gespreid ligt (Ste) 2. koken, bereiden *De stoveri'je* [groente die werd gestoofd] *wodde vroeger op 't twiede gat klaormaekt* op een klein gat in de kachel waarop werd gekookt (Obk), *Za'k jim es wat lekkers klaormaeken?* (Np)

klaorspeulen - klaarspelen *Zi'j doen mar tegenworig, mar ie vraogen je wel es of, hoe ze 't allemaol klaorspeulen* (Obk), *'t Was wel zoe'n lieperd, hi'j kon 't altied klaorspeulen* (Obk),

klaorstaon - klaarstaan *De wien die veur him klaorston (...)* (b), *Et vul me mit dat d'r een bus klaorston* (v), *Hi'j staot altied veur iederiene klaor* (Diz, Nbk, b, Spa)

klaorstomen (l) - klaarstomen

klaorwakker (Nbk, v, vo) Ook niet aaneen geschreven bn.; pred. [klo:ə(r)'wakr] 1. klaar wakker *Mar ik was klaorwakker* (v)

klaorzetten - klaarzetten *et eten klaorzetten* (Nbk, Ste)

Klaos I de [klo:əs] 1. mansnaam: *Klaas Klaos Vaak* (Ol-Nl, Op), *Dat is ok een Klaos Klompe* een houten klaas (Ste), *Jan, Piet en Klaos* iedereen, Jan en alleman, *Klaos, Klaos, Klaos* gezegd wanneer de zaag stomp is (Spa) * *Jan, Piet en Klaos, mar Klaos is de baos* (Sz), *'Daor heur ik je,' zee dove Klaos, en d'r leup een moes over de zoolder mit klompen an* (s: Wol)

klaos II de; klaozen 1. aanduiding van een manspersoon in diverse verb. *een hoolten klaos, een stieve klaos* (Ma, Nbk, Nt, Ol-Nl): *Ie kun beter mar niet mit die stieve klaos daansen* (Nbk), *een aorige klaos* een eigenaardige, houterige vent (Ste), *een grote klaos* id. (Dhau), *een gekke klaos* een onnozele manspersoon (Nw), *een nuvere klaos* een vreemde, eigenaardige vent (Np), *een schaemele klaos* een bangelijke, verlegen persoon, ook van een

kind dat liefst zoveel mogelijk bij z'n moeder is, zich achter z'n moeder verschuilt (Nw), *een zute klaos* iemand die ze achter de ellebogen heeft, overdreven verlegen of bescheiden, vleidend iemand, traag en suf pratend iemand (Np), *een zwatte klaos* een neger (Nw), *een druge* [droge] *klaos* een droogstoppel (Ow, El) **klaosgrittiesgrus** (Bdie) Ook **klaasrettiesgrös** (b: ln) [klo:s'grittisgrus/kla:s'retisgræs] 1. hanepoot, éénjarige grassoort bekend als onkruid in bouwland (Bdie)

Klaosien de ['klo:əsin] 1. vrouwennaam *'t Gaot (van) kuierde Klaosien* het gaat héél langzaam (Np)

klaover Ook **klaver** (WH) de; -s; -tien ['klo:wɪ, ...vɪ/'kla:vɪ] 1. één der soorten van het bekende plantengeslacht klaver of een vertegenwoordiger ervan, klaverplant *Dat stok laand is wit van de klaover* (Dfo), *Klaover is goed voer* (Dho), vandaar *In dat laand staot lekkere klaover* (Dho), *Klaover zit een protte hunning in* (Np), *wilde klaover* niet gekweekte klaver (Db), *witte klaover, rooie klaover, zoere klaover* klaverzuring (h, fp) 2. klaveren *Klaover is troef, Ie moe'n klaover opgooien* een klaverenkaart (Nbk)

klaoverachte [...'a...] - klaverenacht

klaoveraos [...'o:əs] - klaverenaas

klaoverblad Ook **klaverblad** (WH) et; ...blaeden; ...blattien ['k...] 1. blad van een klaverplant 2. kruispunt dat qua vorm doet denken aan een klaverblad in de vorige bet.

klaoverbloeme Ook **klaverbloeme** (WH) de; -n; -gien, ...bloempien, ...bloemtien (Dfo) ['k...] 1. klaverbloem

klaoverboer [...'bu:ər] - klaverenboer

klaoverdrieje [...'d...] - klaverendrie

klaovergrus (Ol-Nl) et ['k...] 1. gras met veel klaver erin

klaoverheer [...'h...] - klaverenheer

klaoverhooi z. *klaoverhuj*

klaoverhui z. *klaoverhuj*

klaoverhuj (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook **klaoverhui** (Diz, Pe-Dbl, Wol), **klaoverhooi** (WH), **klaoverhuui** (Bu) ['k...] - klaverhooi

klaoverhunnig z. *klaoverhunning*

klaoverhunning (Nbk, Np, bs: Dfo, Op) Ook **klaoverhunnig** (Ste, bs: Dfo, Obk, Ow), **klaverhoning** (Spa) ['k...] - klaver-

klaoverhuui - klap

honing

klaoverhuui z. *klaoverhuj*

klaoverjassen [...'j...] - klaverjassen

klaoverkaorte (Ste) - klaverenkaart

klaoverkeuning Ook *klaoverkoning*

[...'k...] - klaverenkoning

klaoverkoning z. *klaoverkeuning*

klaoverlaand (Nbk) - klaverland

klaovermelk (Ste) de ['k...] 1. melk van weiland waarin veel klaver groeit en die enigszins sterk smaakt (met name gezegd wanneer koeien pas in zulk land gekomen zijn en men de verandering van smaak proeft)

klaovernegen [...'n...] - klaverennegen

klaoverplaante (Nbk) - klaverplant

klaoverruiter (Bdie, Db, Np, Ste) ['k...rytʃ]

- klaverruiter, in het bijzonder gebruikt om bonen (Ste) of hooi op te doen hangen en aldus te doen drogen

klaoverstro (Dho) et ['k...] 1. gedroogde klaver

klaovertien Ook *klavertien* (Sz), *klavertje*

(Spa) et; ...ties ['k...tin/...a:.../...tjə] 1. klaverplantje of steel met blaadje klaver 't *klaovertien viere* (verspr., El), *Ik zeuk vaak tussen de klaver om klaverties vier* klavertjes van vier (Sz) 2. bep. kamer- en tuinplant: klaverzuring (Oxalis) (Nbk)

klaovertiene [...'t...] - klaverentien

klaovertwieje Voor var. z. *twieje* [...'t...] - klaverentwee

klaoverveld (Ol-Nl) - klaverveld

klaovervier z. *klaoverviere*

klaoverviere (Bdie, Ma, Ste) Ook

klaovervier (Diz, Ol-Nl, Op, Pe-Db) Ook

klavertjevier (bet. 1: Spa) [...'fi:ər(ə)

/...tjə'fi:ər] 1. klaverblad van vier 2. klaverenvier

klaovervieve Voor var. z. *vieve* [...'f...] - klaverenvijf

klaovervrouw [...'frɔw] - klaverenvrouw

klaoverweide (Db, Obk) - klaverwei

klaoverzaad Ook *klaverzaod* (WH) - klaverzaad

klaoverzesse [...'sesə] - klaverenzes

klaoverzeuven [...'s...] - klaverenzeven

klaoverzuring (Nbk, Np) - klaverzuring

klap I de; -pen; -pien [klap] 1. ploffend, knallend geluid *Mit een donderende klap vleg dat stok vuurwark uut mekeer* (b), *Et zal een hiele klap geven een harde knal* (Bu, Nbk), ook: 't zal opschudding geven,

opzien baren (ba, Nbk) *een hadde klap*, de klap op de vuurpijl (spor.) 2. het geluid voortgebracht doordat iets tegen iets anders aan klapt 't *Vul mit een klap op de grond* (Nbk), *Hij wodde telk en sleug de deure mit een klap dichte* (Obk), *in ien(e) klap. alles in ien klap doen*, *Alle geld was in ien klap op doe we et ni'je huus bouwd hadden* (Nbk) 3. toegebrachte slag en/of het geluid daarvan *iene een klap geven*. *Hij gaf me zomar een klap veur de kop* (Nbk, Np), 'k *Heb die jonge een goeie klap om de oren geven, hij was ondeugend west* (Dfo), *iene een flink pak klappen geven* (Nbk), *iene een klap verkopen* een klap geven (Dho, Nbk), ook *...een peer goeie klappen verkopen* (Dhau), *iene een klap toedienen* (Wol), *Hij moet es best klappen hebben* (Dho), *een paar goeie klappen uitdelen* (Nbk, Spa), *raeke klappen uitdielen* (Db, Nbk, j), *Die jonge was een bandiet, hi'j kreeg vaeke klappen* (Dfo), *Ze kreeg een beste klap van 't peerd* (El), *Hij kreeg een beste klap an 't heufd* (Wol), *een klap in 't gezicht kriegen* (Nbk, Ow), *Hij kent de klappen van de zwiepe* hetz. als het klappen van de zweep (Np, Sz, Bu), *twie vliegen in iene klap slaon* (Nbk, Np), 't *Was gien klap veur 't gat weerd* niets waard (Dfo) 4. klap, slag die iemand zomaar treft, ook: ernstige tegenslag *Ze het een malle klap had mit dat ongelok* (Bu, Dhau), *Die klap kwam (hadde) au* (Nt, Mun), *Dat was een hele klap veur hem, doe hi'j 't bericht kreeg* (Mun, Nbk, Op, Diz), *Heur ienigst kiend is lessend verongelokt, daar hebben ze een goeie klap mit had* (Nbk), in zulke gevallen ook *Die meensken hebben een malle klap had* (Bu), *Hij het een hiele klap had* een ernstige tegenslag (Ma), *...een flinke klap had* (Bdie), *Een minne zoemer kan een hiele klap wezen veur een boer* (Obk), vandaar *De boeren hebben een hadde klap kregen* (Db), *...kregen van 't jaor aorig klappen* (Ld), *Daenk d'r omme dat et een klap was vroeger, as d'r een koe doodgong* (Ste), *Hij het een klap mit de maelpoede had* hij is verstandelijk niet helemaal normaal (Bu, Nbk, Np, Ste, b: lm), zo ook *...mit de meulewieke had* (Nw), *...wieke...* (Bu) 5. in *gien klap* helemaal niets *Hij voerde al die tied gien klap uut* (Np, Nbk), *Hij snapte*

d'r gien klap van (b) 6. het laatste stukje van het koord van een zweep (Bu) * *De eerste klap is een daelder weerd* (Nbk, Ste, Sz, b)

klap II tw. 1. klap

klapaentien (Ste) het; ...aenties ['klap ɛ:ntin] 1. klaptouw (van een zweep)

klapbaand (Bdie, Nbk, Np) ['klabā:nt] - klapband

klapbaanke (Ste) de; -n; ...baankien ['klabā:nkə] 1. bank waarvan het zitgedeelte opgeklapt kan worden, met name in een koets: daaronder bergt men bagage en evt. een fles drank (wanneer men op visite gaat)

klapbessen (h) Ook **klapbussen** (fp) mv. ['klabesɒ (?)/?] 1. (verz.) sneeuwbes

klapbrogge Ook **klapbrugge** (WH) ['klabrogə/...bragə] - klapbrug *De klapbrogge was optrokken* (Pe-Dbl)

klapbrugge z. *klapbrogge*

klapbusse (verspr.) de; -n; ...bussien ['kla bʌsə] 1. proppenschiet 2. (schertsend) geweer (Np, Nw, Ow, Sun-Ot, Sz) *mit de klapbusse in 't veld wezen* (Ow)

klapbussen z. *klapbessen*

klapdeksel (Op) - klapdeksel

klapdeure (El, Nbk, Np) ['klabd...] - klapdeur, nl. deur die (door een bep. systeem) zichzelf klappend sluit

klapekster (Dhau, Nbk, Obk, Op, Ste, Wol) de; -s; -tien ['klapekstr] 1. klapdeur (bep. vogel) (Nbk, Obk, Wol) 2. iemand die voortdurend praat en/of roddelt (Dhau, Nbk, Op, Ste, Wol)

klaphekke ['k...] - klaphek

klaphingst z. *klaphingst*

klaphoed (Dho, Diz, Pe-Dbl, Ste) de; -en; ...hoetien ['klap...] 1. hetz. als dophoed, vooral gezegd bij een spelletje waarbij kinderen op hun duim met spuug klaptten wanneer ze een voorbijganger met een dophoed turfden

klapkauwgom (Nbk, Wol) - klapkauwgum
klapkoorde (Bu, Nt, Ste, Wol) de; -n ['klapko:ərdə] 1. gevlochten koord aan een zweep waarmee de tol werd aangedreven, klaptouw *een stokkien klapkoorde* (Ste)

klapkörf (Db, El, Ma, Ow, Pe-Dbl) Ook **klapkorf** (Bdie, Dho, Ol-Nl, Op) - klapmand of sluitkorf

klaplonge (spor.) - klaplong

klaplopen (Nbk) ['klaplo:pɪ] - klaplopen

Hi'j dot eers niks as klaplopen (Nbk)

klaploper Ook **kleploper** (Ste) ['klaplo:pɪ/'klep...] - klaploper: iemand die klapt *Wat een klaploper! Hi'j lat een aander d'r veur opdrijen en presteert zels niks* (Nbk)

klapmaande (Pe-Dbl) Ook **klapmande** (Spa) ['klapmā:ndə/...mandə] - klapmand
klapmande z. *klapmaande*

klappe de ['klapə] 1. in *Ie moe'n nodig in de klappe* je moet nodig naar bed (Ste) 2. z. *kleppe*

klappen zw. ww.; overg., onoverg.; klapte, het klapt ['klapɪ] 1. (onoverg.) een klap geven of het desbetreffende geluid doen ontstaan *Jonges, niet zo mit de deure klappen* (Diz), *Hi'j klapte zomar inienend tegen de grond* viel met een klap (Nbk), *Et klapte d'r over* (Nbk), *Et klappen van de zwiepe, daor moej' slag van hebben* (Bu), *De ente ston mit de vleugels te klappen* (Nbk), *et klappen van de zwiepe kennen* (spor.), *in de hanen klappen* applaudisseren

2. applaudisseren (onoverg.) *I'j kun niet overal veur klappen* (Ow) 3. (onoverg.) erop meppen, vechten (Ma, Nbk) *In de feesttente weren ze an 't klappen* (Ma), *Ze klaptten d'r aorig in* (Nbk) 4. (overg.) timmeren, bouwen van een huis, schuur of ander gebouw (El, Nbk) *Ze klappen d'r nogal een hiel huus henne* (El) 5. vallend ineen klappen, samenklappen, in *De boel klapte in mekeer* (Nbk), *Hi'j klapte de boel in mekeer* (Nbk) 6. (vooral van een aankoopprijs; onoverg.) in de papieren lopen, een hoog bedrag zijn (Nbk, Np) *Et klapt d'r nogal in dat is nogal een hoog bedrag dat betaald moet worden* (Nbk, Np)

7. iets meedelen dat eigenlijk geheim is (Op, Sz, vo) *Wat dat is, zullen we niet klappen* (Op), *Ik mag niet uut de kemmissie klappen* (vo), *Ik zal 't niet klappen of dat verhaal waor is of niet* (Sz), *Ik zal niet klappen of dat mien fiets is, d'r is tenslotte meer geliek as eigen* ik zou niet met stelligheid willen beweren (Sz) 8. (van een paard; onoverg.) zichzelf op de voorhoeven trappen (Sz)

klapper de; -s; -tien ['klapɪ] 1. suksesnummer *De klapper van de avond was et optreden van een meidegroep uut Wolvege* (Wol) 2. register, multiband e.d. (verspr.)

klapperboom - klasse

klapperboom (spor.) - klapperboom

klappere (Nw) de; -n; ...peertien
['klap:ərə...] 1. bep. soort handpeer

klapperen zw. ww.; onoverg.; klapperde, het klapperd ['klapɾɿ] 1. klapperend heen en weer of tegen elkaar slaan *De vlaggen klapperden allemachtig in de wiend* (Nbk), *klapperende vleugels, Dat raem staot de hiele dag te klapperen en de deure ok* (Nbk), *mit de oren klapperen* (Nbk), *Hi'j ston te klapperen mit de tanen* nl. al dan niet opzettelijk: klappertanden (Nbk)

klappermelk (spor.) - klappermelk

klapperpestollegien z. *klappertiespistool*
klappertanen zw. ww.; onoverg.; klappertaande, het klappertaand ['k...] 1. klappertanden *klappertanen van de koolde* (Ste)

klappertien (verspr.) et; ...ties ['klapɾtin] 1. klappertje (voor klappertjespistool) *Hi'j had ok zokke klapperties in de buse, zokke kleine rooie kruutdoppies* (Dfo)

klappertiespistool (Dhau) Ook *klapperpestollegien* (Np), *klappestollegien* (Nbk), *klappistool* (Ol-Nl) et; ...pistolen; -tien ['klapɾtispisto:əl/'klapɾpəstɔləxin/klapə... (Nbk) /'klapisto:əl] 1. klappertjespistool

klappestollegien z. *klappertiespistool*
klappiano (Nbk) de; -'s; -gien ['kla pijano:] 1. kleine xylofoon

klappistool z. *klappertiespistool*

klaproze ['k...] - bep. plant: klaproos

klapruun (Bu) de; ...runen ['klapɾyn] 1. ruïn die door z'n woest gedrag nog aan een echte hengst doet denken

klaps (Bdie, Bu, Nw) de; -en ['klaps] 1. bep. dikke, sappige, als erg lekker bekende handpeer (ook als verz.:) *Doe mi'j mar een kilo klaps* (Bu)

klapscheet (Nbk, Np, Ste, b: lm, ln, bo: Bu, Nw) ['klapskɛ:t], in *ieder klapscheet* elk ogenblik (Nbk): *Ze kwammen hier ieder klapscheet henne* (Nbk), ook *iedere klapscheet* (bo: Bu, Nw), *Ze bin ok om de klapscheet bi'j mekaer ieder moment* (Np), *Om iedere klapscheet gaon ze naor de dokter* (Ste)

klapsegare (Bdie) - klapsigaar

klapstoel de; -en; -tien ['klapstu:l] 1. klapstoel, opklapbare stoel

klapstok Ook *klapstuk* (WH) ['klapstok] - klapstuk, nl. succesvol hoogtepunt (alg.) of bep. vlees (Diz)

klapstuk z. *klapstok*

klaptoom (s) de; ...tomen; -pien ['klapɔ:m] 1. zware, evt. behangen paardetoom

klaptouw (Wol) ['k...] - klaptouw, met name van een zweep voor het tollen

klapwieken (vo, j) ['klapwikɿ] - klapwieken (lett.) *De doffer klapwiekte, en zat aovens nog hiele laete te koerken* (j)

klarinet - klarinet (bep. muziekinstrument)

klarinetseuler (spor.) - klarinetseuler

klark (Bu, Nbk) Ook *klerk* (spor.) [klark/...e...] - klerk: schrijver *Vroeger wodden de ambtenaren op et gemientehuus klarken of schrievers nuumd* (Bu), *een klark bi'j een boelgoed en zo* (Nbk)

klarre z. *kladde*

klarrebarrie (Ol-Nl) de ['klarəbari] 1. modder *onder de klarrebarrie* (Ol-Nl)

klas z. *klasse*

klasse Ook *klas* (spor.: bet. 5, 6) de; -n; klassien ['klas(ə)] 1. groep leerlingen van een bep. leerjaar die samen onderwijs ontvangen *We zatten mit twintig kiender in de klasse* (Db), *De juffer ston veur de klasse* (Ma), *De hiele klasse prəbette* (b), *J. is onderwiezer en het de dadde en vierde klasse* (Op), *veur de klasse staon, veur de klasse kommen* (moeten) 2. bep. leerjaar *Breuken kriegen ze nog niet in die klasse* (Nbk) 3. klaslokaal *Zwatte Piet had de hiele klasse ondersteboven haeld* (Ow) 4. tot groep geklassificeerde verzameling (l) *de eerste klasse van de sterke warkwoorden* (l), *de leegst betaelde klassen* (l) 5. nivo, positie in een bep. indeling in rangen *een metroos eerste klasse* (l), *De korfbalclub speult now in een hogere klasse* (Wol, Diz) 6. plaats in een rangorde naar kwaliteit en kostprijs *As 't zoveer is, moet 't dan eerste klasse?* als hij komt te overlijden, moet het dan een begrafenis eerste klas zijn? (b), (inzake een ziekenhuis) *Hi'j ligt op 'e tweede klasse* (Nbk), zo ook *Hi'j ligt op klasse eerste klas* in het ziekenhuis (Nbk), *Reizen we eerste of tweede klasse?* nl. inzake de spoorwegen (Spa, Nbk), zo ook *Hi'j zit ok in disse trein, mar aj' him vienen willen moej' nog een aentien deurlopen, hi'j zit in de eerste klasse* (Nbk), *eerste klas wark zeer goed werk, werk van hoog nivo*

(Ow), *Dat is klasse!* zeer goed (l)
klasseavond (spor.) ['klas(ə)ɔ:bmt] -
 klasseavond
klasseauto (spor.) ['klasəɔmtɔ:] -
 klasseauto
klassebewust (spor.) - klassebewust
klasseboek (spor.) - klasseboek
klassefikaosie (spor.) [klasəfi'kɔ:əsi] -
 klassifikatie: klassenverdeling,
klassegenoot (spor.) de; ...genoten;
 ...genotien ['klasəgəno:ət] 1. klasgenoot
klasseïndieling(e) (l) ['klasəndi:lɪŋ(ə)] -
 klasseïndeling
klassejustitie (l) ['klasajystisi, ...tsi] -
 klassejustitie
klassekammeraad (ba) de; -en; ...kam-
 meraotien ['k...] 1. vriendje uit dezelfde
 schoolklas
klasselerer (spor.) - klasseleraar: leraar
 die als mentor optreedt van een bep. klas
 leerlingen
klassemaatschoppi'je (l) - klassen-
 maatschappij
klassement - klassement *et algemien*
klassement (Nbk)
klasseonderscheid (spor.) ['klasəondrskɛjt]
 - klassenonderscheid
klasseonderwiezer (spor.) ['klasəondr
 wi:zr] - klasseonderwijzer
klassepesjent (spor.) - klassepatiënt
klasseren [kla'st:ərɪn] - klasseren: het in-
 delen bij sport e.d., ook: zich klasseren
klassering (spor.) - klassering
klassestried (l) - klassenstrijd
klasseverbaand (spor.), in *in klassever-
 baand*
klasseverschil (spor.) - klasseverschil
klassevertegenwoordiger (spor.) - klasse-
 vertegenwoordiger: van een bep. school-
 klas
klassiek bn. [kla'sik] 1. klassiek: inzake de
 oudheid *de klassieke taelen* (spor.),
klassieke schrievers (l) 2. (van kunst,
 wetenschap) blijvend met zeer grote
 waarde, met blijvend gezag *Bergveld is
 oonze klassieke schriever* (bl), *klassieke
 meziek* 3. niet-modieus, volgens de traditie
 (spor.) *een klassieke fiets*
klassikaol (l) [klasi'kɔ:əl] - klassikaal
klassineren (verspr.) zw. ww.; onoverg.;
 klassineerde, het klassineerd [klasi'ni:ərɪn]
 1. met elkaar praten, een gesprek voeren
Iedere morgen staot daor een koppeltien

oolde manluden te klassineren (Db, Obk),
*Ze konnen klassineren, daj' d'r gien bal van
 begrepen* (Pe-Db)
klaterpeppel z. *klaeterjaeger*
klats z. *klets*, III
klatsen z. *klotsen*
klausteren z. *klauteren*
klausterkont(e) z. *klauterkonte*
klausterschute z. *klauterkonte*
klausterzak z. *klauterzak*
klauter (Nbk, Ste) de; -s ['klɔmtɪ] 1.
 klauterpartij, klautertocht *Dat was een
 hiele klauter* (Nbk)
klauterder (Nbk) Ook *klauterer* (Bdie,
 Op) de; -s ['klɔmtɪdr, ...tərdər/...tɪər,
 ...ərər] 1. iemand die klautert, vooral:
 iemand die vaak op van alles en nog wat
 klautert
klauteren Ook *klausteren* (Dho, Mun, Np,
 Nt) ['klɔmtɪn/'klɔmstɪn] - klauteren *Die
 jonge klautert tegen de boom op* (Np),
...bij 't dak op (Np), *Hij' klaustert overal
 tegen op* (Np), *Hij' klauterde over de mure
 henne* (Nbk), *Die is aorig tegen de wal op
 klauterd* in betere doen geraakt (Nbk, Op),
 ook: beter geworden van een ziekte (Nbk,
 Op), *Die is d'r weer boven op klauterd* id.
 (Bu) en *Hij is d'r weer aorig tegen op
 klauterd* id. (Nbk)
klauterer z. *klauterder*
klautergat z. *klauterkonte*
klauterhannes (Pe-Db) de; -en; -ien
 ['klɔmtɪhanəs] 1. iemand die vaak op van
 alles en nog wat klautert
klauterklaos (Spa) de; ...klaozen; -ien
 ['klɔmtɪklo:əs] 1. iemand die vaak op van
 alles en nog wat klautert
klauterkont z. *klauterkonte*
klauterkonte (Dfo, Dho, El, Mun, Obk,
 Op, Spa, Wol) Ook *klauterkont* (Db, Diz,
 Ma, Ow), *klausterkont* (Np), *klauster-
 konte* (Sz), *klausterschute* (Ol-Nl),
klautergat (Dhau) de; -n; ...kontien
 ['klɔmtɪkont(ə)/...str.../...skytə] 1. iemand
 die vaak op van alles en nog wat klautert
klauterzak (Np) Ook *klausterzak* (Np)
 de; -ken; -kien ['k...] 1. iemand die vaak
 op van alles en nog wat klautert
klauw de; -en; -gien [klɔw] 1. krab,
 klauwende slag *Ik trapte de katte op 'e stat
 en kreeg een klauw!* (Sz), *De katte gaf me
 een klauw over de hanen* (Diz), *Mit 't
 vechten gaf de iene de aandere een klauw*

klauwe - klauwen

over de neuze (Db), *De katte gaf de hond...* (Spa) 2. zware klim (Nbk) *Et was een hiele klauw tegen die barg op* (Nbk) 3. flinke inspanning (Np) *Et het een hiele klauw west* (Np)

klauwe de; -n; klauwgien ['kloʷə] 1. bep. kromme nagel, klauw van roofvogels en roofdieren, ook poot met zulke nagels *Een katte het scharpe klauwen* (Nbk), *Roofdieren hebben scharpe naegels an de klauwen* (Ol-Nl), *In de dieretuun stak een leeuw zien klauwe deur de traelies* (Op), *hanen as klauwen* (Ld) 2. hoef van een hoefdier (niet van paarden), ook: elk van beide delen bij een gespleten hoef van een hoefdier *Ik gelove, dat we de klauwen van die koe es bekappen moeten* (Op), *De koe hadde zwulderi'je tussen de klauwen* (Np), *In de klauwen van de pinken wodden de naemen van de pinken mit een braandiezer inbraand* (Op), *As ze et mar niet an de klauwen kriegen* klauwzeer krijgen (vo) 3. (ruw, veelal mv.) hand *Wat het die man grote klauwen* (Bu), *Et vul me uut de klauwen* (Nbk), *Hi'j het een klets over de klauwen had* (Nbk), *Hi'j kan zien klauwen niet thuusholen* hij deinst er niet voor terug stiekem iets te pakken, lichamelijk geweld te gebruiken, handastelijk te zijn (Diz, Nbk), vandaar *Hool je klauwen thuus blijf eraf, raak me niet aan* (Ste), zo ook *Hool je klauwen bij je* (Ol-Nl), *Waog et niet een klauwe naor dat kiend uut te stikken, want dan kriej' et mit mi'j te doen* (Op), *Blief d'r mit je klauwen of* (Ma, Ow, Nbk), *Daor kun ie mit je klauwen ofblieven* waag het niet er met je handen aan te komen (Dfo), *Daenk d'r omme dat die wat in de klauwen het, daor kuj' mar beter uut blieven* hij heeft grote, zware handen en kan dus erg hardhandig optreden (Sz) 4. de macht van iemand of iets, het overgeleverd zijn aan, het in handen zijn van, soms ook letterlijk op te vatten, vgl. de vorige bet. *Pas mar op daj' niet in de klauwen van die kerel vervalen* (Obk), *As die vent je in de klauwen had, waj' niet best weg* (Pe-Db) 5. bep. beugel om klos van spinnewiel (Spa) *De klauwe van 't spinnewiel zitten allemaole spiekerties in* (Spa) 6. klem waarmee men bunzings vangt (Mun) 7. mesthaak (Ol-Nl, Ste) 8. hooihark, tuinhark e.d. (Nbk)

klauwen zw. ww.; overg., onoverg.; klauwde, het klauwd ['kloʷp, ...gɪ] 1. (overg.) krabben met z'n nagels, krauwen *De nefies [muggen] stikken zo, je kun wel an 't klauwen blieven* (Diz), *Klauw ie me de rogge even?* (Nbk, Np), *gien naegels hebben om et gat te klauwen* erg arm zijn (Np, b) 2. (van dieren en personen) met krabbende bewegingen graven, verplaatsen van grond, ook: soortgelijke krabbende bewegingen maken *De kiepen die klauwen aachteruut* (Spa, Sz, Wol, Np), *Aj' de kiepen los hebben, dan klauwen ze overal gatten* (Obk), *Een peerd klauwt* trekt met z'n hoeven over de grond (Nt), *Dat peerd klauwt gatten in de grond* (Dfo), *dong van de waegen (of) klauwen* (Dhau, El, Obk), *Ie moe'n altied niet naor je zels toe klauwen* [inhalig doen], *ie moe'n ok wat veur een aander over hebben* (Db), zo ook *Hi'j klauwt altied op him an id.* (Sz, El) 3. (onoverg.) klauwend schaatsenrijden: d.i. vooral met vlugge, korte streken (Dhau, Nbk, Ol-Nl, Spa, b: ln) *Hi'j moet aorig klauwen* (Nbk), *Veur de wiend waeren we zo mar een heel ende vot op de schaetsen, mar weeromme hadden we klauwen om weer thuus te kommen* (Ol-Nl), *Die mos d'r aorig tegen klauwen* nl. om de ander bij of voor te blijven bij het schaatsen, ook: om de ander bij of voor te blijven met het werk of van andere gaande bewegingen gezegd (Dfo, El, Ma, Spa), zoals in *op et einde an klauwen* het eindpunt naderen (Nt), *Hi'j hoolt et in de bienen, mar hi'j het d'r klauwen an* hij redt het net met z'n werk, de sportwedstrijd e.d. (Ste) 4. (overg.) harken (Nbk) *et huj bij mekeer klauwen* (Nbk) 5. met grote inspanning het beter krijgen in financieel opzicht, door zeer hard te werken inkomsten verwerven en/of geld bijeen schrapen (Db, Dfo, El, Ma, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Db, Spa, Ste, Sz) *Wat mossen de meensken vroeger klauwen om een betien veuruut te scharrelen* (Obk), *Die het d'r wel klauwen an om de rente op te brengen* (Spa, Db), *Ze mossen klauwen en doen om d'r te kommen* (Ow), *Et is oons niet geven, we hebben d'r tegen klauwen moeten om zoveer te kommen* (Op), *Et is klauwen om de aenties bi'j mekaer te kriegen* (Np), *Ze bin van niks niet zo veer kommen, want ze*

hebben heel wat bij mekaer klauwd (Np),
As jow zwaor zitten, moeje' d'r wel es tegen
klauwen (Spa)

klauwer (Nbk, Np) de; -s; -tien ['klɔmɤ]]

1. iemand die klauwend schaatst *D'r bin*
streekrieders [schaatsers die flinke streken

maken] en *klauwers op et ies* (Nbk, Np)

klauwerd (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dho, Ow,

Sz) de; -s; klauwertien ['klɔmɤt]] 1. iemand

die alles aandurft (Bdie, Dfo) *Dat is een*

aorige klauwerd, hij durft alles an (Dfo),

't is een kwaoie klauwerd (Bdie) 2. inhalig

individu (Db, Dho, Sz) 3. iemand die

voortdurend aan het werk is (Bu, Ow)

klauwgien et; ...gies ['klɔmɤxin]] 1. kleine

klauwe, z. aldaar 2. harkachtig gereedschap

met meestal vier, vaak enigszins gebogen

tanden, vooral in de tuin gebruikt om de

grond mee los te maken (Np, Ol-Nl, Ste,

b: In) 3. bep. schraapijzer, nl. van een

schilder (Np) *De schilder het de varve d'r*

bij oons ofkrabbed mit een klauwgien

(Np)

klauwhaemer (verspr.) - klauwhamer

klauwontsteking (Pe-Dbl) de; -s, -en;

...ontstekinkien ['k...]] 1. ontsteking aan de

hoef van bep. hoefdieren, met name koeien

De koe had een klauwontsteking (Pe-Dbl)

klauwverzorger (spor.) de; -s ['klɔm

fəsɔrgɤ]] 1. degene die een voetbehandeling

geeft bij het vee

klauwzeer - klauwzeer, vooral in *mond-*

en klauwzeer

klavecimbel (Nbk) [klawi'symb]] - klave-

cimbel

klaver z. *klaover*

klaverblad z. *klaoverblad*

klaverbloeme z. *klaoverbloeme*

klaverhoning z. *klaoverhunning*

klavertien z. *klaovertien*

klavertje z. *klaovertien*

klavertjevier z. *klaovertiere*

klaverzaod z. *klaoverzaod*

klavier et; -en; -tien [kla'wi:ɔr, ...'f...]] 1.

piano (Nbk) *aachter et klavier zitten* (Nbk),

an et klavier (Nbk) 2. rij toetsen, toetsen-

bord *alle klavieren los hebben volop*

feestvieren (Dho), zo ook *Alle klavieren*

hadden ze eupenzet (Dho) en (geroepen om

op te wekken tot volop feestvieren:) *Alle*

klavieren eupen! (Dho)

klavieren (verspr.) Ook *klevieren* (Obk)

mv. [kla'wi:ɔrɤ, ...f...] (Nbk)/klɔw...,

...'fi:...] 1. (tamelijk ruw) handen, vingers

Blijf d'r of mit je klevieren (Diz, Obk)

klebatse z. *klabatse*

klebendig z. *krebentig*

klebentig z. *krebentig*

klebiender z. *klabiender*

kledderig z. *kladderig*

kleddernat (Db, Dhau, Dho, Ma, Mun, Nt,

Sz, Wol) [aks. wisselt] - kleddernat

kledaosie z. *kleraosie*

klede z. *klieden*

klederdraacht z. *klederdracht*

klederdracht Ook *kleredracht* (Np, Op),

klederdraacht (v), *kliederdracht* (Db) de;

-en ['klu:drɔxt /'klu:ɔrə.../...a:... /'kli:dɤr...]

1. klederdracht *Stappester klederdracht*

(Nbk)

kleeding (spor.) ['klu:dɤŋ] - kleding: kleren

kleedingstok (spor.) - kledingstuk

kleedingzaeke (Pe-Dbl) ['k...] - klerenzaak

kleed z. *klieed*

kleedgeld z. *klieedgeld*

kleedhokkien z. *klieedhokkien*

kleedkaemer z. *klieedkaemer*

kleedwaegen z. *klieedwaegen*

kleef [klu:f] (Nbk), in *Da's kleef op 'e*

lippen gezegd van honing e.d., die nl. aan

de lippen blijft kleven (Nbk)

kleefbaand (El) - plakband

kleefkruid (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Obk, Sz,

fp) ['klu:fkryt] - kleefkruid

kleefpasta (Dho, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl) -

kleefpasta

kleefpleister (El) - kleefpleister: voor

wonden

kleefstof (spor.) ['klu:fstɔf] - kleefstof

kleefstroke (l) - kleefstrook

kleer (Op) [klu:ɔr], in * (schertsend)

Oonze lieve Heer, kost en kleer/Et

hemelriek en dan niet meer (Op)

kleerbosset (verspr.) Ook *klerebosset* (Db,

Dfo, Diz, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Spa,

Wol) ['klu:ɔr(ə)...] - kleerborstel

kleerhanger z. *klerehanger*

kleerkaaste Ook *klerekaaste* (Bu, Db,

Dfo, Dho, Np, Nt, Sz), *kleerkaste* (Spa),

kleerkast (Sz) ['klu:ɔ(r).../...r(ə)...] - kle-

renkast (lett.)

kleerkast(e) z. *kleerkaaste*

kleerkiste z. *klerekiste*

kleerklopper z. *klereklopper*

kleermaeken (Nbk, Np) onbep. w.

['klu:ɔ(r)mɛ:kn]] 1. kleermaken *Die kerel is*

kleermaeker - klein

an 't kleermaeken (Np)
kleermaeker (Nbk, Op, Ste) Ook *kleresnieder* (Ste) de; -s; -tien ['kl:ə(r) mɛ:kɪ/'kl:ərəsnidɪ] 1. kleermaker *as een kleermaeker zitten* (Nbk)
kleermaekeri'je [...kɪ'tjə, ...kə'r... (OS, WS zuid. van de *Lende*, ...ejə (WS: noord. van de *Lende*, elders spor.) - kleermakerij
kleermaekersbedrijf (spor.) - kleermakersbedrijf
kleermaekerskriet (Ste) - kleermakerskrijt *Kleermaekerskriet is wat hadder as gewoon kriet, een vierklaant plaetien van kriet* (Ste)
kleermaekerslinnen (Nbk) et ['k...] 1. bep. op linnen gelijkende geweven stof van hennep, ter versteviging aangebracht tussen de stof en voeringstof van kleding
kleermaekersvak (spor.) - kleermakersvak
kleermaekerswinkel (spor.) - kleermakerswinkel
kleermaekerszit (Bdie, Nbk, Ste) - kleermakerszit
kleerscheuren ['kl:ə(r)skɑ:əpɪ] - kleerscheuren *d'r (niet) zonder kleerscheuren of kommen*
kleerties ['kl:ə(r)tis] - kleertjes *Doe die poppe de kleerties now es an* (Nbk)
kleerwinkel z. *klerewinkel*
klef (verspr. WS, Ma, Nbk, Ow) bn.; -fer, -st [klɛf] 1. (van brood) kleverig, kleems, nl. niet goed doorbakken *Die bolle is zo klef as wat* (Np), *de klefte poeden van de petat* (v) 2. klam van zweet (spor.)
kleffig (El) bn.; -er, -st ['klɛfɔx] 1. enigszins kleems, niet goed doorbakken *Et brood is kleffig vandaage* (El)
klefs (Ld) bn.; -er [klɛfs] 1. (van roggebrood) kleverig, ongaar, kleems
klei de [klɛj] 1. bep. grondsoort: klei *zwaore klei* (spor.), *vette klei* (spor.), *Bi' de Lendiek zit oek klei in de grond* (Nt), *De kiender meugen graeg kliereden mit klei* (Db), *Muurstienen bakken ze uut klei* (Op) 2. kleibodem *We eten eerpels van de klei* (Diz), *Klei is vule zwaorder as zaandgrond om in te warken* (Nbk), *'t Is beste, zwaore klei* (Np), *Hi' is uut de klei trokken* hij is groot en lomp (Bdie) 3. kleigebied, met name dat in Friesland en evt. Groningen *Oonze buren bin verhuusd naor de klei* (Db), *De beste eerpels kommen van de klei* (Obk), *Die [persoon] komt daor boven van de klei* (Np), *Op 'e*

klei wonen vaeke grotere boeren as op 't zaand (Op)
kleiachtig (spor.) ['klejɑxtɑx] - kleiachtig
kleiboer - kleiboer: boer in een kleistreek
kleibojem (spor.) - kleibodem
kleidiek (v) ['klejdik] - kleidijk
kleidoeve (l) - kleiduif
kleiërappel z. *kleiërpel*
kleiërpel (Bu, Dfo, Dho, El, Ld, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Ste, Wol) Ook *kleiërappel* (Dfo, Dho, Nbk, Pe-Db, Spa, Ste, Sz) de; -s; -tien ['klej:əpɪ/...t:əpɪ] 1. kleiaardappel
kleierig z. *klaaierig*
kleigebied (spor.) - kleigebied
kleigrond (Diz, Nbk, Ow, Ste) - kleigrond
kleihakke (Db) de; -n; ...hakkien ['klejhakə] 1. bep. gezwel aan de achterpoot van een koe
kleiig ['klejɔx] - kleiig
kleiker de; -s; -tien ['klejkɪ] 1. kleiaardappel 2. kleiboer (Np)
kleiklute (Bdie) de; -n; ...klutien ['klejklytə] 1. dik stuk klei
kleiknikker (Wol) de; -s; -tien ['k...] 1. bep. kleine knikker (die men in de winkel kocht en die men met name gebruikte bij het *driehoeken*, z. *aldaar*)
kleilaag z. *kleilaoge*
kleilaand (Ol-Nl) - kleiland
kleilage z. *kleilaoge*
kleilaoge Ook *kleilage* (Spa), *kleilaag* (Sz) ['klejlɔ:gə /...la:gə/...la:x] 1. kleilaag 2. laag leem (Wol) *In de dele wodde een nijfe kleilaoge anbrocht* (Wol)
kleimodder (Bdie, Ol-Nl) de ['klejmodɪ] 1. kleiaarde, vooral bekend doordat het ter bemesting van het land werd aangevoerd
klein I et [klɛjn] 1. in *in et klein* 2. in *groot en klein: Groot en klein was naor et volksfeest gaon* (Nbk)
klein II Ook **klien** (Nbk, Ow) bn.; -(d)er, -st [klɛjn/klɛ:n] 1. klein van afmetingen *Et weren mar kleine dingen, kleinder as dat ik docht hadde* (v), *Die grote boom zuwwe now mar ommekappen, die kleine laoten we nog een peer jaor staon* (Nbk), *een klein husien, Ze bin klein behuusd* (Nbk), *een kleine kaemer, een klein gattien, Die trui is me te klein, kleine letters gewone*, i.t.t. hoofdletters, ook: de verbijzonderingen in een kontrakt, garantiebewijs e.d. die in kleine lettergrootte zijn gedrukt,

die men vaak niet leest maar die in beginsel ook nare bepalingen kunnen inhouden: *Hi'j het dat kontrakt wel tekend, mar hi'j het zeker de kleine letters niet goed lezen!* (Nbk), *de kleine wiezer*, (van vissen die men wil vangen:) *Wat klein goed, mar hier zitten eers wel dikken, heur* (b), *De glasaol komt hier klein henne uut de zee* (Obk), *wat kleins* iets kleins, *Dan is et huus te klein* (Nbk) 2. (van personen) kort van lichaamslengte *Hi'j is klein veur zien leeftied, Dat jongien is wat klein van stok bleven* (Dfo), (in verb. met een voornaam van een kleine persoon: veelal zonder buigings -e, bijv.): *klein Josepien* (Obk), *We mochten klein Klaosien niet meer plaogen* (Nbk), *Pas mar op dat et jow niet krek gaot as klein Jan Rinken* (b), *iene een koppien kleiner maeken, Ik zal je wel klein kriegen* (Sz) 3. (van zaken, dieren, planten) minder groot dan één of meer andere exemplaren, soorten *klein vee* (Nbk), *klein wild* (Nbk), *de kleine tij'e, et gas op klein laoten, wat klein maeken* iets klein maken (Nbk), *kot en klein slaon, kot en klien houwen* (Nbk, Ow), (van een taart, een haas die men gaat opeten e.d.): *Die zuwwe even klein man maken* geheel opeten (Nbk, Spa), (bij het betalen of wisselen:) *Hej' niet kleiner?* munt en met name bankbiljet van lagere waarde 4. jong, nog onvolwassen *Doe ik nog klein was (...)* (Nbk), *Et kleine maegien kon daor wel slaopen; Jan wol niet zo klein wezen en doe ze wat koffie had hadden, scheen de maone weer helder, dat de oolde boer brocht him eventies weer op et goeie pad* (j), *een klein ding* een klein meisje (Nbk, Wol), *de kleine meid, heur kleine bruur* (Nbk), *Dat kleine goed moet zo staorigan op bedde* die kleine kinderen (Nbk), *Ƴ Was nog mar een kleine baos* (b), *Daor is hi'j nog te klein veur* (Nbk) 5. lager in rang, minder voorstellend dan andere soorten, exemplaren *De kleine boeren bin al vot* zijn er niet meer (nl. door de sanering in de landbouw) (j), *De kleine man moet betaelen* (bl) 6. nederig, nietig *Die man, die zovule wet en zovule goeds daon het, daor vuul ie je klein bij' aj' mit him praoten* (Nbk), *Wiels wij' oons verootmoedigen veur Jow, Heilige God, weten wij' oons as meensken klein en bin*

wij' oons d'r bewust van (b) 7. bekrompen, kleingeestig (Nbk) *Dat hi'j dat daon het, vun ik klein van him* (Nbk) 8. van korte afstand, niet uitgestrekt *Zuwwe een klein aentien lopen?* (Nbk), *mit kleine passen lopen, een kleine gemiente, kleine tert* (l) 9. kort van tijdsduur *een kleine pauze* 10. niet geheel de grootte van maat, de volle omvang e.d. hebbend *Hi'j het d'r mar een klein ure west, een kleine viefhonderd gulden* (Nbk), *Een huus? Et leek wel een klein kesteel dat ze bouwd hebben* (Nbk) 11. weinig van hoeveelheid, laag in getal *een kleine groep meensken, een kleine kaorte* een (spel)kaart met weinig punten, d.i. met 2, 3, 4, 5 of 6; indien zulke kaarten in het spel niet worden gebruikt, ook wel gezegd van een kaart met 7 of 8 punten (Ste), *Ze daansten tot in de kleine uurties* (Nbk) 12. gering, beperkt *een klein verstaand* een gering verstandelijk vermogen (b, Nbk), *de kleine kaorte* de kleine kaart: spijskaart met beperkte menu's 13. niet voornaam, niet groots *Dat komt daegliks veur in de grote, mar veural ok in de hiele kleine dingen van oons leven* (b) 14. niet ernstig, niet zo belangrijk zijnd *Dat is mar een kleine fout, die rekenen we niet* (Nbk), *een klein bezwaor* (spor.) * *Klein mar dapper* (Ow), *Wat now nog klein is, wodt straks groot* men moet er rekening mee houden, dat de jeugd straks volwassen wordt, verantwoordelijkheid moet gaan dragen e.d. (Op), zo ook *Kleine kiender wo'n groot* (Nbk), *Klein mar fijn* klein van omvang, van de indruk die is gewekt, maar: zeer te waarderen (Nbk)

kleinbedrief (Obk) ['k...] - kleinbedrijf

kleinbeeldkamera (l) - kleinbeeldkamera

kleinbehuusd (Ste) - kleinbehuusd

kleinbuuthuus (Ol-Nl) et; ...huzen [...'b...]

1. haaks met het *grootbuuthuus* in verbinding staande veestal met pinken (of ander rundvee dan de melkkoeien)

kleindochter - kleindochter

Kleindoempien (Nbk) Ook *Kleinduumpie* (Ol-Nl) [klɛjn'dumpin/...dympi] - Kleinduimpje

Kleinduumpie z. *Kleindoempien*

kleine de; -n; kleintien ['klɛjnə] 1. iemand die klein van stuk is *Die kleine kuwwe wel an, die zuwwe wel even te grazen nemen*

kleinen - kleintien

(Nbk) 2. baby *Die hebben d'r ok weer een kleine bij kregen* een baby (Nbk, Np), *Ze zullen (...) wel al weten dat ze een kleine verwachtten* (ba)

kleinen (El, Ma, Pe-Db1) onbep. w. ['klejdn̩, ...jn̩:] 1. smeren, kliederen door kinderen, ook: met bootseerklei e.d. spelen *De kiender bin aorig an 't kleinen* (El), *De kiender kun lekker kleinen in heur zaandbakken* (Pe-Db1), *Op de kleuterschoelen mochten ze kleinen* (Ma),

kleineren zw. ww.; overg.; kleineerde, het kleineerd [klɛj'n̩:ərn̩] 1. kleineren, vernederend bejegenen *De grote jongen kleineerden de kleinties as ze op schoele kwammen* (El), *Sommige warkgevers kleineerden heur warkvolk vroeger slim* (Obk)

kleinerend (Nbk, b) bn., bw.; -er, -st [...rnt] 1. kleinerend, vernederend *Hij kon soms zo kleinerend tegen je doen* (Nbk), *Jan Arends Hof* [nl. als straatnaam] *dat is kleinerend* (b), *'t Is wat kleinerend om dat te doen* als je dat doet kleiner je jezelf (Nbk), ook: wie zoiets doet, kleineert de ander(en) (Nbk), *kleinerend over iene praoten* (Nbk)

kleingeestig (Nbk, Nt, Spa, b) bn., bw.; -er, -st [k...'g...] 1. kleingeestig *Kiek, daor hewwe now ien van die begrippen die wij as kotzichtige en kleingeestige, fesoenlike meensken d'r zo graeg op nao holen* (b)

kleingeld ['k...] - kleingeld *Hij kreeg wat kleingeld mit naor de mark* (Nbk), *Alle kleingeld niet weggeven!* (Nw)

kleingien z. kleintien

kleingood et ['k...] 1. kleine exemplaren, bijv. kop-en-schotels e.d. als onderdeel van een inboedel (Dhau, Nbk), de kleinere exemplaren uit het wasgoed (Np, Ste): *Et kleingood he'k al dreuge, et grootgoed nog niet* (Np) 2. hetz. als kotgoed bij het slachten (Bdie, Dfo, Nbk, Np) *Huspot van 't varken: ribbegies en kleingood* (Bdie)

kleinhandel (O1-N1, Spa) de 1. kleinhandel

kleinighied Voor -heid z. -hied de; ...heden; ...hietien [klɛjnəxhit] 1. klein gebruiksvoorwerp, klein kado e.d., iets van weinig waarde *'k Heb nog een kleinighied mitneumen veur je jaordag* (Nbk), *Ie moe'n toch wel een kleinigheid geven* (Nw), *'t Is mar een kleinighied* (Np) 2. zaak van

weinig, ondergeschikt belang, ook: detail, verbijzondering *Zokke kleinigheden willen we vanaovend niet over praoten, Et was tot in de kleinste kleinigheden regel* 3. niet bep. moeilijke klus, iets wat men gemakkelijk klaart *'t Is mar een kleinigheid* nl. om te doen (b, Bu, Nbk), *Dat is gien kleinighied!* 4. klein bedrag aan geld *As ze weer an de deure kommen om geld, geef ze dan een kleinighied* (Nbk), *een kleinighied verdienen kunnen* (b)

kleinjonge (Dfo, Nbk, Np, Ste) de; -n; ...jongien, ...joongien z. *jonge* [klɛjn̩'j...] 1. kleine jongen *Ik was nog mar een kleinjonge; sekuur kan 'k me him niet veur de geest haelen* (v) 2. (mv.) kleine kinderen (jongens, of jongens en meisjes) *Kleinjongen moej' omme daenken, ze zitten soms mit de oren op scheppen proberen heimelijk mee te luisteren, af te luisteren* (Np), *Kleinjongen moej' niet altied overal in toegeven, want dan bedarf ie ze* (Dfo), *Kleinjongen willen graeg opblieven* (Ste), *Op een broodpikkersnussien woden kleinjongen of onneuzelen op ofstuurd, die dochten dat d'r een voegelnussien was* (Nbk) 3. onderknechtje (Np)

kleinkeunst ['klɛjn̩kɔ:st] - kleinkunst
kleinkeunstener (spor.) ['klɛjn̩kɔ:st(ə)n̩, ...stn̩r, ...stnar] - kleinkunstenaar

kleinkind et; -er; ...kientien ['k...] 1. kleinkind *Beppe had et kleinkind op 'e schoot* (Ow)

kleinkriegen ['k...] - kleinkrijgen *Hij kan 'm wel verzetten, mar ze kriegen 'm wel klein* (Dho), *Dat stok sukelao wo'k verdielen, mar et is zo had, 'k weet niet hoe 'k et kleinkriegen moet* (Nbk), *Zo'k die duzend gulden misschien even bij de burenen kleinkriegen kunnen?* (Nbk)

kleinmaeken (Ste) zw. ww.; overg.; maakte klein, het kleinmaekt ['k...] 1. verorberen, opeten *We zullen die taart wel even kleinmaeken* (Ste)

kleinschaolig [klɛjn̩'skɔ:əlɔx] - kleinschalig: op kleine schaal

kleinsnieden (Ste) ['k...] - kleinsnijden *Gister he'k een toppe andievie kleinsneden* (Ste)

kleinspul (Dhau) et ['k...] 1. hetz. als kleingood, z. aldaar

kleintien Ook *kleingien* (Bdie, Nw,

Pe-DbI, Spa, Sz) et; ...ties ['klējntin/...xin]
1. klein exemplaar, klein iemand, vooral: een baby, één van de jongste kinderen, jonger kind *Wij hebben een kleingien kregen* een baby (Bdie), *een kleintien van die-en-die* van een bep. persoon, van bep. ouders (Ste), (hier in toepassing op de kleine kinderen van een kleermaker:) *Nij' veur je vrouw en je kleinties* (ba), (vooral van fruit, groente als gewas, als produkt:) *De kleinties bin van 't jaor niet groot et gewas, de opbrengst, de vrucht stelt niet veel voor* (Nbk) **2.** klein glaasje sterke drank (Obk, Sz) *Wij hebben vanaovend gien zin an zoe'n groot glas drinken, we hebben liever een kleintien* (Obk), zo ook *'k Heb al twee had, now neem ik nog een kleingien* (Sz) **3.** in *Et mos in die tied van de kleinties kommen* met kleine verdiensten, door zuinig te zijn met uitgaven moest men z'n huishouding draaiende houden, z'n bedrijf in stand houden (vo), *We moe'n op 'e kleinties letten* (Nbk), *...passen* (Nbk)
kleinvee (Bdie, Db, Ol-Nl, Op, Wol) ['k...] - kleinvee
kleinverbruiker (l) - kleinverbruiker
kleinzerig [...'s...] - kleinzerig: geen pijn kunnende verdragen
kleinzeune - kleinzoon
kleinzielig [...'siləx] - kleinzielig
kleiovend (l) ['klejo:bm̩t] - kleioven
kleipanne de ['k...] **1.** dakpan uit klei gebakken *Kleipannen bin beter as cementpannen* (Op, Ow)
kleiplaetse (Obk) - kleiboerderij
kleipote (Bdie, Diz, Ld, Np, Obk, Op, Ow, Ste, vo) de; -n; ...potien ['k...] **1.** (meestal mv.) dikke, ontstoken, etterige klauw van een koe *koenen mit kleipoten* (Ow), *Die koe kon wel es een kleipote kriegen* (Ste) **2.** een koe met de aandoening onder bet. 1 genoemd (vo)
kleipoter (vo) de; -s; -tien ['klejpo:ətʃ] **1.** pootaardappel geschikt voor kleigrond *Et was doe nog zo dat zaandpoters as minder zien wodden as kleipoters* (vo)
kleirieden (Ol-Nl) st. ww.; onoverg.; het kleireden ['klejrid̩n] **1.** met *kleimodder* bemesten, m.b.v. wagen *Ik zal vandaage op dat stok laand an 't kleirieden* (Ol-Nl)
kleischipper (Ol-Nl) de; -s; -tien ['k...] **1.** schipper die *kleimodder* aanvoerde

kleisteren (Dhau) zw. ww.; onoverg.; kleisterde, het kleisterd ['klejstɪr̩] **1.** zwartmaken (fig.) *Kleister toch niet zo over die man, ie maeken him hielemaol zwat* (Dhau)
kleistiek (Dhau) de; -s; -tien ['klejstik] **1.** bep. distel: waarschijnlijk krul- of akkerdistel
kleistreek (Dfo, El, Ld, Mun, Nbk, Sz) - kleistreek (met name in Friesland en evt. Groningen) *Op de kleistreek gruit alles wel beter as hier* (Sz)
kleiteblet (l) ['k...təblət] - kleitablet
kleitrapp (Bu) de; -s; -tien ['klejtrapʃ] **1.** iemand die dreunend, stampend loopt
kleiwottel (Ol-Nl) de; -s; -tien ['klejwotl] **1.** op kleigrond verbouwde peen
kleizeepe (Ste) de ['klejsi:pə] **1.** kleizeep, bep. grijsachtige zeep, nog bekend van het gebruik tijdens de tweede wereldoorlog *In de oorlog mos ie je mit lochtziepe wasken; nao de oorlog haj' gien locht- en kleizeepe meer, de lochtziepe was wat luxer* (Ste)
klem I Ook *klemme* (bet. 1-3: Dho, Diz, Nbk, Np), *klim* (bet. 8: Dfo) ['klem(ə) /...l...] **1.** voorwerp bedoeld om iets mee vast te zetten, zoals aan een startkabel; een papierklem e.d. **2.** bep. klem op een gitaar: waarmee men nl., door te verschuiven, één of meer halve tonen hoger kan spelen (Nbk) **3.** val waarin het te vangen dier vastgeklemd wordt, bijv. voor mollen, ratten, muizen; voetklem *Hij' zette een klem* (Ma), *De rotte zat in de klem* (Ld), *voetangels en klemmen* (spor.), ook gezegd van een hoop uitwerpselen (Bu) **4.** (fig.) klemmende greep (Ld, b), in *in de klem zitten: Dat meenske zat aorig in de klem* in het nauw (Ld, b) **5.** kaakkramp of mondkiem (verspr.) *Die geite hef klem in de bek* (Dhau, Nbk, Bdie), *Kalver hebben ok wel klem in de bek* (El), *Hi'j het de klem in de bek* in z'n mond (en kan deze daardoor niet meer sluit)en (Np), zo ook *Soms heb ik de klem in de mond; dan blieden me de kaken staon, even henne-en-weer mit de hand en de klem is d'r weer uut* (Sz), vandaar (als verwensing) *Krieg om mi'j de klem in de bek!* (Np) **6.** kramp anderszins (Dfo, Spa) *Ik heb de klem in de vingers* nl. stijfheid door kou of doordat men iets lang op dezelfde manier vasthoudt, waardoor men z'n vingers

klem - klepleer

moeilijk iets anders kan laten doen, in een andere stand kan krijgen (Spa), *klem in de bost kortademigheid* (Dfo) 7. tetanus (Db, Nbk, Ow) *Ie kun klem kriegen deur een infektie mit peremest* (Db), *Die man had klem* (Nbk) 8. bep. dikte van een turfslag (Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Ow), nl. 13 cm (Dfo), de dikte van een turf (Dhau) *een klim turf* (Dfo), *zeuven klem turfdikte* (El), *D'r zat zes klem* nl. zoals bleek bij het graven van de turf (Dhau), *We hebben in 't turfveld zovule klem steuken* (Ma), *Hoe meer klem hoe beter turf* (Ld)

klem II Ook *klam* (Dfo) bn.; pred. [klem/klam] 1. klem, vastgeklemd *klem raeken* (verspr.), *Ik heb aorig klam zeten mit mien iene voete doe ik van de fiets vul* (Dfo), *As 't vochtig weer is bij de winter dan kun de deuren klem zitten* (Obk), *'t Voer huj zat klem in de baander* (Dhau), *Die auto hebben ze klem reden* (Dfo), *Ze hebben 'm klem reden mit de auto* (Nbk), *iene klem zetten* tegenwerken, beletten in z'n verdere plannen, activiteiten (Bu, Db, Dho, Nbk): *Hij zette de veurzitter aorig klem mit zien vraogen, die kon gien kaant uut* (Db, Dho)

klematis (Nbk) de; -sen; -sien [klə'ma:təs] 1. clematis, waaronder ook: bosrank

klembeugel z. *klimbeugel*

klemketten (Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Ste) Ook *klemkettig* (Dhau, Dho, Diz, Ld, Obk, Wol), *kin-ketten* (Bdie, Dfo, Ma, Mun, Nbk, Ow, Ste), *kinketting* (Dho, El, Pe-Dbl), *kinne-ketting* (Sz) de, et; -s; ...kettentien ['klem ketn/...'kɪŋketn/'kɪŋk...'kɪnə...] 1. ketting onderaan het hoofdstel van een paard, onder de kin door lopend: *kinketting 't Peerd moet een ni'j kinketten an hebben* (Nbk), *Aj' et peerd haost niet hollen konnen, dan trok ie et klemketten an, dat gong 'm onder de bek langes, dan wodde et ketten een schallegien kleiner maekt* (Ste)

klemkettig z. *klemketten*

klemme z. *klem* I

klemmen zw. ww.; overg., onoverg.; klemde, het klemd ['klemp:] 1. tussen iets klemmen, door te klemmen in bedwang houden, beklemd blijven zitten *de klemmende greep van twee staarke hanen* (ba), *'t Klemketten kuj' et peerd beter mit hollen, dan kuj' 'm beter klemmen* (Dfo), *Et*

kiend was ofgrieselik bange, dat de heit klemde et kiend tegen him an (Nbk), *De deure klemt, hij wil niet goed eupen* (Nbk) 2. knellen, te nauw sluiten van schoenen, kledingstukken (Bu) *Die broek klemt (me)* is (me) te nauw, knelt (Bu)

klemmer (Ste) de; -s ['klemp] 1. verstelbare klem waarmee men de smalle planken van een deur stevig tegen elkaar kon klemmen, d.i. vooral: om de messingen goed in de groeven te doen sluiten

klemschaatse z. *klimscheuvel*

klemscheuvel z. *klimscheuvel*

klemtone z. *klemtoon*

klemtoon Ook *klemtone* (Bdie) de; ...tonen ['klemtō:ən(ə)] 1. klemtoon, aksent *As hij veurlest, het hij de klemtoon vaeke verkeerd* (Nbk), *...zegt hij...* (Nbk), ook fig.: *De klemtoon wodde legd op et uutgeven van boeken* (Nbk), *...leggen ze bij et uutgeven van boeken* (Nbk)

klemvaaste bn. [klempfa:stə; aks. wisselt]

1. vastgeklemd (Nbk) *In de tramlijn zat ie wel es mit de fietsbaand klemvaaste* (Nbk)

2. het klemvast zijn van een keeper

klender z. *klender*

klep z. *kleppe*

klepbroek (Np, Spa) ['klebruk] - bep. broek: klepbroek

klepel de; -s; -tien ['kl:p] 1. klepel van een klok *luden mit de vliegende klepel* luiden met een luidsysteem waarbij de klepel tegen de wand van de luidklok 'vliegt' doordat deze zowel negentig graden naar links als naar rechts kan draaien (bs), *luden mit de valende klepel* nl. met het systeem waarbij de klok tegen de klepel slaat en maar zestig graden naar rechts of links kan draaien (bs), *Hij het de klokke wel luden heurd, mar hij wet niet waar de klepel hangt* (spor.)

klepeloge (bs) et; -n ['k...] 1. oog aan een bout door de *schommelbalke* van een klokkestoel waaraan de klepel met leerwerk hangt, om goed te kunnen bewegen

klepelslag (s) - klepelslag

klepgat (Obk, Sz) - galmgat

klepkörf (bs: Obk) de; ...körven; -ien ['k...] 1. korf met beweegbare *waole* die men naar behoefte kan afsluiten

klepleer (Spa) et; ...leren ['k...] 1. leer aan de klep van een pomp

klepoper z. *klapoper*

kleppe (bet. 1-9) Ook *klep* (Nbk: bet. 10, 8: in verb.), *klappe* (Ste: bet. 1, 6; bet.3: verspr.) de; -n; kleppien ['klepə/'klapə] 1. kofferdeksel, deksel van een kist, één der kleppen waarmee men een korf af kan sluiten (Dhau, Ol-Nl, Ste) *de klappe van de auto* (Ste), *Wat hej' daor nog een mooie oolderwetse korf mit kleppen* (Ol-Nl) 2. klep van een piano, buro, brievenbus e.d. *De kleppe van 't schriefburo staot nog eupen* (Ma) 3. klepdeur e.d. van een vrachtauto, wagen voor veevervoer enz. (verspr.) *As et vee uuldaeden wodde, mossen de kleppen naor beneden* (Obk), *de klappe daeledoen* (Ow), *...daelelaoten* (Ol-Nl), *...dichtedoen* (Np), *De veeauto gooit de klappe eupen* (Pe-Dbl), *De klappe van de varkenswaegen zit mit iezeren pennen vaaste* (Db) 4. klep van een pet e.d. *Hi'j trok mi'j de kleppe in de ogen* (Np, Nt), *Trek je kleppe van de pette es wat in de hoogte* (Db), *de kleppen van et tuug van een peerd* (Nbk) 5. klep van een jaszak, broekzak, tas *een kleppe op 'e jassebuse* (Ol-Nl), *de kleppe van de broeksbuse* (El) 6. klep, flap van een *flapbroek* (Ma, Ste), z. ook aldaar 7. klep in een pomp, motor, aan een dwarsfluit *As de kleppe stokken is, dan lat de pompe et waeter lopen* (Obk), *D'r moe'n ni'je kleppen in de moter* (Ste) 8. (schertsend of snerend) de mond (als spraakorgaan) (Dho, Nbk) *Hool de kleppe now mar es dichte!* (Nbk, Dho) 9. kunstmatige hartklep *Ik krieg ni'je kleppen* (Nbk) 10. klep door een luidklok (Nbk)

kleppen zw. ww.; onoverg.; klepte, het klept ['klepɪ] 1. een kleppend geluid maken, evt. door te slaan, tikken, door op een bep. manier te lopen *Hi'j klepte mit de lepel op et deksel* (Nbk), *Ie heuren him wel ankommen kleppen* (Nbk) 2. kletsen, roddelen (Wol) *Die toffelmaone klept van de iene naor de aere gaat voortdurend van de één naar de ander en roddelt steeds* (Wol) 3. kleppen van een luidklok (Nbk, Np) *Heur, de klokke klept* (Nbk)

klepper de; -s; -tien ['klepɪ] 1. houten sandaal *Die kleppers lopen zo lekker, ik kan de hele dag d'r wel op lopen* (Sz) 2. instrumentje waarmee men kleppend geluid maakt 3. paard dat met de (ijzers van de)

achterste benen tegen (die van) de voorbenen tikt (Bdie, Dho, Ow) of dat onder het lopen bij de tenen over de grond tikt zodat de hoefijzers snel versleten raken (Np) 4. oud paard dat nauwelijks nog kan draven (Op) *Hi'j gefit nogal hoge op van et peerd, mar ik vien 't mar een oolde klepper* (Op) 5. hol gebouwd paard met hoge benen (Sz) 6. paard dat snel op hol slaat (Bu) **klepperen** zw. ww.; onoverg.; klepperde, het klepperd ['klepɪ] 1. met klepper of geschikte houtjes anderszins een bep. ritmisch geluid maken *Vroeger gingen we klepperen mit een paer hoolties tussen de vingers* (Pe-Dbl), *Klepperhoolties nam ie mit naor schoele; op 'e maot van 't vessien klepperde ie* (Nbk) 2. door hard te lopen of met kracht te stappen een kleppend geluid maken, ook: snel gaan (Nbk) *Hi'j kleppert de diek aorig uut nl. op klompen* (Nbk), *Wat kleppen die klompies gezellig over de weg* (ba) 3. een klepperend geluid geven of doen geven anderszins *Ooievaars kleppen mit de snaevel* (Ld) 4. niet (geheel) vastzitten en daarbij gestaag licht klappende geluiden geven, kleppend heen en weer gaan *'t Ding zat los en klepperde deur de wiend* (Obk), *Dat hoolten meultien staot de hiele dag op 'e schure te kleppen* (Wol), (bij vgl.) *Ze heuren d'r reer van op, ze kleppen mit de oren* ze kunnen hun oren niet geloven (Dho), zo ook *De oren kleppen hem an de kop* (Diz)

klepperhooltien (Nbk, Obk) Ook **klepperhoutien** (Spa) et; ...hoolties ['k...] 1. houtje om ritmisch mee te kleppen *Klepperhoolties nam ie mit naor schoele; op 'e maot van 't vessien klepperde ie* (Nbk)

klepperhoutien z. *klepperhooltien*
klepzeiker (Bdie, Sz) ['k...] - zeurpiet
kleraosie (OS, Bdie, Np, Nt, Op, Spa, Sz, p) Ook **kledaosie** (Dho, Diz, Nt, Ste, Wol) de ['klu:ə'ɔ:əsi/klu:'d...] 1. kledingstukken, kleren 'k *Bin aorig deur de kleraosie henne, d'r moet wat ni'js kommen* (El), *Hi'j zit goed in de kledaosie* heeft genoeg goede kleding (Wol), *We hebben onder niet vule ruimte, de kleraosie hebben we daoromme haost allemaole op 'e zoolder* (Op), *Vroeger leupen ze mit kleraosie te venten* (Op), vandaar *mit kleraosie op pad* (Ow)

klere - klets

klere (Obk, Ow) Ook *cholera* (bet. 1: verspr.), *kelere* (in verb.: Nbk, Np), *kolere* (Bdie, bl, p), *kolera* (Db, Sz) de ['klu:ərə /'xə:ələra, ...lɪ.../kə'lɪ:ərə/kə:(ə)'lɪ:ərə/...a] 1. *cholera N. is an de kolera sturven* (Db), *et uutbreken van de kolere* (p), *Pattie meensken bin weer bange wodden veur de kolere* (bl) 2. in *IJ kun om mi'j de klere kriegten* het lazarus krijgen (Np, Ow)

klerebossel z. *kleerbossel*

kleredracht z. *klederdracht*

kleregeld (Ol-Nl) ['klu:ərəxelt] - klerengeld, kleedgeld

klerehanger (verspr.) Ook *kleerhanger* (Bdie, El, Ma, Np, Nt, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) de; -s; -tien ['klu:ər(ə)...] 1. gebogen houtje of beugel met in het midden een haak, waarop men een kledingstuk hangt zodat het niet kreukt

klerehaake (Nbk) - kleeerhaak

klerekaaste z. *kleerkaaste*

klerekist z. *klerekiste*

klerekiste (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Ste) Ook *kleerkiste* (Bdie, Nbk, Np, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Wol), *klerekist* (Sz) de; -n; ...kissien ['klu:ər(ə)...] 1. kist waarin men z'n kleren bewaart, met name van arbeiders bij boeren

klerekloppen (Nbk) onbep. w. ['klu:ərəkloppm] 1. kleren kloppen

klereklopper (Nbk, Np) Ook *kleerklopper* (s) ['klu:ər(ə)...] - kleerklopper

klerekoffer (Nbk) - klerenkoffer

klerekoopman (Ol-Nl) de; ...koopluden, -nen; ...mannegien ['klu:ərəkə:pmān] 1. koopman, venter in kleding

klerekopen (Nbk) onbep. w. ['klu:ərə ko:pm] 1. kleren kopen *We gaon zaoterdag naor N. te klerekopen* (Nbk)

klereklus (Op) ['klu:ərə...] - kleerklus

klere mv. ['klu:ərɲ] 1. kleding, kleren *Ie meugen wel es wat netter kleren antrekken* (Nbk), *de kleren andoen, de kleren an hebben, in de kleren schieten* (Nbk, b), *in de kleren* (Nbk), *niet uut de kleren west hebben* de kleren niet uit gehad hebben, in het bijzonder: niet naar bed geweest zijn (Nbk), *kaekelbont in de kleren* met kakelbonte kleding (b), *de zundagse kleren, de daegse kleren, een pak kleren, krap in de kleren zitten* weinig kleren hebben (Bu, Nbk, Ste), *goed in de kleren*

zitten (Nbk), *Hi'j scheurde heur de kleren haost van et lief* (Nbk), *Hi'j hadde de kleren al an* hij had zich er al voor gekleed (om uit te gaan, om gasten te ontvangen) (Ste), zo ook *Ik zit al klaor mit de kleren an, en now kommen ze niet!* (Nbk), *Die had al lange wat onder de kleren had* was in feite al lang ziek (Np), *Dat gaot je ok niet in de koolde kleren zitten* dat raakt je diep, zoiets kan je diep schokken (Nbk), *Et raekt me de koolde kleren niet* het raakt me niet, ik blijf er onverschillig onder (Bu) * *Kleren maeken de man* (Nbk)

klereknieder z. *kleermaeker*

klereverstelster (Pe-Dbl) de; -s ['klu:ərəfəstelstɹ] 1. vrouw die kleren ver stelt

klerewinkel (Ma, Nbk, Np, Op, Spa) Ook *kleerwinkel* (El) ['klu:ər(ə)wɪŋk] - klerenwinkel

klerezaak z. *klerezaeke*

klerezaek z. *klerezaeke*

klerezaeke (verspr.) Ook *klerezaak* (WH), *klerezaek* (Ol-Nl) - klerenzaak

klerek z. *klark*

klere z. *klatsen*

klerebats z. *klabatse*

klere I Ook *klere* (Mun), *klats* (bet. 1: in verb.: Dho, Nbk, Np, Obk, Op, Ow), *klits* (bet. 1: in verb.: Ow, Wol), *klitse* (bet. 1: in verb.: Nw) de; -en; -ien ['klets(ə) /klats/klits(ə)] 1. slag van een kletsend karakter *Hi'j het een klets had* een klap (Nbk), *Ie moe'n joe stille holen, anders kriej' een klets* (Nt), *Een kiend vrägt d'r soms omme om een klets veur de kont te kriegten* (Obk), *iene een klets om de oren geven* (Ste, Dfo), *...een beste klets an de kop geven* (El), *...een klets verkopen* (Dho), *iene een klets aachternao geven* zich negatief uitlaten, roddelen over iemand, veelal: wanneer degene (net) weg is gegaan (Ma, Wol, Ste), zo ook *een klets naor et gat geven* id. (Ste), *iene kletsen naor 't gat geven* id. (Ste), *iene een klats achter de kont geve* id. (Spa, Obk), *...een klats naor de kont geven* id. (Nbk, Np, Ow) en *iene een klits naogeven* id. (verspr.): *Die vrouw mag graeg iederiene een klets naogeven* (Obk), vandaar *Naodat die meensken votgingen, kregen ze nog een hiele klets nao* (Db) en zo ook *Hi'j het een malle klets naor de kont kregen* ze

hebben erg vervelende dingen van hem gezegd (Np) 2. scheut, kwak water, modder e.d. (spor.) *We hebben een beste klets waeter had er is erg veel regen gevallen* (Nbk) 3. (g. mv.) kletspraatjes, onzin (Nbk), *Ach, dat is klets wat ze je daor verteld hebben* (Nbk)

klets II bn.; pred. 1. kletsnat *Oonze kleine jonge is in de sloot valen, hi'j was klets!* (Nbk)

klets III Ook *klats* (Nbk) tw. [klets] 1. (het geluid van een kletsende klap) *klets Klats, daor lig ie* (Dho, Dhau)

kletsbuurt (Dhau, Nbk) de; -en; -ien ['k...] 1. buurt in een dorp of stad waar men veel kletst, roddelt, gezamenlijke bureu in een deel van het dorp die veel kletsen, roddelen *Dit is hier een kletsbuurtien, ze kwetteren as een koppel eenden* (Dhau)

kletsdeurnat Ook *klitsdeurnat* (Ol-Nl) bn.; pred. [kledzda:ər'nat/...1...] 1. kletsnat, kleddernat *We troffen een dikke buije en kwammen kletsdeurnat thuus* (Obk), *Ik bin kletsdeurnat regend* (Spa), *De deurmatte is al weer kletsdeurnat* (Dfo)

kletse (Nbk) ['kletsə], in op 'e kletse op de loop (Nbk) 2. z. *klets* I

kletsen Ook *kliitsen* (Ol-Nl), *klessen* (bet. 1-3: Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; kletste, het kletst ['kletsn/...1... /'klesn] 1. (positief of negatief; onoverg.) druk, voortdurend praten, vertellen *Hi'j kan zo lekker kletsen, hi'j praot een ander van de stoel en gaot d'r zelf lekker op zitten* (Sz), *Ik wol wel dat ze ophullen mit kletsen, ze gaon ja nooit an 't wark* (Nbk) 2. (onoverg.) roddelend, teutend praten *As buurvrouwen vaeke gaon te koffiedrinken wodt d'r vaeke kletst over een eer* (Db) 3. (onoverg.) onzin uitkramen, bazelen *Hi'j kletst d'r mar wat henne* hij praat onsamenhangend, niet serieus (El), *Och, gao d'r mar niet op in, hi'j kletst mar wat* (Nbk) 4. smakkend (doen) vallen, kletsend (doen) belanden, door te slaan of gooien een kletsend geluid maken *Hi'j kletste d'r zomar henne* (Ste), *...daele* (Ste), *Hi'j kletste zo van de fiets* (Nbk, Ste), *Hi'j kwam me toch te kletsen* (Ste), *Hi'j kletste de schoppe d'r henne en dee niks meer* (Nbk), *Hi'j kletste de plaanke in de modder* (Nbk), *Kiender meugen graeg mit de*

haanties op et waeter kletsen (Mun), *Aj' glaezewasken mit de raegebolle dan bruuk ie een pannegien of schaoltien om d'r waeter tegen te kletsen* (Obk), *Klets dat waeter mar op die bloemen* (Bu), *Mit die stormachtige wiend kletsen de golven tegen de diek* (Db), *De regen kletste tegen de ruten an* (Diz, El), *Hi'j kletste et kiend over de vingers* (Nbk)

kletser Ook *kletserd* (Nbk) de; -s; -tien ['kletsr(t)] 1. iemand die graag kletst, roddelt, leutert, vaak ook: en daarbij klinkt *kletserd z. kletser*

kletseri'je (Nbk, Nt) de; -n [...'rɪjə (Nbk), ...'reɪə (Nt)] 1. geklets, geroddel

kletserig (Nbk) ['kletsɾəx, ...sɾəx] - kletserig

kletsien et; ...kletsies ['kletsin] 1. kleine klets, klap 2. in op een kletsien op een drafje (s)

kletsika (Nbk) ['kletsika] - kletsica

kletskoek z. *kletskoek*

kletskoek (verspr. WS, Dfo, Obk) Ook *kletskoek* (verspr. OS, Bu, Diz, Nt, Op, Spa, Sz) - kletskoek

kletskont (Dhau, Diz, Wol) Ook *kletskonte* (Pe-Dbl, Spa) de; -en; -ien ['k...] 1. vrouw die veel kletst

kletskonte z. *kletskont*

kletskop de; -pen; -pien ['kletsɔp] 1. zeer hoofd (nl. bep. ziekte met sterke haaruitval) (verspr.) *Deur ongemak en niet al te schone op 'e tied kwam d'r vroeger nog wel es een kiend veur mit een kletskop* (Obk), vandaar *Zet die jonge zien musse niet op, heur, want die het een kletskop* (Sz), *Hi'j hoolt altied de pette op, omdat hi'j niet weten wil dat hi'j een kletskop het* (Spa, Op), *Ze het een pruke op want ze het een kletskop, ze het allemaole kaele plakken in 't haor* (Ol-Nl) 2. kaal hoofd (El, Nw, Ste) 3. iemand met een kaal hoofd (Dhau, Nw) 4. hoofd met kletsnat haar of met haar dat door vettigheid plakkerig is en plat ligt (Bu, Wol), ook: een persoon met zo'n hoofd (Bu) 5. bep. koekje: kletskop (Bu, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk) *kletskoppen bakken* (Nbk) 6. iemand die veel of raar kletst (Nbk)

kletskous z. *kletskouse*

kletskouse (verspr.) Ook *kletskous* (spor.) - kletser, roddelaar

kletsmajoor Ook *kletsmejoor* (verspr.) -

kletsmeier - kleur

kletsmajoor: iemand die veel kletst, praatjes maakt

kletsmeier - kletsmeier: iemand die veel kletst

kletsmeijoor z. *kletsmajoor*

kletsmusse (Bu) de; -n; ...mussien ['kletsmasə] 1. iemand die veel kletst

kletsnat [kletsnat; aks. wisselt] - kleddernat, kletsnat *Kletsnat biwwu thuuskommen* (Nbk)

kletsperti'j (Nbk) - kletspartij: geklets

kletspoede (Np) de; -n; -gien ['kletsputə] 1. iemand die graag kletst, roddelt, leutert

kletspraot - kletspraat

kletspraotien et; ...praoties ['k...] 1. onzinnig praatje *Et bin mar kletspraoties* (Obk) 2. roddel, lasterpraatje *Et bin mar kletspraoties, trek je d'r mar niks van an* (Nbk), *iene een kletspraotien aachternao geven* over iemand roddelen die net is weggegaan, die er niet meer bij is (Pe-Db1)

kletstante (Dfo) de; -s ['k...] 1. vrouw die veel kletst

kletswief (Dfo, Dho, El, Ld, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) Ook *kletswuuf* (Nt, Sz) et; ...wieven; -ien ['klets-wif / ...wyf] 1. vrouw die veel kletst

kletswuuf z. *kletswief*

kletter [kletter], in 1. *op 'e kletter* op de loop, op hol (Diz, El, Ma, Np, Ol-Nl, Pe-Db1, Sz, Wol, b: In, bo: Nw, Op): *Hi'j was mit 't peerd op 'e kletter* (Ma) 2. in *Hij is ok altied op 'e kletter* de hort op (Nbk)

kletteren zw. ww.; overg., onoverg.; kletterde, is kletterd ['kletter] 1. hard, korte tijd achter elkaar door en met veel lawaai vallen, ook smakkend (doen) vallen *De regen kletterde op de glaezen* (Nbk), *De haegelstienen kletteren tegen de ruten* (Obk), *Hi'j kletterde van de trappe of* (Nbk), *...mal op et ies daele* (Np), *Ik kwam daor te kletteren over een stien* (Pe-Db1), *De ledde kletterde naor beneden* viel met veel geraas om, naar beneden (Ld), *De dakpannen kletterden op 'e grond* (Nbk), *Et kletterde mi'j zo deur de hanen* viel kletterend uit m'n handen (Diz), *Hi'j kletterde de tasse in de hoeke* (Nbk) 2. (onoverg.) snel en veelal met lawaai gaan, zich met kletterend lawaai voortbewegen *Et peerd kletterde de weg uut* (Np), *Soms*

kletteren d'r losbreuken peerden de weg langes (Db), *Dat span peerden klettert d'r mooi over* (Spa), *De peerdehoeven kletterden over de weg* (Bdie), *Waegens mit iezeren hoepen konnen zo reer over de grintweg kletteren* (Ol-Nl, Obk), *Mit et onweer kletterden de slaegen deur de locht* (Db)

kleuf z. *kleuve*

kleufblok (Np) et; -ken; -kien ['kla:vblok] 1. blok hout waarop men hout klooft of anderszins hakt

kleufhooftien z. *spalthooftien*

kleufvlak (Dfo, Dhau, Obk, Ow) et; -ken; -kien ['kla:flak] 1. kloofvlak (Obk, Ow) *Et kleufvlak van gekleufd hooft is nooit recht* (Ow), *Aj' klompen maekten dan was de rechte kaant et kleufvlak, dan lopt de draod van 't hooft goed* (Obk) 2. zijde van het hakblok waarop hout werd gekloofd, gehakt (Dfo, Dhau)

kleumen z. *klumen*

kleumerig z. *klumerig*

kleums z. *kluums*

kleur de; -en; -tien [kla:ər] 1. kleur als fysisch verschijnsel, kleur als belangrijke eigenschap van dingen 2. zwart, wit of één der hoofdkleuren, of vermengingen ervan *De schilder het de deuren mar een mooie kleur geven* (Dhau), *waarme kleuren* (spor.), *zaachte kleuren* (spor.), *in kleur(en)* bijv. van een film, (van iemand die een blauwe plek heeft) *Die het alle kleuren van de regenboge* (Ow, El), (van het aangepaste Oost-Stellingwerper gemeentewapen:) *Et knapte op, et kreeg weer kleur* (b), *mit prachtige plaanten, vol geur en kleur* (ba), *de nationale kleuren* (l), *in geuren en kleuren vertellen* 3. kleur als kenmerkende eigenschap van iets 'k *Mag de kleur van jow jurk niet zo graeg lieden* (Obk), *Hoe'n kleur ogen heb ie?* (Nbk), *Dat ding zit gien geur of kleur an* (Dfo), (...) *Gien meensken meer vervolgen om karke of om kleur* huidskleur (bl) 4. gelaatskleur *Hi'j het een gezonde kleur* (Nbk), *...een frisse kleur* (Nbk), *...een slechte kleur* een ongezonde gelaatskleur (Ow), *Ze het kleur op 'e huud* heeft een frisse, blozende gelaatskleur, evt. ook: is gebruid op haar (zichtbare) lichaamsdelen (Nbk, Np), *...op 'e wangen* heeft een frisse gelaatskleur (Bdie), *(meer) kleur op 'e*

wangen kriegen (Nbk, v), *Ze het niet vule kleur op 'e wangen* (Nbk), *Ze kreeg d'r een kleur van* ze kreeg een kleur: van schaamte, verlegenheid (Bu, Nbk, Np, ba, Wol), *Ze kreeg een kleur* id., ook van boosheid (Nbk, b), *De kleur gong him op en daele* hij kreeg zeer nadrukkelijk een kleur, hij kleurde bij voortduring (Ld), zo ook *De kleuren...* (Nt, Ma), *...op en of* (Obk, Np), *Bij' waarm? Ie hebben zoe'n rooie kleur!* (Ol-Nl), *Ie kriegen ja een kleur as ik weet niet hoe* (b), *Hij het een kleur as een zaoterdagsaovens hemd* nl. griuw, grijs (Ste), *...as een schotteldoek* id. (Op), *...as had hij in de snij scheten* hij is erg bleek, heeft een witte, vale gelaatskleur (Np), *...as meeg hij' alle daegen op bedde* id. (Np), *...as een roze* hij heeft bloesjes op z'n wangen (Np, Op), *...as vuur* een vuurrode, hoogrode gelaatskleur (verspr.), ook *...as een boei* id. (Mun), *...as een biete* (Dhau, Ld, Nt, Sz), *...as een bellefleur* z'n gelaatskleur is gezond en fris (verspr.) 5. één der kleuren bij het kaartspel *kleur bekennen* de waarheid zeggen, voor iets uit komen (Nbk, Np), ook toegeven, gelijk geven (Dhau) 6. politieke kleur, richting (spor.) *Wat kleur het hij?* (Nbk), *Van wat veur kleur is hij?* (Nbk)

kleuranduding (l) - kleuraanduiding
kleurboek ['k...] - kleurboek: boek met voorstellingen, figuren om te kleuren
kleurd z. *gekleurd*
kleurdeuze ['k...] - kleurdoos
kleurebad (l) - kleurbad
kleurebi'jlaoge (spor.) ['kla:əɾə...] - kleurenbijlage
kleurebliend (Nbk, Spa) ['kla:əɾəblint] - (van personen, dieren) kleurenblind
kleurebliendhied (Nbk) - kleurenblindheid
kleurecht (Nbk, Spa, Sz) - kleurecht
kleurechthied (Nbk) - kleurechtheid
kleuredia (Nbk) Ook *kleurendia* (Nbk) ['kla:əɾə/...ɾɿ...] - kleurendia
kleuredrok (spor.) - kleurendruk
kleureffekt (spor.) et; -en ['kla:əɾ(ə)ɛfekt] 1. kleureffekt
kleurefilm (Nbk, Op) Ook *kleurenfilm* (Spa) ['kla:əɾəf.../...ɾɿ...] - kleurenfilm
kleurefilter (Nbk) Ook *kleurfilter* (spor.) ['kla:əɾ(ə)ɸiltɿ/ - kleurenfilter
kleurefoto (Nbk) Ook *kleurenfoto* (Op, Spa) ['kla:əɾə.../...ɾɿ...] - kleurenfoto

kleurekatern (l) - kleurkatern
kleurekombinaosie (Nbk) - kleurenkombinatie
kleurelitho (l) - kleurenlitho
kleuren zw. ww.; overg., onoverg.; kleurde, het kleurd ['kla:əɾɿ] 1. (overg.) kleur aanbrengen (lett.) *'t Kiend het die tekening prachtig mooi kleurd* (Db, Nbk), *Oonze kiender vunnen 't een feest aj' ze een kleurboekien kochten, dan konnen ze weer raek kleuren* (Ol-Nl) 2. (onoverg.) blozen, een kleur krijgen *Dat kuj' gewoon niet tegenholen, dat kleuren in 't gezicht en haals* (Mun), *Hij kleurt gauw* (Nbk), *Hij kleurde van schaemte* (Wol), (gezegd tegen iemand die bloost:) *Ie hoeven niet zo te kleuren* (Obk), *Ze is aorig verlegen, ze kleurde tot achter de oren* (Ld, Nt, Ow, Dfo), *...tot in de nekke* (Nbk)
kleurenaeme (spor.) - kleurnaam
kleurendia z. *kleuredia*
kleurenfilm z. *kleurefilm*
kleurenfoto z. *kleurefoto*
kleurenpracht (ba) ['kla:əɾɿpraxɿ] - kleurenpracht
kleurentillevisie z. *kleurentillevisie*
kleureofdrok (l) ['kla:əɾəʋdrok] - kleurenafdruk
kleurepetroon (spor.) - kleurpatroon
kleureplaete (Nbk) de; -n; ...plaetien ['k...] 1. plaat, prent in kleur uitgevoerd
kleurepracht (l) - kleurenpracht
kleurerieckdom (l) - kleurenrijkdom
kleurestael (Ste) ['kla:əɾəste:l] - kleurstaal
kleurentillevisie (Nbk, Op) Ook *kleurentillevisie* (Db) ['kla:əɾətɿl.../...ɾɿ...] - kleurentelevisie *Iederiene het tegenwoordig kleurentillevisie* (Db)
kleuretoestel (Nbk) - kleurentoestel: t.v.-toestel dat kleurentelevisie kan weergeven
kleureverschil (spor.) - kleurverschil: verschil in kleur
kleureversteviger (l) [...fəstɿ:wə, ...və...] - kleurversteviger
kleurewarking (l) - kleurwerking
kleurfilter z. *kleurefilter*
kleurig bn., bw. ['kla:əɾəx] 1. veel kleuren bevattend *Et keurige, kleurige, fleurige klined* (ba)
kleurkriet - kleurkrijt
kleurkrietien - kleurkrijtte
kleurling (Diz) de; -en; kleurlinkien

kleurlinge - klever

['kla:ərliŋ] 1. kleurling
kleurlinge (Mun) ['kla:ərliŋə] - kleurlinge
kleurofwieking (l) - kleurafwijking
kleurplaete - kleurplaat: plaat om te kleuren
kleurpotlood - kleurpotlood
kleursel ['kla:ə(r)s] - kleursel *Lao'we nog even wat kleursel deur de varve doen* (Nbk), *Pattie meensken zeggen dat tegenwoordig overal kleursel in zit: eten, vleis, greunte enz.* (Mun)
kleursjampo (v) - kleursjampoo
kleurspoeling (v) - kleurspoeling
kleurstift (Db, Mun) de; -en; ...stiffien ['kla:ə(r)stift] 1. staafje kleurstof in een kleurenpotlood e.d.
kleurstof ['k...] - kleurstof: kleursel
kleurvaaste (spor.) [aks. wisselt] - kleurvast
kleuter ['kla:tʃ] - kleuter
kleuterbero (verspr.) - kleuterbureau
kleuterdagverblijf (spor.) - kleuterdagverblijf
kleuterjaoren (spor.) - kleuterjaren
kleuterklasse - kleuterklas
kleuterkweek de; ...kweken ['k...] 1. kleuterkweekschool
kleuterkweekschool (l) - kleuterkweekschool
kleuterleeftied - kleuterleeftijd
kleuterleider (spor.) - kleuteronderwijzer
kleuterleidster - kleuterleidster
kleuteronderwies (spor.) - kleuteronderwijs
kleuterschoole - kleuterschool
kleuve (verspr. OS, Ste: bet. 1) Ook **kleuf** (Pe-Db: bet. 1), **klove** (Dho, Diz, El, Ld), **kloof** (Spa, Sz, Wol: bet. 1, bet. 4: verspr.) de; -n; kleuffien [kla:wə, ...v.../...o:...] 1. spleet, insnijding *De oolderwetse knieper was een stokkien hooft mit een kleuve, an et aende d'r van zat een noeste, aers sprong de knieper uut mekaer; zoe'n knieper stak ie aenlik op de liende* (Ste) 2. kloof in de huid *Die last het van winterhanen kan d'r soms hier en daor een kleuve of groeve in hebben* (Obk), *kloven in de hanen* (El), *een klofien in de vinger* (Nbk) *D'r zatten hiele kloven in heur haand* (Ld) 3. uitsparing of uitgegraven deel in opgetast hooi in een hooivak (Db) *In 't hujvak hadden we vroeger een kloof* (Db) 4. kloof in bergachtig gebied (verspr.)

5. z. kluve

kleuven (verspr.) Ook **kloven** (Bu, Diz, Ld, Mun, Nt, Spa, Wol), **kluven** (Bdie, Bu, Obk, Ol-Nl), **kloeven** (Wol) zw. ww.; overg.; kloofde, het kloofd ['kla:bm /...o:~/...y:~/...u:~/...] 1. kloven, klieven *Dat hooft moet nog kleufd wodden* d.i. blokken hout in de lengte van het hout doorhakken (Diz, Np, Nbk), *...kan wel in vieren kleufd wodden* (Dfo), *Ze kleufden vroeger braandhoofties die op 'e maote ofzaegd waeren, nog een keer deur de midden* (Wol, Op), *Bi'j et klompemaeken moej' eerst kleuven en dan behakken (mit een speciale biele)* (Obk), *hoofties kleuven* nl. brandhoutjes (Wol)
kleveklasse (Bdie, Nbk, Np, Nt, Obk, Spa, Wol, s) Ook **kleverklasse** (ZW, Diz, Ma, Np, Op, Sz, h, bo: Nw, fp, v), **kleverklaste** (Dho, Ow), **kleveklaste** (bet. 3: Dho), **kleverkwasse** (bet. 1: Db), **kleverkwaste** (Dhau, Ld, Ow, bet. 3: Db), **klevertasse** (Op, Ste, b: ln), **kleveklaster** (Ol-Nl), **kleverklossen** (fp (mv.)), **klevertasche** (b: ln) de; -n; ...klassien ['klt:wəklaʂə, ...v... /...wʃ, ...vʃ, .../...klastə/.../...kwasə/...kwastə/...tasə/...klastʃ/...?] 1. klis of bloemhoofd daarvan, in het bijzonder tandzaad *Ze gooiden mit kleveklassen op 'e jasse* (Wol), *In die buurt hangen ze an mekeer as kleveklassen* (Obk) 2. kleefkruid (Bdie, Nbk, s, fp) 3. iemand die bij een ander blijft plakken, aan iemand klit (Dho), niet van z'n vriend of vriendin af kan blijven (Dho) *Dat is wel zoe'n kleveklaste, ie raeken ze niet weer kwiet* (Dho)
kleveklaste(r) z. **kleveklasse**
kleven Ook **klieven** (Bdie, Sz) zw. ww.; onoverg.; kleefde, het kleefd ['klt:bm /'kli:~/...] 1. aan iets plakken, kleven *Wat kleeft dat spul an mekaer* (Np), *De oolde mi'jers hadden de zende zo scharp, dan kon d'r een muntstok an kleven* (Obk), *Hi'j kan niet deur 't wark henne, et kleeft 'm an de hanen vaaste* (Dfo), *...et kleeft 'm an de vingers* (El), *'t Is d'r zo smerig, je bliieven an de deurklinke kleven* (Diz) 2. kleverig zijn, doen plakken *Ik heb straks een dikke aol van de haoke haeld, now kleven mi'j de hanen nog* (Db), (vgl. bet. 1) *De zende klieft van schaarpigheid* (Bdie)
klever (Nbk) de; -s; -tien ['klt:wʃ] 1. iemand die steeds aan of bij iemand klit,

blijft plakken

kleverig ['kli:wəɾəx, ...v...] - kleverig: plakkerig (lett.) *Stroop is ommeraek kleverig* (Np), *Wat is dat zuurtien toch kleverig* (Spa), *Die zende is kleverig, hij is goed scherp* (Spa)

kleverigheid (Nbk) - kleverigheid: het kleverig zijn (lett.)

kleverklasse z. *kleveklasse*

kleverklaste z. *kleveklasse*

kleverklossen z. *kleveklasse*

kleverkwasse z. *kleveklasse*

kleverkwaste z. *kleveklasse*

klevertasche z. *kleveklasse*

klevertasse z. *kleveklasse*

klievieren z. *klavieren*

kli'je (ZW, Bu, Dho, El, Np, Obk, Op) de;

-n; kli'jgien ['klijə/...ejə (Np)] 1. klijde, zemel: hetzelfde als (in) *haeverkli'je*, *boekweitkli'je* (Np, Pe-Dbl) en *tarwekli'je* (Np), z. ook aldaar

kli'jebulte (Ste) de; -n; ...bultien ['k...] 1. hoop kaf, met name van haver *Een kli'jebulte mos wel wat overhenne, aers wi'jde et zo vot* (Ste)

kli'jen (Ste) bn.; attr. ['klijdŋ/...jŋ:] 1. van kaf, vooral: van haverkaf

klibberen (Dho, Diz, Np, Op, Ol-Nl, Ow, Sz) zw. ww.; onoverg.; klibberde, het klibberd ['klibɾŋ] 1. door kleverig te zijn vastplakken *Die snoepies klibberen je in de buse* (Dho), *Mien hanen klibberen zo* (Diz), *De rommel klibberde me an de hanen* (Np), *Een goeie scharpe zende klibbert* vertoont een klevend effect (Sz, Ow), vgl. *kleven*

klibberig (Db, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Dmi, Ma, Np, Nt, Op, b: ln) ['klibɾəx, ...bəɾəx] 1. kleverig, plakkerig (lett.) *Niet mit die klibberige hanen an de kleren* (Dho), *Dat brood is klibberig, ie kun 't niet netties snieden* (Dfo), *B. het de zende niet zo scharp dat die klibberig is* (Op), vgl. ook *kleven* 2. glibberig (Dho, b: ln) *Dat pattien is zo klibberig* (Dho)

klieber (Nbk, Obk) de; -s (zelden) ['kliβɾ] 1. (enigszins negatief) grote, ongeordende, groep personen, vooral van grotere kinderen *een hiele klieber jongen* (Nbk), *Ik wil die klieber van de burenen niet om de deure hebben* (Nbk)

klied (OS, Bu, Dho, Np, Pe-Dbl, k: Ste) Ook *kleed* (Bdie, Diz, Op en west.) et;

-en; kletien, kletien [kli:t/kl:t] 1. kleed om iets te bedekken, om iets in op te vangen e.d. *Een klieed over de vloer is haost wat uut de tied, et is allemaol vloerbedekking* (Obk), *Bij et boekweid-dösken bruukten ze klieren* (Obk), *D'r mos een klieed over de roggebult; dan was hij half klaor en dan koj' eredaegs veerder* (Nbk), *een klieed uutkloppen* (Ow), *D'r mos nogal wat geld op 't klieed kommen* beschikbaar komen (Nbk, Np) 2. kleed ter verfraaiing, opsiering van een meubel *Et kleed kan wel van de taofel, want we moe'n eten* (Diz), *Leg et klieed even over de taofel* (Dho), *'t klieed op 'e schostienmaantel* (Nbk) 3. jurk (Db, Dho, Diz, El, Np, Op) *J. had zundag een mooi klieed an doe ze naor de karke gong* (Db) 4. hetz. als *bijedoek* (bs: Dfo), in *de bijen tegen et klieed jaegen de bijedoek* onder de korf van een volk doen dat sterk geneigd is tot zwermen; het vliegget is daarbij dichtgemaakt en de korf wordt omgekeerd teneinde de *keuninginnelarven*, die nog in de melk drijven, te doen afsterven (bs: Obk) 5. priesterkleed (spor.) 6. leerdoek (Wol) * *Kleine kiender trappen je soms op 't kleed, mar grote kiender soms op 't hatte* (Op)

kliedekloppen (spor.) ['kli:dəklopŋ] - kledenkloppen

klieren (Bu, Db, Dhau, El, Nbk, Obk, Ow) Ook *kleden* (Dho, Diz, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol) zw. ww.; wederk., onoverg.; klierde, klierede; het kliered ['kli:dn/'kli:dn] 1. (wederk.) zich kleden *Hij klierdet him goed* (Nbk), *Hij het him netties klierde* (Db), *Ie meugen je wel es wat beter klieren* nettere kleren gaan dragen, ook: meer kleren aandoen ter bescherming tegen de kou (Nbk) 2. (van kleding) goed of niet goed staan, om het lichaam vallen *Wat klierdet die jurk jow mooi* (Dhau), *...slank* (Ow)

kliererboel (Op) ['kliɾβul] - kliererboel **kliererdracht** z. *klederdracht*

kliereren zw. ww.; overg., onoverg.; kliererde, het kliererd ['kliɾɾŋ] 1. kliereren *Ie moe'n me d'r niet alles onder kliereren, ik krieg die rotzooi d'r nooit weer of* (Sz), *Die klierert daor ok wat te hope* hij klierert enorm (Np), *Aj' beslag klaormaeken veur pankoecken, wil et ok*

kliederig - kliemerd

nog wel es klieren en spatten (Nbk) 2. (onoverg.) blijven kleven, plakken (van materiaal) (Nbk) *Et klierdert je an de hanen* (Nbk)

kliederig bn.; -er, -st ['klidɪrəx, ...dərəx] 1. nat en morsig, nat en smerig *Jow broek is ok al kliederig van de varve* (Op), *Die vrouw het aorig kliederig haor, ze het et zo smerig* (Dfo), *een kliederig aanrecht* (Dho), *Ik hebbe de hanen kliederig van 't gehakballemaeken* (Np), *'t Pad wodt zo kliederig nao die regen* (Pe-Db)

kliederkont (Dho, Np, Ol-Nl, Wol) de; -en; -tien ['klidɪkɔnt] 1. iemand die veel klierdert

kliederat (Dfo, Dhau, Diz, El, Ol-Nl, Op) ['klidɪnat; aks. wisselt] - kledderat

kliederpot (Dfo, Diz, El, Ld, Mun, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Sz, Wol) de; -ten; -tien ['klidɪpɔt] 1. knoeiende, klierende persoon, vooral van een kind gezegd 2. klierderboel (Op) *Oonze kiender waeren in een kleurboek an de gang, mar ze hadden d'r gewoon een kliederpot van maekt* (Op)

kliederapul (Obk) et ['klidɪrɔpʌl] 1. klierderboel

kliederwark (Nbk, Obk) et ['k...] 1. werk waarbij men noodzakelijkerwijs klierdert, morst 2. slordig werk, werk waarbij men heeft geklierd

kliegdeld (oost.) Ook *kleedgeld* (west.) [kli:tɔlt/'klɪ:t...] - kleedgeld

kliehdokkien (oost.) Ook *kleedhokkien* (west.) - kleedhokje

kliekaemer (oost.) Ook *kleedkaemer* (west.) - kledkamer: van een schouwburg e.d., in een sport- of zwemgelegenheid

kliewaegen (Ma, Np, Obk, Ste) Ook *kleedwaegen* (Bdie, Mun, Np, Op) de; -s ['k...] huifkar: boerenwagen met huif (met *klie* dat opgerold kon worden); zonder vering, soms gebruikt als men op visite ging; als eenvoudigste rijtuig beschouwd *De bakker reed vroeger mit een kliewaegen* (Obk), *De kliewaegen daor zit kliezwilg over henne, een soort tentzeil; d'r zat ok gien rute in* (Ste)

kliezwilg (Ste) et ['kli:tswɪl(ə)x] 1. bep. zeildoek gebruikt op de kap van een *kapwaegen* (Ste) en bij een *kliewaegen* (Ste)

klied de; -en; -ien [klik] 1. personen die gezamenlijk als een samenspannende en

zichzelf bevoordelende groep worden ervaren *Die oproerkrijgers in Amsterdam is een malle klied* (Np), *Die club is iene klied mit mekaander* (Wol), *die N.S.B.-klied* (Ma) 2. (vaak enigszins negatief) de hele groep van personen *De hiele klied komt morgen thuus* (Obk), *Op die rommelmark was een hiele klied meensken* (Ld, Db), *Ze bin d'r mit een hele klied henne gaon* (Dho) 3. viezige, modderige of anderszins slechte substantie, rotzooi *'k Zal mar gien soorte draank opnumen, mar 't is allemaole rommel en klied* (Nw), (van asfalt) *Overal daor komt die zwatte klied* (bl), *Daor hej' de hele klied!* rotzooi, troep (Spa), *De jongen hebben d'r een grote klied van maekt* (El), *'t Is een grote klied bij die meensken* (Nbk) 4. wat overgebleven is van een maaltijd en weer tot maaltijd kan dienen (Bdie, Mun, Pe-Db), ook *kliedien*, z. aldaar *We hadden nog een klied van gister staon, daor konnen we oons vandaege mooi mit redden* (Pe-Db), *Et is niet zo gezond om vaeke een klied eten op taofel te zetten* (Mun)

klieddag z. *kliediesdag*

kliedien Ook *kliedien* (Np, Ste) et; ...kliedies ['klikin/'klɪkin] 1. kleine *klied*, z. aldaar 2. wat overblijft van een maaltijd en opnieuw tot maaltijd kan dienen *We kriegen vanmiddag een opgewaarmd kliedien* (Obk), *'k Heb nog wel een kliedien over, aj' al onverwaachs thuus-kommen* (Spa, Nbk), *een kliedien eerpels* (Ste)

kliediesdag (Dhau, Diz, El, Nt, Spa) Ook *klieddag* (Db), *kliediesdag* (Nbk) ['kliki:z.../'kliki:z.../'klɪki:z...] - kliediesdag

kliem (Bu, Diz, Nbk, Np, Ow, Ste, bo: Bu, Nw) zw. ww.; overg., ook wederk., onoverg.; kliemde, het kliemd ['kli:m:] 1. klieren, smerend knoeien (Diz, Nbk, Ow, Ste) *Hij kliemt him d'r aorig onder* (Nbk), *Ze kliemen d'r alles onder mit de smerige hanen* (Diz), *mit et eten kliemen* (Ste) 2. (onoverg.) aan elkaar kleven van materiaal (Np) *Wat kliemt dat spul an mekaer* (Np)

kliemer z. *kliemerd*

kliemerd (Obk, Ste) Ook *kliemer* (Nbk, Obk) de; -s; kliemertien ['kli:mɪ(t)] 1. treuzelaar, iemand die prutsend werkt en daarbij niet bepaald opschiet (Nbk, Obk) 2. iemand die morst, knoeit (Ste)

kliemerig z. *kliems*

kliems Ook *kliemsk* (Obk), *kliemerig* (Bdie, Ste) bn.; -er [kli:ms(k)/kli:mjəx, ...mərəx] 1. kleverig, in het bijzonder: kleems: niet goed doorbakken *Dat mael wodt kliems in waeter* (Bdie), *Ik heb een stokkien kliemse koeke tegen 't verhemelte zitten* (Np), *Et brood is kliemerig; et is niet goed gaer, d'r zit nog deeg in* (Ste), *een kliemsk stok brood* (Obk), *kliems roggebrood* (Spa)

kliemsk z. *kliems*

klien (Dfo, Db, Nbk, Np, Obk, b) de [kli:n] 1. klijn: (hoog)veenspecie, als zeer goede kwaliteit turf aangemerkt (Nbk) *Die klien die greven ze tot et gat uut* (Nbk), *een lange rechte schoppe waor de klien an hangen bleef* (Ma), ook van laagveen gezegd gezegd (Obk) 2. z. *klein*

kliendobbe (Dfo, Dhau, Ld, Obk) de; -n; -gien [kli:n...] 1. (met name nog bekend uit de tweede wereldoorlog) veengat, gat waaruit men turf won, in 't bijzonder *klien*, hier vooral: hoogveenspecie (Dhau, Ld, Obk) 2. natte, erg weke plek in het moeras (in hoogveengebied) (Dfo)

klienekrale z. *klienkrake*

klienen (Obk) bn.; attr. [kli:n] 1. van kornalijn *Een string clienen kralen bin op 't heden hiel duur* (Obk)

kliengat (Dfo, b) et; -ten; -tien [kli:ŋgat] 1. gat, kuil waaruit men klijn, veenspecie heeft gehaald

klienhaoke (Nbk) de; -en [kli:nho:kə] 1. speciale haak met behulp waarvan men stukken veen aantrekt (Nbk), vgl. *Mit de clienhaoke trek ie de blokken veen naor de bak in (naor de midden), en dan maek ie ze fien deur te trappen, en ok deur mit de haoke te slaon* (Nbk)

klienhoolt z. *kienhoolt*

klienklauwer z. *klienkrabber*

klienkrabber (Np) Ook *klienklauwer* (Dfo) [kli:n...] 1. krabber waarmee men strepen op de veenspecie trekt, om daar later met een *stikiezer* sneden in te maken **klienkrake** (Dhau, Mun, Np, Pe-Db) Ook *klienekrale* (Bdie, Diz, Nt, Ol-Nl, Ow, Sz), *kerlienekrale* (Ma) de; -n; ...kraaltien [kliŋkra:lə/kli:n.../kr'li:nə...] 1. kraal van kornalijn

klienkralensnoer (Db) de; -en; -tien [k...n...] 1. snoer kralen van kornalijn

Vroeger was 't bij de vrouwluden mode een clienkralensnoer te dregen (Db)

klienstobbe z. *kienstobbe*

kliënt (spor., l) de; -en [kli:jent] 1. cliënt van een notaris, bankier enz.

klier Ook *kliere* (Np) de; -en; -tien [kli:ə(ə)] 1. onverschillige, vlegelachtige, onuitstaanbare of zeurderige vent, jongen *Wat bin jow een alderaekeligste klier* (Ol-Nl), *een nare klier* (Sz), *een dikke klier* (Db), *een vervelende klier* (Dfo, Nbk, Np), *een misselike klier* (Nbk), *een grote klier, een klier van een vent* (Bu, Nbk), *...van een jonge* (Ste)

klierder (El, Nbk) de; -s; -tien [kli:ərdʒ] 1. iemand die steeds kliert *Hij is een vervelende klierder* (El)

klierderig (Nbk, Np) [kli:ərdʒəx, ...dərəx] - klierig, ook pesterig

kliere de; -n; kliertien [kli:ərə] 1. klier in menselijk lichaam *Aj' de bof hebben, zetten de klieren op* (Obk), *opgezette klieren* (Bu) 2. in *an iene kliere deur* aan één stuk door (Np) 3. z. *klier*

klieren [kli:ərn] - klieren: pesten, zeuren, zaniken *Ie moe'n mekeer niet altied zo klieren* (Db), *Hool toch es op te klieren* (Dho, Ld), *J., zit G. toch niet altied zo te klieren!* (Mun)

klierig (Bu, Np) - klierig: vervelend, pesterig, steeds tegendraads

klierkont z. *klierkonte*

klierkonte (Dho) Ook *klierkont* (Wol) de; -n; ...kontien [k...] 1. iemand die steeds klierig is

klierkoorse (Spa) Ook *klierkoorts* (Sz) de [k...] 1. ziekte van Pfeiffer

klierkoorts z. *klierkoorse*

klierpot (Np) de; -ten; -tien [kli:ərpət] 1. onverschillige, vlegelachtige, onuitstaanbare vent

kliester (Db) de; -s; -tien [klistɚ] 1. lijster 2. kramsvogel

kliesteren (Ma) zw. ww.; onoverg.; kliesterde, het kliesterd [klistɚn] 1. blijven kleven, plakken (van materiaal) *Et kliestert je an de hanen* (Ma)

klieven z. *kleven*

klif (spor.) et; -fen; -fien [klɪf] 1. klif *et Rooie Klif* (l)

klik l de; -ken; -kien [klɪk] 1. klikkend geluid *Et slot gaf een klik* (Nbk) 2. bep. taaklank: klik (l)

klik - klimscheuvel

klik II tw. [klɪk] 1. klik *Et slot zee klik* (ba)

klikbek (Nbk) de; -ken; -kien ['klɪgbek] 1. iemand die veel verklikt, door te kletsen verraadt

klikken (verspr.) zw. ww.; onoverg.; klikte, het klikt ['klɪkɪ] 1. verklikken *Daenk d'r omme, niet klikken!* (Dho) 2. een klikkend geluid laten horen *mit de tonge klikken* (Np) 3. (onpers.; spor.) met elkaar overweg kunnen *Van die tied of klikte et tussen die beide, dat doe kwam et wel goed* (Nbk)

klikker (Dfo) de; -s; -tien ['klɪkɪ] 1. klikspaan, klikker

klikkien et; klikkies ['klɪkɪn] 1. kleine *klik* 2. z. *klikiën*

klikkiesdag z. *klikiësdag*

klikdak (Nbk) de; -ken; -kien ['klɪklak] 1. sluiting die met een klikkende, knippende beweging vast komt te zitten en daarbij een dito geluid geeft

klikspaan z. *klikspaoë*

klikspoon z. *klikspaoë*

klikspaoë (Bdie, Dho, Diz, El, Mun, Np, Nt, Obk, Op, Pe-Db, Spa, Wol) Ook **klikspoon** (Dfo, Np, Op), **klikspaan** (Db, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Ol-Nl, Ow, Sz) de; -n; ...spaoëntien ['klɪkspō:ən(ə)/...spā:n] 1. klikspaan * *Klikspaoë, halve maon/'k Durf niet deur je straotien gaon/Hontien zal je bieten/Kattien zal je klauwen/En dat zal je berouwen* (Nt, Np), ...*Durf't niet langs de straoten gaon/'t Hontien zal je bieten/'t Poesien zal je krabben/Dat komt van al jow babbelen* (Op), ...*Ie maggen niet deur mien straotien gaon/Hontien zal joe bieten /Kattien zal joe krabbelen/Komp van al joe babbelen* (Bdie), *Klikspaoë, halve maon/'Ie meugen niet over mien vondertien gaon /Hontien zal je bieten/Kattien zal je klauwen/En dat zal je slim berouwen* (Np), voorts verspr. bekend in het Ned. in ongeveer gelijke bewoordingen

klīm de [klɪm] 1. het klimmen dat men doet *Et was een hiele klīm* (Nbk), *De zonne was zien klīm begonnen* (ba) 2. bep. eenheid turf (22 cm lang, 12 tot 13 cm dik en 10 cm breed (Dfo) *een klīm turf* (Dfo) 3. z. *klem* I

klīmaat z. *klīmaot*

klīmaot (vo) Ook **klīmaat** (spor.) et [klɪ'mo:ət/...a:...] 1. klīmaat (van het weer)

klīmax (spor.) - climax: van een verhaal, een serie gebeurtenissen e.d.

klīmbeugel (Obk) Ook **klembeugel** (Wol) de; -s; -tien ['klɪm.../'klem...] 1. klimijzer, klīmschaats *Mien breur gong mit de klembeugels an de paole in* (Wol)

klīmhaoke (El, Ma, Ol-Nl, Ow) de; -n; ...haokien ['k...] 1. klīmschaats, klīmbeugel

klīmmegeien (Ste) et; ...gies ['klɪmɛxin] 1. twee trapjes van enige planken, latten e.d. verbonden door een stevige plank, dienend om over een afrasteringsdraad te kunnen komen (soms ook wel naast een hek, zodat dat niet hoeft te worden geopend)

klīmmen st. ww.; onoverg.; is/het (bet. 1) klōmmen ['klɪm:] 1. omhoogklauteren, zich klīmmeend omhoog (of omlaag) begeven, ook inzake klīmplanten *Hi'j is in de boom klōmmen, naor beneden klīmmen, op 'e stoel klīmmen, Hi'j het een hiel aende klōmmen, mar hi'j is et laeste aende mit de kabelbaene gaon* (Nbk), *De haene klīm op 'e kiepe nl. om te paren* (Nbk), *De zonne klīm al mooi* (Nbk), *De jongen klōmmen as rotten in de boom* (Nw, Ste) 2. zich verbeteren in maatschappelijke positie (spor.) *Hi'j is ok aorig (omhogens) klōmmen, niet?* (Nbk) 3. (spor.) in *mit et klīmmen van de jaoren* (Nt)

klīmmer de; -s; -tien ['klɪmɪ] 1. iemand die klīm (lett.), ook van een wielrenner die goed kan klīmmen (spor.) 2. klīmplant (Dhau)

klīmop de, et; -pen; -pīen [klɪ'mop] 1. klīmop: bep. klīmplant, boomveil *Bij' oolderwetse husies ziej' nog wel es dat de veurgevel hielendal verdwīent in de klīmop* (Db)

klīmopblad (spor.) - klīmopblad

klīmpaol (Nbk) de; -en; -tien ['klɪmpo:əl] 1. paal waar kinderen fijn in kunnen klīmmen *Dat is een mooie klīmpaol veur de kiender* (Nbk)

klīmplaante - klīmplant

klīmpele (Nbk) - klīmplant, klīmmeende struik

klīmrek (spor.) - klīmrek

klīmroze ['k...] - klīmroos *Op de veurgevel hebben we een klīmroze* (Diz)

klīmschaese z. *klīmscheuvel*

klīmschase z. *klīmscheuvel*

klīmscheuvel (El) Ook **klemcheuvel** (Db, Dhau, Ld, Pe-Db), **klīmschaese** (Bdie),

klimschase (Spa), **klmschaatse** (Nbk) de; -s; -tien ['klɪm.../'klɛm.../...] 1. klimschaats, klimbeugel

klimspoor (Np) ['k...] - klimspoor *Mit de klmsporen an gong hij de paol in* (Np)

klimtouw (spor.) - klimtouw: touw om in te klimmen

kling (Db, Dhau, Ma, Ow) de; -en [klɪŋ] 1. schede van een paard of koe (Db, Dhau, Ow) 2. in een peerd over de kling jaegen veel te veel vergen van een paard (Ma)

klingelen zw. ww.; onoverg.; klingelde, het klingeld ['klɪŋɪŋ] 1. klingelen *Et klokken klingelde in de kastboom* (Nbk), (dichterlijk van een sneeuw klokje:) *Wat tingel ie, klingel ie* (ba)

kliniek (l) de; -en; -ien [kli'nik] 1. ziekenhuis

klink z. *klinke*

klinke (bet. 1-5) Ook *klink* (bet. 5: Spa, bet. 6: Ol-Nl) de; -n; klinkien ['klɪŋkə /klɪŋk] 1. klink van een deur *Vroeger wodde d'r altied op buterdeuren een klinke zet* (Obk), *De klinke van de deure die vaalt in de neuze* (Bdie, Np), *De klinke scheut me ont deur de hadde wiend schoot me uit de hand* (Nbk), *Zit de deure wel in de klinke?* (Nbk), *Ze hongen een kikker an de klinke bij dat jonge stel* d.i. om op speelse wijze de komst van een baby aan te moedigen (Ld, Ow, Dfo), *een hoop haelen om de klinke* en var.: z. *hael*, *Dat het niks om de klinke* het is niet van enige betekenis (Bu), *Wat zol daor an de klinke wezen, d'r is zoe'n olopien* wat zou er aan de hand zijn (Obk, Pe-Dbl), *Wat wij mit oons geld doen, zullen we him niet an de klinke hangen* zullen we hem niet vertellen (Op), *Ze hebben him aorig over de klinke haeld* over hem geroddeld, hem belasterd (Dfo), *Ze kun van armoede de klinke van de deure niet vienen* (Sz), *Hij kon van armoede de klinke van de achterdeure niet vienen* hij was ontzettend arm (Nt) 2. in iene om de klinke jaegen iemand vermoorden (Ld, Wol), *iene om de klinke brengen* id. (Ld), *iene over de klinke jaegen* id. (Wol), *om de klinke gaon* geruïneerd raken, verloren gaan, failliet gaan, doodgaan (verspr.): *Die gaot ok weer om de klinke* die kun je wel afschrijven, bijv. van de zoveelste koe die sterft, van een plant die net als de anderen doodgaat

(El, Ol-Nl), *Mit disse natte gaot d'r een boel om de klinke* mislukt er veel van de oogst (Bu), *Dat bedrief gaot ok om de klinke* (Dfo, Ol-Nl, Nbk), *t Gaot slecht mit dat bedrief, die man gaot d'r mit om de klinke* hij raakt daardoor failliet (Dfo), *Bij die man gaot hiel wat om de klinke* wordt veel verkwist, vermorst, verspild (Nt, Op, Spa, Ste, b: ln), *geld over de klinke gootien* nutteloos uitgeven, verspillen (Bdie), zo ook *Hij het alles over de klinke brocht* al z'n geld verspild (Ld), zo ook *Ok zien vrouw het heel wat over de klinke jacht* (Ma, Op) 3. inspringende hoek van muur, huis, dak (Bdie, El, Np, Ol-Nl, Op, Ow) *In de klinke van de kelder ston een inmaekpot* (Np), *in de klinke van t huus, bij de baanzerdeure* (Np), *de klinke in t dak* (Bdie) 4. inspringende hoek van een stuk land (El, Np, Pe-Dbl) *Deurdat d'r een klinke in t laand zat, was et mujlik mijen* (Pe-Dbl), *D'r zit een rere klinke in die hoek laand* (El), *een klinke in de wal maeken* een hoek aan de kant waar men begint te werken bij het vervenen (Np) 5. verzakt, lager gelegen deel van de bodem, ook van een laag in de bodem (Diz, Ma, Spa, Ste, Sz) *D'r zit een klinke in t laand* (Ma, Diz), *een klinke in et veen* (Sz) 6. stuk ingeklonken veen (Ol-Nl) *D'r zit klink in t veen* (Ol-Nl)

klinken st. ww.; onoverg. (bet. 1, 2, 3, 5), overg. (bet. 4); het/is (bet. 5) klonken ['klɪŋkɪŋ] 1. een bep. klank voortbrengen *Bij stil weer kuj' de klokken van Wijnjeterp heuren klinken* (Db), *Doe klonk d'r een stemme* (ba), *Die meziek kan mij zo bekend in de oren klinken* (b, Obk), *Wat klonk oons dat fijn in de oren* (j), *In september, as t een stille dag is, wat klinkt et dan veer* (Dhau), *Et geluud klinkt een heel ende vot* (Diz), *de klinkende, blinkende slag van et staol* nl. van de schaatsen op het ijs (ba), *Zien stemme klonk vandemorgen niet botte hel-der* (Nbk), (ook fig.) *Et klinkt as een klokke*, z. onder *klokke*, *een klinkende naeme* een naam waar roem van uitgaat, zo ook *En now hadden wij zo docht dat een klinkende bazar oons wel een mooie cent opbrocht* die er mag zijn, die flink wat voorstelt (b) 2. een bep. indruk wekken door te zeggen, door mee te delen *Zien*

klinker - klippe

woorden klinken goed, mar ik twiefel nog wel een betien of hi'j alles wel mient (Op), *Aj' et op die meniere veurstellen, klinkt et al hiel aandere* nl. minder schokkend, hard (Nbk), *'t Klinkt me vremd in de oren* het kan haast niet waar zijn wat er wordt meegedeeld (Diz) 3. klinken met een drinkglas *Even klinken op 'e goeie ofloop!* (Diz), *We klinken op je gezondheid* (Bu) 4. door te klinken bevestigen *De smid klinkt de kachelpiepe an mekaer* (Np), *As de schereslieper de schere scharp maekt het, moet hi'j de beide helten weer an mekeer klinken* (Obk), *vandaar de schere klinken* (Np), *As de hakleren van de scheuvels kepot binnen, klinkt de schoemaeker ze weer an mekeer* (Wol, Dfo), *De keuperslaeger klinkt zien naegels in 't keuper* (Ol-Nl), *'t heft an 't mes klinken* (Diz) 5. inklinken, inzakken en vaster worden (Ol-Nl) *De spinazie klinkt geweldig in de panne* (Ol-Nl) * *Holle vatten klinken 't meerste holle vaten klinken het hardst* (Op)

klinker de; -s; -tien ['klɪŋkɹ] 1. klinkersteen *In dat straotien ligt een klinker los, daor kuj' reer over stroffelen* (Obk), *Deur et zwaore verkeer laggen de klinkers haost op 'e zied in de diek* (Ol-Nl) 2. vokaal *lange klinkers, kotte klinkers* **klinkerdiek** (Nbk) ['klɪŋkɹdɪk] - klinkerstraatweg

klinkerpad (Nbk) - klinkerpad

klinkerriem (l) - klinkerriem

klinkerstien (Np) - klinkersteen

klinkerstraote de; -n; ...straotien ['k...] 1. klinkerstraat, klinkerstraatweg *Ie zien et niet vaeke meer, een klinkerstraotien veur de deure* (Mun), *Ze hebben de hiele klinkerstraote d'r uut had* (Np)

klinkerweg (Diz, Nbk, Wol) - klinkerweg

klinkhaemer Ook **klinkhamer** (WH) - klinkhamer

klinkhamer z. **klinkhaemer**

klinkklaor bn.; attr. ['klɪŋkloːɔɹ] 1. klinkklaar: louter, niets dan *'t Is klinkklaore aarmoede west vroeger veur pattie meensken* (Obk), *Die wost is klinkklaore vet* (Nt), *Ie moe'n wel klinkklaor gelok hebben om de honderduizend te winnen* (Sz), *'t Is klinkklaore onzin, de klinkklaore waorhied* (Ste, Obk)

klinkkramme (Np) de; -n ['klɪŋkɹamə] 1. dat onderdeel van het sluitwerk waarin de klink van een deur hangt

klinknaegel Ook **klinknagel** (WH) - klinknagel

klinknagel z. **klinknaegel**

klinksel (Ld, Np, Spa) et ['klɪŋksɪ] 1. klinknagel, ook ruimer: klinknagelverbinding *Leer mit klinkfels an mekaar zetten is klinken* (Spa), *Et klinksel van de schere is kepot* (Np)

klinkstel (El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ste, Sz, b: ln) et; -len ['klɪŋkstɛl] 1. klinkwerk van een deur *D'r moet een ni'j klinkstel an de deure* (Obk)

klinkwaark z. **klinkwark**

klinkwark (verspr.) Ook **klinkwaark** (Dfo, El, Pe-Db), **klinkwerk** (WH) et ['k...] 1. beslag, band van een deur, kist e.d.

klinkwerk z. **klinkwark**

klinte de; -n; klintien ['klɪntə] 1. oud, vervallen huis *een oolde klinte*

klip (spor.) de; -pen; -pien [klɪp] 1. videoclip 2. z. **klippe**

klipbod (Nw, Ol-Nl) et; -den; ...bottien ['klɪbɔt] 1. eiken of vuren bord tussen een stijl (in een boerderij) en de **klippe**, d.i. het gemetselde fundament (één en ander was bedoeld om het vocht op te vangen), ook bij een klokkestoel indien een gemetseld fundament aanwezig was (voor elke stijl)

klippe (verspr.) de; -n; klippien ['klɪpə] 1. fundament van een binststijl, gemetseld stuk onder een binststijl (in een boerderij of ander bouwwerk (Bdie, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, b: ln), ook bij een klokkestoel (Nbk, Nw, Ste, bs)) *Et vierkaante ston op klippen* d.i. de binststijlen in de schuur (Ste) 2. klip in zee (spor.) *Et schip zit op 'e klippen* (Nt), *...tegen de klippen* (Nt), (fig.) *een klippe perberen te omzeilen* (Op)

3. in *een oolde klippe* een oud huis (Dmi, Nw) 4. harde leemlaag (Bdie, Db, Dfo, Dho, Ma, Np, Obk, Op, Ow) *Op plakken waor een klippe in 't laand zit, wil et waeter min vot* (Obk), *een beste klippe liem* (Db) 5. petroleumkan (Nbk) 6. in *Ze gong veuruut, dat wel (...), mar et was now allemaole nog wat te befied en waoromme zoj' de boel op 'e klippen jaegen* door overdreven haastig, druk te doen in een onoverzichtelijke, gevaarlijke toestand brengen (v), *Ze pronkt tegen de klippen op*

meer dan ze zich kan veroorloven (b: ln), *tegen de klippen op bieden* zeer hoog, overdreven hoog (Dfo, Ld, Obk), ...*liegen* in zeer hoge mate (Dfo), ...*gruuien* id. (b), *tegen de klippen op eten* id. (Bu, Db), *S. streupte tegen de klippen an* id. (b) * *Pieterculiellippen, moet d'r ok wat in 't klippien*: gezongen door een petroleum-venter (Nbk)

klipper (spor.) de; -s; -tien ['klɪpɹ] 1. bep. zeilboot: klipper

klipperdeklap (Pe-Db) ['klɪpɹdɛklap], in * (raadsel) *Daegs zegt et van klipperdeklap en 's naachs dan staot 't veur 't beddegat* nl. een paar sloffes (Pe-Db)

klips z. *klipse*

klipse (Dho, Np) Ook *klips* (bet. 1: Db), *eklips* (bet. 1: Dfo, Sz), *klip* (bet. 2: Nbk) ['klɪps(ə)ʉ:/t:'klɪps/...] 1. eklips van de maan of de zon (Db, Dfo, Dho) *Om de zoveul tied komt een klips van de maone veur* (Db), *We zagen een halve klipse* (Dho) 2. bep. ring waarmee men een sjaaltje vastklemt (het sjaaltje komt door de ring en deze klemt tegen de fraaie, versierde en/of gekleurde bovenkant) (Nbk, Np)

klisma (verspr.) ['klɪsma] - klisma

kliswottel (fp) - klis

klit (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Op, Spa, Wol) Ook *klitte* (Bu, Db, Ow) de; -ten; -tien [klɪt(ə)] 1. klit: verwarde, samen-klevende massa van haar, van met mest ineengedrukt stuk wol van een schaap e.d. *Et haor van de hond zit vol klitten* (Spa), *'n klit haor* (Bdie), *Ze het et haor niet goed kamd, d'r zitten nog klitten in* (Nbk), *D'r zitten klitten in et gaoren* (Nbk), *D'r zitten klitten in et haor van smerigte* (Diz), *As schaopen worms hebben, hebben ze een klitte stront an 't gat* (Db), *Die familie is stark mit mekaere verbunnen, ze hangen as een klit an mekaander* (Op), ...*as klitten an mekeer* (Nbk)

klitoris (l) - clitoris

klits I z. *klits* I

klits II tw. [klɪts] 1. in * *Klits, klits, klaander, van de iene bill' op d' aander* gezegd wanneer men (lett.) een pak voor z'n broek krijgt (Bu, Ow, Pe-Db, Spa, Wol, Ol-Nl), zo ook (betekenis en gebruik niet steeds duidelijk; kennelijk ook wel met toespelingen op seksualiteit:) ...*van de iene op de aander* (Dho), ...*van de iene*

naor de aander (Ma, Pe-Db) ...*van 't iene bill' op 't aander* (Op), ...*de bienen van mekaander* (Nbk) en *Klits, klits, klander, op z'n gespannen tricootje* (Nbk)

klitsdeurnat z. *klitsdeurnat*

klitse de; -n; klitsien ['klɪtsə] 1. losbandige vrouw, hoer *een grote klitse* (verspr.): *Die meid is een grote klitse, die slat mit Jan en alleman omme* (Dfo), *Die meid dat is een echte wide klitse* (Op) 2. vrouw die voortdurend naar alles en iedereen toegaat, met de minste of geringste aanleiding (Np) *Dat is ok een klitse! Wat een sleperig wief!* (Np) 3. meisje dat op wilde, ruwe wijze speelt, jongensachtig type, vrouw die wild doet (Nbk, Ste) *een wilde klitse* (Nbk) 4. lastige kat, die men nl. weg wil jagen (Np) *Toe je, smerige klitse* (Np), *Kiets je, klitse* (Np) 5. (ongunstig) de personen die met iemand mee komen, aanhang (Nbk) 6. z. *klits* I

klitsen z. *klitsen*

klitte z. *klit*

klitten (Bdie, Nbk, Np, Ol-Nl) ['klɪtɹ] - klitten *'t Haor klit* (Bdie), *Et haor klit in mekaer, 't zit in de tieze* (Np), *Die beide maegies klitten altied bij mekeer* (Nbk), *'t Volk klitte de hele avond bij mekaere op een klonte* (Ol-Nl), *Die beide meiden klitten altied, daor komt een aander niet tussen* (Nbk)

klitterig (Nbk, Ste) bn.; -er, -st ['klɪtɹəx, 'klɪtɹəx] 1. klitterig, ook fig. *De wol is klitterig, zit in de tieze* (Ste)

klivia (Nbk, v, fp) - clivia

klobbe de; -n; -gien ['klobə] 1. blok hout, dik, zwaar maar vrij kort stuk hout *Zoe'n dikke klobbe iekenhoolt kan lange* (in 't vuur) *liggen, dan hej't de hiele avond waarm* (Nbk), *Mem sleug vroeger de turf stokken op een dikke klobbe hoolt* (Db) 2. forse kluit grond, brok steen, sneeuw, ijs e.d., een stevige berg van iets *D'r zat een hiele klobbe ies in et schaoltien mit drinken van de knien* (Nbk), *De klobben vet pulen hem over de broek henne* (Wol), *een klobbe kuil* (Ma, Np, Ow), *een flinke klobbe huj* (Np, Pe-Db), *De veurige winter is me de waeterleiding bevreuren, as een klobbe (v), een klobbe modder* (Nbk), *een klobbegien vet* (s: Db), *Een hiele klobbe hoolt ligt daor nog in de bos* nl. een

klobbig - kloffen

hoop gerooide stronken (Nbk) 3. (bij vergelijking) dikke, zware persoon of dier (verspr.) *Wat een klobbe, dat peerd!* (El), *Zoe'n nijlpeerd is een dikke klobbe om te zien* (Db), *Hij het een klobbe van een varken in et hokke liggen* (Op), *'t Was nog mar een jonge bolle, mar een klobbe zoaj' ze zelden zaggen* (Pe-Db), *een klobbe van een meid* (Np), *Zij is een kot, dik klobbegien* (Ma), *A. is een klobbe van een kerel* (Ol-Nl)

klobbig (Nt, Ste) bn.; -er, -st ['klobəx] 1. (van personen, dieren) diik en zwaar gebouwd *Een dik, klein meenske is et, ze is wat klobbig; ik vien scheutig mooier as klobbig* (Ste), *een klobbige pinke* (Nt)

klocht z. *kloft*

klodde (Ld) de; -n; -gien ['klodə] 1. gehaakte muts met sjaal eraan vast, met pompon van dik, zwart garen 2. z. *klodder* Ook **klodde** (Obk), **kladder** (Ste) de; -s; -tien ['klodɔr/'klodə/'kladɔr] 1. klodder, klonter *Hij had een klodder modder an de jasse* (Diz), *D'r zit een klodder soep in je broek* (Mun), *een klodder vaarve* (Dfo, Dhau, Spa, Sz, Bdie), *D'r vul een klodder inkt van de penne* (Diz), *'k Heb d'r een beste klodder op smeerd een flinke hoeveelheid* (Ma) 2. vlek (Dhau, Dho, Ld, Ol-Nl, Ste) *Hij het een klodder inkt in de bloeze* (Ol-Nl)

klodderder (Bu, El, Nbk, Np) Ook **klodderer** (Op) de; -s ['klodɔrɔr/'klodɔrɔr] 1. klodderaar

klodderen zw. ww.; overg., onoverg.; klodderde, het klodderd ['klodɔrɔn] 1. klodderen: morsen, knoeien *Dat kiend kloddert et hiele schrift onder de inkt* (Ld), *...heurzels onder de varve* (Diz), *Hij leert et nooit, hij kloddert mar an* (Sz), *Die penne van mij daor kuj' niet meer mit schrieven, die kloddert altied an* (Sz) 2. slecht schilderen, ongelijkmatig verven *Die schilder het ok aorig an 't klodderen west!* (El), *Mederne schilderkeunst is in oonze ogen vaeke mar wat klodderen* (Spa), *Die nijmoodse schilders klodderen d'r mar wat op los* (Nbk) 3. moeizaam lopen op natte grond, door modder (Dfo, Np) *Et peerd kloddert deur de natte grond* (Np), *We klodderen deur de modder* (Dfo)

klodderer z. *klodderder*

klodderkont (Diz) Ook **klodderkonte**

(Dho) de; -en; -ien ['k...] 1. klodderaar

klodderkonte z. *klodderkont*

klodderpot (Ma, Spa) de; -ten; -tien ['k...pɔt] 1. klodderaar

klodderzak (Np, Pe-Db) de; -ken; -kien ['k...] 1. klodderaar

kloek (verspr.) Ook **kloeke** (bet. 3: Bu, Nw) bn., bw.; -er, -st ['kluk(ə)] 1. flink en handig *Oonze ni'je hulp liekt aorig kloek te wezen* (Db), *een kloek kereltien* (Ma, Ol-Nl), *Daenk d'r omme dat dat een kloek wief is!* (Ste), *Die vrouw is ok nog kloek veur heur leeftied* (Ow, Dhau), *Die is d'r nog aorig kloek in verstandig, handig en bedreven, bijv. in een spelletje* (Nbk) 2. in een kloek besluit (Pe-Db), (Spa) 3. druk werkzaam zijnd (Bu, Nw) *Ik heb kloeke west* (Bu, Nw) 4. z. *klokkerd*, *klok* II

kloeke z. *kloek*

kloeken z. *klokken* I

kloekerd z. *klokkerd*

kloekigheid (Op) de ['k...] Voor -heid z. -hied 1. het verstandig en flink zijn *Oonze A. is bij him vergeleken een sufferd, daor zit now niks gien kloekigheid in* (Op)

kloep z. *klok* II

kloeren (Ma, Nbk, Np) mv. ['klu:ərn] 1. ruw voor handen, fikken *Blijf daor mit je kloeren of!* (Nbk, Np)

kloesien (Obk) et; kloesies ['klu:sin] 1. kooltje vuur *Een kooltien vuur kwam in de teste, mar mien mem zee altied kloesien* (Obk)

kloet (Bu, Ld, Ma) [klut], in *Die het modder an de kloet* hij bezit veel geld (Bu, Ma), met name: doordat zijn vrouw veel geld heeft (Ma)

kloete z. *klute*

kloeve z. *kluve*

kloeven z. *kluwen*, *kleuven*

kloeze (Obk) de; -n ['klu:zə] 1. doorgebrande turf in test *Ze deden vroeger een kloeze in de teste* (Obk) 2. kluit, bijv. van boter (Sun-Ot) *Verdorie, wat leit daor een kloeze botter op de vloer* (Sun-Ot)

kloffen (Bu, Dho, Mun, Nbk, Np, Spa, Ste, Sz, b: ln) zw. ww.; onoverg.; klofte, het kloft ['klofm] 1. zwaar sloffend lopen, lopen waarbij men op zware wijze z'n voeten verplaatst of geen moeite doet om die op te tillen zoals men normaliter doet *As ze op 'e klompen lopen, kloffen ze* (Ste), *deur de modder kloffen* (Mun), *Die*

kloft d'r ok aorig henne (Bu) *Klof toch niet zo* (Ste)

klofferd (Diz, Np, Nw, Obk) de; -s; ...kloffertien ['kloft] 1. zwaargebouwd paard (Np, Obk) *Een Belg nuumden we wel een dikke klofferd* (Obk), *Wat een klofferd van een peerd* (Np) 2. oud paard (Diz) *een oolde klofferd van een peerd* (Diz) 3. zwaargebouwde of dikke man (Np, Nw)

kloffien et; kloffies ['klofin] 1. kleine *kloft*, z. aldaar 2. kloffie (Nbk, Wol) *Bij dat smerige waark trek ik altijd mien oolde kloffien an* (Wol)

kloft (bet. 1: verspr. OS, Diz, Np, Ol-Nl, Sz, Spa, Wol, bet. 2: OS, verspr. WS) Ook *klofte* (Db, Dho, Ol-Nl, Wol, bet. 2: Bdie, Nt), *klocht* (bet. 1: Bu, El, Np, Op), de; -en; kloffien ['kloft(ə)/kloxt] 1. zwerm, troep, vlucht vogels *Mit de trek van de voegels kuj' ze in hiele kloften zien* (Obk), *In de haast gaon de voegels in klochten naor 't zuden* (Op), *Een hiele kloft voegels zatten d'r bij mekeer in 't laand* (Nbk) 2. groep of grote groep mensen *D'r was een kloft volk op 't boelgoed* (Spa), *Daor is een kloffien volk an 't waark* een klein groepje (Wol), *een kloft kiender* (Ld), *Hi'j is mit de hiele kloft mitgaon* (Np), *Ik wil niet graeg, dat die hiele kloft hier in huus komt* (Nbk), *De mannen stonnen op een kloffien* (Ld)

klofte z. *kloft*

klojo (spor.) [klo:əjo; ...jow] - klojo
klok I Ook **klokke** (bet. 2: Ste) de; -ken; -kien ['klok(ə)] 1. flinke slok *Neem even een klok waeter!* (Nbk), *Hi'j hadde zoe'n dust, dat hi'j et waeter in iene klok opdronk!* (Op), *Ik neem een goeie klok kejak tegen de griep* (Db) 2. flinke, grote hoeveelheid vloeistof *Wat staot d'r op 't heden een klok waeter in de sloot* (Sz, Obk), *D'r zit me nogal een klokke waeter in de emmer* (Ste), *D'r is een hiele klok waeter valen* (El), *een allemachtige klok melk geven* nl. door één of meer koeien (v), (van met name een borrel die men inschenkt:) *Ie doen d'r een hiele klok in* (Ste), *Hi'j had een beste klok op* nl. veel alcoholische drank (Sz) 3. borrel (verspr. OS, Op, Pe-Db) *Neem nog mar een klok!* (Nbk), *Geef mi'j nog een klokkien* (Op) * *As je de neuze jokt dan hej' wat ten goede:*

een klok, een smok of stront roeken (Nbk)
klok II (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow) Ook **kloek** (bet. 1: Bdie, Dfo, El, Ld, Nbk, Op, Ste), **kloep** (Db) tw. [klok/kluk/klup] 1. (meestal herhaald geroepen) lokroep voor kloek, klokken 2. lokroep voor kuikens (Db) 3. nabootsing van het klokkende geluid van een fles die men ledigt (Nbk)

klok-en-haemer z. *klok-en-haemerspel*
klok-en-haemerspel (Dho, El, Nbk, Ma, Np) Ook **klok-en-haemer** (bet. 1: Bdie, Pe-Db), **klok-en-haemerspul** (Dfo, Nt) et; -len [kloken'hē:mr...] 1. (veelal kleine) xylofoon (Bdie, Nbk, Pe-Db) 2. de mannelijke geslachtsdelen (Dho, Nbk, Np) 3. bep. gezelschapsspel: klok-en-haemerspel (Dfo, El, Ma, Nt)

klok-en-haemerspul z. *klok-en-haemerspel*

klokbekerkultuur (l) ['klogb...] - klokbekerkultuur

klokeunster (Ow, Ste) de; -s; -tien ['kləkλ:stɪ] 1. weeginstrument met ronde wijzerplaat, veer en onderaan een haak, waaraan dat wat gewogen moet worden, komt te hangen

klokheide (Nbk, Np) Ook **klokkiesheide** (Np) de ['klək.../'kləkis...] 1. (verz.) klokjesgentiaan

klokhuus Ook **klokkehuus** (bet. 1: Bu, b, bet. 2: Wol) et; ...huzen; ...husien ['klək(ə)...] 1. betimmerde, overdekte klokkestoel, met de funktie van klokketoren (Bu, Dfo, Dhau, Mun, Nbk, Ol-Nl, Sz, bs), *'t Klokhuis is neudig an onderhoold toe* (Dfo), *een nij klokhuis bouwen* (Ol-Nl), *Die is naor 't klokhuis brocht hij is op het kerkhof (met klokkestoel) begraven* (Nbk) 2. klokhuus van appel, peer *Die appels bin bij 't klokhuis allemaole wat ansteuken* (Op), *Vroeger atten we vaeke et klokhuis van een appel mit op* (Obk), *Hi'j et de appel mit klokhuis en al op* (Wol), *Wat gooi ie een groot stok klokhuis weg* (Ste)
klokjetikker (fp) de; -s; -tien ['kləkjətɪkɪ] 1. haagwinde

klokke de; -n; klokkien ['kləkə] 1. klok waarmee men luidt, beiert of slaat *de klokke luden, een klokke gieten, Die het wel een klokkien heurd luden, mar hi'j wet niet waor de klepel hangt* (verspr., Dfo), ...zit (Nw), ook *Hi'j het een klokkien heurd*

klokkegat - klokkeluden

luden (Nbk), ...*in de veerte heurd* (Nbk), *De klokke lop deur* hou de tijd in de gaten, zorg dat je opschiet met je bezigheden, straks heb je te weinig tijd (Bdie), 't *Klinkt as een klokke* 't is uitstekend werk, het is prima voor elkaar: *Hij gaf een antwoord dat klonk as een klokke* (Op), 't (*niet*) *an de grote klokke hangen*, *D'r is een klokkien van kommen en gaon* men moet nu eenmaal ook weer afscheid nemen, vertrekken (Db), zo ook *D'r is een klokkien van scheiden* (Db), *Ze luden de zwaore klokke* 't is grootste, zwaarste klok; indien deze alléén wordt geluid is dat als teken van rouw en boete (Ste): *In de vaasten* [vastentijd] *luden ze alliend de zwaore klokke*; dat is de tied van ontbering, dan meugen de aere twee hier niet luded wodden; mit *Kast wo'n alle drie klokken luded*, en ok mit een trouwerijfe en elke zundagmorgen, mar in de advent is alliend de zwaore te heuren, as veurbereiding veur *Kastmis* (Ste) 2. uurwerk *De klokke is staon bleven* (Dhau), *De klokke het et weer in de kop* loopt niet op de normale wijze (Np), *Een klokke moej'* zo now en dan opwienen (Obk), *We hebben de klokke een ure achteruutzet* (Ow), ...*veuruutzet* (Nbk), *de klokke teroggezetter* ook fig. (Bdie, Nbk, Np): *In dat laand is de klokke een aende teroggezet* is de toestand verslechterd doordat men de ontwikkelingen heeft teruggedraaid (Np), *De klokke het krek sleugen* (Ma), ...*is van slag* slaat op verkeerde momenten, slaat niet het juiste aantal slagen op het desbetreffende tijdstip (Nbk), ...*lop vuuf minuten achter* (Ol-Nl), ...*veur* (Nbk), *Oonze klokke is altied bij de tied* (Dfo), *Tot iene begreuen was, wodde de klokke ok wel stillezet* (Nbk), *De klokke staot* loopt niet (Nbk), ...*staot stille* id. (Nbk), *de klokke liekzetter* (Nbk), *op 'e klokke kieken*, *de klokke in de gaten holen* erop blijven letten hoe laat het is (Nbk), *Hoe laete het de klokke et?* welke tijd wijst de klok aan? (Nbk), *een Friese klokke* (Db, Op, Pe-Dbl, Sz), *een Zaanse klokke* (Nbk), *een Zeeuwse klokke* (Nbk), *de klokke rond*, ook in *de klokke rond slaopen* (Bdie), 'k *Warke graeg een betien op 'e klokke* 'k houd graag de tijd in de gaten, nl. om op

tijd klaar te zijn (Op), *tegen de klokke warken* (spor.), *een wedstried tegen de klokke* (spor.), *een man van de klokke* een man die steeds stipt op tijd is, zich stipt houdt aan een afgesproken of vastgelegd tijdstip (Dho, Diz, Ld, Nbk, Np, Nt, Op, Wol), zo ook *een meens van de klokke* (Spa), vandaar *Ie kun de klokke d'r wel op liekzetter* nl. zo stipt op tijd gebeurt een en ander, zo regelmatig en op vaste tijd doet zich het bep. verschijnsel voor, zo stipt op de afgesproken tijd doet hij/zij iets (Diz, Nbk, Np, Obk, Pe-dbl), ...*zetter* id. (Np), ook *Ie kun et mit de klokke geliekzetter* (Db), ...*de klokke d'r mit liekzetter* (Dho, Nbk), ...*d'r op liekzetter* (Ma, Ow), 't *Is allemaole ellende wat de klokke slat* 't is één en al ellende (Nbk, Np, vo), *Bij him is 't allemaole geld wat de klokke slat* (Op), 't *Lop as een klokkien* (Ol-Nl) 3. z. *klok I * Zo de klokke thuus tikt, tikt hi'j nargens* (Dhau, Obk, Db), (schertsend) *De klokke slat nooit minder as iene en nooit meer as twaelf* 't is nogal wieses (Pe-Dbl), (schertsende aanmoediging om toch vooral zuinig te zijn) *Zunig, bessien, zunig, mit een jaor kriegten we een ni'je klokke* (Bu)

klokkegat (Op) et; -ten ['kløkəgat] 1. galmgat (nl. in een klokketoren)

klokkegewicht z. *klokkewicht*

klokkegieten (Obk) onbep. w. ['kløkəgi:tɪ]

1. klokkengieten

klokkegieter (Obk) de; -s ['kløkəgi:tɪ]

1. klokkengieter

klokkegieteri'je (Obk) de; -n [kløkəgi:tɪ'jə, ...tə'rɪjə]

1. klokkengieterij

klokkehuus z. *klokhuus*

klokkekaaste (Dfo, El, Nbk, Ste)

['kløkəkɑ:stə] - klokkekast

klokkeklaank (Dfo, Obk) ['k...] -

klokkeklaank

klokkekleed z. *klokkeklietien*

klokkeklietien z. *klokkeklietien*

klokkeklietien (OS, Np) Ook **klokkekleed**

(Bdie, Nt, Wol), **klokkeklietien** (Dho, Diz, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Ste) et; ...*klieties* ['k...] 1. kleedje over (halfronde klok (veelal Friese klok)

klokkeluden (Bu, Nbk, Np, Op) Ook

klokluden (Np) onregelmatig ww.;

onoverg.; all. onbep. w. en het klokkeluded

['kløk(ə)lydn] 1. luiden van een luidklok

(handmatig, met een klokketouw; thans ook wel m.b.v. een elektrische installatie)

klokkeluder Ook **klokkluder** (Nbk, Np) de; -s; -tien ['kløkə.../'kløkɫ...'] 1. klokkluder

klokkemaeker de; -s; -tien ['kløkə...'] 1. klokkenmaker

klokkemaekertien de; ...ties ['k....tin] 1. kleine *klokkemaeker* 2. bep. kleine hamer voor fijn werk (Obk)

klokken I Ook **kloeken** (bet. 2: Pe-Db) zw. ww.; onoverg.; klokte, het klokt ['kløkɣ/'kløkɣ] 1. klokken: een klokkend geluid geven bij drinken, schenken, gieten, ook: met flinke slokken, scheuten drinken, schenken, heen en weer schieten van een vloeistof (met klokkend geluid) *As de koe-nen medesienen ingeven wodden mit een flesse, dan heur ie et klokken* (Obk), *Een flesse klokt aj' d'r krek mit beginnen* (Ste), *Levertraon klokt zo, aj' et uut de flesse gieten* (Nbk), *Aj' wat tevule drinken, dan klokt et je in de boek* (Dfo), *Poppe is zo hadde an 't drinken, et klokt d'r over* (Dhau), *Ik zal dat gauw even achterover klokken* (Sz), *Hij klokt de borrel naor binnen* (Bu, Dhau, Diz), *'t Waeter klokte d'r uut* (Bu), *We zullen 'm dat klokken wel even offeren* gezegd wanneer men uit een volle fles begint te schenken: we zullen er veel van drinken zodat de fles niet meer kan klokken (El) 2. klokken door een hen, met name van een broedse kip *Die kiepe wodt ok bruds, want die begint te klokken* (Np, Op, Obk), *De klokkerd klokte om huus* (Ma) 3. een klakkend geluid met de tong maken (Bu)

klokken II (Nbk, l) ['kløkɣ] - klokken: van een rok *Die rok die klokt* (Nbk), *...het een mooi klokkend medel* (Nbk); ook: klokken bij wedstrijden, met een prikklok werken

klokkerd Ook **kloekerd** (ZW), **kloek** (Sz) de; -s; klokkertien ['kløkɣt/...u...'] 1. kloek, klokhen *een klokkerd mit piekies* (El), *M. het acht piekies bij de klokkerd* (Wol) 2. dik vrouwspersoon (Np)

klokkerig (Db) bn.; -er, -st ['kløkɣəx, 'kløkəɣəx] 1. een klokkend geluid makend *een klokkerig geluid* (Db)

klokkespel (Diz, Nbk, Spa, Wol) et; -len; -legien (bet. 2) ['kløkəspel] 1. carillon, beiaard, het bespelen ervan of de aldus voortgebrachte muziek 2. klokkenspel: bep. muziekinstrument in een orkest (Nbk)

klokkestel z. *klokstel*

klokkestoel de; -en; -tien ['kløkəstu:l] 1. betimmerde, overdekte klokkestoel, met de functie van klokketoren

klokketone (Pe-Db) - klokketoon *De klokketonen konnen zo mooi over de akkers galmen* (Pe-Db)

klokketoren (Nbk, Obk, Op, Wol) ['kløkə...'] - klokketoren

klokketouw (verspr.) et; -en; -gien ['kløkətəw] 1. klokketouw *In Steggerde hongen drie klokketouwen in de karke* (Ste) 2. (meestal mv.) bel van snot (Bu, Ma, Nw, Obk) *Dat kiend het altied een klokketouw onder de neuze* (Obk)

klokkevaze (Nbk) de; -n ['k...'] 1. één der vazen van een klokstel, z. aldaar

klokkewicht (Np, Ste) Ook **klokkewichte** (Sz), **klokkegewicht** (Ol-Nl), **klokswicht** (Diz) et; -en; wichien ['kløkəwɪxt(ə) /...xəwɪxt/'kløkswɪxt] 1. één der gewichten die aan een klok hangen *Ak 's aovens op bedde gao trek ik de klokswichten altied op* (Diz) 2. bel van snot die onder aan de neus hangt (Sz)

klokkewichte z. *klokkewicht*

klokkewier (fp) g. lidw. ['kløkəwi:ər] 1. haagwinde

klokkien et; klokkies ['kløkɪn] 1. kleine klok *'t Loopt as een klokkien* heel goed (van instrumenten, maar ook m.b.t. hetgeen georganiseerd is, de gang van zaken (Ol-Nl)) 2. horloge (Dho, Nbk) 3. in 't *blauwe klokkien* klokjesgentiaan (Nbk, fp), grasklokje (fp)

klokkiesgentiaan (fp) - klokjesgentiaan

klokkiesheide z. *klokheide*

klokluden z. *klokkeluden*

klokluder z. *klokkeluder*

klokradio (v) ['kløk...'] - klokradio

klokrok (Nbk, Np) ['kløkɾək] - klokrok

kloksinia (Nbk) ['kløk'sinija] - gloxinia

klokslag (Db, Np) de ['kløkslax] 1. het slaan van een klok of uurwerk op een bep. tijd *klokslag twelven* klokslag twaalf uur (Np), *Klokslag op tied was ik weer thuus* precies op tijd (Db)

klokstel (verspr. OS, Dho, Np, Ol-Nl, Op, Ste, Sz) Ook **klokkestel** (Bdie, Diz, Ld, Ma, Nt, Obk, Pe-Db, Spa, Wol) et; -len; -legien ['kløk(ə)stəl] 1. pendule of evt. ander uurwerk met aan weerskanten een vaas *Et klokstel staot op 'e schostien-*

klokswicht - klompe

maantel (Np)

klokswicht z. *klokkewicht*

klokure (spor.) - klokuur

klom (Ste) de; -men; klommegien [klom]
1. het kolomvormige, belangrijkste deel van de kolomkachel, vgl. *Een kachel op vier poties, daor vlak boven zat de aslae, die koj' d'r in schoeven, dan de klom en dan de kop d'r op* (Ste)

klomkachel (Bu, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ste) Ook **klompkachel** (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Ld, Np, Ow, Spa, Wol), **kolomkachel** (Ow, Pe-Dbl) de; -s; -tien ['klomkax|...mpk.../ko(:ə)'lom...] 1. kolomkachel *De klomkachel ston op vier poties, daor vlak boven zat de aslae, die koj' d'r in schoeven, dan de klom en dan de kop d'r op* (Ste), *Om de klomkachel ston een rek om kiender tegen de kachel te bescharmen* (Ste), *In de klomkachel kwam een ketel te hangen* (Bu)

klomp z. *klompe*

klompbien (Db) ['klombi:n] - klompvoet, mismaakte voet

klompe Ook **klomp** (bet. 1: spor.) de; -n; klompjen ['klomp(ə)] 1. kluit, blok samenhangende massa *D'r zit al een klompe ies in de sloot* (Nt, Wol, Np), *een klompe hout* (Spa), *een klomp goold* (Pe-Dbl), *een beste klompe vuur* een grote kool vuur (Wol) 2. houten schoen *Doe heurde hi'j dat Heit uut de klompen veur de deure stapte* (vo), *Klompen is een waarme dracht* (Db), *H. het zo een peer klompen of versleten* (Ld), *'t Glieden kwam vroeger aorig op 'e klompen an vormde een aanslag op* (Obk), *Hi'j had mit voetballen geregeld de kappe van de klompe* nl. het deel boven de wreef, d.w.z. van een klomp die helemaal van hout is (Dho), *Wij vochten as schoelejongen wel mit de klompe* (Obk), *op klompen lopen, een man op klompen, De klompen steuven d'r bij uut* nl. bij het hardlopen of evt. vechten (b, Nbk), *gele klompen, zwatte klompen, ieperen klompen* van iepenhout, *wilgen klompen* van wilgehout, *populieren klompen, eizen klompen* (Ow, Pe-Dbl), *leren klompen* (Diz, Diz), *ieperen klompen* (Nw): *ieperen klompen, aj' die hadden, koj' et wel doen, iepenhoolt was duurder as wilgen* (Nw), *wilgen klompen* (Ma), *Gediekster klompen* z. ook onder *Gediek-*

ster (Ma), *Zweedse klompen* (Dhau, Sz), *Zwolse klompen* (Ma, Sz), *Ie hadden ok gerookte klompen, die kun langer mit* (Sz), *daegse klompen* klompen door de week gedragen (Ma), *waarnaast zundagse klompen* (Ma), *klompen an de bienen* klompen dragend (Bdie), *op 'e klompe zitten* in een houding zijn waarbij men met z'n achterwerk op de hak van een van de klompen zit (Ste), *klompen opballen* er een stuk leer onder zetten (Bu), *in de klompen schieten* snel in de klompen stappen en vertrekken (Nbk), *Mit Sunterklaos zetten wij de klompe onder de schostien* (Op), *Oonze N. is een goedzak, daor kuj' wel mit de klompen overhenne lopen* die kun je gemakkelijk aan, daar hoef je nauwelijks rekening mee te houden (Db), zo ook *Ie kun d'r wel mit klompen en kousen overhenne* (Ste), *...en schoenen overhenne* (Ste), vandaar ook *mit de klompen over je henne lopen laoten* (Db), *waartegenover Ie kun d'r niet mit klompen en kousen overhenne* (Ste), *...klompen en schoenen overhenne* (Ste), *Ze gaon d'r op 'e klompen deur* ze nemen het niet zo nauw, serieus, behandelen het niet nauwkeurig, houden geen rekening met anderen (Ste), *Die is mit de klompen an geboren* (Db, Dfo, Ld), *op een klompe en een schoe* in grote armoede (Dhau, Ma), *d'r op een klompe en een schoe vandeur gaon* zeer gehaast (Ow), *In de modder brak mi'j de klompe* (Pe-Dbl), *Daor brekt mi'j de klompe* nu begrijp ik er niets meer van (Dfo, Nt, Obk), zo ook *Now brekt...* (verspr.), *Dat kuj' wel mit de klompe anvulen* (Op, Sz), *...wel mit de klompen anvulen* (Dhau, Dho, Ma), *...mit de klompen an wel vulen* (Ld, Np), *...or 'e klompe anvulen* (Ol-Nl), zo ook *Dat vuul ie mit de klompen an* (El), *Et wark gaot je over de klompen henne* is eigenlijk teveel voor je (Ste), *mit de klompen in 't gelag kommen* lelijk te pas komen, zich onhandig, lomp in een onaangename situatie doen geraken (Bu, Dfo, El, Ld, Nbk, Nt, Op): *Hi'j flapte alles d'r uut, hi'j kwam mit de klompen in 't gelag* (Ld), *Die kwam lillik mit de klompen in 't gelag kwam* slecht te pas, gezegd bijv. bij een gedwongen huwelijk (Nbk), *mit de klompen in 't spul kommen* op plompe wijze zijn mening zeggen, rare

dingen zeggen en/of doen, ondervinden, ook: storend binnenkomen (verspr.), ook gezegd in geval van een gedwongen huwelijk (Nbk), zo ook *mit de klompen in 't spul zitten* (Wol), *mit de klompen an in 't spul kommen* zich plomp uitdrukken, harde, botte opmerkingen maken of storend binnenkomen (Diz), zo ook *mit de klompen an in huus valen* (Ow), *mit de klompen in huus kommen* (Np) en *mit de klompen op 't ies kommen* (Op), *op 'e klompe speulen* tierend tekeergaan (Bdie), *Dit lopt him over de klompen* dit wordt hem teveel, dit vindt hij te bar (b), (van slechte koffie, thee of evt. andere drank) *'k Heb et liever in de klompen as in de boek* (Ste), *...as in 't koppien* id. (Spa), *Dat is ok een Klaos Klompe!* een houten klaas (Ste)

klompebaand (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, El, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbi, Wol) de; ...banen; ...baantien ['klompəbā:nt] 1. metalen band met punten aan de onderkant; over een klomp geslagen om deze bijeen te houden, nl. in geval van een barst in de klomp of wanneer de kap eraf is gesprongen of er dreigt af te springen

klompebak (Diz, Nbk, Np, Ste, Sz, Wol) de; -ken; -kien ['klompəbak] 1. lage, langwerpige stellage met vakken, gebruikt op de vroegere basisschool, waarin de leerlingen (per vak) hun twee klompen konden plaatsen

klompebek (Dfo, Ow, Bdie, Ste) de; -ken; -kien ['klompəbek] 1. onderkant van de voorkant van een klomp *As d'r mit peggen of klompegruus oolde leren schoezolen onder klompen slegen wodden, konnen ze hiel lange mit, mar dan schopte ie wel es een gat in de klompebek* (Dfo, Ow), verder in *een klompebek hebben* steeds razen en tieren (Bdie, Ste)

klompeblok (Ste) et; -ken ['k...] 1. zwaar blok hout waarop de klomp bij het maken is vastgeklemd, z. ook *kniepblok*

klompeboom (Nw, fp) de; ...bomen; -pien ['k...] 1. iep: uit het hout ervan maakte men klompen (Nw), zo ook: zwarte populier of evt. andere populiersoort (fp)

klompeboore (Obk) de; -n; ...boortien ['klompəbo:əɾə] 1. boor waarmee klompen werden uitgeboord

klompedaans (Ld) - klompendans

klompedraad (Bdie, Dhau, El) et ['k...] 1.

dun ijzerdraad met name gebruikt om over een klomp te trekken om deze bijeen te houden, nl. in geval van een barst in de klomp of wanneer de kap eraf is gesprongen dan wel eraf zou kunnen springen; ook wel gebruikt bij het rietdekken *klompedraad over de kappe trekken en vaaste-spiekeren* (Bdie), *de daoke overnijen mit klompedraad* nl. om stormschade tegen te gaan (El)

klompedukelen (Ol-Nl) onbep. w. ['klompədyk[ə]] 1. op de punten van de klompen lopen omdat de grond, met name het weiland, erg nat is (Ol-Nl)

klompedukertien (Ol-Nl) et; ...dukerties ['klompədykɛrtin] 1. klompspijkertje

klompegruus (Dhau, Ma, Np, Ow, b: ln) et ['klompəgrys] 1. blauwe kopspijkertjes *klompegruus slaon onder de klompen* nl. bij gladheid (Np, Dhau)

klompehokke (Bdie, Dfo, Diz, Nbk, Np, Op, Ste, Sz) et; ...hokkies ['klompəhəkə] 1. aangebouwd houten schuurtje voor de (achter)deur van het huis, waarin men z'n klompen zet alvorens het huis in te gaan (Bdie, Diz, Nbk, Np, Op, Sz) 2. hok waarin men klompen vervaardigt (Ste)

klompehoolt (Bu, Dho, Nbk, Nw, Ste) et ['klompəho:lt] 1. klompehout, in het bijzonder: hout van de populier

klompekappe (Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ste) ['k...] - kap van een klomp

klompekrabber (Ste) de; -s; -tien ['klompəkɾabɛr] 1. soort rooster om de klompen op af te veegen, de modder eraf te krabben

klompekramme (Bdie, Db, Dfo, Dho, Ld, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste, Sz, Wol) Ook

klompekramme (Ld) de; -n; -gien ['klomp(ə)kɾamə] 1. metalen band met punten aan de onderkant die men over een klomp slaat, of dunne metaaldraad die men over een klomp spant (aan beide kanten aan een spijkertje vastgezet); nl. om deze bijeen te houden in geval van een barst (of om een mogelijke barst te voorkomen) dan wel wanneer de kap van de klomp is gesprongen of er dreigt af te springen

klompekrammen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; klompekramde, het klompekramd ['klompəkɾam:] 1. slaan van een metalen band met punten aan de onderkant of het trekken van ijzerdraad over een klomp om

klompeleertien - klongelkont

deze bijeen te houden, nl. in geval van een barst, wanneer de kap eraf is gesprongen of eraf dreigt te springen *As ze klompkramden vroeger mit kramme-draod dan mossen ze eerst een kaarve maeken mit de zaege, of ok wel mit een mes* (Obk), *Kramdraod klompkramden ze mit* (Dhau)

klompeleertien Ook *klompleertien* (Obk) et; ...leerties ['k...'] 1. klompeleertje

klompeleerze z. *klompleerze*

klompemaeken (Np, Obk, Ste) onbep. w. ['klompəme:kɿ] 1. het handmatig vervaardigen van klompen *Bi'j et klompemaeken moej' eerst kleuven en dan behakken (mit een speciale biele)* (Obk), *Vroeger was klompemaeken een bi'j-verdiensste* (Ste)

klompemaeker (Obk, Ste, Wol) Ook *klompmaeker* (Ol-Nl) de; -s; -tien ['klomp(ə)mē:kɿ] 1. klompenmaker *De klompemaeker moet klompen besnieden* (Ste)

klompemaekeri'je (Obk) [klompə me:kɿ'tjə, ...kər...] - klompenmakerij

klompemes (Ste) et; -sen ['klompəmes] 1. tweezijdig snijdend mes (recht of gebogen) met behulp waarvan men een klomp tot de juiste vorm snijdt

klompen (Dhau, El) Ook *klompken* (Dhau) zw. ww.; onoverg.; klompte, is/het klompt ['klompɱ/'klomp(p)kɿ] 1. hoorbaar op klompen lopen, heen en weer lopen op klompen *Hij is de weg langes klompkt* (Dhau), *...het een aende over de weg klompkt* (Dhau), *Ze staon daor mar bi'j mekeer te klompen* (El)

klomperakkien (Op) et; ...rakkies ['klompərakin] 1. rek waarop of waarin men z'n klompen plaatst

klompėvak (Bdie, Ma, Ste) et; -ken; -kien ['klompəfak] 1. één der vakken, kastjes uit een *klompėbak*, d.i. een grotere stellage waarin de kinderen op school hun klompen plaatsten

klompewinkel (spor.) - klompenwinkel

klompjen et; ...klompies ['klompin] 1. kleine *klompje* 2. bolletje gevormd door stuifmeel aan de achterpoten van een bij (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) *Ze kommen mit klompies thuis* (bs: Obk)

klompkachel z. *klomkachel*

klompken z. *klompen*

klompkramme z. *klompkramme*

klompeleertien z. *klompeleertien*

klompeleerze Ook *klompėleerze* (Bdie, Dfo, Sz), *leersklompje* (Op, Spa), *leerzeklompje* (Sz) de; -n, -ns (verspr. OS, Np), ...lerens (Ma) ['k.../l...'] - klomplaares

klompmaeker z. *klompemaeker*

klompschoe (Db, Obk) ['k...'] - klompschoen: nl. met houten onderwerk

klompsokke ['klompsəkə] - klompsok

klompvoete (verspr.) de; -n; ...voetien ['klompfətə] 1. klompvoet, mismaakte voet

Hij het wat een klompvoete (Ste)

klongel Ook *klungel* (spor.) de; -s; -tien ['klonj/...A...'] 1. klungel, onhandige persoon *Die klongel hoej' niet henne te sturen, want die brengt d'r niks van te laande* (Obk), *Wat is dat toch een klongel van een kerel* (Nbk, Np) 2. hangende, schommelende zak (Dhau, Np) *Om de deure dichte te doen hadden ze d'r vroeger een klongel an; tegenwoordig hebben ze een vere* (Dhau)

klongelachtig z. *klongelig*

klongelder (Nbk, Np) Ook *klungelder* (Dhau, El), *klongeler* (Nbk) ['klonjɔɖ /...A.../...'] - klungel, klungelig iemand

klongelderi'je (Nbk, Np) de; -n [...də'rjə (Nbk), ...sjə (Np)] 1. het voortdurend klungelen, niet opschieten, het onhandige gedoe *Verkering is eerst ok een klongelderi'je* (Np)

klongelen Ook *klungelen* (spor.) ['klonjɱ/...A...'] - klungelen *Wat hej' daor lange mit zeten te klongelen* (Np), *Ik bin zo an 't klongelen, et schöt niet op* (Nbk), *Lig toch niet te klongelen* (Ste)

klongeler z. *klongelder*

klongelig (Bdie, Nbk, Np, Nt, Obk, Ste, Wol) Ook *klongelachtig* (verspr.), *klungelachtig* (spor.) bn., bw.; -er, -st ['klonjəx, ...ŋəɔx/...'] 1. klungelig *Hij was klongelig in zien wark* (Np), *Die jonge kan wel degelijk warken, mar hij doet alles zo klongelachtig* (Op), *Wat hej' die kleren toch klongelig an* (Wol) 2. (van handen) koud en stijf, zodat men geen kracht heeft, niet vlot en sekuur kan werken (Np) *'k Hadde de hanen klongelig* (Np)

klongelkont (Diz, Ma, Nbk, Np, Sz, Wol) Ook *klongelkonte* (Dho, Spa, Ste), *klungelkont* (Pe-Dbl) de; -en; -ien ['k...'] 1. onhandig iemand, iemand die prutsend

bezig is, niet opschiet *Klongelkonten* kennen jim ok wel, ze kun nog gien spieker recht in een plaanke slaon (v)

klongelkonte z. *klongelkont*

klongelpot (Nbk, Obk, Ste) de; -ten; -tien ['k...]

klongelwark (Nbk) - klungelwerk, ook: slordig werk

klongelzak (Np) de; -ken; -kien ['k...]

klonie (bet 1, 3: El, Nbk, Ow, bet. 1: Bdie, Nw) Ook *kelonie* (Ma, Np, bet. 2: Nbk),

kolonie (bet. 2: verspr., bet. 3: Dfo, Nt, Sz, Wol, bet. 1, 4: Db, Ma) de; -s; -gien

['klõ: ðni/'kælõ: ðni/'ko:'lõ: ðni] 1. één der uit de omgeving bekende koloniën van de

Maatschappij van Weldadigheid (met hoofdletters:) *Hij komt uut De Klonie*

hier: uit die in *Noordwoolde-Zuud* of evt. uit *Frederiksoord, Willemsoord* e.o. (Bdie,

Ma, Np, Nbk), *N. het d'r een hekel an as hi'j naor de kolonie moet te varven* nl. die van de strafgevangenis in *Veenhuizen* (Db)

2. koloniaal gebiedsdeel *In vroeger daegen was Nederlaans-Indië een kolonie van*

Nederland (Op) 3. kolonie van bep. vogels

Meeuwen maeken mit mekaander een kolonie (Nt), *bruden in een kolonie*

(Wol), *een grote kolonie voegels* (Sz) 4. bijenvolk (Ma) *Een pat van de bijen gong mit de keuninginne, dat wodge dan een ni'je kelonie* (Ma) * *Hoe hiet ie?/Mooi*

Grietie/Waor woon ie?/In de klonie/Waor ligt dat?/In 't eusgat/Akkebakkes/Wat stinkt dat (b), .../Klein Grietien/Waor woon ie?/In de klonie/Waor ligt dat?/In 't stinkgat

(Nbk), .../zinkgat (Nbk), .../pisgat (Nbk)

klonieboer (bo: Nw) de; -en; -tien ['k...]

1. (vaak verkl.) boer uit een *klonie*, z. aldaar, bet. 1, met name die nabij *Noordwoolde* (bo: Nw)

kloniehusien z. *keloniehusien*

Klonisch (l) et ['klõ: ðnis] 1. de karakteristieke, nauw aan het Ned. verwante taalvariant van *De Klonie* bij *Noordwoolde* e.o.

klonist z. *kolonist*

klonne z. *kelonne*

klonte de; -n; klontien ['klontə] 1. klont: kluit een *klonte botter* (Dfo), *D'r zitten klonten in de bri'j* (Diz), *'t Volk klitte de hele aovend bi'j mekaere op een klonte*

(Ol-Nl), *iene mit een klontien in et riet sturen* met een kluitje in het riet sturen

(Wol) 2. (vaak verkl.) stuk kandijnsuiker *zo klaor as een klontien* (Nbk)

klonter (Nbk) de; -s; -tien ['klontɹ] 1. klont samenhangende massa *D'r zitten klonters mael in de bri'j* (Nbk)

klonteren (Diz, Nbk) ['klontɹɹ] - klonteren *De melk schut gaer en begint te klonteren*

(Diz)

klonterig ['klontɹɛx, ...təɹɛx] - klonterig *As de melk zoer is, wodt et klonterig*

(Obk), *Et beslag is klonterig* (Ste)

klontien z. onder *klonte*

klontiesgruus (Db, Dfo, Nbk, Ol-Nl) ['klontisxɹys] - klontjesgruis *Et klontiesgruus kwam deur zi'jgies om de splinters d'r uut te haelen; dan kwam et in de thee-*

pot, dan smulitte et en wodge et zute (Nbk)

klontieskladde (Nt) de; -n; -gien ['klontis kladə] 1. papieren zak waarin men kandij-klontjes verpakt

klontiespot (Bu) - klontjespot

klontiesschere (verspr.) - klontjestang: *Mit de klontiesschere kuj' de klonties an gruus kniepen* (Spa)

klontiestange (spor.) - klontjestang

kloof z. *kleuve*

klooiën (spor.) ['klo:əj(d)ɲ] - klooiën: stuntelen

kloon (Bu, Nbk) de; klonen; -tien [klõ: ðn] 1. clown *een aorige kloon* een eigenaardige vent (Bu) 2. (inzake computers) merk dat imitaties maakt van produkten van toonaangevende fabrikanten, ook: exemplaar van zo'n merk (spor.)

kloonachtig (Nbk) - kloonachtig

klooster et; -s; -tien ['klo:əstɹ] 1. klooster: als instelling *'t klooster van Windesheim* (l), *een klooster stichten* (l), *in et/een klooster gaon* (Nbk), *N. komt in gien karke of klooster* is buitenkerkelijk (Pe-Db), zo ook *N. komt in kluus noch klooster* (Db)

kloosterbalsem (Obk, Sz) ['k...]

-kloosterbalsem *Aj' steuken binnen deur een bije kuj' daor et beste kloosterbalsem op doen; et lopt niet - et wodt dus niet dikke - op et plak daor aj' steuken binnen; ie kunnen et ok op je smeren om et stikken tegen te gaon* (bs: Obk)

kloosterbiebeltheek (l) - kloosterbibliotheek

kloosterboerderi'je (spor.) - kloosterboerderij

kloostercel (l) - kloostercel

kloostergang - kloppen

kloostergang (l) - kloostergang
kloostergebouw (l) - kloostergebouw
kloostergelofte (l) ['k...gəloftə] - klooster-
gelofte
kloostergemeenschap (l) - klooster-
gemeenschap
kloosterkerke (l) - kloosterkerk
kloosterkleed (Ste) et; ...kleren ['k...] 1.
kloosterkleed *Ze het de kloosterkieren an*
(Ste), *'t Habijt is een kloosterkleed* (Ste)
kloosterleven (l) - kloosterleven
kloostermop (Nbk) ['klo:əstɪmop] -
klooster
kloostermure (spor.) - kloostermuur
kloosterorde (spor.) ['k...ɔrdə, ...ɔdə] -
kloosterorde
kloostertuun (l) - kloostertuun
kloosterzuster (Ste) - kloosterzuster *Zij is*
kloosterzuster bij de nonnen (Ste)
kloot de; -kloten; klotien [klo:ət] 1. (ruw)
teelbal *Wij' een schop onder de kloten*
hebben? (Np), *Ze moe'n in O. de kloten*
mar redden zelf hun zaakjes opknappen
(Diz), *Die rieri'je van 'm is gien kloten*
weerd niets (Diz), *d'r gien kloten van*
snappen niets (Ma, Nbk, Np, Nt),
...begriepen id. (Nbk, Np), *D'r was gien*
kloten an er was niets aan (Db), *Da's naor*
de kloten verknald, verloren (Nbk), *Et giet*
naor de kloten (Nbk), *Et is...* (Nbk) 2.
sullige vent (Ma, Nbk) *'t Is een kloot van*
een vent (Ma), *een kloot van Dokkum*
enorme sufferd van een vent (Nbk), *een*
schaemele kloot vent die veel te verlegen
is, ook: die kinderlijk onnozel is op sex-
gebied (Nbk) 3. domme persoon, ook van
een vrouw gezegd (Ma, Nbk) *Wat bin 'k*
toch ok een kloot, da'k dat vergeten heb te
doen (Nbk) 4. in *mit de kloten veur 't blok*
zitten voor het blok geplaatst zijn, in een
lastig parket (Nbk, Np)
klootachtig bn.; -er, -st ['klo:ətəxtəx] 1.
dom en suffig *een klootachtig feguur*
(Nbk)
klootballe (Np) Ook *klootsjeballe* (Nbk)
de; -n; -gien ['klo:ədbalə] 1. teelbal *Bij'*
die bigge haelden ze de klootballen d'r uut,
de biggen wodden sneden (Np) 2. domme
en suffige vent (Nbk)
kloothannes (spor.) - kloothannes
kloothannesen (spor.) ['klo:əthənəsɪ] -
kloothannesen
kloothommel (spor.) - kloothommel

klootschieten (l) - klootschieten (bekend
uit Twente)
klootschieter (l) ['klo:ətski:tɪ] - kloot-
schieder (bekend uit Twente)
klootsjeballe z. *klootballe*
klootzak - klootzak: rotvent
klop I de; -pen; -pien [klop] 1. slag, klop
die men hoort, klap *een klop op 'e deure*
geven, iene een klop op 't schoolder geven
(Nbk) 2. klop van het hart, een slagader 3.
in *iene klop geven* (v), *klop kriegen* (Nbk)
klop II tw. [klop] 1. klop
klopbod (Np, Obk) et; -den; ...bottien
['klobət] 1. plankje met houten steel er
schuin op, om het riet mee op te kloppen
(bij het rietdekken) (Np) *'t Klopbottien*
wodde bruukt om het riet slicht te kloppen
(Np) 2. plank, bord aan een lange stok om
het veen mee aan te kloppen (Obk)
klopbore (spor.) - klopbloor
klophaemer (Ol-Nl, n: Ot) de; -s; -tien
['klophē:mɪ] 1. hamer met ronde kop,
vooral bekend van het stuk kloppen, tot
gruis slaan van steen (Ol-Nl) 2. bep.
hamer gebruikt bij het eikschillen, nl. om
de schors mee los te kloppen (n: Ot)
klophingst (bet. 1: OS, Bu, Diz, Np,
Pe-Db, Spa) Ook *klaphingst* (bet. 1: Bu,
Bdie, Dho, Diz, Ma, Nbk, Op, Spa, Sz,
Wol) de; -en ['klophɪŋst/'klap...] 1. hengst
met één gewone en één niet ingedaalde
teelbal, ook: met twee niet ingedaalde
teelballen, ook: niet goed gekasteerde
hengst (Obk, b: ln), vandaar: *Zoe'n*
klophingst is nog een halve hingst (Obk),
ook: grote, forse hengst (Nbk) *Hi'j houwt*
[slaat] as een klophingst (Obk) 2. lastig
paard (Nbk) 3. grofgebouwd, plomp en
sterk vrouwspersoon (Nbk, Np, Nw, Obk,
Spa)
klophoolt (Bu) et; -en ['klopho:lt] 1.
houtblok waar eiken op worden geklopt bij
het eekschillen
klopjacht ['klopjəxt] - klopjacht *D'r*
wodde bij' oons klopjacht hullen (El)
kloppen zw. ww.; overg., onoverg.; klopte,
het klopt ['klopm] 1. kloppend slaan,
vooral inzake timmeren, loskloppen e.d.
De timmerman klopte d'r mar kiebig op
(Nbk), *een kloppend geluud, De iek moet*
sappen, dan kuj' him kloppen en dan lat de
baste los (Np), vandaar *iekenhout kloppen*
(Sz), *Een goeie iemker kan heuren as de*

bi'jen naor de jaegkölf overlopen; soms gaot dat overlopen naor de ere kölf nog wat beter aj' de kölf even tegen de grond of bi'jglichs op een pak zakken kloppen (bs), *As ze bi'j oons thuus vroeger te melken gongen, kregen ze eerst wel een klopt ei, mit wat draank d'r deur* (Ma), *iene de centen uut de buse kloppen* iemands geld uit zijn zak kloppen (Np), zo ook *iene geld uut de buse kloppen* (Nbk) 2. kloppen van matten e.d. *Mem klopt buten op een stoel* (bl), *kleren kloppen* (Nbk) 3. (onoverg.) kloppen om te attenderen, te waarschuwen, te verjagen *J. klopte an 't glas* (b, j), *Klop es op 'e deure, misschien is hi'j d'r wel* (Nbk), *binnen kommen zonder te kloppen* (b), *De iemker begint now van onderen of mit de hanen tegen de kölf te kloppen* nl. bij het maken van een kunstzwerm wanneer de bijen in de jaegkölf worden gedreven (bs: Dfo, Obk, Op) 4. (onoverg.) kloppen van het hart *Et hatte klopte him in de keel* (Nbk), *...klopte him as een laomerstat* (Nbk) 5. ter bemoediging, geruststelling, uit waarderding een klopje geven *Hi'j klopte him es op 't schoolder* (Nbk), *een koe op 'e nekke kloppen* (ba) 6. in *je(zels) op 'e bost kloppen* zich op de borst kloppen (Nbk) 7. (onoverg.) bij kontrolerende vergelijking overeen blijken te komen, in orde, korrekt zijn *Een kasboek moet altied kloppen* (Nbk), *De kas klopt niet* (Nbk), *Dat klopt niet* is niet in de haak (Nbk), *Zoas et d'r staot, klopt et niet* is het onjuist (Nbk), *'t Klopt as een busse* het blijkt geheel te kloppen (Nbk, Np)

klopper de; -s; -tien ['kloppr] 1. deurklopper *Hi'j leut de klopper op 'e zwaore iekenhoolten deure valen* (b)

klopsignaal (spor.) et; ...signalen; -tien ['k...] 1. klopsignaal

kloris (Nbk) de; -sen; -sien ['klo:əras] 1. kloris: sukkel, sufferd *Hoe he'k dat toch vergeten kund, wat bin 'k toch ok een kloris* (Nbk)

klos I (Nbk) [klos], in *de klos wezen*

klos II tw. [klos] 1. klos (ter nabootsing van het klossend geluid dat met name ontstaat wanneer iemand zwaar loopt)

kloset (spor.) [klo(:ə)'set] - closet

klosethouder (spor.) - closethouder

klosetrolle (spor.) - closetrol

klosse de; -n; klossien ['klosə] 1. houten spoel om iets op te winden *een klosse gaoren, een klossien gaoren* 2. klos: bep. stuk(je) stevig hout ter ondersteuning, om tegen te houden, op z'n plaats te houden, ter verdikking, in diverse toepassingen (Nbk, Np, vo) *Morgens nao et melken wodde de waegen klaormaekt, et hujraem d'r op en daor twie zittersplaanken over henne, mit klossen tegen et raem an veur de stevighied* (vo), *Dat peerd hadde een klosse onder de hals om et in bedwang te hopen; et was een hoolten klosse, en aj' dan an et leide trokken koj' et peerd de hals dichtekniepen* (Nbk), *De klossies zatten op 'e ziede van de stokken van 't ienspan: ze weren d'r veur dat et peerd de waegen weeromme drokken kon en niet mit de hakke tegen et ienspan kommen kon: as ze d'r of gongen, leup de waegen et peerd op 'e kont* (Np), *Ze zetten klossen op 'e trappers van de fiets* nl. ter verdikking, zodat het kind erbij kan (Nbk)

klossen (Nbk, ba) zw. ww.; onoverg.; klost, het klost ['klosn] 1. klossend gaan, een klossend geluid veroorzaken *Moej'm toch es over de zoolder heuren klossen* (Nbk), *Now klossen zien klompen over et straotien naost huus* (ba)

kloteklapper (spor.) - kloteklapper

kloten (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; klootte, het kloot ['klo:ətn] 1. knoeiend, prutsend bezig zijn *Man, hool toch op te kloten* (Nbk)

kloterig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['klo:ə tɔx, ...təɔx] 1. onaangenaam doend *Man, doe toch niet zo kloterig* (Nbk), *een kloterige kerel* (Nbk) 2. sullig, als een sufferd doend *Hi'j is wat kloterig* (Nbk), *een kloterige vent* (Nbk)

klostestreek (spor.) - klostestreek

klots tw. [klots] 1. klots 2. z. *klotse*

klotse (Db, Dho, Np, Ste) Ook **klots** (Ld, Obk, Pe-Dbl, Ste, Wol) de; -n; klotsien ['klots(ə)] 1. muts met pompon (Dfo, Np, Obk, Pe-Dbl, Ste, Wol) *Ie moe'n de klotse opdoen* (Np) 2. bep. muts met een band onder de kin en met veren erop (Dho) 3. bep. muts van kant, over het oorijzer (Db) 4. rond balletje van doorgeknijpt gareen op een muts, pompon (Ld) 5. baret: ronde muts (Nbk, Obk, b: ln)

klotsen (Bu, Nbk, Np, Spa, Sz) Ook

kloue - klussiesman

klatsen (bet. 2: Spa), **klutsen** (Bu) ['klotʂn /...a.../...a...] 1. klotsen van vloeistoffen *Et waeter klotst in de emmer* (Np), *'t Waeter klotst me in de klompe* (Bu) 2. moeizaam lopen als gevolg van de natte grond (Spa, Sz) *'t Peerd klotst op de natte grond moeizaam stappen* (Sz), *Et laand is zo nat, et peerd loopt deur de poelen te klatsen* (Spa)

kloue z. *kleuve*

klouen z. *kleuven*

klouen (Bu, Dfo, Nbk, Nw, Ste) Ook **klouwen** de, et (Nbk, Ste); -s; -tien ['kloʊm, ...mɔŋ (Nbk)/'klym...] 1. klouwen *Aj't gaoren op hebben en ie moe'n een ni'je klouwen anzetten (...)* (Bu, Nw)

klub de; -s, kluppen [klʌp] 1. vereniging voor ontspanning, studie enz. *De Schrieversronte het altied een goeie klub west* (Nbk) 2. groep personen die veel met elkaar optrekken, die samen iets gaan doen *En ja heur, die klub ston weer bij mekeer te praoten* (Nbk), *De hiele klub het naor et gemientehuus west om over de plantsoenen te klaegen* (Ow)

klubaovend - klubavond

klubblad - klubblad

klubgebouw - klubgebouw

klubgenoot - klubgenoot

klubhuus - klubhuus

klubkas - klubkas

klubleider - klubleider

klubleiding - klubleiding

klublekaol (spor.) - klublokaal

klublid - klublid

klublied - klublied

klucht de;-en; kluchien [klʌxt] 1. klucht: bep. toneelstuk, ook, bij vergelijking: lachwekkende zaak, vgl. *Wat gongen ze daor nuver tegen mekeer tekeer, en waor gong et aenlik ok nog omme! 't Was iene grote klucht* (Nbk), *Dat bin allemaole kluchten* het is allemaal aanstellerij (Wol)

klufien z. *kluve*

kluif Ook **klouf** (Op) de; klouven; -ien [kleɪf/klyf] 1. een behoorlijke hoeveelheid werk, een moeilijke klus, hoofdzakelijk in *Daor hej' een hele kluif an* (alg., Pe-Db), zo ook *Ie hadden d'r ok een hiele kluif an had aj' et hielemaol zels behangen zuld hadden* (Nbk) en *As et een betien vlotten wil, dan is et invullen van disse kaorties nog niet iens zoe'n grote kluif* (Op) 2. z.

kluve

kluit z. *klute*

kluiven z. *kluven*

kluzenaar (Ma, Ste) - kluzenaar *We moe'n gien kluzenaars wodden* niet altijd thuis zitten (Ste)

klumen (verspr.) Ook **kleumen** (Db, Ld, Pe-Db, Spa, Sz), **klumeren** (Ma, Np) ['klym:/...λ:...'/'klymɪn] - kleumen, kleumerig zijn *We stonnen daor mar wat te klumeren* (Ma), *Die hond kon wel niet te goed wezen, die zit mar wat te klumen* (Nbk)

klumerd (El) de; -s; klumertien ['klymɪt]

1. kouwkleum

klumeren z. *klumen*

klumerig (OS, Bdie, Dho, Np, Op, Wol) Ook **kleumerig** (Bu, Db, Ld, Mun, Nt, Sz) bn.; -er, -st ['klymɪrɔx, ...mɔrɔx/'kly:...] 1. kleumerig *Hij is wat klumerig* (Nbk) 2. koud en evt. vochtig, zodat men kleumerig kan worden *klumerig weer* (Ma, Nbk, Np, Ow)

klunderen (Dhau, Dho, El, Nbk, Obk, Sz, b: lm, ln, p) zw. ww.; onoverg.; klunderde, het klunderd ['klandɪn] 1. lawaai maken door heen en weer te rukken, met een hamer te slaan e.d., vandaar ook timmeren, afbreken (Dhau, El, Nbk, Obk, p, b: ln) *Wie zit daor op 'e zoolder te klunderen* (Obk), *Buurman was drok an 't klunderen, ie konnen 'm bij de weg wel heuren* (Dhau, Nbk), *D'r zit iene an de deure te klunderen* (Dho) 2. lawaaiig gaan, met name door het geluid dat klompen maken bij het lopen (Sz) *Hij was gisteravond op 'e klompen, want hij klunderde aorig de weg uut* (Sz)

klunen (spor.) ['klyn:] - klunen

klungel z. *klongel*

klungelachtig z. *klongelig*

klungelder z. *klongelder*

klungelen z. *klongelen*

kluppien (Nbk) et; kluppies ['klʌpin] 1. kleine fauteuil

klungelkont z. *klongelkont*

klus - klus: karwei *'t Is een hiele klus* (Nbk), *...een zwaore klus, een mooi klussien, Hej' nog een klussien veur me?* een klein, aardig karweitje (Nbk)

klussen (spor.) ['klasn] - klussen

klussiesman (spor.) ['klʌsis...] - klusjesman

kluster (l) ['klastɹ] - cluster
klute Ook *kloete* (El, b; lm; bet. 7: Obk),
kluit (Nbk; z. bet. 4, Sz; z. bet. 1 en na
 *), **kluit** (in bep. verb. onder 1: Nt, Ol-Nl)
 de; -n; klutien ['klytə/...u...], bet. 7:
 ...u.../...] 1. brok grond of anderszins
 tamelijk stevig samenhangende, echter niet
 zeer harde massa *We gooiden een hond die
 we vot hebben wollen, wel mit een klute
 nao* (Ste), *De jongen gooiden een klute
 modder tegen de ruten* (Pe-Db), *Ie hebben
 een dikke klute modder an de schoenen*
 (Dho), *een klute glad kikkerrit* (ba), *Hi'j
 slat de kluten* [de kluiten grond op de
 akker] *fien dat et zaand him om de oren
 spattert* (b), *De kluten* [van grond, modder]
*weren had, vandemorgen, et het aorig
 vreuren vannaacht* (Dhau), *Vroeger zat d'r
 nog wel es een klute in de maelenbri'j*
 (Obk), *een klute botter, Dat was een hiele
 klute botter in de bri'j* een flinke financiële
 meevaller (Db, Dfo), ook ...*een hiele klute
 in de bri'j* (El), *Die melk is mi'j an kluten
 scheuten* is erg kluitierig geworden (Ma), *Ie
 kun wel een klutien miteten* je kunt wel
 met ons meeëten (Dho), *Die is goed uut de
 kluten scheuten* flink uit de kluiten ge-
 wassen (Bdie, Sz), zo ook *Die is flink uut
 de kluten wassen* (Db, Np, vo), *Wat is die
 uut de kluten kommen* snel een stuk groter
 geworden, vooral gezegd van kinderen van
 zo'n 13, 14 jaar (Ste), ...*scheuten* id. (Nbk),
*iene mit een klutien in 't riet sturen, Hi'j is
 aorig op 'e kluten kommen* in goeden doen
 gekomen (Bdie, Np, El), zo ook *Daor is
 hi'j aorig van op de kluten kommen* id. (El,
 Ld), *Hi'j is weer hielemaol op 'e kluten
 kommen* 't gaat hem in financieel opzicht
 nu weer goed (bo: Nw), ook *op kluten
 kommen* id. (Ow), *Die is weer aorig op 'e
 kluten kommen nao de ziekte* weer goed
 gezond geworden (Ld), *argens mit op 'e
 kluten kommen* mee voor de dag komen,
 naar voren brengen (Np), (*d'r*) *een klute
 (van) in de keel kriegen* een brok in z'n
 keel krijgen, zeer ontroerd raken en nog
 nauwelijks kunnen spreken (Bdie, Np,
 Nbk), *een klute in de haals hebben* id. (b),
D'r zit wel modder an kluit hij of zij heeft
 veel geld (Sz), zo ook *Hi'j het lodder an de
 kluit* id. (Ol-Nl), ...*modder...* (Nt) 2. turf,
 vooral: van onregelmatige vorm (Np, Ow,
 b) ...*waor Auken jonges zommers blauwe*

kluten greuven nl. vette hoogveenspecie
 (b), *zwatte kluten* goede, zwarte turven,
 van een kwaliteit gelijk aan die van
 persturf (Ow), *De kluten kwammen appat
 in de bult de kleinere stuken turf* (Np) 3.
 kluit grond vastzittend aan de wortels van
 een boom *We hadden veurig jaor een
 kastboom mit een klute* nl. niet gekapt,
 dus met wortel en een kluit grond (Db) 4.
 flinke hoeveelheid, grote hoop *Die het een
 klute geld* (Obk), 't *Het 'm een klute geld
 kost* (Op), *D'r kwam een hiele kluit jongen
 an* (Nbk), (van meerdere personen,
 exemplaren, gevallen:) *op een klutien* dicht
 bij elkaar (Bdie, Nbk, Np, Wol): *op een
 klutien bij mekeer zitten* (Np), *op een
 klutien staon* (Nbk), *Ze zatten op een kluit
 bij mekeer* (Nbk), *alles op een klute
 gooien* op een hoop (Obk) 5. kluwen (Nbk)
een klute gaoren (Nbk), *We wo'n et
 vanzels wel geweer, et rolt of as een klute
 gaoren* langzaam maar zeker komen we er
 wel achter, bij stukjes en beetjes komen we
 het toch wel te weten (Nbk) 6. gezwel,
 verdikking, knobbel in het lichaam (Bu,
 Nbk) *Ze het een klutien in de bost* (Bu) 7.
 bep. verbreding van een polsstok (niet
 helemaal onderaan), waardoor wegzakken
 wordt tegengegaan (Obk) * 't *Is uit met de
 kluit* het is afgelopen (Sz), *De klute is
 soms groter as de pot* het lijkt vaak meer,
 mooier, beter dan het blijkt te zijn (Op)
klutcharke (Dfo, Dhau, Ld, Nt, Obk,
 Ol-Nl, Ow, Sz, Wol) de; -n; ...harkien
 ['klytə...] 1. grote, grove hark met grote
 houten tanden waarmee men de kluiten in
 de aarde fijnmaakt, bijv. op geploegd land,
 ook wel: benaming voor de gewone
 tuinhark
klutenbri'j (Obk, Sz) de ['klytɹ...] 1.
 klonterige pap, met name gezegd van
 boekweitpap
kluterig bn.; -er; -st ['klytɹəx, ...təx] 1.
 klonterig, kluitig *As soepe wat geerschöt,
 wodt et wat kluterig* (Nbk), *kluterige grond*
 (Np)
klutescheppe z. *kluteschoppe*
kluteschoppe (verspr. OS, Nt) Ook
klutescheppe (Dhau) de; -n; ...schoppien
 ['klytə...] 1. (vaak verkl.) herdersstok (nl.
 met kleine schop om een kluit mee te
 werpen)
klutien z. *klute*

kluts - knakken

kluts [klʌts], in *de kluts kwiet raeken, ...wezen*, zo ook *Ie moe'n me niet ofleiden, want dan bin 'k de kluts kwiet* (El)

klutsen (Nbk) zw. ww.; overg.; klutste, het klutst ['klʌtsn] 1. klutsen: kloppend door elkaar mengen *eier klutsen* (Nbk) 2. z. *klotsen*

kluuf z. *kluif*

kluufbottien (Ste) ['kly:vb...] - kluifbeentje *een lekker kluufbottien* (Ste)

kluuiven z. *kluven*

kluums (Bdie, Dhau, Diz, El, Np, Ol-Nl, Wol) Ook **kluumsk** (Obk), **kleums** (Dhau, Mun, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz) bn.; -er [klj̄ms, ...j̄:...] (Ol-Nl)/...sk/...ã:...] 1. *kleums Ik bin zo kluums, ik kon de griep wel onder de leden hebben* (Dhau), *Die koe ziet d'r wat kleums uut* (Spa), *Hi'j was nogal kleums van anleg* (Pe-Dbl) 2. het kleums zijn kunnende veroorzaken (Np) *Dat is kluums wark gezegd* bijv. van werk dat men buiten, bij kou moet doen (Np)

kluumscheet (El, Nbk) de; ...scheten; ...schetien ['klj̄mskɪ:t] 1. koukleum, vooral: iemand die steeds heel veel kleren aan heeft, bang is om koud te worden

kluumsk z. *kluums*

kluunplak (spor.) ['klj̄mplak] - kluunplaats

kluus de; kluzen; klusien [klj̄s] 1. kluis in een bank e.d. 2. in *Mien kiender kommen in kärke noch kluus* zijn volstrekt onkerkelijk (Op), zo ook *Hi'j komt in kluus noch klooster* (Db)

kluusdeure (spor.) ['klyzda:əθ] - kluisdeur

kluut z. *klute*

kluve (Dhau) Ook **kleuve** (Dho), **kloeve** (Dho), **klufien** (Spa), **kluif** (Nbk) de; -n; klufien ['kly:wə, ...və/...ã:...] /...u:...'klyfin /kløjɸ] 1. kluif: been met vlees *een lekkere kluve in de snert* (Dhau), *Da's een lekker kluffen* (Spa)

kluven (verspr.) Ook **kluuiven** (Nbk), **kloeven** (Db, Dfo, Wol), **kluiven** (spor.) ['kly:bm/...y:j;... /...u:...'œj...] 1. kluivend eten *een kiepepotien kluven* (Spa), *op een...* (Nbk), bij vergelijking: *Hi'j zit mar an die naegels te kluven* op z'n nagels te bijten (Dho) 2. z. *kluven*

kluwen z. *klowen*

km - afkorting van *kilometer*

knaak de; knaken; knakien [kna:k] 1.

rijksdaalder, het bedrag van een rijksdaalder 'k *Had nog een losse knaak in de buse* (Nbk), *Now, dat kost een knaak* (Nbk)

knaap z. *knaop*

knaarp z. *knarp*

knaarpen z. *knarpen*

knaarperd z. *knarperd*

knaarperig z. *knarperig*

knaauw z. *knauw*

knabbelen (Nbk, Pe-Dbl) ['knab|n] - knabbelen: knabbelend bijten, eten op *lekkere neuties zitten te knabbelen* (Nbk), *Knas kuj' zo lekker op knabbelen* (Pe-Dbl),

knäckebröd (Bu) ['knækəbrʌ:t] - knäckebröd

knaegen Ook **knagen** (WH) zw. ww.; onoverg.; knaegde, het knaegd ['knæ:ɡj /...a:...] 1. knagen aan iets (lett.) *De hond knaegt an de bonke* (Ste), *Aachter et behang heur ie de moezen soms knaegen* (Obk), *De knienen zitten in 't hooft te knaegen* (Nbk), *Die ziekte knaegt flink an die man* tast hem nogal aan (El) 2. een knagende gewaarwording veroorzaken, bij voortdurend kwellen *een knaegende piene* (Np), *Middags tegen twaelfen begint mien maege altied te knaegen* (Ol-Nl), *Zokke dingen knaegen an je* (Ste, Dho), *H. wus wel wat heur knaegde* (j), *Wat het die kerel al wat op zien karfstok; zien geweten zal him donkt mi'j ok wel es beginnen te knaegen* (Op)

knaegeri'je de; -n [...'r...; z. -i'je] 1. het (voortdurend) *knaegen*, z. *aldaar*

knagen z. *knaegen*

knak I tw. [knak] 1. knak

knak II (Nbk) de; -ken; -kien [knak] 1. knak: het desbetreffende geluid 2. knikkend, knakkend gevoel 't *Kwam wat verkeerd an, ik kreeg een knak in de rogge* (Nbk) 3. (fig.) knak, knauw *Dat overlieden van zien vrouw het 'm een hiele knak geven* (Nbk)

knakken zw. ww.; overg., onoverg.; knakte, het knakt ['knakj] 1. (onoverg.) een knakkend geluid geven 2. met een knak half breken, of evt. geheel, en evt. vallen van het afbrekende deel *Deur de riem knakten de takken van de bomen* (Db, Ow, Np), *De bloemen weren deur de hadde wiend knakt* (Dhau, Ma), *As 't glaezebakt*

kan et riet knakken (Nt), *Mit slagregens kun de aoren van de rogge wel knakken* (Obk), zo ook *De haever* [nl. de halmen ervan] *was knakt* (Ld), *een takke veur de kni'je laoten knakken* nl. vóór tegen z'n knie houden en heel of half doen breken door met beide handen, aan weerskanten, aan te trekken (Spa) **3.** in (Dho) *Ie knakken zomar deur de kni'jen* af en toe half of geheel door z'n knieën gaan doordat ze niet meer zo goed werken (Dho)

knakker z. *knakkerd*

knakkerd (Db) Ook *knakker* (Nbk) de; -s; knakkertien ['knakr(t)] **1.** eigenaardige persoon of dier *Hij wodt ok een oolde knakkerd* (Nbk, Db), *een vremde knakker* (Nbk)

knakwost (Nbk, Ste) de; -en; ...wossien ['k...] **1.** knakworst

knal [knal] - knal *Mit een knal knapte de fietsbaand* (Obk), *Et zal een hiele knal geven* lett. en ook fig.: een flinke opschudding, een effect zodanig dat men er behoorlijk van op zal kijken (Bu, Nbk, Np)

knalblauw - knalblauw

knalbusse (Nt, Pe-Db) de; -n ['knalbasə] **1.** ouderwets geweer

knalfeest (spor.) ['k...] - knalfeest

knalfuif (spor.) - knalfuif

knalgeel - knalgeel

knalgruun - knalgruun

knalkurke (spor.) - knalkurk

knallen zw. ww.; overg., onoverg.; knalde, het (bet. 1, 2, 5), is (bet. 3, 4, 6) knald ['knalɲ] **1.** (onoverg.) een knallend geluid geven *Et kan mit ni'jaor ommerack knetteren en knallen van alle schieteri'je* (Obk), *De brommer knalt* (Nw), *een zwiepe knallen laoten* (vo), *Et vriest zo, et ies knalt d'r over* (Sz) **2.** met een vuurwapen schieten (Nbk) *A'k him niet tegenhullen had, was et mis gaon, dan had hi'j d'r in knald* (Nbk) **3.** (onoverg.) erin tuinen, erin stinken (Nw) *Hij is d'r in knald* (Nw) **4.** (onoverg.) met een harde klap slaan, botsen *De auto's bin op mekeer knald* (Nbk), *Hij is al een keer mit et heufd tegen die balke knald* (Nbk) **5.** met een knal gooien, erin schieten, tegen iets schieten (bij sport) *de deure dichte knallen* (Nbk), *Hij het de balle in de goal knald* (Nbk), *...tegen de paol knald* (Nbk) **6.** met

geknal gaan *Die brommer is hier langes knald* (Nbk)

knalpot - knalpot *de knalpot van de brommer* (Nw)

knalpries (spor.) - knalprijs

knalrood - knalrood

knalwit - knalwit

knaoke (Bdie, Np) de; -n; knaokien ['kno:kə] **1.** oude persoon of dier *een oolde knaoke* (Np) **2.** vinger (Np) *Hij het rimmetiek in de knaoken* (Np) **3.** bot (Bdie) *Alle knaoken doen mi'j zeer* (Bdie) **knaokig** z. *knokkerig*

knaolster (Dfo, Dhau) de; -s; -tien ['kno:lstɚ] **1.** iemand uit de kanaalstreek in het oosten van Drente

knaop Ook *knaap* (WH, bet. 2, 3: verspr. OS, Dho, Pe-B) de; -en; -ien [kno:p /...a:...] **1.** jongen *Dat is een heldere knaop, die kan hiel goed leren* (Obk), *Wat moe'j mit die knaop, die wil beslist niks doen* (Bu), *een forse knaap* (Spa), *een gewoepste knaop* (Diz), *Dat zokke knaopen wél een moter kopen kunnen!* (Nbk) **2.** iemand die goed is op zijn of haar terrein, een uitbinker; ook: pittig, vinnig iemand (met name gezegd van een kind), iemand die streken uithaalt *Dat maegien is een knaop, die is de meerste jongen te kwaod of* (Obk), *Dat kiend is een knaop, 't is een rakkerd!* (Np), *Dat maegien was altied een knaop in 't leren* (Ol-N) **3.** groot iemand, groot exemplaar, kanjer *Oons kleinkind is een half jaor, mar et is al een hele knaap* (Sz), *Die jonge is veur zien leeftied een hele knaop* (Wol), zo ook *Dat wodt al een hiele knaop* hij is al flink uit de kluiten gewassen (Nbk), *een dikke knaap* (Spa), *Hij hadde een knaop van een bulte op 'e kop* (Wol), *Wat een knaop van een wottel, et liekt wel haost een biete* (Ow, Obk), *een knaop van een kerel* (Bdie, Ma, Np, Wol), *...van een snoek* (Nbk, Nt, Op), *...van een koe* (Sz), *...van een boom* (Bdie, Bu, Dhau, Diz, Ow, Pe-Db), *...van een taofel* (Db) enz.

knap I de; -pen; -pien [knap] **1.** knappend geluid *'t Gaf zuver een knap, doe de laampe brak* (Db), *De baand gaf een knap* (Dho)

knap II bn., bw.; -per, -st [knap] **1.** behoorlijk, net en ordentelijk *'k Heb dat kassien even knap opreded* (Obk), *Ze*

knap - knappen

kommen *altied knap op 'e lappen* fatsoenlijk gekleed, net (El, Dho), *Hi'j is knap in de kleren* (Bu, Nbk, Nw), *Hi'j het de knappe kleren an de nette, de zondagse* i.t.t. de daagse (Bu, Nbk, Np), zo ook *et knappe spul antrekken* (Ste), *Die man zit knap in et pak* (Dhau), *Die ston d'r knap op* (Nbk, Ld), *...lopt d'r knap bi'j* (Dho, Diz, Np, El), *Die het et knap om huus* (Nw), *et knap om huus hollen* (b), *D. het de tuun omme en now ligt et d'r mar weer knap bi'j* (Obk), vandaar *Hi'j het de tuun d'r knap bi'j liggen* (Ste), *Aj' bi'j die meensken in huus kommen, is 't meraokel hoe knap as ze 't hebben* (Ntk, Db), *een knappe segare* een flinke, behoorlijke sigaar (b) 2. flink, goed gedaan *Dat wark hej' knap daon* (Pe-Dbl), *Dat is knap wark* (Ste), *...een knap stokkien wark* (Nbk), *Dat hej' knap versierd* op bewonderenswaardige wijze geregeld (Dho), zo ook *Dat hej' knap daon, maegien* (Wol), *Ik kan aorig knap schieten* nauwkeurig, sekuur met het geweer schieten (b), *Doe 'k daor de ere morgens knap op 'e tied was, gien Haarm* (b), *je knap hollen* zich flink houden, ook: veel werk wensetzen en dat goed uitvoeren: *Die hoolt heur mar knap mit dat zwaore kerwei* (Pe-Dbl), *Neffen dat ze zoe'n zwaore zille het, hoolt ze heur knap* (Db), *Hi'j het him knap hullen, doe hi'j zien vrouw verleuren had* (El, Ste, Obk), *Hi'j het 'm knap hullen dat hi'j dat zo veur je daon het hij heeft je goed geholpen, heeft de wenselijke instelling getoond, heeft met het desbetreffende iets goeds gedaan* (Dhau, Sz, Nbk), zo ook *Die man het 'm knap hullen dat hi'j die jonge een beloning geven het* (Sz), *Hi'j dee niet mit an dat pesten, hi'j hul 'm knap* (Bu), *Dat het hi'j niet zo knap daon* enigszins gemeen (Ow) 3. (bn.; van personen) knap, fraai van uiterlijk *'t Is een knap kiend, dat maegien van hiernaost* (Pe-Dbl), *een knap wufien* (Spa), *een knappe meid* (Ma), *Dat meisien het een knap koppien* (Sz), *een knap gezicht* (Obk, Nbk), *een knappe kerel* (Nw), *d'r knap uut zien* (Dho, Ol-Nl) 4. (bn.) pienter, zeer ontwikkeld in verstandelijk opzicht *Hi'j is slim knap op schoele* (Nt), *Die kiender weren allegeer knap, die hebben et veer brocht* (Ste, Obk), *Hi'j het een helder knap verstaand* (Diz),

D'r zit een knappe kop op nl. op die persoon (verspr., Nbk) 5. in aanzienlijke mate *Op 't heden bin d'r een boel meensken knap verkolen* (Obk), *Hi'j is knap bi'j de tied* goed bij de pinken (Pe-Dbl), *Hi'j is knap an de dikte* (Np), *Vandaege bin ik knap mit mien wark opscheuten* (Op), *Ze moet daor nooit weggaon, want ze verdient daor knap* (Nw), *Hi'j het et knap te pakken* heeft flink last van een (onschuldige) ziekte (Np), *'k Had et knap benauwd* (Ste), *Die jonge was knap vervelend* (Bu, Db, Dho, El, Ow), *...knap gemien* (Nbk), *Doe hi'j thuuskwam, was hi'j knap hongurig* (Nbk, Nt, Ol-Nl, Sz), *'t Is een knappe vreter* hij is altijd hongurig en eet veel (Dhau), *'t Het me knap zeer daon* (Obk), *Hi'j zit al knap in de haast* is al tamelijk oud (Ste) 6. gemeen (Dhau, Ste), in *Dat is ok knap doen om bi'j de bureen in te breken* (Dhau), *Dat het hi'j knap bedocht* sluw, enigszins gemeen (Ste)

knap III tw. 1. uitroep waarmee men een knappend geluid nadoet *We waeren an 't fietsen; in ienen was et knap en daor brak mi'j de baand* (Op)

knapenvereniging (Db, Ol-Nl) - knapenvereniging
knaphied (Nbk) de ['knaphit] 1. het knap zijn qua uiterlijk
knappen zw. ww.; overg. (bet. 2), onoverg. (bet. 1, 2); knapte, het (bet. 1, 2), is (bet. 2) knapt ['knappm] 1. (onoverg.) een knappend, brekend geluid geven, dof knallen *De knokkels van de vingers kun soms zo knappen, aj' ze bewegen* (Obk), *Bi'j et ofstikken van vuurwark giet et op een knappen en knallen* (Db), *Wat knapten ze mit oold en ni'j* (Dhau), *De hoolties in de kachel knapten en knetterden* (Bu, Ma, Ol-Nl, Dhau), *Et vuur knapt in de eupen heerd* (Bdie, Np), *Heur et paosvuur knappen!* (Ow), *Et braande goed, et knapte d'r over* (Nbk, Bu), zo ook, van brand waarbij geknetter en knappende geluiden optreden: *Et knettert en knapt* (Nbk), *'t Knapte mi'j in de oren* (Ma), *Et vriest dat et knapt* (bo: Bu, Nw) 2. barsten, brekend uiteen springen, knappend doen breken *'t Gaf een knap doe die rute knapte* (Ol-Nl), *De laampe is knapt* (Db, Ste), *Et touw knapte* (Nbk, Ow), *De belon knapt kepot* (Np), (van kinderen) *Ze knappen uut de*

jasse ze groeien zodanig dat hun jassen snel veel te klein zijn (Diz, Ld, Np, Ow, Nbk), *P. pakte et (...) klontien uut et koppien en knapte et tussen de stok of wat stommels die hij nog riek was, an gruus* (b), *Een klontieschere bruukte ie om klonties mit deur te knippen, om ze te knappen* (Ste), *De varkens hebben heur mooie hoetien an fladden knapt* (Ow), *een stok knappen* een stok breken (Sz), *Die schoppesok kan je wel knappen* (Dhau, Dfo), *De takken knappen oons onder de klompen* (Spa, El), *...bin van de boom knapt* (Pe-Dbl, El), *Kwaajongen meugen nog wel es graeg een takke van een boom knappen* (Op), *Mit een hadde wiend knappen soms de takken van de bomen* (Pe-Dbl), *Aj' die fietsbaand nog hadder oppompen, kan hij aanstoons wel knappen* (Bdie, Db), *een stokkien van een appel of knappen* nl. met de tanden (Nbk), *Die kleine poelegies die knapten we tussen doem en vinger, dat et zaod d'r uut knapte* (Ld), *Ie kun om mi'j knappen* de klere krijgen (Diz, Spa), *Hij' vret zo, de maegde zal 'm wel knappen* (Dho)

knapperd de; -s ['knapt̪] 1. oude man, veelal in een oolde knapperd een oude kerel, ook vaak gezegd van een oudere vrijgezel of van een oud dier (Nbk, Ste, b), ook wel van een oude boom (Ste) *Zij' is trouwd mit een oolde knapperd, ze is wel vieftien jaor jonger* (Ow), *Stieve J., die oolde knapperd, har oonze maegd laest bij' de haand* (b)

knapperen ['knapt̪n] - knapperen *Goed vleis uutbraoden, zodat et smaekelik is en lekker knappert, is een keunst* (Mun), *'t Hoolt vuur knappert gezellig* (Diz), *'t Hout ligt in de eupen heerd te knapperen* (Spa), *As de hiete thee over de klonties gaot, knapperen ze* (Nbk), *mit de tanen knapperen suffen en niets aanpakken, nergens aan beginnen* (Ste): *Die zit mar wat op 'e stoel te knapperen mit de tanen, d'r komt niks uut zoen' iene, et is een doezertien* (Ste)

knapperig ['knapt̪x, ...p̪əx] - knapperig *As et brood vas is, dan kun de kosten zo lekker knapperig wezen* (Obk), *Een beschute moet knapperig wezen, leer mag niet knapperig wezen* (Ow), *Et stro is knapperig druge* (Nbk)

knappies (ba, s: oost.) bw. ['knapis] 1. op vaardige, nette wijze (ba) *Nij' ie mar netties en knappies* (ba) 2. in vrij sterke mate (s: oost.) *Et begon knappies te motten* nogal te regenen (s: oost.)

knapte (Obk) de ['knapt̪] 1. het knap zijn (van uiterlijk)

knapsak (verspr.) de; -ken; -kien ['knapsak] 1. knapsak 2. iemand die veel eet (Dhau) *Die knapsak het d'r hiel wat deur scheuven* (Dhau) 3. oude kerel, vooral in een oolde knapsak een oude kerel (verspr.) *Hij' wodt zo staorigiesan ok een oolde knapsak!* (Ol-Nl)

knarie z. *knarrie*

knariekouwe z. *knarriekouwe*

knarp (verspr. WS, Ow) Ook *knarpe* (Ma), *knarp* (Bdie, Np, Ste) de ['knar(ə)p(ə)/...a:...] 1. (van gewrichten van de mens) knerpend geluid en/of gevoel, lichte reumatische aandoening *Ik hebbe wat last van mien iene knijje, as ik him buge heure ik een knarp* (Op), *Verdarre, wat is dat toch vervelend, ik heb de knarp in de polse* (Ma, Sz), *Hij' het (last van) knarp in de polse* (Bdie, Bu, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Ow, Ste, Spa), *Aj' knarp in de polse hebben, moej' een polsriem omme* (Ste), *knarp in de knijjen hebben* in de knieën enigszins reumatisch zijn (n: Np)

knarpe z. *knarp*

knarpen Ook *knarpen* (Bdie, Obk; bet. 2: El, b: lm), *knarpen* (Spa, elders spor.), *knirpen* (Sz) ['knarp̪m/...a:... /...ε.../...t...] 1. knerpen, een knerpend geluid, een knerpende gewaarwording geven *Snij' knarpt, aj' d'r in lopen* (Nt, Ste), *As de snij' knarpt, kriej' strenge vost* (Bu), *Aj' over een nuunderpattien fietsen, knarpen de nuunders onder de banen* (Bu), *Et wiel an de waegen knarpt d'r over* (Ma, Op, Pe-Dbl, Nt), *De waegen knarpt et pad langes* (Ol-Nl), *We hebben nog een ouwe kroje, mar die begint te knarpen en te piepen* (Sz), *De boom knarpt deur de wiend* (Bu), *De gewrichten knarpen me zo* (Nbk), *Zien botten beginnen te knirpen* (Sz), *...knarpen et uut* (Bu, Dho), *Mien aarms... (Ol-Nl), As M. de kop henneen-weer doet, dan knarpt 't hem in de nekke* (Wol), vandaar *'t Knarpt me zo* (Nbk), *De heupen kun zo knarpen* (Nbk), *De deuren knarpen* (Ste), *As je de*

knarper - knasse

schoenen knarpen dan hej' ze nog niet betaeld (Np), *'t Vriest dat 't knerpt* (Spa) 2. zeuren, klagen *an klaegen en knarpen gien gebrek* (b), *Hi'j knaarpt en piept altied an* (El), *Hi'j zit altied an te knaarpen* (Nt, Bdie), *D'r bin meensken die altied an knarpen en klaegen* (Ow, Pe-Db1), *Jow jonge zeune wodt vast ok boer', zee de dokter. 'Toch waor?', zee de boer. 'Jao', zee de dokter, 'ik heur 'm now al knarpen'* nl. klagen (Op) 3. kreunen (Dfo, Dhau, Np, Op, Ow) *We heurden him knarpen van de piene* (Dhau, Np, Op) *Hi'j knarpt as een oolde kroje kreunt* (Dhau)

knarper z. *knarperd*

knarperd (verspr., niet ZW) Ook *knarper* (bet. 1: Nbk), *knaarperd* (Bdie, Ste, bet. 3: El) de; -s; knarpertien ['knarpt(t)/...a:...] 1. iemand die altijd klaagt en zeurt (verspr.) *Altied ziek en nooit dood, et is een knarperd!* (Diz), *een oolde knarper* (Nbk) 2. overdreven zuinig iemand (Ol-Nl, Ste) 3. (vaak verkl.) klein, nog niet goed groeiend of enigszins ziekelijk biggetje (El, Ld, Np, Ow, Pe-Db1) *Dat biggien is een knarperd, want hi'j kan gien goeie speune kriegen* (Np), *D'r is ien knarpertien bi'j disse toom* (El)

knarperig Ook *knaarperig* (Bdie, Obk) bn., bw.; -er, -st ['knarppɛx, ...pɛrɛx /...a:...] 1. zeurderig, klagerig, zichzelf snel misdeeld voelend en daaraan uiting gevend *Die het et zeker nooit naor 't zin, die is altied lieke knarperig* (Obk), *Die is nogal knarperig anlegd, hoor* (Spa), *Hi'j het een knarperig karakter* (Ol-Nl) 2. overdreven zuinig, gierig (Bu, Dho, Np, Obk, Pe-Db1) *'t Is een knarperig meens, altied even gierig* (Pe-Db1), *D'r kan niks of, hi'j is zo knarperig as wat* (Np)

knarpkoezen (Dfo) zw. ww.; onoverg.; knarpkoesde, het knarpkoesd ['knarpku:zɛ] 1. knarsen met de kiezen (met name bi'j koeien, nl. wanneer deze een ziekte onder de leden hebben)

knarpkont (Np) de; -en; -ien ['k...] 1. iemand die voortdurend klaagt en zeurt (Np) 2. gierige persoon (Np)

knarre (Bdie, Dhau, El, Ld, Nbk, Nw, Obk, Sz, b: lm) de; -n; -gien ['knarə] 1. oude persoon of dier, ook wel gezegd van een oude boom of plant, vooral in *een oolde knarre* (Dhau, Ld, Nbk, Obk, Sz) 2.

een grote hoeveelheid (El, b: lm) *een knarre geld* (b: lm) 3. brok, dik stuk (Nw, Sz, b: lm) *een dikke knarre* (Nw), *een paar knarren brood mit kanen stukken* (rogge) brood met kanen (Sz) 4. grote, beladen wagen, grote vracht (Bdie, El) *een peer dikke knarren huj* (El)

knarrie (Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Nbk, Sz, Wol) Ook *kenarrie* (verspr.), *kanarie* (spor.), *knarie* (Bdie, Ste), *kanarrie* (Bu, Diz, Mun, Nbk), *kenarie* (Spa) de; -s; -gien ['knari/kə'n.../ka'na:ri/'kna:ri/ka'nari /kə...] 1. bep. vogel: kanarie *Hi'j het een kouwe mit knarries* (Ma), *Hi'j zingt as een knarrie* (Sz)

knarriekouwe (Nbk, Ste) Ook *knarie-kouwe* (Ste) de; -n; ...kouwgiën ['knari...] 1. kooitje waarin men een kanarie heeft **knarriepietien** (Sz) ['knaripitin]- kanarie-pietje

knarrievoer (spor.) - kanarievoer

knarriezaad (spor.) - kanariezaad (bep. voer)

knas Ook *gnas* (Bu, Nbk), *knasse* (Sz) et, de ['knaʃ(ə)/gn...] 1. knarsbeen, kraakbeen *Jonge kiender hebben een boel knas* (Op), *Die breuke daor moet knas overhenne grujjen* (Np), *D'r zit aorig knas an de soepbonke* (Nbk), *Hi'j mag graeg een stokkien knas* (Wol), *Soepvleis heurt gien knas in* (Dfo), *Dat knas om de bonken raek ie nooit kwiet, daor kuj' tieden op ommekauwen* (Obk), *Die het nog wel knas tussen de botten* hij kan nog flink lopen, is nog vlug ter been (Obk), ook ruimer: kan zichzelf bep. wel redden (Dfo) 2. pijnlijk, knerpend gevoel in de pols (Wol) *de knas in de polse* (Wol)

knasbonkien (Diz) et; ...bonkies ['k...] 1. knarsbeen, kraakbeen *Et is een lekker stokkien vleis mit een knasbonkien d'r in* (Diz)

knaskoezen (Bu, Diz, Nbk, Np, Obk) Ook *knastkoezen* (Bu), *knassekoezen* (Spa), onbep. w. ['knaʃku:zɛ/'knaʃtku:zɛ/'knaʃə...] 1. knarsen met de kiezen, veelal als gevolg van woede, spijt; ook inzake een koe die kennelijk een ziekte onder de leden heeft (Obk); ook fig. *Sommige koenen kun soms verrekt knaskoezen* (Diz), *Aj' kwaod binnen, kuj' lopen te knassekoezen* (Spa), *Hi'j knaskoest van lelakens* (Np)

knasse z. *knas*

knassebieren (Mun, Nt) et; -en; ...bientien ['knaʂə...] 1. knarsbeen, kraakbeen *Dat spek was klaore knassebieren* (Mun)

knassebonkien z. *kniersterbonkien*
knassebot (Spa) et; -ten; ...bottien ['knaʂəbot] 1. knarsbeen, kraakbeen *Knassebot kuj' lekker op kauwen* (Spa)

knassekoezen z. *knaskoezen*

knassen Ook *knasteren* (Sz) ['knaʂn /knaʂtʃn] - knarsen *'t Grind knast onder de klompen* (Dhau), *Deuren kun soms aorig knassen* (Nt), *remmen knasten, deure eupen* (b), *Je botten kun knassen* (Dfo), *mit de koezen knassen* (Bdie, Wol), *Hi'j was zo kwaod, dat ik hoorde zien tanen knassen* (Sz), waarnaast *De man knaste van kwaodheid* (Pe-DbI), *Et is zo dreuge van 't zoemer, et is net of et zaand je tussen de koezen knast* (Ol-Nl)

knassetanen (Dfo, Nbk, Ol-Nl, Wol) Ook *knastanen* (Np) *taneknassen* (Dhau) ['knaʂ(ə)tā:n:/tā:nəknaʂn] - knarsetanden *Et peerd knassetaande van lelkigheid* (Ol-Nl), *Et kiend knassetaande in de slaop* (Wol), *Hi'j knastaant van lelkens* (Np), *As d'r een ni'je tane deur komt, kun kiender zo knassetanen* (Dfo)

knastanen z. *knassetanen*

knaster (Bu, Sz) de; -s (bet. 1); -tien (bet. 1) ['knaʂtʃ] 1. glazen stuijer (Bu) 2. (verz.) kraakbeen (Sz) *De knaster van de kotte ribbegies lus ik wel* (Sz)

knasteren z. *knassen*

knasterig (Dho, Np, Obk, Op, Sz) bn., bw.; -er, -st ['knaʂtʃəx, ...təx] 1. met veel kraakbeen *De varkenspoties waeren slimme knasterig* (Np)

knastkoezen z. *knaskoezen*

knauw Ook *knaauw* (Dfo), *gnauw* (Nbk, Obk) de; -en; -gien [knaʂ/kna(:)ʂ/gn...] 1. harde beet *Ik hebbe toch een knauw van een hond had!* (Wol), *Mit een bieterd [paard dat snel bijt] moej' altied oppassen, want onverwaachs kun ze je een gnauw geven* (Obk), *iene een beste knauw geven* (Diz, Ld, Np), *Oonze jonge kreeg een knauw van een kwaoie hond* (Spa, Sz, Pe-DbI), ook fig.: een tegenslag, een gebeurtenis die iemands zelfvertrouwen, optimisme sterk aantast *Et gefit je toch een knauw!* (v)

knauwelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; knauwelde, het knauweld ['knaʂəln, ...məln

(Dfo), ...məln] (Bdie, Dfo) 1. herhaald, veelal licht knauwen *De hond knauwelt op een bot* (Bdie), *'k Geef die hond een bonke te knauwelen* (Dhau), *wat [iets] van de kezekoste of knauwelen* (Nt)

knauwen Ook *gnauwen* (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; knauwde, het knauwd ['knaʂəln, ...məln] 1. knauwend bijten *De hond zit op een bonke te knauwen, hi'j het him haost kepot knauwd* (Nbk, El), *'t Is taoi, ie moe'n aorig knauwen* (Dho), *De ponnies zitten altied an de hekke te knauwen* (Pe-DbI) 2. (onoverg.) een beet toebrengen of een bijtende beweging maken (Nbk) *Die hond die knauwde* (Nbk), *...gnauwde naor me* (Nbk) 3. (onoverg.; schertsend) zodanig spreken dat men de indruk wekt lettergrepen of hele woorden in te slikken, vooral: Gronings spreken, met een Gronings aksent spreken (Ol-Nl, Wol)

knechen z. *knichen*

knecht de; -en; knechien [knext] 1. iemand die bij een ander als knecht in dienst is, veelal: boerenknecht *De meeste boeren hadden vroeger een inwonende knecht* (Dfo), *Hi'j was knecht wodden bi'j een rieke laandheer* (j), *Ze hadden him veur knecht als knecht* (Nbk), *Hi'j had een knecht wunnen in dienst genomen* (Nbk), zo ook *Hi'j mos d'r op uut om een ni'je knecht te winnen* (Bu), *de eerste knecht* de belangrijkste, meestal ook oudste knecht van een boer, ook *de grote knecht* (Mun, Ol-Nl, Pe-DbI, Ste, Sz), vandaar *de twiede knecht* (Op, Bu), ook *de kleine knecht* (Mun, Ol-Nl, Pe-DbI, Ste, Sz, Wol), *Ik bin je knecht niet* ik laat me door jou niet kommanderen, knap dat karwei zelf maar op (Bdie, Dfo, Nbk, Np), *Die het ok wat van Jan de knecht pruufd* zij is in verwachting (Diz), *de knecht van de mulder de wind* (Np, Nt), *de oolde knecht bliieven* het niet verder brengen dan de (ondergeschikte, niet zo belangrijke) positie die men al een tijd heeft (El), *Da's ok een knecht van de duvel* een gemene vent (Dho), zo ook *de duvel zien knechien wezen* (Db), (schertsend of min of meer als verwensing:) *de duvel mit zien knecht* (Ol-Nl), zo ook *de duvel mit zien grootmoeder* (Ol-Nl) 2. jongen (Dho, Nbk) *een klein knechien* een jongetje (Nbk), *le*

knechtebedstee - kneep

bin moeders knechien moeders lieve jongen (Dho) 3. verbindingsstuk tussen voor- en achterstel van een wagen, hetz. als *hond*, z. aldaar (b: ln) 4. steunpunt waarin of waarop de pompzwengel steunt en draait, veelal als verbindingsstuk (rustend op het omhulsel van de eigenlijke pomp) en de arm van de zwengel (Db, Dfo, Ma, Nbk, Np, Op), ook bestaand uit een paal (Dfo); bij een koperen pomp veelal vastzittend aan de muur (Dfo) 5. grote schroef op een honingspers (Dfo) 6. bep. timmergereedschap om planken bij elkaar te klemmen, in elkaar te drijven: sergeant (Spa) *Mit de knecht koj' wel een stuk of tien planken tegen mekaar knellen* (Spa) * *Zo heer, zo knecht* (El, Np, Ow, Spa), zo ook *Zo meester, zo knecht* (Op), waarnaast *De knecht is niet beter as zien meester* id. (Op) en *An de knecht kent men de meester* (El), *Beter kleine baos as grote knecht* (Ld), *As jow mij gister huurd hadden, was ik vandaege jow knecht west, now bin ik dat nog niet* denk maar niet dat ik dat karwei voor je doe, ik laat me niet door jou sturen (Op), *In Echten* [gelegen in de aangrenzende gemeente Lemsterlaand] *slaopen de meiden bij de knechten* (Sz) **knechtebedstee** (Np, Ol-Nl) de; ...bedsteden; ...bedstegen ['k...] 1. bedstee voor de knecht **knechtekaaste** (Bu, Db, Diz, Ol-Nl, Op, Np, Ste) de; -n; ...kassien ['knɛxtə...] 1. (vaak verkl.) kast ten dienste van een inwonende knecht **knechtekaemer** (verspr.) Ook **knechtenkaemer** (Dho, Np), **knechtekamer** (WH) de; -s; -tien ['k...] 1. knechtskamer 't *Knechtekaemertien was vaeke een hoekien achter op 'e gewone zoolder, mit een ledder of trappe in et delegaankien* (Dfo), *De knechtekaemer was vaeke niet meer as een bedstee achter* (Bu) **knechtekamer** z. **knechtekaemer** **knechtekiste** (Diz, Ste) de; -n ['knɛxtəkɪstə] 1. kist met kleding en andere benodigdheden van een knecht **knechteloon** (Nbk) Ook **knechtenloon** (Nbk) ['knɛxtə... /...tɔ...] - knechtsloon *Hoe hoge is et knechteloon?* (Nbk), *Dat is ok mar een knechtenloon wat hi'j daor krigt* hij verdient te weinig, z'n werk in aanmerking genomen (Nbk)

knechten (verspr. OS, Nt, Ol-Nl, Op, Spa) zw. ww.; overg.; knechtte, het knecht ['knɛxtɔ] 1. koeioneren, pesten, slecht behandelen *Wat het hi'j me knecht!* (Nt), *Hi'j giet 'm knechten* (Spa, Dfo), *Laot je niet knechten* (Db, Ol-Nl, Dhau) **knechtenbedde** (Ld) Ook **knechtenberre** (Ld) et; -n ['knɛxtɔ...] 1. bed, nl. bedstee voor een knecht op de stal **knechtenberre** z. **knechtenbedde** **knechtendeure** (Nbk) de; -n ['k...] 1. bep. deur in een oude boerderij waardoor het werkvolk steeds in en uit ging **knechtenkaemer** z. **knechtekaemer** **knechtenloon** z. **knechteloon** **knechtenwark** z. **knechtewark** **knechtenwerk** z. **knechtewark** **knechtewaark** z. **knechtewark** **knechtewark** (alg., niet ZW, verspr. elders in WS) Ook **knechtewaark** (El), **knechte-werk** (Spa), **knechtenwerk** (Sz), **knecht-waark** (Pe-Db), **knechtenwark** (Nt, Ol-Nl, Wol) ['k...] - knechtswerk *Stront opscheppen uut de jarreputte, dat was knechtewark, dat wol de boer aenlik niet doen, mar vaeke zollen ze et toch nooit de knecht allienig doen laoten* (Dfo) **knechtewerk** z. **knechtewark** **knechtwaark** z. **knechtewark** **kneden** zw. ww.; overg.; kneedde/knedede, het kneded ['knɛ:dn] - kneden (lett.) *Kneden van maelballen wodde deur de boer daon, veur de koenen* (Bdie), *Deeg wodt kneded veur brood* (Nbk), *Dat bakkers nog mit blote voeten kneden, komt now niet meer veur* (Op), *Hi'j het een heldere kop mit 't kneden* hij heeft een goed verstand (Dfo) **kneel** z. **keneel** **kneelbeschute** z. **keneelbeschuit** **kneelbeschuit** z. **keneelbeschuit** **kneep** de; knepen; knepien [knɛ:p] 1. kneep, de daad van éénmaal knijpen (Bdie, Dhau, Np, Op) *Hi'j het him een beste kneep geven* (Np), *As we vroeger niet om liek wollen, kregen we vaeke een kneep in de mouwe* (Op) 2. stiekeme manoeuvre, streek (Bu, Dfo, Np, Nt) *Hi'j zit vol knepen* (Np), *Daor zitten knepen* in hij heeft ze achter de ellebogen (Dfo), *Hi'j het de knepen achter de elleboge* (Np, Nt), *Ie holen de knepen in de zak, heur!* denk erom, je haalt geen malle fratsen uit! (Bu)

3. vouw of valse vouw (Bu, Db, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Obk, Ow, Sz, Wol) *Die kneep moej' d'r uut stricken* (Bu), *een valse kneep* een valse vouw (Wol): *Hi'j het een valse kneep in de broek* (Wol), *D'r zit een rere kneep in die lappe jurkegoed* (Obk, Db), *...in de stof* (Ma), *...in de broek* (Ow), *In de taille van de jurk zit een hiele kneep* (Dhau), *D'r zit een rere kneep in dat leer* (El), *de kneep van de musse* (Sz), *Dat poppien had knepies in de billegies, zo mollig was et* (Ld) 4. zeer geringe hoek in het dak van een gebouw, met name van de schuur van een boerderij, nl. tussen het bovenste en onderste gedeelte van het dak (de *boven- en onderkappe*) (Bu, Nw) *D'r zit wat een kneep in dat dak* (Bu) 5. handigheid, de kern van hoe het moet, waar het om draait *De fiene knepies moej' te pakken hebben* het fijne ervan moet je weten, de essentiële handeling moet je in de slag hebben (Ol-Nl), *Je moeten eerst de kneep te pakken hebben* (Ol-Nl), *Daor zit 'm juist de kneep* (Nbk, Np, Pe- Dbl, Dho), *Dat is krek de kneep, hen!* (Ol-Nl), *Hi'j kende de knepies van 't vak* (Ow, Pe- Dbl) * (van iemand die ogenschijnlijk bedaard is en geen streken zal uithalen:) *Stille en bestendig, mar de knepen inwendig* (Nt, Dho), ook *Hi'j is bestendig mar het de knepen inwendig* (Sz)

knekelhokkien (Ld) et; ...hokkies ['knu:k[h]okin] 1. baarhuisje, eertijds ook met de functie van knekelhuisje: *'t Baorehokkien nuumden ze vroeger ok wel 't knekelhokkien*

knel bn. [knel - knel *De boel zit knel* (Bdie)

Knelis (Nbk, Np) de; -sen; -sien ['knu:ləs] 1. mansnaam: Cornelis *Dat is me ok een Knelis* een rare vent (Np)

knellen (Spa) zw. ww.; overg.; knelde, het kneld ['kneɪn] 1. knellend drukken *Mit de knecht koj' wel een stuk of tien planken tegen mekaar knellen* (Spa)

knelpunt (spor.) - knelpunt (fig.)

knepiesmusse (Nt, Sz, Wol) ['knt:pismasə] - bep. soort muts: neepjesmuts (gedragen over het oorijzer (Wol), tussen oorijzer en de *daagse musse* (Sz))

knerven z. *knarpen*

knetter I (Bu, Dho, Np, Ol-Nl, Op, Wol) de; -s; -tien ['knetɹ] 1. harde klap, slag 't

Gaf toch een knetter (Dho), *'t Was toch een knetter, doe de bloempot van boven vul* (Ol-Nl), *D'r kwam me toch een knetter donderslag* (Np), *Hi'j gaf doe zoe'n knetter op 'e taofel dat de koppies in de paanties rinkelden* (Op), *'k Zal je een knetter verkopen* (Np)

knetter II (Nbk, Np) bn.; attr. 1. knettergek, ook: niet al te snugger *Die kerel is knetter* (Nbk, Np), *...hatstikke knetter* (Nbk, Np), *Bij' knetter?* (Nbk)

knetteren zw. ww.; onoverg.; knetterde, het knetterd ['knetɹ] 1. (van geluid) knetteren *Et paosvuur knettert* (Diz, Ld), *Braandhoolt in een eupen heerd kan zo gezellig knetteren* (Op), *Bij' een slimme braand knetteren de vonken de locht in* (Db), *Heur die moter es knetteren* (Ld, Nbk), *Die bromfietsers bin oek weer an 't knetteren* (Nt), *Ze knetteren hier wat langes met veel lawaai rijden* (Bu, Dho), *een knetterende rommelslag* (Ma, Nbk, Ste, Dhau), *'t Knetterde d'r over* bij bijv. onweer of bij het knetteren van vuurwerk (Db, Diz, Ma, Nbk), *Et kan mit ni'jjaor ommeraek knetteren en knallen van alle schieteri'je* (Obk), *Mit onweer knettert et langs de lucht* (Spa), *De rommelslag knetterde uut de locht* (Np), bij vergelijking: *'t Knetterde d'r over, zo kwaod was hi'j* (Wol) 2. op harde wijze foeteren (Dhau, Dho) *Heit knettert op 'e kiender* (Dhau), *Die knettert wat of* (Dho)

knettergek [knetɹgek; aks. wisselt] - knettergek *Die vent is knettergek* (Nbk), *Ie moe'n mij niet zo kiedelen, daor wo'k knettergek van* (Db)

knetteries (Np) et 1. ijs dat over een laagje water is gevoren dat door dooi is ontstaan

knetterpeprier (Dho, Op, Pe-Dbl) et ['k...] 1. hetz. als *knisterpeprier*, z. aldaar

knetterpot (Bdie, Np, Wol) de; -ten ['knetɹpɔt] 1. (schertsend) oude, veelal knetterende auto, brom- of motorfiets

kneterslag (verspr.) de; ...slaegen ['knetɹslag] 1. knetterende donderslag *Mit een kneterslag bin twie koenen doodsleugen* (Obk), *Dan is 't niet zo veer of, as 't zoe'n kneterslag is* (Dfo), *D'r kwam kneterslag nao kneterslag* (Np), *In die donderbuie zat toch nog een kneterslag in* (Ol-Nl)

knettervuur - kneupen

knettervuur (Ol-Nl) et ['knetʃfy:ər] 1. knetterend vuur
kneukel z. *knokkel*, *knoekel*
kneukelen z. *knoekelen*
kneukelig z. *knoekelig*
kneup z. *kneupe*
kneupdoek (Db, El, Nbk, Ow, Ste) Ook *kneupiesdoek* (Op), *knoopdoek* (Bdie, Ol-Nl, Sz) ['kna:bduk/'kna:pizduk/...o:...] - knoopdoek *Bij' oolderwetse kliederdrachten wodt nog wel es een kneupdoek bruukt* (Db), *Grootmoeder hadde vroeger een kneupdoekien omme, mit een mooi strikkien onder de hals* (Ste), *Vroeger hadden de mannen hier ok wel, in plaats van een zelfbiender, een zwat zieden doekien om de hals, dat was een knoopdoekien* (Sz)
kneupe (OS, Bdie, Ol-Nl, Wol en oost. in WS) Ook *kneup* (verspr. OS, Dho, Pe-Dbl, vooral in verb.; Op: bet. 2: in verb.), *knope* (Bdie, Dho, Diz, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz), *knoop* (Spa: bet. 1: in verb.) de; -n; kneupien ['kna:p(ə)/...o:...] 1. knoop in een touw e.d.: om vast te zetten, ter verdikking van bijv. een touw zodat het niet uit een gat weg kan schieten, e.d. *D'r zat een stieve kneup in 't touw* (Wol), *...een dikke kneup* (Ld), *As de kneup veur 't touw weg ging, dan raekte de koe los* (Obk), *We zetten een kneup in 't touw* (Ld, Ow), *...op dat touw* (Nbk), *As et peerd verkocht was op de mark, dan zetten ze een kneup in de stat* (Nbk, Ld), *Leg mar een goeie kneupe in et touw* (Sz, Op), *een kneupe losmaeken, ...maeken, een kneupe in de buusdoek doen* nl. om af en toe aan iets herinnerd te worden: *Goed ontholen! Aanders doeje' mar een kneupe in de buusdoek* (Dho), zo ook *een kneup in de buusdoek leggen* (Pe-Dbl), *Dat gaoren zat zo in de kneupe, daj't haost niet loskriegen konnen* was een verward geheel met knopen (alg., Pe-Dbl), *Et touw zit in de kneupe* (Nbk), *een veter uut de kneupe haelen* (Nbk), *in de knoop raken* (Spa), *'t Verkeer zit in de kneup* (Ow), *Ie kun om mij in de kneup wijen de pot op* (verspr., Obk), *De gimnastiekvereniging draait niet goed* (s: Obk) 2. knoop in een das *As de mannen et strik veur hebben moeten, komt d'r een platte kneup in* (Nbk) 3. verwarde, moeilijke situatie *'k Zat d'r aorig mit in de*

kneup om dat veur mekeer te kriegen (Db, Dfo), *Ze zitten d'r aorig mit in de kneupe* weten niet hoe ze er mee aan moeten (Bdie, Np, Dho), *Hij zat lillik in de kneupe* in een lastig parket, wist niet wat te doen (Wol), *Hi'j ligt mit hemzels in de knope* ligt met zichzelf overhoop (Diz), *...zit...* (Nt), *Daor zit now juist de kneup* dat is nu precies het probleem (Op), zo ook *Daor zit 'm de knope* (Spa), *een kneupe deurhakken* (oost. van Pe-Dbl, Wol), ook *een knope deurhakken* (Pe-Dbl, Wol en west.) 4. vloek *mit een dikke kneupe d'r bovenop* gevolgd door, kracht bijzettend met een flinke vloek (Ste), *Hi'j zette d'r een (dikke) kneup op* vloekte een keer stevig (Dhau, El, Ld, Ma, Obk), zo ook *een kneupe leggen* (Bdie), *Hi'j maekte een paer beste kneupen* (Wol), *Hi'j mag graeg een dikke knope dri'jen* flink vloeken (Diz), *een (beste) kneupe dri'jen* id. (Np, Op, Dho), zo ook *kneupen dri'jen* (Wol), *een dikke kneup zetten* (Db) en *Doe vul d'r een kneup* (b) 5. z. *knope*
kneupebusse (Ste) de; -n; ...bussien ['k...] 1. bus waarin men knopen bewaart
kneupedri'jen z. *knopedri'jen*
kneupedri'jer z. *knopedri'jer*
knopen (OS, Bdie, Np, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook *knopen* (Bdie, Dho, Diz, El, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz) zw. ww.; overg.; kneupte, het kneupt ['kna:pm] 1. aaneen knopen, een knoop in een touw e.d. *leggen* *We zullen dat touw even knopen* (Nt), *een touw an mekaar knopen* (El, Spa), *'t Touw is te kot, daor moe'n we wat bi'j an knopen* (Spa), *Heur mem kneupte heur de centen in de tippe van de buusdoek* (b), *Ik moest mien oom altied de stropdasse knopen* (Sz), *d'r nog een daggien bi'j an kneupen* bijv. aan een korte logeerpartij (Nbk), *(mit muute) de aenties an mekeer kneupen (kunnen)*. *Hi'j kan de aenties niet an mekeer kneupen* (Ma), *Hi'j het d'r wark mit om de aenties an mekeer te kneupen* (Np, Nbk), *Ze hoeven et wark niet om de enties an mekere te kneupen* ze kunnen zich wel redden in financieel opzicht, daarvoor hoeven ze dat werk niet te hebben (Dho), *et in de oren kneupen* (b, Np) 2. door te knopen vervaardigen als handwerk *Ie kun een klied kneupen* (Ow), *Die man is an 't kleties kneupen* (Np)

kneupies z. *knopien*

kneupiesdoek z. *kneupdoek*

kneupiesjak z. *knopiesjak*

kneupiesschoe z. *knopiesschoe*

kneupleerze (Pe-Db1) ['k...] - knooplaars

kneupsgat z. *knoopsgat*

kneuszeel (Ste) et ['kna:pst:l] 1. bretels
kneusappel (Bdie, Dhau, El, Ma, Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Wol) Ook *kwetsappel* (El) de; -s; -tien ['kna:s.../'kwets...] 1. appel die gekneusd is, veelal door het van de boom vallen *Kneusappels bin vaeke goedkoper, want d'r mekeert wat an* (Nbk), *Een kneusappel kan niet lange duren, die gaot gauw rotten* (Dhau), vandaar *Kneusappels doen wi'j al tied in de smots* (Ol-Nl)

kneusd z. *gekneusd*

kneusien (Bu, Db, Diz, Ma) et; kneusies ['kna:sin] 1. door kneuzen beschadigd exemplaar (Db, Diz, Ma) *Tussen de eier zatten een peer kneusies* (Ma), *Die auto is anreden, et is een kneusien* (Ma), *Die appel is van de boom valen, et is een kneusien* (Diz) 2. door knakken ontstaan deukje in een ei (Bu) *een ei mit een kneusien* (Bu)

kneusplak (Np) ['kna:splak] - kneusplek
D'r zitten kneusplakken an die appel (Np)

kneusstro (Sz) et ['kna:stro:] 1. gekneusde korenhalmen (ook op het land), gekneusd stro

kneuter z. *knoeter*

kneuteren z. *knoeteren*

kneuterig z. *knoeterig*

kneuzen ['kna:zŋ] - kneuzen (lett.) *Mit hadde wiend valen die appels allemaol naor beneden en kneuzen verschrikkelijk* (Diz, Dho, Np, Ld, Obk, Bu), *Eier moej' veurzichtig mit ommegaon, want ie kneuzen ze gauw* (Ma, Obk, Op), *Hi'j had de aarm aorig kneusd* (Ld, Ma, Db), *Aj' de ribben kneuzen kan et slim zeer doen* (Np, Pe-Db1, Spa), *je aankels kneuzen mit sport* (El, Wol, Np), in het bijzonder: bewerken door slaande te verdelen e.d., in: *mais kneuzen* (Bdie), *ribben kneuzen* tot twee stukken maken (Np)

knevel (verspr.) de; -s; -tien ['knu:w], ...v...] 1. snor (veelal groot) (Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk, Np, Nt, Pe-Db1) *Die kerel het ok een hiele knevel onder de neuze hangen* (Bu, Dfo) 2. een grote, zware persoon of dier (Bdie, Dho, El, Op)

Die man is een groffe knevel, hi'j weegt d'r wat in (Op), *Wat een knevel van een kerel* (Bdie, Dho) 3. (van een man) dwarsligger of gemene kerel (Ow) 4. kinketting van paard (Ma) *'t Peerd had de knevel an* (Ma) 5. stuk hout op de neus van het paard, met touw om aan te draaien, praam: gebruikt om het paard rustig te houden (Bu), *De merrie krigt vaeke de knevel op 'e neuze as die onder de hingst moet, dan kuj'm beter in bedwang hopen; ok bi'j et peerdebeslaon wodde de knevel wel bruukt* (Bu)

knevelbaand (Obk) de; ...banen; ...baantien ['k...] 1. knieband gebruikt bij het kniepoten *Een koe die d'r vaeke uut brak, die zetten ze in de knevelbaand* (Obk)

knevelen (Bu, Dfo, El, Np) zw. ww.; overg.; knevelde, het kneveld ['knu:wŋ, ...v...] 1. vastbinden, door vast te binden vasthouden *Die hebben ze ok aorig kneveld* (Dfo), *Vroegen wodden de kalver kneveld* werden de vier pootjes bijeen gebonden met het oog op het vervoer (Bu), *een koe knevelen* plat leggen en houden, nl. voor onderzoek of behandeling (El) 2. hetz. als *frosselen* (Bu), z. aldaar

kni'jbaand (verspr.) Ook *kni'jband* (Spa, Sz), *kni'jebaand* (Dhau, Ol-Nl) de; ...banen; ...baantien ['k...] 1. knieband gebruikt bij het kniepoten *De kni'jband kwam onder de kni'je vast en om de horens, krek zo lange dat hi'j nog wel lopen kon mar d'r niet uut naaien* (Sz), *Een koe die d'r vaeke uut brak, die zetten ze in de kni'jbaand* (Obk) 2. knieband van een onderbroek (Op) 3. bandage om een knie bij wedstrijdssporten, met name korfbal (Wol)

kni'jbaankien (Np) et; ...baankies ['k...] 1. bankje in de rooms-katholieke kerk waarop geknield wordt, knielbank

kni'jbak (Bdie, Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Nw, Op, Ow, Ste, Sz, b: In) de; -ken; -kien ['kni:jbak (Bdie, oost.), ...ej... (Np, Op)] 1. snijbak, snijbank: houten toestel met behulp waarvan men stro hakselde (bestaande uit een balk met aan weerszijden schotjes, planken, waartussen precies een bos stro paste, en met aan de voorzijde pootjes; met z'n knie schoof men een bos stro naar de gleuf waar het mes in sneed, dat aan de ene kant een dwarsstaand (om te drukken) en aan de andere kant

kni'jbakkemes - kni'je

een rechtstaand handvat had (om een snijdende beweging te maken); de *kni'jbak* werd ook gebruikt om riet te snijden (Nw)) **kni'jbakkemes** (Ste) et; -sen; -sien ['knijbakəməs] 1. mes waarmee men stro hakselst, behorend bij en iets breder dan de *kni'jbak* (Ste)

kni'jband z. *kni'jbaand*

kni'jbongel (Ld) de; -s; -tien ['knijbɔŋəl] 1. kluister aan een knie van een paard

kni'jbroek (Bdie, Dhau, El, Np, Pe-Db, Wol) Ook *kniebroek* (Bu, Db, Diz, Np, Op, Owl, Sz) ['k...] - kniebroek

kni'je de; -n; kni'jgien [knijə (OS, WS: zuid. van de *Lende*, ...ejə (WS noord. van de *Lende*, elders spor.) 1. knie (van mens of dier) *Hi'j vul mal op 'e kni'je* (Np), *Ik kwam te stroffelen en bezeerde de kni'je* (Sz), *Hi'j hadde een dikke kni'je* een opgezette knie (Wol), *Mit 't valen had de jonge de kni'je uut 't pottien* (Pe-Db), *de kni'je zeer valen* (Bdie), *'k Kwam te valen en bezeerde de kni'je* (Sz), *Moeke en kiender kroepen op 'e kni'jen bi'j et bakkien* nl. bij de mars van de marskramer (Nbk), *Doe 'k te plak was, ha'k 't d'r veur de kni'jen dan ok haost deur* d.i. het regenwater kwam door het gedeelte van de broekspijpen vóór de knieën (b), *Hi'j slat 'm op 'e kni'jen van plezier* (ba, Bu), *'t Kleine kiend zat even bi'j heit op 'e kni'je* bij z'n vader op de knie (Nbk), *Veerder as boven de kni'je mochten we vroeger niet kommen as we een meid hadden* d.i. inzake het aanraken, knuffelen (Obk), *iene een kni'jgien geven* een duw, stoot met de knie tegen iemands onderlichaam (Nbk), (bijv. gezegd wanneer men met z'n laarzen aan in een sloot met water staat:) *'t Waeter staot me an de kni'jen toe* (Ld), ook fig.: ik moet hoognodig urineren (Ste), *God op blote kni'jen daanken* zich zeer gelukkig prijzen dat de uitkomst, afloop gunstig is geweest (Np), zo ook *Hi'j mag God op zien blote kni'jen bidden dat et zo goed veur hem oflopen is* (Wol), *iene over de kni'je nemen* (Db, El, Ow), zo ook ...over de kni'je leggen (Ma, Np), *Die niksnutter har over de kni'je moeten* (b), *Hi'j gaot even op 'e kni'je liggen* in een bep. zithouding: zittend op de hiel van het been dat vanaf de knie op de grond ligt terwijl de andere knie omhoog steekt; nl. om even

een praatje te maken, en/of om uit te rusten of iets te drinken, bijv. tijdens de hooioogst (Bu), vandaar *Jonges, koffiedrinken, even op 'e kni'je* (Bu), zo ook *We gaon even op 'e kni'je* id. (Ma, Np), ook gezegd wanneer men op de gewone wijze gaat zitten uitrusten, even een pauze houdt tijdens het werk (Ma), *Ze gaon even op 'e kni'jen knielen* (om te bidden) (Bu), *op 'e kni'jen liggen (gaon) geknield (gaan) liggen* (verspr.): *op 'e kni'jen liggen veur et altaar* (Wol), *Gien zegen veur him die de kni'je niet buugt* (b), *'k Gao d'r even op 'e kni'jen bi'j liggen* (Diz), *even deur de kni'jen moeten* even moeten knielen (Dho, Sz), zo ook *Ze mossen nog wel even op 'e kni'jen* op één of twee knieën gaan, knielen, ook: nederig vragen, gedwee z'n ongelijk erkennen e.d. (Dfo, Nbk), *op 'e kni'jen gaon* id. (Dhau), *deur de kni'jen zakken* gaan knielen, op één of twee knieën gaan (Nt), zo ook *deur de kni'jen gaon* lett., maar vooral fig.: toch toegeven (verspr.), *veur iene op 'e kni'jen gaon* iemand nederig vragen, gedwee toegeven (Db, Ld, Nbk): *'k Gao niet veur him op 'e kni'jen* denk maar niet dat ik hem zal smeken, me onderdanig aan hem zal tonen (Nbk, Ld), *Ie hoeven niet veur me op 'e kni'jen te gaon* je hoeft je niet als de mindere op te stellen (gezegd bijv. wanneer men z'n verontschuldiging aanbiedt) (Np, Nbk), *veur iene op 'e kni'jen liggen* zich onderdanig gedragen, zich als de mindere opstellen, iemand smeken om een gunst e.d. (Nbk, Op): *Ik gao veur jow niet op 'e kni'jen liggen* denk maar niet dat ik je zal smeken (Op), ...valen (El), *Ze kriegen him wel op 'e kni'jen* ze zullen hem wel dwingen, klein krijgen (Nbk, Np), *de kni'je stief holen* het been stijf houden (Op), (van een paard of een persoon) *Hi'j haelt et d'r op 'e kni'jen deur* spant zich er zo bij in dat hij er bijna bij neervalt (s), *We moe'n d'r mar even weer op 'e kni'jen veur* op de knieën liggen te werken, bij het wieden, aardappellooien e.d. (Ma), *We moe'n 't mar weer op 'e kni'jen verhaelen* id. (Sz, Ma), *Hi'j moet et op 'e kni'jen verhaelen* hij moet er erg veel moeite voor doen, het is erg zwaar werk voor hem, het spant erom of het hem lukt (Dhau, Diz, Np, Obk, OI-NI, Spa,

Ow), zo ook *Dat wark za'k doen, al za'k et ok op 'e kni'jen verhaelen* ik zal het hoe dan ook klaar krijgen (Nbk), *'t op 'e kni'jen verhaelen* het erg druk hebben (Ow), *Hi'j wil 't wel op 'e kni'jen verhaelen* hij wil alles hebben (Np), *'k Mos et op de kni'jen of haelen* dat karwei was zo zwaar, dat ik bijna door m'n knieën ging (Dfo), *onder de kni'je hebben*. *Die hadde dat wark zomar onder de kni'je* (Obk), zo ook *'t onder de kni'je kriegen* het gaan beheersen, het leren, er slag van krijgen (Db, Nbk) 2. deel van de broekspijp of kous vóór de knie *Mien gala is een mesester pak, mit twee deursleten kni'jen* (ba), *Hi'j het de kni'je uut de bokse* (Np), *Now hej' de kni'je al weer uut de broek!* (Op, Db), *gatten in de kni'jen* nl. van een broek (Nbk)

kni'jebaand z. *kni'jbaand*

kni'jebescharmer (l) - kniebeschermer
kni'jegewricht (Ld, Np, Ol-Nl, Op) Ook *kni'jegewricht* (Bdie, Db, Dhau, El, Np, Nt, Ow, Sz, Wol), *kniegewricht* (spor.) ['k...]
- kniegewricht

kni'jehelster z. *kni'jehelster*

kni'jehelster (Dhau) Ook *kni'jhelster* (Wol), *kni'jehalster* (Db), *kni'jhalster* (Dho, El) et; -s; -tien ['k...helstr/.../...a...]
1. knieband gebruikt bij het kniepoten

kni'jeholte (Db) Ook *kni'jholte* (Bu, El, Op, Wol) de; -n, -s ['k...]
1. knieholte

kni'jelappe z. *kni'jlappe*

kni'jeschieten (Nbk) onbep. w. ['kntjə ski:tɔ] 1. bep. spelletje waarbij de één op de grond lag met z'n benen omhoog; daarop kwam de ander te liggen, waarna deze vervolgens zo ver mogelijk werd 'weggeschoten'

kni'jegewricht z. *kni'jegewricht*

kni'jhalster z. *kni'jehelster*

kni'jhelster z. *kni'jehelster*

kni'jhokse z. *hokse*

kni'jholte z. *kni'jeholte*

kni'jkouse (Bdie, Np, Op, Wol) Ook *kniekouse* (verspr.) - kniekous: kous tot de knie reikend

kni'jlappe Ook *kni'jelappe* (Dfo, Ol-Nl) - knielap *Een kni'jelappe ni'j ie d'r op, veur et kroepen en valen bi'j kiender* (Dfo), *Kni'jlappies bin leren lappies mit een gespe aachter de kni'je; zo vullen de kiender gien gatten in de hozen* (Bu)

kni'jleerze (Bdie, Dhau, Obk) ['k...]

knielaars

kni'joksel (Pe-Dbl) de; -s; -tien ['k...] 1. knieholte

kni'jpanne (Op) de; -n; -gien ['k...] 1. knieschijf

kni'jschieve (Op) Ook *knieschijf* (Diz, Op, Spa) ['knejski:wə, ...və/...] - knieschijf

kni'jstok (Np) et; -ken; -kien ['knejstok] 1. lap ter bescherming van de knie *ielestieken kni'jstokken* (Np)

kni'jval (Np) Ook *knieval* (Nbk, Sz) de; -len ['k...] 1. knieval *Daor wil hi'j wel een kni'jval veur doen* (Np)

knibbel (Nt, Spa) de; -s; -tien ['kntb] 1. (af en toe gebruikt, naast *kni'je*) knie 2. z. *knippel*

knibbelen zw. ww.; overg., onoverg.; knibbelde, het knibbeld ['kntb|ɲ] 1. afdingen op de prijs van iets *Hi'j knibbelt d'r altied een betien of dingt af op de prijs* (Diz, Dho), zo ook *Hi'j het d'r wat of knibbeld* (Nbk) en *Hi'j knibbelt wel es wat om d'r wat of te kriegen* nl. van de prijs (Dfo), *knibbelen op de koopsom* (Ow) 2. knagend van iets afhaken, knabbelen (Ld, Op) *De geit knibbelt de blieke kael* (Ld), *D'r het een moes an de keze zitten te knibbelen* (Op)

knibbeltien (Bdie) et; -ties ['kntb|tin] 1. een klein beetje, een klein stukje *een knibbeltien brood* (Bdie)

knich (Ow) Ook *knuch* (Sz) de; -en; -ien [knɪx/knɪx] 1. lichte, korte kuch *D'r zit een klein knichien in hij kucht licht* (Ow), *Hi'j het een dreuge knuch over 'm* (Sz)

knichelderi'je (Nbk) Ook *knuchelderi'je* (Ste) de [knɪx|də'rɪjə/...a...] 1. het voortdurend licht hoesten

knichelen (Db, Diz, Ma, Nbk, Obk, Op) zw. ww.; onoverg. ['knɪx|ɲ, 'knɪx(ə)lən (Dfo)] 1. licht en kort kuchen, soms bij voortduring (Db, Diz, Ma, Nbk, Obk, Op) 2. (inzake zwaar werk) hard werken (Dho) *Ze moe'n hadde knichelen veur een stok brood* (Dho)

knichen (verspr. OS, Dho, Np, Op, Ste, Spa, Wol) Ook *knechen* (Bu), *knuchen* (Sz) zw. ww.; onoverg.; knichte, het knicht ['knɪxɲ/...e.../...a...] 1. licht en kort kuchen, licht hoesten *Hi'j knichte een betien* (Nbk), *Aj' verkolen binnen en in de waarmte kommen, dan begin ie te knichen* (Obk), *Bi'j' wat schrom* [enigszins hees]? *Ie*

knicherig - knieneberg

knichen wat! (Np), *Now, ie bin aorig an 't knichen* (Spa), *'t Peerd knichte een betien* (Ld), *De bigge knucht an ien stok deur hoest aan één stuk door* (Sz)

knicherig (Nbk) Ook **knucherig** (Sz), **knuchelig** (Spa) bn., bw.; -er; -st ['knixʔəx, ...xəʔəx/...Λ.../...x]..., ...xəl...] 1. voordurend licht kuchend *Ik bin weer wat knucherig* (Sz)

knichhoest (Dhau, Np) de ['knixhust] 1. aanhoudende lichte hoest, ook kriebelhoest **kniebroek** z. **knijbboek**

kniecht (bo: Op) de, et? [knixt] 1. bindweefsel tussen vlees (waardoor dit van mindere kwaliteit is) 2. z. **kniester**

knieft et, ook de (spor.); -en [knift] 1. groot zakmes, (groot) knipmes, ook dolkmes (Dho, Obk) of kleiner vouwmes, zakmes; bij vergelijking ook wel gezegd van andere typen mes (spor.) *Aj' mit vee ommegaon, moej' alried een knieft in de buse hebben* (Obk), *Ik zal je an 't knieft stikken!* (Np), *Aj' je bek niet holen, dan drok ik jow een knieft tussen de ribben* (Wol), *...in de ribben* (Wol), *Gooi dat oolde knieft mar vot, daor kuj' toch gien podde meer mit villen* (Op), *een hiele knieft* een groot zakmes (Obk)

kniefsterig (Op) bn., bw.; -er, -st ['kniftəx, ...təʔəx] 1. overdeven zuinig, gierig *Soms het hij een royale buie, mar hij kan ok kniefsterig wezen* (Op)

kniefstig bn, bw.; -er, -st ['kniftəx] 1. handig en flink, soms ook: flink en enigszins vernuftig (verspr.) *Dat is een kniefstig mannegien, hij is alried in de weer* (Obk), *Wat is die man nog kniefstig naordat hij al zo oold is* (Pe-Dbl), *Dat hej' kniefstig daon* (Np) 2. proper en keurig gekleed, soms ook enigszins parmantig of wijsneuzig (veelal toch zonder negatieve bijgedachte) of met een kaarsrechte houding (Bu, Dfo, Ow, Dho, El, Ma, Ol-Nl, Ste, b: In) *Wat zicht dat maegien d'r kniefstig uut, de kleren mekeert niks an!* (Bu), *Dat staot je kniefstig van kleding: keurig, goed, mooi* (Bu, Dfo, Ste), *Hij het een kniefstig hoetien op* (Dfo), *Hij het de witte bore omme, hij staot d'r mar kniefstig op* (Dfo, Dho, Ma, El), *een kniefstig ding* een enigszins parmantig meisje (Ol-Nl), *een kniefstig boompjen* een mooi, recht boompje (Dfo) **kniefstmes** (Bdie, Dhau, Nt, Obk, Sz)

['kniftmes] - zakmes, klein vouwmes

kniegewricht z. **kni'jegewricht**

kniekouse z. **kni'jkouse**

kniesel z. **keneel**

knieselbaanke (Ow, Ste) de; -n; ...baankien

['kniesbā:nkə] 1. knielbank (in kerk)

knieselbeschuut z. **keneelbeschuut**

knieren (Bu, Diz, Op, Pe-Dbl, Sz) ['kniln] - knielen *De kattelieken knieren op 't bidkussentien* (Bu, Pe-Dbl), *Friezen knielen allienig veur God* (Op)

Knielis (b) de; -sen ['kni(:)ləs] 1. voornaam van mannen: Cornelis

kniekussen (spor.) - knielkussen

knien Ook **kniene** (Spa) de, et (Nt, Wol);

-en, -egien ['knin(ə)] 1. konijn (bekend knaagdier) *Et bin hier allemaol knienen* er zijn hier erg veel konijnen (Bu), *Ie moe'n goed op 'e knienen passen* ze goed verzorgen (Nbk), *'t Is bij de knienen of dat gezin is wel érg kinderrijk, ze krijgen wel erg veel kinderen achter elkaar* (Dho, Nbk, Np, Ow), *De knienen springen zowat uut et hokke* die vrouw heeft wel een héél dun jurkje aan (Wol), *Ze is zo maeger, ze kan wel mit de knienen uut 't rif eten* (Nw), vandaar *een knien van een vrommes* een klein en mager vrouwtje (Dfo) 2. klein en dun vrouwtje (alg.), ook wel van een kind gezegd, vooral van een meisje (Dfo, Dhau, Np, Obk) *Die man is groot en zwaor, en zien vrouw is mar een knien* (Bu, Op), *Wat mar een knienegien, dat maegien!* (Dfo) 3. zuinige persoon (Dhau) * *Aj' knienen hebben hej' ok keutels* bij alle goeie dingen die men heeft zijn ook wel kleine tekortkomingen, zijn ook wel vervelende bijkomstigheden (Ma, Nt, Obk, Pe-Dbl, Spa), heb je vee, draag er dan de zorg ook voor (Ol-Nl)

kniene z. **knien**

knienebaarg(e) z. **knienebarg**

knienebarg (Diz, Ma, Ow, Wol) Ook

knienebaarge (Obk), **knienebaarg**

(Pe-Dbl), **knieneberg** (Sz) ['kninabar(ə)x /...a:...] - konijnenberg; ook gezegd van een natuurlijke heuvel waarin konijnen veel hollen hebben gegraven

knienebek de; -ken; -kien ['k...] 1. bek van een konijn 2. (van een mens) hoofd met een vorm die aan de bek van een konijn doet denken (Ol-Nl)

knieneberg z. **knienebarg**

knienblad et; ...blaeden, ...bladen (WH); ...blattien ['k...] 1. (veelal mv. of verz.) blad van de paardebloem *De tuun zit vol mit knienblaeden* (El), *knienblaeden zuken veur de knienen* (Wol), (verz.) *Plok even wat knienblad* (Bu), *Knienblad bin de knienen gek op* (Dho) 2. grote weegbree, smalle weegbree (fp)

knienboer (Nt) de; -en; -tien ['k...] 1. konijnenhouder

knienbulte z. *knienheuvel*

knienfokker ['kninɔfɔkɔr] - konijnenfokker

knienfokkeri'je (spor.) [...'r...; z. -i'je] - konijnenfokkerij

knienegaankien (Np) Ook *knienegang* (Bdie) et; ...gaankies ['k...] 1. klein paadje, kleine doorgang in een houtwal, in een bos, ontstaan doordat er op die plek steeds konijnen langs gaan

knienegang z. *knienegaankien*

knienegrös (Nbk, Op) Ook *knienegrus* (Diz) et ['k...] 1. gras geschikt als voer voor konijnen *'k Zal de loop een meter of wat verzetten, want daor staot mooi knienegrös* (Nbk), *Gaoj' mit om nog wat mooi knienegrös te plokken?* (Nbk)

knienegrus z. *knienegrös*

knienehaor ['k...] - konijnehaar

knienheuvel (verspr.) Ook *knienbulte* (Db) ['k...] - konijnenberg

knienehoekien (Sz) et; ...hoekies ['kninɔ hukin] 1. hoekje in een konijnehok waar het konijn z'n behoeften doet

knienehokke ['kninɔhɔkə] - konijnehok

knienehol et; -len; -legien ['kninɔhɔl] 1. ondergronds hol van één of meer konijnen

knienehouder (Nt) de; -s ['k...] 1. konijnenhouder

knienejacht ['k...] - konijnejacht

knienekappe (Np) de; -n; ...kappien ['k...] 1. deels overkapte ren voor konijnen of alleen de kap ervan *En d'r wodden knienen onder de knienekappen weghaeld en kiepen uut de kiepehokken* (Np)

knienekuring (Nt) de; -s, -en; ...keurinkien ['k...] 1. keuring van konijnen, waarbij men een eerste, tweede of derde prijs kan behalen voor een bep. exemplaar of een zogeheten eervolle vermelding

knienkeutel ['k...] - konijnekeutel

knienklompe (Dfo) de; -n; ...klompien

['kninɔklompə] 1. houten klomp zonder kap, dienend als drinkbakje voor tamme konijnen

knieneknuppelen (OS, Bdie, Bu, Np, Pe-Db) Ook *knieneslaon* (El), *knienemppen* (Spa) onbep. w. ['kninɔknɔpɔlɔ /...slɔ: ɔn/...mɛpɔ] 1. doodknuppelen van in het wild levende konijnen (voor de opbrengst of om zelf op te eten) *As d'r een betien sni'j ligt, dan kuj' de knienen sporen en dan kuj' wel te knieneknuppelen; ze zitten dan onder de heide en sni'j* (Dfo), *D'r lag sni'j, et was krek weer om te knieneknuppelen; dan koj' an de lochtgatties van de neuze zien waor iene zat en dan wodde hij doodknuppeld* (Bu)

knienekop de; -pen; -pien ['kninɔkɔp] 1. kop van een konijn 2. (van een mens) hoofd zodanig dat het aan de kop van een konijn doet denken (Ol-Nl) *Wat het die een aorig knienekoppien* (Ol-Nl)

knienekouwe (Ld, Ma, Nbk, Np, Ow) de; -n; ...kouwgien ['kninɔkɔwə] 1. ren met een hok of een eenvoudige kap voor konijnen

knienekrabbe (Np, Obk) de; -n; -gien ['kninɔkrabə] 1. plek waar een konijn op de grond heeft gekrabbd

knieneloop (Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Ow, Spa, Ste) de; ...lopen; ...lopien ['kninɔlɔ:p] 1. ren voor konijnen (Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Ow, Spa) 2. (vaak verkl.) wildpaadje van konijn(en) (Nbk, Np, Ste)

knienemark (Ste) de; -en; -ien ['k...] 1. markt waarop men konijnen verhandelt

knienemppen z. *knieneknuppelen*

knienemes (Ste) de ['kninɔmɛs] 1. mest, uitwerpselen van één of meer konijnen

knienenust (Bdie, Nbk) ['k...] - konijnenest

knienepad (Nbk, Np, Obk) et; ...paeden; ...pattien ['kninɔpɔd] 1. paadje ontstaan doordat één of meer konijnen steeds dezelfde weg kiezen door bos of hei

knienepest (Obk) de ['k...] 1. bep. ziekte onder konijnen: myxomatose

knieneploag de; -en ['kninɔplɔ:x] 1. konijnenploag

knienepote - konijnepoot

knieneram (Db) de; -men; -megien ['kninɔrɔm] 1. mannelijk konijn

knieneras - konijneras

knienerit (Bu, Nw) de; -ten; -tien

knieneslaan - kniepen

['kninərɪt] 1. vast spoor, wildpaadje van een konijn

knieneslaan z. *knieneknuppelen*

knienesnute - konijnesnuit

knienespoor (Nbk, Np, Spa) et; ...sporen; -tien ['k...] 1. spoor van een konijn, met name in de sneeuw *vasse knienesporen in de snij* (Nbk)

knienestaand (l) - konijnenstand

knienestrik (Bdie, Nbk) ['k...] - konijne-strik

knienestront de ['k...] 1. uitwerpselen, mest van één of meer konijnen

knienevangst - konijnevangst

knienevel ['k...] - konijnevel

knienevleis - konijneveles

knienevlo (Obk) - (doorgaans mv.) konijnevlo

knienevoer - konijnevoer

knieneziekte - konijneziekte

kniep Ook *kniepe* (bet. 3: Ld, bet. 6: Dfo, Ma) de; -en; -ien ['knip(ə)] 1. daad van éénmaal knijpen *Die jonge kreeg een goeie kniep in de arm* (Dfo), *Ik geef je een beste kniep aj' niet opholen te donderjaegen* (El), *Hi'j gaf me daar een kniep in de kont!* (Dfo) 2. iemands kracht, vermogen om te knijpen (Np, Obk, Op, Wol) *Die kerel is zo sterk, die het goed kniep in de hanen* (Obk), ...*die het aorig kniep in de hanen* (Np), *Hi'j gaf me de haand, mar ik zee: 'Hool mar op, jow doen me zeer, je hebben wel kniep in de vingers'* (Wol, Op) 3. groot blok hout waarin de klompenmaker de klompen in wording vastzette om ze verder te bewerken, in het bijzonder het lagere deel waarin de klompen werden geklemd (El, Ld, Obk) *Aj' de klompen uutboren gaon, zet ie ze in de kniep* (Obk) 4. een klein beetje, nl. zoveel als een toegeknepen hand bevat (Obk, Spa) *Vroeger in de bakkerij'e deden ze ergens een klein kniepien zout in* (Spa) 5. in *in de kniep* weg stiekempjes, in het geniep (Spa) 6. in *in de kniep zitten* in de knijper zitten (Dfo, Ma, Sz): *Op 't wiede van 't Tjonger he'k nog wel es in de kniep zeten mit een dikke storm* (Sz), *Hi'j zit aorig in de kniepe, want hi'j moet betaelen en hi'j het gien geld* (Dfo)

kniep-of (Np) de [kni'pɔf] 1. cichorei *een paantien mit kniep-of* (Np)

kniepblaore de; -n; ...blaortien ['kni

blɔ:ərə] 1. blauw aangelopen blaar

kniepblok (Obk) et; -ken ['kniblok] 1. groot blok eikenhout waarin de klompenmaker de klompen in wording vastzette om ze verder te bewerken, in het bijzonder het schuine deel waarin de klompen werden geklemd (Obk)

kniepbrille (Obk, Ol-Nl, Spa) ['knibrɪlə] - knijpbril

kniepe z. *kniep*

kniepen st. ww.; overg., onoverg.; het knepen ['knipm] 1. in iets knijpen *Hi'j kneep 'm in de arm* nl. ter waarschuwing (Spa), (ter liefkozing:) *Hi'j kneep et kleine maegien es in de wange* (Nbk), *Aj' veur jow huus now nog honderdduzend kriegien, maj' jow wel in de vingers kniepen* zeer tevreden zijn, van geluk spreken (Op) 2.

een persoon of dier in een lichaamsdeel knijpen om pijn te doen, voor straf maar ook om te plagen *Ik zal joe in 't gat kniepen!* (Bdie), *Ie moe'n mi'j niet zo kniepen* (Spa), *De juffer* [juffrouw op school] *kon kniepen daj' d'r blauwe plakken van kregen* (Pe-Dbl), *Hi'j kneep him op 'e doeme* hij was in z'n nopjes, nl. omdat hij voordeel had behaald (Dfo), *de kate in donker kniepen* (verspr.) 3.

(onoverg.) een knijpende beweging maken anderszins (Sz), vgl. (van een merrie:) *Moej' es zien hoe as hi'j nog blikt, hi'j is nog zo willig as de pest, hi'j doet niks as kniepen mit de kutte* maakt een knijpende beweging met het uitwendig geslachtsdeel (Sz) 4. (onoverg.) te nauw zijn van kleding, schoenen (Bu, Ste, vo) *De broek knip, die is te nauw* (Ste), *Daor knipt de schoe wel es* fig.: daar wringt de schoen wel eens (vo) 5. (overg.) met één of meer wasknijpers e.d. vastzetten (Ol-Nl, Op) *'k Zal mien wasse nog gauw even op de liende kniepen* (Op), *Jow kun et wasgoed d'r now wel an kniepen, mar daor zit weer een bujje, en dan moej' et d'r weer of kniepen* (Op), *Kniepen jow mar es de hoolderties veur de keersies an de kastboom* (Ol-Nl) 6. in *d'r tussenuut kniepen* weggaan, weglopen, veelal stiekempjes: *Kiek, hi'j knip d'r tussenuut* (Bu, Nbk, Ste), ook (enigszins ruw): komen te overlijden (Bu, Np): *Die is d'r tussenuut knepen, d'r uut kniepen* weglopen, weggaan, veelal stiekempjes: *Waor is hi'j*

toch bleven? Hij is d'r werempel uut knepen! (Ol-Nl), *Veurdat 't beddegaons-tied was, mochten de kiender d'r nog wel es uut kniepen* (Obk), *Hij moet d'r mar uut kniepen, dan is hij van alles of* (Dho), d.i. ook (enigszins ruw): komen te overlijden (Dho, Nbk, Ste, Wol), vgl. *Hij is d'r uut knepen, heur is overleden* (Wol), *d'r veur weg kniepen* zich aan een taak onttrekken (Nbk, bo: Np, Op), *'m kniepen* hem knijpen, in de rats zitten *Hij kneep 'm wel* (Diz), *Hij knipt 'm* (Np), waarnaast (wederk.) *Ik kneep me wel even, hoe as dat kommen zol* (Dhau) en *Hij knip 'm as een dief* (Nt) 7. (van een voertuig; onoverg.) moeizaam gaan door persende, wegzakkende wielen (b) *Op 't laand was 't nogal paessig en de waegen kneep d'r ommeraek deur* (b) 8. (onoverg.) hoog proberen te zingen, maar de aller-hoogste tonen niet goed kunnen halen (Nbk, Wol) 9. (onpers.) erom spannen, eropaan komen (Bu, Dfo, Np, Sun-Ot) *'t Het d'r knepen dat wij dat veur mekeer kregen* (Dfo), *Et knipt d'r omme of ik gaoren genoeg heb veur disse sokke* (Np, Sun-Ot, Bu), *Dat kneep d'r aorig* (Np) 10. (onpers.) flink vriesen *Et begint d'r aorig in te kniepen* (Nbk), *'t Knijpt d'r in* (Nbk, Bu), *Et kniept aorig* (Ol-Nl), *'t Het d'r vannaacht aorig in knepen* (Nt)

knieper de; -s; -tien ['kniɪpɹ] 1. wasknijper *De oolderwetse knieper was een stokkien hooft mit een kleuve, an et aende daor van zat een noeste, aers sprong de knieper uut mekaer; zoe'n knieper stak ie aenlik op de liende* (Ste), *Et stinkt hier zo, ie meugen wel een knieper op 'e neuze zetten* (Nbk) 2. in *iene de knieper op 'e neuze zetten* het vuur na aan de schenen leggen, de wacht aanzeggen (Dho, El, Ld, Ol-Nl, Spa): *Ze maggen hem de knieper wel op 'e neuze zetten* (Dho), *de knieper op 'e neuze kriegen* een mislukking te verwerken krijgen, een zeer belemmerende tegenwerking ondervinden (Bu, Dfo, Np, Pe-Db): *Hij kreeg aorig de knieper op 'e neuze* (Pe-Db), *Now, hi'j kreeg de knieper veurgoed op 'e neuze mit de koop van die koe* (Dfo) 3. z. *knieperd*

knieperd Ook **knieper** (bet. 1: Dfo, Nbk, bet. 2: verspr. in verb.) de; -s; kniepertien ['kniɪpɹ(t)] 1. een overdreven zuinig

persoon, vrek, inhalig iemand die een ander niets gunt *een zunige knieper* (Nbk, Dfo), *Dat is een verrekte knieperd* (Spa) 2. in *in de knieperd* zitten grote zorgen hebben om iets, in de rats zitten (verspr.): *Hij zit aorig in de knieperd* (Bu), *as knieperd an boord komt* als er reden is om 'em te knijpen, als het er echt op aan komt, als het gebrek nijpend wordt (Bu, Ld, Ma, Nbk, Np, Pe-Db, Ow): *As knieperd an boord komt, is hi'j nargens* knijpt hij er tussen uit, is hij laf, biedt hij geen enkele weerstand, geeft hij alsnog toe of wil alsnog wel luisteren (Nbk, Np), *As knieperd an boord komt, dan za'k nog wel even helpen* (Ld), zo ook *As knieper...* (Nbk, Obk), *As de knieper an boord komt, zal ik je toch nog helpen* (Bu, Nt, Sz, Wol, El), *As de knieper an boord komt, is et kot dag* is er weinig tijd om nog iets te doen (Bu, Db), *As de knieper an boord komt van 't winter, hebben we altied nog wel aachter de haand in de diepvries* (Ol-Nl), *Hij het now een groot woord, mar as de knieper an boord komt is hi'j nargens te vienen* (Bdie, Bu, Db, Dho, Diz, Op), *As de knieper an boord komt bin de vrouwluden baos* (Spa, Obk), *As de knieper op 'e schene komt...* (Obk) en *As de knieper goed om de hoek komt, now dan wij't wel laoten* (Dfo)

knieperen (Ld, Ma, Nbk) zw. ww.; overg.; knieperde, het knieperd ['kniɪpɹ] 1. met wasknijpers e.d. vastzetten *Et goed* [was-goed] *knieperen we an de liende* (Ld, Ma) **knieperhooft** (spor.) et ['kniɪpɹho:lɪ] 1. hout bestemd of geschikt voor wasknijpers **knieperig** (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['kniɪpɹəx, 'kniɪpɹəx] 1. overdreven zuinig, gierig 2. (bn.) in toenemende mate vorstig, met scherpe vrieskou (Nbk, Obk) *'t Wodt wat knieperig* (Nbk), *Ie moe'n je mar goed antrekken, want et is knieperig koold* (Obk)

kniepertghied (Bdie, El, Nbk, Ol-Nl, Op, Spa) Voor -heid z. -hied de ['k...] 1. het overdreven zuinig, gierig zijn *Uut knieperighied doen ze zoks niet* (Nbk), *Dat is knieperigheid van heur, ze geven nargens veur* (El), *Wat een knieperigheid van die vent!* (Ol-Nl)

kniepertien et; knieperties ['kniɪpɹtin] 1. knijpkoekje, knijpertje *Mit oold- en*

kniepertiesbakker - kniepsighied

ni'jjaor gaon wij wel knieperties bakken mit et kniepertiesiezer (Dfo), *De knieperties wo'n bakt in et kniepertiesiezer en waarm opold mit de haand* (Nw), *Knieperties kuj' tot rollegies oprollen mit ni'jjaor, mar vroeger rolden we ze nooit op* (Ste) 2. (mv.) tintelingen in de vingers (Spa, Sz) 'k *Hebbe de knieperties in de vingers* (Sz)

kniepertiesbakker (verspr.) de; -s; -tien ['kniptzibakʔ] 1. iemand die knijpertjes, knijpkoekjes bakt, wafelbakker

kniepertiesbeslag et ['k...] 1. beslag voor het bakken van knijpertjes, nl. knijpkoekjes
kniepertiesiezer (Bu, Dhau, Nbk, Nw, Ste, b) ['k...i:zʔ] - wafelijzer (om knijpertjes mee te bakken)

kniepertiestrommeltien (Sz) et; ...ties ['k...trom|tin] 1. trommel, blikken doos voor het bewaren van knijpkoekjes, knijpertjes

kniepgarre (b: lm) de; -n; -gien ['knipgarə] 1. dunne, taaie tak om mee te slaan

kniephaand (OS, Dho, Diz, Np, Op, Spa, Wol) de; ...hanen; ...haantien ['kniphā:nt] 1. (vaak verkl.) kleine handvol, eigenlijk: een toegeknepen hand met iets, vandaar ook: zeer weinig *Aj' mit een kniephaand de kiepen voeren, dan kriegen ze niet te vule* (El), *We doen een klein kniephaantien zoolt op 'e eerpels* (Dhau, Dho, Obk, Spa, Wol), *Aj' een fooi geven willen, dan doe' dat vaeke mit een kniephaantien* (Dfo), 'k *Gaf de jongen een peer peperneuten mit een kniephaantien* (Dfo), *een kniephaantien droppies veur een cent* (Ow), bij vergelijking: *Die boer hadde zoe'n betien huj, dat hi'j mit een kniephaantien zien koenen voeren mos* (Op)

kniephaantienvol (Diz, Ld, Np, Obk) Ook **kniepvol** (Obk) et; kniephaantiesvol ['kni phā:ntinfol/'kni pfol] 1. zoveel als een toegeknepen hand bevat *Wij gooiden d'r een kniephaantienvol stikstof over* (Ld), *We doen een klein kniephaantienvol zoolt op 'e eerpels* (Obk), (bij vergelijking) *Hi'j gef't de koenen mar een kniephaantienvol huj* (Np)

Kniephuzen (Ow) ['kni phy:zɨ] 1. quasi-plaatsnaam, in *van Kniephuzen kommen overdreven zuinig zijn* (Ow)

kniepkatte (Bu, Dhau, Nbk, Np, Pe-DbI,

Ste, Wol) ['k...] - bep. zaklantaarn: knijplamp *In de oorlogstied had haost iederiene een kniepkatte* (Spa)

kniepkutel (Dho, Ma) de; -s; -tien ['kni pka:t] 1. een overdreven zuinig iemand *een dikke kniepkutel* een wel erg zuinig iemand (Ma)

kniepkonten (Np, bo: Np) onbep. w. ['kni pkontɨ] 1. zich enorm inspannen bij zwaar werk *Ik mos d'r aorig tegen kniepkonten* (Np) 2. in angst verkeren (bo: Np) *Ze zitten te kniepkonten ze zitten in angst* (bo: Np)

knieplaampe (Op) ['k...] - knijplamp

knieplaoge (Dhau) Ook **kniplage** (Spa) de; -n; ...laogien ['kni plə:gə/'kni plə:γə] 1. (veelal verkl.) harde laag in het veen (die het water niet doorliet) (Dhau), laag knipgrond (Spa) *Aj' een kniplage in je land hebben, wil et regenwater slecht weg* (Spa)
knieplatte (Op, Pe-DbI, Sz) de; -n; ...lattien ['kni plətə] 1. bep. gereedschap van de rietdekker: lat over het riet geplaatst om het op z'n plek te houden *De knieplatte wodde vaastesteuken mit vier haoken, om et riet te hollen* (Op), *Ze bruukten een knieplatte om 't riet eerst vaaste te leggen* (Pe-DbI)

kniepmes z. *kniemes*

kniepmussien (Dhau) et; ...mussies ['kni pmasin] 1. bep. zwarte, gladde muts met achter een bandje erin

kniepnaegels (Ol-Nl, Wol) mv. ['k...] 1. koude vingers 'k *Hadde de kniepnaegels d'r in* had pijnlijke tintelingen als gevolg van kou, met name in de handen (Ol-Nl)

kniepogen z. *kniipogen*

kniepoog z. *kniipoog*

kniepplaanke (Op, Pe-DbI) de; -n ['kni plā:nkə] 1. plank aan het ondereind van het rieten dak, tussen riet en muur *De kniepplaanke wodt an de muurplae'te spiekerd om et riet te steunen* (Op), *Een kniepplaanke wodde anbrocht om de eerste laoge riet te keren* d.i. tegen te houden (Pe-DbI)

knieps (Bu, Dfo, Dhau, Np, Ow) bn., bw; -er [knips] 1. erg zuinig (Bu, Dfo, Dhau, Ow) *Die is ok zo knieps!* (Ow) 2. stiekem beramend, bekokstovend (Np) *Dat hebben ze zo knieps daon* (Np)

kniepsighied (Dhau) Voor -heid z. -hied de ['kni psəxhit] 1. het overdreven zuinig

zijn *De zunighied is van heur of te lezen, wat hej' an zo'e'n kniepsighied* (Dhau)

kniepstattende (Np) bw. ['kni:psat̪ə] 1. stiekempjes, bedeesd lopend, druijstaartend *Die hond leup kniepstattende vot* (Np) **kniepstuver** (Bu, Db, Dfo, Dho, El, Ld, Ma, Obk, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -s; -tien ['kni:psuʋr̪, ...v...] 1. gierig iemand (Bu, Dfo, El, Ma, Obk, Wol) 2. een hoeveelheid geld, veelal: een bedrag aan geld dat men nog achter de hand heeft of kan houden (Db, Dho, Ld, Sz) *Gelukkig dat ik nog een kniepstuver heb veur Sunterklaos* (Db), *'k Kan d'r een kniepstuver an verdienen* (Dho), *d'r een kniepstuver bij verdienen* (Sz) 3. heel weinig geld (Ld, Pe-Dbl) *'t Kost mar een kniepstuver* het kost niet zo veel (Ld), *Hi'j maekte 'm d'r mit een kniepstuver of, hi'j was te zunig om wat te geven* (Pe-Dbl)

knieptange de; -n; ...tangien, ...tangegien ['kni:ptəŋə] 1. nijptang 2. oorwurm (OS, verspr. WS)

kniepvul z. *kniephaantienvol*

kniepzak (Ld) ['knipsak], in *in de kniepzak zitten* in de rats zitten, 'em knipjen (Ld)

knier (verspr. OS, Bdie, Dho, Np) de; -n ['kni:əɾə] 1. scharnier *An deuren en raemen zet de timmerman knieren an* (Obk), *De knieren piepen, d'r moet wat eulie op* (Ma), *Die kniere die knast zo, die moet een betien vet hebben* (Dhau)

knieschijf z. *knij'schieve*

kniesker z. *knierster*

knier(e) z. *knierster*

knierster (Bdie, Dho, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook *kniesker* (Wol), *knierst* (Op, Wol), *knierste* (Wol), *kniercht* (bo: Op) de ['kni:stɾ/'kni:skɾ/'kni:st(ə)/'kni:xt] 1. kraakbeen **kniersterbonkien** (Diz, Pe-Dbl) Ook *knassebonkien* (Sz) et; ...bonkies ['kni:stɾ...] 1. stukje kraakbeen

kniersteren z. *kniersteren*

kniersterig (Bdie) bn.; -er, -st ['kni:stɾəx, ...təɾəx] 1. met veel kraakbeen *'t Vleis is kniersterig* (Bdie)

kniet z. *keniet*

knieval z. *knij'val*

kniezebieter (Nt) de; -s; -tien ['kni:zəbitɾ] 1. iemand die voortdurend om een ander grijnst (Nt)

kniezebikker (Np, Nt, n, b: ln) Ook

kniezebikkerd (bet. 2: Nt) de; -s; -tien ['kni:zəbikɾ(t)] 1. kleine stern, zwarte stern (Np, n, b: ln) 2. iemand die voortdurend om een ander grijnst (Nt)

kniezebikkerd z. *kniezebikker*

kniezen (verspr. WS, Db, Ld, Nbk, Obk) st./onregelm. ww.; onoverg.; het knezen ['kni:zə] 1. in zichzelf gekeerd, boos zijn, slechtgehumeurd zijn, somber en treurig kijken, zwartgallig zijn (verspr. WS, Db, Obk) *Hi'j zit mar wat saggerijng in een hoekien, hi'j zit mar wat te kniezen* (Nw), *D'r zit niet vule leven in die man, hi'j zit liefst mar wat thuus te kniezen* (Op) 2. met tegenzin op z'n stoel zitten en niet of nauwelijks eten (van kinderen) (Ld, Obk) *Zit niet zo veur jow bod te kniezen! Opeten heur!* (Obk), *Die jonge zat veur 't eten te kniezen* (Ld) 3. overdreven zuinig zijn (Nbk) 4. z. *gniezen*

knierzer z. *knierzerd*

knierzerd (verspr. WS, Db, El, Ld, Ma, Nbk) Ook *knierzer* (Bdie, Db, El, Mun, Nbk, Op, Ow), *gnierzer* (bet. 2: Ow, b) de; -s ['kni:zɾ(t)ʋ'gn...] 1. zuurpruim, chagrijnig iemand (Bdie, Db, El) 2. gierigaard (verspr.) *een oolde knierzer* (Nbk), *Hael d'r toch gien auto's bij* [nl. hier: voor de begrafenis die zal plaatsvinden] *veur die oolde gnierzer* (b) 3. z. *gnierzerd*

kniffelen z. *gniffelen*

knigge (Ow) de; -n; kniggien ['knigə] 1. inkeping

knijp (Bdie) [knejp], in *Dat is 'm de knijp* dat is nu de kunst, nl. om iets te kunnen

knik Ook *knikke* (bet. 6: Op) de; -ken; -kien ['knik(ə)] 1. hoekige bocht *Waor een knik in de weg zit, vligt d'r nog wel es iene mit de auto uut de bocht* (Db, Dho, Diz, Obk), *D'r zit een knik in de sloot* (Bu), *Ze hebben in Spanghoek [Spange] de knikken uut de weg haeld* (Spa), *een knik in de mure* (Nbk), *Disse stok is niet helemaole recht, d'r zit op 't einde een kleine knik in* (Op) 2. knak, gedeeltelijke breuk (er hoeft nog niet van een scheur sprake te zijn) *D'r kan een knik in zitten, dan is 't nog niet scheurd* (Nbk), *D'r zit een knik in de staele van de bloeme* (Bdie, Dhau, Spa, Dho), *De vorkestele het een hele knik had* (Nt), *In 't stuur van mien fiets zit een kleine knik* (Db), *D'r zit een knik in de tuunslange* (Nbk, Np, Wol), 't

knikke - knikker

Fietswiel slingerde, omdat d'r een knik in de velling zat (Diz, Pe-Db), *Even een knik geven, dan kan 'k 'm d'r zo bi'j bugen* (El) 3. knakkend, schokkend gevoel (soms pijnlijk en enige tijd blijvend) *Aj' zwaor tillen, kuj' een knik in de rogge kriegten* (Obk), *'t Kwam wat verkeerd an, ik kreeg een knik in de rogge* (Nbk), *Mit rieden kuj' een knik in de rogge kriegten* d.i. bij het schaatsen (Nbk) 4. kleine barst, klein breukje *Dat ei kan gien koken lieden, want d'r zit een knik in de doppe* (Obk) 5. knikkende beweging met het hoofd, ter begroeting of instemming *Hi'j groette mi'j mit een knik* (Op), *'k Kreeg een hooghattige knik van heur* (Ol-Nl) 6. verzakking in een straat, hoekige verzakking in een dak e.d. (verspr.) *Ie moe'n oppassen, d'r zit daor een beste knik in de straote, dat komt omdat de boomwottels d'r onder deur gruijen* (Dho, Ow, Dhau), *...in 't laand* (Np), *...in et dak* (Dhau, Db, El, Ma), *As de mollen onder de straote greven, kriej' een knik* (Obk), *Bi'j die knik in 't laand daor is de scheiding* (Obk), *D'r zat een knik in de wal om oons laand* (Nbk) 7. in een knik op 'e baand nl. van een koe: toestand waarbij de band (een bep. spier bij de staart) niet meer omhoog komt (en waardoor voortdurende tochtigheid kan ontstaan) (Bu, Dfo, Diz, Nt, Obk, Wol): *Veur en nao et kalven het een koe wel es een knik op de baand* (Nt, Obk), *As de koe een knik op de baand krigt is et een teken dat et niet lange meer duurt dat hi'j kalft* (Bu, Dfo), *As de banen nao et kalven niet goed stevig weer wodden, niet in heur oolde doen kommen, dan zit d'r een knik op 'e baand* (Wol), *Die koe het zo'e'n knik op 'e baand, dat kan wel es niet goed kommen, dat wodt een bruller* een koe die voortdurend tochtig blijft (Db), *Die koe het deur et kalven een knik op 'e baand hullen; 't zit 'm meest in ooldere koenen* (Np), zo ook een knik op 'e banen (Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Op): *Die koe het een knik op 'e banen: veur 't kalven kuj' zien dat de koe kalven gaot, dan bin de banen vot* (Ol-Nl, Dhau) en *Die koe zal wel gauw kalven, want hi'j het al een aorige knik op 'e banen* (Op), *As de banen niet finaal omhogens kommen, dan het hi'j knik op 'e banen; dan kriej' een bruller, en dan krieg ie ze niet*

weer kalf nl. een koe die voortdurend tochtig blijft (Dhau), zo ook *Die koe is niks meer weerd, die het gien banen meer an de kont* (Nt)

knikke z. knik

knikkebollen (Nw, Ste) ['knikəbɔln] - knikkebollen *Hi'j zit mar te knikkebollen* (Ste)

knikken Ook **nikken** (bet. 1: Dhau, Nbk, Np, Nw) overg., onoverg.; knikte, het knikt ['knikɔ/'n...] 1. (onoverg.) knikken met het hoofd *Hi'j nikte tegen heur* (Dhau) *Ziej' dat wel? Die meensken knikken naor oons* (Bu), *Hi'j zit mar mit 't heufd te knikken, et is him altied wel goed* (El), *Hi'j knikte van ja* (Nbk), *ja knikken, Bi'j een verkoping kun de gegaedigden deur knikken et bod verhogen* (Ow, Obk) 2. half breken, knakken, in een hoekige, buigende vorm zijn *Gladiolen bin wel mooie bloemen, mar bi'j een betien hadde wiend gaon ze gauw knikken* (Op), *Pas op daj' die bloemen niet knikken* (Dho), *Ik zol die takke van de boom breken, mar hi'j knikte* (Ld, Dfo), *De slaachter knikte ze* d.i. verdeelde de ribben in twee stukken (El), *De halmen knikten van 't zaod* (Ow), *De aoren bin knikt* (El), *Gaaste [nl. gerst] moet veur et riepe wodden eerst knikken, ie zien de aoren dan naor beneden hangen* (Db), *As de rogge begint te riepen beginnen de aoren te knikken* (Ld, Dfo), *De rogge knikte* (Dhau), *Knikt stro is stro dat bi'jglieks halfweg knikt is* (Ow), *een wilgetakke knikken* (Spa), *een draod knikken* (Bdie), *Een ei daor een deukien in zit, is knikt* (Dhau), *'k Heb et oortien van et koppien knikt, mar 't zit d'r nog an 'k heb er een barst in doen ontstaan zonder dat het afgebroken is* (Dhau), *'t knikken van 't dak het vertonen van een hoekige doorzakking of een tot de konstruktie behorende knik* (Pe-Db), *mit knikkende kni'jen* (Nbk Wol) 3. in *percelen hoolt knikken* bep. bomen merken zodat duidelijk is wat een perceel is dat gekocht wordt om te hakken (Op) **knikker** de; -s; -tien ['knikɔ] 1. knikker (inzake kinderspel) *We hadden knikkens van liem, stien of glas* (Np), *een poedegien knikkens* (Nbk), *Et gaot om de knikkens om het financieel gewin* (Nbk), *Daor zit stront an de knikker* er is iets loos (Nt), ook *D'r is...* (Nbk), *D'r is niks an de*

knikker er is niets loos, er is niets aan de hand (Ol-Nl) 2. hoofd, met name in *een kael knikker* een kaal hoofd, zo ook *Hij is aorig kael op de knikker* (Dho) en *D'r is wat mis mit de knikker* het is mis met z'n hoofd, hij is niet helemaal bij z'n verstand, is enigszins overspannen (Dfo)

knikkerbule z. *knikkerbuul*

knikkerbuul (Bdie, Bu, Dho, Diz, Np, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz, Wol) Ook **knikkerbule** (El, Obk, Nt) de; ...bullen; ...buultien ['knikʔbyl(ə)] 1. knikkerzak

knikkeren zw. ww.; overg., onoverg.; knikkerde, het knikkerd ['knikʔn] 1. knikkeren met knikkers 'k He verlore mit knikkeren (Spa), 't Vaalt niet mit om de knikkers in et koelegien te knikkeren nl. in het knikkerkuiltje (Op), *een pottien knikkeren* (Bu) 2. abrupt vallen, doen vallen of werpen alsof het spelen met knikkers betrof *Hij knikkerde d'r zomar henne* (Bu, Ma), *Ik wodde zo dwiel, dat ik d'r wel zo henne knikkeren kon* (Op), *Mit 't eierzuken knikkerde de jonge uut de boom* (Diz, Ow), zo ook *uut de boom weg knikkeren* (Spa), *van de ledder knikkeren* (Np), *Ik zol zels die pannen niet op 't dak leggen, ik zol d'r mar niet of knikkeren* (Db), *over de kop knikkeren* (Bdie), *Aj niet oppassen za'k je van de trappe of knikkeren* (Wol), *Ik heb 'm de deure uut knikkerd* (Wol), *Ze hebben him uut et bestuur knikkerd* (Nbk)

knikkerflessien (Ste) ['k...] - kogelflesje **knikkerkoele** Ook **knikkerkule** (WH, Nt) de; -n; -gien ['k...kulə/...kylə] 1. knikkerkuiltje

knikkerkule z. *knikkerkoele*

knikkerpoede (Bu, Db, Dhau, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow) de; -n; -gien ['k...pudə] 1. knikkerzak

knikkerpong (OS, Np, b) Ook **knikkerponge** (Bu, Dfo, Diz, Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz) de; -en; -ien, ...poongien (Np), -egien ['knikʔpon(ə)] 1. kleine zak waarin knikkers worden bewaard

knikkerponge z. *knikkerpong*

knikkerpot (Bdie, Np, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl) de; -ten; -tien ['knikʔpot] 1. knikkerpotje, knikkerkuiltje

knikkerspel z. *knikkerspul*

knikkerspul (Bdie, Op, Wol) Ook

knikkerspel (Db, Ld) ['k...spal/...speɪ] - knikkerspel

knikkertegel (Wol) de; -s ['k...] 1. betontegel met knikkerkuil

knikkertied (Db, Obk, Spa) - knikkertijd

knikkerzak (Bdie, Dfo, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op) - knikkerzak

knikkig (Dhau) bn. ['knikəx] 1. geknikt, met een knik *knikkig stro* (Dhau)

knikpote (El) de; -n; ...potien ['knik po:ətə] 1. been, poot met een knik, een scheve kromming

knikslag (WS, verspr. OS) Ook **knipslag** (Bdie, Bu, Diz, Ma, Np, Nt, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz, Wol) de; ...slaegen; ...slaggien ['kniksɫax/'knip...] 1. langwerpige kuil, diep moddergat in zandpad of weg, met name in wagensporen, in het bijzonder: gat waarin het wagenwiel wel niet geheel wegzakte maar dat kon veroorzaken dat de wagen uit het evenwicht raakte en omsloeg; met name wanneer het wiel ernaast in net zo'n gat kwam er min of meer schuin tegenover (Dhau, Ol-Nl), vgl. *In de waegensporen van de zaandpaeden zatten knikslaegen; die zatten niet veur mekeer over, dan kreej' dat de waegen kiepen kon* (Dhau), *Daenk d'r omme, daor zit een knikslag in de reed, dan kan de waegen zuver een klap kriegen as hi'j d'r deur gaot* (Bu), *Vroeger mit de gewone boerewaegens mochten we nooit naast de dissel lopen, want d'r zatten van die malle knikslaegen in de reden* (Ol-Nl)

knip I Ook **knippe** (bet. 2: Bdie) de; -pen; -pien ['knip(ə)] 1. het geluid 'knip' 2. de handeling van éénmaal knippen met z'n vingers *een knip mit de vingers* (Nbk), *knip op 'e doem* de schaapjes op het droge (hebbend), z'n zaakjes voor elkaar (hebbend) (Dhau), *gien knip veur de neuze weerd wezen* nergens voor deugen, een nietsnut zijn, niets voorstellen: *Die vent is gien knip veur de neuze weerd* (Bu, El), *Zokke praoties bin mi'j gien knip veur de neuze weerd* (Op), ook *...gien knip veur de kont weerd* id. (Op), *Hij is nog gien knip veur de neuze weerd* hij is nog lang niet op krachten (na een bep. ziekte) (Bu) 3. het effect van éénmaal knippen met een schaar e.d. (Dfo, Nbk) *D'r zit een knip in de stof, as mark waar ie langs knippen kunnen* (Dfo), *De kondukteur gaf een knip in et*

knip - knippel

kaortien (Nbk) 4. in een *knip* gaoren 100 gram (Bu, Ma) 5. knipgrond (Sz) 6. hetz. als *knipbrood*, z. aldaar (Nbk) *Moej' een hoge of een knip?* (Nbk)

knip II tw. [knip] 1. knip

knipaortien (Np) et; ...ties ['knipɔ:ɔrtin] 1. halfwassen roggeaar

knipballe (Dho, Ma) de; -n; -gien ['knɪbɔlə] 1. knipbrood

knipbrood (Db, Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Obk, Sz, Wol) et ['knɪbro:ət] 1. knipbrood, ook gezegd van een soortgelijk brood met slechts één inkeping boven in het midden *Moej' een knipbrood hebben of een hoge baole?* (Dhau)

knipeerde (Bdie) - knipgrond, rivierklei

knipgrond (Np, Spa) - knipgrond

knipklei (Np, Nt) ['k...] - knipklei

kniplage z. *knieplaoge*

kniples (Nbk) - kniples

kniplocht (Dho, El, Pe-Dbl) et; ...lochies ['knɪploxt] 1. zaklantaarn 'k *Heb et kniplochien in de buse* (Dho) 2. knijplamp (Pe-Dbl)

knipmes (verspr.) Ook *kniepmes* (verspr.) ['knɪp.../...i...] - knipmes *Een knieft is een groot knipmes* (Spa), *bugen as een knipmes* zich zeer onderdanig gedragen, zich zeer onderdanig voordoen, ook ...*as knipmessen* (Np)

knipmusse (Bu) de; -n; ...mussien ['knɪpmasə] 1. bep. witte muts met bandjes onder de kin door

knipoge z. *knipoog*

knipogen Ook *kniepogen* (Bu, Dhau, Nbk) zw. ww.; onoverg.; knipoogde, het knipoogd ['knɪpo:gn/'knɪp...] 1. tegen iemand knipogen *Hi'j zat naor heur de knipogen* (Nbk), *I. knipoogde J. toe* (Np), ...*tegen W.* (b) 2. knippen met de oogleden, met name door te fel licht *As de zonne fel schient, kuj' daor tegen knipogen* (Obk)

knipoog Ook *knipoge* (Bdie), *kniepoog* (Dhau) de; ...ogen; ...ogien ['knɪp.../...i...] 1. (vaak verkl.) knipoog 'k *Gaf him een knipogien* (Nbk), *Hi'j gaf een knipogien weg* (Ld), 'k *Kreeg een knipogien van 'm* (Bu), 'k *Waog d'r een knipogien an* (Ma), *Een knipoog kan hiel wat zeggen* (Np), *Sommigen hebben an ien knipoog genoeg begrijpen* nl. snel wat je denkt, wat de bedoeling is (Ow)

knippe Ook *knip* (bet. 1: Dhau, Nbk, Ow, bet. 3: Dhau) de; -n; knippien ['knɪp(ə)] 1. knip, grendeltje op een deur, luik enz. *een knippe op 'e deure. Hej' de knippe wel op 'e deure daon?* (Diz, Sz, Dhau), *Doej' de deure even op 'e knip?* (Nbk) 2. knip: bep. sluiting van een beurs of tas, ronde haakvormige beugel met knippende sluiting: ook als onderdeel van een draaischalm, of die draaischalm zelf *de knippe van de pottemenee* (Dfo), vandaar *le moe'n de doeme op 'e knippe (van de beurs) holen* (Dfo), *le moe'n de haand...* (Pe-Dbl), *Et touw wodt mit een knippe an de helsterring daon* (Dhau), *een knippe an 't leide* (Dhau), *Een knippe mit een vere an een ketten is een dri'jer* (Nbk), *een knippe mit een dri'jwattel* met een draaischalm (Dfo), *De hond moet even van 't ketten, maak de knippe mar even los* (Ma, Op), *De geit ston an de knippe* (Db), *Mit een knippe zit et leide an et rinkien van de gebitstange* (Dhau), *een zulveren knippe* nl. bep. slotje op een kerkboek (Sz, Ste), zo ook *De knippe is stokken* nl. van het kerkboek (Dho), *Laeter haj' een soort baand van illestiek mit knippen om de kousen henne* (Bu) 3. beurs 'k *Heb de knippe ok leeg* (Dhau), *D'r zit niet zovule meer in 't knippien* (Nbk) 4. oud, vervallen gebouw, veelal van een huis gezegd (Bu, Dho, El, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste, Wol) *Wat is dat een ouwe knippe, je* (Spa), *een oold knippien* (Ste); ook wel gezegd van een oude auto (Ste): *Ze ridt nog in een oold knippien van een auto* (Ste) 5. stille kroeg (Dfo, El, Ld, Ma, Ow), ook: hoerenkast, veelal min of meer geheim (Bdie, Dfo, Ld, Np, Sz), vandaar veelal in de verb. *stille knippe*: *Vroeger zat hier en daor wel een stille knippe* (Np) 6. groot stuk brood, koek e.d. (Np) *een dikke knippe brood* een dik stuk brood (Np) 7. molleknipt (Np) 8. z. *knip* I

knippel Ook *knibbel* (Spa), *knuppel* (spor.) de; -s; -tien ['knɪp/...b.../...A...'] 1. talhoutje of iets langer en/of dikker stuk tak, knuppelvormig stuk brandhout (uit bosarbeid bekend met een lengte van 33 cm (n: Ot)), ook: langer en dun; vgl. *Een knippel is een dikachtig, ongekleufd talhooft* (Obk), *Een knippel is kot, as hi'j wat te dikke was, wodde hi'j nog*

deurmidden kloofd (Sz, Op), *Mit een knippel* [van plm. 50 cm] *sleugen we de hoepel* (Wol), *In een oolderwetse kolomkachel wodden vroeger naost aander hooft, zoas gekapte stobbegies, vaeke ieken knippelties en veural ok turf stookt* (Op), *even wat knibbels uuttrekken*: dikke stukken hout van plm. een meter, nl. uit een takkenbos (Spa), *Een goeie takkebos heurt een knuppel in* nl. van een meter, en ongeveer drie tot vier cm dik (Ma)

knippelhooft (Nbk, Np, Obk, Ol-Nl) Ook **knippelhout** (Sz), **knuppelhooft** (El, Obk, Op) et; -en; -ien ['k...'] 1. talhout, hout bestaande uit **knippels** of evt. geschikt om **knippels** van te maken, uit dunne stammetjes of takken gezaagd hout *Et knippelhooft mos scheld wodden* (Np)

knippelhout z. **knippelhooft**

knippeltien (Np) et; ...ties ['knip|tin] 1. stokje

knippen zw. ww.; overg., onoverg.; knipte, het knipt ['knipm] 1. in iets knippen *Aj' uut een lappe goed een ni'je jurk maeken willen, kuj' d'r niet zomar in knippen* (Op), *et uut mekeer knippen* (Nbk), *pepier knippen* 2. (overg.) iets ergens af, uit knippen *een stokkien uut de kraante knippen, een stokkien van een draod knippen, een stok uut een film knippen* (Nbk), *Een rogge- of haeverbulte knipten ze wef*. d.i. door de uitstekende halmen weg te knippen glad maken (Bdie, Pe-Dbl) 3. korter maken door te knippen, afknippen *De kapper komt nog bij verscheiden meensken an huus te knippen* (Obk), *Ie meugen je haor wel es knippen laoten* (Nbk, Db), *iene knippen* (Nbk), *Gaoj' te knippen* ga je je haar laten knippen? (Nbk), *de naegels knippen, de mangels knippen* iemands amandelen knippen, de amandelen laten knippen (Nbk), (bij de kapper:) *knippen en scheren* (Nbk) 4. kortwieken *We hebben de kiepen knipt* (Np) 5. (bij bijen) hetz. als *moereknippen* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), z. aldaar, vgl. *Een meugelihied om et zwaarmen tegen te gaon is om de vleugelties van de keuninginne te knippen* (bs) 6. tot een bep. vorm knippen *Hael de keper mar uut de kaaste, dan za'k de kiele knippen* (Diz), *een knoopsgat in de jasse knippen* (Np) 7. knippen geven in iets *kaorties knippen* 8.

met de vingers knippen *Now kuj' op 'e doem knippen* je kunt tevreden zijn: je hebt de zaken goed voor mekaar, je hebt je schaapjes op het droge (Np) 9. knippen met de ogen (Nbk) *Wat zit ie toch mit de ogen te knippen?* (Nbk)

knipperbolle (spor.) ['knipr̥bɔlə] - knipperbol: bij oversteekplaatsen

knipperen ['knipr̥n] - knippen: met de ogen, met of van lichten *Ik zat in de zonne en begon al gauw mit de ogen te knipperen* (Op), *Hi'j schrok, hi'j knipperde mit de ogen* (Dfo) *Hi'j knipperde een ogenblik tegen et scharpe locht van de elektrische laampe* (ba), *Ie moe'n even mit de lochten knipperen* (Dho), *Et rooie locht begon te knipperen* (v)

knipperig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['knipr̥x, ...p̥r̥x] 1. met kleine barstjes in de huid die moeilijk helen *De hanen bin me wat knipperig* (Nbk)

knipperlocht ['knipr̥loxt] - knipperlicht

knippertien (Bu, Np, n) ['knipr̥tin], in *een knippertien doen* een dutje doen, met name na het eten

knippetroon (spor.) ['knip̥tr̥ō: ǝn] - knippatroon

knippien et; knippies ['knipin] 1. kleine *knip(pe)* in diverse bet. 2. bep. antiek beursje (b, p)

knippiesmusse (Nw) de; -n ['knipis...] 1. bep. vrouwenmuts met plooiën (zonder het oorijzer gedragen)

knipplaete (spor.) - knipplaat

knipschere (spor.) - knipschaar

knipsel ['knips] - knipsel *Doe hadden de kiender van et dörp allemaole knipsels maekt* uitgeknipte figuren (l), *Ik heb d'r nog een peer knipsels over uut de kraante* (Nbk), *D'r lag allemaol knipsel op 'e grond* afval door knippen ontstaan, vooral van papier (Nbk)

knipselalbum (spor.) - knipselalbum

knipselarchief (spor.) - knipselarchief

knipseldienst (l) - knipseldienst

knipselkraante (spor.) - knipselkrant

knipslag z. **knikslag**

knipslot (spor.) - knipslot

knipstoete (Np, Nt, Ol-Nl, Op)

['knipstutə] - knipbrood

kniptange (Ow) - kniptang: voor ijzerwerk e.d.

knipwark (spor.) - knipwerk: werk dat in

knirpen - knobbelzwaan

knippen bestaat: fraaie figuurtjes e.d. door knippen vervaardigd

knirpen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; knirpte, het knirpt ['knɪrpn] 1. licht knerpen, door bijv. het schuren van broekspijpen van een broek van manchester 2. z. *knarpen*

knisbakkien (Obk) et; ...bakkies ['knɪz bakin] 1. timmermansgereedschap met behulp waarvan men aan latten e.d. gemakkelijk een hoek van 45 graden kan zagen

knishaoke (Obk) de; -n ['knɪsho:kə] 1. dat onderdeel van een winkelhaak van een timmerman waarmee men hoeken van 45 graden aftekent

knishoeke (Obk) de; -n ['knɪshukə] 1. hoek van 45 graden aan het eind van een lat e.d., om tegen eenzelfde hoek van een andere lat e.d. te plaatsen

knisperen (Dhau, Ma, Np, Ol-Nl, Wol) zw. ww.; onoverg.; knisperde, het knisperd ['knɪsprɪ] 1. knisteren *As de beschuten vas binnen, knisperen ze d'r over* (Wol), *'t Goed dat knisperde* (Ma), *Hoe dreuger et pepier is, des te meer as 't knispert* (Np), *De snij knisperde oons onder de voeten* (Ol-Nl)

knissen (Obk) zw. ww.; overg.; kniste, het knisd ['knɪsn] 1. een hoek van 45 graden aan het eind van een lat e.d. zagen, om deze tegen eenzelfde hoek van een andere lat te zetten en vast te maken (Obk) *een liste knissen* (Obk)

knisteren (OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Ol-Nl, Op, Nt) Ook *knisteren* (Spa) ['knɪstɪn /...i...] - knisteren *De eupen heerd begint te knisteren* (Db), (van vuurwerk:) *Mit sisterde en knisterde de eerste pielke de locht in* (b), *Klonties kun in de thee knisteren* (Nbk), *Knassebot kniestert je onder de tanen* (Spa), *As d'r snij ligt en et vrust, dan kan et zo knisteren onder de klompen* (Obk), *De haegelkorrels knisteren onder de klompen* (Nt), *Zulverpepier en vetvrij pepier kon knisteren* (Dfo), *As pepier had is en twee blaeden gaon had over mekeer, dan knistert et* (Nbk), *Et vleis knistert in de panne* (Nbk)

knisterpepier (Bdie, Dho, Obk, Sz) et ['knɪstɪpɛpi:ɔr] 1. papier dat knistert

knistertien (Ow) et; ...ties ['knɪstɪtin] 1. klein gaatje in (kleding)stof, of winkelhaakje

knix (spor.) - knix *een knix maeken* (Nbk)
knobbe (Bdie, Nbk, Np, Sz) de; -n; -gien ['knobə] 1. uitstekend stuk, verdikking aan een boom, paal, tak (Nbk, Np, Sz) *D'r zit een dikke knobbe an de stamme van de boom* (Np) 2. dikke persoon (Bdie) *een dikke knobbe* (Bdie)

knobbel de; -s; -tien ['knobl] 1. knobbel, verdikking op, van iets *Deur 't klompelopen kuj' soms wel een knobbel an de voeten kriegien* nl. van eelt (Obk), *'k Heb last van mien schildklier, en dan zit d'r soms een hele knobbel an mien keel* (Sz), *Die vrouw het een knobbeltien in de bost* (Ol-Nl), *Die vent had een dikke knobbel an de haand* (Nbk), *...een dikke knobbel op 't heufd* (Dho), *As an kool of korapen een dikke knobbel kwam, haj' knolziekte* (Dfo), *een knobbel an een boom* (Ma), *D'r zitten allemaole knobbels op 't ies* (Wol) 2. bijzondere aanleg die iemand voor iets heeft *Die jonge het een technische knobbel* (Np, Ol-Nl, Spa), *...een knobbel veur wiskunde* (Obk), *...veur taelen* (Obk) 3. z. *knorre*

knobbelen (spor.) ['knoblɪ] - knobelen: intensief nadenken over een bep. oplossing *Hi'j zat tieden te knobbelen mar hi'j kwam d'r niet uut* (Nbk)

knobbelente (l) - knobbeleend

knobbelgaanze (Bdie, Bu, Diz, Ld, Ow, Wol) - knobbelgans

knobbelpote (Bu, Nt, Op) Ook *knobbelvoete* (Pe-Dbl) de; -n; ...potien ['knobl po:ətə/...futə] 1. balpoot, bolpoot aan tafel, stoel of kast (Nt, Op) *De taofel mit knobbelpoten staot op 'e zoolder* (Nt) 2. horrelvoet (Bu, Pe-Dbl)

knobbelrit (Spa) Ook *knobelrit* (spor.) ['knoblrit/...o:...] - knobelrit

knobbelvoete (Ld) de; -n ['knoblɪfutə] 1. knolvoet aan een koolplant 2. z. *knobbelpote*

knobbelziekte (ZW, El, Obk, Ow) de ['knoblɪsiktə] 1. bep., niet gevaarlijke aandoening bij biggen: ontsteking in de gewrichten van de achterpoten, soms ook in de gewrichten van de voorpoten, zich uitend in de aanwezigheid van knobbels (met als oorzaak een gebrek aan bep. mineralen (El))

knobbelzwaan (Diz, Ld, Nt, Obk, Sz, Wol) Ook *knobbelzwan* (Np) - knobbel-

zwaan

knobbelzwan z. *knobbelzwaan*

knobben z. *gnobben* II

knobelrit z. *knobbelrit*

knobes (Dfo, Ld, Ma, Nw, Obk, n) de ['kno:bəs] 1. politie, het gerecht, in *Hi'j moet veur de knobes* voor het gerecht, de rechtbank (Dfo), ...*veur de knobes verschiene*n bij de politie komen (Nw), zo ook *Hi'j mos veur knobes komme*n voor de (hoge) heren verschijnen (Ld, Obk), ook ruimer: met de billen bloot, hij moest iets opbiechten (Ma, n), examen doen (n)

knock-out [nɔ'kɔmt] - knock-out *iene knock-out slaan*, *Hi'j was knock-out* (Nbk) **knodde** z. *knorre*

knodderig (Bdie, Ste) bn.; -er, -st ['knɔdərɪx, ...dərɪx] 1. (van zandpaden of andere zanderige oppervlaktes) met harde, door bevriezing ontstane, evt. puntige bobbels

knoddel (OS, verspr. WS) Ook *knoet* (bet. 1: Bu, El, Ma, Np, Ol-Nl, Pe-DbI), *knoetel* (bet. 2: Dhau) de; -s; -tien ['knɔdɫ/knɔt/...tɪ] 1. knot in het haar *Aj' een knoetien aachter an 't heufd hebben, hej' et opruuld* (Bu), *Schoelejuffers hadden nog wel vaeke een knoddel in 't haor* (Obk), *Vroeger aj' volwassen wodden, dan mos ie 't haor in de knoddel hebben, dat was een teken daj' mitdoen mochten* (Dfo), *Die het et haor op 'e knoddel* (Dho), ...*op een knoetien* (Np), *Oonze tante hadde een knoedeltien in de nekke* (Np, Wol), *et haor in een knoddel dregen* (Op) 2. op een knot of knoddel gelijkende vorm, vormeloze hoop, warwinkel (Dhau, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Sz) *Ik dri'jde zo lange mit de buusdoek omme totdat 'k d'r een knoedeltien van hadde* (Np), *Mien maantel lag op een knoddel onder de kapstok* (Op), *Die zak leit in een knoeteltien* (Dhau), *Hi'j smeeet zien mooie jasse as een knoddel op de grond* (Op), *De kleren laggen as iene knoddel op de vloere* (Sz), *'t Gaoren zat in de tieze, et was iene knoddel* (Obk) 3. (mv.) tweede of derde kwaliteit riet (Bu)

knoddelbos z. *kotbos*

knoci de [knɔj] 1. knak, kneuzing, harde klap, ernstige verzwakking in lichamenlijk opzicht *Hi'j is van de ledder valen en doe het hi'j een rere knoci kregen* (El, Obk), *Die het een hiele knoci had doe hi'j van 't*

peerd vul (Dfo), *Hi'j het mit die ziekte een hiele knoci had* (Bu, Db, Ow), ...*kregen* (Diz), ...*een rere knoci had id.*, ook gezegd inzake een ongeluk (Nbk), *een plaanke een knoci geven* (Ow), *Ol-Nl, Wol*, *Hi'j het een goeie knoci had* hem is een harde slag, klap toegebracht, bijv. als gevolg van een ongeluk of door een ernstige ziekte; ook in psychische zin (Diz, Dhau), *Mien auto het een beste knoci had* (Pe-DbI) 2. in *in de knoci* in de penarie, in grote moeilijkheden *Mit die leugen te vertellen het hi'j himzels aorig in de knoci brocht* (Op), *in de knoci zitten* (Bu, Dho, El, Np, Ow, Spa, Sz): *Hi'j zit goed in de knoci* (Sz), zo ook *argens mit in de knoci zitten* (Db), *iene uut de knoci helpen* (Nbk, b)

knociboel ['knɔjbul] - knociboel: smeerboel

knocien Ook *knuien* (Ol-Nl) zw. ww.; overg., onoverg.; knoeide, het knoeid ['knɔjɪ/'knœjɪ] 1. (overg.) door weinig zachtzinnig aan te pakken beschadigen, letsel teweegbrengen, kwellen *Ze hebben 'm lillik knoeid* hij heeft zodanig slaag gehad dat hij letsel heeft opgelopen (Nbk), ook gezegd van een lichamenlijk onderzoek dat nogal pijnlijk was (Nbk), *Die bloeme is hielemaol knoeid, d'r is een stengel of knakt* (Dhau, Dho, Spa, El), *Pas op, straks knoci ie mien bloemen in de tuun* (Ol-Nl), *Die jonges meugen mekaer graeg knocien* nl. bij het stoeien (Diz), zo ook *Je moe'n opholen me zo te knocien*, *Je knocien me* (Wol, Ol-Nl), *Ik zal je knocien!* (Np), *Hi'j het 'm zels knoeid* heeft te hard gewerkt, is onvoorzichtig geweest met z'n lichaam, z'n gestel en ondervindt daarvan nu de nadelige gevolgen, bijv. inzake overbelaste spieren, rugpijn, verkoudheid, overspannenheid (El, Np, Nbk), vandaar *Aj' te zwaor tillen, kuj' jezels wel mit knocien* (Obk), *Die ziekte knociet him ommeraek* (Np) 2. morsen *Die jonge zit mar mit de varve te knocien* (Nbk, Db), *Hi'j knoeide de taofel d'r onder* (Nbk) 3. (onoverg.) prutsend, knociend bezig zijn (El, Np, Ol-Nl) *Die jongen knocien graeg mit klei* (Ol-Nl), *Die jonge zat daor mar te knocien mit zien sommen* (El), *Zit toch niet zels mit die auto te knocien, gao toch naor de gerage!* (Nbk), *Ic doen niks anders as*

knoeier - knoerhiete

knoeien en zeuren treuzelen en zeuren (Np) 4. (onoverg.) steeds ziek zijn (Db) *Die knoeit ok wat of* (Db) 5. (onoverg.) oneerlijk te werk gaan (inzake bezit, financiële verantwoording e.d.) *De akker was kleinder as hi'j west was, dus mos d'r wel iene an 't knoeien west hebben* (b), *Ze hebben in de boeken knoeid* (Nbk), zo ook *Ze hebben mit de jaorstokken knoeid* (Nbk)

knoeier (Bdie, Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz) Ook **knoeierd** (Ste) de; -s; -tien ['knujɪ(t)] 1. iemand die niet opschiet, die prutsend werkt en nauwelijks vordert *Dat is een grote knoeier, die komt nooit deur zien wark* (Obk) 2. iemand die morst

knoeierd z. **knoeier**

knoeieri'je (Nbk) Ook **knuieri'je** (O1-N1) [knujɛ'rijə/...'rejə] - knoeierij: het prutsend, morsend of niet eerlijk te werk gaan

knoeierig (spor.) ['knujɛx, ...jɛx] - knoeierig *Mit die vlekken, dat staot zo knoeierig* (Nbk)

knoeihannes (n) de; -en; -ien ['knujhanəs] 1. knoeier

knoekont (Bdie, Bu, Db, Dhau, Dho, Diz, Np, Ow, Pe-Dbl) Ook **knoeikonte** (Dho, Op, Pe-Dbl, Sz), **knuikont** (Wol) de; -en; -ien ['knujkont(ə)/knoej...] 1. iemand die niet opschiet, die prutsend, knoeiend werkt en/of nauwelijks vordert

knoeikonte z. **knoekont**

knoeipot (Nbk, Np) de; -ten; -tien ['knujɔt] 1. iemand die niet opschiet, die prutsend, knoeiend werkt en/of nauwelijks vordert

knoeiwark (Nbk) - knoeiwerk

knoezak (Np) de; -ken; -kien ['knujsak] 1. iemand die niet opschiet, en/of die prutsend, knoeiend werkt

knoekel (Bu, Dhau, Nbk, Obk) Ook **kneukel** (Np, b: lm), **knukel** (p) de; -s; -tien ['knuk/...A:...y...] 1. kreuk, kreukel, valse vouw *Mien jurk zit vol knoekels* (Dhau), *Dat goed knoekelt zo, d'r zitten allemaol knoekels in* (Bu) 2. z. **knokkel**

knoekelblad (Nbk) et; ...blaeden; ...blattien ['knuk|blat] 1. blad van de hondsdrif, eerder veel als medicijn gebruikt op zweren e.d. 2. (verz.) de plant hondsdrif (Nbk, Obk)

knoekelen (Bu, Dhau, Nbk, Obk) Ook **kneukelen** (Dho, Db, Nbk, Op) zw. ww.; onoverg.; knoekelde, is knoekeld ['knuk|n/...A:...] 1. kreukelig worden *Dat goed knoekelt zo, d'r zitten allemaol knoekels in* (Bu), *Aj' een overjasse achter op 'e fiets bunnan mit een riempien, dan kon hi'j slim knoekelen* (Obk), *De stof van dit pakkie gaot nogal gauw kneukelen* (Op) **knoekelig** (Dhau, Ma, Nbk, Obk, Ow) Ook **kneukelig** (Ld, Np, Ow) bn.; -er, -st ['knuk|əx, ...kələx] 1. met kreukels *'t Goed is knoekelig* bijv. inzake gedroegd wasgoed (Ld, Nbk), *een knoekelige schölk* (Nbk)

knoekeren z. **knoeteren**

knoekerig z. **knoeterig**

knoer- versterkend voorvoegsel [knu:ər] 1. zeer, in hoge mate, in woorden van het type **knoerhiete** zeer warm, erg heet, **knoerhadde** zeer luid (Obk)

knoeren (Dfo) zw. ww.; onoverg.; knoerde, is knoerd ['knu:ərɪ] 1. zich zeer snel verplaatsen *Ze bin d'r goed hadde langes knoerd* (Dfo)

knoergek (Np) bn. ['k...] 1. stapelgek, door het dollen heen *Hi'j wodde d'r knoergek van* (Np)

knoerhad (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Ma, Np, Nt, Ow, Spa, Sz, Wol) Ook **knoerhadde** (bet. 2: Db) bn., bw. ['knu:ər haʔ/...haðə; aks. wisseit] 1. niet (mee-) verend, niet kneedbaar of buigbaar e.d. (Dfo, Dho, Diz, Ld, Ow, Sz, Wol) *Die fietsbaand is knoerhad* (Spa, Ow), *Hi'j gooide mi'j mit een knoerhadde sni'jballen veur 't heufd* (Dfo, Ld, Wol, Diz), *De tuun is haost niet te spitten, de grond is knoerhad* (Sz) 2. zeer hard aankomend, met grote kracht (Bdie, Db, El, Ma, Nt, Ow) *Hi'j kreeg een knoerhadde trap tegen de bienen* (El), *een knoerhad schot lossen* (Nt, Ma), *hier of daor knoerhad tegenop vliegen* (Ow), *Die sni'jballen die J. gooide, kwam knoerhadde an* (Db) 3. bikkelhard, keihard van karakter (Np) 4. z. **knoerhadde** **knoerhadde** Ook **knoerhad** (bet. 1: Dhau) bn., bw. ['knu:ərhaðə/...haʔ] 1. (bw.) zich zeer hard verplaatsend *Hi'j gong knoerhadde* (Nbk) 2. zeer luid (Obk) *De jongen van de burenen hebben de radio altied knoerhadde anstaon* (Obk) 3. z. **knoerhad** **knoerhiete** (Db, Dfo, Dhau, Nbk, O1-N1,

Op, Pe-Dbl) bn. ['k...] 1. zeer heet, gloeiend *De oren van de vleispanne kun soms knoerhiete wezen* (Pe-Dbl)

knoert (Bu, Nbk, Np, Ol-Nl, Wol) de; -en ['knu:ərt] 1. groot exemplaar *Ze hebben een knoert van een kaaste in huus* (Bu), *Die eerappel dat was een knoert, daor van hebben we an een paer wel genoeg* (Ol-Nl) 2. groot dolkmes (Np) *Wat heb ie daor een grote knoert* (Np)

knoest z. *knoeste*

knoeste Ook **knoest** (Dhau, Dho, Nbk, Pe-Dbl, b), **knuust** (bet. 2: Sz) de; -n; knoesien ['knustə, ...u:... (Np)/knust/knyst] 1. grove hand, knuist, vuist; als verkl. vooral: knuistje van een kind *Hi'j had een dikke segare in de knoeste* (Dfo), *Hi'j stak mi'j zien grote knoeste toe* (b), *Ie moe'n 't goed in de knoeste hollen* goed vasthouden, niet laten vallen (Nbk), zo ook ...in je knoesten hollen (Nbk), *As die man jow in zien knoesten krigt, mien jonge, dan bij' nog niet jaorig* (Wol, Op), zo ook *As die je in de knoest krigt...* (b, Dho), *een zwaore knoeste* (Bdie), *Die kerel het grote knoesten* (Ol-Nl), ...een paer groffe knoesten een paar grove handen (Spa, Diz), *Hi'j het een paer stevige knoesten an 't lief* (Diz), *Sommigen hebben hadde knoesten* (Nt, Ow), ...starke knoesten (Ma), *Hi'j het knoesten van hanen* (Db), *Die het wel wat in de knoesten* is erg sterk (in z'n handen, armen) (Np, Spa), *Wat het die vent een kracht in de knoesten* wat heeft hij sterke handen, hij beschikt over veel spierkracht (El, Nbk, Ol-Nl), *Et sokkestoppen gong vroeger over de knoeste, ie stakken de haand dan in de sokke* (Obk), *'t Kiend het de knoesies zo vies* (Bu) *Dat kleine poppien het et laekentien al in zien kleine knoesien* (Db), ...lag op zien knoesien te sabbelen (Wol) 2. knoest aan een boom, stam, tak, in een stuk hout *Wat een aorige knoeste zit d'r an die boom* (Bu), *D'r zat een knoeste an 't talhoolt* (Np), ...in et hoolt (Nw) * (lett. op te vatten:) *Een boom mit knoesten geeft een plaanke mit noesten* (Ow)

knoester z. *knoesterd*

knoesterd (Dho, Diz, El, Op, Pe-Dbl, Sz) Ook **knoester** (spor. west.) de; -s ['knustɾ(t)] 1. grote, grove manspersoon (Dho, Diz, El, Op, Pe-Dbl) *een knoesterd*

van een kerel 2. groot exemplaar, gezegd van o.m. een dikke appel (Sz)

knoesterig (Bdie, Db, Dho, Diz, El, Ld, Np, Obk, Op, Sz) Ook **knoestig** (Dfo, Dhau, Np, Nt, Ol-Nl, Nt) ['knustɾəx, ...təx/'knustəx] - knoesterig *een knoesterige boom* (Dhau, Ld, Diz), *een knoesterig stok hoolt* (Bdie), *Die paolen weren zo knoestig, die hebben we wat bekaant* (Dfo), *knoesterig hoolt* (Dho, El), vandaar *een knoesterige veensterbaank* (Db), *een knoesterige kerel* een grote, grofgebouwde man (Sz)

knoestig z. *knoesterig*

knoet de [knut] 1. knoet: bep. strafwerktuig, in *Dat wi'j oons onder 't Duutse jok veur knoet en onrecht beugen* keihard bewind (b), *onder de knoet zitten*: *Een slofien zit vaeks onder de knoet* (Ste), (...) *die van kiend of an onder de knoet leven* (b) 2. z. *knoedel*

knoetel z. *knoedel*

knoeter (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl) Ook **kneuter** (Bdie, Np, Nt, Ol-Nl, Spa, Ste), **knuter** (Dho, Ol-Nl) de; -s; -tien ['knutɾ/...a:... /...y...] 1. kreuk, kreukel, vouw die er niet in hoort *D'r zitten allemaol knoeters in de jasse* (Bdie, Dfo, Nbk, Dho), *een valse kneuter* een valse vouw (Spa), *Dat kledingstok zit in de knuters* is nogal gekreukeld (Ol-Nl) 2. (mv.) in *in de kneuters zitten* totaal vernield, zwaar beschadigd, total loss (Nt) *Die auto zat ok aorig in de kneuters* (Nt)

knoeteren (Db, Dfo, Dho, Diz, El, Ld, Nbk, Obk) Ook **knutereren** (Bdie, El, Nbk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Wol), **kneutereren** (Ma, Nbk, Nw, Op, Ol-Nl, Wol), **knoekeren** (Db) zw. ww.; overg., onoverg.; knoeterde, is/het knoeterd ['knutɾɾ/...y... /...a:... /'knukɾɾ] 1. (overg.) iets doen kreukelen *Dit pakpapier moe'n jim niet kneutereren, dan kan et nog es weer bruukt wodden* (Op) 2. (onoverg.) kreukelen, kreuken krijgen (Db, El, Ld, Ma, Obk, Wol) *Ie moe'n een betien knap op je jurk zitten gaon, want hi'j moet niet knoetereren* (El, Obk), *De stof van mien ni'je jurk knoekert slim* (Dh), *Doe et jassien even uut, anders kneuteret et zo* (Wol)

knoeterig (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, bo: Nw) Ook

knoffel - knoffelig

knuterig (Db, Diz, Nbk, Sz), **kneuterig** (Bdic, Dho, Diz, Np, Nt, Op, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz, Wol), **knoekerig** (Db, Dhau, Ow) bn., bw.; -er, -st ['knutəx, ...təx/...y.../...a:.../'knuk...] 1. (van kleding, gordijnen e.d.) enigszins gekreukeld *Wat was mien jurk toch knoeterig doe hi'j uut de koffer kwam* (Bu), *Ik had mien rok zo knoeterig* (El), *Dat is gien pepier om wat in te pakken, dat is veul te kneuterig* (Op), *De was is knoeterig opdreugd* (Diz), *Bi'j N. hangen de gediene zo knoeterig veur de raemen* (Db)

knoffel (Db, Dho, Nbk, Op) de; -s ['knɔf] 1. vuist, grote hand (Dho, Op) *Doe hi'j kwaod wodde gaf hi'j de aander een klap mit zien knoffel, dat zien neuze begon d'r van te bloeden* (Op), *Wat het hi'j toch smerige knoffels* (Dho) 2. iemand die op een ongelukkige, onhandige manier met iets bezig is of zich aldus beweegt, stuntelig iemand (Db, Nbk) *Sommigen dat bin van die knoffels, die laoten alles valen* (Nbk)

knoffelbaand (Bu, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, p, b: ln, lm, bo: Nw) de, et (als stofnaam); ...baanties ['knɔf|bā:nt] 1. (ook als stofnaam) verband dat stevigheid moest geven om een arm die men had verrekt, om een verstuipte pols e.d. of om het verstuiken tegen te gaan (soms van gewoon verband, later vooral van leer, met gesp (Bu, Ol-Nl)) *Hi'j het last van knarp in de polse, daoromme het hi'j een knoffelbaand omme* (Np), *Vroeger haj' knoffelbaandleggers; die legden et knoffelbaand d'r omme henne* (Bu), *knoffelbaand om de polse hollen* (Nt) **knoffelbaandlegger** (Bu) de; -s ['kn...] 1. iemand die *knoffelbaand* aanlegde, een bep. verband voor de stevigheid van de pols *Vroeger haj' knoffelbaandleggers; die legden et knoffelbaand d'r omme henne* (Bu)

knoffelen (alg.; bet. 5: Db, Dfo, Dho, Ld, Nbk, Obk, Op, Ow) Ook **knuffelen** (bet. 5: verspr. oost. van Op, west. van Op; alg.) zw. ww.; overg., onoverg.; knoffelde, is/het (niet bet. 2) knoffeld ['knɔf|n/...A...] 1. (onoverg.) zich op een ongelukkige, gebrekkige manier voortbewegen (Nbk, Np, Ol-Nl, Sz) *Die knoffelt d'r ok aorig henne* (Nbk, Np), *...reer henne* (Ol-Nl, Nbk), *...is d'r mal langes knoffeld* (Np) 2.

(onoverg.) op ongelukkige wijze vallen of laten vallen (Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, b: lm) *Hi'j is d'r henne knoffeld* (bo: Np; Nbk), *Hi'j knoffelde d'r reer henne* viel op ongelukkige wijze (Nw), *Doe ik an 't ofwassen was, knoffelde me een koppien uut de haand* (Ol-Nl), *Ik laot nog wel es wat knoffelen* (Spa) 3. aanhoudend op ongelukkige wijze iets uitvoeren en veelal daarbij beschadigen, kneuzen, vernielen, laten vallen *Wat bi'j' toch an 't knoffelen* (Np), *Ik knoffelde gister mit ofwassen nog een glas* (Ol-Nl), *Ik bin op 't ies valen, en doe he'k mien poolse knoffeld* (Ol-Nl) 4. (overg.) iemand hardhandig aanpakken, te pakken nemen en daarbij flink pijn doen of zelfs enig letsel, zoals een ontwrichting, verrekking, kneuzing toebrengen (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Np, Op, Ow) *Za'k je even goed knoffelen!* (Nbk), *Jonges, jim meugen wel frosselen mar jim meugen mekaere niet knoffelen* (Op), *Hi'j het 'm reer knoffeld* (Dhau) 5. (overg.) liefkozend knuffelen (verspr.) *Een klein kiend mag d'r vaeke wel over, daj' ze even knoffelen* (Obk), *Ze kun de kleinkreuder zo lekker even knuffelen* (Ol-Nl, Sz, Wol, Diz), *Een peerd of hond knoffel ie wel es* (Dfo)

knoffelhakke (Db, Nbk, b: lm) de; -n; ...hakkien ['knɔf|hakə] 1. iemand die zich op ongelukkig wijze voortbeweegt, die veel dingen laat vallen, stuntelig iemand *Hi'j is een knoffelhakke mit rieden nl. bij het schaatsen* (Nbk)

knoffelig Ook **gnoffelig** (Op) bn., bw.; -er, -st ['knɔf|əx, ...fəlx/xno...] 1. (bn.) stijf van kou, verkleumd, met name inzake handen en voeten, zodat men weinig kan doen *'k Had de hanen zo knoffelig, ik kon niks beetkriegen* (Pe-Dbl, Dfo), *'t Was koold, ik kreeg de hanen knoffelig* (Diz), *Aj' de hanen knoffelig hebben, dan kun ze je laeter zo kieperen nl. sterk tintelen* (Obk), *Ik zal de waanten antrekken, de hanen bin me knoffelig* (Ol-Nl), *knoffelige hanen* (Nbk, Nw) 2. zich stuntelig bewegend, onhandig bezig zijnd *Soms hej' van die daegen daj' niet deur 't wark kommen kunnen, dan bi'j' zo knoffelig* (Dfo, Obk), *Die man wodt al wat oolder, hi'j wodt wat knoffelig* (Dfo, Dho, Dhau), *Zie ston d'r weer zo knoffelig bi'j* (Mun), *Dat beest staot knoffelig op 'e poten* (Diz),

Ik bin zo knoffelig vandaeg ik laat voortdurend (bijna) iets vallen, ik ben onhandig en stuntelig bezig (Spa, Nw), zo ook *Doe toch niet zo knoffelig mit dat breekbere spul* (Wol), *Knoffelig kuj' ok wezen op 'e gladde* op een gladde weg e.d. (Ow) 3. (bn.) moeilijk te bewerken of om mee om te gaan: nl. van klein, fijn werk dat niet zo gemakkelijk lukt omdat men snel een verkeerde beweging maakt, bijv. doordat men door kou verstijfde handen heeft (Nbk) *Et wil niet best, 't is ok zok knoffelig wark* (Nbk)

knoffelkont (Db, Dfo, Dhau) Ook **knoffelkonte** (Np) de; -en; -ien ['knɔf...] 1. iemand die op een ongelukkige, onhandige manier met iets bezig is of zich aldus beweegt, stuntelig iemand *Da's ok een oolde knoffelkont!* (Dfo)

knoffelkonte z. **knoffelkont**

knoffelwark et; -ien ['knɔf...] 1. klein, fijn werk of werk anderszins waarbij men gemakkelijk een verkeerde beweging maakt, moeizaam vordert (Bu, Dfo, Dhau, El, Ld, Np, Obk, Ol-Nl) *Aj' de plinten varven moeten, is dat nogal knoffelwark* (Obk), *'t Schöt niks op mit 't borduren, 't is ok zoe'n knoffelwarkien* (Dfo), *Oonze J. is tegenworrig an 't feguurzaegen, dat is knoffelwark!* (Ol-Nl) 2. werk dat kennelijk stuntelig is verricht (Op) *Zien wark is nog niet vule, et is nog mar knoffelwark* (Op) 3. klein werk, knutselwerk, nl. in de hobbysfeer (Ma, Ow) 4. werk dat gebeurt terwijl men last heeft van de kou, waarbij de ledematen stijf zijn van de kou (Dhau, Dho, El, Nbk, Np) *Vroeger, aj' de lappebakken buten hadden bij 't veurjaor, was 't knoffelwark* (Dho), *Mit knoffelwark kuj' de warmte niet bewarken* (Dhau), *Wark daor aj' de waarmte niet bij hollen kunnen, is knoffelwark, zoas redens onderbienen* (Np)

knoffelzak (Np) de; -ken; -kien ['knɔfʃak] 1. iemand die op een ongelukkige, onhandige manier met iets bezig is of zich aldus beweegt, stuntelig iemand

knofflook de, et ['knɔflo:k] 1. knofflook naor **knofflook roeken** (Nbk)

knofvanalles z. **knop-van-alles**

knokerig z. **knokkerig**

knokkel Ook **knookel** (Dfo, Sz), **kneukel**

(Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Dho, El, Ma, Np, Ow), **knukkel** (Diz, Sz) de; -s; -tien ['knɔk] (verspr.), ...o... (Db, Dhau, Diz, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Spa, Sz)/...u.../...A:.../...A... 1. knokkel (van de vingers) *De knokkels van de vingers kun soms zo knappen aj' ze bewegen* (Obk), *Hi'j tikte mit de knokkels op 'e rute* (Wol), *As we de rechterwiesvinger niet rechtuut op de griffel hadden, gaf ze* [nl. de schooljuffrouw] *oons mit een liniaal een tikkien op 'e knokkel* (Op), *'k Heb gister mien knukkel brand an de kachel* (Sz), *'k Heb de kneukels kepot* (Bu), *Wat had hi'j dikke knokkels op zien haand* (Ol-Nl), *Mien moeder het wat last van rimmietiek, de knokkels van heur hanen wodden helemaol dikke* (Ol-Nl) 2. knokel (Dfo) *As kalver maeger binnen, kuj' de knokkels zien* (Dfo) **knokkelig** z. **knokkerig**

knokker Ook **knokkerd** (Bdie) ['knɔkɔ(t)] - knokker: vechtersbaas, iemand zich tot het uiterste ergens voor inspant

knokkerd (Db, Op, Sz) de; -s ['knɔkɔt] 1. sterke kerel (Op, Sz) *Die kiste kan J. vast wel tillen, want dat is een sterke knokkerd* (Op) 2. oud paard (Db) *De melkrieder had bi'j veurkeur een oolde knokkerd van een peerd veur de melkwaegen* (Db) 3. z. **knokker**

knokkerig (Bdie, Db, Dho, El, Ma, Nbk, Nt, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook **knokerig** (Sz), **knokkelig** (Dfo, Np), **knaokig** (Bdie) bn.; -er, -st ['knɔkɔx, ...kɔx/...o:...'knɔk]x, ...əlx/'knɔ:kɔx] 1. knokkelig, knokelig *Dat meense is zo knokkerig, daj' de botten overal uut stikken zien* (Pe-Dbl), *Bi'j 't oold wodden kriegen de meerste meensken knokkerige hanen* (Wol, Db), *een oold, knokkerig peerd* knokelig (Bdie, El)

knol (Dhau, Dho, El, Ld, Nbk, Np, Obk, Spa) Ook **knolle** (Wol), **knöl** (Dfo, Dhau) [knɔ(ə)/knɔl] - knol: oud, niet meer zo goed paard *een oolde knol* een oud paard (verspr.): *Moej' die ouwe knol es zien vliegen* (Spa), *Hi'j het een oolde knolle veur de karre* (Wol)

knolakker z. **knolleakker**

knolbegonia (Nbk, fp) - knolbegonia

knolle de; -n; -gien ['knɔlə] 1. zandraap, herfstknol *gele knolle* id. (Db, Ol-Nl), *Niet zo lange leden zollen wi'j him effen tot de knollen* (b), *In de haast kriegen onnze*

knolleakker - knollelaand

koenen knollen; dat is et gruun en de knolle zels (Diz), *in de knollen zitten* nl. stiekem op een akker zijn om knollen te halen en te eten (Bdie, Nbk), ook: de knollen oogsten *We mossen vroeger knollen plokken* (El), *We verbouwen alle jaeren nog gele knollegies om te stoven* (Dho, Diz), *Aj' knollen eten, hoej' nooit naor de dokter*. knollen heten nl. gezond te zijn (El), *'t recht veur de knollen zeggen* recht voor de raap (l), *(gien) knollen veur citroenen verkopen, Dat is lof zonder knollen* dat zijn praatjes van niks (Op) 2. z. *knol* * *Wie knollen eidet moet niet ommekieken* nl. in verband met het lelijke effect van de omgewerkte grond; dit eggen gebeurt wanneer de planten zo'n vier blaadjes laten zien (Ow), *Die knollen wil eten moet Sint-Laurens* [10 augustus] *niet vergeten* rond die tijd nl. moeten de knollen gezaaid (verspr. OS, Np, Nt, Pe-Dbl, Ste), *Wie vroeg knollen wil eten...* (Op), *Knollen in 't laand, zieken an de kaant* in de tijd van de knollen zijn er weinig zieken, m.a.w.: het eten van knollen is gezond (k: Ste), (n.a.v. het last hebben van winden i.v.m. het eten van knollen:) *Eet ie knollen/Daor kan de boek van hollen/Eet ie een pannevol/Dan schiet ie een wanne vol* (Obk), *Knollen die in de boek rollen/Die mit geweld/Tot et gat uutsnelt/Al eet ie ok een panne vol/As et gat zegt van prut/Bin de knollen vut* (Nbk), *...die in de boek hollen...* (Nbk), *Knollen kuj' van drollen* (Dho), *Knollen die de boek langes rollen/Bij' iedere beet een scheet* (Dho), *Knollen in de boek/Wiend in de broek* (Ow), *Knollen kuj' in de boek niet hollen* (Db, Ow), zo ook *Knollen kun joe de boek niet hollen* (Bdie), *As 't gat zeg van flut/Bin alle knollen vut* (Bdie)

knolleakker (El, Obk) Ook *knolakker* (Obk) ['knɔləakɾ/'knɔləakɾ, ...'akɾ] - knollenakker *De knolakker moet nog even zwatmaakt wodden* (Obk) * (schertsend) *Schuin over schieve bij' beppe over de knolleakker* (El)

knollebien z. *knollevoete*

knollebiete (Bdie, Bu, Dho) de; -n; ...bietien ['knɔləbite (Bu, Dho), ...bi:tə (Bdie)] 1. rode biet, bietekroot

knollebotter de ['knɔlə...] 1. knollenboter, boter die smaakt naar de knollen die de

koeien hebben gegeten *Vroeger koj' an de botter wel pruyen wat de koenen atten, bi'jv. knollebotter* (Bu)

knollebouw (Bdie, Obk, Op, vo) de ['knɔləbɔm] 1. akker(s) waar men knollen verbouwt (Bdie, Obk, Op) *Vroeger wodde naodat de rogge van 't laand was, de dong over de knollebouw brocht* (Obk), *et schol ploegen van de knollebouw* (Bdie) 2. het verbouwen van knollen (vo) *Doe de haever binnen was, de bouw an kaant, temeensen de sparre- en knollebouw (...)* (vo)

knollebouwen (Dfo, Ld, Np) zw. ww., onoverg.; all. onbep. w. en volt. deelw. ['k...] 1. ploegen en de verdere handelingen bij het verbouwen van knollen *Mit 'n eersten gaon we an 't knollebouwen* (Ld) **knollebulte** (Bdie, Bu, Nw, Obk, Op) de; -n; ...bultien ['k...] 1. (vaak verkl.) hoopje knollen, rapen *Aj' an et knolleplokken weren, gooide ie ze op knollebulten* (niet zo dikke!), *dan kwam de waegen d'r laeter langes en dan stak ie ze an de vörke op de waegen. Bij' huus kwammen ze in een langwarpige bulte, dan konnen ze niet bruuien, knollen wo'n eers zo gauw sliekerig* (Nw)

knolleëten (Nbk) onbep. w. ['k...] 1. het eten van knollen *As koenen an de wiend weren, kwam dat vaeke van 't knolleëten* (Nbk)

knolleflattien (Np) et; ...flatties ['knɔlə flɑtɪn] 1. klein buitje dat net van pas komt voor de knollen die men verbouwt

knollegruun z. *knollegruun*

knollegruun (verspr.) Ook *knollegruun* (Nbk, Obk) et ['k...] 1. knollenloof (Bu, Dho, Ma, Nbk, Ow, Spa) 2. stoppelknollen (inklusief loof) (Bdie, Dhau, Nbk, Op, Ow, Pe-Dbl) * *Hebbe nog wat knollegruun te voeren* (Pe-Dbl), *een voer knollegruun ophaelen* (Dhau) * (gezongen op de wijs 'Alle eendjes zwemmen in het water') *'t Knollegruun van Jouk Haansen is hielemaol bevreuren, falderalderiere, falderalderare* (Nbk), zo ook *Aachter op 'e Fochtel* [Fochteloo] *is 't knollegruun bevreuren, falderalderiere, falderalderare* (Dfo, Dhau, Ld), soms gevolgd door *En alle boeren treuren* (Ow)

knollehaelen (Ste) onbep. w. ['knɔləhe:lɪ] 1. geogste knollen van het land halen

knollelaand (Db, Ol-Nl, Pe-Dbl) et

['knɔlə...] 1. knollenakker *Haeverstoppel* en *knollelaand wodt zwatmaekt* ondiep geploegd (Db)

knollelof (Bdie, Bu, Np, Op) ['knɔləɔf] - knollenloof *stampot mit knollelof* (Np)

knollepere (s: Obk) de; -n; ...peertien ['knɔləpt:ərə] 1. bep. soort harde peer

knolleplokken (Bdie, Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk, Op) Ook *gruunplokken* (Db) zw. ww.; onoverg.; knolleplokke, het knolleplokt ['k...plokɔ]

1. handmatig uit de grond trekken van knollen, rapen *Haastmis dan mossen wi'j knolleplokken* (Dfo), *We moe'n te knolleplokken* (Ma)

knolleplokker (Obk, Op) de; -s; -tien ['k...plokɔ] 1. iemand die bezig is met het *knolleplokken*

knolleplokkerstied (Db) de ['k...tit] 1. de tijd waarin men de knollen, rapen uit de grond haalt (handmatig) *Haastmis is knolleplokkerstied* (Db)

knollepoot z. *knollevoete*

knollepote z. *knollevoete*

knolleschelle - knolleschil

knolletied de ['knɔlətit] 1. tijd van het zaaien of oogsten van knollen, rapen *In de eerste helte van augustus is et de knolletied* (Np), *In de knolletied bin d'r weinig zieke meensen (zee de dokter wel)* (El, Pe-Db)

knolletuun (Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Db) de; ...tunen; ...tunegien ['knɔlətyn] 1. knollentuun, vooral in *Hij is now in zien knolletuun* (Ol-Nl, Op)

knollevoeren (Bdie) onbep. w. ['knɔlə fu:ərə] 1. stoppelknollen voederen

knollevoet z. *knollevoete*

knollevoete (Bdie, Dfo, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Obk, Pe-Db, Sz) Ook *knollebien* (Bdie), *knollepoot* (El, Ol-Nl, Sz, Wol), *knollepote* (Nbk, Np, Nt, Obk, Spa, Wol), *knolpote* (Nbk), *knolvoete* (Dfo, Nw, Ow), *knollevoet* (Dhau, Ma) ['k...] - mismaakte voet, horrelvoet *Hij is mit een knollevoeten geboren* (Dho), ook gezegd van een misvormde poot van een koe (nl. in geval van de vorm *knollepote* (Spa))

knollezaad et ['knɔləsɔ:ət] 1. knollenzaad *Aj' knollezi'jen moej' een goeie meter hebben, mar aj' tarwe of zo zi'jen dan hej' wel twee meter gaank; knollezaad is fiender, dan hej' mar twee strokies* (Ste) 2. koolzaad (Bdie)

knollezi'jen (Ste, vo, bo: Nw) onbep. w.

['knɔləstj(d)ɔ] 1. knolzaad zaaien *Aj' knollezi'jen moej' een goeie meter hebben, mar aj' tarwe of zo zi'jen dan hej' wel twee meter gaank* d.i. de breedte van een strook waarover men lopend werpt (Ste)

knolpote z. *knollevoete*

knolselderie (Ol-Nl, Spa) - knolselderie **knolswaegentien** (El, Obk) [...'w...], in *Hij is mit 't knolswaegentien an de loop* hij heeft diarree (El)

knolvoet (Db, Nbk, Np) de ['knɔlfu:t] 1. knolvoet: bep. ziekte bij koolrapen of kool (Np) en bij aardappelen (Db)

knolvoete z. *knollevoete*

knolziekte (Dfo) ['k...] - knolziekte *As an kool of korapen een dikke knobbel kwam, haj' knolziekte* (Dfo)

knoop [kno:p], in *de blauw knoop* (verspr.), ook ...*knop* (l) 2. z. *knop*, *kneupe*

knoopdoek z. *kneupdoek*

knoopleerze z. *knopelerze*

knooppunt (spor.) - knooppunt: van wegen

knoopsgat Ook *kneupsgat* (Ol-Nl, Ste) - knoopsgat *een knoopsgat knippen* (Nbk), *een lintien in et knoopsgat hebben* (Nbk), *Die har de baord zo lang, die hong op 't dadde knoopsgat* (Dfo), *de lippe op 't dadde knoopsgat hebben* een zuur gezicht zetten, pruilend doen, zich zielig voordoen (Nbk, Np, Ste, b)

knoopsgatillestiek (Obk) - knoopsgaten-elastiek

knoopsgatschere (Nbk, Obk) ['k...] - knoopsgatenschaar

knoopshaokien (Bu) et; ...haokies ['kno:psho:kin] 1. knophaakje voor schoenen die men dicht moet knopen (soort haakpen met handvatje)

knoopsluting (Bu, Diz) ['k...] - knoopsluiting

knoopwark (Diz) ['k...] - knoopwerk: werk gemaakt door te knopen

knop z. *knoppe*

knop-van-al z. *knop-van-alles*

knop-van-alles (Bu, Dfo, Np, Ow, fp) Ook *knop-van-al* (Pe-Db), *knop-van-als* (Dho), *knofvanalles* (Ow) de [knɔp fa'naləs/...'nal/...'nals/knɔfa'naləs] - alsem: bep. plant of blad en/of stelen ervan die werden gebruikt om een geneeskrachtig aftreksel te maken, ook dit aftreksel zelf

knop-van-alles-polle - knoppe

Knop-van-alles wodde bruukt as soort medesien, ze kochten die van 't Stappester boertien; daor gingen ze henne en die hul zitting (Np), *Knop-van-al* daor zetten ze vroeger wel thee van (Pe-Dbl), *Mit de grootste zelsbeheersing het hi'j zien slokkien knop-van-alles opdrongen* (Dfo), *knop-van-alles en lubbestok* van alles door elkaar, nl. inzake eten: *Och, wat heb ie daor toch in daon?* [met als antwoord:] *Knop-van-alles en lubbestok* (Bu)

knop-van-alles-polie (Ow) de; -n [...'al...]
1. bep. plant: alsem

knop-van-als z. *knop-van-alles*

knopbok (Bu) de; -ken; -kien ['knɔbɔk] 1. jonge hertebok met knopvormige aanzet tot een gewei *As een bokkien niet gezond is, krigt hi'j gien gewei, mar alliend knoppies (een knopbok)* (Bu)

knope Ook **knop** (spor.: fp: in verb.), **kneupe** (Bdie, Ol-Nl, Ste) de; -n; knopien ['kno:p(ə)/...A:...] 1. knoop van een kledingstuk *W. had gister omtrent de knope van de jasse* (Obk), *Wi'j bosterden vroeger om knopen* (Ma), *De gatbaand was vaasteni'jd an beide kaanten, en mit knope en knoopsgat vaastedaon* (Obk), *'k Zal even een knope ni'jen* (Dhau), *...anzetten* (Dhau, Np), *...anni'jen* (Ste), *...d'r an zetten* (Nbk, Sz), *'t Eten achter de knopen hebben* z'n maaltijd genoten hebben (Nbk, Spa), zo ook *We hebben 't achter de knopen* (Dho), *Hi'j het gien knope meer an de jasse* is armlastig, berooid (Bdie), zo ook *Hi'j het gien broek om de kont en gien knope an de jasse* (Ma), (schertsend:) *een blauwe knope* een agent van politie, een veldwachter (Op), ook: bep. plant: blauwe knoop (Np, fp) 2. z. *knoop, kneupe knope-anzetten* (Nw) onbep. w. ['kno:pæsetɔ] 1. één of meer knopen aan een kledingstuk zetten

knopbusse (Nbk, Np) de; -n; ...bussien ['k...] 1. bus waarin men knopen bewaart

knopedeuze (Op) ['k...] - knopendoos

knopedri'jen (Nt) Ook **kneupedri'jen** (Ste) onbep. w. ['k...] 1. vloeken *Bliksem, wat kan hi'j knopedri'jen* (Nt)

knopedri'jer (Bdie, Dho, Nt, Ow, Spa, Sz) Ook **kneupedri'jer** (Wol) de; -s ['k...] 1. iemand die voortdurend vloekt (Bdie, Dho, Nt, Spa, Sz, Wol) 2. iemand die zich verveelt (Ow)

knopelerze (Obk) Ook **knoopleerze** (Dfo, Ol-Nl) ['kno:pə...] - (vaak verkl.) knooplaars

knopen z. **kneupen**

knopersnaalde (ko: Nt) de; -n; ...naaltien ['kno:pɪsna:lɔ] 1. bep. naald om mutsen op een bep. wijze mee te haken

knopheide (Nbk) de ['knɔp...] 1. (verz.) bep. plant: blauwe knoop

knopien Ook **kneupies** (mv., bet. 2: Ste) et; knopies ['kno:pɪn/...A:...] 1. kleine *knope* in div. betekenissen 2. (mv.) boerenwormkruid (Np, Ste, fp), ook in *gele knopies* id. (Nbk, Np, fp), ook: bep. tuinplant: knopjeskamille (Nbk) 3. (mv.) schubkamille (fp), kamille (fp) 4. zandblauwtje (fp: mv.), ook *blauwe knopien* (Wol) 5. in *'t blauwe knopien* bep. plant: blauwe knoop (Nbk, Nw), ook: bep. tuinplant, nl. leverbalsem (Nbk)

knopieshaokien (Bdie, Db) ['kno:pis...] - knopehaak

knopiesjak (Bdie) Ook **kneupiesjak** (Bdie) et; -ken; -kien ['knɔpɪsjak/...A:...] 1. damesbloes, jak: met knoopsluiting

knopieskaorte (Bdie) de; -n; ...kaortien ['kno:pisk...] 1. stuk karton e.d. waarop een aantal nieuwe knopen zijn vastgezet en dat als geheel wordt verkocht

knopieskruid (Wol) et ['kno:piskryt] 1. bep. plant: kleefkruid

knopiesschoe (Nbk) Ook **kneupiesschoe** (Op) ['k...] - knoopschoen, met name vastgemaakt d.m.v. een bandje met een gaatje over de schoen dat vast kwam te zitten aan een knoop: *Een knopiesschoe kwam vaaste mit ien (of twee) knopies, mit een baand over de voete om die knopies d'r deur te haelen; daor koj' een schochaokien veur bruken, dat was krek een haoknaalde* (Nbk)

knopklavier (Obk) et; -en; -tien ['knɔp klawi:ər, ...f...] 1. toetsenbord knopvormige toetsen op een akkordeon of trekharmonica, i.t.t. pianoklavier

knopkruid (Dfo) ['knɔpkryt] - knopkruid

knoppe Ook **knop** (bet. 5 in verb.: Diz, Nbk, Spa; bet. 4: Nbk) de; -n; knoppien ['knɔp(ə)] 1. knop als uitsteeksel aan een voorwerp of aan hard materiaal anderszins *een knoppien op een theepot* (Dhau), *de knoppe van een spelde* (Nbk), *...van de vlaggestok* (Nbk), *een knoppe op een stoel* (Nbk), *D'r bin van die wandelstokken mit*

een hele mooie knoppe (Op), de knoppe van de deure deurkruk (Ma, Nbk), de knoppen van de kapstok, Bij zulveren oorierers weren knoppen van zulver, bij goolden van goold knoppen ter weerzijden van een oorijzer (Nbk) 2. drukknop, knopschakelaar e.d. op 'e knoppe drokken bijv. van een bel, een knoppien indrokken (Np), an een knoppien dri'jen, de knoppe ommedri'jen, ook fig.: z'n zorgen, gedachten aan kant weten te zetten om zich met andere dingen bezig te houden (spor.), zo ook de knoppe ommezetten (Nbk), achter de knoppen zitten (spor.), (bij doorverbinden of voor een ander opnemen van de telefoon:) iene onder de knoppe hebben (spor.) 3. oorknopje (Dho) Ze het mooie knoppies in et oorlel (Dho) 4. (bij bep. dieren) knopvormige aanzet tot een gewei (Bu) As een bokkien niet gezond is, krigt hi'j gien gewei, mar allieend knoppies (Bu) 5. bloemknop, knop van een blad Et is december, de knoppen zitten al weer an mien pereboom, mar ze slaopen nog (Sz), D'r zit een mooie knoppe in die bloeme (Dho, El, Wol), De bomen kommen al mooi in de knop (Diz, Nbk), ...kriegen knoppen (Ow), De bloeme staot in de knop (Nbk, Spa), ...zit in de knoppe (Nt), De bloemen schieten in de knop (Nbk), De rozen beginnen al knop te zetten krijgen al bloemknoppen (Nbk) 6. zaaddoos van spurrie (Nbk, Ow) 7. dikke neus (Dho) een dikke knoppe (Dho) 8. in naor de knoppen gaon (verspr.), Ie kun om mien pat naor de knoppen lopen het lazarus krijgen (Ld) **knoppen** (Bdie, Dho, Ma, Np, Obk, Oi-Nl, Sz, Wol) zw. ww.; onoverg.; knopte, het knopt ['knɔpm] 1. knoppen krijgen, in knoppen schieten De bloemen beginnen mooi te knoppen (Wol), Wat knoppen de rozen al! (Oi-Nl) **knoppeschaekelder** (spor.) ['knɔpskɛ:kɪdɛr] - knopschakelaar **knoprude** z. **knopruud** **knopruud** (Bu, El, Nbk) Ook **knoprude** (Nbk) de ['knɔpryt/...rydɔ] 1. bep. huidziekte bij vee die een zeer sterke jeuk veroorzaakt: knobbelschurft De koenen hebben knopruud (El), Bij knopruud deden ze d'r soms verlopen eulie op, dan was 't vot; oolde boeren haelden de bessem deur de jarre en streken d'r dan over, dat hulp

ok (El)

knopschoe (Ld) de; -nen; -gien ['knɔpsku] 1. schoen waarvan de veters achter knopjes langs kwamen bij het vastmaken **knopspelde** (verspr.) de; -n; ...speltien ['knɔpspɛldɔ] 1. sierspeld met grote knop, ook wel oorijzerspeld Vroeger hadden de vrouwluden een knopspelde in de hoed (Np, Obk), Ze hadden vroeger knopspelden deur de hoed en de knoedel henne (Nt), ...in et oorierzer (Db), ...bij de oorierzers langes (Db), An iedere kaant van et oorierzer zat een knopspelde (Op), Die knopspelde hoolt niet goed meer (Bu) 2. z. **kopspelde** **knopstoel** ['knɔp...] - knopstoel **knopzadel** (Ow) et; -s; -tien ['knɔpsa:dɪ] 1. zadel voor een paard, met knoppen **knopzetten** (Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; zette knop, het knopzet ['knɔpsɛtɪ] 1. knoppen krijgen G. heur azalea begint al te knopzetten (Obk) **knor** (Nt, Sz) de; -ren; -regien [knɔr] 1. varken **knorre** (bet. 1-5: verspr. WS; Dfo, Dhau, El, Nbk, b: ln) Ook **knotte** (bet. 1: OS, Bu, Diz, Np, b, bo: Nw, bet. 5: Dfo, Np), **knodde** (bet. 1: Bdie, Nbk, Ow, Ste, bet. 6), **knobbel** (Nw: bet. 1) de; -n; -gien ['knɔrɔ, ...ɔ... (Bdie) /'knɔtɔ (verspr. OS, Nw), ...o... (Bu, Diz, Ma, Nbk, Np) /'knɔdɔ/...] 1. door bevrozing keihard en puntig, bobbelig geworden stuk modder of sneeuw Over die reed is haost niet te lopen, et bin allemaol hadde knorren (Oi-Nl), Wij mossen over de knotten te scharrelen (Ma), 't Leup min op die knotten (b), Wat hottelen die waegens over de knotten (Dhau), D'r waeren allemaol knorren op 't veld (Wol), Ik hadde een dikke knorre an de klomp (Sz), 'k Heb knotten onder de klompen, die willen d'r min onder weg kleine bevroren stukjes sneeuw of ijs (Dhau, Dho, Ld, Nbk) 2. groot en hard geworden deel van iets, ook gezegd van een groot en/of hard stuk of groot geheel anderszins, bijv. van een stuk hout (b: ln) of van een dikke stronk (Np) D'r zit al een beste knorre ies in de sloot (Sz), een peer dikke knorren huj (El), 'n hiele knorre sni'j (Nbk), Wat een knorre van een stobbe! een dikke stronk (Np), Wat eet ie daor een knorre roggebrood een

knorreknepen - knul

groot en dik stuk (Ol-Nl), *een knorre bolle* een flink stuk brood (Np), *een beste knorre koeke* een dik stuk (Np) 3. dikke persoon (Np, Ol-Nl, Sz) *een knorre van een vent* (Ol-Nl, Sz) 4. in *een knorre geld* een boel geld (Dhau) 5. verdikking aan het ondereind van een paal of stok (Dfo, Np) 6. stuk neusvuil (Wol)

knorreknepen (Np) mv. ['knɔrəkni:pm] 1. streken, fratsen 't *Bin knorreknepen!* (Np)

knorrekont (Db) de; -en; -ien ['knɔrəkont] 1. knorrepot

knorrelen (Wol) zw. ww.; onpers.; knorrelde, het knorrelde ['knɔrɪn] 1. rommelen in maag, buik 't *Knorrelde mij zo in de boek* (Wol)

knorren I (Obk) mv. ['knɔrɪn] 1. berispende, knorrig opmerkingen *As kiender ondeugend binnen, kriegten ze knorren* worden ze berispt (Obk)

knorren II zw. ww.; onoverg.; knorde, het knord ['knɔrɪn] 1. knorren door een varken *De varkens liggen zo gezellig te knorren* (Nbk), *As et varken begint te knorren dan komp et zog d'r an* (Ste), *Een motte die ligt te voeren kan dan zo mooi knorren* (Pe-Dbl, Obk), bij vergelijking: *As een kiend zoegt, knort et ok wel* (Nbk) 2. snurken op een wijze die aan knorren in bet. 1 doet denken (Spa) *Een klein poppien kan in de wiege tevreden liggen te knorren* (Spa) 3. (niet zelden als Ned. ervaren) z'n misnoegen uiten, berispen, mopperen (Db, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Wol) *Die man is nooit tevreden, hij het altied wel wat te knorren* (Op), *Knor toch niet zo op de kiender* (Ol-Nl) 4. knorren van de maag *De maege knort me* (Diz, El, Ma, Wol)

knorrepot (verspr.) ['knɔ...] - knorrepot **knorrig** (Bu, Bdie, Dfo, Dho, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Spa, bet. 1: Nt, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook **knottiger** (bet. 2: Db, Dhau, Diz, El, Nbk, Np, Obk, Op), **knottelig** (bet. 2: Dho) bn., bw.; -er, -st ['knɔrɛx (bet. 1)/...o... (bet. 2)'/knɔtɪx, ...tɛrɛx (z. onder *knorre*, nl. bij *knotte*)/...t]..., ...tɛlɛx] 1. (van personen) knorrig, mopperig *le moe'n niet zo knorrig wezen tegen die kiender* (Bu), *Pattie meensken bin morgens wel es wat knorrig* (Obk) 2. (bn.) met harde stukken grond, niet egaal opgevroren en daardoor hobbelig of zelfs puntig *Et is mal lopen op de reed, hij is knotterig deur*

de vast (Op, Obk)

knót de; -ten; -tien [knɔt] 1. (oost. vaak als Ned. ervaren, i.t.t. *roof*) knot, streng garen 'k *Heb een knot gaoren te min* (Diz), *Hoeveule gaoren zo'k nodig hebben veur een trui? Ik daenk van wel tien knot* (Ol-Nl), *Ie kopen et gaoren tegenworig an de knot* (Obk), *Tegenwoordig ziej' niet vule knotten wolle meer, et bin now haost altieden bollen wolle* (Db), *Een knot gaoren is ongeveer honderd gram* (Obk, Ow, Spa) of evt. vijftig (Obk)

knots I de; -en; -ien [knɔts] 1. een zeer groot exemplaar van iets *een knots van een boom* (Diz), *een knots van een huus* (Nbk)

knots II bn.; pred. [knɔts] 1. idioot, stapelgek *De vent is gewoon knots, je!* (Nbk)

knotsgek (spor.) [knɔtsxɛk; aks. wisselt] - knotsgek

knotte z. *knorre*

knottedoek (Dfo) de; -en; -ien ['knɔtɛduk] 1. bep. doek als bruidskado gegeven in een zilveren kistje of doosje

knottelig z. *knorrig*

knotterig z. *knorrig*

knotwilg Ook **knotwilge** (Spa) ['knɔtwɪlx, ...wɪlɛx (Wol)] - knotwilg

knotwilge z. *knotwilg*

know-how (spor., l) [nɔm'hɔw] - know-how

knuch z. *knich*

knuchelderi'je z. *knichelderi'je*

knuchelig z. *knicherig*

knuchen z. *knichen*

knucherig z. *knicherig*

knuffel (spor.) ['knɔf] - knuffel: knuffeldier van een kind

knuffelen z. *knoffelen*

knuffelmure (l) - knuffelmuur

knuien z. *knoeien*

knuieri'je z. *knoeieri'je*

knuikont z. *knoeikont*

knukel z. *knoekel*

knukkel z. *knokkel*

knul de; -len; -legien [knɔl] 1. suffige en lompe vent, lummel *Da's een dooie knul!* een sufferd (Bdie), *Grote knul! Daj' 't nog niet weten!* (Wol), *Wat een halfgebakken knul is dat!* (Np), *Die vent zit ok niet vule bij, et is een saae knul* (Sz), 't *Was een knul van een vent, die wus van gien toeten of blaazen* (Pe-Dbl) 2. jongeman met een

goed karakter, beste kerel (Bdie, Db, El, Ld, Nbk, Obk), ook: een bijna te goedge kerel (Nbk), vooral in verb. als *'t Is een goeie knul* (Bdie), *Dat is een fijne knul* (El)

knullig ['knaləx] - niet bep. vlot in z'n doen en laten, knullig *Doe niet zo knullig, je* (Wol), *Wat een knullig gedoe is dat toch* (Ld), *IJ kun soms zo knullig an de gang wezen, aj' bij'glikeks mit wark een aende van huus et iene of aandere ark vergeten* (Ow)

knuppel de; -s; -tien ['knap] 1. knuppel (geschikt/bedoeld om mee te slaan) *de knuppel in et hoenderhokke gooien* (Pe-DbI, Sz), zo ook *de knuppel in 't kiepehokke donderen* (Ow) en *de knuppel in et kiepehokke gooien* (Diz, Ld) 2. onverschillige of ondeugende (veelal grote) jongen, lompe en evt. enigszins sullige *vent Daenk d'r omme, ondeugende knuppel aj' binnen!* (Ol-Nl), *Schei toch uut, grote knuppel* (Dho), *Toe je, grote knuppel, til je poten toch es op* (Ol-Nl), *een knuppel van een vent* (Ow), *Jow klein knuppeltien, ik krieg je nog wel* (Wol) 3. grote en/of stevige jongen (Dhau, El, Nbk, Ste, Sz, Wol) *Die jonge is een grote, grauwe knuppel* (Nbk, Sz, Dhau), *Die jonge was een hiele knuppel wodden* (El) 4. spoorstok aan een wagen, ploeg, rijtuig (Ste, p, b: lm) 5. stuurknuppel (l) 6. z. *knippel*

knuppelbos (Np) de; -sen; -sien ['knap] bos] 1. bos van bep. stukken hout uit takken: knuppels, in dit geval: iets langer dan talhout

knuppelen zw. ww.; overg.; knuppelde, het knuppeld ['knap] 1. knuppelen *Ze hadden zoe'n ruzie, de baos het alles d'r uut knuppeld* (Dfo), *In de haast gongen we vaeke kestanjes van de kestanjebomen knuppelen* (Diz, Wol, Op) 2. doodknuppelen (Sz) *A'k nog es een dikke haeze knuppelen kan, laot ik et niet!* (Sz)

knuppelhoolt z. *knippelhoolt*

knuppeljacht (ZW, Dho, Obk, Op) de; -en ['k...] 1. drijfjacht op wild, waarbij men nl. met knuppels tegen bomen en struiken slaat *Ze holen een knuppeljacht op 'e knienen* (Dho), *In vroeger tieden wodden d'r in de bossen tussen Appelsche en Diever knuppeljachten op wilde varkens*

hullen (Op)

knuppelriem (Ste) de; -en ['k...] 1. elk der op zondag en bij bijzondere gelegenheden gebruikte riemen waaraan een paard de *glaezen waegen* (bep. koets) trok (i.p.v. de gewone *stringen*: strengen van touw)

knuppelstok (Ld) - knuppelstok

knuppelzaegen (Dho) onbep. w. ['knap]...] 1. het zagen van dikke takken tot stokken, *knuppels* of *knippels*

knus [knas] - knus *Ze wonen daor zo knus in dat kleine husien* (Nbk)

knusselder (Db, Dfo, Dhau, Diz, Ma, Np, Op, Spa, Sz) Ook **knusseler** (Db, Dho, El, Obk, Op, Ow, Pe-DbI), **knutselaar** (spor.), **knutseler** (Dho) de; -s ['knas]dʒ, ...sʃər, ...səl.../...ts.../...] 1. knutselaar *Hij is zoe'n knusseler, hij krigt et altied veur mekeer* (El)

knusselen (verspr.) Ook **knutselen** (Dfo, Dhau, Dho, Diz, Ld, Ma, Ol-Nl, Ow, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; knusselde, het knusseld ['knas]n/...ts...] 1. knutselen *Hij zit de hele dag in 't hokke te knusselen* (Spa), *Hij knutselde et voerhokkien netties in mekere* (Ow, Ld), *Dat hebben we mooi mit mekaander veur mekeer knutseld* (Dfo)

2. niet opschieten bij het werk, ook: alleen maar kleine, onbelangrijke dingen doen en het eigenlijke werk niet aanpakken (Bdie, Dfo, Ld, Nbk, Op, Pe-DbI, Spa) *Die timmerman is aorig an 't knusselen, hij schöt niks op* (Dfo), *Now bin 'k de hele dag al an 't knusselen, en ie kun nog niet zien da'k wat daon hebbe* (Spa)

knusseler z. *knusselder*

knusselhoeke (l) - knutselhoek

knusselkont (Np, Obk, Op, Pe-DbI) Ook **knusselkonte** (Bdie, Op, Spa, Sz)

knutselkont (Dfo, Wol), **knutselkonte** (Sz) de; -en; -ien ['k...] 1. iemand die niet opschiet met z'n werk: doordat hij prutsend, knoeiend bezig is, alleen de kleine dingen aanpakt *Mien buurman is wel zoe'n grote knusselkonte, die komt d'r nooit deur nl. door z'n werk* (Sz)

knusselkonte z. *knusselkont*

knusselpot (Nbk) de; -ten; -tien ['k...pət]

1. iemand die niet opschiet met z'n werk: doordat hij prutsend, knoeiend bezig is **knusselwark** (Sz) Ook **knusselwerk** (Spa) et; g. mv; ...warkies ['k...] 1. (niet ongunstig) werkje verricht door te knutselen

knusselwerk - koddebeier

'k *Heb thuis nog een mooi knusselwarkien* (Sz)

knusselwerk z. *knusselwark*

knusselzak (Bdie) de; -ken; -kien ['k...] 1. iemand die niet opschiet met z'n werk: doordat hij prutsend, knoeiend bezig is, alleen de kleine dingen aanpakt

knussies (spor.) ['knasis] - knusjes

knuter z. *knoeter*

knuteren z. *knoeteren*

knuterig z. *knoeterig*

knutselaar z. *knusselder*

knutselen z. *knusselen*

knutseler z. *knusselder*

knutselkont(e) z. *knusselkont*

knuust z. *knoeste*

ko-assistent (l) [ko:...] - ko-assistent

koala(beer) (l) [koma:la(:)...] - koala

koalisie (l) [koma'lisi] - coalitie

kobalt (spor.) [ko(:)'balt] - kobalt

kobbe (Ma, Np) de; -n; -gien ['kobə] 1. vetbult (aan het lichaam, vooral het hoofd) (Ma) *een dikke kobbe* (Ma) 2. meeuw (Np) *een koppel kobben* (Np)

Kobus ['ko:bəs] - Kobus (mannennaam), ook, niet met een hoofdletter: (grote) neus (Nbk)

koch (Bdie) Ook *kuch* (Nt, Pe-Dbl) [kox/kax] - kuch (van een mens) *Die hef een malle koch over 'm* (Bdie), *...een dreuge kuch...* (Pe-Dbl)

kochel (Nbk, Obk) de; -s; -tien ['kox] 1. kuch (van een mens) *Hij het zoe'n dreuge kochel de hiele winter* (Obk), *Ie bin aorig an de kochel* je hoest nogal veel (Nbk)

kochelbone (Db, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz, Wol, b: ln) de; -n; ...boontien ['kox]... 1. kokkelboon, kokkelkorrel (vooral bekend door het gebruik om er vis in het water mee te bedwelmen en zo te vangen) *Aj' kochelbonen in 't waeter strijjen dan kommen evenpies laeter de vissen boven, want dan bin ze flauw* (Nbk, Wol), *Kochelbonen brukten ze in stilstaond waeter en liefst een betien wiend* (Sz)

kochelderi'je (Nbk, Ste) Ook *kucheleri'je* (Spa) de [kox|də'rɪjə/kax|ə'rejə, ...xəl...] 1. het hoesten, het gehoest

kochelen Ook *kuchelen* (bet. 1: WH, elders spor.), *kochen* (bet. 1: Bdie) zw. ww.; onoverg.; kochelde, het kocheld ['kox|n/...A.../'koxɲ] 1. aanhoudend kuchen

(langer en met wijdere keelopening dan *knichen* (Nbk)) *Aj' van de waarme kaemer in de koolde slaopkaemer kommen, begin ie soms te kochelen* (Obk), *Naachs ligt hij mar te kochelen* (Nbk), *Hij doet niks anders as kochelen* (Wol), *Ie bin ok aorig an 't kuchelen* (Spa) 2. m.b.v. kokkelbonen vis vangen (als streng verboden vorm van stropen bekend) (El, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl)

kochelig (Bdie, Dho, Nbk, Np, b: lm, bo: Bu, Nw) Ook *kocherig* (Bdie), *kuchelig* (Spa) bn.; -er, -st ['kox|əx, ...xələx/...xɪ..., ...xər.../...A...] 1. aanhoudend hoestend *een kuchelig hoisien* (Spa), *Hij is aorig kuchelig* hij moet veel hoesten, is kennelijk erg verkouden gelet op z'n hoesten (Nbk)

kochen z. *kochelen*

kocherig z. *kochelig*

kodde (verspr.) de; -n; -gien ['kodə (ZW, Bu, Ma, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste; Np: bet. 2), ...o... (Obk, Spa, Wol; Nbk: bet. 5, Np: bet. 1)] 1. korstje, korreltje aan de oogleden door het slapen ontstaan (ZW, Dho, El, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Spa) *Hij had een koddegien in de ogen* (Ma), *...koddegies in de ogen van de slaop* (Ol-Nl), *Jow kieken d'r nog zo slaoperig uut, jow hebben de kodden nog in de ogen* (Op), ook als enkelvoudig begrip: *Ie moe'n je beter wasken, ic hebben de kodden nog in de ogen* (El) 2. stuk neusvuil (Bdie, Bu, Diz, Np, Nt, Ste), ook het geheel van neusvuil (Bdie) *Hij het de kodden uut de neuze hangen* (Diz) 3. dikke korst vuil, viezigheid, bijv. in een olielamp (Op) *Oonze pietereulielaampe olimt zo, daor mag wel es een nij kousien in, d'r zit een dikke kodde op* (Op) 4. glad en rond geworden uiteinde van een drevel, i.p.v. het kuiltje daarin (Obk) *Aj' een oolde drevel hebben, dan komt d'r mittertied een kodde op* (Obk) 5. bult onder de hals van een mens (Ow), koe (Nbk) of van een schaap dat aan galligheid lijdt (El, Nbk) 6. in *Ik stao daor nog in de kodde* in de schuld (Bu)

koddebeier (verspr.) de, -s, -tien ['kodə beɪr (Nbk), ...o... (Nbk); voor mogelijke var. z. ook *kode*] 1. koddebeier: veldwachter, veelal zonder vaste aanstelling, jachtopziener, stille oppasser, (evt. stille) politieagent, ook boswachter *Die kerel was*

mit de koddebeier in de slag (Np) 2. neuspeuteraar (Dho)

koddelen (Nbk, b: lm) Ook *korrelen* (Nbk, Ow, b) zw. ww.; onoverg.; koddelde, is koddeld ['kɔdɫɲ, ...dɫɲ /'koʁ... (Nbk), ...ɔ... (Ow)] 1. onhandig voortbewegen, op een wijze die doet denken aan slingeren of rollen, moeizaam en langzaam rijden *Hi'j koddelde d'r ok nuver henne* (Nbk), *Hi'j korrelde 't laand wat uut bijv.* met een mestwagen, zo ook *Ik bin daor wat an 't korrelen mit de dong* (Ow) 2. tuimelend vallen, dwarrelend vallen van lichte deeltjes, bijv. sneeuwvlokjes *Hi'j koddelde mit fiets en al de sloot in* (Nbk), *Hi'j koddelde bij de hoogte daele* (Nbk)

kodden (Nbk, b: lm) ['kɔdɲ, ...o...] onbep. w., in *pongen en kodden* op slordige, ruwe wijze naaiwerk verrichten, herstellen van kleding (Nbk, b: lm)

kodderig (Nw) bn.; -er, -st ['kɔdʁəx, ...dərəx] 1. slecht ter been zijnd

koddevreter (Np) de; -s; -tien ['kɔdə...] 1. neuspeuteraar

koddig (Nbk, Np) bn.; -er, -st ['kɔdɔx] 1. grappig *Hi'j lopt d'r zo koddig henne* (Np), *een koddig verhael*

koddighied (Nbk) Voor -heid z. -hied ['kɔdɔxhit] - koddigheid (Nbk)

kode (spor.) ['kɔ:əda] - kode

kodeciefer (spor.) - kodecijfer: cijfer in een bep. kode

kodeletter (spor.) - kodeletter

kodenaeme (spor.) - kodenaam

kodenommer (spor.) - kodenummer

koderen [kɔ:ə'di:əɲ] - koderen

kodetael (l) - kodetaal

kodewoord (spor.) - kodewoord

kodificeren (l) [kɔ:ədəfə'si:əɲ/...difi...] - kodificeren

kodifikaosie (l) [...'kɔ:əsi] - kodifikatie

koe I de; -nen; -gien; vn. aand. zelden ze, nl. vanouds met *hi'j* [ku/ku: (Np)] 1. koe-beest, meestal: vrouwelijke koe die gekalfd heeft *Die koe wil kalven* (Dhau), *Die koe is vast ziek, ze het van die holle ogen* (Sz), *Jim moe'n achter de koenen gaon aj'm ze ophaelen* (El), *Disse koe moet gauw dreuge, die gef't mar zesdehalve liter melk* (Db), *As een koe bols is, kan hi'j vaeke ommeraek beulen* (Obk), *onder een koe zitten* bezig zijn (handmatig) een koe te melken (Nbk), *de koenen anhaelen* bijeen-

drijven en ophalen om gemolken te worden (El), *Een koe's eten hui was vier tot vuuf voer hui per koe in de winter* (Ol-Nl), *de koenen naor veuren haelen* achter uit het land halen, met name om te melken (Nt), *een veerskalf van de koe haelen* helpen, o.m. door te trekken, bij de geboorte van een vrouwelijk kalf uit een koe (b), *een heilige koe* iets dat niet voor vermindering of kritiek vatbaar is, gezegd bijv. van het autobezit (Nbk, Ld), *een Gelderse koe* geit (Db, Dfo, Ld, Nbk, Np, Op): *Uut Nunspeet kwammen vroeger iekschelders, en dan nammen ze de geit mit, die nuumden ze hier de Gelderse koe* (Dfo), *Ik heb de Gelderse koe veur 't huus staon* (Db), zo ook *een Kompenijster koe* geit [lett.: uit *De Kompenije*, d.i. Jubbega] (Dhau, Ma, Nbk), *een Prusische koe* id. (Nbk) en *de koe van de arbeider* (Dfo, Nt, Spa), *aachter de koenen gaon* in de bedstee op de koeienstal gaan slapen (Obk), *de koe bij de horens pakken* (verspr. WS, El, Obk), *...vatten* (Db, Dfo, Dhau, Ld, Sz), *de koe bij de kop pakken* id. (Nt), *de koegies op 't dreuge hebben* niet veel meer te vrezen hebben in financieel opzicht (Op), *(gien) oolde koenen uut de sloot haelen* (verspr., Wol), ook *gien dooie koenen uut de sloot haelen* id. (Np), *over koegies en kalfies praoten* (verspr., Wol), *Dan is d'r ok nog gien koe om hals mocht het gebeuren*, dan is het nog niet zo erg (Obk), *D'r is gien koe overstuur* het is allemaal zo erg niet (b), *Wees mar stille, d'r is gien koe overstuur* er is niets om je werkelijk ongerust over te maken (bo: Nw), *letters as koenen* zeer grote letters (Nbk, El), zo ook *mit koenen van letters schrieven* (Op), *leugens as koenen* grote leugens (Ste), *een waorhied as een koe* (Bdie, Obk, Op, Ow, Nbk, Sz, Np), *zo dom as et aachteraende van een koe* (OS, Db), ook *zo stom as...* (Dho), *zo dom as een koe* (verspr.), ook *zo stom as een koe* (Diz, Nt), (van een dronkaard:) *Hi'j zopt as een koe* (Np) 2. sufferd (El, Nbk, Np, Sz) *Dat is toch zo'e'n koe* (El), *Een grote koe is dat* (Nbk), *Ik heb nog nooit groter koe zien as joe* (Sz) * *Van achteren kiek ie een koe in de kont* het is gemakkelijk om achteraf commentaar te geven (Ma, Np), *...ziej' een koe in 't gat* id. (Nbk), *Ie kun nooit weten hoe een koe een*

koe - koegang

haeze vangt (Dhau, Dho, El, Op, Nbk), zo ook *Ie weten nooit...* (Bdie, Ld, Np, Pe-Dbl), *D'r is gien koe zo bont of d'r zit wel een vlekken an* (El), *...een plakken an* id. (Wol), zo ook *D'r wodt gien koe bont noemd of d'r zit wel een vlekken an* (Op), *...een wit vlekken an* (Ste) en *Ze numen een koe niet bont of...* (Pe-Dbl), *Een grienende koe krigt nog wel es wat* iemand die ergens van vraagt, zeurt, krijgt nog wel eens iets gedaan, maar degene die zich niet laat horen zeker niet (Ol-Nl), vandaar ook *Een grienende koe krigt nog wel es wat, wat een stilzwiegende veurbij'gaot* (Nbk), *Leste koe de hekke toe* wie het laatst door een hek of deur komt moet hem dichtdoen (Nbk), soms gevolgd door *Ja, mar de eerste os dot 'm los* (bl), *De leste koe dot et hekke toe* id. (Mun, Ste, Nbk), *Kosters koe mag wel op 't kaarkhof weiden* wie het dichtst bij het vuur zit, warmt zich het best, wie in een voordelige positie zit, heeft soms een streepje voor (Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl), *De beste koe wodt op 'e stal zocht* (Sz), *Aj' pleiten om een koe, geef ie d'r iene toe* wie een advokaat neemt bij onenigheid over de koop van een koe, moet daar wel zoveel voor betalen als een koe waard is (Ste), zo ook, met dezelfde strekking: *Pleit niet om een koe, mar geef liever iene toe* (Ow), *Pie toe, dat kost je die koe*, gezegd wanneer men een *pie* vormde bij het molenspel, zodat men van een ander een knoop mocht nemen (Ste), (schertsend, gezegd wanneer iets op is:) *'t huj op en de koe dood* (Bu)

koe II tw. [ku(:)] I. (meestal herhaald) lokroep voor een duif

koebatte (Diz, Nt) de; -n; ...battien ['kub...] I. los houten bruggetje over de mestgoot, vooral gebruikt achter een koe wanneer die ziek is en in de mestgoot zou kunnen vallen of bij het kalven, zodat het kalf hierop kan komen te liggen om weggehaald te worden

koebeest (Op) ['kubi:st] - koebeest

koebelle de; -n; -gien ['kubelə] I. bel door een koe om de hals gedragen

koebuigel z. *spanbeugel*

koebloempjen (Nbk, Ow, bl, fp, h, p, b: lm) Ook *koebloem* (Dfo) et; ...bloempies ['kublumpin/...blomə] I. madeliefje

koebloem z. *koebloempjen*

koebont (Ol-Nl, Ow) bn. [kubont; aks. wisselt] I. roodbont

koebossel (El, Ld, Ma, Np, Obk, Nt, bs) de; -s; - tien ['k...] I. platte borstel van varkenshaar, gebruikt om de koeien schoon en glad te krijgen *De kōrf wodt mit een hadde koebossel naobosseld* nl. de van stro gevlochten bijenkorf (bs)

koebromze z. *bremze*

koedek (verspr. WS, Db, Dhau, El, Nbk, Obk) et; -ken; -kien ['kudek] I. koedek *Een koedek wodde vaeke bruukt bij de haast, as ze niet goed weren* (Nbk), *We maekten van jutezakken wel koedekken; dan tornden we de naoden los* (Ste)

koedekkeni'jen (Np) onbep. w. ['kudekə nejn] I. het naaien van een koedek (bijv. door twee pulpzakken tegen elkaar aan te naaien)

koedrieven (Obk, Wol) onbep. w. ['kudri:bm] I. koeien opdrijven

koedriever (Ow, Ste) de; -s ['k...] I. koeiendrijver (Ste) *Een koedriever op 'e mark brocht veur geld de koe naor of van de mark in de auto of zo* (Ste) 2. toezichhouder die arbeiders tot grote spoed aanmaande bij de werkverschaffing in de jaren dertig (Ow)

koedrappelen (Bu) onbep. w. ['k...] I. koeien een bep. middel in de ogen druppelen, nl. om na te gaan of ze tuberculose hebben

koedulen (fp) Ook *dulen* (fp) mv. ['kudyln/'dylŋ] I. lisdodde

koeflatte z. *koeflatte*

koeflatte Ook *koeflatte* (Wol) de; -n; ...flattien ['kuflaʔə/...flaʔə] I. platte en slappe hoop uitwerpselen van een koe *Vroeger droogden ze de koeflatten op en die stookten ze dan in de kachel* (Spa), *Onder een koeflatte kun soms dikke pieren zitten* (Sz), *koeflatten strijen* met een vork uiteenslaan over het land (b), *Bi'j him liggen de koeflatten ok niet in 't kammenet* hij heeft flink geld (n, b)

koefoons (Op) - veefonds (inzake koeien)

koegaank(e) z. *koegang*

koegang (Bdie, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow) Ook *koegaank* (Ste), *koegaanke* (Nt, Sz), *koeganke* (Spa, Sz) de; -en; ...gankien ['kugaŋ/...gã:ŋk(ə) /...gankə] I. gangpad, doorloop achter of evt. ook vóór de koeien langs *De koegang*

moet nog anveegd wodden (Dhau), Vroeger strujden ze zaand op 'e koegang (Dho), De koegang is nogal glad, we hebben d'r winters altied stro op liggen (Diz), de veurenste en achterste koegaank (Ste)

koeganke z. *koegang*

koegel Ook *kogel* (Ma) de; -s; -tien ['ku:g]/...o:...] 1. kogel voor kanon of ander schietwapen *Veur vossen en hatten bruken ze een koegel in 't geweer* (El), *In de oorlog vleugen je bij Schoterziel de koegels om de oren* (Sz), *iene een koegel deur de kop jagen* (Spa), *Hi'j kreeg een koegel deur de huid* (Wol), *Hi'j mos de koegel hebben* die vent moest worden gestraft door hem dood te schieten (Nbk), vandaar ook *Hi'j kreeg de koegel* (Nbk), *Ie kun wel een koegel deur de kerk schieten, dan raak ie nog gien meens* nl.: zo weinig menschen zijn er (Sz), *De koegel is deur de karke* (verspr., Nbk), ...*is deur de karke jacht* id. (Op), zo ook *De koegel moet now mar es deur de karke* er moet nu maar eens een besluit worden genomen, handelend worden opgetreden (Dfo, Db), *'t Is koegel en strop* er mag werkelijk niets (Np, vo), ook *'t Is strop en koegel* id. (Np) 2. dikke bol, knikker van ijzer of ander metaal (Dhau, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz) *In een koegellager kun de koegels rollen* (Spa), *Die koegels daor koj' fijn mit knikkeren, want die waren goed zwaor* (Sz), *We bosterden mit een koegel* (Dhau) 3. glazen kogel uit een kogelflesje (Diz) *Vroeger zatten d'r koegels in de limonadeflessen en die bruukten wij' as stuiters mit knikkeren* (Diz) 4. één der ballen bij het kegelen gebruikt (Dfo)

kegelen zw. ww.; overg., onoverg.; koegelde, is (bet. 1, 3/het (niet bet. 3) koegeld ['ku:g|n] 1. (onoverg.) zeer snel, met grote kracht voortbewegen (El, Ma, Np, Pe-Dbl, Ste, Sz) *De hond koegelt d'r langes* (Ste), *De man kwam mit de fiets van de hoogte of kegelen* (Pe-Dbl), *Et waeter kwam daor toch onder de dam deur kegelen!* (El), *Et water koegelt deur de sluus* (Sz), *Et waeter koegelt deur de Lende, et kolkt over een deursteuken dam henne* (Np) 2. hard gooien, een eind van zich werpen een stien deur de ruten *kegelen* (Ow), (bij vergelijking, bijv. van

het straten) *We zullen de stienen d'r even in kegelen* de bestrating snel aanbrengen (Nt, Nbk), *As de snij' wat plakken wil, kuj' d'r mooi mit kegelen* (Spa, Obk), vandaar *Ze kegelden me mit een snij'balle om de oren* (Pe-Dbl, Db) 3. (onoverg.) bij een gaande beweging vallen, rollend vallen (Nbk, Ol-Nl, Wol) *Hi'j koegelde daor reer over de kop* (Nbk), ...*daor reer henne* (Nbk), *We kegelden van de diek of* (Ol-Nl) 4. (overg.) hard schoppen, schieten bij voetbal (Dho, Nbk, Op, Wol) *Hi'j koegelde de balle over 't veld* (Nbk), *Hi'j koegelde de balle in et net* (Op), *op 'e goal kegelen* (Wol) 5. (onoverg.) werpen om te doen omvallen, om iets ergens af te doen vallen (Diz, Op) *'t Liekt oons niet zo moeilijk toe om mit een balle op die kegels te kegelen* (Op) 6. (onoverg.) min of meer werpend knikkeren met stuiters door kinderen tijdens het lopen, vooral van en naar school (Ol-Nl) *Wij' gingen vroeger wel kegelende van schoele of naor huus* (Ol-Nl)

koegelflessien (Dho, El, Nbk, Np, Ow, Spa, Ste) ['ku:g|...] - kogelflesje *Ik hadde dust, en doe he'k me een koegelflessien besteld* (Np)

koegelgat ['ku:g|gat] - kogelgat

koegellager (Spa, bs) ['ku:g|a:gr] - kogellager *In een koegellager kun de koegels rollen* (Spa)

koegelpetron (Np) et; ...petronen ['k...] 1. patroon met slechts één kogel, i.t.t. een hagelpatroon *Ze mochten op een gegeven mement allienig mar meer mit koegelpetronen op hatten schieten* (Np)

koegelrond (Nbk, Np) - kogelrond

koegels (Nbk, Np, Ol-Nl, Wol, j, p, b: lm) Ook *kogels* (Ol-Nl, Sz) bn., bw.; -er; pred. ['ku:g|s/'ko:g|s] 1. zeer boos *Oe man, ik was koegels, hen!* (Nbk), *Van draank kun de bij'en koegels lelk wodden* (j), *de koegels lelke bij'en* (j)

koegelstoten - kogelstoten *Koegelstoten is een spul veur grote meensken* (Dfo)

koegelstoter (spor.) de; -s ['k...sto:ətr] 1. kogelstoter

koegelsvaort (vo) de ['k...] 1. hoge snelheid *in koegelsvaort* (vo)

koegeltiesblauw I (Obk) et [ku:g|tiz'bləw] 1. indigoblauw, bep. blauwsel, in de vorm van kogeltjes

koegeltiesblauw - koejonge

koegeltiesblauw II (Obk) bn. 1. indigo-blauw

koegelvanger (l) - kogelvanger

koegelvormig (l) ['k...] - kogelvormig

koegelvrij (spor.) - kogelvrij

koegelwonde (l) - kogelwond

koegoute (Spa) de; -n; ...geutien ['ku...]. 1. hetz. als *drinkgeute* (voor koeien), z. aldaar

koegier (Bdie, Nbk, Pe-Dbl) et; -en; -tien ['kugi:ər] 1. uier van een koe

koeglas (Ma, Nbk, Ste) Ook **koeraem** (Ste) et; ...glaezen; ...glassies ['kuglas /...rē:m] 1. (doorgaans verkl.) raampje in het koehuis *koeglassies tellen* bij de keuze van z'n levenspartner de grootte van het bedrijf van de ouders flink laten meewegen (Ma, Nbk)

koegrepe z. *koegröppe*

koegröppe (Bdie, Dfo, El, Ld, Nbk) Ook **koegrepe** (Ste), **koegruppe** (Nw) de; -n; ...gröppien ['k...] 1. mestgoot op stal, achter de koeien

koegruppe z. *koegröppe*

koehandel (Nbk, Op) ['kuhã:nd] - koehandel: handel in koeien, ook fig. *een koehandel plegen* (Op)

koehaffel z. *koenaffel*

koehaor de, et (als verz.) ['kuhø:ər] 1. haar van een koe

koehelster (Dhau, Diz, El, Nbk, Ol-Nl) de, et; -s, -tien ['kuhelstɚ] 1. halster voor een koe

koehilde (Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk, Ste) de; -n ['k...] 1. hilde boven koeiestal

koehoeden z. *koehuden*

koehoeder z. *koehuder*

koehoorn (Db, Dhau, Diz, Nbk, Ste, Sz, bs: Dfo, El, Op) Ook **koiehoorn** (Bdie) de, et; -s; -tien ['ku.../kujə...] 1. koehoorn: hoorn van een koe *Koehoorns die bruukten vroeger de Duutse mi'jers, mit vet om de handen an de zendeboom smuj te houwen* (Sz), verder in het bijzonder bekend als hoorn van een koe waarin men gaatjes heeft geboord zodat de stengels van braamstruiken (die waren bestemd voor het maken van bijenkorven e.d.) erdoor kunnen worden gehaald teneinde de stekels eraf te schrapen (bs)

koehoornntien (Db, Dhau, Diz, Nbk, Sz, bs: Dfo, El, Op) et; ...ties ['kuhø:ərntin] 1. kleine *koehoorn*, z. aldaar 2. id., in het

bijzonder als ring gebruikt bij het maken van bijenkorven e.d.: waardoor men de bundel stro trekt om deze op dezelfde dikte te houden (bs: Dfo, El, Op)

koehorzel (Db, Dho) de; -s; -tien 1. runderhorzel

koehuden (OS, ZW, Bu, Diz, Np, Op, bo: Nw) Ook **koehoeden** (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; koehuede, het koehuded ['kuhy:dɪ/...hudɪ] 1. hoeden, letten op de koeien in niet afgerasterd land *As ze vroeger op et broeklaand in Buil koehuedden en ze gongen weer op huus an, dan reupen de koehuders: Huui, huui, hikke, de koenen hebben de boekies dikke!* (Bu)

koehuder (OS, Bu, b: lm) Ook **koehoeder** (Spa, Sz) de; -s; ...tien ['kuhy:dɪ/...hudɪ] 1. degene die de koeien hoedt (vaak een schoolkind of een onderknechtje; de koeien liepen te grazen in niet afgerasterd land, veelal ver van de boerderij) *Koehuders wodden ok wel koejongen nuumd, mar soms deden maegies 't ok* (Nbk), *Langs de Staotendieke leupen de koenen los en d'r stonnen gien hekken, de koehoders mossen dan zorgen dat de koenen in et veur heur bestemde stuk land bleven* (Spa)

koehutte (verspr.) de; -n; ...huttien ['kuhətə] 1. hut in het land waarin de koeien kunnen schuilen 2. houten schuur waar pinken of koeien die droogstonden waren ondergebracht, bekend uit *Blankenham* (Ov.) (Bdie)

koehud (Bdie, Db, Pe-Dbl, Wol) - koeiehud

koei (Nbk, Np) tw. [kuj] 1. lokroep voor koeien

koiehoorn z. *koehoorn*

koeieletter (spor.) ['kujə...] - koeieletter *mit koeieletters schrieven* (Wol)

koej z. *koj*

koejeneren (Bu, Dfo, Np, p, b: lm, ln, bet. 2: k: Ste) zw. ww.; overg.; koejeneerde, het koejeneerd [kujə'nɪ:ərɪ] 1. pesten, koeioneren, kwalijk behandelen *Hi'giet 'm koejeneren* (Dfo) 2. iemand pijn doen in lichamelijk opzicht (Bu, k: Ste) *Ze hebben 'm wel zo koejeneerd* een flink pak slaag gegeven, als het ware gemarteld (Bu)

koejonge (Nbk, Np, Ow) de; -n; ...jongien ['k...] 1. onderknechtje dat op de koeien moest passen die, ver van de boerderij, in

niet afgerasterd land liepen te grazen

koek z. *koeke*, *koekien*

koekalf (Db, Dfo, Ld, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op) ['k...] - koekalf (zo genoemd m.b.t. het eerste levensjaar)

koekalveri'je de [...r...] 1. hetzelfde als *kalveri'je*, z. aldaar *Mit koekalveri'je moej' toepakken* (Nbk), *We hadden koekalveri'je* (Nbk)

koekaon (Spa, Sz) de; -en; -tien ['kukõ:ən] 1. (meestal verkl. of mv.) kaan, stukje uitgebraden, uitgesmolten vet van de koe

koekblok z. *koekblok*

koeke Ook *koek* (in bep. verb.) de; -n; koekien ['kuk(ə)] 1. koek (voor menselijke consumptie) 't *Was een lekker stokkien koeke, heur!* (Wol), *Vroeger kregen we allieënd zundags een stokkien koeke bij de koffie* (Obk), *De vrouw voerde oons veur bij de weg effen een stokkien koeke en een paantien koffie op, en doe mar weer an 't wark* (b), (lett.) *de koeke ansnieden* (Nbk), *ge vulde koeke, Aj' jaorig waeren kreej' vroeger een koeke op 'e aarm (bunnen); daor koj' dan zo now en dan van of happen* (Nbk, Np), *stieve koeke reepkoek* (Nbk, Obk), *Da's aandere koeke!* (Nbk), *Ie moe'n niet alles veur zute koeke slikken* (Op), *...annemen* (Nbk), *'t Is allemaol koek en eidik voor elkaar, er zijn geen problemen* (Ow), *De beste tied is veurbij, de koek is op* (Pe-Dbl), *'t Gong d'r as koeke deur* het smaakte goed en werd met graagte gegeten (j), zo ook *'t Giet d'r in as koeke*, ook fig.: het werd met graagte geaksepteerd, men stelde het zeer op prijs (Nbk, Ow) 2. veekoek *koeke voeren an de koenen* (Bdie), *grune koeke(n)* raapkoeken, nl. uit raap- of koolzaad (verspr.): *Vroeger wodden de koenen voerd mit grune koeke; tegenworig wodt die koeke niet meer maekt* (Ol-Nl), *Grune koeken weren nogal groot en moe'n d'r bij brokken ofbreuken wodden* (Dhau), *Grune koeken weren veur et jonge vee; ze wodden in waeter daon om ze zaachte te kriegen. Eerst sleug ie ze mit de biele kepot, en aj' reurden kreej' traonen in de ogen, zo scharp was et en stonk et, as mosterd* (Bu)

koekebak (Np, Op, Ste) de; -ken ['k...] 1. bak waarin veekoeken werden bezorgd

koekbakken (Op) onbep. w. ['k...] 1. koekbakken

koekbakker de; -s; -tien ['k...] 1. iemand die iets onhandig doet, stumper, stuntelige, ietwat gekke persoon *Wat een vremde koekbakker* (Ste) 2. koekenbakker

koekebieter (Nbk, Np) de; -s; -tien ['kukəbitr] 1. bijnaam voor iemand uit *Makkinge* (Nbk, Np), ook wel voor iemand uit *Langedieke* (Nbk), *Makkingester koekebieter!* (Nbk)

koekblok (Db, Dfo, Dhau, Ld, Ma, Ol-Nl, Op) Ook *koekblok* (spor.) - koekblok

koekebreker (Ste) ['k...] - koekenbreker: toestel om veekoeken mee te breken

koekedeeg (Diz, Np, Obk, Op) et ['k...] 1. koekdeeg

koekedeuze de; -n; ...deusien ['k...] 1. kartonnen doos voor veekoeken

koekefabriek - koekfabriek

koekehappen (Bdie, Db, El, Mun, Nbk, Ow, Ste, Sz) Ook *koehappen* (Ld, Np, Op, Ol-Nl) et, ook onbep. w. ['kuk(ə) hapn] 1. spelletje (spelen) waarbij men kon winnen door zonder gebruik te maken van z'n handen een stuk van een koek (aan een lijn hangend) af te happen en vervolgens als eerste over de eindstreep van een bijbehorende baan te komen, of door als eerste en zonder gebruik te maken van z'n handen, een opgehangen koek van een lijn te happen (Nbk, Np)

koekehapper (Np) de; -s; -tien ['k...] 1. bijnaam voor iemand uit *Makkinge*

koekēizer (Db, Dfo, Ld, Ma, Ol-Nl) Ook *koekēijzer* (Sz) ['kukəi:zr/'kukəjzr] - wafelijzer, nl. om wafels mee te bakken

koekēijzer z. *koekēizer*

koekekruden (Diz, Np) ['kukəkrydn] - koekkruiden

koekeloeren zw. ww.; onoverg.; koekeloerde, het koekeloerd ['kukə'lu:ərn]

1. zitten of staan kijken zonder iets te doen, of evt. daarbij nieuwgierig uitkijken *Toe je, ie kun ok wel es een haand uutstikken, ie staon daor mar wat te koekeloeren* (Obk), *De buren zitten de hiele dag achter de gediennen te koekeloeren* te niksen en spiedend naar buiten te kijken (Obk), *Ze zatten de hiele dag te koekeloeren as d'r ok meensen naor de buren gingen* (Pe-Dbl) 2. doelloos en

koekemeule - koekoek

weinig met de buitenwereld in contact staand, thuis zitten *Aj' gien wark hebben en ie moe'n mar wat thuus zitten te koekeloeren, da's ok niet best* (Nbk), *N. zit in een gesticht te koekeloeren* (Ste) **koekemeule** (verspr.) de; -n ['kukəmə:lə] 1. molen om bep. harde koeken te malen *Die hadde koeken maekten ze op 'e koperaosie mael van mit de koekemeule* (Nbk)

koekepanne Ook *koekpanne* (Np) ['kuk(ə)panə] - bep. pan: koekepan

koekelaanke Ook *koekelaanke* (Spa) ['kukə...] - koekplank: plank waarop men koek snijdt

koekelaanke z. *koekelaanke*

koekerd (Nbk, p, b: lm, ln) de; -s; koekertien ['kukɛrt] 1. iemand die suft (Nbk) 2. in *in de koekerd hebben* in de gaten hebben (p, b: lm, ln)

koekeslaan (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Obk, Spa) et, ook onbep. w. ['kukəsłə:ən] 1. bep. spelletje (spelen): vooral kermisvermaak, waarbij men geblinddoekt de koek van een lijn moest slaan met een stok; ook bekend in een vorm waarbij men kon winnen door geblinddoekt, met een lange stok, de meeste koeken kapot te slaan (Spa)

koeketromme (Diz, Nbk, Obk, Pe-Db) ['kukətromə] - koektrommel

koektrommel (Nbk) Ook *koektrommel* (Nt) ['kuk(ə)trom] - koektrommel

koeketten z. *koeketting*

koeketting (Dhau, Nbk) Ook *koeketten* (Nbk) de, et; -s; ...kettinkien ['k...] 1. ketting met behulp waarvan men een koe vastzet

koekvoeren (Bdie) onbep. w. ['kukəfu:əɾŋ] 1. voeren van bep. koek aan de koeien

koekevorm (Bu) de; -s; -pion ['k...] 1. vorm, figuur in een koekplank of die plank zelf (voor kleine koekjes)

koekevreter (Ma, Nbk) de; -s; -tien ['kukəfri:tɛ] 1. schimpende benaming voor een inwoner van *Makkinge*, vandaar ook *Makkingester koekevreters* (Ma, Nbk), ook wel voor inwoners van *Langedieke* (Nbk)

koekewaegen (Np) de; -s ['kukə...] 1. wagen waarmee men fabrieksmatig geproduceerd veevoer vervoerde (vooral: koeken voor vee)

koekewaeter (spor. OS) et ['k...] 1. water waarin 's nachts gebroken veekoeken kwamen, zodat er de volgende morgen een pap was ontstaan die werd gevoerd

koekhappen z. *koekehappen*

koekien Ook *koek* (bet. 3: Sz) et; koekies ['kukin] 1. kleine koek *Hi'j kreeg een koekien van zien eigen dieg* (Ma) 2. klein koekje als versnapering *Geef mar even een koekien bij de thee* (Diz), *We kriegen bij A. altied wel een koekien bij de koffie* (Sz), *zute koekies bakken* hetz. als zoete broodjes bakken (Ow) 3. weefselkoekje in de bek van een pasgeboren kalf of veulen, moederkoek op de tong van het kalf of veulen ter bescherming tegen het vruchtwater (niet zelden nog aanwezig direkt na de geboorte) (verspr.) *Et koekien hebben ze in de bek zolang as ze nog niet uut de boek binnen; as et kalf komt, gaot dat ding uut de bek* (Nbk), *Een pasgeboren kalf of vool het nogal es een koekien op 'e tonge* (Bu, Dfo), *'t Koekien van een pasgeboren kalfien ligt vaeke achter de koe* (Ld), *Mit 't voels kwam d'r ok nog een koekien uut* (Ma)

koekiesiezer (Dho, Np) ['kukisi:zɛ] - wafelijzer (om knijpertjes mee te bakken)

koekiestromme (Db, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl) Ook *koekiestrommel* (Dho, Nbk) ['kukis tromə] - koekiestrommel *Ie moe'n van die koekiestrommel ofblijven* (Dho)

koekiestrommel z. *koekiestromme*

koeklauwe (Bdie, Ste) ['k...] - koeklauw *koeklauwen beredden* (Ste)

koekoek I de; -en, -s (bet. 4: spor.); -ien ['kukuk] 1. bep. in het wild voorkomende vogel: koekoek *Nao de langste dag rop de koekoek niet meer* (Pe-Db), *De koekoek is weer in 't laand, dan is 't weer gauw Mildamster maat* (Dfo), *As de koekoek rop komt d'r regen* (verspr., Pe-Db), vandaar *De koekoek rop om regen* (Dhau, Diz, El, Ld, Ow, Bdie), *...ropt om waeter* (Dhau, Ld, Ma) en *De koekoek het dust, we kriegen gauw weer regen* (Np), zo ook *De koekoek het de stat dreuge* (Dhau), *Koekoek, et is bij jow altied et zelfde zankien* (Op), *Hi'j zal de koekoek wel niet weer heuren roepen* hij is ernstig ziek en redt het niet, vooral: hij zal het voorjaar niet meer halen, zo ook *Die heurt de koekoek ok niet weer* (Np, Ow) 2. bep.

soort bonte kip met verenkleed dat aan een koekoek doet denken, z. ook *koekoekskiepe* (Op, Pe-Dbl), *De Noordhollaanse blauwe koekoek is een mooie zwaore slaachtkiepe* (Nt) 3. domme persoon (Dho) *Wat bij' toch een koekoek!* (Dho) 4. dakkapel *een koekoek in 't dak* (Bdie), *We hebben een ni'je koekoek op 't dak kregen, want de aandere lekte as een zijje* (Sz), *De timmerman zal een ni'je koekoek op 't dak zetten* (Ol-Nl) 5. vossegat, gemetselde put voor een kelder (Dho, Pe-Dbl) *Mit een koekoek veur de kelder kriej' daor meer locht in* (Pe-Dbl), *D'r staot waeter in de koekoek* (Dho) 6. kelderraam dat naar binnen draait op een horizontale as aan de onderkant, met schuin toelopende plankjes aan weerskanten (Obk) 7. in *Vraag dat de koekoek mar zoek het maar uit, bekijk het maar* (Pe-Dbl), *Dank je de koekoek* dat had je gedacht, daar begin ik niet aan, ik moet er niks van hebben (Dho, El, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Spa), zo ook *Ik dank je de koekoek* (Wol), *Dat dank joe de koekoek* id. (Bdie), *Dat dankt jow...* (Op) en *Dat hangt je de koekoek* id. (Pe-Dbl), zo ook *Dat zal je de koekoek natsen* (Obk), *Dat haelt je de koekoek* (Ol-Nl), *Loop naor de koekoek* bekijk het maar, loop naar de duivel (Dfo, Ow) * *Heb ie de koekoek wel es in meie heurd roepen? Nee? Dat dot hi'j ok niet, hi'j ropt koekoek!* (Nbk), *In mei/Leggen alle voegels een ei/Behalven de koekoek en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (Dfo, Db), *...Legt iedere voegel zien ei...* (Op), (kinderrijmpje:) *Koekoek/Brijboek/Slabbedoek/Eet wat /Drink wat/Breng de voegelties ok wat* (Np), *As de Zeuvensteern schient, het de koekoek zien spraok verleuren* (Obk)

koekoek II tw. - koekoek
koekoekskiepe z. *koekoekskiepe*
koekoeks (Nbk) bn.; attr. ['kukuks] 1. met de kleuren van, gekleurd als een koekoek *koekoekse kiepen* (Nbk), *een koekoekse kleur* (Nbk)
koekoeksbloeme (Bu, Nbk, Nw, Ow, Ste, fp) de; -n; ...bloempjen ['k...] 1. echte koekoeksbloem of dagkoekoeksbloem *Koekoeksbloemen haj' een hoop in 't lege laand* (Ow), *een rooie koekoeksbloeme* dagkoekoeksbloem (Nbk), *een witte koe-*

koeksbloeme avondkoekoeksbloem (Nbk), *tamme koekoeksbloemen* dag- of avondkoekoeksbloemen (Nbk), *de wilde koekoeksbloeme* echte koekoeksbloem (Bu, Nbk)

koekoeksbrood (OS, Bu, Sz, h) Ook *koekoeksbroties* (mv.: Np), *lampiesbrood* (Dfo), *broties* (mv.: Ste, Bdie, h), *paoskebrood* (Ol-Nl), *paosbrood* (h, fp), *liezen* (mv.: Ol-Nl, fp), *roggenbrood* (fp), *roggenbroties* (mv.: Ste), *tarwebrood* (fp) et [.../lampiz.../...] 1. bep. plant: veldbies *Vroeger atten we koekoeksbroties, die stonnen op aarme grond* (Np), *Vroeger kauwden ze op koekoeksbrood* (El)

koekoeksbroties z. *koekoeksbrood*
koekoeksjong (Bdie, Ld, Np) et; -en ['k...] 1. jong van een koekoek *een koekoeksjong grootbrengen* als man een kind in huis hebben en verzorgen dat van z'n vrouw en een andere man is (Np)

koekoekskiepe (El, Np, Nt, Obk, Ow, Ste, Wol) Ook *koekoekskiepe* (Bdie) de; -n; ...kiepien ['kukuk(sk)ipə] 1. bep. soort (zwart)bonte kip met verenkleed dat aan een koekoek doet denken; veelal voor de sier gehouden (Ste); ook een zodanig getekende legkip, iets groter dan een krielkip (Obk) of een bep. zware soort: vleeskip met gelijksoortige tekening (Nt), *Koekoekskiepen bin griesachtig gespikkeld en niet zo groot, wel weer groter as krielkiepies* (Ow, Obk)

koekoeksklokke - koekoeksklok
koekoekspi'je z. *poddespi'je*
koekoeksvere (Dho, Op) de; -n; ...veertien ['kukuksf...] 1. veer van een koekoek of daaraan doen denkende veer *We hadden ok kiepen die we koekoeken noemden, mit vaelzwatte en witte stippen over et hele verepak; die veren noemden we koekoeksveren* (Op)

koekoeksveren (Sz) bn.; attr. ['kukuks f:əɾŋ] 1. met veren als van een koekoek 't *Bin alle drie koekoeksveren kiepen* (Sz)

koekop de; -pen; -pien ['kukəp] 1. kop van een koe 2. onwijs iemand (Ma)

koekpanne z. *koekepanne*
koektrommel z. *koeketrommel*
koel I z. *kuil*
koel II [kul] - koel, verkoelend: vrij koud, van de buitentemperatuur, van het weer, van dranken *onder de koele liendeboom*

koelapperaot - koelhuusbotter

(j), *Zet dat drinken now in de kelder, dan blijft et temeensen een betien koel* (Nbk), *koel weer*

koelapperaot (l) - koelapparaot

koelbak (Nbk, k: Ste) de; -ken; -kien 1. koelbak in div. toepassingen (Nbk), in het bijzonder: bak met water gevuld, waarin in de zomer de verse warme melk wordt afgekoeld (k: Ste)

koelbox (spor.) ['kulboks] - koelbox

koelbult z. *koelbulte*

koelbulte (Bu, Db, Dfo, Dho, Nw, Ste) Ook *koelbult* (Dfo, Dho, Nbk, Ow), *koelbult* (Nbk), *kuilbulte* (Diz, Nbk, Op, Spa), *kuilbult* (Nbk), *kuulbulte* (Mun) de; -n; ...bultien ['kul(ə)'/kœjl.../'kyl....] 1. hoop ingekuuld gras, bestemd als veevoer voor de winter, meestal vlak achter of naast de boerderij

koelcel (spor.) ['kulsel] - koelcel

koele Ook *kule* (Nt, Spa, Sz) de; -n; -gien [ku:lə (Dho, Nbk), ...u... (Nbk)/...y...] 1. kuil in een oppervlak; in gegraven vorm o.m. om aardappels in te bewaren (Ste), vandaar *eerpels in de koele rieden* (Ste), *D'r zatten koelen in de reed* (Nbk), *een koele in de heide* ondiepe veenplas, veelal rond (Ste), ook: gegraven gat om drinkwater, water voor het bouwen van een huis e.d. uit te halen (Nbk, Np), z. ook *koeliegen*; *We dronken vroeger uut de koele* (Np), *'t Waeter wodde uut de koele haeld* (Np), zo ook *In wat hoger laand zat vaeke een koele waor et vee zoemers uut drinken kon* (Ste, Op) * (inzake een valkuil:) *Die een koele greeft veur een aander, vaalt d'r zels in* (Dfo)

koelbult z. *koelbulte*

koeliegen Ook *kulegien* (Nt, Spa, Sz) et; ...koeliegies ['kuləxin/...y...] 1. kleine kuil (alg.), in het bijzonder een put met aan de bovenkant een doorsnee van zo'n vijf meter, waarin men langs de schuine kant af kon dalen om bij de bron water te halen voor huiselijk gebruik en voor het boerenbedrijf (Ste) 2. knikkerkuiltje (verspr. OS, Np, Nw, Op, Wol) *Maek even een koeliegen klaor* nl. in het zand (Nbk), *'t Vaalt niet mit om de knickers in et koeliegen te knikkeren* (Op), *koeliegen rulen* knikkeren naar een knikkerkuiltje (Ma) 3. kuiltje in wang, kin of hand *Hij het een kulegien in de kin* (Nt), *Die meid*

het zokke mooie koelegies in de wangen (Nbk), *Et poppien het koelegies in de haanties* (Bu) 4. kuiltje aan het eind van een melkader (Ste) 5. kuiltje aan het boveineind van een ei (Np)

koeliegenbosteren (Ol-Nl) onbep. w. ['k...] 1. hetz. als *koeliegenknikkeren* (d.w.z. gespeeld met stuiters, z. aldaar)

koeliegengooien z. *koeliegenknikkeren*

koeliegenknikkeren (Dho, El, Nbk, Np, Nw) Ook *kulegienknikkeren* (Spa, Sz), *potknikkeren* (Bdie, Np, Nw), *pottienknikkeren* (Np, Wol), *koeliegenpikken* (Obk), *koeliegengooien* (El) onbep. w. ['k.../'pot(in).../'pɪkɪ]

1. met knickers schieten, werpen of rollen naar een knikkerkuiltje, in diverse varianten gespeeld *We gingen vroeger op schoele koeliegenknikkeren; dan maekten we een koeliegen mit de hakke van de klompe en dan mikten ze; wie et dichtste bij was of d'r in scheut, die kreeg de knickers* (Dho), ook hetz. als *pompen*, z. aldaar (Wol)

koeliegenpikken z. *koeliegenknikkeren*

koeliegenrollen z. *koeliegenrulen*

koeliegenrulen (Ma) Ook *koeliegenrollen* (Dhau), *pottienrulen* (Dfo) onbep. w. ['k...]

1. knikkeren (spel) waarbij men knickers naar een knikkerkuiltje rolt *Mit een knickerspel gongen ze wel spatten, mar ok wel pottienrulen* (Dfo), *Wie bij 't koeliegenrollen de meeste knickers in 't koeliegen rollen kon, was winner* (Dhau)

koelimmer (l) ['k...] - koelimmer

koelen I (Nbk, Ow) ['kulɪ] - koelen: koel worden, koel doen worden, koel bewaren *De iezeren hoepe mos d'r zo hiete meugelik omme* [om het houten wagenwiel], *en dan in de bak mit koold waeter om gauw te koelen, dan zatten de iezeren hoepen d'r vaaste omme* (Ow), *Alles wat bedarft, moej' aenlik koelen* (Ow), *et iezer koelen* (Ow)

koelen II (Obk, Ste) Ook *kuilen* (Ma, Nbk) onbep. w.; overg., onoverg. ['kulɪ/'kœjlɪ] 1. verwerken en inkuilen van kuilgras *We bin an 't kuilen* (Nbk), *grös kuilen* (Ma)

koelgrös (Obk, Ste) Ook *kuilgrös* (Nbk)

['k...] - kuilgras

koelhuus (spor.) ['kulhys] - koelhuus: ruimte om bep. etenswaren koel te bewaren

koelhuusbotter (spor.) - koelhuusbotter

koelie (spor.) - koelie: bep. inlandse arbeider

koeling ['kultɪŋ, ...ɔŋ] - koeling: van een motor, ook koelcel: *in de koeling leggen* (spor.)

koelinrichting (l) - koelinrichting

koelinstelaosie - koelinstallatie

koelkaaste - koelkast (om levensmiddelen, dranken in te bewaren)

koelmesiene (l) - koelmachine

koelocht - koeielucht

koelsysteem (spor.) - koelsysteem

koeltank (spor.) ['k...] - koeltank

koeluus (Ste) de; ...luzen; ...lusien ['kulyɪs] 1. op koeien voorkomende luis *Koeluzen bin haost niks groter as kiepeluzen* (Ste)

koelvak (l) - koelvak

koelvloeistof (spor.) - koelvloeistof

koelvoer (Bu, Dfo) et ['kulfu:ər] 1. veevoer bestaand uit ingekuuld gras

koelwaegen (l) - koelwagen

koelwaeter (spor.) - koelwater

koem z. *kom* I, *koeme*

koemaeye - koemaag

koemael (Bdie, Np) et ['kume:l] 1. veevoer voor koeien in de vorm van meel

koemark (Nbk, Wol) ['k...] - koeienmarkt

koeme (verspr. WS, Dfo, El, Nbk, b: ln) Ook *koem* (El, Ma, Nbk, Obk, Ow, bet. 3: OI-NI), *komme* (bet. 1: Diz, Spa, Sz), *kom* (bet. 2: El) de; -n; -gien ['kum(ə)/kom(ə)]

1. kom (bep. vaatwerk), ook (in kleinere uitvoering) als kop gebruikt *een glaezen koeme mit een gooldvis, We doen de eerpels in de koem* (El), *een koeme koffie* (Bdie), *een koemegien soep* (Nbk), *Vroeger hadden we altied koemegies in 't laand* (El) 2. gewrichtsholte (Dho, El, Nbk, OI-NI, Op) *Die het de aarm uut de koeme* (Dho), *De aarm raekte 'm uut de koeme* (Nbk), *...is 'm uut de koeme scheuten* (Op), *Oonze jonge kreeg zundag bij 't voetballen de aarm uut de koeme* (Op) 3. laagte in het terrein (b: ln), in lager deel gelegen vijver e.d. (OI-NI) 4. elk der twee openingen in een makelaar van een klokkestoel waarin de *schommelbalke* met ijzere pennen steekt en draait bij het luiden (bs)

koemelk ['k...] - koemelk

koemelkeri'je (Nbk) de [...'r...] 1. het melken van koeien

koemen z. *kommen*

koemes z. *koemest*

koemest (Diz, Np, Nw, Op) Ook *koemes* (Np, Ste) - koemest

koemvol (Dfo, Nbk) de, et ['kumfol] 1. de hoeveelheid van een volle kom *Die geit gefte een koemvol melk* (Dfo)

koenaffel (El, Nbk) Ook *koehaffel* (Nbk, Np) de; -s; -tien ['kunafl/...hafl] 1. sufferd, botte domoor

Koene (Nbk, Np, Nw) de; -s, -n ['kū:nə] 1. voornaam voor mannen

koeneverweiden (Nbk) Ook *koeverweiden* (Dhau, Ma) zw. ww.; onoverg.; all. onbep. w. en: het koeneverweid ['kunə...]

1. koeien verweiden

koeege ['kuo:gə] - koeieoog: oog van een koe

koephaeler (Nt) de; -s; -tien ['kuophe:lɪ] 1. degene die de koeien achter uit het land haalt, met name om ze te (doen) melken (Nt)

koepad (Nbk, Np, Obk, Ow) et; ...paeden; ...pattien ['kupaɪ] 1. (doorgaans verkl.) paadje in een weiland, over een dam, langs een zandweg, gevormd doordat de koeien dáár steeds precies langs lopen

koepaense z. *koepainse*

koepainse (verspr.), Ook *koepaense* (Dfo, Dhau, Ow) de; -n ['kupɛjnsə, ...z... (spor.)/...pē:nsə, ...z... (spor.)] 1. onderlijf met ingewanden van een koe

koepel de; -s; -tien ['kup] 1. koepel op een gebouw of op een deel daarvan, koepelvormig, vier-, zes-, of meerhoekig bijgebouw of uitbouwsel van/op een gebouw (alg.); ook dakkapel (Db, Ma) *Op karken en kestelen pronkten in vroeger tied veul sierlik bewarkte koepels* (Op), *D'r zit een koepel op de gevangenis* (Wol), *Bij et bejaordentehuis is ok een koepel, dan kun ze alle kaanten mooi uutkieken* (Dfo), *As d'r een rieten dak op 't huus zit, maeken ze d'r vaeke een koepel van* (Dho), *een koepel in 't platte dak* (Dfo), *We hebben een koepeltien op 't dak kregen* (Db, Ma) 2. koepel van gevechtsvliegtuigen, tanks e.d. (l) 3. koepelorganisatie (spor.)

koepeldak (l) ['k...] - koepeldak

koepelgevangenis (spor.) - koepelgevangenis

koepelkarke (spor.) - koepelkerk

koepelorganisaosie (spor.) - koepelorganisatie

koemes z. *koemest*

koemest (Diz, Np, Nw, Op) Ook *koemes* (Np, Ste) - koemest

koemvol (Dfo, Nbk) de, et ['kumfol] 1. de hoeveelheid van een volle kom *Die geit gefte een koemvol melk* (Dfo)

koenaffel (El, Nbk) Ook *koehaffel* (Nbk, Np) de; -s; -tien ['kunafl/...hafl] 1. sufferd, botte domoor

Koene (Nbk, Np, Nw) de; -s, -n ['kū:nə] 1. voornaam voor mannen

koeneverweiden (Nbk) Ook *koeverweiden* (Dhau, Ma) zw. ww.; onoverg.; all. onbep. w. en: het koeneverweid ['kunə...]

1. koeien verweiden

koeege ['kuo:gə] - koeieoog: oog van een koe

koephaeler (Nt) de; -s; -tien ['kuophe:lɪ] 1. degene die de koeien achter uit het land haalt, met name om ze te (doen) melken (Nt)

koepad (Nbk, Np, Obk, Ow) et; ...paeden; ...pattien ['kupaɪ] 1. (doorgaans verkl.) paadje in een weiland, over een dam, langs een zandweg, gevormd doordat de koeien dáár steeds precies langs lopen

koepaense z. *koepainse*

koepainse (verspr.), Ook *koepaense* (Dfo, Dhau, Ow) de; -n ['kupɛjnsə, ...z... (spor.)/...pē:nsə, ...z... (spor.)] 1. onderlijf met ingewanden van een koe

koepel de; -s; -tien ['kup] 1. koepel op een gebouw of op een deel daarvan, koepelvormig, vier-, zes-, of meerhoekig bijgebouw of uitbouwsel van/op een gebouw (alg.); ook dakkapel (Db, Ma) *Op karken en kestelen pronkten in vroeger tied veul sierlik bewarkte koepels* (Op), *D'r zit een koepel op de gevangenis* (Wol), *Bij et bejaordentehuis is ok een koepel, dan kun ze alle kaanten mooi uutkieken* (Dfo), *As d'r een rieten dak op 't huus zit, maeken ze d'r vaeke een koepel van* (Dho), *een koepel in 't platte dak* (Dfo), *We hebben een koepeltien op 't dak kregen* (Db, Ma) 2. koepel van gevechtsvliegtuigen, tanks e.d. (l) 3. koepelorganisatie (spor.)

koepeldak (l) ['k...] - koepeldak

koepelgevangenis (spor.) - koepelgevangenis

koepelkarke (spor.) - koepelkerk

koepelorganisaosie (spor.) - koepelorganisatie

koepeltien - koeren

koepeltien et; ...ties ['kup|tin] 1. kleine koepel 2. tuinhuisje met rieten dak (Bdie, Ste)

koeperen zw. ww.; overg.; koeeperde, het koeeperd [ku'pɪ:əɾŋ] 1. kortstaarten van een paard, ook van het niet-harige deel van de staart (thans verboden; ook wel gezegd inzake het korter maken van de staart en evt. van de oren van honden (Bdie, Nbk, Nt) en inzake lammeren (Nt)) *Drekt nao de geboorte wodden veural de Belgische peerden koeeperd* (Db), *Koepere is een stokkien van 't leven van de stat ofhaelen* (Dfo), *'t Koepere was een last veur de beesten want ze konnen dan niet vliegejaegen, mar 't was veur 't gemak van de meensken, et leide kwam dan niet onder de stat* (Obk), *'t Koepere van peerde-, honne- en lammestatten mos verbeuden wodden* (Nt), *koepere van stat en oren* (spor.)

koepelaanke (El) Ook *vloerplaanke* (El) de; -n ['k.../'f...] 1. één der zware planken gelegd in de lengterichting van de stal, waar de koeien met hun achterpoten op stonden

koeplet - couplet

koepokkens (Ste) mv. ['kupɔkɯs] - koepokken of uitslag daarvan *T. en Z. hebben koepokkens an de hanen had, en Z. was toch zó ziek* (Ste)

koepon de; -s, -nen [ku'pɔn] 1. coupon: bewijs dat men recht op iets heeft, toegangsbewijs e.d.

koeponboekien (spor.) - couponboekje
koepootbehemelder (Db) de; -s ['ku pɔ:ədbəhem|dɾ] 1. bep. vakman die de runderen een voetbehandeling geeft

koepote ['kupo:tə] - koeiepoot *We hebben B. had om de koepoten te bekappen* (Db)

koepрут (Np) de; -ten; -tien ['ku:prat] 1. uitwendig geslachtsdeel van een vrouwelijke koe

koepstikken z. *kupienstikken*

koer (Nt, Ol-Nl, Spa) Ook *koere* (Spa) tw. [ku:(ə)r(ə)] 1. (veelal herhaald) lokroep voor een duif

koeraasje z. *koeraosie*

koeraem z. *koeglas*

koerant (verspr.) bn.; -er, -st [ku:(ə)'rant] 1. (van een koe) goed gebouwd, goed geschikt voor het doel waarvoor men het

dier heeft, goed te verkopen *'t Is een koerant besien* (Dho), zo ook *Die boer hooft d'r een koerant beslag vee op nao* (Ol-Nl) en *Die koe zit een koerant gier onder* nl. een prima uier (Db) 2. (van een manspersoon) goed gebouwd (Np) *'t Is een koerante kerel* (Np)

koeraosie Ook *koeraozje* (Ma), *koeraozie* (Nbk), *koerazie* (Nbk), *keraosie* (Bu, Nbk, Np, Ste), *keraozje* (Nbk), *koerausje* (Nw), *kerazje* (Nw), *keraozie* (Nbk, Np), *kraosie* (Nbk), *koersaosie* (k: Ste) de [ku'rɔ:əsi/.../...rɔ:əzjə/...zi/...'ra:zi/kə'rɔ:əsi/kə'rɔ:zjə/ku'ra:sjə/...] 1. courage, moed, geestkracht, pit, lust om te ondernemen, werken *Daor is koeraosie veur nodig* (Np), *Aj' an de rutersport beginnen, moej' wel koeraosie hebben* (Bdie, Wol, Obk), *Die man het nog hiel wat koeraosie om de fietstocht mit te fietsen* (Db), *Die vrouw is niet sterk, mar as d'r wat is het ze nog wel koeraosie* (Sz), *Hej' niet wat meer koeraosie in de beerlig?* heb je niet wat meer pit, geestkracht in je lijf? (Nbk), *D'r zit wel koeraosie in lust tot ondernemen, pit, geestkracht* (verspr. OS, Np): *Die vrouw zat koeraosie in, die har et waark zomar an kaant* (Dfo), *Dat peerd zit aorig koeraosie in* (El), *Da's iene mit kerazje* (Nw), *D'r zit niet vule koeraosie in* niet veel lust tot ondernemen, geestkracht (Dhau, Dho, Nt, Op, Ste, Nbk), ook: hij schiet nauwelijks op (Nbk), *'k Daenk da'k de keraosie kwiet bin* dat ik geen moed, fut meer heb (Ste), *Aj' een bétien koeraosie in je lief hebben, doej' 't niet vasthoudendheid, karakter* (Nbk) * *Heb ie geld, ik heb koeraosie, zee de boer tegen zien buurman op 'e verkoop* (Pe-Dbl)

koeraozie z. *koeraosie*

koeraozje z. *koeraosie*

koerazie z. *koeraosie*

Koerdisch - Koerdisch

koere z. *koer*

koeren (alg., bet. 2: Db, Dho, Ld, Op, Ste) Ook *koerken* (Bdie, El, Ld, Nbk, Np, Op, Ste, bet. 2: Pe-Dbl, Sz) zw.ww., onoverg.; koerde, het koerd ['ku:əɾŋ/'kurɯ] 1. koeren (van een duif) *As de doeven zo koeren, dan komt d'r grif regen* (Obk), bij vergelijking: *Die kiepe is zo bruds, hij koert d'r over* (Dho) 2. (onpers.) rommelen in de buik, de maag (Bdie, Nbk, Np,

Pe-Dbl, Ste, Sz) *'t Koerkt me in de boek* (Bdie, Nbk), *...in de huid* (Nbk), *As et begint te koeren begint et te warken en kuj' wel aachteruut* naar de w.c. (Ste)

koeribbe (verspr.) de; -n; -gien ['k...] 1. rib van een koe

koerier de; -s; -tien [ku'ri:ər] 1. koerier: ijlbode; vooral in namen van bep. dag- of weekbladen, vgl. *De Friese Koerier* voormalig dagblad, uitgegeven in Heerenveen, opgegaan in de *Liwadder Kraante koerierster* (spor.) [...stɪ] - koerierster *De koeriersters brochten bepaolde berichten over veur et verzet* (Nbk)

koeriersdienst (l) - koeriersdienst

koering (verspr.) Ook *koeringe* (El) de; -en ['kuriŋ(ə)] 1. ring (om een stalpaal) waaraan een koe wordt vastgebonden

koeringe z. *koering*

koerken z. *koeren*

koers de; -en ['ku:ərs] 1. koers die wordt gevolgd, lett., ook fig. (...) *mar in 't vuur van 't gevecht raekte ien van mien projektielen wat uut de koers* (b), *Wat veur koers zol hi'j volgen, as hi'j ien keer in de gemienteraod zit?* (Nbk) 2. geldkoers (spor.) 3. koers van renpaarden, wielrenners (spor.)

koersaasie z. *koeraasie*

koersweenst (spor.) - koerswinst

koersweerde (l) - koerswaarde

koerswieziging (l) - koerswijziging

koerute (Ol-Nl) de; -n; ...rutien ['kurytə] 1. (doorgaans verkl.) raampje in het koehuis

koeruud (Bu) de ['kuryt] 1. schurft bij een koe

koes (Diz, Nt, Ol-Nl) Ook *kujs* (Spa) [kus/kajs] 1. (herhaald geroepen) lokroep voor varkens of biggen 2. z. *kuus*

koeschut (Bu, Ma, Nbk) et; -ten; -tien ['kuskət] 1. schot, afscheiding van hout tussen koeien in een koeiestal

koescoupé (Obk) ['kuskupɛ:], in *naor de koescoupé gaon* naar de koetscoupé gaan, nl. gaan slapen (Obk)

koesen (Nbk, Obk) Ook *koetsen* (s: Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; koeste, het koest ['kusn/'kutsn] 1. (onoverg.) slapen (Nbk, s: Obk) *Tegenworig gao 'k middags eventies koetsen* (s: Obk), *Et poppien lag lekker te koesen* (Nbk) 2. (overg.) liefkozend geruststellen van een baby

(Obk) *As de poppe goelt, even uut de wiege haelen en even koesen* (Obk)

koest I bn.; pred. [kust] 1. rustig, zonder op te spelen *Oonze hond moet naachs koest wezen* (Nt), *Ze het 'm even flink de waorhied zegd, en doe was hi'j koest* (Nbk), *je koest holen* zich rustig, stil houden: *Hool je now mar koest, eers begint hi'j ok weer tekeer te gaon* (Nbk), *Maek mar niet zoe'n drokte, hool je mar koest* (Ol-Nl), *Hool je toch wat koest* hou je kalm, speel niet zo op (Nbk, Ste)

koest II tw. 1. houd je stil, blijf rustig, ga liggen (tegen een hond), ook tegen een persoon: stil! houd je rustig *Koest! An kaant, niet blaffen!* gezegd bijv. om de hond in z'n mand te houden (Nbk), zo ook *Koest! Gao in je nust* (El)

koestal de; -len; -legien ['k...] 1. koeiestal *de koestal raegen* reinigen (Ste) 2. lig- en staanplaats, stal voor één of twee koeien in een stal voor meer koeien (Spa), vandaar *een ofscheiding tussen twee koestallen* (Spa)

koestaldeure (Nbk, Np, Op, Ste, b) de; -n ['k..., ook wel ...'d...] 1. deur van een koeiestal

koestalgruppe (Ste) de; -n; ...gruppjen ['k...] 1. mestgoot in een koeiestal

koestalraegen z. *stalraegen*

koestat (Bu, Dho, El, Nbk, Np, Ow, Wol) de; -ten; -tien ['kustət] 1. koeiestaart *Wi'j gruuien krek as koestatten: onderuut* op oudere leeftijd wordt men kleiner (Bu)

koestem (El) bn.; pred. ['kustɛm, ...ɛm] 1. rustig, zich gedeisd houdend *Hi'j was vanaovend aorig koestem* (El)

koestok (Ow) de; -ken; -kien ['kustək] 1. stok met behulp waarvan men koeien drijft **koestront** ['kustront] - koeiestront *Veur et behoold van de körf* [nl. de bijenkorf] *wodt die an de buterkaante wel es insmeerd mit koestront* (bs: Dfo)

koesul (Np) et; -len ['kusəl] 1. verhoogd gedeelte vlak voor de koeien op stal, ook in de vorm van een balk, waarop/waarin de stalhekken staan

koetaxateur (Ste) - taxateur van koeien **koeterwaals** et [kutɾ'wa:ls] 1. koeterwaals: onverstaanbare, vreemde taal

koetonge (Nbk, Wol) ['kutoŋə] - koeietong **koetouw** (Db, Dhau, Diz, El, Nbk, Np, Ow) et; -en; -gien ['kutəʊm] 1. hoorntouw

koets - koeze

koets z. *koetse*

koetse (verspr.) Ook *koets* (Db, Dfo, Ld, Ma, Nbk, Ow, Spa, Wol) de; -n; koetsien ['kuts(ə)] 1. koets: overkapte wagen voor personenvervoer, nl. een vierwieler, met vering en met een koetsier op de bok *Een koetse mos veren en een kappe hebben* nl. om koets te kunnen heten (El), *Dominee kwam vroeger mit de koetse* (Np), *de goolden koetse* (Nbk), *Vroeger trouwden ze mit de koetse* (Spa, El), *...in de koetse* (Dho) 2. lijkkoets *Liekrieder op 'e koetse wa'k* (v) 3. bedstee of daaraan doen denkende slaappleats, bed *We stappen mar in 't koetsien* we gaan maar naar bed (Ld), *We gaon mar in de koetse* (Ma, Np), *...kroepen mar in...* (Diz), *We springen mar in...* (Nt), *We duken de koets in* (Wol), *We moe'n zien dawwe in de koetse kommen* dat we in bed komen, gaan slapen (Ste), *De poppies laggen ok wel in een koetse* (El), *Schiet op, jong, in de koetse!* (Ow, Dho)

koetsebeienhooft (Db) et ['kutsəbejnho:lt] 1. lijsterbes, het geboomte bestaande uit lijsterbes, het hout van de lijsterbes (o.m. om fluitjes uit te maken) (Db)

koetsen z. *koesen*

koetsepeerd z. *koetspeerd*

koetsetuug z. *koetstuug*

koetshuus (Obk) ['k...] - koetshuis *D'r was in de koetshuzen ok vaeke een appatte kaaste veur et tuug* (Obk)

koetsier (Op, Spa, vo) - koetsier (van een koets)

koetsiersplak (l) - koetsiersplaats

koetspeerd (verspr.) Ook *koetsepeerd* (Bdie) et; -en; ...peertien ['kuts(ə)...] 1. koetspaard (veelal een fraai paard met een goeie gang, i.t.t. een werkpaard (Op)) *Een koetspeerd kreeg nao een lange rit altied een peerdedeken op, tegen 't ofkoelen* (Db), *De begraffenisveriening het een appat [speciaal] koetspeerd* (Dhau), *Een koetspeerd mos een mak en betrouwber peerd wezen* (Spa), *...mos mak en beleerd wezen* (Obk), vandaar * *Alle peerden bin gien koetspeerden* sommige paarden zijn gemeen, niet alle paarden zijn gemakkelijk, ook: niet iedereen is een brave broeder, niet iedereen is even gemakkelijk om mee om te gaan (Ld)

koetstuug (Dho, Diz, Ld, Np, Op) Ook

koetsetuug (Db, Dhau, Diz, Obk, Ol-Nl) et; ...tugen; ...tugien ['kuts(ə)tyx] 1. fraai tuig behorend bij een koetspaard 't *Koetsetuug mos riegelmaotig poetst wodden, d'r zat een protte nikkel an* (Db), *Veur die gelegenheden het 't peerd 't koetsetuug an* (Dhau)

koetswaegen (Dhau) de; -s; -tien ['kuts...] 1. koets, deftig rijtuig

koetswark (spor.) - koetswerk

koetter (verspr.) de; -s; -tien ['kuatʃ] 1. speen van een koe

koeverweiden z. *koeneverweiden*

koevet (Bu, Np, Nw, Obk, Ste) et ['kufət] 1. rundvet 't *Inmaekvat wodde bruukt veurdat de krukken [nl. inmaakpotten] d'r waeren; ze waeren nogal es lek, dan wodden ze mit koevet dichtestrecken* (Np), 't *Hatte van de pompe wodde vaastestampt mit koevet* (Ste), *Aj' koevet uitbraoden hool ie kaonen over* (Nw) 2. z. *kevot*

koevleis ['kuflejs] - koeievlees

koevoels (v) et; -en ['ku:fuls] 1. nageboorte van een koe

koevoer (Nt, Ste) et ['k...] 1. voer voor de koeien

koevoete (Dho, Pe-Db) ['kufutə] - koevoet

koevot z. *kevot*

Koewit (l) - Koewit

Koeweits - Koeweits

koeze Ook *kieze* (Spa, Sz) de; -n; koetsien ['ku:zə/...i:...] 1. kies van mens of dier *Ik hebbe een zere koeze* (Diz), 'k *Hadde een gat in de koeze* (Np), *De koeze dot me zeer* (Bu), *Aj' vroeger es piene in een holle koeze hadden, deej' d'r wel es een betien branewien of zoof in* (Db), *D'r uut mit die holle koeze!* laat die holle kies weghalen (Nt), *Ze hebben mij een koeze trokken* (Ma, Ol-Nl), *We trokken vroeger sommige koezen zels, mit een tebakstouwgiën* nl. met een zeer dun touwtje dat om de ponden tabak zat (Op), *iene een goeie koeze uuttrekken* sterk benadelen, met name in financieel opzicht (Op), *Even de koezen op mekeer!* nu even niet praten (Nbk, Np), ook: nu even flink zijn, doorzetten (Nbk), *de koezen op mekaere holen* helemaal niets zeggen, in het bijzonder: niks meedelen over een relevant punt (Bu, Db, Op), *Ie moe'n even de koezen op mekeer zetten* doorzetten (Diz,

Dho, Ma, El), *We hebben et eten weer achter de koezen* genuttigd (Wol), *Hij hef 'n (dikke) proeme achter de koezen* hij kauwt op pruimtabak (Nbk, Np, Bdie), *Kun ij dat niet meer op? Now, 't kan anders wel in een holle koeze* het is maar heel weinig (Spa, Ow), *...dat kuj' wel in een holle koeze stoppen* id. (Op), *(gien) haor op 'e koezen hebben* hetz. als geen haar op z'n tanden hebben (verspr., Ol-Nl), waarnaast *Da's iene mit haor op 'e koezen* (verspr., Ow), *Dan jokken oons de koezen niet meer* tegen die tijd zullen wij er niet meer zijn, ook: het zal nog zo lang duren dat we het niet meer meemaken (El, Np, Nt, Op, Ow, bo: Bu, Nw, Op), *Die jokken de koezen al lange niet meer* hij leeft al lang niet meer (Sz, Dho), *'k Zal je een wajekouw verkopen* [een klap geven] *dat de koezen je op 'e kont zitten te kaortspeulen* (Np), *Et wodt oons achter de koezen wegghaeld* ze zijn enorm nieuwsgierig, proberen van alles en nog wat te weten te komen (Np)

koezeboren (Np) onbep. w. ['ku:zə...] 1. boren van een kies door een tandarts

koezedoek (Dfo, Dhau, Ma, Np, Op, Pe-Dbl) de; -en; -ien ['ku:zəduk] 1. kiespijndoek: over de wang, om het hoofd, om de pijnlijke plek warm te houden *In de koezedoek hadden ze vaeke een pappien van lienmael; dat wodde op 'e wange legd en de doek wodde om et heufd kneupt* (Ma, Dfo), *Hij hadde wat koolde in 't heufd en een dikke mond, daaromme hadde hij een koezedoek omme* (Op) 2. doek op een zere kies gehouden om de pijn te verlichten (Pe-Dbl) *Om de koezepiene wat te verzaachten bruukten ze wel es een koezedoek mit peper en eek* (Pe-Dbl) 3. (verkl.) doekje dat een klein kind meekrijgt om sabbelend in slaap te komen (Np) *Dat kiend moet et koezedoekien nog mit hebben* (Np)

koezepiene Ook **kiezepiene** (Spa, Sz) de ['k...] 1. kiespijn *'k Heb zoe'n koezepiene* (Nbk), *Ik hadde raozende koezepiene* (Pe-Dbl), *Ik verrek van de koezepiene* (Ow), *Ik vergao van koezepiene* (El), (bij vergelijking:) *Ik heb een koezepiene, zo stikt me de milte* (Bu), *kieken as een boer mit kiezepiene* (Spa, Sz), *...die koezepiene het* (Db), *toekieken as...* (Dfo), *een gezicht*

trekken as een boer mit koezepiene (Obk, Ol-Nl), *lachen as een boer mit koezepiene* (Nt), *...die koezepiene het* (Dho, Ld, Np), *'k Kan et [of: ze, hem etc.] missen as koezepiene* (Bu, Db), *Dat ma'k lieden as koezepiene* daar heb ik een enorme hekel aan (Np), zo ook *Ik mag je lieden as koezepiene* ik mag jou bepaald niet (Ow) **koezetange** (verspr.) Ook **kiezetange** (Spa, Sz) de; -n ['ku:zə...] 1. bep. tang om kiezen mee te trekken *De dokter trok me mit een koezetange* (Wol), *Een koeze trekken mit de koezetange, dat wodde vroeger wel deur de smid daon* (Diz, Ma), *Kwaojonges wodden veur de grap wel es naor de smid sturd om de koezetange* (Ow)

koezetrekken (Dfo, Diz) onbep. w. ['k...] 1. trekken van een kies *Hij het mit koezetrekken gien kik geven* (Diz), *Hij moet henne te koezetrekken* (Dfo)

koezetrekker (Nbk, Nw) de; -s; -tien ['ku:zətrekʃ] 1. tandarts (Nbk) 2. afstandelijke, zeurderige en trotse vrouw (Nw) *Wat een koezetrekker is me dat* (Nw) **koezezeerte** (Bu, Nbk, Np, Nw) de ['k...] 1. kiespijn *Ik hadde gister een verhipte koezezeerte* (Np)

koezoolder (verspr.) Ook **koezouder** (Spa) de; -s; -tien ['kuso:ldʃ/...sɔmɔdʃ] 1. vaste zolder boven de koeien, i.t.t. een hilde (van losse planken) (Obk), ook: hilde (Nt)

koezouder z. **koezoolder**

koffer de; -s; -tien ['koffʃ] 1. koffer: met name voor bagage, voor het meebrengen en aanbieden van kleine handelswaren *We gaon naor et butenlaand, we hebben een grote, roeme koffer kocht* (Op), *We hadden alles in iene koffer burgen* (Pe-Dbl), *We bin de koffers an et pakken, we gaon uutvanhuus* uit logeren (Dho, Diz, Ol-Nl), *Vroeger kwammen de koopluden mit de koffer mit lappen en manufakturen* (Ld, El), vandaar *Vroeger leupen ze mit 't pak, et goed in de koffer* (Ld), *Die kon zien koffers pakken* heeft opdracht gekregen om te vertrekken (b) 2. bed, in diverse verbindingen (verspr. WS, Ld, Nbk, Ma, Ow): *in de koffer* naar bed (Bdie, Bu, Ma, Spa), vandaar *de koffer ingaon* (Bdie), *in de koffer gaon* (Bu, Sz), *in de koffer kroepen* (Dho, Diz, Ol-Nl) en *We deuken vroeg de koffer in, gisteraovend* (Bu, Ld,

kofferbak - koffiedik

Wol) 3. kofferbak (Nbk, Spa) *Wij' de koffer even eupendoen?* (Nbk)
kofferbak ['kofɪbak] - kofferbak
kofferruimte ['k...] - kofferruimte
kofferschriefmesiene (spor.) - kofferschrijfmachine
kofferslot ['kofɪslot] - kofferslot
koffie de; vn. aand.: ze ['kofi] 1. koffiebonen of gemalen koffie *koffie maelen* (Nbk), *Doe nog mar wat meer koffie in de filter, eers wodt ze zo slop* (Nbk) 2. koffie als drank *Hoe is 't? Hej' de koffie bruun?* heb je de koffie klaar (El), *Dan dronken ze een paar borrelties en (...)* dan was d'r koffie zet (bo: Dho), *De koffie is klaor* is getrokken (Bdie), *Ik zit an een koppien koffie* ik zit een kopje koffie te drinken (El), *starke koffie, sloppe koffie, lange koffie* slechte koffie (Bu), *laanterige koffie* slappe koffie (Nbk, Obk), *zwatte koffie, koffie schinken, ...drinken* (ook aaneen), *Wat een lekker bakkien koffie* (Obk, Dhau), ook *Een goed paantien koffie kan d'r lekker invalen* een kopje: *paantien* [schoteltje] herinnert wsch. aan het gebruik koffie of thee af te koelen door het over te gieten met gebruikmaking van het schoteltje (Nbk, Db, b), *Za'k even een paantien koffie zetten?* (Nbk), *Laot de koffie niet koold wodden* vergeet niet je koffie te drinken (Nt), *'t Is gien zuvere koffie, argens op 'e koffie wezen* op bezoek en daarbij koffie drinken (Np), *op 'e koffie kommen* bij iemand komen koffiedrinken, ook: raar te pas komen, teleurgesteld worden in iemand of iets, vooral: doordat men wordt bedrogen (verspr.): *Hi'j is aorig op 'e koffie kommen, Hi'j kwam mooi op 'e koffie* id. (Ma), *...lillik op 'e koffie* (Nbk), (ter afschrikking tegen kinderen, over het gebruik van koffie:) *Van koffie kriej' rood haor* (Pe-Db), *Ie zollen d'r de koffie bij opwaarmen* nl.: zo traag is hij/zij (Dho), *Die vrouw het koffie as eulie zet heel goeie koffie* (Obk) 3. kop koffie *Et weren hattelike meensken, en al gauw zatten ze hiel gezellig an de koffie* (j), *'Woj'm ok nog wat drinken?* [met als antwoord:] *Ja, doe mar twee koffie* (Nbk), *Zet mien koffie hier mar even henne* (Nbk) 4. koffietijd, het koffiedrinken in een werkpaauze e.d. *Nao de koffie stak hi'j drekt de braand d'r in* (b), *Hi'j was onder*

de koffie slim stille (vo) * *Veur de koffie gien gezeur* voor koffietijd ('s morgens) moet men niet zeuren, met moeilijke dingen aankomen, over details beginnen (Ld)

koffieachtig ['kofiæxtəx] - koffieachtig *Ik bin niet zo koffieachtig* ik drink niet zo graag koffie (Nbk)

koffieautomaat ['k...] - koffieautomaat

koffiebar (spor.) ['kofiba(:)r] - koffiebar

koffiebeker ['k...] - koffiebeker

koffieblad (spor.) ['k...] - koffieblad (voor koffieservices)

koffieboek (Nbk) ['kofibuk] - koffiebuijk, ook: een dikke buik, een vol gevoel dat men heeft, dat men toeschrijft aan het drinken van veel koffie

koffieboel ['kofibuɫ] - koffieboel *Ik zal even de koffieboel oprumen* (Nbk), *...ofwasken* (Nbk)

koffiebon (Nbk, Np) de; -nen; -negien ['kofibon] 1. bep. bon: te knippen uit het papier waarin de koffie voor de konsument is verpakt en die men kan sparen om van de koffiefabrikant bep. waren op goedkope wijze te verkrijgen *Ik heb al hiel wat koffiebonnen opspaerd* (Np) 2. bon waarop men koffie kan verkrijgen

koffiebone de; -n; ...boontien ['kofi...] 1. koffieboon (die men maalt om koffie te zetten) *Die koffiebonen hebben ok luzen* het is slechte, slappe koffie (Np) 2. raar iemand (Diz) *een nuvere koffiebhone* (Diz) 3. wateraardbei (fp) 4. in *wilde koffiebhone* haagwinde (fp) 5. zwanebloem (fp)

koffiebraanderi'je (Nbk) [kofibrā:ndə'rɪjə] - koffiebranderij: inrichting waar men koffie brandt

koffiebrander (Np) ['kofibrā:n(d)ɪ] - koffiebrander

koffiebrogge (Dfo, Dho, Nbk, Obk) Ook **koffiesnegien** (Dho) de; -n; ...broggien ['kofibroɡə/...snɪ:xin] 1. boterham die men nuttigt bij het koffiedrinken, met name bij het werken op het land

koffiebrotien (spor.) ['k...] - koffiebroodje
koffiebusse (Bdie, Bu, Db, Dho, Diz, El, Ma, Wol) ['k...] - koffiebuis (met gemalen koffie of met koffiebonen)

koffiedik Ook **dik** (Wol) et, de ['kofidɪk /...] 1. koffiedik *Hi'j het 't koffiedik ok niet uutvunnen* is niet bep. pienter (Diz), (schertsend) *Hi'j kikt in de koffiedik*

spreekt verwachtingen, voorspellingen uit over de toekomst, veelal zonder ook maar iets met zekerheid te weten of zonder tot een helder besluit, een duidelijke keus te komen (Db, Dho, Diz, Ma, Np, Bu), zo ook *koffiedik kieken* (Spa), *Ik zal even in 't koffiekik kieken* ik weet het niet, maar zal er nog 'ns over denken (El), *Ik kan ok niet in 't koffiedik kieken* niet zeggen hoe het zich ontwikkelt (Dfo, Ow, Nt), *Dat wief kon om mij wel in 't dik kieken kunnen* als je haar zo hoort, zou je zeggen dat ze veel meer vooruit kan zien dan een ander, dat ze de toekomst kan voorspellen (Wol), *'t Is allemaal koffiedik bij him* hij heeft niet veel kennis en inzicht (El), *Die grond was krek koffiedik* zag eruit als koffiedik (z. ook bet. 2) (Ma), *'t Is (me) zo helder as koffiedik* het is me volstrekt onduidelijk (Ma, Mun, Np, Op, Spa), zo ook *zo dudelik as...* id. (Dhau), *zo klaor as...* id. (Sun-Ot) 2. harde, roestbruine, ijzerhoudende aardlaag die geen water doorlaat (Ld, Sz), tussen zand en veen (Dfo) *Waor koffiedik in zat was slechte grond* (Ld), *Dat koffiedik koj' niet an de schoppe holen, dat was los* (Sz) * *Oolde Kaatje van Medemblik/Had de kont van koffiedik* (Bu)

koffiedikkieken (vo) Ook niet aaneen; onbep. w. ['k...] 1. bezig zijn als koffiedikkijker *Is de boer niet an et koffiedikkieken?* (vo)

koffiedikkieker (Bu, El, Np, Ol-Nl) de; -s ['k...] 1. koffiedikkijker: iemand die verwachtingen uitspreekt over de toekomst, die over de toekomst filosofeert, evt.: en die op die manier iets zou kunnen zeggen over de toekomst *Wij bin gien koffiedik-kiekers* we kunnen niet over de toekomst oordelen (Ol-Nl)

koffiedrinken st. ww.; onoverg.; koffiedronk/dronk koffie, het koffiedronken ['kofi...] 1. koffiedrinken *Koffiedrinken is niet goed veur kleine kiender* (Nbk) 2. pauzeren en daarbij koffiedrinken *Aj' klaor binnen mit dat wark, koj' dan ók even koffiedrinken?, Onder et koffiedrinken mossen we de bri'j koken en dus mossen we flink reuren* (Ste), *Aj' uut gaasten gongen, gong ie veur ('t) koffiedrinken henne* (Dho, Nbk) 3. op visite gaan/zijn en daarbij koffiedrinken, 's avonds of 's

morgens *Wij gaon uut koffiedrinken* (Ol-Nl), *As de bakkiesman* [de marskramer] *ok bij je koffiedronk, kreej' nog wel es wat van him* (Nbk)

koffiedrinker de; -s; -tien ['k...] 1. iemand die op visite komt (om te koffiedrinken) 2. iemand die graag koffie drinkt **koffiedrinkeri'je** de; -n [...'rijə (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor.); ...'reja (WS noord. van de *Lende*, elders spor.)] 1. het gedoe dat koffiedrinken kan zijn 2. visite waarbij voornamelijk koffie wordt gedronken (Nt, Ol-Nl, Spa, Sz) *We hebben koffiedrinkeri'je* (Ol-Nl), *We hebben een drukke koffiedrinkeri'je had; daor bin ik me van, want ze kakelen allemaole deur mekaar* (Sz)

koffiedrinkerstied (Nbk, Np) de ['k...] 1. tijd om koffie te drinken, d.i. hoofdzakelijk: in de loop van de morgen **koffiefilter** (Bu, Dhau, Nbk, Np, Obk, Op) ['k...] - koffiefilter

koffiegaap z. *koffiegaep*

koffiegaep (verspr.) Ook *koffiegaap* (WH) de ['kofige:p/...gap] 1. het af en toe moeten gapen, opgevat als teken dat men koffie zou moeten drinken om helder te blijven of worden, ook: het hebben van een flauw gevoel, zodat men iets zou willen drinken en daar iets bij zou willen eten, vooral in *de koffiegaep hebben* (Nbk)

koffiehuus ['kofihys] - koffiehuis **koffiejuffer** ['kofijʌfr] - koffiejuffrouw **koffiekaemer** (spor.) ['kofi...] - koffiekamer (van een schouwburg e.d.)

koffiekanne de; -n; -gien ['kofi...] 1. kan om koffie in te zetten *Vroeger haj' veur daegs een gimmelere koffiekanne en veur zundags een stienen* (Obk), (gezegd tegen iemand die graag veel koffie drinkt:) *IJ moe'n de koffiekanne mar an de hals hebben hangen* (Dhau)

koffieketel (Diz, Nbk, Ow) - koffieketel: ketel waarin men koffie zette of vervoerde naar het land voor degenen die daar aan het werk waren

koffiekladde (Bdie, Ste) de; -n; -gien ['kofikladə] 1. papieren zak waarin men koffie verpakt

koffiekleur (Nbk) ['k...] - koffiekleur

koffiekleurig (Bdie) ['k...] - koffiekleurig **koffiekoeme** (Nbk, Ow) de; -n; -gien ['kofikumə] 1. komvormige koffiekop

koffiekoncert - koffiescheppien

(vaak gebruikt bij het koffiedrinken wanneer men op het land werkte)

koffiekoncert ['k...] - koffieconcert

koffiekop ['kofikop] - koffiekop (recht opgaand, i.t.t. het kleinere, gewone *koffiekoppien* (Nbk))

koffiekraansje (Ow) et; ...kraansies ['k...] 1. koffiekraansje *De vrouwluden hadden mit mekaander een koffiekraansje* (Ow)

koffielaep z. *koffielaeper*

koffielaepe z. *koffielaeper*

koffielaepen (Db, Diz, El, Nbk, Pe-DbI, Spa, Sz, Wol) Ook *koffielaepken* (Np), *koffielippen* (Ma, Obk), *koffielurpen* (Nbk) onbep. w. ['kofile:pm/...le:pkɔ /...lɪpm/...lɑ...] 1. voortdurend, langdurig koffie zitten drinken *Die blijft mar zitten te koffielaepen* (Nbk), *Buurman mag graeg koffielippen* (Obk), *Zundags kuj' zo lekker koffielaepen* (Db)

koffielaeper (Dho, Ld, Nbk, Np, Op) Ook *koffielaepe* (Db), *koffielaep* (Nbk, Ow), *koffielaepker* (Np) de; -s; -tien ['kofile:pɪ /...le:p(ə)/...le:pkɪ] 1. koffieleut *Dat is een echte koffielaeper, hi'j bedaankt nooit* (Dho)

koffielaepken z. *koffielaepen*

koffielaepker z. *koffielaeper*

koffielaoge (Dfo, Dhau, El, Nbk, Pe-DbI) de; -n; ...laogien ['kofilo:gə] 1. laagje bezinsel uit koffie in kopjes etc. (Dfo, Nbk) *Aj' smerige koppies staon hebben komt d'r een roestbrune koffielaoge in de raand* (Dfo) 2. harde roestbruine, ijzerhoudende aardlaag die geen water doorlaat, koffiebanc (Dhau, El, Pe-DbI)

koffielepel (verspr.) ['kofil:pl] - koffielepeltje

koffieleut Ook *koffieleute* (Bdie, Dho) ['kofila:t] - koffieleut, ook: iemand die graag naar een ander gaat om bij de koffie gezellig te praten

koffieleute z. *koffieleut*

koffielikeur (spor.) - koffielikeur

koffielippe (Db, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Spa, Wol) de; -n; ...lippien ['kofilɪpə] 1. koffieleut (Db, El, Ma, Np, Nt, Spa) *Dat is wel zo'e'n ouwe koffielippe!* (Spa) 2. in *Hi'j het de koffielippe aaltied hangen* heeft altijd zin in koffie (Wol), *De koffielippe hangt me ik zou nu graag een kop koffie drinken* (Nbk)

koffielippen z. *koffielaepen*

koffielochien (Obk) ['k...] 1. koffielichtje

koffielocht ['kofi...] - koffiegeur

koffielotien (Nbk) ['kofilo:ətin] -

koffieloodje

koffielurp (Nbk) Ook *koffielurper* (Nbk) de; -en; -ien ['kofilɪr(ə)p/..pɪ] 1. iemand die graag en veel koffie drinkt

koffielurpen z. *koffielaepen*

koffielurper z. *koffielurp*

koffiemaelen Ook *koffiemaalen* (WH) - koffiemaalen

koffiemaalen z. *koffiemaalen*

koffiemaoltied - koffiemaaltijd

koffiemaotien (Bu, Diz, Obk) et;

...maoties ['kofimo:ətin] 1. bep. lepel waarmee men gemalen koffie in het filtreerzakje doet, bedoeld om gemakkelijk de juiste hoeveelheid te nemen (Diz, Obk) 2. blikken, dubbele maatbeker voor koffiebonen, met aan de ene kant een grotere en aan de andere kant een kleinere maat (Bu) *Et koffiemaotien daor mat ie de bonen mit; aj' een volle pot hebben wollen, mos ie b.v. 1 1/2 maot hebben, een grote en een kleine maot dus* (Bu)

koffiemelk de ['k...] 1. melk om door de koffie te doen

koffiemeule de; -n; ...meultien ['kofima:lə]

1. molen om koffie mee te malen *een hiemham op een koffiemeule* hetz. als een vlag op een modderschuit (Dho), *De koffiemeule was roeg (as dat zo was dan kwam d'r aander weer)* d.i. de gemalen koffie bleef aan het mechaniek kleven (Np)

koffiemok (Nbk) ['kofimɔk] - koffiemok

koffiemolentrom (Nbk) ['kofimo:əlnɪtrom], in * *Die is zo wies as een petries, en zo dom as een koffiemolentrom* (Nbk)

koffiepaantien (Nw, Wol) et; ...paanties ['kofipä:ntin] 1. schoteltje behorend bij een koffiekopje

koffiepauze - koffiepauze

koffieperduktie (l) - koffieproduktie

koffiepot (Bdie, Bu, Dhau, Dho, Nbk, Np, Ste, ba) ['kofipot] - koffiepot *De koffiepot is leeg, een oolderwetse huuskaemer mit meensken om de koffiepot* (ba)

koffiepraotien (Nbk) - koffiepraatje

koffieprijs (l) - koffieprijs

koffieprut (Nbk) - koffiedik

koffieroom (spor.) - koffieroom

koffiescheppien (Bu, Dhau, Diz) et;

...scheppies ['kofiskəpin] 1. lepel waarmee

men gemalen koffie in het filtreerzakje doet, bedoeld om gemakkelijk de juiste hoeveelheid te nemen

koffieschinker ['kofiskɪŋkr] - koffieschenker

koffieschoft (Bu) et; -en ['kofiskɔft] 1. koffiepauze

koffieservies (spor.) - koffieservies

koffiesnegien z. *koffiebrogge*

koffiestel (Nbk) et; -len; -legien ['kofistɛl] 1. koffielichtje

koffiestroop (Bu, Nbk, Wol) Ook **sukerstroop** (Np) ['kofistro:p/'sykr...] - koffiestroop

koffietafel - koffietafel *Lao'we mar opschieten, douk bin ze d'r al en dan zitten wi'j nog bi'j de koffietafel* (Nbk), *As we mit een Schrieversronte-reisien gaon, hebben we nao ofloop vaeke nog een koffietafel* (Nbk)

koffietied ['kofitit] - koffietijd *Om tien ure is 't bi'j oons altied koffietied* (Ol-Nl)

koffietromme (verspr.) Ook **koffietrommel** (Dhau, Nbk, Op) de; -n; -gien ['kofi...] 1. koffiebus

koffietrommel z. *koffietromme*

koffievlek ['k...] - koffievlek

koffiewaeter (verspr.) Ook **koffiewater** (Spa) ['k...] - koffiewater

koffiewater z. *koffiewaeter*

koffiezakkien (Op) ['kofisakin] - koffiezakje, filtreerzakje voor koffie

koffiezetapperaot (Nbk, Op) ['k...] - koffiezetapparaat

koffiezetten ['k...] - koffiezetten

koffiezetter de; -s ['k...] 1. degene die koffie zet 2. degene die de korf aan een hoge paal optrekt, als teken van schaft- of rusttijd voor de veenarbeiders (Ol-Nl)

koffiezeve (OS, Bdie, Dho, Wol) de; -n; ...zefien ['k...] 1. (veelial verkl.) koffiezeeffe

koffiezi'je (Bu, Diz, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa) et; ...zi'jgies ['k...] 1. (vaak verkl.) koffiezeeffe

kogel z. *koegel*

kogels z. *koegels*

kognitief (l) - kognitief

koh. - afkorting van *kohier*

kohier (l) [ko(:)'hi:ɛr] - kohier

koj (OS, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) Ook **koaj** (Dhau, Ld, Ma, Ol-Nl), **kuj** (Bdie, Dho, Op, Sz, Wol), **kui** (Bdie), **koej**

(Np) tw. [koj/ko:j/kaɪ/koɛj/kuj] 1. lokroep voor koeien, evt. jonge koeien *Koj, koj, kom jongen, naor de stal!* (Dhau) 2. lokroep voor varkens (Nbk, Ld) * *Koj, koj, koj/Kom i'j bi'j mi'j/Dan kom ik bi'j jow:* tekst van een eenvoudig lied gezongen door jongens die koeien hoedden en daarbij elkaar wilden opzoeken (Dfo)

kojak z. *kejak*

kojonges (Bdie, Nbk) tw. ['kojɔŋəs] 1. lokroep voor koeien

kok de; -s; -kien [kək] 1. kok (in een hotel, kazerne; ook degene die kookt in het gezin) *De kok staot in de keuken* (Ma), *veur kok leren* (Np) * *As de kok mit de keukenmeid kieft/Wet de huusvrouw waor de botter blieft* (Op), *'t Bin allemaol gien koks die lange messen draegen* (Sz)

kokarde (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -s [ko(:)'kaɾdə] 1. versiering in de vorm van een roosje van papier (Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Np, Ow, Pe-Dbl) of van soortgelijk, geschikt materiaal (Nbk, Sz)

Mit een feest had mien beppe een kokarde op 't jak (Dhau), *Kokardes maekten wi'j vroeger van gekleurd kreppepier, een keuperdraotien d'r deur mit een toefien pepier* (Dfo), *Hi'j had de kokarde op* (Dho), *Op 'e keuring kriegien de koenen mit een pries een kokarde an de kop* (El), *Die man pronkte mit zien kokarde as een pauw mit zien stat* (Pe-Dbl) 2. kokarde: bep. kenteken, sierknoop door militairen op hun kepie gedragen (Bdie, Np, Wol)

koken zw. ww.; overg., onoverg.; kookte, het kookt ['ko:kɪ] 1. (van vloeistof, voedsel) koken, doen koken *kokende melk* (Dfo), *Wat moe'n we vandage weer es koken!* (Spa), *'k Moet neudig naor huus, mien boonties zullen wel haost koken* (Db), *Ik moet de melk nog koken* (Nbk, Dho), *Aj' mit twelf ure eten willen en niet zo vroeg van 't bedde kommen, moe'j anmaeken om et geer te koken* (Dfo), *De was moet nog even koken* (Bu), *kokend hiete, een kokende moter* (spor.), *I'J hebben langer wark te koken as 't op te eten koken duurt lang, of: als je dat voedsel kookt, blijft er weinig van over* (Ow), bij vergelijking: *Hi'j kookte van Ielkens was erg kwaad* (Nbk), *Hi'j kookt, zo kwaad is hi'j* (Bu), *Inwendig kookte hi'j*

kokend - kokesnappe

(b) 2. koken van maaltijden *Mien vrouw kan lekker koken* (Nbk), *Hij moet zien eigen pottien koken* er is niemand anders die kookt, hij moet zelf koken, ook ruimer: hij moet zelf de huishouding verzorgen (Nbk, Np, Nt) 3. (onpers.) rommelen, borrelen in de buik (Ow) *'t Kookt me in de boek* (Ow)

kokend I (Bu, Nbk) bn. ['ko:kɪt] 1. zeer boos (Bu, Nbk) *Hij is kokend razend* (Bu, Nbk), *Hij wodde kokend!* (Nbk)

kokend II (Bu, Nbk) bw. 1. zeer heet (door koken) *De panne is kokend hiete* (Bu, Nbk)

koker de; -s; -tien ['ko:kɪ] 1. koker: langwerpige ronde of hoekige doos van karton, hout, plastic enz. die aan één of beide kanten kan worden geopend of uit twee delen bestaat die ineen sluiten *De huusslachter hadde zien messen in een leren koker* (Obk), *Breipennen wo'n in kokers beweerd, en naalden ok wel* (Obk), *Rol die pepieren mar op en doe ze mar in een koker, want ze maggen niet verknoeteren* d.i. hier veelal: een kartonnen koker (Diz), *'k Zal even segaren in de koker doen* in de sigarenkoker (Spa), *Uut wie zien koker komt dat?* wie heeft dat bedacht, wiens idee is het? (Ma) 2. leren huls om de strengen van het paard, nl. daar waar de huid van het schuren te lijden zou kunnen hebben (Ow, Ste) 3. huls waarin iets vastzit of in is geplaatst, bijv. *de koker van een hingst* het omhulsel van het teellid (Nt) 4. soort kartonnen huls gebruikt wanneer kinderen uitslag hadden van dauwworm (Dfo), vgl. *De kiender kregen kokerties om de arms, want dan konnen ze niet krabben* (Dfo) 5. ronde of hoekige, veelal korte buis waar lucht of vloeistof doorheen kan stromen *een koker onder de weg deur* (Nw)

kokerd (Sz) ['ko:kɪt], in *an de kokerd* aan de kook: *As bij' oons de koffie zowat an de kokerd is, dan begint et te pruttelen* (Sz)

kokeri'je de [ko:kə'rijə (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor.), ...'reja (WS noord. van de *Lende*, elders spor.)] 1. het koken, vooral van voedsel, maaltijden (verspr.) *Mit de kokeri'je gaot nogal wat tied henne en 't is zomar weer op* (Obk), *Aj' vesite kriegien dan hej' een hele kokeri'je om alles*

klaor te kriegien (Wol), *Red ie je mit de kokeri'je?* (Ma), *Ik moet mit de kokeri'je an de gang ik moet eten gaan koken* (Diz, Nbk, Np) 2. dat wat wordt gekookt (Np) 3. kooktoestel(len) en bijbehoren (Db, Dhau, El, Ow, Sz) *Ik heb de kokeri'je in de keuken, mien buurvrouw het die in de schure* (Sz), *Ze het de kokeri'je goed in odder* heeft alle (goede) benodigheden voor het koken (Ow), *Vroeger had iederiene de kokeri'je in de vuurhutte* (El), *...in de hutte staon* (Db)

kokes de ['ko:kəs] 1. kokosvezels, kokosvezelstof *Ik heb een ni'je rolle kokes kocht* (Bu) 2. kokosnotenvlees *As 't Berkoper mark was, koj' veur iene of twee centen een stokkien kokes kopen* (Obk), *In dat koemael zit zovule percent kokes in* (Np) 3. de smaak van kokosvlees (Dho) *Kokes is een smaekien waor iederiene niet van hoolt* (Dho)

kokesboom z. *kokesneuteboom*

kokesbrood (Nbk, Ol-Nl) ['ko:kəzbro:ət] - kokosbrood

kokesolie (Np, Op) ['k...] - kokosolie
kokeskoeke (verspr.) ['k...] - kokoskoek (vaak verkl. wanneer het niet om veekoeken gaat)

kokeskraanze de; -n; ...kraansien ['ko:kəskrā:zə] 1. (vaak verkl.) kokoskranse

kokesloper (Bu, Diz) - kokosloper
kokesmael (Bdie, Db, El, Ma, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, vo) Ook *kokesmeel* (WH, Ol-Nl) et ['k...] 1. meel van kokos, veelal toegevoegd aan ander meel, gebruikt als veevoer *In et mael kwam flink wat kokesmael, dan kriej' hoog vet in de melk* (vo)

kokesmakroon z. *kokesmekrone*

kokesmatte ['k...] - kokosmat

kokesmeel z. *kokesmael*

kokesmekrone (Bu, Np) Ook *kokesmekroon* (Ma, Nbk, Spa, Wol), *kokesmakroon* (Diz, Obk, Pe-Dbl) de; ...mekronen; ...mekroontien ['ko:kəsməkrō:ən(ə) /...a...] 1. bep. koek: kokosmakroon

kokesmekroon z. *kokesmekrone*

kokesmelk (Diz, Ow, Sz, Wol) ['k...] - kokosmelk

kokesnappe (Sz) de; -n; ...nappien ['k...] 1. halve dop van een kokosnoot, als schaalpje gebruikt

kokesneute - kokosnoot: vrucht van de palmboom of vruchtvlies daarvan
kokesneuteboom (Diz, Nbk) Ook **kokesboom** (Wol) ['ko:kəsna:təbð:m/'ko:kəz bð:m] - kokosnoteboom
kokesneutedoppe (Nbk, Np) ['k...] - kokosdop
kokesneutenappien (Ste) et; ...nappies ['k...na:tənapin] 1. helft van de dop van een kokosnoot, gebruikt o.m. om water mee te scheppen
kokespalm (Ld, Nbk, Spa) de; -s, -en ['k...] 1. kokosnoteboom
kokesshilfer (Ow, Spa) de; -s; -tien ['ko:kəskɪlfɚ] 1. schilfer van de kokosnoot (vooral bekend van toepassingen in koekjes en andere versnaperingen) (Spa)
kokesvet (Diz, Np) et ['k...] 1. kokosolie
kokesvezel (Op) de; -s; -tien ['k...] 1. kokosvezel
kokesvleis (Sz) et ['k...] 1. kokosvlees
kokesziepe (Op) ['ko:kəsi:pə] - kokoszeep
kokhaalzen z. kokhalzen
kokhalzen Ook **kokhaalzen** (b: lm) zw. ww.; onoverg.; kokhalsde, het kokhalsd ['kɔkhalzɪ/...a:...] 1. kokhalzen (en evt. daarbij overgeven) *Wat vuul ik me naer vandaage, ik stao de hele dag te kokhalzen* (Ol-Nl), *Van dikke vellen op 'e melk moe'n sommigen kokhalzen* (Spa), *Et kokhalzen kwam me op ik kreeg neigingen om te braken* (Bu)
kokkientien z. kiekientien
kokkelen (Nbk, Np, Ow, Sz) Ook **kokkeren** (Bdie, Db) ['kɔkɪn/...rɪ] - kokkelen: nl. een zodanig geluid maken door bep. vogels, vooral van fazanten en kippen *Dr kokkelt ok een fezant* (Np), *De klokkerd kokkert om de piekies* (Db)
kokkerd (verspr.) de; -s; kokkertien ['kɔkɪt/...o... bet. 2: Op, Spa] 1. kokkerd, groot exemplaar, in het bijzonder gezegd van een dikke neus *Wat een kokkerd van een kiepe* (El), *Hi'j het een grote vis vongen, wat een kokkerd* (Wol), *een kokkerd van een appel* (Wol), *...van een biete* (Db, Ld), *..van een eerappel* (Pe-Db), *...van een spinne* (Nbk), *...van een ei* (Nbk), *een grote kokkerd* een grote neus (Nbk, Np), *een dikke kokkerd* een dikke neus (Dho, Nbk, Np), *een kokkerd van een neuze* (Diz, Sz) 2. grote, dikke, lompe persoon zonder model, veelal

gezegd van een man (Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Np, Op, Spa, Sz) *Die boer is een hiele kokkerd* (Dfo), *een kokkerd van een kereel* (Diz, Op), *...van een meid* (Dhau)
kokkerellen Ook **kokselen** (Obk) [kɔkə'relɪn/'kɔksɪlɪ] - kokkerellen: koken *Een onbesturven wedeman die moet ok zels kokkerellen* (Np), *'k Heb drok an 't kokselen west, want wi'j kriegien morgen gaasten* (Obk)
kokkeren z. kokkelen
kokmeeuw (spor.) ['kɔk...] - kokmeeuw
kokselen z. kokkerellen
kokskleren (spor.) - kokskleding
koksmes (spor.) - koksmes
koksmusse (spor.) - koksmuts
koksschoele (spor.) - koksschool
kokswark (l) - kokswerk
kol Ook **kolle** (bet. 2: Spa), **köl** (bet. 2: Ow), **kul** (bet. 2: Sz) de; -len; -legien ['kɔl(ə)/kœl/kɔl] 1. halsboord (verspr.) 2. kol bij een paard, soms ook inzake een koe *As et een rond plakken is, is et een kollegien* (Bu), *De bles lopt bi'j een peerd tot veur an de neuze; as dat niet zo is, is et een kol* (Wol), *Een raszuver Fries peerd mag beslist gien kol of snep hebben, veur andere peerderassen is et soms een vereiste as d'r wat oftekeningen in zitten* (Sz), *Oons peerd het een kol veur 't heufd* (Wol), *Et kalfien het een wit kollegien veur de kop* (Dhau) 3. paard of koe met een kol in bet. 1 (Nbk, Ol-Nl, Ow) *een brune kol* een bruin paard met een kol (Nbk), *Hael de kol even op* (Ol-Nl) 4. coltrui (Nbk)
kol. - afkorting van *kolenel*, *kolonel*
kolbak (Mun) ['kɔlbak] - kolbak
kolbossel (bs: Ow) de; -s; -tien ['kɔlbɔs] 1. hetz. als *kolboestel*, z. aldaar
kolbeitel (Db, El, Nt, Obk, Ow) Ook **kooldbeitel** (Bdie, Nbk), **koubeitel** (Diz, Spa) de; -s; -tien ['kɔl.../'ko:ld.../'kɔm...] 1. koubeitel *Een kolbeitel is wat kleiner en kotter as een breekiezer, en hi'j is mit staolen bek* (Obk), *De kooldbeitel bruuk ie veur iezerkappen* (Bdie), *een feguurtien in 't hoolt maeken mit de kolbeitel* (Nt)
kolbert [kɔl'be:ɔr] - kolbert *Wat hej' een mooi kolbertien an* (Nbk), *Hi'j kwam in kolbert* in kolbertkostuum (Nbk)
kolbertjasse [...'b...] - kolbertjas
kolblei (Db, El, Obk, Sz, Wol) de; -nen; -gien; vn. aand.: hi'j, ook ze ['kɔlblej] 1.

kolbtoestel - kolevergasser

kolblei *D'r was een zaanderige stee in de Kuunder waar W. vroeger de kolblei vong* (Obk), *Een kolblei is wat kleiner as een gewone blei en ze het zwatte ogen* (Sz)
kolbtoestel (bs: Obk, Op) Ook **kolftoestel** (bs: Op), **kolkttoestel** (bs: Dfo) et; -len; -legien ['kɔl(ə)ptustel'...l(ə)f.../...l(ə)k...]
 1. kolbtoestel, nl. met ijzeren pennetjes; men doet dit gereedschap in en uit kokend water en gaat met stekende bewegingen over de raampjes, die vervolgens weer in de slinger van de honingpers komen; e.e.a. is bedoeld om taai heidehoning vloeibaar te maken
kolder z. *koolder*
kolderachtig (spor.) ['kɔldrɑxtəx] - kolderachtig
kolderboek (l) - kolderboek
kolderfilm (spor.) - kolderfilm
kolderstok (spor.) - kolderstok
kolderverhael (spor.) - kolderverhaal
kole de; -n; kooltien ['kɔ:lə] 1. bep. brandstof: eierkool, klein stuk steenkool van enigszins ronde vorm *D'r bin tegenworrig mar weinig meensken meer die nog mit kolen stoken* (Op), *We stoken gien kolen meer* (Ow), *Hoevule mudde kolen zullen we bestellen veur winterbraand?* (Ol-Nl), *Hael me de kit es vol kolen* (Np), *een zak vol kolen* eierkolen (Nbk), *kolen haelen* (Nbk), *kolen scheppen* (Nbk), *de kolen bestrieken* as over de gloeiende kolen doen in de asbak van de kachel, zodat men de volgende morgen nog vuur heeft (Np), *dove kolen* kolen die, nog brandend, in de doofpot worden gedaan en later worden gebruikt om de kachel aan te maken (Np), ook gezegd van een deels verbrand stuk turf e.d. dat eerst in de doofpot werd gedaan om later in het vuur weer gloeiend te worden gemaakt, om vervolgens in de test van de stoff te worden gebruikt (Ste) 2. z. *kooltien*
kolebak (Bdie, Bu, Nbk, Ste) ['kɔ:ləbək] - kolenbak: nl. om een voorraad steenkolen in te bewaren
koleboer ['kɔ:ləbu:ər] - kolenboer
kolecentraole (l) - kolencentrale
koledaamp (Bdie, Np, Pe-Dbl, Wol) Ook **koledamp** (OS, Diz, Op), **kolendamp** (Db, Dho, Nbk) ['kɔ:lədɑ:mp/...'kɔ:ləŋ...] - kolendamp
koledaampvergiftiging (l) - kolendamp-

vergiftiging
koledamp z. *koledaamp*
kolefernuus (Dfo) - kolenfornuis
kolegruus (Nbk, Ol-Nl) ['k...grys] - kolengruis
kolehaandel (Bdie, Dho, El, Np, Obk, Op) Ook **kolehandel** (WH, elders verspr.) ['k...]
 - kolenhandel
kolehaandeler (spor.) - kolenhandelaar
kolehandel z. *kolehaandel*
koleheerd (spor.) - kolenhaard
kolehokke et; -n; ...hokkien ['kɔ:ləhɔkə]
 1. kolenhok, met name nog bekend van basisscholen omdat men er voor straf in werd opgesloten *De jonge mos in 't kolehokke, omdat hij een streek uuthaeld hadde* (Pe-Dbl)
kolekachel ['k...] - kolenkachel
kolekit Ook **kolenkit** (Nbk), **kolekitte** (Wol) ['kɔ:ləkɪt'...'lɪ.../...kɪtə] - kolenkit
kolekitte z. *kolekit*
kolemien (Bu, Obk, Op, Ste) ['kɔ:ləmin] - kolenmijn *Hij is naor de kolemiene gaom*: nl. om daar - in Zuid-Limburg - werk te vinden (Ste)
kolendamp z. *koledaamp*
kolonel (spor.) Ook **kolonel** ['kɔ:lə'nɛl /kɔ:(ə)lɔ:(ə)'nɛl] - kolonel (bij het leger)
kolenkit z. *kolekit*
koleopslag (spor.) ['kɔ:ləɔpslɑg] - kolenopslag
koleperduktie (l) ['kɔ:ləpr'ɔdɑksi] - kolenproduktie
kolepries (Op) de; ...priezen ['k...pris] 1. prijs van de steenkolen
kolera z. *klere*
kolere z. *klere*
kolescheppe (Bu, Dhau, Nbk, Ow) ['k...] - (kleine) kolenschop
koleschoppe ['k...] (vaak verkl.) - kolenschop
koleschure (Ow) ['kɔ:ləsʃy:ərə] - kolenschuur
kolesjouwe (Ow) de; -n ['kɔ:ləsʃɔwə] 1. grote zeef gebruikt om stof uit eierkolen e.d. te zeven
kolesjouwer (Nbk) ['kɔ:ləsʃɔwɛr] - kolensjouwer
koleslakken (Ow) ['kɔ:ləsɫɑkŋ] - kolenslakken
kolestof (Bdie) ['kɔ:ləstɔf] - kolenstof
kolevergasser (l) ['kɔ:ləfəgɑsɛr] - kolenvergasser

kolevervoer (l) - kolenvervoer
koleveurraad (Op) - kolenvoorraad
kolevuur - kolenvuur
kolewaegen (Nbk, Ste) - kolenwagen
kolezak (Bdie, Nbk) de; -ken; -kien ['ko:ələsak] 1. zak van jute om steenkool in te bewaren, te vervoeren
kolf de; kolven; -ien ['kɔl(ə)f] 1. kolf van een geweer *Hi'j kreeg een klap van de kolf; doe hi'j 't geweer ofscheut* (Pe-DbI), *'t Is een kolfien naor mien haand* (Nbk, Np, Sz, Nt) 2. maïskolf *D'r kommen al mooie kolven in de maïs* (Ol-Nl) 3. borstkolf (Ol-Nl, Wol) 4. bolvormige fles met nauwe hals, gebruikt voor schei- en natuurkundige proeven (Ol-Nl, Wol)
kolfoestel z. *kolbtoestel*
kolgaanze (Dho, Nt, Obk) ['kɔlgā:nzə] - kolgans
koliek z. *keliek*
kolk de; -en; -ien ['kɔl(ə)k] 1. waterput, draaikolk, met name achter een sluis of stuw, ook diep gat in een waterloop *In de Lende koj' hier en daor wel een kolk antreffen; daor haelden ze vis uut nao et modderen* (Obk), *een kolk mit waeter in 't laand* (Bdie), *De kolk van de sluis lag dreuge* (Np), *De kolk veur 't gemael moet uutdiept wodden* (Diz), *Een kolk is meerstal ontstaon bij een diekdeurbraoke* (Pe-DbI), *De kolken die hier mit de overstroming van 1825 sleugen binnen, waren grondeloos diep* (Sz) 2. gierput, beerput (versp. OS, Np) *Aj' wat een huusholing hebben, is de kolk van 't husien* [de w.c.] *gauw vol* (Db) 3. asgat, askolk, nl. in de kachelplaat van met name een kookkachel, aan de achterkant (Obk)
kolken zw. ww.; onoverg.; kolkte, het kolkt ['kɔlkɔ] 1. met veel geweld, kolkend stromen *'t Waeter kolkte deur 't Diep* nl. door het *Kleindiep* of het *Grootdiep* bij *Oosterwoolde* (Ld), *As 't rinket van de sluis eupen komt, kolkt et waeter d'r deur* (Diz, Wol, Ow), *Zie et waeter es deur et gat in de diek kolken* (Op), (bij vgl.) *Deur dat verwiet begon hi'j van woede te kolken* (Op)
kolkoestel z. *kolbtoestel*
collage [ko'la:zjə, kɔ...] - collage (van delen, vooral van kunststukken)
kolle z. *kol*
kolleberasie [kɔləbə'rɔ:əsi] - kollaboratie

(met de vijand)
kollebereren [kɔləbə'rɔ:ərɛn] - kollaboreren
kollebereteur (spor.) [...'t...] - kollaborateur
kollega de; -s [kɔ'li:ga] 1. kollega
kollege et; -s [kɔ'li:zjə] 1. bep. bestuurskollege *et kollege van b. en w.* het kollege van burgemeester en wethouders 2. les die men volgt aan een universiteit of hogeschool
kollegebaank (l) - kollegebank
kollegegeld - kollegegeld
kollegestof (l) - kollegestof
kollegezael (l) - kollegezaal
kollekte de; -s [kɔ'lektə, ook kɔ'l..., kə'l...] 1. kollekte *De kollektes veur de winterhulp in de leste wereldoorlog brochten soms mar een biester bedie op* (Op)
kollektebusse (Bdie, Bu, Diz, Np, Sz) - kollektebus *Ik hebbe mit de kollektebusse et hiele dorp ofsjouwd* (Np)
kollektepong (Db) - kollektezak
kollekteren [kɔlek'tɔ:ərɛn] - kollekteren (inzake een kollekte langs de huizen)
kollektezak - kollektezak
kollektief I (l) et 1. kollektief van kunstenaars
kollektief II bn. [aks. wisselt], vooral in *kollektief ontslag* (l)
kollesaal (Nbk) bn. [kɔlə'sa:l] - kolossaal: reusachtig, geweldig
kollig (Ol-Nl) ['kɔlɔx], in *kollig kieken* enigszins onnozel
kollingsasse (Ol-Nl, Op) de; -n ['kɔlɔnsasə] 1. bep. nieuwerwetse, ijzeren as van hard staal en met fijne schroef, nl. met dop en *splispenne*
kolmere (Np, Nt) Ook *kolmerrie* (Dho) de; -n ['kɔlmi:ərə/...meri] 1. merrie met een kol
kolmerrie z. *kolmere*
kolofon (l) [kɔ:(ə)lo:'fon] - kolofon
kolom z. *kelom*
kolomkachel z. *klomkachel*
kolonel z. *kolonel*
kolonie z. *klonie*
kolonist (Nbk) Ook *klonist* (bet. 2: Nbk) de; -en [kɔ:(ə)lɔ:(ə)'ntst/kl...] 1. kolonist 2. inwoner van elk der koloniën van de Maatschappij der Weldadigheid (in de grensgebieden met Drente en Overijssel) *Dat bin klonisten* (Nbk)
kolonne z. *kelonne*

koloradokever - kommederen

koloradokever [ko(:ə)lo(:ə)'ra:do:..., ...dom...] - coloradokever
kolpen (bs: Dfo, Obk, Op) onbep. w. ['kɔl(ə)pɪ] 1. honing winnen met behulp van een *kolbtoestel*
költien (b: lm) et; költies ['kœltin] 1. kleine kol, klein blesje
koltrui ['kɔl...] - coltrui
kolven (Ma) ['kɔlbɪ] - kolven met een borstkolf *de melk uut de bosten kolven* (Ma)
kom I Ook *koem* (bet. 1: Nbk) de; -men; -megien [kom/kum] 1. dorpskom (El, Ld, Nbk, Op) *de kom van 't dörp* (El, Ld) 2. in *Die het wel kom veur* ze heeft grote borsten (Spa) 3. z. *koeme*
kom II tw. 1. uitroep van verbazing *Och, kom now toch, doch ie da'k dat gelove?* (Nbk), *Kom, hawwe jow daor es! Now, vaal mar daele en doe mar krek aj' thuis binnen* (b) 2. geruststellende of sussende uitroep *Kom, zee Lamert, ie valen mij niet of* (b), *Kom, kom, now overdrief ie toch!* (Nbk) 3. aansporende uitroep (ook tegen zichzelf) *Mar kom, we zullen et veerder nog es perberen* (b), *Kom, jonges, dan gaon we vot!* (Nbk),
kombinaosie [kombi'nɔ:əsi] - combinatie: vereniging, samenvoeging *een vremde kombinaosie, een wonderlike kombinaosie, een kombinaosie van faktoren* (l)
kombinaosieslot (spor.) - kombinatieslot
kombinaosietange (spor.) - combinatie-tang
kombineren [kombi'nɔ:əɪŋ] - combineren
komediant z. *kemediant*
komedie z. *kemelie*
komfoor z. *kefoor*
komfort (Dfo, Nbk, Sz) [kom'fɔ:ər] - comfort *Die huzen moe'n een hoge huur opbrengen, mar d'r is ok alle komfort in* (Sz)
komiek z. *kemiek* I, II
komijnekeze (spor.) - komijnekaas
komisch (spor.) bn., bw.; -er ['kɔ:mis] 1. komisch *Wat dee die man toch komisch* (Nbk), *'t Was komisch zoas hij d'r bij kommen kon* (Nbk)
komitee (spor.) [komi'ti:] - komitee (bep. groep personen)
komkommer [kom'komɪ] - komkommer
komkommerkruud (spor.: oost.) [...kryt] - komkommerkruid, bernagie: Borago

officinalis
komkommerplante - komkommerplant
komkommertied - komkommertijd, ook inzake de media en anderszins van een slappe tijd: *As et in een winkel slecht verkocht en dat komt deur de tied, dan is et komkommertied* (Nw)
komkommerzaad (l) - komkommerzaad
komm. - afkorting van *kommesaoris, kommedaant, commissie, kommenistisch*
komma de; -'s; -gien ['koma] 1. komma *De komma in die zin kuj' beter votlaoten* (Nbk), *Op 'e punten en de komma's nao is dat stok klaor* op enkele kleinigheden na (Nbk), *Een apostrofe is een kommagen in de locht* (Nbk), *Een getal mit mar ien ciefer aachter de komma* (Nbk), *nul komma nul* geheel niets
kommandant z. *kommedant*
kommanderen z. *kommederen*
kommando [ko'mando:, ...om] - kommando *Hij had zien hond goed onder kommando* (Nbk, Nt), *Dat kommando het de brogge bezet* (l), *et kommando voeren, op kommando, Ik kan vanzels gien gedichten maeken op kommando* (l)
kommandopost (l) - kommandopost
kommaneuker (spor.) ['komanɑ:kɪ] - kommaneuker, vooral inzake teksten, berekeningen
komme z. *koeme*
kommeda(a)nt Ook *kommandant* (verspr.) [komə'dɑ:nt/koman...] - kommandant
kommedaosie (Bdie, Ol-Nl, Ow) de; -s [komə'dɔ:əsi] 1. (g. mv.) het geven van opdrachten, bevelen (als irritant ervaren) (Bdie, Ol-Nl) *Hool op mit die kommedaosie* (Bdie), *Wat het die man toch een kommedaosie* (Ol-Nl) 2. bevel, opdracht (als irritant ervaren) *Wat hej' weer een kommedaosies* (Ow)
kommedeerstok (Op) et; -ken; -kien [...'d...stok] 1. iemand die voortdurend anderen kommandeert
kommederen (verspr.) Ook *kommanderen* (Db, Dhau, Dho, Diz, Ld, Ma, Ol-Nl, Sz) zw. ww.; overg.; kommedeerde, het kommedeerd [komə'di:əɪŋ] 1. iemand bevel geven iets te doen, veelal op een wijze die irriteert *Ik bin dat kommanderen van jow zat, ik weet zelf wel wat ik doen moet* (Db), *Hij het altied wat te*

kommederen (Nbk, Diz), *Die troep wodt ok aorig kommedeerd* wordt op autoritaire wijze geleid, wordt hooghartig bevolen (Dhau), *Hi'j mag graeg een aander kommederen en stao d'r zels bi'j te kieken* (Obk), *Hi'j mient dat hi'j iederiene mar veur 't kommederen hef* (Pe-Dbl), *Hool op te kommederen* (Dho) * *Kommedeer je hond en blaf zelf* (Ma, Nbk, Np, Sz, Op) **kommel** (Bu) de; -s; -tien ['kom] 1. dikke persoon *een dikke kommel* (Bu)

kommelon (Bu) de, et ['k..., ook ...'lon] 1. dik achterwerk (Bu) *Die vrouw het een hiel kommelon* (Bu), ook *Die het ok een hiele kommelon* ziet er stevig, imposant uit, vandaar *Die* [die persoon] *het meer kommelon* (Bu)

kommen Ook *koemen* (Bdie, Mun, Sz) st. ww.; onoverg.; is/het (bet. 2) *kommen* ['kom:/...u...] 1. komen: als tegengestelde van weggaan *Kom es hier!*, *Ze kommen mit de bus* (Nbk), *As J. mit de waegen de weg daele komt* (v), *Die boer was zo birre, dat hi'j d'r an kwam biezen of ston de boel in de braand* (Op), *D'r kan zo mar een bujje op kommen drieven* (Nbk), *Mar hi'j zal doukies grif wel effen opzetten kommen, daenk'* ook komen, nl. hier: om te vissen (b), *Ik zie him vandaage ok nog niet kommen* ik denk dat hij ook vandaag nog niet komt (Op), *Buurman komt et pad ok dwas* komt over het pad naar ons toe lopen (Np), *mit vraogen kommen, ...bezwaoren...* e.d., *Et zal nog wel even duren, veurdat et ni'je zwembad d'r komt* wordt aangelegd (Nbk), *Hi'j wol S. de ien of ere keer over 't mad kommen* fig.: onverwacht komen en te zien krijgen wat iemand doet, betrappen (b), *van wied koemend* (Bdie), *te laete kommen*, ook: te laat met iets komen, zo ook *d'r te laete mit kommen* (Nbk), *'k Hadde et zo in de rogge, dat ik kon niet uut de boot koemen* (Sz), *Hi'j zal kommen om de boel wat op te knappen* (Dho), *Hi'j komt te kieken* (Ma), *...te praoten* (Ma), *...eten* (Ma), *Kan A. ok even kommen?* nl. komen om te helpen (j), *Hi'j komt ok weer om centen* met name: i.v.m. een kollekte, een rekening (Nbk), *Ik kom even om jim te vertellen da'k (...)* (Nbk), *Kom daor now es omme* tegenwoordig is dat niet meer zo (Nbk), *As ik alle dagen bi'j buurvrouw zit,*

ziet ze me ok gauw kommen dan heeft ze juist liever dat ik niet meer kom (Sz), *uut (de) schoele kommen* uit school komen (Nbk), *uut de kärke kommen* (Nbk), *uut de stoel kommen, overaende kommen* gaan staan, *in de bienen kommen* id. (Np, Ld), *in 't touw kommen* in aktie komen (b), *uut bedde kommen*, ook *Ik kan min van bedde kommen* het opstaan valt me moeilijk 's morgens (Nbk, Dhau), *d'r uut kommen* uit bed komen, ook: buiten komen, *We zien him liever gaon as kommen* (Obk), *over de brogge kommen* over de brug komen, ook fig., ook: in de kost gaan (Np): *Hi'j is goed over de brogge kommen* (Np), *Die is d'r sneu veur weg kommen bi'j de arfenis van zien omke* er bekaaid afgekomen (Ma, Obk), *Daor bin 'k goed veur weg kommen* ik heb geluk gehad dat het niet mis is gegaan (Spa), *'t Kost nogal wat, et moet d'r allemaol kommen* het is duur, het valt niet mee om genoeg geld te verdienen, maar het moet (Spa), *Ie hoeven niet bi'j de deure staon te blieven, ie kun d'r wel even in kommen* (Obk), *Van hem is d'r niks in kommen, hi'j is zo kael as een luus* is er geen geld of bep. materiële inbreng gekomen (Dho), *D'r is een tied van kommen en (d'r is een tied) van gaon* (Ld, Pe-Dbl, Nbk), *de gaonde en de kommende man*, ook *de kommende en de gaonde man* (Np), *Daor moe'j niet tussen kommen* nl. inzake (kwesties tussen) andere personen, bijv. tussen man en vrouw (Nbk), *D'r is wat tussen kommen, D'r was iene op kommen, een boerejonk uut een aander plak* gekomen n.a.v. een advertentie (j), *een geheugen van kom mar zo een goed geheugen* (Dfo), *Hi'j komp as een dief in de naacht* (Bdie) 2. op bezoek komen *Wanneer kommen jim now es weer bi'j oons?* (Nbk, Np), *Ik viene et wel aorig as d'r es een meenske komt!* (Np), *We hebben daor vroeger een boel kommen* (Nbk), *Ie moe'n toch wel wat in huus hebben, as d'r es iene komt* (Spa) 3. verschijnen, te voorschijn komen *D'r komt gien waeter uut de kraene, Ie hadden ok pluuskoorde, dat was wat luxer* [nl. dan een gewone koorde], *et pluus mos ie krek onder de rok weg kommen zien* (Ste), *veur 't locht kommen* te voorschijn komen (Nbk), *veur de dag kommen. Die jasse is al zo oold,*

kommen - kommen

daor kuj' haost niet mit veur de dag kommen (Diz), zo ook *Die vrouw die komt d'r altied mooi en netties uut* voor den dag (Dfo), *Die kiender kommen d'r altied haeveloos uut* zijn altijd onverzorgd (Op), *Wat is die uut de kluten kommen* snel een stuk groter geworden: vooral van kinderen van zo'n 13, 14 jaar (Ste), (...) *Die van kiend of an onder de knoet leven en daor niet onderuut kommen* kunnen zich eraan kunnen onttrekken (b), *Hi'j kwam d'r niet onderuut* ze lieten het hem toch doen, ondergaan (Nbk), *Alles komt altied toegelieke* m.n. gezegd van onaangename zaken (Nbk), *over je kommen* nl. van een slechte tijd, een moeilijke situatie, bijv. van een oorlog: *Now, as dat dan al over oons kommen moet, dan zien we wel weer* (Nbk) 4. uit een bep. oorzaak voortkomen, een bep. oorsprong hebben, zich gaan vormen *Hoe komt et dat jim daor de weg niet weten?, D'r kommen ongelokken van, Dat komt d'r van aj' zo onveurzichtig doen!, Al wat kwam, een poppe kwam d'r niet* (j), *uut een groot gezin kommen* (j), *D'r kommen grote kringen op et waeter* (v), *Hoe is die scheure toch in jow broek kommen?, D'r komt wat leven in de brouweri'je* (Nbk) 5. voortgebracht worden, als resultaat hebben *Wat komt d'r uut die som?* (Nbk), *D'r komt toch niks van* (Nbk), *Et is d'r op 't laeste toch nog van kommen* (Nbk), *Zol d'r nog wat van kommen?* (Nbk), *Van et hiele mi'jen was niks kommen* (j), *D'r kwam niet vule van (terechte), ...niks van, Wat d'r van die jonge kommen moet, we weten et niet* (Nbk), *En zo komt et dat G...* (b), *Stille mar, dat komt wel gaat nog wel gebeuren* (b), *D'r komt niks uut, 't Zol mooi wezen, as et geld d'r ok weer uut komt* (Nbk), *Komt d'r nog wat van?, 't Kwam van 't roken* (b), *Slaopkaemers kommen kiender van* (ba), *Ik hadde krek genoeg stof, dat dat petroon kon krek uut die lappe kommen* (Np) 6. gebracht, aangebracht worden *D'r is een pakkien veur je kommen, D'r was wel belangstelling, d'r bin hiel wat brieven op kommen* (El), *Daor staot de schoele, de kroeg komt hiere* (ba), *Hier mos oons ni'je tegelpattien aenlik kommen* (Nbk) 7. een bep. functie gaan vervullen *D'r komt bij' oons een ere*

gemientesiktaoris (Nbk), *Ie mossen bij' de staot perberen te kommen, dan zit ie goed!* (Nbk) 8. (van een bep. tijd, een bep. punt in de tijd) gebeuren, aanbreken *D'r zal nog een tied kommen, dat we et niet meer zo goed hebben* (Nbk), *Een holing annemen van: trek je d'r toch niks van an! Laot mar kommen wat komt* laat op zeker moment dan maar gebeuren wat kennelijk moet plaatsvinden (b), *D'r kwam een aende an die verholing* (j), *D'r komt gien aende van geen eind aan* (Nbk), *...gien aende an* (Nbk), *An alles komt een aende* (Nbk), *Ik docht wel dat et zo kwam, want ze hebben him bepraot* dat het zo gaat gebeuren (Np), *Et is d'r van 't jaor niet van kommen* (ba), *Ik zie 't d'r van kommen dat J. bij' de deure staot om kaorties te verkopen* (b), *Dat komt eerst* 9. gaan in de richting van een bep. punt, naar een bep. positie en daar aankomen *Ie moe'n maeken daj' d'r kommen* (ba), *Mit een fiets kom ie d'r ok niet, ok al trap ie je haost blauw* (b), *bij' mekeer kommen*, ook: elkaar vinden: *Deur de ellende van de minne tied weren ze bij' mekaander kommen* (j), *We kommen mitmeekaander veur et Stellingwarfs* we komen bijeen (Dfo), *argens bij' kommen kunnen, De zonne kan d'r nog wel deur kommen* (Pe-Dbl), *Die vrouw kan d'r niet deur kommen, et is d'r een grote smeerboel, ze het haokies an de vingers* ze komt zelden of nooit klaar met haar (huis-houdelijke) werk (Ol-Nl, Np), *d'r in kommen* ook fig.: vertrouwd met bep. werk, met bep. activiteiten raken: *As bestuurslid moej' d'r eerst wat in kommen, want ie weten nog van niks* (Nbk), *argens in kommen kunnen, argens uut kommen (kunnen), Aj' d'r goed an toe kommen zoj' d'r nooit weer an mit doen* als je er goed over nadenkt, bij die kwestie stilstaat (Nbk), *Koj' d'r vandaege niet, dan (koj' d'r) morgen wel* (Nbk), (fig.) *Hi'j is d'r weer aorig bovenop kommen* is weer genezen, ook: is z'n slechte financiële positie te boven (Spa) 10. op of in iets komen en (vast) blijven zitten *Hoe is die scheure toch in jow broek kommen?* 11. te lijf gaan, in an iene kommen. *Ie moe'n niet an him kommen, want dan kriej' mit mij te doen* (Nbk) 12. in argens an kommen aan iets komen *Hoe zol hi'j an dat verhael*

kommen? *Hoe komp hij d'r an* [d.i. aan dat vele geld], *waor dot hij et van?* (Nw), *an de man kommen* aan een man geraken (Np), vandaar *Hoe komt ze toch an die vent?*, *Ze weren deur et rieden* [schaatsen] *an mekere kommen* ze hadden elkaar bij het schaatsen ontmoet (j), *an de kost kommen* 13. in *d'r of kommen* kwijt raken *Vertel me niet hoe 'k an die vent kommen bin, mar liever hoe 'k d'r weer of kom* (Nbk), *Ie moe'n ze mar ofschepen, anders koj' d'r nooit of raak je* die mensen niet weer kwijt (bijv. aan de deur) (Np), *Die is d'r sneu of kommen* id. (Ow) 14. een nagestreefd doel verwezenlijken, in *d'r achter kommen, deur een examen kommen* e.d.: *Ik bin d'r deur kommen, ik hebbe et haeld* nl. van keuringen, een examen e.d. (Nbk, Np), *Ie moe'n zien veur te kommen* je moet proberen vooraan in de rij te komen (Nbk), ook fig.: iemand voor zien te komen (met werk, rapportcijfers e.d.) (Nbk), *Die komt d'r wel* zal het goed doen qua maatschappelijke ontwikkeling, zal het ver brengen in de wereld, ook: zal wel slagen voor z'n examen, zal z'n opleiding goed volbrengen e.d. (Nbk), *As van slaopen temeensen nog wat kommen kan!* (b), *Zo kommen we d'r niet* op die manier bereiken we ons doel niet (Nbk), *We kommen d'r niet (mit de centen)* we hebben onvoldoende geld (Nbk), (bij het wisselen van geld:) *Ik kom d'r niet hielemaole* heb niet helemaal genoeg om terug te kunnen geven (Nbk) 15. vorderen tot een bep. punt *Ik bin vandaege weer een hiel aende kommen mit et woordeboek, haost tot de letter l* (Nbk), *Ik was wel niet hielemaol klaor, mar ik bin toch een hiel aende kommen* (Nbk), (bijv. bij het wisselen van geld:) *Nog even geduld, ik kom een hiel aende, donkt me* (Nbk), *Mit (...) kom ie toch niet botte veer* vorder je niet, bereik je niet veel (b), *Zoveer moe'n we et vanzels niet kommen laoten* zover moeten we het niet laten komen, we moeten eerder ingrijpen (b), *Mar wij bin oe zo bange dat et zoveer niet komt* (b), *op een gedaachte kommen, Hoe koj' d'r op!* hoe bedenk je het!, *d'r niet op kommen kunner. Al hoe graag a'k zo'n zin maken wou, mar op 't ogenblik kan 'k d'r niet op kommen* (Sz), *Hi'j kan d'r mooi bi'j*

kommen hij kan op een leuke wijze iets zeggen, hij kan speelse, grappige dingen zeggen (Obk, Spa, Nt), *d'r briek bi'j kommen kunnen* id. (El), zo ook *Ik begriep niet goed hoe ze d'r bi'j kommen binnen, want ik heb van sport krek zoveule verstaand as oonze katte* (b), *Hoe koj' d'r bi'j!* 16. in een bep. fase, in een bep. toestand komen *tot jezels kommen* (b), *op verhael kommen* bezig zijn tot rust te komen na druk werk, na ervaringen die emotie, spanning opleverden e.d. (b), *Mit wat hiete koffie en een scheutien kejak kwam hij weer wat bi'j zien doen* bij z'n positieven, in z'n gewone doen (v), *Ik kan mar niet in de slaop kommen* (Nbk), *an bod kommen*, (van bomen, struiken:) *Ze hadden lange wark om in 't blad te kommen* (v), *op 'e kluten kommen* er financieel goed voor komen te staan, *in de kunde kommen* kennis met elkaar maken, elkaar (beter) leren kennen (Ow), *argens toe kommen. tot een schikking kommen* (Nbk), *Tot vluken kwam et niet* (b), *tot de ontdekking kommen, Zo was hij an de gang kommen, en had mit hadde warken een mooi boerderi'jgien beschareld* (j), *op hoge kosten kommen* (Diz), *'k Hebbe mien huus varven laoten, dat is mij nogal op een heel bedrag kommen* (Op), *Laeter is dat pad d'r weg kommen* (Ow), *op krachten kommen* (v), *tot inkeer kommen* (b), (...) *tot dat vaaste gelove kommen* (b), *En hoe komt et mit G.?* (b), *te passe kommen* in een ongunstige situatie belanden (Bu), *Mar hier moet mar gien pelisie an te passe kommen* erbij ingeschakeld worden (b), *Van 't wark kwam niks meer* (j), *Toekem haast kom ik in mien zesenzeuventigste* (b), *Hi'j komt aorig in de onderkleren* heeft niet veel geld meer (Dhau), *te weten kommen* (b) 17. reiken tot, zich uitstrekken tot *Wij bin alles es goed naogaon, of wij ok nog in de familie kwammen* evt. familie van elkaar zijn (Db), *Die rok komt heur tot de kni'jen* (Nbk) 18. er nog aan toegevoegd worden, in zinnen als *Dat huus zal volgende weke mit de palmslag nog wel een peer duzend bi'j kommen, ajt zo heuren is d'r nogal wat liefhebberije veur* (Dfo, Db), *Daor komt nog bi'j, dat ze me ok niet altied lieke aorig behandeld hebben* (Nbk) 19. zich voortbewegen *D'r*

kommend - kommunie

kommen hier niet vule auto's langes (Nbk), *Die jonge kan niet mit de aandere jongen kommen* kan ze niet bijhouden (Dfo, Nbk), ook fig.: van studie, werk (Dfo, Nbk) 20. nauw steken *Bij een vrijgezel komt et niet zo krek* een vrijgezel hoeft niet zo nauwkeurig te zijn in z'n levenspatroon, de verzorging van z'n huis e.d. (Np), *Dat komt mij krek, dat stikt me nauw* daar ben ik zeer nauwkeurig in (b), *Et komt d'r mij gien steek op an* het maakt me niets uit (b) 21. (hulpww.) als situatie of gebeurtenis zich gaan voordoen *Dat komt te lezen op een bod* (ba), *Dat laand kan nog wel hoge kommen te staon* kan duur worden (El), 't *Komp mij duur te staon* het gaat duur worden (Ld, Ma, Nbk, Np, Bdie), ook: dat zal me opbreken en zeer nadelig voor me zijn (Nbk), *Opdat we mit een zuver geweten tegenover Jow (...) kommen te staon* (b), *Dat gevallegien komt je duur te kosten* (Wol), *We kwammen vanmorgen nog te glissen* we gleden uit (Nt), *kommen te valen*: 'k *Was mit de kleine jonge op 'e weg en hi'j komp te valen, de hele kni'je kopot* (Sz), *Hi'j komt d'r raer te valen* (Ol-Nl), *Hi'j is nog lang niet goed, hi'j zal wel kommen te liggen* bedlegerig worden (Np, Dfo), *Bij oolds zeden ze: as meensken ien keer kommen te liggen, dan komt et aende d'r vaeke aachter an* (Nbk), ook *...te liggen kommen...* (Nbk), *Ze zicht d'r slim tegenop dat ze aliend komt te zitten* (Np) 22. (als koppelww.) in een toestand geraken *De onkosten kommen te hoge* Pe-Dbl), zo ook 't *Kan wel es te hoge kommen* (Ow), *As 't mar kan, et komt nogal duur* (Obk, Ol-Nl, Sz, Spa), *De huurders moe'n zels mar zien dat hi'j leeg komt, as hi'j vol zit* nl. inzake de beerput (b), *Hi'j dochte dat et nog wel weer goed kommen zol tussen heur* (j), *Aj' niet aachter kommen willen, dan moej' wel es wat achterop geraken* (b) * *Die et eerst komt, die et eerst maelt* (Np, Nbk), *Wat niet is, kan kommen* (Nbk), *D'r is een tied van kommen en (d'r is een tied) van gaon* men moet ook weer vertrekken, tijdig opstappen (Nbk), ook wel gevolgd door: *...De tied van gaon (die) is now kommen/En de tied van kommen is now gaon* (Nbk), *Koj, koj, koj/Kom i'j bi'j mi'j/Dan kom ik bi'j jow* tekst van een

eenvoudig lied gezongen door jongens die als koehoeder in het land waren en elkaar wilden opzoeken (Dfo), zo ook *Kom ie bi'j mi'j en ik bi'j jow* (Nbk)

kommend (verspr.) ['kom:t] - komend *kommend jaor* komend jaar, *kommende weke, kommende zundag, kommende meitied, kommende naacht, Ie moe'n wat in huus hebben veur de kommende man* voor degene die op bezoek komt (Pe-Dbl), *...veur een kommend meens* (Nt), *de gaonde en (de) kommende man* de mensen die bij je komen en weer gaan: *Ik roke niet meer, mar ik hebbe altied wel wat rokeri'je in huus veur de gaonde en kommende man* (Ma, Nbk, Op), zo ook *de kommende en (de) gaonde man* (Dfo, Ow, Nbk, Np), vandaar *Et is daor de gaonde en de kommende man, ze hebben altied volk* (Np)

kommenskaosie (l) [koməni'kɔ:əsi] - communicatie: het met elkaar communiceren

kommensme [komə'nɪsmə] - kommunisme

kommunist [komə'nɪst] - communist

kommunistisch [komə'nɪstɪs] - kommunistisch

kommantaer z. *kommetaor*

kommantaor z. *kommetaor*

kommer ['komr], in 't *Is daor altied kommer en kwel* zielige ellende, één en al narijheid (Bdie, Db, Op, Ow)

kommesaores [komə'sɔ:ərəs] - commissaris (vooral: bij politie, de commissaris der koningin) *de kommesaores van de keuninginne* (l)

kommetaor (Nbk) Ook **kommantaor** (Nbk), **kommantaer** (Ste) et [komə'tɔ:ər /kom:'tɔ:ər, komə'n.../'tɔ:ər] 1. toelichting *De veurzitter wol nog gien kommantaor op et kraantestok geven* (Nbk) 2. kritische opmerkingen *D'r kwam wel kommantaor op* (Nbk), *D'r zels niks veur doen en dan ok nog kommantaor!* (Nbk)

kommies z. *kemies*

kommiteerde (l) Ook **gekommiteerde** (Nbk) de; -s, -n [komɪ'tɔ:ərdə] - gekommiteerde (bij examens)

kommode (spor.) [ko'mɔ:də] - kommode

kommune de; -s [ko'mɥnə] 1. kommune

kommunie (Ste) [ko'mɥni] - kommunie *de eerste kommunie* nl. als een kind zeven is

(Ste), *de plechtige kommunie* geloofsbelijdenis op de leeftijd van twaalf jaar (Ste): *Doe wij de plechtige, heilige kommunie deden, kregen we van grootmoeder gouden spullegies, een kettentien, een speltien en een pottemenegien mit een zilveren knippien* (Ste), zo ook *Et kwam wel veur dat kiender mit keerzen leupen, mit een heilige kommunie of zo* (Ste), *te kommunie gaon* (Ste)

kommuniebaanke (Ste) - kommuniebank

kommuniedag (Ste) - komuniedag

kommuniefest (Ste) - komuniefest

kommuniejurk (Ste) - komuniejurk

kommunieklied (Ste) - komuniekleed (van de kommuniebank)

kommuniepakken (Ste) - komuniepakje *Et komuniepakken wodt vaeke et mit-annemerspakken nuumd; de kiender hebben et an bij de heilige kommunie* (Ste)

kommunieplaete (Ste) - komunieprent

komof de, et [ko'mof] 1. komaf: afkomst (veelal: het geboortig zijn uit een belangrijke familie en/of uit de gegoede stand) *Die komt nogal van hoge komof* komt uit een voorname familie (Wol), *Hi'j is nogal van hoge komof, en dat lat hi'j ok altied marken* (Ld, Obk), *Hi'j is nogal wat van komof* (Bu, Dhau), *...van rieke komof* (Obk), *Die is ok niet van vule komof* (Nbk), *Die is van goeie komof* komt uit een goede, gegoede of voorname familie, ook *...van beste komof* (Ma), waartegenover *Hi'j is van slechte komof* (Ow), (schertsend) *Ik bin nogal van hoog komof, want mien vader was vuurtorenwachter* (Sz)

komop tw. [ko'mop] - komaan *Komop, jonges, we gaon d'r vandeur* (Nbk)

komp. - afkorting van *kompejie, kompejon*

kompakt disk [kom'pagdisk] - compact disc

kompakt-diskspeulder [kom'pagdisk spa:ldɔr] - compactdiscspeler

kompanjon z. *kompejon*

kompas - kompas (ter bepaling van een richting) *op iene zien kompas veren* op iemands kompas zeilen (Nbk)

kompejie (spor.) de; -nen [kompə'ji] 1. kompanie bij het leger 2. in (spor.) *de Oostindische kompejie, de Westindische*

kompejie

kompejon (Bdie, Nbk, Nt, Wol) Ook **kompanjon** (verspr.), **kompejon** (Pe-Dbl) de; -s, -nen [kompə'jon/kompə'jon/kompə'jon] 1. kompagnon (in zaken, handel) *Ze hebben tegere iene zaake, et bin kompejons* (Nbk), *Hi'j had zien kompanjon bij him; die diende allinnig as getuge van de haandel die pleegd wodde* (Ow)

kompelement z. *komplement*

komplement z. *komplement*

komponent (l) [kompə'nent] - komponent (bep. deel van een geheel)

Kompeni'je (Nbk) [kompə'nijə], in *De Kompeni'je*, oude naam voor *Jubbega*, d.i. Jubbega (noord. van *Nijberkoop*)

Kompeni'jster bn. [kompə'nijstɔr] 1. betrekking hebbend op *De Kompeni'je*, nl. Jubbega een *Kompeni'jster* koe geit (Dhau, Ma, Nbk) 2. (zelfst.) iemand uit Jubbega, evt. iemand specifiek uit de bevolking van verveners aldaar (schertsend, bij een quasi-ruzie:) *Hej' wel es een schop van een Kompeni'jster had?* (Nbk)

kompenist [kompə'nist] - komponist (van muziek)

komperaant (l) - komparant

kompesaoisie (spor.) [kompə'sə:əsi] - kompensatie: vergoeding

kompeseren [kompə'su:ɛrɔn] - kompeseren: door kompensatie vergoeden, aanvullen *Daj' elke aovend zo lange deurwarken, meuj' wel kompeseren mit vri'je daegen* (Nbk)

kompesisie [kompə'sisi] - kompositie (van muziek, schilderkunst)

kompetisie [kompə'tisi] - competitie

kompetisiepergramme [kompə'tisi...] - competitieprogramma

kompetisieverbaand (spor.) - competitieverband

kompetisiewedstried - competitiewedstrijd

kompejon z. *kompejon*

kompleet I bn.; completer, compleetst [kom'plɛ:t] 1. compleet, in z'n geheel *Et kost je, alles kompleet, nog gien tienduzend gulden* (Nbk), *et komplette verhael* (Nbk)

kompleet II bw. 1. geheel en al *Et is kompleet anders wodden as da'k docht had* (Nbk)

kompleks - complex (in psychologische

komplement - komsa

zin) *Ik hebbe d'r een kompleks van overhullen* (Bdie), *Hij het een raar kompleks* (Sz), *Hij het van die aorige kompleksen eigenaardige gewoonten* (Dho)

komplement (verspr.) Ook **kompliment** (Ol-Nl, Spa), **komplement** (Nt, Ow, Sz), **kompelement** (Dfo, El, Obk) et; -en; -ien [komplə'ment/...i'm.../komp'l'm.../kompjə'm..., kompələ'm...] 1. (mv.) de (beleefde) groeten die men overbrengt/die men de ander verzoekt over te brengen, niet zelden gezegd ter inleiding van een uitnodiging om op visite te komen *De komplementen thuis!* doe je huisgenoten de groeten (Nbk), *Ie moe'n de komplimenten van mien zuster hebben* (Spa), *As wij vroeger een bosschop deden, mossen we altied zeggen: de kompelementen van mem* (...) (Obk), vgl. ook *Doe H. in de kaemer kwam, zee hij: 'Komplementen van Femmegien en wij hadden een zeune kregen'* (b), *de komplementen overbrengen* (Bdie, Dho), *Doe ze de komplementen van me* (Diz, Np, Sz), *'k Moet je de kompelementen doen van oonze volk* (El), *De komplementen van oons volk, en aj'm binnenkot es kommen* (Pe-Dbl), *De komplementen van oons thuis en as jim es kwammen* (Ma), ook gezegd tegen een aanzegger als beleefde reaktie en meelevend groet naar het huisgezin van een gestorvene: *Moeke zee vroeger, as ze de leed anzedn: 'Dankjewel, en de komplementen'* (Nbk), *Aj' de leedanzegger an de deure hadden, koj' zeggen: de komplementen terogge* (b) 2. opmerking van positieve waardering *Mien komplement daj't zo goed daon hebben* (Bdie), *Ik maeke jow mien komplement daj' dat zo mooi veur mekaere maekt hebben* (Op), *Ik kreeg me daor mar even een aorig komplement* op een vervelende manier werd me de waarheid gezegd (Np) 3. (mv.) drukte, kritisch gezeur (Bdie, Nbk, Op, Sz) *Hij het nogal een hoop komplementen veel gezeur, kouwe drukte, kritiek* (Op, Nbk), *Now moe'j niet meer komplementen hebben, want dan kuj' wel ophoepelen om mi'j* (Sz)

kompliment z. **komplement**

komplot (verspr.) et; -ten; -tien [kom'plot] 1. komplot 2. groepje mensen (Ow, s: oost.) *D'r weren ok komplotties die zeden*

(...) (s: oost.), *Ze reden mit een hiel komplot achter mekeer an op scheuvels naor Assen* (Ow)

kompost [kom'pɔst] - kompost

komposthoop (spor.) [kom'pɔstho:p] - komposthoop

kompremis (spor.) [komprə'mi] - kompromis (tussen belanghebbenden; ook: oplossing waarbij men door rekening te houden met andere belangen, zienswijzen, een deel van de eigen opvatting laat schieten)

kompremisveurstel (spor.) - kompromisvoorstel

kompres (spor.) [kom'pres] - kompres

komputer de; -s; -tien [kom'pjʊ:tɚ] 1. computer

komputeren [...tɚn] - computeren

komputeriseren (l) [kompju:tɚ'i:st:ɔrɚn, ...təri...] - computeriseren

komputerkraeker (l) - computerkraker

komputernetwerk (l) - computernetwerk

komputerprogramme (spor.) - computerprogramma

komputerspul (l) - computerspel

komputertael (spor.) - computertaal

komputertechniek (l) - computertechniek

komputervirus (spor.) - computervirus

komsa (verspr.) Ook **komso** (in verb.: Db, El, Nbk, Np, b) et [kom'sa/...'so:] 1. misbaar, spektakel (Pe-Dbl) *Hij maekt d'r een komsa van asof alles d'r van of hong* (Pe-Dbl) 2. in van komsa van je welste, zeer groot, spektakulair (verspr.), *'t Is een feest van komso* (Nbk), *praoties van komso* (b), *Hij had een woord van komsa* (Ma), *Hij hef een drokte van komsa* (Bdie), *'t Is daor een leven [lawaai] van komsa* (Dho), *Ze hebben een heisa van komsa* (Wol), *'t Is een lastige buurman, hij maekt vaeke een heibel van komsa* (Op), *Hij het een gang van komsa* hij rijdt met hoge snelheid (Diz), *van je komsa* id. (Dfo, Nt): *een lawaai van je komsa* (Nt), *Die boer het een roggebult zet van je komsa* (Dfo), *'t Is een meenske van komsa* een zeer belangrijk iemand (Np), verder in *Dat gaot mar van komsie, komsa* gaat gemakkelijk en zonder problemen, op zwierige wijze (Ol-Nl), *'t Is een zaekien van komsie, komsa* het kan vriezen of 't kan dooien, 't kan net zo goed de ene als de andere kant uit gaan (Bdie, Ow)

komsie [kom'si], in *komsie, komsa*, z. onder *komsa*

komsa z. *komsa*

komst de [komst] 1. *komst* Die onderdielen hadden ze nog niet in de winkel, mar ze bin op komst ze komen eraan (Nbk), et kientien dat op komst was (j)

komzelden (Op, bs: Op) de; -s; -tien [kom'seldŋ] 1. schepkorf aan een lange hooivork, nl. om een zwerm bijen van een hoge plek te 'scheppen' (bs: Op), ook die lange hooivork zelf, met name gebruikt om het hooi in de schuur goed op de allerhoogste plaatsen te krijgen *As et leste huj tussen de haenebalken douwd wodde, bruukten we de komzelden* (Op)

koncentraosiekaamp (vo) [kõsn'trõ:əsi kã:mp] - concentratiekamp

kondoleaansie [kondələ'jã:si, ...d]... - kondoleantie op *kondoleaansie* op kondoleantiebezoek

kondeleren [kondə'lɪ:əŋ, ...d]... - kondoleren *geleghied om te kondoleren* (l)

kondigen (Nbk) zw. ww.; overg.; kondigde, het kondigd ['kondəgŋ] 1. bericht doen van, met name van een sterfgeval *de meensken kondigen as d'r iene overleden is* (Nbk)

kondisie (spor.) [kon'disi] - konditie: lichamelijke konditie, vorm *in (een) goeie kondisie* (spor.), (*niet*) *in kondisie wezen* (spor.)

kondisietraining (l) - konditietraining

kondoom [kon'dõ:m] - kondoom (voorbehoedmiddel)

kondoomautomaat (spor.) - kondoomautomaat

kondschap z. *kondschoep*

kondschoep (Nbk, Obk, Ow, j) Ook *kondschoep* (Dfo, Db, Dhau, El, Nbk, Sz), *kundschoep* (El, Np), *kundschoep* (El, Op, Sz) de ['kõntskop/...skap/'kãntskop/...skap] 1. informatie, bericht, kondschoep (veelal mondeling, al dan niet door een tussenpersoon) *Hebben ze daor wel kondschoep van kregen?* veelal: de tijding van een begrafenis (Nbk), *Wij kregen kondschoep van de geboorte van een jonge zeune* (Db, Dfo), *iene kondschoep doen* iemand berichten, van iets in kennis stellen (Nbk, Obk), *kondschoep doen* veelal: van het overlijden van iemand (Nbk, Ow) 2.

het aanzeggen van bijenvolken door een imker (Obk) *Bij starfgeval of trouwerijje in de familie wodde et anzeggen nog lange daon, dat gong bij trouwen ongeveer zo: aovens as de bijen allegere thuus weren van de bloempies, gong de bijker naor de stal en leup aachter de kōrven daele. Hij tikte drie keer op elke kōrf en zee dan: 'Bij dissen de kondschoep van de trouwdag van mien dochter' (j), Aj' de bijen gien kondschoep doen, zullen ze niet veur je warken (j) 3. kennissenkring (Sz, Np) *Hij het een hiele kundschoep* (Np) 4. relatie van goede kennissen of vrienden (Dfo, El, Np, Op, Sz) *Ik hebbe altied nog kondschoep mit mien oolde vriendinne* (Dfo), *Ze hebben kundschoep an iederiene* (El), *Daor hewwe nog kundschoep an* dat is een kennis van ons (Op, Np), *Ik heb daor hielemaole gien kundschoep an* (Sz, El), *Ik heb nog kundschoep mit die meensken* (El)*

kondukteur [kõndək'ta:ər] - kondukteur (in treinen enz.)

konfederaloosie (l) [kõft:dt'õ:əsi, ...dã'r...] - konfederatie

konfektie [kõ'feksi] - konfektiekleiding

konfektiefabriek (l) - konfektiefabriek

konfektiekleren (l) - konfektiekleiding

konfektieofdieling (l) - konfektieafdeling

konfektiepak (l) - konfektiepak

konfektiewinkel (spor.) - konfektiewinkel

konfektiezaeke (spor.) - konfektiezaak

konfereensie (spor.) [kõfə'rĩ:si] - konferentie: samenkomst om te vergaderen

konfertaobel (spor.) [kõfr'tõ:bl] - komfortabel

konfessioneel [kõfesjo'nɪ:l, ...sjə'n...] - konfessioneel, in *een konfessionele pertij* (l)

konflikt (spor.) [kõ'flɪkt] - konflikt

konfliktmedel (l) - konfliktmodel

konfliktsitewaoosie (l) - konfliktsituatie

konfoor z. *kefoor*

konformisme (l) [kõfõr'mɪsmə, ...fr...] - conformisme

konformist (spor.) [...'m...] - conformist

konfrontoosie (l) [kõfrõn'tõ:əsi] - konfrontatie

konfronteren (spor.) [kõfrõn'tɪ:əŋ] - konfronteren *Daor moe'jm mar niet mit konfronteren* (Nbk)

konfuus (k: Ste) bn.; pred. [kõ'fys] 1. enigszins verlegen, beschroomd zijnd k

Kongo - konsentreren

Bin d'r konfuus mit (k: Ste)

Kongo de ['kɔŋgo:] 1. Kongo *de Belgische Kongo, Belgisch Kongo*

kongres et; -sen; -sien [kɔŋ'gres, kɔ'xres] 1. kongres (bep. vergadering)

kongruensie (l) [kɔŋgry'mɪ:si, kɔxɪ...] - kongruentie

kongruent (l) [kɔŋgry'ment, ...kɔxɪ...] - kongruent

kongrueren [kɔŋgry'mɪ:ərɪ, kɔxɪ...] - kongrueren (in wiskundig opzicht)

konifeer [kɔ(:ə)ni'fɪ:ər] - konifeer

koning z. *keuning*

Koningen ['kɔ:əniŋ:, ...nəŋ:] - Koningen (bep. deel van het O.T.)

koningin(ne) z. *keuninginne*

koninginnecel (bs: Op) de; -len; -legien [kɔ:əniŋ'(g)ɪnəsɛl, kɔ:ənə'gɪnə...] 1. hetz. als *moercel*, z. *aldaar*

koninginnegelei (Ow) de [...'(g)ɪnəsɛlə:] 1. koninginnenbrood, nl. voor een bijenkoningin

koninginnemelk z. *keuninginnemelk*

koninginnevereerder (Nbk, Nw) de; -s [kɔ:ənə'gɪnə'fɪ:ərɪdɪ, ...niŋ'(g)ɪnə...] 1. iemand die de koningin zeer vereert *Hij beug as een koninginnevereerder* (Nw)

köningsdochter z. *keuningsdochter*

köningskiend z. *keuningskiend*

köningspere z. *keuningspere*

köningszeune z. *keuningszeune*

koninkien et; koninkies ['kɔ:əniŋkin, ...nəŋ...] 1. verkl. van *keuning*, z. *aldaar* 2. winterkoninkje (Ste)

koninklik z. *keuninklik*

koninkriek z. *keuninkriek*

konjak z. *kejak*

konjunktuur (l) [kɔjɒŋ(k)'ty:ər/...jək...] - konjunktuur

konjunctureel (l) [...'r...] - konjunctureel

konkelefoesies (b: ln) mv. [kɔŋkələ'fʊ:si, ...kɪə...] 1. (fig.) uitvluchten, smoesjes

konkelefoezen z. *konkelefoezen*

konkelefoezen (Bdie, Bu, Db, El, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *konkelefoezen* (Dho, Np, Spa, Sz, Wol) zw. ww.; onoverg.; konkelefoesde, het konkelefoesd [kɔŋkɪ'fʊ:zɪ/kɔŋkələ'fʊ:zɪ, kɔŋkɪə...] 1. heimelijk pratend samenzweren (maar zichtbaar) *Wat staon jim daor toch te konkelefoezen!* (Nbk), *Ze hebben wat stel an mekeer en zitten mooi bi'j mekeer te konkelefoezen* (Ow)

konkerent (verpsr.) de; -en [kɔŋkə'rent] - konkurrent

konkereren (spor.) [kɔŋkə'rɪ:ərɪ] - konkurreren: wedijveren

konklaaf (l), in *in konklaafwezen, ...gaon*

konkluderen [kɔŋkly'dɪ:ərɪ] - konkluderen: als konklusie formuleren, de konklusie trekken

konklusie [kɔŋ'klyzi] - konklusie: slotsom *tot de konklusie kommen, een konklusie trekken*

konkreet bn.; konkreter, -st [kɔŋ'krɪ:t] 1. konkreet, tastbaar 2. in de realiteit voorkomend *een konkreet geval, de konkrete situaosie* (l), *Dat is temeensen konkreet, zoas hij d'r over praot* (Nbk)

konnektie [kɔ'neksi] - konnektie (vriendschappelijke of invloedrijke relatie) *Hij het daor vast ok wel een konnektie* (Nbk), *Hij het overal zien konnekties* (Nbk)

konrektor (spor.) ['kɔ'rektɔr] - konrektor

konsekweensie (Nbk) Ook *konsekwentie* (Dfo) [kɔsə'kwɪ:nsi/...'kwɛn(t)si] - konsekwentie *Wat kun de konsekweensies wel niet wezen!* de gevolgen (Nbk), *Mit zoe'n groot kerwei kuj' de konsekwenties niet allienig nemen de risico's* (Dfo)

konsekwent [kɔsə'kwɛnt] - konsekwent (van personen, handelingen, opvattingen)

konsekwentie z. *konsekweensie*

konselaot (l) [kɔsə'lɔ:ət] - konsulaat

konselent (verspr.) [kɔsə'lɛnt] - konsulent (bep. voorlichter)

konseltaosie (l) [kɔsɪ'tɔ:əsi] - konsultatie: het raadplegen

konseltaosiebero - consultatiebureau *We moe'n mit oons joongien naor et konseltaosiebero* (Nbk)

konsement [kɔsə'ment] - konsument

konsementebond - konsumentenbond

konsementegids (spor.) - konsumenten-gids

konsensus (l) [kɔ'sɛnsəs] - consensus (van standpunten)

konsentraosie [kɔsɪ'trɔ:əsi] - concentratie: aandacht *Hij het niet vule konsentraosie* (Nbk)

konsentraosieka(a)mp [kɔsɪ'trɔ:əsi kã:(a)mp] - concentratiekamp

konsentreren zw. ww.; wederk.; konsentreerde, het konsentreerd [kɔsɪ'trɪ:ərɪ] 1. zich concentreren

konsept (l) [kõ'sept] - concept (van brief, vergaderstuk e.d.) *in konsept* (l)

konseptbegroting (l) - conceptbegroting
konser (l) [kõ'se(r)t] - concert (van muziek)

konsertao**vend** (l) - concertavond

konsertpian**ist** (l) - concertpianist

konservater (l) [kõ'srfa:tɾ] - konservator

konservatief [kõ'srfa'tif] - konservatief: i.t.t. progressief (ook zelfst.)

konserve**vb**lik (verspr.) - konservenblik

konserve**feb**riek (spor.) [kõ'serwə..., ...və] - konservenfabriek

konserven [kõ'serbm] - konserven

konserveren [kõ'sr'fɪ:ərɱ] - konserveren (van groenten e.d.)

konsessie (l) - concessie: gedeeltelijke toegeving *Gien konse*ssies *doen!* (l)

konsestorie z. *konse*storiekaemer

konsestoriekaemer (Diz, Ma, Ol-Nl, Ow)

Ook *kon*sistoriekaemer (verspr.), *konse*storiekamer (Spa), *ke*storie(kaemer) (b),

*konse*storie (Db, Dho, Diz, Ma, Nbk, Obk), *kon*storie (Dhau), *kon*storiekamer

(Sz) de; -s [kõ'sə'sto:əri.../kõ'st'.../kə'sto:əri.../kõ'sə'st.../kõ'st'.../...] 1. konsistoriekamer *Et vraogelēren* [de catechisatie]

was vroeger in de konsistoriekaemer (Np), *De vergaderingen van karkvoogden en notabelen wodden vaeke in de konsistoriekaemer hullen* (Op), *Et bruidspeer zit een posien veur de trouweri'je in de konsistoriekaemer* (Dho)

konsestoriekaemer z. *konse*storiekaemer

konsienes (Obk) Ook *kor*sienes (Obk)

konsienje (b: ln) mv., et (bij de vorm *kon*sienje) [kõ'sinəs/kõ's.../kõ'sinjə] 1. (mv.) uitleg hoe te doen, te handelen (Obk), bevel(en), regel(s) voor gedrag (b: ln) (van bijv. timmerwerkzaamheden:) *We kregen de konsienes mit awwe een groot kerwei hadden* (Obk)

konsienje z. *kon*sienes

konsignatie (l) [kõ'siŋja:tsi], *in in konsignatie*

konsistoriekaemer z. *konse*storiekaemer

konsjensie (Dfo, Mun, Op) de [kõ'sjensi] 1. geweten (Mun, Op) *Da's tegen mien konsjensie* (Op) 2. risico (Dfo) *Mit zoe'n groot kerwei kuj' de konsjensie niet allienig nemen* (Dfo)

konsorten (spor.) [kõ'sə(r)tɱ] - konsorten *N. en konsorten*

konsta(a)nt bw. [kõstā(:)nt; aks. wisselt] 1. konstant *Hi'j hul me konstaant veur de gek* (Nbk)

konstaansie (Ol-Nl) de [kõ'stā:si] 1. (inzake hout of ander materiaal) kwaliteit, hoedanigheid, bijv. van de bodem van een ton: *De bojem is van een slechte konstaansie* (Ol-Nl)

konstateren (spor.) [kõ'sta'tɪ:ərɱ] - konstateren: vaststellen

konstatering (spor.) - konstatering

konsternaosie Ook *konsternasie* (Ol-Nl, Spa), *konsternatie* (Sz) de; -s [kõ'stɾ'nə:əsi /...na:(t)si] 1. (zelden mv.) konsternatie, verwarring, opschudding *We hadden op 'e buurt een hiele konsternaosie mit Vrouw N.* (Obk), *Dat gaf hiel wat konsternaosie* (Nbk)

konsternasie z. *konsternaosie*

konsternatie z. *konsternaosie*

konstituēt (l) [kõ'sti...] - konstituēt

konstorie z. *konse*storiekaemer

konstoriekamer z. *konse*storiekaemer

konstreweren (l) [kõ'strə'wɪ:ərɱ] - konstrueren: bouwen, ook: inzake meetkunde

konstrukteur (spor.) [kõ'strək'tā:ər, ...strək...] - konstrueur

konstruktie (spor., l) [kõ'straksi] - konstruktie: qua bouw, ook: zinskonstruktie

konstruktief (spor.) [kõ'strək'tif, ...strək...] - konstruktief: opbouwend, samenwerkend

konstruktiefout (spor.) - konstruktiefout

konstruktietekening (spor.) - konstruktietekening

konstruktiewarkplak (l) - konstruktiewerkplaats

konstruktiewieze - konstruktiewijze

konsul (l) de; -s ['kõsal, 'kõ(n)s] 1. konsul: bep. vertegenwoordiger van een andere regering

konsult [kõ'salt] - konsult bij een huisarts *Zoe'n konsult kost nogal wat, tegenwoordig* (Nbk)

konsumptie de; -s [kõ'sʌmpsi] 1. vertering in een kafé e.d. *Zuwwe nog een konsumptie nemen?* (Nbk) 2. het gebruik van levensmiddelen *En zo raekte hi'j in et laest van oktober en begin november zien eerpels veur konsumptie kwiet* (vo)

konsumptiebon - konsumptiebon

konsumptieërpel - konsumptieaardappel

konsumptiemaatschoppi'je (l) - konsumptiemaatschappij

kont - kont

kont Ook *konte* (Mun, Np, Nt, Spa); in de meeste verb. ruwer dan *gat*, voor veel sprekers geldt *gat* als niet ruw, als minder informeel, i.t.t. tot *kont* ['kont(ə)] 1. achterwerk, bibs *Die het ok een oolde karre onder de kont* (Np), *le kun hier je kont niet keren* (spor.), *iene in de kont kroepen* (Nbk), *Et ligt op 'e kont, op 'e kont zitten bliieven* (Nbk), *Hi'j het gien broek om de kont en gien knope an de jasse hij heeft nauwelijks kleding* (Ma), *veur de kont kriegen. Ik kreeg mit de klabatse veur de kont* (Diz), *Hi'j moet de klabasse om de kont hebben* (Np), *Hi'j het goed wat veur de kont had* (Np), *iene bi'j kop en kont pakken* bij de lurven vatten, hardhandig aanpakken (Bu, Dhau, Nbk), zo ook *le zollen ze bi'j kop en kont kriegen* (Ow, Nbk), *iene veur de kont geven iemand een pak voor z'n broek geven, iene een pak veur de blote kont geven* (Spa), *Geef 'm een trap onder de kont* (Ste), *iene de poten onder de kont wegtrappen* (Np), *Die is niet op 'e kont valen* die persoon is niet bep. achterlijk, hij is tot veel in staat (in positieve zin) (Nbk), (van iemand die met kleine, vlugge pasjes loopt:) *Die lopt ok aorig mit de kont te dri'jen* (Np), *de kont argens indri'jen* (Nbk), (tegen een ondeugend kind:) *Bliksemse kikkerd, kom hier, dan za'k je de kont bekieken* (Bu), (van pijn:) *Haj' et mar in de kont, dan koj' et uutschieten* (Bu), *Hi'j vragt je 't hemd van de kont* vraagt je steeds maar van alles en nog wat, vraagt steeds maar door (Np), *wat an de kont kriegen* voor een te dure prijs kopen, te hoog hebben geboden en eraan vast blijven zitten (Nbk, Ow), *Die kun ze van alles wel an de kont smeren* die laat zich van alles en nog wat aansmeren (Np), *le weten niet aj' him bi'j de kop of bi'j de kont hebben* je weet niet wat je aan hem hebt, wat hij nou precies wil (Ma), *Hi'j het een maegien mit een goolden kontien trouwd* een rijk meisje (Ste), *Heur kont is mit goold besleugen* ze is erg rijk, vooral van dochters van rijke boeren gezegd (Obk), *een hoolten kont hebben* een stijf gevoel in z'n achterwerk hebben, met name door te lang op de zelfde plaats en in de zelfde houding te hebben gezeten (Ste), *een bon an de kont kriegen* (Nbk), *aachter de kont zitten* aansporen, opwekken tot

meer aktiviteit, tot harder werken, zo ook *le moe'n him altied aachter de kont om wat gedaon te kriegen* (Nbk), *in de kont hangen* tegenstribbelen (lett. en fig.) (verspr.), *kot veur de kont wezen* snel boos, driftig zijn (Diz, Nbk, Np, Nt), (van bijv. het door elkaar praten) *Dan kun ie d'r gien kop of kont uut wies wodden* dan kun je er niets van begrijpen, dan kom je er niet uit (Ma, Spa, Sz, Ow), *...an vienen id.* (Db, Wol), *...an wies wodden* (El), *argens kop noch kont uut wies wodden kunnen id.* (Nbk, Sz), *D'r is gien kop of kont an vaaste te kneupen* er valt geen touw aan vast te knopen, je kunt er geen chocola van maken (b: ln), zo ook *le kun d'r gien kop of kont an vaaste kneupen* (Db), *Daor snap ik gien kop of kont van* (Ol-Nl), *Hi'j kan gien scheid dwas veur de kont hebben of hi'j gaot naor de dokter* bij het minste of geringste ongemak gaat hij naar de huisarts (Nbk), zo ook *Hi'j het et al slim as hi'j een scheid dwas veur de kont het* (Np), *Die vrouw is mit de kont op 'e loop* zit voortdurend achter de mannen aan (Ma, Ste), *De groothied hangt him de kont uut* hij is enorm verwaand, hoogmoedig (Nw, Nbk), *Hi'j ligt haost altied mit de kont op 't nust* ligt lang, veel in bed (Db), *et berre an de kont hebben* veel, lang in bed blijven liggen (Ld, Db), *le kun me de kont kussen* je kunt me wat, het zal me een zorg zijn (Np), *Daor heb ie gien kont veur in de broek* daar ben je niet goed genoeg voor, daar kom je niet voor in aanmerking, bijv. gezegd i.v.m. een meisje dat toch niet met de desbetreffende persoon wil (Ma), *Zokke praoties bin mi'j gien knip veur de kont weerd* hetz. als: geen knip voor de neus waard (Op), *Hi'j het altied de dief an de kont hangen* hij is altijd bang te worden bestolen, bedrogen (Wol), *'t Is een niksnutter, hi'j het een luie kont* is lui van aard (Dfo), *Hi'j wil je de kont wel oflikken* is erg vleierig, kruiperig (Np), *'k Zal je een watjekouw verkopen* [een klap geven] *dat de koezen je op 'e kont zitten te kaortspeulen* (Np), *Dat mes is zo stomp, ie kun d'r wel mit de kont op zitten* (Np), ook *le kun d'r wel mit de kont op zitten gaon en rie d'r mit naor Keulen* (Nw), (van iets dat erg rijp is:) *le kun 't mit de kont wel kauwen* (Np), *Die kletst d'r een kont an je*

kunt niet op hem aan, hij kletst maar wat (bl), (bij vergelijking) *een stokkien brood mit blote kont* zonder enige vorm van beleg (Sz), (gezegd met name van droog brood:) *zo dreuge as Sunterklaos zien kont* (Nw), *Die het een kont as een peerd* een groot, zwaar achterwerk (Np), *...as een sleie* id. (Nbk) 2. deel uit een kledingstuk dat voor het achterste van de drager zit *Die het de kont hielendal uut de broek* nl. door slijtage (Nbk), vandaar: *een ni'je kont inzetten* (Nw) 3. iemands lichaam, in *Hij is mit de dronken kont in de vaort reden* (Nbk) 4. onder eind van een garve, bos stro e.d. *Garven hebben koppen en konten* (Np), *As de konten van de bossen nog niet druge binnen, kuj' et zaod nog niet inhaelen* (Obk), *Mit op laeden moe'n ze mit de kont naor buten* (Nbk, Ste), *Bij et aachtergooien moej' uutkieken: de kont moet veuruut, pas op daj' niet iene op 't gezicht gooien* (Nbk) 5. achterkant van een huis, gebouw, voertuig *Et huus staot mit de kont naor de weg* (Dhau) *Hij dri'jde mit de kont van de auto de dam in* (Nbk) 6. verdikking, zwaarder deel aan het achter eind van een boom over een hek, een slagboom e.d. (Np, Ol-Nl, Sz) * *Welterrusten/Mit de kop op 't kussen/Mit de kont d'r bij del, slaop wel* (Nbk, Np), *Zo van mond, zo van kont* wie vieze, gore praatjes heeft, zal zelf in de praktijk ook wel zo zijn (Nbk), (vaak als reactie op iemand die zegt te denken of te menen dat (...), die het m.a.w. niet zeker weet of iets zus of zo is:) *Ie kun wel daenken dat je kont van koeke is en biet d'r een stok uut* (Nbk)

kontainer - container (voor vervoer van goederen; ook voor afval e.d.)

kontakt [kon'takt] - kontakt (relatie tussen personen, kontaktpersoon, startslot) *in kontakt staon* (l), *...kommen (mit)*, *kontakt zuken* (v), *...hebben* (v), *...leggen* (l), *...kriegen* (l), *...holen* (l)

kontaktadres - kontaktadres

kontaktadvertensie (spor.) - kontaktadvertentie

kontaktaovend - kontaktavond

kontaktblad - kontaktblad

kontaktdeuze (spor.) - kontaktdoos

kontaktpersoon de; ...personen [kon't...] 1. iemand die de kontakten onderhoudt voor een ander, ook met bijv. een instantie, het

bestuur van een instantie e.d. *De groepen infermaanten veur et Stellingwarfs woordeboek hadden ok allemaol een kontaktpersoon* (Nbk)

kontaktsleutel - kontaktsleutel

kontaktslot - kontaktslot

kontaminaosie [...'no:əsi] - kontaminatie (in taalkundige zin)

kontant - kontant *kontant geld*, *kontant betaelen*, *Jan kontant* iemand die prijs stelt op direkte betaling (Np)

kontanten [kon'tantn] - kontanten

kontantje z. onder *handje*

kontbaand (El, Op, Ow) de; ...banen; ...baantien ['kondbā:nt] 1. band onder om de garve *Om iedere bos moet een kopbaand en een kontbaand* (Op)

kontbuse Ook **kontebuse** (Bdie, Db, Dho, Nt, Ol-Nl) de; -n; ...busien ['kondbysa /'kontə...] 1. (vaak verkl.) kontzak *De kontbuse is uutscheurd* (Diz)

konte z. *kont*

kontebuse z. *kontbuse*

konteinde (Dfo, Wol) et; -n; ...einties ['k...] 1. onder eind, onderste stuk van een garve *De garven stonnen mit de konteinden in et waeter* (Wol)

kontekst - kontekst (verband, ook van teksten)

kontelikker z. *kontlikker*

kontener [kon'ti:nɛ] - container *Even de rotzooi in de kontener!* (Nw)

kontent - kontent *'k Bin d'r kontent mit tevreden* (k: Ste)

konterboer (Ste) de; -en ['kontɛbu:ɛr] 1. soort tegenhanger van de *echte boer* bij *konterboeren*, z. *aldaar*

konterboeren (Ste) onbep. w. ['kontɛ bu:ɛrɛn] 1. spelen van een bep. kaartspel door kinderen waarbij één der 'boeren' *konterboer* heet, nl. als een soort tegenhanger van de *echte boer*

konterleren [kontɛ'lɛ:ɛrɛn] - kontroleren: controle uitoefenen, ook: nagaan, nasporen of iets zo is *Nog is et zo daj' in die bargpas konterleerd wodden aj' ok draank bij je hebben* (j)

konterleur (Dho, El, Ma, Nbk, Nt, Ow) Ook **kontroleur** (spor.), **kontrleur** (Dhau, Diz, Nbk, Obk, Op, Wol) de; -s [kontɛ'lɛ:ɛr/kontro:(ə)'lɛ:ɛr/kontra'l...] 1. controleur: iemand die er speciaal voor is om te controleren, met name in bus en

kontermallen - kooi

trein *De konterleur het nog niet west* (Diz, Nbk), *De konterleur het mi'j pakt* op iets betrapt (Nt)

kontermallen (Obk) ['kontɾmalɲ] - contramallen *In plaets van knissen kuj' ok kontermallen* (Obk)

konterstuutsiekoren z. *stiesiekoren*

kontien et; ...konties ['kontin] 1. kleine *kont*, in diverse betekenissen 2. onder eind van een rietstengel op een rieten dak (Dho) *Een dekschoffel daor kloppen ze et riet mit op, dan lopen die konties zo omhogens en et boverste moet over et onderste henne valen* (Dho) 3. kapje van een brood (Dho, Diz, Nw)

kontienneuken (spor.) ['k...] - kontneuken

kontinent (l) - kontinent: vasteland

kontinuaosierecht (vo) et [kontiny'mɔ:əsi rext, ...nə'wɔ:əsi...] 1. recht van een huurder om na afloop van een bep. huurperiode de huur te mogen verlengen

kontinudienst (l) - kontinudienst

kontinureuster (spor.) - kontinurooster

konflikker (Diz, Nt, Nw, Wol) Ook

kontelikker (Bdie, Mun) - kontlikker, *een liepe kontlikker* (Diz), *een goocheme kontlikker* gezegd van iemand die een erg stomme strek heeft uitgehaald (Spa)

kontra ['kontra], in *pro en kontra* (l), *alle pro's en kontra's* (l)

kontrabas ['kontrabas] - kontrabas

kontrakt [kon'trakt] - kontrakt: schriftelijke neerslag van overeenkomst *een kontrakt sluten*, ...*verbreken*, ...*angaon*, ...*opzeggen*, *neffens et kontrakt* volgens het kontrakt (Nbk)

kontraktant (l) - kontraktant

kontraktbepaoling (l) - kontraktbepaling

kontraktbreuke (l) - kontraktbreuk

kontramine (spor.), in *in de kontramine wezen* in de contramine zijn (Nbk)

Kontrarefermaosie (l) - Contrareformatie

kontraspijnage (l) - kontraspijnage

kontrast - kontrast (in een foto of ander beeld, ook: kontrasterende tegenstelling) *in (schril) kontrast staon* (l), *een kontrast vormen* (l)

kontrei Ook *kontrein* (p: wsch. mv.) de; -nen [kon'trej] 1. (zelden enk.) omgeving *Hi'j komt niet uut disse kontreinen* (Obk, Diz), *Hi'j komt uut De Lemmer of die kontreinen* (Spa), *Hi'j komt uut die ginne kontreinen weg* (Np), *Now moe'j macken*

daj' van mien kontreinen ofkommen, aanders his ik jow de hond an (Db)

kontrein z. *kontrei*

kontreleur z. *konterleur*

kontribuaant (spor.) [kontriby'mã:nt] - kontribuant

kontribusie [kontribysi] - kontributie *'t Bestuur wol de kontribusie verhogen* (Wol)

kontribusiegeld - kontributiegeld

kontribusiekaorte (spor.) - kontributiekaart

kontrole de; -s [kon'tro:ələ, ...ɔ:ələ (spor.)] 1. controle: toezicht op de uitvoering/naleving van voorschriften, verplichtingen e.d., op de werking van iets *Een pickebaos was icne mit een picke op 'e iesbaene, die controle hul op 'e baene aj' wel een kaortien hadden* (Np), *Mit controle wodt de melk an de eunster weugen* nl. de melkkontrolle bij het melken van de koeien door de *moonsternemer* (Dhau), *onder controle staon* (Nbk), *een controle uitvoeren* (Nbk)

kontroledokter (Nbk) - controlearts

kontrolepost (spor.) - controlepost

kontroleur z. *konterleur*

kontstuk (Nbk) Ook *kontstuk* (Sz) et; -ken; -kien ['kontstok/...stak] 1. deel van een kledingstuk dat voor het achterwerk van de drager zit (Nbk) 2. onder eind van een garve (Sz)

kontstuk z. *kontstok*

kontwark (Np) et ['k...] 1. achterste, achterwerk *D'r zit een goed kontwark onder* (Np)

konvekaosie (spor., l) [kõfəkɔ:əsi] - konvokatie

konvenant (l) [kõfə'nant] - convenant

konvooi (l) [kõ'fo:əj] - konvooi: van een leger, een konvooi schepen

konvooiën (Nbk, Obk, j) zw. ww.; overg.;

konvooide, het konvooid [kõ'fo:əjn] -

konvooieren: door te begeleiden brengen

Ze konvooiden J. naor een plak waor et veiliger was (j)

kooi de; -en; -gien [ko:əj] 1. slaappleats, bed, in *op kooi gaon* naar bed gaan (Dfo, Nbk, Obk), *'k Moet op kooi* naar bed

(Nbk), *Zien dawwe op kooi kommen* laten we naar bed gaan (Nbk), ook *in de kooi gaon* (Np) 2. vogelkooi of kooi, hok anderszins voor dieren (west. van Wol,

i.p.v. *kouwe*) 3. zeugkooi (waarin nl. de

zeug komt, ter bescherming van de biggen) (Bu) 4. eendekooi *H. hadde an zien achttiende jaor toe bi'j zien va op 'e kooi west, mar doe wol hi'j toch wel es wat anders doen as enten de hals ommedrijen* (j) 5. kooikersbedrijf (j) *De kooi mos deurgaon om de familietradisie, en d'r zat een goeie brogge in* (j) 6. in (Ste) *vlocht op 'e kooi toevloed van personen, gezegd o.m. van een rijk iemand met een stuk of wat dochters die bij mannen gewild zijn, bijv. om het te erven geld* (Ste)

kooihond (Np, Obk) Ook **kooikerhond** (Dfo) de; ...honnen; ...hontien ['k.../'ko:əjkɪ...] 1. (vaak verkl.) kooihond *Et kooihontien lokt de enten mit, et lopt de hieftied nauwer toe, totdat hi'j ze in de piepe het; dan wo'n ze de nekke ommedrijd* (Np)

kooiker (verspr.) de; -s ['ko:əjkɪ] 1. houder van een eendekooi *De kooiker het vleden jaor goed wat enten vongen* (Np), *De kooiker hadde altied een hontien bi'j 'm om de laeste enten in de puppe te drieven* (Pe-Db1)

kooikeren (Bdie, El, Np, Op, Sz, Wol) zw. ww.; onoverg.; kooikerde, het kooikerd ['ko:əjkɪŋ] 1. houden van een eendekooi *Hi'j het van 't jaor goed kooikerd veel gevangen in zijn eendekooi* (Bdie), *Ik doe een bietien kooikeren* (Bdie)

kooikerhond z. **kooihond**

kooikertien (Obk) ['ko:əjkɪtin] - kooihond
kooikonstruktie (spor.) - kooikonstruktie
kooiviever (Obk) de; -s ['k...] 1. kooivijver *De kooiviever daor lokt de kooiker de enten in; de lokenten lat hi'j morgens los en die kommen aovens weeromme mit de wilde enten* (Obk)

kooj z. **køj**

kook [ko:k] - kook *Zien mem was in huus en maekte hiet waeter an de kook* (j), *Snet en soep moej' opnij even de kook over gaon laoten; die meuj' niet opwarmen, die moet even de kook over* (Nbk), *'t Waeter is an de kook* (Op, Nbk), *Aj' de eerpels an de kook hebben, kuj' et gas wel wat zaachter zetten, mar niet te lege, want dan hej' ze van de kook* (Op, Ow, Spa, Pe-Db1), zo ook *De eerappels bin van de kook raekt* (Ol-Nl, Spa), *Et waeter was van de kook* (El), *an de kook brengen* (verspr.): *Knollegies moej' effen an de kook brengen*

en dan veerder sudderden laoten (Obk), *Zeg kiek even, is die panne al an de kook?* d.i. de inhoud van de pan (Sz), *De auto was an de kook* d.i. de motor (Spa), *et waeter an de kook hebben* moeten urineren (Nw), *van de kook wezen ziek zijn*, zich beroerd voelen, ook overstuur, verward of ontdaan zijn: *Wij weren vandeweke allemaol van de kook, we hadden loop en mossen ok spi'jen* (Obk), *Ik bin zo schrokken, ik was hielemaol van de kook* (Db), *Hi'j is helemaole van de kook raekt deur dat gesodemieter* (Wol), zo ook *Hi'j is deur dat ongelok aorig van de kook raekt* van slag, overstuur (Dfo)

kookbakkien (Nw) et; ...bakkies ['ko:gbakin] 1. plat bakje op het onderste, horizontale stuk kachelpijp, gebruikt om een pan op te zetten, om te koken (Nw)

kookboek ['k...] - kookboek

kookgat et; -ten; -tien ['ko:kxat] 1. kookgat in een fornuis

kookgelegenhied (Nbk) ['k...] - kookgelegenheid

kookgerak ['ko:kxarak] (Np) - kookgerei

kookgerei (Bdie) - kookgerei

kookhokke (Dfo, Dho, ZW, Wol) et; -n; ...hokkien ['ko:khəkə] 1. kookhok

kookkachel de; -s; -tien ['ko:kax] 1. kookkachel

kookkeuken (verspr.) ['k...] - kookkeuken

kookkursus - kookkursus

kookles - kookles

kooklocht ['ko:kloxt] - kooklucht

kooknat Ook **kookwaeter** (Op) et ['k...] 1. het vocht dat ontstaat bij het koken van aardappelen en groenten

kookplaete (Nbk, Obk) de; -n ['ko:kplē:tə] 1. bovenkant van een kookkachel, keukenfornuis (Nbk) 2. elektrische kookplaat (Nbk)

kookpot (WS, Db, Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk) Ook **stookpot** (Db, Dfo, Nbk, Obk, Ow) de; -ten; -tien ['ko:kpət/'sto:k...] 1. kookpot, meestal nogal groot (bij sommige sprekers is een *stookpot* een groter type *kookpot* of wordt de laatste in de *stookpot* geplaatst) *We hadden de grote kookpot an 't haol boven 't vuur hangen* (Db), *We hadden een kookpot om de was in te koken en iene om eerpels veur de vaarkens te koken* (Ste), *De eerpels veur de varkens kwammen in de kookpot; die zat in de*

kookpunt - koold

stookpot (Np), *De kookpot staot te goezen* maakt het gonzende geluid van koken (Spa), *De kookpot kookt in een goeze* zeer snel (Spa), *De kookpot die kookt as een gottetekel* gelijk een gortketel, zeer hevig (Sz)

kookpunt (Np, Nw, Op) - kookpunt *Hij is now an zien kookpunt* heeft het kookpunt bereikt, ook fig.: hij is op het toppunt van z'n woede (Nw)

kooks de [ko:ks] 1. cokes

kooksel (Nbk) et ['ko:ks] 1. kooksel, vooral: wat bij overkoken over de rand van de pan gaat

kookstel (Nbk) ['ko:kstɛl] - kookstel

kookvuur (Nbk) - kookvuur

kookwaeter z. *kooknat*

kookwas (Nbk) - kookwas

kookwekker (spor.) - kookwekker

kool de; kolen; -tien [ko:əl] 1. kool (bep. plant) *een mooie hoeke kool* (Nbk), *...lappe kool* (Nbk), *witte kool, rooie kool. Rooie kool eten op maendag, daor komt ruzie van* (Bdie), *blauwe kool* rode kool (Np, fp), *grune kool* (Db, Diz, Ld, Ma, Np, Nt, Obk, Ow), *sinese kool* (Diz, Nbk, Np, Obk), *Hoe langer aj' de kool stoven, hoe zwaorder te verteren* (Dfo), *gruuien as kool* (Dfo, Diz, Nbk) 2. bolvormig, afgesneden of af te snijden deel van een koolplant *Ik heb een mooie kool mitneumen van de gruunteboer* (Nbk), *de kool en de geit speren willen* (Nbk) 3. sufferd, niet bep. snuggere persoon (Nbk, Np, Nt) *Wat een kool!* (Np, Nt) 4. in *een kool stoven* (Nbk, Ow, Sz): *We hebben 'm een goeie kool stoofd* een flinke poets gebakken, flink te grazen genomen (Ow), *Die het me ok een mooie kool stoofd* (Sz) 5. onzin, kletspraat, apekool (Bdie, Dho, Nbk, Np, Op) *'t Is allemaole kool* (Bdie, Nbk, Np), *Waj' daor zeggen, vien ik mar kool* (Op) * (raadsel) *Kool is kool/Waarm moej' ze eten/Kuj' dat in drie letters uutspreken?* oplossing: *d a t* (Np)

koolakker (spor.) - koolakker

koolbedde (Obk) ['k...] - koolbed

koolblad - koolblad

koold Ook *koud* (WH) bn., bw.; -er, -st [ko:lt/kɔmt] 1. (bn.) koud: i.t.t. heet *'t Weer is vusen te koold veur de tied van 't jaor* (Nbk), *'t Is verhijpte koold vandaage* (Diz), *Zoe'n stienen vloer gefit koold op*

(Nbk), *De kachel vuult koold an, die kon wel es uut wezen* (Nbk), *Kom now ok es bij' taafel, je eten wodt koold zo* (Nbk), *een koold buffet, Et raekt zien koolde kleren niet* hij trekt zich er niets van aan, het raakt hem niet (Nbk), (schertsend tegen een lange persoon:) *Is 't daorboven ok koold?* (Np), *Ik wodde d'r koold van, zo mooi vun ik et* (Nbk), *een koolde smid* een smid die werkt door te koudsmeden (Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Ol-Nl, Pe-DbI), ook blikslager (Sz), bij de boeren langs reizende hoefsmid (Obk, Ste) of een smid met weinig of geen klandizie (El, Ld, Ow), *de koolde mark* benaming van een bep. najaarsmarkt: in Zwolle (Ow) en Meppel (Dfo), *koolde bouw* bouw van de honingraten in een bijenkorf haaks op de richting waarin de bijen vliegen, zodat nl. voornamelijk de eerste raat de zonnearmte opneemt (bs: Obk), ook: de bouw van honingraten in een bijenkast (bs: Dfo), *koold zetten* de bijenkorf met het vliegkat naar het westen plaatsen, nl. wanneer de bijen roven: de bijen gaan dan minder gauw de korf uit (bs: Obk), vandaar *De bijen staon op koold* (bs: Obk), nl. i.t.t. *waarm zetten* de bijenkorf met het vliegkat naar het zuidoosten plaatsen (bs: Obk), *de puppe nooit koold hebben* altijd z'n pijp aan hebben (Ste), *koold vuur* niet of nauwelijks heet vuur, bijv. van als 'sterretjes' bekend vuurwerk voor kinderen (Np), *Hij braant 'm niet an koold vuur* hij is erg voorzichtig in z'n doen en laten, redt zich goed in een ondervraging, doorstaat de vuurproef met gemak (El, Ow, Pe-DbI), *'t Is buten zo koold as roet* (Ma, Nbk, Ld, v), *We vunnen 't vandaage zo koold as ies* nl. inzake de buitentemperatuur (Pe-DbI), (van helder vriezend weer:) *zo koold as pekel* (b) 2. met gebrek aan de normale warmte van het lichaam *'k Heb verrekke koolde hanen* (Ol-Nl), *koold wezen tot op et bot* (Bdie, El, Np, Wol), *...tot an de botten* (Nt), *Ik wor d'r koold van* (Nbk), *et koold hebben, ...kriegen, Aj' de koolde koorts hebben, dan lig ie te bibberen, dan bij' zo koold as een stien; dat is 't verschil mit gewone koorts, dan zwiet ie vaeke* (verspr., Obk), ook *de koolde pip* id. (Np), (van een koe) *koold riepe* binnen veertien dagen kalvend (Sz, Nt), vandaar: *Dat beest*

is nog an de kouwe kant (Sz), (bij zoekspelletjes:) *Koold!* je bent niet in de buurt van wat je moet vinden (Nbk), *'k Bin stief van de koolde* (Bdie), *zo koold as ies* (Db, Dho, Ma, Mun, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste, Wol), *...as een stien* (verspr.): veelal ook met de bet. 1, 3 en 4 gebruikt, *zo koold as stien* id. (Obk), *...as een bok* (Dfo, Diz, El, Nbk, Op, Ste), *...as een kikker* (Db, Nbk, Spa), *...as pekel*: gezegd van vriesweer (b) 3. onbewogen, volstrekt bedaald *Die blijft d'r koold onder* (Np), *'t Lat 'm Siberisch koold* het laat hem volstrekt koud (Np), *Die vent lat mij koold* zegt me niets, kan me niets schelen (alg., Ma), (verb.) *Dat is een koolden iene* iemand die onder alle omstandigheden rustig blijft, uiterlijk altijd onbewogen op dingen reageert (Nbk, Np), zo ook (zelfst.) *Dat is een aorige koolde* id. (Np), *Hij wodt d'r niet waarm of koold van*, *Et raekt me de koolde kleren niet* het raakt me niet, ik blijf er onverschillig onder (Bu), *Dat gaot je ok niet in de koolde kleren zitten* zoiets treft je diep, kan je bep. niet onberoerd laten (Nbk), *Dat ligt mij koold*, *we bin toch gien familie* het laat me koud (Db), *Dat lat 'm koud* hij trekt er zich niets van aan, evt.: en blijft standvastig (Sz), *'t Is zoe'n koolde kikker*, *hi'j trekt 'm nargens wat van an* (Nbk), waarnaast *Hij is zo koold as een kikker* (Nbk), *Hij bleef d'r zo koold onder as een stien* (Ld) 4. ongevoelig, kil tegenover anderen *Die meensken bin zo koold*, *die leven aliend veur heur zels* (Obk), *Wat is die vrouw koold in 't ankommen*, *daor moej' niet kommen veur wat begrip* (Db), *Ze bin wel krek trouwd*, *mar ze blieven mar aorig koold tegen mekeer* (Nbk), *Ze stonnen zo koold tegenover mekaere* (Pe-Dbl), *Hij was altied zo koold*, *ok veur zien kiender*, *d'r gong niks gien waarmte van 'm uut* (Op), *Al starft d'r iene*, *hi'j blijft d'r wel koold onder* (Spa, Nbk), *Al zej' et tegen him*, *hi'j blijft d'r lieke koold onder* (Ow, Nbk), (zelfst.) *Da's ok een koolde*, *zo had as een bikkell!* (Dho), *Hij is zo koold as (een) stien* (Nbk) 5. (bn.) zonder dat er bloedverwantschap bestaat (verspr.) *Nee*, *dat is gien familie van oons*, *wij bin d'r helemaol koold van* (Ol-Nl, Op, Mun), *Die man en vrouw bin beide eerder trouwd west en hadden kiender*; *die kiender bin*

dus koold van mekaere (Ol-Nl), *'t Is koud van mekaar* (Spa), *van de koolde kaante* uit de bloedverwantschap van de aangegetrouwde man of vrouw (Ste), *een koolde zuster* halfzuster (Bdie, Nbk) of stiefzuster (Bdie, Diz, Ld, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa), *een koolde breur* halfbroer (Bdie, Nbk) of stiefbroer (ZW, Diz, Op, Ow, Spa, Ld) 6. in *een koolde brogge* een droge boterham (Ma, Pe-Dbl) 7. weinig te betekenen hebbend, in *koolde drokte* drukte om niets *Wat het hi'j een koolde drokte*; *hi'j maekt 'm overal neer omme en maekt een hopen drokte om niks* (Nbk), *Ie moe'n d'r gien koolde drokte omme maeken* (Ste), ook in *Et is een koold keunsien* een zeer eenvoudig iets om te doen 8. in *de koolde oorlog* de koude oorlog 9. in *koolde grond* (spor.)

kooldbeitel z. *kolbeitel*

kooldbloed z. *kooldbloedpeerd*

kooldbloedhingst (Ow) ['k...] - koudbloedhengst

kooldbloedig (Nbk, Ste) bn. [ko:ld'blu:dəx; aks. wisselt met 'ko:ld...] 1. koudbloedig (Ste) *Die is ok kooldbloedig* (Ste) 2. een koudbloedpaard zijnd (Nbk, Ste) *kooldbloedige peerden* (Ste), (zelfst.) *'t Bin kooldbloedigen* koudbloedpaarden (Nbk) **kooldbloedmere** (Ow) ['k...] - koudbloedmerrie

kooldbloedpeerd (verspr.) Ook *kooldbloed* (Db, El, Nbk, Op, Ow, Sz, bet. 3: Mun, Sz), *koudbloed* (WH) et; -en; ...peertien ['k...] 1. koudbloedpaard *Kooldbloedpeerden bin zwaore warkpeerden*, *zoas Zeeuwen en Belgen* (El, Nbk) 2. paard verkregen door te fokken met eigen vee (Obk) 3. iemand zonder pit, die zich nergens druk om maakt (Mun, Sz) **kooldbreur** (Dho, Diz, Wol) de; -s; -tien ['ko:ldbrɑ:ər] 1. stiefbroer

koolde Ook *koude* (Spa) de ['ko:ldə, ...lə/'kɔmdə] 1. het van een lagere temperatuur zijn van de lucht (buiten of binnen) *Wat staoj' daor toch in de koolde!* in de kou buiten, evt. in een onverwarmd vertrek (Nbk), *De koolde snidt je de aodem haost of de* (vries)kou buiten (Dhau), *We moe'n de koolde mar weer in id.* (Diz), *De koolde zit in de locht* (Bu, Nt), *De koolde moet eerst uut de locht veur et beter weer wodt* (Ow), (fig.) *En as*

kooldefront - koolhaeze

*et huuswark dan goed veur mekeer kwam, was d'r gien koolde an de locht dan was er geen enkel probleem (Bu), De koolde komt aorig naor huus in de koude temperatuur buiten, de koude lucht (Dho), 'k Heb een hiel poos in de koolde staon te waachten in de kou, veelal: buiten (Wol), De verwaarming was kepot, we hebben uren in de koolde zeten (Nbk) 2. het zich koud voelen *Ie zollen 't bestarven van de koolde (Nbk), deur de koolde bevangen* zich niet goed voelen als gevolg van de kou (Ste), *blauw zien van de koolde, De koolde gaot mi'j over de rogge* een koud gevoel, koude rillingen (Dfo), *De koolde gong me d'r van over de rogge* ik kreeg er een akelig gevoel door (Np) 3. verkoudheid, plotselinge kou van het lichaam of een deel daarvan, als gevolg van een (lichte) ziekte *koolde op 'e blaoze hebben (Bu, Diz, Nt, Obk): Aj' koolde op 'e blaoze hebben moej' vaeke pissen (Obk), Hij' reuk niet lekker, hi'j hadde zeker wat koolde bi'j 'm (Op), 'k Heb de koolde in de huid (Ste), zo ook De koolde zit mi'j deur de huid (Mun), de huid vol koolde hebben (Np), (over aftreksel van alsem als geneesmiddel:) Et was ofgrieselik bitter spul; haost niet om in te nemen, mar et dreef de koolde ommeraeck of, ie kunnen et laeter an de kleur van et waeter [de urine] zien (Ow), De koolde vaalt je op 'e huid* je wordt verkouden (bo: Op), *koolde vatten (spor.)**

kooldefront (l) - koufront

kooldegolf (l) - koudegolf

kooldeklumer z. **kooldklumer**

kooldeklumerig (Ste) ['k...] - koukleumerig

kooldekrimperd (Ste) de; -s; ...krimper-tien ['ko:ldəkrɪmpɛrt] 1. koukleum *Ie bin een kooldekrimperd!* (Ste)

kooldekrimperig (Ste) ['ko:ldəkrɪmpɛrəx, ...pɛrəx] - koukleumerig

koolder (Bu, Nbk, Np) Ook **kolder** de ['ko:ldɛr/...o..., ...ɔ...] 1. kolder: hersenziekte bij bep. vee, met name bij paarden en koeien: *'t Peerd hadde kolder in de kop (Ld, Ol-Nl), ...de kolder in de kop (Db, Dfo, El, Np, Ow, Sz, Ma), ook gezegd van een brutaal paard (Pe-Dbl), As 't wat koolderig weer is, hebben de koenen soms de kolder in de kop (Obk), raozende kolder*

(Ld): *As een peerd raozende kolder het en de zonne schient him in de ogen, dan wodt hi'j verschrikkelik wild en slat mit alles wat an him bewegen kan (Ld), ook: toestand waarin mensen amok maken (Bdie) 2. toestand van uitzinnigheid, van het uiterst speels, dwaas of enigszins getikt, wild en gek, geestesziek zijn, ook van bep. dieren, met name van een hond, in *Hij' het de koolder in 't heufd (Bu, Dhau, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol, Db), Hij' kon de koolder wel in de kop hebben (El, Nt, Spa, Nbk), As et blad an en van de bomen gaot, het hi'j de kolder in 't heufd (Diz), As de kalver beginnen te daansen en te springen in et veurjaor, hebben ze de kolder in de kop (Bu) 3. onzin die men uitkraamt (Nbk, Op) Wat die vent vertelt is allemaole kolder (Op)**

koolderig Ook **kouwerig** (Sz) bn.; -er, -st ['ko:ldɛrəx, ...dərəx/'kɔmərəx] 1. kouwelijk zijnd, rillig van kou *Aj' koolderig binnen, dan ril ie (Ste), 'k Bin wat koolderig over de huid, 'k kon de griep wel es kriegen (Bu, Obk) 2. koudachtig, van het weer (Dhau, Ma) 't Is wat koolderig weer (Dhau)*

kooldhied ['ko:lthit], voor -heid z. -hied - koudheid, vooral lett.

kooldioxide et, de [ko:əl'dijəksidə] - kooldioxide

kooldkleumer z. **kooldklumer**

kooldklumer Ook **kooldeklumer** (Dfo, Pe-Dbl, Ste), **koudkleumer** (Spa), **kooldkleumer** (Nt, Ol-Nl) de; -s; -tien ['ko:ltklɪmɛr/.../...ā:...] 1. koukleum

kooldklumerig (Nbk) ['k...] - koukleumerig

kooldsmid (Dhau, El, Op) de; ...smeden; ...smittien ['ko:ltsmɪt] 1. smid die zonder vuur werkt (Dhau, El), daarmee ook: langs z'n klanten reizende hoefsmid (Op)

kooldvvuur (Np, Ow) - koudvvuur

kooldweg (Diz, Nbk, Nw, Obk) bw. [ko:ltwɛx; aks. wisselt] 1. koudweg, onaangedaan *Hij' zee 't me kooldweg, liek in 't gezichte (Diz)*

kooldzuster (Diz) de; -s; -tien ['ko:ltzəstɛr] 1. stiefzuster

koolhaeze (Ma, Nbk, Np, bo: Nw) Ook **koolhaze** (Spa) de; -n; ...haesien ['k...] 1. sufferd, rare snuiter *Wat bi'j' toch een koolhaeze! (Nbk), een aorige koolhaeze*

een eigenaardige snuiter (Np), *Och je, koolhaze!* (Spa)
koolhaze z. *koolhaeze*
koolkraege (Obk) de; -n; ...kraegien ['k...]
 1. kraagvormige afdekking van bordpapier met teer, om een koolplant vastgemaakt, tegen de *koolvliege*
koolkruke (Op) de; -n; ...krukien ['ko:əlkrykə] 1. keulse pot waarin men zuurkool bewaart
koolmees de; ...mezen; ...mesien ['k...] 1. (vaak verkl.) koolmees
koolmes (Obk) et; -sen ['k...] 1. mes waarmee men kool snijdt
koolmonoxyde (spor.) de, et [ko:əl'mõ: ðnõksidə] - koolmonoxyde
koolplaante Ook *koolplante* (Sz) de; -n; ...plaantien ['k...] 1. koolplant
koolplante z. *koolplaante*
koolrabi (Spa) - koolrabi
koolraepe z. *korappe*
koolraope z. *korappe*
koolraopesop (Np) de ['ko:əlrõ:pəsõp] 1. een soep van koolrapen (d.i. een bep. knol, als groente gegeten)
koolrape z. *korappe*
koolroepe (verspr.) Ook *koolrupse* (Spa, Sz) ['ko:əlrupə] - koolrups
koolrupse z. *koolroepe*
koolschaeve Ook *koolschave* (WH) ['k...]
 - koolschaaf
koolschave z. *koolschaeve*
koolsoep (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl) Ook *koolsop* (Np) ['ko:əlsup/...sõp]
 - koolsoep
koolsop z. *koolsoep*
koolstronke z. *koolstronke*
koolstronke Ook *koolstronk* (Ma) ['ko:əlstroŋk(ə)] - koolstronk
koolstruke (Nbk) - koolstruik
koolteer de, et ['ko:əlt:ər] 1. koolteer
koolter (Ste) - kouter (van een ploeg)
kooltien Ook *kole* (Ow) - kooltje: gloeiend stukje turf (b: lm), eierkool e.d., vooral in een *kooltien vuur* (Bdie, Diz, Dho, Obk, Nbk), *Vroeger had moeder graag een kooltien in de teste en dan in de stove; dat was best tegen kouwe benen* (Nt, Wol, Sz), vandaar *Dat is een mooi glad kooltien veur in de teste* (Ow, Dho), *Doe me es een kooltien in de teste* (Spa, Np), *een kooltien (vuur) in de stove* (Diz, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl), *een kole vuur...* (Ow),

een kooltien vuur in 't striekiezer (Nbk)
kooltuun (verspr.) ['k...] - tuin of deel ervan waarin men kool verbouwt
koolvat (Op) et; -ten ['k...] 1. houten vat waarin men zuurkool bewaart
koolveld (verspr.) ['k...] - koolveld
koolventer (Sz) de; -s; -tien ['k...] 1. iemand die met kool vent *Vroeger kwamen ze mit een karre rooie en witte kool langes, dat was de koolventer* (Sz)
koolverkoper (Bdie, Nbk, Np, Sz) de; -s; -tien ['k...] 1. praatjesmaker
koolverkoperi'je (verspr.) de [...'r..., z. -i'je] 1. het uitkramen van onzin, apekool, kletspraatjes *'t Is klaore koolverkoperi'je* (Nbk), *Hi'j het mooie koolverkoperi'je* (El), *An zoe'n koolverkoperi'je hebben we niks, jow moe'n mit feiten kommen* (Op)
koolvliege (Obk) de; -n; ...vliegien ['k...]
 1. koolvlieg *De koolvliege daor kriegen de koolplaanten knolvoet van* (Obk)
koolvlinder (verspr.) ['k...] - koolvlinder, koolwitje
koolvreter (Db, Dfo, Dho, El, Ma, Op, Sz, Wol) de; -s; -tien ['k...] 1. bep. scheldwoord
koolwaeterstof (l) [...'w...] - koolwaterstof
koolwittien ['k...] - koolwitje
koolzaod ['k...] - koolzaad *We gaon mit de bi'jen naor et koolzaod naar de velden met koolzaad* (bs)
koolzaodhunnig z. *koolzaodhunning*
koolzaodhunning (bs: Dfo, Op) Ook *koolzaodhunnig* (bs: Dfo, Obk, Ow) ['k...]
 1. honing gewonnen uit de koolzaadplant
koolzoer (l) - koolzuur
koolzoergas (l) ['k...] - koolzuurgas
koop Ook *kope* (v) de; kopen; kopien ['ko:p(ə)] 1. handeling waarbij men iets koopt *Dat huus staot te koop* (Np), *te koop anbieten* (Nbk), *een huus te koop hebben*, *Dat is niet te koop*, *De koop is sleuten* (Ow), *...is angaon* (Np), *...ging niet deur* (Op, Ma), *...is overgaon* (Diz, Ow), *een koop sluten* (j), *'k Heb hum de koop beloofd* 'k heb hem beloofd dat hij het kan kopen (El), *een koop beklinken* een borrel drinken op de gesloten koop, met name gezegd wanneer men op de markt vee had verhandeld (Spa), *Daor hej' een goeie koop mit daon* (Nbk), *Ze lachten me uut op de koop toe* (ba), *I'j hebben een goeie koop daon* iets goeds gekocht en/of tegen een

koopakte - koopmanskiele

zeer redelijke prijs (Dhau), *argens mit te koop lopen* (Nbk, vo), (*niet*) *weten wat d'r in de wereld te koop is* (Nbk), *Hij had niet vule meer te koop* ook fig., vandaar ook *niks meer te koop hebben* uitgeteld, zeer vermoeid zijn, geen praatjes, tegenwerpingen meer kunnen maken (Nbk), *Heb ie ok al wat te koop over mij?* denk je dat je iets over mij te zeggen hebt, denk je dat je baas over me kunt spelen (vo), *Ie kun mar uutkiezen, want d'r is gien nee te koop* je kunt het zo gek niet bedenken of ik verkoop het (Obk), *'t Zal wel moeilik wodden om zoks an de koop te brengen* te verkopen (Dho), *De oproeper brengt et an de koop* (Sz), *op de koop toe* erbij, er nog aan toegevoegd: *Dat hej' op 'e koop toe* extra, gratis erbij (Ste), *...krijf' op 'e koop toe* id. (Nw), *Honderd strafriegels op 'e koop toe* (b), *Ze lachten mi'j uut op 'e koop toe* (ba) 2. wat men koopt, gekocht heeft (Nbk) *Zak jim mien koop es zien laoten?* (Nbk)

koopakte - koopakte

koopaovend - koopavond

koopbewies (Dfo, Op) et; ...bewezen; -ien ['ko:bəwis] 1. schriftelijk bewijs dat men iets bij een bep. firma heeft gekocht

koopbrief (Db, Np, Obk) de; ...brieven ['k...] 1. koopbewijs, *koopakte Hej' daor ok een koopbrief van?* (Obk)

koopdag (Obk) de; ...daegen ['k...] 1. koopdag: boeldag *N. gaot naor de koopdag* (Obk)

koopflat (spor.) - koopflat

koopgedrag (l) - koopgedrag

koopgewoonte - koopgewoonte

koophaemer (b: ln) de; -s ['k...] 1. iemand die kooplustig is

koopannes (b: ln) de; -en ['ko:phanəs] 1. vrouw die al te graag koopt

koophuus - koophuis

koopkondisie (l) - koopkonditie

koopkontrakt - koopkontrakt

koopkracht (Ol-Nl, vo) de ['k...] 1. koopkracht

koopludepraot (Nbk, Obk) Ook *koopmaanspraot* (Nbk, Wol), *koopmanstael* (El) et ['ko:plydə.../'ko:pmā:s...] 1. de praatjes die een koopman gewoonlijk heeft,

de veelal overdreven en/of speelse aanprijzingen van zijn waren

kooplust (Ol-Nl) - kooplust

kooplustig (Nbk, Ol-Nl) [...'l...] - kooplustig

koopmaansbedrijf (l) ['k...] - koopmansbedrijf

koopmaansbeurs (Np, Ol-Nl, Spa) ['ko:pmā:zb...] - koopmansbeurs

koopmaansdochter (Wol) de; -s ['ko:p mā:zdəxtɪ] 1. dochter van een koopman

koopmaansfamilie (Nbk) - koopmansfamilie

koopmaansgeest (Nbk) - koopmansgeest

koopmaanshuus (Nbk, Ol-Nl) Ook

koopmaanshuus (Sz) ['k...] - koopmanshuus

koopmaansjasse (Nbk, Np) Ook *koopmansjasse* (Bdie, Db, El, Ma, Nt, Obk, Op) de; -n; ...jassien ['k.../...mans...] 1. stofjas van een koopman

koopmaansklompe (Nbk) Ook *koopmansklompe* (Bdie, Db, Diz, El, Ld, Ma, Nt, Pe-Dbl) de; -n; ...klompen ['ko:pmā:s klompə/...mans...] 1. (veelal mv.) gele klomp (voor mannen)

koopmaanspraot z. *koopludepraot*

koopmaansstok (Np, Nw) Ook *koopmansstok* (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Ld, Ma, Nt, Pe-Dbl, Spa, Sz) de; -ken; -kien ['ko:pmā:stək/...mans...] 1. wandelstok (vaak van bamboe: met gerond handvat)

koopmaanszeune (Wol) de; -n; ...zeuntien

['ko:pmā:sā:nə] 1. zoon van een koopman

koopman de; -nen, ook: koopluden, koop-

lu (Nbk) ['k...] 1. koopman: handelaar,

ook: venter *Hoevule moet dat kosten,*

koopman? (Np), *Dat is zoe'n rommeltien,*

de rooie haene was de beste koopman het

beste was dat dat huis, dat bedrijf in de as

werd gelegd (soms ook met de gedachte

aan een mogelijke schadeloosstelling door

de verzekering (Dho)

koopmannenpottefulie (Dho) de; -s

['ko:pman:pəʔəfyli] 1. portefeuille van een

veekoopman *De koopmannenpottefulie zat*

an 't ketting (Dho)

koopmansbeurs z. *koopmaansbeurs*

koopmansboek (Spa) ['k...] - koopmans-

boek

koopmanschop (l) de, et ['ko:pmā:skop] 1.

koopmansgeest

koopmanshuus z. *koopmaanshuus*

koopmansjasse z. *koopmaansjasse*

koopmanskeunst (Op) de; -en ['k...] 1. de

strategie die een koopman toepast

koopmanskiele (Dfo, Diz, Sz) de; -n

[k...kilə] 1. halflange kiel, veelal door kooplui op de markt gedragen *Een grote koopmanskiel is wief* (Dfo)

koopmansklompe z. *koopmaansklompe*
koopmansstok z. *koopmaansstok*

koopmansstreken (Op, Sz) mv. [k...str:kp] 1. foefjes, handelwijzen die horen bij een koopman en die hij toepast om winst te maken, vooral: het beduvelen, afzetten

koopmanstaal z. *koopludepraot*
koopopdracht (l) - koopopdracht

koopoptie (l) - koopoptie

koopoverienkomst (l) - koopoverienkomst

kooppries - koopprijs *De kooppries moet vaastesteld wodden* (Nbk)

koopsonne (Obk, Op) [k'o:psomə] - koopson

koopsonpolis (spor.) [k'o:psompo:ələs] - koopsonpolis

koopptaosie (l) [k'o:p'to:əsi] - koopptatie

koopveerdij (vo) [k'o:pft:ər'dej] - koopvaardij

koopveerdijschip (vo) - koopvaardijschip

koopvernietigend (Bu) bn. [...'nitəgnt] 1. met een zodanig gebrek dat de koop niet meer geldig is *Een spatte hoeft niet vaaste te zitten an et spronggewricht van et peerd; et is niet koopvernietigend, want et is te zien* (Bu)

koopvrouw - koopvrouw *Vroeger kwam de koopvrouw bij de deure* (Nbk) * *D'r bin loopvrouwen, koopvrouwen en huusvrouwen, mar de laesten bin de besten* (Ste, Sz en oost. van Wol, b: lm)

koopwaer z. *koopweer*

koopweer (OS, Dho, Np) Ook *koopwaer* (Diz, Op, Ste en west.) [k'o:pwt:ər/...we:ər] 1. koopwaar

koopwoning - koopwoning

koor et; koren; koortien [k'o:ər] 1. zangkoor, zanggroep *k Bin bij een koor* (Nbk), *een gemengd koor* (Ma) 2. in *in koor* met z'n allen ongeveer tegelijk roepend, pratend, zingend: *Ze reupen in koor dat ze d'r op tegen weren* (Nbk, Np, Db), *As de voegels beginnen te zingen in koor* (Obk), *...in koren* (Obk) 3. groep mensen (Bdie, Dho, El, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol) *Doe d'r wat vul te haelen, kwam et hele koor d'r op of* (Op), *t Was een mooi koor, al die kerels bij*

mekaere (Wol), *Ze stonnen mit et hele koor an de weg* (El), *Ze hebben bij de bureen een heel koor kiender, d'r bin vast elf* (Sz) 4. koor van een kerk *t koor in de kaarke* (Bdie), *De preekstoel staot in et koor van de karke* (Np), *As d'r gien plak meer is in de karke, gaon sommigen wel op t koor zitten* (Op)

koorbaanke (spor.) - koorbank

koord(e) z. *kore*

koorddaansen (Nt) - koorddansen (op een bep. draad of touw)

koorddaanser (verspr.) Ook *koorddanser* (Sz) [k'o:ərð...] 1. koorddanser *De koorddaanser dee sterke stokkies* (Diz), *Die jonge is zo vlug as een aap, t is net een koorddanser* (Sz)

koorddanser z. *koorddaanser*

koorden z. *koornen*

koordienst (Ow) de; -en [k'o:ərði:nst] 1. kerkdienst m.m.v. een kerkkoor

koorgedelte (l) - koorgedeelte

koorgewelf (l) - koorgewelf

koorleider (spor.) - leider van een zanggroep, zangkoor

koormeziek - koormuziek

koornen (bo: Bu) Ook *koorden* (bo: Bu) zw. ww.; onoverg.; koornde, het koornd [k'o:ərðn/k'o:ərðn] 1. draad uit wol spinnen (waarna verdere bewerkingen volgen)

koors z. *koorse*

koorsdraank (Obk, Ow) Ook *koorse-draank* (Bdie, Np), *koortsdraank* (Ld, Ma, Nt, Obk, Op, Ow, Pe-Db), *koortsdrank* (WH) [k'o:ərðrā:ŋk/...] - (veelal verkl.) koortsdrank, veelal in de vorm van druppels oplossing van kinine

koorsdruppen (Nbk) mv. [k'o:ərðrəp] 1. druppels van kinineoplossing als geneesmiddel tegen koorts, ook van koortsdrank anderszins

koorse (Bdie, Mun, Np, Nw, Spa, Ste, Sz) Ook *koorts* (OS, Dho, Diz, Mun, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Db), *koors* (Dfo) de; koorsen [k'o:ərsə, ...zə/...r(t)s] 1. koorts (als gevolg van ziekte) *Hij ligt te rillen van de koorse* (Bdie), *As kiender wat mekeert, hebben ze vaeke nogal hoge koorts* (Obk), *Hij hadde haost veertig graoden koorts* (Op), *koorts kriegens* (Nbk), *Aovens gaot de koorts meerstal omhogens* (Nbk), *Hij het de koorse de dadde dag, dat*

koorsedraank - kop

now zal 't wel gauw opknappen (Nw), *Krieg de daddedaegse koorse barst maar* (k: Ste), *Bij longontsteking wodde vroeger zegd: as de negende dag de koorts zakt, dan is et geveer over* (Dfo), *Stel je niet an, ie konnen de koorts wel hebben* (Dho), *De koorts is him naor binnen sleugen hij heeft binnenkoorts* (Ow), *Aj' de koolde koorts hebben, dan lig ie te bibberen, dan bij' zo koold as een stien; dat is 't verschil mit gewone koorts, dan zwiet ie vaeke* (verspr., Obk): *Doe J. vroeger zunnesteek harre, har ze ienenveertig graoden koolde koorts* (Db), *Ie kun om mij de koolde koorts kriegen je kunt het lazarus krijgen* (k: Ste; Ow), *Hij het altied van die koolde koortsen, en hij maekt van iedere scheet een donderslag* maakt een boel heibel en drukte, en gaat om een kleinigheid vreselijk tekeer (Op), *De gele koorts kwam vroeger vaeke in 't oosten veur (China?)* (Db), *...gaot aorig tekeer* (Wol), *gele koortsen* (Dfo)

koorsedraank z. *koorsdraank*

koorsig (Bdie, Dfo, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Ow) Ook **koortsig** (Dho, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Op, Pe-Dbl, Wol) ['ko:ə(r)səx/'ko:ərtsəx] - koortsig *Hi'j is aorig koortsig, d'r zal wel wat achter weg kommen* (Dho)

koorts z. *koorse*

koortsdraank z. *koorsdraank*

koortsdrank z. *koorsdraank*

koortsig z. *koorsig*

koortsuitslag (Nw) - koortsuitslag

koorzang (spor.) - koorzang

koorzanger (Ste) - koorzanger

koot Ook **kote** (Dfo, Diz) de; koten; kotien ['ko:ət(ə)] 1. koot vooral bij paard, koe, kootbeen *Dat peerd het een dikke kote* (Diz), *Dat peerd is slop in de koten* (Ow), *'t Peerd ston over de koot* overkoot, d.i.: het gewricht boven de hoef steekt naar voren door verrekking of verstuiking, vooral t.g.v. zwaar trekken (reden bijv. om zo'n paard op de markt niet te kopen) (Bu, Np, Ol-Nl, El), *'t Peerd was over de koot* id. (Dho, El, Nbk, Ste), *over de koot jaegen* door (vooral) te zwaar werk de spieren van een paard tezeer belasten, waardoor het dier slepende bewegingen gaat maken; soms ook van een koe gezegd (Ld), *'t Peerd stiet steil in de koten; dan*

knikt hij gauw veurover (Ow), *As et peerd 'm schrip zet, gaot hij wel es over de koot* (El), *As een koe over de koot staot, moej' him behaandelen mit ammoniak en eek en waarm waeter overkoot staat* (Db, Dhau, Obk) 2. schakel in een ketting e.d. (Ow) *De baand van et horloge moe'n een peer koten uut* (Ow)

kootbien (Obk) et; ...ties ['ko:ədbi:n] 1. (vaak verkl.) kootbeen, met name uit een schapepoot

kootbot (n: Nl) et; -ten; -tien ['ko:ədbot] 1. hetz. als **kootbien**, z. aldaar

kop de; -pen; -pien [kɔp] 1. hoofd, kop van mens of dier (indien gezegd inzake mensen: niet zelden als ruw ervaren), de afbeelding ervan of een nagebootste vorm anderszins *k Heb mien kop stoten* (Pe-Dbl), *De piene scheurt me deur de kop henne* (Ste), *Een varken het een kop en een peerd het een heufd* (Sz, Dfo), *Die koe het een krap koppien verliest het hoorntouw snel doordat de hoorns naar voren groeien* (Np), *Mit et aandere knoesien trok hij memmen rok hielendal over zien koppien* (b), (bij vergelijking) *de kop van Jut* (Bdie, Dho, Ld, Np, Ste), *Ok op 'e rongen wodde wel es een versiering anbrocht deur de fijne waegenmaeker, een mooi koppien of zo* (Op), *Hi'j het een schrabbe an de kop zitten* (Np), *Hi'j kreeg een klap veur de kop* (Dho, Nbk, Ow), ook fig.: *Hi'j kreeg een klap veur de kop doe ze dat zeden* hij onderging een plotselinge, zware teleurstelling (Nbk, Ow), iene een klap om de kop geven (Nbk), *een flap om de kop kriegen* een klap (Obk), *Hi'j maekte de meneuvels hoe aj't geweer an de kop smieten moeten* hoe men het geweer moet richten (b), *...an de kop gooien moeten* id. (b) *Ie zollen him de kop ofslaon mit de saobel* (Np), *et wark een slinger an de kop geven* oppervlakkig het werk doen, met name gezegd van huishoudelijk werk dat snel af moet (Obk), *Et wark lopt me over de kop* ik heb teveel werk (Dmi), *et iene liek in de kop zeggen* midden in z'n gezicht, recht voor z'n raap (Nw), *Hi'j was aorig rood om de kop* had een tamelijk rode gelaatskleur, was nogal rood aangelopen, *piene in de kop hebben* hoofdpijn hebben, *je over de kop warken* (Bu, Nbk, Np), *Al gaoj' ok op 'e kop staon,*

ik wil et niet lieden (Nbk), (schertsend tegen een zeurend kind, tegen iemand die zich verveelt en klaagt niet te weten wat hij zal doen, tegen iemand die blijkbaar veel geld wil verdienen, een goeie baan wil krijgen e.d.): *Gao mar op 'e kop staon en dubbelties schieten* er komt niets van in, het lukt je toch niet, zoek het maar uit, bekijk het maar (Dho, Np, Op, Sz, Wol, Nbk), *Hi'j ston zowat op 'e kop van kwaodheid* (Sz), *Die draankhals kwam al weer op 'e kop thus* geheel zat (Np, Diz), *Ik zit op 'e kop in de drokte* midden in drukke bezigheden (Np), zo ook *op 'e kop in et wark zitten* (Nbk), *Ze hebben je gisteraovend aorig bij de kop had* voortdurend over je geroddeld (Np, Ow), *Ie weten niet aj' him bij de kop of bij de kont hebben* je weet niet wat je aan hem hebt, wat hij nou precies wil, beoogt (Ma), *D'r is gien kop of kont an vaaste te kneupen* er valt geen touw aan vast te knopen, je kunt er geen chocola van maken (b: ln), zo ook *Ie kun d'r gien kop of kont an vaaste kneupen* (Db), *Ie kun d'r gien kop of kont uut wies wodden* id. (Dho, Ma, Ow, Spa, Sz), *...an vienen* id. (Db, Wol), *...gien kop en stat of vienen* (Ow), *...of stat* (vo), *Wat een gewirrewar, ie kun d'r gien kop of kont an wies wodden* id. (El), *Daor snap ik gien kop of kont van niets* (Ol-Nl), *argens kop noch kont uut wies wodden kunnen* id. (Nbk, Sz), *iene bij kop en kont pakken* bij de lurven vatten, hardhandig aanpakken (Bu, Dhau, Nbk), zo ook *Ie zollen ze bij kop en kont kriegen* (Ow, Nbk) en (gezegd om te dreigen) *Ik zal je de kop tussen de oren zetten* (Dhau), *...tussen twee oren zetten* (Ld, Np, Ma), *Ie zollen je de kop van de rompe slaon* lichamelijk straffen (Nw), *Hi'j hadde de kop zowat verkeerd op 'e rompe* nl. van verbazing over wat hij zag (Sz), *de kop opstikken*. *Die ziekte stikt de kop weer op* (Op), *Hi'j was d'r weer, hi'j het de kop weer opsteuken* nl. na ziekte of moeilijkheden (Nbk), *Hi'j het een dikke kop, de kop om de deure stikken*, *Hi'j het de kop altied lieke hoge* neemt altijd een verwaande houding aan, heeft het hoofd enigszins achterover uit verwaandheid (Diz), zo ook *Hi'j dreegt de kop hoge* doet verwaand (Db), en *Hi'j lopt mit de kop in*

de nekke id. (Diz), *Hi'j wrong him mit kop en schoolders deur 't regenbakgat* (b), *mit kop en schoolders boven iene uut stikken* veel groter zijn dan (Dhau, El, Nbk, Wol), ook: veel beter in iets zijn dan de anderen (El, Nbk), *Hi'j stikt mit kop en schoolders boven alles uut* is veel beter dan de anderen (El, Nbk), *Hi'j is mij over de kop gruid* boven m'n hoofd gegroeid (Op), *de hujopperties over de kop zetten* ondersteboven keren (Bu), *mit de kop in de veren lopen* voorovergebogen, met het hoofd tussen z'n schoulers (Bdie, Np), *de kop in de veren hebben* niets van zich laten horen, zich rustig houden (Obk), *Kop in de veren!* geroepen bij haasje-over, ter waarschuwing dat men ging springen (Np), ook *Kop in!* id. (Wol), *Hi'j zit altied op 'e kop in huus* hij zit altijd thuis, is niet naar buiten te krijgen (Nbk, Wol), *Kop op!* ga niet bij de pakken neer zitten, wees optimistisch (Nbk), zo ook *De kop in de hoogte ieje* heb geen zorgen (Np), *De kop in de wiend!* moedig verder, fris voorwaarts (Nbk), *Hi'j het de kop in de wiend* doet dwars, legt zich er niet bij neer (Wol), *Hool je kop dichte* hou je mond (Nbk), zo ook *Hool je (de) kop* (Nbk) en *Kop dichte* (Nbk), *de kop d'r veur holen* doorzetten, niet toegeven, moed houden, vandaar *Hool de hadde kop d'r veur* (ba), *Ie moe'n de kop niet hangen laoten* geef de moed niet op (Bdie, Db, Ste), waarnaast *Hi'j lat de kop hangen* laat de moed zakken (Np, Nbk), *Ie konnen d'r over de koppen lopen* er waren veel mensen bijeen (Op, Np), *de koppen bij mekeer stikken* (Nbk), *mit de kop tegen de mure lopen* (Nbk, Np, Op, Ow), *mit de koppen tegen mekeer lopen* flink botsen in meningen, opvattingen (vo), *Dat kan je de kop niet kosten* dat brengt weinig financieel risico voor je mee (Nbk, Spa), *de kop boven waeter holen* het redden in financieel opzicht (Dhau, Nbk, Pe-Db): *'t Het d'r an om de kop boven waeter te holen* 't kost grote moeite, het lukt maar net (Pe-Db), *Ze zitten tot kop en oren in de schuld* (Diz), *Hi'j zat kop en oren in de bouw* was geheel bezet met werkzaamheden op het bouwland (vo), *iene de oren van de kop eten* erg veel eten bij iemand anders, ook gezegd van eigen kinderen waarvan het opvalt dat ze veel

kop - kop

eten en dus flink geld kosten (Np), *Ie zollen je de ogen uut de kop schaemen* je zou je ontzettend schamen (Nbk, Ow), *Mien kop d'r of as et niet waor is* (Nbk, Op), *'k Leg ze de kop niet in de schoot ik ga zeker niet gedwee doen, toegeven en me erbij neerleggen* (Nt), *de kop opstikken*, *Dat moe'n we drekt de kop indrokken* het opkomend verzet, dat gerucht e.d. moeten we meteen onderdrukken (Np, Op, Ste, Nbk), *jezels (wel) veur de kop slaon (kunnen)* (Nbk), (tegen iemand op wie men boos is:) *Za'k je veur de kop spi'jen?* (Nbk), *iene wat om de kop strieken vleien* om er voordeel van te hebben (Ste), *et vel strak om de kop hebben* erg zuinig zijn (Nbk), *iene wat op 'e kop geven* flink de waarheid zeggen of een aframmeling geven (Nbk), *iene op 'e kop zitten* er van langs geven (Bdie, Bu), vandaar *op 'e kop kriegen* er verbaal van langs krijgen, de schuld krijgen (Bdie, Ma, Nbk): *Ik wil 't niet op 'e kop kriegen* (Nbk), *Hi'j krigt alles op 'e kop* (Ma), *Ie moe'n je niet op 'e kop zitten laoten* (alg., Nbk), *...op 'e kop schieten laoten* id. (Nbk, Np, Ste), *Ze hebben him aorig op 'e kop zeten* ze hebben hem er flink van langs gegeven (Np), *Al schieten ze heur ok op 'e kop, dan zeggen ze d'r nog niks van* ze laten zich altijd alles welgevallen (Nbk), *Hi'j het de kop weer in 't helster* hij komt er weer bovenop (Nt), *Hi'j het de kop aorig deur 't helster* heeft flink geld (Pe-Db), *over de kop gaon* ondersteboven slaan, vallen, ook: failliet gaan, opgeheven worden (van een zaak, vereniging e.d.) (alg.), verdubbeld worden van een kostprijs (Nbk), mislukken van een broedsel, bijv. doordat de kip het heeft verlaten (s), *over de kop slaon* over de kop slaan (bijv. met een voertuig, een raceboot) (Nbk), ook: van een haas als gevolg van het schot (Obk), *Et land is over de kop kommen* geploegd (Spa), *De boel ston op 'e kop* door elkaar, ondersteboven, in wanorde (Nbk), *de boel op 'e kop zetten* overhoop halen (Nbk), *de tuun op 'e kop zetten* omkeren, omwerken (Nbk), *Die zullen hier de boel weer op 'e kop zetten* komen hier herrie schoppen, rotzooi maken (Nbk, Np), *In et pattien van de bureen liggen een stok of wat tegels op 'e kop d'r in* (Op), *Dat schilderij hang op 'e kop*

(Nbk), (van thee- of koffiedrinken) *et koppien op 'e kop zetten* omgekeerd op het schoteltje zetten ten teken dat men niet nog eens ingeschonken hoeft te worden (Nbk), *de kop in de wal zetten* gaan dwarsliggen (Db), *over de kop vliegen* over de kop slaan (Nbk), *Ie moe'n je niet over de kop vliegen* zich forceren door veel te hard te werken (Nbk), zo ook *Ie hoeven je niet over de kop te vliegen* je hoeft je niet te overhaasten (Db), *Hi'j het him over de kop schript* uit de naad gewerkt (Spa, Db), *over de kop zien* over het hoofd zien (Nbk), ook opzettelijk, nl. om erboven te staan of omdat men er geen punt van wil maken (Ste), *hals over kop* gezegd wanneer iets zeer plotseling en snel moet gebeuren of gebeurt *Dat mos ok hals over kop gebeuren* (Dfo), *Hi'j gong hals over kop vot* (Op), *Hi'j ging hals over de kop de sloot in* (Wol), *dubbel vel veur de kop hebben* nooit rekening houden met de gevoelens van anderen, iets nooit op genuanceerde wijze bekijken (verspr.), ook: *Hi'j het een pinkien dikke vel veur de kop* id. (Np) en *Hi'j het vel veur de kop, ie kun d'r niet deur henne schieten* id. (Np), *Hi'j het vel veur de kop as een bolle veur de kni'jen* id. (Bdie, Bu, Diz, Wol, n), *...as een driejaorige bolle veur de kni'jen* id. (Np, Spa, Sz), *een bod veur de kop hebben* de ideeën, de opvattingen van anderen nauwelijks bemerken, nooit iets zien, weinig genuanceerd zijn (Nbk), zo ook *een plaete veur de kop hebben* id. (Np), *iene veur de kop stoten* door anders te doen of te vinden, maken dat de ander boos wordt, zich beledigd voelt (Nbk), *Ie moe'n niet zomar mit de blote kop naor buten gaon, ie hebben krek verkolen west* (Nbk), *een kaele kop*, *Hi'j zat 'm op de kop te klauwen* (Nbk), *Hi'j is 'm (of heur) uut de kop sneden* hij lijkt sprekend op hem of haar, met name: op één der ouders (Nbk, Np), *Wat een lillike kop het dat meenske* (Nbk), *Aj' zien kop zien, zoj' al bange veur hum wodden* (Pe-Db), *De gemenigheid staot 'm op 'e kop te lezen* op z'n gezicht (Diz), *Ie konnen 't an zien kop wel zien dat 't een saggerijn was* (Pe-Db), *een rooie kop kriegen, ...hebben, kop en keel* gezegd wanneer iemand die waren afweegt voor een klant dat zodanig doet dat het

gewicht net voldoende is (maar ook niet meer) (Bdie, Nw), *Hij praot as een kiepe zonder kop* (Nbk, Np), *Hij het meer verstaand om de kop as dat hij d'r in het* (Np), *'t Is daor now altied kop en kont ze drukken zich daar altijd ruw uit, met onnette woorden* (Nbk), *'t Is kop en kont het betreft alles* (Bdie), *As die alles es veur de kop schreven ston wat die uuthaeld het...* de mensen hebben er geen weet van wat hij allemaal wel niet heeft uitgehaald (bl), *de kop in de nekke leggen* eigenwijs doen (Bdie), *Hij het een kop as een biete een vuurrode kleur* (verspr. OS, Bu, Dho, Pe-Dbl, Wol), *...as een rooie biete* (Dhau), *...as een bolle* heeft een rood aangelopen en veelal dik hoofd (verspr. WS, Db, Ma, Ow): *Hij verscheut van kleur, hij kreeg een kop as een bolle* (Sz), *...as twee aanderen* een erg dik hoofd (Ma, Obk), *een kop as een schepelskorf hebben* z'n hoofd op ietwat vreemde wijze rechtop hebben staan (Ow), *...as een sleie...* een dik, rood hoofd hebben, bijv. door inspanning (Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Sz), *...as een varken* een lelijke kop (Sz), *...as een stokkende rute* een chagrijnig gezicht (Ol-Nl), *Die trekt een kop as een aep* een erg raar gezicht (Nbk) 2. iemands geestelijk vermogen *wat in je/de kop haelen* (Nbk), *Die haelt him allemaol moezenissen in de kop* (Np), *wat in je/de kop hebben* van plan zijn, ook: veel verstand, kennis hebben, zo ook *Die het wat in 't koppjen heeft* een goed verstand (Nbk), *F. har et now ien keer in de kop* had het zich nu eenmaal voorgenomen, wou per se zo en niet anders (vo), *Wat die in de kop het, het hij niet in de kont* wat hij zich voorneemt geeft hij niet snel op (Nbk, Ow, Wol), (negatief:) *Hoe krief' et in de kop!* hoe bedenken je het! (Nbk), *een boel an de kop hebben, iene an de kop zeuren, ...om de kop zeuren* (Nbk, Np), *(je) de kop argens over breken, mit de dronken kop, mit de lelke kop votlopen* boos wegllopen, *Mit een kwaoie kop zej' wel es dingen dao!' laeter spiet van hebben* (Nbk), *Hij het een hadde kop* is tamelijk ongevoelig, laat zich niet door teleurstelling of tegenwerking van z'n gedrag of voornemen afbrengen (Nbk, El, b): *Een Stellingwarver het een hadde kop en hij gaot zien eigen gang* (b), *D'r zit een goeie*

kop op hij is schrander (Np, Nbk, Wol), *Daor zit een kop op* hij heeft een goed verstand (El, Nbk, Op, Spa), ook: hij is koppig (Nbk, Spa) en *Hij het een kop id.* (b), *een heldere kop hebben* (Nbk), *D'r zit een gladde kop op* hij is behoorlijk pienter (Spa), *Die is veur zien tied uut, die het een goeie gladde kop* hij is veel meer ontwikkeld dan de anderen (Bu), *Hij het de kolder in de kop* doet erg uitgelaten vrolijk, doet uiterst merkwaardig (Bdie), *Ze hebben him de kop gek maekt* (Np, Ow), *De kop wodt me roeg* ik word boos (Nw), *De kop staot me nargens naor id.* (Nw), *'t Is 'm in de kop sleugen* het is 'm in z'n bol geslagen, hij is getikt (Nbk, Nw, Dho), *'t in de kop hebben id.* (spor.), vandaar *De klokke het et weer in de kop* loopt niet op de gewenste wijze (Np), *et hoge in de kop hebben* het hoog in z'n bol hebben (Diz), *Hij is gek in de kop* hij is malende, ook: doet onstuimig, heeft wilde plannen (Np, Nbk), *mit de gekke kop wat doen* op onstuimige wijze, zonder rustig te hebben nagedacht over fantasierijke plannen (Nbk, Np), *Hij is mit de kop op 'e loop* is op wilde, overdreven wijze bezig met z'n werk (Ste), *de kop d'r bij holen* z'n aandacht bij iets houden: *Hij leidde me of, ik kon de kop d'r niet bij holen* (Ld), *d'r mit de kop bij blieden id.* (Nbk), *de kop d'r goed bij hebben* z'n aandacht er steeds op gericht houden, zich goed concentreren (Nbk, Np), *mit kop en oren in een boek zitten te lezen* (Diz), *Ik kan d'r mit de kop niet bij* ik kan me het niet voorstellen, ik begrijp niet hoe het kon gebeuren, hoe dat zo kan zijn (Op, k: Ste; Nbk), *een stieve kop hebben* hij is stijfkoppig (Nbk, Op), *mit de kop op 'e giebe wezen* malende zijn (Np), *zo ook mit de kop op 'e loop wezen* (Np), *De kop lopt me omme* ik word er tureluurs van, ik kan de zaken niet meer op een rijtje houden (Dho, Np, Ste, Nbk), *Zien kop is ok gien elle laank* hij is snel driftig (Np), *De kop is me gien elle lang* denk niet dat ik alles maar blijf pikken, ik kan snel kwaad worden (s: Op; Np), *De kop staot me d'r niet naor* ik heb (nu) geen zin, ik kan me op zulke dingen nu niet concentreren (Bu, Nbk), *De kop was me baos over 't heufd* ik was buiten zinnen van woede (Ld), *Zak je een kwak modder*

kop - kop

in de kop gooien in het gezicht (Wol), *Hi'j het een kop as een almenak* een zeer goed geheugen (ZW, Db, Dho, Diz, Ld, Np, Obk, Wol), ...*as een pot* id. (Ow), *Hi'j het een kop as een zi'je* hij vergeet alles (Obk) 3. verschil in lengte van ongeveer een hoofd *Hi'j is wel twee koppen kleiner as mi'j* (Nbk), *iene een koppjen kleiner maeken, ...een kop kleiner maeken* (Np) 4. beeltenis van een hoofd, beeldenaar (hoofd) op munt *kop of munt* kruis of munt (Nbk, Np) 5. (veelal mv.) persoon (veelal als teleenheid) *D'r zat haost gien kop in de bus* haast niemand (Nbk, Np), *Lao'we mar even de koppen tellen, veurdat de bus weer votridt* (Nbk, Np), *D'r is gien kop overboord* er is wel iets gebeurd, maar het is niet echt ernstig (Nw), *Et bin daor allemaol knappe koppen* schrandere, geleerde mensen (Nbk), *'t Bin knappe koppen die dat uutvunnen hebben* (El) 6. verhoging van de bodem (veelal: met een vrij abrupte overgang vanuit het lagere deel) *D'r zit een hoge kop in 't laand* (Wol), *D'r zitten wat riekelik veule koppen in 't laand* (Nbk), *As 't niet veule regende, was die kop in 't laand gauw verdreugd* (Pe-Dbl), vandaar *Die hoge kop grujt mit dat weer niks* op (Sz), ook in de *Lende-kop* bep. heuvel vlak bij de *Lende* (Nbk) 7. bovineind, veelal verdikt of wijd uitlopend, van bep. voorwerpen, figuren, bomen of planten *de kop van een paol* (Nbk), ...*van de wezeboom* (Nbk), *de spieker op 'e kop slaon*, ook: het bij het rechte eind hebben, *De kop* [nl. van de dokke] *wodde ommebeugen en vaastedrijd mit wat ere bente; die is wat slopper en die wol daor beter deur dri'jen* (bs: Nw), *De tonne was an de kop toe vol* geheel vol, tot aan de rand (Nbk), (bij vgl.:) *P. dee et glassien zo vol, d'r zat haost een kop op* (Nbk), *op 'e kop of precies: Hoevule geld a'k nog bi' me had? Op 'e kop of honderd gulden* (Nbk), *wat op 'e kop tikken* (Spa), *op 'e kop zetten* ondersteboven plaatsen, bijv. van een kopje ten teken dat men geen koffie meer wenst (Nbk, Np), *'k Heb et veurige jaor de koppen van de wilgen keeld, mar d'r kommen al weer mooie koppen op* (Sz), *De bloemen laoten de kop(pen) ok hangen; ze moe'n waeter hebben, dan stikken ze de kop wel weer op*

(Nbk), *Ik knip die kop uut die plaante, dat is een mooie, jonge stekke* (Nbk), *Veurdat de bieten rooid wodden, slaon ze now eerst de koppen d'r of, dan gaon ze 'de bieten koppen'* (Dho, Ld, Op), *de Kop van Overiessel, De kop van et hekke, daor wodde et onderstok an bouwd* de bovenste, zwaardere dwarsplank of balk van een bep. type groot hek op dam, inrit van weiland, erf, zandweg (El, Ste), *de kop van de kroje* (Ld), *De man breuk de kop van de harke doe hi'j aachter een boomwottel haakte* hetz. als *harkekop*, z. aldaar (verspr. Pe-Dbl), *de kop van 't heerspit* (verspr.): *De kop van 't haerspit moet goed glad en effen wezen* (Pe-Dbl), (bij overdrijving:) *Die had de zende zo scharp maekt, dat hi'j mi'jde de kop van 't heerspit* (Nbk), *de kop van de mouwe* het bovineind, nl. bij de schouder (Bu), *De kroonkaste is een grote kaste mit een mooie kop d'r op, mit een voegeltien en een trosse druyen* nl. kuif van een kuifkast (Sz) 8. bovineind van een garf of van één of meer korenhalmen *Garven hebben koppen en konten* (Bu, Np, Ste), *Aj' een voer rogge laeden, dan moe'n van de bossen de koppen naor binnen en de konten naor buten liggen* (Ow), *Deurdat ze in de riegel staon blieven de koppen* [nl. van de garven] *dreuger as b.v. in Twente, daor doen ze ze in de ronte* (Ste), *De koppen leupen wel es uut as ze lange op 't laand stonnen in de gaaste* (Nbk), *Mit dusken mit de vlegel duskten ze eerst de kop (et zaodaende)* (Obk), *D'r zit wel aorig zaod in de kop van de garven* (Diz), *Dan mi'j ie de koppen d'r of* nl. van de graanhalmen, als men tegen de ligging in maait (Ste) 9. ronde en evt. in een punt toelopende top van iets *Om inregen te veurkommen mos d'r een goeie kop op 'e miete* (Bu, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl), *De kop* [van de korenmi'jt] *zit d'r schieve op* (El), vandaar *'t Leste voer staot d'r bi'j, we zetten now de kop op 'e miete* (Spa, Diz) en *Die kan zoe'n mooie kop an de miete maeken* (Dho), *de kop van een hujopper* (Bdie), *D'r mos een kop op et huj op 'e waegen, dan was et aachter hoger as veur, en dan kwam de wezeboom d'r over* (Nbk), *Et hekke van de hekkieskachel het ok een kop, die lopt in een punte toe* (Bu), *de kop van een bijjekörf* (bs): *An et zoemen in de*

kop van de jaegkorf is te heuren dat daor now een pat van et volk zit (bs) **10.** extra hoeveelheid toegevoegd aan, gelegd op droge waren *Aj' de kwatmaote slichtvol deden haj' twintig liter, mar we deden d'r wel een kop op, dan haj' een kwat* (Nw) **11.** voorkant, voorste deel van iets *kop-hals-romp-type* nl. bep. type boerderij (Db), *Mij donkt dat 't huus teveule mit de kop naor Zorgvlied staot* dat het met een flinke hypotheek is bezwaard (b) **12.** overstekend deel van de zware balk die binstijlen verbindt (Db, El, Obk, Spa, Sz) *de kop van 't bient* (El) **13.** balk boven stalpalen (van een koeistal) en waarin deze vastgezet zijn (Ow) **14.** smalle voorzijde van iets, veelal van een steen (verspr.), in *le moe'n de bok mit de kop in de wiend houwen, anders drief ie of* (Spa) en *Eindelijk hadden we mit de boot de kop van 't kenaal bereikt* (Ol-Nl) **15.** de eerste plaats in een rangorde *Die ston an de kop*: bijv. bij schaatswedstrijden (Nbk), *Oonze korfbalclub staot an de kop* (Dho), *an de kop liggen* (Np, Op, Spa) **16.** in *de kop d'r of bieten* een begin maken met iets (Np, Spa): *Wil ie de kop d'r of bieten?* (Spa) **17.** in *De kop is d'r of* een flink deel is eraf (bijv. van een prijs), is verbruikt, bijv. van jaar, week of dag, ook van de eerste flinke hoeveelheid kilometers die men met een auto heeft gereden (Dho, Nbk) **18.** kop om uit te drinken (dan echter bijna uitsluitend *koppien*, z. aldaar), voor het overige gebruikt in de verbindingen *een kop thee, een kop sukelaodemelk*; in geval van de normale hoeveelheid wordt vaak *koppien* gezegd **19.** inhoudsmaat van één liter, nl. een ronde bus met platte rand aan de bovenkant (niet voor vloeistoffen); ook opgevat als gewichtseenheid bij erwten en bonen, nl. 1 1/2 pond (Nbk, Sz) *Ze verkochten de bonen bij de kop en de eerappels bij de vuufkop* (Pe-Dbl), *Bij de kop veur de bonen* [1 1/2 pond] *en de vuufkop veur de eerpels mos ok iekerd wodden* (Nbk), *Een kop aten* [1 1/2 pond] *of bonen wodde mit de striekstok rechtstriecken* (Nbk), *Ze weugen misschien een halve kop en berekenden daoruut et gewicht van een mudde* nl. de kooplieden die boekweit van boeren op de markt kochten (k: Ste), *een kop brune bonen*

(Ol-Nl, Ow), *vuuf kop eerpels* (Nbk, Ow), *...siepels* (Nbk), *...stienperen* (Nbk), *Ekkels gullen vroeger een cent de kop* (Op), *Ekkels, bonen en aten wodden bij de kop verkocht* (Dfo) **20.** krantekop (Nbk, Np) * *Aj' gek wodden, komt et je in de kop an* (Ma), *Ze zullen je de kop mar dwas op 'e romp zetten* stel je voor dat ze grof geweld gebruiken (Ld), *De meerste vis zit tussen de kop en de stat* da's vanzelfsprekend (Wol), *De kop moet niet teweegbrengen dat de kont slaeg krigt* doe geen dingen die je zuur kunnen opbreken, die risikovol zijn (Ld), (raadsel:?) *Wie gaot d'r op 'e kop de karke binnen?* met als oplossing: *de spiekers van de schoenen* (Bu), *Welterusten/Mit de kop op 't kussen/Mit de kont d'r bij del, slaop wel* (Nbk, Np), *.../Kop op 't kussen/'t Gat in de aarm/Dat slapt waarm* (Nbk)

kop. - afkorting van *koperaosie*

kopaende et; -n; ...aentien ['kɔpɛ:ndə] **1.** overstekend deel van de zware balk die binstijlen verbindt (Ow) **2.** zeer korte *haege* die vastzat aan een *utterdiek* en in de daarachter gelegen petgaten stak (Ste) **3.** topeinde van een boom (Np, Ste) **4.** id. van een garve (vo) **5.** één der einden van een greppel in het land (Ow) **6.** z. *heufdaende*

kopakker (Db, Dfo, Spa) de; -s; -tien ['kɔpakʃ] **1.** het voorste of achterste deel van een stuk weiland of bouwland (met name het deel waar men draaide met het ploegen)

kopbaand (Dfo, El, Np, Obk, Op, Ol-Nl, Sz) de; ...banen; ...baantien ['kɔbā:nt] **1.** band van halmen om het bovineind van de garf *Om iedere bos moet een kopbaand en een kontbaand* (Op) **2.** band van halmen om de kop van vier of zes bijeengeplaatste schoven haver (Np, Obk)

kopbalke (Dfo) de; -n ['kɔbal(ə)kə] **1.** zware balk liggend op en als verbinding van de binstijlen

kopballe - kopbal

kopballen (Np) ['kɔbalɪ] - koppen bij voetbal, als bij voetbal

kopdoek z. *heufddoek*

kopduker (spor.) de; -s; -tien ['kɔbdyʃ] **1.** bep. kort spijkertje met platte kop **2.** in *rooie kopduker* bep. watervogel: dodaars (Sz)

kope - koplaoge

kope z. *koop*

kopen ['ko:pm] - kopen: door kopen verkrijgen *We hebben gien gotte in huus, we kopen de gottenbri'j klaor* (Bu), *bi'j iene (wat) kopen, Daor kopen we nooit* (Nbk), *Hij het dat vusen te duur kocht, ...veur een leeg bedrag..., ...veur een spotpries kocht* (Nbk), *iene kopen* nl. een borrel (Nbk), *Wat koop ie d'r veur?* (Nbk), *je aarm kopen (an), een voetballer kopen* overnemen van een andere club tegen een fors bedrag (spor.) * *Kopen is niks, mar betaelen wel* (Db)

kopenschop (p, b: lm) de ['ko:pm:skop] 1. koopwaar

koper de; -s; -tien ['ko:pr] 1. iemand die iets koopt of daartoe serieuze plannen koestert *Daor ha'k een goeie koper an* iemand die een redelijke prijs betaalde en/of op tijd betaalde (Nbk, Nt), zo ook *Hij kreeg een goeie koper veur dat stok laand* (Pe-Db), *Ie moe'n een koper zien te vienen* (Spa), (meestal inzake iets groots, van bijv. een boerderij, een fiets) *Hij is koper wodden* hij heeft de koop doorgezet, heeft het gekocht (Nbk), *Wie is de koper van dat stok laand wodden?* (Op), *D'r bin een protte kopers om et huus west* nl. potentiële (Wol), *D'r weren een protte kopers om de deure* (Db, El), *D'r bin kopers genoeg, mar gien centen* (Ma) * *D'r is mar iene koper* slechts één persoon kan koper zijn, er zal altijd wel iemand zijn die het wil kopen (Nbk, Bdie)

koperaosie (Nbk, l, b) Ook *koperasie* (Nbk, Np) [ko:pə'ro:əsi/...'ra:si] - koöperatie (nl. bep. vereniging of winkel daarvan)

koperasie z. *koperaosie*

koperetief (Nbk, vo) ['ko:prə'tif, ...pə'rif] - coöperatief *een koperetieve baank* (Nbk)

koperig ['ko:prəx, 'ko:pə'x] - koperig *Ze bin daor niet zo koperig, ze geven niet zo gauw uut* (Nbk)

koperlap z. *keuperlappe*

kopgoed (Np) et ['kɔpgut] 1. het bruikbare van het hoofd van het slachtdier, zoals de oren

kopgroep (spor.) ['kɔp...] - kopgroep

kophaege (Ste) de; -n; ...haegien ['kɔphe:gə] 1. één der *haegen* (z. aldaar) die het dichtst bij de *Lende* lagen

kophalsboerderi'je (Obk) de; -n ['kɔp...]

1. boerderij van het kop-hals-romp-type **kophoolt** (verspr.) Ook *kophout* (Spa) et ['kɔp...] 1. bovenste stuk van een boom (stam plus takken), vooral: de takken van een boom (Op) *De spieken* [van de boerenwagen] *wodden uut de takken, et kophoolt maekt* (Op), *De iekschelders leuten et kophoolt van de ieken liggen, daor konnen ze niks mit; et wodde deur aarme meensken wel as branige bruukt* (Obk)

kophout z. *kophoolt*

kopie de; -nen; -gien [ko'pi] 1. fotokopie *Kuj' even een kopie maeken van de agenda veur de vergadering?* (Nbk) 2. kopij *Ligt d'r nog kopie, of hebben we alles al in 'De Ovend' opneumen?* (Nbk)

kopieerapperaot (spor., l) Ook *kopieerder* (l) et; -en; -ien [ko:pi'j:ərapə:ət /...'ju:ə'ɔr] 1. kopieerapparaat

kopieerder z. *kopieerapperaot*

kopieerink (l) - kopieerinkt

kopieerinrichting (l) - kopieerinrichting

kopieermesiene (spor.) - kopieerapparaat

kopieerpepier (l) - kopieerpapier: inzake een kopieerapparaat

kopieerwark (l) - kopieerwerk

kopien ['ko:pin] - koopje: op goedkope wijze verkregen koop *'t Is een kopien* (Nbk, Np), *Daor hej' een kopien an* (Nbk), *'t Is op een kopien maekt* dat artikel is goedkoop gefabriceerd, zodat het gemakkelijk kan gaan verkopen (Nbk)

kopierecht (l) - kopijrecht

kopiëren [ko:pi'j:ə'ɔr] - (foto)kopiëren

kopkaaste (Obk) - kuifkast

kopkeze (Nbk, Sz) - hoofdkaaas

kopkleppe (spor.) ['kɔp...] - kopklep (van een motor)

kopklepper (Bdie, Ste, Sz) de; -s ['kɔpklep] 1. ouderwetse stoomfiets met de kleppen bovenop de motor

kopkussen z. *heufdkussen*

koplaampe Ook *koplampe* (WH) - koplamp van een auto

koplage z. *koplaoge*

koplampe z. *koplaampe*

koplaoge (verspr. OS, Diz, Np, Op, Ste) Ook *koplage* (Spa) de; -n; ...laogien ['kɔplo:gə/...'la:gə] 1. gemetselde laag (in een muur e.d.) waarvan de stenen met hun korte zijde zichtbaar zijn (verspr. OS, Diz, Np, Op, Spa) *Aj' een mure metselen leg ie*

eerst een streklaoge (in de lengte) en dan een koplaoe, die d'r haoks op komt, mit de kop naor veuren (Obk) 2. laag gevormd door de koppen van de schoven op het midden van de wagen (Ste) 3. bovenste laag van hooi- of korenmijs (Obk, Op, Ste) Dat is niet van et beste, dat kan wel op 'e koplaoe (Ste)

koplengte (spor.) de; -s, -n ['kɔplɛŋtə] 1. de lengte van het hoofd van een mens *Hi'j lag een koplengte op de aander veur (Nbk), Hi'j kwam een koplengte boven him uut (Nbk)*

koploper - koploper

koppel et; -s; -tien ['kɔp] 1. groepje van meer dan twee mensen, dieren, exemplaren anderszins, bij uitbreiding: een heleboel *D'r gingen een hiele koppel fietsers langes (El), D'r gaot een koppel volk langes (Np, Nt), een koppel schaopen, een hiele koppel hatten (Nbk), een koppel voegels grote groep (Nbk), een koppel petriezen (Obk), Hi'j kwam toch mit een koppel priezen van de kermis! (Wol), Twic is een peer, drie is een koppel (El, Ld, Ow) 2. een tweetal bij elkaar horende mensen, dieren, exemplaren *Mit hadrieden hadden we een goed koppel (Ol-Nl), Die jonge en dat maegien vormen mit heur beiden mar een jent koppel (Op), een koppel speulen bij het wedden op paarden raden welke als eerste twee zullen aankomen (Dho) 3. z. koppelstok**

koppelbalke (bs: Dfo, Nw) de; -n; ...balkien ['kɔp]... 1. koppelbalk, met name boven in de klokkestoel *Op 'e makelaars van de klokkestoel ligt de koppelbalke; die balke koppelt as et waore de binten (bs), Deur de koppelbalke zit somstieden een gat daor een kabel deur kan die an de klokke(n) vaaste komt om die op te trekken (bs)*

koppelen zw. ww.; overg., onoverg.; koppelde, het koppeld ['kɔp] 1. (onoverg.) zich tot een groep verenigen (Dhau, Dho, Obk) *Bi'j de haast beginnen de trekvoegels te koppelen (Obk), De kiewieten bin weer an 't koppelen (Dhau), Enten koppelen bi'j mekere (Dho) 2. (overg.) twee dieren op een bep. manier aan elkaar vastmaken zodat ze niet te snel of wild gaan lopen *As we de kalver uutlaoten, koppelen we ze twee an twee (Diz), De peerden koppelden ze vroeger an**

*mekeer, zo gongen ze naor de peerdematen toe (Dfo) 3. aaneen koppelen van wagens e.d. (spor.) 4. (overg.) personen aan elkaar koppelen (fig.) *De oolden hebben de jongelu an mekeer koppeld (Ma), Ze perbeerden heur dochter an een rieke schieter te koppelen (Db), Dat oolde wief is aorig an 't koppelen (Np) 5. (onbep. w.) bep. spel spelen waarbij eerst één kind tikt; elk kind dat getikt wordt vormt met hem een steeds groter wordende sliert (Dhau) *Kom jonges, we gaon koppelen (Dhau)***

koppelhooit (Np) et; -en ['kɔp]ho:lt] 1. *koppelstok* waarmee men twee naast elkaar lopende paarden koppelt *Et koppelhooit tussen de beide peerden is kepot (Np)*

koppeling de; -s, -en ['kɔp]lɪŋ, ...pəl... 1. het aaneen koppelen 2. koppeling die men moet intrappen in een auto of op een trekker *de koppeling van de auto opkommen laoten (Nt)*

koppelingsplaete (spor.) -koppelingsplaat (met name in een auto)

koppelstok (verspr.) Ook **koppel** (Obk, Wol) de; -ken; -kien ['kɔp]stɔk] 1. houten stok met halsbanden om twee beesten te koppelen, nl. om uitbreken te voorkomen (vooral bij schapen en kalveren, ook wel bij paarden) *We deden de kalver de koppelstok an (Ma), Die peerden hebben een koppel over de kop (Wol), ook gebruikt bij paarden voor een wagen (of anderszins aan het werk) om ze beter in toom te hebben (Nt): *Jonge peerden kuj' in et wark goed beleren mit een koppelstok (Nt)**

koppelteken (l) -koppelteken: in woorden, bij afbreking van woorden

koppeltienbuitelen (Bdie, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Ste) Ook **koppientbuitelen** (Nbk, Np, Ow), **koppientumelen** (Db, Dfo, Dhau, Ma, Ow), **koppeltiendukelen** (Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Wol), **koppientdukelen** (Np), **koppeltientumelen** (Ow), **koppeltien-duiken** (Sz) zw. ww.; onoverg.; koppel-tienbuitelde, hetkoppeltienbuiteld ['kɔp]tim bœj]t]n/'kɔpim.../'tym]n/...dyk]n/...dœj k] 1. kopjebuitelen

koppeltienduiken z. **koppeltienbuitelen**
koppeltiendukelen z. **koppeltienbuitelen**
koppeltientumelen z. **koppeltienbuitelen**
koppelwarkwoord (l) -koppelwerkwoord
koppen zw. ww.; overg., onoverg.; kopte,

kopperd - koprollen

het kopt ['kɔpm] 1. (onoverg.) koppig zijn tegenover elkaar, ruziën (Dho, El, Ma) *Ie moe'n niet zo koppen, wat is daar now an* (Dho), *Hi'j kopt de hiele dag* is de hele dag koppig (Ma), *Die beide zitten altied te koppen* (El) 2. koppen bij voetballen 3. van z'n bovenste deel, kop ontdoen, vooral in: *de bieten koppen* het loof eraf slaan met het allerbovenste kapje: *Dat bieten koppen gaot me niet naor 't zin, ik heb de koppen d'r liever wat dikker of* (Sz), *Bieten koppen gaot ok al machinaal* (Ol-Nl), *Ze bin mit de bieten an 't koppen* (Spa), *Ik haele een vracht knollelof, dan bin ze kopt* (Np), *Aj' darrecellen koppen gaof' d'r mit een scharpe schere of mit een scharp mes overhenne, zo dat d'r een hiel klein stok-kien of gaot; as d'r mar een betien locht bij komt gaon de larven al dood, en dat is krek et doel* (bs: Dfo, Op, Ow), *Et koppen wodt tegenwoordig veural daon omdeden de varroamijt de eigies heufdzaaklik in de darrecellen legt* (bs), *et koppen van stobben* het afkappen van uitstekende delen van boomstronken (Bdie, Pe-DbI, Ow, vo): *Ok stobben weren duur; daor koj' je twee keer bij waarmen, lachten ze, eerst bij et rooien en koppen en dan bij et branen* (vo)

kopperd (verspr.) de; -s; koppertien ['kɔprt] 1. stijfkop 't *Is een klein koppertien* (Ow), *Daor kuj' gien kaant mit op, dat is wel zoe'n kopperd* (Dho)

koppesnellen (spor.) ['kɔpəsnɛlŋ] - koppesnellen (als gewoonte bij het oorlogvoeren door bep. volksstammen, ook: van een krant zo goed als alleen de koppen lezen)

koppesneller ['kɔpəsnɛlɪ] - koppesneller: iemand die alleen *koppesnelt* (bij het lezen van kranten), z. aldaar

koppie-koppie (Nbk, Np, Nw) bn.; pred. [kɔpi'kɔpi] 1. goed bij z'n verstand, helder *Die is koppie-koppie* (Nw)

koppie-krauw z. onder *krauw*

koppien et; koppies ['kɔpin] 1. kopje waaruit men drinkt *Mit dunne koppies smaekt et altied lekker, wodt d'r wel zegd* (Dfo), *We zitten an oons eerste koppien koffie* (Spa), *een koppien koffie inschinken, ...drinken, Ik zal je een koppien inschinken* met name: koffie of thee, *koppien en paantien* kopje en schotel

(Diz, Nbk, Op): *Thuus hebben we allemaol een eigen koppien en paantien veur de koffie en de thee* (Op) 2. kern van een ettergezwel (Ste), pukkel, puist (Nbk) *Et koppien moet eerst wit wezen* (Ste), *...riepe wezen* (Ste) 3. kleine kop in diverse andere betekenissen

koppien-onder [aks. wisselt] - kopje-onder *Hi'j deuk koppien-onder in 't waeter* (ba), *koppien-onder gaon*

koppienbuitelen z. *koppeltienbuitelen*

koppiendukelen z. *koppeltienbuitelen*

koppiene (Bdie, El, Obk, Wol) de ['kɔpinə] 1. (vaak informeel, ruw) hoofdpijn *koppiene hebben* (El)

koppientumelen z. *koppeltienbuitelen*

koppies mv. ['kɔpis] 1. (mv.) verkl. van kop in meerdere betekenissen 2. hetz. als *kopwark* (bet. 1; z. aldaar (bs: Dfo))

koppiesblik (Sz) et; -ken ['kɔpizblɪk] 1. dienblad waarop de kopjes, schotels enz. staan

koppiesdoek (Op, Sz) de; -en; -ien ['kɔpizduk] 1. afdroogdoek, met name voor de kopjes, schoteltjes e.d.

koppiesgoed (Sz) et ['kɔpɪsɔut] - serviesgoed: de kopjes, schoteltjes e.d.

koppieskaaste (Bdie, Nt, Op, Pe-DbI) de; -n ['k...] 1. kast waarin men het servies bewaart, porseleinkast

koppiesrak z. *koppiesrek*

koppiesrek (Dfo, Diz, Dmi, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Sz) Ook *koppiesrak* (Ol-Nl, Op, Ow) et; -ken; -kien ['kɔpɪsrek/...rak] 1. (vaak verkl.) rek waaraan of waarop kopjes en schotels worden bewaard *De koppies hangen an et koppies-rekkien; de paanties staon d'r achter* (Dmi, Obk)

koppig bn.; -er, -st ['kɔpɪx] 1. koppig, halsstarrig *zo koppig as een ezel* (Pe-DbI)

koppighied Voor -heid z. -hied de ['kɔpɪxhit] 1. het koppig zijn *Uut koppighied wol hi'j niet* (Nbk), (van kleine kinderen) *Hi'j meeg [plaste] van koppighied in de broek* (Ow), *'t Is klaore koppigheid van beide kaanten dat die twee zusters niet meer mit mekeer praoten* (Db), *Koppigheid bij een peerd is mar knap lastig* (Spa)

kopriegel (l) ['kɔprɪg] - kopregel

koprolle (spor.) ['kɔprolə] - koprol

koprollen (spor.) ['kɔprolə] - koprollen

kops bn., bw. [kɔps] 1. met de koppen, nl. de korte zijden van de stenen naar de buitenkant *een riegel kopsse stienen* (El), z. ook *stienswark*
kopschouw (Nt) Ook **kopschuw** (Nbk, Obk) ['kɔpskɔm/...skyɔ] - kopschuw
kopschroef (Obk) - kopschroef: bep. schroefbout met ronde kop
kopschuw z. *kopschouw*
kops pant z. *spante*
kopspele (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Ol-Nl, Spa, Ste) Ook **knopspele** (El, Sz) de; -n ['kɔp.../'knɔp...] 1. gewone speld: met een flinke kop *Geef me et kussen mit de kopspeleden es an* (Ol-Nl)
kopspieker ['k...] - kopspijker: niet zo grote spijker met platte kop *Kopspiekers daor wodden stoelhaokbanen mit vaastezet; de spieker wodde dan an de binderkaant ommekroemd* (Obk)
kopspiele (bs: Dfo, El, Obk, Op) Ook **kapspiele** (Op, Ste) de; -n; -gien ['kɔpspilə/'kap...] 1. elk der kleine spijlen boven in een bijenkorf, haaks op de andere spijlen *In de kōrf beginnen de bi'jen heur wark bi'j de kopspielen* (bs)
kopspul (Obk) et ['kɔpspal] 1. hoofdvlees
kopstel (Dfo) - hoofdstel
kopstemme (psor.) ['kɔp...] - kopstem, falset
kopstok (verspr.) Ook **kopstuk** (Spa) et; -ken; -kien ['kɔpstok/...stak] 1. koppig, vaak dwarsliggend iemand, ook heethoofd (Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk Op, Ow, bo: Bu, Nw) *Wat is hi'j zinnig! wat een kopstok* (Nbk) 2. overstekend deel van een horizontale balk in het gebint (Dho, El, Ld, Np, Nt, Op, Spa) 3. kuif van een kast (Obk)
kopstoot (Nbk, Np, Obk) de; ...stoten; ...stotien ['kɔpstɔ:t] 1. stoot met z'n hoofd tegen iemand of iets * *Kopstoot, luus dood* vooral gezegd als kinderen in het spel tegen elkaar botsten (bo: Op; Nbk, Np)
kopstudie (l) - kopstudie
kopstuk z. *kopstok*
koptillefoon - koptelefoon
koptouw ['kɔptɔm] - hoorntouw (bij vee)
kopvleis (Bdie, Diz) et ['k...] 1. hoofdvlees
kopvoege (El) de; -n ['kɔpfu:gə] 1. voeg van een kopsverband van metselstenen
kopwark et ['kɔp...] 1. stukjes honingraat boven in de korf (bs: Obk) *Et kopwark lat*

de iemker bij et uutbreken zitten (bs: Obk)
 2. z. *heufdwark*
kopwerk z. *heufdwark*
kopzeerte (Nbk, Nw, Wol) de ['kɔpsɪ:ərtə] 1. (veelal ruw) hoofdpijn
kopziekte - kopziekte
kopzorg de; -en ['kɔp...] 1. kopzorg *Iederiene het wel kopzorgen!* (Ow), *Daor he'k hiel wat kopzorgen mit beleefd* (Np), *Zo, da's temeensen iene kopzorg minder* (Dho, Nbk)
Kor. - afkorting van *Korinthiërs* (Bijbelboek)
koraal (l) [ko:(ə)'ra:l] - koraal: bep. muziek, de materie waaruit koraalriffen e.d. bestaan
koraalmeziek (l) - koraalmuziek
koraalrif (l) - koraalrif
koraalrood (l) bn. 1. koraalrood
koraap z. *korappe*
koralen (l) bn. [ko:(ə)'ra:lɪ] - koralen
koran ['ko:əran] - koran: het heilige boek van die naam
koraope z. *korappe*
korape z. *korappe*
korappe (OS, Bu, Nw, Ste) Ook **korape** (Bdie, Db, Dmi, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol), **koraap** (Diz), **koolraepe** (Nt), **koolrape** (Dho, Op), **koraope** (Nt), **koolraope** (Np) de; -n; kora(p)pien ['ko:ərapə/'ko:əra:p(ə)/'ko:əlɹē:pə/...ra:pə /...rɔ:pə] 1. koolraap (bep. soort knol) *Nao uren koken zit d'r nog haddighied in de korappen* (Db), *Hi'j het een neuze veur de kop as een korappe* (Bu) 2. (all. inzake de vorm *koolrapen*.) koolrabi (fp)
korappekop (Dfo) de; -pen; -pien ['k...] 1. (scheldwoord) op een *korappe* gelijkend iemand (met name i.v.m. z'n hoofd)
korappeplaante (Ste) de; -n; ...plaantien ['k...] 1. bep. plant: koolraap
korappezaod (Nbk) et ['k...] 1. zaad van de *korappe*
korbeel (Nw, Obk) Ook **korbiel** (Ow), **karbeel** (Dho, Nw, Spa, b: ln) de; -s [kɔr'bu:l/...'bil/kar'bt:l] 1. karbeel: in het bijzonder: verbindingsteunbalk tussen binstijlen en de zware verbindingbalk daar bovenop, d.i. de *heufdbalke* (Nw, Obk, Ow), met name die naar het hooivak wijst, i.t.t. de *kerbielegies*, die de naar buiten overstekende delen van de *heufdbalke* op gelijke wijze steunen (Ow)

korbiel - körf

korbiel z. *korbeel*

kordaodig z. *kerdaot*

kordaot z. *kerdaot*

korderoi (Nbk, Nt) ['kɔrdəɔj] - corduroy

kordon (l) et; -s, -nen; -negien [kɔr'don]

1. kordon van soldaten, politieagenten e.d.

kore (Bdie, Dhau, Nbk) Ook **koord** (verspr.), **koorde** (Nbk, Ste) et; -n;

koortien ['ko:əɾə/ko:əɾt/...rdə] 1. koord

(van ineengedraaide draden) *De kiender*

drijden van gaoren een mooi koord (Wol),

De rediekule zat ok een kore in (Nbk), *'t*

kore an de gedienen gordijnkoord (Bdie,

Dhau), *Boven in de bostrok zat een*

koortien, dan zat et wat dichter om de hals

(Nbk), *een kore an de middel* (Nbk),

koorden op uniformen (Dfo), *Wat now een*

horlosieketten is, daor hadden ze vroeger

een koortien veur (Sz) 2. bep. in elkaar

gedraaide stof om mee af te zetten, dikker

dan tres (Dho) *Wat hej' dat mooi ofzet mit*

koord (Dho) 3. stootkant van een rok of

japon (Ste) 4. hetz. als *stiesiekoor*, z.

aldaar (Dho)

Koreaans [ko:əɾtjäs] - Koreaans

korebloeme z. *korenbloeme*

koremaat (Op) ['k...mə:ət] - korenmaat, in

zien locht onder de koremaat zetten (Op)

koren I et ['ko:əɾŋ] 1. (veelal als

Nederlands ervaren, i.t.t. *zaod*) graan als

gewas op het veld of als graankorrels

(Pe-Dbl, Diz en west.) *We hebben 't koren*

an een bult (Diz), *'t Peerd zit goed in 't*

koren ziet er doorvoed uit en is in een

goede konditie (Sz), overigens in verb.: *'t*

kaf van 't koren scheiden (Bdie), *Dat is*

koren op 'e meule (spor.), *...op zien meule*

(spor.), *D'r zit veul kaf onder 't koren* er is

veel kaf onder 't koren (Dfo, Ld, Wol), zo

ook *D'r is aorig kaf...* (Pe-Dbl), *et kaf van*

et koren scheiden het slechte van het goede

scheiden, de slechte exemplaren, de slech-

terikken, niet-ijverigen e.d. van de

goede(n) onderscheiden (Mun, Op, Spa),

...onderscheiden (Wol) * *Onder ieder koren*

zit kaf overal zijn wel slechte exemplaren

bij (met name gezegd van mensen) (Op),

zo ook *D'r zit altied kaf in et koren*

(Ol-Nl), *Gien koren zonder kaf* (Pe-Dbl),

Aj' koren hebben, ontkoem ie niet an 't kaf

id. (Sz) *Gien koren zonder kaf d'r tussen*

(Sz), waarnaast *Gien kaf zonder koren*

(Ld), *D'r zit altied wel kaf onder 't koren*

(Ld, Wol), *...tussen 't koren* (Nt, Dho)

koren II (Bdie, Db, Nbk, Np, Sz, s: Obk,

b) zw. ww.; onoverg.; koorde, het koord 1.

misselijk worden en vervolgens overgeven

of bijna overgeven *Ie zollen d'r van koren*

(Np), *En 't kereltien koorde al as hi' d'r an*

dochte (b) 2. z. *kaoren, karken*

korenblauw I (spor.) et ['k...] - koren-

blauw

korenblauw II (spor.) bn. [aks. wisselt] 1.

korenblauw

korenbloem z. *korenbloeme*

korenbloeme (verspr., fp) Ook **kore-**

bloeme (El, Obk), **korenbloem** (spor., h)

['ko:əɾŋblumə/'ko:əɾəblumə/...] - koren-

bloem: roggebloem

korenbloemeblauw I (Nbk) Ook **koren-**

bloemenblauw (Sz) et ['k.../...blum:...] 1.

kleur gelijk aan die van korenbloemen

korenbloemeblauw II (Nbk) Ook **koren-**

bloemenblauw (Sz) bn. [aks. wisselt] 1.

blauw gelijk de kleur van korenbloemen

korenbloemenblauw z. *korebloemeblauw*

I, II

korenmesjester (El) bn.; attr. ['ko:əɾŋ

məsjestɚ] 1. van manchester *korenmesjester*

pakken (El)

korenmeule (spor. OS, verspr. WS)

['ko:əɾŋma:lə] - (veelal als Nederlands

ervaren) korenmolen

korenmiete (spor. WS) ['k...mitə] -

korenmijs

korenschure (Op, Wol) de; -n;

...schuurtien ['k...] - hetz. als *zaodschure*,

z. aldaar

koreveld (Dho) ['ko:əɾəfelt] - korenveld 't

Koreveld staot d'r goed veur (Dho)

körf (OS) Ook **korf** (WS, Nbk, Obk) de;

körven; -ien [kœr(ə)f/...] 1. korf: mand

'k Verkope de appels et liefst bi'j de körf

(b), *Wij hadden een grote körf bieten veur*

de knienen (Sz), *Bi'j 't haast slaon wij*

altied een peer körf eerpels op (Db), *de*

halve korf platte korf waarin de helft gaat

van een *schepelskörf*, vooral gebruikt om

aardappelen in te doen op het land (Op),

Een körf eerpels is zeuventig pond (Obk),

'k Heb vroeger nog wel turf sjouwd mit de

korf; de korven leegden ze dan op de

turfbulte nl. een korf van tenen, voor het

vervoer van zo'n 25 tot 30 turven, en naar

onderen taps lopend (Ol-Nl), *Hi'j hadde*

een nochteren kalf in de korf (Np), (met

name van een bakker die alle nieuwtjes weet.) *Hij het de nijgies in et körffien* (Bdie, Bu), *de man mit körffies* iemand die met korffjes vent (Obk), *Rense Körffien* bijnaam van een eertijds zeer bekende straatmuzikant uit *Makkinge, een körffvol grös* (Nbk), *De peren liggen bij körven onder de boom* (v), *deur de körf valen* door de mand vallen (Db, Obk, Ow), ook *deur de körf zakken* id. (Diz, Ow, b), *Ie kun ze kwiet as eier uut de korf* (Np) 2. bijenkorf *In goeie jaoren kon een körf wel zeuventig tot honderd pond zwaor wodden* (j), *een spitse körf* spits, in een punt toelopende bijenkorf (bs: Obk): *De spitse körf het as veurdiel dat et niet zo gauw inregent* (bs), *de ronde körf* naar boven rond toelopende bijenkorf (bs: Dfo, El, Op), waarnaast *de platte körf* (bs: Obk), *As de bijen zwaarmen wollen, mos ie een lege korf bij de haand hebben* (Pe-Dbl), *een korf mit bijen* (Bdie), *een vette körf* een bijenkorf met veel honing (bs: Dfo, El, Obk, Op, Ow), *de körven losmaeken* de vlieggaten van de bijenkorven open maken (j), (bij vergelijking gezegd door een kind dat een ander kind met een paardebloem met pluusjes tegen het hoofd sloeg:) *Wat hej' et liefste: de körf of de bijen?* (Dfo), *Ze zatten op mekeer as een körf mit bijen* zeer dicht opeen (Ld) 3. korf als doel bij korfbalsport 4. korf die aan een hoge paal werd opgetrokken als teken van schaft- of rusttijd van de veenarbeiders (Dfo, El), *De körf is op* (El), *Vroeger bij de warkverschaffing kwam de körf an de stok omhoge en dan was 't schafttied, en om vuuf ure hoolderd* (Dfo)

körfbal (OS) Ook *korfbal* (WS, Nbk, Obk, spor. elders) ['kærbal, ook wel ...rvb.../...o...] - korfbal

körfbalder z. *körfballer*

körfbalkörf (Nbk) Ook *korfbalkorf* (Op) de; ...körven ['k...] 1. korf waardoor men de bal moet werpen bij het korfballen

körfballe (Nbk) Ook *korfballe* (Op) de; -n ['k...] 1. korfbal

körfballen (OS) Ook *korfballen* (WS, Nbk, Obk, spor. elders) [...balŋ] - korfballen

körfballer (OS) Ook *korfballer* (WS, Nbk, Obk, elders spor.), *korfbalder* (s: Obk) [...balŋ/...dŋ] - korfballer

körfbalschoe (OS) Ook *korfbalschoe* (WS, Nbk, Obk, elders spor.) de; -nen ['k...] 1. sportschoen die men draagt bij het korfballen

körfbalveld (Nbk) et; -en; ...veltien ['k...] 1. terrein waarop men korfbalt of kan korfballen, ook: het eigenlijke speelveld, door lijnen aangegeven

körfbalwedstried (OS) Ook *korfbalwedstried* (WS, Nbk, Obk, elders spor.) - korfbalwedstrijd

körfdoek (Db, Dfo, El, Pe-Dbl) Ook *korfdoek* (Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa) de; -en; -ien ['kæ(rə)vdu:k] 1. doek over de mand met behulp waarvan men vent

korfhaandvat (Bdie) et; -ten; -tien ['k...] 1. hengsel van een korf, mand

körfhengsel (Dfo, El) Ook *körfhingsel* (Db), *korfhengsel* (Ol-Nl, Sz) et; -s; -tien ['k...] 1. hengsel van een korf, mand

körfhingsel z. *körfhengsel*

körfiemker (bs: Dfo, El, Obk, Op) de; -s; -tien ['k...] 1. iemker die meer met korven werkt dan met bijenkasten

körfiemkeren (bs) onbep. w. ['k...] 1. het winnen van honing met bijenkorven (en niet met bijenkasten)

körffien (OS, Bu) Ook *korffien* (WS, Nbk, Obk) ['kærfin/...o...] 1. kleine korf in div. betekenissen 2. één der stijve haren aan de achterpoten van een bij (bs: Dfo, Op) 3. dikke braambes (Bu, Nbk, fp)

korffienbeie (Obk, fp) de; -n; ...beigien ['kærfimbeja] 1. zeer dikke zwarte braambes

körffienbreien (Nbk) onbep. w. ['kærfimbrej(d)ŋ] 1. breien van zeer kleine korffjes uit russen *Vroeger gongen we körffienbreien van rusken* (Nbk)

körffienbrummel (Db, Nbk, fp) de; -s ['k...] 1. dikke zwarte braam

körffienmaecker z. *körffiesmaecker*

körffiesmaecker (Dfo, Nbk) Ook *korffiesmaecker* (Diz, Np, Pe-Dbl), *körffienmaecker* (Dfo, Dhau) de; -s ['kærfis mæ:kŋ/.../...fime:kŋ] 1. iemand die (kleine) korven vervaardigt

korffiesventer (Np) de; -s; -tien ['k...] 1. venter van korffjes e.d.

körfkramme (Dfo, Obk) Ook *korfkramme* (Op, Sz, Wol) de; -n; -gien ['k...] 1. *De körfkramme wodde vroeger deur de smid maekt* (Obk)

körfmaeker - kornoelie

körfmaeker z. *körvemaeker*

korfmaeker z. *körvemaeker*

korfmes (b: ln, bs: Op) Ook *körfmes* (bs: Dfo), *bi'jemes* (Nbk, bs: Obk), *raotmes* (bs: Dfo, Op) et; -sen; -sien ['k...] 1. lang mes door imkers gebruikt, o.m. voor het *uutbreken* van de korf, d.i. de spijlen en raten eruit nemen om te oogsten (bs) en voor het *inkoiten* van de raten (bs), ratenmes *W. snidt de raoten mit et bi'jemes* (Nbk)

korfnaalde (Op, Sz, Wol) Ook *körfnaalde* (Dfo) de; -n 1. hetz. als *vlechtsnaalde*, z. aldaar

körfopspieren (bs) Ook *körfspieren* (bs) onbep. w. ['kœr(ə)vopspilŋ] 1. het aanbrenge van spijlen in een bijenkorf

körfspiele (Dfo, Obk) Ook *korfspele* (Np, Op, Sz, Wol) de; -n; -gien ['k...spilə] 1. spijl in een korf, met name in een bijenkorf

körfspieren z. *körfopspieren*

körfvlechter z. *körvevlechter*

körfvol (Nbk) ['k...] - korfvol * (van gras dat te lang heeft gegroeid, verkeerd is gegroeid:) *Een pettevol gruuinties is beter as een körfvol vergruud* (Nbk)

korhaan z. *korhaene*

korhaene (spor.) Ook *korhaan* (Sz) ['k...] - korhaan

korhen z. *korhenne*

korhenne (verspr. OS, Bdie, Wol) Ook *korhinne* (Np), *korhen* (Db, Dho, Diz, Nt, Op) de; -n; -gien ['k...] 1. korhen 't *Korhennegien brengt allierend de jonkies groot* (Obk) 2. (mv.) korhoenders (Ow, Sz)

korhinne z. *korhenne*

korhoen (Dfo, Diz, Ma, Nbk, Np, Op) et; -ders, -en (Nbk, Np, Obk); -tien ['kørhū:n, ...un (spor.)] 1. korhoen

korkdreuge (Np, Obk, Op, Wol) Ook *kurkdreuge* (Dhau, Ma, Nt, Obk, Ow, Wol), *kurkdruge* (Dhau, Ma, Nbk, Ow), *kurkdroog* (Spa), *kurkdroge* (Sz) - kurkdroog: zo droog als kurk

korke (WS, Nbk, Obk) Ook *kurke* (OS, Ma, Nt, Ol-Nl, Op, Spa), *kurk* (Sz, bet. 2: Diz) de, et (bet. 3); -n; korkien ['korkə/'kark(ə)] 1. kurk die op een fles e.d. zit *We konnen de korke niet van de flesse kriegen* (Np), *Ie moen de korke beter op 'e flesse doen, aanst springt hi'j d'r of* (Nbk), *De kurke knalde van de flesse*

(Ld), *...was me van de draankflesse gaon, en doe was 't zo weg* (Sz), *korkien breiden kurkje breien* (Ste), *'t Is de korke waor de boel op drif* (alg., Bdie), *wat onder de korke hebben*, zo ook *Es even kieken as d'r nog wat onder de kurke zit* (Ol-Nl), *De korke was van de flesse* men liet zich niet meer in bedwang houden (vo), 2. zwemgordel van kurk, plastic, schuimrubber e.d., of de kurken (enz.) onderdelen ervan *Kleine kiender moen bi'j et zwemmen leren eerst mit korkies* (Nbk) 3. (stofnaam) kurk *zo dreuge as korke* (Dho, Nbk, Np, Op) * (vooral gezegd bij feestelijke gelegenheden waarbij men dronk:) *Een, twee, drie, vier, vijf zes, de kurk op de fles* (Sz)

korkeboom (l) - kurkboom

korken Ook *kurken* (Nbk) bn.; attr. ['korkŋ/'kλ...] 1. van kurk *een goed gelove, mar een korken ziel hebben* veelal niet te zwaar aan dingen tillen (Op) 2. z. *karken karketrekken* (Bdie) Ook *kurketrekken* (Nbk) onbep. w. ['korkətrepŋ/...] 1. ontkurken met een kurketrekker *Een karketrekker bruken ze veur karketrekken!* (Bdie)

karketrekker (Bdie, Dho, Nbk, Np, Obk, Op, Pe-Dbl) Ook *kurketrekker* (OS, Diz, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol) de; -s; -tien ['k...] 1. kurketrekker (om mee te ontkurken) 2. penis van een woerd (Sz)

korkieke (l) - kurkeik

korkien z. onder *korke*

korklaoge (spor.) Ook *kurklaoge* - kurklaag

korkparket (l) - kurkparket

korksmaek (spor.) Ook *kurksmaek* - kurksmaak

korktegel (l) - kurktegel

korne (spor.) de; -s ['kørnə] 1. corner (bij voetbal)

kornen (bo: Bu) zw. ww.; onoverg.; kornde, het kornd ['kørŋəŋ] 1. (van kinderen) zeuren, ruziën

kornhooft (n: Ot) et; -ien; -en ['kørŋho:lt] 1. speciaal talhoutje waarin de houtbaas elke keer wanneer er honderd talhoutjes waren geteld, een kerfje maakte (n: Ot)

kornoelie (Dfo, Wol) Ook *kornoelje* (Nbk, Nt, h) ['kør'nuli/...jə] 1. kornoelje *gele kornoelje* (h), *rooie kornoelje* (Nbk), *Die kornoelie ston mooi in de bluui van de*

winter (Dfo)

kornoelje z. *kornoelie*

kornoeljeboom (Dhau) - kornoeljeboom
korntien (bs: Obk, n) et; kornties [ˈkɔrntin] 1. elk der scherpe vleugeltjes gekerfd aan het puntige eind van een *spalthooltien*, dat men nl. gebruikte om er *spleuten* van te maken 2. kerfje dat de houtbaas in een speciaal talhoutje maakte, steeds wanneer er honderd talhoutjes waren geteld (n: Ot)

kornuit (verspr.) Ook *kornuut* (Np, Nt, Obk, Op) [.../kɔr'nyʔ] - kornuit: makker 't *Bin wondere kornuiten, die jongen* (Db), 't *Bin een paer raere kornuten* (Np), (ook neutraal, dus niet negatief:) *Hij had zien kornuiten bij 'm* (Ow, Nbk), zo ook *Hij had zien kornuiten ok weer vunnen* (Ow), 't *Weren dikke kornuiten goede vrienden* (Ma)

kornuut z. *kornuit*

corp. - afkorting van *korperaol*

korperaol z. *korperaol*

korperaol (spor.) Ook *korperaal* (spor.), *korporaol* (spor.) de; -en, -s; -tien [kɔrpə'ɔ:əl/...a:l/...pɔ'r...] 1. korporaal (bep. militair)

korperaoltien (Ste) et; ...ties [...'ɔ:əltin] 1. jachttopziener

korporaol z. *korperaol*

körps (bet. 1: OS) Ook *korps* (WS, Nbk, Obk, elders spor.) et; -en; -ien [kɔrps/...ɔ...] 1. fanfarekorps 2. letterkorps (l)

korpus (Dmi, Nbk, k: Ste) et; -sen; -sien [ˈkɔrpəs] 1. lichaam, lijf 'k *Heb piene in mien korpus* in m'n lichaam (k: Ste)

korrektie - korrektie: van fouten in schoolwerk, te korrigeren schoolwerk (l)

korrektielak (spor.) - korrektielak

korrektieteken (spor.) - korrektieteken

korrektietoets - korrektietoets

korrektievloeistof (spor.) - korrektievloeistof

korrektiewark (l) - korrektiewerk

korrel de; -s; -tien [ˈkɔr] 1. korrel graan *De korrels bin goed vol dit jaor* (El), *De hele korrel zat nog in 't roggebrood* (Spa), (als verz.) *D'r zit een zwaore korrel in 't zaod* in dit graan zijn de korrels dik, zwaar (Np), *...een mooie korrel in 't zaod* (Obk), zo ook *De rogge zit een goeie korrel in* (Db, Dhau), *De korrel is dit jaor mar klein*

(Np), *D'r zit aorig korrel in de aore* (Db), *Onder et kaf zit vaeke ok nog wel een goeie korrel zaod* (Op), (van een paard) *De korrelties plaogen him* het paard is in blakende welstand, is wellustig (Ow), zo ook *D'r is best op et peerd past, de korrels die kriebelen him* (El) 2. hard deeltje van bep. stof *een korrel zoolt, ...suker, As de soepe haenekloterig wodde, dan wodde ze mit koken niet de hieltied ruurd, dan gong ze wat op korrelties, dan schifte ze wat* (Nbk), *Ie moe'n 't mar mit een korreltien zoolt nemen* het niet (volledig) serieus nemen (Ma) 3. gezegd van een dikke persoon of een dik dier (Nbk) *Wat een dikke korrel* (Nbk) 4. pit, kern van de stam van een eikeboom *De korrel van iekenhoolt is vaeke bikkelhad* (Op), *De korrels van et iekenhoolt daor wodden vroeger de waegens van maekt* (El), *Die stielen bin klaore ieken korrel* (Ste), *Oonze eerste stoelen weren van ieken korrel* (Db), *Die iekenbomen daor zat ommeraeke korrel in* (Np), *Die paol was klaore korrel* (Ma) 5. in (verspr.) *op 'e korrel nemen* nl. van personen of zaken (fig.) * *Et is beter as jow een korrel ontspringt as dat et jow ontkrimpt* men moet de rogge niet te snel van het land halen, het moet eerst goed drogen, waardoor er misschien wel eens een korrel wegspringt (Obk)

korrelbri'j (Dfo) [ˈkɔr|brɪj] - gruttenbrij

korrelen z. *koddelen*

korrelig bn.; -er, -st [ˈkɔr|ɪx, ...rɛlɪx] 1. (van brood) gemakkelijk kruimelend (Dfo, Nbk, Op, Ow, Wol) *Dat brood is wat korrelig* kruimelt gemakkelijk (Nbk), *korrelige eerpels* (Wol) 2. van korrelige structuur (verspr.) *Die tuongrond is korrelig* (Dhau, Wol), *De bri'j is korrelig* (Bdie), *Wat is dat roggebrood korrelig* met harde brokjes (Pe-Db) 3. licht geraakt, kort aangeboden (p, b: lm)

korrelomgien (Ow) et; ...omgies [kɔr|'omxin] 1. kleine, dikke vrouw, ook wel gezegd van een biggetje of van een lammetje

korrelvoer (Obk) et [ˈk...fu:ɔr] 1. voer van korrels, nl. gemengd graan *W. en G. geven de kiepen altied geitemelk en korrelvoer* (Obk)

korrespondeensie (spor.) [kɔrɛspon'di:nsi] - korrespondentie: het elkaar brieven

korrespondeensieadres - kossepolle

sturen, de aldus bij elkaar horende brieven, ook: bep. rubriek in een krant waarin men brieven van lezers behandelt

korrespondeensieadres (spor.) [...'dī:si adɾes] - korrespondentieadres

korrespondeensiekammeraad(ske) (l) - korrespondentievriend(in)

korrespondent - korrespondent: voor briefwisselingen, van een krant e.d.

korrespondentschap (l) - korrespondentschap

korresponderen [kɔrəspon'di:əɾŋ] - korresponderen: elkaar brieven schrijven (ook inzake instanties, verenigingen e.d.)

korrestok (p, b: lɪm) de; -ken ['kɔrəstɔk, of 'kɔ...?] 1. maatstok, stok met kerven, vroeger gebruikt om waren te verrekenen (b: lɪm)

korrigeren (spor.) [...'sjt:əɾŋ] - corrigeren, met name van teksten, drukproeven

korruptie (spor.) [kɔ'rɒpsi] - het corrupt zijn (van personen, nl. het omkoopbaar zijn)

korselet z. *kesjet*

korset z. *kesjet*

korsettehempien (Bu) et; ...hempies [...'s...] 1. hemdje dat men onder het korset draagt *Et korsettehempien was zonder zeelties, 't was veur onder et korset, dan haj' dat niet op et vel* (Bu)

korsetteveter (Bu) [...'s...] - korsetveter

kor sienes z. *konsienes*

körvemaeker (Db, Nbk, Ow, bs: Dfo) Ook **körfmaeker** (El, Nbk), **korvemaeker** (Bdie), **korfmaeker** (Op), **korfmaker** (Sz) de; -s; -tien ['k...w..., ...v...] 1. iemand die korven vervaardigt

körven (Ow) zw. ww.; overg.; körfde, het körfd ['kɔrbm] 1. een bijenvolk in een bijenkorf doen *de bijen körven* (Ow)

körvevlechter (bs: Dfo, El, Obk, Ow) Ook **korvevlechter** (Op), **körfvlechter** (bs: Dfo), de; -s; -tien ['kɔrvmə, ...v.../.../'kɔrfl...] 1. iemand die korven vlecht, vooral bijenkorven

kos (Db, Dhau, Nbk) Ook **kwos** (Dhau), **kuus** (Diz) tw. [kos/kwos/kys] 1. roep om varkens te lokken

kosjent (spor.) [kɔ'sjɛnt] - quotiënt

kosjet z. *kesjet*

kosleden z. *kotleden*

kosmetisch (spor.) [kɔs'mt:tis] - kosmetisch, ook fig.: *kosmetische veraanderings*

(l)

kosmisch (l) ['kɔsmis] - kosmisch

kosmografie [kɔsmo:grɒfi] - kosmografie (bep. wetenschap)

kosmologie (spor.) [kɔsmo:lo:'gi] - kosmologie (bep. wetenschap)

kosmonaut [kɔsmɔ:(ə)'nɔmt] - kosmonaut

kosmopoliet (l) [kɔsmo:po:(ə)'lit] - kosmopoliet: wereldburger

kosmos (l) de ['kɔsmɔs] 1. kosmos

kosse (Bu, Dho, Nbk, Np, Obk, Op, Wol, fp, bo: Nw) Ook **kasse** (Db, Dfo, Diz, Ld, Nbk, Ol-Nl, Op, Wol), **kaste** (Dfo, Nbk, p, b), **kes** (Obk), **kesse** (Nbk, Spa, Wol), **koste** (Dhau, El, Ste, fp) de; -n; kossien ['kɔsɔ/...a.../...astɔ/kɛ(r)ʃ(ə)'kɔstɔ] 1. kers: bep. vrucht, ook: kerseboom *Bin de kosten haost riepe?* (Ste), *In de Betuwe kuj' je zoemers veur een betien geld zat eten an kossen; et komt dan niet op een kosse an* (Op), *kessen op sap* (Nbk), *Betuwse kasten* (Dfo), *rooie kasten* (Diz, El), *zwalte kasten* (Diz, El), *wilde kosten* morel (Dfo, fp, Ste)

kosseboom (Bu, Dho, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Wol, fp) Ook **kasteboom** (Dfo, Nbk, Ow), **kosteboom** (ZW, Dhau, El, Ma, Ow), **kasseboom** (Db, Dfo, Nbk, Ol-Nl, Op, Wol, fp), **kesseboom** (Nbk, Sz, Wol) de; ...bomen; -pjen ['k...] 1. kerseboom

kossehoolt (Bu, Dho, Nbk, Op) Ook **kastehoolt** (Dfo, Ow), **kassehoolt** (Db, Ld, Nbk, Op, Wol), **kostehoolt** (ZW, Dhau, Ma), **kostebomehoolt** (El), **kessehout** (Sz), **kessehoolt** (Nbk, Nt) ['k...] - kersehout

kossehule z. *kassehoele*

kossejaor (Nbk) - kersenjaor

kosselig (v) ['kɔʃɛx, ...ʃɛlɛx] - korzelig

kossepit z. *kossepitte*

kossepitte (Dho, Np, Nw, Obk, Op) Ook **kospit** (Bu, Nbk, Nw), **kastepitte** (Dfo, Ow), **kastepit** (spor. OS), **kassepit** (Ld, Ma, Nbk), **kostepitte** (Bdie, El), **kassepitte** (Db, Ol-Nl, Op, Wol), **kessepitte** (Nbk, Nt, Sz), **kostepit** (Dhau, Pe-Db, Ste) de; -n; ...pittien ['k...] 1. kersepit *Daor is now gien kossepitte an daar is niets aan* (Nw) 2. in *Zal ik je wat op je kossepit geven?* een pak slaag geven (Nbk)

kosseplokker (Obk) de; -s; -tien ['k...] 1. iemand die kersen plukt

kossepolle (Dho) de; -n; -gien ['k...] 1. vogelkers

kossesap (Op) Ook *kassesap* (Op) et ['k...]
 1. sap van kersen
kossesjem (Obk) Ook *kassesjem* (Ol-Nl, Wol) ['k...] - kersensjam
kossetakke z. *kossetoeke*
kossetied (Nbk) - kersentijd
kossetoeke (Nbk) Ook *kossetakke* (Nbk) ['k...] - kersetak
kossiesbri'j (Op, Spa) Ook *broodkossiesbri'j* (Nt) de ['koʒizbrej (Op), 'kɔsiz... (Spa)/...] 1. pap gemaakt van melk en stukjes broodkorst
kost de; -en; kossien [kɔst] 1. (mv.) de prijs die men bij een koop of voor een handeling moet betalen, ook: onkosten, extra kosten 'k *Hebbe nogal wat kosten (veur je) maekt vandeweke* (Nbk, Wol), *Dat zol mittertied ok wel kosten mitbrengen* (b), *Hej' d'r ok kosten mit had?* (Ste), *hoge kosten hebben* (Bdie), *D'r bin gien kosten an verbunnen* (Nbk), *de kosten dekken*, *D'r kwammen nog hiel wat kosten bij* (Nbk), *Now moe'n we nog even over de kosten praoten* over hoeveel het zou moeten kosten (Ow), *Wat bin de kosten?*, *De koopries van dat huus komt mit de kosten veer boven de ton* met de kosten van de notaris e.d. (Op), zo ook *Aj' een huus kopen moej' rekening holen mit de kosten die nog over de pries henne kommen* (Ol-Nl), *kosten koper*, *de kosten in rekening brengen* (Dhau), *op kosten van*, *Hij jacht mij op kosten* (Nbk, Sz, Ma), 't *Is de kosten aenlik niet meer weerd om d'r an te beginnen* om de machine, de auto enz. te repareren: je kunt beter een nieuwe kopen (Dho, Ld, Nbk), zo ook 't *Kan de kosten niet huden* (Ld), vandaar *Ik zol d'r mar niet tevule kosten meer op maeken* (Dho), waartegenover *Dat is me de kosten nog wel weerd* nl. om het te laten repareren, bijv. in plaats van het weg te gooien en een nieuw exemplaar te kopen (Sz), *De kosten die maekt binnen, kommen wel weer boven Jan* komen er wel uit, worden wel op één of andere manier gedekt (Db), *Hij mos de kosten betaelen* bijv. de proceskosten (Nbk), *ten koste van* (spor.), zo ook *Een grap uuthaelen mag niet te koste van een aander gaon* (Db), *D'r zitten weinig kosten an* er zijn weinig (on)kosten aan verbonden (Nbk) 2. levensonderhoud *Wat doe'j' veur de kost?*,

Ik doe niks meer veur de kost, ik rentenier (Dhau), *Hij schilderde veur de kost* (Pe-Dbl), *Die is de kost niet weerd* hij is lui (Np), *Doe ie ok mar es wat veur de kost! Pak es an!* (Nbk), *de kost verdienen*, *Hij het now een goed baentien, en hij verdient zien kost wel* (Op), *an de kost kommen*, *Die kan wel an de kost kommen* verdient gemakkelijk, goed (Nbk, Ow), *de kost opgadderen* z'n inkomsten bij elkaar krijgen (Ow) 3. dagelijks voedsel dat men ontvangt, evt. met inwoning *Ik gao vandage uut gasten, ik hebbe de kost toe* (Spa), *Gelderse kost* maaltijd van bruine bonen en aardappelen door elkaar (Np), *We hadden vandaeege iene op 'e kost* iemand die meeat (Nbk, Np), *kost en inwoning, iene de kost geven* bij zich laten inwonen, voedsel en evt. verdere verzorging geven (b), *Hij verdiende wat en hadde de kost* (vo), *Hij hadde et min van kost slecht qua kost en inwoning* (j), (*bi'j iene*) *in de kost gaon* (Nbk, Obk), ...*wezen*, zo ook *Bi'j die meensken lig ik in de kost* (Nt), *iene in de kost nemen* (Nbk), ...*hebben* (Nbk), *een huushoolster veur de kost* die werkt voor kost en inwoning (Ow), *Hij verdient daor goed en hij het de kost d'r nog bi'j toe* (Op), *Ie moe'n zokken de kost mar geven moeten* stel je voor dat je zulke lui lang over de vloer moet hebben (en moet verzorgen) (Nbk), (veelal negatief:) *Ik wol ze niet graeg de kost geven* erg veel mensen zijn ook zo (Nbk) 4. voedsel, spijs *lichte kost* (Nbk), *zwaore kost* (Nbk), *een lekker kossien koken* een lekkere maaltijd (Nbk), *Dat is zien kossien wel* dat is wel het eten dat hij graag lust (Nbk), *Dat is zwaore kost* moeilijke lektuur, ...*oolde kost* dat is al lang bekend (Nbk), *je ogen de kost geven* * *De kost gaot veur 't gemaek* men moet eerst kosten maken, investeren voordat er opbrengst, winst kan zijn (Obk, Ld), zo ook *De kost gaot veur de baot* (vo), ...*veur de baat uut* (Nw), ...*gaot veur 't gewin* (Ld, Obk), *De kosten gaon veur 't gemaek* (Ld), ...*gaon boven gewin* komen altijd eerst, ook: overstijgen de winst (Ld)
kostbaos de; ...baozen ['kɔz(d)b...] 1. kostbaas
kostber bn.; -der, -st ['kɔz(d)bɾ] 1. van grote waarde *een kostber boek*

kostberheden - kostersvrouw

kostberheden (spor.) ['k...hɪ:dɪŋ] - kostbaarheden

koste de; -n; kossien ['kɔstə (OS, Spa, Ste), ...o... (Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Ste)]
1. korst van brood, koek en waren als kaas *Die bakker bakt vaeke brood mit een hadde koste* (Op), *Iene die et mit de maegte te doen het, dot vaeke wel de koste van 't brood* (Obk), *Ze kun daor heur eigen kossies wel op ze hebben het daar niet bep. breed* (Dfo), (positief waarderend gezegd van alcoholika:) *Ie kun d'r beter van pissen as van een kossien brood* (Bu) 2. hard geworden laag op iets, harde bovenlaag van grond, korst ijs e.d. 3. (vaak verkl.) korst op een wond (Bu, Nbk) 4. de kortste (b: lm) 5. z. *Kosse*

kostehomehoolt z. *Kossehoolt*

kosteboom z. *Kosseboom*

kostehoolt z. *Kossehoolt*

kostekoeke (verspr.) ['k...] - kantkoek: koek die op de buitenkant van een bakplaat staat en dus niet goed van vorm is, ook: repen afgesneden koek (als rest) *Kostekoeke die kreej' van de bakker, die was niet te koop; et vul bij de stieve koeke weg, bij et snieden* (Nbk), *tussen draank en kostekoeke in de vlegeljaren* (Np)

kostelik ['kɔstɪlək, ...tələk] - kostelijk: voortreffelijk, prachtig *kostelik weer* (Nbk), *een kostelik bezit* (Nbk), *een kostelik boek*, (gezegd wanneer men zeer nauwkeurig moet toevoegen, mengen zodanig dat de smaak uitstekend is:) *De maot is kostelik* (Bu)

kosteloos (spor.) bn. ['kɔstlɔ:əs, ...təl...] 1. kosteloos *Dat is kosteloos* er zijn geen kosten aan verbonden (Nbk)

kosten zw. ww.; onoverg.; kostte, het kost ['kɔstɪ] 1. aan geld kosten *Wat moet dat kosten?* hoeveel kost het (Bdie), zo ook *Wat mag et kosten?* voor hoeveel geld is het te koop (Ste), *Hoevule...?* (Np), *Zoe'n klokke kost nogal wat* (Nbk), *Et kost je best geld* flink geld (Np), *Dat gevallegien komt je duur te kosten* gaat je veel geld kosten (Wol), *Ie kun wel een stoel ankriegen, et kost niks meer* (Sz), *Vriendelikhied, eerlikhied en fetsoenlikhied dat kost niks en daor kuj' overal mit terechte* (Obk) 2. aan inspanning vergen, tijd, moeite kosten, erbij inschieten *Dit woordeboek het een boel vrije tied*

kost, *Et kostte me muute om him zo veer te kriegen* (Nbk), *Speulen mit vuurwark kan je de ogen wel kosten* (Nbk), *Et kan him et leven wel kosten* (Nbk), *Et zal je de kop niet kosten* het risico ervan is niet zo groot, het is niet zo duur (Nbk), *Ze zetten deur, koste wat kost* hoe dan ook, wat voor inspanning er ook voor nodig is (j), *'t Het mij een goeie segare kost, mar daorom niet (...)* (b)

kosten-baotenanalyse (l) - kosten-baten-analyse

kostenanalyse (l) ['kɔstɪn...] - kosten-analyse

kostenberekening (l) ['kɔstɪn...] - kosten-berekening

kostenbesperend (l) [...rɪt] - kosten-besparend

kostenbespering (l) - kostenbesparing

kostenpeil (l) - kostenpeil

kostenraeming (l) ['k...rē:mɪŋ] - kosten-raaming

kostenstijging (l) - kostenstijging

kostepit z. *Kossepitte*

kostepitte z. *Kossepitte*

koster de; -s; -tien ['kɔstɪ] 1. koster (van een kerk) *Weet ic al wie de ni'je koster van jim karke wodt?* (Ol-Nl), *De koster onderhoudt de kerk goed* (Spa) * *Kosters koe mag wel op 't kaarkhof weiden* wie het dichtst bij het vuur zit, warmt zich het best, wie in een voordelige positie zit, heeft soms een streepje voor (Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl)

kosteres (Nbk, Ste) de; -sen; -sien ['kɔstə'res, ...tɪ'es] 1. vrouw van de koster, met name gezegd wanneer die de koster hielp, wat meestal het geval was

kosterig (Nbk, Np) ['kɔstɪrəx, ...tərəx (Nbk), ...o... (Nbk, Np)] - korstachtig *mit kosterig woddende en verkleurende stokkies leverwost* (v), *De grond is wat kosterig* niet egaal opgevoren en daardoor hobbelig of zelfs puntig (Nbk)

kostersbaentien (Db, Op) et ['k...] 1. kostersambt (inzake de kerk)

kosterschop (Dfo) et ['k...skop] 1. de functie van koster, het koster zijn *Hij het et kosterschop* (Dfo)

kostershuus ['k...] - kostershuis

kostersplakkien (spor.) et; ...plakkies ['k...] 1. plek van de koster in de kerk

kostersvrouw (verspr. OS, Pe-Dbl, Spa,

Ste) de; -en; -gien ['k...] 1. vrouw van een koster

kosterswoning (Ste) ['k...] - kosterswoning

kostganger de; -s; -tien ['kɔstx...] 1. kostganger *We hebben veur jaeren terogge een kostganger in huus had* (Bu), *een halve kostganger* (Ow), *een hiele kostganger* (Ow), *een dure kostganger* kostganger die veel eet, evt. ook gezegd van een gezinslid (Nbk), *een vremde kostganger* een rare snuiter (b, Nbk), *een nuvere kostganger* id. (Np)

kostgeld (verspr.) ['k...] - kostgeld

kosthuus (verspr.) ['k...] - kosthuus *Ze hebben daor niet een best kosthuus* (Nbk)

kostpries ['k...] - kostprijs *tegen kostpries* voor de prijs die het de producent kost (Nbk)

kostpriesberekening (l) - kostpriesberekening

kostschoele ['k...] - kostschool *naor een kostschoele gaon* (Nbk), *op een kostschoele wezen* (Nbk)

kostschoeleleerling (spor.) - kostschoolleerling

kostschoelemaegien (spor.) - kostschoolmeisje

kostuum z. *kestuum*

kostuumrok z. *kestuumrok*

kostvrouw (Ste) ['k...] - kostvrouw

kostwinder z. *kostwinner*

kostwinner Ook *kostwinder* (Np) ['kɔstwin(d)r] - kostwinner

kostwinning (l) - kostwinning

kot I (verspr.) et [kɔt (Nw, Obk en west.), kɔt (OS, Bu, Np, Nw)] 1. in *in et kot* met weinig woorden verteld *Daor kwam 't in 't kot zowat op daele* (b) 2. in *tot veur kot, veur kot* (spor.)

kot II bn., bw.; -ter, -st 1. niet uitgestrekt, met een kleine lengte *Die broek wodt kot deur al dat wassen* (Pe-Db), *Ik hebbe een te kotte stok in de schoffel* (Np), *kot haor, kotte stappen* (Nbk), *een kot knikkien, een kotte broek, een kot aentien touw* (Db), *de kotte veger* handveger, stoffer (Bu, Ste), *kot van stok* klein, bijv. van een koe (Obk, Dhau), (bij voetballen) *et spel kot holen* (Nbk), *de kotte slag* korte slag bij het vlegeldorsen (Ste), *de balle kot slaon* een lichte slag geven, ketsend slaan (Dho), *Ze kwammen mi'j kot an de broek* zaten vlak

achter me aan (b), *Hi'j kwam mi'j kot an* haalde mij bijna in (Dho, Nbk), zo ook *Hi'j zat mi'j kot achter de kont* (Nbk), *Et was kot genoeg an dichtbij* genoeg (Nbk), *Et kwam kot an* het kwam vlakbij, bijv. van onweer (Diz, Np), *Ik had 't een keer kot an, doe sleug de bliksem op vief meter van me of twee peerden dood* (Ow), *kot an wezen* op het nippertje zijn (Db, Ma, Ow): *Dat was kot an, ik zat haost onder de auto* (Db), *Hi'j is gauw kot an* is snel geraakt (fig.) (Ow), *Hi'j vragt ok mar weer kot an* op haast brutale wijze, naar dingen die tot de privésfeer behoren of die men anderszins niet kwijt wil (alg., Nbk), vandaar *Hi'j vreug me nogal kot an, mar ik hebbe him toch niks wiezer maekt* (Ma, Op, Ow) en *Of vraog ik misschien wat te kot an?* (Ow), *Ik scheute d'r kot bi'j langes* er vlak bij langs (Np), *Doe we wat kotter bi'j kwammen* dicht bij (Nbk, Np, b), *'t Was mar een kot entien wat hi'j veur die koe beurde* weinig (Pe-Db), *iene kot holen, kot anbunnen wezen* kortaangebonden zijn, ook aaneen (verspr.), *Ie kommen an 't kotste pat* jij krijgt het minst (Dhau), *een kot verstaand* beperkte verstandelijke vermogens, het niet bep. geleerd zijn (Dfo, Nbk, Np, Sz, Ow, b): *Hi'j het een kot verstaand*, ook een *kot aentien verstaand* (Nbk), *Hi'j gaot kot om de hoeke* is erg direkt, zonder omhaal in z'n redeneringen, beslissingen (Wol), *kot veur de kont wezen* snel driftig, kortaf, kortaangebonden zijn: *Die is nogal wat kot veur de kont* (Nw), *...veur 't gat...*, *Hi'j is aorig kot veur de kop* id. (Bdie, Dfo, Ow), *Hi'j is kot op 't aende* id. (Np), *We zaiten kot an onze beurs* was bijna leeg, we hadden nauwelijks geld meer (Ld), *kot omme-kommen* krap zitten qua tijd (Nbk, Wol) 2. (bn.) van korte(re) afstand, lengte *Schuin over schieve is et kotst* (Dfo), *de kotste weg* (j), *Et is mar een kot aentien* (Nbk), *an et kotste aende trekken, de kotte golf* (spor.), *'t Is de kotste klap* de snelste doeltreffende oplossing 3. (bn.) uit kleine delen bestaand *et hoolt kot maeken* tot kleine stukjes hakken (met name tot brandhout) (Diz, Np, Obk), *alles kot en klein slaon* (Op) 4. van korte duur *Kot veur sluterstied kwammen d'r nog een stok of wat manluden in de harbaerge* (Obk),

kotademig - kotbos

De dag was me veul te kot (Sz), *in et kotst(e) van de daegen* in de tijd dat de dagen het kortst zijn (Obk, Ow), *een kot posien* (Nbk), *Et leven is mar kot* (Nbk), *Ze bleven mar kot, op ('e) kotte termien, binnen de kotste keren* (spor.), *kot daarop* (b), *kot nao ienen* (v), *kot van duur* (Obk), *'t Is kot dag* het moet nu snel gebeuren: er is weinig tijd meer, *'t Is nog mar kot leden da'k him zien hebbe* (Diz, Nbk, Pe-Db), Np, *Veur kotte jaoren was 't al slimmer* (p), *kot nao mekeer, ...op mekeer* (Nbk), *De brij het te kot op et vuur staon* (Nbk), *een kot geding* (l), *et kot maeken, 't Is een kotte vreugde* (Bdie, Diz, Nbk), *kot op 'e aosem kortademig* (Spa, Ste), *een kot geheugen hebben* slecht kunnen onthouden (Nw, Op), *kot van memorie wezen* id. (Bdie, Np, Ste, Wol), *...van onthoold* id. (Ste), *Die koe komt kot an* moet bijna kalven (Ow), *Aj' op twaelf meic verhuizen moeten en begin meic weej' nog niet waarhene, dan komt zoks toch wel kot an* (Op), *een kotte klinker* (l) 5. (bn.) van kortere duur dan iets anders *de kotste dag, een kotte weke* een week waarvan het aantal werkdagen kleiner is dan gewoonlijk, nl. door het aantal feestdagen en/of vrije dagen anderszins (Ol-Nl), *Kencelbeschute stopt wel aj' an de kotte kak binnen* als je diarree hebt (Ow) 6. (bn.) (van tekstgehalen, dingen die men zegt) met weinig woorden *een kot briefien, Ik zal et kot maeken* het in het kort vertellen, *om een lang verhael kot te maeken* (spor.), *...holen* (Nbk), *de kotte inhoold, kot zegd* (spor.), *In et klooster hej' lange en kotte metten* (Ste), *argens kotte metten mit maeken* er niet langer over talmen, ermee opschieten, een besluit nemen (Bdie, Nbk, Np, Ste), *Ze was altied een betien kot* kortaf, bits, snel boos (Nbk, v), *om kot te gaon kortom* (verspr.), *kot van stof wezen* niet bep. langdraderig praten (verspr., Nw), zo ook *kot van bestek wezen* niet zo lang over iets (willen) praten (Dhau), *kot van beraod wezen* id.: echter vooral inzake het bij zichzelf overleggen (El, Obk, b), dat laatste ook in *kot beraoden* (Dho), *kot en bondig* (Bdie, Nbk, Spa, Ste, Sz), *kot en goed* (Nbk, Np, Ste), *De spreker was kot mar krachtig* (Dho, Op) 7. in *te kot te*

weinig te kot kommen: Hij kwam in alles te kot (Ld), *een peer centen te kot kommen, hanen te kot kommen* (Nbk), *Ze zullen d'r gien cent te kot kommen* ze zullen je alles betalen (Nbk), *te kot doen: Daor doe 'k mezels te kot in* (Op, Np), *Ze moe'n heur niet te kot doen* (Spa), *argens te kot in schieten* * *Kot op 'e diek* [weg], *lange in de kroeg* (Db)

kotademig z. *kotaomig*

kotanbunnen [k...'amban:] - kortaan-gebonden *kot anbunnen wezen*

kotaodemig z. *kotaomig*

kotaomig (verspr. OS, Diz, Np, Ste, Sz, p, b: lm) Ook **kotaodemig** (verspr. WS, Db, Ld, Nt, Obk), **kotaosemig** (Np), **kotademig** (Spa), **aomig** (Obk) bn.; -er, -st [k...'5:...]
1. kortademig *Hij was gauw kotaodemig as hi' tegen de wiend in fietste* (Pe-Db), *De oolde hond wodt kotaosemig* (Np)

kotaosemig z. *kotaomig*

kotbaand (Ste) de; ...banen [k'odbã:nt] 1. band van vijf of zes ineengedraaide strohalmen om een *kotbos* (i.v.m. de voor de *kotbos* benodigde lengte gaat het in feite om twee van zulke bosjes die in eikaars verlengde ineen zijn gevlochten), hetz. als *kruusbaand*

kotbi'j (Wol, v, b) [...'b...] - kortbij, vlakbij *kotbi'j of veer vot* (v, b)

kotbien (Dho, Pe-Db) de; -en [k'odbĩ:n] 1. iemand met korte benen 2. iemand die mank is, die kreupelt (Pe-Db)

kotbienig (Dho) bn.; -er; -st [aks. wisselt] 1. (van personen) met korte benen

kotbondig (Obk) - kortbondig

kotbos (verspr. OS, Np, Op, Ste) Ook **knoedelbos** (El) de; -sen; -sien [k...'dbos/'knud]... 1. kortere en dikkere bos rogge dan gewone garve, bestaande uit bijeengeharkte halmen (met aren) die nog op het land waren blijven liggen (Ste) *Kotbossen maekten we van wat op et laand liggen bleef, ze waeren kotter en dikker as de aere bossen* (Ste) 2. bos samengebonden kort stro dat na het dorsen overbleef *Awwe döskten dan wodde lang stro opbunnen in bossen; dat losse stro dat d'r over blift, wodde in een kotbos bunnen, dat is kotstro* (Dfo), *Van et leste stro van de dele* [nl. inzake het dorsen] *wodde vaeke een kotbos maekt* (Op), *Nao et dusken mossen we de kotbossen nog opbienen* (Np)

kotbulte (Bdie, Sz) de; -n; ...bultien ['k...]
1. hoop kaf (overgehouden na het wannen)
kotdissel (ZW, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Spa, Sz, Wol) de; -s; -tien ['k...dis] **1.** korte, rechte dissel voor een boerenwagen (nl. om het paard aan te doen trekken en anderzijds om met de voet te sturen; *sule* wordt vaker gebruikt) *De kotdissel was veur ien peerd de gangbere dissel* (Obk)
kotdraodig (Dfo) bn. [kɔdrɔ:ɔdɔx; aks. wisseit] **1.** kortvezelig, van hout *Burken en buken bin ongeschikt* [om te draaien, nl. bij het binden van een bos rijshout e.d.], *die hebben kotdraodig hooft en dat brekt vot-en-daolik aj' et dri'jen* (bs: Dfo)
kote (Ma) de; -n; kotien ['ko:ətə] **1.** haak met een ring aan het achterstel van een boerenwagen, waar men nl. een tweede wagen aan kan haken **2.** z. *koot*
kotelet (spor.) [ko:ətə'let] - kotelet (bep. vlees)
kotgoed (Db, Nbk, Np, b: ln) et ['k...gut] **1.** kleine stukjes vlees, ribbetjes en botten, pootjes en oren van de slacht; alles wat tot kleine stukjes werd gehakt bij het slachten (Nbk), het minder goede van de *hutspot* (Np), *Bij de slaachter kwam et kotgoed vaeke in een Keulse pot* (Db)
kothaorig (Bdie, Dhau, Ld, Obk, Ste) bn.; -er, -st [aks. wisseit] **1.** met korte haren (Bdie, Ld, Obk, Ste) *Die hond is kothaorig* (Ld) **2.** lichtgeraakt (Dhau)
kothied (spor.) Voor -heid z. -hied -korthied
kothoolt (Diz, Ma) et; -en ['k...] **1.** (bij een boerenwagen) hetz. als *hond*, z. aldaar
kothouwen (Db, Dfo, El, Nt, Op, Ow, Wol) Ook *kotslaon* (Op) zw. ww.; overg.; houwde kot, het kothouwd ['k...hɔmm, ...gɔ] **1.** door te hakken tot kleine stukjes maken (Db, Dfo, El, Op, Ow, Wol) *de prikken om de kachel an te maeken kothouwen* (El), *stro kothouwen tot haksel* (Wol), *Ik hebbe de bomen flink opsnuid en now za'k de rommel nog even kothouwen* (Op), *Dat oolde hooft kuj' wel even kotslaon, dan kan 't nog veur de kachel bruukt wodden* (Op) **2.** kort en klein slaan (Db, Nt) *Om de boel kot te houwen is mar een kleinigheid* (Nt), *A'k lelk bin, kan 'k soms de boel wel kothouwen* (Db)
kotien (verspr.) ['ko:ətin] - kootje 't *kotien*

van de vinger kneuzen (Wol), *Mit korfballen breken we wel es een kotien* (Ld), *'t Kotien van mien iene vinger is kroem gruid* (Op)
kotknipt (spor.) - kortgeknipt
kotkop (Db, Dfo, Ld, Nbk, Ow, Wol) de; -pen; -pien ['k...] **1.** iemand die snel kwaad wordt
kotleden (Bu, Nbk, Np, Obk, Spa, Ste, Sz, Wol) Ook *kosleden* (Dhau) bw. ['k.../'kɔʃ...] **1.** onlangs, niet zo lang geleden *Kotleden is 't gebeurd* (Nbk), *Daor he'k kotleden nog an docht* (Ste)
kotliks z. *kotlings*
kotling z. *kotteling*
kotlings (Bu, El, Nbk, Np) Ook *kotliks* (Ste), *kottelings* (Bdie, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa), *kottelijs* (Ste) bw. ['k...lɪŋs /'koʃləks /...ʃlɪŋs, ...ʃəl.../'koʃləks, ...ʃləks] **1.** onlangs *Daor he'k kotliks nog an docht* (Ste), *Kottelings hebben die meensken een twieling kregen* (Obk)
kotlopend (l) ['k...] - kortlopend
kotman (Ste) de ['koʃman] **1.** wijsvinger, in * (kinderrijmpje waarbij de verschillende vingers in verhaalvorm een rol spelen, daarbij worden benoemd en meestal met de andere hand, na elkaar, in rangorde worden vastgepakt:) *Doempien het een kugien kocht/Kotman het 'm naor huus toe brocht /Laankman het 'm steuken/Kleine fiedel-ommedeintien het de wossies maekt/Klein schelmpien het ze allemaole opeten* (Ste)
kotmoes (Obk, b: ln) de ['k...mu(:)s] **1.** pap van boerenkool met gort en rookworst *Kotmoes moej' lange sudderen laoten* (Obk)
kotof [k...ɔf] bn., bw. - kortaf, zonder omhaal van woorden, vaak ook: enigszins bits *een kotof antwoord* (Ol-Nl), *Die is kotof, hij zegt niet meer as hij kwiet wil* (Nw), *Hij is nogal kotof* (Np)
kotomme (Op, Ste) ['k.../...'o...] - kortom, in het kort *Now, vertel mar, mar kotomme* (Ste)
kotparkeerder (l) - kortparkeerder
kotriegelzoolder (Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste) de; -s; -tien ['koʃriɡɪsɔ:ldɪ] **1.** zolder van de stal die veelal in gebruik is voor pinken of ander jongvee, en die dwars staat op de belangrijkste stal: d.i. die in de lengterichting van de boerderij
kots (v) [kɔʃts] - kots: braaksel *de kots die*

kotschedelig - kotvoedels

veur in 't schip henne-en-weer ruulde en spulde mit de bewegings van et schip mit (v)

kotschedelig (l) - kortschedelig

kotsen (spor.) ['kɔtsɛn (Np, Obk), ...o... (Nbk)] - kotsen: braken *'t Is om van de kotsen* (Nbk), *van iene kotsen* (Nbk)

kotslaon z. *kothouwen*

kotsluten (spor.) ['k...slytɛn] - kortsluiten
kotsluting - kortsluiting (lett.) *We moe'n mar even iene bij et elektrisch hebben, we moe'n gien kotsluting kriegen!* (Nbk), *...hebben* (Nbk)

kotsmisselik (Dhau, Nbk, Np) [kɔts mɪsɛlək, ...s]... (Nbk)/...ɔ... (Np); aks. wisselt] - kotsmisselijk (vaak fig.)

kotsnieden (Ste) st. ww.; overg.; het kotsneden ['kɔtsnɪdɛn] 1. het tot korte stukjes snijden van gedorst stro m.b.v. een hakselmachine e.d. *'t Stro wodde kotsneden in een bak mit een groot wiel d'r deur en mit twee messen daar in; ie stelden et wiel op groot of klein* (Ste) 2. (bij het slachten van een varken) in stukken snijden (Sle) *Bij et kotsnieden gaot de kop d'r of, de kinnebakken, de schinke en zo, dan 'snied ie et varken kot'* (Ste)

kotstat (Op, Ste) de; -ten; -tien ['k...] 1. koe met korte staart (Op) 2. paard met gecoupeerde staart (Ste)

kotstondig [...'stɔndɛx] - kortstondig *een kotstondige ziekte* (Dfo)

kotstro (Dfo, Nbk, Np, Nw, Ow, Pe-Db) et ['k...] 1. tot korte stukjes gesneden stro, ook: door de dorsmachine kort geslagen stro of korte halmen die op het land waren blijven liggen *We sneden vroeger kotstro veur de beddestee; ie laggen aovens haost an de zoolder toe as d'r ni'j stro in kwam* (Nw), *Awwe döskten dan wodde lang stro opbunnen in bossen, dat losse stro dat d'r over blift, wodde in een bos bunnen, dat is kotstro* (Dfo), *Om 't kotstro deden we een strobaand* (Ow)

kotswielig (Db, Nbk, Obk, Np, bl, b) bn. [...'swilɛx] 1. grappig en opgeruimd, vrolijk, humoristisch (van personen) (Db, Nbk, Obk, bl) 2. kort van beraad (b) 3. opvliegend (Np)

kotte-ofstaansloper (l) [...'ɔfstä:slo:pɛ] - korte-afstaansloper

kottebaenekampioen (l) - kortebaan-kampioen

kottebaenekampioenschap (l) - kortebaankampioenschap

kottebaenerieder (l) - kortebaanrijder

kottebaenewedstried (l) - kortebaanwedstrijd

kotteliks z. *kotlings*

kotteling (Mun, Obk, Ste, Sz) Ook *kotling* (bet. 1: Dfo, Ow) de; -en ['kɔtɪŋ, ...tɛtɪŋ/'kɔtɪŋ] 1. één der dwarsbalken van een steiger, waarop de planken liggen (Mun, Obk, Ste, Sz) 2. (mv.) kleine, korte stukken grasland buiten de zeedijk bij *Schoterziel* (Sz) *Mien vader en zo mi'jden de kotteling vroeger mit de zende* (Sz)

kottelings z. *kotlings*

kotten I zw. ww.; overg., onoverg.; kotte, het kot ['k...tɪŋ, z. ook *kot*, bet. I] 1. (overg.) in mindering brengen, inhouden, verlagen van een prijs, een uitbetaling *As een boer smerige of slechte melk levert, kotten ze him op 'e melkpries* (Obk), *...in 't melkgeld* (Dhau), *Ik wil beslist niet dat jow mi'j de beide uren die ik deur de regen niet warkt hebbe, kotten gaon* (Op), *Ze hebben him kot op 't loon* (Np, Nbk), *Kuj' me niet wat op 'e rekening kotten?* (Wol) *Ik gao je wat op 'e pries kotten* (Nt), *Aj' in de maande warken en iene dot meer wark as de aandere dan moej' kotten* nl. het verschil verrekenen (Ow) 2. (overg.) in de *tied kotten* (Nbk) 3. (onoverg.) in de *daegen kotten* worden korter (Nbk)

kotten II (v) bw. ['kɔtɛn] 1. enige tijd geleden, in *sund kotten* (v)

kotter (spor.) ['kɔtɛ] - kotter

kotting de; -s ['k...; z. *kot* I] 1. korting: mindering *Hi'j het d'r nogal wat kotting op kregen* nl. op een prijs die men moest betalen (Diz, Nbk), vandaar *kotting geven* (Nbk), *een kotting op et loon* een inhouding, *Aj' mi'j votdaoliks betaelen, kan 'k je twee persent in kotting brengen* minder in rekening brengen (Db) 2. (van vlees) in *Een waarm gewicht* [d.i. als het slachtdier nog leeft] *weegt 1 tot 2 % meer as een koold gewicht; dat verschil wodt kotting nuumd* (Ste)

kottingskaorte (verspr.) - kortingskaart
kottingspersentage (l) - kortingspercentage

kotverbaandvri'jwilliger (l) - kortverbandvrijwilliger

kotvoedels (Ol-Nl) et ['kɔtʃudɪs] 1. het

uitscheiden van bloed na niet drachtig geworden te zijn (bij koeien) *Et kotvoedels kun ze* [nl. de koeien] *nog wel aorig an lieden* (Ol-Nl)

kotvoel z. *kotvoelse*

kotvoels z. *kotvoelse*

kotvoelse (Ste) Ook *kotvoels* (Np, Ste), *kotvoel* (Bu) de (Ste), et (Bu, Np) ['kɔfʌls(ə)/...ful] 1. (bij koeien) afscheiding, vloeijing nog volgend op de nageboorte, ook wel: het uitscheiden van bloed na niet drachtig geworden te zijn *De voelse moet drie ure nao et kalven vot wezen; as de koe dan nog deursliedert - last van wit spul het - dan het hij wat ontsteking, dat is de kotvoelse* (Ste), *Nao et voels komt et kotvoels nog, dat vot moet* (Np)

kotvoer et ['k...] 1. kortvoer (bestaande uit graan, haksel met meel of pulp e.d.; ook betrekking hebbend op meel voor veevoeding, op veekoeken en soortgelijk voer in de vorm van brokjes en dus hetz. als krachtvoer; het tegenovergestelde van *roegvoer*, nl. zoals hooi, stro en kuilgras) *Dr is dit jaar gien best huj wunnen, en daarom zal d'r van 't winter een protte kotvoer bij moeten* (Op), zo ook *In de winter voeren we kotvoer bij* (Diz), *Vroeger kregen de koenen alleen bij de winter kotvoer, mar now 't hele jaar deur* (Sz), *Mit haoken op 'e koezen kun peerden min eten; ie moe'n ze mit kotvoer deur de tied haelen* (Np), *In een peerdestal is naost een rip, waor et huj deur voerd wodt, ok een kribbe veur et kotvoer, zoas haever, wottels en zo* (Op), *Dat peerd zit gien kotvoer in* verkeert niet in een goede konditie (Ow)

kotwaegen (Ma) de; -s; -tien ['k...] 1. deel van een boerenwagen: hetz. als *hond*, z. aldaar

kotweg [aks. wisselt; z. ook *kot* I] - kortweg: kortaf, zonder omhaal van woorden *Hij zee ok mar kotweg waor 't op ston* (Bu), *Hij zee et ok mar kotweg* (Dfo), (met name bij het vragen van een prijs in de handel:) *Vraag es kotweg!* (Ma)

kotwieken zw. ww.; overg.; *kotwiekte*, het *kotwiekt* ['k...wikɔ] 1. kortwieken, ook gezegd wanneer men z'n haar laat knippen of anderszins iets afknipt, of wanneer men in z'n doen en laten wordt beperkt door iemand die bep. macht uitoefent *We*

hebben de kiepen kotwiekt, ze vleugen altied over 't gaas (Mun), *We hebben die gaanze kotwiekt* (Sz), *Hebben ze je kotwiekt, jonge? ben je naar de kapper geweest?* (Nbk), *Ze hebben die polle [struik] kotwiekt* (Ow), *Die man wodt aorig kotwiekt deur zien wief, want hij zit altied aorig krap* (Dfo)

kotzichtig - kortzichtig (fig.)

koubeitel z. *kolbeitel*

koud z. *koold*

koudbloed z. *kooldbloedpeerd*

koude z. *koalde*

koudkleumer z. *kooldklumer*

kous z. *kousien*

kouse de; -n; *kousien* ['kɔmsə] 1. bep. kledingstuk: *kous* (eerder werd vaak *hoze* gebruikt) *breide kousen* (Nbk), *een kouse opzetten* een begin maken met het breien van een *kous* (Nbk), (met Sinterklaas, door kinderen:) *de kouse opzetten* nl. bij de schoorsteen leggen, i.p.v. een schoen, om een kleinigheid te krijgen (Nbk), *de kousen antrekken, ...uuttrekken, in de kouse laoten drietien* zich laten bedonderen (Ste), *Hij het de kouse op 'e kop kregen* hij kreeg nul op het rekest (Nbk), *et naotien van de kouse weten willen* (Nbk), *We hebben misschien wel wat geld in een oolde kouse* nog wel wat overgespaard geld (Nbk), *mit de kouse op 'e kop thuuskommen* in verwachting geraakt zijn van iemand met wie men niet is getrouwd (Np)

kousebaand (verspr.) Ook *kouseband* (Sz) - hoosband, *kouseband*

kouseband z. *kousebaand*

kousegaoren (verspr.) et ['k...] 1. garen voor het vervaardigen van *kousen*

kousepenne (Nbk) de; -n; -gien ['k...] 1. breinaald

kousepisser (Nw) de; -s; -tien ['kɔmsəpɪsɪʃ] 1. (veelal scheldwoord) iemand die in z'n broek plast

kousevoete (Bu, Nw, Spa) de; -n;...voetien ['k...] 1. *kousevoet* *De kousevoete is klaor* (Spa), *op kousevoeten* (lett.)

kousien Ook *kous* (bet. 2: Sz) et; *kousies* ['kɔmsin/kɔmsɪ] 1. kleine *kouse* 2. *kousje* in gaslamp, katoenen *kousje* in petroleumlamp, -stel of -vergasser *Et kousien is op opgebrand, te kort geworden*, nl. inzake een petroleumlamp (Spa) *As de eulie niet meer an et kousien toe kwam, deden we d'r*

kouster - kraan

nog wel es een draotien deur naor beneden, dan wol 't wel weer nl. bij een petroleum-lamp (Op)

kouster (verspr.) bn.; pred. ['kɔmstɹ] 1. (veelal in ontkenningen) kousjer, koosjer: in orde, in de haak, betrouwbaar (verspr.) *Et is d'r lange niet kouster, ie moe'n d'r drekt mar niet henne gaon* (Bu, El), *'t Is daor lang niet kouster lang niet pluis* (bo: Nw), *Et hui is niet goed kouster* het is niet goed droog (Nt), *Dat is niet hielemaal kouster* het kan niet helemaal door de beugel, er zit een luchtje aan (Np, Ow, Nbk), *Dat geval is wel kouster* (Pe-Db), *'t Zit goed kouster mit die twee, dat kuj' zo wel merken* (Sz) 2. (veelal in ontkenningen) goed bij z'n verstand, snugger (Bdie, Nbk, Np, Ste) *Hij is ok lange niet kouster* deugt niet helemaal, is niet goed bij z'n verstand (Nbk, Np, Ste), zo ook *Hij is niet goed kouster* (Bdie), *...niet hielemaole kouster* (Bdie), *Die is niet (al) te kouster* niet bep. snugger (Np) 3. (veelal in ontkenningen) zich gezond voelend (Db, Dhau, Nbk, Np, Ol-Nl) *Ik bin niet al te kouster* voel me niet lekker, ben een beetje ziek (Dhau), *Ik bin niks te kouster* id. (Np), *Ik vuul me lang niet kouster* (Db), *Die koe was niet al te kouster vanmorgen* (Ol-Nl)

kouter (spor.) ['kɔmstɹ] - kouter aan ploeg
koutermes (Dfo) et; -sen ['k...] 1. kouter aan ploeg

kouterschieve (Ow) de; -n ['kɔmstɹski:wə, ...və] 1. naar beneden gericht mes aan een ploeg, vooral gebruikt om grasland open te snijden voor de erachter geplaatste ploeg, hetz. als *veurmes*

kouwe (alg., spor. west. van Wol) de; -n; kouwgien ['kɔmə] 1. kooi, in het bijzonder van vogels, of ren met een hok of simpele kap voor konijnen *Oolde meensken meugen nog wel graeg es een kenarrie in een kouwgien hebben* (Obk), *Vroeger hadden de meensken nog wel es een kouwe in de kaemer mit een peer doeven* (Obk), *De knienen zitten in de kouwe* (Dhau, El), *We moe'n zien dat we die in de kouwe kriegien* dat we die persoon bij onze groep krijgen, dat hij met ons mee gaat doen (bijv. bij een club, partij) (Dho) 2. bed (Dho) *Die liggen op 'e tied in de kouwe* (Dho) 3. (schertsend) huis *We gaon naor*

de kouwe naar ons huis (Nbk), *Dat jonge stelligien is vandage trouwd, die gaon vanaovend naor heur eigen kouwe* (Spa), *Een kouwe het hij, now moet hij zien d'r een vogeltien in te kriegien* (Ld), *Dat is een oolde kouwe van een huus* (Op, Ow), zo ook *een oolde kouwe* een oud huis (verspr.) en *een oold kouwgien* (Dfo, Np) 4. zeugkooi (Dfo) * *As kouwgien mar klaor is komt vogeltien wel* als een jonge man maar een huis heeft, dan krijgt hij weldra een vrouw (Dhau)

kouwerig z. *koolderig*

kozak z. *kezak*

Kr. - afkorting van *Kronieken* (bijbelboek)

kraag z. *kraege*

kraaien z. *krijen*

kraaiheide z. *krijehede*

kraak z. *kraeke*

kraakwagen z. *kraekwaegen*

kraal z. *krale*

kraalheide (Ste) ['k...] - kraaiheide

kraallelie z. *krullelie*

kraalogue (verspr.) et; -n ['k...] 1. (meestal mv. van het verkl.) klein, helder, schitterend oog, soms ook met de gedachte aan schranderheid *Rotten, moezen en eekhoorns hebben kraalogen* (Ow), *Kleine kiender kun van die fonkelende kraalogies hebben* (Ow), *Dat mannegien hadde van die scharpe kraalogies* (Op)

kraalpioen (h, fp) de; -en; -tien, -egien ['k...] 1. pioenroos

kraalschroot (Ld, Pe-Db) et ['kra:lskro:ət] 1. (verz.) kraalschroten *Deuren en baanders wodden wel maekt van kraalschroot* (Ld), *De timmerman bruukte kraalschroot om een schutting te maeken* (Pe-Db)

kraalschrote (Bdie, Dfo, Nbk, Spa) de; -n; ...schrotien ['kra:lskro:ətə] 1. (vaak verkl.) kraalschroot

kraalschroten (Op, Ste) bn. ['kra:l skro:ətɹ] 1. van kraalschroten *Onder de vaensterbaank hadden we een kraalschroten lambrizing* (Op) 2. in *een kraalschroten broek* streepjesbroek (Ste)

kraaltien et; ...ties ['kra:ltin] 1. kleine *krale* 2. (veelal mv.) bes van de lijsterbes (Ld)

kraampig z. *krampig*

kraan (Bdie, Dhau, Dho, Diz, Nt, Obk,

Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) Ook **kraene** (Db, Ld) de; kranen ['krā:n/'krē:nə] 1. erg flinke of pientere vent 't *Is een kraan van een kerel, die gaot alles even vlot mit de hanen* (Spa, Obk), *In de taelen en zo is die jonge niet zo heel goed, mar in et rekenen is hij een kraan* (Op)

kraank (s: oost.) - ziek

kraankjorem z. *krankjorem*

kraans z. *kraanze*

kraanselen (Ste) zw. ww.; overg.; kraanselde, het kraanseld ['krā:s[n]] 1. dooreen schudden (Ste) *We kraanselen de eerpels in de (twieg)maande of in een hiele holle jutezak* nl. om zoveel mogelijk zand eraf te krijgen (Ste)

kraansvet z. *kraanzvet*

kraante de; -n; ...kraantien ['krā:ntə] 1. courant, nieuwsblad *Lezen jim meer as iene kraante?* (Nbk), *We hebben die kraante tegere mit de buren* we hebben samen één abonnement op die krant (Nbk) 2. aflevering, exemplaar van een nieuwsblad *de kraante rondbrengen, ...bezorgen, Is de krante al kommen?* (Spa), *De kraante is d'r nog niet* (Nbk), *De kraante komt d'r an* wordt dadelijk bezorgd (Bu), *De kraante is laete vandaeg*e wordt laat bezorgd (Ol-Nl), *As de kraante niet komt, dan bin ik ziek* (Nt), *Pas op daj' niet motten, leg d'r mar even een oolde kraante onder* (Nbk) 3. de nieuwsbladen, de nieuwsvoorziening door de pers *Wat staot d'r vandaeg in de kraante?* (Wol), *Uut de kraante kuj' ok niet botte veule wies wodden* de krant geeft er weinig informatie over (p), *Dat ni'js he'k uut de kraante* (Ol-Nl), *De kraante kuj' niet missen* (Db), *Zet et mar in de kraante* (Nbk), *Dat mag wel in de kraante* is zeer opmerkelijk (Nbk) 4. uitgeverij van een krant *Die vrouw die d'r an komt, is van de kraante* (Nbk)

kraanteartikel (spor.) - kranteartikel

kraantebak ['k...] - krantenbak

kraantebericht - krantebericht

kraantebezorger (Ld, Ma, Wol) de; -s; -tien ['k...] 1. man die kranten rondbrengt

kraantebrenger (Ste) de; -s; -tien ['k...] 1. degene die de krant bezorgt

kraantedrukker (spor.) - krantendrukker

kraantefoto - krantefoto

kraantegeld (Nbk, Ol-Nl) et ['k...] 1. abonnementsgeld voor een krant *Ik moet*

nog wat kraantegeld van je beuren (Ol-Nl)

kraantehanger (El, Nbk, Np, Op) de; -s; -tien ['k...] 1. krantenhanger of krantenbak

kraantejonge Ook *krantejonge* (WH) - krantenjongen (bezorger of verkoper)

kraantekelom (spor., l) ['k...] - krantekolom

kraantekerel z. *kraanteman*

kraantekiosk (l) - krantenkiosk

kraanteknipse - kranteknipse

kraantekop ['k...] - krantekop

kraantemaegien (Ol-Nl) Ook *krantemeisien* (WH) et; ...maegies ['k...] 1. meisje dat kranten bezorgt

kraanteman (verspr. OS, Bdie, Np, Op, Wol) Ook *kraantekerel* (Wol) de; -nen; -negien ['k...] 1. man die kranten rondbrengt 2. journalist (Obk, b) *De kraantemannen dikken de verhaelties vaeke an* (Obk)

kraanteni'js (spor.) - krantenieuws

kraantepepier ['k...] - krantenpapier

kraanterek (l) - krantenrek

kraanteschriever (Nbk) de; -s ['k...] 1. iemand die stukken in de krant schrijft (beroepsmatig)

kraantestalletje (spor.) - krantenstalletje

kraantestok (Nbk) et; -ken; -kien ['k...stok] 1. stuk, artikel in een krant

kraanteuutgever (spor.) - krantenuitgever

kraanteventer (Dho, Diz) de; -s; -tien ['k...] 1. iemand die kranten bezorgt

kraanteverkoper (spor.) - krantenverkoper

kraantevrouw (Diz, Obk, Ol-Nl) de; -en; -gien ['k...] 1. vrouw die kranten bezorgt

kraantewiek (spor.) - krantenwijk

kraantieskanne z. *kraantiespot*

kraantiespot z. *kraantiespot*

kraanze Ook *kraans* (Ld, Ow, Pe-Dbl) de; -n; kraansien ['krā:nzə, ...s... (spor. west.)] 1. krans van bloemen, bladeren *kraansies van rusken maeken mit bloempies d'r tussen* (Nw), *een kraanze vlechten* (Nbk), *De winner van de wedstried kreeg een kraanze omme* (Obk), *een kraanze op et graf* (Bdie), *Wat een kraanzien op et karkhof* (Ste) 2. buikvlies met het daarin besloten vet, darmscheel (Dfo, Dhau, Nbk, Np, Op, Ste, Wol) *In de etelage lag dan de kraanze (lòs vet uut de koe) opmaekt mit een rosien of zo* nl. wanneer men de *paoskoe* kon bekijken en het gewicht ervan

kraanzelegging - krabben

mocht schatten (Wol), *As een varken slaacht wodde, haelde ie de kraanze d'r uut* (Nbk), *Een kraanze van een koe of varken wodde vroeger uutsmulden tot kaonties, en die weren lekker op roggebrood* (Dhau) 3. gehaakte rand van een deels gehaakte, deels geknoopte muts (ko)

kraanzelegging (l) - kranzlegging

kraanzevet (Db, El, Np, Ol-Nl) Ook **kraansvet** (Ma, Ow) ['k...] - kranzvet *Et kraanzevet van een koe of een varken is vaeks tweede soort* (Db)

krabbe (verspr.) Ook **kiewietskrabbe** (bet. 3: Bdie, Ld, Ma), **haenekrabbe** (bet. 3: Ol-Nl) de; -n; -gien ['krabə/'ki.../'h...] 1. krabbende beweging, keer dat men krabt, klauwend verwondt (Nbk, Obk, Ste, Sz) *De katte het me een krabbe over de haand geven, et was allemaole bloed* (Nbk, Sz) 2. schram door krabben, klauwen of anderszins ontstaan *Ik heb een krabbe over de aarm van de rozepolle* (Ma, Op, El), *Wat hej' daor toch een dikke krabbe zitten* (Dho), *Hi'j het een krabbe an de kop* (Ow), *...op 'e aarm* (Ol-Nl) 3. elk van de gaatjes die de mannelijke kievit maakt buiten het eigenlijk nest (dat hij ook maakt), z. ook **haenedobbe** (verspr.) *Een keer of wat dot hi'j dat, een krabbe maeken, dan is et nust vaeke vlak in de buurt, dat maekt de haene ok* (Nbk), *Et mannegien maekt krabben om 't nust toe; et nust zit ok in een krabbe, mar daor komt wat stro in* (Nbk) 4. lat met ijzeren pinnen waarmee men de lijnen trekt die de omtrek van de stukken turf bepalen in het gereedgemaakte veen (Np) 5. ijzeren krabber met behulp waarvan de slager het haar van een geslacht varken krabt (Np) 6. krab: bep. schaaldier, vooral in verb.: *zo schieve as een krabbe* (Diz, Ow, Sz), vgl. *Die eerpels staon zo schieve as een krabbe in de rij* (Ow), *Hi'j lopt zo schieve as een krabbe* (Sz), *'t Is is zo kroem as een krabbe* van uitermate kromme vorm (Ow) 7. vinnige, felle en evt. snel dwarsliggende vrouw (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Sz) *een krabbe van een wief* (Nbk), *een kwaowie krabbe* (Bdie) 8. deugniet (Np) 9. z. **krabber**

krabbekont (Np) de; -en; -ien ['krabəkont] 1. meisje dat, vrouw die vinnig, gauw chagrijnig, kribbig is

krabbel de; -s; -tien ['krab] 1. haastig

en/of slordig, krabbelig geschreven teken *'k Zag dat meester een krabbel onder mien som zette, dat ik heb 'm gelokkig goed* (Db) 2. (informeel) handtekening *Geef me dat briefien mar even an, daor zal ik wel een krabbel op zetten* (Op), *Zet d'r mar even een krabbel onder* (El, Ma), *Willen jow wel even een krabbeltien zetten?* (Wol) 3. stukje tekst: klein verslag, briefje e.d., veelal van informeel karakter (Dfo, Ld, Nbk, Ow) *Ik zal gauw even een krabbeltien an heur schrieven* een kort briefje (Nbk), *We zetten even een krabbel op pepier* (Ld)

krabbelbende (Ow) de ['krab|bendə] 1. haastig en slordig geschreven werk

krabbelderi'je Ook **krabbeleri'je** de [krab|(d)ə'r..., z. -i'je] 1. krabbelaar **krabbelen** zw. ww.; overg., onoverg.; krabbelde, het/ook: is (bet. 2) krabbeld [krab|n] 1. licht en herhaaldelijk krabben (Bdie) *De katten krabbelen wat op 'e matte* (Bdie) 2. zich krabbelend voortbewegen, vooral van schaatsen *Hi'j is overaende krabbeld* (Nbk), *Die krabbelt d'r ok nuver henne* schaatst slecht, krabbelt (Bdie, Np), *'t Kleine jongien het toch een hiel aende over et ies krabbeld* (Nbk), *Hi'j hul zien woord niet, hi'j is d'r veur weg krabbeld* hij voerde toch niet uit wat hij toen heeft gezegd (Diz) 3. krabbelend schrijven *'k He d'r gauw even wat henne krabbeld* (Np, Nbk), *Ik moet gauw wat op een briefien krabbelen, anders vergeet ik et* (Obk), *Sommige meensken kun zo onduidelik krabbelen, dat et niet te lezen is* (Dfo)

krabbeleri'je z. **krabbelderi'je**

krabbelig (spor.) ['krab|əx] - krabbelig *'t Is een betien krabbelig schreven* (Nbk)

krabben Ook **krabberen** (Ma, Nbk: bet. 1, 2) zw. ww.; overg., onoverg.; krabde /krabbede, het krabbed ['krab|n /...b|n] 1. krabben met de nagels of met een scherp voorwerp *De schilder krabde de oolde varve d'r of* (Wol), *Hé jonge, niet op die deure krabben, die is krek varfd* (Op), *Die katte het scharpe naegels te krabben* (Dho), *Mem, dat maegien het mi'j krabbed* (Nbk, Dhau), *...krabberd* (Nbk), *Hi'j kon wel luzen hebben, hi'j zit altied op zien heufd te krabben* (El), *Krabbe me es even de rogge, et jokt me overal* (Dhau, Ol-Nl, Np), *Hi'j het gien naegels om de kont te*

krabben hij is erg arm (Ma, Op, Sz, b), *Hij het gien naegel om et gat te krabben* id. (Nw), *Hi'j krabbet an 't gat, de botter wodt duur!* z. ook onder *gat* (Bdie), *mit de egge krabben* met een eg bewerken (Spa) 2. met een krabbende beweging verplaatsen *Et peerd wodt ongeduldig, hi'j staot mar te krabben* nl. met z'n hoef over de grond (Ol-Nl, El), *De hond zit in de tuun te krabben* (Nw), *De kiepen krabben in de eerde* (Dfo, Op, El), *...meugen graeg in et losse zaand krabben* (Ld), *...(altied) achteruut* (Dhau, Ma, Pe-Dbl, Sz), *...alles ondersteboven* (Dho, Np), *As je wief goed kwaod is, kan ze je wel de ogen uut de kop krabben* (Db), *Ze wol him de ogen wel uut de kop krabben, zo Ielk was ze* (Ma) 3. handmatig rooien van aardappelen (El, Pe-Dbl, Spa, Sz) *We laggen in de modder te krabben om de eerpels d'r uut te kriegen* (El), *Vroeger moesten de eerappels allemaole mit de haand rooid wodden; daor koj' aorig tegen krabben* (Sz) 4. (onoverg.) krabbelend gaan, zich inspannen om iemand bij te houden, met name inzake schaatsen (Dfo, Op) *Ik mos d'r aorig tegen krabben om mit te kommen* (Dfo), *Die zieke krabt weer tegen de wal op is weer herstellende* (Op) 5. (onbep. w.; onoverg.) het maken van *krabben, haenedobben* (door de mannelijke kievit), z. aldaar (Nbk) *De haene is mit 't krabben in de weer* (Nbk) 6. niet dan met grote inspanning voldoende geld bijeen schrapen, verdienen om rond te komen (Dhau, Dfo, Dho, El, Ma, Np, Nw, Op, Ow, Pe-Dbl, Sun-Ot, Sz) *Et is krabben om rond te kommen* (El), *Ze moe'n de boel aorig bij mekeer krabben* nl. om rond te komen (Dho), *Zie mossen hadde krabben om d'r te kommen* id. (Sun-Ot), *Jim moe'n niet daenken dat et bij heur zo roem is, ze hebben d'r wel krabben an* (Np, Op), *Die moe'n d'r aorig tegen krabben om rond te kommen* (Dfo), *alles naor je toe krabben* op inhalige wijze nemen (Dfo, Ow) * *De kiepen krabben achteruut* het bedrijf gaat minder goed, het gaat slechter met de opbrengst, de oogst (Ste), vandaar *Een kiepe krabt achteruut en de boer giet mit* (Ow), (herhaald en snel achter elkaar te zeggen: nl. om iemand over z'n tong te doen struikelen:) *De katt' die krabt alle*

krullen van de trapp' (Bu)

krabber (Dfo, Dhau, Diz, Ma, Obk, Op, Ow, bet. 1: Db) Ook *krabbe* (Dhau, Ld; bet. 2: Bdie, Db, Dho, Ld, Pe-Dbl) de; -s; -tien ['krabʔ/...bə] 1. (vaak verkl.) kleine schoffel aan een gebogen en teruglopende buis (die aan een steel zit), zodat het scherpe deel in de richting wijst van degene die schoffelt *Een krabber wart op je an en een schoffel van je of* (Diz), *Een krabber bruukten ze veur et uuttinnen van de bieten* (Db), *zo ook een krabber veur et bieten op iene zetten* (Dhau, Ow) 2. (vaak verkl.) bep. gereedschap met drie of soms meer gebogen tanden aan een stok; ook wel met drie zulke 'uiteinden' aan een steel, gebruikt om onkruid mee te verwijderen en/of de grond mee los te maken, kleine of grotere cultivator (Bdie, Db, Dho, Ld, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl) *Hool et krabber-tien mar even deur de tuun* (Ma) 3. schraapijzer (Dho, Obk, Op, Wol) 4. bep. gereedschap bij de huisslacht: handvat met daaraan een onderdeel in de vorm van een kopje, waarmee men het haar van de door kokend water geschroeide huid van het varken streek (Ow) 5. mesthaak (Dhau, Diz, Sz, Wol) 6. sloothaak (Diz) 7. z. *turfkrabber*

krabberen z. *krabben*

krabcocktail (l) - krabcocktail

krabintig z. *krebentig*

krabsalade (l) - krabsalade

kracht de; -en [kraxt] 1. iemands fysieke kracht, ook van lichaamsdelen: met name de armen, benen en rug *D'r komt kracht bij te passe om dat ding te verplaetsen* (Pe-Dbl, Bdie), *Daor was nogal wat kracht veur neudig* (Nbk), *le moe'n d'r gien kracht bij bruken* (Dho), *Ik zou 't niet graeg in 't gaoren kriegen mit die vent, want hi'j het kracht in zien hannen* (Sz), *Begin mar niet mit him te vechten, want hi'j het hiel wat kracht om bij te zetten* (Dhau), *We mossen alle krachten bijzetten om et veur mekeer te kriegen* (Dfo), *J. zette alle krachten d'r bij en R. begon al meer en meer te hangen* (j), *Hi'j ging d'r mit volle kracht an hangen* (Diz), *Wat het die vent een kracht in de knoesten* wat heeft hij sterke handen, hij beschikt over veel spierkracht (El, Nbk, Ol-Nl), *Hi'j wol zien krachten vertonen* hij wilde demonstreren hoe sterk hij was (Ld),

krachtbron - kraege

Hij kent zien eigen kracht niet hij weet zelf niet hoe sterk hij is (en vaak: hoe hij een ander onbedoeld pijn kan doen) (Nbk), *je krachten verspillen* (spor.), *op krachten kommen* z'n krachten terugkrijgen (j), *Kracht meten wil nog wel es op een ruzie uutlopen* (Dfo), *Hi'j is uut de kracht gruid* takelt af in lichamenlijk opzicht (Wol) 2. natuurkundige kracht om te bewegen of te doen bewegen, sterkte, vermogen van zaken uit de natuur *De wiend het aorig kracht* (Np), *de kracht van et waeter, mit volle kracht veuruut* (ba), *op halve kracht warken, op volle... op eigen kracht, een drievende kracht* (spor.) 3. vermogen, pittige smaak e.d. die men toekent aan bep. voedsel of bep. andere stoffen *D'r zat gien kracht meer in de prikkellimonade* (Nbk), *Ik heb et vleis zo lange koken laoten, dat d'r zit niks gien kracht meer in* (Sz), (...) *op zien mesiene, die kracht haelt uut bezine* (ba) 4. geestelijke kracht, ook: moed *Hi'j had de kracht niet om tegen die autoritaire vent in te gaon* (Nbk), *Daor pruuf ie et gelove uut en de kracht die uut dat gelove votkomt* (b), (van een persoon:) *D'r zit wel kracht in* hij heeft moed (Nw), *Meerstal krigt de meens kracht naor kruus* (Db) 5. iemands lichamenlijke en geestelijke kracht (veelal als geheel) *Aj' oolder wodden, moej' beseffen daj' die kracht niet meer hebben as doej' nog veertig waeren* (Op), *Et veurzitterschop vreug tevule van zien krachten* (Nbk), *Hi'j het al zien krachten an die club geven* (Nbk), *Hi'j is in de kracht van et leven* (Ld, Nbk, Dho), *Mit keunst en kracht het hi'j et veur mekeer kregen* (Nt, Dho) 6. iemands sterke kant (Nbk) *In die eigenschappen ligt now krek zien kracht* (Nbk) 7. kracht van God waarop men kan steunen (l) 8. het vermogen om een bep. abstrakte uitwerking te hebben (l) *mit de kracht van argumenten* (l), *...van woorden* (l) 9. het geldig zijn van regels, wetten e.d. (spor., l) *van kracht wezen* (spor.), *mit weerommewarkende kracht* met terugwerkende kracht (l) 10. iets wat als kracht, macht werkt (alsof het een persoon betrof) *D'r bin krachten waor aj' an toegeven moeten* (v) 11. iemand die betaald of evt. onbetaald werk verricht, werknemer (Nbk) *Ze moe'n nog een peer jonge krachten extra in die*

zaeke anstellen (Nbk) 12. geweld, heftigheid (Diz, El, Nbk) *Ze zetten nogal wat kracht bij' heur ruzie* (Diz), *Hi'j sleug mit kracht op 'e deure* (Nbk), *Ze hadden et aorig mit mekeer in de kracht ze hadden fiks ruzie* (El)

krachtbron (l) - krachtbron

krachtcentraole (l) - krachtcentrale

krachtdaodig (Nt) bn. - krachtdadig

krachtig - krachtig *Hi'j zee et kot mar*

krachtig (Ste) * (als reaktie op *Alle-*

machtigt!) *Stront is krachtig* (Nbk)

krachtpatser (Nbk, Spa) - krachtpatser

krachtpatseri'je (v) de [...'reʝə] 1. het

gedoe van krachtpatser, als dat van een

krachtpatser

krachtproef (l) - krachtproef

krachtsinspanning (spor.) - krachtsin-

spanning

krachtsport - krachtsport

krachtstroom - krachtstroom

krachtsverholing (l) - krachtsverhouding

krachtsverschil (spor.) - krachtsverschil

krachttoer (spor.) - krachttoer

krachtverdieling (l) - krachtverdeling

krachtvoer (El, Nbk, Np, Ow) ['kraxtfu:ər]

- krachtvoer *De koenen kriegten krachtvoer*

en roegvoer (Nw)

krachtzetten (Ow) onbep. w. ['k...] 1. in

flinke mate aanwenden van lichamenlijke

kracht *Daor komt krachtzetten an te passe*

(Ow)

kraegdoek (Ld) de; -en; -ien ['kre:ɣduk]

1. bep. kledingstuk van weleer: om de

schouders gedragen doek

kraege Ook **krage** (WH), **kraag** (WH: in

verb.) de; -n; kraegien ['kre:gə/...a:...] 1.

kraag: bep. kledingstuk (ook in losse

vorm) *een briede kraege, een smalle*

kraege, een losse kraege, de kraege van de

jasse (Bdie, Nbk, Ste), *De kraege van mien*

jurk zit dubbel (Spa), *Die kraege is aorig*

vet (Np), *de kraege opzetten* nl. van een

overjas (Nbk), vandaar *aorig in de kraege*

zitten diep in de kraag zitten (Nbk), *iene in*

de kraege griepen (Nbk, Obk), *...pakken*

(Dho, Nt, Op, Wol), *...bij' de kraege...*

(Ste), *Die heb ik even goed bij' de kraege*

had (O1-Nl), *Hi'j het de kraege op* is flink

chagrijnig (Wol), (*mit*) *de kraege op en de*

pest in gedurende enige tijd flink kwaad

zijnd, mokkend blijven (verspr., b) 2. in

een stok in de kraege hebben in beschon-

ken toestand verkeren: *Hij had een best stok in de kraege* (Nbk), ...een dik stok in de kraege (Db), 't Kan 'm de kraege wel kosten het leven, bijv. door een ongeluk of een gevaarlijk karwei (verspr., Op), *Dat kost je de kraege* nu valt er niets meer te redden voor je, je kunt er kapot aan gaan (ook wel schertsend bedoeld) (Np) 3. (bij vergelijking) kraag van veren om de hals bij sommige vogels, ook gezegd van het lange, dikke haar in de nek, hals van bep. honden (Nbk) 4. stuk metaal aan de achterkant van de horizontale pijp van een pomp (waaruit het water te voorschijn komt) en waarmee deze aan de pomp vast is gemaakt (Bu) 5. z. *kragge* * (gezegd van een meisje in nette kleren:) *Mooi maegien mit kraegien* (Nbk), *De kraege op en de pest in/Zo duuk ie et nest in* (Nbk) **kraek** de; -en; -ien [kre:k] 1. krakend geluid *We heurden een kraek, hi'j scheut deur et ies* (Nbk) 2. in *D'r zit gien kraek of smaek an* geen reuk of smaak (Dhau, Obk) **kraekbien** (El) et ['k...] 1. kraakbeen **kraeke** (verspr.) Ook *kraak* (WH) de; -n ['kre:kə/...a:...] 1. kraak in een kerk *De kraeke daor is et orgel op bouwd* (Nbk), *As bij een gelegenheid de karke wat vol is, zit d'r ok wel volk op 'e kraeke* (Dho, Obk) **kraekeling** ['kre:kəltɪŋ] - bep. koekje: *krakeling Nao de begraffenis gong ie naor de harbarg en dan kreej' koffie mit een kraekeling* (Np) **kraeken** Ook *kraken* (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; kraekte, het/is (niet bet. 1) kraekt ['kre:kɪ/...a:...] 1. (onoverg.) een krakend geluid maken *Bij bepaolde bewegings kun je de botten soms zo kraeken* (Obk), *De heupen kun zo kraeken* (Dfo), *Die ouwe schure ston te kraken in de storm* (Spa), *Zien stemme kraekte* (Nbk), *Die schoenen bin zeker nog niet betaeld, want ze kraeken zo!* (Ol-Nl, Bu), (bijv. van natuurijs, tevens als signaal dat het desbetreffende oppervlak zou kunnen breken:) *Et kraekt daor aorig* (Ma), zo ook *Je moe'n daor mar niet weer over de zoolder lopen, die kraekt daor zo, douk gaaj' d'r deur* (Nbk), *Et vröst dat 't kraekt* (Wol, Nbk), 't *Het d'r nuver kraekt eer et kiend d'r was* het was een langdurige, moeilijke bevalling (Db) 2. krakend (doen)

breken een neutte tussen de deure *kraeken* (Dho), *D'r mossen eerst hadde neuten kraekt wodden, veurdat et zoveer was* (Bdie, Np, Ste), *Hij kraekt uut de jasse z'n jas* wordt hem veel te klein (en zal krakend kapot kunnen gaan) (Db) 3. (overg.) zonder officiële toestemming in gebruik nemen van kamers, huizen of andere gebouwen, vooral als woning *Tegenworig kraeken ze gebouwen en leegstaonde huzen* (Obk) 4. (overg.) in een *braandkaaste kraeken* (spor.), een *komputer kraeken* (l) * *Een kraekende boom staot lange* met iemand die veel klaagt is zelden iets ernstigs aan de hand, zo iemand leeft vaak lang (Nbk), zo ook *Kraekende waegens lopen et langst* (Db, Dhau, Sz, Wol), *Wagens die 't hadste kraken lopen et langst* (Spa) en *Kraekende waegens lopen al lange* (Dfo) **kraeker** Ook *kraker* (WH) de; -s ['kre:kɪ /...a:...] 1. kraker van kamers, huizen (z. *kraeken*, bet. 3) **kraekerig** (Nbk, Np) Ook *krakerig* (Sz) bn., bw.; -er, -st ['kre:kɪx, ...kəx] 1. (bn.) oud en schonkig, benign (Sz) *Dat oolde peerd wodt aorig krakerig* (Sz) 2. (bn.) voortdurend ziekelijk (Np) *Die is al een schoffien wat krakerig* (Np) 3. enigszins krakend, ook van een stem (Nbk) *een kraekerige trappe* (Nbk), *Zien stemme klonk krakerig* (Nbk) **kraekhelder** (Bdie, Np, Ste) bn. [aks. wisselt] 1. (van de hemel) ongebroken helder (Bdie) 2. (van iets dat gewassen is of wordt) erg schoon geworden, evt. ook wit (Np, Ste) *Dat witte laeken is kraekhelder wodden* (Np) **kraekies** (Db, El) et ['kre:kis] 1. kraakijs * *Kraekies is gien breekijs* (Db, El) **kraekstemme** (Bu, Nbk) ['k...] - kraakstem *Die het wel zoe'n malle kraekstemme* (Bu) **kraekstoel** (Bu, Db, Dhau, Ma, Op, Ow, Pe-Dbl) de; -en; -tien ['k...] 1. (veelal met de bijgedachte aan het kraken) ouderwetse rieten stoel, ook wel gezegd van andere, vooral oude stoelen die kraken (Db, Dhau, Ma, Op, Ow, Pe-Dbl) *De meerste rieten stoelen bin kraekstoelen* (Ow), *Jim moe'n die kraekstoel ok es opknappen* (Db), *D'r was gien aandere stoel om op te zitten as een oolde rieten kraekstoel* (Op) 2.

kraekvoegel - krale

preekstoel in de kerk (Bu) 3. oud iemand die altijd klaagt vooral over lichamelijk ongemak (Dfo, Ma) *Zij is een oolde kraekstoel* (Ma)

kraekvoegel (Obk) de; -s; -tien ['k...] 1. kwartel 2. (wsch.) kwartelkoning

kraekwaegen (verspr.) Ook **kraekwagen** (WH) de; -s; -tien ['kre:kwe:ɣ]/...a:...] 1. iemand met een zwakke gezondheid, vaak: en die daar voortdurend over klaagt *Da's toch zoe'n kraekwaegen* (Dho), *'t Het altied al een kraekwaegen west* (Np), *'t Is ok een oold kraekwagentien!* *Altied ziek en nimmer dood* (Sz) * **Kraekwaegens lopen lange** met iemand die veel klaagt is zelden iets ernstigs aan de hand, zo iemand gaat niet zo snel dood (Ste, Nbk), ook *Oolde...* (Ld)

kraekwit (Np) bn. [kre:kwit; aks. wisselt] 1. erg schoon en wit *'t Is kraekwit wodden* (Np)

kraen (El, Nbk) Ook **kraene** (Nbk) de; -en; -tien ['krē:n(ə)] 1. kraan: bep. werktuig om mee op te heffen en te verplaatsen *Mit die kraene zal hij een waegen vol kuil laeden* (Nbk)

kraenauto (l) - kraanauto

kraene de; -n; ...kraentien ['krē:nə] 1. gaskraan, waterkraan e.d. *Dri'j de kraene even dichte* (Nbk), *Et is een hiel ongemak as je de kraene bevreuren is* (Obk) 2. z. *kraen, kraan*

kraenig z. *kranig*

kraenmachinist (spor.) ['krē:masintst] - kraanmachinist

kraentieskanne z. *kraentiespot*

kraentiespot Ook **kraentieskanne** (Bu, Dfo, Op, Ow, Ste), **kraantiespot** (Sz), **kraantieskanne** (Spa) de; -ten; -tien ['k...] 1. kraantjeskan

kraenvoegel (l) - kraanvoegel (bep. loopvoegel)

kraenwaegen ['k...] - kraanwagen: wagen met hijstoestel

kraenwaeter (spor.) - kraanwater

kraft (Obk, Op, Pe-Db1, Sz) Ook **karaf** (verspr.), **keraf** (Nbk, Wol) de; -en; kraffien [kraft/ka'raf/kə'raf] 1. karaf *Bi'j een oolderwetse wastaofel heurde naost de waskoeme en de lampetkanne ok een kraft mit schoon waeter* (Op), *een karaf wien* (Spa)

krage z. *kraege*

kragge (ZW, Dhau, Ld, Diz, Np, Nt, Op, Wol, bet. 2: Nbk) Ook **kraege** (bet. 1: bo: Bu) de; -n; kraggien ['kragə/'kre:gə] 1. laaggelegen, modderig, moerassig stuk land vaak bij of (deels) in een veenplas, veelal begroeid met riet, dichtgegroeid water *De haegen was vaast laand, de kraggen koj' wel op staon, mar ie zakten haost tot de knijen in et waeter* (Ste), *Een kragge is de overgang van et laand naor et waeter, et laand tussen de kraggen mi'jden we, dat waeren de zethaegen* (Ste), *'t Is niet vertrouwd om deur die kragge te lopen* (Dho), *We hebben nog een stok kragge in 't laand liggen* (Diz) 2. chagrijnige kerel (Nbk)

kraggehooi (Sz) et ['k...] 1. hooi van veenachtig, laag land, nl. van de *kraggen* **kraggelaand** (Pe-Db1) et ['k...] 1. veenachtig, laag land, bij of net als *kraggen*

krak I de; -ken; -kien [krak] 1. het krakend geluid van breken *Mit een krak brak hij de plaanke deur de midden* (Nbk)

krak II tw. 1. krak *Krak, daor gong hij deur et ies!* (Nbk), ook in *krik krak* (spor.)

krakeel (Dfo, Dho, Op, Pe-Db1) Ook **gekrakeel** (Db, El, Ma, Obk, Spa, Sz) et [kra'ki:l/gə...] 1. het krakelen *Laoten we hopen dat d't nao et krakeel van de verkiezings daoden steld wodden* (Op), *Hool op mit dat krakeel* (Dho)

krakelen (Bdie, Nt, Ol-Nl, Wol) onbep. w. [kra'ki:lɪŋ] 1. krakelen *Zie bin an 't krakelen* (Bdie)

kraken z. *kracken*

kraker z. *kracker*

krakerig z. *krackerig*

krakkemikkerig z. *krakkemikkig*

krakkemikkig (Nbk) Ook **krakkemikkerig** (Ol-Nl, Sz), **krikkemikkig** (Ol-Nl), **krikkemikkerig** (Nt) bn.; -er, -st [krakə 'mikəx/...mikʁəx, ...kəʁəx/krikə'm...] 1. wrak, krakkemikkig *een krakkemikkerige oolde waegen* (Ol-Nl) 2. zich gammel voelend *Ik vuul me vanaovend wat krikkemikkig* (Ol-Nl)

krakken (Nbk) ['krakŋ] - krakken: *Et ies krakte daore* (Nbk), *We bin deur et ies krakt* (Nbk)

krale Ook **kraal** (Ma, Pe-Db1) de; -n; kraaltien ['kra:l(ə)] 1. kraal (met name in of bestemd voor een snoer kralen) *Ik*

hebbe de brune kralen ommedaon van-aovend (El), kraalties rijgen (Spa), een string kralen een snoer kralen (verspr.), Vroeger zatten d'r kralen om de laampkappen (Obk) 2. bep. soort witte aardappel (Np)

kralebeurs (Nbk) ['kra:lə...] - (vaak verkl.) kralenbeurs

kralagedien (Ste) et; -en; -egien ['k...] 1. kralengordijn *Een kralagedien hej' wel es tussen twee kaemers* (Ste)

kralekoorde (Ste) de, et ['kra:ləko:ərdə] 1. bep. koord waarop men kralen kon rijgen *Kralekoorde zat op een kaortien, mit an et begin een soort van naalde, daor koj' de kralen mit rijen* (Ste), *An de kralekoorde zit een dun iezerachtig draotien, om goed rijen te kunnen; waj' niet neudig hebben, wodt ofknipt* (Ste)

kralen I z. *krallen*

kralen II (Nbk) bn. 1. van kralen *een kralen beursien* kralenbeurs (Nbk)

kralensnoer z. *kralesnoer*

kralerij'en (Nbk, Bu, Ste) onbep. w. [.../'kra:lərtj(d)ŋ] 1. kralen rijgen *De kiender bin an 't kralerij'en* (Nbk)

kralesnoer (Dho, Obk, Op) Ook *kralensnoer* (spor.) et; -en; -tien ['kra:lə snu:ər/...lŋ...] 1. snoer, streng kralen *Vrouwen dregen graeg een kralesnoer dat bij' heur jurk past* (Op)

krallen (Ste, Wol) Ook *kralen* (Pe-Dbl, Ste) zw. ww.; onoverg.; kralde, het krald ['kralə/...a:...] 1. (van ogen) twinkelend, schitterend uitstralen *De ogen krallen 'm in de kop* (Ste, Wol)

kraloge (Wol) et; -n; ...ogien ['kral...] 1. dik, bol oog, met name van een vis **kralschrotien** (Wol) et; ...schroties ['kral...] 1. één der gegroefde plankjes onder een vensterbank, kraalschrootje

kramboolte (Nw) de; -n; ...booltien ['krambo:lətə] 1. bout door een *dreegplae*te aan de voorkant van een binstijl met twee krammen vastgezet, ter verbinding van de dragende balk en de stijl

kramdraad z. *krammedraad*

kramme de; -n; -gien ['kramə] 1. kram met ongeveer de vorm van een hoefijzer, ter bevestiging of als houder in iets gedreven *Aj' een kramme in de liendepaol slaon, kuj' daor et touw deur trekken* (Db), *Aj' een kalf an de paol zetten, moet daor een*

kramme in sleugen wodden en dan moet et dier een dri'jwottel in 't touw hebben, aandere hangt hi' him op (Dfo), zo ook *Mit de kramme wodde de warvel vaastezet an 't stalhekke* (Nbk), *Om een deure dichte te hopen wodde d'r een kramme in 't kezien sleugen en daor kwam dan een hoolten stikke in* (Np) 2. hechtkram *De dokter het een wonde bij' me hecht, ik hebbe d'r vier krammen in kregen* (Np, Wol, Spa) 3. kram, ringvormig beugeltje met twee scherpe uiteinden, ook gemaakt van een stukje ijzer- of koperdraad, dat een varken door de neus wordt gestoken om het wroeten te voorkomen (Dhau, Obk, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol) *Een varken moet soms een kramme in de neuze hebben* (Spa), *...op 'e neuze zet wodden* (Sz), *...kreeg soms een kramme op 'e snute* (Obk), *We kochten de krammen bij' de deuzevol* (Ol-Nl) 4. ijzerdraad over een klomp getrokken in geval van een barst of wanneer de kap eraf is gesprongen of er dreigt af te springen *Aj' vroeger een bast in de klompe hadden, dan kwam d'r een kramme over* (Obk), *'k He 'n kramme over de klompe kregen* (Nbk), ook in de vorm van een metalen strip met scherpe punten, hetz. als *klompekramme* (verspr.), z. aldaar: *Die krammen, aj' die kochten, die zatten op een kaorte* (Nbk), *De jonge sleug een kramme over zien kepotte klompe* (Pe-Dbl), *Aj' ni'je klompen kriegen, is 't et beste daj' d'r een kramme over zetten* (Dfo), *een kramme over de klompe hebben* (Np), *...op 'e klompe zetten* (Np) 5. onderdeel van het klinkwerk van een deur: plat deel over de klink (meestal aan de linkerkant), waarbinnen deze bleef bij de oplichtende beweging 6. z. *bij'ekramme* **krammedraad** (verspr., bet. 2: Bdie, Dmi, Ste) Ook *krammeldraad* (Dfo), *kramdraad* (Db, Dfo, Dhau, Nt, Nw, Ow, Pe-Dbl) et, de; -en; ...draotien ['kramə.../'kram...] 1. dun ijzer- of koperdraad, vooral gebruikt voor het krammen van verschillende voorwerpen, in het bijzonder: draad waarmee men riet, stro vastmaakt bij het bedekken van daken, vooral: draad over een klomp getrokken om deze bijeen te houden, nl. in geval van een barst in de klomp of wanneer de kap eraf is gesprongen of eraf zou kunnen springen,

krammeldraad - krankzinnig

ook gebruikt voor het vastmaken van hekken 'k *Gao even naor de smid om een rolle kram-medraod* (Dho), *Waor is dat bossien krammedraod?* (Spa), *As ze klomppekramden vroeger mit krammedraod dan mossen ze eerst een kaarve maeken mit de zaege* nl. zodat de draad daar in kwam te liggen (Obk), *Doe we nog gien krammen hadden veur varkens, brukten we krammedraod* (Spa), 't *Hangt allemaol mit krammedraod an mekeer* van iets dat slordig en slap in elkaar is gezet met gebruikmaking van dun ijzerdraad (El), *Aj' krammedraod om 't hekkien doen, kun de kiender et zo gauw niet los kriegen* (Db), *De rietdekker brukte kramdraod bij 't rietdekken* (Pe-Dbl) 2. prikkeldraad (Bdie, Dmi, Ste)

krammeldraad z. *krammedraod*

krammen zw. ww.; overg.; kramde, het kramd ['krap:] 1. vastmaken met *krammen* (bet. 2) *draod krammen* met krammen vastzetten, met name van een afrastering (Ste), vandaar *Ik zal de draod spannen en krammen* (Ol-Nl) 2. (bij het maken van een bijenkorf) het vastmaken van een in een ring gelegde bos stro aan de vorige m.b.v. *bi'jekrammen* (bs: Obk), ook in *de körven an mekeer krammen* nl. bij het vervoeren van de bijenkorven (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) 3. klompen repareren of beschermen tegen het breken van het voorste of afbreken van het bovenste deel, nl. door een *kramme* aan te brengen (bet. 4)) (Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Obk) *De klompen moe'n kramd wodden* (Ol-Nl) 4. kram, ring of een stuk ijzer- of koperdraad in de neus van een varken aanbrengen, nl. om het wroeten te voorkomen, z. ook *kramme* (bet. 3) (Diz, Nt, Obk, Spa, Sz) *een varken krammen* (Obk)

krammig z. *krampig*

kramp - kramp *Ik heb kramp in de bienen, ...in et lief buikpijn* (Ol-Nl), *de kramp in de poot hebben* (Sz), *Vroeger weren de peerden maendags vatber veur kramp, dan hadden ze zundags teveule eten en te weinig beweging had* (Db), *In een laeste kramp kwam d'r uut: 'Mar... now bin 'k... thuus' krampachtige beweging, poging om iets te zeggen* (b)

krampachtig - krampachtig: met grote

inspanning *Et kiend dust niet te rieden* [schaatsen], *et hul heit krampachtig bij de beide hanen* (Nbk)

krampaanval (v) - krampaanval

kramperen z. *kreperen*

kramperig (Nbk) bn.; -er, -st ['krampɾəx /...pəɾəx] 1. met spierkrampen 2. z. *krampig*

krampig (Diz, Np, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook *kraampig* (Wol), *kramperig* (Dho, Diz), *krammig* (Dfo, Dhau, El, Nbk, Ow) bn. ['krampəx/...ā:...'/'krampɾəx, ...pəɾəx /'kraməx] 1. (van een paard) met hanetred, hanespat of hinderlijke stijfheid, met krampachtige bewegingen door een andere oorzaak, zoals spieren die door teveel inspanning belast zijn geweest *Die koe is krampig, hi'j trekt zo mit de linkerpote* (Op), *Dat peerd is aorig krammig* (Nbk)

krampkeliek (Nbk, Nw, Ste) de, et ['kram(p)kəlik] 1. blindedarmontsteking (Nw) *Grootvader is overleden an krampkeliek* (Nw) 2. koliek, met name bij een paard (Nbk, Ste) *As peerden krampkeliek hebben, dan hebben ze piene in de boek, dan beginnen ze te schoppen en te angaon* (Nbk)

kramsvoegel (Diz, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Wol) ['kramsɾug] - kramsvoegel *Bij' oonze buurman hebben de kramsvoegels verleden haast haost alle ringenetten utpikt* (Ol-Nl)

kranig (Bdie, El, Nbk, Ste, Ow) Ook *kraonig* (Np), *kraenig* (Dfo, Np) ['krā:nəx/...ā:...'/'krā:nəx/...ā:...'...] 1. kranig *een kranige kerel* sterk, ook: *bijdehand* (Ste), *Ze het heur kraenig hullen* (Np)

krank (Ow) bn. [kraŋk] 1. ziek, in * *Pillen bitter in de mond, maekt de kranke ziel gezond* (Ow)

krankiel (Sz) bn.; -er, -st [kraŋ'kil] 1. flink *een krankiel persoon* (Sz)

krankjorem Ook *kraankjorem* (Pe-Dbl),

krankjorig (Diz), *krankmejorem* (Np)

[kraŋk'jo:əɾɾp, ...ə̃m/...ā:...'/'jo:əɾəx/...mə 'jo:əɾɾp, ...ə̃m] - krankjorem *Bij' krankjorig? ben je helemaal gek?* (Diz), *De meziek staot zo hadde, ie zollen d'r krankjorem van wodden* (Bu, Nbk, Dho), *le lieken wel krankjorem om naor dat jonk te gaon* (Np)

krankjorig z. *krankjorem*

krankmejorem z. *krankjorem*

krankzinnig (verspr.) - krankzinnig:

volstrekt anders dan het gezonde verstand zou ingeven, waanzinnig *Et is meer as krankzinnig wat ze op 't heden uitgeven an bewaopening* (Obk), *Hi'j dee een krankzinnig veurstel* (Diz)

kraano (Dfo) g. lidw. ['krā:no:] 1. stof voor bep. ouderwetse onderbroeken certijds door mannen gedragen

krantejonge z. *kraantejonge*

krantemeisien z. *kraantemaegien*

kraom de; -en; -pien [kr̥õ:m] 1. marktkraam, poffertjeskraam e.d. *Ik stao mit de kraom op 'e mark* (Diz), *Hi'j het mooi goed op 'e kraom in z'n marktkraam* (Dho), *de kraomen opzetten* (Nbk), *...ofbreken* (Nbk), *Hi'j had een kreers maegien, daor hoefde hi'j niet mit achter de kraomen langes* daar hoefde hij zich bep. niet voor te schamen (Ma) 2. bevalling, vooral in verb. *De buurkiender gongen vroeger de kraom anzeggen* (Spa), *in de kraom moeten* moeten bevallen, zo ook *Ze moet van die vent in de kraom* (Spa), *Ik heb de vrouw in de kraom* (Spa), *Beide vrouwen bin wel es in de kraom west* (Nt), *Die vrouw zit in de kraom* (Ste), *Ze was in de kraom sturven* in het kraambed overleden (j), *in de kraom kommen* gaan bevallen (Diz, Nbk, Obk, Op): *As d'r vroeger iene in de kraom kommen mos, wodde daor vaeke niet zoevule over praot veurdaj't zien konnen* (Obk), *Ze het nog gien maond verkering mit die vent, en ze moet now van him al in de kraom kommen* (Op), *Die vrouw is van een tweeling in de kraom kommen* (Diz), *in de kraom kommen* (tweede bet.:) (lelijk) te pas komen (Db, El, Nbk, Np, Obk, Ow): *Aj' haandel doen mit een koopman an de deure, kuj' soms reer in de kraom kommen* (Obk), *Hi'j kon alle koenen niet toegelieke verweiden, hi'j kwam d'r mit in de kraom* (Ow), *De trekpot is me ontvalen, ik bin ok reer in de kraom kommen* (Nbk), *Die kan nog wel es lillik in de kraom kommen* (Ow), zo ook (als verwensing:) *Ie kun om mi'j in de kraom kommen* wat mij betreft mag je lelijk te pas komen (Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Ste), zo ook *Koem in de kraom!* id. (Bdie), *Ik raekte d'r mit in de kraom* ik kon het niet goed in de hand houden, ik kon het niet goed aan, wist niet meer hoe ermee te

handelen, raakte ermee in de war (Dfo, Ld, Ol-Nl, Pe-Dbl), waartegenover *d'r mit in de kraom raeken* goed van pas komen, z'n voordeel met iets doen (Bdie) 3. in *'t Moet krek in de kraom te passe kommen* het moet er net het geschikte moment voor zijn, ertussen, erbij passen, met name in een gesprek (Diz, Ld, Nbk, Ow), *Dat kan jow (mooi) in de kraom te passe kommen* stroken met en gunstig zijn voor je plannen (Dhau, Dho, Spa, Obk), *Hi'j kletst zoas et 'm in de kraom te pas komt* zoals het hem op dat moment het beste uitkomt (Ol-Nl), *Dat kwam 'm niet in de kraom te passe* kwam hem niet zo goed uit, zou nadelig voor hem kunnen zijn (Spa, Op), zo ook *Dat komt me raer in de kraom te passe* (Wol) en *Dat komp niet in mien kraom te passe* (Sz) 4. de hele boel (Diz) *Hi'j fietste mit de hele kraom in de sloot* (Diz), *Hi'j het de hele kraom verkocht* (Diz) * (in geval van in verwachting raken van een man waarvan men de identiteit niet kent:)

Van de wiend koj' niet in de kraom (Ld)

kraombedde Ook **kraomberre** (Db, Ld) - kraambed *Die vrouw ligt in 't kraombedde* (Db, Obk), *Ik heb de vrouw in 't kraombedde* mijn vrouw gaat bevallen, ook: is net bevallen (Dhau, Nbk, Ste)

kraomberre z. *kraombedde*

kraombesiete z. *kraomvesite*

kraombien (Ol-Nl) ['k...] - kraambeen

kraomcentrum (l) - kraamcentrum

kraomen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; kraomde, het kraomd ['kr̥õ:m:] 1. onzinnige dingen verkondigen *Wat die d'r vanaovend allemaole wel niet uut kraomd het!* (Nbk)

2. kramen (van een man met praatjes die meer bij oude vrouwen thuishoren:) *Hi'j het aandere gien praot as over kraomen en laomen* (Nbk)

kraomeri'je (Bdie, Bu, Np) de; -n [kr̥õ:mə'ri:jə (Bdie),...ejə (Np)] 1. bevalling (Bdie, Np) *Ze hebben daor vanaovend kraomeri'je had* (Np) 2. de moeder met haar bijna geboren of pasgeboren kind (Bu) *Even naor de kraomeri'je kiekten!* (Bu)

kraomhokke (Bu, Nbk, Ste) et; -n; ...hokkien ['k...] 1. hok waar vee kon baren, met name inzake koeien, varkens (ook hetz. als zeugkooi) *Ie hebben een kraomhokke veur 't varken* (Nbk, Ste)

kraomhulp - krap

kraomhulp z. *kraomhulpe*

kraomhulpe (Ma, Nbk, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste) Ook *kraomhulp* (Bdie, Dha, Diz, El, Ld, Nt, Ol-Nl, Op, Spa) de; -n; ...hulpjen ['k...] 1. iemand die het werk in de huishouding doet tijdens en gedurende enige tijd na de bevalling, ook: iemand die eigenlijk geen baker is maar hetzelfde werk verricht

kraaminrichting (spor.) - kraaminrichting
Vroeger haj' in Buil een kraaminrichting; dan hadde iene die dat hadde soms wel vier vrouwen in huus die een kiend kriegen mossen (Bu)

kraomkaemer (Bu, Ol-Nl) de; -s ['k...] 1. kraamkamer: kamer waar een kraamvrouw verblijft (Ol-Nl) 2. hok waar vee kan baren, met name in geval van koeien (Bu)

kraomkliniek (spor.) - kraamkliniek

kraomkooi (Ste) de; -en ['k...] 1. kooi voor varkens om hun jongen in te werpen, zeugkooi (om de biggen te beschermen)

kraomkoorse (Bdie, Np) Ook *kraomkoortse* (Ma) - kraamvrouwenkoorts *Dat middel wodde bruukt om de kraomkoortsen te bestrieden* (Ma), *Ie kun om mij de kraomkoorsen kriegen* barst maar, krijg het lazarus (Np)

kraomkoortse z. *kraomkoorse*

kraommaol (verspr.) et; -en; -tien ['k...] 1. kraammaal: bestaande uit dunne pannekoeken, soep, gekookte rijst of beschuit met muisjes (naar de kraamvrouw gebracht)

kraomofdeling z. *kraomofdieling*

kraomofdieling (Nbk) Ook *kraomofdeling* (Nbk) de; -s ['k...] 1. afdeling in een ziekenhuis voor bevallingen

kraompiesman (Bdie, Db) de; -nen; -negien ['k...] 1. koopman in een kraampje op de markt

kraompottien (Bu) et; ...potties ['krõ:m potin] 1. maaltijd van gekookte rijst met bruine suiker, boter en rozijnen of evt. pruimen, door een bezoekster aan de kraamvrouw gebracht

kraomstal (Ste) de; -len; -legien ['k...] 1. speciale stal waar het vee kon baren, met name inzake varkens, koeien

kraomverpleegster (verspr.) - kraamverpleegster

kraomverpleging (spor.) - kraamverpleging

kraomverzorging (spor., l) - kraamverzorging

kraomverzorgster (verspr.) - kraamverzorgster

kraomvesite Ook *kraomvisite* (spor.), *kraombesiete* (Sz) de; -s ['krõ:mfäsita /...fi.../...bäsita] 1. kraamvisite *op kraomvesite gaon* 2. feestelijke ontvangst van een aantal vrouwelijke genodigden ter gelegenheid van een geboorte (Dfo, Mun, Obk) *Vroeger hullen ze kraomvesite as d'r een kleine poppe geboren was* (Obk), *'t Gebeurt niet zo vaeke meer, mar een kraomvesite is bar gezellig* (Mun), *'t Was drinken en lachen gebloazen mit al die vrouwlu op zoe'n kraomvesite* (Dfo)

kraomvisite z. *kraomvesite*

kraamvrouw de; -en; -gien ['k...] 1. kraamvrouw: vrouw die net is bevallen en het bed nog moet houden *Hoe zol 't mit de kraamvrouw gaon?* (Nbk)

kraomwaeren z. *kraomwieren*

kraomweester (p, b: ln) de; -s; -tien ['krõ:mwi:əstɾ] 1. baker

kraomwieren (Np) Ook *kraomwaeren* (Np, Ste) onbep. w. ['krõ:mwi:əɾɲ/...ε:...] 1. bakeren *J.W. gong vroeger uut kraomwaeren* (Ste, Np)

kraonig z. *kranig*

kraosie z. *koeraosie*

krap bn., bw.; -per, -st [krap] 1. erg nauw zittend, nauw sluitend *Die broek zit krap* (Bdie), *Ik bin zo gruid, alle kleren zitten me te krap* (Sz), *Hij het et vel krap om de neuze is gierig* (Np) 2. met te geringe ruimte om iets te doen, met te weinig speelruimte e.d. *'t Is hier aenlik wat te krap bij de taofel* (Nbk), *We wieren krap behuud* hadden een woning, woonverblijf met wel erg weinig ruimte (Np), *Ik hebbe d'r krap waark an het valt me moeilijk om dat werk te doen* (Bdie), *Bliksem, dat is krap werk* dat lukt op het nippertje (vooral: door weinig tijd) (Spa), *Ik kom d'r krap an toe* net, ternauwernood (El), *Ze had et d'r krap mit ze* had het er moeilijk mee, kon het emotioneel moeilijk verwerken (Np) 3. van te geringe afmetingen *Die lappe goed was wat krap ofmeten* (Dfo), *N. was zien akker te krap west* (b), *Een mooie koe is 't, mar hij het de horens wat krap staon* rond, met de punten terug naar de kop groeiend (Nw) 4. in een klein aantal, met wel erg

weinig exemplaren, van een haast te geringe hoeveelheid *De appels bin krap van 't jaor* (Obk), *Ze bin d'r krap* (Np), *We kommen wel krap omme mit de eerpels* (Nbk), *Et komt wat krap omme vanmiddag mit mien vleispannegien* er is maar weinig vlees in de pan (Nbk, Np, Obk), (bijv. van het naaien waarbij nauwelijks genoeg stof was:) *Dat is krap ommekommen* (Nbk), *Daor zitten we krap in* daar hebben we weinig van (Ste), *Daor zitten we niet krap in* daarvan hebben we in overvloed (Ste), *Et komt krap omme vandeweke* nl. met de voorraad, het geld van de huishouding e.d. (Ol-Nl), *Et komt krap omme mit de centen* we hebben wel erg weinig geld (Np), *krap bij kas zitten* erg weinig geld hebben om uit te geven, zo ook *krap zitten* id. (Db, Nbk), *We zitten wat krap in et geld* (Nbk), *We willen d'r niet krap in zitten* we willen het niet slecht hebben in financiële zin (Ste), *D'r is krap volk om te stemmen* (Bdie), *Ik har krap goed veur mien ni'je jurk* (Db), *D'r waren gisteraovend op 't zingen mar een krap koppeltien dames* (Sz), *De zang was krap bezet vanaovend* (Dhau), *De opkomst is an de krappe kaante* (Nt), *...was mar krap* (Op), *We kwammen een peer te krap* (Ow), *De weide veur 't vee wodt krap* de koeien hebben er weinig meer te grazen (Nbk), *krap in 't brood zitten* (Nbk), *krap brood hebben* id. (Nt, Dfo), *D'r was krap wark* nauwelijks, te weinig (Db, Nbk, Pe-Dbl, Obk), *krap in de kleren zitten* (Bu, Nbk, Ste), *Et is daor altied de krappe haand de naoste* ze hebben daar steeds te weinig, zijn steeds behoeftig (Ste) 5. armoedig *Vroeger was de tied krap* was het een armoedige tijd (v), *Ze hebben et daor wel krap, dat kuj' an alles wel zien* (Pe-Dbl), *Et komt daor krap omme* id. (Ow), *'t krap kriegen* (b) 6. niet geheel, nauwelijks *'t Is krap vier ure* (Bdie), *'t Was krap vuuf minuten lopen* (Bdie), *D'r waeren mar krap twintig meensken op 'e uutvoering* (Wol), *D'r was krap honderd man* (Ma), *een krappe weke leden* iets minder dan een week (Nw) **krapan** bw., bn. (Nbk, Nt: bet. 1: pred.) [krapan; aks. wisselt] 1. bijna wel, net niet *Hi'j kwam d'r krapan mit klaor* (Nbk), *Oonze heit moet ok nog mit en die is nog krapan klaor* (b), *'t Is krapan dreuge* (Ow),

krapan een weke (Ste), *Nog een klein entien, we bin d'r krapan* (Dho), *Hi'j was d'r krapan, doe kon hi'j niet meer* (Ld), *'Bi'j' klaor mit je wark?' 'Nee, krapan'* (Ol-Nl), *'t Kan krapan de honderd haelen* 't zijn er eigenlijk nog net geen honderd (Wol), (bijv. van inslaande bliksem:) *Blikstiender, dat is krapan* erg dichtbij, bijna raak, op het randje (Nbk, Nt) 2. nauwelijks, maar net (verspr.) *Hi'j had et mar krapan verneumen* (Ma), *Et huus is nog mar krapan klaor en now zitten d'r al meensken in* (Pe-Dbl), *Die jurkelappe kan mar krapan een jurk uut* (Dhau), *Die latte het krapan de lengte* (Dfo), *We hadden krapan koffie genoeg* (Ste), *Et is krapan zo groot* ongeveer zo groot, bijna even groot (Bu), *Ik was d'r krapan an toe* (Np), *Je kun 't op 'e fiets krapan in een kertiertien doen* (Dho), *Hi'j is nog mar krapan veertig* (bo: Bu, Nw), *Ik hadde vanmiddag net genoeg eerappels, mar 't kwam wel krapan* (Sz) **kraphoorn** (Pe-Dbl, Ow) Ook **sluukhoorn** (Ol-Nl), **kroemhoorn** (Op) de; -s; -tien ['krap.../slyk.../...] 1. gebogen hoorn (van een rund) waarvan de punt naar de kop groeit, ook wel: koe met zulke hoorns *Een kraphoorn gruuit naor de kop in* (Ow) **krappe** de; -n; krappien ['krapə] 1. houtje op het kozijn van een deur, raam, luik e.d. dat men voor die deur etc. draait zodat deze niet geopend kan worden of niet makkelijk open valt *een hadde krappe* nl. van iepenhout (Ste), *We hebben nog een krappien op 'e kelderdeure* d.i. dus: ervóór, ter afsluiting (Diz), *Op 'e husiesdeure zat een krappien* (Wol), *Hej' de krappe wel op 'e deure daonvoor* de deur gedraaid (Ste), *Daenk d'r omme daj' de krappe goed op 'e kiepehokkedeure doen* (Ol-Nl), *Ik hadde de krappe van de deure* (Np), *Ze zetten et vliegplaankien vaaste mit een hoolten krappien* (bs: Dfo, Obk), *de krappe d'r of hebben diarree* hebben (b), *...d'r veur weg hebben* id. (Wol), *et krappien d'r even of had hebben* een wind gelaten hebben (s: Wol), (van een kortademige pink:) *Hi'j het een krappe op 'e keel* (Ol-Nl) 2. één der krappen, ringen op de hoorn van een rund, nl. met behulp waarvan men de leeftijd kan vaststellen (Pe-Dbl, Sz) (van iemand die iets gedaan had waar de mensen zich niet mee konden verenigen:) *Die het een*

krappiesan - krebentien

krappe op 'e hoorn, heur (Sz) * (schertsend, zonder speciale bet.) *'n krappien op een gaanzekutte* (Nbk), ook *...op een entekutte* (Nbk)

krappiesan (Spa) bw. [krapis'an] 1. op het nippertje, schaars e.d.

krapte de ['kraptə] 1. armoede, schaarste *Doedertieden hadden wij nog wel es krapte* (Nbk), *In de oorlog was overal krapte* (Diz), *...krapte an* (Ma), *krapte an centen geldgebrek* (Ow), *...an brood* schaarste aan brood (Ow), *krapte an voer* te weinig voer (Ow), *Daor is niks gien krapte* (Nbk), *Aj' altied mit de krapte leven moeten, vaalt et niet mit* (Op), *een teken van krapte* (Nbk), *Et moet bij' heur ok uut de krapte kommen* ze hebben het armoedig (Wol), *Die koenen lopen in de krapte, waor as ze die van geven?* die koeien kunnen kennelijk te weinig gras eten (of evt.: hebben te weinig voer anderszins), wat voor voer geven ze ze toch? (Ste)

kras bn.; krasser [kras] 1. (van oude mensen) kras, flink in lichamelijk opzicht *Die is nog aorig kras* (Ste), *J. was nog daonig kras* id. (b), *Die oolde man is nog zo kras as iene van dattig* (Pe-Dbl) 2. (van werk) flink, opzienbarend (Dfo) *'t Was een kras stokkien wark wat hij' daor daon het* (Dfo) 3. z. *krasse*

krasse Ook *kras* (spor.) de; -n; krassien ['kras(ə)] 1. kras: krab, schrap *We hebben allemaal krassen op 'e auto* (Db), *De deure zat vol krassen, dat had de hond daon* (Pe-Dbl) 2. haal, kras met een puntig iets of met schrijfmateriaal

krassen zw. ww.; overg., onoverg.; krate, het krast ['krasn] 1. op iets krassen, iets ergens op of af krassen *De jongen krassen alles d'r onder mit kriet* (El), ook *Ze krassen alles onder* (Ste), *Ik heb perbeerd om de varve van et glas te krassen* (Nbk) 2. krassend schrijven, tekenen *Die jonge kan niet mooi schrijven, hij' dot niks as krassen* (Dhau) 3. (onoverg.) een krassend geluid maken door bep. dieren, vgl. *As d'r een kri'je kraste, har dat vaeke mit een starfgeval of mit veeziekte te maeken* (Dfo), *Moej' die grös-wippers es krassen heuren* (Ste) 4. (onoverg.) er vandoor gaan (Dho, Np, Op, Ste, Sz) *Hij' is d'r tussenuut krast* er vandoor gegaan (Ste), *Now moej' d'r niet uut krassen as et op betaalen*

ankomt (Op), *Die is d'r uut krast* hij maakte dat hij wegwam (Np, Sz), ook: hij is overleden (Np) 5. (onoverg.) zodanig door de keel glijden dat er een scherp gevoel ontstaat (Sz) *Et krast me deur de keel* (Sz)

krastes (verspr. OS, Np) tw. ['krastəs] 1. uitroep van afschuw: ba, wat vies, wat vervelend

krat et; -ten; -tien [krat] 1. bep. soort kist: *krat een krattien bier*

krater (spor.) ['kra:tɛr] - krater (van een vuurspuwende berg, op manen en planeten, bomkrater e.d.)

krats de [krats] 1. kleine hoeveelheid, kleinigheid *D'r is mar een krats van dat laand kommen* weinig hooi of oogst anderszins (Np), *P. en J. hebben een krats kregen van de meensken op heur brulloft* (Dho, Db), *Ik begriepe niet, dat ze om zoe'n krats ruzie maeken kunnen* (Op), *Hij' verdient mar een krats* (Diz), *Hij' is mit een krats tevreden* (El) 2. erg lage prijs *'t Is te koop veur een krats* (Bdie), *'t Was mar een krats wat ze d'r veur beurd hebben* (Pe-Dbl) 3. in *Ze kun om mij' de krats kriegen* de krats, krets kriegen, zo ook *Ze kun om mij' de krits kriegen, en de krats d'r bij'* (Np)

krauw (spor.) tw., met name in *koppie-krauw* [kopi'krɔm], nabootsend van een papegaai; ook beschouwd als een door een papegaai geuite wens om z'n kop te krabben (Nbk)

krauwelen (Bdie, Dhau, Spa, Wol) zw. ww.; onoverg.; krauwelde, het krauweld ['krɔmɫɛn] 1. krabbelende bewegingen maken met de vingers *Ik vien et lekker, as ze me deur et haor krauwelen* (Bdie, Wol), *onder de kin krauwelen* (Bdie), *de hond even op 'e kop krauwelen* (Dhau)

kreasie (spor.) [krə'jɔ:əsi, kri...] - creatie: schepping

kreatief [krɛ'ja'tif, ...tj:a...] - creatief

kreatieveling (spor.) [...wə..., ...və...] - kreatieveling

krebenterig (Dhau) bn., bw.; -er, -st [krə'bentɛrɪx, ...tɛrɪx] 1. zich enigszins moeizaam, mank bewegend

krebentien (Ow) et; ...ties [krə'bentɪn] 1. het vanaf een *bientstiele* schuin omhoog lopende, overstekende stukje van de *heufdbalke*

krebentig (Db, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, p, b, bo: Bu, Nw) Ook **krebintig** (b), **krabintig** (s: Obk), **klebentig** (Np), **klebendig** (Np) bn. [krə'bentəx/...'bin.../kra'b.../klə'bentəx/...dəx] 1. ziekelijk, veelal hoofdzakelijk met de gedachte aan het slecht ter been zijn, reumatisch 'k *Bin al een hele tied krebentig* (Op)

krebiender (bo: Nw, Op) de; -s [krə'bindr] 1. in een oolde *krebiender* een wrak paard (bo: Nw, Op)

krebintig z. *krebentig*

krediet Ook **kerdiet** (Nbk, Ste) et [krə'dit/kr'dit] 1. vertrouwen dat men heeft in de mogelijkheid tot betalen door een bep. onderneming of persoon, het genegen zijn om te lenen aan of om een betaling later te laten plaatsvinden *Die staot d'r niet zo best veur, ik weet niet of die wel krediet krigt* (Db, Obk), *Now et geld krap wodt, kuj' bij de baank niet zovule krediet meer kriegen* (Bdie, Db), *Hij het gien kerdiet meer de bank wil hem geen leningen meer verstrekken* (Nbk), *De baanken bin tegenwoordig veurzichtig mit krediet geven* (Ld), *Hij het niet vule krediet in die winkel kan weinig kopen zonder kontante betaling* (Np), *op krediet kopen* op afbetaling (Nbk) 2. het vertrouwen anderszins dat men heeft in iets of in een persoon (verspr.) *Men kan op zien praoties weinig an, daor geef ik zomar gien krediet op* (Bdie, Op), *Ie hebben bij mij nog wel krediet, heur* (Nt), *Die staot niet goed anschreven bij de meensken, die kan gien krediet kriegen* (Dfo), zo ook *Ik geef d'r niet vule krediet meer veur* (El), *Die het daor al zien krediet verspeuld* (Wol)

kredietanvraoge (l) - kredietaanvraag

kredietgever (l) - kredietgever

kredietwaardig (spor.) [...'wt:ərdəx] - kredietwaardig *Die man is wel kredietwaardig* (Ol-Nl)

kreeft de, ook et (bet. 2); -en; krefien [krɪ:ft] 1. kreeft (bep. schaaldier) *zo rood as een kreeft* met een zeer rode gelaatskleur, bijv. door verlegenheid, of van de huidskleur: bijv. als gevolg van de inwerking van de zon (Nbk) 2. krengh van een vrouw (Nbk) 3. (met hoofdletter) Kreeft: bep. sterrenbeeld (spor.)

kreek (l, spor.) [krɪ:k] - kreek

kreengienspi'jen z. *krinkienspi'jen*

kreers bn., bw.; *kreerzer*, *kreerst* (spor.) [krɪ:ərs] 1. (van personen) knap van gelaat, ook ruimer: welgevormd *Hij had een kreers maegien, daor hoefde hij niet mit aachter de kraomen langes* een knap en aantrekkelijk meisje, daar hoefde hij zich bep. niet voor te schamen (Ma), *een kreerze man* (Nbk) 2. net, proper *Die staot d'r kreers op netjes*, keurig (Obk, bo: Np, Op), *Wat het dat maegien een kreers jurkien an* (Db), *zo kreers as een kruusbeie* keurig, erg net qua kleding (Nbk) * (van mensen, dingen die er net uitzien:) *Kreers, kruderig en nog wat* (Nbk), ook *Kreers, kruderig en netties* (Nbk) en *Kreers, kruderig as een dattien* (Nbk)

kreerskruderig (Db) bn., bw. [...kry...; aks. wisselt] 1. net en jeugdig, pittig *Dat jurkien dat staot jow mar kreerskruderig* (Db)

kreet (l) de; kreten [krɪ:t] 1. nietszeggende uitroep, bewering

kregel z. *kriegel*

krek I de [krek] 1. vogelverschrikker

krek II Ook **krekt** (Dfo, Nbk, Obk: bet. 1) bn. (bet. 1), bw.; *kreker*, *krektst* [krek(t)] 1. nauwkeurig in z'n werk, handelen *Hij is aorig krek* (Ste), *'t Komt him nogal krek* (b), *'t Komt him niet zo krek* hij neemt het niet zo nauw, hij is tamelijk slordig (Dfo, Np), ...*krekt* (Obk), *Et komt him niks krek wat hij krigt* (Np), *Kiek niet zo krek, 't is gien kaastemaekeri'je* die hoeft niet zo sekuur te zijn, zo precies te werken of te beoordelen (Ste) 2. krek, precies, juist *Et komt him krek in de smeeet te passe* het is net een mooie gelegenheid om dat te doen, te vertellen etc. (Np), *D'r lag snij, et was krek weer om te knieneknuppelen; dan koj' an de lochtgatties van de neuze zien waar iene zat en dan wodde hij doodknuppeld* (Bu), *Et kon krek* (Ste), *Dan krigt hij et schot krek in de zied* (b), *Zo dee 'k now krek* (b), *Doe krek as ikke* (b), *Ik heb een ni'je auto, krek zoe'n iene as jow buurman* (Nbk), *Krek as kregen ze bij et locht van de laampe weer meer glaans* net alsof (j), *Heurde hij daor wat? Krek as d'r een kiend raosde id.* (b), *Krek as hij niks zeggen wol* net alsof hij niks wou zeggen (v), *'t Hiele diertien ien en al spanning, krek al docht hij bij himzels (...)* net alsof

krekel - krentebolle

(b), (...) *En luuster naor heur, krek zo vaeke as ie an jow roepen* (b), *Et was krek of (...) net alsof* (b), *Ie drijen de kraene cupen en ie hebben waeter, koold of waarm, krek aj' mar begeren* net zoals je begeert (b), *Mar wanneer krek wus hi'j niet* (vo), *Stel je veur, dat de keuninginne oons dan krek es tegenkwam* precies op dat moment (b), *Krek, dat donkt mi'j ok* (Nbk), *Dat mekeerde d'r nog krek an* (b), *Et is mi'j krek geliek, aj' morgen koemen of vandaeghe* het is me eender (Bdie), *kek liek* precies zo (b, Nbk), *kek liek as* (b), *Et is mi'j (kek) liek* het maakt mij niet uit, het is voor mij hetzelfde (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Nt, Op, Ow, Spa), ook *'t Is mi'j krek lieke krek* (Nbk), (...) *Dat hi'j d'r krek et meerste zin an har as hi'j gienen har of as hi'j d'r op dat stuit ofblieven mos* juist dan (b), *Dat was now krek wat* dat was juist geschikt (Obk), *Hoevule we al niet invuld hebben, et komt niet zo krek* dat steekt niet zo nauw: het is nogal wat (Op) 3. maar net, maar nauwelijks *'t Ging mar krek goed* (Ste), *Hi'j raekte 'm krek* (Ste), (bijv. van het ijs:) *Et is nog mar krek vertrouwd* (Np) 4. nog maar net, zopas *Hi'j is krek votgaon* (Nbk), *Hi'j was d'r nog mar krek* (bo: Op) **krekel** (spor.) de; -s; -tien ['kri:k] 1. veld- of huiskrekel **krekkengelijk** (b) bw. [krekŋgə'lik] 1. eender, hetzelfde liedje zijnd *En mit 't lochtbakken was 't al krekkengelijk; hi'j kon him niet an de broek kommen* (b) **krekt** z. *kek* **krelle** (Dfo) de; -n; -gien ['krelə] 1. hulstbes **kremaosie** [krə'mo:əsi, ...krī:...] - krematie *Bi'j'm ok bi'j de kremaosie van Z. west?* (Nbk) **krematorium** [krī:ma'to:əri:jəm, ...jə'm] - krematorium **kremer** z. *markkremer* **kremeren** [krə'mi:əŋ] - kremeren **kremeta(r)t** z. *krimmetat* **krempdraod** (Bdie, Ste) et ['krɛmdrɔ:ət] 1. dun ijzer- of koperdraad voor het maken van een kram, ring die in de neus van een varken werd gezet om het wroeten te voorkomen **kremp** z. *krimpe* **krempen** z. *krimpen* **kreng** z. *kring*

kreng z. *kringe* **krengerig** z. *kringerig* **krengeslaachter** z. *kringeslaachter* **krengeslachter** z. *kringeslaachter* **krengig** z. *kringerig* **krengkop** z. *kringkop* **krengzoer** (bo: Nw) bn. [aks. wisselt] 1. erg zuur **krenken** z. *krinken* **krent** z. *krente* **krente** (bet. 1: OS, verspr. WS, bet. 3: Obk, Sz) Ook **krent** (bet. 1: spor. WS, bet. 2: Bdie, Nt, Ste, bet. 3: Obk, Op, bet. 4: Dfo) de; -n; krentien ['krent(ə)] 1. krent (bep. druif) *De bakker het de krenten ok in de krentebolle scheuten* heeft erg weinig krenten in z'n krentenbrood (Dhau, Dho, Ld, Ste), *Die bakker is een krentekakker* [is overdreven zuinig], *ie moe'n om de krenten zuken* (Ste), bij vergelijking: opgedroogde uitslag in het gezicht, vooral inzake krentenbaard *Hi'j het een krente an de lippe* (Ow), (gezegd tegen iemand met krentenbaard:) *He'j' bi'j de krenten zeten?* (Ste), zo ook *Hi'j het in de krenten zeten* (Wol), ...*bi'j de bakker in de krenten zeten* (Nbk), *Hi'j zit in de krenten* (Nbk), ...*onder de krenten* (Nbk) 2. gierigaard (Bdie, Np, Nt, Obk, Ste) *Daor hoe'j' niet henne te gaon, want die krente geeft nooit wat* (Obk), *Wat is dat een krent van een kerel* (Ste) 3. kleine, tengere persoon (Op), klein kereltje (Sz) 4. in *veur de krenten* ziek zijnd, het te pakken hebbend: *Ik vuulde me gister lang niet goed, ik kreeg 't zowat veur de krenten* te pakken (Ste, Sz), *Hi'j krag et zomar veur de krenten* had het gauw te pakken (Wol, Ste), *Hi'j het et aorig veur de krenten* heeft het flink te pakken (verspr., Spa), ook: ...*veur de krente* (Dfo, Nbk), ook sterker: *Die het et ok aorig veur de krenten* had is ernstig ziek geweest (Db), ...*goed veur de krenten* id. (Ol-Nl) 5. in *De hele dag zit hi'j op 'e krent* op zijn achterste, m.a.w.: hij voert niets uit, is een luiaard (Bdie) **krentebaole** z. *krentebolle* **krentebaoltien** z. *krenteboltien* **krentebaord** ['k...] - krentenbaard **krentebek** (Nw) de; -ken; -kien ['krentəbək] 1. krentenbaard *Die het een krentebek* (Nw) **krentebolle** Ook *krentebaole* (Dfo, Dhau),

krentewegge (ZW, Db, Diz, Ma, Op, Sz), **krentewigge** (Op) de; -n; -gien ['krentə bələ/...bɔ:lə/...wega/...i...] 1. krentenbrood 2. getijgerde hond (Sz)
krentebollegien z. *krenteboltien*
krentebollehond (Mun) de; ...honnen; ...hontien ['k...] 1. getijgerde hond
krenteboltien (Nbk, Np, Ow, b) Ook **krentebaoltien** (Db, Dfo), **krentebollegien** (Bdie, Dhau, Spa) ['krentəboltin/...ɔ:... /...bɔləgin] - krentenbroodje, meestal bolvormig
krenteboom Ook **krentepolle** (fp) de; ...bomen; -pien 1. (vaak verkl.) Drents krenteboompje
krentebos (Bdie, Nt) de; -sen; -sien ['krentəbos] 1. (veelal mv.) bos met Drentse krenteboompjes
krentebri'j z. *krentiesbri'j*
krentebrood - krentenbrood
krentebroodtsje z. *krentebrotien*
krentebrotien (Nbk, Np) Ook **krentebroodtsje** (Diz) - krentenbroodje
krentegeweer (Bu, El, Ld, Nw) et; ...geweren; ...geweertien ['k...] 1. fopmiddel, gefingerd type geweer; voor het halen ervan stuurde men bij wijze van grap kinderen, beginnende knechtjes e.d. op pad (met name wel gedaan bij een bakkersleerling)
krentehond (Dho, Nt) de; ...honnen; ...hontien ['k...] 1. getijgerde, gespikkelde hond (Nt), dalmatiër (Dho)
krentekakker (ZW, Bu, Ma, Obk, Ol-Nl, Spa, b: ln) de; -s; -tien ['k...kakr] 1. iemand die erg zuinig is, gierigaard (Bdie, Bu, Obk, Ste) 2. bang iemand (b: ln), aarzelend iemand (Pe-Dbl) 3. (schertsnd) bakker (Dhau, Spa, Ste)
krentekedettien (Dho, Nbk, Wol) ['k...kədətɪn] - bep. broodje: kadetje met krenten
krentekoeke (Db, Op, Ste) de; -n ['k...] 1. koek met krenten erin
krentemik (Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op) de; -ken; -kien ['k...mɪk] 1. krentenbrood *Oolde jonges, krentemik* alles is o.k., loopt goed, zonder problemen, ook: ze kennen elkaar goed en als ze bij elkaar zijn, zijn ze alles met elkaar eens (Nbk)
krentemikker (Op) de; -s; -tien ['k...mɪkr] 1. gierigaard
krentenat (Spa) et ['k...nat] 1. watergruwel

krentepap z. *krentiesbri'j*
krentepoffien (Diz, Np, Obk, Pe-Dbl, bl) et; ...poffies ['k...pofɪn] 1. krentenbroodje
krentepolle z. *krenteboom*
krenterd (Bdie, El, Sz, Wol) de; -s; krentertien ['krentɪt] 1. overdreven zuinig, gierig iemand
krenterig Ook **krentig** (Mun), **krinterig** (Dfo) ['krentɪx, ...ntəx/'krentəx/'krɪn...] - krenterig, overdreven zuinig
krenterighied (Nbk) de ['k...] 1. het krenterig, gierig zijn *t Was louter krenterighied dat hij niet mit west het mit dat reisien* (Nbk)
krenteschieter (Nbk, Np, Obk) de; -s; -tien ['krentəskɪtɪ] 1. iemand die overdreven zuinig is, gierigaard (Nbk, Obk) *Ae je, smerige krenteschieter!* (Nbk) 2. eigenwijze persoon (Np)
krentestoete (Bdie, Db, Diz, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Ste) de; -n; ...stoetien ['k...stutə] 1. wittebrood met krenten, ook plat, langwerpig brood met krenten (zelf gebakken (Ste))
krenteteller (Obk) de; -s; -tien ['k...] 1. gierigaard
krenteweger (Bdie, Np, Obk, Op, v) de; -s; -tien ['krentəwɛr] 1. gierig iemand (Bdie, Op) 2. muggezifter (Np, Obk, v) *Misselike krentewegers daor in Liwwadden!* (v)
krentewegge z. *krentebolle*
krentewigge z. *krentebrood*
krentiesbri'j (Dfo, Obk, Ste) Ook **krentebri'j** (Bdie, Dho, Diz, Ma, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste), **krentjesbri'j** (El), **krentjebri'j** (Bdie), **krentepap** (spor. west.) de ['krentɪzb.../'krentə.../...tjəzb.../...] 1. watergruwel
krentig z. *krenterig*
krentjebri'j z. *krentiesbri'j*
krentjesbri'j z. *krentiesbri'j*
kreoliene z. *karbeleum*
kreperen (Nbk, k: Ste) Ook **kramperen** (Sz) [krə'pɪ:əp/kram...] - kreperen van armoede, gebrek aan voedsel *Oonze buren kramperen zowat van armoede* (Sz)
kresie (spor.) ['kri:si] - gek, crazy
kretelogie (l) [kri:təlo:'gi] - kretologie
kretiek z. *kritiek* II
kreuk z. *kreuke*
kreuke (bet. 1: Nbk, Pe-Dbl) Ook **kreuk** (Nbk) de; -n; kreukien ['kra:k(ə)] 1. kreuk, valse vrouw *Ie hebben een kreuke in de*

kreukel - kreuzebeie

jasse zitten (Nbk), *Dit jurkien zit vol mit kreuken, 't is vast gien goeie stof* (Pe-Dbl) 2. in *Hi'j het niks gien kreuk* hij kan zich goed redden, heeft nergens gebrek aan (Nbk)

kreukel (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste) de; -s; -tien ['kra:k] 1. kreuk, kreukel, valse vouw *Ze het de jurk in de kreukels* vol met kreukels (Ow) 2. (mv.) in *in de kreukels wezen* totaal kapot, met name van een auto: geheel kapot, total loss (Bdie, Dho, Nbk) *Die auto is in de kreukels* (Dho), *...zit in de kreukels* (Bdie, Ow), ook van personen: *Hi'j het een ongelok had en een aarm en een bien breuken; hi'j zit goed in de kreukels* (Ol-Nl)

kreukelbossien (Bu) ['kr...bosin], in *Ik zal je even deur et kreukelbossien gaon laoten* ik zal je afranselen (Bu)

kreukelen (Bdie, Db, Diz, El, Nbk, Op) ['kra:k|n] - kreukelen *Dat lappien stof veur mien jurk dat kreukelde* zo (Db), *De jurk kreukelt wel aj' d'r op zitten gaon* (El), *Daenk d'r omme daj'm de bladzieden van dit boek niet kreukelen* (Op)

kreukelig Ook *kroekelig* (Nt) bn., bw.; -er, -st ['kra:k|əx, ...kələx/'kruk...] 1. (bn.) vol kreukels, valse vrouwen *Wat is die broek kreukelig wodden* (Nbk), *een kreukelige jasse* (Ste) 2. (bw.) kreukels, valse vrouwen veroorzakend (Np) *Ie hebben ok aorig kreukelig op die jurk zeten* zodanig dat er nogal wat kreukels ontstonden (Np)

kreuken (Bdie, Nbk) ['kra:k|n] - kreuken krijgen *Sommige jurken kreuken* zo (Bdie) **kreundood** (Bu, Np, b: ln) bn. [krā:n do:ət; aks. wisselt] 1. hartstikke dood (Bu, Np) *Hi'j is kreundood* (Bu, Np) 2. wsch.: bijna dood (b: ln)

kreundronkend (Sz) bn. [krā:ndronk|t; aks. wisselt] 1. stomdronken

kreunen zw. ww.; onoverg.; kreunde, het kreund ['krā:n:] 1. een kreunend geluid voortbrengen, ook: korte, steunende geluiden maken: van zieke koeien of koeien die veel voer tot zich hebben genomen; vandaar ook: rustig herkauwen van koeien die daarbij licht kreunen (Nw) *Die man lag te kreunen van de piene, Dat beest kreunt en steunt in de slaop* (Diz), *De koenen liggen te kreunen op 'e stal van 't veule vreten* (Ol-Nl), *...zo zat bin ze*

(Ld) 2. zeuren, zaniken (Np) *Dat kiend ligt altied te kreunen* (Np) * *Een kreunende koe krigt (altied nog wel) wat, wat een stilzwegende veurbij'gaot* iemand die zich laat horen, die klaagt, heeft daarmee altijd wel enig sukses (Nbk), zo ook *Een kreunende koe krigt altied nog wel wat* (Op)

kreupel I (Bu, Pe-Dbl) ['kra:p|], in *Hi'j gong 't an as een kreupel* hij hield maar vol dat hij het wist, ook al was dat niet zo, op domme wijze hield hij z'n gelijk vol (Pe-Dbl), *Hi'j zoft as een kreupel* hij gebruikt wel érg veel sterke drank (Ste, Bu)

kreupel II bn., bw.; -(d)er, -st 1. (van een persoon of dier) mank, kreupel *Die koe het een minne klauwe, die is iedere keer kreupel* (Nbk), *Hi'j loft kreupel* (Nbk), *een kreupele jelle* manspersoon die kreupelt (Nbk), *een kreupel span* een niet goed op elkaar in gestelde maaier en binder bij het oogsten van rogge of ander graan (Sz, Wol), *Een kreupel span liekt niks* een groot en een klein paard naast elkaar als span (Dfo, Ow), ook ruimer: een span dat niet bij elkaar past (El), (van een dronkaard:) *Hi'j zoft him kreupel* (Np), *Dat peerd is zo kreupel as een stok* (Spa) * (zelfst.) *Kreupel wil altied veurdaansen 't is een domkop die per se gelijk wil hebben* (Pe-Dbl)

kreupele (spor.) ['kra:p|ə] - kreupele

kreupelen ['kra:p|n] - kreupelen *Hi'j het zoe'n last van zien kni'je, hi'j kreupelt d'r van* (Wol)

kreupelhooft (Bu, Nbk, Obk, Op, Pe-Dbl) ['kra:p|hø:|t] - kreupelhout (Obk)

kreupelpote (Bdie) de; -n; ...potien ['k...] 1. iemand die kreupelt

kreuze (verspr. OS, Bu, Dho, Np, Nw, Pe-Dbl, bo: Bu, Nw, b: lm, ln) Ook *groeze* (Ste), *kroetze* (El, Ma, Ste), *kruze* (Sz) de; -n; kreusien ['kra:zə/'gru:zə /'kry:zə] 1. rode bosbes (b: lm) 2. vrucht van de sleedoorn (b: ln) 3. wrang smakend exemplaar (Ld) *'t Bin zoere kreuzen* (Ld) 4. (verz.) kroos op het wateroppervlak (b: ln) 5. in *zo zoer as kreuze* [en var.] enorm zuur (van wat men eet), ook van de grond (n): *Et waeter kan niet vot, de grond is zo zoer as kreuze* (n)

kreuzebeie (Ma, fp) de; -n; ...beigien

['kra:zəbejə] 1. veenbes

kri'je de; -n; kri'jgien ['krijə (OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Nw, Op), 'krejə (WS noord. van de *Lende*, Ld, Ow, Pe-Db, Ste)] 1. kraai, gewoonlijk: de zwarte kraai *een grieze kri'je* boomkruiper (n), ook: bonte kraai (Bdie, El, Ld, Ma, Np, Obk, Ste, bo: Bu); was die voor het eerst gezien dan kregen de knechten van hun boer een snee brood minder omdat het afgelopen was met het zware werk en er een armoediger tijd aanbrak (Bdie, El, Nbk, Np, Obk, bo: Bu), vgl. 'As de grieze kri'je komt moej' me dat vertellen,' zee de boer vroeger tegen de knecht; as dat dan et geval was, zee hij: 'Now kriegen we een broggien minder' (Obk); ook kwam het voor dat de boer een dubbeltje beloofde aan een leerling-knecht wanneer hij een bonte kraai zag; na het signaleren kreeg die knecht zijn dubbeltje, maar hij kreeg ook een snee brood minder (Bdie), *As d'r een grieze kri'je op et laand zit, kriegen we gauw winter, mit sni'j* (Ma), *As de grieze kri'jen in de uterste toppen van de bomen zitten mit de kop naor de wiend, dan komt d'r sni'j* (Ste), ook gezegd van de zwarte kraai (Obk), zo ook *As de kri'jen boven in de boom zitten, kriegen we sni'j* (El), ook gezegd wanneer de kraaien dicht bij huis kwamen (Db), *een dikke kri'je* een dikke kraai, ook: een roek (Ste), *een bonte kri'je* (spor.), *een zwatte kri'je* een zwarte kraai, ook: een leedaan-zegger (Np), drager bij een begrafenis (die nl. in het zwart is gekleed; veelal mv.) (Sz, Wol), ook gezegd van andere personen in zwarte toga e.d. (Nbk), (opgevat als teken van een naderend sterfgeval:) *Et bin allemaol zwatte kri'jen daor op et laand* (Dho, Np, Ste), *As d'r een koppel kri'jen rondvleug, zol d'r een dooie kommen* (Sz), *As de kri'jen op de huibulten zaten kreej' vast regen* (Ol-Nl), *een valse kri'je* iemand die vals zingt (Ol-Nl), *De kri'jen vliegen mit heur vot nl.:* zo slecht, haveloos is ze gekleed (Db), *Al zullen de kri'jen et ok uutbrengen, mar et komt uut eens komt het uit, wordt het toch bekend* (Np), *zo bont as een kri'je* (verspr. OS, Dho, Spa, Wol), *zo zwat as een kri'je* (Diz), *een stem as een kri'je* een krassende of schorre stem (Sz), *zo wild as een kri'je* (Bdie, Diz, Np, Obk, Nt): *Dat kiend is zo wild as een kri'je*

(Obk), *zo vlogge as een kri'je* (Np) 2. wilde persoon, vooral gezegd van een meisje of een meid (Dho, Ste), vooral in *een wilde kri'je* (Dho, Ste) 3. in *gien kiend of kri'je hebben* (Bdie, Obk, Spa), zo ook *kiend noch kri'je hebben* (Dhau, Nbk), *...bezitten* (Ol-Nl) * *Ien grieze kri'je maekt nog gien winter* (Pe-Db), *Iene bonte...* (Ol-Nl), *De kri'je in et waeterbad, morgen de wereld nat* (n)

kri'jeheide (Obk, fp) Ook **kri'jheide** (Dhau, El, Obk), **kraaiheide** (spor.) ['k...]-kraaiheide

kri'jekolonie (Pe-Db) de; -s ['k...] 1. kolonie van kraaien

kri'jemars ['k...ma(r)s], in *de kri'jemars blaazen* sterven (Dhau, Ol-Nl, Ste): *Hij blaost de kri'jemars* hij gaat dood, *Hij het ok de kri'jemars sleugen* is gestorven (Dfo), *Ie kun van mi'j de kri'jemars blaazen* je kunt de krets krijgen, val maar dood (Ste)

kri'jemelken (Bu, Nw) onbep. w. ['k...] 1. de eieren van een kraai steeds op één na verwijderen, zodat hij weer opnieuw legt (Nw) 2. in *Gao mar op et dak zitten te kri'jemelken* loop naar de pomp (Bu), *Hij lopt mar wat te vinkevangen en zit op et dak te muskefluten en te kri'jemelken* hij voert absoluut niets uit (Bu)

kri'jen Ook **kraaien** (bet. 5: Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; kri'jde, het kri'jd ['kri(d)n/...a:j...] 1. (onoverg.) kraaien van hanen *As de zonne opkomt, begint de haene te kri'jen* (Obk), *D'r kri'jt gien haene naor* (verspr.), *viktorie kri'jen* (Ol-Nl) 2. met hoge en schelle stem zingen, lachen (Db, Diz, El, Obk, Ow) *As pattie vrouwluden bij 't zingen de hoge tonen niet haelen kunnen, dan beginnen ze te kri'jen* (Obk), *As W. lacht dan kri'jt ze d'r over* (Db), *Die iene sopraan kri'jt boven alles uut* (Db, Ow, Diz) 3. plezierige kreetjes, of soortgelijke geluidjes voortbrengen door kleine kinderen die nog niet kunnen praten (Ld, Ma, Nbk, Obk) 't *Kiend ligt wakker* [volop en voortdurend] *te kri'jen, die het et naor 't zin* (Obk) 4. (overg.) in *Ie moe'n d'r niet zoveul onzin uut kri'jen* zoveel nonsens uitslaan (Spa) 5. (onoverg.) in *d'r uut kri'jen* er vandoor gaan (Nw, Obk) *We hebben toch oons nocht, zuwwe d'r stiekem uut kri'jen?*

kri'jenust - kribbezoeger

(Obk), (n.a.v. jonge eksters in het nest:) *Now, 't gaot hadde, want ze kraaien d'r uut, heur, iene blijft nog wat achter* (Nw), (van mensen en dieren:) *Die kraaien d'r uut ze gaan er hard vandoor* (Nw)

kri'jenust et; -en ['k...] 1. nest van een kraai 2. kraaienest in de mast van een schip (l)

kri'jepote de; -n; ...potien ['k...] 1. poot van een kraai 2. elk der rimpeltjes om de ogen (Bdie, Db, Dhau) 3. (mv.) kruipende boterbloem (Ow)

kri'jerd (Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) de; -s; kri'jertien ['krejrt] 1. meisje met een hoge, schelle stem *Dat maegien is zoe'n kri'jerd, ie heuren ze boven alles uut* (Op)

kri'jerig (Dho, Ma, Ol-Nl, Op) bw. ['krijæx (Dho, Ma), ...ej... (Ol-Nl, Op)] 1. (van zingen) hoog en schel *We kun d'r haost niet bij mit 't zingen, 't wodt kri'jerig* (Dho), *een kri'jerige stemme* (Ma)

kri'jeschieten (Nbk) Ook *kri'jgenschieten* (Pe-Dbl) onbep. w. ['k...] 1. bep. jongensspelletje spelen: één jongen lag op z'n rug, de ander lag op diens ingetrokken voeten en hield de handen vast van de jongen die lag; de jongen die onder lag 'schoot' de ander nu weg met z'n voeten (Nbk) **kri'jgenschieten** z. *kri'jeschieten* **kri'jheide** z. *kri'jeheide*

kribbe (verspr.) Ook *krubbe* (ZW, Diz, Ol-Nl, Op, Ste, Sz, b: ln) de; -n; -gien ['kribə/...A...] 1. kribbe (bep. voederbak) *In een peerdestal is naost een rip, waor et huj deur voerd wodt, ok een kribbe veur et kotvoer, zoas haever, wottels en zo* (Op), *Aj' de peerden voerden kwam et uut de hakselbak en dan kregen ze et in de krubbe; daor kwam wat zaod en waeter deur, ze vratten et schone op* (Ste), *Vroeger stonnen bij de kef's de kribben klaor om de peerden uut te laoten eten* (Sz) 2. op een voederbak gelijkende slaappleats voor een klein kind, vooral in de bedstee van de ouders (aan het voeteneind) (verspr.) *Wij hebben doe we klein weren allemaol in de kribbe legen et eerste jaor; dat was een bak die een peer decimeter boven et voetenaende tegen et schut zat* (Obk), *De krubbe kwam op et voetenaende [van de bedstee], de oolden konnen de voeten d'r onder hofen* (Op, Ste) 3. bedstee (Np) *We gaon in de kribbe* (Np) 4. bep.

soort ledikant (Np) *De soldaoten laggen in kribben* (Np)

kribbebieter (verspr.) Ook *krubbebieter* (Ol-Nl, Ste, Pe-Dbl) de; -s; -tien ['k...] 1. paard dat de krib, ruif of ander houtwerk beschadigt of verniet door erin te bijten, dat door onduidelijke oorzaak aan de krib zuigt, de zijkant vastpakt en lucht inzuigt *Een peerd dat hielemaol allienig op de stal staot wodt vaeke een kribbebieter* (Op), *As d'r een kribbebieter was, kwam d'r iezerbeslag op de ranen van de voerbak* (Obk) 2. iemand die op alle slakken zout legt, iemand die, als het maar enigszins kan, afkeurend oordeelt en gauw kwaad wordt (Obk, Ow, Ste) 3. iemand die voortdurend ruziet (Np, Wol)

kribbekont (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Wol) Ook *kribbekonte* (Dho, Spa) de; -en; -ien ['kribəkɔnt(ə)] 1. ruziemaker, kibbelaar **kribbekonte** z. *kribbekont*

kribben (Dhau, Ma, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ste, p, b: lm, ln, bo: Bu, Nw) ['kribɒ] - kribben: ruziën, gekrakeel maken *Die kun kribben as katt' en hond* (Obk, Ow), *In die huusholing gaot et altied op een kribben* (Nbk)

kribbenust z. *kribbersnust*

kribber (El, Np, Ol-Nl) de; -s; -tien ['kribɪ] 1. iemand die voortdurend kribt, ruziet

kribberi'je (Dhau, Nbk, Nw, Ol-Nl, p, b) de ['kribɪ'tjə, ...bɔɪ'tjə (Dhau, Nbk, Nw, p, b)/...ejə (Ol-Nl)] 1. geruzie, gekrakeel *Wat een kribberi'je is 't mit die jongen, ze kun nooit es mooi speulen* (Dhau)

kribberig z. *kribbig*

kribbersnust (Nbk) Ook *kribbenust* (Db) et; -en; ...nussien ['kribɪsnast/'kribə...] 1. huishouding waarin men veel ruziet, krakeelt *Kribbersnusten weren vaeke niet van de beste huusholings; daor was 't vaeke een bende* (Nbk), *M. en N. bin zo vaeke kribberig, et is daor een echt kribbenust* (Db)

kribbestenner (Diz, Np) de; -s ['kribəstɛnɪ] 1. hetz. als *kribbebieter* (bet. l), z. aldaar

kribbezoeger (Dho, El) Ook *krubbezoeger* (Sz) de; -s; -tien ['k...] 1. paard dat bezig is met het kribbijten en daarbij lucht van of uit het hout probeert te zuigen

kribbig (bet. 1: verspr. OS, Dho, verspr. WS noord. van de *Lende*, bet. 2: Bdie, Dho, Diz, Ma, Op, Pe-Dbl, Spa) Ook **kribberig** (bet. 1: Bdie, Db, El, Ma, Np, Pe-Dbl, Wol, bet. 2: Ol-Nl) bn., bw.; -er, -st ['kribəx/'kribɔx, ...bərəx] 1. twistziek *Dat volk is zo kribberig, ze hebben altied ruzie* (Pe-Dbl), *Die vrouw is kribbig uutvalen* (Nt) 2. snel geraakt, snel van zich af bijtend (Bdie, Dho, Diz, Ma, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa) *Mit die man kuj' gewoon niet praoten, die is zo kribbig* (Op), *Aj' wat te vake laat op bedde kommen, woj' ok kribbig* (Spa), *D'r is niks mit die man te beginnen, hi'j is zo kribberig as de ziekte* (Ol-Nl)

kriebel de; -s; -tien ['krib] 1. kriebelend gevoel 'k *Heb hieltied een kriebel in de keel, ik kon wel verkolen wodden* (Obk), zo ook 'k *Heb kriebel in de keel* (Wol), ...*de kriebel in de keel* (Spa), *Et jokt mi'j overal, ik heb de kriebels* (Ol-Nl), *de kriebel in 't gat hebben* een kriebelend gevoel aan z'n aarsopening, ook fig.: niet stil kunnen zitten (Op), *Ie kun om mi'j de kriebels kriegen* de krets krijgen (Nbk), ...*de kriebel kriegen* id. (Dho), zo ook *Krieg de kriebels om mi'j* (Nbk) en *Daor zoj' de kriebels van kriegen* er zeer onrustig van worden, er geïrriteerd door raken, er bang van worden (Dfo, Diz, Spa, Sz), ...*de kriebel van kriegen* id. (Db, Dfo, Np, Ow, Pe-Dbl), *de kriebels hebben mallotig zijn, overdreven gek of druk doen* (Dhau, Db, Dho, El, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz): *Hi'j stelt him an, hi'j kon de kriebels wel hebben* (Dhau, Db), ...*te pakken hebben* id. (Op), ook *Hi'j hef de kriebel* (Bdie), ...*de kriebel in 't bloed* (Bdie, Wol) 2. klein krasje dat men als teken heeft aangebracht, klein figuurtje, klein dekoratief teken *Die stof is niet hielendal effen, d'r zit een klein kriebeltien in* (Obk), *Dat jurkegoed is bedrokt mit allemaol kleine kriebelties* (Db) 3. handtekening, paraaf of ander teken van goedkeuring *Kuj' d'r even een kriebel onder zetten?* (Nbk), *Zet d'r mar even een kriebeltien op* (El) 4. z. **kriebelig**

kriebeld (Nbk) bn. ['krib|t] 1. met kleine, dicht bijeen staande figuurtjes, decoratieve tekenjes *Ie hebben een mooi kriebeld bloesien an* (Nbk)

kriebeleide de; -n (Ma, Nbk) ['krib|ejdə]

1. fijne eg met dunne, korte of ook wel langere tanden, gebruikt tegen klein onkruid (pas na de oorlog in zwang)

kriebeleiden (Ma, Nbk) onbep. w. ['k...] 1. grond bewerken met de *kriebeleide*, z. aldaar

kriebelen Ook **kriewelen** (bet. 1: Db, Pe-Dbl, Obk, Ow, Ste) zw. ww.; overg., onoverg., ook onpers. in bet. 1; kriebelde, het kriebeld ['krib|n/'kriw|n] 1. kriebelen: een kriebelig gevoel geven, veroorzaken *Dat wollen ondergoed kriebelt zo, dat is even wennen aj't dregen* (Dfo), *Die vliegen die kriebelen je mar om de benen* (Sz), *Et kriebelt me zo op 'e rogge* ik heb last van een kriebelend gevoel op m'n rug (Ste, Op), *Kriebel mi'j niet zo* (Ol-Nl), *Hi'j zat 'm in de zied te kriebelen* (Nbk), *Et begint me te kriebelen* ik word boos (Ste) 2. kriebelend schrijven, met kleine tekens krabbelend noteren *Aj' zo kriebelen, kan ik et niet lezen* (Pe-Dbl)

kriebelhoest ['krib|hust] - kriebelhoest *Ik kon niet slaopen om'da'k de kriebelhoest hadde* (Wol), *Die vrouw het altied last van kriebelhoest* (Diz)

kriebelig (verspr.) Ook **kriebel** (bet. 1: Ma) bn.; -er, -st ['krib|əx/'krib] 1. snel geprikkeld, kort aangebonden, vervelend, narrig *Dat meenske kan zo zeuren, daor zoj' kriebelig van wodden* (Obk), *Ik vun die jongen vandaage verhipte kriebelig* (Np), *We hebben een hele tied mit 'm praot, mar hi'j wodde op et lest wat kriebelig* (Op) 2. ongedurig (Dhau) 3. (van bep. stof) met een patroon van kleine figuurtjes versierd (Np) *Dat vloerklied is kriebelig* (Np)

kriebelziekte (Nbk) de ['krib|sikə] 1. schertsend woord vooral gebruikt n.a.v. gek gedrag, een kwaaltje dat niks voorstelt en waar men het niet over wil hebben, e.d.

krieg (verspr.) g. lidw. [krix] 1. energie, pit, vermogen om aan te pakken en door te zetten *Die vent zit now helemaole gien krieg in, et is mi'j zoe'n jandoedel* (Op), *D'r zit niks gien krieg in die vent* (Dfo, Dhau, Dho, Ma, El), ook ...*niks krieg...* (Nt), *Kiender die verwend wodden zit laeter niet vule krieg in* (Obk), *As de schoelekiender hadrieden, zit d'r in de iene vule meer krieg as in de aander* (Nbk), *In dat kleine kereltien zit wel zoe'n krieg, 't is*

kriegel - kriegen

gewoon een meraokel (Db), *Die vent is ien en al krieg* (Ol-Nl)

kriegel (Db, Dho, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz, Wol) Ook **kregel** (Bdie, Dfo, El, Ld, Nbk) bn.; -er; -st ['kri(:)gl, ...x] (spor. west.)/...:1:...] 1. kregel: flink van optreden, bijdehand, druk en beweeglijk *Die redt et wel, dat is een kriegel ventien* (Obk), *Sommige jonges in oons dörp bin zo kriegel om heur eigen husien te bouwen* (Db), *een kriegel maegien, flink bij de tied* (Nw) 2. (van een man) klein en sterk (Ow) *een kriegel kereltien* (Ow)

kriegelighied (Nbk) de ['k...] 1. flinkheid van optreden *Uut kriegelighied het hi'j dat toch opred* (Nbk)

kriegen st. ww.; overg.; het kregen ['krigg] 1. grijpen, te pakken krijgen *Ik kan die knien niet kriegen* (Diz), *Ze hebben die inbreker zeker niet kriegen kund* (Nbk), *Ik heb jim eerlik kregen, niet?* gearresteerd (b), *We zullen dat peerd even kriegen* (Nt), *As 't aovend is, dan zullen ze him nog kriegen* overdag hebben ze niet zoveel gedaan, maar 's avonds zullen ze het allemaal nog even doen (Np), *Hi'j kon de slaop niet te pakken kriegen* kon niet in slaap komen (j), (bij bijv. krijgertje) *Je kun me toch niet kriegen!* (Nbk, Sz), *Moe'k jow es even bij et oor kriegen?* (Nbk), *Ik krieg je nog wel*, zo ook *Ik zal je nog wel kriegen, heur* (Diz), *Ik krieg jow wel es weer ik zal jou ook nog wel eens te grazen nemen* (Dfo), *Ik zal jow wel kriegen* bij gelegenheid te grazen nemen, pakken en eens flink de waarheid zeggen, klappen geven, afranselen, *Hi'j het 'm goed kregen* is flink afgeranseld (El), *Hi'j kreeg heur toch bij 't hatte* hij wekte toch medelijden bij haar op (b) 2. (af)nemen, tot zich nemen, vastpakken en nemen *Willen jow de panne even van 't vuur kriegen, aandars braant et an* (Dho), *Hi'j wol wat uut et vak kriegen* (b), *Tegenworig kriegen de meeste meensken daegs een stokkien koeke bij de koffie* (Obk), *Mar toch kriegen we de fiets en gaon naor de oolde stee* (j), *De koekies staon op 'e taofel, krieg d'r mar van, heur* (Diz), *Krieg allemaol mar een stok koeke van 't bod* (Ol-Nl), *D'r komt net een schaohtien mit zeute pinda's op 'e taofel, daor kun we zelf*

wel van kriegen (Sz), *Krieg mar een stoel* nl. om te gaan zitten, zo ook *Krieg d'r even een stoel bij, je neem een stoel en kom er bij zitten* (Spa), *Hi'j kreeg et kleine kiend op 'e aarm* nam (b) 3. door iets te pakken voor de dag halen *Wi'j' dat boek es even veur me uut de kaaste kriegen?* (Nbk) 4. door eigen toedoen verwerven, het gebruik krijgen van *Hi'j nam alles an wat hi'j kriegen kon, Ze konnen nargens meer een kaemer kriegen* (Nbk), *Dat spul is niet meer te kriegen* is niet meer te koop, *Zien dawwe wat kriegen te bikken, jong te eten krijgen* (Nbk), *Hi'j het een goeie vrouw kregen* nl. als echtgenote, *mekeer kriegen* elkaar krijgen, *je zin kriegen, (gien) toegang kriegen, gien geheur kriegen, We willen dat bij de burgemeester ankaorten, mar we zullen him wel niet te zien kriegen* (Nbk), *te pakken kriegen. We zochten naor de burgemeester en we kregen 'm toch te pakken* (Nbk), *We kregen dat boek in de laeste winkel nog te pakken* (Nbk), *Daor kriegen ze mi'j niet veur ik werk er niet aan mee* (Nbk), *iene in de hanen kriegen* te pakken krijgen (Obk), *et te pakken kriegen* het te pakken krijgen (van kou, liefde e.d.), *Wat kriej' d'r uut?* nl. uit die berekening, som 5. iets in een andere toestand, op een andere plaats krijgen *Ze moe'n dan opni'j inhuren of vot, mar dan kuj' ze soms haost niet van de boerderij of kriegen* (Nbk), *Hoe kriegen we dat hier?* op welke manier kunnen we dat op deze plek krijgen, ook: hoe is dat hier gekomen (Bdie, Nbk), *Ik kan dat blik niet eupen kriegen, ...dichte kriegen*, zo ook *argens wat an..., ...op, ...aachter, ...veur, ...vanof, ...tussenuut* [e.d.] *kriegen, Ik kon d'r gien woord tussen kriegen* (Nbk), *Ik kon d'r niks deur kriegen* door m'n keel krijgen (b), *Dan mos H. de haezen in 't locht perberen te kriegen* nl. bij lochtbakken, d.i. een bep. wijze van stropen met gebruikmaking van fel licht (b), *Hoe mossen ze de reuzen now wakker kriegen?* (ba), *Ie kregen zo prima dong verkreeg, deed ontstaan* (j), *Ze mossen mar zien, dat ze de boel deur de tied kregen* dat ze het hoofd boven water hielden (Np), *een moter an de gang kriegen, een bedrief an de gang zien te kriegen* (Nbk), *et klaor kriegen, et in odder kriegen* (Nbk), *'t veur mekeer*

kriegen (b), *iene in de macht kriegen, wat in de macht kriegen* nl. een vaardigheid, *argens bedrevenhied in kriegen* (b), *et deur kriegen* het door krijgen, *Ze kon et niet over heur hatte kriegen* (Nbk), *wat uut iene kriegen* iets uit iemand krijgen, *Doe kon hi'j him de hozen haost niet uut kriegen* (b), *We konnen him niet an et daansen kriegen* hij was niet tot dansen te bewegen (Nbk), *Zo veer kriej' me niet, Ie kriegen mi'j vanaovend niet meer op 'e honnekarre op de kast* (b), *Zo gek kriej' me niet, Hi'j [de vos] kikt jow an en dan krigt hi'j jow onder hiepnose* (b), *onder de kni'je kriegen, et (niet) veur mekeer kriegen* het (niet) voor elkaar krijgen, *Doedertieden was et altied een hiel spul om een klokke maekt te kriegen* (b), *Hi'j kon et niet veur mekeer kriegen* hij kon het niet bolwerken doordat hij het te druk heeft (Nw), ook: hij heeft ze niet meer alle vijf op een rijtje (Nw), *Ie moe'n 'm zien lid te kriegen* (Ste) 6. voorzien worden van, ter beschikking krijgen *Ik heb beloofd dat hi'j morgen een ni'je fiets kriegen zal* (Spa), *Ie kun wel een maoltien bonen kriegen* (Dho), *Et is al zo laete, zollen we vanmiddag nog wel een kraante kriegen?* (Obk), *je loon kriegen, van de bedeling kriegen* (Sz), *een vergoeding kriegen, een pries kriegen, een kedogien kriegen, Kiek es wat ik kregen heb!*, *Ik krieg hier nooit wat, Ik krieg nog een tientien van je, Veurig jaor beuden ze nog een tonne veur zien huus, now kon hi'j nog gien f 70.000 kriegen* (Op), *Morgen kriej' et, daor kuj' staot op maeken* (Nbk), *wat anbeuden kriegen, argens locht van kriegen, d'r genoeg van kriegen, de groeten kriegen* 7. toegediend krijgen zonder de gedachte aan bezit *bericht kriegen, een malle bosschop kriegen, ontslag kriegen, daon kriegen, (on)geliek kriegen, een opdracht kriegen, een pak op 'e huud kriegen* een pak slaag (Dho, Nbk, Np), zo ook *Hi'j het wat op 'e huud kregen* heeft slaag gehad, ook (met het aksent op *het*): hij heeft vaak en veel slaag gehad (Nbk, Sz), *Hi'j zal wel buis kriegen, want hi'j het et d'r naor maekt slaag krijgen* (Obk), *een klap an de kop kriegen* (Nbk), *een klap van de hujmesiene kriegen* (Nbk), *op 'e donder kriegen, d'r van langes kriegen* e.d., *'t Is zo gesteld, aj' dat niet rap doen, dan*

kriej' mit de matteklopper (Np), *Hi'j het et vandaege an de broek kregen* heeft verloren, het onderspit gedolven (El), *boete kriegen, een straf kriegen* e.d., *an de kont kriegen* het onderspit delven (Wol), *je zin kriegen* gedaan krijgen wat je zelf wilt 8. toegerust worden met *Glazetten: aj' d'r ni'je ruten in kriegen* (Nw), *de baord in de keel kriegen, een ni'j gebit kriegen* 9. in een bep. relatie met een andere persoon komen te staan, zoals *Zol hi'j nog een meid kriegen?* (Nbk), *Hi'j het nooit wat kregen* nl. een echtgenote, *een poppien kriegen, een ni'je meester kriegen, ni'je buren kriegen* e.d. 10. een zeker kenmerk, een bep. hoedanigheid krijgen *een kleur kriegen, traonen in de ogen kriegen, een naeme kriegen, de naeme kriegen van, praoties kriegen, vorm beginnen te kriegen* (l) 11. het genot van iets krijgen, binnen z'n bereik krijgen *We kriegen van 't jaor niet vule appels en peren* (Diz), *Om goed huj te kriegen moej' wel beter weer hebben as in disse maond* (Db), *We kriegen een stok bi'j et huus an* (Ol-Nl), *vekaansie kriegen, een goeie raod kriegen, Veur de pauze kriegen we een film* nl. te zien, *wat te eten kriegen, Wat kriegen we vandaege?* wat eten we vandaag (Nbk, Np), (ook fig.) *wat op je brood kriegen, antwoord kriegen, de beschikking argens over kriegen* (l), *les kriegen, rekenen* [e.d.] *kriegen* daarin worden onderwezen, *iene op vesite kriegen*, zo ook *Die krie'we vanmiddag* krijgen we vanmiddag op visite (Np, Ste), *We kriegen de familie te gaaste* (Dhau), *We kriegen praoters* (Dfo, Ma), *... volk* (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Ow), *Donderdag kriegen we de hele huusholing van oonze G. te eten* (Op), *de kouse op 'e kop kriegen, de boons kriegen, een schop kriegen* ook fig.: ontslag krijg (Nbk), *Wat kriegen we now?*, *Wat zuwwe now kriegen?* (Nbk) 12. een verwonding, ziekte, moeilijke toestand e.d. gaan ondervinden *een snee in de vinger kriegen, de griep kriegen, de meuzels kriegen* enz., *Aj' mar niet wat kriegen* een ziekte, ook: een ongeval onderweg e.d., *Ie moe'n d'r omme daenken daj' gien luzen kriegen* (Np), *Kuj' daor ok wat van kriegen?* een bep. ziekte door krijgen, *Daor kriej' (toch) wat van het is uitermate hinderlijk, zo ook Daor zoj' toch wat van*

kriegsbevel - krielhaene

*kriegen, niet!, et op 'e zenuwen kriegen, Hij kreeg et op 'e longen, et benauwd kriegen, ...koold..., ...te hiete... e.d., ruzie kriegen. Mit E. kriej' gien ruziel! (Nbk), Hij krigt d'r de huid vol an dat is veel, zwaar werk voor hem en hij zal het wel niet redden, zo ook Daor krigt hij de broek vol an id. (Np) en Daor kriej' muuite mit (Nbk), et goed kriegen, vandaar Ze kregen et een stok beter, ...minder, Ie moe'n 't zelf mar mit de blaoze kriegen te doen (Nbk), regen kriegen, storm kriegen e.d., waartegenover We kriegen nog mooi weer vandeweke (El) 13. in z'n gedachtenwereld, bewustzijn kriegen de indrok kriegen, een aorig idce kriegen, (afkeurend) Hoe kriej' zoks in 't heufd, ...in je hassenpanne (Nbk) e.d. 14. iets of iemand op een zekere plek of in een bep. toestand kriegen de balle tegen et heufd kriegen, een vliegien in et oge kriegen, iene op je haand kriegen, iene in 't vizier kriegen, iene in 't oge kriegen (Nbk), Meester kon R. niet haegelser kriegen (b), de hanen vrij kriegen * Alles waj' kriegen, hoej' niet te kopen is mooi meegenomen (Ld, Op, Pe-Db), Hebben is hebben, (mar/en) kriegen is de keunst (Bdie, Dho, Ld, Nbk), zo ook Hebben is holen, kriegen is een keunst (Dfo), Krieg mar een stoel en kuier wat pak maar een stoel en kom er bij zitten (het deel kuier wat is thans niet meer doorzichtig, oorspr. wellicht: praat wat) (Ow), Ie moe'n warken om 't wark daon te kriegen, niet om de tied ten aende te kriegen, want die kuj' aandere wel ommekriegen (Np)*

kriegsbevel (l) - krijgsbevel
kriegsgeheim (spor.) et; -en ['kriks...] 1. krijgsgeheim
kriegsgevangene (spor.) ['kriks...] - krijgsgevangene
kriegsgevangenschap (v) ['k...] - krijgsgevangenschap
kriegsgeweld (Ol-Nl) ['k...] - krijgsgeweld
kriegshaftig (Ol-Nl) - krijgshaftig *een kriegshaftige vent*: stoer doend, kennelijk gemakkelijk met geweld willende optreden (Ol-Nl)
kriegsmacht (spor.) - krijgsmacht
kriegsraod (spor.) ['kriksrɔ:t] - krijgsraad (bep. rechtbank), verder in *kriegsraod holen* (l)

kriegstocht (spor.) ['k...] - krijgstocht
kriegstucht (spor.) - krijgstucht
kriek (Obk, Sz) de; -en; -ien [krik] 1. wilde kers
kriel Ook **kriele** (spor.) et, de; -en; -egien (vooral bet. 2: Ma, Wol), ook -tien (spor.), z. ook *krielegien* [kri] 1. vaak verz.: kleine aardappeltjes, krielaardappels; ook van andere kleine, niet volgroeide vruchten (Np, b: in) *D'r zit nogal wat kriel in van 't jaor* (Nbk), *Vroeger stookten wij wel kriel en lichte rogge deur mekeer in de stookpot, veur de varkens* (Db), *Mit de eerpelsorteerder gaon de hiele kleine krielegies, et krieggoed en et zaand d'r uut* (Nw), *M. het een boelen krielen an de pollen* (Wol), *We bin an 't eerpelrooien, en 't kriel gaot d'r vot uut* (Nbk), *We gaon drekt schiften: de eters, de poters en 't kriel* (Nbk), *We hebben disse winter wel een korf kriel tussen oonze eerappels* (Sz), *Bij oons voeren ze de kriel an de geite* (Pe-Db), (van erg arme mensen:) *Daor eten ze ondermelk mit kriel* (Nw) 2. (ook verz.) kleine, korte persoon (Dfo, Ma, Obk, Wol) *Mit Sint-Mattenlopen dan lopt et kleine kriel vaeke veurop* (Obk), *Dat jongien is zoe'n kleine kriel, hi' kan overal deur* (Dfo), *Hij blijft mar zoe'n krielegien* (Wol, Ma) 3. z. *krielhaene*
krielbrommel z. *krielbrummel*
krielbrummel (Op, Pe-Db) Ook *krielbrommel* (Nt, Wol) de; -s; -tien ['kri...] 1. kleine, platte braam
kriele z. *kriel, krielkiepe, krielhaene*
krieleerappel z. *krieleerpel*
krieleerpel (Bdie, Dhau, Diz, Nbk, Ol-Nl, Op) Ook *krieleerappel* (Bdie, Spa, Sz) ['k...] - krielaardappel
krielei (Db, Nbk, Ol-Nl, Op) et; -er; -gien ['kri] 1. ei van een krielkip, ook ruimer: klein ei van de gewone kip
krieggoed (Nbk, Np, Nw) et ['kri] 1. kleine exemplaren: bijv. krielaardappelen, kleine kuikens, erwten, kraaltjes e.d. *Mit de eerpelsorteerder gaot et krieggoed en et zaand d'r uut* (Nw)
krielhaan z. *krielhaene*
krielhaene Ook *krielhane* (WH), *krielhaan* (Sz), *kriel* (Ld, bet. 2: Sz), *kriele* (Wol) de (maar: *et kriel* (Ld)); -n; ...haentien ['k...] 1. krielhaan *'t Is krek zoe'n krielhaentien* gezegd van een kind

dat wat achterblijft qua groei, maar overigens pittig, fel is (Np), *Dat ventien is wel zoe'n kribbig ding, et is krek een krielhaentien* (Ol-Nl) 2. kleine kerel die gemakkelijk ruzie maakt, snibbig is, ook van jongen, kleinere man die het probleemloos opneemt tegen een groter iemand, klein, druk, ongedurig kereltje *Et was een echte krielhaene, hi'j leut 'm nooit op 'e kop zitten* (Op), *Wat is dat ventien een venienig krielhaentien* (Diz), *Dat smerige krielhaentien staot altied veurop* (Obk), *Mit die krielhaene hebben we 't altied in 't gaoren* (El), (van een kleinere jongen) *Oe wat een krielhaene is dat* (Ste), *Die kleine krielhaene hef altied ruzie mit de aandere kiender* (Pe-Dbl), *Dat mannegien het een groot woord, mar 't is mar een krielhaentien* (Bu), *Die krielhaene wil ok weer verepikken ruziën, vechten* (Db), *Dat kleine kriel sprong him boven op 'e nekke* (Ld), *Wat wil zoe'n krielhaene!* agressief ventje dat toch niet veel in te brengen heeft (Nt, Nbk)

krielhane z. *krielhaene*

krielhenne (Np) de; -n; -gien ['kriihenə] 1. vrouwelijke krielkip 2. (vaak verkl.) klein vrouwtje

krielhinkelblokkien z. *parkhinkersblokkien*

krielkiepe Ook *kriele* (Obk) de; -n; ...kiepien ['krikipə/...] 1. krielkip 2. klein, gemakkelijk ruzie makend ventje (Nw) *Wat een krielkiepe is dat!* (Nw), ook *Wat een krielkiepien!* (Nw) 3. (vaak verkl., meestal van een vrouw) kleine persoon (spor.)

krielkop z. *kirrelkop*

krielmaande (Ste) de; -n ['k...] 1. mand gebruikt bij het selekteren van aardappelen, nl. om aardappeltjes in te doen kleiner dan pootaardappelen en die slechts worden gebruikt als veevoer

krielpiekien (Db, Ma) et; ...piekies ['kriipikin] 1. krielkip of kuiken van een krielkip (Db) 2. kleine vrouw (Ma)

krielreuster (Dfo, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook *krielrooster* (El, Nt) et; -s; -tien ['k...] 1. fijn rooster met behulp waarvan de zeer kleine aardappelen worden afgezonderd

krielrooster z. *krielreuster*

krieltien z. *krielegien*

krielzeve (Ma) de; -n ['k...] 1. bep. zeef met behulp waarvan men de krielaard-appelen afzondert

kriem (Wol) [krim], in *Dat is een kriem veur me* een uiterst moeilijke zaak, een zaak waarvan je niet weet hoe je ermee aan moet

kriefelen z. *griemelen*

kriesen (Bdie, El, Wol) ['krisən (Nbk, Wol), ...i:... (Bdie)] - krijsen (van vogels) *De meeuwen die raozen of kriesen* (Nbk, Wol) **krieshelden** (Sz) ['kriheldn], in *Ze vochten as krieshelden* met veel geweld en lawaai (Sz)

kriet et [krit] 1. krijt: bep. delfstof, ook daarop gelijkend materiaal om mee te schrijven op schoolborden e.d. *De meester schreef mit kriet op et bod* (Op), *De boeren schreven de naemen van de koenen altied mit kriet op 'e balken* nl. op die van de zolder erboven (Obk), *Aj' vroeger mit kriet an de balke stonnen, dan was dat niet zo best* (Sz), in *'t kriet staon* een of meer schulden hebben, zo ook *bij iene in 't kriet staon, mit dubbel kriet schrieven* (Bdie, Pe-Dbl), *zo wit as kriet* (Diz, Nbk, Ow): *Hi'j is zo wit as kriet om de kop* (Ow), *Die het de wasse zo wit as kriet* (Dho), *zo geve as kriet* (Nbk, Sz, Np)

krietbakkien (spor.) ['kriɔbakin] - krijt-bakje

kriete (Nbk, Np, bl, p, b) de; -n ['kriɔ] 1. omgeving, streek, buurt *In disse kriete komt gien meenske* (Nbk), *Et is hier een mooie kriete* (Np), *As ieder now zien zelde kriete weer anzegt en de geldelike bezwaoren opnuumt(...)* (p), zo ook *As ieder zien eigen kriete now weer anzegt* (bl), (van bijv. een venter) *Zo hadde hi'j een grote kriete om Noordwoolde henne* (j) **krieten** (spor.) zw. ww.; overg., onoverg.; krietie, het krijt ['kriɔ] 1. met krijt bewerken, bijv. van een biljartkeu, ook: met krijt tekenen of schrijven op een stoep e.d., door kinderen

krieterd (Op) de; -s ['kriɔɪt] 1. overdreven zuinig iemand (Op)

krietien et; krieties ['kriɔin] 1. krijtje waarmee men schrijft, vooral op een schoolbord

krietkalk (Db, Dhau, Dho, Ma, Nt, Np) de, et ['kriɔkalk] 1. stof, kalk van krijt of witkalk *Krietkalk maeken ze de muren*

krietlijn - krimmeneerkonte

- mooi wit mit* (Dhau), *We hebben de muren in de krietkalk zet* (Nt), *mit krietkalk een voetbalveld uitzetten* (Dho, Ma), *Om papier witter te maeken wodde et soms mit krietkalk bestreken* (Ma), *D'r heurt een betien krietkalk deur de rebarber* (Np)
- krietlijn** (spor.) - krijtlijn
- krietpoeier** (Diz) ['k...] - krijtpoeder
Krietpoeier bruken we veur zulverpoetsen (Diz)
- krietrots** (spor.) - krijtrots
- krietstof** (spor.) ['krietstof] - krijtstof
- krietstrepe** (spor.) - krijtstreep
- kriettekening** (spor.) - krijttekening
- krietwit I** (El, Obk, Ow) et ['krietwit] 1. krijtuit, het wit van krijt *De voegen van de tegelties wodden altied mit krietwit opsierd* nl. door er met een krijtje over te strijken (Obk), *Krietwit en spiritus moej' zulver mit poetsen* (El)
- krietwit II** (verspr.) bn. [krietwit; aks. wisselt] 1. krijtuit *Ze wodde krietwit om de neuze van de schrik* (Dfo), *Et wasgoed was krietwit* (Sz, Nbk), *Et is zo krietwit, et schient uut een blauwen* (Nbk), *krietwit zien* (Ol-Nl), *Hij trok krietwit weg* (Wol)
- kriewelen** (Bu) zw. ww.; onoverg.; kriewelde, het kwieweld ['kriwɫn] 1. krioelen *Dat kriewelt mar wat deur mekeer* (Bu) 2. z. *kriebelen*
- krik I** (Dhau) bn. [krik] 1. enigszins mank lopend *een krik meenske* (Dhau) 2. z. *krikke*
- krik II** tw. [krik] 1. het geluid krik, o.m. in *krik krak* (spor.)
- krikeend z. krikente**
- krikeinte z. krikente**
- krikente** (verspr. WS, El, Obk, n) Ook *krikeend* (Bdie, Dfo, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Ow), *krukeend* (Nbk), *krikeinte* (Sz) de; -n; ...entien ['krikentə/...t:nt/'krak... /...ējn tə] 1. wintertaling *Een krikente legt net as een kiewiet in et grus* (Op), *Een krikentien kan een hiel nust vol eier leggen* (Obk)
- krikke** (bet. 1: Bdie, Db, Diz, Ma, Nbk, Np, Sz, Wol, bet. 2: Np, Spa) Ook *krik* (bet. 1: Dfo, Dhau, Dho, El, Nt, Op, Ow, Pe-Dbl, bet. 2: Ste) de; -n; krikkien ['krik(ə)] 1. cric voor het opkrikken van auto's e.d. *We zetten de krikke d'r even onder* (Ma), *Mit et waegensmeren bruukten wij vroeger de krikke* (Db) 2. taling, wintertaling (Np, Spa, Ste) *Ie sturen een krik uut om een entvoegel te vangen*: met een onbeduidende gift e.d. hopen veel meer terug te krijgen, een kleine dienst bewijzen in de hoop daar iets groters voor terug te krijgen (Ste)
- krikkemikken** (Nt) mv. ['krikəmɪkɪŋ] 1. rietvelden, het rietland, bij uitbreiding: de wildernis, de vrije natuur *aachter in de krikkemikken* (Nt), *We gaon even de krikkemikken in* (Nt)
- krikkemikkerig z. krakkemikkig**
- krikkemikkig z. krakkemikkig**
- krikkop z. kirrelkop**
- krimineel z. krimmeneel**
- krimme z. krimpe**
- krimmenee** (Np) tw. [krumə'nɪ:] 1. uitroep van verwondering
- krimmeneel** (verspr.) Ook *krimineel* (spor.) bn. [krimə'nɪ:/krimi...] 1. crimineel: m.b.t. misdrijven (Db, Dho, Ol-Nl, Sz) *'t Is een krimineel geval* (Db, Sz), *Dat is een krimineel feguur* (Dho) 2. buitengewoon, geweldig *Krimmeneel nog an toe, wat zuwwe now beleven* (Dfo), *Krimmeneel nog toe* (Dhau) *'t Is krimmeneel wat die jongen presteren* (El, Db), *Krimmeneel, zoe'n grus as d'r op staot* (Np)
- krimmeneerder** de; -s [krumə'nɪ:ərdɛ] 1. iemand die steeds klaagt en zeurt, veelal ten onrechte *'t Is een oolde krimmeneerder* (Nt)
- krimmeneerderi'je** (Bu, Ste) de [krimə'nɪ:ərdə'rɪjə] 1. geklaag, gezeur
- krimmeneerderig** (Dho, Diz, Nbk, Nt, Spa, Ste, Wol) bn., bw.; -er, -st [krimə'nɪ:ərdɛrəx, ...nɪ:ərdə'rəx] 1. klagerig, zeurderig *Wat bin ic krimmeneerderig vandaege* (Wol), *een krimmeneerderige man* (Ste), *Die vrouw is krimmeneerderig uutvalen* (Nt)
- krimmeneerdeuze** (Diz) de; -n; ...deusien [...'n...] 1. iemand die steeds klaagt en zeurt (veelal ten onrechte)
- krimmeneerkeutel** (Bu) de; -s; -tien [...'n...] 1. iemand die veel op zeurderige wijze klaagt, met name over z'n ziekte of ongemak
- krimmeneerkont z. krimmeneerkonte**
- krimmeneerkonte** (Obk, Op, Spa) Ook *krimmeneerkont* (Diz, Wol) de; -n; ...kontien [...'n...] 1. iemand die steeds klaagt en zeurt, vooral over ziekte of ongemak (en veelal ten onrechte)

krimmeneerpot (Obk) de; -ten; -tien [...'n...] 1. iemand die steeds klaagt en zeurt, vooral over ziekte of ongemak (en veelal ten onrechte)

krimmeneerscheet (Diz) de; ...scheten; ...schetien [...'n...] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden klaagt of zeurt (en veelal ten onrechte)

krimmenelig (Np) bn., bw.; -er, -st [krɪmə'nɪ:ləx] 1. kleinzerig *Hé, wat bi'j' toch krimmenelig* (Np)

krimmeneren Ook *krummeneren* (Dfo) zw. ww.; onoverg.; krimmeneerd, het krimmeneerd [krɪmə'nɪ:əʀn/...A...] 1. voortdurend klagen, jeuzelen *Hi'j krimmeneerde d'r over* (Nbk), *Hi'j ligt wat te krimmeneren in de slaop* (Np), *Zi'j krimmeneren stien en bren* (Dhau), *Dat oolde wiefien dot niks as krimmeneren* (El), *Hi'j mag graeg krimmeneren* (Nt), *Die koenen krimmeneren maken korte, steunende geluiden* (Dho, Nbk, Ow)

krimmetaat z. *krimmetat*

krimmetat (Bdie, Ma, Ol-Nl) Ook *krimmetaat* (Dhau), *kremeta(r)t* (bo: Bu), *krimmetaat* (Nt) de [krɪmə'tat/...a:.../krɪ:məta(r)t (?)/krɪm:'ta:t] 1. krimmetart: wijnsteenpoeder, bekend als middel tegen steenpuisten, jeugdpuisten *Krimmetaat, bloem van zwevel en gele suker is goed veur zwöllen* (Dhau), *Krimmetat* [en bloem van zwavel] *wodde inneumen tegen stienpoesten* (Bdie)

krimp I de [krɪmp] 1. gebrek, armoede (verspr.) *Tot et weekend hebben we nog wel genoeg brandstof, dan hebben we nog gien krimp* (Wol), *Bi'j oonze buren kennen ze gien krimp, die redder heur wel* (Op), *D'r was niks gien krimp op dat fesien, ie konnen zovule kriegen aj' mar wollen* (Obk), *Daor is (niks) gien krimp* ze hebben daar geen gebrek aan iets, het is er niet armoedig (Ma, Np, Nbk), zo ook *Ze hoeven niet te klaegen, ze hebben (niks) gien krimp* behoefte, gebrek aan iets (Bdie, Dho, El, Obk, Nt, Ol-Nl b, p, Nbk), vandaar *Zolange aj' mar gien krimp hebben, dan kuj' je altied redder* (Nbk), *Hi'j het nargens gien krimp an* (Diz) 2. het krimpen, de krimping *Die plaanken zat zoe'n krimp in dat ie konnen d'r zo tussendeur kieken* (Pe-Dbl) 3. in *gien krimp geven* nooit toegeven dat het hem

teveel wordt, nooit z'n ongelijk bekennen: *Hi'j gef gien krimp* (Sz), vandaar ook *Ik geve krimp* geef toe (Ol-Nl)

krimp II (Np) bw. 1. armoedig, (bijna) gebrek hebbend, in *Et komt krimp omme, daor* (Np)

krimpe (alg., bet. 2: niet ZW) Ook *krimme* (bet. 2: Sz), *krempe* (ZW: bet. 1) de; -n; krimprien ['krɪmpə/'krumə/'krepə] 1. kram, ring of stuk ijzer- of koperdraad dat een varken door de neus wordt gestoken om het wroeten te voorkomen (OS, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op, b: lm, bo: Nw) *de krimpe op 'e neuze zetten* (Obk) 2. hoek gevormd door twee dakschilden, in het bijzonder: kielgoot, ook: instekende hoek aan de buitenkant van een huis, met name: tussen het woongedeelte en de schuur: *de krimpe van 't huus* id. (Nbk, bl), *Bi'j de winterdag ligt d'r een boel sni'j in de krimpe* (Wol), *De krimpe is lek, want d'r is een panne in roegeld* (El, Obk, Spa, Diz), zo ook *Et zink in de krimpe is lek* (Dhau)

krimpedeure (Ste) de; -n ['k..., ...'d...] 1. deur tussen voor- en achterhuis, d.i. onder de *krimpe*

krimpekeutel (Ste) de; -s; -tien ['krɪmpəkə:tɪ] 1. iemand die zich snel koud voelt, snel huiverig is

krimpen (Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, b) Ook *krempen* (bet. 1: Bdie), *vaarkenkrempen* (bet. 1: Ste), *varkenkrimpen* (bet. 1: El, Obk, Ow, b: lm, bo: Nw) st./zw. ww.; overg., onoverg.; is/het krompen/krimpt (bet. 2: Ol-Nl) ['krɪmpm /...ε.../...] 1. (overg.) aanbrengen van een kram, een ring of een stuk ijzer- of koperdraad in de neus van een varken om het wroeten te voorkomen *De varkens moe'n straks nog krimpt wodden* (Ol-Nl), *...krompen wodden* (Nbk) 2. krimpen of doen krimpen, samentrekken (van stoffen: inzake kleding, van touw e.d.; ook van levende wezens, evt. fig.) *Mit regen wil de touwen liende wel krimpen* (Diz), *Die blauwe stof veur de broeken mos vroeger eerst krompen wodden* (Ste), *Die sokken kun wel krimpen aj' ze in 't hiete waeter doen* (Nbk), *krimpen van de piene*, zo ook *De jaorige kromp haost in mekeer, zo stief kneep P. nl. z'n hand* (b) 3. (onoverg.)

krimperig - kringebak

krimpen van de wind *As de wiend krimpt, dat gaot hi'j tegen de zunne in* (Obk, Bu), *een krimpemde wiend* wind die naar het zuidwesten gaat (Nbk) 4. (onbep. w.) koukleumen (Dhau, Diz, Obk, Ow, Ste) *Wat zit ie toch te krimpen* (Ste), *'t Vee ston te krimpen in et laand van de koolde* (Ow) * *Wienen die krimpen en vrouwen die uutgaon bin niet te vertrouwen* (Op), zo ook *Krimpemde wiend en uutgaonde vrouwen bin niet te vertrouwen* (Pe-Dbl) **krimperig** (Dfo, Np, Ol-Nl, Op, Ste) bn.; -er, -st ['krɪmpɾəx, ...pəɾəx] 1. zich koud voelend, huiverig (Np, Ol-Nl, Ste) *R. is wat krimperig, ze kan et niet goed hadden* (Ste) 2. het niet breed hebbend, bep. niet geneigd tot uitbreiden (Dfo, Np) *Die boer is aorig krimperig, hi'j het et niet botte roem* (Dfo), *Et komt krimperig omme, daor* (Np) 3. erg zuinig, bijna gierig (Op) 4. in *krimperige volgekorrrels* d.i.: die te hard groeien en vervolgens verdrogen (Ste) **kring** I Ook **kreng** (bet. 1, 2: Bdie, Dho, Pe-Dbl) et; -en; krinkien, kringien (Nbk), krengien (Np), kringegien (vooral bij jongeren) [krɪŋ/...e...; verkl.: 'krɪŋkin /'krɪxin/'krɪ:xin] 1. kreng van een vrouw of meisje, rotmens, veel minder maar ook wel gezegd van een man, ook wel van een huisdier, van een paard of van ander vee gezegd; ook wel gezegd van een voorwerp dat men als lastig, onhandig ervaart *Smerig kring daj' binnen!* (Nbk), *Dat meenske is een groot kring!* (Ld), *Dat peerd van oons was een gemeen kring* (Ol-Nl), *'t Is een klein krinkien* (Nbk), (bijv. van een machine die men moet verplaatsen:) *Wat is dat kring zwaor* (Nbk) 2. kadaver (Bdie, Db, Diz, Nbk, Nt, Obk, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol), vooral bij vgl. *Die ree die in de strik hong had al even dood west, want die stonk as een kring* (Db), *Die darms moe'n goed schonemaakt wodden, want ze stinken as kringen* (Bdie, Nt, Wol, Sz), ook van iemand die erg stinkt: *Hi'j stinkt as een kring* (Nbk, Nt, Op), *zo zoer as een kring* (Obk) **kring** II Ook **kringe** (bet. 1: Nbk) de; -en; krinkien, kringien (Nbk), krengien (Np), kringegien (vooral bij jongeren) [krɪŋ(ə)] 1. kring: cirkelvormige figuur *Die panne kan zo niet op 'e taofel, want dan komt d'r een kring* nl. in het zeil of evt. op het

houten blad, nl. door de hitte (Obk), *Hi'j het een kring in de broek* een cirkelvormige, vieze plek (Wol), *De kringen* [nl. van de tabakspruim] *zitten d'r nog van in 't vloerklied* (b), *Kringen om de maone is een teken van regen* (Np), *Een kring om...* (Spa), *een kring om de zunne* (Ma), *in een kringegien rondri'jen* (l), *kringen onder de ogen hebben* (Nbk), *kringies spi'jen* kringetjes spugen (El, Wol), z. ook *krinkienspi'jen* 2. kring, cirkelvormige figuur gevormd door mensen naast elkaar *We gaon in de kring staon* (Np), *...zitten* (Nbk), *Vroeger deden we spellegies bij schoele in de ronde kring* (El), vandaar *in de ronde kring speulen* een spel doen waarbij men in de kring staat (Ma) en *een spellegien in de kring doen* (Dhau) 3. maatschappelijke kring *In oons soort kringen doen we dat niet* (Nbk), *Haagse kringen* (l) * *Een kring om de maone is niet zo arg, mar een kring om de zunne veurspelt slecht weer* (Op), *Kring om de maone zal gaon, kring om de zunne goelen zeemaanskiender omme* betekent zeer slecht weer (Ld), *...goelen vrouwen en kiender omme* id. (Diz), zo ook *Kring om de zunne, treuren vrouw en kiender omme* (n), *Kring om de maon!*, *'t zal wel gaon* (n), *...t kan vergaon* (n)

kring III z. **kringe**

kringachtig (Ma, Nbk, Np, v) bn.; -er, -st ['krɪŋ...] 1. vinnig vervelend doend, snel geneigd tot dwarsliggen *Pattie vrouwluden kun zo verhipte ofgeunstig en kringachtig doen* (v)

kringbak z. **kringebak**

kringbeweging (spor.) - kringbeweging

kringdaans (spor.) - kringdans

kring (OS, Dho, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ste, b: lm, ln) Ook **kring** (WH), **kreng** (ZW), bn. ['krɪŋ(ə)/...e...] 1. (van kledingstukken) kring: binnenstebuiten *Aj' hadde moeten kan 't wel gebeuren daj' een jurk, sokke en zo kringe an doen* (Obk), *Hi'j had de trui kring an* (Spa), *de kringe kaante van de kleren* (Dho, Nbk), *Wat is de goeie kaante en wat is de kringe kaante* nl. van de stof: de voor- en de achterkant (Ste), (bij het touwtjespringen:) *de kringe kaante* tegen de bocht in (Ste) 2. z. **kring** II **kringebak** (El, Ma, Obk) Ook **kringbak** (Obk), **kadaverbak** (Bdie, Ma, Nbk, Obk,

Op), **kedaverbak** (Bdie) de; -ken ['krɪŋ(ə) bak] 1. speciale bak op sommige plaatsen langs de weg waar kadavers (vooral: van pas gestorven vee) door de boeren naar toe werden gebracht voor tijdelijke opslag (naderhand door verwerkingsbedrijven gehaald)

kringegienspi'jen z. *krinkienspi'jen*

kringegienspi'jer (Bu) de; -s; -tien ['krɪŋɛxi'spijɛ] 1. iemand die altijd op pad en weg te vinden is en niets uitvoert

kringejood (Diz, El, Op, Ste, Sz) de; ...joden; ...jotien ['k...] 1. hetz. als *kringeslaachter*, maar nu in het bijzonder: van joodse afkomst

kringelen (verspr.) ['krɪŋɛlɪŋ] - kringelen van rook *De rook kringelde mi'j om de kop* (Pe-Dbl), *De zulvergrieze zee, een sliertien rook dat omhogens kringelde wiederop de bagen in* (v)

kringen (Ste, s: oost., vo) st. ww.; onoverg.; het kringen ['krɪŋ:] 1. trekkende bewegingen maken een bep. kant op, vandaar ook: zich door een massa wurmen (s: oost., vo) 't *Was zwat van de meensken; en daor deur kringen de kozakken en de waegens* (s: oost.), *Die had d'r niet veule zin an om deur al dat volk te kringen* (s: oost.), *De wiend har wat anhaeld en de bles krong bi'jtieden deur de baarm* (vo) 2. (onbep. w.; bij het slachten) het binnenstebuiten keren van de dikke darm (Ste)

kringerig (OS, Op, Ow, Spa, Sz, Wol) Ook *krengerig* (Dho), *krengig* (Bdie, Ste), *kringl* (Ma, Ol-Nl, Op) bn., bw.; -er, -st ['krɪŋɛrɪx/'kre.../'krɛŋɛx/'krɪŋ...] 1. bits, kortaf, dwarsliggend, als van een kwaadaardige vrouw *Dat kereltien is altied lieke kringerig* (Nbk), *Wat bi'j' toch kringerig vandage* (Spa), *Ie hebben een kringig zin vandaeg* (Ol-Nl) 2. fel, verbeter (Nbk)

kringeslaachter (OS, Np, Op) Ook *kringeslachter* (Bdie, Diz, Nt, Ol-Nl, Sz, Wol), *krengeslachter* (Bdie, Pe-Dbl), *krengeslaachter* (Ste, b: ln) de; -s; -tien ['krɪŋə...] 1. koudslachter *Een kringeslaachter haelde vroeger dooie laomer, kalver en zo op, veur de vellen, en soms kwam d'r ok wel es wat van in de pot* (Obk), *De kringeslaachter kreeg vlak vee* (Nbk), *Een kringeslachter slacht niet de beste koenen, mar 'vostkoenen'* (Ol-Nl) 2.

slager die erom bekend stond dat hij dieren slachtte die nog net waren goedgekeurd (Bdie)

kringeslachter z. *kringeslaachter*

kringewallen (Np) onbep. w. ['krɪŋəwalɪŋ] 1. breiwerk met koordachtige verhogingen breien

kringgesprek (spor.) - kringgesprek

kringgriepel (Ow) de; -s ['krɪŋgrɛpɪ] 1. prehistorische kringgriepel

kringienspi'jen z. *krinkienspi'jen*

kringig z. *kringerig*

kringkop (OS, WS benoorden de *Lende*) Ook *krengkop* (Dho, Bdie, Ste) de; -pen; -pien ['krɪŋkɔp/...] 1. iemand die vaak dwarsligt, iemand met een vervelende, lastige aard

kringloop (spor.) ['k...] - kringloop *Ze legden cigies an de bienen om de vetlokken van et peerd en boven in de stat of in de maenen; op de ien of ere meniere kregen de peerden die eigies binnen, zo onston d'r een hiele kringloop deur et lichem, haost krek as mit horzels bi'j de koenen* (Ow)

kringlooppapier (spor.) - kringlooppapier

kringvergeerdering (l) - kringvergadering

kringvorm (l) - kringvorm

kringvormig (Nbk) - kringvormig

krinke (Np) de; -n; krinkien ['krɪŋkɔ] 1.

crank (van een trapas)

krinken (Nbk, Obk) Ook *krenken* (Sun-Ot) ['krɪŋkɪp/...e...] - krenken: vernederen, grieven *Ie moe'n him niet zo krinken* (Nbk)

krinkienspi'jen (Nbk, Obk) Ook

krengienspi'jen (Np), *kringienspi'jen*

(verspr.), *kringegienspi'jen* (Bdie) onbep. w. ['krɪŋkin.../'krɪ:xin.../'krɪxin.../...ŋə...] 1.

kringetjes spuwen *Dat stellegien oolde kerels stiet altied bi'j de brogge te kringienspi'jen* (Ow), *Op 'e hoeke bi'j T. stonnen de ooldere mannen vroeger te kringienspi'jen* (Op)

krinterig z. *krenterig*

krioelen ['kri:julɪŋ] - krioelen *De sprokkels zitten te krioelen in de zonne op et nust* (Pe-Dbl), *De kiender krioelen deur mekeer, zoe'n wille hebben ze* (Dhau), *Et krioelt d'r van de stienkrobbe* (Nbk)

krip z. *kript*

krippen (Ol-Nl) bn.; attr. ['krɪpɪ] 1. krippen: van *krip(t)*. *De vrouwen dreugen*

kript - kritiek

vroeger een krippen sluier veur et gezicht nl. bij een begrafenis (Ol-Nl), *een zwatte krippen strik* nl. om een rouwhoed (Ol-Nl) **kript** (Db, Dhau, Ma, Np, Obk, Sz) Ook **krip** (Ma, Ol-Nl) et [krip(t)] 1. krip: bep. veelal zwarte, doorschijnende stof, nog iets fijner dan tule, vooral bekend van rouwsluiers *een sluier van krip* (Ma), *Nao de begraffenis had mem altied een zwatte hoed mit kript op* (Db), *Een kippien zat vroeger ok kript op* (Sz)

kris tw. [kris], in *Hi'j hul bij' kris en kras vol dat et zo niet was* bij hoog en laag (Bdie, Op, Np, Sz), zo ook *bi'j kris en bij' kras* (Ol-Nl)

krisis ['krisəs, ...səs] - krisis (krisistijd, ook krisis bij de regering) *Ok in oonze omgeving was de krisis een minne tied* nl. in de jaren dertig (Nbk)

krisisjaor - crisisjaar, met name in *de krisisjaoren* nl. in de jaren dertig

krisismanager (l) - krisismanager

krisissfeer (l) - krisissfeer

krisissitewaosie (spor.) - krisissituatie

krisistied - krisistijd

kriskras ['kriskras] - kriskras: naar alle kanten, her en der, verspreid *We gongen kriskras over de iesbaene* (Nt), *De geite is kriskras deur de gruuntetuun gaon* (Spa), *Jonges en maegies, jim moe'n mar kriskras deur mekeer zitten gaon* (Db), *Mit een vri'jreizendag veur bejaorden kuj' mit de trein kriskras deur 't laand* (Op)

krisseltien z. *grisseltien*

kristal et [kri'stal] 1. kristal: bep. steen, bergkristal *Et blinkt as kristal* (Sz), *zo helder as kristal* (Dho, El, Np, Obk, Op, Ow, Spa): *Dat kiend het ogen, zo helder as kristal* (Op), *Et waeter is zo helder as kristal* (El) 2. sterk glanzend glas, kristalglas *Vroeger ston d'r op 'e laampe-glaezen: Boheems kristal* (Ol-Nl), *een bloemevaas van kristal* (Diz), *Dat glasservies is van kristal* (El), *glaezen van kristal* (Bdie)

kristalglas (Nbk) - kristalglas

kristalhelder (Ld) [aks. wisselt] - kristalhelder *Et waeter is kristalhelder* (Ld)

kristallen bn.; attr. [kri'stalŋ] 1. kristallen, van of m.b.t. kristal *kristallen glaezen* (Op), *een mooie kristallen sukerpot* (Np)

kristelik (alg., l) Ook **christelik** (l) bn.; -er, -st ['kristələk, ...t]ək] 1. behorende

tot, in verband staande met de christelijke godsdienst, veelal: protestants-christelijk, i.t.t. buitenkerkelijk of katholiek *Europa en Amerika bin overwegend kristelik* (Op), *De iene is kristelik, de aandere niet* (Nbk), *Ze bin wat kristelik anlegd* zijn gelovig in christelijke zin (Nbk), *et kristelike geloof* (Nbk), *de kristelike feestdaegen* (Nbk), *Oonze burenen bin nogal wat kristelik* protestants-christelijk (Ol-Nl), *Ze bin daor slim kristelik* ze beleven daar hun gereformeerd zijn zeer intens, ze zijn rechtzinnig m.b.t. de Hervormde kerk (Ma, Nbk), *Die is kristelik opvoed* zijn opvoed in protestants-christelijke zin, rechtzinnig, gereformeerd (Dho), *De buurman stuurt de kiender naor de kristelike schoele* d.i. naar het protestants-christelijk onderwijs (Spa, Ow), zo ook *kristelik onderwies* (Obk), *een kristelike pertij* 2. fatsoenlijk, redelijk, netjes *Dat zicht d'r kristelik uut* (Ow), *Hi'j ston d'r aorig kristelik op* (Ma), *Gao es wat kristelik zitten* (Db), *Ze hebben et daor aorig kristelik maekt* (Np), *'t Is aorig kristelik toegaon op 't feest* (Diz), *Jonges, laoten we et een betien kristelik hollen* (Wol), *Ze hebben et aorig kristelik verdield* (El)

kristelik-historisch - christelijk-historisch **kristen** de; -en (zelden) ['kristŋ; mv.: kristŋən] 1. iemand die de christelijke godsdienst aanhangt

kristen-demekraot (l) [k....dī:mə'krə:ət] - christen-democraat

kristen-demekraotfisch (l) [...'krə:ətis] - christen-democratisch

kristendom - christendom

kristenjood (Ol-Nl) de; ...joden; ...jotien ['k...] 1. kwispedoor

kristenvervolging - christenvervolging

Kristus z. *Christus*

Kristusfeguur z. *Christusfeguur*

kriterium (spor.) [kri'ti:ərijəm] - kriterium: aan de hand waarvan men oordeelt

kritiek I de; -en (bet. 3) [kri'tik] 1. negatieve reactie(s) op wat een ander doet, heeft gedaan *De kritiek die aj' daor altied heuren moeten, daor zoj' ok gek van wodden* (Nbk) 2. beoordeling van de kwaliteit, vooral van werk uit de wereld van de kunst en wetenschap *wetenschoppelike kritiek* (l), *opbouwende*

kritiek, ofbrekende kritiek 3. bespreking, recensie (Nbk) *Die kritieken van die man in de kraante wo'k ziek van* (Nbk)

kritiek II Ook *kretiek* (k: Ste) bn.; -er, -st [.../kræ...] 1. (van een gevaarlijke ziekte, een hachelijke ontwikkeling anderszins) kritiek *Bij longontsteking was de dadde dag, de zesde dag en de negende dag kritiek* (Np), *in een kritiek stadium* (l), *'t Wodt kretiek* het wordt hopeloos (k: Ste) **kritisch** bn.; -er ['kritis] 1. beoordelend, veelal: in mindere of meerdere mate geneigd tot kritiseren *Je bin ok wel slim kritisch, heur* (Np), *kritisch naor iene kieken* (Nbk), *kritisch lezen* (l) 2. in de *kritische leeftijd* (l)

krits [kritis] - krets, schurft, alleen in zinnen met verwensingen, vgl. *'k Wol dat ze allemaole de krits kregen* (Np), *Hij kan om mij de krits kriegen* (Np, bo: Bu, Nw, Op), soms gevolgd door: *...en de krats d'r bij* (Np)

Kroaat - Kroaat

Kroatisch - Kroatisch

krobbe de, et; -n; -gien ['krobə] 1. tor, kever of pissebed *zo schieve as een krobbe* (Nt) 2. ondeugend kereltje, ondeugend meisje (Bu, Dfo, s) *Dat jongien was een echte krobbe* (Dfo), *een kwaod krobbe* een ondeugend kind (haast een beetje krenghachtig, maar wel helder en pienter), klein en bijdehand kind (Bu) 3. venijnig, agressief kereltje, iemand die nooit toegeeft (Ma, b) *een kwaod krobbe* (Ma) 4. (vaak verkl.) kleine, evt. magere of juist dikke en ronde persoon (Bu, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Pe-DbI, Spa, Sz) *een klein, dik krobbegien* (Sz), *een krobbe van een wiefien* (Ol-Nl) 5. liefkozende benaming van een hond (v) 6. auto waarvan het model aan een kever doet denken (Nbk)

krodde de ['krødə] 1. bep. onkruid: melde *'t Bietelaand zit vol krodde* (Dhau), *Krodde, melkzaod, onkrudzaod kwam uut et zaod bij et dusken* (Sun-Ot), *Krodde wodde vroeger wel op eerpels legd in de stookpot en kookt, 't was mooi varkensvoer* (Dfo, Dhau), vandaar *Vroeger wodde krodde wel maaid en dan kwam et deur et varkensvoer* (Ma, Sz) 2. duizendknoop (fp), ook in *bonte krodde* duizendknoopsoort met 'bloedvlekken' op de bladeren; deze plant zou onder het kruis van Christus

hebben gestaan en bloed hebben 'opgevangen' (Ste) 3. vogelwikke (fp)

kroddeblossem (Nt, Wol) de ['krødəblɔsm] 1. (verz.) bloesem van de melde (Nt) 2. (verz.) de bloemen van vogelmuur (Wol) **kroddebos** (Ste) de; -sen; -sien ['krødəbos] 1. (meestal mv.) bep. lekkere, wilde appel

kroddebosseboom (Ste) de; ...bomen; -pien ['krødəbosəbō:m] 1. bep. in het wild voorkomende appelboom (met bijzonder lekkere appels)

kroddestronke de; -n; ...stronkien ['k...] 1. één plant van de soort melde *De bloeme van de kroddestronke levert een protte zaod* (Op)

kroddezaod ['k...] - meldezaad

kroddezichte (Sz) de; -n ['krødəsɪxtə] 1. klein soort zeis waarmee men melde maaide (dat nl. door het varkensvoer kwam)

croeg de; -en; -ien [krux] 1. (vaak denigrerend) herberg, café *Hij zit altied in de croeg, Hij komt nooit in de croeg, Op zundag is de croeg dichte* (Diz), *de croeg in duken. Nao et vissen duken ze de croeg in* (Wol), *een brune croeg* (spor.) * *Kot op 'e diek* [weg], *lange in de croeg* (Db)

croegbaos - kroegbaas

croegdeure (Nbk, Wol) de; -n [aks. wisselt] 1. hoofdtoegangsdeur van een *croeg*

croegentocht (spor.) ['krugntɔxt] - kroegentocht

croeghoulder (Ow) - kroeghouder

croeglopen (spor.) onbep. w. ['kruxlɔ:pɪ] - kroeglopen

croegloper - kroegloper

croegpraot (Op) - borreltafelpraat, ruwe praat

croegvrouw (Dho, Nbk) de; -en; -gien ['k...] 1. kroegbazin of vrouw van een kroegbaas 2. vrouw die veel in een kroeg komt

croegwille (Op) de ['kruxwɪlə] 1. (veelal geringschattend) het plezier dat men beleeft als men in de kroeg zit

croegzitter (Dho, Ol-Nl) de; -s ['kruxsɪtɪ] 1. iemand die veel in de kroeg zit

croekelig z. *kreukelig*

croelen (Db, Np) zw. ww.; onoverg.; kroelde, het kroeld ['krulɪ] 1. kringelen, krioelen *De rook kroelde me om de kop*

kroem - kroemhoolten

(Np), *Et kroelt van de pishemels* d.i. de mieren (Np), *Et was daor benauwd achter de wal, de nefies die kroelden mi'j om de kop* (Db) 2. z. *krulen*
kroem Ook *krom* (WH) bn.; -er, -st [krum/krom] 1. met één of meer kromme lijnen *Dat was een rere kroeme bochte* (Dfo), *een spieker kroem slaon* (Nbk), (van bep. uitwerpselen:) *De haene legt 'kroeme eier'* (bo: Nw), *kroem hooft* kreupelhout (Bdie), *Hi'j is kroem van 't warken* (Db), *Ik werk me krom* (Spa), (met name voor inkomsten voor het gezin, studie van een kind e.d.): *argens kroem veur legen hebben* een zeer grote inspanning geleverd hebben (b, Nbk), zo ook *Hi'j mos d'r kroem veur liggen* (Nbk), *Hi'j het zovule wark daon, hi'j lopt d'r kroem van* (Np), *Wat begint die oolde man kroem te lopen* (Nw, Ol-Nl), *Ie zollen je kroem lachen* (Nbk, Np), *Hi'j ston kroem van 't lachen* (Np), *Hi'j het kroeme bienen* (Wol), *...staot krom op de benen* (Sz), *een kroeme rogge* (Nbk, Nt), *een kromme naalde* bep. naald waarmee men sokken stopt, ook bep. naald gebruikt bij het rietdekken (Sz), *Dat gezin moet wel kromme sprongen maken om alles wat bi'j elkaar te kriegen* bijzondere dingen doen, improviseren in financieel opzicht (Sz), *Die kan niet vule kroeme sprongen maeken* kan zich weinig permitteren in financieel opzicht (Op, Np), zo ook *Hi'j kan gien kroeme sprongen maeken* (Bdie), *'t Is zo kroem as een spieker* (Db, Dhau, Obk), *...as een kromme spieker* (Sz), *'t Is zo kroem as een hoepel* (Spa), waarnaast *Hi'j is zo kroem as een hoepel* (Ow), *...as een duskestok* (Dho), *'t Is zo kroem as een klaeve* (Ma), (van voorwerpen:) *zo kroem as een kroje* (Dfo, Nbk, Sz), ook van personen (Ol-Nl), (van voorwerpen:) *...as een oolde kroje* (Dfo), *...as een hispel* (Diz), *...as een dissel* (Nt), *...as een haoke* (Pe-Db), *...as een kachelpupe* (Dho), *...as een waegenwiel* (Dho), *...as een bochef*: ook van personen (Op), (van voorwerpen:) *'t Is zo kroem as een krabbe* (Ow) 2. (van wegen, paden) sterk kronkelend, bochtig (Db, Dfo, Dho, Diz, El, Ma, Obk, Ol-Nl, Spa) *Wat een kroeme weg is dat* (Ol-Nl), *De meeste binnenweggies bin haost altied kroem* (Obk) 3. verkeerd, onjuist inzake spreken,

redeneren (denigrerend, maar door sommige sprekers lange tijd niet zo gevoeld:) *kroem praoten* Stellingwerfs spreken *'Kroem praoten' is in Steggerde negatief; 'plat praoten' niet* (Bu, Ste), *Dat kiend praot nog zo kroem* praat nog lang niet goed (Ste), *Ie praoten niet recht wat kroem is* (Ld)

kroembien z. *kroempote*

kroembouwer z. *wildbouwer*

kroembugen (Nbk) - krombuigen

kroemdissel (Bdie, Dhau, Diz, El, Ma, Nt, Nw, Obk, Op, Ste, b: In) Ook *kromdissel* (WH) de; -s; -tien ['k...'] 1. kromme dissel *De kroemdissel wodde bruukt om de waegen tegen te holen, mit de haand en evt. et lichem as de weg soms wat anleup* [helde, naar beneden liep]; *aers zol de waegen tegen et peerd an lopen kunnen, dus mos ie mit et gat d'r tegen* (Op), *As de kroemdissel wat an de zwaore kaante was, gong de waegen in de midden wel es wat omhoge; de boer zee dan dat de waegen stak* (Ma), *een Friese boerewaegen mit boekberrie en kromdissel* (Sz)

kroemgruuen z. *kroemgruuien*

kroemgruijen z. *kroemgruuien*

kroemgruuien (Nbk, Ow) Ook *kroemgruijen* (Op), *kroemgruuen* (Wol) - kromgroeien *Die boom is helemaole kroemgruij* (Op)

kroemhaansel (Ma) et; -s; -tien ['krumhã:s] 1. wandelstok (waarschijnlijk: met gebogen handvat)

kroemhooft (Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Obk) Ook *draghooft* (Nbk: bet. 2) et; -en ['k.../'drax...] 1. houten pen tussen de pezen van de hakken van een te slachten varken of koe; deze pen was zo breed als de ladder waarop het slachtdier hing en was daaraan verbonden door een haak (Dhau, El, Nbk, Obk) *Boven an de ledder hong et ieken kroemhooft, daor kwam et varken an te hangen* (Obk) 2. (verz.) zijtakken uit een boom (Db, Dfo, Dhau, El, Obk) *Een waegenmaeker was et om de stamme te doen, mar ok om et kroemhooft, veur et maeken van dissels* (Obk), *'t Kroemhooft uut de boom was veur 't kachelhooft* (Dhau)

kroemhoolten (Ste) bn.; attr. ['krumho:ltɔ]

1. van hout van een bep. den, nl. waar gemakkelijk figuren in gesneden kunnen

worden, met name in *kroemhoolten sjezen* sjezen met zulk hout (Fries type)

kroemhoorn z. *kraphoorn*

kroeming (Nbk) de; -s; kroeminkien ['krumtɪŋ] 1. kromming, bocht *een kroeming in de weg* (Nbk)

kroemkont (verspr.) Ook **kroemkonte** (Bdie, Dho), **kromkont(e)** (WH) de; -en;

...kontien ['krumkont(ə)'/krom...] 1. paardehorzel (niet stekend) *Bij et eigies leggen kroemden die kroemkonten et achterlief om zo bij de peerdepoten te kommen, om de eier of te zetten* (Diz) 2.

iemand die scheef was gebouwd, scheef liep (Obk)

kroemkonte z. *kroemkont*

kroemmes (bs: Dfo) et; -sen ['krumes] 1. sikkelvormig mes met behulp waarvan men de stengels van met name braamstruiken op hakende wijze afsneed, vooral voor het winnen van *spleuten* voor het vervaardigen van bijenkorven e.d.; aan de achterkant zat een haakje met behulp waarvan men de twijgjes op kon pakken of uit het water kon vissen

kroempoot z. *kroempote*

kroempote (Obk, OI-NI, Wol) Ook **kroempoot** (Db, El), **kroembien** (Db, Dhau) de; -n ['k...] 1. krombeen *Die kroembien staot overal mit de neuze veuran* (Db)

kroempraoter (Bu, Nbk, Np) de; -s; -tien ['k...] 1. kind dat nog niet goed kan praten; ook: iemand die de desbetreffende taal nog lang niet machtig is, aan z'n praten te horen (Bu) 2. (denigrerend, eerder ook wel zonder negatieve lading gevoeld) iemand die Stellingwerfs spreekt (Nbk, Np)

kroemstok (Dfo, Ld, Ow) de; -ken ['krumstɔk] 1. houten pen tussen de pezen van de hakken van een te slachten varken of koe; de pen was zo breed als de ladder waarop het slachtdier hing en was daaraan verbonden door een haak

kroemtrekken (Nbk, Obk, Pe-DbI, Ste) -kromtrekken *As een stok hoolt of board nat is, kan et zo kroemtrekken* (Ste, Obk), *De harketael was helemaole kroemtrokken van de zonne* (Pe-DbI)

kroep de [krup] 1. bep. ziekte: kroep *Dat kiend het de kroep* (Bdie), *Mit kroep hadden ze et aorig benauwd* (El), *Dat kiend het in zien eerste jaor slim an kroep*

leden (Op), *As een peerd kroep het is hij zo stief as een deure* (Dhau), *valse kroep* (Bdie, Db, Dfo, Nbk, Spa, Wol:) *Mit valse kroep zit je de keel dichte, ie kun niks zeggen en moe'n toch hoesten, et is meestal niet zo hiel slim* (Dfo, Nbk) 2.

deel van het lichaam van een paard: kroep (Ow)

kroepaore (El, Op, Sz) de; -n ['krupɔ:ərə] 1. aar van een korenhalm die, in de mouw gestopt, omhoog kroep (El, Sz) 2. wsch.: roggeaar met moederkoren (Op)

kroepdenne (spor.) ['krubdenə] - kruipden

kroepdier (El) ['krubd...] - kruipdier

kroepen Ook **krupen** (WH) st. ww.; onoverg.; is kreupen ['krupm/...y...] 1. zich over de grond of over een ander oppervlak

kruipend voortbewegen *Ie moe'n niet zo op 'e kni'jen kroepen, je hiele broek giet d'r an* (Db), *Hij lag over de vloer te kroepen* (Ma), *Kleine kiender kroepen veur 't lopen* (Ow), *over de bouw kroepen om te wieden* (Diz), *argens overhenne kroepen* (Ma), *Hij is weer aorig tegen de wal opkreupen* is weer flink hersteld van z'n ziekte (OS, verspr. WS), zo ook *Hij kropt weer bij de wal op* (Db, Np, Ma), *Et zwiet kreup me tegen de rogge in de hoogte ik zweette erg* (Bu), (bij vergelijking:) *De zonne krop in 't nust gaat onder* (Nw, Ste), maar is daarbij niet goed te zien: d.i. een teken van naderende regen (Ste), *De wiend kropt naor 't westen* (Nbk), *Hij wol wel kroepende terogge wilde erg graag terug*, ook: naar een eerdere betrekking, onderkomen e.d. (Dho), zo ook *Hij wol wel weeromme króepen* id. (Nbk) 2.

kruipen van een plant *Een kiewietskop is een krupende plaante* (Spa) 3. zich langzaam verplaatsen, langzaam gaan *Hij kroept d'r over* (Ld), *Et was spiegelglad, de auto's kreupen over de weg* (Nbk), *De uren kroepen veurbi'j* gaan heel langzaam voorbij (Nbk) 4. zich met moeite of

stilletjes begeven *achter et stuur kroepen, iene in 't gat kroepen* vleien om in de gunst te komen (Nbk), *...in de kont...* id. (Nbk) 5. een veilig of aangenaam plekje zoeken, zich op een plek nestelen waar men niet wordt gezien e.d. *Hij kreup gauw achter de hede* (Nbk), *bij de waarme kachel kroepen* (Nbk), *bij mekeer op bedde kroepen* (Nbk), *Zuwwe mar es in*

kroeper - kroeskop

bedde kroepen? (Diz), *op bedde kroepen* (Np), *We kroepen onder de dekens* gaan naar bed, *kruipen onder de dekens* (Np) 6. zich wel erg nederig opstellen, in *veur iene kroepen* (Nbk)

kroeper Ook **kruper** (WH) de; -s; -tien ['krupr/...y...'] 1. iemand die kruipt, kind dat veel kruipt 2. kruipende plant (Dhau, Spa, Sz) *Die plante is een kruper* (Spa)

kroeperig Ook **kruperig** (bet. 2: Sz) bn., bw.; -er, -st ['kruprəx, ...pəɾəx/...y...'] 1. geneigd tot kruipen over de vloer e.d., vooral van kleine kinderen *Dat kleine kiend is al aorig kroeperig* (Nbk, Np), *een kroeperig kiend* (Bdie), *Kiewietskoppin bin slim kroeperig* (Np), *Dat is van dat kroeperige goed in de tuun* (El, Dho), *een kroeperige begruuing* nl. met lage takken en *kroepieken* (Ow) 2. de neiging hebbend tot vlien: nl. om daardoor voordeel te behalen of in een gunstige positie te geraken, overdreven onderdanig, ook van een hond (Bdie, Db, Ld, Op, Obk, Pe-Dbl, Sz) *Hij speelt altijd mooi weer tegen de baos, hij is mi'j te kroeperig* (Op), *Wat dot die kerel him kroeperig veur* (Db), *Hij was kroeperig beleefd* (Pe-Dbl), *Een trouwe hond kan kroeperig wezen* (Ld) 3. geneigd om een ander even aan te kruipen (Wol) *Hij is zo kroeperig* (Wol)

kroepulie (El, Ma, Nbk, Op, Wol) Ook **krupeulie** (Spa) - kruipolie

kroepgoed (Nbk, Np, Pe-Dbl) et ['krupxut] 1. kruipend ongedierte (Nbk) 2. kruipende plant *De tuun ston vol kroepgoed* (Np)

kroepheide (Dhau, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook **kruupheide** (WH) de ['krup.../...y...'] 1. kraaiheide, evt. ook voor dopheide of andere lage heidesoort (dan veelal i.t.t. struikheide (Diz, Ow))

kroephoest (Ow) - kroephoest

kroephoolt (Bu, Ste) et ['krup...'] 1. op struikachtige wijze groeiend hout, laag groeiend en dun hout

kroepieke z. *kroepieken*

kroepieken (Bu, Db, El, Ow, b) Ook **kroepieke** (Ow, bet. 2: Obk) de; -s; -tien ['krupi:kp/...i:kə] 1. eiken stok, twijg, eigenlijk: uit de stronk van een afgezaagde eik komende loot van zo'n 1 tot 1 1/2 m (vaak gebruikt om dieren mee aan te drijven of tegen te houden; ook gebruikt

voor een lichamelijke straf) *In de wal zitten kroepieken* (Ow), *Dat was grif die raozerd van J.S., die now mit een kroepieken ommerack van zien heit wat om 't jak kreeg* (b) 2. zeer laag blijvende eik *Op hiele slechte grond kwammen kroepieken veur* (Obk)

kroepnevel (verspr. OS, ZW, Dho, Np, Op, bl, bo: Np) Ook **grondnevel** (Dhau) de; -s; -tien ['krup...'] 1. laaghangende nevel, grondnevel *Kroepnevel kan ok uut de sloden kommen bij de avond* (Ste), *D'r komp kroepnevel over 't laand; as dat veur zunsondergang komp krief' regen, komp et d'r nao dan krief' mooi weer* (Bdie), *Et was vanmorgen butenuut allemaole kroepnevel* (Np)

kroepnevelig (Ste) bn. ['krup...'] 1. met laaghangende nevel, met grondnevel *'t Is kroepnevelig weer* (Ste), *Et wodt kroepnevelig* (Ste)

kroepoek (l, spor.) - kroepoek

kroepakkien (Ma) - kruippak

kroepplaante (Db, Dhau, Dho, El, Wol)

de; -n; ...plaantien ['k...'] 1. kruipende plant

kroepruimte (spor.) - kruipruimte

kroepstiekel (El) de; -s; -tien ['k...'] 1. distel die kruipt

kroepwilg (Ld, Nbk) ['k...'] - kruipwilg

kroepwottel (El, Obk, Sz) de; -s; -tien ['k...'] 1. voor een groot deel over de grond kruipende wortel *Een beukeboom het kroepwottels* (Obk)

kroes I (Dho) et [krus] 1. kroeshaar *Hij het haor, et is ien en al kroes* (Dho) 2. z. *entekros*

kroes II (Db, Dfo, Ol-Nl, Spa) de; kroezen; -ien 1. kroes: drinkbeker *een hiele mooie kroes* (Db), *Vroeger gongen d'r kroezen mit naor 't land veur koffie of thee* (Spa)

kroes III (El) bn.; pred. 1. (van haar) kroezig, sterk ineen gekruld *Ik heb et haor zo kroes kregen mit die regenbujje* (El)

kroeshaar (verspr.) et ['k...'] 1. kroeshaar **kroesien** (Dhau) et; kroesies ['krusin] 1. rode bosbes

kroeskop de; -pen; -pien ['kruskəp] 1. iemand met een kroeskop, met kroezig haar *Die vrouw is een aorige kroeskop* (Dfo) 2. hoofd met kroeshaar *Die kroeskop kuj' moeilijk de kam deur kriegen* (Db) 3. lage boom met door elkaar groeiende

takken (El) *Die bos dat bin allemaol kroeskoppen* (El)

kroesd z. *kroezig*

kroete (Bdie, Ol-Nl, Wol en oost.) de, et; -n; kroetien ['kru:tə] 1. snibbig, vinnig en snel dwarsliggend vrouwspersoon of meisje (Bu, Nbk, Np, Nw, Ste, b: lm) *Dat kroete van een N. (v), een oold(e) kroete* (Nbk) 2. kleine persoon, ook gezegd van een kind (vaak bijdehand, ondeugend of zelfs vinnig van aard) (Bdie, Bu, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Ste, Wol) *een klein kroetien* (Wol), *Doe d'r mar es daenken omme dat d'r een hadrieder in dat bliksemse kroete zit* (v) 3. liefkozende benaming van een hond (v) 4. (verz.) te kleine vruchten (b: ln)

kroeze z. *kreuze*

kroezeboom (s: noordelijk van Dhau) de; ...bomen ['kruzə...] 1. benaming van een grote, oude boom midden in het wijde terrein

kroezen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; kroesde, het kroesd ['kru:zɪ] 1. (van hoofdhaar) kroes zijn

kroezigerig z. *kroezig*

kroezig (Nbk, Ste) Ook *kroezigerig* (Nbk), *kroesd* (bet. 1: Nbk) bn.; -er, -st ['kru:zəx (Nbk, Ste), ook ...uz... /'kru:(:)zɪx, ...zəɾəx /kru:st] 1. (van haar) tamelijk gekroesd, gekruld *'t Haor van heur is kroezig* (Nbk) 2. wrang smakend (Ste) *As et ofval-appelties binnen, van dat kleine, kroezige goed, dan numen we dat wel schrot* (Ste)

kroje Ook *kruie* (Spa), *krulewaegen* (Mun) de; -n; krooigien ['kro:əjə/'krəjə /'krylə...] 1. kruiwagen *Die dong doen we in de kroje* nl. die mest (Dhau), *De kuil staot op 'e kroje* (Spa), *Ze gongen vroeger mit een kroje de streek* op nl. om langs de huizen te venten (Nbk), *Hi'j leup achter de kroje* (El, Nbk, Ma), *een platte kroje* nl. om melkbussen e.d. op te zetten en te vervoeren (Op, Ste, Ow), *De holle kroje wodde van alles en nog wat mit daon, zoas eerpelwasken veur de stookpot en om knollegruun mit veur de koenen te brengen* (Ow), *iene veur de kroje spannen* iemand anders het werk op laten knappen (Dhau, Diz, Ma, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow, Sz), vandaar ook *Ze zetten him altied veur de kroje* (El), *'t Geld wodt d'r mit de kroje in brocht* daar wordt erg veel verdiend, er komt veel geld binnen (Diz, Op), zo ook *'t*

Wodt d'r veur in brocht en achter weer uitkrooid 't geld wordt net zo snel uitgegeven als het wordt verdiend (Diz), (fig.:) *op 'e kroje zitten* vooruitgaan in maatschappelijk opzicht (k: Ste), *een (goeie) kroje (had) hebben* een goeie kruiwagen, voorspraak, nl. om aan een betrekking te komen: *Hi'j het wél een kroje had* (Ste), *Aj' mar een kroje hebben!* (Np), *Mit een goeie krulewaegen dan redt hi'j et wel* (Mun), *Deur et hadde warken is hi'j zo briek* [scheef] *as een kroje* (Dhau, Diz), zo ook *Hi'j is zo briek as een kroje* (Dhau), (van voorwerpen:) *zo briek as een kroje* (Np, Ow), *zo schieve as een kroje* (Bdie, Dho, Ld, Nbk, Ol-Nl, Wol): *Hi'j lopt zo schieve as een kroje* (Dho), *Ze is zo schieve as een kroje* (Ma, Nbk), *Die ni'je mure staot zo schieve as een kroje* (Ol-Nl) *Hi'j lopt zo zwaor as een kroje* gezegd van bijv. een fiets die niet bep. licht loopt (Nbk), *Hi'j is zo stief as een kroje* (Pe-Dbl, s: Wol), *zo dronkend as een kroje* (bo: Bu, Np, Nw, Op; Bdie, Bu, Dfo, Nbk, Ste, Sz, Np), (van voorwerpen:) *zo kroem as een kroje* (Dfo, Nbk, Sz), ook van personen (Ol-Nl), (van voorwerpen:) *...as een oolde kroje* (Dfo), *zo rond as een kroje* met erg ronde schouders (Ow) * *'t Komt d'r mit de schoppe in en 't gaot d'r mit de kroje weer uut* hij verdient veel geld maar het wordt nog sneller weer uitgegeven (Nbk, El), (bekend van een bep. straatzanger:) *Dat krojen, dat krojen, dat is toch wat/tussen twee arms en een rad/Mar wie mit mi'j de spot wil drieven/Zal iewig in de kroje blieven* (Nw), van dezelfde straatzanger die langs de huizen trok ook nog bekend in de vorm: *Krojen is een droevig lot/Wie mit krojen de spot zal drieven/Zal iewig an de kroje blieven* (Ste)

krojeaarm (ZW, El, Ld, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) de; -s; -pien, -tien (oost.) ['kro:əjə:ɾɪp, ...rə̃m] 1. arm van een kruiwagen

krojobak (Nbk, Np) de; -ken; -kien ['kro:əjəbək] 1. onderdeel van de kruiwagen: de bak waarin datgene komt wat men wil vervoeren *Tegenwoordig hej' wel plestieken krojobakken* (Np)

krojobatte (Op) de; -n; ...battien ['k...] 1. bodem van een kruiwagen

krojeboom (Dfo, Mun, Ste) de; ...bomen;

krojedele - krokedilletraonen

- pjen ['k...] 1. arm van een kruiwagen
- krojedele** (Mun) de; -n ['kro:ɔdɛ:lə] 1. bep. plank: deel, nl. gebruikt als kruiplank *De boereknecht legde de krojedelen naor de kuulbulte* (Mun)
- krojehaandvat** (Db) et; -ten; -tien ['k...] 1. handvat van een kruiwagen
- krojehaansel** (Ma) et; -s; -tien ['k...] 1. handvat van een kruiwagen
- krojehেকে** (Ow, Ste) et; -n; ...hekkien ['kro:əjəheke] 1. hekwerk op kruiwagen, gebruikt om een grotere vracht te kunnen meenemen
- krojehoep** (Bdie, El, Ma, Np, Op) Ook **krojewielhoepe** (Ld, Nbk) de; -n; ...hoepien ['k...hupə] 1. hoep van het kruiwagenwiel
- krojekop** (El) de; -pen; -pjen ['k...] 1. bovenste balk op een kruiwagen, aan de voorkant
- krojen** zw. ww.; overg., onoverg.; krooide, het krooid ['kro:ɔj(d)ɪ] 1. (overg.) met een kruiwagen vervoeren *stront uut de stal krojen* (Op), *de melkbussen naor de weg krojen* (Ow), *We hebben d'r hiel wat grond henne krooid* (Nbk), *Vroeger wodde de turf krooid van 't vene naor de weg* (Ld), zo ook *We hebben d'r hiel wat turf uut krooid* (Nbk), *Vroeger mossen we de turf uut et veld krojen* (El), *turf van 't veld krojen* (Ow) 2. (onoverg.) een kruiwagen voortduwen (Nbk) *Hij krooide een aende de weg uut* (Nbk) 3. (onoverg.) mocizaam, slecht lopen (Nbk) *Die krooit d'r ok reer henne* (Nbk) * *'t Is makkeliker om je krojen te laoten as daj' zels krojen* (Ld), zo ook *Ie kun beter krooid wodden as daj' krojen moeten* (Ld)
- krojepad** (Db, Dfo, Dho, El, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Ste) Ook **krojerspud** (Ma), **kruiepad** (Spa), **krulepad** (Mun) et; ...paeden; ...pattien ['k.../kro:əjɪspat/'kro:əpat/'kryləpat] 1. pad achter het vee langs, waar men nl. langs kruidde, ook algemener: daar waar men regelmatig met de kruiwagen langs gaat
- krojepiaanke** (Np, Ste) Ook **krooipiaanke** (Ste) de; -n; ...plankien ['kro:ɔj(ə)...] 1. kruiplank: plank waarover men met een kruiwagen rijdt (om wegzakken of weg-glijden te voorkomen)
- krojepost** (Ste) de; -en ['kro:əjəpɔst] 1. dikke, zware kruiplank tegen een mesthoop op (in een bep. model gezaagd, zodat hij blijft liggen; met aan weerskanten nog twee smallere, die aan de middelste plank waren vastgezet)
- krojepote** (Bdie) de; -n; ...potien ['k...] 1. één der beide poten waarop een kruiwagen staat
- krojer** (verspr.) de; -s; -tien ['kro:əjɪ] 1. iemand die bezig is met een kruiwagen te kruien, ook: die in opdracht bep. werkzaamheden met een kruiwagen verricht *Ie moe'n vandage mar krojer wezen* (Nt) 2. kruier op een station (Db)
- krojerad** z. **krojewiel**
- krojerek** (Db) et; -ken; -kjen ['kro:əjəɾek] 1. raamwerk op een kruiwagen, gebruikt om een grotere vracht te kunnen meenemen
- krojeriem(e)** z. **krojzille**
- krojerspud** z. **krojepad**
- krojersplaanke** (Nbk, Ow) de; -n ['k...] 1. plank gebruikt om een kruiwagen over de rijden in geval van een weke ondergrond
- krojespoor** (Nbk) - kruiwagenspoor
- krojestek** (Op) et; -ken; -kjen ['kro:əjəstek] 1. hekwerk op een kruiwagen om meer gras etc. te kunnen vervoeren
- krojewiel** (Ld, Nbk, Np, Obk, b) Ook **krojewiel** (verspr.), **krojerad** (Pe-Db, Ste), **kruiewiel** (Spa) et; -en; -tien ['k...] 1. kruiwagenwiel *een kop as een krojewiel* een groot en evt. rood hoofd (b) 2. rijksdaalder (Bu, Nbk, Pe-Db)
- krojevol** (Nbk) Ook **krooivol** (Nbk) et, de ['kro:ɔj(ə)fol] - kruiwagenvol *Die krojevol grös moej' mar even staon laoten* (Nbk), *Ze brochten et bij' t krojevol* (Nbk)
- krojewiel** z. **krojewiel**
- krojewielhoepe** z. **krojehoep**
- krojzeel** z. **krojzille**
- krojzille** (verspr. OS, Pe-Db, Sz) Ook **krojzeel** (Bdie, Nt), **krojierieme** (Ol-Nl), **krojeriem** (Op), **krulerieme** (Mun) de; -n; -gjen ['kro:əjəstlə/...sɪ:l/...rim(ə)/'krylərimə] 1. kruizeel *De krojzille hadden ze over de schoolders; 't was een dreegbaand kruusd over de rogge, mit touwen an de aarms van de kroje. Dan hadden ze die liekewel mit de hanen beet om him te sturen* (Nbk)
- krokodil** (verspr.) [kro:kə'dɪl] - krokodil
- krokedilletraonen** (Nbk, l) mv. 1. grote, dikke tranen (Nbk) 2. krokodilletranen:

voorgewend, geveinsd verdriet (l)

kroket [kro(:)'ket] - kroket

krokies z. *krokus*

krokke (OS, ZW, Bu, Dho, Diz, Np, Op, Ste) Ook **krukke** (Db, Diz, Nbk, Op) de; -n; krokkien ['krokə/'krakə] 1. handvat in de vorm van een dwarsstuk (OS, ZW, Bu, Dho, Diz, Np, Op) *De krokke zit los op de schoppe; een lappien mit zoolt d'r tussen en dan zit hi'j weer vaaste* (Ld), *Ik hadde de krokke van de vorke* (Np) 2. dwarsstuk aan het eind van de steel van de *tilzende* (Nbk) *De krokke hej' onder de aarm, dan hej'm* [nl. de *hulzende*] *in de macht* (Nbk) 3. kruk als hulpmiddel van mensen die daarzonder niet of slecht kunnen lopen *Nao zien ongelok mos P. eerst nog mit krukken lopen* (Db) 4. iemand die zich slecht beweegt, slecht is in sport (met name schaatsen), die zijn werk slecht uitvoert (Nbk, Np, Ste) *een krokke in 't wark* iemand die zijn werk onhandig doet (Ste), *Ze wodt al een oolde krokke* een oud mens (Np) 5. stoeltje zonder leuning: kruk

krokkelasse (Nw) de; -n ['krokə...] 1. bep. houtlas (met krukvormig hakende verbinding)

krokkelen z. *krokken* II

krokken I (Nbk, Nt, b) Ook **kroppen** (Sz), **krotten** (Spa) zw. ww.; onpers.; krotte, het krot [krokp/'krōpp/'krōtɲ] 1. in heel lichte mate, licht en fijn sneeuwen 't *Krokt wat* (Nt)

krokken II (Np) Ook **krokkelen** (Np), **krukken** (verspr. WS, Db, Ow) zw. ww.; onoverg.; krotte, het krot [krokp /...kɲ/...A...] 1. enigszins gebrekkig lopen, kreupelend gaan *Die krokt d'r mal henne* (Ol-Nl, Sz, Np), *Die koe krukt* (Op), *Hi'j kon nog niet vule doen, hi'j krukke mar wat om huus henne* (Ow) 2. ziekelijk zijn (Db, Pe-Dbl, Wol) *Die krukt ok al lange* (Db), *Ze blieven an 't krukken, daore* (Wol)

krokkeri'je (Bdie) Ook **krukkeri'je** (Ol-Nl, Spa, Sz) de [krokə'rtjə/'krakə'rejə] 1. toestand waarin men voortdurend ziek is *Et is daor wel een krukkeri'je, as et iene kiend beter is, het et andere weer wat* (Sz)

krokkerig (Bdie, Np, Obk, Spa, Ste) Ook **krukkelig** (El, Nt, Ol-Nl, Spa, Wol, bet. 3: Nbk), **krukkerig** (Dhau, Dho, Ow, Spa, Sz), **krokkig** (bet. 1: Op, bet. 2: Np, bet. 3:

Nbk, b: ln), **krukkelig** (Db: bet. 1) bn., bw.; -er, -st ['krokɔx, ...kəɔx/...'krakɔx, ...əlɔx] 1. zich slecht bewegend, slecht zijn werk uitvoerend of slecht zijnd in de sport (Bdie, El, Obk, Ol-Nl, Ste) *Hi'j wodt een betien krokkerig* (Ste), *Dat oolde meens lopt zo krokkerig* (Bdie, Obk) 2. (van een varken) enigszins kreupel, met slappe poten (Np, Wol) *We hebben krokkerige varkens* (Np) 3. ziekelijk, sukkelend (Bdie, Dho, Nbk, Np, Nt, Ow, Spa, Sz, b: ln) *Die is al een schoffien wat krokkerig* (Np), *een krukkerige huusholing* een gezin waarin vaak ziekte is (Dho)

krokkig z. *krokkerig*

kroks (Obk) bn.; -er [kroks] 1. (van een varken, ook van een koe of paard) dikke, stijve poten hebbend, veelal: en daardoor moeilijk lopend 't *Varken het krokse poten* (Obk), *Et peerd is kroks* trekt met z'n achterbeen (Obk)

krokus Ook **krokies** (fp) de; -sen; -sien ['krokəs/...kis] - krokus

krokusbloeme - krokusbloem: bloem van de krokus

krokusbolle (Nbk) - krokusbol

krokusplaante (Nbk) - krokusplant

krokuspot (Nbk) - krokuspot

krokusvekaansie - krokusvakantie

kroldedekrol (Np) ['kroldədəkrol], in * (raadsel) *D'r leup een mannegien over de diek/Zien ogies gongen van kiekerdekiek /Zien haorties gongen van kroldedekrol/te kun 't niet raoden al woj' ok dol* oplossing: een mannelijk schaap (Np)

krolle z. *krulle*

krollebol z. *krullebol*

krollerig z. *krullerig*

krols (Db, Ol-Nl, Wol) bn.; -er [krols] 1. (van katten) krols, bronstig (gebruikelijker is *meerts*)

krom z. *croem*

kromdissel z. *croemdissel*

kromkont z. *croemkonte*

kromkonte z. *croemkont*

krone (verspr. WS: niet ZW en WH; Db, Dhau, El, Nbk, Obk) Ook **kroon** (ZW, verspr. OS) de; -n; kroontien ['krōō:n(ə)] 1. kroon van een vorst, ook als teken, zinnebeeld (ook op gemeentewapens e.d.) *De krone staot op 'e gulden* (Dho) 2. in *bij de kroon in beroep gaon* (verspr.) 3. in bep. verb.: *de kroon spannen* (spor.), ook

kronen - kroon

Dat spant de kroon (Nbk, Spa), (van zodanig meer en beter doen dat het bijzonder opvalt:) *Dat is de krone op 't wark*, vandaar *de krone op 't wark zetten* (Dfo, Dho, Spa, Dhau) en *Dat zette de krone op zien wark* (Ol-Nl), *een krone op je wark kriegen* loftuizingen of een onverwachte succesvolle toevoeging anderszins (Db), *Die het de krone wel verdiend* hem komt eigenlijk extra lof toe, een bekroning (Np), *iene een krone op 't heufd zetten* in een slecht daglicht stellen, belastend over iemand praten (Obk, Op), zo ook *iene de krone op 'e kop zetten* id. (Dhau, Obk) en *iene de krone van 't heufd stoten* id. (Bdie, Dho, Nt) 4. veelal met enig houtsnijwerk versierd, bovenste stuk van een kast, kuifstuk (Dfo, Dho, Ma, Obk) *De krone van de kaaste is kepot* (Dho) 5. kroonrand van de hoef van het paard (Bdie, Db, Dhau, El, Ld, Ma, Nt, Ow) *'t Peerd het de hiele krone ontsteuken* (El), *...een ontsteking an de krone* (Nt), *Bij hoefbeklemming het een peerd vaeke een verdikking van de kroon van de hoeve* (Db) 6. kop, naar buiten stekend deel, rand van de naaf van een wagenwiel (Bdie, El, Ld, Ma, Ol-Nl, Ow) 7. kroon ter vervanging van kies of tand (Dho, Diz, Nbk, Obk) 8. boomkruin (El) 9. kroonluchter (Bdie), of het deel daarvan waar de lichtpuntjes aan zitten (Nbk) 10. in *Fraanse kroon* bep. zachte appel (die vrij lang goed bleef) (Db, Ld, Nbk, Op, Ste): *Meester gooide de Fraanse kronen op 'e gribbel* (Ld) en in *Grunniger kroon* bep. oude soort duurzame handappel, Groninger kroon (Db, Ste, Nbk) 11. aan een *kroon* in bet. l doen denkende bovenkant van een luidklok (Nbk, bs) *De klokke hangt mit stropen an de schommelbalke; die stropen bin van iezet en wo'n boven op 'e schommelbalke mit moeren en een plaete vaasteschreuveu en ze gaon an de onderkaante deur de kroon van de klokke* (bs) 12. bloemkroon (l) 13. naam van bep. munt of munteenheid: kroon (l)

kronen ['krō: ɔ̃n:] - kronen: van vorsten *tot keizer kronen*, e.d.

kroniek (spor.) de; -en ['krō: ɔ̃'nik] 1. kroniek (op het terrein van de geschiedenis) *Dat kuj' uut oolde kronieken geweerwodden* (Nbk), *de Kronieken* (nl.

uit de bijbel)

kroning (spor.) de; -s ['krō: ɔ̃nɪŋ] 1. kroning (van een vorst)

kroningsplechtighied (l) - kroningsplechtigheid

kronkel de; -s; -tien ['kronk] 1. kronkel *D'r zit een rere kronkel in 't pad* (Diz, Ow), *...een kronkel in et gaoren* (Dhau), *een kronkel in de daarm (hebben)*, (fig.:) *Hi'j het een kronkel in de hassens* (Np, Op, Nt), *D'r zit een vremde kronkel in dat verhael* een eigenaardige wending (Nbk)

kronkeldiek (Nbk, Np) ['k...] - kronkelweg

kronkelen ['kronk|ŋ] - kronkelen: bochten, kronkels vertonen, zich kronkelend voortbewegen, ook fig.: onoprecht, niet rechttoe-rechtaan redeneren, bijv. om zich eruit te redden *De Lende kronkelde d'r mal deur* (Np), *Die weg die kronkelt daor vremd langes* (Ld), *Doe 't hadder begon te regenen en bliksemstraolen deur de locht kronkelden (...)* (vo), *De adder kronkelde over et pad* (Nbk), *Hi'j kronkelde van de piene* (Nbk), (fig.) *Doe ik him goed op halfweg kwam mit zien praoties, doe begon hi'j te kronkelen* (Nbk)

kronkelhazelaar (Nbk) ['k...] - kronkelhazelaar

kronkelig (Nbk, Np, Obk) ['kronk|əx] - kronkelig *een kronkelige weg* (Nbk, Np), ook fig.: *een kronkelige redenering* een kronkelredenering (Nbk)

kronkeling (spor.) de; -s, -en; ...linkien ['kronkəlɪŋ, ...k|ɪŋ] 1. kronkeling

kronkelpad (Nbk, Np, Obk) et; ...paeden; ...pattien ['k...] 1. (vaak verkl.) kronkelend pad

kronkelredenering (spor.) - kronkelredenering

kronkeltrappe (v) de; -n; ...trappien ['k...] 1. kronkelende trap *Op 'e kraeke van de karke vestruupten we oons en mit branende keerzen in de hanen kwammen we de hoolten kronkeltrappe of* (v)

kronkelweg (Obk) - kronkelweg

krontjongklub (Nbk, Obk) de; -s, ...kluppen; ...kluppien ['k...] 1. vereniging waarvan de leden samen muziek maken:

vooral op mandoline en akkordeon

krooiplaanke z. *krojeplaanke*

krooivol z. *krojevol*

kroon z. *krone*

kroonappel (Db) - kroonappel
kroonbaand (verspr.) de; ...banen ['k...] 1. (van een wagenwiel:) schuin naar de buitenkant stekende naafband
kroonblad (El) - kroonblad
kroondomein (l) - kroondomein
kroongetuge (l) - kroongetuige
kroonjuweel (l) - kroonjuweel
kroonkaaste (verspr.) Ook **kroonkaste** (Sz), **kuifkaaste** (Nt), **kuifkaste** (Sz) de; -n ['k.../...'kœjf...] 1. grote kast met bovenstuk dat veelal met houtsnijwerk is versierd, kuifkast *De kroonkaste is een grote kaste mit een mooie kop d'r op, mit een voegeltien en een trosse druven* (Sz)
kroonkaste z. **kroonkaaste**
kroonkorke (Np, Op) Ook **kroonkurke** (Nbk, Spa, Sz) - kroonkurk
kroonkurke z. **kroonkorke**
kroonlaampe Ook **kroonlampe** (WH) - kroonlamp
kroonlampe z. **kroonlaampe**
kroonpreens (Nbk, Np) de; ...preenzen; -ien 1. kroonprins: oudste prins
kroonpreenses (Nbk, Np) - kroonprinses
kroonraand (Bu, Diz) Ook **kroonraande** (Dho, Wol), **kroonrand** (Spa) de; ...ranen ['krõ:ãrã:nd(ə)/...] 1. kroonrand van de hoof van het paard
kroonraande z. **kroonraand**
kroonrand z. **kroonraand**
kroontien et; kroonties ['krõ:õntin] 1. kleine *kroon* of *kroon* in div. bet., z. aldaar
kroontiespenne - kroontjespen
kroost (spor.) et ['kro:øst] 1. (verz.) kinderen *Hebben ze heur kroost mitneumen?* (Nbk)
krop z. **kroppe**
kropaor z. **kropaore**
kropaore Ook **kropore** (Nbk), **kropaor** (spor.) ['krõpõ:ør(ə)/...õ:rø] - bep. hard, grof gras: kropaar *W. het nogal een boel kropaore in 't grös, omdat hi'j gien stikstof gooit* (Obk), *Kropaore, wilde haever en kweekgrus is allemaole grof grus* (Np)
kroplappe (Dfo, Dho, El, Obk, Ol-Nl, Sz) ['krõp...] - (all. bekend van klederdrachten van elders) kroplap, kraplap
kropore z. **kropaore**
kroppe (alg., niet bet. 3) Ook **krop** (spor. OS; bet. 3) de; -n; kroppien ['krõpø] 1. krop van een slaplant *een mooie kroppe*

slaod 2. verwijding van de slokdarm bij sommige dieren (met de functie van voormaag), vooral in verb. *De doeve voert de jonge doeve uut de kroppe* (Dfo, Dho, Np), *Die kiepe hadde de kroppe vol voer zitten* (Op, Diz), *Mien kiepe hadde de kroppe zo dikke, toe he'k 'm mar even eupensneden, en hi'j zat vol grus* (Sz), *Die doeve kan een hoge kroppe opzetten* (Pe-Dbl), ook fig.: *de kroppe opzetten* verbeelding hebben, een hoge borst opzetten (Bdie, Ma, Nbk): *Die zet de kroppe aorig op* (Ma), *Die zet al een hiele kroppe op id.* (Np), *een kroppe zetten* trots handelen, zich boven anderen verheven voelen en dat uitstralen (Np, bo: Op), zo ook *een (hoge) kroppe opzetten id.* (Bdie, Nbk, Pe-Dbl), *Hi'j kan een hiele kroppe zetten id.* (Nbk), *een betien kroppe maeken id.* (Nbk), *Die het nogal wat kroppe is eigenwijs en parmantig* (Np), *Zi'j het de kroppe aorig hoge* doet gemaakt, eigenwijs, verwaand (Bdie, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol), *Die dreegt... id.* (Dho, El, Spa), zo ook *Hi'j zet de kroppe aorig hoge* (Ld, Obk, Dfo) en *Die het de kroppe ok aorig veuruut* (Nbk, Db), *...lopt mit de kroppe veuruut* (Dho), *...het nogal wat krop* (Np, Nbk) 3. kropziekte, met name bekend van kippen, duiven (Ol-Nl) 4. wreef (Nbk, Obk, Ste, Wol) *de kroppe van de voete wreef* (Ste), *...op 'e voete* (Wol), *Triplklompen weren geschikt veur goenend mit hoge krippen* (Nbk) 5. in 't *Komt op 'e kroppe van de blaaze an* het vraagt nogal wat lichamelijke inspanning (Nbk)
kroppedri'jer (bo: Op) de; -s; -tien ['k...] 1. eigenwijze vrouw, vrouw die zich boven anderen verheven voelt
krippen zw. ww.; overg., onoverg.; kropte, het kropt ['krõpm] 1. (onoverg.) oprispen (Obk) 2. (overg.; veelal in ontkenningen) velen, uit kunnen staan (b) *Die kon dat vanzels niet krippen en ik zol en ik mos de Kroemen bekeuren* (b), *J. kon gien letter schrijven, lezen kon hi'j liekemin. En dat kon hi'j niet goed krippen* (b) 3. (overg.) bolwerken (b: ln) *Hi'j kan et niet krippen bolwerken* (b: ln) 4. z. **krokken** I
krippeslaod (Nbk) et ['krõpø...] 1. kropsla
krippezetten (Np, bo: Op) Ook **kropzetten**

kroppezetter - kruderig

(Nbk) zw. ww.; onoverg.; zette kroppe, het kroppezet ['krɔp(ə)...] 1. een hoge borst opzetten, verwaand doen *Hi'j zet aorig krop* (Nbk), *...zet nogal wat kroppe* (Np)

kroppezetter (bo: Op) de; -s; -tien ['k...] 1. eigenwijze vrouw, vrouw die zich boven anderen verheven voelt

kropzetten z. *kroppezetten*

kropziekte (Np) - kropziekte: struma

kros (Dho, El, Obk) de; -sen; -sien [krɔs]

1. oude fiets *Die fiets van mi'j is zachiesan ok een oolde kros, ik moet neudig een ni'je hebben* (Obk) 2. z. *entekros*

krosfiets (Dfo, Ma, Ow, Spa, Sz) - crossfiets; meestal gezegd van een oude fiets die niet meer onderhouden is voor gewoon gebruik maar geschikt gemaakt is om er mee door het veld te crossen (met name door jongens) *De jongen reden graag op een ouwe krosfiets* (Spa), *Die kun ze nog mooi bruken veur krosfiets* (Sz)

krossen ['krɔsɒ] - crossen: rijden in een cross-country, als in een cross-country, wild en woest rijden *De jongen krossen op 'e heide op een oolde brommer* (Pe-Dbl), *Mien buurjonge die krost wat of op zien oolde fiets* (Ol-Nl), *Die moterrieders krossen mar raer over de diek* (Wol)

krot (Dhau, Diz, Ma, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Ow, Wol) [krɔt] - krot: oud, bouwvallig huis of ander gebouw, vervallen gebouw *een oold krot* (Diz, Nbk, Nw), ook gezegd van een oude fiets (Dhau)

krotten z. *krokken* I

krottewiek (l) - krottenwijk

krt. - afkorting van *kaorte*

krubbe z. *kribbe*

krubbieter z. *kribbieter*

krubbezoeger z. *kribbezoeger*

krudebitter z. *krudenbitter*

krudebotter (Ow) Ook *krudenbotter* (Ol-Nl) - kruidenboter

krudebussien (Sz) et; ...bussies ['krydə...]

1. klein busje met één of meer specerijen
krudedokter (Db, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Ol-Nl, Wol) Ook *krudendokter* (verspr. WS, El, Ld, Obk, Ow) ['krydə.../'krydɒ...]
- kruidendokter

krudelhoornen z. *kruuloorn*

kruden (Bdie, Diz, Nbk, Np, Op, Ow, Spa) zw. ww.; overg.; kruudde/krudede, het kruded ['krydɒ] 1. kruiden met

specerijen *'t vleis kruden, Ze krudede et gehak* (Ow, Spa, Np)

krudenazien z. *krudeneek*

krudenbitter (Bdie, Sz) Ook *krudebitter*

(l) ['krydɒ.../...dəb...] - kruidenbitter

krudenbotter z. *krudebotter*

krudendokter z. *krudedokter*

krudeneek (verspr. WS, Db, Dhau, Ma) Ook *krudenazien* (Dfo, Diz, El, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) ['krydət:k/'krydɒasin] - kruidenazijn

krudenier (spor.) de; -s; -tien [krydə 'ni:ər] 1. (jonge, qua klank aangepaste ontlening; gebruikelijk is *winkelman*) kruidenier, grutter (lett.)

krudenierswinkel (Nbk) - kruidenierswinkel

krudenierszaeke (Nbk) - kruidenierszaak

krudenjood (Ow) de; ...joden; ...jotien ['k...] 1. kruidendokter

krudentuun z. *krudetuun*

kruderekken (Nbk, Ow, Sz, Wol) - kruidenrekje

kruderi'je [...'r...; z. -i'je] - kruidenrij *Even wat kruderi'jen d'r bi'j* (Nbk), *We bruken tegenworig wel vule kruderi'je bi'j 't koken* (Ol-Nl)

kruderig Ook *krudig* (bet. 1: Dhau) bn., bw.; -er, -st ['krydɒx, ...dəɾəx/'krydɒx] 1. gekruid smakend, pittig geurend *Ie moe'n et eten een betien kruderig maeken* (Nbk), *Ik husse et niet, heur, et is mi'j te kruderig* (Bdie, Ld, Sz), *Gaegel in de heide kan kruderig roeken* (El, Np, Sz, Op), *Op 'e haegen bi'j de petgatten hej' soms lekker kruderig huj* (Db, Pe-Dbl) 2. levendig, kwiek en netjes *Hi'j kwam d'r aorig kruderig an stappen* (b), vandaar (over een persoon:) *...mit zien kruderige stap* (b), *Daor ligt een kruderig dörpien* (b), *M., wat hej' et d'r kruderig veur staon, zo netties en et iene past bi'j et aandere* (vo), *Hi'j lop d'r altied kruderig bi'j* (Sz), *Die vrouw is aorig kruderig* ziet er net, jeugdig, pittig uit (Dhau, Bu), zo ook *...staot d'r kruderig op* (Dfo, Dho, Ma, Np, Nt, Ow, Spa), *Dat pakkiën staot jow kruderig* (El, Op), *een kruderige jongemeid* (Np) 3. (van een verhaal, de wijze van vertellen) met verrassende wendingen, levendig *Hi'j vertelde een kruderig verhael* (Db, El, Ld, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl), *Die man kan mooi kruderig verhael doen, dan leeft et*

(Obk), *Hij kon et altied aorig kruderig opzeggen, mar ie mossen et altied niet geleuven* (Dfo), *kruderig vertellen* (Dhau), *kruderig praot* (Db) * (schertsend) *Kreers, kruderig en nog wat 't ziet er netjes, verzorgd uit* (Nbk)

krudesjampo (spor.) - kruidenshampoo
krudetuun (Db, Ma, Nbk, Ol-Nl, Wol)
Ook *krudentuun* (Dhau, Diz, El, Nbk, Nt, Op, Pe-Dbl, Spa) - kruidentuun *We hebben van 't jaor een hoekien krudetuun maekt* (Ol-Nl)

krudewien (Nbk) - kruidenwijn

krudig z. *kruderig*

kruie z. *kroje*

kruiepad z. *krojepad*

kruier (spor.) de; -s; -tien ['krœjɪ] 1. kruier op een station

kruiewiel z. *krojewiel*

kruywaegen (Sz) ['krœjwe:gn] - kruiwagen
krukas (spor.) - krukas

kruke de; -n; krukien ['krykə] 1. kruik voor vloeistoffen *De sterke draank zat vroeger vaeke in de brune stienen kruke* (Obk), *Vroeger koj' een krukien jenever kopen; dat was een bruun stienen krukien mit een oortien* (Obk), *een krukien draank nl. met de inhoud van een liter* (Np), zo ook *We haelen een kruke jenever* (Np) 2. kruik speciaal voor de verwarming van het bed, met heet water gevuld *Et wodt vannaacht koold, za'k jow ok een kruke in 't bedde doen?* (Op), *Now 't weer koold wodt, kuj' best weer een krukien in bedde verneren* (Db) 3. ouderwets soort veldfles, geëmailleerde pul waarin men koffie of evt. ander drinken meenam naar het land (Dho, Dfo, Db, Nbk, Op, Spa) *Za'k de kouwe thee mar in 't krukien doen?* (Spa), *Ik komme vanmorgen niet uut et laand om koffie, geef mij mar een kruke koffie mit* (Op) 4. inmaakpot of pot van soortgelijke vorm (Dho, Ma, Np, Ste) *Blauwe krukies, daor wodde et zoolt in bewaerd* (Ste)

krukeend z. *krikente*

krukezak (v) de; -ken; -kien ['krykəsak] 1. stoffen omhulsel om een kruik die men mee naar bed neemt

krukke z. *krokke*

krukkelig z. *krokkerig*

krukken z. *krukken II*

krukkeri'je z. *krokkeri'je*

krukkerig z. *krokkerig*

krukkelig z. *krokkerig*

krukkeligheid (Ol-Nl) de ['k...] 1. het gebrekkig zijn, vooral m.b.t. het vermogen om te lopen, zich te bewegen

krul (Bdie) de [krAl] 1. bladrolziekte (bij aardappelen) 2. z. *krulle*

krulbossel (spor.) - krulborstel

kruld (Nbk) bn.; attr. [krAlt] 1. (van hoofdhaar) met krullen *kruld haor* (Nbk)

krulderig z. *krullerig*

kruldoorn z. *kruuloorn*

kruldoorn z. *kruuloorn*

krulen (Dfo, Dhau, Dho, Nw, Nt, Obk, Spa, Ste, bo: Nw) Ook *kruelen* (Obk) zw. ww.; overg.; kruulde, het kruuld ['krylɪ/kru...] 1. rollen, van kleine ronde voorwerpen, zoals kniekkers, noten, ballen (z. ook *eierkrulen*) *de kniekkers in de koele krulen* (Ste, Dhau), *Daor kuj' mooi mit krulen* bijv. met het ronde deksel van een doosje schoensmeer (bo: Nw), *Eierkrulen was een kienderspel. Moeder kookte de eier keihad; we kruulden ze over et laand* (Ste), (over een bep. spel:) *Ie mossen de bienen wieduut zetten en dan een deusien tussen et touw doen; dan mos ie et touw goed strak opwienen en dan inienen loslaoten, dan kruulde et deusien vot* (Dfo)

krulepad z. *krojepad*

krulerieme z. *krojezille*

krulwaegen z. *kroje*

krulhaoke (Db) de; -n; ...haokien ['krAlhɔ:kə] 1. (onderdeel van een puthaak waarmee men water put) krulvormige haak, éénmaal teruglopend en direkt weer vooruit gebogen *As d'r gien krulhaoke an de stok zit, kun we niet waeterdupen* (Db)

krulhaor (verspr.) - krulhaar

krulhond (Db, Ld, Pe-Dbl) - kardoes-hond, poedelhond

krulle Ook *krul* (verspr.), *krolle* (Np) de; -n; -gien ['krAl(ə)/...o...] 1. één krulvormige ronding in iets (éénmaal teruglopend en direkt weer vooruit gebogen), krulling, ook (verz.:) het geheel aan haarkrullen *Sommige honnen hebben een mooie krulle in de stat* (Spa, Pe-Dbl), *De krulle van de puthaoke is wat te wied* een ijzeren krul als haak (Dfo, Dhau, Ma, Nt, Sz, El), *'t Varken hadde een krul in de stat* (Wol), *As een varken gien krul in de stat het, dan willen ze niks* (Ste), *Hij het een krul in de stat* kijkt enigszins uit de

krullebak - krultebak

hoogte, eigenwijs (Ste), *Hij kreeg de krul in de stat* werd geprezen voor iets (Bu), *Die het een krulle meer in de stat* is beter dan de anderen, steekt boven de rest uit (Ol-Nl), *We gaon onder de krullen* we gaan naar bed, in het bijzonder: onder de dekens van wol (Ma), *'k Moet et haor even in de krul hebben* ik wil m'n haar laten krullen (Nbk), zo ook, gezegd wanneer men dat zelf doet: *Ik zal et haor even in de krul zetten* (Nbk), (vgl. bet. 1:) *Et varken het de krul in de stat* (Ol-Nl), *Gezonde varkens hebben de stat in de krul* (Bdie, Db), *Et varken is ziek, et het de krulle uut de stat* (Dho) 2. haarkrul de krullen in 't haor hebben (Nbk), zo ook *Ze het et haor mooi in de krullen* (Dhau) 3. krulvormig teken, figuur (Nbk, Sz) *Jonge, wat kuj' goed rekenen, et bin ja allemaole krullen bij die hokkies* (Nbk), *D'r bin wel die kun mooie krullegies blaozen van de rook* (Sz), *een hekke mit allemaol krullen* (El) 4. houtkrul (Nbk, Nw, Op) *Die een plaanke schaeft, maekt krullen* (Op), *'t Is gien wonder dat hi'j dat zo goed kan, hi'j is in de krullen grootbrocht* hij is een echte timmermans-zoon (Nw)

krullebak (Bdie) - krullenbak

krullebol Ook **krullebol** (Np) - krullebol
krullejonge (Db, Np, Obk, Op, Spa) - krullenjongen: jongen die van school komt en bij een timmerman gaat werken als leerling

krullekop de; -pen; ...koppien ['krələkɔp] 1. hoofd van een persoon (vooral van een kind, dan veelal verkl.) met mooie krullen 2. persoon (vooral kind) met veel krullen in het haar

krullelie (Db, Dfo, El, Pe-Db) Ook **kraallelie** (Dhau) ['k...] - tijgerlelie: *Lilium tigrinum*

krullen zw. ww.; overg., onoverg.; krulde, het kruld ['krələ] 1. krullingen, krullende vormen hebben of doen hebben *Et haor van die kiender krult zo mooi* (Nbk), *Die blaeden die krullen* (Dhau), *De blaeden krullen van de bomen van de dreugte* (El), *et haor om de vinger krullen* (Np), *et haor krullen mit een krultange* (Nbk) 2. een scherp, pijnlijk gevoel in de neus veroorzaakt (waarbij iemand de tranen in de ogen kunnen springen) (Spa) *Jacht-waeter was zo scherp, et krulde je in de*

neuze en prikte je in de ogen (Spa), *Goerie ouweklonje kan je slim in de neuze krullen* (Spa) * (schertsend gezegd over of tegen iemand met krulhaar:) *Krulde haoren, krulde zinnen/Kruld van buten, (en) kruld van binnen* (Nbk)

krullerig Ook **krulderig** (Nbk, Np), **krollerig** (Ow) [krələx,...ləx/...ld.../...o...] 1. met krullen, met krullende samentrekking *Wat het dat kiend mooi krullerig haor* (Obk), *een hond mit krulderig haor* (Ow, Nbk) *'t Blad is aorig krullerig* (Diz)

krulmes (Np, b: ln) et; -sen ['krələmes] 1. bep. mes gebruikt door de klompenmaker *As de klompe te klein was, wodde d'r wat uutsneden mit een krulmes* (Np)

kruloden z. **kruuloorn**

krulpenne (spor.) - krulpen

krulreden z. **krulschaetse**

krulschaatse z. **krulschaetse**

krulschaese z. **krulschaetse**

krulschaets z. **krulschaetse**

krulschaetse (Op, Nt, Pe-Db) Ook **krulschaets** (Diz), **krulschaese** (Bdie), **krulschase** (Spa), **krulschaatse** (Ol-Nl), **krulreden** (Nt, Sz), **krulscheuvel** (Db, Dfo, Ma, Ow) ['k...] - krulschaets

krulschaeve (ZW, Ol-Nl, Op, Ow) de; -n ['krələske:wə, ...v...] 1. kleine schaaaf bestaande uit een houtblok met brede beitel, bestemd voor het ruwe schaaafwerk (ZW, Op, Ow) 2. rijschaaaf (Ol-Nl)

krulschase z. **krulschaetse**

krulscheuvel z. **krulschaetse**

krulspaonder (Db) ['krələspɔ:əndɔ] - stuk houtkrul

krulspelde (Db, Nbk, Obk, Spa) - krulspeld, krulpen

krulstat (spor.) de; -ten; -tien ['krələsta] 1. krullende staart van een varken (spor.)

2. (schertsend) varken (Ol-Nl, Spa), bijv. gezegd ter onderscheiding van het andere vee *Now, zullen we nog even bij de krulstatten langes?* (Ol-Nl) 3. incidenteel gezegd van iemand die in varkens handelt (Nw) 4. krul van een puthaak (Nw)

krultabak z. **krultebak**

krultange (Db, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Spa) - krultang *krullen in 't haor zetten mit een krultange* (Nbk)

krultebak Ook **krultabak** (spor.) - krultabak

krulvere (verspr.) - spiraalveer, o.m. in wagens en fietszadels toegepast

krulziekte (verspr.) - krulziekte (o.m. bekend als bladrolziekte: van aardappel-loof)

krumme z. *krummel*

krummel Ook *krumme* (Nbk) de; -s; -tien ['krɑm] 1. kruimel, vooral van brood, aardappelen e.d. *Ik pak even de stofzoeger, want hier en daar ligt een krummel* (Obk), *We zullen de krummels even opredde* (Ol-Nl), *De beschuut was vanaovend ien en al krummels* (Sz), *In de oorlog wussen de meensken iedere krummel brood te warderen* (Op), *We struien krummels veur de voegels* (Spa), *D'r hangen allemaol krummen brood an je trui* (Nbk), *D'r bleef gien krummel over* ook fig.: niets (Ma), *Die is te gierig om een krummeltien uut te geven* om ook maar iets (...) (Db), *Ik kriege d'r gien krummel van niets* (Bdie), *D'r mag gien krummeltien an mekeren* niets (Dfo), *Hij is daor gien krummel mit opscheuten* niets (Op), *De krummels stikken 'm hij is erg gezond en levendig, weelde-rig, wellustig* (Op) 2. klein stukje, een weinig *Daor blif nog wel een krummel over een weinig, vooral inzake eten* (Nt, Dho), *Ie moe'n d'r een krummeltien bij doen een weinig, bijv. zout* (Db), *een krummeltien mitpikken er ook enig financieel voordeel van hebben, eruit weten te halen* (Wol), *D'r moet nog een krummeltien van die deure of, 'zee de timmerman* (Obk), *Die leste krummels kun we wel verdelen* (Obk), *'t Is mar een krummeltien iets van weinig waarde, een kleinigheid* (Np), *Ik hadde gien krummeltien geld in de buse* (Dla), *Het et wel veertig gulden kost?* [antwoord:] *Ja, en de krummels én wat erbij kwam, en dat was nogal wat* (Bdie, Ow, bo: Np, Op), zo ook *'t Is klaor, op 'e krummels nao op wat kleinigheden na, ook: nog lang niet* (El) 3. kleine baby, klein kind (Db, Dhau, Dho, Nbk, Sz, Wol) *Och, wat een kleine krummel, die poppe* (Sz), *Och, mien krummeltien!* och, m'n lief klein kind toch (Nbk), *'t Blift mar zoe'n klein krummeltien* (Nbk), *Oons buurmaegien wil niet gruuien, et blift een kleine krummel* (Db) 4. zwak en evt. mager vrouwtje (Db, Ol-Nl, Sz) *'t Is wel zoe'n krummel, oons buurwieffen*

(Db), *Och, wat een krummeltien wodt et* (Sz) 5. in (Dho, El) *Dat vrouwgien is wat an de krummel* is zwak, enigszins ziekelijk (El), *Ze bin de leste tied aorig an de krummel* ze zijn voortdurend ziek (Dho) 6. in *Ze het et weer mooi an de krummel, ze knapt zeker weer wat op het gaat weer goed met haar* (Pe-Dbl) * *Krummels is ok eten* men moet ook de kruimels opeten, ook wel gezegd inzake andere restjes die men blijkbaar laat liggen (Diz, Ow, Pe-Dbl, Spa), zo ook *...is ok brood* (El), *...bin ok brood* (Op) en *Krummels opeten!* *Da's ok voer* (Sz), (tegen, van een slecht etend kind:) *Hap zee hummel en weg was de krummel* (Obk), (gezegd n.a.v. het in verwachting zijn, ook gezongen op het bekende 'Alle eendjes zwemmen in het water:') *Moeder oonze meid het een krummel an de piere, krummeltien of viere, falderalderiere* (Nbk)

krummelachtig (Dfo, Dhau, El, Op, Sz) bn., bw.; -er, -st ['krɑm|axtəx] 1. enigszins gebrekkig door ziekte of ouderdom *Hij wodt d'r niet beter op, hij wodt krummelachtig* (El), *Ja jonges, as alles hum zo'n betien begef, dan wo'n we vroeg of laat allemaol krummelachtig* (Sz) **krummelbrood** (Dfo) et ['k...] 1. brood dat meer dan gewoon kruimelt

krummelder (Dhau, Nbk) Ook *krummeler* (Nbk) de; -s ['krɑm|(d)r, ...dər, ...lər] 1. iemand die voortdurend ziekelijk is, zwak mensje (Nbk, Dhau) 2. iemand die voortdurend kruimelt, kruimels laat vallen (Nbk)

krummelderi'je (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Nt, Ow, Pe-Dbl, Wol) Ook *krummeleri'je* (Obk, Ol-Nl) de ['krɑm|dər'tjə, ...ejə/...m]ə..., ...mələ...; z. ook -i'je] 1. het kruimelen, het tot kruimels (doen) worden (Bdie, Db, Dho, El, Nbk, Np, Nt, Obk) *Niet zo motten mit die koekies, 't is mij een krummelderi'je* (Dho) 2. het voortdurend ziekelijk of anderszins gebrekkig zijn (Dhau, Dfo, El, Ow) *'t Was vandewinter een krummelderi'je bij oons* (El), *Wat was me dat een krummelderi'je mit die verstoekte voete* (Dfo) 3. het erg langzaam, bij stukjes en beetjes vorderen (Ol-Nl) *Et scheut niks op, et was een krummeleri'je* (Ol-Nl)

krummeldief z. *krummeltiesdief*

krummelen - kruud

krummelen zw. ww.; overg., onoverg.; krummelde, is (bet. 4), het (bet. 4 en elders) krummeld ['krʌm|ɲ] 1. (onoverg.) tot kruimels worden, afvallen van kruimels *Dat brood begint ok aorig te krummelen* (Nbk), (als een goede eigenschap bekend:) *De ceerpels krummelen goed* (Nbk) 2. (onoverg.) kruimelend, morsend eten van brood, koek e.d. *Kiend, krummel toch niet zo!* (Nbk), *Kiend, ie moe'n boven et bod eten en niet zo krummelen* (Db), *Hool op van krummelen* (Nt), *Je moe'n niet zo liggen te krummelen* (Wol) 3. (overg.) in kruimels uiteen doen vallen, verkrummelen, verbrokkelen (Dfo) *In gehakballegies krummelen we wel es een bakke* [een beschuit], *dan kuj' beter ballegies macken* (Dfo) 4. (onoverg.) zich langzaam en met moeite voortbewegen, zich met kleine, moeizame bewegingen verplaatsen (Bu, Db, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz, b: lm) *Hij krummelde de weg langes* (Bu, Diz), *...over de weg* (Bdie), *Die krummelt d'r ok aorig henne* (Np), *Hij krummelde d'r aorig langes* (El), *Hij kwam d'r zachies an krummelen* (Nbk, Nt, Spa), *Aj' langzem fietsen dan bij' an 't krummelen* (Ste), *Nog effen perbeerde hij overaende te krummelen* (b), *Hij krummelt weer staorigan tegen de wal op* wordt langzaam maar zeker weer beter (Dfo, Dhau, El, Ol-Nl, Op, Sz, Np) 5. (onoverg.) sukkelen door ziekte (Bdie, Db, Wol), vooral: tergend langzaam beter worden (Bdie) *Mit oonze buurman wil 't ok nog niks, die blijft an 't krummelen* (Db), *Ze bin an 't krummelen daore* (Wol) 6. (onoverg.) niet opschieten met z'n werk of andere aktiviteit (Db) *Toe jonge, schiet es wat op, blief niet zo krummelen* (Db)
krummeler z. *krummelder*
krummeleri'je z. *krummelderi'je*
krummelhaand (Dho) ['k...], in * (volksrijmpje) *Geef mij wat in de krummelhaand /Mien vader zit in Engelaand/Mien moeder zit te spinnen/En kan de kost niet winnen* (Dho)
krummelhakke (b: ln) de; -n; ...hakkien ['k...] 1. iemand die niet opschiet met zijn werk
krummelig bw, bn.; -er, -st ['krʌm|əx, ...mələx] 1. (bn.) gemakkelijk kruimelend *De ceerpels bin mooi krummelig* (Ma, Np),

Dat roggebrood kuj' haost niet snieden, zo krummelig is et (Sz) 2. gebrekkig door ziekte of ouderdom (ZW, Dho, Nbk, Np, Op, Wol) *Mien pake wodt zo krummelig, alles gaot 'm zo krummelachtig of* (Nbk, Op), *Die oolde man begint aorig krummelig te lopen* (Pe-Dbl), *'t Is een krummelig stellegien daore* (Wol)
krummelkamp de (Sz) ['k...] 1. (van paarden, pony's) situatie met weinig voedsel *Dat shetlandertien wodt veul te vet, die moet mar een poze in 't krummelkampien* (Sz)
krummelkont z. *krummelkonte*
krummelkonte (Bdie, Dfo, Op, Ste) Ook *krummelkont* (Dhau, Ld, Np, Ol-Nl, Wol) de; -n; ...kontien ['krʌm|kɔnt(ə)] 1. iemand die niet opschiet
krummeltiesdief (Diz, Mun, Nt, Obk, Sz) Ook *krummeldief* (Ol-Nl) de; ...dieven ['krʌm|tɪz.../...] 1. kruimeldief
krummelwark (vo) - kruimelwerk *De regering sprong al een betien bij, mar et was krummelwark* (vo)
krummeneren z. *krimmeneren*
krune z. *kruu*
krupen z. *kroepen*
kruper z. *kroeper*
kruperig z. *kroeperig*
krupsie (Dfo) de ['krʌpsɪ] 1. kleine ziekte, ongemak *Hij het ok een krupsie* (Dfo)
krusebeie z. *kruusbeie*
krusebes z. *kruusbeie*
krusen z. *kruzen*
krusensalts (Bdie, Nbk) g. lidw. [krʌsɲ'salts] 1. bep. middel, (vooral) tegen reumatiek
kruser (spor.) ['krʌsɪ] - kruiser (bep. oorlogschip of jacht)
kruserklasse (l) - kruiserklasse
krusien et; krusies ['krʌsɪn] 1. verkl. van *kruus* in diverse betekenissen, z. aldaar 2. (mv.) bep. steek bij borduren: kruisjes (Nbk) *halve krusies* halve kruisjes (Nbk)
krusigen (Nbk) ['krʌsɪgɛŋ] - kruisigen: de kruisdood doen ondergaan
krusiging ['krʌsɪgɛŋ] - kruisiging
krusing de; -s; -krusinkien ['krʌsɪŋ, ...ɔŋ] 1. kruispunt: kruising van wegen e.d. *Dat is daor gien grote krusing* (Nbk), *een geveerlike krusing* 2. kruising van rassen, soorten
kruud et; kruden; verkl. all. in mv.:

krudegies ['kryt] 1. kruid: bep. gewas, in het bijzonder: geneeskrachtig kruid *We hebben tegenwoordig ok kruden in de tuin* (b, El), *Daor is gien kruid veur wassen tegen gewassen* (Dho, Nbk), *...tegen wassen* (Op) 2. specerij *D'r moe'n nog wat kruden op dat eten* (Ma)

kruudachtig ['kryt...] - kruidachtig

kruudhinkersblokkien z. *parkhinkers-blokkien*

kruudkeze - kruidkaas

kruudkoeke - kruidkoeke

kruudmoes (spor.) - kruidmoes

kruudnaegel (Bdie, Dho, Diz, Nt, Np, Nw, Op, Ol-Nl, Ste) Ook *kruudnagel* (Spa) - kruidnagel (specerij)

kruudnaegelpoeier (Ste) de ['k...] 1. poeder van kruidnagelen, o.m. bekend van het kruiden van *kruudneuten* (bep. soort pepernoten)

kruudnagel z. *kruudnaegel*

kruudneute (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Nt, Obk, Ow, Ste, Sz) de; -n; ...neutien ['krytna:tə] 1. klein of ook wel groot soort pepernoot die gekruid is, van spekulaas (Bdie, Bu, Db, Dhau, El, Nt, Ow, Pe-Db, Ste, Sz) 2. muskaat(noot) (Dfo, Obk)

kruuizen z. *kruzen*

kruukvol (Obk) de, et ['krykfol] 1. de hoeveelheid die in een kruik gaat *Ie haelen 't now bij' 't flesvol, mar vroeger vaeks bij' de dikkop of bij' et kruukvol* (Obk)

kruulaosen z. *kruuloorn*

kruuldoorn z. *kruuloorn*

kruulhoorn z. *kruuloorn*

kruuloorn (Db, Dfo, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk) Ook *kruledoorn* (Nbk), *kruloden* (El, Nbk), *kruuldoorn* (Dhau, fp) *kruuloos* (mv.; Nbk, Op), *kruulaosen* (mv.; Np), *kruuldoorn* (p), *kruulhoorn* (fp), *kruuzeldoornen* (mv.: fp), *krudelhoornen* (mv.: fp) de; -s; -tien ['krylo:ərn /'krylədo:ərn/'krylo:ədn/'kryld.../'krylo:əs /'krylo:sɪn/'kryl.../...h.../kryz]do:ərnən /...ho:ərnən] 1. kruisbes

kruuloos z. *kruuloorn*

kruun (Nbk, Obk, Ow, ba) Ook *krune* (Ow) de (bet. 2, 3), et (bet. 1) ['krÿn(ə)] 1. oud, krengechtig vrouwspersoon (Nbk) *Dat smerige oolde kruun mos altied mit* (Nbk) 2. boomkruin (Ow) 3. bovenste deel van het hoofd met het hoofdhaar (Obk, ba) *mit heur gooldbrune kruun en heur lustige*

lach (ba)

kruupeulie z. *kroepeulie*

kruupheide z. *kroepheide*

kruus et; kruzen, kruzen (Nbk, Pe-Db); kruisien [krys] 1. kruis waaraan Jezus stierf *D'r wodt verteld dat zien veuroolders* [hier: die van het roodborstje] *nog onder Jezus zien kruus nusseld hebben en dat heur pakkien doe onder 't bloed spatterd is* (b) 2. kruisvormige figuur naar het voorbeeld van *kruus* in bet. 1: in kerken, op kerktorens, als grafsteen, op munten e.d. *In de roomse karke staot altied een kruus* (Obk), *een kruus op een graf* (Spa) 3. kruisbeeld 4. kruis op een muntstuk *kruus of munt, ...gooien* (Bu), *...speulen* het spelletje spelen waarbij men over een streep moest gooien die men had getrokken; de ene speler had *kruus* toegewezen gekregen, de andere *munt*; gooide men kruis dan was het muntstuk voor de eerstgenoemde, bij munt kreeg de ander het (Spa, Nw) 5. kruis op herinneringstekens e.d. 6. kruisvormig teken (om te merken) *Een zieke boom wodt wel es een kruus op zet* (Spa), *Ie kunnen een kruus zetten i.p.v. een haandtekening, aj' niet schrieven kunnen* (Np) 7. kruisteken dat men door een gebaar maakt *een kruus slaon, ...maeken* (spor.), *iene een kruus aachternao geven* een kruis slaan met de hand van zich af, uit opluchting dat iemand weg is gegaan en met de hoop dat hij niet nog eens komt (Op, Ste), *Ie zollen 'm een kruus naogeven* je zou maar al te graag willen dat hij vertrok en niet terugkwam (Ste), *iene een kruus naogeven* niet bep. veel goeds over iemand vertellen, waardoor jezelf hetzelfde kan overkomen (Nw), *Ie kun je kruus wel weer thuuskriegen* omdat je zoveel kwaads over een ander hebt gezegd, kan jou het zelfde overkomen (Nw) 8. in *Ze doen an gien karke of kruus* ze gaan niet naar de kerk, ze bemoeien zich niet met kerkelijke aangelegenheden (Ste) 9. kruisvormig model, kruisvormige stand (Obk, Op) *Bij' et opzetten van de roggebossen maek ie een kruus van acht garven an weerskaanten* (Obk), *De wicken staon in et kruus* zijn als een liggend kruis geplaatst (bij stilstand) (Op) 10. ankerkruis (Op) *et kruus in een anker* (Op) 11. kluister in de vorm van een

kruusbaand - kruusbeer

hek, dat vooral schapen en kalveren om de nek kregen (Db, Diz, Nbk, Ow, Pe-Dbl) *Oonze schaopen breken iederkeer uut, ze moe'n mar een kruus om de nekke hebben* (Pe-Dbl, Db) 12. kruis van een molen (as met roeden) (Op) 13. kruis van een broek, ook: vierkante lap op die plaats *Et zit wat stief veur 't kruus* wat te strak, te nauw (Dhau), *Die broek is wat te nauw in et kruus* (Nbk), *Mit plaggestikken scheurde je wel es et kruus uut de broek* (Wol, Dfo), *'t kruus uut de broek hebben* het kruis kapot hebben, door naden die losgegaan zijn of anderszins (Nbk, Ste), *Een kruus in de broek is oolderwets* nl. als ingezette lap (Pe-Dbl) 14. schaamstreek *Ik kreeg me daor een opdonder in 't kruus, man* (Spa), *Ik veule me in et kruus tast* (Nt) 15. achterste deel van de rug, laagste deel van de rug boven het achterwerk (Db, Nbk, Obk, Wol) *'t Kruus in de rogge, daor kan 't je bi'jtieden goed zeer doen* (Nbk) 16. bekken (lichaamsdeel), vooral van een koe (verspr.), ook van een mens (Db) *Die koe is mooi breed in 't kruus* (Op), *een koe mit een breed kruus* (Nt), *Et kalf bleef veur 't kruus zitten* (Dho, Ma, Pe-Dbl), *Bij 't kalven blijft 't kalf wel es in 't kruus zitten* (Dfo), (algemener:) *'t Zit veur 't kruus* lett.: voor een (te) nauwe doorgang (Sz), ook fig.: het wil niet goed lukken, niet vlotten, er zijn ernstige problemen gerezen zodat er geen schot in de zaak komt (Nbk, k: Ste), zo ook *Et hangt wat zwaor veur 't kruus* het wil niet goed gereedkomen, opschieten, het komt maar niet tot een oplossing, afronding (Dhau), *Die het et aorig veur 't kruus* is ernstig ziek (Obk) 17. symbool voor instanties als het Rode Kruis, vooral in namen als *'t Rooie Kruus. Hej' ok wat veur 't Rooie Kruus geven?* (Np), *'t Grune Kruus, 't Oranje Kruus, 't Wit-gele Kruus* 18. bep. muziekteken *As d'r drie krusen veurstaon, is et in A* (Nbk) 19. (verkl., mv.) tiental *Hij het d'r al vuuf krusies op zitten* hij is (net) vijftig jaar (Spa), *Ik bin de zes krusies al passeerd* (Dhau) 20. ellendige of verdrietige situatie *Een oorlog is veur alle meensken een groot kruus* (Op), *Geef heur kracht om heur kruus te dregen* (b), *'t Leven legde heur een kruus op* (b), *Wat is 't een kruus* hoe moeilijk is dat lot te dragen, ook zwakker: wat is het

een lastige toestand (Dfo, Op, Nbk, Nt), zo ook *Die meensken hebben ok een kruus mit al die ziekte* (El, Ld, Np, Nt, Pe-Dbl, Obk, Sz), *Dat meenske het een kruus mit die ondeugende jongen in huus* (Pe-Dbl), *Ze klaegde over bitter kruus* (s), *kracht naor kruus* kracht naar kruis (Db, Dho, Ld, Np, s): *Ze bidden God om kracht naor kruus* (s), *Ze kriegten kracht naor kruus* (Dho), *'t Is een kruus om mit te leven* het is een kruis om ermee te moeten leven, ook: er valt met dat lot toch wel te leven (Ow), *Ik moet mien kruus dregen* mijn lot (Db, Bdie), *een zwaor kruus te dregen hebben* (Op), *D'r bin niet vule meensken die vri'jwillig een kruus nemen* een zware last op hun schouders nemen t.b.v. een ander die het moeilijk heeft (Bdie, Dfo, Op, Ste), *een kruus op je nemen* iets zwaars, moeilijks op zich nemen t.b.v. een ander, bijv. de verzorging van zieke bejaarden (Ow) * *Ieder moet zien eigen kruus dregen* (Op), *Ieder vuult zien eigen kruus et zwaorste* (Op), *Oolde huzen bin krutzen* (Pe-Dbl), (schertsend) *'t Is een kruus in beppen huus, pake ligt dood op 't turfmot* het staat er erg ongelukkig voor (k: Ste), *Kruus komt thuus* de ellende begint weer, hij komt weer met z'n ellende thuis (Db, Dfo)

kruusbaand (Dfo, El, Nw, Obk, Op, Ste) Ook **kruusband** (bet. 1: Sz) de; ...banen ['k...] 1. bovenste band van strohalmen om een (gedorste) bos stro (Dfo) 2. band van vijf of zes ineen gedraaide strohalmen om een *kotbos* (i.v.m. de voor de *kotbos* benodigde lengte gaat het om twee van zulke bosjes die in elkaars verlengde ineens zijn gevlochten) (Obk, Op, Ste), ook kruislings geplaatste band om een *kotbos* (El), *Ien bossien was te kot om die om de bos stro henne te kriegten; daorum wodden twee in mekaander drijd om iene lange kruusbaand of kotbaand te kriegten; daor bun ie de kotbos mit bij mekeer* (Ste) 3. band van stro om een min of meer rond of in een vierkant geplaatste schoof (El) *Mit een kruusbaand d'r omme wijden ze nooit omme* (El) 4. scharnier met bladen op deur en deurkozijn (Nw, Ste)

kruusband z. **kruusbaand**

kruusbeeld (spor.) - kruisbeeld

kruusbeer (Ste) de; ...beren ['kryzbu:ər] 1.

steunbeer met dwarsstuk erop
kruusbeie (verspr. WS, Nbk, Np, Obk) Ook **kruusbesse** (Bu, Nbk, Pe-Dbl), **kruzebeie** of **kruzebeie** (verspr. WS), **kruzebes** (fp) de; -n; ...beigien ['kryzb... /.../'kryzə.../'kryzə.../...] 1. kruisbes zo *kreers as een kruusbeie* keurig, erg net qua kleding (Nbk)
kruusbeiepolle (Nbk, Ol-Nl) Ook **kruusbeipolle** (Nbk, fp), **kruzebeiepolle** (Np) de; -n; -gien ['k...] 1. kruisbessestruik
kruusbeiestruke (spor.) - kruisbessenstruik
kruusbeiewien (spor.) - kruisbessenwijn
kruusbeipolle z. **kruusbeiepolle**
kruubeiesjem (Nbk) de ['k...] 1. jam van kruisbessen
kruusbesse z. **kruusbeie**
kruusbiens (Bdie, Db, Nt, Obk, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol) bn., bw. ['kryzbi:s] 1. met gekruiste benen, vooral: in kleermakerszit *De jonge waogde et om kruusbiens op die balke staon te gaon* (Op), *Kruusbiens zaiten de kleermaekers op 'e taofel te warken* (Obk, Pe-Dbl), *J. mag graeg kruusbiens op 'e vloer zitten* (Sz, Db)
kruusbloemigen (l) [...m(əg)ŋ:] - kruisbloemigen
kruushoge (verspr.) - kruisboog (vooral: bep. schiettuig)
kruusbongel z. **kruushekke**
kruusbrette (vo) de; -s ['kryzbretə] 1. breedte van het bekken, de heup, met name van een koe
kruusdaegen (Ste) ['kryzde:gŋ] - kruisdagen, vgl. *De drie kruusdaegen dat bin de drie daegen veur Hemelvaort en dat bin drie biddaegen veur et gewas* (Ste)
kruusdood (b) - kruisdood
kruusgang (l) - kruisgang (van Jezus)
kruusgewelf (l) - kruisgewelf
kruusheer (l) - kruisheer
kruushekke (Obk, Sz) Ook **kruusbongel** (Spa, Wol) et; -n; ...kruushekkien ['krys hekə/...zbon] 1. kruisvormige kluister om de nek van bep. vee *As wi'j een schaop hadden dat uut 't laand breuk, dan kreeg hi'j een kruushekke om de nekke* (Sz), *Schaopen hebben een kruusbongel om de nekke of ze zitten an mekaere* (Wol)
kruushengsel (verspr.) - kruishengsel

kruushinken z. **parkhinken**
kruushokke (El) et; -n; ...hokkien ['kryshəkə] 1. schoof bestaande uit in een vierkant geplaatste garven (niet vaak gemaakt) *Kruushokken wi'jden niet zo gauw omme* (El)
kruushoogte (vo) de; -n ['krysho:xtə] 1. de hoogte van het bekken, de heup, in het bijzonder van een koe
kruushoolt (Bdie, Obk) Ook **kruushoolte** (Dfo) - kruishout: bep. werktuig van een timmerman
kruushoolte z. **kruushoolt**
kruushulpe (spor.) - kruishulp
kruusjassen ['krysjasn] - kruisjassen
kruuskarke (Op) - kruiskerk: in de vorm van een kruis gebouwde kerk
kruuskoppeling - kruiskoppeling (in auto's)
kruuskruud (fp) et ['kryskryt] 1. jacobs-kruiskruud 2. klein kruiskruid
kruuslam I (Dfo). Ook **kruusverlamming** (Db) et ['kryslam/...] 1. het kruislam zijn *Een koe die zwaor kald het, krigt wel es et kruuslam* (Dfo)
kruuslam II (OS, verspr. WS) bn. ['kryslam] 1. (van bep. dieren, met name koeien) lam in het kruis (door verschillende oorzaken, maar vooral door moeilijk kalven, spierverrekking en melkziekte) *As een koe zwaor kald het, kan hi'j wel es kruuslam wodden* (Obk), vandaar *Die koe hebben ze kruuslam trokken* door te trekken bij het kalven (El), *kruuslam raeken* (Ld), *Bi'j zwaor kalven en melkziekte dan kun ze soms niet opkommen [overeind komen], dan bin ze kruuslam* (Nbk)
kruuslappe (verspr. OS, Dho, Op, Pe-Dbl, Sz) de; -n; ...lappien ['kryslapə] 1. okselstuk in een herenhemd, ook driehoekig of rechthoekig stuk in de slip van een hemd *Ze hadden vroeger een kruuslappe onder de aarms in 't hemd* (Pe-Dbl), *Onder de arms en in de slippe kwam een kruuslappe om ruimte te kriegen bi'j eigengemaakte kleren* (Sz)
kruuslatte (Bdie, Db, Ld, Obk, Ol-Nl, Ow) de; -n; ...lattien ['kryslatə] 1. kruislings geplaatste of te plaatsen lat (Db, Ld, Ow) 2. schuine verbindinglat om spanten stevig te zetten, te ondersteunen tegen storm, gording (Bdie, Obk, Ol-Nl)

kruusleide - kruuswark

3. lat gebruikt bij het turfsteken om de blokken af te strepen, d.i. volgens de juiste lengte te merken (Obk) 4. lat gebruikt bij het metselen, waarop de maten van de voegen staan (Obk) 5. twee korte of langere latten die in een x-vorm aan elkaar zijn bevestigd, gebruikt bijv. om een kerstboom op te plaatsen (Bdie)

kruusleide (verspr.) Ook *dubbelleide* (Ma, Ow), *kruusleidsel* (Bu, Ld, Ol-Nl) et, de; -n ['kryslɛjdə/...] 1. kruisleidsel *Aj' een span peerden veur de waegen hebben, kommen ze in de kruusleide* (Dho), *Bij' een twiespan veur de ploeg bruukten ze vroeger een kruusleide* (Obk)

kruusleidsel z. *kruusleide*

kruuslings bn., bw. ['kryslɪŋs] 1. haaks staand op, kruislings *Hi'j hul de hanen kruuslings over mekaere* (Op), ...op 'e rogge (Nt), *De dwasspielen* [nl. in een bijenkorf] *staon kruuslings op 'e kopspielen* (bs) 2. (bij het schaatsen) naast elkaar en elkaar met gekruiste armen bij de handen vasthoudend (Nbk, Np, Pe-Dbl, Spa, Wol) *Mit schaatserieden reden we kruuslings* (Spa, Wol), vandaar *We gongen kruuslings over de baene* (Np) * (raadsel:) *Ie gooien 't recht over 't huus en 't komt kruuslings naor beneden* oplossing: een schaar (Np)

kruusmunt z. *kruzemunt*

kruusoffer (l) - kruisoffer

kruuspanne (El) - kruispan

kruusplaeten mv. ['k...], in *Een koe mit een ofhangend kruus het kruusplaeten* (Bu) d.i. met een aan dakpannen doen denkende vorm (Bu)

kruuspunt - kruispunt (van wegen e.d.)

kruusraket (verspr.) Ook *kruusreket* (verspr.) ['krys...] - kruisraket

kruusreket z. *kruusraket*

kruusridder (l) - kruisridder

kruusriem (l) - kruisriem

kruusleutel (spor.) de; -s; -tien ['k...] 1. kruisvormige sleutel om moeren mee aan te draaien, vooral bekend van het verwisselen van autowielen

kruussnaorig (spor.) [...sno:ərəx; aks. wisselt] - kruissnarig *een kruussnaorige piano* (Nbk)

kruusnelheid (l) - kruissnelheid

kruuspinne - kruisspin

kruussteek (Bu, Db, Dfo, Nbk) -

kruussteek, nl. inzake het borduren, naaien, kleermaken

kruusstekenkrusien (Db) et; ...krusies ['k...] 1. bep. figuur die men maakt bij het naaien etc. met de zogeheten kruussteek

kruust Ook *gekrust* (spor.) bn., bw. ['kryst/gə'k...] 1. kruiselings geplaatst *Hi'j zat mit de bienen kruust over mekeer naor buten te kieken* (Dfo), *As we neudig mossen, stonnen we mit gekruuste voeten* (Ld), *kruust rieden* naast elkaar schaatsen en daarbij elkaar, met de armen kruiselings over elkaar, bij de hand vasthoudend (Dhau) 2. door kruising van soorten, rassen verkregen (Ma, Op, Ow) *een gekruuste belg* (Ma, Ow)

kruusteken ['krysti:kɛ] - kruisteken *een kruusteken slaon, ...maeken* (spor.)

kruustekening (vo) de; -s ['k...] 1. het zodanig getekend zijn dat men aan kruisjes kan denken *As hi'j dan es een adder zag mit zien kruustekening op 'e rogge* (...) (vo)

kruustoct - kruistocht (naar het Heilige Land)

kruusvaarder (Op) - kruisvaarder: deelnemer aan een kruistocht

kruusverbaand (verspr.) Ook *kruusverband* (Spa) et; ...verbanen ['k...] 1. kruisverband in metselwerk

kruusverband z. *kruusverbaand*

kruusverblening (spor.) - kruisverbinding: kruisvormige verbinding

kruusvere (Db, Ld, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa) de; -n ['krysfɪ:ərə] 1. (inzake tilbury's, sjezen e.d.) bep. bladveer: lang, enigszins hol gebogen stuk waarvan het midden vastzat op het onderstel en de punten voor en achter omhoog staken of, in geval van de haaks daarop geplaatste *kruusvere*, naar de ene en de andere zijkant; het zitgedeelte rustte erop, nl. om vering mogelijk te maken *Onder de oolderwetse tilburies zat een kruusvere en dan schommelde dat mooi henneweer* (Obk), *As de kruusvere brekt, kuj't veerder wel vergeten* (Db)

kruusverheur (l) - kruisverhoor: door diverse ondervragers

kruusverieninge (Nbk) - kruisvereniging

kruusverlamming z. *kruuslam* I

kruuswark (spor.) - kruiswerk (van een kruisvereniging)

kruusweg (Bdie, Db, Dhau, Dho, Nbk, Obk, Op, Ste, Sz) de; -en; -gien ['kryswex] 1. viersprong, kruispunt (Bdie, Db, Dhau, Dho, Nbk, Obk, Sz) 2. kruisweg in katholieke kerken (Bdie, Dho, Op, Ste) 3. kruisweggebed (Ste) *De pastoor biddede ien keer in de maond een kruusweg bij de kruuswegstaosies* (Ste), *Ie overwegen et lieden van Christus aj' een kruusweg bidden* (Ste) 4. in (Ste) *Hi'j het een kruusweg had* het zat hem allemaal erg tegen, alles liep verkeerd (Ste)

kruuswegdienst (Ste) de; -en ['k...] 1. bep. gebed, met name op Goede Vrijdag gebeden, nl. met kruiswegoeefening *De pastoor hul een kruuswegdienst; hi'j gaot mit een kruus bij de staosies langes, d'r is vaeke een jonge bij die et kruus dreegt* (Ste)

kruuswegstaosie (Ste) de; -s ['k...sto:əsi] 1. kruiswegstatie

kruuswoordpuzel (Nbk, Wol) - kruiswoordpuzzel

kruuswoordraodsel - kruiswoordraodsel

kruuswottel (El) de; -s ['k...] 1. bep. plant: duizendblad

kruut et [kryt] 1. kruit voor vuurwapens *Hi'j dee kruut in 't geweer* (Ma), *Vroeger hawwe zwat kruut in de petronen* (Np), *As kruut damp is dan wil 't niet schieten* (Ol-Nl, Obk), *'t kruut druge hopen z'n kruit drooghouden* (El, Ld, Ow), *Et kruut is dreuge wodden* (Wol), (fig.) *Hi'j het (al) zien kruut verscheuten* heeft al z'n kruit verschoten (Nbk, Diz), *Ie doen d'r goed an, je kruut niet te vlogge te verschieten* (Op), *Hi'j het zien kruut verscheuten* heeft een meisje zwanger gemaakt en moet haar nu dus trouwen (Spa)

kruutdaamp (Np) Ook **kruutdamp** (Nbk) ['kryd...] - kruitdamp

kruutdamp z. **kruutdaamp**

kruutdoppien (Dfo) et; ...doppies ['krydɔpin] 1. dopje met kruit, met name klappertje

kruutfabriek - kruitfabriek

kruuthinken z. **parkhinken**

kruuthoorn (Np) ['krytho:ərn] - kruithoorn *De jaegers hadden et kruut in een kruuthoorn* (Np)

kruutkaemer (spor.) - kruitkamer (in een vuurwapen)

kruutkoeke - kruitkoeke

kruutlaeding - kruitlading

kruutlocht - kruitlucht

kruutmaggezien (spor.) - kruitmagazijn

kruze z. **kruuze**

kruzebeie z. **kruusbeie**

kruzebeiepolle z. **kruusbeiepolle**

kruzeldoornen z. **kruuloorn**

kruzemunt (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Np, Nw, Op, Ow, Spa, Sz, fp) Ook **kruusmunt** (Ma) de; -en; -ien ['kryzəmant, ook wel ...'m.../'krysmant] 1. kruizemunt (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Np, Obk, Ow) *Awwer verkolen waeren, dan kregen we kruzemunt deur de melk* (Np), *We zullen nog wat kruzemunt in de tuun zijen* (Dhau), *Kruzemunt hadden wij vroeger bij de mure staon tegen de mieghummels* (El) 2. pepermunt (plant) (Nw) 3. watermunt (Ma, Op, Spa, Sz) 4. (wellicht:) akkermunt (Bu) 5. waterkruiskruid (Op, fp)

kruzen (verspr.) Ook **kruuizen** (Nbk, Obk), **krusen** (Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz) overg., onoverg.; kruuste/kruusde, het/is kruust/kruusd ['kry:zn/...y:j.../'krysn] 1. in kruiselingse stand komen, doen zijn *Om garven in de* [hier in feite: een bep. type] *gaaste te kriegien moej' te tegen mekaander kruzen* schuin tegen elkaar opzetten, met name van de eerste twee met een bos als steun in het midden, waarna de andere bossen er min of meer rond om heen komen te staan (Dfo), zo ook *De garven moe'n steil kruusd wodden* tegen elkaar opgezet (Ma, El), *Aj' kabels breien, moej' kruzen steken over elkaar breien* (Dho, Nbk), *de degens kruzen* (Bdie) 2. loodrecht snijden, ook: in tegengestelde richting gaan *De haeze kruuste mien pad* (Np), *Die brieven hebben mekeer kruusd* (Nbk), *Hier kruzen oonze wegen* we gaan nu elk een heel andere kant op (Nbk, Sz, Bdie), *In dat jaor gongen oonze wegen kruzen, en gong hi'j een heel andere kaant op as ik gingen we elk een andere kant op* (Op) 3. elkaar kruisen, snijden *Daor de wegen mekeer kruzen, kommen we bij mekeer* (Obk), *Ze kruzen mekeer mit hadrieden* (Nbk, Dhau), *Oonze wegen kruusten* we kwamen elkaar tegen (Nt, Spa) 4. (overg.) kruisen van een soort, ras *Een Duitse hedder kuj' mit een straothond kruzen* (Np), *planten mit mekaar kruzen*

kss - kuierpad

(Spa)

kss (Diz, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl) Ook *kss* (bet. 2: Ow, bet. 1: Dhau, El, Obk, Pe-Dbl, Spa, Wol), *ktss* (bet. 1: El, Ld, Nbk, Ow, Ste) tw. [ks:/ks:t/ks:] 1. uitroep om een kat weg te jagen 2. uitroep om varkens weg te jagen of aan te sporen (Nbk, Ol-Nl, Ow)

ksst z. *kss*

ktss z. *kss*

kub. - afkorting van *kubik*

kubbe (Np, Nt, Obk, Spa, Wol, b: ln) Ook *kibbe* (Sz) de; -n; -gien ['kAbə/...l...] 1. achterste deel van een visfuijk *As de vis ienkeer deur de kubbe is, dan zit hij vaaste in de foeke en kan hij niet weeromme* (Spa, Obk) 2. mv., z. *keuve*

kubben (ZW, Db, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, b: ln) zw. ww.; overg.; kubbede/kubde, het kubbed ['kAbm] 1. kortwieken (lett.), door te snoeien of te knippen korter, kleiner maken *We hebben de kiepen kubbed* (Np), *De boswallen bin hier aorig kubbed* (Db), *De palmboom wodde kubbed; vader maekte van iezerdraod een bogien, daor vlochten we palm om henne, mit touw, en daor kwammen witte bloempies en rozepepier op nl. bij het maken van een krans die op de lijkst kwam van een kind dat zou worden begraven* (Ste) 2. (soms schertsend) haarknippen (Db, Bdie, Obk, Pe-Dbl), vooral gezegd wanneer er onhandig werd geknipt (Obk) *Ze hebben joe aorig kubbed* (Pe-Dbl, Bdie), *Kom ie es hier, dan za'k je haor es kubben* (Db) 3. in (Obk) *Ik zal jow kubben!* ik zal je wel krijgen (Obk)

kubik (Nbk, Nw) bn. ['kybək] 1. (in verb. met een lengtemaat) kubiek *Hoevule kost dat de kubike meter?* per kubieke meter (Nbk) 2. (zelfst.) in (Nw) *in et kubik* met betrekking tot de lengte, breedte en hoogte van een kubusvorm: *Bakketrommen wren trommen ongeveer dattig cm in et kubik* (Nw)

kubisme (l) - kubisme

kubistisch (l) - kubistisch

kubus (verspr.) de; -sen; -sien ['kybəs] 1. kubus

kuch (Diz, Ld, Nt, Ol-Nl, Op, Wol) et [kax] 1. kuch: kommiesbrood *De soldaoten eten kuch* (Op) 2. z. *koch*

kuchelen z. *kochelen*

kucheleri'je z. *kochelderi'je*

kuchelig z. *kochelig*

kuchen (verspr.) ['kaxɲ] - kuchen (weinig gebruikt, recentelijk overgenomen uit het Nederlands)

kuchien (Diz, Ma) et; ...kuchies ['kaxin] 1. (recent ontleend aan het Nederlands, weinig gebruikt) kuchje (keer dat men hoest) *Hij het een appat kuchien over him* (Ma), *Jim kun him wel herkennen an zien kuchien* (Diz)

kudde - kudde *een kudde schaopen, De hiele kudde gong weer achter de veurzitter an* (Nbk)

kufien z. *kuif*

kugien (Ste) et; kugies ['ky:xin] 1. varkentje, biggetje, vooral in * (kinderrijmpje waarbij over elke vinger een regel wordt gezegd, te beginnen bij *doempien*, de duim:) *Doempien het een kugien kocht/Kotman het 'm naor huus toe brocht/Laankman het 'm steuken/Kleine fiedelomme deintien het de wossies maekt /Klein schelmpien het ze allemaole opeten* (Ste)

kui z. *koj, kuj*

kuier de; -s; -tien ['kœjɾ] 1. wandeling *Die paeden langes is een mooie kuier* (Nbk) 2. het wandelen *an de kuier wezen: J. was mit dat malle weer vanmiddag nog an de kuier* (Np), *op 'e kuier wezen* id. (Nbk)

kuierde (Np) bn. ['kœjɾdə], in *'t Gaot* (van) *kuierde Klaosien* het gaat héél langzaam (Np)

kuieren zw. ww.; onoverg.; kuierde, het/is kuierd ['kœjɾɲ] 1. wandelen *We kuieren nog even een aentien* (Ld), *We hebben even in 't mooie weer kuierd* (Nbk), *Ik bin naor de weg toe kuierd* 2. op weg zijn naar een bep. leeftijd (Op) *Hij kuert al een mooi stokkien naor de tachtig* hij schiet al mooi op naar de tachtig jaar (Op) 3. in (Nbk) *Gao zitten en kuier wat wees welkom en ga toch vooral even gemakkelijk zitten, eerder waarschijnlijk: en blijf een poosje gezellig praten* (Nbk)

kuierlatten (OS, Bu, Dho, Np, Op, Pe-dbl) Ook *kuierslatten* (Db) mv. ['k...latɲ], in *de kuierlatten nemen* weggaan, er vandoor gaan

kuierpad (Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ld, Nbk, Op) - wandelpad

kuierschoe (Sz, Wol) de; -nen; -gien ['kœjrsku] 1. wandelschoen

kuierslatten z. *kuierlatten*

kuierstok (WS, El, Db, Nbk, Obk) de; -ken; -kien ['kœjrstøk] 1. wandelstok *Die man kan zonder zien kuierstok niet lopen* (Diz), *Hi'j lop geregeld mit de kuierstok* (Sz)

kuif Ook *kufien* (Bdie) de; -kuiven; -ien ['kœjf/'kyfin] 1. opgekamd of opstaand deel van het hoofdhaar aan de voorkant *As 't haor van de kiender knipt wodde, dan mossen ze een kuif hebben* (Obk) 2. het hoofdhaar als geheel *Ze hebben jow de kuif aorig kot ofknipt* (El), *Hi'j het et haor aorig in de kuif* goed gekamd, goed zittend, evt. met een opstaand deel als bij bet. 1 (Nbk), zo ook *...mooi in de kuif* (Diz) en *...knap in de kuif* (Db, Ow) 3. kuif van een vogel (verspr.) *De krielhaene het een mooie kuif op 'e kop* (Dhau, Dfo),

kuifka(a)ste z. *kroonkaaste*

kuigien z. *kuis* I

kuil (verspr.) Ook *koel* (Obk, Ow, Ste), *kuul* (Sz) de ['kœjl/kul/kyl] 1. kuilgras

kuilblok (Ol-Nl) et; -ken; -kien ['k...] 1. blok uitgestoken kuilgras

kuilbult(e) z. *koelbulte*

kuilen z. *koelen*

kuilgrös z. *koelgrös*

kuilkrojen (Spa) zw. ww.; onoverg.; het kuilkrooid ['kœlkrø:əj(d)ŋ] 1. gras brengen van de plaats waar het ingekuuld is geweest naar de stal, d.i. naar de koeien brengen, m.b.v. een kruiwagen

kuilkrojer (Spa) de; -s; -tien ['kœjlkrø:əjɾ] 1. knecht speciaal voor het *kuilkrojen*

kuilsnieden (Wol) Ook *kuilsplitten* (Db) onbep. w. ['kœjlsnidŋ/...splitŋ] 1. het snijden, tot blokken steken van ingekuuld gras, vgl. *De hujsplitte wodt ok wel veur et kuilsnieden bruukt* (Wol)

kuilsplitten z. *kuilsnieden*

kuilsplitter (Mun) de; -s ['kœjlsplitɾ] 1. hooispade gebruikt om ingekuuld gras tot blokken te snijden

kuilstikken (Bu) onbep. w. ['kœjlstikŋ] 1. snijden van kuil, het steken tot blokken ervan, nl. met de *hujsstikker* of de *stik-* of *kaantschoppe*

kuiltoppe (Spa) de; -n; ...toppien ['kœjltɔpə] 1. pluk ingekuuld gras *As d'r*

ruge messe op et land lag waor nog wat kuiltoppies in zaten, dan kreeg ie struuptoppen aj' an 't mi'jen waren (Spa)

kuilvoer (vo) et ['k...] 1. veevoer bestaande uit kuilgras

Kuinder z. *Kuunder*

kuis I (ZW, Sz) Ook *kuigien* (Sz) de; kuizen; kuisien ['kœjs] 1. nuchter vaarskalf (ZW), ook all. in kindertaal: kalf (Sz) 2. (vaak verkl.) sullig iemand (Bdie, Ste) *Wat een kuis is dat!* (Bdie)

kuis II bn. (Nbk, Obk), in *Hi'j hooft 'm wel kuis* hij stelt zich wel gemoedelijk, ingetogen op, houdt zich rustig en bedaard (Nbk, Obk)

kuis III (Bdie, Ste, Sz) tw. 1. lokroep voor koeien (Ste, Sz), vooral voor kalveren of jonge koeien gebruikt (Bdie, Ste)

kuisiesachtig (Ste) bn., bw.; -er, -st ['kœjsisaxtəx] 1. sullig, onnozel, alles steeds goedpratend

kuiskalf (Bdie) et; ...kalver; -ien ['kœjs...] 1. vaarskalf

kuit z. *kute*

kuitelen (verspr.) Ook *kutelen* (Dfo, Wol), *kuiteren* (Wol) zw. ww.; onoverg.; kuitelde, is kuiteld ['kœjtɪŋ/...y.../...tŋ] 1. vallen (veelal buiteland, tuimelend) *Aj' de appels in de schulk hadden, konnen ze d'r soms uut kuitelen* (Obk), *Hi'j kuitelt d'r henne* (Np), *...is van de fiets of kuiteld* (El)

kuiteren z. *kuitelen*

kuj (Bdie, Ld, Np, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook *kui* (Bdie, Sz: bet. 2), *kuui* (Dho) tw. ['kʌj/kœj/kyj] 1. lokroep voor varkens, biggen (Dho, Ld, Np) 2. lokroep voor kalveren (Bdie, Dho, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) 3. z. *koj*

kujje (Dfo) de; -n ['kʌjə] 1. kleine bal bij het *pikgooien* gebruikt (Dfo)

kujs z. *koes*

kukeleku - kukeleku

kukelekunen [...'ky:ɒŋ, ...'ky:ŋ:] - kukelekuën

kukelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; kukelde, is kukeld ['kyklŋ] 1. vallen, veelal: tuimelend, buiteland *Hi'j stiet nog slop op 'e poties, hi'j kukelt nog vaeke over de wereld* (Db), *Pas mar op, daj' niet van et dak of kukelen* (Obk)

kuken (verspr. WS, spor. OS) et; -s; -tien ['kykŋ] 1. kuiken (in de meeste dorpen

kukenei - kunde

wordt *kuken* als qua klank aangepast leenwoord ervaren en daardoor weinig of niet gebruikt, i.t.t. *pieke* en *piekien*; dit geldt niet voor de hierna volgende verb.) *Ze hadden gien kiend of kuken* ze hadden kind noch kraai (Obk), zo ook *Hi'j het kiend noch kuken* (Dhau), (gezegd van een moeder met kinderen:) *'t Is net een kloekerd mit kukens* (Bdie), *zo dom as een kuken* (Dfo) 2. dom iemand, uilskuiken (Dho, Op) *Wat bin jow een kuken om zo mar an een onbekende geld te lienen* (Op), *Wat bin ie een dom kuken* (Dfo) 3. in *R. het altied wel wat te vertellen, et is me soms een raar kuken* een vreemde grappenmaker, iemand met gekke streken (verspr. Sz), *...een vremd kuken* (Diz, El, Obk), *...een mal kuken* (Obk) * *Et kuken wil soms wiezer wezen as de kiepe* (Op)

kukenei z. *piekeëi*

kukengaas z. *piekegaas*

kukenhokke z. *piekehokke*

kukenloop z. *piekeloop*

kukenries z. *piekeries*

kul de; -len; -legien [kaɫ] 1. mannelijk geslachtsdeel (Nbk) 2. in *flauwe kul* 3. z. *kol*

kule z. *koele*

kulegien z. *koelegien*

kulegienknikkeren z. *koelegienknikkeren*

kulevater z. *kultievator*

kulevateren z. *kultieveren*

kulievater z. *kultievator*

kulievateren z. *kultieveren*

kullebietter (Wol) de; -s; -tien ['kaɫəbitʃ] 1. oorwurm

kullievateren z. *kultieveren*

kullieveren z. *kultieveren*

kultievater z. *kultievator*

kultievateren z. *kultieveren*

kultievator (Db, Dhau, El, Nbk, Np, Op, Sz) Ook **kulevater** (Ow), **kulievater** (Ma), **kuultievator** (Np), **kultievater** (Nbk, Spa) de; -s ['kaɫti'fa:tər/kylə'fa:tʃ/kyli.../kyli.../kaɫti...] 1. cultivator (soms hetz. als *haandkultievator*) *We moe'n dr nog even mit de kultievater deur* (Spa), *Mit de kulievater gong ie deur grond daor gien gewas in ston* (Ma) (vaak. i.t.t. de *haandkultievator* die men tussen het gewas door kon gebruiken, met name in een tuin) **kultieveren** (Db, Np, Obk, Op, Sz, Wol) Ook **kuultieveren** (Np), **kulevateren**

(Ow), **kulievateren** (spor.), **kultievateren** (El, Ma, Nbk, Pe-Db), **kullieveren** (Dhau), **kullievateren** (Ld, vo) zw. ww.; overg., onoverg.; kultieveerde, het kultieveerd [kaɫti'fʊ:əp/kylti.../kylə'fa:tʃ/kyli.../.../kaɫ(ti)i.../...] 1. een akker, een tuin e.d. met een cultivator bewerken *De bouw wodt kultieveerd* (Np), *We gingen de bouw kultievateren, 't zat vol mit kwiek* (Pe-Db), *As de rogge van de bouw is, gaon ze veur et zi'jen van de knollen kultieveren; etzelde deden ze vroeger mit een verzwaorde eide* (Obk)

kultureel [kaɫy'rɪ:l] - kultureel: betrekking hebbend op de cultuur *We hadden hier eerder behalven de gemiente-raod ok nog een kulturele raod* (Nbk)

kultuur - cultuur: beschaving, beschavingstoestand, het geheel aan culturele uitingen, ook in *in kultuur brengen* (l)

kultuurbehoold (l) - cultuurbehooud

kultuurbeleid (l) - cultuurbeleid

kultuurbezit (l) - cultuurbezit

kultuurbos (l) - cultuurbos

kultuurgeschiedenis (l) - cultuurgeschiedenis

kultuurgoed (spor.) - cultuurgoed

kultuurhistorikus (l) - cultuurhistoricus

kultuurhistorisch (l) [aks. wisselt] - cultuurhistorisch

kultuurmaatschoppi'je (vo) - cultuurmaatschappij

kultuurpoletiek (l) - cultuurpolitiek

kultuurtael (spor.) de; -en [kaɫ'ty:əɾte:l]

1. taal die in diverse kunsten kultuuruitingen wordt gebezigd, zoals in literatuur, zakelijke beschouwingen, wetenschap *Et Stellingwarfs is staorigan ok een kultuurtael an et wodden* (Ow)

kultuurtechnisch - cultuurtechnisch

kumig (Nt, Sz) bn.; -er, -st ['kyməx] 1. enigszins ziekelijk en koortsig, zich niet lekker voelend

kunde de ['kaɫdə] 1. het elkaar kennen, bekenden zijn, in verb.: *Sund die dag weren S. en K. in de kunde* (b), *Ik was goed mit heur in de kunde* (Np, Ol-Nl), *in de kunde raeken* elkaar leren kennen (El, Nbk), zo ook: *mit mekeer in de kunde kommen* (Nbk, Ow), *Hi'j het al een posien kunde an dat maegien* heeft een beetje verkering (Db), *Hebben jim nog kunde an N.?* nog regelmatig contact, is die persoon

nog als een kennis van jullie te beschouwen? (Nbk), *kunde an iene hebben* iemand kennen, iemands kennis zijn (Dhau, Dho, Nbk, Np, Obk): *'k Heb vroeger kunde had an de burgemeester* de burgemeester was vroeger een kennis van me (Sz), *Daor he'k nog kunde an* die ken ik (Bu, Dho), ook: dat herinner ik me nog goed (Bu) 2. kennisse(n), bekende(n) van iemand *Da's kunde van mij* dat zijn kennissen/is een kennis van mij (Nbk), *een goeie kunde* (Nbk, Ol-Nl), *We kregen gister nog oolde kunde op vesite* (Dfo, Op, Ste, Sz, El), *Ik kwam in dörp een oolde kunde tegen* (Nbk, Obk), *Da's goeie kunde van oons* (Bu, Nbk, Np, Ow), *We troffen een heleboel kunde op 'e jaormark* (Pe-Dbl) 3. kring van kennissen *iene in de kunde hebben* (b), *Ik bin bi'j him in de kunde* (Wol), *We zitten bi'j heur in de kunde* (Dho, Wol), *Die knecht van him is iene uut de kunde* uit de kring van mensen die hij kent/ik ken (Bdie, Op), zo ook *Hi'j komt uut de kunde* (Diz), *Dat zit nog in de kunde* die persoon hoort nog tot m'n kennissenkring, ik ken hem wel (Nw, Np), *De hiele kunde het bericht had* (Ow), *Hi'j het een grote kunde* een grote kennissenkring (Np, Db), *We hebben weinig kunde in de buurt* mensen uit onze kennissenkring (Diz), *In oonze kunde hewwe iene die (...)* (Np), *Ik komme daor aorig in de kunde*, zie ik kom daar nogal vaak en ga steeds meer kennissen krijgen, daar tot de kennissenkring behoren (Spa), *Hi'j het et uut de kunde* gekocht, gekregen, gehoord van een kennis, zodat het een kwestie van vertrouwen is (Nbk), *'t Lag wel wat in de kunde* we kenden elkaar een beetje (Pe-Dbl), *We praoten krek zo lange, dan koj' toch nog in de kunde* dan blijkt je toch via je kennissenkring elkaar indirect te kennen, van elkaars bestaan te weten, bep. kennissen gemeen te hebben (Ma, Nbk), zo ook *We kwammen daor aorig in de kunde* bleken elkaar eigenlijk goed te kennen, van elkaar te weten (El) 4. kennis waarover iemand beschikt (in theoretisch opzicht) *Hi'j het d'r goeie kunde van weet er veel van* (Nbk), *Mien kunde van de sport is niet biester groot* (b) 5. in *Et peerd is van de kunde of* is aftands (Spa) **kundig** - kundig: bedreven, bekwaam *Die*

dokter is kundig (Bdie), *de kundige leiding* (j), *kundig naomaeken* (v) **kundighied** (Nbk) ['kandəxhit] - kundigheid: bekwaamheid **kundschap** z. *kondschoep* **kundschoep** z. *kondschoep* **kunnen** I onregelm. ww.; overg., onoverg.; het kund ['kɑŋ:] 1. een bep. iets kunnen verrichten, de geschiktheid hebben om *Oonze kleine jonge kon al gauw fietsen* (Nbk), *Hi'j kon niet kaortspeulen, hi'j kende d'r niks van* (Obk), *van alles kunnen* een heleboel dingen kunnen (b), *We kun d'r vanaovend niet vule van van wat we doen lukt ons niet veel, we maken er niet veel van* (Ld), *Ie moe'n hier vanaovend heel wat kunnen* (Np), *Die vrouw kon wel heksen kunnen, want ze kreeg alles klaor* (Pe-Dbl), *Die kan van alles maeken* (El), *Die knecht zal wel niet vule kunnen, hi'j kikt wat onneuzel* (Dfo), *Hi'j kan d'r aandere wel wat mit speelt heel wat klaar* (b), *Hi'j kan d'r niks van* (Diz), *Dat kon J. uut de kiek heel goed* (j) 2. de kracht bezitten om, het vermogen hebben tot, de behendigheid hebben om *Kun ie die melkbusse wel op 'e melkwaegen kriegen?* (Nbk), *Hi'j kan al weer hiel wat verzetten nao dat ongelok* (Dfo), *Kun ie mit een kikkerhip over de sloot?* (Nbk), *Ik zol et misschien wel kunnen, mar ik doe et liever niet* (Sz), *We kun et mar niet veur mekaere kriegen* (Pe-Dbl), *Die oolde meensken bin nog flink, ze kun et nog best reddan mit zien beiden* (El), *Hi'j kon niet meer warken, Ie kun et, of ie kun et niet, Zol ie dat kund hebben?* (Nbk), *Dat moej' ok mar kunnen* je moet er ook maar geschikt voor zijn om dat te doen (Nbk, Spa), *Ik kon niet meer* nl.: ik was haast in onmacht van het lachen, ook: ik was totaal uitgeput (Nbk), *et verdregen kunnen, wat (niet) an kunnen, hiel wat an kunnen* veel kunnen verzetten, *iene an kunnen* sterker zijn (ook: in intellectueel opzicht, met woorden, door te bekken), *tegen iene op kunnen, argens wat mit kunnen* (Nbk), *Hi'j kan d'r (wel) wat van, ...d'r niks van, J. nam gien risiko's meer, dat kuj' daenken!* dat kun je je wel voorstellen, ook: dat had je gedacht (Nbk, j), *Hi'j het de hele tuun ommespit, hi'j kan nog wel wat veur zien leeftied* (Sz), *Hi'j kan nog wel heeft* nog wel vermogen over,

kunnen - kunnen

ook: is nog flink, nog kras (Nbk, Spa), *Wij kun nog wel wat* zijn best nog tot veel werk, flinke activiteiten in staat, zijn bep. nog niet uitgerangeerd (Nbk, Nt), *Die oolde meensken kun nog van alles* (Ld), *Hoe koj' zoks doen!*, *Hoe kon 'k toch ok zo dom!* zo dom doen (b), *We kun ok gien iezer mit hanen breken* kunnen ook het onmogelijke niet verrichten (Bdie, Dfo, Nbk, Op), *Zol ij' dat bodvol [eten] wel op kunnen?* (Sz), *argens tegen kunnen, d'r over kunnen* tegen iets kunnen (Nbk), *Ik kan niet over kool* kan er niet tegen (Np), *Die koe kan niet over de stal, die het dikke gevrichten* (Dfo), *Hi'j kon wel wat hebben* kon wel wat verdragen (j) 3. de mogelijkheid hebben tot, mogelijk zijn *Kan A. ok even kommen?* (j), *Kuj' dat even veur me doen?* (Nbk), *Ik kon niet slaopen al was 't ok nog zo* (Nbk), *lopen waj' lopen kunnen, Ze kun goed mit mekeer overweg* (alg., Nbk), *...et goed mit mekeer vienen* (Nbk), *We kun morgenaovend niet kommen* zijn verhinderd (Obk), *As we kunnen, kommen we zundag* (Diz), *We moe'n ok mar (zo gauw) kunnen* d.i. niet verhinderd zijn om te komen, iets op tijd af kunnen hebben e.d. (Dho, Bdie), *As we willen, kun we een protte doen* (Db), *argens buten kunnen, Daoromme kommen d'r een protte van die kiender disse kaant op om heur zat eten te kunnen* (b), *Wat kun kiender je al beschaemd maeken* (b), *Toch kan 'k niet om him henne* (v), (bijv. door ruw te stoeien:) *Jim kun mekeer wel doodmaeken!* (Nbk), *Kan 'k jow helpen, altemet?* kan ik je misschien helpen? (b), *hiel wat op kunnen* veel op kunnen bij het eten, *Wat hi'j wel niet op kan, daor is et aende van weg* (Dhau), *d'r op an kunnen* (Nbk), *op iene an kunnen* op iemands betrouwbaarheid kunnen rekenen (verspr.), *Hi'j kon d'r niet bi'j* lett. en fig., *As 't even kan* als er maar even de mogelijkheid is (b), *As 't kan, dan is 't mooi* als het zou kunnen (j), *Hi'j kan dat doen* dat kan hij zich permitteren (Nbk), *d'r op deur kunnen* (nog net) akseptabel zijn (Nbk, b): *'Aj' de haeze now niet zagen, dan gong 't niet deur?' Nee', zee ik, 'dan kon 't d'r op deur'* (b), *Et kon ok al niet gauw minder* (j), *Ik bin mit mien verstelwark even an 't goechelen west, et kon d'r haost niet uut* (Dhau), *De*

jurk kon helderweg uut die lappe uit die lap stof worden gemaakt (Pe- Dbl), *We kun alle kaanten nog uut* allerlei mogelijkheden staan nog open (Ma), *Hi'j kon d'r niet over uut* (j), *uut kunnen* in financiële zin kunnen, geen verlies lijden op: *Die man voerde de koenen vuul te vule, dat zal wel niet uut kunnen* (Pe- Dbl), *Et moet ok mar uut kunnen* (Bdie), *Ie moe'n wel mit je loon uut kunnen* genoeg hebben om de eindjes aan elkaar te knopen (Dhau), *d'r onder kunnen, d'r over kunnen, Et zal d'r wel niet of kunnen* daar zal wel niet voldoende geld voor zijn (Spa), *Et kon wel niet op kunnen, daor zoveel geld geven* ze nl. uit (Sz), *toe kunnen* genoeg zijn, voldoende hebben aan: *Daor kuj' eerst wel even mit toe* daar heb je eerst wel even genoeg aan (Nbk), *Mit vier man zullen we vast wel toe kunnen* zullen voldoende zijn, bijv. om een bep. karwei te klaren (Op), *Et loon is niet zo dikke, je moeh d'r ok mar mit toe kunnen* (Diz), *Ik zol d'r niet mit toe kunnen* ik zou er niet genoeg aan hebben (Bdie), *Ik daenke dat de boeren heur kuil van de winter niet op kunnen* d.i. kuilgras overhouden (Op), *Zo kan 't wel weer, now!* zo is het wel mooi genoeg geweest, niet! (Nbk), *Zo kan et wel is het wel goed, Dat kan een aandere keer wel, 't Zol kunnen, Dat kan wel* is mogelijk, *Dat kon wel es zo wezen* id. (Nbk), *Et kan gien kwaod* het kan best, er zijn geen risico's (Nbk, b), ook: het zou goed zijn om dat te doen: *Et kan gien kwaod aj' daor nog es naor infermeren* (Nbk), *Et kan gien geveer* er is geen gevaar aan verbonden (ba), *Om mien pat kuj' d'r wel henne gaon* mag je (Nbk) 4. (onoverg.) met elkaar overweg kunnen *Ik kan niet best mit heur* (Dhau), *A jong, ze kun helemaol niet* (Spa), *Ik zol niet mit die man kunnen* (Wol), *Ik bin nog nooit pertijman west/En 'k kan mit iederiene best* (b) 5. (overg.) kennen (Dhau, Nbk, Np) *Ik ken je niet, mar ie kun him ok niet* (Nbk), *Die hewwe goed kund* (Nbk), *Kuj' me nog wel?* (Nbk), *Jim kun mekeer zeker al lange?* (Dhau), *Ik kon die meensken niet terogge* herkende ze niet (Np) 6. als hulpww. van modaliteit: a) een mogelijkheid vormen *Zol zij dat daon hebben kund* gedaan kunnen hebben (Nbk), *Die kon d'r now es weer*

zitten (b), *Et kon wel es een mooie stuver opbrengen* (b), *Doe hi'j op een keer de drieste schoenen antrok en heur vreug of 't bijglichs mit heur beiden niet wat wodden kon (...)* (b) b) toegestaan zijn *Hi'j is wel zoveer, hi'j kan wel dood is rijp* voor de slacht (Nbk), *Hi'j kan d'r wel wezen* hij ziet er goed uit (Nbk), ook: hij is rijk (Nbk) c) wenselijk zijn *Hi'j kan de pot op, Hi'j kan de krats kriegen* (Nbk), *Hi'j kan me wat* (Nbk) d) moeten, hebben te doen *Een aander gaot mar dood, en men kan mar betaelen* (b), *Ik maekte perses op en de baron kon mar betaelen* (b) * *Een stomme ezel die zien eigen schrift niet lezen kan* (Nbk), *As 't niet kan zo 't moet, dan moet et mar zo 't kan* (Np, bl), *Wat niet kan is nog nooit gebeurd* (Nbk), (als reaktie op iemand die zegt iets niet te kunnen:) *Kan niet ligt op 't karkhof probeer het eerst maar eens* (Nbk)

kupe de; -n; kupien ['kypə] 1. soort open ton, naar beneden toe nauwer wordend, in diverse toepassingen *We bruukten vroeger een kupe om 't regenwaeter op te vangen* (Pe-Db), *Jim moe'n gauw wat waeter in de kupe pompen, want de koenen hebben gien drinken meer* (Op), *Wij hebben nog een oolderweise wasmesiene mit een hoolten kupe* (Ol-Nl), waarnaast *De kupe van de wasmesiene begint te roesten* (El) 2. botervat (Db, Spa) *De botter ging in een kupe* (Spa) 3. kuip met of zonder oren waarin een bakker deeg bereidt (Dho) 4. inmaakvat (Dfo, Sz) *Vroeger kwammen de bonen in de kupe, mit een dikke stien d'r op* (Dfo) 5. vleeskuip, ronde of ovaalronde kuip waarin men gepekeld vlees bewaart (Db, Dfo, Nbk, Obk, Op, Sz) *De slaacht kwam vroeger altied in de kupe* (Db), *Die boer het een halve koe in de kupe, dat die komp van hunger drekt niet omme* (Sz) *'t Schilt wel wat veur vleis aj' in de kupe hebben* (Nbk), *Ik wus now wat vleis ik in de kupe hadde en dat ik op mien eupenste wezen mos* (Op) 6. speciekuip (El) 7. houten ringwerk om het onderste deel van een put (Dfo, Dhau, El, Nbk, Np, Obk, Ow, Pe-Db), vgl. *As ze vroeger een putte greuden, dan kwam d'r een hoolten kupe onder in veur 't welzaand* (El), *Aj' een kupe in mekeer zetten, mossen d'r eerst twie ronde ringen maekt wodden, daor*

wodden dan de smalle schroties overhenne timmerd, zowat maanshoogte, en daor wodden de stiender in zet en d'r laeter ok op; een man staot d'r in te greven en moet et staorig zakken laoten (Obk, Nbk), *De kupe wodde veerder opzet mit turf of muurstienen* (Dfo), *We leuten de kupe in de putte zakken* (Np), *een kupe in de putte zetten* (Pe-Db)

kupejaegen (k: Ste) onbep. w. ['kypə...] 1. bep. kinderspelletje spelen (k: Ste)

kupelit (Bdie) et; -ten; -tien ['kypəlit] 1. deksel van een kuip

kupemaeken (Diz) onbep. w. ['kypə...] 1. kuipen maken *Iedere zuvelfebriek had een vaaste man veur 't kupemaeken* (Diz)

kupen (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; kuupte, het kuupt ['kypm] 1. kuipen van tonnen, vaten *Die tonne is verraegd, we zullen 'm opni'j kupen laoten* (Dho), *Iedere febriek mos vroeger zien eigen bottervatten kupen* (Op), *De kuper was an 't kupen, die maekte bottervatten; de staeven kwammen zo an, dan maekten zij ze, dan deden ze de hoepen d'r omme* (Nbk), *Et klonk vroeger deur 't hiele dörp as ze an 't kupen weren* (Obk)

kuper (verspr.) ['kypɪ] - kuiper: iemand die vaten, tonnen maakt *Grote botterfebrieken hadden zelf een kuper* (El), *We hadden hier vroeger een kuper in Mun-nikeburen, die kon de hoepen netties om de tonnen leggen* (Sz), *De kuper zat te kupen* (Np)

kuperi'je (Obk, Op, Ow) [...'r...; z. -i'je] - kuiperij: kuipersbedrijf *An de botterfebriek was een kuperi'je* (Op), *Oolde E. hadde zien kuperi'je aachter et winkeltien* (Obk)

kupersbedrief (spor.) - kuipersbedrijf **kupersknecht** (Db) de; -en; ...knechien ['k...] 1. kuipersknecht

kupien et; kupies ['kypin] 1. kleine kupe 2. koperen afwasteil (Ste)

kupienstikken Ook *koepstikken* (Dho), **kuupstikken** (Dho, Ste) onbep. w. ['kypɪ stɪkɪ/'kup.../'kyp...] 1. kuipjesteken (bep. volksvermaak) *Mit kupienstikken koj' mit een karregien van een hoge stelling of en moej' mit 'n stok deur een gat in een plaankien stikken, eers kriej' de tonne mit waeter over de huud (de tonne dri'jt en kan kiepen)* (Nbk)

kuratele (spor., l) [ky:(ə)ra'tt:lə], in onder

kure - kut

kuratele, ...stellen (l)

kure (bet. 1: Nbk, Ol-Nl, Op, Wol) Ook **kuur** (Nbk, Obk, bet. 2: verspr.) de; -n; kuurtien ['ky:ər(ə)] 1. kuur, gril *Hi'j het now ien keer van die kuren, en in dit geval hadde hi'j ok weer zoen kure* (Op), *Wat het dat kiend soms raere kuren* (Ol-Nl), *Wat haelt die een nuvere kuren uut* (Nbk), *K., hool op mit je kuren, geef P. zien balle weeromme* (Db), (van een paard:) *Daenk d'r omme, hi'j kan wel een kuur kriegen* (Obk) 2. (verspr.) geneeswijze, bep. therapie *een kuur ondergaon* (Nbk), *...volgen* (Nbk)

kurk(e) z. *kurke*

kurkdreuge z. *korkdreuge*

kurkdroge z. *korkdreuge*

kurkdroog z. *korkdreuge*

kurkdruge z. *korkdreuge*

kurken z. *korken*

kurkettekken z. *korkettekken*

kurkettekker z. *korkettekker*

kurklaoge z. *korklaoge*

kurksmaek z. *korksmaek*

kursief [kar'sif] - kursief *in kursief, Dat moej' kursief zetten* (Ow)

kursiefien [kar'sifin] - kursiefje (in een krant e.d.)

kursist - kursist

kursor ['karsɔr] - kursor: op een computerscherm

kursus ['karsas, ...səs, ...zəs] - kursus *een kursus geven*

kurve (l) ['karwə, ...və] - kurve (kromme lijn)

kus (spor.) de; -sen; -sien ['kas] 1. (niet erg gebruikelijk, het gewone woord is *tuuf*) kus, zoen *Ze geven mekeer een kussien* (Np)

kussem z. *kussen* I

kussen I Ook *kussem* (bet. 1: Nt) et; -s; -tien ['kasp/'kasp, ...səm] 1. kussen in een stoel, op een divan e.d., ook: hoofdkussen *In de kussens deden ze wel soezebollen, de pluusters d'r van, en ok wel es witte poesters* (Nw), *een dik/dun kussen, een had/zaacht kussen, 't kussen opschudden* (Nbk) 2. elk der twee kussentjes die onderdeel zijn van het paardetuig en contact voorkomen tussen het tuig en de rug, daar waar nl. gemakkelijk verwondingen kunnen ontstaan (verspr.), soms ook wel met één kussen gedaan, ook bep.

kussen tussen de borst van het paard en het tuig met hetz. doel (Op, Ow, Spa) *We hadden twee kussens onder de roggebaand van de zille, dan raekte de zille de roggegraot niet* (Ow), *In een peerdezille zat veur de bost van 't peerd wel een kussen* (Op) 3. (veelal verkl.) kleiner kussen anderszins, met andere funkies, zoals speldenkussen en stempelkussen (spor.), bij vgl.: kussentje gevormd door mos (Nbk) 4. (veelal mv. van het verkl.) vlezig, rond en onbehaard deeltje van de voet van een kat, hond en bep. andere dieren (Nbk) *De katte lopt op kussenties* (Nbk) * *Twie geloven op ien kussen, daor slapt de duvel tussen* (Nbk)

kussen II (Np) onbep. w., in *Ie kun me de kont kussen* je kunt me wat, het zal me een zorg zijn (Np)

kussenbont z. *slopebont*

kussengevecht (spor.) ['kaspɛxəfɛxt] - kussengevecht

kussenovertrek (Nbk) ['kaspɔ:wɪtrek, ...vɪ...] - kussenovertrek

kussensloop ['kaspɛlo:p] - kussensloop

kussentien et ['kaspɛtin] 1. klein *kussen* in diverse bet., z. aldaar 2. bep. onderdeel van een ploeg (Np), vgl. *Et kussentien ligt op et ploegstel, daor kuj' de ploeg mit hoger en leger stellen* (Np)

kussiebaand Ook *kussiesbaand* (Nbk), *antiplofbaand* (Spa) de; ...banen ['kaspibā:nt/...zb.../anti'plovbā:nt] 1. massieve band (om een fietswiel, van autobanden gesneden) *In de oorlog reden we op kussiebanen: een streek rubber in de velgen legd en dan mar fietsen!* (Dhau), *De fiets mit kussiebanen was om je dood te trappen* (Ow)

kussiesbaand z. *kussiebaand*

kust I de; -en [kast] 1. kust: de duidelijke overgang van land naar zee *een kust mit veul zaandbaanken* (Nbk), *veur de kust* (Nbk), *D'r weren kapers op 'e kust* (Nbk), *Doe de kust weer veilig was (...)* (b)

kust II in *te kust en te keur*

kustlijn (l) - kustlijn

kustperveensie - kustprovincie

kustvaort (l) - kustvaart

kustwaacht (l) - kustwacht (bep. dienst)

kut (OS, verspr. WS) Ook *kutte* (Diz, Nbk) de; -ten; -tien ['kat(ə)] 1. vrouwelijk geslachtsdeel: schaamlippen en schede, ook

wel in toepassing op dieren (van een paard:) *Moej' es zien hoe as hi'j nog blikt, hi'j is nog zo willig as de pest, hi'j doet niks as kniepen mit de kutte* (Sz) * (vergoelijkend van dingen die scheef in elkaar zaten, scheef stonden e.d.): *Schieve kutten pissen ok* (Nbk), (schertsend, zonder speciale bet.): *Scheresliepen en messezetten en schieve kutten terechzetten* (Nbk)

kute (bet. 1: Bdie, Dhau, El, Nbk, Ol-Nl, Spa) Ook **kuut** (bet. 1: Db, Dfo, Dho, Ld, Nbk, Nt, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol, bet. 2), **kuut** (Nw: bet. 1 in verb.; Ow: bet. 2: in verb.) de (bet. 1: Ld, Nbk), ook bet. 2 (Nbk, Ld, Op), et (bet. 2: alg., bet. 1: Db, Dfo, Ld, Nbk, Nt, Obk, Op, Spa, Sz, Wol); -n; kutien ['kɥt(ə)/kœjt] 1. kuit van een been, ook het deel van een kous e.d. dat om die kuit zit *De hond beet him in de kuut* (Ld), *Die hooft d'r een paer stevige kuten op nao heeft dikke kuiten* (Pe-Dbl), *Ik hebbe kramp in 't kuut* (Wol), *Ik bin mit et breien van mien hoze an 't minderen toe, om de hoevuul toeren moe'k minderen veur 't kuut?* (Db), *Die het wasdom in de kuten* is in zijn/haar groei (Np), *Die vul zo van de kuiten viel flauw* (Nw), *...ging van de kuiten id.* (Nw) 2. kuit van een vis *De vis had dik kuut* (Dhau), *'k He liever een bokken mit had kuut as zaacht kuut* (Db), *Had kuut van vis is oe zo smaekzem* (Obk), *D'r zit nogal wat kuut in die vis* (Nbk), *Die is zo vol in de zieden, ze kon wel mit ('t) kuut zitten* in verwachting zijn en daarom moeten trouwen (Pe-Dbl, Wol, Dho), ook *mit kuit zitten* (Ow), *Die meid zit bi'j 't kuut id.* (Bdie), waarnaast *Zie hebben heur bi'j 't kuut scheuten* zwanger gemaakt (Bdie)

kutelen z. *kuitelen*

kutefikker (Bu) de; -s; -tien ['kɥtəttɪkɾ] 1. slipjas, pandjesjas

kuthaor (spor.) ['k...] - (ruw) kuthaar

kutammen (Bu, Nbk) onbep. w. ['k...] 1. muggeziften, voortdurend over iets doorzeuren *Lig now niet te kutammen!* (Bu)

kutsmoes (spor.) - kutsmoes

kutte z. *kut*

kuub de; kuub, kupen (zelden); kupien [kyp] 1. kuub *Veur dat diepe gat dichte is, moet d'r nog mennig kuub zaand in reden wodden* (Op), *D'r gaat honderd kuub stront in de putte* (Ma), *Zaand en hooft kopen we*

bi'j de kuub (Ld)

kuui z. *kuj*

kuuis (Pe-Dbl) tw. [ky:js] 1. lokroep voor kalf en varken

kuul z. *kuil*

kuulbulte z. *koelbulte*

kuultievator z. *kultievator*

kuultieveren z. *kultieveren*

kuum (App, Bdie, Diz, El, Nt, Spa, Sz, Wol) bn., bw.; kumer, kuumst [kym] 1. stil, rustig; ook: waarbij men enigszins ziek is, zich niet goed voelt of zorgen heeft (Diz, Spa, Sz) *Wat bi'j' toch kuum vanaovend* (Diz), *De kleine jonge was ziek, hi'j lag d'r wat kuum bi'j* (Sz), *Van de griep kuj' aorig kuum wezen* (Spa) 2. nukkig, nors (App)

Kuunder Ook **Kuinder** (bet. 2: Sz) de ['kyndɾ/'kœjn...] 1. de rivier Kuinder of Tjonger (nu gekanaliseerd) *Blauwgrös komt veur in de Kuunder onlanen* nl. de landerijen bij de rivier *De Kuunder* (Obk) 2. in *De Kuunder*, d.i. de plaats Kuinre (Ov.) *Die koffie is zo slop, ie kun De Kuunder d'r wel deur zien* [mogelijk werd niet op de plaats maar op de rivier bedoeld] (Ste) * *Binnen Blokziel, daor komt De Kuunder an gezegd* wanneer men iets net op tijd binnen haalt, zelf net voor een bui binnen is, z'n slag geslagen had bij het kaartspelen, net op tijd iets klaar heeft, bijv. wanneer men hooi binnen haalt vlak voor een bui (Np), zo ook *Binnen Blokziel, want De Kuunder komt d'r an gauw naar binnen, want er komt slecht weer aan uit de richting van de plaats De Kuunder* (Ste?), *Poetskaats onder 't blok, De Kuunder komp d'r an laten we maken dat we wegekomen* (k: Ste), *Dat bin rampen an disse kaant De Kuunder* dat valt nog wel een beetje mee, het kon nog gekker [misschien betreft het hier de riviernaam] (Np)

Kuunderhuj (Np) Ook **Kuunderonlaandhuj** (Obk) et ['k.../'ölä:nt...] 1. hooi gewonnen uit het hooiland bij de rivier *de Kuunder* (Np), ook in toepassing op soortgelijk hooi gewonnen van de natte hooilanden bij *Ooldemark* (Obk)

Kuunderkolk (j) de; -en; -ien ['k...] 1. diepe bocht in de rivier *de Kuunder*

Kuunderonlaandhuj z. *Kuunderhuj*

Kuunders bn. ['kyndɾs] 1. van, m.b.t. *De*

Kuunderwal - kwabbe

Kuunder de plaats Kuinre (Ov.), een *Kuunderse moeder* een kring van een moeder (Ste), *Kuunderse peperneutengrote* pepernoten gebakken volgens een speciaal recept zoals dat alleen in *De Kuunder* wordt gehanteerd (Spa), *Kuunderse doeve* meeuw (Nbk, Np, Ste, n, b: ln, bo: Dho): *Aj' Kuunderse doeven zien, komp d'r vaeks mal weer* (Ste)

Kuunderwal (Obk) de; -len [kyndr'wal, 'k...] 1. wal, kant van de rivier *De Kuunder*, vooral nog bekend in de schuilnaam van de wsch. bekendste Stellingwerper volksverteller, nl. *Wube Lamers van de Kuunderwal*

kuup (Db) de; kupen; kupien ['kyp] 1. badkuip

kuuphoek z. *kuuphoeke*

kuuphoeke (Db, Dfo, Spa) Ook *kuuphoek* (Sz, Wol) de; -n; ...hoekien ['kyphuk(ə)] 1. werkplaats van de kuiper, met name de plek waar boter- en kaasvaatjes in elkaar werden gezet, ook: de desbetreffende werkplaats van een zuivelfabriek *In de kuuphoek maekte de kuper de bottervatties veur de febriek* (Wol)

kuuphokke (Op) et; -n ['kyphøkə] 1. hok, afgeschermd ruimte in een zuivelfabriek waar men kuitpte

kuupleer (Db, Dho, El, Sz) et; ...leren ['kypl:ər] 1. hetz. als *hatleer*, z. aldaar

kuupstikken z. *kupienstikken*

kuur z. *kure*

kuus (ZW, verspr. OS, Np, Nt, Op) Ook *koes* (bet. 1: OI-NI) tw. [kys/kus] 1. geroepen om varkens weg te jagen (ZW, Dfo, Dhau, Nbk, Np, Nt, OI-NI, Sz) 2. uitroep om kippen weg te jagen (ZW, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk) of eenden (Ma) *Kuus haene, vot, ie leggen ok niet* (Ste) 3. id. om een hond weg te jagen (Bdie, Wol) 4. uitroep om koeien (Dho, Np), schapen (Np) of kalveren weg te jagen (Op, Sz) 5. z. *Kiets II, kos*

kuust z. *kiets II*

kuut z. *kute*

kuutbien (Wol) - kuitbeen

kuutfleerze (Bdie) - kuitlaars

kuutminderen (Diz) onbep. w. ['kytmundr̥n] 1. bij breien: mindereren als men aan de kuit toe is

kuuts z. *kiets II*

kuutschieten - kuitschieten *De vis is an 't*

kuutschieten (Diz)

kuve z. *keuve*

kW - afkorting van *kilowatt*

kwaak z. *kwak II*

kwaanselder z. *kwaanseler*

kwaanselen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; kwaanselde, het kwaanseld ['kwā:sɪŋ] 1. kwanselen (echter lang niet altijd negatief): kopen en verkopen zonder dat men er zijn beroep van maakt, ongeregelde handel drijven, sjacheren *Hi'j kwaanselt wat in kiepen, jonge haenen en honnen* (Dfo), *Ze hebben an 't kwaanselen west* (Np), *De koopman kwaanselde in alles* (Ld) 2. het eerste, gebrekkige praten van kleine kinderen (Db) 3. kletsen, zeuren (Dho)

kwaanseler (Bdie, Dfo, El, Ma, Nw, Op) Ook *kwaanselder* (El, Np, Ow, Sz) de; -s ['kwā:sjər/...dʒ] 1. iemand die voortdurend koopt en verkoopt (lang niet altijd negatief bedoeld), kwanselaar *Een kwaanseler haandelt overal in* (Nw)

kwaanselkont (Wol) Ook *kwaanselkonte* (Spa), *kwaanselzak* (Spa) de; -en; -ien ['k...] 1. iemand die altijd aan het kopen en verkopen is

kwaanselkonte (Db) de; -n; ...kontien ['k...] 1. klein kind dat in de fase zit waarin het nog erg gebrekkig praat *een kleine kwaanselkonte* (Db) 2. z. *kwaanselkont*

kwaanselzak z. *kwaanselkont*

kwaanskwies (verspr.) Ook *kwaanskwies* (Obk, p, bo: Nw), *kwieskwaans* (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Sz, Wol), *kwiskwaans* (OI-NI) bw. ['kwā:skwis /...sw.../'kwiskwā:s/'kwiskwā:s] 1. tersluiks, ongemerkt *Zo kwieskwaans het hi'j alles van et oolde meenske inpalmd* (Obk), *Ze kwammen d'r kwaanskwies anlopen* (Np, El), *even kwaanskwies wat veulen laoten* (Spa), *zo kwaanskwies weg* (v)

kwaanskwies z. *kwaanskwies*

kwabaol (Bu, Sz) de; -en; -tien ['kwapɔ:əl] 1. kwabaal, aalkwab *De kwabaol is donker en wel te eten, hi'j is dikker as de piepaol* (Bu)

kwabbe de; -n; -gien ['kwabə] 1. kwabbige massa vlees of vet in of aan het lichaam *Et beest het een kwabbe an de huid* (Spa, Sz), *De knien het een kwabbe onder de kin* (Nt), *een dik varken mit kwabben op 'e rogge* (Ow), *Hi'j het een*

kwabbe in de nekke, dat is een vetbulte (Sz), *Oonze J. is zo dikke wodden, dat de kwabben 'm onder de kin hangen* (Bdie, Dhau, Dho, Obk, Op), *Hi'j het ok een dikke kwabbe van een onderkin* (Db) 2. (veelal van een vrouw) dik iemand (Bdie, Bu, Diz, Np, Spa) *Et is een dikke kwabbe, d'r zit gien medel an heur* (Diz) 3. kwabaal (Np)

kwabbelen z. *kwabberen, kwebbelen*

kwabberen (El, Ld) Ook *kwabbelen* (Np, Ol-Nl) ['kwabɾɲ] - kwabberen 't *Vleis kwabberde him om de huid* (Ld), *Et kwabbert d'r omme, ze is veul te dikke* (El), zo ook *Et kwabbelt d'r over* (Np), *Wat is die vrouw gezet, et vet kwabbelt heur om de rogge* (Ol-Nl)

kwabberig z. *kwabbig*

kwabbig (verspr.) Ook *kwabberig* (Np, Obk) bn. ['kwabɔx/'kwabɾɔx, ...bɔɾɔx] 1. dik, vet, en daarmee op een kwab gelijkend *Hi'j zag d'r kwabbig uut* (Nt), *'Een vodse' wodde zegd van een wat kwabberige, dikke vrouw* (Obk), *Die man het een kwabberige kop* (Np), *Hi'j is zo kwabbig, hi'j het wel drie onderkinnen* (Sz)

kwadraat (l) - kwadraat: tweede macht *drieje in 't kwadraat*, ook als versterking: *'t Is een mispunt in 't kwadraat*

kwaekdeuze (Db, Dhau, El, Ld) de; -n; ...deusien ['k...] 1. iemand die veel kletst
kwaeken Ook *kwaken* (WH), *kwakken* (bs: Obk: bet. 3) zw. ww.; onoverg.; kwaekte, het kwaekt ['kwe:kp/...a:.../'kwakp] 1. kwaken van kikkers, eenden; ook van het geluid van een kwartel (Obk) *We heuren hielemaol gien kikkers meer kwaeken* (Ld), *Een entelokker daor blaos ie op, dan kwaekt et* (Np) 2. druk kletsen *Dat meenske kwaekt mar an ien stok deur* (b), *Heur die vrouwluden es kwaeken* (Nbk, Spa) 3. een bep. geluid produceren door jonge bijenkoninginnen als ze nog in de cel zitten (bs: Dfo, Op, Ow)

kwaeker z. *kwaekerd*

kwaekerd (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Op, Pe-Db1) Ook *kwaeker* (Ma, Nt, Ol-Nl, bet. 3: Np), *kwaker* (Sz), *kwakerd* (bet. 2: Sz) de; -s; kwaekertien ['kwe:kp(t)/...a:...] 1. iemand die veel kletst *'t Is een oolde kwaeker* (Nt) 2. (van iemand die veel kletst) mond (Nbk, Sz) *Hi'j het de kwakerd altied los* (Sz), *Hool je*

de kwaekerd es dichte (Nbk) 3. lokeend (Np)

kwaekerig (vo) bn.; -er, -st ['kwe:kpɔx /...kɔɾɔx] 1. aan het kwaken van eenden, kikkers doen denkend *Zien vrouw was een grote steile 'hopsteiger', zoas H. zee, mit een lude, kwaekerige stemme* (vo)

kwaekkont (Diz) de; -en; -ien ['kwe:kont] 1. iemand die voortdurend kletst, kwebbelt
kwak I de; -ken; -kien [kwak] 1. smak, harde val, vaak met de gedachte aan het smakkend geluid daarbij (Dho, Nbk, Obk, Op, Ol-Nl, Spa, Sz) *Die het een malle kwak maekt* (Dho), *Die vul me toch mit een kwak van de zoolder* (Spa, Nbk) 2. een bep. hoeveelheid weke massa *Za'k je een kwak modder in de kop gooien* (Wol), *Om de appelbomen gooiden we een kwak stront* (Ld), *Aj' een posien zeten hebben mit een proempien dan moet et middertied vot, en dan komp d'r een hele kwak los* (Sz)

kwak II Ook *kwaak* (bet. 1: b, 2: Nbk) tw. [kwak/kwa:k] 1. kwak, het geluid dat eenden maken (b) 2. kwakkend geluid van een kikker (Nbk) 3. kwakkend geluid door een val, smak 4. lokroep voor ganzen (Ste)

kwaken z. *kwaeken*

kwaker(d) z. *kwaekerd*

kwakkel ['kwak] (Nbk), in *an de kwakkel wezen* sukkelen door ziekte *Die is aorig an de kwakkel* (Nbk)

kwakkelderi'je (Nbk, Np) Ook *kwakkeleri'je* (Diz) de [kwak]dɔr.../kwa kɔlɔr..., ...k]ɔ...; z. -i'je] 1. het voortdurend ziekelijk zijn 2. het kwakkelig zijn van het weer (Nbk) *Mit die sni'jrommel is et mar een kwakkelderi'je* (Nbk)

kwakkelen (bet. 1; bet. 2: Dfo, El, Nw, Op) Ook *kwekkelen* (bet. 2; Pe-Db1) onoverg.; kwakkelde, het kwakkeld ['kwa kɪn/...ɛ...] 1. kwakkelen door ziekte (Nbk, Spa) *Die is an 't kwakkelen* is voortdurend ziekelijk (Spa Nbk) 2. licht sneeuwen (Dfo, El, Nw, Op, Pe-Db1) *Et kwakkelt een betien: dan sni'jt et een betien* (Nw) 3. (van eenden:) bep. korte, kwakende geluiden maken (Dfo, El, Op) *De eenden kwakkelen vaeke as ze et waeter in gaon, mit de jongen d'r achter an* (El)

kwakkellentien (Obk) et; ...enties ['kwa k]ɛntin] 1. klein soort eend, dwergeend
kwakkeleri'je z. *kwakkelderi'je*

kwakkelig - kwaod

kwakkelig (Dho, Wol) bn.; -er, -st ['kwakələx, ...kələx] 1. (van het weer) wisselvallig 't *Is wat kwakkelig weer tegenwoordig* (Dho)

kwakkelweer (Dho, Nbk, Wol) - kwakkelweer

kwakkelwinter (Dho, Nbk, Wol) - kwakkelwinter

kwakken zw. w.w; overg., onoverg.; kwakte, is kwakt ['kwakj] 1. met een smak vallen, doen vallen, laten vallen *Et kwakte op 'e grond* (Nbk), *...naor beneden* (Ld), *...deur de zoolder* (Diz), *...van boven* (Ma), *Hé, wat kwakt daor henne?* (Ow), *Hi'j kwakte d'r henne* viel ineens op de grond (Ma), *Hi'j kwakte him de balle liek in 't gezicht* (Ld), *Ze kwakten d'r henne as zooltzakken* lieten zich (bijv.) in een luie stoel vallen (Nt), *Hool je stille, anders kwakken we je d'r uut* (Wol) 2. speeksel spugen, met name: tabakssap (Dho, Ma, Obk, Wol) *Hi'j kwakte in de kwispeldore* (Ma), *Bij de brogge staon soms manluden te praoten en te kwakken* (Obk), *Ze stonnen op 'e hoeke te ronties kwakken* (Wol) 3. z. *kwaeken*

kwakzalver [...salwɾ, ...vɾ] - kwakzalver (die met huismiddeltjes werkt, ze verkoopt)

kwakzalveri'je [...r...; z. -i'je] - kwakzalverij (lett.: d.i. door kwakzalvers)

kwakzalversgoed (spor.) - kwakzalversgoed

kwakzalversmiddel (spor.) - kwakzalversmiddel

kwak z. *kwalle*

kwalificeren [kwalifi'si:əɾŋ] - kwalificeren (bij sport)

kwalifikaosie (l) - kwalifikatie

kwalifikaosieronde (l) - kwalifikatieronde

kwalifikaosietoernooi (l) - kwalifikatietoernooi

kwalifikaosiewedstried (l) - kwalifikatiewedstrijd

kwaliteit [kwali'tejt] - kwaliteit (vooral van stoffen, produkten, ook wel inzake personen) *Et is goedkoper, mar et is ok mindere kwaliteit* (Nbk), *een goeie kwaliteit koffie* (Nbk), *As ze es wussen wat veur kwaliteiten die man allegeer het!* (Nbk)

kwaliteitsbewaeking (l) - kwaliteitsbewaking

kwaliteitseis (l) - kwaliteitseis

kwaliteitsgeraansie (l) - kwaliteitsgarantie

kwaliteitskraante (spor.) - kwaliteitskrant

kwaliteitstest (l) - kwaliteitstest

kwaliteitsverbetering (l) - kwaliteitsverbetering

kwaliteitsverschil (l) - kwaliteitsverschil

kwaliteitszorg (l) - kwaliteitszorg

kwalle (Nbk, Ste) Ook *kwat* (Nbk) de; -n; -gien ['kwal(ə)] 1. bep. dier: kwal 2. dikke, kwabbige persoon 3. vervelende persoon

kwallebeet (Nbk) - kwallebeet

kwalster de; -s; -tien ['kwalstɾ] 1. slijmige, vieze, natte sneeuwvlok, ook verz. voor zulke sneeuwvlokken, platgetreden natte sneeuw *D'r ligt allemaole vieze, natte kwalster* (Nbk, b: ln), *Kwalster an de klompen lopt niet best* (Ow) 2. fluim (Ow, bo: Np, Op) *De kwalster kwam de beesten mit tongblaore de bek uut* (Ow) 3. opgegeven slijm (Sz) *Ik mag d'r nao een verkoudheid wel graag over dat die dikke, geile, grune kwalsters loskoemen, want dan is het zo goed as over* (Sz)

kwalsteren (Bdie, Diz) zw. ww.; onoverg.; kwalsterde, het kwalsterd ['kwalstɾŋ] 1. plakken, tot een weke massa worden van vlokken natte sneeuw *Natte sni'j kwalstert op de weg* (Diz, Bdie)

kwalsterig (Diz, Nbk) bn. ['kwalstɾəx, ...stəɾəx] 1. vies plakkend: van natte sneeuw; ook van natte sneeuw die op modder ligt of daarmee is vermengd (Nbk)

kwantumkorting (spor.) - kwantumkorting

kwaod I et; -en (bet. 2) [kwo:ət] 1. het slechte, het verdorven, zedelijk zeer onjuist zijn, i.t.t. het goede *Hi'j had et over goed en kwaod en over zwaore tieden* (v), *Et kwaod zit now ien keer in de meensken* (b), *van gien kwaod weten* (Nbk) 2. nadeel, ongunstig verloop *Et kan gien kwaod* het levert geen verkeerde dingen, gevaar op, ook: het zou goed zijn dat (Nbk): *Et kan ok gien kwaod daj' je pianoles nog een keer overdoen!* (Nbk), *Et kwaod is al gebeurd* (Nt), *uut twie kwaoden et minste kiezen* (Nbk) 3. feit dat of mening die een negatief beeld van iemand geeft 'k *Wil niks gien kwaod van die meensken zeggen, daor niet van* (b), *Ie moe'n d'r niks gien kwaod van daenken* (Dho), *Ik wil d'r gien kwaod van heuren*

(Bdie), *Hi'j dee of wus hi'j van Job gien kwaod* van de prins geen kwaod (Dfo), *...van de preens gien kwaod* (Nbk) * *Ie moe'n gien kwaod mit kwaod vergellen* (spor.)

kwaod II bn., bw.; kwaoier, kwaodst /kwaoist; verb.: meestal: kwaoie, ook wel kwaode; indien zelfst. meestal *kwaoie* 1. boos, chagrijnig *Daenk d'r omme, aj' mi'j kwaod maeken is et te laete* (Op), *Die kerel maekte him slim kwaod* (Np), *Hi'j kikt d'r kwaod uut* hij kijkt erg boos (El), *kwaod wodden, gauw...* snel geneigd tot kwaod zijn (Nbk), *een kwaoie bujje* (Nbk), *Mit de kwaoie kop zej' wel es dingen die'j toch niet echt mienen* (Nbk), *mit de kwaoie kop votlopen* (Nbk), *zo kwaod as een spinne* erg nijdig (Dho, Nbk, Spa, Sz), *Hi'j blaost as een kwaoie kaeter* (Bu) 2. boosaardig, lastig om mee om te gaan *Die man is nog zo kwaod niet, hi'j mient et altied nog niet zo slecht* (Dfo), *De meensken bin hier nog niet zo kwaod* (Nbk), (zelfst.) *'t Is de kwaodste niet* (Nbk), *een kwaoie hond* (Nbk), (van bijv. onkruid of luizen:) *Et is kwaod goed, ie kun 't haost niet weer kwiet wodden* (Np), *Die man het niet vule in te brengen, want hi'j het een kwaod wuuf* (Ma, Np, Sz), *Kwaoie tongen beweerden dat die bijker zien bi'jen op roof uutstuurde boze tongen* (j), (van personen:) *zo kwaod as de naacht* zeer brutaal (Dhau) 3. gevaarlijk, wellicht met ongunstige gevolgen (vooral gezegd van het weer: onweer, flinke vorst, harde wind, waardoor het bijv. zand stuift over een akker met pas geplante bieten, ook gezegd van een ziekte, met name kanker:) *Et is kwaod weer* (Op, Ow, Diz), *We kregen mit 't fietsen inienend een kwaod ende weg* (Ow), *As bij' de winter de wiend noordoost zit, dan zit hi'j in een kwaoie hoeke* (Obk), *Noordenwiend is nog wel es een kwaoie wiend* (Spa, El), *Mit een kwaoie wiend (meert, april) moet elk veurzichtig wezen die niet de goeie bost het* die gevoelig is m.b.t. zijn luchtwegen (Nbk), *een kwaode ziekte onder de leden hebben* een kwaadaardige ziekte (Db), *Mien buurvrouw het een kwaoie ziekte in de darms* id. (Mun), *Hi'j het een kwaoie dronk over him* met ongunstige uitwerking (Ld), *D'r komt ok weer een kwaoie geest*

an iemand om geld, vooral: iemand die om geld aan de deur komt (Mun, Sz), *kwaoie zaoterdag* Paaszaterdag (Nbk) 4. in *kwaod bloed zetten* 5. in *et d'r te kwaod mit kriegem* of *et te kwaod kriegem*. z'n emoties niet de baas kunnen, (bijna) huilen van ontroering of boosheid (Nbk, vo), *zo ook et d'r te kwaod mit hebben* of *et te kwaod hebben* (Nbk, Np, Wol): *Hi'j had et te kwaod dat veurval te verwarcken* (Wol), *Hi'j het et d'r kwaod mit* (Np) 6. ongunstig bedoeld, negatief *Et is niet kwaod bedoeld* (Np), *Ik had et zo kwaod niet bedoeld* (Obk), *Dat mient ze niet zo kwaod* (v), *...zo kwaod niet* (Nbk) 7. niet goed, niet zoals iets zou moeten zijn *et kwaoie beest wezen* de kwaoie pier zijn, de schuld van iets krijgen (Nbk, Obk): *D'r moet altied iene et kwaoie beest wezen* (Obk), *Ik bin hier altied et kwaoie beest* (Nbk), *Et is kwaod zeggen* ongewoon hard uitvaren, de les lezen (Np, Nbk), *zo goed en zo kwaod as et gaot*, (van bep. slecht of boosaardig gedrag, verkeerde handelingen:) *'t Gong van kwaod tot arger* het werd steeds erger (b) 8. verdorven, geheel verkeerd *Hi'j het altied kwaoie gedachten over een aander* (Dfo), *Ze daenkt altied kwaod over een aander* (Dhau), (zelfst.) *in 't goeie en in 't kwaoie* (p), *te kwaoder trouw*, *Die kerel is een kwaoie scharrelder* een onbetrouwbare koopman, een niet te vertrouwen scharrelaar (Np) 9. moeilijk om te doen, lastig (verspr.) *'t Zal kwaod wark wodden om d'r tussen te kommen in disse ni'je buurt* (Dho, Diz, Nbk, Spa, Dfo), *'t Wodt kwaod wark veur de kleine neringdoenden om tegen de supermarken op te boksen* (Db), *Et zal wel kwaod wodden om an wark te kommen* (Ld, Ow, El), *De ielgatten mossen nog eupenmaekt wodden; dat was een kwaod kerwei* (j) 10. pittig en aktief, bijdehand en schrande, erg flink werkend *J. is ok mar een kleine podde, mar hi'j is veerder kwaod genoeg* (Db), *een kwaod ding* een pittig, bijdehand meisje (Ste), *zo ook 't Is wat een kwaod iegeltien* id. (Ma), *'t Is een kwaod jonk* een schrande meisje (Np), *een kwaoie koopman* gewiekst (Ma), *'t Is een kwaoie bieder* een koopman die vlot biedt, een goeie koopman (Nt, Spa, Ma), *Hi'j moet wat kwaoier wezen, hi'j is vuus te goedelik* (Wol), *Die is goed*

kwaodaorig - kwaojongeswark

kwaod, die zal 't wel opredde (Obk), (zelfst.) *Vaeke bin de vrouwluden de kwaoisten* (Nbk), *Hi'j is kwaod veur zien brood* wil er maar al te graag op uit om geld te verdienen, werkt hard om vooruit te komen, vecht, werkt hard voor z'n boterham (Bdie, Dfo, Nw, Ol-Nl), ...*goed kwaod...* id. (El), (zelfst.) *Da's de kwaoiste niet 't is een slome vrouw* (Np), ook: ze is niet goed bij haar hoofd (Np), *'t Is een goeie kwaoie, die durft alles* (Nw), (bijv. over het meedoen in een vergadering (zelfst.)) *Ze zullen an mi'j een kwaoie hebben* (Obk), *'t Is een kwaoie rakker een handige, flinke kerel* (Np), zo ook *Hi'j is slim kwaod in zien wark* goed vlot, druk (Nbk), *Hi'j is d'r kwaod bi'j* (Ma) en *'t Is een kwaoie warker* (Sz, Wol), *een kwaoie kerel* handig, pienter (Nbk), *een kwaoie boer* een flinke, actieve, evt. bijtijds boer (Dho, Op, Ow), *Dat maegien is een knaop, die is de meeste jongen te kwaod of* (Obk), *Dat maegien is kwaod op 'e huid* werkt erg goed en is niet op haar mondje gevallen (Dhau), *Dat is een kwaoie haene* een zeer actieve man in seksueel opzicht, een man die veel met zijn vrouw naar bed wil (Nw) * *Kwaod wezen is meselik /Kwaod blijven is duvels* (Bdie), *De goeien moe'n et (vaeke) mit de kwaaien ontgellen* (Nbk)

kwaodaorig bn. [kwɔ:ə'dɔ:ərɔx, ook ...t'ɔ:ərɔx] 1. (van personen) boosaardig, gemeen 2. gevaarlijk (van ziekte), ongeneeslijk *een kwaodaorige kwaol* (Nw), *een kwaodaorig gezwel* (Nbk)

kwaoddaenkend (verspr.) Ook *kwaoddenkend* (WH) bn., bw.; -er, -st [kwɔ:ə'dɛ:ŋkɛt/...dɛŋ...] 1. argwanend, achterdochtig

kwaoddenkend z. *kwaoddaenkend*

kwaodens (OS, Bdie, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Op) Ook *kwaoiens* (Bdie, Nbk, Obk, Nt, Spa, Sz, Sun-Ot), *kwaoien* (bet. 2: Spa) de; all. in verb. [kwɔ:ədɪns/'kwɔ:əjɪns/ ...ŋ] 1. boosheid, het chagrijnig zijn *'k Kookte inwendig van kwaodens* (Bdie, Mun), *Hi'j kon van kwaodens wel goelen* (Obk), *J. het et mi'j in kwaodens ofneumen dat ik him gien geld geven wol* (Dhau), *Hi'j het et uut kwaoiens daon* (Nbk) 2. het onredelijk zijn, de kwade trouw, de slechte bedoeling *le kun beter in goedens as in kwaodens mit*

mekeer leven (Ma, Db), *Ie kun zoks beter in goedens zeggen as in kwaodens, want in kwaodens kriej' aliend mar ruzie* (Op), *ten kwaodens of ten goedens* in het kwade of goede verkerend (Bdie), *As et niet in goedens kan, dan mar in kwaodens* (Ld), *Hi'j dee dat niet uut kwaodens* (Np, Nt, Dfo), *Hi'j het et niet zo in kwaoiens bedoeld, heur* (Sz)

kwaodhied Voor -heid z. -hied de ['k...hit] 1. boosheid, het chagrijnig zijn **kwaods** (Obk, Sun-Ot) bw. [kwɔ:əts] 1. met negatieve inhoud, op boosaardige wijze (Obk), in *Ik had et zo kwaods niet bedoeld* (Obk, Sun-Ot)

kwaodschiks ['k...skɪks] - kwaodschiks *goedschiks of kwaodschiks, As et niet goedschiks kan, dan mar kwaodschiks* (Nbk)

kwaodspreken (Obk) onbep. w. ['k...] 1. kwaodspreken *Mit lasteren en kwaodspreken kuj' een boel aarmoede anhaelen* (Obk)

kwaodspreker (verspr.) - kwaodspreker **kwaodsprekeri'je** (Nbk, Np) [...'rɪjə (Nbk), ...rɛjə (Np)] - kwaodsprekerij *Dat is allemaole kwaodsprekeri'je* (Np)

kwaodwillig (Nbk) - kwaodwillig: boosaardig

kwaoien(s) z. *kwaodens*

kwaoiighied (Bdie, Dho, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) Voor -heid z. -hied de ['k...hit] 1. kwaaiigheid, boosheid (Bdie, Dho, Nbk, Np, Pe-Dbl, Wol) *Uut kwaoiighied het hi'j dat daon* (Nbk) 2. pit, neiging om enigszins fel, energiek aan te pakken (Dho, El, Np, Ol-Nl) *D'r zit niks gien kwaoiighied in die jonge* (El), *Hi'j is mar klein, mar deur zien kwaoiigheid redt hi'j et wel* (Ol-Nl)

kwaojonge de; -n, -s; ...jongien [kwɔ:ə'jɔŋə] - kwajongen *Die kwajongen hebben alles op 'e kop zet* (Ow), *Kwaojonges wodden veur de grap wel es naor de smid sturd om de koezetange* (Ow), (van een man met streken:) *Krek een kwajonge!* (Nbk)

kwaojongesachtig (verspr.) [...'j...] - kwaojongesachtig

kwaojongesstreek - kwajongensstreek

kwaojongeswark - kwajongenswerk: werk van of als van kwajongens *Et bin gien echte inbrekers west, et is dudelik kwaod-*

jongeswark (Nbk)

kwaol z. *kwaole*

kwaole (verspr.) Ook *kwaol* (Db, Ld, Nbk, Nt, Ow) de; -n; kwaolten ['kwɔ:əl(ə)] 1. kwaal, ziekte die blijft of steeds terugkeert *Hi'j het een malle kwaole* een lastige, beroerde, ernstige ziekte, kwaal (Np, Dho), *'t Is een minne kwaole* (Diz, Ol-Nl, Op, Pe-dbl, Spa, El), *een verkeerde kwaol* een onge-neeslijke ziekte: kanker (Bu, Dfo, Nbk, Obk, Ow): *Die het grif een verkeerde kwaole, want hi'j zicht d'r zo min uut* (Obk), *Et middel was arger as de kwaol* (Ow, Bu), *Hi'j mos toch weer even uut de hoogte tegen him doen; et was de oolde kwaol weer* de vervelende eigenschap die hij maar niet kwijtraakt (Nbk)

kwaolik I ['kwɔ:ələk] - kwalijk, in *iene (wat) kwaolik nemen: Ie moe'n et him mar niet kwaolik nemen, hi'j is niet wiezer* (Obk), *Neem me niet kwaolik pardon* (spor.)

kwaolik II bw. 1. nauwelijks *Ze hadde mar kwaolik genoeg* (Np), *Et interesseert me mar kwaolik* (v), *Hi'j geeft mar kwaolik et gewicht* hij geeft maar net of net iets minder dan het gewicht dat de koper vraagt en waarvoor die betaalt (Nbk, Nt, Obk)

kwark (spor.) ['kwar(ə)k] - kwark

kwarktaart (spor.) - kwarktaart

kwassien z. onder *kwaste*

kwast Ook *kwaste* (bet. 2: Dho) de ['kwast(ə)] 1. kwast, nl. bep. citroendrank (Bdie, Diz, El, Np, Nt, Obk, Wol), ook ruimer: ranja (Nbk, Ow, Spa) *...en ik nam een flessien jenever en een stok of vier flessien lekkere kwast mit veur oons zessen as manluden* (Obk) 2. grappige of eigenaardige vent *As P. veurdreegt, dan is 't me ok een kwast!* (Db), *Hi'j wol veur kwast speulen, mar zien grappies hongen as dreug zaand an mekaere* (Op), *Zoe'n wondere kwast, daor koj' wel omme lachen* (Pe-Dbl), *een nuvere kwast* (Obk), *een aorige* [eigenaardige, rare] *kwast* (Diz), *'t Is ok een vremde kwast* (Nbk) 3. z. *kwaste kwaste* Ook *kwast* (spor.) de; -n; kwassien ['kwast(ə)] 1. verfkwast *Daor mag wel es een kwassien varve op!* (Nbk), *Een kwassien varve an buter- en binderkaant zol trouwens ok gien overdreven luxe wezen* (v) 2. afwaskwast 3. deuk, evt. met opstaande rand of soortgelijke bescha-

diging in hout als gevolg van het verkeerd slaan met de hamer e.d. (Np, Obk) *Vurenhoolt slaoj' makkelik kwasten op* (Obk), *Veural birkepaolen slaoj' zomar kwasten op* (Np) 4. kwast van koord, franje e.d. *D'r hongen kwassies rondomme* nl. aan een omslagdoek (Np) 5. z. *kwast kwasten* (Nbk) ['kwastɪŋ] - kwasten: met een kwast verven

kwasterig (Nbk) bn.; -er, -st ['kwastɪrəx, ...təɪrəx] 1. aan de uiterlijke vorm van een verfkwast doen denkend *Et aende van et zuuthoolt daor ie op ommekauwen, wodt kwasterig* (Nbk) 2. aan de bewerking met een verfkwast doen denkend (i.v.m. strepen, vegen in het schilderwerk) (Nbk) *Dat is niet zo goed gebeurd, et moet nog mar een keer, want et is zo kwasterig* (Nbk)

kwastig (Bdie, Nbk) bn.; -er, -st ['kwas tɔx] 1. (van werk) in *te kwastig* te zwaar en teveel (Nbk): *'t Wark wodt mi'j te kwastig* (Nbk) 2. (van hout) met veel noesten (Bdie)

kwat et (bet. 1-5), de (bet.6); -ten, ook -s (bet. 5: Ow); -tien [kwat] 1. het vierde deel van iets *D'r moet een kwat liter melk in et beslag* (Diz), *Op de laeste ledenvergadering was d'r nog gien kwat van de leden* (Op), *Aj' de kwatmaote slichtvol deden haj' twintig liter, mar we deden d'r wel een kop op, dan haj' een kwat* (Nw), *We moe'n et even een kwat slag dri'jen* (Nbk), *Wij' een halve appel of een kwat?* (Nbk), *zeuven en een kwat* e.d. 2. kwartier *Om kwat veur zesse leup de wekker of* (b), *kwat over elven* enz. 3. kwart als aanduiding van een inhoud: het vierde deel van een grotere inhoud, met name van een *mulde* (Bdie, Dfo, Dhau, Obk, Pe-Dbl, bo: Nw) *een kwat rogge* 25 1/2 mud (bo: Nw), *'t Kwat is 't vierde deel van een mulde* (Pe-Dbl), waarnaast *een kwat mulde eerpels* (Bdie), *een kwat eerpels* 1/4 korf (Obk), 35 pond (Dhau) 4. het vierde deel van honderd gulden (Dho, Nbk) *Et is overgaon op een kwat nao* (Dho) 5. tonnetje om de maat mee af te meten van met name graan, met de inhoud van 1/4 deel van een *mulde* (Dfo, Ow) *Bi'j et zaodmeten brukten we een kwat* (Ow), *twie kwats* (Ow) 6. kwartnoot (l) 7. z. *kwatskölf* * (afwerend en/of schertsend

kwatfinale - kwattien

antwoord op een vraag naar de juiste tijd:) *'t Is kwat veur schieten, maek de broek mar los* (Ma, Nbk), zo ook *Kwat over de sluus, aj' hadde lopen bij gauw thuus* (Np) en *Kwat veur de proeme; aj' hadde lopen kuj' de pitten nog kriegen* (bo: Nw)

kwatfinale ['kwaʃ...] - kwatfinale

kwatmaot z. *kwatmaote*

kwatmaote (Nbk, Nw) Ook *kwatmaot* (Nbk) de; -n; ...maotien ['kwaʃmɔ:ət(ə)] 1. bep. vat van 20 liter, o.m. om grind en scherp zand mee af te meten (Nw) *Aj' de kwatmaote slichtvol deden haj' twintig liter, mar we deden d'r wel een kop op, dan haj' een kwat; aj' een mudde hebben mossen, mossen we vuuf halfmaoten slichtvol hebben* (Nw) 2. kwart van bep. maateenheden (Nbk)

kwatnote (spor.) - kwartnoot

kwatrijn (l) et; -en ['kwa'trɛjn] 1. kwatrijn

kwatrust (spor.) - kwatrust

kwats I (verspr. OS, Bdie, Dho, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op) Ook *kwatse* (bet. 2: Diz, Spa, b: lm) de; -en; -ien (bet. 2) ['kwaʃ(ə)] 1. klap die men iemand geeft (Dho, Np) *Daor hej' een kwats om de oren* (Dho), *Zak je een kwats an de kop geven?* (Np) 2. grote klodder, flinke hoeveelheid van een weke massa: zeep, zalf, modder enz. (Db, Diz, Spa, b: lm) *D'r vul een kwats snij van 't dak* (Db), *Hi'j had een kwatse modder an de schoenen* (Diz) 3. (g. lidw., g. mv.) onzin, lariekoek (verspr. OS, Bdie, Dho, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op) *'t Is allemaol kwats grote onzin* (Bdie, Nt, Ol-Nl), *Dat is kwats je, d'r is niks van an onzin* (Nbk), *Och, kwats je* (Obk), *Dat is klaore kwats* (Ow)

kwats II (l) ['kwaʃ] - kwarts

kwatse z. *kwats*

kwatsen (Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Sz) Ook *kwitsen* (Dho, Ld, Ma, Nbk, Np), *kitsen* (Diz, Ma, Ow, Spa, Ste, Sz, Wol), *kwietsen* (Dho) zw. ww.; overg., onoverg.; kwatste, het kwatst ['kwaʃn/...i.../'kɪtsn/'kwɪtsn] 1. spuwen door tabakskauwers, evt. ook gewoon van fluim *Die oolde man kwatste soms alle kaanten uut* (Obk), *Hi'j kitste de tebaksflieber in de kwispeldore* (Ma), *Vroeger kitsten ze soms in de kachel* (Spa), *Hi'j kwatste d'r een straole henne* (Np), *Hi'j kwitst uut de zied spuwt nogal*

wat tabakssap (Ma)

kwatshorloge (spor.) - kwartshorloge

kwatskōrf (OS, Nw) Ook *kwatskorf* (Bu, Np, Nw), *halfmaanskorf* (Dho), (et) *kwat* (Dfo), *kwatsmaande* (Bdie, Ste) de; ...kōrven; -ien ['kwaʃs.../.../'h.../...] 1. platte korf (van twijgen, later van staal (Nbk)) van 1/4 hl inhoud of: een zodanige hoeveelheid, met name gebruikt bij het rooien van aardappelen *Een kwatskōrf wodge bruukt bij et eerpelrooien, dan hoefde ie niet zo hoge te smieten* (Nbk), *In een kwatsmaande gaot 25 kilo* (Ste)

kwatslag (Nbk, vo), ook niet aaneen geschreven - kwatslag: een kwart slag, een vierde deel van een ronddraaiing *Hi'j dri'jde him nog es een kwatslag omme* (vo)

kwatsmaande z. *kwatskōrf*

kwattaol (spor.) ['kwa'tɔ:əl] - kwartaal (de

gewone aanduiding is *vorrels jaor*)

kwattel (verspr.) de; -s; -tien ['kwaʃ] 1. bep. vogel: kwartel *As de kwattel ropt, is de kaans op regen groot* (Dfo), *een dove kwattel* iemand die erg doof is (Nbk), waarnaast *zo doof as een kwattel* (verspr.) 2. fluim (Bu, Nt, Spa, bo: Nw, Op) *een kwatteltien spi'je* (Bu), *Hi'j spi'jde zo een kwattel vot* (Bu), *Op 'e wilde koekoeksbloeme zit een kwatteltien spi'je op 'e bloeme* (Bu) 3. in *kwattel op 'e douwe*, uit een liedje dat werd gezongen bij het maken van fluitjes uit stukjes tak van de lijsterbes (d), z. onder *sapiepen* * *In mei legt iedere voegel een ei/Behalve de kwattel en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (Op)

kwatteldoof (Np) bn. [aks. wisselt] 1. zo doof als een kwartel

kwattelen (Bdie, Bu, Diz, Obk, Spa, Wol) zw. ww.; onoverg.; kwattelde, het kwatteld ['kwaʃlɛn] 1. fluim spugen, ook: tabakssap spugen door mannen die tabak kauwden *Bi'j de brogge staon soms manluden te praoten en te kwattelen* (Spa)

kwattelkoning (spor.) ['kwaʃ!...] - kwartelvogel (bep. vogel)

kwattelpot (Diz) ['kwaʃpɔt] - kwispedoor

kwattet ['kwaʃtɛt] - kwartet

kwattetmeziek (spor.) - kwartetmuziek

kwattetspeuler (Nbk) - kwartetspeler

kwattetspul (Nbk) - kwartetspel

kwattien et; kwatties ['kwaʃɪn] 1. kwartje, kwartgulden *Vroeger mit een boelgoed*

kregen ze een kwattien van de gulden mit inzetten (Sz), *veur een kwattien op 'e eerste rang zitten* voor weinig inspanning of geld het voor elkaar hebben, op positieve wijze in beeld zijn (Dfo), *Et regent kwatties erg dikke druppels* (Bu) * (schertsend reagerend op dank die men uitspreekt:) *Niks te danken, geef mar een kwattien* (Ol-Nl), *Ie moe'n wel es een dubbeltien uitgeven om een kwattien weer te vangen* (Ma), *Aj' veur een dubbeltien geboren binnen, woj' nooit een kwattien* (El, Op, Pe-Dbl, Dhau), *Een dubbeltien wint 't nooit van een kwattien* wie de mindere is of zich zo voelt, wint het nooit van de meerdere, wordt altijd achtergesteld (Pe-Dbl, Ste), *Aj' veur een dubbeltien krieggen kunnen, geven wij' gien kwattien uut* (Dfo), *Akkoord zee Van Putten, ha'k now de kwatties mar* (Nbk)

kwattier z. *kertier*

kwatties (Bu, Dhau, Nt, Spa, Sz) bn.; attr. ['kwatis] 1. met de waarde van 25 cent *een kwattiese bolle* een brood van een kwartje (Bu), zo ook *kwattiese koeke* kantkoek (Nt, Spa), *'t Is kwattiese weer* waar, waren ter waarde van (ongeveer) 25 cent (Dhau) **kwattiesautomaat** (spor.) ['kwatis...] - kwartjesautomaat

kwattiesgaas (Diz, Obk) et ['kwatisxa:s] 1. gaas met zeshoekige openingen ter grootte van een kwartje

kwattiesgeld (Nbk, Nt) et ['kwatisxelt] 1. strijkgeld dat men verdiende bij een openbare verkoping

kwattieskereltien (Dho) et; ...kerelties ['k...] 1. man die strijkgeld probeert te verdienen op een verkoping

kwattieskoeke (Dho, El, Ow, Spa) de ['k...] 1. kantkoek

kwattiesreuster (Sz) et; -s; -tien ['k...] 1. rooster, zeef met openingen ter grootte van een kwartje

kwatto (l) ['kwatto:, ...om] - kwarto *in kwatto* (l)

kwebbel ['kweb] - kwebbel *Jim kun wel even de kwebbel hollen* de mond dicht houden (Db), *Et is een oolde kwebbel* (Nt)

kwebbelbek (Bu) de; -ken; -kien ['kweb|bek] 1. iemand die veel praat, kwebbelt *Die kwebbelbek verteut de boel* (Bu)

kwebbeldeuze (Np) de; -n; ...deusien

['k...] 1. praatzieke vrouw

kwebbelen Ook *kwabbelen* (Np) zw. ww.; onoverg.; kwebbelde, het kwebbeld ['kweb|n/...a...] 1. (vooral van vrouwen) druk praten *kwabbelen en rabbelen* (Np)

kwebbelkont (Db, Dhau, Diz, Ld, Ma, Np, Ol-Nl, Ow, Sz) Ook *kwebbelkonte* (Bdie, Dho, El, Obk, Ol-Nl, Op, Spa), **kwebbelzak** (Np, Pe-Dbl), **kwebbelpoede** (Np) de; -en; ...ien ['k...] 1. (vooral van vrouwen) iemand die voortdurend kwebbelt

kwebbelkonte z. *kwebbelkont*

kwebbelpoede z. *kwebbelkont*

kwebbelzak z. *kwebbelkont*

kweek (bet. 2, bet. 1: Bu, Ma, Nbk, Np, Nw, Op, fp, h, bo: Dho) Ook *kweke* (bet. 1: fp), *kwieke* (bet. 1: Ste, fp), *kwiek* (bet. 1: Pe-Dbl, Ste) de ['kwu:k(ə)/...i:...] 1. kweekgras *Et laand is taoi, d'r zit allemaole kweek in* (Bu), *Et is allemaole kweek in de eerpels* (Np), *De tuun ston vol kweek* (Ma), *De kwiekeide het de onderaenden wat kroem, om de kwiek uut de grond te haelen* (Ste), *Kweek is een lastig onkruid, mar deur geregeld schoffelen gaot et wel vot (drie keer afschoffelen veur de langste dag!)* (Op) 2. kweekschool, nu: pedagogische akademie

kweekbak (spor.) - kweekbak

kweekegge z. *kweekeide*

kweekeide (verspr. OS, Ol-Nl, Op) Ook *kweekegge* (Bdie, Ld, Nt, Sz, Wol), *kwiekeide* (Ste), *kwiekegge* (Pe-Dbl)

['k...] - kweekeg

kweekgras z. *kweekgrös*

kweekgrös (OS, Bdie, Nbk, Nw, Pe-Dbl, fp) Ook *kweekgras* (fp), *kwiegrös* (fp, Pe-Dbl), *kweekgrus* (Diz, Dho, Op en west.) ['k...] - kweekgras

kweekgrus z. *kweekgrös*

kweekiezer (Dhau, El, Ld, Ma, Nt, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) et; -s ['k...] 1. voorste mes van een ploeg, dat nl. loodrecht in de grond snijdt, hetz. als *veurploeg*

kweekkras (l) - kweekkras

kweekrommel (Nbk, Np) de ['k...] 1. hinderlijk kweekgras (bij het aardappel-rooien:) *We moe'n et lof en de kweekrommel nog even naoschudden* (Np)

kweekschoele ['k...] - kweekschool (lett.)

kweekschoeleopleiding (spor.) - kweek-schoolopleiding

kween z. *kwene*

kwek - kwessie

kwek (Nbk) de; -ken; -kien [kwɛk] 1. mond *Hool je de kwek toch es!* (Nbk), *Hool je kwek dichte!* (Nbk)

kweke z. *kweek*

kwekeling de; -en; ...linkien ['kwɛ:kəlɪŋ] 1. kwekeling (van een kweekschool) *kwekeling mit akte* (spor.)

kweken ['kwɛ:kɛŋ] - kweken (van planten), ook fig. (spor.): *begrip kweken*, kweken door een kwekeling van een kweekschool (spor.), *een baord kweken* laten groeien (spor.)

kweker ['kwɛ:kɛr] - kweker

kwekeri'je [...'r...; z. -i'je] - kwekerij

kwekerig (Np, Obk, Oi-Nl, Op) Ook **kwiekerig** (Ste) bn.; -er, -st ['kwɛ:kɛrɪx, ...kɔrɪx /...i:...] 1. nogal wat kweekgras bevattend *De bouw is slim kwekerig* (Op), *Aj' in kwiekerig laand ploegen kriej' hulten en bulten* (Ste)

kwekig (Bdie, Db, Dhau, Nt, Sz, Wol) bn.; -er, -st ['kwɛ:kɛx] 1. (van landbouwgrond, een tuin e.d.) met veel kweekgras *'t Laand is kwekig, en om et d'r uut te kriegen, moej' d'r eerpels op verbouwen* (Dhau)

kwekkebos z. *kwikkebos*

kwekkelen z. *kwakkelen*

kwekken ['kwɛkɛŋ] - kwekken: druk praten *Sommige meensken doen niks aanders as kwekken* (Wol)

kwekkerd (Wol) de; -s; kwekkertien ['kwɛkɛrt] 1. iemand die veel kwekkebekt *Oonze buurvrouw is een oolde kwekkerd* (Wol)

kwel z. *kwelle*

kwelder (Obk, Spa) ['kwɛldɛr] - kweldergrond

kwelderlaand (spor.: west.) - kwelderland
kwelen (Nbk, Obk) ['kwɛ:lɪŋ] - kwelen: *de voegels kwelen* zingen lieflijk (Nbk), ook: zingen van mensen, veelal schertsend *Et koor begon te kwelen* (Nbk)

kwelgeest (Dfo) - kwelgeest: plaaggeest *Die kerel is een kwelgeest* (Dfo)

kwelgrond (Db, El, Nw) de ['kwɛlgront] 1. sterk waterhoudende grond in de natuur, ook wel in laaggelegen weiland voorkomend *Kwelgrond is waeterige netuurgrond, daor kuj' niet zovule mit* (Nw), *Op kwelgrond kuj' gien eerpels verbouwen* (Db)

kwelle (Oi-Nl, Sz) Ook **kwel** (Bdie) de ['kwɛl(ə)] 1. bep. overgangslaag tussen het

laagveen en het zand eronder (waar ook gemakkelijk veel kwelwater voorkomt) *De kwelle zit tussen zaand en darg* (Sz)

kwellen zw. ww.; overg., onoverg.; kwelde, het/ook is (bet. 3) kweld ['kwɛlɪŋ]

1. (overg.) kwelling berokkenen *Die jongen kwellen een hond* (Pe-Db), *Sommige meensken hebben d'r plezier in een aander te kwellen* (Op), *Daor moej' ze niet mit kwellen* (Dho), *Aj' d'r over beginnen, dan kwel ie die meensken* (El) 2. (overg.) als kwellend probleem doen ervaren *Aj' wat daon hebben dat niet deur de beugel kan, dan kan je dat soms wel es kwellen* (Sz) 3. (onoverg.) kwellen van water in de grond (Oi-Nl, Sz) *Et kwelt daor nogal wat, et waeter komt zo tot de grond uut* (Sz)

kwelleri'je (Nbk) [kwɛlɛ'rɪjə] - kwellerij
kwelling de; -s, -en 1. kwelling die men ondergaat *'t Is een kwelling veur 't kiend, dat hi'j daor alle daegen henne moet* (Diz, Dho, Pe-Db El)

kwelwaeter (Oi-Nl) Ook **kwelwater** (Spa) - kwelwater: water dat door de grond trekt, sijpelt (en dat in de bodem van een weiland bijv. even hoog zit als het water dat in een laag deel van het land staat)

kwelwater z. *kwelwaeter*

kwene (Bu, Dfo, Nbk, Nw, Obk, b:lm) Ook **kween** (Ma, Nw, Wol) de; -n; kweentien ['kwɛ:n(ə)] 1. onvruchtbare koe of vrouw (Nbk, Obk, b:lm) 2. (inzake de aanwezigheid van geslachtsklieren:) tweeslachtig dier of mens (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Nw, Wol, b:lm) *Een kwene is gien jonge of maegien; as ze hiel klein binnen weten ze niet of et een jongien of een maegien wodt, et kan alle kaanten nog op gaon* (Nw)

kwenebok (Nbk) de; -ken ['kwɛ:nɔbok] 1. scheldwoord tegen een manspersoon

kwessie (Bdie, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Op, Ow, Pe-Db) Ook **kwestie** (verspr., niet ZW) de; -s ['kwɛsi/'kwɛsti] 1. zaak, probleem waar het om gaat *Dat is een minne kwessie* (Np), *...een rere kwessie* (Dho, Nt, Nbk), *Wat zol de kwestie west hebben?* (Dfo), *De kwestie is, dat zij de burenen d'r niet langes hebben willen* (Nbk), *de persoon in kwestie* (Nbk), *Die kwestie is nog lange niet uuteten* (Ow, Obk), *...daor hebben wi'j niks mit te*

maeken (Wol), *Gien kwessie van!* geen sprake van (Op, Ma): *D'r is gien kwestie van dat ik op jow veurstel ingao* (Op), *Daor is gien kwessie van* (Ma, El) 2. in een kwestie van een vraag, een zaak m.b.t. iets: *Dat is een kwessie van anpakken* (Diz), *'t Is allienig nog een kwessie van tied* (Nbk) 3. geschil, onenigheid (Bdie, Db, El, Ld, Nbk, Nt, Obk, Op, Ow, Sz) *Die kwessie het al jaoren gaon, ze wo'n et nooit iens* (El), *Et wodt tied dat die kwestie es utpraot wodt* (Db), *D'r zit now al jaoren een kwestie tussen die beide breurs* (Nt, Sz), *kwessie hebben* (Bdie, Ld, Nbk, Obk, Op, Ow): *De bureen hebben wat kwestie onder meker* (Nbk, Obk), *Ik hebbe kwessie mit de bureen om een reed* (Ow), *...over een reed* (Ld), *Ze hebben nog kwessie over de arfenisse* (Op), *Die oolde kwestie moej' now niet weer oprakelen* (Nbk)

kwestie z. kwessie

kwetier z. kertier

kwetsappel z. kneusappel

kwetsbaar z. kwetsber

kwetsber Ook *kwetsbaar* (WH) bn.; -der, -st ['kwedzβr, ...ba:ər] 1. kwetsbaar (ook fig.) *Posseleinen thegoed is slim kwetsber* (Db), *Hij het niet vule om bij te zetten, hij is nogal kwetsber* is nogal zwak in lichamelijk opzicht (Wol), *Dat is een kwetsber meensien, ze het ieder ogenblik wat is vatbaar voor ziekte, ongemak* (Dhau), *Die is gauw kwetsber* voelt zich gauw gekwetst, is lichtgeraakt (Bu), *Praot d'r mar niet over, et is zoe'n kwetsber geval* hij/zij is nogal gevoelig, kan weinig verdragen (Ld), *je kwetsber opstellen* (I), *in een kwetsbere pesisie* (I)

kwetse (Db, Dho, Diz, Ow, Pe-Dbi, Ste, Sz) de; -n; kwetsien ['kwetsə] 1. kleine, harde, blauwe pruim: kroosje 2. appel of peer die van de boom valt en daardoor wordt gekneusd (Ste)

kwetsen I (Db) mv. ['kwetsŋ] 1. bep. handpeer die gemakkelijk kneusde en rotte 2. z. *kwitsen* I

kwetsen II zw. ww.; overg.; kwetste, het kwetst ['kwetsŋ] 1. kneuzen, blutsen, met name van appels (Db, Nbk, Np, Ow) *Die appels bin ok aorig kwetst* (Np), *kwetste appels* appels die gekneusd zijn, vooral: doordat ze zijn gevallen (Nbk, Ow) 2.

iemand kwetsen, grieven (verspr.) *Zeg d'r mar niks van, ie kwetsen die meensken d'r mit* (El)

kwetter I de; -s; -tien ['kwetʃ] 1. (vooral van een kind) iemand die veel, druk kwebbelt

kwetter II (Nbk, Np, bo: Bu, Nw) bn.; pred. 1. (met name van appels, peren) gekneusd, door de val van de boom in meerdere of mindere mate beschadigd *Die appels bin kwetter* zijn gekneusd, doordat ze op de grond zijn gevallen (bo: Bu, Nw; Nbk), verder in *De paeren valen te kwetter* (Np)

kwetteren zw. ww.; onoverg.; kwetterde, het kwetterd ['kwetʃŋ] 1. kwetteren van vogels (zwaluwen, spreeuwen, eenden) *De zwelverties zitten op 'e draod te kwetteren* (Nbk), *De eenden kwetteren in de sloot* (Dho, Diz, Ow), *De protters kwetteren in de bomen* (Db, Dhau, Ld, Np, Nt, Obk, Pe-Dbi, Spa, El), *...kun bij de haast soms luud kwetterende in de dakgeute zitten* (Dfo) 2. kwetterend praten van mensen (Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz) *Aachter in de bus zatten een stok of wat vrouwluden drok tegen mekaere te kwetteren* (Op), *Dit is hier een kletsbuurtien, ze kwetteren as een koppel eenden* (Dhau)

kwetterig (Nbk) bn.; -er, -st ['kwetʃəx, ...təʃəx] 1. (met name van appels) geblutst, gekneusd

kwezelachtig ['kwɛ:z|əxtəx] - kwezelachtig: slapjes, temend *Aj' zeggen: 'Jim flouwen et mar wat', dan vienen wij dat wat kwezelachtig* (Ste)

kWh - afkorting van *kilowattuur*

kwiebes ['kwibəs] - gekke vent, kwibus *Et was een echte kwiebes, hij zat vol kleine grappies* (Ol-Nl), *Jow bin een mooie kwiebes, ik kan een boel lol mit jow hebben* (Wol), *een rere kwiebes* (verspr.), *een vremde kwiebes* (Db, El, Ld, Nbk, Obk, Spa), *een nuvere kwiebes* (Dfo, Ow), *een wondere kwiebes* (Np)

kwiek bn.; -er, -st [kwik] 1. kwiek *Hij stapt d'r kwiek henne* (Ow, El), *...d'r kwiek over* (Ld), *Hij het een kwieke stap* (Nbk), *een kwiek kereltien* flink en handig (Np, Obk, Ol-Nl), *Dat oolde kereltien lopt nog aorig kwiek* (Wol, Ma), *Hij staot d'r kwiek op* (Sz, El), *Zien heit was zo kwiek as*

kwieke - kwiet

zowat *dee* (v) 2. z. *kweek*

kwieke z. *kweek*

kwiekegge z. *kweekeide*

kwiekeide z. *kweekeide*

kwiekerig z. *kwekerig*

kwiekgrōs z. *kweekgrōs*

kwiel z. *kwiele*

kwiele (Bdie, Dho, Sz) Ook *kwiel* (Ow) de ['kwi:lə (Dho), kwil (Ow)] 1. kwijl of opgehoest slijm

kwielen (Bdie, Dho, Nt, Ow, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; kwielde, het kwield ['kwi(:)lɪ] 1. kwijlen, zeveren (lett.) *Hij zat te kwielen* (Ow)

kwierendertien (Dfo, Dhau, Diz, Np, Op, Pe-Db1) et; ...ties ['kwĩ(:)ndr̥tɪn] 1. armetierige big *We hebben tien mooie biggen bij de motte, mar iene is achterbleven, dat is een kwierendertien* (Op) 2. armetierig, qua groei achterblijvend kind, kuiken, kalfje, ook gezegd van een boom (Np)

kwienen ['kwĩ:n (Bdie, Nbk), ...i... (verspr.)] - kwijnen *Een zieke kiepe gaat in et hokke zitten te kwienen* (Wol), *Ze vermaegerde arg deur heur ziekte, ze kwiende helemaal* (Ol-Nl), *Van de dreugte staon de plaanties te kwienen in de tuun* (Nbk, Op, El), *een kwienend bestaon* (spor.)

kwiepse (ZW, Dho, Diz, El, Np, Op) Ook **kwiespeltien** (Ol-Nl) de; -n; kwiepsien ['kwipsə/'kwispɪn] 1. dunne tak met een paar zijtakken, zonder blad, vooral om vee mee aan te drijven, tegen te houden; ook gebruikt om kinderen mee te straffen (Ste) *mit een kwiepsien achter de koenen an* (Bdie), *'t Peerd kreeg mit een kwiepsien om de kont* (Np)

kwiepselen (Dfo) zw. ww.; onoverg.; kwiepselde, het kwiepseld ['kwipsɪn] 1. striemend, zwiepend slaan met een takje **kwieskwaans** z. *kwaanskwiens*

kwiespeltien z. *kwiepse*

kwiet bn.; pred. [kwit] 1. afstand gedaan hebbend, doend van *As de auto veur grof vuil komt, kun de meensken hiel wat rommel kwiet* (Obk), *H. wol zien knien niet kwiet* niet afstaan (bl), *Hij kon zien huus niet kwiet* nl. door verkoop (Pe-Db1), *Ik bin dat laand ok kwiet* door verkoop, evt. ook: door onteigening e.d. (Sz), *Kan 'k nog wat an je kwiet?* verkopen (Spa), *Kan*

'k niks an je kwiet? wil je nou echt geen koffie (of iets dergelijks)? (Nbk), *Daor bin jim flink wat geld mit kwiet* dat kost jullie flink geld (b), *Aj' niet oppassen, bij' je geld zo kwiet* heb je je geld zo uitgegeven (Nbk, Dfo), (ook aaneen:) *kwiet wodden*: *Tegenworig kuj' de lege flessen ok kwiet wodden* vooral: door inlevering tegen statiegeld en in de glasbak (Obk), *Hij kan de centen wel kwiet wodden* hij weet wel hoe hij zijn geld uit moet geven (Spa), *'t Geld kuj' tegenwoordig wel kwiet wodden* het uitgavenpatroon maakt dat je tegenwoordig gemakkelijk veel geld uitgeeft (Ld, El), *Hij kan dat spul an de straatstienen niet kwiet (wodden)* kan het met geen mogelijkheid verkopen (Nbk, Wol), *Kan 'k nog wat an je kwiet wodden?* verkopen (Ol-Nl), *Kuj' je bienen wat kwiet wodden daor achter in de auto?* is er genoeg ruimte voor je benen? (Nbk), *De veenbaos wol minder geven veur de roe, want de turf kon hij niet zo best kwiet* (j), *niet meer zeggen as daj' kwiet willen* (Nbk), zo ook *Hij wol niks kwiet* wilde er niets over zeggen (Nbk), *Ie kun ze kwiet as eier uut de korf snel*, bijv. bij een vlotte verkoop (Np) 2. vrij van, verlost van *Ik was bliede da'k dat smerige wief kwiet was* dat ze niet meer in m'n nabijheid, in m'n gezelschap verkeerde (Dfo), *Die zorg bin we kwiet* (Nbk), *Ze is 't weer kwiet* ze is het weer kwijt, in het bijzonder: ze heeft een miskraam gehad (Np), (ook aaneen:) *kwiet wodden*: *'t Is een toer om de griep kwiet te wodden* (Np), *Ik zal him vlogge zien kwiet te wodden* (Ma, b), *An dat vleis zit nogal wat geelhaor, dat kuj' niet kwiet wodden* het is taai, je kunt het niet goed wegwerken al etend, niet goed doorslikken omdat het niet kapot gekauwd kan worden (Ld, Nbk, Obk), vandaar ook *Dat goed kuj' haost niet kwiet wodden* goed kauwen en doorslikken (Ma, Nbk, Obk) en *Hij kan 't eten niet kwiet wodden, hij zit mar wat te proemen* (Diz) 3. verloren hebbend door een oorzaak van buitenaf, missend, niet meer wetend waar men het gelaten heeft *Veurzichtig d'r mit, want ik wil et niet graeg kwiet* (Dho), *As hij an de tillefoon hangt, bij' zo een half ure kwiet* (Nbk), *'k Bin 't hielemaal kwiet, hoe dat ok al weer zat weet het absoluut niet meer* (Nbk), zo

ook *Ik bin heur naeme kwiet* (Nbk), (ook aaneen:) *kwiet wodden* kwijtraken (verspr.): *Ie moe'n de haansken beter in de buse doen, aandere kuj' ze wel es kwiet wodden* (Db), *Ik hadde een boel dingen die 'k bewaeren wol, mar die 'k toch kwiet wodden bin* (Op), *Ik bin mien penne kwiet, 'k heb alles ofzocht mar ik kan him nargens vienen* (Nbk, Db), *Ik bin now ok altied de boel kwiet* (El), *'k Bin mien laeste honderd gulden kwiet* (Nbk), *'k Was verleden zoemer zomar een pinke kwiet* (Ol-Nl) 4. verteld hebbend, mededeling doend van *Ik vernam wel vaeke dat die oolde imkers graeg wel es wat an mi' kwiet wollen wilden vertellen* (j), *Hi'j mos et gewoon even kwiet dat hi'j misschien wel eerste wodden zol* (Np, Nbk), *Hi'j kan zien praoties goed kwiet wodden* hij is goed van de tongriem gesneden (Dho, Ste) **kwietraeken** zw. ww.; overg.; raekte kwiet, is kwietraekt ['kwit̥r̥e:kɿ] 1. van iets afkomen, verlost worden van *Deur onder waeter te duken was hi'j de bi'jen kwietraekt* (bs), *We konnen 'm mar niet kwietraeken* hij ging maar niet weg (Ste), *'t Is een toer om de griep kwiet te raeken* (Np), *Ik gelove niet dat wi'j disse winter vot nog kwietraeken* (Ol-Nl) 2. door verlies kwijtraken *Mennige jonge die een maegien hadde, raekte daor de centen kwiet* (j), *Ik moet minstens 20 pond kwiet zien te raeken* afslanken (Np), *Ik bin die knope kwietraekt, ik kan 'm niet weer vienen* (Nbk), *et evenwicht kwietraeken* (Nbk), *Hi'j is deur die wonde nogal wat bloed kwietraekt* (Nbk) 3. door verkoop, schenking of anderszins slijten *We zullen ze [nl. de rammen] toch wel niet veur 't leven kwietraeken* verkopen terwijl de koper ze niet voor de slacht zal gebruiken (Sz), *Hi'j kan zien praoties goed kwietraeken* is goed van de tongriem gesneden (Dho) 4. in (Nbk) *Ie zitten wat krap daor achter in de auto, kuj' je bienen wat kwietraeken?* is er genoeg ruimte voor je benen (Nbk) **kwietschellen** (l) ['kwitskɛlɿ] - kwijtschelden: van schulden, boete, zonden **kwietsen** z. *kwatsen* **kwietwodden** Ook niet aaneen geschreven zw. ww.; overg.; wodde kwiet, is kwietwodden ['kwitwɔdɿ] 1. kwijt raken, kwijt

weten te raken *Ik bin mien horloge kwietwodden* (Ste), *Wi'j hebben allemaol stienkrobben in de kelder, wi'j kun ze niet kwietwodden* (Db), *Kan 'k nog wat an je kwietwodden verkopen* (Ol-Nl), *Hi'j kan zien praoties goed kwietwodden* hij is goed van de tongriem gesneden (Dho, Ste), *An dat vleis zit nogal wat geelhaor, dat kuj' niet kwietwodden* het is taai, je kunt het niet goed wegwerken al etend, je kunt het niet goed doorslikken omdat het niet goed kapot gekauwd kan worden (Ld, Ma, Nbk, Obk), zo ook *Hi'j kan 't eten niet kwietwodden, hi'j zit mar wat te proemen* (Diz) **kwievec** z. **kwievieve** **kwievief** z. **kwievieve** **kwievieve** (verspr. OS, Dho, Diz, Ol-Nl, Op, Spa, Wol) Ook **kwievief** (El, Np, Obk, Sz), **kwievieven** (Bdie, Np), **kwievec** (Nbk) [kwi'fi:wə, ...və/...'fif/...'fi:bm /kwi'fi:], in *op zien kwievieve wezen* op zijn qui-vive zijn: *Mit die kerel moe'j altied op je kwievieve wezen* (Db), *Ie moe'n goed op je kwievieve blieven* (Dho, Ol-Nl) en *Hi'j is goed bi'j zien kwievieven* heeft een bijzonder goed verstand (Np) **kwievieven** z. **kwievieve** **kwijl** (Ol-Nl) de; -en, -tien [kwejl] 1. verwaande en vervelende persoon **kwik** et [kwik] 1. kwikzilver, vooral: in een thermometer, barometer, evt. ook voor een andere vloeistof als vulling daarin *Et kwik in de thermemeter daelde hadde* (Wol), *...zakt aorig* (Diz, Obk), *Et kwik stiet onder nul* (Ow), *...staot hoge* (Ld), *Et kwik gaot aorig in de hoogte* (Np) 2. in (Np) *D'r zit nogal wat kwik in* die persoon verbeeldt zich nogal wat (Np) 3. (verz.) gekapte, gesnoeide takken als overblijfselen uit met name een eikeboom (Dfo, Obk, Ow) *Et losse kophoolt wodt ok wel kwik nuumd* (Dfo), *De koehuders maekten wel schoelhutten mit kwik d'r op* (Ow), *De iekschelders leuten et kwik liggen, daor konnen ze niks mit; et wodde wel as branige bruukt deur aarme meensken* (Obk) **kwikbak** (spor.) - kwikbak **kwikbarometer** (spor.) ['kwigba:ro(:)m:tɿ] - kwikbarometer **kwikdamp** (l) - kwikdamp **kwikhoolt** (Obk) et ['k...] 1. hetz. als **kwik**, bet. 3, z. aldaar **kwikke** (Np) de; -n; kwikkien ['kwikɛ] 1.

kwikkebeie - kwispelstatten

takje, twijgje van een eikeboom, veelal uit de kop van een boom en door een eikschiller gesnoeid *Kwikken wodden opbunnen en kwammen wel onder een hujbarg* (Np), *kwikken opbienen* (Np)

kwikkebeie (Bdie, Mun, fp) de; -n; ...beigien ['k...] 1. lijsterbes (boom, hout of bes)

kwikkebos (El, Obk) Ook *kwikkebos* (Bdie, Obk, Sz) de; -sen; -sien ['kwikəbos/...ε...] 1. bos loten, twijgen van een eik, vaak: die de eikschillers hadden laten liggen, o.m. gebruikt om takkebossen mee te binden (Obk, Sz), ook: opgebonden bos takken van jonge eikenbomen die men 's winters bij het hakken van een stuk bos liet staan; in mei, wanneer de bladeren al weer aan de takken zaten, werd de schil eraf gehaald voor de leerlooierijen (Bdie) *Kwikkebossen daor bunnen ze eerder de takkebossen mit* (Sz), *Een kwikkebos is een takkebos zonder knuppels* (El), *De kwikkebos nammen de takkemaekers vroeger mit naor huus; dat moch, want dat weren de dooie takken* (Obk)

kwikkelen (Wol) zw. ww.; onoverg.; kwikkelde, is/het kwikkeld ['kwik|ŋ] 1. zacht draven *Et peerd het een aentien kwikkeld* (Wol), *...is over et pad kwikkeld* (Wol)

kwikken z. onder *kwikkien*

kwikkertien (Wol) et; kwikkerties ['kwikr|tin] 1. kwikstaart

kwikkien et; kwikkies (bet. 1, 2), kwikken (bet. 3) ['kwikin] 1. (in verb., vaak mv.) frutsel *Die zit ok onder de kwikkies en de strikkies* opsmuk, frutsels en fratsels (Nbk) 2. klein hoopje hooi, stro, ruigte (Np) *Daor ligt nog zoe'n kwikkien* (Np) 3. takkenbos van (dunne) takken van eikenboompjes die in mei worden gekapt, met name bij het eikschillen, nogal eens opgevat als minderwaardige, maar wat bij elkaar geraapte takken (Bdie, Obk, Op), ook een klein bosje dunne takken (Dfo) *Een dorrebo was veur een bakker wel twee keer zovule weerd as een kwikkien* (Op), *D'r zit mar een kwikkien takken in die takke* (Dfo)

kwikstat (verspr.) de; -ten; -tien ['kwikstət] 1. (vaak verkl.) kwikstaart (in veel plaatsen waarschijnlijk recent ontleend, i.t.t. *bouwmannegien*)

kwikthermometer (spor.) ['kwiktər

mō(:)mʉ:tʃ] - kwikthermometer

kwikzulver (Bdie) - kwikzilver zo *vlogge as kwikzulver* (Bdie)

kwinkelen (Dfo) zw. ww.; onoverg. ['kwɪŋk|ŋ] 1. twinkelen, licht schitteren: van iemands ogen *Ze kwinkelde je tegen* (Dfo)

kwinkeleren z. *kwinkeliersen*

kwinkeliersen (Obk) Ook *kwinkeleren* (vo) ['kwɪŋkə'li:əŋ/...t:...] - kwinkeleren (door vogels) *De voegelties kwinkeleerden in de boswal* (vo), *De voegels kwinkeliersen je tegen* (Obk)

kwinkslag de; ...slaegen; -gien ['k...] 1. kwinkslag *Hij het altied van die kwinkslaegen* (Ow), *'t Is wel aorig as d'r iene opienen es een kwinkslag tussendeur gooit* (Nt, Wol, Op), *Hij het d'r altied een kwinkslag tussen* (Ma), *Midden in 't verhael kan die man inienen zoe'n kwinkslag doen* (Obk), *'t Is wel een lollige vent, d'r kan altied een kwinkslag of* (Sz), *Soms moej' je argens mit een kwinkslag ofmaeken* (Pe-Db), *Hij dee nooit zo serieus, hij dee alles mit een kwinkslag* (Ol-Nl) 2. terloopse opmerking, vraag om ergens achter te komen (Spa)

kwint de; -en [kwɪnt] 1. kwint: bep. toon of interval 2. in *Jonge, we leven hier zo vrij hinne, daor zitten we onder de kwint* onder de plak, knoet (p)

kwintet (spor.) - kwintet

kwiskwaans z. *kwaanskwies*

kwispeldoor z. *kwispeldore*

kwispeldore (verspr.) Ook *kwispeldoor* (Dfo, Dhau, Diz, Nt, Obk, Op, Pe-Db) de; -n; ...doortien [kwɪsp|'do:ər(ə)] 1. kwispeldoor *Hij kitste de tebakslieber in de kwispeldore* (Ma)

kwispelen (verspr.) ['kwɪsp|ŋ] - kwispelen met de staart, door een hond of evt. een geit *Oons hontien kwam d'r an kwispelen* (Dhau), *As honnen op heur voer ofkommen, kun ze zo aorig mit de stat kwispelen* (Op) *As een geit reets is, dot hij niks anders as mit de stat kwispelen* (Ow)

kwispelpot (Db) de; -ten; -tien ['kwɪsp|pɔt] 1. kwispeldoor *Pake had vroeger de kwispelpot naost de stoel staon* (Db)

kwispelstatten (Nbk, Np) ['kwɪsp|stətŋ] - kwispelen (met name van honden, geiten,

lammeren) *Kiek him es kwispelstatten* (Np)
kwistig ['kwistax] - kwistig *Die is kwistig mit de haand* geeft veel geld uit (Dho), *Ze is kwistig mit de zooltpot* doet overal veel zout op (Np), *d'r wat kwistig mit ommegeon* (Nbk)

kwitaansie de; -s [kwi'tā:si] 1. rekening, kwitantie, bewijs van betaling *Et is an te raoden om veur iedere betaeling een kwitaansie te vraogen* (Op), *'k Moet een kwitaansie hebben* (Nbk), *Aj' niet betaelen, kriej' ok gien kwitaansie* (Ld), *Et is gien mooi wark om mit kwitaansies te lopen* d.i. langs de huizen gaan om rekeningen aan te bieden en daarbij geld te innen (Spa, Ld)
kwitaansieboekien (verspr.) - kwitantieboekje

kwitaansieloper (verspr.) de; -s; -tien [kwi't...] 1. iemand die in opdracht van een ander kwitanties aanbiedt *Een kwitaansieloper leup veur een dokter, een netaris en zo* (Nbk)

kwitaansiestroke (Nbk) de; -n; ...strokien [kwi't...] 1. kwitantiestrook

kwitaansiezegel (Nbk) [...'t...] - kwitantiezegel

kwits z. *kwitsen* I

kwitse (Ma, Obk, fp) de; -n; kwitsien ['kwitsə] 1. sleedoorn (Obk, fp) 2. hetz. als *kwetse* (bet. 1), z. aldaar (Obk) 3. spuwsel van tabakssap (Ma) 4. z. *kwitsen* I

kwitsen I (El, Nbk, fp, b: ln) Ook *kwitse* (Np), *kwits* (Sz), *kwetsen* (Nbk) de; ook mv., -(e)n bij *kwits(e)* ['kwitsn/'kwits(ə) /'kwetsn] 1. (vaak mv.) bep. boom: lijsterbes (Ntk, fp) 2. (mv.) bessen van de lijsterbes (Np, b: ln)

kwitsen II z. *kwatsen*

kwitsenboom (fp) de; ...bomen; -pien ['kwitsnbō:m] 1. bep. boom: lijsterbes

kwitsenhooft (Np, Nw) et ['kwitsnho:lt] 1. lijsterbes, het hout van de lijsterbes (met name om fluitjes van te maken)

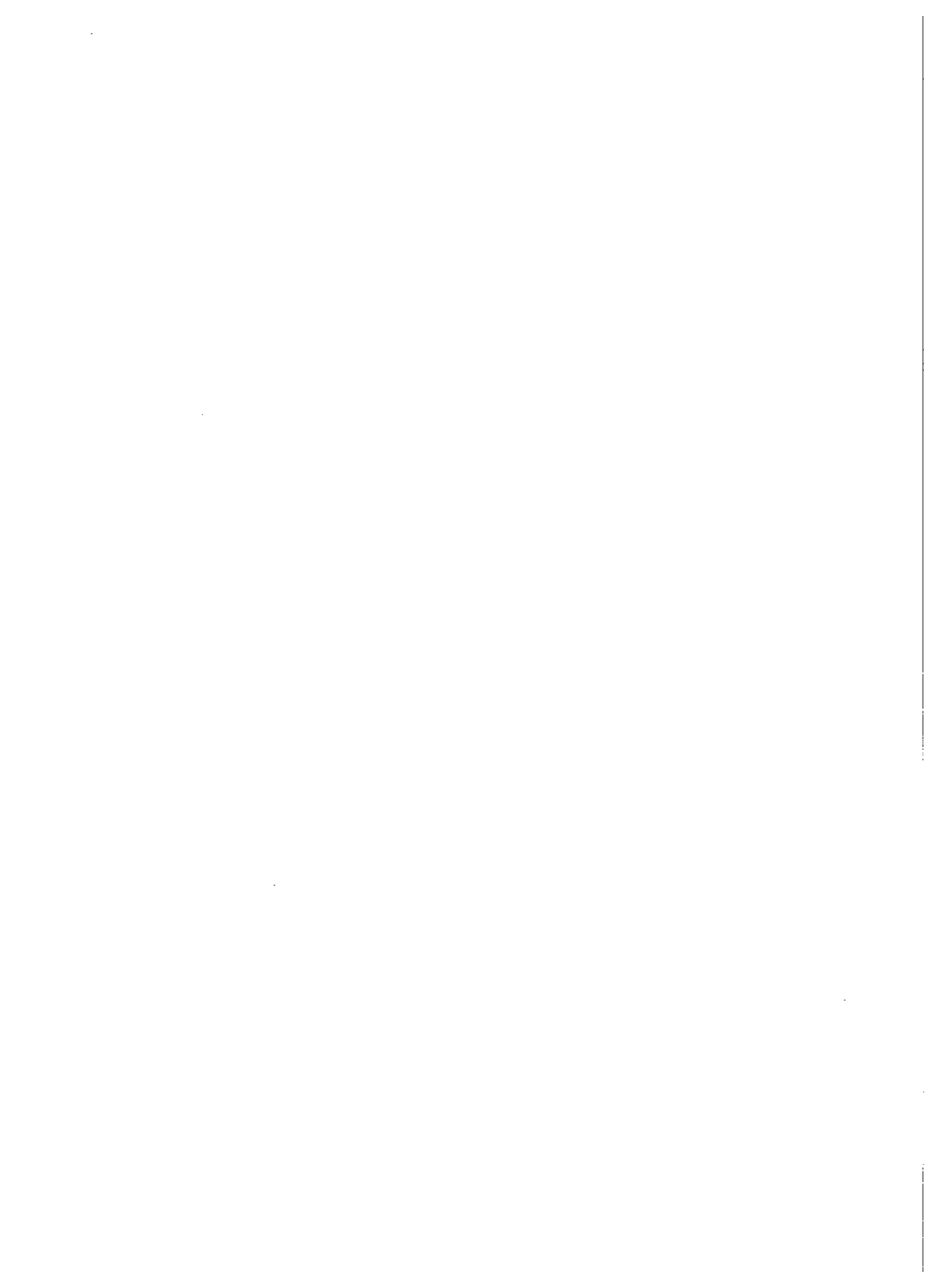
kwitsenpolle (Obk) de; -n; -gien ['kwitsn polə] 1. lijsterbesseboom

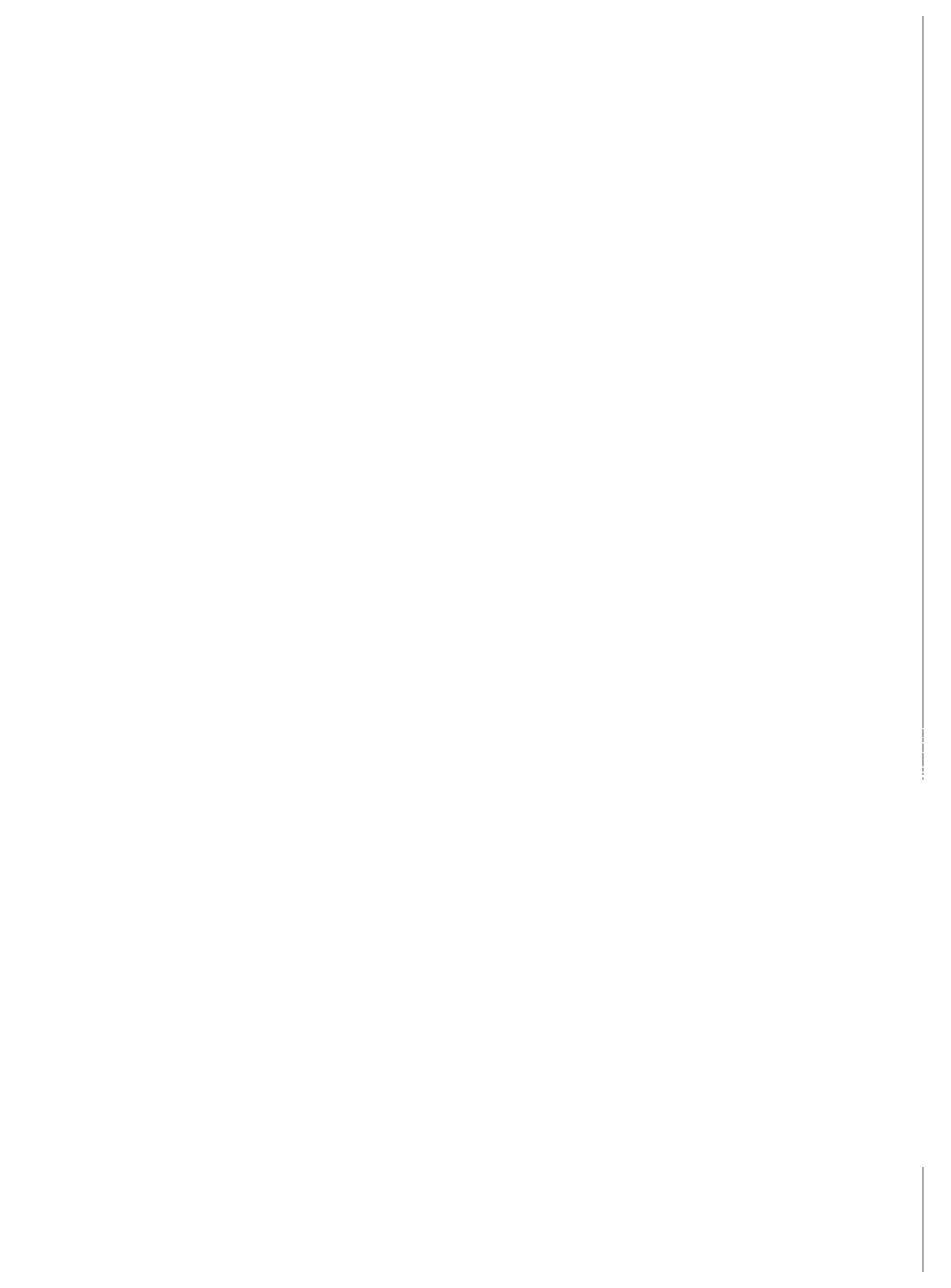
kwittien (Obk) et ['kwitin] 1. klein beetje

kworum (spor.) ['kwo:əram, ...ə̃m] - kworum *Et kworum was d'r niet* (l), *As d'r niet meer meensken kommen, haelen we zo et kworum niet* (l)

kwos z. *kos*

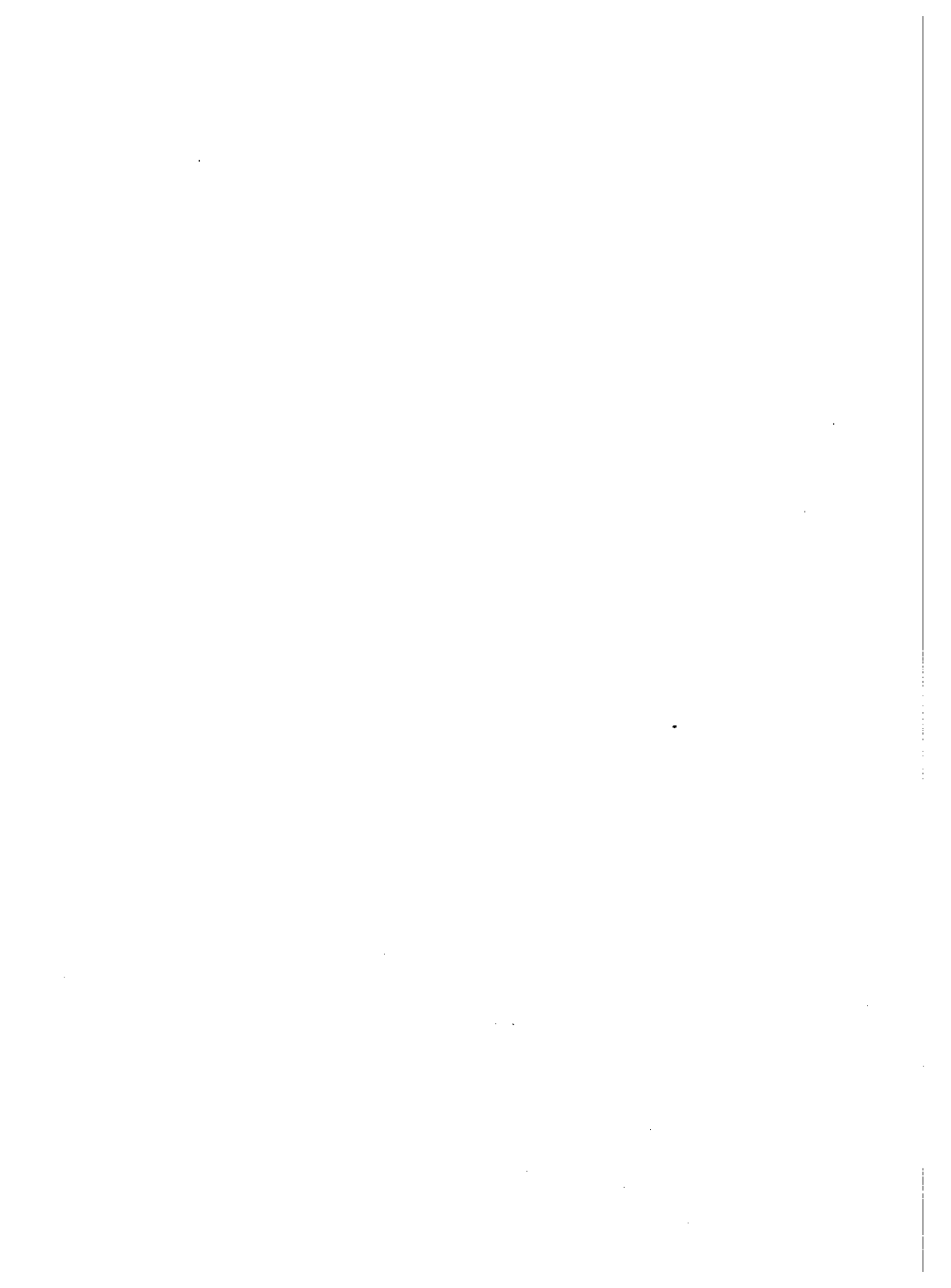
kyrie-eleïson (spor.) - kyrie-eleïson

Lijst van intekenaren

Karst en Saakje Berkenbosch <i>Berkoop</i>	Wiebe Nijboer <i>Liwadden</i>
Grietje en Fokke Blaauwbroek <i>Liwadden</i>	Johan Veenstra <i>Nijhooltpae</i>
Ybe D. Duursma <i>Der Izzerd</i>	Gijs de Vries <i>Liwadden</i>
Bruno de Greeve <i>Berkoop</i>	Karel Weber <i>Nijberkoop</i>
Remco Heite <i>Wolvege</i>	Hero Werkman <i>Zaandhuzen</i>
Benny Holtrop <i>Ooldehoorn</i>	Carel C. Zuil <i>Oosterwoolde</i>
Lodewiek Hooghiemstra <i>Appelsche</i>	
Pieter Jonker <i>De Haule</i>	
Jouk <i>Westervelde</i>	
J. Koops <i>Oosterwoolde</i>	
Boele Land <i>Jelsum</i>	
Piet van der Linden <i>Raalte</i>	
Theodorus Eelco van der Linden <i>Schoorl</i>	
Anne Brugt van der Meulen <i>Donkerbroek</i>	
Anne Jan van der Meulen <i>Sneek</i>	
Martin en Lineke van Nieuwenhoven <i>Noordwoolde</i>	

HOOFDSPONSOR

Coöperatieve Voorschotbank b.a.
Oldeberkoop

CO-SPONSORS

STICHTING LANDBOUWSCHOOLFONDS OLDEBERKOOOP

RABOBANKEN BOYL-NOORDWOLDE EN WOLVEGA E.O

DIDDENS TRANSLATIONS

Engels-Frans-Duits
De vertalers voor het bedrijfsleven

Scheeneweg 25, 8488 BG Nijeholtwolde
Tel. (0561) 614136 - Fax (0561) 614172

RABOBANKEN IN DE GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

PLUSFOOD BV - KIP- EN KALKOENSPECIALITEITEN
Oosterwolde

Van Harenstraat 32, Wolvega

ROTARY-CLUB OOSTERWOLDE (Fr.) - District 159 - Club 144
Mit respekt veur heur vroggere lid Henderk Jehannes Bergveld

STELLINGWERF - NIEUWSBLAD VOOR ZUID-OOST FRIESLAND

Postbus 9, 8470 AA Wolvega

LEEUWARDER COURANT

Uitgeverij Van Nieuwenhoven b.v.
(Nieuwe Ooststellingwerver/Aanpakken)

